ŘÍJEN 1910

VLAST

ROČNÍK XXVII. ČÍSLO 1.

Padesát let na Rusi.

Z pamětí KARLA JINDŘICHA.

Předmluva.

Jako se ušlý poutník občas zastaví, aby si odpočinul a rozhlédl se po krajině, kterou byl minul, tak i já sbírám ve volné chvíli upomínky z valné řady let, prožitých daleko od vlasti, v srdci veleříše ruské. Své dojmy, názory, tužby a naděje svěřuji těmto bílým blanám s touž nepředpojatou a klidnou myslí, s týmž citem jinošsky vroucím, s jakým jsem nastoupil cestu do bratrské země slovanské.

Těmito upomínkami nepodávám ovšem ničeho soustavného, celistvého. Jsou to lístky z deníku mysli, jak po mnoholetých zkušenostech a pilném, všestranném pozorování utkvěly v mé paměti dosud svěží a nezkalené.

1. Vybídka do Ruska.

List z Moskvy. — Doporučení. — Souhlas. — Výprava.

V březnu r. 1859 obrátilo se ředitelstvo moskevské synodalní tiskárny na tehdejšího bibliotekáře českého musea, pana Václava Hanku, se žádostí, aby mu vyhledal a poslal spolehlivého faktora. Volba páně Hankova padla na mne, neboť mne sám dobře znal, a můj nezapomenutelný duchovní otec a přítel, velezasloužilý kněz Václav Štulc, tehdy katecheta na akademickém gymnasiu, později kanovník a probošt Vyšehradský, schválil mu tuto volbu co nejvřeleji. Byl jsem tehdy sazečem v c. k. dvorní knihtiskárně synů Bohumila Haase, v níž jsem se vyučil, a oblíbiv si záhy jazyk ruský a staroslovanský, zaměstnával jsem se v posledním čase hlavně sazbou památek cyrillských a hlaholských, které téměř současně vydávali pp. Hanka, Šafařík, dr. Hanuš a prof. Hattala. *)

Po obapolné výměně dopisů, při čemž jsem si vymínil řádnou smlouvu s určitě stanovenými podmínkami, zasláno ko-

*) Vedle jiných bylo to zejména »Slovo o spolku Igorově«, tento nejvýtečnější básnický plod dřevní ruské poesie, jenž na moji mladickou fantasii působil neodolatelným kouzlem a již tenkráte vznítil ve mně touhu spatřiti ony historické kraje.

nečně prostřednictvím člena ruského vyslanectva ve Vídni, protojereje Rajevského, k rukoum pana Hanky sto rublů na cestu, Před odjezdem odbyl jsem si ještě třínedělní žloutenku, již jsem si uhnal na pohřbu svého přítele, záhy zemřelého Josefa Žižky, bratra stříbrnika a někdejšího redaktora „Dělnických Listů" p. Václava Žižky. Šlechetný slavomil p. Hanka vypravil mne na cestu jako rodného syna a ještě při loučení udělil mi mnohé vzácné rady a pokyny. Vytknul mi též nejvhodnější směr mé daleké pouti. Mezi Rakouskem a Ruskem nebylo tehdy ještě přímého železničního spojení, i zvolena tedy cesta přes Berlín do Štětína, odtud jsem jel parníkem do Petrohradu a potom do Moskvy po první a tenkráte jediné železnici v Rusku.

2. Odjezd z vlasti.

Loučení, loučení! — Drážďany. — Berlín. — Štětín. Baltickým mořem. — Příjezd do Petrohradu.

Bylo to 30. června 1859, když jsem, jinoch čtyřiadvacetiletý, rozloučiv se po ranní mši sv. v osadním chrámě sv. Haštala se svými drahými duchovními otci a přáteli, nyní již zvěčnělými faráři Františkem Razákem a Karlem Navrátilem, provázen žehnáním jejich stařičkého ctihodného p. faráře Ant. Olivy ubíral se k státnímu nádraží. Po mém boku kráčely moje matička Barbora a zbožná stařenka Barbora Švestková, v jejímž útulném příbytečku jako v tiché celi klášterní jsem dříve strávil několik šťastných mladických let. Můj pečlivý otec Šimon vypravil se s věcmi již napřed: s velikou totiž bednou a s kufrem, jehož víko zdobil uvnitř obrázek Matky Boží Svatohorské. V nich bylo uloženo prádlo, šaty, peřiny, většina mých knih, hlavně z obou Dědictví a České Matice, jichž jsem byl údem a se slovníkem Jungmannovým, pořízeným z mých skrovných úspor, a konečně rozličné památky.

Času mnoho nezbývalo a po krátké výměně posledních slov na rozloučenou, posledním vřelém obejmutí a políbení, posledním křížku na čelo, vstoupil jsem s těžkým srdcem do vlaku, rodičové pak a poctivá Švestková pospíšili na širokou bránu, pojící tehdáž ještě obě části nyní již zmizelých hradeb nad nádražím.

Třetí zvonek, zahvizdnutí parostroje a již se hnul drážďanský vlak, opouštěje zvolna pražské nádraží. Zrak můj brzy vypátral mé drahé nahoře, dávající mi poslední „s Pánem Bohem!" a též já jim mával bílým šátkem z okna, dokud vlak zatáčející na dlouhý viadukt, zcela jich nezakryl. Posledního zahlédl jsem otce, který skloniv šedivou hlavu na hruď spráskl rukama, jakoby tím němým posuňkem vyjadřoval stesk: „Už ho více nemáme!" Vždyť jsem byl jejich jedináčkem. Přilnul jsem čelem k oknu a horké slzy kanuly mi po tváři.

Vlak zrychlil let, — již míjíme Karlín, ostrovy, Vltavu stříbropěnnou. Probrav se z trudných myšlenek kořistím z poslední chvíle, abych ještě seč možná vštípil si v duši obraz matky Prahy. Už vidím jen matné obrysy starého města, vodárnu, některé věže, jež se pnou k nebi a kynou mi nejdéle: věže týnské s lesklými hvězdami na špicích, mihla se Letná a stříbrný pruh Vltavin, ob-

jevil se velebný dóm Svatovítský a část Hradčan, Stromovka s letohrádkem — a teď zahalila mi zeleň v nížině Ovenecké další pohled na Prahu. Nuže „s Bohem" tedy ty královno a srdce země české, ty naše chloubo a naděje, ty ctihodná, osudem těžce zkoušená, ale přec vždy bujará a celý národ omlazující matko naše! Však doufám, že mi Bůh ještě popřeje znovu pozdraviti tebe a v tobě i všecky drahé srdci mému. S Bohem a na shledanou!

Roztoky a Levý Hradec s dřevním kostelíčkem sv. Klementa, k němuž jsem také putovával. Vltava obtížena množstvím pramic, bárek a vorů, na obou jejích březích četné dědiny, širé lány a již tenkráte sporé háje a lesy. Mělník s vysokým zámkem a vlnitým pásmem révou posázených pahorků. Říp s kapličkou sv. Jiří, dále pohraniční stanice Podmoklí s malebným děčínským zámkem z prava a s černajícím tunelem z předu, konečně proslavené Saské Švýcarsko se svým Königsteinem, Liliensteinem a jinými divy — vše to s výjimkou několika krátkých zastávek míjelo v přeletu, až po poledni stanul vlak v Drážďanech.

Pohřížen jsa v teskné dumy nevyměnil jsem na celé té cestě s nikým ani slova; jen oko mé těkalo zádumčivě po prchající krajině, lovíc mimoletné obrazy mizící otčiny.

Poobědvav v staniční restauraci, rozhlédl jsem se z nádraží na rychlo po sličném městě, oblíbeném sídle cizinců, tehdy zejména Poláků a Rusů. Nespatřil jsem mnoho: katolický chrám „Frauenkirche", krásný most přes Labe, nějasné obrysy „Zwingru" a světoznámé obrazárny, několik řad blízkých ulic, několik věží a kupy střech — to bylo vše. Nezbývalo též valně času k pozorování; byl' jsem si hned v Praze opatřil jízdní lístek až do Berlína a po půl hodině vybízel zvonek opět ku vstoupení do vlaku.

Cesta z Drážďan málo mne zajímala. Samé cizí tváře, cizí řeč, krajina čím dál tím jednotvárnější, ač všude bylo zříti plody kultury, dobyté německou pílí a vytrvalostí. Za Míšní vrhl jsem ještě poslední pohled na rozloučenou na rodné Labe, unikající směrem severozápadním a o půl deváté večer přibyl jsem do hlavního města Pruska. Odevzdav zavazadla železničnímu poslouhovi k dopravě na Štětínské nádraží, přenocoval jsem v blízkém „Hotel de Poloniae." Nazejtří vypravil jsem se záhy z rána, chtě použíti zbývajícího půldne k shlédnutí některých památností sídelního města na Sprévě. Několika širokými ulicemi, jimiž Berlín už tehdy vynikal, octl jsem se na prostranství s imponujícím královským palácem, jehož báň byla ověnčena obrovskou pozlacenou korunou. Prohlédl jsem si lepý „královský most", pomník Bedřicha Vel., před nímž po bitvě u Jeny defilovala garda Napoleona I., prošel jsem krásnou třídou „pod Lipami" až k braniborskému oblouku, všiml jsem si též blízkého, bohužel již zavřeného katolického chrámu sv. Hedviky, ano i o konaných pobožnostech zvěděl jsem podrobně od vlídného katolického dělníka, jejž jsem tu náhodou potkal a jenž mi je s nadšením popisoval. Ostatek času byl věnován návštěvě opravdu velikolepého musea, jehož obrovské, jonickým sloupením zdobené průčelí obráceno k nádhernému parku, s vysoko tryskajícím uprostřed vodometem.

Pobyl jsem tam asi tři hodiny, avšak co značí krátký ten čas v poměru k přebohatým všeho druhu sbírkám, jimiž ta monumentální budova oplývá. Potřebí několik neděl, abys jen poněkud podrobněji se obeznámil s umístěnými zde skvosty. Já jsem ovšem jen kvapně procházel množstvím síní, zběžně prohlížeje kollekce nejrozmanitějších starožitnin, džbánů, popelnic, nádob skleněných a hliněných a bohatou sbírku numismatickou. Zde jsou seřaděny egyptské mumie, obrovské sochy a různé památky starověkého umění rozličné ceny a velikosti, tam vystaveny drobnější výtvory umění řeckého, díla z různého kovu, z porcelánu, z hlíny. V obrazárně zastoupeni nejznamenitější umělci: Rafael, Michel Angelo, Leonardo da Vinci, bratří Caracci, Rubens, Rembrand, van Dyk, Holbein, Tenier, slovem celá plejada nejvýtečnějších škol a jejich mistrů.

Když jsem z Musea vyšel, táhl právě mimo oddíl dělostřelců v piklhaubách s asi dvaceti děly, — první mé setkání s pruskými vojáky. Nečinili na mne příznivý dojem: uniforma a celé jejich držení zdály se mi příliš nadutými, škrobenými, zrovna jako ti policejní strážníci, rozestavení po ulicích. Tehdy ovšem jsem netušil, jaká uloha bude po sedmi letech přidělena těmto pionérům německé kultury na pláních u Sadové a Králové Hradce ve válce „Němců s Němci."

Obešel jsem ještě lepou Sophienkirche, navštívil též hřbitov při ní a přečetl si některé nápisy na pomnících, vyznívající vesměs v truchlý tón o bolestné ztrátě otce, matky, dítek, choti, přítele a shodující se úplně s mojí vlastní, stále truchlou náladou. Se zbožným „odpočívejte v pokoji" opustiv místo věčného klidu, procházel jsem se dobrou chvili vedle matné, líně tekoucí Sprévy, překlenuté místy několika neúhlednými můstky, s politováním porovnávaje ji s naší krásnou, křišťálovou Vltavou. Za to se mi líbila všude čistota na ulicích, opatřených četnými, vhodně zařízenými pumpami, usnadňujícími obyvatelům zásobení pitnou vodou. Celkem představil se mi tehdy Berlín, ležící jak známo v písčité rovině, jako nepřehledný labyrint ulic, postrádající všeliké malebnosti a přes všecky své paláce a jiné stavby vyvíral přec jen dojem unavující jednotvárnosti.

Po krátkém obědě v skromné jídelně vypravil jsem se konečně pěšky k Štětínskému nádraží, v severním konci města. O jedné hodině s poledne zmizel mi Berlín s obzoru a železný oř unášel mne nudnými rovinami k Štětínu, v němž jsem se octl po páté hodině večerní. Před nádražím obstouplo mne i jiné cestovníky mnoho podezřelých lidiček, nabízejících mermomocí své úsluhy a trhajících nám z rukou vaky a jiná drobná zavazadla. Jen s těží odolal jsem návalu tuláckých těch postav, začež mi bylo vyslechnouti několik nepříliš lichotivých poznámek. Zvolil jsem hostinec nedaleko nábřeží, sousedící s velikým rybím tržištěm, kdež jsem poprvé spatřil spousty mořských ryb nejrozmanitějších tvarů: nakládaných a uzených, okrouhlých a zploštělých, hladkých, šupinatých, s lesklými penízky jako z ryzího zlata nebo stříbra od nejdrobnějších až do tří i více loktů zdélí.

Řeka Odra, ústící výše do obrovského štětínského chobotu, byla zde aspoň třikráte širší naší Vltavy a jak jen oko stačilo, pokryta množstvím větších, menších pramic, bárek, lodí parních i plachetních. Vířivý ruch nejpestřejší strakatiny trval zde od bílého rána do pozdní noci. Celé pobřeží zavaleno různým nákladem: bedny, žoky, pytle, sudy nakupeny tu jako hory.

První moji péčí bylo ovšem vyhledati parník, na němž bych co nejdříve mohl vyplouti do Petrohradu, a po nedlouhých poptávkách podařilo se mi najíti ho ještě tentýž večer. Byla to ruská šroubová paroloď „Sankt-Petersburg" značných rozměrů s krásnou palubou, s elegantním salonem a jídelnou, osvětlenými rýhovaným skleněným stropem, a s útulnými kajutami, opatřenými okrouhlými bočními okénky z téhož rýhovaného a neobyčejně hrubého skla. V každé kabině bylo osm do stěn vyhloubených lůžek, z nich čtyři asi loket od podlahy, čtyři v stejné výšce nad nimi.

Vnímavě naslouchal jsem hovoru ruských plavců, procházejících se na blízku v bílých plátěných spodkách a kazajkách s modrými, širokými límci, s černými, nízkými klejenkovými kloboučky na hlavách. Parník chystal se k odjezdu nazejtří po druhé hodině s poledne. Po návratu do hostince upozornil mne jakýsi komisionář a příbuzný jednoho ze sklepníků, že nutno dáti si vidovati průvodní list u zdejšího konsula, nebo jinak že bych mohl mít opletání při vyplutí do širého moře. Za visum že se platí tolar a ochotně mi je obstará. Uvěřiv mu na slovo a chtě se vyhnouti možným nepříjemnostem dal jsem mu tedy tolar a pas, jenž mi z rána visem opatřený měl býti vrácen. Mé věci byly druhého dne již na lodi, šestadvacet tolarů dal jsem za jízdu v druhé třídě se stravou, čas náhlil a na mé opětné upomínání úslužný komisionář osvědčil, že je vše správně vyřízeno a pas že je již v lodní písarně, což mi jeden z tamních posluhů stvrdil. Ale když mi po vyplutí pas byl doručen, žádného visum na něm nebylo, jelikož žádného nebylo zapotřebí, i zaplatil jsem pouze svoji první ač nikoli poslední daň cizáckým šejdířům.

Líto bylo mi tolaru, ale již se stalo a brzy byla ztráta zapomenuta při nevídaném dosud pohledu, jenž se mi nyní otvíral. Stroj krásného šroubového parníku Sankt-Petersburg začal pracovati, rozrážel vlny s šumotem a loď proplétala se vždy rychleji mezi jinými loděmi, až konečně vyplula na volnější prostoru. Po hladině mihaly se kouřící komíny, stěžně, lanoví, plachtoví. Lodě různých tvarů a velikostí brázdily čisté vlny stále se šířící řeky, až konečně oba její břehy téměř mizely.

Nastal čas k obědu a různí po lodi roztroušení pasažérové, jichž jsem si dosud málo všímal, sešli se v jídelně. Dlouhý, sněhobílým ubrusem prostřený stůl měl pro každý příbor okrouhlé kovové vyvýšeniny, v něž stavěny láhve, sklenice a jiné nádobí, aby se při kolíbání lodě nezvrhly a obsah jejich se nevyléval. Na stole byly již rozličné studené zákusky masité i rybí, žitný chléb a kulaté housky a kuchtici jali se teď přinášeti horká krmě, ku konci řízky a jakýsi nákyp, též skleničku červeného vína a posléze kávu, černou nebo bílou. Za table-d'hotem sedělo asi dva-

cet osob. Nikdy mne nezajímal zevnějšek, oděv, kroj, vousy, kníry, blondýnky, brunetky, střih, příčeska a t. p. atributy „vybrané společnosti", byl a zůstal jsem v tom oboru nenapravitelným člověkem a proto se vzdávám všelikého pokusu vylíčiti tyto jiné tak zajímající věci. Mne zajímal pouze společný hovor, zvlášť však mému sluchu tak lahodící mluva ruská, které jsem pilně naslouchal, abych se jí seč možná přiučil. Obrnil jsem se sice pilným čtyřměsíčním cvičením v Hankově „Počátcích ruského jazyka" a J. S. Tomíčka „Zábavném čtení ve slovanských jazycích", kde jsem se poprvé seznámil s Lermontovem a Turgeněvem, ale vše to k živé konversaci nestačilo, i bylo mi tedy spokojiti se tím, že jsem vše náležitě chápal. Moji spolucestující byli hlavně obchodníci z Francie a z Němec, pak několik ruských „poměščíků" (statkářů) a dvě švitořivé paničky, které s nadšením popisovaly svůj pobyt za hranicemi otčiny, do níž se nyní vracely.

Hned po obědě vystoupil jsem opět na palubu, abych z povýšené, železným zábradlím chráněné pavláčky pokochal se pohledem na jemně zčeřenou vodní pláň, zlacenou slunečním jasem a stále oživenou rozmanitými loděmi. Z obzoru vynořil se hluboko do zátoky zabíhající ostroh a na něm se vypínající bílý maják — konec Štětínského „Haffu", za nímž se černal na vodě jakýsi dlouhý šikmý pruh.

Zahloubán v nazírání malebného obrazu sedím u zábradlí, naslouchaje pravidelnému taktu šroubu parolodi. Než, co to? Dosavad rovný, měrný chod lodi přerušen, loď začíná se kolísat, kymáceti vždy více — ach, již rozumím: ten tmavozelený pruh znamená ústí Odry, její slití se s mořem, jehož vysoko se dmoucí vlny ovládly teď parník. Začíná se mi točit hlava, chytá se mne závrať — toť známky mořské nemoci se všemi jejími neblahými následky. Drže se pevně zábradlí vrávorám po příkrých schůdkách dolů do kajuty a sluhové takovým výjevům již uvyklí mne tam doprovázejí. Dva dni strávil jsem téměř nepohnutě na lůžku, neboť při nejmenším pokusu vstáti dostavily se ihned těžkosti a stejně strádali jiní spolucestující, zvláště paničky. Nepomohlo ani rýnské víno, na něž jsem k návrhu „soucitného" číšníka zase tolar obětoval a jež jsem mu téměř netknuté z vděčnosti „za dobrou radu" daroval.

Teprv na třetí den, když se moře uklidnilo a přestalo silné kymácení, mohl jsem se opět odvážiti na pavláčku. S levé strany objevil se na obzoru podlouhlý ostrov Gottland, kolem kmitaly se v různých směrech lodě a též rybářské čluny, nad vodou kroužily bystroleté čajky (rackové), lovíce zelenavými vlnami vymrštované ryby a nade vším klenula se lazurová báň nebeská, ozářená sálajícím sluncem, jen že jeho žhoucí polibky byly mírněny chladivým vánkem.

Čtvrtého dne veplul konečně parník do finského zálivu, minul v noci pevnost Kronstadt a příštího rána vešel do širokého ústí Něvy, odkud z mlhavé dálky vždy zřetelněji vystupovaly obrysy velkolepého sídla Petra Velikého, této nádherné „severní Palmyry", a zastkvěly se v paprscích záhy vyšlého slunce pozlacené báně kathedrály sv. Izaka a ohvězděnými kříži

zdobené věže Alexandro-Něwské lávry. Byl to pohled dosud mnou nevídaný, úchvatný: mé mladé srdce prudce bušilo a prsa dmula se nadšením.

Loď zakotvila v přístavu Něvy, kde po přísné prohlídce věcí a průvodních listů bylo pasažérům volno vystoupiti na břeh. Také já použil jsem chutě žádoucí svobody, ale všecky mé knihy, jichž bylo do sta a většina pěkně vázaných, octly se z bedny ve velkých režných pytlech, byly nešetrně vlečeny z lodě do přístaviště a odtud celními zřízenci odvezeny k prohlídce — do censury. (Pokračování.)

Hořký doušek.

Komické libretto od FR. LEUBNERA.

OSOBY:

Jakub Krčín z Jelčan, nejvyšší regent všech panství domu rožmberského

Šimon Žebrák Lomnický, později zván z Budče, správce pivovaru na Lomnici

Kuba, rybák

Bumba, sládek

Anička Vojířka, manželka Jana Vojíře z Prošovic, štollmistra

Cilka, její sluha

Podsudní, trubkové, fraucimor horní z panen šlechtičen i dolní služek, sluhové, kočí, maršťaléři a nadto i jiná hradní čeleď J. M. pana vládaře Viléma z Rožmberka. Kejdař, houdek a pištec. Kuchtík a mestkomín. Rychtář městský a drábi.

Na Krumlově před sv. Martinem l. P. 1583.

Obsah I. dějství. Před sv. Martinem v listopadu, kdy se za staro dávna najímala a měnila čeleď, jsou na Krumlově mocný a lakomý rožmberský regent Krčín, blížící se kvapem padesátce, a chudý rýmovník a pivovarský písař Šimon Lomnický, mladý krasavec. Půvaby a krásným hlasem neušla jich pozoru čelední dívka Cilka, tajná zmilelička Kuby, rybáka rožmberského. I Krčín i Šimon vyzvali Cilku do Jeleního příkopu pod Krumlovem hradem, aby zazpívala a rozhodla tak o své lepší budoucnosti. Šimon nabízí jí útočiště u paní sládkové na lomnickém pivováře; sám naučí ji umělému zpěvu a doufá potom dostati ji za zpěvakyni do fraucimoru rožmberského, kde by jí nabídl ruku — její pomocí pak sám se vyšinul výše, až na hejtmana asi krumlovského. Krčín, oženiv se před léty z mamonářství se starou vdovou, lišácky propouští Cilku z hradní služby a prohlašuje ji za plnoletou, aby se mohla kdy komu koli vdáti; obmyslně ji povolává ku své »bábě« a k sobě na Selčany. Cilka, znajíc lakotu Krčínovu, snaží se vzbuditi proti sobě jeho nelibost tím, že pro hradní čeleď k »martinkování« vyprošuje ryby a husy. Čekala, že zbaví se takto Krčínovy dotěrné přízně,

ale mlsný frejíř povoluje všecko, již proto, aby vítězil nad chudým Šimonem. Cilce však a Kubovi netřeba zoufati: mají v rukou mocnou listinu.

Dějství prvé.

V Jelením příkopě. Písčitá stezka a travnatý pravý břeh Vltavy v houští sežloutlého olšoví a jiných stromů, s kterých již listí podzimě padá. Dále za vodou pohled na Krumlov hrad s mostem přes řeku od prava sem a na levo ještě díl města.

Výjev prvý.

V levo Kuba rybák a Cilka, polozakryti keři a stromy.

Cilka:

Bojím se, bojím!
O tebe stojím,
ale on vábí —

Kuba (hněvně):

Kati a drábi!
Na kolo s ním!

Cilka:

Pomni se, hochu,
nehroz mu zlým.
Zavrou tě v lochu —

Kuba (nedbale):

Pára a dým!

Cilka:

Ale mně jest obava
o tebe i o mě!
Kdy vod zimních záplava
není ku pohromě?
Bude zima, stuhne led,
pusto na Vltavě,
jenom ty tu naposled
v mrazných vánic vřavě.

Kuba (truchlivě):

Jsem já hradní panenka,
co se tamto dívá (ukáže na zámek)
jenom někdy z okénka,
co jí rybák zpívá?
Bude jaro, pukne led,
svitne slunko smavě,
rozvine se jara květ —
a ty na dálavě...

Cilka:

Což bych byla raději
u nás doma v mlýně,
čekala tě v naději
v našich olší stíně.

Kuba:

Slovo jen a uteku,
dcerku u souseda
kde až hlavy k úřeku
moje oko hledá.

Cilka:

Až mi Pánbůh léta dá,
čí to ženou budu,
co jej láskou nabadá
k radosti vždy z trudu?

Kuba:

Ať i sněhu napadá
na skálu a hrudu,
mám já květ, co nezvadá,
jím se těšit budu.

Cilka (šelmovsky):

Kubo můj, ach, Kubíčku,
Martina je zítra.
Máš-li vtipnou hlavičku,
kudy na to zchytra,
regenta jak oklamat
po líci a rubu,
aby poslal domů snad
Cilinu a Kubu?

Kuba (tlumeně):

Máš už ty co za lubem!

Cilka:

K pomoci mi paní —

Kuba:

Pak tu dlouho nebudem —

Cilka (tajemně): Zradím všecko v spaní...

Kuba:

Bojí-li se tvých jen úst,
boj i mých se pěstí!

Cilka (srdnatě, jistivě): Na přes rok je masopůst.
Kubo, Pánbůh štěstí! (Podává mu ruku.)

Kuba:

Jde sem ten loutnař
dvorných štrychů.

Cilka:

Jdi ty k svým sadkám,
čekej v tichu. (Kuba mizí za stromovím v levo.)

Výjev druhý.

Šimon Lomnický (z prava) a Cilka.

Šimon:

Panno milá, po náhodě
— než pan regent dojde k vodě —
varuji tě jeho řečí
— lichotka, děv nebezpečí —

utěšených pohledů,
dechu jako po medu.
Med i medvěd chtivě líže,
krůpěje mu z tlamy kapou,
ale potom chvátá blíže
do objetí hromskou tlapou.

Cilka:

Mne naň pohled neuhrane,
jsemť já z lesů, vzácný pane.

Šimon:

Ty máš oči uhrančivé.

Cilka:

To vždy ten, kdo vidí dříve.

Šimon (samolibě):

Co jsi viděla, co vidíš?
Jenom-li mě neošidíš!

Cilka:

Mládenec jak švihlý proutek,
ústa medná od pokroutek
a jich zpěvy — — Inu děvy,
v měkkých dlaních hrou mu loutek!
Kdy si vlasy nakadeří,
— na pokoji s loutnou stanul,
k zpěvu hladce šimoní —
skulinou jen hledím dveří,
aby on mě neuhranul;
ba, zrak fěrtoch zasloní:
na mou milou, pěje ptáče
a mně v hrudi něco pláče...
Fraucimoru v potlesku
mně z těch písní do stesku.

Šimon:

Však i ty jak štěbetáček
zpívala's pak na mazhouze.

Cilka:

Bez učení, holka z nouze —

Šimon:

V tom je háček, v tom je háček!

Cilka (jako uražena): I pan regent rád mě slýchá,
hodný pán a žádná pýcha.

Šimon:

Kdo ho nezná, kdo ho nezná!

Cilka:

Správný, vážný, hospodářský —

Šimon:

Liškou šitý, mamonářský!

Cilka:

Milostivý, pána vzor —

Šimon:

Na hlaďoučký fraucimor!

Cilka:

V létech už!

Šimon:

Baby muž!

Cilka (štiplavě):

Kdos mlád, k snubu lenochem!

Šimon:

Proto baby na záměnky
milé očko na panenky
nese přízně pod fochem.
Varuj před ním, starochem!

Cilka:

Ctnostnější-li stáří tady...

Šimon:

Všecky ctnosti má, což vady!
Udatný jak lev
na mléko a krev, (ukazuje na Cílčiny tváře),
jako zajíc stašlivý,
sněhu ač se nediví,
jako kohout v houfu kur,
volný jako Epikur,
lakomý jak pes
na rybník a ves,
na masíčko mladých kůstek,
svěží pleti, růžných ústek,
milostný jak hrdlička,
jenže holat nevyčká,
jako holub pitomý
u kolébky pohromy,
zlobivý jak lvice
na bab starých líce,
jako liška schytralý,
jen když pán dá pochvaly,
jako vlček otrlý,
jako medvěd nevrlý,
silný jako slon,
na sedláka hrom,
jako prostoduchý osel hloupý,
před Milost-li pána vstoupí,
jako včela užitečný,
na prospěch kde pánu, též i sobě vděčný,
kozel toulavý
— cizích zahrad ohavy —
jako mezek robotný,
kde jen květ je pochotný,
lísavý co kočka
na tě mhouří očka —

Cilka:

To si počká!

Šimon:

Žíznivý jak ryba.
Etcetera, etcetera,
summou: ctnost a chyba, chyba,
kde jen kdy a která!

Cilka:

Kterou ještě víš?

Šimon:

Škodlivý jak myš.

Cilka:

A co vy, a co vy?

Šimon (sebevědomě):

I kdo zná se, nepoví.

Cilka:

Všecko vím, všecko vím.

Šimon:

I co pro tě hotovím?
Nechoď k němu na Selčany.
K dědkovi a babici?!
V šťastnější ti kynu strany,
na pivovar v Lomnici.
U paní sládkové
nebe máš hotové.
Šťastna budeš, budeš u mě,
naučím tě zpívat umně —

Cilka:

Pro koho, pro koho?

Šimon:

Osobo, osobo!
Viz ty bílé ruce mé.
Snad pan otec v kostelíčku
spoutá nám je bez uzlíčku
a my svoji budeme! (Cilka prohlíží mlčky své ruce.)
Poslechni jen, panno milá,
co má hlava vymyslila.
Co zde květů fraucimoru!
Žádná jako ty,
aby znala bez úkoru
pudit trampoty
jasným smíchem, sladkou písní,
koho-li kdy smutky tísní,
jak tu paní Aničku
v její divné melancholí,
po muži-li stesk ji bolí,
měsíčná-li noc ji s lože
ve snů těžkých záhadě
stopou Bílé paní, Bože,
vodí po hradě . . .
Pěj ty písničku —
ona vzpláče jako dítě,
probudí se, zná tě, zří tě,

tklivý úsměv na líčku.
Budouc u mě (šťastna u mně!)
naučím tě zpívat umně.
A pak přízní regentovou
— pomluv nedbej slov —
zpěvakyní vedu novou
choť svou na Krumlov.
Jasným smíchem, sladkou písní,
péče-li a chmury tísní
pana vládaře,
pěti mu má bude žena,
donese mi teprv věna:
doufám její na přímluvu.
Zpěvných rtů jen závanem
plaší zámku starou sůvu —
sám jsem hejtmanem!
Žiji bujaře!
Z pivovárce, školometa
mocný pán . . . A vale! světa
hořké bídy lektvaře.

Vida, že Cilka stále prohlíží jen svoje ruce:

Však já ti je vybělím.

Cilka:

Nestýskám si, neželím.

Šimon:

Potom ti je ulíbám.

Cilka:

Potom? Teď již uhýbám.

Šimon:

Jsi ty skromná fijolinka.

Cilka:

Kopřiva, žahavá.

Šimon:

Regentovi ani zmínka.
Ať jen si pohrává.

Cilka:

Nedám sebou hráti.

Šimon:

Budu o tě dbáti.

Cilka:

A kdo dbá již teď —

Šimon:

Jde sem. Hleď se, hleď se, hleď!

(Jde Krčínovi v pravo naproti.)

Cilka:

Kuba muž! To (za Šimonem) smeť.

Výjev třetí.

Kuba za scénou.

Kuba:

V olšinách, prutinách
rybiček tlum,
v skalinách, písčinách
v proudné vodě na svobodě
volný jich dům.
Plotice, májnice, mihule, střevule,
lipan smradlan,
jesen a tloušť,
sum, sum,
čeřenem, přívlačí, vrší a sítí
chytí se, chytí
jich k stům.
Bělici, bělici,
ni zlatou udicí, —
nelovím ladu
na lehkou vnadu . .

Z prava vstoupí Šimon a Krčín; naslouchají.

Ale kapra do keseru
chytám chutně k podvečeru,
ostrouhám, trhnu,
do pánve vrhnu,
na oheň kladu,
v laskomin hladu,
po hodech bažím,
peku a smažím
bez salátu,
v jíchu dám sladu,
na černo vařím,
z korbílku nad dnem plitkým
zapiju pivem řídkým
z deputátu.

(Pokračování.)

Úředničtí sirotkové.

Obrazy ze starých časů. Napsala VLASTA PITTNEROVÁ.

(Pokračování.)

XII.

„Á, naše parlamentářka!“ zvolal pan farář, když Frici otevřela dvéře.

Beseda v pivovaře byla se již rozmnožila o oba učitele a několik pánů z města. I regenschori se dostavil a kde kdo se zajímal o osud divadélka Kopeckého.

Všem se líbil ten nápad se zámeckým sálem a páni měšťané slibovali přispěti nějakým grošem na osvětlení.

„Tak honem, frajle, jdou si tuhle zavdat a povídají, jak pořídily," vybízel pan starý, podávaje Frici sklenici s pivem.

A Frici vyprávěla, vyřizovala od direktora i od paní direktorky. — — —

„Cože?" rozkřiknul se Matěj Kopecký. „I cože by to ten karabáčník chtěl? Já bych měl hráti německy? Já, Kopecký Matěj, privilegovaný a koncesovaný principál loutkového divadla? Já, s kterým všichni páni vlastenci mluví, kterému klepal pan Karel Havlíček Borovský na rameno? Já hráti německy, za to, že mi sám pan vlastenec, spisovatel a divadelní herec pan Thám napsal pro moje tátrum divadlo o králi Václavu? A o kterém řekl pan Tyl, že zvykám lidi na české divadlo v malém, aby byli připravováni a našli obliby na divadle skutečném? Já německy! Německy! Otevři se země a pohlť toho netvora, který by toho na mně, na českém principálu divadelním figur jakoby živých person, žádal," zadeklamoval si pan Matěj.

„Inu, ono se není panstvu co divit, jsou na tu němčinu zvyklí," jaksi omlouvavě řekl pan purkmistr.

„Ať se jí najedí, ať jsou s ní spaseni. To raději seberu svoje furberky a porázuju o kus dále a o zdejší práhy nezavadím do smrti," horlil Kopecký.

»No, pomalu, pane Matěji, pomalu,« chlácholil pan farář. »Nemusíte hned býti tak hr, dá se to jináče urovnat. Zejtra dojdete sem a tuhle pan doktor s vámi dojde do kanceláře, abyste něco třeba neprořek, co by vás pak mrzelo. A svolíte, řekněte, že budete hrát zprvu několik kusů česky a zatím že si pořídíte nějaký německý překlad.«

»Ba tak a dáte na vybranou, který kus, které to divadlo si bude přát jemnostpaní direktorka německy, a tak až všecky svoje kusy obehrajete, pak se můžete nějak vymluvit, to by bylo zle, abyste vy, který za krále i duchy i čerty mluvíte i verše skládáte, nemohl najíti dobrou výmluvu,« podával radu doktor.

»Takovou nějakou hru, v které čerti všechny pány a Němce odnesou, tu bych chtěl sám i německy slyšet,« usmál se Rytíř.

Frici se nezdržela. Vypůjčila si od paní staré džbánek, zaplatila mléko a šla domů. Těšila se, že se shledá s Helmi a pozdravila se s touto, jakoby se nebyly viděly dva dny a ne dvě hodiny.

Chystaly večeři, měly od oběda zaječí předek, který od důchodňových dostaly. Zbyly k večeři i knedlíky. Pivečko také Frici donesla ve vypůjčeném korbílku.

A nyní nastalo povídání. Slyšíc Helmi, že Rytíř na Frici skoro čekal, že vyžádal si rozmluvu, spínala ruce v radostném tušení. A slyšíc, jak to dopadlo, dala se do pláče.

Na konec Frici musela starou družku chlácholit.

Když se Helmi stišila v pláči, tu se rozhorlila: »To je to vaše vlastencování, či vlastencírování, nebo jak tomu říkají. Pak ti páni myslí na tu vlast, na tu drahou českou vlast, jak říkají a nemyslí na ženění. Takový pěkný párek by byl z nich, má drahá frajle Frici, a z pana fořta a najednou nic. A to si ta

drahá očička kazily tím českým čtením a nechají si říkat: vy, jako každá selka a přece to nevedlo ke vdavkám.«

»Ale frajle Helmi, já jsem na to do opravdy nemyslila,« přimlouvala Frici.

»To mi nepovídají, frajlě Frici. To není pravda. Ženská myslí vždycky na vdávání a tohle jsme myslili všichni s nima. A jak onehdy pan fořt řekl, že se stěhuje do podzámčí, že chce míti ten domek se zahrádkou, tu jsme byli všichni toho mínění, že smýšlí na ženění,« horlila Helmi dále.

»Ale, frajle Helmi, nepřipouštějí si to, odloženo není ještě pokaženo, snad až budou mít ti páni vlastenci po tom divadle, až ten Kopecký odjede, pak se snad pan Rytíř vysloví,« těšila Frici sebe i družku.

»To je tak potřeba, komedii s pimprlaty, aby si nemuseli hrát staří takoví bubínkové. To zase bude povídání a běhání, jako tuhle s tím hraběcím patentem. A je to všecko stejné, ty kroniky a pimprlový tyátr a to vlastencírování. Já za to za všecko bych dala hodinku s mou drahou frajlí Frici,« vřele řekla Helmi.

»Oni zlatá duše. Co má být, to bude, Pánbůh dá. A teď budeme papat a povídají, jak se měly u óbrobročních,« vyzývala Frici, vědouc, že takto Helmi nejlépe upokojí.

Helmi se rozesmála a počala vyprávěti: »To jim bylo. Já přijdu k óbrom a oni, čím prý to voním? A jářku, to že jsme měly takovou dobrotu, že tak něco fajnového naše drahá frajle Frici přistrojila. A povídám. To měli vidět, óbr se oblizoval a povídá, takové věci že mu jeho mutty nikdy nestrojí. A ona, že se prý bála, že by si nejmilejší manrle pokazil tím syrovým žloudkem žaloudeček. Že to zná, jak by prý neznala, to že ona dávno zná, ale to že je pro robustní lidi, jako druhý óbr a óbrová. A jářku že má drahá frajle Frici je sice dost molett, ale ne robustní a já že jsem jako vykrmený šindel a že nás to neporazilo. Ale že to arci musí být ty likéry extrafajn a pak dobré zakousnutí k tomu. Podala mně trochu thé, no oslazená vodička a půl lžičky rumu do sklenice a k tomu chleba s máslem, no znají její butrbrody, krajíček na prst a másla na stéblo. Ale urazit jsem nesměla, třeba že bylo škoda to dobré papáníčko a trunček od druhých óbrů tak si pokazit.«

»Oni šelmo! Helminko, Helminko, ona je šelmička, ona je špicbúb,« lichotila Frici.

Povečeřely a šly ještě na besedu k paní Korbelové, pochovat trochu kočičky.

Paní Korbelová byla všecka vzrušena nad tím, že bude v zámku pimprlové divadlo. Ona i její nebožtík že měli takové věci vždy velice rádi a kdykoliv do dědiny blíže dvorce, kde byl pan Korbel ve službě, přijeli loutkáři nebo jiní komedianti, tu že šli vždy na podívanou, že krom peněz nechali těm chudákům dát vždy ještě něco ze dvora, ponejvíce píci pro ty jejich koníky. To že se půjde ráda podívat, že si ráda zapláče i se zasměje.

Vyslechla vyprávění o óbrových, smála se, až se za boky popadala a jistila, že bude muset paní óbrpojezdná dělat pánovi,

svému alterlovi, toho »knikebajnu« aspoň do žejdlíkové sklenice a jistě aspoň se třemi žloudky.

Aby si frajle Helmi napravila chuť po tom čaji u druhých óbrů, uvařila paní Korbelová čaj náležitě silný, hodně oslazený a rumem tak ještě sesílený, že frajle Helmi odcházejíc musela se Fricí do opravdy dáti vést, tak se jí po té dobrotě hlava šedovlasá točila.

A Frici zase vynutila mocnota toho truňku slzičky i plakala, plakala vyčítajíc svému osudu, že strojí si z ní blázny, že se již tomu staropanenství odevzdala, ji škádlí takovými předzvěstmi, jako ji škádlívali, pokud čítala léta do třetí jen desítky věku.

Až z toho pláče usnula a zdálo se jí, že s Rytířem má hráti divadlo s loutkami, že tyto obléká a řídí. A taková jedna princezna v sametových šatech, s korunou a bílým závojem na hlavě říkala tak dojemně, tak nyvě: „Ach můj šlechetný rytíři, já jich miluji," že Frici se i ve snu rozplakala a byla ráda, že to je jenom sen a procitnouc již nehleděla usnouti.

Zavolala na Helmi, ta se hlásila, jí se zase zdálo, že dělala pro pana óbrpojezdného „knikebajn" do veliké hubatky, v jaké nosili óbrových pivo a měla do tohoto dáti žloudky z celého mandele vajec.

Smály se tomu snu a pak rychle zatápěly. Dnes u Helmi, aby se tam také udrželo trochu více tepla.

Šly do kostela a po kostele účastnily se výpravy veškeré honorace do zámeckého sálu obhlédnout tu místnost, kde mělo vzejíti v té podzimní nudě trochu zábavy.

Vůz Kopeckého s dekoracemi stál již na vnitřním dvoře v podjezdu a čeledínové pomáhali četným Kopeckého dětem skládati a nositi dekorace a truhlice s loutkami a jejich oděvem do sálu.

Velký sál, jak se tomuto říkalo, měl pěkné jeviště, kolem stěn estradu o dvou stupních, hluboké okenní výklenky, kterým se žertem říkalo „lóže", proti jevišti galerii pro hudebníky. Byl užíván ku plesům, velkým hostinám, v několika přiléhajících pokojích bylo vždy upraveno vše k servirování, i kuchyně nacházela se na konci chodby. Sál byl prostě vymalován, jakýmisi sloupy neurčitého slohu byly stěny rozděleny jako v pole, sloupy ovinuty byly květinami a v každém poli nacházel se znak hraběcí rodiny, pod tímto a nad tímto pak buclatí amoretkové splítali věnce a sypali květiny.

Ohromná zrcadla, jichž rámy tratily se v červených sametových draperiích, zachycovala již po řadu let obrazy společnosti, jaká se zde bavívala Tak klidně zachycovala lesklá skelná hladina obrazy postav v pudrovaných parukách a copech, jako uzounké šaty empiru a módu špičatých živůtků, v jakých se nynější dámy skvěly.

Doktor, Rytíř, několik mladších písařů i pan starý hmoždili se na jevišti, pomáhajíce při stavění jeviště.

Matěj Kopecký se usmíval. „Pomalu, páni vlastenci, to se musí s fortelem“, upozorňoval a zařizoval, co a jak.

Práce šla rychleji od ruky, než si pánové skorem přáli, i zkoušeny ještě všecky dekorace, aby byla záminka v sále, kde nechal pan starý zatopiti, se déle zdržeti.

Na velikém jevišti spuštěna vzadu dekorace lesa, nastavěny příslušné kulisy, tak že jeviště loutkové vyjímalo se v tom lese jako nějaký pohádkový zámeček.

Za tím jevištěm nastavěny španělské stěny, snešeny z vedlejších pokojů, aby poskytly úkryt loutkáři a jeho personálu. Byla to jakoby ohražená zahrada za tím zámečkem a k nápadu Rytířovu zakryta ta ohrada kusy skalinových a keřových dekorací, tak že to vskutku velmi pěkně vypadalo. Kopecký si mnul ruce a jeho žena, kterou nazýval buď chotí, buď manželkou či panímámou, repetila ustavičné díky vzácným pánům, že se tak o ně starají.

I pan farář se dostavil a přihlížel s úsměvem tomu „stavění divadla“. Bylo všem veselo, tím více, an po chvíli, když se dámská honorace rozešla, pan starý poslal se vzkazem, aby panímáma poslala trochu piva.

Běžel s tím vzkazem nejstarší Kopeckého kluk a vrátil se za chvilku ukusuje z notného, sýrem namazaného krajíce chleba, který dostal v pivovaře od cesty.

Chasník z pivovaru donesl hubatku piva, několik sklenic a v košíku mísu studené pečeně, pokrájené a položené na krajíčkách vejražkového chleba.

„Copak naše panímáma,“ zazářil pan starý, když všeobecná pochvala se ozvala.

Pánové si popřáli a rozcházeli se až k polednímu, když se Kopecký chystal ku zvaní na ulici s velkým a malým bubnem i poklicemi jako obyčejně.

Drahá jeho polovice, či jak jí dnes říkal „choť“, chopila se řemene od velkého bubnu a přehodila tento přes rameno.

Kopecký měnival oslovení ženy dle toho, jaký kus byl k provozování určil.

Byla-li to hra „rytířská“, tož nazýval svou věrnou Kateřinu „chotí“, někdy i vznešenou, urozenou či šlechetnou chotí. Ke kusu z ovzduší méně vznešeného přiléhal mu název „manželka“, která bývala zvána pak: nejmilejší, pokornou a poslušnou. Při kusech „ze stavu selského“ pak nazýval ženu svou: panímámou, a to dobrotivou či roztomilou nebo buclatou. A Kateřina dovedla se ku každému oslovení náležitě chovat.

Jakožto „choť“ chodila s hlavou vztýčenou, odpovídala odměřeně, důstojně a napomínala děti laskavě, jmenujíc je po „starodávnu“: Alžběto, Veroniko, Jene, Tomáši — tak jak jména jich byla psána v matrikách.

Co „manželka“ byla vždy trochu hašteřivou, odsekávala a o poslušnosti a pokoře vzdor oslovování manželově nebylo u ní stopy. S dětmi se mazlila, volala: Hanzinka, Fronynku, Bětulinku, Tomáška, jak se v měšťanských rodinách říkávalo.

Co „panímáma“ byla veselou, čipernou, úslužnou. Děti volala: Běto, Veruno, Hondo, Tomši a nebyla rozpačitou ani línou v rozdávání štulců a pohlavků. I lecjaká jadrná nadávka přeletěla přes její rty.

Lidé říkali, že ti pimprláři hrají komedii i mezi sebou.

Dnes byla choť Kopeckého v rozmaru opravdu královském. Nalévala piva a podávala pánům zákusky s takovými posuny, jakoby sama byla hostitelkou. A svým dětem arci také přála, oslovujíc je krom křestných jmen ještě: dítky, synu, — dcero. Z toho měl největší obveselení pan farář, jenž tento zvyk Kopeckých znal.

Jak vyšli Kopeckých s bubny ze zámku, sesypalo se kolem nich celé stádo dětí, které kolem zámku očumovaly.

A když Kopeckých (z prvu na vnějším nádvoří zámeckém) oznamoval, že bude se a to tentokráte: „v zámeckém hraběcím sále“ — (znělo mu toto proslovení patrně lépe než „v sále hraběcího zámku“) — provozovati: Jedna pohnutlivá rytířská činohra „*Horia a Gloska*“ čili „*Zapálení města Hermanštátu*“ ve třech jednáních a několika proměnách, ku které se slavné publikum uctivě zve, aby se v zámku vynajíti ráčilo. Začátek k vůli dětské mládeži v pět hodin odpoledne. Kdo nechce platiti penězi, přijmou se také potraviny pro nás i pro naše koně; — tu bylo jásotu v shromážděném již na ulici publiku tolik, jakoby zavítali do města umělci světoví.

V zámku bylo také vše rozčileno. Paní direktorka těšila se, že napadlo jí to s tím německým divadlem a ráda přijala návrh, aby si kus vybrala, že tento pak Matěj Kopecký přeloží a vznešeným uším jejím i jejích přítelkyň po německu zahraje.

Již ve čtyři hodiny usedla „choť“ Kateřina Kopecká oděna v červenou, šedou kožešinou lemovanou kazabajku a čepec s červenými pentlemi, v kterých se dnes již obecenstvu ukázala, u kasy při vchodu do sálu. Pět nebo šest dětí drželo se kolem ní. Jeden „syn“ měl po ruce velký pytel, do kterého se mělo cpát přinášené seno; druhý měl pytel na polínka, která se také za plat brala, aby bylo ve voze, hostícím principálovu rodinu a co byt upraveném, trochu suchého dříví, když bylo někdy v dešti těžko si cestou v lesích suchého topiva opatřit. Děvčata či dnešní „dcery“ měly košíky na potraviny, na syrové i na hned požívatelné. Jedna držela na ruce nejmenší kojeňátko, druhá větší děcko, jemuž ob tu chvíli utírala nos. Oblečeny byly děti dosti slušně, úplně čistě, hoši měli strakaté, baretům podobné čepičky na hlavách, robě, o jehož čistotu nosu se starší sestřička tak pečlivě starala, pak jakousi červenou karkuli, pošitou zlatými prýmky, vše to zhotoveno ze zbytků od šatů loutek.

Před pátou byl sál naplněn, přední místa, kam snešeny s estrád polštářované lavice, z „lóží“ a okolních pokojů židle, zaujala honorace zámecká i městská.

Dále na lavicích z pivovaru, které bývaly v letě vynášeny na nádvoří k výčepu, obecenstvo z kruhů řemeslnických, dospělá mládež, na estrádách školní děti, na galerii služky a učedníci, pokud kdo jíti směl a mohl. Ale byli mistři a hospodáři

milostivými, nahlédnuvše, že ta a ona práce se může odbýti i u večer.

Za jevištěm, jehož opona byla spuštěna, ozval se kolovrátek a vše zatajilo dech.

Bylo dosti hlučno. Obecenstvo, které sem doposud nepřišlo, bavilo se prohlížením sálu, jehož malba se mu i v nedostatečném osvětlení líbila. Kolem jeviště hořelo více lamp, které byl dal pan direktor v okamžité náladě dobrotivosti naplniti olejem z panské zásoby a bylo viděti dobře na oponu velkého jeviště, která byla spuštěna.

Malba na této představovala jakýs chrám, se sloupy ovinutými růžemi, zrcadlící se v jezírku, na němž plovaly labutě a houpaly se ozdobené lodičky. Hraběcí znak držen několika amorety vznášel se v oblacích.

Když se opona pozvedla, objevilo se malé jeviště, vlastně celé divadélko i se svým ohraženým pozadím. Působilo to tak vesele, roztomile, takovým dojmem, že obecenstvo vypuklo v potlesk, který se ještě sesílil, když zpozorováno, že na spuštěné oponě malého divadla jsou vymalovány znaky Čech, Moravy a Slezska! — —

Matěj Kopecký tímto překvapil. Nikdo z pánů se nemohl upamatovati, že by si byl této opony všimnul, ano někteří se dokonce pamatovali, že viděli oponu, na které bylo vyobrazeno jakési město v palmovém háji.

V pozadí mnul si lesní Rytíř spokojeně ruce. On to byl, který oponu zhotovil. Sám donesl kus potřebného plátna a když před polednem dobrovolní pomáhači loutkářovi odešli, pustil se do práce. Přišoupnul velký stůl k sálajícím kamnům, na rychlo rozměřil, kreslil a maloval.

Byl zručným a v několika hodinách byl hotov, nedbaje ani, že by měl obědvati nebo svačiti. Práce dopadla pěkně. A pod znaky provedl ještě v zlatých arabeskách proplétaných červeno-modrobílými stuhami nápis:

„Sláva české Vlasti!“

Přečetli, opakovali si ta slova všichni shromáždění a v mnohém oku zaskvěla se slza. Všickni byli dojati. V době tehdejší měla ta tři slova větší cenu a význam než dnes celé články a brožury. A bylo skoro odvahou jich užíti.

„To vy, jistě to vy!“ řekl pan farář, rychle přikročiv k Rytíři a tisknul mu obě ruce.

„Ano, to já. Budu to muset zítra ještě opravit, otře se to nyní navinutím“, řekl Rytíř, aby další chvále ušel.

Oponka se zvedla a na jevišti počal děj té rytířské činohry. Za figury mluvil sám Kopecký, za ženské jedna z dcerek, za některé episodky jeden synek.

Obecenstvo bylo v nejlepší náladě a neskrblilo pochvalou.

V meziaktí nechal pan starý podávati pivo, paničky podávaly si na vzájem cukroví a bylo vše spokojeno.

Frici byla místo vstupného za sebe a za Helmi podarovala paní Kopeckou trochou kousků pentlí, hedvábí a sametu na

obleky loutkám, což bylo vděčně přijato. Paní direktorka a paní Fonka, které to zvěděly, usmyslily si, že učiní taktéž a v nejbližších dnech darovaly loutkářovům nějaké staré hedvábné šaty, z kterých opatrná paní Kateřina vybrala dosti na živůtky a kabátky i fěrtochy dcerám, které se mohly radostí nad tou hedvábnou parádou zbláznit.

Po divadle odebrali se pánové do pivovaru a dámy zámecké shlukly se do malých kroužků, aby se o té zábavě něco popovídalo.

Paní vrchní pojezdná zmocnila se Frici a Helmi i paní Korbelové, její alterle chopil se pod paždí Rytíře a vlekli si tu společnost domů, kde čekala večeře.

Frici šla pomoci do kuchyně, rychle upravila kompot, (bylaf paní obrová zavářela ovoce), urovnala pečeného zajíce a knedlíky na mísu a společně večeřeno.

Že až se vypije trochu pivečka, musí Frici upraviti zase takovou dobrotu jako včera, oznámil této pan obr s veselým smíchem a vyjádřením: »Af jsme tlusti!«

Helmi vyprávěla svůj sen a pak o druhých óbrových, jak tam včera dopadla, a pan vrchní pojezdný smíchem až řehonil.

Frici použila té příležitosti, aby nabídla paní óbrové, že se z bílků zbylých od »knikebajnu« může udělat cukroví. Třeba i ty jemné bonbóny, jimiž o jejím svátku paní Žanett vskutku dopálila, nebo pusrlata, nebo věncový dort.

Čím vím tím líp, frajle Frici, af jsme tlustí! Aspoň mutrle dopřeje víc těch vajíček do »knikebajnu«, když se tak dobře zužitkuje, smál se pan vrchní pojezdný.

»Ale pane óbr, to budeme muset dělat také brzy zase líkéry, to se sáhne tuze hluboko do foroty,« namítla Frici.

»Zásoby se říká, panno vlastenko,« zašeptal této Rytíř, vedle sedící.

»A co na tom! Af jsme tlustí! Co by jsme si nepřáli. Kdo ví, jak to dlouho bude ještě trvat, člověk může umřít z nenadání a pak nic neužije,« zasmál se pan óbr.

Frici šeptala s Rytířem a byla pak jaksi zamlklou.

Po večeři pito pivo, po chvíli donešena ještě šunka, pak upravila Frici ten slavný »knikebajn«, dámy musely zmoci po dvou kalíškách, Rytíř dva větší, pan óbr pak takové čtyry.

»To je věc, to je pošmícnutí. To vajíčko tak lahodí, jen to do krku sklouzne. Prémium zasluhujou, frajle Frici, tohle bude se u nás dělat častěji. To je něco! Af jsme tlustí!« Pan óbr se olizoval.

Helmi i paní Korbelové blýštěly se oči. Frici byla skoro smutná.

Když odcházely, smluvila se Frici s paní vrchní pojezdnou, že přijde zítra hned dopoledne z těch bílků něco udělat.

Cestou přidržel se Frici Rytíř vykládaje, že se zítra již stěhuje do podzámčí.

»Škoda,« řekla Frici. »To vás nebudeme tak často vídat.«

»Proč, dojdu na besedu i vy ke mně. Budu mít hezčí byt než zde, veselejší to bude i nyní v zimě, když bude zahrádka

v sněhovém kožíšku. A hezky si to upravím. Ty skříně se tam tak hezky hodí. A ty knihy do nich. Do Prahy zajedu a koupím vše, co bude k dostání, nové i starší. A do vázání se pustím. To se budete chodit na mne dívat s pannou Helmi a s paní Korbelovou,« pravil Rytíř srdečně.

Frici se chvěl hlas, když odpovídala: »To bych chtěla pomáhat.«

»Rovnat třeba knihy do skříní, to bude možno. A budete vidět, že se vám bude u mne líbit,« řekl Rytíř a že byli již u dveří paní Korbelové, poroučel se.

»Tak co, Fricinko, co?« tázala se Helmi dychtivě, jak vešly do bytu.

»A nic, pořádem nic. Tak jakoby — no snad čeká, až bude přestěhován. Prodají mu ten cinkostn?« tázala se Frici.

»To vědí. Bože, jen když bude nějaký ten dvacetník. Ale jsem to ospalá po té dobrotě. Jen se pomodlím a usnu. Dobrou noc a nechají si zdát něco pěkného,« loučila se Helmi.

Frici se svlékla a oblékajíc teplejší noční kazajku vzdychala. Natáčejíc si vlasy slzela a pokleknjíc k modlitbě na vyšívanou podnožku u okna, neubránila se pláči.

Usnula však brzy a šálebný sen předvedl jí Rytíře rovnajícího knihy a ukazujícího jí Frici hrdě tu malovanou loutkářovu oponu.

A Frici opakovala slova: »Sláva české vlasti,« a opakovala je tak vroucně a zbožně jako modlitbu.

Ráno se po kostele mluvilo jenom o divadle a vše se těšilo na dnešní představení.

Zvláště když Matěj Kopecký, se svou Kateřinou, dnes v hodnost »manželky« postavenou, ohlašoval, že bude se hráti: »Hrůzostrašná jedna činohra »*Dr. Faust*«, v šesti jednáních a kolika proměnách s bengálem a fajerverky.«

Toho večera musela vzít Frici Helmi do svého pokoje, aby přespala u ní na pohovce, tak se Helmi bála těch pekelných zjevů, které dnes byla viděla.

A tu jim při té příležitosti napadlo, že mohly by spáti v jednom pokoji, aby ušetřily topiva a užily více tepla.

Arci s vyhražením, že kdyby to jednu nebo druhou obtěžovalo, že se z jara zase rozejdou, každá do svého.

Druhého dne se s pomocí paní Červínkové přestěhovala Helmi do Fricina bytu, do jejího přenešena pak zásobní postel Fricina a uděláno tam skladiště i jiných věcí.

»Aspoň jich užiji, než jich třeba ztratím,« řekla Helmi a Frici se zarděla.

Oznámily v zámku, že bydlí nyní spolu a všecky vizity budou přijímati společně.

»Bude trochu víc klepů,« smály se paničky a páni řekli, že s těmi úřednickými sirotky je aspoň trochu legrace.

(Pokračování.)

Kapradiny.

Fragment odborné studie.

Napsal JAN VOBORSKÝ.

Dobře, předobře vím, co mne již po 25 let, kdy každoroční svou dovolenou trávím v Jindřichově Hradci, vábí a láká silou vždy mocnější do divoce romantického údolí Jindřišského, táhnoucího se od vesnice Jindřiše, pověstné svými pomněnkovými palouky, až k Blažejovu. Jest to vznešená krása tamní přírody, půvabné rozeklanými skalisky, malebnými skupinami jehličnatého stromoví i lučinami s olšovím, půvabné i když slunce vrhá tam celé proudy zlatého světla a slabý vánek pohrává si velkokvětými modrými zvonky lesními, i když rozpoutaná bouře burácí a hřmí mezi stěnami skal. Toť kus přírodního parku, v němž člověk nadšený pro krásu přírody a vzdálen aspoň na krátký čas rušného života městského, zapomíná na trampoty a svízele všednosti a na nějž rád vzpomíná při kytici nebesky modrých pomněnek, svázané do krajkoví hebkých vějířů kapradin.

Ty naše kapradiny — palmy severu! Nuže, o nich míním dnes pohovořiti v tomto fragmentu z většího odborného rostlinopisného pojednání. Příležitost k tomu poskytlo mně systematické urovnání sušených kapradin v mém soukromém herbariu.

* * *

Nejlepší a nejvydatnější základ pro stopování materiálu Filices — kapradin, pokud byl znám a přístupen autorům dob starších, poskytl mi spis Kašpara hraběte Sternberga: »Abhandlung über pie Pflanzenkunde in Böhmen« (I. Abtheilung Prag 1817, II. Abtheilung 1818), jehož druhá část, odvolávající se ve mnohém na případné recense v části první obsažené, uvádí ze staré literatury tato díla:

pag. 11.*) »Herbarius« Magistra Christana Prachatického (Synonyma Apothecariorum 1393), v němž vyskytují se z kapradin:

pag. 19. Scolopendrium officinale, Gelenij gazyk,
Adiantum Capillus veneris (Netjk),
Polytrichum commune, Netjk.

Z velkého přírodovědeckého rukopisného díla Pavla Žídka, u něhož codex u rostlin jest neúplný a k němuž česká pojmenování jinou rukou, avšak jak se zdá, určitě ku konci XV. století byla připsána, hrabě Sternberg kapradin neuvádí.

Z tištěných děl čerpal Kašpar hrabě Sternberg látku již bohatší; prvním z nich bylo dílo jednající o rostlinstvu:

pag. 25. »Slownik Wodnianského« (Vodňanského) z roku 1511; zda kniha tato jmenuje též kapradiny, o tom se Sternberg ve své »Abhandlung« nezmiňuje; jest však velice zajímavé, že Vodňanský měl dosti dobré hojné znalosti o houbách, jichž uvádí 15 druhů s českými jmény, která až do našich dnů nezměněna se zachovala.

*) Znamená vždy stránku z díla Kašpara hraběte Sternberga.

pag. 27. Brzy po slovníku tom (1517) vyšel český »Herbarius« od Claudiana a Czernyho, opatřený vyobrazeními, jež spočívajíce převážnou většinou na fantasii, úplně se vymýkají kritickému posouzení. V díle tom, provázeny jsouce českými názvy, vyskytují se opětně kapradiny, a to:

pag. 67:
Polypodium officinale, Osladicz.
Polypodium dryopteris, Psstrosowe Pero.
Aspidium filix mas, Kapradj.
Asplenium vulgare, Netjk.
Asplenium viride, Ceterak.
(U tohoto druhu autoři výslovně praví, že se od netíku liší zeleným stonkem, avšak vyobrazení shoduje se s popisem netíku a ne ceteráku.)

pag. 70. Tadeáše Hájka český »Herbarz« psán byl na podkladu obou vydání Mathiolova kommentáře z r. 1554 a 1558. — Dílo toto celkem nekritické obsahuje mnoho rostlin pochybných a přijalo tu onde vedle nesprávných výkresů i s dostatek bájek, ač Sternberg jinak neupírá, že mu slušně posloužila zvětšená vyobrazení.

pag. 98. Z kapradin uvádí Hájek v tomto svém tištěném herbáři:

Ophioglossum vulgatum — Hadij Gazegczek.
Botrychium Lunaria — Wratsezase.
Ceterach officinarum — Ceterak.
Polypodium vulgare — Osladicz.
Polypodium dryopteris — Kapradij samice.
Aspidium filix mas — Kapradij samec.
Asplenium vulgare — Netjk.
Scolopendrium officinale — Gelenij Gazyk, aneb psaný Traňk.
Adianthum Capillus veneris — Wlas ženský.

Již z tohoto dosti četného počtu uvedených kapradin lze dle kritického spisu hraběte Sternberga souditi, že Hájek, ač jest těžko jeho dílo na některých místech zhostiti slabých stránek, přec jen pilně pracoval o znalosti rostlinstva domácího.

pag. 102. V chronologickém sledu slušno vzíti ohled k II. vydání českého herbáře od Adama Hubera z Riesenbachu a Daniele Adama z Veleslavína r. 1596.

Ačkoliv, jak hrabě Sternberg spravedlivě uznává, bylo svědomitě dbáno spisů od Bellona, Pona, Clusiusa a jiných autorů, a ač valnou většinou přičiněny byly přesné a správné výkresy, přec nepříliš mnoho dbáno bylo flory domácí.

pag. 120. Z kapradin vyskytují se v tomto herbáři oproti ostatním dříve zmíněným spisům:

Aspidium Lonchitis (Lonchitis aspera).
Acrostichum Marantae (Lonchitis Marantae).

pag. 121. Po tomto díle, do něhož Sternberg, bohatý zkušeností vědeckou i materiálem přírodnin, trpce sobě stýská pro nedbalost flory domácí, a jež však nicméně učinilo dosti dobrý

krok v rostlinoznalství té doby, beroucím se jen těžkopádně ku předu. následují:

Díla Adama Zalužanského ze Zalužan, jež hrabě Sternberg v I. části svého pojednání, pag. 137 et seq., podrobil všeobecnému rozboru.

Přední zásluhou Zalužanského jest, že pojal ideu systematického roztřídění a seřadění rostlinstva. Veden touto základní myšlenkou, psal své dílo o metodickém rozdělení rostlinstva. Dílo to sestává ze tří částí; první z nich nazvaná »Aethiologia plantarum« obsahuje physiologii rostlin o 33 kapitolách, již ovšem se stanoviska vědy nynější nelze posuzovati. Druhá část spisu toho, »Historia plantarum«, zahrnuje vlastní metodické rozčlenění rostlinstva.

I Zalužanský zmiňuje se o kapradinách (Filices).

Těmito citáty dokládá se Kašpar hrabě Sternberg, chtěje nastíniti jaksi historický postup znalosti rostlin a mezi nimi kapradin zvláště.

Jest to jakási retrospektiva znalosti rostlin a kapradin živoucích, s nimiž při vyspělé vědě novodobé dnes již v přesném, soustavném popisu se shledáváme, majíce k odbornému studiu jako znamenité pomůcky bohatou literaturu přírodopisnou, zahrady botanické i bohaté sbírky musejní.

Pečlivá ruka bibliotekáře musea království Českého, slovutného spisovatele prof. Dra Čeňka Zíbrta, uspořádala u příležitosti české zahradnicko-ovocnické výstavy v Praze 1910 výstavku odborné literatury v přízemním salonku musejním. Dle té jsem ještě mezi sazbou rukopis této práce doplnil. Byly tam ze starých spisů hlavně: *Český herbář Jana Černého a Mikuláše Klaudiana z r. 1517.* (Titulní list hlásá, že to: Kniha lékařská, kteráž slove herbář aneb zelinář, velmi užitečná z mnohých knih latinských i ze skutečných prací vybraná: počíná se šťastně). — Dále z roku MDXCVI Adama Hubera z Rysnbachu a Danyele Adama z Weleslawjna: *Herbář* aneb Bylinář vysoceučeného a vznešeného p. doktora Petra Ondřeje Mathiola. Pak latinský spis: Adami Zaluzanii a Zaluzianiis Methodi Herbariae Libri Tres. — Z novodobé literatury byly vyloženy zejména: Jana Svatopluka Presla: Všeobecný *rostlinopis* čili popsání rostlin ve všelikém ohledu užitečných a škodlivých (Spisy musejní. Praha 1846;) Dra Ladislava Čelakovského *Prodromus* květeny české (nákladem komitétu pro přírodovědecké prozkoumání Čech, Praha 1868—1877) a z bibliografie spis Phil. Dra Č. Zíbrta: Literatura přírodovědecká a farmaceutická od dob nejstarších (Praha 1909). —

* * *

Jelikož pak dílem Zalužanského započato o systematickém rozčlenění rostlinstva živoucího, povšimněme sobě aspoň rychlým nástinem, jak pracováno bylo o systematickém soupisu rostlinstva vyhynulého, předvěkého, jehož stopy v zkamenělinách a v lupkových a jinakých usedlinových otiscích zachovaly se nám jako výkresy rukou přírody zhotovené v lůně zemském.

Kašpar hrabě Sternberg, podstoupiv nesnadnou úlohu systematického urovnání předvěké flory, a to pokud jednotlivých geologických útvarů země české se týká, na základě v pravdě skvostného materiálu, pravého to herbaria rostlin fossilních, povznesl botanickou palaeontologii, která až do jeho pečlivé práce pouze na nesouvislých, bez soustavy podnikaných pozorováních se byla zakládala, na stupeň vědy samostatné.

Roku 1820 počal tento znamenitý šlechtic-učenec vydávati tiskem geognostïcko-botanický obraz předvěké květeny, kteréžto dílo nazval: »Versuch einer geognostisch-botanischen Darstellung der Vorwelt« (Pokus geognosticko-botanického popisu předvěké květeny). Dílo toto, opatřené vzornými obrazci, sestává ze 6 svazků, z nichž poslední vyšel roku 1833.

Sbírka zkamenělin a rostlinných otisků, počtem svým imposantní a typičností a ladností, namnoze i velkostí a zachovalostí jednotlivých exemplářů význačná, jež byla Kašp. hraběti Sternbergovi podkladem a hlavní pomůckou při této vědecké a spisovatelské práci, nalézá se nyní v museu království Českého jakožto samostatné oddělení, »Sternbergianum« zvané. Titulní list zmíněného spisu a jedna strana vyobrazení z něho umístěny v prostřední velké vitrině Sternbergea, ve které jest také mramorové poprsí hraběte. Vyobrazení jest tak do podrobností věrné, že snad ani o čárku v ničem se neodchyluje od originálu zkameněliny hned vedle vystavené.

Z vyhynulých kapradin, ve sbírce Sternbergově uložených, zastoupeny jsou s přesným udáním naleziště a vrstev resp. ložisek a pánví tyto otisky z doby *kamenouhelné*:

Neuropteris, Sphenopteris, Pecopteris, Odontopteris, Linopteris, Alethopteris, Lonchopteris, Strephopteris, Cyclopteris. Jest to, jak jsem již předem pravil, skutečné a nádherné herbarium předvěkých rostlin v krásných exemplářích, pravá to ozdoba sbírek musejních.

Ve všeobecném geologickém oddělení pražských musejních sbírek zastoupeny jsou kapradiny z *kamenouhelného* útvaru z hlubokých flecí pánve Šacléřské, pak z pánve Radnické, Merklínské, Plzeňské (pásmo podložní), z pánve u Přílep, Žebráka, Holoubkova a z pánve Slánsko-Rakovnické. Z útvaru *Permského* jest ve sbírkách těch otisk kapradiny Callipteris; z útvaru *křídového*: Thyrsopteris, Laccopteris, Platycerium, Osmundophyllum.

Cenná literární práce hraběte Sternberga nalezla záhy vědeckou soutěž; v brzké době po vydání prvního svazku Sternbergova díla podal *Adolf Brongniart* v »Mémoires du Museum d'histoire naturelle« pokus klasifikace rostlinstva předvěkého (Sur la classification et distribution des végétaux fossiles en général et sur ceux des terrains de sédiment supérieur en particulier. — Tome septième. — Paris 1821.) (O roztřídění a rozdělení rostlin fosilních vůbec a o rostlinstvu z vrstev usazených zvláště.) Hlavní rysy tohoto Brongniartova spisu shodují se úplně s názory a původními myšlenkami Sternbergovými, liší se však velice v podrobnostech.

Několik let po té (r. 1828) počal Brongniart vydávati jiné znamenité dílo, zvané: »Histoire des végétaux fossilles ou Recherches botaniques et geologiques sur les végétaux renfermés dans les diverses couches du globe« (Dějiny rostlinstva fossilního čili výzkumy botanické a geogologické o rostlinstvu uloženém v různých vrstvách zemských.) V díle tomto jsou věrně a dokonale vyobrazeny téměř veškeré tehdy známé a typické rostliny zkamenělé.

Pojednávaje v tomto spisu o soustavě předvěké květeny, rozdělil Brongniart veškeré zkamenělé rostliny podle přirozené soustavy rostlinopisné na šest hlavních tříd, a to:

I. Bezesnubné (Agamae)
II. Tajnosnubné bezcévné (Cryptogamae cellulosae)
III. Tajnosnubné cévnaté (Cryptogamae vasculosae).
IV. Jevnosnubné nahosemenné (Phanerogamae gymnaspermae)
V. Jevnosnubné jednoděložné krytosemenné (Phanerogamae angiospermae monocotiledones)
VI. Jednosnubné dvouděložné krytosemenné (Phanerogamae angiospermae dicotiledones).

Nejčetněji byly zastoupeny v rostlinstvu předvěkém *kapradiny*, z nichž většina náležela hlavně k rodům: Aspidium, Cyathea, Blechnum, Pteris (viz sbírku Sternbergovu), Asplenium a Polypodium; rody tyto zachovány jsou až v dobu přítomnou a pouze Neuropteris, Odontopteris a Anomopteris nenalezáme v rostlinstvu nynějším.

Poměr, v jakém kapradiny a rostlinstvo jevnosnubné flory nynější k sobě se mají, jest celkově 1 : 33,což jest ovšem povšechným průměrem, jelikož poměr ten v rozličných šířkách zeměpisných vykazuje také rozmanité rozdíly, tak na př.: v Evropě vůbec: 1 : 60, v tropické Americe 1 : 36, na Jamaice 1 : 10, na Otahiti 1 : 4, na Novém Zélandě 1 : 6, na sv. Heleně 1 : 2, na ostrově Norfolku 1 : 3 a na ostrově Ascension 2 : 3.

V Čechách dle příruční knihy: »Flora bohemica, moravica et silesiaca« (druhé vydání — 1883) při počtu 2106 rostlin cévnatých vůbec a z nich zastoupených kapradin (Polypodiacae R. Br.) počtem 32 zvláště, jest poměr tento přibližně jako 1 : 64.

Co se týče rozšíření kapradin zkamenělých, bylo shledáno, že kapradiny v starších vrstvách, rostlinstvo fossilní vykazujících, mnohem četněji jsou zastoupeny, než ve vrstvách novějších. Tak na příklad přichází as 120 druhů zkamenělých kapradin v útvaru kamenouhelném, v pestrém pískovci již pouze 6 druhů, kdežto ve vrstvách nad útvarem křídovým situovaných jenom 2 druhy byly pozorovány.

Na základě poznatků takových spočíval Brongniartův smělý, geniální pokus, geognosticky a botanicky ohraničiti předvěkou květenu podle rozličných geologických dob, což uložil ve své práci: »Considérations générales sur la nature de la végétation, qui couvroit la surface de la terre aux diverses epoqueus de formation de son eccorce. — Annales des sciences naturelles, Tome

XV, 1828.« (Povšechné úvahy o povaze vegetace, která pokrývala povrch zemský v různých epochách jeho formací). —

Brongniart první tedy upozornil zde na pozoruhodný zákon, podmíněný hlavně klimatickými poměry a změnami v jednotlivých epochách utváření se různých vrstev kůry zemské, na zákon, dle něhož počtu kapradin předvěkých od vrstev nejstarších do vrstev nejnovějších rovněž tak ubývalo, jako ubývá jich početnosti a nádhery zevnějšího habitu za naší doby od pásma tropického pásmem mírným k točnám země.

Výhradně zkamenělými kapradinami zabývá se Göppertův spis: »Die fossilen Farrenkräuter — Breslau 1863«, v němž autor, porovnávaje na základě hojného materiálu (zejmena ohledně fossilních kapradin v geologických vrstvách slezských) kapradiny pravěké s nynějšími, od soustavy Brongniartovy značně se odchyluje a zejména diagnosy jednotlivých druhů nově tvoří.

* * *

Z rostlinstva českého uvádím zde tyto kapradiny **osladičovité**: 1) *Kyvor* (obecný); 2) *Osladič* (obecný, bukovinný, doubravní, vápenní); 3) *Kapraď* (psací); 4) *Woodsie* (skalní, severská); 5) *Jinořadec* (kapraď kadeřavý); 6) *Hasivka* (obecná, orličí); 7) *Různolístek* (kapraď různolistý); 8) *Bindas* (lékařský syn: jelení jazyk); 9) *Slezinník* (černý a) pravý, b) serpentinový, routička zední, německý, severní, červený, prostřední, zelený); 10) *Papratka* (samice, horská); *Kapraď* (hrálovitý, bodlavý a) laločnatý, b) Braunův, c) Swartzův, ostnitý a) rozšířený, b) pravý, c) Taušův, hřebenitý, samec, horní, bahenní; 12) *Puchýřník* (křehký, sudetský); 13) *Pérovník* (německý); 14) *Podezřeň* (královská). Pak rostliny **vratičkovité**: 1) *Hadí jazyk* (obecný); 2) *Vratička* (obecná, heřmánkolistá, jednoduchá, routolistá). —

Tolik nadělila nám v Čechách, na Moravě a ve Slezsku ruka přírody z bohaté rodiny kapradin. Na těch pak vyskytují se občas pro odborného botanika zajímavé parasitní rzi; tak na př. cizopasník Uredo filicum D. C. roste na různých druzích, živou hasivku orličí napadá Pestalozzia macrospora Ces. a Diplodia aquilina Fr., na suché hasivce šíří se Leptostroma filicinum Fr. a na osladiči bují Sphaerella polypodii Rabenh. —

Nemáme ve vlasti naší sice nádherných forem netiků jako jest *Adiantum* Farleyense, jehož vějíře jemně se chvějí jako krajky z hebkého prožloutle nazelenalého hedvábí, nemáme také stromovitých kapradin, jimiž se pyšní kraje tropické (*Alsophila* australis, *Cyathea* medullaris, *Cybotium* regale). Rostlinstvu našemu scházejí rozkladitá, po stromech v dutinách větví a kůry po způsobu našeho jmelí rostoucí a kožnatými vějíři svými na lopaty sobů a daňků připomínající *Platyceria* a velká lopucholistá *Acrosticha* s hustou brunátnou srstí na řapíkách, i hebounká jako svlačec popínavá japonská *Lygodia*, i masité *Marattie* a *Angiopterisy* a lepotvárné *Gleichenie*. V rostlinstvu našem není jemných, velkovějířných *Dicksonií*, rozkladitých Polypodií jako jest P. *glaucum* a *aureum* s bohatými, oranžově žlutými kupkami výtrusnic, a není půvabných cizokrajných *Gymnogram*, jež pouze v některých velkých sbírkách zahradních jako kapradě zlaté a stříbrné

se pěstují. Nemáme také v rostlinstvu domácím mechovitá *Hymenophilia*, ukrývající se jako naše krkonošské brvité selaginely ve vlhkých štěrbinách a trhlinách skal, ani banánolistá Asplenia a zase štíhlá dvojzpeřená živorodá *Asplenia*, na jejichž vějířích bují z klíčících spor celé kolonie trsů mladičkých vějířů, *) ani veliká *Blechna*, podobná listům cykasovým. A kdybych do podrobnosti chtěl vypisovati ty steré zajímavé formy kapradin cizích, nestačilo by na to ani několik stran drobné sazby. Něco z bohatosti těch forem poznati možno na kapradinách pěstovaných v sklenníkových sbírkách svob. pána Hrubého z Jelení v Červených Pečkách, c. k. universitní botanické zahrady v Praze, velkozahradnictví Donátova v Košířích, zemských zahrad ve Stromovce a zahrad společnosti pro zvelebení zahradnictví (dříve společenská zahrada na Slupi, nyní v Krči).

V tropickém háji na letošní zahradnické výstavě vyznačovaly se mimo hojné stromy Alsophil ještě tyto cizokrajné kapradiny: novozélandské Asplenium capense, mechovitě jemně zkadeřená Nephrolephis Whitmanni, dlouhovějířná Nephrolephis exaltata, cordifolia a m. j. —

Máme, jak jsem předem dle jednotlivých druhů s udáním českých názvů jejich vypočetl, poměrně málo kapradin v rostlinstvu Čech, Moravy a Slezska, ale i to málo jest celkem krásné a oku lahodivé a jsme Tvůrci všemohoucímu i za to málo vděčni — vždyť také k slávověncům nejvhodnější vavřín u nás neroste a přece vrchovatě nám jej za to nahrazuje srdcolistá lípa se zlatokvětými ratolestmi svými. Porovnávati přírodní dary a rostlinstvo domoviny s poklady ciziny vede k rozumnému přírody poznávání a vzbuzuje k ní vážnost při vědeckém badání i spokojenost, když k pravému jsme došli poznání. — —

Že bohaté formy vějířů kapradin, namnoze i domácích, jako na př. pérovníků, hasivek a osladičů, vábí i dekorativní umělce v oboru průmyslu uměleckého, toho dokladem jsou nádherné vásy, lampy, dosy a jiné výrobky průmyslu sklářského, jež vystaveny byly v obchodě s umělým sklem firmy Pinkavovy v Praze; do záclonových a ozdobných tylů, stříbrotkaných damašků a gázů, zejména výrobků raffinovaného průmyslu francouzského začasté celé skvostné skupiny vějířů byly vetkány a že jemný bílý a černý samet, protkaný stříbrnými neb zlatými nitkami na způsob listů kapradin byl by látkou vzácně dekorativní, dokázala jistá šlechtična, která k slavnostnímu večeru dala sobě na robu ze sametu jednoduše otisknouti uřezané ze sklenníku vějíře zlatých gymnogram a hebounký výtrusný prášek, jenž tvořil zdánlivě v látce tkvící výkres vějířů, vykonal na černém sametu své ozdobné dílo přímo znamenitě a také originelně.

* * *

Končím tuto stručnou fragmentární stať, louče se při tom se svým herbářem kapradin, na němž po léta pracoval jsem se

*) K živorodkám náleží také Pteris palmata, jejíž vějíře podobny jsou listům vinné révy. Na rubu tvoří výtrusnice kol okraje vějíře celistvou obrubu a mladé vějířky vzrůstají obyčejně v ústí stonku do plochy vějíře hlavního. Z českých kapradin zařaditi možno k živorodkám puchýřník křehký. —

svým bratrem Václavem, akademickým malířem. Rád odevzdám je podle slibu, daného důst. p. redaktoru »Vlasti«, do přírodního kabinetu katolického dívčího gymnasia na Král. Vinohradech. Vykonalo svůj úkol u mne; já na cestách za sbíráním rostlin naučil se milovati přírodu a z hloubi duše kořiti se Pánu světů za ten ráj, jímž nás zde na zemi obklopil; kdo nyní sbírku mou v rukou budou míti, nechť na některých vzácnějších věcech sbírky té poznají, jak neskonale vzácná jest milost Boží, jejíž velechrámem jest příroda učící nás, že vše, člověka z rmutu k výšinám vedoucí, jest dílem Božím, člověku k blahu hmotnému a zisku duševnímu svěřeným! — Příroda, vznešené dílo Boží, jest výmluvným důkazem jsoucnosti Boží. Proto pravdu dí katolický učenec a Ph. prof. Dr. Eugen Kadeřávek ve své Metafysice o přírodě (str. 189, čl. 7. Bůh): »Věru s jistotou plnou víme, pravím víme, že jest Bůh osobní, stvořitel přírody a člověka. A na této jistotné vědomosti spočívá naše víra v Boha. Proto se vší rozhodností vědeckou odmítáme atheismus, neznabožství darwinistů, poněvadž jest nevědecké, nepravdivé a záhubné!« —

Tedy láskou k přírodě, dílu Božímu, nesme se vždy výš a výš až k Bohu samému! — — —

Návštěva v Memfis.

Vzpomněl jsem si na slepého mládence a jeho proroctví o ssutinách Prahy, když nás na dvojkolce vezl Machmut, dragoman z Kahýry, přes ssutiny Memfis k Serapeum, pískem zapadlému chrámu černého býka, uctívaného starými Egypťany. — Machmut slezl s dvojkolky, aby koně do vršku měli méně táhnout, ukázal na rozvaliny, jaké vídáme po opuštěných a nepotřebovaných více cihelnách, a pravil: »to jest Memfis.«

Memfis, druhdy hlavní město Egypta, dle svého jména znamenalo: »dobré místo«, jinak se nazývalo »město Ptah«, kdež byl velkolepý chrám bůžka Ptah, při němž uctíván a královsky obsluhován byl černý býk s pověstnou bílou lisinou. Plutarch vykládá jméno Memfis jako přístav dobra. Čas, válka a politické poměry zničily Memfis, a moře písku zaválo obrovsky rozlehlý chrám a hroby balsamovaných býků egyptských. Dlouho jede povoz po rumovišti, které zbylo z bývalé slávy Memfis, o nichž Jeremiáš napsal: Nádobí k přestěhování učiň sobě, dcero egyptská neboť Memfis v pustinu bude, a opuštěno bude, a bude nebydlitelné« (J. 46, 19). Na to pak dále ve verši 25.: »Řekl Hospodin zástupů Bůh israelský: hle, já navštívím hluk alexandrijský, a Faraona, i Egypt i bohy jeho, i krále jeho, i ty, kteříž v něm doufají.« Poznámku k těmto slovům Jeremiášovým uvádí text hehrejský, který na místě hluk alexandrijský dává slovo Amona z Nó, bůžka Egyptských, ctěného též v Alexandrii.

Průvodcové po Memfis neuvádějí těchto slov prorokových. Kněz dívající se na rozsáhlé rumiště velkého druhdy města má jiné myšlenky než cestovatel, který jde prohlédnout Serapeum, zajímajícího jej jako Egyptologa.

Háj palem tvoří v této pustině oasu a malá ves beduinská jest jediná lidská společnost na místě bývalého veleměsta, o němž psal Herodot, které zůstalo kvetoucím ještě i když Theby a Alexandria s ním závodily.

»Město živých zmizelo, Memfis, město mrtvých, ale žije,« krásně píše biskup Keppler (Wanderfahrten). Zbytky pohřebišť, apisů jsou atrakcí cestovatelů. Velké »mastaby« (hroby) jsou stále zvědavci navštěvovány. Zvědavci tvoří většinu, menšina asi si vzpomene, že tyto veliké budovy hrobové lidí i apisů jsou svědky víry Egypťanů, u nichž víra v nesmrtelnost duše a vzkříšení tak podstatnou částku tvořila. Přesvědčení Egypťana jest zbudováno ještě ve hrobě: »člověk neumírá celý« a proto nazývají hrob »schránkou živoucích«, »dobrý dům«, »věčný příbytek«. To, co v člověku neumírá, nazýval Egypťan Ka, to jest duch osoby. Ka potřebuje k žití svému zachovalého těla a proto mu uchovávali tělo tak umělým způsobem, který do dnes po tisíciletích obdivujeme v mumiích. Rozkladu těla mrtvého vzdoroval, aby obletující duch v něm mohl odpočinouti jako v příbytku. Na úplně duchovní trvání ducha nemohl se Egypťan vyšinouti. Život za hrobem představoval si úplně dle života vezdejšího, proto hrob jeho byl zařízen jako příbytek, a to velice pevný, aby chránil tělo nejen před lupičem a zvířetem, ale i před vodou a hnilobou. Ka přijde a spojí se zase s tělem, proto tělo i chudého bylo tak dovedně balsamováno a opatřeno věrnou podobou zesnulého, aby se Ka těšil pohledem na ni. Aby neměl duch v ničem nedostatek, dáno mu nápoje a pokrmu z oběti, a co mu nemohlo býti dáno »in natura«, aspoň obrazem mu dáno do hrobu: znázorněna všechna jeho stáda, otroci, pluhy a zamilovaný jeho majetek, aby se jimi těšil. I podoba manželky a dítek mu dána do předsíně hrobové, takže hrob byl knihou rodovou, majetkovou a pozemkovou zesnulého. Aby mu ani zábavy nescházelo, dáni hudebníci a tanečníci z polévané terracotty. Zde byli hlínění malí otroci, aby vykonali rozkazy práce na polích a nivách říše mrtvých. Sta těchto figurek plní musea egyptská a naše a jsou to svědkové víry v život jak záhrobní tak vzkříšení, nebo jednou Ka spojí se zase s uchovanou mumií.

Celá úprava hrobů egyptských jest důkazem víry v soud posmrtný. Anubis vede Ka (ducha zemřelého) v říši mrtvých před Osiris, boha podsvětí, aby se zodpovídal ze 42 smrtelných hříchů před 42 soudci a jeho srdce se dle pravdy váží na váze. Jest-li je lehké, schvátí ducha netvor, a bez klidu jest poháněn vůkol; je-li méně vinen, očistí se v ohnivém jezeře a přechází k patření na boha a jedenkráte dojde k spojení s tělem.

Úzké spojení mrtvých s živými znázorněno v mastabách tím, že mezi předsíní a vlastním hrobem ponechány byly dva malinké otvory, by Ka mohl míti podíl na obětech, které pozůstalí přinášeli v předsíni a aby kadidlo mohlo vnikati k tělu zesnulého.

Jest tedy viděti, že Egypťané neznali zásady: smrtí je všemu konec!

Pustina Memfis chová uprostřed obrovskou sochu Ramsesa II., která jest snad zároveň známkou, kde stál div světa, chrám Ptah. Velký Ramses, který utlačoval Israelské a vynikal obrovskými a ještě více oněmi stavbami, které postavili jeho předkové, jimž on však dal svou značku, vymazav znamení jiných, tento velký, obrovský Ramses II., který stál před vchodem do divu světa, chrámu bůžka Ptah, leží na zemi v zelené trávě povalen a na více kusů rozražen. Jest majetkem Angličanů, kteří nad trosky obrovského Ramsesa postavili schody, aby se návštěvník mohl lépe podívati na jednotlivé části jeho. Ramses II., král, obraz slov Siracha: »i král dnes jest a zítra umře«. Mumie jeho jest v Gizeh, kdež mrtvá nese ještě stopy ukrutnosti své, jak dobře praví Mayer ve svém cestopise po Egyptě. Pravý obraz Ramsesův jest v Turině. Kde jeho Ka oblétá? Přechází všechna sláva; skutky člověka žijí. Veliké hroby králů zavál písek a oloupil lupič o vše drahocenné, zůstaly jen obrovské balvany kamene, (vážíť průměrně jeden kus 130.000 centů), jimiž lidé tak lehce hnouti nemohou a v nich nápisy, o jichž významu se vedou učené hádky.

Zde poblíž trosek Ramsesa jest též domek Francouze Mariette, který celý svůj život zasvětil badání o Egyptě a zde se značným sebezapřením žil svým vědám až do své smrti v r. 1881. On našel Serapeum a popsal je v díle: »Le Sérapéum de Memphis.«

Hrobů podzemních nalezeno dosud 24, mumie z nich odneseny do různých museí. Obdivem naplňuje obrovský rozsah kamenných rakví, popsaných hieroglify. Když v roce 1856 Mariette hroby nalezl, shledal, že všechny jsou vykradené, toliko jedna zazděná síň chovala mumii býka z času Ramsesa II.

Teď rozneseny jsou drahocennější věci po museích. Průmysl domácí nápodobuje figurky a prodává je cestujícím, kteří se uspokojí s padělanými starožitnostmi. Velice oblíbený amulet egyptský od domorodých vyráběný, jest »scarabaeus«, který byl dáván i mumiím kolem krku jako náhrada za srdce. Tento brouk u nás tak pohrdaný nazván pro úctu v Egyptě »sacer«, svatý, poněvadž o něm myslili, že vzniká bez zárodku vajíčka a že se sameček rozmnožuje sám sebou, což bylo příčinou, že byl symbolem znovuzření a nesmrtelnosti. Obraz jeho vryt ve vzácné drahokamy a nosen na krku jako amulet. Týž pokládán za obraz slunce, které se vždy znovu vrací, ano byl oblíbeným symbolem i gnostiků starých. Hmyz u nás v odpadcích se povalující — symbolem tak vznešených pomyslů a spolu důkazem přesvědčení starých Egypťanů.

Divné myšlenky zmocňují se člověka, když vstupuje v místa, kam pochovali staří zbožňované své býky, kteří měli komonstvo a kněžstvo, zvláštní potravu a svátky a tolik nadšených ctitelů. V hořeních prostorách apis se stádem zvířeckých bohyň, tázán od četných poutníků dával příznivou nebo nepříznivou odpověď, buď přijetím nebo odmítnutím nabízené potravy. Četní poustevníci sídlili kolem a mnoho »kajícníků« stavělo si chýši poblíž velechrámu egyptského. Po zdechnutí svém vezen byl býk apis v královském průvodu a uložen v těchto místech s nádherou,

která jediná stávala na půl milionu korun. Krásně používá Keppler při líčení modloslužby apisovy slov sv. Pavla k Řím.: Nebo pravíce se býti moudrými učiněni jsou blázny a změnili slávu neporušitelného Boha v podobenství obrazu porušitelného člověka i ptactva i čtvernohých hovad a zeměplazů!

Následující pak slova apoštolova líčí hrozný mravní úpadek, jenž následoval za poblouzením ve věcech víry. Jest to ten věčný kolotoč bludů lidských, že srdce zavedlo rozum od pravdy, takže k vůli zvrhlému srdci všechna šílenství páchal. Všechny rozšířené a oblíbené modloslužby souvisely se smyslností. Mumie ibisů dokazují pravdu sv. Pavla, že zaměnili podobenství ptactva za boha moudrosti; mumie koček nalezeny u Bastet (poblíž ramena Nilu) v takém množství, že jich užito k fabrikaci hnoje. Kočka posvěcena byla bohyni radosti. Vidíme v Egyptě zůstatky pravd prazjevení o nesmrtelnosti duše a o Tvůrci všehomíra, ale též všechny znetvořeniny dle vášně lidské.

Kol Sakkary a Memfis jest pustina. Nil přestal zavlažovati a země přestala roditi, třeba by celý skoro rok se na ni úsmívalo a zahřívalo egyptské vždy takřka jasné slunko. Vystoupení Nilu jest životní otázkou Egypta. Vystupování Nilu bylo vždy na menší a menší plochy obmezováno. To pozoroval již Herodot a náš Krištof Harant o tom důmyslně píše takto:

»Ta řeka Nilus jako druhá po pánu Bohu vychovává Egypt. Nebo s těmi dešti a přívaly mnoho se země splakuje a tokem prudkým skrze mnohá úrodná údolí jdoucí sebou bahno a zemi černou hlinovatou zachvacuje, takže v čas jejího se rozlívání po vůkolí egyptském zanáší tou zemí a zakaluje všechen svršek země, cokoli zasahuje a přikrývá, od níž úrodné rolí, jakoby je nejlépe zahnojil, učiněno bývá. Nebo sice všechen Egypt byl by neúrodný, poněvadž sám holopískovatý jest, a tu nic nevynáší, kde voda nezasahuje a když se tu, kde dochází, málo do země hrabe, tehdy písek zespod se nachází. Při tom také tuto jsem vyšetřil, že čím dál tím více země v těch krajinách voda nanáší, od čehož pochází to, že kde od některého sta let vysoko země nanesla, tam nedochází a nezavlažuje země, pročež tu zůstává neúrodná pustá země. Což se již vskutku nachází nad Cairem za mnoho mil zdélí, kdež před lety prve všude Nilus docházel; jako v Tabaitském kraji, kdež město znamenité, Thebae nazvané a někdy stolice Faraonův, králů egyptských, stálo při Nilu vystavené, v okrsku 140 honův obsahující, 100 bran mající a jiných k víře téměř nepodobných zvláštností, o nichž Herod a jiní píší: to s mnohými jinými městy a městečky, pro neúrody skrze nedocházení k nim Nilu u nich vzešlé, k spuštění a dokonalé zkáze přišlo. Vedle čehož jistá věc jest, že čím dál tím méně země egyptská se zavlažuje a čím dál tím víc zanáší; a již ty země o mnoho tisíc tak mnoho lidu vyživiti nemohou, jako předešlé mohly; ano kdyby měl dlouho svět státi, neminulo by mnoho set let, že by všechen Egypt třebas zanešen byl a spustl.«

Totéž pozorování učinili i Angličané a snažili se tomu odpomoci obrovskou meliorací řečiště Nilu, která nemá v přítom-

nosti sobě rovné na světě. Ježto zkušenost dokazuje, že všude, kam lze vodu nilskou zavésti, jest úroda zabezpečena, chopili se myšlenky, uměle Nilem*) zavodňovati Egypt jako druhdy bylo s Eufratem a Tigridem. Velkou tuto myšlenku provedli či provádějí v přítomnosti. U posledního vodopádu Nilského v povýšené poloze obrovskou 2 kilometry dlouhou hrází, která doplňuje připojenou hradbu nilskou, zachyceny vody svatého Nilu v takovém množství, že jezero takto povstalé jímá na 1 miliardu kub. metrů vody. Z tohoto z části umělého a z části přirozeného reservoiru rozvádí se voda umělými řečišti po středním a dolejším Egyptě. Obrovský náklad stála tato melliorace. Čítá se výdaj sice do velkých milionů, ale také stoupla cena půdy egyptské o 360 mil. K, čili 15 mil. liber šterlinků.

Výtečné podnebí egyptské dává možnost i troji žeň docíliti, když jest možno zavodňovati. To nyní možno jest a proto Egypt zase bude v nemnoha létech obilnicí Evropy. Tato velepráce jest zásluhou Angličanů, za niž mnoho vděku mezi lidem egyptským netěží. Aspoň vozka náš zle láteřil na Angličany, jimž přál všem olovo, a rovněž Khedivovi nebyl mnoho nakloněn za to, že Angličanům nadržuje. Mimo to vytýkal, že Khedive nezachovává postů a pije víno a kupuje ženy z ciziny.

Dojeli jsme až na kraj pouště lybické, kdež jsme se bavili pohledem na poušť nám zcela neobvyklou. Na zpáteční cestě vyprávěl vozka svou odyseu. Meškal totiž delší dobu v Americe a byl ve službách Rooseveltových, ale vrátil se zase zpět do Egypta. Mluvil dosti anglicky i německy. Na otázku naši, proč se vrátil zase k poušti, když měl pěknou službu v Americe, odpověděl začátečními slovy hymny americké: »home sveet home« »domove, sladký domove!« Jeli jsme právě kolem ssutin memfisských zpět do Kahyry, prostředkem písku, majíce před sebou palmový háj a řadu pyramid pískem zanášených po levici. Vozka sám v lehké suknici na těle vytrvale běžel podle dvojkolky v úpalu slunečním a zpíval: »home sveet home«. Měl jako orientál bujnou fantasii a neměl zasadu: »ubi bene, ibi patria«. Třeba říci, že lid egyptský jest pracovitý. »Felach«, dělník polní, jest vzorem sebezapření a práce; jest však bohužel vyssáván. Potřeby dělníka jsou v Egyptě minimální. Jeho lehounký šat, u některého dělníka scvrkne se v pouhý pytel, který si na hlavu a páteř položí po způsobu našich pastevců, když se chtějí chrániti proti dešti. V Egyptě chce se chrániti toliko proti úpalu slunečnímu, který na zadním mozku začíná. Odtud ona péče chrániti hlavu ze zadu a páteř. Na Nilu pracovali právě na velkém porušeném zdýmadle, kde se na 500 Arabů hemžilo jako v mraveništi. Ženy nepracují vůbec, muži mají pracovní dobu od 7—12 a od $1^1/_2$ do 6 hod. a béřou mzdy 3—4—5 piastrů tarifu, což činí na našich penězích 72 h., 96 h až 1 K 20 h. Způsob života těchto osmahlých a silných dělníků jest abstinentní v nej-

*) Množství vody Nilu přirozeně závisí na množství deště jeho u pramene. Pro měsíce, kdy Nil klesá a pro doby, kdy vůbec málo zavlažuje, zřízena ona nilská hráz, která zadrží množství vody a vzedme, načež se uměle napájí a hnojí země. Již starý Egypt měl umělé kanály jako: Josefův, Ptolemeův atd.

lepším smyslu toho slova. Hlavní nasycení jest večer: chléb, kousek sýra a voda. Mezi dnem občerstvení. Maso požívá se výjimkou, opojný nápoj vůbec se nepije, za to se silně kouří. Noc se tráví většinou pod širým nebem.

Obrovské meliorace nilské způsobily již velký převrat v hospodářství a jestě způsobí v budoucnosti. Cena půdy stoupla velice. Domácí obyvatelstvo kupuje ji čile, tak že cizinci teď jest kup těžší. Obrovské plochy neplodné půdy pro obsaženou v ní sůl se zúrodňují tím, že se zavedenou vodou nilskou doslovně vypere sůl ze země a zase se odvede do kanálů. Po dvouleté práci s odstraňováním soli spojené může se už zasíti rýže, která sůl snese, a pak se půda připraví pro jiné plodiny, zejména v poslední době pro bavlnu, která se na velkých lánech středního Egypta začíná s výsledkem pěstovat a stane se průmyslnou plodinou obilnice egyptské. Egypt pod vládou Angličanů obživuje a jde budoucnosti nové vstříc. Důmysl meliorační učinil z neplodné země úrodnou, z laciné země drahou, z mrtvé země zemi živou, čilou. Křesťanská kultura obživila, co umrtvilo pohanství a islam. *Fr. Vaněček.*

Volnomyšlenkářský kongres v Bruselu r. 1910.

Píše Filip Jan Konečný.

Celé zářijové číslo VI. ročníku Vol. Myšlenky věnováno jest »Patnáctému světovému kongresu Volné Myšlenky v Bruselu ve dnech 20.—24. srpna 1910«. Jak vzácným jest toto číslo, upozorňuje na prvé stránce nad titulním obrázkem sdělení: »Po konfiskaci opravené vydání«. Z toho suď, jaké asi bylo prvé vydání — skonfiskované!

V úvodě fantasíruje Karel Pelant o pověstném vrahu Franciscu Ferrerovi, pro revoluční bouře barcelonské lonského roku ve Španělích zastřeleného na základě liberálních zákonů státních a na základě nepopíratelného důkazného materiálu zabaveného i v pozůstalosti buřičově. Pelant nazývá Ferrera »bojovníkem ušlechtilého lidství«, zatím co soudní akta kladou mu za vinu všeho druhu prasprosté nelidské zločiny státní, vzpouru, paličství, zabíjení mnichův a dokonce i znectění mrtvol jeptišských. Všeho toho byl dle nevolnomyšlenkářských zpráv Francisco Ferrer intellektuelním a morálním (jen?) původcem. Takového člověka dělá Pelant »mučeníkem Vol. Mky,« jehož duch vznášel prý se nad kongresem »od počátku až do konce«!

Jest ovšem pochopitelno, že volnomyšlenkáři oslavují Ferrera, jenž se za jejich převratné ideje obětoval — každá strana ctí a zvěčňuje své předáky — ale otázkou jest velmi choulostivou, zasluhuje-li *náruživý Ferrer* úcty a hyperbolického zbožňování, jež mu jeho přívrženci dávají! Dokud nepodaří se stoupencům Ferrerovým odstraniti důkazy úřední o vině Ferrerově, dotud marny jsou fráze o justiční vraždě, o dobrém člověku, o ušlech-

tilém bojovníku, rekovném mučedníku atd. Dokud nepodaří se odstraniti zabavené tiskoviny a vyučovací plány ferrerovských škol — v nichž i pumy a revolverové koule doporučovaly se na »policii« atd. — dotud marně píše pan Pelant, že Francisco Ferrer byl prý zastřelen proto, že chtěl »dát svému národu školy, prosté klerikálního vlivu«. Nešlo pouze o klerikální vliv ve školství; šlo o víc a o horší věci, — šlo o návod revolučně násilnický proti stávajícím řádům společenským, které měly býti učeníky Ferrerovských škol zničeny. Je pravda, že tisk zednářsko-volnomyšlenkářský velmi mnoho se snažil a dosud snaží, aby tyto chmurné stíny setřel s »jasné« postavy Ferrerovy a aby vysoko vznesl »vznešené ideje« jeho; ale práce ta, ač hojným výsledkem korunována, nedovedla umlčeti hlasy jiné, Ferrerovi velmi nepříznivé. V předchozím podali jsme několik ukázek z obojího tiskového tábora a čtenář ať si utvoří úsudek, kdo má pravdu a v čem! Právě, co to píši, přináší »Čech« (ze dne 23. září 1910) zprávu, že nynější liberální proticírkevní vláda španělská povolila veliké statisícové obnosy na školy volnomyšlenkářské s tou výslovnou podmínkou, že ústavy ty nesmí se nikdy státi katolickými, čímž patrně dala na jevo, že musejí navždy zůstati »prosté klerikálního vlivu«: vyhověla tedy nynější španělská vláda plně ideám volnomyšlenkářským, a přece neopovážila se ani tato vláda tvrdit, že chce zavésti *školy Ferrerovy*, čímž přiznáno, že je veliký rozdíl mezi školami prostými vlivu klerikálního a mezi školami Ferrerovskými! Proč se neopovážila Canalejasova vláda zavésti za své miliony školský system Ferrerův? Z pouhé obavy před vlivem klerikálním jistě ne. Naopak! Vláda Canalejasova volnomyšlenkařila, jak vůbec volnomyšlenkařiti směla, ale ferrerovských škol v jejich plné podobě zavésti nesměla, nemohla.

Pumy a bomby s ferrerovskými školními návody, jak a proti komu smrtících zbraní použíti, znemožnily krajně liberální a takořka volnomyšlenkářské vládě Canalejasově uskutečniti školský *celý* Ferrerův system: proto spokojila se vláda — nechtíc nastavovati své hrudi vyučencům Ferrerovým — jen se školami, jež nikdy »nesmí se státi katolickými«, ale jež zatím nesmějí také býti ferrerovskými, dle fasony těch, které dřívější vláda zavřela, když v nich místo »vznešených ideí čistého lidství« návod k vyrábění pum a bomb na vraždění spoluobčanů v násilnické vzpouře shledala.

Píše-li pan Pelant na konci úvodu, plného podkuřovacích frází a bengálu o Fr. Ferrerovi, že prý zůstane *velikým vzorem* »pro každého z nás«, totiž z volnomyšlenkářů, kteří mají se vynasnažiti »zanechati pamět takovou,« že »dávno již zmizelí budou určovat směr smýšlení a konání lidí . . . nesoucích čluny příštích generací do slunných a radostných krajů,« píše-li tak pan Pelant, ukazuje, že má dar řeči a přeludové naděje, které by se uskutečnily, kdyby kolem nich stáli lidé trochu větší, než jsou naši nynější volnomyšlenkáři. Podívejte se na lidi, kteří u nás repraesentují Volnou Myšlenku, a povězte, který z nich bude určovati směr budoucího myšlení lidstva, třebas i jen ve volnomyšlenkaření! Byl tady u nás před třemi lety kand. profesury *Jos. Spálený*,

byl tady u nás ve Vol. Mce do 14. srpna r. 1910 kand. profesury *Ant. Klimt*, byl tady Dreischuh, byl tady Gad, byl tady Kladivo, všichni snažili se silně zanechati po sobě stkvělou památku volnomyšlenkářskou, a — kde jsou dnes? Komu určují kruh myšlení mezi svými bývalými stoupenci? Ani *redaktoři* Vol. Mky — pánové Pelant, Loskot, Myslík etc. — nenechávají si určovati okruh budoucího myšlení »památkou« jmenovaných pracovníků volnomyšlenkářských. Kdo si tedy dá určiti z nás nevolnomyšlenkářů budoucnost práce a myšlení tvorbou Pelantovou, Myslíkovou etc.? V ty konce to vede, je-li člověk mnohochlubný a málorozumný! — Nepíši těchto slov na hanu p. Pelantovi, ale dle zjištěné zkušenosti našich volnomyšlenkářů!

Průběh kongresu.

I. Dne 20. srpna kongres slavnostně zahájen. Účastníci přijeli z celého světa značným počtem. Z Čech dostavili se 43 zástupci Vol. Mky, mezi nimi dr. Bartošek, Loskot, Myslík, Pelant atd., tedy celý český štáb Vol. Mky. Z dam největší pozornost budily: madame Soledad, bývalá milovnice Ferrerova, po ní přišly na řadu sl. Altmannova z Berlína a Bradlanghová z Anglie. *Česká* dáma, k níž by kongressisté byli obraceli pozornost, na štěstí chyběla, či snad vedle a za milostnicí Ferrerovou seděti žádná Češka nechtěla? To by bylo velmi potěšitelné. Pravá žena Ferrerova (jež s Ferrerem žíti nechtěla) a jeho manželské dcery na kongresu neparádily, ba ani ne ona milostnice francouzská, jež ho kdysi žalovala pro nemanželskou paternitu a pro vylouděné na ní peníze pod záminkou slibovaného manželství (ač tehdy již ctnostný Ferrer svobodným nebyl, nýbrž ženat).

Pan Furnémont uvítal přítomné krátce a pravil, že má radost, že »vidí se v Belgii uskutečňovati *mezinárodní* solidaritu volných myslitelů.« Týž pán přál učastníkům, aby jako »*občané světa*« cítili se v Bruselu jako doma. Po něm mluvil »pán s bílým vousem« Eugen Hins, »jeden z prvních členů *mezinárodní* ligy V. M.« (str. 114 ve Vol. Mce, září 1910). Pan Hins odevzdal na to rozvinutý prapor Vol. Mky občanu Goebelsovi, zdůrazniv, že Vol. Mka bojuje »za idee proti auktoritě, proti církvi a dokonce i proti učencům, kteří dělají subtilní rozdíl mezi oborem vědy a oborem náboženství.«

Tak končil první zahajovací slavnostní den, vlastně jen *večer*. Položme si otázku: Co by se stalo a jak by se nadávalo, kdyby katoličtí zástupcové z celého světa sjeli se ku př. v Římě a kdyby přední jejich řečníci tak okatě zdůrazňovali *mezinárodní světoobčanství* své, jak učinili v Bruselu zástupcové Vol. Mky, která (v *témž* čísle na str. 139) po této, vlastními předáky dokumentované *mezi*národní barvě, vlastenčí a dokonce Vol. Mku připíná k *českým* dějinám, jako by tato mezinárodní cizinka, před šesti lety k nám vpašovaná, byla kostí z kostí našich! Věru, náleží k tomu veliká smělost, aby někdo napsal: »Od Bílé Hory jsme dospěli k V. Mce.« A přece se to stalo! Neboť na volnomyšlenkářském kongresu bruselském byla mezi účastníky rozšiřována brožurka, napsaná dr. Loskotem a přeložená dr. Benešem — ve které

zmíněná věta přichází a kterou také Vol. Myšlenka v zářijovém čísle na str. 139. doslovně uveřejňuje, ač důkaz zůstává úplně dlužna, jelikož mezi *náboženskými* blouznivci a vášnivci českými a mezi zcela *atheistickou* Vol. Mkou pravdivé spojitosti není. Palacký i Tomek dospěli k jiným koncům, hledajíce smysl našich dějin a Masaryk též nechce o atheismu slyšet, vykládaje smysl české historie a povídaje, že prý máme navazovat na reformaci, ne na Vol. Mku. Je pravda, že jsme měli v Českých dějinách mnoho *náboženských půtek*, hádek a bojů, ale *atheististickými bezvyznánníky Čechové nikdy nebyli a býti nechtěli*, odmítajíce od sebe s nevolí i pouhý stín čili podezření z kacířství. Kdo srovná náboženské *positivní názory* Husovy neb Českých Bratří s názory Volné Myšlenky, pozná, že jsou si protivnějšími a zásadově nepřátelštějšími, než oheň a voda: tam přemrštěná bigoterie rigoristická, zde vášnivá negace všeho náboženského a ďábelská nenávist všeho božského! Ukažte nám, volnomyšlenkáři, jedno jediné místo z četných spisů Husových, kde kazatel betlemský popírá Boha, zamítá nesmrtelnost duše, odmítá božství Kristovo, hyzdí sv. zpověď, posmívá se modlitbě, nebi, peklu atd., jako vy děláte (ku př. v brožurce »Bůh, nebe, peklo«, kterou na druhé straně obálkové ke koupi nabízíte)? Taková jest spojitost, ano ještě mnohem horší, mezi vámi volnomyšlenkáři a mezi náboženským hnutím českým, jaká jest mezi kterýmikoli sektáři protestantskými a mezi Husem, Komenským atd.; v nadávání a ostouzení Říma jakžtakž se navzájem jedni druhým podobáte, jinak však mezi sebou se v ničem positivně náboženském nesnášíte a od skutečných ideí Husových nebo Komenského mnohem vzdálenějšími jste než my katolíci.

Volná Myšlenka kde byla, když v Čechách krví zardívala se Bílá Hora? Dr. Loskot, jenž chlubnou frázi napsal, že »od Bílé Hory dospěli jsme až k Volné Myšlence« a že tato vzrůstá »z půdy českých dějin« (tamtéž str. 139.), nevěděl před šesti lety ničeho nám kněžím na Jilemnicku o Vol. Myšlence pověděti, ač rád různé novoty z Prahy nám vykládal nebo ze studií dějepisných, jimiž se právě zabýval, zajímavé příběhy v našem kroužku sděloval. Proč tenkrát ani jedinkrát se nezmínil, že našel vztahy mezi Bílou Horou a Volnou Myšlenkou? Možná, že časem objeví dr. Loskot mnohem více z českých dějin než objevil dosud, ale duch českých pravých dějin a jejich hrdin k objevům těm nepovede, nýbrž odpadlické působení páně Loskotovo v atheistické mezinárodní Vol. Mce, která takových služeb páně Loskotových pro své bezbožecké plány potřebuje. Až dr. Loskot tuto práci udělá a víc ničeho již objevovati z českých dějin a z církevních nedovede, kdož ví, zda-li mu Vol. Mka neřekne, aby se rozpomenul, jak pisateli těchto řádků častokráte důrazně připomínal, že »dětinně věří a že v dogmatice není liberálem« atd. To byly ovšem lepší zašlé časy, jichž rád vzpomínám a které jistě v lepší jsou spojitosti s nynějším drem Loskotem, než jeho Vol. Mka s Bílou Horou a dějinami českými Kdyby se byl dr. Loskot stal profesorem církevních dějin na universitě pražské nebo na diecesním ústavě seminářském — po

čemž toužíval, vida v tom své povolání životní, — byl by o Vol. Myšlence a jejím spojení s dějinami českými asi tak smýšlel pravověrně, jako smýšlel o husitismu, když nám kněžím před několika lety v Jilemnici vykládal, že, kdyby žádaný proces Husův byl církevně revidován, vedlo by to dle nejnovějších literárních výzkumů husitských k opětnému odsouzení Husa, »jelikož v některých maličkostech by se mu snad ulehčilo, ale v jiných vážných věcech by se mu přitížilo.« Tím tuto příhodu končím.

Vol. Mka chce se u nás národnostně uchytit, proto shání »spojitost« s našimi dějinami a vypouští od minulého nového ročníku dokonce i cizojazyčné podnázvy z titulního českého listu, nazývajíc se jen a pouze »V. Mka«, kdežto dříve strašíval tam podnápis »Freier Gedanke«, až se tomu i »Sv. Vojtěch« smával, nevida v tom spojitosti s českými dějinami ani s Bílou Horou, nýbrž jen a pouze s *internacionální* cizinou nevěreckou, z níž Vol. Mka vyrůstala již od let čtyřicátých minulého století v *Německu*, až pak po několika desítiletích, přibravši mezi sebe členstvo z národů románských (vedle *germánských*), ustavila se v Brusselu r. 1880 ve *všesvětovou* ligu. To je pravý původ a skutečná spojitost Vol. Mky s českými dějinami a s Bílou Horou.. (Pokračování.)

Matčin dopis.

Dušičková skizza, přeložil P. Berthold Ord. Cap.

Tichým vánkem plápolají dušičková světélka. Na malém vesnickém hřbitůvku vysoko v horách, ležícím na lesnaté výšině, kam lidská noha málo kdy zabloudí, kladou se stíny večera na rovy květinami zdobené.

Zbožní návštěvníci vrátili se již kamenitou cestou dolů ke svým obydlím; pyšní majetníci i skromní podruzi. Všichni, jichž mrtví nahoře odpočívají a jimž dnes upracovanou rukou donesli nahoru skromnou ozdobu květinovou k poctě jejich památky!

Vše prázdno! Jen jeden z těch, nejpozději přišedších zůstal. Jako připoután zírá na čerstvě zaházený rov, jejž zdobí jednoduchý mramorový, černý kříž s nápisem: »Zde odpočívá Kilián Karsten. Pokoj budiž jeho popeli«!

Kilián Karsten! Byl jeho otcem. Muž železné vůle, hrdého smýšlení, majetník daleko široko nejkrásnějšího statku — ale zemřel záhy! A ta, jež nyní pod čerstvou prstí odpočívá, byla jeho matkou!

Ona, která jej v mládí na rukou nosila, ona, která jej v ochranu brala, když ho rozhněvaný otec hledal, ona, která mu v životě svítila věčným světlem mateřské lásky, ona, která za něho dluhy platila a proň se zcela obětovala, když těžce uspořené tolary svojí matky venku vyhazoval a prohrával!

Psaní a prosby nepomohly ani jemu ani jí. Slíbil sice polepšení, ale zůstal stále lehkomyslným, marnotratným synem,

až přivedl statek své matky a svých předků na mizinu. Nyní mu již nežehnají ruce matčiny, nikde mu nekyne pohled, z něhož by vyčetl odpuštění.

Opuštěna tím, který jí byl na světě nejmilejším, odešla tichou, dalekou cestou na věčnost, kterou všichni musíme jíti a z které není návratu. Šťasten, kdo spokojeně může odejíti, vyplniv povinnost, úlohu svého života, božskou milostí a prozřetelností mu svěřenou.

Jeho matka svoji úlohu vyplnila. Ale on se jí již nemůže poděkovati.

»Již je pozdě!« Země zakrývá milosrdně její smrtelně zraněné srdce. Ani prosby, ani slibování neotevrou její zemdlené oči.

A on, jehož vinou zemřela, jak lidé vykládají, on, syn bohatého otce, jenž byl chloubou celé obce, klesá na hrob matky a pláče slzy nejhlubší lítosti, slzy, jež mu dosud v celém životě byly neznámy.

Vždy níže, jako k políbení sklání se večer nade dnem mrtvých .... Vždy hlouběji v srdce stoupá truchlícímu lítost i bol; a chladná půda domoviny k němu mluví. Mluva domoviny nachází vstup v jeho uzavřené srdce a otevírá je k novým předsevzetím.

Mladý Kilián Karsten stane se jiným člověkem! Lepším. Počne ještě jednou svoji životní dráhu. Cti své mrtvé dobrými činy! Ne svět venku je tvojím světem. Zde v domovině, na naší tvrdé ale poctivé půdě, při těžké práci, můžeš svůj život založiti, chceš-li dojíti odpuštění sobě a svému svědomí! A Kilián Karsten poslouchá mluvu svojí domoviny. Poslouchá ji, ale zároveň s nesmírným bolem — schází mu pro život požehnání. Požehnání z ruky mateřské a vnitřní klid — jež jsou základem a pilířem života.

V sebe ponořen vrací se domů. I v temnu poznává, že jeho domu schází pomocná ruka. Ze všech stran šklebí se naň strašidla, ukazují naň prstem, ukazují mu jeho vlastní obraz. Obraz viny, těžkého provinění. Se sténáním sedá do lenošky k oknu, ke stolku, u něhož matka šívala. Nad tímto visí obrázek dětství. Rám z mosazu svítí do tmy.

Jeho matka byla z dobrého domu, kterému Karstenové otevřeli dvéře do kořán. Vzpomíná na dny svého mládí. Za žní na vrchovaté vozy se zlatým požehnáním, na radosti plnou tvář otcovu a na ten krásný odpočinek po žních, na ony slavnostní chvíle večerního šera, kdy otec rozvíjel svoje plány, jak svůj dům okrášlí, matce k radosti!

Tenkráte ještě nemusila svýma jemnýma rukama pracovati. Ne — teprve až otec zemřel a syn opustil statek a daleko ve světě vyhazoval peníze, za něž mu jeho předkové statek získali. — — —

Cítil, jak ho na rukou pálí horké krůpěje, nestyděl se za své slzy. Mechanicky otevře zásuvku stolku. Něco se v ní bělá. Váhaje sahá po tom a drží v rukou psaní, na jehož obálce je něco napsáno. Hluboce oddechuje rozsvítí lampu. A pak čtou

jeho rozpálené oči: »Mému synu Kiliánu Karstenu.« Jeho ruce sotva dopis drží! Nemá odvahy, aby ho otevřel. Předvídá, že je to odkaz nebožky, která ho snad zavrhuje, snad přetrhává veškerá sblížení, jež by v budoucnosti mohla býti možnými. —

Tuší, že jeho matka chce s ním mluviti! Ohromná bolest horečně ho rozechvívá, až přece otevře psaní a čte:

Můj synu! Tento dopis leží již dlouho na místě, kde jej najdeš. Vložila jsem jej tam, abys, kdyby mne smrt překvapila, a já s Tebou více mluviti nemohla, slyšel poslední slova Tvojí matky. Lítost, kterou nyní cítíš, mi dostačí. Vždyť je tak veliká jako Tvoje vina. Znám Tě; vždyť jsi krev z mojí krve. Nepotřebuješ, abych vypisovala, co jsem vše pro Tebe vytrpěla. Ty mi porozumíš, až po dnech návratu s bolem Ti napadnou slova: »Již jest pozdě.« A poněvadž vím, že tato slova nemilosrdně drápy do Tvého srdce zatnou a celým životem, jejž chceš započít, otřesou, proto chci tato slova Tvému životu věnovati a chci Ti říci, že Tě provází moje láska. Tak dlouho, dokud jsem živa, nemůžeš najíti cestu k obrácení. Venkovský svět Tě příliš na sebe poutá . . . Ale až se moje ruce na prsa zkříží, bude moje smrt Tvojí vykupitelkyní a staneš se mužem, jenž bude mojí lásky a Tvojí domoviny hodným. Dosud jsi lásky mojí nepotřeboval! Jen mojí pomoci! Ale pomoc klesá se mnou v hrob! Nikdy ale moje láska a moje požehnání. A ty jsou tak veliké, že nikdy pro Tebe zemříti nemohou. A obé jest tak dobré, že Bůh je přijal jako obět matky a vloží je do Tvého srdce, až od Tebe odejdu. — Vím, že půjdu brzy!

Přijmi tedy můj odkaz z ruky Pána Boha. Bude Tvému životu novou nadějí. Tvůj statek bude Ti hradem a dokáže Ti, že vše na světě je k nahrazení, jenom ne láska k rodné půdě a její požehnání!

Obé zachovej v úctě tak dlouho, až budeš moci jednou dědici Tvojí lásky darovati to, co Ti Tvoje matka odkázala.

Tvoje matka Anna Karstenová.

Dušičková světélka na hrobech uhasla. Kilián Karsten žádal ještě jednou o klíč ku hřbitovní bráně.

Stojí u hrobu svých rodičů a děkuje matce za její dopis s horoucí přísahou, že mu zůstane zárukou jeho nového života. Přísahu dodrží, vždyť Bůh jest jeho poručníkem. Anna Karstenová může odpočívati v pokoji!

Jen ku předu!

Literárnímu sboru družstva »Vlast«.

Jen ku předu, jen stále vpřed,
neztrácej nikdo mysle —
nechť jedna rána, jeden vřed
je naše tělo, samý hřeb;
nechť tisíc litých ďáblů všech
sám satan na nás vyšle!

Před sebou vztyčme hrdě kříž,
pod ním své hlavy skloňme —
a ku předu a stále výš,
nechť vzplane v troskách ďábla říš; —
jak dravých šelem temnou skrýš
moc jeho zhoubnou zlomme!

A ku předu a zase vpřed,
ať z jizev krev se valí:
běs urážku Mu ve tvář vmet,
smyjme ji mečem, perem hned,
a pozná jasně celý svět,
kdo pravdě obět pálí.

A ku předu a zase vpřed,
tak hlouček náš jde v šiku,
na prsou kříž, ve hlavě květ,
vyléčit bídný, chorý svět
prožraný vředem cizích běd
i vlastních vin a hříchů.

Václ. Stoklas.

Michal Kopeć.

Příběh. — Polsky napsal Sewer (Ignac Maciejowski). — Přeložil FR. WOLF, farář v Kostelní Lhotě.

Na šedém světě mlhy přikryly zemi, bylo ticho, jakoby mák sel, ba ani haluzka na vrbě se nezatřásla. Pochmurno bylo, ospalo a teplo, páry lenivě šly v les. Bílé chmury okázaly se na západě, slunce je polilo růžovým červánkem. A svět se nezatřásl, by slunce přivítal, země radostí nezasténala, sotva páry, stále rychleji se valící, utíkaly do lesa. Pomalu se rozplývaly bílé chmury, zřídly, slunce je pilo, a na klenbě nebeské vyplulo bílé, objímající paprsky svými zemi.

Do výše vznesl se skřivánek a zazpíval. Jediný Boží tvor na zemi — a nikdo jiný . . . Byl i druhý — Michal Kopeć . . . Vyšel tiše z chaty, zavřel tiše dvéře za sebou, lopatu hodil na ramena, pohlédl na svoji chalupu, mizící v modravém obzoru zelené louky, máchl rukou a odešel.

Skřivánek vznášel se k nebi, viděti ho nebylo — a zpíval, zpíval. »Co, můj ptáčku, vyzpíváš? Sobě zimu a lidem osud . . . Zpíváš mi již osmnácté jaro, co jsem si Jagu*) vzal, vyzpíval jsi mi pět dítek a stále těžší osud . . . Pět . . .« opakoval, hleděl smutně vůkol, skřivánek zpíval, slunce hřálo. Ani jeden lístek na stromě nebyl, sotva pupence na vrbinách a mladičká tráva, zelená jako routa, na širokých lukách.

»Bojte se Boha!« — zašeptal a zastavil se — »cosi mne chytá za hrdlo, a strach mne jímá, jako kdyby mně smrt hleděla

*) Jaga = Anežka.

do očí. Dětí pět, jedna lopata, šestero ruk: moje, Jaginy a Kaččiny . . . Bojte se Boha, zemáky nevystačí přes týden a ze groše žij, a do žní daleko.«

Zastavil se, hleděl před sebe. »Já tři šestáky, Kačka dva. Pět šestáků na sedmero úst — běda!« Sňal klobouk s hlavy, pokřižoval se.

»A tu ti slunko veseloučko svítí, a svět se směje na radost a radost na něho . . . travička ti roste, že až šumí, a obilí se zdvihá, voda stříbří se od slunce, keře pučí, ale tu pět šestáků na sedmero úst.« Veliká žalost sevřela mu srdce.

»Travička od vzrůstu šumí, ale hovádka ani jednoho, ani jednoho! Vyživ pět dětí bez kapky mléka! . . . Jaga ti divy dělá, že posud ze hladu nezemřely.«

Myšlenky tlačily se do hlavy chudákovy a rvaly mu bolem srdce, ale svět se smál na radost, a radost na svět. Na lazurovém nebi bez mráčku koupalo se slunce. Ticho bylo, žádná včelička ani nezabzučela, komár nebzykl . . . tichoučko. Sotva kdesi z daleka ve výši skřivánek se vznášel nad oráči, kteří vlhkem se lesknoucí brázdu svaté země na brázdu kladli.

»Všichni jsou na svém, já nemám ani kousek té svaté! Můj pozemek, moje všecko, to ta jediná lopata.« Žal ho sevřel, vnikl mu pod žebra, že jíti nemohl, ale skřivánek letěl do výše nad oráči a vznášel se, a černé brázdy, lesknoucí se vlhkem, kladly se za pluhy jedna za druhou.

»Mně skřivánek nezazpívá při mé práci.« Stál, rozhlížel se a hleděl dlouho na vodu za mlýnem a sítinou, v níž nebe se odráželo. Náhle blesk myšlenky vnikl mu do mozku. »Utéci,« — zvolal, »utéci na konec světa. Utéci, utéci« — opakoval a hnul se ku předu rozčileně. — »Mlád jsem, sílu mám, vydělám si!«

»A odejdeš od ženy, dětí, od té svaté země i toho slunka? . .« Rozesmál se. »Jedno slunko pro celý svět, i tam je přece uzřím! . . Budu se dívati na děti a co jim očima pomohu? Ony chtějí chleba. Větší bude radost, když z pošty peníze dostanou, než z mých očí . . . Jedu, a dost, třeba bych měl zhynouti.«

Šel veseleji, čerstvěji, dělal větší kroky. »Ještě jsem mlád, sílu mám!« — Lopatu pozvedl a mávl jí v povětří. »Čekati, až stáří přijde? Marnost! Ha . . ha . . mne v práci nikdo v celém okolí nepředstihne, — tak i tam si budu věděti rady! . . Jedu! . . Před dubovým křížem, stojícím o samotě na rozcestí, sňal klobouk a jako nic nemysle udělal kříž, vzdechl, odešel dále, ohlédl se za ním jednou i po druhé.

»A proč se ohlížíš? Kříž a dost. Viděl jsem ho málo stokrát, a snad i vícekráte, kdož to ví?« A znova se ohlédl. U bílé cesty na zeleném podkladě mechů a trav stál dále kříž, a Michalovi se zdálo, že je smuten a ramena daleko, daleko na dvě strany světa rozpjata. Strach Michala pojal . . .

»Kam ramena letí v modravé mlze? Na konec světa! Tak mne snad navštíví, neboť prý »tam« kříže nejsou, našim se bez nich stýská a je smutno . . . Kdyby se kříže samy stavěly, to by je měli. Jak si vydělám, postavím sobě i jim . . . «

Znovu se ohlédl. Modravý mrak objímal kříž, kryl jej a stínil. Nesmírně táhne jaksi oči k sobě. Není divu, že tesknota za ním může přijíti. Ale afsi, větší tesknota jde za chlebem, když se jísti chce. Děti, nebojte se, nebudete trpěti hladu.«

Snil o tom blahém stavu, ve kterém děti bezpečny budou před hladem a odešel k místu, kde nová cesta, od něho dělaná, táhla se z lesa přes ohradu na louky. Lopatu vrazil do země, svlékl si kabát, ze křoví vytáhl trakař a dal se do práce. Hlínu z příkopu kladl na trakař a rozvážel ji po nové cestě, zasypávaje staré brázdy a výmoly.

Práce způsobila mu veselou mysl, vzpřímoval se a pohvizdoval, chvílemi i zazpíval: Jago moje, Jago, neboj se bídy . .

Snídaní přinesla Jaga ve dvouuchém hrnci: omaštěnou kyselou kaši a brambory. Mléka nebylo.

Michal si sedl, nohy spustil do příkopu, sňal klobouk, požehnal se a počal jísti. Jaga seděla při něm.

»Jago, povím ti něco, —« ozval se.

»No, tak povídej!« odpověděla zvědavě Jaga.

»A neupadneš, jak to uslyšíš?«

»A třeba upadnu, tak co se mi stane? . .«

»No, tak dej pozor!«

Jaze zarazila zvědavost dech. Otevřela ústa a své veliké oči šedé upjala na muže.

»Jedu do Ameriky!«

»Ty? Boj se Boha! A zač?«

»Není v tom tvá hlava!«

»Vím, že ne moje, tak mluv! Není téměř co do úst dáti, starosta volá po daních, a ty chceš jeti, mne a děti sirotami učiniti?«

Kopeč odložil hrnek, otřel rukávem od košile vousy, pohlédl na ženu a řekl tónem převahy a velikého rozumu: »Sedni! Těch čtyřicet zlatek, které mi patří za tuto práci . . . «

»Rozletí se v jednom dni . . .« přerušila ho Jaga. »Daně, tobě podrážky, neboť přece bos nebudeš chodit do kostela. Třeba koupiti krup, žita, přede žněmi je čas zlý.«

»Tobě je dám,« zvolal, »abys měla zač čekati, pokud nebudu moci dojeti, vydělati a vám poslati.«

»Tak za jaké peníze, u kata, pojedeš?«

»Není v tom tvá hlava!« — řekl s důrazem a velikou vážností.

»Vím,« odpověděla netrpělivě, »ale když ty tak si děláš se svojí hlavou, tedy rychleji mluv, netrap.«

»Poslouchej!«

Sedla si vedle něho a napjatě čekala.

»Vavřinec Dutka má lodní lístek, ale jeti nemůže a rád by se ho zbavil — vezmu si ho od něho. Uvěří mi, neboť mne má rád a důvěřuje mi. A na dráhu do Brem dostanu od lidí.«

»Michale, boj se Boha, ženu a děti opustíš?«

»Opustím,« řekl s úsměvem pýchy a pevného rozhodnutí — »opustím, neboť to nutno, není jiné rady. Chalupa se kloní — a zač jinou postaviti? Ale musí býti velká, o dvou oknech

a s komorcu! Chalupa pořádná, a do ní kráva, ke krávě pozemek . . .«

Jaga ho radostí udeřila, zazářila, oči se jí leskly,[8] neosmělila se hlasitě se těšiti.

»Tolik najednou, netlachej, hloupý!« zvolala.

»Tak dlouho tam budu seděti, dokud tolik nevydělám. Tela najednou přinesl osm stovek, to já také mohu! . . . Osm stovek stačí . . .«

»Ticho, neboť se mi v očích tmí od velikého štěstí, nemohu dechu popadnouti.« Sesmutněla. »Ubožáku! pojedeš sám přes velkou vodu, s cizími lidmi, jak si budeš věděti rady ve světě? A zanecháš mne i děti osiřelými.« Začala tiše jej zdržovati . . .

»Ticho,« přerušil ji Michal, »jiní si vědí rady, tak ani já nezhynu, budu s ostatními, a dost! Nedělej mi těžké srdce, nezdržuj, jen se vrať do chalupy, připravuj oděv na cestu, boty dones obuvníkovi . . . «

»Již tedy jedeš?«

»A nač budu čekati? Dnes odevzdám práci, dnes přijmu peníze, s Dutkou promluvím o lodním lístku a jak se jen dovím, kdo kdy od nás jede, jedu s ním!«

»Michale, odkud se taková síla béře v tobě, do dnes jsi nebyl takový.«

»Neboť jsem byl hloupý, trpěl jsem hlad s tebou i dětmi a nedovedl jsem nalézti proti tomu pomoci. Ale od té chvíle, co vím, že u Dutky leží lodní lístek, jen po něm ruku natáhnouti, nemohu spáti, ale dnes mnou něco trhlo a řeklo: jeď! Tak jedu! . .«

»Ale když zahyneš?!«

»Jednou třeba zemříti. Ty se vdáš! . . . .«

»Ticho!« — vykřikla, a trochu se zamýšlejíc, dodala: »Kdo by mne chtěl ztýranou, ubohou s pěti dětmi . . .«

»Snad nějaký vdovec bohatý? Málo jich je?« — zasmál se srdečně.

Jagu polily slze. »Michale, netlachej hlouposti!«

»Tak i ty netlachej!«

Objala ho kolem krku a s pláčem tulila se k němu.

»Takový jest již osud nás chudáků,« mluvil vzrušeně, hladě ženu po plecích — »a co dělati, třeba si pomáhati, jak možno. Tak jsem se již nasytil naší bídy, že jsem si již rady nevěděl, a nebylo jiného způsobu. Chodil jsem jako hloupý, Bůh se slitoval a poslal Dutkovi lodní lístek, a dnes, jak jsem pohlédl na ten svět, na slunko, jak hřeje — tak mi blýsklo hlavou: vezmi si lístek a jeď a zachraň ženu i děti před hladem! Bramborů jenom hrstka, a potom co? Práce je skončena a potom? Jago, netrap se, vrátím se a bude nám dobře. Kéž by aspoň jedno hovádko bylo a na jitro vlastní svaté země!«

»Michale, tys hodný, jen já se nesmírně bojím.«

»Neboť jsi hloupá: kolik jich odjelo! Ani jeden nezahynul, všichni se vrátili, leda že sami nechtěli . . .«

»Ale ať, ale já se bojím a již . . . .«

»Ale tak se boj, jen šaty na cestu připravuj a boty dones obuvníkovi.« Jaga se vzchopila, otřela oči, hrnek vzala, podkasala si sukni; zář radosti šla od ní. »Kdy skončíš?« optala se.

»Na večer.«

»Buď s Bohem!«

»Což? —« optal se.

»Když jeti, tak jeti!« a nehledíc na muže, odešla. Mladá, třicetiletá, zdravá, silná suknici podkasala do kolen, založila za pás, a pospíchala jako kulička. Michal, opřený o lopatu, hleděl za ní a šeptal: »Stěží dechu popadá, tak ji ta radost pohání. Bída ji dost natrápila a není divu, že by si ráda odpočala a od hovádka třeba čtvrtku mléka pro děti nadojila.«

Hleděl před sebe. Louky táhly se až na kraj vsi, dosahovaly k šedým chatám, modravou mlhou pokrytým. Na jedné straně pás temného lesa, na druhé voda, vyhlížející z bažin, přijímající do sebe stříbro sluneční . . . Teplo bylo a tichoučko, skřivánek zůstal při oráčích . . . Napjal zrak, dubový kříž se mu okázal, a zase zdálo se Michalovi, že ramena svá rozpíná daleko nad zemí . . .

Požehnal se; cosi mu padlo na srdce, leč nevěděl co; nevrlý, roztesklivěný vzal lopatu a mlčky kladl hlínu na trakař a rozvážel ji po cestě . . .

Kačka, dívčina sedmnáctiletá, dcera Michalova a Jagina, žehlila bílé prádlo ve dvoře v šatně. Udýchaná Jaga vpadla k ní, nikdo jiný tam nebyl.

»Kačko, víš co?« zašeptala, lapajíc dech do plic.

»Mluvte rychle!«

»Neuhodneš!«

»Odkud? Co? Co pak? . . .«

»Otec jede do Ameriky.«

Kačka položila žehličku; obě hleděly na sebe dlouhou chvíli, konečně uchopilo se děvče mlčky žehličky a žehlila dále nepřetržitě.

»Což, nic neříkáš?« ptala se Jaga.

»Zač, maminko, pojede? Zač?«

»Dutka mu přenechá svůj lístek a uvěří mu, ostatek dodají lidé.«

»Dutka?« na tvář děvčete vyrazil růměnec.

»Ano, Dutka,« opakovala Jaga. »Doma je bída, že ji sekerou neutneš, brambory se dojídají, já od dětí a z chalupy odejíti nemohu, ty s otcem takové množství neuživíte. Jedou jiní a vracejí se, tak ať on také jede, je pracovitý a zdravý. Co tady vysedí?« — Slzy ji polily. »Ostaneme dvě,« hovořila dále, »budeme pracovati a čekati. Blažek Czarnik poslal za tři měsíce své ženě stovku. Kačko, stovka jsou pro nás veliké peníze!« Pohlédla na dceru mlčky pracující a zvolala: »Zkameněla jsi, či co? Slova neřekneš?«

»Vždyť mne to omráčilo, že mi je těžko myšlenky sbírati,« odpověděla.

»V poledne přiběhnu do chalupy a donesu tatínkovi oběd.«

»Přijď, jsi mi jaksi rozmrzelá.«

»Omráčena jsem toliko. Říkám jen, že by to bylo pro nás velké štěstí.«

»Vidíš! . . .«

»Snad příliš veliké?!«

»A nebojíš se o starého?«

»Lidé po stech odjíždějí a se vracejí . . .«

»Přijď, mám trochu mouky, knedlíky uvařím.«

Michal unavený otíral si rukávem od košile pot s čela, odpočíval a rozhlížel se. Zdálo se mu, že vesna, která právě přiletěla na svět, se s ním vítá. Teplý polední větřík hladil mu tvář, chladil ho a celoval. Mladounké halůzky březové se zelenými pupenci se skláněly.

»Žehnají mne,« řekl si Michal vesele, leč současně zavřelo mu cosi hrdlo a žal pojal jeho srdce. Vzchopil se. »A co!« zvolal. »Vždyť se přece vrátím. Rok a nejvýše dvě léta, a sedím na svém vlastním záhoně, a moje vlastní kráva bude mi lízati ruce.«

Rozesmál se, větřík hladil mu tvář, haluzky březové šuměly, modravý mrak se rozestupoval, voda v rákosí za zelenou loukou svítila jasem . . . Teplo sestupovalo s hůry a šlo na svět jako spasení . . . Michal se rozhlížel a lnul k teplu, ke břízkám větvičkami se dotýkající, k zelené louce a k vodě v rákosí. Neosmělil se pohlédnouti na kříž, na rozpjatá jeho ramena, bál se, strach ho pojímal, ale přece byl rád, že stojí, že nad ním bdí a že ho nataženými rameny objímá. »Ramena jeho přeletí přes moře a přijdou ke mně,« pomyslil si a byl rád té myšlence, leč bál se na kříž pohlédnouti, cítil, že strach a žal ho znova »chytá« a hrdlo mu tiskne . . . A znova sestupoval do příkopu a zemi lopatou odvaloval. Zašelestilo, obrátil se a vidí: Kačka přibíhala s hrncem.

»Schválně jsi přiběhla?« optal se.

»Schválně, jak jsem se dověděla, že jedete do Ameriky . . .«

»I pojedu!« zvolal.

»Proč pak ne!« — Políbila otci ruku, podala mu hrnec a postavila se před něj. — »Víte, co vám povím? To, že i já od svátků myslím stále na Ameriku; nemám pokoje ve dne ni v noci. Myslila jsem, abych od Dutky dostala lodní lístek. Ale když vy si ho vezmete, tak si ho vemte.«

»*Tak i ty*« — šeptal a oči leskly se mu radostí.

Sedla si u něho.

»Ať tak, či onak, pojedeme zároveň,« řekla.

»Kačko, poraď se s rozumem a zač?«

»A, tatínku, zač vy?«

»Já za lístek od Dutky!«

»Ale k moři?«

»Vezmu si od lidí!«

Tak i já si vezmu, i mně půjčí, znají mne, jsem poctivá, pilná při práci . . .«

»Kačenko!« zvolal Michal znovu a slzy se mu v očích zalesky.

»Což? Bude nám, tatínku, ve dvou veseleji, a rychleji se doděláme groše.«

Michal, povahou nesmělý, se rozradoval. »Směleji,« přisvědčil. »Tobě, jako dívce hladkých úst, lidé ustoupí a snáze tě vyslyší . . .«

»Ani sobě, ani vám nedám ukřivditi.«

»Ve dvou se budeme směleji brániti.«

»Jaksi lehčeji mi bude o vás se starati, tatínku!«

»A mně o tebe.«

Usmála se přívětivě.

»Ve dvou« — mluvil Michal — »bude nám v cizině příjemněji, rychleji najdeme práci a snáze jeden druhého bude podporovati . . . Kdy ti tato myšlenka přišla?« . . .

»Dávno již, když jsem viděla lidi odjížděti, svíral mne žal . . . Ale od té doby, co má Dutka zbytečný lístek, tak ani spáti nemohu . . . Toliko sama dívka jeti? . . . bála jsem se a neosmělila jsem se to říci . . .«

»Ano, ano,« opakoval pošeptmo Michal, »ve dvou vždy veseleji a směleji . . .«

»Jsem ráda, že mám vaše svolení, tatínku, s maminkou spíše . . .«

»S Jagou hračka, jedeš a dost!« zvolal.

»Vždy je třeba ji poprositi! . . .«

»Přece je to matka! Ale kdo ti půjčí? Řekni, Kačko?«

»Jak, tatínku, skončíte práci, vezmete peníze a přijdete domů, budeme se společně raditi. Nyní pospíším do dvora skončiti žehlení, zítra není čas.«

»Co zamýšliš zítra dělati?«

»Připraviti se na cestu.«

»Kačko,« zvolal Michal, »taková rázná jsi, že až srdce roste!«

»Dosti jsme se natrápili.«

»Dosti, dosti,« opakoval Michal a oči se mu smály. »Děkuji Bohu, že mi tebe dal první, takovou ráznou dívčinu . . .«

Kačka uchopila hrnek, políbila otci ruku, on jí pohladil vlasy, odběhla, plna jsouc radosti a síly.

»Polovice hotovo!« myslila si: »Tatínek je nesmírně rád. Chudák nemá smělosti na lidi! Polovice již jest, peníze si najdu. Dosti bídy jsem se najedla i já mám právo, jako jiné, býti selkou a hospodyní na vlastním kousku země. Jsem dobrá, poctivá, práce se nebojím, jsem zdravá. Tatínek i maminka říkají, že jsem hezká, hoši, že jsem nesmírně chytrá. Nechci promarniti krásu v zahálce. Maminka moje byla sličná, jako obrázek, a tak ostala a přece nestárne! Kdybych zahynouti měla, nepodám se bídě — jedu!«

Podepřela si bok s rozhodností. »Nebojím se práce a tak ani ďábla se neleknu. Sobek, jak se mu zasteskne, přijede za mnou. A jak ne, tak se k němu vrátím. Vydobýti se z bídy nebo zhynouti!«

Hrnek pozdvihla do výšky. »Kdo nadchnul tatínka?« Pohlédla na kříž. »Pán Ježíš anebo Nejsvětější Panenka, a slitovali

se nade mnou, nad námi!... Aby pro velikou již dívku nebylo ani jedno hovádko!... Toho se nedočkáte!...«

Zaťala pěst. »Ukáži lidem, že mi budou ještě ruce líbati, až se vrátím a budu seděti na třech jitrech pozemku pod řekou!«

Takové měla Kačka tužby a takovou ctižádost.

»Sobek bude můj!« šeptala. Takové měla sny.

Vpadla do chalupy. »Maminko!« — volala udýchaná — »jedu já také, jedeme oba s tatínkem spolu!«

Jaga se opřela zády o stěnu, aby neupadla.

»Ty, ty?... a mne s dětmi samotnou necháš? Ale to jsi snad čubka, a ne dcera...«

Vykřikla hlasitě, děti vběhly do světnice a tulily se k matce a plakaly. A pronikal pláč hlasitý, upřímný otevřenými okny do vsi daleko, že sousedky nechaly praní prádla v potoku a vpadly do světnice.

Kačka, rovněž plačíc, vykládala uprostřed nářku matčina.

»Jago, nebuď hloupá,« řekla přísně stará Gawliczka. — »S mužem se dřeš osmnácte let a co jsi vydřela?! Když se děcku naskytá štěstí, a může jeti s otcem, tak děkuj Bohu!«

»Ale já tu sama s dětmi hladem zemru,« odporovala Jaga.

»Neumřela jsi doposud,« odbyla ji Sobotová, »tak ani později neumřeš!«

»Či snad to na dlouho?« přerušila ji Kačka. »Prvních ušetřených třicet zlatých vám pošlu. Bartycelka svým poslala tolik za měsíc. Přece ani tatínek vás nenechá bez krejcaru, ještě i daně zaplatí a hnedlinko pošle, co jen vydělá...«

»Děkuj Bohu, Jago, že dítěti se naskytá štěstí,« dodala Gawliczka a pohladila Kačku, ta jí políbila ruku.

»Pojďme, práce moc a zítra je svátek.«

Ženy, hovořice s Gawliczkou o štěstí dívčině, odešly; děti vyběhly na louky, a nechaly ve světnici matku s dcerou.

„Nesmírně mne žal sevřel a z prsou vyrval se výkřik...«

»Maminko, zaklínám se Nejsvětější Panenkou, že vás samotnu nenechám. Přeci mně věřte!«

Začala se tuliti k matce a líbati ji na tváři. A tak dlouho ji celovala, dokud ji odzbrojená Jaga ruku svou na šiji nevložila a ji neobjala.

Obě jsme ubohé, a tak se mějme rády. Vychovala jsem tě, sobě od úst utrhujíc, tedy ty nyní neopustíš matku a děti.«

»Ne!« zvolalo s důrazem děvče, »odevzdám vám polovinu výdělku v Americe!... Půl pro vás, půl pro mne, ať se zítřka nedočkám!«

Jaga ji objala v půli a přivinula na srdce. Obě měly slzy v očích.

»Vždyť jde o tatínka,« řekla Kačka. »Je velice pracovitý, ale víte, že mezi lidmi si neví rady. Třeba na něho dáti pozor, neboť by mohl se ztratiti, protože cesty nezná.«

»A ty znáš? hloupá!«...

»Já znám, mám jazyk v ústech a lidí se nebojím...«

»Ano, ano,« šeptala Jaga, »můj Michal jest bázlivý a neobratný mezi lidmi! Snad tě Bůh nadchl, abys jela s ním!...«

»Jistě, nebo co jiného?«

Usedly si na lavici pod stěnou a dělaly plány. Před nimi v rámě otevřeného okna táhla se zelená louka, pozemky poseté ozimem, stráň u řeky, vysoké olše a kus modravého nebe uzavřeného šedými horami.

Moje děcko, říkáš, že jedeš, ale nemáš než tři zlaté za práci ve dvoře. Tu též třeba se raditi, pokud nerozhodneme, odkud vzíti.«

»Myslila jsem, že Dutka mi přenechá svůj lodní lístek, ale ten si vezme tatínek. Nezbývá tedy než od lidí si vypůjčiti.«

»Ale kdo půjčí chudákovi? Na tvoje hladká ústa přece nic nedají!«

»Ale možná že dají!«

»Nač se budou ohlížeti? Vezmeš, a hledej vítr v poli!«

»Či snad se nevrátím, když se všickni vracejí? Na celý život odejíti, to bych zahynula steskem. Vědí, že se vrátím a tak mi půjčí.«

»Kdo?«

»Hned, moje matičko, třeba si hodně hlavu nalámati, abyste uhodla, kdo.«

»Lam a mluv.«

»Myslím začíti u těch, kteří byli v Americe. Jsou zkušení a jaksi více lidští. Viděla jste, maminko, že mne Gawlizcka pohladila a vám povídala, abyste mi ve štěstí nebránili. Zeť její se vrátil nyní z Ameriky s penězi. Bohatství Gawlikovo přišlo z Ameriky. Jel tam asi čtyřikrát. Pokusím se — nedá-li, tak mne přece nezabije.«

»Pokus se, ale je to těžké — žena je opatrná.«

»Ale dobrá. A nedá-li, tak dá žid na úroky! Jsem mladá, zdravá, vydělám si pro vás, pro žida, na úroky i pro sebe!«

Vzchopila se. »Pospíším do dvora ukončiti žehlení, vzíti peníze a mezi lidi. Jak začnu hledati, tak i najdu...«

Matka zakroutila hlavou.

Musím, maminko! Nevíte, co to značí, jak si děvče řekne, třeba svět se zvrátil — musím!«

Políbila matku a vyběhla ze světnice.

»I já právě tak,« zašeptala Jaga, »řekla jsem si, že třeba svět se obrátil, musím míti Michala a mám ho!«

Zamyslila se.

»A co? Bída, jaká byla, taková jest. Ale vždy lépe s ním, než bez něho! Ha, ať jedou najednou a se vrátí. Co vysedíme pohromadě? Dívka má obratná ústa, oči má moje... Ale jede s otcem a jest mu okem v hlavě. Má ji rád nesmírně. Jak musí býti, chudák, tomu rád, že spolu pojedou!...«

Michal skončil práci. Zastavil se, opřel se o lopatu a hleděl na cestu. Táhla se přímo přes kus pastviny, vykácený les, mlází a spadala do starého lesa. Tolik práce udělal on jediný. Vykopal příkopy, urovnal, napřímil... »Bude po mně památka,« řekl, —

»Michalova cesta,« tak ji lidé nazývají, a již zůstane Michalovou na věčnost.«

Rozesmál se, leč jaksi smutně. »A co z toho, když není moje! Ale čtyřicet zlatých je mých!« zvolal. — »Kdyby toho nebylo, že nutno ženě nechati, vystačilo by do Brém, pro mne i pro Kačku.

Vzdechl si. »Do jiného světa, mezi jiné lidi, na jinou řeč!«

Pohleděl na cestu, na zelená luka, mladounké smrčky. Tmavý les stál, jako zeď, zadumaný a zahleděný do blankytu.

»Tady je přec milo« — zašeptal — »kéž bych jen měl kousek vlastní země, jitro, dvě! Pro jitro za moře . . . jedu! . . .

Lopatu položil na trakař, uchopil se ho a jel po široké rovině ke vsi. Mihalo se mu v hlavě: jízda, práce, výdělek, Jaga, děti. Unaven jsa, zastavil se před dubovým křížem, stojícím na rozcestí. Hleděl na něho milosrdně a tesklivě.

»Proč tam kříže nejsou? Mileji jest oku na něm spočinout a pomysliti si, že jest nad námi nebeská ochrana . . . .« Hledě a hleděl.

»Jaksi tesklivě na mne patří, ač jedu na těžkou práci pro ženu a děti. A proč se mračíš?« zeptal se kříže.

Vzal trakař a jel dále přes ves do dvoru. Odevzdal cestu a dostal za ni čtyřicet dva zlaté. Peníze schoval, klobouk si nastavil sebevědomě na ucho, lopatu položil na rameno a odešel do chalupy.

Žena vyšla jemu naproti. »Máš?« — zeptala se zvědavě.

»Celých čtyřicet dva. Neumřeš hladem, třeba čtyři měsíce!«

»Kačka jede!«

»Se mnou,« řekl. »Ve dvoje, to není, jako když jedu sám, jako prst, sirotek.« —

»Jsi spokojen?«

»Ba, vždyť to je vlastní děcko!«

»A hodné!« — dodala Jaga.

»Vás tu pět, a my tam dva; rozdělíme se a potom znovu dohromady, ale jináče již . . . ne jako žebráci!«

»Michale, nesmírně jsi zpanštěl,« dodala Jaga.

Vešli do světnice. Michal vyndal z kapsy plnou hrst stříbrných peněz a papírovou desítku.

»Vidíš, Michale, i tady možno vydělati.«

»Ale ne stále, a za takovou dobu a za takovou práci dostanu tam stovku, tady čtyřicet!« . . .

Jaga nic na to neříkala.

»Dám ti všecko, abys hlad netrpěla, vezmu si pouze dva zlaté na útratu, abych se ukázal mezi lidmi . . .«

»Nu, a což?«

»Práce není a nebude až do samých žní. Ubudou ti dvoje ústa, — jedeme. Na posílenou přines piva, napijeme se!«

»Počkejme na Kačku,« řekla Jaga.

»Dobře. Stýskati se mi bude po tobě, ale stesk nedá chleba.«

»Michale, zda jsi úplně spokojen, že Kačka jede s tebou?!«

»Úplně.«

»A mne samotnu necháte . . .«

»Abys krejcary poslané shromaždovala a schovávala. Schovávej, abychom si aspoň dvě jitra koupili pro stáří.«

Jaga měla chut naříkati, ale neodvážila se k vůli mužově radosti.

Přiběhla Kačka, vrhla se matce na krk, k otci se přitulila. »Padnu z radosti, srdce mi tluče, jako ve mlýně, slyšte!« Sedla si, těžko oddychujíc prsama. »Gawliczka, jakoby již dala . . . . Ještě trochu obtíží, a dá na loď, do Brém, na všecko . . .«

»Boj se Boha!« — zašeptali najednou Michal s Jagou.

»Vracím se od ní. Ještě se rozmýšlí, hlavou kývá, ale z očí jí hledí ochota dáti, — a dá. Kmotry jí k tomu radí, švagr mne chválí. Dá! Jaká to radost!« Nejsvětější Panenko, jaká to radost! Jedeme, — zítra je trh v Szezurowé, třeba si koupiti několik perkálových košil, střevíce šněrovací, ponožky . . .« Při pomyšlení na ponožky zazářila.

»Ponožky, jako paní . . .« řekla Jaga.

»To musí,« pomohl dceři Michal, »neboť do Ameriky bez ponožek nepouštějí.«

»Nepouštějí?« opakovala Kačka. »Neví, proč by svítila chudoba před očima lidskými. To není Dolega. Jen aby Gawliczka ráno dala.«

»Když nedá, mám čtyřicet zlatých, vezmi si, kup a vrať mi.«

Kačka se obrátila k matce. »Půjdeme společně.«

»Ještě jsem nikdy střevíců a ponožek nekupovala,« šeptala Jaga, jsouc ráda a majíc zároveň strach.

»Poradíme se u lidí. Sukně mám, šněrovačku mám, šátek mám. Tatínek musí míti nové boty . . .«

»V Americe koupím za americké peníze, nyní podrážka stačí.«

»Donesla jsem je k obuvníkovi,« dodala Jaga.

»A co nám schází?« zvolala Kačka, rozevřela ramena a s otevřenou náručí přiskočila k otci, objala ho kolem krku a políbila. »Tak jsem ráda,« šeptala, »že bych všecky lidí v Doleze objala.«

»Zdaž i Sobka?« zeptala se vesele Jaga.

»Jeho nejvíce,« dodalo děvče a celé červené obrátilo se k oknu.

»A nebude ti bez něho smutno?«

»Přijde za mnou,« řekla s důrazem a jistotou.

»Zač?«

»A zač já jedu?«

»Nyní je řada na mne,« řekl Michal. »Jdu k Dutkovi.«

»Já s vámi, tatínku, řeknu moje.«

»A co mu řekneš?«

»Aby se nebál, neboť kdyby se stalo nějaké neštěstí, tak já za vás, tatínku, zaplatím.«

Umlkli všickni tři. Michal vzal klobouk, Kačka na sebe hodila šátek; vyšli.

Dutka je přijal s otevřenou náručí, Michal poslal Kačku pro pivo. Pili, hovoříce o Americe. Dutka se tam nemohl vrátiti, měl proces o kousek pozemku, a ačkoli to za mnoho nestojí, přece vždy pozemek je pozemek, a proces je proces.« Ale že lodní

lístek toliko půl roku platí, musí ho prodati. Tu Kačka políbivši Dutkovi ruku, zkusila svoji výmluvnost, a hovořic o zdejší bídě a nadějích v Americe, dala se do pláče, Dutková ji potěšila. Dutka vzal lodní lístek ze skříně a řekl: »Vezměte si jej, ale pamatujte si, že první poslané peníze jsou pro vaši ženu, druhé pro mne!« . . .

Kopeć dojatý pozdvihl do výše ruku na znamení přísahy.

»Ale nyní dejte aspoň něco na závdavek. Podsvinčata jsou skoro za darmo, ale tady je potřeba na sůl a na daně.«

Kačka slíbila, že přinese. Vypili zbytek piva, a Michal s lístkem na prsech, při něm Kačka, stanuli na silnici. Obklopovala je noc teplá, jarní, hovořící šumotem tekoucí vody a údery proutí vrbového, noc hvězdnatá na temném nebi, s kouskem měsíce na dalekém jihu. Neslyšeli té hudby noční, sotva teplo je obklíčilo . . .

»Kačko,« řekl Michal, »lístek mi pálí kůži na prsech.«

»Mne pálí i bez lístku. Pomohla jsem vám, tatínku!«

»Tak mi dej políbení!«

Políbili se oba, jsouce nesmírně rádi.

»Když jest lístek, tak to ostatní jest hračka!«

»Hračka, ale tu hračku třeba přitisknouti, aby dala to ostatní . . .«

»Kačko, odkud máš ty tolik rozumu, neboť já jsem na to hloupý!«

»Vím-liž? Tak Bůh dal, a dost . . . .«

»Hledej tu »hračku«, a tiskni ji, ať dá to ostatní, neboť na to již moje hlava není.«

»Dobře, Gawliczka mi dá, a pro vás, tatínku, najdu na trhu, třeba měla jsem vzíti od žida.«

Vrátili se do chalupy. Ve světnici při rozsvíceném »gazu« (petroleji) prohlíželi lodní lístek s namalovaným korábem. Radost zadržovala jim dech v prsech, žaly, smutky, tesknoty skryly se do lesa, zaletěly za hory . . . —

Kačka odešla se závdavkem k Dutkovi. Vracejíc se, potkala Sobka; hledal ji, byl smutný, zarmoucený.

»Jedeš do Ameriky?« — zašeptal.

»Jedu.«

»A nevrátíš se?«

»Proč? Co snad nejsem zdejší, nejsem pokřtěna, nejsem dcera? Celý život seděti a namáhati se nadarmo? Což máš ty Boha v srdci?«

»Ale proč mne tady osiřelým zanecháváš?«

»A co si tu vysedím? Bída s bídou když se vezmou, tak bude nouze. Jak jsi hloupý! Jedu-li, tak ne pouze pro sebe, ale i pro tebe! Víš, co si myslím?«

»Přece . . . « šeptal Sobek.

»Jak jen Gawliczku zaplatím a mamince trochu grošů dám, tak hnedlinko pošlu tobě lodní lístek i na cestu do Brém.«

»Kačenko, co ty nepovídáš!«

»A komu? Koho pak jiného v celé vsi mám?«

»Já do Ameriky!« zvolal a zasmál se tak upřímně, že až zbudil psy a ti zaštěkali. — »Ty mne táhneš do Ameriky, Kačenko zlatá, ty mne! . . . Tak se ti chytím práce, že mne až v hrsti bude páliti. Kačenko, vrátíme se spolu na svou hroudu!« Neosměluje se ji políbiti ve tvář, tulil se k ní, ona ho rukou hladila.

Šli pomalu, štěstí zaráželo jim dech, voda vesele šplouchala, hvězdy se třpytily. Doprovodil ji k lávce přes vodu, vzal ji v půli, a posadil na zábradlí. Přišli k sobě tvářemi. Kateřina položila mu ruce na ramena.

»Ale za ten čas, než ti lístek pošlu, nezapomeneš na mne? . . .«

»Kačko! —« vykřikl rozhořčeně Sobek.

»No, tak mi dej políbení!« vzala ho rukama za tvář, políbili se, že dívčina se až opřela zády o vrbu, takový žár mladosti na ni šel, v hlavě se jí temnilo.

Oddychovali oba z hluboka, volně, tiše . . . Šplouchání vody lehtalo je ve sluch a ještě více je podněcovalo.

Nejdříve se vzpamatovala Kačka a objímajíc rukou Sobka kolem krku, obrátila se k řece.

»Znáš ta tři jitra při Gofronově louce?«

»Neznal bych je?«

»To jsou naše!« zvolala. »Tak dlouho budeme seděti v Americe, dokud na ně neušetříme, — já i ty! . . .«

»Mnoho je potřeba!« zašeptal.

»Snad tisíc a pět set! Tys mladý a silný, já obratná!«

»Tys obratná, znám tě . . .«

»Ale tys silný, a tobě je snáze, tys sám, ale já mám maminku, bratry, dluhy. Jak ti pošlu lístek, tak mi za něj nic nedáš!«

»A snad že dám!«

»Hloupý! Tehdy bys mi dal, kdybys se oženil s nějakou americkou dívkou. Ale co, po americku neumíš mluviti, tak se musíš držeti mé sukně, a dost . . .«

»Z celých sil!« zvolal Sobek, chytil suknici dívčinu do hrsti a stiskl ji.

»Pusť,« zašeptala, »třeba se vrátiti, vidíš: svítí se v našich oknech, maminka čeká.«

Sesmekla se se zábradlí na lávku a skočila na trávník.

»Pamatuj si, bys zítra přišel na trh, neboť je to již poslední před Amerikou . . .«

»Zač, když nemám zlámaného groše!« zašeptal.

Kačka vytáhla šáteček, rozvázala roh, vyňala tři desetníky a dala je Sobkovi. »Tu máš, vrátíš mi je v Americe, teď je společně utratíme . . .«

»Kačko!« zazněl hlas Jagin, letící rosou po louce k řece.

»Čekej ráno na mostě, půjdeme společně!« zvolala Kačka na Sobka a klusem pospíchala do chalupy . . . .

Michal rozčílený radostí nespal. Seděl za stolem zadumaný, nebyl s to, by mysl sebral, nemohl se vzpamatovati.

»Jistě jsi seděla se Sobkem,« ozvala se matka ke přicházející Kačce.

»A s kým by?« odpověděla. »Chlapík naříká, a dost . . . «

Začali se raditi o zítřejším trhu, hlavně o střevících a ponožkách

»Můj Bože,« ozval se Michal, »jiný jsem vstal, jiný kladu se ke spánku! Jeden Boží den, a takové změny. Vstal jsem jako chalupník Doleský, a kladu se jako americký pán . . .! Kačenko, ty máš hlavu, ale ty, Jago, jsi nesmírně dobrá, jak všecko pěkně dohromady řídíte . . . .«

»Já však mám při tom nejhorší osud,« dodala Jaga.

»A my jsme siroty za mořem a horami . . .«

»Vy budete oplývati —« přerušila Jaga.

»Kopeć máchl zoufale rukou, požehnal se, pomodlil se, odstrojil se, vrhl se na lůžko a usnul. (Pokračování.)

Stance.

Václav Poledne.

Stesk zajatců — a sen znavených skrání —
úsměvy dětských rtů — a trpký žal
bolestných obětí — a vzpomínání
rozkošných jar, jichž květy vichr svál —
Volání ozvěn z ticha němých skal —
bojovný ryk — sten raněných — a štěstí
slz lítosti, v nichž člověk zazpíval
by píseň volnosti a kletbu scestí —
toť vše, co chtěl bych též v radostnou žertvu nésti —

Můj úsměv zhas' — jsem jist jen vlastní bídou,
jež provází mne jako věrný pes —
Sám hlady mru — ji krmím měkkou střídou —
A jako rek, jenž zraněn — v boji kles' —
hledám svou zbroj — Hoj, smyji líný rez
krvavou mstou! — Ó žel! — Jsem mlád — a zmírám
ne smrtí Tvou! — Tu jiskru, již jsem křes',
udusil déšť mých slz — — V nich smuten zírám
k Edenu prchlých snů — a sláb — bezmocně zbraň Tvou
svírám —

A zlomen bídou svou — přec' lásky pln — hle! —
klečím —
posilněn nadějí — A vím, co jsem —
a za vše děkuji a dobrořečím — —
A šeptám Ti s bolestným úsměvem,
jak dobrý jsi a jak jest krásná zem,
na níž jsem já nevděčným, zrádným hostem —
ve vlasti své tesknícím cizincem,
jenž trpce štká nad pobořeným mostem
na břeh přes vírný proud — za drahocenným skvostem —

Za skvostem, jdu — a žebrám! — Šťasten — pláči! —
Jho lidství znám — a člověkem jsem rád —
Jak ustrašený pták se duch můj tlačí —
pod křídla Tvá — Ranami bolných ztrát
jsem hnán vyprahlou pouští do zahrad —
kde zasmušilý vzdech mi vyzní hymnou
vítězných cest — u nichž zřím květy zrát,
jež sám jsem sil — a čekám, až mi kývnou,
bych utrhnout je směl — a zaplatit svou hřivnou —

A jsem-li chud — a ne-li hoden ani
svých malomocných snů, v nichž není sil
na cestu obtížnou ku vinobraní —
A zbude-li mi jen můj hrdý cíl,
jejž znám a miluji — i pro něj žil
bych rád — jak robátko, jež ve snu hýčká
svou panenku — Leč vím, jak krásný byl
ne pouhý sen — i skutečnost, již vyčká
vítězný duch, jenž budí slavíka — zná sýčka — —

Ach, kolik slz a rozporů a bojů
život již dal a dá — z nichž člověk tká
předivo věčnosti — Z andělských zdrojů
chce štěstí pít — a zkrušen bídou — štká
nad osudem slabého člověka,
jenž musí chtít, nač síly stačí stěží —
jsa jist vítězstvím cest, u kterých lká
jak poutník zchromený — A lákán věží
vzdálené svatyně — bezmocně v prachu leží — —

To čeká na Tebe, až vzkřísíš údy
a vyřkneš »Effeta« — Pak promluví
o bohatství, jež má, kdo ví jak chudý
jest před Tebou! — Jak rozzuření lvi
rozdrtí mříž — Štván střelami, jež tkví
v krvavých jizvách ran — i on — jich mrakem
jde za hvězdou, jež jako démant stkví
se mlhami před roztouženým zrakem —
Dnes bojujícím lvem — však zítra — volným ptákem

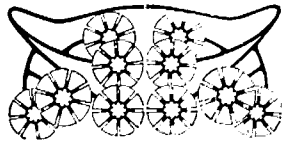
Dnes lodníkem, jenž hledá teskným okem
neznámou zem — a bloudí zmatkem vln —
a chvěje se jak dítě před útokem —
a zítra vítězem, jenž lásky pln
dobude ložiska čarovných zrn,
v jichž zápalu zazpívá hymnu Slávy —
spit růžemi — a nezraněn o trn
všedního života — jenž lačně dáví
vzmach perutí — rve vavřín z ověnčené hlavy — —

Co píši, vím - a vím též, jak jest smutná
ta píseň má, jež tryskla z chorých rtů —
tak osudná a přec' tak duši nutná — —
V podzimní den ptačího odletu
jen v ní jest naděj nových rozkvětů —
čekání slunných jar — a žhavých růží —
toužebný vzdech po ranním zásvitu,
když děsem nočních chmur se srdce úží —
tím zní můj chudý zpěv, k němuž třesk pout se druží —

A dobře tak! — V porobě duše pozná
svou vlast a svobodu! — Ó žel! — Ó žel! —
Ta zkouška přec' jest ukrutná a hrozná —
A nezbytná? — Či nikdo nenašel
bez očistce svůj Ráj? — Či každý chvěl
se před bojem a zoufal nad svou silou —
a v slzách smutku o vítězství pěl,
jímž duši hřál, když Charybdou a Scyllou
jej nesl vírný proud za pohádkovou vílou? — —

Snad nejsem sám. — Vždyť jest až příliš známý
bolestný vzdech, jejž pouze člověk zná,
když krvácí žalnými vzpomínkami,
jež vynoří se náhle ode dna
ztišených vln — — Když bouře usíná,
budí se duch — a v ticho zahovoří —
tu běduje — tu tvrdě proklíná
minulý den — a jako rybář vnoří
do hlubiny svou síť — — Zda najde perlu v moři? —

Či perly ne? — Či pouze v prázdnou škebli
se zadívá, až ocení svůj lov —
Či zapláče nad zlámanými stébly
ztlučených lích? — Či půjde beze slov
jak zločinec — vyhledat smutný rov —
prost touhy — nadějí — štván pouze vinou —
kol oken žijících — sám — na hřbitov
svých snů, jež otrávil špinavou slinou
své slabosti — — Toť jed, jímž všechny květy hynou! —

Pohledy do „Českého ráje".

Historická přednáška, kterou dne 1. června 1909 na sjezdu družstva »Vlast« v Turnově konal Dr. KAREL LEV. ŘEHÁK.

Úvod.

Velectěné shromáždění!

1. Družstvo Vlast, velice požehnaně působící ve vlastech našich, ale velebené i daleko široko za hranicemi, poctilo mne pozváním, abych při jeho občasném sjezdu, jejž letos do tohoto staroslavného města sezvalo, promluvil řeč z oboru naší domácí historie. Pozvání toto přijal jsem s ochotou, a to s tím větší, že sjezd konán býti měl právě v mém bývalém domovu, k němuž mne poutá téměř bez počtu různých upomínek od nejútleišího mládí.

Mládí své strávil jsem totiž v nedaleké odtud dědině Březině, odkud jsem denně pohlížel do malebného okolí zdejší krajiny. Ba když mne ráno slunko k novému životu budilo, ohlížeje se po něm oknem z příbytku svého, pokaždé zahleděl jsem se i na špičatý vrch Vyskeř, a za ním stojící tajuplné, v šedém dálí modrající se Trosky.

2. *Do Turnova* klusával jsem rád, zvláště na pouti. Ba s Turnovem zdálo se mi, jako bychom byli zpříbuzněni.

Březina totiž poslala do Turnova v prvé polovici minulého století rodáka svého *Petra Krejčího* za duchovního pastýře a děkana, jenž pak r. 1870 zemřel jako světící biskup pražský. Ale po smrti chtěl uprostřed svých bývalých duchovních oveček odpočívati, a uprostřed městského hřbitova skutečně i den vzkříšení očekává. Já jsem s bratrem jeho, tehdy výminkářem na rodném jeho statku, přisluhoval při kostele v Březině, v jehož klínu takřka jsem vyrůstal.

A Turnov, snad aby se odvděčil za svého slavného duchovního pastýře, poslal zase asi před půl stoletím rodáka svého *Antonína Hornu* za duchovního pastýře do Březiny, jemuž já při oltáři ministroval, od něhož poučení i rady jsem přijímal, jehož přičiněním jsem ho i na cestě kněžského povolání následoval, a jenž zase při farním chrámu březinském má poslední odpočinek.

3. Tedy do Turnova ne jako k cizím, ale jako ke svým jsem přispíšil. Ovšem že zatím uplynulo mnoho vody v Jizeře, a změnily se tu přemnohé věci; změnili se tu i lidé! Hory i doly, hrady i lesy, role i luka jsou ovšem na bývalých místech; ale kde jsou všichni ti, s kterými jsem se tu před půl stoletím scházel?

Zdá se mi, jako bych tudy chodě, kráčel jen jako po hřbitově, obletován duchy zemřelých!

A takováto téměř hřbitovní nálada vede mne i k tomu, abych dnes nemluvil k Vám ani tak o věcech nynějších, Vám, vzácné shromáždění! tu žijícím, daleko známějších, nežli mně, jenž sem toliko občas pro občerstvenou zajíždím; ale abychom si pověděli něco *o těch dobách i věcech minulých*.

Vždyť právě zdejší kraj pro svou přírodní krásu ne neprávem »*českým rájem*« nazývaný, byl i v dobách minulých místem, kde skoro všechny zemské události měly svou ozvěnu, čili ve zdejších krajinách spolu se i rodily i vyrůstaly.

4. Abychom však jakýsi určitější pořádek do svých vzpomínek uvedli, budeme tedy dnes aspoň v duchu pospolu konati společnou vycházku od Prahy do Turnova a připomeneme si na význačných místech, co se tam znamenitého stalo, abychom tak i milou vzpomínku na dnešní den i vhodnou pobídku pro život budoucí odtud si odnesli.

I K Mladé Boleslavi.

1. Vyjedeme-li z Prahy z nádraží Františka Josefa, projedeme tunelem u Žižkova a po krátkém pohledu na Karlín, Libeň, Vysočany a okolní obce jedeme krajinou dosti jednotvárnou. Před stanicí Všetaty-Přívory na chvíli spatříme ve vzdálí šedati se posvátný vrch *Říp*, na pravo od něho na kopci vysokou chrámovou věž města *Mělníka*, daleko široko krajině vévodící. Potom překročivše řeku Labe, skoro pořád uprostřed polí, dobře vzdělávaných, chvátáme nudnou cestou dále po celou hodinu. Teprve když se kloníme k zelenému údolí, v němž jako lesklý pás vine se řeka *Jizera*, začíná krajina býti půvabnější.

Ano, tu již po levé naší straně ukazuje se na okamžik ladné údolí se vsí, jež na svém zakončení uprostřed malebného zelení korunováno jest pěkným zámkem, *Krnsko* zvaným.

Po pravé straně naší na vysoké stráni jest zřícenina *Chrasť*. A hned na to blížíme se stanici *Mladá Boleslav*.

2. První, co ze stanice mladoboleslavské do očí padá, jest starobylý, velkolepý, černý, třípatrový *hrad*, postavený v úhlu vysokého skalného trojhranu na úpatí svém z části otočený zubovitě obezděným parkanem. Ze zdí hradních vynikají dvě čtyřhranné, široké věže, nevkusnými sraženými střechami kryté, které při původní stavbě na jisto nebyly.

Nedivíme se té nevhodné proměně hradu, když uvážíme, že tato památná stavba upravena byla a slouží nyní jakožto vojenské kasárny.

3. Od hradu *po levé straně* táhne se dlouhá řada domů, z části do bývalých městských hradeb vestavená, mezi nimiž vyniká zvláště tmavý, vysoký dům, zvaný »*templ*«. Jest to bývalá komenda maltézských rytířů, kteří tu sídlili ve čtrnáctém století, a na předměstí Podolci měli rozsáhlý dvůr Podhradí, jimž později i chrám sv. Jana na Novém Městě mladoboleslavském náležel. Do nedávna bylo v tomto templu bohaté museum starožitností, zejména z kraje boleslavského.

Nedaleko templu, dále ve zdi hradební stojí stará, věžovitá *vodárna*, pocházející ze 16. století. Jindy tlačena byla do ní voda ze řeky Jizery zvláštními čerpadly, na úpatí jejím zřízenými. V nynější době zřízena byla vodárna nová, ale pro nevelké potěšení měšťanů.

O něco dále, na témž skalním hřebenu vyniká zvláště bývalý klášter Minoritů s kostelem sv. Bonaventury, nyní kolej Otců

Piaristů. V těch místech jest již předměstí, zvané »*Ptáka*«, jež se sklání až do údolí Jizery. V údolí jizerském pak mile střídají se značné závody průmyslové s malebnou zelení.

4. I *po pravé straně hradu* mladoboleslavského jest údolí, jímž protéká potok *Klenice*, jenž se pod hradem s Jizerou snoubí. I tam zříti od hradu směrem východním dlouhou řadu domů, jižní stranu vysokého trojhranu mladoboleslavského ohraničující. Po údolí Klenice rozprostírá se druhé předměstí mladoboleslavské, zvané »*Podolec*«.

Za řadou ohradních domů, trojhrannou vysočinu Mladé Boleslavi objímající, vystupuje vysoko *městská věž*, pěkných tvarů, při které jest *děkanský chrám Nanebevzetí Panny Marie*. Dále budova nového gymnasia a jiné památné budovy, v novější době na Starém i Novém Městě Mladé Boleslavi postavené.

5. *O původu této Mladé Boleslavi* vypravují dějiny takto: *Hrad* její založen byl za Boleslava II., synovce sv. Václava, jenž panoval od roku 967—999. Týž byl r. 973 založil i biskupství v Praze, kde druhým biskupem byl sv. Vojtěch, jenž však pro nepřátelství pánů v zemi místo své opustil, a mezi pohanskými Prusy r. 997 život svůj skončil smrtí mučednickou. A tou asi dobou, na sklonku života svého, založil Boleslav II. hrad tento, jakožto *hrad župní*, čili jak bychom asi nyní řekli, krajský. V pozdějších dobách poddáno bylo župnímu hradu v Mladé Boleslavi osm žup vůkolních.

Kolem hradu župního vzrůstaly, jak i jinde obyčejně se stávalo, obce, jež na hradě ochranu a od hradu obživu nacházely, a to tím spíše, čím mocnější hrad byl. A tak i kolem župního hradu v Mladé Boleslavi vzrostly živé obce, totiž napřed předměstí Pták a Podolec, pak Město Staré, k němuž r. 1528 přibylo i Město Nové.

6. Dějiny dále vypravují, že koncem století dvanáctého dáván byl královský úřad v Mladé Boleslavi napřed v zástavu, později však se stal dědičným v rodině *Markvarticů*, z nichž *Jaroslav, praotec větve jich Waldšteinů*, byl tu purkrabím r. 1262. Dědicové hodnosti té upravili si ponenáhlu i skutečné panství v Mladoboleslavsku, a založili si tu i nové sídlo pro rod svůj *hrad Michalovice*, když jim byl král Jan Lucemburský všechno právo k tomu postoupil. I vládli z Michalovic Mladé Boleslavi po celých 200 let, totiž až do vymření svého.

V dobách husitských stáli páni z Michalovic věrně při straně katolické. Za to je husité přepadli, blízké jich hrady dobyli a je z vlády nad Mladou Boleslaví vypudili. Načež obec mladoboleslavská přidala se ke straně táboritů a sdílela s nimi i osudy jejich.

Poněvadž se Mladá Boleslav s tábority odřekla krále Sigmunda, dědice krále Václava IV., kázal on, když svým věrným na Vyšehradě s Uhry ku pomoci spěchal, v Mladoboleslavsku 24 vesnic vypáliti, při čemž pro větší hrůzu i něco žen a dětí bylo do ohně naházeno.

7. Roku 1421 táhl skrze Mladou Boleslav k Litoměřicům *Jan Zižka*, a zmocniv se tehdy dřevěné tvrze nad Třebušínem

u Litoměřic, dal na tom místě postaviti pevný hrad z kamene, jejž »*Kalich*« nazval. Načež počal se odtud nazývati »*Jan Žižka z Kalicha.*«

Mladoboleslavští přilnuli tak věrně k táboritům, že i když tito nesmířitelní přívrženci Husovi byli konečně v hrozné bitvě, roku 1434 *u Lipan* v Česko-Brodsku svedené, na hlavu poraženi, Mladoboleslavští ještě ani potom nechtěli se přidružiti k jednotě zemské, jež o mír a opětný pořádek v zemi se zasazovala. Chtěli se i dále s jinými ještě brániti moci císaře Sigmunda v Čechách za vedení pána *Jana Roháče z Dubé.*

Ten se byl se svými věrnými usadil na hradě, který si byl v lesích za Malešovem blíže Kutné Hory vystavěl, valy i příkopy mocně opevnil a »*Sion*« nazval.

Avšak hrad Sion byl po čtyřměsíčním tuhém dobývání od zemské hotovosti dobyt, zapálen i sbořen; a Roháč sám byl dne 9. září 1437 s 52 svými věrnými jakožto zemský zhoubce s potupou veřejně v Praze oběšen. Potom teprve uklidnili se konečně i Mladoboleslavští, a páni z Michalovic ujali se opět ztracené vlády v Mladé Boleslavi,

8. R. 1468 vládl v Mladé Boleslavi pán *Jindřich Kruhlata z Michalovic a na Rohozci,* jenž zemřel na rány, které byl za Jiřího z Poděbrad obdržel u Turnova v bojích proti Němcům, do Čech tehdy vpadlým; a jím rod pánů z Michalovic po meči vymřel.

Po smrti tohoto Jindřicha z Michalovic přešlo veškeré zboží jeho na sestru jeho *Magdalenu,* provdanou za *Jana Jaroše z Tovačova a Cimburku,* pohlavára to kališníků.

Tento pán neostýchal se i krutě vystupovati proti katolíkům, posavadním chráněncům svých předchůdců. Tak r. 1471 vyhnal kněze z Mladé Boleslavi, poněvadž dle rozkazu církevního zachovávali interdikt, čili zpečovali se přes zápověď církevní vrchnosti věřícím službami Božími a svátostmi přisluhovati.

9. Když Jan Tovačovský r. 1483 zemřel, přešlo panství jeho mladoboleslavské na *Adama z Tovačova a Cimburku.* Pán tento byl zase velikým příznivcem náboženské sekty z husitství vzešlé, jež se nazývala »*jednotou českých bratří*«. Za přízně jeho zmohla se jednota ta tolik, že až hlavní sídlo své do Mladé Boleslavi položila, odkudž i jméno »*bratří mladoboleslavských*« přijala.

Bratří zřídili si r. 1499 v Mladé Boleslavi svůj *sbor* čili zvláštní bratrský dům, na místě od husitů zpustošeného kláštera minoritského, jejž byli od vrchnosti darem obdrželi, a nazvali ho »*hora Karmel*«. Zařídili si tu i vlastní knihtiskárnu, odkudž množství svých spisů rozšiřovali, i také příbytky pro své duchovníky.

Čeští bratří, takto podporovaní, šířili se potom úžasně na statcích pánů z Tovačova a Cimburku, v Mladoboleslavsku i Turnovsku, a ještě zvláště na statcích Kostků z Postupic v Brandýse nad Labem a v Brandýse nad Orlicí.

10. Po Adamovi z Tovačova, jenž zemřel r. 1502, i po předčasné smrti jeho syna Adama následovala v držení Mladé Boleslavi i všeho ostatního, hojného zboží Tovačovských z Cimburku

vdova po něm, *Johanna Tovačovská rodem z Krajku*, jež byla rovněž velikou ochranitelkou a dobroditelkou bratří. Zamlouvali se jí tehdy pro svou pilnost i pořádnost při řemesle i na polích a uctivost k vrchnosti, tak že se na konec až sama k nim přidala.

Tato Johanna Tovačovská z Cimburku provdala se po druhé za *Jana ze Šelnberku*, jenž byl mužem vysoce váženým, do r. 1503 nejvyšším zemským kancléřem, do r. 1507 nejvyšším zemským komorníkem, a zemřel ve vysokém stáří. Týž bydlíval nejraději v Mladé Boleslavi na statku své manželky.

11. Když Johanna ze Šelnberka zemřela, následoval r. 1516 v držení Mladé Boleslavi bratr její *Kunrát Krajíř z Krajku*, nejvyšší zemský komoří a i světská hlava českých bratří. Když týž r. 1542 zemřel, uvázal se v držení Mladé Boleslavi *Arnošt z Krajku*, jenž tu ku povstavšímu před hradem Městu Starému r. 1528 připojil směrem východním Nové Město mladoboleslavské. Učinil tak proto, že se bylo k vůli českým bratřím mnoho živnostníků do Mladé Boleslavi nastěhovalo, tak že posavadní příbytky pro ně nikterak nestačovaly.

12. Tento Arnošt z Krajku postavil se proti králi *Ferdinandu I.*, když tento r. 1547 měl válku s protestantskými knížaty německými, sám upřímně horle pro víru katolickou. Pro tuto vzpouru byl Arnošt z Krajku panství svého odsouzen, a Mladá Boleslav prohlášena byla za manství, čili za statek zvláštními povinnostmi k samému králi zavázaný. Tak z pána z Krajku stal se poddaný ano vězeň.

Domnělý »biskup« bratří *Jan Augusta*, jenž potaji proti králi a katolíkům štváti neustával, byl r. 1548 v lese Istivě jat, a pak až do r. 1564 vězněn na královském hradě Krivoklátu. Když se konečně na svobodu dostal, odstěhoval se do Mladé Boleslavi, kde r. 1572 zemřel a pochován byl na místním hřbitově při *kostele sv. Havla*, kde i pánové z Krajku hrobku svou mají.

Ku hřbitovu tomu vchází se z náměstí novoměstského úhlednou branou s umělým zamřížením, kde nad branou jest tklivý tento nápis: »Zde jsme, ó Pane! čekajíce hlasu Tvého!«

13. Avšak již syn a nástupce Ferdinanda I. Maxmilian Mladou Boleslav opět z manství propustil a tak bratřím opět uvolnil. A syn Maxmilianův Rudolf II., jsa vždy v peněžitých rozpacích, r. 1588 Mladou Boleslav prodal panu *Jiřímu Popelovi z Lobkovic*.

A ten zase, nechtěje vládnouti poddaným smýšlení husitského a mravů »bratrských«, sám jsa horlivým katolíkem, vyměnil panství v Mladé Boleslavi za panství Chomutov, Hasistejn a Blatno od *Bohuslava Jáchyma Hasištejnského z Lobkovic*.

Tento Bohuslav z Lobkovic byl dle náboženského vyznání lutherán a přítelem Němců. I táhl za sebou mnoho Němců, zvláště z Žitavy a Zhořelic, kteří se usazovali při kostele sv. Jana na Novém Městě, a tu i německou školu si zřídili.

Školu německou vyžadovali si již tehdy i Židé. Ano i bratři čeští, jsouce v úzkém spojení s křivověrci Němci, pěstovali rovněž ve škole němčinu.

Za vlády Bohuslava z Lobkovic r. 1595 se Mladá Boleslav z poddanství vykoupila, a na to r. 1600 byla od císaře a krále Rudolfa II. *za město prohlášena.*

14. Za *stavovského povstání r. 1618* měla Mladá Boleslav živou účast na odboji proti zákonitému, korunovanému králi Ferdinandu II. Lžikrál Bedřich Falcký, aby proto přízeň svou Mladoboleslavským na jevo dal, dne 13. března 1620 k nim zavítal a byl od nich nákladně poctěn. Za tou také příčinou byla Mladá Boleslav za třicetileté války od císařských zapálena, při kteréž příležitosti větší část města i se zámkem, radnicí i městským kostelem lehly popelem.

Veliké škody utrpěla Mladá Boleslav také požáry, zejména v letech 1661 a 1692. V osmnáctém století vyhořela třikrát a r. 1859 shořelo v ní 56 starých domů, zejména celé židovské město.

15. Po bitvě na Bílé Hoře r. 1620, v které král Ferdinand II. nad velezrádci slavně zvítězil, vycházela častá nařízení císařská, dle nichž bylo odpadlíkům od církve katolické na vůli dáno, buď do církve opuštěné se vrátiti, nebo zemi opustiti. I byly tehdy sbory bratrské menší na Karmelu a větší na východ od tohoto zavřeny. Bratří nepoddajní odstěhovali se namnoze do Polska. Jiní sice tajně v zemi zůstali, ale k valné platnosti více si nepomohli.

Sbor bratrský na Karmelu obdrželi řeholníci Karmelitáni. Onen východní, široký, prostranný sbor, který jim byl v 16. století od pánů krajířů vyzdvižen a uvnitř vyzdoben mnohými verši z Písma svatého, Karmelitáni pro nedostatek nadání nepřijali. I byl týž r. 1627 po katolicku vysvěcen na *chrám sv. Václava.*

R. 1640 byla Mladá Boleslav dobyta i vydrancována od Švédů. R. 1680 zuřil v ní mor, na kteroužto památku postaven byl pak na náměstí Starého Města, jež se bylo zatím do Církve katolické vrátilo, památný sloup Panny Marie. Pokračování.)

Podzimní melodie.

Od Jana Karníka.

I.

Když hra byla v nejpěknějším
s kamarádem nejmilejším,
matčin zvolal hlas:
Tmí se, děti, do světnice,
obchází již klekánice,
bude k spánku čas.

V nejlepším vždy hra se zkazí,
za radostí bol se plazí
jako lačný chrt.

Vprostřed chvíle nejkrásnější
zavzní povel nejstrašnější:
Konec, je tu smrt.

II.

Na zarudlé bory sluníčko se kloní,
bramborové natě hořce zavání,
z lučin zvonky stáda harmonicky zvoní,
bílým dýmem čadí ohně se strání.

Na okamžik z kouře rudý šlehne plamen,
aby dál se plazil roštím řeřavým, —
a já svadlým listím kráčím steskem zmámen,
jak bych loučil se s tím dolem slzavým,

jak by mladosti mé poslední již touhy
dohořívaly v těch ohních k večeru,
jak bych žíti dál měl suchopár jen pouhý,
ztrativ cestu k činu, k boji důvěru.

III.

Podzimního slunka louče rudé
na západním nebi hořely,
s Melusinou přes políčko chudé
její děti kvílíc běžely.

Přes role i meze utíkaly,
o šípkové kře se zranily,
na větvičkách kapky zasýchaly
krve, kterou z nožek ronily.

Před babiznou zimou prchly hbitě,
s opeřenci k jihu chtěly v let,
ale bába stříbrné stře sítě,
jimi v chýžku svou je lapá zpět.

České časopisy ve Slezsku.

Dodatek.

Podává — a a —

Slezsku přibyl právě nový politický časopis, takže s ním vychází nyní ve Slezsku sedm českých politických listů, z nich šest v Rakouském, jeden v Pruském Slezsku. Dne 12. srpna 1910 vyšlo v Orlové na Těšínsku první číslo časopisu »*Obrana Slezska*«. Číslo vyšlo ve slavnostním rouše za příležitosti slavnosti kladení základního kamene pro novou budovu českého realného gymnasia v Orlové. Čítá 10 stran, z nichž textu je pět a půl strany. V programovém článku »Co chceme?« odůvodňuje se potřeba samostatného listu pro Orlovsko a okolí a vypisují se úkoly listu: »Chceme chrániti náš lid proti úředním přehmatům, proti germanisaci i proti polonisaci, chceme starati se o úspěšné výsledky

naší politické práce, ať již týká se čehokoliv.« Slibuje péči o školství, o kulturní a hospodářské potřeby a chce pracovati také ke *smíru československému*, smíru však poctivému s obou stran.

V rámci tohoto programu jest i ostatní obsah prvého čísla: Kromě dvou článků o polském násilí v Šumburku a o právu češtiny u krajského soudu v Těšíně, jsou tu obvyklé oddíly: politický přehled, dopisy, celkem 10, zprávy z Orlové a zprávy drobné, věnované skoro výhradně polemice s polskými listy. Obsah je celkem dost bohatý, tón vážný a slušný. Ujišťuje se, že slušných forem bude dbáti úzkostlivě a v samém programovém článku vydavatelstvo vyznává, že nechce ublížiti stávajícím listům českým, ba naopak hodlá je posíliti v dosavadní práci jejich za českou věc a právo ve Slezsku. Zejména dle ujištění čelného člena redakčního sboru list bude se vystříhati tak zvaného »ostravského pokrokaření«, které zavedlo do pokrokového tisku na Ostravsku obhroublý tón a osobní štvanice pro českou věc velmi škodlivé. List tiskne se v knihtiskárně Josefa Fibingera v Orlové, zodpovědným redaktorem a vydavatelem podepsán je Karel Prokop. Za listem stojí vydavatelské družstvo s podíly po 20 K. V čele jeho a vlastním zakladatelem listu je ředitel měšťanské školy, pan Ant. Klvaňa, který i v redakci bude míti hlavní slovo. List má zajištěnou podporu od několika čelných obcí v uhelném revíru a vydavatelstvo mimo to spoléhá při čilém obchodním a průmyslovém ruchu v kraji na vydatnou inserci, která tento nový časopisecký podnik zajistí před schodkem. Prvního čísla vytisklo se 3000 kusů. Počet odběratelů se ovšem teprve časem ustálí.

O nový list na Těšínsku již delší dobu vedly se rozpravy, hlavně v »Novirách Těšínských«, které novým listem nejvíce budou dotčeny, protože ztratí skoro polovici obvodu svého odběratelstva. A zrovna jejich ústup z Těšína, kde dříve vycházely, do Frýdku vzbudil myšlenku nového krajinského listu. »Nov. Těš.« ztratily přímý styk s Orlovskem, které je středem uhelného revíru ve východním Slezsku a zároveň nejpalčivější půdou národnostní. Zde zrovna nejživěji projímá se živel český s polským, zde je žhavé ohnisko t. zv. českopolského sporu, tu je nejprudší zápas mezi oběma bratrskými kmeny o obce, o kostely, o školy. Poláci na této jazykové čáře proti Čechům byli ve výhodě. Z Těšína zaplavovali kraj katolickou »Gwiazdkou Cieszynskou« a evangelickým »Dziennikem Cieszynskim« ve Frýštátě, kam Orlová patří pod okresní hejtmanství, prudké výpady činil »Głos ľuda Śląskiego«, radikálně bezohledný, jemuž ještě horším kalibrem sekundoval satyrický list »Pokrzywy«, které však v poslední době chvála Bohu zanikly. Tolik útoků se všech stran žádalo odvety a tou má býti nový list.

Vynikající pracovník, slezský školní rada Prasek, radil k založení časopisu kulturně-historického, který by lid budil a vědomí jeho sílil, ale místní činitelé rozhodli se přece pro list politický a založili »Obranu Slezska«.

Městečko Orlová je nejlidnatější obcí v okrese frýštátském, která má českou správu. Dle sčítání lidu r. 1900 měla Orlová 6679 obyvatelů, z nichž načítáno 3916 Poláků (z většiny dělnictvo přistěhovalé z Haliče), 2233 Čechů a 343 Němců, z nichž je 220 židů. Dnes má Orlová jistě daleko přes 10.000 obyvatelů, je tedy místem lidnatým,

má vedle obecných škol českých a polských české i polské soukromé realné gymnasium, obě s velkou návštěvou, a českou měšťanskou školu před rokem zřízenou. Již z toho viděti, že sem soustřeďují se hlavní síly české i polské a že Orlová je jaksi hlavním bojištěm, na kterém česko-polský boj se má rozhodovati. Třeba tudíž zásek a opevnění i dobrých zbraní, aby Čechové zde boj neprohráli. Přední zbraní v tomto zápase má býti nový list. Bude-li veden ve slibovaném duchu, může vykonati mnoho.

* * *

A ještě nový list se ohlašuje. Agrární strana na Moravě, podrážděná porážkou svého kandidáta při doplňovací volbě poslance na moravský zemský sněm za 22. volební okres, k němuž patří i moravské enklavy ve Slezsku, které hlavně rozhodly proti agrárnímu kandidátu, zahájila velice usilovnou akci — ve Slezsku, aby tu sorganisovala politickou agrární stranu proti straně národní a křesťansko-sociální, jimž přičítá vinu své volební porážky. Aby akce její měla oporu, chce vydávati v Opavě *politický týdeník agrárního směru.* Dojde-li k tomu, bude míti Opava čtyři české politické listy, každý jiného směru, a to už bude dostatečným úkazem, že doby úspěšného postupu českého lidu na Opavsku načisto minuly. Agrární akce začala již v polovici srpnu důvěrnou schůzí v Opavě. Je to zrovna tragedie, že agrární strana moravská, ve vlastní zemi jsouc v úplném rozkladu, chce rány své hojiti právě ve Slezsku a žalostné je, že zrovna lidé, kteří za všecko mají býti vděčni dosavadní jednotné české národní straně, podávají k tomu pomocnou ruku.

Přípravy naše a různých jiných stran na r. 1915.

Výbor Tiskové ligy ve svých přípravách na r. 1915 učinil e schůzi ze dne 9. října t. r. další usnesení. Jaké, to se veřejně zatím děliti nemůže.

Imponující museum české reformace má zříditi k žádosti p. Pelanta město Tábor. Pan Pelant si libuje (»Jiskra« z 8. září 1910), že starosta města Tábora p. Kotrbelec sympaticky vítal v Táboře Volné Myslitele a p. Pelant slibuje, že za pět roků — t. j. r. 1915 — přijde Volná Myšlenka do Tábora opět, a to v četném počtu. Tedy vedle Prahy má býti r. 1915 Hus oslavován a církev katolická tupena nejen v Praze, ale i hlavně v Táboře.

Olomoucký »Našinec« přináší tuto zprávu: *Praha centrem rakouského volnomyšlenkářstva.* Na sjezdě katolíků v Innomostí mluvil proslulý benediktin hr. Galen o apologetických úkolech katolictva a poukázal na Prahu jako na střed rakouského volnomyšlenkářstva. V českém národě zdvihá volnomyšlenkářstvo nejsměleji hlavu a připravuje 500letou oslavu Husovu na r. 1915, kdy Hus má být oslaven novým náboženským rozpoltěním národa; aspoň 100.000 osob má r. 1915 vystoupit z církve katolické. — My jsme už vícekrát poukázali na náboženské štvanice Volné Myšlenky, ohrožující náboženský mír v českém národě. Je jisto, že agitace Volné Myšlenky nezůstanou bez účinku a že dojde v našem národě k prudkému náboženskému boji,

který r. 1915 vzplane nejprudčeji. Je proto nutno, aby i katolictvo na tento rok zimničně se připravovalo a aby r. 1915 o svátku sv. Cyrilla a Methoděje současně uspořádány byly velké katolické manifestace v Praze, Hradci Králové, Českých Budějovicích, Brně a Olomouci, na kterých by lid náš osvědčil svou věrnost dědictví cyrillomethodějskému a aby slovem i pérem lid náš o cílech volnomyšlenkářstva byl intensivně poučován. R. 1915 nechť jest rokem nebývalého rozmachu katolické idey v národě českém.

Ukončujíce v 1. čísle XXVII. roč. »Vlasti« tuto stať, prosíme, abychom byli upozorněni na vše, co se v tisku a ve schůzích spolků církvi nepřátelských na r. 1915 připravuje a pokud možno, budiž nám ono číslo, jež o r. 1915 jedná, na naše útraty zasláno. Za druhé žádáme své stoupence, a) aby si předplatili za 1 K ročně časopis: »Husitství ve světle pravdy«, které začíná právě VIII. ročník, a b) aby k tomu i jiné povzbudili. Mohovitější z nás zakupte pro obecní a spolkové knihovny i starší ročníky (adresa: Praha čp. 570-II.) — Pracujme úsilovně, události v Portugalsku a ve Španělsku jsou pro nás vážným a výstražným napomenutím.

Spolkové zprávy družstva Vlast.

Literární sekce družstva Vlast konala 26. září t. r. první schůzi po valné hromadě za předsednictví faráře Vl. Hálka. — Schůze byla zahájena a skončena modlitbou. — Jednatel far. Al. Dostál četl protokol poslední schůze, jenž byl schválen a podepsán.

Za místopředsedu zvolen byl opět far. Vlastimil Hálek, za jednatele farář Alois Dostál.

Určeny byly zimní Literární večery. Přednášeti budou r. 1911: 8. ledna far. Al. Dostál: Nástin životopisu faráře-spisovatele Leop. Kolíska a po něm red. Tom. Jos. Jiroušek: Život a literární působení Marie Antonie z řádu Alžbětinek. — 15. ledna Jos. Hais-Týnecký: Básníka Bol. Jablonského život a díla. — 22. ledna far. P. K. Toman: Kulturní proudy z katol. sjezdu v Augsburgu.

Redakce »Vlasti« byla dožádána, aby udala vhodnou povídku k překladu do slovinčiny. Nabídla dvě pěkné povídky našeho jednatele Al. Dostála.

Následovaly referáty přítomných:

Kníž. arcib. notář Tomáš Škrdle: S velikým zájmem četl jsem spis prof. Jul. Košnáře: O sv. Václavu a o vývoji úcty sv. Václavské. Líčí jej jako vzor hrdiny a opravdového bohatýra, jako otce vlasti a zbožného křesťana. Autor dokládá svá tvrzení výroky vynikajících dějepisců a sestrojil své dílo tak, že se čte mile, jako kniha líbezná. Druhý díl, rovněž cenný jako první, jedná o úctě sv. Václava, o jejím vývoji, úpadku a končí tím, co se nyní podniká v Čechách k oživení oslav sv. Václava, vévody země české.

Redaktor »Vlasti« sdělil dále, že je pro XXVII. rok zásoben krásnými povídkami: ukončí se ve XXVII. ročníku povídka pí. Vl. Pittnerové, která dochází všeobecné obliby, vedle ní dá se do »Vlasti«

povídka z polštiny a po ní přijde na řadu povídka našeho jednatele Al. Dostála. — Rovněž i básněmi a literárními posudky jsem pro budoucnost hojně zásoben. — Z poučných nebo vědeckých článků zatím uvádím: Školské epištoly od far. z Moravy; životopis Cypriana Lelka, buditele Čechů v Pruském Slezsku; Volnomyšl. kongres v Brusselu od far. Fil. Jana Konečného; Pohledy do »českého ráje« (Turnovsko) od kanovníka Dr. K. Lva Řeháka; »Padesát let na Rusi« od Karla Jindřicha, faktora knihtiskárny v ruské Moskvě; »Návštěva v Memfis« od kanovníka Msgr. Fr. Vaněčka; ve znaku »Zlaté Růže« od Jana Voborského; životopis † spisovatele kněze lužického Jiřího Lipše a vzpomínka na biskupa Dr. Mahniče, jenž před několika dny slavil 60té narozeniny, od prof. Fr. Žundálka a různé menší články a pojednání. Oslavě M. Jana Husi r. 1915 bude se ve »Vlasti« věnovati stálá pozornost. Kdo by co o tom četl v tisku venkovském nebo zahraničním (návrhy, úvahy), račiž nás na to upozorniti a číslo to nám zaslati. O celé věci budeme jednati vážně, bez urážky jiných, ale také beze vší slabosti a bázně se strany naší.

Místopředseda far. Vlast. Hálek na to uvedl: Pokládám za vážnou povinnost Literární sekce, aby vzpomněla dnes ctihodného kněze-spisovatele Frant. Douchy, jehož stoleté narozeniny připadly na 31. srpna. Jakkoli jej Vlast již dříve oslavila, uvádím přes to krátce, že sepsal Básně pro mládež (r. 1855), přeložil z angličiny Thomsonovy Počasy, Shakespearova dramata Romeo a Julie, Richard III., Koriolán, Julius Caesar, Irwingův Život Kryštofa Kolumba, básně Byronovy, Shelleyovy, z vlaštiny výbor z Danteovy božské komedie. R. 1844 zčeštil sv. Tomáše K. »o následování Krista«, r. 1849 dějepis církve katol., r. 1845 Modlitby, r. 1865 Slovník knihopisný, přispíval do časop. »Mus.«, »Vlastimila«, »Květů«, »Včely«, »Časop. katol. duch.«, »Blahověsta«. Tichému a zasloužilému pracovníku budiž nehynoucí památka.«

Vl. Hálek zmiňuje se dále o zřízení Akademie Velehradské, jejímž účelem jest pěstiti a podporovati vědecké studium o církvi východní. — Dále posudek o sbírce básní, kterou s názvem »Před svatostánkem« vydal dp. P. Klement Švec z kongregace Nejsv. Svát. Olt. Básně vynikají posvátnou něžností, jadrností myšlenek i bezvadnou formou. — Upozornil na studii dra Arn. Schultze »Sebevražda a špatná literatura« v Stuttg. Morgenpost 186., z níž uvádí: »Špatná literatura opřádá sebevraždu takovou svatozáří hrdinskosti a velkoleposti, že podobné líčení musí působiti přímo suggestivně, a to tím silněji, čím méně je čtenář literárně vzdělán.«

Katecheta Václav Kunz: Sven Hedina Tibet, objevy a dobrodružství v Tibetu. Překlad redigoval Ludvík Tošner. Se 400 obrazy, barevnými přílohami a mapami. Vyšlo u J. Otty.

Je to opravdu kniha mezi cestopisnými děly znamenitá. Cestovatel odkrývá nám dosud neznámý svět, líčí dopodrobna tamní velehory, krajiny, jezera a nelíčí suše, nýbrž velmi živě a napínavě, tak že neunaví. Při tom jest líčení jeho prostoupeno humorem. Někde je líčení velmi malebné, až poetické. A můžeme spisovateli věřiti, co píše a líčí. Důležitý je popis 29 nám úplně neznámých lamaistických klášterů a velmi důkladně líčen jest »Taši Lama« a jeho klášter a slavnosti tamější. Tohoto také mohl Sven Hedin fotografovati. Ačkoli cestopisné

toto dílo jak pro bohatost zpráv, tak i pro skvostnost líčení i pravdivost dlužno chváliti, přece jednu vadu mu třeba vytknouti, a to, že přílišně přirovnává lamaistické kněze a jejich bohoslužbu k naší a k našemu kněžstvu — zejména Taši Lamu s papežem. Někdy to bodne, jako by se Hedin vysmíval anebo pohrdal katol. hierarchií a bohoslužbou a stavěl ji na roveň s lamaistickou nebo ji stejně bagatelisoval. Zde asi z něho mluví zaujatý protestant; možná že i nevěřící racionalista, poněvadž mluví jen o Osudu.

Místodržitelský oficiant Jan Voborský: Slavný sbore! Měsíčník »Vlast« s požehnáním Božím a za součinnosti četných katol. spisovatelů dovršil právě svůj XXVI. ročník a jak obvykle připojil k poslednímu sešitu roční bilanci tvorby a práce těchto spisovatelů ve formě bohatého, osm stran sazby zabírajícího obsahu. Jaká jest tato bilance se stanoviska číselné statistiky a jaká jest s hlediska vnitřní ceny práce literární? Číselně dokazuje dotištěný právě ročník na 1182 stranách: 6 životopisů, 18 článků vědeckých a poučných vůbec, 9 příspěvků z oboru četby zábavné, 64 básně (mezi nimi velký cyklus »Ve znamení kříže«), 12 různých článků a pojednání obsahu příležitostného, 89 recensí o literatuře české, 2 o francouzské, 1 o holandské, 1 o japonské, 3 o latinské, 47 o německé, 2 o polské a 1 o slovenské, tedy v celku 146 posudků, z nichž převážná většina v pravdě je znamenitými a obsažnými studiemi literárními. K této číselné bilanci jednoroční práce ze všech oborů písemnictví řadí se celoroční referát divadelní, hojnost drobných sice, ale velice poutavých literárních zpráv a přebohatá sbírka příležitostných a časových zpráv, nazvána paběrky z novin a veřejného života. K závěrku připojen jest přehled našich domácích zpráv spolkových. Tolik jen letmo načrtl jsem jako bilanci číselnou.

S kvantitou práce takové jde však také svorně ruku v ruce kvalita, jakost a cena práce té. Přesný ráz katolický jest ve všech jejích odborech, ať s klidnou rozvahou pojednávají o otázkách vědeckých, ať na poli poesie v roucho zvonivých veršů a rýmů se odívají, ať poučují, baví, kritisují nebo polemisují; vždy lze v revui této s opravdovým potěšením poznati, že veškera práce Vlasti nese se jedině správnou a zušlechťující snahou a pravdou, že pouze nezlomná víra v Boha jest a bude jedině správným podkladem všeho lidského vědění a že jen tato víra v Boha jest s to, aby dala všemu lidskému konání a tedy i také na roli literární pravé posvěcení, vedoucí k dobru a užitku obecnému.

Modernismus, proti kterému sv. Otec tu mírným poučováním, tu zase ostrým zakročením nucen jest vystupovati, neměl, nemá a nebude míti přístupu do literárního sadu »Vlasti« a z mnohých recensí uplynulého ročníku, hlavně o literatuře proticírkevní a protináboženské, přímo vyznívají slova, vyrytá na starobylé svatováclavské zemské pečeti: »citat ad judicium«, t. j. volá k soudu, k soudu v odvětví literatury tím spravedlivějšímu, čím větších škod na náboženském cítění a na mravech způsobiti může novodobé písemnictví prosou, veršem i filosofií a vědou, když vehementně snaží se strhnouti ze srdcí i duší lidských bělostnou roušku víry v Boha i úcty k Bohu!

Ovšem neradno jedné věci zapomenouti, totiž že dnes kde jaké brožuře, i kdyby byla rázu a obsahu sebe obskurnějšího, dělá se vždy již dávno před vytištěním barnumská reklama!

A »Vlast«? Měsíčník, jenž za několik málo dní nastoupí svůj XXVII. ročník, dovede na sebe obec interesentů a čtenářstva upozorniti pouze oznámením v insertní části našich kalendářů a uveřejněním obsahu jednotlivých měsíčních čísel v »Našich Listech«.

To dle mého seznání celá reklama, jakou sobě dělá »Vlast«. Ale je to správné, neboť bombastická reklama v pravém slova smyslu nebyla by měsíčníku tak vážného i váženého ani důstojna. A přece jenom nutno jest, aby širší veřejnost byla na milou naši »Vlast« upozorněna, resp. aby »Vlast« té širší veřejnosti co nejvřeleji, ale formou klidnou, nevtíravou byla doporučena. Již dvacet šest let rozkládá strom »Vlasti« své haluze k duševnímu dobru čtenářů katolických a rok za rokem poskytuje jim list i květ i plod dobré katol. četby; mnoho spisovatelů a básníků vystřídalo se za ta leta na roli »Vlasti« a četní mladší s nadšením řadí se a přistupují mezi starší již vážené pracovníky na roli té, Bohem požehnané, aby stali se mezi silnými větvemi, jež daly mnohý dobrý plod, slibnými života schopnými haluzemi, jež také bohdá slibně pokvetou a poskytnou chutné ovoce. A jako v tomto oboru stala se »Vlast« po celá ta leta obětavou přítelkyní literátů, kteří dali přednost práci v katolicismu před prací v literárních sborech vysloveně a ryze světských, tak také měla »Vlast« po celou tu dobu zření i k jiným katol. potřebám a podnikům, jimž rovněž ze srdce tiskem i hmotně pomáhá a jiné k tomu vybízí. Je tedy skutečně mravní povinností všech opravdových přátel zasloužilého měsíčníku »Vlast«, aby hned začátkem nového ročníku intensivně ujali se podpory »Vlasti« a širší veřejnosti ji doporučili.

Dle skromného názoru mého může takováto iniciativa vyjíti nejsprávněji a nejúčelněji ze sboru v přední řadě k tomu povolaného, to jest z Literární sekce družstva Vlast.

I dovoluji sobě navrhnouti slavnému sboru při dnešním zasedání k projednání a přijetí tuto

r e s o l u c i :

Sbor Literární sekce družstva Vlast, jsa sobě pevně vědom hlavního svého úkolu, všemi silami zvelebovati a fedrovati měsíčník »Vlast«, poukazuje poznovu na velký význam tohoto měsíčníku v oboru domácího katolického písemnictví, jenž 15. říjnem r. 1910 ve jménu Páně zahájí již XXVII. svůj ročník, jsa až dosud obsáhlou, bezmála 29.000 stran obsahující knihovnou obsahu poučného, belletristického, básnického i recensního; při zasedání konaném v pondělí dne 26. září 1910 usnesl se sbor Literární sekce, doporučiti tento měsíčník nejvřelejší účasti širší veřejnosti, doufaje pevně, že stáří »Vlasti«, která překonala již různé bouře a nehody a právě jen pro vnitřní cenu a přesný katolický ráz nezahynula, jest již samo sebou nejlepším doporučením a že tedy lze se nadíti oživění nejvydatnějsího zájmu o časopis tento, zasluhující rozšíření všestranného a podpory všech, kdo váží sobě práce v písemnictví katolickém. V předvečer národního svátku památky patrona a dědice země české, sv. Václava, jenž nedá zahynouti nám ni budoucím, usnáší se sbor Literární sekce jednomyslně na přátelském poslání k širší katolické veřejnosti o pod-

poru jubilovaného měsíčníku, jenž rád podporoval a podporovati bude vše přesně katolické slovem i skutkem! Kdo můžeš, slovem doporuč, kdo můžeš, skutkem podporuj!

Resoluce byla jednohlasně přijata a k návrhu red. Tom. Jirouška vyzývá Literární sekce, aby i časopisy katolické »Vlast« ohlašovaly a s jejím obsahem čtenáře seznamovaly.

Místodrž. oficiant Jan Voborský rozebral znovu různé spisy, které jednak již ve »Vlasti« posoudil, jednak redakci »Vlasti« k uveřejnění odevzdal a na konci řeči své děkoval far. Vl. Hálkovi za uznání, které týž nad lit. tvorbou referentovou ve valné hromadě pronesl.

Red. Tom. Jiroušek: »Na něco musím v naší Literární sekci upozorniti. Ve družstvu Vlast existuje již přes 20 let fond pro katol. spisovatele, seskupené a seřaděné kolem družstva Vlast a jeho časopisů. Fond tento blahodárně působí po celou dobu svého trvání. Mnohým spisovatelům pomohl v okamžité literární tísni, když byli na cestách za účelem svých prací, když konali domácí studia a neměli k opatření vhodných materialů prostředky finační — a poslední dobou udílí roční a stálé podpory třem spisovatelským silám, aby pro naše časopisy vydatně pracovati mohly. Děje se tak dle hesla, že každý dělník hoden jest své mzdy, když svědomitě plní úkol svůj. A proto, když fond pro katol. spisovatele ve družstvu Vlast plní svědomitě úkol svůj, rozumí se samo sebou, že potřebuje stále i nových pramenů a nových příjmů, aby i nadále úkolu svému dostáti mohl a měl z čeho spisovatele hmotně podporovati, kteří podpory této zaslouží. Vzhledem k tomu, že fond pro katol. spisovatele založen dne 13. března r. 1889, vydal sta, ba tisíce k účelům katol. literátů, jest na těchto literátech, jejich příznivcích a přátelích, aby tohoto fondu nezapomínali, k němu za členy přistupovali a dobrovolnými dary a odkazy fondu pamatovali. Zakládající člen fondu pro katol. spisovatele splácí ve lhůtách 200 korun, přispívající ročně 4 K. Dobrovolné příspěvky, dary a odkazy přijímají se s povděkem v každé výši. Není tedy žádnou těžkostí býti členem nebo dobrodincem tohoto fondu kterémukoliv horlivému katolíku a příznivci našich katol. literátů. Doporučuji fond veřejné přízni.«

Referát a návrh p. Jiroušků byl tak nadšeně přijat jako resoluce p. Voborského.

Dále promluvil red. Tom. Jiroušek o Ottově »Světové knihovně« a Hynkově »Pestré knihovně«, v nichž shledal, že se tam ukládá i literární povídkový brak, proti kterému čeští novináři vystupují, sejdou-li se s ním v »Pikantním Světě«, »Zajímavých Novinách,« »Intimní Praze« a j. toho druhu literárních tiskovinách. A přece redigují »Světovou knihovnu« Jaroslav Kvapil a »Pestrou knihovnu« Emanuel šlechtic z Lešehradu! Referent nevidí v takovéto literatuře veliký pokrok v národě, naopak z takovéto literatury Prévostů, Maupassantů, Borelů a podobných literátů z ciziny přijde jednou na český národ literární osvětová cholera.

Dr. Rud. Zháněl bisk. auditor a c. a k. polní kurát rozebral a ocenil různé spisy z literatury české a německé: spisy P. Giueppe (pseudonym mor. kaplana), týdenník pro homiletickou vědu a práci: »Haec loquere et exhortare« a německý překlad Silvia

Pelicca: Mé vězení. Posudky tyto budou ve »Vlasti« uveřejněny, proto se o nich dále nešíříme.

Al. Dostál, farář z Ouval a jednatel Liter. sekce, referoval naposled a předložil bohatý lit. material. Posoudil mnoho knih, zmínil se o různých újevech literárních a na konci pravil, že naléhavou potřebou jest sebrati opět zásluhy duchovenstva o řeč a literaturu českou. Takovou knihu sestavil už r. 1880, tedy před 30 lety, Jan Ježek (vyšlo v Cyrillo-Methodějské knihtiskárně). Od té doby staly se tu a tam pokusy (Zásluhy duchovenstva o knihovny. Kněží katoličtí o písemnictví české zasloužilí, životopisy spisovatelů-kněží v Pastýři duchovním), ale je naléhavá potřeba pokračovati v díle Ježkově a sebrati, co duchovenstvo napsalo a jaké zásluhy v tom ohledu má za posledních 30 roků. Nejlépe, kdyby dřívější pořadatel — tot.ž p. prof. J. Ježek, který jest nyní na pensi — toho díla se podjal. Mělo-li by duchovenstvo takovou knihu, tu by potom nemohli rozličtí Novákové a jiní zásluhu duchovenstva o literaturu pakatelisovati, jak se mnohdy děje. Myslím, že ta věc zasluhuje uvážení.

Návrh tento vzbudil čilou debatu a zejmena red. Tom. Jos. Jiroušek k tomu poukázal, aby v nové knize byl podán životopis každého kněze s poukazem na to, co vedle literární tvorby vykonal pro národ a pro blaho lidstva.

Z usnesení Lit. sekce požádá jednatel p. prof. Ježka, aby se této práce podjal, při čemž mu slibuje Literární sekce všemožnou pomoc.

Tím byla významná tato schůze skončena a předseda far. Vl. Hálek podotkl, jak veliký materiál byl tu probrán za 1 a půl hodiny. Dodal, že i nepřátelé družstva význam a cenu Lit. sekce oceňují.

Sociální večery.

Sociální odbor družstva Vlast pořádal v domě družstva v neděli dne 2. října první socialní večer. — Pozdravné dopisy zaslali: prelát Dr. Jan Marek a z Moravy far. Ign. Zháněl a otec jeho řídící učitel Martin Zháněl. — Návštěvou nás mezi jinými poctili: Josef Wildenstein, předseda Nár. Katol. Jednoty na Novém Městě v Praze; spisovatelka slč. Ludmila Grossmannova-Brodská s matkou; c. k. míst. oficiant Jan Voborský, sekretář Zemské rady katolíků Cyrill Mourek, spisovatel Tom. Roháček, výrobce lustrů Fr. Cvrk s paní, abiturient Táborského gymnasia Fr. Zelenka — dále faráři: Vl. Hálek a Vojt. Zika, bisk. auditor a c. a k. voj. kurát Dr. Rud. Zháněl, žižkovský kaplan Václ. Chlumský a katecheti: Václav Kunz, Vojtěch Průša a Ant. Suchoradský.

Schůzi zahájil vzletným proslovem I. místopředseda Soc. odboru Václ. Dvorský, načež ujal se slova síd. kanovník vyšehradský Msgr. Fr. Vaněček a líčil nám: Křesťansko socialní působení církve na východě«. Řeč jeho bude ve »Vlasti« uveřejněna, proto ji zde pomíjíme.

Zajímavá a velice poučná přednáška kanovníka Msgr. Fr. Vaněčka — trvající plnou hodinu — vyslechnuta byla s velikým zájmem a odměněna hojným potleskem. O misiích na východě a o chabé podpoře východních misií z Rakouska rozpředla se čilá debata, které se súčastnili katecheta Václ. Kunz, kníž. arcib. notář Tom. Škrdle a hlavně sám slavnostní řečník.

I. místopředseda soc. odboru Václ. Dvorský poděkoval Msgr. Fr. Vaněčkovi za jeho významnou řeč, vzpomněl při tom trudných poměrů u nás a doporučil přítomným družstvo Vlast, tichou a záslužnou práci jeho patřičně oceniv.

Tím byl první zdařilý Socialní večer ukončen.

Druhý sociální večer konán byl dne 9. října v 7 hod. večer. Mimo nás domácí přítomni byli: Fab. Hryčovec, účetní; Jindř. Hilbert, velkoobchodník s uhlím; spisovatel Tom. Roháček; živnostníci: Fr. Hon, Čeněk Pospíšil a dva synové z rodiny Bukovy; z dám: ppí: Marie Eberlová s neteří sl. Mandovou, Anna Lošanová, Fr. Chadímová, Ludmila Jordánova, Marie Babánková s dcerou, pí Marie Demetzová, jedna slečna učitelka a mnohé jiné — dále farář Vojt. Zika, žižkovský kaplan Václ. Chlumský a katecheti: Václ. Kunz a Jar. Slavíček. Celkem byla návštěva četnější než ve schůzi první.

Uvítav přítomné otevřel soc. večer II. místopředseda Soc. odboru Jos. Vinopal, správce chudobince na Smíchově, a udělil slovo slavnostnímu řečníku Janu Voborskému, c. k. místodržit. oficiantu z Dejvic, jenž mluvil na théma: Sociálně-náboženské působení Frant. Ant. hraběte Šporka. Přednáška tato jest výtažek z velké práce, která bude ve »Vlasti« uveřejněna, proto zde obsah její rozebírati nebudeme, jen tolik podotýkáme, že se řečník Jan Voborský živým a poutavým přednesem uvedl čestně mezi naše již osvědčené řečníky. Vystoupil prvně, ale ne posledně. Řeč jeho byla hojným potleskem odměněna.

Místopředseda Jos. Vinopal děkoval řečníku srdečnými slovy a porovnávaje jako odborník dávky, které určil Fr. Ant. hrabě Špork pro špitálníky v Kuksu, s dávkami nynějších podobných ústavů, velebil dobročinnost Šporkovu.

Slovo si vyžádal stařičký spisovatel Tom. Roháček a vylíčiv pohnutými slovy imposantní růžencový průvod, který se od Dominikánů na Karlov a večer zase zpět kol našeho domu ubíral, přednesl svoji růžencovou báseň, kterou ku cti Matky Boží složil.

Kníž. arcib. notář Tomáš Škrdle předložil shromáždění obsáhlou práci Jana Voborského »Zlatá růže«, která jedná o hraběcím špitále v Jindř. Hradci a o všech tamních dobročinných nadacích. Práce ta bude asi ve dvou ročnících »Vlasti.« Po ní přijde na řadu druhá práce o nadacích hr. Šporka. Ale na tom není dosti. S p. Voborským smluvili jsme si plán, aby postupem času probral všecka nadání katolické šlechty české a duchovenstva a ve »Vlasti« je uveřejnil. Je to práce na 10—20 let. To bude velkolepá obrana církve. Redaktor »Vlasti« s velikým uznáním vyslovil se o zdatné činnosti Jana Voborského, který právě letos ukončil ve Vlasti veliké a zdařilé dílo o ústavech slepců v celém světě a specielně v Čechách.

LITERATURA.

PORTUGALSKÁ.

Tyto dny obrátil se, vlastně navrátil k církvi svaté veliký a slavný básník portugalský **Gomes Leal.** Tak jako Veuillot, Bourget, Huysmans, Coppée, Brunetière a mnozí jiní slavní muzové ve Francii, Anglii, Americe, Německu, přišel teď i Gomes Leal po dlouhém vnitřním boji ku poznání věčné pravdy. Od smrti jeho matky, jež v rukou jeho umírajíc, Boha o navrácení svého syna, jejž tak vroucně milovala, prosila, zpozoroval Gomes Leal velikou změnu ve stavu své duše. Poslední krok na cestě k navrácení básník již učinil. »L i b e r d a d«, denník

vycházející v Lissabonu, přinesl z jeho péra slavné odpřísáhnutí jeho poblouznění, v němž po mnohá žil leta. Píseť v jmenovaném listě: »Sloužil jsem republikánskému ideálu, avšak v tomto slavném okamžiku dějin mé vlasti vylučuji se úplně z oné politiky, v nížto je protikřesťanská a protináboženská snaha a směr tyranského způsobu, což jest v úplném rozporu s mým duševním přesvědčením. Můj ideál je nyní ustálen, od nynějška budu zápasiti pro Krista, jenž jest tolik urážen a pro Jeho služebníky, kteříž jsou hanobeni a pronásledováni. Budu zápasiti s horlivostí tohoto vzneseného ideálu důstojně a padnu-li v zápasu tom, pak budu míti tu slávu, že jsem zemřel mezi mučedníky!« Gomes Leal jest znám v celém vzdělaném světě co výtečný lyrik. Z jeho děl se teď zde překládají »Lesk jihu« a »Dějiny Kristovy«. Jos. Šeřík-Vitinský.

NĚMECKÁ.

Leží před námi opět dva nové svazky této chvalně známé publikace **„Geschichtliche Jugend- und Volksbibliothek“**. První z nich (sv. 33.) »Die Ausbreitung des Protestantismus. Von Dr. Alfred Weber. Regensburg 1910. Verlangsanstalt vorm. G. J. Manz, Cena 1·20 M., vázaná 1·70 M., je případným doplňkem spisu téhož autora »Luther und Luthertum«, jenž vyšel jako 23. svazek svrchu uvedené bibliotheky, která se právem těší rostoucí oblibě. Spisovatel v něm líčí netoliko zevnější průběh, nýbrž i vnitřní rozvoj protestantismu až do r. 1650, od kteréžto doby náboženské poměry křesťanského světa v Evropě dosáhly jakési stability. Při omezenosti místa bylo ovšem přirozeno, že spisovatel z bohaté látky mohl podati jen výběr, neměla-li knížka pouze suchopárným vypočítáváním událostí minouti se svým účelem. Chváliti také jen možno, že autor v líčení přednost dal především těm zemím, které trvale staly se protestantskými a měly rozhodný význam pro další vytváření se protestantismu a také ještě dnes vzbuzují zvláštní církevně-politický zájem. Spis sám je rozdělen na tři oddíly. V prvním oddílu je vylíčeno založení reformované církve ve Švýcarsku, a to nejdříve Zwinglim a pak Kalvínem. V druhém odstavci líčí autor některé blouznivé sekty v lůně protestantismu vzniklé, zejména Novokřtěnce, jestiť jejich znalost k porozumění protestantského církevního hnutí v jednotlivých zemích nutným předpokladem. Třetí odstavec věnován je protestantismu v Německu, a to zevním, jež se staly baštami protestantismu, Sasku, Hessensku, Braniborsku, Prusku atd. Po té na řadu přicházejí území převahou protestantská, jako Pomořany, Meklenbursko, Brunšvicko atd. Poslední kapitoly věnovány jsou rozšíření protestantismu mimo Německo a protestantským misiím. Takto čtenáři skýtá se příležitost století západního rozkolu u víře s jeho smutnými zjevy zevrubněji poznati, jakož i učiniti si úsudek o příčinách a prostředcích šíření protestantismu. Zdařilý spis možno vřele doporučiti. Svazek 34. má nadpis:

Sozialismus und Literatur vor Ausbruch der grossen französischen Revolution von Fr W. E Roth, Archivar. — Příčiny velké francouzské revoluce byly již objasněny ve 2. svazku svrchu uvedené knihovny Drem S. Widmannem. Autor přítomného 34. svazku v zajímavé studii své má zřetel čtenářův hlavně na život socialně politický, na státní reformy a osvícenou literaturu, jak se jevily před výbuchem revoluce. Práce jeho spočívá na důkladném studiu pramenů. Duch doby a vystupování vůdčích spisovatelů jsou namnoze podány vlastními slovy pramenů. Tímto způsobem vylíčen je objektivní, nezkalený obraz doby tehdejší. Ze spisku čtenář dovídá se mnoha zajímavých jednotlivostí o politice a socialním životě, o marných reformách za Ludvíka XVI., o sporech parlamentarních, o reformách finančních, o vojsku, o demokratickém vlivu Severní Ameriky na Francii, o peněžní nouzi, literatuře, osvícenství, státním systemu, divadlu atd. Zejména autor krásně vylíčil zhoubný vliv anglického deismu a skepticismu, dále francouzských filosofů, Voltaira, Motesquiena, Diderota a ostatních encyklopaedistů, kteří hlásali ve spisech svých namnoze čirý materialismus a atheismus. Následkem všeho toho byl vznik zvláštní literatury revoluční, jejíž hlavním stoupencem a představitelem byl Mirabeau. Hesla revoluční jím jakož i jeho stoupenci hlásaná stala se v brzku všeobecným majetkem, jakýmisi »okřídlenými« hesly a velikými oporami revoluce, jako bylo na př. heslo: »Boj proti palácům, pokoj chatrčím« nebo »Buď mým bratrem, jinak tě usmrtím«. I o tomto svazku možno říci, že důstojně se řadí k předešlým a je pravou ozdobou »Dějepisné knihovny pro mládež a lid«, která podává tolik zajímavé a poučné četby se stanoviska přísně katolického. Dr. Jos. Samsour.

Stadt Gottes. 33. Jahrgang. Illustrierte Zeitschrift für das katholische Volk. 1910. Missionsdruckerei in Steyl. — Prohlédneme-li před námi ležící ukončený 33.

ročník uvedeného měsíčníku obrázkového, doznáme ku chvále vydavatelstva, že se snažilo v každém směru časopis povznésti a tím mu získati obliby a odběratelů. Po stránce takové jest »Stadt Gottes« rodinám milým přítelem, kterýž poučuje a vzdělává, po stránce obrázkové hledí si výběru vhodných vyobrazení, jichž v každém čísle počítáme 50 až 70. Ročník 33. obsahuje četné básně, zábavné povídky, zajímavé články děje-, země- a národopisné, ukázky umění a moderní techniky, zprávy o missiích, o časových událostech s četnými obrázky a podobenkami osob zúčastněných na přítomném životě veřejném, zvláštní rubriky pro ženský svět, pro mládež, domácího lékaře a rádce. Vyobrazení dosáhla čísla 722. Při tom jest cena za 12 sešitů mírná 4 K a ještě mají odběratelé vědomí, že přispívají ku vznešeným účelům misijním, jimž čistý výnos časopisu jest věnován. Rádi tento časopis doporučujeme, dodávajíce, že vydavatelstvo slibuje nové, všestranné zdokonalení příštího ročníku. Josef Herzig.

Haec loquere et exhortare. Německý týdeník pro homiletickou vědu a práci. Vydává Ant. V. Prutky. Rediguje prof. Dr. Konst. J. Vidmar. Ve Vídni, XIII.-4., Herrnstorferstr. 19. Ročník IV. Od 3. října 1909 do 25. září 1910. Číslo 1—52. Sv. I. str. 520. Svaz. II. str. 520. Foliová 8°. Roční předplatné 15 korun. — K nejrozšířenějším německým homiletickým časopisům náleží vídeňský týdeník »Haec loquere et exhortare«, podnik to jediný svého druhu. Každý týden vychází sešit o 22 stránkách foliového formátu osmerkového, který obsahuje případnou homiletickou a kazatelskou látku, přizpůsobenou době církevní a svátkům. Podávají se tu hotová kázání nedělní, sváteční, příležitostná, probírají se praktické otázky z oboru homiletiky, rovněž oznamuje se a oceňuje vhodná literatura kazatelská zvláště a bohoslovecká vůbec. Každý sešit obsahuje hojnost časové aktuelní látky pro celý týden. Velmi hojně jsou také zastoupeny řeči cyklické, apologetické, časové. Kromě hotových kázání podávají se také vhodné příklady, myšlenky, rady pro kazatele. K přispěvatelům patří nejpřednější homiletové z Rakouska a Německa. Každé číslo je opatřeno přehledným obsahem, ročník je rozdělen ve dva svazky, z nichž každý má důkladný věcný, přehledný a abecední rejstřík. Homiletický tento časopis, který dojista stojí na výši nynější doby, je vydáván se schválením vrchnopastýřským a pod audiencemi sv. Otce Pia X. Patří k nejobsáhlejším a nejobsažnějším kazatelským časopisům vůbec. Béře také zřetel k poměrům našim. Tak dřívější ročník přinesl kázání na skoro všechny naše národní svátky, v ročníku tomto je kázání na slavnost sv. Víta, sv. Václava a jiných. V kázání na svátek sv. Barbory (I. svazek str. 200) podán je zajímavý příklad z legend pražských. Rovněž čteme mezi přispěvateli četná jména českých kněží, pracujících na německých štacích. Homiletický týdeník »Haec loquere et exhortare«, redigovaný osvědčenou rukou profesora Dra Konst. Vidmara v Gaunersdorfě u Vídně, vydávaný přesnou pravidelností neunavným Ant. V. Prutkým, lze doporučiti všem kazatelům co nejlépe. Zvláště bratřím pracujícím mezi německými farníky prokáže mnohé služby. Konstatováno budiž, že jsou tu probrány četné látky důležité, o nichž málo kdy zvláště jedná se ve sbírkách kazatelských, na př. o dokonalé lítosti a jiné. »Haec loquere et exhortare« lze pro časovost, rozmanitost, bohatost, praktičnost doporučiti co nejlépe. Dr. Rudolf Zháněl.

Kuhn P. Dr. Albert: Allgemeine Kunstgeschichte. 6 svazků. Cena váz. K 217·56. — Roku 1891 počal vydávati světoznámý katol. nakladatel Benziger v Einsiedeln ve Švýcarsku všeobecné dějiny umění. Dílo sepsal v řeči německé profesor esthetiky v Einsiedeln dr. P. Albert Kuhn, O. S. B. V prospektu přiloženém k prvnímu sešitu bylo zmíněno, že jest dílo až na část o nejnovější době úplně zpracováno, že vyjde asi v 25 sešitech po dvou markách a bude míti přibližně 2000 stran textu, jakož i okolo tisíce vyobrazení, z nichž 120 celostranných. Očekávalo se, že vyjde průměrně sešit za měsíc. Zatím však uplynulo celých 18 let, až sešitem 44. dílo počátkem roku 1909 ukončeno; vydání se zdrželo, ale jen ve svůj prospěch. V celku je 3548 stran textu, 5572 vyobrazení, z nichž je 982 na 272 zvláštních, někdy i polychromovaných přílohách. Jsou 3 díly — každý ve dvou svazcích — prvý jedná o dějinách stavitelství s úvodem esthetickým (stran 72×1124 a 2023 vyobrazení), druhý o dějinách plastiky (stran 884 a 1543 vyobrazení), třetí o dějinách malířství (stran 1468 a 2006 vyobrazení).

Toto věru monumentální dílo bylo přijato vší kritikou s největší chválou a ode všech časopisů vřele doporučeno. Jest psáno slohem každému srozumitelným a obzvláštní ceny dodávají mu obrazy vesměs mistrovsky provedené. Čtenář nabude potřebného rozhledu ve všech oborech umění a protože vše podáno pod trojím hlediskem: historickým, esthetickým a technickým, získá návod,

jak správně má pohlížeti na všechna umělecká díla. Nutno však podotknouti, že naše domácí, české umění je velmi slabě zastoupeno; o romanské době není vůbec nic, z gotické periody je zmínka a vyobrazení kostelů Týnského v Praze a sv. Barbory v Kutné Hoře, soch sv. Jiří na Hradčanech a sv. Václava u sv. Víta v Praze, z renesanční doby letohrady Belvedere, Hvězda, palác Valdštýnův, Coliusovo královské mausoleum, z doby barokční kostely křižovnický, sv. Salvatora, sv. Mikuláše, několik paláců, díla Matyáše Brauna, obrazy Skréty, Kopeckého, Maulbertschovy (z obrazů doby dřívější jest zmínka jen o obrazu Dürerově na Strahově »růženco vá slavnost«). Z doby novější jsou uvedeny Rudolfinum, Myslbek, Führich, Tkadlík, Brožík, Ženíšek. Čermák, Orlík. Z našich náboženských malířů jsou jmenováni: K. Mašek, Zikmund Rudl a Frant. Urban. Tisk, papír, úprava jsou nádherné. — Dílo jest sice drahé, ale zasluhuje, by si ho — kdo může — pořídil. Jest dedikováno papeži Lvu XIII. *Ignát Zháněl.*

ČESKÁ.

Paměti Františka J. Vaváka, souseda a rychtáře Milčického, z let 1770 až 1816. Vydává Jindřich Skopec.

O vydání tomto přináší »Národní Obzor« (čís. 34. ze dne 6. srpna 1910) příznivý posudek z péra dra J. V. Práška. Zasloužilý tento učenec píše:

Na tichém hřbitůvku Škramnickém odpočívá známý vlastenecký písmák a buditel, František Vavák z Milčic, osobnost velice důležitá v dějinách našeho národního probuzení. V mládí svém byl přímým svědkem útěku Friedrichova z bitvy u Kolína; jako kmet dožil se gigantského pádu Napoleona a po celý dlouhý život, těže z nevelikého vzdělání, jakéž poskytovala latinská škola Poděbradská, s dojemnou poctivostí účastnil se každého kroku v průběhu našeho obrození. Při tom byl neúnavný čtenář, který znal zevrubně všechny předbělohorské knihy, zakupoval každou knihu českou, nově vydávanou a odebíral i české noviny. Záhy znám byl Vavák se všemi tehdejšími vlastenci, s nimiž si dopisoval a je po Čechách navštěvoval. Při tom byl dobrým hospodářem i pro sebe i pro obec, která ještě dnes užívá dobrodiní, jim způsobených, když neužitečné, vlhké pastviny dal vzdělati v úrodná pole. I na patrimoniálních úřadech docházel Vavák uznání a býval často prostředníkem mezi zámkem a lidem. R. 1770, jsa právě třicítiletý, jal se zapisovati paměti svých dnů způsobem letopisným a pokračoval v práci své až do r. 1815. V osmi objemných svazcích zachovány jsou a nyní v českém museu uloženy tyto paměti, vhodný doplněk zápisků rytíře Jeníka z Bratřic. Tento český šlechtic rodem i duchem podal Obraz Pražské společnosti své doby, Vavák zachytil zevrubný obraz života lidu českého na venkově, hlavně v Polabí. Není události, která by byla ušla jeho pozornosti. Každou zaznamenal se svého stanoviska, posoudil a k tomu četné citáty a vzpomínky z bohaté četby své přičinil. Světový jeho názor byl na tehdejší doby velice pokročilý. U věcech náboženských byl sice přísný katolík, který s nedůvěrou pohlížel na změny tolerančním patentem a Josefinskými novotami způsobené, ale jeho averse proti evangelíkům prýštila z vlastenectví; viděl v nich sluhy »Berlína«, kteří lnou ke králi pruskému a evang. rové byli dle jeho přesvědčení pruští emisaři. Ale žil i s evangelíky v dobrých osobních stycích a navštěvoval i Krameria, vydavatele známých tolerančních kalendářů. Zápisy jeho jsou živé, zevrubné a kde líčí dle vlastních zkušeností, naprosto spolehlivé, tak že jsou vítaným pramenem historikům. Proto s povděkem zaznamenáváme, že paměti Vavákovy stávají se tiskem majetkem celého národa, i dostalo se jim vydavatele, který podjal se úlohy své s pietou k autorovi i s náležitou věcnou výzbrojí. Archivář Skopec prozkoumal nejdůkladněji paměti Vavákovy a připojil k nim poznámkový výklad vzácné ceny, při čemž byl mu velikou podporou historiograf Poděbradska, Jan Hellich. V každé osobnosti i události, o nichž Vavák píše, podává vydavatel přesné zprávy dle archivů, matrik, purkrechtních knih a tím cenu pamětí Vavákových ještě zvýšil. Vhod přidány snímky současných pohledů na města a památky, jichž Vavák různým způsobem vzpomíná. Dotud z osmi svazků vydány jsou tři, z nichž poslední, právě publikovaný, obsahuje paměti z pohnuté doby Josefinské. Na brzká pokračování se těšíme.

L. † d.

Česká ves. Z referátu o knize J. K. Šlejhara (»Vraždění«) v »Nár. Obzoru« (č. 30, r. IV.) uvádíme několik vět, jimiž se dle našeho nynější poměry na české vsi přiměřeně charakterisují. »Moderní kultura (praví se tam) všemi svými vymoženostmi i výstřelky přímo se tlačí do vsi a způsobuje v ní jen zmatek, rozeštvává staré svazky mezi místními usedlíky, přináší steré nové podněty k sporům a vyvolává řadu osudných protikulturních omylů. I kultura musí se pomalu vžít

a kde přichází nečekána i na půdu předem nepřipravenou, vraždí, chtějíc povznášet neb zdokonalovat. Vraždí slepě a téměř nevědomky.

Velká změna udála se s českou vsí. Dříve žilo se tu tiše, skrytě a poloutajně, za větrem velkého světa, ale svérázně, vlastním tempem a ve shodě s místními či okolními podmínkami. Denní život plynul zde s únavnou pravidelností a roky letěly nad střídajícími se generacemi skoro neslyšně. Obyvatelstvo cítilo svou odvislost na zemské hroudě. Neznalo překotných radostí a velkých požitků, ale nemělo také nesplnitelných potřeb. Tvořilo svůj vlastní svět, svou obec pro sebe a za vzdušnými vidinami se nerozlétalo. Jemu stačilo, co pro ně zděděná po otcích půda rodila, vážilo si té rodné půdy a pečlivě ji obdělávalo. Byla to práce často hodně namáhavá a trudná, ale dávala výživu.

Rozumí se, že i v této staré vsi žilo se někdy třebas jinak, nezřízeně a od deseti k pěti. Ale to byly ojedinělé případy, jež na celkové životní typovosti podstatně mnoho nezměnily. Kořalka se nepila, dluhy se nedělaly, k soudu se chodilo zřídka, záložen nebylo a byl mír v Šlejharově staré vsi. A nebylo spolků ani politického přesvědčení, nebylo výborů, předsedů či jednatelů, scházely pošta, dráha i pohlednice a také hospod bylo méně, v nich pak méně stran či frakcí. Panovala poměrná jednolitost a harmonie mezi lidmi i mezi nimi a přírodou. Nebylo pokroku, ale nebylo ani — povrchnosti, frásovitosti a polovičatosti.

Ta dostavila se až s příchodem moderní — civilisace, které jsou tu teď plná ústa, třeba i pouhá vyslovení jejího jména činí mnohdy považlivé obtíže.

Místní ospalý život na všech stranách byl probuzen a ruch osvěty spěšnými pochody razí si sem cestu. Jeho prvním zjevným projevem byla nová budova rozšířené, nyní pětitřídní školy, v níž vedle mnohých užitečných věcí vadí nedostatek praktického smyslu i poměrně malé zření k čistě vesnickým životním požadavkům a jež mimo to obci vynesla stočtyřicetiprocentní přirážky. Mnohem horší jest však ovoce nakažlivé idey spolčovací, organisační, která takměř přes noc k životu vyvolala a skoro ze země vydupala asi tucet spolků s celým chvalným příslušenstvím, slavnostmi, parádami, okázalým veřejným vystupováním, valnými hromadami, výborovými schůzemi, pestrými prapory a ještě pestřejšími programy, sebevědomými funkcionáři, odznaky, uniformami, pitkami a — rvačkami, hádkami i urážkami na cti. Každý z těchto spolků má svou spolkovou místnost a tyto místnosti nemohou být pod střechou jediné vesnické hospody. Bylo tudíž třeba i počet hospod přiměřeně rozmnožit, s čím přímo souvisí otázka četnějších zábav, věnečků i plesů. Odtud vniká do mládeže postupné mravní otupění a otravný alkoholism.

O nic utěšeněji nejeví se pokrok na poli národohospodářském, kde zvláště dlouhé vysedávání v hospodě při různých zbytečných schůzích, zanedbávání povinností čistě zemědělských a touha po pokroku toalet, šperků i veřejné representace vede k zadlužení, k úpadkům, nespokojenosti Také hra v karty se pokročile v rozmnožených hospodách vzmohla, od ní jako dlouhé šeré stíny táhnou se svár y, zločiny a soudy. To vše volá po zřízení četnické stanice, místní záložně, obecním lékaři, telegrafu i telefonu . . . . . »Kdo pak chtěl by víc? Ani já ne — drahá ty pokroková naše dědino, jež jako nádherný motýl obrodila jsi se z bývalé šeredé, zastrčené kukly, uvedena v život, civilisaci.«

Takovou tedy diagnosu podává spisovatel moderní (Šlejhar) a souhlasí s ní pokrokový list. A kde je lékař? a kde jsou léky? Pomůže si nátura pacientova sama? Či zahyne bez pomoci? Jediný prostředek záchranný — náboženství odhozen a vrátit se k němu je prý zpátečnictví . . . *L. † d.*

O svatém Václavu a vývoji úcty Svatováclavské. Listy z českých dějin. Českému lidu podává Julius Košnář. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba v Praze. Cena K 1·30. Se schválením nejd. k. a. Ordinariatu v Praze ze dne 9. července 1910 č. j. 8384. — Jako na zavolanou přišel spis tento (116 str.); neboť nepřátelé víry, jako hleděli různými pamflety vyrvati lidu úctu ke sv. Janu Nepom., tak pokouší se o totéž v poslední době i ohledně sv. Václava. Proti tomuto nevěreckému štvaní vydatnou zbraní bude kniha tato, jež v díle prvním (O sv. Václavu) v devíti částech líčí počátky křesťanství v Čechách — vnitřní poměry a postavení Čech k okolním zemím a pak velice podrobně život sv. Václava, tohoto moudrého, statečného a svatého knížete, jenž jeví se nám tu na základě různých dějinných pramenů ve zcela jiném světle, než v jakém předvádějí ho ti rozličtí tupitelé všeho katolického! (Proč pak židy nechají na pokoji, nebo protestanty? Luther na př. poskytl by jim tolik vděčné látky!)

V díle druhém pojednáno ve třech odstavcích o vývoji úcty ke sv. Václavu, a to I. od dob nejstarších až do doby Karlovy, II. v době Karlově a III. od doby Karlovy až po dobu naši. Barevný obraz sv. Václava co příloha i všech 28 vyobrazení je vkusně provedeno. Doporučujeme k hromadnému rozšíření (1 tucet stojí 10 K). Prokop Zaletěl.

Kosmák Václ.: Potkalo ji štěstí. Obraz ze života. Druhé vydání. V Brně 1910. Nákladem benediktinské knintiskárny. Stran 408. – Český kritik Arne Novák vytýkal Kosmákovi, že je napodobitelem cizích vzorů a vůbec nepůvodní. Výtku tuto vyvrací hodonínský katecheta Josef Süss v brněnském »Obzoru« 1907 a obhajuje Kosmáka, že psal věrně dle pravdy, přirozeně a přece na výsost poeticky. Dílem »Potkalo ji štěstí« obírá se týž pan pisatel v »Obzoru« 1909 str. 212 a nn. a dokazuje, kterak Kosmák s celým životem všech osob této povídky dobře byl obeznámen; vždyť sestra hlavní hrdinky byla jeho dlouholetou hospodyní. Kniha »Potkalo ji štěstí« je pravou rodinnou kronikou, z níž Kosmák používaje práva každého spisovatele, změnil jenom jména míst a osob, jakož i vynechal mnohé příliš trapné a pro rodinu pokořující scény.

Hlavní osobou je Mařenka, dcera lékaře a později choť Matěje Dorazila, hostinského. Když se vdávala, neviděla před sebou rozkvetlou zahradu, jakou vídávají šťastné nevěsty, viděla jen hustý a tmavý les. Srdcem chvěla se jí otázka: jaká to bude cesta, jaký to bude život? Mělať v srdci jiného, Jagiče, ideálního muže, výborného zpěváka i společníka, vychovatele v zámku, ale okolnostmi donucena vdala se za prosnického řezníka a hostinského Dorazila, sice dobráka, ale časem velice popudlivého, vášnivého, později opilce, surovce, který manželku i rodinu tryznil. Když se rozzuřil, tu zle řádil. »Cože? Já člověk bez citu a bez rozumu?« zařval Dorazil. »Tady máš za tu řeč.« A udeřil ji před dětmi do tváře. Ohlížel se po světnici a spatřiv na stole dlouhý nůž, chopil se ho a hnal se za ženou . . . Chtěla s dětmi skočiti do vody, ale byla zavčas zadržena. Mařenka je pravá mučednice, která prodělala krušnou školu života. Svým známým mistrným způsobem dokazuje Kosmák ironicky, v čem mnohdy záleží »štěstí«, když se někdo žení a vdává.

Největší toto Kosmákovo dílo je 86. až 89. sešitem, čili XIV. svazkem sebraných Kosmákových spisů, na něž jsme již často upozornili ve »Vlasti«. Předplácí se na 10 sešitů (po 46 stranách) obyčejného vydání K 2·40, lepšího K 3·80. Ignát Zháněl.

Dostál Alos: Cizí živly. »Ludmila«, ročník XII. č. 5. V Praze 1910. Stran 154. – Kdosi pronesl, že je veliké umění dáti knize výstižný a případný název. Náš Dostál jest i v tomto vzhledě mistr; nemohlť věru dáti této povídce případnějšího názvu nežli »Cizí živly«. Ano, do dědiny Záhořan vtírají se »cizí živly«; obec pronajala bohatým Pražanům hon; přicházejí jednou v neděli odpoledne do svého revíru, čímž začíná poutavé vypravování. Ale s nimi vchází do osady, doposud všech zbytečných novot uchráněné, hýřivost, paráda, plesy, zábavy, pitky a požitky velkoměstské, proti čemuž bojuje hlavně Mikšík se synem Vendelínem. Z Pražanů poznáváme lépe velkoobchodníka Exnera, který dělá kavalíra, platí pivo, častuje zvané hosty, pořádá ples a pak tlustého domácího pána, Těšíka. Exner, ač již starší muž, zakouká se do hezké dcerky starostovy Emilky, která by se byla bezmála dala chytnouti, vždyť byla již s rodiči v Praze na plesu, kde ji Exner představoval jako svou nevěstu. Těšík, starý zhýralec, dělá nástrahy sličné sice, ale též poněkud lehkomyslné dívce Mařence, dceři chudého domkáře; láká ji do Prahy. Ale ač z venkova, vžije se brzy do velkoměstských poměrů, přesvědčí se, že Těšík jest otcem rodiny a vrací se do rodné dědiny. Starala se i o Emilku, jíž sděluje, že Exner chtěl jejím bohatým věnem odvrátiti úpadek svého obchodu. Občané záhořanští se přesvědčují o zhoubném vlivu »cizích živlů«, ještě zavčas se jich odřikají a vše skončí smířlivě. Emilka se vdává za Vendelína, Mařenka zanechá svých vysokých plánů, do obce se vrací láska, mír.

Jako vždy i tuto počíná si Dostál s obvyklou mistrností u vylíčení děje i povah jednajících osob. Jednotlivé události následují přirozeně za sebou, v ději se neustále živě pokračuje. Nikde není nic unavujícího, kdo se dá do četby, pokračuje v ní s neumdlévající pozorností a zálibou. Nikde není zdaleka hledaných, uměle přivolaných, příliš napínavých a zbytečně rozčilujících výjevů, vše je klidné, nehledané, přirozené, každodenní, ale přece jest ovzduší celé povídky naplněno vůní pravé poesie, vše prozrazuje vytříbený vkus pana pisatele. Seznamujeme se s přemnohými obyvateli Záhořan; čtenář s nimi žije, pracuje, baví se, oblíbí si je a raduje se ze srdce, že všechny zápletky jsou šťastně rozuzleny, že vše skončí ku všeobecné spokojenosti. Ignát Zháněl.

Lev Denis: P o s m r t i. Výklad nauky spiritistické. P ř e k l a d z francouzského H e l e n y D v o ř á k o v é. (V Praze, nakladatelství a knihkupectví Hejda & Tuček). Ne každou knihu, byť i na plných 410 stranách obsahovala úvod, pět částí hlavních, rozdělených na 55 detailních statí, přehled jakožto katechismus hlavních zásad filosofie Duchů a závěr, jímž získati hledí v lůnu spiritismu, možno doporučiti, ba jest přímo mravní povinností recensenta, aby upozornil ve veřejné rubrice literární na nezbytnou zavržitelnost t. zv. »díla«, které v dobách, kdy se stran volnomyšlenkářských i národně husitských proti všemu katolickému cítění a působení s bezohlednou jizlivostí a urputností se vystupuje, mohlo by býti vlivu velice škodlivého a na mládež, na niž apeluje, přímo zhoubného. Není již to samo o sobě doporučením zrovna nejchvalnějším, jestliže kniha taková pod mottem »Semper ascendens« vychloubavě nazývá sebe samu »vědecké, s rozumem se srovnávající řešení záhad života i smrti«, k čemuž připojuje se rozjímání o přirozenosti a určení člověka, o postupu v nepřetržitosti života. Ovšem v ě d e c k é dle nauk spiritistických, které jsou v přímém rozporu s naukami svaté církve římsko-katolické. Nerad zabývám se takovouto literaturou, ale tentokráte přece jen nezbylo, než okusiti také trochu toho nechutného plodu se stromu poznání v ráji spiritistů, zejména když dostal se mně do rukou exemplář knihy opatřený marginálními poznámkami jednoho z t. zv. zasvěcenců tajů spiritismu. Denis rozvrhl obsah látky, kterou prý prozařuje věčné světlo nezničitelné pravdy na těchto pět částí: Víry a nevěry, Veliké záhady, Neviditelný svět, Záhroby, Přímá cesta. — S jakou rafinovaností vmlouvá se autor (i český překlad jest velice svižný a vyznačuje se přímo elegancí řeči a fráze) do duše čtenářovy, jen aby ji tím snadněji uvedl do zaslíbené země spiritistů, dosvědčuje již úprava sledu jednotlivých statí; část první promlouvá o těchto předmětech: I. Náboženství. Tajená nauka. II. Indie. III. Egypt. IV. Řecko. V. Gallie. VI. Křesťanství. VII. Materialismus a positivismus. VIII. Mravní krise. V části třetí čteme tato záhlaví: Příroda a věda. Hmota a síla. Jednotný princip věcí. Fluida, magnetismus. Spiritistické zjevy. Svědectví vědy. Spiritismus ve Francii. Perisprit neb fluidné tělo. Media. Perispritný (t. j. obdušní) vývoj. Filosofické a mravní důsledky. Spiritismus a věda. Nebezpečí v spiritismu (rozuměj pro duchy nízké a nižší!) Dryáčnictví a prodajnost. Užitek dušezpytu. — Kdo měl příležitost, prostudovati nejnovější filosofické dílo prof. Dra Eugena Kadeřávka, v němž v ě d e c k y pojednává o krasovědě a obecné aesthetice, o a p o l o g i i f i l o s o f i e k ř e s ť a n s k é, o noetice a metafysice v přírodě, a jež čítá plných 400 stran textu, ten zajisté pravý dovede sobě utvořiti úsudek o nezviklatelné vědě učence a filosofa katolického a o třtinou se klátící lživědě Denisově, tištěné jakoby hříčkou osudu rovněž na skoro stejném počtu stran. V Denisovi marně hledáš, neboť nenalezneš zmínky o božském poslání Ježíše Krista, marně hledáš neboť nenalezneš touhy po víře, naději a lásce, neboť za svěcenci spiritismu, u nichž rozum a zase jen rozum jest vším pro všechny, volají: třpyť vší lidské slávy přezařuje: Moudrost, Síla, Láska. — Denis praví: (Úvod, str. 6.) »Vám zvláště, synům a dcerám z lidu, dělnictvu, jehož cesta drsná, život obtíží plný, jemuž nebe chmurné, jehož mrazivý dech protivenství více než kohokoli jiného se dotýká, jemu jsem napsal tuto knihu.« Na str. 12. mluví o historických svědectvích o Apolloniu z Tyany a Šimonu Magovi, za to však skutky Mojžíšovy a Ježíšovy jsou mu pouze d o m n ě l e zázračné. Ale již na str. 14. uvádí zase: »Učení svatých zplodilo **lidi** o p r a v d u z á z r a č n é, ušlechtilé v cílech a mohutné v práci, výkvět myslitelů (t. j. spiritistů) a mužů činů, s jejichž jmény shledáváme se v každé době dějin. Z něho vyšli velicí reformátoři, zakladatelé náboženství, horoucí rozsévači ideí: Krišna, Zoroaster, Hermes, Mojžíš, Pythagoras, Plato a Ježíš, ti všichni, již chtěli učiniti lidu přístupnými vznešené pravdy, z nichž sami čerpali povznesení.« Kristus nebo Ježíš, neboť Denis obě jména střídá, jest autorovi i svými výroky jako náš Božský učitel pouhým zjevem vzneseného veleducha, zasvěceného v tajemná mysteria duševního života, ničím více a ničím méně — předpovědění Kristova příští dle písma svatého pro vysokou vědu spiritismu neexistuje, neboť r o z u m vědců těch neuznává pro nás katolíky jedině platného Božského poslání Ježíše Krista jakožto zakladatele církve. Náš Spasitel a Vykupitel, jenž potupnou smrt na dřevě kříže podstoupil k dobru a spáse lidstva na věky věkův, jest spiritistům pouze typem spiritisty, jehož obduší (perisprit) již dávno před narozením ve svaté noci vědělo o veškerém jeho konání a působení jako člověka fysického! — Na str. 339 v odstavci o milosrdenství popírá autor spásu v církvi založenou a dovolává se jenom slov mistra spiritismu Allana Kardeca: »Není spásy mimo slitovnou lásku k bližnímu.« Ale pro nás katolíky, jimž láska k bližnímu jest nejposvátnějším odkazem po Božském Vyku-

piteli, jest tato láska úzce spojena se spásou z církve nám plynoucí, my věříme, že náboženský život náš v poslušenství církve má vliv na žití naše budoucí, protože vše a jedině jest v nejmoudřejším řízení všemohoucího Boha Trojjediného. Volá-li autor po potřebě přirozeného náboženství, jež nezná kněží a hierarchie a v němž každý otec bude své rodině učitelem a knězem, může zlákati pouze tak zvanou pseudo-intelligenci, která ochotně hltá výpar omamného opia, věříc tomu, co Denis praví na str. 289: »spiritismus podává lidstvu nauku přiměřenou jeho potřebám, obnovuje evangelium v prvotní ryzosti jeho, vykládá je a doplňuje, vypleňuje z něho všecko kramaření a třídní zájmy a vrací mu pravé poslání jeho a moc nad dušemi. Křesťanství, porušované věky, nemá dnes dostatečné, působivé moci na mravy a karaktery. Úkol, jež mělo provésti, přejímá spiritismus a hodlá v něm dojíti dále«. — Prozatím nedošel a nedojde, nejdále snad do sanatoria pro duševně choré nebo zatížené — na katolické vzdělávací a poučné literatuře a na jejich věrných a neochabujících budovatelích, katolických spisovatelích a básnících ať stavu duchovního, ať z řad laiků bude, aby lidstvo, aspoň v milé vlasti naší, v níž tolik usadilo se nepřátel a odpůrců katolicismu, bohužel, i mezi lidmi křtem svatým do lůna církve přijatých, zastavili na takovémto beznadějném postupu za mátožnými vidinami Denisovými, které jak recensent osobně seznal, jsou s to, mnohý mladý mozek nadobro poplésti a servati s cesty k světlému cíli, totiž k spasitelnému a pozemskému i příštímu životu dle zásad Božského učení Ježíše Krista. Na tuto cestu však hází kniha Denisova ne snad kameny, ale celé skály vyložených bludů! — — — Protiví-li se kdo a vzepře proti zákonům světským, tu pro vzpouru proti vrchnosti státu stíhán jest a trestán; protiviti se a hřešiti proti majestátu Boha, zove se v moderní literatuře psáti poutavě a poučně! — —

Jan Voborský.

Zámecké povídky od Dr. Karla Kolmanna. Přehlížíme-li knihkupecké skříně, čteme přepodivné názvy spisů. Už započala doba Pomněnek, Obrázků, Nukátek, teď musí titul hodně lákati. Kdo se dá do čtení Zámeckých povídek, bude se domnívati, že jejich děj čerpán je ze zámků nebo aspoň s těmito nějaký styk mají. Ale chyba lávky, jedenáct obrázků pod název ten seřaděných nemá pražádného spojení se zámky. Jednají nejvíce o životě v kancelářích, o obru z Holštýna, novomanželích, panu účetním, o dárku koroptvím, o mouchách v hostinci, o jakési pohádce a také obsahují jako parodii nebo pokračování známého Broučka pod názvem: »Pan Matěj Bouček a mistr Kondelík.« Nejvtipnější je obrázek »Mouchy mluví«, co si totiž povídají mouchy o lidech po taneční zábavě, co viděly a slyšely. S takovými obrázky co neviděti se potkáváme v denních listech totiž v jejich zábavných přílohách, odkud asi i tyto jsou sebrány v celek. Závadného neobsahují pranic, ale titul jejich — Zámecké povídky — jest jako pěst na oko.

Liga † 12.

Zpráva o pátém všeobecném sjezdu katolíků československých v Hradci Králové. Roku 1909. Sestavil ThDr. František Reyl. V Král. Hradci r. 1910. Cena? — »Knihovna Obnovy« podává ve 14. čísle pěknou objemnou knihu »Zpráva o V. všeobecném sjezdu katolíků československých.« Tisk a zevnější úprava spisu, čítajícího přes půl šesta sta stránek a několik zdařilých obrázků, jest velmi úhledný. Celá kniha sestavena dle pořadu sjezdového a opatřena zevrubným rejstříkem, v němž čtenář ihned nalézá, co v knize hledá. Chyb tiskových zůstalo v textě jen několik. Řeči a pozdravy a celý průběh sjezdového jednání i s jeho dozvuky podány co možná doslovně. Tím nabývá kniha zvláštního významu naučného i pro ty, kteří na sjezdě nebyli — můžeť si v ní každý prostudovati v originálu řeči, kteréž různými odborníky byly předneseny a v nichž nakupeno přemnoho materiálu příslušného, jehož netřeba po různých časopisech a knihách shledávati. Také našinci, kteří v různých spolcích jsou činni jako řečníci, najdou v této knize velikého poučení téměř ve všech denních otázkách. Kniha tato jest opravdu zbrojnicí katolickou a českou, jelikož z toho hlediska dvojího probírá všecky otázky, jimiž se zabývá. Doufám, že netřeba dalšího doporučení. — Sjezd Královéhradecký vykonal jistě mnoho úspěšné práce pro nás katolíky a zasluhuje, aby jeho snahy, tolikerými praktickými řečmi velmi dobře vyložené, byly pilně nyní v život uváděny. K tomu může velmi platně přispěti jako výborná theoretická poučka právě tato »Zpráva o V. všeobecném sjezdu katolíků československých«. Čtěme ji a pracujme dle ní«! Filip Jan Konečný.

Ludmila. Sbírka zábavné četby pro český lid. Redaktor: Jan Pauly. Vydavatel a nakladatel V. Kotrba. V Praze 1910. Ročník 3. Svazek 3.—4. Historické povídky. Napsal Adam Chlumecký. Svazek 5. Alois Dostál: Cizí živly. Povídka.

— Ve svazku 3.—4. »Ludmily« uveřejněna jest nová práce vážného spisovatele Adama Chlumeckého (dp. Františka Kužely, faráře ve Skrbeni u Olomouce) »Historické povídky«. Jsou vesměs vzaty z doby husitské a odnášejí se dějem na Moravu do okolí olomouckého, příležitostně ovšem vypravujíce o událostech tehdejší doby i v krajích vzdálenějších na Moravě a v Čechách. Podkladem ku povídkám jsou děje a osoby historické; události doby husitské ukazují se v pravém světle a líčí se přesně charaktery osob na jednání súčastněných, povaha lidu, jeho kroje, hry, zábavy a zvyky starodávné, život domácí vedle potulného života husitů a táboritů, jejich boje, násilnosti atd. — to všechno v zajímavých obrázcích s různými zápletkami, psaných mluvou plynnou, tak že máme před sebou nejen líčení událostí dějinných, nýbrž i cennou práci kulturní. Při čtení z počátku čtenáři vadí četná nezvyklá slova a rčení, na něž si však brzo uvykne; přece by však vysvětlivky zmíněných výrazů nebyly bývaly se škodou pro snadnější četbu a porozumění. Povídek jest celkem 7 s názvy: Žáci mistra Jana Husa, Paní Kachna Olšanská, Jak se na Hunčovicích postili, Pan Janek Talafús z Říčan, Dobrodružství pana Otíka z Lozy, Smutný masopust a Ze Skrbenských památek. — Tuto pozoruhodnou práci, jejíž spisovatel ostatně čtenářům Vlasti není neznámým — byl od něho ve 24. a 25. ročníku otištěn román »Staré vdavky« — milovníkům vážnější, ale zábavné četby odporučujeme. — Č. 5. »Cizí živly«. Do prosté venkovské obce Zabořan přinesli páni z Prahy, nájemce honby, velkoobchodník Exner a jeho přátelé, nový, totiž volnější a pohodlnější život, pořádajíce hony a kromě nich i zábavy a hostiny a učíce takto venkovany požitkům velkoměstským. Mnozí občané i sám starosta Skrba dali se strhnouti novým proudem, jiní zase, zvláště oba Mikšíkové, otec a syn, zůstali dřívějšímu života způsobu věrni a považlivě přetřásali zaváděné novoty, nic dobrého pro lid nevěštíce. Však páni nejen pro zábavu na venkov jezdili, nýbrž i na zálety a sám Exner byl by rád ulovil ruku starostovy dcery Emilie, jimž oběma lichotilo, že tak bohatý pán se o ně zajímá; zatím Exner pomýšlel jen na bohaté věno, aby svým stísněným poměrům peněžním ulevil. A již se starostovic klonili k Exnerovi, jenž na venek hrál si na kavalíra, když tu ještě v čas dověděli se o jeho skutečných poměrech. Přerušeno přátelství, pražští hosté přestali dojíždět, čehož nejvíce litovali hostinský Pivoňka a pány ustanovený hlídač zvěře Štufa, sousedé vraceli se ku bývalému prostému životu a starostovic Emilie ráda věnovala náklonnost mladému Mikšíkovi, který již dříve na ni myslil. »Cizí živly« u našeho bodrého lidu se neosvědčily. Povídka skýtá dobrou zábavu s poučením. Josef Herzig.

Museum. Časopis bohoslovců československých. Ročník XLIV. Pořadatel Josef Skácel. V Brně 1910. Nákladem »Růže Sušilovy«. Tiskem benediktinské knihtiskárny. — Mám před sebou č. 4. a 5. (dvojité) Musea brněnského. Jest to vpravdě museum, co do rozmanitosti a ceny článků jednotlivých. Najdete tam články theologické, historické, filosofické, paedagogické, literárně-historické, sociologické, i kratší básně; dále jsou tam recense nových knih, zprávy ze slovanských Jednot bohosloveckých z Moravy, Čech, Chorvatska, Korutan, Polska haličského, ze »Serbowki« v Praze, z Vidnavy a jiné rozmanitosti. A všechny články mají svou vnitřní hodnotu, tak že i co do obsahu i co do formy nelze si více přáti. I ta nejabstraktnější látka líčena je velmi srozumitelně a jasně. V tom můžeme moravským bohoslovcům jen blahopřáti. A při tom nejeví se v celém obsahu nijaká strannickost tomu nebo onomu směru, všude vyzařuje jasné a klidné nazírání, což svědčí o čisté snaze po objektivní pravdě. Mnohý článek formou svou se hodí k okamžité přednášce, na př. překrásný článek »Protestantismus a Písmo svaté«. I hudby si všímáno, o čemž svědčí článek o P. Pavlu Křížkovském. Ze zpráv z Jednot dovídáme se, jak zvláště časté a na obsah přebohaté schůze konaly se v Brně a Olomouci. V Olomouci panuje v té příčině velmi čilý život, jak čteme v referátech z různých kroužků: tak z Literární Jednoty, z Apologeticko-dogmatického kroužku, ze Sociologického, Cyrillo-Methodějského a z Literárně-historického. Ct. bohoslovci olomoučtí snaží se ve zdech semináře i venku o prázdninách pěstovati to, co doporučují jim stanovy Jednoty, totiž apoštolát dobrého příkladu a poučení ve svém okolí. Jsou zaníceni pro náboženství a vědu, pro církev a vlast dle hesla Sušilova, jež mají ve štítu »Musea«. Redakce »Vlasti« těší se srdečně z jejich literární činnosti a očekává od nich hojnou žeň na tomto poli, neboť katolická literatura potřebuje pracovníků nadšených a nadšeně vzdělaných. K družstvu »Vlasti« zaujímají bohoslovci olomoučtí velmi přátelské stanovisko, o čemž svědčí jejich hojné odebírání časopisu »Vlast«. My rádi budeme sledovati pokroky moravských bohoslovců a radovati se z jejich vskutku zasloužených úspěchů.

V. Kunz.

O jmění církevním a jeho správě. Dle pramenů a s ustavičným zřetelem k novějším i nejnovějším církevním i státním normám a předpisům vzdělal Dr. Antonín Brychta, děkan kathedr. kapitoly v Hradci Králové. Tiskem biskupské knihtiskárny. Nákladem vlastním. — Slovutný učenec a znatel církevního práva vsdp. Dr. A. Brychta vydal právě veleobjemný tento spis, čítající 650 stran, prvé to dílo v české theologické literatuře, jednající o cirk. jmění jako celku, práce to více let. Prvá brázda bývá v každém oboru namáhavá a proto tím záslužnější. Vysoce důležity jsou tu vývody obsahu apologetického str. 63 až 118. o »Oprávněnosti církve míti majetek«, str. 125—129 o »Samostatnosti církve v nabývání majetku«, str. 133 o »Samosprávě jmění církevního«, str. 542—585 o »Správě nábož. fondu«. Dále jest tu zajímavá diskusse o »vlastníku jmění církevního« str. 149—217, o »amortisačních zákonech« str. 219—238, zvláště instruktivní o »pohromách jmění církevního« str. 241 - 262, o »sekularisaci« strana 273—303, kdež do pravého světla jsou postaveni všichni ti, kteří sáhli na církevní jmění. Praktické jsou vývody o »mešních nadacích« stránka 368 až 390 a »de peculio clericorum« stránka 368—406, jakož i o »závětích kněží«. »Správa jmění církevního« dle zákonů cirk. str. 422—478 a dle zákonů státních jest podrobná a přihlíží veskrz ku praktickým potřebám duchovenstva. I kasuistika právní jest zvláště v »notách« zastoupena. »Noty« jsou bohaté, jednak že nelze v textu samém o mnohých věcech se rozepisovati, an by přehled trpěl; jednak proto, že by dílo bylo příliš vyrostlo a stalo se tím dražším. Literatura i nejnovější jest tu zastoupena, též Ordin. Listů, minist. i místodrž. výnosů tu šetřeno. Jest tu často citován »Časopis katol. duchovenstva«, »Quartalschrift«, »Correspondenzblatt« atd. Autor podává tu bohaté své zkušenosti jako odborný znatel předmětu církevního jmění, který mu byl do referátu v konsistoři, po dlouhá léta přidělen, kdež měl příležitost věc náležitě poznati a úředně projednati. V »dodatku« připojil věhlasný spisovatel důležitou a duchovenstvu potřebnou stať o »kongrue« Theologická vědecká literatura může býti vším právem hrda na toto epochální dílo. Věnováno jest J. Exc. ndp. biskupovi královéhradeckému Dru Jos. Doubravovi. Cena 11 K jet velice mírná. Objednati lze u vsdp. autora. Přejeme významné knize stejně se spisovatelem, by duchovenstvu, k jehož potřebám hlavně prohlédá, prospěla a žádoucího užitku v duchovní, za naší doby břímě dne i horka rozmnožující správě, mu přinesla.« Vlastimil Hálek.

Dramatické umění. Z Národního divadla. Operní novinka, vlastně intermezzo o jednom dějství »Zuzančino tajemství« od Ermanna Wolfa-Ferrariho na slova Enrica Coliscianiho má roztomilou, ač velmi prostoduchou zápletku. Šťastný manželský párek . . . Jen manžel má vadu přece: nekouří, a jeho ženuška tak ráda cítí cigaretový kouř. V jeho nepřítomnosti si zakouří, manžel se vrátí a pojat žárlivostí, myslí, že ona podvádí ho s nějakým milencem. Když se vše vysvětlí, zapálí si na smíření i sám vonnou cigaretu. A tento prostičký děj jest dovedně zhudebněn. Instrumentace jest místy přímo effektní. Drobnůstka tato byla i řízně sehrána. Zvláště pí. Bogucká jako Zuzanka vystihla výborně lehký, konversační tón zhudebněné veselohry.

V činnohře slyšeli jsme též drobnůstku, aktovou veselohru »Co si malíř naporoučí«. Jest to práce z francouzského trhu od Tristana Bernarda sepsaná. Hře této neschází působivého humoru. Jen neschvalujeme některé hrubší odchylky řeči malíře Hotzeplotze vůči panské. Jimi kažen vkus dobré veseloherní hříčky. Hra sehrána za pečlivé režie p. řed. Schmoranze živě.

K doplnění večera následovala nově nastudovaná Molièrova komedie »Tartuffe«, ve kteréž se nám poprvé představil pan Schlaghammer jako hlavní hrdina a ve kteréž ukázal opět co nejzřetelněji svoji uměleckou tvořící zdatnost.
Otakar Jakoubek.

Z předměstských divadel. Na scéně Městského divadla Král. Vinohrad po nemalých, pečlivých přípravách za osobního řízení skladatele Oskara Nedbala vypravena nová jeho práce, opereta »Cudná Barbora«. Po zdařilých baletech pustil se Nedbal do operety. A není divu! Žije ve Vídni, kde je nyní operetní svět. Text napsali R. Bernauer a L. Jakobson a nevykazuje přílišného ostatku vtipnosti. Snad naši libretisté by byli pedobný námět též dokázali. Nedbal chtěl vplouti do proudů vln německé operety, ale vážné dřívější jeho komposice a působivé pantomimy dokazují, že není synem Vídeňky, nýbrž čistokrevným Čechem a že má hlubší smysl pro hudební doprovod slova. Některá místa schylují se k účinnosti operety, ale více míst počítá s komickou operou. Novinka vypravena ředitelem V. Štechem bezvadně. Učinkující: sl. Durasova (Bar-

bora) a pí. Zelenková (Mabel) a Charvát (Pittifox) a j. provedli své úlohy s porozuměním a zápalem.

Alfred Capus komedií »Anděl« zahájil novou předplatní saisonu. A můžeme předem již tvrditi, že očekávání naše zklamalo. Opět přepracovaná liknavost k manželství jako svátosti. Mladičká Antoinetta zdědila po otci vášeň ke karbanu a s ním k souvisícímu dělání t. zv. »čestných dluhů«, při nichž čest zkalena byla nejvíce. Po nesnadě s manželem, z jejího života vyplývající, stane se milenkou svého dřívějšího ctitele. A když tento se Antoinetty nabaží, dána jest na krk starému příteli rodiny, Leopoldovi, rytíři smutné postavy. Té očekávané napínavosti jsme ve hře postřehli pramálo. Výprava byla vkusná. Souhra zapadala dobře v rámec kluzkého konversačního tónu.

Intimní divadlo před premierou Alberta Hermanta veselohry »V přepychovém vlaku« upozorňovalo, že školní mládež na tuto novinku nemá přístupu. Ač přes toto vyzvání pozorovali jsme tam při premiéře mládeže (půl hodiny škole odrostlé) dosti. Veselohra tato odehrává se za času infantky Elvíry. A to, co se v III. jednání ve výstupu mladíka Manuela s Elvírou před zraky obecenstva podává, za to by se dříve byla styděti musila t. zv. »španělská stěna«. To není výkon umělecký, toť výron choré mysli spisovatele, jenž zahrnut, ba obsypán byl vzrušující vášní smyslného života. A účinkující (sl. Kandlerova a p. Sedláček) toto jeho náruživé snění ještě vyzvedli. Tolik intimnosti jest dospívající mládeži znamením neodvratné mravní zkázy.

V Aréně na Smíchově K. Hašler a Em. Starý uvedli na scénu původní operetu »Stkvělá partie«. Práce jest vtipná a výbornou snůškou břitkého vtipu na naši policii, co se bezpečnosti týče. Též náš t. zv. »pražský krém« trefně tu bičován. Hudba jest melodická, a doufáme, že opereta vykoná dobře své poslání.

Též operetní novinka »Knížecí dítě« (»Das Fürstenkind«) od Fr. Lehára náleží k lepšímu druhu posledních novinek operetních. Výprava i souhra překvapila.

By Lidové divadlo v Žižkově nezůstalo nikterak pozadu za Intimním divadlem, vypravilo ihned v zápětí vaudeville »Kurník« od F. Antonyho. Jsou to jakési »rodinné lázně pro manžely«, v nichž schází se společnost »vybraná«. Ve vaudeville »Kurník« co nepodává úplná režie v nahotinové výpravě jednajících osob, to doprovází hrubozrná mluva jednotlivých účinkujících, zejména posluhy a p. A tomu se říká vtipná a jemně pikantní novinka! Jedině sl. Horníková v úloze Yvonny zachovala slušnost v podání. Hudba F. Zieglera jest slabounkým výplodkem.

Otakar Jakoubek.

Drobné literární zprávy a jiné důležité úvahy.

Literární paběrky. — Záhubnou literaturu potírá italský kongres knihkupecký, domáhá se totiž trestu až šesti měsíců (nebo 1000 lir) proti tomu, kdo stud ohrožuje spisy nebo kresbami. Podobně ve Strassburku. V Praze vycházejí volně »Zajímavé Noviny«, »Mládenec«, »Echo« atd. — Rousseau-ova Emila ohlašuje se v češtině nové vydání nákladem »Dědictví Komenského«. K tomu budiž přičiněna malá vzpomínka. Tento spis na rozkaz parlamentu kdysi kat spálil v Paříži a Ženevě, arcibiskup pařížský proklamací jej odsoudil, Sorbonna rozšiřování jeho zapověděla, francouzský klerus se proti němu vyslovil. Autor musil prchnouti z Paříže, aby se vyhnul zatčení, ale byl i ve Švýcarsku štván. Zásada jeho, nenávist civilisace, která zotročuje, velebení přírodního člověka, v němž je ztělesnění ideální svobody a dokonalé zdraví. Co doporučuje »Naše Doba« svým čtenářům v jiném čísle? »V boji o náboženství« od T. G. Masaryka, »Věk rozumu« od Tomáše Paine. (V díle tom jsou kapitoly: Vliv křesťanství na výchovu, Základy křesťanství atd.) Dále doporučeny: Myšlenky od Paskala Blaise (s kapitolami: Člověk bez Boha, Prostředky víry atd.), Moje království nebeské od Rossegera (s kapitolami: Věčný život, Ušní zpověď atd.), Nástin filosofie náboženství od Augusta Sebastiera (s články: Náboženský vývoj lidstva, Co jest dogma? atd.), Úvahy o budoucnosti lidstva od Augustina Smetany (s články: Náboženství a umění atd.), Filosofie souborná od Herberta (s kapitolami: Zřízení církevní, Nepoznatelné — poznatelné). Dle toho viděti, jakým duchem se »Naše Doba« nese a jaké má čtenáře. — V témž čísle feuilletonista píše o Calvinovi a vévodkyni Renée, dceři krále francouzského, že měla odpor »k římským kejklům«, ale poslán byl k ní inkvisitor, »pes vzteklý, který dávil už leta«. (Jak ušlechtile psáno ve

»vědeckém« listě!) Vévodkyně stala se katoličkou a tím poklesla. — Nesouhlasíme s tím, co napsal pohněvaný satyrik do zábavného listu: »Že česká tvorba celá nestojí úhrnem za starou bačkoru. Kdo kritiky čte, ten to jasně vidí. To působí pak neblaze. Nejhorší, že soudem tím se řídí všickni antikváři po Praze.« Ale mnoho je toho bylí, jenom že u nás v Čechách se tak na ně nepoukazuje, tolik se neodsuzuje, jako jinde, kde by neprošlo, co se zde píše a čtenářům předkládá. Tam jsou prováděny přísně zákony a obecenstvo samo dbá očisty. Proto udiveně čteme, že na př. v židovském skladě knihkupce Sterna-Rosnera Franciensring byla provedena přehlídka, při níž konfiskováno 32.000 svazků a tyto na pěti vozech k soudu odvezeny. Cena toho litetárního bylí (noviny psaly »svinstva«) páčila se na 150 tisíc korun. Zavedeno objektivní řízení a zemský soud rozhodl, že 14 spisů z těchto děl obsahuje trestný obsah. Stern marně se bránil, uváděje, že spisy ty mají vědecký a umělecký ráz, že obsahují kresby mistrů Geigera, Lemorta, Rosolandsona a jiných. Je věru smutné, že umělci své kresby dávají ve službu nemravné literatury. — Pražská okružní čítárna, půjčovna to časopisů a knih v Praze, ohlašuje sto nových spisů ku čtení svým abonentům, ale mezi nimi neudán žádný kněz spisovatel, dle toho také není žádný zařaděn mezi 25 nejčtenějších spisovatelů. Významno, že nejčastěji byly vypůjčovány spisy Mayovy. — Zvykli jsme poukazovati na láci německých spisů, ale to platí pouze o klasicích hojně rozšířených. Tak spisy Goetheho (45 svazků) za 13·20 K, Heineho (ve 4 sv.) za 4·20 K, výbor z Herdera za 5·40 K, Schillera (12 sv.) za 3·60 K. Ale nové knihy v prvním vydání jsou spíše dražší, než u nás, ač šedesátimilionový kontingent čtenářstva může počítati na odbyt 10kráte větší, než česká kniha, určená pro národ šestimilionový. Významno, že způsobu Vydrových Besed také v Nové Pace vychází reklamní časopis Marklovy Besedy, které v prvé řadě mají za účel doporučovati Marklovo rodinné mýdlo. Však také dle toho příspěvky vypadají, pokud nejsou vzaty z jiných časopisů. — Kolik vychází slovenských listů v Uhrách? Roku 1905 = 30, roku 1906 = 38. Roku 1905 tištěno 3 miliony exemplářů slovenských listů, roku 1908 už 5 milionů. Z Čech na Slovensko docházelo roku 1905 = 423 časopisů, roku 1908 už 1161 časopisů; co do počtu exemplářů jde do Uher ročně jeden milion výtisků českých listů. Liga † 12.

Jako nová a veliká moudrost proběhla veškerým tiskem pokrokovým následující slova prof. Masaryka z jeho řeči na Kozím Hrádku (v otisku řeči na str. 20.): »To musí pochopit český člověk, že v poměru k bohu (s malým »b«) nepotřebuje prostředníka. Potřebujete vy sluhu, portýra (!) nebo komorníka, abyste se smluvili se svým otcem? A potřebujete sluhy, portýry a komorníky boží? (Výborně.) Ne! Buď má každý z nás přímý poměr k bohu nebo ho nemá. (Výborně. Potlesk — snad tomu »nemá« se tleskalo.) Kdo se schovává za cizího prostředníka, ten prostředníka potřebuje ze zbabělosti, ze strachu. (Výborně.) Česká zbožnost je, řekl bych, lichým hloubáním, náboženství české nepřekáží myšlení; náboženství, ve kterém se nemyslí, nestojí za nic.« — — To řekl p. Masaryk ve svém jubilejním roce, kdy mu jeho kněží (Drtinové, Herbenové, Šternové atd.) pořádali oslavy, při nichž se lichocením a chvalozpěvy jen plýtvalo. Ano, to je patrně v pořádku, vyvýšovat Masaryka, jej velebit a oslavovat, ale Bohu služba a úcta musí se potírat a upírat. Slova Písma (potvrzená Kristem): Pánu Bohu svému se klaněti a jemu samému sloužiti budeš! (Mat. 4, 10) zamění kněží Masarykovi takto: Panu Masarykovi samému se klaněti . . . Když pan Masaryk vidí, že se Bohu čest prokazuje, má asi velikou bolest v srdci, asi jako farizeové, o nichž se u sv. Lukáše (kap. 19.) praví, že prosili Pána: »Mistře, potresci učedníků svých« — aby totiž Boha nechválili hlasem velikým. Ano, p. profesore, právě náboženství, ve kterém se hodně myslí a hloubá, projevuje se vroucí a nadšenou bohoslužbou. L. † a.

Studium (theologie, umění a vědy) vydalo nové dva svazky (26 a 27.) Leona Bloy: »Obviňuji se . . .« (proti E. Zolovi) a Sborník různých prací a liter. dokumentů. Vydavatel A. L. Střiž (Stará Říše, Morava). Spisovatelé Jos. Florian a Jak. Deml (pořadatelé »Studia«) zaujali v literatuře výlučné stanovisko — proti všem! Netroufáme si rozhodnouti o tom, je-li jejich stanovisko ve všem správné, ale nelíbí se nám ta příkrost, s jakou odsuzují přesvědčení cizí, kde je zřejmo, že to přesvědčení neplyne ze zkažené vůle Non in commotione Dominus — discite a me, quia mitis sum et humilis corde. V dobré vůli oznámili jsme ve »Vlasti« před pěti lety vydání překladu Leona Bloy »Syn Ludvíka XVI.« (ve Studiu) a teprv letos »Studium« nás za to častuje výrazy věru nevybranými. Že by se »Vlast« jen vydávala, předplácela, ale nečetla, jest omyl a nespravedlivé tvrzení; ve »Vlasti« zajisté uloženo mnoho cenných prací; vždy

jsme stáli pevně na půdě učení cirkevního. V literatuře, umění a vědě viděli jsme ne modlu nebo účel všeho snažení, nýbrž více méně pomůcky a zbraně na obranu a povznesení náboženského smýšlení a života; naším cílem bylo vychovávati duše pro Boha, pro ctnost, pro spásu. Také jsme zvali a do svého středu vždy s radostí přijali každého, kdo chtěl pracovati pro čest a slávu Boží; nenáviděli jsme podezřelých experimentů literárních a kompromisů, až se některým zdálo, že jsme zkostnatělí a časovému proudění nepřístupní, nehonili jsme se za bublinami lesklými, ale prázdnými, a tak se ovšem stávalo, že někteří z mladší generace neměli ve směru »Vlasti« zalíbení, ale díky Bohu, nastávalo a nastává vystřízlivění, poznává se, že jsme pravdu měli a těšíme se z toho, že jsme vždy stáli při Kristově praporu pevně a věrně.

Morálka bez podkladu náboženského neosvědčuje se ani v Japonsku. — »Venkov« (čís. 84) zmiňuje se o knize »Všední Japonsko«, kterou napsal Arthur Lloyd a v níž se o výsledcích výchovné soustavy b e z n á b o ž e n s k é mluví takto:

»Japonské školy jsou vzorem zásad světské (sekulární) výchovy, bez obav a logicky použitých — — — Avšak mravní horečka japonského studenta nedržela krok s pokrokem v jeho obleku a v jeho dovednosti v ovládání tennisové rakety a vesla. Každý rok uvědomuje japonské paedagogy, že tu něco chybí — — Chybící věcí je uznaný mravní zákonník, takový, jemuž se učíme s enthusiasmem, který se rodí z přesvědčení a který je přijímán s úctou, jež prýští z jeho pravdivosti. Za deset let všichni Japonci řeknou, že světská výchova jest omylem; čím však bude možno vyplniti tuto mezeru, těžko předvídati.«

Původcem této soustavy je Fukuzama, který se považuje za zakladatele japonské moderní výchovy a japonského novinářství; on šířil v intelligenci materialistický názor světový a učil pohrdati náboženstvím. Nad čím jinde uvážliví lidé lomí rukama, to u nás nerozvážní »paedagogové« hodlají teprv zavésti, totiž morálku laickou. L. † k.

Uznání hodnou snaživostí a obětavostí vynikají někteří »osvětoví pracovníci« na venkově. Jeden z nich v »Samostatnosti« (č. 39.) píše o tom takto:

»Osvětová práce na venkově! Jak zcela jiná, nežli v městě. Vyžaduje mnoho na tom, kdo ji koná. Mnoho vytrvalosti a síly i statečnosti proti všelikým obtížím a nepohodlí, o jakých se měšťanům ani nezdá. Osvětový pracovník musí někdy hodinu i více kráčeti v blátě, aby pak pod nízkým stropem vesnické hospody za malé účasti několika venkovanů rozsvítil lampičku svojí osvěty. A nedovede-li právě udeřit na strunu pravou, nezvolí-li zejména šťastně dost formu své přednášky lidu přístupnou, stihnou jej namnoze i neporozumění a nevděk. Tady zcela jinak je, nežli v Praze. Snad nikdo ani nepřivítá přednášejícího, snad přijde i do prázdné světnice a teprve za drahnou dobu dočká se posluchačů. Nenajde pěkně připravený stůl, ani pořadatele černě oděné; nenajde elegantní společnost, vítající potleskem pana referenta.«

A proč to uvádíme? Abychom se příkladem »osvětových pracovníků« povzbudili. Mnozí z nich chtějí úmyslně seslabiti náboženské vědomí lidu a pracují proti knězi a nedbají při tom překážek a obětí, a my pracujeme pro Boha, pro spásu duší a bojíme se často při tom obětí a reptáme na nepohodlí a zklamání. Per aspera ad astra! L. † k.

O kněžích odpadlých nemají, jak se zdá, ani pokrokáři mínění valně příznivého. Byla to dosud vskutku podivaná, s jakým jásotem býval ve straně pokrokářské vítán odpadlík, jak se zatajeným dechem poslouchali a čítali konfese nebo »odhalení« »bývalého katolického kněze«, jako by to byly zvěsti z jiného světa. První ovšem, co takový »bývalý katol. kněz« (odpadlík) měl »na srdci«, bylo: říci »pravdu o celibátu«. Iška, Svozil, Rouček, Loskot atd. psali knihy, brožury, pojednání, lokálky o celibátu, až to konečně i pokrokářům bylo moc hloupé a konečně se páně Horkého »Stopa« (č. 15.) odvážila poukázati na ty »rozumové důvody« kněží z církve »vystupujících« (slova »odpadlík« se totiž nerado užívá). Zní to sice trochu jako konkurenční nevraživost a strach pravých a původních pokrokářů o chlebíček ve straně, ale zní to zajímavě a proto neváháme kousek toho říkání ze »Stopy« otisknouti, aby se poznala trapná situace kněžských odpadlíků ve stranách pokrokových Je to samozřejmé a zcela psychologické, že se na »bývalého kněze« pohlíží s nedůvěrou, že se pochybuje o jeho »čistých« úmyslech, neboť každý to tuší a cítí, že kdo se zpronevěřil Bohu, nemůže býti schopen jednání a snažení šlechetného. Jen kdyby pokrokáři trochu oči otevřeli a kriticky a poctivě posoudili »literární« soptění bývalých kněží, musili by se s hrůzou

a odporem od nich odvrátiti. Ti ubožáci netuší, že vrstvy kalu, kterým házejí po církvi, usazují se a rostou na jejich kůži vlastní.

Zlořečení, které odpadlí kněží ze sebe na církev vrhají, lidé snad přečtou a vyslechnou, ale v původci toho zlořečení vidí jen monstrum horrendum.

Ve článku »Návrat k vousům« zmiňuje se pokrokář pisatel (V. Friml) o »proboštu minoritského kláštera« v Kološi (P. Czak), kterýž ve věku 65 let opustil klášter a »založil si rodinný krb« a pokračuje: »Naši páni páteři, lidé reelní, nečekají s opuštěním církve, až strom jejich života k stáru novou mízou se zaleje: oni jsou muži dneška a vystupují z církve v plném zrání . . . a tak za vlání pokrokových korouhví a za válečného pokřiku; »Návrat k rozumu!« obléhána jest hradba církve a probouranou děrou ve zdi vycházejí odtamtud osvobození páteři vyklouzové, kteří vrhají se vděčně na naše prsa a hrozí pěsti směrem ke zdi, odkud vyšli. Někdy, dá-li syn církve s cimbuří znamení, že se nudí a že by chtěl desertovat, přicházíme za noci pod cimbuří s velikou roztaženou a dobře vyvatovanou plachtou, kamž on skočí, aniž by polámal drahocenné údy své. V jiných případech, nemohou-li sluhové boží desertovat ani děrou ve zdi, ani zadními vrátky, ani skokem na plachtu, slibujeme jim — akci tu podnikla asi před 3 roky Volná Myšlenka — že opatříme jim kancelářská místa, že jim předložíme dobrý nápoj a krmi, a vybízíme je, aby za cenu tohoto zaopatření spustili se k nám po provaze nebo po okapové rouře, že to nebezpečenství stojí za to a že jim rádi modřiny ofoukáme. Všecky tyto a podobné naše akce mají svůj zdar, jedině ta poslední neměla očekávaného výsledku, neboť oni mají zásadu, že — když se něco podniká — musí se našlápnout hezky na měkko a o slibovaná kancelářská místa neměli patřičného zájmu. Na naše volání: »Chcete raději tam u vás zpovídat, nebo u nás psát v kanceláři?« na toto vřelé volání, jež hlásnou troubou jsme k nim nahoru na cimbuří církve vysílali, buď mlčeli a zalezli do spíže, nebo odpovídali chladně: »To je těžké, my jsme si to jinak představovali.« (To jsou ti, co se o nich mluví, že jsou na odchodu?)

Ale přece, celkově vzato, máme zdar, oni přes tu chvíli se k nám vracejí, vypravují nám anekdoty o tom, jak bylo »tam u nich«, dělají dobré vtipy na biskupy a arcibiskupy, dovedou se vysmát své bývalé farské kuchařce, že nosila podvazek uvázaný pod kolenem, dají nám přečíst seznam nemanželských dětí svého bývalého vikáře, dají si narůst koketní francouzský plnovous či knírek anglicky střižený a když se svou ženou (ve svazek manželský vstupují druhý den po vystoupení z církve) zavítají do kavárny, jsou v každém směru interessantní a společnost jim přeje. Hochům, kteří před měsícem dostali od katechety P. Konopáska trojku, že se nenaučili dobře liturgii, rozhodně imponuje, vidí-li dnes pana Konopáska bez kolárku, jak zavěsen v rámě své choti, pokuřuje si doutník a míří do šantánu »u tří žežulek«. Až hoši dostanou volební právo a pan Konopásek bude kandidovat na nějaký ohnivý, pekelnými plameny šlehající program, dají mu hlas a on docela jistě stane se poslancem, jakož jest jeho dávný sen. My totiž z těchto a podobných snů mnohé moderní pátery-vyklouzy dávno už podezříváme a myslíme si: Pokud ve svém nitru jsou tak mělcí, jako výše jsme vylíčili, a pokud (jako je tomu u L. Kunteho, jenž za svým krokem stojí celou svojí vážnou bytostí a celým svým hlubokým a čistým fondem myšlenkovým) nedovedou nás přesvědčiti, že se skály Petrovy vrhli se k nám ne jako do ráje, kudy chodí Evy a kariéry, nýbrž jako do oceánu, kudy chceme hořkostmi doplaviti se odvážně k dalekému břehu lepšího života, potud jsme oprávněni, mysliti si cosi o dobrodružnosti, jejíž kořeny tkví v nudě a násilném osamocení.

Kariéra sama sebou je vždy podezřelá. Ale nejhorší druh kariery je kariéra pokrokovosti a právě této kariery jako nebezpečného hada se bojíme, protože pravá pokrokovost leží nám na srdci a nechceme, aby byla uštknuta ze zadu. Čechy jsou důvěřivá, nadšená země, kde kariéra daleko široko jako moře se otvírá a kde často stačí korunka na kapesním šátku a maceška v knoflíkové dírce, aby Šternberk stal se přes noc říšským poslancem a bývalý kostelník praporečníkem pokrokovosti, odkudž je už ke karieře velmi blízko, protože na barevnou fangli chytne se v Čechách dítě, muž i stařec. Z důvodu, že dnes v Čechách vyslovuje jméno Ferrer za každým druhým slovem mnohý, kdo ještě včera neznal moudrosti a morálky jiné než flekovské, prosíme, aby zvláště (!) páteři-vyklouzi přijímáni byli s reservou a abychom nechytali hned jako sláma, vrhnou-li se chtivě a se zdánlivou láskou v naši náruč.

Neradi bychom, aby v tom chaosu pokrokovosti, v té zdravé, ale dosud zkalené vlně, jejíž voda se v Čechách dosud neanalysovala, lovili mandátky a jiná podobná místečka a perličky, jež dříve ukryty byly ve škeblích vlastenectví a

v tajemných lasturách našich menšin. Pokrokovost, dříve tak kaceřovaná, jeví nyní největší perlonosnost — a proto pozor!

Radili bychom, aby s každým páterem, jenž z lůna církve chce se k nám vrátit, učiněna byla zkouška jako s vypočítavým milencem. Řekněme mu vždy po způsobu rozšafných rodičů: přijď až za rok — Atd.« — (Stopa, r. I., č. 15., str. 465—8.) — —

Za tuto lekci jest »Volná Myšlenka« (srpen) ovšem velice málo vděčna, ale odpověď její jest také velice chabá a stísněná. Zajímavo jest, že Kunte, který posud celibát zachovává, má u pokrokářů ještě nejvíce důvěry. Dle nich nehledal Kunte ani Evu ani karieru, ale dle našeho soudu hledal tam slávu, domnívaje se, že se jako pokrokář pro svou bystrost politickou a filosofickou stane prorokem nové doby a zatím to dotáhl jen na hlavního spolupracovníka »Havlíčka«, který tuším i mezi pokrokáři považován je za poslední stanici. Máme za to, že pokrokáři, kdyby se nás neostýchali, dovedli by kněžím odpadlíkům ještě ostřejší zrcádko před oči postaviti. Že toho nečiní, nesvědčí o jejich charakternosti a poctivosti. L. † h.

Paběrky z novin a veřejného života.

Římské zprávy. Acta Apostolicae Sedis. Šestý svazek letošního ročníku časopisu založeného papežem Piem X. obsahuje mezi jiným Motu proprio papežovo, které se týká odpustků a určuje: a) všecky odpustky, které nejsou výlučně uděleny určité osobě, musejí býti znovu zadány k potvrzení u kongregace sv. officia; b) totéž má platnost i o právu světiti předměty a udělovati jim odpustky bez rozdílu světitele, jakož i oněch, pro které se svěcení koná; c) právo udělovati odpustky a samo udílení jich vstupuje v platnost teprve po tomto potvrzení; d) dříve udělená dovolení se musejí dáti potvrditi u zmíněné kongregace ve lhůtě 6 měsíců a těchto 6 měsíců se čítá od uveřejnění tohoto výnosu (15. dubna 1910); e) v budoucnosti se musí doručiti tento úpis o uděleném právu světiti předměty a vyznačiti je odpustky samému sv. officiu (pročež při plných mocích již získaných není potřebí zasílati těchto úpisů). — Kongregace konsistorní vydala tato rozhodnutí: Dovolení sloužiti 3 mše sv. o slavnosti narození Páně s udílením sv. přijímání o půl noci se dává, kde je toho potřebí, kongregací svátostnou (de sacramentis) a nikoli kongregací obřadní. Plná moc nabývati sekularisovaných klášterů má býti získána od kongregace sněmovní (conciliorum) a nikoli u kongregace řeholní. »Bílí otcové« jsou podřízeni jako dosud propagandě. — Řeholní kongregace ustanovila: Novicové, kteří před vydáním výnosu »Ecclesia Christi« ze dne 7. září 1909 byli přijati, nesmějí býti připuštěni ke slibům, leč s dispensí, když byli dříve již v jiném řádu; ale s profesí smí býti připuštěni k doživotním slibům. Kdož po vypršení svých dočasných slibů dobrovolně vystoupí z kláštera, může býti přijat do jiného řádu. Pouze dlužno v takovém případě si vyžádati důkladných předběžných zpráv. — Klausule, které podle výnosu z 15. června 1909 mají býti přidány reskriptům pro zrušení slibů kněží, jáhnů a podjáhnů, od nynějška budou míti platnost i pro ony, kteří vykonali pouze dočasné sliby nebo přísahu stálosti nebo jiné sliby, pokud jsou jimi vázáni více než šest let. Jedná se tu totiž o nemožnost dojíti určitých beneficií a služeb.

Z papežského biblického ústavu. Z profesorů, kteří byli jmenováni na ústavu biblickém v Římě, jejž založil Pius X., někteří vyučují pouze na tomto ústavě, kdežto jiní jsou zároveň profesory na gregoriánské vysoké škole. Poněvadž jest ústav dosud umístěn v »Collegio Apostolico Leonino«, které je dosti vzdáleno od středu města, konají se na všeobecné přání dopolední přednášky v řehořské universitě, odpoledne pak ve Lvově kolleji. Posluchačům jest dáno na vůli vybrati si dle přání a potřeby ony předměty a hodiny, které se jim nejlépe hodí. Vyučování je zařízeno podle vzoru vysokých škol v jiných zemích a posluchačům se podává nejdříve úvod a návod k vědecké práci. S přednáškami se spojují seminární cvičení. Zvláště mnoho péče jest věnováno pokroku zvláštních studií. Kromě toho se pracuje o vydání všech publikací textů a výkladů biblických. Pro praxi kněží i bohoslovců budou vydávati profesoři tohoto ústavu časopis »Summa rerum biblicarum«, v němž budou uveřejněny výsledky a záhady, jež jsou ve spojení s biblickými vědami.

Papež katolické chorvatské mládeži. Letos o slavnosti Božského Srdce Páně konala chorvatská katolická mládež slavnostním způsobem obnovu desetiletého zasvěcení nejsv. Srdci Páně. Při tom měla dovolením chorvatské vlády tato

mládež prázdno a byly pořádány slavné služby Boži, jakož i sbírky k zakoupení příhodného praporu. Arcibiskup záhřebský, dr. Juraj Posilović, zaslal jménem této mládeže sv. Otci holdovací list, na nějž kardinál státní tajemník Merry del Val 30. června odpověděl jménem sv. Otce takto: »Nejjasnější a nejdůstojnější pane! Věz, že sv. Otci byl příjemný list, plný projevů zbožnosti, který jsi mu nedávno zaslal jménem veškeré katol. mládeže chorvatské. Právem zajisté oni jinoši, svěřivše se ochraně a vedení nejsv. Srdce Ježíše Vykupitele, doufají, že jest jim dojíti vítězství nad nepřítelem křesťanského jména: neboť čeho nelze se nadíti za vedení a ochrany Kristovy? Avšak aby v tomto přání setrvali, jest potřebí odvážného ducha a spojených sil a zvláště aby všecka katolická akce pokračovala jen za vedení a řízení autority biskupské, které dlužno vždy a bezvýminečně poslouchati. Toho pak Jeho Svatost si žádá, aby k tomu onino jinoši byli důkladně napomenuti. Zatím však jim přeje naděje na nebeskou odplatu a nejmilostivěji jim žehná; přeje pak si, aby toto požehnání bylo uděleno i Tobě i všem ostatním, kteříž s Tebou svrchu řečený list podepsali. Já při této příležitosti utvrzuji Tě ve své úctě k Tobě a veleochotně znamenám se Veledůstojnosti Tvé, nejjasnějšího a nejdůstojnějšího pána Jiřího Posiloviče, arcibiskupa záhřebského, nejoddanější kardinál Merry del Val.«

Chorální zpěv. Pius IX. nařídil vzhledem ke gregoriánskému zpěvu, aby byly přepracovány chorální knihy. Mezi jiným bylo nově vydáno »Graduale Medicaeum« z r. 1614 a 1615 a nakladatel řezenský Pustet dostal z Říma k tomu konci 30letou výsadu tiskařskou. Vedle mnohých římských schválení i Lev XIII. vícekráte se vyjádřil ve prospěch tohoto úředního vydání. Po kongresu v Arezzu od 11. do 16. září 1882 pak zvláště německý Cecilián ský spolek pracoval o tom, aby podle návodu velmi rozšířeného Haberlova »Magister choralis« byly všude zavedeny tyto chorální knihy. Avšak ctitelé starých tradičních melodií se nemohli nikterak zpřáteliti se zkrácenými melodiemi, které jsou v tomto vydání. Když P. Kienle přeložil do němčiny r. 1881 Poithierovu knihu v gregoriánských melodiích, vrhli se mnozí i v Německu na studium tradicionálního chorálu a zvláště velmi v té věci vynikla »Palaeographie musicale« solesmeských benediktinů r. 1889. Pius X. vydal výnos o znovuzavedení tradicionálního zpěvu chorálního, který byl dosud málo znám v Německu a u nás. Vatikánské vydání chorálních knih, nařízené Piem X., bylo již uveřejněno vzhledem ke graduale a jiným menším částem. Jubilejní památka Řehoře Velikého r. 1904 v Římě a štrassburský chorální kongres r. 1905 byly velkými veřejnými projevy ve prospěch tradicionálního chorálního zpěvu, který jest nyní studován a cvičen v německých zemích i u nás. Nejvíce zásluhy o starodávný chorál si získali benediktini v Emausích a Beuroně, kteří svým krásným přednesem chorálu každého nadchnou pro tento starý církevní liturgický zpěv. Za vedení opata P. Albana Schachleitera v Emausích v Praze konán byl o prázdninách sjezd stoupenců tohoto chorálního zpěvu, při čemž bylo nejvíce dbáno zvláště na praktický výcvik ředitelů kůru a všech příznivců tohoto chorálu.

Ustanovení velikonoc. Již několik desetiletí se pracuje k tomu, aby velký rozdíl pěti týdnů od 22. března do 25. dubna, do něhož připadají velikonoční svátky, byl zkrácen na jeden týden anebo aby byl vůbec odstraněn pevným ustanovením velikonoc určitého dne. Toto pevné ustanovení velikonočních svátků bylo by veliké důležitosti. Velká pohyblivost velikonoc značně překáží správnímu a hospodářskému životu. Také ve školách, aspoň v oněch, kde se končí vyučování o velikonocích, jako v Německu a také na universitách vůbec je konec běhu v této době, nastávají různé obtiže. Mnozí pak mají za to, že by pevné ustanovení velikonoc mělo důležitý význam i pro církevní život. Vůdcem hnutí ustálení velikonoc je dřívější ředitel berlínské hvězdárny, profesor Foerster, který od r. 1895 se stará o rozšíření této své myšlenky v křesťanských zemích. Nejdříve snažil se dorozuměti se svatou Stolicí, poněvadž věděl, že sv. Stolice má zásadní právo se o této věci vysloviti. Kardinál Rampolla mu tehdy odpověděl, že sv. Stolice nebude nic proti tomu namítati, jakmile nastane shoda v této žádoucí věci u všech směrodatných činitelů. Sv. Stolice se ujme iniciativy, předpokládajíc, že řecko-východní církev přijme řehořský kalendář. I všecky ostatní země a náboženské společnosti přistoupily na návrh profesora Foerstera; pouze Rusko se tomu popřelo a tak bylo zamezeno, aby počátek 20. století byl oslaven opravou kalendáře. Zatím veliký počet hospodářských družstev v různých státech pokračoval v šíření této myšlenky. Vzhledem k ustanovení dne dosud jich nejvíce se kloní k německému návrhu, aby velikonoce vždy připadly na první neděli po 4. dubnu.

Papežská encyklika a hollandský parlament. Ve schůzi dne 24. června tázal se v druhé komoře vlády van Doorn, zda protestovala proti borromejské encyklice nebo zamýšlí aspoň protestovati. Ministr zahraničních záležitostí odpověděl, že se tu jedná o čistě vnitřní věci církevní. Různí protestantští poslanci přistoupili na vládní názor. Ve jménu katolíků prohlásil poslanec Noles, upozorňuje na papežovu odpověď Německu, že jeho strana nebude spolupůsobiti v této debatě.

Sv. Stolice rozhodčím mezi dvěma republikami jihoamerickými. Známy jsou spory k vůli hranicím mezi jihoamerickými republikami. Za posledních let bylo více takových nesvárů. Ale místo aby se tyto neshody vyrovnaly zbraněmi, raději si republiky vybraly soudce, který by rozhodl mezi nimi zcela nestranně dle práva a spravedlnosti; v takových případech zvolily sv. Stolici která tam vyslala svého diplomatického zástupce. Peru a Kolumbie rozhodly se r. 1905, že všecky spory, které by mezi nimi vznikly, předloží sv. Stolici, aby je rozřešila. Těchto dní opět apoštolský nuncius v Brasilii, msgr. Alessandro Bavona, titulární arcibiskup farsalský, rozhodoval v pohraničním sporu mezi Brasilií a Peru. Jednání trvalo od r. 1906, když byl ještě msgr. Giulin Conti (nyní v Portugalsku) nunciem v Petropolisu. Tento již dříve rozřešil pohraniční spor mezi Brasilií a Bolivií. Takové úspěchy jsou ke cti sv. Stolice a povyšují stolec Petrův na mezinárodního soudce.

Posvěcení zvonů věže sv. Marka v Benátkách. Sv. Otec Pius X. napsal loni hraběti Grimaniovi, starostovi benátskému, že sám ponese výlohy, které jsou potřebny k ulití nových zvonů a postavení anděla na věži sv. Marka. Zvony byly ulity 24. dubna 1908. Těchto dní na památku výročního dne, když mantovský biskup Giuseppe Sarto byl zvolen benátským patriarchou, bylo provedeno posvěcení nových zvonů. Když r. 1902 se zbořilo kampanile, zůstal starý největší zvon, zvaný Campanone, nepoškozen. Tento zvon byl postaven na zvláštním podstavci v nádvoří paláce dóžecího a byl naň dán latinský nápis: Zvon nejstarší starobylé tvrze z ohromných trosek 1. července 1902 podivuhodně neporušený se čtyřmi ostatními v květnu r. 1909 k souzvuku byl uložen. — Druhý zvon podle velikosti nese nápis: Když se zbořila veliká věž, když zůstal největší zvon podivuhodně neporušen, čtyři ostatní z dřívějších zbytků nákladem papeže Pia X., dříve patriarchy benátského, k souzvuku slity za vlády italského krále Viktora Emanuela III., za patriarchy kardinála Aristida Cavallariho, za starostování patricia Filipa Grimania. Posvěcení zvonů vykonal benátský patriarcha kardinál Cavallari za přítomnosti světských úřadů. Bylo ustanoveno co nejdříve postaviti zvony na nově vystavěné věži. Fr. H. Žundálek.

Naše kalendáře: „Sv. Vojtěch“ ve velkém i malém vydání a „Štítný“ ve velkém vydání na rok 1911 jsou na skladě a prodávají se: „Sv. Vojtěch“ 1 výtisk 1 K, malé vydání za 60 hal. Tucet velkého vydání „Sv. Vojtěcha“ stojí 8 K, malého vydání 4 K 80 hal. Při hotovém placení dává se třináctý výtisk nádavkem. Kalendář „Štítný“ stojí 1 K a tucet 8 K. Při hotovém placení dává se taktéž třináctý výtisk nádavkem. — Objednávky vyřizuje: Administrace družstva Vlast v Praze-II. Žitná ulice číslo 26 nové.

Upozornění V papírnickém závodě máme hojných zásob matričních archů a různé jiné zboží, hlavně obrázky sv. Obchod jest uvnitř domu proti domovníkovi a není-li tam slečna prodávající, jest v druhé obchodní místnosti v I. poschodí proti staré sazárně. Prosíme své přátele, aby na to své známé upozornili. —

Sv. Otec Pius X. — Nejnovější nařízení sv. Otce Pia X. proti modernistům. Sv. Otec vydal 1. září t. r. list, tak zv. Motu proprio (to jest nařízení vyšlé z vlastního popudu papežova a proti tomu není žádná námitka připustna), v němž znova na paměť uvádí biskupům svého času vydaná nařízení proti modernistickým kněžím, a tato ještě zostřuje. Pius X. byl prozřetelností Boží v pravdě určen, aby rozpoznal a potřel nejnebezpečnější učení, jež hrozilo samotný kořen víry podlomiti, a to tím spíše, poněvadž mnozí kněží to byli a jsou, kteří tímto učením všechna dogmata majícím za pouhé zevnější formy bez vnitřní pravdy načichli. Toto učení se pomalu a tajně vpližovalo i do seminářů mezi alumny pod klamnou záminkou mladé kandidáty kněžství vzdělávati. Ale jasně prohlédající a ohnivý duch Pia X. odhodlal se ihned toto nové nebezpečí pro církev rázem potříti. Nyní se neshovívá a nečeká s kněžími modernismem načichlými, nýbrž hned se museji odstraniti. — Přísné stanovisko, které jsme v družstvu Vlast proti modernistům hned z počátku zaujali a v němž

jsme byli téměř osamoceni, ba pro něž jsme hmotně i na cti velice trpěli, jest podepřeno nyní hlavou církve. To je pro nás velikým zadostiučiněním.

Povyk proti encyklice boromejské způsobil odpadlý dominikán Müller, který v Římě obstarává dopisovatelství liberalních a německých listů „Frankf. Zeitung“, „Kölnische Zeitung“ a pod. Do nich zaslal svůj sfalšovaný překlad a na ten šli protestantští pastoři. Jest to velesmutné faktum, že odpadlík horší než haeretik sám.

Biblický ústav přestěhuje se do vlastní budovy poblíže kostela 12 apoštolů. Též několik změn ve sboru profesorském bude, ježto bude počet profesorů rozmnožen.

Papežská konsistoř má být konána dne 22. listopadu. Mezi církevními hodnostáři, kteří mají dostat purpur, se jmenují: Mendes Betto, patriarcha lisabonský, Granito di Belmonte, nuncius vídeňský, papežský majordom Fillipo di Gustini, kongregační sektetář Lugani Della Chiesa, arcibiskup boloňský, František Bourne, arcibiskup westminsterský, Léon Amette, arcibiskup pařížský. Tato jména považují se za jistá. Dále mluví se o dvou amerických a dvou španělských kardinálech. Nunciem ve Vídni má se stát dosavadní nuncius bruselský Tacci, papežským majordomem de Gröy, který byl činným také při nunciatuře ve Vídni a s kard. Vanutellim byl nyní v Kanadě.

Církev nepřeje kultuře. Italský kardinal Maffi, známý hvězdář, píše: „Zatím co v Římě církev a papež jest hanoben, uchvacoval na kongresu astronomickém ve Vratislavi P. Hagen, také jeden z Vatikánu, jediný to zástupce Italie „svoje posluchače svými objevy.“

Zřízení řecko-katolického generálního vikáriatu v Bosně. Bos. kor. ze Sarajeva se oznamuje, že námahám dra Stadlera se podařilo, bosenského metropolitu Szeptyckého pohnouti ku svolení z Říma vyžadovanému ku zřízení rusínského gen. vikariátu. Generálním vikářem má býti jmenován dr. Zuk, rektor řecko-katol. semináře ve Lvově. Bosenská vláda prý mu určila 7000 K služného a příspěvek na byt. S ním má býti do Bosny vysláno 5 mladých kněží k vedení duchovní správy. Opatření toto arcibiskupa Stadlera třeba chváliti, protože tím zamezí se přestupování rusínských katolíků k chismatikům.

Stolice pro katolickou misijní vědu, první toho druhu na německých universitách, byla zřízena v Münsteru. Obsazena byla prof. drem Jos. Schmidlinem. Protestanté podobnou stolici mají v Halle a chystají také v Berlíně.

Princ Ludvík bavorský o katolické církvi. Při svěcení základního kamene kostela sv. Anny v Marienort- Altöttingu pravil následník bavorského trůnu princ Ludvík: „Já děkuji Pánu Bohu, že jsem se narodil z katolických rodičů. Já vždycky jsem hájil naše katolické náboženství, poněvadž jsem přesvědčen, že pouze toto jest jediné pravým náboženstvím.“— Dále pravil princ: „Katolické náboženství dovoluje každému katolíkovi, aby vůči jinověrci byl tolerantním. Není pravda, že bychom my katolíci neváželi si přesvědčení jinověrců. Totéž žádáme však též my, by naše přesvědčení bylo váženo. My dobře víme, že ne Matka Páně, nýbrž Bůh sám v nebesích vyplňuje anebo zamítá naše prosby, poněvadž sám nejlépe ví, zda je nám splnění přání ku prospěchu nebo ku škodě. Přes to spěcháme k blahoslavené Panně Marii a s důvěrou vzýváme její moc u Boha. I já mám starosti a strasti; položil jsem je na oltář sv. církve. My jsme svědky, co během století docíleno bylo přímluvou nejvyšší Panny.“ — Bavoři mohou být skutečně na svého statečného následníka trůnu hrdými.

Bavorská vláda a socialisté. Bavorská vláda zakázala k stížnosti sv. p. Frankensteina, že ani ve škole, ani na ulici, ani jinde, nesmí se mládeži rozdávati sociál. demokratické listy. U nás v katolickém Rakousku rozdávají rudé škváry mládeži sami učitelové.

Polní maršálek Plaennis přešel ke katolictví. Polní maršálek Heřman šl. Plaennis přestoupil ve Vídni s manželkou do katolické církve. Slavnostního úkonu súčastnil se kníže Windischgraetz s rodinou. Polní maršálek Plaennis byl svého času císařovým pobočníkem. Vypravuje se, že k tomuto kroku zaslali pozdrav vladař i následník trůnu.

Řídké kněžské jubileum. Koncem července konal ve sv. Janu ve Štýrsku farář ve výslužbě Mořic Schadek své 70leté kněžské jubileum. Jest mu 94 let. Procestoval tři díly světa a byl r. 1845 v Římě svědkem světového setkání cara Mikuláše s papežem Řehořem XVI. Jubilár, který ještě dnes jest spisovatelsky činným, dostal tehdy od papeže vyznamenání. K svému jubileu obdržel z Ameriky, Persie a Egypta telegrafická blahopřání. Také místodržitel Clary zaslal gratulaci.

Mimořádným profesorem apologetiky a fundamentálky na universitě v Innomosti jmenován byl Dr. Bohumil Spáčil, kněz řádu jesuitského, diecesán brněnský. Studoval jako alumnus diecese brněnské v Germaniku v Římě. Vrátiv se z Říma, stal se prefektem v chlapeckém semináři v Brně. Vstoupil pak do noviciátu k jesuitům na Velehradě a stal se členem Tovaryšstva Ježíšova.

Katoličtí švýcarští studenti. Koncem srpna konalo družstvo všech katolických studentů švýcarských valnou hromadu v Oltenu, která trvala tři dni za přítomnosti 200 činných a 100 čestných členů. Před sjezdem konána byla zádušní mše sv. za zemřelé členy v kostele sv. Marka. Předseda Walten radostně prohlásil, že družstvo se utěšeně rozvíjí. Ve škol. roce 1909—10 vzrostlo družstvo o dva odbory a v brzce dostane dva nové odbory. Činných členů jest 697, čestných, kteří dříve byli také činnými, jest 1847. Členem se může státi, kdo dovršil gymnasijní studia nebo nižší běh techniky. Kandidátů pro tento rok se přihlásilo 216, což se dosud nestalo. Tak družstvo bude míti letos na 800 členů. Spolkový orgán „Monatrosen" vychází ve 3000 výtiscích. Stav pokladny jest dobrý, tak že se mohlo věnovati postiženým povodní v Altdorfu 1000 franků. Na schůzích se doporučovalo, aby se členové co nejvíce zaujímali o pěstování vědy a aby se postavili proti nucenému pití (Trinkzwang), které je mezi studenty zavedeno. Nový odbor se skládá ze dvou bohoslovců, právníka a dvou mediků, z nichž 4 jsou Němci a 1 Francouz. Byl zaslán sv. Otci telegram; sv. Otec zaň srdečně poděkoval.

Katolíci v Černé Hoře. K vůli různým míněním černohorské vlády a Vatikánu nepomýšlí se až dosud na obsazení arcibiskupského stolce v Bar-Antivari, s nímž je také spojena hodnost katol. primasa pro Srbsko. Nebožtík Milinović, dobrý přítel Čechů, byl vzorným arcibiskupem a je těžko na jeho místo vhodného nástupce najíti. Jako kandidáti jsou jmenováni: dosavadní správce barského arcibiskupství P. Metoděj Radič, Františkán z ostrova Brač, který je na Černé Hoře už 24 let a poctivě a věrně svůj úřad zastává, dále P. N. Vučkovič, farář ve Skaljari, P. Andrija Murat. Z Dubrovníka bratr srbského malíře Marko Murata, a P. Marko Aštič Crnogorac, který je nyní v Baru. Aštič platí za velkého vlastence, je dobrý řečník a má největší vyhlídky. Katolici na Černé Hoře jsou rádi viděni, jak samo kněžstvo dosvědčuje. Jest jich tam 7 až 8tisíc. Nejčetněji jsou usídleni v Zatrebacu, těsně na turecké hranici, kdež je jich 1390 duší.

P. Alexander Baumgartner, T. J. † — Dne 5. září t. r. zemřel v Luxemburku německý spisovatel jesuita Baumgartner ve stáří 69 let. Byl rodákem švýcarským, synem znamenitého státníka a vůdce katolíků švýcarských. Do Tovaryšstva Ježíšova vstoupil r. 1860. Spisovatelskou činnost zahájil jako čtyřia dvacetiletý, uveřejniv spisek o Petrovi Canisiovi. Od r. 1873 byl stálým přispívavatelem „Stimmen aus Maria-Laach" a později listu „Katholische Missionen", Literární činnost jeho jest rozmanitá. Napsal cestopisná díla o Skotsku, Švédsku a Norsku. Nedokončené dějiny otcovy o kantonu svatohavelském rozmnožil o čtvrtý svazek, vydal obranné spisky a charakteristiku Martina Luthera. Význam Baumgartnerův tkví však v literární kritice a literárních dějinách. Zabýval se Lessingem, Longfellowem a Goethem, o němž napsal třísvazkové dílo. Ve „Stimmen aus Maria Laach" ukládal pojednání o nejvýznačnějších zjevech cizích literatur, což jej vedlo k zpracování díla „Geschichte der Weltliteratur". Dosud vyšlo 5 svazků a měly asi 3 ještě následovati. Baumgartner uplatnil se též jako básník (sonetty).

Prelát Dr. F. X. Haberl † Byl to jeden z nejvýraznějších předbojovníků církevně hudebního hnutí od smrti Frant. Witta. Zemřel 5 září t. r. Letos na jaře slavil sedmdesátileté narozeniny Po vysvěcení na kněze r. 1862 byl v Pasově domským kapelníkem, od r. 1867—1870 varhaníkem Animy v Římě a od r. 1871—1882 domským kapelníkem v Řezně, kdež založil r. 1874 církevní hudební školu, která si získala věhlas světový. Založil též spolek Palestrina, redigoval časopis „Musica Sacra", obstaral 20 svazků vydání děl Palestrinových a též souborné vydání Orlanda Lassa. Z péra jeho vyšla velká řada bystrých článků o speciálních nebo sporných otázkách hudebních. Čtrnáct roků byl hlavním redaktorem nového vydání officielních chorálových knih, t. zv. „Medicäa". Jaký nesmrtelný pomník postavil si v řezenské hudební škole, přesvědčili se účastníci pražského liturgického kursu, kteří byli výkony školy celí nadšeni.

Misionář P. Josef ze Stolbergů †. „Čech" píše: Čtenáři „Čecha" budou se pamatovati na jeho jméno z „Útrap misionářových", uverejněných před rokem v „Čechu". P. Josef navštívil v zimě loňského roku spřízněnou hraběcí rodinu

Sylva-Taroucovou v Průhonicích; jakoby před námi stála urostlá, silná jeho postava a mile kynula nám černým plnovousem vroubená tvář. Jak se těšil na návrat k svým milovaným křesťanským Číňanům, jejž nastoupil z jara. A tu nás koncem července došla náhlá zvěst o jeho úmrtí a dovídáme se z lístků, zasílaných v upomínku z Kiu-Kiang, že P. Josef zemřel cholerou po 24hodinné nemoci a těžkém utrpení, zaopatřen svatými svátostmi, dne 26. července t. r. — Narozen v Mankato 11. prosince 1877, vysvěcen byl na kněze jako „Lazarista" v Kiěn-Tschang-Fou v Číně dne 18. září 1905. Šlechetný, zbožný a obětavý kněz jenž celou duší své Číňany miloval a život svůj za ně dal! Po ohromných svízelích a útrapách, jež přestál, v 33. roce, v mužné síle, sklátila ho do hrobu zákeřná nemoc za jeden den.

„Volná Myšlenka" a Hus. Husa zmocnila se nyní „Volná Myšlenka", která převzala agitaci pro oslavu Husovu roku 1915. Tím dán je oslavě Husově, r. 1915 ráz protináboženský vůbec a protikatolický zvláště. Z naší strany jest, abychom se energicky připravovali k obraně.

Příspěvky na obeslání kongresu Volné Myšlenky bruselského českou sekcí zaslaly tyto učitelské jednoty: „Komenský", Český Brod K 5·—, „Budeč". Jičíněves, p. Železnice 5·—, „Budeč", Votice 8·50, „Budeč", Rakovn k 10·—, „Budeč", Hořice 2·40, „Jednota", Rovensko 2·50, „Komenský", Kladno 5·— „Komenský", Tábor 10.—, „Komenský", Pacov 5·—, „Budeč", Nový Bydžov 10·—, „Komenský", Vysoké Mýto 10·—, „Budeč", Vlašim 5·—, „Lindner", Líbáň 10·— Zdaž tyto smutné zjevy nejsou pobídkou všem šlechetným, věrou osvíceným učitelům, aby se stali členy Jednoty č. katol. učitelstva?!

Co si vykládali volnomyšlenkáři v Bruselu. Mnoho těch pánů na světovém kongresu Volné Myšlenky mluvilo a nejvíce o „volnosti" a „svobodě". Samo se však rozumí, že „volnost" byla reklamována pouze pro volnomyšlenkáře, kdežto miliony jinak smýšlejících byly z ní úplně vyloučeny. Budiž podotknuto, že se tu hlásal vyhlazovací boj, jak věřícím katolíkům, tak věřícím protestantům. Protestantský „Čas" ovšem toto faktum svým čtenářům zamlčel a bez uzardění protestantům Volnou Myšlenku doporučoval. Jakým tonem se vedly řeči volnomyšlenkářských mudrců, poznáme z několika ukázek. Předseda volnomyšlenkářů francouzských Beauquier prohlásil, že Volná Myšlenka žádá vyučovací monopol pro stát, aby náboženská myšlenka byla všude udušena. „Otázka Volné Myšlenky", pravil, „je totožna s otázkou vyučování, je v otázce vyučování obsažena. Neúnavně a bez oddechu musíme vyučování církve potírati. Vyučovací monopol musíme žádati pro stát. Jinak není záchrany. Naším nepřítelem je víra v nadpřirozeno." Domela Nieuwenhuis, delegát volnomyšlenkářů nizozemských pravil: „Dvě překážky stojí člověku v cestě, aby štěstí dosáhl: náboženství a militarismus, které jsou strašidly společnosti. Chceme morálku bez Boha a bez hrozících trestů." Španělský volnomyšlenkář Losano sliboval: „Vztýčíme republikánský prapor na královský palác a vlajku volného myšlení na katolickou kathedrálu v Madridě." Německý volnomyšlenkář socialní demokrat poslanec Hoffmann naříkal: „Mluviti o svobodě svědomí v Prusku znamená tolik, jako tvrditi, že Volná Myšlenka vládne ve Vatikáně. V Prusku jsou všecky učebné předměty, vyjímajíc arithmetiku, prosyceny náboženstvím. Měšťáctvo je překážkou pokroku a jeho protesty proti zavraždění(!) Ferrerovu byly komedií. Katolicismus a protestantismus mají pro národ tytéž následky. Nutno bojovati proti oběma a ve státních školách dovoliti jen vědecké vyučování. Budou-li škola a proletariát držeti spolu, zvítězíme." Jménem volnomyšlenkářů z Kuby prohlásil Tarrida del Marmol: „Křesťanství je nepřítel. Katolík, který se stal volnomyšlenkářem, je atheista: protestant zůstává bigottním i jako volnomyšlenkář. Tak se to má aspoň na Kubě." Ibius z Belgie horlil: „Jsem socialní demokrat a volnomyšlenkář. Formule „náboženství věcí soukromou" měla by konečně navždy z naší strany zmizeti. Ti, kdož tak mluví, nevedou život v soublasu s theoriemi volnomyšlenkářů." Slečna Altmannova přečetla dopis darwinisty profesora Haeckla: „Jednou z největších překážek pro emancipaci duchů v Německu je císař — nebojím se ani vězení." A jistá americanka zakončila řeč: „Ani mistry, ani kněze, ani Boha!" Co chcete více? Není tato mluva dosti jasná, aby nám ozřejmila naše povinnosti, a to jak v životě soukromém, tak veřejném? Katolici musejí míti vliv na stát a jeho zřízení, nechtějí-li býti udoláni. Čím větší vliv budeme míti ve správě státní, tím lehčí boj budeme míti s atheistickou Volnou Myšlenkou. Katolický voliči do říšské rady i do sněmů zemských, chápeš a rozumíš?

Eucharistické kongresy pro příští leta. Eucharistický kongres r. 1911 konati se bude v Seville, 1912 ve Vídni, 1913 v Lyonu, roku 1914 ve Spojených Státech amerických a roku 1915, v roce Husových oslav, nemohl by snad býti u nás v Praze?

Polské katolické gymnasium pro dívky. Počátkem letošního školního roku otevřely Voršilky ve Lvově přípravku a první třídu reálného gymnasia pro dívky, které bude postupem dovršeno. Správkyní ústavu jest sestra hraběnka Lubienska. Sestry Voršilky již měly ve Lvově vzorný internát pro dívky, které se účastní vyučování na středních školách a na universitě. Mají také ženské vzdělávací ústavy v Krakově, Stanislavově a Kolomyji. — A Voršilky u nás: v Kutné Hoře mají paedagogium a v Praze lyceum.

Z našich universit. V Inšpruku na universitě uprázdněno bylo po dvor. radovi dru Löbischovi místo profesora lékařské chemie. Se zmíněným profesorem řídil laboratoř a byl jako jeho asistent činným po celých dvacet let jeho žák dr. Malfatti, který získal si ve vědeckém světě zvučné jméno. Jelikož však bylo o něm známo, že jest upřímným katolíkem — místa nedostal, nýbrž zvolena byla mladší vědecká nula — profesor Pergl ze Štýrského Hradce, pán všeněmeckého smýšlení. Tak to chodí na našich universitách rakouských.

Diecesanní sjezd nizozemských katolíků konán byl v Hertogenboschu. Jednání jeho bylo věnováno boji proti luxu. Baron van Wijnbergen mluvil o potírání luxu se stanoviska socialního, farář Mutsaerts se stanoviska náboženského. Hertogenboschské sjezdy konají se od roku 1900 a měly za následek, že vznikl velký počet spolků mládeže (se 40 novými budovami), dále spolků cti a ctnosti, že rozmnožily organisace dělníků, pracedárců a rolníků a že bylo i k organisování středních stavů přikročeno. Sjezdy tyto jsou konečně také přípravou ke všeobecnému sjezdu katolíků nizozemských, který na sebe nedá dlouho čekati.

Spolek svatého Rafaela k ochraně katolických vystěhovalců. Dne 18. června přijat byl jeho předseda komerční rada Cahensly z Limburgu svatým Otcem Piem X. v audienci, v níž přednesl hlavě křesťanstva: V posledních 10 letech vystěhovalo se 4,445.852 katolíků všech národů do Ameriky. Těm věnoval spolek sv. Rafaela plnou péči, aby se neodcizili svému náboženství. Na to vypočetl prostředky, kterými bylo pracováno pro jich blaho na cestě z domova, při příjezdu a pak při usazení v Americe. Svatý Otec na znamení své přízně ku spolku svatého Rafaela napsal vlastnoručně na svůj obraz své doporučení a požehnání v těchto slovech: „Milí synové, předsedové, důvěrníci a členové spolku svatého Rafaela, kteří se ochranou vystěhovalců všech zemí zaměstnáváte, blahopřeji vám z celého srdce, vyprošuji vám od Pána jako odměnu za vaši činnost další vydatnou sílu a uděluji vám ze srdce rád apoštolské požehnání. Dáno ve Vatikáně dne 18. června 1910. Pius X." — Kéž slova sv. Otce dodají i katolíkům národů Rakousko-Uherska vzpružení, by v péči o bratry opouštějící domov neochabovali. — Spolek sv. Rafaela utrpěl citelnou ztrátu úmrtím jednoho ze svých nejvíce zasloužilých členů p. Theodora Meynberga, důvěrníka a pracovníka svého v Hamburku, jenž skonal raněn mrtvicí 2. července u věku 73 roků pracovav pro vystěhovalce 38 let. V den své smrti odpoledne poskytoval ještě radu na cestu jednomu knězi kapucínu, který cestoval z Berlína do Skandinavie a chystal se jej vyprovoditi na loď, když klesl k zemi a vypustil duši. Umřel v náruči svého hosta kněze. Kněz, jemuž pan Meynberg jako člen spolku sv. Rafaela usnadňoval pozemskou cestu, stal se mu oporou na poslední a významné cestě do věčnosti.

Hospodářský rozmach katolického spolku českého rolnictva pro Moravu, Slezsko a Dolní Rakousy uznáván je všemi nestrannými pozorovateli. Obchodní oddělení sekretariátu spolku pracuje ve prospěch svého členstva co nejintensivněji. Obchodní činnost účtárny zalézá za prsty některým nenasytným židům, kteří i hrubými dopisy člen tvo spolku obtěžují. Členstvo organisované ve spolku katolického rolnictva nedá se více vyssávati. Členům katol. spolku českého rolnictva pro Moravu, Slezsko a Dolní Rakousy obstará účtárna sekretariátu v Brně, Biskupská ulice I. veškeré nákupy zboží všeho druhu. Žádejte ceníky: pláten, látky na šaty, mazadla na vozy, benzinové motory, veškeré hospodářské stroje secí, mlátící, žací, pluhy, plečky atd., hnojiva, kukuřici ve velkém, krmiv pro hovězí i vepřový dobytek atd. Zboží dodávané jest nejlepší jakosti a za cen nejlevnějších, které předčí každou konkurenci. Doufáme, že veškeré katolické rolnictvo přistoupí za členy spolku. Veškeré potřeby ob-

jednejte jen prostřednictvím sekretariátu. Podporujte snahy spolku, jest to povinností ve vlastním zájmu rolnictva.

Výbor Jednoty českého katolického učitelstva a přátel křesťanské výchovy konal 18. září t. r. v domě družstva Vlast třeti schůzi za předsednictví řídícího učitele Josefa Kafky a za hojného počtu výborů. — Jako host přítomen byl Bedřich Kaiser, učitel ze Zdětína. — Schůze byla zahájena a skončena modlitbou. — Jednatel, katecheta Antonín Suchoradský, četl protokol předešlých dvou schůzí; protokol byl probrán a schválen. — Bratřím Moravanům povodní postiženým věnuje Jednota 10 K podpory. Předáci tamní Jednoty katolického učitelstva se požádají, aby doporučili svému členstvu náš kalendář „Štítný". Kalendář „Štítný" zašle se i s obsahem hlavním moravským i českým katolickým časopisům. Akci tu provede II. místopředseda Jednoty redaktor Tom. Jos. Jiroušek a k „Štítnému" přiloží rovněž i s obsahem kalendář „Sv. Vojtěch", čímž se při společné zásilce ušetří při každém kalendáři na portu 5 haléřů. Mimo to se rozešle „Štítný" na ukázku řádně platícím členům Jednoty jako příloha »Vychovatele". Vydání, které tím družstvu Vlast vzejde, Jednota zapraví. Kalendář „Štítný" mají členové za polovici, t. j. za 50 h, poštou za 70 haléřů. Četní výboři si ihned sami „Štítného" zakoupili, řídící učitel Karel Ludvík docela 4 exempláře. — Knížecí arcibiskupský notář Tomáš Škrdle předložil Jednotě účty (příjmy a vydání) za loňský IV. ročník „Štítného" a pravil, že družstvo vychází co nejbenevolentněji vstříc; ono nejen že tiskne Jednotě „Štítného" bez užitku, ale dává mu ještě 100 K ročně za své inseráty v něm uveřejněné a za společné práce, které má „Štítný" a „Sv. Vojtěch", platí samo honorář. Rovněž i Tisková Liga pomáhá „Štítnému" tím, že mu dává ročně 100 K za svůj inserát v něm uveřejněný a Spolek na zakládání katolických knihoven platí za svůj inserát ročně 30 K. Výbor účty schválil a vzal tuto zprávu s povděkem na vědomí. — Jednáno bylo o účastenství 602 českých učitelů ve Volné Myšlence. Jeden výbor potvrdil, že katolická strana skutečně seznam Volných Myslitelů v majetku má a že v tom seznamu 602 učitelé jsou zaznamenáni. Bude li třeba, jejich jména se uveřejní. Na to bylo čteno z „Čecha" a z „Našince", jak Volní Myslitelé v Bruselu proti Bohu, církvi a náboženství řádili, i přijal výbor tuto resoluci: „Čteny byly z „Našince" a „Čecha" názory Volných Myslitelů, shromážděných v Bruselu. Byl tam hlásán vyhlazovací boj proti Bohu, církvi a veškerému náboženství. A v táboře těchto fanatiků jsou v Čechách 602 učitelé. Jednota protestuje proti těmto učitelům a prohlašuje je za škůdce školy, která má přece dle zákona vyučovati nábožensky mravně. Prohlašuje za ničitele mládeže, kterou vyučují, za škůdce národa a křesťanské osvěty. Jednota vyzývá rodiče dítek, které jsou těmto učitelům svěřeny, vyzývá celou křesťanskou společnost v Čechách, aby se proti těmto ničitelům křesťanské kultury v českém národě spojili." Resoluce byla výborem jednohlasně přijata. — Jednota upozorňuje, že přispívající člen platí ročně 1 K, chudší 20 h. Jednota prosí, aby spolky a jiné korporace hromadně za členy se přihlásily a aby tím proti Volným Myslitelům v učitelstvu demonstrovaly. Dvacet haléřů nikoho nepoškodí, ale Jednotu morálně posílní. — Přátelé křesťanské výchovy ve výboru dali návrh, aby se v Praze uspořádala manifestační schůze lidu proti Volným Myslitelům v učitelstvu. Celá akce svěřena byla členům výboru: redaktorovi Tomáši Jos. Jiroušovi a katechetovi Václavu Kunzovi. Spolu bylo usneseno, že na této schůzi nemá mluviti ani kněz ani učitel. — Kolekta (sbírka) ve prospěch paedagogia v Bubenči vynesla 3 K. — Jménem výboru blahopř. jednatel redaktorovi Tomáši Škrdlovi k svátku, kterýž týž 18. září světil. Všickni přítomní povstali a ruce jeho srdečně tiskli. — Když se ve 12 hodin pomodlili přítomni modlitbu „Anděl Páně", konal předsedající řídící učitel Josef Kafka přednášku o slavnostech Velehradských. Byl vyslán Jednotou naší na Velehrad k valné hromadě tamní Jednoty katolického učitelstva, ale súčastnil se všech tamních slavností a o všech nadšeným způsobem referoval. — Jednota vykonala v této schůzi zdatný kus práce — nebo tuto jest z jejího jednání jen něco uveřejněno — i budiž za to hojně morálně i hmotně podporována.

K jubilejnímu fondu pro zřízence družstva Vlast darovali: 9 K: Fr. Štědrý, farář ve Slavětíně; 4 K: Jan Nep. Hornov, jub. vrchní pokladník kr. hl. města Prahy; 2 K: P. Fr. Hoppe, kommandeur v Praze; 1·50: Mat. Dušek, arcikněz v Charvatcích, a po 1 K: Jan Doležal, strážník trati v Uhersku; Jan Voborský, c. k. místodržit. officiant v Dejvicích, a Ant. Keppert, k. a. notář v Tuchlovicích. — Činí úhrnem 2356 K 12 h. — Prosíme všecky členy družstva Vlast,

aby při zásilce předplatného fondu tohoto byli pamětlivi. Je to čest našeho družstva.

Ze spolku na zakl. katol. knihoven. — Složili: 100 K: Jednota č. katol. učitelstva; 4 K Nejmenovaný; 2 K: A. Keppert, k. a. notář v Tuchlovicích a pro r. 1911. — 2 K: V. Sýmon, katecheta v Lounech. — V Karlíně bydlela u Milosrdných sester po 16 let sirotek a mrzák, dívka Vlastimila Zahradníková, příslušná do Pardubic. Obec na ni platila původně 12 K měsíčně, později však žádala, aby se Vlastimila Zahradníková vrátila do své obce. K prosbě zmrzačelé dívky ujaly se jí Milosrdné sestry, u sebe ji ponechaly, zdarma ji živily a pečlivě ji obsluhovaly. K sv. zpovědi byla jeptiškami donesena do hovorny a po sv. zpovědi odnesly ji Milosrdné Sestry do svého choru, kdež pak s nimi přijala Tělo Páně. Jejím zpovědníkem byl redaktor t. l., i odkázala, jsouc horlivou čtenářkou knih, polovici svého jmění — 20 K — Spolku na zakl. katol. knihoven, jež před smrtí velebné matce pro redaktora t. l. odevzdala. Věru, vdovin groš, nám milý a vzácný!

Z Tiskové ligy. — Z členů zapravily vikariáty: Příbramský 22 (107), Česko-Brodský 22 (103), Nymburský 21 (107), Jistebnický 9·50 (94) a Vrchlabský 4·30 (100) — Dary složili: Jiří V. Dlouhý, ředitel měšť. školy v Dobrušce v. v. (1); farní úřad ve Vyzovicích na Mor. (2·06); P. Fr. Hoppe, kommandeur a far. u sv. Františka v Praze (3·80); Fr. Hromadník, far. v Novém Rychnově (10) a „Vlašimský kniž. arcib. vik. úřad na Hrádku (14) — „Obrana víry" dokončila právě č. 3. a 4. roč. VII. Mají tam práce: Fil. Jan Konečný: Ukázka volnomyšlenkářské proticírkevní štvanice. — Kanovník Dr. K. Lev Řehák: Vánoce v Praze r. 1619 a 1620 a Jan Fähnrich: Kdo jest Ježíš Kristus. Cena 80 h. „Obrana víry" stojí ročně 1 K a přinesla již řadu pozoruhodných prací — Také „Husitství ve světle pravdy" dokončilo VII. ročník zajímavou prací: Kanonisační bulla sv. Jana Nep. od Václ. Olivy. Cena 60 h. Také „Husitství ve světle pravdy" stojí ročně pouze 1 K — oba časopisy vydává Tisková liga v Praze čp. 570—II. Nové ročníky jejich doporučujeme co nejvroucněji.

Výbor Tiskové Ligy konal dne 10. října t. r. čtvrtou schůzi za předsednictví kníže cího arcibiskupského notáře Tomáše Škrdle. — Jednatel četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. — Liga prosí všecky duchovní, jichž přičiněním jisté osoby, zvláště přibuzní, vystudovali nebo nějaké místo, zvláště učitelské, obdrželi, aby je vybídli, by vstoupili do katolických organisací a spolků, nestyděli se za katolické přesvědčení, a aspoň tím způsobem dali na jevo, že jsou vděčni za to, co katolická přímluva pro ně učinila. — Vzhledem k velké agitaci, kterou koná pokrokářské učitelstvo se svými kalendáři „Havlíček" a „Palacký", doporučuje Liga, aby rozšiřovány byly naše katolické kalendáře a upozorňuje na kalendář katolického učitelstva „Štítný" a Vlasti „Sv. Vojtěch". Šíření usnadní výhody, které obě nakladatelství jich poskytují. — Liga projevuje radost nad tím, že šlechta v Čechách počíná věnovati pozornost tomu, zda její úřednictvo navštěvuje bohoslužby, šetří nedělní klid a že nařizuje správám svých dvorů předpláceti katolický tisk. — Řadu protikatolických brožur v německém jazyku vydává nakladatelství „Moldavia" v Budějovicích. — Liga předá je některému kněži německé národnosti, aby napsal proti nim obranu. — Socialně-demokratické tiskové družstvo v Praze vydalo pamflet „Zbožní taškáři" od J. Červeného, který přináší v novém rouše staré lži o klerikalismu, jesuitech, papežích a světcích. Brožura byla konfiskována, ale pomocí interpellace vydána. — Jednatel Vlastimil Hálek podal zprávu o životopisu v německém jazyku slavného francouzského jesuity P. Ludvíka Milleriota, jenž vydán nakladatelstvím A. Opitze ve Warnsdorfě. Život jest apologií řádu Tovaryšstva Ježíšova. — Liga bere ne vědomí, že již i liberální tisk se pozastavuje nad nemravnou literaturou v Praze a ve městech. Tak na příklad „Venkov" v čísle 24. poukazuje „na tisk s paliterární a pauměleckou špinou, kterou lze v každé trafice viděti, zdaleka křičící nestoudností a s hrubou sprostotou a ohromuje svou nestydatostí i drzostí." — Nedělní „Čech" ze dne 9. října t. r. přináší zprávu o Tiskové Lize a o její blahodárné činnosti v Kolíně nad Rýnem a na konci k tomu podotýká: „U nás v Čechách a na Moravě vychází spousta listů socínských, volnomyšlenkářských a anarchistických. Až dosud hlavně „Čech" staral se o vyvracování nejhorších lží. Bylo by záhodno, aby hlavně kněží o vyvracování lží těch péči měli, pro něž list náš ochotně své sloupce propůjčuje." — Výbor Tiskové Ligy béře s politováním na vědomí, že „Čech" ničeho neví o 13tiletém působení naší Ligy, která přece i jemu hlavní

obranný materiál dodává. „Čech“ ničeho neví o tom, že má Liga v „Našich Listech“ zvlášť vyhražené místo, kdež lži soustavně vyvrací. — Tím byla schůze skončena.

K Širšímu sboru soc. odboru družstva Vlast přistoupili a složili do 1. října t. r.; 9 K: Fr. Štědrý, far. ve Slavětíně; 4 K (celkem 5) K. Jindřich, faktor tiskárny v ruské Moskvě; 3 K: Jos. Janša, farář v Lukách v Rak. Slezsku; 2·60: P. M. Schreiber, quardián řádu kap. v Chrudimi; 2 K: Fr. Janoušek, far. ve Vápně; Jan Nep. Hornov, jub. vrchní pokladník kr. hl. města Prahy; P. Fr. Hoppe, kommandeur a farář u sv. Františka v Praze, a Václ. Šymon, katecheta v Lounech; 1·80: Dr. Jos. Pošmurný, far. ve Fischern u Karl. Varů; 1·60. Ferd. Hrubý, kaplan v Řepíně; 1·20: Jak. Šmajcl, rolník v Hrbově; 1 K: Fr. V. Peřinka, c. k. berní oficiál v Kroměříži; Very Rev. Jan Vránek, bisk. rada v Omaze, Sev. Amerika; Jar. Balabán, podpřevor na Strahově; Dr. Rud. Zháněl, bisk. auditor a c. k. voj. kurát v Praze; Jan Staněk, pasíř v Praze; Ot. Jakoubek, typograf v Praze — dále: gymn. profesoři, faráři, kaplani: Em. Civka ve Slaném, Fr. Salfický v Nové Pace, Vít Kaska v Pružinách, Fr. Svoboda v Křelově, Fr. Vosol v Čisté, Fr. Janýska v Kladkách, Jos. Kořínek v Habrech, Aug. Kleveta v Podivíně, Bedř. Mašek v Dolních Počernicích, Jan Sobotka v Poličce, Mat. Krejčí v Třeboraticích, Fr. Severa v Sloupnici, Václ. Oliva v Chroustovicích, Jos Jirák v Lobkovicích, Jan Korec v Žižkově, K. Bezstarosti v Bohuticích, Fr. Leubner v Bechlíně. — Celkem čítá Širší sbor soc. odboru do konce XXVI. spr. roku, jenž skončil 30. září t. r. — 800 členů. Zjev to neobyčejný a pro nás jednak potěšující, jednak k další činnosti povzbuzující. Úplná statistika těchto členů dle stavů jest podána ve „Vychovateli“ z 1. října t. r. „Vlast“ z 15. září a „Naše Listy“ z 24. září nemohly přinésti seznam úplný. — Ve XXVII. správním roce již té výše nedocílíme, nebo něco tak velkolepého jest věc okamžiku, záchvat krátké doby, vzrušení pro ideu pro jisté příčiny a události — toho, ve XXVII. spr. roce nebude, ale hojně členů i v tomto roce získáme přece. Bůh žehnej práci této!

Obrana proti hnutí „Los von Rom“. Arcibiskupský sekretariát solnohradský zvláštním listem vybídl kněžstvo k rozhodnému boji proti hnutí Pryč od Říma. Antiklerikální kartel pořádá schůzi za schůzí, které se nemíjí cílem. Letos v prvním pololetí odpadlo 200 lidí proti 154 v předešlých celých rocích. Jest nutno tedy vládu přinutiti, aby katolíkům poskytla ochrany. Vláda má býti vyburcována protestními projevy, k nimž ordinariát rozesílá formuláře. Bude-li tato akce na rozhodujících místech ignorována, sáhne a bude muset sáhnout ordinariát ještě k ostřejším prostředkům svépomoci.

Z katolického světa. Svaz katol. kupeckých sdružení v Německu vydal právě svou ročenku svědčící o čilém ruchu jeho, a konal od 11. do 15. srpna ve Würzburku valnou hromadu. Ročenka podává výborný přehled hospodářské a socialní politiky, pokud se týká kupeckého stavu. Brán zřetel na všecky stavovské otázky kupeckých chéfů i zřízenců, jakož i na přání interesentů. Svaz měl 31. prosince 1909 v 256 sdruženích 25.835 členů. Přírůstek 6·18 procent. Členové: 7486 samostatných kupců, 12.205 zřízenců, 1701 kupců, 1293 jiných a 2700 učňů. Na valné hromadě ve Würzburku přistoupilo sdružení 21. Svaz je v úzkém styku s ostatními kupeckými a socialními korporacemi. Je zastoupen v socialním výboru katol. sjezdu (Katholikentag), ve společnosti pro socialní reformu, v hlavním výboru pro státní pensijní pojištění soukromých úředníků, ve svazu pro kupecké vyučovatelství atd. Poskytuje pravní ochrany (od 1. července 1909 až 30. června 1910 v 91 sporech). Orgánem svazu je „Merkuria“. Pečuje se o náboženskomravní i odborné vzdělání. Členové se súčastnili druhého soc. kursu pro kupce a prvního soc. kursu pro obchodní příručí. Bude založen závazný list pro kupeckou mládež; dále bude zřízena společná stálá komise kupeckých odborů na hájení společných hospodařských zájmů. Pracováno o reorganisaci svazu, jehož vedení bude nyní placenou funkcí. — Na katolickém sjezdu ve Würzburku viděli jsme shromáždění svazu tohoto na vlastní oči a ve „Vlasti“ jsme význam jeho ocenili. Kdy bude cos podobného u nás?

Katolíci, podporujte naši tiskárnu a papírnický obchod!

LISTOPAD 1910

VLAST

ROČNÍK XXVII. ČÍSLO 2.

Padesát let na Rusi.

Z pamětí KARLA JINDŘICHA.

(Pokračování.)

3. Na ruské půdě.

Slovan všude bratry má. — Můj byt. — Chrám a náměstí sv. Izáka. — Něva. — Něvský prospekt. Pomníky. — Kostel sv. Kateřiny. — Oběd v restauraci. — Historické reminiscence.

Jsem v sídelním městě Ruska, v bratrské zemi slovanské. Jaký to blahý, radostný pocit!

Sotva že jsem vystoupil z lodi, rozhlížeje se kam zamířiti přistoupili ke mně dva mladí muži, tážíce se všeslovanským německým jazykem, nepřeji-li si slušného a laciného bytu? Když jsem svolil, uvedli mne na »Velkou mořskou«, do čtyřpatrového domu. Smluviv s hospodářem jeden rubl denně i s ranním a večerním čajem a spořádav na rychlo své věci, vyšel jsem prohlédnout si města. Za několik minut stál jsem již na obrovském náměstí před velechrámem svatého Izáka. Prohlédl jsem si zběžně poněkud tmavý jeho vnitřek. Všude lesknoucí se mramor, jaspis, mosaika, zlaté a stříbrné, drahokamy vysázené lampy a »panikadila« (lustry), ikony v zlatých řízách, z předu masivní ikonostas, dělící chrám od oltáře. Samojediný procházel jsem velebnou svatyní, provázen šedovousým hlídačem v dlouhém, premovaném kabátku, jenž ochotně dával vysvětlení. Stavba chrámu trvala 90 let (1768—1858) a stála 26 milionů rublů.

Před chrámem rozkládá se velkolepý park, uprostřed něho pomník Petra Vel. koňmo, s čelem ověnčeným vavřínem, na žulové skále, na níž nápis: »Petro Primo Catharina Secunda MDCCLXXII.«

Náměstí sv. Izáka nemá snad sobě rovného. Monumentalní budovy sv. Synody a senátu, Michailovský palác, admiralita, v popředí krásná, 160—300 sáhů široká a 17—40 stop hluboká Něva, oživená množstvím parníků a lodic, na protějším břehu malebné panorama Vasilevského ostrova s akademiemi věd a umění, bursa s dvěma vysokými sloupy po stranách, petropavlovská pevnost

se soborem stejného jména a štíhlou věží, v němž od Petra Velikého jsou hrobky ruských panovníků, — vše to skýtá pohled unášející, čarovný. Dojem za dojmem se střídají a přímo ohromují svým návalem.

Nejbližší vynikající znamenitostí Něvského prospektu byl Kazanský sobor, celý z mramoru, vystavěný r. 1811, částečné napodobení basiliky sv. Petra v Římě.

Něco dále, v nevelikém parku uprostřed květin a zeleně, zastal jsem nádherný pomník Kateřiny II., stojící tu v carském hávu, s korunou na hlavě a žezlem v pravici. Za pomníkem vzbudila mou pozornost městská duma (radnice) s admirálitskou částí, to jest s policejním komisařstvím a hasičským sborem první petrohradské čtvrti (části).

Velice byl jsem potěšen, spatřiv naproti katolický kostel sv. Kateřiny, s vysokou kopulí a lucernou, nad jehož sloupovým vchodem zlatými písmeny umístěn nápis: »Domus mea, domus orationis.« Vnitřek podoben kostelu křižovníků v Praze, ale jest ozdobnější a mnohem větších rozměrů. *) Hlavní oltář je celý z mramoru. Mše svaté již nebylo, i pomodlil jsem se aspoň vroucně za všecky své drahé a za milou otčinu. Jsou tu hrobky posledního, třetím rozdělením Polsky smutně proslulého, polského krále Stanislava Augusta Poňatovského a francouzského vojevůdce Moró.

Nové a nové obrazy zvaly dále a podněcovaly zvědavost. S prava se pnul krásný Aničkův palác, tehdáž sídlo nástupce trůnu Nikolaje Alexandroviče, zasnoubeného později s dánskou princeznou Dagmarou, která se po jeho nenadálém úmrtí v Nizze stala chotí jeho bratra, napotom císaře Alexandra III. Za palácem klenul se přes Fontanku lepý Aničkův most.

Kolem čilý život, vířivý ruch. Důstojníci v lesklých uniformách, bradatí kupci v dlouhých kaftanech a širokých čepicích, sedláci v hnědých »sermjágách« a černých plstěných kloboucích tvaru zvráceného květináče, roznášeči smíšeného zboží, drobní prodavači v upjatých kamizolách a bílých zástěrách s přenosnými krámky, zavěšenými na šlích nebo s ošatkami a obroubenými prkénky na hlavě s pomoranči a různým ovocem, s rybami, zeleninou, vjazemskými perníky, pečivem a cukrovím, s tykvovým a slunečnicovým semenem, s cedrovými a jinými oříšky. Vše to v pestré směsici přechází, kmitá, víří a proudí širokými chodníky a v té lidské chumli ohlašují »roznoščíci« se skleněnými džbány a plechovými krabicemi zpěvavě »limonádu«, »malinový a klikvový kvas,« »kyslija ščí«, »moróženoje« (zmrzlinu).

Středem prospektu, z šíři našeho Sv.-Václavského náměstí, rachotí po dlažbě dřevěných kostek povozy s premovanými lokaji,

*) Kostel i velice rozsáhlý klášter Dominikánů při něm založený a nadaný císařovnou Kateřinou II. Za Mikuláše I. byl konvent zrušen a jen pozůstalým mnichům popřáno dožívati zde ostatek dnů. Za toho času posýláni sem členové řádu z ciziny. Vedle jiných působil tu zvěčnělý již p. Bruno Wollinger z Litoměřicka, kněz učený a horlivý, jenž zastával též úřad prefekta zdejší školy. Nyní jest zde činným český kněz Methoděj Macháček. Klášterní budovy jsou většinou v pronájmu.

nádherné kolesky, průletky a drnčí též prostí selští »Vaňkové«, jednospřežní to izvozčíci s vychrtlými koníky a třasavými drožkami, na něž lze vsednouti jen s obou stran úzkého sedátka.

Veliká únava položila konečně meze dalšímu chození a také žaludek hlásil se ku svému právu. Na blízku vyzíral ruský štít s neruským nápisem »Restorán«. Několik kámenných stupňů vedlo přímo z ulice do prostranné, pestrými čalouny obité síně s množstvím stolků a židlic, plné hladových návštěvníků. Hned u vchodu byl umístěn dlouhý sporák, pod nímž vesele praskal oheň; v jeho uhlazených otvorech syčely pánve, přiklopené velikými poklicemi a z nich šířila se libá vůně řízků, roštěného, klobásek se zelím a jiných výrobků kulinarního umění. Opodál stál buffet s rozličnými »zákusky« a »butterbrody« : krajíčky chleba s máslem a sýrem, salámy, uzenina, kaviar, sledě připravené zelenou cibulkou, pirožky nadívané masitou sekaninou, a po obou stranách butelky s nezbytnou vodkou a jinými lihovinami a asi tucet křišťálových kalíšků. Většina hostů vyprázdnila před jídlem rjúmku, zajídala butterbrodem a vybrala si dle libosti horkou krmi, kterou jí kuchtík hned u sporáku kladl na talíř. Porce byly slušné, kterákoli stála na výběr 35 kopejek i s chlebem. Obnos musil se zapraviti předem — hostinský měl k tomu jistě podstatné příčiny.

Moje siesta netrvala dlouho. Ten dusný, oblaky dýmu od cigar a papirosů naplněný sál byl málo žádoucím místem odpočinku. Pospíšil jsem ven.

Ale kam teď? Velkoměstského lomozu a hluku byl jsem pro dnešek syt. Táhlo mne to někam do samoty, ale kde ji najíti uprostřed toho hemživého ruchu? Lidská vlna přihnala mne bezděky zpět k Izákovskému náměstí a tam jsem usedl na jedné z laviček rozsáhlého parku, nedaleko pomníku Petra Vel. Ten blízký pomník laurem ověnčeného imperatora, jehož genius vybudoval na finských bařinách nynější velkolepé sídlo panovníků slovanské veleříše, připomínal mi živě slavné jeho činy. Pamětliv dávného předchůdce, jedenadvacetiletého knížete Alexandra Jaroslaviče, který ještě r. 1240 porazil zpupné Švédy pod vůdcovstvím králova zetě Birgera na břehách Něvy, začež i nazván Něvským, postihl bystroduchý Petr ve válkách s Karlem XII. velikou důležitost toho kraje při ústí veleřeky do Finského zálivu a uzavřel »prolomiti zde okno do Evropy.« Nestrašily ho mračné lesy, širošíré bařiny, křivolaké zátoky, kde dle básnického líčení Puškina »jen finský rybák, žalný pastorek přírody, samoten vrhal u nízkého břehu do neznámých vod svůj vetchý čeřen.«

Hle právě zde, kde se nyní pnou ty velebné svatyně a hrdé paláce, rozléhaly se před stem a šedesáti lety rány seker a skřipot pil a tisícové vojínů a se všech konců říše sehnaných rabů káceli a sváželi věkovité lesy, nořice je do blátivého jícnu bezedných bahnisek. Jenom nezlomná energie takového duševního obra, jakým byl Petr I., mohla překonati překážky, které zdejší surová příroda kladla tomuto zdánlivě až šílenému podniku. Na mnoho mil kolem vymýtěny husté pralesy a celé ty spousty jehličnatých titánů pohrouženy stojatě do nenasytné

útroby močálů. Za nedostatku nástrojů kopána země z počátku i tyčemi, ano i holýma rukama a nošeno ve svěskách kaftanů k utvoření pevného násypu. Nocováno pod širým nebem uprostřed bařin; nedostávalo se i potravin a lidé mřeli vysílením a nemocemi jako mouchy. Sám Petr bydlel v skromné chýši na pravém břehu Něvy a předcházel všude příkladem; sám řídil všechny práce, uváděl do přístavu první hollandské koráby nebo stihal švédské lodě, které drze chtěly poškoditi veliké dílo.

V květnu 1703 konečně slavně položeny základy příští carské residence a vystavěna nejprvé admiralita, potom chrám sv. Izáka a sv. Alexandra Něvského, kam ku rozkazu Petra přeneseny ostatky tohoto prvního vítěze nad Švédy, dům Apraksina, — nynější zimní palác a v brzce objevil se i Něvský prospekt, nyní jedna z nejokázalejších tříd Evropy. Na protějším Zaječím ostrově založena Petropavlovská tvrz, kolem níž ubytováno 40 tisíc pravidelného vojska a kozáků. Místo vzrůstalo a zalidňovalo se na základě carských úkazů: kromě Rusů usídleni zde Finnové, Estoni, Tataři, zajatí Švédové, novohradští kupci a r. 1707 třicet tisíc robotníků. — Tak povstala skvělá severní metropole, a jako se v Praze všude setkáváme s upomínkami na otce vlasti, Karla IV., tak zříme v Petrohradě neustále stopy obdivuhodné činnosti velikého Petra.

Předivo mých historických úvah přervala až příliš prosaicky veliká žízeň. Žhavé červnové slunce a snad zúmyslně přesolený oběd v »restoránu« přiměly mne opustiti stinnou oasu a vyhledati nějaké zřídlo k ovlažení vyprahlých úst. Nalezl jsem je záhy v postranní ulici nedaleko senatní budovy ve způsobě krámku, za jejímiž okny přívětivě vyzíraly butelky s rozmanitými nápoji. V přízemní útulné světničce bylo rozestaveno několik černou lesklou voštěnkou pokrytých stolků a jakmile jsem usedl, přitočil se svižný výrostek v ruském kroji, s plavým na čele i v týle rovně přistřiženým vlasem a se zdvořilou úklonou nabízel celou řadu ruských nektarů. Kvas z rozličných jahod, mjod (medovina), kyslyja šči. Poslední záhadný název rozhodl můj výběr. Na stolku se objevil tácek se skleničkou a zelenavou lahví a když »číšník« zručně vytáhl zátku, vybuchla bílá pěna a světlý mok perlil se v skleničce jako šampaňské. Šumivý ten nápitek, chuti přisládlé, navinulé, byl skutečně velice příjemným občerstvením. A kromě tohoto osvěžujícího požitku měl jsem tu ještě požitek literární ve vyloženém denníku »Vědomosti Sanktpeterburgskoj gorodskoj policiu«, obsahujících mimo insertní část zprávy o událostech minulých dnů, o nehodách, krádežích, požárech, bitkách a jejich neblahých následcích, končících obyčejně za mříží policejního domu, atp. zajímavých a vzdělavatelných věcech. Za deset kopejek věru více než dosti.

Osvěžen, zamířil jsem nyní k blízkému anglickému nábřeží, které vábilo rozkošnou vyhlídkou na Něvu a protější Vasilevský ostrov. Vydlážděné velikými čtverci, širokým chodníkem a vkusným mřížovím, vyjímalo se velmi imposantně, a dojem ten zvyšovala řada nádherných paláců velikých knížat a ruských velmožů, sličným slohem a bohatými architektonickými ozdobami

tvořících velkolepé pozadí. Mohutný veletok brázdily rychloleté parníky s pestrým obecenstvem na palubě, táhly se po něm loudavě barky a lodě plachetní, obtížené rozmanitým nákladem, objevily se místy i lehké čluny, do nichž rybáci vytahovali sítě s dobytým plenem. — Něva jest bez odporu hlavní ozdobou Petrohradu: rovina, na níž vybudován, vadí perspektivním rozhledům a bez modrojasné hladiny krásné řeky bylo by sídelní město vzdor své nádherné výstavnosti přec jen dosti jednotvárným a nudným.

Slunce chýlilo se k západu a zlatilo svými paprky jemně zčeřenou hladinu řeky, překlenutou s prava mostem dvorcovým (palácovým), z leva Nikolajevským. Na protějším břehu rozkládaly se budovy akademie věd, začaté ještě za Petra I., ale ukončené půl roku po jeho smrti manželkou Kateřinou I., akademie umění, universita, bursa, všecky v stereotypním slohu časů Petra Vel. až do Kateřiny II., s vysokým trojhranným štítem, opírajícím se o mohutnou kolonadu uprostřed, a s dlouhými dvoupatrovými křídly po obou stranách. Vše to začalo se ponenáhlu obestírati měnivým nachem, přecházejícím z barev ohnivých k odstínům fialovým a bledě růžovým, posledními to polibky plamenného kotouče, nořícího se za obzorem do finské zátoky.

Petropavlovská pevnost! Kolik smutných upomínek pojí se s pohledem na ni, jaké množství nešťastníků místila ona ve svých nehostinných kobách! Kdo tu vedle jiných nevzpomene tragické smrti sličné Anny Petrovny Tarakanové, kněžny Vladimírské, domnělé dcery císařové Alžběty Petrovny a hraběte Razumovského, odvedené knížetem Radziwillem do Vlach. Podezřívajíc v ní nebezpečnou sokyni trůnu, vyslala za ní Kateřina II. svého tehdejšího milostníka, knížete Alexeje Orlóva, jenž lstí vylákal ubohou do Ruska, načež byla uvězněna v Petropavlovské tvrzi. Za veliké povodně r. 1775 vnikla Něva nízkými mřížovými okny až do vězenských místností a zatopila i celu kněžny, kterou snad úmyslně opozdilá pomoc již nemohla zachrániti. Úžasnou tu scénu znázorňuje obraz, kde poloomdlelá kněžna vystoupla na poslední útočiště — lůžko, na němž s různých stran hledají spásu i myši, an shora proudí voda oknem do komůrky na polovic již zatopené.

Jakoby úšklebkem zlé ironie stojí tu v blízkém sousedství sobor s hrobkami carských nebožtíků a rozkládá se na protějším břehu zimní palác, nádherné sídlo ruských samovládců. Jaké to dvě protivy, které se nicméně stýkají: zde sláva, moc, bohatství, přepych, rozkoš, — tam lidská bída, útrapy, svízele, pomíjejícnost, marnost, nicota!

Tvrz ta slouží vůbec přerozmanitým účelům. Kromě carských hrobek a státního vězení umístěna v ní říšská pokladnice, mincovna a blíže soboru chová se ve zvláštním pavillonu »dědušku ruského loďstva« — člun, jejž mladistvý Petr nalezl r. 1691 v selu Izmailovu blíž Moskvy a v němž konal první vyjížďky po řece Jauze.

4. Další pobyt v Petrohradě.

Čajová večeře. — Krátké noce. — Město se probouzí. — Nezdařilá návštěva. — Panorama s Vasilevského ostrova — Bazáry. — V censuře. — Nábožnost pravoslavných.

Zšeřilo se, byl čas vrátiti se do bytu. Zastal jsem tu své ranní průvodce za čajem a také mně byla ihned podána sklenice s nápojem z »říše nebes« a k němu dvě skývy žitného chleba s máslem a drobně nastrouhaným zeleným sýrem. Moji nahodilí společníci byli velmi sdílní. Spěchali odcestovati do Oděsy, kde je čekalo zaměstnání v jistém obchodním domě a velice toužili na průtahy v »kvartálu«, nynějším policejním »učástku«, kde zadržovány jejich průvodní listy. Přes to však byli stále v poetické náladě.

Znaven celodenním chozením ulehl jsem k spánku, ale sen mi dlouho neklížil víčka. Steré myšlenky vířily hlavou, jeden obraz stíhal druhý a když jsem konečně usnul, zdálo se mi, že se ještě stále kolébám mořskými vlnami a zněl mi rhytmický takt lodního šroubu jako klapačka ve mlýně.

Probudiv se kolem třetí hodiny, byl jsem nemálo udiven, že bylo světlo jako za bílého dne. Ráno mi vysvětlili, že v květnu a červnu není v Petrohradě téměř noci. Jedva že před půlnocí nastane jakýsi soumrak, začne za krátkou dobu opět svítati a ke druhé hodině se již docela rozední.

Město probíralo se ponenáhlu ze spánku a noční tišina vždy více ustupovala hlučnému velkoměstskému ruchu. I moje komnata oživuje. Služka zakrývá stůl červeným ubrusem, staví naň čajní příbor a brzy objevil se i vesele bzučící samovar, tento nezbytný člen ruské domácnosti, kolem něhož usedla naše malá společnost, s chutí srkajíc libovonný, rozjařující čaj, k němuž opět podány obligátní krajíčky žitného chleba s máslem a nastrouhaným sýrem.

Přední úlohou toho dne bylo vyhledati profesora Srezněvského, na slovo vzatého archeologa a slavistu, abych mu odevzdal navštívenku pana Hanky, jenž mi jich v Praze několik pro různé vynikající osoby vručil. Bylo mi to zároveň vítanou příležitostí seznámiti se osobně s takovým slovutným učencem. Odebral jsem se tedy do akademie věd, jejímž byl členem. Přešed krásný a velice dlouhý, tak zvaný dvorcový most na blízku zimního paláce, s nádhernou, zlatem se třpytící kaplí sv. knížete Alexandra Něvského uprostřed s poutavým rozhledem na obrovskou řeku a čilý život na ní, stál jsem záhy před sloupovým průčelím mohutné budovy. Starý vojenský vysloužilec s šedivými kníry, v dlouhém až po kotníky sahajícím kabátě s premovaným límcem a rukávy a s několika medaliemi na prsou, typická postava přídveřníka ruských státních úřadoven, vyšel mi v předsíni vstříc a na můj dotaz po profesoru Srezněvském vlídně sdělil, že týž bydlí na Vasiljevském ostrově v deváté linii, v domě Dobroljúbova. Domy v Rusku neměly tehdy ještě čísel, nýbrž označovány pouze jménem a příjmením jich majitele na desce, připevněné u vrat. Pro dobu noční zařízeny k témuž účelu zvláštní svítilničky.

Jal jsem se tedy dle zapsané adresy hledati bytu profesora. Takových linií čili tříd bylo tehdy na Vasiljevském ostrově třinácte a každá měla dobré dvě versty délky. Konečně jsem dům Dobroljúbova našel, ale čekalo mne zklamání. Byly letní prázdniny, trvající v Rusku od polovice května do konce srpna, každý, komu jen poněkud lze, spěchá z petrohradské výhně na venek, na »daču«, a proto i dvorník sedící u vrat mi oznámil, že »jego prevoschoditělstvo Izmail Ivánovič« ráčil s celou rodinou přesídliti na leto do »Lesního korpusu« a jeho byt že jest nyní prázdný. Ta tam byla naděje, uviděti vzácného vědátora, pohovořiti s ním. Teprv když jsem po pěti létech, tenkráte již s chotí a malým Stanislavem, jel opět přes Petrohrad navštívit vlast a rodiče, splnilo se mé přání. Vyhledal jsem jej ve společnosti svého přítele, dlícího tehdy na Rusi, pana Jana Koláře, jenž vyslán Svatoborem zanášel se tu studiemi archeologickými a filosofickými. Byli jsme pozváni k obědu a ctěný profesor i jeho rodina obsypali nás důkazy ryzého slovanského pohostinství. V mých skrovných »Zápiskách« není ovšem místa k podrobným biografiím, ale hluboká pieta k šlechetnému Slovanu káže mi aspoň uvésti, že byl jedním z předních pěstitelů slovanské vzájemnosti a zakladatelem celé školy ruských slavistů a jazykozpytců. Zemřel 9./21. února 1880, v stáří 68 let.

Roztrpčen neúspěchem vracím se zaprášen a spocen na »admiralitskou stranu«, ale brzy ustoupil pocit nevrlosti nadšenému obdivu, když se přede mnou jakoby v náhradu rozestřela nová obrovská panorama z Vasilevského ostrova, kde dle slov básníka »podél břehů oživených kupí se řady budov líčných, paláců, věží . . . .«, kde »v žulu oděla se Něva« a »tmavozelenými sady její pokryty ostrovy«,

Stříbrné vlny krasavice Něvy hnaly se laškovně ku předu, poutajíce na zpěněných bedrách četné lodě a majestátní chrám sv. Izáka se svými pěti báněmi, krásný park s pomníkem Petra Vel., s obou stran líčné nábřeží s šiky skvělých paláců, admiralita, zimní dvorec, četné kopule a věže, strmící nad tou spoustou budov a oslepující oko jiskřivým leskem, vše to vroubené rámci listnaté zeleně leželo přede mnou jako na dlani a skýtalo divadlo velkolepé.

Kde se před vámi rozevírá tolik nového a krásného, zapomínáte mimoděk únavy. Proto ani já jsem jí nedbal, nýbrž přál si spíše shlédnouti ještě, pokud omezeného času stačilo, aspoň částku těch památek a vzácností, jimiž Petrohrad v pravém smyslu oplývá. Ale většina museí, obrazáren, zejména slavná císařská Eremitaže nebývají, bohužel, za letních měsíců otevřeny návštěvě, i bylo mi tudíž spokojiti se obhlídkou některých tržišť, hlavně těch, které vynikaly svojí originalností. Přední místo zaujímala dlouhá, skleněnou střechou krytá »passáže« něvského prospektu, pak »Hostinný dvůr« a »dvůr Apraksina«, velikánské čtverhrany, zaujímající několik jiter půdy, pravý to obchodní labyrint se zbožím velice rozmanitým a pestrým. Tvoří jakoby ústřední bazary, v nichž lze nalézti vše, čeho si složitá stupnice nejskrovnějších potřeb domácnosti až k požadavkům nejvytříbenějšího vkusu

a komfortu a nejraffinovanějším choutkám rozhýčkaného požitkářství jen přáti může.

Strávil jsem několik hodin v této spleti uliček a krámů takového bludiště, ale kam stačí ta krátká doba oproti spoustám nejrozmanitějšího zboží, nakupeného tu ze všech končin nesmírné imperie ruské. Tepna obchodního ruchu bije tu neobyčejně čile po celý den, hemžívé mraveniště prodavačů, kupujících a diváků míhá se tu a mění neustále pestrým kaleidoskopem a vířivý ten život a omamující hluk působí téměř závratně.

Avšak přese vši velkolepost carského sídla s jeho krásami a divy zmáhala se ve mně přece vždy více touha vyrvati se z jeho objetí a spěti ku konečnému cíli své cesty, na níž Petrohrad byl jen posledním etapou. Cítil jsem se zde též osamoceným. Na Rusi meškalo tehdáž vůbec ještě málo Čechů. Říše bílého cara byla pro nás v ty časy, hlavně následkem obtížné komunikace, namnoze ještě pravá »terra incognita« a nečetní po ní roztroušení krajané mizeli v těch širých končinách jako v bezmezné poušti. Hlavně však nutkal mne uspíšiti odjezd povážlivý stav mých financí. Prohlížeje svůj dávný zápisník, čtu v něm vedle jiných poznámek jednu čitelným písmem: »v Petrohradě veliké parno, velice draho, mnohé běhání a posléze osudné: »zbývá mi jen čtrnácte rublů«. Přese vši spořivost a mé věru nikoli lucullovské obědy v restauraci u »Dominika« na Něvském, jedné z nejlacinějších a nejstarších, scvrkl se obsah mé peněženky na tento skrovný obnos.

Na třetí den mohl jsem se konečně vydati do censurní kanceláře, abych zvěděl o osudu mých zabavených knih. Byly prohlédnuty, nenašli v nich ničeho závadného a řekli, že mi je ihned vydají. Ale ta profanace českého písemnictví! Přivlékli je v režných pytlech, do jakých u nás jen pohodný vrhal toulavé psy nebo ošumělý žid sbíral po domech rozličnou chamraď. A jak jsem napotom shledal, byly rohy valné části pěkně vázaných knih nešetrně otlačeny, hřbety barbarsky odřeny. Z té chvíle pozbyla u mne ruská censura všechen respekt. Tenkráte jsem ovšem netušil, jakou řadu let bude mi později stýkati se s ní až i vícekráte v týdnu.

Vyřídiv pod večer ještě záležitost svého pasu, který jako průvodní listy všech cizinců vůbec byl mým bytným hned po příjezdu doručen kvartálnému čili policejnímu komisaři dotyčné čtvrti a zapraviv »za otmětku« ustanovenou taxu, což bylo vlastně podstatou celé té procedury, mohl jsem klidně uložiti své věci a stráviti pod severním nebem poslední luznou, teplou noc, ozářenou miliardami třpytných hvězd, které však záhy počaly hasnouti v zábřesku rychle nastupujícího světla denního.

K ránu probudily mne mohutné, po krátkých přestávkách opětované údery velkého zvonu, o nichž jsem se z počátku domníval, že ohlašují požár, jak to bývalo zvykem v domovině. Ale bití neustávalo a přešlo konečně v jakýsi harmonicko-chaotický hlahol celého sboru zvonů v různých toninách, jenž chvějnou vlnou otřásaje vzduchem, zanikal znenáhla v dálce. U pravoslavných byl totiž ještě petrovský čili apoštolský půst, trvající od

pondělka po Svaté Trojici do svatvečera před sv. Petrem a Pavlem. V ruských kostelích sloužena za tou příčinou »útreňa« (jitřní) a zvučné hlasy zvonů zvaly věřící do chrámů. Vyjel jsem sice z vlasti 30. června, an však ruský julianský kalendář tenkráte již o dvanáct dnů za naším upraveným pokulhával, pošinula se v Petrohradě časová rafije nazpět na 24. června.

Již z prvého dne upoutala moji pozornost a líbila se mi nelíčená zbožnost ruského lidu, jenž se neostýchá dávati své víře všude zjevného výrazu. Kdykoli jde pravoslavný Rus okolo svého kostela, vždy se zastaví před vchodem, hluboce se skloní a přežehná několikráte velkým latinským křížem, toliko obráceně, s prava na levo. — Krásná kaple svatého Alexandra Něvského na dvorcovém mostě, ozdobená jeho zlatoskvoucím obrazem a osvětlená četnými drahocennými lampami, byla stále vystřídána vroucně se modlícími, z nichž málokterý opominul koupiti u vchodu větší neb menší voskovici a zapálenou postaviti do některého z vysokých stříbrolesklých stojanů po stranách. A nejinak dálo se i v jiných četných kaplích, vystavěných na některých náměstích a větších třídách. I když ráno vychází z domu po svém zaměstnání, pokřižuje se nábožný Rus vícekráte na ulici a pokloní se na všecky strany chrámům svého okolí. (Pokračování.)

Hořký doušek.

Komické libretto od FR. LEUBNERA.

(Pokračování.)

Výjev čtvrtý.

Krčín a Šimon. Cilka.

Krčín (volá:)
Baštíři! Baštíři!

Ozvěna z leva:
Dva štíři, dva štíři — —

Krčín, omlouvavě k Šimonovi:
Mám nové starosti. A na úlevu
mně pohled jeden na lepou kdys děvu.
(Lichotí se k Cilce): Hodná, hodná, hodná panenka.
Poslechnul zpěváček
bez výmluv, vytáček.
Přišel, přišel. Tady je. Tady
ten důleček brady.
Hodná, hodná.

Výjev pátý.

Kuba vyrazí z leva s kyjem, keser na rameni. Běží skloněn za keři podél břehu, obrací tam zase na levo a později vystupuje.

Kuba: Škodná! Škodná!

Krčín, Šimon: Co to? Co to?
Kuba: Sloto! Sloto!
Krčín, Šimon: Co to, co to?
Kuba (vystupuje, smeká, stírá líčeně pot s čela)
Škodná, škodná!
Vydra, vydra!
Krčín, Šimon: Vida, vida!
Kuba: Však já ji, však já ji
kyji, kyji!
Krčín, Šimon (smějí se) Kdyby byla neutekla . . .
Kuba (dvojsmyslně, hněvivě) V poplachu — a mne se lekla . . .
Však já hlavu škodné přece jednou zbiji!
Krčín (s velkopanskou nedbou) Co to za děvečku?
Kuba (dosud hněvivě a obojetně) Neznám — milosti!
Pro ryb snad jde bečku.
Cilka (stranou) Nezná — opatrnosti.
Z oust hradní chasy
v uši Vaší Opatrnosti,
(opravuje se) Vaší Milosti,
poddané mám prosbu věrnosti —
Krčín: Co to asi?
Šimon (stranou) Z tenat zde již ven? Co uslyší?
Cilka (zdráhavě) O přidánek na večeři —
Krčín: Málo zvěři, málo zvěři!
Málo pernaté, vysoké málo,
málo černé.
(stranou) Však ty ulekané milé oči věrné . .
Cilka: O nějaké droby z rybníka jen světeckého,
který poprvé ráčila lovit
Jeho Opatrnost, Milost Jeho,
náš pan regent nejvyšší.
Kuba (utišiv se, chápe lest) Ten světecký rybník
plný ven a ven —
měl pan regent Krčín
slavný letos den!
Není po zlých vůli!
Jazyk pomluv uhryznou si v půli,
z Vaší slávy už je bolí uši.
Bylo to ryb, na mou kuši!
Krčín, rozpomínavě: Co to za děvečku?
Má tam pán těch vyžlat chudých smečku...
Šimon, nepříznivě popichuje: K daru ryb snad potom ještě soli bečku!
Krčín, zle pohlédnuv na Šimona: Inu tož . . .
Kubovi: Mé líbezné dle vůle
dodáš ty — dva čbery tučných, dobrých ryb,
kaprů, karasů
a dvě kopě štik
čeledi tu hradní k pospasu.
Na vigilí svatého dnes Martina

ať je dobrá hostina.
Na stůl pro hradní jen čeleď —
Šimon, lichotivě: Nebude vám toho želeť.
Milostiv-li pán, i přísný — lidu lib.
Krčín: Dodáš ryb.
Hned, hajdy, syp! Kuba odchází.

Výjev šestý.

Krčín, Šimon, Cilka.

Cilka: Jest mi líto, že pan Šimon
do Vaší se vůle vkládá,
kdež vám ještě jednu prosbu
od chasy bych děla ráda.
Kdy se čeleď najímá a mění,
věrná čeleď odměnuje,
zvláštním dárkem podaruje
nová k služby povzbuzení, —
nám tu schází vzácný kus.
Krčín: Žádej, přisám,
byť to byla polovice —
Šimon. Vaše drahá polovice,
vzácná paní Dorota?
Krčín (shovívavě) Sprochýř jsi ty drsný sice,
— inu, mládí, necnota —
ale hleď, tu (Cilka) lékořice,
tam — žluč mého života.
Zamyslí se.
Co dosud z hojných života mám darů?
Jen služba cizím, chvat a shon a péče.
Ač v pracných dílech mých ni chyb ni zmaru,
jak mařím vítězně vždy soků léče,
ptám posléze se lítostně a skromně,
co z toho pro mě?
Mám zbožíčko — a pro koho je střádám? —
kde na mých polích bohatý zrá klas.
Však v domě svár . . . Hněv popud k zlu a vádám,
že mamon oslepil mě v onen čas,
kdy bylo jaro, v květech plno krásy
a štěbot hnizd.
Teď jeseň sychravá se všude hlásí
a padá list.
Jen babí léto do vlasů mi přede
ta pavučí vlákenka
a na svody panenka
kam vratkavou nohu mi vede?
Však její zrak
mě na opak
o prosté nevině jistí . . .
Ač neumím v očích *takových* čísti — —
K Cilce: Nu jak, nu jak?

Mně jakby se byla pohádka zdála . . .
Nu, čeho pak čeledi panenka přála?
Šimon, stranou: Má vkus, má vkus,
má vkus ten plesnivý děda.
Však možná: mnou pozná,
kam pinkava nosem sedá.
Jen školu pro ni, brus. Jen brus . . .
Cilka: Nám vzácný schází kus —
Krčín: Ne Bachus, Gambrinus?
Cilka: Jen martinská tučná hus!
Co Krčín se lakomě zdráhá, ona zvědavě:
Bojím se, ve své sporotě
byste mě neposlal do vsi za to zpátky . . .
Krčín, durdivě: Sporotě, sporotě!
V dobrotě
tajnými vrátky
volal tě zpátky. . .
Váhavě: V dobrotě, ochotě
i hubené pátky
jsou milosti svátky.
Náhle milostivě: Dvě kopě husí
panenka musí
objednat ze dvora husince.
Črtá na lístku papíru olůvkem z náprsní tobole.
Tu škartku papíru
šafáři na víru.
A mně, co za to k poslince?
Špulí odvrácen od Šimona vůči Cilce ústa.
Cilka: Potom, pak.
Jest husa vděčný pták.
Krčín: Tak,ták. Podává jí lístek.
A nyní dosti panna žádala.
Což, aby tedy něco zpívala,
jak tento mistr loutny radí
a k umám musickým jí cestu snadí.
Cilka: Jakou Vaše Milost ráčí?
Krčín: Nuž, pohlédni jen po vůkolí,
zde po lukách či po městě;
snad písnička již na cestě.
Cilka: Snad »Ach vy louky« Vaše Milost volí.
Krčín: Kteroukoli.
Cilka, obrátivší se na levo, kde tuší Kubu:
Ach vy louky, louky zelené!
Kdo vás po otavách nyní vzpomene?
Ach vy květy! Vadly od kosy
a teď u vody jen šumí rákosí.
Ach vy vody! Odtud čí to vzdech
koho na dno volá v tichých ševelech?
Ach, vod řasy! Vlasy pavučí
poutají a táhnou v chladné náručí.
Ach vy tůně! V bílých mlhách luk

kdo pne po mně ruce od žalu a muk?
Ach vy mlhy! Kdo-li nestůně,
s Bohem světu daje — — a skok do tůně. .

Krčín: Smutná to, smutná písnička.

Šimon: Dal bych za to kus malíčka,
bych dovedl ji notit k loutně.

Krčín: Tak někde pod okénkem, na poloutmě.
Jinou panno, veselejší.

Šimon: Vaše Milosti, jí přejte oddechu.

Krčín: Snad přece jinou, smutku v potěchu.

Cilka, chvílí se zdráhá, pak rozmarně:
Vládyko v otáhlém kabátci,
pozvi mě na pěknou kolací,
na víno, mandly a konfetty,
k loutnovým písním a notám!
Spěchám ti radostně v ústrety,
písně se tísní mi na rety,
vínečko stoupá mi do hlavy,
o plnou připím ti na zdraví,
hlava se po tobě obrací:
Ichuchú, ichuchú, kassací! —
vstříc se ti k objetí motám.

Šimon, jen pomlaskuje žárlivě: Ach na mou tě,
ach na mou tě. . .

Krčín: Co vy, pane Šimone? Snad řevnivě se rmoutě?

Šimon: To tě, to tě —
Vyhrkne: Kotě!
Vnadí, vnadí!
Nedrápne, kdy hladí?
Pamatuje se, hrozí jí žertovně: Aby tě—tě—tě!

Cilka, zpívá, jako by jen Šimonovi: Dě—dě—dě—dě
děťátko,
bude z tebe dědek,
jako ze mne babka,
co neuhryzne jabka
po koledě
dě—dě—dě,
děťátko,
bude z tebe dědek!
Počkej jenom na krátko,
včera mužské holátko,
brada se ti opeří —
knír si utra po hubičce
(pochotný to snědek!)
podíváš se po babičce,
očí se ti ošeří —
kdo se hrnou do dveří?
Potomek a předek!
Ten tě vítá, onen honí,
ten chce kosti, onen zvoní
— zubatá je svědek: —

Dě—dě—dě—dě
dělej kšaft a testament!
Místo všeho rubáš kment.
Tak jsi na tom bledě!
Vale, světa památko!
Dě—dě—dě—dě
děťátko,
bude z tebe dědek.

Krčín, zabzučí si: Pozvi mé na pěknou kolací,
hlava se po tobě obrací . . . Potom úředně:
Dívko Cilko, poddaná Jeho Milosti,
vysoce urozeného pána Viléma z Rožmberka,
nejvyššího purkrabí království Českého,
vládaře domu rožmberského, etc. etc.,
do svatého Martina nejblíže příštího
sluho paní Aničky Vojířky na Krumlově, —
já Jakub Krčín z Selčan,
přední regent panství rožmberských,
jménem a na místě Jeho Milosti páně
touto cedulí řezanou tobě plná léta dávám,

podává jí listinu

abys dle líbezné své vůle vlastní kdy později koli
ve stav manželství svatého řádem křesťanským
bez odporu volně a platně vjíti mohla.

Šimon září. Cilka Krčínovi líbá ruku.

Týž já Krčín touž mocí a na místě téhož pána
Jeho Milosti
též dívce Cilce z ousti v uši osobou svou
milostivě nařizovati ráčím,
aby se od svatého Martina nejblíže příštího
paní Dorotě z Radkovic příjmím Slepičkově,
Šimon se kyselí
nyní urozené paní Krčínověz Jelčan na Selčanech
manželce mé milé,
službou poctivou a věrnou
až do dalšího opatření ochotně přikázala.

Lišácky k Šimonovi, poklepávaje si prsty nenápadně na hruď:
Máme my tam succentora
nedaleko mého dvora,
na dívčí mistra hlasy
i tenory a basy.

Cilka: Dejž se Pán Bůh Vaší Milosti
po všecky časy
dobře a zdrávě na těle i na duši míti.

Krčín: Chci tvým otcem býti.
Zítra máme Martina.
Tedy pozítří . . . Cilka odchází na levo.

Šimon: pro sebe: Nad lišku starou mladá nezchytří. .

Výjev sedmý.

Krčín a Šimon, odcházejíce pomalu v pravo.

Krčín: Jest v Praze sněm. Mám starosti zas nové
jak šetřit na statcích, by četní výdajové
se uspořili mimo jízdu páně.
Šimon: Zas nové berně též. By Pán Bůh chráně. —

Zajdou.

Výjev osmý.

Cilka, Kuba.

Kuba, výsměšně: Škodná, škodná?
Cilka. *K tomu* chvíle vhodná.

Rozkládá mu radostně před očima listinu.

Kuba, posměšně: Znám já ty tu kliky—háky . . .
Cilka: V nich však nemáme-li jisté čáky?!
Kuba: Jinak hupky do vody!
Cilka: A já tamto z okna dolů? Ukazuje na zámek.
Kuba: Mám já na tě nevody! Objímá ji.
Cilka, významně: Dočkej zítřka: Půjdem spolu.

Odcházejí opět v levo. (Pokračování.)

Úředničtí sirotkové.

Obrazy ze starých časů. Napsala VLASTA PITTNEROVÁ.

(Pokračování.)

XIII.

Matěj Kopecký a jeho choť, manželka a panímáma byli den ode dne více spokojeni, jak se jim v našem zámku dobře dařilo. Snad proto, že divadlo bylo v zámeckém sále, snad proto, že opona zamlouvala se lidem do duší, snad proto, že chodilo úřednictvo, — zkrátka denně měli plno. I z dědin, dvorců, mysliven přicházeli a přijížděli lidé do divadla a paní Kateřina hladila spokojeně měšec z kůže lasičky, v kterém měla uschovanou peněžitou zásobu, takové »bílé groše pro černé dny,« jak říkávala.

Potravin sešlo se tolik, že se celá rodina denně najedla, a to dobře najedla. Oba městští řezníci přicházejíce denně s rodinami do divadla, brali se kolem kasy, nepoloživše sice peníz na talíř před paní Kateřinou, ale řekli oba stejně: »Přijdou si zejtra.«

A paní Kateřina, choť, manželka a panímáma si přišla a donesla něčeho do kuchyně, takové nějaké kousky, které řezníci jindy použili za přívažky a z kterých dovedla vystrojiti takovou hostinu, že od dřevěného na kolech domku zavánělo na tři kroky.

Dostali Kopeckých i dovolení, že směli státi se svým domkem na kolech i druhým vozem na zadním zámeckém ná-

dvoří, kde byly kůlny na povozy, ba do jedné té kůlny směli si dáti svoje vozy.

Bylo jim tam dobře v tom právě nastalém deštivém počasí a kdyby ne k vůli vaření, nebyla by se paní Kateřina pozdržela v tom domku na kolech. A i uvařiti by si byla směla v ratejně neb i u vrátného, který se s panem Matějem skamarádil, ale paní Kateřina neměla to ráda, koukal-li jí někdo do hrnků a do úst.

Jináče si ráda vyšla, pokud měla čas, na besedu k vrátným, do ratejny i do pivovaru a na faru, kde byla uctěna a pohovořeno s ní vlídně.

Již byli Kopeckých v zámku deset dní a záliba pro divadélko neutuchala. Tu pojednou upomenul jednoho večera, při »hrůzno-strašné« smutnohře o »*Donu Šajnovi*« čili »*Kamenné soše*« pan direktor pana principála, že bylo by na čase, aby pamatoval na slíbené německé představení.

»Poníženě prosím, jemnostpane direktor, má se státi,« odpovídal Kopecký. Rčení: »Má se státi,« vyslovovali v jeho divadelních hrách sluhové k rozkazu pánů.

»A co budou hrát? Co přesadili do německého?« tázal se pan direktor.

»Co jemnostpaní direktorová ráčí poručit,« řekl Kopecký.

»No, moje paní manželka povídala, že by jí největší vyražení udělali s tím Doktorem Faustem,« sděloval pan direktor.

»Má se státi,« řekl Kopecký, tak jak odpovídali jeho pážata rytířům, rytíři králům, králové dobrým duchům nebo vílám.

A políbiv ruku zůstal státi skloněn, až pan direktor zašel.

Druhého dne z rána šel Matěj Kopecký na návštěvu do podzámčí k lesnímu Rytíři. Tento se byl již přestěhoval, poupravil i zahrádku, nechav skopati všecku prst na větší hromady a zařídil se až radost.

V předním velkém pokoji, kde bylo tedy »knihkupectví« a »čítárna« i »půjčovna,« nacházely se skříně s knihami, doposud arci skorem prázdné. V prostřed velký kulatý stůl, kde ležely časopisy, mezi okny stůl podlouhlý, kde měl Rytíř svoje knihařské náčiní.

V kuchyni bylo lože, část nábytku i psací stůl. Kamna byla zakryta španělskou stěnou, potaženou šedým plátnem, na kteréž půdě chtěl Rytíř něco namalovati. Zástěna ta byla trojdílnou a doktor uhodl, že Rytíř asi vymaluje na ta pole znaky Čech, Moravy a Slezska jako na Kopeckého oponu.

»Ano, tak učiním,« řekl Rytíř. »A pod znak Čech vymaluji naše královské Hradčany, pod Moravu posvátný Velehrad a pod znak Slezska, že nemám po ruce nijakého obrázku vhodného, vymaluji si tento zámek.«

»Nad ten by se hodil znak copu a karabáče,« zažertoval doktor trpce.

Právě si byl Rytíř na prostředním poli zástěny nakreslil znak českého lva, když Kopecký vešel.

»Tu ho máme komedijanta,« řekl doktor. »To jsme se sešli z rána. Jdete na poradu?«

»Ano prosím milostpane,« odvětil Kopecký.

»Tož jak s tím doktorem Faustem? Přeložil či jak jemnostpán direktor říká »přesadil« jste ten kus, či jak vy říkáte to »divadlo« do němčiny?« ptal se doktor luskaje prsty, což bylo u něho vždy známkou dobrého rozmaru.

»Chtěl bych přesadit z cizích luhů mnohý květ libovonný do naší české zahrádky, zahrádky libopísemnictví našeho, ale nazpět přesazovati nebudu,« zadeklamoval si pan Matěj.

»Výborně,« řekl doktor. A tož jak se vymluvíte panu direktorovi a jeho královně — či jemnostpani?«

»Lehce. Složím zejtra figury i všechen svůj čin a um a pak se půjdu ponížene poroučet a vyslovím svou omluvu, že se totiž ani manželka moje« (tak zvána byla při »Faustu« paní Kateřina), »ani která z mých dcer nemohou naučiti tolik němčině, aby mohly za figury ženské mluviti. A já i kdybych svůj hlas co možno zjemnil, přece nemohu naříkati za ubohou pannu Markytku. A za ostatní figury, jenom jak by to znělo, kdybych za anděla kolem doktora Fausta oblétajícího zavolal: *O Fauste, Fauste, pamatuj na věčnost!*«

A pan Matěj nadmuv tváře zavolal ta slova svým zvučným basem, nutě tento do fistulky, takovým způsobem, že oba pánové nezdrželi se hlasitého smíchu.

»Tohle bych sám nechtěl slyšet,« smál se Rytíř. »A znám přece všecky lesní zvuky. Skolení lišky není nic proti tomu.«

»Jemnostpán i jemnostpaní zajisté upustí od toho požitku. Ale jářku, pane principále, to jste zase jednou dokázal pravost přísloví, že dobrá výmluva je lepší nežli teplý koláč,« liboval si doktor. »To nám nezbývá již ničeho vám raditi, takhle to půjde. Jen že asi příště nedostanete zámecký sál.«

»No však nepřijdu až asi za rok, ne-li za déle a pak bude třeba jináče,« řekl Matěj Kopecký a odcházel.

»Stavte se povědít, jak pořídíte,« řekl Rytíř.

Když oba přátelé osaměli, pravil doktor: »Mám pro vás novinu. Nevím, bude-li vám příjemna či nikoliv.«

»Co jest?« Hledíte tak vážně. Týče se to našeho vlasteneckého kroužku?« tázal se Rytíř.

»Ne, jenom vás. Dostanete naproti do pokoje a kuchyně souseda,« řekl doktor.

»Nu to bylo přece k očekávání a není mi nijak nemilo. Tuhle Brok bude mít kam chodit na besedu, teskní mi zde jaksi, panna Frici ho trochu rozmazlila,« lesní se lehýnce začervenal.

»A vás i s Brokem,« smál se doktor. »Povídal mi kontrolor, že se dává více lesních do pense, no to se očekávalo. Rozstrkají je po zámkách, do vašeho bývalého bytu na křídle přijde lesní Janeček s paní a dvěma dcerama a sem lesní Polák vdovec, s dcerou. Poláka znám, jezdil jsem tam rok, stonala mu paní vodnatelností. Je to takový křikloun, ale jinak dobrák a čtenář. Viděl jsem u něho knihy ze svatojanského dědictví i mnohou jinou českou knihu. Ta dceruška to je líbezné dítě, zpívat zná jako skřivánek, tu matku obsluhovala s takovou péčí, až jsem se bál o její zdraví. No snad se z toho sousedství pro vás něco

dobrého vyklube. Ale ty naše vlastenky tam na křídle lituji, Janeček je starý churavec, celé dny naříká a kleje. Nechtěl na pensi, že ještě dovede plašit baby v lese a nahánět hrůzu pytlákům. Žena jeho je tichá trpitelka, dcery udřeny, rády si oddechnou od polní práce. Nechal je tatík dřít i mlátit musely, ač to nebylo potřeba, to víte, že jdou lidé myslivci dělat za ten kus stravy. A ani toho nechtěl dopřát, aby měl více na svoje pití a karban.«

»To bude nepříjemné sousedství. A frajle pucérky také budou nerady, že přijde někdo »z lesů.« Říkávaly mi, že já jakobych prý ani z lesů nebyl, že ti lesníci dupou, kašlají a chrchlají po chodbě, ba i plívají, což je hlavně pro frajle Fíny postrachem. Ona div že neomdlí, spatří-li někde vyplívnutý hlen. A toho užijí od Janečka dost. Znám ho z honů i ze správy i Poláka znám. Ten když se nejvíc směje, tak nejvíc kleje a nadává. Já se s ním srovnám a ta jeho holka mi může třeba uklízet. Je toho v těch dvou a časem v třetí místnosti na mě mnoho,« zažertoval Rytíř.

»No, to by mohlo být. Panna Lízinka je roztomilé stvoření. Jen aby panna vlastenka Frici na ni nežárlila. A ty panny Janečkovy také nejsou mnoho přes dvacet a hezké jako růže. Kamaráde, pozor na srdečko!« žertoval doktor.

»Ještě jsem nikomu neřekl, že bych si Frici vzal,« durdil se Rytíř.

»A nechybil byste, kdybyste to udělal. Bylo by o jednoho úřednického sirotka na panské milosti méně. Arci vím, co vás doposud zráží. Jsou to ty panské roztahy, kterým je Frici navyklá, ale ty by odložila, to dělá to ovzduší, ve kterém žila a žije. No, uvidíme,« doktor luskl prsty.

»Uvidíme. A kdy přistěhujou se ti pensisté?« tázal se Rytíř, aby obrátil řeč.

»Snad jsou již na cestě. Dozajista dnes nebo zítra. Však on je sem kontrolor uvede. Aspoň budete mít veseleji, tak jsme si s paní povídali, že zde budete mít do opravdy poustevnu,« doktor se trochu usmíval.

»Příjemnou cestu nebudou mít,« pravil Rytíř pohlížeje ven, kde z bělavé mlhy proudil drobný deštík.

V tom vrazil do pokoje Kopecký, opomenuv zaklepati.

»Tož jak?« zvolali oba pánové.

»Dobře. Došel jsem k jemnostpánu direktorovi do bytu. Ráčil mne přijmout a přišel s jemnostpaní do kuchyně. Komedijant není ovšem hoden překročiti práh vznešené rodinné domácnosti,« zadeklamoval si pan Matěj. »Vyslechlo vzácné panstvo omluvu a výmluvu moji a když jsem tím hlasem andělským zavolal, tu si jemnostpaní zadržela vznešená ouška a jemnostpán si držel smíchem břicho.«

»To věřím,« chechtal se doktor.

»No a pak se mi řeklo, to že nejde a abych se klidil, že mají té české komedije dost. Políbil jsem ruce — či rukávy a klidím se. Chtěl jsem kdesi cosi mluviti o představení na rozloučenou, ale obočí jemnostpánova se svraštila a ústa pronesla,

ať prý jsem do poledne pryč, však že jsem tak sál dosti zruinoval. A já div že jsem neřekl, že mám již složeno. Totiž figury a obleky, tátrum budu teprve rozebírat. Kdyby byla jeho direktorská milost svolila, byl bych figury rychle vybalil a dával »*Doktora Fausta*« na rozloučenou,« vykládal Matěj Kopecký.

»Pomůžeme vám,« pravil Rytíř.

»Řeknu také v pivovaře,« řekl Kopecký a vyšli.

Za chvíli bylo v sále několik pánů a přihlíželi k odstraňování loutkového divadélka s velkého jeviště.

Nebylo tak veselo jako při stavění. Kočové odnášeli lavice, židle, zástiny a ukládali za dozorů písařů dekorace.

Také pan farář se přišel podívat. Byl zamyšlen a když mu Kopecká s celou řadou dětí líbala ruce, tu podílel dítky po stříbrném grošíčku a svatém obrázku.

»Hezky jste nás pobavil,« pravil ke Kopeckému. »A co mně těší, že vznikla mi v duši dobrá myšlenka.«

»Mám hádat jaká?« ozval se za ním Rytíř.

Pohlédli si do očí a stiskli si ruce.

»Ráčíte myslit, jemnostpane, že to půjde?« tázal se Rytíř. Neřekl co, ale tušil, rozuměl. — —

»Půjde, příteli. Oč že půjde. To panstvo již trochu zkrotlo a ostatně já obrátím se přímo na hraběte. Ten svolí a ostatní zde máme;« farář ukázal rukou kolem sebe na sál a jeviště.

»Ano, jemnostpane, — ale to hlavní — obecenstvo a herce!« zvolal Rytíř.

»Obecenstvo dokázalo v malém či při malém, že osvědčí se při velkém. A herce — ty shledáme! Já sám arci hráti nemohu, ale vypomohu třeba i rozepisováním rolí, i stavěním kulis i třeba do budky napovědské vlezu. Či snad myslíte, že bych toho nedokázal?« farář hleděl v zardělou Rytířovu tvář.

»O! Jsem překvapen a ještě více tím, že oběma nám ta věc v jednom téměř okamžiku napadla. Co pak řekne pan doktor?« — — Rytíř se ohlédnul.

»Mluvíte o mně nebo ke mně?« otázal se doktor přistupuje blíže.

»Mluvíme o divadle,« řekl farář s vroucím výrazem.

»Jak? — Je-li možná? — Ó již rozumím!« Doktor tisknul přátelům ruce.

»Přijďte odpoledne ke mně, domluvíme to,« řekl farář.

Již bylo odklízení hotovo, již sešla rodina Kopeckého na nádvoří a synkové zapřáhli do vozů.

Paní Kateřina vracela se ještě z pivovaru, paní stará pro ni vzkázala a naložila jí do klína velký bochník chleba, nějakou buchtu, kus tvarohu a trochu jablek, což s povděkem od choti, manželky a panímámy Kopeckého bylo přijato.

Odjížděl loutkář, loučiv se mnohými vybranými slovy s pány, již pomohli mu k pěkné místnosti a pěkným příjmům.

Doktor šel do města k nemocnému, farář odebral se na faru a Rytíř do svého bytu.

Chystal se na oběd a trochu mrzutě pohlédnul na neumyté nádobí, které měl na kuchyňském stolku rozestavěno. Umiňoval si,

že musí s paní Červinkovou domluviti určitě posluhu, včera mu nepřišla, neb bylo jejímu manželu hůře a ona dále než přes chodbu odcházeti nechtěla.

Zatopil a ohřátou vodou vyplachoval hrnek, v kterém chtěl postaviti maso. »Jsem nějak nemotorný dnes, či mne to vdovecké hospodářství tak pojednou skličuje?« řekl si a zahleděl se oknem na dvůr. Tam stála velká jabloň, jejíž úplně holé větve pokládaly se na střechu pensistského domku. Pod jabloní byla kamenná lavička i stolek, opodál pumpa s kamenným korytem, z kterého voda odtékajíc bublala, tekla kamenným žlábkem, síňku probíhajícím a tamže prkny pokrytým do malé kulaté kašničky v zahrádce, odkud měla odtok. Bylo to velmi účelné a Rytíř se z toho těšil.

Jak se zahleděl na dvůr, napadlo mu, jak by bylo hezké, kdyby tam pobíhalo několik slepiček s kohoutkem, tam vedle dřevníka byl chlívek, kde mohlo býti prasátko, které se dalo lehce uživit, tam podle chtěl upraviti Brokovi boudu. V zámku spával Brok na chodbě a zvykl si probouzeti se bez zaštěkání, aby nebouřil sousedy.

A jak by bylo hezké, kdyby pod jabloní usedla mladá žena — — — jeho žena. — — — Ne, mladá ne, vždyť on nebyl sám více mlád, byl v jeseni — ne v jeseni ještě ne, bylo to podletí — léto s vášněmi v mysli bylo již uprchlo, byl zde slunný klid, mírné květy podletí. — —

A ta žena, kterou by byl chtěl tam pod jabloní vidět, mající v rukou ruční jakous práci, na stolku rozloženou knihu, ta neměla by býti v květu mládí, ale již vážnější, usedlejší.

Mihla se mu před očima pěkně učesaná hlava Fricina, která byla opravdu v příjemném nynějším žití pozbyla svých několika zšedlých pramenů vlasů, Fricin mírný úsměv a klidný pohled. A jakoby vyvolána, kmitla se mu před očima hlavička jeho Emilky s krátkými kadeřemi, tím jemným, zářivým pohledem, s tím úsměvem trochu posmutným — o Emilka, ta první, jediná jeho láska! Nehodily se mu k sobě ty dvě hlavy — nebylo stínu podoby mezi jich dušemi. Řekl, že Frici by musela buď mnohému odvykati, co stalo se již základem její povahy, neb on mnohému přivyknouti, co bylo mu doposud ne-li protivným, tož cizím aneb aspoň mnohé promíjeti.

K přivykání, odvykání a promíjení pak že patří láska. — — Ano láska — to si řekl a usedl na židli, pohlížeje na obraz Emilčin.

Brok položil mu hlavu na kolena.

»Ty! Tak co Broku, budeme si hledat novou paní?« tázal se psa, s kterým mluvíval jako s člověkem.

Brok zasupěl, zaštěkl krátce a zatřepal ušima.

»Musíme, milý ty kamaráde, musíme. Již jsme dosti potruchlili, již jsme si i odpočinuli a budeme zase žít a pracovat. Snad nám zde bude veseleji. Vidíš Broku, pán bude vázat knížky, malovat, hrát na housle a vzpomínat a — a snad zvykat. — —«

Lesní prudce povstal a chodil po jizbě. Po chvíli dovařil si oběd, pojedl a pak šel na faru.

Tam dostavil se doktor s paní a nyní rokováno horlivě o divadle.

Farář František Svoboda vřele se rozhovořil o tom, čím může se státi české divadlo, ba vlastně čím již jest v obrození národa českého. S pohnutím téměř věšteckým pravil, že národ český dokáže lásku svou k rodnému jazyku, až postaví chrám svému umění divadelnímu, kde české slovo i česká hudba ve spojení s uměním hereckým dokáží, čeho jest schopen ten národ ujařmený, v porobě úpící. — — —

»Tedy myslíte, jemnostpane, psát hnedle panu hraběti?« tázal se doktor.

Ano zde mám již náčrtek dopisu. A zrovna ohlásím direktorovi, že jsem tak učinil. Ten bude koukat, ale ochoten bude, k tomu jest příliš chytrý, než aby dělal obtíže,« řekl farář.

»Jemnostpaní direktorka bude chtít, aby se hrálo německy,« s úsměškem podotknul Rytíř a všichni se dali do smíchu.

Ona by mohla sama představovat nějakého anděla, ale anděla pyšného,« ušklíbnul se doktor.

»No, moc odříkat se nesmíme. Třeba se může hrát kousek německý, můj Bože, vždyť to dělají tak i v Praze. Ale hrát se bude,« farář si mnul ruce.

»Ale hráči a herkyně, či jak se to říká?« tázala se paní doktorová s milým úsměvem.

»Ty bys tomu dala! Hráči jsou karbaníci a herkyně — to je extra slovo, to by se honem mohlo říct — herky, no a to by byla kriminální urážka,« smál se doktor. »Herci a herečky se říká.«

»Vy byste, jemnostpaní doktorová, mohla také hrát,« řekl farář.

»Já, jemnostpane? Co by jich to napadlo! K tomu bych nebyla. Však zde v zámku kdo by hrál? Leda frajle Frici, tak nějakou maminku,« uvažovala paní doktorová.

»To se shledá. Dnes v pivovaře si o tom porokujeme, zámečtí páni dojdou dnes též a někde na vánoce se může již hrát. Zatím budeme číst divadelní kusy. Vy, pane Rytíři, vyberte, co máte, moje knihy leží již zde připraveny,« farář ukázal na hraničku knih na psacím stole.

Byly to Štěpánkovy věci, nějaké překlady, něco od Tyla.

»Budeme se radit podle toho, co hrají v pražském divadle,« mínil Rytíř.

»Ach Bože, nějaký takový rytířský kus jako hrál ten Kopecký, to by bylo pěkné. Jak jsem byla posledně v Praze, to jsem byla také v českém divadle, dávali »Ouklady a láska,« to jsem se naplakala.

»To je z německého, od Schillera, bude lépe začneme-li s kusem původním,« řekl farář.

Dlouho ještě hovořili a potěšeni se rozešli.

Večer v pivovaře bylo mnoho řeči. Páni úředníci se rovněž namlsali na loutkovém divadélku a rádi vítali myšlenku, aby se hrálo divadlo, jak se někdy při pobytu vrchnosti hrávalo, tehdy

arci hráli sami členové šlechtických rodin na návštěvě tu meškajících.

Tedy divadlo ano — ale *české* divadlo?

Byla ostrá debatta, ba skorem hádka, leč docíleno shody, že se bude hrát česky i německy.

Farář s Rytířem chtěli říditi hry české, německe měli říditi písaři. V českých že budou hráti městští synkové a dcerky, Rytíř i doktor a kdo by chtěl z písařů.

V německých arci jenom zámečtí písaři, pak snad z města lekárníkův syn, dcera pana syndyka — na jiné by nebylo spolehu. V zámku leda slečinky kancelistovy, leč to asi jen Rozička, Nettynka byla přece ještě mladá a frajle Frici.

»Ó tato naše panna vlastenka bude chtít hrát česky!« zvolal Rytíř.

»To se ví a tuhle náš pan vlastenec může k ní hrát milovníka,« dobromyslně se ušklíbl doktor.

Rytíř se zarděl.

Když se pozdě společnost rozcházela, šel sice Rytíř s doktorem společně, ale byl málomluvný.

Doktor hovořil o divadle a smál se potutelně.

Druhého dne bylo plno řeči po zámku a městě.

Ještě se trochu mínění vystřídalo, trochu se lidé sem a tam pohádali, ale brzy došlo k přípravám. A vše se v zámku i ve městě těšilo.

V podzámčí zatím stala se změna. To že se přistěhoval do domku, kde bydlil Rytíř, starý lesní Polák s dceruškou.

Přivezli si skrovně nábytku, na jedné jenom fůře. Poláka neměli páni zámečtí rádi. Byl příliš dobrým k poddanému lidu, zřídka kdy udal někoho pro lesní pych, říkal, že se vypořádá se škůdníky sám karabáčem a holí. Ale vědělo se, že z daleka křičí a nadává, aby mohli pachatelé utéci. A že by byl pytláka kdy udal, o tom nebylo zápisů, ba ani pamětníka. Proto byl úřednictvu nepohodlným a oddalovali-li úředníky a zřízence k lidu kruté, odstraňujíce tyto na pensi, činili tak i s příliš shovívavými, aby se poukázati mohlo, že tito byli třeba spolčeni s lesními zloději a pytláky, že snad zapleteni byli v rozličná zpronevěření.

Druhý lesní, Janeček, jemuž byt v zámku vykázán, musel být odstraněn proto, že se vědělo, že při nějakém vzbouření by se lid na něho vrhnul, jináče by byli nechali ho dosloužit, nedbajíce míti churavce v zámku, aby se tento v nemoci nedožadoval mimořádných podpor. A že takoví churavci při náhlém sproštění služby vydrží někdy mnoho let, to se vědělo. O Janečkovi bylo známo, že ztloukl kolik lidí do ochromení, několik postřelil a jednoho zabil. Arci, tito poslední byli pytláci a lesní, že jednal v sebeobraně, uznáno u soudu.

Na pensijním křídle pohlíželi trochu úkosem na hřmotivého pensistu, jeho tichou, ustaranou ženu, která se plížila téměř neslyšným krokem, a jeho dvě dcery, které byly sice zdravé a růžolící, ale od těžké práce poněkud zhrubly.

Za to Rytíř vlídně vítal svého souseda, který posílal ihned několik tisíc hromů a blesků, kulí a broků na skladače, kteří ulomili nějaké staré jarmarce nohu.

»Nezlobějí se, pantáto, to se spraví,« chlácholila otce Lízinka. To bylo opravdu líbezné dítě, sotvy dvacetiletá, vysoká, štíhlá jako proutek, leskle hnědých vlasů a oči, jako srnka že je, říkával jí někdy otec.

»Ty to spravíš, ty, ty jedna,« zahuboval otec a Lízinka se zasmála.

Rytíř sebou trhnul. Ten smích někde již slyšel. — — Kde? Kdy?

Což tak ho klamaly smysly, že se domníval, že slyšel zasmát nebožku svou Emilku? . . .

Pomohl Polákovým urovnati nábytek a pozval k ohřátí do svého pokoje.

Tu se starý Polák samou radostí, vida tolik knih a českých k tomu, dal do klení, až se okna třásla a Brok se dal do veselého štěkotu.

»Co děláš rámus, ty hovado psovské?« vyjel si Polák na psa.

»Má radost, myslí, že půjde na hon, byl zvyklý klení jenom o honech, já sám nekleji,« usmál se Rytíř.

»A to jsi myslivec? Ze zelené krve? A neumíš klíti? to aby tě všecky čerti vzali, a to hned na vidle,« rozhorlil se Polák.

»Ale, pantáto, nezlobějí se,« chlácholila dcerka.

»Nechte pantátu, panno, a pojďte raději slévat kávu. Uvařil jsem, ale k posluze to nejsem. Pojďte, posvačíme v kuchyni, či v čeledníku, či v zadním pokoji, to trojí je u mne jedno,« vybízel Rytíř.

»Dělají si škodu,« zašeptala uzardělá Lízinka.

»Na dobré sousedství,« usmál se Rytíř a při svačině vyprávěl o své Emilce a Milouškovi.

Starý Polák nechápal, proč chtěl Rytíř do výslužby, nechápal, jak mohl dříve než musil opustiti zelený les, stromy, zvěř, tu širou Boží přírodu. — — —

XIV.

Došlo povolení od hraběte, že smí se hráti v zámku divadlo. Psal hrabě sám faráři, že jen ať se ochotníci pilně cvičí, že až zavítá na hony na panství, sám rád se na nějaké představení podívá.

A na úřad nařízeno, ať se ochotníkům sál vždy vytopí i ze zásob poskytne oleje k svícení jako pro kanceláře a ratejny.

Nyní nastaly přípravy. Farář obešel rodiny ve městě, odkud myslil získati ochotníky a byl uvítán s radostí, našel tolik srdečné účasti, že byl až pohnut. »Ano, klíčí a roste nám semeno vlastenecké lásky«, pravil večer k doktorovi.

Rytíř zatím vybral již kus. Čítaje bedlivě ve »Květech« a »České Včele« zprávy o pražském i venkovských divadlech, rozhodnul se pro »Berounské koláče«. K tomu ať si písaři vy-

berou jakousi německou aktovku, že volba padne na něco od Kotzebue, bylo skorem jisto.

Na příští představení byl by chtěl míti něco rytířského, sdělil mu totiž direktor milostivě, že v zámecké garderobě je rozličných oděvů, jaké vrchnost tu a tam při divadelních představeních, maškarních plesích, tehdy oblíbených »pastýřských« slavnostech na počest nějakých narozenin nebo jiného rodinného svátku, za delších v minulých letech pobytů, pořádávala. Tyto obleky dával direktor »těm komediím« k disposici, jak se blahosklonně vyjádřil.

Pan farář rozepisoval úlohy.

Doktor a Rytíř pročítali pilně i v starších ročnících »Květů«, jak kde podobné slavnosti zahajovány. Dohodli se, že musí býti nějaký »živý obraz«, při tomto proslov, sbor a na konec bengál.

Chystáno horlivě, pořádány již i zkoušky a vše se těšilo. Zatím již říjnové pršky přesly v listopadové mrazy a zima chystala se slaviti svůj vjezd.

Rytíř byl pln činnosti. K živému obrazu chtěl namalovati transparent a ještě některé drobnosti, šukal, sháněl a nejvíce starosti měl, kde sehnati vhodný proslov.

Tu vzpomněl si, že v poněmčilé Jihlavě pořádali »vlastenci« již také »český bál«. Dostalo se mu tehdy do rukou pozvání, na kterém, jakož i na tanečním pořádku pro dámy, upraveném jako hodinky, byly vytištěny veršíky z péra *MUDr. Leopolda Fritze*, předáka vlastenců jihlavských i celého kraje.*) Těchto hodlal použíti.

Ale nyní kdo má proslov přednésti?

Frici hrála v »Berounských koláčích« a nezdála se mu samému k přednešení proslovu vhodnou, málo mladistvou.

Představoval si, že to vlastenectví zdejší musí býti jaksi znázorněno mladistvým zjevem dívčím, který se rozvíjí tak jako poupě v růži — — —

Myslil na dcerku paní kancelistové, leč tu si řekl, že ta dívka není přece z kroužku těch vlastenců, že je zrozena a vychována v ovzduší úřednickém.

Co tak přemýšlel, napínaje olejem napuštěný papír na rámec na transparent, ozval se na síni svěží dívčí hlas, zpívaje prostou národní píseň:

»Červená růžičko,
proč se nerozvijíš,
proč pak ty Jeníčku,
proč už k nám nechodíš?
Kdybych já k vám chodil,
ty by jsi plakala,
červeným šátečkem
oči utírala.
Proč bych já plakala,
když mne nic nebolí — —«

*) Zemřel v letech 90. u vysokém stáří. Byl neženat a veškeré svoje jmění odkázal na udržování české Matiční školy v Jihlavě.

»Lizino! Budeš ticho! Nedělej rámus, ty sojko křiklavá, pan soused je doma, neomrzuj. Aby do tě prach a olovo«, zakřikl starý Polák dceru, nedbaje a nepomýšleje, že jeho zavolání více asi vyruší souseda, než zpěv lahodného dívčího hlasu.

»Lizinka! Ze't pak jsem na ni hnedle nevzpomněl! Ano, ta přednese proslov«, ujistil se Rytíř. A s chutí pustil se do malování.

Za chvilku zaklepáno a vešla paní Červinková. Nesla vyprané prádlo a počala uklízeti. Hodlala mýti podlahu. Omlouvala se opětně, že nepřichází pravidelně, byla prý zde včera, ale pan fořt nebyl doma, vůbec že ho je nyní těžko najít. A ona že má s tím svým starouškem nyní hrozné trápení, že se mu, co nastal podzim, přitížilo a že se nemůže od něho téměř hnouti.

»Víte co, paní fořtová, budete tak laskava a budete mi obstarávat tedy jen prádlo, to se dá již uspořádat, ten úklid si dělám skoro sám, tu podlahu a někdy nádobí, když mne to zmrzí, by mohla třeba zde sousedova dceruška převzít,« navrhl Rytíř.

»To by bylo dobře, pane fořt, to by mně ulehčilo. Já sama té panně Lizince řeknu. A třeba hned. Starouškovi je dnes tak špatně, jsou sice u něj frajle Helmi a Frici, ale on si také netroufá o všecko požádat. Já tam jdu k Polákovům, budou vidět, že to půjde«, řekla paní Červinková.

»Tak ano, já musím nyní na faru. Však s těmi sousedy doposud málo užiji, je toho běhání s tím divadlem. Zde je klíč, já si vezmu od velkého pokoje. Může býti panna Lizinka hotova, než se vrátím. A zde jest prádlo, paní Červinková. A pánovi tuhle vezmou láhev vína, ať se posilní«, Rytíř již obléknul vrchní kabát.

»Poníženě děkuji, pane fořt. Jak jsou dobrotivý. To jim přeji tu radost s tím divadlem a s tou českou vlastí. Snad bude se starouškem zase lépe, třeba že pan doktor říká, že to bude dlouho trvat a každé zlepšení že přinese jenom prodloužení. Ale já se modlím, aby mně Pánbůh starouška ještě ponechal, já mu ráda posloužím, vždyť budu pak jako ten kůl v plotě. Děti nepamatujou na člověka teď, natož potom,« paní Červinková si otírala oči a Rytíř znaje, že rozpřádala by svůj výklad do nekonečna, raději odešel.

Navrátiv se a vešed do bytu, byl mile překvapen úklidem jeho. Podlaha v obou místnostech byla do běla vydrhnuta, koberce vyprášeny, okna se leskla jako zrcadla, prach byl otřen a kuchyňské nábdobí nejen umyto, ale i neupotřebené do leskla vycíděno. Postel byla odestlána a čistě povlečena, tak učinila Lizinka k pokynu paní Červinkové.

V kamnech v zadním pokoji bylo zatopeno a libá vůně jalovce, jehož několik zrnek poskakovalo na plotně, nesla se vzduchem.

Takový milý pocit obestřel Rytíře, že usednul a nedbal ani rozsvítiti. Bylo mu, jakoby každé chvíle se měly otevříti dvéře z chodby a těmito vejíti jeho rozmilá Emilka se synáčkem v náruči. Sklopil hlavu a zastřel si rukou oči. Viděl v duchu ten horský hřbitůvek, kde spali jeho nejmilejší, kde pochoval svoje blaho. A slzy vkradly se do očí statného muže, an si představil

ty hroby, kde dřímala v jednom jeho matka a v druhém žena a synáček. Bříza i javor vypínaly nyní pozbaveny listí asi holé větve k oblakům, zmítaly tu jimi větry a mráz je obaloval stříbrným třpytem — — —

Zaklepání na dvéře vytrhlo Rytíře z myšlenek. Vešel Polák.

(Pokračování.)

Touha.

Mít v duši soucit, v žilách žhavou krev,
žít — sobě ne — však jiným k štěstí
a čistých snů svých korouhev
jak trofej hrdou věčně nésti,

jít po zářivých šlépějích,
v něž hvězda Pravdy sila světlo,
a tam, kde v žalu zmlkl smích,
kde v bídě štěstí nevykvetlo,

tam rozlít lásky velkou zář,
vylíbat slzy z očí kalných,
a lásce té dát na oltář
vzdech vlastních citů, bouří žalných,

a když by na hruď kámen pad',
kdy čekals' vděčnost, slzy díků,
ne kletbu za to vrátit snad,
ne bolest tišit v pláči, vzlyku — —

však zvednout střely vržené
a s úsměvem dát nepříteli
je v drahokamy změněné ——
Však nikdy, nikdy štít svůj skvělý,

ten Pravdy bílý, čistý štít,
jenž ve svatém tě boji chrání,
nepřátel krví poskvrnit
v úporném strašném bojování
za vlastní štěstí, vlastní klid — — —

A. Hiř.

Epištoly školské.

1. Volná škola — její duch a původ.

Úvahy, jež začínáme, jsou pokračováním a dokončením článků uveřejněných pod tímže názvem v 25. ročníku »Vlasti« a tvoří s nimi jednotný celek. Tam jsme pojednali různé otázky z oboru školství; nyní přicházíme k nejnovějšímu útvaru školy a výchovy — k tak zvané »volné škole«.

Co jest volná škola? — Volná škola jest ona škola, jež ze svého učebného a výchovného plánu vylučuje každé positivní náboženství. Sluje též laickou, poněvadž z ní má býti vymýtěn všeliký vliv kterékoli náboženské společnosti a jejích učitelů nebo jiných úředních orgánů. Podstatnou její známkou je tedy úplná beznáboženskost.

Spolek »Volná Škola«, založený r. 1905 ve Vídni, prohlašuje ve svém provolání, že cílem volné školy jest, »aby nezávisle na jakémkoli náboženském vyznání vychovala z dítek mravné, svobodné a samostatné lidi.« A stanovy onoho spolku praví v § 2., že ideálem jeho jest škola, »jež vychová dítky souladným vypěstěním jejich přirozených vloh, nezávisle na jakémkoli politickém a konfesijním směru na lidi, prosté všech předsudků.

A což česká »Volná škola«? — Učitel Havelka, protestant, napsal v »Pedagogických Rozhledech«: »Dnešní dogmatické, ustrnulé a zaujaté náboženské vyučování na školách chceme nahraditi náboženskou výchovou křesťanskou nekonfesijní, opřenou o novodobý názor na život lidstva, jakož i o novodobé pokroky vědecké, theologické a filosofické. Naším cílem jest volná škola, nikoli však beznáboženská nebo protináboženská, jak se rozhlašuje; žádáme, aby škola byla zbavena nenáležitého církevního vlivu a dnešní náboženské vyučování církevní nahrazeno bylo náboženskou výchovou křesťanskou, vedenou učiteli, která by vnitřní nábožnost mládeže i lidstva opět obrodila, prohloubila a zvroucnila.« *)

Slyšíme tu člověka, jenž sice vyhání ze školy každé positivní náboženství, ale přece připouští jakési, ovšem jen smýšlené náboženství, lidský výrobek akciové společnosti nevěreckých učenců, náboženství, jež se neřídí Bohem, nezměnitelným a věčným, nýbrž nejnovějšími nápady lidského ducha, nejmodernější vědeckou modou. Nazývati je křesťanstvím, jest hříchem proti druhému Božímu přikázaní: »Nevezmeš jména Božího nadarmo.«

Co tomu říká pravá »Volná škola«? Posmívá se názoru, že by vůbec nějaké náboženství patřilo do školy a míní, že výrok dostal se do paedagogického časopisu jen asi nedopatřením a že »byl určen původně pro nějaký humoristický list.« Dále vyjadřuje určité stanovisko »Volné školy«. »Má-li škola býti institucí vědeckou, nesmí míti náboženství ve výchově místa — mimo kulturní dějepis — nesmí duch náboženský nikterak se uplatňovat, ježto mezi náboženstvím, a to božským, a mezi vědou zeje nepřeklenutelná propast. Má-li škola, opírající se o vymo-

*) „Vol. Škola“. R. 1909, str. 69.

ženosti kulturního snažení moderního, vychovávati z dítěte mravní karakter, může učiniti tak bezpečně toliko mravností světskou, mravností positivistickou, při níž vědomí závaznosti, t. j. vědomí, že zásady mravní jsem povinen plniti, vyplývá z přesvědčení, že říditi se mravními zásadami v jednání jest nutno v zájmu blaha jednotlivce a celku a nikoli z víry v existenci na př. Boha, jenž dobré odměňuje a zlé tresce, v existenci, života záhrobního, nesmrtelné duše a podobně, jako je tomu právě v mravnosti náboženské. Možno tudíž postaviti proti sobě toliko mravnost náboženskou a nenáboženskou — světskou — laickou.«*)

Zde máme věrný obraz volné školy. Výchova bez víry v Boha, bez vědomí zodpovědnosti před Bohem, bez víry v nesmrtelnost duše a v život posmrtný — výchova úplně uvolněná od pravdy křesťanské.

Beznáboženskostí tedy chce volná škola nabýti vnitřní volnosti; chce, jak praví, vyprostiti ducha školy ze vlivu náboženství a z pout církevního vlivu. Aby si tuto vnitřní volnost zajistila, hledí si zjednati též volnost zevnější, chce býti ve svém zařízení, působnosti a správě úplně nezávislou na jakémkoli vlivu a dozoru státu, ano i rodiny. Časopis »Volná Škola« praví: »Důležitou otázkou je, kdo má spravovati školství: stát, země, církev, národ? Proti správě státu musí se vytknouti, že stát, jak jest, školu zbyrokratisoval a tím ji poškodil . . . Proto vidíme ten tlak různých instancí byrokratických, aby učitel byl na uzdě. Co se správy zemské týká, je celkem stejná . . . Posaďte ministerstvo do Prahy a máte absolutismus ještě tužší. O správě klerikální nelze mluvit . . . Vliv na školství musí míti samo učitelstvo — ovšem organisované.«**)

Toť asi hrubý nárys, čím volná škola si chce zasloužiti svého tvrdého názvu. Abychom poznali důkladněji její povahu a úmysly, stopujeme, jak se vyvíjelo školství a výchova, až vyvrcholilo volnou školou.

První a původní učitelkou a vychovatelkou člověka byla vždy a jest až posud rodina. Toť základní výchovná zásada křesťanství, jež vlastně rodinu v pravém významu vytvořilo. Tuto zásadu uznává jistotně každý rozumný člověk, neboť zásada ta zakládá se na přirozeném zákoně. Jako veřejná vychovatelka přistupuje k rodině náboženská společnost — církev. Neboť náboženství poučuje člověka o jeho původu, podstatě a nejvyšším jeho cíli, udává tudíž i směr a hlavní obsah výchovy. Proto již u pohanských národů byla výchova obyčejně záležitostí náboženských organisací a jich sluhů — kněží. Tím více platí to o náboženství, jež se prohlašuje a též prokazuje nejdokonalejším a jedině pravým — o náboženství katolické církve. Apologeta Weiss dí: »Náboženství, a to praktické náboženství patří k výchově a výchova k náboženství . . . Jsou-li rodičové prvními vychovateli dítek, je církev nejvyšší vychovatelkou dítek, jelikož jest vychovatelkou všech lidí. Též rodičové jsou svou osobou

*) »Volná škola«. R. 1909, str. 70.

**) Volná škola. R. 1910, str. 27.

a právě svým těžkým úkolem vychovatelským podřízeni výchovné moci církve.«*) — Jako třetí činitel a interesent vystupuje občanská společnost — stát. Má sice velmi oprávněný zájem o školu a výchovu a tudíž i veliká práva. Ale práva ta jsou přece jen podřízena, nesmějí býti na úkor výchovných práv rodiny a církve a nesmějí poškozovati ducha výchovy, jejž stanoví rodina a církev. O tom všem bylo však již obšírně mluveno.

Dokud stát byl proniknut a řízen duchem křesťanským, ponechával výchovu skoro jen rodině a církvi, předpokládaje, že dobrá náboženskо-mravní výchova rodinná a církevní jest nejlepší zárukou i státního blaha. Nová doba však vefilosofovala státní moci opojnou nauku o jeho neobmezeném »božském« právu. A tu začal stát, poznav ohromný význam výchovy, uplatňovati nejen svá skutečná práva na školství, nýbrž začal zasahovati nespravedlivě též do výchovných práv rodiny a církve. Chtěje založiti a utvrditi cesaro-papismus, chtěje se státi též pánem svědomí svých poddaných, prohlásil: »Já, stát, jemuž vše je podřízeno, jsem též pánem školy a ředitelem výchovy.« — Tak povstala monopolní škola státní a nucená návštěva školy.

Dle toho, pokud až stát zůstal věren ještě křesťanství, řídil se i duch státního školství. Mělo buď ráz náboženský, ovšem podle státního střihu, jako školství Napoleonovo, nebo zavedena byla škola simultanní, t. j. všem náboženským vyznáním společná, jako u nás. Chce vyhověti všem vyznáním a proto nevyhovuje žádnému. Jinde zase byla z téhož důvodu zřízena škola beznáboženská, jež ponechává náboženskou výchovu rodině a soukromé píli církve; takovou školu má na př. Amerika. Nebo konečně dán byl státní škole ráz úplně protináboženský, protikřesťanský, kde náboženství jest nahrazeno vyučováním laické morálce protikřesťanského ducha, jako je tomu ve státní škole francouzské.

Tím se ocitáme u nejmodernějšího útvaru školní výchovy — u volné školy, beznáboženské a zuřivě protikřesťanské. Škola ta nemluví dětem ničeho o věčném osobním Bohu a tím méně o Ježíši Kristu, Spasiteli světa; nevychovává dítek mravním zákonem křesťanským, vyhazuje ze svých učíren kříž a vyhání kněze. Jest úplně volnou od křesťanství; volnosti zevnější, t. j. nezávislosti na státním dozoru a správě se jí netřeba domáhati; neboť právě státní moc ji násilím zavedla a násilím ji udržuje, zrušivši školy náboženské a znemožňujíc je.

Dokud ji násilím nedržela státní moc, bylo jí konkurovati se soukromými školami náboženskými a stále prohrávala. Nemohouc zvítěziti poctivým zápasem, zhostila se svých soupeřů násilím pomocí bezbožeckého státu.

Volná škola po vzoru francouzském snaží se nabýti půdy i jinde. Ve Španělsku byl hlavním průkopníkem volné školy pověstný Ferrer, jenž založil několik ústavů volné školy a časopis na šíření bezbožeckých zásad výchovných. Podobně chce se volná škola uplatniti v Anglii, Italii a též u nás v Rakousku se pro ni horečně pracuje.

*) Weiss: Apologie. IV. 2. str. 579.

Kde stát v pošetilé zaslepenosti jest přízniv snahám volné školy, tam se volná škola nezdráhá býti školou státní, aby totiž pomocí státu zajistila monopol své bezbožecké výchově a co nejrychleji a nejdůkladněji odstranila výchovu náboženskou. Kde však státní správa jen poněkud si je vědoma, že volná škola jest nebezpečím nejen náboženství, nýbrž i státu, tam šíří zájem o volnou školu soukromé spolky a hlásají nezávislost školy od státu.

Vidíme tu, jak se každá nespravedlnost mstí. Stát vystrkuje ze školy církev a nyní volná škola vystrkuje i jej. Žádá jen, aby jí státní moc dělala drába, aby totiž nucenou návštěvou školy nutila všecky dítky požívati otravné stravy bezbožecké výchovy a pak aby učitelům zajistila dobré zaopatření hmotné. Ostatně však nemá se stát starati o vnitřního ducha školy a výchovy, aniž se míchati do zevnější správy školství. Školní inspektory a vůbec orgány dozorčí mají prý si učitelé voliti sami po své chuti. Aby pak volnoškolští učitelé byli co nejvolnějšími též vůči rodičům, žádalo zorganisované pokrokářské učitelstvo na sjezdu olomouckém r. 1906, aby odstraněny byly místní školní rady, t. j. aby odstraněno bylo zařízení, které poskytuje rodičům ještě jakýsi vliv na správu školy.

V tomto odporu volné školy proti církvi a státu opakuje se stará písnička: po oltáři kácí se trůn. Napřed má býti ze školy vyhnán kněz, zástupce moci církevní a brzo za ním má jíti zástupce moci světské, neboť zůstana tam, má býti jen loutkou bez práva a vlivu. Vždyť již nyní, ač nemáme dosud volné školy, jsou učitelské organisace často vlivnějšími než inspektoři a školní úřady. Ty jsou vlastně jenom na to, aby se volným učitelům staraly o pohodlné školní budovy a vymáhaly dobrý plat. Jsou uznávány jen z nutnosti, aby se stát cítil zavázaným pečovati hmotně o školu a pak mají býti policejní stráží, aby věřící lid nenechal beznáboženskou školu na holičkách nebo aby ji snad ještě rychleji neposlal tam, kam patří.

Myšlenka volné školy je tedy tu a má hojnost přívrženců, mezi učiteli i neučiteli. Odkud však vychází vášnivost, jež je žene do tak horečného boje o volnou školu?

Je to novodobý duch nevěry, jenž zamítá Boha a vše nadpřirozené, duch vzpoury proti Bohu, jenž neuznává věčného mravního zákona a chce býti svézákonným. Opojen velikými výzkumy svého bádání v přírodě, sní moderní člověk o nevyčerpatelné síle svého ducha, o nekonečném pokroku, o neobmezené vládě vědy a volá: »Neuznávám ničeho, o čem mne nepřesvědčí věda slyšitelným, viditelným, smyslově poznatelným důkazem.« Zamítá proto nezvážitelnou duši, nezměřitelnou věčnost, neviditelného Boha. Ponořen zcela do hmoty a tělesnosti, moderní člověk zapomíná na duši a její nadpřirozený věčný cíl, postrádá vznešených ideálů, hledá cíl svůj jenom na zemi, hledá jen to, co by mu pozemský život zpříjemnilo podle hesla: »V práci a vědění jest naše spasení.« Odtud ono moderní přeceňování jednostranného, přirozeného poznání rozumového na úkor mravního zdokonalení.

S tohoto stanoviska pohlíží se na církev a náboženství a jejich právo na školu a ve škole. Zjevené náboženství odporuje prý svobodné vědě, církev prý jest nepřítelkyní pokroku. Odtud tento názor, jenž jest u jedněch následkem nevědomosti, u jiných úmyslnou lží? Církev jest především hlasatelkou nadpřirozené pravdy a božského zákona mravního. Naukou svou mluví k lidstvu i tam, kde věda neví dál, nebo mluví tam, kde rozum poznává jenom nejasně a nejistě. Je tedy křesťanství a církev nevýslovně vzácným a nenahraditelným darem Božím, aby lidstvo poznalo své pravé určení, aby šlo pravou cestou a dosáhlo svého pravého cíle. Vedouc člověka k dobrům nadpřirozeným, nemůže však církev nedbati dober přirozených. Neboť věřící křesťan nepřestává býti člověkem a dokonalý křesťan musí býti též dokonalým člověkem, t. j. nesmí zanedbáti ničeho, k čemu jej zavazuje jeho lidská přirozenost. Církev tedy neodporuje pokroku v žádném oboru lidských snah, je-li jen krokem vpřed, t. j. krokem vedoucím k nejvyššímu cíli člověka. Mravní pokrok přirozený jest nezbytným podkladem řádu nadpřirozeného a církev se musí oň starati. Ani pokroku hmotnému není církev na odpor, pokud nesvádí člověka s pravé cesty, církev o něj též pečuje, jak může, ač to není jejím vlastním úkolem. Tím více musí podporovati pravý pokrok rozumový, ať je to přímá věda či zevšeobecnění prospěšných poznatků. Vždyť v rozumu jest jiskra téhož světla Božího, jež nám plněji zasvitlo nadpřirozeným zjevením pravd víry. Proto byla vždy církev nejlepší pěstitelkou vědy — pravé vědy — a šiřitelkou vzdělání, matkou pravé kultury. Toho nepopře nikdo, kdo nezavírá očí pravdě.

Právě proto však, že nynější věda pracuje často bez Boha a proti Bohu, že nynější vyhlašovaná kultura není pokrokem, jenž by člověka vedl k Bohu, jenž by mravně povznášel, osvěcoval a oblažoval, že jest míchaninou pravd, nejistých domněnek a vědomých lží, jež člověka mate, kazí a zrovna děsí, právě proto nesouhlasí s ní církev. Ba i když církev pohlíží na to, co v novodobé kultuře správného a dobrého, i když to svědomitě oceňuje, musí přece říci: »Pokrok rozumový a materielní, nejde-li s ním stejným krokem též pokrok mravní, jest jednostranným, jest nepřirozeným vývojem jedné mohutnosti člověka na úkor druhých, jest nezdravým zjevem společenským.«

Tento správný názor církve dal nepřátelům jejím záminku, aby ji podezřívali a pomlouvali, že jest nepřítelkyní každého pokroku, veškeré kultury a tudíž i školy. Odtud onen křik: »Pryč ze školy s církví katolickou, její naukou a jejími kněžími, pryč ze školy s každým positivním náboženstvím. Škola musí býti volnou; duchem jejím musí býti věda, osvobozená od obručí dogmat a náboženské mravnosti!« Nejhlasitěji křičí oni, kteří naduti svou domnělou vědou, popírají Boha a vědou beznáboženskou a protináboženskou chtějí vésti a oblažovati lidstvo, kterým, jak praví paedagog Förster: »nikoli církevní a náboženská tradice, nýbrž universita jest nejvyšším zdrojem mravouky.«*) Proto bylo provolání německého spolku »Volné školy« dne 5. března

*) Autorität und Freiheit, str. 14.

1905 podepsáno 78 profesory vysokých škol ze Štýr. Hradce, z Vídně, z Prahy a z Brna.

Za těmito veličinami jdou polovzdělanci a jednostranní vzdělanci, kteří s věrou pozbyli vědomí nadpřirozeného určení člověka a smysl pro význam náboženské výchovy. Patří k nim i veliká část učitelstva. Též je omámilo heslo o novém spasiteli světa, lepším Kristu, o svobodné, neklamné, vševládné vědě. — »Věda,« praví universitní profesor Martin Spahn o učitelích obecných škol, »stala se jim modlou, jíž se fanaticky klaní.« *) I oni zatoužili po titulu a slávě vědců. A není to divno. Dnes, kdy universitní profesoři universitními extensemi rozvážejí krajem vědu jako kramáři své zboží, dnes, kdy každý, kdo přečetl několik knih a stloukl nějaký článek do novin, přivlastňuje si vědeckost, jest vysvětlitelno, že učitelé, kteří přece vědí více než obyčejný člověk, chtějí býti též vědci. Odtud ono volání po vyšším, akademickém, vědeckém vzdělání učitelstva. Žádají je, aby prý mohli ve škole vědecky pracovati.

Slyšme, co vše má učitel dobře znáti: »historii všeobecnou, historii národa, historii současnou a místní; třeba mu nutně vzdělání národohospodářského, a to: všeobecné ekonomiky, podrobného studia hospodaření; má znáti různé formy hospodaření a všecky problemy sem hledící socialismus a vše, co s ním souvisí. Musí býti náležitě vzdělán v morální statistice čili prý vlastně socialní pathologii; pak si má udělati statistiku pathologických zjevů o své škole a obci. Musí znáti sociologii, pro ni potřebuje vzdělání psychologického, a to konkretního, pak mu potřebna psychiatrie, všeobecná biologie, fysiologie a dětská psychologie«**) Věru, domýšlivost není nadarmo směšnou!

(Pokračování.)

Já poznal Tě.

Když večera vzdech zazněl naposled
a červánku už zbledl skvělý nach,
když usnul sluncem zulíbaný květ
na smaragdových, jasných lučinách,
kdy přestal být už světem celý svět
a tonul v šeru mystickém a v snách — — —
rozechvěn k nebi bezděky jsem vzhléd,
a Tebe, Pane, poznal ve hvězdách — — —

A. Hiř.

*) Der Kampf um die Schule, str. 30.

**) Volná škola. R. VI. str. 27.

Význam zámořských missií.

Píše FR. VANĚČEK.

Bylo vždy mou touhou navštíviti misionáře právě v jejich domovině a viděti z blízka obětavou lásku katolické církve. Bylo mi to dopřáno vícekráte na mé cestě, a proto rád své dojmy sdělím s laskavým čtenářem.

O misiích mluviti a psáti jest povinností naší z mnohého důvodu. Jsou ony vyplněním rozkazu Páně: »Jdouce učte všecky národy«, jsou kulturní činností církve, které ani zavilí nepřátelé neodpírají uznání, mají význam pro ony země, jaký měli sv. Cyrill a Methoděj pro naše země před 1000 roky. Konečně mají též význam v národním hospodářství, a to tak veliký, že i bídná Francie při všem svém pronásledování církve nechce pustiti z ruky protektorát nad misiemi katolickými. Z dalšího vysvitne, proč i žid Gambetta nazýval »antiklerikalismus« věcí, která se nehodí pro vývoz do ciziny. Přirozené jest, že nám katolíkům jsou důvody náboženské a kulturní hlavní pobídkou pro podporu missií. Státy katolické, které nechtějí pod církevním heslem podporovati misie, mohly by tak učiniti aspoň z hmotných výhod, které misijní činnost sebou přináší.

Obtíže misijní, které i my z dálky uznáváme, jsou na místě samém ještě větší, než si je můžeme představiti. Obrácení člověka k životu mravně křesťanskému, jest pokládati za dar milosti Boží a pevného spolupůsobení. Předsudky, jimiž jsou pohané, Turci a jinověrci naplněni, jsou tak mocné, že činí s počátku přímou činnost nemožnou. Během líčení mého pobytu na některých místech naskytne se příležitost, jednotlivé práce a obtíže popsati.

Poslední den v Kahýře navštívil jsem ústav misijní, který nese název »Cor Jesu Sacrum«. Jest to ústav pro misie mezi černochy, který vedou otcové mladé kongregace z Verony, kdež mají svůj mateřinec. Zde v Kahýře jest přechodní stanice, kde se misionáři aklimatisují pro vnitřní kraje Afriky. Mladým černochům jest zde zima a proto nosí teplý šat. Obrovskou potíží jest předsudek černochů, že budou prodáni do otroctví. Zkazky rodinné o bezprávích, které na nich vykonali běloši, jdou od pokolení do pokolení a proto jest jim běloch představou otrokáře. Tímto předsudkem trpí i běloch misionář. Opuštěné dítě černošské nedůvěřuje misii, nechce věřiti, že se jedná o jeho vzdělání, ale má veliký strach, že bude prodáno do otroctví. Tato bázeň trvá často celý rok, než dítě nabude důvěry, že se jedná o jeho blaho. Pokud černoch není ještě islamistou, lze s ním pracovati, jakmile však se stal Turkem, jest práce ještě obtížnější. Kardinál Lavigerie říkával, že Islam jest mistrovský kus zlého ducha, ježto vedle jednobožství a modlitby k Bohu spojuje nejnižší hovění tělesným chtíčům, jimiž jest člověk upoután. Z Islamu konverse jest pak skoro nemožná, ježto do nejnovější doby byla trestána smrtí rozmluva misionáře s Turkem o náboženských věcech. Ale státi se Turkem bylo jednoduché: stačilo, když před 2 Turky řekl: »Allah jest Allah a Mohamed jeho prorok«, nebo ještě kratčeji: »Ullurum«, to jest »já jsem to«. Jak lehce se může

kdo státi Turkem, tak jest těžko, Islamu se zříci. Odpad od islamu ještě v r. 1854 se trestal smrtí. Od r. 1854 jest trest zaměněn ve vyhnanství. Veřejně kázati před mohamedány jest zakázáno. Proto práce misionářů jest obrovská, v mnohém ohledu dosud práce Sisyfova. Negr jest nestálý, když ztrácí práci, jest ochoten s prací přijmouti i víru. Jediná naděje misionářů spočívá tedy v práci s výchovou dětí, z nichž povstávají kolonie křesťanské. Za nejlepší systém dosud jest uznána methoda kardinála Lavigeria, který děti odchoval k dospělosti a pak jim pořídil pluh a pár potahu a zakládal křesť. osady tam, kde Islam nekladl nepřekonatelné překážky.

Veliký kus práce osvětné konají naši misionáři tím, že přemáhají předsudek, kterým naplněni jsou domorodci i jinověrci. Misionáři naši činí školy své přístupné všem, kdo je chtějí navštěvovati. Výborné výsledky v učení činí školy hledané, žáci z vlastního názoru poznávají, že co pověra a předsudek bájily o misiích, jest pouhou lží. To je už výsledek drahocenný. Odchoval se aspoň člověk bez předsudku, který mnohdy zůstává vděčným svým učitelům, když už drahně let působí v praktickém životě.

Takovýto ústav středoškolský mají otcové veronští v Heluanu, známém léčebném místě středního Egypta. Zde ústav misijní má žáky z nejlepších rodin, kde jsou po evropsku vychováni a proto také slyší nauku křesťanskou jako součátku evropské kultury. Nejsou vedeni k přestupu, ale poznávají aspoň obsah nauky a vidí ji v životě misijním uskutečňovati. Jest to pravá průkopnická práce pro budoucí vydatnější misie, až i politické poměry utváří se tak, aby zavilá zloba Islamu byla usmrcena.

Druhá práce misijní leží ve vzdělání mladých negrů, kteří pak jsou schopni zastávati místa a tak se živiti.

Pohled do ústavu misijního přesvědčil názorně, jak těžký jest každý pokrok k lepšímu a jak zdlouhavým chodem jde se vpřed. Kolik sebezapření a obětí jest třeba na straně misionářů, než jediná stanice se zakotví, a jak dlouho trvá, než doroste mládež v ústavě pěstovaná. O pokroku a vzdělanosti se lehce mluví v Evropě, ale velmi těžko se pracuje v Africe.

Pro zajímavost sděluji přehled prací vykonaných od církve katolické v Africe. Dle Krose »Misionsstat« přes 1842 kněží vedle 1357 bratří a 3688 sester pracuje se 4232 katechisty (tedy přes 11.009 osob) na apoštolské lize v Africe. Toto odvětví práce kulturní se málo ve známost uvádí, ač lid o něm rád slyší a čte. Kníže Loewenstein na sjezdu katolíků poukázal právě k tomu, jak málo se o misiích mluví, z čehož pochází, že též příspěvky se scházejí poměrně menší než na straně protestantské, kde celá řada publikací provádí agendu misijní mezi souvěrci. Musíme z naší strany doznati, že nepěstujeme tuto krásnou rubriku katol. listů. »Echo z Afriky« píše o této otázce a dodělává se značných výsledků.

Do domů v Kahýře utekli se misionáři při povstání Mahdiho v Sudanu a čekají příhodné chvíle, aby se mohli znovu věnovati ubohému lidu v Sudanu, který trpí pod byzantstvím Mahdiho.

Dítky křesťanské, které vzali sebou při útěku, vychovávají se v kolonii Gezireh, kdež jim biskup získal pozemek, aby se na něm naučili pracovati a práci přivykati. Kolonie jest velice jednoduchá, ale proti tomu, co dítky doma měly, jest pravým palácem.

Sestry téže kongregace veronské vychovávají dítky v Heluanu a v Kahýře a sbírají síly pro budoucí výpravy misijní v Chartumu, Sudanu a Kordofanu.

Ústavem prvního řádu jest učiliště Jesuitů v Kahýře, kteří mají 400 žáků, z nichž 60 jest v internátě. Ústav navštěvují i židi i Musulmani. Jest zřízen zcela po evropsku. Krásné ložnice vzorně čistě držené vykazují řadu lůžek s »nebesy« proti dotěrným moskytům. Při každém lůžku jest klekátko pro soukromou pobožnost chovancovu. Všemu vyučování z náboženství jsou žáci přítomni bez rozdílu. Důvod jest hlavně ten, aby pochopili dějiny a klasiky. Výsledek tohoto systému jest, že mizí předsudek náboženský mezi chovanci. Celé zařízení od školní místnosti až do hřiště vykazuje ústav vzorný, do něhož jinověrci s chloubou dítky posílají.

Výchovu řemeslnou obstarávají hlavně Salesiani, o nichž jsem psal ve »Vlasti«. Požehnané jejich činnosti uznávají i jinověrci. Příklad bratra pilně pracujícího z lásky křesťanské bez nároku na mzdu jest školou, která žáky své přímo táhne. Nedivíme se vládě italské, že si vlastní Salesiany pod svou ochranu. Bohužel doma trpí mnohou zlomyslnost, páchanou od zednářů proti nim. To jest to farizejství svobodomyslných.

Nemocnice jsou vlastní doménou našich sester různých kongregací. V Kahýře sestry sv. Josefa mají velkou nemocnici. Vznik této kongregace v 17. století jest zajímavý. Mnohé zbožné duše nemohly býti přijaty do kláštera pro nedostatečné věno. Biskup jim svěřil vedení sirotčince, z něhož stal se nalezinec kongregace, která má valný počet nemocnic na východě. Můžeme říci, že o našich kongregacích a ústavech katolických lze užíti slov velepísně: Za vůní balsámu Tvého půjdeme. Naše kongregace jsou »Kristovou dobrou vůní«. Ony tvoří dějiny lásky křesťanské a pomáhají i ten tvrdý, nepochopitelný předsudek mosleminský vykořeňovat.

V Jafě jsem nalezl tyto sestry sv. Josefa v nemocnici sv. Ludvíka. Nemocnice postavena jest blízko domu koželuhova, kde sv. Petr měl vidění. V nemocnici jest 55 postelí a lidová lékárna, kdež sestry dávají léky všem nemocným, nejvíce pro oční choroby, které na východě hlavně nečistotou a nedbalostí jsou zaviněny. Nemocný dostane prádlo čisté po koupeli a ošetření lékařské. Turci i Arabové užívají tohoto dobrodiní.

V Syrii a v Palestině jsou sestry sv. Josefa na více místech. Kulturní boj ve Francii má i v tomto směru svou dobrou stránku. Mnohé kongregace své vyhnanství zvolily na Východě a tak založily mnoho škol a pensionátů, které přispívají buď přímo buď nepřímo misijnímu dílu.

Assumptionisté zřídili svou tiskárnu v Cařihradě, velký, moderně zařízený Hospic francouzský »Notre Dame de France«

v Jerusalemě a zvolili si za hlavní úkol pracovati ku spojení církví východních se západní. Převzali mnoho stanic misijních i na Balkáně. Jejich žurnalistická činnost nejvíce se protivila francouzské vládě, proto byli s Trinitáry prvními obětmi kulturního boje.

Jiné odvětví misijní činnosti mají bílí Otcové v Jerusalemě. Jest to táž kongregace kardinála Lavigerie-ho, ale má zde za úkol odchovávati misionáře toliko pro východ a o jeho pokřestění se starati. Zde v Jerusalemě v krásném kostele Narození P. Marie žije 20 bílých Otců a vychovává 40 nastávajících misionářů pro východ.

Zvláštní úlohy vyplňují otcové Františkáni, jichž zásluhy o sv. Zemi nelze dosti chváliti. V nejhorších dobách vydrželi synové sv. Františka se svou chudobou a sloužili poutníkům, když rytířské řády pominuly. Nebude poutníka, který by na své cestě svatou Zemí nepoužíval rady a pomoci Františkánů. Jsou všem vším. V Jafě vítá poutníky jich klášter jako pevný hrad, v Jerusalemě hlídá řád jejich drahý klenot Božího Hrobu za velmi těžkých podmínek až do dnešního dne. Domy jejich hostí na všech památných místech putující. Co sv. František nemohl vykonati sám, to konají jeho synové. Politické poměry nedovolovaly vykonati více.

Teprve od zřízení patriarchátu v Jerusalemě začíná pravidelná správa církevní v Palestině. Patriarchát byl založen r. 1847 Piem IX. za velikého, fanatického odporu rozkolníků, kteří upírali právo, aby katolický patriarcha směl býti v Jerusalemě, a zosnovali útok proti němu ve vlastním jeho domě. První patriarcha byl zraněn od rozkolníků. Obraz jeho visí v sále patriarchy jerusalemského. Pius podpořil patriarchu, aby mohl žíti v Jerusalemě a vydržovati seminář. Od doby zřízení patriarchátu začíná pravidelnější činnost »katolická« ve sv. Zemi. V semináři patriarchy odchovává se 31 alumnů, kteří pod diakonátem přísahají, že vytrvají v misiích arabských, jichž jest dosud zřízeno 25. Život v semináři jest společný; i profesoři a žáci mají společný stůl. Při zřízení patriarchátu bylo 60 katolíků v Jerusalemě, nyní jest jich 2000 a život jejich jest nábožensky vyvinutý. Mnozí katolíci jdou týdně k sv. přijímání, jiní třikráte do téhodne. Naše řádové kongregace a čilejší pouti z katolických zemí vzpruží život katolický ve svatém Jerusalemě.

Vedle těchto výtečných, lidumilných služeb misionářů spočívá význam jejich též v národním hospodářství a ve vzrůstu mezinárodního obchodu. S tohoto stanoviska třeba vytknouti nám Rakušanům velikou opozděnost, neboť my, jako katolický stát, nemáme vůbec svých misií, ano my na misie přispíváme celkem málo nebo nejméně. Vinu nese liberální duch, který vládne a který vede nejrozšířenější tisk u nás a všemu katolickému hnutí se staví v cestu. Jediný pohled na číslice obětin, sebraných kterýmkoliv střediskem misijním dokazuje, že Rakousko katolické celkem málo přispívá na život misijní a že nemá svých vlastních domů misijních.

Rakousko katol. stojí zde pozadu. Není pochopení pro význam missií pro stát, obchod, národní hospodářství. Tento důvod

sice není idealní, nýbrž hmotný, ale neuznávati ho, jest škodou. Protestantské misie užívají právě tohoto důvodu, aby pro sebe co největší podpory státní vymohly. Státy jim ochotně sumy dávají k disposici, poněvadž s velkým užitkem se vracejí zpět do země cestou obchodní, při čemž i průmysl i význam země roste. Poněvadž tento význam misií jest u nás neoceněn, chci při něm něco déle prodlíti. P. Huonder S. J. číselně dokazuje, že protestantské země mají tak čilý zahraničný obchod, protože misie peněžitě bohatě podporují. Praví, že na př. v r. 1875 obchodní obrat obnášel

v kmenech anglických . . . . 20.559,410.000 M.
v ostatních národech . . . . 8.825.084.000 M.
celkem 29.384,494.000 M.

Anglický obchod činí celkem 70 procent. Naproti tomu uvádí protestanté sami shodné číslo příspěvků na misie, a to:

angličtí protestanté sebrali . . . . 25,600.000 M.
neangličtí . . . . . 3,430.000 M.
Německo a Švýcarsko . . . . . 2,400.000 M.
celková suma prot. 31,430.000 M.

Vyjádřeno v procentech vykazují angličtí protestanti 70 proc. všech obětin na misie, a ohledně osob vykazují 88 proc. Prof. Dr. Warneck správně soudí, že ty číslice jsou velice poučné, že činnost misijní protestantských narodů stojí v přímém poměru k svému obchodu světovému.« Tento hmotný význam misií jest hlavní zdroj štědrosti, vedle též idealních pohnutek.

Dr. Turner, misionář anglický společnosti londýnské, končil svou zprávu: »Přehlížím-li stoletou činnost misijní se stanoviska obchodního, tvrdím, že obchodník do ciziny má veškeru příčinu ctíti misie jako hlavní pramen svého bohatství.« To jest důvod, proč lupičská Francie chce býti ochráncem »svých« misií, proč Italie si osobuje protektorát nad svými, proč Rusko tolika penězi podporuje své misie.

Z nejnovější doby uvádí P. Huonder list generalního konsula Kandley (z Belg. Konga), v němž praví: »nositelé civilisace jsou také nosiči obchodu, poněvadž dovoz výrobků své vlasti podporují. Kdo tedy chce, aby bylo americké zboží objednáváno, musí napřed vstoupiti ve spojení s misionářem a se ho zeptati, který druh zboží by se dal nejlépe uvésti« . . . Adresy vůdčích misionářů 4 různých misijních společností, které v Kongu působí, jsou na listině americké kanceláře průmyslové.«

Za americkými a anglickými podporami misií jdou silně německé obětiny protestantů, kteří uznávají i hmotný význam misijní činnosti pro svůj obchod a průmysl.

Protestantský ředitel misií Dr. Zahn praví: »Angličan i Američan uznal, že misionáři pro jejich pozemské zájmy jsou nejlepší spojenec; dle svého způsobu vypočetli, kolik ceny má jeden misionář pro hlahobyt národa, a jak bohatě odplácí náklad na misii výhodami, které misionář obchodu dává, splácí a úrokuje. I ne-

přátelé věci uznali tento výpočet a přičetli tuto misijní horlivost Angličanů na vrub jejich ducha kramářského."

Úsudek odborníka stačí, aby dotvrdil částečně aspoň mé tvrzení, že i národohospodářství má svůj zájem na rozkvětu misií.

Přítomné jsem napsal jen z toho důvodu, abych poukázal na důležitou činnost misií, která nám katolíkům z ohledů ryze a pouze náboženských jest příkazem vážným, ale i jako občanům rakouským jest důležitým faktorem, který má veliký význam pro obchod říše a národní hospodářství.

Proč právě katolické Rakousko stojí tak pozadu v podpoře katol. misií, jest krom našeho liberalismu i příčina jiná, totiž že v zahraničním ministerstvu i v konsulátech v cizině jest málo katolíků z přesvědčení, za to velmi mnozí israelité a ještě více — jak mi bylo praveno z vážných stran — zednářů.

Nám katolíkům třeba věděti, že misie naše v přítomnosti konají kulturní práci za hranicemi našich osvětných říší tak velikou, že se s ní práce universit našich nedá srovnati, ježto vyžaduje velikých osobních obětí.

My rakouští katolíci v zájmu říše jsme povinni přispívati k uvědomění, že peníz na misie vynaložený nejen na věčnosti není ztracený, ale i v obchodu a průmyslu říše jest na výborný úrok uložen. Předsudek budiž nahražen suchou a pouhou pravdou.

Připomenouti sluší, že pro katolické misie neexistuje příjem z obchodu, ježto jest bulou papeže Urbana VIII. (22.2. 1533) zakázán, což i od Pia IX. opakováno. Katolický stát však může a má z kulturní činnosti našich misionářů brati podněty k vzrůstu blahobytu a býti našim misionářům ochranou a podporou, kterou si nechtějí z ruky dáti ani atheistické státy Francie a Italie. My dosud nemáme své kongregace misijní ani svého misijního území, krom Albanie a Herzegoviny a Bosny, kdež podpora jest velice chatrná a nejistá.

Trpíme předsudkem liberalismu a atheismu. »Klerikalismus jest náš nepřítel«, toto neoslepilo toliko Francii, ale trpíme i my před jeho pověrečnou mocí. Cizí státy, protestantské státy z hmotných ohledů podporují zámořské misie, katolické ani z hmotných ani z křesťanských pohnutek tak nečiní, aspoň ne měrou dostatečnou. I kněžstvo zde a onde trpí předsudkem, že podpora misie odvádí peníze z říše. Amerika a Anglie protestantská pokládá podporu za investici, která se hojně zúročuje i zde.

Katolická veřejnost rakouská poznala již opozděnost naši v tomto směru (aspoň se o tom píše), a to jest již dobrou známkou budoucí nápravy, k níž všichni přiložme ruce, když se s ní u nás začne.

V Berlíně v říjnu konal se kolonisační sjezd, k němuž pozváni byli i přední representanté misijního života se strany katolické a protestantské. Hlavní bod porad byla otázka, zda kolonie pruské mají podporovati Islam či křesťanské misie. Jeden z kolonialních úředníků zastává myšlenku podporovati v zájmu kolonie a říše Islam, ježto se lidem zamlouvá a jest zdomácnělý. Jedná se při tom o pouhý politický čin. Katolíci a protestanté právem poukazují k statistice a zkušenosti své, že Islam jest největší překážkou

kolonií, poněvadž představuje zášť proti Evropě a sám sebou odlidňuje zemi svým mnohoženstvím, které jest morem Afriky i Asie. Vidíme na celém sjezdu kolonialním, že má býti náboženství prostředkem politiky. Výborná misie Otců Slova Božího v Africe ujala se domorodců afrických proti bezpráví kolonisatorů a upozornila proto katolický střed na přehmaty správců kolonií. Při debatě o tom v parlamentě byli vítězem katoličtí poslanci středu, poněvadž tvrzení bylo dokázáno fakty, ale poraženými byli: — katoličtí misionáři. Kolonialní úřad zahájil takou palbu proti nenáviděným zastancům domorodců, že správa misií musila se zříci obou stanic. Jeden z misionářů odebral se do Ameriky do indianských misií, druhý byl povolán do generální rady kongregace v Steylu. Máme v přítomnosti podobný obraz, jaký druhdy byl v Americe za časů ctihodného Las Casas, zastance domorodců. Všechnu pravdu a právo měl na své straně, ale — proto přece byl mučedníkem. Po debatě v parlamentě německém o zlořádech v koloniích napsala »Dublin Review«, že nikdy nebylo postavení katol. středu tak pevné jako po debatě koloniální. Avšak po této debatě nastala kampaň proti Centru, které bylo odstraněno z vlivu vládního a odstraněni i ctihodní misionáři, obhájci a zastanci domorodců a jejich práv ve XX. věku.

Idealní svět a věřící svět měly misie na své straně, ale sílu a moc měly proti sobě. Vidno, jak nevděčná to práce katol. misionáře. Proto tím více třeba šířiti známost o nich a tak jim získávati srdce věřících, která jsou nejlepším jejich »protektorem«, který se od nich neodvrací jako vlády a většiny parlamentů, ale žijí, cítí s nimi a dovedou přinésti pro ně oběti.

Stance.

Václav Poledne.

Znáš pláč podzimních dnů, a těžký smutek
žloutnoucích alejí? — Znáš ostrý svist
lkajících meluzin — a rabských dutek? —
Ó žel, že znáš! — Však znáš-li, můžeš číst
z run života — a z opuštěných hnízd
uslyšíš píseň lkát jak dřív se smála
v hrdélkách ptáčátek, když první list
se z větví dral a první třešeň zrála—
když z fialek a růží Vesna zadýchala — —

Již uvadly — a tiše zašelestil
hlas podzimu — To první mrtvý pad' —
a právě ten, jenž první jaro věstil — —
Víš jak se mládím chvěl — dnes zříš jak zvad' —
Kdys' s jitrem vstal — dnes s večerem jde spat —
Co s ním? — Jest stár! — Kdys' ševel ptáčat vzbudil
ho k životu! — Ať žije, kdo jest mlád! —
Co s mrzákem, jenž o poklad se zchudil! —
Ať hlídá hrob! — Ty's mlád! — Proč nad starcem bys
trudil? —

Sny krásné jsou — jak skutečnost jest žalná —
Ve vůni vzpomínek jde zápach mar —
Klid — umrlých — a rubáš — mlha kalná,
jež milosrdně skrývá schladlý žár —
Ó běda slabochům, jímž vzácný dar
jest přítěží! — Ó běda rabským sketům,
jež vzpoury neznají! — Čekají zmar
jak otroci! — Rvou sousto lačným retům —
pel štěstí dětským snům — a vůni jarním květům —

Sen odlétl jak pták — květ zhynul mrazem —
V pláč mrtvých jar se vítr zachechtal —
opřel se v suchý kmen a shodil na zem
vychladlé hnízdečko — A marně ptal
se sýčkův hlas, kdo hnízdo rozdupal —
to hnízdečko, jež zpívalo kdys' jarem
v rozkvetlý sad, jenž vonným ohněm vzplál —
To na na úsvitě vzplál kouzelným čarem
slunečních paprsků — zhas' smrti černým spárem! —

Ó loučení u otevřených rovů! —
Ó výkřiky uštvaných obětí,
jež hynou v poutech — steskem po domovu —
na řasách slzy — na rtech prokletí —
Žel otrávených vůní v poupěti! —
Žel výkřiků žalostné agonie
bez soucitů — bez vlídných objetí —
Nad hrobem mým pohřební píseň vyje
vztek hladovících fen — Má závěť: Bláh, kdo žije! —

Děsí mne smrt — a hynu strašnou mukou
v plamenech lži — jak oklamaný hmyz —
jen o to bídnější, že vlastní rukou — —
A bylo lépe snad, než dnes je, kdys'? —
Čti v hlubinách zbavených mask a viz
jak člověk žil! — V týchž bolestech se zmítal,
v nichž sténáš ty! — A tentýž červ jenž vhryz'
se v duši tvou i proň své dutky splítal —
Toť osud člověka: by ztrácel sny — a chytal — —

Vám zpívám, bratři, stejným jařmem spiati
o jitru Svobody, jež bleskem stkví
se z temných chmur, v nichž klnou naši kati —
Nám cílem boj a heslem vítězství! —
Hoj, Satane! — Dál smečky hyjen štvi
na stádo otroků! — Špinavým drápem
krvavou daň z prodejných hřbetů rvi! —
Jdem slunci vstříc — a mlčky nocí tápem' —
Jak odsouzenci jdem — a v smrti život chápem — —

O štěstí mé! — Zda pro tě též jsem zrozen? —
Či ne já? — Žel! — Pak závidím těm rtům,
jež mohou ssát mé révy zlatý hrozen — —
Ne, závidím! — Sám žebrákem jsa — z rum
svých zřícenin přec' žehnám vítězům —
Sám zrádcem praporu — proklínám skety —
Sám oslepen — zřím Slávy svatý chlum —
Zřím kletbu — zisk — a boj své pyšné mety —
Zřím lásku — zrazenou — svůj Ráj — a zvadlé květy —

Přec' mám Tě rád — ač nehoden Tvých zraků —
Přec' mám Tě rád — ač děsí mne Tvá líc
jak nářek beze slov a háj bez ptáků — —
Přec' mám Tě rád — A láskou oběžnic
jsem k Tobě hnán — Za ohněm zlatých kštic
v bezmocné touze štkám jsa v pouta jatý —
a v matné záři chudých olejnic
poznávám žár, jímž hýří oheň svatý
nebeských vrcholů — Jsem květ, v svém jaře svátý —

Květ v jaře svátý — sad bez hnízd a němý —
nešťastný trosečník, jenž zhynul dřív',
než přiblížil se k vytoužené zemi — —
Tím jsem?! — Co dím? — Ó hrůza! — Milostiv
mi buď! — Chci žít! — Což nesmím býti živ —
ni šťasten ani mlád! — Proč cítím vůni
zastřených záhonů, když rajských niv
květ nesmím zřít! — Proč perlu v hlubé tůni
jen oplakávat smím? — Sním v stínu — o výsluní! —

Volnomyšlenkářský kongres v Bruselu r. 1910.

Píše Filip Jan Konečný.

(Pokračování.)

II.

Prvý den kongresu věnován byl (21. srpna) společnému *manifestačnímu průvodu* na hlavní náměstí Bruselské k místu, kde *deska Ferrerova* odhalena, a k poctě jeho bombasticky-frázovitá řeč pronesena ústy prof. Vincka, načež začala odpoledne *slavnostní* schůze zahajovací v sále de la Madeleine. Možno říci, že první den věnován byl vlastně *slavnosti Ferrerově.* Manifestační průvod byl prý velikolepý: na 15000 členů a přátel Vol. Myšlenky zúčastnilo se ho »v lese praporů« a za zvuků hudby, z níž české Vol. Mce nejlíp líbily se *fanfáry*, takže lituje (str. 114.): »My zakřiknutí, skrčení lidé (totiž u nás v Čechách doma! Red.), přes všechnu naši (*hrozná* čeština »českého« Volnomyšlenkáře!) roztomilou muziku neznáme fanfár, tohoto vítězného a útočného druhu hudby . . . to jakoby se dobýval nepřátelský tábor a zvuky

radostně každému vlévaly žár a vzlet k heroickým činům.« Jen nepřenachválit a raději *skutky* místo planých řečí ukázat! — Česká sekce Vol. Mky budila prý velikou pozornost svým praporem červenobílým, nadepsaným »Les Tchèques« a z ulic co chvíle zazníval českým volným myslitelům český pozdrav vstříc. To jest velmi hezké, ale můj soused tvrdí, že prý český národní prapor není »*červeno*bílý«, nýbrž »*bílo*červený«. Dle toho nebyli by měli čeští volní myslitelé pravého českého praporu, přehodili jeho barvy, a to by byla ostuda doma i za hranicemi. Než budiž! — Průvod volnomyšlenkářský byl veliký a pěkný. Jsou jím celí okouzleni, nekalme jim radosti! V průvodu byli Maďaři, Švýcaři, Němci, Francouzi, Vlaši, Češi, Španělé, Kubánci, Angličané, Flamové, Holanďané . . sirotčinec racionalistický, v němž jsou vychovávány *děti* volných myslitelů »bez vštěpování hrůzy před tresty pekelnými« (zase ta *hrozná* čeština? Že to pan red. Vol. Mky neopraví!). Za sirotčincem šly spolky socialistické s rudými prapory, »*delegáti loží*«, hlavně francouzských, skupina »matek belgických« a sdružení liberální s modrými prapory atd. Bylo to tedy pestrobarevné a že *Židé* scházeli (?!), velice hezké. Nezávidíme této mezinárodní směsice volným myslitelům, ani jim přiznané internacionály nevyčítáme: všechno to již dávno u nich známe. Podivujeme se jen, že Vol. Mka *otevřeně* přiznala se k součinnosti *zednářských lóží*, hlavně francouzských. Přítomnost loží zednářských, či vlastně jen jejich repraesentantů, dokazuje velmi mnoho *pozorovateli* Vol. Mky a její činnosti — také i u nás! Že socialní demokraté manifestovali pro Vol. Mku, nikterak nepřekvapuje: společná atheistická zášť a společná protispolečenská politika spojuje oba směry, i když hned s té a hned s oné strany ozývají se proti sobě nepřátelské přestřelky. Opravdového zásadního sporu zde není: jen osobní nebo stranické konkurenční mrzutosti mezi Vol. Mkou a socialní demokracií občas se jeví, které však ihned ustupují zásadní solidaritě, jakmile se slovo Bůh, náboženství, trůn a oltář, církev atd. vysloví. Bez socialních demokratů co by znamenala u nás v Čechách Vol. Mka? Proč na protikatolické schůze berou si socialisté za řečníky odpadlické volnomyšlenkáře?

Bruselská manifestace byla prý »hrůzná — živlům reakčním«, píše český časopis Vol. Mky (str. 115.), a domnívá se, že manifestaci dodávalo zvláštního rázu, že se konala na náměstí, že v tomto »velikém sále prvního patra radnice přečten byl hrabatům Egmontovi a Hornovi rozsudek smrti,« a že v protějším domě Chlebovém ztrávili Egmont a Horn noc na »zítří 5. června 1568,« po níž byli popraveni na náměstí! . . . Toto náměstí zvoleno pro desku Ferrerovu. (Bylo tedy *poskvrněno*! Pozn. red.)

Proč Vol. Mka líže se s Ferrerem, *zbůjníkem* atheismu k *náboženským* protestantským nešťastníkům věřících protestantů? — Věc jest jasna: proti Římu verbuje se všude, a evangelíci nechávají se velmi často na tuto vějičku chytit. Tak bylo na začátku hnutí Vol. Mky *u nás*. Evangelíci čeští tenkráte z uvedeného důvodu »sympathisovali« s Vol. Mkou, ale od 2. února 1908, kdy byli na veřejné disputaci volnomyšlenkářů tvrdě odkopnuti

se všemi evangelicko-náboženskými názory, změnila se situace, a evangelíci čeští staví se nyní proti Vol. Mce! V evangelickém časopise »Hus« četl jsem v září t. r. zpříma *protest*, aby bezbožečtí volnomyšlenkáři spojovali Ferrera protináboženského s věřícími protestanty Hornem a Egmontem«. Docela správně, a všecko povídání volnomyšlenkářské, že prý tady oprávněnost jest, a to ta, že Egmont a Horn bojovali za svobodu svědomí proti auktoritě Říma, zrovna jak to dělal Hus et consortes, je marné v očích soudného čtenáře, jemuž *pouhé bojování proti Římu* nedostačuje na *positivní* důkaz *vzájemné shody věroučně filosofické* mezi těmito *protivnými póly*, které nejen bojovaly a podnes bojují proti Římu, ale též *navzájem proti sobě*, takže jen nedouk může tvrditi: všecky tyto odpůrce Říma lze *positivně* spojiti! Není tomu tak, a nás těší, že to čeští evangelíci do očí volnomyšlenkářům o svých lidech Belgických ostře řekli.

Že volnomyšlenkáři oslavují Ferrera jako mučedníka a že mu v Bruselu postavili na význačném místě památnou desku, jest s jejich stanoviska pochopitelno: otázkou však jest, zasluhuje-li buřičský a podvodnický cizoložník takové oslavy! O Ferrerovi bylo tolik skandalesního i z jeho manželského života na veřejnost vyneseno, že kdyby jen *něco* bylo pravdivo, navždy by památku jeho hyzdilo a korunu mučednickou s hlavy mu sráželo. Připomínáme volnomyšlenkářům, že se o Ferrerovi veřejně tvrdilo, že zákonitá manželka od něho odešla, ba že po něm i střílela: tvrdilo se, že žil na divoko s madame *Soledadovou*, a že jí odkázal statisíce, zatím co jeho dcery, z řádného manželství splozené a v Paříži jako prodavačky nuzně živořily a pravá žena v nouzi chléb každodenní si vydělávala; tvrdilo se o něm v novinách, že vedle maitresy jedné měl ještě jinou, na níž peníze vylákal, slibovav jí manželství, ač byl již ženat, a že dokonce ji těhotnou učinil, takže proti jeho testamentu podala u francouzských úřadů protest; tvrdilo se o Ferrerovi, že vylákal milionový odkaz na zbožné katoličce Meunierové, jež chtěla, aby z peněz těch založil Ferrer katolické ústavy dobročinné, on však použil jich na školy volnomyšlenkářské a k svému osobnímu blahobytu; tvrdilo se o Ferrerovi, že byl původcem krvavého a vlastizrádného povstání Barcelonského, při němž zničen majetek a život pokojných spoluobčanů, rušen veřejný pořádek, zneuctěny i mrtvoly, bořeny kostely, zapalovány katolické nemocnice atd. A takového netvora prohlašuje Volná Mka mučedníkem *svým?* Co je tedy *Volná Myšlenka?* Co *hlásá* vlastně *památná deska* v Bruselu na počest Ferrerovi Vol. Mkou veřejně zasazená?

Není-li Ferrer tak nehodným člověkem, jak o něm veřejně noviny psaly a vládní spisy úřední dokazovaly, aby ukázaly, že byl po právu jako zbojník popraven, potom měli volnomyšlenkáři raději provésti důkaz pravdy o nevině a čestnosti Ferrerově, než zasazovati jeho pokálenému jménu pamětní desku.

A tahle »madame« Soledadova — jak taková osoba může býti »čestnou« předsedkyní kongresu volnomyšlenkářského, když jest a byla pouhou milovnicí Ferrerovou, ale ne jeho ženou! To jest, co zpříma křičí v naší náboženskospolečenské dosavadní

morálce: volnomyšlenkářská »zlaicisovaná« ethika má ovšem o těch věcech docela jiné názory, ale dosud s nimi na veřejnosti neprorazila — proto by se naše dnešní společnost za madame Soledad na předsednickém *čestném* místě styděla, zvláště, kdyby si připomněla, že na Ferrera má právo pouze jeho zákonitá žena (jež však o něm nechce slyšet) a pak třeba také ještě jiná madame (s níž měl nemanželské dítko), jež ho však žalovala pro paternitu a pro vylákané peníze. Tota res olet, olet čili zapáchá!

Kdo se chce blýskati na veřejnosti a seděti na čestném místě slavnostním, ať jest bez hany a vady. Toto pravidlo měla by zachovávati také Vol. Mka na svých sjezdech! . . . . Nevíme proto, máme-li se nahlas pohrdlivě usmáti, čteme-li (Vol. Mka l. c. str. 115.), že prý v Bruselu volnomyšlenkáři představovali »nové katolictví, krásnější (ouvej!) a slavnější (fuj!) než to, jež odumírá.« Katolicism že *odumírá?* Možná ve vás, odpadlíci, ale ne v milionech lidí jiných a ne v tom, co božského dal církvi Kristus, jenž nikdy neodumře. Dva tisíce let dávají předpovědím Kristovým za pravdu: volnomyšlenkářské tlachy jsou od včera a nepřežily ještě zítřka. Počkejme, až zde historie promluví a nechme chvastavých proroctví!

Slavnostní řeč univ. *prof. Vincka* je snůška naduřelých sentimentálních frází, někdy — když mluví o církvi — hodně přihrublých; ku př. když se tvrdí, že prý poprava Ferrera byla dílem církve a katolíků, kteří dosud i po smrti Ferrerově pošpiňují jeho památku všelijakými nedokázanými zločiny, jež mu za vinu dávají. Na jiném místě (str. 116.) se tvrdí, že Ferrer chtěl učiti náboženství Lidskosti . . . španělskou mládež! *To byl jeho zločin!* Opravdu! Drzost a lež podaly si zde ruce! Katolíci jsou vinni smrtí Ferrerovou, ač *liberální staré zákony*, tedy zařízení *ne*církevní a *proti*církevní, rozhodovaly o vině Ferrerově na základě v jeho pozůstalosti zabavených spisův a na základě vražedných zbojnických činů Barcelonských, o nichž v neprospěch Ferrerův svědčili *rozličtí* očití svědkové před státním (tedy necírkevním) soudem, jenž v Montjuichu dal Ferrera popraviti. Vychvalované Volné (= Moderní) školy Ferrerovy byly učilištěmi pum a bomb, k nimž dáván theoretický i praktický návod. I to jest nepravdivo? Věc je všeobecně známa a byla dokumentárně potvrzena oněmi učiteli volnomyšlenkářskými, kteří v kterési škole španělské proti srocenému lidu střelbou z revolverů se bránili, až přišli státní orgánové škole Ferrerově na pomoc, v níž našli *anarchistické spisy* a theoretické návody a skutečné modely na vyrábění pum a pekelných nástrojů na vraždění občanů! Závěrečná slova Vinckova »Ať žije dílo Francisca Ferrera«, provázené hlučným »Vive Ferrer, vive la libre Pensée«, je v hořejším smysle — *čím?*

Po Vinckovi mluvil španělský univ. prof. Simarro o nové emancipační éře Španělska z římského jha, k čemuž volnomyšlenkáři »musejí pomoci«.

Slavnostní schůze odpolední. Slečna Lorrainova »symbolisovala« rozkošnou postavou dívčí Volnou Myšlenku. Na estradě zaujaly přední místa dámy, mezi nimi milenka Ferrerova! Potom přišli význační páni; mezi nimi dr. Bartošek! Již chci psáti, že

by velikou radost z povýšení páně Bartoškova byl měl blovický pekař atd., ale, poněvadž umřel právě tohoto téhodne (co článek dopisuji), držím se zlatého pravidla: »De mortuis nihil, nisi bene«, a mlčím . . . Před estrádou byly připraveny dlouhé stoly pro delegáty-referenty sjezdové: mezi nimi nalézal se také Dr. *Vojan* z Ameriky, jehož české příjmí Vol. Mka neuvádí, aby snad neupamatovala na známou škandalésní affairu tohoto pána, jenž svého času z Prahy na kvap tajně zmizel, když jeho směnečni manipulace ohrozily u nás další jeho volný pobyt a snad i doktorský diplom. Upláchnul včas do Ameriky oblažovat tamější občany, a nyní po letech vrátil se na volnomyšlenkářský kongres do Bruselu, aby jménem česko-amerických volných myslitelů referoval a pod estradou čestné místo zaujímal! Brávo! »Čech« a jiné české listy psaly o Dru Vojanu mnoho kousavého a nedostaly opravy, ba ani ne odvety v časopisech volnomyšlenkářských! Proč? Dr. Loskot a Karel Pelant patrně neznali minulosti páně Vojanovy, vlastně Salabovy, a v cizině neměli příležitosti nikdy, aby četli, co o Dru Vojanovi pražské listy zlého psaly, jinak by oba tito pánové jako čestní mužové zajisté od Dra. Vojana byli žádali vysvětlení a případné soudní zakročení proti jeho pražským »špinitelům«, a kdyby Dr. Vojan nebyl dal *náležitého* vysvětlení, byli by oba delegáti-referenti čeští Vol. Mky věděli, že si musí od Dra. Vojana hodný kousek odsednouti. Prosíme, aby se *na nás* tito páni nezlobili: *jim* docela nic nečestného nepřipomínáme, rekapitulujíce, co v ty dny o Dru Vojanovi bylo v pražských listech bez závady veřejně nepěkného psáno, tak že se veřejnost pozastavovala, jak takovému charakteru mohlo se dostati na světovém kongresu Vol. Mky *čestného* místa, aniž by se byl aspoň před českou Vol. Mkou očistil! . . . . Za čestnou (!) předsedkyni nedělní schůze navržena a přijata milenka Ferrerova; čestným předsedou zvolen univ. prof. *Denis*, jenž měl řeč slavnostní: »O basi filosofické a svobodě svědomí.« — (Pokračování.)

Zda pýchou plát může náš smrtelný zrak?

Napsal William Knox, přeložil Jan Vránek Pohořský. *)

Zda pýchou plát může náš smrtelný zrak?
Jak povětroň spadlý, jak uprchlý mrak,
jak uhaslý záblesk, vln rozbitých spád
jde po práci smrtelník do hrobu spat.

I dubový lupen i vrbový list
v směs sežloutlou nakupí vichřice svist;

*) Tato nesmrtelná báseň byla oblíbenou básní velkého presidenta Abrahama Linkolna. Často ji z paměti odříkával, ač neznal původce básně. Byl jím Vilém Knox (čti naks), skotský básník zemřelý r. 1825, jehož Walter Scott vysoce ctil. Tuto báseň umí téměř každé americké dítě z paměti. Překlad věnován nejzaslouženějšímu českému katolickému novináři v Americe důstp. Val. Kohlbeckovi v Chicagu, Ill., nevyrovnanému rozhledem a prozíravostí.

též chuďas i kníže a mladík i kmet
v prach ve hrobě setlí jak uvadlý květ.

I dítě, jež hladila mateře dlaň,
i matka, k níž dítě svou tulilo skráň,
choť, který tak dítě i matku měl rád,
pryč do hrobu všichni šli v pokoji spat.

Tvář spanilé krásky a ohnivý hled,
jež ranila vítězně kouzlem svým hned,
i ctitelé nadšení půvabů těch
jsou smazáni s paměti živoucích všech.

Král, který v své pravici žezlo kdys nes,
i s berlou a mitrou svou velebný kněz,
zrak mudrce bystrý, rek vítězstvím zpit,
z nich každý je pod drnem ve hrobě skryt.

I rolník, jenž obilí zaséval, žal,
i pastýř, jenž stádo své na pastvu hnal,
i žebrák, jenž žebronil o skývy dar,
jak požal by trávu, všech úděl je zmar.

I svatý, jenž v modlitbě k nebi zrak nes,
i hříšník, jenž ze hříchu do hříchu kles,
i moudrý a blázen, i dobrý a zlý —
z nich každý už ve prachu společně tlí.

Mrou davy, jak uvadne tráva i květ,
by potomstvo jejich zas plnilo svět;
ty zástupy, které my vidíme žít,
jak předkové za krátko musí též mřít.

Čím otcové byli kdys, tím jsme my dnes,
v tom kraji my žijem, kde otec náš kles,
týž pijeme pramen, táž sluneční zář,
jak včera jim, dneska nám zahřívá tvář.

Jich myšlenky víří dnes mozkem i nám,
strach děsivý smrti též nám všem je znám,
lnem k životu s láskou jak otec a děd,
a život nám prchá jak vlaštovky let.

Jich blouznění lásky, jež hádankou nám,
jich neskonná hrdost, jich křivdy a klam,
pláč mučivý ve hrobě neruší jich,
i radostný jásot, ples pod zemí ztich.

Jsou mrtvi, ach mrtvi! — Jsme nástupci jich,
jsme poutníky na hrobech předchůdců svých,
jich příbytky vlastníme na krátký čas,
smrt pokosí nás též jak obilný klas.

Ach, naděje, zoufalství, rozkoš a žal
se mísí jak liják a slunečný pal,
smích, slzy, zpěv, nářek a bolestný vzlyk
jak příliv a odliv se vystřídá v mžik.

Jen obratem, nežli náš došumí vzdech,
květ zdraví nám otráví nemoci dech,
ó z paláce do rakve blízko je tak! —
zda pýchou plát může nám smrtelný zrak?

Ve znaku Zlaté Růže.

Studie k dějinám lidumilných zřízení v Jindřichově Hradci.

Napsal JAN VOBORSKÝ.

Proč zrovna tento název pro *studii* o starších, až do dnes blahodárně působících zřízeních lidumilných a o velkých skutcích křesťanské lásky k bližnímu, která jsou v úzké souvislosti i s rozvojem nejnovějšího života socialního ve starobylém městě král. Českého?

Bezpečně tuším tuto otázku u většího počtu čtenářů! Místní patriotismus, hluboce procítěný, a historický, přímo bohatý podklad vedly mne k tomu, že zrovna tento název jsem zvolil, velkého rozsahu práce té předem ani netuše.

Již od starých, dávných dob mělo město Jindřichův Hradec ve znaku *zlatou růži* v památku na *Jindřicha Vítkovce*, zakladatele hradu a města*) (před r. 1220). Vladislav, z Boží milosti král český, markrabí moravské atd., povolil listem,**) daným v Třebíči ve čtvrtek před sv. Václavem, dědicem Českým, leta Páně 1483 další výzdobu městského znaku: »Protož s dobrým rozmyslem a radou věrných našich mocí královskou již psaným měšťanům, to jest opatrným purkmistru, konšelům i vší obci města Jindřichova Hradce věrným našim milým nynějším i budoucím tuto milost činíme a dáváme tímto listem, jakož mají prve na Erbu a na Pečeti *zlatou růži v modrém poli*, že jim

*) Hradu dal jméno Neuhaus (Novum Castrum, Nova Domus). Češi mu říkali prostě Hradec nebo po zakladateli Hradec Jindřichův. Potomci Jindřichovi — páni z Hradce — vládli hradem a panstvím k němu náležejícím do roku 1604, do vymření rodu po meči; od toho roku vládla sestra posledního pána z Hradce, poslední ratolest rodu toho, Lucie Otilie, manželka Viléma Slavaty, až do své smrti r. 1633, načež zámek drželi Slavatové, po nichž r. 1693 s rukou Marie Josefy, dcery Jana Jáchyma Slavaty, přešel v držení rodu Černínů z Chudenic, při nichž jest dosud. Právo titulu vladaře domu Jindřichohradeckého udělil císař Karel VI. nejvyššímu dvorskému manskému sudí Františkovi Josefu hraběti Černínovi z Chudenic r. 1716.

**) Originál na pergamenu psaný s krásně malovaným znakem uložen v městském museu Jindřichohradeckém. — Olejový obraz znaku Jindřicha Vítkovce, zavěšený v elipsovitém rámu, zdobí se znakem hrabat Černínů hlavní schodiště, vedoucí z třetího zámeckého nádvoří k panskému obydlí. Na modré půdě je zlatá růže; nad štítem zlatá helma, na jejíž temeni spočívá klenot znaku, tedy opět zlatá růže.

k tomu přidáváme dva lvy zlaté barvy pod zlatými korunami, každý se dvěma ocasy, jeden s pravé a druhý s levé strany, aby v štítu modrém stojíce na zadních nohách, předními nohami oběma zlatou růži o pěti listech mezi sebou drželi a k tomu nad tu růži aby bylo postaveno zlaté *W* pod korunou zlatou v témž modrém štítu.« Je tedy *zlatá růže* i při další heraldické výzdobě prvotním a domácím klenotem Jindřichohradeckým.

Jestliže velká, ku blahu chudiny založená díla katolických velmožů přetrvavše staletí, až do dnešních dnů působí v plné životní síle své k dobru těch, pro něž vznikla z nezlomné důvěry

Znak města Jindřichova Hradce.

v Boha, jest to jen výmluvným, nezvratným důkazem posvěcení a požehnání Božího, které na nich spočinulo jako záštita, aby díla ta nestala se obětí občanského rozvratu života soukromého i veřejného.

Bylo by zapotřebí velmi obsažného spisu, ne-li dokonce díla o několika silných svazcích, aby do něho uloženy býti mohly jenom stručné dějinné nástiny vzniku, původu a podstaty všech humanitních zřízení, založených katolickou šlechtou v Čechách.

V tomto svém pojednání, a to v prvním jeho dílu, chci se zabývati dvěma lidumilnými skutky pánů z Hradce, totiž *ústavem chudinským* (*špitálem*) *u sv. Jana Křtitele a studentskou nadací Jindřichohradeckou.* Tato nadace i tím jest zajímavá, že dle historického sledu věci vznikla z původního fondu špitálu pro osoby málomocné — málomocenství tělesné vymizelo a fondu použito pro seminář studentský a pak k nadaci studentské. Ve druhém dílu seznámím čtenáře s ostatními lidumilnými a dobročinnými zřízeními v Jindřichově Hradci.

* * *

Jest zajisté jen slušno a spravedlivo, uvésti na začátku této práce také prameny, z nichž mně bylo možno čerpati různé podrobnosti k obsažnému rukopisu nezbytně potřebné. Jsou to vedle různých soukromých sdělení a ústních zpráv starých pamětníků Jindřichohradeckých, jimž přátelsky děkuji, hlavně díla a spisy:

»*Studijní nadání v království Českém*«, svazek I. (v Praze 1894, nákladem c. k. místodržitelství). — »*Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu Jindřichohradeckém*« od prof. Dra Josefa Nováka (Praha 1901, XIV. svazek soupisu, vydávaného archeologickou kommisí při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění). — »*Monografie města Hradce Jindřichova*« (1875. Sestavil František Rull, katecheta a řiditel pětitřídní chlapecké obecné školy). — »*Nástin historicko-kulturního obrazu Jindřichova Hradce od konce 15. století až k povstání stavovskému*«. (Dle původních pramenů napsal Jan Orth, 1879.) — »*Topographie des Königreichs Böhmen*«, verfasset von Jaroslaus Schaller a St. Josepho, Priester des Ordens der frommen Schulen etc., Vierzehnter Theil, Taborer Kreis (Prag und Wien, in der Schönfeldschen Handlung 1790). — Lip. Coel. Frič: »*Chrámové stavby města J. Hradce*« (časopis »Ohlas od Nežárky«, ročník 1877). — »*O slavném sídle Jindřichově. Krátké dějiny, pověsti a starobylé obyčeje hradu a města Jindřichova Hradce*«. Napsal František Lego (zvláštní otisk z »Historických Rozhledů«.) — Vřelými díky povinnen jsem zvěčnělému panu hraběcímu archiváři *F. Tischrovi*, majiteli zlatého záslužného kříže s korunou, za vlídnou ochotu, jakouž mně v roce 1908 při studiu a přepisu některých listin z archivu Jindřichohradeckého prokázal.

Při tom pak zde zároveň rád a vděčně vzpomínám nevšední laskavosti a ochoty, jakou mně projevil nynější hraběcí archivář, spisovatel dp. *P. František Teplý*, při studiu některých spisů z doby Slavatovské.

Srdečné díky vyslovuji zde také *paní Bertě Paukové*, správcové špitálu u sv. Jana Křtitele, za sdělení různých zajímavých podrobností a *slavnému purkmistrovskému úřadu v Jindřichově Hradci* za různá data a zapůjčení tištěných listin nadačních. Příslušné dopisy na vhodných místech rukopisu vložil jsem v původním textu. Kde toho bylo zapotřebí, uvedl jsem i jiné prameny a pomůcky.

* * *

Nuže, ve jménu Páně započínám tuto svou literární práci, která nechť slouží ku cti a chvále vladařů zboží Hradeckého i města Jindřichova Hradce, v němž tolik již blahých chvil svého života jsem ztrávil. Nechť jest pomníkem velkých lidumilných snah a skutků, k jichž správnému posouzení a pochopení volám ku všem, kdož na cestě dějin domácího lidumilství provázeti mne budou, povzbuzující: »Sursum corda!«

Již pojďte za mnou, zrak i srdce vzhůru, nám v cestu září dobro, plašíc nouze chmuru!

* * *

Díl první.

A.

Nástin původu a dějin špitálu u sv. Jana Křtitele v Jindřichově Hradci.

Nejstarší kostel v Jindřichově Hradci byl *kostel sv. Maří Magdaleny*, založený za živobytí zakladatele města, Jindřicha I., jenž udělil právo patronátní k vystavěnému kostelu řádu Německých rytířů nebo bratří domu teutonského, jenž řídil se vzhledem k opatrování nemocných a chudých regulí hospitalitů sv. Jana, vzhledem k vojenství za účelem šíření a obrany víry Kristovy pravidly templářů.

Obdržev od Jindřichova syna Vítka r. 1255 potvrzení předem zmíněného patronátního práva, vystavěl řád Německých rytířů při kostele tom *špitál pro 12 neduživých lidí*. Špitál byl na pravém rohu ulice vedoucí dolů k dodnes zachovane Nežárecké bráně. Kostel zmíněný nebyl asi budovou velkou a nazýván byl proto také *kaplí*, neboť ve smlouvě z r. 1491 zavazovali se Minorité sloužiti dvakrát do téhodne mši sv. »nahoře v tom kostelíku, jakož slove *Maříčina kapla*«.

Časem kostel spustl, až koncem století 16. byl skoro na spadnutí. Nynější kostel titulu sv. Maří Magdaleny, dnes ovšem jen skladiště vojenských monturních potřeb, vystavěn byl za 12 000 zl. rýn. (ze zabaveného jmění odbojných měšťanů) od Viléma hraběte Slavaty pro kollej jesuitskou; když byl řád jesuitský roku 1773 zrušen*) a kollej krátce po té změněna v kasárny, slouženy byly v kostele tom po několik let mše sv. pro vojsko, pak byl prodán osobám soukromým a od těch zase erárem zakoupen pro účely vojenského skladiště.

To by byla první historická zmínka *o panském špitálu* v Jindřichově Hradci.

Udržel se až do roku 1594, kdy do města uveden byl řád Tovaryšstva Ježíšova, jemuž věnovány byly objekty špitálu**) s kostelem sv. Maří Magdaleny atd.

Četné dary, odkazy a pod. v knihách zapsané dokazují nerušené trvání ústavu toho, tak na př.: odkaz Kláry soustružnice z r. 1553 (3 kopy grošů), Mikuláše kožišníka z roku 1553 (rybníčky pod Hatínem), roku 1565 vtělených 215 kop pro špitál na domě kováře Štěpána Ellara a zápis v knize kšaftů z r. 1570, fol. 307 dle poslední vůle téhož ze dne 16./7. 1576: »Všecken stateček můj po mé a manželky mé smrti, na čemžkoliv se může najíti, odkazuji a mocně dávám k J. M. vysoce urozené Panny Panny Mandalíny z Hradce***) etc. k špitálu sv. Maří Majdaleny,

*) Knihovna, obsahující díla a manuskripty, z nichž o mnohých bylo mínění Balbínovo, že cenu jejich možno vystihnouti pouze protiváhou zlata, byla ve smyslu dvorského dekretu odevzdána do pražské klementinské bibliotheky. —

**) Nebyl tedy, jak Rull v monografii města Jindřichova Hradce tvrdí, zru še v r. 1564 při zakládání špitálu sv. Janského, kdy zrušen byl pouze nedostatečný a již valně sešlý špitál Za Rybníkem.

***) Byla dcerou Adama I. z Hradce a štědrou dobroditelkou špitálu, jenž také často zván byl »špitál Panny Mandy«.

poněvadž J. M. mne a manželku mou opatrovati ráčí a přátelé moji na mne nic nedbají.«

Dle listiny z roku 1399 (potvrzené dne 7. února 1401 od Olbrama, arcibiskupa pražského) vznikl v Jindř. Hradci *špitál nový* na břehu rybníka Vajgara u konce mostu rybnického. Tento špitál pro chudé, při němž byla kaple Navštívení Panny Marie, sv. Marie Egyptské a sv. Antonína a na blízku dům kaplana špitálského, založili už dne 23. června 1399 pro 6 až 8 chudých *Oldřich a Jan mladší**) *z Hradce.* K účelu tomu věnovali zakoupený dům někdy Nedvídkův (též Nedvědův) se vším příslušenstvím. V zakládací listině čte se: »Domum et areas quondam Nedwiedonis dictam in pede pontis capellam sc. Wenceslai eundo pro hospitali pauperorum sex vel octo« . . . , ve starých českých zápisech (dle monografie Rullovy) »Duom y humno niekdy rzeczeného Nedwydka, koncze mostu gdouce k kaple sv. Waczlawa.«**) Kaplanství při tomto novém špitále zřídila a v r. 1405 dle originálu listiny v městském archivu uloženého vsí Dolním Skrejchovem nadala obec města Jindřichova Hradce.

Špitál s kaplí byl v těch místech za mostem rybnickým, kde v patrných ještě dnes zbytcích gotického, v r. 1415 vysvěceného kostela sv. Alžběty Portugalské jest kovárna Reisnerova.

K špitálnímu nadání patřily za starých časů vůbec: 1. úroky z vesnic Radouně, Lovětína (věnovaného Petrem z Chotěmic), Klenového, z Dolního Skrýchova (věnovaného pro kaplanství městem***), z Rutkova, Kutnprunnu a Kačleh, úhrnem ročních 54 kop a 20 grošů míš.; mimo to dostávali »*chudí*« z vesnic těch různé naturalie; 2. rybníky v Klenovém, u Radouně a u Lovětína, z nichž lovilo se ročně 54 kop ryb.

Ves Lovětín daroval tomuto *novému špitálu* r. 1432 *Petr z Chotěmic*, držitel vesnice té a tvrze stejného jména *listinou* tohoto znění: †)

---

*) Dle Tomkova »Dějepisu města Prahy« (díl III., str. 6., 15.) byl Jan za krále Václava nejvyšším hofmistrem v letech 1412—1416 a nejvyšším purkrabím od r. 1412—1413.

**) Svědky při vyhotovení a podpisu zakládací listiny byli bratří Petr a Jan ze Stráže, Domoslav ze Studené, Oldřich z Bezděkova, Ondřej ze Zásmuk a Oldřich Babka z Kvasejovic.

Schaller v topografii Táborského kraje na str. 105. uvádí: »Hermann stiftete im J. 1399 sammt Johann dem Jüngern v. Neuhaus am Fusse der Brücke der St. Wenzels-Kapelle entgegen ein Spital.«

Rull v monografii na str. 45. praví: »Týž pán (t. j. Heřman) založil dne 23. června 1399 špitál, v němž 6—8 chudých opatření docházelo.«

Heřmana z Hradce uvádějí zmínění právě autorové jakožto zakladatele špitálu, jelikož vládl zbožím Hradeckým jako strýc shora jmenovaných zakladatelů.

J. Trajer (Beschreibung der Diöcese Budweis) jmenuje výslovně Oldřicha a Jana mladšího z Hradce.

***) »Ad quam capellaniam de consensu speciali dictorum nostrorum dominorum Ulrici et Joannis junioris de Novadomo, fundatorum dicti hospitalis, villam nostram, dictam Skrychow — — libere donamus.«

†) Byla otištěna též v historických statích spisovatele Friče v VII. ročníku časopisu »Ohlas od Nežárky« z r. 1877, čís. 27.

»Ve jménu Božím. Amen. —

Já Petr z Chotěmic, bytem v Jindřichově Hradci, vyznávám tímto listem vůbec před každým, kdož jej uzří nebo čtoucí slyšeti bude, že s dobrým rozmyslem a s přátelskou radou a jsa zdráv, učinil jsem rozkázání i mocí listu tohoto rozkazuji Lovětín ves celou i s lidmi platnými, dvůr i s tvrzí, s rolí oranou i neoranou, s lukami, s lesy, s rybníky, s potoky i se všemi vodními i jinými požitky, jakžkolivěk jmenovanými i s hranicemi, jakž to zboží v nich záleží s plným panstvím nic nevymiňuje ani pozůstavuje a tím obyčejem v Horusicích všecko, co já tu držím s lidmi platnými i s rybníkem, s lesy i v Bošilci, co k tomu přísluší, také s plným panstvím i se vším, což k tomu přísluší, nic nevymiňuje ani pozůstavuje, ta všecka zboží svrchu psaná dávám a odkazuji *chudým do nového špitála za rybníkem v Hradci Jindřichovu* na jich potřebu a ty všecky užitky každé léto aby naloženy byly na ty chudé k jich potřebě podle rozumné opatrnosti a jestliže by které léto co zbylo z těch užitkův z toho zboží mimo tu potřebu chudých, jako se svrchu píše, to nemá chováno býti na jiné léto, ale aby dáno bylo chudým domovitým i jiným chudým, jakž by se poručníkům dále psaným nejlépe zdálo.*)

A toho mého svrchu psaného rozkázání činím poručníky mocné purkmistra, konšely města Hradce Jindřichova nynější i budoucí pro vše časy a prosím již jmenovaných purkmistra a konšelův nyní všech i budoucích, aby to učinili pro Bůh a tu práci na se vzali, aby na každé léto ty užitky svrchupsaného zboží ohledajíce jakož svrchu psáno jest s tím učinili, jakž by se jim nejlépe zdálo.

Neb jim to mocné poručení činím tímto listem, jako se samého i ten list jakož na to zboží k rozkázání mému mocnému zapsány mám od Arnošta z Leskovce, od Marše z Vidří a od Markvarta z Vojslavic purkrabě v Hradci, i od jiných, jimž jsem toho zboží společně svěřil svrchu psaným konšelům nynějším i budoucím mocně poroučím i se vším plným právem dávám a oni též plné právo mají k tomu zápisu jakož já, podle kterýchžto zápisův toto rozkázání i poručenství, spravedlivě moc maje, učinil jsem toho. Pro lepší jistotu svou jsem vlastní pečeť přivěsil k tomu listu a prosil jsem urozených pánův: pana Menharta z Hradce, pana Petra z Janovic, pana Mikuláše z Landštýna seděním na Borotíně a slovutných panoší Petra z Újezda, Ctibora řečeného Hájek z Vlčetína, Artleba z Kostník**) a Tómy z Vlčetína, že jsou své pečetě na svědomí svrchu psaných věcí a k mé prosbě přivěsili k tomuto listu, jenž jest psán od narození Syna Božího tisícého čtyry sta třicátého druhého, ten pátek před svatým Bartolomějem, apoštolem Božím.« — —

*) Nebyl tedy, jak zřejmo, věnovatel, jenž statku a zboží svého pozemského tak ochotně vzdal se ve prospěch lidí chudých, přítelem přebytků interkalárních, ale výslovně přál chudině, aby všech požitků, ze jmění darovaného plynoucích, každoročně zcela a řádně užíti a účastna býti mohla.

**) Správnější čtení bude zajisté asi »z Choustník« nebo »z Choustníka«.

Poslední vůlí svou, datovanou v pátek po Božím Křtění (9./1. 1461) odkázal zámožný měšťan Jindřichohradecký Jan (Hanuš) Knauer chudým špitálu za rybníkem k rozmnožení a zlepšení této nadace 100 kop grošů.*)

* * *

Špitál na předměstí Rybnickém, založený jen pro 6—8 chudých lidí, nepostačoval však pro nutné zaopatření a ubytování většího počtu starých a k výživě neschopných obyvatelů Hradeckých a proto pomýšlel *Jáchym z Hradce na založení většího ústavu chudinského.* Za tou příčinou počal vyjednávati s kvardiánem kláštera Minoritského u sv. Jana Křtitele o postoupení budovy klášterní. Obdrževše slušnou náhradu, vystěhovali se Jindřichohradečtí Minorité do Jihlavy, odkud byli nepochybně přišli jako z původního as svého sídla řádového. (Z jednání o postup kláštera důležito je místo z listu, jejž Jáchymovi do Vídně psal zeman Šťastný ze Pleší dne 23. ledna 1560: »S bratrem quardianem není ještie žádného snešení, aniž chce jaké o tom smlúvy bráti, než což se koli jim za to učiní, že to vdiečnie přijmú.«) Do uvolněného Minoritského kláštera přeložen roku 1564 špitál z předměstí Rybnického.

Z této vylíčené historie patrno tedy, že nejprvnější špitál v Jindřichově Hradci byl špitál řádu Německých rytířů při kostele či kapli sv. Maří Magdaleny pro 12 neduživých, který byl založen r. 1255 a udržel se až do r. 1594. R. 1399 založili však Oldřich a Jan mladší z Hradce špitál nový pro 6 až 8 chudých, zvaný Za Rybníkem na předměstí Rybnickém. Tento však nedostačoval a proto Jáchymem z Hradce přeložen byl roku 1564 do Minoritského kláštera u sv. Jana Křtitele. (Pokračování.)

Pohledy do „Českého ráje“.

Historická přednáška, kterou dne 1. června 1909 na sjezdu družstva »Vlast« v Turnově konal Dr. KAREL LEV ŘEHÁK.

(Pokračování.)

R. 1856 vstoupil jsem do nižšího gymnasia v Mladé Boleslavi, tehdy zcela od důstojných členů řádu piaristů vedeného. Bydlel jsem nedaleko kostela *sv. Jana,* a chodíval do školy kolem toho velkolepého kostela, do něhož však nebylo přístupu. Nad vchodem byl nápis: »K. k. Militärdepôt!« Před málo lety navštíviv místa ta, shledal jsem ku své radosti, že vojenské skladiště z kostela sv. Václava jest vystěhováno, a prostranná svatyně v třech lodích upravena byla k účelům ušlechtilejším; jest nyní městským museem.

*) Jménem Knour zván byl až do zhoubného požáru v r. 1801, kdy i proboštský chrám byl zle stižen a zvony se rozlily, největší Hradecký zvon Jan Hippolit (jinak Starý Kňour), na jehož ulití dal zmíněný měšťan koupiti 60 centů mědi a 15 centů cínu.

Kolem kostela sv. Václava putovávali jsme k nevelké budově gymnasialní, pro kterou nám realisté přezdívali »*chalupníků*«, sami majíce budovu novější a rozsáhlou. Za to však budova gymnasialní byla památnější, ježto byla r. 1785 od obce mladoboleslavské přestavena z bývalé školy českých bratří. Nyní jest budova upravena na městský chudobinec.

17. Blíže starého gymnasia jest *kostel sv. Bonaventury* s klášterem, jež r. 1345 pro bratry sv. Františka Serafinského založil pán Jan z Michalovic. V dobách husitských byl ústav tento sice pobořen, avšak později opět upraven od Adama Továčovského z Cimburku, jednotě bratří darován, a od téže k účelům jejím přizpůsoben. Později byl klášter upraven jakožto kollej Otců piaristů, kteří tu od r. 1785 na gymnasiu vyučovali. Do jejich kostela chodili jsme z gymnasia na služby Boží.

Nyní jest ovšem jinak! Po jedné straně kolleje jest velkolepá budova *gymnasia nového*, v němž skoro vesměs vyučují profesoři světští. A po druhé straně jest prostranný *biskupský konvikt* pro studenty škol i gymnasialních i realných.

Jakými jsme to my byli tehdy ubožáky proti žákům a chovancům nynějším! Ba právě ubožáky ještě i jiným směrem. Nebo kdežto nyní učí se všichni způsobem přirozeným všem předmětům v jazyku mateřském, museli jsme my, Čecháčkové, tehdy předělávati se nejprve na Němce, abychom mohli v učení řádně prospívati! Považme! I jazyku českému, svému mateřskému, učili jsme se správně na základě mluvnice, od Tomíčka sepsané v jazyku — *německém!*

Jaký to byl asi vychovatelský mudrc, který něco tolik okatého mohl do škol zavésti! A mnoho-li mučení musili jsme my žáci přestáti, nežli jsme si, z pravidla nedosti pro učení takové připravení, němčinu náležitě osvojili!

Věru, že na konci prvého roku učení na gymnasiu bylo na mále, že bych byl tehdy celé studie na hřebík pověsil. A mnozí učinili tak opravdu! —

Nyní, při rychlé jízdě, lze se ovšem jen na krátko zahleděti na tyto zajímavé, památné, vysoko rozložené budovy mladoboleslavské, od nichž nás dělí toliko malebné údolí jizerské. Všechno rychle uniká zrakům našim, a mysl naši hned za Boleslaví, po levé straně jímá již obraz nový.

Na vysoké stráni nad námi strmí totiž zřícenina, při pohledu na kterou mimoděk vychází z úst slovo »*Putna*«. — Jsou to zříceniny památného hradu

II. Michalovice.

1. Kde jest nyní zřícenina hradu, z níž vyniká podivuhodně při základech pobořená a k jedné straně nakloněná, vysoká, kulatá hláska, tam na skalnatém ostrohu bělala se od prvních dob křesťanských svatyňka, zasvěcená svatému *Michaeli* archandělu, odkudž i jméno své Michalovice obdržela. Po ní nabyl jména svého i nevelký, ale pevný, r. 1280 vybudovaný hrad, a později tu povstala vesnice. V té vystavěn byl i kostel na počest sv. apo-

štola Matěje, jenž měl r. 1384 svého faráře, kdežto za dob našich kostel ten jest filialní k farnímu kostelu v Bukovnu.

Hrad Michalovice jest původním sídlem pánů z Michalovic, pocházejících z rozvětveného rodu pánů z Markvartic, z něhož vyšly také rody pánů ze Zvířetic, Valdšteina, Vartenberku, Lemberku a jiných.

2. Prvým známým předkem pánů z Michalovic byl tvůrce tohoto hradu Jan. Páni z Michalovic účastnili se živě i v bojích husitských i ve všech záležitostech zemských. Tak když se r. 1420 Pražané spřátelili s tábority, kteří se jim ovšem za jejich přátelství nepěkně odměňovali, snažili se páni katoličtí: Jan starší z Michalovic, Jan Chudoba z Ralska a Zajíc z Kosti dodati věrnému hradu pražskému hojnost zásob. Když se však s četnými povozy a hojnými náklady od severu k hradu blížili, napadl je Žižka od obce Ovence, rozplašil i oloupil je, tak že Michalovic toliko sám s několika jezdci do hradu se dostal. Když 1. listopadu 1420 svedena byla bitva na Pankraci, před hradbami Vyšehradu, mezi králem Sigmundem a husity, padl mezi mnohými vzácnými stranníky Sigmundovými také Jan Michalovic.

3. Poněvadž *Jan Michalovic* mladší byl odpůrce husitů, oni snažili se mu to také odplatiti. R. 1425 přilehla moc těch, kteří se po smrti Žižkově nazývali »sirotci«, k rodnému hradu jeho Michalovicům, a za pomoci Mladoboleslavských se ho zmocnili, ho vyloupili a zapálili, načež i panství mladoboleslavské uchvátili. Jan Michalovic obdržel v náhradu od krále držení nedobytného hradu Bezděze.

Avšak vnuk Jan z Michalovic a syn syna jeho Petra, *Václav Michalovic*, velkopřevor rytířů maltanských ve Strakonicích, dal hrad Michalovice r. 1438 opět vystavěti.

4. Tento *Václav Michalovic* byl u veliké vážnosti u dvora královského. Vysvítá to z toho, že r. 1438 při slavné korunovaci Albrechta Rakouského, zetě i nástupce krále Sigmunda na království českém, nesl královské žezlo, kdežto Hašek z Valdšteina nesl zlaté jablko, a Mikuláš Zajíc z Kosti s třemi jinými pány zemskými nesli královskou, zlatou korunu.

Václav z Michalovic nově zřízený hrad Michalovice postoupil bratranci svému *Jindřichovi Kruhlatovi* z Michalovic a na Rohozci, jenž, jak již řečeno, jakožto přítel krále Jiřího z Poděbrad, zemřel r. 1468. na rány v bojích, u Turnova svedených, obdržené. Poněvadž mužských potomků nezanechal, přešlo všechno zboží jeho na dceru jeho *Magdalenu*, skrze ni na pány Tovačovské z Cimburka, a od nich na rod Krajířů z Krajku.

5. Páni hradu Michalovic přesídlili zatím z nevelkého hradu svého na pohodlnější místo, na hrad v Mladé Boleslavi, a hrad Michalovice zanedbávali tak, že již r. 1513 byl pustý a r. 1600 nazývá se zříceninou.

O pánech z Michalovic děje se zmínka ještě i při roce 1621. Když císař Ferdinand II. dal po bělohorské bitvě velezrádné odpůrce své dne 21. června na staroměstském náměstí v Praze v ruce katovy, byl mezi sťatými také nejvyšší purkrabí hranic a zemský direktor Bohuslav z Michalovic. Avšak tento Bohuslav z Micha-

lovic pocházel z rodu zcela jiného, rytířského, v německých krajinách Čech usedlého.

6. Když byl hrad Michalovice spustl, počali v něm lidé hledati poklady. Za tou příčinou podryli i hlásku jeho, a k dílu svému snad i střelného prachu užili, tak že se rozchýlila i rozsula, a má nyní skutečně podobu jakési obrovské putny, jak jí lidé v pravdě říkají. K výletům »na Putnu« také rádi v okolí se pobízejí.

7. Také my studentíci jsme r. 1857 takovéto heslo proslovili kdysi v zimě, když isme právě ve škole prázdno měli. Tehdy umluvena byla schůze prvé a druhé třídy gymnasialní na Michalovicích. Každá třída měla svého náčelníka. V druhé třídě komandoval Václav Hájek z Bousova; u nás v prvé třídě Václav Kašpárek z Doubravičky. Oba byli velice vzrostlí dle těla, tak že některé své spolužáky skoro o hlavu převyšovali.

Prohlédli jsme si staré zdi hradební i nakloněnou věž, a vnikli pod ní hodný kus do skály chodbou, asi bývalým sklepem, chtíce se o tom přesvědčiti, zdali tudy skutečně vedla chodba pod Jizeru, a pak až na hrad mladoboleslavský, jak se vypravovalo. Nedošli jsme však daleko, že chodba byla čím dále tím tmavější, děsnější a z části rumem zasypána.

Když jsme vyšli zase na Boží světlo, napadlo některé společníky, abychom tu v tom rytířskem ovzduší svedli nějaké turnaje, sice ne na koních, ale stojíce; a ne s oštěpy a meči, ale pomocí sněhových kulí. Rychle tedy postavila se třida proti třídě, komandovány jsouce od svých náčelníků. Z čerstvě napadaného sněhu, sbíraného po rozvalinách hradebních, mačkány v rukou tvrdé koule, a s mohutným hurrá! začala střelba.

Patalie netrvala dlouho. V několika okamžicích vystřelil mi někdo z protější strany tvrdou kouli sněhovou s takovou prudkostí právě do ucha, že mi k dalším rytířským hrám chuť ihned zašla, a že mi ještě za týden bubínek v uchu vyzníval k ústupu. Podobně dělo se i jiným. Ukončili jsme tedy půvabnou rytířskou hru čestným příměřím, a vraceli se svorně do Mladé Boleslavi, zdraví i plesirovaní!

8. To tak rychle před duchovním zrakem se mihalo, a již pohlížíme po pravé ruce na *Josefodol*, s velikými továrními budovami, za nimiž na lesnatém protějším svahu pyšní se štíhlá věžka, gotického tvaru, prozrazující poslední odpočinek továrních pánů, mezi Čechy žijících, ale jim valně nepřejících.

Brzo potom na chvilku kmitne se nám po levé ruce na vysoké stráni mezi stromovím zřícenina nová, zbytek to ondy pyšného hradu, s mohutnou ztepilou hláskou starobylého rázu. Jsou to

III. Zvířetice.

1. Hrad ten založen byl od mocného rodu Markvarticů, jehož členové, kteří ho obývali, nazývali se pány »ze Zvířetic.« První známý pán ze Zvířetic připomíná se při roku 1283 a slul *Zdislav*.

R. 1309 byl nejvyšším purkrabím v Praze *Heřman ze Zvířetic*, jenž psal se také *z Lemberku*.

I Lemberkové byli ratolestí rodu Markvarticů, a sice tou, jež založila r. 1241 hrad »Löwenberg« čili zkráceně Lemberk. A Löwenbergem nový hrad po německu nazvali, že Markvarticové měli ve štítu v modrém poli zlatého *lva*, německy Löwe. Lemberk mělo tedy značiti asi tolik, jako hora či hrad lví. A od tohoto hradu nazývali se Markvarticové tedy take z Lemberku.

R. 1417 proslavil se mistr na vysokých školách v Praze, Zdislav ze Zvířetic, jakožto obhajce anglického bludaře Jana Viklefa.

Páni ze Zvířetic měli vůbec čilou účast v dobách bouří husitských, tu jako rádcové na sněmích, aby mír zemi byl opět navrácen, tu po boku císaře Sigmunda.

Petr ze Zvířetic zúčastnil se dne 23. srpna r. 1436 i okázalého vjezdu krále Sigmunda do Prahy v nádherném komonstvu; pak zase dne 29. června 1438 při slavné korunovaci dědice Sigmundova, Albrechta Rakouského, na království české.

2. Hrad Zvířetice přešel v 15. století na příbuzný rod *Vartenberků*, jenž byl rovněž ratolestí Markvarticů, jež se po svém hradu »z Vartenberku« psala. Pak měnily Zvířetice vícekráte svého pána, až r. 1617 stal se jím *Jan Vlk z Kvítkova*.

Týž přidružil se k panskému odboji proti Ferdinandu II. a přidal se na stranu lichého krále Bedřicha Falckého. Když však Ferdinand II. nad odbojem v bitvě na Bílé Hoře r. 1620 slavně zvítězil, vzat byl hrad Vlkův Zvířetice v plen, a pak prodán *Albrechtovi Valdšteinovi*, vévodovi fridlandskému. Po smrti toho stal se majetkem koruny české. Ale jen na krátko. Nebo brzo potom dány jsou Zvířetice spolu s Mnichovým Hradištěm v odměnu za dobré služby hraběti *Maxmilianovi z Valdšteina*, při jehož rodu jsou dosud.

3. R. 1720 vypálil hrad Zvířetice blesk, načež více nebyly obnoveny, a od té doby propadají zkáze. Škoda tak vzácné památky.

V 16. století byl ku Zvířeticím upraven pohodlný přístup oklikou vzhůru, úvozem podle dvoru a pivovaru; nyní je vše zpustošeno, a ve veselých ondy síních hradebních ozývají se nyní jen šum lesu a krákorání kavek. Jinak panuje tu ticho hrobu!

4. Minuvše stanici i město *Bakov*, přijíždíme do malebné, veliké kotliny mnichovo-hradištské, plné vzácných památek. Hned po pravé straně padá nám do oka uprostřed skalnatého věnce hor vysoko vyčnívající šedá budova. Jest to zřícenina paláce hradu, jenž sluje

IV. Valečov.

1. Původní Valečov vytesán byl do skalních balvanů, jež mezi sebou spojeny a kolem vroubeny byly břevny, jak posud znáti jest dle vytesaných děr. I byl to hrad velice rozsáhlý. Ve skalách posud je tu množství sklípků i světniček, ba i obvyklá na hradech džbánovitá lidomorna, podobná úpravou svou Daliborce na hradě pražském. Teprve ve 14. století postaveno jest na dvou vyšších sousedících skalách zároveň jako hlídka ono

vysoké, pyšné stavení, daleko široko okolí ovládající, jež od železnice patříme. Na severní straně vzdušné budovy té posud vyčnívají ze zdi krákorce čili podpěny, na nichž byla pavlač pro rozkošný rozhled do vůkolí tu skalnatého, tu vysokými lesními stromy zastíněného, dále na západ pestrými koberci rolí, luk, zahrad oplývajícího.

2. Valečov byl rodinným sídlem pánů z Valečova, kteří pocházeli také ze slavného rodu Markvarticů, a psali se pány *z Hrádku a Valečova.*

Páni z Valečova měli vůkol svého hradu zboží sice jen neveliké; avšak v bojích husitských dovedli si je valně rozmnožiti, jakožto věrní přátelé Jana Žižky, ba jeho hejtmané.

Když se bratři *Bernard a Bartoš z Valečova* potýkali s mocným pánem z Vartenberku, přispěl jim Žižka na pomoc, a porazil Čeňka z Vartenberku v bitvě u Hořic dne 20. dubna 1423.

Následujícího roku bojovali Valečovští se Žižkou a rytířem Roháčem u Kostelce nad Labem proti jednotě panské, spojené s Pražany, a ocitli se tehdy ve velkém nebezpečí. Avšak Žižkovi přišli na pomoc přátelé jeho s druhé strany Labe, tak že ho z pasti mu nastrojené vyprostili. Načež on sám protivníkům způsobil hroznou porážku u Malešova, blíže Kutné Hory, dne 7. června 1424.

3. Po velikonocích r. 1427 vezen byl zemský vladař, Polák *Sigmund Korybut*, do Boleslavska, a do vězení na hrad Valdštein u Turnova tak tajně, že ani nejdůvěrnější přátelé jeho, jako Hynek z Valdštejna, nezvěděli o vězení jeho. Páni z Valečova stali se ale strážci Korybutovými.

Když r. 1452 dne 27. února zvolen byl *Jiří z Poděbrad* za správce země, jsou jemu k ruce přiděleni: Zbyněk Zajíc z Hasenburku, Jindřich z Michalovic a i *Vaněk z Kněžmostu, řečený Valečovský.* Týž i později stál věrně při Jiřím z Poděbrad, a platně zasahal do dějin země, i jakožto zemský podkomoří a purkmistr pražský, i jakožto kališný spisovatel a odpůrce kněžstva katolického. Zemřel r. 1472.

4. Kolem roku 1493 patřil hrad Valečov Pavlovi z Hrádku i Valečova, a při počátku 16. století *Žibridovi z Valečova.*

Když týž zemřel, provdala se vdova jeho za *Kryštofa Budovce z Budova,* držitele statku Mnichovo Hradiště; načež Valečov připojen byl k panství jeho.

Od r. asi 1700 byl hrad Valečov opuštěn, načež úplně sešel.

Ještě před padesáti lety usadili se v kobkách jeho chudí lidé; byli však odtud vypuzeni, patrně že ve vůkolních lesích nevalně hospodařili.

5. Rychle blížíme se k tomuto hradu, jenž z vysokých skal posud pyšně k nebesům se pne a jako hnízdo orlí do širého okolí vyhlíží, maje v pozadí homolovitý, daleko široko viditelný kopec *Mužský.*

Avšak i dole při železnici vidíme místo památné. Jest to *křižovatka železnice se silnicí císařskou,* při které stojí strážní domek. V tom měli r. 1866 *Prušáci* hlavní strážnici svých předních stráží.

Ubíraje se tudy z Prahy do domova svého ve Březině, byl jsem tu zadržen, a pak i za špeha považován. Když jsem byl vyšel z Mladé Boleslavi, kam nás cestující toliko dopravili, zbyl mi v kapse celý čtyrák; ale troufal jsem si na zbytku cesty s ním již vystačiti. Zatím přibyl jsem po různých dobrodružstvích teprvé třetího dne do domova svého, a to ještě se čtyrákem celým! Kdybych byl měl ale místo něho třebas čtyry dukáty, nebyl bych jich také utratil, ježto celá krajina byla jako po vymření, a nebylo lze si čeho koupi opatřiti!

A hle, již se blížíme nové stanici. Jest to příjemně vítající

V. Mnichovo Hradiště.

1. Avšak, pohlížíme-li k městu, třeba dříve zraky nechat spočinouti na stavbách, poněkud v pozadí nynějšího města Mnichova Hradiště, po levé straně jeho, ze skalnatého ostrovu vystupujících, odkud právě z vysokého komína černý kouř k nebesům se valí. Tam jest původní Hradiště, jež sloulo *Klášter Hradiště.*

Tam bývalo nejspíše od nejstarších dob sídlo župy Charvatů. Také tam byl klášter řádu benediktinů.

Při roku 1177 povolal pán *Heřman Markvartic z Ralska*, předek pánů ze Zvířetic, Michalovic, Valdštejnů i Vartenberku, do kláštera Hradiště na místě benediktinů cirsterciáky z Plas, kteří se tu pod opatem svým Meinherem usadili, a nový, nádhernější klášter si tu vystavěli. Pan Heřman z Markvartic udělil jim k tomu tak hojného zboží na vůkolních vesnicích, že mohli odtud zříditi i probošství ve Žlebích v Čáslavsku, i v Jablonném (Gabel) v Mladoboleslavsku, kde pohřbena jest blahoslavená *Přibyslava*, sestra sv. Václava, ondy do rodu Markvarticů provdaná.

2. *Klášter Hradiště*, jsa na ostrohu skalním postavený, byl dosti pevný. Avšak když dne 30. dubna r. 1420 táhli Orebité, totiž husité od hory Orebu v Královéhradecku skrze Boleslavsko ku Praze, majíce za vůdce Hynka Krušinu z Lichtenburku a královéhradeckého faráře Ambrože, obořili se na klášter Hradiště, vzali ho útokem, vyloupili a rozbořili. Mniši, kteří se mohli zachovati, utekli se odtud na nedobytný tehdáž hrad Bezděz. Statky klášterní zapsal pak král Sigmund pomocníku svému Janovi z Rabska a jiným vůkolním pánům, tak že následkem těch zápisů valně se zmohly panství Zvířetice, Frydštein, Zásada a Malá Skála.

Když Orebité byli klášter Hradiště zničili, táhli Pražanům na pomoc proti králi Sigmundovi, a náčelník jejich Hynek Krušina stal se v Praze docela nejvyšším velitelem vojsk husitských při dobývání Vyšehradu.

3. Statky kláštera Hradiště měnily vícekráte své pány z rodu Berků z Dubé, Valdštejnů i Vartenberků, až dostaly se do moci krále Ferdinanda I., jenž je r. 1556 prodal Jiřímu Labounskému a Jindřichovi z Valečova.

Část, tomuto Jindřichovi z Valečova náležející, přešla r. 1598 sňatkem v držení pánů Budovců z Budova, kteří r. 1612 i druhou část získali.

Když byl roku 1621 Václav starší Budovec, agent lžikrále Bedřicha Falckého a za něho president nad appelacemi, vyznáním český bratr, pro svou velezrádu na Staroměstském náměstí v Praze veřejně sťat, byly statky jeho v Mnichovu Hradišti, v kláštere Hradišti, na Valečově a na Zásadce přiřknuty na odškodněnou komoře královské. Od té je koupil *Albrecht z Valdšteinu*, císařský vojevůdce. A když týž byl zavražděn, daroval je později císař Ferdinand III. odměnou za věrné služby hraběti Maxmilianovi z Valdšteinu, při jehož rodu trvají podnes.

Z bývalého kláštera jest nyní *pivovar*, v němž tu a tam zříti lze posud prastaré erby, pamatující na bývalé pány — opaty! —

4. Proti klášteru Hradišti, jenž jest na pravém břehu Jizery, povstala záhy na levém břehu jejím i osada, jež původně slula »*Rybytví*«, ale později *Mnichovo Hradiště* nazvána byla. Nyní jest okresním městem.

Památným jest v Mnichovu Hradišti pěkný *zámek*, obsahující mnohé podobizny Valdšteinů. Roku 1833 měli v něm schůzi císař rakouský František, car ruský Mikuláš a pruský princ Bedřich Vilém.

Při zámku, na návrší vystavěném, jest úhledný *park*, při němž r. 1606 Václav Budovec z Budova na místě bývalé tvrze vystavěl *kostel o dvou křídlech*, z nichž jedno křídlo směřuje k severu, druhé k východu. A ku presbytáři čili kněžišti tohoto východního křídla přistavěna jest zvenčí hrobka nenasytně ctižádostivého, r. 1634 zavražděného Albrechta Valdšteina, vévody fridlandského, a prvé manželky jeho.

5. Rozhlédneme-li se Mnichovo-Hradištěm směrem západním, padají nám do očí tři šedé hornaté kopule, z nichž prvá a druhá, jižně stojící jsou jako bližeňci, z těch přední, o něco vyšší, korunována jest hradem, nad nějž, patrno jest to znáti, vypíná se do oblak vysoká, kulatá hláska. Jest to hora, na 600 metrů vysoká, a na ní *hrad Bezděz*. (Pokračování.)

Obzory.

Obzory rozlehlé, valné, slavně se do dálky stroucí,
přijměte pozdrav můj vřelý, jenž vám vstříc jásavě letí!

— — — — — — — — — — — — — —

Ve vašem silném a slunném, smavém a zářícím vzduchu
oblaka bílá a snivá snové jak v hlavě mé plují.

Pod vaším azurným nebem, jež zjasňuje sluneční paprsk,
lilijí kalichy bílé i rulíku ponuré bují,
zářící povodně květů se střídají s bažinou, skálou,
a já vás miluji proto, neb tím jste rovny mé duši.

Jak ve vás tak i v ní, věřte, dobra i květy zla pučí
bažiny vášní tam vedle záhonů písní se tmějí,
ale ty kontrasty všecky jsou zladěny neznámou rukou
v obrovský souzvuk, jenž z dálek vašich i duše mé zvučí.

Chtěl bych vás v duši svou sevřít, vše to, co vidět z vás mohu
i to co skrývají očím mlhy a pahorků čára,
chtěl bych vás v duši svou sevřít, jako chci sevřít v ni Boha.

Toho znám také jen z části a dál jeho změřit mi brání
nevědomosti mé mlha a jako jen tušiti mohu
ve vašich dálkách, co skryto u něho také jen tuším.

Obzory, obzory slavné, bez mezí, hranic a břehů,
slyšte, ač atomem zdám se, přec duch můj volá k vám: »Bratři!

Slyšte, mé zlíbejte čelo svěcené přemnohou touhou,
obzory, kráso a sílo!

Dojat se modlím a modlím . . . . .

N. Vrba.

Michal Kopeć.

Příběh. — Polsky napsal Sewer (Ignac Maciejowski). — Přeložil FR. WOLF, farář v Kostelní Lhotě.

(Pokračování.)

Trh byl bohatý, o Americe mluveno, jako o vlastním kraji, — ten jede, onen se vrátil . . . Kačka si ustrojila koupené ponožky a střevíce, židovky chválily, že má malou nohu, a kmotry, že jí hezky sluší střevíce. Ukázalo se však, že sukně Kateřinina od bot jest ke střevícím a ponožkám krátkou. Židovky na to upozornily, a bylo nutno koupiti růžového, květovaného perkálu na suknici a bílý tybetový šátek se zelenou ovrubou na hlavu. Vydaly mnoho peněz, něco přes pět zlatých. Za to Gawliczka přislíbila, že půjčí Kateřině na celou cestu, a žid z mýta na mostě doleském dal Michalovi třicet zlatých do podzimu, leč srazil si tři zlaté a ještě si vymínil, aby chlapci Michalovi, pasouce své tele, popásli i jeho krávu na louce.

»Žid si srazil, ale pomohl,« vyjádřila se Kateřina, s čímž rodina souhlasila. Vraceli se plni smutku i radosti. Jediného pouze Michala pojímal jakýsi strach, ohlížel se, hleděl do světa, žal sedal mu na srdce jako břemeno a tísnil ho.

»Michale, sesmutněl jsi,« ozvala se Jaga, když Kateřina naslouchala slovům Sobkovým.

Michal pohlédl na ni smutně. »Stýskati se mi bude bez tebe, bez dětí, — a tak si myslím« . . .

»Což se nevrátíš?«

»Ovšem, stesk jde sám od sebe.“

Za poslední chalupou ve Szczurové sedla si Kateřina na trávníku pod sochou Nejsvětější Panenky nejdříve a zula si

střevíce a ponožky. Za ní Jaga a Sobek si zuli boty. Michal nechtěl, ale pohlédnuv na kamennou sochu odešel napřed.

„Proč ti, psí krve, Amerikáni, mají takové pusté cesty, jak lidé vypravují," — myslil si.

Když se dívčina zula, přiběhla k otci, položila mu ruku na ramena a hledíc mu do očí hovořila: Když se všecko udělalo, když lidé pomohli a žid půjčil, když je před námi cesta otevřena, toliko zbývá vzíti si pas a sednouti na dráhu. Tatínku, vás obletuje jakýsi smutek. Včera jste chtěl jeti sám jako prst, ale dnes se strachujete s vlastní dcerou."

»Kdo to ví, jak tam bude,« odpověděl a mlčel.

Jaga šeptala Kateřině: »Tatínek je vždy v těžkých chvílích smutný.«

Přešli most přes Uszwici. Na pozemcích doleských Sobek, aby bylo viděti, že se vrací z trhu, a jsa jist, že pojede do Ameriky, zahoukal z plna hrdla:

»Dana moje dana,
pod kupičkou sena
chlapci jsou tu čtyři
a já jenom sama.«

Kačka udeřila zlehka Sobka do krku a dodala: »Kdyby jich bylo i deset, tak bych se s nimi vyřídila.«

»Nesměli by se tebe dotknouti,« ozvala se s jakousi pýchou Jaga.

Michal šel smutně. Písnička ho vzrušila. »Tam jestli mi zazpívají, tak po americku, a co mám z toho?«

Chroust tohoto jara poprvé mu přeletěl kol uší, zabzučel vesele a zmizel. »Chroustek« — zašeptal — »vyletěl do světa a raduje se na své louce, ale ty let na kraj světa a tam se dři.« . . . Hleděl na šedající se hory, na vody v Uszwici, na zelené louky a jasný blankyt nebeský. Jakási neznámá tesknota počala klíčiti v jeho srdci, nedovedl ji pojmenovati, nevěděl, odkud přichází, ohlížel se, patřil, naslouchal. Šeptala mu, ale nevěděl co. Cítil ji v sobě, ale nepochopoval ji. Nachýlil hlavu, jsa rád, že od něho odešli.

»Kateřina to zpozorovala a kvapem se vrátila po zelené louce k otci: »Tatínku, jste tak nějak smuten. Když se bojíte, tak já sama si vezmu lístek a pojedu.« . . .

»Jedna budeš na šestero v Americe pracovati? To je příliš mnoho!«

»Pokusím se!«

Zatřásl hlavou, že neví, co o tom říci. »Nejde o to, chci jeti, pouze mne smutek nad něčím pojímá . . . Jaga, děti . . . Snad ta louka a ta voda, která teče.« . . .

»I tam jsou louky, i tam jsou vody, i tam jsou lidé.« . . .

»Ale jinačí,« — zašeptal — »jinačí.« Máchl rukou a umlkl.

Večer půjčila Gawliczka Kateřině peníze a jako úroky si vymínila, aby jí Jaga pomáhala při prádle a přišla na žně.

»Ne zadarmo,« řekla, »neboť přece nechci, by děti měly hlad, jde mi jen o pracovnici." . . .

Dívčině svítily oči štěstím, že zvítězila. »Vy mne poznáte, jaká jsem« . . šeptala, skládajíc desítky na stole. Když Gawliczka odešla, řekla: »Tři jitra pod řekou jsou moje! Slyšíte: moje — moje« — opakovala bijíc se rukou do prsou.

Ve hlase jejím bylo cítiti velikou sílu. I pokořili se před tou silou Michal i Jaga, podmaňovala je svojí silou, cítili k ní úctu a poslouchali ji . . .

Žid vzkázal, že jede zítra do Okocima pro pivo a půjde na hejtmanství do Brzeska. Kateřina odpověděla, že ona též jede zítra s matkou pro pasy. Vzala ze skříně křestní listy, svůj i otcův, zavinula je do starého papíru, a připravovaly se s Jagou obě na cestu.

»Maminko, jakých to za dva dny novot! Dříve minul i rok, a bylo ticho!« Michal se usmál, jsa rád, že to on ten veliký rozruch způsobil.

Rozhodnuto, aby Kateřina jela na hejtmanství zítra v ponožkách a střevících. »Jináče si tě budou vážiti,« řekla Jaga, čemuž uvěřila Kačka.

Bylo nutno spustiti záhyb u sváteční sukně, časně ráno pospíšiti do dvora, a vyžehliti ji . . .

Nazítří sedla si Kateřina v bílém tybetovém šátku se zeleným lemem na hlavě, v ponožkách a vysokých šněrovacích střevících, držíc v rukou křestní listy, zavinuté v šátečku na uzlíček zavázaném, jediné to důkazy příchodu svého na svět, jaké měli — a nic jiného, nic jako ptáci nebeští . . .

Vedle dcerky usadila se šťastná Jaga, dávajíc s vozu Michalovi poslední pokyny stran přípravy oběda pro děti.

Odjely, vůz zahrčel na mostě, stočil se stráně a zmizel na tvrdé silnici. Kopec se vrátil do světnice, leč bez ženy mu bylo nesmírně pusto. Jsa navyklý práci, nevěděl, co má dělati. Drozdové naštípal dříví, a za to ji uprosil, aby mu oškrábala brambory a postavila, sám odešel k lesu, říkal si sám, aby prohlédl svoji »Michalovu« cestu, ale skutečně táhlo ho to pod kříž. Tolikráte pod ním odpočíval, jda na svou cestu. Když ho zastihlo zvonění na klekání, pod ním se modlíval.

Usedl si, zamyslil se nevěda, nad čím. Pozvedl své oči vzhůru, ramena kříže hleděla na něho osaměle. Odvrátil hlavu, cesta široká, žlutá od čerstvého písku a hlíny ubíhala v les . . . »To jest moje práce,« pomyslil si. »A co mám z toho, když cesta není moje.« Nic nemám tu svého, jen povětří k oddechu a sílu v hrsti — to všecko je moje, — a ještě žena a patero dětí, a jedno sotva odchované!« Nesmírně smutno mu bylo.

»A není rady, jen s tou silou v hrsti letěti na konec světa a prodati ji! Ať Američani za ni platí!«

Pohleděl na šedavé hory a temný les, ozářený u vrcholků slunkem . . . »Teprve mi bude milo se vrátiti, rozhlédnouti se kolem, a radovati se ze svojí vsi, ze svého obydlí, louky. Ale Jaga a děti!« Jaga sestárne, děti vyrostou.«

Slzy tiše jako krůpěje kanuly mu z očí, zastyděl se, obrátil se, otřel rukávem oči a slzami smočenou vestu.

Večer se vrátila Kačka s matkou a pasy. »Pozítří jede do Ameriky Bartyzel již po třetí! Bartyzel již, jakoby byl tamější rodák, všemu rozumí a mluví po americku, práci nám najde ihned! Tatínku, pojedeme s ním!«

»Ale podrážky na botech ještě nejsou hotovy,« zvolal uleknutý Michal.

»Zítra budou hotovy,« — odpověděla Jaga.

»Kačko, tys nesmírně ráda.«

»Až to hoří ve mně, dnes bych letěla« . . .

»A není ti líto?«

»A čeho mám litovati? Bídy?« . . .

»Matky, dětí, třeba této louky!« . . .

»Proč mám matky a dětí litovati, když budu pro ně pracovati v Americe? Louky? Jsem již stará na to, abych po ní běhala. Povídají, že kříže u cest tam nejsou, ale jsou tam za to veliké kostely.«

»Jinačí,« zašeptal Michal.

»Jistě,« řekla, »krásnější, lesknou se svatostí!« . . .

Michal umlkl, Kateřina se obrátila k matce. Pozítří tady již nebudeme.«

Jagu polily slzy.

»A tady je tolik práce,« končila Kateřina, vzrušená pláčem matčiným. »Třeba vstáti na úsvitě, přeprati prádlo moje i tatínkovo, dlouhá sukně bude k polednímu, musím ji vyžehliti, a maminka nám upeče chleba bílého na cestu, tři velké bochánky a dvě placky, sýr máme.« . .

Rozprávěly horlivě, co vzíti, co zanechati; Kateřina darovala matce staré košile, zástěry, dvě sukně, a Pavlovi, prvnímu po ní bratru, boty.

Michal nemohl vydržeti ve světnici, sedl si na prahu chalupy, hleděl na temné nebe, tiché hvězdy a zelené louky. Duše jeho ssála nevědomky ta kouzla země otcovské, leč mysl jeho jich nemohla ještě vykrystalisovati k pochopení . . . »Snad deset dní třeba stále plouti po vodě. Teprve se musí stýskati bez kouska svaté země!« A zachvátil ho nevýslovný strach, měnící se v lítost nad ženou, dětmi, chalupou, vsí, lidmi i tím měsíčkem, který tak hledí, jako kdyby se nám divil. Snad si myslí: »Michale, jak jsi hloupý, že se světem honíš. Ale ať tam, jak je to třeba, tak je to třeba, a dost« . . .

Posíliv se touto úvahou, odešel do hostince napit se piva, neboť učinil slib kořalku nepíti.

Bylo tam veselo a živo. Hospodáři odpočívali po těžké práci denní při orbě a výsevu a hovořili. Sobota poručil na rozloučenou s Michalem podati pivo, dělal si s ním útratu ten boháč a bývalý starosta, přál mu štěstí za mořem a brzkého návratu s hojnými penězi.

Dojatý Michal děkoval a, nechtěje si zadati na cti, poručil rovněž podati piva. Začal veselý rozhovor o Americe, výdělku, »Chicagu,« se kterým byli obyvatelé Dolegy více obeznámeni, nežli s Krakovem.

Michal, poprvé od hospodářů upřímně do společnosti připuštěný, byl trochu pyšný, spokojený, a radoval se z té důvěry, kterou ho vyznamenávali.

»Jenom, Michale, šetři! Nežli groš vydáš, dvakráte ho prohlédni. Z vydaných peněz v Americe není nic než vítr!“ — Foukl si do dlaně. »Nikdo toho nezpozoruje, nikdo tě neušetří, ani pes to nezví, a tady je moc potřeba!«

Michal se usmál.

»Nejprve musíš si postaviti pěknou chalupu, abys pět dětí umístil.«

»Rostou jako na jaře ozim po dešti,« — dodal tiše Michal.

»Do nové chalupy je třeba krávy, neškodí i dvou, a ke kravám země.« Zasmáli se všickni.

»A k pozemku koně a pluhu, aby oral,« dokončil vesele Michal.

»Ano třeba vytrvati,« řekl Sobota.

»Třeba vytrvati« — opakováno sborem »i to přeletí. Ať se stýská, za to čas v Americe letí mžikem. Den za dnem, týden za týdnem. Člověk čeká s touhou na noc, aby se jen položil a přespal, vstal ráno, a znovu do práce. Platí dobře, ale třeba plivnouti do hrsti a rukou nelitovati.«

»Od dětství jsem navyklý na práci a nestydím se za ni.«

»I to si pamatuj, Michale, aby tě nějaké americké děvče neuřklo! Ona to umějí.«

Michal se začervenal a zasmál. »Již jsem zapomněl dívati se za jinou!«

»Ale když vlastní schází — co?«

A rozmluva přešla na veselý předmět, plný chlouby, veselosti, žertů . . .

Večer vrátil se Michal domů, byl dojat přijetím od hospodářů v hostinci. »Můj Bože,« myslil si, »jistě se tak v Americe nepobavím, ani si mne lidé tak vážiti nebudou. — Není to tak, jako na svém koutě mezi svými.« . . .

Pozvedl zafatou pěst do výše: »Jak se chytím práce, krejcaru neutratím. Vrátím se ke svým třeba dnes.« . . .

»Dnes, hloupý, jsi ještě neodjel.« . . .

Zasmál se smutně a hleděl na měsíc.

»Zdaž i tam svítí měsíček, a zda také týž? . . . Měsíčku, jestli tě již neuzřím, tak na tebe nezapomenu, bude se mi stýskati po tobě, jako i po Jaze i dětech. Po čem se mi nebude stýskati? . . po všem, ano i po vodě té, která teče kolem louky a bublá.«

Zastavil se, poslouchal a po chvíli napodobil lahodné bublání vodní: »Bul, — bulu, — bul — bulu« — opakoval. »Mně se i za tím bubláním bude stýskati . . . Stesk, to je také radost, neboť si člověk všecko připomíná a rozvažuje.«

Zítřejší den mu přešel, jako ve snu náměsíčném. Jak pohlédl na ženu a děti, hlas mu zmíral v hrdle. »Michale, nebuď hloupý,« opakoval si v duchu, »jiní jedou a vracejí se, tak i ty si budeš věděti rady. Co si tu vysedíš?« Takovou domluvou utišil žal srdce a hledě na přítomnost Kateřininu, její paměť a obratnost, nabýval odvahy.

»To děvče,« šeptal, »nezahyne a mě také při sobě zhynouti nedá. Ať bude, jak chce, když jízda, tak jízda a zaujal se pro ni nesmírně.

Před samým večerem přijel dle úmluvy Bartyzel pro Kateřinu i Michala, aby je vzal do Slotwiny a již s nimi jel do samé Ameriky. Na vsi povstal poplach, kmotři i kmotry shromažďovali se před chalupou Michalovou. Kateřina snesla uzle na vůz, svoje i tatínkovy, Jaga jí pomáhala. Čtyři chlapci hleděli udivenýma očima na rozplakanou maminku a smutného tatínka.

Když Jaga stále hlasitěji naříkala, ozvala se Kateřina: »Ať nás maminka aspoň do Slotwiny doprovodí.«

»Sedejte, místa se najde, a bude to hezké, když matka děvče i muže odveze na dráhu.« . . .

Michal pohlédl lítostivě na ženu, Jaga si vzala šátek na hlavu, Zawrzykrajka přejala vládu v chalupě.

»Sedati, sedati!« — volal Bartyzel.

Michal nejprve políbil před chalupou Jagu. Zaplakala nesmírně. Za ní přišli chlapci, plačíce upřímně, za nimi kmotři. Plakali všickni, jediná Kačka jednou pouze si otřela oči šátečkem, hospodyním políbila ruce, děvčatům a bratřím ústa. Sedla na vůz, za ní Jaga, za nimi Michal. Sňal klobouk, postavil se ve voze a řekl zajikavým hlasem: »Klaním se a pozdravuji celou obec. Nezapomeňte na mou ženu a sirotky!«

Provázela ho hlasitá přání, chlapci odběhli napřed přes louky, aby ještě jednou se stráně Uszwice spatřili tatínka.

Vjeli na most, zatřásl se, ale i srdce Michalovo se třáslo, otřel si rukávem oči.

»Oj, Dolego, má rodná Dolego, kdy tě uzřím a v tobě svou ženu i děti?« pravil tak upřímně, že Jaga zavzlykala a vrhla mu ruce kolem krku.

»Ať ještě jednou pohlédnu na tu svoji zelenou louku a na tu vodu naši.« Postavili se všichni tři na voze, obrátili se smutně a hleděli. Po zelené louce utíkaly k rozptýleným chalupám uprostřed líp a jabloní květem osypaných čtyři světlé hlavičky, jako květy slezu na bílých lodyhách.

»Své poznávám,« zvolal Michal.

»Tvoje,« — odpověděly tiše dojaté Jaga i Kačka.

»Až se vrátím, budou dvakrát tak velcí!« . . .

»Jistě,« zašeptaly.

»A když se nevrátím,« dodal, »postavte mi na Michalově cestě kříž.«

»Ticho!« zvolaly obě, proč bys se nevrátil?«

»Vždyť to je moje cesta,« zvolal, »chci nechati na té zemi památku po sobě.« . . . Zalkal, zaplakaly po něm Jaga i Kačka.

Tak se skončilo loučení s rodnou vískou, s tím kouskem země, který je živil a choval a tolik jim starostí i útěchy připravoval.

Kopec přemýšlel o Michalově cestě, o kříži, Jaga o prvních penězích, které pošle muž i dcera, ale Kačka o Americe a Sobkovi . . . Bartyzel se smál, žertoval a divy vyprávěl o velikém moři, ale málo ho poslouchali, jsouce zaujati svými myšlenkami.

Ve Sczurowé dle přání Kateřiny čekal na ně Sobek Nechtěla se mu při loučení blýskati před očima svých lidí. Jaksi veselo se jim udělalo.

Bartyzel poručil podati v krámě čaje, dobře smíchaného s rumem, ze hlav se počalo kouřiti. Sobek se díval na Kateřinu, jako na obraz, a děvče zářilo ohněm, že až jí Jaga na nohu šlapala, Michal se usmíval a tulil se k ženě.

Kolem deváté jeli dále. S počátku bylo veselo, ale hned za Niedzieliskami se obličeje prodlužovaly, smutek dobýval se ze srdcí a sedal na ramena. Na Rysiu se prodloužily obličeje zúplna, a ve Slotwině nemohla jim slova vycházeti, neboť hrdla chtěla plakati. . . . Michal zvážněl, očekávaje budoucnost se lhostejností polského rolníka. Kateřina ujala se vlády, ona koupila lístky, vypravila věci, ona všecko, že matka nemohla vyjíti z podivu.

»Kačko,« zvolal Sobek, »ty mi pošleš lodní lístek aspoň za dva měsíce.«

»A nechtěl jsi věřiti . . .«

»No, tak mi dej políbení.«

Políbili se tak, že až Jaga udeřila Sobka do krku.

»Lidé vyvalují oči,« zvolala.

»A nechť vyvalují,« odpověděli.

»A obcházejí kolem vás« . . .

»A nechť obcházejí« . . .

Konečně přijel vlak nesmírně supající, ječící, jako živý netvor, řetězy svázaný. Nebylo času na nářky a pláče. Zavazadla Kateřinina uchopil Sobek, Michalova Jaga, a pospíšili k vozům. Bartyzel, jda v předu, je vedl. Na schůdkach dostal Sobek od Kateřiny polibek, Jaga políbila Michala, Bartyzel otevřel dvéře, průvodčí vlaku křikl: »Hotovo« — dva zůstali na zemi, čtyři ve voze.

»Zapomněla jsem políbiti maminku, a to ještě říci, aby posílala Pavla od prázdnin do školy. Na tabulku, slabikář a boty pošlu! . . . Sobku, připravuj se na cestu!«

»Kačko, ty se vrátíš z Ameriky aspoň v kočáře se čtyřmi koňmi,« volal Sobek.

»Stejně se vrátíme!«

Jaga je žehnala znamením kříže, Sobek pravil: „A co my tu budeme dělati bez tebe?«

»Budete si věděti rady,« odpověděla s vozu vesele.

»Kačko, ale piš! Ve dne v noci budu vyhlížeti tvého psaní. Dej pozor na Michala!«

Stroj hvizdl, za hlavou Kateřininou ukázala se tvář Michalova, Sobek i chlapec Bartyzelův zamávali čepicemi. Jaga hlasitě vykřikla, vlak sebou trhl a jel s počátku volně, leč hned se rozejel, zahnul v les a zmizel.

»Ani dechu ani sluchu po něm« . . .

»A co my budeme dělati?« zeptal se zoufale Sobek.

»Vrátíme se do chalupy k dětem.«

»Bez Kateřiny? Bez Michala?« dodal.

»Leť a vraf je!«

»Kdybych jen mohl!«

»Nelži, vždyť bys to neudělal! Raději budeš čekati na lodní lístek od Kateřiny. Znám vás, vypudili jste děvče i muže, a mne jste se sirotky zanechali.«

Polily ji slzy, i odešla do hostince, poručila dáti piva sobě i chlapci Bartyzelovu, pila, přikusujíc placku vzatou na cestu. Sobek uctil sklenkou kořalky chlapce, sám vypil dvě, aby zalil červa, který v něm srdce hryzal, a udusil stesk za Kačkou. Matce přinesli housku s uzenkou a druhý džbánek piva. Bránila se, leč roztřesená žalem přijala. Pila po troškách, jedla a vzdychala z hluboka a upřímně.

Koně si odpočali a se nakrmili. Než vsedli, vypili Sobek s chlapcem ještě po sklence kořalky a maminku přinutili prosbami, by vypila sladkou. Sedli na vůz, Sobek vedle Jagy, chlapec je vezl.

Podivná odvaha do nich vstoupila a projevovala se žalostným zpěvem, Sobek za Kateřinou, chlapec za tatínkem, Jaga jak se zasmála, tak i zaplakala. Smích působilo pivo se sladkou, a pláč tesklivost za mužem a dcerkou.

Vrátili se pozdě v noci. Jaga vešla po tichu do světnice. Měsíc osvětloval čtyři světlovlasé hlavy chlapců spících na slámě kolem pece . . . Michal a Kateřina tu nebyli. Ronila tiše slzy, aby dětí nevzbudiia, pomodlila a vrhla se na opuštěné lůžko, z únavy usnula. . . . (Pokračování.)

Biskup dr. Antonín Mahnič.

K šedesátým narozeninám napsal FR. H. ŽUNDÁLEK.

Dne 14. září 1910 oslavil slavný muž, zasloužilý o katolickou věc u Chorvatů, dr. Antonín Mahnič, biskup na ostrově Krku v Jaderském moři 60té narozeniny.

Mahnič narodil se 14. září 1850 v Kobdilu na Goricku z rodičů slovinských. Již v nejútlejším věku dával na jevo zvláštní lásku pro vědu a vzdělání. Dokončiv svá bohoslovecká a filosofická studia, byl vysvěcen na kněze 30. srpna 1974. Jako mladý kněz zvláště vynikal v práci pro Boha a církev a již tehdy se vyznamenal svou literární prací a organisatorským duchem. — Mahnič má velikou zásluhu o to, že Slovinci okněžněného hrabství gorického jsou tak dobře zorganisováni na katolickém základě, že liberalismu, vyjma několika málo měst, byla dána smrtelná rána. Mnoho k tomu přispěl dr. Mahnič svým výtečným časopisem, jenž nesl název »Rimski Katolik« a vycházel měsíčně.

Mahnič jej založil r. 1888 a řídil osm let, totiž do r. 1896. »Rimski Katolik« byl velmi bojovný list, proto nepřátelé vedli proti němu nejostřejší boj, aby jej zničili, nebo aspoň uvedli v posměch. Když pisatel této životopisné vzpomínky r. 1891—92 studoval v Gorici, byly vydány proti Mahničovi, který byl tehdy profesorem ústředního bohosloveckého semináře, posměšné litanie

od nepřátel, kteří jej považovali právem za hlavního původce zápasu proti liberalismu. Není tedy divu, že za takových okolností byl »Rimski Katolik« dle slov »Dom in Sveta« (r. 1897, str. 125) také řízný vůči osobám, jichž práce se mu zdála býti nebezpečnou pro sv. víru a katolický lid. Proto mu vytýkali, že nedbá přikázání lásky k bližnímu. »Dom in Svet« se řídil v posuzování osob mírnějším směrem, poněvadž miluje i nepřátele jako své bratří a chce je laskavostí přivésti k přesvědčení křesťanskému. Ale dodává: »Když nemůže katolický spisovatel, kritik neb apologeta získati protivníka laskavostí, tehdy není na pravém místě mírnost, nýbrž jest užíti ostrých zbraní, abychom protivníka zkrotili a odvrátili jeho další záhubné působení. S tohoto stanoviska nemůžeme kárati muže, který s dobrým úmyslem ostře potíral nepřátele, poněvadž byl přesvědčen, že tito škodí lidu. Dala-li komu příroda bojovného ducha, nechť ho užívá ve prospěch pravdy a spravedlnosti; musí býti ovšem také připraven, že jej bojovní protivníci budou napadati. A to bylo také velkou měrou údělem Mahničovým. Mahnič však z útoků těchto vážil jen sílu k dalším bojům. Zvláště mnoho zlé krve způsobilo mezi liberálními vzdělanci, že »Rimski Katolik« se postavil proti některým slovinským básníkům, jichž směr byl namířen proti katolické církvi. Boj proti literárnímu liberalismu byl potřebný, poněvadž katolický duch ho žádal. Dr. Mahnič dal tomuto boji ostrý ráz. Zdali by měla mírnější taktika více úspěchu, nebo zdali by byla zabránila pokrok protikatolického odporu, nebo dokonce zda by jako svůj plod by byla mohla ukázati na sjednocení národních živlů na podkladě náboženském, jest ovšem jiná otázka, na kterou není snadně odpověděti. V osmi ročnících podal »Rimski Katolik« mnoho apologetických, církevněprávních, dějepisných a mudroslovných rozprav, z nichž některé vynikají učeností, jiné pak mohutnou řečí. Tyto kritiky bičovaly bludy spisovatelů bez ohledu a bez milosrdenství. Bez bázně »Katolik« bojoval s liberalismem ať ve vědě, ať v umění nebo ve státních otázkách nebo v životě. Osvítil liberalismus také ve skrytých koutcích, aby jej učinil neškodným. To je ráz »Rimského Katolika«, to je také jeho zásluha. Že tím vytříbil pojmy, ukázal jim pravou cestu, že je utvrdil v práci pro pravdu a právo, je všeobecně uznáno. Vyrostl ze své doby a působil bezprostředně na svou dobu.«

»Dom in Svet« nesouhlasí s těmi, kdož tvrdí (jak uvedl r. 1897 »Primorski List«), že teprve »Rimski Katolik« vzpružil mezi Slovinci katolické hnutí. Katolické hnutí mezi Slovinci se začalo mnohem dříve, a to tehdy, když se ozval novodobý duch také mezi nimi. Zásluha »Katolikova« jest, že zvláště u mladších krajanů budil sebevědomí a učil je užívati katolických zásad na všech stranách veřejného života i práce a nikoho se nebáti. »Dom in Svet« se pak loučil s tímto časopisem takto: »List pracoval s čistým úmyslem. Jestliže snad tomu neb onomu způsobil žalost — chtě nechtě —, jestliže řekl to neb ono náhle ukvapeně, odpusťme mu to z vděčnosti za mnoho dobrého, které podal Slovincům.«

»Rimski Katolik« ohlížel se také zhusta na naše poměry české, jež neustále stopoval a uveřejňoval články o Husovi, Komenském a jiných mužích, aby odlišil, co na nich dobrého, a poukázal na to, že nepřátelé víry se přidržují ne dobrých jich stránek, nýbrž nepřátelství proti víře.*)

Po víceletém působení učitelském v kněžském semináři byl jmenován 22. listopadu 1896 biskupem, dne 3. prosince 1896 prekonisoval jej v konsistoři papež Lev XIII. a dne 7. února 1897 byl posvěcen v Gorici na biskupa, kdežto 25. března 1897 byl slavnostně nastolen v Krku. Jak záhřebské »Hrvatstvo« dovozuje, získal si dr. Mahnič mnoho nesmrtelných zásluh o Chorvaty. Pomocí jiných nadšených mužů založil a vzbudil nové katolické hnutí mezi nimi; probudil je z duševního spánku. Pracuje ze všech sil o to, aby Chorvatsko bylo obnoveno v Kristu. Hledí křesťanské idei vybojovati vítězství v zemích chorvatských ve všech směrech, na poli literárním, hospodářském, státním a sociálním. Jeho zásluhou katolická chorvatská mládež byla tak krásně zorganisována. Založil Piův spolek, pracoval o založení chorvatského katolického kasina, chorvatský katolický tisk a tiskárnu. Založil filosoficko-apologetický časopis, jediný toho druhu, s názvem »Hrvatska Straža«, která způsobem u Chorvatů dosud neslýchaným bojuje pro křesťanskou pravdu a zdravou filosofii. V tomto časopise uveřejnil řadu krásných hlubokých, praktických a organisatorských článků, ač je přetížen pracemi svého vzneseného úřadu. A co učinil pro své biskupství? Sotva vzal do ruky pastýřskou hůl, již založil úřední list svého biskupství »Acta Curiae Veglensis«, začal vydávati pro lid hospodářský list »Pučki Prijatelj« (»Přítel lidu«) a pro kněží chorvatské a slovinské měsíčník »Eucharistii« s články v obou těchto jazycích. Zavedl do diecese Krcké »dívčí spolek pro smírné sv. přijímání«, rozšířil pobožnost k nejsv. Srdci Ježíšovu, jakož i obnovil lid misiemi a vlil tak do celé diecese nového ducha křesťanského. Co učinil a vytrpěl, aby zachoval hlaholštinu, vědí jen oni, kteří jsou tak šťastni, že s ním se dělí podle možnosti o správu diecese a mají péči o provedení jeho programu. Tvrdí se právem, že od doby Řehoře Ninského nikdo si nezjednal tolik zásluh o glagolici, ani tolik pro ni nevytrpěl, kolik učinil a vytrpěl biskup dr. Mahnič.

Na diecesní synodě krcké, kterou svolal dr. Mahnič r. 1901, byly zevrubně ustanoveny všecky kostely, ve kterých se musejí vykonávati služby Boží v jazyce latinském, jakož i chrámy, pro které má platnost výsada slovanských bohoslužeb. Tím byla tato otázka na kvarnerských ostrovech vzhledem k papežskému nařízení rozřešena. Aby se pak mohlo v tomto oboru vzdělávati duchovenstvo, které musí vykonávati staroslovanskou bohoslužbu, založil biskup se svými duchovními »Staroslovanskou akademii« na téže synodě, to jest družstvo mužů, kteří se vynasnaží, aby byl pěstován a zachováván tento jazyk v liturgii podle ustanovení sv. Stolice. Družstvo pečuje o to, aby ten neb onen kněz se vzdělával akademicky v staroslovanštině, aby pak vyučoval v li-

*) Dokud »Rimski Katolik« vycházel, zasílali jsme mu »Vlast« na výměnu a zdá se nám, že jsme si s Drem Mahničem i dopisy vyměnili.

turgickém jazyce kněží, dříve než nastoupí na svou službu v hlaholském kostele. Také akademie tato vydává knihy a spisy, potřebné nebo užitečné, aby se uspíšil pokrok v staroslovanštině. K tomu konci byla ustanovena v Krku zvláštní hlaholská tiskárna. (Vrhbosna, Sarajevo 1902.) Jednání na synodě bylo sestaveno v knize: »Acta et decreta primae synodi veglensis celebratae anno salutis MCMI.«

Za tím účelem povolal biskup dr. Mahnič z Prahy odborníka v otázce staroslovanské bohoslužby, dp. kaplana Josefa Vajse, žáka universitního profesora dr. Františka Pastrnka. P. Vajs pobyl na ostrově Krku za podpory Mahničovy několik let, aby vycvičil kněze chorvatské v staroslovanské bohoslužbě a upravoval i vydával potřebné bohoslužebné knihy, jakož i jiné památky hlaholské.

O »Staroslovanskou akademii« na ostrově Krku jevil se dle »Hrvatské Straže« (1904, str. 398) nemalý zájem; přihlásilo se k ní hojně členů kněžského i světského stavu (připomínáme na př. i bohoslovce záhřebské). Za tou příčinou uvádí týž časopis některé podstatnější paragrafy z jejích stanov, aby se čtenáři zevrubněji seznámili s jejím účelem.

§. I. — Jméno, sídlo a účel akademie. — Akademie má jméno »Staroslovenska akademija.« Je to vědecké družstvo se sídlem v Krku (Veglia) na krckém ostrově. Účel její jest: pěstovati staroslovanský liturgický jazyk a podporovati jeho učení, pěstovati hlaholský církevní zpěv a přivésti jej k tomu, aby vyhovoval církevním předpisům.

§. II. — Prostředky k dosažení účelu. — 1. Spolkové schůze; 2. akademické vzdělávání mladých kněží ve staroslovanském jazyku; 3. uveřejňování knih, pokud jsou potřebny pro učení a porozumění staroslovanského liturgického jazyka; rovněž tak dle možnosti vydávání spolkového listu; 4. pěvecká škola ku pěstování hlaholského církevního zpěvu.

§. III. — Jmění akademie. — To se skládá: 1. z řádných příspěvkův členův akademie; 2. z prodeje knih a tiskopisů akademie; 3. z darů, odkazů a legátů.

§. IV. Členové jsou: 1. členové čestní, jež jmenuje valná hromada; 2. zakladatelé, t. j. ti, kteří darují akademii 300 K; 3. členové podporující, t. j. ti, kteří splatí jednou pro vždy 100 K; podporujícími členy mohou býti i morální i právní osoby; 4. řádní členové, t. j. ti, kteří ročně platí 5 K.

§. V. — Přijetí a propuštění. Kdo chce býti členem akademie, nechť to oznámí ředitelstvu, které rozhoduje o přijetí. Kdo si přeje vystoupiti z akademie, oznámí své rozhodnutí ředitelstvu. Propuštění děje se pouze na valné hromadě. Tato může vyloučiti i členy, kteří přes opětovné upomenutí neplatí svého ročního příspěvku, nebo kteří se jinak ukáží býti nehodnými členy. Splacené peníze se nikomu nevracejí.

§. VI. — Práva a povinnosti členů. — Všichni členové mají aktivní i pasivní volební právo. Na schůzích mohou mluviti a hlasovati. Jejich povinnosti jsou: 1. platí řádně roční příspěvek;

2. vůbec podporují účel akademie. Čestní členové mají právo zúčastniti se svých schůzí a dostávati zprávy o práci akademie.

§. VII. — Vedení a správa akademie náleží ředitelstvu. Toto se skládá ze sedmi členů: předsedy, místopředsedy, pokladníka a tří výbvrů. Předseda nebo místopředseda, tajemník a pokladník musejí bydliti v městě Krku. Valná hromada volí ředitelstvo na tři roky.

Toto důležité církevně-vědecké družstvo mělo svou ustavující valnou hromadu dne 18. listopadu 1902 v biskupské residenci v městě Krku. Zakladatel, biskup dr. Antonín Mahnič, v obšírné řeči naznačil účel »Staroslovanské akademie«: Bude chrániti výsady staroslovanské bohoslužby, sbírati staroslovanské písemné památky a pro tuto sbírku se postará o zvláštní místnosti. Zařídí také tiskárnu pro tisk hlaholských knih. Časem se bude také pěstovati staroslovanský zpěv. Do výboru byli zvoleni dr. Franjo Volarić, generální vikář a kanovník stoličního kostela v Krku, za předsedu; dr. Mate Vitezić za místopředsedu; výbory jsou: msgr. Zamlić, farář ve Volosce, dr. Stanko Dujmović, představený krckého kláštera, Josef Vajs z Prahy, kanovník Oršić, a Kirin Kleme Bonifačić, biskupský tajemník. (Dom in svet 1903, str. 60—61).

Za příčinou organisace vědecké a apologetické práce mezi Chorvaty biskup dr. Mahnič založil r. 1903 časopis věnovaný křesťanskému vzdělání s názvem »Hrvatska Straža«, který od té doby vychází vždy za dva měsíce; vzorem byl mu v té věci bývalý jeho »Rimski Katolik«. Probírá pak tento list vědecky i populárně otázky filosofické a apologetické a vede si při tom rázně, tak že nepřátelé se svíjejí pod břitkými důkazy vývodů tohoto časopisu. Tisk převzala tiskárna »Kurykta«, založená Mahničem v městě Krku, jež tak mnoho dobrého způsobila ve prospěch katolické věci mezi Chorvaty. Zlý duch ani tomuto podniku nedal pokoje, neboť po propuštění jistého sazeče koncem r. 1904 vystoupil o své ujmě i druhý. Poněvadž oba byli členy typografického družstva v Terstu, ujala se jich správa tohoto družstva, aby byli opět přijati. Ředitelstvo »Kurykty« nechtělo na to přistoupiti, nejen proto, že mělo svoje důvody pro odmítnutí těchto dvou sazečů, nýbrž i pro zásadu, neboť jednalo se o to, zdali má právo dosazovati sazeče v »Kuryktě« typografické družstvo v Terstě nebo ředitelstvo tiskárny v Krku. Poněvadž typografické družstvo v Terstě nedovolilo, aby některý jeho člen vstoupil do práce u »Kurykty«, ani členové typografického spolku v Zalitavsku, odevzdalo ředitelství »Kurykty« tuto záležitost družstvu majitelů tiskáren pro rakouské Přímoří v Terstě, od kterého dostalo odpověď, že přijde do Krku vyjednávati s ředitelstvem hlavní předseda typografického družstva v Terstě. »Kurykta« očekávala tohoto předsedy skoro dva měsíce, ale nadarmo. Je tedy jasno, že organisovaní typografové chtěli »Kuryktu« poškoditi, postavivše ji před volbu, buď aby přijala nazpět propuštěné sazeče neb aby byla zavřena. Když pak »Kurykta« vyslala svého faktora do Rjeky, aby hledal sazeče a když tento přišel do tiskárny, kde známý nepřítel církve, Supilo, tiskne svůj

»Novi list«, bylo odtud telefonováno na policii, že je tam nebezpečná osoba, a zároveň udali dva zaměstnanci v této tiskárně, že *»Kurykta« bouří svými publikacemi lid v Chorvatsku.* Faktora Kurykty by byli dali v této tiskárně i zavříti, kdyby nebyl na policii dokázal svou totožnost pomocí svých přátel ve Rjece! Konečně se podařilo ředitelstvu »Kurykty« dostati sazeče a práce byla opět započata. Teprve potom, tedy *po dvou měsících*, přijel z Terstu předseda typografického družstva, aby vyjednával s ředitelstvem »Kurykty«. A s tímto typografickým družstvem je za jedno i katolický týdenník »L'Amico« v Terstě.

Takovým protivenstvím jest vydán na pospas tak důležitý katolický podnik, jako jest tiskárna »Kurykta.«

Tím chtěli nepřátelé zničiti nadějné hnutí katolické mezi Chorvaty v základu, ale nepodařilo se jim to.

»Katolički List«, týdenník záhřebský, podává nestranný soud o »Hrvatské Straži« (1906, str. 12.): »To jest výborný časopis, ve kterém nálézá katolík nejen zdravou a silnou potravu duševní, kterou může bráti beze všeho nebezpečí, že by se otrávil, nýbrž najde v něm positivní návody, kterými bude moci zároveň poznati katolickou nauku a rozlišiti ji od nauky nekatolické, lživé, pohoršlivé, jakož i naučí se katolicky mysliti a mluviti, pracovati jako pravý katolík a žíti. Takový časopis jest jako jasné světlo, které přináší světlo i vzdělání čtenářům.« Proto taková námaha, aby tento časopis zničením tiskárny byl zastaven k radosti nepřátel.

Přese všecky nepříznivé poměry mohla redakce na konci osmého ročníku před prázdninami r. 1910 prohlásiti u vědomí vykonané práce: »Chvála Bohu, i tento rok jsme přečkali. Naši čtenáři mohou býti a máme za to, že jsou spokojeni. My se své strany jsme učinili vše, abychom jim poskytli i sladké i silné potravy a obrany proti nepřátelům.« (Pokračování.)

Své † matce.

Ty srdce zlaté, hlavo bílá,
rok dlouhý v chladné zemi spíš,
Ty matičko má, věčně milá,
mých vzdechů bolných neslyšíš!

Tvé tělo hrouda tvrdá tlačí
a v očích sedí mrtvý stín,
mně divno tak a jenom k pláči,
já hledám mateřský Tvůj klín.

Ty měkké hledám Tvoje dlaně,
jež hladily mou žhavou líc,
kdo náhradu mi skytne za ně,
když mně jich třeba víc a víc?

Ta ústa hledám posvěcená
vždy vroucí, tichou modlibou,
teď vím, jak velká jejich cena
pro duši moji uštvanou.

A marně hledám v teskném bolu,
již na zemi Té nespatřím,
zde nikdy nesejdem se spolu,
ač na každém Tě místě zřím!

II.

Povězte mně, hvězdičky,
— prosba má je vřelá —
duše mojí matičky,
co as v nebi dělá?

Zda v tom štěstí, radosti,
jež jí srdce spíná,
vzpomíná na věčnosti
drahého kdys syna?

Zda v té slávě přeskvoucí,
již zří v milém Bohu,
v paprsk lásky horoucí
doufat ještě mohu? — — —

Zachvěly se hvězdičky,
jak by říci chtěly:
»přijmi od své matičky
pozdrav s nebe vřelý.«

»Prosí ona u trůnu
Krista máti Boží,
ať kdys slávy korunu
na tvou hlavu složí!«

Rudolf Stupavský.

Přípravy naše a různých jiných stran na r. 1915.

Museum české reformace v Táboře, o němž jsme již referovali, ohřívá znovu táborský dopisovatel v »Čase« ze dne 23. října t. r. Dopisovatel píše: »Pozoruhodný návrh učinil v »Jiskře« red. K. Pelant. Navrhuje, aby město Tábor založilo *museum české reformace*, které by znázorňovalo českou kulturu XV. století. Základem sbírek by se stalo dosavadní městské museum táborské, zejména sbírky Švehlovy, které by měly býti rozmnoženy novými vykopávkami v českých Pompejích, Ústí Sezimově, nynějším St. Táboře. Výměnou, dary a koupí — jednalo by se o podnik celonárodní, nikoliv jen místního významu — daly by se sbírky rozšířiti *v museum významu světového*. Jako

lze v pařížském Louvru spatřiti celou kulturu staroegyptskou, v Neapoli pompejskou, v Mnichově starohellénskou, vystavoval by Tábor *kulturu epochy husitské.* A to při vhodné a dosti působivé reklamě vábilo by do Tábora tisíce a tisíce turistů, kteří by do města zanášeli peníze. Tábor by vzkvétal, rostl, aby se stal městem slavným a bohatým! To jest podstatou návrhu p. Pelantova. Jak zřejmo, jest to popud významný nejen pro Tábor, nýbrž *celý český jih,* ano celý národ. Bylo by proto třeba, aby návrh neupadl v zapomenutí. Jest proto litovati, že ve veřejnosti, zejména jihočeské, našel tak málo ohlasu. Starosta města dr. *Kotrbelec* ujistil red. K. Pelanta, že bude návrh jeho podporovat a zasadí se o jeho uskutečnění. Dobrou vůli p. starostovu upřímně vítáme, nicméně chováme obavy, že samosprávné korporace táborské, v nichž rozhodují tolik osobní zájmy a sympatie, pohřbí návrhy p. Pelantovy i přes dobrou vůli a přímluvu p. starostovu. Jest proto na veřejnosti, aby otázku zřízení musea české reformace v Táboře horlivě sledovala a tím po případě zabránila nevhodnému rozhodnutí táborské radnice, jejíž dnešní činy jsou na neštěstí tak málo v souhlase s tradicí města po Praze snad z českých nejslavnějšího.« — K tomu podotýkáme my a navrhujeme: stane li se návrh ten skutkem, nechť se do tohoto musea zařadí fotografie hradů, chrámů a různých jiných uměleckých památek, které Husité zničili a ať je na zvláštní kulturní tabulce vyznačen počet kněží, hlavně mnichů, které Husité upálili nebo jinak o život připravili. Má-li býti táborské kulturní museum úplné a ne jednostranné, bylo by potřebí dle návrhů našich jeho objem rozšířiti.

Husovy pomníky. Už je jich mnoho a naši pokrokáři a volnomyšlenkáři se přičiní (v Kolíně již začínají), aby jich bylo více. Katolíci, pozor! Při volbách do obce, do okresu, při volbách zemských a říšských odepřete hlasy všem, kdož tuto protikatolickou provokaci navrhují a provádějí.

Přípravy volných myslitelů na r. 1915. S horečnou agitací chystají se volní myslitelé na oslavu pětistoletého výročí smrti Mistra Jana Husa, za niž by se tento jistě poděkoval, kdyby byl věděl, kdo jej budou oslavovati. Proč se tak zajímají všichni nevěrci o věřícího Husa? Poněvadž v něm vidí stělesněný vzdor proti nenáviděné církvi katolické, tento odboj oslavují. R. 1915 má dle volné myšlenky býti *novou náboženskou a charakterovou reformací národa.* K tomu cíli dává Volná myšlenka ve »Věstníku« tyto návrhy: *Vydati populární, ale vážný spis o Husovi,* který by se stal majetkem všeho lidu. (Na ten *vážný* spis o Husovi bychom se opravdu těšili). Jiný návrh Volné myšlenky: *dobré, lidové, umělecky cenné protiklerikální* (ovšem!) *divadlo, znázorňující Husův život, dobu i myšlenky;* divadlo, které by se r. 1915 hrálo po všech místech zemí koruny české zdarma. Jiný návrh v »Osvětě Lidu«, uvedený rovněž ve »Věstníku«, jest: *Důstojné vybudování »Husova domu lidové osvěty«,* který by byl šestého července 1915 otevřen. Další návrh dává Volná myšlenka tento: *Otevříti v Praze Husovu výstavu a výstavu protiklerikální.* K *Husově* výstavě mají náležeti: veškerá díla o Husovi a Husova díla sama mají se souborně vystaviti, zároveň též ukázati lidu modely a fotografie památných budov Husových, míst, kde žil a působil; dále vystaviti veškerá naše i cizí umělecká díla, vztahující se k Husovu životu, sochy i obrazy.

Výstava *protiklerikální* měla by prý obsahovati: dobu *historickou* a *dnešní*. V době *historické* shromáždily prý by se památky až do roku vyhlášení papežské neomylnosti (Pius IX.), tam by byly na př. »boží soudy« atd. Z pozdějších časů mohly prý by se vziti zbylé listiny o útiscích židů, protestantů, husitů, a česká persekuce. (A což o útiscích katolíků od protestantů, od Alžběty anglické atd., to ne?). Dále by se měla prý znázorniti historie české pověry a české křesťanské umění (jak prý křesťanství umění kazilo!) Do této historie hrůzy klerikalismu by se prý zařadilo i školství: fotografie starých škol za vlády kněžské, ukázky knih vyučovacích a školských zákonů, nástěnné statistiky platu a vzdělání učitelova a vikářské zprávy o vyučování a výchově. A vedle toho by se prý umístila historie far a řádů (fotografie a statistiky).

Nejcennější prý by však byla protiklerikální výstava *dnešní doby*: katoličtí spisovatelé, jejich díla, za sklem stručné poznámky k nim a upozornění; rozvoj katol. písemnictví, agitační literatury, žurnalistiky. V Čechách by byly prý středem jejím tři směry: družina »Čecha« s Kopalem, »Vlasti« se Škrdlem, Řezníčka s »Týdnem«. K těm družila by prý se literatura výhradně agitační.: Myslivec, »Sv. Vojtěch«. Morava by byla zastoupena prý zajímavěji: »Hlas«, »Bílý prapor«, »Nový život«. Druhým oddělením této protiklerikální výstavy dnešní doby měla by býti persekuce a denunciace církevní. To by dle V. M. bylo nejdůležitější, nejobsáhlejší a nejzajímavější oddělení.

Také majetek církevní v Čechách musel by prý býti statisticky vyznačen; dále statistika osob a poklesků. Vedle toho prý dnešní náboženství lidí, dnešní pověry, katolické modlářství (tak!) v podobě zázračně uzdravených nožiček, figurek, relikvií i v domácnostech. (Jaké to nesmysly věsí volný myšlenkář čtenářům na nos!) Dále by se prý vystavily obrazy poutních kostelů, statistická data procesí, kněžského výdělku. Konečně má býti cílem výstavy protiklerikální nová česká reformace: znenáhlé odcírkevňování národa. Tu by prý výstavu mohl obeslati spolek pro spalování mrtvých, i moderní pokrokové učitelstvo nových směrů, cílů a snah, nové lepší výchovy, a každý člověk vůbec, který protiklerikálně pracuje. Na konec tohoto štvavě-agitačního článku doporučuje »Věstník V. M.« zvláště pro r. 1915 tajnou agitaci mezi lidem, *proticírkevní uvědomování našeho lidu*. Hus má býti tedy V. Myšlence nejsilnějším agitačním prospěchem proti katolickému lidu v roce 1915, kdy zamýšlejí pro volnou myšlenku strhnouti největší procento nových přívrženců, aby »cizina, jež se toho roku do Čech dostaví, našla zde zemi kulturní, svobodomyslnou, povznešenou nad bigotnost a formy církevní«. Proti této práci volných myslitelů v Čechách voláme my rovněž do práce věrné katolíky, aby vhodnými přípravami čelili proti této naduté a v sebevědomí svém až šílené sektě, která chce národ zavésti do náboženských štvanic.

L.†2.

K návrhům těmto plných nepravd a osočování musíme se my všichni katolíci semknouti k obraně: k obraně slovem, tiskem, vůbec všemožným způsobem. Těší nás, že výbor Jednoty katolických duchovních diecese brněnské chystá soustavnou protiodpadlickou obranu, vydav za tou příčinou v říjnovém čísle svého »Věstníku« patřičné provolání. Už jsme tu tedy na zjevném bojišti bratří dva — do zbraně

voláme všecky věrné přátele! — Radostnou zprávu oznamujeme z diecese Litoměřické. Ndp. biskup Jos. Gross položil základ k soustavné katolické organisaci. Všickni kněží budou odváděti určité roční příspěvky a zvláštní nadaný řečník bude obcházeti diecesi a bude organisovati k obranné práci tamní katolíky, k obranné práci hlavně proti akci volnomyšlenkářské. List ndp. biskupa v této příčině ku kněžstvu přineseme v prosincové »Vlasti«.

Sociální večery družstva Vlast

zakončeny byly v neděli dne 23. října třetí přednáškou, kterou konal farář Vl. Hálek na thema: „Zvelebovací snahy katol. organisací v obcích."

Přítomni byli mimo nás domácí: paní Marie Eberlová s neteří sl. Annou Mandovou, spisovatelka slečna Ludmila Grossmannova-Brodská s matkou, pí radová Lošanová, pí Fr. Chadimová, sl. Marie Müllerova, učitelka sl. Adela Rosická, pí Anna Babánková s dcerou — dále: učitel Vl. Jelínek, kupec Al. Hromádka, obchodník Fr. Krejza, finanční kancelista Václ. Novák, spisovatel Tom. Roháček, předseda Nár. Jednoty katol. na Novém Městě Pražském Jan Wildenstein, dále: farář Vojt. Zika, bisk. auditor a c. a k. voj. kurát Dr. Rud. Zháněl, praefekt v koleji Arnošta z Pardubic Dr. Jos. Čihák, katecheti: Václ. Kunz, Vojt. Průša, Jar. Slavíček, Antonín Suchoradský a četní jiní posluchači.

Schůzi zahájil II. místopředseda Social. odboru, správce Jos. Vinopal, načež ujal se slova far. Vl. Hálek a v zajímavé přednášce poutal pozornost posluchačů daleko přes hodinu. Z přednášky jeho vyjímáme:

„Vážná doba naše volá k životu katolické organisace a katolická sdružení, jež čeká veliká práce. Všecky vrstvy českého katol. lidu, volající po politických a sociálních opravách, mají se sejíti na podkladě křesťanskokatolických zásad nejen k uplatňování směrů křesťanských v zákonodárství, *ale i ve všech poměrech ku blahu všech tříd národa.*

A tu vedle *kulturního programu* pokládám za prospěšné, ba nutné, by organisace naše pěstily i *realní směry* v obcích a okresích, a to prováděním zvelebovacích snah, které by čelily *k ladné úpravě, ozdobě, povznesení a rozkvětu* obcí a krajin. *Získávati krásy přírody Bohem stvořené* k prospěchu a přízni obyvatelstva, i to jest částí socialního programu katolického.

Tato *věcná* práce, zvelebovati obce a krajiny, má pro katol. organisace dvojí význam: Předně vykoná *mnoho dobra* pro vrstvy nejen lidové, ale i pro inteligenci, a za druhé při bezplodné frásovitosti jiných politických stran získá katolické straně — *přízeň.*

Výsledky zvelebovacích snah, jak je uvedu, jsou tak sympatické a všeobecně jímavé, že ani nepřítel proti jich prospěšné reelnosti nemůže vystoupiti.

Práci v tom směru mohou podnikati katol. organisace a sdružení, buď že samy přistupují k zvelebovací práci, neb že zřídí při sobě *zvelebovací odbor*, aneb že dají podnět k založení *vlastního zvelebovacího spolku.*

Práci, kterou možno podnikati v kterémkoli tomto útvaru, jehož zřízení bude záležeti na místních poměrech, předvádím v následujícím." Z obsáhlé přednášky můžeme uvésti jen stručně hlavní body:

Řečník žádá, aby z české země vykouzlen byl „ráj". Praha a okolí je obklopeno holými stráněmi, nahými lomy, cihelnami, kdežto Vídeň projektuje právě milionovým nákladem vykouzliti kol sebe kruh lesů. I na venkově se u nás málo zvelebuje. Poukazuje na duchamorné činžáky místo domků se zahrádkami. Líčí význam stromu a poukazuje na vznešený cíl opět obce ozdobiti svěží zelení. Volá po zalesňování krajin, pěstění keřů a stromoví, v jehož sázení bylo duchovenstvo vždy na prvním místě. Uvádí, jak možno získati subvence a sazenice od Zemědělské rady a svazu okrašlov. spolků. Probírá stromové slavnosti dítek, jak možno je spojiti s náboženskými motivy. V Nebrasce jimi za 25 let vysázeno 605 millionů stromků.

Doporoučí tabulky s vhodnými nápisy o ochraně stromků. Dále líčí pěstění květin v chaloupce i činžáku.

Též vysazování křovin a stromoví podél cest, po holých stráních, uvnitř zpustlých lomů a jam. Zřizovati stinné odpočinky a lavice podél cest, v sadech, lesích, zřizovati krásné vyhlídky, rozhledny na význačných místech .

Žádá, by vydán byl zpracovaný. odborníkem vzor rodinného domu, aby obce nebyly znešvařovány nevkusnými stavbami a činžáky bez zahrádek.

Na periferii průmysl. měst budtež najímány levně dělníkům plochy políček, kdež by v letě každý si pěstil zeleň, zbudoval pro rodinu besídku a denně po práci a v neděli se tam uchyloval.

Ohledně drah starejtež se organisace o více vlaků, vkusné stanice, zlepšení osvětlení k nádraží, dostatečný počet vozů, zlevnění jízdného, snadný sestup z vlaků, omezování rozpustilosti mládeže na nádražích.

Pečujtež o úpravu cest ke kostelu, škole, hřbitovu, nádraží, o úpravu návsí, hlavně u kostela a hřbitova.

Možno starati se o zlepšení dopravy poštovní, o zřízení telegrafu, telefonu, umístění více schránek na psaní v obcích.

Dále žádat o prodej kolků, škol. knih, pošt. známek ve vzdálenější části obce. Upozorňovat inserováním, není li v obci bednář, řezník, truhlář atd., aby se tu usadil, svědčí-li poměry, že by se tu uživil.

Hleděť zachovat historické a umělecké památky, zařídit průmysl. pokračov. školu ve větší obci, kterou udržují pak subvence. Starat se o zřízení veřejné knihovny neb čítárny.

K památným místům zřídit orientační označení barev po cestě, v obci umístit na zdi malovanou mapu okolí. Snížit zdě, jež brání vyhlídce, odstraňovat hnoje z ulic, upravovat spáleniště, zamezit kopání drnu po zelených stráních, opatřit do obcí návěstní tabule, aby zdi domů plakáty nebyly hyzděny. Odstraňovat večer hluk, troubení a rušení klidu. Pečovat o ptactvo v krajině, stíhati jeho škůdce a vystupovat proti trýznění zvířat.

Možno též starat se na řece nebo rybníku o zřízení koupelí, o úpravu pramenů, studánek a zanedbaných potůčků. Slavným rodákům zříditi pamětní desku, jich jménem sad neb stromořadí označiti.

Žádoucím jest pořizovati sbírky fotografií obce, domů, partií krajinných, květinových výzdob oken, balkonů, besídek, vydávati pohlednice s nimi.

Pěstovat přednášky o zvelebování obcí. Též společenský život procházkami, výlety, poutěmi, rybolovy, výstavkami, lidovými zábavami a činit zařízení pro pohodlí, potřeby, komfort a zvyky obecenstva, též zakládat sady, rejdiště a herny pro mládež, ušlechtilé sportovny pro dospělé, získávat rybníky pro veslování, bruslení, klouzání, dráhy pro ski atd.

Kéž najdou zvelebovací snahy obcí a krajin laskavého přijetí, porozumění a rozšíření u všech katol. organisací, spolků a sdružení, aby oblasti širé naší vlasti úpravou a čistotou vesnic a měst, pilným zalesňováním a sázením ovocného stromoví nabyly lepotvárnějšího vzhledu.

Kéž touto ušlechtilou, věcnou prací, kterou naučí se lid čísti v knize přírody o dílech Božích, získají si organisace naše *oblibu a přízeň*. Kéž zvelebí se, zazelená a vykrášlí se naše vlast a působí krásou božské přírody *na zjemnění duší*! Vždyť všickni chceme obnovu křesťanské krásy nejen v duších českých, ale i v celé té zemi, kde bydlí český katolík, v duchu básně Vladimíra Šťastného:

Co jest krása? — Boží svaté tváři
odlesk na zrcadle přírody,
kterým hvězda na nebesích září,
i ta pomněnka tam u vody.

Co jest krása? — všeho blaha pramen,
jako s nebe ten svit slunečný:
trny v růže mění, v chrámy kámen
a řeč lidskou v hymnus pověčný.

Ale slunce paprsk plane, svítí,
jen kdy projde pásmem vzduchovým!
tak jen v srdci tom se krása vznítí,
k němuž vniká světem duchovým.

Na výsost poučná přednáška odměněna byla hojným potleskem. Předsedající vzdal mu za ni srdečné díky.

Kníž. arcib. notář Tom. Škrdle potvrdil, že p. farář, o čem mluvil, to že také ve své obci Liboci provádí. Jeť tam členem obecního výboru a hlavním činitelem v tamní »Zvelebě«, jež má účelem prováděti to, o čem řečník mluvil.

Učitel Vl. Jelínek, jenž také v Liboci vyučoval, líčil krásné slavnosti při zasazování stromků, což že jest opět prací p. far. Vl. Hálka.

Na konci red. Tom. Škrdle povzbudil přítomné, aby přistoupili k Jednotě č. katol. učitelstva za členy; Jednota potřebuje té pomoci jako podpory proti volnomyšlenkářským učitelům a jejich zlotřilému tisku. Různé kategorie členstva v Jednotě učitelstva vyložil jednatel, katecheta Antonín Suchoradský, načež se dali zapsati za členy skoro všickni přítomní.

Je třeba poznamenati, že právě 23. října řečnili ze Soc. odboru: red. Tom. Jos. Jiroušek v Roztokách a živnostník Václav Dvorský v Kolíně — i pracujeme pomalu, tiše — ale stále.

LITERATURA.

FRANCOUZSKÁ.

„Science & Foi“ (Věda a víra). Jest to časopis, sestávající ze sbírek apologeticko-vědeckých, jenž vychází u »l'Action Catholique, 4, Passage des Postes (Boulevard Anspach), Bruxelles (Belgique)«; týž stojí v předplatném pro Belgii na 10 sešitů 5 franků, pro jiné země o porto více. Dosud pročetli jsme 6 sešitů. Číslo prvé jedná vědecky o vzkříšení Kristově, z péra slovutného učence, kanovníka Ladeuze, číslo druhé o »modernismu«, jeho vztahu k vědě, jeho zavržení papežem Piem X. a Jeho Eminencí, kardinálem Marcierem. Číslo třetí o soudobném materialismu a o záhadě života, o čemž velmi přesvědčivě píše kanovník Grégoire, profesor na universitě Lovaňské. Číslo čtvrté pojednává o skutečném postavení katolicismu, jež poutavě vyličuje kanovník J. Lamine, profesor na universitě Lovaňské. Číslo páté o theorii evoluční, o níž, ač vědecky, přece snadno srozumitelně, píše doktor H. Lebrun, konservatér přírodopisného musea (Musée d'histoire naturelle) v Brusselu. Číslo šesté poučuje, co filosofie je (Qu'est-ce que la Philosophie?) a je velice srozumitelně psáno. Napsal je slovutný monseigneur Charles Gentroul, profesor na svobodné filosofické fakultě (Faculté libre de Philosophie et Lettres) v Sâo-Paulo v Brasilii.

Nemožno nám zde jednotlivá čísla šířeji rozebírati, musilif bychom skoro vše doslovně překládati a proto jsme uvedli pouze obsah. Jednotlivá čísla lze též obdržeti za levnou cenu, 50 centimů číslo. Spisy ty jsou velice důležité za dnešní doby, kde se jistí vzdělanci holedbají, tvrdíce, že víra s vědou si odporují.

Josef Šeřík Vitínský.

SRBSKÁ.

»Dozvoljivost drugog braka svetšenika s dogmatičkog, kanoničkog i praktičnog gledište«. U sjednocených Řeků, Uniatů, t. j. těch, kteří uznávají římského papeže za vrchní hlavu, není dovoleno se popům oženiti, dovoluje se jim však v každém ohledu s manželkou žiti, pakli vstoupili v stav manželský před vyšším posvěcením, t. j. před jáhenstvím, podjáhenství platí u nich ještě za nižší posvěcení. Jakmile však se podjáhen ožení, již nemůže se nikdy u nich státi biskupem, byť i byl jak chtěl zbožný a učený. Když tedy uniackému duchovnímu zemře manželka, byť třeba byl jáhnem (diakonem) teprve, nesmí se více již oženiti. Pravoslavní drželi se téhož pravidla a proto nás překvapil spis Dra Gajina v srbském překladu od Dra Josifa Kalika: »Dovolení druhého sňatku duchovního s dogmatického, kanonického a praktického hlediska«. Důvody uvedené nikterak nepřesvědčují, smysl sv. Pavla jest jiný a k vůli té mizerii to nejde. V Haliči se žení rusínští bohoslovci za nižšího posvěcení a vezmou-li si chudou a jsou potom dítky, mají chuďáci bídu kde jakou. Především tu hledí mnozí oženiti se s dcerou zámožnějšího popa-faráře a často více ze strachu před hladem než z jiných příčin; platy mají pramalé a z toho povstává kastovnictví. Nechceme se šířeji o tom rozepisovati, bychom neurazili mnohého hodného popa a kdo by chtěl se více do poměrů těch vnořiti, tomu radíme výše zmíněný spis. Týž vyšel u p. Ognjanoviče v Novém Sadu a stojí pouze 50 haléřů, ovšem bez poštovného. Adresa jest: »Izdavačka knjižarnica S. F. Ognjanoviča (predže) A. Pajeviča, Novi Sad (Slavonie).

Josef Šeřík Vitínský.

NĚMECKÁ.

Geschichte der Jesuiten in Portugal unter der Staatsverwaltung des Marquis von Pombal. Aus Handschriften herausgegeben von Chr. von Murr. Neu verbesserte Ausgabe von Hafkemeyer S. J. Verlag Herder in Wien. Preis K 4·80. V stručné poměrně knize podán obraz násilného pronásledování řádu jesuitů v Portugalsku v 18. století. Vypravování je-t prosté, ale velmi dojímavé. Spisovatel použil starých rukopisů očitého svědka, které již koncem 18. století zpracovány byly protestantským učencem Murrem. Kniha tato jest eminentně časová; zejména pro ty, kteří tvrdí, že řády a kněžstvo zavinili nynější mizerii v Portugalsku, kde zuří právě revoluce Čtenář přesvědčí se o pravém opaku.

Farář Fähnrich.

Jesus und das Papsttum. Von Fritz Tillmann. Verlag Bachem in Köln a. Rh. Cena M 1·10. Brožurka tato jest výtečnou odpovědí na útoky mnichovského modernisty profesora Schnitzera proti instituci primatu římského papeže. (Hat Jesus das Papsttum gestiftet?) Jest to malé sice ale vynikající dílo nové doby.

Farář Fähnrich.

Pater Abel S. J. und die Wiener Männerfahrten nach Maria-Zell. Verlag der Marianischen Kongregation der Kaufleute. Druck von W. Hamburger, Wien VI. V předmluvě k tomuto objemnému spisu (236 str.) dovídáme se, jakým způsobem povstaly památné pouti mužů vídeňských do světoznámého poutního místa Maria-Celly, načež podány jsou dějiny jednak dle zpráv katolických novin, jednak dle ústního i písemního sdělení vůdce těchto poutí, patnácti takovýchto poutí od roku 1893—1907. Nejen účastníci, ale každý upřímný katolík pročte krásný spis tento zajisté s velikým zájmem a bude četbou jeho nadmíru povzbuzen; zvláště promluvy neunavného vůdce a původce tohoto zvláštního zjevu v naší době — P. Abela působí mocným dojmem! Čtenář žasne nad tím, co vykonati může jediný muž — a mimoděk se táže: Bylo by něco podobného možno u nás? Kéž by naši tak zvaní »inteligenti« četli knihu tuto! Zdali by se ještě potom styděli, jak to často činí, za svou víru, nebo ji sesměšňovali a tupili? Četná vyobrazení jsou spisu tomuto k veliké okrase. Doporučujeme. J. Fabian.

Aurelius Ambrosius „der Vater des Kirchengesanges". Eine hymnologische Studie. Von Quido Maria Dreves S. J. Mit einem Lichtdruck. Freiburg im Breisgau. Herder'sche Verlagshandlung. Zweigniederlassungen in Strassburg, München und St. Louis, Mo., Wien I., Wollzeile 33: B. Herder, Verlag. Každého snad vzdělanějšího katolíka, jenž zajímá se aspoň poněkud o církevní zpěv, zvláště pak kněze upozorňujeme na tento pěkný spis (146 str.), kde po případné předmluvě a úvodu v části první »Die Hymnen des heiligen Ambrosius« pojednáno velice poutavě o tom »1. Wo haben wir die echten Hymnen des Amhrosius zu suchen? 2. Welche Hymnen sind durch historisches Zeugniss als von Ambrosius herrührend beglaubigt? 3. Welche sind die metrischen und stilistischen Eigenthümlichkeiten des Dichters Ambrosius? 4. Welche sind die echten Kinder der Muse des Ambrosius?« V části druhé »Die Weisen des heiligen Ambrosius« pojednáno: »1. Wie haben wir uns eine von Ambrosius erfundene Melodie zu denken? 2. Welche sind die von Ambrosius erfundenen Singweisen?« Jak již ze řádek těchto patrno, jest to práce velice zajímavá a doporučení hodna.

Jos. Fabian.

Der Aar. Illustrierte Monatschrift für das gesamte katholische Geistesleben der Gegenwart. Vydává a řídí Dr. Otto Denk. Nakladatel Friedrich Pustet, Řezno. Cena 16 K ročně. První objemný sešit (9 tisk. archů) tohoto nového literárního podniku leží před námi. Obsah velmi bohatý a naskrze časový. V prospektu se praví, že časopis »der Aar« má vyhověti duševní potřebě katolické inteligence německého jazyka v oboru vědy, umění, literatury, národohospodářství, výchovy, otázky ženské, sociální atd. Zajisté pole činnosti velmi rozsáhlé. Devisí jeho jsou slova: »Furchtlos und treu«. — Zdá se nám, že časopis tento má na základě přesně katolickém čeliti hnutí modernismu, jehož stoupencem stává se v poslední době jiný časopis německé inteligence: »Das Hochland«. Zevnějšek vypraven jest všemi vymoženostmi moderní techniky. Později vrátíme se k jeho obsahu. Farář Fähnrich.

ČESKÁ.

Kniha o Kosti. — Kus české historie. Díl I. Napsal Josef Pekař. Nákl. vlastním. V Praze 1910, Cena 6 K. Str. 198 s 20 přílohami. — Spisov. připomíná, že psal knihu tuto z lásky k rodnému kraji, jímž je romantické Turnovsko a Pojizeří a jehož obyvatelům je kniha věnována. Však i čtenář této končiny vzdálenější najde na mnohých stránkách zprávy zajímavé. Co nás k četbě (a ke koupi) knihy lákalo, byla skoro zvědavost, s jakého stanoviska se český historik a profesor naší university dívá na události 17. století, tedy na dobu, do níž se, abych tak řekl, českým badatelům nechce a již si v Čechách představujeme více jen podle fantasie romanopisců a básníků. Pan spisovatel je sice hodně opatrný ve svém úsudku a opakuje skoro všecky ustálené fráze, jimiž se o té době (hlavně o katol. reformaci) mluvívá, ale zkušenějšímu čtenáři postačí fakta a některé poznámky, aby si učinil úsudek od běžného úsudku odchylný.

Kost — panství a hrad — (v hejtm. Jičínském) bývala posloupně v držení několika rodů panských. Hrad vystaven asi v druhé polovici 14. stol. od pánů z Wartemberka. V době husitské byla »nesmířitelně katolická« (str. 121). Žižka (dle pověsti) marně hradu dobýval a odešel se slovy: »kost patří psu«. Pak se na krátkou dobu dostala v ruce podobojích, ba i v ruce německých luteránů, pánů z Bibrštejna, o nichž prof. Pekař připomíná, že »usadili mnoho Němců na panství, prý dobrou třetinu poddaných,« kteří se však počeštili. Avšak s Lobkovici přišli na Kost zase rozhodní katolíci. R. 1637 koupil hrad Heřman Černín

z Chudenic. Vladaření tohoto zajímavého muže líčí dr. Pekař obšírně i zajímavě Vedle líčení vpádů Švédských (str. 1—103) vyplňují knihu o Kosti zprávy o Heřm. Černínovi a jeho nástupci hraběti Humprechtu Černínovi.

Líčení vpádů švédských je velmi únavné, poněvadž nářky a zprávy znějí stereotypicky. Mnohým čtenářům rodného kraje páně autorova nebude snad jasno, co vlastně tito Švédové u nás chtěli. To mělo býti na počátku vysvětleno a charakterisováno. Praví se, že Gustav Adolf chtěl založiti kolem Baltu velikou říši severní, jež by se rovnala moci Habsburkův a Burbonů — proto prý zúčastnil se také války 30leté. Tedy v kořeni výbojnost a panstvíchtivost, jež se pak zakryla pláštíkem náboženským (ochrana protestantismu), uvalila na kraje české tolik útrap a pohrom. Že protestantům šlo o zničení moci habsburské a o naprosté vyhlazení katolicismu (cuius regio illius et religio — bylo prohlášeno od protestantů), že se Habsburkové bránili, to p. spis. dost zřejmě čtenářům nenaznačil. Za to se však setkáváme v knize s narážkami, s nimiž katolický čtenář nemůže souhlasiti, jako je na př. trochu ironické líčení úcty českého lidu k Panně Marii Boleslavské. Věřící znatel dějin českých vždy spíše bude přesvědčen, že katolická víra a česká národnost u nás zachráněny byly a zvítězily přímluvou Panny Marie a českých patronů, než na př. »renaissanční výchovou« (italskou) »protireformační společnosti«, jak se domnívá prof. Pekař. Nepřekážíme a nezazlíváme nikomu, aby pro zjevy historické hledal příčin a odůvodnění jakýchkoli, ale také neradi vidíme, když se Prozřetelnost Boží z dějin vylučuje a náboženské nazírání s posměchem odmítá. Tu se neměří stejným loktem; u českých protestantů (Komenský a exulanté) se na př. důvěra v pomoc Boží nikde v posměch neuvádí, ač splněna nebyla, kdežto vděčnost katolíků za zachování pravé víry se jako nějaká pošetilost a klam označuje. Panu spis. zvláště na str. 163. nejde nějak do hlavy, že »dvě (!) světice české« (P. Maria Staroboleslavská a Svatohorská) imponovaly i císaři Leopoldovi a že k nim hrabě Humprecht nejednu zbožnou pout vykonal. Nevhodně nazývají se tyto Marianské obrazy »idoly«; jinde čteme výrazy »barokní zbožnost«, »katolický Bůh« a pod. Čtenáře nábožensky trochu citlivého takové obraty jistě překvapí.

Podobnou nechutností a nemotorností je také věta na str. 139: »Po zpovědnicích a mniších, po exerciciích a rozjímáních náboženských, po rozčilování věroučném nebo pověrčivém modlářství nenajdeme u něho (hraběte Heřmana Černína) ani stopy. — Životní obzor jeho naplněn byl skoro veskrze starostmi praktickými, starostmi z tohoto světa: Bůh i officielní jednatel jeho kněz, musili ustoupiti do pozadí.« Nedalo se to říci jinak? Takhle mohou mluviti v »Září« nebo v »Havlíčku«, ale nelze tak mluviti ve vážné knize. Tu se míchají věci vážné a důležité (zpověď, rozjímání a pod.) s poblouzením (pověra, modlářství) a všecko se hází do jednoho pytle Vyhýbají-li se vědečtí spisovatelé stránce náboženské, protože ji nechápou, dobře, jen by měli býti tak tolerantními a neurážeti pošetilými narážkami přesvědčení cizího. A bývá to často zcela zbytečné a nemístné, jako je zmínka o královně Kristině (švédské) na str. 109; to přece s dějinami Kosti nikterak nesouvisí a osoba historicky tak zvláštní — jako je Kristina — nedá se několika řádky odbýti.

K zajímavějším částem knihy náležejí zmínky o poměru dvora vídeňského k národu českému a o poměru české šlechty k českému jazyku po válce 30leté (str. 140—141). K přemýšlení nutí také zmínka, napsaná k obraně hr. Humprechta proti Svatopluku Čechovi, jak by totiž bylo třeba, abychom měli české dějiny napsané podle pravdy, dějiny nestranné, by naši spisovatelé, hlavně básníci nemusili expost býti od historiků korrigováni. Jest i mezi intelligencí mnoho takových, kteří znají dějiny svého národa snad jen ze spisů Třebízského, Jiráskových, Čechových nebo i Svátkových. Mnoho, mnoho práce čeká na české historiky, jimž i radíme, aby se nebáli pravdu říci a vymanili se ze starých předsudků a frází. Jednou k tomu dojde; čím dříve, tím lépe. L. † jv.

Zábavy večerní. – Redaktor Emanuel Žák. Ročník 31. Číslo 2. Dílo 170. M. Champol: Sestra Alexandrina. Román. Autorisovaný překlad pořídil Václav Müller. Číslo 3. Dílo 171. Jan Snížek: Na prahu nové doby. Povídka. V Praze. Majetek a tisk Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba. — Číslo 2. Sestra Alexandrina. Novodobý tento román, pocházející z péra pilného francouzského spisovatele M. Champola (šlechtice de Lagrèze), zabývá se líčením blahodárného působení sester dobročinného ústavu »Božské Prozřetelnosti« a jich osudu, když byly dle zákona ze dne 1. července 1901 duchovní řády ve Francii zrušeny, řeholnice zbaveny domova a vydány pronásledování. Hlavní osobou u vypravování jest sestra Alexandrina, která jsouc původu vznešeného a bohata, stává se z lásky

k Bohu a ku bližnímu matkou chudých a vychovatelkou opuštěných dítek. Spisovatel dovedně líčí, kterak sestra Alexandrina neunavně jest činna, navštěvujíc chudé a nemocné, je těší a povzbuzuje, jim tu na živobytí, tu na léky, jinde na činži penězi přispívá, které na svých pochůzkách, ne právě příjemných, u boháčů vyprosila. Odobnou jest činnost ostatních sester. Tu však dostane se jim odměnou za skutky lásky výpovědi a vyhazovu z domu, jenž byl jejich právním majetkem. Vláda a její zřízenci nemilosrdně si vedou: nešetří stařen, jimž sestry poskytly útulku a výživy, a tím méně mají soucit se sestrami, byť chorými. Výjev tento dojemně jest popsán, jakož i okamžitá účast lidu, soustrast s utlačovanými a na jevo daná nevole nad bezprávím. Dále seznamuje spisovatel čtenáře s dalšími osudy sester vypuzených a činností sestry Alexandriny, která v konání skutků lásky až do smrti neustala.

Číslo 3. Povídku »Na prahu nové doby« lze nazvati jen zajímavou a zdařilou, seznamující čtenáře se šlechetnými snahami pravých šlechticů, hraběte Jaroslava Kounice a jeho sestry komtessy Johanny. Johanna učinila si životním úkolem, vybavit šlechtu ze zaslepalých předsudků a zabezpečiti jí opět vůdčí postavení v lidu, jehož by však dosáhla jedině, když by, k lidu se přiklonivši, osvojila si nové názory stran dědického práva, sňatků a výchovy dětí; za tím cílem nesly se její literární práce. Bratr Jaroslav sdílel s ní stejně náhledy a právě proto rozešel se s otcem, hodlaje pojmouti za manželku dceru správcovu Boženu, dívku vzdělanou a hodnou. S touto odejel do Ruska a vlastním přičiněním založil si šťastnou domácnost; když však otec, učiniv dědičkou Johannu, zemřel a na Rusi pro nepokoje povstavší nemohl uhájit živobytí, vrátil se po přání sestřině do vlasti, přijal od ní správu statků a oddal se praktickému řešení sociální otázky, kdežto Johanna rovněž z lásky plné lidu se ujímala, štědrostí jeho bídu mírnic a věnujíc se obětavé práci pro chudinu. Zároveň nevzdala se svého životního úkolu, nýbrž pomocí hraběte Hrobského, ucházejícího se o její ruku, snažila se idey své mezi šlechtou šířiti slovem i písmem; k vůli tomu odmítla i nabídku Hrobského, seznávajíc, že se jejich sociální i náboženské názory nesrovnávají. Ano i cizinu navštívila, chtějíc tam u šlechty působit, — a konečně, přesvědčivši se o marnosti svých snah, odstoupila statky Jaroslavovi a uchýlila se do kláštera — opět sloužit lidu. — Obě povídky doporučujeme jako četbu zušlechťující.

Josef Herzig.

P. Giuseppe Hlavní hříchy v kukátku. V Brně 1910. Nákladem benediktinské knihtiskarny. Stran 85, cena 60 hal. — Zakladatel benediktinské knihtiskárny v Brně, v Pánu zesnulý rajhradský benediktin, P. Mathon Placidus, založil několik literárních podniků, které až podnes se udržely a kvetou, — jistě důkaz jeho velké prozíravosti a všestranného porozumění časových potřeb. Když počínalo tehdy hnutí dělnické, tu založil jako orgán katolických dělníků týdenník »Budoucnost«, který vychází nyní (1910) v XXVI. ročníku a jsa orgánem čilé křesťansko-sociální strany na Moravě, tiskne se v několika tisících výtisků. Od dvou let píše do tohoto listu pěkné a všem čtenářům milé feuilletony P. Giuseppe, což je pseudonym čilého kaplana ze Šlapanic u Brna, Josefa Blažka. Jsme povděčni prozíravému benediktinskému nakladatelství, že vydává samostatně tyto zdařilé práce, jichž by věru bylo škoda, kdyby nevešly v širší známost. Nedávno — v letošním červnu — vydal týž autor spisek pod názvem: »Z potulek života«, kdež uveřejněno bylo sedm prvních jeho belletristických prací, ponejvíce z ovzduší kněze, jako utěšitele nemocných a umírajících. V knížečce, zhora uvedené, podáno opět dalších sedm pěkných povídek, na théma sedmero hlavních hříchů.

Užívání četných moravismů a dialogy v nářečí z okolí brněnského dodávají těmto povídkám ráz lidový. Kdo máš větší zájem pro naši novější katolickou literaturu, srovnej je s podobnou prací Brodského, v V. svazku jeho Sebraných spisů, které vydal Kotrba. V povídce »Pýcha«, v níž vysloužilý dragoun hájí přednost kavalerie před infanterií, mohlo snad býti méně těch všelikých vojenských »pšakrevů«, ač kdyby to snad nějaký útlocitný čtenář vytýkal, nemá zapomínati, že vede se tato rozmluva v hospodě od poloopilých starých vojáků.

»Lakomství« sedláka Břinkala je vzorná povahopisná kresba. V »Závisti« je sice choulostivé théma, kterak se vdané dvě sestry znepřátelí při křtu novorozeňátka, ale až snad na některé obraty, které mohly býti mírnějšími nahrazeny — vše provedeno podivuhodně věrně a lidově. Klasická je »nestřídmost« strýce Pálky, který tvrdil v rozhovoru s kamarádem, že má »karaktér«, pije totiž vodu jen dvakrát za rok, když putuje do Vambeřic a o svatém týdnu, což se potvrdilo, neboť když se utopil, žena své krávy přes potok na pastvu, zjistili lékaři při soudní pitvě, že neměl v žaludku ani kapky vody, a zemřel zadušením a nikoliv

utopením, tedy »karaktér«. Jak krásné a originelní je srovnání v »hněvu«: »jeho hubená zarostlá tvář zvráskovatěla ve hněvu, že byla velmi podobna zpodmítanému poli; jeho orličí nos zhranatěl jako klofan havrana, hledajícího v podrůstlé jetelině kořist. Pravdivá jsou slova: »alkohol! ten zázračný nápoj! Chladí i hřeje, obveseluje i rozplakává, bystří vtip i ohlupuje, posiluje i seslabuje .... jenom v mravním ohledu má jeden účinek: vždycky sesurovuje, nikoho nezušlechtí!« — V »hněvu« projednává se pravý selský soud, to jest soud bez milosrdenství až na nůž — a je pro hromadu bláta a kamení. — A což říci o zdařilém úvodu ku »lenosti«, kdež mezi jiným čteme: »neřest je schopnost a ochotnost konati zlé. Podle toho je lenost schopnost a ochotnost konati skutky lenošné. A kdo něco koná, ten přece není — lenoch, ať už koná dobro či zlo« Ale dosti na těchto několika krátkých ukázkách, jež dokazují, že vyrůstá nám v P. Giuseppovi nová zdatná a tolik slibná síla. Zdař Bůh! ku další činnosti. Ignát Zháněl.

Životopis Marie Elekty od Ježíše. Frant. Blaťák. S 2 obrázky a snímkem rukopisu V Praze 1910. Nákladem vlastním. Menší 8°. Stran 271. Cena 2 K. — Snad se nemýlíme, jmenujeme-li stověžatou matičku Prahu svým milým českým Římem. Mnozí snažili se v rozpoloze obou měst najíti obdoby. Ale nám, katolickým křesťanům, je naše zlatá Praha proto obrazem věčného Říma, protože má tolik kostelů, a protože ve zdech svých hostila tolik vzácných květů svatosti. Tam kráčíval milý náš světec národní, svatý kníže Václav, prokazuje dobrodiní chudině, tam žila sv. Ludmila, sv. Vojtěch, sv. Jan Nepomucký, tam odpočívají posvátné ostatky sv. Prokopa, sv. Víta, sv. Sigmunda a mnoho jiných. — Nemalý jest počet osob, které žily tu v pověsti svatosti. Mezi ně na prvním místě náleží věrná služebnice Boží, ctihodná matka Marie Elekta od Ježíše z řádu bosých Karmelitek. Zbožný lid pražský dobře ji zná a podivuje se zachovalým jejím pozůstatkům tělesným ve chrámu Páně sv. Benedikta u Karmelitek na Hradčanech. Ač skoro všechny popisy královské Prahy o ctihodné řeholnici té se zmiňují, rovněž v životopisech národních našich světců a patronů nikde není opomenuta, přece doposud jen málo se o ní vědělo: že zrodila se někde v Italii svatě žila v Praze, blaženě zesnula v Pánu, posvátné tělo její pak že zachováno je neporušeno až do dnešního dne.

Podav obšírný životopis této věrné služebnice Boží získal si proto pilný spisovatel Blaťák nemalou zásluhu o naši národní hagiografii. Počínaje dílo to, bral na sebe úkol ne právě snadný Z několika starých, nepatrných a nespolehlivých spisů, z několika starých, zažloutlých, na polo setlelých listů měl zhotoviti obšírnější spis! Musil proto dopsati až do Italie — do Terni — rovněž do Štýrského Hradce, do Vídně, navázati korrespondenci s představenými řádovými, pilně a kriticky sebrati ústní podání, v řádě a v Praze zachovaná, rovněž obeznámiti se s řeholním životem a pravidly řádu bosých Karmelitek. — Na základě důkladných těchto badání a pilných studií sestavil Blaťák dílo toto, které každému upřímnému milovníku národních našich památností bude velmi milé a vítané. Rozdělil je na tři části: v první vyličuje bohumilý život Marie Elekty, v druhé promlouvá o jejích ctnostech, ve třetí sleduje úctu jí prokazovanou. V každé této stati najdeme mnohé, veřejnosti doposud neznámé zajímavé zprávy a jednotlivosti. — Spis Blaťákův způsobí jistě každému čtenáři radost a lze to obzvláště dušem zbožným upřímně doporučiti. Kdo to přečte, neopomene dojista příležitostně zastaviti se na Hradčanech u posvátných ostatků ctihodné řeholnice Marie Elekty od Ježíše, vzdáti jim svou úctu, v potřebách prositi ji za pomoc, doporučovati jí své záležitosti, aby orodovala za ně u Boha. Dá Bůh, že přispěje práce ta nejen ku prohloubení známosti ctihodné řeholnice té, nýbrž že bude také stupněm, aby povýšena byla na naše oltáře! Dr. Rudolf Zháněl.

Jan Čermák: **Karel Hynek Mácha.** — Hra o 5 jednáních. Nákl. vlastním. V komisi knihkupectví Jaroslava Pospíšila. — Přibližila se doba oslav nesmrtelného pěvce »Máje«, a tu lze pozorovati již zvláštní ruch a šum v kruzích literárních. Kde jaká vzpomínka a památka na život Máchův, kde jaká stopa, kde jaký stín po něm: vše se bedlivě prohlíží, registruje a doplňuje, jen aby literární profil nešťastného básníka byl celý, pravdivý a životní! Nesnadný úkol předsevzal si pan Čermák. V pěti jednáních s proměnou nastínil plasticky celý život Máchův v posledním jeho období, v onom důležitém pro nás čase, kdy tvůrčí duch jeho vzpínal se k nebi mocným rozpjetím svých křídel a s hlediska kritického vnikl i do jeho duševních procesů, které měly patrný vliv na celé básnické tvoření Máchovo! Opakuji: byla to práce nesnadná, těžká a nevděčná, ale panu autoru se zdařila, a jeho relief Máchův, jeho celá životní figura dýchá do posledních rysů, do posledního odstínu povahy a charakteru životností a pravdivostí . . . Zdá se nám, že

při čtení dramatu vidíme celý ten nešťastný děj, všechny jeho podrobnosti, každý zákulisní kout a — ne bez effektu! A co nejvíce padá na váhu a v čem má pan Čermák největší zásluhu, jest ta okolnost, že smělou rukou strhl s postavy Loriny — hanlivý cár předsudků, škrabošku lží a pomluv a že postavil nám před oči matku Máchova dítěte takovou, jakou skutečně byla: prostou sice, neučenou, ale cituplnou, nešťastnou bytost, jež zajisté milovala Máchu s celou duší a tak, jak si toho zasluhoval! Koncepce celého dramatu jest prostá, jednoduchá a tím právě zanechá v duši mohutný dojem! Dikce jest lahodná a sloh Hugo-vský. Stručnost a myšlenka jsou jeho definicí. Autor, nežli toto drama napsal, studoval — velice pilně — dobu Máchovu, všechny jeho vrstevníky, Máchu samého. A proto jest práce jeho zdařilá, literárně cenná. Vřele doporučujeme! Jos. Hais Týnecký.

Čechy. Nástin historický. Napsal Ph. Dr. Frant. hrabě Lützov. Úvodní studii napsal prof. Arnošt Denis. Přeložil Josef David. — Tiskem Antonína Reise v Praze, Král. Vyšehrad. Melicharova bibliotéka XIII., sešit 1. V Hradci Králové 1911. Za 40 h sešit. — Pohleďme nejprve do prospektu vydavatelstva: Z něho se dovídáme, že hr. Lützow (sídlem v Žampachu) napsal tento historický nástin Čech anglicky a vydal jej v »Knihovně pro každého«. Tím, jakož i že sepsán jest ve světové řeči, neznačeno jest určení spisu, aby totiž stal se duševním majetkem co možná největšího díla lidstva. Anglicky uspořádáno už druhé vydání v krátkém čase. Tento spis není určen ke studiu odbornému, nýbrž aby informoval cizinu o naší minulosti. Dále oznamuje se v prospektu, že to je kniha na moderním základě; vyličuje krátce (v 16 sešitech po 32 stránkách bude celý spis ukončen) osudy české země od nejdávnějšího úsvitu až po dobu současnou — po předloňskou anexi.

Dle téhož prospektu bude tato kniha první doby, pak dobu Přemysla Otakara II. a Karla IV. a dobu pobělohorskou probírati stručně, ale důkladně dobu hnutí husitského a bratrského a dobu války 30leté.

Největším Čechem českých dějin prohlášen — dle prospektu — v knize Mistr Jan Hus, o němž autor vydal také anglicky spis samostatný; vedle něho platnosti větší došli i Milič, Jeronym a Chelčický.

Vývody své opírá autor o autority domácí i cizí, Palackého, Tomka, Gindelyho a jiné ze starších, ale také o prameny nejnovější (práce Niederlovy, Píčovy, Pastrnkovy, Novákovy, Kalouskovy, Kezkovy, Pekařovy atd.), ano čerpal i ze zdrojů posud nevyužitých nebo u nás neznámých, na př. z archivů republiky Benátské.

Autor za hlavní vzpruhu dějin našich klade motiv národnostní od nejstarších dob až po dny naše, a to i ve hnutích, která jindy vyznačována v jádru za náboženská (husitství). Zde je viděti jednostranná záliba autorova ve vztýčení jistých ideí, jimž podřizuje a dle nichž posuzuje historická fakta. Myslím totiž, že autor hodí jen tak ideu národnostní, nečině při tom rozdílu, jaký se jeví v této idei za starých dob a za pozdějších a dokonce za dnešních: vždyť nelze mluviti stejným způsobem o národnostním hnutí husitském a novodobém. Ono starší (husitské) mělo více přibarvení národně-politické a stavovské (šlechtické), kdežto novější hnutí národnostní je více lidové. A hnutí národnostní války třicetileté mělo už dokonce ne tak ráz národní jako stavovský (odboj stavů proti králi) a protiřímskokatolický.

Předmluva autora k II. anglickému vydání: neobsahuje nic zvláštního nežli to, že tvrdí: Komenský byl největší, český člověk. Toť zase velice subjektivní náhled. Tak historik nepíše. A sám proslov vydavatelstva tvrdí, že Lützow nazývá Husa největším Čechem.

Předmluva autorova k českému překladu: O duchu autorově svědčí v něm tato věta: ». . . vliv klerikalismu a reakce rozmnožuje se jak v zemích koruny české, tak i v jiných částech rak.-uherské říše«.

(Pokračování.)

Dramatické umění. — Z Národního divadla. — Jiří Mahen (prof. Vančura) znám jest českému čtenářstvu řadou drobnějších literárních prací i v tvorbě dramatické menšími pokusy. Tentokráte však se odvážil na scénu Národního divadla s prací celovečerní, jejíž děj čerpán ze slovenského života. Jeho tragedie »Janošík« má býti výbuchem sympatií pro ubohý, utiskovaný slovenský lid. Žel, že jeho hrdina, Janošík, nebyl postaven jako ryzejší charakter. Jeho hrdina, jenž skonává na šibenici, není pravým národním hrdinou: stal se lupičem, a loupež není nikdy ozářena září spravedlnosti. Přes to hra má místy rozhodný úspěch. Líčena v ní zbožnost slovenského lidu, život lesních i horních

zbůjníků, chlípnost Šandora a j. Některé scény jsou příliš rozvleklé, a místy nanášeno mnoho krve, jež tryská ze smrti jednajících osob a tím připomíná hra staré tragedie prvních dob dramatické tvorby literární. Po náležitých škrtech nabude hra většího úspěchu. Režie věnovala původní hře veškerou pečlivost. Zvláště lidové scény byly originelní. Pracovalo na jich úpravě několik dobrých odborníků, a to s nevšedním zdarem. Účinkující vesměs (zejména však Jura Janošík p. Vojanův byl přirozený) podali vzácné výkony. Hra dočká se zajisté mnoha repris.

Veršovaná hra Henryho Batailleho: »Stín milenčin« oplývá lehoučkým veršem. Děj přivoděn jakoby z ovzduší spiritistického. Tak aspoň zdá se. Stín mrtvé ženy milenky zjeví se básníkovi a triumfuje nad láskou žijící ženy. Smrt vítězí nad životem. I tato hra, vlastně drobotina, trpí pomalým tempem; aby spěla k závěru, vyžaduje delšího rozvádění děje, který pak oplývá nudou. Z účinkujících byl nejobratnějším tlumočníkem veršů p. Schlaghamer.

Dvě tiché, ale významné slavnosti prožilo Národní divadlo v posledním měsíci. Hrána na paměť desátého výročního dne úmrtí Zdenka Fibicha jeho romantická zpěvohra »Nevěsta Messinská«, jedna z prvních jeho oper,*) která má na sobě ráz čistě wagnerovské doby. Vypravena s pečlivostí a sehrána s pravou pietou k našemu zesnulému hudebnímu geniu.

K výročí padesátých narozenin básníka a dramatického spisovatele Fr. X. Svobody nově nastudováno jeho selské drama »Rozklad«, které působilo jako novinka. Hra došla i změn v obsazení. Paní Hübnerová podala zvláště výkon pozoruhodný. Též režie p. řed. Schmoranze vykonala mnoho hře ku prospěchu. Bylo radost podívati se na ty scenerie našeho venkova. A další radost mohl míti z úspěchu hry — po letech — i sám autor, že jeho hry, čerpané ze života našeho lidu, jsou i po letech u něho v oblibě. Kéž by vždy správa Národního divadla všímala si význačných dnů našich dramatických spisovatelů, jichž řady očividně řídnou . . .

Otakar Jakoubek.

Z předměstských divadel. — Městské divadlo Král. Vinohradů vypravilo dvě novinky z péra Karla Jonáše. První »Tragoedie« líčí nám událost, která se odehrála v Praze r. 1832. Jest to kratičký romantický příběh, psaný veršem. První pokus K. Jonáše ve vážné hře zdál se býti k dalšímu prospěchu jeho her následujících, kterýchž se v brzku snad dočkáme. V prostém ději, v němž projednává se krvesmilství, předvádí autor vdovu, která ovládá nevšedním půvabem; vdova tato přilne k mladému muži — šlechtici, jehož původ obestřen rouškou tajemství. Žárlivý její nápadník staršího stylu vyzradí jí, že milenec jest jejím nemanželským synem. Když dostaví se milenec, vybízí ho krásná vdova, by ji nadobro opustil odjezdem. Ten prosbě její vyhoví, odejde, ale za dveřmi jejího obydlí skončí svůj mladý život ranou z revolveru. Trapně působí příchod milence k vlastní své matce a jejich objetí. Jakýsi rozpor zde staví se před zraky posluchače, jenž zdá se nejúčinnějším místem celé této dramatické hříčky. Slečna Májová v úloze nešťastné milenky-matky podala oduševnělou hru.

Druhá Jonášova práce »Naše sufražetka«, veselohra, jest práce slabší komposice dramatické. Nebýti druhého jednání, které zachránil jen lidový živel a pestré episody, odkoukané z voličských schůzí, byl by účin I. a III. jednání vyrovnal se: neúspěchu. Maloměstský advokát vychoval si ženušku v bojovnici politickou. Bojuje za ženské hnutí. Brzy přeroste mu přes hlavu. Připravil si sám metlu na sebe. Došlo by k rozvratu v rodině, nebýti té dobroty, že kandidát, jenž resignoval a o jehož kandidaturu bojuje »paní doktorka« s protěžovaným maloměstským hlupáčkem, svou resignaci odvolá. Naše sufražetka jest bez mandátu a poslední její politické vystoupení vyléčilo ji z vášně státi se apoštolkou ženského hnutí. Veselohra měla méně pronikavý úspěch. Zdařilé postavy vytvořili pp. Hlavatý a Faltys. Naše sufražetka v pí. Ptákové našla výbojnou představitelku. Režisér pan V. Štech obě hry nastudoval pečlivě a v obou vystiženo v scénické úpravě náležité ovzduší.

Známý komorní pěvec Fran Naval, jehož pohostinské hry budily již předem čilý zájem, nezklamal. Z řady pohostinských her spatřil jsem Navála jako Dufressne v Leoncavallově opeře »Zaza«. Jeho výkon byl nejen výborným výkonem mistra-pěvce, nýbrž i kabinetním kouskem jeho velikého hereckého umění. Jeho závěrečná scéna (ve IV. jednání) se Zazou jest nevšední podívanou jeho hereckého nadání K Naválovi, pěvci a herci, přidružil se třetí Naval jako dramatický spisovatel, ale tento byl méně šťastný. Jeho drama »Dopis«, které bylo sehráno, jest práce slaboučká, která by se sotva na scénu Městského divadla byla dostala,

*) Poprvé provozována dne 28. března r. 1884. (Pozn. ref.)

nebýti jména velikého pěvce Navála. Osnova hry jest velice často již opotřebovaná a neskytá novosti. Hrabě Max zamiluje se do lesníkovy dcery Olgy. Po výstupu se svou manželkou a rozloučení se s Olgou — zastřelí se. Až třetí jednání poskytuje více dramatického účinku. Účinkující hráli s pietou k přítomnému autorovi, jenž několikráte vyvolán. Byl to spíše akt vděku za jeho umělecké výkony nežli za jeho dramatickou práci.

Před dramatem sehrána malá dramatická hříčka: »Zapovězená kniha« od Beryze a Magoeho. V krátkosti děj plyne takto: Dívka před svým spánkem čte zapovězený román. Unavena odloží jej a usne. Tu vplíží se oknem do její ložnice trestanec. Dívka se probudí a děs lomcuje celým jejím tělem. I divák jeví překvapení. Ale usmívá se, když z trestance vyklube se nejlepší přítel bratra ulekané dívky. Hra pobaví, ale více neznamená pro náš repertoir . . .

V Intimním divadle spatřili jsme v přepracování Pierra Bertona Maupassantova »Yvettu«. Yvetta jest roztomilý dívčí zjev, který ve své naivnosti provádí rozličné dětinné věci. Má kolem sebe hejno zbožňovatelů, kteří všichni dostávají od Yvetty svá jména. Jediný »Muškátek«, jehož tak pojmenovala, má naděje na její lásku. Není však idealistou, jakou býti se dívka zdá, Chce využíti mládí Yvetty, ale pojmouti ji za choť se zdráhá. Matka Yvetty, jak sama Yvettě dozná, jest »kurtisanou«, a Yvetta, nežli by měla kráčeti v šlépějích své matky, volí raději smrt. »Nechtěla jsem vésti život nečestný . . .« píše ve svém dopise, nežli učiní pokus otravy. »Muškátek« nalezne dopis a hledí za pomoci lékaře zachrániti Yvettu při životě, což se mu zdaří Chce se změniti a učiniti ji šťastnou. Zda se změní, to hra již nepodává. Úloha Yvetty jest působivá a pí. Švandová nalezla pro ni případné pojetí; její hra působila půvabem její mistrné souhry. I ostatní účinkující podali uspokojivé výkony.

V Aréně na Smíchově vypravena operata »Knížecí dítě« s hudbou od Fr. Lehára na slova Vikt. Leona. Po úspěších na německých scénách přišlo i na českou scénu Má dosti zamlouvající se děj a lehkou melodickou hudbu, ve které Lehár jest mistrem. Vypravena byla pečlivě a souhra řadila se k zdařilým.

Opereta Jeana Gilberta na slova George Okonkowského »Cudná Zuzana« nezapře francouzské ovzduší, z něhož vyšla. Člen Akademie francouzské, jenž udílí »ceny ctnosti«, jest prostopášníkem vyššího slohu, v němž ho i jeho synáček následuje. Ve vykřičené místnosti sejde se celá skoro rodina p. profesorova: Otec, syn a dcera. A vyznamenaná cenou ctnosti »Zuzana« jest tam »pařížskou« obdivovanou krasavicí Trochu přespříliš demoralisace tu nakupeno! Hudba nepřináší žádných nových motivů. Pro svůj frivolní děj plní přece domy.

»Rozmary žen«, opereta na slova L. Steina a K. Lindaua od G. Veröho složená a hraná v Lidovém divadle v Žižkově, má sice nevinnou zápletku milostnou. Komtessa má shoditi svou vlásenku a maďarský poručík své dlouhé krásné černé kníry. Maďar ve své vytrvalosti vzdoruje, až vyhraje. Komtessa vlásenku odkládá, ale Maďar svůj knír nikoli. Maďarská neústupnost vítězí. Hudba Veröho má dosti vábivých míst v partituře, z nichž některé mají ráz originelní maďarské hudby. Vypravena byla režiserem p. Branaldem zdařile. Sl. Horníková, pp. Branald a Jelenský v souboru ostatních účinkujících upoutali pozornost posluchačstva svými výkony. Otakar Jakoubek.

Z cizích jevišť. V římském »Augustenu« bude v jednom z letošních abonentních koncertů vatikánský kapelník Lorenzo Perosi dirigovati své oratorium, k jehož provedení byly pořízeny varhany za 100 000 lir. — D' Anunzio dokončil v Paříži drama »Muka sv. Šebestiána«. — Nová hra L. N. Tolstého, o které jsme se před časem zmínili, byla censurou v Moskvě zkonfiskována. Tolstoj, jenž líčí v ní úpadek ruské vsi za naší doby, líčí věrně, ale censura vidí v tom pobuřování selského stavu. O. J.

Drobné literární zprávy a jiné důležité úvahy.

Katolická církev v Portugalsku. Pronásledování duchovních řádů a kněžstva je zřejmým důkazem, že zednářstvem zosnovaná revoluce v Portugalsku namířena byla v první řadě proti katolické církvi. Členové nové »vlády« jsou vesměs zednáři, kteří v obavě (zcela oprávněné), že jejich moc dlouho nepotrvá, mají velice naspěch, aby církev a náboženství udolali: boří a plení kláštery, vraždí kněze, řeholníky vyhánějí, školy katolické ruší, spojení s apošt. Stolicí přetrhují a odluku církve od státu prohlašují.

Doby těžké dolehly na katolíky portugalské a bude jim třeba napiati všech sil, aby se surovým a bezohledným zednářům ubránili a občanskou svobodu si zase zjednali. Pobídkou může jim býti, že i jejich předkové snad ještě horší útrapy a útisky snášeli, ale na konec k vítězství dospěli.

Když se za Josefa I. r. 1750 stal Pombal státním tajemníkem, první jeho snahou bylo škoditi církvi. Vhodnou příležitost k tomu poskytlo mu spiknutí šlechty, jež hrozně ztrestáno popravou mnohých. Soud řídil sám Pombal a rozsudek pronesen na základě výpovědí mukami vynucených. Pro vévodu Aveira vymyšlen zvlášť krutý trest smrti; údy jeho lámány kolem, načež za živa upálen a popel jeho uvržen do moře, statky zabaveny, hrady zbořeny a navždy zapověděno užívati jeho jména. (Ottův Slovník N., díl II.). Co by tropilo zednářstvo, kdyby se něčeho podobného ve II. polovici 18. století byli dopustili katolíci? Však proti katolíkům i dnes dovoleno všecko, jak svědčí ukrutnosti barcelonské a divoké řádění revolucionářů portugalských.

Procesu proti šlechtě užil Pombal k zakročení proti Jesuitům. Mnozí Jesuité úpěli a hynuli v žalářích a v září r. 1759 všichni členové řádu zavezeni do státu církevního a statky řádu zabrány. Na to rozpoutal se zuřivý boj proti ostatnímu kněžstvu. Přečetní kněží světští i řádoví zajímáni a žalářováni; mezi nimi také biskup z Coimbry jedině proto, že varoval věřící před četbou franc. encyklopedistů! Také papežský nuncius ze země vypovědě n a tak se »rex fidelissimus« s papežskou Stolicí rozešel. R. 1761 byl ještě stařičký jesuita Malagrida na hranici upálen. Toto řádění Pombalovo nazývá Ottův N. Sl. »blahodárnou reformační činností«.

Po stopách Pombalových šel také princ Jan, který od r. 1791 vládl místo choromyslné matky. R. 1805 byl papež nucen protestovati opět proti utlačování církve; král (Jan) podléhaje zcela vlivu anglickému, těchto protestů nedbal. Vůbec všeho téměř neštěstí země portugalské nese vinu nepoctivá a sobecká Anglie.

Teprve Dom Miguel, který se r. 1826 na trůn dostal, pomohl církvi k jejím právům. Než r. 1833 byl Miguel násilím zahnán a nástupce jeho usurpator Don Pedro obnovil zase hrozné pronásledování; jesuité opět vyhnáni, nunciatura zrušena, kardinál vypuzen, všechna biskupství (7) prohlášena za uprázdněná, veškeré světské i řádové duchovenstvo svých míst zbaveno a pokud možno, bylo do žalářů uvrženo. Jen kněží vládou uznaní(!) směli svátosti udělovati. Byli to kněží vesměs smýšlení zednářského, takže Řehoř XVI. potvrzení novým biskupům odepřel. Dcera Pedrova, Marie, snažila se sice o jakési smíření s církví, ale mocní zednáři a liberálové katoliky pronásledovati neustávali. Urovnání poměru mezi církví a státem se nedařilo. R. 1842 bylo mezi 36 faráři lissabonskými — 34 zednářů. Ač jsou naše doby opravdu hrozné a kněžstvo v jisté části také porušené, můžeme se přece jen těšiti, že snad v takovém úpadku a útisku církev přece není, jako bývala v některých dobách minulých. I za Pia IX. roztržka trvala; když papež r. 1860 biskupy portugalské do Říma zval, vláda jim cestu do Říma zakázala. Teprve poslední dobou se poměry trochu zlepšily, ale v těchto dnech se stará zášť zednářská zase ve své ohyzdnosti ukázala. Dá Bůh, že i tyto násilnosti zednářské internacionály církev přečká.

Liberální tisk hlásá teď do světa, že kněžstvo udržovalo lid portugalský v nevědomosti, a přece, jak jsme viděli, od časů Pombalových až do r. 1880 (tedy 130 let) jen s nepatrnými přestávkami nevládli v žádné zemi na světě tak neomezeně (a tak fanaticky) zednáři a liberálové jako v Portugalsku! Však i po roce 1880 několikrát byli u vesla vládního. Zůstalo-li tedy Portugalsko kulturně pozadu, nesou toho vinu jedině liberalismus a zednářstvo. Správně připomíná »Vaterland« (15. října 1910): »Portugalská revoluce nevznikla proto, že církev v zemi vládla, nýbrž proto byla vzpoura zosnována, aby církev o tu trošku práv, která ještě měla, byla připravena«.

Liberální a zednářský tisk světu namlouvá, že hlavně Jesuité u velikém počtu v Portugalsku rozhodovali. Nuže, v celé zemi bylo jesuitů — 117. A na ty uspořádána divoká honba a zdá se, že byli mnozí povražděni. Zase o jeden doklad zednářské »kultury« více. A byli to právě Jesuité, kteří v Portugalsku vlastně vědeckou práci řídili. Jejich kolej v Campolite byla nejdůležitějším vzdělávacím ústavem v zemi. Od školy elementární až k lyceu a vys. škole technické byla vyučována mládež potřebným vědomostem. Budova zařízena co nejmoderněji. 38 profesorů (duchovních i laiků) vyučovalo; mezi nimi muži literárně a vědecky velmi významní. Především věd přírodních byli tam pěstitelé vynikající; na př. prof. Torrend, člen akademie věd; prof. Pinto, sekretář přírodovědecké společ-

nosti, který se nedávno súčastnil kongresu pro radiografii v Paříži a pozornost vzbudil důležitými objevy a pokusy, prof. Luisie, jehož bádání o rostlinách tajnosnubných otvíralo nové dráhy vědecké práci. Význam takového ústavu a takové práce vycítili zednáři a proto bažili po jeho zkáze a tak se stalo, že potřísněno nevinnou krví toto místo vědy a zdárné výchovy. Vedle vědecké činnosti viděli zednáři pro sebe nebezpečí také v katolickém tisku. Obětí zaslepenců stal se ředitel katol. listu »Portugal«, Lorenco de Mathos, jenž zákeřnicky zavražděn a mrtvý ještě ulicemi smýkán. Takové věci dějí se na počátku století dvacátého! A co horšího při tom: liberální a pokrokový tisk vše to buď výslovně nebo aspoň mlčky schvaloval. Jaký bude soud dějin . . . L. † sh.

Modernista z církve vyobcován. — Profesor lycea v Pasově, dr. Otto Sickenberger, známý bojovný zastance snah modernistických, byl nedávno z církve vyobcován. Od exkommunikace Döllingrovy (1870) je to v Bavorsku první případ, který také v celé zemi velmi trapně působí. Sickenberger zvláště proti celibátu útočil; naposledy učinil tak zase »otevřeným listem« v časopise (moderny) »Das neue Jahrhundert«, kdež nejotřepanější námitky proti celibátu ohřívá. Z jeho projevu opět zřejmo, co to stojí takového kněze práce a sofistiky, aby svou věrohodnost a zbabělost omluvil. »Hlasy ze Siona« (č. 17.) praví, že se posud nepotvrdila zpráva, jako by byl Sickenberger přestoupil k protestantismu. Před časem zřekl se úřadu kněžského, podrobil se státní zkoušce z filologie, »oženil se« a jest učitelem na jednom ústavě ve Fuldě. Také jeden »vůdce« kněžstva a sloup »moderny«. L. † n.

Et tu, Brute . . . »Vlčkova Osvěta« (č. 9, str. 729) v »románové studii od K. Rožka« (Světice) líčí zpověď dívky, jíž se kněz zvědavě vyptává a její upřímné prostotě se snad i vysmívá. Pan spisovatel líčí nejen tu rozmluvu, on zná docela i myšlenky toho kněze. Toho přece seriosnímu listu, jako je »Osvěta«, není třeba, aby podezříval kněze a v nevážnost uváděl zpověď. To už obstará »Volná Myslenka« a tisk soc. demokracie«. Také proti opětnému snižování zpovědi v čísle 10. (str. 824.- 5.) »Osvěty« nutno protestovati. L. † mn.

Také — Sebrané spisy. — Nakladatelsví E. Beauforta vydalo (v »Příteli Domoviny«) Dr. Eduarda Grégra »Prosaické a básnické prvotiny«. Upravil a úvodem opatřil Dr. Zdeněk V. Tobolka r. 1910. Eduard Grégr byl politikem, novinářem, řečníkem, ale jeho prosaické a básnické prvotiny mohly spokojeně zůstati tam, kde původně byly. Běda literatuře, kdyby každý chtěl vydávati své básnické pokusy a prvotiny! Je tu novelka »Stará myslivna«, »Student a jeptiška«, některé bájky a Stráž ve ville Metternichově. Vyšlo většinou ve »Včele« roku 1849, nyní by neobstálo ani obsahem ani slohem. Básní je více příležitostných i o lásce. Tak na př. zní »Fanynka v pláči«:

»Krásná Fanny jsi ty celá,
krásné líce tvé,
tílko štíhlé, nožka něžná,
očka — hvězdy dvé.

Milostné jest tvoje smání,
hlas jak hudba zní;
ale když se lesklá slze
s tváře tvé roní:

tenkrát Fanny jsi nejkrásší
růže — tvá je tvář,
růže, kterou zarosenou
líbá ranní zář.«

Pouhé veršování. Takových básní studenti narobí mnoho bez naděje, že po jejich smrti vyjdou jako sebrané spisy. V prose nepěkně se čte: »skrze celou noc se nevracíval« (str. 22.), »prosby jeho vzbudily«, »bojující strany stály« (str. 53.). Nesprávně kladeno mě a mně, Bůh a Prozřetelnost ta psána malou písmenou. Byly-li ty a podobné chyby v původním textu, mohly býti zde opraveny Liga † 12

Pozor na reklamní pohádky! — Jan Hubínek, Praha VIII., továrna mýdel a svíček, likérů a lihovin, rozdává mezi mládež reklamní lístky s barvotisky a textem. Jeden podává stať pod názvem: »Poklad v jezovitské zahradě«. Píše se tu o zahradě Otců jezovitů, kteří »založili vlastní školy, kterými hleděli

zastíniti starou, protestantskou tehdy universitu Karlovu.« Jsouce podporováni panovníkem a bohatou katolickou šlechtou, zjednali si veliký vliv u vedení zemské správy, zejména ve věcech náboženských a nabyli nesmírného jmění.« Dále se praví, že byli před bitvou bělohorskou z království Českého vypovězeni, ale dříve »zakopali tajně veliký poklad v jezovitské zahradě pod Letnou,« který se stal touhou mnohých a byl hledán i vykopáván. Ale »tajemná, bílá postava v rouše jezovitském« smělce zapudila. Taková pohádka se mládeži nehodí a je hodně hloupá. Jezuité v ní jsou stále nazýváni — jezovité a má za účel popuzovati lid proti domnělému bohatství kněží, respektive Jezuitů v minulosti. L. † 12.

Přesycenost z „kultury". — »Zvon« (č. 51) přináší zajímavou rozmluvu s Tolstým, jíž měl s ním dopisovatel budapeštského listu »Az Est« Tolstoj sdělil mu, že hodlá psáti o Japonsku a Japoncích. Na otázku, bude-li dílo to míti charakter literární, odpověděl Tolstoj: »Krásná literatura nestojí za námahu. Dnes musíme psáti p r a v d u; jen pravdu psát má dnešního dne jakési oprávnění. Je to sice velice obtížno, neboť každý člověk pohlíží na svět svýma vlastníma očima, a tak vypadá pravda každému jinak. Dnešní spisovatelé píší vesměs buďto z marnivosti anebo z ohledů peněžních. Ostatně i já jsem kdysi, ve svých počátcích, zabředl do stejné chyby a psal jsem z těchže motivů; dnes však n e n á v i d í m z plna srdce tak zvanou krásnou literaturu a stejně i divadlo. Jenom náboženství a hledání i hlásání pravdy jsou to jediné, co mi zbývá k plnění mého literárního poslání.« — Co tuto Tolstoj prohlásil, zní jako »hudba budoucnosti«; zdá se, že lidstvo, chtíc nechtíc, dojde snad za krátkou dost dobu k podobnému úsudku — báseň neukojí, neoblaží, nenasytí srdce lidského. Pravda spasí vás . . . L. † k.

Paběrky z novin a veřejného života.

Římské zprávy. P a p e ž a o r g a n i s a c e f r a n c o u z s k é m l á d e ž e. Zakladatel organisace francouzské katolické demokratické mládeže Sangnier telegrafoval papeži, že se jeho organisace »Sillon« úplně, bezpodmínečně podřizuje papežským nařízením. Organisace bude vždy pracovati v duchu nařízení církve i papežské Stolice a stále bude dbáti, aby každému nedorozumění mezi Vatikánem a mezi ní se vyhnula. — Toto odvolání zaslal Sangnier na základě odsouzení, které sv. Otec vyřkl nad »Sillonem«, listem k francouzským kardinálům, arcibiskupům a biskupům, ze dne 25. srpna 1910. Papežský list týče se ducha a nikoli osob, které se přidržují této organisace. Naopak, o zakladateli Sangnierovi mluví sv. Otec velmi uznale a podobně i o členech Sillonu, že veřejně vyznávají svou víru, že jsou praktičtí křesťané, kteří věrně plní své náboženské povinnosti a kteří pracují pro dělnický lid. Pius X. postupuje tu cestou, kterou označil velký papež Lev XIII. ve svých sociálních encyklikách a zapřísahá, aby tyto byly studovány a následovány v každém křesťanském hnutí, které mají říditi způsobilí kněží podle předpisu biskupů. Co se týče demokracie, papež ji nezavrhuje jako politický útvar vládní, poněvadž církev národům vždy ponechávala úplnou volnost ve výběru státního útvaru. Ale žádá, aby se demokracie pochopovala ve smyslu, jak ji naznačil Lev XIII. v okružním listě »Graves de communi« a že demokracie vzhledem k spravedlivému zabezpečení štěstí národa nepožívá zvláštní přednosti. V těchto dvou věcech dlužno vytýkati Sillonu nesprávnost. Postavil totiž svůj program proti programu Lva XIII., zaujal se pro theorii, kterou Lev XIII. odsoudil. »Sillon« v naději, že přivede katolickou víru v souhlas s theoriemi filosofů 18. věku, s revolucí a liberalismem, přepíná a vyvyšuje důstojenství člověkovo, svobodu, spravedlnost a touží po emancipaci politické, hospodářské i rozumové lidu a zamýšlí zrušiti společenský rozdíl a srovnati různé třídy společnosti a zahladiti veškeru autoritu. »Sillon« chce změniti přirozené základy společnosti a na jejich místo postaviti autonomii každého, rovnost všech a všeobecné bratrství v lásce ke společným zájmům. Sv. Otec tvrdí, že tyto názory jsou plny bludů a škodlivých vidin a ustanovuje pravdivou nauku o autoritě ve společnosti a dovozuje, že autorita není v protivě s podrobením, jako není svoboda v protivě s autoritou. Dále tvrdí, že je nesprávné a škodlivo hlásati, že každá nerovnost záleží na nespravedlnosti nebo na nedostatku spravedlnosti a že pro všeobecné bratrství není dostatečným podkladem lásky k Ježíši Kristu. Potom ukazuje na pramen, z kterého

vychází ono přezírání minulosti, trvalá nepodřízenost k církevní autoritě, která vládne v »Sillonu«. Vzhledem k demokracii »Sillonu« tvrdí papež, že »Sillon« váže víru k jediné politické straně, k demokracii, jako by bylo v největším souhlase s církví a evangeliem, kdežto dávná nauka církevní jest, že demokratická vláda ani v této příčině nepodává zvláštních předností. Ostatně »Sillon« podřizuje prakticky víru zájmům demokracie, což jí častěji dovoluje, aby zůstala nečinnou v nynějším sporu církve a politiky protivníků, což se nikterak nemůže nazvati katolickou působností. To potvrzují události. Dříve »Sillon« tvrdil: »Demokracie bude katolická nebo nebude katolická«; nyní však dovozuje: »Demokracie nebude protikatolická« a podle toho pracuje. Proto zve ve své řady pracovníky všech sekt a praví jim, že církev z jejich práce nebude míti žádného užitku. Sv. Otec sleduje krok za krokem tyto bludy a práce »Sillonu«, který užívá špatných prostředků, a rozhoduje, že tato práce »Sillonu« bude jen ve prospěch nepřátel církve. I sám »Sillon« tím, že dělí církev od evangelia a že připojuje svůj demokratismus odtrženému evangeliu, připravuje půdu svobodné, všeobecné církvi, náboženství humanity, které hlásají moderní evangelisté. Ke konci se papež obrací k biskupům a volá k nim, aby se živě zajímali o sociální práci. Není potřebí, aby massa kněží pracovala na poli sociálním, nýbrž pouze vybraní kněží, kteří mají filosofické, bohoslovecké a historické vzdělání, nechť jsou vysíláni k sociálním naukám, aby mohli v příhodné době převzíti vedení sociální práce. Napomíná pak sv. Otec otcovskou láskou své dítky, které jsou v »Sillonu« a žádá, aby vůdcové odstoupili ve prospěch církve a Francie, a o členech praví, aby se kupili podle diecesí za vedení svých biskupů. Jednotlivé skupiny, které jsou od sebe nezávislé, nechť se nazývají »Sillons catholiques« a členové »Sillonistes catholiques«, aby tak dokázali, že dali výhost starým bludům. — Kromě telegrafického podrobení zaslal Marc Sagnier sv. Otci dopis, v němž mu vyjadřuje úplnou poslušnost a lituje, že nevědomky a nechtě dal sv. Otci příčinu k nedorozumění. Dovozuje, že jeho úmysly byly nejčistší, že chtěl prospěti církvi. Ústřední odbor »Sillonu« byl rozpuštěn a Sangnier doufá, že se podrobí i ostatní členové spolku. Nepřestane pracovati k dobru církve a bude se vystříhati všeho, čím by dal podnět k nespokojenosti sv. Otce. — První stoletá památka narození Lva XIII. V Carpinetu, rodném městě Lva XIII., byla oslavena důstojným způsobem stoletá památka narozenin velikého papeže Lva XIII., které připadly na 2. března a jichž oslava byla odložena na podzim. Všecky vrstvy se spojily, aby tato oslava byla největší, církev, úřady i lid, aby takto dána byla na jevo vděčnost za veliká dobrodiní, která zesnulý papež prokázal svému rodnému městu. Byly konány slavné služby Boží, rekviem, koncerty, akademie a j. Oslava trvala osm dní.

(Pokračování).

Naše kalendáře. »Sv. Vojtěch« ve velkém i malém vydání a »Štítný« ve velkém vydání na rok 1911 jsou na skladě a prodávají se: »Sv. Vojtěch« 1 výtisk za 1 K, malé vydání za 60 hal. Tucet velkého vydání »Sv. Vojtěcha« stojí 8 K, malého vydání 4 K 89 hal. Při hotovém placení dává se třináctý výtisk nádavkem. Kalendář »Štítný« stojí 1 K a tucet 8 K. Při hotovém placení dává se taktéž třináctý výtisk nádavkem, — Objednávky vyřizuje: Administrace družstva Vlast v Praze-II. Žitná ulice číslo 26. nové.

»Vlasteneckých Homilií« Dra Rud. Horského vyšel sešit I.—VIII. v ceně 8 K. Probírají počátek církevního roku až k neděli V. (inclusive) po sv. Duchu.

»Po stopách pravdy«. První sešit kázaní Dra Rudolfa Horského prodává se za 1 K, druhý za 80 h, ale jen za hotové. Na dluh se nikomu nezašle. Sešity tyto začínají jako »Vlastenecké Homilie« adventem a končí řečí na svátek Jména Ježíš. — Objednávky přijímá a vyřizuje administrace družstva Vlast Praha-II. 570.

Upozornění. V papírnickém závodě máme hojných zásob matričních archů a různé jiné zboží, hlavně obrázky sv. Obchod jest uvnitř domu proti domovníkovi a není-li tam slečna prodávající, jest v druhé obchodní místnosti v I. poschodí proti staré sazárně. Prosíme své přátele, aby na to své známé upozornili.

Slovinský časpois „Voditelj" o družstvu „Vlasti". — Mariborský čtvrtletník slovinský »Voditelj v bogoslovnih vedah« (Vůdce v bohoslovných vědách) ve svazku 1. r. 1910 uveřejnil delší zprávu o družstvu »Vlasti« z péra M. Kranjce. Tato zpráva zní: »České katolické družstvo »Vlast« slavilo 7. října 1909 25letou památku své úspěšné práce. »Vlast« je dítko reakce proti socialní demokracii a beznáboženské literatuře. Založil ji r. 1884 kněz Tomáš Škrdle. Svého účelu chrá-

niti českého lidu od náboženské a mravní zkázy, hledí družstvo dosáhnouti tím, že »vydává časopisy, periodické spisy, knihy a brožury, psané v katolickém duchu, že zakládá katolické knihovny, upravuje přednášky a literární sjezdy, že podporuje dobré písemnictví, píšící v katolickém duchu.« Ještě téhož léta začalo družstvo vydávati svůj list »Vlast«. Družstvo a měsíčník »Vlast« brzy získala dobrodince a přátele mezi českým duchovenstvem a také mezi katolickými laiky, kteří ji podporovali hmotnými a literárními příspěvky.

Největší pozornost věnovala »Vlast« s o c i a l n í m u hnutí. Časopis družstva uveřejňoval již na počátku obsírné a důkladné články o socialní a dělnické otázce, jako žádný jiný český list, a tím dal základ k prvnímu studiu křesťanského socialismu. R. 1891 přiměla »Vlast« nakladatele Kotrbu k tomu, že začal vydávati »Nedělní dělnickou přílohu ‚Čecha'«, kterou řídil redaktor »Vlasti« T. Škrdle. Již v 8. čísle nového dělnického listu uveřejnila první český křesťansko-socialní program, Jirouškův článek »Co chceme«. Po třetím ročníku »Nedělní dělnická příloha Čecha« úplně ustoupila »Dělnickým Novinám«, které začaly vycházeti v září 1891 a čítaly v prvním svém ročníku již 3400 předplatitelů. Asi v témže čase založila »Vlast« s o c i a l n í f o n d, kterým by byly vydržovány katolické dělnické časopisy, placeno bylo cestné socialním řečníkům a z kterého by dostávali dělníci v největší potřebě podporu. V měsíci červenci 1891 založila »Vlast« »s o c i a l n í o d b o r«, který by měl úkol řešiti socialní otázku na katolickém základu, přednášeti o ní na sjezdech, hájiti církve a víry proti útokům socialistického časopisectva a spolků a zastupovati spravedlivé zájmy — dělnictva. Socialní odbor se chopil díla nadšeně: Rázně vystupoval proti nevěreckému tisku socialní demokracie; po celých Čechách, na Moravě a ve Slezsku pořádal sjezdy, budil lid, šířil křesťansko-socialní program, spojoval muže i mládence pro ideu křesťanského socialismu, zakládal katolické socialní spolky, jednoty svatojosefské, spolky katolických tovaryšů, rozšiřoval katolický tisk atd. Jak bujně rostla katolická organisace českého lidu, ukázalo nejlépe 12.000 podpisův adresy, kterou poslalo měsíce listopadu 1892 české dělnictvo papeži Lvu XIII. na poděkování za jeho lásku k dělníkům. 1896 vydal socialní odbor rolnický program katolické strany. Pro socialní blaho dívek založil socialní odbor pro Čechy »nádražní misie«; velmi mnoho také činí k ochraně českých, moravských a slezských vystěhovalců.

»Vlast« nezanedbávala také jiných stránek kulturní práce. R. 1889 založila f o n d k a t o l i c k ý c h s p i s o v a t e l ů; v něm měli najíti nadšení mužové a ženy, kteří posvětili své péro katolické věci, podporu nejen ve svých literárních snahách, nýbrž také v dobách nemoci a nedostatku. R. 1891 založil P. Josef Svoboda T. J. při družstvu h i s t o r i c k ý k r o u ž e k, který by se obíral domácím církevními dějinami, zvláště husitismem a vyvracel a potíral lži a bludy v českých církevních dějinách. Historický kroužek vydává vlastní list »Historický sborník« a uveřejnil již krásnou řadu důkladných rozprav, přednášek a jiných publikací.

Škrdle si přál, aby byl založen při »Vlasti« samostatný spolek k zakládání knihoven a tomuto účelu posvětil své padesátileté jubileum r. 1903; nový spolek od r. 1904 výborně působí. Proti četným a soustavným útokům na nauku katolické církve a na katolické osoby, zvláště na duchovenstvo, založil neunavný Škrdle r. 1896 při »Vlasti« politické obranné družstvo »Tiskovou ligu«, první toho druhu v Rakousku; jejím účelem jest slovem i tiskem brániti katolické víry a cti katolických osob družstev a korporací a šířiti známost o kulturním působení církve. Již šest let vydává brožurky »Husitství ve světle pravdy« a »Obranu víry«, které jednají o časových otázkách a odhalují lži literárního časopisectva, namířené proti církvi. L i t e r á r n í s e k c e, kterou ustanovila »Vlast« r. 1898, oslavuje slavnostmi a pamětními deskami vynikající muže, katolické spisovatele a spisovatelky, oslavuje znamenitá literární jubilea, pořádá literární sjezdy, posuzuje katolické a nepřátelské knihy a šíří dobré knihy a časopisy. S v a z č e s k é h o k a t o l i c k é h o u č i t e l s t v a, také dítko »Vlasti«, stará se o křesťanskou výchovu mládeže ve škole a mimo vyučování. Loňského roku se ještě ustavil P a e d a g o g i c k ý s v a z. Loňské stříbrné jubileum ověnčilo družstvo »Vlast« tím, že založilo f o n d p r o s v é z ř í z e n c e.

Před veřejností vystoupila »Vlast« vícekráte: na socialním sjezdu, jejž v Praze uspořádala v měsíci listopadu r. 1890; na sjezdu předsedův a zástupců katolických spolků českých a moravských r. 1895; také na národopisné výstavě československé r. 1895 byla četně zastoupena v církevním a spolkovém oddělení. Nejvíce však proslavila se velkolepými l i t e r á r n ě - s o c i a l n í m i sjezdy v Praze r. 1896 a 1900. Podobné sjezdy se konají od r. 1906 každého roku. V zimě pak se scházejí členové doma k literárním a socialním večerům.

Dnes čítá »Vlast« 2400 členů, kteří splácejí 100 K, má vlastní dům, vlastní tiskárnu, papírnický obchod a vydává šest časopisů: měsíční rozhledy »Vlast«, kterou stále ještě rediguje zakladatel družstva Tomáš Škrdle, dále křesťansko-socialní týdenník »Naše Listy«, dříve »Dělnické Listy«, »Vychovatele«, vychovatelský list s katechetskou přílohou pro spolek katechetský a učitelskou pro svaz katolických učitelů, »Historický sborník«, »Hlasy svatováclavské«, které vycházejí ve formě brožur a »Vzdělávací četbu pro mládež«. Od roku 1902 vydává kalendář »Svatý Vojtěch«. Vydalo svým nákladem také krásný počet dobrých knih, socialních brožur, jakož i »Bibliotéku dramatických prací pro katolické jeviště.« — Tak zní krásná zpráva o působení našeho družstva, z níž nemálo se těšíme, poněvadž snahy a práce družstva »Vlasti« se začínají uznávati i v cizině.

Fr. H. Zundálek.

Biskup Gross pro úplný nedělní klid. Teplická valná hromada socialně-demokratických pomocníků obrátila se na ndp. biskupa litoměřického v příčině nedělního klidu. Pan biskup neodmítl tuto výzvu, nýbrž upřímně a otevřeně se prohlásil pro úplný nedělní klid ve všech oborech, kde jej provésti lze. Slíbil, že na sněmu, jakmile bude dělný, dovolá se přispění stejně smýšlejících a podá interpelaci na vládu, hodlá li nařízením úplný nedělní klid zavésti. Dále vyslovil se p. biskup pro zrušení nedělního vyučování a přeložení jeho na všední den. Pan biskup ohlásil, že súčastní se sněmování na sněmu království českého.

Suspendovaný biskup. Římsko-katolický biskup Jan Cieplak v ruském Polsku, Rusům velice nepohodlný, byl ruskou vládou suspendován a zbaven platu. Biskup Cieplak konal totiž ve své diecési v Minsku visitace, při nichž mluvil též ke shromážděným věřícím, by zůstali víře katolické věrni. V tom shledala ruská vláda pobuřování.

Princ Sixtus Parma. Ve Schwarzavě u Vídeňského Nového Města mluvil v tamější dělnické schůzi mladý 24letý princ Sixtus Parma. Že si mladý princ všímá socialních a časových otázek, lze asi přičísti dobrému vlivu hr. Ledochowského, známého to odpůrce souboje a vysoce a křesťansky vzdělaného muže.

Vyznamenání. J. Em. ndp kardinál Leo ze Skrbenských jmenoval vsdp. opata strahovského Methoda Zavorala skutečným radou kn. a. konsistoře extra statum. Blahopřejeme.

Volba provinciála. Provinciálem před pěti lety znovu zřízené provincie české řádu kazatelského byl na prvni kapitole této provincie v Praze dne 11. října zvolen vdp. P. Václav Bubeník.

Katolický žurnalista zavražděn zednáři. Jak známo, zavraždili zednáři ředitele katolickeho listu »Portugal«. Zavražděný jmenoval se Lorenzo de Mathos a byl zavražděný nalezen na ulici. Bylo však zjištěno, že vrahové mrtvolu jeho na ulici vyhodili a po delší dobu ji po ulicích vláčeli. Ráno po revolučních událostech meškal Mathos v redakci a radil se s ostatními žurnalisty. V tom pojednou přitáhl sem zástup demonstrantů. Redaktoři rychle udělali barikády. Vše bylo však marné. Revolucionáři vyrazili dvéře a vrazili do místnosti, a vrhli se na Mathose, jejž ohavně zavraždili. Mrtvolu jednoduše vyhodili na ulici. Jiní opět na padrť rozbili všechny stroje a budovu zapálili. Don Lorenzo de Mathos byl duchovním a 40 roků stár; byl vynikajícím spisovatelem a žurnalistou. v posledních několika letech byl revolucionářskou chátrou strašně pronásledován a několikráte jen šťastnou náhodou unikl násilné smrti. Nyní dýce úkladného vraha neušel.

Proti židovi Nathanovi. V Americe byla uspořádána celá řada obrovských manifestací katolíků proti sprostým urážkám římského žida Nathana, jimiž obdařil sv. Otce: V Montrealu ku př. protestovalo 20.000 osob, v Sv. Pavlu a Minneapolu 15.000 osob. Sv. Otec obdržel z celé Ameriky na tisíce telegramů.

Pokrokáři pro šestiletou návštěvu školní. — Finanční výbor korutanského sněmu usnesl se jednohlasně zavést místo osmileté návštěvy školní návštěvu šestilelou s čtyřročním závazným pokračovacím kursem. Vyučování má být polodenní. Posl. dr. Steinwender odůvodňuje toto usnesení ve štýrskohradeckém listě tím, že touto reformou návštěvy školní vzdělání mládeže bude rozšířeno a prohloubeno. — Ve finančním výboře v Korutanech zasedají téměř sami liberální pokrokáři. Jestliže tito usnesli se na něčem podobném, pak padá opět jedna velká lež, kterou lid byl štván proti »klerikálům«, když s naší strany navrhovala se táž reforma, ovšem ale se sedmiletou povinnou návštěvou. »Klerikálům« vytýkala se snaha po snížení vzdělání lidu. Co se vytkne nyní dru. Steinwenderovi a liberálnímu, pokrokářskému sněmu korutanskému?

Knihkupci proti pornografické literatuře. — Předsednictvo spolku rakousko uherských knihkupců rozeslalo právě svým členům zprávu, ve které vystupuje velmi ostře proti pikantní a jiné literatuře, jejíž mravní hodnota je velmi pochybná. Předsednictvo upozorňuje, že v poslední době vznikl proti této literatuře boj. Bursovní spolek německých knihkupců v Lipsku a rakousko-uherský spolek knihkupců sledují toto hnutí s velkým zájmem a jsou ochotni ve své působnosti podporovati co nejvíce hnutí, aby taková literatura vymizela z obchodů knihkupeckých. Je přirozeno, že řádný knihkupec a obchod s uměleckými předměty, které svědomitě konají kulturní poslání, vylučují z obchodů svých špinavou a nemravnou literaturu. Přece však existují jednotlivé firmy, které tuto literaturu šíří. Předsednictvo spolku uradilo se tyto dny o návrzích za účelem úspěšného potírání této literatury a vyzývá všechny své kolegy, aby se nedali získati nesvědomitými agenty a nevstupovali ve spojení s nakladateli, kteří zmíněnou »literaturu« dodávají. Zároveň prohlašuje spolek, že přestane považovati knihkupce a obchodníky uměleckými předměty, kteří šíří pornografická díla, za své kolegy a vyloučí je ze svých styků.

Z Tiskové Ligy. — Z členů zapravil vikariát Jistebnický 9·50 (94). — Dary složili. duchovenstvo vikariátů: Rokycanského 21 K, Proseckého 20 K, Píseckého 12 K; dále: po 4 K: Václav Mika, far. ve Vitějicích, a Ant. Trčka, farář v Ševětíně; menší částky: Ant. Keppert, k. a. notář v Tuchlovicích; P. Ad. Šindelář, farář ř. cist. v Stropnici; Václav Šťastný, farář ve Velimi, a Jan Oštádal, koop. v Příboře na Moravě. — Opravu uveřejnil »Hus« farnímu úřadu v Kovánicích u Nymburka.

K jubilejnímu fondu pro zřízence družstva Vlast darovali: 6 K: Rev. Texan v Sev. Americe; 5 K: Lamb. Ludvík, em. bisk. vikář v Horaždovicích, a K. Ulrich, c. k. pošt. pokladník v Praze; 3 K: Rev. Šinkmajer, duchov. správce v East Islip v Sev. Americe: 2 K: J. M. prelát Dr. Jan Sedlák, generální vikář v Praze, a Ign. Švancara, em. farář v Lánech; 1 K: Dr. Jos. Rydvan, děkan ve V. Kostomlatech; Vinc. Krátký, em. děkan v Jičíně; Rev. C. J. Beneš, duchov. správce v Halletsville v Sev. Americe; Václav Kunz, katecheta v Praze-VII.; slč. Anna ze Schluderbachů, učitelka v Žižkově; P. Václ. Váchal, farář v Úhonicích, a Fr. Šrámek, far. ve Svémyslicích. — Činí úhrnem: 2386 K 12 hal. — Prosíme všecky členy družstva Vlast, aby při zásilce předplatného fondu tohoto byli pamětlivi. Je to čest našeho družstva.

K Širšímu sboru social. odboru družstva Vlast v říjnu přistoupili a složili: 5 K: Dr. Martin Mikulka, katecheta v Tovačově; Josef Tichovský, farář v Bratronicích, a K. Ulrich, I. místopředseda družstva a c. k. poštovní pokladník; 4 K: Lamb. Ludvík, em. bisk. vikář v Horaždovicích; 3 K: Rev. Josef Šinkmajer, duch. správce v East Islip v Sev. Americe; 2 K: Dr. Karel Kašpar, kanovník kancleř v Praze; J. M prelát Dr. Jan Nep. Sedlák, gen. vikář v Praze: Jul. Košnář, prof. realných škol v Praze; Ferd. Harna, far. ve Chvalovicích na Moravě; Václ. Kohout, farář v Nemyčevsi, a Rev. Texan v Sev. Americe; 1·50: Mat. Dušek, arcikněz v Charvátcích, a Václav Marek, děkan v Lochovicích: 1·40: Ed. Raus, kníž. arcib. vikář v Rokycanech; 1·20: Jos. Leška, far. v Lomci; 1·10: Msgr. Dr. Jiří Láska, arcikněz v Týnci u Olomouce; 1 K: V. Hejtmánek, kastelán na Hradišti; Čeněk Pospíšil, mistr truhlářský v Praze; pí. Jos. Jiroušková, člen administrace družstva z Král. Vinohrad; Bedřich Reichelt, sluha v Praze; Ervin Červinka, em. ředitel cukrovaru v Modřanech; Tom. Roháček, spisovatel v Praze; Křesť. soc. spolek Vlast v Sedlci u Kutné Hory; Ot. Otahal, vyd. »Op. Týdeníku« v Opavě; Jos. Ticháček, mistr kamnářský v Praze; Rev. C. J. Beneš, duchovní správce v Halletsville v Sev. Americe; Kolej Redemptoristů v Bílsku na Moravě; Jos. Vinopal, správce chorobince na Smíchově; Dr. Karel Lev Řehák, kanovník u sv. Ducha v Praze; P. Flor. Březina, quardian v Jindř. Hradci; — a bisk. vikáři, děkani, prof. bohosloví, faráři, katecheti a zám. kaplani: Václ. Kunz v Praze-VII., P. Karel Toman v Hloubětíně, Jos. Herzig v Bilčicích, Jos. Zelený v Sedlci, Jos. Dušek v Dušejově, Dr. Jos. Dvořák v Brně, Dr. Jos. Rydvan ve V. Kostomlatech, Em. Čvančar v Kláštěře n. Jiz., Ant. Keppert v Tuchlovicích, Vinc. Krátký, v Jičíně, Ign. Švancara v Lánech, Jan Láska v Horní Moštěnici, Alois Dostál v Ouvalech, Št. Dvořák ve Skutči, Albert Trčka v Rychnově na Moravě, Tom. Pícha v Mrákově, Václ. Rychlý v Šebířově, P. Ad. Šindelář v Stropnici, Fr. Krondl v Chudenicích, Jan Hejtmánek v Bystrém, Ant. Mančal ve Chvojnově. Ant. Michl ve Zbislavi. Fr. Šrámek ve Svémyslicích, Ign. Zháněl v Troubsku, Al. Kašpárek v Č. Brodě, a Jos. Prokeš v Postřelmově. — Celkem se přihlásilo v prvním mě-

sici XXVII. správního roku 56 členů. — Nové členy přijímá: Tom. Škrdle v Praze čp. 570 – II.

Z misijního domu Sv. Gabriela v Mödlingu u Vídně píše nám novosvěcenec dp. P. Jos. Šebesta: Pokládám za svou povinnost Vám sděliti, že dne 29. září 57. jáhnů našeho misijního domu bylo nejdůstojnějším pánem coadjutorem vídeňské arcidiecése na kněžství vysvěceno, a že jsem také já byl mezi těmi šťastnými. Dne 2. října, v neděli Růžencovou, slavili jsme všichni novosvěcenci vespolek v chrámu Ducha sv. v misijním domě primici. Za účastenství svých příbuzných a velikého množství zbožného lidu z okolí přistoupili jsme ve třech skupinách po devatenácti k oltářům, Pánu Bohu obětovat první mši svatou. Slavnostní kázání konal J. M. Msgr. dr. G. Müller, regens kněžského semináře ve Vídni. — Tak jsme měli letošního roku dvakráte svěcení na kněžství ve Sv. Gabrielu; první bylo v únoru, a tehdy bylo vysvěceno 33 alumnů. Dosud byla u nás svěcení na kněžství udílena na konci čtvrtého ročníku bohosloveckého, ale ku přání Apoštolské Stolice jsou nyní položena na začátek téhož ročníku, aby novosvěcenci mohli býti lépe uvedeni do všech kněžských povinností, též aby se připravili na své budoucí působení v misiích. Dle toho zůstaneme ve studiích až do července; každý z nás má své působiště již přiurčeno. Z těch 57 novosvěcenců má přijíti 1 do Japonska, 6 do Číny, 7 do Toga (Afrika), 4 do Nové Guineye, 3 na Philippiny, 6 do Severní Ameriky, 15 do Jižní Ameriky (1 k Indianům), a 15 jich zůstane v Evropě, k těm posledním náležím — bohužel — i já.

Práce katolických misií v Africe. Vytrvalá a rázná práce katolických misionářů ve střední Africe v kraji Ufipě nad jezerem Tanganikou byla provázena novými úspěchy. Nedávno přijal víru katolickou mladý sultán Mirnat s matkou a celou rodinou přes usilovné agitace dvora a nástrahy moslemínského duchovenstva.

Katolická útulna pro české učně ve Vídni. Dne 15. září v tomto roce byla otevřena Útulna pro české křesťanské učně ve Vídni v III. okr. Rennweg 63, český klášter. Žádají se uctivě důst. farní úřady, aby zvěděvše, že kteří rodičové zamýšlejí svého synka dáti na řemeslo do Vídně, aby je laskavě upozornili na tuto »křesťanskou českou útulnu«. Aby se však předešlo všem nepříjemnostem a zbytečným výlohám, třeba, aby rodičové neb jejich zástupci, nejprve než synka do Vídně pošlou, na tuto naši útulnu Vídeň-III. 4 Rennweg 63 dopsali, udali, jakému řemeslu synek jejich chce se vyučiti a přiložili v dopisu 10ti hal. známku na odpověd, a obdrževše vysvětlení, pak teprv synka do Vídně poslali; na dopisy bez přiložené poštovní známky nedá se žádná odpověď. Jednota sv. Methoděje.

Sjezd římských katolíků. V městečku Porto Anzio konal se výroční veliký sjezd katolíků z Říma a Latia, v němž mělo účast přes 5000 mužů, členů tří set svazův a korporací katolických. Pod širým nebem byla sloužena mše sv., načež kardinál Agliardi zahájil jednání. Přednášky konalo více pracovníků katolických a byl zaslán telegram státnímu tajemníkovi, který jménem sv. Otce přál schůzi hojného zdaru v jednání.

Mariánská družina kněží. Dne 19. října t. r. konala se ve družinském sále u sv. Ignáce v Praze schůze, ve které se ustavila Mariánská Družina kněží pro arcidiec. pražskou. Přítomno bylo 60 kněží, mezi nimiž byl vsdp. opat ze Strahova. Když byl po vykonané modlitbě p. kanovník, hl. farář a m. vikář Fr. X. Janků, jako svolavatel schůze pověděl, z jaké příčiny se odhodlal svolati tuto schůzi, vylíčil dr. Eugen Kadeřávek podstatu a důležitost Mar. Družiny kněží a přečetl souhlasy a přihlášky mnohých kněží, jakož i dopis, ve kterém p. Msgr. Alois Demel, ředitel olomouckého semináře a ředitel Mar. Družiny kněžské a seminární, líčí tyto dvě Družiny a dává mnohé pokyny vzácné. Když shromáždění projevili své přání, aby Mar. Družina kněží byla založena také v Praze pro arcidiec. pražskou, přečetl a krátce vysvětlil dr. Eugen Kadeřávek stanovy Mar. Družiny kněží, jež prozkoumané a k našim poměrům přizpůsobené shromáždění přijali. Po té se zapisovali shromáždění za členy Mar. Družiny kněží, načež byly aklamací prozatímné volby provedeny. Předsedou byl zvolen p. hl. farář Fr. Janků, prvním místopředsedou p. katecheta Václ. Janota, druhým místopředsedou p. kaplan dr. J. Čihák. Moderatorem, duchovním správcem, jest od vdp. provinciála Tov. Jež. ustanoven dp. P. Fr. Žák T. J. O brzké církevní potvrzení této Mar. Družiny kněží bude postaráno. Schůze byla skončena ohlášením příští měsíční schůze a modlitbou. — Příští schůze měsíční konati se bude 16. listopadu o 5. hod. v družinské kapli u sv. Ignáce. Předmětem jejím bude: 1. asketická promluva p. moderatora, 2. pobožnost k P. Marii s požehnáním, 3. filosofická přednáška dra. Eug. Kadeřávka: Náboženský ráz mravnosti filosoficky dokázán. Z takových tří částí bude sestávati každá měsíční schůze.

Valná schůze svazu katolických žen v Německu konala se v Düsseldorfu. Svaz trvá dvě leta a soustředil dosud 75 místních odborů se 27.500 členkami. Mnoho katol. spolků ženských dosud ke svazu nepřistoupilo. Na sjezd dostavila se zástupkyně evangelického svazu žen a vyslovila katolickým ženám sympatie žen evangelických. Oba svazy ve styčných bodech budou se ve vlivu na veřejnost podporovat. Svaz katolických žen zaslal do Říma protest pro i hanobení církve židem Nathanem. Slavnostní schůze svazu súčastnil se také kard. kolínský dr. Fischer, který energicky ujal se svazu proti podezření, jakoby svaz nestál na přesně církevní půdě. Mnichovský nuncius papežský msgre Frühwirt zaslal valné hromadě pozdravný telegram.

Vorarlberský sněm proti hanobení církve. Vorarlberský sněm usnesl se na ostrém protestu proti urážkám církve katolické, kterých se na protikatolickém sjezdu dne 20. října v Insbruku konaném dopustil solnohradský zubní lékař Dr. Rakus. Sněm vyslovil dále politování, že surovosti tyto proneseny byly u přítomnosti vládního komisaře, který k nim — mlčel. Sněm vyzývá proto tyrolské místodržitelství, aby do schůzí protikatolických posílání byli úředníci, kteří povinnosti svoje plní.

Protestantství a germanisace. V Šukině v Pozňansku byl konán protestantský synodální sjezd. Mezi jinými superintendent z Vengrovce dovozoval, že za 22 let v jeho okresu povstalo šest evangelických farností, 21 pastorů bylo jím úředně nastoleno a 21 sborů ustanoveno. Tyto číslice se týkají jen jediného okresu. Možno si tak učiniti představu, jaké pokroky v polských krajích činí protestantství a s ním zároveň i poněmčení.

Nové diecése v Americe. Ve Spoj. státech severoamerických v posledním desetiletí vzrostl neobyčejně počet obyvatelů následkem ohromného přistěhování; proto se nemálo zvětšily některé diecése. Američtí biskupové za tou příčinou zamýšlejí zříditi některé nové diecése. Shodli se již na rozdělení diecése chicagské, filadelfijské a novoyorské. Tato záležitost schválená episkopátem americkým bude v podzimním zasedání papežské konsistoře rozhodnuta.

Konec „Volné Školy“. Těžký osud stihl dílo světoznámého dvorního rady a člena nejvyššího tribunálu v říši, barona Hocka. Jméno jeho z veřejnosti vždy více se vytrácí, což budí podezření, že se mu s jistého místa dal významný pokyn, aby zmizel v propadlišti. Stále ještě doufal spolek, že rozhodnutí říšského soudu poskytne mu aspoň dosti malý háček, na nějž by mohl zavěsiti svou další existenci, ale zatím nedávné negativní rozhodnutí nejvyšší soudní instance vzalo jim všecky existenční podmínky. Již ani opepřená interpellace život spolku nezachrání. Spolek bude bídně živořiti jako privátní škola, povolená na jméno ředitele Ensleina, avšak ten musí se na své škole postarati o vyučování náboženství, ve kteréž příčině obrátil se na vídeňskou konsistoř o ustanovení učitele náboženství na jeho škole. A konsistoř ustanovila P. Wolného, zemského poslance. Ředitel Enslein chtěl mu určiti za vyučování honorář, jejž však P. Wolný nepřijal, protože se odvolal na zákon, dle něhož konsistoř je povinna o náklad za vyučování náboženství se starati. Tímto — praví »Zeit« — ústavy »Volné Školy« přestaly existovati. Spolek nemohl přistoupiti na podmínku, vyučování náboženství udíleti approbovanými silami státními.

„Útulek sv. Josefa“ pro opuštěné dítky na Král. Vinohradech, který ošetřuje více jak 100 opuštěných dítek, vydal jako léta minulá velice krásný kalendář, jenž došel takové obliby, že v krátké době bylo ho rozprodáno přes 8.000 kusů. Jest velice objemný a pln krásných illustrací. Mezi povídkami nejpřednějších spisovatelů zaujímá čestné místo původní povídka Jindř. Baara. Též krásné, lidově psané pojednání Konaříkovo o zhoubnosti alkoholu vykoná jistě mezi lidem osvětný úkol. Stálému stesku na nedostatek vhodných divadel pro katolické spolky jistě uleví vytištěné v kalendáři divadlo: »Nepromluvíš křivého svědectví«, velice dojemná činohra o pěti dějstvích. Jest s podivením, jak krásná a levná kniha jest to za nepatrný obnos jedné koruny! A to ještě jest tato koruna almužnou, věnovanou českým sirotkům, neboť kalendář vydává úplně bezplatně kaplan vinohradský, Antonín Hoffmann, jen za tím účelem, aby jeho ziskem uživil velikou sirotčí rodinu Útulku sv. Josefa. Ke kalendáři přidává skvostný obrázek sv. Antonína, který zarámován, bude ozdobou domácnosti. Doporučujeme co nejvřeleji k hojným objednávkám. — Adresa: Útulek sv. Josefa na Král. Vinohradech. Obnos jedné koruny lze zaslati též v poštovních známkách.

PROSINEC 1910

VLAST

ROČNÍK XXVII. ČÍSLO 3.

Padesát let na Rusi.

Z pamětí KARLA JINDŘICHA.

(Pokračování.)

Z Petrohradu do Moskvy.

Ruský Samson. — Věrný průvodce. — Boj o místa. — Výhoda ruských železnic. — První emancipantky. — Rozhled z vlaku. — Zdlouhavá jízda. — Restaurace. — Malí prodavači. — Cestovní kratochvíle. — Volchov. — Upomínka na Novgorod. — Stanice Bologoje. — Valdajské baranky a zvonky. — Vyhlídka do krajiny. — Volha. — Pozdrav Moskvě.

Po čtyřdenním pobytu v „Pítěru“, jak prostonárodně nazýváno město Petrovo, mohl jsem tedy nastoupiti další cestu, abych dostihl konečného cíle, staroslavné Moskvy. Rozloučil jsem se s dosavadními svými spolubydliteli, které ještě stále poutaly k Petrohradu jakési záležitosti, jichž jádrem byla tuším finanční krise mnohem ostřejšího rázu nežli moje.

Na Nikolajevský dráhov najat za rubl „lomovój“, mužík s plochým nákladním vozem, i podivil jsem se síle nevysokého, zavalitého vozky, jenž zachytiv hákem velkou, hrubým provazem svázanou bednu, plnou knih a šatstva, samojediný odnesl ji s čtvrtého patra a na vůz vyzdvihl. Prohnul se sice pod velkou tíží, ale úkol svůj vykonal bezvadně. Můj nerozlučný bytový nechtěl jinak leč že mne vyprovodí až na nikolajevské nádraží, i kráčel se mnou za vozem jako věrný strážce a průvodce. Pomohl mi v železniční vřavě obstarati jízdní lístek do Moskvy a odevzdati zavazadla. Pohnut takovou, jak jsem dotud za to měl, nezištnou příchylností, vložil jsem ostýchavě v jeho dlaň rubl, jejž přijal s vděčným pohledem a vřelým stisknutím ruky. Rozešli jsme se jako dávní známí.

Ozbrojen jízdním lístkem, vlastně dlouhým pruhem červeného papíru, na němž stál seznam všech tehdejších 28 stanic mezi Petrohradem a Moskvou, prodral jsem se strakatinou kaftanů, čujek, plátěných halen, pestrých rubášek a sarafanů, neb lidé

s tlumoky, ranci a velkými uzly v rukou i na zádech jako bouřná lavina se valili k perronu. Pospíšil jsem vyhledat si hned po prvním zvonění útulné místečko ve vagonu, jako pravý plebejec ovšem třetí třídy, jako na celé cestě vůbec. Hned při vstupu bil do očí veliký rozdíl mezi zařízením ruských železnic a našich. Vagony byly mnohem širší než rakouské. Na místě uzavřených, těsných oddělení táhla se jejich středem chodba a z té zabíhaly do obou stran uličky s lavicemi, pro tři osoby na každé. Svrchu byly široké police pro zavazadla. I kondukteři, kontrolující jízdní lístky, činili velmi příznivý dojem svým ruským, tmavomodrými pásy spjatým krojem, s nízkými, černými beranicemi na hlavách a s nevysokými, lesklými botami, do nichž byly v záhybech zapuštěny tmavé spodky.

Když se za mnou v zápětí přihnala pestrá tlupa pasažérů, většinou venkovanů, nastala prudká okupace míst, ztěžovaná spoustou zavazadel, která zpocení a pocuchaní majitelé chvatem vecpávali na police a pod sedadla.

Konečně se vše uklidnilo. Zacinkal třetí zvonek, parostroj oznámil chraplavě svoji hotovost k odjezdu, vlak opouští zvolna uprostřed dlouhých řad vozů a budov nádraží. Ve dvě hodiny po poledni zmizel mi Petrohrad z obzoru.

Ohlížím se po svých sousedech. Vedle mne sedí dva bodří vesničané, naproti nevysoký, hřmotný padesátník. K němu se druží jeho polovice a plnolící, prostovlasá dcera.

Mrskli po mně očima, chtíce snad zapříst rozmluvu, ale zpozorovavše, že jsem se zadíval oknem do svěží zeleně mlází, vroubícího trať, zašvitořili mezi sebou. Za chvilku vyňala panička z tašky stříbrné pouzdro, v její pravici objevila se papiroska, levice škrtla po krabici se sirkami a již halila oblaka dýmu solidní dámu v tajemné pološero; boubelatá slečinka opakovala právě vylíčenou scénu a jejímu příkladu následoval i pan otec. Rodinná trojice jala se bafčiti jako o závod, vysýlajíc svému protějšku husté dýmové pozdravy. Tehdáž jsem ještě nevěděl, že každý vlak má též vagony pro nekuřáky, sic bych ochotně byl jich použil.

Abych unikl kouři, hledím otevřeným oknem do krajiny, která se nyní celou svojí šíří přede mnou rozestřela. Ale to nebyla malebná, smaragdovými chlumy a lesnatými horami ověnčená, křišťálovými potoky a řekami protkaná, četnými dědinami s ovocnými sady oživená, štíhlými topoly kol bílých silnic vroubená, historickými hrady a zříceninami zdobená krajina česká! Rovina, pouhá rovina, jen zřídka přerývaná v dáli obrubou zelených pahorků, častěji jehličnatým, spořeji listnatým lesem, vysýlajícím někdy až k samým kolejím šiky svých jedlí, sosen a bříz, jichž snivý šumot mísil se s hukotem lokomotivy. Někdy probleskla z houštiny lesů stojatá voda, tvořící větší nebo menší nádržky, pokryté žabincem a zelenou plísní, nebo válely se chumle smrků a borovic, zkosených nelítostnou rukou bouře.

Úrodné lány s vlnivým mořem klasů, šťavnaté lučiny s pasoucím se stádem, přívětivé háje, nekonečná pásma drobného jedličí, ořešin, střemchy a jiného podrostu, vystřídaná chatrnými

děrévňami (vesničkami) a poněkud onačejšími selami (většími osadami s kostelem), z jejichž středu vyčníval, obyčejně na kopečku, kostel s cibulovitou modrou nebo zelenou bání a s jinou menší na bílé zvonici, na některém konci obce rybník s husí a kachní havětí a opodál hřbitov s pokřivenými kříži, — takové byly většinou obrázky, tvořící během celé té třicetihodinové jízdy málo zajímavou, svojí jednotvárností někdy až nudící panoramu.

Občas vnášely do skrovného rámce některou rozmanitost výjevy z vesnického života: sekáči s kosami v bílých plátěných rubachách a spodkách, květem červeného, žlutého a modrého máku na luhu se pestřící děvčata a ženy s hráběmi kolem vysokých stohů, řady senem nakupených vozů s malými koníky, nad nimiž se klátila obloukovitá „duga“ s melancholickým zvoncem, a zvolna vedle nich kráčejícími mužíky s nízkými, ošumělými klobouky z hnědé nebo černé plsti, v hrubých, širokých, přes ramena přehozených sermjagách, zřídka též poštovní „trojka“, uhánějící po prášivé silnici.

Náš vlak hověl úplně svému názvu: supěl a vlekl se jako chabý stařec. Nejen že neletěl „na křídlech páry“, ale posouval se spíše želvím chodem, řídě se snad ruským příslovím: „tiše jedeš, dálše budeš.“ Zastavil na každé stanici, na menších asi čtvrt hodiny, na větších půl hodiny i déle. Na prvních stanicích, poblíže míst, v nichž petrohradský obyvatel hledá stinné ústraní za parného léta, dalo se takové plýtvání časem ještě omluviti přílivem a odlivem obecenstva, — ale vlak byl i dále nenapravitelným a trval svéhlavě ve své lenivosti.

Cestující používali na každé zastávce volného času k procházkám na dlouhém perronu, urobeném z prken v stejné výši s vagony, tak že vystupujete naň přímo a nemusíte slézati do písku jako u nás. Na menších stanicích byly slušné buffety, na větších nádherné restaurace. Sklepníci ve fracích a bílých nákrčnících s pravou virtuositou roznášeli pokrmy a nápoje. Ruské ščí (zelná polévka) a maloruský boršč, polské zrazy, beefsteak, kotelety, štufad, antrikot, majonéz a tucet jiných krmí s francouzskými názvy plnily jídelní lístek. Celé baterie vín ruských i cizozemských, likéry, nálivky a ovšem též nezbytná vodka zaujímaly dlouhý buffet a těšily se hojné návštěvě. Nezapomínáno též čaje a kávy. Cestující třetí třídy brali v sousední místnosti za vděk kulatými bulkami (houskami) a chleby, pirožkami naditými sekaninou z masa, zelím a rýží s vejci, zelenými cibulkami, pečenými vejci, okurkami a kupili se kol obrovského samovaru, jenž mohl napojiti na sta žíznivých hrdel. Měli tam čaj o polovici levněji. Mně stačil obyčejně bitók nebo koteleta s chlebem, který se zvlášť neúčtuje, a sklenice kávy.

Na žádné stanici nescházely houfce vesnické mládeže, nabízející okurky, houby, mléko, zvlášť ale plodiny nekonečných zelených hvozdů: maliny, borůvky a červené jahody, tyto na hlíněných miskách nebo v mošničkách (buračkách), urobených z březové a jiné ohebné kůry a z lýkových provázků. I ruská květena byla zastoupena ladnými kyticemi konvalinek a lesních

fialek, jichž měla děvčata plné košíčky. Na koncích perronu stály všude kádě s pitnou vodou, kterou žízniví nabírali dřevěnými nádobkami — nové dobrodiní pro chudší cestovníky, kteří nemusí za každou krůpěj vody platit jako u nás. Ale Rus umí se na delší cestu opatřiti proti žízni ještě jináče. Zásobí se měděným nebo plechovým čajníkem, naplní ho za kopejku na kterékoli stanici vřelou vodou, spaří v ní špetku čaje a nejen že se již nemusí báti muk Tantala, nýbrž může hostiti čínským nektarem i své méně prozíravé sousedy. Kousek cukru stačí mu „v prikusku" na několik sklenic. V našem vagoně pěstováno čajové pohostinství v míře svrchované a jediný pohled na horlivě srkající a bafčící obecenstvo musil přesvědčiti i nejzaujatějšího skeptika, že Rusové podporují domácí obchod a jsou ryzími vlastenci.

Jinak si moji sousedé krátili dlouhou chvíli hovorem o všemožných věcech, kromě politiky hrou na harmoniku, lovením much, bzučících na oknech, zvlášť ale louskáním „podsolnuch", semení ze slunečnic, což činili s neobyčejnou zručností, vylupujíce v zubech sporá jadérka, načež odfukovali slupky daleko od sebe, někdy přímo do tváře protějšího souseda. Rus rád louská též ořechy, nezhrzí ani semenem z tykvy, ale „podsolnuchy" jsou jakousi všenárodní, všemi třídami oblíbenou lahůdkou. Za to vypadá to kolem takových louskačů jako v kleci kanárka.

K večeru doplížil se vlak k širokému Volchovu, jenž se tu na blízku stanice stejného jména prudce hnal k Ladožskému jezeru. Krásný byl pohled z dlouhého železničního mostu na mohutnou řeku, na jejíž zpěněných čeřenech se houpaly veliké bárky s dřívím a jiným nákladem. Zaletěl jsem v myšlenkách k Velikému Nóvgorodu nad Itménem, vzpomněl jeho dávných svobod a zašlé slávy, jeho hrdinných zápasů za neodvislost a konečného pokoření Ivanem IV. Jeho věrní synové vykrváceli v nerovném boji na hradbách a na popravišti, zhynula ve vězení statečná posadnice Marta, zanikl i památný „věčevý kólokol", jehož zvučný hlas v chvíle vážné svolával svobodné občany „velikého gospodina Nóvgoroda" k poradám pod šírým nebem. Již dávno zapomenuta, oželena jeho stkvělá minulost a jen někdejší palladium volné obce, velebný chrám svaté Sofie, hlásá dosud o jeho bývalé slávě.

Poslední paprsky zapadajícího slunce zlatily vrcholky stromů, jichž lupení přehánělo se někdy kolem oken jako zelený déšť. Nastupující soumrak halil zponenáhla krajinu šedým příkrovem, a páry vystupující z lučin a močálů obestřely konečně vše vůkol hustou mlhou. Valně prořídlé obecenstvo chystalo se k spánku, každý hleděl upraviti si dle možnosti pohodlné lůžko. Kdo neměl podušky, a těch byla většina, podložil si pod hlavu vak, houni, sbalený oděv, mnohý jen tvrdý uzlíček nebo holou dlaň. Přes to rozhostila se ve male osvětleném vagoně záhy úplná tišina, přerývaná tu onde odměřeným dechem nebo silným chrapotem. Nemoha usnouti hleděl jsem ještě chvíli do temna, v něž kmitající hvězdy shlížely zádumčivě s modré nebes báně a v němž někdy snopy jisker, vychrlené parostrojem, obleskly na nich tmavozelené voje stromů, nebo na širé louce plápolající oheň ozářil na

blízku sedící pastevce a rozptýlené ko'em stádo koní, výjev připomínající živě „Běžin luh" v „Mysliveckých zápiskách" Turgeněva, kde tak mistrně vylíčena noční scéna s mladými pasáky. Konečně přemohla i mne dřímota a vlídný Morfeos přijal mne do své konejšivé náruče.

K ránu probudil mne hlučný ruch ve vlaku. Dojeli jsme k stanici Bologóje, což byla zrovna polovice dráhy mezi oběma hlavními městy. Pasažéři vstávají, mnou si oči a vycházejí, aby se v úborně umyli a uvedli do pořádku svoji toiletu Prostý lid činí tak u blízké pumpy, stříkaje kolem sebe a nastavuje nevybdělé hlavy přímo pod rouru. V restauraci hemžení sklepníků a cestujících, cinkot sklenic a šálků, z nichž se šíří libá vůně čaje a kávy. Mnozí vyprázdňují dříve u buffetu „rjámku".

Za stanicí ozývalo se veselé klinkání zvonců na rozklenutých dugách dvoj- a trojspřežních povozů, očekávajících buď vlakem přibylé poměšťáky, jimž byly vyslány z jejich statků, nebo jiné nahodilé cestovníky z okolí. Vousatí jamšťíci a venkovští vozkové v barevných košilích, v tulupech a kaftanech, s nízkými splesklými klobouky, nebo s okrouhlými, pávím pérem ozdobenými čapkami, zaprášení jako mlynáři, nabízeli o závod své úsluhy zavazadly obtíženým cestovníkům, předjížděli se a vyvolávali neustále své „požálajtě!" nebo „izvoltě!" (račte).

V krámech těsně k stanici přiléhajícího tržiště poutaly zvláštní pozornost na lýkových provázkách navlečené a celými kupami nahromaděné kotouče „baranků", pečiva tvaru našich preclíků, a dlouhé řady větších i menších, ohněm zlata na slunci se lesknoucích měděných zvonců, jimiž zásobují se hlavně ruští poštovní a jiní vozkové čili jamšťíci. Baranky a zvonky dovážejí se z blízkého městyse Valdaje, který slyne výrobou obou těchto tak velice rozdílných předmětů. Pěkná jedna národní píseň opěvá letící bujnou „trojku" (trojspřež) a unyle pod dugou zvučící „kolokolčik", dar Valdaje — kteryžto název byl u nás na místo městu Valdaji mylně připisován neexistující osobě.

Neobyčejně dlouho pobyl tentokráte náš vlak na stanici, až konečně druhý zvonek vybízel k usednutí do vagonů. Příčinou toho byla přeměna lokomotivy: v Bologoji totiž vlak náš přepřáhal, a to vyžadovalo tolik času.

Letíme dále rychlostí raka. Nepřehledné travnaté, hustými křovinami a mlázím porostlé pláně, přerývané březovým hájkem, borovým nebo jedlovým lesem, protkané tu říčkou, tam potokem, onde rybníkem a bažinami, vesničky s dýmajícími komíny, roztroušené po návrších a chlumech anebo rozmetané v úžlabinách a dolinách, na pastvinách nevelmi četná stáda bravů a skotů, roje bosých, rusovlasých dětí, sedících na železničním náspu nebo všelijak se bavících, vesničané zaměstnaní kolem chat nebo na květnaté louce, tělesa hrčící po hrbolaté, hluboko vybrázděné cestě — takové byly vůbec obrazy té střídavé, ale celkem přec jen dosti jednotvárné panorámy z vlaku.

Když mne jednotvárnost krajiny začala již nudit, bavil jsem se četbou „básní Dmitrijeva", kterých jsem nahodile u petrohradského antikváře nabyl. — Tak dorazili jsme šťastně o jedné

hodině po poledni ke guberniálnímu městu Tveru, které však leželo v slušné vzdálenosti od stanice a jen matné obrysy dlouhých řad budov na širé rovině a četné kostely se zlatoleskými báněmi svědčily, že máme před sebou město značných rozměrů. Ale co jímalo zrak a poutalo pozornost, byla velebně tu plynoucí Volha, největší řeka Evropy.

Po dlouhé zastávce, za níž cestující mohli nejen pohodlně poobědvati, nýbrž i sladce zdřímnouti, hnul se vlak a jel stále týmž malátným, šouravým chodem

„Chimki, deset minut", volá konduktér a jako by mezi cestovníky prošlehla elektrická jiskra, spěšně vstávají, shledávají své věci, chystají zavazadla — všude jeví se zimničná činnost. Na obzoru se objevila Moskva. Všecka okna zaujata diváky, většina jich se žehná a hluboce sklání, — vždyť mají před sebou srdce Russije, mátušku Moskvu s jejími nesčetnými chrámy, s jejím posvátným Kremlem, na jehož chlumu pnou se zlatohlavé sobory a strmí do výše zlatoleská báň Ivana Velikého s jeho obrovskými zvony.

Také já pohlížím s úctou a obdivem na dávné sídlo ruských carů, jehož obrysy vždy zřetelněji vystupují z okolních sadů a lesů. „Hle, chrám Spasitele," vysvětluje mi soused, ukazuje na vysokou, zlatou kopuli, která právě vynikla v dáli nad kopami střech a stromů, „hle vodárna, zásobující Moskvu pramenitou vodou."

Jedeme zvolna spoustou dřevěných domků a chýší, krytých červeně nebo zeleně obarveným plechem, doškami, ano i slámou a rozmetaných v malebném neladu po návrších a rovině. Jsou to slóbody, předměstí, táhnoucí se nepřetržitým pásmem k samému městu a splývající s celým mořem svérázných budov, nad nimiž se vypínají pestrá skupení kostelů rusko-byzantinského slohu, s jasným znamením kříže na baňatých věžích. A vše to obemknuto tmavozeleným kruhem lesů a protkáno jasnou zelení zahrad, pnoucích do výše své šťavnaté vrcholky. Patře na tento velkolepý obraz vzpomněl jsem bezděky vzletných veršů Teodora Glinky, jimiž opěvá „Bělokamennou".

Město divné, staroslavné,
Ty's umístilo v svých koncích
Osady, vsi, dvorce dávné,
Sbor paláců nesčetných.

*

Otočeno rolí pásmem,
V hávu sadu zeleném,
V sněmu chrámů, věží jasném,
Na sedmichlumí vztýčeném.

*

Na tvých církvích starověkých
Stromy pnou se k nebesům,
Řady ulic nepřehledných —
Tot mátušky Moskvy trůn!

(Pokračování.)

Hořký doušek.

Komické libretto od FR. LEUBNERA.

(Pokračování.)

Obsah II. dějství. V poledne dal Krčín provolati, že ze sporty zastavuje všecky deputáty, čeleď pro umenšení outrat přikazuje k stravě po hospodách města Krumlova; protože na Roudnických vinicích rožmberských se (r. 1583) urodilo mnoho vína, bude se letošní burčák šenkovati čeledi místo piva. Na odškodněnou dává čeledi již o den dříve před sv. Martinem milostivý Krčín prázdno. Nespokojená čeleď »martinkuje« při posledním letos deputátním pivu. Sklamaný Šimon pronesl někde regentovy za Cilkou přílezy. — Ženská čeleď chystá se Cilku na potupu věnčiti slaměným víchem děvčat padlých. Jediný sládek Bumba nevěří v její vinu. Šimon Lomnický ve své obojetnosti zamlčí zásluhu Cilčinu o dnešní a zítřejší martinský kvas; přijímá za to díky čeledi pro sebe. Cilka zve i svého rybáka Kubu na dnešní večeři k Mazouchovům do hospody. K martinkování nyní odpolednímu dostavuje se i horní fraucimor šlechtičen s paní Aničkou Vojířkou, u níž Cilka slouží, i Krčín. Čeleď jemu výslovně neděkuje z letošní přízně, straní se ho; za to spíše špičkují Cilku. Krčín, vida své spády neutajeny, nabízí Bumbovi u sebe na Sedlčanech pivovar, vezme-li Cilku k své manželce do služby, ovšem aby ji měl on regent blíže a přece nevydal se klevetám a veřejné potupě. Ale ani Anička Vojířka — chorobná, někdy náměsíčná — nejde k němu s Cilkou tam na návštěvu. Tajemně líčí Krčínovi vymyšlenou chybu Cilčinu: mluví prý ze spánku a všecky tajnosti své i cizí vyjeví. Děvčata chystají Cilce veřejnou hanbu, ale Bumba ji uchrání směšným parytířským výstupem. Když měsíc potom vychází v úplňku, zpívá Cilka své paní Aničce, aby rozptýlila její chorobnou náladu a stesk za nepřítomným manželem; zpívá Kubovi, skrytému ve stínu brány — a Krčín stoje v okně, domnívá se, že milostné písně Cilky platí jemu. Hází jí z okna dolů návnadou klíč. Ale ten uschová pro příhodu u sebe Kuba.

Dějství druhé.

První nádvoří krumlovského hradu, z něhož v pravo brána do dvora druhého. V přízemí v levo blíže brány vchod a šíje do pivnice vedle s těžkým dubovým stolem a na něm velký pivovarský korbelškop, hubatky a korbílky pivné. Blíže pravého průjezdu v přízemí zamřížená okna bytu paní Aničky Vojířky. V poschodí prvém uprostřed okna regentova. V levém křídle popředí veliké dvéře do čelední kuchyně. Uprostřed dvora studna pod ozdobnou, tepanou mříží; na ní visí slaměný věnec jako vích. Řady stolů a lavic po nádvoří. Hradní veselá čeleď obého pohlaví na odpolední předmartinské kolací.

Jasné podzimní odpoledne; později měsíčný večer, ač měsíc stále nízko za zámkem stojí.

Výjev prvý.

Děvčata kol studny stojí neb sedí za stoly. Čeleď mužská od pivnice roznáší si po stolech pivo a usedá. Když sladovnický chasník vynáš

ze sklepa piva veliký škop s řápkem a nalévá, volá hlas podsudího: Pivo! Vrubte! Bumba vroubí nožem vruby do dubového porubu, jejž má v ruce. S porubem v pravici velí pak:

Bumba:

Řadou, hoši, řadou vstupte,
odtud řadou na ústupu;
netlačte se v mraků kupu!
K stolům, jak se líbí vám.
Řemeslu já na potupu
várkou sotva chybívám, —
sám, což piva nepívám,
jeho věrný pitel,
mokrý kmoch?
Bohdaj, hoši, zdrávi pili
a se v krátku navrátili,
kdo můj vděčný přítel.
Piva plný loch!

Sbor:

Kmoch, kmoch, kmoch!
Snad je nekřtí vodou?

Bumba:

Mou by bylo škodou!
Požitečný truňk!
V hloubku, v hloubku,
do žaloudku —
žbluňk!

Sbor děvčat:

Není letos jako loni —
nejede na bílém koni
svatý Martin k nám.
Slunéčko nám dosud září,
ač je podzim v kalendáři,
konec léta hrám.
Babí léto poletuje:
do vlasů se marně snuje,
nám, nám, dívčinám.
Zněte výše, jaré hlasy!
Veselý to jásot chasy —
martinkuje!
Která z nás tu na rok zbude,
která na ves domů půjde,
co nám do toho!
Sviť i věku do zimy
nad hlavami našimi
čistá, obloho!
Která není mezi námi,
hlavu nese vysoko,
nechať nosí víšek slámy
místo věnce
po panence
s hanbou světu na oko!

Hlas podsudího:

Pivo! Vrubte!

Bumba:

Pijte, hoši! Večer
jinde sobě kupte!
Je to hanba, je to hanba!
Že se víno urodilo
na roudnických vinicích,
šenkovat je regent káže
a tma bude v pivnicích.
Čeleď, deputátník píti víno!
Na konec to světa bude
od pranostykářů uzavříno.
Jenom tuto kolací,
potom konec, dost.
Ale hlavě mutací,
hněv a žluč a zlost.
Co si počnu? Nevařím —
drahý čas jen promařím!
Nevařím; co píti mám?
Vodu? Zuby zatínám.
Nepiju; je život to,
žíznivých dní trampoto?
Já, já, Bumba, Bumba,
sládek Bumba veselý,
burčák píti kyselý?
Ať jej pijí tam ty holky,
co vždy s vámi sladké mají spolky;
med i slady oželí
takový drahoušek, medový cukroušek!
Každá jako ťopka
od úst vám jen zobká
biskoty, mlsnoty,
cukr fin a pryzyli,
rafynat a kanari, —
já však, Bumba otylý,
piji chmele odvary.
Nu, on není doma, —
hrom do panského hroma!

Sbor mužů a děvčat:

Kocour doma není;
loví po pečeni
po vejprosech panny
k svatbě na Selčany.
Kočka nemá zlý nos!
Až tam bude přínos,
starosvatbí liška
hladového bříška
pěkně zašimoní
venku na nátoni.

Laskomkou si tady
liška lízla brady,
kočička však chytrá
počká, co je zítra,
teplejší kde bydlo,
bohatější jídlo.
A my všichni tady
houby sušme hlady.

Hlas podsudního:
Pivo! Vrubte!

Za zpěvu sboru chodí Bumba s porubem pod paží mezi stoly, tu naslouchaje, tam se šeptem dotazuje. Učiniv teď vrub, shýbá se k zemi a klade na stůl kámen. Vše se kolem něho zvíří.

Bumba:
Tak, tak! Jen ji tupte!

Sbor děvčat:
Bumbo sládku, Bumbo sládku,
které z nás tu na památku
tento drahý jacint kámen?

Bumba: Která bez závisti. Amen.

Sbor mužů: Hádanek jste divíšek.
Pane starý, jaké dary?
Tento hrubý oříšek
komu zubů na výlomky?

Bumba: Kdo z vás na med bez laskomky.

Oba sbory: Komu svátku na památku,
pane starý, tyto dary?

Bumba: Která z vás je bez závisti —

Děvčata: Co vám to kol sluchů svistí?

Bumba: A kdo bez laskomky z hochů—

Muži: Letný dochu, domluv trochu!

Bumba: Hoď ten kámen na Cilku! Všichni tiše usedají.
Přijde tuším za chvilku.
Mně štiku haňte, která dobře tráví,
však lítost mějte s chudou běličkou!
A tupte lišku, tučnou hus-li dáví,
však lítost mějte s bílou hrdličkou.
Vy (k hochům) chyťte štiku, lišku perte,
vy (k dívkám) místo Cilky v zimě peří derte.
Já haním přímo, co jest hodno káry,
ten otevřený mandát pana Sporoty.
Prý pro outratu menší jezme po hospodách,
ač stáda zvěře v oborách, ryb mraky po všech vodách
a v našich spilkách piva toroty.
Ty fortele! A přece mním: ten Pohlta zde starý,
jak nad námi svou vůli provozuje,
že jednou slepě do chobotu vpluje

a nám — smích bude z jeho lakoty!
Ne, nejsem zpurný repták,
ni pomluv nejsem šepták,
však nemám-li mžitky v opilých očích,
jak onen kortyzoun náš vlčí mhu,
ať nelhu vám, či lhu:
Že učiní mu příště
ta Cilka nenadálá příkořiště!
Jak o tu pannu pracně, starostlivě stojí
a doma přec se baby svojí bojí!
Kdo mu radu dal,
by si babu bral,
bez půvabů babu babu,
babu bohatou?

Sbor: Mamon radu dal,
by si babu bral,
bábu, bábu,
bez půvabů haldu hábů,
bábu bohatou.

Bumba vesele: Zaklínej jí hrob,
hroz a kuř a krop!
Peklu na otop
hoď mu v jámu
čertu chámu jeho mámu,
mámu rohatou. Odejde k pivnici.

Sbor: Bída a psota po nás tře.
Na plotně prázný kuthan vře,
není na něm ani mřínka — —
Vzpomeneme na Martinka,
lakota jak bídu dře.
Sedíme zde pro kratochvil martinskou
na pivě,
čekajíce na tu stravu hostinskou
truchlivě.
Kdo to byl
způsobil,
potagra naň, flus!
Tomu pijme truňk kočičí,
kdo nám naši radost ničí,
nedá ani hus!

Výjev druhý.

Šimon Lomnický z pravého průjezdu.

Šimon: O homines, ó homines,
ještě bude dobře dnes!
Nehleď bídy do capoucha,
holka sazometná!
Jinak bude u Mazoucha,
tam se bije, tluče, bouchá,
tam se ruchá, tam se kuchá,

tam se smaží, tam se praží,
do rosolu nakládá,
koření tam louka květná
jako panna ošemetná
vůní za nos popadá,
jen což!
A co, chaso, nejkrásnější!
Zlobu všem vám ukonejší:
vás to nestojí ni groš!
Žádné sliby na okusy!
Dneska ryby, zítra husy!
Kdo to byl
vyprosil?
Kdo zná sladké písně pěti,
ošemetně pohleděti — —

Sbor: Vivat, vivat, vivat Šimon,
mládenec to kasalický,
na poddané laskav vždycky,
poëta čechicus,
slovíček hladkých brus!

Šimon: Za to jeden čistý stůl
pro panny šlechtičny
uprázdněte;
ač bych vás obejmul,
růžičky, kmetičny —
utáhněte!

Dívky vstávají a prostírají bílým ubrusem vyhražený stůl. Šimon odejde v pravo.

Výjev třetí.

Cilka s prava přechází mlčky dvůr k levé bráně, kde se objeví Kuba, nímž několik slov šepty mluví. Jediný Bumba se na ni usmál a podá jí na poctu doušek piva, jak ona jde mimo.

Sbor (bzučí nevraživě, ač Bumba mu hrozí) Kocour na procházce —
Ach, co hořko lásce
o samotě přísti,
toužebně se hrýzti.
Na měkkounkých tlapkách,
skrytých myšilapkách,
z komory se plíží,
kocoura vyhlíží,
za družbu zve vydru — —
S údivem vidouce Kubu) Na dvojí sedá židlu?

Cilka (Kubovi) K Mazouchovům na večeři,
ať kdo komu-čemu věří!

Odcházejíc do pravého průjezdu, potká tam Krčína, který jí milostivě otecky kyne hlavou. Krčín čeká pak v průjezdu na panny šlechtičny, horní fraucimor rožmberský.

Výjev čtvrtý.

Hlas podsudího: Pivo! Vrubte!

Bumba: Trubkové, trubte! Z kuchyňských dveří vyrazí dva trubači a troubí krátkou fanfáru. Bumba nese Krčínovi vstříc poctu. Krčín pije.

Bumba: Urozený vládyko, ctný pane,
obzvláště nám laskavý a milý,
dobrého vám zdraví žádám,
ku věrným vám službám stoje.

Krčín: Zdráv a posilněn buď,
vedle potřeby své vlastní
a mé žádosti. Rozmarně: Tvých nohou zdraví želím.
Bumbo, Bumbo můj, jsi vrátek trochu sice,
však tvůj chmel a slady s vodou do konvice
chutnější mně nad myrhu jsou zlaté kadlnice.
Důvěrně ukazuje na děvčata: Těch roušek! A doušek
od korbele,
ten sládne, až mládne
mi srdce v těle!
Jenom jedno mi, ty nejsi hloupý hloušek! —
nad rivoli sladké, piva hořký doušek . . .
Úředně: Jeho Milost pán je na sněmu.
Nové starosti jen na mně opět leží —
Však tě znám ty sněmu proposice!
Berně proti Turku k opatření hranic —

Bumba: Defensí jest dobrá, ale berně nanic.

Krčín: Lidi poddané a osedlé prý sčísti;
s těžkem bez nových se obejdeme daní —

Bumba: A pak fortelný jen *Vaši* Milost haní.

Krčín: Berně z peněz na ourocích jsoucích —

Bumba: Zlata nenesu já na kloboucích!

Krčín: Počty z podsudného paní císařovně,
a co mor a pestylence na nás, Bumbo, nová:

Bumba: Kéž Bůh při zdraví a rozumu mě chová!

Krčín: Nové posudné! Z piva věrtele
-- tomu sám já nedívám se vesele —
do roka po šesti groších českých.

Bumba: Totě peněz hezkých!
Ale to víno, to víno kyselé!
A pak lakomá ta strava po hospodách . . .

Krčín (krčí rameny) Jsmeť na dluzích a škodách.
Tím o polednách dal jsem provolati,
že odvolávám deputáty.
Ať čeládka se katí,
já na uších mám pláty!
Však za to dnes a před Martinem již
vám prázdeň dávám k chvíli zábyvek.

Bumba (odcházeje k pivnici) Pan Štědrota! Sám ústa mlsná
planě liž,
je křiv ti laskomka a vztek!
Jen domluv potají se chytrých někde oušek —
a nesládne ti hořký doušek!

Výjev pátý.

Z kuchyňských dveří vyjdou kejdař s dudkami, houdek s housličkami a pištec; staví se vedle trubačů. Z prava průjezdu panny a paní šlechtičny, přivítány fanfárou a provázeny hudbou, berou se k vyhraženému stolu. Paní Anička Vojířka jde poslední a jí v patách Cilka. Za nimi kráčí Krčín, k němuž se přidružuje Šimon Lomnický s loutnou. Když usedly šlechtičny a slouží se jim, Cilka stojí za svou paní — mladou, bledou — které se na košt tu tam dvoří Šimon. Krčín usedl v čele stolu se starostou fraucimoru, které také opět Šimon poklonky činí.

Hlas posudního: Pivo! Vrubte!

Bumba: Bohdejť, bohdejť!
K děvčatům: Děvčátka, jen se vlídně zubte!
Ale pozor: snubte,
co se k sobě hodí,
spolu chodí na jahodí.

Sbor, s průvodem dud, houslí a píšťaly: Kde jahodový byl by květ,
kdy jest i po jeseni,
v níž promění se den a svět,
jak strom a list se mění!
Jde mlžný den —
jen u kamen
my stulíme se hřejných
a po všech jara květech
dní chmurných na přeletech
vám vděčně vzpomeneme roku minulého
i jeho darů přejných.
Buď za vše zdráv náš hospodář!
Kvěť růže pětilistá,
ať slunéčka ji hřeje zář
a vlaží rosa čistá.
I kolkolem
buď zdráva zem,
je domov náš to všude!
Ať v kterou půjdu stranu,
i v sínci chudé stanu,
nač pomním, oželím. Jsem pod sluncem a doma,
i tam mi dobře bude!

Krčín (mrzutě) Toť nevděk letos. Mne ni nevzpomenou,
že odpírám jim tučné deputáty.
Báh, u primasů!
Jen řemen utáhni a více hýbej hnáty!
Což já snad těřich pasu?

Sbor (prosebně) Pan regent trestá chasu!
Snad málo bylo klasů,
snad prázny medu kláty
a perník hyne plísní,
že na sladkou nám kaši
už letos šetří naši — —

Krčín (přistupuje k sboru) Nu dosti potěšili jste mě písní.
Teď pro sebe jen dbejte
veselosti kvasu.
Tož přejte sobě, přejte,
a ve všem ozdobných mi mravů dbejte.
Tak jistou Naši — víte, víte —
mou vůli naplníte. Usedá opět u stolu. (Pokračování.)

Úředničtí sirotkové.

Obrazy ze starých časů. Napsala VLASTA PITTNEROVÁ.

(Pokračování.)

»Jdu se zeptat, zda-li ti to moje veverče dobře poklidilo,« započal rozhovor, usedna ke kamnům.

Rytíř rychle rozžehnul a děkuje prozatím za posloužení, tázal se, zda by Lizinka převzala vůbec úklid v jeho bytu, že ho samého začíná to uklízení mrzet.

»I to již vyjednaly s fořtkou. A že prej se ženských bojíš, tož nech u nás jeden klíč a moje srnka ti bude chodit uklízet, když nebudeš doma,« navrhoval Polák, který svoji dcerušku od dětství rád nazýval jmény všech lesních zvířátek.

»No, nebojím se právě ženských, ale mám rád klid,« řekl Rytíř trochu rozpačitě.

»A ženské člověka v klidu nenechají, to já znám. Té mojí křepelce jede vyřídilka celý den, ale já ji rád poslouchám.“ Polák si radostí zaklel.

»Však já chci tak jako tak s pannou dcerou mluvit. A dohodneme se také, co budu povinnován,« jaksi se zajíkl Rytíř.

»Že bys nemluvil! Za to trochu ohánění koštětem a lavičníkem nebudeš přece děvčeti platit! Myslivec myslivcově dceři! Takové veverce. Dej jí ob čas ňákou tu kronyku, to víš, že oba rádi čteme a bude dobře. Jaké pak cavyky. Viď, Broku,« obrátil se Polák ke psovi, který mu položil hlavu na kolena.

»Také dobře. Jak myslíte,« Rytíř neodvážil se muži mnohem staršímu tykat, ač tento ho k tomu vybízel, říkaje, že tyká každému, na kom zelený kabát vidí.

»Uvařím trochu čaje,« řekl po chvíli.

»Vaření tě ještě nemrzí?« tázal se Polák. »Stane-li se to, mohla by ti ta moje myška také uvařit, třeba někdy něco zvláštního, s čím by se ti nechtělo patlat.«

»To se dá slyšet. Na neděli si chci koupit zajíce. Mohla by tohoto panna Lizinka upravit, arci s tou výminkou, že pojíte se mnou,« řekl Rytíř.

»I to se dá slyšet. Myslel jsem tuhle na to, že bych taky koupil nějakého toho rozstříleného zajíce, ale to lepší jde do úřednických kuchyní a na našince by zbyli za dost peněz takoví nějací lazárci. Tož dobře, my dáme k zajíci přípravu, také knedlíky a polévku a ty dáš zajíce,« usmál se Polák a radostí plácl Broka po hřbetě, až tento zaštěknul.

»No, no, z tebe je také nějaké panské psisko. Pořádný myslivecký pes si toho nemá ani všimnout, dostane-li ránu, dokud zde není karabáč a chlupy nelítají, to ještě nic není. Ale v tom zámku jsi se zkazil a je z tebe fňukal, e kuš, táhni ležet,« Polák vyhuboval Brokovi, který svěsil uši a šel si pod kamna, kde v budlince měl kus houně za lože.

»Tohle je pes, leží to pod kamny na houni, na dvůr s tebou, do boudy, máš kožich, nezmrzneš,« huboval Polák dále, popíjeje čaje, přidal si do tohoto notně rumu.

»Rád bych nabídnul také panně dceři. Přijdu ji zavolat,« řekl Rytíř.

»I to není potřeba. Já ji zavolám,« řekl Polák a zahvízdnul tak silně, že Brok vyskočil a natáhnuv krk větřil.

»No, no Broku, přešla tě lenost. Jenom lež, to není zajíc ani srnec, to je taková korotvička,« smál se Polák.

Lizinka vcházela již do pokoje. »Co poroučejí, pantáto?« tázala se otce.

»Já nic, ale tuhle ten vdovec si tě jedná za kuchařku, tuhle prej si připálil kafé nebo co to je, máš to vypít za trest, že's tady šmejkala hadrem a koštětem,« s rázným zaklením přistrčil Polák dceři židli ke stolu.

Lizinka se smála a pila čaj bez upejpání.

»Měli byste mít k tomu topinky,« řekla.

»Ty se mohou udělat. Je zde husí sádlo i česnek,« pravil Rytíř a Lizinka přitočíc se k polici, pekla za chvilku topinky.

Rytíř děkoval jí za úklid a vyjednával o nedělním obědě a večeři, ku které určil zaječí předek.

Svolila radostně a prosila, ať se soused na ni vždy spolehne.

»Je mi zde dosti smutno,« řekla. »Jsem zvyklá práci a zde jsem hnedle se vším hotova, budu ráda, budu-li mít více zaměstnání. Na besedy chodit si netroufám, kdyby pak přišel někdo k nám, byla bych v rozpacích. Pantáta moc kouří a pak kleje a lidé to nemají rádi. Já jsem tomu zvyklá, ale vidím hned, komu je to k smíchu a komu protivno.« Lizinka hezkou hlavičku trochu sklopila.

»Já si nenavykl klení, jsem vůbec, jak druzí pensisté o mně říkají, jenom polovičním myslivcem,« usmál se Rytíř a dodal: »Nebožka Emilka by se byla rozčilovala, kdybych byl klel a i ten Brok je zvyklý na mírné slovo.«

»O což Brokánek, s tím my již kamarádíme, já i naše kočky, Mourek i Míca. Napřed se ho bály, ale když seznaly, že je hodný, honí se s ním po dvorečku. Dnes když jsem myla, poslala jsem

ho na dvoreček a ti tam byli veselí. Mourek seděl Brokánkovi na zádech a Míca skákala okolo. To jsem se jim nasmála,« vypravěla Lizinka.

»I ty dudku, ona poslala psa na dvoreček! Neřekla's mu: »Prosím, pane z Broků, ráčejí« a: »Poroučím se?« chechtal se Polák a jal se Brokovi vysvětlovat, že to patří říci takové psovské potvoře: Marš, a k tomu kopnout.

Rytíř pošeptmo zatím s Lizinkou vyjednával o přednešení proslovu.

Zprvu odpírala, že se ostýchá, ale pak svolila, rozpakujíc se jenom, zda se dovede ustrojit.

»Paní doktorová a panna Frici Vám poradí,« rozhodnul Rytíř a Lizinka se již jenom těšila.

Rytíř ani nedbal jíti do pivovaru, až pro něj vzkázali, a věru že nerad z té milé večerní besedy odcházel.

»Pantáto, oni tu naplivali a nadělali popele, že to musím zrovna spláchnout a otevřít okno, aby kouř vyšel,« pravila Lizinka, přejímajíc klíč od Rytíře.

»I ty můj mraveněčku, celá matka, ta také chodila celý den s hadrem a smetákem,« smál se Polák.

V pivovaře byla porada stran divadla, usnešeno, že bude toto provozováno na den svaté Kateřiny, kdy bývala jindy ve městě taneční zábava, na ukončení období před adventem, kdy se tenkráte netančilo. Měla se zjednati tak jako tak hudba pro meziaktí a pak po představení se mělo tančit.

Vše bylo spokojeno. Rytíř byl vesel, vyprávěl, že chystá proslov, živý obraz, ale že to jest prozatím jeho tajemstvím.

Všichni se smáli, že chce překvapit.

»I co pak pan fořt, ten umí překvapovat. Překvapí vždycky se vším. Však on nás také najednou překvapí se svatbou, viďte vdovečku,« smál se pan starý.

»Také možná,« odvětil Rytíř vesele, ale zarděl se tak, že pan farář, aby ho vyvedl z rozpaků, pozvedl sklenici a podrže tuto Rytíři k přiťuknutí, řekl vlídně: »Zapíme to, Petře, jak prý kdysi řekl i Kristus Pán.«

»Když tohle říká jemnostpán, tak to bude pravda a já to musím moji mutrle naučit,« zasmál se pan vrchní pojezdný, který se na divadlo »s živýma personama«, velice těšil.

Pan farář se jemně usmál. Hovořil tiše s Rytířem a odcházeje, dal se tímto doprovodit.

»Tož jenom do toho, příteli. To bude nejlépe, když nám panna Frici ty družičky obejde,« schvaloval farář úmysl Rytířův, aby k živému obrazu potřebné družičky po městě šla dožádati Frici.

Chtěl P. Svoboda pronésti ještě žertík, dobromyslné pošťádlení, že snad Frici v brzku bude dožadovat se nějakých družiček ku svatbě — než nechtěl přivésti milého přítele do rozpaků.

Ráno, jda na kruchtu, setkal se Rytíř s Helmi a Fricí. Požádal tuto, aby ji mohl za chvíli po kostele navštívit.

Helmi rozevřela očka do široka a vzdychla tak sladce, jakoby ona sama měla tu návštěvu přijati, jakoby byla ve věku

Fricině a tušila, proč žádá si oblíbený přítel té rozmluvy mezi čtyřma očima.

Nevyřkl sice Rytíř takto své přání, ale Helmi i Frici tak tomu rozuměly, že žádá si rozmluvy za příčinou vyjádření se — — —

Frici nemohla se modliti, písmena v knížkách skákala jí před očima, ve zvuku varhan rozeznávala mezi všemi hlasy Rytířův zpěv.

A srdce, to bláhové srdce se chvělo. Trochu ji obešel chlad, když pohlédla na frajli Helmi, která se tu podle ní krčila v ošumělém jakémsi plášti, se žinilkovou šálou na krku. Jak bude této dobračce bez ní? Ale usmýšlela si, že bude jí hodně přáti, že s ní bude sdíleti svůj blahobyt, že bude pro ni míti vždycky dosti času, že nebude jí ubohý ten úřednický sirotek nikdy nevítaným.

Ani nevěděla Frici, připadal-li jí tentokráte posvátný úkon oběti mešní dlouhým či krátkým, tak byla rozrušena. Spěchala, nedavši se nikým zdržeti.

Helmi řekla, že se staví podívati se na pana lesního Červinků a že přijde, až bude cítit pana lesního Rytíře po chodbě odcházet anebo až ji Frici zavolá.

Tvářila se při tom jako některá královna z Kopeckého loutek, tak nepohnutý, ztrnulý úsměv věru jako namalovaný rozestřel se jí po tváři.

Frici vešla do bytu, rychle přiložila do kamen, odložila svrchní šat a usedla k oknu čekajíc, až se ozve zaklepání na dvéře. Dočkala se.

Zajíkavě přivítala Rytíře, který bez okolků po pokoji přecházel a vykládal, co si od panny vlastenky žádá.

»S radostí, pane vlastenče, to víte, že ráda všecko udělám,« slibovala Frici, zakrývajíc ústa vyšívaným šátečkem, aby lesní nepozoroval, jak se jí chvějí rty.

A když lesní ještě se dožadoval její výpomoci stran obleku panny Lizinky Polákovy k přednešení proslovu, tu řekla, že sama Lizinku vyhledá, že netřeba vůbec obtěžovat paní doktorovou, která má méně času než ona.

Když lesní odešel, tu se Frici nezdržela a zaplakala si. Než sotva mohla slzy setříti, již tu byla Helmi, sama živá otázka, obsypávajíc přítelkyni polibky.

»Tak jak, jak?« tázala se.

»Nú! Helmínko, poslouchala, já mám shánět družičky k živému obrazu a poradit s ustrojením panně Lizince. To chtěl, proto přišel!« Frici si zajela rukama do vlasů, nedbajíc, že si pocuchá visuté kadeře na skráních.

»Já jsem bez sebe!« jistila Helmi a klesla na pohovku opravdu tuhá ve svém zabalení několika šátky a šálami pod lehkým, málo tepla skýtajícím pláštíkem.

»Půjdou, udělají to?« tázala se po chvíli Helmi.

»Jak by ne,« vzchopila se Frici. »Frajle Helmi, kamarádko upřímná, oni mají pravdu, pro to vlastenectví zapomene ten člověk na všecko.«

»Bylo by dobře, kdyby zapomněl nadobro na tu svou první paní, ale na nich nemá zapomínat. Ví, že se mluví po zámku o té partii s nima,« Helmi se chvěla.

»Partii! Co pak jsem já partie! Já úřednický sirotek, stará panna, chudá jako kostelní myš,« Frici vybuchla v pláč.

»No tak moc chudá nejsou. Těch věcí, toho nábytku, ten rokokokastn sám s tou tajnou skříní, s tím pokladem. A oni, oni, taková milá, taková něžná, přece úřednická dcera a k tomu vlastenka,« tak hleděla Helmi ubohou Frici utěšiti.

»Já již nebudu na to myslit, raději se oddám celá láskou k vlasti,« pronesla pojednou Frici hrdě. Utřela si oči, upravila před zrcadlem kadeře, umluvila s Helmi, co budou vařit a přestrojila se za Helmina obskakování do nejlepší své parády.

Byl studený den a Frici hodlala vzíti i rukávník. Měla tento černý, veliký a při tom lehounký, teprvé před několika dny byla obšila vynikající hedbávné červené záložky černou pentlí a červené mašle nahradila černými, hodlala't dodržeti smutek do roka.

»To je štucel, to je krása. Ani Fonka nemá takového. A jak jim sluší. Však on je pan fořt zamilován a kdyby ne, jak jich s tím štuclem uvidí, musí se zamilovat,« jistila Helmi.

Políbily se a Frici vyšla

Prvně šla k důchodňovým vyprosit všecky tři holčičky: Helenku, Hildičku a Herminku.

Paní důchodňová ráda přislíbila.

Že mají děvčátka bílé šatičky od Božího Těla, že nebude dalších výloh, libovala si a na prosbu Fricinu i svolila, že dá dívenkám na bílé šatky červené mašle.

»Ahá, národní, to musí být národní,« usmála se.

A matka její měla velkou radost, jak jsou dítky hned malé vyznamenávány, no však že jsou dle rangu první v zámku, any vyšší úřednice mají dcery již provdány.

Pak zašla ku kancelistovům, kde byla přijata s otevřenou náručí. Starší dceruška hrála v německém kousku komornou, měla úlohu asi třiceti slov, ale matinka šila jí přece nové růžové šatky a černou, hedbávnou zástěrku. Že bude na převleknutí dosti času, potvrdila Frici a hodlala slečince sama v prostranné garderobě k jevišti přiléhající pomoci.

Větší úlohu v oné německé jednoaktovce hrála sestra paní kontrolorové, která tu meškala právě návštěvou. Byla to fádní, asi dvacetiletá blondýna, lovící úsilovně ženichy. Jezdila po příbuzných, aby našla vhodnou partii a s radostí se uchopila příležitosti, aby se trochu ukázala.

I v pivovaře se Frici stavila. Hodlali u sládků pozvati k návštěvě dceru na sousedním panství, rovněž za sládka provdanou, a tu měla Frici nápad, požádati, aby »mladá paní stará« vzala s sebou své dvě dcerušky, desíti a osmiletou a také je k živému obrazu za družičky oblekla.

Paní stará byla velice zalichocena a pan starý se mohl radostí usmát a uhulákat, že jeho vnučky budou mít také co dělat při vlasteneckém divadle.

Hned donesl pivo a Frici vzdor pospěchu, vzdor dopolední chvíli se musela napít, aby prý jí v krku nevyschlo, když musí tolik mluvit a vysvětlovat.

Hned musela paní psát dceři a sdělit, že on dědoušek vlastenec vnučkám sám na šaty koupí a ty nějaké červené šerpy k tomu. Vymiňoval si, že musejí být jejich holčičky nejhezčí. A tiskl Frici ruce, div že nevykřikla.

Ve městě Frici arci také dobře pořídila. Až se smát musela. I větší dívky chtěly jít za družičky a tak místo dvanácti družiček, jak si Rytíř přál, měla Frici slíbeno od dvacíti.

A některé zcela malinké, kterým chtěli rodiče udělat tu radost, aby měly děti památku, že spoluúčinkovaly při prvním českém představení divadelním.

Odpoledne zašla Frici provázena Helmi k Polákovům. Lizinka byla celá šťastna nad svým vystoupením, ale se šaty byla potíž. Byla se přece již radila s paní doktorovou, než tato jistila, že žádné z Lizinčiných šatů se nehodí, že musí míti nové, a to bílé neb růžové.

Ale to nešlo, na nové šaty pensista Polák dceři koupiti nemohl. Chtěl jí vydati svatební šaty po matce, která měla tyto hedbávné, arci zelené, jak se pro ženu myslivcovu slušelo. A mínil, že pro myslivcovu dceru se zelená barva nejlépe hodí.

Paní doktorová odkázala tedy Lizinku na poradu s Frici. Byla smutně vzrušená, vzpomínajíc, jak by strojila asi svoji dcerušku, kdyby jí nebyla vyrvala smrt. . . .

Frici rozhodla krátce, že půjčí nebo lépe daruje panně Lizince svoje bílé tylové šaty, které měla kdysi do bálu a které již mnoho let ležely neupotřebeny. Ať si je panna vypere a přešije. I červené stuhy na ozdobu že jí dá, že má těchto dosti.

A hned vzala Lizinku s sebou do zámku, vyhledala ony šaty a když Lizinka všecka se chvějíc se tázala, jak by se mohla frajle Frici (panna vlastenka si přece říci netroufala) odsloužiti, tu řekla Frici slavnostně:

»Když bude hodnou vlastenkou a bude mne míti trochu ráda.« (sama dcerce lesního »nižšího rangu« dle zvyku říkala ona.)

»O já jich již mám ráda, frajle Frici, tak jako náš pan soused Rytíř, ten říká, že jsou nejlepší vlastenkou v celém zámku,“ zvolala Lizinka, líbajíc Frici ruku.

A bláhové srdce staré panny se zase chvělo v radostné předtuše. Zase doufala a byla jista, že si vystrojením Lizinky Rytíře zase zavděčí.

»Za těch pár pentlí a staré šaty to přece stojí,« řekla k Helmi a tato ráda přisvědčila, jako vůbec ke každému mínění své drahé Frici.

XV.

Bylo hezky přituhlo a sněhový poprašek pokrýval již i park i zahrady a na nádvořích zámeckých zůstával ležeti co prvá vrstvička sněhových závějí, jaké zde v horách zima nezůstala nikdy dlužna.

Nadešla neděle, svátek svaté Kateřiny, která jak se na venkově říkalo, zavírá tancechtivým kolečko. Vše ve městě a okolí bylo vzrušeno radostným očekáváním.

Povídalo se o divadle a spojené s tímto zábavě tolik, že mohla býti zvědavost již ukonejšena, leč tím více vzrůstala, čím více se blížil den, kdy nadešla ta skutečná událost, kdy promluvilo české obecenstvo svoje slovo, kdy se prohlásilo býti českým.

Pan farář a Rytíř napsali asi sto programů, které se u kasy rozdávaly.

Po bedlivé úvaze měl býti sehrán prvé onen německý kousek, pak proslov s živým obrazem a zpěvem a pak ty toužebně očekávané »Berounské koláče«.

Na programu byla také jména účinkujících, což tyto naplňovalo nemalou radostí a přimělo k uschování programů na památku.

O tato jména měli pan farář s Rytířem také poradu. Chtěli, aby pokud možno i tato zněla docela česky.

»To bude divení,« usmál se Rytíř.

A bylo. Četli lidé udiveně, že proslov přednese panna Eliška Poláková.

»Kdo jest to? Tak se nikdo nejmenuje?« divili se a po vysvětlení, že tak jest jména Alžběta znění staročeské, pokyvovali lidé pochvalně hlavami a upomínali se na nešťastnou Elišku, poslední Přemyslovnu, o které slýchali již i ve škole.

Lizince tak se zalíbilo toto jméno, že vyžádala si ode všech, aby ji tak nazývali.

Otec s velkým smíchem jí počal říkati: Liško, což trochu nevrle snesla, utěšujíc se jenom, že pro jiná jména zvířátek pantáta toto dlouho užívati nebude.

Frici byla na výsost překvapena, čtouc svoje jmeno: Bedřiška Ritterova. A přiznala se, že vůbec nevěděla, že jest jiné znění než Fridericke či Frici.

»Ještě doslovný překlad lze užívati panno vlastenko a snad byste se k němu také někdy odhodlala,« řekl Rytíř a sdělil, že dá se užívati rčení: Miroslava, což se sice líbilo všem, ale zdálo se býti příliš neznámým a Frici přimělo k vyjádření, že by se třeba panstvo úřednické zlobilo, že ona stará panna, úřednický sirotek, si na tě pensi dovoluje nějaké zvláštnosti a tak se nad jiné vyvyšuje. Že zůstane tedy Bedřiškou pro ty, kdo jí tak říkati chtějí, pro druhé Frici.

»I frajle, tak bych se nechtěl jmenovat,« řekl jí pak po divadle pan vrchní pojezdný, »Bedřiška — to zní jako: bezbříška, — bez břiška by bylo člověku zle, kam pak by ukládal to papáníčko a trunček?«

»Ale takové bříško, jako oni pane óbr, bych přece nechtěla, to mnoho potřebuje a překáží,« odsekla mu Frici čiperně.

Byl večer, v sále rozsvíceny lampy, hudebníci usadili se zrovna na galerie, kamž se vecpala kolem nich ještě mládež, kam se jí vešlo, dole zaujímala honorace a pak ostatní obecenstvo místa, bylo dosti hovorů, paničky prohlížely si navzájem parádu

a podávaly domácí cukroví i kupovaná cukrátka k zakousnutí a ovlažení.

Sládkův kočár svážel družičky, které Frici v garderobě přijímala. Aby se jí tam nenahrnulo maminek, musila prohlásiti, že vše sama obstará a dětičky upraví.

Počalo představení.

V německé aktovce jako skoro ve všech Kotzebueových kusech, přišlo na scénu prvně služebnictvo. Kancelistova dceruška a jeden z písařů měli ty úlohy.

Hráli, odříkávali, ale jaksi jim to nešlo, ač byli zvykli němčině, zněla tato z jich úst tvrdě.

A další výstupy šly ještě hůře. Sestra paní kontrolorové chtěla býti hodně nóbl, navěšela na sebe množství šperků, fňukala a šeptala, že nebylo jí rozumět a tak ten německý kousek špatně dopadnul.

Obecenstvo sice tleskalo, ale šlo to jaksi nuceně a pan direktor bral jeden šňupec za druhým, což bývalo u něho znamením špatné nálady. A sklopoval víčko tabatěrky, až se to silně rozléhalo.

Pan farář všecek mrzut zaběhnul za kulisy a zachytil Rytíře, kterýž již pro svoji úlohu jako lakomec Šnaďadra ustrojen a nalíčen sestavoval živý obraz.

»To to dopadlo!« pravil pan farář.

»Výborně, výtečně pro nás,« odvětil Rytíř. »Aspoň zajde panstvu chuť na německé divadlo. Scházela souhra, režie, ty my máme a dokážeme, že umíme něco více.«

»Aha. Ale vy vypadáte,« usmál se pan farář, a odcházel do sálu, odkud scházeli se za jeviště pánové, kteří měli zpívati ve sboru, kterýž byl regenschori nacvičil.

Hudba přehrála a opona se vyhrnula.

Objevila se dekorace lesní. V prostřed jeviště zbudován výstupek, na kterém umístěn transparent. Na tomto vymalována byla lípa, strom mohutný a rozvětvený. U transparentu stáli dva rytíři ve zbroji, úplně bílí, jako sochy mramorové. Brnění a přilby zhotovil Rytíř s pomocí starého knihaře Merty, lepil na té výzbroji kolik dní. I meče dřevěné polepil bílým papírem. Tyto sám také vyřezal.

Jeden rytíř měl meč pozdvižený, druhý opíral tento o stupeň.

Dva městští synkové, kteří byli za »mramorové rytíře« oblečeni, dali si práci, aby se nepohnuli a skrze spuštěná papírová hledí kradmo mrkali do obecenstva, kde sedí a stojí členové jich rodin.

Na stupních u transparentu sedělo několik nejmenších družiček s květinami a věnečky v rukou.

Dvě vzrostlé dívky seděly nejníže, držíce o zem opřené štíty, na jednom vymalovány byly znaky Čech, Moravy a Slezska, na druhém česká koruna, vše prací Rytířovou.

A dále stály ve dvou polokruzích družičky v bílých šatech s červenými ozdobami, každá držela v rukou polověnec, tak že dotýkajíce se rukama tyto polověnce spojovaly.

Paní doktorová, Frici, frajle pucérky a Lizinka či Eliška Poláková vily tyto věnce. Dělo se tak na faře.

Věnce byly ze zimostrázu a barvínku, které ve farské i jiných zahradách byly uřezány, panna Baruška nechala v kuchyni tu zeleň prvé vypranou oschnouti, a když došlo k vití věnců, uctila pletačky dobrou svačinou.

Ve věncích byly střídavě vplétany červené a bílé růže, které zhotovily frajle pucérky a Frici. I Helmi pomáhala aspoň stříhati hedbávný papír na proužky.

I malé kulaté věnečky, které měly v ručkách družičky nejmenší, byly tak upraveny.

Vypadalo to pěkně. Obecenstvo tleskalo.

Tu vystoupila z kulis Eliška Poláková, oděná v pěkné bílé šaty, dar Fricin. Přešila si je s pomocí paní doktorové a frajle pucérky jí nakotrovaly podlínky a ryšky. Měla šaty celé bílé a přes rameno k pasu červenou šerpu.

Tak přál si to Rytíř, rovněž i aby na hlavu uvinula si pouze břečtanový věneček, který jí k hnědým kadeřím velice slušel.

V ruce držela knihu červeně svázanou. Uklonila se a přednášela onen proslov. Vážně znělo z jejích úst:

„V staré doubravině.
mladá lipka roste,
v jejím sladkém stíně
vítej milý hoste.
Lahodí-li tobě
libé stínu vání,
neobtěžuj sobě
lipky pěstování!«

Uklonila se. Prostým slovům, prostému podobenství porozumělo shromážděné obecenstvo a vypuklo v potlesk, v kterýž se mísily vzlyky.

Radostí, uvědoměním náhle probuzeným zajásali i zaplakali lidé, ruce se hledaly a tiskly, nikdo se nestyděl za slzy.

A když v témže okamžiku zavzněl za scénou sbor mužských hlasů a rozléhly se zvuky písně:

„Bývali Čechové
statní jonáci,
bývali rekové,
muži co květ — —
bývali, bývali,
válčili, zpívali —
tak je znal svět!“ —

tu vzlykot a radostný smích a pak potlesk rozléhly se sálem a spadnuvší opona musila býti znovu a znovu zvednuta.

Někdo zavolal: »Sláva české vlasti!« a volání to opětovalo shromáždění.

Dlouho to trvalo, než se utišilo vše a vpadnuvší hudba byla ještě přehlušována potleskem.

Po chvíli uvádény družičky do sálu. Maminky si pro ně šly na chodbu a nyní usazovány, kam se dalo. Maminky chválily

jedna druhé dcerušky, jsouce vlastně přesvědčeny, že byla jejich vlastní nejhezčí, podávaly navzájem svým i známým pamlsky a pannám dospělým lichoceno, že vypadaly jako družičky o svatbě, panna Lizinka či Eliška pak přímo jako nevěsta, která by v tu chvíli mohla jíti k oltáři.

Jen že byl ten proslov krátký, nadhozeno.

Tu vysvětloval pan farář, jaký jest původ oněch veršů. A dodal: »Lépe, že v krátké té básničce porozuměno každému slovu, než aby více veršů bylo slyšeno a neporozuměno jim.«

Lizinka či Eliška pak oznamovala každému, kdo to jen slyšeti chtěl, že za odměnu dostane podruhé velkou roli, a to sice v rytířském, historickém kuse.

Zazvoněno a opona šla nahoru.

A nyní bylo veselo, Frici hrála Verunku, dceruška pana purkmistra, zámožného mydláře, Apolenku, mužské úlohy byly vesměs dobře obsazeny, Rytíř co Šňaďadra vyvolával salvy smíchu.

»Tohle jsou nějaké intriky v tom, to nejde jinak, proč se to německé divádlo také tak nepodařilo,« pravil v přestávce pan direktor nevrle k panu faráři.

»Ale, pane direktore, jaká pak intrika! Režie byla, souhra, píle a tak se to podařilo. A láska k věci samé, nejen snaha po zábavě.« odvětil pan farář a pan direktor sklapnul víčko tabatěrky, že to cvaklo, jakoby vystřelil.

Bylo po představení, na rychlo uklízena sedadla a započal tanec. Pánové postávali na estrádách, paničky usazeny na jevišti. V pokoji k tomu určeném čepoval pan starý pivo a řezník z města ohříval uzenky.

Bylo veselo. Zámecké paničky litovaly, že si neuspořádaly tabuli, společnou večeři, což že se může státi podruhé si připovídaly. Místa bylo dosti, mohl se dát otevřít a vytopit další některý pokoj v dlouhé řadě k sálu přiléhající.

Mládež tančila a i starší měšťané se pouštěli do kola.

Rytíř stál u vchodu.

»Nuže do kola, pane Šňaďadro,« vybízel ho doktor.

»Netančil jsem snad již od své svatby,« řekl Rytíř. »Nešlo by to asi.«

»Divadlo jste nehrál asi nikdy a šlo to, tož tanec půjde tím spíše. Aspoň tu naši novou vlastenku, pannu Elišku, musíte provést,« nutil doktor.

»Moji dobrou sousedku, ta měla tolik práce se vším,« usmál se Rytíř. »Po tom lepení těch brnění a ostatního musela asi třikráte mýti podlahu, stoly a kolik hrnků a misek od lepiva. Věnce vila, růže dělala, proslov se učila a nade všecko — vše smlčela, nepověděla! A to je na ženskou mnoho!

»Tož jí dopřejte tanečku,« vybízel i pan farář, který přecházeje sálem se přidružil k oběma přátelům.

»Dopřeji jí raději na příště velké role,« řekl Rytíř.

»I tož pojďte a povídejte,« řekl pan farář a táhl lesního i doktora do pokojíka u sálu, kde usednuvším pan starý sám po-

sloužil čerstvým od čepu pivečkem. A slyše, že se mluví o divadle, hned také přisedl.

»Mám dvě hry na mysli. Rád bych něco původního, našeho, úplně našeho. A vybral jsem »*Loketský zvon*« od Václ. Klicpery. Ale k tomu potřeba je dobrou herečku pro velkou ženskou roli. Svatava zpívá i hraje na kytaru. Panna Eliška má líbezný hlásek i na kytaru pobrnkává, naučila ji prý nebožká její matka. Ale musí se na tom jevišti dříve trochu okoukat. A tak se jí dá zprvu role menší. A k tomu jsem vybral rytířskou smutnohru »*Loupežníci na Chlumu*«, je to od Kuna, přeložené, ale moc se to hraje. Obleky budou, upraví se, výzbroje slepíme jako pro ty »mramorové rytíře«, usmál se Rytíř.

»A kdy se bude hrát?« tázal se sládek.

»Asi za čtrnáct dní ty »Loupežníky« se naučíme, já budu hrát Kurta, vůdce loupežníků. Leokadii zahraje panna Bedřiška, statečnou, srdnatou Bibiánu panna Eliška. Půjde to všechno,« vykládal Rytíř. »A ten »*Loketský zvon*« sehrajeme o Vánocích. Pak v masopustě se asi nebude hrát, to ať si panstvo úřednické pořádá bál s hostinou samo.«

»Zlatý vlastenče!« farář tiskl Rytíři obě ruce.

»Nebýt vás, jemnostpane, vašnostina dobrého nápadu hned s Kopeckým, nebyla by ta naše česká lipka v té zdejší němčourské doubravině ještě zasazena,« odvětil Rytíř a kněz si setřel slzu z oka.

Setrváno dlouho v nenucené, veselé zábavě. (Pokračování.)

Ve znaku Zlaté Růže.

Studie k dějinám lidumilných zřízení v Jindřichově Hradci.

Napsal JAN VOBORSKÝ.

(Pokračování.)

Když tímto přeložením panského špitálu do kláštera u sv. Jana Křtitele získány byly přiměřeně velké, světlé a zdravé místnosti, byl ne-li hned prakticky, tož aspoň do budoucna idealně rozmnožen počet špitálníků na 20 mužských a 20 ženských opatrovanců.*) Poněvadž i nadace zrušeného špitálu byla rozmnožena, spadly dosavadní požitky téhož na špitál nově zřízený. O počtu špitálníků Jáchym z Hradce dobře a zrale uvažoval, čemuž nasvědčují slova ze zakládací listiny: »Koliko by se pak chudých a jaký počet chovati mělo, poněvadž se ještě neví, kterak počátek téhož špitálu a v něm chudých lidí, a jak mnoho budou moci chováni a dobře opatrováni býti, dá-li mi Pán Bůh některý

*) Naposledy zvýšen, resp. r. 1900 na 50 upraven byl počet ošetřovanců špitálních za zesnulého pána Hradeckého, J. Exc. Jaromíra Černína hraběte z Chudenic, jenž i s urozenou choti svou byl znamenitým podporovatelem chudiny. O tom viz také v dodatku k dějinám špitálu svatojanského obsažené statistické číselné údaje z elaborátu Dra. Jičínského v archivaliích Jindřichohradeckých. —

čas podle vůle Své svaté živu býti, uhlídajíc a porozumějíc tomu, pokudž bych nejlépeji uznati mohl, nařídíti a o tom poznamenati neopomenu.« — — —

Listinou danou na Jindř. Hradci, dne 23. února 1564, ustanovil a dal pan Jáchym z Hradce ke špitálu sv. Jana Křtitele na budoucí věčné časy toto:

1.) Každý týden sud piva bílého z pivovaru zámeckého.

2.) Každého podzimku 3 kopy kaprův a 31 věder »bieli dobré.«

3.) Každého čtvrt léta vykrmeného vepře buď z jednoho nebo z druhého mlýna panského v Jindř. Hradci.*)

4.) Na hody Vzkříšení Páně, Nanebevzetí Panny Marie a sv. Jana Křtitele každému špitálníku žejdlík dobrého vína k obědu.

5.) Každoročně při vánocích 4 míry máku (míry Hradecké) na olej.

6.) Od hejtmana panství Hradeckého má každoročně do špitála 6 »dobrých« vozů sena dodáno býti.

7.) V mlýnech panských má se všecko melivo zdarma obstarávati.

8.) Role špitálská jsou všech platů prosta.

9.) Kdyby v čas žní špitálníci ženců neměli, má to správce špitálu hejtmanovi zámeckému oznámiti, a ten jest povinen dáti k tomu lidi, kteří více žádati nesmějí, než co se při dvořích na panství Hradeckém platí.

10.) Jelikož do špitálu a do dvorů čeládky potřebí jest, mají se osoby k takové práci spůsobné ze špitálníkův a špitálnic vybrati, a kdyby jich s dostatek nebylo, nechť se za slušnou mzdu z panství zjednají.

11.) Postupují se veškeré dědiny, jež k mlýnu paseckému náležely, tolikéž

12.) 3 rybníčky »Korbelovské«, které Jáchym z Hradce krátce před tím byl zakoupil a

13.) všechny role, loučky, zahrady a rybníčky, které prve mniši drželi. Po případě, že by se mniši vrátili, mají jinými pokoji v témže klášteře opatřeni a těmitéž důchody od držitelů Hradce obmyšleni býti, kterých ku špitálu postoupeno bylo.

14.) Špitální budova za rybníkem má se prodati, stržené pak peníze nechť se k dobrému špitálníkův obrátí; kdyby však na místě tom domy vystavěny byly, má se podle slušnosti plat na ně vložiti a na věčné časy ku špitálu odváděti.

Listina zakládací jest celým sestavením svým důkazem vznešeného a prozíravého ducha šlechetného lidumila Jáchyma z Hradce; pro bohatost textu a pro různá v ní obsažená ustanovení rázu čistě administrativního otiskuji z ní pouze některé části, na kolik jsou důležité k posouzení a k poznání velké nadace lidumilné.

*) Ve velké kuchyni špitálu u sv. Jana Křtitele jest podnes zachována kulatá pec s kotlem na jaternice a pod. Dnes podobné krmě pro ošetřovance se již nepřipravují a vyplácí se jim náhradou za to dvakráte do roka přiměřené relutum k volnému upotřebení.

Pro usnadnění sazby i četby upravil jsem ve výtahu z listiny té také starobylý způsob písma, na textu ničeho při tom neměně. Kde toho nevyhnutelně bylo zapotřebí, přičinil jsem přimě̊řené vysvětlivky. — —

* * *

Že Jáchym z Hradce pečoval též o chudou mládež školní, dosvědčuje Orth v Nástinu historicko-kulturního obrazu Jindř. Hradce (díl I., str. 57, záhlaví »Škola«). Chudí žáci, protože po městě peněz na chléb a obědů žebrat chodili, nazýváni byli žebráčkové čili mendíčkové. Synkové a pacholata školní rodičů přespolních měli ve škole byt a oděv jim poskytovala zajisté vrchnost, neboť r. 1560 dne 23. ledna psal zeman Šťastný z Pleší panu Jáchymovi z Hradce do Vídně: »*Mendičkóm úředník Jakub suknie a jiné potřeby podlí poručení Vaší Milosti dává dělati.*« (List v archivu zámeckém; z knihy kšaftů z r. 1570 fol. 136 dovídáme se i o jiných dobrodincích, kteří pamatovali na ošacení chudých školních dětí — Barbora *Kračavá* odkázala mendíčkům r. 1573 *čtyři postavy sukna na sukně a kápě).* Z téže knihy kšaftů, fol. 263 poznáváme také zámožnou sousedu Jindřichohradeckou, Kateřinu *Lancndorfarovou*, která dne 18. listopadu r. 1589 mimo jiné odkázala: kostelu sv. Jana Křtitele 50, do špitálu u sv. Kateřiny 50, do domku pro málomocné u sv. Václava 20 a *k obecnému dobru města 200 kop míšeňských grošů.* Zároveň odkázala 200 kop míš. gr. k tomu účelu, by purkmistr a konšelé potřebným avšak zachovalým řemeslníkům, kteří by sobě živnost založiti chtěli, z peněz těchto po 5 až 10 kopách bez úroků na jistou dobu půjčovali a po vypršení lhůty od nich zase požadovali, tak aby těch 200 kop ustavičně za úřadem zůstávalo; ustanovení toto jest jakýmsi pravzorem našich založen. — Tolik aspoň jako několik klásků z pole dobročinnosti ve smyslu všeobecném. —

* * *

Nyní tedy zabývejme se po nějakou dobu výhradně velkým lidumilným dílem Jáchyma z Hradce.

Zakládací listina špitálu pro chudé lidi u sv. Jana Křtitele v Jindř. Hradci.

Ve jmenu Svatosvaté a Nerozdílné Trojice, Otce, Syna i Ducha Svatého, Jednoho Pána Boha našeho, na věky požehnaného, Amen.

Já Joachim z Hradce, na Hradci a Hluboké, rytíř tovaryšstva zlatého beránka domu Burgundského,) Římského císaře, Uherského a Českého krále tajná rada, komorník a nejvyšší kancléř království Českého,* známo činím přede všemi nynějšími i budoucími: jakož předkové moji páni Hradečtí, dobrých a slavných

*) To jest řádu zlatého rouna (viz nápis na pamětní desce v předsíni špitálu a text náčrtku životopisného).

pamětí, i jiní dobří lidi před mnoha dávnými lety nad paměť lidskou, špitál na předměstí u města Hradce, kdež slove Za Rybníkem, jsou ustavili, i také vesnicemi, rybníčky, rolemi a jinými důchody jsou nadali, tak že jest se počet chudých tu na též důchody chovalo, jakž pak co týchž důchodů, a jak mnoho, na čem, co, kde a jak vychází a všech věcí, co k témuž špitálu, i se všemi svršky a nábytky ve špitále a ve dvoře náležitého a před rukami jest, až do Datum téhož inventáře, to jest všecko pořád do register pod pečetí mou, purgmistra a konšelův města Hradce, pro budoucí paměť zapsáno a zinventirováno, i k těm všem věcem jedna registra taková na zámku Hradci a druhá na rathouze jsou schované a zanechané, a což více toho kdykoli bude, to se bude každého času poznamenávati. — — — Prohlídajíce já svrchu psaný Joachim z Hradce, na tom jsem oumysl a srdce své konečně ustanovil, abych týž špitál netoliko zase v příhodném místě vstavěl, ale i také jinším opatřením a na větší počet chudých zařídil a způsobil, i také svršky a nábytky dostatečně opatřil. K čemuž mi všecka Trojice Svatá Jediný Bůh napomocen býti rač; A předkem spatřivše, kterak stavení téhož špitálu všecko spustlo, shnilo a do země pro sešlost vlezlo,*) tou měrou, že i nebezpečno tu bylo chudým lidem bydleti, i také znamenajíce to, že v tom místě, kde by se chtěl zase týž špitál buď opraviti anebo znovu stavěti, ani dobrého placu ani místa by nebylo. Znamenajíce i to také, že táž chudina v témž špitále ne velmi dobře jídlem a pitím, oděvem,**) stlaním a jinými potřebami, co chudým, starým, sešlým, nemocným a neduživým lidem náleží, opatřena nebyla, a protož ve jménu Pána Boha Všemohoucího vybral jsem místo, kdež mi se zdálo příhodné k témuž špitálu a chudým lidem v něm k budoucímu jich dobrému, totiž u kláštera Sv. Jana, kdež prvé mniši byli v městě Hradci, kteréžto špitál jsem takto vystavěl, a co by ještě zapotřebí týmž chudým lidem bylo, s pomocí Jeho Svatou ustanoviti konečně míním, a týž špitál stavěl jsem a co více na týž chudy lidi nyní nadal jsem, potomně s pomocí Boží nadám, ustanovím a zřídím, a co by jim dobří lidé nadali, odkázali a poroučeli, to jsem učinil, činím a činiti budu: Předkem ke cti a chvále vší Trojice Svaté, blahoslavené přečisté milé Panny Marie, Máteře Pána našeho Ježíše Krista a všem milým Božím Svatým, a má slouti týž špitál u Sv. Jana Křtitele Božího, a to ku potěšení a doufání sobě a mé nejmilejší manželce urozené paní paní Anně z Rožumberka a na Hradci, dítkám našim, kteréž máme nebo ještě míti budeme, J. Mil. Paní máteři mé, urozené paní paní Anně z Rožmitalu a z Blatné a všemu rodu pánův Hradeckých, z obojího pohlaví, kteréž nyní jsou a na budoucí časy budou, i všem těm, kteréž jsou z rodu a příbuzných našich, z tohoto světa nás předešlých, i všem těm, kteréž jsou co dobrého témuž špitálu učinili anebo

*) Špitální stavení bylo poblíž nehrázeného a tedy vodou snadno podmáčeného břehu zámecké části rybníka Vajgaru, což bylo příčinou zmíněné tuto sešlosti i dále dotčeného nedostatku místa k novostavbě nebo rozšíření špitálu. —

**) Původně nosili špitálníci (mužští i ženské) oděv černý; od roku 1604 dostali oděv modrý se žlutými výložky.

JÁCHYM Z HRADCE, zakladatel špitálu u sv. Jana Křtitele.

(Podobizna dle starého obrazu v mužské ložnici špitálu; představuje Jáchyma, jenž tragicky zahynul dne 12. prosince 1565, utonuv v Dunaji.

ještě učiní, a potom k dobrému týchž chudých, potřebných, nuzných lidí v témž špitále na budoucí časy; A především pak věrně prosím Pána Boha Všemohoucího, aby nad tímto mým ustanovením Svou svatou, milostivou ruku a ochranu držeti ráčil, vzhlédnouce milostivě jakožto Spasitel všech srdcí lidských na tuto mou poníženou a srdečnou žádost, tak aby toho mého ustanovení nižádný člověk na světě na budoucí časy, a zvláště komu tento špitál svěřuji, nemohl zrušiti, zkaziti, zjinačiti, nýbrž podle této jisté vůle, kteroužto tímto listem činím, anebo ještě bych o tom špitálu k jich chudých dobrému dáleji učinil a zřídil dosti, bez přerušení učiniti povinen byl.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Ustanovuji, řídím a o tom poroučím, aby se toho všelikterak šetřilo, když do téhož špitálu chudí budou nyní, nebo by kdyžbykoliv přijímáni byli, aby nejprve z města Hradce, jakž s cechy narovnání jest, a potom z panství Hradeckého, Hlubockého a Žirovnického, poněvadž z těch panství k svému vychování nemalou pomoc míti budou a naposledy z jiných statkův, kteréž nyní páni Hradecký mají anebo napotom s pomocí Boží měli by, a potomně i jiní lidi, aby se brali a přijímali; však kterýž by se vzíti měl, aby to purgmistr a konšelé dostatečně rozvážili a se doptali, nebyla-li by osoba lotrovská a nezabývala-li se ve dnech svých lotrovstvím buď ženského neb mužského pohlaví, anebo že by hanebně neb neřádně stateček svůj rozmrhala; našlo-li by se to, tehdy aby do tohoto špitálu přijímán nebyl; a pakli by člověk byl nepodezřelý, rozvážíce to a vyptajíce se na to na všechno, tehdy prvé nežli by týž chudý, buď ženského neb mužského pohlaví byl, mně, dědicům a budoucím mým a všechněm potomním držitelům zámku a města Hradce aby to oznámili, a bez přítomnosti a doma nebytí jich ouředníkům, kteříž by nyní anebo potomkové byli, a tak to společně uradíc, a o to se snesouce, aby týž chudý přijat byl; též na to šetřiti a péče míti, aby se žádných francovytých,*) málomocných, s pestylencemi, ani bláznivých lidí, kterýž by sobě i jiným jakžkoliv škoditi chtěli a pokoje nedali, ani nižádnými takovými nemocmi, od kterýchž by se jeden od druhého nakaziti mohl, do špitála tohoto nepřijímali, nebo pro takové lidi s takovejma nemocmi, kde by se a jak chovati měli, obzvláštní artikul níže položený jest.

Ustanovuji, řídím a poroučím, aby vždycky dvě osoby, buď z konšelův, anebo z obce muže dobry, a na cti zachovalé k tomu vydané byly, ti aby nad tím špitálem správci byli, *však s vůlí a vědomím mým, dědicův i budoucích mých a všech držitelův zámku a města Hradce*, a bez přítomnosti naší *s vědomím ouředníkův našich nynějších anebo budoucích* a ty osoby aby to učinily pro odplatu Pána Boha všemohoucího, i také aby jim za práci jich, co by slušného bylo, se učinilo. A kdyžby buď jednoho nebo druhého těžkost se v tom ouřadu seznala, tedy jinými aby opatřeno bylo,

*) To jest nakažlivými nebo příjičnými vyrážkami (Morbus Gallicus) stižených; pestylencie byly nemoci morovité.

pokudž by potřeba kdy ukazovala, a na koho by se koliv to vložilo, bude povinen to na sebe přijíti, a ty osoby aby nejméně dvakrát, třikrát, anebo kolikrátkoliv by potřeba kázala, častěji-li tedy lépeji, do týhodne do téhož špitálu dohlídaly a ouředník,*) kterýž tam ustavičně bude, ten aby k těm dvěma osobám své outočiště měl a bez vůle jich což by koliv pilného a těžkého bylo, aby nic nečinil, nýbrž s jejich dotazem a vědomostí, a ony ty osoby aby na tu instrukcí, kteráž jim vydána bude, jak a kterak se ve všech věcech chovati mají, skutečně ruku držely a z ní vystupovati nedaly ani samy nevystupovaly, a co by těžkého bylo, a samy nemohly tomu zadosti učiniti, na všechen ouřad to vznesly a on ouřad nynější anebo budoucí, se vší pilností aby v to nahlídl a opatřil. Pak-liby oni také sami tomu zadosti učiniti nemohli, tehdy na mně dědice a budoucí mé, anebo na všecky jiné držitele zámku a města Hradce, a bez přítomnosti naší na ouředníky Hradecké, kteříž nyní jsou anebo napotom byli by, snesli, s pomocí Boží, nemají opuštěni býti.

Item zase jiné dvě osoby, aby byly dobře zachovalé, ty aby přijmouce od správcův peníze a za to aby všelijaké věci a potřeby, nic ovšem nevymiňujíce, každého času do špitála skupovaly a potom z toho ze všeho jako jiní počet pořádně učinily, a ty takové, rovně tím spůsobem, jak správcové se měniti mohou, přišlo-li by k tomu a všelijak, též podle náležitosti se chovati.

* * *

Ustanovuji, řídím a poroučím, aby několik nádob železných aneb truhliček zavřených dobrými zámky, uděláno bylo, a od té aby správcové špitálští klíče měli, a díra v prostředku, do kteréž by se peníze dávati mohly, na každé bráně na mostě anebo u mostu; tu kdež by nejpříležitější místo bylo, aby se táž nádoba vyndala, a podbranným**) se svěřila, kdož by z lidu jel anebo šel a pro Pána Boha z své dobré vůle dáti chtěl, buď aby tam do též pokladnice vondal, anebo jim podbránným dal, aby to tam vundali a vždycky na noc do své jizbičky a domečku aby tu nádobu vundali a ve dne zase v též místo postavili, a v tom aby se věrně a spravedlivě zachovali, pod trestáním na hrdle, na koho by se z týchž podbranných našlo, že by v tom ošemetně a podvodně jakým jakkoliv spůsobem vůkol šel; takových pak několik železných nádob***) aby se v městě do nejhlavnějších hospod, kdež nejvíce lidí stávají, udělati dalo, hospodářům a hospodyním svěřilo a poručilo, když k nim hosti přijdou, též

*) Totiž t. zv. otec špitální, o němž také instrukce obsahující řád domácí, se zmiňuje. Ten byl domácím správcem ve špitálu, kdežto správcové v zakládací listině míněni byli dozorčí radou, t. j. inspekčními funkcionáři dle organisačních řádů a stanov našich novodobých lidumilných zřízení a ústavů. —

**) Podbranni byli strážci městských bran, v nichž (jak dosud v bráně Nežárecké patrno) měli jizbu. Službu tn konali sousedé, jak na jevo jde z přísahy branných sousedů, zapsané v knize pamětné z r. 1559.

***) Jáchymovy sběrné pokladničky byly tedy, hlavně co do umístění v hospodách, pramátí nynějších sběrných pokladniček, se kterými se skoro všude a pro všecky účely setkáváme. Ale sbírky peněžité dovedl Jáchym, jak text vysvětluje, zcela dobře organisovati.

i o jarmarcích, aby jim oznámili, jestliže by čím té chudině do špitálu z své dobroty a svobodné vůle pro odplatu Pána Boha všemohoucího, pomoci a něco dáti chtěli, o čemž držím jistotně, když hospodáři a hospodyně toho pilně v týchž hostinských domech, že nemálo lidé pomahati budou, a co by tak kdo dal, aby do té nádoby vundali a schovali; též v tom místě, kdež nyní zvon jest,*) sedadlo chudým se udělati má, tu aby ta nádoba také jedna byla udělána, kdo by tudy mimo špitál šel anebo jel, a pro Pána Boha co dáti chtěl, aby tam vundati mohl; tolikéž každý svátek, ať jeden na krchově z chudých stojí a žádá do špitála a na almužnu svatou, a co tak mu na almužnu dají, to ať do té železné nádoby nebo truhličky vundá a ouředníku do špitála ať přinese; tolikéž při prvních dveřích, kdež se do pokojův vchází**) aby se štok udělal zamčený, do kterého by se také peníze klásti mohly, a jestliže by kdo přijda tam, anebo v jiném místě, těm chudým co dáti chtěl a dal, tedy do téhož štoku aby se vundala, a každého čtvrt leta ty dvě osoby, kteréž správce nad týmž špitálem budou, aby pro ty všechny nádoby z brány, také z hospod poslaly, a to ve špitále při přítomnosti toho, kterýž peníze přijímati a vydávati bude, je otevřely, i tolikéž ty ve špitále, co by takových vynašly, ven vzaly a tomu, kdož peníze přijímati a vydávati bude, vydaly, a s ním řezanou ceduli, co kterého času se vezme, udělaly, a do obzvláštních register pořádně zapsaly a potom při každém počtu to ukázaly, a zase týž nádoby v jich místa ihned vnésti a dáti poručily a to každého čtvrt leta učiniti nezanedbávaly; ty dvě osoby aby k tomu se vší pilností dohlídaly, aby se chudým lidem tam nižádných nátisků nedálo.

* * *

Ustanovuji a poroučím, aby buď ouředník, šafář a šafářka, kuchařka, ani která jich čeleď, ani žádný jiný chudých nebili ani jim jaké protivenství pod skutečným trestáním činili, a zvláště pak v nemoci jich, než učinil-li by který chudý co, a se dobře nechoval jakým pak koliv způsobem, tehdy se slovy může potrestati a hned nazejtří aby se těm dvěma správcům oznámilo a povědělo a na ně vzneslo, a oni hned nechaje všeho, aby do špitála šli, to pěkně vyslyšeli a srovnali, a uznali-li by kterého zcestného, slovy i jináč, pokud by se jim zdálo, trestali.

Poroučím, řídím a ustanovuji, *aby tam ve špitále žádných pití, vožírání, her, jakéž by koli býti mohly, aneb jakýchžkoli jiných rozpustilostí nebejvalo, nýbrž pokojně, pobožně, ctnostně a chvalitebně živi aby byli* a špitál aby záhy se zavíral a po za-

*) To bylo dle mého názoru nejspíše asi u zvonice kostela sv. Janského při bývalé východní fortně, t. zv. špitálské, tedy asi v místech, kudy dnes úzkou uličkou chodí se k rybníku Vajgaru, kde jsou na břehu upevněny flosy prádelní. — V názoru tomto utvrzuje mne měděrytina celkového pohledu na město Jindř. Hradec r. 1793, kterou pod názvem »Jindř. Hradec před požárem 1801« před krátkou dobou poznovu vytiskla nakladatelská firma A. Landfras Syn. —

**) V křížové chodbě při špitálu jest dosud železná sběrná schránka uzavřená na zámkovou sponu v kamenném sloupci u poslední lavice před oltářem P. Marie.

vření zase neodvíral, leč by se toho potřeba uznala od ouředníka špitálského anebo od toho, kdož by klíče v svém opatrování měl, jakž pak to i jiné všecko v instrukcí bude poznamenáno. A jakž vejš dotčeno, což by se koli neřádného stalo, od správcův, jakž v svrchním artikulu položeno, aby se bez meškání a prodlévání přetrhlo a v dobrý řád zase uvedlo. —

A poněvadž pak pro nemocné lidi a zvláště ty, kteryž se z lože svého hejbati nemohou, kněz a člověk duchovní bejti musí, se vší pilností chci toho tak šetřiti, aby tu vždycky kněz*) dobrý býti mohl, a jeho také slušnou živnost s raddou a pomocí purgmistra a konšelův opatřiti, tak aby jim tu podle slušnosti v kostele a jináče mšemi a všelijakými svátostmi Božskými podle ustanovení církve svaté posluhoval, jakož pak o tom v artykuli v instrukcí obšírně postaveno bude a odkud a jak týž kněz chován býti má, i také kde by svůj byt ve špitále míti měl a k svátosti velebné aby na ty tři dny chodil, na den Vzkříšení Pána a Spasitele našeho, na den Blahoslavené Panny Marie Nanebevzetí a na den sv. Jana Křtitele Božího; a pakli by mimo ten čas a dni který z chudých k velebné svátosti jíti chtěl anebo že by nemocný byl, toho aby vždycky vůli měl; a jestliže by tu kdy kněze nebylo, tehdy buď farář sám od fary anebo jeden z kaplanův bude povinen, každého času takž jakž náleží vykonati, a správcové i ouředník, aby se tomu zadosti každého času stalo, mají skutečně nad tím ruku držeti.

Poroučím a řídím, aby vždycky ti chudí, kteryž nyní jsou a potom byli by na budoucí časy v témž špitále, kdyžkoliv za stůl sednou, Otče náš a Zdrávas Maria a kratičkou modlitbu říkali, a před obědem a večeří jest tato modlitba:**)

»Všemohoucí milosrdný věčný
»Bože Otče náš, Tvé svaté mi-
»losti prosíme, že nám těch-
»to pokrmův a nápojův, kte-
»réž nyní přijímati máme,
»milosrdně požehnati ráčíš
»a to skrze Ježíše Krista Pá-
»na a Spasitele našeho, Amen.«

(Pokračování.)

*) V zámeckém archivu nalézá se nadační listina ze dne 15. září 1676, kterouž Františka, vdova po hraběti Jáchymovi Oldřichu Slavatovi, rozená hraběnka z Meggau, při kostele sv. Jana Křtitele ustanovila kaplana k sloužení mše svaté. Presentační právo tohoto kaplanského místa propůjčeno majiteli Jindřichohradeckého panství a proto nazývá se novější dobou také nadáním »černínským«. Nadační peníz záležel ve 4000 zl. Bližší data o t. zv. špitálských kaplanech uvádí ve svém obsažném pojednání »Paměti fary Jindřichohradecké« (v »Ohlase od Nežárky« 1908 a 1909) P. F. Tischer ml., kníž. arcib. archivář a c. a k. dvorní beneficiát v Praze.

**) Ostatní modlitby a domácí pobožnosti špitálníků jsou dopodrobna obsaženy v instrukci špitální, která v dalším textu těchto dějin bude doslovně otištěna

Volnomyšlenkářský kongres v Bruselu r. 1910.

Píše Filip Jan Konečný.

(Pokračování.)

II.

Řeč Denisova: Česká Vol. Myšlenka nazývá (l. c. str. 118.) řeč Denisovu *skvělou* a Denise povyšuje na „slovutného učence a volného myslitele“ slibujíc, že výkon jeho řečnický přinese doslovně v čísle příštím. Stalo se v říjnovém čísle (r. 1910) na úvodním místě od str. 140—144. Četl jsem několikrát řeč Denisovu, a úsudek můj o ní? Třpytivé, zvonivé fráze opentlene pravdou i nepravdou po způsobě francouzských porevolučních filosofů, sociologů a ethikářů, jimž na větší nebo menší dávce korrektné dikce neb i *ne*korrektních celých názorů nezáleželo. Proto neshodovali se ani mezi sebou, a Dr. Denis ukazuje tuto vadu v řeči své velmi často, když staví proti sobě, respective když *opravuje* jednoho výtečníka druhým, nebo oba třetím atd. Jak pan Denis řečnicky přestřeluje — a právě proto, že to bylo ve „slavnostní“ řeči a ne ve vědecké přednášce, nelze bráti přestřelků těch vážně — viděti příkladem z věty druhé, v níž se dí, že volný myslitel *Arnošt Häckel*, . . . klada základy theorie vývojové, nepřestal prý ji *obohacovati* atd : odborní učenci posvítili zle v čase minulém i přítomném — His, Vigand, Reinke, Brass, Chvolson, Rádl, Babák — na „obohacovací práci“ Häcklovu, takže sotva by podepsali chvalozpěv Denisův vyznívající ve slova, že prý Häckel „postavil ji (theorii vývojovou) na základ smělé filosofie, otevíraje perspektivy nekonečného pokroku“ . . . . jelikož *filosofie* Häcklova je zrovna tak nezpůsobilou *v exaktních* vědách přírodovědeckých něco platného způsobiti, jako je nezpůsobilou v tom smysle jeho „exaktní“ theorie vývojová, proti níž z nejrůznějších disciplin přírodo*vědeckých* — z lučby, fysiky, biologie, botaniky etc — předneseny odbornými učenci četné přírodovědecké námitky, pochybnosti ba i *obvinění*, že Häckel nebral pravdu na zlaté vážky, ale že domněnky nepřesné vydával za vědu, ba že i falšoval různé poznatky embryologické pomocí vadných stočkův a že fantasticky vyplňoval bez důkazů vědeckých různé *mezery* mezi přechody vitálními atd. Tohoto muže — podvodnického Häckla — velebí tedy ve slavnostní schůzi volnomyšlenkářské prof. Denis. Již *tato* okolnost osvětluje *vědeckou* cenu *chvalo*řeči Denisovy, v níž nejsprávnější jest větička (str. 140), že Häckel „nejvyšší filosofii zpopularisoval“ a učinil majetkem všech. Ano, zpopularisoval přírodovědu slavný Häckel, ale falešně a nevědecky. To Häcklovi učinilo veliké jméno v polovzdělaném neb i nevzdělaném světě (pomněte našich socialistův a učitelů-pokrokářů, kteří překlady Häcklových spisů hltají, ač byli varováni prof. Marešem a Babákem z české university), nikoli však neuvedlo jméno jeho v řadu skutečných vědců přírodních, kteří svým oborům vykázali nové dráhy. Tato nepřesnost a *nesvědomitost vědecká* popravila Häckla ve světě vědeckém, a ne že zvrátil „všecka dogmata“ a že narážel na „nesnášelivost učenců“, jak chybně tvrdí Denis.

Po takovém úvodě můžete si domysliti, jaký jest další, věcný obsah slavnostní řeči Denisovy. Velebiť revoluci francouzskou, že prohlásila „Práva lidská“ ne na základech náboženských názorův, ale na základech filosofie *(které?!)*, „jež jest povznesena nad víru náboženskou“, a to hlavně tím, že prý „rozšiřuje tak *pojem* onoho práva a . . . *záruky* oním zákonem poskytované *na přijetí* negace *pojmů theologických*, atheismu samého.“ *Zde* tedy máme kořen „práv lidských“ — v atheismu! Teď těm frázím docela dobře rozumíte a plně víte, co chtěli revolucionáři francouzští před 120 lety a chtějí nyní volnomyšlenkáři. Takový jest poklad a cíl jejich svobody svědomí. S počátku mluví se to, mluví se ono, až na konec se řekne celé pravé slovo: atheismus! Desátý čl. deklarace revolucionářské z roku 1789 zněl: „Nikdo nesmí býti znepokojován pro mínění a své přesvědčení náboženské (rozuměj: pro *atheism!*), jen když jeho projev neruší veřejného pořádku stanoveného zákonem. (Bodejť by rušil, ať je jak chce blasfemický, když strážcové zákona jsou taktéž atheisty!) Tím, že se dalo právo na jakýkoli projev náboženský čili vlastně *proti*náboženský, dal se též podklad na jakýkoli projev *svobody svědomí*, jež jsouc *takto* uvolněno, s náboženstvím všelikým a s kdekterým ohledem na náboženství bude brzo hotovo. To je ta pravá základna čili báse, na niž opírají všichni contratheisté názor svůj; to jest ta pravá puma, jíž vyhazují atheisté všeliké ideje náboženské do povětří: svoboda svědomí v livreji bezbožecké vášnivosti proti všeliké vyšší nadzemské (i pozemské?) auktoritě! Zde rozchází se názor náboženský s názorem volnomyšlenkářsky-revolučním v základech. Všecky další spory mezi námi jsou důsledky *tohoto* sporu a jsou dojisté míry zbytečny: *zde* v této „bási“ rozhoduje se principielně a trvale o naše bytí i nebytí, o víru i o nevěru. Na místo Boha a Jeho auktority posazuje se „právo nevyhnutelně tkvící v individuu“ (str. 142.), aby „všeliká lidská myšlenka budoucně byla zákonitou, neporušitelnou pro naše otce *revoluce*“. Po dnes ovšem nepronikla všude tato roztomilá theorie; proto „propukává přísná nutnost *zajistiti* všude právo myšlenky“, jejíž neochvějné základy . . . „naši otcové prohlásili (falešně a proti pravdě!) za přirozené právo člověka.“ Čtenář vidí, že prof. Denis nedokázal těchto revolučních theorií, jako jich nedokázali „otcové revoluce“, i když je prohlásili *„přirozeným právem* člověka“. — *Přirozenost lidská nezkažená nezná v sobě absolutní nezávislosti*, ani ve věcech mravních ani rozumových ani politických ani společenských ani náboženských: nefalšovaná přirozenost lidská cítí v sobě vedle práva rozumu a vůle také *povinnost* mravní občanskou i náboženskou, a tím *již ohraničuje čili zužuje v sobě právo přirozené*, dělajíc je závislým na společnosti, na náboženství, na mravnosti atd. Je tedy podklad čili báse revolučně-atheistické Volné Myšlenky a suverenní svědomí lidské věc nepravdivá a proti skutečné lidské přirozenosti namířená. „Svoboda svědomí“ ve smysle slavnostní řeči Denisovy jest vylhanina nepřirozená, nelidská, protispolečenská a venkoncem nepravdivá. Naše zkušenost vniterná odporuje takové svobodě svědomí a naše srdce i rozum ji zavrhují, ohlížejíce se neustále

nejen na Boha ale i na lidi; ohlížejíce se na ně a chvějíce se před nimi ne pro zevnější hrozby, ale k vůli sobě samým, *k vůli vnitřnímu přesvědčení našeho svědomí, jež ví a cítí, že je závislo a zodpovědno před Bohem i před lidmi.* Proti tomuto faktu všelidskému nepomůže „přirozené právo lidskosti", vynalezené otci revoluce, docela ničeho: Právo lidskosti na Bohu zcela nezávislé jest falešné, povinnost svědomí na Bohu závislého jest pravdivá — tak hlásá i po revoluci ve volných myslitelích a v atheistech jich skutečná přirozenost lidská. Zbavte lidstvo této tísnivé přirozenosti, neb osvoboďte aspoň sebe, vy nevěrci, pout svědomí a bude po řeči. Dokud tohoto kumštu trvalého a upřímného ani v sobě samých neprovedete, komu chcete namluviti, že měli pravdu otcové revoluce při svých deklaracích o „přirozených právech lidskosti" proti náboženskému svědomí? Všecky tyto křiklavé věci, hlásané podnes lidskou přirozeností, pan Denis vynechal, ničeho z nich nevyložil, nevyvrátil, ač věděl a cítil, že to zde vězí, čili že celá jeho řeč tady má „báse". Není nad chytrost, zvláště když se ví, že se lacino podaří. A na kongresu volnomyšlenkářském mohlo se to bezpečně věděti: byli tam jen a jen synové otců revolučních a jich vylhaných Práv Lidskosti, tedy lidé, kteří potřebují pro domo sua čili pro sebe, na uchlácholení svého nepokojného svědomí, takových nauk (nedokázaných!), jaké jim přednášel Dr. Denis. Potom ovšem se nedivíme, že řeč Denisovu doprovázel potlesk, jenž nebral konce. Posluchači tleskali vlastně *sobě — potřebovaliť takového uchlácholení svého nepokojného svědomí, jež ví, že suverenním není!*

Jak povrchním a nepravdivým jest „slavný učenec" Volné Myšlenky, prof. Denis, viděti z následujícího. Dr. Denis děl: „Pro církev nemá tolerance nikterak tento smysl. Netrpí se, praví theolog, jenž věrně jde (*ne*jde!) za učením církevních sněmů, Msgr. *Rutten*, netrpí se to, co je dobré, pravdivé a zákonité (prosim *o důkaz*!), netrpí se leč to, co je zlé, falešné a nepravdivé (prosím *po druhé* o důkaz!) „Všecko učení katolické připouští dovolenost *této* tolerance, zvané občanské, když má za předmět dosíci většího dobra neb vyvarování se většího zla." Odpovídáme: Poslední věta je správná, ale ne ve spojení s falešnými a nepravdivými předvětami předchozími, z nichž ani jedna není církevně správná, i když se zakrývá jménem Msgra. Ruttena, autority to ne právě veliké v katolickém světě. Nevěříme, že Msgr. Rutten učí, jak mu Denis podkládá, neudav ani spisu ani textu Ruttenova. Podivná vědecká svědomitost volnomyšlenkářského učence, jenž jmenuje Ruttena — aby si pojezdil na církvi! V jakém smysle trpí církev zlo neb blud atd., může se p. Denis poučiti v každé příručce katolické morálky: je to jen tehdy, když si církev nemůže pomoci, když nemá tolik síly a obranných prostředkův, aby pravdě zjednala průchod, — jinak ne! Kdo způsobuje tento smutný stav dobra a pravdy? Mocní tohoto světa, kteří zbraněmi hmotnými a duševními zastávají se zla a bludu proti církvi. Filosofové a učenci a la Denis, Häckel, Voltaire, Masaryk etc. nemají zde na svědomí pytel viny? Vždycky bude chloubou církve katolické, že upírá zlu a bludu právo na exi-

stenci a že je jen tenkráte a potud trpí, dokud musí, dokud nemá tolik síly, aby je zahnala. Jen dobro a pravda mají oprávněnou existenci: blud a hřích nikdy ne! Zde je také ohromný rozdíl mezi církevní a volnomyslenkářskou laickou morálkou; rozdíl, jenž hlásá církevní mravní povznesenost a bezbožeckou ubohost! Pravda a dobro se ovšem v církvi „netrpí", nýbrž má v ní jediné *uzákoněnou* existenci, jíž ať blud a zlo kterékoli ustoupí! To je pravá církevní nauka o dobru i o zlu. Tato nauka zdá se ovšem nepříteli pravdy a dobra velice klerikální, proto vykládá, že prý církev přišla k netolerantním názorům svým domněnkou, že je (církev) Bohem pověřenou auktoritou, vykládati absolutní pravdu. Ovšem že jest a ovšem že proto náboženskomravní věroučnou pravdu i dobro předkládá církev v tomto smysle a bude tak činit až do skonání světa dle nařízení a za pomoci Boha Ježíše Krista, svého zakladatele, udržovatele a učitele neomylného. Z dvojího tohoto důvodu — 1. že pravda a dobro mají svou niternou hodnotou jediné právo existenční a 2. že z ustanovení Božího církev neomylnou hlásá pravdu náboženskomravní — nebude církev nikdy *zásadně* pro zlo a blud jakýkoli, jenž se stýká s jejím působením, a vždy jen *donuceně* strpí blud a hřích, nemohouc jich potlačiti, *ač je při této toleranci zásadně zavrhuje*! To je její „učené stanoviště" v těchto věcech.

Pan Dr. Denis staví (l. c. str. 142.) proti neomylné, božsky ověřené auktoritě církevní „filosofický základ pro toleranci, pro svobodu svědomí", a domnívá se, že jej nalezl u myslitelů stol. XVII., kteří se hlavně opírali o „úctu k osobnosti lidské, o zásadu rovnosti práv, o rovnost svědomí a o rozum" — jakoby církev všech těchto věcí nebyla šetřila a *pravdivě* zastávala! Ale, ovšem! Denis a jeho filosofové stavěli tyto věci lidské proti auktoritě Božské, a aby se nezdálo, že jsou neskromni, povídají, že prý všecko poznání lidské jest jen relativní, že není absolutního poznání, (ani za pomoci *Boží* ne?) a tím prý se musí přiznání učiniti, že jen rozum kollektivní (mnohých neb všech lidí) k poznání dospívá ponenáhlu, čímž pochybovačství, respective volnomyšlenkářství je vyloženo a odůvodněno. Proti tomu však namítáme: Kdy jste dokázali, že není Boha ani Jeho zjevení ani Jeho církevního neomylného vykládání pravdy náboženskomravoučné? Nikdy a ničím jste toho nedokázali: předpokládáte to jistojistým bez důkazu. Náš věroučný důkaz opírá se o auktoritu Ježíše Krista, o Jeho dílo a záslibu církvi dané; opírá se i o rozum lidský a zkušenost, jež učí, že lidské suverenní svobody svědomí není v nás: opak je tam. Namítáme proti vám, volnomyšlenkáři, že není-li rozum jednotlivců neomylný v poznávání pravdy, není také ani rozum „kollektivní" lepším, a tak stojíme před začarovaným zámkem poznání lidského, neumějíce vyložiti jistoty a pravdivosti jeho, čímž otevírá se brána nejen volné myšlence a volnému svědomí na projádřování a páchání jakýchkoli myšlenek, ale zároveň zavádí se prasprostý skepticismus, jenž jistojistým poznáním pravdy dělá tři křížky a čtyry otazníky. Auktoritu církevní nevěrci zavrhují ve věcech náboženskomravních, a sami místo ní zavádějí auktoritu vybájeného kollektivního rozumu a

nedokázané „morální autonomie člověka" a „ideu morálky neodvislé" — samé to předpoklady nedokázané a nedokázatelné. Naprosto jest falešno tvrzení Denisovo, že prý „idea neporušitelnosti svědomí" jest laická, a že byla náboženstvím katolické církve zamítnuta. Nikdy nebyla a nebude zamítnuta neporušitelnost *správného* svědomí a *skutečných* práv lidské přirozenosti: domysly nedokázané a práva falešná na úkor Boha a na popletení lidstva nevěrci vymyšlená, to a jen to se zavrhuje církevně, nikoli však skutečná neporušitelnost správného svědomí! Církevní morálka učí, že co není dle svědomí, že je hříšno, a že svědomí — byť i v daném případě nezaviněně chybné bylo, — máme následovati, nechceme-li hřešiti. *Tak* velice uznává církev oprávněnost svědomí — a volnomyšlenkář povídá, že prý církevní náboženství odmítá (l. c. str. 143. druhý řádek z dola v druhém sloupci) „ideu neporušitelnosti svědomí a osobnosti lidské". *Falešnou* ideu o suverennitě svědomí a osobnosti lidské na nikom ani nejméně závislé zamítáme; nic více. Tuto falešnou ideu však vy nevěrci berete za podklad své theorie, ač jí ničím dokázané nemáte. Co uvedl Denis o Littréovi, jak prý veliký učenec byl, všecek tak velice čist, že umíraje absoluce kněžské nepotřeboval a že mu proto kněz nohy líbal atd. — byť i se snad bylo stalo — neuvádí nás ve zmatek. I spravedlivý chybuje, a domnívá-li se kdy, že nehřeší, svádí sama sebe — praví Písmo a zkušenost! Nevěří-li tomu Dr. Denis, neškodí nám, ale sobě, zvláště když tvrdí, že prý vlastně Littré dal rozhřešení církvi za to, „že urážela 19. století dějin svým hrůzlivým dogmatem o mravní chabosti lidstva." Co si asi při těchto slovích myslil Dr. Vojan, Dr. Bartošek, Loskot atd. — zajisté si vzdychali. Kéž je to aspoň poněkud pravda!

Tím jsme naskizzovali a zcharakterisovali slavnostní přednášku Denisovu. Volnomyšlenkáře přiváděla u vytržení, nás nechává chladny a ostatní, kdož stojí mimo náš tábor a mimo Vol. Mku, jak o skvělé řeči „velikého" učence souditi budou? Má trhliny a slabiny veliké — jako celá Volná Myšlenka. Nepravé zlato neznalce svým leskem omamuje, svádívá — pozdě litují, že se dali napáliti!

Po Denisovi uchopila se slova občanka Ida *Altmannová*, která pronesla pozdrav Häcklův a pak známá ostrá slova proti císaři Vilémovi (viz referát „Čecha" o kongresu Vol. Mky a o řeči Altmannové!), jejž z pochopitelných příčin „dynastických" a jiných časopis českých Volnomyšlenkářů velemoudře vynechává. Po Altmannové mluvila za americké volné myslitele „občanka" *Woolseyova*, jež „pochází od Tomáše Paina", jenž prý nesmírně mnoho vykonal knihou „Věk rozumu" pro osvobození náboženské (a pro zfanatisování bezbožecko-rouhavé ještě víc!) — *Dr. Vojan* mluvil za 300.000 volných myslitelů česko-amerických — dr. Iška upadl tedy úplně v nemilost, a *prof. Král*, jenž na Pražském kongresu Vol. Mky s Iškou se potýkal, zmizel též! Discite moniti — čeští volnomyšlenkáři, zvláště když i Vy máte již své exvolnomyšlenkáře — supplenta Spáleného a kandidáta profesury Klimta, kteříž u nás tolik za Vol. Mku pálili si prsty.

až s nimi „ústředí“ pražské Vol. Mky přerušilo styky a nechalo je padnouti do moře zapomenutelnosti (dra Spáleného), nebo jim věnovalo netuze pěkný úmrtní lístek (jako kand. prof. Klimtovi ve Věstníku Vol. Mky č. 5. r. 1910 v září, na str. 4.!) Časem bude těchto exvolnomyšlenkářův u nás víc, a potom — roztrhne se opona!

Z ostatních pozdravných projevů byl snad nejkuriosnějším proslov občanky Davidové z Tunisu, která vykládala o významu „*buddhistické* associace Velké Britanie“, tvrdíc, že prý v buddhismu lze nalézti všecky veliké kroky současné vědy! Buddhismus hledá příčiny lidského utrpení a snaží se je překonat! (*Čím*? Zničením člověka *v nirváně!*) Nejvíce se líbilo volnomyšlenkářům *proti*křesťansky vášnivým, když slyšeli a beze všeho důkazu za bernou minci přijali, že buddhismus nechce nijakého spasitele pro lidstvo, jelikož prý *lidstvo spasí sebe samo*! Řečnice tvrdí, že buddhism vede boj proti ignoranci od svého prvopočátku a že v buddhismu lze najíti „zřetelnou“ definici Vol. Myšlenky. Buddhisté prý nemají ani papežů ani obřadů, — a jakoby cítila řečnice historickou lež páliti na obou svých lících — dodala nesměle (či drze?) „ten, jejž jmenují papežem buddhistickým, nerepresentuje leč buddhism degenerovaný“. Tyto docela nehistorické a obsahově nejapné povídačky uvedly posluchače volnomyšlenkářské do takového nadšení, že „živým potleskem“ paní Davidové dávali souhlas na jevo. Ano stalo se, že red. *Hins*, předák kongresu, napsal o nekritické plácanině pí. Davidové, že prý „byla pro mnoho, snad většinu účastníků *pravým zjevením.*“ Opravdu? A redaktor české Vol. Mky, *theologie doktor*, nestydí se otisknouti (str. 119.) takový projev bez protestu? Že volnomyšlenkáři mnoho snesou žvatlavého, je-li to protináboženské, věděli jsme dávno z jich řečí a publikací „vědeckých“ i populárních; ale, co jim zde paní Davidová nadrobila do slavnostní kongresové mísi k večeři, a co překořenil pan Hins, je tak abnormální, že nemělo býti propuštěno na veřejnost bez silné korrektury. Cti to nepřidá ani kongresu Vol. Mky ani protináboženské vědě. Napadají mně zde slova sv. Pavla, jenž, když byl vyložil o lidech zkažených a pravdě náboženské nepřístupných tvrdost jich převrácených srdcí, napsal: „K *bajkám* se obrátí“. Ano, *k bajkám* buddhisticky zabarveným a historii literární i srovnávací vědě náboženské venkovcem protivným, ano k těm *bajkám* raději volnomyšlenkářská nevěra přilne, než aby přijala zdravou pravdu Kristova učení, jež chce očistu mravní a pravý poměr lidstva k Bohu, nehovíc náruživostem ale potlačujíc je rozumně. *Tady ovšem vězí pravá příčina nechuti a odporu světa nevěreckého*, vlastně *znáruživělého — proti víře křesťanské!* Nevěrec si také dělá své nevěrecké „vědy“ čili modly, aby udusil v sobě nepokojné svědomí. Na čas to jde — vždyť i hlad tělesný a čest osobní neb lásku k vlasti lze na čas potlačiti, pokáleti, ztratiti, a při tom povídati o blahobytu, o charakternosti, pokroku atd. — ale docela a navždy kterému smrtelníku se to podařilo? Historie slavných atheistů zdaž hrůzně nekřičí proti jich oslavované theorii nevěrecké? A křik ten vycházívá od umírajících, kdy nemají

času ani sil znásilniti svého nitra, a kdy lidská přirozenost se v nich elementární silou probouzí naposledy, cítíc, že člověk není na nikom „nezávislým", ale že je závislým na Tom, od něhož v životě nevěrou se odvracel, že tedy „lidstvo potřebuje spasitele a samo sobě není bohem ani svrchovaným pánem. Ať se podobného případu nedožijeme i na některém „slavném" českém volnomyšlenkářském odpadlíku kněžském! Přál bych si, aby se tak stalo, ne k vůli odsouzení Vol. Myšlenky, neb k vůli osobní ostudě volnomyšlenkářově, ale k vůli záchraně nesmrtelných duší, jež nezrušitelné znamení sv. křtu a svěcení kněžského zdobí, a kteří, jak mi bylo sděleno, ve dnech kněžské mladosti, dokud pel svátostné milosti jich duše krášlil, dosti horlivě vykonávali povinnosti kněžské, takže snad právě tím naklonní si velekněžského Soudce k slitování! Dobrota Boží jest větší než lidská slabost a zloba.

Po řečech různých jiných delegátů dostali se k slovu delegáti Vol. Mky české, vlastně jen jeden, totiž Dr. Bartošek, jenž několika *málo* slovy začal mluviti *česky*, načež pokračoval francouzsky a tvrdil, že prý český národ od 500 let trpí a bojuje „za tytéž cíle, které dnes představuje Vol. Mka *mezinárodní*". V dalším poučuje Dr. Bartošek kongresisty Bruselské „o ohromném" významu kongresu Pražského v roce 1907, neboť v Čechách pracuje se volnomyšlenkářsky *nejsoustavněji* v celém Rakousku, jež jest „z nejopozdilejších států v Evropě; je to stát, v němž pokrok je více ohrožen, než kdekoli jinde" .... Český národ je však pro Vol Mku dobře připraven, a stane se jejím průkopníkem mezi ostatními Slovany, zvláště mezi Jihoslovany. Češi zdolali fysickou moc Říma v XV. století (ale ne volnomyšlenkářskou nevěrou a internacionalitou zednářko-židovskou!). Pak prý po dvě stě let představovaly Čechy „reformaci nejlepší a nejvyšší", a to nejen ve smysle náboženském, ale i národohospodářském (vždyť Čechy byly politicky, národně a finančně *zničeny*, takže po dnes v těch věcech dosti slabě vynikají!), jelikož hlásaly „bratrství a rovnost všech" — trochu *jinak* to bylo i u českých Bratrů! — a staly se „předchůdci nejen nových směrů náboženských (samý rozkol to byl, že i Žižka to toho bil!), *ale stejně také moderního socialismu.*" Poslední věta ukazuje, jak Vol. Mka nepřesně a nesprávně cizinu o české historii ze XVI. a XVII. st. informuje. Správnějším byl — historicky mluveno — výklad Bartoškův o věcech, jež po „násilné protireformaci" přišly, a jež se do dnes v Čechách tím smutně vyznamenávají, že „odpor a opposice proti církvi, hluboce cítěný lidmi uvědomělými (zase *fráze*!) neutuchl už nikdy." Mělo se však dle pravdy přidati, že tento odpor nebyl oživován českými informačními názory náboženskopolitickými, nýbrž lžisvobodářskými a bezbožeckými cizáckými hesly a domněnkami, které u nás s rozkoší se přijímají od beznáboženské intelligence a atheistické socialní demokracie, i když už jinde dávají jim národové „vale!" V dalším ujišťoval Dr. Bartošek Volnomyšlenkáře internacionální solidaritou českých volnomyšlenkářův a sliboval, že za *pomoci* této (internacionální) solidarity vykonaná česká sekce Vol. Myšlenky *mnoho!*

To je nejspravedlivějším z celé Bartoškovy řeči! Česká Volná Myšlenka vykoná mnoho u nás pomocí mezinárodní volnomyšlenkářské solidarity. Je to vidět už několik let!

Dobrým banketem a hlučnou hudbou končil první slavnostní den brusselského kongresu volnomyšlenkářského — předsedala „opět manželka (oho! Nikdy jí nebyla!) Ferrerova Soledad-Villa Franca“, dí Vol. Mka (l. c. str. 120), ani se nečervenajíc, že praobyčejnou milenku ženatého muže pasovala na „manželku“ Ferrerovu. „Banket ukončen zpěvem za nálady animované“.

(Pokračování.)

Wildenreitské zvony.

(Pověst z Krušných Hor.)

Napsal JOS. HAIS-TÝNECKÝ.

Byl Boží Hod.
Kraj v bílou mlhu ztopen těžce dumal
a jeho roklinou a lesů valem
zlý vichor bouřil, řval a skučel — hukal
a černých mraků vzdušných nad chuchvalem
sníh poletoval hustý od Božího rána,
jak zavát by chtěl lučiny a pole;
v něm sotva kdy se černá mihla vrána
a havran sotva used' na topole.
Kraj setmělý, jak v horách jenom bývá:
svah nad svahem a hora vedle hory;
sta úvalů, v nichž vichor žalm si zpívá
a roklí sto, k nimž zvěř jde jak v komory,
když v lesích všechno zaváto je sněhem.
U rokle stromy staleté a dumné
své bílé hlavy nad smrčkami sklání,
van vichrů čechrá haluze jich šumné
a s větví návěj sypkou rozehání.
Pod těmi stromy v mlze skrytá dneska
jak had se vine vzhůru horská stezka;
stín duše živoucí kol sotva kdy se mihne —
pták tudy přeletí, a den se střídá,
a zvěř se skalám u soutěsky vyhne,
a pytlák také jinde ok svých hlídá . . .
V tu strmou stezku nekonečných hvozdů
jen měsíc patří vrškem štíhlých sosen,
a jenom hvězdy kouzlem vzácných hostů
své perly hází do klína jí na zem . . .

Nad stezkou za lesy, zkad mrak jde k nám,
ční k nebi starý wildenreitský chrám . . .
Let dlouhou řadu, k nepaměti skorem
nad lesy zvedá se a hledí vůkol;

je starý již, dím: rozvalina pouhá,
však pod klenbami dosud oltář stojí,
ač nezaskleným oknem vřes se plouhá
a na kruchtě z pod varhan roste chvojí . . .
Zeď oprýskaná, pilíř jeden kámen,
na kameni mech dvoustaletý bují,
kříž v presbytáři tlí i s Kristem Pánem
a na kropence pavouci příz snují.
Šeď obrazů na stěnách dlouhou řadou
v prach noří se a kol hlav vážných světic
dny podzimní své stíny šeré kladou,
jak zakrýt by chtěly stopu hvězdic,
kol níž se šedá usadila plíseň . . .
Kde lavic okruh s vzácnou dřevorytbou
loď chrámu zdobil a kde dumná píseň
se zbožných nesla prostorem i krytbou,
tam tráva šumí v dole na kamenech,
tam z jara kvetou bílé sedmikrásy —
tam v létě zem se pestří v samých květech,
tam za jeseně vítr s listím hrá si . . .
Chrám wildenreitský spust' jak po řeži,
jen zvony zůstaly v něm viset na věži,
a o těch zvonech — stará je to bolest —
jsem slyšel tuto vypravovat pověst:

Pod Wildenreitem k boku hory vraní
ves maličká se tulí, a z ní dnes
— že Boží Hod jest — chvátá na mši ranní
do města kantor, starý Johanes.
Leč město daleko a cesta zlá je —
a městský kantor churav musí ležet . . .
Což zbývá tedy? — Opustit krb ráje
a do té psoty za poslem hned běžet . . .
Šel mrzut' roklinou a míjel skály,
hor přešel úbočí i tiché stráně
a zřel, jak větry na cestu sníh svály,
jak povstaly z něj nekonečné pláně . . .
Kam bílý dopad', tam se v závěj skupil,
tam zakryl vývratě i holý sráz —
tam stromů vršky rozsochaté ztupil —
tam vybudoval neprostupnou hráz . . .
Vše ztratilo se v něm i stopa zvěře,
hor mezníky, jež ukazují cestu —
hřbet balvanů, kol nichž se plazí keře
i z dřeva ruku obrácenou k městu:
vše zával sníh a nikde jisté půdy.
Krok vázne v náledí a noha v zmrazcích,
a člověk musel by mít leda chůdy
a hlavu někde nad horami v mracích,
by nezbloudil a nesrazil si vaz. —
Jde kantor dál a mokrý suší vlas.

Tvář rdí se mu již do tmava a trýzeň,
již klopotná ta cesta s sebou nese —
krok s krokem stoupá v očistcovou žízeň,
již ani rampouch neuhasí v lese,
tím méně žalm, jejž zbožný kantor šeptá
a kterým hřích jen kletby zpola deptá.

»Ach, proklatá buď zem ta strmých hor,
v níž místo větru závanů a dechu
zlý cyklon zuří jako prudký mor
a trhá vztekle nad hlavou mi střechu!
Oč krásnější jest plná vnad a krásy
zem nad Rýnem či kolem břehů Labe,
kde zlato samé rukama se hrabe
a kde jen člověk místo práce hrá si . . .
Tam není bídy ani nouze s hladem,
tam všeho dost je, co si lze jen přáti,
leč tu, by člověk, chce-li jísti za den —
měch šlapal hluch' a sedlákům šel hráti
či klukům moudrost v tvrdé lebky vtloukal
a zlobil se a kde co sníst koukal!
Čert vem tu zemi i s tím pronárodem!« —
a zaklel divoce . . . Leč v tom — ten žas —
kýs zvonů z dálky zalehl sem hlas,
jak na Boží Hod zvonily by v městě . . .
Tich' kantor naslouchá a k lesům hledí —
pln' úžasu se zastavuje v cestě
a rozhlíží se sněhovou tou šedí,
jak vědět by chtěl, zda těch zvonů hlahol
z bran městských zní sem či zda jest to klam,
jenž bludným echem padá odkuds' na dol
a v uchu zvučí melodií hran — —
Leč kovových těch srdcí vážné zvuky
přes zasněžené hlavy starých sosen,
přes dubů kořeny a stmělé buky
blíž stále zní — a kantor čímsi puzen
jde po hlase jich stále dál a dále.
Les houstne již a mračných stromů hlavy
jak děti tulí se až k šedé skále —
a mladých smrčků rozptýlené davy
v šik srážejí se, jímž se lze jen prodrat,
leč kantor nedbá neschůdnosti hor
ni v tváři necítí zlých ostnů bodat:
dál žene se a míjí černý bor —
výš stoupá nad rokli . . . pak chvíli stojí
a rány dlaní čela svého hojí.
Krev tryská mu z nich proudem, nohy váznou,
zrak zalévá se potem, ale kantor
v před drápe se přes cestu sráznou
a místo k městu, vzhůru spěchá do hor,
z kad podivných těch zvonů vážné dumy

vstříc znějí mu . . . Hle, tam již řídne les
a tam, kde hvězdu tvoří lesní chlumy
ční wildenreitský kostel do nebes . . .

Bled', úžaslý zří kantor vzhůru k chrámu
a očím nevěří — ne, toť je klam,
to smyslů mámení je . . . Vidí bránu,
v ní dvéře dokořán a se všech stran
plá z oken záře jak v půlnoční o mši . . . .
i varhany zní s kůru a v jich sledu zpěv!
Jde kantor blíž a vidí kněze v komži,
však jeho tvář, toť neznámý jest zjev,
jejž dosud nikdy nezřel ve svém žití,
ať vzpomíná, jak pamět dí mu chabá;
i ministranty, kteří při prefaci svítí
a jejichž ruka útlounká a slabá
missálu zlaté rozepíná spony —
dnes nepoznává, a ten lid, můj Bože,
též cizí jest . . . jen wildenreitské zvony
jak před lety i dnes zní stejným hlasem
a dí, že vše je pravdou, co zří v chrámu,
že skutečností jest kněz s bílým vlasem,
kol něho ministranti i lid v Pánu —
že kantor nesní, ale na vše zírá . . .
Tich' — bled a v žasu kliku dveří svírá,
bez hlesu kráčí blíž a na lid kolem hledí
a zří kroj divný, starodávný všude,
jak květnatě se u oltáře pestří
a ještě dál jde z otevřených dveří
a čeká, co se dále díti bude!
Strach podivný v své duši jakýs cítí
a neví proč, sám sebe lituje,
proč napadlo mu tímto směrem jíti
a proč šel vůbec dnes . . . Hruď křižuje,
neb k pozdvihování zní zvonek právě
a kněz i lid v ráz na zem zbožně kleká . . .
Klek' kantor též . . . Zvon mlkne ve své slávě,
na kůru stařec nad klávesy čeká,
a v kostele je ticho jako v hrobě . . .
»Buď, Bože, milostiv,« dí kantor k sobě. —
A mše jde dál zas' tiše jako dříve,
kněz řekne: Oremus a kluk dí: Amen . . .
Lid za »Ite missa est« něm' hlavou kýve
a mnohá slza kane v šedý kámen —
a když je konec, zvednou všichni tváře,
kněz obrátí se vážně od oltáře —
hlas varhan na ráz ztichne třemi tony:
kdo klečí povstane a ten, kdo z davu
tich' v lavici si used', zvedne hlavu
a mlčí jako wildenreitské zvony — —

»Pán s vámi buď« — dí kněz a všichni sborem
»I s tebou« odpoví, jen kantor mlčí
tich' podál zmírá strašnou bázní skorem
a k pilíři se všecek bledý krčí,
vždyť ve mnohém tom starci s bílou kšticí
let mladosti zří rodu svého člena,
jenž za kostelem dávno leží spící
a jehož vnuk jest cizího již jména . . .
Ten vysoký hle muž, toť jeho děd,
jenž častokrát' sem za ruku ho ved',
a ona žena pod plachetkou stará,
toť bába jeho . . . ano, Bože, zná ji,
vždyť k ní se pjala dětská mysl jará
a z jejich rtů rád slýchal dávnou báji
o Sibylle a Bruncvíku reku,
jak s lvem svým razil slávu české země — —
Ach, půl již tomu lidského jest věku,
co na rakev jí padly hroudy temně,
co k dědu složili ji pod stín kříže . .
A dnes ji opět zří — ach, ano, jest to ona — —

Tich' kantor chýlí hlavu svoji níže
a jako kdysi u rodičů doma,
dlaň s dlaní sepíná a cítě stesky —
bled zbožně šeptá Otčenáš — však česky!
»Kde otec je,« sám sebe zvědav' ptá se
a hledí kol, leč po něm nikde vidu;
kněz mlčky vážně obrací se k lidu
a o hlavu že vzrůstá, kantorovi zdá se.
»Rok jeden opět s věčností dnes splynul,
leč nová trýzeň novému vstříc kvačí
a jazyk náš, jenž po nás tady zhynul,
zpět nevrátí se a zrak nezatlačí . . .
Tak dlouho z dřímot probouzet se budem,
tak dlouho trpět souzeno vám, bratří,
až syn a vnuk váš stanou nade hrobem
až zrak náš krev v nich opět vlastní spatří;
až zněmčené jich, nehostinné střechy
květ českých ctností ozdobí a zjaří —
a kolébky až jejich zrodí — Čechy!
Rci, mistře kováři, kdo na tvém dnes
po tobě hospodaří« — ptá se kněz.

A kovář vstává, bílou hlavu věsí
a dí: »Zrak, Bože, budoucna se děsí,
neb na mém gruntě, tam, kde já se zrodil,
kde k smrti otce dochoval jsem, matku
a kde i syna poctivě jsem zplodil —
zlý cizák na mém hospodaří statku!

Syn dědictví své prodal cizí rotě
a dnes jak tulák chodí po žebrotě!«

»Buď proklet« zní to všemi ústy temně —
»až zemře, tlač jej věčně věkův země!«

(Dokončení.)

Epištoly školské.

(Pokračování.)

Vědění dělá prý člověka! Proto má býti hned škola obecná síň vědy, kde učitel-vědec podává žákům první doušky vědy. Zaslepeni falešným názorem, že náboženství a církev se příčí vědě, a omámeni svůdným heslem svobody a nezávislosti, horlí učitelé o ideál volné školy. Až prý bude ze školy vymýceno náboženství a vypuzena církev, až prý se škola sprostí pout státního byrokratismu, akademicky vzdělaní učitelé přivedou prý školství na vrchol dokonalosti a budou prý vychovávati opravdu kulturní lidi.

Bohužel, že tomu tak není. Posavádní výsledky volné školy dokazují pravý opak. Zcela přirozeně. Škola totiž, která vylučuje náboženství, pozbývá tím vlastně hlavního a skoro jediného výchovného živlu, jenž vytváří karakter člověka. Ostatní předměty učiva nemají přímého, umravňujícího účinku. Škola bez náboženství nevychovává, nýbrž jen vyučuje. Učitel vštěpuje tu žákům praktické vědomosti, aby mnoho věděli, životem co nejsnadněji se protloukli a pokud možno dobré bydlo si zaopatřili; nebo přecpává rozum, ba ne rozum, nýbrž často jen paměť žáků i spoustou takových poznatků, jichž žáci pro budoucí život docela nepotřebují, nebo krmí je zrovna otravnou stravou lživé vědy. Učitel takový pracuje jako nádeník několik hodin denně za určitý plat. Odbude se svými žáky svůj úkol dle předepsaného plánu a pak se o své žáky nestará, jsa rád, že má prázdno. Až žáci opět přijdou, začne cepování znova. Ba ještě více. Učitel beznáboženské školy nevěří v nesmrtelnou, bohupodobnou duši; vidí v dítku jen zvířátko, jemuž přibyla mohutnost, kterou nazýváme rozumem. Vyučování je tedy jen jakýsi vyšší druh dressury, jaká se provádí se zvířaty pro cirkus. Dítě má býti vycvičeno, aby svou úlohu na jevišti pozemského života dobře provedlo a chleba si dobylo. Škola bez náboženské výchovy jest, abych řekl, továrnou na výrobu chytrých a šikovných lidí, o vytvoření charakteru a mravním ušlechtění nelze tu však mluviti.

Než namítne se: Volná škola nechce jen vyučovati, nýbrž též vychovávati bezkonfesijní morálkou. Chce, ale dokáže to skutečně? Vždyť věda, na níž jest založena volná škola, učí, že mravnost se mění dle poznatků rozumových, nebo že stát je zdrojem mravnosti, veřejným svědomím, jenž morálku přizpůsobuje své politice, nebo konečně, že každý člověk je svézákonným. Jakou tedy morálkou bude vychovávati žáka učitel volné školy? Svou osobní, či státní, či všelidskou? Žádná nezavazuje člověka,

řebas byl jen žákem, poněvadž každá jest pouze lidským, nespolehlivým, individuelním výmyslem. Člověk volné myšlenky a volné školy, neuznávaje věčného, závazného zákona Božího, jest svézákonným proti celému světu, jest sám svým zákonodárcem.

A kde jest síla, jež by poručila jeho svědomí, aby se vnitřním souhlasem přiklonilo k mravnímu zákonu? Jenom zevnější násilí může jej nutiti, aby se zevně podřídil předepsaným zákonům. Jediným mravním zákonem bude mu: »Nedej se chytit.«

Morálka bez náboženství nemá základu, nemá účinné síly, jest bezcennou. Vyučujíc morálce, přiznává sice volná škola, že člověk bez mravnosti, i kdyby mnoho věděl, není celým člověkem, že není tím, čím býti má, ale lidí opravdu mravných, karakterních nevytvoří. Neboť morálka bez náboženského podkladu, bez nadpřirozeného odůvodnění a posvěcení nemá kořenů a nevydá ovoce mravných činů. Mravní výchova bez náboženství jest nemožnou. Doznal to poctivě slavný paedagog Förster, jenž to sám dříve prakticky zkoušel a s tou beznáboženskou morálkou uvázl.

A právě proto, že volná škola ve výsledcích své mravní výchovy musí přiznati úplný bankrot, chtějí přívrženci volné školy zakrýti její ubohost nátěrem vědeckosti, a zvláště volnoškolští učitelé chtějí povznésti svou vážnost akademickým vzděláním. Křesťansky věřící učitel ví totiž, že rozumem a vůlí jest dítko přirozeným obrazem Božím, ale ještě nejasným. Ví, že má působiti k tomu, aby tento obraz zřetelně vynikl a takřka oživl vlivem vyučování a výchovy. Dítko má býti poučováno o tom, čím jest a čím býti má, a naváděno, jak má užívati svých schopností a sil, aby životem vyjádřilo svou bohupodobnost a dosáhlo svého cíle u Boha. Věda to, křesťanský učitel jest přesvědčen, že povolání jeho jest krásným, posvátným, vznešenějším každého jiného umění, jež se obírá bezduchou hmotou, ví, že jest umělcem a nikoli nádeníkem nebo řemeslníkem, miluje své povolání a z této lásky čerpá ono ideální nadšení, které práci jeho usnadňuje a zúrodňuje více než methodická obratnost a všechny jiné vlastnosti a pomůcky.

Učitel však nevěřící, který jen vyučuje, cítí mimovolně, že jest jen řemeslným cvičitelem. Cítí, že mechanické vyučování žáků v základních vědomostech, které kdekdo zná, není ničím zvláštním a vznešeným, nestaví ho nad jeho okolí. Aby si tedy dodal vážnosti, chce vyniknouti vzděláním, nebo aspoň titulem akademického vzdělání, chce slouti vědcem, a chce se vyrovnati vzdělancům jiných vrstev společenských. Sláva vědy, ale svobodné, náboženstvím pohrdající, má ozářiti školu a učitele a v této záři mají zmizeti stíny, ba úplná noc, jež panuje ve výchovné části volné školy.

Věru bylo by žádoucno, aby si mnozí učitelé osvojili vyšší vzdělání, ne tak pro své žáky, jako proto, aby důkladnějším studiem poznali kulturní činnost a zásluhy církve katolické a nenahraditelný význam křesťansko-mravní výchovy. Pak by jistě netoužili po volné škole. Učitel a vůbec každý, kdo posuzuje nepředpojatě význam školy, uzná, že škola čerpá svou výchovnou

sílu hlavně z náboženstvo-mravních zásad. Každý žák přichází dále z rodinného ovzduší, jest, až na řídké výjimky, a bude též později údem nějaké náboženské a státní společnosti; proto musí býti vychováván ve vnitřním styku s rodinným duchem, a s duchem oné náboženské a občanské společnosti. Učitel tedy, jenž chápe úkol školy a výchovy, nebude se sháněti po blýskavém pozlátku vědeckosti, které pro své žáčky nemůže ani upotřebit, nýbrž bude se snažiti, aby se škola stala žákům pokračováním a doplňkem rodiny a předsíní chrámu. Bude se snažiti, aby žákům sdělil nejen potřebné — nikoli zbytečné — vědomosti vhodným vyučováním, nýbrž aby je též vychovával, t. j. aby v nich vypěstil též základní rysy náboženstvo-mravního karakteru, jenž vlastně tvoří člověka a činí jej užitečným členem církve, národa a celé lidské společnosti.

Tím ovšem není řečeno, že nepřejeme učitelům vyššího vzdělání a že zavrhujeme jejich touhu po vědě. Vždyť nikdo se ve svém oboru do smrti nedoučí, nikdo neví nikdy zbytečně mnoho; tím méně vychovatel, jehož úkol,— vytvářeti obraz Boží v dítku — jest uměním všech umění. Zbytečným nazýváme jen přemrštěné požadování vědy pro učitele obecné školy; odsuzujeme touhu po vědě, jež bojuje proti Bohu, snahu, jež se shání po vědě jen z osobní samolibosti. Upřímně přejeme učitelům vědu, jíž by rozmnožovali a prohlubovali vědomosti opravdu prospěšné jejich úřadu, vědu, která by rozšiřovala jejich duševní obzor, vědu, která by se stále sbližovala s tím, jenž jest nejlepším a jediným učitelem lidstva — s Kristem.

Nezávidíme a neupíráme učitelům a školství ani přiměřené svobody, nechceme, aby učitel byl otrocky sešněrován byrokratismem, ať státním ať církevním. Jakási svoboda jest při každé práci důležitým činitelem. Pravá kultura a pokrok jest výsledkem autority a osobní svobody. Autorita drží pevně stěžejní, nezměněné pravdy a řídí svobodu, aby se nestala nevázaností a roztříštěností. Svoboda zase jest hybným živlem, jenž brání, aby upřílišňováním autority nenastala jednotvárnost a bezduchá ztrnulost. Přiměřeně svobodným musí býti tedy i učitel, jenž má vychovati svobodné duše k pravé svobodě. Musí však býti svobodným jen v rámci oprávněné a moudré autority, aby nevychoval duchů bezuzdných, kteří roztrhnuvše rozumná pouta mravního zákona, stávají se otroky nemravných vášní. Proto jest nepřípustnou svoboda, které se domáhá tak úsilně volná škola; jest neodůvodněnou a příčí se podstatě školy, jež jest zařízením, vyrůstajícím na půdě náboženské a občanské společnosti. Proto rozhodně odsouditi nutno vášnivé snahy pokrokářského učitelstva, jež přeceňujíc volnou školu, chce býti úplně nezávislým na autoritě církevní a státní. Právem praví tudíž profesor Martin Spahn, »že plamenné nadšení učitelstva pro volnost školy jest na váženou. Neboť udržuje a živí v učitelích nepravdivou a utopickou představu, že by škola se mohla státi samostatnou sociální mocí lidovou, jakou jest ode dávna církev a stát, a že tudíž nemá a nesmí nad sebou uznati žádné sociální autority.«*)

*) Der Kampf um die Schule: Str. 30.

Ano, nadšení jest ušlechtilá věc, zastává-li se pravdy a práva; je ho však škoda, horlí-li o věc malichernou a nejistou, a jest nanejvýš nebezpečným, bojuje-li za myšlenkou tak zhoubnou, jako jest volná škola. Že pak volná škola jest záhubnou, poznali jsme z jejího původu a ducha. Není požadavkem pravé paedagogiky, jež školu a výchovu měří a upravuje dle přirozeného a nadpřirozeného určení člověka. Jest nezdravým výstřelkem novodobé nevěry, jež Boha a náboženství nahrazuje rozumem a vědou. Z toho povstalo jednostranné přeceňování školy hlavně jen vyučující, vědou prý provanuté a náboženství prý nepotřebující. Dalším následkem byla samolibá pýcha nevěreckých učitelů. Chtějí býti neobmezenými pány školy a výchovy. Považují se za apoštoly nového evandělia svobody, za kněze nového kultu beznáboženské humanity, za tvůrce nového pokolení a ve své domněle zázračné paedagogické dílně nechtějí uznati žádné autority, ani církevní ani světské. Tu věru jsou úplně odůvodněna slova, jimiž r. 1879 biskupové belgičtí zakončili modlitbu předepsanou věřícím: »Od bezbožných škol a nevěreckých učitelů, zachovej nás, Pane!«

2. Volná škola — zednářský útok na církev.

Myšlenka volné školy jest, jak jsme poznali, výplodem ducha nevěry, jenž opíraje se o protináboženskou vědu, jest po celém kulturním světě zapřísáhlým odpůrcem křesťanství a všech jeho zařízení. Bezprostřední, abych řekl, prospěchářský zájem mají na volné škole nevěřečtí učitelé, jimž má volná škola zjednati neobmezenou svobodu a mimořádnou společenskou důležitost. Nicméně pracují o volnou školu též mnohé osoby jiných stavů, a mimo to jest boj o volnou školu tak prudký a soustavný, že nelze jej přičítati pouze ctižádostivým snahám beznáboženského učitelstva. Jsou sice zorganisováni, na takový však zásadný boj proti církvi, ba i proti státu jsou přece jen slabými. Jejich mezinárodní organisace není ještě takovou, aby mohla podniknouti tak urputný a promyšlený útok na křesťanský ráz školy a výchovy. Nutno tedy hledati jinou, celým světem rozvětvenou organisaci, která rozpoutala a řídí boj o volnou školu, která vůbec theoretické zásady bezbožectví hledí uplatniti v praktickém životě. Je to mezinárodní svobodné zednářstvo prosáklé židovstvem. To jest hybnou silou volné myšlenky a volné školy.

Myšlenka jest mrtvou, dokud ji živý lidský duch nezačne znázorňovati a uplatňovati životem. Proto se též viditelně vtělil Syn Boží, aby božskou pravdu, kterou chtěl lidstvu zjeviti, svým životem plasticky projádřil. Proto též svou pravdu nevložil do knih, nýbrž svěřil ji živé církvi; vtělil ji takořka do církve na všecky časy. Proti této pravdě Boží, vyjádřené nejdokonaleji křesťanstvím katolické církve, bojuje duch nevěry a lži, užívaje v boji tom násilí, bludů, protikřesťanské vědy a všemožných jiných prostředků.

Hlavním vojem, jenž takořka vede všecky ostatní, jest svobodné zednářství. Je to sdružení bezbožců a nepřátel církve, kteří s nesmířitelnou nenávistí snaží se povaliti církev Kristovu. Svo-

bodné zednářství jest nejnebezpečnějším nepřítelem církve za naší doby. Je totiž takořka souborem a stělesněním všech protikřesťanských snah; pracuje tajemně, na venek však pod zástěrou svůdných hesel svobody a humanity a konečně jest mezinárodní. Nápodobíc opičácky obdivuhodnou organisaci církve, chce býti — a částečně již jest — mocí světovou, lži-církví bezbožectví, úhlavní soupeřkyní církve Kristovy.

Svobodné zednářství, jsouc nejvýraznějším novodobým zosobněním ducha vzdoru proti Bohu, ví dobře, proč tak úsilně potírá katolickou církev. Prvním dílem lživého ducha na zkázu lidstva bylo lákání: »Neposlechněte Boha a budete sami jako bohové!« Totéž činil stále a činí posavad; namlouvá pochlebně člověku, že jest sám svým bohem, jemuž netřeba uznati žádného pána, a žene člověka neustále do vzpoury proti autoritě zákona Božího. Odtud pýcha lidského ducha, odtud rozpor v duši jednotlivců a v životě celé lidské společnosti, odtud tak urputný boj proti katolické církvi, jež jest hlasatelkou autority Boží, jeho pravdy a zákona a z ní odvozené autority lidské.

V církvi katolické jest celá pravda Boží a tudíž i všecka její síla a závaznost. Všechny ostatní křesťanské sekty jsou pouze jejími úlomky. Nezbytně tedy nutno umrtviti tento živý zdroj křesťanství, rozbořiti základ křesťanského řádu společenského, má-li na jeho troskách postaviti trůn svůj duch lživé bezbožeckosti. Jasně to vyslovil zednář Paul Bert r. 1881 ve francouzském parlamentě: »Vše, co v massách lidstva je činno na náboženském a politickém poli, jest absurdním a úplně bezvýznamným. Jenom oni (rozhodní katolíci) a my (zednáři), kteří stojíme na nejzazších protilehlých koncích, máme právo existovati; oni, poněvadž jsou kladem, my poněvadž jsme záporem. My popíráme vše, co oni tvrdí; my chceme vše zničiti, co oni chtějí zachovati. Svět však není dosti velikým, aby nás obojí pojal; buď my zničíme je, nebo oni zničí nás, ale jeden z obou musí s absolutní nutností zničiti druhého.« *)

Tutéž myšlenku proslovil socialistický poslanec Pernerstorfer na ustavující schůzi spolku »Volné Školy« dne 19. března 1905: »V tomto století rozhodne se veliký zápas mezi slepou autoritou (církví katolickou) a mezi absolutní svobodou ducha a svědomí (zednářstvím a spojenci) . . . Není mezi nimi mostu, není smíření; boj až do konce, ať skončí porážkou nebo vítězstvím.« **)

Nesmířitelný tedy boj! Na jedné straně katolická církev zastupující autoritu Boží a podle ní vyměřující svobodu lidského ducha, a na druhé straně zpupný lidský duch, jenž se vůči Bohu prohlašuje svézákonným, sebe sama zbožňuje a svým vášním uzdu volně popouští. Podaří-li se mu povaliti katolickou církev a její obdivuhodnou organisaci, pak s ostatními odštěpenými církvemi bude míti duch lži, vtělený v zednářství, snadnou práci; sfouknе je jako pidimužíky, jako domky z karet.

A v tomto obrovském boji přidělen volné škole důležitý, ba rozhodný úkol. — Svobodní zednáři postřehli dobře ne-

*) Freimauschelei. Fr. Stauracz, str. 24.
**) Tamtéž, str. 24.

smírný význam školství, zvláště za jeho nynějšího zevního rozmachu. Již Leibnitz vyslovil zásadu: Kdo zreformuje výchovu, zreformuje lidstvo.*) Zednáři se tedy namáhají zreformovati školství dle svých protináboženských zásad, aby bylo beranem, bušícím do skály církve. Dějiny jim dokazují, že na zdolání církve nestačí ani krvavé násilí, ani moc politická, ani lživá věda jednotlivců ani nevěrecký a znemravňující tisk. Ty srážejí se stromu církve jednotlivé listy a haluze, ale zdravý kořen pučí vždy znova; dorůstající, křesťanskou školou vychované pokolení nahrazuje opět tělu církve, oč byla oloupena. Tento kořen má býti podťat sekerou protikřesťanské výchovy. Rodinná výchova ma býti zničena zrušením posvátnosti křesťanského, nerozvížitelného manželství — volným manželstvím; veřejná pak výchova má býti odkřesťaněna volnou školou, a to hned obecnou školou počínajíc, aby pokolení budoucnosti od samého základu do nejhlubšího záhybu duše bylo prosyceno bezvěřím, aby se odcizilo církvi, a církev aby zhynula takořka úbytěmi.

Vidno, že boj o školu není jen zápasem mezi kněžstvem a učitelstvem, nýbrž zápasem dvou zcela protivných názorů světových, — křesťanského a naturalistického. Volná škola »chce připravovati dítě k životu dokonalému a šťastnému na tomto světě, poněvadž již v životě na tomto světě spatřujeme člověkovo určení . . . «. Moderní člověk vrací se především k naturalismu; neupírá zraku svého k životu posmrtnému a světu záhrobnímu, nečeká pomoci od zázraků a sil nadpřirozených, nýbrž snaží se sám, chce se uplatniti, aby již na světě dosáhl blaženosti.«**) Jde tedy o to, má-li zůstati řídícím duchem lidské kultury Kristus, čili má-li svět upadnouti moderním pohanstvím do mravního barbarství.

Učitelé horlící pro volnou školu nejsou si většinou ani vědomi, že jsou jen prostými vojáky, kteří na povel neviditelného zednářského štábu hlavy rozbíjejí o hradby církve. Nevědí, že skrytým zednářským generálům nezáleží tolik na škole a učitelích, jako na poškození a zničení katolické církve a křesťanství vůbec. Volná škola jest pouze prostředkem k cíli, válečným strojem zednářství proti církvi, vábivým heslem, jež má lákati pomocníky do boje proticírkevního. Praví se: »Volná škola bojuje proti klerikalismu ve školství,« ale vlastním záměrem jest odkřesťaniti výchovu a tím celou společnost.

Než zednářství jest nejen nepřítelem církve, nýbrž i křesťanskeho státu, hlavně monarchie. Církev a křesťanský stát jsou dva činitelé, kteří drží křesťanský řád světový na základě autority Boží. Zednářství, jsouc proti autoritě božské a z ní odvozené autoritě lidské, nazývá se proto »svobodným«. Volnou pak školou míní podrýti nejen autoritu církve, nýbrž i autoritu, kterou křesťanský stát odvozuje »z milosti Boží.« Snaží se tedy, aby zásada volné školy, nezávislé na církvi i na státní moci, stala se běžným heslem veřejného mínění. Prokvasí-li volná škola svým podvratným učením celé národy, pak bude státní moci, pozná-li ko-

*) Otto Willmann: Didaktik, str. 47.
**) Volná škola. R. V. str. 69. 70.

nečně nebezpečí, těžko, ne-li nemožno, bojovati proti revoluční záplavě. Proto jest přirozeno přátelství přívrženců volné školy se socialismem, jenž, jak se přiznává — zamýšlí v náboženství atheismus, v hospodářství komunismus a v politice republikanismus. Zednáři doufají, že získají-li massy socialistického dělnictva a socialistické učitele, hmotnou silou a vlivem výchovy podrobí lidstvo svým ideám, že povalí oltář i trůn a celý křesťanský řád světový, a na jeho troskách že zbudují náboženství bez Boha, mravnost bez Boha, politiku bez Boha, t. j. všelidskou říši humanity. Slibují lidstvu, že bude svézákonným svým pánem a bohem, zakrývají však, že by byl vlastně otrokem jejich tajné vlády.

Mohlo by se však zdáti podivným, proč se zednářství nespokojuje se školou moderního státu, který jest přece více méně beznáboženským, a proč usiluje o volnou školu, jež by byla docela v jeho vleku? I to je promyšleno. Zednáři vědí dobře: Stát, jenž si chce zajistiti jen trochu trvání, neobstojí bez náboženství. Již pohan Plutarch a po něm nesčetní pohanští a křesťanští myslitelé to vyslovili. Především pak stát monarchistický, v němž jest nejvýrazněji vyjádřena idea autority, nemůže, má-li jen trochu politického smyslu, vyhostiti ze svých škol náboženství. Lidem bez náboženskо-mravních zásad nelze na dlouho vládnouti; to jest nezvratná zkušenost. Proto vidíme, že řiditelé států, kteří osobně třeba o náboženství nedbají, přece ve výchově nějaké náboženství a nějakou mravouku míti chtějí, přistřihujíce ji ovšem dle svých názorů a záměrů. Japonská vláda na př. zřídila r. 1890 volnou školu. Za 19 let ji zrušila, nařídivši r. 1909 vyučování náboženství na státních školách. Ministr vyučování Savayamagi prohlásil: »Morálka bez náboženského podkladu jest úplně neužitečnou, ba výsledky její jsou úplně negativní. Proto jest nutno, zavésti na školách náboženskou nauku.«

Přirozeno tudíž, že zednáři hrají s jistou; chtějí míti uzákoněnou veřejnou volnou školu, t. j. školu nezávislou na jakémkoli positivním náboženství, a zároveň co nejvíce nezávislou na státní moci. Jednak jim i beznáboženská státní škola není dosti radikálně protináboženskou, jednak se obávají, že by svět, jenž se fysicky i ideově točí, mohl postaviti k vládnímu veslu stranu výchově jinak rozumějící. Aby tedy politické změny co nejméně hatily jejich bezbožecké plány, zasazují se o školu samostatnou — volnou.

Čím kdo hřeší, tím bývá i trestán. Stát odcizuje školu církvi, prohlašuje se jediným pánem školy a užívá jí proti církvi. Svobodní zednáři jdou dále a tvrdí: »Škola má býti svobodnou, nezávislou na církvi i na státu.« Odmítají vliv státu na výchovný směr školy, uznávajíce ho jen potud, pokud zajišťuje jich školu hmotně a pomáhá jim proti církvi. Odměnou za to podrývá volná škola jak základy církve, tak státu — každou autoritu.

U nás v Rakousku je sice svobodné zednářství zákonem zakázáno; nicméně je tu též a pracuje pilně. Též u nás jest vlastně ono tajnou silou, jež udržuje a rozdmychuje hnutí o volnou školu, podobně jako právě ono hlásá boj »o volnou my-

šlenku, o volné manželství« a volá »pryč od Říma, pryč od Rakouska.« Proticírkevní a protistátní směry a snahy zednářstva jsou tu bratrsky sdruženy.

Proč však státy, jimž přece nemůže býti úplně neznámým cíl zednářství, nepotlačí rozhodně zednářských organisací, proč nezastaví zhoubný proud volné školy? Netřeba se diviti. Někde je státní moc úplně v rukou zednářů, jako na př. ve Francii a v Italii; jinde jsou zase aspoň některé řídící a vlivné osoby státní správy veřejnými nebo tajnými zednáři. Zednáři dále zakrývají své pravé plány — jak již bylo zmíněno — krásnými hesly humanity, svobody, rovnosti a bratrství. Především však zatajují a popírají své záměry protistátní; ba lichotí vladařům a lákají je do svého sdružení; podporují horlivě snahy, jimiž většina dnešních států omezuje a sobě osvojuje práva církve, a za to má od státní moci svobodu ve své proticírkevní činnosti, ba jest v nich i podporována.

Podobně je tomu s volnou školou. U nás na př. žádá školský zákon mravně-náboženskou výchovu dítek. Přece však bylo spolku »Volné Školy« dovoleno zříditi ve Vídni několik »vzorných« škol. Aby se aspoň na oko vyhovělo zákonu, vyučovali světští učitelé jakémusi náboženství bez určitého vyznání. Až poslední dobou bylo správním soudem rozhodnuto, že učitelé náboženství musejí býti uznáni schopnými a oprávněnými od nějaké určité, státem uznané církve, aby ústavy volné školy vyhovovaly státním zákonům, a ústavy »Volné školy« aby byly zavřeny.

Moderním bezkonfesijním státům nedostává se rozhodného křesťanského ducha nebo jsou státní správy výslovně protikřesťanskými; proto má zednářství svobodu, proto jest volná škola trpěna nebo zrovna přímo i nepřímo podporována. Volná škola bojuje veřejně a předně proti církvi; proto s ní nevěrci v dělnické zástěře i ve fraku souhlasí, proto jí neodporují ani zednáři a pokrokáři ve státních úřadech. Volná škola nekřičí tak veřejně, že musí býti zničen stát, jako křičí, že musí býti zničena církev, proto má více méně volný pohyb. Volná škola zapaluje požár, jenž má zatím stráviti jen církev. Státní hospodáři nechať však nezapomínají, že to hoří u souseda. Ať jen se dívají nečinně a škodolibě; za nedlouho budou míti oheň na své střeše. Až se volná škola zakoření, a správcové národů a říší uzří hrozné výsledky její beznáboženské výchovy, až začne bez ostychu hlásati revoluci, nebude pak již pozdě zacpávati jí ústa a svazovati ruce? (Pokračování.)

Biskup dr. Antonín Mahnič.

K šedesátým narozeninám napsal FR. H. ŽUNDÁLEK.

(Pokračování.)

Právě proto, že se dr. Mahnič tak zaujal pro hlaholskou bohoslužbu, byl italskými katolickými listy nemilosrdně napaden; mezi jinými byla i »Civiltà Cattolica«, jež tvrdila, že boj proti latinskému jazyku dosáhl nejvyššího vrcholu v krčské diecesi. »La Voce Catolica« tvrdila, že kněží tamní zavrhnuvše latinu

padli duší i tělem do náruče glagolice. Týž list nazývá tento zjev dokonce revolucí liturgickou a kněze revolucionáři; jiný časopis »L'Amico« je dokonce prohlásil za poskvrňovatele milosti Boží. —

Biskup napsal následkem toho svému duchovenstvu list, v němž vyvrací útoky, činěné na něj i na jeho duchovenstvo, a dovozuje, že hájí jen historického práva, když se dožaduje hlaholských obřadů pro svou diecezi, kde byly zavedeny. Duchovenstvo na to zaslalo svému biskupovi přípis, v němž mu vyslovuje hlubokou oddanost a slibuje, že v jeho šlepějích bude pracovati.

V »Acta curiae episcopalis veglensis« v 9. čísle r. 1903 uveřejnil biskup nový přehled o bojích proti hlaholské bohoslužbě a píše: »Bude každému z našich důstojných bratří kněží známo, že některé noviny, které jinak pracují pro katolickou věc, ode dvou měsíců útočí na nás i na tuto diecézi stále prudčeji a hanebněji, a jak na jedné straně otevřeně útočí na naše uzákoněné liturgické obyčeje, tak s druhé strany nejprudčeji napadají duchovenstvo krčské! Na pohled světu vydali nás naši katoličtí bratří . . . Většině těchto novin jsme poslali opravu na jednotlivé body, které nesprávně tvrdily. Jedny částečně opravily, čeho jsme na základě zákona žádali, ale tak, že přidaly jiné věci ještě horší a lživější. Jiné pak noviny nejen že odmítly opravu lživých tvrzení, nýbrž nás naopak ještě krutěji napadly. Zdali se sluší takový způsob jednání katolíkům? My proto všecka jednotlivá tvrzení, která jsme z označených novin uvedli, pokud se týkají statistiky v první řadě o osmi desetinách Italův u nás, když jich jsou sotva dvě desetiny, označujeme a prohlašujeme za prostou lež; pokud útočí a napadají naše duchovenstvo, za zlomyslné pomluvy a klepy; pokud se týkají nás, za těžkou nespravedlnost a prosíme Boha, aby odpustil původci a původcům těchto nespravedlností, učiněných nám a našemu duchovenstvu.

Nahoře uvedené pomluvy nosí na sobě pečeť lži a pomluvy; jen když je označíme, již je vyvrátíme. Kromě toho jsme ochotni i vždy důkazy dovoditi, že společně i jednotlivě zasluhují onoho názvu, který jsme jim dali. *Než nejsme ani povinni tento důkaz podati veřejným novinám, pokud chtějí býti katolickými, poněvadž jim nepřísluší nikterak volati k soudu biskupy nebo diecesní duchovenstvo pro jejich práci.* Co se v prvé řadě týče otázky liturgického jazyka, těžce se prohřešuje proti církevnímu řádu, kdo ji vláčí ve veřejných novinách. Redaktoři katolických novin, kteří si osvojují právo napadati staroslovanský jazyk, nechť vědí, že sv. kongregace obřadů výnosem z 19. září 1903 řízeným na biskupy církevních provincií gorické, zaderské a záhřebské prohlásila, že se úplně odsuzuje každá agitace a hnutí (vzhledem k liturgickému jazyku), které k tomu směřují, aby měly vliv na úsudek apoštolské Stolice.« Odsuzuje-li se tedy každá agitace, odsuzuje se beze vší pochyby nejen agitace *pro*, nýbrž i *proti* staroslovanskému jazyku. Jedině svatou Stolici uznáváme nad sebou a jí jedině jsme povinni dávati počet z toho, co u nás bylo nařízeno vzhledem k liturgickému jazyku. Nechť

tedy žalobníci naši a krčského duchovenstva vznesou žalobu, tam nás najdou v obraně všeho, co činíme. Zde se jedná o základních pravidlech církevního řádu, která musejí znáti redaktoři a spisovatelé katolických novin (s liberály nemluvíme). Ano pošleme sami tato »Acta« sv. Otci s přáním a prosbou, aby zavedl vyšetřování o jednotlivých věcech, z kterých nás, jak jsme uvedli, obviňují, nechť nás pak buď osvobodí nebo odsoudí. Konečně oznamujeme všem, že od nynějška se nikterak nebudeme ohlížeti ani v nejmenším na to, co se novinám ať katolickým nebo liberálním zachce psáti o liturgickém jazyku našeho biskupství. Jsme ochotni pouze tomu dáti účet, který má právo nás povolati před soud.«

Vědecké literární proudy v Chorvatsku nebyly zrovna utěšeny pro katolíky. »Matica Hrvatska« svými spisy velmi poškodila katolickou věc a nenapravila svého směru přes to, že katolické časopisy jí z toho činily výtky. Ani »Jugoslavenska akademija«, kterou založil Strossmayer církevními penězi, nebyla věrna svému poslání a zhusta užívala svých prostředků — církevních — ku potírání zásad katolických. Nebylo možno také učiniti nápravy. Proto katoličtí pracovníci, sdružení okolo »Hrvatské Straže«, vypracovali stanovy pro *katolickou akademii* a na schůzi katolické intelligence v Záhřebě bylo usneseno, aby byla tato akademie založena. Ale věc provedena nebyla. Poněvadž katoličtí učenci v Záhřebě nejevili ochoty spolupracovati v této věci, proto založili stoupenci zmíněného časopisu, mezi nimiž na prvním místě vyniká dr. Mahnič, »Leonovo družstvo pro křesťanskou filosofii a vědu.« Toto družstvo má *organisovati chorvatské učence*, kteří chtějí pěstovati křesťanskou filosofii a vědu; má *vydávati díla*, která jsou tak potřebna chorvatskému obecenstvu; má *vychovávati dorost*, který by pozvedl chorvatskou vědu na výši doby; má *podporovati všecky podniky pravé vědy*.

První valná hromada Leonova družstva se konala v Rjece v kapucínském klášteře dne 30. září 1908.*) Předseda pozdravil nejdříve biskupa Mahniče jako pravou duši a zakladatele »Leonova družstva«, k jehož založení směřoval již ode dávna. K návrhu biskupa Mahniče byl zvolen do ředitelstva dočasný výbor, do něhož byli zvoleni mužové práce, třeba že neměli zvučného jména vědeckého. Čestnými členy byli zvoleni arcibiskup záhřebský dr. Josip Posilović, arcibiskup sarajevský dr. Josip Stadler a biskupové dr. Ant. Mahnič z Krku a Roko Vučić ze Senje. — Bylo jednáno o tom, zdali má býti přeneseno sídlo družstva ze Senje do Záhřeba. Ale bylo usneseno, aby sídlem spolku byla Senj, poněvadž nikdo ze záhřebských vědátorů se nepřihlásil za člena družstva. Jeden z nich se divil, jak může býti »Leonovo družstvo« bez universitních profesorů; ale přece se nedal zapsati do družstva, poněvadž prý musí jednati ve shodě s ostatními kollegy.

Biskup Mahnič prohlásil se rovněž pro Senj a dovozoval: »Nechť se páni v Záhřebě spojí a sorganisují, nechť dokáží skut-

*) »Hrvatska Straža« 1908, str. 646. násl.

kem, že jim na srdci leží »Leonovo družstvo«. Vždyť se pracovalo již před několika roky, aby byl založen podobný spolek se sídlem v Záhřebě. My jsme na Krku sestavili i stanovy, které byly přineseny do Záhřebu. Tam bylo na schůzi ustanoveno, že se má založiti katolická akademie. Byly přineseny na schůzi i seznamy pracovníků, kteří by chtěli spolupracovati na vědeckém poli. Později jsme nadarmo žádali stanov i soupisu spolupracovníků. Marně jsme očekávali, že bude založena akademie. Teprve když jsme založili »Leonovo družstvo«, odtrhl se i Záhřeb. Než když Záhřeb mohl čekati dosud, může ještě počkati!«

Prvním úkolem družstva jest postaviti se proti záplavě modernismu, který zachvátil i Chorvatsko. Bylo by potřebí i apologetiky, které Chorvaté dosud nemají, a také nutno pracovati o populární filosofii a vydati dobrou esthetiku.

Biskup Mahnič chopil se opět slova a oznámil, že již dávno myslí na vydání encyklopedie. Kdyby měl peníze, vybral by několik lidí, zaopatřil by je, aby za několik let sestavili encyklopedii. Avšak nemá prostředků; proto musí »Leonovo družstvo« převzíti tuto úlohu.

Jiným úkolem družstva jest zříditi podpůrný fond pro mladé katolické spisovatele. Je dosti dobrých, mladých sil, nadšených pro věc; je to viděti ze studentského časopisu »Luč« (Světlo). Jest potřebí jim získati prostředky, aby se mohli důkladně vzdělati.

Na návrh Mahničův má se počíti správní rok od 1. října a také »Hrvatska Straža« má býti vydávána, aby byla v souhlase se školním rokem. Ke konci poděkoval za poctu, kterou mu družstvo prokázalo zvolením za čestného člena, žehná družstvu a staví na srdce všem, aby pracovali pro družstvo, aby zvláště podporovali chorvatskou mládež. (Dokončení.)

Rorate coeli.

O Touho věčných pahrbků — přijď ve světlé své záři
— Tmy těžké leží na vodách a na naší všech tváři:
O Touho věčných pahrbků, již přijď!

Lid v zástupech, hle klečí — oprýskané rety.
Zda písně zoufalé Ti k sluchu nedoletí?
O Touho věčných pahrbků, již přijď! —

Nám zhnusily se masné hrnce Hříchu — —
Přec dutky kleté sviští ve dusivém tichu.
O Touho věčných pahrbků, již přijď! —

Janda Braník.

Pohledy do „Českého ráje“.

Historická přednáška, kterou dne 1. června 1909 na sjezdu družstva »Vlast« v Turnově konal Dr. KAREL LEV ŘEHÁK.

(Pokračování.)

VI. Hrad Bezděz.

1. Na hrad Bezděz vystupuje se nad německou obcí Hrubý Bezděz (Schlossbösig), položenou na jižní straně kopce s hradem, od jihovýchodní strany, cestou, do oblouku vystupující, jež jest od vod, s hory sbíhajících, mnoho prorvána a proto i obtížná.

Dole na úpatí kopce jest ještě pobořená brána, upomínající na bývalé opevnění, až sem sahající.

Po vystupování asi půl hodiny trvajícím přicházíme k mohutné bráně druhé, z části od vod podemleté, ale přece ještě pevně stojící. Od této druhé brány rozprostírá se po pravé straně, směrem vzhůru řada pevných budov, z nichž některé sloužily strážím hradu. Jest při nich znáti ještě i výpadiště na nepřítele. Budovy vyšší jsou části nádherného obydlí panského.

Za druhou branou vystupujeme po vymletých nyní skalinách k budovám ze 17. století, bývalému to dočasnému obydlí Albrechta Valdštýna. Odtud přicházíme směrem východním na veliké otevřené nádvoří, odkud jest již čarokrásná vyhlídka, zejmena směrem východním ku mocné skalné ohradě, jejíž korunou jest *vrch Mužský*, pod nímž níže pní *Valečov*. Dole v Pojizeří vynikají ze zeleni města i dědiny uprostřed požehnaných rolí.

Na nádvoří tom jest patrno, že sem podle příkré skály od úpatí kopce vytahovány byly potřeby pro hrad, aby nemusely obtížnou cestou po svahu jeho dopravovány býti vzhůru.

2. Po pravé straně toho nádvoří jest *kostel*, jenž musel býti neobyčejné krásy. Okna i dveře jsou ovšem provaleny, a vše vnitř jest zpustošeno. Avšak to, co zde posud spatřujeme, jsou skvostné zbytky práce kamenické, a erby, ukazující asi na třináctě století.

Kostel kryt jest velice lehkou střechou, aby se docela nesesul; ale jinak proň nečiněno ničeho. Také ku západní a severní straně přiléhající mohutné stavby obydlí panských jsou beze vší ochrany, tak že rok co rok části sličně vykružených oken a jiného zdiva se z nich v rumy řítí. Toliko uprostřed staveb těch bývalá hláska jest uchována, a lze vystoupiti až na její vrchol, odkud rozkládá se vyhlídka do celého širého, malebného okolí, a lze zříti při jasném počasí i věže pražské.

3. Byli jsme na hradě Bezděz vícekrát, a vždy jsem se tam roztesknil.

Při cestě vzhůru jsou *kapličky s křížovou cestou*, a v nádvoří u zpustlého kostela pod střechou z nepěkných prken, na hrubo stlučených, jest od zbožných rukou vyrobena jako svatyňka. Visí tam množství obrázků i obrazů pochybné ceny; ale kdykoliv jsem tam byl, vždy přicházeli nejen výletníci, ale i zbožní poutníci, a tu u těch opuštěných svatyněk se modlili, tu česky onde německy. I napadlo mi vždy: Což nebylo by možno, aby se tu řeholníci opět usadili, jací tu jindy sídlili, a slavné pouti

sem zavedli, na něž se přese všechnu nepřízeň časů posud památka uchovává?

Nebylo by možno, aspoň tuto na rozhraní Čechů a Němců, nalézti středisko, láskou křesťanskou posvěcené, odkud by se obyvatelé naší milé vlasti, ač různým jazykem hovořící, přece bratrsky dorozumívali?!

4. Kdo a kdy tento hrad Bezděz stavěl, s určitostí pověděti nelze. Dle stavby soudíce, můžeme říci, že pochází z počátku století třináctého.

Byl sídlem královského úředníka, *kastelána*, jenž župu kamenickou spravoval.

Jako kolem znamenitých hradů v Praze, na Vyšehradě, na Karlově Týně a jinde, bylo také v okolí Bezděze přikázáno něco osad *ke službě manské na hradě*. Panovník dal obyvatelům v těch osadách, rytířům, panošům a sedlákům potřebné pozemky, aby z nich výživu měli, a za to purkrabího poslušni byli ve všech věcech, zejména těch, jež k obraně hradu sloužily. Sloužící na hradech samých ale slouli holomci.

5. Hrad Bezděz památným jest také tím, že na něm uvězněn byl syn krále Přemysla Otakara II., *královič Václav II.*, i se svou matkou Kunhutou, od Oty, markraběte braniborského, jenž se byl stal poručníkem Václavovým po nešťastném konci otce jeho v bojích na Moravském Poli.

Tento Ota, aby mohl spíše zemi českou olupovati, chtěl míti dědice jejího ve své moci. Proto odvlekl jej dne 25. ledna roku 1279 v noci a v zimě co nejrychleji na Bezděz i s matkou jeho, a tam je pod krutou stráží držel tak, že museli i hrubé nedostatky snášeti, kdežto on sám v zemi loupil, ba ani velechrámu sv. Víta od vyloupení neušetřil.

Královně Kunhutě podařilo se z Bezděze uniknouti klamem. V dubnu 1279 vyprosila si totiž u purkrabi bezdězského dovolení, aby směla odejíti na pout do Kůřich Vod, a vrátila se. Po několika dnech vyžádala si dovolení, aby směla navštíviti Kláštěr Hradiště. Byvši tam se vší možnou šetrností od mnichů vyčastována, opět se na Bezděz vrátila. Po třetí vyprosila si vycházku na Mělník, kdež ji měšťané jakožto svou královnu rovněž všemožně uctili. I odtud se na Bezděz vrátila. Pak ale vyžadala si dovolení do Prahy k abatyši Anežce, tetě svého muže Přemysla Otakara II. Avšak odtud se více na Bezděz nevrátila, nýbrž prchla do Opavy ve Slezsku, a odtud vedla si stížnost na Otu braniborského ku císaři a králi Rudolfovi. I prosila za ochranu, které se tím více nadála, že dcera krále Rudolfa Jitka byla již zasnoubena s jejím synem Václavem II.

Když královna Kunhuta z Bezděze unikla, kázal Ota v letě roku 1279 královiče převésti do Žitavy, kde mu byl vykázán byt ve věži nad branou městskou. Později kázal ho převézti i do Berlína, pak do Špandavy, a nechal ho strádati, že královič chodil v roztrhaných botách i ve sprostém oděvu, a mnohdy i hlad trpěl!

Byl tedy již čas k ráznému zakročení. Nebo Ota braniborský počínal si ne jako poručník a ochránce královiče Václava, ale

jako bezectný a nemilosrdný lupič v zemi! Nejvíce trpěly od něho kostely i kláštery a lid selský v otevřeném a nechráněném kraji.

Ubohý lid, hubitelům ozbrojeným ubrániti se nemoha, opouštěl chýše i popluží, a utíkal se do skrýší v horách, kde hladem i zimou hynul. Ale ani v svých skrýších neušel nástrahám, ježto když napadl sníh, a ubozí učinili stop do něho, tím i své úkryty hubitelům prozrazovali a novým týráním propadali.

Za Otou braniborským přišlo ale mimo žoldnéřů jeho také mnoho tuláků a dobrodruhů, kteří loupili, kde co bylo, odporu nenacházejíce. A k těmto škůdcům cizím připojovali se i Němci domácí, tak že z těch útisků povstal tuhý boj i mezi Čechy a Němci, až na vyhlazení.

V těchto bojích prosluli na straně české Hynek z Dubé, Záviš z Rosenberků a i Jaroslav z Jablonného, z rodu pánů Markvarticů z Lemberku.

7. Když císař a král Rudolf I. do těchto poměrů zasáhl, učiněna byla dne 25. listopadu 1280 přičiněním jeho smlouva taková, že čeští páni, na sněmu zemském shromáždění, vyplatí Otovi 15.000 hřiven, aby veškeré loupeže v zemi přestaly; a on že vrátí královice Václava, aby týž pod dozorem biskupa pražského a předních pánů v zemi náležitě byl vzděláván.

Avšak ani pak pletichy a lakota surového Oty tomu ještě nedovolovaly, aby královič Václav z nehodného otroctví svého byl vyproštěn. Teprve dne 24. května roku 1283. Ota Václava vydal, a týž byl pak, ač teprve dvanáctiletý, jakožto král s velikou slávou i radostí v Praze i všude jinde uvítán. I vládli pak jménem jeho, pokud nezletilým byl, přední pánové v zemi, mezi nimiž uvádějí se také Zdislav z Lemberku, jakožto nejvyšší purkrabí, a Beneš z Vartenberku, jakožto nejvyšší číšník.

8. Hrad Bezděz dáván byl později *v zástavu*. Při počátku 15. století byl v držení Bezděze Prokop, markrabě moravský.

Roku 1402 přitáhl před Bezděz král Sigmund, aby vyrovnal spor svůj s markrabětem Prokopem, poněvadž týž ujímal se uvězněného od Sigmunda bratra jeho krále Václava IV. I pozval Sigmund Prokopa k sobě do ležení, bezpečný průvod jemu zabezpečiv. Když ale Prokop, na jeho dané slovo spoléhaje, skutečně se k němu dostavil, kázal jej Sigmud zatknouti, a pak odvlekl jej i s králem Václavem do zajetí v Rakousích.

Potom dostala se Bezděz v zástavu pánům *z Michalovic*, po nich pánům *z Tovačova* a Cimburku, náčelníkům napřed utrakvistů, pak českých bratří, a později i jiným.

9. Po bitvě na Bílé Hoře roku 1620 byla Bezděz dobyta a pak i vypálena od Bavorů, načež připadla královské komoře. A od té koupil ji Adam z Valdsteina.

Syn téhož *Albrecht z Valdšteina*, vévoda fridlandský, hrad Bezděz obnovil, i novou přístavbou pro dočasné tam přebývání rozšířil, a uvedl do něho na krátko mnichy augustiniány z Bělé.

10. Po smrti Albrechta z Valdšteina připadla Bezděz opět koruně královské, a císař Ferdinand III. daroval ji pak *benediktinům* z Emaus v Praze. Ti pak roku 1666 pustý hrad přestavěli na klášter, a zavedli tam slavné pouti ke kostelu svému, do

něhož si byli pořídili kopii zázračného obrazu Panny Marie z Montserratu, odkud byli se sami do Prahy přistěhovali.

Rodina klášterní utěšeně vzrůstala i zkvétala. Roku 1778 přijala na čas posádku pruskou, jež se jí za její obětavost odměnila tím, že ji při svém odchodu na dobro vydrancovala!

Roku 1785 císař Josef II. ve své zvláštní lásce ku klášterům, zejména českým, i tento klášter prostě zrušil. Statky jeho spojeny byly s Doksy, německy Hirschberg. Socha Panny Marie z kostela na Bezděz dodána farnímu kostelu v Doksech, kdež posud jest na hlavním oltáři, a kde ji ctitelé její z Mladé Boleslavi i z okolí posud v procesích navštěvují; načež pak i k bývalému trůnu jejímu na Bezděz putují.

11. Doksy jsou takto nyní velikými nepřáteli Čechů, a ničeho českého, ani nápisů na hrobech Čechů trpěti nechtějí. Když tam ale Češi připutují a peněz jim tam zanesou, tehdy bez odporu i zpívati a zpěv i hudbou provázeti milostivě jim dovolují!

Věru, když jde o kapsu, tu i mnozí přemrštěnci z obou stran dovedou opatrně mlčeti! —

Na sever od Bezděze vystupuje na obzor třetí šedá homole; jest to kopec na 600 metrů vysoký, na němž pne se k nebesům rovněž památný

VII. Hrad Ralsko.

1. Rozsáhlý hrad ten vystavěn byl od mocných Markvarticů, kteří se odtud psali pánové z Ralska.

Znám jest z dějin Heřman z Ralska, jenž byl nejvyšším komořím krále Soběslava. Jest to týž, jenž uvedl cisterciáky do *kláštera Hradiště*.

Hrad Ralsko zůstal dlouho při oné větvi Markvarticů, jež se psali i z Vartenberka.

Markvarticové vystavěli si totiž i hrad jiný, nedaleko odtud směrem severovýchodním, jenž původně nazýván byl *Stráž*, že tudy zemská cesta z Čech do Lužice vedla, která hradem tím byla střežena i chráněna. Později ale přezván jest hrad ten po tehdáž panujícím způsobu po německu na *Vartenberg*, a Markvarticové psali se pak po něm i páni z Vartenberku. Nejstarším známým z nich jest Beneš z Vartenberku, jenž žil asi kolem roku 1283.

2. Za dob krále Jiřího z Poděbrad dály se z Ralska veliké škody *Lužičanům*, kteří proto roku 1469 na hrad se obořili, ho dobyli a snad i vypálili.

Roku 1481 prodal hrad i ves Ralsko Kryštof z Vartenberku Hanušovi Cedlicovi z Cedlic, za jehož doby bylo celé okolí velice sužováno od loupežníků.

Při počátku 16. století stalo se Ralsko majetkem lutheranských pánů z Biberšteinu, a brzo na to přešlo opět v držení pánů z Vartenberku.

Při roku 1578 přešel hrad ten již pustý i s blízkým městečkem Mimoní v majetek pana Bohuslava z Frimburku, a od té doby zůstává ve spojení s Mimoní. Majitelem nynějším i Mimoně i Vartenberku jest rodina hrabat Hartigů.

* * *

3. Smutně ten hrad Ralsko ve své zašlé moci i kráse shlíží na lesnatá údolí na svém úpatí i do dalekých, živých krajin vůkol.

Shlíží na nás přes dlouhý hřbet horský, táhnoucí se směrem severním od Mnichova Hradistě a končící černým, daleko viditelným hranolem, jemuž po vsi na druhé straně vystavené říkají *Sychrovek* anebo také jinak *Káčov.*

I na svahu západním tohoto Káčova jest zřícenina hradu *Nové Zásadky* jménem, jenž před dvěma sty lety vyhořel, a od té doby v rumy se propadá. Jest to bývalé zboží kláštera Hradiště.

4. Od Káčova směrem severovýchodním rozkládá se osada, *Kruhy* nazvaná, jejíž chaloupky podobají se ovcím na velikém pastvišti se rozběhším a se pasoucím. Jméno své má odtud, že povstala na opuštěných ohradách, jimž se i »kruhy« říkalo.

Vedla ale tudy od Mnichova Hradiště přes horní pláň cesta dále ku *Hradci*, vesničce to nad samou Jizerou, vystavěné na místě, kde jindy stával skutečný hrad, jenž chránil tu přechod přes Jizeru, ku které se odtud příkrým údolím sestupuje. Na hrad ten pamatují posud navalené náspy na ostrohu za vsí. V údolí byval jindy i most přes Jizeru, a převáží tam nyní převoznik ze sousední vsi *Hubálova.*

Jinak možno za nízkého stavu vody se tudy i přebroditi, a odtud dále vystupovati ku vsi, rovněž jindy panskému sídlu *Loukovci.*

5. Tento Loukovec představuje se nám, k Turnovu jedoucím směrem severozápadním jakožto úhledný kostel, uprostřed četných, štíhlých topolů a budov selských postavený.

V Loukovci bývala tvrz, a sezením na ní byla v 16. století větev pánů Berků z Dubé až do svého vymření. Od roku 1725 vešli v držení Loukovce Valdšteinové, kteří ho se Svijany spojili. Poněvadž tu pak panstvo nebydlelo, nebylo panské sídlo, když vyhořelo, více vystavěno; ale postavena byla ve dvoře poplužním prostá budova pro úřednictvo, které sice pro památku posud »zámek« říkají, ač se panskému sídlu nikterak nepodobá.

I Loukovec se svým zbožím býval majetkem *kláštera Hradiště.*

Nynější farní chrám, Povýšení sv. Kříže, pochází z r. 1743.

6. Nedaleko Loukovce, směrem východním, bělá se uprostřed zelení jiný farní kostel. Jest to *Loukov.*

Když kostel jeho r. 1819 vyhořel, přistavěna byla k jeho presbytáři či vlastně pod něj, panská hrobka, a odpočívají v ní členové knížecí rodiny Rohanů. Kostel obklíčen jest hřbitovní, vysokou zdí, tak že vypadá jako nějaký hrad nad Jizerou. Zasvěcen jest nejsvětější Trojici.

7. Před Loukovem stojí třetí farní kostel při Jizeře. Jest to *Březina*, jejíž kostel byl již ve čtrnáctém století farním. Zboží i obročí její spravovali duchovní z kláštera Hradiště. Po jich zaniknutí přišla Březina v ruce různých pánů. R. 1653 koupil ji Jiří Jeník z Pemsendorfu, po němž a manželce jeho Anně Jedličkové z Turnova dosud jest v kostele chována pamětní dřevěná tabule s malovaným erbem jejich.

Při nevelkém kostele, sv. Vavřinci zasvěceném, jest široká věž, dole mohutně vyzděná, jako část tvrze, svrchu majíc patro dřevěné, krytá šindelem. Ve věži jsou tři veliké zvony, vzácného souzvuku, ulité v létech 1513, 1532 a 1607.

8. Přes Loukov, Loukovec i Březinu hledíce, pozorujeme za nimi na severu dlouhé, vysoké, šedé pohoří, jehož nejvyšší bod jest na západu jeho, a obnáší přes 1000 metrů výšky. Jest to *Ještěd*.

Ještěd býval za starých dob jako hranicí mezi zbožím rozvětvených dvou rodin šlechtických, které tu při pomezí zemském panovaly. Byl to již vícekráte jmenovaný *rod Markvarticů*, jemuž náleželo celé Podještědí a krajiny po Jizeře. Týž statky své obdržel za věrné služby, panovníkům českým konané, a ty mýcením lesů a dobrým hospodařením ještě rozmnožil. Markvarticové stali se praotci čelných rodin, jež vždy po svém hlavním sídle se psali, totiž pánů z Michalovic, z Ralska, Vartenberku, Valdšteinu, Lemberku a jiných.

Druhý rod, jenž měl statky při Ještědu, a to po západních jeho krajích, byl rod *Hronovicův*, z nichž povstaly později rody pánů z Lipé a Dubé.

Za našich dob jest Ještěd jako čínskou zdí, za kterou se skrývají a nám v lásce se odcizují rodáci druhého zemského jazyka, majíce tam hlavní své sídlo v *Liberci*.

9. Avšak tu jsme již u stanice *Svijany-Podol*, a tu jest malá zastávka. I pohlédněme nyní také na východní stranu své cesty Jaký to skvostný pohled!

Skoro od Mnichova Hradiště až k Turnovu táhne se vysoká, přirozená hradba z mohutných pískových skal, nejpodivnějších tvarů, propletených pěknými, zelenými lesy. Přímo na východní straně vyrůstá k nebesům z pískovcových skal čedičový kůžel s kaplí sv. Anny. Jest to *Vyskeř*, bývalá to tvrz.

A hned podle Vyskře, ale dále do pozadí, jest jiný, dvouhrotý horský obr, na jehož dvou hlavách jsou zbytky hradů. Jsou to *Trosky*.

A před nimi na svahu lesním bělá se kostel farní obce *Všeň*, při němž za starých dob býval jakýs hrad na místě, kde posud »Hrádek« říkají.

A pokračujeme-li ve své obhlídce dále k jihovýchodu, vyčnívá tam k nebesům nad skalnými hradbami pískovcovými třetí velikán horský! Jest to vrch *Mužský*.

Tu tady, kde právě odpočíváme, táhlo r. 1866 vojsko pruské proti rakouskému, a od Mužského posílali mu naši smrtonosné přivítání z četných děl. Bohužel, že ne na dlouho!

10. A ve skalách pod Mužským jsou skalnaté hrady i skrýše, i nepřístupné nyní kobky, jindy dřevěnými mosty spojené, jichž původci a obyvatelé před staletími odtud zmizeli.

Kam se poděl hlahol jich hlasů, kde jsou stopy kročejí jejich?

Místa od nich opuštěná, více ku přebývání nelákají, ale spíše zkormucují a děsí! Tedy dále!

Však již staví se nové divadlo před zraky naše. Po levé straně dráhy, za Jizerou na vrchu uprostřed ladných ovocných sadů, vyniká veliká budova. Jest to obec a uprostřed ní

VIII. Zámek Svijany.

1. V místech, kde jsou nyní Svijany, bývala lidská obydlí od nejstarších dob. Svědčí o tom okolnost ta, že r. 1854 na vrchu tom, kde jsou topoly, nalezeno bylo na sta popelnic z dob pohanských, jakož i různé památky, šperky i mlaty obyvatelů pravěkých.

Za dob křesťanských byla krajina tato poddána klášteru Hradišti. Mniši založili tu poplužní dvůr, a při něm chov vepřového dobytka, jenž odtud v nedalekých Doubravách na žaludech se pásal. Odtud sloul dvůr *Sviňany*, kteréž jmeno později proměnilo se ve *Svijany*.

2. Ve válkách husitských přišly Svijany do rukou světských. R. 1578 vládl jimi *Jaroslav z Vartenberku*, jenž při dvoře vystavěl nynější zámek, a při něm založil utěšenou štěpnici. V zámku zřídil také domácí kapli, do které otvírá se zvláštní panské oratorium.

Když Jaroslav z Vartenberku r. 1602 zemřel, provdala se vdova po něm, Anna Kateřina rodem Smiřická, za hraběte Joachyma Ondřeje *Šlika*, jenž se po její smrti r. 1610 i panství svijanského ujal.

Týž byv vychován při dvoře kurfista saského, jakožto jeho páže, přilnul úplně k lutheránství! Když se stavové čeští proti zákonitému králi Ferdinandovi II. r. 1618 spikli, poněvadž jim jakožto dobrý katolík dopustiti nechtěl, aby Církev katolickou potlačovali a statky jejími zlovolně se obohacovali, stal se Joachym Ondřej Šlik náčelníkem strany lutheranské, a spolu přičinil se o zvolení lžikrále Bedřicha Falckého, jehož pak i na pomezí Čech do země vítal. Začež Bedřich ustanovil ho nejvyšším sudím v zemi.

Když ale Ferdinand II. na Bílé Hoře r. 1620 nad vzbouřenci slavně zvítězil, byli jich pohlavárové po novém ještě bouření na soud potaženi, a pro velezrádu ztrestáni. 27 jich skonalo na náměstí Staroměstském v Praze dne 21. června 1621 pod rukou katovou, a mezi nimi byl první sťat Joachym Ondřej Šlik, pán na Svijanech a Rovni, tehdy asi padesátiletý.

Svijany byly již po bitvě bělohorské v plen vzaty, a později prodány Albrechtovi z Valdšteina, vévodovi frídlandskému. Po smrti téhož připadly komoře královské, od které obdržel je za věrné služby, císaři vykonané, darem Maxmilian z Valdšteina, při jehož rodu zůstaly až do r. 1814, kdy koupí přešly na knížecí rod Rohanův.

3. Se svou vrchností svijanskou poddaný lid asi valně spokojen nebýval. Nebo po dvakráte vypuklo tu *selské povstání*, zejména pro robotu. Poprvé roku 1794, jež krvavě rozehnali husaři; a po druhé r. 1818, jež zosnovali sedlák Kroupa z Březiny a sedlák Zezula ze Zásady. I toto povstání bylo ovšem s násilím potlačeno; ale kvas nevole v lidu zůstal. Proto když rok 1848 sliboval více svobody, povstala tu rychle i národní garda na

obranu jí, jejíž náčelníkem stal se mlynář Kabeláč z Podolí, pod Svijany.

Na Svijanech po mnohá léta blahodárně působil zámecký kaplan *Václav Plachta*, rodák mělnický, veliký přítel mládeže. Zlíbilo se mu na Svijanech tak, že odtud ani nikam nežádal, až tu i požehnaný život svůj dokonal.

4. Pod Svijany v údolí při Jizeře jest vystavná obec *Podolí*, v které r. 1866 při obraně mostu přes řeku mnohé srdce české přestalo bíti. Nyní toliko zapadlé hroby za vsí na ně pamatují!

Za Podolí vystupuje po levé straně mírné navrší, na jehož hřebenu uprostřed bohatého zelení ukazuje se nám knížecí, rohanský zámek *Sychrov*.

Kde stojí nyní zámek, tam byla za dob husitských tvrz rodu Sychrovského. Pak spadl statek ten na komoru královskou, načež dáván různým pánům v zástavu.

R. 1740 koupil Sychrov Josef z Valdšteinu, a spojil ho se Svijany. R. 1820 koupil kníže Rohan ku Svijanům i Sychrov, a v rozkošné té krajině nad levým břehem řeky Mohelky vystavěl velkolepý zámek ve slohu, ve Francii obvyklém, normánsko-gothickém. Předešlý kníže Kamil Rohan zřídil při zámku také nádherný park s mnohými cizopásnými stromy, a v něm velkolepý sklenník s překrásnými druhy bylin z tropických krajin.

5. Po pravé straně naší rychle prchá dlouhá ves *Příšovice* s mnohými selskými statky, jež jsou na mnoze i pod patro, od dřeva, s vysokými střechami podivuhodných tvarů, zdobené pavlačemi i besídkami.

Dále připojuje se skoro ku Příšovicům opět dlouhá i výstavná farní ves *Přepeře*, jindy Přípeře zvaná, při samé Jizeře rozložená.

Přepeře vystavěny jsou na území při starodávné cestě zemské, jež bylo od pradávna zalidněno, kdy obyvatelé neznali ještě kovu, ale zbraně i potřeby ku vzdělávání rolí hotovili si z kamenů, jak o tom svědčí leckde tu vykopané památky. Ves měla během časů mnohé majitele, a ve 14. století připadla k Rohozci.

Majitelé Přepeř zanechali po sobě krásnou upomínku ve farním kostele, uprostřed povýšeného hřbitova blízko Jizery vystavěném, později všelijak přestavěném. Vždyť ještě za naší paměti míval kostel ten zvonici pouze dřevěnou, kdežto nyní ozdoben jest věží štíhlou tvaru gothického. V tomtéž slohu jest i kostel sám o dvou lodích zbudován, a uvnitř s velikou pečlivostí vyzdoben i udržován.

Chrám tento, zasvěcený památce sv. apoštola Jakuba, byl farním již ve 14. století.

6. Nedaleko Přepeř, blíže k Turnovu, jest malá víska *Nudvojovice*, jež má ale vzácnou památku ve středu svém.

Jest to chrámek sv. Jana Křtitele, vystavěný ve slohu romanském při konci 12. století. Stojí na malém hřbitovu uprostřed prastarých, široko rozvětvených dvou líp. Kostelík, valně již sešlý, byl r. 1894 od dobrodinců věrně ve starém rouše opět obnoven. V 15. století již byl farním.

Vesnice Nudvojovice zašla nejspíše v krvavé bitvě r. 1468, kterou svedli tu přátelé Jiřího z Poděbrad se Slezany a křižáky.

7. Přes Nudvojovice hledíme směrem jihovýchodním na vysoké lesnaté vrchy, v jichž lůně skrývají se hrady *Valdštýn* a *Hrubá Skála*, jež spolu spojuje *kamenné město*.

Avšak již hlásí konduktér náš: Turnov! vystupovat!

Vystoupíme tedy z vozů železničních, při křižovatce drah u Turnova. Nádraží položeno jest dosti vysoko, a asi čtvrt hodiny od města vzdáleno.

Když jsme z nádraží vystoupili, tu směrem východním vidíme po obou březích Jizery, na nevysokém pohoří, před sebou bělati se výstavné město *Turnov*. (Dokončení.)

Betlémské zvěsti.

Velebný ohlas milých zvěstí
zalétá k nám až z Palestiny,
kde olivy a cedry stelou
na svatých místech dumné stíny.

Tam ve člověka Bůh se vtělil,
by lidstvo urval duchu zlému,
tam všemu světu vzešla spása
s hvězdou nad stájí v Betlehemu.

Tam u kolébky světa Spásy,
stál jenom tesař chudý, prostý,
a pouze nuzní pastýřové
ti prvními tam byli hosty.

Lidé jásali, andělové,
vidouce Panny ve náručí
Děcko, ku jehož cti a chvále
dnes radostné ty hymny zvučí.

A věk za věkem dál se sunul.
Dlouho tomu, kdy k chudé jesli
se bělokřidlí andělové
s jasné oblohy dolů snesli.

Tak prchly věky. Jak do písku
když všecku světskou slávu vpíše:
kde Assyrové? Babylonská
kde pozůstala pyšná říše?!

Vše smetl čas v svém koloběhu,
zanikla sláva Herodesa;
ale zvěst Božském o dítěti
věk za věkem jak v žulu tesá. —

Nezemře nikdy ona Láska,
vzešlá světu z Marie Panny,
jež na se vzala lidstva hříchy
a přemohla tak pekla brány.

Tam z Nazaretu do Betléma,
až tam, kde smutná Kalvarie,
co tklivých zvěstí z dávných časů,
co upomínek tam se kryje . . .

Na Lásku s Věrou věčně živou,
jež do srdcí Naději vlívá:
že jenom k cíli nadzemskému
poutníků síla neumdlívá . . . .

L. Grossmannová-Brodská.

Za mojí sestřičkou.

Zelených věnců dýši vůni —
Vidím tě z dětských let,
jak v bílem šatě očí zář trůní
a na prsa tiskneš lilie květ.

Dýchám dech bělostných květů
i vetkané myrty v plavý tvůj vlas,
věnce, jež vložilas' v klidu
na oltář Pánu v tvůj čas —

Vzala's vše s sebou do věčného jara,
kde žádný nevadne květ.
— Já s pláčem vzpomínám blaha
a vzpomínat' budu celý můj věk,
dýchat chci květů tvých vůni
a vidět tě z dětských let,
jak v bílém šatě očí zář trůní,
kdy směla's, jak nevěsta ku Pánu zpět.
— — — — — — — — — — —

P. Berthold Ord. Cap.

Michal Kopeć.

Příběh. — Polsky napsal Sewer (Ignac Maciejowski). — Přeložil FR. WOLF, farář v Kostelní Lhotě.

(Pokračování.)

Kateřina si sedla ve voze vedle otce, Bartýzel naproti.

»Do Slotwiny« — hovořil — »tys vládla, Kateřino, nyní je řada na mně. Hleď jen na mne, poslouchej mého hlasu, a ty Michale hleď na Kateřinu. Nejtíže je dojeti do Brém. V Krakově se přesedá, v Oświęcimě se přesedá, ve Vratislavi se přesedá, a v Brémách na loď! . . . «

»Kam se přesedá?« zvolala postrašená Kateřina.

»Kam? Do jiného vlaku. Jen za mnou, jen při mně, a bude všecko dobře.«

»Bůh nám seslal takového cestovatele,« ozval se Michal.

»Nikdo, jen Bůh,« přisvědčila Kateřina s hlubokou věrou.

V Bochnii vyběhl Bartýzel se džbánkem na stanici a přinesl pivo. »Tady večeříme,« řekl, »v Krakově není čas, za půl hodiny jízda, tlačenice, zmatek, strkání . . . «

Kateřina vzdychla, rozvazujíc uzel s pokrmy. Plackou počastovala Bartyzela, a on jim podával džbánek s pivem . . . Nepokojná rozčilenost nedala jim spáti. Každé trhnutí je budilo a lekalo.

»V takovém strachu těžko by bylo dlouho žíti,« — myslila si Kateřina, vzdýchala a sen zavíral jí víčka.

»Kateřino, Michale, Wisla je pod námi, slyšíte?« — zvolal Bartyzel. Temně dunělo, Kateřina se vzchopila, Michal zbledl.

»Již je zde Krakov, uzly do hrsti! Nebo lépe všecko Michalovi do plachty, plachtu zas přivázati mu přes záda, neztratí se! Bude dávati pozor i na moje, a my s Kateřinou pro lístky. Nebojte se, ještě není čeho, ještě jsme u svých, polská tady řeč, jako v Dolędze.«

Jitřenka vrhla růžový proud světla na vody Wisly, červené hradby Vawelu a pozlatila je.

Vlak letě po vysokém náspu, přetínal ulice, udělal veliké kolo a vpadl do stanice.

»Michale, nastav záda; Kateřino, pozvedni uzel, a já mu plachtu uváži. A nyní za mnou, půjdeme do čekárny, posadíme Michala a sami pro lístky.«

Zástup ženoucí se ve stranu východu chtěl, jako moře strhnouti spolu Michala a Kateřinu. Bartyzel je vyvedl, táhna je za sebou. V čekárně odvázal Michalovi uzel, a posadil ho při něm. Michal si otíral pot s čela, a když se upokojil a měl trochu volnosti, nejprve začal mysliti na Jagu, na děti, na ves, na louku, na vystavěnou jím cestu a dubový kříž na rozcestí.

»Jistě vyhání teď Pavel naše tele a židovu krávu na louku. Jaga sází brambory, buď na dvorském anebo u nás. Měla koupiti korec ve dvoře a dosázeti scházející záhon.«

Přestal, mysl byla vyčerpána, nebylo více předmětů k myšlenkám, ohlížel se starostlivě. Stále více přicházelo lidí do temné, veliké čekárny, vznikal veliký hluk. Michal ohlížel se nepokojně za Kateřinou a Bartyzelem . . . Ramenatý muž bledé tváře s ranečkem na zádech přistoupil.

»Pochválen buď Pán Ježíš,« řekl, klada uzel na stůl.

»Na věky,« odpověděl Michal radostně, že se přece vlastní člověk objevil.

»Zdá se mi, že do Ameriky?« — zeptal se.

»Uhodl jste!« — odpověděl Michal.

»Přes Bremy?«

»Snad přes Brémy. Či jest jiná cesta?«

»Jest jich dosti. Jedeme společně!«

Michalovi zazářil obličej, rozesmál se.

»Poprvé jedete?« — hovořil muž.

»Poprvé, nač se vraceti, když již jednou se bylo a udělalo se svoje.«

»Ej, třeba se udělalo svoje, cosi žene ke svým, na svůj kout. Těžko vydržeti, a tak se jede, potěšiti se se svými. A pak znova je líto velikého výdělku, a člověk se vrací.«

»Rád máte toulání,« hovořil vesele Michal.

»I vy se naučíte v Americe rád míti.«

Přiběhli Bartyzel a Kateřina.

»Tatínku, již je všecko, jen sedati,« volalo rozčilené děvče.

»Jedu s vámi,« řekl muž.

»Odkud jste?« — ptal se Bartyzel.

»Z Bielczy.«

»A vy?«

»Já ze Szczurowé, a děvče a otec z Dolęgy.«

»Znám Szczusurovou z trhů a ze zděného kostela, a k Wisle jde se na Dolęgu.«

»Ano, ano,« přisvědčoval Michal.

Muž natáhl ruku, a rozevřel širokou dlaň, stiskli si ruce s Bartyzelem a pak s Michalem, a zdvořile se uklonil Kateřině, hledě na ni zvědavě.

»A kam v Americe?« zeptal se.

»A kam by, ne-li k naším. Do Chicaga!«

»Já také, mnoho je tam našich.«

»Jak se jmenujete?« — ozval se Bartyzel.

»Říkají mi Martin, a jmenuji se Dzieciol. Pocházíme z jedné krajiny, jsme našinci, jedeme na jednu cestu.« —

»Počkejte jen, dejte pozor na věci.«

Odešel, protlačuje se zástupem.

»Našinec a chlapík to nějaký«. — řekl Michal.

Zkušený Bartyzel položil tajemně prst na ústa. »Opatrně!« — zašeptal.

»Očima nesmírně střílí,« zašeptala Kateřina.

»Ano, ano,« přisvědčoval Bartyzel. Michal hleděl udiveně. Muž se mu líbil, že by s ním srdce rozdělil.

Martin se vrátil, nesa v lahvi kořalku, skleničku a čtyři housky, posypané hojně solí a kmínem. »Třeba se napiti na novou známost, aby se nepřerušila.«

Vrátný otevřel dokořán dvojité dvéře a zavolal: »Zabierzów, Krzeszowice, Oswiecim, Bogumin, Vídeň.«

»Když nevolali Brémy,« zašeptala Kateřina.

Oba dva zkušení se rozesmáli upřímně.

»Kde jsou Brémy, kde« — pravil Bartyzel — »nad samým mořem. Ale nyní si rozeberte ranec otcův; ty, Kateřino, vezmi svoje, Michal svoje, já svoje!«

»I já svoje,« — dokončil Martin.

»Jedeme!« Ve voze složili uzly, rozsedli se a najednou všickni čtyři se rozesmáli. Martin vyňal cigarety a jako světa znalý častoval jimi. Když podal Kateřině, ta se žehnala; Bartyzel si zapálil, ale Michal slíbil, že se naučí v Americe kouřiti cigarety.

Vlak ujížděl, ukázali lístky, a znova si oddechli. Michalovi zářila v očích veselost, přilnul k Martinovi, a děkoval Bohu, že

mu seslal z Bielczy krajana, a zároveň velikého cestovatele. Kateřina pouze to neměla ráda, a bála se ho, neboť cítila oheň v jeho očích.

»Dám se do práce«, opakovala v duchu, »abych co nejdříve ušetřila na lístek pro Sobka a poslala mu ho; ať přijede mne brániti . . . «

»Ale co tam dělají maminka a děti?« — obrátila se k otci.

Michal zbledl, žal sevřel mu srdce.

»Sází« — dokončila — »brambory na našem a pláče za tatínkem a za mnou.«

»A my?« — zašeptal Michal.

»My jedeme do Ameriky, my nemáme času na pláč,« odpověděla rozhodně.

»A co Sobek?» — zeptal se.

Děvče se zapálilo, samo nevědouc proč, zaslonilo oči řasami, a obrátilo se k oknu. Odkud přišel na ni ten oheň, nevědělo, a hněvalo se, že přichází neprošen a z nenadání.

Zarmouceně, neosmělujíc se pohlédnouti na Bartyzela a Martina, vyhlížela oknem, leč neviděla nic, jsouc zaujata plameny jí ve tváři vyrážejícími.

«Oswiecim, Oswiecim,« volali průvodčí vlaku, otvírajíce s rachotem dvéře vozů.

Bartýzel a Martin se vzchopili.

»Pospíšíme na druhou traf,« — volal Martin. »Máte lístky?«

»Ne.« — odpověděl Bartýzel.

»Já mám a ostanu s Michalem, bych vzal naše věci, a vy s Kateřinou jděte pro lístky.«

Bartýzel a rozčilená Kateřina vyběhli z vozu.

»Samotný člověk by zahynul v tomto zmatku,« zašeptal Michal.

»Ale Pán Bůh seslal světa znalé,« — dodal Martin. — »Vezmu uzlík Kateřinin, vy Bartýzelův, a dále do Pruska!«

Na druhé straně podal Martin udýchanému děvčeti uzlík.

»Má Kačenko, nic neschází, ani ždibeček!«

»Nejsem vaší!« — zašeptala; Martin dělal, jakoby neslyšel, obrátil se, pospíchaje do čekárny.

»Statečný.« — dodal Michal, hledě za ním.

Za chvíli přinesl čtyři sklenice piva, první podal Michalovi, druhou Bartyzelovi, třetí, Kateřina nechtěla přijmouti.

»Vezmi!« — křikl na děvče Michal, a obraceje se k Martinovi, zvolal vesele: »Dej, Bože, štěstí!«

»Abychom se rychle v Americe dodělali groše; Kateřino, na tvoje zdraví, a na to, aby tvá krása rostla, jako obilí po májovém dešti.«

»To je světa znalý,« zvolal Michal, a Kateřina se zase zapálila a obrátila. Sklepník odnesl sklenice; zazvoněno, všichni vsedli do vozu, držíce se pohromadě . . . Ve voze bylo mnoho lidí, mluvících po »naszem«. Bartýzel se dal s nimi do hovoru, ale scestovalý Martin svlékl si kabát, rozestřel ho na lavici, uzlík položil pod hlavu, a radil Kateřině, aby učinila dle jeho příkladu. Dívčina hned nechtěla, ale když i otec s Bartýzelem jí

radili, a spáti se jí chtělo, poslechla. Sotva se položila, usnula jako kámen.

Martin zadíval se do Kateřiny, i před spánkem cosi milého si myslil, neboť se usmíval a oči jako kocour zálibně mhouřil.

Před večerem dojeli do Vratislavi. I zde cestovatelé se vyjádřili, že třeba vlak vystřídati a tři hodiny poseděti ve stanici.

Obloženi uzlíky vešli do třetí třídy. Veliký to sál, a lidé se v něm rozložili na podlaze jeden vedle druhého. Mladí, staří, ženy s dětmi u prsou. Veliký zmatek!

»A všecko to řeč »naše«, trochu změněná, ale přece naše«, šeptala Kačka otci. Martin našel volné místo u kamen, a tam se uložili.

»Odtud již jedeme čtvrtou třídou přímo k moři.«

»K moři,« opakovala zaleknutá Kateřina. »Již je tu moře? — Tak blízko?«

»Jedeme k němu celý týden a teprv polovina cesty,« řekl Martin.

Michal se rozhlížel, hledě polo bez uvědomění na tu hromadu lidí, rozložených vedle sebe ve skupinách po velikém sálu. Hleděl, myslil nevěda co, a sedl si, děkuje Bohu, že mu poslal lidi cesty znalé.

Bartýzel se naklonil. »Třeba nám se posíliti. Složme se na večeři po desíti krejcarech na jídlo a po desíti na pivo, půjdu s Kateřinou, a vy budete u věcí.«

»A já s vámi,« zvolal Martin, »třeba přece proměniti peníze za pruské!«

Michal se bál zůstati sám v zástupu, ale nic neříkal.

Vrátili se s velikým bochníkem chleba a uzenkou, Bartyzel přinesl kus poznaňské klobásy a k tomu čtyři sklenice piva.

Rozložili se společně v malé skupině a počala hostina zvláštní, propletená nápady cestovatelů.

»Pánové, nemáte sirky? Těžko je dostati se přes jizbu,« ozval se hlas hubeného muže nad nimi.

»Mám, mám,« zvolal Michal, podávaje škatulku, »vezměte si!«

»Bůh zaplať . . . a kam?« —

»Do Brém,« odpověděl Martin — »a vy?«

»My do Chicaga, ale rovněž přes Brémy.«

»A na Nový York.« — dodal Bartyzel s velikým sebevědomím.

»A ovšem, jiná přec cesta není,« odpověděl cizinec, a udusil pýchu Bartýzelovu.

»Jedeme společně,« zvolal Michal, a podávaje cizinci sklenku svého piva, dodal: »Napijte se na štěstí!«

»Děkuji,« odpověděl, přijal sklenici, upil z ní několik doušků a usedl při Michalovi na zem, nacpávaje si dýmku tabákem.

»Poprvé do Ameriky?« zeptal se.

»My podruhé,« odpověděl Bartýzel, ukazuje na Martina — »otec s dcerou poprvé.«

»A já po třetí,« odpověděl muž, »ale nyní vezu dcery, ať si vydělají na věno. Jim je snáze a více si mohou vydělati než my! . . . «

Kateřině se udělalo milo a teplo u srdce. »Snáze — a více,« si pomyslila.

»Baruše, Kunko,« zavolal cizinec pozvedaje hlavu.

Dvě slušné, vysoké, odvážné dívčiny se přiblížily.

»Co pravíte, tatínku?«

»To pravím, abyste přišly blíž, našel jsem našince, jedou tak, jako my, do Chicaga. Otec, dcera a dva hospodáři.«

Dívčiny se zasmály vesele, řekly »ihned«, přinesly svoje uzlíky a usadily se ve skupině.

»Přivítejte se,« řekl muž dcerám.

Podaly ruce Kateřině, děvče si otřelo ústa rukávem, a políbilo je na ústa. Nesmírně se těšilo z nových známostí. Cítilo, že v jejich společnosti nabéře odvahy a přestane se báti spolucestovatele, na kterého se neodvážila podívati.

»A jak ty se jmenuješ?« — ptaly se obě najednou.

»Kateřina.«

»Jak je to dobře,« ozvala se Baruše, »nechaly jsme doma třetí menší, která se jmenuje Kateřina; když tedy na tebe zavoláme, tak se nám bude zdáti, že voláme na sestru.«

»Dobře se to řídí,« odpověděla Kateřina, červenajíc se radostí.

»A proč ty jedeš?« — ptala se Kunka.

»Do práce.«

»Ale do jaké? V poli tam ženské nestačí.«

»A proč vy?« — ptala se Kateřina.

»My na žehlení, ke kávě, a k čemu se dá.«

»Já umím také pěkně žehliti, ano i kávu jsem mnohokráte na stroji ve dvoře vařila.«

»To jsi vycvičená, neztratíš se!«

»Držme se pohromadě,« zašeptala Kateřina.

»Dobře, ale ty nám také pomáhej dle potřeby.«

Němec s velikým břichem, silnou bradou a silným zvoncem postavil se do prostřed sálu, zazvonil a začal hlasitě vyvolávati jakési divné názvy, až zakončil slovem: »Bremen.«

V sále povstal veliký hluk, všichni se vzchopili na nohy a proud vyplynul otevřenými dveřmi na peron.

»O, jak jsem rád, že jedu se svými a lidské slovo slyším,« pravil Michal upřímně. — »Jak se jmenujete?« — obrátil se k soudruhu.

»Jméno mám Jan, a přijmění Kurpiel, Slezák, od děda, praděda na svém kousku země. A abych se na něm udržel, jedu již po několikáté do Ameriky. Syna a matku nechávám na hospodářství a sám s dcerami do světa pro groše. Takový je osud . . . «

»Takový je osud,« opakoval Michal s úctou k sedláku a hospodáři na svém pozemku.

»Lístky máme a pojedeme pokojně do Brém,« zvolal přibíhající Bartyzel. »Pojďme!«

»Čtvrtá třída je temná s jednou toliko lampou a bez lavic.«

»To nic nedělá,« volal Martin, »položíme se podle sebe, lépe se bude spáti . . . »Usadili se při samé stěně, Kateřina ze

strachu před Martinem mezi děvčaty. Přilnuly k sobě jaksi najednou, ač byly starší a rozumnější než Kateřina.

»Jak dlouho myslíte zůstati v Americe?« ptala se, když se již usadily na lůžku.

»Pokud neušetříme aspoň dva tisíce marek.«

»Nesmírně mnoho to je, zdá se mi.«

»Tolik potřebujeme. Myslíme, že za tři leta . . . «

»Snad se budeme vraceti najednou!« zašeptala Kateřina — »Jak bych ráda.«

Průvodčí poznamenal lístky, vlak ujížděl, Michal položil beranní čepici pod ranec, přitiskl se k zavazadlu, ale nemohl usnouti. Stála mu před očima Jaga a byla jaksi jiná, hleděla na něho smutnýma očima, až ho v srdci pálilo.

»Moje Jaguško,« zašeptal, »udělal jsem ti něco zlého? Sama jsi přece chtěla! . . . Mně je tu dobře, jedu se svými, hlava mne o nic nebolí: Kačka je u mně, a proč ty se bojíš a tak smutnýma očima na mne hledíš, že až mi srdce puká? Jaguško, i mně by bylo lépe spáti ve vlastní světnici, a ne se toulati a ležeti jako pes na holé zemi, — co? Ale jestli se toulám, to pro vás, ne pro sebe! A proč mi svoje oči bolestně vrážíš pod srdce? . . .«

»Kačko, kde jsi?« — zvolal, hmataje kolem sebe.

»Nevíte, tatínku? — Tady . . . «

»Jsi zdráva?«

»Co by mi bylo?«

»Nestýská se ti po matce, Dolçze, po bratrech?«

»Sotva jsem vyjela, neohlédla jsem se ještě po světě, a již se mi má stýskati. Spěte, tatínku, a nebuďte lidí!«

»Kateřino, mně se zdá, že myslíš jen na Sobka.«

»Ticho,« zašeptala Kateřina, naklonila se přes Kunku a ve strachu zakryla otci ústa.

»No, no,« odpověděl Michal, »rozumím.«

»Nic, tatínku, nerozumíte, neboť není žádnýho rozumění, nejlépe spáti, nebo kdo ví, jak bude dále, — moře je nedaleko.«

Michal se již neozval, Kateřina položila hlavu na zavazadlo, myslila na Sobka i na Martina. Ráda by se byla přitulila k Sobkovi, Martina se bála, ač si vážila jeho zkušenosti, výmluvnosti i rozumu. Ráda byla, že našla kamarádky, že umí žehliti a kávu na stroji vařiti . . . usnula.

Růžový východ slunce pronikal do vozu malými okénky. Cestovatelé se probudili. Nábožní Slezané klekali. Baruše a Kunka probudily Kateřinu, klečíce modlily se hlasitým šepotem »Otče náš.« Jan Kurpiel začal třesavým ustaraným hlasem:

»Když již ranní vstává zoře,
Tobě země, Tobě moře,
Tobě zpívá živel všeliký,
buď pochválen, Bože veliký!«

Za Janem celý vůz se rozezvučel ranní písní. Děvčata vévodila vysokými soprany. Michal se vzchopil, hleděl i poslouchal. Tak daleko od domova a tady v jeho řeči chválí Pána Boha. K Janovi pocítil velikou náklonnost. Hospodář, aby se udržel na

svém kousku země, jede se dříti do Ameriky i dcery své veze. Co jiného já, který nemám ani půl záhonu . . .

Malými okénky vozu pronikalo růžové světlo, červeníc zpěváky. Píseň zněla — prostá srdce vyssála z prsů matčiných i píseň i povinnost; trvala ve víře otců svých i ve mluvě a — násilí německé nemohlo jich přemoci.

Vešel průvodčí, otevřel dvéře, aby vpustil svěží vzduch a ozval se: »Sbírejte se, Brémy je již viděti, budeme tam za malou chvilku.«

Michal pocítil neomezenou vděčnost k průvodčímu za to, že mluvil jeho jazykem. Podal ruku na pozdrav Kurpielovi, Bartýzelovi i Martinovi.

»Jste zde?« zašeptal.

»Či jste chtěl,« odvětil Martin vesele, »abychom zůstali na cestě?«

»Ne, ne, pouze se těším, že jsme pospolu.«

»Nežertovati, dělati rance, jak jen se zastavíme, ihned vyjíti,« volal Bartyzel.

Děvčata se vrhla k zavazadlům, Kateřina přistoupila k otci a rychle přitáhla rozvázanou plachtu . . .

»Bremy!« — vniklo jako vichr do vozu.

»A moře!« dodal Bartyzel. (Pokračování.)

Vincenc Zahradník.

(Ke dni 29. prosince.)

Životopisný nástin. — Napsal OTAKAR JAKOUBEK.

Dne 29. prosince t. r. naplní se právě 120 let, kdy (dne 29. prosince r. 1790) narodil se v Mladé Boleslavi pozdější otec české bajky Vincenc Zahradník.

Narodil se z rodičů chudobných. Však v chudobě, pod doškovými střechami narodila se většina našich velikánů. Otec jeho byl soukenníkem. Malý Vincenc jevil veliké vlohy k učení. Proto po úradě dobrých přátel otcových dán byl na piaristské gymnasium ve svém rodišti. Když toto vystudoval, vstoupil do téhož řádu, by věnoval se učitelskému stavu.

R. 1813 vstoupil do semináře litoměřického, kde dokonal svá theologická studia. Na kněze byl vysvěcen dne 7. srpna roku 1813. Tři léta působil po svém vysvěcení jako kaplan.

Roku 1816 jmenoval jej litoměřický biskup Hurdálek sacellánem a bibliothekářem. V té době vystoupil poprvé na veřejnost jako český literát, kteroužto činnost již od svého vstupu do semináře v sobě tlumil. Byl to příspěvek: »Rozjímání o některých stránkách praktické filosofie«, otištěný r. 1818 v »Hlasateli«.

R. 1819 jmenován byl Zahradník druhým konsistorním tajemníkem a r. 1820 profesorem v semináři v Litoměřicích.

Věnovav se téhož roku správě duchovní, přišel Zahradník za faráře do Zubrnic, kdež působil až do r. 1830.

Z této doby pocházejí jeho spisy: »Dušesloví«, »Listy o vedení pastýřského úřadu«, »Logika«, »Nauka paedagogická« (dle Niemayera), »Některá pojednání z oboru mravní filosofie, po různu uveřejněná«, »Pobožnost a uctění sv. Gotharda« (vydané r. 1828 v Hradci Králové), »Ritual český« a »Systematická gramatika«.

R. 1830 jmenován byl Vinc. Zahradník farářem v Křešicích, kdež blahodárně působil až do svého skonu. Zde rozvětvil svou literární činnost co nejvíce. Byl to mohutný strom literárního působení, jenž každého roku přinášel nejbohatší ovoce.

Zde napsal svůj »Krátký katechismus k utvrzení katolíků ve víře jejich« (jenž byl vydán v Praze r. 1830); »Pětmecitma bajek od Vincence Zahradníka« (v »Časopise Českého Musea« r. 1830); »Homiletické řeči na neděle a svátky celého roku« (r. 1832 a r. 1833, 2 díly; vydány v Hradci Králové); »Bajky Vincencia Zahradníka, faráře v Křešicích« (r. 1832 v Praze vydány), které obsahují 161 bajek s předmluvou o povaze bajky; »Sedmmecitma svátečních kázaní« (r. 1833 v Praze); »Druhá sbírka bajek s připojenými aforismy o bajce«, censurou schválena dne 16. prosince r. 1834, tiskem však nevyšla.

Také sepsáním »Psychologie« se pilně zanášel, jak svědčí ze zprávy, uveřejněné v »Květech« r. 1834.

Za jeho života ještě spatřily světlo světa tyto spisy: »Modlitby katolické v duchu zlaté knihy Tomáše Kempenského« (vyd. r. 1835 v Praze) a »Doštěpená zahrádka dobrých dítek« (vyd. tamže r. 1836).

Vincenc Zahradník dokonal svou pozemskou pout dne 31. srpna r. 1836; zemřel na tyf. Pohřben byl co nejokázalejším způsobem na hřbitově ve svém působišti (v Křešicích).

Po jeho smrti vyšly: »Rozvrhové kázaní na neděle a svátky celého roku (r. 1837 2 díly v Hradci Králové); »Nedělní kázaní« (r 1838 v Praze, 2 díly).

»Hlasatel«, »Časopis katol. duchovenstva«, »Květy« a »Časopis Českého Musea«, kteréž za jeho života přinášely od Zahradníka cenné příspěvky, i po jeho smrti přinesly ještě různé jeho stati.

»Druhá sbírka bajek s připojenými aforismy o bajce« po smrti Vinc. Zahradníka dostala se Pešinovi, pak V. Štulcovi a konečně do archivu musejního. Nejnověji byla otištěna přispěním F. Strejčka ve »Světové knihovně«. Některé jeho drobotiny byly otištěny též roku 1855 v »Blahozvěstu« a roku 1883 ve »Škole a Životě«.

Kdo by neznal i z mladší školní generace Vincence Zahradníka bajky »Červ a skopec« aneb »Osel ve květnici«, které obsahují naše školní čítanky? . . . Dle Zahradníka sahá bajka do básnictví jen vylíčením příběhu, avšak náleží k dokonalému mudrctví, protože předkládá čtenáři pravidla moudrosti.

Nejnovější vydání »Bajek a spisů Vinc. Zahradníka« pořízeno péčí F. Strejčka. První vyšla kniha bajek, která čítá čtyři svazky; druhá sbírka bajek s připojenými aforismy o bajce čítá šest svazků.

Že byl Zahradník i básníkem, vysvítá z jeho »Zábavných hodin.« Tuto sbírku počal uveřejňovati v «Květech«. Sbírka obsahuje 37 básní. Všecky mají naučnou tendenci až na báseň »Mladý Boleslav«, kteráž jest čistě epická. Mezi básně zařaděn i dialog »Jan Rokycana a Dobravský« v prose. Původně byly »Zábavné hodiny« tištěny v »Květech« též v prose. Teprve přispěním F. Strejčka oděny opět v háv poetický. Zahradníkovi bylo hned tenkráte vytýkáno, že ve mnohých napodobí básně »Rukopisu Královédvorského«, což Zahradník těžce nesl . . .

Ve »Květech« byl předmluvou k těmto básním »Prokopův list Václavovi o spisovatelství.«

V šestém svazku »Druhé sbírky bajek« nalézáme některé bajky, které jsou dle Faedra zpracovány. Dán jim ovšem jiný smysl.

Vincenc Zahradník náležel k nejvzdělanějším mužům své doby. Jako kněz oplýval velikým theologickým vzděláním. Zabýval se nejen studiemi paedagogickými, nýbrž byl hledaným filosofem, linguistou a historikem.

Též rád čerpal své poučení ze spisů Lessingových, Herderových, Fénelových a Batteauxových, z nichž i překládal.

Jako literát projevil všestrannou činnost. Pozoruhodné jsou jeho theologické spisy a rozpravy. Oplývají bohatostí myšlenek a hloubavým duchem pozorovatele.

Jeho spisy přinášejí do školní výchovy jiný vzduch ozdravěný. I ve svých filosofických spisech a spisech básnických není laikem.

Dnes, kdy vzpomínáme stoadvacátého výročí jeho narozenin, činíme tak z piety k otci české bajky, k českému knězi-spisovateli, jehož památka nechť mezi českou mládeží nikdy nezmizí! Je-li něco, co může blahodárně působiti na srdce útlé mládeže, jsou to zajisté jeho »Bajky«, kterým už naši otcové se učili a je ctili.

Ctěme i my i naše mládež poklad, odkázaný nám knězem-spisovatelem, Vincencem Zahradníkem!

Přípravy naše a různých jiných stran na r. 1915.

Nejdůst biskup litoměřický Josef Gross na obranu zájmů našich. »České Slovo« a z něho »Volná Myšlenka« přinesly dopis, jejž ndp. biskup zaslal vikářům své diecese: »Veledůstojný pane vikáři! Dle zřejmě vyhlašovaných zámyslů českých apostatů, církevních nepřátelů a jejich tiskových orgánů, má býti vyvoláno v českém národu podporováním oslav Husových nové hnutí pryč od Říma, jež má dosíci při stoletém oslavení (1915) počtu 100.000 odpadlíků. Nám duchovním správcům nelze upříti vážnosti tohoto soustředěného, dobře připraveného boje, aniž si smíme tajiti, že ono zamýšlené hnutí pryč od Říma právě u spojení s památkou Husovou, v národě českém tak mocnou, opravdové nebezpečí pro církev znamená. Avšak nesmíme ni-

kterak dopustiti, aby nás nepřátelé ve své destruktivní práci předešli. Jakmile budeme v defensivu zatlačeni, bitvu jsme již napolo prohráli. Naše protiakce musí býti obhájná i positivně pracující: ve veřejných shromážděních se postavíme proticírkevním agitátorům vstříc — v našich pak obcích budeme stávající již organisace zdokonalovati a v jiných nové zakládati. K podstoupení této úlohy nebude každý duchovní pohotovu, buďto pro nedostatek času, nebo pro nedostatek apologetické a sociálně politické zdatnosti, státopolitické dovednosti a z jiných důvodů. Ale poněvadž systematická obrana uspořádána býti musí, žádám Vás, abyste povolal v době co nejkratší schůzi ku poradě o obranných prostředcích. Členy této schůze buďtež veledůstojní páni vikáři a po jednom duchovním z každého vikariátu, jejž jako zástupce duchovenstva pan vikář vyvolí. Místem shromáždění budiž zvoleno město nejpříznivější polohy, jež určí také vikář v službě nejstarší. Předmětem porady bude následující: Poněvadž je zřejmo, že zamýšlenou práci organisační bude moci zastati jen někdo k tomu účelu zcela uprázdněný, račtež se veledůstojní páni uraditi: 1. Má býti tento muž — třeba »sekretář nepolitických organisací českého dělnictva v diecesi litoměřické« nebo jinak se jmenující — kněz? — Nebo 2. laik? Kdo? 3. Jestliže laik, kdo ručí za jeho apologetické vědomosti, nebo kdo je doplní? 4. Jakého druhu má býti jeho postavení? s počátku provisorní — s jakým platem? 5. Kdo tvoří dohlížející výbor či forum, které sekretáři práci uděluje, plat mu zaručuje — a jemuž on bude zodpovědným? 6. Organisace k zaopatření peněžních prostředků (kde se vyžaduje dopodrobný návrh). Předsedou této poradní schůze jest vikář nejstarší ve službě. Tyto předměty k poradě předložené si každý z důstojných pánů účastníků již napřed důkladně rozmyslí, aby na rokování s úspěchem podíl míti mohl. Usnesení této přípravné schůze nechť se předloží potom pastorální konferenci jednotlivých vikariátů, které mají býti co nejdříve svolány k potvrzení nebo opravení, ale tak, aby učiněná rozhodnutí přípravného komitétu byla základem rokování. K tomu účelu mají býti tato rozhodnutí ohlášena důstojnému duchovenstvu jednotlivých vikariátů jako předmět porady. K výnosům těchto plenárních konferencí jest celému duchovenstvu se zavázati. Podrobné zprávy jednotlivých pánů vikářů o těchto konferencích a jich rozhodnutí se očekávají do konce září. Jako zástupci vikariátu mladoboleslavského buďtež ku konferenci povoláni a s obsahem tohoto nařízení seznámeni důstojní pánové Dr. Hanoušek, farář v Bezně, a Sládeček, administrátor v Dobrovicích. Biskupský ordinariát v Litoměřicích. V Litoměřicích, dne 7. července 1910. L. S. Josef v. r., biskup.« — Dopis sám sebou — praví »Volná Myšlenka« — musí býti povzbuzením českým lidem, aby se už od teďka snažili všemi silami, by oslava Husova roku 1915 byla co nejvelikolepější a nejvěcnější, hlavně v tom smyslu, aby se každý Čech rozešel s Římem. My zase krok tento co nejradostněji vítáme a mnoho si od něho slibujeme.

Dle zprávy »Národní Politiky« ze dne 16. listopadu 1910, číslo 316 konalo se dne 14. listopadu 1910 třídní zasedání České Akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění. Při tom s povděkem přijata byla zpráva I. třídy, že jest ochotna účastniti se při vydání jubilejního spisu o Mistru Janu Husovi a projeven souhlas s návrhem, by zvolena byla společná komise, jež by důkladněji pořídila plán

spisu toho. Do komise zvoleni též profesor Vlček a profesor Pastrnek.

Také mezi námi organisovanými katolíky jedná se o důkladný spis o Mistru Janu Husovi a vedle toho hodláme vydati ve velkém nákladu spis populární.

Akademický dům v Praze má být postaven roku 1915 na oslavu 500leté památky Husovy.

Husův pomník přes vše bude postaven na Staroměstském náměstí, ač se tam rozměry svými nehodí. V příčině té konána stavební komise. Znalec stavebního úřadu žádal, aby prve, nežli uděleno bude povolení, byly předloženy pohledy na hotový pomník z různých bodů, aby se mohlo posouditi, jaký dojem celková stavba jeho bude činiti. Konservátor pan dr. Jeřábek protestoval proti tomu, aby vůbec pomník Husův na náměstí Staroměstském byl postaven. Předseda spolku pan dr. Podlipný ohradil se proti žádosti znalce stavebního úřadu, poněvadž otázka tato již dostatečně byla projednávána. Komise se usnesla, aby povolení dle žádosti spolku bylo uděleno, ježto se stanoviska technického stavba provésti se dá a vzhledem na ustanovení stavebního úřadu není proti ní námitek.

Znalci chtěli míti Husův pomník na Betlemském náměstí, Dr. Jan Podlipný však provedl svou a pomník Husův bude státi v blízkosti sochy Panny Marie. Všecky následky kroku tohoto padají na hlavu Dra Podlipného. Jako starosta obce byl Dr. Podlipný námi katolíky žádán, aby nedával pomník Husův v blízkost sochy Panny Marie — ale žádost naše tisíci podpisy opatřená byla marná.

»Čech« ze dne 6. prosince k tomu píše: Klub za starou Prahou zasílá městské radě, zemskému výboru a řadě spolků listy, v nichž činí své námitky proti tomu, aby sousoší Husovo stálo na staroměstském náměstí. Vzato historicky a estheticky, Hus na staroměstké náměstí nepatří, o dvou sochách na jednom náměstí ani nemluvě. S úsudkem Klubu za starou Prahou souhlasí celá rozumná veřejnost: dvě sochy a každá jiná, na náměstí poměrně malém, jež nad to myšleno jest jako stanice tramwayových linií, jest pouhá nemožnost. Snad přece zvítězí zdravý rozum nad umíněností a hledanou symbolikou několika lidí.«

Národní zář z Husova pomníku line se už před jeho postavením. Pomník má státi na Staroměstském náměstí jako svědectví nehynoucího vlastenectví husitských potomků. A proto — několik kroků dále prodáno místo v Týnské ulici Turnvereinu ku stavbě velkolepé Turnhalle. Budova i se staveništěm bude vyžadovati přes půl milionu korun nákladu. Nová tělocvična stane se ústřednou německého života pražského. Boží bojovníci, kteří budou kolem postavy Husovy státi, vyjeví zrak, až uvidí to vlastenecké sousedství. Ergo nikoli »klerikální škůdcové národnosti«, ale němečtí židé hodí proti Husitům důkladný trumf, který vydá víc, než sto Husových slavností. Tiše, bez hluku a jistě! Tak to u nás bývalo vždy — i za věku husitského. Cepy husitské pobily statisíce českých katolíků a pak (již v XV. stol.) dostali do rukou obchod židé s Němci. Při velkém husitském vzplanutí ovšem snadno se zapomene na takovou »maličkost«, jakou bude rozsáhlá Turnhalle.

Ze života Jana Žižky. Když dlel Žižka v Lomnici u Třeboně, dal k sobě mocí přivésti faráře Ondřeje z Kardašovy Řečice a tam jej dal upáliti za to, že nechtěl lidu svátostí oltářní pod obojí způsobou přisluhovati. Prosíme, aby nám byly podobné zprávy z farních nebo klá-

šterních archivů vypsány a zasílány a především aby nám byly zevrubné zprávy podávány, jak a kterak Husité katolické kněze a hlavně mnichy trápili, mučili a usmrcovali. — Nechceme v nejmenším ani Mistru Janu Husovi ani válečníkovi Janu Žižkovi (o němž praví »Čas« ze dne 27. listopadu 1910, že byl v názorech politických i náboženských muž umírněný a střízlivý, že byl nepřítelem nepořádku a nezřízenosti všelikého druhu. Komu Žižka byl nepřítelem nesmiřitelným, jako na příklad nehodnému králi Zikmundovi, ten neobstojí před mravním soudem dějin. Na osobní povaze Žižkově není prý poskvrny)*) a jiným ublížiti, ale máme i síly i statečnosti dost, z těchto choulostivých dob, i co se nás a katolických předků našich týče, pravdu veřejně říci a vyznati.

Jak Tisková Liga pokračuje, viz zprávu o její schůzi v paběrkách tohoto čísla »Vlasti«.

Spolkové zprávy družstva Vlast.

Výbor Historického kroužku konal dne 9. listopadu III. schůzi v roce 1910 za předsednictví c. k. dvorního rady a kapitol. děkana Dr. Fr. Kryštůfka. — Jednatel školní rada dr. M. Kovář četl protokol předešlé schůze, jenž byl schválen. — Čten byl dopis univ. profesora Msgr. dr. Frant. Kordače, aby se Historický kroužek súčastnil kursu, který pořádá Katolicko-polit. Jednota a Zemská rada katolíků českých s dorozuměním družstva Vlast. — Výbor dopis tento srdečně vítá a deleguje jako své zástupce při hist. přednáškách kanovníka dra Karla Lva Řeháka a prof. Jos. Vávru. Kanovník Dr. K. Lev Řehák je splnomocněn, aby další podrobnosti jménem Historického kroužku projednal s Msgr. Dr. Fr. Kordačem. — Vyřízeny byly ještě jiné různé záležitosti, načež předseda schůzi uzavřel, vysloviv pokladníku Dr. K. L. Řehákovi blahopřání k jeho volbě za čestného kanovníka Vyšehradského.

Výbor družstva Vlast konal 14. listopadu III. schůzi ve XXVII. správním roce za předsednictví Karla Ulricha, I. místopředsedy a c. k. pošt. pokladníka. — Schůze byla zahájena a skončena modlitbou. — Jednatel red. Tom. Jos. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen.

Děkují: za soustrastné dopisy: biskup a kath. kapitola v Hradci Králové (při † gen. vikáře Dr. Al. Frýdka), K. Ervín hr. Nostic; za blahopřání: gen. vikář a prelát Dr. Jan Sedlák, opat P. Meth. Zavoral, prelát Msgr. Dr. Ed. Knobloch, arcikněz Šim. Bejvl a kap. děkan Dr. Ant. Brychta.

Z fondu katolických spisovatelů uděleno bylo dvěma spisovatelům po 50 kor. podpory.

Knihovny se udělují: jedna do Pruského Slezska a druhá podmínečně do Čech.

Pokladník družstva sdělil, že zítra doplatí 2000 korunami tiskárenský stroj, který stál 14.000 K.

Obchodní soud chce zapsati družstvo do obchodního rejstříku a z té příčiny dotazoval se na poměry družstva různých korporací. Výbor

*) Poznámka redakce. Bylo by třeba, hlavně až se prozkoumají všecky archivy farní a klášterní, aby i s katolické strany napsán byl obšírný životopis Jana Žižky a aby s téhož stanoviska posouzen byl Žižka Palackého, Tomka a hlavně Huga Tomana.

učiní všemožné obranné kroky, neboť zapsáním do obch. rejstříku vzešla by družstvu nová četná vydání.

Pro budoucí volby výboru sestavena byla kandidátní listina, t. j. listina výborů i náhradníků.

Čten byl dopis Jar. Varhulíka, bisk. sekretáře v Litoměřicích, v němž sděluje, že bisk. Milost nás ujišťuje, že zůstane přítelem a podporovatelem Vlasti a že dovoluje, aby »Vlast« i na dále do zdejší bisk. residence byla zasílána. Družstvo Vlast si přízně J. b. Milosti velice váží.

Mnoho a mnoho předmětů bylo nad to projednáno, ale ty se vymykají veřejnosti, pročež o nich nereferujeme.

Užší sbor Soc. odboru družstva Vlast konal druhou schůzi dne 21. listopadu t. r. za předsednictví Jos. Vinopala, správce chorobince na Smíchově. Jednatel red. Tom. Jiroušek četl protokol minulé schůze, jenž byl probrán a schválen.

Děkují za blahopřání: J. M. prelát Dr. Jan Sedlák, gen. vikář, a Ant. Hoffman, koop. na Král. Vinohradech.

Od poslední schůze řečnili: Václ. Dvorský: v Rapicích, v Kolíně, v Pardubicích a dvakrát v Merkuru. — Vl. Hálek: v Hostivicích, v Střešovicích, dvakrát v Bubenči a v kníž. arcib. semináři v Praze. — Pí. Marie Gotliebová: v Pardubicích. — Tom. Jos. Jiroušek: v Roztokách u Prahy a dvakrát v Merkuru. — Pí. Anna Křížková: v Kadlíně u Mělníka, na Zlíchově, v Podolí u Prahy a v Pardubicích. — P. Karel Toman: v Břevnově a v Hořelicích. — Celkem bylo konáno 20 přednášek v Praze a na venkově.

Užší sbor Soc. odboru, který se stará od počátku o rozvoj a rozkvět života katolického, bolestně toho lituje, že v četných velkých městech v Čechách, jako na př. v Jindř. Hradci, Benešově, Turnově, Mladé Boleslavi a jinde — nic (nebo nepatrně) se s naší strany nepracuje. Lid katolický touží po sdružování, po společné práci katolické, vida, jaká spousta listů protikatolických na venkově i ve městech lid otravuje, o víru olupuje — ale povolaní duch. správcové si lidu a náb. potřeb jeho nevšímají, tisk katolický mezi lidem nešíří a organisace jeho nedbají. Budoucí věky, až bude pozdě, vznesou těžké obžaloby na tuto netečnost, kterou se stádce vydává vlkům hltavým. Že to všude jde, jen když se chce, dokazuje Tábor. Tam se na 50 let nic nepracovalo, ale jakmile tamní kaplan dal povel ke kat. organisaci, lid katolický se kol něho kupil a kat. spolek Kamaryt má na 700 členů.

Debatu o drahotě zahájil kníž. arcib. notář Tom. Škrdle. Pravil v delší řeči, že ne všecku, ale dosti velikou vinu na zdražování potravin má sociální demokracie, která stav za stavem, i kde toho není nalehavá potřeba, vede k tomu, aby žádal zvýšení mzdy. A toto zdražování mzdy se děje všude stejně, u závodů jak chudých tak bohatých, čímž ony živoří nebo docela hynou. Když si zvýší mzdu dělník, zvýší ihned cenu výrobků prácedárce a tak honíme jeden druhého a žádný z toho nic nemáme. Dělník si na př. zvýšil týdenní mzdu o 2—4 koruny, ale má dražší boty, šaty, byt, stravu a když si to vše uváží, získal málo nebo nic. Řečník uvedl, že toto stálé zvyšování mzdy má v obchodním světě za následky samé zmatky: nikdo neví, jak to bude za rok, za dva roky, následkem toho nemůže si činiti pevné rozpočty, tím klesá

pak energie a podnikavost a nastává zklamání a apatie k veřejné podnikavosti.

Debaty se súčastnili pp.: Jos. Vinopal a Tom. Jiroušek, kteří poukazovali na to, že ani stát a vláda věci tak vážné si nevšímají.

Sociální odbor znovu sděluje katol. spolkům a organisacím, že vysílá na požádání své řečníky za podmínek dříve již uvedených. Jeden přítomný člen sdělil, jak sociální demokracie řádí mezi zemědělským dělnictvem. Dostane-li sedlák čeledína, smluví s ním mzdu a čeledín spokojeně pracuje. Ale důvěrník soc. dem. organisace po něm pase, až ho do organisace dostane a pak je veta po spokojenosti. Čeledín pracuje nedbale, se mzdou spokojen není, nastávají svár y a rozbroje. Sedláci na jihu Čech, těšte se: budete-li podporovati náboženské štvaní »Venkova« a »Cepu« a nepovedete-li čeládku k zbožnosti, a nedáte-li jí do ruky tisk katolický, chytne se »Záře« a »Červánků«, padne do rukou soc. demokracie a rodinný život váš bude rozerván a podkopán.

Farář Vl. Hálek sděluje, že pro vystěhovalce do Ameriky bude vydána knížečka s obsahem, jak si mají počínati, aby v Americe víru neztratili, dále budou v ní praktické rady, adresář českých katol. osad, kněží, kostelů, časopisů a jiné potřebné pokyny.

Dále poukazuje na to. že málo známo jest 24leté osvobození od daní pro dělnické domky. K žádosti se připojí povolovací výměr stavebního (u nás obecního) úřadu, 1 plánek stavebním úřadem schválený s popisem, zdaž vyhověno podmínkám zákona z 8. července 1902, č. 144 ř. z. a minist. nař. ze 7. ledna 1903 č. 6. ř. z.

Vzhledem k tomu, že mládež školní počíná navštěvovati opět hostince při zábavách, dlužno poukázati na výnosy c. k. místodržitelství českého č. 45.512 z 12. července 1902, č. 124.086 z 13. června 1903 a hlavně č. 46.217 z 4. května 1907, kterými se přístup mládeže co nejpřísněji zapovídá a hrozí se hostinskému i odejmutím koncese dle § 138. lit. b) a c) živn. řádu.

Referent zmínil se o osnově nového trestního zákona *po stránce sociálně politické.* Tak §§ 394—396 jedná o zneužívání pracovní síly osob nedospělých a žen, jichž trestání nyní náleží řádným soudům, což jest pokrokem proti dosavadním správním úřadům. Nyní bude trest do 3 měsíců neb pokuta do 1000 K. Dále předpisem § 429. bude trestán vazbou až do 6 týdnů nebo pokutou do 500 K, kdo nezařídí ochranné opatření pro bezpečnost nebo zdraví. Pijáctví má býti omezeno čl. 47 o nežalovatelnosti pohledávek za lihové nápoje a § 469. stíhá prodej líhovin nedospělým. Dle § 397. stíhá se tuláctví, zahálčivost a žebrota, § 257. stíhá porušení povinností k ženě těhotné, § 274. trestá svedení ženy s využitím její hospodářské odvislosti, § 280. zavádí nový delikt pro obchod s dívkami. Z toho patrno, že zákon přináší v sociálně politickém ohledu leccos prospěšného.

LITERATURA.

VLAŠSKÁ.

V Římě vyšel těchto dnů spis, jenž jest určen, aby vešel ve známost širších kruhů. Spisovatelem jeho jest řecko-katolický (řecko-sjednocený) kněz Nikola Franco a má název **„La Difesa del Christianesimo per l' Unione delle chiese"**.

V tomto díle obrací se znalecký spisovatel k údům pravoslavné a jiných odštěpených východních církví, vybízeje je, aby otázku sjednocení se svatou Stolicí uvažovali a na ni nazírali se stanoviska obrany proti ustavičně stoupající moci antiklerikalismu, jenž ohrožuje bytnost křesťanství ve všech jeho formách. Jak může, táže se spisovatel, toto vážné nebezpečenství odraženo býti, ne-li veškerými silami **sjednocených** křesťanů, a jak mohou kdy křesťané naditi se, že budou sjednoceni jinak, nežli pod nejvyšším vedením svaté Stolice? Vždyť úplně i bez podpory východní církve odolala a nebyla zničena katolická církev, bojovalať s úspěchem na celém světě proti nepřátelům Kristovým až do dnešního dne a úspěch ten bez nejmenší pochyby musí býti připsán autoritativnímu vedení, jež přijala od sv. Stolice z Říma. Jakou odporovací autoritu či moc má naproti tomu oekumenický patriarchát a kde ji osvědčil? Místo aby v šiku spojenými silami na nepřítele vytáhl, dokázal pouze po celou tuto kritickou dobu tuhého boje proti křesťanství, že sám trpí vnitřní slabostí a rozháraností, nemaje moci a vážnosti nad druhými patriarchy a jinými národními církvemi, kteréž si dávají jméno »autokefalos«. Tento oekumenický patriarchát stal se konečně sám obětí oné podvodné zásady, dle níž hned od dnův Chalcedonových pokoušel se povýšiti na účet papežství. Římská říše měla v té době dvě hlavy, znázorněné dvouhlavým orlem; jednu na západě a druhou na východě a tak měli též býti dva patriarchové — jeden v Starém Římě pro církev západní, druhý v Cařihradě pro církev východní, oba sobě úplně rovní a každý neodvislý ve své jurisdikci nad svým vlastním dílem světa, avšak křeslu v Římě pro jeho větší stáří měl přináležeti čestný primát. Ohledně přednosti pro starší římský bylo tohoto pravidla s počátku přesně dbáno, ale netrvalo to dlouho a též jiná východní křesla žádala postoupiti pro tutéž zásadu na účet Cařihradu. A totéž jednání, praví spisovatel, bude nejspíše se pozorovati u pravoslavných patriarchů Jerusalemského a Alexandrijského, kdež řecko-arabské oddělení pravoslavných obcí si stojí ve vlasech s oddělením hellenským, jež jest podporováno patriarchátem oekumenickým. Ano, i v provinciích, jež dříve přímo náležely k jeho jurisdikci, ubývá ustavičně jeho moc a vážnost. Na balkánském polostrově panují ustavičně hádky a různice, jež již až do občanského přešly stavu, mezi patriarchy a exarchisty, kdežto Rusko, Řecko, Rumenie, Srbsko, Černá Hora, východní církev (pravoslavných), v Rakousko-Uhersku (jako Rusíni v Haliči, v Bukovině a v Uhrách) se všichni prohlásili za **neodvislé.** »Krátce«, píše v tomto znamenitém díle slovutný spisovatel, »není to více již jen »latinský svět« (římsko-katoličtí křesťané), kterýž oekunomickou autoritu Byzancia zavrhuje, nýbrž vzpírá se proti ní veškerý pravoslavný svět zároveň, jak potom může býti opravena a zreformována k úspěšné moci pro obhájení křesťanství?« Avšak tento stav vnitřní rozdělenosti a nesvornosti není jedinou slabostí, jíž pravoslavná církev trpí. Spisovatel o tom píše: »Pravý zálusk (maníra) uchopil se mladého duchovenstva a mladistvých laiků, aby navštěvovali university v Berlíně, ve Vídni, v Monaku, v Paříži, Oxfordu, Cambridgi a jiné evropské vysoké školy, aby netoliko profánní, nýbrž i církevní vědy prostudovali. A když se tito mladí lidé do své vlasti vrátí, přinášejí s sebou všelijaké protestantské a racionalistické názory a theorie a potom jsou povyšováni k vysokým stupňům v církevní hierarchii, kdežto druzí bývají dosazováni jako profesoři na bohosloveckých fakultách universit místních. Z těchto vysokých úřadů ukazují pak svoji horlivost pro svoji vlastní církev v napadání církve katolické a papežství, jak to činí protestanté a racionalisté v Evropě — avšak pod pláštěm tohoto nepřátelského smýšlení proti papežství rozšiřují zároveň bludy, v odporu se články víry, kteréž oběma církvím jsou společné, jako ty, kteréž se týkají sv. svátosti a mysterií křesťanství.« To jest teď v hlavních tazích nynější stav odštěpených církví na východě. Ve svém spisu vyplňuje však nadaný spisovatel tyto hlavní tahy četnými zajímavými zvláštnostmi, týkajícími se panujících tam nesrovnalostí pojmů a citů a nesnází přemoci takové. Celkem učinil tento spis na nás dojem, že spisovatel má jasný a ostrý přehled v této tak velice zamotané otázce — sjednocení. Jeho přáním jest, aby západní křesťané (katolíci) a východní křesťané (pravoslavní) se sjednotili v jeden apoštolát. Největší obtíže jsou v Rusku. Kdyby se Rusko pro tuto dobrou věc dalo získati, následovali by je ostatní

patriarchové velmi rychle. V příloze podává spisovatel přečtení hodnou studii o dobytí Cařihradu a jakou úlohu při tom odštěpenci (schismatikové) hráli.

Josef Šeřík Vitínský.

NĚMECKÁ.

Geschichte Oesterreichs für das Volk. Von Dr. Macherl, Domkapitular von Seckau. Verlag »Styria« in Graz. Cena váz. K 12. — Zřídka kdy dostala se mi do rukou kniha dějin rakouských v německém jazyku, která by psána byla s takovým patriotismem, jako tato. Obsahuje dějiny Rakouska do nejnovější doby. Rozdělení a sestavení látky jest znamenitě provedeno. Sloh ušlechtilý, seriosní a přece i širokému obecenstvu přístupný. Hojnost vyobrazení (230), jasný tisk a dobrý papír zvyšují cenu knihy. Doporučujeme. Farář Fähnrich.

Die Massregeln Pius' X. gegen den Modernismus. Von Dr. Franz Heiner. Verlag Bonifacius Druckerei in Paderborn. Cena M 1·50. Spisovatel na základě papežské encykliky Pascendi a Motu proprio vysvětluje a obhajuje rozhodné vystoupení sv. Otce proti modernismu. V úvodě podotýká, že napsal knihu tuto proto, že sv. Otcem byl vyzván, a že chce také odstraniti různá nedorozumění a tím přispěti k utišení duchů v Německu a Rakousku. Mnohé bludy modernismu jsou u nás sotva dle jména známy. Jinde zase modernismus se hledá a ve skutečnosti ho není. Těm, kdož by se ve věci té chtěli orientovati, poslouží kniha tato velmi dobře. Farář Fähnrich.

Schwere Tage. Historische Begebenheit aus der Zeit des Spanischen Erbfolgekrieges von Dr. A. Steinberger. (35. sv. sbírky Geschichtliche Jugend- u. Volksbibliothek). Regensburg 1910. Verlagsanstalt vorm. G. J. Manz. Cena M 1·20. — Autor, známý již několika svazky vyšlými v Geschichtliche Jugend- und Volksbibliothek, vydávané čilým nakladatelstvím řezenským, podává ve svazku přítomném ve formě vypravování poutavě psané pojednání z dějin války o dědictví španělské. Zajímavé události odehrávají se před zraky našimi. Rozloučení — zrádce — zajat a osvobozen — nová soužení — pro zvuky míru — v těžkém nebezpečenství — podařená lest, takový je nadpis jednotlivých kapitol bohatě illustrovaného spisku, v němž zejména autor výmluvnými slovy líčí statečnost vojska bavorského. Všecky postavy mohutné, které ujímaly se s obětavou oddaností osvobození Bavorska, jsou tu plasticky nakresleny. Spisek dobře se hodí zvláště pro mládež, než i dospělejší čtenář přečte jej se zájmem, podobně jako i následující svazek 36.:

Ludwig XIV. und seine Zeit von Karl Ritter von Landmann. Mit 22 Illustrationen. Regensburg. Verlagsanstalt vorm. G. J. Manz. Cena M 1·20, váz. M 1·70. — Ve svazku tomto předvádí autor obraz krále francouzského Ludvíka XIV., za něhož Francie stala se první mocí v Evropě. Úvodem autor předesílá krátké životopisy kardinálů Richelieua a Mazarina, kteří, vynikajíce velikými schopnostmi státnickými, jako všemohoucí ministři usilovali o to, aby Francie na úkor rodu habsburského byla zvětšena mezi státy evropskými, což se jim také podařilo, bohužel ovšem někdy s porušením všelikých jiných ohledů, zejména i náboženských. Při smrti kardinála Mazarina 1681 vládl ve Francii uvnitř mír a pořádek, na venek zaujímala místo první. Po smrti Mazarinově ujal se Ludvík XIV. sám otěží vlády a věnoval se skutečně také s neúnavnou horlivostí a vytrvalostí záležitostem státním, sám si vole podle svého zdání rádce a pomocníky, z nichž přední místo zaujímali Colbert, Hugo markýz z Lionne, Michal Le Tellier, Ludvík Bourbon, princ Condé, vicomte Turenne a markýz Louvois. Za podpory těchto rádců provedl Ludvík nejprve různé opravy státní, jako opravu státních financí zvětšením a účelnějším rozdělením daní, podporou obchodu a průmyslu, dále justice a vojenství. Upraviv takto Francii uvnitř, snažil se po té vážnost a moc její na všecky strany uplatňovati, aby se stal prvním králem křesťanstva. Politické poměry usnadnily mu tento cíl. Německo ještě se nezotavilo z pohrom a útrap války třicetileté; Španělsko nalézalo se již na cestě úpadku. Anglie neměla ani panovníka ani státníka většího významu. Naproti tomu byl Ludvík rozeným vládcem a měl potřebný stupeň sebevědomí a energie, aby také provedl své záměry. V dalším postupu líčí autor dobývačnou politiku Ludvíka XIV. od roku 1672—1678, jež skončila mírem v Nymvegách, kterým Ludvík si dobyl prvního místa v Evropě, tak že za pána Evropy se mohl považovati. Po té spisovatel přechází k vylíčení Ludvíka XIV. na vrcholu jeho moci, předváděje jej čtenáři jako vládce, jako podporovatele vědy a umění a blahobytu národního, který ovšem byl zase pohlcován příliš skvělým dvorem, stavbou a vydržováním četných zámků a zejména vydržováním stálého vojska počtem přes 100.000 mužů. Přes to však

na venek vliv francouzský rostl dále; francouzská kultura brzo šířila se po celé Evropě a měla tu vliv dalekosáhlý. Francouzská řeč a mrav byly všude ochotně přijímány. Francouzština stala se obcovací řečí státníků a celého vzdělaného světa; latina byla z mezinárodního styku úplně vytlačena. Kdežto ještě smlouva o míru vestfalském byla latinsky psána, byly nyní všecky státní smlouvy psány francouzsky. V ostatních částech knihy spisovatel líčí církevní politiku Ludvíka XIV., zejména jeho spor o regalie s papežem Innocencem XI. a další jeho výbojné války, především válku proti velké allianci a válku o dědictví španělské, kterou byl Ludvík s výše své moci tak svržen, že jeho smrt († 1715) v Evropě jen malý činila dojem. Nicméně přes to tvořila závěr velké doby. Dr. Jos. Samsour.

P. Peter Singer. Von Dr. P. Hartmann von An der Lahn-Hochbrunn. O. F. M. 1910. Innsbruck, Wagner, str. 171. — Kněz Františkán P. Hartmann je znám všemu hudebnímu světu jako proslulý skladatel. Nyní chopil se též péra a vydal krátkou monografii o svém učiteli v hudbě P. Singerovi, která má býti památkou na jeho stoleté narození, jakož i příspěvkem k dějinám hudby v uplynulém století. V 17 kapitolách podán sice stručně, ale obsažně životopis P. Singera a od str. 117. až do konce uveřejněn výtah z jeho theoretického díla »System der Tonwissenschaft«.

P. Singer je rodem Tyrolák, nar. 18. července 1810; byv 13. července 1834 vysvěcen na kněze, odešel za varhanika do Solnohradu v roce 1840, kdež setrval až do smrti, 25. ledna 1882. Kdo poněkud obíral se hudbou, zná snad jméno Singerovo, ale potřebí, by povšimla si této významné, ba geniální osobnosti i nejširší veřejnost, což jest i účelem těchto řádků. P. Singer byl virtuosem na varhanách. Sám Liszt o něm řekl: jsem-li Paganinim klavíru, je P. Singer Lisztem varhan. Znal se i ve stavbě varhan, neboť již r. 1841 vystavěl sám varhany ve františkánském kostele v Solnohradech, které byly na svou dobu mistrným dílem. Již jako chlapec robil sobě i jiným klarinety, flauty, ano s otcem sestrojil si i klavír. Později proslavil se i nástrojem, jejž sám sestavil a nazval pansymfonikon; jeho předností je, že spojoval v sobě 29 různých nástrojů hudebních, jež zněly v něm v úplně přirozené „barvitosti“. Pansymfonikon mělo podobu obyčejného pianina a všichni, kdo ho slyšeli, byli unešeni jeho silou, krásou a původností. Podobného nástroje doposud nikdo jiný nesestrojil. Též proslul P. Singer tím, že je vynálezcem harmonia v tom způsobu, jak se ho nyní užívá. Byl též dobrým skladatelem hudebním, o němž se znalci vyslovili, že se nutno podivovati jeho velké ženiálnosti i bohaté fantasii. Zanechal okolo 700 skladeb vesměs církevních (mezi nimi 101 mší). Jako theoretik požíval značného jména; o jeho věhlasu svědčí, že již tehdy, když vystoupil se svými skladbami Richard Wagner a všichni ho kacířovali, Singer předpovídal mu velkou budoucnost.

Knížka P. Hartmannova poskytuje mnoho látky vzácné a neznámé. Psána slohem zajímavým, proto budiž tímto doporučena. Ignát Zháněl.

ČESKÁ.

Protireformační a česká společnost. — Ve spisku »Kniha o Kosti« (díl I., str. 122.—3.) podává prof. Pekař také svůj názor, proč se povstání české potkalo s nezdarem. Názor dosti zajímavý, který by mohl býti i důkazem, že lze vypěstovati charaktery, jakých třeba zvláště národu menšímu, má-li se zachránit a v řadě kulturních národů uplatnit. »Proč podlehli naši předkové? Nenáležím (píše dr. Pekař) k těm, kteří jsou přesvědčeni, že podlehnouti musili. Ale přece — jednu z hlavních příčin konečné porážky jejich spatřuji v tom, že neměli toho bezpečného vědomí kulturní převahy a odtud plynoucí sebedůvěry, té bezohledné až nemravné energie, jako jejich protivníci. Všechno to, čeho se našim jen v menší míře dostávalo, dodala protivníkům v hojnosti kultura a společnost katolicko-romanská té doby, zejména renaisanční Italie. Italie té doby je kulturní vládkyní světa, jako jí dnes je nebo začíná býti Anglie. Ona jako dnešní Anglie imponuje svým bohatstvím, svými pokroky technickými a ekonomickými, svými formami a módami společenskými. Ale nad dnešní Anglii zaujímá tehdejší Italie i první místo v umění, literatuře a vědách. A všechen ten rozvoj a rozkvět mnohostranný byl proniknut a nesen kulturou individualismu, vlastní to páteří renaissance: kulturou, jež každý talent pobádá k plnému rozvoji a schopnosti jeho a nároku jeho na moc, bohatství nebo slávu, jíž imponuje smělý bezohledný čin, velký tvrdý muž, jíž lákají právě nesnadné úkoly a jež nerozpakuje se ve volbě prostředků, krátce aristokratickou kulturou mocných a tvrdých, skvělých i krutých jedinců-podmanitelů. Vytčený cíl a zvláště státní cíl je jim vším, k němu jdou bez ohledů a především bez sentimentality; jak vysoko si cení individualitu svou, tak naprosto

neuznávají osobnosti v malém člověku, jímž a davem vůbec spíše opovrhují: poddaný je jen k tomu, aby na jeho práci a poslušnosti založil pán blahobyt svůj a neobmezenou moc svou. — — S touto společností, jež dívala se s trochou pohrdání na polovzdělané barbary na severu za Alpami, v Německu a v Čechách, zavedené kacířstvím, sblížila se duševně, částečně prostřednictvím dvora císařova, katolická menšina v Čechách a z pýchy a sebedůvěry její čerpala odvahu nebáti se velké převahy nekatolíků v zemi. Prohlédala dobře, že tito nemají vůdců, kteří by soustředěnosti její vůle nebo vybrané stratégii její lstivosti dovedli odolati: nebála se těch Žerotínů nebo Budovců, těchto humanistů víc formou než duchem, kteří vynikali jen spekulováním náboženským a spisováním hloubavých traktátů a dopisů, nikoli vědomím cíle a energií činu. — Kdežto katolická šlechtická mládež česká ssála do sebe při dvorech italských knížat vyšší kulturu italskou se všemi jejími výše vyloženými tendencemi, posílali nekatolíci čeští své syny na německé nebo švýcarské akademie, mezi malé lidi a malé poměry, kde učitelé byli slavní nanejvýš svou vynalezavostí v obhajování dogmatických rozdílů a věručných jemnůstek protestantských církví, mezi sebou se rvoucích. Italie se báli, a nikoli bez důvodu: zabloudil-li tam nadaný český student z kacířské rodiny, podlehl brzo moci a svůdnému lesku té protireformační kultury, odcizil se víře rodiny a tradicím vlasti. Tak pokatoličil se tam mladý Vilém Slavata, tak jini a jiní, mezi nimi tuším i Heřman Černín. Z mladých odpadlíků stávali se nejhorlivější bojovníci protireformace v duchu italském; tam v Italii učili se železné energii, nelítostné důslednosti a vůli: vyniknout stůj co stůj! Slavata a Valdstejn jsou takřka typy dvou takových renaissančních lidí na naší půdě, rozdílné ovšem povahy; je jim však do jisté míry i Heřman Černín hr. z Chudenic.« — —

Tento názor prof. Pekaře jest sice zajímavý, ale nějak zvláštní platnosti a váhy bychom mu nepřikládali; jest jen důkazem, jak málo posud prozkoumána byla katolická reformace v Čechách a jak lehkomyslně a nespravedlivě soudí spisovatelé, kteří pohlížejí na tuto dobu se stanoviska jen německo-protestantského. Prof. Pekař měl aspoň odvahu, že se pokusil poukázati na jednu složku nebo hybnou sílu v tom zápase mezi církví katolickou a fanatickým bludařstvím, jehož jedinou touhou a jedinou snahou bylo udolati církev katolickou. O nic jiného mu nešlo. Opakujeme znova své přesvědčení, že úsudek dějin nestranných přinese katolické církvi náležitou satisfakci. L. † jv.

Čechy. (Dokončení.) — Úvodní slovo prof. Arnošta Denise k česk. vydání. Tato předmluva je snůškou spisovatele-poety a ne historika a ukazuje na jednostrannost, zaujatost a nepovědomost českých poměrů u jinak znamenitého historika francouzského. Zde ukázky: »Ve středověku . . . Čechy staví proti vnější autoritě (pap) čistou nauku Spasitelovu a práva svědomí.« Tedy husitství mělo čistou nauku Spasitelovu! V čem záležela dle husitství ta čistá nauka Spasitelova? Snad v tom, že popírali viditelnou církev, viditelnou hlavu Církve, papeže? Snad v tom, že učili, že každý král a představený kterýkoli ztrácí autoritu, je-li hříšný? Snad v lásce křesťansko-husitské, jež našla výrazu ve slovech písně: »bijte, zabijte, nikoho nešetřte,« a v zabíjení protivníků náboženských? My se domníváme, že čistá nauka Spasitelova záležela v pokoře a poslušnosti vůči autoritě a ne v pýše a vzdoru Husově, v lásce a trpělivosti a ne v boji a vraždění. Denis napsal tedy frázi.

Dále píše Denis: »S Husem, Chelčickým a Komenským obnovují Čechy Boží slovo: »V domě otce mého příbytkové mnozí jsou.« To má býti snad výklad slov Kristových po denisovsku takto: mnohé církve mají svou oprávněnost ve světě. A jak se líbí tato na teatrální effekt vypočtěná slova Denisova: »Když po dvou stoletích hrdinského zápasu Čechy podlehly na bojišti bělohorském, stín hrobky, do níž Jesuité se domnívali, že je pohřbili, rozprostřel se po celé Evropě, takže maně vzpomeneš velkého slova sv. Lukáše: »I stala se tma po vší zemi?« (Citována biblí králická.) Nám maně zase přichází vzpomínka, že autor profanuje Písmo sv. a že nemá bráti jeho slova nadarmo a — dle svého libovolného výkladu

Dále uvádím tyto nesmysly Denisovy: »Středověcí kacíři změnili se v obhájce české národnosti.« »Všemohoucnost papežství.« »Hlas Husův nebyl udušen a hlučněji, než hromová rána královéhradecká zní hlas Palackého: »Jsem Čech rodu Slovanského.« To jest: jako Hus se opřel nátisku (!), tak i Palacký. To jsou samé řečnické obraty, nevhodné za předmluvu historického díla.

V dalším podotýká Denis, že Čechové jsou činní a nadšení hlasatelé moderního novoslavismu. Pan prof. stotožňuje Kramáře a spol. s celým národem! V nedávné krisi mocnářství Rak.-Uh. Čechové protestovali prý proti vládní diplo-

macii; zase tu stotožňuje radikály a Kramáře a consortium a žurnalistiku s českým lidem!

Na konec Denis přimlouvá se za „svatou allianci národů a protestujících ve jménu práva proti násilí . . . .« Tak se prý vyplní slovo Spasitelovo: »jedno stádo a jeden pastýř«; to prý bude opravdu zlatý věk. K tomu cíli jest požadavkem: spojení se lidí dobré vůle. O takové spojenství usiluje prý hrabě Lützow jako i on — Denis. Máme prý pokračovati v tom, co kázal Komenský. — Zde vidíme nejlépe, jak dovedou učení moderní páni všelijaké krásné a v sobě dobré myšlenky vedle sebe házeti a spojovati a zlaté zámky budovati, ale — bez základů, bez víry (Denis to nazývá »formulky«), bez pravé ctnosti. A tak jest to fráze, poesie. »Ale což jest čest, víra, oběť, oddanost něčím jiným než poesií, a stál by život za to, abychom jej žili, kdybychom neměli poesie, jež jej krášlí,« tak praví Denis sám v úvodě. Rozumný věřící katolík si učiní dle toho všeho úsudek o Lützowových »Čechách«, — když čte takový denisovský úvod. —

V. Kunz.

Hraběte Lva N. Tolstého: **Ruské povídky**. Z ruštiny přeložil Čeněk Semerád. Praha 1910. — Nákladem vlastním. Tiskem Josefa Kolandy v Praze-VIII. Cena 1 K. — Pan překladatel předeslal povídkám těmto stručný životopis hraběte Lva Nikolajeviče Tolstého (naroz. 28. srpna 1828 v Jasné Poljaně, bývalém to dědičném statku knížat Volkonských, z kteréhožto rodu pocházela matka Tolstého — Marie Ivanovna Volkonská), pro něhož, jak se zdá, až příliš horuje, nazývaje ho »hlasatelem pravého náboženství, lásky k bližnímu . . . .« ale tato předpokládá lásku k Bohu, neboť pravil Kristus Pán: »Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého, a z celé duše své a ze vší mysli své. Toť jest to největší a první přikázaní. Druhé pak jest podobné tomu: »Milovati budeš bližního svého jako sebe samého« (Mat. 22, 37., 39.) . . . Povídky samy, jichž jest tu celkem 10 (80 str.), totiž: Kající hříšník; Kmotřenec; Neudusíš-li jiskry, ohně neuhasíš; Ilgas; Mnoho-li země je člověku třeba; Svíčka; Děvčátka nad starce rozumnější; Čert tak, Bůh jinak; Zrno jako slepičí vejce; Dva bratři a zlato — jsou pěkné, kárajíce zábavným způsobem různé vášně ruského lidu. Některé výrazy, jako: Kumys, Kibitka atd. měly by býti vysvětleny, jako ščerba (rybí polévka) a j.

Prok. Zaletěl.

Z dávné doby. — Napsal Alois Dostál. Tiskem a nákladem papežské knihtiskárny benediktinů rajhradských v Brně. Cena 2 K. — Kniha tato (160 str.), jež vyplňuje v »Knihovně naší mládeže«, číslo 13., obsahuje dvě povídky oblíbeného našeho lidového spisovatele Al. Dostála, totiž: »Vznešený samotář« a »Za vzděláním«; tím vznešeným samotářem jest poustevník Ivan, bývalý vévoda chorvatský, jenž k vůli zachování pokoje zřekl se vlády ve prospěch svého mladšího bratra, Lubomíra, a dle vzoru sv. Jana Křtitele rozhodl se žíti na poušti v Čechách, kde však vypátrán byl hochem Vavřincem Velířem, svým potomním horlivým žákem, dále knížetem Bořivojem, chotěm sv. Ludmily atd. Svatý Jan pod Skalou hlásá až posud památku na prvního českého poustevníka. Toto poutní a v dobách minulých tak slavné místo jest hlavním dějištěm i druhé povídky, vyličující blahodárnou činnost tamního kláštera, kam za vzděláním dáváni i darmo bráni mnozí jinoši, jako Michal Huleš, Otík Pizda, Karel Skuhař a j. Knihu tuto, jež ozdobena 21 obrázky, jakož vůbec »Knihovnu naší mládeže«, jež vychází ve volných lhůtách a přinesla již řadu pěkných prací pro mládež — původních i přeložených — doporučujeme rádi.

Prokop Zaletěl.

Hlasy katolického spolku tiskového. Ročník 41. Číslo 3. Dvě povídek. Napsala Teréza Polabská. Číslo 4. Obrazy z dějin církve katolické. Církev a vzdělanost ve středověku. Galileo Galilei a jeho odsouzení. Napsal Dr. Jos. Samsour. V Praze 1910. Nákladem Katolického spolku tiskového. V komisi Cyrillo-Methodějského knihkupectví Gustava Francla. — Povídky Terézy Polabské jsou nadepsány »Povinnost« a »Ze života chudé matky«. Mladá žena ráda by byla po boku milovaného muže, který odejel do jižního kraje zdraví hledat, ale povinnost matky poutá ji ku chorému dítku. Dítko zemře a zarmoucená matka spěchá za mužem na jih s bolem v srdci, jejž jí tajiti jest před ním. Leč marná byla láskyplná péče její; vrací se s mužem do otčiny, aby jej v brzku pochovala. I hodlá si potom zajistit budoucnost přijetím svému vzdělání přiměřeného místa — když tu nová povinnost ji volá, aby věnovala se dětinnou péčí sestárlým a churavým rodičům. Tak bylo se mladé ženě stále obětovat a přece konání povinnosti ji při důvěře v Boha blažilo. — Dcera chudé vdovy, Anička, na krátce užívá pozemského blaha jako choť bohatého obchodníka. Však vinou muže stává se chudou vdovou, statečně nese chudobu, ano vlastním přičiněním, pracnou

námahou snaží se třem synům zajistit budoucnost. Leč Pán Bůh ji křížkem navštěvuje, ana syna za synem pozbude a sama ocitá se v městském chudobinci. Toť »Život chudé matky«, plný práce, strádání a nehod. Oba obrázky psány jednotlivě a mile se čtou. — Číslo 4. Osvědčený spisovatel v oboru apologetiky podává veřejnosti další výsledek svých studií o středověku: »Církev a vzdělanost ve středověku«. Pojednané předměty s dostatek označují nápisy jednotlivých statí, jež jsou tyto: »Církev šířila ve středověku náboženství« (základ ku vzdělanosti a ku životu člověka důstojnému), »Církev ve středověku pěstovala vědy a umění« (školy, knihovny, jednotlivě vědy a odvětví umění) a »Církev ve středověku podporovala blahobyt hmotný a rozvoj sociální« (pokroky hospodářské, řemesla, práva jednotlivců a rodin, soudnictví, ústavy dobročinné). V závěrečné úvaze dává případnou odpověď ku otázce: možno-li právem nazvati středověk dobou temnou a hrubou? — Druhé pojednání »Galileo Galilei a jeho odsouzení« objasňuje dle historického badání případ Galileův, jehož tak často užívá se proti církvi. Nepochybujeme, že tento vážně a vědecky psaný spisek velmi prospěje české veřejnosti, aby zhostila se předsudků proti církvi ve středověku, šířených našimi nepřáteli, když tyto bludné názory ve vědeckých kruzích již jsou odbyty!

Josef Herzig.

Rajská Zahrádka. Obrázkový časopis pro mládež. Pořádají: V. Špaček a Jos. Bartoň. Vydavatel a odpovědný redaktor Václav Kotrba. Ročník XVI. 1908—1909. Tiskem a nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba v Praze. — Z časopisů pro mládež, pokud nám známy jsou, počítáme »Rajskou Zahrádku« za jeden z nejlepších, jak co týče se vnější úpravy, tak zvláště obsahu; v tom utvrzuje nás každý ročník. Tak na př. tento poslední má na sedmdesát pečlivě volených básniček od Fr. L. Zelinky, Dr. M. Kováře, A. M. Kadlčákové, Jos. Bartoně, J. Miloty, Frant. Šebestíka, Jana Karnika, Jiř. Sahuly a m. j. Poutavými povídkami, pohádkami, bajkami a články poučnými přispěli tentokráte: Alois Dostál, Ig. Zháněl, Václ. Špaček, Ter. Polabská, J. Milota, An. Mittenhubrová, K. J. Zákoucký, Boh. Bouška, A. B. Šťastný, Anna Hofmeistrová, J. H. Jizerský, M. Kábrtová-Bukolská, P. Mod. Voňavka, V. Pracheňská-Ševčíkova atd. Též šest písní s nápěvy a devět obrázkových příloh, vedle hojných vyobrazení menších, vykazuje ročník tento; ke konci každého sešitu jsou v »Rozmanitostech« záhadné nápisy, koníčky, rebusy, hádanky a p., jichž luštitelé odměňováni jsou pěknými knížkami. »R. Z.« vychází (září počínajíc) kromě prázdnin v sešitech o 24 str. a předplácí se na celý rok i s poštovní zásilkou pouze 1 K 60 h. Doporučujeme co nejlépe.

Prok. Zaletěl.

Několik dalších slov o Sven Hedinově „Tibetu". Není tomu příliš dávno, co bylo dokončeno sešitové vydání Sven Hedinova díla o Tibetu. Nakladatelství J. Otty vybavilo je četnými vyobrazeními, mapkami a pod., časopisy nazývaly je ve svých kritikách dílem nádherným. Kolik té nádhery na Sven Hedinově díle skutečně jest, odhalil při zasedání Literární sekce družstva »Vlast« (dne 26. září 1910) zdařilou a věcnou kritikou dp. katecheta Václav Kunz. Ten dílo toto nejenom četl, ale i důkladně prostudoval po stránce věcné, slohové i náboženské, doloživ jednotlivé body svého v sekci podaného ústního referátu citáty jednotlivých míst českého textu. Krátce po té, dne 5. října 1910, přineslo odpolední vydání »Národní Politiky« v čís. 274 tento aspoň časově a literárně zajímavý článek: »Strindberg proti Sven Hedinovi«: Jde o sensačně vypadající ostrý útok geniálního básníka a spisovatele Augusta Strindberga, namířený proti slavnému cestovateli. Strindberg tvrdí, že Sven Hedin je švindlířem druhu Cookova, že Tibetu nikdy nespatřil a že kopíroval pouze několik starých map z doby XVII. století, kdy byly do Tibetu vykonány veliké výzkumné cesty, a že pouze fantasticky opsal staré zápisky. »Jest nejvyšší čas«, končí Strindberg, »aby byl falešný bůh se svého lživého piedestalu smeten«.

Rozumí se, že Strindbergovo obvinění způsobilo ve vědeckých kruzích severanských, kde Sven Hedin požívá neobyčejné úcty a neoblomné důvěry, veliký rozruch. Je všeobecně jisto, že básníkův článek spočívá na nepravdě, přes to však dal interviewovati milánský »Corriere della Serra« cestovatele, který napsal do listu v podstatě asi toto: »Strindberg je velký a slavný dramatik, jehož jméno zná celá Evropa. Minulého leta vystoupil proti všem spisovatelům, básníkům a romanopiscům švédským, proti učencům, historikům, proti všemu i proti všem ostrými kritikami. Zdánlivým výsledkem svých útočných článků posílen, nabyl agresivnosti a umínil si zničiti i jméno Stanleyovo, Nansenovo i moje. Pokud mne se týká, tvrdí Strindberg, že střední Asie je známa už ode dávna, a že ji dokonale prozkoumali již švédští důstojníci, kteří byli Petrem Velikým r. 1709

zajati a posláni na Sibiř. Někteří z těchto důstojníků si dobyli opravdu velké slávy i uznání, napsavše o Sibiři knihy a zhotovivše mapy, leč Sibiř není Tibet; ve střední Asii a v Tibetě nebyl z nich ani jediný. To je ve Švédsku známo dnes i školním dětem. Jeden z těchto důstojníků, J. Gustav Renat, obkreslil mongolskou mapu východního Turkestanu. Tato mapa je zajímava jako kuriosum, nemá však vědecké ceny nejmenší. Strindberg věří ovšem, že Renat mapu nejen kopíroval, ale že byl i ve střední Asii a že tam konal výzkumy. Ve skutečnosti země té nikdy neviděl. Co se týče geografické části Strindbergovy kritiky proti mně, nestojí ani za to, abych o ní mluvil. Nevím, co o tom soudí ostatní Evropa; vím však naproti tomu, že není ve Švédsku člověka, který by se celému tahu srdečně nesmál a nepokládal celé Strindbergovo tažení za — vtip. Již ve dvou článcích jsem ostatně ukázal, k jakým důsledkům dospívá dramatický básník, chce-li si někdy připiati ostruhy cestovatele a zeměpisce . . . Váš zcela oddaný Sven Hedin«. — — — Nezáleží nám v literárním odboru družstva »Vlast« snad ani trochu na tom, kde v celém Strindberg-Hedinově sporu jest pravda a kde lež nebo snaha po zevnějším effektu. Ale upozorňuji čtenářskou obec naši, že již dávno před »slavným cestovatelem« Sven Hedinem jiní aspoň se stanoviska křesťanské práce na dalekém východě významnější cestovatelé, totiž m i s i o n á ř i navštívili T i b e t a Čínu, horstva i pouště, města i stanová bydliště potulných kmenů, chrámy, kláštery i církevní slavnosti Tibeťanů a Číňanů. Dle autopsie do slova věrně, nebažíce po effektu vybroušeného a poeticky přibarveného slohu, vypsali ž i v o t, z v y k y a o b ř a d y, všímali sobě l i n g u i s t i k y a vše líčili dle jediného jen měřítka, totiž dle pravdy. A na jednotlivých místech připojili také vyobrazení dle skiz při cestování zhotovených. Míním zde dva francouzské misionáře, H u c a a G a b e t a, kteří z Číny pustili se do Tibetu a prožili při nuceném svém návratu za doprovodu čínské eskorty s mandarinem v čele, jenž cestou zemřel, krásy i hrůzy krajin neschůdných, jimiž se jim bylo ubírati. Velké mapy zabavili jim nedůvěřiví Číňané. Byli i v sídle Dalaj Lamově, poznali jeho dvůr a okolí, ale výslovně (právě tak jako u bonců čínských) poukázali na prázdnotu celého tohoto života, jenž vyplněn pouhým řemeslným odříkáváním modliteb; nikde však, jako Sven Hedin učinil, nepřirovnávali nechutně kněžstvo katolické a kardinály římské k obyvatelům sídla Dalaj Lamova. Tento vysoce zajímavý cestopis, poutavý i se stránky národopisu krajin tak vzdálených, vydán byl as před 35 léty jakožto podíl »Dědictví Svatojanského«. — Ovšem knihám ducha čistě poučného a na základně katolické vzniklým nedělá se nikdy reklama plakáty, stonásobnými vývěsky barevné obálky a každotýdenními zprávami v novinách. Cestopis misionářů Huca a Gabeta, kteří v Tibetu chodili snad po těchže cestách, jako později po nich Sven Hedin, vydán byl bez reklamy a proto zajisté asi nevzbudil pozornosti v té míře, do jaké dnes reklama zvědavost všeobecnou vzrušuje. »Dědictví Svatojanské« reklamy nezná, ale to nevadí; já za svou povinnost jsem považoval, na misionáře, jako dávné předchůdce Sven Hedinovy, upozorniti ve »Vlasti« již proto, že také Literární sekce naše Tibetem Sven Hedinovým se zabývala.

Že obsažný cestopis Hucův a Gabetův byl dílem opravdu cenným i co do stránky zeměpisné, několikráte mi potvrdil zvěčnělý již kartograf Jan Ev. Wagner, jenž byl v otázkách zeměpisu autoritou na slovo vzatou. Jan Voborský.

Služka. — Román ze společenského života naší doby. Napsal Petr Kopal. Nákladem Cyrillo-Methodějského knihkupectví. Cena 1 K 40 h. — Už dávno sliboval v »Čechu« nestor katolického písemnictví napsati román, který by měl za prostředí život rodinný a dotýkal se osob služebných. Nyní to splnil, vzav si za hrdinku děje mladou, nezkaženou, hezkou dívku, jménem Mařku Hálkovu, již chudoba, opilství otcovo vyhání z domova do služby, nejdříve k záletné kupcové, kde se před jejím zrakem odehrává milostný děj, jenž později velmi smutně končí. Potom slouží v hospodě, kde jako volavkou hostů, ale rázně obhájí se před dotěrností zhýralého hejska. Odtud uteče do Prahy a je ráda, že dostala službu u židů, kde je vykořisťována a práti musí pro celý rod. Známost s rodákem a návštěvy dupárny zle se jí vyplatily, měla co dělati na komisařství, ocitá se v nevěstinci a poznavši, na čem jest, zoufale vrhá se do Vltavy. Polomrtvá odnesena do nemocnice, kde prostřednictvím dětí s paní Roušarovou nastává jí nový život u bohaté rodiny, kterou neopouští, ani když bankéř defrauduje a paní přichází v nouzi. Doprovází rodinu, ošetřuje nemocnou, pracuje na stroji, šije a pomáhá paní zařídíti modní síň, které se po její smrti ujímá a posléze odmítnuvši nabídky na sňatek, zakládá domov služek. Liberální kritik pojmenuje tento román naskrze klerikální, poněvadž je tu řeč o zpovědi, návštěvě kostela, a na zachování ne-

vinnosti Maříčiny i obratu její paní mají vliv Jesuité. Tendence je poučná, sloh nehledaný. Kopal daleko nechodí pro výraz. Příliš do děje zasahuje náhoda, která svádí k nepravděpodobnosti. Utonulá služka v nemocnici nepřichází do stejné místnosti s bohatou bankéřkou po operaci. Nepěkně se čte: »Skrze Mařku je našla.« Dojemný je výjev, když dcera obětuje na otcův pohřeb svoje krásné vlasy. Vůbec mnohému lze se v románě tom přiučiti. Al. Dostál.

Dramatické umění. — Z Národního divadla. Tento měsíc nevykazuje činoherní repertoir žádné novinky. Přes to zmíniti se musíme o novém nastudování a scénování dramatu Al. Jiráska: »Vojnarka«. Působila po dvaceti letech, kdy hrána poprvé na jevišti Národního divadla, skoro dojmem premiéry. Prostý děj mohutní dovedným zvířením dramatických scén a nové upravení ovzduší našeho venkova dodává mu pronikavějšího úspěchu. Vzpomínáme starého obsazení: Vojnarku hrála pí. Sklenářová Malá, Havla p. Slukov, Hrušku p. Mošna a starého Vojnara s tím jeho »podařeným«: »Dyť jsem to poudal! . . .« p. Šmaha. V novém obsazení osvědčil se již ze dřívější doby osvědčený Havel p. Vojnarův a pí Hübnerová Vojnarka byla též ve všech scénách výborná. Pana Hurta starý Vojnar byl výkon ucelený. Za to p. Viesner, jenž úlohu zpěváka Hrušky zdědil po výborném umělci Mošnovi, zklamal nadarmo. Z úlohy Hrušky udělal pitvorně komickou figuru, v níž místy hlasem i gesty přestřeloval.

Opera vypravila národní hudební drama »Boris Godunov« od M. P. Musorgského. Text napsal skladatel sám dle Puškina a Karamzina. Nová správa mnoho ruské skladbě nepřeje. Po dlouhé pomlčce přijala práci již dávno zemřelého skladatele a předního zástupce ruské národní hudby. Jeho hudební nadání nebylo bezprostřední. »Boris Godunov« náleží prý k jeho nejpozoruhodnějším pracím na poli ruské hudební dramatické tvorby. Děj jest ryze ruský a vzat jest ze smutné doby ruských dějin. Neschází v něm ani vložka, kde katolický kněz staven do nejasného světla jako propagátor přechodu Rusů od pravoslaví ke katolicismu. Má býti snad tím děj zvednut? . . . K ději komponována hudba lidová, národní — čistě ruská. Kdo není jejím ctitelem, nerozehřeje se pro ni. Hlavní hrdina Boris (p. Benoni) byl podán pěvcem umělecky působivě. I ostatní účinkující, jichž celá řada, přičinili se s mistrem výpravy o zdařilé provedení. —

Otakar Jakoubek.

Z předměstských divadel. — Městské divadlo Král. Vinohrad vypravilo dle pařížského zpracování Henry Milhara operetu Fr. Léhara: »Veselou vdovu«, kteráž v Praze jak z předměstských scén českých, tak i ze scény německého divadla byla již s dostatek známa. Správa vypravila ji co nejpůsobivěji. Obsazení jest výborné. Nechceme se déle u ní pozastavovati. Myslíme, že ač pozdě, přece správa s jejím vypravením nechyběla . . .

K nejlepším novinkám letošní činohry náleží nové maďarské drama Melchiora Lengyela: »Tajfun«. Jest to silné japonské drama od Evropana napsané. Pohybuje se více v ovzduší politickém jeho děj. K doktoru Tokeramovi, Japonci, žijícímu za příčinou studia národohospodářského v Paříži, schází se četná japonská společnost. Z každého člena této společnosti spatřuje divák na první pohled »žlutého nepřítele Evropana«. Doktor Tokeramo zamiluje se do Pařížanky, ženy pochybné pověsti. Přece pro dobro mezi svými druhy chce se ji zříci a odškodněním jí zameziti další přístup do jeho domácnosti. Helena Larochova sehraje však výborně nalíčenou scénu čisté lásky k »žluťáčkovi«. Dr. Tokeramo podlehne a chce žíti jen pro ni. V tom podařená Pařížanka vysměje se jeho blouznění a vyzná se mu, že to vše byla jen pouze dobře sehraná komedie, by pomstila se předem ji odpuzujícímu Japonci. Nitro Tokeramovo vzplane jako větrná smršť (Tajfun) a po silně zbarveném dramatickém výstupu mezi ním a Helenou tuto svou milenku zardousí. Sdělí vše Japoncům do bytu se dostavivším. Ti nechtějí vydat doktora soudu. Čeká naň ještě důležité poslání japonské vlády. Všichni se propůjčují, vzíti vinu na sebe. Mladý hoch japonský Hironori postaven jako vrah před soud a uznán vinným. Na přiznání dra. Tokerama k vraždě nebéře se místa. Doktor Tokeramo klesá pod tíhou svědomí později do náruči smrti. První a druhé jednání jsou dramaticky nejúčinnější. Třetí trpí suchopárností výslechů svědků a žlutě ibsenovským chladem. Mnohý škrt ve III. jednání učiní hru ještě působivější, protože suchopár z ní bude trochu odstraněn. Souhra bylu zdařilá. Zejména pan Zakopal jako dr. Tokeramo byl nejen hrou, nýbrž i maskou výborný. K němu řadila se slečna Šiblová v brilantním podání Heleny Larochavé. Četní Japonci byli podařenými figurkami, plnými lsti, šalby a klamu k evropskému životu. V soudní síni upoutal zejména státní návladní p. Dobrovolného svým přirozeným

podáním. Za to obhájce Fr. Pražského byl příliš divadelně založen. Režie pana Hlavatého byla případně vystižena. Hra se udrží dlouho na repertoiru pro své vzrušující momenty.

V Intimním divadle sehrána hra Alexeje Dreyera »Sedmnáctiletá«. Hra Dreyerova uvádí nás do domácnosti majora mimo službu Wernera, kde očekávají na prázdniny přijedšího syna Bedřicha, kadeta. Též příjezd sestřenice Wernerovy manželky jest oznámen. Major Werner, jenž zabývá se též malířstvím, rozrušen jest příjezdem sedmnáctileté Eriky. Erika jeví též náklonnost k otci svého snoubence, Bedřicha. Když syn překvapí otce v umlouvání si dostavenička s Erikou, jest zdrcen a ze své služební pušky se zastřelí před místem jejich smluvené schůzky. Nechce zraditi otce svého vyznáním všeho své milující matce. I žena Wernerova odpouští poklesek oběma: muži i Erice. Hra má řadu dobrých a zacelených scén. Pí. Nedošinská v úloze Eriky nenašla výstižné pochopení této těkavé dívčí povahy. Též Werner p. Píseckého vykazoval místa nepropracovanosti své úlohy! Slečna Kandlerová jako jeho choť měla několik zdařilých scén, zejména vynikla v oněch, v nich žal zhroutil ji nad ztrátou svého dítěte.

Po této hře zde vypravena roztomilá Lenoxova veselohra »Zlatá svoboda«, která jest rázu Barrierovy »V tiché uličce«. Mladá panička Zuzana, nedlouho provdaná, chce míti »plnou svobodu«. Použije ji. Odchází o šesté večer sama z domu a vrací se po 12. hodině v noci. Její manžel jest tímto jejím přehmatem rozčilen a chce se dáti se Zuzanou rozvésti. Než nebere to s rozvodem do opravdy. Miluje svou manželku; chce ji jen vytrestati. Zuzanu brzy omrzí život »zlaté svobody« a přijme pozvání manžela do jeho bytu. A zde jest na ni připravena léčka. Anglický zákon totiž stanoví, že když manžel aneb žena jsou přistiženi, že v čas zadání o rozvod byli spolu pohromadě, jest tento neplatný a nikdy více obnoven býti nesmí, nýbrž manželé musí dále spolu žíti. Manžel věc udal soudu a jsou hlídáni. V objetí zasedají k společné večeři. Zuzana vyléčena ze »zlaté svobody«. Veselohra průzračí v rozvedení myšlenky, že muž má držeti otěže domácnosti v rukou. Hra má rychlý spád a zdařilé scény. Paní Švandová jako Zuzana zářila pravým svým velikým uměním úloh podobného genru, jí nejsympatičtějším. I její manžel p. Sedláček byl výborným jí partnerem. Jen soudní vykonavatel (p. Faltys) byl až příliš mnoho zkarikaturován.

V lidovém divadle v Žižkově uplatnila se Karla Haupta německá opereta »Noc lásky«. Tkanivo děje jest velice prostičké. Rozhlášená nepoddajnost baronessy Olgy poddá se pomalu, ale přece důstojníku husarskému. Dvojí sukno vítězí. Hudba oplývá melodičností a některá místa partitury docházejí bouřlivého přijetí. Sl. Horníková jako baronessa Olga vynikla z celého operetního ensemblu jako síla umělecky vyspělá. Otakar Jakoubek.

Z cizích jevišť. — Mladý francouzský skladatel Noel Galon, jenž byl letos vyznamenán první římskou cenou, napsal operu »Venkované a vojáci«, kteráž bude nejspíše provedena v divadle »Goité« v Paříži. — V Londýně provedla Royal Choral Society v Albert Hallu Mendelsohnova »Eliáše«. Sbor čítal 700 a orchestr 300 osob. Provedení prý bylo úchvatné. — V Londýně počal podnikavý Oskar Hammerstein se stavbou veliké opery. Hlediště pojme 3000 osob a bude zařízeno elegantně a pohodlně. — V divadle Sáry Bernhardtové vypravena bude v nejbližší době novinka De Lordeho »L'homme mysterieux«, přišerná to tragedie »uzdraveného« a potom recidivního šílence. Od této novinky čeká se veliký úspěch. — V královské opeře v Pešti bylo před nedávnem uvedeno na scénu nové tříaktové hudební drama »Frater Jiří« od Ferd. Rekaiho. Text složil Viktor Tardos. Středem děje jest mnich Martinuzzi Frater Jiří, který hrál v dějinách Uherska v XVI. stol. důležitou úlohu. Jak maďarské listy přinesly, mělo toto hudební drama bouřlivý úspěch. Převládá drama hojně motivy maďarské národní hudby. A tím Maďarům hlavně imponuje. — V Paříži vytvoří titulní roli v Annuziově »Svatém Šebestiánu« ruská primabalerina Ida Rubinsteinová, která nyní vystupuje v Miláně. — Opera Rich. Strausse »Salome«, ke kteréž se v londýnském divadle operním »Covent Garden Opera« konaly již pilné zkoušky, nebyla dosud londýnskou censurou k provozování připuštěna. Dva momenty jsou v ní na závadu. Předně, že sv. Jan Křtitel na jevišti vystupuje a za druhé, že Salome užívá několika výrazů, kteréž by anglické citlivosti v biblických věcech nemile se mohly dotknouti. Tak Anglie respektuje své náboženství! — V Národním divadle v Záhřebě provedena dne 14. listopadu poprvé drama »Herodes«. Drama napsal říšský poslanec Tresič Pavič. Dílo prý náleží k značně úspěšným. — V r. 1911 provozováno býti mělo ve Výmaru drama »Jesus« od Karla Weiseras tendencí protikatolickou. Vláda hru však zapověděla. O. J.

Paběrky z novin a veřejného života.

Římské zprávy. — (Pokračování.) — Pius X. římskému duchovenstvu. Sv. Otec, který rozvíjí ve všech odvětvích křesťanského života svou působnost, opravuje vše, co nevyhovuje dnešním poměrům, vydal v poslední době »Motu proprio«, kterým obrací se zvláště k duchovenstvu města Říma, poněvadž toto má býti vzorem všemu katolickému duchovenstvu. Ježto vliv duchovenstva se vztahuje na různé příležitosti, jest jistě pravda, že je spasení křesťanského národa položeno do rukou kněžských, jest jasno, že pro zachování křesťanského ducha především jest potřebí, aby duchovenstvo horlivě vykonávalo své povinnosti a vzhledem k své vysoké hodnosti se také důstojně chovalo. To vědí dobře i nepřátelé království Kristova, proto jest jejich jediná snaha, aby zlomili neb aspoň oslabili sílu a moc katolického duchovenstva. Vždyť nepřátelé dobře vědí, že je to nejkratší cesta k jich cíli. Proto užívají každé lsti a podvodu, aby odvrátili kněží od křesťanského života a aby je svedli k horšímu světskému životu. Nepodaří-li se pak jim to, hledí aspoň vědeckou nadutostí odvrátiti kněze od obrany katolické víry nebo nestoudnými pomluvami chtějí zničiti jich vážnost a odnímáním církevních statků je uvrhnouti v nouzi a porobu.

Pius X. nyní zrušil družstvo sv. Pavla, trvající dosud od r. 1797 v Římě, aby je ihned znovu zřídil jako kněžské družstvo s tímto úkolem: 1. Aby se obnovil kněžský duch (měsíční a roční duchovní cvičení) ve prospěch duchovenstva a křesťanského lidu. 2. Aby bylo povzneseno vědecké studium. 3 Aby bylo duchovenstvu hmotně pomoženo (pokladny nemocných a úvěrní pokladny). 4. Za účelem obrany od útoků na jednotlivé kněze nebo vůbec na duchovenstvo. — Stanovy jsou úplně přizpůsobeny moderním poměrům a není pochybnosti, že toto družstvo za dobré správy bude velmi blahodárně působiti. Toto papežovo ustanovení jest i pro nás veliké důležitosti, poněvadž i nás chce povzbuditi, abychom zřídili podobný spolek.

Založení papežské nunciatury v Berlíně. Kromě některých jiných zjevů má vydání papežské encykliky boromejské za následek, že se opět začala přetřásati dávno otázka, již skoro v zapomenutí upadlá, o založení německého státního poselstva při Vatikánu a založení papežské nunciatury neb aspoň apoštolské delegace v Berlíně. Obtíže, které jsou proti tomuto podniku, nevycházejí od sv. Stolice, které jest úplně jedno, jedná li se zástupcem německého císařství nebo se zástupcem Pruska a Bavorska. V nejedné příčině by měl přednost zástupce německého císařství, poněvadž by se pak mohlo snáze jednati o věcech a poměrech v ostatních spojených státech německého císařství. Rovněž snad by bylo také výhodnější pro sv. Stolici, aby měla ověřeného nuncia pro celé císařství v Berlíně, nebo aby alespoň kromě mnichovské nunciatury měla ještě nunciaturu v Berlíně. Obtíže vycházejí z německého císařství. Církevní věci jsou tam ponechány pravomoci jednotlivých spojených států. Císařství jako takové nemá se obírati těmito věcmi. Proto nemůže býti řeči o zástupci německého císařství u sv. Stolice, jedině by mohli míti jednotlivá knížata zemská společného zástupce u sv. Stolice. Avšak velká část těchto knížat nebo státních pohlavárů nemá zájmu na zastoupení u sv. Stolice. S druhé strany opět společný zástupce alespoň na venek by mohl býti na úkor samostatnosti spojených států. Rovněž taková jest obtíž se strany císařství vzhledem k ověření nuncia u císařství. Pro nunciaturu v Berlíně pak u královského dvora není státních obtíží a proto velmi si přejí říšské vrstvy katolické v Prusku, aby byla založena nunciatura. Že však dosud nebylo vyhověno této žádosti, jest mnoho důvodů. Jedním jest, že by snad tím byla dotčena citlivost protestantského lidu, zvláště však protestantské šlechty a vyššího duchovenstva, kdyby byly papežskému nunciu prokazovány příslušné pocty. Proto již závidějí biskupům, že jsou společensky ve větší vážnosti než protestantští superintendenti. Vážnost církve katolické by ještě více vzrostla berlínskou nunciaturou. To však nemá platnosti pro pruského zástupce u sv. Stolice, poněvadž tento sídlí v Římě. Nemusí se však ani považovat za neuvěřitelnou okolnost, že i vlivné katolické kruhy nejsou pro zřízení papežského zastoupení. Co pak se týče hlasův a nových úmyslů, které by měly býti provedeny s jedné nebo druhé strany k vůli encyklice, je vše skoro doslovně vymyšleno. Ani sv. Stolice ani pruská nebo německá vláda nezapočaly jednání o této věci.

Kardinál Vanutelli jako zástupce papežův v Montrealu. Při eucharistickém sjezdě v Montrealu v Kanadě byl ustanoven jako papežův zástupce kardinál Vanutelli. Po jeho příchodu pozval jej na snídani předseda ministerstva kanadského, při čemž kardinál vyjádřil uznání pro náboženskou svobodu,

která vládne v Kanadě, a připil anglickému králi. Předseda ministerstva ve své řeči připomněl, kterak papežství ještě stále má sílu a život, a připil sv. Otci. —

Biblický ústav v Římě. Byla vydána zpráva o prvním roce působnosti ústavu biblického. Z ní vysvítá, že se ústav od založení utěšeně rozvíjel. Na přednášky bylo v letním běhu zapsáno 117 posluchačů, náležejících skoro všem národnostem. Posluchači konali studia praktická a četli rukopisy v knihovně vatikánské. Také byli přijati ve slyšení sv. Otcem.

Letní sídlo polské kolleje římské. Jako česká kollej římská má své letní sídlo v Trevi, tak polská kollej římská, umístěná v ulici Dei Maroniti, má letní sídlo v Albanu u Říma. Letní villa, ležící za městem, pochází ještě ze 17. století; má také pěknou ovocnou a zelinářskou zahradu, v níž chovanci kolleje polské nabývají potřebného osvěžení.

Betlemští poutníci u sv. Otce. Patriarcha jerusalemský, msgr. Camussei, představil sv. Otci jednu z předních rodin betlemských, sestávající z otce, matky a dvou dítek. Všichni byli v národním kroji, obvyklém v Betlemě, velmi bohatém, připomínajícím bohatý oděv Juditin, jako jest mitra, plášť a klenoty. Svatý Otec vyslechl radostně arabskou promluvu dítek, která byla ihned přeložena do vlastiny, načež udělil společné požehnání spoluobyvatelům Pána Ježíše. —

Římané u audience. Sv. Otec přijal o prázdninách ve slyšení věřící z far římských, jakož i dítky, které v tom roce přistoupily po prvé k sv. přijímání. Zároveň byli u slyšení vychovanci ústavu při kostele sv. Trojice. V sále konsistorním přijal sv. Otec 300 mladistvých členův i členek svazu adorace nejsv. svátosti; tento svaz spojuje dítky ke společnému adorování nejsv. svátosti v římských kostelích. Dítky vítaly sv. Otce vstupujícího na trůn zpěvem, načež dvě z nich přednesly mu hold dítek. Sv. Otec srdečně promluvil k dítkám, načež jim udělil sv. požehnání.

Papež a katolický tisk. Sv. Otec se neobyčejně živě zajímá o katolický tisk a o katolická nakladatelství, jakož i o jejich rozvoj, o čemž svědčí časté audience soukromé, udělované katolickým spisovatelům a novinářům, jakož i srdečná přízeň, kterou se k nim obrací při každé příležitosti. K devátému výročí korunovace poslaly mu blahopřání různé katolické denníky a vydavatelství. Mezi jinými zaslal též telegram hlavní redaktor benátského katolického listu »La Difesa« (Obrana), který se těšil a dosud těší neobyčejné pozornosti papežově. Na tato blahopřání z rozkazu sv. Otce odpověděl kardinál Merry del Val takto: »Vaše krásné výrazy synovské oddanosti, zaslané sv. Otci za příčinou výročí, byly přijaty nejpříznivěji sv. Otcem, který stále se stejnou srdečností se zajímá o denník Vámi řízený. Sv. Otec děkuje Vám za tato přání a zasílá srdečné požehnání apoštolské Vám, spolupracovníkům i čtenářům zasloužilého listu »Difesa«.

Noví kardinálové. Nejbližší papežská konsistoř dle dosavadních zpráv má jmenovati čtyři nové kardinály, jimiž jsou: patriarcha lisabonský Mendes Bells, arcibiskup pařížský Ametti, majordomus vatikánský msgr. Bisletti a vídeňský nuncius msgr. Granito di Belmonte. Od posledního jmenování uplynula tři léta a jest dosud 18 kardinálských míst uprázdněno.

Španělští poutníci v Římě. Při slyšení, uděleném španělským poutníkům, sv. Otec se vyjádřil, že žádná země se nemůže srovnati s katolickým Španělskem co do lásky a příchylnosti k sv. Stolici, a doporučil poutníkům, aby si zachovali bohaté dary víry a zásad katolických. Fr. H. Žundálek.

Naše kalendáře. »Sv. Vojtěch« ve velkém i malém vydání a »Štítný« ve velkém vydání na rok 1911 jsou na skladě a prodávají se: »Sv. Vojtěch« 1 výtisk za 1 K, malé vydání za 60 hal. Tucet velkého vydání »Sv. Vojtěcha« stojí 8 K, malého vydání 4 K 80 hal. Při hotovém placení dává se třináctý výtisk nádavkem. Kalendář »Štítný« stojí 1 K a tucet 8 K. Při hotovém placení dává se taktéž třináctý výtisk nádavkem. — Objednávky vyřizuje: Administrace družstva Vlast v Praze-II. Žitná ulice číslo 26. nové.

Upozornění. V papírnickém závodě máme hojných zásob matričních archů a různé jiné zboží, hlavně obrázky sv. Obchod jest uvnitř domu proti domovní kovi a není-li tam slečna prodávající, jest v druhé obchodní místnosti v I. poschodí proti staré sazárně. Prosíme své přátele, aby na to své známé upozornili.

Čilý prodej našich kalendářů nastal hlavně v listopadu. Mezi jiným jich zakoupili: 65 pan Karel Ulrich, I. místopředseda družstva, a 50 Rev. Jan Vránek, bisk. rada v Omaze v Sev. Americe. Velice horlivě naše kalendáře rozšiřuje pan V. Tesař, zahradník v Semíně. S prodejem kalendářů našich i kalendáře »Štítný« jsme letos spokojeni.

»Vlasteneckých Homilií« Dra Rud. Horského vyšel sešit I.—VIII. v ceně 8 K. Probírají počátek církevního roku až k neděli V. (inclusive) po sv. Duchu. Objednávky přijímá a vyřizuje administrace družstva Vlast, Praha čp. 570-II.

»Po stopách pravdy«. První sešit kázaní Dra Rudolfa Horského prodává se za 1 K, druhý za 80 h, ale jen za hotové. Na dluh se nikomu nezašle. Sešity tyto začínají jako »Vlastenecké Homilie« adventem a končí řečí na svátek Jména Ježíš. — Objednávky přijímá a vyřizuje administrace družstva Vlast Praha-II. 570.

Adresa sv. Otci. Obranný odbor katolického náboženství ve Francii poslal papeži adresu, v níž píše, že urážlivá slova, která starosta města Říma, žid Nathan, prohlásil proti náměstku Kristovu, církvi a víře katolické, dotkla se hluboce všech, kteří jsou oddáni papeži v synovské lásce.

Ze všech dílů světa se proti řeči žida Nathana protestuje; i od nás, z Moravy a Čech dostane sv. Otec hojně protestních dopisů. Naše Tisková Liga již podobný protest odeslala.

Bavorský episkopát vydal ve würzburském diecesním listu všemu kleru a diecesánům pastýřský list, jenž se každého roku na III. neděli adventní s kazatelen předčítati má. Obsahem toho listu jest důtklivé napomenutí v příčině nevěreckého a nemravného tisku, před nímž biskupové varují. Perversní tisk ničí v srdcích dítek víru a nevinnost a je dvojím pohoršením, pouštějí-li sami rodičové tisk tohoto druhu do svých příbytků. Jakoby pohoršení ze světa nebylo až příliš mnoho, že ke všemu ještě rodičové sami je do svých rodin zanášejí. — Podepsáno je 7 bavorských biskupů.

Papežský nuncius rozhodčím ve sporu dvou republik. Roku 1906 povstal spor povahy finanční mezi vládami v Brasilii a Peru. K rozřešení sporu byl ustanoven rozhodčí soud za předsednictví apoštolského nuncia msgr. Alexandra Bavona. Po vyšetření přes sto jednotlivých záležitostí týkajících se sporu vydal papežský nuncius rozsudek, jejž obě strany přijaly s vysokým uznáním.

Nový papežský sekretář pro Kolumbii. Sv. Otec jmenoval msgr. Filipa Cortesia sekretářem papežského vyslanectva v Kolumbii v jižní Americe.

Nová církevní provincie. Svatý Otec se pečlivě stará o vzrůstající katolicismus v Brasilii. Posledně byla zřízena v této obrovské říši nová církevní provincie: biskupství v Rio Grande da Sul bylo povýšeno za arcibiskupství s názvem Portalegre de Brazil. Nová provincie církevní se skládá z právě utvořeného biskupství Florianopolis a z nových biskupství Pelota, Uruguyana a Santa Maria.

Nová apoštolská prefektura. — Sv. Stolice zřídila v belgickém Kongu v Africe novou apoštolskou prefekturu, jménem Katanga, a svěřila ji duchovní péči benediktinů z kongregace brasilské.

Osobní. — Sekční chéf v ministerstvu vyučování, Dr. Heřmann Zschoke, byl v neděli, dne 11. prosince t. r. posvěcen na titulárního biskupa.

Nejvyššího uznání dostalo se spisovateli »Promluv k rekrutům« (Rekruten-predicten) Dru. Rudolfu Zhánělovi od Jeho Císařské Výsosti pana arcivévody Františka Ferdinanda v přípisu, zaslaném mu od vojenské kanceláře. Jeho Výsosti byl spis doručen jako cenný, duchem upřímně náboženským a vlastenecky-dynastickým provanutý příspěvek k homiletice vlastenecké.

Moravský Čech rektorem university ve Švýcarsku. Dne 15. m. m. byl krajan profesora Musila dr. V. Zapletal zvolen rektorem frýburské university ve Švýcarsku. »Freyb. Nachr.« o tom píší: »Pochvaly takové, za jaké prof. Zapletal vystupoval na rektorský stolec, nedostalo se dosud žádnému rektoru. Nový rektor jest členem dominikánského řádu, skromný to mnich v celém svém chování, ale při tom od základů (grundgelehrt) učený, pověsti daleko široko uznané. Jeho sláva jako starozákonního exegeta je internacionální. Je též spisovatelsky plodný. Látku ovládá suverenně a při tom je upřímným, pokorným katolíkem. Hodlá sepsati komentář celého Starého zákona a dobrý latinský překlad pro klerus, což veškeré kněžstvo bude s velikým povděkem vítati.«

Prof. Zimmermann. Proti tomuto na universitě krakovské byly uspořádány nepřátelské projevy. Profesor Zimmermann byl císařským rozhodnutím povolán z Poznaně, kde byl kustodem kostela sv. Magdaleny, za profesora křesťanské sociologie na bohoslovecké fakultě jagelonské v Krakově. Dr. Zimmermann náleží k nejznamenitějším theoretikům křesťansko-socialním v Polsce, a jeho studie uveřejněné v poznaňském »Ruchu chrześcansko-społecznem«, získaly mu vysoké uznání mezi Poláky velkoknížectví polského. — K bojům proti němu zaslalo souhlas i pokrokové studentstvo vysokých škol českých.

Prof. dr. Fr. Nábělek ml. vrátil se zdráv ze svých cest výzkumných na Východě, kamž odcestoval v únoru r. 1909. Prošel Palestinu, Syrii, Mesopotamii,

část Arabie, Persie a Kurdistanu, zejména aby poznal tamější květenu. Bohaté sbírky dílem poslal z Jerusaléma, z Bagdadu, z Mosalu, od Vanského jezera, dílem přivezl s sebou. Doufáme, že mu bude poskytnuta možnost zpracovati je vědecky a vydati tiskem. — Cestovní zprávy jeho, v »Našinci« uveřejněné, byly velice interessantní.

Kající návrat abbé Hutina. Z Paříže se oznamuje, že abbé Hutin, jenž byl před lety založil zvláštní náboženskou obec, svého šismatu se vzdal a kajícně do církve se navrátil.

Vystoupil z církve 77letý prof. Arnošt Haeckel vystoupil právě z evangelické církve. Zralá padavka.

Hrdinný volný myslitel. — V Benešově vyslal tamější odbor Volné Myšlenky, který je realistický, delegáta do Bruselu na kongres Volné Myšlenky. Jméno jeho se však opatrně tajilo, ježto statečný tento republikán dodává arcivévodským statkům do Konopiště.

Bosenští Rusíni žádají svého apoštolského vikáře. Rusíni usídlení v Bosně podali k Sv. Otci žádost, ve které protestují proti odvislosti své církve od biskupů latinských. Uvádějí v žádosti, že mají sice v osobě P. dr. Jos. Žuka generálního vikáře, ale ne apoštolského vikáře. Prosí o apoštolského, úplnou jurisdikcí opatřeného generálního vikáře, který by církevní jejich záležitostí mohl vésti dle vlastních, cizích vlivů prostých tradicí.

O sjezdu katolíků maďarských píše se »Kölnische Vlkztg.«, že byl velmi okázalý, účastníků že bylo 7000, ale že by si bylo přáti, aby konečně po řečích následovaly činy. Ze strany vládní účastnil se sjezdu jediný hr. Zichy, z osmačtyřicátníků jen 4 poslanci. V dopise se lituje, že šlechta málo se účastní katol. ruchu; jsou to jen rodiny Zichy, Hunyady, Mailáth, Pálffy, Apponyi, Chotek, Wenckheim a Srechényi, kdežto Andrassy, Festetic, Batthyany, Wimpffen, Windischgraetz, Esterhazy, Szapary a j. se vzdalují. Katolíkům maďarským chybí takořka úplně tisk. Mají jediný pouze denník v Pešti, který však do nejširších vrstev nevniká. Úkolem šlechty a episkopátu by bylo právě, aby zřídily velký kotolický list, který by čelil četným liberálně-židovským žurnálům.

Dělnický svaz kněze Kolpinga. Tento název nosí jeden z nejvážnějších dělnických spolků v Německu a snad na celém katolickém světě se sídlem v Kolíně n. R.; mát 1162 spolků a 112.817 členů v různých zemích Evropy a Ameriky. V samém Německu má 843 spolky a 82.273 členy; mimo to jeho filiálky jsou v Rakousku, Švýcarsku, ve Vlaších, Francii, Švédsku a v Americe. Každý spolek má svůj spolkový dům, v němž cestující členové svazku najdou svobodný byt i zaopatření; na večer pak se konají odborné přednášky. Svaz má též 211 spořitelen a 16.288 členů se 6 mill. vkladů. Svaz vydává pro své členy časopisy.

První katolický socialní kurs v Praze. — Dne 27. m. m. zahájen byl první katolický socialní kurs v Praze, pořádaný péčí Katolicko-politické jednoty a Zemské rady katolíků v království Českém, vedením univ. profesora Msgra dra Fr. Kordače. Kurs rozvržen jest na odbory: historicko-apologetický, národohospodářský, náboženstvo-mravní s doplňkem: náboženstvo-mravní řád. — Dvorana restaurace »U Vejvodů« nestačila pojati velké množství účastníků ze všech vrstev společnosti. Velmi četně zastoupen jest venkov, zejména však zastoupena jest v posluchačstvu akademická intelligence všech stavů. — Po formálním zahájení kursu dp. katechetou Václavem Kuncem, promluvil, hlučným potleskem uvítán, Msgr. prof. dr. Kordač o úkolech nastávajícího kursu. Velmi výstižně pravil, že jako ouvertura, předehra k opeře, letmo dotýká se všech motivů, jež v opeře samé podrobně jsou rozváděny, i on v úvodní své řeči dotýká se toho, co průběhem kursu detailně bude projednáno. Po té slovutný řečník pronesl znamenitou řeč filosofickou. S napiatou pozorností sledovalo posluchačstvo skvělé vývody slovutného učence, a nadšený potlesk byl výrazem nejupřímnějšího jeho vděku. — Vdp. čestný kanovník dr. K. L. Řehák přednesl široce založený, svědomitě a objektivně vědecky propracovaný nástin historie předhusitské (I. část), jenž setkal se s všeobecným zájmem a sledován byl vzornou pozorností. Hojný potlesk byl odměnou skvělé píle tohoto zasloužilého našeho apologety a historika. —

Příští kurs konán byl ve čtvrtek, dne 1. prosince, v neděli dne 11. a v pátek dne 16. a v úterý dne 20. prosince a rovněž i dále bude v něm pokračováno.

My starší účastníci života katolického v Praze, kteří jsme vídávali na přednáškách Hist. kroužku 3—400 mužů a na našich sjezdech v Praze 6—800 účastníků, vidouce u Vejvodů dvoranu četným, a v každé schůzi novým posluchač-

stvem přeplněnou, prožíváme jakoby nový, příjemný život. Zdá se, že po četných bouřích v naší straně vrací se doby klidné práce.

Budoucně se ke kursu tomu zase vrátíme.

K Širšímu sboru socialního odboru v listopadu přistoupili a složili: 40 K (roční příspěvek): J. Jasn. Karel kníže Schwarzenberg; 2 K: Jos. Kebrle, kanovník a arcikněz v Přistoupimi; Václ. Dvořáček, farář v Nížkově; Dr. Hroznata Psota, kaplan v Jihlavě; Nejmenovaný z Kroměříže; Ant. Schreiber, bisk. vikář ve Žlebech; 1 K: Jan Vilím, kap. děkan Karlštejnský; Frà Jos. Hamršmíd, převor řádu Maltánského v Praze; P. Mar. Holubec, převor řádu sv. Benedikta v Břevnově; Rev. Jos. Janeček, duch. správce v Detroit v Sev. Americe; Residence Tov. Ježíšova v Hradci Králové; Čeněk Pospíšil, mistr knihařský v Praze; Kongregace Nejsv. Svátosti Olt. v Českých Budějovicích; Katolická organisace v Příbrami; Úř. Jednota sv. Václava v Dobrušce; Jan Řihánek, ředitel k. a. semináře v Praze; dále bisk. vikáři, děkani, faráři, katecheti a kaplani: Jos. Blažek v Šlapánicích, Vojt. Černý ve Všejanech, Fr. Mikšánek ve V. Němčicích, Ant. Láš v Lomnici n. Pop., Jan Nosek v v Dolní Kalné, Boh. Brablec v Šenově, Tom. Kubíček v Rychaltících, Jan Mottl v Sušici, Ludv. Mihola ve Znojmě, Jos. Kříž v Brně, Jan Pátek v Č. Krumlově, Ant. Suchoradský v Praze, P. Rom. Lelek v Polici n. Met., Aug. Brzobohatý v Doubravníku, Jan Bláha v Neurazech, Jan Beránek v Moravanech, Fr. Bebar v Újezdě, Jos. Vejchar v Tuklatech, Fr. Zeman ve Švihově, Fr. Zrzavecký v Morašicích, Fr. Reinisch v Chotěboři, Václ. Příbek ve Schwarzbachu, Jan Mojžíš v Brloze, Václ. Vaněk v Trutnově, Jos. Beneš v Poříčí, K. Bejsta v Nechvalicích, Jan Brož v Praze, Jos. Böhm v Štáhlavech, Jos. Přinosil v Řeznovicích, K. Keppert v Lichten a Jos. Velhartický v Jelšané v Istrii. —

K jubilejnímu fondu pro zřízence družstva Vlast darovali: 3 K: Ant. Schreiber, bisk. vikář ve Žlebích; po 2 K: Ant. Láš, farář v Lomnici nad Pop.; Nejmenovaný z Kroměříže; P. Marian Holubec, převor v Břevnově: menší částky: Rev. Jos. Janeček, duch. správce v Detrit v Sev. Americe; Ant. Suchoradský, katecheta v Praze na Karlově; Jos. Fabián, zám. kaplan ve Volšově; Jos. Vejchar, kníž. arcib. vikář a děkan ve Tuklatech; P. V. Pirkl, kněz řádu kazat. ve Vídni, a Jos. Kebrle, kan. a arcikněz v Přístoupimi. — Činí úhrnem 2400 K 85 hal. — Prosíme všecky členy a příznivce družstva Vlast, aby při zásilce předplatného tohoto fondu byli pamětlivi. Je to čest našeho družstva.

Ze Spolku na zakl. katol. knihoven. — Za člena zaklad. přistoupil a 100 K hotově složil: Ant. Stropek, far. v Prčici. — Za členy přispívající přistoupily: farní knihovna v Pocinovicích; »Kamaryt«, katol. Jednota v Táboře a veřejná knihovna v Emauzích. — Dary složili: Ant. Láš, farář v Lomnici n. Pop., Ad. Slézal, koop. v Drnovicích, a Jos. Ruml, osobní farář v Praze.

Výbor Spolku na zakládání katolických knihoven konal schůzi v pondělí, dne 5. prosince, za předsednictví faráře Vlastimila Hálka. — Jednatel red. Tom. Jos. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl schválen. — Nové knihovny se udělují: farní knihovně v Pocinovicích, Národní katolické Jednotě Kamaryt v Táboře a Veřejné knihovně spolku sv. Bonifáce v Praze. Při tom výbor s radostí vítá, že Emauzští mniši (p. opat P. Albán) otevrou v Praze veřejnou českou i německou knihovnu, t. j. půjčovnu knih. Tento jinak přísný řád projevuje živý zájem pro okecné dobro katolíků. Jsme za to p. opatovi vděčni. — K blížící se oslavě Husově r. 1915 zakoupí tento spolek po pět let, od roku 1911 počínaje, za 50 K brožury Tiskové Ligy: »Husitství ve světle pravdy« a rozdá je pro lid těm, kteří »Vlast« a »Naše Listy« odebírají. Při tom výbor povzbuzuje spolky, korporace, katolické organisace i soukromé osoby, aby podobně učinily. Tím způsobem bude náš lid o Husovi dostatečně poučen. »Husitství ve světle pravdy« vyšlo již sedm ročníků a do r. 1915 exclusive vyjdou ještě čtyři ročníky, i bude tak otázka husitská z různých stran dosti dobře objasněna. — Vedle toho povzbuzuje výbor jednotlivce i spolky, aby sobě soukromé, farní a spolkové knihovny zakládali — ať se síla našeho tisku rozlévá mocným proudem po nivách československých. — Za blahopřejné projevy děkují: J. M. prelát Dr. Jan Sedlák, gen. vikář arcidiecése Pražské, a Mariánská družina studujících v Olomouci. — Dp. Ant. Stropkovi, faráři v Prčici, vzdává výbor za jeho přízeň k spolku uctivé díky. — Výbor se usnesl podati protest proti židu Nathanovi, jenž sv. Otce hluboce urazil. — Valná hromada spolku bude dne 9. ledna 1911 v domě družstva Vlast ve 2 hod. odpol. Výbor k ní sestavil program a kandidátní listiny pro nový výbor.

Z Tiskové Ligy. — Darovali: 4 K: Václav Oplt, biskup. vikář a děkan v Libochovicích; po 3 K: Jan Letošník, děkan v Poličce, a Josef Vaverka, farář ve Vícově na Moravě; menší částky: Al. Müller, farář v Strašicích; Fr. Brožka, děkan ve Veselí nad Lužnicí; Ctihodné sestry v Nové Pace, a Josef Ruml, osobní farář v Praze.

Výbor Tiskové Ligy konal 21. listopadu t. r. pátou schůzi za předsednictví kníž. arcib. notáře Tom. Škrdle. Jako milý host přítomen byl dp. Filip Jan Konečný, farář z Pouchova, kterého předseda srdečně vítal. — Jednatel četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. — Poněvadž němečtí volnomyšlenkáři učiní ve schůzi v Konviktě dne 23. listopadu projev pro žida Nathana, usnesl se výbor, aby předsednictvo Tiskové Ligy zaslalo projev úcty a oddanosti sv. Otci Piu X. proti urážkám žida Nathana. — Výbor probíral další naše přípravy na rok 1915, i bylo usneseno, aby z farních a klášterních archivů byla vypsána husitica a dokonce roku 1911 aby nám byla zaslána, načež zvolí se zvláštní referenti k zpracování celého materialu. Jedná se nám totiž o to, zjistiti, které hrady a kláštery a jaké umělecké památky Husité zničili, kolik mnichů a kněží vůbec utratili a jak s nimi zacházeli. Zároveň prosí výbor, abychom byli upozorněni, ve kterých brožurách a knihách, zvláště ve kterých monografiích a ve kterých mimofarních a mimoklášterních archivech jest o podobných činech Husitů jednáno; pokud jest možno, buďtež nám tyto tiskopisy darovány a výpisky z archivů zaslány na adresu našeho sekretáře a archiváře: Tom. Jos. Jirouška, redaktora »Našich Listů« v Praze, čp. 570 II., Žitná ul. Ten materiál zaslaný uschová a roztřídí. Přítomní spolupracovníci »Sv. Vojtěcha« sdělili nám zároveň, jak si bude »Sv. Vojtěch« v otázkách r. 1915 počínati. Zprávy jejich nás velice potěšily. — J. M. ndp. biskupu Jos. Grossovi vzdává Tisková Liga uctivé díky za to, že diecesi svou pro r. 1915 organisuje. — Liga prosí vdpp. vikáře, by při vikariatních sbírkách ke konci roku nezapomněli vybrati od důst. duchovenstva též příspěvek na Tiskovou Ligu. Duchovenstvo ze zaslaných mu přečetných výstřižků z novin Ligou a z rady i pomoci, které Liga jemu v případech napadení poskytuje, přesvědčeno je samo o jejím blahodárném působení a věnuje jí zajisté ochotně svůj příspěvek.

Liga upozorňuje na snahy pokrokářského učitelstva odstraniti u školní mládeže pozdrav »Pochválen buď P. J. Kr.« a nahraditi jej pozdravem »Dobrý den« neb pouhou úklonou bez pozdravu. Nechť proto dpp. katecheti a katol. rodiče stojí na stráži, aby křesťanský pozdrav z řad školní mládeže nebyl odstraňován. — Přikročeno bylo k dalším předmětům i dává Tisková Liga na veřejnost tyto zprávy: Jednatel Ligy podal obšírnou zprávu o došlých dopisech, načež rozebírali obsah: místodržitelský oficiant Jan Voborský: »Echa Velké Prahy« a »Nár. Listů«, a redaktor Tom. Jos. Jiroušek: berounské »Rovnosti« a »Mládence«. — V Lize se bedlivě a vážně o situaci uvažovalo a výsledek debaty je ten, že jest situace nás katolíků v Rakousku velice vážná; nepřátelům církve nejedná se již o ten onen článek víry, jim se jedná vzbuditi v masách lidu zášť a nenávist proti Bohu, proti Ježíši Kristu. Ale poněvadž by tímto přímým útokem lid zalekli, bijí stále a dle určitého systému do katolického kněžstva; až bude toto morálně ubito, vrhnou se přes mrtvoly katol. kněží na Boha a na základy naší víry. — Předseda končil schůzi slovy: situace je pro nás neutěšená, ale naše láska k Bohu a k církvi je vyšší, hlubší a vůbec větší než zášť nepřátel našich a proto půjdeme proti nim odhodlaně a srdnatě v boj! My staří kozáci se hned tak nikoho nelekneme! —

Polský hospic v Římě, jehož ředitelem je olomoucký kapitolní probošt hr. Potulicki, byl otevřen na svátek sv. Stanislava. Jest v ulici Pietro Cavallini. Slavnosti otevření súčastnili se hlavně polští církevní hodnostáři arcibiskup Symon, hrabě Vlad. Ledóchowski, papežský komoří kníže Sapieha, generál resurekcionistů Kasprzicki a j. Slavné služby Boží měl přemyslovský biskup Pelczar.

Zákaz Volné školy v Uhrách. Nařízením ministra vyučování hr. Jana Zichyho bylo další působení »Volné školy« a »volného sdružení učitelstva« zakázáno. »Volná škola« měla za hlavní body programu sestátnění škol a vyloučení vyučování náboženství ze škol. Bývalý koaliční ministr vyučování hr. Apponyi založení tohoto protizákonného spolku nedovolil. Když však správcem ministerstva vyučování na počátku nynější éry stal se nynější ministr spravedlnosti zednář Szekely, povolil stanovy »Volné školy«, které nyní hr. Zichy zapověděl. V úředním odůvodnění tohoto zákazu se praví, že »Volná škola« pobuřuje proti stávajícím zá-

konům státním. — U nás v Rakousku mohou být členy protizákonné »Vol. školy« i učitelé a c. k. státní úředníci . . . Dodatečně se sděluje, že přišli zřízenci policejní do místností »Volné školy« a provedli ministerské nařízení. Peníze, knihy a spisy »Volné školy« byly skonfiskovány.

Nejlepší přátele má česká menšina vídeňská v kruzích katolických. To je nepopíratelno. Zvěčnělý Jan hrabě Harrach věnoval 100.000 korun na český kostel vedle 30.000 korun na českou školu. Karel hrabě Seilern věnoval 50.000 korun na Český dům, prelát dr. Horný 40.000 korun na Katolický dům. Mimo to dal prof. dr. Drozd 30.000 korun na české podniky a mnoho věnovala účelům katolickým a národním vlastenka Thonerová. R. 1908 zaslali do Vídně prelát Dr. Jan Marek 100 K, red. t. l. 100 K a letos Rev. Jos. Šinkmajer, duch. správce v East Islip v Sev. Americe, rovněž 100 K. — A co máme těch obětavých a nejobětavějších z řad skromných služek, dělníků, řemeslníků! Věru, katalog dobročinných ve Vídni jest katalogem katolíků.

Kdo jest největším nepřítelem lidstva? Vídeňská »Reichspost« dala svým čtenářům tuto otázku, a většina odpovědí zněla: špatný učitel. — A vším právem.

Slátaný kalendář na rok 1911 je jistě kalendář Veselé Prahy. Z čeho se vlastně skládá kalendář ten? Z odporučení tiskovin nakladatelových, ze slibů, co dostane ten, jenž je bude odebírati (láhvičku jemné voňavky, elegantní vějíř dámský, tiskárnu kapesní, různé hračky, skřínku na různé druhy koření, dopisnice atd.) a ze starých, neodbytných čísel Veselé Prahy a to 2, 8, 6, 7 a 1. Číslo 7 je z r. 1909. Nejlepší to je s humoreskou »Ze staré droguerie«, z té je zde kapitola VIII., III., II. (právě takové pořadí). Z humoresky »Dvojí sukno« podána část druhá. Pan nakladatel Karel Ločák bezpochyby se domnívá, že jeho kalendář nikdo nečte »Národní Politika« přináší o jeho publikacích rozsáhlé inseráty a doporučení. Vtipy jsou staré, ošuntělé, ale »všechna práva vyhrazena.« L. † 12.

Vyzvání.

Pan Jan Voborský, místodržitelský oficiant a spisovatel v Praze, dokončil v XXI. ročníku »Vlasti« velké dvoudílné souborné pojednání o ústavech slepců v Čechách, Rakousku a celém světě; nyní má ve »Vlasti« nový článek »Ve znaku Zlaté Růže«, popisující špitál u sv. Jana Křt. v Jindř. Hradci a všecky tamní charitativní podniky a nadace. V rukopisu máme od něho nad to: »Miles christianus« — »Rytíř křesťanský«, studie o hraběcí Sporckovské hospitální nadaci v Kuksu a o socialně-náboženské činnosti zakladatele téže. Letos k sv. Mikuláši zaslal nám p. Jan Voborský rukopis čtvrtého díla svého: »Nejstarší studentské nadace v král. Českém« (Příspěvek k dějinám katolických osvětových snah duchovenstva, šlechty a měšťanstva v Čechách). — Další studie jeho týkati se bude charitativní činnosti duchovenstva v Čechách, na Moravě a ve Slezsku a charitativní činnosti katolíků v těchto zemích vůbec v různých špitálech (chudobincích), řádových nemocnicích, nadacích pro ně a pro chudé, činnosti takové mezi Vincenciány a působnosti podobných spolků a sdružení. — Redakce »Vlasti«, vidouc v uplynulé, přítomné a budoucí práci spisovatele pana Jana Voborského veliký obranný význam katolicismu proti volným myslitelům, nevěrcům a různým jiným našim odpůrcům, žádá katolické duchovenstvo uvedených zemí, aby z farních a klášterních archivů, pamětních knih a podobných jiných pramenů pro p. Jana Voborského potřebný materiál vypsali a sem do redakce »Vlasti« zaslali a nás i na to upozornili, kde jest o tom již psáno. Podobně učiňte všechny spolky charitativní. Vítány jsou nám i tištěné výroční zprávy, stanovy, organisační řády, příležitostné brožury a pod. — Případně nám zapůjčené nadační a zakládací listiny, a popisy ústavů a jiné spisy a tištěné zprávy vždy s díky navrátíme.

V Praze, dne 1. prosince 1910, čp. 570-II.

Tomáš Škrdle,
redaktor a kníž. arcib. notář.

LEDEN 1911

VLAST

ROČNÍK XXVII. ČÍSLO 4.

Padesát let na Rusi.

Z pamětí KARLA JINDŘICHA.

(Pokračování.)

b) V mátušce Moskvě bělokamenné.

Dobrodružná jízda. — Neočekávané uvítání. — „Ničevó". — První nocleh. — Pekař „kalačů". — Procházka Moskvou. — Sucharevská věž. — Pan Bezsonov. — Sokolníky.

Po deváté hodině večerní stanuli jsme v moskevském nádraží. Cesta z Petrohradu do Moskvy čítající 609 verst, čili 87 mil, trvala 31 hodinu, vlak urazil tedy se zastávkami za hodinu méně 20 verst — asi $2^3/_4$ míle. Rychlost k zoufání! Nyní jest tomu ovšem jináče: jízda vlakem trvá 18 hodin.

Tlupy nosičů obstouply obecenstvo, vynášejí zavazadla, najímají ekvipáže. Hluk, zmatek, tlačenice, vše spěchá k východům. Vyčkav, až se šumný proud ztišil a ponechav bednu a kufr do příštího dne, vyšel jsem s vakem na náměstí. Dvacet ruk vztahuje ke mně mosazný „jarlyk", obroubený plíšek s číslem drožkáře, jemuž byl městskou dumou vydán a k jehož povozu přibit ze zadu druhý, stejně očíslovaný plíšek. Jmenuji zapsanou adresu: „Nikólskaja, Synodálnaja tipográfija", a z dvaceti hrdel zní mi vstříc „požálujte!" Ale cena zdá se mi příliš vysokou, smlouvám, neboť v Rusku není jízdní taxy a vše jest ponecháno vzájemnému se dohodnutí. Tu se k nám přiblížil jiný pasažér se zavazadly a zaslechnuv naši debatu, osvědčil, že také on jede týmž směrem a že bude tedy pro nás oba výhodnější, pojedeme-li spolu. Převzal úlohu parlamentáře a za chvíli drnkali jsme na třesavé drožce po velice chatrné dlažbě moskevských ulic.

Jak jsem později seznal, vezl nás izvozčík pro zkrácení jízdy různými pochmurnými pereúlkami (uličkami), takže první dojem, jaký na mne učinila Moskva uvnitř, nebyl zhruba příznivý. Konečně však octli jsme se z té klikatiny na velikánském divadelním náměstí, před velkolepou císařskou operou. Zde můj společník slezl a řka, že nemá právě drobných, požádal mne, abych náležející částku zatím zaň zapravil, až se opět setkáme, že mi

ji s povděkem vrátí — a sebrav svá zavazadla, klidně odcházel. Čekám dosud marně na setkání.

Již se tmělo a drožkář počal pojednou vykládati, že brány Kremla, kde dle jeho domnění byla synodální tiskárna, jsou již zavřeny a proto že bude nejlépe, abych přenocoval v blízkém hostinci, kamž i bez okolků, nečekaje ani mého souhlasu, zamířil. Mé námitky vyvracel stoicky důvody o láci, pohodlí a jiném blahu v doporučovaném hotelu.

Za chvili stáli jsme na Tverské ulici před budovou s nápisem „Gostinica Parіž", odkud ihned vyskočil svižný garçon, jenž zmocniv se mého vaku, běžel s ním jako stíhaný zajíc do prvního patra. Druhý garçon se svíčkou v ruce uvítal mne v dlouhém koridoru a jal se ihned otvírati jeden po druhém několik „nómerů", jichž cena klesla po krátké přehlídce s třech rublů až na jeden. A přes všecku elokvenci obou garçonů nezamlouvalo se mi ani komfortabelní zařízení nómerů, ani svůdná vůně z kuchyně, a šibalský výraz tváře těch služebných duchů budil ve mně nedůvěru, ano docela mne zarážel. Nerozpakuje se dlouho, vzal jsem svůj vak a nedbaje kyselých obličejů, sešel jsem k izvozčíku, čekajícímu na peníze. Tomu jsem řekl úsečně, aby mne vezl tam, kam byl najat. Přísný tón měl účinek, drožkář ani nehlesl, podrbal se jen za ušima, šlehl koníka opratí a poptav se u blízkého „búdočnika", t. j. městského strážníka, stojícího u své budky, kde je synodální knihtiskárna a zvěděv, že nikoli v Kremlu — jehož brány, mimochodem řečeno, jsou i po celou noc otevřeny — nýbrž v sousedním Kytaj-górodě (čínském městě), zamířil tam. Minuvše kapli s divotvorným obrazem Iverské Matky Boží, z jejíž mřížových dveří zářilo světlo četných lamp, vjeli jsme iverskou branou na „krasnuju ploščad" a za několik minut byli jsme u cíle.

Bylo již po desáté hodině a na liduprázdných, tenkráte ještě olejovými svítilnami matně osvětlených ulicích úplné ticho, když jsem otevřenou brankou velkých železných vrat vcházel širokým průjezdem do dvora imposantní budovy gotického slohu — mého příštího působiště. Před vraty seděl na lavičce hlídač, hřmotný vysloužilec, jenž uslyšev, že má před sebou nového faktora, vedl mne zdvořile do bytu mého předchůdce, zaujatého dotud jeho rodinou. Ale zde jsem doznal od sličné jeho dcery uvítání, které mě i s průvodcem přimělo k neodkladnému ústupu. Vyložil jsem si tuto nevlídnost tím, že nejspíše spatřovali ve mně — ač neprávě — vinníka jejich exilu z dosavadního útulného bydliště, v němž patnácte klidných a bezstarostných let ztrávili. Pohříchu byl skutečným původcem jejich neštěstí vlastní otec, jemuž ředitelstvo tiskárny v listě k panu Hankovi dávalo nehrubě lichotivý titul »vor i plut" (zloděj a šibal), i mohl jsem tudíž jen litovati trpkého, ale jím samým zaviněného osudu jeho rodiny.

Stojím s vakem na dvoře a hledím tázavě na mého vousatého cicerona; ale ten kroutil si jen zamyšleně kníry. Ptám se ho, kde bydlí rada Petr Alexějevič Bezsónov, jenž příjezd můj zprostředkoval a mne k sobě přímo zval. „Sovětnik (rada) bydlí s rodinou v Sokolníkách na dači a byt jeho je zamčen," zněla

neútěšná odpověď. Náhle však jako by ozářen geniální myšlenkou vzpřímil se a dí mi s vítěznou tváří: „Ničevó, bárin, půjdem do bytu rady Kyrjákova," a vedl mne do druhého velkého dvora k rozsáhlému, dvoupatrovému stavení.

„Ničevó", toto slovo na Rusi tak často užívané má mnohonásobný význam a ztěží naleznete v jiných jazycích podobného rozsažného terminu. Značí asi tolik, jako naše „co škodí, nedělá nic, ujde to, přejde to" a různé jiné, co nesnadno okresliti a co jen v souvislosti s věcí, o níž je řeč, nabývá určitosti. Tážete se někoho na zdraví, jak se mu vede, co soudí o tom neb onom, a on vám odpovídá „ničevó". Váš známý utrpěl nějakou ztrátu, potkala ho nehoda, vyjadřujete mu svoji soustrast a on lakonicky odtuší „ničevó". Sám Bismark, dlící tehdáž jako německý vyslanec v Petrohradě, povšiml si tohoto „ničevó" a vrátiv se do Berlína osvědčil, že si tento stručný výraz hluboce vštípil v pamět, jelikož se v něm zračí velká dobroduchost, ale spolu též statečná mysl ruského národa, jenž i těžkým zkouškám a svízelům dovede čeliti svým stoickým „ničevó".

Pan Kyrjákov meškal sice též na dači, ale doma byla jeho neteř s jakousi stařenkou, které mne uvítaly docela jináče než dcera propuštěného faktora. Uvedly mne do elegantního salonu, nabízely večeři neb aspoň mléko; an však byla již jedenáctá hodina a moje hostitelky se chystaly patrně k spánku a též já toužil po odpočinku, poděkoval jsem a po krátké besedě přáli jsme si vzájemně dobré noci.

Tak jsem mohl konečně po tolikerých dojmech toho dne skloniti hlavu na pružném divanu s modrou hedvábnou pokrývkou, s prostěradlem a poduškou jako padlý sníh. Klidná byla moje první noc pod hvezdnatým nebem Moskvy, ale již na úsvitě probudil mne hlahol četných zvonic okolních kostelů a klášterů. U Rusů byl svátek svatých apoštolů Petra a Pavla, který jsem před samým odjezdem již doma světil, a moskevské zvony sezváněly na jitřní. Vzpomněl jsem, kterak za časů císaře Rudolfa ranní zvonění jediného kláštera naší Loretty nelibě rušilo klid řečeného panovníka a jeho dvořanů. Jaký asi účin měly by na ně a na nynější zhýčkané a nervósní společenstvo tyto časté a zvučné koncerty, jichž dunivá ozvěna dlouho se nese rozvlněným vzduchem. Ale zbožnému Rusovi jsou líbeznou hudbou, on si nelení vstáti o páté hodině a spěchá na ranní „obědňu" (mši), trvající dobré dvě hodiny.

Rozhlížím se po své provisorní ložnici. Vše je zařízeno s vytříbeným vkusem, ale veškeren nábytek pochází patrně z časů Alexandra I. a má zjevnou pečeť doby prvního francouzského císařství

V předsíni ozývaly se hlasy a kročeje, což svědčilo, že hospodyňky jsou již na nohou a že tudíž i mně nevolno déle si hověti. V sousedním pokojíku bylo uchystáno umývadlo a sněhobílý ručník a za chvíli byl jsem zván do jídelny k čaji. Na mé přání dobrého jitra zdravili slečna i starší matrona také mne dle krásného národního obyčeje „s prázdnikom", se svátečním dnem. Táží se, jak jsem se vyspal, interesují se mojí

cestou, těší je, že jsem Slovan a chválí moji ruskou řeč — Němci a Francouzi nevyslovují prý nikdy tak čistě, leda ti, kteří jsou na Rusi domovem. Vstaly záhy z rána, byly na jitřní v blízkém Bogojavlénském monastyru (klášteře Zjevení Páně). Častují mne „kalačemi", měkkým pečivem z pšeničné mouky okrouhlého tvaru, s obdélným ouškem s jedné strany. Dobře vypečené chutná výborně a jest nejoblíbenějším, čistě ruským pečivem. Moje hostitelky sdělují mi s jakousi hrdostí, že první „kalač" urobil prostý ruský pekař Filippov a proslul jím tak, že byl jmenován dvorním pekařem císaře Mikuláše I. a téměř všech velikých knížat, jimž nyní každý den posílá čerstvé, horké kalače rychlíkem do Petrohradu. Snad pochází název ten ze zkomoleného „koláč", ač nemá s našimi koláči ničeho společného. Tolik jisto, že synové a vnuci starého Filippova stali se milionáři a že pekařská ta firma, zdobící nyní své tabule císařskými orly a velkoknížecími znaky, známa je v celém Rusku.

Posnídav, odebral jsem se v průvodu jednoho ze sedmi vysložilých vojáků, kteří při tiskárně konali povinnosti hlídačů a posluhů, na nádraží pro ponechaná tam zavazadla a mohl jsem při tom obhlédnouti aspoň část města, které mi nastalá noc včera zastřela hustým závojem. Z Kytaj-górodu, ústředního obchodního tržiště Moskvy a kromě Kremlu nejstarší části města, obehnané kolem vysokou zubatou hradbou s četnými čtyřhrannými nebo okrouhlými baštami a branami, vedla ulice s pravé strany na „krásnuju ploščad" (krásné náměstí,*) jehož pozadí tvořily vyzubené zdi a štíhlé věže Kremlu, s levé ústila širokou mikulášskou branou do prostranného lubjanského náměstí s velkou kašnou a vodometem, od kterého sklánělo se jiné větší podél zdí a cimbuří Kytaj-góroda až k řece Moskvě.

Ulicemi Lubjanskou a Srětěnskou kráčíme kolem většinou jednopatrových, částečně ještě dřevěných domů pestrého slohu, s fantastickými ornamenty a římsami, se štítkami, pavláčkami a a sloupky, s pěknou krajkovou, nezřídka též bizarní řezbou kol dveří a oken. Nicméně spočine oko rádo na těchto svéráznych výtvorech ruského stavitelství a jejich rozmanitost dodává přívětivému celku malebný ráz.

Jak v chrámůhojné Moskvě ani jinak nelze, naskytují se cestou často i církve ctihodného zevnějšku, omšené pelem starobylosti, s travou a stromy na šedých zdích a krovech, mezi nimiž vyniká mužský Srětěnský klášter se svým soborem o pěti báních, založený r. 1396 velikým knížetem Vasilem Dmitrijevičem na památku přenesení zázračného obrazu Vladimirské Matky Boží z Vladimíru do Moskvy, kterému zde „vyšli vstříc", pročež i klášter onen pojmenován srětěnským.

Dále stanuli jsme před památnou „Sucharevskou", jak obecný lid nazývá štíhlou sucharevskou věž, vystavěnou Petrem Velikým v letech 1692—95 na počest sucharevského pluku, jenž mu zůstal věren za povstání střelců. Stojí uprostřed dvou velkých

*) »Krasnyj« znamená dle smyslu buď krásný, pěkný, nebo červený. Zde označuje »krásné náměstí« pro jeho pěknou polohu a zdobící je kolem památnosti, nikoli »červené«, jak mylně udávají někteří čeští touristé.

sucharevských náměstí na místě, kde byla strážnice řečeného pluku a sestává ze třech částí: z dolejší obšírné budovy s velkou srětěnskou branou uprostřed a devíti slepými branami po obou stranách, z dvoupatrového stavení nad ní a konečně z vlastní stepilé osmihranné věže s homolovitou střechou, nad níž se pne říšský orel. Kolem prvního patra táhne se krytá galerie, k níž vedou s východní strany široké kamenné schody. Za Petra I. byla v prostranných síních druhého poschodí škola mathematiky a plavectví, převedená r. 1815 do Petrohradu a přejmenovaná v Mořskou akademii. Ředitelem onoho učiliště byl jeden z osvícených pomocníků Petra, hrabě Jakub Brühs, sestavitel prvního ruského zeměvědu, jenž zřídil na věži hvězdárnu, kde konal noční dobou svá astronomická pozorování, začež proslul u pověrečného lidu černokněžníkem a čarodějem. Připisován mu též kalendář, předpovídající povětrnost a události na několik století, jenž těší se dosud veliké oblibě některých tříd. Málokterý novější kalendář opomine učiniti koncesi zobecnělému zvyku, aby neumístil na běžný rok též proroctví z domnělého Brühsova kalendáře, ač jeho pravým autorem byl Vasilij Kiprianov, roku 1705—1715 správce moskevské tiskárny, podřízený Brühsu jako hlavnímu dozorci nad veškerým tiskem v Rusku. Od r. 1829 slouží místnosti prvního patra za vodárnu, jejíž nádržky pojmou 7000 věder pramenité vody, hnané stroji vodovodu ze zřídel Velkých Mejtišť, obce vzdálené 17 verst od Moskvy. Výška celé věže, vystavěné v slohu pologotickém, polovlašském (lombardském) obnáší 30 sáhů; točité schody vedou až do podstřeší, odkud se z okrouhlých oken otvírá čarovná vyhlídka na Moskvu a do širého okolí.

Obrovská prostranina před lepým Nikolajevským nádražím s nevysokou věží a hodinami hemžila se průletkami a drožkami, očekávajícími přibylé vlaky s cestovníky. Ruch zde panující a vířivý roj několika set povozů měl se ku klidné jízdě u nás jako divý proud řeky k tiše plynoucímu potoku. Při tom bila do očí zručnost, s jakou ruští vozkové při zdejší neobyčejně rychlé jízdě dovedli říditi koně a uvarovati se téměř nezbytným srážkám. Vyřídiv na stanici některé formálnosti, mohl jsem se vypraviti na konec se zavazadly zpět.

Hned po obědě, vnuceném mi vlídnými hostitelkami a sestávajícím z oblíbených na Rusi „ščí“, velmi silné a chutné zelné polévky s kyselou smetanou a kousky hovězího masa a ze šťavnaté dušené pečeně s žitnou kaší, jel jsem v průvodu „untěra“ Smolkina do Sokolníků představit se panu Bezsonovu, vřelému slavomilu, k jehož návrhu vlastně psáno do Prahy o faktora Čecha. — Cestou vzbudila mou pozornost zvláště pěkná a neobyčejně rozsáhlá budova ústřední pošty a „krásnyja voróta“, triumfální „červená brána“ v rokokovém slohu, celá skutečně rudá, s bílými ornamenty a troubícím na surmu pozlaceným andělem s rozpjatými křídly svrchu. Zbudována r. 1742 za příčinou korunovace císařové Alžběty Petrovny, která jela tou branou do Lefortovského dvorce.

Minuvše „krásný prud", obrovský rybník či spíše jezero, v jehož hladině shlížel se lazurový blankyt s tiše plynoucími obláčky a kol nízkých břehů zrcadlila se zeleň blízkých sadů a lesů, octli jsme se v Sokolnické slobodě. Představovala spletivo uliček s nízkými domky a chalupami, sestrojenými většinou ze šikmých břeven anebo z hrubých prken, mezi nimiž některé úhlednější byly opatřeny malou vížkou, krytý vchod podepřen barevnými sloupky, okenice pestře omalovány; mnohé měly přístřešku s úzkou pavláčkou a téměř všecky zahrádku, obehnanou nevysokým plotem. Celek tonul v listnaté zeleni a mile jímal svým přívětivým vzezřením.

V jedné uličce zastavil konečně izvozčik na povel „untěra" u vrat nárožní chalupy s nevelkou mansardou. Vstoupili jsme do malého dvorku a průvodce šel oznámit můj příjezd. Za chvilku objevil se na prahu mladý statný muž vysokého vzrůstu s plavou bradou a velkou lysinou na temeni, jenž podávaje mi s úsměvem pravici, srdečně mne vítal a vedl ze síně do komnaty. To byl Petr Alexejevič Bozsónov, vynikající spisovatel a slavista, přítel Chomjakova, Aksákova, Samárina, Košeleva a celého kruhu tehdejších slavjanofilů. Zastal jsem jej s rodinou ku konci oběda, měl hosty, byly jeho jmeniny. Když mne představil, musil jsem usednouti k společnému stolu; podán výborný tort, připíjeno na zdraví červeným vínem. Vyptáváno se mě na pana Hanku, od nějž jsem odevzdal lístek, na Čechy a české záležitosti, na podrobnosti mé cesty: Bohužel necítil jsem se ještě dosti pevným v ruštině a musil jsem si částečně vypomáhati němčinou, kterou pan Bezsonov dobře ovládal.

Po obědě, ukončeném vícekrátým požehnáním se, skloněním před svatými obrazy, visícími v jednom úhlu pokoje a vzájemným děkováním, vyšla si celá společnost na procházku do blízkého Sokolnického háje, jenž však není leč skrovnou částí velkolepého lesa, táhnoucího se nepřetržitě přes sedmdesáte verst až za proslavenou Trojickou lávru a skýtajícího poutníkům k ní se ubírajícím stinný, chladivý krov. Takovým lesem honosí se u nás tuším jen Šumava nebo Krkonoše a zde rozkládá se on v nejbližším sousedství Moskvy. Husté řady borovic, promíchané ostrůvkami bílých bříz, třepetnými osikami a tmavšími partiemi smrčin a jedlí, prostoupené hlouběji lipami, klesem, doubím, olšinami, střemchou, ořeším, jeřábem a drobnější podrostí tvoří skvostný hustý baldachin, pod nímž vše kolem prosyceno sílivou smolnou vůní a balsamickým dechem nesčíslných lesních květů.

Črty ruského národního života s jeho zábavami představily se mi zde poprvé v jejich ryzosti. Ve stínu stromoví a křovin rozestaveno oasami množství primitivních stolků se stejnými lavičkami kolem. Stranou rozbily úslužné samovarnice své plátěné stánky se zásobami vody a dřevěného uhlí, doplňovaného pro úsporu sosnovými a borovými šiškami, jichž tu setřeseno množství nevyčerpatelné. Vedle bzučí vesele tlupy lesklých samovarů, jichž do výše vystupující kouř již z daleka označuje příchozímu, kde si může na svěžím vzduchu pohověti a napiti se do vůle

oblíbeného čaje. Než i samy vlastnice stolků vycházejí mu vstříc, zvouce jej do jich hostinného středu.

Kupec, obchodník, řemeslník, dělník, všecky stavy a třídy jsou tu zastoupeny ve svých národních krojích. Neschází ani intelligence, hlavně ze sousedních dačí. Z města přijíždí sem celé rodiny, zásobené zákuskami a pirohami, vodkou a vínem a tráví zde vesele celý den. Malebné skupiny pestrého obecenstva rozložily se v husté trávě a nenuceně se baví. Vybeřte si místo u některého stolku a za 15—20 kopejek objeví se před vámi samovar s čajním příborem na pestrém ubruse a nemáte-li s sebou čaje a cukru, bude vám i jimi posloužено. Hodinu a třeba celé dvě můžete srkati zlatožlutý čaj a baviti se při tom pohledem na rušný život kolem, z něhož nejsou vyloučeny i směšné a zábavné scénky. Chcete-li pojísti, jest i o to s důstatek postaráno. Jako dotěrné mouchy střídají se tu prodavači, nabízejíce rozmanité klobásy a sýry, solené a uzené ryby: jesetry, lososinu, běluhu, různé pečivo, cukrovinky, mléko, jahody.

Opodál krouží se na prostoře vkusně vyzdobené kolotoče a vymršťují se do výše strakatě pomalované houpačky. Boudy s panoramou, s dovádivým Petrúškou, ruským to kašpárkem, střílny oživeny jsou návštěvníky. Zde hude kolovrátek ruské národní motivy, tam zní zpěv s průvodem harmoniky, onde sestavila mládež chorovod anebo hopcuje bujnou „Kamárinskou".

Dlouho jsme se proplétali tou hemživou strakatinou, při čemž mne pan Bezsonov upozorňoval na některé zvláštní výjevy. U jedné cestičky hrají dva táhlí hubení staříci na šalmaje tklivé dumky, které činí velmi elegický dojem. Tlupa dlouhovlasých slepců v hnědých halenách, bosých nebo obutých v „lápti" (lýkové bačkory), s ranečky a sukovatými holemi v rukou, sedí u cesty na trávě kol svého průvodce, sluncem jako oni opáleného výrostka s vyjevenými zraky a zpívá táhlým unylým hlasem prosebné písně, jichž úvod zní obyčejně: „Mílyje naši bátuški, mílyja naši mátuški!"

Takových toulavých mrzáků, chromců a slepců jest na Rusi mnoho. Putují od jednoho posvátného místa k druhému, od Trojické lavry do Nového Jerusalema, odtud do Zvenigoroda k sv. Sávovi, do Sárovské pouště k sv. Serafinu, do Černígova k sv. Theodosiu, do Pečerské lavry v Kyjevě, do Počajeva k divotvornému obrazu Matky Boží — skřižují za svého života několikráte celou svatou Rus a navštíví všecka čelnější poutní místa. Téměř každý větší klášter má „přístaníšče dlja ubógich", útulek pro takové chuďasy, kde mohou odpočinouti, přenocovati a dostanou darem polévku, kaši a krajíc režného chleba. Slepci ti mají výbornou paměť, mnozí znají četné legendy a duchovní písně, umějí vypravovati báje o čarodějích a starodávných bohatýrech. Pan Bezsonov sebral později a vydal v několika částech tyto výtvory národní poesie pod záhlavím „Kaléki perechóžije" (mrzáci potulní) a za pobytu císaře Alexandra II. v Moskvě věnoval mu tento spis, začež se mu dostalo nejvyššího uznání.

Širokou alejí došli jsme k velkému kruhu se vzdušnou, chmelem a divokou révou ovitou besídkou uprostřed a s guir-

landami úponkovitých rostlin a pohodlnými lavičkami kolem. Průseky a pěšinky rozcházely se odtud paprskovitě hluboko do lesa. Zde bylo středisko vybranějšího obecenstva, které tu v jisté dny naslouchalo střídavým koncertům vojenské a smytčcové kapely. Usedli jsme na jedné z laviček a pan Bezsonov jal se mi vykládati historický význam Sokolníků.

Jak již samo jméno svědčí, odbývaly se tu a na vůkolních širých pláních za minulých století honby se sokoly, zejména za Ivana Hrozného a za druhého cara z rodu Romanovců, Alexeje Michailoviče, náruživého milovníka této zábavy, jenž sepsal i zvláštní pravidla sokolí honby pod názvem „Uloženije sokólničje putí.“ Honby ty daly látku k poetické legendě o sokolníku, jenž nedovedl přivolati zpět oblíbeného carského sokola Adragana, který stíhaje hejno divokých husí zanikl za nimi s obzoru. Sokolníkovi, jenž prý se jmenoval Trifon Patrikějev, kázal rozhněvaný car pod ztrátou hrdla najíti do tří dnů zmizelého „kréčeta“, odrůdy to velkých sokolů (Herofalco), k honbě takové zvláště vycvičených. Ve své úzkosti vzýval sokolník v důvěrné modlitbě svého patrona, svatého mučedníka Trifona, jenž prý se mu ve snách zjevil a ukázal místo, kde sokola nalezne. Bylo to na blízku jednoho z četných rybníků při velkoknížecím selu Naprudném, kde uprchlík seděl na vysoké borovici, odtud ihned sletěl k vábidlu svého sokolníka. Vděčný Trifon vystavěl na místě tom ke cti svého patrona kapli, přeměněnou později v krásný kostel, stojící tam podnes, v němž sv. Trifon vyobrazen na bílém koni, se sokolem v ruce. Příběh ten vylíčil mistrně básník a spisovatel hrabě Alexej Tolstoj ve svém historickém románu „Kňaz Serébrjanyj“*) a dr. med. A. Lukjanovskij v básni „Bylina pro carja Ivana Gróznago i kňaza Trifona Patrikějeva“.

První moje procházka Sokolníkami, plna poetického nádechu, zakončila se tam besedou při samovaru, za snivého šumotu zelených velikánů nad našimi hlavami, a teprv pozdním večerem stoupal jsem po dřevěných schůdkách do útulné světničky v polopatru, kde mi bylo ustláno. (Pokračování.)

*) Ač snad uvedu sebe v podezření neskromnosti, nemohu zamlčeti, že jsem hned po vyjití románu r. 1863, věnovaného autorem císařovně Marii Alexandrovně, choti Alexandra II., unešen jeho krásami, začal jej překládati do češtiny a použiv později nabídnutí pěvce p. Palečka, jenž se slečnou Roubalovou vystoupil s nemalým úspěchem ve dvou koncertech v císařském divadle, odevzdal mu část překladu, aby ho po svém návratu předložil kompetentním osobám, ježto by se o jeho vydání postaraly. O konečném osudu mého rukopisu neoznámeno mi ničeho, ale když jsem r. 1870 z Vídeňské výstavy navštívil Prahu, dostala se mi nahodile do rukou feuilletonní příloha »Národ. Listů«, obsahující onen román. Z toho jsem seznal, že jakýsi »znalec ruského jazyka« použil zaslané částě mého překladu a pak o své újmě v něm pokračoval, ač to, co jsem dále shlédl, svědčilo poněkud, jak se podobné historické spisy překládati nemají. Dále jsem nepátral, přesvědčiv se jen, že »mívají knihy své osudy«.

Hořký doušek.

Komické libretto od FR. LEUBNERA.

(Pokračování.)

Výjev šestý.

Sbor děvčat, v jichž kruhu Bumba. Děvčata pozorují Krčína a Cilku, která klopí oči.

Sbor děvčat (tlumeně): Jenom pro ni oči má.
Bumba: A vás nic si nevšímá.
Sbor: Obojek kol hrdla kroutí.
Bumba: A vám přinésti měl pouti.
Sbor: Pláště na se potáhne.
Bomba: Jen-li ruku napřáhne,
kterou prvá? Zde ta? Ukazuje na jednu z děvčat.
Sbor: Vede sobě spanile.
Bumba: Mlčiž, děvče zavilé.
Sbor: Očima toužebně metá.
Bumba: Mlčiž, babylonko kletá!
To je lament utrápené milosti.
Sbor: Vy jich svodník, Bumbo, někde v tajnosti.
Bumba: Dám ti metlou, trandy, randy.
Sbor: Nedáte! A byly by to švandy,
Cilky rytíři,
v tuku krunýři!
Jazyk vypláznu pak na ni po kolací,
až se s paní Anežkou jen domů vrací.
Bumba: Leda na mě! Bez slova tě na ni rozesměji —
Sbor: Uvidíme! Hle, ten nový rytíř její!
Ať ji domů vyprovodí.
Bumba: Hodí se to! Hodí!
Hlas posudního: Pivo! Vrubte! Bumba spěchá k pivnici pro vrub.

Výjev sedmý.

Bumba zastaven Krčínem.

Krčín: Ctný Bumbo, sládku, příteli můj milý,
tak lecos uši moje ulovily . . .
Vy dobrácký jste člověk, sice mluvný, žvavý,
jenž nemoudrost jen vlastní světu vůči staví.
Však na cizí — jste zámek zapaditý.
Zřím, slyším je, a na trest nejsem hbitý —
Též ruka ruku myje a jsou čisty obě . . .
Což na Selčanech pivovar? Ten volte sobě!
Dám dívku křtaltovnou ctné manželce vám k ruce —
Bumba: Hrom — — Abych neklel! Při pekelné muce!
Jsem ulekán. Mnou trhá šlak. A jazykem už nehnu —
Což neznáte mou paní Rehnu?
To oškrábal bych kolečka! Ach ta mě skydá,
ten můj befélichhábr . . . Vždyť mě teď už hlídá,

kdy sedám sám a sám jen na opilém večeru
a leda řetkvy žvu. Ne, štiku v keseru — — ukazuje
na hudce. Ti, vzácný pane, z partes umně točí chasou;
však Rehna bez partes mně zpívá tlustou basou.
Utíká k pivnici.

Krčín: To smekbidlo! Co krakholce kde hledí do ulice,
tak na mě vejrá! V dudy duje plíce — —

Výjev osmý.

Sbor fraucimor horního:

Kam nás vyzval na mumreje,
na zpěvy a tanců reje?
Nic tu není, nebude tu snad.
Jak on nás, tak čeleď straní
regenta se; vizte, paní,
ten chlad!
Schovej on to mile sobě!
Šilhá jedné po osobě — —
Jde podzimu již chlad.
Pojďme do komnat.

Krčín rychle přistoupí a vyprovází je v pravo. Paní Anežka a Cílka zůstaly.

Hlas posudního: Pivo! Vrubte!
Bumba: Trubkové, trubte!
A vy tam v komnatkách seďte,
kraječky pleťte
a podlinky vrubte!
Hlas podsudího: Poslední škop!
Bumba: Lidičky, jste vy mu hrob!
Sbor (začíná píseň) Samec pivo — —
Bumba (odmítá jich pochvalu) Ale večer u Mazoucha
zase bude živo! Odchází do kuchyňských dveří.

Výjev devátý.

Šimon, Anička, Vojířka, Cilka.

Anička (k Cilce): Proč, děvečko, nejdeš k panenkám také?
Vždyť služeb mi není potřeba tvých.
Pan Šimon mi šeptá pobonky všaké
a nesvede na má ústa ni smích.
Zde přece mi lehko... Večera však se bojím...
Cilka (skloněna k Aničce):
Já ráda i tak jen u vás tu stojím.
Dnes dívky se na mě hněvají
a nevraživě šeptají,
ač mají hřích!
Anička: Ty, dobře jsi tady nezpívala.
Až bych se z večera zadívala
v přítmí a osvity pod měsíčkem,
viď, že mi zapěješ,

mrákoty odvěješ
smavým líčkem.

Cilka: Nevím sama, paní,
Není do zpívání,
když mě čeleď haní,
nikdo neochrání.

Šimon: Já se ti dám v komornictví.

Cilka: Jinou sobě ptejte.

Šimon: Raději ty dědka,
drážďátko.

Cilka (výhružně) Holátko!
Mám tu paní svědka. (Šimon rychle odchází.)

Výjev desátý.

Přistupuje Krčín k paní Aničce. Cilka.

Krčín: Nač jistiti, že dobrého Vám přeji?
Dokažte mi, paní, úmysla přívětivého,
kam vás zvu dnes po upřímné po naději:
k nám, do statečku selčanského,
i s tímto tichým fraucimorem,
co nad ony se dívky mravů zdá mi vzorem,
Má paní manželka vždy bude tomu ráda — —

Anička: Ach, mnoho pan regent na mě tu skládá!
Muž z domova s Jeho Milostí pánem — —
Pohlédnuvši náhle živě na Cilku, lstivě:
Ach, pane regente, my dvě divnými jsme tvory.
Před námi se, hosty, míti na pozory . . .
Chmurně: Já za nocí druhdy se pod lunou toulám
a mlčím jako hrob
v těch mrákotných snech . . .
Živě: Však Cilka má tuto — co se jí nadomlouvám —
dnes plná mi šmuků a zdob
a toulá se ve dne,
sní, mlčí, kde sedne;
leč nezradí vzdech, (Krčín zálibně kývá hlavou)
kde byla, co tají věrnička sluha,
ač v potazy beru ji ztuha.
Tajemně: Však neradím, nemohu sebou ji bráti,
vždyť jest nám oběma nocí se báti . . .
Všecko ta dívka, všecko vám ví
i pod zámky tuším sedmery zří,
jen ruku jí podejte, ta kouzlilka smělá

Krčín podává Cilce otevřenou dlaň, do které ona nahlíží.

už nyní vám do duše tajností zřela,
všeho se doví, —
a dnes mi to do slova ve spaní poví.

Krčín hledí v obavách na Cilku.

Všecko, všecko mi kradí
— i na Vás! — teď neklamně zradí!
A potom nás, potom ji v cizinu zvete.

Vždyť budou z toho klevety, světe!
Ač vaše paní Dorota
jest učiněna dobrota
— ctěte ji, ctěte! —
ta nestrpí vám ani chvilku
pod svou střechou takou vyzvonilku!
Ani Cilku . . .

Krčín: Tož paní Anička mi pytlem nyní dává?
Já mlčívám, když někdy pěkně se mi zdává!
S Bohem, paní! Bene valete!

Anička: Snad už spat dnes nejdete?

Krčín: Jest chladno mi . . . Jde noci šer , . .
Pak podávám se ještě do početních za dnes register.
Odejde.

Výjev jedenáctý.

Anička. Cilka.

Anička: Dívenko drahá,
chlad na mě sahá,
obavy tísní . . .
Pojď! Odpuď je písní! Odcházejíce, jsou zastoupeny následujícím

Výjevem dvanáctým.

Sbor. Anička. Cilka.

Sbor: Slunéčko, slunéčko za hory,
do lesů tmavé komory.

Hoši: Panenky, panenky pod střechu,
rozsvěťte oči nám v potěchu

Děvčata: Měsíček, měsíček nad lesy — —
(k Cilce) Ale tobě zazpíváme jiné partesy!

Jedna z dívek sňala ten slaměný vích se studny a blíží se hrozebně k Cilce. V tom trubkové troubí u dveří kuchyně. Zadují dudy, zaskřipnou housle, zakvičí pištala. Z kuchyně prvý bílý kuchtík s měchačkou těsta. Za ním černý mestkomín s chvostištěm, samé saze. Za nimi se chrabře valí Bumba: na hlavě slepičí kukaň místo přilby s otevřeným hledím a do ní zatknuto vřeteno s rozcuchaným potáčem koudele; za pancíř — lýčenou krosnu roztrhanou s otvory pro páže; na ramenou a holeních slaměné opleti, jak do nich sklenné flaše vína vkládají; na nohou lýčené střevíce, vzadu na patách celé kohoutí nožky za ostruhy; na levém rameni za štít ošitku. Pod pravým ramenem s kolíčky k tělu jako dřevo kolčí má zasazeny hrábě. Kuchtík, mestkomín mu razí cestu za smíchu, výskotu a úprku všech, zvláště děvčat. Anička a Cilka tedy nerušeně ustupují do pravého průjezdu a mumraj obchází dvůr do kola a mizí i se sborem pak v kuchyňských dveřích.

Výjev třináctý.

Bumba: Já ctnou pannu na ochranu
hájím hloupých smíchy!
Nezdobte se, vysmívalky,
samy slámy víchy!

Výjev čtrnáctý:

Průvod zašel. Ticho. Měsíčno. Zdola z Krumlova města zvoní večerní klekání. Kuba rybák se objeví v levé hradní bráně a tlačí se do stínu. Na pozadí jen okna Krčínova a paní Aničky se osvětlí. Cilka s prava jde se žbánem ku studni.

Cilka: Kubíčku, Kubíčku!
Stůj tam, ve stínu stůj!
Kuba. Klínote můj!
Cilka: Bezpečně a vesele,
bez klamu a fortele
vůči tobě,
zaváži sobě svět
na kopu let
s tebou!
Kuba: Milý Bože, pozdrav tebe,
popřej tobě se mnou štěstí,
abychom tu měli nebe!

Výjev patnáctý.

Anička Vojířka otvírá okno, u něhož usedá v bílém rouchu.

Kuba: To přec není Bílá paní!
Cilka: Mlč a nehni sebou ani.
Vidíš, jak ji všichni šetří.
okna neotevrou,
když ji nemoc jetří,
Anička: Kam nad mlhy vod, niv nad vlhká luka
z hor mrakavých borů jde měsíc ten bílý,
že blouditi za ním kdy ve snách mi vnuká
a stíny mě vede duchová ruka,
co nade mnou jenom anděl se chýlí
a nad hloubkou vede můj krok, —
kam pílí, ví-li?
Proč v paměti není pak snů těch ni tucha?
Jak na hrobě propadlém balvan by ležel,
kde pod ním dlaň setlelá s námahou buchá,
rve úzkostně vlasy, rouch záhyby cuchá,
ač klidno tam, klid . . . Dnů života nežel . . .
Kam nad rovy, za den a rok? . . .
Tma, nepaměť hluchá . . .
Cílinko, zazpívej!
Cilka: Ten krumlovský zámek nad vodou a skálou —
nezapomeň na mou věrnou lásku stálou.
Čas jde jako voda, kámen srdce tlačí,
ale věrná milost cestu k nebi značí.
Kdybys zapomenul, žalno bude tobě,
bez mých slz a těchy, v neštěstí a zlobě.
Pakli pamatuješ, toho není hoře,
by netálo rosou v travách na úhoře.
Sedmikrásy čisty z rána na souvrati —
pohlédni mi v oči, stesk a žal se tratí!

Anička vztahuje po Cilce skrze mříže ruce. Cilka přiběhne, konejší ji a ruce jí líbá.

Anička: Komu to zpíváš, v nebe se díváš?
Já sama, sama jako vdova sirá . . .
Krčín nahoře otvírá opatrně okno.
Zdaž to někdo okn neotvírá?
Slzy z očí plynou . . .
Jinou, prosím, jinou.

Cilka: odchází zase k studnici, vidouc Krčína v okně, ve braně Kubu.

Libým očkem neházej
zde po lstném fraucimoru,
drah kdys bývá hlavě frej
a měšci na úkoru.
Mnohá dvořka letitá
plátno výbav počítá
truhly pod závoru;
vedle panna, jak ni květ,
bez viny a věna,
zbude k stáru na ocet.
Nám než dvěma kopa let,
ty jsi muž, já žena.
Budu žena, můj ty muž,
že dnes už milost váže
druha druhu na podruž,
ač do andělské stráže.
Snadno svoji budeme,
o mamon se nepřeme,
víme, co je dráže
nad mince a nad groše
báby kdes či dědka:
mladé lásky panoše
neobjímá hastroše,
ni já kostnic dědka.
Karafylát v zahrádce,
byť chudé, pěstuj k vděku:
nezří v tobě bohatce,
jen kvete na útěchu
A kde růže stolistá
ráj i v trní uchystá
v plném vůně dechu,
utrhni ji v poupěti
— jí i tobě milo —
ať se na hruď přivětí!
Vadne, jak jde poletí . . .
Však i léto bylo!

Paní Anička se zasměje, tleskne rukama a zavírá okno.

Výjev šestnáctý.

Cilka, Kuba. Krčín v okně.

Cilka, varovně ku bráně: Kubíčku, Kubíčku!

Krčín: K uším sladce šeptáš,
roztomilé srdéčko,

po zboží se neptáš . . .
Nekocháš pro zboží,
neláskáš pro jméno,
toho již Kubíčka
bude ti pomněno . . .
Ale nyní jsem trouden.
Žel je mi tu, žel . . .

Cilka označuje směrem k pravému podjezdu, kde se osvětlí nové okno, že nesmí mluvit.

Kuba (v bráně): Per tě kornyfel!
Krčín: Že jsem samoten
noc i den.
Sladkosti si žádám cele —
Kuba: Napij ty se muškatele!
Krčín: Věděl bych ti kopu díků —
Kuba: Povrazníku!
Krčín: Košíček mám ambrosin,
zlatou flaši sladkých vín,
prstének dám fergismajnit,
nebudeš-li dál se tajnit,
přijdeš-li sem nahoru —
Kuba: Já však tady v závoru!
Krčín: Zmilelička, zmilelička,
napsala se do srdíčka,
poskytni mi svého líčka — — Cilka na odchodu.
Počkej, počkej, něco hodím
pro spaní,
od Aničky vysvobodím
po stlaní,
abys doma nespala,
tajemství má nežvala!

Hodí ve facalítu zavinutý klíč a zavře okno. Cilka jde od studny v levo k bráně, kde podává facalít Kubovi.

Výjev sedmnáctý.

Kuba (hněvně): Peníze v šátku záviny?
On si tě kupuje,
s chudobou dívčiny
forteluje! Rozbalí šátek. Se smíchem:
Tady je zubatý klíč!
Cilka: Na něho bič! Vine do šátku klíč a podává Kubovi. Odejde.

Výjev osmnáctý.

Kuba (sám povystoupí ze stínu a směje se)
Kus železa
do pařeza
— fer - ges - maj - nyt
na hlavu bit!

(Dokončení.)

Úředničtí sirotkové.

Obrazy ze starých časů. Napsala VLASTA PITTNEROVÁ.

(Pokračování.)

A druhého dne bylo plno návštěv, povídání, chvály.

Paní kancelistová šla navštívit Rytíře schválně, aby pro dcerušku si na podruhé úlohu do českého kusu vyžádala.

A písaři se vyslovili, že budou hrát také česky, že to bude lepší.

Vše bylo veselo, jenom Frici smutna. Jaksi se k ní měly ty nejhrdější dámy trochu chladně. Paní direktorka prohodila, že se frajle Frici »cu moc« chytá toho vlastenčení a že kdo je »na milosti,« má býti pokorným a ne se vynášet nad druhé, což paní kontrolorová, mrzuta nad nezdarem sestřina vystoupení, potvrdila.

A paní lesmistrová dodala, že frajle Frici bude chtít příště v těch »rytířských« kusech hrát snad nějakou tu paní »rytířku« či šlechtičnu. Pyšná že prý je již, jakoby byla »Ritter von.«

Této narážce se smál celý zámek a kde kdo šlechetnější přál Frici, aby svoje příjmení »Ritter« zaměnila za české »Rytíř.«

Sníh zasypával již zámek, ukládal se na střechách a římsách a pokrýval zahrady. V zřícenině včelín páně farářův, proti zimě notně obložený chmourem a roštím, podobal se pohádkové chaloupce, do parku chodilo se na procházku jenom po cestách odmetených, které přišli robotníci z nejbližší dědiny prohazovati.

V zámku bylo veselo. Jezdilo se »šlitáží,« vyjíždělo se na návštěvy na sousední panství, slavily se svátky a narozeniny, chystaly se zabijačky, činěny přípravy na Vánoce.

Druhé neděle adventní hráno opět divadlo, a to »Loupežníci na Chlumu,« na které se vše těšilo.

Který mladík z města dovedl jenom rovně státi, hlásil se za ochotníka a pan farář měl co dělat, aby pro ty »statisty« napsal úlohy, a to tak, že hromadné výkřiky psal jednotlivcům jako skutečné »role« a tak každý ten loupežník, zbrojnoš nebo sedlák měl přece několik vět a slov k učení.

Rytíř měl co dělat s výstroji. Lepil brnění, krunýře, přilby s posunovacím hledím, řezal meče a oblepoval tyto »stříbrným« papírem, taktéž pistole vyřezány ze dřeva a hlavně papírem polepeny. Zhotovoval z kousku kožešin vousy, chystal líčidla, radil při upravování šatstva. Loupežníci měli všichni vysoké boty, které si mladí páni vyleštili, aby se leskly jako zrcadlo, nedbajíce, že v lesích nemohli asi loupežníci takovou parádu honit. Kalhoty měli červené, měli skoro všichni červené flanelové podvlékačky a ty se hodily výborně. Kabáty a kazajky zdobeny červenými výložky a velikými knoflíky, klobouky a na tyto šňůry a péra se také sehnaly.

Rytíř měl oděv z černého sametu, který v zámecké garderobě vyšukal. Slušel mu výborně a jeho černý vous, který notně rozcuchal, dával mu při dobrém naličení divoké vzezření.

»Až bych se vás, pane sousede, do opravdy bála,« řekla mu Eliška, která mu při všech přípravách, při všem lepení a kutění pomáhala, nedbajíc, že několikery oči na ni nepříznivě pohlížejí.

»Jen žádný strach,« řekl Rytíř. Jak to myslil, nedodal, ale srdečně tisknul dívce ručky.

Ty nepříznivé oči, které na Elišku již po delší čas, od prvého představení pohlížely, byly předem oči frajle Helmi, které napadlo, že mohla by ta mladá sousedka býti zájmu Rytířovu pro Frici trochu nebezpečnou. Leč tento nápad zapudila rozjímáním, že to fořtovo děvče nemá skoro nic, že otec nezašetřiv ve službě, nezašetří ovšem na pensi již docela ničeho a že matka pro churavost jí ani výbavu nenastřádala, posteskla si Eliška Helmi a Frici již při seznámení se.

Ale ještě dva páry očí pohlížely na Elišku nepříznivě.

Byly to dcery lesního Janečka, který bydlil v Rytířově bývalém bytu. Byl postrachem všech sousedů, celý den bylo ho slyšet kašlat, láteřit, hřmotit. A to jízlivě, nepromluvil bez jízlivosti nebo hrubství. Koho potkal, pro toho měl za pozdrav pošklebek a hnedle se hádal. Své soudruhy služebné, Červinku a Černického, dovedl potrápit tak, že tito se mrzeli, vidouce ho přicházet. A co bylo nejhoršího, že mohl vysloviti v bytu sousedů jakékoliv hrubství, přišel přece zase, jakoby nic a potýral hněvající se ještě více.

Černických se před ním zavírali, jakoby nebyli doma, paní Červínková řekla mu v dobrotě, aby jejího ubohého starouška nechodil sužovat.

Ale to si dala. Byl tu nyní každé chvíle a rozčiloval nemocného tím, že vyprávěl o své chorobě, kašlal a chrchlal, poplival podlahu a bez okolků usedal k nemocnému na postel.

Šel-li k Černickým a našel zavřeno, zaklepal hlučně, až se dvéře třásly, pak vyklepal na práh dýmku a vylil z této močku; kouřil vzdor kašli celý den a křesáním dovedl také uleknouti i lidí silnějších nervů, zakřesav tak, že zrovna déšť jisker se od křesacího kamínku rozlétnul a vzplanuvší hubka zápach rozšiřovala. Paní Černická měla co uklízet.

Kolem Červinkových dveří zase přecházeje hvízdal, až se rozlehalo a někdy zahvízdnul lesnický signál nebezpečí tak polekal, až míval zlé, těžké sny.

Také paní Korbelová dosti od něho zkusila, ale ta si dovedla pomoci. Přišel-li nemilý soused na besedu, vždy právě odcházela, někdy neotevřela. Byl-li trochu tišším, podala někdy trochu likéru, tento dříve rozředivši trochou obyčejné kořalky, jakou kupovala k cídění zrcadel a skel na obrázky. Vypil to a dával pak trochu pokoj.

Frajle pucérky měly vždy zlou chvíli, přišel-li nedobrý soused na besedu. Až jednou frajle Karolín měla ten dobrý nápad a došla si k Janečkovům, aby šla některá panna dcera utřít a uklidit, co pantáta zaplival a dýmkou znečistil. Stalo se a od té doby Janeček s těmi, jak se vyjádřil, »maškrtnými

frajlemi« nemluvil a měly pokoj. Však je potýral vždy až ku pláči.

Helmi a Frici byly mučednicemi. Janeček chodil k nim klábosit, byl neomalený, prohlížel vše, koukal na plotně do hrnků pod pokličky, chrchlal a plival, křesal a kouřil a vyklepával dýmku.

Tak jako Karolín se to udělat neosmělily a tak trpěly mlčky. Jen tehdy nešel k nim zlý sousedé, zašla-li k nim jeho žena nebo dcery.

Uboha, utrápená paní Janečková si stěžovala frajlím, vypráveła svoje trápení a ztrpčovala jim svým steskem chvíle, které by byly lépe užily.

A přišly-li dcery Albína a Justina, na nichž nebylo nic jemného než jich jména, tu zase musely věrné přítelkyně vyslechnouti hrubé stesky a žaloby děvčat na otce, pro jeho surovost a na matku, že nedovedla se mu opříti, na to že nic neužijí a že se bojí staropanenství.

Helmi a Frici, které spolu stále co nejněžněji a nejmazlivěji zacházely, byly celé vyděšeny nad hrubostí těch dívek. A což když se začaly Albínka a Justinka, jak jim říkala matka, či Albáč a Justáč, jak je jmenoval otec, který by si byl přál místo nich kluky, mezi sebou hádat! Tu padla slova a nadávky, že je staré panny nikdy neslýchaly a když prosily obě panny Alby a Justy, jak je jmenovaly, aby se mírnily, tu se jim dostalo výsměchu.

Když se dcery hádaly s otcem, tu to znělo na celém křídle a často se utekly před otcovým karabáčem někam se schovat. To se vždy Frici a Helmi zavřely a zavírala se i paní Korbelová, aby ušly té návštěvě a spojeným s touto ošklivým řečím.

Tato obě děvčata si zamanula, že si získají vdovce Rytíře, o kterém věděly, že je zámožný a který se jim líbil, za muže. Hádaly se předem o něho a utrápená matka, na kterou se obořovaly tak jako otec, jen je prosila, ať si nezávidí a ať si to obě s Rytířem nepokazí.

Obě dívky nabídly se také ku hraní divadla, leč Rytíř se jim poděkoval, řka že má hereček dosti, až bude potřeba, že se přihlásí.

Poslaly otce, ať mu vyčte, že když mohl vzít Polákovu, také fořtovu, tím spíše že mohl vzíti je, ony jsou trochu příbuzny.

Rytíř řekl Janečkovi, že to příbuzenství je trochu příliš vzdáleno a že mu nikdo nemá v čem předpisovat, dále si zakázal jeho návštěvy.

Janeček nadávaje odcházel, stavil se u Poláků a vynadal otci i dceři.

Eliška plakala a Rytíř jí měl co těšit. Na konec se smáli oba, že Janeček v proudu spílání řekl, že by Rytíři nedal dceru, ani kdyby na kolenou o tuto prosil.

»A vy jste o žádnou ještě neříkal,« smála se Eliška.

Ani by mi nenapadlo. Vždyť jsou to robska hrubá, to jsou děvečky z ratejny slušnějšího chování než ony,« řekl Rytíř.

Více na obě Janečkovy nemyslil, ale tyto dostaly hněv na Elišku.

Zvěděvše, že Rytíři pomáhá při všech pracích, nadělaly řeči, že za vdovcem leze, že se k němu dotírá a nenechaly na ubohé Elišce poctivého vlasu.

Dnes se Eliška bála vystoupení proto, že pohlížejíc skulinkou u opony, viděla ty Janečkovy, any se usadily asi v třetí řadě proti jevišti. Elišce napadalo, že budou na ni hledět výsměšně, aby ji zmátly. Řekla to Rytíři.

»Povídal jsem, jen žádný strach. Nehleďte panno do obecenstva, hleďte na jednající s vámi osoby a když nebude jináče, podívejte se do kulisy, kde budu já stát a podívejte se do mých očí. Ano?« řekl Rytíř a podíval se na Elišku tak přívětivě, že se usmála a nabyla odvahy.

Hra šla dobře. Nad Fricí-Leokadií všichni plakali, Bibianě-Elišce se pak obdivovali.

»To je kuráž!« odlehčil si pan starý, ana Bibiána došla ku kapličce pro zapomenutou šachovnici. Tak zrovna žilo a cítilo obecenstvo s odvážnou dcerkou hradního Konráda a chvělo se o její život.

»Kdybych nevěděl, že je to náš Rytíř, na mou duši bych měl na toho ukrutného Kurta vztek,« nezdržel se říci doktor.

Eliška nehleděla tam, kde seděly Janečkovy, raději se častěji podívala, tam kde mínila, že stojí Rytíř. A ku podivu — nikdy se nezmýlila, vždy setkaly se jejich zraky a pak se setkávaly i když oba neměli na jevišti co dělat.

A toto pojednou zpozorovala i Frici a bylo jí jakoby dýka, kterou ji prvé co Leokadii ukrutný Kurt vraždil, jí nyní do opravdy srdcem projela. — — —

A večer po představení svěřila se i Helmi s tím, co zpozorovala.

A Helmi plakala, leč řekla, že není vše ztraceno, že ta holka z lesů ještě nad ní, nad úřednickou dcerkou, nevyhrála, a Rytíř že by se přece rozmýšlel, aby se obrátil k té Lízi (jména Eliška neuznávala Helmi více dívku za hodnu), vždyť že to nic nemá a že je to tak mladé.

»Právě proto, že je to mladé,« řekla Frici smutně a rozbírala, jakých ještě předností má Eliška před ní.

Ach zajisté i ty, že zná všecku práci, že je veselá, že nepotřebuje kolem sebe posluhy, že tráví užitečně čas.

Ach pak že je Rytíři tak blízko, tak blízounko, že tento nevida jí může ji zaslechnout zpívat, zahlédne ji na dvoře i před domkem. — — —

A znovu cítila Frici dýku v srdci, usínala s pláčem a se slzami se probudila. — — —

XVI.

Rytíř seděl v světničce Polákova bytu a vyučoval Elišku v hraní na kytaře.

Eliška znala jenom trochu probírati se strunami, jak byla se od nebožky matky naučila. Než za dlouhé této nemoci a po

smrti její, kdy se sama v hospodářství přičiňovati musela, zanedbala hru a mnoho zapomenula.

Již v prvních dnech seznámení slíbili si s Rytířem, že budou hrávat spolu, Rytíř znal hráti kytaru a měl tuto po svojí Emilce, která dobře hrála, leč pro lítostné vzpomínky nedotknul se po léta toho nástroje.

Nyní však vyndal kytaru, oprášil, napnul struny a hodlal hrávat společně s milou sousedkou.

»Tohle bude něco pro moje liščátko,« smál se lesní Polák.

Za nedlouho dovedla Eliška opět hmaty na kytaře a nyní počal ji Rytíř učiti písni, kterou měla zpívati ku kytaře v Klicperově hře »Loketský zvon.«

Podle nápěvu: »Nad Berounkou pod Tetínem« zpívali nyní spolu píseň ve hře Svatavou zpívanou.

»Jen hezky vážně, panno Eliško, nesmíte se usmívati, je't Svatava vážnou bytostí, byť i líbeznou a něžnou jako lesní kvítek,« poučoval Rytíř uzardělou Elišku.

Započal hráti na svoji kytaru a Eliška připojila se sáhnouc ve struny kytary po matce zděděné, které jí vždy zvukem svým připomínaly hru matčinu i její zpěv.

A ku zvukům kytary počala pěti svým čistým hlasem:

»Tam kde Ohře zpět se vine,
Loketský kdys stával hrad
a v tom hradě přebývával
mocný kníže Silorad.«

Vyzpívali celou dlouhou balladu o puklém loketském zvonu a Rytíř radostně zvolal: »Půjde to. A nyní pilně učit se úlohu.«

»Což o to,« řekla Eliška. »Ale jen se bojím, aby nebyly z toho mrzutosti, že tak krásnou a velkou roli hraji právě já.«

»Jste naší nejlepší herečkou. Kdož by mohl jiný hráti tu Svatavu tak něžnou a přece odhodlanou, pevnou a věrnou? Jen vy, panno Eliško.« Rytíř hleděl vřele na dívku.

»Ale frajle Frici by ji mohla také hráti, hraje lépe než já a hraje také na kytaru i zpívá,« namítla dívka, arci nevinným dívčím úskokem jen proto, aby znovu slyšela, že úloha Svatavy jest jenom pro ni vhodna.

»Panna Bedřiška není dosti mladou pro tu úlohu, ta bude hrávat výborně role matek. A z městských panen nehraje žádná na kytaru. Pak nemohl bych se žádnou tolik cvičit jako s vámi, když jsme tu tak blízko,« Rytíř se usmál a Eliška ten úsměv splatila také úsměvem.

»A která panna bude ještě hrát?« tázala se.

»Je jenom ta jedna role v kuse. Pak malá rolička děvčete Dobrolídy, které může mluvit a nemusí. Ale napsal pan farář tu roličku, ba připsal do ní několik slov pro radost slečince kancelistově, kterou paní matinka uvidí ráda vystoupit. Ale nyní musím do pivovaru, sejdeme se dnes a vzkážu, že jest zejtra první zkouška. S Bohem panno, a učte se tu balladu nazpamět.« Stisknuv ruku dívce, Rytíř odešel a Eliška vyhlížela za ním z okna, pokud ho sledovati mohla.

Byla Eliška sice dosti nezkušenou, leč tolik jí napadlo, že neušla by pomluvě, kdyby chodila na zkoušku sama, mezi samé pány, když sama jediná dívka hraje. Aby jí paní kancelistová byla ochránkyní, za to neosmělila se požádati, i došla poprositi trajle Frici, aby s ní na zkoušky chodila.

»I ráda, panno Eliško,« svolila Frici. »Aspoň toho milého divadla více užiji.«

A šla na všecky zkoušky, ač bylo jí jaksi trapno, když slyšela, jak Bolemír, jehož Rytíř hrál, slova milostná k Svatavě-Elišce mluvil a tato tak přirozeně očka klopila a se rděla, že byli všichni roztomilou její hrou nadšeni.

Ach jediná Frici viděla v teskném tušení, že přestává zde hra a nastává skutečnost, že dívka počíná míti ráda Rytíře a tento že zajisté opětuje tu náklonnost.

Leč zase tu a tam vyskočila drobná jiskerka naděje v mysli Fricině, an Rytíř nejsa právě na jevišti zaměstnán, k ní do temného hlediště přisednul a přívětivě s ní hovořil. Arci ponejvíce o divadle, o zkoušeném kuse, o kráse Klicperovy práce. Frici vnímala vše, sledovala myšlenky Rytířovy, ale v duši chvěla se jí žádost, aby uslyšela od něho ta slova, která slýchala ve snách: »Panno Bedřiško, vlastenko bohumilá, miluji vás.« — — —

Ne, neuslyšela jich, ale přece jí pojednou počala vzbuzovati naději okolnost, že Rytíř mluvil stále méně o své Emilce, že žertoval o svém vdovském hospodářství, sváděje na sebe rozličné přehmaty a doznávaje, že jest již k tomu uklízení líným a že stává se líným i k vaření.

»Bude se chtít ženit, bude,« prorokovala Helmi, které Frici každé slovíčko hovorů s Rytířem opakovala.

Vynašla také staré vykládací karty, napnula svoji pamět a věštila brzkou lásku a svatbu. A vhistovými kartami všecky možné patience vykládala, nevycházely-li tyto, tu a onde nějakou kartu podstrčila, přehodila, jen aby drahou svoji Frici nezarmoutila výrokem, že patience, které se tázala: zda bude svatba; — zda srdcový král vzpomíná; — zda se vyplní, čeho si srdce přeje; — zda se bude Frici stěhovat a jak jináče, zněly ty kartám kladené otázky; — nevyšla.

Nadešel den představení. S pomocí Fricinou upravila si Eliška hezký oblek. Vzala si zelenou, hedbávnou sukni od matčiných svatebních šatů, Frici vynašla jí černý, sametový živůtek, který měla kdysi do maškarního na zámku pořádaného plesu, jsouc as co patnáctileté děvče oblečena za květinářku. Živůtek měl dlouhé růžově lemované šůsky, kolem krku i na zad hluboký výstřih, kterýž vyplněn širokou, nabranou krajkou, tak že jen něžný krček Eliščin byl volným, k průramkům pak všila Eliška rukávy z bílého mušelínu, stažené v několik výdutek, jak viděla na starých podobiznách v zámku, kde hleděly zámecké paní zpod podivných čepců a baretů na rytíře s okružími a kordy. V každé výdutce přepnula dle rady Rytířovy výdutku páskem zlatého papíru, jakéž proužky též na živůtek a k lemu sukně našila. Rytíř upravil jí sám závěsnou kabelku, polepiv lepenkový útvar červeným sametem a tento dracounem a barevnými skélky.

Na krk vzala si Eliška křížek po matce na šňůře granátů, vlasy nechala si rozpuštěné, sepnuvši je na temeně pěkným hřebínkem s granáty a ozdobíc růžovými poupaty, které jí jakož i kytičku těchže za živůtek k zastrčení zapůjčily trajle pucérky. Frici pak věnovala jí ještě červenou dlouhou pentli ku kytaře.

Slušelo to Elišce a byl jeden úsudek, že tak pěkně hraje jako jest sama hezká. Starý Polák sedě v pozadí neubránil se slzám radosti nad svojí dceruškou.

Frici byla smutna. O představení pronášel Rytíř, jak se jí zdálo, slova lásky ku Svatavě mnohem ohnivěji než o zkouškách. A pak jí posléze napadlo, že kdyby neměl Rytíř pro Elišku zájem, byl by úlohu milovníka přidělil některému mladému ochotníku. A to k vůli této obětoval i svůj pěkný černý vous, přistřihnuv tento, tak že se mu jen v krátkých kučerkách kolem brady a lící vlnil.

Divili se mu páni, leč on se smál, že k vůli divadlu rád to udělal, nechtěje svěřiti důležitou úlohu Bolemíra někomu, kdo by nemohl věnovati jí náležité péče.

»Loketský zvon« dopadlo výborně, obecenstvo jásalo, slzelo, obdivem div dýchat neustávalo a vycházelo z divadla s ujištěním, že něco tak pěkného ještě nevidělo a že musí ochotníci tento kus opakovat.

Stalo se tak o Novém roce. A Eliška byla zvána i na faru i do pivovaru i k doktorovým i ku kancelistovům, jichž dceruška byla co Dobrolída velice hezounká, promluvíc svoji kratičkou úlohu jasným hláskem, aby zazpívala všady při kytaře onu balladu o Loketském zvonu, při kteréž o představení vše plakalo.

Eliška učinila to ráda k vůli a jen si v skrytu zaplakala, že nedočkala se této velké její radosti dobrá její maminka.

(Pokračování.)

Ve znaku Zlaté Růže.

Studie k dějinám lidumilných zřízení v Jindřichově Hradci.

Napsal JAN VOBORSKÝ.

(Pokračování.)

A poněvadž se do téhož špitálu žádných málomocných, francovitých ani s těmi jedovatými nemocemi, ježto by se jedni od druhých nakaziti mohli, bráti nemá, a mnohokráte se přihází, že z dopuštění Božího na takové nemoci ležíce, lidé trápeni jsou, a protož vstaví se *v tom domečku, kdež slove Málomocný*, ještě světnička jedna k oné předešlé, tak aby mohly některé osoby tam býti,*) a z tohoto špitálu u Sv. Jana aby jídlem, pitím a jinými potřebami opatřováni byli, jakž pak o tom v instrukcí vyměřeno bude.

*) Tato prozíravost zakladatelova jest jakoby předchůdkyní novodobých infekčních a isolačních nemocnic, na jichž nezbytné založení ve všech jen poněkud hustěji obydlených místech, jako na důležitý ochranný prostředek proti šíření přenosných nemocí vším právem důrazně naléhají povolané k tomu úřady zdravotnické. —

Pohřeb pak svůj týž chudí lidi, poroučím a řídím, aby měli na budoucí časy u kláštera Sv. Jana, tu kdež špitál jest, jakž jim pak místo každého času ukázáno bude a pohřeb podle náležitosti každému z nich aby se udělal, a nynější farář anebo potomní Hradecký aby byl povinen, se všemi kněžmi a žáky do hrobu, jak křesťanský pořádek jest, pochovati, jak pak také o tom v instrukcí oznámeno bude. Který by koli chudý z mužského neb ženského pohlaví nyní nebo potom na budoucí časy v témž špitále umřel, tehdy všecko jmění jeho aby připadlo na špitál a to aby se k dobrému chudých obrátilo, pokudž by se purgmistru a konšelům nynějším anebo potomním za nejlepší zdálo a vidělo a co by tak toho připadlo, to se má všecko pořádně poznamenati a zapsati, i také, kde se to obrátí a děje.

* * *

(Vysvětlivka k tomuto artikuli. Nelze nikterak dovoditi, že by »chudí« ze špitála bývali pohřbíváni u sv. Jana Křtitele. Vždyť důležitá a z ohledů zdravotnických závažná otázka hřbitovní, pokud se jí Jáchym z Hradce *osobně* zabýval, sama zasluhuje povšimnutí, mluvíc přímo proti tomuto artikulu zakládací listiny. Původně byl hřbitov Jindřichohradecký kolem farního chrámu Panny Marie, nádherné to a mistrně provedené budovy gotické, vzniklé kolem r. 1382. Avšak tento hřbitov jevil se zajisté záhy nedostatečným a proto domnívali se mnozí, že z hustého pochovávání mrtvol uprostřed města časté »morové rány« pocházejí. To tanulo as také Jáchymovi z Hradce na mysli, neboť dne 19. července r. 1557 dle originálu listu uloženého v městském archivu psal městskému úřadu Jindřichohradeckému ze Žirovnice, aby po příkladu královských měst přestalo se pochovávati okolo hlavního chrámu, protože »tiela mrtvá pro malost krchova hluboce se pochovávati nemohly, z čehož viece smrad a nakaženie pocházelo«. — Nicméně bylo, kol chrámu Panny Marie pochováváno ještě po nějakou dobu, a to až do založení kostela a hřbitova Nejsv. Trojice na Jarošovské silnici za Novým městem. Nový tento hřbitov vysvětil r. 1584 arcibiskup Martin Medek. — Hřbitov u kostela sv. Václava na předměstí byl sice již za faráře opata Jana z Milevska vykázán za všeobecné pohřebiště, byl však posvěcen až r. 1576 pražským arcibiskupem Antonínem Brusem z Mohelnice. —)

* * *

Jestliže by kdo toho požádal z města i z předměstí Hradce, aby mrtvé tělo od týchž chudých lidí z špitálu bylo k hrobu provozeno, tehdy má se dopustiti, však s vědomím ouředníka anebo správce jich, a když také ze špitála vyjdou, ty, kteříž by choditi mohli, pěkně dva a dva, nejprvé muži a potom ženy aby šli,*) a každý aby měl svíčku rozžatou a páteř v rukou, a jestliže jim co o těch pohřbích dají, to jim chudým zůstati má, aby to obrátili, nač by se jim vidělo — tolikéž týž chudí, aby k službám

*) Do dnes při různých příležitostech přesně se zachovává, také když špitálníci jdou do kostelíka u sv. Jakuba nad hrobkou hrabat Černínů k zádušním službám Božím za pány Hradecké.

Božím, když se koliv za pány Hradecké dělati budou, najíti se dali a tak po pořádku dva a dva k oféře s svíčkou a páteř v rukou, jakž nahoře dotčeno, šli a písaři panští s hůry aby každému chudému na oféru jeden peníz a svíčku dali, jak také ten artikul v instrukci položen jest; a jestliže by nyní nebo potom z mužského nebo ženského pohlaví kdo do téhož špitálu dáti se chtěl, chtíce tam svou vlastní světničku a komůrku jmíti a v ni bydleti,*) buď o stravě nebo beze stravy, poněvadž drahně světniček a komůrek naděláno jest a ještě se jich více nadělá, tehdy 8 těm a 8 těm každým, aby se pěkně shodlo a urovnalo, skrze purgmistra a konšele hradecký, s vědomím mým, dědicův a budoucích mých a všech držitelův zámku a města Hradce, a bez přítomnosti naší, úředníkův našich nynějších i budoucích, a to rozvážíce, vzhlídnouce na osobu i také jmění, co by do téhož špitála chudým za živosti anebo po smrti své slušně dáti odkázati měl, nebo držím o tom, že mnozí, když své pohodlí viděti budou, tam se dávati i také pomoc jim dobrou činiti budou; toho cokoliv tak přijde, to se má chudým k dobrému obrátiti, jakž nahoře artykul v sobě obsahuje; a ty kteříž by se tak do špitála dali, a smlouvou, co by po jejich smrti na špitál připadnouti mělo, učinili, ty jsou se vším svým jměním svobodni; než jiní chudí, kteříž by koliv z nich umřeli, to má na špitál a chudé lidi spadnouti, a to když by potřeba největší byla, purgmistr a konšelé nynější anebo budoucí to rozeznali, tak obrátiti má, jak pak o tom v instrukci obšírně položeno jest.

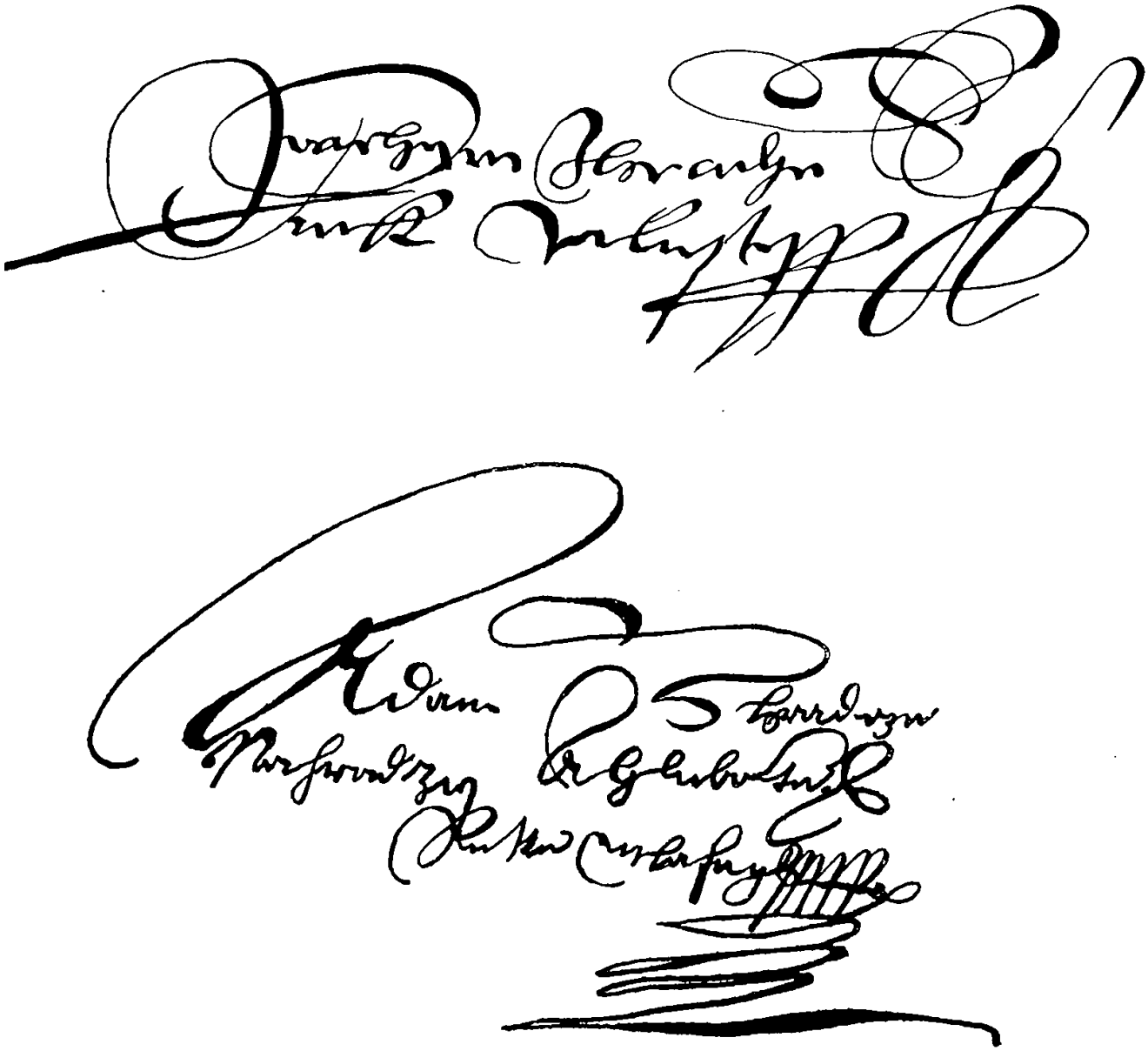
Co jsem pak při každém cechu a řemeslu zdeť v městě Hradci za pomoc obdržel, to všechno listové, na to svědčící, mezi nimi a mnou dáleji obsahují a zavírají, což k velikému pohodlí a k užitku jich na potomné časy bude.

Poroučím a ustanovuji, napomínám a žádám pro odplatu Pána Boha všemohoucího, aby dědicové a budoucí moji, páni Hradecký anebo jiní potomní držitelové zámku a města Hradce na ty tři svátky: *Vzkříšení Pána Krista Spasitele našeho, Nanebevzetí Blahoslavené Panny Marie* a na den *Sv. Jana Křtitele Božího*, sami do špitálu s manželkami a dítkami svými, když by doma byli, přišli, a k obědu týmž chudým lidem sloužili, totiž mužského pohlaví mužskému pohlaví a ženskému ženské, z rodu a přátel pánův Hradeckých.

A tak již tuto fundaci zavírám, zavazujíc vysoce jakž nejvýše býti může, předkem sebe sám, Adama syna mého i jiné syny, jestliže by některé víceji Pán Bůh dáti ráčil, a potom všecky jiné pány Hradecké, tolikéž všecky jiné potomky Pány, ač jestliže by kdy k tomu přišlo, držitele zámku a města Hradce a tolikéž purkmistra a konšely města Hradce nynější i budoucí, aby nad tím špitálem a chudými lidmi podle mého toho nadání a vyměření, kteréž jsem jim udělal, aneb ještě bych k dobrému jich napotom udělal, ruku svou drželi, aby se tomu všemu zadosti bez

*) Dle relace správcovské, připojené k jednacímu spisu o obnově regulativu špitálu u svatého Jana Křtitele z doby Ferdinanda Viléma hraběte Slavaty, bylo takového internátu špitálního se strany soukromníků jen několik málo ojedinělých případů. —

přerušení státi mohlo, tak jakž v soudný den před Pánem Bohem všemohoucím z toho počet vydati mají, jakž jest mi to jak týž Adam syn můj rukou dáním připověděl, že nad tím nade vším, přišlo-li by k tomu skutečně, držeti chce, též jsou mi toho času purkmistr a konšelé rukou dáním slíbili, že toho ničehož opustiti nechtějí.

Faksimile podpisů: Joachyma z Hradce (ruk. vlastní) a jeho syna Adama z Hradce na Hradci a Hluboké (rukou vlastní).

A já Jeho Milost císaře, pána mého nejmilostivějšího jakožto krále českého, za to poníženě prositi budu, aby pro všelijakou lepší budoucí bezpečnost Své potvrzení na toto na všecko, co jsem tuto ustanovil, aby bez přerušení na budoucí časy býti a trvati mohlo, dáti ráčil. —

A k této fundaci, nadání a vyměření, pro lepší jistotu svou vlastní pečeť s svým jistým vědomím dal jsem přivěsiti a svou

vlastní rukou v něm se podepsal; též i Adam,*) syn můj, svou vlastní rukou jest se podepsal, a připrosil jsem urozených vladyk, pana Ctibora Vrchotického**) z Loutkova, Pana Krištofa Lhotského ze Zásmuk, dvoru mého hofmistra, a Pana Jana Brauma z Chomutovic, toho času hejtmana mého na zámku Hradci, že jsou své pečetě na svědomí, podle mně k tomuto listu, sobě a dědicům svým beze škody přitiskli, jenž jest dán na zámku Hradci, v středu po neděli první v postě, to jest třímecítmého dne měsíce února, léta od Narození Pána a Spasitele našeho tisícího pětistého šedesátého a čtvrtého.

Joachim z Hradce v. r.
Adam z Hradce v. r.

Císařská klausule) konfirmační*:

»My Ferdinand, z Boží Milosti
»volený Římský císař, po všec-
»ky časy rozmnožitel říše,
»uherský a český král, infant
»v Hispanii atd. atd. — — — —
»Tomu na svědomí pečeť Naší
»císařskou k tomuto listu
»jsme přivěsiti rozkázali a
»v něm se vlastní rukou Na-
»ší císařskou podepsati ráči-
»li; dán v městě Našem Víd-
»ni v sobotu po svatém Jiří,
»léta Božího 1564 a krá-
»lovství Našich: Římského
»třicátého a jiných třicáté-
»ho osmého.

Ferdinand v. r.«

Nadační list špitálu, to jest ústavu chudinského, jenž ze svrchované právomoci císařské obsáhlou doložkou potvrzen byl »ve všem jeho znění, položení, v punktích, klauzulích a artikulích«, obsahoval jako podstatné součástky různé instrukce; *podkladem správy jmění* nadačního byly zápisy a *inventáře*.

---

*) Jako první správce a ochránce špitálu po rozumu zakládací listiny.

**) Byl otcem pážete Vrchotického, které pana Jáchyma doprovázelo na poslední, tragicky skončivší cestě z Vídně do Jindřichova Hradce. (Viz později životopis Jáchymův).

*) Abych nezatěžoval rychlejší postup sazby této obsažné studie, upustil jsem od přepisu celé rozvlekle stylisované schvalovací doložky, zařadiv sem pouze její úvod a císařským podpisem opatřený závěrek. — Dojde-li k tisku mé nové, v rukopisu již hotové studie o Sporckovském hospitálu (domu almužníků) v Kuksu, bude podobná ratifikační doložka, datující z dob císaře Karla VI., otištěna doslovně při slohově a věcně zajímavém textu fundační listiny Františka Antonína hraběte Sporcka. —

Na potvrzený nadační list připsal Jáchym vlastnoručně:

»Czo pro Buoh dam,
to naprzed mam,
Czo po mne zustane,
Buoh wj, komu se to dostane.
Gachym z Hradce, l. 1564.«

Mimo to vyjednal Jáchym z Hradce s každým cechem řemesla, mnoho-li ročně k špitálu přispívati budou, slíbiv všem, že v stáří, když by z dopuštění Božího pracovati nemohli, do špitálu i s manželkami přijati býti mohou. Skoro všechny listiny, počtem 29, byly jedním dnem napsány a vždy po jedné cechu a po jedné purkmistrovi odevzdány v »jednostejná slova«.

Z listin těchto zároveň zajímavo seznati, jaká řemesla a které obchody v Jindřichově Hradci v 16. století kvetly. Všecky přípovědi byly stvrzeny podpisem a pečetí pana Jáchyma z Hradce a pečetěmi vladyk na konci nadační listiny jmenovaných.

Pamětlivy jsouce příhodného a příležitostného starobního zaopatření svých příslušníků, učinily jednotlivé cechy a živnosti tyto písemné přípovědi:

1. *Řezníci**) přislíbili, že chtějí každého času »chudým« *dobytek* všelijaký *kupovati a zdarma biti.*

2. *Pasíři* připověděli, že každý mistr ročně *5 pasů kožených* dávati bude, »kteréž by mužskýmu pohlaví dobře byly«.

3. *Vackáři* sjednali se o to, aby dal každý mistr »*deset miešcuov* prostých kožených, jako se za pasem nosívají a řemenem zatahují«.

4. *Kožešníci* snesli se na tom, aby *každý mistr* při svatém Martinu *čepici beraní a jedny rukavice beraní podšil,* avšak sukno má se jim dávati; tolikéž že podšijí a opraví, čehož by špitálníkům potřebí bylo.

5. *Koželuzi* uvolili se veškeré potřebné *kůže vydělávati.*

6. *Sedláři* zavázali se, že daji společně každého roku při sv. Bartoloměji *sedlo formanské* a že *vše poopraví,* což by k jich řemeslu náleželo.

7. *Uzdaři* slíbili všecko, což na ně sluší, *spravovati* a což by nového bylo, z koží špitálníkům náležitých *zdarma dělati.*

8. *Ševci* svolili tomu, že z koží jim daných *všelijakou obuv dělati* chtějí, avšak »luoj a sádlo« aby se jim dalo.

9. *Krejčí* umluvili se, že budou *všecko šiti a opravovati,* čehož by potřeba bylo.

10. *Kloboučníci* ustanovili se na tom, aby *každý z mistrů dva klobouky* »navlačovaná« dával.

11. *Bednáři* snesli se o to, že chtějí všecky *sudy darmo opravovati,* ale však smolu k obžíhání mají správcové špitálští dáti; také podvolili se *škopků, věder a jiných nádob až do 30 grošů míš.* ročně dávati.

*) Dle Orthova Nástinu historicko-kulturního obrazu Jindřichova Hradce I. díl, strana 7. a 8. Regesta těchto přípovědních listin obsažena jsou též v Deckerově publikaci o archivu města Jindřichova Hradce (str. 3.—5., arch. signatura I.A a, čís. 16 až 36).

12. *Koláři* oznámili, že *všecky správky* z dříví špitálního *obstarají*; za nové věci má se jim mírná, avšak slušná mzda vypláceti.

13. *Zedníci* přislíbili za jídlo a pití *vše spravovati*; kdyby se však něco nového a velikého stavělo, má se jim za práci platiti.

14.) *Hrnčíři* podvolili se všelijaká *kamna opravovati* — za nová a přestavovaná má se jim platiti — a ročně *za půl druhé kopy hrnců společně poskytovati.*

15.) *Kováři* zavázali se, ze železa »chudých lidí« vše *opravovati*, ale za nové věci ať se jim dle slušnosti zaplatí.

16.) *Pekaři* sjednotili se v tom, že na hod Vzkříšení Páně,*) na hod Nanebevzetí Panny Marie a v den sv. Jana Křtitele *každý caltici chleba bílého dávati bude.*

17.) *Kráječi a prodávači suken* uvolili se, dávati vždy při vánocích *2 postava sukna černého*, každý postav za 6 kop míš. počítajíc.

18.) *Postřihači* (suken) domluvili se, že vše *darmo a spravedlivě postřihati chtějí.*

19.) Ti, kdož v »*koření kupčí*«, přislíbili »chudým« *ročně něco šafránu a pepře.*

20.) *Sladovníci* dohodli se mezi sebou, že budou špitálníkům všecko jich *pivo zdarma vařiti*, toliko těm, kteří práci tu povedou, má se dáti strava taková, jakou mají »chudí« a k tomu že týhodně věrtelem bílého piva přispějí.

21.) *Tkadlci* snesli se o to, že dají *každého roku štouček dobrého plátna na ubrusy a ručníky*, nad to že z příze špitální vše sdělají čehož třeba bude.

22.) *Soustružníci* smluvili se, že *každý mistr* při sv. Václavě *8 takových korbelíků dodá*, z jakých chudí pívají.

23.) *Sklenáři* podvolili se, *všecko zdarma opravovati*, ale kdyby se co nového dělalo, za to má se jim zaplatiti.

24.) *Zámečníci* dohodli se mezi sebou, že *mimo všelijaké opravy*, hřebelce, ostruhy, třmeny a udidla formanská *darmo dělati chtějí.*

25.) *Misaři* slíbili každého roku *kopu misek a kopu talířů.*

26.) *Stolaři* slíbili *vše* z prken špitálních *opravovati*; za nové větší práce požadují ovšem platu.

*) To jest na Hod Boží Velikonoční. Slavnost Vzkříšení sama s průvodem po náměstí a se zakončením chvalozpěvem Ambrosianským ve farním chrámu konala se v Jindř. Hradci od dávných dob povždy co nejokázaleji. Při průvodu tom zejména bývalí cechové se svými památnými prapory se účastnili. Stanovený magistrátem řád poukazoval, že takto jeden cech po druhém následovati mají: Řemesla v ohni pracující, kožešníci, kloboučníci, hrnčíři, bednáři, punčocháři, knihaři, provazníci, koláři, řemenáři a sedláři, barvíři, truhláři, mlynáři a krupaři, pekaři, zedníci a tesaři, tkalci, řezníci, koželuzi, obuvníci, soukeníci, postřihači, valcháři. Účastenství tohoto zejména následkem zrušení cechů a také následkem různých nových proudů socialního života valně ubylo. Zvláštní památka však na bývalou okázalost při slavném průvodu Vzkříšení Páně v Jindř. Hradci dosud trvá. Jsou to hoši v starobylém panošském úboru, kteří po obou stranách nejsv. Svátost co fakulanti provázejí. Úbory tyto byly roku 1910 pro slavnost Vzkříšení zvláštní péčí nejmenované obětavé dámy překrásně upraveny, i bylo v »Ohlase od Nežárky« oné dámě za snahu její o zachování památnosti tak krásné projeveno plné uznání a dík nejvroucnější.

27.) *Tesaři, veškeré menší práce* za jídlo a pití způsobiti.

28.) *Vinaři* snesli se o to, že každý ze *starých sudů špitálníkům ročně pomoc učiní*, aby svá ječná piva do čeho dávati měli.

29.) Dva mistři *lazebníci* konečně připověděli, že jsou volni každý čtvrtý týden »*chudým*« *láznu vytápěti**) a tovaryše a služku vysýlati, aby je myli, holili, vlasy stříhali a jim žilou pouštěli; za to má se tovaryši a služce strava dáti. —

Takovýmto způsobem účastno bylo i měšťanstvo Jindřichohradecké šlechetného činu pana Jáchyma z Hradce, přispívajíc dle možnosti svými výrobky, svým zbožím a svou prací ku špitálu a umožňujíc sobě přijetí do chudinského ústavu pro případ, když by který z mistrů nebo jich manželek v chudobu, starost anebo nějakou chorobu přišel a tudy živnosti sobě dobývati nemohl.

* * *

Prodlením času dostalo se špitálu u sv. Jana Křtitele také různých darů a odkazů peněžitých; tak na př. dle trhové knihy Zárybnické (fol. 222) odkázal Florián postřihač špitálu dům, který správcové v r. 1583 k dobru špitálského jmění prodali za 110 kop grošů míšeňských. Jan Magrle, měštěnín Jindřichohradecký, jsa do špitálu přijat, dal r. 1564 roli svou a loučku při ní, špitálu sv. Jana těm chudým lidem k mocnému užívání a držení. Dle listu uloženého v zámeckém archivu darovala obec Hradecká dne 29. března 1564 špitálu příkopy (čili parkán), jež byly za domem špitálským. Parkán ten náleží až dosud k majetku špitálnímu. — Matěj Vlčků z Dolního Skrýchova dal roli svou, kteráž v panských jitřích leží, r. 1564 špitálu svatého Jana. Petr Dobrovodský r. 1565 odkázal témuž špitálu 200 kop grošů.

Ještě za živobytí svého, či správněji řečeno, v den podepsání nadační listiny, ustanovil Jáchym z Hradce za ochránce tohoto špitálního nadání svého syna Adama, jenž také listinu spolupodepsal. Za příští ochránce ustanovil držitele panství Jindřichohradeckého. Purkmistrovi a konšelům pak dal právo, aby zadrželi úroky a jiné poplatky městské, kdyby některý z pánův držitelů panství vůle jeho zcela neplnil.

Při dnešním stavu věci, kdy správa jmění špitálního a účetnictví špitální jsou soustředěny v rukách řiditelství panství, stala se takováto eventuelní právní výhrada, nadační listinou vyslovená, illusorní, neboť i c. k. nadační úřady spokojují se co do ochrany jmění pouhým ročním extraktem z účtů špitálních. Jmenovací právo držitelů panství bylo normativně

*) To bylo chvalitebné zdravotnické opatření pro chudé lidi; v dějinách lázní a lazebníků v Čechách setkáváme se s mnohými příklady podobnými. Benediktini Břevnovští, prodávajíce r. 1320 svou lázeň v Praze na Poříčí, vymínili si na lazebníkovi, aby každého téhodne poskytoval 12 chudým lázně zdarma; — arcibiskup Arnošt z Pardubic odpustil lazebníkovi vPříbrami všeliký poplatek z lázní pod tou výminkou, že městské chudé připustí zdarma do lázně; v Krumlově založil zeman Ktíl z Velenova r. 1443 nadaci při městské lázni pro chudé žáky; Viktorin kníže Minstrberský potvrdil r. 1479 městu Polné list Ptáčka z Pirkšteina, »aby lazebník chudým lázeň topil« — a pod. — V době vzniku špitálu sv. Janského připomínají se v Jindřichově Hradci: lazebník Toman, Kliment Ruml a lazebník Kašpar. —

vysloveno v době Černínské (r. 1861, 14./12. zvláštním listem Eugena hraběte Černína). —

Světští správcové špitálu bývali druhdy voleni od purkmistra a konšelů (dle obvyklosti tehdejšího zřízení městského) a byli zavazováni k bedlivému výkonu své funkce přísahou. V městské knize pamětí od r. 1559 zapsána na př. přísaha správců za Adama z Hradce, syna Jáchymova:

»Na to přísahám Pánu Bohu a jeho Milosti vysoce urozenému Pánu, Panu Adamovi ze Hradce, též Panu Purgmistru a Pánuom i vší obci, že v tomto ouřadu, v opatrování špitálu sv. Jana a chudeych v niem i toho všeho, což k témuž špitálu náleží, viernie, upřímnie a spravedlivie se chovati chci, tak aby pobožnost, láska a svornost mezi všemi chudeymi tvrzena beyti mohla, a kteřížby se čeho bezbožného dopustili, toho a všeho jim nepřehlídati, ale k náležitému přetrhování přivozovati budu. Toho mi dopomáhey Pán Buoh Otec, Syn jeho miley a Duch svatý, Amen.« — Platila tedy přísaha taková v ohledu na *světskou vrchnost* na předním místě držiteli panství Jindřichohradeckého. —

* * *

Původní nadací a zakládací listina v archivu Jindřichohradeckém se nenalézá, bylať dle sdělení hraběcího archiváře Františka Tischra již před dávnou dobou předložena c. k. místodržitelství, když šlo o rozhodnutí o povinnosti revise veškerých účtů špitálních, aniž byla vrácena. To bylo as v r. 1856, kdy vrchní správa panství na základě původní listiny vymohla, že se *roční účty špitální* **pouze držiteli panství** *Jindřichohradeckého k revisi předkládají a c. k. státní účtárně pouze summární výtah z účtů zasílá.*

Ve sbírce listin zámeckého archivu (oddělení S. III.) uložen jest pouze starý, v deskách vázaný ověřený opis listu nadačního a podstatných jeho součástí jako: instrukcí, inventáře a pod. —

Fond špitálu od dávných časů samostatně se účtuje a nepodléhá vrchnímu dozoru zeměpanského úřadu nadačního, jehož zástupce, c. k. finanční prokuratura, před několika lety sám rozhodl a uznal, že netřeba vyhotoviti nějaké nové listiny nadační, nýbrž že v původní listině zmíněné a podstatnou část tvořící inventáře a instrukce při postupném jejich správném vedení úplně dostačují. (Jednu z instrukcí takových, zajímavou pro domácí řád ve špitálu, doslovně otiskuji v dalším textu.)

Tím také oficiélně uznána *samospráva špitálu* u sv. Jana Křtitele, jenž dle opětných úředních vyjádření řiditelství panství Jindřichohradeckého není ústavem duchovním, nýbrž ústavem pro zaopatření starých schudlých měšťanů Hradeckých a jiných chudých osob dle ustanovení původního nadačního listu Jáchymova založeným, jenž **má vlastní svoji správu, která však dočasnému držiteli svěřenského velkostatku Jindřichohradeckého, resp. v zastoupení téhož ředitelství panství** (které jest též patronátním úřadem ústavu chudých u sv. Jana Křtitele) **jest podřízena, od něhož se též vrchní dozor na správu špitálu a jeho jmění vykonává.**

Nadační místa ve špitále obsazuje dočasný držitel fideicomissu (svěřenského panství) Jindřichohradeckého, vyslechnuv o podaných žádostech představenstvo města.

Nyní sestává jmění tohoto špitálu z *budov*:

č. p. 124/I v Jindřichově Hradci (ústav pro chudé) se zahradou sahající až k ulici kol rybníka Vajgara a s parkánem a bývalým hradebním příkopem, nyní loučkou, jdoucí až ku Střelnici c. k. priv. sboru ostrostřeleckého. Do příkopu vchází se dvířky v staré parkánové zdi po schodech z lomového kamene;

č. p. 19/III v Jindřichově Hradci (špitálský dvůr);

z pozemků:

role u Jindřichova Hradce a Dolního Žďáru	208 jiter	359 □°	čistý katastrální výnos: 4391 K 96 h;	
louky	53 »	18 »		
pastviny	6 »	343 »		
zahrady	— »	770 »		
lesy u Lovětína, Ratmírova, Radounky, Němec. Radouně, Kostelní Radouně, a Klenové*)	184 »	769 »		
stavební plochy	1 jitro	121 »		
cesty	1 »	572 »		

ze státních vinkulovaných obligací:

a) papírová renta v ceně 40.300 K
b) stříbrná » » » 41.600 »

Obnáší tedy celkové vlastní jmění špitálu dle mého zcela soukromého odhadu při 4% kapitalisování as **191.900** korun.

Vedle tohoto fondovního jmění jest při špitálu také jubilejní nadání Jeho Excellence hraběte Jaromíra Černína, které vyplácí hlavní hraběcí pokladna ve Vídni; jubilejní nadání má 6 míst po 240 K ročně.

O této jubilejní nadaci a o jiných lidumilných nadacích *Černínských* zmíním se podrobněji v poznámkovém dodatku k těmto dějinám Jáchymova špitálu pro chudé lidi u sv. Jana Křitele, jejž jsem sestavil během letních prázdnin v Jindřichově Hradci r. 1910.

* * *

Seznavše takto stav špitálního jmění z doby nejnovější, pohleďme také na výkonnost ústavu co do počtu ošetřovanců a ročního úhrnného nákladu a porovnejme výkonnost tu s jinými úředně zjištěnými a uveřejněnými číslicemi z oboru péče chudinské. Autentické číslice poskytují nám ve směru tomto publikace c. k. ústřední statistické komise ve Vídni, sestavené dle materiálu z jednotlivých korunních zemí. (Pokračování.)

---

*) Dříví k palivu má špitál vždy slušnou zásobu, uloženou v bývalé kapli Marie Matky Pomocné. Za sychravého počasí r. 1909 topeno bylo v místnostech špitálu na mužském a ženském oddělení až do konce června.

Wildenreitské zvony.

(Pověst z Krušných Hor.)

Napsal JOS. HAIS-TÝNECKÝ.

(Dokončení.)

A zas' jde druhý, ustaraný sedlák:
vlas prokvetlý mu vlaje kolem skrání,
dlaň mozolnatá drží prostý širák,
týl nahrblý se k zemi těžce sklání . . .
»Měl syny jsem též, oba byli bratří,
dřív spolu snášeli se podle práva
i děti vychovali jak se patří,
leč sotva na mně vzrostla první tráva,
v ráz bylo po míru i spolné lásce . . .
Ten tomu škodil, toho ten zlem stíhal,
dnes v tuhé slovní srazili se hádce
a zítra soud již rozhodčím jim býval;
to trvalo tak krátkou řadu let,
než poslední těch soudů padl proces
a než žid všechno ze statku jim odnes' — —
Pak oběsil se jeden, a ten druhý zpět
do statku za čeledína šel tiše,
leč děti své i siroty — prost' bolu —
za plnou konvici a sousto v břiše
dal hluše zavřít ve cizáckou školu,
kde v krátké době změnily se v dravce,
již vyhrožují otci i své matce!«

»Buď proklet« zní to všemi ústy temně,
»až zemře, tlač jej věčně věkův země!«

A třetí dí: »Já syna v mladém čase
do Vídně poslal světa na zkušenou,
by cizích mistrů vzácném u věhlase
cvik v řemesle svém osvojil si jednou,
leč syn můj když se brzo vrátil na to,
mrav divný přines' do naší vsi, já řku:
pro smích mu bylo zkušených rad zlato
a z matky, která lkala nad ním v nářku,
jen žert si tropil . . . Naše dávné zvyky,
jež otcové nám zanechali v podíl
a v nichž i já se z české matky zrodil
svou slinou pohanil . . . Tím hněv a křiky
i ostatní zlo počátek svůj vzalo
a jednoho dne v přítruhlí se vloupal
a pobral vše, co ukrásti se dalo,
co za malý groš prodati kdes' doufal . . .
A zmizel pak, a já zře prázdný měšec
a bídu na krku — sám jsem si zoufal —
a na grunt můj se přistěhoval Němec!
Co se synem mým stalo se, ví Pán . . .

Snad cizáku též slouží zaprodán
a klne hodině a oné chvíli,
kdy matka jeho zrodila jej v mukách!
Dím: rodu mého podřaty jsou síly,
a dědictví mé v cizáckých je rukách!«

»Buď proklet syn tvůj« — s rtů všech zní kol temně,
»až zemře, tlač jej věčně věkův země!«

A čtvrtá stařena, jak učiněný věchet
jde k oltáři blíž a zde ruce zvedá:
»Již celých roků devadesát devět
klid marně v hrobě duše moje hledá . . .
Tři dcery měla jsem, když rozum braly,
za Němce cizáky se všechny vdaly
a mne, svou matku, že jsem Češkou byla,
že k české krvi hlásila se vždycky
a cizích slov jich nikdy nemluvila,
ven vyštvaly a děly pokrytecky:
»Svých zetů vlasti neznáte ni zvuků
a svojím drsným, neumělým slovem
sluch kazila byste jen útlých vnuků . . .
Tu chleba máte — jděte s Pánem Bohem!«
A já jsem šla . . . a dcery v hněvné zlobě
jak za tulačkou bouchly prudce dveřmi — —
Ó, srdce, pukalo mi, Otče, věř mi,
leč míru svého nenašlo ni v hrobě!
Těch dcer mých děti a jich děti opět
Čech odpůrci jsou v každém dnů svých žití
a kde zří bratra strádati a trpět,
tam na zlo jeho s posměchem si svítí!
Jsou hluchy ke všemu a tvrdé zvláště,
Čech, hladový-li před nimi dlaň sepne,
o noclech prosí je a na zem klekne
a dí, že nemá obuvi ni pláště . . .
Psa poštvou na něj a když krvácí,
v zlém smíchu rudnou a se kymácí — —«

»Buď proklety —« zní z úst všech kolem temně,
»až zemřou, tlač je věčně věkův země!«

A pátý zvedá se . . . a za ním druzí
a s rtů všech těžká obžaloba plyne,
již kantor celou vyslechnouti musí,
ač úzkostí a strachem schne a hyne;
vždy při každém tom slově: »Prokleť buď,«
meč ostrý zdá se, že jej bodá v hruď
a při každé té ruce, jež se týčí,

pot čelo skrápí mu a v sluch zní: Běda! —
neb je mu, jak když pod nohou had syčí
a jak když prstem hrozí na něj děda. —
Tu viz: od varhan, kde se klenba spíná,
stín podivný se nad partesou kloní,
hlas prostorou tam povědomý hřímá . . .
Bled' kantor nedýchá, jen cítě konec,
svou duši v ruce doporoučí Boží
a zří, jak stíny kolem něj se množí,
jak od varhan jde k němu vlastní otec!
Ba, jest to on . . . slyš, kroků jeho zvuk,
v tvář jeho pohleď zsinalou a bledou
a pozoruj, jak mrak se na ni shluk' —
jak z očí blesk žhne řasou tmavohnědou . . .
Teď zastavil se a svou týče pěst
dí před knězem: »Můj syn též zrádcem jest!
Z plen vychoval jsem v mužný věk jej skorem,
k své vlasti lásku v hruď jsem jeho zasil;
zrn zlatých klasy zved' jsem nad úhorem
a kde červ hryzal — tam jsem zlo mu kazil . . .
Hoch vyrostl a zdálo se, že k chvále
svých předků stopou půjde ctnostně dále,
že v srdce svoje jímavé a mladé
slov zapíše si, vzácných rad mých odkaz
a v duši, jíž rád ďábel kouzla klade,
že zachová si nevinnosti obraz . . .
Leč zklamání mé větší bylo lásky:
syn cizím zlatem zlákati se dal,
slov zapomněl mých, na mé nedbal vrásky
a přesvědčení svoje zaprodal
za lepší kabát, za tučnější sousto;
těm podal ruce, kteří v drzém smíchu
nám k ruce připli otrokářské pouto
a kteří chtí i z těla vzít' nám míchu,
by kratčeji nám úsilím svých zlob
smrt uchystati mohli a s ní hrob . . .
— Od nepaměti za lesy tam v dole
rod kantorství mé dědil počtem roků:
dnes za škamny jsme vykládali v škole
a zítra v družném dětí našich kroku
na kůr jsme stoupali a v zbožné písni
své duši ulevovali jsme v tísni . . .
Tak bylo vždy, až přišel cizí pán,
jenž svatyň našich srdcí drze zloupil —
za zlatý plíšek, kde co bylo zkoupil
a cizí mrav a zvyky přines' k nám!
Pryč odejít jsem musel, neb můj jazyk
slov cizích nechtěl vnucenou řeč znáti,
a hlava moje neznala lstných praktik,
jež velely mi: zapřít se a lháti . . .
Sám odešel jsem, ale Jan syn zůstal;

řeč odpřisáh', a místo po mně dostal!
Žal do hrobu mne sklátil, neb ta zrada
víc pálila mne v duši, než-li plamen,
než kdyby srdce zuby protkly hada
a šibenice cejch zel s mojích ramen;
já utrápil se, ale Jan můj syn
hluch' na rakev mou sypal hroudy země,
až poslední hrst zaduněla temně,
až kámen poslední spad' do hlubin . . .
Mé kosti ztlely, lebka pukla holá,
hrob trávou zarost' mi . . . kříž větry sklály,
leč syn můj podnes kletbu na se volá
a po dnes tvrd' je jak ten balvan skály,
jenž nad strží zlou pod oblaky tmí se
a který bleskem na prach rozdrtí se . . .
— Nuž, slyšeli jste žalobu mou — rcete,
zda dneska stihnouti má trest jej krutý
či dál-li kruh má na šíji nést kutý,
jenž dobrovolným otroctvím jej hněte?«
— — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — —
Je ticho v kostele . . . Děd leb svou chýlí,
a bába stará u oltáře pláče,
jak prosila by symbol nebe bílý,
by ustrnul se a z' sna vzbudil spáče,
než pozdě bude a než jeho hřích
mstu svolá na něj velkou v nebesích . . .
Zved' hlavu kněz: »Co díte na to, bratří,
má smrtí zhynout, jak jen zrádci patří,
či kletbou naší zkrušen celý věk
bez klidu blouditi má světa pouští,
hnán svědomím svým ukrývat se v houští
a cítit lidskou zášť a živlů vztek?«

»Buď prokleť' —«

»Zadržte —« zle kantor vzkřik',
své ruce nataň' hubené a bílé
a jakoby se dusil, těžce vzlyk
a sloupů objal reliefy štíhlé . . .
Pot na čele mu tryská, zrak se kalí . . .
vše v divnou tmu se náhle před ním halí,
a kantor nevidí — — Ach, Bože, jaký div! —
tlum postav mizí rázem u oltáře . . .
a kružbou oken padá dolů záře — —
a vše jen sen — — a kantor dlí tu živ . . .
Zří kolem stěny s oprýskanou maltou,
tvář vidí světic a blíž' dřevo kříže —
hvězd dotýká se epitafů patou
a tělem černé, zrezavělé mříže . . .

Bled' — užaslý a s rozechvělou dlaní
zrak protírá si a pak tichým krokem
ven vychází a kráčí nad potokem,
kam rodina pít' chodívá jen laní . . .
Cos' v duši cítí, nemá pro to slova,
ví jen, že těžce proti Bohu hřešil,
že po cestách šel bludných od domova
a z jidášských se peněz zrádně těšil . . .
Jak v dlaň by pálily jej, zvedl ruku — —
— — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — —
Jest jasný den . . . sníh zavál strmé skály,
dub k břízce tulí se a sosna k buku,
a smrčky kolem jakby září vzplály . . .
Hod Boží dnes . . . Slyš . . . přes daleké hony
zní nad roklí a strání městské zvony —
a s nimi v sledu divný zvučí ton . . .

To ve větru, jenž oknem věže táhne,
zní ze sna starý wildenreitský zvon — — —

Volnomyšlenkářský kongres v Bruselu r. 1910.

Píše Filip Jan Konečný.

(Pokračování.)

Druhý den kongresu (22. srpna 1910).

Zasedání kongresu zahájil o 10. hodině ranní sekretář Vol. Mky. Furnémont a za předsedu zvolen byl revolucionář, z Portugalska vyhnaný Magalhaes Lima, jehož teď po revoluci Portugalské, Magalhaesem prý již na kongresu v Bruselu *předpověděné*, nedočkaví volnomyšlenkáři jmenují mezi kandidáty na presidentství nové zednářsko-volnomyšlenkářské republiky. Zajímavým jest, že proti našim českým liberálním žurnalistům a politikům vyznal Magalhaes, že *Portugalsko není* z e m í *katolickou* ve vlastním slova smyslu: náboženství římsko-katolické tam nežije atd. V dalším povídal Magalhaes, že »trůn a oltář uzavřely (v Portugalsku) smlouvu proti lidu, toužícímu po svobodě,« ale to že se špatně vyplatí, neboť Volnomyšlenkáři oslaví způsobem manifestačním »výročí vraždy Ferrerovy.« A oslavili tak neviňoučky již v noci ze dne 3. na 4. října minulého roku, až se trůn i oltář v Portugalsku zapotácely pod revolučním násilím, jež mladistvého krále Manuela a jeho staletý zákonitě královský rod Braganzský vyhnalo ze země do ciziny a jež bezbranné klášterníky do 24 hodin vypovědělo ze země do vyhnanství, ač současně dána svoboda všelijakým politickým a jiným občanským zločincům-vězňům! Aby se nezdálo, že volnomyšlenkářští republikáni jsou »slabomyslní«, usmrcováni na ulici kněží, jimž i zakázáno v šatě kněžském vycházeti; řeholníci, kteří se utekli do podzemních skrýší, aby zachránili život před drancující lůzou, schválně založeným ohněm a

kouřem jeho do slují sraženým, udušováni; jeptišky i z nemocnic vyhnány, mnohé při tom republikánskými muži (!) a vojáky zraněny. — Hrdinové Vol. Mky. styďte se! — Školní dítky z klášterních škol zahnány a domů k rodičům poslány bez vědomí a svolení otců neb matek. Opravdu krásná svoboda svědomí, pěkná bezpečnost života a majetku! A páše je revolucionářská Volná Myšlenka a jí oddaná frajmaurerie, jež dokonce i církevní »veliké« jmění konfiskují a pak rozluku církve od státu provedou, aby ožebračeným a okradeným církevníkům ničeho na živobytí, na nemoc a pro případ neschopnosti k práci dávati nemusily! Kolik tisíc tisíců je v Portugalsku bohatých židův a majetných zednářů, kteří počtem osob a velikostí jmění do nesmírna převyšují církevní osoby a jich jmění, — a všichni tito boháči a židé mají pokoj, mají jmění, mají svobodu svědomí (bezbožeckou), jen pokojní katolíci nesmějí zůstati v zemi a musí násilím bezprávným republikánskou vládou připraveni býti o majetek. Ženštiny nekalé pověsti mohou se potulovati po ulicích veřejných a sváděti k neřestem, všelijací darmošlapové, ohrožující veřejný pořádek, čistotu ulic, veřejné zdravotnictví, všichni smějí v Portugalsku žíti, ale tiché, cudné jeptišky a pracovití skromní klášterníci musí z Portugalska ven, aby Volná Myšlenka triumfovala. Takové jsou její prostředky i cíle. Nic nepovídat, že Vol. Mka. nemá »žádného« spojení s Portugalskou revolucí a jejími proticírkevními násilnostmi nelidskými; víme to my a víte to vy — k čemu zbytečných řečí? Katolíci a kněží i jeptišky jistě nezpůsobili sobě zkázonosnou revoluci Portugalskou — ani sebe nevyháněli ze země. Vše to způsobily živly jiné, proticírkevní a protiklášterní, jež ovšem nejsou jen a jen volnomyšlenkářské, nýbrž i různě zednářské, pokrokové a liberálně-židovské, ale všecky táhnou s Vol. Mkou proti katolíkům za jeden provaz a Vol. Mka smýká jimi kam chce a jak chce! Či udělala něco Vol. Mka na ochranu katolíkův a proti buřičské revoluci? Ven s fakty! *Volnomyšlenkářský předseda* kongresu Bruselského dne 22. srpna 1910, z Portugal vyhnaný Magalhaes-Lima, prozradil víc než měl. Marná snaha vymotati se z toho. Delegát *Fernando Lozano* promluvil — doznává česká Vol. Mka l. c. str. 121 — jménem Španělska: »Národ španělský kráčí *v přední stráži* r e v o l u c e a není žádné moci, jež by mohla ono hnutí zadržeti.« — Slyšíte to slovo: Revoluce? A vyslovil je váš soudruh volnomyšlenkář na vašem slavnostním kongresu a vy jste neprotestovali, vy jste ho demonstrativním p o t l e s k e m na řečiště přivítali (Viz V. Mka l. c. 6E. odstavec na str. 121 v prvém sloupci) a sami jste *závorkou* na potlesk ten zvláště českého čtenáře upozornili. Je to zde obdobně jako s vaším tvrzením, že prý Vol. Mka není *protinábožensk*á — v Čechách to říkáte k vůli 602 učitelům-volnomyšlenkářům, aby neměli se školními úřady mrzutostí pro bezbožnosti volnomyšenkářské, jež jsou v přímém rozporu s § 1. škol. zákonů, jež přikazují vychovávati děti mravně-nábožensky, čehož učitel-volnomyšlenkář konati zdárně ***nemůže***, takže buď musí přestati učitelovati nebo volnomyšlenkařiti — v Čechách říkáte, že V. Mka není protinábožensk*á* nýbrž jen kulturní, ale v cizině,

kde jste mezi svými a kde se vám netřeba báti oplétaček s rakouskými zákony trestními, v cizině si to povíte upřímně na celé kolo a zdůrazníte dokonce ***protinaboženský*** ráz V. Mky. Takoví jste pravdomluvní chlapíci! Zde máte důkaz z vaší české V. Mky. (září r. 1910. str. 121.) Píšete tam, že »za bouřlivého potlesku« volnomyšlenkář nizozemský *Nieuwenhuys* řekl: » . . zápas je obtížný, ale zdaří se nám konečně, že odvedeme (v Nizozemí) věřící od každého náboženství . . . Zápas nesmíme podnikati pouze proti klerikalismu, ale také proto, aby se dostalo štěstí všem. Dejte nám 100 let V. Mky a my vykonáme víc a líp než křesťanství za 19 století. Náboženství není pouze věcí soukromou, ale jest i silou sociální. (Vp. Krojhre, slyšíte? A vy jste prý nedávno na Moravě i *to* popíral? Volnomyšlenkář atheista vás »katolického« kněze opravuje!) Štěstí musí býti realisováno již na této zemi (jen račte ten kumšt brzy udělat a ne pořád jen planě hubovat!), a jestliže by bylo nutno voliti existenci posmrtnou, já bych volil peklo, kde budou všichni veleduchové (à là tento volnomyšlenkář). Nutno také odstraniti náboženskou přísahu (a zavésti volnomyšlenkářskou?) . . . Dvě překážky zdržují člověka, aby se nepřiblížil k svému štěstí: Náboženství a militarism. Chceme morálku bez Boha a bez sankce trestní. (To by bylo pohodlíčko!) »Vol. Mka nám ji dá (tu sankci?) ku štěstí pokolení lidského.« Když tuto nábožensky prosycenou (!) řeč Nieuwenhuys skončil, ozval se mezi volnomyšlenkáři »bouřlivý potlesk.« Tu to máte! Vol. Mka dle těchto jejich dokumentů není ani revoluční ani protinábožensk á — Volná Myšlenka je pouze kulturní a zázračně nevinný čaroděj lidského štěstí již zde na zemi, ale bez Boha a bez trestní sankce — pouhé »hnutí ideové«, nad nímž (str. 122) se vznáší »duch Ferrerův« — tedy atheistického revolutionáře volnomyšlenkářského! ***To*** jsme právě chtěli míti dokázáno neb aspoň ústy volnomyslenkářskými doznáno. Na Kubě jsou prý »s klerikalismem odstraněny spolu předsudky »*militaristické a racovní*«, potvrzuje V. Mka (loco citato str. 122. v prvém sloupci v 6 odstavci), ani nevidouc, nač těmi slovy ukazuje.

Dr. Bartošek měl na schůzi odpolední »Zprávu o české sekci« Vol. Mky. Z referátu švýcarského anarchisty Karmina — nyní již generalního sekretáře Vol. Mky, místo odšoupnutého Furnémonta (byl prý měšťácky-kompromissním a m á l o *socialisticko*-radikálním!) — dovídáme se známé věci o založení srbsko-chorvatské sekce mezi Jihoslovany volnomyšlenkáři českými. Má tedy pravdu hrabě P. Gallen O. S. B., když v loňské říjnové »St. Bonifatius-korrespondenci« str. 306 tvrdí, že Praha stala se hlavním rejdištěm Vol. Mky v Rakousku: z Prahy pracuje se až na jih mezi Slovany jižními pomocí studentů v Praze studujících pro Vol. Mku. Bartošek tvrdil, že prý by Rakousko chtělo »po případě brannou mocí« přispěti Vatikánu. Proto by si přál, aby vzbudil zájem všech volných myslitelů pro zemi, z níž k nim na kongres přichází. V dalším povídá Dr. Bartošek o dragonádách poreformačních a násilném vnucování »katolické oltářní svátosti« do úst lidem, kteří vytrvávali při reformaci a raději opouštěli zemi, než by se byli pokatoličili. Na tuto ošuntělou frázi posvítil již

před dvaceti lety v tomto časopise † jesuita P. Jos. Svoboda, opíraje se mimo vlastní studium o autoritu Dr. Gindely-ho, jenž tato tvrzení rozhodně popřel. Nevědomost, či zlomyslnost opakují nepravdivé povídačky dále a přitahují k nim i rakouský stát, jenž prý tehdy církvi přisluhoval, ač se ví, že *rakouský stát jednal tehdy vojensko-politicky na záchranu* své *právní existence.* Chyby, které se přihodily, zveličují odpůrcové naši, zatajujíce vlastizrádné a protidynastické rejdy, kterých se doma i za hranicemi dopouštěli »čeští« rebelanti protestantsko-česko-bratrští, jejichž nezákonný revoluční král Fridrich dokonce i Čechy zaprodal čili v poddanství a odvislost dáti sliboval tureckému sultánu! Kdo vodíval do Čech žoldnéře a lupičské hordy švédsko-německé? Kdo se spojoval s kýmkoli proti Ferdinandovi, zákonitému a vítěznému králi českému, a kdo k vůli náboženskému sektářství opouštěl rodnou zemi, když ji byl uvedl nerozvážnou rebelií až na Bílou Horu? Páně Bartoškovi, »nejlepší lidé naši«. Bartošek nechválí Rakousko za to, že Tridentský sněm církevní konal se na rakouském území: také za dob Napoleona I. stálo prý Rakousko mezi reakcionáři (vedle protestantského Pruska a pravoslavného Ruska etc!) a zůstává témuž směru věrno ještě i dnes po boku »militaristického Německa a absolutistického Ruska«. To rmoutí nesmírně volnomyšlenkáře, kteří vyznávají, že »přese všechnu ničemnost carismu« vidí aspoň v ruské literatuře a revoluci »ohromnou sílu kulturní a mravní, a že v Německém militarismu vidí aspoň kus »hrubé síly«, kdežto Rakousko nemá »ani silné revoluce ani silné reakce, nýbrž zbabělou reakci klerikální.« Máme za to, že volnomyšlenkáři mají svůj zájem a prospěch z rakouské obojakosti, — jinak by se s nimi zatočilo u nás *jinak*! V dalším pochvaluje si Dr. Bartošek, že v Rakousku jsou státní zákony, které zabezpečují občanům »ústavně všecka lidská práva, jak je formovala po prvé velká Revoluce«. Také školní zákony jsou »textu« liberálního a od dob císaře Josefa II. jsou »uzákoněna četná zákonná omezení libovůle s hrabivostí církevní.« Vida, vida, — jak je Rakousko »klerikálním«. Předák Vol. Mky vyznává v cizině, kdež na svůj rodný stát žaluje, že reakcionářké Rakousko má zákony s tváří revoluční a a proticírkevní! Však to my katolíci dosti těžko pociťujeme a volnomyšlenkářské štvanice proticírkevní nebyly by jinak u nás možny! — Hlavní vinu, že to v Rakousku nejde revolučně v před, nese feudální šlechta, vláda a hierarchie a průmyslový kapitál (str. 124). Ubozí *židé*, v jichž rukou jest průmysl i kapitál rakouský; ubozí *židé*, jak jste klerikálně-reakcionářskými, ač kde jen můžete, nasazujete zlaté i papírové i řečnické páky proti církvi, podporujíce »mravně« (a finančně?!) i Vol. Mku! Školství je v Rakousku »bídné . . . neboť škola u nás je vlastně jenom jaksi trpěna a jako nějaký státu nebezpečný činitel policejně hlídána.« Tato pohana školství rakouského v cizině, spáchaná příslušníkem rakouským, jenž vychvalovanou vědeckou povýšenost opatřil si na školách rakouských, jest víc než křiklavá. Mluvil též (dr. Bartošek) o persekuci učitelů v Rakousku, zatajiv ovšem pravé příčiny učitelských »persekucí« úředních; persekucí, jež

by se všude na světě staly a mnohem důrazněji byly úředně provedeny bývaly, kdyby v jiných zemích opovážili se učitelé tak hrubě a křiklavě přestupovati zákony školské, jak se stalo v četných případech mezi učiteli rakouskými, hlavně českými. Připomenu p. Bartoškovi aspoň případ učitele Pelikána, jehož p. Bartošek před třemi lety na veřejné schůzi volnomyšlenkářské v Jilemnici proti mně do boje vedl. Kam se poděl dnes (1910) učitel Pelikán ajak jest osvětlena jeho »persekuční« minulost? Vždyť i ve »Vol. škole jsme z jara 1910 četli za příčinou rehabilitace Pelikánovy, *kyselé* řádky o *charakterní* žulovosti, jíž prý je třeba, chce-li kdo proti klerikalismu ve škole důrazně vystoupiti. Učitel Pelikán, jak známo z církve vystoupil, byl suspendován školními úřady a když hodně křiku nadělal, respektive když jiní nadělali se jménem jeho, učitel Pelikán, nedosáhnuv po čem toužil, vrátil se do církve, aby místo vyučovatelské *lepší* dostal, a když se mu to brzo nezdařilo, znova na veřejnosti (v »Čase«) teď na podzim si stěžoval, mučedníka dělal, až i říd. učitel *Kožíšek* veřejně proti Pelikánovi vystoupil a na všelijaké osobně nepěkné věci Pelikánovy v »Uč. Nov.« upozornil, aby zdůraznil, že kollega Pelikán, stav se opět aktivním učitelem, nemá dožadovati se »lepšího« místa před učiteli staršími a líp qualifikovanými, kteří prý neměli štěstí, aby se o nich »v novinách (a na schůzích!) mluvilo.« Pelikán je na novo mrtev a jeho charakter tak pocuchán, že nejlíp bude, když se jméno jeho zapomene. A podobnými, ne-li horšími, charaktery byli také ostatní učitelé »pronásledováni školskými úřady« a obhajováni českými volnomyšlenkáři. Dr. Bartošek tvrdil na kongresu, že prý vláda a klerikálové jsou vini »pošetilými různicemi národnostními«: dělají prý to proto, aby se pozornost odvracela od kulturních otázek. Pravda je zde ovšem docela jiná. Kdo u nás národnostně-politicky štve a kdo štvanice tyto do parlamentu zanáší, jest všem lidem dobře známo. Další výklad Bartoškův byl tak vzácným o těchto věcech, že rakouský censor skonfiskoval z referátu B. několik řádků, Škoda — přišli jsme o skvostnou pochoutku. Také annexi Bosny vpletl pan Bartošek do svého referátu, — a pak se povídá, že prý Vol. Mka »není politická«! — a sice vše jako úvod ku své řeči! Učiň si, čtenáři, závěr, jak výtečně podařila se řeč s takovým sáhodlouhým úvodem, do něhož nacpáno vše možné i nemožné! Na štěstí bylo *vypracování* thematu mnohem kratší než úvod — jak se této chybě v řečnictví říká? — a tím způsobem dověděli a nedověděli se posluchači, »v čem vidím v Rakousku záruky svobody svědomí« — o tom chtěl totiž dr. Bartošek vlastně referovati, — a dobře udělal, že to zde výslovně řekl, poněvadž by soudný člověk z dosavadního povídání byl určitě zapomněl, o *čem* se vlastně mluví. Tvrdí-li Vol. Mka na str. 127. »Referát Dra Bartoška vzbudil velikou pozornost celého kongresu. Lze také jej považovati za nejvýznačnější z referátů na kongresu přednesených. Máme naději, že věci pokrokového Rakouska přinese značný prospěch,« tvrdí-li to Vol. Myšlenka do opravdy a dle kongresové skutečnosti, vzdává Dru Bartoškovi mnoho nezasloužené chvály. — »Pojednání« Bartoškovo zabývalo se »osmi

církvemi« rakouskými trestními zákony o snižování církevní nauky, náboženstvím na školách veřejných, theologií na universitách, virilními hlasy biskupů na sněmích, kněžskou kongruou (při čemž ovšem zamlčeno, že stát jen z části vrací církvi, co jí na statcích pobral, a že odměňuje služby úřednické, jež mu duchovenstvo posud prokazuje) a bezkonfesionalitou, sňatkem manželským občanským, majetkem mrtvé ruky a na konec českou reformační dobou, v níž vidí referent nejlepší záruku svobody svědomí — ač právě v dobách husitských a pohusitských mezi sektáři českými svobody náboženské nebylo, ale hodně hádek a ukrutností. Jiří Poděbradský a před ním Žižka dělali pořádek v těch věcech dle svého — kopím a mečem. Jak se choval »snášelivě« Rokycana k Českým Bratřím? A podobně velmi četně. Dr. Bartošek obvinil Řím, že prý zkazil náš národní charakter — s touto frází mělo by se po světě běhati trochu pomaleji, aby neměla opačný účinek, než si její užívatelé přejí; netřeba zajisté národa v cizině ostouzeti: Nejlepší záruku svobody svědomí vidí dr. Bartošek v solidaritě »všech pokrokových živlů u nás s ostatním pokrokovým světem«. Tato solidarita je uvědomněle všelidská, »jež nemá hranic státu a národů. Zejmena ne hranice států«. Takové solidarity rád by se řečník dovolával »i pro ty, kdož trpí rakouskou reakcí«, jež prý volným myslitelům po kongresu Pražském činila a činí všeho druhu násilí tiskové, shromáždovací, finanční atd. Když na počest smrti Ferrerovy vztyčila redakce Vol. Mky v Praze smuteční prapor a portrét Ferrerův, bylo oboje Pražskou policií strháno a rozlámáno. Lidé Volné Mce. přízniví jsou prý u nás soudně stíháni a všelijak obtěžováni, aby si znechutili »pokrokovou práci«, aby bahnu klerikálnímu dobře se vedlo. Zájem rakouských volnomýšlenkářů prý jest: »Přimět Rakousko aspoň k tomu, aby zachovávalo své vlastní zákony . . . *A při kontrole veřejného evropského mínění bylo by lze toho dosíci.*« »*A o tuto mravní pomoc, Vás, přátelé prosím.*« Zde tedy obvinil z chyb rodnou říši dr. Bartošek, zde rodnou říši Rakouskou z přímá postavil pod sekvestr celé Evropy! Koho to volal a prosil na pomoc proti Rakousku sekretář Vol. Mky české? Nevím, jak by se po *takové* řeči směl vrátiti řečník do sousedního Německa. Co by se mu v Prusku stalo? U nás prochází se dr. Bartošek po této řeči docela volně a časopis volnomyšlenkářský ke všemu otiskne řeč Bartoškovu o Rakouku a v tisících exemplářích šíří! Skvostným bylo doznání Bartoškovo na konci řeči: »*A v tuto mezinárodní solidaritu skládáme i na příště své naděje.* Čeká nás v Rakousku ohromná práce, ale je důležitá pro celou Evropu. Chceme a budeme státi všichni na svých místech, *ale bez Vaší pomoci, přátelé, není veliké naděje na trvalé úspěchy.*« *Volná Myšlenka zahraničná vyzývá se tedy českou sekcí Vol. Mky, aby pomáhala* našim volnomyšlenkářům *v Rakousku proti Rakousku*, což zavání tuze vlastenecky-pokrokově, čili jak Dr. Bartošek děl (l. c. 127): »My moderní lidé nepotřebujeme bojovat mečem nebo střelami (viz revoluci v Portugalsku, kde to *bouchalo!*), na poli hospodářském, diplomatickém,

žurnalistikou, dá se uskutečniti vše, oč zde jde.« — *Cizáckou pomoc chcete?*

Opravdu, jsem rád, že řeči této je konec! »Zásluhuje, aby si ji přečetli v Rakousku a poznali »kulturní« dobrodiní čili všelidské »štěstí«, jímž Volná Myšlenka rakouské reakci hrozí! »Je pověrou« — končíme větou Bartoškovou na str. 126 v pravém sloupci 5 ř. s hora — »proti které musíme stát stejně jako proti pověrám jiným, že by *cizině* nic nebylo do toho, co se děje v určitém státním území. Naopak, kdekoli se děje křivda nebo zločin proti lidskosti, bouří to svědomí nás všech, poněvadž lidskost byla uražena. Krásný příklad takové solidarity podaly jednomyslné projevy (v Rakousku a jinde vládami zakázané) v případě smrti Ferrovy, nebo proti krvavým činům ruského absolutismu. — —

Nebyly solidární projevy rebelů ruských za poslední války japonsko ruské »krvavě revolučními« a internacionálou peněžitě, novinářsky a spolkově podporovány? Proti takovým zbůjnickým násilnostem, uvádějícím v nebezpečenství vlast a život i majetek občanů jinak smýšlejících, než chce »solidarita« internacionálních makléřův, proti takovým Ferrerovcům není spravedlivo zakročiti a krvavé násilí revoluční cizinou podporované — v domovině zákonitými přísnými prostředky odraziti? Na to si ještě Vol. Mka hodně dlouho počká! (Dokončení.)

Rondeau.

Proč k výšinám jen moje touha spěje,
proč v azuru duch létat chce a v snech . . .?
Jen orel krouží letem ve mračnech
a závratí se nikdy nezachvěje!

Jen skřivan u nebes své písně pěje
a jásá v záři slunce, ve světlech . . .
Proč k výšinám i moje touha spěje,
proč v azuru duch létat chce a v snech?

Aloe skvostný květ se slastí chvěje
u temen obrů v šerých pralesech
a nemá orla vzlet a písní vzdech . . .
On ze tmy k světlu chce, kde slunce hřeje! . . .

Již vím, proč k výšinám má touha spěje,
proč v azuru duch létat chce a v snech . . .!

Jos. E. Říha.

Michal Kopeć.

Příběh. — Polsky napsal Sewer (Ignac Maciejowski). — Přeložil FR. WOLF, farář v Kostelní Lhotě.

(Pokračování.)

Michalovi a Kateřině sevřel strach srdce, leč nebylo času se zastavovati. Vycházel; Martin uchopil uzlík Kateřinin, neosmělila se mu ho vzíti, ale styděla se nesmírně Baruše i Kunky, které na sebe pohlédly a zasmály se. Již na nádvoří na ně čekal jednatel, mluvil »po svojacku«, jako mluvili Slezané, prohlížel lístky na loď, shromažďoval jedny ke druhým a roztříděné provázel pohromadě do přístavu.

Kateřina neměla lodního lístku, slíbil jí jej přinésti, peníze přijal.

»Všecko jde pěkně, že o nic hlava nebolí!« zvolal Michal, jsa nesmírně rád.

»Nesmírně jsem zvědava na moře,« šeptala Kateřina.

»Rovněž i my,« odpovídala děvčata, »až se nám srdce třese.«

Vzaly Kateřinu pod paží, což jí bylo divno, neboť se v Dolçze děvčata nevod , ale byla ráda, že ji přece mají rády a táhnou k sobě.

V přístavu dovedli je do veliké síně, kde bylo asi pět kop lidí.

»Co to všichni do jedné lodi?« zašeptala Kateřina.

»Patrně že do jedné,« odpověděly Kurpielové.

Zapisovali každého, odkud jest a kam jede. Všichni jeli do Chicaga, jel tedy i Michal s dcerou.

Na konec musil si každý koupiti plechový hrnek na vodu a misku na jídlo, k tomu plechovou lžíci.

Zazvoněno, otevřely se veliké dvéře, a celý mrak pěti kop lidí se vysypal na loď k přístavu.

Na veliké lodi hnal se ze dvou komínů dým, pronikala pára. Veškeren lid vcházel po dvou mostech pomalu, jako procesí na loď.

Kateřině tlouklo srdce. svírala ruku Kunce, ohlížejíc se nepokojně na otce. Michal, jako v polosnu, omámený náhlostí změn usmíval se naivně a dobrodušně ve středu tří spolucestovatelů, kterým nesmírně důvěřoval a v jejichž rozum věřil.

Kateřina sotva pohlédla na velikou vodu, plynoucí kam oko sahalo, zářící sluncem, hned byla vtlačena na schody, musila sejíti za druhými do veliké, nízké jizby, osvětlené lampami.

»To je naše ložnice až do samého konce. V této světnici přeplujeme celé moře,« prohlásil Bartyzel a nikdo se tomu neprotivil.

»Ke stěně!« povelel Martin.

Poslechli ho. Napřed přišly Kurpielové, za nimi Kateřina, za Kateřinou Michal a Kurpiel, na pravém křídle rozložili se Bartyzel a Martin. Usedli a oddechli si z plných plic. Michal se zasmál a řekl radostně: »Všecko pěkně jde.«

»Kéž bychom jen šťastně přepluli moře!« dodal Kurpiel

Michal na něho pohlédl udiveně. Neměl pojmu, že by se na tak veliké lodi mohlo státi neštěstí.

Lidé se tlačili do veliké světnice jedni za druhými: uprostřed hluku a volání usazovali se staří, mladí, matky s nemluvňaty u prsů a děti. Naši srazili se v hromádku a počali hovořiti, všichni toužili stejně po hovoru.

»Třetina cesty přešla, chvála Bohu, ne špatně,« řekl Bartyzel.

»Krásně,« dodal Michal.

»Nyní jde druhá mořem, a třetí přijde od Nového Yorku do Chicaga!«

»Ej, ta třetí je hračka, jen abychom stáli na nové zemi,« dodal Martin.

Kotvy vytaženy, loď se hnula, voda se pod ní zavířila. Zazvoněno, rozlehl se výstřel, veliká loď se pomalu obracela . . . .

»Buď zdráva, země živitelko, neuzříme tě až na druhém konci moře,« volal Bartyzel a požehnal se. Za ním požehnala se celá hromádka, za hromádkou všichni spolujedoucí. Děvčata začala polohlasitě:

»Kdo se v ochranu dá Pána svého
a celým srdcem věrně doufá v Něho . . . .«

Za nimi opakovaly to ženy, shromážděné ve veliké jizbě, za ženami muži. Kromě několika židů a židovek celá doprava lidská se skládala z katolíků. Loď, vyhazujíc vodu šroubem pod sebou, vyjela z přístavu, obrátila se na západ a plula celou silou páry. Ječela a třásla se, v komínech hučelo.

Děvčata se zařídila ve vyznačeném pro hromádku koutku veliké jizby, jak dovedla a odpočala si.

Slunce se schýlilo k západu, loď smutně hučela, skládajíc na mladá srdce tíhu těžkomyslnosti a žalu.

Martin vyšel na palubu, vrátil se a rukou zval k sobě. Dívky pohlédly na sebe, nejstarší Baruše řekla: »Pojďme, až nás odeženou, vrátíme se.«

Držíc se za ruce, po tichu, neboť se zuly, vystoupily za Martinem po schodech nahoru. Ovanul je svěží vzduch, chladný větřík táhl od západu. Ustrašeně přikrčily se uprostřed kotoučů lan a hleděly. Pokud okem dosáhly, velká, nekonečná voda kolísala se temnými vlnami. Červeň sluneční růžověla jejich vrcholky. Vlna jedna za druhou plynuly daleko na konec světa. Ta ohromnost a nekonečnost je lekala.

»Nu, co?« ozval se Martin.

»My jsme na této ohromné vodě, jako na skořápce mravenci. Jen na milosti Boží« dodala Baruše.

»A nejsvětější Panenky,« dokončila Kateřina.

Červené slunce vešlo do polovice do moře, druhou polovinou vrhalo jiskřící paprsky na černé vody. Strach vznikal v srdcích dívek, nemohly však zraků odvrátiti. Jako přikované hleděly vyděšeně . . . Slunce vyzíralo kouskem z moře, stále ho bylo méně a méně, až utonulo a zhaslo. Na západě prosvítala záře, ale moře náhle zčernalo. Tma šla od půlnoci a od vý-

chodu, na stěžních zapáleny barevné lampy. Loď temně hučela, jakoby se zdvihala k letu, ale držela se vody a šla dál a dále.

»S paluby pryč,« zvolal přicházející lodník.

Děvčatům zarazil se v hrudích dech, povstala.

»Ale, co jsme viděli, to jsme viděli,« řekl Martin. »Po druhé toho snad neuzříme. Nyní se vraťme, ve dne se zase vrátíme sem.«

Odešel napřed, veda za sebou ulekaná, vzrušená děvčata. Vrátili se všichni pod palubu do velikého hluku a mraveniště lidí na své ložiště.

»Kateřino, co jsi viděla?« ptal se polekaný Michal.

»Jako jest u nás země, tak tady voda a voda, pokud oko dosáhne — voda . . . Přelévala se ve vlnách, hučí, a slunce ji červení, pokud se v ní neutopí. Nám se v Dolęze zdálo, že se schovává za hory, pryč jinam odlétá a znovu od Zaboravského lesa vylézá, ale tu ono jde spáti do vody a jistě z vody vylézá.«

»Je zřejmo, že slunce stojí, ale země se kolem něho otáčí, tak nás učili ve škole,« řekla Baruše a Kunka jí přisvědčila.

»A voda se nevyleje?« ptala se Kateřina.

»Ale ne, vždyť země nás všecky k sobě táhne.«

Michal se usmál nad hloupostí Slezaček, ač byly ve škole cvičeny. Kateřina umlkla, neboť to převyšovalo její pojetí, ale mimovolně nabývala úcty ke svým soudružkám, které měly trochu změněnou naši řeč, ale za to byly přece moudré.

Ve veliké jizbě pod palubou rozžato světlo, zapáleny jakési bílé, skroucené nitky, od kterých bylo viděti jako ve dne. Cesta míjela pokojně. Dívky učinily si známosti se ženami jedoucími zároveň. Bavily se s jejich dětmi, chovaly je, uspávaly. Každý den, již bez Martina vycházely jako myšky na palubu, sedaly na lanech a hleděly na velikou vodu a nad ní svítící slunce. Časem přeletěl vedle nich druhý černý netvor s dýmajícími komíny a mizel na konci obzoru. Časem se okázala veliká hora ledová, tehdy loď před ní utíkala, co jí síly stačily. Stroje ječely, loď se otřásala, dým vyrážel z komínů. A zase nastal klid, voda a nebe a jediná hrstka lidí na jediné lodi.

Martin pohlížel stále stejně na Kateřinu, leč ta se ho přestala báti, přivykla jeho pohledu, nic si z něho nedělala, pouze na Sobka myslila stále horoucněji . . .

»Mamince něco, židovi zaplatím, Gawliczce polovinu a hned pošlu Sobkovi na cestu a lístek! Ten »z Bielczy« — tak nazývala Martina —« je zkušený a výmluvný, není třeba mu posílati na cestu, ale chtěl by mne odvésti ke svým, ale já si volím raději Dolegu se Sobkem, — a ať jest, jak chce, s ním zůstanu... Oblíbil si mne, když jsem ještě dobytek pásala, slíbila jsem mu, že mu pomohu, a měla bych ho opustiti k vůli prvnímu, který se mi před očima naskytne?«

Smála se radostí nad sebou, a když se ji Baruše ptala, proč se raduje, políbila ji a řekla: »Že již brzy budu v americké zemi, že pojedu s vámi do Chicaga, tam že začnu brzo pracovati a šetřiti, neboť strašně peněz potřebuji. Vy jedete za svoje, já za

vypůjčené, i mamince musím poslati i dětem na živobytí; my jsme chudi, nemáme svého ani kouska země.«

»Dobrá jsi dcera,« odpověděla Baruše, »držme se pohromadě.«

»Jen mne měj ráda,« zašeptala Kateřina, tulíc se ke kamarádce.

»Ale vždyť jsme dcery jedné matky, naší země. Nemnoho nám dala, tvrdý pozemek, ale drahý, vlastní, — i řeč nám dala rozdílnou od druhých. Podle té řeči se poznáváme, že jsme svoji, třeba na konci světa.« Tak se upevnilo přátelství mezi děvčaty. Kateřina poprvé uslyšela, že jsou dětmi jedné matky země, a nesmírně se jí to líbilo, pozorovala, že je jedna řeč slučuje, ač trochu jinačí. — Právě tak spojovala se ve veliké jizbě se ženami a jejich dětmi, které mluvily její řečí.

»Cosi mne k nim táhne,« opakovala si v duchu, — »To je, že jsme z jedné matky země děti, která nám stejnou řeč dala . .«

A tak naučila se lásce k matce zemi na moři na cestě do do Ameriky, a učitelkami jejími byla děvčata ze Slezska od Prušáků zabraného. Nevědouc o tom stále upřímněji k nim lnula.

Děvčata vyňala z uzlíků výšivky a plátna na košile a šila· Kateřina se na ně dívala. Kurpiel zpíval písně z modlitebních knížek, svázaných v černé kůži, Bartyzel vyřezával pro děti hračky; Martin si dělal znamosti a mnoho času strávil na palubě.

Den za dnem přecházel jeden podobný druhému mžiknutím oka. Michalovi se to protivilo, leč mnoho spal, zpíval písně s Kurpielem a přemýšlel o Jaze, dětech, Dolęze, louce před chalupou, cestě, kterou vystavěl, a časem o dubovém kříži na rozcestí. Zdálo se mu, že ramena jeho sahají až sem a letí nad mořem, daleko, objímajíce svět . . .

Můj Bože, z jediného na palouku dolezkém tak daleko letí . .« Vzdychal, přivolal k sobě Kateřinu a prosil ji, by ho vyprovodila na palubu, chtěl na vlastní oči spatřiti moře.

Vyšli, loď ječela a se otřásala, stroje pracovaly, — šel nesměle, jsa pln strachu, sedl si na kotouč lan, Kateřina vedle něho. Ohlédl se a kam okem dosáhl, voda a voda a voda temnozelená vířila se, zdvihala a opadala, — a pusto, nesmírně pusto bylo a smutno, ba ani ptáka na nebi. Strach ho pojal a nesmírná žalost. Zamhouřil oči, zdálo se mu, že ramena dubového kříže z palouku dolęzkého rozpínají se nad jeho hlavou a letí hle, hle, před ním daleko . . . Rozevřel oči, nesměle prohlédl a spatřil v modravém průsvitu ramena. Ramena se pohybovala jako křídla andělova. Požehnal se a zašeptal: »Je tu strašně.«

»Ale možno přivyknouti, a přijemným se to stane, když oči stále více vodu si oblíbí a letí za vlnami . . .«

Ale ve mně srdce puká«, odpověděl. »Dlouho ještě budeme plouti?«

»Snad pouze ne celé dva dni,« zvolala.

»Chvála Bohu, Kateřino, nestýská se ti za maminkou, brattřími, Dolęgou, lidmi, kostelem v Záborově?«

»Stýská! Proč by se nemělo stýskati, když proti tomu není léku. Až nastane práce, tak nezbude času na stýskání.«

»No, tak mne doveď do světnice, neboť se tu bojím. Zdá se mi, že na celém světě jen my na této lodi obklopeni vodou letíme do záhuby. Nechci stále hleděti na tu vodu. Jen voda a voda. Na zelených lučinách hemží se to zvířátky . . . !«

»Ještě jen ne celé dva dni, a znova tatínku spatříme i lučiny i zvířátka.«

»Ale ne naše,« zašeptal. — »Jinačí!«

Děvče nedovedlo na to odpověděti, podalo otci ruku a uprostřed lan, sudů, železa, doprovodilo jej pod palubu.

Druhého dne před večerem vpadl Martin jako kule do jizby, volaje: »Země, země!«

Hromádka se počala smáti, ruce k nebi zdvihati, žehnati se, děkovati Bohu a jako rozdmýchaná jiskra vzchopila se, pospíchajíc k východu.

Paluba se naplnila lidmi; hleděli ve slavnostním mlčení. Michal držel za ruku Kurpiela, děvčata vzala se kolem pasu. Matky s dětmi na rukách, mladí s touhou, ale všickni s nekonečným strachem, co jim dá nový svět, do kterého plouli.

Mezi tím nový svět vyhlížel jako šedavý proužek na modravém obzoru, rostl pomalu, začal dýmati, pozvedl se. V předu stála na stráži černá skála. Loď hučela, ale hnala se, hnala, netrpělivost rostla, země se šířila a zdvihala do výše. Z modravé mlhy vyzíraly komíny tovární a zdi velikých budov. Mezi tím slunce, barvíc do růžova spatřený kus země a veliké město skrylo se za horu. Politá červení nová země vábila k sobě kouzly naděje; lidem se zdálo, že je ráj táhne do sebe.

Slunce se schovalo, země, jako temný pruh, ulehla na obzoru, z parníku se rozlehly signály. Střeleno z děla. A nastalo ticho.

»Co to?« — ptali se rozčilení cestující.

»Zítra na úsvitě vjedeme do přístavu,« — odpověděno jim, zítra budeme skládati, dnes poslední noc na lodi.«

Všichni byli netrpělivi, rozčileni, znepokojeni. Martin, když se Kateřina vracela s paluby, čekal na schodech, chytil ji v pasu a sevřel, že se dívčině dech ve hrudi zarazil. Chtěla křičeti, ale styděla se, vyrvala se ze železného objetí a seběhla se schodů:

»Snad budu moci Sobkovi dříve poslati, než zaplatím Gawliczce?« — myslila si. — »Ať přijede, stojí při mně a dává pozor . . . Já se toho tady bojím, a je silný jako železo. Chytil mne jako kleštěmi, že jsem dechu nemohla popadnouti.«

Zamlklá a vysílená položila se mezi otce a Baruši.

»Zítra staneme na zemi.«

»Kéž by to bylo co nejdříve?« — zvolala.

»A zítra hned na cestu do Chicaga,« zvolal Bartyzel.

»A pozítří do práce,« dodala Kateřina.

»Kdyby třeba za tři dni, to bude i tak brzy,« dokončil Kurpiel, »neboť jízda do Chicaga tak dlouho potrvá.«

Na úsvitě dne vytáhla loď kotvy a plula dále.

»Kateřino, jen se mne drž,« zašeptal Martin.

»Nechci,« odpověděla, dodávajíc si odvahy.

»Protože jsi ještě hloupoučká, Amerika tě naučí rozumu.«

»Nenaučí, — nechci takového rozumu.«

»Nehněvej mne, když jsem dobrý pro tebe, příliš dobrý . . .«

»Nechci vaší dobroty.«

Veliká skladiště přístavní, roje lodí a korábů zakryly město. Šumot vody bijící o boky korábů, volání převozníků, hvizd parních strojů mísily se současně ve zmatenou vřavu. Loď zastavujíc se každou chvíli, posunovala se pomalu ke břehu. Michal zamlklý, Kurpiel vážný a zamyšlený, zcestovalí, usměvaví a pyšní, jakoby oni připravili takové přijetí v nové zemi soudruhům své cesty. Děvčata s uzlíky na zádech stála jako omámena.

Ruch se zmáhal, do všeobecného křiku přibylo volání ze břehu, loď si pomalu dělala místo a konečně dorazila ke kamenému nábřeží. Všelijací lidé vpadli na loď. Jeden z nich vpadl na palubu, kde stála naše hromádka a volal: »Chicago, Chicago!«

»Máme, co chceme,« řekl Bartyzel, — »ten nás povede na dráhu do Chicaga, pojďme za ním.«

Lidé se počali tlačiti, volající Američan vyběhl napřed. Na stanici rozložili se jako ve Vratislavi, ve velké čekárně vedle sebe, jsouce rádi, že jsou již na zemi, jedli chléb a pili pivo americké a vyhlíželi okny na svatou zemi, na stromy, zeleň, lidi, koně a vozy.

Budeme musiti tři léta v takovémto úlu vytrvati,« řekla Barbora.

»Uteče to,« zašeptala Kateřina. — »Dá-li Bůh, vrátíme se pospolu.«

»Musíš do naší vsi přijíti, a třeba aspoň jednu noc v naší chalupě přespati.«

»A jak ráda,« zvolala Kateřina.

Michal byl nesmírně rád, že z lodi se dostal celý, že je z moře pryč, žertoval, jsa jist, že se mu nic zlého nestane.

Bartyzel vzal děvčata a odešel na telegraf, oznámiti »přátelům« v Chicagu, aby na něho čekali na stanici. Telegram psala Baruše po polsku, pouze adresu vzala si z lístku Bartyzelova.

»Všecko je hotovo,« řekl Bartyzel, — »jen sedati a jeti; naši budou na nás čekati. Hned beze starosti najde se byt, a snad za dva dni práce . . . «

»Třeba hned,« volala děvčata, chtivá výdělku.

Michal oddechoval celou hrudí. »Jaká to bude radost,« myslil si, — »když pošta mé ženě odevzdá dopis s penězi. Jaga nabude nesmírně cti u lidí. Proč by ne?« Rozesmál se vesele, »Kateřino, raduješ se, že již přece nohama stoupáš po svaté zemi? Jen abychom rychle jeli, práci nalezli, šetřili groše, dluh odeslali Gawliczce a mamince něco pro začátek.«

»Já právě totéž myslím o Dutkovi. Myslili jsme stejně.«

Umístili se v jednom oddíle vozu a rozsedli se.

»Již nás nikdo nerozdělí až do samého Chicaga,« vyjádři se Bartyzel. Na zprávu, že na stanici budou čekati přátelé, zvolal Martin: »Raduj se duše! V Chicagu jakoby to bylo u nás, — hu! há!«

»Všecko se krásně srovnává,« opakoval Michal, »patrno, že nad námi Nejsvětější Panenka bdí!«

Vozy se zatřásly; jeli s počátku volně, leč když vyjeli v širé pole, ujížděli, že naši neměli o takové jízdě ani ponětí.

Michalovi tvrdla kůže, usmíval se však a dodával si odvahy. Nebylo jiné rady. Padneme-li, padneme všichni společně . .!«

Ujížděli tak přes veliká pole, bažiny nezměrné, lesy nepřehledné, — a dále a dále a dále. Vlak se nezastavil, leč aby nabral vody, a znova ujížděl jako posedlý.

Před samou nocí zastavil se na jedné stanici jen na půl hodiny. Naši pili pivo, snědli co zbylo, a dále, dále, jakoby na konec světa, jakoby na službu k Pánu Bohu.

Unaveni, vysíleni jsouce, usnuli v sedě. Martina opustila odvaha; Kateřina opřela hlavu o rameno otcovo a usnula. Najednou se jí zdálo, že ji Martin svázal a Sobek ji sepral, leč brzy sny minuly, a ostal jen spánek mladosti . . .

Nevěděli, jak dlouho, ale jeli do únavy a do úplného vysílení. Dny změnily se v očistec, noci v peklo.

»Chicago! Chicago!« nastává veliký poplach, vlak uvolňuje a zastavuje ve veliké budově se skleněnou střechou. Před vozem mraveniště lidí, všichni jsou jaksi černě oděni, jakoby to nebyli krajané, ale přece naši!

Martin otvírá okno, vystrkuje hlavu a volá: »Vitejte nám, jedeme z vlasti z Haliče, od Tarnova.«

Buďte vítáni,« zvolala společnost, vlak se zastavil, přátelé počali se tisknouti do vozů . . .

»Maruše, jsi tu? Pavle, kde jsi?« — rozléhala se volání.

»Ty kůže, Martine, jsi se vrátil?«

»Jak vidíš! Mám pro tebe od Ulliny medalionek!« . . . Martin vyběhl. Otevřela se okna vozů a z nich ozývala se vítání. Radost nesmírná.

»Je tu jaksi mnoho naší řeči,« ozval se rozčilený Michal. Do vozu vrazil silný muž, přítel Bartyzelův.

»Jste tu?« zvolal; »což doma jsou zdrávi? Marii jak se vede? Peníze si vzala? . .«

»Vzala, jsou zdrávi; jak se máte?« Políbili se.

»Pojďte, pojďte!«

»Když nejsem sám. Mám tu Kopće z Dołęgy, a tuto jeho dcera . . . .«

»Do práce?«

»I ovšem!« zvolal Michal.

»Tak pojďte za mnou.«

Kurpiel vyhlížel z vozu, hledaje zrakem svým známé. Dcery jeho stály zaraženě.

»To vezměte i tyto dvě dívky ze Slezka,« ozvala se Kateřina, dodavši si odvahy.

Kurpiel se odvrátil od okna. »Nemohu nalézti našich,« řekl.

»Pojďte s námi,« dodal Bartyzel.

»Najde se pro vás byt laciný jako polévka,«*) dodal příchozí. »Nemáte nač čekati. Jedeme!«

*) Orig. má: barocz = národní polévka polská ze řepy.

Podával děvčatům uzly, Michal již zdvihal svoje. Vyšli.

»Jen dejte pozor, a za mnou!« Muž z Niedzielisk, příbuzný s Bartyzelem, šel napřed, za ním děvčata a hospodářové. Všude se rozléhala jenom polská řeč, což naplnilo srdce Kopćovo radostí. »Přece uprostřed svých nezhynu,« myslil si.

»Není divu,« dodal muž z Niedzielisk; »již po dva dny ohlašují celý vlak našich a konečně jste tu.«

Obrátil se k Michalovi. »O práci se nebojte, zítra ji budete míti, čekají na vás. Vy do pole?«

»Jsem nejvíce způsobilým,« odpověděl Michal.

»A děvče?«

»Ona je dvorská: žehliti, práti, kávu připravovati.«

»Takové tu nejvíce hledají!«

Sedli si do tramvaje, určené mužem z Niedzieliska. Martin kdesi zmizel, Bartyzel o něm řekl »ztřeštěnec«, s čímž Kateřina v duchu souhlasila. »A co,« zvolala k otci, »všecko se pěkně pořádá.«

»Pěkně,« opakoval a rozesmál se upřímně.

»Jsem velice ráda,« obrátila se k děvčatům, »že budeme pospolu.«

»I my,« přisvědčovaly, »zároveň pohromadě, to je jinší chut . .«

Tramvaj projížděla velikým městem, ulicí za ulicí, náměstím za náměstím, ale všude bylo jaksi pusto, jako obyčejně v neděli.

Na konci města stály malé domky, jednopatrové se zahrádkami oplocenými. Z daleka bylo viděti staré stromy a veliké vody jezerní. Tramvaj zastavila, naši vystoupili, muž z Niedzielisk odběhl napřed a za chvíli zavolal z okna jednoho domku: »Tady jsem, pojďte najednou!«

Společnost vyprovodil Bartyzel. Světnice byla čistá, podlaha vymyta, uprostřed stůl, při stěnách dřevěné lavice, stolice, u stolu dala společnost křesťanský pozdrav, uzly uloženy.

»Jste, jak bych to řekl, v chalupě mého švagra Wojtka, a to je jeho žena a má sestra.« (Pokračování.)

Z pohádky do pohádky.

Z pohádky a do pohádky
jak mě vodil bábin ret,
vykouzlil jsem sobě, bloudek,
v čarných barvách celý svět — —
Vylhal jsem si žití jaro,
v němž vždy voní růže květ,
že jsou v něm i trny skryty,
nemohl jsem rozumět.

A tak, když mne ze snů dětství
neúprosný budil hlas:
»Ve svět musíš od pohádek . .

Za chlebem jít — tvůj již čas — —«
Šel jsem vesel, tuše všady
plno vysněných těch krás.
»V dětských dnech u nohou báby
jak ti bylo — bude zas.«

Tak jsem doufal. S klidem touhy
ve svět hrdině se bral,
těkajícím okem hleděl
za svým štěstím v modrou dál — —
Z pohádek jsem hledal hrady
po rytířích jsem se ptal —
Avšak marně — »Což ret báby
že by mě byl obelhal?

— Kde snů sliby?« — »Hoch ten blouzní,«
trpce kdosi za mnou děl — — —
Tu mým nitrem pojednou se
podivný hlas rozechvěl,
jako struna když se trhá,
po níž rychle smyčec sjel —
a já — v novém jitru zcela
životu jsem rozuměl.
— — — — — — — — — — — — —
Z pohádky jdem do pohádky —
Jedna plná slibných jar,
jež nám kvetou, voní, blaží —
jiná zimy chladný dar . . .
V jedné pouta tiché lásky —
v jiné hrubý zříš jen svár,
a v té směsi toužíš — doufáš
celý život — chvilek pár.

Václav Žalud.

Pohledy do „Českého ráje“.

Historická přednáška, kterou dne 1. června 1909 na sjezdu družstva »Vlast« v Turnově konal Dr. KAREL LEV ŘEHÁK.

(Pokračování.)

IX. Město Turnov.

1. Kde se nyní město Turnov rozkládá, byly příbytky lidské od nepaměti, jak o tom svědectví vydávají předhistorické památky, nalezené i blízko města i v řece Jizeře. I patřila krajina ta, na Podještědí se rozkládající, mocnému kmenu Markvarticů.

Se jménem Turnova shledáváme se však teprve ve 13. století, a povstalo snad ze slova trnovo či trnavé, pusté místo, zvané po lese Trnovan, blízko vsi Hruštice. Při počátku 13. století vládl v Turnově pan Beneš Markvartic z Vartenberku, jenž

pojal za manželku Dorotku, z rodu Berků z Dubé, jenž vládl po západní straně Ještědu. Manželé tito založili r. 1231 *klášter pro dominikány* v místech, kde stojí nyní při hřbitovu chrám mariánský.

Od r. 1234 až 1272 vládl Turnovu Jaroslav z Turnova a Hruštice; po něm Havel z Lemberku, a Jaroslav z Hruštice, vesměs z kmene Markvarticů.

2. *Klášter dominikánský* s kostelem i s mnichy spálil Jan Žižka v březnu r. 1424, a zboží řeholníků zabral pak Heník z Valdšteina, jenž si na něm vystavěl hrad Malou Skálu.

R. 1560 povstala ale na místě zničeného kostela dominikánů nová svatyně, a při ní byl založen i hřbitov. Avšak r. 1643 ve válce třicetileté kostel vyhořel opět, a na místě jeho povstala pak toliko chatrná budova. Budova nynější ve slohu novogotickém z pískovce stavěna byla nákladem rodiny barona z Aehrenthalu mezi roky 1826 až 1853.

V místech nynějšího chrámu, k němuž na jižní straně druží se *hřbitov* nový, stál původně *hrad Turnov*, při němž nebo podle něhož býval zmíněný klášter dominikánský. Jsou tu posud zbytky opevnění ve vůkolních zahradách.

Ano pod hřbitovem přišlo se i na sklepení, zdivo a schody.

Také asi půl hodiny od města směrem jihovýchodním, kde se říká »na sklepích« anebo na »*Kozlovu*«, jsou stopy po starém hradě, jenž prý se jmenoval »Kozlov.«

3. *Děkanský chrám* sv. Mikuláše v Turnově byl již r. 1384 farním. Jeho čtyřhranná mohutná zvonice se silnými zdmi svědčí o tom, že bývala spolu i mocnou baštou hradeb městských, chránící městskou fortnu či branku k Jizeře a mlýnům.

Děkanský chrám vyhořel r. 1643 a r. 1707, načež byl opět vystavěn. V nynější podobě své pochází z r. 1722. Má hlavní oltář sv. Mikuláše, vymalovaný od rodáka turnovského Hertla, a náhrobky pánů z Vartenberku. Kolem kostela býval hřbitov, jenž jest nyní proměněn v sad.

4. Městská *radnice* na náměstí pochází původem svým z r. 1526, kdy zvolen byl Ferdinand I. králem českým. Nově vystavěna byla r. 1614. Nyní jest moderně upravena, a obsahuje v klenutí věže museum památek města i vůkolních hradů, staré zbroje, a archiv městský až do 15. století sahající.

5. *Klášter františkánů* na náměstí s kostelem sv. Františka serafínského založil r. 1650 hrabě Maxmilian z Valdšteina a Vartenberku, aby se řeholníci v místě tím snáze o navrácení se pobloudilých Turnovanů do Církve katolické přičiňovati mohli.

6. Bratrovražedné války husitské byly věru i tuto zlého semena po sobě zanechaly, a množství až dosud věrných katolíků od pravé Církve Páně odvrátily!

Již r. 1421 sbíral Žižka tady a v Jičínsku vojska proti králi Sigmundovi, jemuž pak ovšem u Nebovid a pak u Německého Brodu hrozné porážky způsobil. Ale lid ve válkách těch na mravech pustl, hádkami náboženskými se dráždil, a na své opravdové povinnosti k Bohu i ku bratřím zapomínal!

Tak se i stalo, že tu docela osiřely fary v Nudvojovicích, na Všeni, v Přepeřích, Hruštici a Přáslavicích.

A po husitech povstaly tu odnože jich, *kališníci*, a jednota *českých bratří* od pánů Krajířů zejména velmi podporovaná. Po těch vznikli tu i vyznavači zpustlého mnicha a kněze Martina *Luthera*. Jednota českých bratří zmohla se v Turnově až i na vlastní »sbor« v ulici hradišťské, jež nyní sluje Palackého.

7. Památným pro Turnov a okolí jest rok 1468. Tehdy vtrhli Lužičané, sesílení křížáky do Čech, bojovat proti králi Jiřímu z Poděbrad, že byl papeži slova daného nedodržel. Pleníce po celém okolí, položili se polem u Nudvojovic a u Turnova a vypálili město. Když se ale vojsko královské blížilo, obrátili se k domovu. Avšak Čechové se na ně obořili a zbili z nich takové množství, že se sotva polovička jich domů skutečně dostala. Ovšem že i na České straně mnohý hrdina padl, jako již poslední z rodu Michalovic Jindřich Kruhlata, pán na Mladé Boleslavi.

Když pak brzo nastoupil král Vladislav II., udělil Turnovanům výsadu, aby směli vybírati clo ze všeho zboží k nim dodaného.

8. Od r. 1639 byl Turnov po více let *v rukou Švédů*, kteří mu nezměrných škod načinili. Když r. 1643 ve městě i veliký požár byl zuřil, klesla obec tolik, že koncem r. 1648, kdy se 30letá válka skončila, bylo v Turnově již jen něco přes 30 sousedů!

Právě po dvou stech let krvavé srážky s Lužičany, totiž r. 1668, hrozilo Turnovu nové veliké nebezpečí při velikém vzbouření selského lidu.

Roku 1705 vzpírali se Turnované vydati svá privilegia vrchností své skalské. Mnozí z nich zaplatili statečný odpor svůj mukami ba i smrtí, podobně jako tehdy i jinde v Čechách se dálo, na př. Chodům v Domažlicku. Načež když odpor měšťanů byl s násilím zlomen, r. 1712 prohlášeni byli za nevolníky ku panství valdštejnskému, v kterémžto stavu byli až do r. 1775.

9. R. 1756 při vypuknutí války sedmileté vtrhlo oddělení Prušáků do Turnova, a vynutilo na měšťanech 1000 dukátů výpalného. A po stu letech, totiž r. 1866, přišli Prušáci do Turnova opět, a vymačkali na měšťanech »rekvisic« za 300.000 zlatých. Potom valili se k Podolí pod Svijany, kde se tu stala prvá krvavá srážka s vojskem císařským; načež rychle po sobě vojsko rakouské všude *jehlovkám prušáckým* podlehalo.

10. Turnov proslaven jest po širém světě pro svůj průmysl *kamenářský*. Povstalo tu nejen broušení a leštění drahokamů skutečných, jež se tu na blízkém pohoří *Kozákově* hojně nalezaly, ale i umělé připravování čili napodobení drahokamů.

Umění to přineseno sem bylo kolem r. 1700 z Italie. I zmohli se umělci kamenářští tu záhy tolik, že utvořili i zvláštní bratrstvo, jež mělo své artikule či pravidla, i svou vlastní korouhev, a zavedli se svými výrobky obchod světový. Avšak kolem r. 1860 někdo z nich tajemství umělého zhotovování drahokamů prozradil do Jablonce, kde bylo mnoho chudého lidu, ku zpracování ochotného. Tam se ho uchytil veliký kapitál, a svými výrobky turnovské zastínil i poškodil.

11. Konečně dodati sluší, že z Turnova vyšlo i mnoho *znamenitých mužů*, jako: Václav Fortunat Durych, kněz řádu paulanského a badatel v oboru cizích jazyků, jenž tu i zemřel 31. srpna 1802; dále Antonín *Marek*, děkan a biskupský vikář v obvodu turnovském, jenž svými básněmi a překlady z cizí literatury pomáhal buditi náš lid v prvé polovici minulého století; týž zemřel u vysokém věku na odpočinku r. 1877 na Smíchově, a sám pomáhal jsem ho pohřbíti na Vyšehradě. Dále Jan *Skála*, obětavý mecenáš a zakladatel zdejšího sirotčince, uložený tu na hřbitově blíže hlavního vchodu do marianského kostela; a jiní.

Poohlednuvše se v milém Turnově, učiňme nyní vycházku do zajímavého jeho vůkolí! Zatím:

X. Od Turnova k severu!

1. Z Turnova vede směrem severním cesta k úhlednému parku městskému, jemuž »*Farářství*« říkají, kteréžto jméno patrně poukazuje k tomu, že místa tato byla dána kdysi k užívání místním duchovním pastýřům. I přichází se tudy do stinných břehů Jizery.

Podle Jizery vzhůru, blíže tunelu dráhy z Turnova k Železnému Brodu, nad levým skalnatým břehem řeky vystupuje k nebesům podivuhodné skupení skal. Tážeme-li se domácích, co tam na hoře vzácného, slyšíme pravdě nepodobnou odpověď, že to — zbytky hradu — *Rotšteinu.*

2. Byl to ale také hrad, v jehož rozložení by věru nikdo nebyl hradu hledal.

Hrad ten založil koncem 12. století *Vok*, syn Jaroslava z Valdšteinu, pro sebe a rodinu svou, na tomto vysokém a těžko přístupném místě, ne tak pro pohodlí, ale pro lepší bezpečnost.

Hrad stojí o samotě, téměř v pustině. Kde se vysoké štíty různých skal sbíhají, tam příčnými zděmi jsou k sobě připojeny, a tak hrad sestaven. Světnice jeho vytesány jsou z velké části přímo ve skále.

Směrem západním vystupuje před tímto hradem ohromná skála, dole užší, výše širší, jež jest uvnitř dutá, a sloužívala za hlásku, kterou by kdo neznámý vůkol jda, věru nikdy za hlásku hradu nepovažoval! Tak mohl hlásný snadno do celého okolí shlížeti, aniž by sám byl pozorován.

Od skal od severu i jihu ku hradu se táhnoucích byl hrad oddělen uličkami. Všechen hradní prostor objat byl dřevěnými ploty a náspy i příkopy, nyní ovšem sotva znatelnými. Spojení jednotlivých částí hradu udržováno bylo po dřevěných pavlačích.

Bylo to sídlo ovšem ne příliš pohodlné, ale bezpečné. A proto sídlili tam i bohatí páni po půl druhého století, majíce své zboží ve více vsích, směrem k městu Turnovu a vrchu Kozákovu se rozkládajících.

3. R. 1316 byl hrad ve velikém záští, jež mezi tehdejším jeho držitelem a jeho příbuznými panovalo, zničen. Tehdy spikli se totiž sousedé vůkolní, statky Vokovy poplenili, pána jich zajali, a dřevěná stavení hradu jeho Rotšteinu zažehli. Brzo potom byl ale hrad opět obnoven, a páni Rotšteinští vládli tu dále až do

počátku 15. století, kdy jich korouhev ve válkách husitských zhynula.

Kolem r. 1440 hrad vyhořel opět, a nebyl více znova zřízen. Při r. 1514 nazývá se Rotštein již hradem pustým, jenž příslušel tehdy ku panství hruboskalskému.

4. Proti Rotšteinu, jenž jest na levém břehu Jizery, nedaleko po pravém jejím břehu, jest jiný podivuhodný hrad, nyní zašlý, jenž sluje *Malá Skála*, nebo-li *Skála nad Jizerou*, čili také *Skála Vartenberská*.

I tento hrad, podobně jako Rotštein, jest z veliké části skryt mezi skalami, divných tvarů, tvořícími dlouhý, vysoký ostroh, táhnoucí se od západu k východu, a končící přímo nad Jizerou.

V dolině při Jizeře, *ve Vranovém*, mívali mniši řádu sv. Dominika, v Turnově sídlící, dvorec, v němž přebýval jich bratr hospodář, jenž tu nad hospodářstvím bděl. Když husité klášter v Turnově i s mnichy spálili, ujal se zboží jejich ve Vranovém Heník z Valdšteina, a r. 1425 vystavěl si na tomto novém panství svém hrad, jejž *Vranové* nazval. Lid říkal mu také *Skály nad Jizerou*.

Potomci Heníka z Valdšteinu vládli na Vranovém po čtyři pokolení, věrně přidržujíce se strany krále Jiřího z Poděbrad, a rozmnožili tu panství své do netušených rozměrů. Jeden z nich, Karel z Valdšteina, prodal r. 1538 dědictví své na Vranovém Janovi z Vartenberku na Zvířeticích ku panství jeho Rohozci. Načež hrad Vranov od panstva jest opuštěn a ponenáhlu se rozpadal.

5. Když se stavové čeští r. 1618 vzbouřili proti zákonitému králi Ferdinandovi II. a zvolili si lžikrále, Němce a kalvínce Bedřicha Falckého, stál při nich i Jan Jiří z Vartenberku a na Rohozci. Za to byly jemu po bitvě bělohorské statky jeho v plen vzaty, a r. 1623 prodány vojevůdci císařskému Albrechtovi z Valdšteina, vévodovi fridlandskému. Po jeho zavraždění r. 1634 darovány byly pak od císaře Ferdinanda II. Mikuláši Desfoursovi.

Páni Desfoursové vystavěli při počátku 18. století nynější zámeček na svahu po severní straně bývalého hradu; ale r. 1802 prodali panství maloskalské panu *Zachariáši Römischovi*, šlechtici z Nixdorfu.

6. Tento pán velice horoval pro oslavu národních hrdinů německých. I vystavěl svým ideálům různé pomníky, a zřizoval památné mohyly i jeskyně ve skalách na svém statku, nic toho nedbaje, že se zřízení starého hradu Vranového pro takovouto božnici nikterak nehodí.

Také sklepy hradní proměnil ve svatyně všelikých pravých i vymyšlených bohatýrů, nezapomínaje ovšem ani na reky české, a opatřil je přiměřenými deskami i nápisy.

Takto sice naplnil a jako znova oživil celé bývalé hradiště i okolí; ale díly svými celé okolí jen znešvařil, a staré památky na hrad poškodil, zejména že i na své novostavby kázal material bráti ze starého zdiva hradního!

Při těchto různých přeměnách na hradě nalezeno bylo i množství starožitností.

7. Směrem západním od Vranového, na tomže skalním skupení, zdaleka viděti na mohutném balvanu vysokou hlásku zbořeného hradu, korunovanou svěžími stromy. Jest to hrad *Frydštein.*

Kdo sem na tu vysokou skálu hrad postavil, není známo. Ví se jen, že zboží v těchto krajinách patřilo ve století třináctém ku královské komoře. Kolem polovice století čtrnáctého vládli tu páni z Dražic, a po nich pánové z Biebersteinu, kteří vládli také ve *Fried*landu, a snad i tento hrad *Fried*stein založili.

Hrad tento vzdal se v srpnu r. 1432 husitským Sirotkům, a pak se svým zbožím přecházel z ruky jednoho pána do ruky druhého. R. 1543 koupil ho Jan z Vartenberku a na Zvířeticích.

Synu téhož Adamovi císař Ferdinand I. odňal panství Frydštein, pak Rohozec, Malou Skálu a Český Dub *) pro účastenství jeho ve vzpouře protestantských stavů proti němu. Pak spojiv Frydštein s panstvím českodubským v jedno, prodal je r. 1556 hraběti Janu z Oppersdorfu. Až do té doby mohlo se na Frydšteinu poctivě přebývati; ale od roku 1557 sluje hrad již opuštěný.

Frydštein jest nyní majetkem klubu turistů, kteří tu také nedaleko na rozsáhlých, vysokých planinách, jež *Kopaniny* slují, vysokou rozhlednu pořídili, s níž jest čarokrásný rozhled do šedé dálky, i do malebného okolí.

8. Po Jizeře dolů, na pravém jejím břehu, a již skoro proti Turnovu, vystupuje s vysokého pobřeží, ze středu malebných skupin stromových, jiná vzácná památka zdejší starobylostí. Jest to posud obydlený, a ve sličném pořádku udržovaný starobylý zámek: *Hrubý Rohozec.*

V místech těchto založili při počátku 13. století mocní Markvarticové hrad, od něhož se také páni z Rohozce psali. Po sto let byli v držení Rohozce příbuzní jich, pánové z Vartenberku.

R. 1387 zdvihl Markvart z Vartenberku tuhý odpor proti králi Václavu IV., prý pro křivdu jakousi, od zemského soudu jemu učiněnou. Ale král zdvihl proti němu hotovost zemskou, přemohl ho a hrady mu odebral i rozbořil. Načež Markvart z Vartenberku musel do vězení, kde r. 1392 zahynul hořem. Zboží jeho připadlo komoře královské.

9. Od komory královské získali panství rohozecké mocní páni z Michalovic, z nichž poslední *Jindřich Kruhlata* zahynul tu r. 1468 na ránu, kterou byl obdržel v boji, u Turnova svedeném.

Z rukou pánů z Michalovic dostal se Rohozec s ostatním jich zbožím po přeslici na pány *Tovačovské z Cimburku*, a na pány *z Krajku*, známé nám z Mladé Boleslavi, zvláštní příznivce odštěpenců od Církve katolické, kališníků a českých bratří, nejen v Boleslavsku, ale i zde na Turnovsku.

*) Příjmy těchto panství vyznačeny jsou ve Věstníku královské č. společnosti nauk 1908 — IX — Frydštein měl 260 kop ročních důchodů.

Později přišel Rohozec v držení pánů z Vartenberků, jimž pro stavovský odboj, jehož se r. 1618 přidrželi, byly po bitvě na Bílé Hoře všechny jejich statky v plen vzaty. Načež r. 1623 Hrubý Rohozec koupil Albrecht z Valdštejna, vévoda frydlandský.

Ten propůjčil Rohozec r. 1628 v léno Mikuláši Desfoursovi, jemuž po smrti Albrechta Valdšteina dán byl i v majetek, a při jeho rodu trvá dosud.

Zámek rohozecký nynější vystavěn byl od pánů z Krajků na počátku 16. století a obnoven byl r. 1622. (Dokončení.

Biskup dr. Antonín Mahnič.

K šedesátým narozeninám napsal FR. H. ŽUNDÁLEK.

(Dokončení.)

»A peníze?« táže se »Hrvatska Straža« (1909, str. 12.) »Leonovo« družstvo nemá dosud základní jistiny, nýbrž doufá, že počet jeho členů brzy bude rozmnožen a že vzroste i jeho základní jmění. Doufá kromě toho »Leonovo družstvo« i v katol. episkopát i duchovenstvo, které otvírá pomocnou ruku každému a pro všecky podniky, bude tak zajisté chtíti i pro výlučně katolický podnik. Jsou někteří kněží, zvláště církevní hodnostáři s krásnými příjmy. To jsou církevní příjmy a *kněz církevních příjmů musí užíti k církevním a dobročinným účelům.* Mohou-li kněži zkažené duše podporovati »Pokret« (pokrokový list), »Obzor« atd., měli by četní, svědomití služebníci Ježíšovi podporovati podnik, který církvi a víře může přinésti ohromný prospěch. »Leonovo družstvo« již nyní klepe na dvéře všech majetných laiků a kněží. Pro sebe nežádá ničeho, nýbrž pouze pro dobrou věc. »Leonovo družstvo« si přeje společně s ostatními spolky a podniky obroditi Chorvatsko a vrátiti mu dny slávy a velikosti. Kdo v tom pomůže »Leonovu družstvu«, koná jen svou chorvatskou a křesťanskou povinnost.«

Dne 29. září 1909 konala se v biskupském semeništi v Senji druhá valná hromada »Leonova družstva«, k níž se dostavili též biskupové dr. Mahnič a Roko Vučić, jichž přízni předseda družstva, dr. Fran Binički, doporučoval mladé družstvo. Družstvo nemohlo vydatně pracovati, jak bylo usneseno na první valné hromadě, na př. vydávati filosofické práce, poněvadž nebylo hmotných prostředků. Každý počátek je těžký. Laskavostí biskupa Mahniče přešla »Hrvatska Straža« v majetek »Leonova družstva« a stala se jeho orgánem.

Jaký popud k vážné vědecké práci ve všech oborech dává biskup Mahnič, viděti i z okolnosti, že navrhl, aby byla vydána družstvem *chorvatská encyklopedie.* Družstvo pozvalo katolické Chorvaty, aby mravně i hmotně podporovali tento podnik. Slušný počet chorvatských pracovníků na kulturním poli se přihlásil, četní přátelé pak také poslali značnější obnosy k tomuto účelu.

Kéž tento podnik nezůstane jen v počátku, přál si předseda této valné hromady.

Ježto hmotné poměry »Hrvatské Straže« nejsou růžové, bylo na návrh biskupa Mahniče zvýšeno předplatné ze 6 kor. na 7 kor.

Dne 5. dubna 1910 konal dr. Mahnič přednášku o sociologické stránce ve filosofii v chorvatském katolickém kasinu v Záhřebě, již uspořádalo »Leonovo družstvo«, aby takto po prvé veřejně vystoupilo se svou prací ve středisku katolického života chorvatského.*)

Na počátku svého hovoru pravil: »Družstvo, které dnes večer po prvé se svými přednáškami předstupuje před chorvatské obecenstvo, bylo pokřtěno jménem velikého papeže filosofa Lva XIII. Úkol družstva záleží v pěstování filosofie. Těžká zajisté práce! Ve věku, který považuje za pravdu pouze to, co vidí očima a čeho se dotýká rukama; ve věku positivismu a realismu, pravím, filosofie jest ve špatné pověsti. Každá myšlenka, sotva překročí kruh poznání, béře se v posměch jako nějaký výron churavého mozku. Jako by s filosofem se nedalo mluviti rozumného slova! . . . Proto jest úkolem filosofie v naší době především, aby rehabilitovala filosofii před moderním věkem. Positivistickému věku dlužno ukázati, že výšiny, do kterých se vznáší duch na křídlech filosofické spekulace, nejsou zahaleny tmou, nýbrž že jsou to sluneční výšiny, kde hoří plamen jasného poznání, kterým se duch osvěcuje a rozohňuje pro vše, co jest krásné a vznešené. Mimo to, jak tak každou naši věc cení podle užitku, jejž z ní váží, dlužno ukázati, jak spekulativní poznání, přicházejíc z oněch výšin, mění líce země. Není filosofie mrtvým slovem, nýbrž živým a oživujícím duchem!«

Ukázal pak na socialní stránku filosofie, kterou tato vykonává tím, že spojuje duchy poznáním pravdy, že sjednocuje vůli ve chtění a že upevňuje povahu.

Ke konci pak vyslovili naději o prospěchu filosofie: »Poznajíc tuto filosofii, chorvatská intelligence se přiblíží opět ke křesťanskému názoru, jak Platus a Aristoteles staré intelligenci byli vůdci od pohanstva ke křesťanství. A tak se potká chorvatsk intelligence opět se svým lidem, který po věky proléval krev pro křesťanskou zásadu, zůstav mu věren až podnes. Tehdy opět rozptýlené chorvatské síly, vzdělaná ruka laická po bok kněžké, křesťanským smýšlením proniknutá národní intelligence po boku věrných zástupů lidu se najde ve snaze, aby spojenými silami pracovali ke vzkříšení veliké chorvatské domoviny.«

Mahnič nejen jako filosof a apologeta hájil víry a církve, nýbrž byl také prvním filosofickým kritikem mezi Slovinci.*) A tu neměl na nikoho ohledu. Rovněž tak přísně posuzoval básně kněze Simona Gregorčiče, jako odpadlíka Aškerce a nepřátel církve Tavčara, Stritara, Trdiny, Levstika a Jurčiče. Jako kritik

*) Přednáška byla uveřejněna v »Hrv. Straži« r. 1910, č. 5. a 6.

*) »Zora«, 17. roč., str. 26.—27. a v příloze »Prvi Cveti« (První Květy), strana 11.

a esthetik stal se známým r. 1881, když ve feuilletonu lublaňského denníku katolického »Slovence« ocenil první svazek Gregorčičových básní, které vyšly téhož roku. Kdežto celkem byly nadšeně přijaty, našel Mahnič v některých písních protikřesťanské, pantheistické myšlenky. Mahnič byl muž, který měl odvahu veřejně povědĕti své mínění, i když proti němu stála celá Slovenie. S neúnavnou důsledností rozvíjel své názory o umění a kráse, ačkoli mu v té věci vše odporovalo, tak že není divno, že se stal signum, cui contradicetur« (znamením, kterému bude odporováno). Novou pozornost vzbudily jeho feuilletony ve »Slovenci« r. 1884, v nichž s názvem »Dvanajst večerov« [Dvanáct večerů) pojednal o různých filosofických a esthetických otázkách, jako o skepticismu, o kráse a umění, o básníku Stritaru a jeho světobolu, o jednom z předních básníků slovinských, Prešernu. Tyto spisy vydal r. 1887 ve zvláštní knize: »Dvanajst večerov. Pogovori (rozmluvy) doktorja Junija z mladim prijateljem«. V předmluvě k tomuto spisu uvažuje: »Kdo se poněkud ohlíží po našem literárním poli, musí uznati, že se tu již více let bojuje boj o nejvyšší zásady, od nichž je konečně odvislý veškeren duševní rozvoj lidstva. Jen kdo chce býti slepý, může se neohlížeti na tento boj a jeho důležitost. Mým účelem a přáním jest, abych touto knihou aspoň poněkud dopomohl k objasnění oněch zásadních otázek, které jsou zvláště rozhodující v krásné literatuře.« V »Rimském Katoliku« pak uveřejnil celou řadu filosoficko-esthetických rozprav, v nichž oceňoval slovinské spisovatele a básníky. V prvním ročníku v článku »Více světla, O idealismu« posuzoval Stritarův idealismus, v témže ročníku posoudil druhý svazek Gregorčičových básní, Gorazda (Aškerce) a Turgeněva. Obšírně pojednal o Aškercovi v posledním ročníku, 1896. Tam také z nejnovějšího písemnictví chorvatského obrátil pozornost k Augustu Šenoovi, Mirku Bogovićovi a Ksaveru Šandoru Gjalskému. Ve 4. ročníku »Rimského Katolika« podal studii o slovinském románě se zvláštním zřetelem k Jurčičovi.

Mahnič v každé kritice a rozpravě důsledně dovozoval, že *Boží a církevní zákony mají platnost též v umění a krásném písemnictví* a že umění, které se neřídí těmito zákony, není krásné a proto není pravým uměním. Trvalé ceny jsou krásné, hluboké a duchaplně psané články »Co je krásného?« (ve 4. ročníku), »Základní zákony esthetiky a krásného umění« a »Idealismus, realismus a jeho dekadenti« (8. roč.).

Mahnič je první filosofický kritik mezi Slovinci. Také kritika musí míti své konečné důvody ve filosofických zásadách. Mahnič postavil jako základ svých kritik zásadu, že je také slovinský umělec a belletrista katolickým křesťanem. Křesťanu pak je vtištěna nesmazatelná pečeť křesťanství, v něm nelze odlouĉiti umělce od katolického křesťana, jako se liší v úředníku osoba úřední, když je ve své pisárně, a soukromník, když sedí v kavárně při kávě a časopisu. Co vytvoří někdo jako umělec, vytvoří též jako křesťan, *proto se smí a musí umění posuzovati také se stanoviska křesťanské víry a mravnosti. Náboženské a mravní zákony, které mají platnost pro člověka, mají platnost*

i pro umělce, neboť také umělec je člověk. Víra a mravnost pak posuzuje všecka svobodná díla lidská, tedy také umělecké výrobky, poněvadž tyto jsou význačným projevem svobodného lidského přičinění. To byla zásada Mahničových kritik; na základě této neúprosné logiky zasáhl, když bylo potřebí, i měkkého Gregorčiče. Proto Mahniče prudce napadali, ale jeho tvrzení nemohli vyvrátiti, poněvadž nemohli popříti základu jeho. Jak spolehlivá byla kritika Mahničova, viděti lze v dnešní krásné literatuře slovinské, v níž jeví se v té věci nemalý úpadek.

Dr. Mahnič jako prozíravý muž poznal, že mládež jest naděje národa. Proto staral se ze všech sil zvláště o studující mládež, aby jsouc vychována v duchu katolickém, stala se základem katolické intelligence, bez které naše zásady ve veřejném životě nemohou býti rozšiřovány. Práce mezi studující mládeží bylo tím více potřebí, poněvadž liberalismus a radikalismus se rozmáhal i mezi studentstvem. V té věci píše orgán katolických akademiků »Zora« (roč. 17., č. 2., str. 28.): »R. 1892 začala vycházeti »Vesna«, belletristický list slovinských akademiků. Mahnič ihned upozornil na nebezpečí tohoto proudu. Roku 1893 vyšly články (v »Rimském Katoliku«): »Podezřelá znamení ve slovinských akademických a studentských kruzích«, »Vesna, její kruh a pozadí«, »Studentské hnutí na Slovinsku«. R. 1894: »Náš list a slovinské studentstvo«, r. 1895: »Něco o náboženských názorech našich akademických radikálů«. — K »Rimskému Katoliku« přidával od r. 1891 zvláštní studentskou přílohu, kde uveřejňoval lepší články studentské: »Kdo jest charakterní?« — »Jaké musí býti zvláštní přátelství?« — »Která jest pravá láska k vlasti?« — A stalo se něco, co bylo možno jen v době liberálního květu: *tehdejší ředitel I. státního gymnasia v Lublani*, Andrej Senekovič, *zapověděl studentům předpláceti a čísti »Rimského Katolika«* a studentská příloha přestala vycházeti. Pro akademiky dr. Mahnič vypisoval ceny za nejlepší filosofické rozpravy o předmětech, které sám určoval.«

Záhřebský denník »Hrvatsko Pravo« ze dne 14. prosince 1910 uveřejnilo z řeči předsedy akademického spolku »Domagoje« o péči Mahničově o studentstvo zajímavé rysy. Jako student na gymnasiu i v bohosloví byl vždy nejlepší. Byl skromný, tichý, ke každému přívětivý. Již jako student druhé třídy gymnasijní redigoval časopis »Vrt« (Zahrada). Po dokončených bohosloveckých studiích byl vychovatelem mládeže v dětském semináři. Tu dlouho úspěšně pracoval a po dlouhé řadě let se poděkoval z této služby, poněvadž světští profesoři počali ostře vystupovati proti jeho žákům, že podroboval ostré kritice nekatolické vychování studentů na gymnasiích. Aby netrpěli k vůli němu jeho žáci, dr. Mahnič se vzdal dosavadní služby (jako ředitel dětského semináře).«

Slovinské a chorvatské studentstvo proto rádo uznává zásluhy Mahničovy o rozvoj katolického hnutí studentského. Zmíněná »Zora« (17. roč., č. 2., str. 25) v čele listu tyto zásluhy oceňuje, píšíc: »Když byla ustanovena »Danica« (spolek slovinských akademiků katolických ve Vídni), dr. Mahnič ihned dal

podnět k myšlence, aby katolické studentstvo začalo vydávati svůj list (viz »Rimského katolika,« V., str. 364). A skutečně několik měsíců po založení »Danice« vyšlo již první číslo »Zory.« Dokud vycházel »Rimski Katolik«, rozesílal ji dr. Mahnič zároveň s ním a umožnil jí tak již od počátku vstup do slovinských katolických vzdělaných kruhů. — Kdo uváží uvedené skutky, snadno uvidí, jakého významu pro rozvoj našeho listu byl dr. Mahnič. Bez jeho podpory nebylo by bývalo tak brzo »Zory«! . . . »Zora« jest si vědoma, co on znamená pro ni, proto mu vyjadřuje při této příležitosti nejupřímnější přání a přeje si, aby ještě dlouho pracoval pro pokrok oné myšlenky, která u nás již jednou již tak krásně vzešla v radostný květ.«

Vedle slovinské »Danice« byly přičiněním Mahničovým založeny také spolky katolických akademiků slovinských »Zarja« ve Štýrském Hradci a »Dan« v Praze, jakož i spolky chorvatských akademiků »Hrvatska« ve Vídni a »Domagoj« v Záhřebě, tak že právem bývá oslavenec nazýván duchovním otcem katolického hnutí studentského mezi Slovinci a Chorvaty.

Katolické studentstvo oslavilo také šedesáté narozeniny svého zakladatele důstojným způsobem. V katolickém kasinu v Záhřebě byla dne 8. prosince 1910 uspořádána »Domagojem« akademie k oslavě tohoto muže, jíž se účastnilo katolické obecenstvo chorvatské velmi četně. Mezi jiným přednesl právník Deželic též píseň mladého básníka, Marijana Regise, jenž nepřítomného oslavence opěvoval významnými slovy:

»Ti, stablo dobro, dobar dade rod
Srce, krv i zanos, mladost poletnu
I s mladicama snagu ljeta svog . . .« *)

Téhož dne oslavila tuto památku »Danica« i »Hrvatska« ve Vídni a také spolek katolických akademiků chorvatských a slovinských v Praze, dne 18. prosince »Mariánská kongregace studentská« v Karlovcích a v téže době také katoličtí akademikové ve Spjetu, pokud jsme mohli z katolických listů chorvatských zjistiti. —

Biskup Mahnič pečuje také o to, aby měli Chorvaté řeholníky z vlastní krve; zvláště na mysli měl salesiány dona Bosca, kteří by se měli usaditi v zemích chorvatských. Jak sarajevská »Vrhbosna«, vydávaná podporou arcibiskupa dr. Josipa Stadlera, r. 1905 v 2. čísle psala, bylo posláno několik hochů chorvatské národnosti na učení do ústavů Boskových do Turina. V 18. čísle téhož ročníku přinesla »Vrhbosna« vyzvání, aby mu byli za podpory duchovenstva vysláni ještě jiní hoši, načež se utvořil odbor pro výchovu chorvatských salesiánských kandidátů. V italském salesiánském věstníku turinském Michael Rua, představený salesiánů, uveřejnil v 1. čísle zprávu, z níž vysvítá, jak mu na mysli leží výchova chorvatských salesiánů: »Zde v Turině, v domě zvaném »Apoštolská škola« na Martinettu, otevřeli jsme chorvatský ústav pro mladíky, kteří mluví chorvatským jazykem, jenž jest tolik rozšířen na východní straně Jaderského moře a

*) Ty, stéblo dobré, dobrý rod dává srdce, krev i pýchu, mladost stálou i s mládím sílu věku všeho.

po celém Balkáně. Tento ústav mi velmi leží na srdci, poněvadž jest malým semeništěm, v němž se mají vychovávati salesiáni, kterými mně bude možno vyhověti tolika vroucím prosbám, jež mne od některé doby docházejí z oněch zemí, abychom otevřeli domy v jich končinách.« Z krčské diecese jich tam bylo vypraveno osm, všech bylo 26. Salesiánům pak byl svěřen chorvatský gymnasijní konvikt v Pazině v Istrii.

Biskup dr. A. Mahnič jest apoštolem a odvážným bojovníkem chorvatské mysli v Istrii, dovozuje nyní zaniklé »Hrvatsko« ze dne 14. září 1910. Nedopustí, aby bylo zničeno chorvatské vědomí u istrijských Chorvatů. Pro katolické chorvaty v Přímoří založil také výborný list »Pučki Prijatelj« (Přítel lidu).

Stejně pečuje biskup krčský také o časný blahobyt svých diecezánů. Jeho působením byly po celé diecezi založeny »posudilnice« (raiffeisenky), konsumní spolky a jiné sociální podniky.

Jest přirozené, že taková úsilovná práce ve prospěch církve a vlasti mu získala mnoho nepřátel; ale o to se biskup nestará, maje vždy a jediné na paměti Boha a spásu svěřených duší. Na druhé straně pak jej ctí a váží si ho všichni lidé dobrého srdce, a to jak duchovenstvo, tak i laikové; všude bývá provázen největší pozorností.

Dobrotivý Bůh dopřej tomuto jubiláru ještě hojně let ke zdaru katolického hnutí mezi Chorvaty!

Montserrat

dle *Belanguero* z něm. zčešul
Karel Bezstarosti.

Ó! znám tě horo. Plno vzpomínání
Tvé slávy, lásky vane mi kol skrání!
Jak často putovával jsem co robě
S květinkami v hrsti, Panno, k Tobě!
Tak známy mně i Tvoje děje jsou,
Že lid je poznal sladkou péčí mou:
Jak králové tam k Panně nebes krásné
Se blížili za tužeb vyslyšení,
Tam zlata, drahokamů řady řásné
Jí k nohám stlali vděků v zanícení.

Čím já však mohu, Panno, Tebe ctít:
Já, pěvec — poutník, nemaje své tísni —
Ze zlata nic, leč věnec chudých písní — —
Ó matko! rač z nich nejlepší si vzít.
A zavítá-li po vyhnanství mém
Den pokoje, den ten můj poslední,
Pak, Montserratu sladký anjeli
ke mně se skloň a ke mně pohlédni!

Epištoly školské.

(Pokračování.)

3. Jakou jest vlastně volná škola?

Volná škola chce býti vrcholem dokonalé školní výchovy, semeništěm vzdělanosti a kultury. Že se to neshoduje s pravdou, poznali jsme, sledujíce její původ, vývoj, cíle a prostředky. Abychom však poznali ještě zřejměji lživost a zhoubnost volné školy, ukážeme, jaké přívlastky jí vlastně přísluší.

Volná škola žádá býti nezávislou na církvi a státu. Je to zrovna tak nepřirozeno, jako kdyby větev chtěla býti nezávislou na kořenech a pni stromu, jako kdyby některý úd chtěl býti nezávislým na těle, jež jej nese a na duši, jež jej oživuje.

Slavný pedagog křesťanský, universitní profesor Willmann píše: „Církev a stát jsou nosiči autority. Škola má jim jen sloužiti. Autorita její omezena jest jejím oborem a vychází z autority církevní a státní. Dlužno ji tedy postaviti do téže řady jako jiná zařízení společenského tělesa, na př. orgány materielní výroby, dopravy, peněžnictví, soudnictví a vojenství.“ [1]) Osobujíc si tedy úplnou samostatnost vůči oprávněné autoritě, obrací volná škola vzhůru nohama společenský řád. Škola má vychovávati své žáky na spořádané členy církve a státu, zatím však dává jim příklad nekázně. Hlásajíc dále na základě falešné moderní vědy svézákonnost každého jednotlivce a nezávislost jeho svědomí na božské i lidské autoritě, hlásá revoluci proti církvi a státu, úplný rozvrat lidské společnosti. Volná škola je tedy očividně školou všeobecné revoluce a proto též, jak bylo dokázáno, miláčkem revolučního zednářstva. Právem tudíž dí apologeta Weiss: „Vyslovuji sice kruté slovo, ale přece je vyslovuji. Kdyby se dnes všecko sřítilo, kletba by stihla především moderní školní moudrost a liberální výchovu.“ [2])

Jak docela jinak působí náboženská výchova křesťanské školy. Slyšme: „Přemrštěnost a vnitřní nesprávnost moderní kultury je zřejma. Lichou jest naděje, kterou chovají i někteří mužové dobré vůle domnívajíce se, že se moderní kultura dalším vývojem sama opraví. Nikoli. Chceme-li opět spojiti, co se rozvázalo, přivésti na pravé místo, co se vyšinulo, chceme-li správně uvažovati a napravovati, jest nutno, abychom se postavili vně moderního světa a hledali pevný bod Archimedův jen v oné spasné moci, která již jednou obnovila rozpadající se svět, svět antický — v křesťanství totiž.“ [3]) „Organisující síla církve,“ praví jindy, „osvědčila se vůči schátralé společnosti starověké, kterou postavila na nové základy; osvědčila se vůči národům středověku, jejichž tvořivé síly společenské vybavila a vypěstila; a bude jí zase třeba, až postupný rozklad moderní společnosti smete ony ochranné prostředky, v něž krátkozrací ještě doufají, a ony chorobné výplody záporu a kladu, anarchii totiž a vševládu státu.“ [4])

[1]) Willmann: Didaktik; st. 622.
[2]) Weiss: Apologie: IV. 2. 881.
[3]) Willmann: Didaktik, str. 662.
[4]) Willmann: Didaktik; str. 613.

Nikoli tedy volná škola, nýbrž škola křesťanského ducha je zdrojem pořádku, pokroku a kultury, je školou společnosti, jež nechce svého úpadku, nýbrž trvání a rozvoj.

Volná škola vychloubá se, že chce vyučovati a vychovávati vědecky, t. j. na základech vědy nespoutané náboženskými předsudky, a zavrhuje náboženskou školu jako brzdu osvěty. Honosí se oprávněně?

I kdyby volná škola byla tak vědeckou, jak tvrdí, nebylo by to nijakou zárukou její výchovné zdatnosti. Pěstovati vědu není úkolem obecné školy, nýbrž vyššího školství. Obecná škola má poskytnouti dítku hlavně všeobecně užitečné vědomosti čtení, psaní a počítání a pak postaviti základy ušlechtilé mravní povahy. Na to však netřeba vysoké vědy. Nemnozí žáci jsou tak schopni, aby se z nich stali vědci; zbytečno by bylo trápiti je vědou, která nemá u nich půdy. Každý však žák má se státi — slabomyslné vyjímaje — je též schopen, aby se stal mravným, dobrým člověkem. Rodičové mají přísnou povinnost výchovnou a většina jich není vědecky vzdělána. A jsou zase vědátoři, kteří nedovedou ani řádně vyučovati, tím méně vychovávati. Duší výchovy není vědeckost a naučená umělost. Výchova, pojata jako umění, znamená snad vrchol výchovné činnosti, nevyčerpává však jejího rozsahu. Kde otec tkadlec za stavem se moří pro svého synka, kde matka se modlí, aby Bůh popřál jejím dětem život, zdraví a neviňné srdce, tu je též výchova snad taková, že se její neuvědoměné síle nevyrovná žádné umění.“ [1])

Věda však, jež má býti duší volné školy, není pravou vědou. Je to věda, jež popírá Boha, Stvořitele a Pána světa, jež popírá věčnost, neuznává nesmrtelnosti duše. Zamítá to nejvyšší a nejpotřebnější vědění, jež plyne ze zjevení Božího, vědění, jehož rozum poskytnouti nemůže nebo jenom nedostatečně a nejistě, zamítá základní pravdy, bez nich všecko vědění lidské jest vratkým a bezvýznamným. Volná škola tedy, řídíc se touto lichou vědou, nezná původu člověka, jeho podstaty a nejvyššího cíle. Nezná tudíž vlastně materiálu, jejž má zpracovati, neví vlastně, co má z něho vytvořiti.

Je to věda, jež, jak sama přiznává, nezná absolutní pravdy a nezměněného zákona mravního. Má jen pravdu a mravouku chvilkovou, jak ji určuje právě současný vývoj kultury; postupující kultura mění a zdokonaluje prý stále pojem pravdy a mravnosti. Moderní věda žije tedy, jak se říká, z ruky do úst. Člověk však, má-li život jeho býti účelným, musí míti určitý názor na svět a život, musí míti pevně stanovenou dráhu a cíl; má býti, jsa nejdokonalejším tvorem světa a pánem stvoření, aspoň vnitřně nezávislým na zevnějším světě a jeho změnách, pánem svého určení. Volná škola se chlubí, že to zamýšlí. Ale provede to s takovou vědou, jež mnoho a chvástavě mluví, ale člověku neřekne, odkud jest, kam jde a kudy má jíti, jež mu nesestaví pevného životního plánu a nezaopatří ho potřebami na cestu?

[1]) Tamtéž, str. 26.

Věda volné školy jest vlastně jen spousta nedokázaných domněnek, jež se opasují zástěrou vědy, aby tím účinněji mohly útočiti na křesťanství a katolickou církev. Pravá věda neodporuje pravdám víry. A tento chaos pouhých domněnek, omylů a vědomých lží chce volná škola učiniti duší své výchovy, touto domnělou vědou chce prosytiti vyučování a výchovu hned v obecné škole!

Než zkoumejme domnělou vědeckost volné školy. Podstatnou známkou vědy jest jednota. Ve volné škole však jí není. Volná škola tvrdí, že je vrcholem výchovné vědy. Bylo by tedy očekávati, že stojí a staví na základech, jež v oboru výchovném postavily minulé věky. Vždyť ještě ani volná škola přes veškeru svou domýšlivost nemyslí, že vše, co tisíciletí shledávala správným, potřebným a nutným požadavkem kultury a tudíž i výchovy, jest bezcenno a bludno a že teprve moderní beznáboženská věda otevřela neznámý zdroj kultury, jenž se volnou školou má státi všeobecně přístupným. Co praví dějiny? Nic jiného, nežli že již pohanským kulturním národům bylo cílem náboženskо - mravní zdokonalení člověka, tudíž i řídícím duchem vyučování a výchovy. Nejslavnější mudrcové řečtí učili, že od bohů pochází moudrost a ctnost, které mají říditi život jednotlivců a život veřejný. Filosofové stoičtí měli heslem: »Mores primum, mox sapientiam disce, quae sine moribus male discitur,« t. j. »Napřed se uč mravům a pak moudrosti, jíž lze těžko nabýti bez mravnosti.« A jiné okřídlené slovo starověku dí: Qui proficit in litteris et deficit in moribus, plus deficit, quam proficit,« t. j. »Kdo pokračuje věděním, upadá však mravností, nejde v před, nýbrž zpět.« — Křesťanství zdůraznilo tuto myšlenku a zvýšilo nesmírně její význam, jelikož nejvyšším cílem člověka a tudíž i směrodatným zákonem výchovy prohlásilo ne pouze přirozenou mravní dokonalost, nýbrž dokonalost nadpřirozenou, k níž křesťanu pomáhá víra a milost.

Kdyby se volná škola snažila pojati co nejdokonaleji tuto duši výchovy, vybaviti soustavně a účelně její výchovné síly, pak by její výchova vyrůstala organicky z výchovy minulých věků, pak by byla v živém spojení s ní, pak by postupovala vědecky a mohla činiti nárok, že jest vrcholem posavadní výchovné činnosti. Volná škola však, zamítajíc náboženskо-mravní ráz výchovy, trhá pásku, jež by ji pojila s výchovou minulosti. Není jejím organickým pokračováním, není její živou částí, jest jen škodlivým novotvarem na jejím těle, jest jen ošklivým přílepkem na správném slohu výchovy; není jejím soustavným, vědeckým zdokonalením, nýbrž jen zbrklým pokusem, jemuž zdravý rozum lidský již předem nutně prorokuje mizerné výsledky a neblahý konec.

Totéž platí, pohlédneme-li na poměr školy k rodině. Společné vyučování a výchova školní má býti pomocnicí, doplněním a pokračováním výchovy rodinné. Rodina však má posud — až na výjimky — posvátný ráz náboženský a vychovává více méně náboženskо-mravně. Jaká to jednotnost, když volná škola náboženské pojmy, jež si dítky přinesly z domu, z duší rve a ničí,

dítko duševně a mravně komolí? Je to tím horší, ana volná škola nechce býti pouze dobrovolnou, t. j. pro dítky rodičů bez vyznání, kteří by jí svobodně svěřili své dítky, nýbrž chce býti závaznou pro všecky dítky a prozatím k sobě aspoň láká dítky též křestanských rodičů.

Volná škola postrádá i vnitřní jednotnosti, t. j. soustředěnosti svého učiva. Vyučování a výchova má totiž celým svým obsahem směřovati za určitým cílem. Každý předmět učiva má sice svůj zvláštní, bezprostřední cíl, ale každý má dle své povahy více méně podporovati postup za společným, nejvyšším cílem. Již Plato napsal: »Zásadou naší jest, aby mládež, kterou vzděláváme, neučila se ničemu, co není účelno a necílí tam, kam ciliti má.« Cílem tímto pak prohlašuje nejvyšší dobro, nikoli však nějaké neurčité, mlhavé dobro, nýbrž nejvyšší a nejdokonalejší bytost.*) Mravní tedy zdokonalení člověka na základě náboženském je směrodatným zákonem správné výchovy, je živlem, jenž má pronikati a říditi všecky odbory a části výchovné práce. Vyučování náboženství koná to jako svůj vlastní úkol, ostatní předměty učebné mají a mohou k tomu přispívati, uznává li jen učitel tento hlavní cíl výchovy a chce-li ho dosíci svou výchovnou činností. »K vypěstění náboženského vědomí mohou přispívati všecky odbory učiva, a to tím účinněji, čím nehledaněji se předmět nějaký uvede v souvislost s náboženstvím. Pevným jádrem musí býti ovšem náboženská nauka, kterou potvrzuje a posiluje praktický náboženský život a bohoslužba.«**) Náboženství jest živlem vyššího rodu, stanoví podstatu a cíle výchovy, dodává nejvydatnější prostředky výchovné a proto se mu mají všechny ostatní složky učiva a výchovy podříditi a bráti se směrem, který ono ukazuje. Náboženství není mezi ostatními předměty jen prvním mezi rovnými, nýbrž vůdkyní a královnou. — »Vyučování náboženství stojí ve středu vyučování; světovému názoru, jenž zakládá a odůvodňuje náboženství, mají se ostatní učebné předměty přizpůsobiti, mají býti ozvěnou a potvrzením jeho nauk a podnětů. V tomto smyslu není náboženská nauka jen odvětvím učiva jako ostatní předměty, nýbrž kmenem, jenž všecky větve drží.«***)

Nesprávným je tedy již v nynější škole, že náboženství, ač na prvním místě, jest pouze předmětem jako ostatní odbory učiva.

Pracuje jen osamoceně, nemajíc práva a možnosti, aby výchovné síly též ostatních předmětů soustředilo na společnou práci o mravní ušlechtění žáků; není hlavou, jež by všecky části školního organismu vedla, jež by školní vzdělání řídila pravou cestou k cíli, nýbrž jest jen obyčejným spolupracovníkem na poli školní práce, a to ještě spolupracovníkem neoblíbeným a jen trpěným.

---

*) Willmann: Didaktik str. 418.

**) Willmann: Didaktik str. 334.

***) Tamtéž str. 420.

Ještě dále bloudí volná škola. Vylučujíc náboženství, pozbývá pevného střediska, jež by ovládalo celý obvod vzdělání a výchovy, nemá síly, jež by všecky různorodé výchovné prvky zavazovala k součinné práci na společném, jednotném díle, na vytvoření náboženskomravního karakteru.

Nedostatek náboženského ducha poškozuje však i jinak ještě jednotnost školní výchovy. Nemajíce společného ústředí, nemají učebné předměty ani vzájemného vztahu a styku. Náboženský duch dovede z každého předmětu vybaviti příbuznou sobě stránku, vztah na Boha, od něhož vše jest a jemuž vše má sloužiti. Duch náboženský ukazuje všem oborům vzdělání, že jsou si příbuzny vzájemně; ukazuje, že všecky schopnosti člověka a tudíž i všechny poznatky jimi nabyté mají společně pracovati na vytvoření souladného celku, jímž jest dokonalý, bohupodobný člověk. Škola beznáboženská nemá tohoto pojiva. Působnost její jest roztříštěna. Různé předměty učiva mají své zvláštní, pozemské, v různých směrech ležící cíle. Střídají se učitelé, střídají se předměty, a jsou si cizí, nemají vnitřní spojitosti. Sdruženy jsou pouze na školním rozvrhu učiva, nebo jak praví Willmann: »jen řemen, do něhož si žák svazuje knihy, spojuje učebné předměty.« *) Je to tím horší, ana beznáboženská škola, považujíc vědění za nejvyšší dobro a dokonalost člověka, hledí hned v národní škole poskytnouti žákům co nejvíce vědomostí. Kupí tedy v jejich hlavách poznatky ze všemožných oborů, ale bez souvislosti vzájemné a beze společného vztahu na jednotný cíl, jako hromadu štěrku na silnici. Dřívější škola, ač zevně jednodušší, byla více školou výchovnou a hleděla více na důkladnost, kdežto nová škola, jsouc hlavně školou vyučovací, hledí více na rozsah vědění. Náboženská škola dbá více celku, škola moderní dbá více mnohotvárnosti. Obě jednají dle své vnitřní povahy. Která zvolila lepší a vědečtější zásadu, je zřejmo. Jistě jest lepším méně, ale důkladně, než mnoho, ale povrchně. Dokazují to též praktické výsledky. Nedbajíc náboženskomravního cíle jako základního, určujícího zákona výchovy, pracuje moderní škola jednostranně. Pěstuje skoro výhradně rozum na úkor vůle a citu. Proto z ní nevycházejí ucelení, povahově zaokrouhlení lidé, nýbrž lidé zkomolení, podobní karrikaturám s velikými hlavami, jak je vídáme v humoristických listech. »Na školách,« píše Willmann, »se mnoho vyučuje a málo cvičí.«

Vyučujíce, jsme pouze učiteli; druhdy vězel v učiteli kus mistra; toho jsme pozbyli, a naši »školmistři« zaměnili tento čestný titul s méně významným názvem »učitel.«**)

Nemajíc ducha víry a tudíž ani soustředivé síly, necílí škola beznáboženská do hloubky, aby založila dílo, jež má trvati na věky, nýbrž do šířky a výsledky její jsou plytké a povrchní. Stará škola pečovala, aby její žáci si důkladně osvojili vědomosti, jež slují právem »elementárními,« základními, t. j. náboženství, čtení, psaní a počítání. Škola, která náboženství odstrkuje a hodně pestrý rozvrh učiva považuje za známku své výtečnosti, pro

*) Willmann str. 423.
**) Willmann: Didaktik str. 265.

velikou spoustu všemožných předmětů nemůže věnovati tolik času a píle základům vzdělání. Nemluví se na plano, že bývalá škola vykazovala poměrně lepší výsledky v základních vědomostech.

Novodobá škola nemohouc se, a to hlavně pro svou rozplizlou nejednotnost chlubiti takovými výsledky, jaké slibovala, hledá stálými experimenty vždy nové methody, jimiž by snadněji a pevněji vpravila do hlav žáků ono množství různotvárných poznatků, jež má ve své osnově. Daleká cesta, marné volání! Prastaré již přísloví praví: Mysl mnohostranně zaujatá nemůže býti na jednotlivosti dostatečně upiata. Žádná methoda nenahradí vnitřní chyby, zaviněné přílišným rozsahem různorodého, nijak nespojeného učiva. Je-li chyba v organismu, nepomůže mazání nebo náplast na kůži.

Tak nedostatečně působí již i škola, která má sice náboženství jako učebný předmět, která však nechce, aby náboženství pronikalo celý její organismus, která nechce, aby kromě náboženské hodiny bylo ve škole cítiti vůni náboženství. Jak bylo by teprve ve volné škole, která ve svých síních nechce viděti ani stopy, nechce slyšeti ani zmínky o náboženství? Jaká rozháranost zavládla by teprve tam!

Volná škola tvrdí ovšem, že nahradí náboženský živel vyučováním beznáboženské, světské, na vědeckých základech zbudované morálce. Ta prý bude význačným znakem volné školy, vůdčím duchem její výchovy, soustřeďujícím všecku její působnost za tím vzácným cílem, aby ze svých žáků vypěstila sebevědomé, svobodné, mravně vyhraněné lidi.

Nuže, porovnejme vespolně mravouku náboženskou, křesťanskou — s mravoukou pouze vědeckou a posuďme jejich význam výchovný. (Pokračování.)

Spolkové zprávy družstva Vlast.

Literární sekce družstva Vlast konala dne 5. prosince roku 1910 čtvrtou schůzi za předsednictví faráře Vl. Hálka. — Jednatel far. Al. Dostál četl protokol této schůze, jenž byl probrán a schválen.

Literární sekce usnesla se již dříve, by vydány byly nové: »Zásluhy duchovenstva o českou literaturu.« Prvé vydal před 30 lety pan školní rada Jan Ježek. Jednatel jménem Literární sekce s p. radou vyjednával a celá akce bude pravděpodobně ve skutek uvedena. Literární sekce podá k výboru družstva Vlast žádost, aby je družstvo vydalo svým nákladem. Podrobnosti menšího řádu budou ještě s panem radou projednány.

Knížecí arcib. notář Tomáš Škrdle předložil Sekci německý: Bonifacius-Kalender a 1. číslo knihovny Českého Západu: »Do žertu i pláče«, řadu povídek a črt, které napsal Františka Vačalka a ocenil jejich obsah.

Dále zavedl rozhovor o našich různých potřebách a nedostatcích a o tiskové přípravě na rok 1915, i přijal výbor k jeho návrhu tyto resoluce:

1. Literární sekce s bolestí konstatuje, že některé katolické ústavy a pensionáty nešíří mezi chovanci nebo chovankami katolický, hlavně odborný tisk, na př. četná ženská katol. paedagogia, že neseznamují své chovanky s »Vychovatelem«. Když tyto chovanky vejdou do veřejného života, nemajíce v katolickém časopise průvodce života, jsou pro nás z většiny ztraceny.

2. Literární sekce vyzývá katolický tisk, aby se pomalu zásoboval obrannými články na rok 1915, hlavně aby informoval své čtenáře o všem, co se proti nám podniká. »Vlast«, jež tyto přípravy bedlivě a soustavně stopuje, jest každému jinému listu k disposici. Katolické kalendáře ať přinášejí již nyní stati o roku 1915 a proti Volné Myšlence, jež tyto oslavy ze všech stran nejzuřivěji pořádá. Zároveň vybízí Literární sekce všecky z kněžstva, vyšší a nižší, dále šlechtu, katolickou intelligenci, katolické zemědělce, řemeslníky, živnostníky i katolické dělníky, aby každý dle sil svých katolický tisk odebíral, podporoval a rozšiřoval. Ať nám budoucí doba neklne, že jsme byli nedbalí a neobětaví v době, kdy se v lid vrhají denně a týdně ohromné spousty tisku nevěreckého. Běda tomu, kdo hromadí mamon a nedá ho církvi, nedá ho katolickým spolkům a podnikům, nedá ho katolickému tisku, když je obětovného groše všude nutně potřebí. Právě nyní, když se statisíce nevěreckého tisku vrhá v lid, musíme oceniti prozíravost p. opata P. Albána, který nám měsíčně na 400.000 »Sv. Vojtěcha« jako protiváhu onoho tisku mezi lidem českým doma i v cizině zdarma rozšiřuje.

3. Literární sekce žádá p. Tom. Jirouška, aby vydal brzy svoji brožuru: »Bitva u Lipan«, což on přislibuje. Brožura vyjde r. 1911 nákladem družstva Vlast.

Farář Alois Dostál rozebral Kopalův román »Služka« a Práškovu monografii: »Brandýs nad Labem«. Mimo to poukázal kriticky na četné jiné zjevy literární. Zprávy jeho jsou vždy cenné a zajímavé. Mimo jiné uvedl o Fr. Douchovi:

Františka Douchy bylo letos vzpomínáno při stoletém jeho narození. Chválen jako překladatel, básník, spisovatel pro mládež. Ale s tím bychom nesouhlasili zcela, co bylo psáno o jeho chudobě. Jest sice známo, že jisté kruhy nepřejí valně spisovatelům-kněžím, bylo tak a je posud, ale zdá se nám býti přeháněno, že prý Fr. Doucha trhal papír z ohlašních tabulí, aby jej zpeněžil a koupil si chléb. Doucha bydlel v klášteře u Minoritů a tam by přece nedopustili, aby někdo trpěl hlad, když se v klášteře tom i jiní lidé přiživují. To se zdá býti nadsazováno.

Knížecí arcib. notář Tom. Škrdle: Znal jsem Douchu osobně a také jsem byl jednou v jeho bytě u Minoritů. Vím, že se o něho Minorité pečlivě starali, vím dále, že Doucha dlíval v létě po mnoho let u různých šlechticů, kdež jim v zámecké kapli mši svatou sloužil, začež byl honorován; to mi sám vypravoval. Týnský farář Heinrich — potomní kapitulní děkan Karlštejnský, mi vypravoval, že jednou nabízel Douchovi 100korunové mešní stipendium — ale Doucha ho nepřijal.

Doucha žil a vystupoval skromně — jeho cela i pohřeb jeho z Týnského chrámu byly skromny — ale hladu neměl.

Redaktor Tom. Jos. Jiroušek líčil své přípravné práce ke studiu o řeholnici z řádu svaté Alžběty, české spisovatelce z dob probuzení: Marii Antonietě. Přednášku tu proslovil na literárním večírku dne 8. ledna 1911. Dále rozebral, posoudil a doporučil kalendář »Katolík« na rok 1911, vydaný pro katolické Čechy časopisem »Národ« v Chicagu.

Farář Vlast. Hálek podal posudek o sbírce básní »Eucharistické Květy« od P. Floriana Březiny O. S. F., vydané právě u A. Landfrasa v Jindřichově Hradci. Je to příjemná sbírka něžné asketické poesie, která musí čtenáře nadchnouti k úctě Nejsvětějšího. — Dp. K. Vrátný přeložil a vydal v II. vydání Frassinettiho »Ježíš Kristus vzorem knězovým«. Hluboké myšlenky jsou tam jasně a obratně přeloženy. — Dp. Fr. Žák T. J. vydal »Památku na III. sjezd Marianských Družin« Obsahuje báseň »U kolébky Marianských Družin« a dramatický výstup »Ve šlépějích otců«. Obě práce vydávají skvělé svědectví o básnické tvorbě autora. Možno jich na scéně použíti.

Časovou a vítanou prací je spisek, vydaný katolicko-politickou Jednotou »Volná Myšlenka a její boj proti katolické církvi v Čechách« od Fil. Konečného. Poučí se jím intelligence i lid a řečníkům katol. poskytuje hojně vážného materiálu proti Volné Myšlence.

Referent a s ním i Literární sekce vítá návrh duchovenstva skupiny Dačické na Moravě, učiněný Jednotě duchovenstva diecese Brněnské, aby zřízeno bylo Museum Kosmákovo, kdež by všechny památky naň byly sebrány a umístěny.

Dr. Rudolf Zháněl, biskupský konsistorní auditor, předložil dopis z misijního domu sv. Gabriela v Medlíku u Vídně, kde člen kongregace Steylské Pavel Šebesta oznamuje, že tato misijní společnost zamýšlí vydávati *český časopis misijní* a táže se o radu. Referent podotýká, že odkázal tazatele na Msgra Fr. Vaněčka, kanovníka vyšehradského, který o misiích přednášel ve Vlasti, a na kníž. arcib. notáře Tom. Škrdle jako osvědčené odborníky. — Dále donesl Dr. Zháněl a rozdal mezi přítomné několik obrázků jako památku z pohřbu básníka *Msgra Vladimíra Šťastného*, při kterém zastupoval Literární sekci. — Potom zmínil se referent o francouzském spisovateli *Champolovi*, kterého uvedl do českých kruhů profesor Václav Müller svým »*Alexandriny*«. Champol čítá se mezi katolické spisovatele. Právě nyní vychází jako příloha ranního vydání »Národní Politiky« v Praze jeho zajímavý nezávadný spis »*Simonin muž*«. Je to román dívky, obětující se pro svou rodinu. Rovněž v laciném vydání vydala německá »Reclamova universálka« Champolův spis »Otázka svědomí« (č. 4719—20 za 48 haléřů). Je to historie zajímavého rozporu duševního, spis hodící se do knihoven lidových. — Ze své četby uvedl referent, že četl v posledním čase spisy z některých laciných knižnic, odnášející se k životu vojenskému. Z českých uvádí novelu Františka Pravdy: »Voják nováček«. Líčí se tu osudy mladého vojína, který v bitvě byl poraněn a pak propuštěn z vojny. Povídka tato v mnohém připomíná vlámský spis Conscienců »Rekrut« (vyšlo v něm. Univ. Bibl. č. 1208, 24 hal.). Ku knižnicím německým velmi laciným, jež mají také pěkný tisk, patří »Wiesbadener Volksbücher«. Referent přečetl z nich zajímavý spisek »Rolof, der Rekrut« od Edmunda Höfera (č. 67, 18 hal.), kde vypravuje se smutný konec

sběha; pak Ratzelovy »Obrázky z války francouzské« (čís. 118, 30 h), kde známý německý učenec líčí své příhody, jež zažil jako jednoroční dobrovolník; a Schlosserovy »Příhody saského kazatele ve válečných letech 1805—1815«, kde spisovatel velmi názorně vypravuje své zkušenosti v těchto dosti pohnutých dobách, nemůže však pominouti nevlídných poznámek o naší církvi. — K laciným knižnicím německým se zřetelným tiskem patří »*Volksbücherei*« Styrie ve Štýrském Hradci, jichž vydavatelé stojí na stanovisku katolickém. Č. 35.—36. obsahuje poučné vypravování komisního pláště z vojen italských a dojemnou historii »Zadostučinění«, číslo 100—103 pěkné, ale trochu roztáhlé obrázky z válečných dob tyrolských. Delší posudky o spisech přinesla již dříve »Vlast«.

Místodržitelský oficiant, spisovatel Jan Voborský, poukazuje v obsažnějším referátu na různé neblahé zjevy v tiskovinách, jež plným právem zasluhují jen název žurnalistického a literárního bejlí. Nemůže nám býti lhostejno, když »Echo Velké Prahy« hemží se pikantními články, jež obsahem svým závodí s »Mládencem«, »Pikantním Světem«, »Intimní Prahou« a podobným brakem. Nazývá-li se toto vše lidovou četbou, pak jest nám toho lidu opravdu líto. Ale to vše zdálo se býti přátelům volných mravů ještě málo a proto vsazena tomu koruna novou tiskovinou, nazvanou »Flamendr«. Jelikož i ta bude hostinným útulkem rozmanitých nahotin, zasluhuje hned při vstupu na životní dráhu odsouzení zcela spravedlivého.

Za povznešené nálady — že byl zdatný kus práce vykonán — ukončena schůze Literární sekce.

Přípravy naše a různých jiných stran na r. 1915.

Výbor Tiskové Ligy usnesl se ve schůzi ze dne 2. ledna 1911 vydati toto

Provolání:

Žijeme v době velice vážné; denně, týdně a měsíčně chrlí se v národ spousta jednak nevěreckého, jednak nemravného tisku. Účelem celé té akce jest, zničiti v lidu víru v Boha a udusiti v něm lásku k církvi katolické. Aby mohli nepřátelé dosíci cíle svého — nebo přímý útok na Boha by četné lidi zarazil a od nepřátel církve odvrátil — snaží se morálně ubíti a kde to jde i hmotně ožebračiti (Francie a Portugalsko) katolické duchovenstvo, proto se proti němu soustavně štve a vliv jeho ve škole a v celém veřejném životě se co nejvíce omezuje.

Jak by si zednáři a volní myslitelé v Rakousku počínali, kdyby úplné moci nabyli, vidíme právě v poslední době na Portugalsku, poněkud i na Španělsku a hlavně na Francii.

Kdo stopuje francouzské poměry v posledních 20 letech, má před sebou obraz soustavné ničivé práce zednářů a může v obraze tom viděti, čím zednáři a volní myslitelé i nás jednou oblažiti míní.

Ve Francii právě školní komise předložila sněmovně zákon, jímž katolíci jsou přímo rdouseni. Dle něho otcové rodin a poručníci upadají v trest, odváží-li se dětem dáti jiného vychování než beznáboženského. Ani biskupové, ani kněží nebudu moci bez trestu proti otravě mládeže

mluviti a časopisy nesmějí uveřejňovati články, kterými by byla katolickým rodičům doporučována katolická výchova.

Tak pracuje zednářstvo s hůry dolů a socialní demokracie podává zednářům ruku z důly nahoru.

Smrtelnou ránu chtějí čeští volnomyšlenkáři zasaditi církvi roku 1915, v roce 500leté upomínky upálení Mistra Jana Husa.

V Brusselu sestavili program, dle něhož oslava Husova má míti ráz všesvětový; tam se usnesli pořádati roku 1915 v Praze sjezd volných myslitelů celého světa na památku Husa, mučedníka prý za svobodu myšlenky a při tom chtějí v Čechách připraviti hromadný odpad lidí od církve katolické. V roce tom bude v Praze s velikou okázalostí odhalen pomník Husův a celý národ má býti proti církvi podněcován divadlem Mistr Jan Hus; mimo to připravují se jiné a jiné podniky a slavnosti (na př. reformační museum v Táboře), namířené vesměs proti katolické církvi, o čemž »Vlast« soustavně referuje.

A my katolíci máme k tomu mlčeti, máme jako zbabělci do kouta zalézati? Máme světu ukázati, že v době největšího nebezpečenství neměli jsme dostatečné lásky ku Kristu Spasiteli a k církvi Jím založené, stavěti se tváří v tvář svému nepříteli a neměli jsme potřebné obětavosti, abychom nebezpečenství roku 1915, když ne zažehnali, aspoň co nejvíce omezili a seslabili?

Nikoliv, je nás tu ještě dosti katolických mužů, kteří tuto obtížnou práci se vší energií podnikneme. Hlavním cílem naší práce bude, aby massy katolického lidu o Mistru Janu Husovi dostatečně byly poučeny a dle toho aby na oslavy jeho pohlížely.

K Mistru Janu Husovi budeme se chovati spravedlivě a šetrně, však proti oslavovatelům jeho, kteří ho zneužívají za plášť své nevěry a zášti proti Bohu a církvi, vystupovati budeme mužně a odhodlaně. Lid musíme dále poučovati o cílech a pracích Volné Myšlenky, volné školy, o cílech živlů pokrokových a vůbec o všech nepřátelích církve. To se bude díti úsilovně a soustavně přednáškami, brožurami a vůbec tiskem v různých našich časopisech a publikacích.

I vyzýváme katolickou šlechtu, katolické duchovenstvo a všecky stavy zorganisovaných katolíků, od nejvyšších až do nejnižších, v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a v různých jiných zemích k hojným sbírkám, jež tu rozdělíme na čtyři díly. První čtvrtina každého daru dá se na rozšíření brožurového časopisu: »Husitství ve světle pravdy« (dárce si může určiti, komu se má tento časopis darovati); druhá na vydání populárního spisu o Husovi, třetí na důkladný vědecký spis o Husovi a čtvrtá část se věnuje na naši korespondenci a na agitaci proti proudům, jež jsme shora jasně naznačili.

Sbírky budeme konati od roku 1911—1915 incl., i prosíme, aby dárcové upsali dle svého postavení na rok 1911—1915, tedy na 5 let, k tomu cíli — sebe menší — peněžitý příspěvek anebo dali nějaký dárek jednou pro vždy. Malé dárce oznámíme šetrně — obnos vynechajíce.

Očekáváme, že hlas náš v době tak vážné pronesený a k účelům nesmírně důležitým čelící oslyšen nebude.

Z výboru Tiskové Ligy v Praze, dne 1. ledna 1911, čp. 570-II.

T. J. Jiroušek, tajemník. *Tomáš Škrdle,* předseda.

K obraně naší pro rok 1915 darovali: 125 K, splatných v 5 letech: Tom. Škrdle, předseda Tiskové Ligy; po 100 K, splatných v 5 letech: Msgr. Jos. Bernát, čestný kanovník a probošt na Mělníce; klášter benediktinský v Břevnově; Lamb. Ludvík, em. bisk. vikář v Horažďovicích; Fr. Václ. Bubeník, provinciál řádu kazatelského v Praze, a rod Šetinův, z něhož upsali po 10 K: Vinc. Šetina, soukromník ve Výrově u Přelouče a Emilie Šetinova, ind. učitelka tamže; 30 K: Fr. Šetina, c. k. assistent v úč. departementu c. k. minist. obchodu ve Vídni; 50 K: Vinc. Šetina, administrator fary v Babicích; po 50 K, splatných v 5 letech: Jos. Charvát, farář ve V. Čakovicích; Pavel Jirounek, farář v Deštné; Al. Kašpárek, kníž. arcib. vik. tajemník a děkan v Českém Brodě; Štěpán Dvořák, děkan ve Skuči; Josef Prášek, deficient v Garsu v Dol. Rakousích; Ludvík Seyvalter, farář v Čečelicích, P. Gerlak Dvořák, převor a P. Loh. Schmidt, kapitulár na Strahově. Hotově 50 K složili: Jan Řihánek, ředitel k. a. semináře v Praze, a Ign. Zháněl, farář v Troubsku u Brna, první Moravan. (Pokračování.) Další úpisy přijímá: Tom. Škrdle, pokladník Tiskové Ligy, v Praze čp. 570-II.

Konkurs.

Tisková liga v Praze, čp. 570-II., Žitná ul. 26 n., vypisuje konkurs na populární spis o Mistru Janovi Husovi. Nejlepší práce obdrží cenu 150 K, druhá 100 K, třetí 50 K. Populární spis o Husovi musí býti vědecky založený a zvláštní zřetel budeme míti k tomu dílu, jež nám přinese o Husovi něco nového, dosud neznámého. Všecka důležitá tvrzení o Husovi ať jsou citáty ze spisů a pramenů doložena. Spis může obsahovati asi 4—5 archů formátu »Husitství ve světle pravdy« a konkursní práce přijímají se do konce školních prázdnin r. 1911. Spisovatel musí býti na práci své pro veřejnost plným jmenem podepsán.

K posouzení konkurenčních prací zvolena bude zvláštní komise a kdyby žádná práce nevyhovovala, nebude žádná vypsanou cenou poctěna.

O M. Janu Husovi budiž psáno spravedlivě a šetrně.

V Praze, dne 10. ledna 1911.

Tomáš Škrdle.
předseda.

Vl. Hálek,
jednatel.

Přípravy volných myslitelů pro rok 1915. — Volní myslitelé chystají pro rok 1915 **100.000 odpadlíků**. Liberální éra vydala zákon, dosud platný, kterým se zakazuje dělání proselytů. Ani výhrůžkou, ani slibem nesmí býti nikdo lákán, aby přestoupil z jedné konfese do druhé. Proselytství se zakazuje, odpadlictví nikoli. Volná Myšlenka chystá si k oslavě 500letého upálení Mistra Jana Husa zvláštní dar českému národu: 100.000 odpadů od církve. K tomu se ze všech sil tajně i veřejně, v novinách svých i na schůzích pracuje. »Pryč od Říma! Čech nesmí býti Říman! Vystupte z církve!« Tak volají řečníci fialkoví. A jdou klidně a bez závady cestou Schönererovou, který postavil si také za cíl učiniti 10.000 odpadlíků. Touto akcí strhuje si ovšem Volná Myšlenka s tváře škrabošku, an každý vidí, že není pravda, že by jen hledala pravdu a svobodné myšlení o věcech náboženských. Volná Myšlenka obnovuje tu náboženské boje, které u nás nepřetržitě trvaly od válek husitských až do Bílé Hory, boje, které nazývá historik Dr. Winter

»českou nemocí« a o nichž píše, že »by jimi národ český byl málem zahynul«. Tyto štvanice konfesní, jichž se bál Palacký, Šafařík, Kollár i Havlíček, obnovuje Volná Myšlenka ve svobodomyslném a tolerantním století dvacátém a myslí ještě o sobě, že koná čin kulturní.

Pro domo sua (česky: k vlastní obraně). Dopisovatel »Jiskry« Táborské z Prahy rozepisuje se o tom, že prý »Vlast« ohlašuje na r. 1915 jakousi protioslavu Husovu a že prý klerikálové budou chtít Husův rok 1915 zneuctíti svými štvanicemi. Všecko to jest v odporu s pravdou. »Vlast« má za účel připravovat obranu a nic jiného než obranu víry a zájmů katolických, na které se připravuje roku 1915 co nejostřejší útok. Církev katolická v Čechách není ode dneška ani od včerejška, ta má tu své právo historické a je starší, než jsou zednáři, volnomyšlenkáři a různí pokrokáři. My budeme psáti o Husovi vezdy šetrně a spravedlivě, ale těm, kteří pobloudilého, ale jinak věřícího Husa chtějí zneužíti, aby zahájena byla štvanice proti církvi a katolickému duchovenstvu — těm se postavíme rozhodně na odpor. »Čas« ze dne 11. prosince dopis »Jiskry« reprodukuje a lži ony opakuje. Ke cti mu to neslouží. — »Národ«, belletristická příloha mladočeských »Mladoboleslavských Listů« praví, že prý »Vlast« hlásá, že proti oslavám Husa musí katolíci okázale oslavovat sv. Cyrilla a Methoděje a »Národ« se posmívá, že budou oslavovat také — kacíře, nebo Řím prohlásil oba apoštoly za kacíře. — Obě zprávy si redakce »Národu« ve své hlavě vymyslila.

Husitica ve Vlasti. Časopis »Vlast« přinesl ve XXVII ročnících mnoho článků o Husovi a Husitech od různých auktorů, hlavně z péra † probošta Dra Ant. Lenze, o němž se † ministr Dr. Ant. Rezek vyjádřil, že on nejlépe ve spisy a učení Husovo vnikl, poněvadž jako profesor dogmatiky z Čes. Budějovic byl nejzpůsobilejším, věroučné články Husovy poznati a posouditi.

V III. ročníku »Vlasti« z roku 1886—7 uveřejnil gymnasijní profesor Karel Konrád článek: »Husitismus v Polsce«, z něhož krátce vyjímáme:

Když polský král Vladislav Jagello vysoké učení krakovské obnovil, volal z Prahy do Krakova za účelem reorganisace jeho Jeronyma z Prahy a jiné české docenty. Jeroným šířil bludy Wiklefovy nejen v Krakově, ale i na Litvě a na Malé Rusi, kamž s velikým knížetem Vitoldem cestoval. Tak se dostalo učení Husovo do Polska, čemuž se biskupové polští statečně na odpor stavěli.

Stalo se, že mnoho vojínů polských, kteří přišli se Zikmundem Korybutovičem do Čech, přichytili se zde nauky Husovy a počali též přijímati pod obojí způsobou a vrátivše se do Polska, šířili učení husitské doma. Jeden český kněz, na královském dvoře polském meškající, počal ve svých kázáních bludy husitské i veřejně hlásati.

Proti tomu postavil se král Vladislav, jenž za pomoci horlivých polských biskupů bludy husitské ze země vymýtoval. Mezi biskupy nejrázněji vystupoval proti českým husitům krakovský biskup Zbyhněv.

Toť krátký obsah zajímavého článku, jenž byl ve »Vlasti«, roč. III. na stranách 479—484 a 526—530 uveřejněn.

Z dob katolické reformace. — V VI. ročníku »Vlasti« odpovídá P. Jos. Svoboda na různé výtky katolíkům činěné v době katolické reformace. Protestanté byli na Bílé Hoře poraženi, ale strojili se ze všech stran znovu na císaře Ferdinanda II. udeřiti a ba chtěli

i Turky a Tatary na pomoc volati a Bedřicha opět do Čech uvésti. Odbojnou činnost jejich líčí P. Jos. Svoboda na základě histor. dokumentů ve světle velice nepěkném a zároveň zdůrazňuje, proč bylo v Čechách zapotřebí Liechtensteinských dragounů. Kdyby vojsko nebylo bývalo ve příležitý čas pro opatření země povoláno, co by bylo z vlasti naší? Snad nějaká provincie protestantské Pfalze nebo obět mezinárodní revoluce (strana 11). Na obranu Karla knížete Liechtensteina P. Svoboda uvádí, že byl místodržitelem civilním, nemaje na řízení vojska vlivu; nejvyššími komisaři vojenskými v Čechách byli Tilly, Brauner a posléze Waldstein.

Na to přivádí na pravou míru zprávu, že prý vyznavači pod obojí a protestanté bývali násilím přiváděni na víru katolickou a vyvrací různé pomluvy na katolíky, jako že jim kleštěmi ústa otevírali k sv. přijímání a cpali do nich sv. hostii a j. více. Útisky litomyšlského děkana Daniela Vojtěcha Hájka se strany protestantův jsou tu krásně vylíčeny. Jednaje o germanisaci, podotýká P. Svoboda, že ony kraje české, ve kterých se katolická šlechta usadila, poněmčeny nejsou, ale že se germanisovalo tam, kde zavládla šlechta luteránská. Zvěčnělý P. Jos. Svoboda sestavil mapu Čech, kdež byly vyznačeny kraje dříve české, které luteráni poněmčili.

Celý článek Svobodův na stranách: 1, 81, 161, 241, 321 a 401 uveřejněný obsahuje veliký materiál historický, snesený na obranu tehdejších katolíků. Bylo by dobře, aby oba články byly zpopularisovány a znova vydány.

Upálení Němcův a kněží v Berouně. — Ve »Vlasti« roč. VI. uveřejnil profesor Jos. Vávra na str. 949—954 článek: »O Němcích v Berouně« do roku 1615, kdež na str. 950 praví: »Berounští drželi se strany katolické, po smrti krále Václava roku 1419 přijali bratra jeho Sigmunda za krále a při něm setrvali až do krvavého dobytí města od Žižky a Pražanů dne 1. dubna roku 1421. Msta vítězů zasáhla tehdáž konšely a měšťany německé, kdy se zajatou posádkou a vojenskými hejtmany upáleni byli v jedné stodole na předměstí, kdežto kněží a řeholníci domácí a přespolní, v počtu 37—50, upáleni byli v chalupě obecní lázně za dolejší branou.

LITERATURA.

SIAMSKÁ.

Siamské noviny »Thaí Muang-Thaí« přinesly nejednou pochvalnou zmínku o křesťanství a proto se chceme zde o nich a jejich zemi atd. zmíniti. »Thaí Muang-Thaí« děkují svému vzniku králi Čulalongkornu, jenž nedávno zemřel (dne 23. října 1910). Král Čulalongkorn narodil se dne 20. září roku 1853 v Bangkoku a nastoupil trůn po svém otci roku 1865. Byl pátým panovníkem z dynastie „Čakraki«, jež se roku 1782 revolucí prvního ministra k vládě dostala. Jmenované siamské noviny nejmenovaly nikdy svého krále jinak než plným jménem, jež jest: Prabat Sondeč Pra Paramindr. Maha Čulalongkorn Patindr, Tepa Maha Monghut Pra Čula Čom Klao Čou Ju Hua. Z jedné zprávy z nich vysvitá, že mu veliké starosti činily zápletky s Francií od roku 1885 do roku 1892 (jež jej v jeho smýšlení o křesťanství oslabovaly), v nichž dovedl znamenitě svoji zemi obhájiti. Před tím již byl Čulalongkorn křesťanství více nakloněn a dle vzoru křesťanů dal již roku 1874 své zemi ústavu a chtěl zrušiti otroctví, kardinál

Lavigerie měl na něho nemalý vliv. Avšak jeho vůli — zrušiti otroctví — byl silný odpor kladen a teprve roku 1889 podařilo se mu zrušiti otroctví ve své zemi nadobro. »Thaí Muang-Thaí« udávají počet křesťanů jen na několik set proti 2,000.000 mongolských Siamesů a Číňanů, Malajů též na dva miliony, přes jeden milion kmenu Laos, Brahmanů, Budhistů a vyznavačů Konfuciových a p. v. Dle dojmu, jaký na nás učinily siamské noviny, kyne tam křesťanství jednou budoucnost. Škoda, že podnebí tam všude není pro Evropana snesitelným. Siam, jak známo, hraničí od západu a severozápadu s anglickou Birmou, na východu a severovýchodu jest Annam a francouzská Cochinchina (na jihu jest moře), a stát měří 633.000 čtver. kilometrů. (Čechy; 51.948 čtver. kilom.). Naši misionáři vědí, že jest tam podnebí velice horké. Průměrná teplota je 25 stupňů tepla dle Celsia. V lednu je tam 21 stupňů Celsia tepla a v červenci 29. Naši misionáři mohou jen na suchých místech podnebí snésti, v nížinách je teplota od 17 do 40 stupňů Celsia. Půda, jak ji vyličují Siamské noviny, jest tam velice úrodná. Roste tam cukrová třtina, rýže, kukuřice, čaj, bavlna, hořčice, černý pepř a různá jiná koření, citrony, pomeranče, ananas, banány, granátová jablka, fíky, mandle, sesam (exotická rostlina, dávající vzácný olej), jsou tam celé lesy vějířových, kokosových a ságových palem, tek (velký strom indický ku stavění lodí), mangrovégummi a mnoho jiných druhů stromů. Siam má též zlato, stříbro, měď, olovo, otrušík, cín, železo, drahokamy a mnohé jiné mineralie. Z domácích zvířat jsou tam skoro všecka tak zastoupena jako u nás a z jiných zvířat jsou tam bílí sloni, tygři, nosorožci, medvědi, veliký počet různých druhů opic, jeleni, srny, mnoho druhů ptactva, kurového (slepic, kohoutů), vodních ptáků, dále krokodili, hadi i hedvábnící (housenky, předoucí kedvábí), tisíconožky, štíři a pod. více. »Thaí Muang-Thaí« vypočítávají blahobyt země a jich přístavního a hlavního města Bangkoku. Přístav bangkokský měl před šesti lety 738 kupeckých lodí z různých cizích zemí se 664.035 tunami, z nichž skoro polovice patřila Němcům 351 se 386.400 tunami a od té doby obchod ustavičně zkvétá a se zvelebuje. Celé království siamské jest rozděleno na 16 provincií. Daň odvádějí králi siamskému knížata malajská Radjah (Radža) z Tringanu, Kelantam, Patani a Kedah; knížata laosská z Čiengmai, Latum, Lakhon, Fre, Nan-Luang-Fra-Bang, Nuang-Lom a jiní. Železnic jest tam na 500 kilom., náležejících státu, pak jest sekundární dráha z Bangkoku do Paknamu, na 200 poštov. úřadů, na 5.000 telegrafických linií, což se pořád zvětšuje. Vojska dobře vycvičeného měl zemřelý král 12.000 v aktivní službě, v čas války dvojnásobně, při tom 14 válečných lodí se 45 děly a 2.000 muži. Zemřelý král Čulalongkorn, příznivec křesťanů, byl ovšem budhistou, budhismus jest v Siamu panujícím náboženstvím, a navštívil roku 1872 Javu a Indii, roku 1897 byl po prvé v Evropě a od té doby vstoupily evropské země se Siamem v diplomatické styky. Roku 1907 byl král Čulalongkorn po druhé v Evropě, a to v Římě, ve Vídni, v Paříži, v Londýně, v Amsterodamu, v Kopenhagenu, v Stockholmu a v jiných ještě městech. Siamesové jsou lidmi velice snášelivými, ale též línými a proto hlavní výdělek padá do rukou Číňanům, již zvláště těží z jejich vývozu: rýže, ryb, tekového dřeva, pepře a pod. Peníze se tam jmenují »tikal,« jeden „tikal« je asi 1 koruna 40 hal. Pod králem Čulalongkornem učinil Siam v posledních letech veliký pokrok a král, jak zmíněné noviny psaly, byl napodobitelem křesťanů. Josef Šeřík Vitínský.

NĚMECKÁ.

Immergrün. Illustrierte Monatschrift zur Unterhaltung und Belehrung. 22. Jahrgang 1909—1910. Druck und Verlag von Ambros Opitz, Redaktion von Jos. Gürtler, Warnsdorf. Z bohatého obsahu uvedeného ročníku časopisu »Immergrün« uvádíme četné básně, povídky, zvláště rozsáhlý a poutavý román »Mezi nepřátely« od Karla Mathias-e, povídku »Pravé štěstí« od D. Rhenanus-e, jiné články k pobavení a poučení čtenářů, statě o časových událostech, o nových vynálezech, o pokroku moderní techniky, vhodné citáty z čelných spisů, životopisy, cestopisy (hlavně od profesora Jindřicha Marschnera), vzpomínky dějepisné, kratší články různého obsahu, literární zprávy a posudky, zprávy o hnutí křesťansko-sociálním, zrnka pravdy a žertovné drobotiny. Vyobrazení jsou zdařilá; některá odnášejí se ku článkům v časopise uveřejněným, některá ku denním příhodám a jiná zase podána jsou s textem vysvětlujícím. V posudcích o časopisu tom jde jeden hlas, že se stále zdárně vyvíjí jak po stránce obsahové tak i obrázkové ve vzorný časopis rodinný, přinášející zábavu, poučení i mnoho užitečného. Rádi se k úsudkům těm přidáváme, přejíce časopisu, jenž jest směru rozhodně katolického, hojného rozšíření. Josef Herzig.

Blätter für Kanzelberedsamkeit. Redigiert von Josef Minichthaler, Pfarrer in Piesting in Niederösterreich 30. Band. Wien 1910. Verleger und Herausgeber Heinrich Kirsch. — Chvalně známý kazatelský časopis ten, do něhož nejčelnější kazatelé němečtí v Rakousku přispívali, přinesl v uplynulém 30. ročníku vhodná kázání na všechny neděle roku církevního, na svátky Páně, na slavnosti Mariánské a jiných Svatých, řeči postní a mnoho praktických při různých pobožnostech a příležitostech. Kněžím, v duchovní správě působícím, byly tyto práce vítanou pomůckou v úřadě kazatelském. Jen škoda jest, že časopis, který velmi cenné práce uveřejňoval, po ukončení tohoto ročníku přestal vycházet jako časopis samostatný. Splynul totiž, novým ročníkem počínaje, s podobným homiletickým listem »Chrysologus«, již na 50 let, nyní redakcí Dra Berlage, domského probošta v Kolíně, vydávaným. Sešitů bude míti nyní 12 místo 10 dřívějších ročně pod dřívějším názvem »Blätter für Kanzelberedsamkeit«. Osvědčí-li se nová tato změna, uspokojí-li i nadále své odběratele, ukáže budoucnost. Ovšem homiletických časopisů německých máme dosti, splynou-li tedy za účelem zdokonalení, nebude to na škodu. Josef Herzig.

Metzer Hirtenbrief und Evangelischer Bund. Ein Wort der Aufklärung für Katholiken und Nichtkatoliken von Willibrod Benzler, Bischof von Metz. Trier 1909. Paulinusdruckerei. Cena M. 0·60. — Biskup Benzler vydal před krátkým časem pastýřský list o smíšených manželstvích, ve kterém dokazoval, že smíšená manželství svou podstatou odporují božskému plánu manželství a ve svých následcích víru a věčné blaho katolického manžela, jakož i dítek do nebezpečenství uvádějí. Proti tomuto listu vystoupilo představenstvo hlavního spolku lotrinského »evangelického svazu« s výtkou, že tím od biskupa jsou snižována evangelická manželství, že se v něm jeví nesnášelivý duch úzkoprsého konfesionalismu atd. Proti výtkám těmto v přítomném spisku se biskup vážně a rozhodně ohražuje a zároveň poukazuje znovu obšírněji na smutné následky, jež stálý, statisticky dokázaný způsob smíšených manželství má v náboženské, mravní a socialní příčině jak pro jednotlivce, tak i pro rodiny, v čemž rozumní protestanté souhlasí úplně s katolíky. Autor tu uvádí svědectví elsaského evangelického »Sonntagsblattu« z r. 1896 č. 41, kde velmi názorně tyto smutné následky jsou líčeny, dále 25. vestfálské provinciální synody z r. 1908. V přídavku 1. pak uvádí, aby si mohl učiniti úsudek vlastní, biskup Benzler pastýřský svůj list per extensum, a v přídavku 2. některé protestantské hlasy ze starší a novější doby o manželstvích smíšených.

Spisek zasluhuje doporučení a prokáže zejména duchovním správcům ve smíšených farnostech dobrých služeb. Dr. Jos. Samsour.

Mene tekel . . . Eine seltsame Geschichte. Von Auguste Groner. — Wien, Leipzig. Verlag von Edmund Schmid. Cena 7 K. — Tato kniha během roku dosáhla již čtvrtého vydání. Proto sáhli jsme po ní s jakousi zvědavostí. Již ten název! A ve skutečnosti? Jest to detektivní román, ovšem jemnějšího rázu. V britském museu objevily se kamenné desky s klínovým písmem zcela nového typu. Lord Tannemore, slovutný archeolog, prohlašuje však tento druh klínového písma za falsifikát. Než důkazů zřejmých podati nemůže. Protivníci na něho doléhají, nepodá-li během roku důkazů, že se musí usmrtiti. Lord uchyluje se tudíž o pomoc k nejznamenitějšímu učenci Clusiovi, profesoru chemie na universitě upsalské. Oba vydají se na cestu do Arábie, aby v ssutinách Babylonu a Ninive potřebné důkazy hledali. Protivníci však, kteří skutečně ono písmo padělali, je tajně sledují a všemožným způsobem je hledí cestou zahubiti, ale marně. V podzemním paláci v rozvalinách Babylonu vyvolává professor Clusius pomocí zvláštního fotografického aparátu a chemických sloučenin na stěnách výjevy, které před několika tisíci léty v místnostech těch se udály a jichž světelné effekty na stěnách jaksi uvázly. Jest to onen biblický výjev krále Baltasara, kdy tajemná ruka píše na stěně slova: Mene tekel, upharsim. Slova tato jsou psána v písmu hieratickém, jež nesrovnává se nikterak s oním na padělaných deskách v museu britském. Quod erat demonstrandum! Tím učený profesor rozluštil svou úlohu.

Všechna čest před velikým učencem, pracujeť v zájmu lidstva. Zde však jest líčen jako nadčlověk vyššího řádu, jako polobůh, který nemusí téměř jísti ani píti, ani spáti, jehož z klidu nepřivede žádné nebezpečí, ne, takový člověk neexistuje. Do děje vpleteny jsou něžné scény dvou milujících se lidiček: asistenta Lunda a sličné dánské dívky. Mnohdy potkáváme se s motivy »tisíc a jedné noci«, jakož i Waltera Scotta. Trvalé ceny kniha nemá. Přes to však četli jsme ji se zájmem a napětím. Náboženský cit se v ní sice neuráží, ale také nepodporuje. Farář Fähnrich.

„Ein Königstraum“. Von L. u. S. Hartig-Attems. Wien. W. Frick. Máme před sebou historicko-epickou báseň na 225 stranách, složenou dvěma rakouskými šlechtici. Zajisté nevšední zvláštnost. Báseň bez rýmů, psaná v trocheích, prodchnuta jest duchem katolickým a patriotickým a to jest dnes zase zvláštností, která nás však mile překvapila. Způsob psaní jest napínavý a plynný. »Králův sen« jest krátký sen zimního krále Bedřicha Falckého, který snil jako král český. Historické postavy lehkomyslného krále a fanatického kalvinského kazatele Skultéty-ho jsou kresleny dle skutečnosti. Ne tak postava královny Alžběty. Básníci ji příliš sidealisovali, snad z přílišné šetrnosti k dámám? Ve skutečnosti spojovala v sobě královna tato pravou staroanglickou pýchu s opovrhováním všeho, což bylo katolického a právě těmito vlastnostmi přispěla k tak brzkému pádu svého slabého manžela. Krásná jest historie lásky mužného tovaryše zlatnického Jiří a jeho nevěsty Rozvity, která velmi zřetelně vystupuje z rámce fádní politiky a násilných převratů. Knihu tuto našemu čtenářstvu co nejvřeleji doporučujeme.

Farář Fähnrich.

Gebt mir grosse Gedanken. Von Franz Xaver Kerer. Ein Buch für die Krisen des Lebens. Dritte verbesserte Auflage. 5 und 6 Tausend. Regensburg 1910. Verlagsanstalt vormals G. J. Manz. Cena M 1·20. Vázaný výtisk M 1·80 — Pátý a šestý tisíc při dnešní velké literární produkci, jaká zvláště v Německu vládne, je zajisté úspěch neobyčejný. Tento úspěch dokazuje však zároveň, jak zdařilý je spis přítomný, jenž zvláště se hodí pro mládež studující. Napsalť jej známý pěknými svými spisy drahými autor pro vnímavé srdce mládeže pro ideály tak snadno zanícené. V krátkých markantních větách a citátech jsou zde sestaveny velké myšlenky křesťanské v zářící štít, kterým mladý muž může se krýti proti svůdcům k němu často se blížícím. Nadšenými slovy mluví autor nejdříve o užitku a nutnosti velkých myšlenek, a předvádí pak v následujících kapitolách Boha, Ježíše Krista, církev, důstojnost a velikost člověka, pokoru, moc osobnosti atd a vystupuje tak obratně proti materialistickému duchu doby v pevném a opravdovém zajisté přesvědčení, že idealismus a pravý, oprávněný optimismus byly vždy záchranci dob a národů. Také vychovatelům a vůbec všem, kdož mládeži v jejích bojích radou a skutkem pomoc skýtají, může býti spis náboženským nadšením provanutý vřele doporučen. Neboť míti ideály, je nejvyšší majetek, je trvalá práce, je nejvyšší práce kulturní.

Dr. Jos. Samsour.

ČESKÁ.

Eucharistické květy. P. Flor. Ferd. Březina, O. Fr. Min. s. Francisci. Cum licent. Sup. et Consist. N. 7178. (Nákl. V. Dobr. C. a k. dvorní knihtiskárna A. Landfrasa Syna v Jindř. Hradci 1910). — Tímto svým dílkem, 21. v pořadí lahodných plodů básnického ducha, obohatil básník, důst. kvardián františkánského kláštera v Jindř. Hradci, poetickou literaturu katolickou prací znamenitou, vysoce cennou a opravdu záslužnou. V mottu na titulním listu:

»Pane, s námi rád přebýváš,
dobrodiní skytáš světu,
přijmiž s láskou tuto hrstku
Tobě věnovaných květů!«,

a v básni úvodní nazývá autor své verše prostými květy, které milému Kristu v tichém svatostánku obětuje jako city vřelé úcty, aby se jimi rozmnožila úcta a láska k Pánu nás všech. Květů těch podává autor celkem 45; při veškeré prostotě dikce, která právě takto dospívá k pravému účinu, při klidné, nehledané a nerafinované formě a stavbě jednotlivých těchto básní provanutých duchem zbožnosti a pokory před svatostánkem tajů nejsvětějších, opravdu těžko rozhodnouti a říci, který z těchto 45 květů nádherněji a líbezněji rozvil se v zahradě srdce básníkova; všechny jsou krásné, všechny jednou balsamnou dýší vůní a tak nezbývá než konstatovati, že dp. autor celou kyticí svých Eucharistických květů podal dílo mistrné, byť ve své obvyklé skromnosti jen dílkem je nazýval. — Nadšení adoratoři Nejsvětější Svátosti Oltářní naleznou v každém květu básníka Březiny perlu pravdy, síly a povzbuzení, ať již ta která báseň, z nichž každá by zasluhovala svůj zvláštní posudek, jest projevem úcty a lásky k Spasiteli, ať poučuje nebo porovnává světské s nadzemským, ať básník pěje za tiché noci v záři hvězd nebo za ranního zvuku zvonu, volajícího k oběti mše svaté. — V dobách, kdy proud nevěry zuřivě se všech stran žene se a řítí proti všemu posvátnému a božskému, jsou dojemna slova z básně č. 26, kde Pán duší

»Ach řečí smutnou běduje
truchlivou a dojemnou:
živil, povýšil jsem syny,
oni opovrhli mnou!
— — — — — — — —
V svaté Hostii přebývám
z pouhé lásky k člověku —
mnozí toho neuznávaj'
jsouce plni nevděku«. —

Některá čísla z této sbírky básní oživla by znamenitě zhudebněním jako písně plné zbožné něhy a melodičnosti i harmonie slova. V doslovu dovolává se básník milosti Kristovy, by duším našim otevřela věčný chrám. Na obálce a titulu čteme »Nákladem V. Dobra« — ale nakladatelem jest dp. autor sám. Doporučuji tuto sbírku básnických květů eucharistických všemu čtenářstvu katolickému opravdu vroucně, neboť toho také opravdu zasluhuje.

Silně a mocně prozařuje z nich i při skromné úpravě zevnější i typografické, vnitřní světlo posvěcení a hlubokého významu každého slova! Básník jest nejenom pěvcem, ale i učitelem o vznešeném thematu. Obému dovede však dostáti s virtuositou překvapující: pěje o krásné věčné pravdě a učí o pravdivém věčném krásnu! — Důkazem toho jsou hlavně poemy č. 4 (Kristus nejdražší náš přítel), č. 8 (O přileť, milá holubičko), č 10 (Já dítě pouze hříšné jsem), zajímavé zdařilými přirovnáními, č. 21 (Na nebi svítí tisíc hvězd), č. 23 (Buď mým Pánem, milý Jezu), č. 25 (Díky Tobě, Spasiteli), č. 30 (Srdce Krista milující), č. 36 (Tys Pane, slunko přejasné), č. 37 (Za pravdu vyznávám slova) a č. 45 (Milý Jezu — králi náš). — — Eucharistické květy jsou s to, aby působily i na srdce mládeže silou vedoucí v lůno církve i k ustavičnému uctívání neskonalé nejsvětější svátosti oltářní; duch času, plný nevěry a odboje proti autoritě církve i státu, volá sice s jedné strany zpupně a hrdě: »Ni Dieu, ni maitre« (Ani Boha, ani pána), ale básník apologeta podává svými květy i mladistvému věku mocnou nezničitelnou zbraň proti nevěreckému duchu času; zbraní tou jest lilie očisty duší a srdcí v Kristu a pro Krista, lilie, jíž zdobíme oltáře a jejíž čárný jak peruť andělská bělostný květ rozvil se ve zbožném roztoužení i v něžné duši básníkově jako symbol nejhlubší posvátné úcty k Tomu, jenž byl, jest a bude, náš Bůh a Pán! Jan Voborský.

Ludmila. Sbírka zábavné četby pro český lid. Ročník 12. Svazek 6. Dr., František Hermann: Ztroskotání. Ročník 13. Svazek 1. Z víru života. Povídky z lidu. Napsal Václav Šlosar-Doubravský. V Praze. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba. 1910. — »Ztroskotání«. Vzdělaný rolník Ant. Dubský, muž pevných a šlechetných zásad, po úradě se svým přítelem Bradáčem věnuje se veřejné práci a politice. Starostou již jest a jakmile začne rozvíjet veřejnou činnost, doznává obliby a postupuje v různých hodnostech až na říšského poslance. Pečoval i o svou rodinu, jsa všemožně podporován vzornou manželkou Eliškou. Nejstaršího syna Václava dal na studie, Haničku do Prahy na vzdělání; sjen nejmladším, méně nadaným synem, měl potíž i při hospodářství. Dubskému se však nedařilo, jak si přál. Jsa příliš zaměstnán veřejnými pracemi, zanedbával hospodářství i úřad starostenský; tento uchvácen mu brzo od tajného závistníka Maříka. Hospodářství upadalo, syn Václav mnoho potřeboval, a tak stihala Dubského pohroma za pohromou. Václav nedostudovav ani, uhonil si nepořádným životem smrt, sám Dubský právě pro přímou povahu stav se neoblíben, upadá do těžké nemoci, kteráž přivodila jeho smrt a pro pozůstalé ztrátu statku. Eliška, rovněž přepracovaná, umírá, Frantík přijde na bezcestí a po matčině smrti hyne samovraždou. Zbývá jediná Hanička, které zůstane mladší Bradáč věren. Všechno jest krásně líčeno, život domácí, vzájemná láska v rodině a upřímné a obětavé přátelství souseda Bradáče. Jen nelíbí se jednak slova Frantíkova před samovraždou a samovražda sama, nejsouc jediné výsměchem se strany nepřátelsky smýšlejícího jinocha dosti odůvodněna. Jinak se povídka každému zalíbí. — Ve svazku 1. nového ročníku jsou pod názvem »Z víru života« pojaty dvě povídky. »Pod tíhou předsudků.« Nepřízni osudu, či vlastně zlobou lidskou stržen byl inženýr Kouba, byv nevinně obžalován, se své dráhy, ano i jeho životní štěstí bylo zničeno. Tak se s ním shledáváme v četě železničních dělníků, u nichž přímou povahou a dovedností nabyl vážnosti. Po mnoha letech dostane se mu zadostiučinění. Péčí obětavého přítele vyjde jeho nevina na jevo, za všechna strádání odměněn jest nejen skvělým postavením, ale i neočekávaným shledáním se svou bývalou ne-

věstou Helenou. Kouba líčen v povídce jako člověk, který veškerým jednáním a a zvláště láskou ku nepříteli vzbuzuje zájem i úctu. I poměry dělnictva jsou po pravdě vypsány. Druhý obrázek »Na stará léta« jest rovněž poutavým. Stařeček Rozhoda, jsa v okamžitě tísni, na krátko stává se »na stará léta» modelem, aby se uživil, an již ztrácel naději, že by se ho ujal syn, jemuž všechno obětoval. Však syn, malíř, brzo jej nenadalým návratem z ciziny překvapí a zpříjemní mu poslední léta pozemské pouti. Čtenář s uspokojením pročítá svěže psané povídky.

Josef Herzig.

August Sedláček: **„Dějiny královského krajského města Písku nad Otavou.“** Nákladem obce Písecké. Vycházejí v sešitech. — Dle prvního sešitu, jenž byl v měsíci prosinci rozebrán, budou dějiny tyto dílem monumentálním a po stránce zevní také nádherně vypraveným. Občanská záložna v Písku věnovala na důstojnou úpravu tohoto velice slibného díla 10.000 korun! Slovutný autor a badatel v oboru historie a vlastivědy, jenž po 10 let (od r. 1900) zabýval se vědeckým rovnáním písecského archivu, praví sám v úvodním slově dějin města Písku: »Dějiny určeny hlavně pro obecenstvo Písecké, aby o všech otázkách minulosti města se týkajících nabývalo známosti a pobavilo se též obrázky, jak se žilo v minulosti; — — — snahou mojí bylo všecko vylíčiti pravdivě, jak se kdy co sběhlo, ale byla to mnohdy věc velice nesnadná.« Při červnovém sjezdu družstva »Vlast« r. 1910 v Písku konaném měli jsme příležitost, prohlédnouti sobě toto starobylé město, jeho museum i královský hrad; založení města i hradu již v prvním sešitu písecých dějin vysvětluje autor podrobně. Sešity dějin jsou velké, tříarchové a budou při poutavém slohu Sedláčkově doprovázeny bohatými přílohami obrazovými i náčrtky. Doporučujeme a očekáváme další čísla této nové publikace.

Jan Voborský.

„Český Včelař“. Časopis věnovaný zájmům a pokroku českého včelařství. Orgán Zemského ústředního spolku včelařského pro království České. Redakci řídí Josef Kebrle, kanovník královské kollegiátní kapitoly Vyšehradské, arcikněz, knížecí arcibiskupský vikář a farář v Přistoupimi. Ročník XLIV. — Arcikněz a člen našeho družstva Josef Kebrle, jenž letošního roku oslavil v tichosti čtvrtstoletí na předsednickém křesle Zem. ústř. spolku včelařského, jest miláčkem českých včelařů a za jeho redaktorování a předsednictví uvaroval svou míru milovnou povahou mnohým osobním sporům, které by mívaly v zápětí i často rozkol v této, tak důležité národohospodářské instituci. Jako redaktor v »Českém Včelaři« poučuje a radí a s ním i nejdůležitější šiky na poli výchovy: kněží a učitelé čeští. Svorně se zde (rozuměj v »Českém Včelaři«) snášejí. Kéž by tuto jejich svornost ovládala též vždy všecky školní světnice! V letošním právě skončeném (XLIV.) ročníku »Českého Včelaře« shledáváme se s pracemi starých a osvědčených spolupracovníků, ano spatřujeme zde i řadu nových bojovníků pérem ve prospěch českého včelařství pracujících.

Jan Boháč píše opět do »Včelaře« své pozoruhodné stati »Včelařské práce«, Josef Kebrle »O Sofii« a jiné články, Grossmannová-Brodská: »Z domácích a cizích luhův«, »Včelí osada«, »Ze života včelek« a »Památce Jana hr. Harracha« (feuilletony), Frant. Wohnout »Zprávy ze stanic pozorovacích«, Antonín Dlouhý »O české včele«; k nim řadí se dále příspěvky: Jos. Křemena, Fr. Berana, M. Hlineckého, J. Holého, Al. Thumy, Jos. Pokorného, Fr. Adama, R. Pokorného a j. Z nových spolupracovníků uvádíme pozoruhodné příspěvky: Jos. Veselského, Ant. Šimandla, K. Šeppla, V. Straky, Č. Volence, Fr. Hesse a j. v. Obsah skončeného ročníku jest velice bohatý a všestranně poutavé příspěvky řadí »Českého Včelaře« k rozšířeným časopisům včelařským, za hranicemi vycházejícím.

Otakar Jakoubek.

Průvodce královskou českou korunní oborou a letohrádkem „Hvězdou“ u Liboce. Vydáno »Zvelebou Libockou«. Menší 8°. Stran 37. — K nejkrásnějším vycházkám v nejbližším okolí Pražském a k nejoblíbenějším výletním místům Pražanů lze právem počítati královskou oboru s letohrádkem »Hvězdou« u Liboce. Kdo přijížděje drahou od Prahy ku stanici Libocké, spatřuje najednou před sebou jasnou hladinu rybníka, v ní se zrcadlící ztepilou podobu chrámu Libockého, nad tím pak vypínající se horu se šumnou doubravou a svérázným letohrádkem »Hvězdou«, diví se věru podivuhodné romantice té v nejbližším okolí královského hlavního města Prahy! Aby četní navštěvovatelé pěkného kraje tohoto byli obeznámeni také se zajímavými dějinami památného tohoto koutu milé vlasti naší, vydala »Zveleba Libocká«, spolek to pro zvelebování Liboce-Hvězdy a okolí, příručku nahoře jmenovanou. Objasňuje se tu původ letohrádku a obory, podává instruktivní popis, vyličují se zajímavé osudy letohrádku a okolního kraje během

staletí, na konci pak jsou uvedeny praktické pokyny pro ty, kteří chtějí Hvězdu a Liboc buď jen navštíviti, nebo déle tam, snad i přes léto, pobýti.

Knížečka psána je velmi poutavě, každý upřímný milovník drahé naší vlasti najde tu přemnohou zajímavou episodu. Účelem spisku je mimo jiné také, hojně návštěvníků do Hvězdy a Liboce přivésti. Proto také knížečka je velmi sličně vypravena knihtiskárnou družstva Vlast v Praze. Je ozdobena četnými úhlednými obrázky, tak že každý čtenář rád ji vezme do ruky. Přáti bylo by si, aby každý náš kraj, každá naše vesnice, měla podobnou stručnou úhlednou monografii. Dojista prohloubila by se tak nejzdařileji upřímná, opravdová láska k vlasti.

Dr. Rudolf Zháněl.

Laciná obrázková knihovna mládeže. Pořádá Václav Špaček. Ročník I. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba v Praze. — S radostí vítali jsme před rokem zprávu, že vycházeti má nová, a to obrázková knihovna mládeže redakcí výtečného spisovatele a odborníka řídícího učitele pana Václava Špačka; vždyť víme všichni, co špatných listův a spisů vydává se v době nynější pro mládež — a vidíme také zhoubné účinky tohoto literárního jednání. Tomuto tak škodlivému bejlí čeliti má nová tato knihovna, a věru plní úkol svůj znamenitě. Posoudivše prvních osm sešitů (vychází jich ročně 10 o 3 arších t. j. 48 stranách) již dříve, zmiňujeme se tuto jen o sešitech 9. a 10., z nichž první obsahuje povídku A. Tajiny »Pan inženýr« aneb »Synovskou lásku Bůh odměňuje«, kde velmi pěkně vylíčeno, jak sirotek Vojtěch Polánecký upozornil na sebe svojí pilností a praktičností svob. pána z Forthaimu, jenž se hocha ujal a jej, jeho matku a tetu šťastnými učinil. Rodiště Vojtíškovo jmenováno jednou Chotov, podruhé Chotovy. — Sešit 10. obsahuje povídky dvě, totiž: »U nemocné paní« a »Na den Dušiček«. Obě napsal A. B. Šťastný. První líčí službu Barušky Tiché u paní majorky Zahajské — službu trpkou, ale vděčnou, druhá pak oběť hodné Marie pro družku Jeničku, jejížto hrob, nalezši ho opuštěný, okrášlí ze svých 5 korun, jež prvně dostala za vyučování a za něž si chtěla koupiti knihu, které se jí ještě téhož dne darem dostane. Doporučujeme co nejvřeleji. Prok. Zaletěl.

Poklad věřících. Lidový list k uctění nejsvětější Svátosti Oltářní. Ročník X. Řídí P. M. Štěpán Švec C. SS. S. Zodpovědný redaktor Josef Řehoř. Tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba v Praze. — Když ročníkem 9. počínaje převzal redakci »Pokladu věřících« dp. P. Štěpán Švec z kongregace nejsv. Svátosti v Čes. Budějovicích, byly poměry časopisu tohoto velice neutěšené; sám píše o tom na 1. stránce tohoto ročníku takto: »Nebylo spolupracovníků, počet odběratelů byl dosti skrovný, a proto i vydavatelstvo z počátku velmi liknavé. Než doufali jsme, že Bůh šlechetné snaze nikdy svého požehnání neodepře, a v naději, že Panna Maria i v tomto našem díle nám ku pomoci přispěje, pustili jsme se do práce . . .« A hle, naděje ta nezklamala! V kratinkém čase skupila se kolem »Pokladu věřících« celá řada osvědčených již pracovníků, počet odběratelů velice vystoupil, a list vychází nyní pravidelně počátkem každého měsíce (od Nového roku jest bohatě illustrován). Pokud nám známo, líbí se časopis tento čtenářům velice, a ti již postarají se jistě, by došel rozšíření mezi naším lidem co největšího, zvláště když i předplatné (1 K 20 h na celý rok) jest tak nepatrné. Doporučujeme co nejlépe. Prokop Zaletěl.

Evangelické Perikopy, jimž obsah, výklad a poučení přičinil J. Ježek. Část II. Perikopy sváteční. Knihovny katechetské čís. 11. Roku 1910. — Pomalu postupuje »Knihovna katechetická«, od roku 1887, kdy byla konsistoří Pražskou povolena, vyšlo teprve 11 děl, za to však jsou to díla důkladná a praktická jako »Rukověť pro katechety«, »Výklad biblické dějepravy«, »Duchovní cvičení velikonoční«, »Výklad evang. perikop nedělních, parabol«, »Příprava k sv. biřmování« atd. Jako doplněk perikop nedělních je kniha, která letos vyšla, to jest »Výklad evang. perikop svátečních«. Uvedeno jich 26, nejdříve vytištěna případná perikopa, následuje stručný obsah a výklad. Někde tento rozveden v kázání s předmluvou a díly. Tyto ovšem i s poddíly jsou pouze naznačeny, často jenom jedním slovem a čekají dalšího rozboru kazatelova. Hodí se ku krátkým promluvám ranním a vynikají přehledností, že se dají snadno zapamatovati. Mluvu mají vážnou, biblickou. K výkladům také připojeny krátké zmínky dějin církevních, na př. o Loretě, Betlemě, chrámech atd. Spis je výbornou kazatelům pomůckou.

Alois Dostál.

Růže lurdská. II. ročník. 1910. Stran 192. Vydavatel, majitel a hlavní redaktor Leopold Kolísek. — V květnu 1909 počal vydávati Leopold Kolísek, farář v Předklášteří a známý pořadatel poutních vlaků do Lurd, nový měsíčník. Měl

býti věnován především k rozšíření úcty a důvěry Panny Marie lurdské a pak vůbec zvelebení nábožensko-mravního života. Naříká se sice na množství našich katolických časopisů, ale nářek tento jest úplně neoprávněný. Nyní jest ovšem horlivému našinci, jako jednotlivci nemožno odebírati vše katolické — ale jen v tomto smyslu by se mohlo mluviti o nadbytku, jinak je však katolických listů rozhodně příliš málo, srovnáme-li je s listy nepřátelskými. Proto nikdo se nehorší, hlásí-li se k životu nový katolický list; nechceš-li odebírati, nikdo tě nenutí, ale měj tolik citu solidarity a aspoň nebojuj proti němu.

Též »Růže lurdská« nechce škoditi žádnému z dosavadních katolických časopisů, ale chce svorně se všemi spolupůsobiti ku zušlechtění našeho lidu. I. roč. byl ukončen 12. číslem v dubnu 1910. Byv požádán ukončil Kolísek druhý ročník v prosinci 1910, podav několik dvojitých čísel. Časopis tento došel ihned porozumění. Je rozšířen ve 3300 výtiscích a jsa účelně, obezřele veden, dojde zajisté ještě větší pozornosti a většího rozšíření, což jest i cílem těchto řádků. Hlavním obsahem všech dosavadních čísel jsou obšírné dějiny Lurd a popis některých tamějších zázraků. Pak následuje řada dalších mariánských příkladů, článků o našich i cizích poutních místech. Dojista podaří se panu redaktorovi seřaditi časem kolem sebe četu horlivých spolupracovníků, kteří se přičiní, aby časopis dále rozkvétal a mohutněl. Základ má velmi dobrý, došelť beze vší zvláštní reklamy velkého rozšíření. Budiž tímto doporučen, vždyť »ctitel mariánský nezahyne«. Kdy dojde u nás úplného porozumění výrok nezapomenutelného biskupa Brynycha: »Do katolické rodiny patří katolický kalendář a katolické listy!« Roční předplatné »Růže lurdské« obnáší s poštovným 1 K 60 h a předplácí se u redaktora v Blánsku na Moravě.

Ignát Zháněl.

Dramatické umění. Z Národního divadla. Wiliama Somerseta Maughama známe již ze scény Národního divadla jeho prací »Královská Vysost«. Jeho nová komedie »Penelopa« nepředčí práci právě vzpomenutou. Manžel Penelopy dr. Farrell, sveden záletnou ženou, zanedbává své vlastní ženušky. Penelopa ve spojení se svým otcem podnikne šťastný manébr na svého nevěrníka a připoutá ho opět ve jho manželské. Dopřává mu volnosti, ale ta se mu brzy přesytí. A když svým odjezdem na venek chce Penelopa manželu úplně jíti z cesty, tiskne ji k sobě ten již přesycený láskou k jiné ženě muž, dr. Farrell. Často vyšlehne z této anglické hry jakoby francouzský humor, ale ten není hře ke škodě. Hráno bylo živě.

Do celého divadelního světa zaslaná Hermanna Bahra komedie »Děti« spatřila i na Národním divadle před Vánocemi (jako na dvaceti německých scénách jiných současně byla hrána) své uvedení na scénu. Látka hry není novou, ale dosud málo použitou. Dvorní rada profesor Schariger stal se ve své mladické zanícenosti svůdcem vdané ženy, hraběnky Freynové. Tedy mladý hrabě jest jeho krev. Z jeho manželského spojení vyšla prof. Scharigerovi na svět dceruška Anna. A mladý hrabě a Anna lnou k sobě čistou láskou. Po vyzrazení jejich lásky má nastati rozvrat v zasnoubení. Následují vzrušné scény. Vše se později rozjasní. Anna není dcerou profesora Scharigera, nýbrž dcerou hraběte Freyna. On byl svůdcem zemřelé profesorovy ženy. Dětem vrací se možnost lásky. Drama, jak viděti, jest účinné, ale co říká svědomí rodičů? Jest odhozeno jako nepotřebná cetka stranou. Scény vyzněly životně po Tolstého scénovacím způsobě. Odcházel jsem rozrušen, ale neuspokojen tendencí hry, z níž vyznívá výsměch posvátnosti stavu manželského a úcty dětí k rodičům.

Adolf Krössing, tenor-buffo Národního divadla, slavil jako učitel Benda v Dvořákově »Jakobínu« své čtyřicetileté jubileum umělecké činnosti při české opeře. Od jeho populárního Vaška ve Smetanově »Prodané nevěstě« přešel i k výtvorům jiným, z nichž sluší jmenovati úlohy: Francouze v »Dubrovském«, Adollhofa ve »Zbrojíři«, dále jeho výkony v »Psohlavcích«, »Čertové stěně« a v nesčetných operách a operetách, při nichž i výborným scénářem vždy byl. Jde do své umělecké padesátky zdráv, a přejeme mu pevného zdraví ze srdce i na dále!

* * *

Přehlížíme li repertoir Nár. divadla za rok 1910, shledáváme, že vypraveno celkem 25 her, z nichž bylo: 3 komedie, 2 hry, 1 pohádka, 1 činnohra, 1 opera, 1 komická opera, 5 veseloher, 2 tragedie, 1 baletní pantomima, 1 tragická fraška, 1 pantomima, 1 veselá truchlohra, 1 intermezzo, 1 slovanská tragedie, 1 hra veršem a 1 národní hudební drama. Z těchto her byly 4 anglického, 2 norského, 6 českého, 2 dánského, 2 polského, 3 německého, 4 francouzského a 1 ruského původu. Z našich českých autorů a skladatelů byly provozovány práce: Bedřicha

Smetany, V. B. Plumovské, Antonína Dvořáka, B. Vikové-Kunětické, Karla Kovařoviče, Oskara Nedbala, Jos. B. Foerstra, Julia Zeyera, F. F. Šamberka, Fr. X. Svobody, Zd. Fibicha, Al. Jiráska, A. Piskáčka, V. Blodka, J. Kvapila, J. Mahena, J. M. Šerého, O. V. Zichy, Lad. Nováka . . . J. Kl. Klicpera, J. K. Tyl a František Ad. Šubrt i J. Štolba a j. úplně vypadli se svými hrami z repertoiru Národního divadla. Otakar Jakoubek.

Z předměstských divadel. Autoři R. de Flers a G. A. Caillavet opět triumfovali na scéně Městského divadla Kr. Vinohrad svojí veselohrou »Posvátný háj«. Děj spletá se kolem spisovatelky romanciérky, která touží se státi členkou akademie, chce nositi stužku a na ní kříž čestné legie. Ale toho nelze tak snadno docíliti. Ředitel v ministerstvu krásných umění jest chytlavý a jeho žena též. Na jeho srdce útočí paní Francime Margerie, romancierka a na záletnou paní ředitelovou posílá svého chotě. Chce její přímluvou dosáhnouti vyznamenání, byť ctnost manžela svého tím otřásla. Pan manžel nevyzná se v poklonkování ani v předstírané lásce k záletné ženě. Spisovatelce přiřčena cena, kříž čestné legie, ale patří spíše jejímu manželu, jenž přestál život v ctnosti pevný jako na rozbouřeném moři v blízkosti záletnice, překypující vášní . . . . Hra má dobrý spád situací a šla živě ku předu. Paní Májová byla výborná Margerie a pan Hlavatý svůdný záletník. Pan Faltys hrál harlekýnskou úlohu, kterou dobře bavil. Ale dosud jsme ho nespatřili v pravém oboru . . .

Se scénou Městského divadla Král. Vinohrad rozloučil se ve hře »Láska bdí« oblíbený člen činnohry slečna B. Šiblova, která vstoupila z trnité cesty herecké do růžových pout manželství. Slečna Šiblova náležela vždy k umělkyním, které nadány uměním dramatického pojetí úloh, dovedou vždy i toto umění náležitě uplatniti. Přejeme jí, by z pravé umělkyně stala se i pravá družka života svého muže i pravá matka svým budoucím dítkám!

Hudební skladatel Karel Weiss zůstává věren vinohradskému divadlu. Po »Polském židu« a »Revisoru« přišla jeho nová opereta »Sultanova nevěsta« na řadu. Žel, že opět vidíme jako libretistu Roberta Pohla, a ač opereta jest původní hudbou opatřena, přece libreto nese překlad V. J. Novotného. V jednoduchém ději na maďarské půdě se odehrávajícím snesl libretista toto: V Kečkemetu za turecké vlády jest nouze o starostu. Až mladý Pavel Lešťák dá se obměkčiti a odchází po volbě učiniti sultánovi poklonu; přivádí mu tři nejhezčí ženy jako darem. Cikánka Cinna, jedna z darovaných, okouzlí Pavla, že slíbí jí sňatek, když od sultána prchne. Přinesl si od sultána kaftan, který jest později zápletkou v zpestření děje. Po překážkách dosáhne Pavel Cinny. Weiss osvědčil se opět, že dovede svou lehkou hudbou podmanit si posluchače. Některá čísla partitury oplývají přímo skvostnou melodičností i ráz maďarské hudby místy výstižně uplatněn. Provedení i výprava byla pečlivá a skladatel a spoluúčinkující byli předmětem srdečných ovací pochvaly. Pan Menšík (Pavel), slečna Kalivodova (Cinna) a slečna Hatlákova (Errika) podaly výkony zdatné, ač ne ještě úplně ucelené. Snad reprisy to napraví.

V lidovém divadle »Uranii« předvedli členové jakési »Intimní dramatické družiny« činohru Ostrovského »Divá Varja«. Jest to práce málo známá, v níž ruský dramatik Ostrovskij bičuje reformatorské snahy, vypuknuvší v době po zrušení nevolnictví. Realismus v ní paráduje. Práce totiž prozrazovala místy odchovance Gogolova. Souhra vykazovala mnohde slabiny se strany účinkujících členů družiny.

V Intimním divadle na Smíchově zase debutovalo jisté »Volné sdružení«. Sehrálo původní drama »Hru s ohněm« od Ad. Weniga a V. V. Bilibinovu veselohru »Mlčení«. První drobnůstka má tento děj: Churavý Pierrot žije se svou Kolombinou na markýzově zámečku. Markýz se do Kolombiny šíleně zamiluje. Tato jej odmítá; miluje jen svého Pierrota. Jediné políbení »na rozchodnou« od Kolombiny má markýzovi býti údělem za jeho lásku. Leč i tato neviňoučká hra s ohněm vrhá ji v propast nespokojnosti a zničení jejího štěstí. — Druhá aktovka, veselohra, neminula se též s účinkem; rozesmála. Rozzlobení manželé zachovávají hrobový klid, který nesnese dlouho ani povídavá tchýně. Po mlčení, které jest pro jednající osoby trýzní, nastává opět mluva. Obě aktovky sehrány působivě.

Zdařilou novinkou bylo vypravení Alexandra Bródyho historky z uherské vesnice »Slečna učitelka«, která po delších škrtech konečně censurou povolena k provozování. Novinka líčí útrapy mladé učitelky slečny Horwatovy. Přišla na vesnickou školu bez protekce. Ale její působení hned otřeseno . . . Členové školní rady chtějí sličnou tvářinku slečny Horwatovy získati pro

sebe. A když staví se na odpor a nechce zaprodati za bídný žold svou čest a hrdost, obviní ji před školní radou jako nemravně mládež vzdělávající. I protektor školy i kostela, mladý zpustlík, hledí se jí zmocniti. Nikoho nemá, kdo by se jí zastal, jen starého faráře, jenž jest však bezmocen proti svému patronu a členům školní rady a moderně filosofujícího, mladého učitele. Nejmarkantněji líčena nabídka matky spustlíka-milionáře, by stala se synovou milenkou. Scéna slečny s matkou spustlého kavalíra jest vrcholem celé hry. Slečna navrací se z bahna čista k svým rodičům do Pešti. Hra má přes mnohé škrty silné situace dramatické a osvětluje program od našich nepřátel toužebně očekávané volné školy. Paní Švandová v úloze slečny Horwatovy podala výkon opět pozoruhodný; jímala přirozeným podáním v zápase o zachování své cti. Též pan Sedlaček a p. Nedošímský (syn a otec) měli šťastné momenty.

Aréna na Smíchově vypravila starou, ale dobrou operetní práci K. Milöckrovu operetu »Ubohý Jonathan«, která novým engažováním pana Branalda a slečny Mickové, kteří v hlavních úlohách vystoupili, potkala se s úspěchem. Dobrá věc není nikdy starou.

Opereta »Zimní románek« s hudbou Jos. Snaga vystihuje výborně zimní sport lyžařský a jízdu na sáňkách v horách, k němuž pojí se i milostný románek. Libreto jest celkem slušné oproti nynějším z Vídně importovaným pracím. operetním. I hudba má líbivé nápady. Režie p. Branaldova byla vkusná a dýchala vonným dechem vánoc. Účinkující ve svých úlohách závodili o palmu pochvaly.

Otakar Jakoubek.

Z cizích jevišť. Drážďanský skladatel Hugo Daffner složil operu »Macbeth«, k níž napsal si sám libreto dle hry W. Shakespeara. — Walter Loewig napsal hru »Tribun«, jednající o osudech římského tribuna lidu Coly di Rienzi. Hrána bude v Berlíně. — Ve dvorním divadle ve Štuttgartě provedeno s úspěchem drama belgického básníka Emila Verhaerena »Návrat Heleny«. Verhaeren líčí okouzlující krásu Homerovy Heleny, která však rozpoutává jenom vzájemnou zlobu a vede ke zkáze. — Ve varšavském malém divadle mají nyní silnou přitažlivost v nové, velice effektní a účinné prý lidové hře »Bůh, satan a člověk«, kterou napsal Gordin. Je to ruské židovské drama, jež bylo původně sehráno na divadlech, v nichž se hrálo židovským jargonem. Po velikém svém úspěchu na těchto divadlech bylo přeloženo též do ruštiny a polštiny. Ve hře se líčí, jak pro sázku zápasí Satan s Bohem o duši šlechetného, chudého žida, jenž jest napolo světcem. Svede jej na cestu hříchu, penězi, výhrou v loterii, požitkářstvím a mamonem. V rozvratu manželství, v kletbě těch, jež šidil falešnými výrobky svých továren a v úplné rozervanosti duševní oběsí se žid posléze na své wertheimce, a to »talesu« z falešného hedvábí z jeho továrny, zbroceného krv jeho švakra, jenž byl v této továrně zabit strojem, z hrabivosti špatně střeženým

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Kněz — vynálezce šampaňského vína. Mnoho věcí, mnoho vynálezů musí se přičítati kněžím duchovním i světským i při horlivé snaze umlčovací. Také výrobu šampaňského vína vynalezl kněz-mnich Dom. Perignonu (1683—1715). Jeho pomník byl uveden v českých illustrovaných listech. Poněkud zaráží, neboť představuje kněze-mnicha v dominikánském hávu, s holou hlavou a s láhví od šampaňského v ruce. Kdyby nebylo přidáno vysvětlení, každý by dle té láhve v ruce mnicha soudil jinak.

Al. Dostál.

Františkáni jako misionáři. Roku 1910 působilo z řádu Františkánského jako misionáři 1748 kněží a bratří. Odbývají bohoslužby v 2044 kostelích a kaplích, vyučují v 976 školách 38 704 žáků a žákyň, obstarávají duchovní správu u 789.508 katolíků. V nejnovější době byla jim vykázána za misijní pole Brazilie a město Šantung v Číně; vikariát šantungský spravují od šesti let a je tam nyní 27.472 katolíků a 18.103 katechumenů. Misijních listů vydávají 23, z nichž 2 v německé řeči. Paderbornský »Antonius-Bote« ve 22 000 výtiscích.

Ignát Zháněl.

Pomník kazateli. Dne 15. srpna 1910 byl postaven skvostný pomník světoznámému kazateli Abrahamovi a Sancta Clara v jeho rodišti v Krecheinstettenu. Osada tato jest poblízku Beuronu a Sigmaringen v Badensku. Při slavnosti byl též přítomen zástupce města Vídně, který při své řeči mezi jiným pronesl toto: »P. Abraham byl pro Vídeň mužem božské Prozřetelnosti. Čím byl v pozdější době Klement Maria Hofbauer, čím byl našim časům Karel Lueger, tím byl své době P. Abraham. P. Abraham není dosud oceněn ani jako umělec a tvořitel

slov, řeči a slohu, ani jako důležitý pramen pro kulturní dějiny, ani jako pravdivý líčitel mravův.« Literární historik Scherer staví P. Abrahama nad Šebastiana Branta, Murnera, Fischarta a Moscherotha a zdůrazňuje, že je ve spisech P. Abrahama mnoho i pro naše doby zajímavého a poutavého. Ignát Zháněl.

Nobelovu literární cenu dostal opět — Němec. Obdržel ji německý spisovatel Pavel Heyse. Původně byla přiřknuta, nyní již zesnulému hraběti L. N. Tolstému, ale ten ji odmítl. Pavel Heyse jest již třetím Němcem, jemuž literární cena Nobelova přiřknuta. Ze Slovanů dostal ji již roku 1905 polský literát H. Sienkiewicz. Kdy dojde také na českého literáta? Snad Machar měl by největší naději. Jest přece »bohem slunce«. O. J.

Člověka renaissence líčí v »Pražské lidové revui« (ročník VI., č. 7.—8. Srpen 1910.) F. V. Krejčí (článek »Idea pokroku a vývoje v literatuře«) takto: »Vedle člověka náboženského, katolického či protestantského, vytváří se na konci středověku nový typ kulturního člověka: humanisty a člověka renaissence. Tito lidé, v nichž ožívá duch antiky, mají už sice širší obzor než věřící křesťané a náboženstvím jejich je krása a radost, čímž již stojí k přírodě, zemi a smyslům v poměru přátelštějším než oni. Jejich ústřední myšlenkou je harmonický kult člověka (!) a všestranný rozvoj jeho sil. (Proto asi je v době »vývojového« třeštění antika a renaissance v takové lásce!) Avšak kde je rozvoj, tam se dostaví zisk jeho ve formě společenského a kulturního pokroku. Epocha renaissance je proto dobou mohutného výtrysku nových sil a pokroku na všech téměř polích věd a umění. Ale vědomí tohoto pokroku není u ní dost jasné a správné, neboť je zmateno snahou napodobit kulturu starověku. Duchové renaissance tvořili novou krásu s tím domněním, že jdou ve stopách staré krásy antické, která jediné je napodobení hodna a nesmrtelna. V ohledu socialním a mravním jevili lidé renaissance netečnost až nápadnou, ale vysvětlitelnou, připomeneme-li si, že podkladem veškeré jejich kultury byl požitek okamžiku, snaha vyžít se celou svou osobou v přítomnosti. Čím jest pak s hlediska tohoto požitkářského egoismu národ, stát, lidstvo? Zcela logickým důsledkem toho bylo, že nejosvícenější duchové renaissance dovedli klidně snášet vládu nejzločinnějších tyranů a dodávat lesku jejich dvorům, bez jakékoli zevnější snahy po přetvoření poměrů k lepšímu. Tak jako středověcí křesťané nedovedli si ani oni představit svět bez papeže, králů, šlechty, válek a poddanství lidu — to byl pro ně ustálený, neměnitelný rámec života, v jehož daných mezích bylo na jednotlivci, aby talentem, mocí, lstí a po případě i zločinem zjednal si místa co nejvýhodnějšího . . .« — O tomto »člověku renaissance« domnívá se tedy profesor Pekař, jak na jiném místě uvádíme, že spolupůsobil při protireformačním díle v Čechách. Antika a renaissance je teď v modě; obě ty mrtvoly se násilně křísí, aby povstaly a bojovaly proti křesťanství. A to všecko není nic jiného, než (jak už Goethe napsal) odvěký boj mezi věrou a nevěrou. Pěkně jest to vyjádřeno v žalmu (2): »Proč se vzbouřili národové a lidé smyslili marné věci? Postavili se králové země a knížata sešla se v jedno proti Hospodinu a proti Pomazanému jeho? Roztrhejme svazky jejich a vrzme od sebe jho jejich. Jenž přebývá v nebesích směje se jim a Hospodin posmívá se jim.« — Zbytečně mařĺ lidstvo síly své; jen za odpadnutí své a zradu volá a uvaluje bídu a tresty na sebe i na pokolení budoucí. L † jv.

Lehmkuhlova morálka. Roku 1884 vydal učený Jesuita P. Augustin Lehmkuhl dvousvazkovou, latinsky psanou morálku, svazek o 800 stranách v lex. 8° za 20 M. Letos vyšlo jedenácté vydání, svazek o 900 stranách. Jak nakladatel Herder oznamuje, je rozšířena tato výborná kniha ve 40.000 výtiscích. Ig. Zh.

Rembrandtův obraz. V květnu 1910 zakoupil H. C. Fricke, peněžník z Nového Yorku, od hraběte Tarnowského původní obraz od Rembrandta za 1·2 milionu marek. Představuje »lisovčíka« (polského jezdce ze sedmnáctého století) na koni. Polský král Stanislav August koupil obraz tento roku 1790 v Amsterdamu za 180 dukátů. Z pozůstalosti královy zakoupil jej biskup z Wilny H. Strognowski za 500 dukátů. Po něm roku 1815 zdědila ho jeho neteř hraběnka Tarnowská. Nyní byl obraz v zámku Dzikowě v Haliči. Tak mizí z Evropy cenné předměty! Ignát Zháněl.

Knihovní zvláštnost. V prosinci 1909 daroval ústav »Observer«, který obstarává výstřižky z novin, našemu císaři čtyřicet obrovských svazků, skvostně vázaných, jež byly vřaděny do dvorní knihovny. Je to sbírka výstřižků z novin celého světa, v nichž se píše o šedesátiletém vladařském jubileu našeho císaře, když je slavil 2. prosince 1908. Výstřižky jsou ze 60.000 listův a časopisův; budou jistě jednou dobrou pomůckou pro dějepisce. Ig. Zh.

Boj proti krvavé a detektivní literatuře v Německu, jak doznávají samy socialně demokratické časopisy, jest veden na mnoha místech tím nejlepším způsobem: opatřením lidu dobré literatury. V Berlíně byl právě založen spolek, který má zřizovati čitárny pro děti. Podobný již existuje v Jeně a Hamburku. V Saské Kamenici dala městská rada do rozpočtu na rok 1911 obnos 18.000 K na zaopatření vhodného čtení školní mládeži. Uznala, že jen dobrou četbou se dá bojovati proti špatné četbě. — Na valné hromadě Západoněm. spolku pro lidové knihovny v Hamburku konané, přijata byla resoluce, v níž žádány školní úřady, by podporovaly čtenářské tužby mládeže opatřováním dobrých knih. Na valné hromadě tohoto spolku měl dr. Fritz Cösper-Grosshorstel přednášku, v níž mluvil o významu lidových knihoven jakožto střediska lidové vzdělávací práce, a žádal, aby při těchto knihovnách byly pořádány také čtenářské večírky, zřízen prodej dobrých knih, konána divadelní představení a udílena porada rodičům o vhodné četbě pro jejich děti. — Tedy by bylo více péče věnováno nejen krásné knize, ale i dobré, uznává i sám soc.-demokratický český časopis, z něhož zprávu čerpáme. Týž list dodává: »Na různé také — vlastenecké účely se u nás sejde peněz dost, ale vydání dobré knihy by najisto zkrachovalo. Deklamuje se o duševní záchraně dětí, ale dáti jim pěknou knihu, na to se nevzpomíná.« — K tomu podotýkáme: Dobrých knih máme dosti. Ale časopisy pro mládež jako »Jaro« a p. jimi nejsou! O. J.

Příspěvek ke kapitole „o pokrytství". Český Svět (roč. VII., čís. 1. a 2.) přináší od pp. J. V. Molnára a Em. Švagrovského zprávu o Pavlu Kravařovi, který byl ve skotském městě St. Andréws dne 23. července 1433 jako kacíř upálen. Při tom se pan Molnár s roztomilostí opravdu »evanjelickou« rozpovídal o tehdejší zkaženosti v církvi. Aspoň něco na ukázku »evanjelického« slohu: »Pověra byla mezi nevzdělaným lidem velmi rozšířena. Lid slepě věřil, co mu kněží bedlivě vštěpovali o zbožňování ostatků svatých, obrazů a křížů, o zásluhách pouti a procesí k zázračným místům a p., a to v také(!) míře, že(?) se zcela v jejich poddanost dostal. Není divu(?), že pak tehdejší zkažené kněžstvo velké moci a majetku v zemi dosáhlo. S bohatstvím a přepychem kněžstva zavládla mezi nimi, jak to již bývá, zkaženost mravů. Klášterů bylo všude plno. Celá země hemžila se vědomými(?) lenošnými mnichy, již jako kobylky požírali všehko bohatství země, zanechávajíce všude puch morový . . . (Umí to ten pan pastor!) A tak(?) ta nevědomost kněžstva byla vskutku ohromná. Sami biskupové nestyděli se vyznati, že sv. Písmo je neznámou knihou pro ně a že nikdy z ní nic jiného nečetli, leda části při mši užívané. Avšak lidu bibli do rukou nedali (to byli už tenkrát mezi nimi asi žáci Delitzschovi a volní myšlenkáři). Přísné tresty hrozily tomu, kdo by se byl čtení svatého Písma odvážil atd. atd.« A tu přišel Pavel Kravař a »hlásal prý« — tak se nám (panu Molnárovi) udává, — »že učení Církve římské (!) o očistci jest chytře smyšlená bajka, že nauka o transsubstanciaci, o moci »klíčů« a o kněžském rozhřešení jest jen lidský vynález. On s důrazem prý (!) učil, že lidu patří Písmo svaté.« Byl odsouzen a upálen. — Pan Molnár asi zapomněl, že za 120 let po smrti Kravařově (a za 150 téměř po smrti Husově) byl v Ženevě popraven Michal Servet (protestant jako Kalvin); v Matici Lidu (Mučenníci vědy) najde pan Molnár na stránce 145. k tomu obrázek a tam se i praví: »Kalvin rozhodl se zničiti Serveta — Servet upálen jako kacíř, maje 44 léta.« Snad si při tom Kalvin četl i něco v bibli, a nezapomínejme, že se to stalo 120 let po smrti Pavla Kravaře. Liga † 11.

„Alkohol a socialní demokracie". Socialní demokrati rádi se chlubí, že jsou proti alkoholismu, ale skutek utek. Podívejme se do Francie, kde vládnou. Před půl stoletím Francie nejméně lihovin spotřebovala. Na jednoho Francouze připadaly dva litry lihovin, dnes však 15(!) litrů. Kdežto větší Londýn má 5680 nálevů lihovin, má jich Paříž 30.000. V jedné pařížské škole při výkladu o lihovinách ptal se učitel ve třídě žertem jednoho žáka, zda pil kořalku. A přiznalo se ze 49 žáků 30, že ji pijí častěji. V Rouenu se zjistilo, že ze 63 žáků 24 pijí pravidelně kořalku. V Normandii mezi 100 malými děvčaty 25 jich pije pravidelně kořalku a likéry, proto tam také nemožno zdravého, statného muže skorem nalézti, kdežto dříve byli z Normandie nejstatnější francouzští kyrysnici. Podobně je zhoubná kořalka dle lékařského šetření při zápalu plic. Ze 100 lidí při zápalu plic zemře 46 alkoholiků, ale z těch, kteří lihovin nepijí, pouze 5. Proto Francie hyne tělesně i mravně. Zpustlé děti, čtrnáctiletí kuplíři a přechovávači — to jest pokrok socialistické, beznáboženské Francie. Kdo by tedy si přál, aby u nás zavládly francouzské mravy, nepřeje dobru a mravnosti.

Katolický kongres červenokožích. Na rovinách severní Dakoty ve Sjednocených státech konal se v červenci velice zajímavý a pozoruhodný sjezd katolických Indianů. Účastnilo se ho přes 4000 delegátů rozličných plemen, kteří se na širém poli rozložili pod stany na způsob vojenského tábora. Poradní síň tvořil obrovský stan, ozdobený zelení, v jehož nitru upravena pro zvané hosty sedadla, ostatní účastníci sjezdu seděli dle indiánského zvyku na zemi, mužští po jedné, ženy po druhé straně. Účelem kongresu bylo manifestovati svoji oddanost katolické Církvi a vděčnost za dobrodiní, jakých se od ní Indianům dostalo.

První schůze byla věnována celkem uvítání apoštolského delegáta Msgra Falconia, který v průvodu biskupů a kleru kongresu se súčastnil. Indianští pak pohlavárové skládali mu po řadě hold vděčnosti za jeho práce misionářské, vřelými slovy vyjadřujíce svá pevná přesvědčení býti povždy věrnými syny Církve katolické. Jich nehledaná, obrazná řeč byla věrným odleskem jejich vzácné, dětinnou prostotou jímající duše. Šedý náčelník »Malá rybka« pravil mimo jiné: »Znal jsem vaše dědy, když byli ještě mladí a národ náš klaněl se ještě modlám. Od toho času velice jsme se změnili a za to vše vděčíme »Černému šatu«. Proto se srdce naše těší, vidouce Vás mezi námi.« Náčelník Ariskari ocharakterisoval svého duchovního pastýře těmito slovy: »Náš duchovní otec dotýká se nohama země, ale hlavou přebývá v nebi, a také nás k nebi povznáší.«

V dějinách Ameriky byl to první případ, kdy delegát Svaté Stolice předsedal kongresu katolických Indianů. Chtíce projeviti svou radost a vděčnost jmenovali indianští pohlaváři Msgra Falconiho a P. Kathana, řídícího misie mezi Indiany, členy svých plemen se zvláštními čestnými názvy. Apoštolskému delegátovi dali jako představiteli Svaté Stolice jméno »Nezvratná Skála«, P. Kathana pojmenovali v uznání jeho prací misionářských »Bdělé křídlo«. Konečně doručili tito chudí synové pouště Msgr u Falconimu sto dollarů jako dar »Veliké Skále Římské«, totiž svatému Otci.

Klerikalismus k omrzení. Ať sáhneme po tom či onom časopise a denním listě, všudy čteme: Klerikalismus a klerikalismus. Některé listy už mají ty odrhovačky jako v pachtu, ale podivem naplní, když i takový plátek, jako je orgán baráčníků, mele cosi o klerikalismu, že prý klerikálové pálili bible a podobně.

Liga † 12.

Dle zpráv denních listů mělo dne 2. prosince 1910 vyjíti 1. číslo knihovny **„Přehledu Revuí“**, které obsahovalo »Bezbožné povídky« od Antonína Macka. Státní zastupitelství však celý náklad knihy u nakladatele Přemysla Plačka na Král. Vinohradech zabavilo. Dle toho byl obsah Mackových povídek asi na výsost bezbožný, když censurní úřad odhodlal se k takovémuto ráznému kroku, jejž však se stanoviska dbalosti citů náboženských a tím také společenské slušnosti dlužno jenom vřele vítati.

Znemravňující vliv provozuje časopis **„Echo Velké Prahy“** zejména ročníkem devátým. Tak před nedávnem přinesl tento list stati »Nahá moda jindy a nyní«, »Lesbická láska v Pražských lázních« a článek o životě a působení pražských nevěstek ve dne a v noci. Proč obmyslně odhalovati z labyrintu velkoměsta roušku tmavých stran života a proč to vše hezky veřejně odhalovati tiskem? Podrobnosti, v nichž sobě tento list libuje a jež neomaleně rozšiřuje již hned na první straně souborem lákavých názvů svých kapitol, jsou s to, aby zejména na mládež působily zhoubně a proto dlužno takovouto žurnalistickou práci co nejrozhodněji odsouditi. Tím rozhodnější odsouzení nutno však vysloviti u věci té se stanoviska ryze katolického.

Avšak takovéhoto nakládaného karfiolu pro pochoutku všem lačným po tajnostech městského života zdálo se býti některým dobrým duším býti málo. Aby zejména studující a jiní mladíci nezapomněli, co vše jim přátelskou rukou nastrkuje »Mládenec«, »Pikantní Svět« a »Intimní Praha«, bylo zajisté nejvýše potřebno, aby frivolnost a nevázanost mladého vznětlivého života ještě z jiného pramene mohla býti napájena. Výklady trafik a prodejen časopisů zažloutly deskami časopisu zvaného **„Flamendr“**. Tím posazena všemu koruna! Nahotiny, které pomalu sice, ale přece jen mizí z výstavek pohlednic, najdou zde pohostinné místo; slovo Bůh, které křesťan výslovovati má s úctou a láskou, ozývati se bude v otřepaných vtipech veršem a prosou a bahno, o jehož smytí tolik pečujeme, znova a znova bude po cestách mladých životů rozhazováno. Poněvadž v prázdninový den právě 2. prosince 1910 bylo první číslo »Flamendra« dosti vydatně kolportováno mezi studujícími, nechť hledí ředitelstva ústavů k tomu, aby příslušnou zápovědí bylo šíření této tiskoviny znemožněno.

Jan Voborský.

Různé literární zprávy z Literární sekce. — K moravským spisovatelům přibyl P. Giuseppe. Pod tímto pseudonymem skrývá se Josef Blažek, kaplan ve Šlapánicích u Brna. Hned první prací svou: »Na císařské silnici čili po stopách Kosmákových« ukázal směr své tvorby. Zdařilé, prostonárodní, poučné jeho obrázky vyšly původně pod čarou v časopise »Budoucnosti« v Brně, letos pak vydala je brněnská »Knihovna našeho lidu« ve dvou sešitech: »Potulky životem« a »Hlavní hříchy v Kukátku«. — Ročník šedesátý dokonal kalendář »Moravan«. Vychází ve 20.000 exemplářích ve starém zeleném rouše, obsahem svým patří mezi nejzdařilejší kalendáře naše. — O zemřelém moravském básníku Vladimírovi Šťastném má přinésti »Dědictví Cyrillo-Methodějské« v příštím podílu stručný životopis. — Na Moravě má vycházeti katolický krejcarový denník. Jest si přáti, aby podnik ten byl uskutečněn co nejspíše, aby takto platně paralysován byl škodlivý vliv krejcarákův Církvi a náboženství nepřátelských.

Z německé literatury zmiňuje se referent o překladu zajímavého spisku Silvia Pellika »Má vězení«, který vyšel v laciném vydání (48 hal.) v německé »Universal-Bibliothek« (č. 409—410). Spisek tento se zájmem přečte každý duchovní správce trestníků. Kromě toho vyšly v této německé sbírce četné jiné spisy od autorů ryze katolických, na př. Abraham a Sancta Clara (1949 až 1950), Wisemanova Fabiola (2681—84) a j. Rovněž četné spisy katolických autorů vydala Hendelova »Bibliothek der Gesamtliteratur« v Halle, která má větší formát a větší tisk, svazek je po 30 haléřích. Tak vydán tam spis Abrahama a Sancta Clara »Etwas für alle« (č. 376—7, 60 hal.), Tomáše Kempenského »Následování« (1775—77) a j. — Přáti by si bylo, by i naše české podobné knihovny, které chtějí přinésti výbor z nejlepších spisů ze světové literatury, měly zřetel ku dílům a spisovatelům katolickým. Dr. Rud. Zháněl.

Paběrky z literatury. Málokterá kniha došla takového rozšíření jako Edmondo d'Amiciho »Srdce«, kterého se prodalo 500.000 exemplářů v originálu od roku 1886. Přeložena byla francouzsky, anglicky, portugalsky, polsky, chorvatsky, německy, norsky, švédsky, japonsky a česky (dvakráte). Jaké historky uveřejňuji se v liberálních listech, nasvědčuje »Národní Obzor«, kde K. Pelant píše pod názvem »K psychologii literární tvorby« ošuntělou událost v jižním Bavorsku, kde soukromník Huber nakloněn byl klášteru, jemu chtěl odkázati svoje jmění, ale dříve než se tak stalo, v klášteře zemřel. Než zahradník Hermameel se nabídnul, že ho bude na posledním loži napodobovati a jménem jeho klášter učiní dědicem. Stalo se, zavolán notář se svědky, ale zahradník odkázal to jmění sobě. S posměšným »Pochválen Pán Ježíš« a »S Pánem Bohem« odchází. Klášterníci musili to nechati tak, »aby neměli radost frajmauři, socani, volnomyšlenkáři a jiné takové roty.« Ten pamflét se už tiskl, když ještě nynější jeho ohřivatel na světě nebyl, a kdy neexistovali ještě ani »socani« ani »volnomyšlenkáři«. — »Národní Listy« nejraději tupí spisy »klerikální«, ale do něčeho jiného se jim nechce. »Čas« sám vytýká: »Už delší dobu pozoruji »literární činnost« jakéhosi zevlouna v »Národních Listech« a pořád marně čekám, že v době hesel, resolucí a sjezdů proti pornografii, krvákům a jinému braku literárních plodů někdo se ozve proti tomuto v pravém slova smyslu řádění literární otravy. Než marně.« »Národní Listy« a takový boj proti špatným knihám! Ten se přenechává pouze katolické literatuře. Ostatně ani »Čas« tak nečiní. — V divných koncích ocitla se naše kritika. Co kamarádského, to do nebe vychvalovat; co nepohodlného, nepřátelského, to hanět a odsuzovat. »Pokroková Revue« odsuzuje literární činnost Quida M. Vyskočila, Em. z Lešehradu, »Novina« píše o »Kalendáři paní a dívek«, že jej redigovala slečna Růžena Jesenská »a proměnila stříbrný kozlík, plněný jindy mokem syrovátkovým, v hotový pohár plamenného nápoje pekelného, proti němuž absinth je mlékem. Sl. Jesenská prodělala veliký vývoj lit. od prvních zpěvánek à la Heyduk k dnešním svým dílům černé magie a satanismu.« Pěkná pokłona pro spisovatelky, které do kalendáře toho přispívají. Ale vrcholem je kritika p. K., jenž píše o sobě, »že se mu zvedá žaludek při myšlence, že by některá žena vzala do rukou jeho knihu«. Je si vědom, jaké podává věci. — Nápadno, že neshledáváme příspěvků v listech, jež se po farách rozesílají, od kněží spisovatelů. Slyšeli jsme, že prý to působí strach před klerikalismem, redaktoři a nakladatelé se bojí, aby přijímajíce a uveřejňujíce práce od kněží, nebyli prohlášeni za příznivce klerikálů a neškodilo to jejich časopisům a sbírkám. Odmítají tedy příspěvky kněží, leč že jeden nebo dva v proudu liberálním tonou. Ale jakmile prvé číslo tak »očišťeného« listu ode všeho zdání klerikalismu vyjde, nejprvnější starostí nakladatelů je zaplaviti duchovenstvo, to se probírá dle katalogu, hned několik čísel po sobě se posílá v do-

mnění, že přece něco se uchytí. Ano, takoví nakladatelé insertují své časopisy v katolických novinách, na výměnu je dávají a všemožně fedrují v kruzích duchovenských. Naše katolická literatura je jistě tak rozvětvena, že každému kněži dostačuje, a netřeba sahati po listech, jež odmítají příspěvky klerikálů, ale po předplatném touží, které v prvých číslech ještě se zdržují, ale dále v pravém světle se zjevují. Tak na př. úsilovně duchovním cpán illustrovaný týdeník, který přinášel hned na prvém místě báseň Karla Horkého, toho velikého příznivce kněží (teď odpadlíka) a jiný z téhož nakladatelství vyličoval příliš okatě styky pána a vdané dámy ve Varieté, když se při představení světlo stáhne. Proto pozor také na klerikální peníze, ať se nedostanou do rukou našich nepřátel! Liga † 12.

Paběrky z novin a veřejného života.

Římské zprávy. O »motu proprio« Pia X. proti modernismu napsal »Corriere della Sera« tyto poznámky: »Kdežto první část tohoto dekretu je toliko výňatkem encykliky »Pascendi«, obsahuje za to druhá část všeobecné pokyny pro biskupy, jak mají vychovávati mládež, věnující se stavu duchovnímu. Celá řada duchovních osob má od nynějška skládati přísahu bezvýminečného podrobení se nauce a kázni církevní. Tuto přísahu mají každoročně konati profesoři bohosloveckých učilišť, dříve než začnou přednášeti. Dále jsou povinni vykonati tuto přísahu všichni bohoslovci před přijetím vyšších svěcení, kanovníci a beneficiáti před přijetím uděleného benefice nebo též úřadu, všichni funkcionáři diecesních kurií a soudů kanonických, společně s generálním vikářem, pak členové sboru kardinálů a nejvyššího soudu papežského. Přísaha vyžaduje, že ji skládající uznává bezpodmínečně všechny nauky o stvoření světa, zjevení, o inspiraci bible, o božském poslání církve, o výkladě víry atd. Přísahající dosvědčuje v ní, že se podrobuje všem trestům, ustanoveným v encyklice »Pascendi«, v »Sylabu« Pia X. a v dekretě »Lamentabile«; dále má dosvědčiti, že se zříká všelikého spojení s katolickými historiky, kteří dokazují, že píší dějiny jen jako dějiny, nikoli však jako katolíci věřící, nebo kteří vysvětlují Písmo sv. materialistickým duchem.« — O modernismu pak se vyjadřuje »motu proprio« takto: »Uznali jsme za potřebno uveřejniti tyto předpisy nebo znova je připomenouti a nařizujeme, aby byly prováděny nejdůkladněji. Byly vydány vzhledem k velkým rozměrům zlého, které se mimo to zmahá den ze dne, a proti kterému dlužno neodkladně vystoupiti, nemá-li se státi hrozným nebezpečím pro církev. Nyní nemáme již, jako dříve činiti výlučně s protivníky, dávícími nevinné beránky, nýbrž s přímými nepřáteli, dokonce ve vlastním domě, kteří učinivše spojení s vnějšími nepřáteli církve, obrali sobě za úkol potupiti víru. Jejich pýcha a smělost obrací se denně proti moudrosti nebes, oni sobě osobují právo opravovati ji, jako by již byla zkažena, nebo obnovovati ji, jakoby byla zastaralá. Hledí ji přizpůsobiti své vůli a pokroku, jako by se protivila všeobecnému dobru. Tyto útoky na evangelium a tradice církevní museji býti potírány neustávající bedlivostí těmi, jímž je svěřena stráž nad svatými poklady. Přejeme si pak a rozkazujeme, aby tato naše napomenutí a příslušné pokyny vyjádřené v nynějším motu proprio byly pečlivě prováděny«. — O příčinách vydání tak přísných předpisů dostal »Corriere della Sera« od vynikajících hodnostářů tyto zprávy: »Mýlí se ti, kdož tvrdí, že modernismus v lůně katolicismu již vyhasl. Není tomu tak. Pouze utichl a zarazil se, čekaje na příhodnou chvíli, aby vystoupil ještě s větším rozmachem. Neboť Vatikán má tisíce dokladů, dotvrzujících, že v obvodě katolické církve trvá dosud tajný spolek modernistický, upravený podle svazků svobodně-zednářských, který si obral za úkol šíření modernistických nauk. Vatikán dověděl se dále, že v mnoha farnostech, ano dokonce v jistých seminářích udržuji korespondenci s moderníisty. Na potření takové propagandy dosavadní prostředky nevystačují, k tomu potřebi jest prostředků radikálních toho druhu, jaké byly nyní nařízeny. Když hrozí zkáza celému organismu, dlužno bez ohledu na křik a nářek chorého užívati nože a vytíti ohnisko této zkázy.« — Katolická universita v Kalabrii založena papežem. Díky péči a popudu sv. Otce duchovenstvo i lid v Kalabrii se dočká v brzce katolické university. V městě Catanzaro konala se slavnost posvěcení základního kamene katolické university, kterou založil papež nákladem 1 mill. lir. —

Jubileum papežských Zuavů. — Před nějakým časem byla oslavena v basilice nejsv. Srdce Ježišova na Montmartreu v Paříži padesátiletá památka zřízení papežských zuavů. Případnou promluvu učinil msgr. de Caabrieres. Této oslavy se účastnili nečetní zuavové na živu zůstalí a zástupy věřících. R. 1860

zřídil generál Lamocriciere k obraně papežské Stolice vojenský sbor zuavů, nazvaných a ozbrojených dle francouzského vojska zuavů. Tito měli uniformu podle tureckého střihu a byli ustanoveni v Alžíru a Tunisu; původně to byly najaté sbory vojenské z bojechtivého kmene kabylského Svávů, odkud povstalo také jméno zuavové. Papežští zuavové se skládali ze dvou legií (francouzsko-belgické a irské). R. 1860 bojovali statečně, byli však u Castelfidarda mnohem četnějšími Piemoňtany přemoženi a byli pak úspěšně činní v jižních částech církevního státu při potírání banditských tlup. R. 1867 hájili Monte Rotondo proti Garibaldimu. Po dobytí Říma tento sbor rozpuštěn. Francouzský oddíl tohoto sboru bojoval pak v německo francouzské válce u Patay a le Mans. Fr. H. Žundálek.

K obraně naší pro r. 1915. — Uveřejňujíce v tomto čísle »Vlasti« první úpisy, oznamujeme, že máme již celou řadu dalších přihlášek, jež budou postupně ve »Vlasti a v Našich Listech« ohlášeny. Přáli bychom si, aby se této akce súčastnili všichni našinci: bohatí a mohovitější ať dají hojné dary, chudší malé, jež šetrně uveřejníme, obnos vynechajíce. Sejde-li se veliká suma peněz, můžeme z nejvýtečnějších brožur již vydaných pořiditi druhé vydání a nové husitské brožury vydáme ve velkém nákladě. Co se týče řečnické akce, můžeme se spojiti s Hradeckými a jinými, aby řečnická práce o Husovi po celých Čechách byla rozvětvena. Definitivně o tom rozhodne ovšem výbor Tiskové ligy.

Pius X. o spojení s východní církví. Papež vydal apoštolským delegátům na Východě latinský list, datovaný ze dne 26. prosince a začínající slovy: »Ex quo . . .« (»Čímž Vám podáváme sdělení o zavržení stati prince Maxe o spojení obou církví.«) List připomíná akci římských papežů, směřující k tomu, aby schismatické církve byly uvedeny opět do lůna římské církve, zvláště akce papeže Lva XIII., a vypočítává omyly rázu theologického a historického, obsažené ve článku revue »Rom et l'Orient«. List vyzývá papežské delegáty, by zamezili, aby mezi národy Východu nešířily se bludy a prohlašuje, že spojení církví, jehož si sv. Otec vřele přeje, může býti uskutečněno, jen jestliže učení církve římské zůstane nedotknuto. Konečně papež oznamuje, že autor článku, který ho sepsal nepředloženě a v dobrém úmyslu, sám své omyly odsoudil a prohlásil, že se podrobuje svaté Stolici.

Odstoupení papežského Nuncia ve Vídni. »Giornale d'Italia« oznamuje: Monsignore Granito di Belmonte prosil sv. Otce, aby přijal jeho demisi, poněvadž devadesátiletá matka nuntiova, žijící v Neapoli, pomoci jeho potřebuje a nemůže proto vyčkávati konsistoria, které by mu udělením kardinálského klobouku umožnilo návrat do domova. Papež vyhověl této prosbě a zaslal ihned nuntiovi blahopřejný dopis, v němž nejvýš chvalně zmiňuje se o zásluhách jeho o sv. Stolici. Msgr. Granito di Belmonte v polovici měsíce ledna odporoučí se u císaře. — Genuaro Granito di Belmonte dei principi di Pignateli zastával plných šest let úřad apoštolského nuntia na vídeňském dvoře. Narozen 10. dubna 1851 v Neapoli, vysvěcen byl r. 1879. R. 1896 byl členem papežského poselstva ku korunovaci cara, rok na to vyslán byl jako zástupce papežův k jubileu královny Viktorie anglické. R. 1896 byl mu udělen titul biskupa odesského v Mezopotamii, načež byl jmenován nuntiem v Brusselu. R. 1894 v téže hodnosti dosazen byl do Vídně.

List bavorského episkopátu o tisku. Bavorští biskupové vydali společný list pastýřský o významu tisku, z něhož vyjímáme: »Naše vážná a svatá povinnost jest, rozmilí diecesáni, abychom vás upozornili na zjevy nové doby, které jsou těžkým a bezprostředním nebezpečím pro váš náboženský a mravní život. Myslíme tu na výstřednosti onoho tisku, který veřejně útočí na nauky naší sv. církve a uráží dobré zvyky. Čtení takových tiskovin je hříchem proti víře a přikázáním Páně . . . Těžká křivda se vší svou zodpovědností před Bohem obtíží vaše svědomí, dovolíte-li přístup do vašeho domu a do své rodiny denníkům a a časopisům, které k tomu směřují, aby vás zbavily vaší víry, úcty a lásky k církvi a jejím služebníkům, listům, které obsahují povídky a obrazy, které jsou pravým rouháním křesťanské mravnosti. Budete pohoršením a zkázou svých vlastních dítek, budete-li klidně přihlížeti, kterak takové listy a časopisy tu svou podvratně hrubou, tu opět lákavě jemnou řečí den ze dne poskvrňují posvátnost vaší rodiny . . . . Zakažte vstup do svého domu všem listům, všem časopisům, kalendářům, knihám, brožurám, které jdou za tím, aby podkopaly víru a mravnost, jakož i úctu k církevní a státní autoritě.

President Taft ochráncem portugalských mnichů. »Momento« uveřejňuje zprávu svého zpravodaje: Když po prohlášení republiky portugalské řády byly vypuzeny a president Taft dověděl se o ukrutnostech páchaných na mniších, poukázal telegraficky amerického vyslance, aby proti tomu u provisorní vlády pro-

testoval. Severní Amerika uzná mladou republiku jen tehdy, upustí-li od nelidského pronásledování katolického kléru. Na základě tohoto výkladu ustaly další násilnosti.

Sasínkovo jubileum. Veškery slovenské noviny přinesly k 80. narozeninám slovenského buditele a dějepisce Františka Sasínka vřelé články. Z celého Slovenska poslány oslavenci srdečné pozdravy, z Turčanského sv. Martina dlela u něho v neděli deputace a odevzdala mu pozdravnou adresu. — U milosrdných bratří v Algersdorfu při Štýrském Hradci po slavné bohoslužbě ranní ocenil farář Kindermann zásluhy Sasínkovy jakožto učence, spisovatele a kněze Jako profesor dovedl si Sasínek získat srdce veškeré mládeže, stejně byl hledaným duchovním rádcem a utěšitelem poutníků v Maria Zellu a podobně jest věrným přítelem, bratrem a všeobecně oblíbeným kazatelem na nynějším působišti. Jubilant Sasínek sloužil pak mši sv., načež přijímal blahopřání, nejprve kláštera, jménem jehož blahopřál převor P. Fr. Pillarik, dále zástupce štýrskohradeckého kláštera, františkánského, řád. Lazaristů atd. Při hostině připil provinciál P. Em. Leitner oslavenci. — Jubilár přispíval také do »Čecha« a jeden čas byl jeho redaktorem. »Mnogaja ljeta«!

Povýšení. — Náš milý přítel a literární spolupracovník, dříve jednatel družstva, vldp. Filip Jan Konečný, farář v Pouchově, jmenován byl bisk. vikariátním sekretářem. — Gratulujeme a srdečně se z toho radujeme.

Úmrtí. Dne 18. prosince m. r. zesnula v Praze v paláci prince dra. Bedřicha Schwarzenberga J. J. paní Vilemína kněžna ze Schwarzenbergu ve věku 77 let. Její Jasnost roz. princezna z Oetingen-Wallersteinu byla chotí slovutného českého politika z řad české šlechty Karla knížete Schwarzenberga, pána na Orlíku a na Zvíkově, který ji v smrti předešel před šesti lety. Za knížete Schwarzenberga provdala se zesnulá v r. 1853 a ze šťastného manželství toho vyšlo šest dětí, jak následuje: 1. princezna Anna Marie (1854—1898), která roku 1874 provdala se za hr. Fr. Thuna; 2. princezna Gabriela (*1856), provdaná r. 1882 za Frant. hr. Sylva-Tarouccu; 3. J. J. Karel kníže Schwarzenberg (* 1859); 4. princezna Ida provdaná r. 1886 za hr. Jana Lažanského; 5. J. J. dr. Bedřich princ Schwarzenberg (* 1862), nynější president Zemědělské rady pro král. České, a 6. princezna Marie (* 1862), která provdána jest za Ferd. hr. z Trauttmannsdorffu. Zvěčnělá kněžna náležela k šlechtičnám, jež vyznamenávaly se dobrotou a šlechetností srdce všude, kde dlela, ať to bylo již v okolí knížecích zámků nebo v Praze a ve Vídni. Výkrop zesnulé kněžny vykonán v chrámu nejsv. Trojice ve Spálené ulici. Ostatky převezeny na hrad Orlík, kde v knížecí hrobce pohřbeny. R. i. p.

Podlahův illustrovaný katechismus vyšel právě ve druhém vydání nákladem c. k. školního knihoskladu v Praze. Kniha tato v prvém vydání došla takové obliby, že celý náklad během šesti měsíců úplně byl rozebrán. Druhé vydání jest značně zdokonaleno a ještě bohatěji illustrováno; přidány jsou i dva obrázky barvotiskové. Vydání toto jest pro školy schváleno také vynesením c. k. ministerstva kultu a vyučování ze dne 16. listopadu 1910 čís. 26.056. Cena sličně upravené a vázané knihy jest nízká, totiž 1 K 60 h, poštou 1 K 80 h. Při větších objednávkách poskytuje se přiměřený počet výtisků pro chudé žáky zdarma. Objednávky přijímá c. k. školní knihosklad v Praze-II., Smetanova ulice.

Příští mezinárodní eucharistický kongres. Praesident světové eucharistické akce Mons. Heylen, biskup Namurský, byl s velikými poctami přijat v Madridě, kde koná osobně přípravy pro příští eucharistický kongres. Kongres konati se bude ve dnech 25. až 29. června 1911 za vysokého praesidia kardinála arcibiskupa Toledského. Biskup madridský přijal předsednictví sekce španělské. Král i královna vyslovili své obzvláštní uspokojení nad pořádáním kongresu v Madridě a přijali čestné předsednictví. Program kongresu bude se zabývati hlavně posledními eucharistickými dekrety papežskými o častém sv. přijímání a o sv. přijímání dítek. Dne 29. června v den slavnosti apoštolských knížat Petra a Pavla bude slavná pontifikální mše sv. pod širým nebem. Odpoledne, jako závěr kongresu, bude slavnostní procesí s Nejsvětějším, jehož súčastní se král s královnou. Pomýšlí se také na výlet do Toleda, kde v tamní proslavené kathedrále celebrována bude slavná mše sv. v ritu mezarabském, a na pout do Escurialu.

IV. sjezd dolnorakouského selského svazu křesť.-socialního konal se dne 11. prosince m. r. ve Vídni v Žofiiných sálech. Účastníků bylo na 4000. Sjezd zahájil a řídil místopředseda svazu posl. Liszt. Předseda svazu poslanec Stöckler prohlásil, že sjezd chce zaujmouti stanovisko ke všem výtkám rolnictvu činěným právě z těch řad, kde stojí praví vyděrači lidu. Starosta vídeňský dr. Neumayer pozdravil účastníky a prohlásil, že on stojí na tom stanovisku,

že zájmy selské jsou totožné se zájmy středních vrstev městských. Tato slova vyvolala bouři potlesku. O »obilních clech« referoval posl. Stöckler. Hájil nutnost ochrany domácí zemědělské produkce, polemisoval se sněmovní řečí ryt. Pantze a prudce útočil na »Deutsches Volksblatt« a Verganiho, o němž pravil, že stranu zradil, když se jejl pomocí stal milionářem. V resoluci, na konci schůze přijaté, odsuzují se perfidní útoky »Deutsches Volksblattu« na stranu křesť.-sociální. V resoluci sjezdové se prohlašuje, že drahotou stejně trpí i rolnictvo, které nechce dělati politiku třídní, nýbrž chce svorně postupovati se všemi poctivě pracujícími vrstvami. Odsuzuje se v ní tříštění rolnictva v produkční skupiny , a žádá se stejná ochrana pro veškeru produkci zemědělskou.

I. katolický socialní kurs katol.-politické Jednoty a Zemské rady katolíků konal v době předvánoční celkem šest dnů přednáškových, které se znamenitě vydařily. Zásluha o to přísluší univ. prof. Msgru. dru Fr. Kordačovi, jenž vůbec myšlenku kursu pojal a celý program sestavil, a kanovníku dru K. Lvu Řehákovi, kteří oba namáhavou práci, přednášeti ve všech šesti dnech, převzali. Msgr. dr. Kordač měl šest hlubokých filosofických přednášek v cyklu: »Bůh a příroda«, v nichž jasným, nad míru přesvědčivým způsobem dokazoval nejzákladnější pravdy o existenci Boha, o původu života, o stvoření. Nadšení své vléval pan profesor do mysli všech posluchačů. Kanovník dr. K. L. Řehák rovněž v šesti přednáškách vystihoval náboženský a kulturní stav doby bezprostředně předcházející vystoupení M. Jana Husa, líčil muže, do tehdejšího vlnobytí mocně zasahující, a věrně vyznačil činnost a učení M. Jana Husa samotného. Každý si zajisté odnášel věrný obraz tehdejší doby, zvláště když pan kanovník dovede vždy najíti pravého pojmenování pro charakter doby a osoby. Zájem pro kurs očividně vzrůstal, tak že se dosavadní místnost »U Vejvodů« ukázala malou, a proto přeloženo další pokračování do dvorany »Merkuru« na Starém Městě v Mikulášské třídě. Přednáškové dny jsou už pro celý kurs pevně stanoveny, a program jednotlivých přednášek sestaven pro měsíc leden 1911. Začato bylo opět 9. lednem i přednášeli: farář K. Toman: O ženské otázce; kan. Dr. K. L. Řehák: Mistr Jan Hus na soudu v Kostnici. 12. ledna: cís. rada MUDr. Otakar Rožánek: Žena a emancipace; kan. Dr. K. L. Řehák: Posudek o odsouzení M. Jana Husa a hlavních účastnících při bořivém jeho díle. Další přednášky následují v tomto pořadí: 17. ledna: farář K. Toman: O ženské otázce; katecheta V. Hrudka: O Marxismu. 19. ledna: farář K. Toman: O ženské otázce; univ. prof. Dr. Msgr. Fr. Kordač: Bůh a zjevení 23. ledna: univ. prof. Dr. Msgr. Kordač. Bůh a zjevení; univ. prof. Dr. A. Soldat: O základních pojmech národohospodářských. 26. ledna: univ. prof. Dr. Msgr. Kordač: Bůh a zjevení; univ. prof. Dr. A. Soldat: O základních pojmech národohospodářských; 30. ledna: univ. prof. Dr. A. Soldat: O základních pojmech národohospodářských; univ. prof. Dr. Msgr. Fr. Kordač: Bůh a zjevení. Přednášky počínají vždy o půl 8. hod. večer ve dvoraně »Merkuru«, Mikulášská tř.-I. a my návštěvu jejich vroucně doporučujeme. Skytají posluchačům hojného poučení.

K jubilejnímu fondu pro zřízence družstva Vlast darovali: 5 korun: Msgr. Jos. Bernat, kanovník a probošt na Mělníce, a pí. Marie Eberlová, maj. spedit. závodu v Praze; 2 k: Fr. Tater, učitel v Turnově; Václ. Hrudka, katecheta na Smichově; Rev. Vojt. Cipín, děkan v Kellnersville v Sev. Americe; Msgr. Dr. Jos. Pachta, univ. profesor v Praze; Jos. Svoboda, arcikněz v Lulči, a Václ. Popel, maj. závodu pekařského v Praze; 1 k: Aug. Novák, farář v Dobřenicích; Martin Kocmich, gymn. prof. na Král. Vinohradech, a Msgr. Dr. Jos. Burian, kap. děkan na Vyšehradě. Činí úhrnem: 2425 k 85 h.

Z Tiskové ligy. V prosinci složili: po 2 k: Aug. Novák, farář v Dobřenicích; Pavel Mudroch, fund. kaplan v Rožďalovicích; Msgr. Dr. Jos. Pachta, univ. profesor v Praze, a Jos. Fabián, zám. kaplan ve Volšovech; 1 k: Ign. Vyškovský, děkan v Bitnici na Mor. — Prosíme za další milodary.

Výbor Tiskové ligy konal dne 2. ledna 1911 VI. schůzi za předsednictví k. a. notaře Tom. Škrdle. — Jednatel far. Vl. Hálek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. — Jednatel předložil došlé dopisy a podával o nich zprávu. Liga vítá nové nařízení c. k. zemské rady, týkající se tělocviku školní mládeže, za jakých pouze podmínek smí se díti ve spolcích sokolských a soc. demokratických. Bude nyní nutno státi na stráži, aby se tohoto nařízení od sborů učitelských šetřilo a na mládež při cvičení tělocviku nebyl konán politický vliv. — Liga odsuzuje urážlivé psaní »Venkova« o sv. Otci (na př. v čísle 307 píše posměšně »Venkov«, že »princ Max saský poceloval (!) jeho trepky (!).« Tím odsuzuje se agrární tisk sám a dokazuje, že liché jsou pokrytecké vytáčky agrárních

řečníků, jakoby byli »dobrými katolíky«. Dobrý katolík ctí synovsky sv. Otce a podobným nízkým způsobem ho neurážÍ. — Vypíše se konkurs na populární spis o M. Janu Husovi. Kdo daruje dle provolání v tomto listu uveřejněného dar do 50 K, obdrží darem jednou všecky ročníky Husitství; kdo zašle přes 50 K, obdrží je dvakrát, kdo dá přes 100 K, dostane je čtyřikrát. Zásilky se zašlou franco a ke každému ročníku »Husitství« bude přiložen darem i ročník »Obrany víry« téhož roku vyšlý. Mimo to rozdá se ze čtvrtiny sbírek tolik ročníků »Husitství« (i s darem »Obrany víry«), kolik korun ona čtvrtina každý rok vydá. Žádati o ně může kdokoliv, přednost však mají, kdo »Vlast« a »Naše Listy« odebírají. Tyto zásilky se nefrankují. Přihlášky přijímá administrace družstva Vlast v Praze čp. 570-II. — Ve »Vlasti« jest hojně materialu husitského, i bude požádán jistý vynikající spisovatel, aby ty články zpopularisoval. Ovšem že se vynechá to, co již v VII. ročnících »Husitství« vyšlo. Ligistům dají se dary jako loni. L. † 8. zvýší se remunerace z 50 na 100 K a L. † 14. obdrží za horlivou práci vedle obvyklé remunerace zvláštní dar 50 K. — Přijat byl nový úředník Ligy a byl mu určen týdenní plat. — Místodržitelský oficiant, spisovatel Jan Voborský zmiňuje se v obšírnějším referátu svém poznovu o některých zjevech tisku, směřujícího proti církvi katolické. Poslední dobou vyvolaly oslavy L. N. Tolstého silnější četbu jeho spisů, z nichž hlavně »Obnova pekla« jest s to, aby dokázala, že není vždy pravdou, co se tvrdí o apoštolátu Tolstého pro spravedlnost, lásku a mír. I v domácí literatuře jeví se uvolněnost, neboť Karla Horkého »Intimní verše« svými frivolními názory mohou ohroziti hlavně u mládeže kázeň duchovní. Obnově pekla pomoženo bylo na pouť do světa interpelací v říšské radě, o Intimních verších rozvířil se v Národních Listech polemický boj s Dr. Arne Novákem, který intimitu a básnickou cenu hlavně »sattig« »Kyrysnice« p. Horkého po zásluze resp. ocenil. — Mimo to poukázáno při referátu p. Voborského na obsah článku »Hlavního zpravodaje« z 24. prosince 1910, v němž ohřívány staré tlachy o nešlechetnostech kléru a církve a na nevkusný obrázek z vánočního čísla »Karrikatur« o nevěřícím katechetovi; kdo nedovede sobě vážiti jiných, sám úcty hoden není. — Po vyčerpání bohatého programu byla schůze Ligy skončena.

Ze Spolku na zakl. katol. knihoven. Dary složili: 5 k: Msgr. Dr. Fr. Zapletal, kanovník na Vyšehradě; 4 k: Msgr. Dr. Fr. Jos. Pachta, univ. profesor v Praze, a Fr. Rudolf, far. ve Včelákově; 2 k: Jos. Fabián, zám. kaplan ve Volšovech. a Aug. Kleveta, em. děkan v Podivíně.

Výbor Paedag. svazu konal dne 11. prosince m. r. v domě družstva Vlast III. schůzi. Omluvili se: prof. V. Müller a školní rada Jos. Šauer z Augenburku. — Přítomni byli: universitní profesoři: předseda, kanovník Dr. Lad. Jan Sýkora a Msgr. Dr. Fr. Kordač; gymn. profesoři: Mart. Kocmich a Em. Žák; katecheti škol obecných a měšťanských: Em. Pešek a jednatel Svazu Jar. Slavíček; dále: říd. učitel Karel Ludvík a kníž. arcib. notář Tom. Škrdle. — Jednatel četl protokol předešlé schůze, jenž byl schválen. — Churavému zástupci Jeho Eminence, profesoru Dr. Janu Zítkovi, vysloví předseda živou účast Svazu v jeho neštěstí a radost nad tím, že se již pozdravuje. — Se svazem duchovenstva na říšské radě vejde Paed. svaz ve spojení. — Kníž. arcib. konsistoři zašle se protest proti židu Nathanovi, jenž sv. Otce urazil a církev potupil. — Na p. preláta Msgr. Dr. Jos. Buriana činí učitelské listy i nyní útoky. Paed. svaz tyto útoky s politováním odmítá a vyslovuje mu své sympatie. Vsdp. prelát Dr. Josef Burian vycházel učitelstvu a zájmům jejich vstříc se vší benevolencí, i není tu tedy k útokům věcného podkladu, je to pouhá, slepá nenávist ke katol. knězi. — Projev tento zašle se vsdp. prelátu písemně. — Velká debata rozvinuta byla o našich přípravách na r. 1915. Referentem pro tuto otázku na budoucí schůzi zvolen byl red. T. Škrdle. — Schůze byla velice vážná. Paed. svaz jest si vědom situace, v jaké se katolicismus v Rakousku, a hlavně v Čechách nalézá, i zaujme k tomu své stanovisko.

Výbor Jednoty českého katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy konal v domě družstva Vlast dne 18. prosince IV. schůzi za předsednictví red. Tom. Jos. Jirouška. — Jednatel katecheta Ant. Suchoradský četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. — Jednota odsuzuje útoky učitelských listů pokrokářských proti J. M. vsdp. prelátu Msgr. Dr. Jos. Burianovi, postrádajících věcného podkladu a vyslovuje mu své vroucí sympatie. Projev ten bude mu zaslán písemně. Zároveň odmítá Jednota neslýchané útoky žida Nathana proti sv. Otci Piu X. Projev tento bude zaslán vysoce důstojné kníž. arcib. konsistoři, aby jej sv. Otci odeslala. — Bylo zvoleno sedm delegátů do valné hromady Paedag. svazu s příkazem, aby se do ní všickni dostavili. — Kalendář »Štítný« se letos utěšeně rozšířil pomocí »Našich Listů«, k nimž byl přidán jako příloha. — Valná hromada

Jednoty koná se dne 22. ledna 1911. Výbor sestavil k ní program a listinu budoucího výboru. Slavnostní řeč při valné hromadě přednese člen výboru Karel Chmel, obecní starší a ředitel škol na Hradčanech. Člen výboru učitel Vl. Jelínek oznámil, že konal 16 přednášek a do Nového roku že vykoná ještě tři. Na četných místech rozdal vychovatelské letáky, jež mu Jednota k tomu účelu darovala. Výbor vzal tuto zprávu s povděkem na vědomí. — Jednatel katecheta A. Suchoradský blahopřál předsedajícímu red. T. J. Jirouškovi k svátku sv. Tomáše, k čemuž se celý výbor připojil. — Jednota oceňujíc vážnost doby, vybízí všecky své členy, aby odebírali a úsilovně rozšiřovali tisk katolický a aby tím paralysovali záplavu tisku jednak nevěreckého, jednak nemravného. — Hledíc k r. 1915, navrhuje výbor valné hromadě, aby se každý rok, od roku 1911 do r. 1915, zakoupilo a rozšířilo za 50 K »Husitství ve světle pravdy«. Nám se jedná o to, aby lid český poznal Husa historického a aby nabyl vědomí, že nevěrci Husa oslavovati nemohou, poněvadž on žádným nevěrcem nebyl. A učiní-li tak přece, berou si Husa za plášť svých nekalých cílů. — Čteny byly zprávy z Ústředního svazu katol. učitelů ve Vídni, z nichž vyjímáme, že r. 1912 při eucharistickém sjezdu ve Vídni bude zároveň konán internacionální kongres pro křesťanskou paedagogiku s rozsáhlým programem. — Konečně zahájena byla debata proti tisku pokrokových učitelů, již se téměř všichni přítomní súčastnili, i byla přijata resoluce předsedajícího redaktora Tom. Jirouška, jež zní:

Resoluce.

Vzhledem k tomu, že mnohé časopisy, jako »Český učitel«, »Učitelské Noviny«, »Školský Obzor« a jiné, učitelstvem odbírané a fedrované, bez ustání a systematicky vystupují proti kněžím a zvláště katechetům ve školách náboženství vyučujícím jako proti klerikálům a tím i proti vyučování téhož náboženství a že nikterak se tím ani netají, že náboženství ze škol by se mělo odstraniti a světskými předměty nahraditi, prohlašujeme:

1. Od té doby, kdy před čtyřiceti lety škola postavena byla ve valné části učiva na světský základ a náboženství v ní pouze jako trpěno jest, od té doby klesá mravnost v dorostu národa, mizí poctivost, svědomitost a cit k spolubližním. Zločiny se vzmáhají, trestnice nedostačují, porodnice a donucovací pracovny jsou již nedostatečnými ústavy k záchranně morální a společenské.

2. Slepá nenávist pokrokového učitelstva proti náboženské výchově dorostu národa zatlačuje všecka ideální snažení mládeže, vrcholící v práci a svědomitosti ku zdaru vlasti, chloubě i zámožnosti národa a utápí tak všecky naděje národa v jeho mládež.

3. Všecko toto zlo bude se zvětšovati a rozšiřovati, nenahlédne li se v kruzích rozhodujících nad výchovou mládeže a v kruzích učitelstva samého, že návrat k starým osvědčeným zásadám nábožensko-národní školy je nezbytný, nechť je pro dítky náboženství kteréhokoliv státem uznaného.

A proto žádáme všecky rozhodující kruhy ve školství a rozvážné učitelstvo taktéž, aby dbali o řádnou nábožensko-národní výchovu učitelského dorostu a o správné vyučování na nábožensko-mravních základech, jak toho vyžaduje zákon na všech, kdož do školy vcházejí, aby národu v témž směru jeho mládež připravovali k příštímu občanskému životu.

A konečně žádáme, nemá-li učitelský dorost, budoucí to vychovatelé národa, propadnouti atheismu a občanského života protivnému materialismu, ano i nihilismu v paedagogice, aby rozhodující vrchní úřady školské vystoupily s celou rozhodností proti účastenství učitelstva v korporacích zjevně i tajně protináboženských a protinárodních a aby vystoupily s celou rozhodností zvláště proti podporování časopisů a vůbec tisku učitelstvem, kde se napadá kněžstvo, plnící úkol zákonité výchovy na základě náboženskomorálním.

Jen tak může se učiniti konec štvanicím proti náboženství ve škole a jen tak uvede se soulad mezi učitelem a knězem.

Nedojde-li k takovýmto opatřením, jest každá jiná snaha školy: povznésti náboženskomravní výchovou příští generaci národa marnou a všecky náklady na školství národy přinášené budou taktéž marnými a bezúspěšnými.

Náprava záleží v kruzích nad školami bdících a na rozvážném učitelstvu — a k těm o zjednání pořádku a práva povznášíme svůj hlas, aby se vzchopili a jednali dříve, než bude pozdě.

Kníž. arcib. notář Tom. Škrdle referoval o schůzi přátel křesť. výchovy v Merkuru, jež se velice zdařila. Řečnili pánové: Václ. Dvorský, Tom. Jiroušek a Cyr. Mourek. Bylo by si přáti, aby se podobné schůze opakovaly.

Na konci schůze vykonána byla kolekta ve prospěch katolického paedagogia v Bubenči, jež vynesla 1 K 70 h — tím byla schůze skončena. Vyřízeny byly ještě jiné různé záležitosti vnitřního rázu, jež se vymykají veřejnosti.

K Širšímu sboru soc. odboru v prosinci přistoupili a složili: 5 k: Msgr. Jos. Bernat, kanovník a probošt na Mělníce; Mar. Eberlová, maj. spedit. závodu v Praze, a Fr. Šebesta, far. v Herrnbaumgarten v Dol. Rakousích; k 2·80: Jos. Svoboda, arciknèz v . ulči; 2 k: Msgr. Dr. Jos Burian, kap. děkan na Vyšehradě v Praze, a Václ. Popel, pekařství v Praze; univ. profesoři, vikáři, faráři a katecheti: Fr. Smrž na Křivoklátě, Václ. Hrudka na Smíchově, Msgr. Dr. Jos. Pachta v Praze, Pavel Jirounek v Deštné, a Jos. Švaříček v Dol. Kounicích; k 1·10: Lad. Vrba, koop. v Lednici; 1 k: Jednota katol. tovaryšů v Jindř. Hradci; Fr. Brod, říd. učitel v Touželíně; Rev. Vojt. Cipín, děkan v Kellnersville v Sev. Americe; farní úřad na Velehradě; Jan Voborský, místodržit. oficiant v Praze; Katolická Jednota v Kostelci n. Orlici — dále: b. vikáři, děkani, faráři, katecheti a zám. kaplani: Filip Buchta v Divácích, Vinc. Drbohlav ve Světlé n. Sáz., Aug. Novák v Dobřenicích, Tom. Coufal v Záboří, Ant. Čermák v Turnově, Ant. Trávníček v Třebiči v zámku, Jan Petr v Chýnově, Petr Bartošík v Rýmařově, Jan Doležal v Červené Lhotě, Jos. Tichovský v Bratronicích, Fr. Goldmann v Ratkově, Jak. Rosendorf ve Vev. Bytyšce, Jos. Domašinský v Dobrušce, Jos. Dvořák v Horažďovicích; Mart. Kocmich na Král. Vinohradech, Jos. Tesař v Heřiněvsi, Josef Šorejs v Libochovicích, Jan Tyrychter v Přepeřích, Al. Ulbrich v Pardubicích, K. Traxler v Dubu, Fr. Tomíček ve V. Ouřímě, Václav Drahota v Držkově, Václ. Slavík ve Steinu, Jan Benda v Mešné, Ed. Čmejrek v Přerově, V. Šílený v Borovanech, Jos. Duda v Novosedlech, Jan Nep. Černohouz v Hostivaři, Vinc. Ševčík v Černé Hoře, Boh. Dvořák v Krásné Hoře, Josef Fabian ve Volšovech a Ign. Kadlec ve Vranovicích. Celkem přibylo v prosinci 50 nových členů, a od počátku nového správního roku, t. j. od 1. října 1910 až do 31. prosince 1910, přihlásilo se: 144 nových údů, s čímž jsme velice spokojeni.

Historický kroužek družstva Vlast pořádá ve dvoraně Jednoty katolických tovaryšů na Anenském náměstí tři historické přednášky. 1. V neděli dne 5. února 1911 bude přednášeti vdp. kanovník Dr Karel Lev Řehák: »O Ferdinandu II. jakožto katolickém reformatoru.« — 2. V neděli dne 19. února 1911 promluví týž na thema »Jsou-li Jesuité hrobaři českého národa.« — 3. V neděli 5. března bude míti přednášku pan profesor Jos. Vávra: »O Matouši Děpoldu Popelovi z Lobkovic, velkopřevoru řádu maltánského ve Strakonicích.« — Začátek přednášky vždy o 5. hodině odpolední. — Hosté vítáni. — Vstup volný.

Třetí česká pout do Lurd. Na opětné dotazy odpovídáme, že provolání k této pouti do Lurd vyšlo k 11. únoru (výročnímu dni zjevení). Dosud je přihlášeno přes půl druhého sta účastníků, nejvíce z řad odběratelů »Růže Lurdské«. Pout konati se bude pod protektorátem Jeho Eminence nejdůst. p. kardinála Leona ze Skrbenských, knížete arcibiskupa pražského.

Zajímavé doznání o Bílé Hoře v nestřežené chvíli učinili páni redaktoři »Národní Politiky« číslo 355. ze dne 25. prosince m. r. při zprávě »Padesáté narozeniny dra Karla Kramáře«. Čteme v uvedeném čísle »Národní Politiky« tuto zajímavou zprávu: »Dr. Kramář usiloval opraviti dosavadní české názory o českém státním právu, jehož podstatu studoval ve Vídeňských archivech, a dospěl po této stránce k tomu přesvědčení, že státní právo české nebylo otřeseno obnoveným zřízením zemským po bitvě bělohorské, nýbrž teprve za císařovny Marie Terezie.« — Tak, a čeští radikálové již přes čtvrt století všecko neštěstí českého národa u jeho státoprávního postavení vidí jen v následcích po bitvě na Bílé Hoře a nyní přijdou redaktoři »Národní Politiky« a dokazují jim Kramářovými studiemi českého státního práva na základě archiválních pramenů — že to není pravda. Kdo, prosím, má zde vlčí mlhu?

Odkrytí starokřesťanského rukopisu z 2. století. Nevěřící v historickou osobnost Ježíše Krista přicházejí do rozpaků vždy větších. Moderní archeologové, jsouce vydatně podporováni boháči, provádějí rozsáhlé vykopávky na místech ve starých dějinách proslavených, na př. na zříceninách starého Babylonu, Troji, v Jerusalemě, v egyptských Thébách, v libijské poušti, v Karthagu a jinde. Odkrývají se paláce starých králů a co v nich archeologové nalézají, potvrzuje

zprávy starých kronikářů skoro na slovo. Bylo by nerozumné pravdivost jim upírati. Toliko pisatelé knih Starého a Nového Zákona u moderních pochybovačů — volnomyšlenkářů — nenalézají víry — a proč? Protože doznati by musili svůj klam o věrohodnosti Písma. Zatím hledání a bádání archeologů neustává a výsledky jejich vždy moderní nevěrce dohánějí do úzkých. Asi před 15 lety profesor dr. Karel Schmidt uveřejnil ze sezení berlínské akademie věd starokřesťanský rukopis dosud neznámý v koptické řeči. Kopti bývali nejstaršími obyvateli Egypta, kteří záhy křesťanství přijali. Brzy na to bibliothekář ick z Vídně na latinském Palimpsestu z kláštera Bobbia vypátral kousek latinského překladu téhož rukopisu. (Palimpsestem nazývá se přepisování rukopisu na pergamenu již popsaném, jehož původní rukopis se zastřel a pak na něm psáno bylo znova. Dnešní lučbě podařilo se původní rukopis na pergamenu restaurovati.) Odkrytím tímto význam těchto prvopisů nabyl váhy přímo překvapující. Badatel Montagne Rhodes James v Cambridgi našel na etiopském rukopise a na rukopise přechovávaném v britském museu »Nový Zákon našeho Pána a Spasitele Ježíše Krista« z 2. století po Kristu. Nyní již máme celé Písmo v ethiopské řeči. Je sice apokryfní, t. j od církve za pravé sice neuznané, ale dle něho lze porovnati náš Nový Zákon a z toho souditi, jaké vážnosti Nový Zákon hned od počátku se těšil.

Nová výzdoba chrámu na Král. Vyšehradě. Chystá se nové vykrášlení chrámu sv. Petra a Pavla na posvátné Akropoli pražské. Péčí kolegiátní král. kapituly dostane se mu deset nových obrazů. Tvoří je mistr Frant. Urban. Po straně epištolní bude umístěno pět obrazů, které znázorní založení původného kolegiátního chrámu králem Vladislavem II. za přítomnosti papežského delegáta Jana. Po straně evangelní bude zavěšeno ostatních pět obrazů, kde bude zvěčněn příchod sv. apoštola Methoděje ke dvoru královskému s ostatky sv. Klimenta. Příštím rokem budou ob azy tyto v chrámě zavěšeny.

Zákon proti literární špíně v Italii. Italská komora projednávala velmi zajímavý zákon proti literárnímu smetí. Již před několika měsíci nařídil ministerský předseda prefektům, aby energicky vystupovali proti spisovatelům a rozšiřovatelům pornografických spisů. Stále větší bujení otravy lidu přimělo ministra k ostřejšímu zakročení. Spisovatelé nemravných spisů mohou podle návrhu zákona býti potrestáni vězením až do 6 měsíců a vedle toho pokutou do 1000 lir. Prodej nebo rozšiřování takových spisův a novin trestá se ještě přísněji. Nejmenší trest jest tříměsíční vězení a může býti vyměřeno až do 1 roku, vedle pokuty až do 2000 lir. K ochraně nezletilé mládeže jsou v zákonu ještě zvláštní zostření. Prodej nemravného spisu nezletilci do 16 let trestá se vězením až půl druhého roku. Již pouhé vykládání spisů nebo ukazování ho mládeži — bez prodeje — trestá se pokutou od 20—200 lir. Zvláštní ustanovení věnováno jest kinematografům. Filmy musí býti předloženy prefektovi a bez jeho schválení nesmějí býti obrazy předváděny. Přestupky proti tomuto zákonu stíhají se z moci úřední.

Následujme Solnohrad! Solnohradští katolíci umínili si, že od podzimu do jara pořádati budou každý měsíc v největším městském sále velkou katolickou schůzi, která smí trvati jen dvě hodiny. Mluviti budou řečníci dva: kněz o látce náboženské, která se právě na schůzích protikatolických nejčastěji probírá, a laik o časové otázce světské. Poslední schůze konala se ve velkém sále »Chursaal« a mluvili posl. dr. Drexel o papežství a jeho poměru k sociální otázce a poslanec Kunschak o křesťanství a dělnictvu.

Protestní schůze katolíků v Hradci Králové. Protestní schůze proti semitovi Nathanovi, pořádaná 8. m. m. ve dvoraně Adalbertina, vyzněla velkolepě. Sál i galerie byly zcela naplněny inteligencí i lidem prostým z místa i z okolí. Schůze se súčastnili ndp. biskup Dr. Jos. Doubrava, členové kapitoly atd. Po proslovu předsedy dra. G. Domabyla ujal se slova kanovník dr. Šulc, který promluvil věcně v široce založené řeči o událostech předcházejících zabrání Říma a o nynějším poměru sv. Stolice k italské vládě. Pak poukázal na drzí útok Nathanův, jejž příslušně zkritisoval. Předseda poděkoval, načež ndp. biskup Dr. Doubrava pronesl několik významných výtečně přilehavých slov. Navazuje na výkřik jednoho přítomného soc. demokrata »Odpust nám naše«, řekl, že ovšem se má obecenstvo modliti, aby Bůh odpustil, že tak dlouho snášelo trpělivě zlehčování víry. Všecky řeči, jakož i příslušná resoluce, přijaty s velikým nadšením.

ÚNOR 1911

VLAST

ROČNÍK XXVII. ČÍSLO 5.

Padesát let na Rusi.

Z pamětí KARLA JINDŘICHA.

(Pokračování.)

7. V novém působišti.

Synodální tiskárna. — Její správa a činnost. — Dějepisný nástin tiskárny. — Její současný rozvoj a význam.

Po ranním čaji odjel jsem s p. Bezsonovem představiti se v úředních síních správě tiskárny. Skládala se z ředitele, dvou přísedících radů, inspektora a sekretáře, tvořících t. zvané „prisútstvije“. Ředitel Lopuchin, ženatý s kněžnou Golicynou, oba z rodů spřízněných druhdy s carskou dynastií, typ uhlazeného dvořenína, rada Kyrjakov, odchovanec duchovního učiliště, joviální, pohodlí milovný dobrák, inspektor Francouz René-Sémen, stařeček téměř 80letý, uvázlý r. 1812 po odchodu Napoleona v Moskvě, kde zařídil si vlastní tiskárnu, z níž vyšlo mnoho cenných spisů a stal se posléze technickým správcem synodální tiskárny, sekretář Novikov, krásný vzdělaný muž, pravý ruský gentleman — to byly osoby sedící vážně za velkou, činovníky oživenou kanceláří ve zvláštní komnatě u dlouhého, zeleným suknem pokrytého stolu, na němž stálo uprostřed tak zvané „zercálo“, úzká pyramidka s říšským orlem s vrchu, mající na svých hranách základní zákony Petra Vel. Všichni byli v černých fracích s pozlacenými knoflíky, ozdobenými císařským znakem.

Když mne můj patron byl představil a ředitelstvo velice vlídně přijalo, nastala porada stran mého bytu. Ředitel, jehož rodina meškala celé léto na svém panstvíčku, vykázal mi zatím ve svých appartementech dvě pěkné komnaty, dokud se totiž rodina mého předchůdce nevystěhuje. To trvalo téměř dva měsíce — důkaz, jak delikátně zachovalo se k ní představenstvo. Stravování smluvil p. Bezsonov u jednoho tam bydlícího úředníka, dokud sám nepřesídlí z dače, a tak jsem byl konečně usazen.

Zbývala hlavní úloha: seznámiti se s tiskárnou a převzíti její technické vedení. Představiv mi ve faktorské komnatě mého

pomocníka Alexeje Rostokinského, prováděl mne p. Bezsonov rozsáhlými místnostmi. Tiskárna měla tehdáž osm, později 12 rychlolisů, 27 lisů ručních, ruční písmolijnu, opatřenou teprve po dvou letech čtyřmi stroji, ocelo- a mědiryjectví s metallografií, kde se tiskly pod přísnou kontrolou t. zv. „antiminse", bílé hedvábné šátky s vyobrazením Spasitele v hrobě, do nichž se vkládají ostatky svatých a které tvoří mensu oltáře; pak ještě „věnčiki", hedvábné nebo papírové stuhy s barevným okrouhlým vyobrazením Spasitele, Matky Boží a sv. Jana Křtitele v obdélném ornamentu, jimiž se při pohřbu ovíjejí čela nebožtíků. Dvě veliké síně zaujímala „podjémnaja", kde se výtisky sušily a skládaly, odkudž odváženy najatým knihařům, kde byly vázány do mramorované kůže a opatřeny sponami. Ve všem zachovávána starodávnost a přísně šetřeny ustálené zvyky. Nad obšírnými sklady, zaujímajícími celé hořejší patro, byl ustanoven zvláštní „knigochranítel".

Všecky místnosti byly velmi světlé a vzdušné a svými gotickými okny a vysokou klenbou podobaly se spíše středověkým rytířským síním, nežli typografické oficině. Tiskly se tu výlučně knihy bohoslužebné, katechismy, knížky modlitební, spisy poučné a polemické a různé jiné, spadající v obor mravně-náboženský a ještě tak zv. „Razřešitelnyja grámoty", listy s rozhřešující modlitbou, kterou pravoslavný kněz čte v kostele po vykonaných pohřebních obřadech u rakve nebožtíka, načež mu ji složenou vkládá do rukou. Převážná většina knih tiskla se písmem staroslovanským, namnoze s „kinovarju", totiž iniciály a význačnější místa v textu se tiskly růmělkou. Zakázky od soukromníků se zásadně nepřijímaly, ač by jich bývala hojnost. Tiskárna zaměstnávala asi tři sta osob, náležejících vesměs duchovenskému stavu. Byli to synové neb příbuzní svjaščenniků, diakonů, psalómščiků, ďačků, ponomarjů (kněží, jáhnů, žaltářníků, kostelníků, zvoníků), kteří pro svoji nezpůsobilost nebo z jiných příčin nemohli zastávati žádných duchovních funkcí a musili tudíž nuceně konati (robotovati) různé práce v tiskárně podřízené svatému synodu.

Octl jsem se v docela zvláštním ovzduší a stálo to mnoho práce a sebezapření přizpůsobiti se novým poměrům. Kancelářnictví bujelo zde jako v celém Rusku vůbec a ztěžovalo žádoucí opravy. Knihtiskařské umění bylo zde ještě málo pokročilo, i písmo odlévalo se dotud bez systému — jaký tu mohl býti zvláště při vícebarevném tisku rejstřík! Nejinak vypadalo to s formáty knih, které rovněž postrádaly systemisovaného rozměru. Ve všem panovala pouhá routina, důkladnějších technických vědomostí bylo pořídku. O každé sebe nutnější změně a opravě, o všech potřebných materiálech musil býti dříve podán zvláštní, někdy podrobně odůvodněný „raport", než dotyčná věc byla vyřízena. Činnost stařičkého inspektora omezovala se občasnou obcházkou za mého průvodu některým oddělením, při čemž zde onde činil nepatrné poznámky a vyřizoval po té s ostatními členy mé a jiné „raporty". Správa tiskárny žehrala sice na takovou formalitu, ale nemohla si pomoci, jsouc částečně závislou na

ústřední správě v Petrohradě. Tato instance, mající název „Chozjájstvennoje upravlénije pri Svjatějšem Synódě“ (Hospodářská správa při nejsv. synodě) použila každé příležitosti, kde mohla uplatniti svůj vliv a využitkovati své postavení, jako se dělo při koupi nových typografických a písmolijeckých strojů. Když byla zdejším řiditelstvím zpravena o vzniklé jejich potřebě, objednala na svůj vrub u firmy Siegla stroje konstrukce již zastaralé, na místo zlepšených Königa a Bauera. Petrohradský direktor Gajevský poslal do Moskvy svého důvěrníka, Němce Nagla, faktora tiskárny Akademie věd, jenž jako „znalec“ tu záležitost s agentem Sieglovy továrny skoncoval a s řádným bakšišem pro sebe a svého přítele se vrátil. Cestu „znalce“ a jiné jeho výlohy zapravila ovšem „kazna“, t. j. státní pokladnice. Kupní cena obnášela kolem 40.000 rublů. Sluší vydati svědectví pravdě, že správa moskevské tiskárny měla při podobných „obchodech“ vždy čisté ruce.

Moskevská synodální tiskárna jest první a nejstarší v Rusku i nebude tudíž od místa zmíniti se o ní pro její historický význam poněkud obšírněji. Byla založena r. 1563 carem Ivanem Vasiljevičem IV. Hrozným a nazývána „Gosudárev pečátnyj dvor“. Do toho času užíváno na Rusi jen knih rukopisných, množených opisováním, což bylo považováno za práci Bohu zvláště milou, jížto se v klášteřích a sídlech biskupských věnovali vycvičení „dobropisci“. Znenáhla utvořila se ve všech městech zvláštní třída opisovačů z řemesla, kteří se zaměstnávali buď zakázkami zámožnějších milovníků duchovní četby nebo vystavovali své práce ku prodeji na tržištích. Avšak spolu se vzrůstem tohoto, tenkráte výlučně posvátného písemnictví, vzmáhala se i jeho pokaženost a nesprávnost, které se buď z nedbalosti, neschopnosti nebo ze samolibého rozumování dopouštěli přepisovači.

Když učený athonský mnich Martin Grek, rodem z Albanie, přibyl r. 1548 k vybídnutí cara Ivana Vasiljeviče do Moskvy, kde se v carské knihovně trudil překladem a opravováním knih liturgických, nalezl v nich množství hrubých omylů, týkajících se i dogmatů a jal se tuto pokaženost vytýkati. Ale tím vzbouřil a poštval proti sobě duchovenské a jiné pravověrné kruhy, jimž se i pouhá myšlenka o nějaké opravě knih posvátných zdála přímo heretickou. Maxim vylíčen byl carovi jako škodlivý novátor a vypovězen z počátku do Volokolamského kláštera, později do tverského, t. zv. Otroč-monastyru. O síle předsudků a zaujatosti proti němu svědčí list nakloněného mu metropolity Makarije, v němž mimo jiné píše Maximovi: „Uzy tvojá cělújem, jáko jedinago ot svjatých, posobiti že těbě ně mózem“ (pouta tvá líbáme, jako jednoho ze světců, ale pomoci ti nemůžeme). Po několika letech však přesvědčili se o správnosti úsudku Maxima a na stohlavém soboru r. 1551, kterého se již i Maxim účastnil, sám car Ivan Vasiljevič vyzval duchovenstvo, aby se vší rázností provedlo očistu a zjednalo nápravu. Ale přes všeliké úsilí zlo se šířilo, tak že když r. 1555 následkem zřízení nové kazanské eparchie (diecese) jali se pořizovati pro tamní kostely

potřebné rukopisné knihy, shledáno, že většina jich byla přepisovači hrubě pokažena a k účelům bohoslužebným naprosto se nehodila.

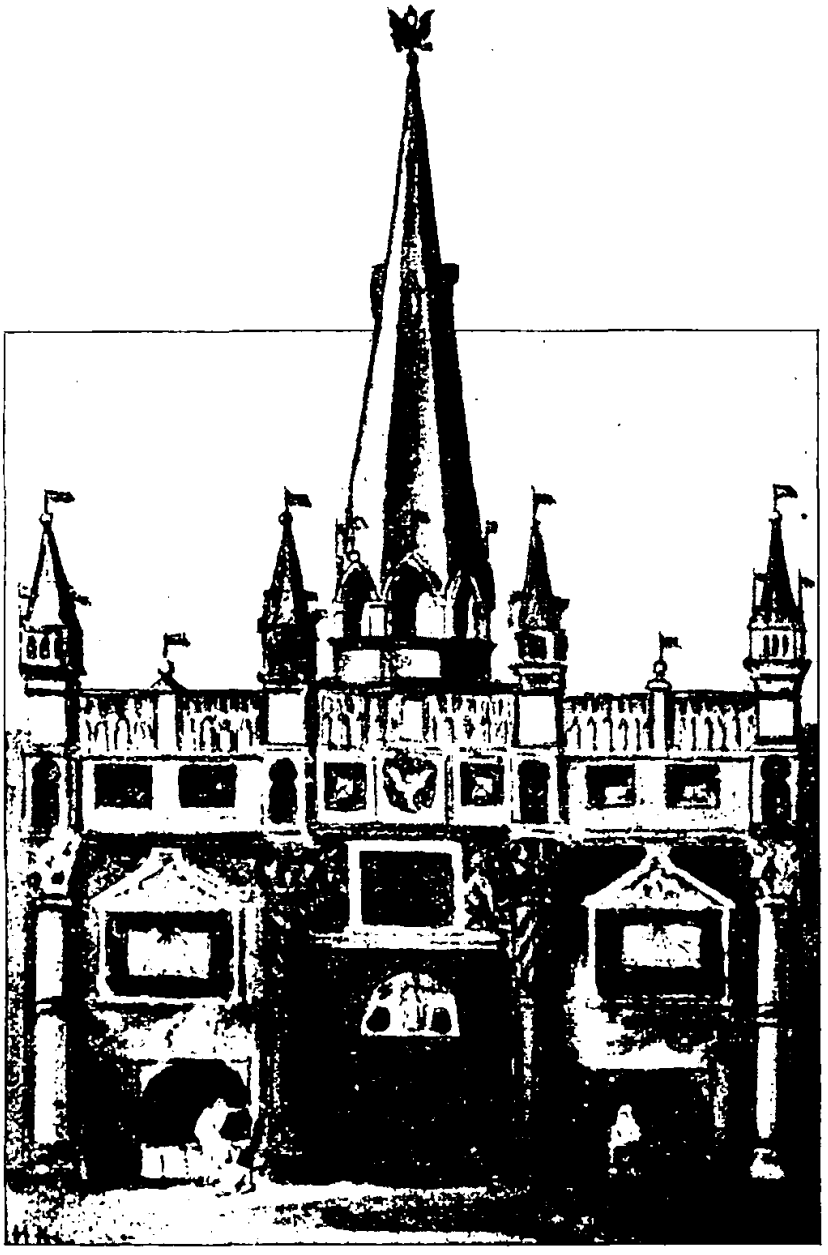
Taková neustávající nesprávnost přiměla konečně cara, že po příkladu Benátek, Bílé Rusi a Litvy, kde se již knihy písmem staroslovanským tiskly, uzavřel zavésti knihotisk i v Moskvě. Když tento svůj záměr s metropolitou Makariem sdělil, „světitel velice se z toho radoval a Bohu díky vzdav caru pravil, že od Boha vnuknutí přijal a dar přicházející s výše."

Již v únoru r. 1556 vyskytl se v Moskvě „máster pečátnych děl" Marúša Neféďjev a zároveň vyzván byl z Novohradu „na bórzo" (spěšně) řezbář liter Vasjuk Nikiforov, jimž oběma nejspíše náleží první nezdařené pokusy, o nichž se zmiňují staré prameny o knihotisku v Rusku. Posléze našli se dva schopní tiskaři: Ivan Feodorov Moskvitin (Moskvan), jáhen kremlovského kostela sv. Mikuláše Hostunského a Petr Timoféjev, příjmím Mstislavcev (nejspíše rodem z Mstislavli), kteří se dle pověsti naučili tomu umění u Němců, což dle tehdejšího ponětí označovalo vůbec každého cizozemce, poněvadž neznaje ruského jazyka, byl pro Rusa „němý". Náčiní své měli tuším z Polsky. Car kázal vlastním nákladem vystavěti pro tiskárnu zvláštní dům, pojmenovaný „pečátným dvorem" a postaral se štědře o hmotný blahobyt prvních knihtlačitelů, jimž se dostalo též mocné podpory od metropolity Makaria. 19. dubna 1563 začali řečení typografové tisknouti první knihu, zvanou krátce „Apostol", obsahující skutky apoštolské, epištoly obecné a listy sv. Pavla, jež ukončena 1. března 1564. Po smrti jejich příznivce Makaria, jenž zemřel dva měsíce před vyjitím knihy, vytiskli r. 1565 ještě „Časóvnik" nebo-li „Časoslóv" a dle domnění též „Evangelium".

Jejich díla vynikají neobyčejnou na onen čas technickou přesností i čistotou a sloužila ještě dlouhou dobu za vzor novým vydáním. Než ani přízeň cara nezachránila je před nenávistí přepisovačů knih, jižto zbaveni zavedením tisku výživy, vinili tiskaře z čarodějství a kacířství a poštvali temnou zfanatisovanou lůzu na tiskárnu, která ji spálila. Oba typografové uprchly do Polsky a nalezli útočiště u litevského hetmana Grigorije Chodkiewicze v Zablúdově, kde se od r. 1568 zaměstnávali v tiskárně nejspíše jimi samými založené. Později odebral se Ivan Feodorov do Lvova, kde r. 1574 vytiskl „Apostola", r. 1580 pak byl již v Ostrogu na Volyni u knížete Konstantina Ostrožského, kde vytiskl znamenitou Ostrožskou bibli, první úplné slovanské vydání knih starého a nového zákona. Posléze objevil se opět ve Lvově, kde zemřel 5. prosince 1583 v největším nedostatku, kterého jej neuchránila ani sláva co „drukarja knig pred tym nevídannych", jak hlásal nápis na jeho hrobovci, jehož snímek chová se v bibliotéce moskevské synodální tiskárny. — Strany osudu jeho soudruha Petra Timoféjeva známo jen, že se odebral do Vilny kde pracoval v tiskárně bratří Mamoničů, kterou jim zařídil.

R. 1568 vystavěna péčí cara tiskárna nová, v níž Andronik Timoféjev, příjmím Něvěža, a Nikifor Tarásijev vytiskly „Psaltir"

(Žaltář). Nebyla tak pěkně zařízena jako prvá a shořela za velkého požáru r. 1571, který zničil téměř celé město. Když Ivan Hrozný přesídlil z Moskvy do pověstné Alexandrovské slóbody, založil tu i malou tiskárnu, z níž však vyšel r. 1576 pouze Žaltář. Nedocházeje u tehdejší ruské společnosti porozumnění ani podpory, mohl se knihotisk udržeti tehdáž jenom osobní přízní a energií

Dřívější pečatný dvůr v XVII—XVIII stol.

cara. Když se však, dříve bohabojný, panovník zvrhl v krvelačného tyrana a začalo řádění strašné opričniny, zastaven ovšem i veškeren rozvoj knihotisku.

Teprve za zbožného cara Feodora Ivanoviče, jenž usiloval „aby se jeho carstvo naplnilo nábožnými tištěnými knihami“, zdvihlo se tiskařské umění velice a s ustanovením na Rusi

patriarchátu zmohlo se ještě více. O carech Borisu Godunóvu a Vasilu Ivanoviči Šujském dí historické prameny, že „strojili pro typografii domy převeliké," což svědčí o rozkvětu knihotisku. Také první Lži-Dimitrij (samozvanec) pečoval o jeho zvelebení a tiskárna za jeho vlády nazývána „carskaja jego veličestva drukarňa". Teprv za pozdějších bouří válečných, kdy povstalecká vojska způsobila v Moskvě a zvláště v Kytaj-górodě veliké spousty, vzala za své i tiskárna: „pečátnyj dom i vsja štauba ogněm požžena bysť i pogibe do konca".

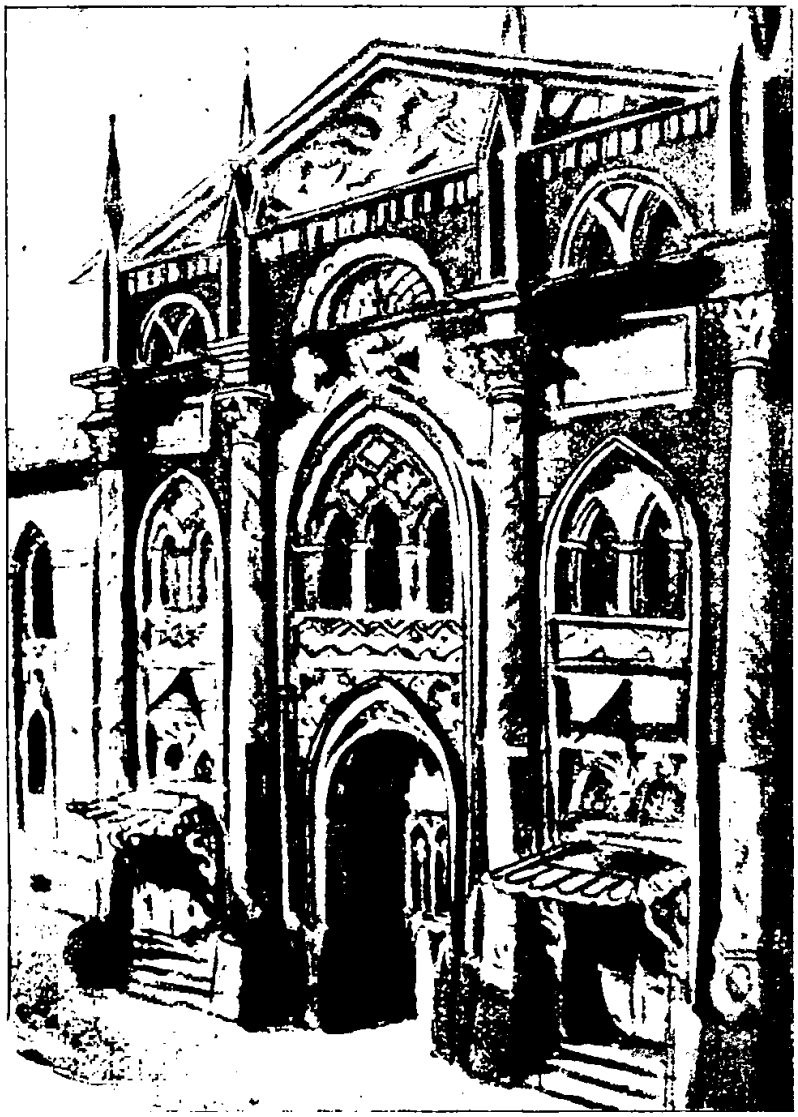
Po osvobození Moskvy rozkázal nový car Michal Feodorovič Románov sezvati rozprchlé tiskaře a za vřelého účastenství jeho otce, bojařína a později patriarchy Filareta Nikitiče tiskárna znova vystavěna a zvětšena i pracováno v ní tak úsilovně, že za panování cara toho vyšlo z ní 85 knih. Tenkráte vynikli tu zvláště Vasilij Fedorov Búrcev a Nikita Fófanov ze Pskova, nazvaný „preslávnyj typografčik". Moskevská tiskárna řadila se tehdáž důstojně vedle všech znamenitějších evropských a její výrobky vynikají značně nad pozdějšími pracemi toho druhu.

Do roku 1653 byla tiskárna podřízena správě dvorského úřadu (prikaz bolšágo dvora) a jejím hlavním řiditelem býval vždy carský bojařín. Dřívější patriarchové, zvláště Josif a Joakim, nehrubě si všímali týkajících se jí záležitostí. Jakmile však stal se patriarchou druh cara Alexeje Michailoviče, osvícený a energický Nikon, vyšel v prosinci 1653 zvláštní carsky ukaz, jímž tiskárna cele odevzdána správě patriarchy, jenž stal se nyní jejím faktickým, neodvislým vládcem. Tak bylo tomu do Petra Vel., který, jak známo, patriarchát zrušil a nejvyšší správu ruské církve odevzdal zřízenému jím Synodu, pročež i tiskárna zvána z toho času synodální.

Když 2. září 1812 vtrhla do Moskvy armáda Napoleonova, prchli s většinou obyvatelstva i zřízenci synodální tiskárny. Jen pomocník řiditele Levašóv vytrval s několika jinými do 27. září, ale pak bylo i jim zachrániti život útěkem. Francouzští vojáci obsadili dům, při čemž faktor Sviňjin raněn jimi šavlí. Po odchodu nepřítele shledáno k nemalé radosti, že tiskárna požárem pranic neutrpěla, pouze všecka okna byla rozbita, některé rámce vytrženy a pece daly trhliny — vše to následkem výbuchu min, jimiž část arsenálu a zdí Kremla byla vyhozena do povětří.

Takové byly v stručných rysech osudy tiskárny, zaujímající přední místo mezi třemi, zásobujícími celou svatou Rus knihami církevně slovanskými. Synodální tiskárna v Petrohradě a ona při Počajevské lavře blíže rakouských hranic nikterak se jí nevyrovnají ani rozměrem, ani produktivností. Náklady o čtyřiceti nebo padesáti tisících nebyli za mého faktorování ničím neobyčejným, některých knih tisklo se až sto tisíc exemplářů. — Dle tehdejšího domácího řádu pracovalo se po celý rok od sedmé hodiny z rána do čtyř po poledni. Neděle, svátky výroční, četné církevní a carské (t. zv. tábelní) zaujímaly téměř celou třetinu roku. Každoročně konala se v červenci revise všeho inventáře, což vyžadovalo dvě neděle, během nichž všecka práce byla zastavena.

Činil jsem pro rozvoj tiskárny seč jsem byl, psal jsem pilně „raporty“, zavedl systém, zdokonalil sazbu a tisk a když po smrti stařičkého inspektora René-Seména stal se jím Nikolaj Nikolajevič Nóvikov, mladý muž s universitním vzděláním a velice mi nakloněný, šlo to s opravami ještě rychleji ku předu. Stroje, jichž počet z osmi vzrostl do dvanácti, točené dosud rukama, hnány teď parou, za strojmistra vzat Čech Josef Pokorný,

Nynější moskevská synodální knihtiskárna.
(Střední průčelí.)

písmolijna, stereotypie a galvanoplastika opatřeny tolikéž odborníky a novými stroji, tak že když r. 1864 tiskárna slavila třistaleté výročí svého působení, mohla se vykázati řadou pěkných tisko-pisů. *)

*) Tenkráte napsal jsem do prvního ročníku „Veleslavína“, vycházejícího v Kobrově Národní knihtiskárně za redakce Jos. Mikuláše-Boleslavského: „V neděli 1. března slavila zdejší synodální a zároveň první moskevská knihtiskárna třista

Nyní, po uplynutí půl věku, činnost synodální tiskárny se ztrojnásobnila. Kromě knihtiskárny jest tu ještě litografie, písmolijna, stereotypie, ikonografie, mědi- a oceloryjectví, dílna pro puncony (patrice, ocelová razidla k zhotovení matic), knihařství a konečně razidelna k výrobě kovových křížků, medalií, spon a rozmanitých vypuklých ozdob pro desky knih bohoslužebných. Cyrilského, ruského a cizojazyčného písma, rozmanitých ornamentů a jiného materiálu má tiskárna přes deset tisíc pudů. (Pud = 40 liber). Strojovna čítá 25 rychlolisů, mezi nimi pět dvoubarvých a rotační stroj, který může tisknouti denně 80.000 oboustranných archů. Roční výroba páčí se na 30,000.000 výtisků. Litografie zhotoví ročně 4,000.000 různých obrázků a rytin, knihařství kolem 1,500.000 knih a brožur. Jediný „Molitvoslov" (modlitební knížka), jehož náklad r. 1896 obnášel 60.000, měl z toho času 12 vydání, z nichž poslední dvě tiskla se po 300.000 exemplářů. Dvě knihkupectví při tiskárně prodají ročně za

---

letou památku svého trvání a působení. Třistaletí jejího založení konalo se r. 1856, neboť stavba začala k rozkazu cara Ivana Vasiljeviče (Hrozného) v onom roce. Ale 1. březen 1564 uzřel první její plod, památný „Apostol". O dvanácté hodině konala se v prostranné, v kapli proměněné a starobylými ikonami (obrazy svatých) ozdobené písárně zvláštní pobožnost (molében). Sloužil biskup Savva společně s rektorem duchovní akademie Alexandrem Gorským (vynikajícím církevním archaeografem a historikem), s archimandritem Teodosiem a j. hodnosty, jimž asistovalo četné duchovenstvo. Sbor synodálních zpěváků pěl církevní chorály. Epištola byla čtena z památného prvotištěného »Apostolu« (Skutků apoštolských), vyšlého r. 1564, Při obvyklém svěcení vody vzýváni též svatí apoštolové slovanští Cyrill a Method. Z ercijáhen uspenského soboru (stoličného chrámu Nanebevzetí P. Marie) provolal „mnógaja léta" císaři a všemu panujícímu domu, Synodu, mosk. metropolitovi Filaretovi a všem příznivcům a podporovatelům knihtlačitelství a osvěty v Rusku; potom „věčnou paměť" zakladatelům knihtiskařského umění v Moskvě, caru Ivanu Vasiljeviči, metropolitovi veškeré Rusi Makariovi a prvním zdejším typografům jáhnu Ivanu Feodorovu Moskvitinu a Petru Timofejevu Mstislavcovi. Na slovo vzatí učenci a milovníci dřevní literatury a osvěty ruské dostavili se k této významné slavnosti, mimo jiné knížata Obolenský a Odojevský (vynikající znalec starého církevního zpěvu), spisovatelé Pogódin, Sněgirev, Lónginov, Koševlev, Něvostrujev, bibliograf Undotskij a též meškající v Moskvě p. Jos. Kolář. V sousední komnatě rozloženy byly k prohlédnutí a porovnání výtisky nejstarších knih bohoslužebných, tištěných v Moskvě, Kyjevě, Vilně, které se chovají v bibliotéce knihtiskárny. Dále korektury s přípiskami Petra Velikého a malý, as půl lokte vysoký a tolikéž dlouhý jeho lis, tak zvaný „pochodný". Na lisu tom tiskly se každému z přítomných hostů uvítací lístky. Spojilo se tu vše, co mohlo oživit upomínku o počátcích umění, s jehož pomocí začala se i v Rusku šířiti osvěta a jehož zavedení v Moskvě vyniká co světlý paprsek z tehdejších mračných časů. Při skvělé hostině pronesl pak mimo jiné zdravice znamenitý historik a slavista Michail Petrovič Pogódin jednu: »Všem ostatním Slovanům, zvlášť ale Čechům za náležité jich pochopení a ocenění slovanské osvěty.« A vyjádřiv naději, že oba sbratření národové v brzku si porozumí (polské povstání vzbudilo tehdáž v Čechách nelibost k Rusku), obrátil se k p. Kolářovi řka: »Vyřiďte to ode mne Palackému.« Přítomní členové »Společnosti milovníků ruské slovesnosti« uzavřeli po té doplniti slavnost zvláštní přednáškou o témž předmětě, která se konala po dvou nedělích — Na památku bude v průběhu roku vydáno historické album, jehož první oddělení bude obsahovati lito- a xylografické snímky nejstarších tištěných knih církevních, v druhém pak oddělení budou umístěny vzorky novějších písmen a různé (částečně již porouchané) iniciály, ornamenty, ozdůbky (t. zv. zástavice), dřevo- i mědirytiny, zachované ze starších dob. Jeden výtisk určen též „českému museu". — V třetím ročníku »Veleslavína« uveřejnil jsem „Dějiny knihtiskařského umění v Rusku" až do Petra Vel., jichž později použito též v Jahnově »Kronice práce« a „Naučném Slovníku".

jeden milion rublů tiskopisů. Kromě nich jest v Moskvě a jiných městech několik filiálek a po celé říši založeno přes šest set komisionářských agentur. — Činnost to skutečně obrovská, jejíž kulturní význam nelze podceňovati. Hlavní zásluhu o rozvoj moskevské synodální knihtiskárny v posledním dvacetiletí získali si pověstný synodální oberprokuror Konstantin Petrovič Pobědonoscev († 1907) a jeho nejbližší pomocník Vladimír Karlovič Sabler. (Pokračování.)

Hořký doušek.

Komické libretto od FR. LEUBNERA.

(Pokračování.)

Obsah třetího dějství.

Veselo na hostěnici u Mazoucha. Kuba touží po Cilce, která v tom přichází s Aničkou Vojířkou. Překvapeně a radostně otvírá oči nevraživá dříve čeleď, zvláště když později nad to poznává, že jenom zásluhou Cilčinou k zahanbení dvojakého Šimona hoduje aspoň dnes a zítra na účet sporoty Krčína. Ale nebezpečí pro Cilku a Kubu neminulo. Což když mocný regent nebude se ostýchat veřejné ostudy a odvede Cilku přímo za bíla dne k sobě na Selčany, zvláště když spravedlivý pan vládař Vilém z Rožmberka nepřítomen? Bumba hrozí poštvati proti věrolomnému manželu Krčínovi jeho bábu — manželku. Šimon Lomnický upozorňuje, že právě sem jde regent nahněvaný: čekalť jsa truden marně dosud doma Cilku. Pročítal početní dnešní registra — za dne, držen jsa na milostných troštích, neodvolal výslovně vylouzenou na sobě dávku ryb a husí. V hněvu propouští Kubu rybáka — který by byl vyjevil i před městským rychtářem jeho schůzku v jelením příkopě dopoledne — ze služby na ves domů do Chvalšin. Fortelně nabádá Cilku k přiznání, že jenom jí má chasa za laciný martinský kvas děkovati, aby tím získal přízeň přítomných a dosáhl tak svého. Jinak marně má Cilka v rukou klíč. Ano, zachová-li regent zdání spravedlnosti a aspoň na oko týmž činem jako Kubu bude trestati také ji, která prý zdřímnuvši v čeledníku vydžbanila zamýšlenou noční návštěvu, jíž by snad nepřejné dívky snadno zabránily — Cilka se dozná. Budiž! Krčín pronáší za trest i k ní výpověď ze služby ihned domů, do týchž Chvalšin s Kubou — a tím jest v pasti sám i za svou lakotu i mlsné laskominy. Rozhodné slovo mocného regenta padlo a před přítomným rychtářem nelze je zpět bráti. Cilka odchází šťastna se ženichem svým Kubou: má v rukou list, jímž se panně plná léta dávají a volnost sňatku dle líbezné vůle její. Jen Bumbovi chutná dlouhý hořký doušek poctivého vlastního vaření.

Dějství třetí.

Večer v hostěnici Michala Mazoucha dole v Krumlově městě. Vchod hlavní ze schodů jest na pozadí, v levo dvéře do ostatních hostinských jizeb, v pravo dvéře od kuchyně.

Výjev prvý.

Z kuchyně nosí ještě dívky na mísách ryby do levých dveří, z nichž ihned vychází Bumba sládek s otýpkou černé zimní řetkve v ruce. Usedá za stůl v levém koutě na pozadí, kam mu dívka šenkéřka přináší korbel piva. Krájí si řetkev a popíjí.

Bumba: (mávne rukou do levých dveří)
Hubu utru, podèkuju
a tu bumbám sám,
řetkvy volně ukrajuju,
jednu v kapsu dám,
pro mou paní Rehnu, Regnu, Reginu,
ač ji kolem prstů nevinu,
jako tuto kůru. (Vine skrojky řetkve na prsty.)

Krčín Kuba
— jest ho plná huba —
ten má Důru,
Dorku, Dorotku,
šerou můru
v kuklí zámotku,
starou bábu
v haldě hábů.
A ta Cilka
dobrá chvilka,
není běhna.

Dovésti ji domů mám,
k nám, k nám,
— řekla Rehna —
ovšem bez toho Kuby,
ať mu laskominou
vyvstanou zuby.

Však ho nepominou!
Trest to jeho lakoty,
i za klam jeho Doroty,
Doroty Slepičkovy.
však jí to má paní Rehna
zhruba poví.

Korbílku můj, pojď!
Totoť na pochoť!
Vida, Kubu Krčína!
Močeného docha!
Korbílek sám kochá,
pivo pije, bez vína,
a my pijme patoky?
Raděj piva potoky!
Co je dobro, toho málo
kýž se nikdy neudálo!

Výjev druhý.

Z levých dveří vyjde Kuba. Usedá vedle Bumby. Dívka šenkéřka.

Bumba: Kubíčku, dej si korbílek piva!
Tuto ta dívenka líbezně posluhuje!

Kuba: Bohdaj byla živa!
Také ta, která mi k obavám nečaruje! Směje se:
Všecko ví a vydžbaní —
jen o mně nikoli!
Čiň pan Jakub pokání.
Mně putují už postoly,
co na nich poletím domů — —

Bumba: Přejiť srdnatě! U sta tichých hromů!

Kuba: Kdo jen vše vyzradil dívkám?
Proč ony se na ni suly,
ba, ostudy pikle kuly?

Bumba: Asi ten poéta z pivovaru.
Vám dobro to oběma k úmyslů zdaru.

Kuba: Tajná milost, tajná
trápí mě a blaží
a přece bych raději před světem
chlubil se mileným děvčetem
a přece bych raději od oltáře
panenku smavé tváře
vedl si v družiček kruhu
po našem luhu
mlýnu ku zápraží.

Výjev třetí.

Cilka vyletí z kuchyňských dveří. Za ní paní Anička Vojířka.

Cilka: Vzpomeň si, můj milý,
na ta slova,
povíš je doma mně
jindy znova.
Ach, kdy jsem tě trápila,
vina moje nebyla;
budu-li kdy blažiti,
zásluhu chci nemíti,
budeš to, můj milý, sám,
kdo hnízdo mi uvije,
rameny přikryje,
aby tam blaženě bylo vždy nám!

Výjev čtvrtý.

Sbor z levých dveří se vyhrne.

Sbor: Lidi, lidi, to kdo vidí,
co se tuhle děje,
vlčí mhu si z očí klidí,
radostně se směje!

Že se hříchu nebála,
jak i na nás vyzrála
tahle naše Cilka!
Že nepadla do podmáslí,
jak jsme my se o ni třásly,
zásluhu má Kuba!
Marně tedy
na vůhledy
chodil urozený Jakub Krčín z Jelčan,
dala jsi mu pytlem
po oklamu chytrém,
af zas táhne ku své bábě domů do těch Selčan!
Kocour doma hledá,
kočička se nedá,
utekla mu od capoucha,
v hostěnici u Mazoucha
mezi námi sedá.
Vydra na vejprosy
milé očko nosí;
kočička se bojí vody —
s vydrou přece bez nehody
hupky do té rosy!
Do té rosy na lukách,
kudy vedou k mlýnu —
Co to nosíš ve střevících
za čarovné koření?
Na tvých visí Kuba lících,
kdež my jemu tady v stínu,
za zpěvů a žertů, šprýmů
nestojíme za zření?

Aničk a Vojířka: Ach, dívčiny, hoši! To vyhráno není!
Já bojím se ještě! . . . Jest regent přec pán,
a velí-li Cilce, kdy služby se mění,
co platny naše smíchy?
Což káže-li veřejně bez studu tady,
by Cílinka do služby k Dorotě šla,
co platny jsou potom i moje tu rady,
než přijede pan vládař?

Bumba: Anička, panička
taková miličká, —
což není tady Bumba?
Cilina, dívčina,
malina, květina —
což není tady Kuba?
Anička, Cílička,
Kuba, Bumba, (vítězně)
což není tady Rehna?
Zná se s Dorotou.
Na Selčany skok.
Bude lidu stok,
co s tou sporotou

v jich rukou obou dvou!
Proti lásce není léku? . . .
Ty ho svinou do precléku — —
Hold a povinnost
v nově Důře odpřisáhne!
Nějako mi práhne, práhne — (Pije.)

Výjev pátý.

Za řeči Bumbovy vstoupil Šimon Lomnický s loutnou. Kývá a přisvědčuje.

Šimon: Baba je třikrát horší než-li čert,
věř tomu, že to není žert.

Výjev šestý.

Bumba a Šimon — vzájemně připíjení.

Bumba: Pane Šímo, připímť poctu!
Šimon: Bumbo můj, tu není octu!
Bumba: O polovic!
Šimon: Kdo víc, kdo víc!
Bumba: Pod palec!
Vida Šimona dlouho píti, chválí jej:
Kasalec!
Šimon: O plnou!
Af báby klnou, neklnou!

Výjev sedmý.

Sbor a Šimon.

Sbor: S větry pláště poobrací!
Kdo se dvořil o kolací
také oné paní staré,
fraucimoru starostě?
Milý Šímo, Šimoniši,
za ucho ti nehty vpíši:
Jedeš hladkém po mostě!
Šimon: Ne vždy rybu, někdy žábu,
ne vždy pannu, někdy bábu.
Není kdy teď, milé panny,
na žerty a kantileny.
Varuji vás, jde sem Krčín,
nedrobátko rozezlený.
Sbor: Snad mu líto ryb.
To se, Šímo, syp!
Na centnéře tučných ryb
jest mu líto bez pochyb.
Z přímluvy tvé díky, Šímo.
Však jest dávno dojedíno,
nezbyly ni droby.
Regent-li se zlobí,
ty mu v hrdle sedíš.
Co tak divně hledíš?

Výjev osmý.

Krčín hlavními dveřmi, provázen hospodářem Michalem Mazouchem a městským rychtářem, jenž má v pravici svůj regiment rychtářský: hůl, nahoře s podobou ruky. Z jeho drábů nese jeden žílu, druhý pírglok (zvonec), jiný lucernu.

Krčín (jda kolem Cilky; hořce, vyčítavě) Všecko ví, všecko ví.
Cilka (konejšivě) Však se jíti hotoví . . .
Sbor (čeleď rožmberská i z kuchyně Mazouchovy):
Snad račte kousek ryby?
Dle záliby!
Snad libo housek husy
aspoň na okusy,
kousek masa navinulé chuti
přiostřelých od podpoušek?
Snad — leč to bez pochyb! —
jest doušek piva lib,
hořký doušek — — Krčín odmítá rukama a vrtí hlavou. Sbor posměšně o drábu, jenž nese lucernu ve světle hostěnice a mhouří oči:

Sbor: Při měsíci, při měsíci, slepý sýci — —
Krčín: Jdu sem s panem rychtářem dle inkvisicí.
Já šetřím srdnatě zde na všech statcích páně
a nařídil jsem čeleď k stravě po hospodách;
však prohlížeje dnešní registra,
kým činem nacházím tam ryb dva čbery
— a bez záplaty — na večeři vaši? Mazouch krčí rameny.
Sbor: Pan Šimon Lomnický svou přímluvou — —
Šimon: Já nic! Já nic!
To tak! To tak!
Kde jsem ústa otevřel?
Ani rybky neuzřel!
Ani sousta nepozřel. V pozadí dosud, neviděn vystoupí.
Kuba: Tak Vaše Milost kázala,
kdy zpívala — (Chce ukázati na Cilku.)
Krčín (vpadne) Kdo, kdy a kde mne slyšel zpívat?
Já tobě budu ihned jinak housti.
Cos neslyšel můj mandát otevřený,
jímž odvolávám všecky dávky — —
Ne, nemluv, neodmlouvej!
Já propouštím tě domů dnes již na tvou ves!
Odkud jsi?
Kuba: Ze zadního mlýna u Chvalšin.
Krčín: Tam odebera se, mou splníš vůli. Kuba kajicně u dveří.

Výjev devátý.

Cilka (mezi oběma: Jakubem Krčínem i Kubou) Předešlí.

Cilka: Kubíčku, Kubíčku,
co se to děje?
Pro jednu rybičku,

nevinnou běličku,
co někdy pěje?

Krčín (vyčítavě, lakomě): Rybičku, běličku!
Slyš kde který:
ryb dva čbery!

Sbor: Byl slep, byl hluch,
— míníme tu Kubu —
byl slep, byl hluch,
ač viděl obraz jako malovaný
a slyšel zpívat v ráji na varhany —
jen koho z rajských sluh?

Krčín (ke sboru): Což nikdo neodpoví za ty husy?

Ticho. Vzájemné sboru tázavé pohledy. Cilka stojí dále od Kuby sama v líčeném zahanbení stranou mimo sbor. K ní tedy Krčín stranou mluví.

Krčín: Odpros! Doznej se! Tím panny usmíříme.
Bez hanby se lehko dříme.

Sbor (za zády Krčínovi): Víme, víme.
Při měsíci, při měsíci,
slepý sýci — —

Cilka (Krčínovi) Milostivý pane,
holky všecko vědí,
na mě tento večer
jako vosy sedí.
O těch husích také vědí.
Jedna vina, jeden trest,
jako jemu (Kubovi), mně též hněvy!
Aspoň zdánlivě . . .
Sic mi sypou na nečest
k vašim dveřím chodbou plevy;
já k vám nesmím pro ty děvy,
ač bych baživě — —

Aničkа: Snad si zdřímla v čeledníku.
Všecko ví a všecko poví.
Plno smíchu, plno křiku:
na noční se chystá lovy . . .
Jako oheň jde teď zámkem,
za milým že půjde pánkem,
má-li klíč . . .
Sypte holkám v oči prach,
vyžeňte ji také na ves.
Spravedlivý buď to nález!
O vás mi i o mě strach — —
Ať jest pryč!

Krčín: Bych spravědlivě soudil na dvě strany . . .
Kdo husy martinské vám objednával,
ač tento druhý vinník mandát můj byl slyšel?

Cilka: (durdivě na půl úst) Potom, pak.
Zpět leze leda rak . . .

Sbor: Pan Šimon svojí přímluvou? . . .

Šimon (brání se zahanbeně): Případnost ta ukazuje,
mlčení kam zavozuje.

Kdybych ihned děl vý- (zadrhne hlasem, špatně přizvukuje,) -mluvu — — (Ukazuje na Cilku).

Sbor: Koktavou měl nějak chůvu!

Cilka (spíná ruce): Milosti, ni trestu neuhýbám — —

Sbor: Cílinko, za to tě líbám!
Až bude po přínosu
o manželském složení (Krčín se podezřele krčí)
donesem ti k čepení (Krčín si chce zjednati sluchu pokyny)
dlouhých nosů!

Krčín: (s líčeným hněvem) Též tebe ze služeb já Jeho Milosti
— i této paní — na ves domů vykazuji.
Hned odejdouc, plň líbeznou mou vůli.

Cilka (skromně): Také doma chléb jest o dvou korách.

Krčín: Odkud ty jsi? (Cilka chytne Kubu za ruku.)

Cilka: Z Chvalšin.

Krčín (třeští oči): Odkud?

Cilka: Ze stoupy u Chvalšin.
My dva spolů na sousedstvě,
nyní ještě blíže.

Krčín: (třeští oči): To že Kuba? Vždyť ta huba
její oustka líže!
Ona se mu nebrání.
To je trest a pokání?

Kuba: Ten mlýn ve Chvalšinách
— nestarej se nyní —
za olšovým hájem
vždy nám bude rájem,
ty v něm hospodyní.

Cilka: Ten mlýn ve Chvalšinách
— nebyl nikdy lhářem —
na potoku klepe:
Taky tak! leč lépe
ty-lis hospodářem.

Krčín: Ach, ta má se mnou blázny,
mě za obojek tahá,
jak měšec měl bych prázný
a bída byl též nahá.

Šimon (s loutnou): Uhas ten oheň ukrutný,
který bez lítosti
srdce mé i kosti
pálí v útajnosti!

Zatím rychtář, drábi, sbor, Kuba, Cilka, Anička na odchodu hlavním vchodem na pozadí. Zoufale za nimi volá Krčín: Stoj! Stojte!

Bumba (čtverácky kasá se z pozástolí): Zbroj! Zbrojte!
Děvčata zůstanou kolem dveří a vesele přihlížejí.

Krčín: Aspoň něco na památku.
Víš, v tom facalítku, víš, v tom šátku.

Cilka (zatím co Kuba — ne ona — vynímá ze šátku veliký klíč a Krčínovi na šátku rozprostřeném jej dvorně vrací):

Tu ten klíč
jako rýč,
jím svou lásku nepochovám.
Srdce mám jen na petlici
a v něm umím bděle střici,
jaké nitky snovám. Zakrývá si fěrtouškem tváře.

Odešli.

Výjev desátý.

Šimon, Bumba, Krčín.

Krčín: Sám rychtáře sem vedu sobě k hanbení . . .
Já slzavé tu čekal oupění — —

Šimon: Ona se vám směje pod fěrtouškem.

Bumba: Utopte to hoře hořkým douškem. Krčín se chápe korbílku, ale nepije, naslouchaje.

Hlasy sboru z venčí, výsměšně:
Kýž dal na památku tolar s ouškem.

Hlas Cilky, domlouvavě: Mějte slitování nad starouškem!

Krčín nenapiv se staví korbel na stůl, sahá si na hlavu a klesá na židli. Zdola hlas rychtářova zvonce. Kvapně se chápe korbele svého

Bumba: Pír—glok! Ještě doušek! Honem hlt!
Lok, lok, lok!

(Dokončení.)

Úředničtí sirotkové.

Obrazy ze starých časů. Napsala VLASTA PITTNEROVÁ.

(Pokračování.)

V masopustě nehrálo se divadlo. Byly ve městě pořádány dva plesy, na které úřednictvo ze zámku také šlo.

Jindy chodívali jenom na ples měšťanský, letos však účastnili se i plesu cechovního, pořádaného řemeslnickými cechy. Pan direktor totiž vyslovil se, že musí se hleděti býti všude za dobře.

Af si paničky zámecké kroutily nosíčky, že nutno jest jim tančiti s pány mistry, jež mívají zamazané ruce: soukenníci od barev, řezníci od krve, ševci od smoly, nebylo vyhnutí a musely se odškodniti tím, že se pak mezi sebou zasmály a si zavtipkovaly nad obleky měšťanek a paní mistrových, jichž tlusté, červené ruce draly se tak směšně z krátkých rukávů hedbávných i vlněných svatebních šatů tak jako šíje a krky z výstřihů, které těm »měšťkám« pranic neslušely, byť si i kolem krku ovinuly zlaté řetězy a granátové a korálové šňůry se zavěšenými velikými kříži a zlatými škapulířky, které se tu a tam v rodinách chovaly co drahá památka.

Lízinka či Eliška pod ochranou paní doktorové súčastnila se obou plesů. Měla pokaždé svoje bílé šaty, které k proslovu od Frici dostala, vyprala a vyžehlila si je vždy čistě a ozdobila červenou stuhou, kterou měla tehdy co šerpu.

Paní doktorová chtěla jí k druhému plesu zapůjčiti růžové stuhy, leč Eliška poděkovala, díc, že se nejraději odívá českými barvami.

To vyneslo jí pochvalu od Rytíře. Tento byl na obou plesích, ale netančil, řekl, že to přece už pro něho není.

Ale o půlnoci svolal pány do kruhu a zpívány společně nacvičené národní písně. Při těchto připojily i městské paničky a panny svých hlasů, což se zdálo panstvu ze zámku býti trochu sprosté.

Janečkovy dcery byly též v obou plesích a počínaly si velice směle. Tančily dosti a když byla prvním tancem po půlnoci ustanovena volenka, braly k tanci pány, ať tito s nimi prvé tančili nebo ne.

Hned o prvním, měšťanském plesu přišla Albína pro Rytíře.

»Děkuji uctivě, panno, netančím vůbec,« řekl tento.

»No, se mnou půjdou, pane fořt, však jsem jim stejná v rangu a jsme sousedé,« vnucovala se Albína.

»Již jsem řekl, netančím, panna musí prominouti,« omlouval se Rytíř.

»Tohle si budu pamatovat,« řekla Albína mrzutě a vzala k tanci podle Rytíře sedícího podstaršího z pivovaru, který též hrál divadlo a byl vlastencem.

O druhém plesu šla pro Rytíře Justýna. Řekla sestře, že ona to vyvede chytřeji a že Rytíř s ní půjde. Uklonila se před Rytířem, řekla to hezky na hlas, aby ji slyšeli všichni kolem: »Tož, pane lesní, pane vlastenče, prosím vás za taneček!«

Myslila, že zvítězí, leč Rytíř, ač vskutku potěšen oslovením »lesní«, které by byl rád zavedl místo obvyklého »fořt« a vykáním, odvětil, že netančí, aby panna prominula.

Justýna se nezdržela a vybuchla nevrle: »A co proti mně mají? Přece nejsem žádná žebrota. Snad by jich neubylo? Čekají snad, že pro nich přijde nějaká paní hraběnka nebo nějaká od komedie?«

»Paní hraběnka by mi sotva té cti prokázala, a od komedie tu žádná tanečnice není,« usmál se Rytíř a dal se do hovoru se svým u stolu sousedem, aby Justýna viděla, že dále s ní hovořiti nehodlá.

»Tak půjdou nebo ne? Já se arci nedám fatit, běhat k nim do bytu, stlát postel a co jiného, ale jsem pořádná panna,« úšklebně řekla Justýna, pohlednouc na Elišku, která si od vedlejšího stolu odváděla k tanci pana doktora.

»Toho vám, panno, nikdo neubírá, ale tolik bych prosil, abyste se o mne více nestarala,« řekl Rytíř sice mírně, ale s uzarděním.

»Tak, starat se o nich arci nemusím, ale ráda bych věděla, proč se mnou nejdou k tanci?« tázala se Justýna, všecka se chvějíc.

»Kdybych s vámi, panno, tančit chtěl, byl bych si pro vás došel sám,« odvětil Rytíř a povstav odešel do sálu.

Justýna stála zde všecka rudá v tváři.

»Tak to, panno, slyšely,« řekl jí pan starý.

»To urážka, to je grobiánství,« zakohoutila se Justýna.

»Můžou být ráda, že v jejich prvějších slovech se nehledala urážka,« řekl pan starý klidně. Že říkal Justýně »oni«, platilo u něho za známku, že nemá ji rád, nebo všem mladším lidem, hlavně svobodným již okázale vykal.

Justýna zaskřipěla zuby a hnala se do kouta pokoje, de seděl její otec. S tímto chvíli šeptala.

Bylo po volence.

Doktor zavedl Elišku k svojí paní a tato těšila slzící dívku, která byla Justýnina slova zaslechla a pohled její postřehla.

Eliška prosila, ať jdou domů.

Doktorovi svolili a po chvíli odcházeli, rozloučivše se tu a tam.

Ve vedlejším pokoji, kam se byl Rytíř zatím vrátil, přikročil k němu podnapilý Janeček a tázal se ho, chopiv vdovce za rameno: »Nyní mi povíš, co máš proti mým dcerám? Proč jsi mou dceru, jářku, pannu Justýnu Janečkovu, dceru hraběcího lesního zahanbil?«

»Nezahanbil jsem vaši dceru a nemám proti ní ničeho, pokud mi dá sama pokoj,« odpověděl Rytíř nevrle.

»Co jsem já u tebe za drvaře, nebo nádenníka, abys ty mi říkal: vy?« rozkřikl se Janeček. »Co fořt, to fořt a vždycky: ty! Jsem ti sprostý? Vynášíš se, snad chceš býti více, že jsi tím »flaštencem,« co? co?« úšklebně pronesl rozhlédna se kolem.

»Chci míti pokoj,« odvětil Rytíř, rychle dal s Bohem okolo sedícím a pokynuv hostinskému, že přijde svoji útratu zaplatit zítra, spěšně odcházel.

»Dejte pokoj,« — okřikli pánové Janečka.

»U vás také ještě nejsem: vy, nádenník, drvař, pomahač. Jsem hraběcí fořt a říká se mi: »voni,« rozkřikl se Janeček.

»Ale nevonějí, smrdějí sprostotou,« ozval se pan starý.

»Cože, já?« rozkřikl se Janeček, než tu přichvátal hostinský, nový majitel hostince, jenž byl od podzimu se nastěhoval a pěkný taneční sál vystavěl. Přikročil k Janečkovi a se slovy: »Pane fořt, hosty mi vyhánět ani hádky začínat nebudou,« vzal Janečka pod paží a vlekl ho ven. Syn jeho podal rychle s věšáku Janečkův svrchní kabát a klobouk a za několik minut stál pan hraběcí fořt v průjezdě před zavřenými dveřmi místnosti.

Rozkašlal se a to jenom zabránilo, že se ihned nevrátil. Chtěje tak po chvíli učiniti, shledal dveře uzamčeny a zlostí se chvěje, vrávoral, maje kabát jen přes ramena přehozený, jak to byl hostinského syn učinil, do studené lednové noci.

Nadával, chrchlal, kašlal, hůl, kterou mu byl hostinský podal do ruky, upadla mu do sněhu. Zvedaje ji, upadl a dlouho trvalo, než se pozvedl aspoň na kolena. Vrtal a máchal se ve sněhu od koní a lidí po cestě rozdupaném. Dlouho to trvalo, než se dostal k zámku.

Tu dohonily ho dcery, kterým byl hostinský »vyřídil«, že pantáta šel již sám domů. To »vyřízení« mohlo býti prostě oznámením, leč všichni pánové, výstupu přítomní, schvalovali hostinskému, že tak dovedl vzdáliti i neoblíbené dívky.

»Takové roby neotesané nám tu budou naši Svatavu, naši Bibiánu, naši Elišku ostouzet,« zahuboval pan starý.

Albína s Justýnou pustily se s otcem do hádky a než na jich zvonění otevřel vrátný mříží zámek od podzámčí oddělující, vyčtly již otci, že je starý hlupák, že nedovede se jich zastat a že neumí leč utéci.

Otec nadával, že má pro ně všady dosti ostudy, že jen aby se zlobil, že nemůže k vůli nim ani popíjení užít a tak se za stálé vády dostal do bytu, kde oblečen na postel padl a nadával dále: Rytířovi, sládkovi, hostinskému, dcerám a nejvíce své ubohé ženě, která mu boty zouvala. Kopl tuto několikráte a ona více neuhehla. Usedla u okna a když otec i dcery usnuly, těšila se modlitbou na růženci.

Druhého dne bylo mnoho řeči po městě i po zámku. Eliška plakala a prosila otce, ať odřekne Rytířovi její posluhu.

Otec chtěl si dojíti na Janečkovu Justýnu, leč Eliška uprosila ho, ať tak nečiní. A rozmysliv si, že by to věru vedlo jenom k dalším mrzutostem, upustil od té myšlenky. Poslal však Elišku, ať se poradí s paní doktorovou, má-li odříci posluhu sousedovi.

Paní doktorová, které se byla dívka hned při návratu z plesu o tom zmínila, neschválila tento úmysl. Řekla, že nikdo nevidí v tom nic zlého a že se ví, že ona Eliška uklízí u Rytíře, když tento z bytu odejde.

A koupí-li pan Rytíř někdy zajíce nebo jinou pečeni a ji za připravení s otcem k obědu a večeři pozve, tedy že do toho nikomu nic není. Že je to lepší, než aby chodila po besedách a přijímala výslužky jako pensistky bydlící na křídle a úředničtí sirotkové. A čím méně si toho bude všímat, tím lépe že bude.

Dostavily se k paní doktorové odpoledne Helmi s Frici, vyptat se, jak dopadl cechovní bál.

Slyšíce o mrzutosti Justýnou vyvolané, vyprávěly navzájem o hádce, kterou ze sousedství zaslechly a doktor, přijda právě z města, kam byl s Rytířem šel zapravit útratu do hostince, vyprávěl, jak byl Janeček z bálu vyveden a jeho dcery vystrnaděny.

»Pomoz Pánbůh, tohle přeslechneme pěkných věcí,« děsila se Helmi.

»Nepustíme k nám nikoho, ani tu ubohou paní Janečkovou ne, co je nám po tom, ať si spraví mezi sebou, jaké mají mrzutosti,« určila Frici.

V tom zaklepáno na dveře a vešla paní Janečková. Vypadala hůře než kdy jindy a ve vpadlých očích zračila se hrozná úzkost. Prosila doktora, aby k nim došel, že se její muž rozstonal, že asi nastydl, jda domů v noci a maje kabát jenom přehozený. Pak že měl i šaty provlhlé sněhem, jak se upamatoval, upadl prý zvedaje hůl a pak ještě několikráte a ona nemohla mu svléci šaty, jsouc ráda, že mu, a to s velkou obtíží, sezula boty. A dnes že od rána chrchlá více než kdy, stěžuje si na bolesti na prsou a v životě, že ani černou kávu ani čaj, ani silnou kořalku nesnesl, že má horečku, že je mu zle.

»Starý a k tomu churavý člověk má sedět doma a nechodit na bály,« řekl doktor trochu nevrle, bera kožich.

»Když ty děti chtěly do toho vyražení, a já bych s nimi neobstála,« vymlouvala se bledá paní.

»I jejich pannám by bylo také lépe, aby seděly doma, když se neumějí mezi lidmi chovat,« nadhodila paní doktorová.

»Vyvedly snad něco?« tázala se úzkostlivě paní Janečková. »Hádaly se ještě v noci i hned z rána, ale tomu jsem již tak zvyklá, že se ani neptám, co mají mezi sebou. Jsem všecka okřičena «

»Tedy jdu, paní Janečková, ale to povídám předem, že si nedám tentokráte žádné hrubství líbit,« řekl doktor a šel. A paní, co nejuctivěji se poroučejíc a prosíc Helmi a Frici, aby odpustily, že byl v noci neklid, šla tím svým nesmělým, plíživým krokem za doktorem.

»Ta chudák zase zkusí.« řekla Frici. »Zkouší sice stále, ale když bude on stonat, bude mít ještě hůře.«

»To je potom vdát se,« jaksi s uspokojením pronesla Helmi. Hovořily při podané svačině až do večera.

Doktor se nevrátil, že zašel asi na faru, mínila paní. Řekl mu pan farář večer v plesu, kam též na chvíli zavítal, že má nové knihy, které mu byly z Prahy zaslány, a to pokušení bylo příliš mocné, než aby mu byl doktor odolal.

Když Helmi s Frici odcházely, potkaly doktora na nádvoří a zvěděly od něho, že jest nemoc Janečkova zajisté povážlivá, že budou míti sousedství znepříjemněno všelikým hlukem.

»I jen ať stůně, lépe než když k nám dolízá a sužuje,« řekla Helmi a Frici řekla, tohoto nemocného že nebude navštěvovat jako hodného pana Červinku.

»Také jsem se tam zastavil,« řekl doktor. »Tam je hůře nebo lépe. Nemoc se chýlí ke konci a budou osvobozeni oba, on chudák i ona. Však jest již trapnou posluhou všecka vysílena. Povídal si dnes ubohý trpitel, že jenom knihy drží ho při síle. Čte tam ty spisy z Dědictví Svatojanského, povídky prý ho již nebaví. Chudák, chudák. Ani toho lepšího sousta by nesnesl, kdyby se mu poskytlo.«

»Já mu dojdu zítra předčítat,« řekla Frici.

»To udělejte, panno Bedřiško, jste hodná za to,« chválil doktor a poroučel se.

Událost s Janečkem v hostinci »*u české koruny*«, jak nový majitel byl k ponuknutí vlastenců svůj závod nazval, se všelijak posuzovala. Ale v neprospěch Janečkův vždy. Jen tolik se řeklo, že neměli lesního, který jest přece také skoro úředníkem vyvádět, že mohly zavolat dcery, ať si ho odvedou. Že byly by tyto mrzutost ještě rozšířily, toho také ale žádný, kdo je blíže znal, nepopíral. Než záhy přestalo se o tom mluviti, any byly ze zámku rozesílány pozvánky k plesu maškarnímu, který chtělo úřednictvo pořádati.

To byl nápad páně direktorův a nastalo nyní chystání a tajemnůstkářství.

I Helmi se chtěla jít podívat, Frici odpírala, že nepůjde, že neuplynul ještě rok od otcovy smrti, ale všichni je přemlouvali, ať se súčastní, však že je na čase, smutek odložit.

Držela velkou poradu s Helmi a rozhodla se, že půjde. A to proto, aby neupadla u panstva úřednického v nemilost. Že mohlo by se jí předhoditi, že když vzdor smutku divadlo hrála, může se jít také na bál podívat, tak vyzněla porada.

Arcif, na tanec nepomýšlela, ale aspoň na to, že se pěkně oblékne.

Vybíraly s Helmi šaty. A vybraly pro obě z Friciny zásoby. Helmi měla vzíti hedbávné šaty zeleně a fialově kostkované, Frici sama atlasové šaty stříbrošedé, v kterých že bude vypadat jako princezna v oděvu stříbrném, tvrdila Helmi.

A nějaké šmizety krajkové také vybraly, frajle pucérky je upravily, pak pro Helmi jakýsi »hárpuc« z krajek a stužek, který tato připevnila třesavou jehlicí s velkým topasem, zděděnou po matce.

Frici si nejdražší své šperky připravila a skoro se těšila.

Jako v zámku připravovali se i v podzámčí. Eliška na radu paní doktorové se měla obléci v šat, který jí co »Svatavě« tak dobře slušel.

Rytíř se rozhodl, že půjde jako loupežník Kurt; vůbec kdo hrál divadlo, hleděl se obléci »divadelnicky«, jak to pan starý pojmenoval.

Ještě bylo Frici přestáti mrzutost s Janečkovými. Vzdor otcově nemoci chtěly obě děvčata súčastniti se plesu, a požádaly Frici, aby je vzala pod ochranu.

Tato odřekla, řkouc prostě, že není přece vdána, aby mohla zastávati úřad »gardedámy«.

»Řeknou, frajle, že mají sama ještě chut na vdávání,« odsekla jí Albína.

»Však my víme, proč se hraje divadlo a půjčujou a darujou věci. Ale platno jim to nebude. Nedostane-li některá z nás toho jistého vdovce, oni ho také nedostanou,« dodala Justýna a Frici to oplakala.

Paní Korbelová rovněž odřekla Janečkovým tuto úsluhu a ony jí vyčtly lakomost.

XVII.

V zámeckém sále dopadal ples arci daleko skvěleji než ve městě.

Na jevišti usazeny netančící paničky a starší slečny. Pánové přecházeli z postranních pokojů, kde byly postaveny stoly se zákusky, jak je zámecké paničky připravily.

Přijeli i lesníci a dvorští úředníci, bylo veselo a šumno.

Janečkovy se rozhodly a přišly samy, bez gardedámy, však že jsou v zámku. Černických se poděkovali, ovšem i paní Červinková.

Frajle pucérky vypadaly jako cukrové panenky. Měly na sobě na starých hedbávných šatech tolik koffrovaných ryšků a kraječek z tylu, tolik mašliček z úzkých i širokých pentliček, že

nebyla otřelá látka modrých šatů frajle Fíny ani růžových frajle Karolin téměř ani vidět. Jen trochu mladší obličeje že jim scházejí, poznamenal pan starý, který řídil výčep piva a k návrhu Rytířovu byl oblečen jako selský šenkýř, což způsobilo velikou veselost.

Rytíř prodloužil krepem svůj přistřihnutý plnovous, nalíčil se a vypadal věru tak strašně jako tehdy na divadle.

V poslední chvíli totiž oznámeno, že není třeba vzíti masky, že se beztoho záhy by tyto odložily a že ty larvy nikomu nesluší.

Bylo vkusných i nevkusných obleků. Z města byly panny odděny za selky, pastýřky, květinářky, vyskytlo se jaro i léto, nechyběla markytánka a cigánka; královna noci procházela se v závoji posetém hvězdami ze zlatého papíru; veselá pierotka zvonila rolničkami; purkmistrova dceruška oblékla se za »poštovní holubinku« a rozdávala psaníčka, která měla našita na bílých šatech, na hlavě měla vycpaného holoubka, přes rameno zavěšenou poštovní trubku.

Pánové byli oděni za Turky, sedláky, rytíře, loupežníky, pastýře; dostavil se čaroděj v dlouhém taláru, polský žid, kuchař a šašek, kominík i dráteník.

Rytíř si svolal svoje »loupežníky« a žertovně zajímal rozličné maškary. Leokadii že hledá, volal na Frici na jeviště.

»Chcete od ní prsten?« zažertoval pan farář, sedící Frici na blízku.

Frici se zarděla.

Netančilo se mnoho, dávána přednost zábavě a rozličné vtipy opakovány se zálibou.

Eliška nosila chvílemi svoji kytaru, chvílemi ji odkládala, svěřujíc ji ochraně frajle Frici či panny Bedřišky, jak si na její přání navykla ji nazývati.

Stála právě s kytarou v ruce před jevištěm, tu obkličili ji Rytířem co vůdcem Kurtem vedení loupežníci a Rytíř-Kurt prohlásil »Svatavu« za zajatou, pokud se prý nevykoupí písní.

Svatava-Eliška svolila. Loupežníci se rozložili na podlaze v polokruh a Eliška stojíc ve středu zapěla onu balladu o Loketském zvonu.

Všeobecný potlesk a pochvala se rozlehly, když ukončila a vůdce Kurt prohlásil ji za propuštěnu.

Ten žert se nejvíce líbil a když se šlo k půlnoční bohatě zámeckými paničkami i zasláním jídel od paní z města vystrojené tabuli, tu vedl si Kurt Svatavu a ta se pranic toho hrozného vůdce loupežníků nebála.

Frici nebyla vesela. Byla unavena, musela na kolika místech pomáhati s přípravou pečiva i masitých jídel.

U vrchních pojezdných připravovala mísu rulád, které musily hájiti doma před panem óbrem, aby je nesnědl a mísu huspeniny, krom veliké bábovky, koblihů a dobrých koláčů.

U druhých óbrů se posoužila se sekanou pečení, do které koupila paní vrchní obroční takové odpadky masa, které, aby nebyly úplně bez chuti, Frici dusila na slanině a pivě a přidala koření co mohla.

Však před tou sekanou či »fajnovou fašírkou«, jak paní óbrová svůj dárek jmenovala, varovala Frici známé pány a paní Korbelová přisluhující s pannou Baruškou z fary u buffetu, podávaly tuto lahůdku venkovským hostům, jistíce, že bude na ni chutnati pivečko.

Janečkovy dcery přišly skutečně samy. Nebylo věru lze najíti gardedámu, paní stará měla hosty, dceru s vnoučaty a řekla Albíně, že bude mít co dávat pozor na děvčátka, aby je, až se v plesu pokoukají, domů odvedla a uložila.

Paní Korbelová rozpovídala po celém zámku, že jí Janečkovy vyčtly lakomost, čemuž se ovšem každy smál, kdo byl jenom jednou od ní pohostěn. A tu přišlo na jevo, že a jak často činívá Janeček útok na její pohostinství a jak si musí pomáhati, aby jeho chuti odolala.

Chtěly se Albína a Justýna přece také pěkně obléci a že frajle pucérky s nimi nebyly za dobře, braly radu u švadleny ve městě.

Tato snad někdy viděla nějakou pouliční maškarádu a dle toho poradila obleky. Byly hodně pestré, hedbávné sukně pošity pentlemi, krajkami, cetkami, sametové šněrovačky vyšity skleněnými korály, bílé košilky samá krajka, snad to mělo představovati selské oděvy, nikdo se v tom nevyznal. Na hlavách pěkně učesaných měly veliké věnce a od těchto splývaly závoje.

»To jsou snad nevěsty odněkud z »Amstrdámu«, prohodil pan starý.

Ten vtip se ujal a ubohým pannám Janečkovým říkáno po celý večer: »Nevěsty z Amstrdámu«.

Tančily dosti, brali je venkovští lesníci, již se znali s jejich otcem: Vědělo se, že budou mít také nějaké peníze, byl Janeček vždy na dobré myslivně a nikdo si netroufal žádati od něho něco zdarma. A paní měla též jmění, ač chuděrka ničeho neužila, muž, ač si dopřál všeho, žádal od ní a dcer ne práci ale dření, aby na jeho pití a karban vyneslo ze služby, aby se nesáhalo na kapitálky, které měl dobře uložené.

Poukazovali lesní mládencům na Janečkovy, to že jsou ženy pro myslivce, ty že umějí pracovat, znají, jak se z lesního deputátu vyzíská co největší užitek a neleknou se, zavdal-li by si muž trochu přes žízeň nebo nechal peníze v kartách.

Elišky Polákovy si všímáno méně, vědělo se, že nemá peněz, že Polák sloužil příliš »hloupě«, že malé úspory, které asi měl, shltla panina nemoc, tak těžká a dlouhá.

A pak se zdála také některým trochu »popanštělá« a povídaly si »panímámy fořtky«, takové děvčátko že nehodí se do myslivny, taková panenka, která hraje na kytaru, že nechopí se asi ráda srpu a hrabí, že pro zpěv by zapomněla dohlédnout na

čeládku a to »hraní komedie«, to že není pro ženskou, která nemá naději stát se paničkou.

Konečný úsudek o Elišce vyzněl, že matka si svou jedinačku rozmazlila, otec že je také samou láskou k ní slepým a tak že děvče rozmnoží kdysi řadu těch polo litovaných, polo posmívaných úřednických sirotků na panské milosti.

Umí-li trochu více a lépe šít, že bude jí dobře, ne-li, že bude vytloukat cizí práhy a počítat s darovanými sousty, s těmi zámeckými »vejslužkami«, které by se do opravdy měly jmenovati almužnou.

Eliška ani nemohla ten úsudek vyčísti z pohledů, které se na ni upíraly a těšila se zábavě s městskými synky i se staršími pány, kteří tu »pannu vlastenku« stále chválili a s ní o divadle mluvili.

Jen toho jí bylo líto, že milý soused Rytíř netančí. Byl však často u ní a měl pro ni vždy přívětivá slova.

Také k Frici přišel se posadit a pohovořit. Řekl jí, že ty šedé šaty musí vzíti při nejbližší příležitosti na jeviště, že tak pěkně vypadají v lesku světel. Frici měla radost a Helmi prohodila: »Což na jeviště, k oltáři by je mohla má drahá frajle Frici každou chvíli obléci.«

Rytíř se trochu zarazil, pak se usmál a za chvilku postoupil své místo panu faráři, který byl upřímně vesel, těše se z té zábavy.

»A což kdybychom měli takový bál český, národní, aby nebylo slyšeti stále tu němčinu, aby ta německá slova nehyzdila český hovor, abychom při něm slyšeli více českých písní i deklamací, takovou »Besedu« nějakou, jako mají v Praze i jinde v pokročilejších městech,« zahoroval pan farář.

»Také se snad dočkáme, jemnostpane,« řekla Frici.

»Rytíř, ten náš zlatý člověk, náš rytíř bez hany a bázně, pomýšlí již na něco takového. A to se můžeme těšit, neb co ten do ruky vezme, to se podaří,« jistil pan farář.

»Pravda,« řekla Frici a zarděla se.

Pan farář se usmál, poroučel se a odcházel.

Po půlnoční hostině odešel na dobro a někteří starší hosté též. I Helmi měla té podívané dost a Frici odcházela s ní. Doktorovi se zdrželi k vůli Elišce, kterou těšil tanec. Také její otec byl přítomen, zde, kde nestála zábava peníze, ano se i pivo neplatilo, (těch několik vědérek z panského pivovaru se již nějak započetlo a uhradilo v účtech) a bylo leccos dobrého na zub, mohl se již starý lesní pozdržeti.

Když se k ránu poslední účastníci rozcházeli, odcházely Janečkovy dcery, ty »nevěsty z Amstrdámu«, provázeny jedna lesníkem vdovcem, který měl sice dvě děti, ale za to pěkný revír, a druhá mládence, který čekal nejdéle z jara na dosazení za lesního.

»I kdyby to Pánbůh dal a odvedli odtud ty »křiklavé holky«, řekla paní Korbelová, která rovnala ze zbylých jídel »vejslužky«, bez kterých se nedala v zámku jakákoliv zábava ani myslit.

Že nezapomněla na Helmi a Frici, Červinkových a Černických, rozumělo se samo sebou.

Také pro Elišku schystala do papírového pytlíku, jaké písaři vždy k tomu účelu nalepili, hodně dobrého pečiva a do druhého masitá jídla.

A Rytířovi vnutila též takovou vejslužku, však že přijde k chuti.

Ráno po mši sv. bylo vše překvapeno, an se rozklinkal umíráček a na dotaz sděleno, že zemřel lesní Janeček. (Dokončení.)

Ve znaku Zlaté Růže.

Studie k dějinám lidumilných zřízení v Jindřichově Hradci.

Napsal JAN VOBORSKÝ.

(Pokračování.)

Dle LXXXII. svazku (sešit 1.) díla:*) »*Statistik der Sanitätswesens* in den im Reichsrate vertretenen Königreichen und Ländern für das Jahr 1905«, v němž na straně XXX. při říšském přehledu významnějších ústavů zaopatřovacích, (t. j. takových, jichž roční náklad obnášel přes 10.000 K) uvádí se *sv. Janský špitá* pod jménem **„Graf Czernin'sche Stiftung zu St. Johann in Neuhaus"**, byl počet ošetřovanců tohoto ústavu v kalendárním roce 1905: 19 mužských, 34 ženské, úhrnem 53;**) roční náklad ošetřovací obnášel K 20.053, počet dnů ošetřovacích: 16.711, náklad za ošetřovance na den průměrně 1 K 20 hal. (Peníze na vydržování špitálníků vyplácí správcová ústavu ze špitálské pokladny, do které plynou ze jmění řiditelstvím panství spravovaného).

Poněvadž vedle tohoto starobylého špitálu také obec města Jindřichova Hradce sama o chudinu pečuje, vykazuje řečené statistické dílo v podrobných na úředních výkazech založených tabelkách na str. 247 až 253 u Jindřichova Hradce stav osob v ústavech zaopatřovacích a chudinských koncem roku 1905: 46 mužských, 62 ženské, úhrnem 108, s celkovým ročním nákladem ošetřovacím K 24.161.

Dle sumáře obecního rozpočtu v Jindř. Hradci na správní rok 1911, datovaného 22. prosince 1910, jsou z oboru obecně prospěšných zřízení a pro chudinství vůbec zajímavé tyto číslice u položek rozpočtových:

---

*) Citovaný tuto svazek byl mně z úřední knihovny c. k. místodržitelství dán k disposici v čas definitivní úpravy tohoto rukopisu k tisku. —

**) Z těch požívalo 11 osob t. zv. špitálskou porci, t. j. bylo stravováno na účet špitálu bez internátu, totiž bez ubytování ve špitále. Dříve býval tento počet porcí daleko větší, byl však valně omezen pro různé nešváry, jako na př. nedovolené prodávání potravin osobám cizím.

potřeba	*úhrada*	*schodek*
V. všeobecná veřejná nemocnice:		
68.604 K 58 k	35.906 K 48 h	32.698 K 10)
VI. sirotčinec:		
11.116 K 80 h	8.396 K 76 h	2.770 K 04 h
VII. místní ústav chudých:		
9.300 K —	8.300 K —	1.000 K — h
VIII. chorobinec:		
5.435 K —	2.461 K —	2.974 K — h
IX. opatrovna:		
4.546 K —	2.346 K 04 h	2.199 K 96 h

K tomu druží se z rozpočtové rubriky I.: »obecní důchody« položka 20) »**chudinství**« vykazující potřebu **3510 K** a úhradu 660 korun.

K číslicím těchto jednotlivých položek vrátím se příležitostně ještě ve stati této studie o jinakých místních dobročinných zřízeních, a to dle stavu preliminář města Jindřichova Hradce na rok 1910. —

Předem zmíněné číslice Jindřichohradecké mimoděk vyvolávají porovnání s poměry v hlavním městě království Českého, v celé zemi a v celém mocnářství.

V královském hlavním městě Praze vykázány jsou za rok 1905 tyto číslice:

	chovanců			
	mužských	ženských	celkem	roční náklad
1) městský chudobinec u sv. Bartoloměje	115	327	442	163.199 K
2) městský chorobinec na Karlově	165	199	364	125.552 K
3) špitál rytíř. řádu Křížovníků s Červenou hvězdou u sv. Františka	7	6	13	11.306 K
4) ústav spolku pro blaho propuštěných trestanců . . .	26	—	26	10.903 K
5) zaopatřovací (chudinský) ústav Babety Lämmlové .	7	16	23	17.018 K

V celém království Českém bylo v roce 1905 chudinskými a zaopatřovacími ústavy ošetřováno 3352 mužských, 5121 ženských, úhrnem 8473 osob; roční náklad obnášel 1,396.483 K.

V celém mocnářství pečovaly ústavy takové o 18.785 mužských a 23.783 ženské, dohromady o 42.568 osob s celkovým nákladem 10,635.240 K.

Průměrný denní náklad na 1 ošetřovance v král. Českém činil 82 hal., největší průměr v celém mocnářství vykazuje Bukovina: 1 K 92 h, nejmenší Slezsko: 50 hal.

Z úhrnného ročního nákladu v mocnářství: 10,635.240 K připadá na Dolní Rakousy samy: 5,059.363 K, tedy polovina, což vysvětliti lze velkým počtem ústavů zaopatřovacích a tedy také

velkým počtem ošetřovanců. (Zajímavo jest, že v Dol. Rakousích také péče o slepce dosud z celého mocnářství nejlépe jest vyvinuta; neboť se jí dostává v oboru výchovném, zaměstnávacím i zaopatřovacím celým 30% všech slepců dolnorakouských.)

Porovnáme-li tedy číslice zde uvedené se stavem *špitálu u sv. Jana Křtitele v Jindřichově Hradci*, seznáme zajisté, že výkonnost starobylého špitálu tohoto jest skutečně značná a že i celková péče o chudinu v městě tomto jest dle finanční síly jednotlivých fondů dobře upravena, což vše děkovati jest jen krásnému a dobrému příkladu katolického velmože českého, jenž prve, než založil špitál sv. Janský, již dne 22. iedna 1551 psal ze Žirovnice městskému úřadu Jindřichohradeckému: »Zvláště pak nechť se i dohlédá do toho *městského* špitálu, neb rozumím, že velikou nouzi ti chudí lidé trpí; což vždy některak vybeřte, aby jim z toho druhého špitálu mohla pomoc učiněna býti až bohdá do mého příjezdu: tu potom dále to obmýšleti budeme, aby tíž chudí lidé některak lépe opatřeni býti mohli.«*)

O ostatních poměrech ve špitálu podává vysvětlivky dopis nynější paní správcové,**) který pro zajímavost a dýšící z něho zájem s laskavým svolením uvádím doslovně.

»Ctěný Pane!

Přání Vašemu vyhovujíc, sděluji následující dáta, ústavu chudých sv. Jana Křtitele se týkající:

V přízemí nalézají se dvě velké, klenuté světnice, v pravo pro ženy, v levo pro muže; na zad jest velká kuchyně a špíže.

Každý ošetřovanec má postel se záclonou (modrými nebesy), u ní stolek a židli.

Ženy vaří si každá sama, mužům vaří kuchařka, každému dle přání. Špitálník dostane denně 25 dkg hovězího masa, mimo pátek, sobotu a jiné církevně ustanovené postní dny, 50 dkg chleba a 1 litr piva. Čtvrtletně: 1 kg kávy; měsíčně: 1 kg cukru, 75 dkg másla, 50 dkg soli, 1 litr hrachu, 2 litry mouky na zaprážku, 68 haléřů na kroupy a krupky. Na podzim dostane každá osoba 2 Hl brambor. Třikráte do roka je duplex, totiž: na Hod Boží Velikonoční, na sv. Jana Křtitele a v srpnu na Pannu Marii. Tu dostanou jídlo vařené, polévku, $^1/_2$ kg hovězího masa s cibulkovou omáčkou, $^1/_2$ kg masa telecího s citronovou omáčkou, hrách s masem vepřovým, prosnou kaši s perníkem (historická sladká kaše), $^1/_2$ kg telecí pečeně s nádivkou, kus housky a 14 hal. na víno. K duplexu pozve se pan okresní hejtman, pan probošt, starosta města a páni úředníci ze zámku***) a každý, kdo přijde, musí špitálníkům posluhovat, to jest jídla donášet.

*) P. Claudius »Geschichte der Stadt Neuhaus« str. 12.

**) Její zvěčnělý manžel byl správcem špitálu (v čemž dle nynější praxe zahrnuta jest též funkce t. zv. otce špitálního, o které instrukce se zmiňuje) od r. 1882, před tím pak od r. 1857 byl správcem jeho otec.

***) Zvaní obstarává vždy deputace mužských ošetřovanců.

Každý den před polednem sejdou se špitálníci k modlitbě do mužské světnice, kdež před oltářem*) u velkého stolu sedí na jedné straně ženy, na druhé muži. V sobotu večer a před každým svátkem modlí se růženec. Všech fundačních mší svatých v hlavním kostele, u sv. Jana Křtitele, u sv. Jakuba a v kláštěře účastňují se špitálníci, taktéž v průvodu o Vzkříšení, Božím Těle a o křížových dnech.

Nevím, zda jsem přání Vašemu vyhověla, ale přála bych si toho. *Mám ten špitál tak ráda a dovedu oceniti velké dobrodiní vznešeného zakladatele.*

Zároveň zasílám co tiskopis instrukci špitálu, kdež se nalézají předepsané modlitby.

V dokonalé úctě

Berta Pauková,
správcová.«

V Jindřichově Hradci, 3. května 1909.

Dne 19. července 1909 prohlédl jsem si, prodlévaje v Jindř. Hradci na dovolené, místnosti špitálu u sv. Jana Křtitele a celé jejich zařízení, provázen jsa vždy vlídnou a mile ochotnou paní správcovou.

Mužská i ženská ložnice ošetřovanců má uprostřed po 4 sloupech, jichž hlavice zdobí relief růže pánů Hradeckých. Místnosti čistě vybílené, v nichž vše ukazuje na pořádkumilovnost starých lidí, kteří ve špitále tráví poslední léta života svého bez tísně a bez starosti, působí dojmem hlubokého klidu. Hned za dveřmi mužské ložnice upoutají pozornost vstupujícího velké, starobylé skříňové hodiny, jichž kyvadlo zavěšeno jest zvenčí nad ciferníkem; čas označuje jediná velká rafije. Ciferník zdoben jest pěknou allegorickou malbou Nejsvětější Trojice, kterou vzývají klečící stařec a stařena (dle podání ošetřovanců špitálních Adam a Eva). Jest to přiměřená výzdoba místnosti špitální, neboť připomíná při pohledu na posunující se rafiji hodin, jak pomíjivé jest vše pozemské a jak věčný jest Bůh!

Za prostrannou kuchyní v přízemí jest kancelář správčí, vyzdobená vkusně zarámovanými znaky jednotlivých pánů Hradeckých, jimž nezkrácené udržení tohoto lidumilného ústavu chudinského bylo povždy velkým aktem piety k zakladateli dávno již zesnulému! —

V soukennické kapli, jejíž klenba držena jest jediným v žebra se rozvětvujícím sloupem, a která jest v zahradě špitálské, jsou ve zvláštním výklenku uloženy dvě lidské lebky, nalezené pod dlažbou kaple; na jedné pozorovati jest hlubokou sečnou ránu; pieta paní správcové k těmto náhodně nalezeným pozůstatkům pečuje vždy o to, aby tento výklenek na jaře a v létě zdoben byl kvítím.

---

*) V roce 1882 pořízen byl oltář nový, dřevěný a umístěna na něm stará dřevěná soška sv. Apollonie (vlastně relief, jenž druhdy býval nad jedněmi dveřmi v mužské síni chudobince). Relief tento, zdařilá práce řezbářská, pěkně polychromovaný, zpodobňuje světici, ana jako patronka proti bolestem zubním drží v pravici kleště s lidským zubem. Tvář sv. Apollonie připomíná vlídným typickým svým výrazem Madonny jihočeské. —

Situační plánek špitálu, kostela sv. Jana Křtitele a tří kaplí (Marianské, Soukenické a Mikulášské) zhotovil jsem pro tuto studii pouze v jednoduché skizze dle detailního přesného půdorysu obsaženého na str. 151. v »Soupisu památek historických a uměleckých v politickém okresu Jindřichohradeckém;« plánek ten vložen jest v dalším textu tohoto pojednání. —

Byt paní správcové jest v prvním poschodí špitálu; tam dostalo se mně přijetí velice vlídného a hojně vysvětlivek a různých podrobností pro tuto práci. Aby zabráněno bylo výmluvám nově nastupujících ošetřovanců, že modliteb špitálních neznají, dala paní správcová v úhledné knížce vytisknouti modlitby, předepsané pro celý kalendární rok a pro jednotlivé příležitostné obřady.

V celém špitále vítá příchozího křesťanský pozdrav »Pochválen Pán Ježíš Kristus«, všude lze zříti, že tento dům milosrdenství spravuje ruka pečlivé, vzdělané, nábožensky založené dámy a duše procítěné hlubokou příchylností k velkému a starobylému dílu lidumilnému, jemuž Bůh až podnes hojně požehnal a jistě v milosti Své požehná až do věků nejpozdnějších.

Všude kolem klid, ticho, spokojenost a mír, že věru nerad a stěží loučíš se s místnostmi k tak dobrému účelu zasvěcenými. Však jsem také v tiché křížové chodbě špitální (tak zv. krajckonku) sestavil myšlenkový pořad mnohé stati z oboru lidumilství a péče o lidi nešťastné a upřímný zbožný dík vzdával P. Marii špitálské za dobrá a mateřská vnuknutí. —

Krátce po mé návštěvě ve špitále zemřel jeden z ošetřovanců, p. Alois Raiman, mistr obuvnický, jeden z mých svědků svatebních. Průvod pohřební (dne 22. července 1909) zahájili ošetřovanci špitálu, mužští i ženští, před nimiž byl nesen starobylý krucifix v černé roušce. Za milého stařečka, jejž na poslední cestě doprovodili tři duchovní, sbor hasičů, společenstvo živnostníků, hudba ostrostřelecká i hudci a zpěváci z chrámu proboštského a za jeho dobrou, poctivou a hluboce zbožnou duši slouženo bylo zpívané rekviem se zádušními službami Božími u hlavního a dvou postranních oltářů ve hřbitovním kostele Nejsvětější Trojice. Hojné účastenstvi a opravdová, upřímná soustrast všech svědčily o tom, jaké úctě těšil se zesnulý muž, byť chudý ošetřovanec špitálu, jenž skoro do posledního vzdechu zachoval si mysl jarou, svěží, a jehož srdce vždy bylo prodchnuto nelíčenou a velikou úctou k Pánu Bohu, která i ve zdech špitálu Jindřicho-Hradeckého od pradávna sídlí a bytuje.

* *
*

Když hovoříme již o člověka věcech posledních, mimoděk napadá nám historická krátká vzpomínka.

Účast »*chudiny*« při pohřbech osob *vznešených a vynikajících* líčí spisovatel prof. Josef Vávra ve své stati »O katolických paních v Čechách za doby reformace«. (Sborník hist. kroužku družstva Vlast z r. 1895, seš. 4., str. 97) takto: Pan Jáchym Oldřich z Hradce, jemuž císař Rudolf r. 1603 udělil úřad purkrabí Karlstejnského, zemřel v noci dne 24. ledna 1604. Dne 28.

ledna v noci vynesli seminaristé jesuitští mrtvé tělo svého dobroděje ze zámku *do špitálního kostela sv. Jana*, za nimi šli jindřichohradečtí kollegiaté Tovaryšstva Ježíšova a studenti jejich a střídavě modlili se za duši jeho. Odtud šel druhého dne pohřební průvod do chrámu farního. Napřed šlo *100 chudých v černém rouše*, s hořícími svícemi, pak žáci-zpěváci, františkáni z Jindř. Hradce a Bechyně, jesuité a všecko patronátní duchovenstvo s kněžími z Třeboňska, posléze pod infulí opat cisterciánů v Zlaté Koruně. Za rakví šli příbuzní a velké množství šlechty. Mrtvému dán byl do hrobu *zlomený štít se zlatou růží v modrém poli*, jakožto poslednímu pánu rodu Hradeckého. —

* * *

Domácí podrobný řád obsahuje následující zajímavá

INSTRUKCE

špitálu sv. Jana Křtitele Božího v městě Hradci Jindřichově,

dle které

chudoba v pobožnosti na úpěnlivých modlitbách k Bohu, pak v povinné poslušnosti a pokoře s vděčností chovati se má.*)

Sepsána a vytažena

ze základní listiny, slavné paměti urozeného Pána, pana Joachyma z Hradce na Hradci a Hluboké, rytíře tovaryšstva zlatého beránka domu Burgundského, Římského císaře, Uherského a Českého krále, komorníka a nejvyšího kancléře v království Českém jakožto zakladatele tohoto špitálu roku 1564 založeného.

Dále dle instrukce slavné paměti Vysoce urozeného Pána pana Jana Joachima sv. Římské říše hraběte Slavaty z Chlumu a Kožumberka, vladaře domu Hradeckého atd.
dne 20. března roku 1675 milostivě vydané.

Předně: jednakaždá osoba, buďto mužského aneb ženského pohlaví, která se do špitála přijímá, bude povinna své jmění vyjeviti a za dobrodiní, které odtud požívati bude, jestli ne všechno, tedy aspoň díl téhož k špitálu ihned dáti zapsati a ujistiti; tak aby časem svým špitál k většímu zvelebení přijíti a chudoba tím lepšího ušetření míti mohla; a aby

Za druhé: ve špitále, jakožto v místě zádušním, pobožnost se skvěla a se zmáhala, bude povinna též chudoba špitálská, každodenně do chrámu Páně sv. Jana Křtitele, ke mši svaté (jež se za zakladatele a milostivou vrchnost Pánu Bohu obětuje) nápodobně do farního chrámu Božího k tak jmenované matuře a k nešporům, ano také když pan správce a otec špitálský za dobré uznají, k rekviím a k jiným pobožnostem vždy dva a dva muži napřed a ženy za nimi do kostela,

*) Vytištěno nákladem špitálu svatého Jana Křtitele Božího u A. Landfrasa syna v Jindřichově Hradci, léta Páně 1882. Úvod do instrukce zdoben pěknou dřevorytinkou sv. Jana Křtitele, ukazujícího k nebesům, závěrek tvoří vigneta dřevorytu: trůnící Ježíš Kristus se sbory andělskými.

též i z kostela choditi, v kostele pak, tu kde stolice vykázané mají, k Pánu Bohu se modliti; a aby to vše zachováno bylo, tedy pan kaplan špitálský nynější i budoucí, spolu s otcem špitálským o to péči míti budou, jestli ale že by kterýkoliv z chudoby, jak tuto nadepsáno, tak se nezachoval, a v své svévolnosti a tvrdošíjnosti používal, ten a taková, předně slovy potrestané; po druhé s jednodenním postem, po třetí s třídenním postem; kdyby ale předce v své neustupné svévolnosti a tvrdošíjnosti kterýkoliv trval neb trvala, tedy pan kaplan spolu s otcem špitálským to panu správci přednésti mají a od něho na příklad jiným, ten a taková trestaná bude. Pokudžby ale to vše nepomáhalo a žádné polepšení nenásledovalo; tedy pan kaplan spolu s panem správcem to na pana říditele zámeckého vznésti a takový tvrdošíjný a svévolný špitálník neb špitálnice, ven ze špitála vystrčeny býti mají a na jich místo ihned jiný žádatel do špitála dosazen a přijat býti má. Což pan říditel zámecký milostivé vrchnosti o témž správu učiniti neopomine. Neméně

Za třetí: třikráte v roce, totiž: na den slavný Hod Vzkříšení Páně, na den sv. Jana Křtitele Božího, a na den slavný na Nebevzetí Panny Marie k svaté zpovědi a k přijímání velebné svátosti oltářní choditi mají. Jestli ale žeby který z chudoby častěji k správě Boží choditi chtěl, nechť se žádnému nezbraňuje, nýbrž schvaľuje. A kdyby který z chudoby tak churav neb nemocen byl, žeby k správě Boží do kostela jíti nemohl, tedy má pan kaplan špitálský takového ve špitále vyzpovídati a velebnou svátost oltářní mu podati. Načež také otec špitálský svou pozornost míti má, aby žádný z chudoby špitálské bez zaopatření církevními svátostmi, jak na katolického křes'ana sluší, z tohoto světa nesešel.

Za čtvrté: při modlení domácím, kteréž se podlě obyčeje v jistý čas a hodinu vykonává, jakož i před- a po jídle, mají se všichni v určitý čas sejíti a modlení svévolně a zúmyslně nezameškávati; jestli že by kdo modlení zúmyslně zameškal, má býti trestán dle předepsaného druhého článku této instrukce.

Modlitba před obědem a večeří,

v české i německé řeči sepjatýma rukama konati se má.

Oči všech v Tebe doufají, Pane, a Ty dáváš jim pokrm jejich, v čase příhodném otvíráš, Pane, ruku svou a naplňuješ každý živočich požehnáním: Pane, smiluj se. Kriste, smiluj se. Pane, smiluj se.

Otčenáš a Zdrávas Maria.

Všemohoucí, věčný a milosrdný Bože, otče náš! prosíme Tvé přesvaté a drahé milosti, že nám těchto pokrmů a nápoje, kterýchžto nyní z Tvé Božské štědrosti požívati budeme, milostivě požehnati ráčíš, a to skrze Ježíše Krista, Pána a Spasitele našeho. Amen.

Stolu Tvého nebeského rač nás všechny účastné učiniti, Kriste králi slávy věčné. Amen.

Požehnej nás, Bůh Otec, Bůh Syn, i Bůh Duch svatý. Amen.

Na to následuje píseň dle nápěvu:
Odvrať válečný nepokoj.

Svrchovaný, věčný králi, poněvadž ptáčkové malí: k Tobě samému volají, za pomoc Tebe žádají.

Též i my k Tobě voláme, za chléb vezdejší žádáme, ó rač dáti milý Pane, ať se nám všem dostane.

Mocnou ruku otevři nám, všech pokrmů požehnej nám, učiníš vše hojnost z mála, budiž Tobě za to chvála.

Od nás na věky vzdávaná, jak sluší na Tebe Pána; bychom časně tak i věčně, chválili Tě ustavičně.

S našimi zpívajíc hlasy, tyto i budoucí časy; řkouc: buď Pán Bůh náš pochválen, až na věky věkův. Amen.

Ve dni nedělní a zasvěcené svátky, před zpěvem této písně, čte se svaté evangelium napřed v české, pak v německé řeči.

Modlitba po obědě a po večeři.

Nejprve v české a pak v německé řeči.

Všemohoucí, věčný, milosrdný Bože a Otče náš! děkujeme Tvé přesvaté a drahé milosti, z těch všech darů, pokrmů a nápojů, kteréž jsi nám z Tvé Božské dobroty milostivě dáti ráčil a podle toho Tvé přesvaté milosti pokorně prosíme, bys celému rodu Pánův Hradeckých, manželkám, dítkám, i všechněm přátelům a příbuzným z jména a rodu jejich vzešlým; živým totiž Tvé svaté požehnání, výborné zdraví a šťastné panování; v Pánu zesnulým pak lehké odpočinutí a radost věčnou v království nebeském dáti račiž; i taktéž všem dobrodincům tohoto špitála, kteříž byli, nyní jsou, i napotom budou, skrze Ježíše Krista, Pána a Spasitele našeho. Amen.

Chválu vzdávejte Pánu, neboť on dobrý jest a na věky milosrdenství jeho; kterýž dává pokrm veškerému tělu, i havránkům vzývajícím jeho. Ne v síle koně kochání míti bude, ani v lýtkách muže; zalíbilo se Pánu nad těmi, kteříž se ho bojí, i nad těmi, kteří doufají v milosrdenství jeho: Sláva Bohu Otci, i Synu, i Duchu svatému: Jakož byla na počátku, tak budiž nyní i vždycky, i na věky věkův. Amen.

Otčenáš a Zdrávas Maria.

Požehnej nás Bůh Otec, Syn, i Duch svatý. Amen.

Po tomto tu předepsaném českém a německém modlení, kleknouce všichni na kolena svá, modlí se třikrát Otčenáš, a tolik též Zdrávas Maria a jednou Věřím v Boha v českém; podobně i v německém jazyku, a to za zakladatele a za nyní panující milostivou vrchnost.

Pak se opět modlí předně v české řeči třikrát Otčenáš a třikrát Zdrávas Maria, a jednou Věřím v Boha. V německé řeči taktéž třikrát Otčenáš a Zdrávas Maria, jednou Věřím v Boha, za všechny cechy a jiné dobrodince tohoto špitálu.

Po stole zpívá se celá následující píseň:

Budiž slavně zveleben, Pán Bůh v Trojici jeden.

Po všem tomto modlení, u večer, sednouce všickni ku stolu, muži z jedné a ženy z druhé strany, a rozsvítíce dvě voskové svíce u oltáře, modlí se všickni na hlas Zdrávas Královno, na to letanie loretanské, pak sv. růženec, jeden desátek v české a druhý v německé řeči, až do ukončení celého růžence. Potom se modlí jeden z chudoby špitálské na hlas modlitbu (kteráž pro obšírnost její vytištěna není) totiž za za-

kladatele, pak za všecky pány Hradecké a dobrodince tohoto špitálu v Pánu zesnulé; za nyní panující milostivou vrchnost, za všeobecnou římsko-katolickou církev, za svornost křesťanských knížat a panovníků, za vykořenění všeho kacířstva, za všechny dobrodince, ochrance a představené tohoto špitálu, za všechny v Pánu zesnulé věrné křesťany. Obětujíce modlitby tyto Pánu Bohu, by skrze mocné orodování nejsvětější Rodičky Boží Marie Panny, svatých andělův Strážcův, svatého Josefa, svatého Jana Křtitele Božího, patrona tohoto špitálu, svatého Floriana, patrona proti zhoubnému ohni, svatého Hippolyta, patrona města Hradce Jindřichova, i jiných patronův svatých a světic Božích, jenž při témž modlení vzýváni výslovně bývají.

Po témž se všickni modlí v české řeči třikrát Otčenáš a třikrát Zdrávas Maria, a jednou Věřím v Boha. V německé řeči taktéž třikrát Otčenáš a Zdrávas Maria a jednou Věřím v Boha.

Na to následuje píseň:

Hvězda jasná, Panna krásná, atd.

Pak tři verše:

Děkuji Tobě přeslavná, Trojice blažená, za hořkou a nevinnou smrt, Jesu Krista Pána, věřím, že v zásluhách jeho, přijdu do ráje věčného, vždy neskonalého.

Sláva Bohu Otci, též i Jeho Synu, i také Duchu svatému, těšiteli mému: Jakož byla na počátku, tak budiž nyní bez zmatku, až na věky věků.

O Bože, dej všem dušičkám lehké odpočinutí, a světlo Tvé neskonalé, ať jim věčně svítí, nám pak hříšným zde svou svatou milost a po této smrtelnosti, v nebi věčnou radost. Amen.

Potom zpívá se verš v německé řeči

dle nápěvu: Ukrutná smrt atd.

O milder Jesu, höchstes Gut,
Den Seelen Hilf' ertheile,
Sie kosten deinen Schweiss und Blut,
Ihr Aengsten nicht verweile;
Barmherzigkeit, Barmherzigkeit,
Den Seelen Hilf' ertheile,
Dass Dich mit ihnen allezeit,
Auch mein' Seel' ewig preise.

NB. Platí se každoročně od velebného pana pátera rektora, bývalé slavné kolleje zdejší, Makariánská fundace 9 zl. 20 kr., dále z pokladnic, z hospod i od jiných dobrých lidí svaté almužny dostávají, za jeden každý troníček modlí se tato chudoba špitálská třikrát Otčenáš, a tolik též Zdrávas Maria a jednou Věřím v Boha v českém; podobně i v německém jazyku.

Jestliže by kdo z města Jindř. Hradce aneb z předměstí o to požádal, aby též chudí lidé ze špitálu mrtvé tělo k hrobu doprovodili, to se má dopustiti; však ale jedině z vědomosti pana správce a otce špitálského, a když ze špitálu se vyjde (ti kteříby choditi mohli), nese jeden z mužů krucifix Krista Pána napřed a druzí ve vzorném pořádku, dva a dva, napřed muži a za nimi ženy, každý svíci rozžatou, a modlíce

se růženec v rukou mají; pakli by od pohřbu co dostali, to jim zůstati má, aby to k svému dobrému obrátiti mohli. Taktéž mají chudí špitálníci, kdykoliv se za pány Hradecké služby Boží konají, do kostela se dostaviti a v pěkném pořádku na oběru s rozžatými svícemi a růženec v rukou držíce modliti se mají; ku kterémužto účelu dává se z důchodu zámeckého na svíce 35 kr., a cokoliv by z těchto 35 kr. zůstalo, to otec špitálský, jda napřed na papír poznamená, že to oběra od špitálníků jest, na oltář položí.

Za páté: kdyby některá osoba ve špitále tak bídná, věkem sešlá a na zdraví nedostatečná byla, že by pokrmů obyčejných, které tak dalece skvostně připraveny nejsou, by jich starý a nemocný lehce zažívati mohl; může se jí povoliti, by obyčejný pokrm prodati a ku svému ulehčení, záživnější pokrm přistrojiti si dáti mohla.

Za šesté: světnice chudých mají vždy v čistotě chovány býti a hned jak chudí vstanou, mají se jich lože ustlati, pakli toho potřeba žádá, světnici vyvětrati a vykouřiti,*) tak aby světnice vždy v největším pořádku a čistotě se nacházela; též vždy čistě umeteno býti má, z ohledu toho, netoliko chudobě též i čeledi špitálské, ano i lidem, kteří tam přicházejí, tabák kouřiti se přísně zapovídá.

Za sedmé: chudí mají sami mezi sebou dle možnosti čistotně se chovati; šatův, kterých jim důchod špitálský obstarává, pilně šetřiti a svévolně netrhati; anobrž, jak v oděvu, tak i v loži, i sami v sobě všelikou možnou čistotu a šetrnost zachovávati; protož se každému každoročně při Velikonoci 3 kr. a podobným způsobem i při Vánocích 3 kr. na lázeň z důchodu špitálského platí.

Za osmé: všeliké rozpustilosti, svévolnosti, pití, hry, vády, zlořečení, lidí pomlouvání, klevet tropení a jiné těm podobné zlořády se

*) Dle starého venkovského obyčeje pálením bobulí a větviček jalovcových. Hledaje historické stopy tohoto hygienického prostředku, t. j. **vykuřování příbytků jalovcem**, sáhl jsem také po Rezkových »Dějinách Čech a Moravy« (díl III., str. 123—149), kde se Josef Svátek obšírně rozepisuje o hrozném řádění nákazy morové r. 1680. Celkem pohltila tehdejší morová rána ve Vídni asi 15.000 lidí. Vídeňskými uprchlíky byla nákaza zavlečena do jižní Moravy a odtud do Čech (do Jindřichova Hradce, a na Budějovicko). Jakmile o tom došla zpráva do Prahy, že mor již hranice české překročil, nelenili světští i duchovní úřadové, aby všecka potřebná opatření zdravotní i správní provedli. Již dne 1. ledna 1680 nařídili místodržící, aby všechna města krajským hejtmanům oznamovala počet nemocných a zemřelých každého měsíce. Dne 4. ledna 1680 pražský arcibiskup nařídil, aby každý duchovní představený z celé arcidiecése zasílal denně zprávu do Prahy ke konsistoři, kdo v jeho osadě se roznemohl; konsistoř odevzdávala zprávy takové bez prodlení zemskému řízení. Dne 12. ledna 1680 pak vydán byl císařský reskript, v němž pod ztracením hrdla se nařizovalo, aby se nikdo s osobami onemocnělými bez příčiny nestýkal a kdo by zákaz tento přestoupil, byl bez meškání soudu do Prahy dodán. Soud tento měl co nejrychleji při vyřídit a ortel bez appelace provésti. Každá obec, kde se morová nákaza vyskytla, měla býti proti sousedním obcím uzavřena a nikdo z ní nesměl vycházeti, kdo neměl zdravotního pasu. Nařizováno zachovávati čistotu v domech i v ulicích, hojně vykuřovati příbytky jalovcem, zdržovati se opilství a obžerství, nescházeti se k přástkám a muzikám v místech morem podezřelých atd. — —

Sledujeme-li bedlivě jednotlivé odstavce instrukce a domácího řádu špitálu u sv. Jana Křtitele v Jindř. Hradci, vždy v lepším a jasnějším světle zračí se nám prozíravost zakladatelů tohoto ústavu i dalších jeho pánů, prozíravost, která co do hygienických i socialních otázek trvale předem i do budoucna předstihovala nařízení úřední, vydávaná na ochranu zdraví obyvatelstva v dobách hrozících nebo zle řádících epidemií! — —

špitálníkům přísně a skutečně pod výše oznámeném druhém článku této instrukce, pokutou a trestem zapovídají.

Za deváté: kdyby který bez slušné příčiny se s druhým vadil, aneb koho pomlouval, na cti utrhoval, nebo opilý byl a jiným pokoje nedal, ten každý dle provinění trestán býti má.

Za desáté: přísně se zapovídá, aby žádný z chudoby bez vůle a vědomosti, a bez povolení otce špitálského ven ze špitálu nevycházel, nýbrž to vždy od otce špitálského si vyžádal; a kdyžby otec špitálský jeho východ za dobrý a potřebný uznal, takovému zbraňovati nemá; kterýby se tak nezachoval, a bez ohlášení a povolení ze špitálu ven vyšel, ten vždy jednodenním postem skutečně potrestán býti má.

Za jedenácté: časně z večera má se špitál uzavříti a klíč k sobě otec špitálský vzíti; a po uzavření více neotvírati, leda by toho důležitá potřeba vyžadovala.

Za dvanácté: kdyby kterýkoli z chudoby bez vědomí a povolení pana správce špitálského (což otec špitálský v své moci nemá) přes noc venku zůstal, takový dle uznání pana správce špitálského na příklad jiným potrestán, a pakli by se téhož přečinu vícekráte dopustil, dle z předu naznačeného druhého článku, ze špitálu vystrčen býti má.

Posledně pak: jestli by který z chudých, buďto z mužského neb ženského pohlaví v špitálské potřebě v čem posloužiti mohl a k tomu od pana správce neb otce špitálského požádán byl, nemá se toho spečovati, nýbrž bez odporu a s ochotou to učiniti a vykonati, pod pokutou a trestem v často opakovaném druhém článku. Neb na žádném se taková práce neb posloužení žádati nemůže, jedině na takových, kteří k témuž schopni a spůsobni jsou.

A když duchovní a řeholníci mohou neposlušného a tvrdošijného člena z klášterův ven vystrčiti, tak také tím spůsobem svévolný, nevděčný a tvrdošijný špitálník ven ze špitálu vyhnán a vystrčen býti může. Pročež tedy každý špitálník, ať muž neb žena podle této milostivě vydané instrukcí se chovati a spravovati má. (Pokračování.)

K šedesátiletému výročí narozenin

Nejdůst. biskupa Česko-Budějovického

Monsignora Josefa Antonína Hůlky.

Vždy v před a v před po širém oceánu světa
dál pluje vel.bná Loď Petrova tak směle.
Na zádi její nad busolou skloněn
pozorně stojí Její kormidelník
a řídí Lodi běh, by šťastně přirazila
k vytčené metě Veliké a Světlé,
žádané všemi: Oh, Ultima Thule!

— Dnes shmuřen kormidelník . . . Na západě mraky
a vítr řezavý napíná křídla netopýří
a mraky rostou . . . houstnou . . . černají se — blíží — —

Mocněji svírá kormidlo a hledí světlým zrakem
ve řady těch, jichž ruce Vesla tisknou,
jak vyčísti by hleděl mdlobu z tváří věrných.

— Ti klidni v dlaních tisknou svoje Vesla.
(Jim suky utajené rozdírají ruce,
čím více — zdá se — mizí pode mraky
Majáky staveb hvězdnatých
tam na nebeské báni)

— — Jen šeptem časem vzdech se dere z hrudi:
»Ó, Pane, zůstaň s námi — —«

Vlny kolem bouří . . .
až na palubu vletí kalná jejich slina
a smete zvědavce, jenž v neposlušné pýše
se chabě držel . . . k okraji se stavěl —

— Jsou klidni plavci — vědí: Plujem' rovně
a bouře brzo pozanikne v dálce . . .
my klidně přejedem a větším vzplaje leskem
na naší vlajce: In Nomine Christi! —

-- O dovolte, Vy velký Plavče na Petrově Lodi,
jenž v očích našich nadšení Jste vznítil
a srdce naše rozšířil Jste Láskou
a sílu Vzoru do žil našich vdechl:
by slabé naše dlaně k modlitbě se spialy
a hlas náš spojený dnes s vůdčím hlasem
v chorálu mocném vzýval Paní Moří:
»O, Ave Maris Stella, Salus Nostra, Ave!

Za bohoslovce česko-budějovické

Jan Šanda.

Valná hromada

Spolku na zakládání katolických knihoven

konána byla v domě družstva Vlast dne 9. ledna t. r.

Předseda farář Vlastimil Hálek zahájil valnou hromadu následujícími slovy: »Pochválen buď Pán Ježíš Kristus! Velectěné shromáždění! Ve vřavě politického života, který v poslední době opanoval náš národ, zapomíná se ve vůdčích kruzích národních na vážnou positivní práci, která by podpírala základy národního bytí. Touto šťávou, která by sytila členy národa k další politické činnosti, k uvědomění, nadšení, vzdělání, jsou bez odporu *knihovny*.

A přece v kruzích národních na tuto stravu pro český lid se zapomíná, zatím co v cizích státech v Americe a v Anglii se honosí obrovskými knihovnami lidovými všestranně i z veřejných prostředků podporovanými. A zakládá-li některý spolek knihovnu, nečiní výběr dobrých knih, nýbrž snese tam vše, co podává zliberalisovaný literární trh. A to jsou dnes knihy směru protináboženského, neb indifferentního, překlady z laxní cizí literatury se směry ničícími mravnost a spořádaný život. Dějiny však nás učí, že pouze v tom národě zkvétá *pravá vzdělanost*, kde jsou jejími zakladními sloupy *náboženství a mravnost*. Proto ustavil se před 7 roky v paměť 50letých narozenin vdp. redaktora a kníž. arcib. notáře T. Škrdle náš spolek, aby budoval *dobré knihovny* po českomoravské vlasti s výběrem zdravé četby a touto aby vzdělával, zušlechťoval lid, šířil a utvrzoval zásady křesťanské a mařil vliv špatných knih. Tím, byť v tichosti a zneuznání českou národní veřejností, nejlépe přispíváme *k pravému kulturnímu povznesení lidu*. Tyto ušlechtilé, v pravdě ideální snahy spolku našeho zdůrazňuji na počátku výroční valné hromady, která má podati přehled celoroční činnosti.

Prosím p. jednatele, by přečetl protokol minulé valné hromady.

Jednatel Tom. Jos. Jiroušek, red. Našich Listů, po přečtení protokolu minulé řádné valné hromady — který byl schválen, podal následující výroční zprávu:

Výbor konal od výroční řádné valné hromady dne 3. února r. 1910 tři schůze. V první ustavující schůzi, již vedl předseda farář Vlastimil Hálek, zvoleni jsou: za místopředsedu a pokladníka kníž. arcib. notář Tom. Škrdle, redaktor »Vlasti« a za jednatele T. J. Jiroušek. Vedle těchto zasedali ve výboru v uplynulém roce: Ludvík Čaboun, farář v Roztokách u Prahy, Frant. Stibor, farář na odpoč. v Liboci u Prahy, Václav Váchal, farář v Úhonicích u Dušník a Ferd. Zuna, farář v Jinonicích u Prahy. Vedle těchto pánů byli náhradníky: Aug. Franěk, farář ve Starči na Moravě, Frant. Petráček, kaplan v Liboci u Prahy, Ant. Suchoradský, katecheta v Praze, a Ant. Tichovský, farář v Bratronicích.

V této ustavující schůzi výboru bylo také usneseno, by se požádali veřejným vyzváním řeholní bratří ve všech klášteřích, aby knihovnímu spolku posílali nepotřebné v klášteřích lidové knihy, kterých by se mohlo od spolku použíti k zakládání lidových knihoven vedle těch knih, které spolek pro knihovny takové zakupuje. Kromě tohoto veřejného vyzvání uvolil se pan předseda mnohým klášterům i písemně dopsati.

Ve druhé schůzi výboru konané dne 22. srpna r. 1910 bylo sděleno, že Jednota katol. učitelstva českého a přátel křesť. výchovy darovala spolku 100 K, Spolek Piův 100 K, nejmenovaná korporace 100 K a prof. Jos. Šprongl za příležitosti svého 50letí zaslal 50 K. Mimo to zaslala Anna Strakačová z Hlinska pod sv. Hostýnem k volnému použití spolku dva balíčky knih.

Ve třetí schůzi výboru dne 2. prosince r. 1910 bylo sděleno, že také i letos založeno bylo spolkem 12 lidových knihoven, a to v následujících místech:

1. Spolku katol. mužů a jinochů v Liboci u Prahy 142 knih a brožur v ceně 316 K 90 h.

2. Katolické lidové organisaci v Třebotově 140 knih a brožur v ceně 270 K.

3. Skupině sdružení venkovské mládeže v Lipkové Vodě 133 knih a brožur v ceně 290 K 66 h.

4. Farní lidové knihovně ve Vel. Petrovicích u Nechanic 131 knih a brožur v ceně 296 K 30 h.

5. Skupině venkovské mládeže ve Vel. Černé u Pacova 160 knih a brožur v ceně 307 K 96 h.

6. Lidové knihovně Leop. Obertela, koop. v Zábřehu na Moravě, 155 knih a brožur v ceně 310 K 74 h.

7. Knihovně osadníků na Bořilce u Ml. Vožice 139 knih a brožur v ceně 314 K 8 h.

8. Farní knihovně pro lid v Horkách nad Jizerou 141 knih a brožur v ceně 359 K 56 h.

9. Knihovně Mar. kongregace studentů v Olomouci 132 knih a brožur v ceně 317 K 4 h.

10. Lidové půjčovně knih v Emausích v Praze 114 knih a brožur v ceně 280 K 54 h.

11. Farní lidové knihovně v Pocinovicích (diec. Budějov.) 122 knih a brožur v ceně 305 K 40 h.

12. Národní katol. Jednotě »Kamaryt« v Táboře 119 knih a brožur v ceně 302 K 10 h.

Vydání za těchto 12 knihoven činilo úhrnem 3671 K 28 h., a to za 1176 knih a 452 brožur, tedy v celku za 1628 knih a brožur

Kromě této činnosti usnesl se výbor na protestní resoluci proti řeči římského purkmistra Nathana, v níž urážel sv. Otce a naše náboženství. Tato protestní resoluce byla zaslána vysocedůst. kníž. arcib. konsistoři pražské se žádostí, by zaslána byla dále k rukám sv. Otce Pia X. Spolku dostalo se pak uvědomění, že se tak stane.

V uvedené schůzi rozhodl se konečně výbor také na tom, aby spolek vzhledem k blížícím se přípravám oslav M. Jana Husa po pět let, počínaje rokem 1911, zakupoval ročně za 50 K brožury »Husitství ve světle pravdy« a rozdal je tam, kde se odebírají časopisy »Vlast« a »Naše Listy.« A mimo to usnesl se výbor ve své zprávě vyzvati veškeré jednotlivce i spolky, aby sobě soukromné, spolkové a farní knihovny zakládali a tak pro katolickou věc a křesťanskou osvětu pracovali.

Za zvláštní přízeň, již spolku věnuje Ant. Stropek, farář v Prčici, byl jmenován čestným členem spolku.

Celkem od svého vzniku z 28. dubna r. 1904 založil náš spolek:

v r. 1904	knihoven 7	v ceně	1123 K 08 h.
v r. 1905	» 8	v »	1526 K 32 h.
v r. 1906	» 6	v »	2018 K 80 h.
v r. 1907	» 8	v »	2051 K 39 h.

v r. 1908 knihoven 16 v ceně 4704 K 38 h.
v r. 1909 » 16 v » 4628 K 26 h.
v r. 1910 » 12 v » 3671 K 28 h.

Celkem založil spolek náš 73 knihovny v ceně 19.723 K 51 h s 6642 knihami a brožurami. Všem pánům podporovatelům a dobrodincům našeho spolku za jejich k nám přízeň vyslovuji upřímné Zaplať Pán Bůh! Na konci roku 1910 má spolek členů: zakládajících 49, přispívajících 10 a dobrodinců bylo: 161.

Pokladní zpráva red. Tom. Škrdle byla schválena. Účty revidovali pp.: K. Ulrich a Jan Žák a nalezli je ve vzorném pořádku.

Zvoleni byli za předsedu: far. Vl. Hálek; za místopředsedu a pokladníka: Tom. Škrdle; za jednatele red. Tom. Jiroušek. Do výboru: Ludvík Čaboun, Al. Dostál, Ant. Suchoradský a Ferd. Zuna. — Volných návrhů nebylo.

Ku konci valné hromady promluvil předseda far. Vlastimil Hálek v tato slova:

»Velectěné shromáždění seznalo z přednesených zpráv, že spolek pracoval dle sil, prostředků a přízně veřejnosti vytrvale a se zdárným výsledkem. Jsme jako katolíci čeští hrdi na to, že při tom velikém, frázovitém vlastenčení některých stran žádná nepostarala se o založení spolku pro zakládání knihoven, a že my čeští katolíci jsme jediní tento veliký kulturní úkol národní pochopili. Vážní historikové budoucnosti vydají spolku našemu jednou čestné svědectví, že v bouřlivých, pochybených a měnících se proudech naší doby smýšlel přes veškero kaceřování s českým lidem *nejpoctivěji*. Proto prosím všecky upřímné katolíky a přátele dobré české knihy o podporu spolku našeho, jednak členstvím, dary, jednak odkazy a darováním knih. Čím větší bude oběť, kterou kdo pro tuto dobrou věc přinese, tím hojnější bude požehnání Boží na celém díle. Konče valnou hromadu prosím přítomné, aby provolali se mnou »Slávu« sv. Otci Piu X., Jeho Veličenstvu císaři a králi, Jeho Eminencí ndp. Leonu kardinálu Skrbenskému, jehož vrchnopastýřské přízni spolek náš se těší, spolu nejdůstojnějšímu českomoravskému episkopátu. Nadšené provolání »Slávy« bylo odpovědí na toto vyzvání.

V ustavující schůzi výborové udělena byla knihovna: Křesť. soc. spolku Vlast v Sedlci u Kutné Hory. A mimo to rozdáno bylo za 50 K brožur: Husitství ve světle pravdy (a obdarovaní obdrželi přídavkem 50 ročníků Obrany víry.)

Pohledy do „Českého ráje".

Historická přednáška, kterou dne 1. června 1909 na sjezdu družstva »Vlast« v Turnově konal Dr. KAREL LEV ŘEHÁK.

(Dokončení.)

Od Turnova k jihu.

1. Malý kousek cesty od Turnova směrem jižním začíná úhel vysokého skalnatého chlumu, jenž tvoří odtud nepravidelný

trojúhelník mezi Turnovem, Jičínem a Mnichovo-Hradištěm. I vyznačuje se neobyčejnými útvary skal i údolí, vysokých lesů, úrodných polí, luk i stříbrných pásů vodních, a vyzdoben jest přečetnými památkami rukou lidských od dob nejstarších.

Na začátku tohoto úhlu stojí jako na stráži osamělá, vysoká skála pískovcová, zvaná *Hlavatice*, na kterou čilý spolek turistů dal položiti dřevěné schody, a učinil z ní tak rozhlednu, s které směrem k Turnovu a dále ku severu, *ku místům právě popsaným*, jest přeutěšený rozhled.

Pak vkročíme do vysokého lesa, směrem jižním daleko široko se rozkládajícího. Za nedlouho přicházíme na volné prostranství, z něhož po levém boku jest cesta ku hradu **Valdšteinu.**

2. Jsme na bývalém předhradí, odkud jindy vcházelo se do hradu po zdvihacím mostě dřevěném. Nyní prohlubeň ta překlenuta jest mostem kamenným, na jehož pilířích jsou dovedně zhotovené a umístěné sochy osmi svatých, podobně jako na Karlově mostě v Praze.

Všedše průjezdem do prvního oddělení hradu, na první skále vyvedeného, a nízkou zdí obehnaného, pozorujeme, že z něho nezbyly leč sklep a schody k němu. Po pravé straně té prostory ale jest chudičká kaplička, zasvěcená památce sv. Jana Křtitele, jehož tu obraz malován jest prý dle podoby našeho básníka Karla Hynka Máchy.

Následuje druhý most, sklenutý nad příkopem, po němž přicházíme k průjezdu novějšího domu, kde bydlí strážce hradu, jenž provozuje zároveň i živnost hostinskou. Odtud přichází se na širší plochu druhé skály, rovněž nízkou zdí ohražené, na které vystavěn jest sličný poutní kostelík, zasvěcený svatému Janu Nepomuckému.

Za kostelíkem snižují se schody ku brance a k mostu třetímu, po kterém vchází se do vlastního, prostrannějšího hradu. Za starých dob ležel tu most vysoký na kladách, spojující skálu druhou s třetí. Při hradu a jeho severní části stávala věž, jež se ale sesula až k základům. A na této třetí skále stálo obydlí pánovo čili *palác*, z něhož zachovala se ještě některá okna, ovšem vytlučená, ve zbytcích sessutých zdí.

3. Nádvoří paláce při své jihovýchodní straně obrostlo jest vysokými stomy, dole u skály i po ní vyrůstajícími. Směrem jižním bývá to stromoví seřezáno tak, že činí pospolu jako pěkný, živý, zelený rám k obrazu. A obraz ten tu skutečně jest, ač asi dvě hodiny cesty odtud postavený. Jest to vysoký, dvouhlavý hrad *Trosky*, jenž do toho živého rámu zapadá a přemile jímá.

Ale i dolů pod hrad, i do údolí říčky *Libunky*, i naproti na rozsáhlý i památný vrch *Kozákov*, i na začátky podivuhodného skalního města, ku hradu Hrubé Skále se táhnoucího, jest pohled věru úchvatný.

4. Toto podivuhodné orlí hnízdo, na skalách vystavěné i do skal vytesané, a Valdštýn nazvané, má za původce větev mocného rodu *Markvarticů*, která odtud z Valdšteinu se nazývala.

Jméno německé hrad obdržel, že v 13. století, kdy hrad postaven byl, páni čeští rádi jména svá za německá zaměňovali, ježto i při dvoře královském královny, z Němec vybírané, němčinu a německé mravy v Čechách zaváděly. Tak se i stalo, že nejen páni Markvarticové, ale i jiní z české krve po německu si říkati dali a se psali, jako i páni z Růže — Rosenberkové, páni z Hvězdy — Sternberkové atd.

A na vysokých, nesnadno přístupných skalách pevná obydlí budovati vešlo v obyčej *po vpádech Tatarů* do koruny české. Lid poddaný musel při stavbách těch robotovati, ježto i sám v době nepřátelských vpádů to, co kde lepšího měl, na hradu pánů svých do bezpečí ukládal.

5. První známý pán z Valdšteinu, jenž žil v polovici 13. století, nazýval se *Zděnek.*

R. 1409 zle proslavil se Voksa z Valdšteinu, milec krále Václava IV. tím, že ustrojil na podporu odporu Husova potupný průvod po Praze ku pohanění papeže a jeho bul.

R. 1420 slezlo vojsko táborské hrad, a majitel jeho Jindřich z Vartenburku musel si pak proto, že věrně stál při straně katolické, hledati útulek jinde.

R. 1420 a v letech následujících vynikal při správě zemské pán Hašek Ostrovský z Valdšteinu.

6. Husité, zřeknuvše se krále Sigmunda, požádali krále polského *Vitolda,* aby se koruny české ujal. Ten učinil náměstkem svým v Čechách knížete *Sigmunda Korybuta.* Poněvadž týž přál smíření se s papežem, byl od strany nesmiřitelných husitů čili táborů jat, a po velikonocích napřed do Mladé Boleslavi, pak na Valdštein do vězení dán. Pánu z Valečova uloženo, aby ho co nejbedlivěji opatroval.

Potom jsou z Prahy vypovězeni i všichni mistři vysokých škol, kteří byli ochotni papeži se poddati; a knížecí družina Korybutova musila dne 2. května 1427 opustiti zemi českou.

Sigmund Korybut byl po celý rok tak pečlivě hlídán na Valdšteině, že ani jeho věrní, jako Hynek z Valdšteinu, nemohli se dověděti o jeho vězení. Poněvadž ale pro něho počaly býti bouře v zemi, an se byl ukázal jakožto upřímný přítel Čechů, umluvili se s ním žalářníci jeho o propuštění, a doprovodili ho pak pod bezpečnou stráží ze země.

7. Po těchto příhodách byl Valdštein zanedbán tak, že se mohli v něm bezpečně uhostiti všeho druhu *zloději a loupežníci,* podobně jako i na blízkém hradu Troskách. Proto obořili se na to hnízdo loupežné páni zemští, spojení s Pražany, a r. 1440 hradu dobyli.

R. 1448 až 1451 odpíral správci země Jiřímu z Poděbrad lotr Jan *Kolda* ze Žampachu a z Náchoda rukou brannou; a aby tím spíše vynikl, vzal si na pomoc zemského škůdce Kryštofa Šófa z Helfenburku, jenž mu na podporu popustil Valdštein, do nedávna ještě sídlo loupežnické.

Po přemožení těchto škůdců zemských dostal se Valdštein rodu Smiřických, a po nich opět Valdšteinům.

Hrad Valdštein obýván byl ještě roku 1543. Za doby císaře Rudolfa II. ale pustl, ježto již dříve byly mosty jeho spadly.

Roku 1718 žil tu na Valdšteině jakožto poustevník ještě s jedním druhem *Václav Holan*, rodák z blízkého Rovenska, a před tím učitel. Za doby jeho asi ze ssutin hradu vznikl i kostelík v druhém hradním nádvoří, a také posvátné místo, *Kalvarie* zvané, po severozápadní straně hradu na skále v lese.

Poustevníci ti přičinili se také o to, aby do kostelíka na hradě konány byly poutě, a sami příchozím nové mosty ku příchodu zvedali.

Svatyně byla v novější době obnovena a bývá v letních měsících milým cílem poutníků z Turnova i okolí, zejména každého čtvrtku. Mši svatou sloužívá jim kněz františkán z kláštera turnovského, a přítomní při ní pěkně zpívají bez varhan. Po mši svaté kastelán a zároveň hostinský mívá hojný odbyt na kávu, pečivo, zákusky masité, pivo i víno.

9. Palác hradní byl v minulém století nákladem majitele barona Lexy z Aehrenthalu poněkud upraven, aby spíše zubu času odolal, a také byl v několika místnostech starým, památným nábytkem opatřen. Avšak opravy ty valně dobře nedopadly, asi proto, že přítel hradu a jeho památek předčasně zemřel.

Od Valdšteina vede písčitá voznice po dlouhém skalném hřebenu směrem jižním k jinému památnému hradu, podobně jako Valdštein vystavenému. Jest to *Hrubá Skála*.

10. Po pravé straně této voznice jest vysoký, vonný les.

Po levé straně shlížejíce, spatřujeme naproti vrch *Kozákov*, a hluboko podle sebe údolí říčky Libuňky, v němž na okraji lesa jest známé lázeňské místo *Sedmihorky*, německy Wartenberg nazvané. To roku 1840 nákladem vrchnosti hruboskalské založil městský lékař turnovský dr. Antonín Šlechta. Při samé cestě rozkládá se od Valdšteinu až ku Hrubé Skále **Skalní Město.**

11. Toto sestává z velikých pískovcových balvanů, jako věže nebo domy mezi lesními stromy rozestavených a nejpodivnější tvary i skupiny tvořících.

A dle útvarů svých mají skály ty i různá jména svá, jako Kočičí hlava, Adamovo lože, Čertova ruka a podobně.

Blíže Hrubé Skály jmenuje se jedna z ostatních vystupující *Skála Mariánská*, s které jest skvostná vyhlídka ku hradu a jeho okolí.

Pod samým již hradem jest skupení skal jako na sebe naházených, mezi nimiž vzhůru ku hradu vede tak úzká stezka, že jen jeden člověk za druhým tu vystupovati může, a jež proto sluje *Myšší díra*.

12. Původní hrad **Hrubá Skála** vystavěn byl na dvou, za sebou stojících, asi 60 metrů vysokých skalách ve 12. století od mocných Markvarticů. Na skalném hřebenu, od něhož se k hradu přicházelo, a kde nyní jest panská kovárna, bylo zevnější opevnění, a v něm vysoká věž. Odtud přicházelo se blíže nynějšího farního kostela po mostě do předhradí, kde nyní jest dům pro panské úředníky. A odtud po druhém mostě vcházelo se teprve do paláce čili obydlí vrchnosti.

Avšak z původní stavby málo se zachovalo, leč co o ní vypravují dějiny. Z původního hradu zbyly totiž jen veliké zámecké sklepy, něco hrubých zdí pod severním křídlem nynějšího zámku, a starý žalář. Hrad byl totiž vícekrát dobyt a zpustošen, a teprve v novější době v panský zámek nádherně přestavěn.

13. V 12. století opevnil se český panovník Soběslav II. na Hrubé Skále a odporoval odtud po 11 měsíců protivníku svému Bedřichovi a četným jeho pomocníkům.

Koncem leta roku 1179 ale odtud odešel, jen hladem jsa donucen.

Při roku 1203 pánem na Hrubé Skále byl *Beneš, syn Heřmanův*, jejž prý opěvuje báseň rukopisu královdvorského pro hrdinství a pro vítězství, jakého tu byl dobyl nad Sasíky míšeňskými, když byli tehdy pod hrabětem Dětřichem přes hory hořelické do Čech vytrhli a až ku Hrubé Skále pronikli, vše ohněm i mečem hubíce.

Později vládli na Hrubé Skále střídavě páni z Jenšteina a páni Zajícové z Hasenburku, kteří i na Kosti a Troskách vládli; potom páni z Boskovic, z nichž Jindřich Svojanovský z Boskovic musel roku 1509 Hrubou Skálu postoupiti věřitelům svým pro dluhy.

R. 1541 nabyl Hrubou Skálu Sigmund ze Smiřic, při jehož rodu zůstala až do bitvy na Bílé Hoře. Po té byli Smiřičtí pro vzpouru ztrestáni, a panství jich hruboskalské potáhl k sobě Albrecht Valdštein, jenž připojil je ke svému vévodství frydlandskému.

Po smrti téhož dostala se Hrubá Skála hraběti Maxmilianovi z Valdštejna, při jehož rodu zůstala až do r. 1821, kdy ji koupil praotec nynějších majitelů, baronů z Aehrenthalu.

14. Na Valdšteiny pamatují na Hrubé Skále nový, farní kostel, jejž r. 1812 postavil tu, v gotickém slohu vyvedený, Karel Josef z Valdšteinu, a v němž i v hrobu s českým nápisem odpočívá; dále podobizny Vartenberků a Valdšteinů v rytířské síni nynějšího zámku.

V 18. století hrad byl požárem zničen, a pak opětně přestavován a zdokonalován. Nádvoří nynějšího zámku ohraničeno jest skvostnou, obloukovou ložií, odkud jest velkolepá vyhlídka do okolí.

15. Hrubá Skála jest nyní hojně navštěvovaným místem výletním, zejmena od doby, kdy na předhradí na místě staré panské hospody pořízen byl vysoký, moderně zařízený hôtel, v němž lze se výhodně i na delší dobu ubytovati.

Před málo lety přijeli jsme tam z Turnova pod večer. Když jsme po večeři vešli do svého příbytku, byla tichá jasná noc. Toliko nějaký sýček v lese hluboko pod námi několikrát si zahoukal. Vyhlížel jsem z okna směrem jižním ku Troskám, matně svitem měsíce ozářeným, a po celé té krásné, nyní jako ve spánek pohřížené krajině. I zalíbilo se mi divadlo to tolik, že jsem teprve k půlnoci na lůžko ulehl. --

Ó v pravdě, tady kus ráje, ráje českého! Proč hledat ráje v cizině? za drahé peníze? Ba ještě za různé útržky?!

XII. Trosky.

1. Od Hrubé Skály asi hodinu cesty směrem jižním vévodí celé krajině široko daleko hrad Trosky, vystavěný na dvou osamělých, černých čedičových skalách, jež tu před pamětí lidskou asi mocí vulkanickou z celého pískovcovitého okolí vzhůru vytlačeny byly. Jsou to dvě štíhlé tvrze, jako dvě orlí hnízda, z nichž oné k západu postavené, hrubší, snadno přístupné, říká lid »Bába«; a druhé ztepilejší, vyšší, jen s nasazením života přístupné, »*Panna*«.

Kdy a od koho byl tento neobyčejný a pevný hrad vystavěn, nelze více zjistiti. Jméno své *Trosky* obdržel asi od té okolnosti, že ze skal, na kterých vystavěn jest, *trousí se* zvětralé části k úpatí jeho.

2. Jediný příchod ku hradu jest od strany severní, ježto ostatní strany jeho tvoří skoro kolmé, nepřístupné skály.

Po severní straně hradu bývalo vysoko vystavěné, pevné *předhradí*, na něž posud pamatuje sesutá brána. Příkopů hradních nebylo třeba pro skály, hrad chránící.

Ku tvrzi »*Panně*« přistavěn, z části do skály vytesán byl *palác*. Bylo to dlouhé stavení, jehož příční zdi jsou nyní sesuté. Oken v přízemí neměly, ale teprve v hořejším poschodí, kam se jindy vystupovalo po dřevěných schodech, jež nyní jsou nahraženy kamennými. Také spojení mezi jednotlivými částmi hradu udržováno bylo po dřevěných pavlačích.

Po dřevěných schodech vystupovalo se také do obou trvzí, z nichž »Bába« činí na 20 metrů, »Panna« na 30 metrů ještě nad hrad.

Na »Panně« jsou posud zbytky věže pod patro. Z dola viděti lze při severní straně její i branku ve slohu gotickém sklenutou a pěkně tesanou.

Hrad byl tak zřízen, že kdyby nepřítel zmocnil se celého dolejšku, majitel jeho mohl se ještě dlouho držeti a brániti shora, s nedobytných tvrzí.

3. Hrad Trosky, ač nyní jest ve skutečných troskách, uchvacuje, okouzluje každého. Pěvci ho opěvují, malíři ho rádi malují, v obrázkových knihách často se s ním shledáváme. Kdo ho jednou spatřil, ano s jeho výšin do širého malebného okolí se rozhlížel, nezapomene věru na Trosky nikdy.

O hradu Troskách děje se zmínka již v básni proslaveného rukopisu Kralodvorského, v níž se vypravuje, kterak Sasíci ze msty, že jich dcera, královna Adéla, byla z Čech vypuzena, r. 1203 do země vtrhli, vše plenili i pustošili a pak požehali. Pěvec pěje:

»A všecko nám vyžehachu,
»Stříbro, zlato pobrachu,
»hovětce (hovada) otechnahu,
»dále k Troskám jdu!«

Tém postavil se Beneš, syn Heřmanův, z rodu Markvarticů. I svolal lid do lesa pod Hrubou Skalou, a odtud na proudy Sasíků se vrhl, pomstu na ně volaje. A tak jim zločinný vpád jejich oplatil, že potom mohl zapěti pěvec:

»I by(lo) Němcem upěti,
»I by(lo) Němcem př(ch)núti,
»I pobitie jím.«

Tehdy patřily Trosky pánům Markvarticům, oněm, kteří se psali z Vartenberku a na Kosti.

4. R. 1350 přišly Trosky trhem na Ottu Staršího z Bergova, pána na Turnově. Potomek jeho, stejného jména, byl r. 1425 od lupičů úkladně jat, uvězněn, a o Trosky oloupen. V těch usadil se r. 1439 loupeživý rytíř Kryštof Šóf z rodu Šafgočů, jenž pak odtud plenil celé vůkolí.

R. 1444 porazili Hořelečtí a Žitavští loupeživé tovaryše Šótovy, 18 z nich zbili, a 44 pověsili v Hořelicích. Načež Trosky připadly zpět oloupenému Ottovi z Bergova, a po jeho smrti r. 1452 bratru jeho Janovi z Bergova, jenž se přidal ke kališníkům, a stal se horlivým přívržencem kališného krále Jiřího z Poděbrad.

Po smrti Jana z Bergova koupil Trosky úhlavní odpůrce Jiřího z Poděbrad, Jan Zajíc z Hasenburku a na Kosti. Jiří proto ho na Troskách oblehl, aby ho sobě pokořil. Trosky skutečně i dobyl, a pak prosil ho Jan Zajíc za milost, kterou i obdržel. Načež hrad byl mu opraven i vrácen, a zůstal po celé století ve spojení s hradem Kostí.

Trosky přešly potom na pány ze Šellenberku, pak z Bibersteinu, z Lobkovic na Bílíně, a Smiřických ze Smiřic.

R. 1622 byl hrad ještě obydlen; avšak v dalším průběhu třicetileté války byl od *Švédů* dobyt i obořen. Konec války té byl i koncem hradu Trosek. Od té doby jeho dvě tvrze na vysokém vrchu skal vyčnívajíce, jsou jako dvě rámě k nebesům vyzdvižené, žalující na spousty, i hradu i okolí jeho od nepřátel Církve i vlasti učiněné.

5. Směrem západním od hradu Trosek jest *krajina podivuhodně rozrytá*. Tu kráčíme po skalní výšině, uprostřed lesa, jakobychom měli stále po rovině jíti. Avšak kromě všeho nadání stojíme na vysokém úskalí, a pozorujeme, že hluboko pod námi rozkládá se utěšené údolí, jehož zeleným kobercem proplétá se stříbropěnný potok! Takové překvapení stává se tu několikráte.

Potom zase kráčíme podle kolmých pískových skal, přicházíme k lidským obydlím, tu ku klapajícímu mlýnu, a potom zase vzhůru, až přijdeme ku farní vsi *Mladějovu*, a odtud za nedlouho na výšinu, na které stojí podivuhodná, široká, okrouhlá věž, které *Humprecht* říkají.

Jest to bývalá tvrz, jež kolik set let v rozvalinách byla. Asi r. 1670 počal mocný pan Humprecht Černín z Chudenic, z Turecka se vrátivší, stavěti tu nový zámeček, jejž po sobě Humprecht nazval, a kolem něhož založil oboru pro vysokou zvěř. Z obory stala se později bažantnice. Ve válce r. 1866 byla sem i řada zabitých bojovníků pochována a pomníky označena.

Okrouhlý, věžovitý zámeček ten jest o třech patrech, a má střechu kuželovitou, z níž vyrůstá užší lucerna se zašlým půlměsícem na hrotu, pamatujícím na vystavitele svého, z Turecka se navrátivšího.

Okolo podstřeší zámečku jsou prázdné krákovce, jež k tomu poukazují, že tudy kolem ubíhal pavlan, s něhož byla pěkná vyhlídka do dalekého vůkolí. Za dob našich zdržuje se tam rádo hejno kavek, o zašlé slávě věků krákorajících.

6. Od Humprechtu viděti jest dále směrem jižním nedaleko okresní město *Sobotku* jindy hrazené.

Zboží sobotecké spojeno bylo s oným, kde postaven byl později pevný hrad Kost. R. 1287 sídlil ještě pán jeho Beneš z Vartenberku v Sobotce. R. 1392 jmenuje se patronem kostela soboteckého, ze 14. století původně pocházejícího, Pán z Vartenberku a na Kosti. Později vystřídali se tu různí páni. Nyní jest majetníkem Vlach, Jan Borgo Netolický.

7. Od Sobotky dáme se směrem severozápadním k jinému, zvláště památnému hradu, jehož jméno jest *Kost.*

Ku Kosti vede rozkošná cesta mezi skalinami, křovím i stromy porostlými, a i podivuhodnými květinami vyzdobenými. Cestě té říkají *Plakánky.* Báje vypravují, že za smutných nocí slyšeti tu úpění a děcký pláč z hlubiny tmavého rybníka, v němžto prý vdova s nemluvnětem z úmyslu se utopila. Odtud to jméno »plakánky.«

V Plakánkách jest také veliký pramen nejjasnější vody, jenž tu z písčité půdy celým mohutným proudem ze země vyvírá.

Avšak již mihají se nám mezi skalinami i stromy z tmavého pozadí mohutné zdi velikého hradu. Jest to

XIII. Kost.

1. Podivuhodný hrad Kost vystavěl mezi roky 1346 až 1349 pán Beneš ze Sobotky, když neměl dosti místa a pohodlí v Sobotce, a počal se po novém hradu tom psáti z Kosti.

Syn Benešův, Petr z Vartenberku na Kosti, byl hofmistrem při dvoře otce vlasti Karla IV. I byl u svého panovníka v takové vážnosti, že když Karel IV. r. 1364 uzavřel smlovu s domem Rakouským takovou, že po vymření potomků jedné strany bude druhá její dědičkou, byl Petr z Vartenberku na Kosti ještě s Benešem z Vartenberku, s Jaroslavem ze Šternberku, s Haškem ze Zvířetic, s Bočkem s Kunštatu a jinými předními muži v zemi zvolen jakožto rukojmí na dodržení smlouvy té.

I za krále Václava IV. byl týž Petr od r. 1381 až 1386 nejvyšším purkrabím zemským.

2. Starší *bratr* Petrův, Markvart z Vartenberku, zdvihl ovšem r. 1387 odpor proti Václavu IV., pro jakousi prý utrpěnou křivdu. Avšak byv přemožen i uvězněn, a ztratil pak Rohozec i ostatní své zboží na korunu královskou.

Dcera Petra z Vartenberku na Kosti Eliška provdala se za Jana z Kunštatu, z příbuzenstva pozdějšího krále Jiřího z Poděbrad. A dcera těchto manželů, provdavši se za *Mikuláše Zajíce z Hasenburku*, přinesla mu r. 1414 hrad Kost s příslušenstvím věnem.

R. 1420 chtěli věrní katoličtí páni, Jan z Michalovic, Jan Chudoba z Ralska a Zajíc z Kosti zásobiti hrad pražský proti Pražanům, spojeným s Tábority. Avšak byli od Jana Žižky napadeni i oloupeni.

R. 1436 byl Mikuláš Zajíc za krále Sigmunda nejvyšším sudím zemským, a při slavné korunovaci zetě jeho Albrechta rakouského nesl spolu korunu.

Když kališník král Jiří z Poděbrad bojoval proti zeti svému, králi Matyáši uherskému, *Jan Zajíc* z Kosti, hlava katolíků, postavil se proti králi Jiřímu. Za to ho Jiří na Kosti oblehl a přinutil, aby se mu pokořil. Týž zemřel r. 1495. Poručníci vnuků a dědiců jeho prodali potom hrad Kost i s panstvím Janu Šellenberkovi, druhému manželi Johany z Krajku, spolu i s Troskami.

Později přešla Kost na rod Bibersteinů, a po jich vymření r. 1551 na Kryštofa z Lobkovic.

Ve válce třicetileté Kost r. 1635 vyhořela, a pak se v ní usadili Švédové, kteří odtud celé okolí zle sužovali.

R. 1737 prodal Kost kníže Václav Lobkovic Heřmanovi Černínovi z Chudenic, od jehož rodu získal ji Netolický z Eisenberku, jenž se o to postaral, byť panství Kost stalo se svěřenským, a přešlo na mužské potomky dcery jeho, provdané za hraběte Vratislava z Mitrovic, při jehož rodu po přeslici posud trvá.

R. 1866 viděla Kost naposled ozbrojené nepřátele. Hrad chránila tehdy po celý den posádka rakouská proti Prušákům.

4. Hrad Kost stojí na vysoké skále pískovcové uprostřed kotliny, do které sbíhají se skalná údolí ze tří stran. Vystavěn jest původně dle vkusu, jaký panoval za Karla IV., a pak Rudolfa II. Vysoká, mohutná, čtyrhranná věž jeho valně upomíná na podobnou, nejvyšší věž na královském hradě Karlově Týně.

Hradiště Kosti tvoří lichoběžník, jenž směrem k západu se vyvýšuje. I jest tak podivuhodně sestaven, že z hostinské zahrady, na východní straně hradu se rozkládající, jest viděti všechny čtyry uhly hradu najednou.

Příjezd do hradu táhne se vzhůru kolem jeho čtyr stran mezi hradbami a staveními pro úředníky i služebníky panské.

Prvá, dolní brána jest na straně východní blíže pivovaru, jejž tu r. 1576 vystavěl tehdejší majitel Kryštof Lobkovic.

Odtud vede cesta vzhůru ke bráně druhé, polookrouhlé, kulatou věží opevněné. Cestu ku bráně druhé zamezoval jindy příkop, přes který položen byl zdvihací most. Nyní jest tam přechod kamenný, a v bývalé bráně a v bytech strážců jsou nyní hospodářské kanceláře a byt vrátného.

Zakřiveným, průjezdem brány druhé přichází se na jižní úzký parkán hradní, uzavřený z předu hradbou, v zadu parkánem horním a zdí hradu s cimbuřím. Z parkanu toho přichází se přes most, jenž tu rozstouplé skály spojuje, do brány třetí, v slohu gothickém ladně zpracované, a opět opevněné kulatou věží, dosahující již až k hornímu paláci, příbytku to pánovu.

Skrze bránu čtvrtou, do silné, zubovaté zdi vyzděnou, vstupuje se na prostranný dvůr.

Skrze bránu pátou konečně, do hrubé a vysoké zdi zadělanou, přichází se do nádvoří hradu nejstaršího s okrouhlou věží. V nádvoří tom jest starobylá kaple sv. Anny s malbami na skle. Čtyrhranná vysoká hlásnice strmí tam v rohu jihovýchodním.

Všecky hradby hradu opatřeny jsou stínkami a ochozy. V rohu nad kaplí jest i částečné podsebití.

5. Do hlásnice vstupuje se nyní z přilehajícího stavení, kde jsou stáje. Po dřevěných schodech vystupuje se skrze prolomený strop do sklepa, jenž býval v prvém patře, a osvětlen jest okénkem a střílnou.

Do druhého poschodí chodilo se jindy zvenčí. Jest tam světnice s úzkými okny. Odtud vystupuje se po úzkých schodech do patra třetího i čtvrtého, kam světlo padá úzkými okénky.

V poschodí pátém jest veliká síň se sedadly a krbem ve slohu gothickém vyvedeným.

Nad podnebím šestým jest pak již krov nízké, končité střechy. S oken věžní síně jest skvostný rozhled po malebném, nejbližším okolí hradu. Do dáli viděti nelze pro seskupené ze všech stran skály.

6. Jindy i to okolí hradu bylo opevněno. Ve skalách byly vysekané jizby, v nichž před málo lety ještě bydleli chudí lidé.

Ba pevnost a nepřístupnost hradu zvýšovaly také dva *rybníčky*, struhou spojené: »bílý« na východě, a »černý« na západě, z nichž mohlo býti dno kotliny, hradu to okolí, zatopováno.

7. Jest to již hezká řada let, kdy jsem na Kosti posledně pobyl, a tu na ty podivuhodné výtvory pro bezpečnost lidí pohlížel. Podivné city se mne zmáhaly, když jsem tak vzhůru vzhlížel na ta okna hradu, jindy bohatě asi vyzdobená, nyní zabedněná nebo zazděná. Vždyť v těch místech, kde bylo jindy hojnost veselého života lidí, jsou nyní sýpky i stáje!

O hradu Kosti se tvrdí, že ho dobýval také Žižka v době, kdy v Turnovsku a Jičínsku po svém způsobu hospodařil. Nemoha hradu tolik pevného dobýti, prohlásil prý: »Je to kost; a kost patří psu!« Načež odtáhl jinam.

Vůkolní lid ale vtipně říká: »Na Kosti mají se páni dobře!« chtíce tím říci, že maso při kosti bývá zvláště chutné. —

XIV. Návrat.

1. Zabavivše se tedy touto velikou kostí, pomýšlejme již na návrat! Půjdeme mohutným lesem. R. 1866 jsme tudy hned po vojně také putovali. Tehdy spatřili jsme mnoho stromů střelami roztřištěných. Na některých místech byly z ustřelených stromků a k nim napříč hrubě přibitých kolů nadělány kříže. A na těch křížích, v předu na osekaných plochách, bylo hrubou tužkou tesařskou napsáno: Zde odpočívá tolik a tolik vojínů rakouských; tolik a tolik bojovníků pruských. Ovšem že při známé chvástavosti prušácké padlých vojínů rakouských bylo vždy asi tři nebo čtyrykrát tolik, co pruských!

Před kříži byly malé, čerstvě nasypané rovy ze sypkého písku, jenž tu veškerou pudu lesní pokrývá. Zabořili jsme své hůlky do tohoto písku, a brzo zabořili je i do těch těl ubohých, pro prušáckou nenasytnost tu padlých mladých životů!

2. Ale nyní jen dále, lesem dále! *Ve Žďáře* navštívili bychom starého známého, milého pana školního radu Dra Matěje Kováře. Boha miloval; a proto mu ve své rodné vsi i sličný chrámek vystavěl. Býval ale také vždy vesel, a rád si zazpíval tu: »Kdybych já věděla, co dělá Matěj?!« a »Já mám malovanou vestu!« Hlava mu sice dávno sešedivěla; ale humor mu zůstal. On by nás z chmurných myšlenek jistě vybavil! Avšak na štěstí netřeba ani k němu si zacházeti, když — on sám nám tu laskavě předsedá!

A pak se ještě jednou v duchu ohledněme vůkol na ten český ráj, tolika vzácnými památkami na malé prostoře vyzdobený, a nejen potem, ale i slzami i krví našich předků smáčený!

A proč byl ráj tento slzami i krví smáčen?

3. I do tohoto ráje vstoupil nepřítel člověčenstva, ne sice ve viditelné podobě hada, ale v podobě lidského mamonu; v podobě ďábelské pýchy a nepodajnosti; a v podobě ponížujícího požitkářství.

Mamon ten loupežil, vydíral, ožebračoval, krutá násilí činil, zemi tuto hořem a pláčem naplňoval.

Duch pýchy a vzpoury vedl jisté lidi, aby Církví, od Samého Spasitele na skále Petrově nerozborně vzdělanou, a až do skonání světa před bludy a branami či mocnostmi pekelnými chráněnou, pohrdli, výmysly své nad neomylné učení její stavěli, a tak rozbroje, války, vraždění i vypalování a nesčetné jiné svízele do země uváděli.

Či co jiného způsobil Jan Hus svou revolucí proti Církvi?

Jaký prospěch měl český ráj byť i z vítězných bojů Jana Žižky? Týž za jednoho po tehdejším právu, ne od kněží, ale od mocnosti světské, po jejím starém již zákonu Schwaben- u. Sachsenspiegelu upáleného Husa spálil pak tisíce jiných, nevinných, a ohněm i mečem pohubil celé království i jeho okolí! A mnoho-li dobrého pošlo kraji zdejšímu ze semene kališníků a pak lutheránů, českých bratří a pak kalvínců?

Ti sosnovali společně vzpouru proti zákonitému králi Ferdinandovi II., jenž sice po vítězné bitvě na Bílé Hoře mnohé pohlaváry i ze zdejší krajiny potrestal; ale nemohl tomu zabrániti, že ze vzpoury v Čechách vznikla válka třicetiletá se všemi nesčetnými hrůzami, do celé střední Evropy zanešenými, v nichž jen v Čechách čtyry pětiny obyvatelstva byly vyhubeny, mnohé osady vůbec zanikly, a nesčetná díla pilných rukou lidských byla zničena!

Zdejší hrady v ssutinách: Michalovice, klášter Hradiště, Turnov, Valdštein, Trosky jsou toho mrtvými svědky, mnoho-li štěstí přinesly českému ráji nenasytná lakota, pýcha, domýšlivost, neústupnost některých nešťastných lidí.

A i *selské vzpoury* v novější době, a mnohé trudné *úkazy naší doby* zdaliž nejsou rovněž důsledky lakoty, požívavosti a pýchy se strany jedné, a nepodajnosti, domýšlivosti a neskromnosti se strany druhé? — —

4. A již vkrádá se v můj sluch melodie písně:

»Kde domov můj? Kde vlast je má?
Voda hučí po lučinách,
Bory šumí po skalinách,
V sadě stkví se jara květ,
Zemský ráj to na pohled!
Aj! to jest ta krásná země,
země česká domov můj,
země česká domov můj!«

Ano, ano! vše to krásně se hodí na zdejší krajinu, věncem skal korunovanou; šumnými lesy protkanou; Jizerou i potoky i rybníky zvlažovanou; vonnými lukami i žírnými rolemi naplněnou; pestrými sady z jara, bohatou úrodou stromů na podzim obdarovanou. Ó kéž by v této krásné zemi, kéž by v tomto českém ráji panovala vždy ne-li rajská nevinnost, aspoň vždy opravdu křesťanská ctnost a upřímná láska k Bohu i milým rodákům pro Boha! —

S tímto upřímným přáním na rtech blížíme se v duchu od Žďáru, vesnicí Doubravou ku stanici Svijany-Podolí. A odtud posledním pohledem a upřímným pozdravem voláme: Zdař Bůh našemu vždy milému — »českému ráji!«

Volnomyšlenkářský kongres v Bruselu r. 1910.

Píše Filip Jan Konečný.

(Dokončení.)

Jako byl Bartošek nespokojen s Rakouskem, tak byl *Bulson* nespokojen se Švýcarskem, *Beauquier* s Francií, jež prý »neučinila takový pokrok, jak by se bylo dalo čekati.« *Nicol* protestoval »proti misiím v koloniích« francouzských, *Marechall* vyličoval »neblahou situaci mravní v belgickem Kongu při »misiích klerikálních«, a chtěl by tam zavésti laické misie etc. S čím, kde a kdo z volných myslitelů byl vůbec v některé zemi spokojen? Tato otázka jest charakteristická a zcela jasná, má-li býti dle předchozích referátů pravdivě zodpověděna. Kdo dal vůbec právo volnomyšlenkářům odsuzovati celý svět? Nebyli by lépe učinili, kdyby se byli svými osobními a spolkovými věcmi obírali, je kritisovali a odsuzovali? Tak to bývá! Kdo má srdce otráveno nespokojeností vlastní, nenalézá spokojenosti nikde a zazlívá spokojenosti kdekomu všude! Tak odporné sekty, jakou je V. Mka, těžko věru nalézti v dějinách lidstva. Nynější svět si nechá takové rejdy bez odvety líbiti? Nejde zde jen o klerikalism nebo církev, jde zde o celý dosavadní život společenský, mravní, právní a národní, jejž V. Mka dle svého chce upraviti »pokojně a důkazy rozumovými«, jak jsme je v řečech jejich delegátů a referentů slyšeli velice příkladně na kongresu v Bruselu. *Jest čirá lež, že V. Mka je pouze methodou a ne doktrinou:* je to *mezinárodní nebezpečná a*

krajně nesnášelivá makléřka, jež se plete do všech odvětví života intellektuálního, sociálního a politického, předělávajíc je na své atheisticko-zednářské a revolucionářské učení, a nedopřávajíc jinak smýšlejícím pokojného vývoje vedle sebe. Čtěte si kterýkoli časopis našich volnomyšlenkářů, poslechněte řeči kteréhokoli jejich řečníka, sledujte smysl jakékoliv jejich resoluce a povězte, kdy neštvali proti náboženství vůbec a proti církvi zvláště; povězte, kdy se přimlouvali, aby lidé nevolnomyšlenkářští měli od volnomyšlenkářů pokoj; povězte, kdy nerejpali proti kněžím, kdy neostouzeli censuru, kdy neapostrofovali to neb ono zřízení národní, politické, státní, poněvadž se **jim** nelíbí? *Největší a nejodpornější moderní Škorpilje V. Mka.* — K tomu ji vede nejen její nevychovaná hrubá methoda, nýbrž i její vášnivá doktrina, která vedle sebe ničeho jiného nesnese; pletou se do theologie, do filosofie, astronomie, zdravotnictví, školství a dokonce i do sv. zpovědi školních dětí, do zaopatřování nemocných a do soudů (viz říjnové číslo »Havlíčka« r. 1910 na stránce prvé) ba i do vázaných i nevázaných c. k. matrik osob bezkonfesních, do pohřbův a do oddavek, ba i do křtin atd! Jak se říká ve slušné společnosti člověku, jenž do všeho strká nos? A takový název náleží Vol. Mce, ale v superlativu, protože *vášnivě* do všeho se plete, co je nebo mohlo by snad nějak a někdy býti náboženstvím podepřeno respektive ovanuto. Nikdo neporušuje programového motta V. Mky, — bojovat za právo volného projevu každé myšlenky v oboru *náboženském*, politickém a sociálním — tak velice, jako Vol. Mka! Dosud ukazuje tuto nemravnou vlastnost Vol. Mka u nás jen v oboru náboženském, — poněvadž v politice a sociologii si netroufá, aby nepoškodila protináboženských rejdů, — ale suďte z toho, jak si povede, až sesílí a také sociologicky a politicky pracovati začne! Zakořeněná vášeň protináboženská neopustí V. Mky ani v její práci sociálně-politické, naopak snad jí dodá odvahy! Nový generální sekretář Vol. Mky dr. Karmin, jejž »Zář« prohlásila anarchistou a jemuž proto dala žezlo do ruky, že prý povede *sociálně* Vol. Mku pevněji než Furnémont (zednář), nový tento gener. sekretář V. Mky snad svět poučí, co jest a co chce V. Mka sociálně-politicky. Na tom poli lidstvo nejlíp V. Mku a její »methodu« pozná. Nejen triumfy, ale i hrob zde mezinárodníky čeká! A budou musiti na toto pole sestoupiti z Volnomyšlenkářské kazatelny, jelikož svět i věčně nespokojení volnomyšlenkářští proletáři budou časem od vůdců V. Mky žádati vedle protináboženských theorií také praktické skutky »obšťastňovací«, a to povede Vol. Mku k přiznání »doktrinářskému« a praktickému — ve společnosti a jejích řádech právních, kulturních a státních. Cesta proti církvi vede kousek dál než pouze před oltáře — a tou cestou jde už dnes nepopíratelně V. Mka, i když snad její jednotlivci toho nevidí a nechtí do té míry, myslíce, že by stačilo bíti pouze do klerikálů. Přijde to, přijde, vyvine-li se »pěkně« dle svých »method« násilnická doktrina volnomyšlenkářská, a potom otevře svět oči!

Třetí den kongresu. (23. srpna 1910.)

Veliký zájem budila exposice tisku české sekce Vol. Mky, uspořádaná na estrádě před stolkem předsednickým. Cizojazyční přátelé prohlíželi si české tiskoviny volnomyšlenkářské s »upřímným zájmem« a — nerozuměli jim. Snad právě proto byl jich zájem tak upřímným. Dr. Bartošek byl poctěn tohoto dopoledne čestným předsedou — o madamě Seledad zmínka se již nečiní v tomto čestném předsednictvu. Proč? Čtou se telegramy a projevy došlé z různých stran. Z Čech přišlo i mnoho pohlednic pozdravných. Zaslán blahopřejný telegram ministrpresidentu španělskému Canalejasovi, jenž vede urputný boj proti církvi. Volnomyšlenkáři praví v telegramu, že uvažujíce současné události politické, protestují rázně proti tradicionelnímu postupu Vatikánu, jenž, ač prý mu naprosto nepřísluší právo vměšovati se do vnitřní politiky země, zde podněcuje vzpouru proti zákonné auktoritě etc. Fariseové! Lež jest, že Vatikán podněcuje ve Španělsku vzpouru: vláda Canalejasova páše tam na církvi liberalistické násilí! Vatikán krotí katolíky španělské, aby násilím neodráželi vládního násilí liberalistického. Vatikán *hájí* konkordátních smluv mezi sv. Stolicí a Španělskem právoplatně uzavřených a nyní vládou Canalejasovou porušovaných. Vatikán má tedy právo ozvati se, ano Vatikán *musí* brániti se, aby uhájil práv španělských katolíků, jež lžiliberalism Canalejasův za pomoci zednářů a pomstychtivých Ferrerovců šlape v prach! Do vnitřních »politických« a jakýchkoli jiných záležitostí španělských Vatikán se neplete: do církevních věcí má církev (= Vatikán) aspoň tolik práva »se vměšovati,« kolik ho má proticírkevní vláda, jež ohrožuje vládní smlouvy s cívkví! A nemá-li Vatikán práva »vměšovati se« do cizí země, jak jste přišli k právu tomu vy, mezinárodní volnomyšlenkáři? Což není váš Bruselský telegram, zaslaný Canalejasovi, což není jasným důkazem, že se do cizí země vměšujete? Vždyť výslovně Canalejasovi povídáte,« že Vol. Mka *schvaluje* odvolání vyslance španělského u Vatikánu.« (l. c. str. 128.) Co je *vám* mezinárodníci do španělsko-církevních záležitostí? Co se pořád obíráte, vy nevěrci a odpadlíci, katolickými záležitostmi náboženssko-politickými? Ejhle, jak V. Mka není politickou a sociální a jak jest jen a pouze »methodou«! Zde na tomto politickém telegramu kongresním je viděti lež i pravdu o Vol. Mce a její *sociální politice*, a ne jen a pouze na její protinábožensk é »methodě!« — —

Všecky další řeči a pozdravy různých delegátů byly stejného smyslu: klerikalismus, laické vyučování (*Bazine* z Rouenu), neúčast školních dítek na sv. svátostech, rozluka od církve, boj proti katol. náboženství v Italii (*Cavalieri* z Říma), vojenští kaplani, vojenská mše, manželství církevní, státní náboženství, nesnášelivost náboženská (*Karmin* ze Švýcar) atd. Dr. Vojan, »Čech americký«, libuje si, že v Prohlášení americkém z 4. července 1776, používá se sice čtyřikrát slova Bůh, Stvořitel, ale že tato »slova« nepřipouštějí »závěru ve příčině náboženství.« (str. 129.) Ústava severoamerická nezná slova »Bůh« a všecky pokusy dostati toto slovo do textu ústavy bylo zmařeno, »a toto faktum bude vždy nejlepší oporou amerických svobodářů.« Další fráze Vojanovy

nezasluhují povšimnutí — tak jsou otřepané a jalové. Nejvíc tohoto pána bolí, že v Americe nejsou zdaněny budovy bohoslužebné. Všech vyznání křesťanských je prý v Americe 186, což činí asi 33 milionů vyznavačů ze 100 milionového obyvatelstva, takže na 67 milionů lidí Spoj. států stojí »mimo církve«. České svobodářství v Americe kvete. Hlavní jeho sekce jsou dvě: Svaz Svobodomyslných a Svobodné obce. Francouz *Chapelier* žaloval, že Francie, jež Proudhona oslavuje, odsuzuje jeho žáky do vězení a dává carovi prostředky »k potlačení lidu.« Ze všeho nejhorším jest, že dbalý policejní prefekt »Lepine je pupkem Francie.« Po těchto sprostých slovech ozval se ve shromáždění *potlesk,* ač tam byly útlocitné dámy! *Beauquier* protestoval proti takovému trivialismu a zastával se Lepina, že koná svou povinnost. Těmto slovům shromáždění netleskalo. Chapelier replikuje a dodává (pichlavě), že existují sdružení V. M., která nechtěla oslavovati Ferrera, »protože byl anarchista«. Proti těmto slovům zvedá se bouře odporu, ale významno je, ze byla pronesena na kongresu volnomyšlenkářském volnomyšlenkářským delegátem. Charpentier tvrdí, že »svoboda svědomí se neuskuteční bez *reformační revoluce*«, načež otřásá dvoranou dlouhotrvající potlesk (str. 132 l. c.)

Po rozličných poznámkách Noelových, Hinsových, Domelových a Vogtherrových, předložen byl *návrh na oslavu 500. výročí smrti Husovy.* Hlavní jeho myšlenky jsou: Nechť volní myslitelé pamatují na to, aby smrti Husovy vzpomenuto bylo v roce 1915 v celém světě, neboť jeho vystoupením zahájen boj proti vševládné moci církve římské.« Tuto větu třeba si zapamatovati, aby se vědělo, že V. Mka výslovně oslavovati bude Husa jako odbojníka proticírkevního! — Zvláštní komitéty a výbory mají se všude utvořiti pro oslavy Husovy, zvláště však čeští volní myslitelé ať ihned utvoří takový komitet, »jenž ve spojení s mezinárodním sekretariátem V. Mky a s jednotlivými komitety různých národností mějž na starosti jednotnost a soustavnost celé akce na celé zeměkouli.« To znamená: Vol. Mka chce využíti Husa ku světové demonstraci proti církvi! Nejvíce se očekává od Spolku Pražského pro postavení pomníku Husova v Praze: Tento spolek má spojiti postavení pomníku s manifestací V. Mky tak, aby »celý kulturní svět jednolitě u příležitosti této dal mohutný projev svého odporu a své ošklivosti nad násilnými prostředky (volnomyšlenkářskými při nynější revoluci Portugalské a při nedávné krvavé bouři ferrerovské ve Španělích?), kterými hierarchie katolická své panstvíchtivé snahy uplatňovala, šířila a udržovala.« Odezírajíce ode všeho ostatního, co v tomto projevu je obsaženo, upozorňujeme na dvoje:

1. Předně dokázáno jest zde veřejně, že volnomyšlenkáři čeští buntují se s volnomyšlenkáři mimočeskými a mimorakouskými; buntují se jako část s celkem Volné Myšlenky; jsou tedy naši čeští volnomyšlenkáři členy spolku zahraničního internacionálního, jejž zatahují do záležitostí vnitrozemských českých a rakouských, volajíce zahraniční volnomyšlenkáře na pomoc do Rakouska a do Čech, kdež prý čeká Vol. Myšlenku českou »ohromná práce . . ., důležitá pro celou Evropu,« řekl doslovně český vol-

nomyšlenkář dr. Bartošek na kongresu v Bruselu (l. c. pg. 127 v prvním odstavci druhého sloupce 1.—2. řádek shora). Od kdy je však státním příslušníkům rakouským dovoleno zahraniční členství cizích spolkův a od kdy je příslušníkům rakouským dovoleno, aby volali na Rakousko a jeho poměry cizáky mimorakouské na pomoc z celého světa? Tato nepopíratelná příhoda na volnomyšlenkářském kongrese v Bruselu roku 1910, v české V. Myšlence konstatovaná a kongresem přijatá, usvědčuje úředně volnomyšlenkářsky své přívržence české a rakouské z nedovolených styků zahraničních, což by za normálních poměrů žádná vláda rakouská trpěti neměla! Volná Myšlenka nadstavila zde odhalený bok rakouskému kopí státnímu, ano sama napíchla se na ně, takže by bylo jen aktem milosrdenství, kdyby rakouská vláda dle stávajících svých zákonů mezinárodní a zahraniční bunt Vol. M. v zemích soustátí rakouského dorazila. Horlivost českých volnomyšlenkářů byla tentokráte za hranicemi příliš veliká a opatrnost politická příliš malá!

2. Volní myslitelé čeští chtějí v roce 1915 zneužíti výroční 500leté památky Husovy k demonstracím proti katolické církvi a Spolek český pro postavení Husova pomníku v Praze má se Vol. Myšlence a jejím internacionalníkům propůjčiti za hlavního berana proti katolické církvi. Všechny tyto nekalé, protikatolické a proticírkevní štvanice *připravuje* Volná Myšlenka česká za pomoci internacionálních svých stoupenců! Dají si to vlastenečtí Češi líbiti? Můžeme my katolíci k takovým připravovaným rejdům na nás mlčeti, či máme právo a povinnost upozorniti na tyto štváčské zámysly český národ a dokonce i vládu? Jistojistě! Oslavy Husovy mají se státi štvanicemi mezinárodně-volnomyšlenkářskými u nás v Čechách a na Moravě proti katolické církvi? Může to naše veřejnost trpěti, aby nesnížila Husových oslav na pouhý prostředek agitační? Může to naše vláda trpěti, aby neporušila svých povinností vůči katolické církvi? Doufáme, že z naší povolané strany církevní i politické v čas a na vhodném místě upozorní se na tyto chystané volnomyšlenkářské nešváry, zanášené do Čech z ciziny na podnět »české« sekce internacionální V. M.! Světový kongres volnomyšlenkářský v Bruselu roku 1910 skutečně se vyznamenal — ať mu to však v Rakousku a v Čechách nepřijde draho! Ferrerovská osvěta a lidskost není ještě všude dovolena a uzákoněna, a také *Chapelierův* návrh, »aby kongres vyslovil rázný protest proti trestům, jimiž četné vlády dosud stíhají delikty tiskové a *shromaždovací*« (a là na kongresu Bruselském?), není dosud přijat v Rakousku a jinde, i když volnomyšlenkáři přijali jej za svůj dne 23. srpna 1910 v Bruselu. (Viz Volná Myšlenka zářijová roku 1910, strana 133, prvý odstavec shora v levém sloupci.)

Čtvrtý den kongresu (dne 24. srpna 1910).

»Plenární zasedání mezinárodní federace »Volné Myšlenky«, tak zní podnázev *v české* Volné Myšlence tohoto dne. Schůzi řídí Dr. Frowein a Dons podává »zprávu o finančním stavu federace«. »Ze zprávy vychází na jeho, že materialní situace Vol. Myšlenky

je velmi uspokojivá, a že .... kdyby všecky sekce národnostní po této stránce plnily své závazky zúplna, měla by federace mezinárodní příjmy značné, kterých by užila k realisování ideí Vol. Myšlenky. Ode tří let se příjmy federace ztrojnásobily. Řečník doufá, že tento přibytek bude se zvyšovati rok od roku.« Naši čtenářové mohou zde mnoho mezi řádky vyčísti. Kolik je jmění, odkud a jak přichází centrále Volné Myšlenky, ovšem její vůdcové světu nesdělují a — moudře jednají. I to má *svůj* závažný důvod. Zasvěcenci vědí, jak se věci mají, a nezasvěcencům nic do financí Volné Myšlenky není.*)

Další jednání věnováno bylo vnitřním spolkovým záležitostem Volné Myšlenky: změně stanov a přijetí esperanta za výpomocnou řeč při kongresech. Rozhodnuto, aby budoucí kongres konal se v roce 1912 v Mnichově, odkud lze čeliti silným klerikálním baštám rakouským a německým. (Pořád jen klerikalism a klerikalism. Toť pochutnáníčko židovských frajmaurů-volnomyšlenkářů. Přejme jim ho! Nejblíže příští kongres ať se dá — bude-li možno — do Barcelony a potom v roce 1915 přijde na řadu Praha.) — Odpoledne prohlíželi si kongresoví účastníci racionalistický sirotčinec, kde vane »duch Ferrerův«. Vším, co viděli, byli nadšeni, a redakce české Volné Myšlenky povzdychuje (l. c. str. 134): »Vzpomněli jsme si, kdy asi podobný ústav uzří naše Rakousko.« — Za obvyklých formalit kongres zakončen.

Pan Pelant nemohl se však přemoci, aby do Vol. Myšlenky nenapsal duchaplného výjevu, v němž pobádá soudruhy k práci, snižuje klerikály, prosí ročně každého člena o korunku, nabízí horlivcům brožurky volnomyšlenkářské ke koupi a rozdávání mezi švadleny, studentíky, dělníky a »třeba i zámožnému«. Aby se nezapomnělo, jak znamenitě pokročil pan Pelant v kultuře volnomyšlenkové, dáváme z jeho projevu tyto »krasotinky« na přečtenou. Když byl totiž vychválil Volnou Myšlenku jako šiřitelku krásna, pravdy a dobrých lidí, kteří prý používají »k tomu cíli .... vědy, kritiky, svobodného bádání a hledání ve všech oborech lidské činnosti,« spustil na nás nevolnomyšlenkáře takto plavidla silné výmluvnosti protiklerikální: »Naproti staví se nepřátelé světla, protivníci radosti, popírači života: lidé, kteří ctí hroby a smrt, kteří radost prohlašují za zlo a krásu za špatnost, život sám jen za bídné vězení, myšlení za hřích, a pro něž mrtvola a zničení jest cílem; synové tmy a všeho jasného. *Lidé, již nejsou lidmi*, protože ideálem jest zapření všeho lidského v sobě a oddání se záhrobním, mimo mysl a rozum existujícím fantasiím.« Četli jsme již mnoho urážlivých nadávek, jimiž různí nepřátelé nás častují, ale tolik zvrhlé »kultury«, kolik zde na nás vychrlil pan Pelant, nečetli jsme dosud nikde. Není naší hanbou, že odpůrcové nás hanobí, z lidstva vymazávají, nauky naše překrucují a všecko zlé nám nepravdivě podstrkují: hanba z toho padá na ty odpůrce, kteří tak píší, mluví, štvou a *rediguji*. Po-

*) Ale zní to i nezasvěcenci, a to právě nejvíce Vol. Mku u nás v Čechách zlobí, jak viděti z podrážděné odpovědi, kterou dala nedávno ve Věstníku Vol. M. na mou brožurku »Vol. Mka a její boj proti katol. církvi v Čechách. Rozepíši se o tom příště.

slední slovo píši zpříma na adresu pana *Dra Loskota*, jenž odpovídá za Volnou Myšlenku, kdež potupná a člověka vzdělaného nehodná slova Pelantova jsou otištěna na stránce 134. roku 1910, kdy Volná Myšlenka »kulturně a humanitně« tak nízko poklesla. Pan Dr. Loskot budoucně dobře udělá v zájmu své redaktorské cti a na prospěch Volné Myšlenky, když podobné výlevy, jako jsou hořejší Pelantovy, nemilosrdně škrtne a do veřejného časopisu nepřipustí, za nějž *svou* osobní a vědeckou ctí stojí.

Tím loučíme se s kongresem Volné Myšlenky v Bruselu roku 1910.

Zimní motiv.

Když bílou rukou zima kreslí
ledové květy na oknech,
tu lidská mysl ráda hrouží
se v minulosti tklivých snech. —

Zří v duchu chatku zasněženou,
a v chudé, nízké světnici,
zří seskupeny dlahé hlavy
při světle louče hořící. —

A do vrčení kolovrátků
zní mladé chasy svěží smích,
kdy venku zvolna do závějí
se měkce skládá bílý sníh.

Dědoušek s ústy bezzubými
povídá jakés o vojně;
chasníci proti hastrmanu
jak postupovat výbojně . . .

Babička přede zlatou přízi
vždy věčně krásných pověstí,
že úsměv slétá v dětské rtíky
a v očka touha po štěstí.

Těch upomínek sladké tuchy
k nám v zimě vchází mimoděk,
ač od těch blahých časů dělí
nás mnohdy celý lidský věk. — —

S povzdechem maně mysl touží
zas v chatu rodné dědiny.
Marně! — Jen v očích zbývá vláha
a kolem skrání šediny . . .

L. Grossmannová-Brodská.

Michal Kopeć.

Příběh. — Polsky napsal Sewer (Ignac Maciejowski). — Přeložil FR. WOLF, farář v Kostelní Lhotě.

(Pokračování.)

Švagr Wojtek, muž ramenatý se silným vousem a modrýma očima, sklonil hlavu a řekl: »Sedněte si, . . . povídejte, co je slyšeti v našich krajích.«

»Stará bída,« odpověděl Kurpiel, »Němec hryže, jako hryzal . . . «

»Němce udáviti a dost!« — zvolal Wojtek.

»Vite co« — přerušil příbuzný Bartyzelův — »třeba jaksi zapíti šťastný příjezd, občerstviti síly. Za sucha to jen z úst hobliny jdou. Složte se, přinesu piva, chleba, uzené maso. O hladě seděti a o hladě hovořiti, to není náš způsob.«

»Švagr Wojtek přistoupil ihned k věci. »Jak to myslíte s prací?« — obrátil se ke Kurpielovi. »Mluvte, otče!«

»Na mne čeká práce v továrně na drát. Řekli mi při odjezdu, abych se vrátil a stál na svém místě.«

»Tak vy už jste známý!«

»Přivezl jsem své. Hledám pro ně práci.«

»I pro mne,« šeptala Kateřina

»O děvčata je zde větší nouze než o mužského,« odpověděl. — »A vy?« — obrátil se k Michalovi.

»Tatínek je nejraději na poli,« odpověděla Kateřina za otce.

»To ho okamžitě, třeba zítra, vezmu na farmu.«

»Muž z Niedzielisk se vrátil obtížený pokrmy. Postavil na stůl veliký džbán piva, bochník chleba a uzené maso. Hospodyně vzala ze skříně sklénky. Michal se rozesmál, byl hladový, že se mu až dělalo špatně. Bartyzel krájel a rozděloval, lavice přistaveny ke stolu a počal tichý oběd, zapíjený tmavým pivem. Nejprve vykvetly ruměnce dívčinám, hleděly rozjiskřenýma očima. Michal smál se stále hlasitěji vtipům Bartyzelovým i švagra Wojtka. Stísněnost tála, radost se vracela.

Ku konci oběda ozvala se hospodyně: »Mám nahoře dva pokojíčky a v nich čtyři lůžka, pronajímám je krajanům, nyní jsou prázdna. Na tuto noc mohu umístiti tři děvčata a ještě jednoho.«

»To tatínka,« zavolala Kateřina, »je neznámý a nesmírně se bojí lidí.«

Michal hleděl lítostivě.

»Ale af tady přenocuje,« řekl muž z Niedzielisk, »a já vezmu k sobě Bartyzela a Kurpiela,«

Rozhodnutí toto se líbilo všem. Slunce již zapadlo, rozsvítili petrolejovou lampu. Z důlí z ulice pronikala k nim hudba smísená se zpěvem, naslouchali.

»Naši se vracejí z májové slavnosti.« — zvolala hospodyně.

»Naši, naši!« — volali švagr i muž z Niedzielisk.

Děvčata přikročila k otevřenému oknu.

»Naši!« Srdce společnosti třáslo se radostí! Ano i Michal zazářil.

Před hudbou běžely děti, smějíce se a tančíce, vedly si vesele, hudebníci ve stejnokroji, obklopeni dospělými, hráli pochody na dechových nástrojích. Za nimi kráčel zástup žen a mužů, tvořící sbor, za nimi množství.

»Veselo je v Chicagu, jen se zde usaditi!« — řekl Kurpiel.

Děvčata vzdechla, ráda by byla ve sboru na májové slavnosti a třeba jen patřila do zástupu.

Hudba přecházela kolem oken, srdce tloukla, tváře plály.

Buďte vítáni! — zavolal v zástupu přecházející Martin.

Blíže jdoucí kynuli rukama.

»Co tu našich!« —řekly rozradované dívky.

»Říkají, že je v Chicagu a v okolí sto tisíc našich. Na to vaše hlava nestačí, byste to spočítali.« — řekl Kurpiel.

»Mnoho, mnoho,« — šeptala Kateřina. Michal si vzdechl, ale radostně. Zástup přešel, nastalo ticho.

»Šťastně jste to napadli,« řekl Bartyzel, — »máte najednou nocleh, hudbu a zástup našich.«

»Ale jen polámané kosti uložiti, ať si odpočinou,« — ozval se Michal.

Dívky měly chut, — pospíšiti za májovým průvodem, ale neodvážily se.

»Spáti, spáti,« opakovala hospodyně. »Pojďte, mužští, přeneseme lůžko do druhé světnice, tatínek bude spát sám, děvčata také.«

A zase zašeptal Michal Kateřině: »Pěkně se to urovnává.«

»Kdyby jen byla práce!« odpovědělo děvče.

»Pojďte!« — volala se schodů hospodyně.

Michal vzal svůj uzlík, děvčata též a políbila Kurpielovi ruku, volajíce. »Ať, tatínku, ráno přijdete! . . . «

»Zítra,« — odpověděl — »přece do práce nepůjdu, spěte dobře!«

Hospodyně svítila lampičkou.

V malé, úzké světničce našel Michal lůžko vystlané čistým prádlem, polštář vycpaný mořskou travou a přikrývku, na malém plechovém stolečku umývadlo a džbánek s vodou.

Okénka zakrývaly mušelínové záclony; bohatství a nadbytek ho zarazily. Hospodyně zavřela dvéře. Michal zůstal sám při svítící lampičce. Hleděl před sebe a zamhouřil oči. Stanula před ním Jaga, čtyři světlé hlavičky věšely se na její sukni. Byla bledounká, jakoby hladová, nic nemluvíc hleděla smutně na něho svýma velikýma očima.

Chtěl zvolati: Jago!, natáhnouti ruce se neodvážil, ale zaplakal tiše, hluboce. Otevřel oči. Stál před lůžkem a holou stěnou. Žádný tu obrázek, nic svatého, — nic, nic, pusté bílé stěny, až strach . . .

Otřel si oči, — vzdechl si, zul se, odstrojil a lehl si.

»Přísahal bych, že Jaga přišla z Dolęgy, ale proč je bledoučká? . . . «

Požehnal se a odříkaje první »Zdrávas Maria«, usnul.

Tři děvčata ostala samotna. Usedla na lůžku, Kateřina uprostřed, objala se v pasu.

»Děkuji Bohu,« — řekla Kateřina, — »že vás poslal na moji cestu.«

»Je tu jaksi veselo a domácně,« ozvala se Kunka. »Kdyby tak v Polsku chtěli naši jíti přes město a zpívati, ihned by četníci a Němci počali křičeti a rozháněti lidi.«

»Tu jest jaksi lépe,« přisvědčila Baruše.

»Ale cizo,« poznamenala Kateřina. — »Co bych za to dala, kdyby tento výdělek bylo možno přenésti do našich krajů.«

»I my! Ale není pomoci, když teprve s ušetřeným se možno vrátiti.«

»Přejde to nějak; lidé jsou veselí, všecko naše, slunce svítí, teplo, řeč.«

»A což ta řeč je naše, polská?« — ptala se prostoduše Kateřina.

»A jaká pak, dětino? Německá? či Americká?«

Kateřina se zamyslila a nic neodpovídala. Jakýsi plamének vpadl do jejího srdce, zasvítil a hasl. Páni jí říkali, že její řeč e polská, ale nevědouc proč, tomu nevěřila. Nyní jí cizí děvčata totéž opakují! . . .

»Kdy pak i nám veselost nastane?« ozvala se Kateřina.

»Až pošleš první ušetřené peníze Sobkovi!«

»Jak bych si přála!« — zvolalo děvče skládajíc ruce. »A kdy vám?«

»Až půjčíme bratrovi na druhého koně,« odpověděly stejně. Jen míti ušetřené!« — rozhodla Kunka. »Jen míti!« — zvolaly stejně.

Baruše poklekla před jedním lůžkem a hlasitě odříkávala »Otče náš«, kamarádky opakovaly za ní. Lůžka je k sobě táhla, čerstvé peřiny vábily, sen jim sypal do očí mák.

»Jsem zvědava, co nám zítřek přinese,« ozvala se Baruše.

Odstrojily se a sotva hlavy do podušek uložily, usnuly. Spaly jako zkamenělé. Druhý den ráno klepala hospodyně na dvéře, nevzbudily se. Teprve kolem poledne vstoupil do světničky Kurpiel a zavolal: »Ale, to jsou mi pracovnice, které přijely až do Ameriky za výdělkem, je poledne, a ony ještě na postelích!«

Otevřel okno, děvčata protřela si oči a posadila se na lůžkách. Kurpiel se začal smáti.

»Tak nás všecky zmohla cesta po dráze. I já jsem zaspal Michal ještě spí. Umejte se, ustrojte se. Dobré noviny!«

Dcery přiskočily k otci. »Mluvte, tatínku!«

»Jest výdělek!«

»Jaký? Jaký?« Kateřina se třásla.

»Právě při kávě. Čtyři dolary na začátek, budoucí měsíc pět.«

»A Kateřina?«

»Pro všecky tři; jedno nedaleko druhého. Vyhledal to Wojtek, muž hospodynin.«

Kateřina chtěla se vzchopiti a políbiti ruku Kurpielovi, ale styděla se.

»I tatínek bude míti místo třeba dnes u hospodáře z farmy, hodinu po dráze od Chicaga. Sám se přeptával včera po dělníku

a chtěl by některého z našich. Povídal, že my jsme slabší, ale za to tišší . . . «

»Tatínek je tichoučký,« dodala tklivě Kateřina, »ani neumí se hádati.«

»To se to dobře pořádá, ale nyní se mejte a česejte, ustrojte se svátečně a přijďte do světnice. Hospodyně pro vás vaří, víte co? Hádejte? — Kaši s bramborami. Jste spokojeny? . .«

»Nesmírně! Dobře se to pořádá, že se hned našel výdělek!« — volaly. Kurpiel vyšel, děvčata vstala.

»Tedy zítra do práce! Jeden pouze den je ztracen! »Čtyři dolary, kolik je to našich peněz?« ptala se Kateřina. Baruše počítala z paměti, sčítala na prstech a řekla: »Deset zlatých a ještě něco, ale nemohu spočítati kolik.«

»Deset?« zvolala a zdvihla ruce do výšky, »ale beze stravy?«

»Sní se ledaco.«

»Při těžké práci není možno!«

»Osm zlatých vždycky ušetřím. A třeba sedm za týden, to za měsíc pošlu aspoň třicet do Dolęgy. Celá ves zavolá: »Kateřina Kopćová poslala třicet zlatých!« Ó, jak jsem ráda! Za dva měsíce je Sobek tady!«

»Jistě,« odpověděla děvčata.

Myly se, česaly, strojily. Kateřina si vzala šněrovačku, kterou dostala od slečinek ze dvora. Samy ji vyšívaly, červenou se stříbrem a zavázanou přes kříž růžovým šněrovadlem.

Baruše a Kunka také ve šněrovačkách, ale černých a vysokých. Jim již to tak neslušelo, ale vypadaly přece zajímavě. Slezanky odešly dolů, Kateřina přiběhla k otci. »Tatínku, víte, že máte místo u samého Chicaga, a my jdeme zítra ke kávě, čtyři dolary na týden a pak ihned pět. Víte, tatínku, kolik to je našich peněz? Dvanáct zlatých s nádavkem za týden! Slyšíte, tatínku, za jeden týden! . . . «

»Jsi zdráva?« ptal se ji Michal.

»Jako řepa, či lépe jako křemen. Jen mne křesati, tak jiskry poletí.«

»Ale já se nemohu zdvihnouti.«

»To je od cesty, to si jen, tatínku, dobře odpočiňte. Hospodyně vaří kaši s bramborami, přinesu vám.«

Michal se nad kaší blaženě usmál. »Sám se dovleku a přijdu. Proč jsi tak ustrojena, jako na svatodušní svátky?«

»Vždyť se jdeme dohodnouti o místo při vaření kávy. Jsem nesmírně zvědava! Tedy se, tatínku, dovlekněte a přijďte na snídani.«

Vyběhla. Michal spatřil kousek mýdla při umývadle s vodou, vstal, umyl se, utřel se, vlasy učesal hřebínkem, vzal čistou košili, zavázal ji červenou stužkou, pohlédl do zrcadla a usmál se na sebe. »Ještě jsem muž snesitelný, ale již čtyřicet let jsem probědoval na světě.« — Sešel dolů, a tu ho všecky kosti počaly boleti, jakoby byl kyjem stlučený. Ve světnici zastihl hospodyni a jejího muže, Kurpiela s dcerami, Kateřinu, děvčata ustrojená. Všichni seděli společně u mísy horké kaše se sádlem na

stole a dlouhé mísy plné brambor politých slaninou a hojnými škvarky. Vůně podráždila příjemně čich Michalův.

»Tatínku, sedněte si na moje místo,« zvolala Kateřina, »neboť já nemohu jísti ze zvědavosti, ze strachu i trochu z uspokojení.«

»Umístíme se všichni,« řekl Kurpiel, zůstaňte při mně.«

Hospodyně podala Michalovi lžíci.

»Stýskalo se mi za naší kaší, oj, stýskalo,« šeptal Michal.

»Jezte zdrávi,« zvolal hospodář, všecko se dobře srovnává. Děvčata dovedu ke kávě a po poledni vás zavezu na farmu. Dobrý Američan sám na poli s lidmi všecko dělá. Dostanete živobytí, byt a dvanáct dolarů za měsíc.«

»To vypočítali na naše peníze třicet zlatých,« řekla Kačka.

Michalovi zasvítily oči radostí.

Šafař u nás tolik béře,« pomyslil si a začervenal se. »Za rok bude možno poslati tři sta ženě.

Z radosti chtěl se chytiti za hlavu a se smáti, ale mírnil se a obraceje se k hospodářovi pravil dojatě:

»Bůh vám zaplať, jenom to neštěstí je, že jsem dnes tak zmořený a stlučený, že do žádné práce nejsem.«

»Máte byt, tak seďte, dokud se nespravíte,« řekla hospodyně. »Budu vám vyhovovati, zelí vařiti, mám ještě dosti kyselého od loňska. Budete pivo píti a poležíte si, dokud hezky nesesílíte.«

»A čím budu platiti?« šeptal Michal.

»Dvanácté dolarů na měsíc vystačí, byste ženě poslal i mně zaplatil.«

»Vystačí, tatínku, vystačí,« zvolala Kateřina a políbila otci ruku. Tak jsem ráda a rozveselená, že ani jísti nemohu.« Položila lžíci, Baruše a Kunka udělaly totéž.

»No tak nyní pojďte,« — řekl hospodář Wojtek, — »pojedeme tramwají a hned . . . « Obrátil se k děvčatům. — »Ale pamatujte si, pro mne po dolaru z hlavy za obstarání.«

Slíbily.

»Klobouky máte?« ptal se.

Děvčata se dala do smíchu. »Cože chcete? My po slezsku, Kateřina po krakovsku a v kloboucích! Ha ha!« Smáli se všichni.

Děvčata si zakryla hlavy šátečky. Odešla. Kurpiel a Wojtek s nimi. Michal zůstal s hospodyní.

»Nu, co, jste rád, že vám můj nalezl místo tak brzy?« ptala se ho žena.

»Pouze mi jest divno, jak budu pracovati, když nebudu věděti co, neboť neumím po americku.«

»Práce je všude jedna, orati, mlátiti, kopati; okáží vám rukama jednou, po druhé porozumíte mžiknutím . . . «

Michal uvěřil, ač mu bylo smutno, že zůstane sám jako prst, bez dětí a svých. »Nebude na koho ústa otevříti,« vzdechl si.

»Chcete snad se projíti po městě?« ptala se ho žena.

»Nejsem zvědav, mohl bych snadno zblouditi, půjdu na svou postel natáhnout kosti! . . .

Dovlekl se po schodech, tělo ho nesmírně bolelo, položil se, hleděl na prázdné stěny a srdce se mu sevřelo.

»Kolik to je mil! Kolik to mil! Loď jela ve dne v noci a tolik dní se ujížděło, až se ujelo na druhý konec světa. Není tu žena, ani děti, ani moje ves, ani moje voda, ani moje povětří, ni můj kostel. Jen dři, dři celý den, beze všeho oddechu. A co z toho mám, že třicet zlatých za měsíc dostanu? Co užiji?"

Co měl užiti, o tom neměl pojmu. S chutí si vypil sklenici piva, a to bylo všecko! O žádnou jinou rozkoš mysl jeho nezavadila.

»Tady nic neužiji — a co bych měl užiti? Ale tam v Dolęze, až se vrátím, postavím si novou chalupu s okny na závěsech, vrátím se ke své ženě, k dětem, do vsi, na lučinu zelenou! V hospodě u žida hospodáři tací, jako Sobota, Máslanka budou mi připíjeti: »Michale, na vaše zdraví.« Půjdu si na svou cestu, kterou jsem zřídil vlastníma rukama a sednu si pod kříž na rozcestí a pomodlím se: »Anděl Páně zvěstoval Panně Marii . .«

»Tam teprve užiji,« zvolal, »jen abych tu přetrpěl nějaké dva roky a šetřil! Když si přišel, tak vytrvej!«

Vzchopil se, usedl, ale kosti ho tak zabolely, že znova se vrhl na lůžko. »Ój, kéž by to netrvalo dlouho, nebo bych ze samého stesku a netrpělivosti zemřel. Kačka je šťastná, ustrojila se a odešla. Mládí směje se z ní na svět. A hezká je jako její matka i výmluvná. Lidé lnou k tomu mládí, které v ní jest . . . Ona je šťastnější. Zůstane pohromadě s dcerami Kurpielovými jako se sestrami. Oj, mladost, mladost! Ale ani já nejsem stár, jenom nesmírně utýrán. Půl zimy vždy na nemastné kaši a bramborách.«

Víčka mu klesla na oči, zdálo se mu o veliké vodě. Vracel se domů, viděl louky, na nich černou krávu s bílými skvrnami, pásl ji Pavel . . . To byla jeho kráva! Před loukou stála chalupa nově pokrytá, — byla jeho! Jaga podepřevši si ruce v bok, hleděla na něho, slyšel jak pravila: »Jsi spokojen se svou ženou, co? Peníze ti nepromarnila, co?«

Srdce mu tlouklo, napřáhl ruce, chtěl vykřiknouti, otevřel oči, viděl holé stěny bez obrázků, beze svatých věcí, pusté.

»Jaký to divný sen,« pomyslil si, »snad dá Bůh a Nejsvětější Panenka, že se vyplní, a že též Jaga černou, skvrnatou krávu koupí? Přece jsem se na ni díval! . . . «

Přiběhla Kačka, zářic; v očích jí hořely plameny radosti.

»Mám práci,« volala, »čtyři dolary na týden: kávy kolik chci, také oběd, abych jen neodcházela . . . Ale třeba býti na nohách od osmé do osmé!«

»Vydržíš to?« zeptal se Michal.

»Jiné to vydrží, proč bych já nevydržela? . . . Víte, tatínku, kolik to je za týden: čtyři dolary, to je našich dvanáct zlatých stříbra s nádavkem. Slyšíte, tatínku, s nádavkem! Zůstaneme v této světnici, je to nedaleko. Možno i pěšky dojíti. Jak, tatínku, odejdete na svou práci, my tři si najmeme tuto světnici, za dva dolary pro tři dohromady a večeře dohromady druhé dva! Tak právě deset zlatých ostane na ušetření! A povídali v hostinci, že

jak s námi budou spokojeni, tak nám zvětší plat na pět dolarů. Co na to říkáte, tatínku? — Co? . . . Jsem s Baruší u kávy, neboť Kunka, jako starší, má pod dozorem prádlo a různé náčiní. Ona bude přijímati pečivo a na nás míti dozor. Kunka je paní, ona hned dostala šest dolarů. . . . Políbila otci ruku. »Jste spokojen, tatínku?«

»Jak by ne; jen hnáty bolí . . . «

»Říkal hospodář, že koupí líh se slaninou a namaže vás na noc, tak zítra vstanete zdráv. A co tedy?«

»Pěkně se to srovnává pro tebe! Jen já zůstanu samotinký!«

»Ale každičkou neděli, tatínku, přijedete do kostela a budeme pohromadě. Tatínku, povídáte pravdu, že se to pěkně srovnává. Ode dneška za měsíc pošlu do Dolęgy čtyřicet zlatých. Polovici pro maminku, a polovici Gawliczce. To teprve bude radost, co? Maminka poběhne na poštu do Zaborova pro peníze a vyzdvihne je! Kmotry ji obklopí a zeptají se od koho? »Od Kačky, mojí dcerky,« odpoví. Ale kolik?«

Michal se třásl vzrušením. »Kačko,« zavolal, »ale počkej na mne, vždyť i já za měsíc budu bráti, tak pošlu zároveň s tebou svých třicet. Jednu desítku pro Dutku, jednu pro žida, jednu pro Jagu . . . «

»Počkám do neděle na vás, tatínku. Stejně napíšeme dopisy. Ale nyní běžím s Baruší a Kunkou koupiti si bluzy. Hospodář jde s námi, neboť oni již mluví pěkně po americku.«

Michal vytřeštil oči.

»Tatínku, nevíte, co to je bluza? Ha-ha? To je panská šněrovačka. Musím nositi dlouhou sukni až po kůstka! Ha-ha! . . klobouk! . . .

»A předěláš se na městskou slečnu?«

»Ale jak se vrátím do Dolęgy, jak se svléknu, jak odběhnu na studenou rosu na louku, do rudawskéo potoku, anebo do naší Uszwice, tak hned veškero panstvo ode mne odletí a ostanu právě toutéž tatínkovou Kačkou, jak si mne vychovali. Tady není možno jináče! . . . Ale víte, co udělám s penězi za dva měsíce ode dneška? . . . «

»Koupíš lodní lístek pro Sobka.«

»Uhodl jste, ale zbytek pro něho na dráhu. Za dva měsíce a dva týdny ode dneška jest Sobek tady! Slyšíte, tatínku: bude státi na tomto místě vedle nás; Hospodyně vaří k obědu omaštěnou moučnou polévku a naše kyselé zelí s hrachem.«

Michal se usmál. »A kde je Kurpiel s Bartyzelem?«

»Kurpiel byl s námi a šel se vyspati do světnice, kosti ho také bolí, a Bartyzel s přítelem z Niedzielisk odjeli tramwají hledat práci. Nevstávejte, poležte si jako pán, neboť, když jsem nalezla takový výdělek, tak do panství je nedaleko, nebo za nedlouho bude panství samo tlouci na naše vrata.«

»Kačko, ty jsi ještě hloupá! . . . «

»Vždyť jsem mladá a veselá, tak se mne žerty drží . . . «

»Kateřino,« volala Kurpielantka se schodů.

»Slyšíte! Buďte zdráv . . . «

* * *

Třetího dne na úsvitě ujížděl vlak po rovině, kam až oko sahalo, a vezl Michala s hospodářem Wojtkem. Po hodinovè jízdě vystoupili na stanici a šli pěšky ke stavením z červených cihel. Michal se starostlivě ohlížel.

»Samá rovina,« myslil si »nikde se oko nemůže opříti, nejsou ani stromy a cesty. Samá rovina a pustina, že by až duše ráda se utrhla jako od řetězu.« Bylo mu velice smutno.

»Zvykneš si,« potěšil ho Wojtek, »a v neděli do kostela a k nám na kyselé zelí! . . . «

»Zda jen zastanu práci?« řekl Michal.

»Nebyli tací, jak ty jsi, a věděli si rady.«

Vešli do stavení. Farma se skládala ze dvou stavení a stájí pro koně a dobytek. Nedaleko stály kupy sena a slámy. Při obytném stavení byl vystavěn špýchar a kůlna na nářadí.

Michalovi se sevřelo srdce při pouhé myšlence, že bude zde musiti žíti. Vešli na chodbu, přišel k nim farmář a jeho žena, pohlédl na Michala, usmál se a řekl: »Wery gut.«

»To znamená,« řekl po polsku Wojtek, »že se mu líbíte, že z vás má radost.«

Odešli do stáje. Michal dostal pár koní, jako obrů, že jim sotva ke hlavám dosáhl. Hospodyně mu ukázala na půdě světničku k obývání takovou, jako v Chicagu, potom pili na síni kávu s trochou mléka a jedli chléb s přepuštěným máslem. Kopcovi, nezvyklému na přepuštěné máslo, nechutnalo, ale, že měl hlad, jedl.

Po snídani přinesla hospodyně dva plechové hrnky, svítící čistotou, jeden dala Michalovi, druhý »svému.« Hospodář kývl prstem na Michala, aby šel za ním, šel i Wojtek s hospodyní.

Ve stáji tekla voda, hospodář si umyl ruce a ukázal i Michalovi. Oba se utřeli ručnikem. Ve stáji stálo dvacet krav a obsluhovala je jedna služka, ale měla taková ramena, že strach bylo na ně pohlednouti. Když si utřeli ruce, vysoukal si hospodář rukávy od košile, Michal svlékl si kabát a vykasal si také rukávy, neboť mu tak řekl Wojtek. Služka založila kravám přivezeného jetele, hospodář přistavil si jednu stoličku pod vemeno krávy a sedl si, na druhou okázal Michalovi.

»Když neumím dojiti.« — zašeptal, leč boje se, aby ho nevyhnali, postavil plechový hrnec a začal podle našeho způsobu tahati krávu za cecíky. Kráva se udiveně ohlédla a bránila se nohou, hospodář se počal smáti, za ním Wojtek. Služka odstrčila mírně Michala se stoličky, sedla si na jeho místo, a volajíc »luk,« uchopila svýma dlaněma celé vemeno a sevřela. Ze všech cecíků vyprýštělo hojně mléka. Služka se smála a povídala cosi vesele. Vydojila jednu, druhou krávu, ukazujíc, jak má hnísti vemeno, aby mléko vyprýštilo ze cecíků do plechového hrnku. Michal si sedl a počal rukama svírati vemeno, mléko vyprýštilo. Služka mu poklepala na rameno a řekla: »wery gut,« co Wojtek přetlumočil: »že dobře «

Mléko teklo, leč ruce Michalovi umdlévaly z vysílení.

»Přivyknu, až jen pouze desetkrát podojím.« — hovořil k sobě a potěšil se, jak mohl. Cítil bolest v prstech, leč zaťal zuby a dojil, aby výdělek třiceti zlatých za měsíc neztratil.

Konečně byly krávy podojeny, hospodář zkusil, zda mléko pod jeho stisknutím neteče, a poklepal Michalovi na rameně. Sara, tak se nazývala služka, udeřila ho rukou do krku a řekla cosi z vysoka, že Wojtek to nedovedl přeložiti.

»Cosi povídá o Bohu, ale kdož uhodne, co? Ty venkovské služky jsou nesmírně v Bibli obeznalé«. . . .

Hospodář vyprovodil Michala do stáje, ukázal, jak má koně ustrojiti a zapřáhnouti do vozu, v němž byly brány naloženy.

Rozloučili se s Wojtkem. Hospodář mu zaplatil za to, že Michala přivedl, dva dolary a z Michalovy služby dolar, Wojtek schoval peníze a zanechal zde svoji tištěnou adresu.

»Dráha, povídá, že nic nestojí, ale v neděli musíte přijíti do kostela, podívati se na Kačku, promluviti si se svými, potěšiti se a si odpočinouti.« Michalovi bylo líto, že ztratil přes dva zlaté, ale že najednou dostal dobré místo, hospodáře člověka lidského, kterému se samotnému do práce nelenilo, blízko dítěte i kostela, máchl rukou nad dolarem, sedl si na vůz, hospodář, přivázav volně druhý pár koní, usadil se vedle něho, odjeli.

Štěstím bylo, že Michal často zastupoval v Dolęze kočího od tažných koní a uměl dobře jezditi. Hospodář se díval a znova řekl: »wery gut,« což si Michal vyložil, že jest s ním spokojen.

Přímou, rovnou cestou jeli na pole vedle lánů pšenice, ječmene a ovsa, až přijeli před veliký kus pole pěkně zoraného. . .

Hospodář řekl: »stop,« a Michal se domyslil, že praví »stůj« a koně zadržel. Oba snesli s vozu brány; jeden pár zapřáhl Michal, druhý Američan, vzali biče do rukou, Michal vedl koně za Američanem, leč najednou se zastavil a počal volati: »Stůj, stůj!«

Hospodář zastavil koně, a Michal, nepouštěje opratě, zul boty, vyhrnul si kalhoty do polou lýtek, hodil boty na cestu a jel dále.

Hospodář kroutil hlavou, leč mlčel, švihl bičem a jel napřed.

»To se ty vláčej v botách,« myslil si Michal. »Koně velicí jako obři, že jim obyčejným krokem nestačím, a on chce, abych v botách po poli létal. Pouze boty by mi sebraly polovici výdělku. Neuvidíte mne v nich celé léto. U nás v létě i takoví, jako je Purchle a Sobota, chodí boso na pole.«

Koně, jako obři, měli dlouhý krok, šli bystře, brány za nimi tančily. Michal téměř při nich běžel, leč pohlédl na Američana, který také měl dlouhý krok, jako jeho koně, přizpůsobil se a začal nohy natahovati. S počátku mu to bylo obtížno, leč pomalu si navykal.

K obědu zasedli pohromadě. Hospodyně odříkala stojíc modlitbu a požehnala jídlo. Požehnal se i Michal. Nejprve dostal kus masa pečeného na rozpuštěném másle, potom sladkou rýži, sklenici piva a kousek pšeničného chleba.

»Jak nemá míti Američan sílu, když od malička maso jí, místo vody pije pivo, a brambora není v celém domě viděti«. . .

Večer podojil krávy, ač ho ruce nesmírně bolely, snědl večeři, hospodář mu okázal schody na půdu do jeho světničky, ve které nalezl džbánek, naplněný vodou, umývadlo, kousek mýdla, zrcádko, hřeben a lůžko s čistým bílým prádlem a bílou pokrývkou.

»Nádhera,« pomyslil si, »přílišná nádhera, budu spáti jako král, jen že ne dlouho.« Pomodlil se »Otče náš« a položil se.

(Pokračování.)

Můj otec.

(† 27. července 1898.)

Mou kolébkou je chata doškem krytá,
rád vídám tichou ves,
kdež otec můj a pravý sedlák český
jen v práci hledal ples,
zde na své hroudě stál a šetřil dětem,
a rodný kraj byl celým jeho světem.

Než první záře probudily jitro,
už pílel po dvoře
a Bohu svému s písněmi a žalmy
se klaněl v pokoře;
tak dílo každé počal, končil s nebem,
a péče byla denním jeho chlebem.

Jak spící zemi políbila Vesna,
již pevně třímal pluh,
by kreslil brázdy na procitlé líchy,
kde skřivan, věrný druh
jej švarně vítal milým, jarým hlasem,
a duši plnil blahem, klidem, jasem.

Když letní slunce zvalo na žně slibné
a svěží lučiny,
zas radostně on chystal útlé kosy
a silné žebřiny,
by svážel plody nadějného zrání,
dar potu svého, Boží požehnání.

A sotva zasel o jeseni vlídné,
hned čekal jiný chvat:
a pádný cep se zdvíhal k patru vzhůru,
až pod ním stenal mlat . . .
Ó jak tu dobrý vzdával díky za to,
že z mrtvých klasů teklo živné zlato!

Když lehla zima na luhy a střechy,
s ní dlouhé večery,
rád u krbu diel v rozhovorech vážných
a slasti veškery
jen doma vnímal pod útulným krovem;
vždyť z lásky k němu hořel každým slovem!

Tak s drahou půdou srostla mysl jeho,
že, jak mu kynul Pán,
dal zapřáhnout, by ještě naposledy
shled' kvetoucí svůj lán . . .
Když pozdrav z líchy volal na sekáče,
šel zmlklý průvod ke zdi běd a pláče . . .

Jaroslav Tichý.

Moje matka.

(† 18. ledna 1907.)

Jak smutna, prázdna, co Tě zakopali,
je naše světnice!
Už nehřeje v ní slunce přívětivé,
už nebdí světice,
by plnila ji něhou, jasem, blahem;
jen chmury visí nad rodinným prahem . . .

Zřím Tebe živě, kterak s kuropěním
a s tváří radostnou
se na zem vrháš před svým Spasitelem
i Pannou milostnou,
jak důvěrně je vzýváš na kolenou,
by žehnaly Tvou hlavu neumdlenou . . .

Den za dnem letmo s píli starostlivou
vzor včely bedlivé!
A všude mluví stopy snah Tvých vroucích
i péče horlivé;
dům všechen roste souladem a ruchem,
že Ty jej řídíš okem, srdcem, duchem.

Hned milý hlas Tvůj zvoní jizbou vlídnou,
hned jím se vlní sad,
hned čeká len, hned zve Tě luční tráva,
z níž vane rosný chlad,
a sotva končíš dílo ve stodole,
již volá srp, že mlčky zraje pole . . .

Tak bez oddechu s tichou oddaností
vždy hledáš nový zdroj;
byť pukaly se mozolné Tvé ruce
a skráně kropil znoj;
jen za neděle s citem vrchovatým
se volně vzdáváš rozjímáním svatým —

A slyším dosud výkřik přebolestný,
když otec v rakvi spal:
»Můj příklade, můj věrný hospodáři,
proč Bůh mi Tebe vzal?!«
A znova líbám klidné, siné líce,
když náhle zhasla bledá Tvoje svíce ....

Ó matko drahá, obraz Tvůj mi plane
jak hvězda k Betlému,
a nebem zjasněn kyne duši teskné
výš k cíli světlému!
Ó zař mi stále, zde i na věčnosti,
jak anděl práce, lásky, dobra, ctnosti!

Jaroslav Tichý.

Epištoly školské.

(Pokračování.)

Mravouka jest nauka předpisující, jak má člověk žíti, aby správně a důstojně žil. Chce-li tedy upravovati život člověka, musí znáti původ, podstatu a cíl lidského života. Křesťanská mravouka ví to z křesťanské věrouky, která učí, že člověk jest od Boha, stvořen k obrazu Božímu, a že jest určen pro Boha. Křesťanská mravouka předpisuje pak dle toho, že má člověk žíti dle zákona Božího, aby se svým životem připodobil Bohu a spojil s Bohem. Věda, z níž volná škola vytváří svou mravouku, vyznává sama, že nezná tajemství života, jeho původu a cíle, nemůže proto ani stanoviti mravního řádu životního. Aby se však věda nezdála úplně bezradnou, sestavují si nevěřečtí učenci přece nějaký názor na svět a život a dle něho svou mravoučnou soustavu. Domněnku svou nazvou vědou a své mravní názory vědeckou morálkou.

Není jednotné, platné morálky bez náboženství. Žádná věda ji nedovede stanoviti a dokázati. Hlavním jejím důvodem a společnou známkou všech jejich soustav jest, že jest svobodnou, t. j. nezávislou na Bohu a jeho zákonu. — R. 1882 byla uzákoněna beznáboženská škola francouzská, v níž bylo náboženství vyloučeno a místo něho zavedeno vyučování laické morálce. Věřící jeden poslanec tázal se ve sněmovně ministra Ferryho,

jaké to morálce bude vyučováno na státních školách. Ministr odpověděl: »Dovolte mi prohlásiti: Pravá morálka, velká morálka, věčná morálka nemá přívlastku, jenž by ji blíže určoval. Není, bohudík, třeba, aby v naší francouzské společnosti byla morálka po tolika stoletích civilisace teprve definována. Morálka jest větší, když ji nedefinujeme, jest větší bez bližšího určení. Morálka, o níž mluví zákon, jest morálka povinnosti, jest naše, jest, pánové, vaše morálka, morálka Kantova a morálka křesťanská. Morálka tato má hluboké kořeny v lidstvu a v lidském svědomí. Pan (Parieu) vám pravil: Jest morálka evolucionistická, prospěchářská, positivistická a svobodná morálka. To však nás může úplně upokojiti, že každá z těchto morálních soustav, ať ji nazýváte evolucionistickou, prospěchářskou a positivistickou, jest vždy opět jedna a tatáž morálka.*)

Bylo by nutno napsati knihu, kdybychom chtěli ukázati všecku bezmyšlenkovitost, protimluvy, bludy a osudné zásady, jež jsou obsaženy v těchto několika slovech. Z bombastu toho vyplývá však neodolatelně zásada: Morálkou jest, co si lidstvo morálkou udělá. Pevné morálky není a to je dobře. Kdybychom ji určitě vymezili, bylo by se nám dle ní říditi a nemohli bychom dělati, co se nám hodí.

Není morálky bez Boha. Jen Bůh mohl dáti člověku *platný* mravní zákon, jelikož jest pánem člověka. Jen Bůh byl schopen dáti člověku *pravý* mravní zákon, jelikož, jsa Stvořitelem člověka, zná jeho přirozenost a životní úkol. Věda nemůže býti závaznou a neklamnou mravní zákonodárkyní. Mravnost jest řádem a úkolem důstojného života lidského. V tom okamžiku, kdy byl člověk stvořen, byl podřízen mravnímu zákonu, jenž od věčnosti jsa v Bohu, vepsán byl člověku do duše. Každému byl poznatelným, i pohanům, jak praví sv. Pavel. Každému, i divochu, poroučel hlasem svědomí, než ještě člověk byl schopen složité práce duševní, kterou nazýváme vědou. Každý, i kdo nemá ani ponětí o vědě a jejich výzkumech, jest povinen říditi se svědomím, zákonem Božím v duši své.

Zamítajíc tedy Boha jako původce mravního řádu, hledá věda moderní základy mravnosti v člověku, a to buď v nejvyspělejším útvaru společnosti lidské, ve státě, nebo v jednotlivci. Stát prý jest veřejným svědomím; co prý stát poroučí nebo zakazuje, to prý jest závazným a mravně správným. Poněvadž je to však často nepohodlno na příč prospěchu a zálibě jednotlivců, zamlouvá se ještě lépe nauka, že každý člověk je svým zákonodárcem, že ve svém nitru není podřízen nikomu, žádné zevně mu předepsané morálce — tedy svobodná morálka, vlastně nemorálka, uzákonění svévole a libovůle jednotlivců nebo uzákoněné státní tyranství; v obojím však případě nikoli zákon důstojného lidského života, nýbrž zásada revoluce a rozkladu, zákon smrti.

Vidno tedy, že věda není ani schopna ani povolána, aby vytvořilo morálku důstojnou člověku. Věda, jež hledá Boha a

*) Förster: Jugendlehre, str. 194.

pravdu, poznává spravedlnost a nedostižnou vznešenost morálky křesťanské. Věda pak, jež bez Boha falšuje pravdu, falšuje i morálku. »Jedním z nejnepřirozenějších nápadů naší doby je snaha stanoviti a odůvodniti moudrost životní učeností místo náboženstvím. Jednou pro vždy nutno odstraniti illusi, že by náboženská mravouka mohla býti nahražena vědeckou mravoukou.*) — A tato domněle vědecká morálka má skutečně ve volné škole nahrazovati křesťanskou morálku? . . . »Nikdy,« píše opět Förster, »nesmíme se vzdáti zásadního přesvědčení, že jen škola, která jest proniknuta náboženstvím, může opravdu spravedlivě vyhověti požadavkům mravní výchovy, ba i jen nárokům pravé duševní kultury«.**)

Mravným má býti každý člověk; vždyť mravnost jest nejdokonalejší formou jeho života. Poněvadž však všichni lidé jsou téže přirozenosti, musí pro všecky platiti *tytéž mravní zákony.* Takovou jest mravouka křesťanská; nemění se dobou a vývojem lidstva, zavazuje všecky bez rozdílu. — Jakou jest mravouka beznáboženská, víme. Mění se jako časy a lidé, a konečně dospívá až tam, že každý člověk je svéprávným. Řekne-li se nám, že mravnost se musí říditi ustálenými poznatky vědy, odpovíme, že »nepředpojatá«, od Boha odtržená věda neuznává nic pevným a jistým; hlava nehlava, právem i bezdůvodně kácí a boří věda dnešní vědu minulou a staví nové, zítřejší pak věda povalí dnešní a buduje zase jinak, aby měla co káceti věda pozítřejší. Je-li tedy mravnost ovocem vědy, pak by byla zrovna takovým chameleonem. — Řeknou-li nám, že mravnost beznáboženská bude souborem mravních pravidel, jež lidstvo všeobecně uznává platnými, odpovídáme: Není mravního předpisu, jehož by někdo nebyl někdy a někde nezavrhoval. Filosof Cicero tvrdí: »Není nesmyslu, jehož by některý filosof nebyl zastával.« Je-li to pravdou ve věcech, jež se netýkají skutečného života, jak přirozeno, že se to ukáže v řádu mravním, jenž člověku ukládá často nemilé a obtížné povinnosti!

Jelikož však by s mravní svéprávností jednotlivců nemohl obstáti společenský řád, zakročuje stát, t. j. právní autorita určená, aby udržovala společenský pořádek, a předpisuje zásady aspoň veřejné mravnosti. — Francouz Burdeau napsal knihu o výchově, v níž stojí: »Máme milovati všechny lidi, i kteří nejsou Francouzi.« Dále však: »Na to však nelze pomýšleti, abychom milovali i ty, kteří urazili Francii a utiskují Francouze v Elsasko-Lotrinsku. Napřed musíme jim vyrvati své bratry, kteří nám byli vzati. Potom však nemáme jim již spláceti zlé zlým; to by bylo nedůstojno Francouzů. Slávou Francie jest, že vždy byla paměťliva blaha všech svých národů. Za to zasluhuje, aby žila. Na vzdory německé nenávisti bude Francie žíti.«***)

Hle, morálka francouzská, vedle níž by zajisté mohla státi docela dobře podobná morálka německá, anglická, ruská, polská, česká atd. Neboť čím jsou dnešní zuřivé národnostní spory nežli

*) Förster: Autorität und Freiheit, str. 23. a 24.
**) Tamtéž str. 119.
***) Förster: Jugendlehre, str. 203.

zápasem národnostních morálek? Nejsou-liž zaviněny právě tím, že národové nedbají křesťanské mravouky? Čím jest bezkarakterní, sobecká politika států, nežli bojem sobeckých lidských morálek bez morálky Kristovy? A takovou morálkou chce vychovávati a již, jak jsme viděli, vychovává volná škola!

Zastaví však státní morálka další drobení a tříštění morálky? Nikoliv; každý učitel může do předepsané učebnice státní morálky vložiti svého ducha. Jak to teprve snadno, kde není úředního schvalování učebnic jako ve Francii! Tu si učitel upraví morálku dle svého receptu. Je-li přívržencem volné vědy a svobodné morálky, chopí se té příležitosti velmi rád; vždyť má na to vlastně právo. — A což, až si žáci, osvícení svobodnou vědou, uvědomí svou mravní nezávislost! Vzeprou se mravním poučkám a návodům učitelovým a řeknou: »To odporuje mé individuelní povaze, t. j. mým vášním; my máme jiné přesvědčení, jinou chut.« Co potom?

A tato morálka chce ze školy vystrnaditi morálku křesťanskou! Tato morálka, jež nedovede uspořádati obstojného poměru ani mezi dvěma jedinci, chce nahraditi morálku křesťanskou, jež je schopna sbratřiti národy a sjednotiti lidstvo?

Morálka, jež chce býti účinnou, jež chce vládnouti člověkem, musí míti dostatečnou sílu a dostatečné zajištění čili sankci. Zákon, jenž si nemůže zjednati platnosti, jest planým zákonem. Zkrátka, morálka pravá musí se člověku představiti jako zákon vyšší autority a moci, než je člověk a celé lidstvo. Takovou jest morálka křesťanská — nadpřirozená. Jest, jak jsme již slyšeli, zákonem Boha, Stvořitele a Pána lidské přirozenosti. Jest zákonem Boha vševědoucího, vidí nejen každý čin zevnější, nýbrž zná i každý kon nitra. — Jest zákonem Boha, věčného Soudce, jenž může vysloviti i splniti hrozbu: »Poslechni nebo zhyneš na věky.« Taková morálka jest ovšem schopna vytvořiti mravné lidi a to tím spíše, působí-li ještě jiný, nejvznešenější důvod křesťanské mravnosti, láska k Bohu, nebeskému Otci všech lidí.

Beznáboženské morálky může se však člověk tázati: »Čím jménem mi poroučíš?« — Jménem lidské důstojnosti, jménem znamenitých mužů, kteří to nazvali dobrým, jménem státu, jenž tak předpisuje.« Na to odpoví člověk: »Vše to jest pouze lidské, nestojí nade mnou, nemá práva mi poroučeti, já udělám po svém.« A má se svého stanoviska pravdu.

Beznáboženská morálka není schopna říditi a kontrolovati svědomí, nýbrž jen zevnější skutky. Prastará právní zásada praví: »Lidský soudce nesoudí nitra.« A přece vnitřní smýšlení určuje mravnost nebo nemravnost jednání.

A jaké prostředky má beznáboženská morálka po ruce, aby stíhala přestupky mravních zákonů? Pouze zevnější a časné tresty, jimž se chytrý člověk může často vyhnouti. Vzpomeneme-li pak ještě, že bez lásky Boží jest sobecká sebeláska neobmezenou vládkyní člověka, můžeme posouditi, jak chabě dovede účinkovati na mravnost lidskou mravouka beznáboženská. — Na prvním německém kulturním sjezdu v Berlíně prohlásil veřejně svobodný myslitel, dr. Drews: »Pro lidi, kteří se zhostili nábožen-

ství, není mravních zákonů. Zbude z nich praktická chytrost, t. j. zřetel na vlastní prospěch; bez Boha zůstane jen morálka darebáků; beznáboženská mravnost jest nemožna.« — Odvodil z toho však, že se nutno držeti křesťanské morálky? To by nebyl svobodným myslitelem. Tvrdí, že místo odbytého křesťanství musí býti utvořeno nové náboženství, jež by bylo podkladem mravnosti.*) Zde máte tedy důkaz od znalce, že bezbožecká morálka otvírá volné pole mravní bezzásadnosti a všemožným zločinům. — Čím byl Ferrer, zakladatel a šiřitel »volné školy« ve Španělsku? Strůjcem revoluce, vražd a žhářství. A nedlouho po jeho zastřelení odsoudil barcelonský soud pět bývalých učitelů volné školy Ferrerovy do vězení na 4 až 12 let pro 400 případů loupeže, vydírání a krádeží.

Potřebujeme jasnějších důkazů, jak vychovává volná škola volnou morálku? Nedivno. Podstatou svou může volná morálka vychovávati nanejvýš lidi slušného zevnějšího chování a jednání, pokud se jim to hodí a není na škodu. Kde toho však vyžaduje jejich prospěch, jsou volni, t. j. mohou si pomoci jakoukoli ničemností. Neboť kde není pevných, na člověku nezávislých mravních zákonů, kde není vědomí zodpovědnosti před vševědoucím, svatým Bohem, tam má každé darebáctví a každý zločin domovské právo, tam jest každému volno použíti zásady Nietzscheovy: »Čiň, co chceš, vezmi si, co můžeš;« od zločinů nezdržuje vnitřní přesvědčení, bázeň před Bohem a hříchem, nýbrž jen policie a žalář; mravní zásadou není: »Nehřeš«, nýbrž: »Nedej se chytit.«

A touto morálkou vědeckou, morálkou bezkarakterních lidí, morálkou zločinců chce volná škola nahraditi morálku náboženskou, morálku křesťanské spravedlnosti, morálku nesčetných světců, velikánů ctností a obdivuhodné mravní dokonalosti!

Viděti vůbec, že roztrubovaná vědeckost volné školy stojí na slabých nohou. Jak mnohem vědečtěji vypadá výchova křesťanská, ač se tím nevychloubá. Katolická církev jest nejdokonalejším společenským organismem, jaký kdy viděl svět, je tak dokonalým, poněvadž je dílem boholidským. Katolická věro- a mravouka jest nejdokonalejším náboženssko-mravním systémem, nejvědečtější, nepřekonatelně dokonalou boho- a člověkovědou. Výchova pak, řízená takto církví a vědou, jest nejvědečtější, člověku nejpřiměřenější výchovnou soustavou. Kristus, Syn Boží, založil církev, aby lidi, tvory Boží, jež on zachránil z mravní smrti, vychovávala pro Boha a věčnost. Uschopnil ji k tomu, dav jí svou pravdu, milost a autoritu. Výchova dítek jest pak částí tohoto učitelského a pastýřského úřadu církve, je to věda odvozená z vědy všech věd, z bohovědy: je to věda, jež udává výchovné zásady, cíl a prostředky, jimiž vychovávati dlužno dítky, aby vyplnily svůj životní úkol jako lidé a křesťané a dosáhly svého určení. (Pokračování.)

*) Bonif.-Corr. R. 1910. str. 218.

Zimní večery Literární sekce družstva Vlast

zahájeny byly 8. ledna 1911. Navštěva byla velice četná. Zejména byli přítomni: školní rada Dr. M. Kovář; správce Jos. Vinopal; bisk. auditor a c. a k. voj. kurát Dr. Rud. Zháněl; katecheti: Václav Kunz, Václ. Průša, Jar. Slavíček a Ant. Suchoradský; adjunkt theolog. fakulty Fr. Stejskal; dále: pí. Marie Eberlová s neteří sl. Mandovou; spisovatelka sl. Ludm. Grossmannová-Brodská s matkou; pí. Anna Lošanová; spisovatelé: Ot. Jakoubek a Tom. Roháček; učitelka sl. Albína Fortýnova, dvě slečny od Loun, p. J. Kalaš, majitel domu z Vyšehradu a příbuzná oslavované ctih. sestry Marie Antonie, pí. Anna Kyráškova z Vyšehradu. — Spolek »Vzájemnost« konal právě valnou hromadu a místní Národní Jednota katol. pořádala divadlo — ale vzdor úbytku těchto spřátelených spolků byla návštěva neobyčejně velká.

Pozdravné dopisy zaslali: místodržitelský oficiant J. Voborský a z Troubska u Brna rodina Zhánělova a kaplan Jan Kremláček.

Schůzi zahájil I. místopředseda družstva p. K. Ulrich, c. k. pošt. pokladník a uvítav srdečnými slovy shromáždění, udělil slovo faráři Al. Dostálovi, jenž ponejprv u nás v domě Vlasti řečnil.

Alois Dostál v delší řeči pojednal o faráři Leopoldu Kolískovi, jeho rodině, která vydala tolik intelligentů a zvláště kněží. Zmínil se o Františkovi, jenž nejenom sám se vyšvihnul z chudého studenta, ale i ostatní bratry podporoval. Mezi těmi je i Leopold, nar. dne 14. listopadu 1859. Na to probral činnost jeho jako kněze, který všudy na osadách ze sbírek opravoval kostely, jako učitele, kazatele, vůdce poutníků do Říma a Lurd, jako redaktora »Růže lurdské« a zakladatele i šiřitele u nás tak zvané literatury lurdské. Dostál vypočetl a ocenil četná díla Kolískova, většinou Kultu Marianského se týkající, činnost jeho politickou a sběratelskou k dobročinným účelům při tak zvané duchovní pouti lurdské. Poutavá přednáška byla s pozorností poslouchána a ku konci potleskem odměněna. Při ní také kolovala mezi posluchači »Růže lurdská« a fotografie bratří Kolísků.

Po skončené přednášce přihlásil se ke slovu *Dr. Rudolf Zháněl*, bisk. konsistorní auditor a promluvil takto:

»Ze ctěného shromáždění jsem snad sám jediný Moravan a kněz diecése brněnské. Proto žádal jsem o slovo a děkuji zdvořile, že bylo mi uděleno. Oslavou milého našeho přítele Leopolda Kolíska poctila Vlast všechny Moravany a kněze diecése brněnské. Proto vzdávám slavnému družstvu Vlast a jeho Literární sekci, jakož i neúnavnému našemu spisovateli národnímu Aloisu Dostálovi uctivý dík za vzácnou přednášku.

Jméno Kolískovo je chvalně známo daleko za hranicemi milé naší vlasti. Zaslouží toho Kolísek i jeho bratří plnou měrou, jako řádní křesťané, vzorní kněží, vděční synové, upřímní bratří, obětaví vlastenci. Málo jest rodin v katol. světě, které by odchovaly církvi šest synů kněží. Ve vlasti naší je to snad jediná rodina Kolískova. Všichni Kolískové mohou býti nám vzorem upřímné lásky synovské a bratrské. Je to dojemno, kterak vždy uctivě chovali se ku své matce — otec jim předčasně umřel — kterak opravdově bratrsky snášejí se mezi sebou. . . .

Proto děkuji ještě jednou jako Moravan upřímně, že Vlast obeznámila širší naši veřejnost se záslužnou činností Kolískovou.«

Slova upřímného přítele »Vlasti« odměněna byla hlučným potleskem. —

Druhý programový řečník, *redaktor Tomáš Jos. Jiroušek*, ujav se slova, líčil bezmála hodinu za veliké pozornosti přítomných život a literární působení Marie Antonie, milosrdné sestry ze řádu sv. Alžběty, která narodila se dne 18. února 1781 na Král. Vyšehradě a zemřela dne 4. března roku 1831 v klášteře ctih. sester Alžbětinek na Slupi v Praze. Marie Antonie, rozená Josefa Pedálova, ze sedmi dítek nejstarší dcera mistra hrnčířského Jos. Pedála, vedla již v mládí pozoruhodný zbožný a šlechetný život a když jí bylo 22 let, vstoupila do kláštera sester řádu sv. Alžběty dne 21. listopadu 1803, kde až do své smrti sloužila Bohu, nemocným a vzdělávala se v písemnictví českém, až jako první česká žena stala se také první českou spisovatelkou a básnířkou.

Zanechala nám po sobě: »*Život sv. Alžběty, zakladatelky řádu*« (roku 1816), modlitební knížku pro ženy »*Chlebové posvátní*« (r. 1820); povídku »*Serafka*« (r. 1826), povídku »*Myrrhový věneček*« (r. 1828), a román »*Keř rozmarinový*« (r. 1830).

Tyto spisy Marie Antonie vynikají ušlechtilou mluvou českou, dojemným líčením a překvapujícími názory, vedoucími ku křesťanskému životu. Básně v těchto povídkách obsažené jsou roztomilé a formou umělecké tvorby době buditelů národa přiměřené. Řečník rozebral a ocenil její literární díla delším výkladem. Mezi řečí poukázal na její styky s buditeli národa: Fr. Lad. Čelakovským, Fr. Vlastimilem Kamarýtem, Magdalenou Rettigovou a Karlem Vinařickým. Řeč svou skončil red. Jiroušek recitováním několika básní Marie Antonie.

Když domluvil, byl odměněn hlučným potleskem.

Místopředseda družstva Vlast, pan *Karel Ulrich*, poděkovav řečníkům a shromáždění za vzorný klid a hojnou návštěvu, schůzi zakončil.

Dne 15. ledna t. r. konán byl druhý večer. Přednášel mladý literát Jos. Hais-Týnecký: »Život a díla básníka Boleslava Jablonského.«

Přítomni byli mimo nás domácí: I. místopředseda družstva Karel Ulrich, c. k. pošt. pokladník; školní rada Dr. M. Kovář; předseda »Vzájemnosti« V. Dvorský s paní; pošt. oficiant Jan Teitz; správce Josef Vinopal; dále: pí. Marie Eberlová s neteří sleč. Mandovou; spisovatelka sl. Ludmila Grossmannová-Brodská s matkou: spisovatelé: Ot. Jakoubek a Tom. Roháček; dále: farář Vojtěch Zika, auditor biskup. konsistoře a c. a k. voj. kurát Dr. Rud. Zháněl; katecheti: Václ. Kunz a Ant. Suchoradský a mnoho dam a mladých pánů.

Schůzi zahájil a ukončil přiměřeným proslovem II. místopředseda Literární sekce, katecheta Václ. Kunz, uděliv slovo řečníku Jos. Haisovi-Týneckému, jenž uvedl v krátkosti toto:

Boleslav Jablonský, pravým jménem Karel Tupý, narodil se dne 14. ledna 1813 v tichém, jihočeském městě Kard. Řečici. Obecnou školu vychodil doma, a jelikož tehdejší vlastenecký katecheta *Paták* poznal v hochovi bystrého a nadaného ducha, vymohl mu přístup na gymnasium jindřichohradecké. Zde byly poměry z větší části německé, takže mladý Tupý musel překonati nejednu svízel a překážku. Na gymnasiu zásluhou šlechetného profesora *Hrubého* získán byl pro národní,

buditelskou práci a odtud také datují se jeho prvopočátky básnické a osvětové činnosti. Z Tupého stal se — Boleslav Jablonský . . . Důvěrnými přáteli byli mu již v Jindř. Hradci: *Filípek* a *Matoušovský*, později rovněž čeští buditelé. Ti v družném přátelství provázeli Jablonského i do Prahy na studia theologická a byli jeho spolubratry i v noviciátě strahovském, kam po mnohých duševních bouřích společně vstoupili.

V další stati nastínil pak přednášející tehdejší českou literární družinu v čele s *Josefem Kajetánem Tylem*, osvětlil neblahé poměry literární i společenské, zmínil se o krušných začátcích českého divadla a o vzniku nynějších bálů. — Popsal trpkou a nanejvýš kritickou dobu života Jablonského po odejití z kláštera, jeho slibné a literární vystoupení, jeho studia právnická a konečně poslední a trvalý jeho návrat v tichou a zádumčivou fortnu strahovskou . . .

Další osudy věhlasného českého básníka protkal řečník vzpomínkami jeho přátel a vrstevníků, přednesl několik ukázek jeho básní a na konec vylíčil bolestivou cestu jeho do Polska k staroslavnému Wawellu i jeho život . . . Zde veliké a něhyplné srdce dotlouklo. — — Imposantní byl jeho pohřeb, jeho posmrtná cesta do drahé vlasti i uložení jeho tělesné schránky do posvátné půdy vyšehradské . . .

Řečník ostrou satirou dotkl se v závěru dnešních literárních poměrů na českém Parnasu a ukončil vzletnou allegorií na znovuvzkříšení českého vědomí, české síly a českého ducha, na plné a správné pochopení významu starých našich buditelů národních, mezi nimiž přední a čestné místo zaujímá a zaujímati bude vždy nesmrtelný pěvec »Salomonu« — *Boleslav Jablonský* — —

Na konec přidal několik svých vzpomínek na Jablonského také kníž. arcib. notář a redaktor »Vlasti« *Tomáš Škrdle*, který jest rodákem ze Pleší, sousední to vesnice Kardašovy Řečice, ve které narodila se i matka Bol. Jablonského.

Přednášky Historického kroužku družstva Vlast zahájeny byly dne 5. února ve dvoraně Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Kanovník Dr. K. Lev Řehák pojednal: »O Ferdinandu II. jakožto katolickém reformatoru.« Celá krasná řeč jeho bude ve »Vlasti« uveřejněna, pročež ji zde rozebírati nebudeme. — Druhá přednáška byla v neděli, dne 12. února a vldp. kanovník promluvil na thema: »Jsou-li Jesuité hrobaři českého národa. Návštěva první přednášky byla četná a ovoce její jest blahodárné poučení o nejkatoličtějším panovníku z domu Habsburského. Po skončené přednášce vykonány byly volby nového výboru. Zvolen byl aklamací starý výbor.

Přípravy naše a různých jiných stran na r. 1915.

Význam husitství pro vzdělanost v Čechách. — Před několika roky konal kanovník Dr. Karel Lev Řehák přednášky o tomto předmětu. V prvém dílu mluvil o kvašení duchů v Čechách před Mistrem Janem Husem (M. Vojtěch z Ježova, Konrád z Wadhausenu atd. atd. — celkem 8 mužů, mezi nimi je i sv. Jan Nepomucký a Tomáš ze Štítného), ve druhém: Duchovní revoluce v Čechách, způsobená M.

Janem Husem (Hus a Viklef a popis mužů, kteří při revoluci Husově účast měli). Díl třetí: Ovoce duchovní revoluce v Čechách, roznícené M. Janem Husem (král Václav — Žižka a popis čelnějších mužů z doby revoluce husitské atd. atd.). — Loni a letos při I. Socialním kursu opakoval kanovník Dr. K. Řehák tyto přednášky, před obecenstvem — mimo asi tři osoby — zcela novým. Přednášek bylo 9 a doba Husitská byla v nich řádně a otevřeně objasněna. Řečník opravoval názory Palackého a vedl si vůbec tak odhodlaně v těchto choulostivých otázkách, že to zasluhuje všeobecného uznání. Právě o to se nám jedná: aby katolíci o Husovi byli řádně poučeni — a toho p. kanovník u svých posluchačů docílil.

Řehákův spis vydalo družstvo Vlast (Praha, čp. 570-II.) a stojí (3 díly) K 2·40.

Ke katolické reformaci. — P. Jos. Svoboda, † superior Tovaryšstva Ježišova v Praze a předseda Historického kroužku při družstvu našem, podal v VII. ročníku »Vlasti« článek: »Cizina a vlast«. Hned v úvodu praví, že se z věku XVI. mnoho píše o »Českých bratřích, o bratru Lukášovi, Augustovi a Blahoslavovi — a tu že se člověku zdá, že život katolický tehdejšího věku XVI. nebyl nežli život mdlý, neb o tehdejších mužích katolických (ať nedím o katolických paních) kdo co ví? I podal nám tu zprávu o chudobném faráři ze Strašeně v Budějovicku knězi Martinu Strakonickém, který jako děkan (biskup. vikář) se vzornou vytrvalostí se opřel návalu protestantismu asi ve 40 farách, dále o Jindř. hraběti z Kolovrat, pánu na Žichovicích a jiných osobách. Práce Svobodova na širokých základech založená (»Vlast«, roč. VII., str. 44., 119., 209., 294. a 359.) poukazuje na mocný proud protestantismu, jenž se k nám valil z Německa a jenž ve svou obět uchvátil četné české šlechtické kollátory i katol. duchovenstvo. Co se tu s katolickým lidem v Německu i v Čechách dělo a jak cynicky byl náboženský cit jeho ničen, jest hrozno. Země byla tak rozervána, že Ferdinandovo vítězství na Bílé Hoře bylo pro českou zemi požehnáním a pro štvaný, zbožný lid dobou oddechu. Hlavně kněží z býv. Prácheňského kraje najdou ve Svobodových článcích mnoho poučného o svých farářích předchůdcích.

V témž ročníku na str. 447., 557. a 609. promlouvá † P. Jos. Svoboda pod nadpisem: »Z prácheňského kraje« o katolické reformaci a tehdejších poměrech náboženských v král. městě Sušici, Lčovicích (Lstovicích), Volyni, Libějicích, Vodňanech a v Prachaticích.

V VIII. ročníku »Vlasti« píše pak týž autor podobné články na str. 497.: »Z kraje Hradeckého«. Pojednává o »Náchodě« a jeho majetníku knížeti Piccolominim, vévodě z Anvalfi.

Co se dělo roku 1420 ve Vodňanech a v Prachaticích. — V »Popravčí knize Pánův z Rožunberka« k r. 1420 čteme: Vyznanie Slidkovo na mukách ve Chvalšinách. Najprve vyznal, že kniežie — kněz Michal, kněz Prokop, kněz Petr, pudili je, aby pálili, řkúce: nebudete-li páliti, ale sami budete páleni, tak že ti kniežie (roz. husitští) sami domy a kláštery ve Vodňanech pálili i bořili. Item že s Jankem pacholkem Žižkovým a s Jindrú pacholkem Mikulášovým pomahal páliti dvorov Rýnských Mnichových. Item že s Bartoschem a s Václavem rathausníkem z Netolic s jiezdnými byli z Vodňan vysláni sem špehovat. — Pod čarou na str. 612., roč. VII. »Vlasti« praví P. Svoboda:

Dobyli se (t. j. Husité) do Vodňan na den sv. Václava 1420 a 2 kněze a 28 měšťanů ve vápenici spálili.

Prachatičtí byli jednak zámožní, jednak ve víře věrni a tudíž se Žižkou a »bratřími« v dobré vůli nestáli. Žižka se objevil 12. listopadu r. 1420 s lidem svým před Prachaticemi a vyzval je, aby otevřeli bránu a pustili vojsko pokojně do města, že se jim nemá ublížiti. Prachatičtí se chtěli brániti

»Bratří« se všech stran najednou hnali ke zdem; déšť šípů a kamenů házených od nepřátel uvedl měšťany ve zmatek. Táboři přistavující žebříky slezli zdi a mlátili cepy do těch, kteří se bránili, jiné utíkající zabíjeli po ulicích; brzy otevrou bránu, tělo Kristovo s druhými bratřími a sestrami za zpěvu v ně uvádějí, kteřížto po všech domích se rozdělivše, zboží loupí a muže buď hned zabíjejí, nebo jaté k Žižkovi přivádějí, žen toliko a maličkých ušetřivše. Všecky ty, vyjímaje snad 7 »pravdě« přejících, káže Žižka do kostelní sakristie zavříti, a když zmíněná sakristie 85 velmi těsně stojícími muži naplněna byla, rozkáže je všecky spáliti, nedbaje, že sepjatýma k nebi rukama pro lásku Boží prosili. »Bratří« smolné nádoby s rozžatou slamou nad hlavy zavřených do sakristie metají a tak v dýmu a ohni všecky zahlazují, jež potom prolomivše klenutí, kamením jako v hrobě, aby tam shnili, pokryli. (Sláma, Obraz minulosti města Prachatic. — Tomek, Jan Žižka, str. 6.—7., P. Jos. Svoboda, »Vlast« VII., str. 613.)

K obraně naší pro r. 1915. — Jeho Eminenci, ndp. Leo kardinál Skrbenský, kníže arcibiskup, sdělil výboru Tiskové ligy, že bude akci její milerád a všemožně podporovati a k témuž cíli složiti ráčil 500 K. — Dne 23. ledna t. r. poctil nás vzácnou návštěvou J. M. vsdp. P. Meth. Zavoral, opat ze Strahova, složil »zatím« 100 K a pravil, že akci naši srdečně vítá. Z jeho řádu na Strahově přispělo k obraně naší pro rok 1915 mimo Jeho Milost: pan převor a 6 kapitulárů.

Darovali: po 100 K, splatných v 5 letech: Ant. Laš, farář v Lomnici n. Pop.; Jos. Moc, k. a vik. sekretář a děkan v Budyni n. Ohří, a Tom. Pícha, farář v Mrákově; po 50 K, splatných v 5 letech: Jos. Kratochvíl, vrchní liquidator berního uřadu král. hlav. města Prahy; Jak. Janda, kons. rada a c. k. školní rada v Domažlicích; Jan Černý, arciděkan v Plzni; Pavel Rozínek, kons. rada na Skalce; po 25 K, splatných v 5 letech: Ferd. Zuna, farář v Jinonicích; Václav Šílený, far. v Borovanech; Josef Lhotský, konsist. rada, biskup. vikář a děkan v Týně n. Vl.; Václ. Pokorný, far. v Bošíně; P. Norb. Horáček a P. Ad. Wagner, kapitulárové na Strahově a Václav Oliva, kaplan v Dol. Újezdě; 20 K, splatných v 5 letech: Jan Nep. Holý, far. v Holišově. — Hotově složili: 100 K: Klášter Benediktinů u sv. Markéty v Břevnově; po 50 K: Dr. Ant. Vřešťál, kanovník a univ. profesor v Praze, a Dr. Rud. Zháněl, auditor bisk. konsistoře a c. a k. pol. kurát v Praze; 40 K: Maf. Dušek, arcikněz v Charvátcích; po 20 K: Jos. Pospíšil, bisk. vikář v Lužci; Ant. Malec, kons. rada a děkan v Bubenči; Jos. Tichovský, far. v Bratronicích; Fr. Hamr, bisk. vik. tajemník v Ondřejově; Dr. Václ. Mikolášek, bisk. vikář v Markvarticích; Msgr. Jos. Kuchyňka, síd. kanovník na Vyšehradě; Jos. Ptof, far. ve St. Bydžově; po 10 K: † Jos. Ruml, os. far. v Praze, kněz obětavý; dále: Rev. Jos. Šinkmajer, duch. správce v East. Islip v Sev. Americe; Ant. Zajíček, em. far. v Újezdě pod Kladnem; Jan Nožička, bisk. vikář v Dešeni-

cích; Ant. Stulík, far. ve Vonšově; Ad. Straka, em. far. v Č. Budějovicích; Tom. Pfauser, kanovník strážce v Č. Budějovicích; Dr. Josef Pošmurný, far. ve Fischern u Karlových Varů; Eduard Hlaváček, far. v Bystřici; Fr. Perůtka, k. a. rada v Unerském Hradišti; Ignotus z Moravy; Jos. Brož, far. v Kuřivodech; M. Musil, kanovník a městský děkan v Hradci Králové, a Školské Sestry de N. D. na Kladně. — Přišla paní, manželka řemeslníka z Prahy, žena plná víry a obětavosti, složila 1 K a pravila: po 1 K budu dávati měsíčně plných pět let na obranu naši. — (Pokračování.) — Další dary a úpisy přijímá: Tom. Škrdle, pokladník Tiskové Ligy v Praze, čp. 570 II.

Husův pomník v Hořicích. Na Husově náměstí před budovou obchodní školy má postaven býti pomník Mistru Janu Husovi, a to pokud možno ve významný rok 1915.

Z České akademie pro vědy, slovesnost a umění. Komise lexikografická a dialektologická při třetí třídě České akademie vypisuje tímto soutěž na pět stipendií dialektologických po 200 K. Práce o stipendia ta se ucházející odevzdány budtež kanceláři České akademie do 31. prosince 1911. Třetí třída České akademie společně s první třídou vypisují k roku 1915 soutěž na spis, ve kterém by život a působení Mistra Jana Husi byly zevrubně a nestranně vylíčeny způsobem tak dokonalým, jak to dopouštějí vydané dosud prameny a stav nynějšího vědeckého bádání domácího i cizího. Při tom budiž přihlíženo, jak ke stránce dějepisné a literárně-historické u Mistra Jana Husi, tak také k výkladu názorů theologických a filosofických. Co do formy má spis vyhovovati potřebám vzdělaného obecenstva vůbec. Cena jest 2400 K, i může se po případě též děliti.

LITERATURA.

LITEVSKÁ.

„Aš esmu Viešpats Dievas tavo . . . Neturek svetimu Dievu prieš mane“ (Já jsem Hospodin Bůh tvůj . . . Nebudeš míti Bohů jiných mimo mě) jest brožurka, varující Litviny před různými falešnými proroky. Vzpomeneme-li si na Kozlowskou, jež se vydávala za Bohorodičku, pochopíme důležitost spisu toho. »Neimk vardo Viešpaties Dievo tavo dovanai«, »atmink šventa diena švesti, gůdok teva ir motina tavo, neužmušk, nesvetimoteriauk, nevogk, nekalbek neteisei prieš artima tavo, negeisk moteries artimo tavo . . .« (Nevezmeš jméno Pána Boha tvého nadarmo) atd. vykládá spisovatel (J. Zavadzki z Vilna?) též pro praktický život velmi srozumitelně. S kým jsou Litvíni kmenovci, snad není ještě známo; Slované nejsou, Germáni aneb Románi též ne, ani Mongolé a jejich řeč jest prastarou. V novější době píší místo »sz« »cz« jako my »š«, »ć«, starší se ještě drží pravopisu polského. Měsíce, koho podivný jazyk ten zajímá, jmenují takto: sausis je leden, únor jmenuji vasaris, březen kovas, duben balandis, květen gegužes, též gegužes menů, červen birželis, červenec liepis (menů), srpen rugpjutis, září rugsejis, říjen spaliu menů, listopad lapkritys, prosinec dle polského grůdis (polsky grudzień) aneb též sijkis. Litvíni si ještě stále navzájem dávají křesťanské pozdravení: »Tegul bus pagarbintas Jezus Kristus.« Názvy dní mají od Slovanů: nedeloje, ponedelyje, utarninke, seredoje, ketverye, petnyčioje (z ruského pjatnica, Poláci říkají piątek = piontek), subatoje. Až opět se nám naskytne příležitost dostati do rukou nějakou litevskou novinu, rádi se o ní zmíníme.

Jos. Šeřík Vilínský.

NĚMECKÁ.

„Geschichte der böhmischen Provinz Gesellschaft Jesu." Svazek první. »Geschichte der ersten Kollegien in Böhmen, Mähren und Glatz. Von ihrer Gründung bis zu ihrer Auflösung durch die böhmischen Stände 1556—1619. Nach den Quellen bearbeitet von P. Alois Kroess S. J., Wien 1910. Verlag der Buchhandlung Ambr. Opitz Nachfolger.« Vydáno ve »Quellen und Forschungen zur Geschichte, Literatur und Sprache Österreichs und seiner Kronländer. Durch die Leogesellschaft herausgegeben von Dr. J. Hirn und Dr. J. E. Wackernell, Professoren an den Universitäten Wien und Innsbruck.« Stran XXVII + 1007. Cena 15 K. — Před několika roky Jesuita P. Alois Kroess, jenž tehdy za příčinou studia historických pramenů dlel také nějaký čas u sv. Ignáce v Praze, uveřejňoval v inšprucké »Zeitschrift für katholische Theologie« pozoruhodné dějepisné statě, jednající o dějinách českých doby nejrozbouřenější, století XVI. a částečně XVII. Statě tyto vynikaly jak bystrostí dějepisnou, tak použitím mnoha českých původních pramenů a musily upoutati každého, kdož dějinami své vlasti se obírá. P. Kroess totiž, ač rodem Němec a delší čas člen jezuitského domu v Šejnově, perfektně ovládá češtinu, jak z prací jeho jasno a hledí znalosti této použíti, by německou veřejnost seznamoval s nejnovějšími pokroky českého bádání dějepisného, hlavně pokud se týče dějin katolické církve.

Již tehdy skrývalo se v duši mé přání, abych viděl větší práci tohoto člena Tovaryšstva Ježíšova na širším podkladě, obírající se soustavně dějinami našeho království. Ale k mému údivu náhle F. Kroess ve zmíněné »Zeitschrift« na několik let se odmlčel. Pilný totiž a přičinlivý tento dějepisec zatím připravoval k tisku opravdu životní své dílo, jehož nadpis jsem právě uvedl.

Obšírnějších dějin Tovaryšstva Ježíšova v Čechách doposud jsme neměli. Vše, co v tomto směru bylo vydáno, bylo buď kusé, v tom ovšem smyslu, že týkalo se pouze některých jesuitských domů, buď přímo Jesuitům nepřátelské. Tak dějiny Schmiedlovy: »Historia societatis Jesu provinciae Bohemiae ab 1555—1653« jsou nedokončeny a dnes již velmi vzácny. Spis Tannerův: »Societas Jesu usque ad sanguinis et vitae profusionem milita s« jest majetkem několika málo knihoven. Svobodovy: „Paměti kolleje klementinské," nebo téhož auktora: »Katol. reformace a Marianská družina v království Českém«, dále Vávrovy: „Počátky reformace katol v Čechách", spis: „Z minulosti Chlumku u Luže a jeho okolí", a konečně Kroessovo dílo: »Die Residenz der Gesellschaft Jesu und der Wallfahrtsort Mariaschein in Böhmen« obírají se toliko částí jesuitských dějin. Bílkovy pak spisy: »Tovaryšstvo Ježíšovo a působení jeho v zemích král. Českého vůbec a v kollegiu pražském u sv. Klementa zvláště«, »Reformace katolická, neboli obnovení katol. náboženství v král. Českém po bitvě bělohorské«, »Statky a jmění kollejí jesuitských . . . v král. Českém od císaře Josefa II. zrušených«, »Dějiny řádu Tovaryšstva Ježíšova a působení jeho vůbec a v zemích království Českého zvláště« vycházejí z osobní zaujatosti proti Jesuitům a proto neobsahují pravdy.

Spis Kroessův založen jest na nejširším podkladě Pan spisovatel použil nejen všech přístupných pramenů tisknutých, ale i celé řady rukopisův. A to jest právě předností jeho práce. Napočítal jsem v díle Kroessově nejméně 127 pramenů tisknutých, z nichž mnohý čítá kolik svazků nebo ročníků, jako na př. »Časopis Českého Musea, »Sborník historický«, »Sborník historického kroužku« atd., vedle celé řady jiných spisků jen částečně použitých. Z rukopisů uvádějí se dopisy jednotlivých členů Tovaryšstva, jak uloženy jsou v Římě v domě generalátu, úřední zprávy provinciálův, visitátorův, generálův, dále 14 manuskriptů vídeňské c. k. dvorní knihovny, více rukopisů vídeňského státního archivu, pražské universitní knihovny, universitního archivu, strahovské knihovny Premonstrátův, rodinné knihovny Lobkovicův, českého zemského archivu, zemského archivu moravského v Brně, kapitulního archivu v Olomouci, c. k. studijní knihovny tamtéž, arcibiskupského archivu v Kroměříži, universitní knihovny ve Vratislavi, cisterciácké knihovny ve Vyšším Brodě atd.

Kniha sama má 23 oddíly a každý oddíl několik statí. Předchází předmluva a úvod.

V předmluvě vykládá spisovatel, proč dílo své veřejnosti podává a zároveň nastiňuje nedostatečnost dějepisného badání o české provincii Jesuitův. Praví: »Vlastní dějiny provincie (české) až do zrušení Tovaryšstva r. 1773 nebyly posud sepsány. Gymnasijní ředitel Tomáš Bílek napsal sice dějiny Tovaryšstva Ježíšova se zvláštním zřetelem k jeho působení v Čechách, nepodal však pro dějiny provincie téměř nic nového, protože aktů neznal. P. Bohuslav Balbín,

jemuž bylo uloženo, aby napsal dějiny Tovaryšstva v Čechách, zanechal pouze několik poznámek a rozvrhů své práce, jichž použili jeho nástupci Jan Miller a Jan Schmidl. »Historia provinciae Bohemiae societatis Jesu authore P. Joanne Miller S. J.« sahá sice od roku 1556 až do roku 1723, nebyla však nikdy tisknuta. Jeden manuskript spisovatelem sepsaný a obsahující dodatky i opravy, nalézá se v rodinné knihovně knížat Lobkovicův v Praze a opisy jednotlivých knih jsou ve dvorní knihovně vídeňské. Dějiny tyto měly býti vydány jako pamětní spis stoletého trvání provincie, nemohly však se vytisknouti, poněvadž spisovatel zatím zemřel. Protože pak obsahují mnoho nepřesností a rozdělení jich se mnohým méně líbí, nebylo by přepracování jich vhodným. Chronologicky uspořádaný výtah z těchto dějin Millerových s mnoha opravami sepsal r. 1741 P. Jan Dreyhausen. Z díla tohoto však uchoval se pouze rukopisně druhý díl od roku 1644 až do roku 1724. Proto pokusil se P. Jan Schmidl r. 1744 o přepracování dějin České provincie dle obvyklého tehdy v dějinách rádových chronologického pořádku. Po třech letech nejpilnější práce byl uveřejněn první svazek sahající od roku 1555 až do 1592 v tiskárně pražské kolleje za faktora Jiřího Schneidra. Roku 1749 byl vydán svazek druhý, r. 1754 třetí a r. 1759 čtvrtý a pátý, jež společně tvoří čtvrtý díl dějin. Práce Schmidlova sahá pouze k roku 1653. Úplných dějin české provincie až do zrušení jejího r. 1773 tedy posud nemáme. Mimo to starší práce novým požadavkům nevyhovují.«

V úvodě děje se kratinká zmínka o založení a účelu Tovaryšstva a nastiňují se náboženské poměry v království Českém před založením kolleje klementinské v Praze, stručně sice, ale velice výrazně.

První oddíl spisu, jednající o založení a dějinách kolleje klementinské za Ferdinanda I. a Maximiliana II. a o povolání Jesuitův do Čech, líčí počátky klementinských škol (university) a vyučování jesuitského vůbec, rozmíšky, způsobené P. Tilianem, panující v kolleji bídu hmotnou a nouzi, fundaci Ojvinskou v Lužici atd.

V oddíle druhém, třetím, čtvrtém, pátém a šestém následuje popsání života a prací členův klementinských. Oddíly tyto méně zaujmou historika světského, za to však, kdo chce o Jesuitech učiniti si úsudek správný, nezbytně je musí nejen čísti, ale přímo studovati. Nazval bych je dílem jednajícím o »tajnostech« Jesuitův a vnitřní jejich síle. Stačí v tomto směru upozorniti na př. jen na oddíl třetí o duchovním životě Jesuitův českých a duchu řádovém, o noviciátu, scholastikátu a přiučování se češtině, dále na oddíl čtvrtý, v němž probírají se jesuitská kázání, katechese, církevní slavnost, křesťanské milosrdenství atd.

Velice zajímavými jsou oddíly sedmý, osmý, devátý, desátý, jedenáctý a dvanáctý, pojednávající obšírně o uvedení Jesuitův do Moravy a jich tu apoštolských pracích. Znamenitý a posud dosti po zásluze neoceněný biskup Prusinovský, jakož i biskup Stanislav Pavlovský, nezapomenutelní bratři Jan a Václav Grodečtí, objevují se čtenáři jako kněží ducha apoštolského, až do krajnosti obětaví a ochotni pro víru katolickou snášeti vše, co Pán zlého sešle. Počátky brněnského noviciátu docházejí tu spravedlivého ocenění.

Oddíl třináctý uvádí v taje »ratio studiorum« a vyličuje její účinky na přeměnu studií jak v Praze, tak v Olomouci. Marianské kongregace studentské počínají přetvořovati srdce studujících v nejvěrnější syny katolické církve.

V studentských seminářích, jak líčí oddíl čtrnáctý, pěstují se zpěv a hudba ku zvelebení služeb Božích. Jesuité zavádějí česká kázání, rozšiřují české knihy (o čemž jedná oddíl patnáctý), vycházejí na misie mezi lid a pracují při nich (dle oddílu sedmnáctého) až do vysílení.

Oddíl sedmnáctý líčí počátky kolleji v Krumlově, v Jindřichově Hradci, osmnáctý v Chomutově, misii v Šejnově, a devatenáctý v Kladsku.

Oddíl dvacátý jedná o poměrech náboženských za Rudolfa II., o majestátu a vpádu Pasovských do Prahy.

Dvacátý prvý oddíl vrací se ku kolleji svatoklimentské v Praze, líčí tamější studie po zavedení »ratio studiorum«, získání panství Bernardic atd.

Oddíl dvacátý druhý představuje čtenáři znamenitou postavu knížete církevního, kardinála Františka z Dietrichšteina, jeho vliv na náboženské poměry moravské, snahy po spasitelných reformách jak v Brně, tak v Olomouci a nezamlčuje, proč kardinál, ač k Jesuitům brněnským byl samá láska, k Jesuitům olomouckým choval se chladně a odměřeně.

Konečně oddíl dvacátý třetí počíná líčením vyhození místodržících v Praze r. 1619 a vypuzením Jesuitův z Čech, Slezska i Moravy.

Toť v krátkosti obsah tohoto znamenitého díla, jehož četbu každému, kdo poznati touží nezfalšované dějiny své vlasti a předbělohorského misionáře Jesuitu tak, jak v pravdě byl, bez liberálních frází, co nejvřeleji odporučuji. Dílo Kroessovo stane se zajisté záhy i mezi světskými historiky hledaným a hojně používaným. Má celou spoustu věcí nových, jinde posud neuveřejněných a na výsost zajímavých. Bylo vydáno sice německy, ale slohem tak přístupným a lehkým, že každý intelligent snadno beze všech obtíží jej pročítati může.

Abych se pouštěl do podrobností při rozboru díla, nepovažuji za místno, poněvadž, abych to řekl krátce, kdo práci spisovatelskou dobře oceniti chce, musí ji sám čísti. Podaří-li se proto P. Kroessovi svazky následující tak jako tento, bude dílo jeho v pravdě monumentálním. Kéž Bůh popřeje mu zdraví a sil!

Nemám však pro dílo pouze chválu, ale i některé výtky. Spisovatel užívá hojně českých pramenů, a což dodati dlužno oproti mnohým podobným spisům německým, s pravopisem úplně správným. Postrádám však pro čtenáře Němce, kdož češtiny neznají, německých překladů oněch pramenů. Nelibě mne jako Čecha take se dotklo, že všude místo »böhmische Sprache« po způsobu německých nacionálů užívá se slova »tschechische Sprache«. Mimo to vedle německých jmen vlastních zvláště u míst a měst, bylo by dobře uváděti i česká pojmenování. Tak vedle slova Neuhaus české Jindřichův Hradec by se dobře vyjímalo. Spisovatel sám to cítil a v rejstříku u některých jmen tak učinil. Divně ovšem také se vyjímá slovo »Neziarka Fluss«. Václav Oliva.

Trennung von Kirche u. Staat. Von Redakteur F. Mack. Trier, Paulinusdruckerei 1910. Zajímavě, místy i dramaticky líčí spisovatel průběh odluky církve od státu ve Francii a bezpříkladnou surovost s nízkým pokrytectvím, které se tam ukázalo v jednání církvi nepřátelských stran. Spisovatel se staví se vší rozhodností na stanovisko, jež v boji tomto zaujal papež Pius X. a uvádí v přesném německém překladu všechny výnosy papežské stolice, týkající se této rozluky. Dále činí porovnání s jinými zeměmi, kde rozluka rovněž již provedena byla, všude však stalo se to způsobem spravedlivějším, důstojnějším a taktnějším než v bohaté Francii. Pro Francii zjev pro přítomnost i budoucnost velmi zahanbující. — Mexiko poskytuje podobný obraz bezohledné brutálnosti jako »nejstarší dcera církve«. Že i u nás různí faktorové příklad Francie rádi by již dnes napodobili, jest známo. Proto semknutí řad církevních a konservativních jest na výsost třeba. — Knihu jako časovou doporučujeme i u nás.

Farář Fähnrich.

Apologie des Christentums. Von Dr. Franz Hettinger. Deváté vydání. Vydal Dr. Eugen Müller, profesor univ. štrassburgské. Nakladatelství Herderovo. — Skvostné dílo toto zajisté nepotřebuje doporučení. Deváté vydání v čase poměrně krátkém jest nejlepším pro ně vysvědčením. V pěti dílech uložen nesmírný poklad křesťanské vědy a přece nikde se nesetkáváme se suchopárnou učeností, naopak, vše psáno je s idealismem plným horoucí lásky ke Kristu a církvi.

Farář Fähnrich.

Charakterbilder aus der Weltgeschichte. Von Dr. A. Schöppner. Neubearbeitet von Dr. L. König. 3 Bde. Vierte, gänzlich umgearbeitete und illustrierte Auflage. Lex. 8. (1680 Seiten) mit etwa 500 Illustrationen und Kunstbeilagen. Regensburg 1909 a 1910. Cena výtisku neváz. 18 M, vázaného M 24. — Dočká-li se dílo tak velikého objemu, jako jsou přítomné Schöppnerovy »Charakterbilder«, vydání 4., je to beze všeho sporu důkazem jeho zdařilosti. A skutečně také každý, kdo pozorně a nepředpojatě pročte tyto tak krásně a v duchu katolickém psané Obrazy z dějin, musí uznati, že dílo úspěchu toho plně zasluhuje. Podává v něm autor zaručené výsledky vědy historické ne v suchopárném výkladu, nýbrž v zajímavých ucelených obrazech, jejichž středem jsou jednotlivé důležité osoby nebo události, a všímá si hojnou měrou, nač právě moderní historikové kladou veliký důraz, dějin kulturních. Tím právě stávají se tyto Obrazy z dějin nevyčerpatelnou studnicí poučení a prostředkem ku vypěstování mravní povahy, spolu pak budí mezi vzdělanci lásku k hlubšímu studiu dějin. Poněvadž pak autor, stoje pevně a neochvějně na stanovisku katolickém, ukazuje při vhodných příležitostech v díle svém též stále na řízení Prozřetelnosti, jak se jeví v dějinách národů a specielně též v dějinách církve, kterým je popřáno místo význačné, možno dílo jeho co nejvřeleji doporučiti zvláště studující mládeži.

Co se obsahu týče, tu autor v prvním svazku pojednává nejprve o dějinách východu, a to o dějinách Babylonie, Assyrie, Egypta, Číny, Indie, Iranu, Foenicie a Palestiny. Po té přechází k dějinám řeckým a líčí nej-

prve dobu heroickou, po té řeckou ústavu, dále války s Peršany, Atheny za doby Periklovy, válku peloponneskou, vládu třiceti tyranů, dobu Filipa Macedonského a Alexandra Velikého. Při tom však nezapomíná vsunouti krásná kulturní líčení her olympických, řeckého divadla, gymnastiky řecké, státního života a života náboženského, filosofie řecké atd. Poslední část svazku tohoto je věnována dějinám římským, a to od prvopočátku až do konce století třetího po Kristu. I tu opět setkává se čtenář se všemi oněmi slavnými králi, státníky, vojevůdci, císaři, umělci atd., jak o nich slyšel v době školní návštěvy, často v novém osvětlení. Krásně líčí v části této světodějný význam Krista, jako středu dějin, první počátky církve katolické, pronásledování, katakomby, křesťanskou charitu v prvních dobách, život řeholní, přední Otce církevní, jako sv. Jana Zlatoústého, Basilia Vel., Ambrože, Augustina, Jeronyma. Primátem biskupa římského případně zakončen je svazek tento.

Ve svazku druhém podána a vylíčena jest doba vzniku a tvoření států germánských na troskách říše římské, stěhováním národů povalené, dále doba Karlovců, doba saských a franckých císařů, doba výprav křížových, doba po výpravách křížových až do objevení Ameriky Kryštofem Kolumbem a do císaře Maxmiliana I. I tu opět v mnohých krásných líčeních poukázáno je na působení a význam církve. Poukazujeme jen na některé: Lev Velký a Attila, sv. Severin a barbaři, sv. Benedikt z Nursie a řád benediktinský, papež Řehoř Velký, obrácení Anglosasů, petrský haléř, rozšíření křesťanství v Německu, Klášter Fulda, sv. Vojtěch, apoštol Prusů, Kongregace z Klugny, papež Řehoř VII. a jeho zásady, sv. Bernard, František z Assisi, sv. Alžběta, Ludvík svatý, Tomáš Akvinský, Vincenc Ferrerský atd. Zamlouvá se nám, že autor také dosti obšírně pojednal o dějinách českých, zejména o vládě Karla IV. a o husitismu. Kulturním poměrům středověkým věnován je celý oddíl VI.

Ve svazku třetím přicházejí na řadu dějiny nové doby, a to především doba reformace, dále doba Ludvika XIV., doba Fridricha Velkého, doba revoluce. I zde opět podány jsou pravé kabinetní obrázky ze života a činnosti církve katolické, jako: John Fisher, La Casas, koncil Tridentský, sv. Ignác z Loyoly a Tovaryšstvo Ježíšovo, sv. František Xaverský, Maria Stuartovna, papež Sixtus V., sv. Vincenc z Pauly, Pius VII., hrabě Leopold Stolberg, Pius IX. atd. Na konec nemůžeme než ještě jednou tyto krásné, poutavé, duchem církevním provanuté obrazy z dějin, jež Dr. König svým přepracováním opět na výši doby uvedl, zachovav při tom původního jejich ducha, co nejvřeleji netoliko vzdělancům vůbec, nýbrž i studující mládeži zvlášť jako případný doplněk k oživení vyučování dějepisného, co nejlépe doporučiti. Dr. Jos. Samsour.

Die Grundgesetze der Deszendenztheorie in ihrer Beziehung zum religiösen Standpunkt. Von Dr. Karl Camillo Schneider, a. o. Professor der Zoologie an der Universität Wien. Mit 73 Abbildungen. Freiburg im Breisgau. Herdersche Verlagshandlung. 1910. Grosser Oktav. (XXII und 266 Seiten mit 2 Farben-Tafeln.) M 7·—; gebunden in Leinwand M 7·80. — Máme před sebou velmi pozoruhodnou a znamenitou knihu, jejíž nadpis už každého zaujme, kdož si všímá nejdůležitější moderně-vědecké otázky, zda přírodní věda a náboženství mají spolu co činiti čili nic, zdali se dá existence Boha dokázati. Tento spis může býti pokládán za nepřímý důkaz existence Boží čili jinými slovy on dokazuje, že v přírodě jsou principy, jež nelze odvoditi ze hmoty, nýbrž k jejich porozumění že vyžaduje se nutnost činnosti Stvořitele čili vyšší intelligence. Spis tento jest tím důležitější, že nevěreckým biologům dá mnoho práce, aby jej vyvrátili — budou-li vůbec s to. Neboť nepracuje s pouhými thesemi, nýbrž všude analysuje biologická fakta a důkladně odůvodňuje, nejnovějším výsledkům vědy do podrobností vychází vstříc a všechny námitky monistů proti dualismu v biologii vyvrací. Mimo to platí autor ve vědeckém světě za autoritu, znám jsa jako profesor zoologie na vídeňské universitě svými přisně vědeckými badáními, není předpojatý, ani není theologem, sám uznávaje, že theologické stanovisko ve všem všudy nedostačuje, nýbrž že jenom určitým problemům odpovídá. Máme tudíž před sebou spis pozoruhodný. Celý jeho obsah nedá se téměř ani stručně vypověděti; chceme-li mu důkladně i účelu spisovatelově porozuměti, třeba jej celý a pozorně studovati a ne menší píli věnovati poznámkám, jež jsou k němu přidány a jichž jest 130, zaujímajících téměř polovinu celé knihy. Zde podávám pro tentokráte hlavní myšlenku autorovu a hlavní zákony, jež se na téže zakládají. (Podotýkám, že spis ten jsou vlastně 4 přednášky, jež učenec konal v zimním období 1908 a 1909 v učené společnosti Lvově ve Vídni, k nimž pak při tisku připojil ony zmíněné bohaté poznámky a 73 vyobrazení.) Hlavní myšlenka autorova jest: Přijímám

učení Platonovo o ideách — ovšem ne v tom smyslu jako Plato, jenž pojímal idee jako transcendentní bytnosti, které prostředkují mezi Stvořitelem a tvory a tudíž nejsou immanentní ani Stvořiteli ani tvorům, nýbrž v tom smyslu, že ideu (ne idee, poněvadž číselně jest pouze jedna jediná idea) pojímám jako produkt stvořitelského vědomí Božího, kterýžto produkt při aktu stvořitelském byl vložen do materie a od té chvíle snaží se během všech pokolení a časů realisovati se v celé bohatosti svých schopností (Anlagenfülle). Tím způsobem jest idea uvnitř žijících individuí, jest jim immanentní, ale k úplnému vývoji svých schopností čili k úplnému realisování svému přichází pouze ve všech organismech dohromady; tím, že se tato jediná idea v materii (celly, tkanivo) individualisuje, tím samým se evolvuje, a to činí na základě svého obsahu životní energie, jenž při konu Stvořitelově byl do idey vložen. Ejhle evoluce! Zde však poznáváme zásadní rozdíl, jak pojímá evoluci (kteráž ostatně dnes popírána býti nemůže a také není) profesor Schneider na rozdíl moderních evolucionistů; neboť všechny ty druhy a individua nevyvinula se z prvotní buňky náhodou, čili vlivem a popudem pouze zevnějších vlivů, jako u Darwina selekcí, bojem o bytí, nýbrž z vnitřku věci, neboť idea Tvůrcem do hmoty vložená má v sobě ty všechny neskončené schopnosti, které přicházejí během doby a třeba i v krátkém čase i náhle k evoluci ve své variaci čili idea se rozptyluje. (Zerstreuung.)

Tím také Schneider staví se na druhé straně proti lamarkismu, který všechnu evoluci odvozoval z vnitřku psychycky, t. j. ve všech životních procesech kladl psyché s rozumným vědomím, kteráž by byla příčinou variace atd. (Ovšem Schneider nezamítá vliv zevnějších popudův, ale nepokládá tyto za hlavní příčinu evoluce.) Co se člověka týče, výslovně podotýká, že naň se toto vztahovati nesmí, poněvadž on svým rozumem a vůlí nemůže jakožto »jednotlivá« osobnost se vztahovati na tuto kollektivní transcendentní ideu, člověk svou duševní činností předpokládá nositele individuelního, nezávislého na materii a idei. Podle moderní nauky jest evoluce vlastně epigenese, t. j. z plasmatu se něco nového tvoří, co nebylo zahrnuto v potenci plasmatu (potence = Anlage, která se individualisováním aktivuje, k čemuž je třeba materie [tkaniva, buněk]). Každé takové nové tvoření se jest však náhodné; kde však panuje náhoda, tam není úmyslu, který zde nutně musil by ukazovati na nejvyšší intelligenci za tím stojící, tedy na Boha. Schneider však chápe evoluci podle nauky ideové zcela jinak: Vývoj jest evoluce předexistujících nehmotných schopností (Anlagen) a každé zrození může vynésti k vyjádření pouze stávající schopnosti (už v potenci předexistující) a jest tudíž účelné.

Odkud může však tato schopnost a tudíž tato účelnost pocházeti? Všechna účelnost předpokládá vědomí; toto vědomí, působící účelnost, může býti pouze božské, ježto v přírodě neznáme jiného vědomí, jež by zde přicházelo, než ono; tudíž i schopnosti jejich i účelnost (potenci a finalitu) možno chápati jenom z existence Tvůrce. Tak správně pochopená nauka vývojová — praví Schneider — staví nutně most k náboženství.

Tím způsobem vede analyse vývojových fakt k uznání nadřaděného principu, kterýž se zove schopnost (Anlage, potence, idea). To jest princip substantialní. Další principy, jež zde nemožno stručně vykládati, jsou ještě čtyři, a to: vitalita, jakožto princip aktivující onu schopnost; entelecheia (forma, síla), princip organisující; smrt, princip integrující; vědomí, princip zúčelňující. Hlavní úkol knihy jest, všechny tyto principy (5) v jejich dějinném vývoji sledovati, čímž se vztah k náboženství sám sebou přímo vnucuje. Neboť náboženské názory přijímaly odjakživa v biologii vyšší principy, tak především scholastika, k níž autor v hlavních bodech stojí blízko.

Nevyvratitelný důkaz, že takovéto principy existovati musí, nutno pojímati jako moderní biologický důkaz existence Boží, který jest ovšem pouze nepřímý, proto však přece pádný. Autor při tom vědecky rozebírá nálezy a výsledky moderní biologie. Není možno v krátké recensi všecky zákony, jež odvozuje v nauce vývojové, vysvětliti, což bude ponecháno obsažnějšímu článku. Tam též bude lze osvětliti stanovisko autorovo k Aristotelovi a ke scholastice, jakož i vyložiti, jak on míní srovnati scholastický názor o formě substantialní s ideou Platonovou, starou nauku epigenetickou s evolucí ideovou. Třeba měl mnohý pochyby o dokázatelnosti stvořené idee, jež se stále vyvíjí, přece doporučuji knihu přítomnou k pilnému studiu. Z ní pozná, že Bůh a náboženství nejsou překonaným stanoviskem a že lze velmi dobře zdravou vědou s dobře chápaným náboženstvím srovnati, ano že Bůh a tudíž náboženství jest nutné k podepření pravé vědy. Vezmi tedy a čti, a čti důkladně! V. Kunz.

Die katholische Welt. Illustriertes Familienblatt. 22. Jahrgang. Redakteur Leonz Niderberger. Verlag der Pallotiner, Limburg an der Lahn. Každým sešitem měsíčníku »Die katholische Welt« dostává se odběratelům jeho hojnost zábavné a poučné četby a když jest ročník dokončen, každý se zálibou ještě znova prohlíží jednotlivé sešity, v nich různé ty zdařilé články a velmi se zamlouvající vyobrazení. Většinu obsahu zaujímají práce zábavné, romány, povídky, humoresky a básně. Ročník, o němž podáváme zprávu, vyznamenává se těmito pracemi: »Zu stillen Höhen«, románem od známého Ant. Schotta; »Der Pflegesohn des Waffenmeisters«, povídkou od Herrmanna Hirschfelda; »Griseldis«, povídkou ze 12. století, na mnoha místech velmi dojímavě psanou, od Felixe Nabora; novelou »Sie beten für uns« od Th. Dervi; dále články o umění a literatuře, země- a národopisu, hvězdářství, o technice a nových vynálezech, statěmi z přírodovědy, zprávami časovými a různými drobnostmi. Některé články, vědecké zvláště, provázeny jsou dobře volenými obrázky, kteréž případně znázorňují pojednávanou látku. Zobrazeny jsou tu také některé výjevy ze života náboženského, krajiny, osoby, buď v minulosti nebo v přítomnosti v popředí veřejného života stojící a četné jiné pozoruhodné události. Ku každému druhému sešitu přidána jest umělecká příloha. I v textové části má časopis přílohy dvě: jednu pro paní a dívky, pro ruční práce, dům, kuchyň a modní zprávy, druhou výhradně s předlohami pro kostelní paramenty a jiné ruční práce. U výpravě časopisu lze pozorovat stálou snahu po zdokonalení. Také pro budoucnost slibuje redakce, že nejen hodlá zůstat na dosavadní výši, nýbrž i z dobrého nejlepší svému čtenářstvu skýtati.

Josef Herzig.

ČESKÁ.

František Jirásko, Praktické promluvy k mládeži v příkladech pro celý školní rok, II. díl. V Olomouci 1911. Knihovna Kazatele, čís. 32. Nakladatel R. Promberger, knihkupec. Větší osmerka. Stran 230. Cena 2 K 80 h. — Mládež — naděje vlasti. Proto mládeži jen to nejlepší jest dobrým. Starým tímto pravidlem řídil se osvědčený pracovník na poli naší homiletiky, profesor lycea v Jičíně František Jirásko ve svých »Promluvách«. I. díl krásných těchto »Promluv« vyšel r. 1908. Co tehdy uvedeno bylo o něm ve »Vlasti« ročníku XXIV., čís. 11., strana 1048, platí plnou měrou také o tomto díle druhém. Autor vytkl si za úkol probrati desatero Božích přikázání. V prvním díle probral první čtyři přikázání, tento díl druhý lze nazvati nejvhodněji velikolepě založenou parafrasí a výkladem pátého přikázání Božího, které však vykládá se tu spíše positivně, to jest, poukazuje se na povinnosti plynoucí z křesťanské lásky. V díle tomto promlouvá spisovatel o četných thematech, o nichž málo kdy dočítáme se ve sbírkách kazatelských. Tak mluví se o kouření, alkoholu, bolesti a jiných, thématech to dojista pro mládež na výsost důležitých, o nichž jen zřídka mluvívá se se stanoviska křesťanského. Rovněž jsou ve sbírce této vhodné promluvy k duchovním cvičením, jak se konají nyní na školách našich. Velmi pěkná jsou kázání pro lid o sedmi skutcích duchovního milosrdenství. Spisovatel ukázal tu názorně, kterak možno zajímavě probírati na lidových kázáních látku katechismu. — Promluvy Jiráskovy, hojně illustrované vhodnými příklady, lze doporučiti všem kazatelům co nejlépe.

Dr. Rudolf Zháněl.

Brandejs nad Labem, město, panství i okres. Sepsal Dr. Justin V. Prášek Díl II. Nákladem města Brandejsa nad Labem. Tištěno tamtéž. Cena 5 K. Se dvěma přílohami, jedním plánem a 41 fotografickými snímky v textu. — Spisovatelé monografií jednotlivých měst zavádějí díla svá na příliš rozsáhlých základech. Tak na příklad díl III. »Města Turnova nad Jizerou« obsahuje zápisy a držitele jednotlivých domů na 656 stranách velkého formátu. Dějiny Brandejsa jsou ve dvou dílech; druhý, obsahující děje od roku 1620, pojednává obšírně o válce třicetileté a dalších dějinách do nejnovější doby, o správě veřejné, živnostech, poměrech náboženských, osvětě, zámku a panství, poměrech současných a posléze popisuje město dle ulic, náměstí, mostu atd. Poněvadž Brandejs drželi čeští králové, dějiny jeho k nim přiléhají. Nás musí nejvíce zajímati stať o poměrech náboženských, protireformaci pobělohorské, a třeba tu jsou uvedeny spory děkanů s Piaristy a kantory, třeba popsány i misie Jesuitů, pouti, procesí, bratrstva, přece spisovatel nikde nestaví se na pole strannické, ale přesně a mírně dotýká se věcí, jež jiným bývají příležitostí ke kopancům církvi katolické. Velice zajímá článek o Piaristech v Brandejse a škole jejich. Zde se dovídáme, že kapitulní děkan Kindermann roku 1779 už zavedl v Brandejse industriální vyučování dívek, pletení, předení bavlny a lnu. Spisovatel v tomto díle oceňuje zásluhy také kněží: Josefa K. Petráše, dě-

kana v Kostelci nad Labem a sběratele Brandejsských pamětí, Matěje Karlacha, skladatele městských dějin (1787—1877) a rodáka Dr. Mikuláše Karlacha. Za zmínku stojí zápis děkana Bartoloměje Zelenky, »muže v povolání svém horlivého a upřímného Čecha«. Úprava díla toho je pěkná, obrazy jasné, ale schází u takové knihy nutný rejstřík. Alois Dostál.

Hlasy Svatováclavské. — Sbírka časových brožur. Majitel a vydavatel Družstvo Vlast v Praze 570-II. Redaktor Vlastimil Hálek, farář v Liboci u Prahy. Administrace v Praze, Žitná ulice, čís. 570-II. Tiskem knihtiskárny družstva Vlast. Ročník X. — Za těch deset let svého vycházení přinesly »Hlasy Svatováclavské« celou řadu v pravdě časových prací, jež tvoří vydatnou zbrojnici proti těm různým námitkám a útokům na zásady a pravdy strany naší katolické; také tento poslední ročník vykazuje výborné práce časové, tak v čísle 1.—2. pojednání »Galileo Galilei a jeho spor s církví«, kde velmi jasně vyloženo, jak povstal spor tohoto veleducha, proč byl odsouzen, jak byl »vězněn« (na letohrádku!), jak vylhané jsou povídačky o jeho oslepnutí atd. Tam, kde používá se tohoto sporu ke štvaní proti církvi (její neomylnosti..., proti víře, (jakoby byla v odporu s vědou) hodí se brožura tato výborně. Též připojený článeček »Co vytrpí misionáři« jest časový; ten blahobyt, jejž nám nepřátelé vyčítají, vidí zde v plné kráse. V čísle 3.—4. jest časová též práce pana Jirouška »Svatý Václav jako vládce země české« a výborných »Několik statí o Volné Myšlence« od V. Peera. Na tyto rozumy »Volné Myšlenky« o Bohu, zázracích, Písmu svatém atd. zvláště upozorňujeme! Číslo 5.—6. obsahuje opět časovou práci pana A. Ježka: »Manželství — svátost«, dále zajímavou vzpomínku z cest Ignáta Zháněla: »Escurial a Filip II.« a konečně článeček »Mravnost dle universitního profesora (Dra Krejčího)«. Věru, to by byla smutná mravnost! — Doporučujeme vřele. Jos. Fabian.

Hrabě L. N. Tolstoj: **Obnova Pekla.** Legenda. Přeložil Pavel Hrušovský. (Po konfiskaci nové vydání dle interpelace, čtené na říšské radě dne 24 června 1909 poslancem V. Freslem a spol.) V Praze, nákladem knihkupectví Hejdy a Tučka, tiskem Edvarda Leschingra, cena 40 haléřů. — V době urputného boje proticírkevního s bolestí dlužno konstatovati, že tato legenda Tolstého, čítající 32 tiskové strany, z nichž 193 řádky propadly původně konfiskaci, nemálo přispívá k uvolnění úcty ke svaté církvi Kristově hlavně u takových čtenářů, jichž hlavní devisou jest: nepřemýšleti mnoho o tom, co právě četli, ale věřiti tomu a šířiti to všude kolem sebe z důvodu, že kult Tolstého jest dnes snad modou a sportem hlavně u lidí, jimž církev Kristem založená jest institucí již přežilou, nekulturní a terčem kritik a úsměšků plných tupení i božského zakladatele církve té.

Hlavní jádro legendy Tolstého jest vyloženo ve statí první a druhé. Belzebub, otec a vládce všech ďáblů, stále doufal, že útrapy a trest smrti způsobí, že Kristus v poslední minutě zřekne se svého učení, ale přesvatá smrt Kristova na dřevě kříže byla momentem zkázy pekla. Avšak církev přivodila dle legendy Tolstého obnovu pekla a tuto obnovu vykládá autor ve statích III.—IX., vkládaje svou proticírkevní filosofii a bludné názory o »lidech uznávajících se za církev« v pošklebné výklady jednotlivých ďáblů, řekl bych referentův o loupežích, vraždách, válkách, vědě, technice, dělbě práce, tisku, umění, medicíně, kultuře, výchově, dobročinnosti, socialismu atd., atd. — Že právě takováto ďábelská filosofie, hlavně na místech původně konfiskovaných, vrcholí v nepříznivých výkladech pravd náboženských a základů positivního náboženství vůbec, jest na bíledni a hrabě Tolstoj, prosloviv všecky referáty ďáblův, končí oslavu obnovy pekla, přivoděné prý církví, učení Kristovo dle lidských názorů a dle svých potřeb vykládající touto apoteosou: »Čerti obklopili Belzebuba. Na jednom konci seřadivších se ďáblů byl ďábel v pelerině — vynálezce církve, na druhém konci — ďábel v mantile, vynálezce vědy. Čerti podali si jeden druhému tlapy a kruh se uzavřel. A všichni ďáblové, chechtajíce se, pískajíce, kňučíce a prskajíce, jali se, mávajíce a třepetajíce ohony, kroužiti a křepčiti kolem Belzebuba. Belzebub pak rozpiav křídla a třepetaje jimi, křepčil v prostředku, vysoko zdvihaje nohy. A nahoře bylo slyšeti nářek, pláč, sténání a skřípění zubův.« — Hle, toť tedy Tolstého obnova pekla — legendární roucho jest příliš průhledné, než aby dovedlo zakrýti tendenci proticírkevní brožury, nazvané legendou.

V dobách, kdy při manifestačních oslavách označují řečníci Tolstého jako pokračovatele Budhy, Sokrata, stoiků, Chelčického, Komenského, Pascala, Rousseaua a jiných, jako apoštola míru, spravedlnosti a lásky (vše dle přednášky profesora Drtiny dne 26. prosince 1910 v zasedací síni staroměstské radnice), jest legenda »Obnova Pekla« eklatantním dokladem, že v anathematu ruského synodu nebylo ni stopy anachronismu, a jest též varovným znamením, na kolik spisy

Tolstého z jiných oborů písemnictví doporučovati možno a kde v jeho filosofických a náboženských spisech přestává hranice této možnosti. — Nechť tedy legendu Tolstého čte, pochopuje a vychvaluje kdo chce, jak chce, ale nemůže při tom býti členem církve Kristem založené anebo sází sobě na tvář jenom masku přetvářky, aby zván byl kulturním pokrokovcem při kultu Jasnopoljanského filosofa; já však legendu o obnově pekla dle zásad nemaskované pravdy nemohu doporučiti nikomu a nikdy, protože jsem ji dle pravdy bedlivě prohlédl.

Jan Voborský.

G. Horlivý: **Banda lupičů a žhářů.** (Jak česká šlechta přišla ku svému velikému jmění.) Ve Vidni 1909, nákladem tiskového výboru československé socialně demokratické strany dělnické v Praze (časopis »Zář«), tiskem lidové knihtiskárny Kubálek a spol., Vídeň V., Margaretenplatz 7., cena 20 haléřů. (Interpellace poslanců Johanise, Cingra a soudr., čtená na říšské radě dne 25. listopadu 1909.) — Na 64 stranách textu, k němuž převážnou většinou použito spisů: Bílek, Dějiny konfiskací a Denis, Čechy po Bílé Hoře, zjevuje se tu zcela nepokrytě celý ten bohatý zdroj stavovské nenávisti a zloby proti šlechtě katolické i proti duchovenstvu katolickému jak majitelům statků a jmění. Úvod s pochvalou zmiňuje se o lidech, kteří jako husité před pěti stoletími setřásli se sebe vládu Říma i šlechty, a v čiré tmě středověku vznítili pochodeň demokratické revoluce s patrným sklonem k názorům socialistickým. Následuje statistika, ve které jmění církevní provázeno poznámkou, že hlavně kláštery, kde ubozí mniši žijí v chudobě a odříkání, mají více pozemků, než se na sluhy Kristovy sluší. Po stati o zřízení fideikomisním zabývá se pisatel respektive kompilátor brožury na stránce 9.—17. tak zvanými menšími krádežemi, to jest otázkou zakoupení nebo získání statků v řízení konfiskačním a praví, kryje se Bílkem, že většina statků, jež dnes česká šlechta drží, přišla jí do rukou za války třicetileté, způsobené »slepou vášnivostí katolíků, podněcovanou hlavně od jesuitů a královských místodržících Viléma Slavaty z Chlumu a Jaroslava Bořity z Martinic, jakož i nesmyslným jednáním ctižádostivého hraběte Hendricha Matesa z Turnu«. A dále se dokládá: »Pláštíkem celé války byla otázka náboženská. Děrami chatrného tohoto povlaku prosvítá však náležitě zřetelně pravá příčina — otázka hmotná.« — Zvláštní pozornost věnována v brožuře některým rodům šlechtickým; tak Lobkovicům na stránce 18.—30., Liechtensteinům na str. 30.—37., Schwarzenbergům na stránce 38.—44. — Pod titulem »Ostatní šlechta« dostávají své šlehy Černínové, Buquoyové, Kolovratové-Krakovští, Colloredo-Mansfeldové, Martinicové, Nosticové, Salmové, Sternbergové, Thunové, Schönbornové, Kinských, Gallasové, Sylva Taroucové a na konec to odnesou kapitolní děkani, kanovníci a proboštové s arcibiskupem! Jak licoměrně mluví brožura ku čtenáři a jak lacinou sehrává komedii ve škrabošce předstíraného hlubokého citu vlasteneckého, seznati lze ze str. 62.: »Aby taky v Římě viděli, že je v Praze všechno v pořádku, poslal císař do Říma korunu zlatou a kamením drahým vysázenou v ceně 10.000 zlatých rýnských, obětovav ji panně Marii della Scala. S lešení na Staroměstském rynku stékala ještě čerstvá krev.« — Celá brožura, kryjíc se, jak v úvodu jejím řečeno, dvacetiletým jubileem sporu o pamětní desku Jana Husa na budově musea království Českého, končí heslem. »Sem se všeobecným, rovným, přímým a tajným právem hlasovacím do zemského sněmu.« A k tomuto, citovanou brožurou znovu zburcovanému heslu byl československé socialní demokracii dobrým sice, ale co do pravé příčiny respektive politické tendence také jako muselín náramně průhledným pláštěm, střiženým dle vládnoucí lasony, sám Hus i s husity. — A proto jen chutě do katolické církve, do kleru i do šlechty, jen jim rázně vyčiniti, předhoditi majetek a postavení a zapomenouti při tom, že právě vítězstvím císařských na Bílé Hoře rozhodnut byl směr národního českého příštího života ve vlasti naší, která by se jinak byla ocitnula ve vleku odnárodňujícího protestantismu. Biti do těch, kdo něco mají a něco znamenají, jest dnes dosti lacinym politickým manévrem i prostředkem, ale jest při tom zároveň velice smutným zjevem, zapomínati, co vše na př. až do roku 1700 bylo duchovenstvem a šlechtou založeno v oboru nadací, při jichž propůjčování studující mládeži rozhoduje vždy primo loco chudoba a nikdy otázka, zda jest otec černý klerikál nebo rudý socialní demokrat! Avšak těžko mluviti k hluchým; oni křičí a lomozí jenom, kde kdo prý kdy co vzal a kde kdo co má; kde kdo co na věčné časy věnoval a dal, bude jim musit tiskem dokázati a dle methody jejich recensované brožury historickými daty a citáty listin doložiti zase jen klerikál a člen »černé armády«. — —

Jan Voborský.

Moravskoslezská kronika. Ročník 21. Nakladatel R. Promberger. Olomouc 1910. Vydavatelstvo oblíbené »Moravskoslezské Kroniky« podalo v posledním roč. tyto práce: 1. Milovati budeš . . . Povídky a črty. Napsal Jindř. Baar. Nazval bych tuto sbírku nejpřípadněji důtklivým kázáním v příkladech o lásce ku bližnímu, an v ní pan spisovatel skoro drasticky ukazuje, kterak společnost i jednotlivci proti tomuto hlavnímu přikázání hrubě se prohřešují. Nelásky zakoušeti jest mnohdy trestancům (Utekl), sirotkům (Na modlení), dětem, jsou-li na závadu lidskému štěstí (Návrat), lidem bez vlastní viny schudlým (Měšťané, Pravdivá pohádka), nešťastníkům, opilství oddaným (Podobenství o milosrdném samaritánu), i vzdělancům pro odchylné přesvědčení (Chrám), žebrákům, osobám služebným a dělnictvu (Almužna, V obecních službách, Dva domy). Obrázky psány jsou dojemně a často břitce. — 2. Odplata. Povídky a črty. Napsal Fr. Novák. Jsou to plynně a výrazně líčené povídky z lidu, odnášející se dějištěm na jižní Moravu, s názvy: Odplata, Otcovská hrouda, Láska Mariany, Slůze, Obecní dítě a Hanes Šandár. Většinou jsou v nich líčeny stinné stránky lidové, nenávist, pomstychtivost, zrada a jiné vášně, které jednající osoby i ku zločinům vedou; avšak pan spisovatel snaží se u čtenáře s nešťastníky vzbuditi soucit a neopomíjí u mnohých osob i dobré vlastnosti vytknouti. V obrázku »Obecní dítě« jest milostný výjev až příliš do podrobna zbytečně líčen. — 3. D. Mamin-Sibirjak: Dětské stíny. Povídky. Vybral a přeložil A. G. Stín. Předmětem těchto povídek jest osud tak mnohých dítek v nynější době. Některé dítky brzo hynou, ana jim společnost odnímá matky, berouc je za kojné, na jiné děti sami rodiče, vedouce nezřízený život, přenášejí různé zárodky ku bolestným nemocem a brzké smrti, jiné ničí zase nezdravé a špatné byty, nedbalost rodičů, a jiné opět vadnou až uvadnou předčasně, že se jim vinou rodičů nedostává pravé lásky v kruhu rodinném buď se strany matčiny či otcovy. — 4. Druhá kniha humoresek. Sestavil J. Houfek. Sbírka obsahuje prací osm: Rázností šlechetného muže vyproštěna nezkušená dívka z rukou nesvědomitého záletníka. (Přerušená známost — Mikszáth); obelstění přepjaté a panovačné ženy (Domácí prostředek. — Brodská.); zajímavé soudní vyšetřování (Švédská zápalka); venkovskou humoresku »Fráňova koza« (Košťál); od jinud již známý »Sňatek z přinucení« (Sienkiewicz); nemilé rozpaky a nesnáze nerozvážného pána, který hostí si nazval (Vítaní hosté. Z ruského.). Bez udání spisovatelů ještě tu pojaty jsou: »Dobrá partie« a »Nebezpečné tajemství«. — Moravsko-slezská Kronika skýtá čtenářstvu dobrou zábavu. Josef Herzig.

Z dávné doby. Napsal Alois Dostál. V Brně 1910. Nákladem papežské knihtiskárny. Stran 159, cena 2 K. — Nakl. knihtisk. benediktinské v Brně vydává »Knihovnu naší mládeže«, jejíž třináctým svazkem je tuto ohlášená nová práce Aloise Dostála, známého miláčka všech našich katolických čtenářův. Obsahuje dvě povídky: »Vznešený samotář« a »Za vzděláním«. Prvá obírá se sice osobou všeobecně známou, ale podává se tu s hlediska, které je každému čtenáři nové »Vznešeným samotářem« je totiž poustevník Ivan, bývalý chorvatský kníže, žijíc ve skaliskách blíže Tetína za knížete Bořivoje a jeho choti Ludmily. Pan pisatel uvádí nás v poslední rok Ivanova života; při svých potulkách najde ho hoch z okolní vesnice Chrastenic Vavřinec a oba se spřátelují. Vše vypravováno dle legendy, ale stále zasahuje účinně v děj hoch Vavřinec. — Druhá povídka »Za vzděláním« je jaksi doplňkem prvé, jedná o benediktinském klášteře u sv. Jana na Skalce, který byl založen Břetislavem I. na hrobě poustevníka Ivana, a děj je vzat z dob císaře Leopolda. Popisuje všechen život klášterní, ale hlavně se obírá školou, již řídí mnich Augustin a do níž chodí mezi jinými Michal, syn rychtářův z Lodenice, jeho věrný soudruh Otík a bývalý žebravý chlapec Karel. Z Karla je kněz, z Otíka fráter zahradník, z Michala rychtář. Zajímavá povídka končí návštěvou císaře Leopolda v klášteře a odražením lupičů, které najal král francouzský Ludvík XIV., bojuje s císařem, aby drancovali města a kláštery v Čechách. — Obě povídky jsou zdařile podány a zalíbí se i dospělým. Mládeži budou pravou pochoutkou a zvláště se dětem zalíbí četné a vskutku krásné původní obrázky — proto je také cena poněkud větší, než jaká bývá obyčejně při spisech, vydávaných u Benediktinů rajhradských. Tisk je hodně zřetelný, papír pěkný a pevný. Ignát Zháněl.

Vlk Krampotů. Valašská povídka z let čtyrycátých. Napsal J. M. Slavičinský. Nákladem časopisu »České Zájmy«. Knihtiskárna Dra J. B. Pichla a spol v Praze. Cena 80 h. — Když narodilo se Martinu Krampotovi, malému podsedníkovi na halénkovských pasekách, takovému, »co jich ide ale (rovná se: jde asi) dvaatřicet na podsedek — sedmé dítě, byl nenadálým přímnožkem rozmrzen tak, že cestou ke křtu pořádně »sa ožvachtál« (opil) — a když se ho babka ptala

jak chásňa (dítě) okřtiť, zapomněl, že již má jednoho synka Martina — i řekl babce: »Ja, dajte mu třeba Martin, tajak mně je.« Když šli ode křtu, opila se i babka a ztratila chásňa, kterého našli »desi v záměti. Hrózně jejčalo.« Zvěděvši Krampotka, jaké dal muž děcku jméno, »stanúla z ležnice a dala mužovi trbos (pohlavek), až sa zmótal . . .« Ještě méně měl Krampota rád malého »Macháčka«, jak Martínkovi říkali, když pozoroval, že příliš mnoho jí — pro kteroužto příčinu ani ve službě ho nikde nechtěli podržeti a nazvali ho »vlkem«; konečně ponechal si ho bohatý Bazala. Když však jediná jeho dcera Rozína Martina si oblíbila, musel tento z domu a dal se k švercům (podloudníkům). Rozína pak musila si vzíti Ozefa Šnagerú, s nímž však byla nešťastnou . . . Po smrti tohoto oblíbila si Rozína opět Macháčka, — než však mohl se státi jejím mužem, bídně skonal.

Jos. Fabian.

Dramatické umění. Z Národního divadla. Německé listy, hlavně vídeňské, přinášely celé chvalohymny o dítěti, »bohy nadaném«, které napsalo baletní pantomimu »Sněhulák«. Jest to jedenáctiletý jinoch E. W. Korngold. A tuto jeho práci měli jsme čest spatřiti na scéně Národního divadla. Děj prostě líčí zamilovaného, jenž jako sněhulák, kterého hoši před okny jeho milky postavili, vnikne do bytu své vyvolené a s touto uprchne. Instrumentace pantomimy není sice prací mladého skladatele, nýbrž dílem jistého routinéra vídeňského. Přes to v díle jsou pozoruhodné části a nápady mladého komponisty. Provedení nebylo ještě v orkestru ucelené. Hlavní představitelé úloh (Pierot) p. Viscusi a (Colombina) slč. Korecká obstáli šťastně

Pí. Božena Viková-Kunětická, která v poslední době často objevuje se na zápasišti politickém a mluví s řečnických tribun, ztrácí zvuku dobrého jako spisovatelka, a to tím více jako spisovatelka dramatická. Každá její novinka na scéně Národního divadla jeví stále větší úpadek na poli dramatické tvorby české. Tak jest i s její novou veselohrou »Representantka domu« Děj, jenž hodil by se spíše svými vtipy někam do zpěvní síně k uplatnění, nehodí se na naši nejpřednější scénu. K takovýmto byť původním pracím jdou všecky (aspoň mají být) ohledy stranou. Často autorka propuká v sesměšňování naší víry a její úkonů a to nazvati přímo hrubostí a ne jemným šlehem veseloherním. Souhra byla zdařilá, ale úspěch trvalý od hry se neočekává pro její chatrný podklad . . .

Činohra Henrika Ibsena »Hedda Gablerova« nenašla u nás jako mnoho Ibsenových her pravého pochopení. Hedda Gablerova jest ženou neprakticky vychovanou. Sport jest jejím živlem a ten nese i jako manželka prof. Tesmana do jeho domácnosti. Sbližily se dvě protivy. Muž ji milující, ale zanedbávající pro lásku k vědě, a ona výstřednicí v pravém slova smyslu. Hedda chce se věnovati prvé své lásce, spisovateli Lövbergovi, muži alkoholu zcela oddanému. Když však vidí, že jeho pouta k alkoholu jsou mocnější, nežli připoutání se k ní, nabízí mu smrtící zbraň, které on použije, ovšem ne jako hrdina, nýbrž jako obmezenec. Hedda skončí též ranou z bambitky. Jednající osoby v činohře jsou vesměs nesympatické, zlámané ratolesti života. A tak divák odchází neuspokojen. Pí. Hübnerová (jediná sympatická duše ve hře) podala v úloze tety Julidny výkon pozoruhodný. I p. Schlaghamer oživoval pravdivostí podání.

Po »Vlasti skonu« a »Kunalových očích« přišel Otakar Ostrčil s jednoaktovou komickou zpěvohrou „Poupě«, složenou na slova komedie F. X. Svobody. Po vážných pracích přešel Ostrčil k humoru. A musíme říci, že na začátek prorokujeme mu šťastnou budoucnost v další komické operní tvorbě. Jeho humor v hudebním rouše na známou Svobodovu komedii dobře se uplatnil. Zpěvní motivy jsou vřelé a deklamace slova hudbou mistrně vyzdvižena. Ostrčil v novince jeví se opět znamenitým skladatelem a překvapuje novotou a obratností v ladné instrumentaci orkestrové. Dílo o premiéře řídil sám skladatel a došlo bouřlivého přijetí. Účinkující podali výkony pravé umělecké kvality. Zejména sl. Horvátova v titulní úloze měla šťastný den výborné pěvkyně. Otakar Jakoubek.

Z předměstských divadel. V městském divadle Kr. Vinohradů dali si o premiéře dr. Josefa Štolby, veselohry, »Ach ta láska!« dostaveníčko všichni ctitelé a přátelé tohoto našeho humoristy. Ano i z Pardubic (jeho působiště) bylo zde hojně zvědavců. Štolba ve svých veselohrách neluští veliké problémy, ale zjednává posluchačstvu požitek, že se pobaví. Architekt Kuneš uchází se o ruku slečny Milady Lonské. Dá mu svůj slib, ale svou pokrokovostí, s jakou pohlíží na sňatek manželský, oddaluje Kunešův úmysl, bráti věc vážně. Milada chce býti v manželství volná a tím všecky diskuse s Kunešem skončeny

a se sňatku sejde. Ale Kuneš se přece ožení. Mladší její sestra, Olga, domácí diblík, ještě skoro děcko, od prvého vstupu Kuneše zahrnuje přátelstvím, z něhož se vyvine během dalšího děje obapolná láska. Kuneš žádá o její ruku, ale se sňatkem ještě počká, až Olga — doroste. Hra nemá drastických scén a oplývá elegantní a jemnou veselostí. Jen v II. jednání, když Kuneš a celý dům zúčastňuje se záchrané práce »domněle« tonoucích ženštin: Olgy a Karoliny, má veselohra příliš rychlý spád souhry a skoro nepřirozeně vyznívá. Delší pomlčka napravila by poklesek. Pí. Májová byla nepochopitelnou Miladou, sl. Baldova v úloze naivky Olgy roztomilý žabec a p. Pražský prostodušný Kuneš.

Opera vypravila starou práci, ale přitažlivou svou melodickou hudbou a prostým, ale pohádkově zbarveným dějem, operu A. Adama »Kdybych byl králem«. Ač již mnoho desetiletí přelétlo, kdy poprvé ve Francii provozována, přece nesetřen s ní pel krásna a působivosti. Správa vinohradského divadla věnovala jí velikou péči jak ve výpravě tak i v podání. Účinkující hlavních úloh: p. Ouředník (král Musul), p. Drvota (Zeforis, rybář) a sl. Drozenova (Nemea) věnovali těmto nevšední péči. Orkestr pod taktovkou kapelníka Holečka zněl jistě. Sbory dobře zapadaly.

V Lidovém divadle »Uranii« plní domy působivý obraz ze života »Zpovědní tajemství«, zpracovaný od P. Anthelma. Děj připomíná nám román Spillmannův »Oběť zpovědního tajemství«, jenž též zpracován dramaticky. Děj »Zpovědního tajemství« přivádí nás na faru v Glaudieu, kde abbé Pioux přijímá pí. Bressandovou, která se mu ve zpovědním úkonu vyzná, že její manžel stal se zločincem. Bressand, jenž jest vrahem, jest nevěrec. Svědčí to jeho slova po vraždě: »Bůh, ten jest daleko! . . . « Za vraha anonymně manželkou přítele abbého (dr. Bondiera) udán sám tento bohabojný muž. Pomstila se na jeho bratru, jenž ji oklamal. Abbé Pioux je zatčen, vržen do žaláře, souzen a pro nedostatek svědků odsouzen. Kněz trpitel připravuje se k smrti, když žena Bressandeova oznámí soudci, že vrahem byl její muž, jenž dohnán výčitkami svědomí, právě se oběsil. Abbé vrací se ze žaláře opět mezi své osadníky jako apoštol a mučeník katolické církve. Hra má pěkné momenty a budí zájem. Hráno bylo výborně. Jen maska abbého (p. Rozsivala) byla příliš mladická. V episodce svědka Loncelina p. Pražský podal umělecký výkon. Manželé Bordierovi (p. Spurný a pí. Campeová) a manželé Bressandeovi (p. Počepický a pí. Košnerová) podali vybroušené stupnice souhry.

Ot. Jakoubek.

Paběrky z novin a veřejného života.

Sv. Otec Pius X. Papež zaslal rakouskému episkopátu v odpověd na holdovací adresu, která mu byla poslána vídeňskou konferencí arcibiskupů a biskupů, list, v němž děkuje episkopátu za projev lásky a úcty a praví, že zatím, co naplněn je velkým hořem a roztrpčeností pro události v Italii a v cizině, potěšil ho projev rakouského episkopátu, zejména pro ujištěnou poslušnost v boji papeže proti modernismu a v otázce přijímání dětí. Papež děkuje konečně episkopátu za jeho protest proti nedávným schůzím a projevům, uspořádaným v Římě proti náboženství a římskému pontifikátu a uděluje své požehnání episkopátu a duchovenstvu rakouské říše. — Denní pošta papežova. Papež dostane denně asi 25.000 dopisů, které vyřizuje 35 tajemníků. Pošta papežova jest ze všech pošt mocnářů na celém světě největší. Po té co do počtu dopisů přijde na řadu pošta císaře německého, který denně dostane dopisů asi 4000. Třetí místo přísluší císaři rakouskému, jenž dostává denně asi 1500 dopisů. Car ruský a president Spojených států dostávají denně asi 700 dopisů.

Svatý Otec a kardinál Fischer. Vrátiv se od svatého Otce z Říma kardinál Fischer, arcibiskup kolínský, vydal pastýřský list, v němž mluví o veřejných záležitostech katolického života v německé říši. Chceme tu připomenouti, co pravil svatý Otec o dělnických organisacích. Mezi katolickými dělníky v Německu jsou zvláště dvě hospodářské jednoty. Jedna chce sjednotiti katolické a křesťanské dělníky k zvýšení hospodářských záležitostí ve svazy (křesťanské dělnické svazy), druhá strana chce, aby se v hospodářských záležitostech spojili pouze katoličtí dělníci (katolické dělnické svazy). Poslednější mají své sídlo hlavní v Berlíně, prvnější v západních stranách Německa kromě Trieru. Bohužel obě strany nebojují jen proti socialní demokracii, nýbrž také mezi sebou, a to zhusta velmi ostře. Obě strany se odvolávají též na rozsudky vyšších církevních úřadův a zvláště berlínská strana se staví, jako by papež nepřál všeobecnému křesťanskému svazu

Svatý Otec výslovně prohlásil, že vůči oběma svazům smýšlí zcela nestranně a že si jen přeje, aby se mezi sebou snášely. Dále píše kardinál Fischer: »Zkoušelo se též neklid a nesváry rozšířiti následkem nových výnosů svaté Stolice. Jest jasné, že tak psaly hlavně noviny, které jinak katolíky nezastupují. Proto vám opětuji, milí arcidiecezáni: Nedejte se mýliti, ale mějte důvěru k nejvyššímu pastýři církve, kterýž jest ve svém posvátném úřadě veden Duchem Božím, jakož i k svým biskupům. Také o této záležitosti jsem mluvil se svatým Otcem a on dal ochotně mně a ostatním německým biskupům jisté plné moci, které jsou přiměřeny našim poměrům. Co se zvláště týká výnosu o prvním svatém přijímání, Vám již známého, netřeba si tu činiti zvláštních starostí. Promluvím o tom v příštím pastýřském postním listě důkladněji, a vy, jak doufám, poznáte jako všichni věrní katolíci — vzdáleni jsouce vší pochybnosti a nedůvěry, kterou by v nás rády vzbudily nepřátelské strany — že právě tento výnos, který podobně jako dřívější výnos o častějším sv. přijímání zasahuje do hlubšího života víry a duše, máte býti vděčni svatému Otci z celé duše. Při nejbližším sv. přijímání, k němuž se počíná příprava již tyto dny, zůstává ještě všecko při starém.«

Svatý Otec drážďanskému biskupu. Proti útokům římského starosty žida a zednářského velmistra Nathana byly po celém katolickém světě pořádány protestní schůze a byly zasílány svatému Otci příslušné projevy. Svatý Otec pak poděkoval drážďanskému biskupu tímto listem: »Tobě pak, ctihodný bratře, a duchovenstvu a věřícím v Sasku děkuji za důkazy lásky k svaté Stolici po křivdách, které se staly církvi a mně a měšťanstvu tohoto města. Boha všemohoucího pak prosím v modlitbách, aby Vám odměnil Vaši lásku, a uděluji Vám co nejmilostivěji apoštolské požehnání.«

Císařová čínská papeži. Minulé dny přibyl do Říma zvláštní posel čínský, který jménem císaře požádal ve Vatikáně, aby mohl přepsati si list císařovny čínské, jejž zaslala papeži Inocentu X., jenž panoval od r. 1644 do r. 1655. V dopisu tomto oznamuje císařovna, že s mnohými vynikajícími Číňany přešla k víře katolické a prosí sv. Otce, aby k ní vyslal mnohé misionáře, zejména z řádu jesuitského. Dopis tento nezastihl papeže Innocenta na živu a předán byl papeži Alexandru VII., který naň odpověděl. Originál dopisu se ztratil, ale opis je v archivu vatikánském.

Katolická církev v celém světě roku 1910. V Evropě a Asii je obřadu latin. 47 kardinálů, 2 patriarchové, 114 arcibiskupů, 496 biskupů, 17 exemptních opatů, 9 apoštolských vikářů; dále dle obřadu východního jsou 3 arcibiskupové, 11 biskupů, 1 exemptní opat, 43 apošt. vikáři, dále 3 patriarchové, 11 arcibiskupů, 28 biskupů, 60 apoštol. vikariátů; dle ritu východního je 5 patriarchů, 17 arcibiskupů, 38 biskupů, 3 apošt. vikáři. V Africe jsou 2 arcibiskupové, 13 biskupů, 1 exemptní opat. 43 apošt. vikáři obřadu latinského; dále 1 patriarcha, 3 biskupové, 4 apošt. vikáři obřadu východního. V Americe panuje výhradně obřad latinský. Jsou tam 2 kardinálové, 54 arcibiskupové. 218 biskupů, 3 exemptní opatové, 24 apošt. vikářové. V Australii 1 kardinál, 7 arcibiskupů, 25 biskupů, 16 apošt. vikářů. Úhrnem čítá katolická církev 50 žijících kardinálů, 13 patriarchů, 297 arcibiskupů, 1257 biskupů, 22 exemptních opatů. Čítá se 285,912.000 katolíků, z nichž v Evropě žije 182,473.500. V Asii je 5,422.000 katol., v Africe 2,681.000, v Americe 86,996.000, v Australii 8,374.000 katolíků veskrz ritu latinského.

Nový vídeňský nuntius. »Osservatore Romano« sděluje, že nunciem ve Vídni bude jmenován nuncius brasilský Msgre Bavona, který vídeňskému dvoru byl už navržen. V nejnovější době se to však vyvrací.

Nový biskup terstsko-koparský. Císař jmenoval nejvyšším rozhodnutím ze dne 21. prosince m. r. kanovníka a ředitele chlapeckého semináře v Lublani Ondřeje Karlina biskupem terstsko-koparským.

Okružní list ruského ministerského předsedy katolickým biskupům. Předseda ministerstva Stolypin vydal všem katolickým biskupům a arcibiskupům list, v němž je upozorňuje, že všecka nařízení papeže a římské kurie, pokud mají závaznými býti pro všecky kněze v ruské říši, pouze prostřednictvím ministerstva vnitra mohou být rozesílány. Jelikož však papežské »Motu proprio« proti modernismu ministerstvu tomu dodáno nebylo, nemá v Rusku žádné platnosti, a proto všecky osoby, jež se tomuto papežskému nařízení podrobí, budou přísně k zodpovědnosti pohnány. Následkem toho katoličtí biskupové v Rusku obrátili se o další instrukce do Říma. — Pořád ještě kozácká knuta vládne v Rusku.

První sv. přijímání. V nádherně vyzdobené zám. kapli v Konopišti konala se o svátku Očišťování P. Marie dojemná rodinná slavnost. Princezna Žofie z Hohenbergu, dcera následníka trůnu (nejstarší ze tří dítek) přijala poprvé sv. přijímání. S hořící svící klečela po celou mši sv. na klekátku před oltářem — čistá, něžná lilie mezi liliemi. — S ní přistoupili ke stolu Páně i oba vznešení rodičové, a starší princ Max týž den poprvé přijal svátost pokání. V předvečer významného dne došlo princezně z Říma od sv. Otce zvláštní apoštolské požehnání. Když po mši sv. následník trůnu a jeho vznešená chof k srdci vinuli a líbali milé dítě, zaperlila slza v očích všech přítomných. Slavnost skončila odpoledním požehnáním, po němž princezna obnovila křestní slib.

Jeho Excellence ndp. dr. Frant. Sal. Bauer, kníže-arcibiskup olomoucký, dosáhl dne 26. ledna 70 let. Vzácné toto jubileum bylo na družné Moravě a zvláště v arcidiecési olomoucké velkolepě oslaveno. Také redakce časopisů družstva Vlast zaslaly Jeho Excellenci svá blahopřání. Jeho Excellence ndp. Fr. Sal. Bauer, kníže-arcibiskup olomoucký, narodil se dne 26. ledna 1841 v Hrachovci na Moravě. Studia gymnasialní konal v Kroměříži, bohoslovecká v Olomouci a na kněze byl vysvěcen dne 19. července r. 1863. Po vysvěcení byl poslán za kaplana do Vyškova, po roce stal se adjunktem bohoslovecké fakulty v Olomouci, pak doktorem bohosloví a profesorem biblického studia tamtéž. Roku 1873 povolán byl za řádného profesora biblického studia Nového zákona na universitu pražskou. Jako v Olomouci, tak i v Praze vedl si čile i v životě spolkovém a zvláště při Dědictví sv. Prokopa. Jako rektor kníž. arc. semináře jest mnohým kněžím z té doby pro svoji laskavost nezapomenutelný. Dne 30. května 1882 byl jmenován biskupem v Brně a dne 19. června r. 1904 nastolen na stolec arcibiskupský v Olomouci. Jako spisovatel osvědčil se mnohými statěmi, původními i přeloženými, jež uveřejňoval v různých časopisech: tak do »Časopisu katolického duchovenstva« napsal zejména: »Církevní život na Valašsku«. »Eusob. Sofr. Hieronyma o ustavičném panenství blahosl. Panny Marie«, »Janseniovci, Objasnění slov sv. Irenea o sepsání evangelií«. »Všeobecný sjezd katolíků rakouských roku 1877 ve Vídni«. »Sv. Makaria egypt. padesát homilií duchovních« a j. a mimo to mnoho spisů i jiných autorů k tisku upravil. Několikrát vedl i poutě do Říma a jako biskup brněnský i jako kníže arcibiskup olomoucký osvědčil vždy, kdykoliv toho bylo potřeba, neobyčejnou rozhodnost a statečnost v hájení katolické věci před celou veřejností, zvláště činil tak na sjezdech katolíků československých. Proto nechť Bůh popřeje Mu ještě dlouhá léta a plnou Milost Svou!

Abrahamoviny vsdp. opata emauzského P. Albána Schachleitera. Opat benediktinského klaštera na Slovanech, infulovaný prelát království českého, narodil se 20. ledna r. 1861 v Mohuči. Rodiče jeho náleželi stavu obchodnickému. R. 1879 absolvoval gymnasium v Kolíně n. Rýnem a odebral se na universitu do Lipska, kde oddal se kulturním a hudebním studiím. Touže dobou navštěvoval tamní hudební konservatoř. R. 1882 vstoupil jako novic do pražského kláštera na Slovanech a dne 13. května r. 1883 složil slib. V Štýrském Sekově konal studia theologická. Na to pobyl od roku 1887 do r. 1891 v mateřském klášteře v Beuroně v Sigmaringách, načež vrátil se do Prahy. Dne 2. července 1908 byl zvolen za opata staroslavného kláštera emauzského na Slovanech. Jubilant pro vzácné dary ducha těší se úctě a vážnosti nejen ve sboru bratří řádových, ale i v kruzích veřejných. Vyniká jako skvělý kazatel a přítel umění hudebního a výtvarného. Klášter i chrám na Slovanech za jeho působení byl okrášlen uměleckými ozdobami. Horlivá působnost jeho ve spolku sv. Bonifáce a obětavé zakládání kostelů zjednává mu zásluhy, jichž vždy s jménem jeho vděčně bude vzpomínáno. Půl století svého činuplného žití dosáhl v plné svěžesti a síle.

Senior rakouských universitních profesorů. Kněz Hugo Hurter S. J. slavil dne 11. ledna 80. výroči svých narozenin jako doposud činný profesor theologie na bohoslovecké fakultě v Inšpruku, studujícími z celého světa frequentované. Má za sebou již 105 semestrů. Své narozeniny slavil jako vždy u vší skromnosti v domácím kruhu. Dříve ale oslavil je tím, že řídil exercicie svých žáků, při nichž měl 32 přednášky. Jeho spisy tvoří takořka knihovnu. Třeba zde připomenouti knihy patrologické, 54 svazky »opuscula s. Petri«, obsahující theologickou literaturu katolické církve; dále jeho »Theologia Dogmatica« ve 12. vydání, Dogmatica compendialis, Medulla Theol dogm. v 7. vydání. Jeho homiletické rozvrhy mají dosud velikou cenu. Za dobu svého přednášení měl více než 4000 posluchačů z různých končin světa. Z nich vyšlo 5 arcibiskupů, 14 biskupů, 11 opatů. P. Hugo je synem právnického historika Bedřicha z Hurterů.

Syn anglikánského primasa katolíkem. Syn anglikánského arcibiskupa v Canterbury, Eduarda White Bensona, primasa Anglie, jemuž jest podřízeno přes 20 biskupů, který korunuje anglického krále a jest prvním pairem anglickým, vrátil se do lůna církve katolické a působí jako vikář při kostele v Gambridgi. Napsal v »Revue Atlantic Monthly« a radí, aby ti, kdož předpovídají zkázu katolické církve, především uvážili: »Jestliže ve Francii lidé, jako Brunnetière, Coppé, Huysmanns, Rettè, Bourget, přecházejí z volnomyšlenkářství ke katolicismu, jestliže Pasteur, bez odporu nejpopulárnější učenec nové doby, prohlašuje, že mu všecka jeho vědecká zkoumání zůstavila víru bretoňského sedláka a že by mu další zkoumání bezpečně podala i víru bretoňské selky, jestliže v Anglii protestantský profesor biologie, v Glasgově profesor řeckého jazyka, dále snad nejváženější magistrátní osoba Veliké Britanie, všichni tři na výši s é síly a vážnosti, rozhodně vyznávají římskou víru, jestliže jich před několika měsíci následoval lutheránský profesor dějin v Halle, jestliže dva lidé, kteří náležejí »k trojici nejjemnějších duchů v Londýně«, s takovou horlivostí brání katolictví, že by tato byla hodna řádu, založeného k šíření církve, . . . jest zajisté správné věřiti, že jest velmi špatně vybrán tento okamžik, aby se tvrdilo, že náboženství budoucnosti bude pantheismus jistého druhu, chráněný některými předpisy mravními.«

Jesuita vynálezcem původního chorvatského těsnopisu Ivan Evang. Kujundžić, vydal právě v Záhřebě tiskem A. Scholze knihu s nazvem »Nova stenografija ili pokušaj prvog hrvatskog stenografskog sistema«. (Nový těsnopis, čili pokus první chorvatské těsnopisné soustavy.«) Spisek stojí 1 K a má 30 stran autografovaných. V knize jsou nové myšlenky, nové cesty pro těsnopis, vše jest uceleno, učlánkováno. Toto vydání jest ovocem desítileté úporné duševní práce na tomto poli. Abeceda se zásadně rozlišuje od dosavadního převodu Gabelsbergerovy soustavy; jest mnohem bližší latince a lehčeji se také čte. Označení samohlásek jest výborné, poněvadž spisovatel jako bývalý gymnasijní učitel těsnopisu dobře prozkoumal, co způsobuje žáku těsnopisci tolik námahy. Jesuita Kujundžić jest znám jako výborný postní kazatel.

Farář botanik. Uherský farář Fr. Kovács, který je známým botanikem, objevil na podzim na Frusce Goře ve Slavonii až dosud úplně neznámou květinu, o níž není v celé botanice ani zmínky. Poněvadž mu jako objeviteli přísluší právo rostlinu libovolně pojmenovati, nazval ji »Coburga Ferdinandi« a to z toho důvodu, že také král bulharský Ferdinand je velkým botanikem. Nová rostlina je asi metr vysoká a kvete růžovými květy. V pohoří Fruska Gora vyskytuje se hojně.

Vzácná pocta. Jan Halouzka, farář v Mistříně u Kyjova na Moravě, spisovatel, bývalý redaktor kalendáře »Svatého Hostýna«, přispivatel »Našince«, »Vlasti« v Praze, autor díla »Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě", rodák těšetický u Olomouce, jmenován byl pro zásluhy o církev katolickou, vlast, a národ rytířem Božího Hrobu v Jerusalémě. Blahopřejeme.

Angličtí katolíci proti Nathanovi. Z Londýna se oznamuje: Jest nyní známo, že Nathanova řeč způsobila v Anglii dosti povážlivé účinky. Vláda utvořila pro obeslání římské výstavy zvláštní komisi, do níž povolala také uměleckého kritika Lindseye, znalce umění prvého řádu a majitele jedné z největších uměleckých sbírek v Anglii. Lindsey působil horlivě pro výstavu. Když známa byla řeč Nathanova a protest papežův, ohlásil Lindsey, že vystupuje z komise a s ním vystoupili dva jeho přátelé, z nichž jeden není ani katolík; katolíci, kteří chtěli v Římě vystavovati, odvolali své přihlášky a přes všechny snahy vlády setrvávají Lindsey a katolíci na svém rozhodnutí.

Salesiáni v Turinu a ve Vídni. Dílo blahoslaveného zakladatele Boska šíří se již po všem světě. Jejich kolonie lze nalézti v pralesích brasilských, v pampách patagonských, Číně a v Mozambiku. Všude ujímají se dorůstající mládeže, zakládají misie mezi pohany, Mohamedány. Za nástupce po Boskovi Don Rua řád ten rozšířil se nesmírně, taktéž i nyní za vedení Don Paula Alberty, bývalého spirituála řádu. Konečně podařilo se řád tento rozšířiti i do Vídně minulého roku. Zde založil domov pro učedníky a asyl pro chlapce »Salesianum«. V ústavě tom poskytují se též byty žákům vysokých škol za mírnou náhradu. V ústavě sv. Bonifacia pro německé Marianisty v Penangu Montferrato shromažďují se členové katolických tovaryšských spolků. Zde se též odchovávají kněží pro misie. Zde bylo též 10 německých mužů již v pokročilém věku na kněze vysvěceno. Loni uspořádali 3. všeobecnou výstavu Salesiánských škol a dílen v Turině. Zde byly vystavené práce ze všech kolonií; truhlářské, krejčovské, sedlářské, knihařské, soustružnické, sochařské, hospodářské atd. Vedle Salesiánů jsou ještě ve Vídni

Oblatové, synové sv. Františka Saleského, jež též Salesiány se nazývají. Tito mají své misie mezi Hottentoty. Co nevidět rozšíří se Salesiáni do severního Německa. Dostanou-li se též do Prahy, aby nám ukázali, jak se odchovává dělnická mládež?

Homiletický kurs uspořádala od 14. do 16. února t. r. ve Vídni čilá Lvova společnost. Základní myšlenkou kursu jest: »Kázání přítomnosti a Písmo sv.« Přednášeti budou universitní profesoři: dr. Swoboda (Vídeň), dr. Gatterer (Innomostí), dr. Zahn (Würzburg), dr. Wolfsgruber (Vídeň), dr. Glattfelder (Budapešť), dr. Köck (Hradec Št). Pak známí kazatelé P. Viktor Kolb (Vídeň), Msgre Stingeder (Linec) a j. Themata: Písmo sv. jako zdroj látky ku kázání. Řetorická forma kázání a Písmo svaté. Přednes a chyby v přednesu duchovní řeči. Thematické kázání a homilie. Řečnická samostatnost a studium Písma sv. Způsob kázání sv. Klim. M. Dvořáka. Jan Em. Veith jako homilet. O kazatelských časopisech. Organisační otázky. Písmo sv. v kázání sv. Otců církevních: Řehoře Naz., Lva Vel. — Každý den 4 přednášky (první den 5). Místnost propůjčila vídeňská universita.

Katolický lidový spolek v Uhrách. Dne 11. prosince m. r. konalo se ve Stoličném Bělehradě výroční shromáždění katolického spolku. Provázely jej dvě potěšitelné události. Rozmach spolku a jeho vzrůst tak pokročil, že čítá téměř čtvrt milionu katolíků za své členy — událost jedna — a harmonická součinnost všech katolických národností nebyla během celého roku porušena — událost druhá! Založením spolku zamýšlený účel sjednocení různých národů na poli církevním byl nejlepším způsobem dosažen a nemaďarské národnosti oddávají se naději, že přes to, že katolický lidový spolek dle stanov svých má charakter nepolitický, bude základem katolické lidové strany politické a že nastane dorozumění křesťanských národů na programu státoobčanském, na programu plné rovnoprávnosti. Katolický lidový spolek čítá dnes — dle zprávy generálního sekretáře Štěpána Hellera — 144.515 Maďarů, 52.193 Němců, 40.247 Slováků, 4745 Chorvatů a Rumunů.

Jednota sv. Methoděje uctivě prosí katolické a křesťansko-socialní spolky, aby v této zimní době výtěžek jednoho divadla věnovaly na veliký dluh, jímž stižen jest český kostel ve Vídni; jest to obnos 200.000 K. Uctivě též prosíme duchovenstvo, aby občas v kázání ráčilo lid upozorniti na důležitost a potřebu českých služeb Božích ve Vídni, jakož i aby ku podpoře a jich rozmnožení laskavě povzbudilo; zajisté neminulo by se s účinkem, kdyby v kázání se poprosilo, aby též v závětích na veliký dluh Jednoty se pamatovalo. Bolestně jsme dojati, čtouce,jak i osoby zbožné na podniky národní tisíce, ba statisíce věnují, nikdy však si nevzpomenou na dluh českého kostela vídeňského! Kde toho hledati příčinu? Jedině v tom, že nebývají na tu tíseň upozorněni, a přece ten český kostel vídeňský jest též čestnou úlohou bohatýrského národa českeho!

K jubilejnímu fondu pro zřízence družstva Vlast v lednu darovali: 200 K: družstvo Vlast (na 1000 K 1. splátka); 12·50: Dr. Ant. Vřešťál, kanovník a univ. profesor v Praze; 7 K: Jan Plzák, kanovník ve Staré Boleslavi; 4 K: Jos. Grim, kanovník ve St. Boleslavi; po 2 K: Ad. Honig, c. a k. polní kurát v Brně a Jan Košňar, pekařství v Plzni; po 1 K: Ant. Čech, kanovník v Litoměřicích; Fab. Kuliš, koop. na Nové Ulici na Moravě; Em. Žák, gymn. profesor na Smíchově; Fr. Macháček, zám. kaplan v Malešově.

Z Tiskové Ligy. — Za členy přispívající přistoupili: Alex. Tittl, kaplan v Hořelicích, a Jan Voborský, místodržitelský oficiant v Praze. — Dary složili: po 50 K: Tisková liga a Spolek na zakl. katol. knihoven; 2 K: J. M. Bakalář Srbecký, farář v Angern u Vídně; po 1 K: Al. Ličman, far. v Popovicích a Ad. Škrabal, kaplan ve V. Týnci. — Opravu uveřejnil »Čas« děkanskému úřadu v Dobrušce, kdež napadl lživě tamní duchovenstvo, a Václ. Holubovi, kaplanu v Havrani u Mostu, kterážto poslední oprava byla sdělána za pomoci naší Tiskové kanceláře.

Ze Spolku na zakl. katol. knihoven. — Darovali: Jednota čes. katol. učitelstva 100 K; Fr. Pazdírek, spiritual v Přerově, 7 K; Jan Pernica, far. v Domaníně, 2 K; úroky v pošt. spořitelně za r. 1910 vynesly 2·56. — Přispívajícími členy stali se: Ludvík Čaboun, far. v Roztokách u Prahy; Ferdinand Zuna, far. v Jinonicích; Křesť. soc. spolek Vlast v Sedlci u Kutné Hory; Jednota k uctění Nejsv. Svátosti oltářní v Bošíně a Vzděl. Jednota Cyrillo-Meth. ve Zlíně na Moravě (všecky tyto spolky obdrží knihovny). — Jan Doležal, klerik T. J. na Velehradě, zapravil knihami členský příspěvek od r. 1911—1915 incl. — Na Moravě mimo Zlín s dvěma místy se o knihovny vyjednává. — Knihy, letos již po druhé, věnovala sl. Ant. Hájková, em. učitelka v Žižkově u Prahy.

K Širšímu sboru soc. odboru družstva Vlast v lednu přistoupili a složili: 12·50: Dr. Ant. Vřešťál, kanovník a univ. profesor v Karlíně; 2·34: Václ. Čermák, far. ve Slivici; 7 K: Jan Plzák, kanovník ve St. Boleslavi; 4 K: Josef Grim, kanovník ve St. Boleslavi; 2 K: Ad. Honig, c. a k. voj. polní kurát v Brně; Jan Košnař, pekařství v Plzni — dále: kanovníci, arcikněží, faráři a koop.: Jos. Herodek v Hrabové, Jan Holý ve Sv. Poli, Ant. Šalomoun ve Velkém Meziříčí, Václ. Smetana v Sedlci, Ant. Adamec v Brně, Ant. Čech v Litoměřicích, Josef Kuchyňka na Vyšehradě, K. Hüttner v Roseggu a Jan Janíček v Kunštátě; 1·70: Jan Smažinka, katecheta v Lipníku; 1·10: Fr. Setnička, far. v Předíně; 1 K: Marie Scholzova, ind. učitelka v Brně; Ant. Prokeš, řid. učitel v Chotěborkách; Lidový spolek kř. soc. v Kolíně; K. Král, cínařství a umělé lijectví na Kr. Vinohradech; Dr. Jan Hejčl, prof. boh. fakulty v Olomouci; Vl. Sekera, ředitel ústavu hluchoněmých v Hradci Králové; Václ. Sýmon, říd. učitel ve Slovči — dále: faráři, župníci, koop., alumni, gymn. a reální profesoři, děkani, vikáři a katecheti: K. Ditrich Strojedice, G. Hever v Rosicích, Jos. Černý v Jičíně, Fr. Dražil v Praskovicích, Václ. Češkuta v Myslibořicích, Eug. Sack v Milevsku, Fr. Effler v Libošovicích, Ludvík Čaboun v Roztokách, Jan Samec v Čáslavi, Jan Šafránek v Brně, Jan Šimon v Prostiboři, Fr. Brabec na Šárce u sv. Matěje, Fr. Dospiva v Přimětičích, Jindř. Šíp v Budči, Ant. Sedláček ve Bzenci, Jos. Sládek ve Svojšicích, Jan Kálab v Hrušce, K. Schneider v Břiství, B. Schneider v Benešově (Pr. Slezsko), Ant. Solař v Hnojicích, Petr Hlobil v Rajhradě, Ad. Horák ve Zdounkách, Václ. Votruba v Libnici, Jan Hlobil v Třerově, Jos. Říha, Fr. Tůma a Václav Žalud v Praze, Jan Hruška v Sukdole, Ivan Soukup v Stari Oselici, Ant. Vytvar v Bílíně, Jos Chalupecký v Senomatech, Em. Žák na Smíchově, Fr. Halama v Šumbergu, Fr. Hruška v Krakově, Vinc. Hašek v D. Kounicích, Václ. Sixta v Kolíně, Jan Westfál ve Strakonicích, Fr. Honický v Berouně, Jos. Janíček v Kunštátě. — Celkem přibylo v lednu 63 nových členů a od počátku nového správního roku, to jest od 1. října 1910, přihlásilo se 207 nových údů, s čímž jsme velice spokojeni.

Valná hromada Jednoty českého katolického učitelstva a přátel křesť. výchovy konana byla v domě družstva Vlast v neděli, dne 22. ledna 1911 za předsednictví universitního profesora Msgra Dr. Fr. Kordače. Průběh valné hromady byl skvělý, o čemž »Učitelská příloha« při »Vychovateli« přináší podrobnou zprávu. Jednota věnovala: 100 K Spolku na zakl. katol. knihoven, po 50 K: Tiskové Lize, Katol. dívčímu gymn. na Král. Vinohradech a katol. paedagogiu v Bubenči; pro r. 1915 na obranu naši věnuje se Tiskové Lize každý rok, od r. 1911—1915, tedy 5 let, po 50 K.

Výbor Paedag. svazu konal v domě družstva Vlast v neděli dne 29. ledna t. r. schůzi za předsednictví universit. profesora, kanovníka Dr. Jana Lad. Sýkory. — Jednatel katecheta Jar. Slavíček četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. — K potírání nemravné literatury spojí se Svaz se Zemskou radou katolíků a se spolkem sv. Bonifáce k společné práci. Výsledky činnosti budou k návrhu prof Václ. Müllera ukládány ve »Vychovateli«. — Čilá debata rozvinula se: a) o našich potřebách ve školství a b) o naší obraně a přípravách pro r. 1915. Výsledky debat těchto se vymykají veřejnosti. Členům výboru rozdána byla brožura Roerenova, česky vydaná: »V boji proti znemravnělosti«. Valná hromada Svazu bude v domě družstva Vlast v neděli, dne 26. února v 10 hodin dopoledne.

Z katolického ruchu ve Francii. Diecesní kongres katolický byl konán v Nevers V Rochelle byl uspořádán sjezd katolické ligy francouzských žen k ochraně duší dětských od nevěry, která zavládla celou Francií.

Španělské řehole ve školní službě. Ženskému vyučování ve Španělsku věnuje se 447 řeholních domů, mužskému dokonce 1257. Při projednávání školské otázky ve španělských kortesích většina řečníků potírala návrh zákona Canalejasova proti řeholím a statisticky dokázala, že v jiných zemích poměrně jest více řeholníků než ve Španělsku. Řečníci poukazovali na to, že tímto zákonem se uvrhuje země do veliké škody, poněvadž bude nutno obyvatelstvu zříditi nové školy, které vydržovali dosud řeholníci dobrovolnými příspěvky v osadách, kde chudý lid si nemohl založiti školy.

Pronásledování církve. — Soudy proti biskupům. V Remeši vynesen byl první rozsudek, kterým kardinal Luçon odsouzen byl na žalobu učitelského spolku ku pokutě 500 K, ježto odsoudil protikřesťanské články ve školních knihách pro dítky. Ze 4 dalších rozsudků francouzskych soudů byly dva pro biskupy, dva proti nim. Apellační soud rozhodl však proti biskupům za předsednictví radikál-

ního senatora Forichona. Rozsudek apellačního soudu odůvodněn je podobně jako rozsudek soudu remešského. Kardinal Luçon prý »nesprávně a neoprávněně« obviňoval učitelstvo a způsobil mu tím škodu. — Tedy za vlády socialních demokratů ve Francii nesmí se kritisovat státní učebnice, které obsahují přímé a prolhané hanobení katolictva.

Boj o školu ve Španělsku. Canalejas bojí se ve Španělsku vystoupiti se zákonem proti vyučování náboženství ve škole a proto bezkonfesní školy zavádí se cestou správní. Obce, které zřizují bezkonfesní školy, dostávají bohaté státní subvence, čímž obce, zřizující školy katolické, jsou ve velké nevýhodě. Potěšitelno je, že přes to zřizují se katolické školy velmi četně.

Proti volnomyšlenkářům. V Le Puy ve Francii bylo zorganisováno katolické družstvo k potírání volné myšlenky a k ozbrojení katolického ducha nejen v místě, nýbrž v celém departementě. Hned po ustanovení zapsalo se do nové organisace hojně členů, což svědčí o její potřebě.

Mariánská družina kněží arcid. pražské konala první přijetí dne 11. ledna 1911. Přistoupilo 40 kněží, mezi nimi také někteří vynikající duchovní arcidiecese. Též několik kněží z venkova se přihlásilo. Z řeholníků přistoupili k Družině 4 Praemonstrati, 1 křižovník a 1 Johanita. Kaple byla milými hosty přeplněna. Přítomen byl J. M. vsdp. opat M. Zavoral, ředitel Inářských M. Družin Mayer, kanovník dr. Řehák, dr. Zháněl, zástupci M. Družin pražských a jiných spolků katol. Mar. Družina kněží z Olomouce vyslala dva zástupce. Přijetí vykonal v nádherně vyzdobené kapli in pontificalibus J. Eminencí ndp kardinál. Mar. Družina bohoslovců obstarala zpěvy. Uvítací proslov měl s hlubokou procítěností kanovník Fr. Janků, předseda Družiny. Po obřadech proslovil k nově přijatým sodálům dojemnou a krásnou řeč J. E. nejdp. kardinál: projevil svou radost nad krasným dílem a vyzýval vroucími slovy k následování Matky Boží. Po Te Deum promluvili: zástupce M. Družiny studujících ze středních škol, zástupce M. Družiny akademiků a zástupce M. Družiny kněží z Olomouce dr. Foltynovský. Jeho Eminencí a ctění hosté zapsali se do družinského alba. Hojné byly pozdravné dopisy a telegramy, jež předčítal prof. dr. Kadeřávek. Z Budějovic došly vkusně malované adresy se vkusně napsanými básněmi. Byla to milá slavnost, intimní, srdečná.

Vměšování se jinověrců do katolických záležitostí. Katolické listy Německa čím dále důrazněji ozývají se proti vměšování se listů protestantských, židovských a bezvěreckých do vnitřních záležitostí církve katolické, jako je nařízení o sv. přijímání, o přísaze kněžstva proti modernismu a pod. Tomuto stanovisku katolických listů přisvědčil také vrchní president bavorské protestantské konsistoře dr. šl. Bezel, který v novoročním čísle »Neue Kirchliche Zeitschrift« napsal: »Zdá se mi, že na straně protestantské velmi málo dbá se na mravní povinnost, aby v usuzování a oceňování událostí v katolické církvi zachovávala se pokud jen možno zdrženlivost, aby se uznávala u nich společná křesťanská myšlenka, aby to, co nám zdá se nemožným — ať proto, že my tak nemůžeme nebo nechceme — prostě se uznalo, v ostatním aby se vážně kritisovalo a varovalo, kde naše stanovisko zdá se nám ohroženým a dotčeným. Nemůže býti mravně ospravedlněno, glosujeme-li vnitřní události v katolické církvi, jak se utvořily po posledních papežských výnosech.« — U nás, jak známo, protestantské, židovské a bezvěrecké listy ničím se tak horlivě nezabývají jako právě interními záležitostmi církve.

Práce milosrdných sester a katolíků. Církev katolická snáší denně sta a tisíce výtek, že jest nepřítelkyně lidu a jeho hmotných zájmů. Pokud výtky takové se zakládají na pravdě, toho důkazem je působení církve na poli sociálním a charitativním. V té příčině nemáme snad v dějinách lidstva zjevu vzácnějšího nad obraz účinné lásky milosrdných sester, které z pouhé lásky ke bližnímu obětují své mládí, stav i rod a věnují se službě nemocných. Po celém světě působí 457.000 katolických řeholnic, z nichž blahu bližních věnuje se 410.000. Počítáme-li dle normální praxe jen 10 ošetrovanců na jednu řeholnici, shledáme, že přes 4,000.000 sirotků, nemocných a choromyslných je tu ošetřováno od pronásledovaných řeholnic. Pro chudinu vykonal a vykonává nedocenitelné služby spolek sv. Vincence, jenž za 70 let čítá na 6000 skupin s 100.090 činných členů a více než 9,000.000 K dostává se ročně rukou Vincencenciánů chudině. V Čechách spolek Vincenciánů za 25 let 28.775 chudým v 63 odbočkách rozdal 1.553.963 K. Chudý kněz Cottolengo založil dobročinný ústav, který záhy nalezl napodobovatele a dnes na 6000 ošetřovanců nalézá v těchto ústavech pomoc i přístřeší. Ejhle tmáři! Kde jsou milosrdné sestry socialistů? Kde volných myšlenkářů?

BŘEZEN 1911

VLAST

ROČNÍK XXVII. ČÍSLO 6.

Padesát let na Rusi.

Z pamětí KARLA JINDŘICHA.

(Pokračování.)

Kreml a jeho památnosti.

Krásné náměstí. — Chrám Vasilije Blaženého. — Spasská věž. — Kremlovské sobory. — Zvonice Ivan Veliký. — Patriarší říznice a bibliotéka. — Císařský palác. — Hranovitá palata. — Těremný dvorec. — Oružejná palata. — Potěšný dvorec.

Všechen volný čas, jehož měl jsem s dostatek, věnován byl s počátku hlavně procházkám po „Bělokamenné“. První moje návštěva platila pochopitelně srdci Moskvy, posvátnému Kremlu, *) jenž v blízkém sousedství vypínal do jasného vzduchu své zlaté báně a věže nad zubatou hradbou, nepravidelným trojhranem ho otáčející. Nelze mi ovšem pouštěti se do sebe skrovnějšího popisu těch četných a velkolepých památek Moskvy, které se staví před oči, kamkoli se obrátíte, a svérázným zevnějškem i historickým významem takřka nutí vás věnovati jim zasloužené pozornosti — ale Kreml, posvátný Kreml nemohu odbýti jen tak ledabyle. Celá řada poetů jej opěvala, vedle jiných A. Volkov, Žukovský, hrab. Rostopčina, Al. Majkov, Feodor Glinka, N. Gerbel, kníže Vjazemský, M. Dmitrijev, K. Stankévič.

„Zde orel, Kremla vladyka,
svil si hnízdo mezi chlumy,
a celou svatou Rus přikryl
obrovskými perutěmi“ — pěje kn. Vjazemský.

„Poeti! Jděte hledat nadšení,
vzlet mysli, srdci utěšení
do Kremlu, kapitolia Moskvy! — vybízí Borozdna.

„Skloň čelo, Rusi věrný synu,
Kreml nesmrtelný stojí před tebou!“ — volá Stankévič.

Kreml rozkládá se podél levého břehu řeky Moskvy, na chlumu vystupujícím 20 sáhů nad vodorovní a čítá přes dvě

*) Kreml, za starodávna dětinec, značí totéž co Vyšehrad, akropolis.

versty v obvodu. Jeho vyzubené hradby, 6—8 loktů hrubé, mají 7 bran a 21 věží, z nichž hlavní, Spasskou, ve slohu lombardo-gotickém vystavěl r. 1491 za velikého knížete Ivana III. vlašský architekt Petr Antoni, jak svědčí latinský nápis pod obrazem Spasitele. Věž jest $29^1/_2$ sáhu vysoká a její hrací hodiny odbíjí na zvonech čtyřikráte denně o 12, 3, 6, a 9 hod. dvě melodie: „Kol sláven naš Gospod na Sioně" a preobraženský pochod.*) Z ostatních věží, ačkoli by všecky stály za popis, připomenu jen ještě Konstantino-Helenskou, v níž bývaly mučírny a vězení pro zločince, Tajnickou, pouze pro pěší, vedoucí k řece, s tajným druhdy východem a skrytou studní, která obležené zásobovala vodou a se starými děly, z nichž se střílí o velkých slavnostech; konečně věž Nabatnou čili strážnou, v níž visel „nabátnoj kólokol" (popiašný zvon), svolávající za vážných událostí lid na krásné náměstí. Kateřina II. rozkázala vyníti z něho „jazyk" (srdce), že r. 1771 bylo jím zvoněno na poplach za řádícího tehdáž v Moskvě moru, což mělo za následek strašné povstání chátry, při čemž byl zavražděn i moskevský metropolita Amvrosij; r. 1847 sňat i sám zvon, umístěný nyní v t. zv. „oružejné palatě," starožitné klenotnici carské.

Velkolepým úvodem do vnitra Kremlu jest „krásné náměstí"**) s mohutným pomníkem občana Minina a knížete Požarského, osvoboditelů Moskvy r. 1612 a s jediným svého způsobu chrámem Vasilije Blaženého, zvaným též Pokrovským soborem (Panny Marie Pomocné), tvořícím v něm imposantní pozadí. Tato neobyčejně pestrá směsice ruskobyzantského a též vlašského i gotického slohu splývá přese vši různotvárnost v pěkný soulad a jest bez odporu jednou z nejznamenitějších památek ruského stavitelství.***) Vystavěna r. 1557 neznámým architektem k rozkazu cara Ivana Vasiljeviče IV. na památku dobytí Kazaně. Národní pověst pojí s jejím vznikem povahopisnou črtu hrozného cara. Když totiž chrám byl dostaven a car, obezřev s obdivem štíhlou věž uprostřed, všecky ty strakatě vzorkované, rozmanitě rýhované, ježovitě vyjehlancované báně a celou tu pestrou směs oblouků, štítků a sloupků kolem, vyslovil provázejícímu ho staviteli svůj vděk a uznání za tak sličnou a svéráznou stavbu, týž zalichocen pochvalou cara osvědčil prý, že jest s to, aby vystavěl chrám ještě krásnější.

„Kterak!" zvolal car hněvně, „ty jsi mohl zbudovati ještě pěknější chrám a neučinil jsi tak?" — i rozkázal prý nebohého stavitele bez okolků stíti.

*) R. 1812 chtěli Francouzové i tuto věž vyhoditi do vzduchu, ale na štěstí přikvapili záhy po jejich odchodu kozáci, kteří ještě zavčas zhasili doutnáky, podložené pod soudky s prachem.

**) K náměstí tomu pojí se četné historické upomínky. Chan Tochtamyš svedl na něm třídenní boj a jenom lstí dobyl tehdy Kremlu. Zde byl zajat kníže Vasil Temný, odsud čteny z „Lobného místa" carské ukazy, konány posvátné obřady, dikučinné pobožnosti, slavný průvod patriarchy na květnou neděli a j. R. 1812 rozložili zde Francouzové své bivouaky a Napoleon činil zde svému vojsku časté přehlídky.

***) Jak nedostatečně bývali o některých ruských věcech zpraveni i tací učenci, jako Pavel Šafařík, svědčí na př., že v redigovaném jím »Světozoru« z r. 1834 (čís. 10) při popisu zvonice »Ivan Veliký« dáno vyobrazení tohoto chrámu!

Branou výše zmíněné Spasské, dříve Flórovské věže, mající iméno od zlatého obrazu Spasitele, jejž car Aleksej Michailovič dal nad ní r. 1685 umístiti, rozkázav, aby každý mužský procházel touto branou s hlavou nepokrytou, kterýžto obyčej se dosud přísně zachovává, vcházíme na širé prostranství ohražené lanovými provazy, na němž se konávaly vojenské prohlídky, dokud ne-

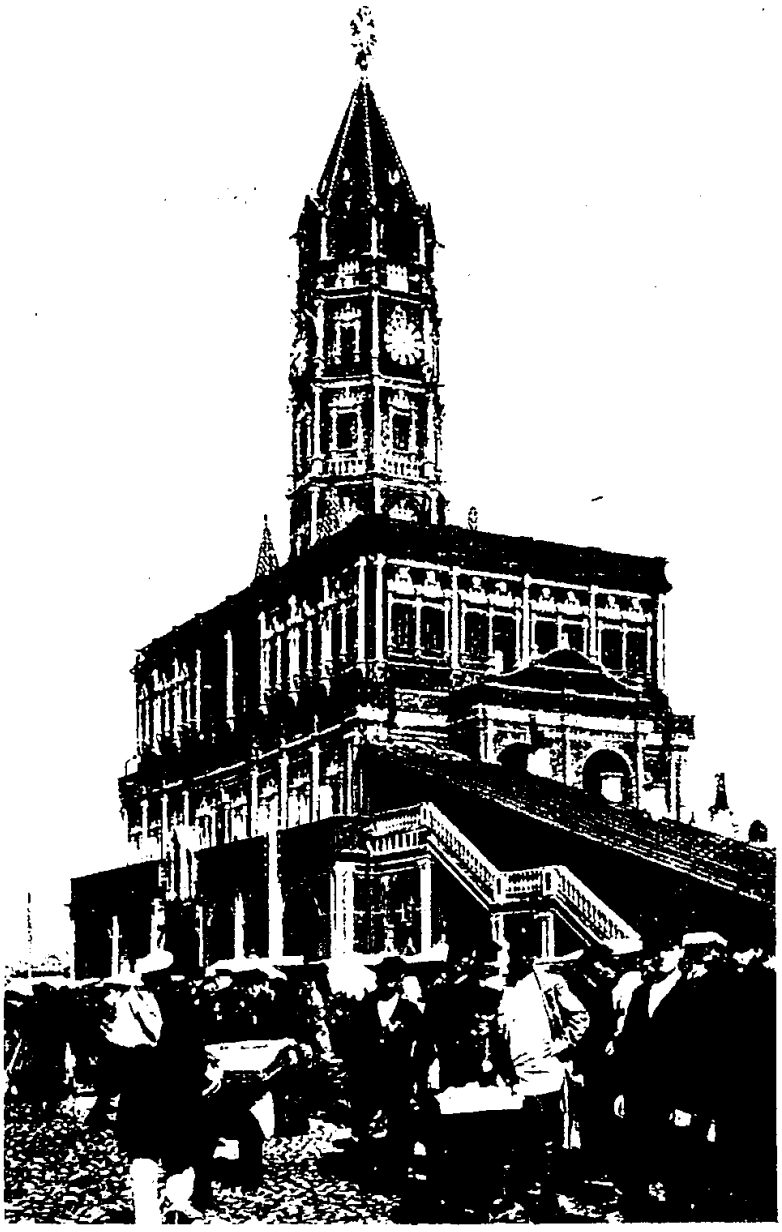
Chrám Vasilije Blaženého, jinak P. Marie Pomocné.

byl tam r. 1898 postaven skvostný pomník caru-osvoboditeli Alexandru II. Hned při vstupu vítá vás po pravici kostel panenského kláštera Nanebevstoupení Páně (Voznesenskij monastyr), kopulí, gotickými vížkami a různou filigranní ozdobou, připomínající v miniatuře poněkud chrám sv. Marka v Benátkách; vedle něho řadí se starší Nikolajevský dvorec (palác), druhdy sídlo duchovních vladyků, zbudovaný k rozkazu Kateřiny II. pro slovutného metropolitu Platona a r. 1818 koupený pro tehdejšího velikého knížete, později císaře Mikuláše I., a s tímto dvorcem opět sou-

sedí znamenitý Čúdov monastyr, mající jméno od někdejšího chrámu Divu (čúda) sv. archanděla Michaela a vystavěný r. 1365 metropolitou sv. Alexejem, jehož ostatky uloženy tam v stříbrné rakvi. Dřevní klášter tento byl svědkem vážných historických událostí. V něm násilně postřiženi za mnichy car Vasilij Šujský a bojařín Naryškin, otec matky Petra Vel., zde vězněn a hladem prý Poláky umořen roku 1612 patriarcha Hermogen, zde pozbaven svého důstojenství věhlasný všeruský patriarcha Nikon, odsud prchl chovanec kláštera mnich Grigorij Otrepěv, pozdější Lži-dimitrij I.

Vkusnou mřížovanou ohradou s císařskými orly na masivních železných sloupech vcházíme nyní k nejpamátnější části Kremlu, k jeho ctihodným soborům. Nejznamenitější z nich jest ovšem stoliční chrám Nanebevzetí Panny Marie (Uspenský sobor) s pěti vyzlacenými hlavami, v němž bývali installováni všichni ruští patriarchové a kde ode dávna bývají pomazáni a korunováni ruští panovníci. Založený r. 1326 sv. metropolitou Petrem a r. 1470 přestavěný vlašským architektem Aristotelem Fioraventem za cara Ivana III., utrpěl r. 1737 silně ohněm, byl za Kateřiny II. uvnitř i zevně opraven a r. 1882 ke korunovaci Alexandra III. důkladně obnoven. Od vypouklé kovové dlažby až do maleb na stropě zdobí stěny chrámu i jeho čtyři obrovské sloupy hojně pozlacené obrazy svatých a světic v známém ztrnulém byzantském slohu. Jeho starobylý ikonastas jest celý z kovaného stříbra a bohatě vyzlacen, starožitná stříbrná panikadila (lustry) váží 20 pudů. Kromě jiných přečetných, vzácných a drahocenných památek chová se tu obraz Vladimírské Matky Boží, malovaný dle pověsti sv. Lukášem a r. 1395 za vpádu Tamerlana z Vladimíra sem převezený, jehož zlatá říza stojí přes 200.000 rublů; dále část roucha Páně a roucha Bohorodičky, darované r. 1612 perským šachem Abbasem, pak hřeb a částka svatého kříže. Před ikonostasem, dělícím chrám od oltáře, jest po pravé straně „patriarší místo“ (trůn), vedle něhož postavena berla (pósoch) metropolity sv. Petra, po levé straně „carské místo“ s trůnem Vladimíra Monomacha, obé velice umělecká dřevořezba. U zadních sloupů umístěny prapory moskevské národní samobrany (opotčénije) z r. 1812. Kromě ostatků jiných světců odpočívají zde těla tří moskevských metropolitů: sv. Petra, Filipa a Jony a jsou tu hrobky sedmi ruských metropolitů a devíti patriarchů. (Nikon pochován v chrámě jím zbudovaného Novojerusalemského kláštera, 60 verst od Moskvy). Vše zde dýše a působí velevážným dojmem, od tajemného pološera, ozářeného světlem četných zlatých a stříbrných lamp před posvátnými ikonami a hrobnicemi ruských a jiných světců až k zvučnému ohlasu modlitby sloužícího kněze, k přesně církevnímu zpěvu na klirosech a k ovzduší prosycenému libou vůní kadidla. Ze vzácností bohaté říznice (sakristije) uvedu pouze nádobu z jašmy (jaspisu), dar Vladimíru Monomachovi z Cařihradu, obsahující křižmo ku pomazání ruských carů, svátostnici z 19 liber zlata a 19 liber stříbra, věnovanou knížetem Potemkinem, skvostné evangelium od cařice Natalie Kyrilovny z r. 1689, ceněné na 200.000 rublů. Kromě carských

korunovací a nastolení metropolitů koná se v Uspenském soboru v první neděli postní „obřad pravoslaví« (jejž popíši na jiném místě), v zelený čtvrtek po liturgii mytí nohou a svěcení křižma i olejů, o veliký pátek vedle jiných obřadů umývání svatých ostatků. — R. 1812 byl chrám, zároveň s mnohými jinými, francouzskými vojáky oloupen a odvezeno z něho 320 pudů (pud

Sucharevská věž. (Nyní vodárna.) Viz »Vlast« č. 4. str. 292.

40 ruských liber) stříbrných a 19 pudů zlatých říz a různých jiných ozdob z oltářů a posvátných obrazů, ale hlavní jeho posvátnosti byly z Moskvy záhy vyvezeny a proto zachovány.

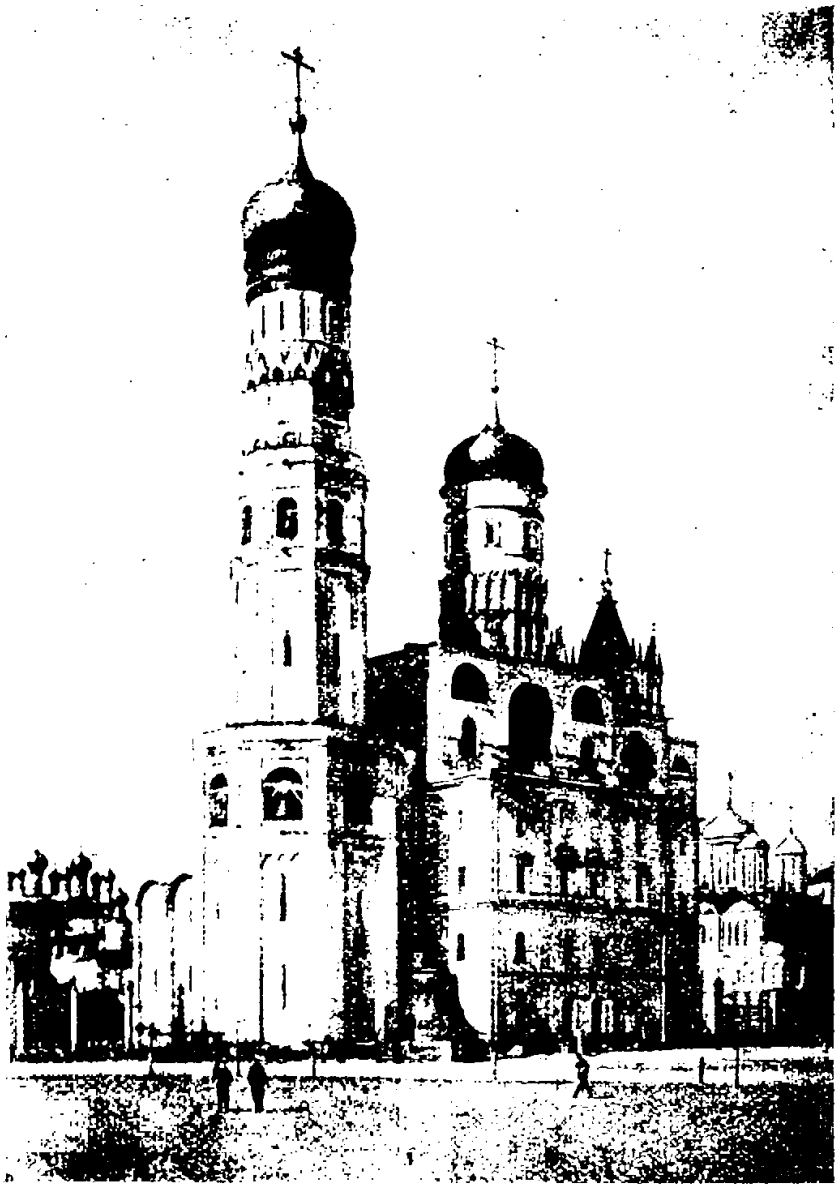
Kathedrálnímu chrámu nejblíže stojí chrám Zvěstování Panny Marie (Blagověščenskij sobor), hlavní mezi devíti dvorními církvemi, z nichž ostatní jsou vlastně jen domácími kaplemi uvnitř

i vně kremlovského paláce. Založen r. 1397 velikým knížetem Vasilem III. a za minulých časů bývali v něm křtěni a oddáváni ruští carové. Jeho silně vyzlacená střecha ověnčena devíti okrouhlými vížkami se zlatoskvoucími báněmi a kříži, krytý vyvýšený ochoz kolem chrámu má v rozích čtyři kaple, na stěnách předsíně jsou vyobrazení ruských velikých knížat a čtyř řeckých mudrců. Uvnitř ozdoben celý chrám starobylými freskami a jeho podlaha kryta jaspisem. Chrámový obraz Zvěstování provázel prý Ivana Hrozného na jeho výpravě proti Kazani, a chovaný zde divotvorný obraz Donské Matky Boží byl s knížetem Dmitrijem Donským na historickém Kulikovském poli, proslulém velkým vítězstvím nad tatarským vojevůdcem Mamajem a též v bitvě Borise Godunova s krymským chanem Girejem, svedené 4. července r. 1591 u moskevských hradeb, v níž byl chan úplně na hlavu poražen. V říznici uložen mimo jiné znamenitý korsuňský kříž císaře Konstantina a přes 60 různých jiných drahocenných křížů, které ruští panovníci v dřívějších časech zavěšovali na zlatotkaných barmách čili náplecnikách, pokrývajících na způsob širokého límce carské roucho; dále skříň v podobě kříže, přivezená r. 1327 z Cařihradu, obsahující památky utrpení Páně: houbu, část třtiny, kterou byl bit, trnovou korunu, sukni a j., konečně 32 stříbrných pozlacených schránek se svatými ostatky, které každoročně o Veliký pátek ve slavném průvodu neseny do Uspenského soboru k obřadu umývání. Správcem této dvorní církve jmenován od XV. století výlučně duchovní panujícího cara, z nichž prvním byl výtečný rádce Ivana IV., novohradský kněz Silvester, vypovězený jím později do Soloveckého kláštera v Bílém moři.

Třetím čelným kremlovským chrámem jest Archandělský sobor (sv. Michaela archanděla), založený r. 1333 velikým knížetem Joannem Kalitou a r. 1505 za Ivana III. docela přestavěný. Jest pohřebištěm 45 ruských knížat a carů, od Simeona Hrdého (1353), též císaře Petra II. a j. V chrámě jsou dva postranní oltáře (příděly), Ochrany Matky Boží a sv. Jana Křtitele, kde pochován kníže Michael Skopin Šujský, jeden z národních ruských bohatýrů XVII. stol. Nad každou ve způsobě rakve vyvýšenou hrobnicí, pokrytou černým suknem s vyšitým zlatým, pravoslavným křížem, vymalována na zdi postava zemřelého, dle starodávného obyčeje se svatozáří kol hlavy. Ve zvláštních rakvích chovají se tu ostatky careviče Dimitrije, syna Ivana IV., zavražděného v Uglič prý z návodu Borise Godunova (což však historicky není zjištěno), jeho zakrvácená košilka, šáteček, stříbrná trubička a nožík, a ostatky sv. knížete Michaela Černigovského a bojařína Feodora, umučených v Ordě chanem Batyem r. 1270. U pravé nárožní zdi, ve výstupku mezi chrámem a oltářem, leží tělo Ivana IV., příjmým Hrozného, jehož hrobovec mimoděk vyzývá upomínky na strašné řádění tohoto cara a nerozlučné s ním opričniny. — Také ve zdejší říznici jest mnoho památných, jak stářím a historickým významem, tak i bohatou ozdobou velecenných předmětů.

Před těmito třemi hlavními chrámy tyčí se obrovská zvonice *Ivan Veliký*, dostihující s křížem 46 a půl sáhu výše, na místě kde r. 1329 byla velikým knížetem Joannem Kalitou na památku

výpravy ku Pskovu založena církev sv. Jana Lěstvičnika (spisovatele „Lěstvice“ (Stupnice), knihy obsahující návod ku křesťanské dokonalosti), nad níž později vystavěna pro všecky kremlovské chrámy společná nevysoká zvonice, mající název od zmíněné církve. Když za panování Borise Godunova nastal veliký hlad a lid se odevšad hrnul do Moskvy, hledaje tu práce a výživy, pod-

Zvonice Ivan Veliký.
U podnože Car-zvon, s pravé strany chrám Zvěstování Panny Marie, s levé dvanácti apoštolů.

nikl tento car za tím účelem stavbu nynější zvonice, ukončené r. 1600 stavitelem Viljé, nejspíše Francouzem.*) Sestává z pěti

*) Cizozemskými staviteli zbudováno vůbec jak v Moskvě tak i v Petrohradě mnoho nejpamátnějších ruských kostelů. Spasskou věž vystavěl r. 1491 Vlach Petr Antoni, Uspenskou kathedrálu r. 1479 Vlach Aristoteles Fioraventi, archandělský chrám r. 1505 a rovněž chrám Narození Panny Marie a sv. Barbory r. 1514 Alexis Frjazin (t. j. Vlach), sv. Kateřiny v síních cařice r. 1627 John Tiller. Také jiné chrámy nepochybně vystavěny cizozemci, na př. Pokrovský sobor za Ivana IV., jen že se jména jich nezachovala.

pater, z nichž ve dvou prvních jsou kaple, v ostatních pak třech a v tak zv. filaretovské přístavbě ze XVII. stol. zavěšeno 33 zvonů, z nichž Uspenský, jinak sváteční, váží 4000 pudů, Reut čili Revun (že silně řve) též polosvátečním zvaný 2000, nedělní 798 a všední 107 pudů. Mezi ostatními jest prý jeden přelitý ze znamenitého „věčevého" zvonu, přivezeného do Moskvy z Velikého Novohradu po jeho dobytí Ivanem Hrozným. Souzvuk všech zvonů podobá se rachotu hromu a rozbíhá se daleko za okolí Moskvy. O velkém kříži vztýčeném na nejvyšší báni bylo Napoleonovi praveno, že jest z ryzího zlata, pročež byl k jeho rozkazu s nemalým úsilím sňat, ale když shledáno, že tomu tak není, byl kříž pohozen a klamný donášeč zastřelen. S nejvyšší pavlače, kterou dostihujete po 410 stupních, otvírá se rozkošná vyhlídka na město i celý okruh.

U podnože Ivana Velikého stojí největší zajisté v celém světě *Car-kólokol* (car-zvon), mající $60^1/_2$ stop v obvodu, $19^1/_2$ stop výše, 2 stopy ztloušťí a vážící $12.327^1/_2$ pudů, t. j. kolem 4110 centnýřů. Ulil ho r. 1735 za panování Anny Ivanovny ruský zvonař Ivan Motórin, ač na samém zvonu udán r. 1733, kdy byl proň upraven pouze kadlub. V jámě, kde byl ulit, ležel zvon na železné mříži a nad ním bylo zřízeno vysoké lešení, s jehož pomocí měl býti vyzdvižen. Ale 29. května r. 1737 lešení se vzňalo, rozžhavený zvon pukl od studené vody, kterou byl oheň hašen a veliký kus od něho odprýskl. Tak ležel zvon v zemi do r. 1836, kdy k rozkazu císaře Mikuláše I. byl stavitelem petrohradského stoličného chrámu sv. Izáka Montferranem z jámy vytažen a na žulovém podstavci umístěn. Vedle něho stojí i puklá část a pod ním leží za mříží 17 stop dlouhý „jazyk" (srdce), které však jest proň příliš malé a dle pověsti náleží zvonu jinému.

Mezi ostatními kremlovskými památnostmi vyniká bývalý *patriarší* nyní *synodalní dům*, druhdy sídlo všeruských patriarchů, vystavěný r. 1655 patriarchou Nikonem na místě dřívějšího z XV. stol. a v něm církev dvanácti apoštolů, zřízená Petrem I., s vyobrazením Svatého Obličeje (vera ikon) malovaným na kamenu a s obrazem Černigovské Matky Boží. Nad církví zachovala se domácí kaple patriarchů a vedle ní tři pokojíky jimi obývané, vedle církve pak nachází se znamenitá *patriarší řiznice* s drahocennými rouchy, mitrami, berlami, prsteny, pečeťmi a kříži, mezi nimi památný kříž cypřišový, domácí jich oděv, nábytek, náčiní, kapesní hodinky a p. Bývalá *křížová* čili *patriarší palata* (dvorana), kde se konaly církevní sněmy a patriarchové přijímali návštěvy carů, přejmenována nyní *myrovarnou palatou*, jelikož se v ní aspoň každý třetí rok hotuje myro, t. j. křižmo. První tři dni a tři noci velikého týdne střídají se tu drahými dalmatikami odění jahnové, míchajíce po dvou stříbrnými lopatkami vonnou tekutinu, sestávající z více než třiceti druhů balsamických bylin, olejů, pryskyřice atd., přivážených až z dalekých krajin a naplňujících síň, ozdobenou posvátnými freskami, neobyčejně libovonným silným aromatem. Směs ta rozpouští se ve dvou vkusných stříbrných, vyzlacených

kotlech, které se stříbrnou a rovněž silně vyzlacenou kádí, do níž se směs vlévá, váží přes 23 pudů, a pod nimiž stále udržován mírný oheň, zatím co kněží po celý ten čas čtou střídavě žalmy a předepsané modlitby. Ve středu rozlévá se takto připravený vonný olej (nardán) do četných stříbrných nádob starobylého tvaru, věnovaných císařem Pavlem I., ve čtvrtek světí se v uspenském chrámě, načež se dle potřeby rozesílá různým eparchiím.

S patriarší řiznicí sousedí vzácná *patriarší bibliotéka*, chovající 511 řeckých a 1008 dřevních slovanských rukopisů, knih, listin a jiných aktů historických, mimo jiné evangelium z VIII. stol., Mstislavovo evangelium z XII. věku, Kormčí knihu z roku 1282, jednu z nejstarších památek kanonického práva, „Izbornik Svatoslava z r. 1073, po Ostromirovu evangeliu nejstarší to památka církevně-slovanského písemnictví a mn. j.

Včetně s těmi, které se nacházejí v klášterních dvorech a uvnitř paláce, jest v Kremlu 23 chrámů a kaplí, což úplně opravňuje nazývati ho posvátným První dojem jejich obhlídky učinil na mne asi takový dojem, jako když jsem v létech padesátých poprvé navštívil náš Karlův Týn a procházel se jeho velebnými svatyněmi.

S jižní strany vévodí tak zvanému Zamoskvořící velký kremlovský palác, kde již v XII. stol. stál první dřevěný dvorec moskevských knížat, v průběhu několika věků častokráte, zvláště po velkých požárech roku 1547, 1571, 1737 a 1812 předělaný a teprv r. 1849 za Mikuláše I. dle plánu stavitele Thona v nynějším dosti klidném slohu vystavěný. Krytý uprostřed pozlacenou baňatou střechou, tvoří velký čtverhran, v jehož středu stojí nejstarší moskevský chrámec „Spasa na boru“ (titulu Proměnění Páně), vystavěný r. 1330 carem Ivanem Kalitou na místě ještě dávnějšího dřevěného.

Palác má 9 církví, vlastně kaplí, 7 dvorů, 32 vchodů, z nichž hlavní parádní o 56 širokých schodech, se čtyřmi jonickými sloupy a 12 ozdobnými pilastry s pozlaceným zábradlím má nahoře prostranné odpočívadlo s vyobrazením Kulikovské bitvy od malíře Ivona. Uvnitř obsahuje přes 700 komnat a několik velikánských sálů, zejména: georgijevský, alexandrovský, ondřejovský s císařským trůnem, kateřinský a vladimírský, vedoucí do Svaté síně, vyzdobené starými posvátnými malbami. Dole jsou parádní salony, jídelny, ložnice, komnaty císařové a carevny, a též pokoje pro dvorní dámy a četné komonstvo. Podrobnější popis vyžadoval by několik zvláštních stránek. Báječný přepych pojí se všude s nejvytříbenějším vkusem a nádherou, obrovské kandelabry a křišťálové vázy, nejvzácnější výtvory ruského i cizokrajného umění, skvostné dary východních panovníků sloučeny tu v harmonický oslňující celek.

Na východní straně spojen palác s *hraněnou dvoranou* (granovitaja palata) z XV. stol., mající název od hranovitě zkříženého klenutí a zevnitř vyhraněných zdí. Vnitro jest celé pokryté starodávnými freskami, na stěnách mezi okny vyobrazeny podoby velikých knížat až do Feodora Ivanoviče. Kolem širokého sloupu, podpírajícího klenbu uprostřed, jsou police, na nichž se při car-

ských slavnostech staví staré drahocenné mísy, poháry, číše a jiné nádoby. Tam, kde dříve býval carský prestol, postaven teď císařský trůn. Čtyři starodávné lustry o sta svících každý a dvacet nástěnníků o desíti svících sloužily k osvětlení dvorany. Mezi 19 okny jedno umístěno nade dveřmi, odkud se z „tajnika" carská rodina dívala na slavnosti uvnitř. V minulých časech sloužila granovitá palata za hlavní přijímací síň, nyní bývá tu po korunovaci skvostná hostina, jíž se účastní pouze nejvyšší hodnostové říše, tři ruští metropolité a též katolický všeruský metropolita a varšavský arcibiskup.

Se strany severní přimyká k paláci *těremný dvorec*, pocházející z r. 1636 a upravený carem Michalem Feodorovičem pro jeho syny Ivana a Alexeje. První dvě patra obývá nyní komonstvo, třetí jest schránkou dřevních listin, ve čtvrtém jsou komnaty dřívějších carů, páté úzké sestává z jedné velké síně s otevřenou pavlačí kolem. Po úzkých kamenných schodech vcházíte do sínce, přeměněného později v jídelnu (trápeznuju), jejíž klenutí a stěny zdobí fresky a pestrá ornamentika, kol stěn rozestaveny dubové lavice a židle, kamna vyložena různobarevnými kachlemi starých vzorků. Po ní následuje *sborná* čili *dumná palata*, vykázaná dumným bojarům (síň poradní), *prestolnaja* (trůnní) se zlatými arabeskami, kvítkami, jabličkami, se znaky ruských údělných knížectví a oblastí, s vyobrazením Spasitele uprostřed světců v lesklé svatozáři, se starodávným trůnem, za nímž na stěně znak ruského orla, k němuž lvy obracejí hlavy.

V levém rohu stojí u okna carské křeslo, vedle něhož byla umístěna truhlice, do které vkládány žádosti, jež car osobně vynímal a vyřizoval. Ve třech zlatých skřínkách uloženy gramoty (listiny) o zvolení Michala Feodoroviče na carstvo, kronika jeho nastolení, sloupec o ustanovení patriarchátu a starobylé evangelium. *Opočivalňa* (ložnice) s dřevěnou, řezbou ozdobenou postelí a starodávnou přikrývkou, *molélňa* čili *krésťnaja* (domácí kaplička) s dvěma kiotami, podstavci to pro svaté obrazy a konečně v pátém patru jedna velká síň s »výškou« (výhlednou) a belvederem, z něhož jednak rozhled nyní omezen okolními palácovými staveními.

Krytá galerie se zimní zahradou, plnou vzácných tropických rostlin, vede se strany západní ke komnatám velikých knížat a k znamenité *oružejné palatě*, starobylé carské klenotnici, nazývané dříve „bolšaja kazna" (velká pokladnice), an v ní od prádávna velicí knížata a potomní carové chovali své opravdu nesmírné, věky nakupené poklady, buď po svých předcích zděděné, buď za válečných pochodů dobyté, nebo z různých končin přivezené, které vzbuzovaly údiv cizozemců. Do r. 1737 byla tato „kazna" mezi chrámem archandělským a zvěstování a pokladů se v ní nahromadilo tolik, že sama již nestačila a část jich musila, kromě carského obydlí, býti uložena ještě ve třech jiných dvorcích. Během času však zničeno z nich mnoho požáry, za vnitřních rozbrojů, zvlášť ale v létech 1612—1613, kdy Moskvou zavládli Poláci a většina starých drahocenných nádob přelita a raženy z nich peníze.

Teprve r. 1851 za Mikuláše I. vystavěna po různých přeměnách nynější oružejná palata, řídké a svého způsobu snad jediné museum skvostných předmětů starožitného umění, historických památek, zvlášť ale říšských klenotů, užívaných při korunovacích ruských panovníků. Přízemí obsahuje čtyři veliké sály, v nichž mimo jiné spatřujete model kolosalního kremlovského

Červená brána. (Viz »Vlast« č. 4. str. 293.)

paláce, začatého leč neukončeného znamenitým stavitelem Bažánovem za Kateřiny II., kteryžto pouhý model stál 30.000 rublů, trůn chivinského chana, polní lůžko Petra I., nejstarší ruský kočár, darovaný anglickou královnou Alžbětou Borisu Godunovu, zlaté povozy carů a patriarchů, mimo jiné cestovní vůz (liněja) s pohovkami a stolkem uprostřed, v němž císařovna Alžběta Petrovna jela z Petrohradu do Moskvy ke korunovaci, drahocenné mísy, na něž kladeny „chléb a sůl“ při uvítání panovníků,

staré koňské ozdoby, zbroje a sedla, podobizny polských králů Boleslava Chrabrého, Kazimíra Vel., Štěpána Bátora a j., dvě polní lůžka Napoleona I., zachvácená r. 1812 při přepravě přes Berezinu. Předsíň a široké schody, vedoucí do hořejšího patra a rovněž první dvě síně: *brněná* a *zbrojná* místí nejrozmanitější přilbice (šelómy), mimo jiné přilbu polského krále Sigmunda III., šišáky, krunýře, pancíře, drátěné košile, štíty, kopí, pavezy, šestiperce (palcáty), obrovské ploché a plamenité meče, sekyry, bunčuky, rytířské postavy pěší i jízdné v úplné výzbroji. Vidíte zde okřín a soustruh Petra I., zvon přelitý roku 1714 z dřívějšího nabatného neboli poplašného, šest litinových děl, odňatých roku 1774 buřiči Pugačevu, drahokamy posetá sedla Kateřiny II, poslaná jí sultanem Abdul-Hamidem a Selimem, ceněná na několik set tisíc rublů, starožitné náušnice, monista, náramky a jiné ženské ozdoby, četné památné prapory, mezi nimi prapor knížete Dimitrije Donského z bitvy na Kulikovském poli r. 1380, prapor s obrazem Spasitele z výpravy Ivana Hrozného r. 1552 proti Kazani, hedvábný malinový prapor knížete Požarského, jenž provázel ho v bitvách r. 1612, 242 berdyšů (hellebard) a 58 píšťal (houfnic), užívaných při obraně Trojické lavry r. 1608—1609, bohatou kollekci starých šavlí, kordů, pistolí a ručnic práce ruské zahraničné.

V trofejné síni umístěny trůny ruských císařů a císařoven, začínajíc Alžbětou Petrovnou, nosítka švédského krále Karla XII., jeho kord, palaš a ostruhy, četné švédské, polské a uherské prapory, podobizny ruských mocnářů od Petra I. a mn. j. *V síni korunní*, ze všech nejvzácnější, vystavena zlatá koruna (čapka) Vladimíra Monomacha z XII. století se sobolím okolkem, ozdobená jacintami, smaragdy a křížem s čtyřmi perlemi neobyčejné velikosti, koruny (čapky) Kazanského carstva, carů Alexeje Michailoviče, Ivana Alexejeviče s více než 900 drahokamy, Petra I. s 825 brillianty, císařská koruna s 2500 drahokamy, mezi nimiž rubín v ceně 60.000 rublů, koupený k povelu cara Alexeje Michaloviče v Pekinku, zlatá koruna carů gruzinských, maltézská koruna císaře Pavla I., jenž jak známo po vzetí ostrova Malty jenerálem Bonapartem stal se velmistrem maltézského řádu, žezla různých carů práce byzantské, osypané mnoha rubiny, safiry, démanty, smaragdy a perlemi, velkoknížecí barmy čili naplecníky z XII. století, trůn Ivana III. ze slonové kosti, přivezený r. 1472 řeckou kněžnou Sofií, s níž k ruským panovníkům přešel znak byzantské říše, dvouhlavý orel; trůnu toho užito při korunovaci Alexandra II. Dále t. zv. perský trůn Ivana IV. Hrozného, dar perského šacha Abbaza I., zlatem vyložený trůn cara Alexeje Michailoviče s 874 brillianty a jinými drahokamy, dar to armenského kupce Zachariaše Saradarova, trůn Borise Godunova, jejž mu poslal šach Abbas Mirza, dvojitý stříbrný pozlacený trůn carů Ivana a Petra, také trůny polských králů, vzbuzující smutné upomínky. V skříních kolem visí korunovační oděv všech císařů a císařoven, rozmanitá carská roucha z XVII. stol., v jedné skříni též plavecký kaftan Petra I., který nosil v Saardamu a jeho jízdecké boty.

Stříbrná síň zaujata výlučně starodávným zlatým, stříbrným, smaltovým, dřevěným a křišťálovým náčiním, různobarevnými číšemi, poháry, mísami, koflíky, bratinami, částečně dary římského císaře Leopolda, anglického krále Karla II., dánského Christiana IV., polského Jana Kazimíra, hollandských států a j. — Ve všech těch prostorách vás ovívá duch dějin a mimovolně přenášíte se k časům a událostem, o nichž hlásají tito němí svědkové.

S oružejnou palatou sousedí *potěsný dvorec*, stojící na místě, kde byl dříve dům bojařina Miloslavského, svérázná to stavba smíšeného slohu s vypouklým svislým patrem, nad nímž jest těrem s byzantským loubením. Za cara Alexeje Michailoviče sloužil k různým zábavám (potěchám) a k divadelním představením, kde dle kroniky jistý „master Jagan (Johann) Gotfried ispravljal komidijnoje dějstvo“ se svojí hereckou společností a v představeních těch vystupovala někdy i carevna Sofie, sestra a pozdější soupeřnice Petra I. Nyní v něm sídlí komandant Kremla.

(Pokračování.)

Obět živého srdce.

(Obraz ze života Indiánů v Nebrasce.*)

Napsal JAN VRÁNEK POHOŘSKÝ.

Misionář Petr De Smet
z Tovaryšstva Ježíšova
po únavné, trudné cestě
plné strastí, nebezpečí,
bloudění a utrpení
pouští, stepí nepřehlednou,
po lodi a po prérii
přišel mezi Indiány,
by jim hlásal svatou víru.

Přišel prošen Indiány,
poslali proň do Missouri
do kláštera v městě St. Louis.
Chtěli poznat Boha lásky,
který spasil smrtí kříže
lidské plémě na Golgotě
bez rozdílu barvy tváře,
který konal velké divy,
z mrtvých vstal, vstoup' na nebesa,
kde je soudcem všeho lidstva.

*) Děj vzat z dopisu misionáře dp. Petra De Smeta T. J. jeho bratru Karlovi a Františkovi, psanému na březích řeky Nebrasky (Platte River) dne 2. června r. 1841.

Přišli k nim sic kazatelé
se ženami, s rodinami,
o duše se nestarali,
pečovali o pozemky,
o bohatství pro své děti.
Náčelník však »Bílé Péro«
důmyslný, prozíravý,
pravý šlechtic, pravý státník,
pravý rek ve krutých bojích,
nenáviděl vetřelců těch,
vyděračů svého lidu,
styků s nimi nenavázal.
Jednoho dne promluvil k nim
rozhodně a odmítavě
s ostrovtipem indiánským:

»Změnit víru rozumno jest,
poznáme-li víru lepší,
lid náš ochoten je přijmout
lepší nauky a zákon.
Já však neznám lepší víry
nad tu, kterou kázali nám
bílí Otci v černém rouše,
k jiné víře nepřilneme,
»černým kabátům«*) jen věřím!
Chcete-li nás obrátiti,
nechoďte k nám se ženami,
nechoďte k nám s dětmi svými,
oblecte šat dlouhý, černý,
hlásejte nám pravou víru
jako Otci v černém rouše.
Potom přijďte, vyslechnem vás
jako Otce de la Croix,
který první zavítal k nám,
který hájil našich zájmů
proti bílým osadníkům,
již nám půdy ukrádali,
kazili nám ženy, dívky,
ohnivou nám dali vodu,**)
která pálí hrdlo, střeva.
Kdo ji okusí, jak medvěd
kouše, bručí, vyje, padá
podoben jsa dobytčeti.
Voda ohnivá nás ničí,
patří našim nepřátelům,
by je bídně zahubila,
zubožila ženy jejich,
o rozum lid připravila.
My být nechcem šílenými!

*) Černý kabát = kněz.
**) Ohnivá voda = kořalka

Otci v rouše dlouhém, černém
jediní jsou přátelé nám,
jiným nepopřejem sluchu,
jiným neotevřem uší,
chceme, aby černý kabát
byl nám učitelem víry,
jemu můžeme jen věřit,
jeho víra založena
jest na skále nerozborné,
které zlý duch nevyvrátí!« —

Když k nim přišel Otec De Smet,
královsky jej uvítali,
vstříc mu jeli na svých koních
ve výzdobě bojovníků.
Ve vlasech jim orlí péra
malebně nad hlavou vlála,
luky, toulce zavěšeny
měli na mohutných plecích,
tváře byly nabarveny
barvou radosti a míru:
jasnou barvou rumělkovou.
Mokasiny jejich skvěly*)
korály se ozdobnými,
na hrdle jim visel řetěz
z medvědích a orlích drápů.

Do tábora přivedli jej
s velkou slávou, s velkým plesem
jako děti, když se otec
vrací domů z velké dálky.
Stany byly vyzdobeny
zvláštní malbou indiánskou
význačnou svou symbolikou.
Příchod jeho byl jim svátkem,
všude rozruch, radost blaho.
Den byl krásný, všechno kvetlo,
řeka Nebraska se skvěla
sluncem, jež v ni světlo lilo,
modré nebe zrcadlilo
svoji krásu v jejím toku.
Ostrovy ve středu vody
byly plovoucími sady,
všude krása, kouzlo vůně.
Ptáci stavěli si hnízda
v keřích, stromech, na prerii,
ptačí zpěv zněl vonným vzduchem.
Topoly na břehu řeky
jako velké voskovice

*) Mokasiny = indiánské kožené střevíce.

mohutně se k nebi pnuly
ověnčeny divou révou,
kmeny kryl jim bujný břečťan.

Tak byl přijat Otec De Smet
přírodou i Indiány.

Když byl uveden v střed stanů,
kde stál velký poradní stan
vyzdobený ratolestmi
různých stromů, svěží chvojí,
kázal lidu velkou lásku
Boha, Jenž se člověkem stal.
Hlásal blaho svaté víry,
hlásal štěstí, jež má srdce
za výkony dobrých skutkův.
Indiáni poslouchali
bez hlesu a s pozorností,
jak by byli zkameněli.
Kolem kněze v polokruhu
na zemi se posadili,
muži po pravé mu straně,
ženy, děti po levici.
Katolíci v starém světě,
kteří pohrdají vírou,
zanedbávají mše svaté,
byli zahanbeni láskou,
s jakou rudí Indiáni
poslouchali slovo Boží.

Po kázání povolán kněz
k indiánské choré dívce,
křtěné Otcem de la Croix,
vyučené pravé víře,
modlitbám a katechismu,
která svatě umírala
s touhou po nebeské vlasti.
Svátosti když udělil jí,
černé oči plné záře
zvedla k nebi roztouženě,
něžným hlasem promluvila:

»Jak je krásno opustit svět —
vidím Marii svou matku —
štěstí není na té zemi,
v nebi musíme ho hledat!
Poslouchejte bílých Otců,
oni hlásají vám pravdu,
v řeči jejich není klamu!«

Lid byl dojat její smrtí,
všichni padli na kolena
s knězem, který klečel u ní.

Zatím večer tichý nastal,
vysoké a modré nebe
hvězdami se rozjiskřilo,
měsíc jako stříbrný štít
zářil měkce nade stany.

Indiáni vedli v slávě
kněze do hlavního stanu,
místo nejčestnější jemu
ve středu svém vyhradili.

Dýmka míru zapálena,
kolovala od úst k ústům.
První mráček vyslán k nebi
k poctě Velikého Ducha,
potom k slunci, k zemi, k vodě.
Každý šestkrát vypustil kouř,
třikrát dýmka kolovala
mezi všemi Indiány,
kteří tiše chovali se
jako sochy mramorové.

Po obřadu náčelník vstal,
objal s úctou velkou kněze,
němé ticho rušil slovem:

»Bílý Otče v černém rouše,
budiž vítán v našem středu,
přejeme ti všeho dobra,
vítáme tě jako věštce
pravé víry, již Bůh zjevil.
Srdce mé se chvěje plesem,
že tak vzácný host je s námi,
že jsi návštěvou nás poctil,
jaké nehostil náš vigvam,
co ve proudech voda teče,
co na nebi slunce svítí,
co na stepi tráva roste.
Buď nám vítán vzácný hoste!
Jak jsem zvěděl, že k nám přijdeš,
hostinu jsem velkou chystal,
bych tě poctil s bojovníky
slavně, skvěle, okázale,
jak nám sluší uvítati
věrověsta božských nauk,
posla Velikého Ducha.«

Když se Otec De Smet modlil
před hostinou indiánskou,
všichni zvedli ruce k nebi,
potom sklonili je k zemi.
Náčelník mu vysvětloval:
»K nebi ruce pozvedáme
na znamení závislosti
na Velikém Duchu v nebi.
Jeho ruka dobročinná
sytí nás a vše nám dává,
čeho lid náš potřebuje:
pokrm, nápoj, vzduch i světlo.
On je dárcem všeho dobra.
Proto dlaň nám k zemi klesne,
že jsme ubohými červy,
kteří po zemi se plazí
před všemocným Velkým Duchem.«

Při hostině s velkou úctou
častovali štědře kněze
s pohostinstvím příslovečným
po způsobu sobě vlastním,
řečnili a vítali jej
výmluvnými slovy lásky.

Každý Indián je řečník,
jejich řeči obratné jsou,
posuňky jich vděkuplné,
odměřené, uhlazené.
Žerty jejich k smíchu ladí,
u cizince budí obdiv.
Indián též umí mlčet,
ret se ani hlesem nehne
v mukách, v bolu, v utrpení,
kdy by plakal bílý člověk.

Když se hosté vytratili,
náčelník sám zůstal s knězem,
důvěrný s ním zapřed hovor,
ač noc byla pokročila:

»Bílý Otče v černém rouše,
Velký Duch nám přání splnil,
poslav tebe k mému lidu,
k lidu špatných mravů, zvyků,
který v temnotě byl pohřben,
nežli poznal slunce víry,
který v bludech hroznych tápal,
který ubíjel se v bojích,
jemuž hrozná nevědomost

černou rouškou kryla oči.
Nechce-li můj národ zhynout,
vyhuben být Bílou Tváří,*)
musí poznat pravou víru,
její hvězda vést jej musí,
musi začít nový život,
naučit se rozuměti
bílým listům hovořícím**)
o Spasiteli všech lidí.
Sám zlý duch mým lidem vládl,
strhoval je do neřesti.

Chci ti nyní vypravovat,
nač jen s hanbou, s ošklivostí
vzpomínám si z mládí svého.
Byl jsem statečným vždy v bojích,
strachu smrti nepoznal jsem,
čelil jsem jí tisíckráte,
ale proti dětem, ženám
nikdy nepozved jsem zbraně,
od té doby, co jsem viděl,
co ti hodlám vyprávěti.
Pod předešlým náčelníkem,
Černým Vlkem nazýval se,
kmen náš vpadl do území
nepřátelských Dakoťanů,
kterým spálil mnoho stanů,
pobil mnoho žen a dětí.

Jednu sličnou dívku zajal,
Modrý Motýl říkali jí,
přivedl ji do ležení.
Byl jsem tenkrát ještě hochem,
dívku jsem si zamiloval,
květy prérijní jí trhal,
přinášeje jí je darem.
Dívce bylo čtrnáct roků,
lid můj v zajetí ji krmil
přes půl roku hojným jídlem.
Dívce bylo slibováno,
na jaře že povedou ji
v slávě velké k její matce.
Dívka jásala, když sněhy
na prérii rychle tály,
když se tráva zelenala,
puky stromů rozvily se,
květy počínaly pučet —
těšila se na svou matku.

*) Bílá (Bledá) Tvář = běloši.
**) Bílé listy mluvící = knihy, písmo.

Nadešel den ke slavnosti.
ženy dívky chopily se,
oblekly jí krásný oděv
z koží sajčích zhotovený.
Na šíji jí navěsily
plno korálův a mušlí,
tvář jí pestře nabarvily
symboly a znaky slunce,
symboly a znaky země,
na hlavu jí daly vinek
upletený z chvoje sosní,
propletený květinami,
cedrový pás ovinuly
kolem jejích útlých boků.
V středu bojovníků veď lid
krásnou dívku ve střed lesa
na mýtinu vysekanou.
Šla tak ráda, plna plesu,
každý zvlášní čest jí vzdával,
náboženské zpěvy zněly
k poctě Velikého Ducha
za průvodu, který trval
drahnou dobu středem lesa . . .
Průvod přišel ke hranici,
která mocným žárem plála
na mýtině vysekané.
Hranice však hroznou bázeň
probudila v srdci dívky.

Pochopila nyní s děsem,
že jde k smrti a ne k matce.
Z očí vytryskly jí slzy,
zaúpěla hořkým pláčem,
zvedla krásné ruce k nebi,
prosila lid úpěnlivě
za svůj mladý, útlý život.
Přítomen byl bílý kupec,
stádo koní sliboval jsem,
aby od nich dívku koupil,
zachránil ji od oběti.
Marny prosby — marno zlato —
lid se nedal uprositi,
srdce dívky obětoval.
Přivázána krutě k stromu
u hranice zapálené.
Pochodněmi pálili jí
útlé tělo necitelně,
srdce moje mohlo puknout,
když jsem viděl její muka,
zachránit jí nemohl jsem,
ani kdybych sám byl umřel,
kdybych život byl dal pro ni!

Černý Vlk pak luk svůj zvedl,
prostřelil jí šípem srdce.
Jako na povel sta šípů
zasvištělo náhle vzduchem,
rozbodalo krásné tělo.
Kouzelník pak přiblížil se
v bílém rouše obřadnickém
zhotoveném z pumí kůže,
vyzdobeném znaky slunce,
znaky měsíce a země,
znaky želvy, ptáků, hadů,
čelenku měl z hadí kůže,
v ruce broušený měl křemen,
vyřízl jí srdce z těla,
jež se v dlani jeho chvělo
jako ptáče postřelené.
Pozvedl je rukou k nebi
v oběť Velikému Duchu
a pak srdce živé pozřel
za jásotu bojovníků.
Krví dívky polil trávu,
aby božstvo rozhněvané
nemstilo se Indiánům,
aby měli všeho hojnost,
hojnost bisonův a sajek,
hojnost ryb a štěstí v boji.
Po oběti konán tanec
k poctě slunce, k poctě země.

Dakoťané přísahali,
že nám zhubí tolik lidí,
kolik kostí měla dívka.
V kraj náš učinili nájezd,
krutě, hrozně pomstili se:
přes sto našich bojovníků
v mukách velkých zahubili,
ženy, děti zajali nám,
mnoho koní uloupili,
mnoho stanů spálili nám,
splnili svou hroznou hrozbu.
Od té chvíle s bolem, hnusem
vzpomínám na ono jaro,
kdy můj národ obětoval
živé srdce mladé dívky,
kterou jsem si zamiloval.

Když jsem se stal náčelníkem,
slyšel jsem o pravém Bohu,
který z lásky za nás umřel,

by se lidé milovali,
Otec de la Croix první
kříž nám hlásal, křtil nás vodou,
učil víře nás, již Bůh sám
zjevil ústy Svého Syna.

Proto pro tebe jsem poslal,
bys nás dále vyučoval,
bys k nám mluvil jménem Boha,
chceme znáti Jeho zákon,
chceme plnit Jeho vůli,
slova úst tvých vpíšem v srdce,
nezapomenem jich nikdy,
jimi se vždy budem řídit,
pravou vírou zachráníme
lid svůj od záhuby jisté!« — —

Český lide porozuměl's
povídce té indiánské,
která není pouhou bájí,
která skutečným je dějem
ze života Indiánů? —
Také tobě chtějí vyrvat,
národe můj, srdce z těla,
srdcem tvým je víra tvoje,
která — jako srdce v těle —
podmínkou je tvého žití,
která chrání tebe zhouby.
Až ti volní myslitelé
v obět hroznou vyrvou srdce,
vyrvou víru ze tvé duše
lesklým nožem klamných frází,
zhyneš bídně beznadějně,
vlastní krví svou se zalkneš,
nesvornost jak ostré šípy
probodá ti živé tělo,
ukrutnou smrt připraví ti.
Nepřátelé budou tančit
běsný tanec nad tvým hrobem.
Pak snad bysi hledal spásy,
ale bude pozdě — pozdě!

Úředničtí sirotkové.

Obrazy ze starých časů. Napsala VLASTA PITTNEROVÁ.

(Dokončení.)

Farář Svoboda v noci před tím udělil Janečkovi svátosti umírajících a po mši sv. se za něho v kostele s přítomnými pomodlil.

Dcery o jeho pohřbu plakaly tak okázale, volaly otce tolika něžnými jmény, že kde kdo poznal přetvářku a s nechutí se odvrátil.

»Jen těch dcer kdyby se matka ještě zbavila a užila si trochu té pense v tichosti,« řekli lidé.

Za nějaký týden po Janečkovi zhasl tiše i pan Červinka, jehož žena i přijedší děti upřímně oplakaly.

Dcera i syn chtěli si vzíti nyní matku k sobě, leč ta řekla, že nepůjde od hrobu svého starouška. A že si libuje v zámku, že vezme nyní si i prádlo od svobodných písařů a dobře vystačí se zmenšenou pensí.

Všichni známí jí toho přáli a paní Janečková řekla v soukromí Helmi, že kdyby toho paní Červinkové tak srdečně nepřála, že by jí tu samotu a ten klid záviděla.

»Jenom ty panny dcery hledějí vdát, paní z Janečků, a bude dobře,« radila Helmi.

»I co pak já, já byla odjakživa pátým kolem u vozu, to ony si udělají, jak budou chtít, jen aby dostaly hodné muže, kdyby trefily na trochu prchlivější, ony by se s nimi praly. Ony nejsou zlé, ale po nebožtíku pantátovi tak trochu prudké,« řekla paní Janečková a Helmi měla o čem vykládat.

V postě se hrálo zase divadlo a na Velikonoce chystal Rytíř akademii.

Hrán »Bankrotář« Tylův, kdy Frici zahrála dceru bankrotářovu v oněch šedých atlasových šatech. Slušelo jí to, ale musela si pěkně učesané vlasy hodně namazati pomádou, šedivěly jí vzdor mytí rozmarinou a všemu ošetřování.

Pak hrána Tylem přeložená Töpferova hra »Matka a dcera«. Smutnou Kláru hrála purkmistrova dceruška, veselou Emilku Eliška, Frici hrála matku a získala takového úspěchu, že nad ním až plakala.

»Ano, ano, matkou starších dcer bych mohla již býti,« řekla smutně k Helmi, odkládajíc doma hezounký čepeček, na kterém frajle Finy veškeré své umění vynaložila, aby vypadal, jak se sluší pro »matronu«.

K akademii velikonoční chystal Rytíř trochu zpěvů, deklamaci a Tylovu jednoaktovku »Nalezenec«.

Ochotníci raději se učili Tylovy než Klicperovy věci, květnatý sloh tohoto byl jim nezvyklým, těžkým, ale Tylovy prosté věty naučili se rychle nazpamět a jazykové poklesky, návykem téměř nezdolatelné, nezněly tak příkře jako mezi vzletnými větami, jakými se mluvilo na příklad v »Loketském zvonu«.

Při »Matce a dceři«, kdy byla Eliška oděna zprvu v hezké prací růžové, pak v ony bílé od Frici darované šaty, byl Rytíř, který hrál strýce, tak zaujat, že ob tu chvíli dívku za kulisami vyhledal a ručky jí tiskl.

»Emilko, Emilko,« šeptal, jakoby toto jméno přibližovalo mu v dívce tu drahou odumřelou ženu — — —

A »matka« — Frici pohlížela na to s úsměvem tak bolestným, že téměř cítila, jak prohlubují se jí lehýnké vrásky do lící, takové vrásky, jaké dovede nakresliti jenom bol — — —

»K čemu mi toho bylo potřeba,« řekla si, když se v posledním jednání převlékala do pěkných tmavozelených šatů po matce a viděla, jak Eliška podobna bílému květu stojí v zákulisí podle Rytíře, nachylujíc hezounkou hlavičku, tak že pohlížela mu zdánlivě sklopenýma očima přímo do jeho, dnes tak nevesele zářících očí.

A když byla k Helmi vyslovila ona slova, tu Helmi odvětila: »Snad ještě se přece rozmyslí, vždyť by ta mohla býti jeho dcerou.« — —

K akademii učila se Frici Tylovu báseň »Slzy vlastenek«, od které si Rytíř sliboval veliký úspěch.

Eliška neměla deklamaci, hrál se tedy Tylův »Nalezenec« a z nedostatku vhodného mladíka určil Rytíř Elišce úlohu Hynka. Trochu se rozmýšlela, nebude-li pomluvena za obléknutí se do kalhot, leč Rytíř jí vymluvil pochybnosti, že hrávají tuto úlohu vesměs dívky, jen tu a onde že náhodou je studentík po ruce.

Rytíř hrál plukovníka, Frici babičku.

Vypadala v hladce učesaných, pudrem pobělených vlasech velice hezky a bílý krajkový, od paní Korbelové vypůjčený, pod bradou modrou pentlí uvázaný čepec jí slušel, objímaje ten její, nyní stále poněkud truchlivého výrazu mající obličej, bílými vložkami krajek.

»Nejhezčí babička na světě,« usmál se Rytíř.

»Nalezenec« se líbil. Eliška počínala si jako šotek. Šaty si šťastně vypůjčili, vlásky z předu zkadeřené upravila si Eliška tak dovedně, že zakryly kadeře vzadu upevněné copy a celá hlava vypadala kadeřavá. Byl to roztomilý klučík.

Rytíř objímaje Hynka ku konci kusu, zachvíval se rozčilením. Byl velice dojat, vina k prsům dívku, která se mu stávala den ode dne milejší. Dojmutí jeho obecenstvo přičítalo hře, jen Frici postřehla dobře, co se děje v duši přítele.

Odříkání, odříkání, které nepoznala posud v této formě, odříkání se, ne více zaopatření, jak jevilo se jí za doby prchajícího mládí, ale osobního štěstí, které zasvitlo jí tak pozdě a bez její viny ji tížilo v duši — — —

A ani Rytířovi nedávala viny, nevytýkala mu věrolomnost. Vždyť si musila říci, že ničeho jí nesliboval, nemluvil s ní o citech, nevyslovil se nikdy o ženění.

Byla smutna. Její deklamace byla na pořadě hned po aktovce, i musila se rychle převléci a přečesati. Eliška jí přisluhovala a opravdu dovedně pomohla napáliti kadeře z pramenů prve

hladce přičesaných vlasů. Pudr vykartáčován a pomáda konala svou povinnost.

Oblékla se Frici v ty pěkné, šedé atlasové šaty a pozorovala, že trochu zhubla.

Arci, ta nejistota, vlekoucí se již týdny, ba měsíce, ta lítost znenáhla se potvrzující, nepřidávala jí chuti k životu a Frici cítila, že vadne, vadne — — — »Ještě že mám Helmi,« řekla si jako již tolikráte.

Přednesla Tylovu báseň věru úchvatně, a Rytíř dojat, políbil jí ruku. Zaslzela.

Střídaly se zpěvy a deklamace a na Elišce žádáno, aby také něco zazpívala, třeba že toho nebylo v programu.

Byla se také arci převlékla ve svoje bílé šatičky a těšila se z toho, jak jí kde kdo lichotil, jakým byla hezkým, leč i rozpustilým klukem.

Rytíř nespustil s Elišky oka. S tou drobně nakadeřenou hlavou podobala se jeho Emilce, jak měl tuto vymalovanou. Nebylo jiné podoby a přece — hlas i smích i jisté pohyby se tu v tom dívčím zjevu opakovaly. Říkal si, že to bývá, že nás lidé jednotlivostmi upamatují na jiné, ale zde od prvého snad spatření, od onoho zazpívání musil vzpomínati na Emilku.

Majíc zpívati chtěla si Eliška zaběhnouti pro kytaru. Leč dobrý její otec, který se nemohl zdržeti smíchu nad Hynkem, nalezencem, opakuje vždy znova a znova, že ta holka měla být klukem, spěchal pro kytaru sám.

»Co budete zpívat?« tázal se Rytíř.

»Snad balladu o »Loketském zvonu«, nemyslíte?« tázala se Eliška.

»Skoro bych neradil, tu jste zpívala též o bále, a pak je dlouhá. Něco kratšího, umíte-li nějakou baladu, to se hezky poslouchá,« mínil Rytíř.

»Vzpomínám si na jednu, kterou zpívala nebožka maminka, já jsem jako dítě při ní vždy plakávala, je smutná, ale dlouhá není. Zde jsem ji snad ještě nezpívala, tak mi to najednou napadlo. Po tom rozpustilství Hynkově bude snad lépe, zazpívám-li něco vážnějšího,« řekla Eliška a rozesmála se.

»Ten Hynek,« usmál se Rytíř.

Otec Polák donesl kytaru. Eliška se poněkud zamyslila. Viděla pojednou tu prostornou světnici v myslivně, kam byla se s rodiči dostala asi co pětileté děvčátko. Okny bylo viděti lesní stromy, stálať myslivna ta na mýtině, zcela na samotě a žilo se tam hezky, v zimě trochu posmutně. Eliška viděla před sebou matku, takovou bledou, v počátcích choroby vodnatelností otylou paní, s dobrotivým výrazem v hnědých očích, jaké po ní podědila. A viděla se co děvčátko plačící při smutné písni o žebrákovi. Byla to jedna z písní, jichž skladatelé neznámí a zapomenutí dodali slovy, slokami písně výrazu tomu kterému žalu, skličujícímu lidstvo. Byť i forma byla neumělou, slova mluvila k srdcím. A nápěvy rovněž tklivé pamatovaly se od pokolení k pokolení.

Rytíř uvedl Elišku na jeviště. Uklonila se a usednouc na křeslo, počala zpívati:

»Z své chýše žebrák vychází,
nemoh odolat hladu,
i zahalí se v hadry své
a kráčí přímo k hradu.
Tu sluhy prosí o chleba,
však odbyt hned je drze:
My jiné máme na práci
než sloužit chudé luze.
Odchází, zklamán v naději,
do sálu dveřmi hledí,
kde za plnými mísami
sbor vzácných hostí sedí.
Ti chlebem hází po sobě,
že víc jej nežli třeba,
žebrák se venku hladem chví
a marně prosí: Chleba!« — — —

S takovým výrazem citu zpívala Eliška tu píseň, že po ukončení bylo několik okamžiků ticho a pak teprve povstal potlesk.

Uzardělá Eliška, majíc sama v očích slzy, vyvolané vzpomínkou na matku, se ukláněla a odstoupila.

Její otec přispěchal za jeviště a pojav ji do náručí, pravil se slzami v očích: »Dítě, dítě, jakobych tvou matku slyšel, o ty sirotečku můj! Jak já tě bez té dobré matky zaopatřím.«

Eliška neviděla otce od matčina úmrtí tak vzrušeného, i dala se do pláče.

Rytíř vzal jí kytaru z ruky a stál zde dojat.

Rozhodl se. — Ano, bude se ucházeti o Elišku. Cítil již déle, že ji opravdu miluje, a byl to rozdíl věku, který ho stále zdržoval, aby vyslovil svoje city. A pak — cítil se trochu vinným, že snad vzbudil naději ve Fricině srdci — — musil se přiznati sám sobě, že vřeleji se o Frici nezajímal, že kolísal — — Než představil si nyní podle sebe ty tři hlavy: Emilku, Frici a Elišku — —

»Ano, ano!« řekl si pevně.

Pan farář Svoboda pravil k Elišce později, když po vyčerpání programu společnost bavila se dle libosti: »Nevím věru, panno Eliško, komu dáti přednost, zda tomu roztomilému Hynečkovi či té zpěvačce, která umí tak tklivě zpívati o žebrákovi. Všecka čest, panno!«

Pan direktor a paní lesmistrová se však vyjádřili, že taková píseň se nehodí zpívati v zámku, kde vrchnost vždy dosti pro chudinu činila. Pan direktor řekl to zpříma starému Polákovi, že měl dcerušku vésti více ku práci, než k těm věcem pro zábavu, ana beztoho zbude na panské milosti, po něm ještě jsouc vrchnosti břemenem.

Polák byl zdrcen.

A paní Fonka řekla k Elišce: »Kdyby panna Lizi uměla tak vařit, prát a šít jako hrát tyátr a zpívat, bylo by s ní dobře, ty věci jsou dobré pro »unterholt«, ale ke vdaní si žádají páni něco jiného.«

Eliška byla sklíčena a prosila otce, ať jdou domů.

Druhého dne pospíšivši si z kostela, aby Rytíři poklidila, byla Eliška velice smutna. Marně lichotil se k ní Brok, neusmála se na něho a i když obě její kočičky připlížily se za ní do Rytířova bytu a počaly se škádliti s Brokem, nezasmála se jim. Pospíšila si a usedla k šití ve svém bytu, kde se jí pojednou zdálo velice smutno.

Otec nešel déle, procházel se asi trochu, bylo již koncem dubna a venku velice hezky.

Také Frici šla po kostele na procházku. Slavily s Helmi výročí svého seznámení a ráno se objímaly a líbaly, slibujíce si věrné přátelství.

Frici byla velice smutna. Vzdor všemu zvaní, vejslužkám a darům musila přece sáhnouti na ten svůj »poklad« a ať během roku odprodala ještě tu a tam i do města trochu prádla, nádobí i něco šperků, přece si rozpočítávala, že kdyby žila podobným způsobem ještě dvacet, třicet let, že dožije se jenom bídy, té lesklé bídy, jako viděla sestarati Helmi. A jiné pomůcky neměla, než svoje kuchaření, tu výpomoc tu a tam, která byla odměněna téměř vždy, jak si říkala, nad zásluhu a ku které bývala vyzývána, jak poznamenávala, více k vůli tomu, aby se jí mohlo něco darovati, než že bývalo, hlavně na faře a v pivovaře její pomoci opravdu potřeba.

Helmi myslila a také se v tom neklamala, že truchlí Frici k vůli Rytířovi, i těšila družku, jak mohla.

Tyto myšlenky hleděla Frici rozptýliti procházkou. Helmi doma kuchtila a Frici prošla celým parkem sama.

Vracejíc se zašla do zříceniny, kde měl pan farář svoje včeličky.

Obcházel odkryté již úly, kouře z dlouhé dýmky.

»To je neklamný prostředek, aby nepustila některá žahadlo,« pravil a ana Frici usedla na lavičku a pozorovala s ním včely, hemžící se kolem česen úlů, řekl po chvíli vážně: »Podívejte se, panno vlastenko, tak jako ty včely pracujeme my Čechové pro tu naši vlast. Pracně musíme snášeti, co jest potřeba, mnohdy i z bylin jedovatých — od lidí nám nepříznivých vydobývati uznání. A hrozí nám často zlá zima — netečnost, poroba. Ale proto přece jest nutno dále pracovati. Stane se někdy, že odlétne, odtrhne se, zabloudí roj — máme bohužel i mezi námi odrodilce. A máme i neužitečné, lenivé trubce, již nechají za sebe pracovati jiné. Ale ty pilné včely dojdou přece výsledku svého přičinění. Arci panuje a panovati musí mezi nimi svornost. Musí se podřizovati královně, tak jako mezi námi musíme podřizovati se tomu nejvyššímu, co nás poutá — lásce k vlasti. A této podřídí se velké i malé žaly a třeba z trpkých událostí vzejde útěcha, tak jako včely k jednotnému cíli vyssávají i ze blínů med.«

Frici porozuměla, proč jí to pan farář povídá. Sklonivši se políbila mu prve, než mohl zabrániti, ruku a spěchala potěšena do zámku.

XVIII.

V malém domku v podzámčí panovala radost. Starý lesní Polák žehnal svojí dcerušce Elišce k zasnoubení s milým sousedem.

Eliška plakala a vyznávala Rytíři, že ho má dávno, dávno ráda, že se jí snad co dítěti již o něm zdávalo, že jí přišel hnedle jako dávným známým, jakoby s ním byla již někdy se znala. A vzpomínala, jak matka, ležíc tak dlouho na loži, říkávala, jakého by jí, svojí jedinačce, přála manžela. A to jistě že vyličuje tohoto vlastnosti, nějakým neznámým způsobem měla ve svojí mysli povědomost o Rytíři — —

»A já si říkám, že moje nebožka Emilka mi vás mé drahé poupě posílá v náhradu za sebe. Proto jsem váhal s volbou, proto jsem se rozmýšlel při prvé osobě, o které jsem myslil, že by se pro mne hodila, proto jsem odmítal dobře i zištně míněné návrhy s více stran, že byli jsme si spolu souzeni,« pravil Rytíř.

»Jen ji měj rád, prosím tě, kamaráde, jen ji měj rád. A ty, veverko, ať muže pěkně poslouchás, to ti povídám — sic —« Polák si zaklel.

»Pantáto, neklejou, vždyť já jsem jejich ptáčátko, jak mi také říkávali,« usmála se Eliška.

»Moje holubička,« řekl Rytíř.

»Pěkná holubička, také někdy křiklavé káně. Počkej, třeba řekneš někdy také, že je to křepelka, která dovede volat a chtít: »Pět peněz,« starý lesní se smál, aby zmohl svoje pohnutí.

»Dám jí rád, co bude potřeba, vím, že dostanu dobrou hospodyňku i kuchařku, třeba že na ty panské mlsy nebudeme moc dbát, ale také si popřejeme raději si koupit českou knihu,« pravil Rytíř.

»Co řeknou vlastenci,« těšil se Polák.

»Více méně se to tušilo. Trochu překvapení bude ale přece. Myslím, abychom šli zítra na faru, projdou ohlášky a bude svatba. V domku se nebude mnoho měnit, leda že ten zadní pokoj zůstane pouze pokojem a kuchyni si ponecháme zde. Vy, pantáto, podržíte tento pokojíček. Budete s námi se stravovat, budeme vše míti společné. A doufám, že budete také spokojen, že budete ve mně míti syna,« pravil Rytíř.

»Synu,« rozplakal se starý lesní a objal Rytíře.

Bylo před polednem a Elišce vyhaslo v kuchyni. Rytíř ani nevařil. Na rychlo ze společných zásob upravila Eliška oběd co nejlépe mohla a pojedli společně.

»Tak to již zůstane,« navrhoval Rytíř. »Mne to vaření opravdu mrzí. Budeme jídat v zadním pokoji, to nádobí i almárku přestěhujeme sem ještě dnes. Ano, Eliško, bude to tak dobře?«

»Jak vy chcete,« odvětila uzardělá Eliška.

A když si po obědě starý Polák ulehl, vyšla Eliška se ženichem na dvoreček, a ženich jí vyprávěl, jak se při přistěhování sem zahleděl na tu jabloň, jak představoval si pod ní svoji mladou ženu a jak si rozmlouval, že neměla by býti tato příliš mladou — —

»Vždyť vy nejste stár, maminka byla mladší o dvacet pět let než pantáta, a přece ji přežil,« řekla Eliška.

»Necítím se stár a nyní, když budu míti takovou růžičku kolem sebe, omládnu. Nesmím sestárnout, je zde mojí práce pro vlast ještě potřeba,« řekl Rytíř a nevěstu k sobě přivinul.

Pak šli do bytu stěhovat ty věci. A tu Rytíř vsunul na Elišcin prst onen hadovitý prsten. Vklouznul lehce a ovinul se kolem prstu.

»Žádné zlé znamení,« pousmál se Rytíř v duchu a nahlas řekl: »Připoutám si svoji Elišku čtyřnásobným poutem k sobě.«

»Já nemám prstýnku, abych vám jej dala, můj drahý pane sousede — či pane Rytíři — či pane vlastenče« — Eliška se zakoktala.

»Řekněte mi Frantíku — má dušinko,« Rytíř políbil dívku na tvář.

»Ani jsem nevěděla, že se jmenujete tak, tedy Franc, Franc Rytíř,« Eliška rozpačitě řekla.

»I kdopak by říkal Franc, to je přece německé, František je trochu titěrné, Emilka říkala mi Fanouši, ale to zní tuze mazlivě, mně se líbí Frantík a tak si přeji slýchat od mé Elišky,« vesele řekl Rytíř.

»Můj zlatý Frantíku! Ale tak si říkají vlastně kluci,« usmála se Eliška.

»To je správně česky,« usmál se Rytíř a odevzdal milé nevěstě klíče od skříní v pokojíku ve štítu stavení, aby si převzala některé věci po Emilce i po jeho matce, pokud tyto měl ještě uschovány.

»Mám také trochu té výbavy, nebožka maminka střádala mi, jak se dalo. Ale pantáta neušetřil mnoho, býval vždy na špatných revírech, však to víte, jak to chodilo. Přijmu arci od vás vše vděčně a ráda,« Eliška položila hlavičku na rámě svého ženicha.

Druhého dne nebyl pan farář pranic překvapen, když přišli snoubenci na faru. Blahopřál jim upřímně. »To za to vlastenecké snažení vám Bůh seslal tu roztomilou nevěstu,« pravil dojat a požehnal Eliščino bělostné čílko křížem.

Pak šli snoubenci navštíviti doktorovy a tito přijali je srdečně.

Paní doktorová otevřevši zásuvku prádelníku, kterou otvírala velice zřídka, měla tam uloženo drobné prádelko po svých dětičkách.

»Podívejte se, panno nevěsto, zde mám ty milé památky, až bude u vás něčeho takového potřeba, pak to k vám odnosím.«

Když snoubenci odešli, pravil doktor k své paní: »Přeji to Rytířovi, ale co řekne chudák Frici!«

»Tato se hodí pro něho lépe. Frici má přece jenom tu úřednickou roztahovačnost v krvi a časem by to nedělalo dobrotu. Toto dítě je poupě netknuté ani nečistým dechem, s tou bude šťasten.«

»Máš pravdu. Frici se nevzdá nikdy těch vzpomínek na svůj »rang« a dovedla by mu, třeba nechtíc, mnohé chvíle ztrpčiti,« přisvědčil doktor.

Pak šli snoubenci do pivovaru.

Pan starý radostí dal Rytíři i jeho nevěstě po hubičce a snášel, kde co bylo. Paní si zrovna vymínila, že vystrojí, ana panna nevěsta nikoho nemá a v bytu je málo místa, v den svatby malý oběd, jen tak obídek, pro památku, že jsou upřímnými přáteli.

Snoubenci byli dojati a odešli na procházku do parku.

Tu potkali paní Korbelovou s Helmi a Frici. Rytíř uvedl Elišku jako svoji nevěstu.

»Dej Pánbůh štěstí,« přála paní Korbelová upřímně.

»Gratuluji,« trochu obřadně řekla Helmi.

Frici objala Elišku a líbajíc ji řekla: »Tak budete prvním naším vlasteneckým párkem. Žehnej vám Bůh.« Slzy zalily jí oči, ale v úsměvu jejím nebylo již ani stopy trpkosti. Událost hotová byla jí milejší než mučivá nejistota. —

Za čtrnácte dnů byla svatba. Nevěsta neměla nových šatů, oblékla svatební šaty po Emilce, tehdy vydrželo hedbáví mnohem déle než nyní, byly lepší látky. I šperky po Emilce, náramky a náušnice si vzala k ozdobě, na krk pak granáty s křížkem po své matce.

Od ženicha dostala darem dle zvyku té doby modlitební knihu, vázanou v červeném sametu se stříbrným křížem, kováním a sponkou. Ty české národní barvy v ozdobu české modlitební knihy, téhož roku vyšlé.*) Byla to Jablonského kniha »Růže Sionská«, která se stala Elišce vzácnou na den tak významný památkou.

K svatebnímu »obídku« paní starou bohatě vystrojenému posláno od doktorů i s fary pečivo a cukroví. I paní Korbelová požádala Frici, aby udělala nejlepší dort, který umí, a Frici kromě toho vařila s paní starou. Byla klidna a dala nevěstě darem pěkný šperk s tyrkysy.

Pan farář Svoboda promluvil k snoubencům tak srdečně, že ani Rytíř *se neubránil slzám*, když řečník uvedl, že ze štěstí osobního jednotlivců zakládá se šťastná rodina a šťastné rodiny že tvoří šťastný národ. Láska že jest základem všeho a k lásce rodinné družící se k lásce k Bohu a vlasti že druží se také štěstí.

Po obědě k večeru sešli se do pivovaru všichni »vlastenci« a bylo dlouho do noci veselo.

Zpívalo se, deklamovalo, Frici přednášela »*Slzy vlastenek*« a potom i *Rubešovu* deklamaci »*Obrana krásného pohlaví*«, kterou si zvláště nacvičila.

A pan starý připil jí za to z korbele dvoumázového, kterýž ona sotva pozvedla.

Byl vesel pan starý a blažeností se rozplýval, když zanotována píseň tehdy nová:

Kde je sládek, tam je mládek,
tam je také pivovárek,

*) 1845.

kde se pivo vaří,
tam se dobře daří,
pojďme tam a píme ho
až do rána bílého.«

Pan farář odcházel před půlnocí a ženich s nevěstou ho doprovázeli až k faře.

* * *

Rok 1848 zamával svým praporem. Bylo uvolnění, svoboda — vše zdálo se vzkvétati v plném jasu slunečním. — —

Na panstvích hraběte Albrechta že bylo již dříve uleveno poddanému lidu, nedošlo k bouřím jako jinde.

Docela se bez nich ovšem neobešlo, ale ústřední správa statků zakročila rozumně. Byli pensionováni úředníci, odstraněni ti, kteří lid nejvíce utiskovali a klid byl pokud možno zachován.

V našem zámku pan direktor, lesmistr, kontrolor se rozloučili a odstěhovali se prý do Vídně. Nikdo se vlastně nestaral kam, nikdo po nich netruchlil.

I ostatní úřednictvo bylo zaměněno. Pan vrchní pojezdný zažádal do pense, nechtělo se mu ze zámku, liboval si společnost zdejších vlastenců a dobrou příležitost k opatření zvěřiny, ryb, zeleniny a jiných dobrých věcí, které mu byly ideálem života. Druzí óbrovi byli přesazeni.

I na pensijním křídle byly změny. Paní Janečková vdala dcery za ony fořty, s nimiž se bavily o maškarním bále, zatím co otec chystal se k poslední hodině. Ulevilo jí a aby jí nebylo smutno, hospodařila s paní Červinkovou jako kdysi Frici s Helmi.

Helmi osaměla. Frici se jí odstěhovala. Ale ne daleko.

Panna Baruška na faře zemřela a pan farář vyzval Frici, aby se ujala jeho osiřelého hospodářství. Po dobré úvaze tak učinila a za nedlouho znali »pannu Bedřišku« po všech okolních farách. Přicházívala odpoledne na pouti a když bylo po hostině, tu byla vždy zaprošena, aby něco deklamovala.

A »panna Bedřiška, vlastenka bohumilá«, ráda vyhověla. Tylovy a Rubešovy věci přednášela nejraději a vždy získávala pochvaly. Těšili se na ni již všady předem. Divadlo sice již nehrála, míníc, že by se to pro ni nyní neslušelo, ale povzbuzovala mladé ochotnice a ráda půjčovala těmto šaty a šperky i radila s ústrojem.

V podzámčí u doktorů i v druhém domku u Rytířů bylo veselo. Doktorovi se pokmotřili s Rytířovými a přátelství se během roků utužovalo.

Když prvé dítko, hezounká dceruška, měla být nešena ke křtu, tu vznikl spor o jméno.

Mladá matka chtěla manželu pro radost dáti dítko nazvat: Emilka, leč Rytíř uznav její úctu k zesnulé ieho choti, přál si jméno vlastenecké.

Navrhováno: Božena, Libuše, Ludmila, než tu napadlo mladé mamince, aby, také pro památku jejího vystoupení na ochotnickém divadle, které tolik dobra vě vlastenecké drobné práci znamenalo, nazváno bylo děvčátko Svatavou.

A tak se stalo a jméno to se libilo každému.

Sledujícího po Svatávce hošíka nazvali Miloslavem, aby měli též Milouška, jak byl zván prvý synáček Rytířův.

Helmi chodila k Rytířovům kolébat. Vždycky si vzdychla vidouc množství knih, dařiloť se Rytíři se zavedeným knihkupectvím dosti dobře.

A Helmi si vzdychla, míníc v duchu, že by tohle pro Frici, její předrahou Frici, přece nebylo, třeba by ji to těšilo, že má na faře lépe, ale přece že — skoro jako slouží — to si řekla Helmi, v tom hrdém vědomí svého staropanenského srdce, že ona, byť i snášela časem trochu bídy, přece nepodnikne ničeho, co by nesrovnávalo se s jejím »rangem« jako justiciárovy dcery.

U panny Bedřišky, kterou neustala jmenovati Frici, bývala denně a když hovořívaly o »starých časech«, jak se době před rokem 1848 říkati počalo, tu Helmi vždy neopomenula uvésti sebe a Frici hrdou zmínkou: My úředničtí sirotkové — — —

Zanikly staré časy, staré zvyky. A nová doba donesouc ženám neprovdaným činnost a samostatnost, zmařila směšnost staropanenství.

Vymřeli »úředničtí sirotkové« — — —

Srdce matky.

Ó, srdce matky, láskou žhoucí,
zda v světě milejší je kout,
kde hlava bolestí se dmoucí
by mohla s těchou spočinout?

Kde najdeš květy věčně smavé,
jež pučí z lásky kořene,
té lásky nezkalené, pravé,
od Boha pro tě stvořené?

Zda najdeš v světě srdce druhé,
jež schopno takých obětí,
i život dáti v seči tuhé,
by štěstí vzkvetlo dítěti? — —

O, utaj v srdci svoje boly,
je nenos drahé matce v klín,
vždyť dvakrát více matku bolí,
co trpí její dcera, syn.

Však radost-li tvé srdce schvátí,
pak spěchej v matky náručí,
a srdce tvé i drahé máti
jediným štěstím rozpučí.

Rudolf Stupavský.

Ve znaku Zlaté Růže.

Studie k dějinám lidumilných zřízení v Jindřichově Hradci.

Napsal JAN VOBORSKÝ.

(Pokračování.)

Vylíčiv v předcházejících statích vznik špitálu pro chudé lidi v Jindř. Hradci jako velkého dobročinného ústavu českého katolického velmože a správní a majetkový útvar ústavu a nadání toho až do dnů našich, i zbožný jeho podklad, připojuji v dalším textu této monografie stručnou životopisnou skizzu zakladatele tohoto špitálu sv. Janského. Ke skizze té řadí se též vypsání různých památek uměleckých, pokud i dnešní době připomínají Jáchyma z Hradce.

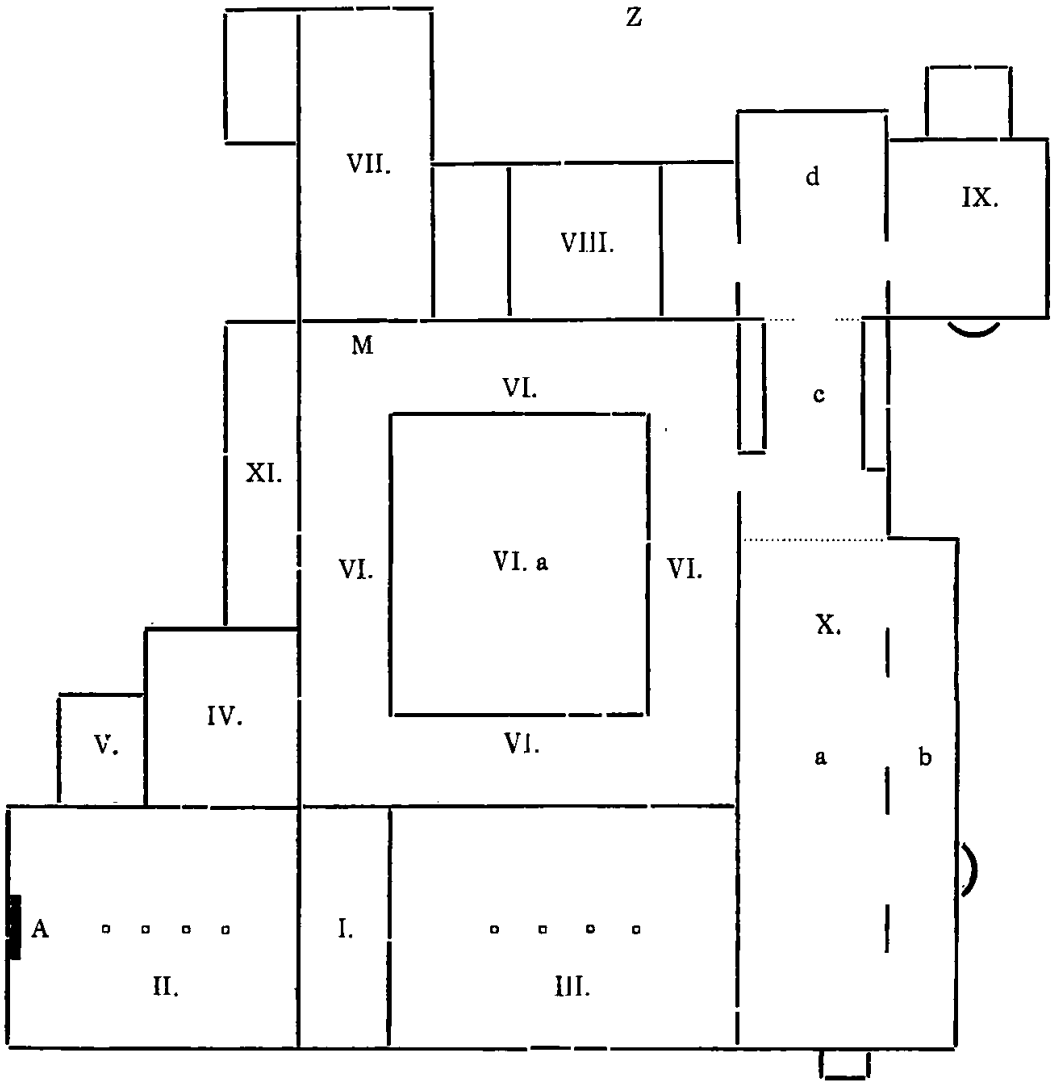
O budově špitálu uvedl jsem již na příslušných místech, co bylo záhodno a důležito pověděti. Situaci budovy té s kostelem sv. Janským, křížovou chodbou a bývalými kaplemi, z nichž kaple sv. Mikuláše (vystavěná před r. 1369) právem náleží ke skvostům staveb gotického slohu, seznati lze z připojeného situačního plánku, načrtnutého k typografickému provedení ovšem jen ideálně v jednoduchých čarách konturových.

Bývalý klášter Minoritů přiléhá k severní boční zdi hlavní lodi kostela sv. Jana Křtitele, rovněž vzácné památky umění stavebního, v níž dodnes, zejména na obnovených freskových malbách (12 apoštolů, Kristus nad obloukem triumfálním, Zvěstování Panny Marie, výplňové dekorační malby v oblouku triumfálním atd.) možno viděti stopy dřívější bohaté a krásné výzdoby. Však o těch památkách bude blíže promluveno ve zvláštním poznámkovém dodatku, jímž tato studie bude k závěru doplněna. Ze špitální předsíně s terrakotovou pamětní deskou Jáchyma z Hradce sestoupíme po několika schodech do křížové chodby, též stavitelsky zajímavé a dnes vyhledávané jako tiché útočiště zbožných duší. Stavba křížové chodby ujednána byla konventem Minoritů r. 1369 smlouvou s bratry kameníky Mikulášem a Ondřejem. Konvent dodal stavivo a bylo smluveno, aby kameníci užili v každém křídle chodby jiných forem, ale aby křídlo k refektáři přiléhající zřídili po způsobu chodby třeboňské. V bývalém portálu špitální kaple Nanebevzetí Panny Marie, která byla za císaře Josefa zrušena, jest přímo proti špitální předsíni zřízen oltář Panny Marie.

Na tuto kapli byly ještě r. 1757 sbírány příspěvky a milodary, jak dosvědčuje v archivu špitálním uložený německý rejstřík pod názvem: »Der Gnadenreichen und unbefleckten Mutter Gottes Jungfrau Maria in St. Joannis Baptistae Spital Register.« —

Kostelu sv. Jana Křtitele s klášterem Minoritů, nyní chudobincem, věnovány jsou v »Soupisu historických a uměleckých památek v politickém okresu Jindřichohradeckém« 44 strany popisného textu, doprovozeného četnými obrazy, při čemž mimo různé poznámky a vysvětlivky pod čarou uvedena jest též veškerá dosavadní literatura zabývající se uměleckými a stavitelskými památkami v tomto kostele. Koncem 19. století ozývaly se již hlasy,

Skizza situačního plánku špitálu u sv. Jana Křtitele v Jindř. Hradci.

I. Předsíň s pamětní deskou Jáchymovou. II. Oddělení mužské s oltáříkem A. III. Oddělení ženské. IV. Špitální kuchyně. V. Kancelář. VI. Křížová chodba s oltářem P. Marie Pomocné M. VIa Kvadratura. VII. Bývalá barokní špitální kaple Nanebevzetí Panny Marie (nyní skladiště dříví). VIII. Kaple soukenická. IX. Kaple sv. Mikuláše (skvost gotického slohu). X. Kostel sv. Jana Křtitele: a) hlavní lod vyšší s triumfalním obloukem; b) boční loď nižší; c) kůr klášterní; d) presbyterium. XI. Kůlny. Z Zahrada špitální.

doporučující pro chatrnost kostelního zdiva a klenby sboření důležité stavby této. Na její štěstí bylo v nastalém o to sporu uznáno nejprve c. k. okresním hejtmanstvím v Jindř. Hradci dne 26. března 1883 č. 1570 a po rekursech i soudním správním dvorem ve Vídni, nálezem ze dne 6. června 1888, že *majitelem budovy kostela sv. Jana Křtitele jest matice náboženská*, a přičiněním c. k. okresního hejtmana J. Schreuera, konservatora Dra. K. Jičínského a c. k. ústřední komise pro zachování uměleckých památek ve Vídni uznána také potřeba, aby kostel byl zachován. Vzácná tato památka zachráněna byla nákladem náboženské matice pracemi, řízenými r. 1891 — 95 stavitelem Janem Kocábem. Freskové malby restaurovány byly r. 1898. —

Úcta k Nejblahoslavenější Matce Boží, jsouc v Jindřichově Hradci od dávných dob pěstována, jak výmluvně dokazují četné umělecké památky kultu Marianského v zámku jindřichohradeckém, našla i v tichých zdech bývalého kláštera útulné místo, v němž pouze jediná stala se změna, že ticho kláštera změnilo se v klid špitální.

Z oltáře Pomocné Bohorodičky pasovské, r. 1705 Šebestiánem Frauenbergrem, měšťanem, obchodníkem a vojenským ubytovatelem v Jindř. Hradci, při levé stěně hlavní lodi kostela sv. Jana Křt. zřízeného, zachoval se dodnes zasklený obraz P. Marie v nádherném rámci s vyřezávanými a pozlacenými ozdobami ze stuh a slohovaných listů. Řezbami orámována též věnovací tabulka s nápisem:

»*MARIA Hilf Bist Du Genandt*
Dein Hilf Der Gantzen Welt Bekandt
Du Hilfest Wer Es Begeret
Dein Hilf Allen Ofen Stehet.«*)

Pod touto tabulkou jest nápis švabachem:

»Zu lob und Ehre Jesu und Maria Hilf
ist dieses Altar aufgericht worden von
Herrn Sebastian Fraunberger und seiner
Frauen Eva Rosina
Fraunbergerin Bürger und Handelsmann
in Neuhaus Anno 1705.«

* *
*

*) »Marií Pomocnou Jsi zvána,
Tvá pomoc všemu světu známa,
pomáháš tomu, kdo Tě v prosbách zná,
Tvá pomoc všem jest přístupná.“

Na oltář vynaložil zakladatel Frauenberger s chotí Evou Rosinou více než 340 zl. rýn. U oltáře visívalo množství voskových i stříbrných anathemat na poděkování za vyslyšené modlitby. —

Hle aspoň skromný doklad, že Panna Nejsvětější měla i v Jindřichově Hradci svůj liliový sad v srdcích zbožných lidí a že v nebeské slávě Své za ně u trůnu Božího se vřele přimlouvala! —

Zbožná úcta vedoucí k slušnému, spořádanému životu, byla v Jindř. Hradci zdomácnělá a občané rádi zdobili příbytky své i průčelí domů obrazy svatých, P. Marie a pod., přičiňujíce k ušlechtilé výzdobě této i přiměřené votivní neb

Rok založení kostela sv. Jana Křtitele v Jindř. Hradci není sice nikde přesně zaznamenán, lze jej však bezpečně klásti *do první polovice 14. století.* Důkazem toho jest tato okolnost: V pozadí vedlejší lodi kostela byla *prastará kaple sv. Anny,* ve které byl r. 1683 zřízen nový oltář se sochou této svaté. Při opravě oltáře nalezena byla v kameni (altare portatile) schránka se sv. ostatky, zapečetěná krásně pracovanou *gotickou pečetí pražského biskupa Jana,* na níž jest v reliefu gotický oltářík s Madonnou a sv. apoštoly Petrem a Pavlem. Pod Madonnou jest znak: berla, klíč a meč. Kolem nápis gotickou minuskulí: *Sigillum Johann (is) episcopi* (pra)*gen.* Podrobnosti architektury oltáříku na pečeti zpodobněného, přesně gotické kružby a tvar klíče ve znaku poukazují k době gotiky vrcholné nebo k době jí blízké. Dle posudku znalce řed. Dra Josefa Nováka, jenž obraz pečeti zařadil do »Soupisu« na str. 179, jest nepochybné, že to pečeť Jana IV. z Dražic, který biskupoval v letech 1301—1318 a po té v období od r. 1329—1343, jak dosvědčuje Dr. Kl. Borový v Dějinách diecése pražské. Byl tedy kostel sv. Jana Křtitele založen *v první polovici 14. století, neboť již r. 1351 konali v něm Minorité řádovou kapitolu.* —

* * *

Nyní tedy v krátkosti několik slov ze *životopisu* zakladatele špitálu sv. Janského! —

Narozen r. 1526 jako syn Adama I. z Hradce a jeho manželky Anny, dcery Lva z Rožmitálu, počal Jáchym z Hradce vládnouti na Hradci dne 21. září 1550. V masopustní úterý roku 1546 slavil zasnoubení své s Annou z Rožmberka (dcerou Jošta z Rožmberka a Vendelíny ze Stahrenberka, kterou historický spisovatel, archivář Václav Březan ve svém spisu »Život Viléma z Rožmberka« nazývá též Bohunkou ze Starkenberku. —)

Jáchym z Hradce byl pánem zvláště milostivým, neboť roku 1552 potvrdil městu Jindř. Hradci staré výsady, uděliv mu při tom zároveň různé svobody nové. R. 1551 jmenoval jej král Ferdinand purkrabím na Karlštejně, pak komorníkem, tajným radou a r. 1554 nejvyšším kancléřem v království Českém. O významném jeho postavení hodnostářském svědčí, že mu král listem ze dne 2. prosince 1554 dle kopiáře v zámeckém archivu psal, by do Lince přijel a jej do Augsburku na říšský sněm dopro-

---

mravokárné nápisy. Dlouhá již léta chodím v čas letního pobytu svého v Jindřichově Hradci přes lávku u devíti mlýnů; na domě č. p. 30 (na Karlově) jest pěkný obraz sv. Rodiny a v kartuši tento nápis:

»Hütte dich und fluche Nicht in
»Meinen Hauss Sondern gehe zu der Thier
»hinauss Sonst Mecht Gott Straffen von
»Hümmel Reich Mich undt dich undt
»mein gantzes Hauss.“ —

Na protějším domku u Blíženců, jenž průčelím skryt jest v stínu vysokých jasanů, jest pěkný typický obraz P. Marie s Ježíškem. — —

K soupisu všech známek Marianského kultu v Jindřichově Hradci, tedy k topografické Mariologii jako doplňku místopisu tohoto starobylého města, připravím se o některých příštích prázdninách. —

vodil, slovy: »Derowegen wollest dich dieweyl gefasst machen und zu uns entlich gein Linz kommen, und von dannen fort mit uns auf Augsburg zu ziehen, dan wir deiner Person in allerley sachen notdürftig sein.« (Proto tedy budiž připraven, bys konečně za Námi do Lince přijel a odtud dále s Námi do Augšpurku se ubíral, poněvadž osoby tvé (to jest účastenství tvého) v různých věcech nutně potřebujeme.«)

U dvora královského žil často; král Ferdinand byl hostem jeho na zámku Jindřichohradeckém v listopadu 1558, jeda do Prahy, kde při slavném vjezdu jeho Jáchym po boku mu jel a *jménem krále* **českou** *řeči* odpověděl na latinskou řeč vítací. Nejplatnějších služeb prokázal však Jáchym císaři v peněžních záležitostech. Tak vypůjčil si pro něho na osobní své rukojemství od Budějovických 5000 a od Plzeňských 6000 tolarů, sám pak císaři celkem zapůjčil 115.000 kop jáchymovských stříbrných grošů, začež mu postoupeno bylo panství Hluboká. Heslem Jáchyma z Hradce bylo: »*Respice finem.*« Roku 1561 udělil mu Filip II., král španělský, řád zlatého rouna.

Za Jáchyma z Hradce provedena byla v zámku Jindřichohradeckém přístavba t. zv. pokojů pána z Rožmberka, jeho tchána, a stavba nové budovy renesanční, řečené *Nové stavení Jáchymovo*. To přimyká se k stavení Adama I., opatřenému pamětní deskou s nápisem:

»Toto gest dielano a staveno za urozeneho Pana pana adama z hradcze neyvyssieho kanczlierze kralowstvij Czeskeho a to lietha poczytagicz 1528.«

Stavba Nového stavení Jáchymova počata r. 1564 a dokonána za jeho syna Adama II. z Hradce r. 1568.

Mimo to postaral se *Jáchym z Hradce* o doplněk výzdoby kapličky P. Marie v zámku jindřichohradeckém, kterou možno vším právem nazvati *galerii freskových obrazů Mariánských*. Otec jeho dal v kapli této vedle vchodu vymalovati obraz Madonny ve svatozáři; *Jáchym**) pak dal mezi okny rovněž zhotoviti *obraz Panny Marie*, dle všeho *ku poctě své manželky Anny Rožmberské*, čemuž nasvědčuje rožmberský znak a zbytek nápisu »A n n a — — —« Adorující Jáchym vymalován jest v brokátovém rouše o širokých rukávech a se sobolím límcem. — Příkladu jeho následoval syn Adam obrazem P. Marie nade dveřmi zmíněné kaple.

Obrazy tyto jsou důkladně oceněny a popsány ve velmi zajímavém díle Dra Josefa Nováka »Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu Jindřichohradeckém« (str. 59 a 60). Snímek bohatě scénované Mariánské fresky z doby Jindřicha IV. otištěn bude jako příloha v II. části této studie (B: Původ a dějiny studentské nadace Jindřichohradecké). —

*) Při této zmínce o uměleckých pracích malířských podotýkám, že podpis Jáchymův nalézá se též na listině, t. j. majestátu Ferdinanda I. malířskému cechu v Praze. Majestát ten, obsahující obnovu privilejí cechovních a zachovávání služeb Božích u cechovního oltáře u Matky Boží před Tejnem, dán jest na hradě pražském »we cztwrtek Ochtab Bozyho Tiela Letha Panie Tisyczyho Pietisteho Ssedesateho druheho« a jest opatřen podpisy »Ferdinandus« a »J o a c h i m d e N o v o d o m o, S. R. Bohemiae cancelarius«, Pergamenová listina uložena jest v archivu společnosti vlasteneckých přátel umění v Praze (Rudolfinum). —

Na stěně chodby v Jáchymově stavení jest nápis z r. 1673, tedy z doby Ferdinanda Viléma hraběte Slavaty:

Pomnij a nehrzessiss,
Wer allen Leüten
recht thuen khan:
Der leshe (= lösche) dieses
auss und schreibe
sich daran.

Jáchym z Hradce zemřel v poměrně mladém věku, maje 39 let života svého, dne 12. prosince 1565. Zůstavil po sobě syna Adama a dceru Alžbětu Annu. V křížové chodbě při špitálu a kostele sv. Jana Křtitele v Jindř. Hradci jsou též náhrobní kameny dvou synů Jáchymových, zesnuvších v útlém dětství. Oba náhrobní kameny z červeného mramoru opatřeny jsou podobami chlapce v rubáši; hlava položena na podušce. U nohou znak: hradecká růže. Jeden drží v ruce pětilistou růžičku. Vtesané letopočty jsou ochozeny a odřeny, z nápisů čísti lze pouze: »— — — urozeneho pana pana Joachyma z Hradce, nayvissiho kanclirze kralowstvi Czeskeho — — —« a »— — — Gindrzich — — —«.

Smrt stihla Jáchyma z Hradce netušeně a tragicky. Neblahé předtuchy jeho manželky i matky, paní to příkladné lásky a něhy, že jeho služba u císaře nebude mu k dobrému, vyplnily se bohužel smutným skonem Jáchymovým. Když jel domů od císařského dvora, sbořil se pod ním tak zvaný »*vlčí most*« (Wolfsbrücke) u Vídně a on *utonul v Dunaji*. Pochován byl v Jindřichově Hradci ve farním chrámu Nanebevzetí Panny Marie u hlavního oltáře, kde mu jeho manželka Anna Rožmberská r. 1570 zřídila skvělé epitafium, nebo jak je Historia coll. jes. nazývá, mausoleum. — Na sarkofagu ohraženém mříží klečela postava zesnulého před velkým křížem. —

Dle účtů a kvitancí, v zámeckém archivu uložených, vydáno za mramor a práci sochařskou na náhrobek Jáchymův celkem 118 kop grošů. Hlavní figurální část epitafia zničilo v r. 1801 klenutí proboštského chrámu, sřítivší se po zhoubném požáru, tak že jest nyní zachováno jen architektonické pozadí náhrobku, zazděné do levé stěny presbyteria. Ve výklencích mezi sloupy nalézají se umělecky provedené sochy sv. Petra a Pavla na trvalou památku, že Jáchymův náhrobek byl zřízen na místě starého oltáře obou sv. apoštolů. Nad sochami jsou pamětní desky s nápisy: »*Joachimo de Nova Domo die XII. decembris MDLXV e vivis sublato*« a »*Anna de Rosenberg conjux.*« Ve štítě náhrobku drží dva geniové kartuši s nápisem:

SCIO QUOD REDEMPTOR MEUS VIVIT,
ET IN NOVISSIMO DIE DE TERRA SUR-
RECTURUS SUM. REPOSITA EST HAEC
SPES IN SINU MEO. JOB 10.

* * *

V 3. (prosincovém) čísle XXVII. ročníku »Vlasti« vložena byla na str. 221. podobizna Jáchyma z Hradce, zakladatele špitálu u sv. Jana Křtitele v Jindř. Hradci. Kliché k tomu zhotoveno bylo po získání reprodukčního práva dle fotografie z atielieru Bohd. Lišky v Jindř. Hradci. Obrázek ten, ačkoliv jest reprodukcí starého a dosti vybledlého obrazu Jáchymova v mužské ložnici řečeného špitálu, vyšel v tisku velmi dobře. Pokud autoru této studie známo, jest měsíčník »Vlast« první revuí literární, ve které obraz Jáchymův jest otištěn; dle doslechu bylo prý pro »Soupis historických a uměleckých památek v politickém okresu Jindřichohradeckém« od řed. Dr. Josefa Nováka (Praha 1901, XIV. svazek soupisu, vydávaného archeologickou komisí při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění) rovněž zhotoveno kliché obrazu Jáchymova, nebylo však pro vybledlost originálu a nejasnost přetisku do soupisu toho zařazeno.

* * *

O žalostné smrti Jáchyma z Hradce zachovaly se dle článku P. Fr. Tischera, kníž. arcib. archiváře a c. a k. dvorního beneficiáta v Praze (viz »Ohlas od Nežárky« z r. 1909, čís. 44. a 45.) tři zprávy, a to: *Slavatova* (Paměti, kniha 11., díl XLIX.), *Dačického* (Paměti I., 85.) a třetí v *kalendáři bratrském* (Památky archeologické 1891, XV., str. 476.). *Vilém Slavata píše takto:* »Léta 1565, 12. prosince ve středu před sv. Lucií pan Joachym z Hradce, nejvyšší kancléř v království Českem, rytíř zlatého rouna a císaře Maxmiliána tajná skutečná rada, jeda z Vídně do království Českého na kočím voze, maje před sebou šest rejtharův, uprostřed mostu dlouhého vídeňského nad Dunajem divně a nenadále mimo jeho vši naději do Dunaje se prolomil a tu se všemi, kteří s ním na tom voze seděli, též i s koňmi utonul; krom jedno pachole stavu rytířského, Čech, po rodu Vrchotický,*) živ zůstal, jako i také jeden kočí ven vyploul, rejthaři pak napřed ujeli. Živý obraz nenadálosti smrti a jistota pravdivá onoho starého propovědění jest: Ubique mors, t. j. žádný bezpečný není žádným časem, neb každý vždycky nosí smrt za pasem.« —

Dačický má ještě tento detail: Pachole jedno zůstalo na nějakém dřevě a *uchytilo pána za řetěz a bradu, ale řetěz se utrhl i brady mnoho pacholeti v ruce zůstalo; pán přece utonul.* — — (Přetržený zlatý řetěz, urvané okruží límcové i zdrchnutý vous na bradě jeví se zřetelně na Jáchymově obraze v mužské ložnici špitální.) —

Podpisy: *Jáchymův, Adamův, Slavatův* a *Lucie Otilie Slavatové z Hradce* kopíroval jsem r. 1910; faksimile prvních dvou podpisů byla otištěna na str. 313 v lednovém (4.) čísle tohoto ročníku »Vlasti«; druhá budou připojena na některém přiměřeném místě textu této studie jako vložková příloha.

*) Vrchotičtí z Loutkova drželi ke konci 16. a na začátku 17. století Žďár Pluhův. V tamním farním kostele Narození Panny Marie jest náhrobek Alžběty, dcery pana Jana Vrchotického z Loutkova a »na Žďáře Pluhovým« z r. 1585; jméno tohoto Vrchotického jest též na velkém zvonu Maria.

V předsíni chudobince u sv. Jana Křtitele zazděna jest na levé straně od vchodu velká terrakotová pamětní deska, zdobená krásně vypracovanými znaky Jáchyma z Hradce a jeho choti Anny z Rožmberka. Nad znaky jsou tyto německé lapidární nápisy původně zlacené na červené půdě:

»IOACHIM HERR VON VND ZU NEWHAVSZ
AVF FRAVNBVRG RITTER DES ORDENS DES
GVLDEN FLYSZ ROMISCHER KAISERLICHEN
AVCH ZV HUNGERN VND BEHAIMB KINIG-
LICHEN MAIESTAT BEHAIMBER RATT CA-
MERER VND DES KYNIGREICHS BEHAIMB
OBRISTER CANTZLER.«

»ANNA FRAW VON NEWHAVSZ GEBORNE
FREYN VON ROSENBERG SEIN GEMACHEL —
ANNO IM 1·5·6·4· IAR.«

Po stranách této pamětní desky, která do chudobince přenesena byla v 19. století z domu kdysi Jáchymova v městě Jindřichově Hradci, čp. 139-I., napsána jsou česká slova, jež byl vlastnoručně připsal k zakládací listině špitálu u svatého Jana Křtitele.

Totéž české heslo napsáno jest v levo od obrazu Jáchymova v mužské síni chudobince; na pravo jest heslo německé:

»WAS WIR GABEN, HABEN;
WAS WIR HATTEN, VERLOREN WIR.«

Pod obrazem jest na plechu dovedně vymalován znak Jáchymův. Dle jeho podobizny, ve špitálu umístěné, zhotovená See-ova kopie jest také v rožmberské chodbě zámku Jindřichohradeckého. V komnatě Jeho Excelence pana Eugena hraběte Černína z Chuděnic, nynějšího vládnoucího pána na Hradci Jindřichově, jest kopie originálu starého tabulového obrazu ze zámku Červené Lhoty, jenž představuje Jáchyma s jeho bratrem Zachariášem,*) potomním pánem na Telči, jako útlé hošíky.

Jiný obraz Jáchyma z Hradce jest na pergamenové listině, dané na Jindř. Hradci dne 14. července 1552, kterouž dovolil,

1. aby obyvatelé Jindřichova Hradce mohli dcery své každého času volně a kamkoliv provdávati, což i o ženitbě synů platilo;

2. aby na svých statcích měla obec všelikou zvůli v lovení zvěře a v chytání ryb v řekách a potocích;

3. zavázal sebe i všecky své potomky a držitele města sázeti »vedle starodávného, chvalitebného pořádku« úřad konšelský a rychtářský.

Na listině té vyobrazen jest Jáchym z Hradce v rytířském brnění, kleče s obnaženou hlavou před Kristem na kříži. V pozadí jest vyobrazení města, nepochybně Jerusalema, v předu znak s nápisem: »JOACHIM. D. NOVA DOMO. AETATIS SUAE 26.«

*) Tento Zachariáš z Hradce, pán na Telči, byl v neblahých dobách, kdy na Moravě zavládla úplná svoboda náboženská na úkor katolictví, jediným z vysoké šlechty, jenž upřímně a otevřeně hlásil se ke katolíkům. — Zachariáš z Hradce žil od r. 1528—1589.

Listina tato jest v archivu města Jindř. Hradce uložena pod signaturou: I A a 12; jest opatřena 5 pečetěmi (z nich 3 červené, 1 černá, 1 žlutá) a to: Jáchyma z Hradce, Viléma z Rožmberka, Jana mladšího z Valdštejna a na Točníku, Jana rytíře Leskovce z Leskovce a na Cerekvici a pana Ctibora Vrchotického z Loutkova a na Vrchoticích.

Touto listinou zábývala se též odpověď Viléma hraběte Slavaty, vladaře domu hradeckého, daná na zámku Hradci Jindř. dne 13. ledna r. 1638 k jedenácti artikulům, které mu obec jindřichohradecká byla podala. Ve věcech obdarování J. M. slavné a svaté paměti, pána a pana Joachima z Hradce, někdy rytíře slavného tovaryšstva zlatého rouna ad 2) uvedeného rozhodl Vilém Slavata doplňkem k privilegiu Jáchymovu ve prospěch *sirotků*, připomenuv, že jest na obci, aby lepší řád než doposavad byl zachováván a aby úřad každý rok ten týden před nebo po novém letě sirotky v městě tomto před úřadem na rathouse stavěti dal a co by slušného uznal, o nich nařídil. Co se pak *špitálských poddaných* dotýče, má to zůstaveno býti, jak *fundací a nadání* s sebou přináší a se vztahuje, et versus usus et non abusus v tom zachován býti. (František Rull, Monografie města Jindř. Hradce, str. 171., příloha XVIII.) — Blahovůle Jáchyma z Hradce byla tímto aktem Slavatovským ještě dovršena. — —

To bylo by v stručných rysech as vše, co zachovalo se z historických a uměleckých památek, poutajících se ku jménu Jáchyma z Hradce. —

Nejkrásnější však a nejvzácnější památkou na lidumila Hradeckého jest a na věky zůstane jeho špitál pro chudé lidi, znamenité dílo lidumilné, založené — jak čtenář ze zakládací listiny i z instrukce špitální seznal — na neskonalé úctě k Bohu a proto Bohem po celá staletí až podnes tak hojným požehnáním provázené!

* * *

Nákladné cesty Jáchymovy, jež ve svých vysokých hodnostech často podnikal, měly přirozený následek: dluhy. Šetrná, zbožná a nad katolickým duchem Jáchymovým neustále bdělá jeho choť Anna rozená z Rožmberka psala mu r. 1556 (v květnu na zprávu o jeho dokonalém uzdravení) důtklivě, aby nechaje služby u krále, raději doma pobýval. Sloh listu toho jest zcela svérázný a zajímavý. »Jest třeba, abyste nahlédnuli do své chalupy, ježto bude zdrávo Vám i měšci; neb co tam utratiti ráčíte, mohla by se tím dobrá skulina nahraditi, než nyní jest, když vždy více bláta do louže se přilévá. Pánbůh rač nám z našich dluhů pomáhati, ježto by již na velikém čase bylo. Poněvadž mně také ta potřeba nastane: Vaší Milosti věřím jako srdci svému, že mně, svou Anničku, opustiti neráčíte, abyste ráčili do domu svého přijíti, prve než slehnu.« (Dvorský, Paměti žen a dcer českých, 87.)

Také matka Jáchymova toužila po jeho trvalejším pobytu v kruhu rodinném a takto sobě zasteskla, když jí nemoc jeho byla zatajována: »A z které příčiny to přede mnou skryto jest,

toho nevím; neb jindy, kdykoli jaká těžkost byla, já jsem nikdy nejposlednější nebyla, abych o tom věděti neměla. A za to, milý Jáchyme, Tě prosím, nedej se těm královským a knížecím doktorům hojiti. A s tím budiž milému Pánubohu poručen.«

Při lícních osob rázu Jáchymova v rámci životopisném ocitá se mnohý z autorů mezi Skyllou a Charybdou. Zapomene-li se a zaběhne-li více do dějin povšechných neb politických, jest ve Skylle, naopak-li, v Charybdě. Tak jest tedy ovšem po pravdě nezbytno, doznati, že Jáchym z Hradce ještě 10 let před založením špitálu pro chudé lidi u sv. Jana Křtitele *již již v nitru svém odpadal od víry otců svých a nechodil k zpovědi po celou řadu let.* Teprve nebezpečná nemoc, z níž smrt byla na snadě, otřásla duší pana Jáchyma, neméně i důtklivý list jeho sestry, panny Voršily, oblíbivší sobě život klášterní, která jej napomínala k vykonání správy Boží. I povolal k sobě (leže těžce nemocen u svého přítele Jana Španovského z Lisova na Pacově, u něhož se r. 1555 stavil cestou na vánoční svátky z Prahy do Jindř. Hradce) katolického kněze, *vyzpovídal se a přijal svátost oltářní.* Radost z *tohoto obratu* prozářila srdce sestry i manželky Jáchymovy. V r. 1557 psala mu zase sestra Anna na potěšitelnou zprávu o jeho zdraví těmito slovy: »*pánbůh rač Vám k tomu své Božské a milostivé požehnání dáti, abyste po cestách jeho chodili po všecky časy života svého.*«

V říjnu 1557 povolal pan Jáchym svou choť s dítkami do Prahy, ježto slyšel, že v Hradci panuje zlé povětří s nakažlivými nemocemi; napomínal i sestru svou Annu, aby ujela z Jindř. Hradce na zdravější vzduch. Ale dostalo se mu odpovědi, jež *znovu pevně podepříti měla jeho katolického ducha.* Sestra mu totiž odpověděla takto: »Můj milý pane bratře! Už jest mnoho let pominulo, jakž Pánbůh pána mého (Jindřicha z Rožmberka) z tohoto světa povolati ráčil, a nikdy jsem v těch časích před takovým povětřím neustupovala, ani se nikam nevyhnula. A teprve k těm posledním měla bych před milostivým létem Pánaboha mého utíkati? Takové povětří a čas, který mezi námi nyníčky jest, *nic jiného není, než ta večeře, ke které nás ten nebeský otec všecky povolati ráčil.* O bych já tak šťastna byla, abych tím jedním hostem u takového pána byla.« (Dvorský, Paměti žen a dcer českých, č. 94, 95.)

Měl tedy pan Jáchym z Hradce k *utužení svého ducha katolického, který zakládací listinou špitálu pro chudé lidi skvěle jest dokumentován, stráž pečlivých očí sestry, manželky i matky;* při pohyblivém životě, vyvolaném vysokými úřady, jež zastával, byla to stráž příkladně *zbožných duší*, stráž *andělská*, a pod tou se velmož tento po celých posledních 10 let svého života již *víry katolické nespustil.*

Po smrti a pohřbu pana Jáchyma z Hradce pečovala ovdovělá Anna z Rožmberka o výchovu osiřelých dětí a starala se rovněž pečlivě o hospodářství, aby se neplýtvalo a nemařilo, spíše aby dluhů ubylo, zejména platu ke královské komoře za veliké panství Hlubokou. Při tom všem měla na zřeteli hlavně spásu duše Jáchyma. Víra její byla živá a účinlivá a ovdovělá paní,

vzdalujíc se povždy marností světa, měla v dobré paměti, kterak někdy pan Jáchym ponechal opatu milevskému všecku zvůli, když týž sváděl měšťany v Jindřichově Hradci od řádů katolických. O náležité nápravě toho radila se paní Anna z Rožmberka s arcibiskupem Antonínem Brusem z Mohelnice a týž poukazoval k tomu, aby do Jindřichova Hradce aspoň jako misionáři k náboženské nápravě lidu městského i poddaného povoláni byli jesuité. To byl první krok k uvedení tohoto řádu do Hradce.

Anna z Rožmberka, které syn Adam r. 1568 za souhlasu spoluporučníků za zletilého prohlášený, zůstavil panství Kardašovu Řečici k doživotní držbě, byla vdovou úplných 15 let, neboť *umřela 12. prosince r. 1580. v týž tedy den, kdy utonul někdy její manžel Jáchym z Hradce*

* * *

Dodatek.

1. Slavatovská nařízení o špitále u sv. Jana Křtitele.

Jáchym z Hradce výslovně sobě přál, aby všichni k tomu povolaní činitelé nad špitálem pevnou drželi ruku a *aby ničeho proti jeho ustanovením dle nadací listiny nebylo měněno nebo rušeno.*

Avšak do tohoto světla naděje do budoucna přece jen vloudily se během doby také *stíny pochyb* a *těm hleděl čeliti* zejména *Ferdinand Vilém hrabě Slavata* listinou tohoto znění:

»Já Ferdinand Vilém Slavata, svaté římské říše hrabě z Chlumu a Košumberka, vladař domu Hradeckého, pán na Hradci Jindřichovu, Telči, Nové Bystřici, Chlumci, Stráži, Žirovnici, Červené Lhotě a Mnichu, Jeho Milosti císařský rada, skutečný komorník, nejvyšší lenní sudí dvorský, královský místodržící a nejvyšší dědičný šenk v království Českém.«

»Tak jakož z štědrosti a požehnání Božského, po jich Milostech pánech předcích mých slavné a vzácné paměti panství a statky Hradecké na mne jakožto pravého a přirozeného nápadníka jsou připadly, tak že nejen toliko k časnému pohodlí jich užívati, ale i k cti a slávě Boží je spravovati, obzvláště pak naddotčených pánů pánů *předků mých ustanovení a pobožné nadání na pilném pozoru míti mně přísluší.*«

»Chtějíce všech takových případností dobře povědom se učiniti, mezi jinými dal jsem sobě přednésti *fundaci špitálu sv. Jana* v městě mém Hradci Jindřichově.«

»V kteréžto *fundaci* takové a tak dostatečné spořádání a opatření jsem vynalezl, že *nad to nic dostatečnějšího a dokonalejšího býti nemůže.* Však z rozdílných a hodnověrných zpráv o *zlé administraci* téhož špitálu a velmi ničemném chudých lidí chování zvědouce, požádal jsem počtu od k témuž špitálu nařízených správců a vynašel v pravdě s nemalou bolestí nejen *nepořádnosti nemalé* v týchž počtech ale i *veliké nedostatky*, tak že o nich tuto více patrně dotýkati jisté rozmýšlení mám.« —

Listinou touto vydal Ferdinand Vilém Slavata dodatkem k prvotní Jáchymově fundační listině mimo jiné také tato *obnovená nařízení*:

1. o *bedlivém dozoru na chudé lidi* ve špitále,
2. o stravě pro nemocné,
3. o *přesném a řádném vedení špitálních účtů*,
4. o rejstříku chudých osob (špitálníků),
5. o *obnově slíbených druhdy závazků cechovních*,*)
6. 7. 8. o vedení účtů hospodářských,
9. o lovení rybníků,
10. o pěstění lnu a dodávání plátna pro špitál,
11. o právu odúmrtí (t. j. volného odkazu pro poddané špitálské),
12. o zabezpečení úrokových dávek pozemkových.

Nařízení tato zakončil slovy:

»A tak toto mně potřebné nařízení zavírajíce, k purkmistru a radě města mého Hradce Jindřichova té celé naděje býti chci, že je bedlivě na pozoru míti a v plnosti rady jsouce začasto sobě *jak hlavní fundaci* Jejich Milostí Pánův Pánův předkův mých, *tak i toto nařízení* k paměti přivozujíce, podle něho, tak jako spasení svých vlastních duší, týž chudý špitál sobě poručený míti budou. Čehož pro tím lepší podstatu jsem toto mé nařízení pečetí mou stvrdil a v něm se vlastní rukou podepsal, jehož datum na zámku Hradci dne 15. máje léta 1659.

(L. S.)

Ferdinand V. h. Slavata v. r.«

(Pokračován

Dětská legenda.

(Matce).

Kříž v polích stojí nízký, osamělý
a s kříže kyne Kristus zamyšlený . . .

A pusto, ticho, bývá často kolem,
jen časem poutník jde a k nebi vzhlédne
a dále spěchá v zbožném zadumání.
A černý havran na kříž často sedá
a prudce klove v hlavu ubodanou
jak z koruny by vytrhat chtěl trny . . .
Tu zaběhlo sem jednou dítko malé
a havran právě v hlavu sochy kloval —
Stanulo dítě. — Uděšeno zírá,
až rozpláče se čistým pláčem dětí:
»Vždyť vyklove pták černý Ježíškovi oči!«
A náhle zvedlo rozhněváno kámen

*) V městském archivu Jindř. Hradeckém (sign. I A a 16.—36.) uloženy jsou smlouvy Jáchyma z Hradce se řemeslníky a obchodníky v příčině špitálu u sv. Jana Křtitele. Všecky tyto listiny jsou české, na pergamenu pěkně psané, mají podpis Jáchymův, červenou jeho pečeť a černé pečeti svědkův.

a ptáka splašit chce — však běda, běda!
Pták splašen ulét' — avšak kámen padl
na Ježíšovu umučenou hlavu.
A dítě pláče, nešťastno je celé,
že Ježíškovi bolest způsobilo. —
Však utře náhle oči . . . Vzpomnělo si,
jak upadlo kdys za motýlem běžíc
a o kámen se v čelo udeřilo
a s pláčem přišlo požalovat matce.
A matička tu milou hlavu vzala
a zulíbala poraněné čelo,
až pod tím drahým matinčiným retem
palčivá bolest tichla, tála, tála . . .

A dítě běží s okem rozzářeným,
by zulíbalo Krista poraněnou hlavu.
A vztáhne po něm malé, něžné ručky,
však nemůže se hebkým retem dotknout
té smutné, svaté Ježíšovy hlavy.
Tak namáhá se sklonit Jeho šíji
a celou tíhou tílka na ní visí;
až — hrůza — náhlý zazní praskot,
a děcko uděšeno svírá v rukou
Kristovu vetchou, ulomenou hlavu . . .

Schváceno děsem zahodí ji v trávu,
v úzkosti pádí z nešťastného místa
a bez dechu pak padne matce v náruč
a hřích svůj těžký hned jí s pláčem vyzná.

A dobrá matka za ruku je vzala,
z blankytných očí vylíbala slzy . . .
»Již neplač, dítě, pomodlit se půjdem'
a Ježíšek pak nebude se hněvat.«

A matka vede utišené děcko
a do polí jdou ku vetchému kříži.

Tu udivena hledí na kříž nízký
a div čte i z dětských, modrých očí.
— — S kříže se skláněl Kristus usměvavý
a kde dřív velký, černý havran seděl,
tam holubice bílá třepetala křídly.
»Hleď, mamičko má, Ježíšek je celý
a dřív tak smutně díval se a plakal,
proč teď se na mne tolik hezky směje . . . ?

Kříž v polích stojí nízký, opuštěný
a s něho Kristus kyne usměvavý.

Jos. E. Říha.

Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě.

Napsal JAN HALOUZKA.

Díl II.

Z ovzduší roku 1848.

Slovanská Lípa.

Dobře nahlédli vlastenci olomúčtí, po výtce studenti universitní, že, má-li se jakéž takéž uvědomění vlastenecké udržeti, musí býti spolčováním se v družinu mužů stejných zásad posilováno. Bohu díky, jak pevně mám za to, započata tím směrem působnost některých nadšenců již v březnu 1848. —

Tak scházívali se hanáčtí studenti v bytě Arnošta Förchgotta v Sarkandrovské ulici, kdež, jak *Dr. J. Ambros* ve své jadrné řeči*) vyložil, bylo sídlo zpěváckého spolku, jenž sice také pěl písně německé, ale přece již vřel duchem českým. *Velevýznamnou pro naše probuzení národní byla kavárna Richtrova ve Ferdinandské ulici*, kdež prý scházívali se vlastenci v letech 1846 a 1847. *Dr. Ambros* praví: ». . . vyprávěl mi šedovlasý kmet a jeden z posledních pamětníků oné doby, p. Jos. Valášek, úředník v pensi v Olomúci, kterak se tam scházívali jako posluchači filosofie ve své vlastní světnici kavárny této, a jak si navzájem sdělovali, kde kdo zaslechl van hnutí slovanského. Tam scházeli se, pokud si vzpomenouti mohl: Jan a František Lepař, Florian Krajíček, potomní farář, Josef Sytko, Macke, Mathon, Tauber, Arnošt Förchgott a mnozí jiní, kteříž ve staré hlavě již zapadli. Tam docházívali i *Dr. Helcelet* a *Dr. Hanuš*, když mnohdy horlivě a od plic zatoužili vyhovořiti se slovansky a zapolitisovati si, vyšli ven do vůkolí. Neboť v tu dobu vlál z vládních kruhů policejní vítr, aniž to dlouho věděli. Policie byla státní a jeden ze studujících, jenž společně bydlel s důstojníkem policie, vyzvěděl důvěrně, že všichni studující, již chodí k Šemberovi na přednášky české, již přespříliš důvěrně stýkají se s Dr. Helceletem a Dr. Hanušem, špehováni jsou policií v každém kroku svém. — —

A já sám napsal jsem již v ročníku IV. Vlasti,**) jak v létech šedesátých výborně působil v Olomúci *Jos. Sv. Wurm-Cejkovský;* soustřeďoval v Olomúci veškery vlastence v kruh důvěrný. Intimní rozhovory dály se v Richtrově kavárně (v rožním domě, vybíhajícím na horní náměstí a do ulice Maxovy-Josefovy). Jak mi † prof. *Havelka* vypravoval, byl prý Čejkovský hlavou hloučku vlasteneckého — a vynikal prý rozhodně nevšedním nadáním nad ostatní; uměl prý i svým chováním přivábiti k sobě každého.***) —

*) Ve spolku olomúckém »Sušilu«.

**) Roku 1887.

***) Žeť vévodil uvědomělcům olomúckým, doznáme z toho, že Hálek, když Olomúc navštívil, všude uváděn byl Čejkovským. Byl Hálek tehdy nadšeně vítán v Olomúci a ku poctě jeho podniknut výlet do nedalekých Příkaz. —

Dobře si také pamatuji ze studentských let (byl jsem tehdy asi sekundánem), když zasedala na radnici porota nad zatímním redaktorem »Našince« *Vrlou*, jehož hájil český advokát olomúcký *Dr. Velflík* (redaktor *Černoch* byl tehdy u vyhnanství), že jsme v zástupech do večera stávali u radnice a čekali, jaké tváře budou těch našich, pro něž jsme hořeli sympathiemi velikými. Pamatuji se velmi živě, jak manželka redaktora Černocha sestupovala po schodech dolů uplakaná za doprovodu černě oděných paní vlastenek olomúckých a statného redaktora Vrly. Volným krokem brali se pak *ke kavárně Richtrově* — kam jsme je ovšem jen po dvéře doprovodili.†) —

Dočetl jsem se v čís. 3. »*Konstitučního posla*« t. r., jejž redigoval *J. Helcelet* a později *Hanuš* (vyhláška Slovanům okolí holomúckého »*na pováženou*«), že se v Holomúci zřídil spolek »*Lípa Slovanská*«, kterýž sobě za účel vytknul: *nad nejsvětějšími zájemnostmi naší vlasti bdíti* — »jak Vám, drazí soukmenovci, dílem z pověsti, dílem z novin známo jest.« Čím více členů, tím více prý sil pohromadě, tím ráznější a rozsáhlejší činnost spolková uvnitř i vně. »Proto se tímto vlastenci vyzývají k vzájemnému podporování s námi se sloučiti.«

V čísle 25. »Týdenníku« brněnského*) nalézám »náhodou opožděné« oznámení, že Slované v Holomouci následovali příkladu svých bratří v Praze, ve Vídni, štýrském Hradci, v Lublani atd. a sjednotili se ve spolek slovanský, jehož hlavním účelem jest, *probuzovati národnost na Moravě, a poučovati lid moravský o jeho vlastních a o interesích všeslovanských*. Udává se, že spolek ten, před nedávným časem utvořený, počítá již více než 100 údův, od jichž horlivosti všechno dobré jest očekávati. Aby však účelu svého snadněji a jistěji dosáhl, jest třeba, aby se podobné spolky i v Brně**) a v jiných městech moravských zřídily a pak dopisováním s holomúckým se spojily. »Doufáme, že p. p. vlastenci, znajíce poměry milé naší vlasti, důležitost takových spolků lehce nahlédnou, a k uskutečnění jejich vznešeného cíle dle sil svých budou nápomocni.« ***) Zakladatelá *Slov. Lípy* v Olomúci jsou: *Arthur sv. pán z Königsbrunnu*, farář v Dubu, *Jeroným Lýsek*, vikář na dômě, *Dr. Mošner*, *Dr. Helcelet*, *Dr. Hanuš*, *Jan Vlk*, *Jan Mráček*, právník, *Frant. Žáček*, právník z Čertoryje, *Fr. Chytil*, řemenář z Čertoryje, *Ed. Bříza*, měšťan olom., prefekt *Vašura*,

†) V úzké uličce panské byla redakce »Našince« v domě, na němž umístěn byl obraz svatého kněze s hlavou nožem proseknutou. Redakce byla v I. patře na ulici. Expedice nového čísla »Našince« byla odpoledne asi k 5. hod I okkupovali jsme nadšení studentíci domek ten; a po úzkých schodech lezli jsme za hrozné tlačenice až do I. patra, kdež nám »Našince« prodávala stařenka (matka buď p. redaktora či pí. Čermákové) a paní redaktorová Černochová sama. — Někdy jevili jsme už velkou nedočkavost, když z knihtiskárny »Našince« neodnášeli. —

*) V Brně, dne 22. června 1848.

**) »V Brně povstane »Jednota Moravská«; následkem událostí Pražských a nedůvěry některých Brněnských občanů ku ctnosti a šlechetnosti moravských Slovanů základní pravidla nyní nemůžeme zříditi. Snad se to nejdříve stane.« (Redakce »Týdenníku«.) —

***) »V Holomouci, 31. května 1848. — Spolek Slovanský.« — Všechny dopisy v této záležitosti adresovány buďtež na p. Vlka, kandidáta soudnictví, v České ulici, č. 522. (Dnes číslo 5.)

Dr. Max Otto, lékař, *Hrbáček*, vikář, *Vodička*, kaplan u sv. Mořice, *Jan Krampla*, student. *Arnošt Förchgott*, *Jan a Frant. Lepař*, *Mathon*, *Sytko*, *Kražíček*, *Tauber*, *Macke* a jiní. —

Jak toho na výsost nutnost vyžadovala, aby na Moravě spolčováním upevňovala se půda národní, o tom důkaz podává okolnost ta, že se odebralo do Prahy na sněm Slovanů asi 100 Moravanů ohřát se na srdci matky Slavie. Ustrnuli nad nimi bratří, když vypravovali, jak všude krutost nepřátel je pronásleduje a svírá. Usnesli se na tom, vydati o nátiscích knihu, aby potomstvo zvědělo, jak se — dařilo Moravanům v dědictví jejich v době nastalé svobody a prohlášené rovnosti Němcův a Slovanů. Zatím sepsali stížnost, datovanou v Praze dne 8. června 1848 a zaslali ji zástupcům národa moravského do Brna, prosíce o zastání se ve příčině rovnoprávnosti Moravanů s Němci, dokládajíce, že všude byli stíháni, kdož hlásali lásku k vlasti, národnosti a blahu pokojnému; že úředníci mnozí zjevně projevovali i tištěnými cirkuláři bez ostychu nepřízeň milostivé vůli císařově.

Podobnou žádost a stížnost podali národnímu výboru českému, kdež velmi nadšeně líčí utrpení svá a doufají v pomoc proti zlomyslnosti hrdých.

Buďtež uvedeny podpisy některých, namnoze členů »*Lípy Slovanské*« olomúcké: F. M. Klácel; Jan Helcelet, profesor; K. Hajduk, filosof z Olomúce; Jan Mráček, právník vídeňský z Dubu; Jan Nagl, filosof z Holomouce; Frant. Fux, filosof olomúcký z Hulína; Fr. E. Mathon, filosof ze Slavětína; Fr. Zapletal, právník olomúcký z Ukvaldů; Frt. Hrachovec, řečník olomúcký ze Starého Jičína; J. Ant. Vaněk, filosof olom. z Určic; Jan N. Schindler, abs. filosof olom. z Jičiny; Josef Klimek, filosof z Hrubého Postřelmova; Jan Lepař, abs. filosof; Frant. Dubský, posl. filosofie z Prokčic; Jan Kubíček, abs. filosof z Olšan; Jan Zapletal, rhetor z Hulína; Jan Konšel, rhetor olom. z Myslivovic; Tobiáš Prusinovský, libomudřec z Holešova; Jan Krampla, právník z Veselíčka; Karel Kaštyl, kněz z Kostelce; Květomil Krajíček, filosof z Dědkovic; Hynek Spurný, právník ze Svisedlic; Antonín Mundina, právník z Holešova; Jan Vlk, kandidát soudnictví z Telče; Petr Bílka, kand. profesury z Boskovic; Josef Tauber, abs. filosof z Konice; Jan Schönhoffer, filosof olom. z Loštic; Jan Ocásek, právník z Mořic; Frant. Klain, abs. logik z Myšlechovic; Frant. Snášel, řečník z Konice; Josef Winkler, bohoslovec ze Vsetína; Vendelín Kovařík, filosof z Nenakonic; Jakub Friedrich, právník z Kyjova; Alois Buřinský, filosof z Prostějova; Josef Zapletal, stud. z Oseka; Tomáš Juránek, kněz círk. z Blanska; Jan Ev. Bílý, kněz círk. ze Židlochovic; Bedřich Rozehnal z Hulína atd.

Tato událost vyvolala u nepřátel »*Slovanské Lípy*« olomúcké podezření, jakoby se byla účastnila *konjurace Pražské*. Z úředního pak vyšetřování vyšlo, že tomu tak nebylo.

Dne 15. listopadu vestěhovala se »Slov. Lípa« slavně do svého nového příbytku v Litovelské ulici (čís. 386, nové 33). Jakýsi vlastenec napsal do 4. čísla »Holomouckých Novin«:

Lípo! krásný stromečku,
v Holomockém háječku,
zrostej k naší radosti —
odrodilcům k žalosti!

Po šťastně provedeném důkazu, že nic na tom pravdy nebylo, jakoby olomúcká »Slov. Lípa« se spolčila s podvratnými proudy Pražskými, zcelila se cpět, — a mohla se prokázati stem členů. Do prozatímního výboru zvoleni byli Jan Vlk, Krampla, Netopil, Sedláček, Michl, Mráček, Lepař, Prášil, Förchgott, Lipanský. Dne 14. prosince měl býti zvolen výbor stálý. Zatím byl zvolen předsedou výboru Vlk.

Dr. Jan Ev. Bílý.

Dne 2. prosince nastoupil vládu František Josef I., a tu bylo i v čítárně »Lípy Slovanské« dosti živo: za večera, když procházely zástupy ulicemi, byl za oknem postaven průsvit s nápisem: »Sláva králi našemu!«, vedle něhož vlála po jedné straně korouhev bílo-modro-červená, po druhé rakouská. Když sbory pochodníků vedle místností spolkových se ubíraly, volalo se z oken jakož i z dola hlučně.

Téhož dne odebrala se deputace »Lípy Olomúcké« k bánu *Jelačičovi* a nemohla dosti vynachváliti nelíčenou srdečnost a vlídnost jeho.

Obsah podané adresy *Jelačičovi* vyzněl takto: »Slavný báne, Vaše Jasnost! Celá Evropa hlásá zásluhy Vaší Jasnosti o Slovanstvo, o zákonní svobodu, o Rakousko. Jako slunce šeré mlhy,

tak Váš jasný duch přemohl temnoty nerozumu a zlé vůle; a jako slavný bohatýr stojíte proti Maďarům, byste hrdinsky je pokořiv, upevnil nové, svobodné Rakousko. Dovolte, aby družstvo »Slovanské Lípy v Holomouci« Vaší Jasnosti, v nížto vzájemnost Slovanskou v slavný skutek vtělenou radostně obdivujeme, svou nejvřelejší úctu a díky vzdalo. V Holomouci, 2. prosince 1848. »Slovanská Lípa Holomoucká«.

Jelačič odpověděl po ilyrsku, jak ho to velmi těší, že se v Olomouci potkává s procitlými a ráznými rodáky, a že je vítá jako slovanskou bratř; že zastává tělem duší svobodu každé národnosti ve sjednoceném Rakousku, a aby té svobody se i Slovanům (a to ani o mák méně) dostalo, za to že jest hotov každé chvíle život nasaditi. Odporné maďarství musí pokořeno býti. Musíme všichni Slované statečně a svorně k sobě přimknouti se. Podávaje každému ruku, vzkazoval bratrské pozdravení všem členům »Lípy« — a všem statečným Moravcům!

Jak se ani jinak mysliti nedá, stala se olomúcká »*Slovanská Lípa*« střediskem ruchu vlasteneckého, kamž docházeli též vlastenci z jiných koutů slovanských, aby zahřáli se na blízku uvědomělých vlastenců holomúckých. Tak dojela dne 3. prosince deputace sněmu říšského přivítat nového císaře. Mnoho deputovaných českých i moravských dojelo s nimi. Navštívili městské divadlo, v němž česky se hrálo, a odtud odebravše se všichni do »*Slovanské Lípy*« v Litovelské ulici, promluvili tam řeči důrazné; byli tam Palacký, Brauner, Rieger, Neuberg, Havlíček, Strobach a jiní.

Dne 9. prosince navštívili olomúckou »Slov. Lípu« srbský vojvoda *Šuplikač*, srbský generál *Stratimirovič* a srbský poslanec *Bogdanovič*, aby s císařem vyjednávali o právech svých a jednomyslném postupu proti zpupnosti maďarské. Vyznamenal se tehdy horlivý vlastenec, kněz Lýsek; řečnil a dokazoval, že není na tom dosti, aby se Slované spojili, zvítězivše počtem nad Němci, ale že jest nutností, vší silou o to dbáti, aby vzdělaností Němcům se vyrovnali, jako již od nejdávnějších dob orbou, obchodem a svobodným spravováním svých obcí v dějinách vynikali. — Srbské poselství odevzdalo »Slov. Lípě« olomúcké adresu znění tohoto: »Bratři! Jakožto vyslancové lidu srbského, kteří za osvobození Slovanů v Uhrách první činně vystoupili, musíme tomuto spolku, který zamýšlí podporovati zájmy slovanské, provolati své upřímně míněné přání šťastného zdaru. Prohlašujíce tedy Vám, bratří, že týž duch, který Vás vedl k tomuto podniku, uhostil se také na dalekých nivách srbských, ujišťujeme Vás, že národ náš, jak sleduje každé podniknutí Slovanstvu příznivé, tak i tento podnik Váš s vroucím účastenstvím bude sledovati a vynasnaží se rozvoj bratrů Moravanů za každé příležitosti slovem i skutkem a bratrskou pomocí podporovati. Věříme, že nesmíme pochybovati o podobné účasti k Srbům se strany Vaší. Že tohoto těsného přimknutí kmenů Slovanských jest třeba, uvediž Vám na paměť ta okolnost, že my, větve velkého kmene Slovanského, synové velké Slavie, musíme užívati řeči cizí, chceme-li se dorozuměti. Doufáme — a to budiž prvním cílem našich snah —

že jakož usilujeme o společné zájmy, tak i k podpoře jejich budeme se dorozumívati společným jazykem. — Vyslancové srbského národa: Jiří Stratimirovič, Janko Šuplikač, Konstantin Bogdanovič.«

Olomúcká »Slovanská Lípa« neopomenula odpověděti takto: »Bratří! Srdečně vás vítáme, hrdinští bratří, na naší staroslavné Hané; bratrsky pozdravujeme Vás jako chrabré bojovníky za zachování a zvelebení těžce utiskovaného Slovanstva v zemích rakouských. Bratří! Naše oči upřeny byly na Vás, když jste po-

Dr. František Mošner,

prof. porodnictví a soudního lékařství, ředitel zaopatřovacích ústavů v Olomúci.

prvé pozvedli hlasu svého za své svaté právo a když jste hrdinsky chopili se zbraně, žehnali jsme Vašemu spravedlivému boji. Truchlili jsme s Vámi, když Maďar ve svém hrdém pychu vraždil Vaše bratry, Vaše otce, Vaše sestry, Vaše dítka, když znesvětil Vaše chrámy; nyní jásáme s Vámi, ježto ve východoslovanských končinách prapor vítězství začíná se rozvíjeti. Slované! radujme se, přiblížil se okamžik, jejž očekávali jsme s toužebností, okamžik, který má nás Srby, Chorváty, Čechoslovany, Poláky, Dalmatince, Slovince sblížiti a sbratřiti: ten blahý okamžik se přiblížil! Bratří Srbové! K tomuto bratrskému svazku podáváme vyslancům velikého národa srbského svou bratrskou ruku!«

»*Holomúcké Noviny*« píší k 11. prosinci t. r., že »*Slovanská Lípa*« zvolila statkáře *Břízu*, kněze *Lýska* a studenta *Kramplu* za vyslance, kteří se odebrali k hraběti *Lažanskému* a přípis doručili, v němž se vypisuje přání, aby školní rada nejspíše v život vešla. Hrabě slíbil, že budou do rady zvoleni: prelát *Napp* a prof. *Šembera*, což se stalo. Přibráni byli ještě: katecheta *Žák*, prof. *Richter a Enk.*

»*Moravské Noviny*« přinesly tutéž zprávu s tím dodatkem, že v adrese »*Slov. Lipou*« podané poukázáno bylo k tomu, aby školní rada u presidia, kterouž hrabě Lažanský zařídíti chtěl, složena byla z mužů, kteří dlouholetým, obětavým přičiněním národu dokázali, že záleží jim na vzdělání jeho, a požívají důvěry všech uvědomělých Slovanů — a ti jsou: Klácel, Šembera, Žá Hanuš, Helcelet, Mošner, Škorpík, Těšík, hr. Em. Pötting, J. Gut, prefekt gymnasia Strážnického; Lýsek, vikář olomúcký; baron Königsbrunn; kněz Tomáš Bečák; Dr. Kozánek; kněz Jan Bílý vikář Šebestík; hr. Bedřich Sylva Tarouca. Lažanský prý slíbil že rada složena bude z mužů vlasti věrných.

Dr. Frant. Mošner, profesor babictví v Olomouci a spisovatel české knihy »*Babictví*«, »gež we prospěch swých kraganek sepsal a vydal Fr. Jan Mošner, Doktor lékařstwí a hogictwí, cís. kr. profesor na vysokých školách Olomauckých. (W Olomauci u Škarnicla 1837.)«, byl poctivým vlastencem a působil dojista u studentstva znamenitě, odebíraje časopisy: »Časopis českého Musea«, »Kroka« a j. Intimně spřátelen byl se *Šemberou*. *Šembera* mu věnoval v letech pozdějších (1861) spis svůj: »Paměti a znamenitosti města Olomouce«. Jak důsledně vlastenecké smýšlení své projevoval i na dále, dokazuje okolnost ta, že byl v »*Občanské besedě*« olomoucké roku 1864 jmenován prvním předsedou.*)

Dne 14. prosince konala olomúcká »*Slov. Lípa*« schůzi, v níž čtena byla žádost k říšskému sněmu, aby poslanci z Frankfurtu byli odvoláni. Do výboru zvoleni byli: za předsedu Lysek; za místopředsedu J. Vlk; dále Šrom, Mráček, Bříza, Hejnar, Förchgott.

Dne 20. prosince měla olomúcká »*Slov. Lípa*« hlavní schůzi, kdež pojednávalo se o stanovách; údové vyjádřili se jednohlasně, že neuznávají nešťastného rozdílu mezi Čechy a Moravany; že účelem »Slov. Lípy« jest: hájiti řeč a záležitosti české. — Očekávalo se tehdy, že holomoucká »Lípa« oživne, protože rozumnou volbou do nového výboru zvolila *horlivého i mírného Lýska, — stateč-ného Břízu, — přívětivého Hejnara, — čechomila Vlka, — ohni-vého Mráčka, — musikálního Förchgotta, — povážlivého Šroma.* — Pokoje »*Slovanské Lípy*« olomúcké vykrášleny byly mapami, obrazy . . . podobiznou *bána Jelačiće*, jež visela pod červeno-modro-bílým baldachynem; *Šafaříka*, *Palackého* a j.

*) V »Občanské besedě« soustředila se jedině všechna vlastenecká elita olomúcká v letech, kdy ještě nebyl postaven »Národní dům«, kdež umístěna jest »Česká beseda«. V »Občanské besedě« shromažďovali se za večerů znameniti vlastenci olomúčtí; tam velmi rád dlel bývalý ředitel Jan Kosina; a z hovorů tam konaných povstaly Kosinovy známé »Hovory Olympské«.

Pražská »*Lípa Slovanská*«, matka všech ostatních filiálek, mohla se vykázati odbočkou v každém téměř městě českém i moravském. Tak dočetl jsem se v »*Holomouckých Novinách*«, že se tehdy zřizovala »*Slov. Lípa*« v Brně, Uh. Hradišti, *Kojetíně*, kdež v první schůzi čítala 40 členů, mezi nimi vlasteneckého spisovatele *P. Bečáka*, jenž schůzi tu zahájil vzletnou řečí, takže všichni dojati byli. Dne 6. ledna 1849 založena »*Lípa Slovanská*« v Kroměříži, jejíž předsedou stal se advokát *Dr. Lachnit.**)

»*Lípa Slovanská*« starala se o veškeré záležitosti národní — a tudíž i o záležitosti Slovanů proti Maďarům, takže i byla v písemném styku**) s bánem *Jelačičem*. Vydávala časopis »*Noviny Lípy Slovanské*«, poškozující zájmy naše velice, jelikož svým přemrštěným a neuskutečnitelným radikalismem neprospěl, a mocné a nejmocnější činitele proti nám popudil. Členem redakce byl známý *Karel Sabina*, o němž sám, jinak méně rozvážný, *Josef Fryč* ve svých pamětech ne právě lichotivě vykládá, takže o Sabinovi šly už tehdy zvěsti temné, že jezdí po venkově a vydává se za barona, kupuje zdánlivě statky, najímá úředníky, od nichž prý přijímal kauce, což byl snad pouhý klep, neboť v pravdě živil se nejmozolnějším způsobem, výhradně svým pérem, spisuje české romány a německé povídky, věcné články, různé kritiky, a tlumoče vše, co mu přišlo pod ruku — z jednoho jazyka do druhého, vždy za nejmizernější plat a většinou pseudonymně. *Sabina* se tím netajil, že si namlouváním různých ženštin pomáhal k šatům, k čistým košilím a přečasto teprv na večer k teplému soustu. — Vyhýbal se našincům, poněvadž měl neúmornou svádu a prášil, jak ústa otevřel. Žil na zdař Bůh a z toho, kde co na kom způsobem svým vymámil. S pravým svým stavem kryl se úzkostlivě, zablýsknuv se zde onde na ulici neb v kavárně, když oblékl nový šat, dělaje rád šviháka — ale když šat ošuměl a přikvačila bída, nikde se neukázal. Bydlil tehdy s Liblinským kdesi v Kaprové ulici, a vypravovalo se o něm, že jednou v hladu dopisuje při poslední lojové svíci své »Obrazy z XV. věku«, na něž byl od litografa *Henniga* již napřed honorář vybral i utratil — nemohl pro nastalou náhle tmu poslední půlarch jinak dopsati, než přičiněním svého spolubydlitele, kterýž, maje ještě škatulku krejcarových sirek, zapaloval jednu po druhé, svítě mu přímo pod nosem.***)

Zprvu nebylo příliš dbáno výstředností »*Novin Sl. Lípy*«, ale jakmile otiskly brožuru *Bakuninovu*, v níž ozývalo se to příliš ostře proti poslancům českým, jimž přivlastňováno nepěkné

*) »Moravské Noviny«.

**) Dr. Řezníček: »Český duch ve století XIX.,« str. 59.

***) Dědek píše ve svém deníku, že byl dne 28. dubna 1849 v Praze ve schůzi »Slov. Lípy«. Poznal tam: Rittersberga (velký, štíhlý, zarostlý a draplavý, osobnost nápadná, mnoho mluvil s názvukem pravočeským); Sladkovského (rázný); Klaudyho (mladý, v řeči flegmatický, příjemný orgán); Vávru (nadějný mladík, doktorant, rázný, v řeči zběhlý); Trojana (neúhledný); Skřivana, Spotta, Fingerhuta atd. — Dne 5. května 1849 zašel Dědek do schůze »Lípy Slov.«, kteráž byla velmi bouřlivá; jednalo se o zapravení dluhu, o zřízení místo »Týdenníka« časopisu pro lid, protože »Týdenník« vycházeti nebude, o petici na říšský sněm atd. Poznal tu Liblinského, snad ani ne 30letého; Tyla, Tieftrunka.

epitheton: *zrádců*, tenkráte rozhorlil se *Havlíček* v »*Národních Novinách*« a přepjatost tu odsoudil.

Ve svých epigramech, kteréž psal Havlíček o lidech ještě žijících a jakoby už pochovaných a kteréž, jak se domnívám, *nikde nebyly uveřejněny*, píše *Havlíček* o *Sabinovi* takto:

Stůj poutníče, tady básník snívá,
Karel Sabinský tu odpočívá,
jenž německy myslil, česky psal,
a se tvůrcem romantiky zval.
Koflík kávy k básnění ho znítil,
když psal knihy, sirkami si svítil.
pánem stal se maně v revoluci,
sezením byl dlouho v Holomúci.
v věčném ležení teď musí býti
Světlo věčné af mu svítí! —

Dne 21. prosince sešli se členové olomúcké »Lípy«, aby porokovali o vyvolení deputovaného na sjezd všech »Slovanských Líp« do Prahy; schůze začala a skončila zpěvem.

Dne 23. prosince přijata byla deputace Pražská u císaře pána, kterýž ujišťoval, že bude rozvinovati svobody již císařem Ferdinandem národům dané. Někteří údové deputace té navštívili na zpáteční cestě olomúckou »Lípu Slovanskou«, kdež byli srdečně přivítáni; řečnilo se, zpívalo se. *Radkovský*, člen divadla olomúckého, uspořádal český kvartet. Velmi překvapil studenty z »Lípy Slovanské« — *Jaroš*, komandant pražské legie, jsa vyzbrojen — maje širokou šerpu bílo-červenou přes prsa. — Čeští studenti olomúčtí nosili čapky bílo-červeno-modré.*)

Již 19. prosince t. r. učiněno bylo ve výborovém sezení »Lípy Slovanské« v Praze podání, aby stanoven byl poměr filiálek »Lípy Slovanské«. — Udržovala také pražská »*Lípa Slovanská*« styky s filiálkami měst česko-moravských. Jak číslo druhé z roku 1849 »*Moravských Novin*« oznamuje, byl v Praze zařízen sjezd všech »*Slovanských Líp*«, k němuž vyslán byl z Olomúce *Mráček*, kterýž tam zvolen byl za prvního místopředsedu sjezdu; druhým byl jmenován *Hanka*. Hned v prvním zahájení sjezdu podával Mráček zprávu o činnosti olomúcké »Lípy Slovanské« v ten smysl, že olomúcká »Lípa« korresponduje s ostatními »Lípami«; že podala adresu Jelačičovi, že žádala senát školní, aby v první lycealní třídě v Olomúci jazyk český byl respektován; že poslala žádost k ministerstvu, aby poslance rakouské z Frankfurtu odvolalo a platy jim vykázané zastavilo, odvolávajíc se na nevoli lidu vesnickeho, *zvláště Hanáků, při volbách projevenou.*

Čís. 4. »*Mor. Novin*« 1849 oznamuje z Olomúce, že novým rokem nastala v Olomúci nová, slovanská třída lyceálky; přednáší se matematika, filosofie i přírodopis v II. oddělení *po česku.* Profesoři náboženství a filologie vyjádřili se, že jen proto nemohou po česku přednášeti, že nejsou ještě dostatečně zběhlí

*) »Mor. Noviny«, rok 1848.

v jazyku, ale každého, kdo si přeje, budou po česku zkoušeti. K tomuto vyjádření dala pohnutku »*Slov. Lípa*«; uslyševši, že se má pro množství studujících při lyceálce druhé oddělení zaříditi, obrátila se ku sboru profesorů, aby II. oddělení bylo české, že to žádá asi 70 žáků, jichž podpisy »*Lípa*« hned připojila. Dne 2. ledna započato; profesor *Hanuš* přivítal krátkou řečí studentsvo. Dr. *Kabeš* přednášel matematiku; Dr. *Helcelet* přírodopis; Dr. *Hanuš* filosofii.

Na sjezd »*Slov. Líp*«, do Prahy dne 28. prosince 1848 konaný, poslaly zástupce své »*Lípy*« tyto: Olomúcká, Hradišťská, Nepomucká, Jičínská, Milešská, Valdecká, Žebrácká, Královéhradecká, Turnovská (vyslala kněze Ant. Marka), Smíchovská, Slavětinská, Zlonická, Mladoboleslavská, Doubravnická, Slánská, Domažlická, Kutnohorská, Benešovská, Dymokurská, Berounská, Plzeňská, Karlínská, Karlotýnská, Chrudimská, Přibyslavská, Mšenská, Českobrodská a jiné.

Zdá se mi, že »Lípa Olomúcká« počítána byla k nejčinnějším, dle zprávy Mráčkovy měla tehdy na sjezdě olomúcká »Lípa Slovanská« 150 členů, po výtce studentů, 20 Hanáků (mám za to, že venkovanů), 8 kněží a jednoho měšťana olomúckého.

Činnost olom. »*Lípy*« zasahovala do roku 1849. Tak uspořádala za vojvodu *Šuplikače* ve vojenském kostele requiem dne 25. ledna. Pozváni byli všichni důstojníci; komandující nařídil, aby slovanští vojáci v Holomúci byli taktéž přítomni. Předseda »*Lípy*« *P. Lýsek* vystoupil na kazatelnu a v české řeči velebil zásluhy nebožtíkovy o trůn a národ slovanský. Velmi dobře podotknul, že Slovanům nadešla chvíle rovného práva před zákonem.

Velikou ztrátu utrpěla Olomúcká »*Lípa*«, že velečinný předseda její *P. Lýsek*, patrně nátlakem vyšším, byl donucen činnosti ve spolku se vzdáti, a jediná náhrada stala se tím, že na místo jeho vstoupili dva muži, za tehdejší doby na výsost ctění: profesoři fakulty filosofické *Helcelet* a *Hanuš*, kteříž nadáni byli znamenitým rozhledem.

Zatím blížila se osudná chvíle »Lípě Slovanské«. Členy její byli namnoze studenti, kteréž nový zákon o spolčování ze spolku vytlačil. Již 23. března 1849 bylo ve schůzi valné ujednáno, že *skutečnými* členy mohou býti jen lidé dospělí (kterýmž jest nejméně 24 let). Za to stali se mladší pouze *čtenáři* »Slov. Lípy«, jimž ve spolku nebylo žádného práva přiřknuto. Přispívali měsíčně pouze desíti krejcary, utvořivše samostatné sdružení, tak že si mohli ustanoviti výbor. Příspěvky tyto, jakož i příspěvky řádných členů (měsíčně 20 kr.) skládány byly do jedné pokladnice, z níž zapravována byla vydání »Slov. Lípy«, jako: byt, noviny, knihy, nářadí.

Oznámeno konečně v »Mor. Novinách«, že spolek »*Slov. Lípa*« přemění se ve spolek jen *čtenářský*, aby více členů se přihlásilo. Než marně hledal jsem další zprávy o metamorfose »Slov. Lípy« — a jistě asi souditi mohu, že spolek olomúcký zanikl jako všechny ostatní »*Lípy*« v Čechách i na Moravě.

Ve spolku tom pozorovati bylo i některé *duchy podvratné*, ač zanikly bez povšímnutí, zvláště pokud kněz předsedal. Ale takové zbalamucení vidíme u nás nejen roku 1848, nýbrž i jindy u národů jiných. Napsal kdosi: »Každý národ má svá rozličná léta, každý své revoluce a pořádku převraty, léta blouznivá i buřičská i léta usedlosti, zmužilosti i slávy, konečně i léta úpadku a ochablosti, choroby.«

Pozorujeme taková buřičství a poblouznění na »Lípě Pražské«, což však netrvalo dlouho; smýšlení na jaře procitlé, na podzim umdlévalo, tam kde povstala bouře, sama se stravovala. V květnu plápolaly ve Vídni barvy německé po všech ulicích, a chtěl-li někdo koho potupit, nadal mu »schwarzgelbů«, a hle! již v listopadu mihala se velikánská korouhev *černožlutá* na věži Svatoštěpánské. *Košuta*, jehož velebili jako osvoboditele, brzy národové proklínali jako šejdíře. Národ náš, jemuž předhazovali, že chce *propagovati panslavismus*, usiluje o to, aby mocnářství rakouské se nerozpadlo. Ti, kdož nejvíce horlili pro demokracii, brzy horlili pro pořádek. Každý téměř jednotlivec byl r. 1848 zmítán, mnohý utonul, mnohý přišel k úrazu, mnohý zoufal. Panovala politická závrať. Přítel *svobody pravé* před březnem, ač potěšen v srdci svém, stál pevně i po březnu, chválil Boha, že mu dával spatřiti blížící se spásu, ale nedal zachvátiti se duchem ošemetným. Příčinou všeho nemilého rozvratu v Evropě byl moment ten, že se nedalo na náboženství; na místo mravnosti nastoupila jakási uhlazenost a licoměrnost. Dějiny poučují nás dostatečně, že národ, pokud náboženstvím jest ovládán, jest mocný, a že tou měrou klesá, kterou se náboženství v něm rozpadává.

Škoda, že ve *spolcích tehdejších* u nás ta jednota svědomí, náboženská od některých byla rozrývána, tím ovšem i vážnost naše v Rakousku mizela a Němec pohlížel na nás jako aristokrat k svému bývalému poddanému, ač rovné právo všem bylo vyhraženo.

(Pokračování.)

Píseň Mariina.

Já vzpomínám: Se synem vždy
jsem trpěl též a Matku jeho miloval.

Tu píseň, bratří, nad hrobem mi zapějte
o Panně Marii. — —

Ne requiem, snad skladbu Mozarta
či mistra velikého jiného,
jen píseň prostou k Panně Marii,
jen o tu bych Vás snažně prosit chtěl.

V procesí prachem pokrytém
se vzhůru k nebi stokrát linula
a Panna vždycky mile slouchala
těm chválám srdce prostého.

Pod klenbou nízkou kostela,
jenž k sobě tulí domky došková,
tam píseň ona velebná
se vznáší v nebes končiny.
A děvče na pasece maliny
snad sbírá v hrnek hliněný
a tiše onu píseň zpívá si
v úpalu slunce letního.

Tu píseň, bratří, nad hrobem mi zapějte
o Panně Marii. — —

Jarda Branik.

Epištoly školské.

(Pokračování.)

Křesťanská výchova jest jednotnou, soustavnou a účelnou. Na venek tím, že všecky stupně jejího vývoje jsou organicky spojeny, jest v souladu s rodinou, národem a jejich potřebami. Jest jednotnou, poněvadž ji řídí a proniká věčně nezměnitelný duch pravdy a dobra, jenž jedině dává život jednotlivcům, národům a celé lidské společnosti. Ba křesťanská výchova jest ve spojení i s pohanstvím, pokud totiž nejlepší jeho duchové a učitelé světlem rozumu poznali umravňující, výchovnou pravdu. Pravdy tyto Ježíš Kristus, Spasitel lidstva, Učitel učitelů zjevením svým potvrdil, objasnil a posvětil. Pravdy tyto tvoří společný, jednotný základ všech vzdělávacích ústavů církve, ať je to škola v horské dědině či slavná universita. Všude jest nejvyšším cílem vzdělání a výchovy, jenž řídí všecky mohutnosti člověka, rozum, vůli a srdce, jenž své službě podřizuje všecky vzdělávací a výchovné prvky: »aby dokonalým byl člověk Boží, ke všelikému dobrému skutku způsobným.« (II. Tim. 3. 17.)

Všude jest ústřední, vůdčí myšlenkou křesťanské výchovy: »Počátek moudrosti jest bázeň Hospodina; rozum dobrý všem, kteří ji činí.« (Žalm 110. 10.) — »Boha se boj a přikázaní jeho ostříhej; neboť to jest celý člověk.« (Kor. 12. 13.) — Aby pak cíl tento mohl býti dosažen, má křesťanská škola a výchova dostatečné, účelné prostředky, aby obohacovala rozum pravdou, kázní vedla vůli k dobru, srdce dojímala a povznášela krásou: má pravdu přirozenou a nadpřirozenou, má věčný, nezdolný zákon mravní a z něho plynoucí autoritu, krásu bohoslužby, čerpanou ze všech oborů umění, a pak ještě pomocnou milost Boží, jež, plynouc neustále z modlitby, svátostí a křesťanského života, učitele i žáky osvěcuje, posiluje, láskou a nadšením plní, celou výchovu provází, ji posvěcuje a požehnání jí zajišťuje.

Jak maličkou jeví se volná škola se svou vědou, jež dnes je pravdou a zítra ničím, se svou bezmocnou mravoukou, se svým vnitřním chladem a rozháraností proti velkolepé soustavě křesťanské výchovy? Jak směšně se vyjímá tvrzení volné školy, že nahradí svou vědeckou výchovou náboženško-mravní výchovu křesťanské školy!

Odkud však tato pošetilá troufalost volné školy? Zapomíná, že křesťanství jest nenahraditelným základem pravé kultury, »že ideální jádro lidového vzdělání jest již dávno stanoveno křesťanstvím, schopno jsouc dalšího organického vývoje.« *) Zapomíná, že křesťanství nepozbylo ještě své životní a životodárné síly, a »že dary, jež může rozdávati, nejsou ještě vyčerpány, a že nejstarší všech věd (bohověda) není tak sesláblou, aby neuhájila svého místa mezi mladým dorostem.« **) Zapomíná, »že v náboženství jsou kořeny mravnosti, a v mravnosti a náboženství společně že jsou kořeny kultury.« ***) Zapomíná konečně, že člověku, bytosti zpola nadpozemské, nestačí pouze lidská věda, že vůle jeho nedovede říditi žádný pouze lidský zákon, že tužeb jeho neuspokojí nic časného, nýbrž jen věda nadpřirozená — víra, jen zákon nadpřirozený, z Boha pocházející, a jen blaženost věčná. A právě v tom spočívá síla a nenahraditelnost křesťanství a tudíž i křesťansko-mravní výchovy, jest napřirozeného řádu, nadpřirozené síly, nadpřirozené krásy.

I kdyby se volná škola opírala o pravou vědu, nemohla by nahraditi školu křesťanskou. Tím méně pak, ana se, jak jsme seznali, řídí vědou falešnou. Není tedy školou pravdy a vědy, nýbrž školou lži a bludů. Není školou mravnosti, nýbrž školou mravního úpadku a zkázy.

Z toho vyplývá důsledně, že výchova volné školy nemůže býti, jak se honosí, výchovou vzornou. Zřejmo to sice již z posavádních vývodů, nicméně nebude na škodu, podíváme-li se na to ještě bystřeji.

Hlavní příčinou výchovné málomoci volné školy jest, že vylučuje nenahraditelnou výchovnou sílu, náboženskou mravouku. »Kdo chce vychovávati lidstvo bez positivního, dogmatického náboženství,« pravil lord Deubigh r. 1869 v Birminghamu, »jest bláznem a činí z člověka nejnebezpečnějšího a nejhroznějšího tvora na světě. †) A hle, takovému náboženství bez páteře a kostí chce z nutnosti, aspoň prozatím vyučovati volná škola. Spolek volné školy zařídil ve Vídni »vzorné školy«, na nichž, poněvadž státní zákon žádá náboženské vyučování, zavedl vyučování náboženské světskými učiteli, a to náboženství »přiměřené chápavosti a konfesijní příslušnosti nebo bezkonfesijnosti dítek.« Právem nazývá spisovatel »bláznovstvím pokus zavésti vyučování náboženství přiměřené beznáboženskosti dítek, tedy náboženství beznáboženských.« ††) A podobným bláznovsko-chytráckým podnikem jest vyučování morálce beznáboženské, jak zamýšlí volná škola, »Bez živé nábožnosti a náboženského života jest mravnost podobna létu na severním polu, zemi bez vody, pokrmu bez soli, lodi bez kormidla.« †††)

*) Willmann: Didaktik, str. 37.

**) Tamtéž, str. 273.

***) Tamtéž, str. 661.

†) Stauracz: Freimauschelei, str. 61.

††) Tamtéž, str. 59., pozn. 2.

†††) Weiss: Apologie, IV., 1, 577.

Řádná škola má svou vyučovací činností podávati rozumu žákovu pravdu a výchovným svým vlivem říditi a uschopniti vůli k dobru, aby se z těchto základů mohl vyvinouti řádný člověk. Aby se však rozum společně obohatil, nutno, aby mu byla podána jasná, pevná pravda. Věda volné školy není však schopna poučiti žáka právě o základních otázkách života: »Odkud život, nač je člověk, kam jde?« Co za pravdu vydává, není, jak sama přiznává, pravdou absolutní, nýbrž jen dnešní pravda, měnivé domněnky a názory. I nejdůkladnější a poctivá věda musí tu vyznati: »Nevím«. Úkolem vědy prý jest stálé hledání, rozvoj, pokrok, opravování, doplňování, a podmínkou prý jest: pochybovati o všem.

Jak má potom žák nabýti nějakého pevného přesvědčení? Již Komenský praví: »Neopatrně se děje, když mládeži hned z počátku nějakého učení sporné věci se předkládají, t. j. když hýbe se pochybováním o věci té, která má býti myslí chápána. Nebo co je to, než otřásati rostlinkou, která kořeny pouštěti chce?«*) — Proto vydává moderní výchova tolik lidí bez ustáleného přesvědčení, nic nevěřících, o všem pochybujících, všecko kritisujících, i čemu nerozumějí. Neuznávajíce pevně zajištěných pravd víry a pravd rozumových, nabytých prací minulých věků nebo neznajíce jich, chtějí přece státi na výši moderního pokroku, ba chtějí býti ctižádostivě spolupracovníky na současné výrobě vědy. Hlavní však podmínkou vědy jest jim »volné myšlení«, t. j. myšlení, kde netřeba mysliti, nýbrž jen přijati, co napovídají osobní vášně, myšlení, jemuž se netřeba namáhati s rozumnými zákony myšlení.

Pro veliký rozsah a mnohotvárnost učiva moderní školy nemohou je žáci rozumově zažíti a vniknouti do hloubky, nenaučí se mysliti. Nemyslí pak ani později, myšlení jest jim obtížno, a proto přijímají bezmyšlenkovitě, co se právě vyhlašuje za moderní vědu, to je právě modou ve vědě. Z novin, slovníků a časopisů nasbírají trochu slov, hesel a vět a pak se vydávají za učence a vědce. Dobře se na ně hodí slova Komenského: »Sebrané toto vědění z rozdílných smýšlení a mínění spisovatelů velmi podobno jesti stromu na selském posvícení slavívanému, který ač rozdílně obvěšeným větvovím, kvítím, ovocem anobrž věnci a korunkami vyzdobeným spatřujeme, avšak, poněvadž toto nejde z kořene vlastního, nýbrž zevnitř jest přivěšeno, stává se, že se to ni množiti, ni trvati nemůže.«**)

Proto jest dítkem moderní školy a sestrou volného myšlení veliká bezmyšlenkovitost a nedostatek opravdu myslících duchů.

Na výchovu vůle potřebuje škola pevného mravního zákona a autority, která jej provází. Jak mizerným jest mravní zákon beznáboženské školy, jak chabou její autorita a kázeň, poznali jsme již dostatečně. Přirozeno tedy, že škola beznáboženská vychovává tolik mravních slabochů, nespokojenců a rozervanců, kteří, sotva že okusili života, již se bojí jeho obtíží,

*) Komenský; Didaktika, str. 115.
**) Tamtéž, str. 137.

kterým se život omrzuje. Proto je z velké části právě beznáboženská výchova zodpovědna za ono množství sebevražd, jež se vyskytují často hned u školáků.

Jako správné vyučování, tak i správná výchova má býti názornou. Ve výchově je to ještě potřebnějším, ano neběží o pouhé abstraktní formule a mechanickou poučnost, nýbrž o správný život. Nutno tedy, aby výchova mohla poukázati na živé příklady, na lidi, kteří dle jejich mravních zásad se stali dobrými, mravnými lidmi, spokojenými ve vlastním nitru a prospěšnými jiným i společenskému celku. Beznáboženská výchova nemá takových vzorů. O Ferrerovi a jeho soudruzích nelze přece říci, že byli mravnými, vzornými lidmi.

Správná výchova má vyvíjeti souladně všecky schopnosti a síly žákovy. Viděli jsme, jak jednostrannou jest výchova moderní, beznáboženské nebo jen vlažně náboženské školy, pěstuje hlavně rozumové schopnosti. Domnívajíc se bludně, že pouhé vědění má dostatečně umravňující vliv, zanedbává vůli a srdce. Tím zanedbává to, co jest nejvyšším cílem výchovy, to, k čemu výchova všemi svými prostředky soustředivě má směřovati — vytvoření mravně dokonalého člověka.

Förster píše: »Kdo zná život, ví, jak málo má pouhé vědění hlubší, vzdělávající síly, ba jak toto vědění může býti zrovna škodlivým a sloužiti jen domýšlivosti, není-li hned z počátku podřízeno výchově karakteru. To netvoří pravého vzdělání, že něco víme, nýbrž nač to víme a v jaké spojitosti s tím nejvyšším a nejdůležitějším. Nerozhoduje to, že umíme čísti a psáti, nýbrž co čteme a píšeme. Škola tedy, která učí čtení a psaní, má pečovati též o vypěstění vnitřního člověka, aby, používaje svých duševních zkušeností, nezničil právě toho, co nazýváme hlubším vzděláním.«*)

A dále: »Škola, jež právě v letech, kdy se člověk vyvíjí, zabírá největší část jeho duševní síly, měla by hojnější měrou než posavad upotřebiti této duševní síly k tomu, aby opanovala nízké pudy, než aby ji spotřebovala podstatně jen na to, aby zdolala obrovskou látku rozumových poznatků. Jak smutný to pohled na člověka, jenž vstupuje do života, zná všecky formule a zručnosti, jimiž duch lidský ovládá a krotí síly přírodní, zároveň však jest úplně málomocným vůči živelním silám ve vlastním nitru!«**)

Jak kusou jest výchova školy beznáboženské! Vizme nyní školu nábožensko-mravního rázu.

Křesťanství dává předně určité a jasné odpovědi na nejhlubší a nejvyšší záhady světa a života. Rozšiřuje obzor člověka do nedozírné dálky, výše a hloubky, obohacuje ducha takovými poznatky, o jakých věda nemá potuchy. Rozum přeje si nějakého jednotného názoru na svět, věda ho však podati nemůže bez pomocného světla víry. Víra poskytuje člověku tak vysoké hledisko a osvěcuje jej tak, že nabude nejen přehledného obrazu

*) Förster: Jugendlehre, str. 6.
**) Tamtéž, str. 10.

o světě a životě, nýbrž že si jej dovede i vysvětliti. A tyto vznešené poznatky podány jsou tak jednoduše a jasně, že jsou přístupny i malým žákům. Vypravují jim o nich biblické dějiny a katechismus. Abychom to patřičně ocenili, slyšíme krásná slova, jež cituje o katechismu paedagog Willmann z pastýřského listu biskupa Girauda z Rodezu: »Vážíme si málo této knížečky, nemyslíme na to, že na nemnoha stránkách obsahuje všecky poklady moudrosti Boží, moudrost církve, moudrosti věků. Představme si, že by se tento nevážený katechismus byl dostal do rukou Sokratovi, Platonovi, Aristotelovi. Úžas a údiv byl by je pojal, a radost by je byla naplnila, že ukojena jejich touha po vědění, ano jim nenadále zasvitlo světlo poznání naukou, jež nám luští záhady, vysvětluje pochybnosti, odstraňuje obtíže, jež tak obdivuhodně spojuje člověka s Bohem, zemi s nebem, časnost s věčností, neplýtvajíc slovy, nevykládajíc ze široka, nýbrž tak jasnou a průhlednou řečí, že netřeba než uší, které by chtěly slyšeti a vjímavého srdce, které by chtělo věřiti a milovati.« *)

Na kázeň *vůle* a zkrocení zhoubných náruživostí má křesťanská výchova pevný a vznešený zákon mravní, přirozený a nadpřirozený, posvěcený Boží svatostí a podepřený všemohoucí autoritou Božského Zákonodárce. Prostředky pak, přirozené i nadpřirozené, jež nabádají člověka, aby plnil tento mravní zákon, jsou vědomí povinnosti, zodpovědnost před Bohem, láska k Bohu, věčné nebe a peklo, zkrátka vše, co nám připomíná nesmírně významné slovo: hřích.

Výchova nábožensko-mravní jest názornou. Na nesčetných křesťanech všech stavů a poměrů životních má živé důkazy, že výchovné zásady křesťanství nejsou jen theoretickými ideály. Křesťanští světci jsou ženiálními, heroickými příklady křesťanské dokonalosti. Nade všecky pak, jako první a nedostižný ideál křesťanské dokonalosti, na níž ani nejúhlavnější odpůrcové nemohli nalézti poskvrny, září Ježíš Kristus, Bůh—člověk, Původce a Učitel křesťanské mravouky. Hle, tu vidí mládež na živých vzorech, jakou býti má a může, vidí, co z ní chce vypěstiti křesťanská výchova.

Křesťansko-mravní výchova není jednostrannou, nýbrž předmětem její práce a snahy je celý člověk. Snaží se tedy, aby vyvinula všecky jeho schopnosti, zdravé tělo, světlo rozumu, sílu vůle, vřelost srdce, aby člověk byl nejen zručným, učeným, zevně uhlazeným, nýbrž a to především aby byl i vniterně dobrým a krásným. Snaží se, aby člověk, vědom jsa sobě jak své důstojnosti, tak i svých povinností, myslil i jednal dle zákona Božího, a tím aby se stal souladným dílem, podobným co nejvíce ideálu, jejž mu určil Bůh, Původce lidské přirozenosti.

Výchova křesťanská jest nejušlechtilejší, poněvadž vede člověka za cílem, jenž leží za hranicemi přirozena. A tu právě se jeví nejosudnější nedostatečnost beznáboženské výchovy volnoškolské. »Křesťan totiž náleží dvojímu světu, jenž v něm ovšem má býti co nejtěsněji spojen. Jako člověk žije v řádě přirozeném, jako křesťan v řádě nadpřirozeném. Jako člověk musí směřovati

*) Willmann: Didaktik, str. 386.

za svým cílem přirozeným, jako křesťan za svým nadpřirozeným, nejvyšším cílem. Povýšen byv do nadpřirozeného řádu a určen k nadpřirozenému cíli, nemůže dojíti ani svého přirozeného cíle bez cíle nadpřirozeného.«*)

Věda, jíž se přidržuje volná škola, zamítá nadpřirozené určení a vůbec všecko nadpřirozené. Učitel Havelka, horlitel o volnou školu, hlásá: »Moderní člověk vrací se především k naturalismu; neupírá zraku svého k životu posmrtnému a světu záhrobnímu, nečeká pomoci od zázraků a sil nadpřirozených, nýbrž snaží se sám, chce se uplatniti, aby již na světě dosáhl blaženosti.« Proto chce učitel »ve volné škole připravovati dítě k životu dokonalému a šťastnému na tomto světě, poněvadž již v životě na tomto světě spatřujeme člověkovo určení.«**)

Jak může povznášeti a ušlechťovati člověka, tvora nejdokonalejšího, něco, co jest pod ním, hmotný svět, naturalismus? Tu mizí všecka povznášející ideálnost a platí prasprostá zásada: »Využij života a světa; hleď, abys měl nebe na zemi.« — Jakou umravňující sílu možno očekávati od výchovy — jež neuznává nesmrtelné duše ani svobodné vůle lidské? Tu jest život člověka jen výsledkem činnosti jeho pudů, vyvinutějších než u jiných zvířat, ale za to též nebezpečnějších. Nietzsche praví: »Přirozené pudy jsou u člověka hlavní věcí. Lidská přirozenost jest jediný zdroj jak vědy a umění, tak i morálky.«***) Všecky pak tyto pudy lze prý uvésti na jediný základní pud: na »vůli k moci.«†) Přirozeným důsledkem jest pak morálka sobeckosti a násilí, jež učí, »že slaboši a nepodařenci mají zhynouti, a že jim máme k tomu i pomáhati.«††) Mravným jest pak člověk, jenž dovede uplatniti svou vůli, surový nadčlověk Nietzscheův, jenž vše kolem sebe otročí a požírá, jen aby sám se zmohl a dobře se měl. Proto se mluví tolik o lásce a humanitě, ale o lásce »spojené s antickým naturalismem a nationalismem, o moderní humanitě, ne podlamující sebedůvěru a energii, nýbrž humanitě sebevědomé, silné, zdravé.« Křesťanství prý je »slabošské«, hlásá »sebezapírání a sebetýrání« a »odvádí od života«. Proto pryč s ním z výchovy, neboť »nekonfesijní, necírkevní náboženská výchova má vésti dítě k životu sebevědomému, silnému a pevnému. Příkazem moderního člověka jest ušlechtilý výboj a vzrůst, nikoli křesťanské sebeobětování až k vlastnímu zániku.«†††)

A tento hrubý naturalismus a nadutý, rozervaný nationalismus má býti vrcholem výchovy a nejvyšší dokonalostí lidského života?

Jak zcela jinak výchova křesťanská! Má před sebou cíl nadpřirozený, nevýslovně vznešený. Ideálem, dle něhož se řídí, je svatost Boží. »Svatí buďte, neboť i já svatý jsem, dí Bůh.« (I. Petr 1. 16.) Úkolem křesťanské výchovy jest vypěstiti přirozené

*) Weiss: Apologie V. 169.

**) Citováno ve »Volné škole«, R. V. str. 69. 70.

***) Podlaha: Bedřich Nietzsche, str. 129.

†) Tamtéž, str. 128.

††) Tamtéž str. 131.

†††) Volná Škola, R. V. str. 70.

schopnosti a nadpřirozené dary člověka tak, aby se stal co nejpodobnějším Bohu, dítkem Božím. Za tím cílem řídí celý život člověka, rozvíjí, napíná všecky schopnosti, povznáší a ušlechťuje jeho snahy. Tu jedině jest možným souladný vývoj člověka, tu je na vrcholu svého vývoje a své důstojnosti. A snaže se za cílem posledním, nadpřirozeným, nezanedbává svých nejbližších, časných cílů, v člověku, jenž cílí do nadpřirozena, nezakrňuje člověk přirozený. Neboť dokonalost přirozená jest podkladem a začátkem dokonalosti nadpřirozené; milost buduje na základech přirozených. Nemůže býti dokonalým v řádě nadpřirozeném, kdo si neosvojil dokonalosti přirozené. Nemůže býti dobrým křesťanem, kdo není zároveň dobrým člověkem. A naopak zase: kdo neupírá své touhy do výšin nadpřirozena, nedosáhne dokonalosti ani v oboru přirozeném čili jinak: dokonalým člověkem může býti jen člověk-křesťan, t. j. člověk křesťanstvím vedený, sílený a posvěcovaný.

Člověk, jenž nemá nadzemského předmětu pro svou sílu rozumovou, nadzemských ideálů pro své snahy, zkrátka, jenž nemá nadpřirozeného cíle životního, ať ví a koná cokoli, přece lpí stále na zemi a má na sobě vždy stopy jejího prachu a špíny, nebo uvázne úplně v jejím kalu. Pouze náboženství, jež z nadpřirozena přichází a k člověku se blahosklonně snižuje, drží člověka, aby se nezabořil do hmoty, aby se udržel na výši své přirozené důstojnosti a aby se povznesl do výšin nadzemských.

Jak chatrnou je tedy výchova, jež člověka vychovává jen pro časný svět. Krásně to znázorňuje následující přirovnání: »Čemu se můžeme naučiti ze »Ztraceného Ráje« (Miltonova)? Zhola ničemu. Čeho se můžeme naučiti z kuchařské knížky? Něčemu novému v každém odstavci, něčemu, čeho jsme před tím neznali. Ale máme proto postaviti ubohou kuchařskou knihu na vyšší úroveň ceny než božskou onu báseň? Zač jsme povinni Miltonovi, není vědění, jehož tisíc různých článků není než tolikéž stupňů pokračujících jeden za druhým po téže pozemské rovině; zač jsme mu povinni, jest moc, t. j. cvik a rozpjetí skryté naší schopnosti, jež nás vábí v nekonečno, při čemž každý tep a jednotlivý popud je stupeň výše, jako byly stupně na žebříku Jakobově, vedoucím od země k tajemným výšinám nadzemským. Všecky stupně vědy vedou nás v před jen po téže ploše, ale nemohou nás povznésti ani o stopu výše nad naši starou rovinu pozemskou: kdežto hned prvý stupeň v oné moci je vzlet, jest povznesení v jiný živel, kde země klesá v zapomenutí.«*)

Tu porovnána vzdělávací cena kuchařské knížky, jež slouží jen tělesným potřebám, s ušlechťujícím účinkem velebné básně, jež, nezamýšlejíc prakticky poučovati, povznáší do ideálních výšin. Jaký je teprve rozdíl mezi naturalistickou výchovou beznáboženské volné školy a výchovou křesťanskou! Ona má na zřeteli pouze pozemského člověka a veškerou svou vědou vláčí jej přece jen po zemi a časným světem, kdežto tato klade cíl člověka za hra-

*) De Quincey. Citováno v díle: Vychovatelští reformatoři. Quick-Foustka, str. 125.

nice přirozena a povznáší jej do říše nadpřirozených, věčných ideálů. Tím vyhovuje křesťanská výchova tajemné síle, jež ovládajíc rozum, vůli i srdce člověka, stále jej pudí v před a do výše, nemohouc býti ukojena ničím pozemským a časným. »Již Plato«, praví Willmann, »stanovil mimočasný bod, k němuž má směřovati všecka vzdělávací činnost. Nazval jej »megiston mathéma«, nejvyšší pravdou a poznatkem, k němuž mají vésti všecky stupně vyučování. V něm má míti své kořeny ono smýšlení, jež člověka nabádá ku spravedlnosti a spojuje jej s celkem, jehož duší je spravedlnost.« A znamenitý onen paedagog vysvětluje dále: »Veliký onen myslitel, Plato, ukázal tím vlastně cestu, kterou jest se nám bráti i dnes ještě, tážeme-li se, jakou výchovou mládeže zabráníme rozkladu společenskému. Moderní názor chápe věc na druhém konci, zdůrazňuje totiž zdatnost v praktickém povolání . . . Snaha však o hmotné statky má nutně příchuť sobeckosti. Zaujmou-li časná dobra celého člověka, pak nastane překotný shon po majetku. Tato pak nenasytná chtivost užívá odborné zručnosti jen ku svému ukojení, nikoli však též na ušlechtění, proto dříve nebo později působí rozkladně a vede ku vzájemné nenávisti. Jenom když si člověk uvědomí nějaký vyšší cíl, může zmírniti tento rozkladný postup. Staví-li se však proti hmotným zájmům dobra ideální sice, ale přece jen časná, tož je společnost lidská stále ještě na vrátkých nohou. Národní uvědomění a vlastenectví mohou sice toto pachtění po majetku poněkud zaraziti . . . než i jich lze zase zneužívati; neřídí-li je zřetel na dobra duchovní, stávají se zdrojem hříšných žádostí a pýchy. A právě tato snaha o dobra duchovní a poctivé, nezištné jejich pěstění je tím konečným, nejvyšším zákonem vzdělávací činnosti. Úvahou svou dospíváme tedy opět k onomu »megiston mathéma« — »unum necessarium«, t. j. k tomu nejpotřebnějšímu. Vzdělání může zabrániti rozkladu lidské společnosti a pracovati účinně na její obnově jen tehdy, je-li založeno na náboženství.«*)

Tedy jen nábožensko-mravní výchova křesťanské školy, jež své chovance vede do nadpřirozena, vyhovuje dokonale potřebám člověka a člověčenstva. Vychovávajíc královské dítky Boží, budoucí dědice života věčného a říše nebeské, vychovává právě tím řádné občany země a nejlepší členy lidské společnosti. Volná škola založená na vědě a mravnosti bez Boha vychovává lidi bez přesvědčení, pochybovače, nespokojence, duševní rozervance, omrzelce, otroky vášní, učené surovce a nemravy, davy, jimž lze vládnouti jen násilím, a vzdělance, jejichž ideálem jest nestvůrný »nadčlověk«.

Není tedy výchova volné školy vzorem paedagogické dokonalosti, nýbrž výchovou nedostatečnou, nesprávnou a nanejvýš zkázonosnou. Jako jest svobodná věda lživou vědou a volná morálka rozvratem mravnosti a zdrojem nemravnosti, tak jest volná škola výchovným bludem. (Pokračování.)

*) Willmann: Didaktik str. 625.

Michal Kopeć.

Příběh. — Polsky napsal Sewer (Ignac Maciejowski). — Přeložil FR. WOLF, farář v Kostelní Lhotě.

(Pokračování.)

»Dnes ještě je dobře, neboť je to novota, ale již cítím, jak se mi bude stýskati bez ženy, dětí a Dolęgy. Nejsvětější Panenko, dej mi zdraví a vytrvalost. O to jedno jen Tě prosím, o to. Vytrvati musím, není proto jiné rady. Jaké to štěstí, že jsem v Dolęze zastupoval kočího u tažných koní . . .« Usnul.

Dnové byli podobni jeden druhému, jako dvě kapky vody. Dojil krávy, vláčel nebo oral . . . Samojediný, stále jediný, neměl, na koho by ústa otevřel, neboť tu nikdo nerozuměl lidské řeči. Vyjde na pole: pustina a veliká rovina, že zrak nemá nijaké opory, sotva časem při západě slunce se okáží hory, ale hned je zakryje šedý mrak. Kdyby aspoň strom a to nic, nic, srdce puká . . .

»Můj ty kříži dubový, kdybys ty vedle mne stanul! Na moři jsi mne honil svými rameny! Tady nic, nebe je šedé, slunce je jasné, je pusto, nijakého mráčku, a jak mne stesk nemá trápiti. »Vio, vio, koníčky,« zavolal. Koně zařičeli radostně.

»Oni jedině lidské řeči rozumějí. Jedeme, ukončíme a domů. Vy se vrátíte ke svému žlabu, ke svému ovsu a jeteli, ale já se vrátím upracovaný a nesednu si ve své chalupě, při své míse kyselého mléka s mladými zemáky, ústa nemám na koho otevříti, slova promluviti. Vy jste aspoň, koníčky svoje, čtyři, ale já jeden samotný, jako prst, na druhém konci světa. Zda mi Bůh dá, bych se vrátil ke svým, či tady také zemru?« . . .

Pohlédl k nebi, ramena dubového kříže z rozcestí v Dolęze nebylo viděti. »Vio, vio, koníčky, vy jste mi jen ostali, neboť moji na mne čekají v Dolęze . . . Kéž bych jen vytrval a ušetřil na novou chalupu a krávu . . Jestli již krávu, tak se koupí veliká, taková, jako jsem ji viděl ve snu, jako smola s bílou lysinou na čele a bílou pruhou pod břichem« . . .

Těmito nadějemi trochu okřál a zasmál se upřímně na novou chalupu a lysou černulu, ubožák.

»Ať si ji Jaga jmenuje lysou, ale já černulou a na mém zůstane! Černula a dost!« . . .

Přišla neděle. Sara, černě ustrojená, v klobouku, s knížkou v ruce, vešla do stáje a spatřivši Michala neustrojeného, počala na něho volati, rukou mu hroziti, patrně hubovati Šalamounem, Davidem, Ezechielem, proč nejde do kostela. Michal zakroutil hlavou, že nepůjde a když odešla, pravil k sobě: »Což je to můj kostel? . . A konečně nemám ani takového oděvu, ani peněz . . . Tady se pomodlím »Otče náš«, několikrát »Zdrávas«, »Věřím v Boha« a bude pokoj, a Kačka mne nepotřebuje. Má svůj rozum. Podojím krávy a lehnu si«. Hospodář mu odevzdal hospodářství, klíče a sám odešel se ženou a svátečně vystrojenou Sarou.

Čtvrtou sobotu vyplatil hospodář Michalovi dvanácte dolarů, neboť mu daroval dolar, který za něho dal Wojtkovi. Radost zarážela mu dech, v očích mu svítily paprsky štěstí, usmíval se, jedl svědomitě a časně se položil ke spánku.

Vstal na úsvitě, boty vyleštil tak, že bylo možno se v nich viděti. Ustrojil se do tmavomodré bluzy a do vojenských modrých kalhot s červenými, čtyři palce širokými pruhy, vzal si černý, špičatý klobouk krakovský s pavím pérkem a tak nastrojený sešel dolů ke snídani.

Když Sara spatřila u něho červené pruhy, začala mu znova hroziti a hubovati, ale Michal si nic z jejího hubování nedělal. Štěstí mu rozšiřovalo hruď a třáslo mu srdcem.

»Breptej si, co chceš,« pomyslil si, »když jsem tak spokojen, že si rady nevím!« Po snídaní pospíšil na stanici, hodil u pokladny půl dolaru a zvolal: »Chicago,« právě tak, jako Wojtek. Pokladník vzal peníz, vrátil mu zbytek a lístek. Vlak přijel; Michal vsedl s ostatními a odejel, sahaje si každou chvíli, zda za ňadry schované dolary sedí na svém místě.

V Chicagu ukázal strážníkovi Wojtkův lístek, a strážník mu ukázal tramvaj, do které měl vstoupiti. Pomyslil si, že tramvaj takovéto barvy jede okolo chalupy Wojtkovy, vsedl, zaplatil jeden měďák a odejel.

»Pochválen buď Pán Ježíš!« — zvolal, vcházeje do světnice Wojtkovy, jsa rád, že přece může promluviti lidskou řečí. »Jste zdrávi?!«

»Ale vy, Michale?! Kačka naříkala, chtěla jeti s mým k vám. Proč jste nepsal?«

»Co pak umím?« odpověděl vesele. »Kde pak je Kačka; kde váš; kde je Kurpiel, Kurpielové?«

»Můj odejel ke svým, dcery se strojí jako obyčejně v neděli! Ale jak je vám?«

»Práce je hračka, všude třeba pracovati, pouze to, že jsem sám jediný, osiřelý, nemám na koho ústa otevříti, srdce puká.« Slzy mu zasvítily v očích.

»Tatínku,« zavolala Kačka ze síně. — »My jsme tu, již jsme vstaly, pojďte k nám!« Michal byl již na schodech.

»Tak se mi stýskalo, a tak jsem se o vás bála. Nemohl jste, tatínku, každou neděli přijíti?« . . .

»Ale zač?« odpověděl.

»A dnes za co?«

»Dnes je něco jiného,« odpověděl s pýchou. Poslala jsi již mamince?«

»V neděli není možno. Dnes píšeme dopisy, já, Baruše i Kunka, a zítra pošleme každá svým« . . .

»Kolik?«

»Po třiceti zlatých! Což to je málo za jeden měsíc?« . . .

»I já třicet« zvolal. »Pošlu s tvými, kolik to bude dohromady, Kačko?«

»Šedesát,« zvolala Kunka.

»Lidé v Dolęze se budou teprve diviti nad takovým mrakem peněz!«

»Budou!« zvolala, skákajíc radostí. »A víte, tatínku, komu pošlu druhý měsíc?«

»Co bych nevěděl: Sobkovi! Ale co se děje s Martinem, kam se poděl?«

»Byl u nás několikráte na kávě v černém svátečním šatě, jako nějaký pán, nebo dílovedoucí. Kořalka z něho páchla. Přišel ve všední den, kdy jsou všickni při práci. Tady je kořalka drahá, odkud na ni beře, když nepracuje? To je nějaký tulák!«

»Hned jen kamenem hoditi. Jak se jednou opil, tak je to piják, a jak jednou nebyl při práci, tak krade,« rozhorčil se Michal.

»Ale, tatínku, my pouze tak posuzujeme, neboť ho nechceme,« řekla Kateřina, »ani já, ani Baruše, vždyť i za Baruší očima házel.«

»Ale to je nějaký odpadlík,« ozval se uražený k vůli Kačce Michal. »Dnes za jednou a zítra za druhou?!«

»Odpadlík,« zvolala děvčata, smějíce se. »Nechceme odpadlíků.«

»Býváte v kostele?« ptal se Michal.

»Každičkou neděli. Jednou jsme byli na polském kázání.«

»A rozuměly jste?«

»Každičké slovo. Neboť je to kněz ještě z naší krajiny, mluvil po vesnicku. I dnes snad připadá polské kázání . . . .«

Michalovi zazářily oči. »A jaké bude?« řekl.

»Sedněte si, tatínku, my se budeme strojiti a povídati vám všelijaké rozmanitosti.«

»Vždyť jsem také,« zašeptal, »neslyšel lidské řeči celé čtyři neděle. Jak je to s tou kávou!« dodal hlasitě.

»Práce hodně,« zvolala Kačka, »ale jde jaksi. Jsme dvě k mytí nářadí, mletí a vaření kávy. A musí to býti dobře. Jak sejde do světnice (opravila se) do sálu některý z naší krajiny, který nemluví po americku, tak já nebo Baruše přijdeme, on nám řekne, a my mu přineseme, co chce . . .«

»Ale vy již po americku?«

»Již hodně rozumíme. Americká řeč není tak těžká, naše . .

»Polská,« dodala Baruše.

»Je mnohem těžší,« končila Kopćová.

»Hospodyně je dobrá, služebnictvo slušné, jeden je černý jako smola, ale dobré stvoření.«

»Je daleko do kostela?« ptal se Michal.

»Pojedeme a potom se vrátíme na oběd. Já vám, tatínku, zaplatím oběd! . . Půjde s námi Kurpiel a možná že i Bartyzel se najde, najednou budeme pohromadě, a vám se nebude stýskati. Po obědě vám, tatínku, napíši list.«

Vzaly si střevíce ze žluté kože, sukně až na kůtka, bluzky pěkné, pásy protkávané stříbrem a klobouky.

Michal bezmála že nepoznával děvčat, nepoznával vlastní dcery. Stála před ním nějaká paní, ale ne Kačka.

Nesmírně se mu udělalo smutno, že se mu až zamlžilo v očích, což vidouc Kačka, přistoupila k otci a šeptala: »To jsem já, tatínku, já, vaše dcera, právě ta, co byla v Dolęze, uvi-

díte, až se vrátíme do svého kouta, tak znova si dám šátek na hlavu, sněrovačku na plece, sukni ke kolenám a bosa poženu vám krávu na louku, a budeme právě tací, jako jsme byli dříve. Tady musím býti jinačí k vůli lidským očím a výdělku.«

Michal byl rozlítostněný a smutný.

»Nepůjdu s vámi, neboť jak bych se já hodil k takovým paním.«

»Dokonale,« volaly společně.

»Pěkně,« dodala Kateřina. »Žádný Američan nemá tady takových pruh červených, jako vy, žádný! . . . .«

Kostel byl plný lidí z našich krajin. Bohoslužba byla jako naše, ale jaksi jinačí, nezpívali ani: »Svatý Bože, svatý, silný, svatý a nesmrtelný!« ani »Srdečná Matko . . . .« Teprve, když na kazatelnu vstoupil jakýsi řeholník, když zvolal: »Bratři! vizte Boha utajeného v Nejsvětější Svátosti!« — tu Michalovi potůčkem tekly slzy po tváři, plakala i Kateřina, plakaly Kurpielové, plakal všechen lid.

Po kázání vyšli všichni s lidskou řečí na rtech, Michal zavřel víčka, chvilku se mu zdálo, že vychází ze Zaborowského kostela, otevřel oči, hledal zrakem Jagu, nespatřil ani jí ani svého Pavla, ani dětí. Stála tu jedině Kačka, ale ne ta, která stávala při něm na Zaborově ve chrámu Páně. Sesmutněl velice.

»Jak bych chtěl býti se svými pohromadě, vrátiti se do chalupy v takové společnosti, kde každičkého znám od malinkosti. V takové společnosti jest veselo, až srdce roste.«

»Vejděme někam,« zašeptal ke Kateřině a pohlédl na Kurpiela . . .

»Není možno,« odpověděla. »Nyní se vrátíme domů. Wojtkova nám připravila oběd. Vám se bude, tatínku, zdáti, že sedíte ve vlastní světnici v Dolęze . . . Jen maminka tady nebude . . . .« vzdechla si.

V bytě Wojtkově našli na stole hliněnou misku naši s kouřícím se zelím, a kolem ní pět plechových lžic. Později přišel Bartyzel, nastalo vyptávání o práci a platu. Každý mluvil o sobě, jediný Michal mlčel.

»Já jsem zavřen v dýmu uprostřed hukotu a hluku,« začal Kurpiel.

»Já pod zemí na nějaké sto, a snad i více loktů! . . . Jediný Michal, pán při roli, má nad sebou jedno nebe, jedno slunce a jednoho Boha . . . .«

»Dám,« zašeptal, »tu jednotu, abych jen byl ve společnosti pohromadě . . . .«

»Ej, ej, to se vám jen tak zdá!«

»Seďte na mém místě,« zvolal Michal, »a nemějte celý měsíc na koho ústa otevříti!« Rty se mu třásly, oči se zamlžily.

»To Němci tak drží lidi ve vězení,« dodal Kurpiel.

Michal si otřel slzy s rukávem.

Nastalo ticho nad osudem Kopcovým.

»Všecko mine,« zvolal hospodář. »Ale nyní před obědem se napijme kořalky, po obědě piva. Vzal ze skříně láhev »silné«, malý kalíšek a chodil s ním kolem, počínaje od Kurpiela. Děvčata

pila, obrátivše se, jako ve vlastní zemi, a upíjejíce z kalíšku po trošce . . .

Zasedli si k zelí, miska posunuta na roh, na jedné straně sedla si děvčata, v předu Kurpiel, na boku Michal. Pět lžic ponořilo se ve slavnostním mlčení najednou do zelí.

Na druhém rohu při druhé misce postavil se Bartyzel, Wojtek a jeho žena. Jedli po tichu a s chutí. Všem nesmírně chutnalo zelí, nejvíce Michalovi, který si nemohl přivyknouti na sladkou rýži a sladké maso, pečené na rozpuštěném másle.

Po zelí přinesl Wojtek včera z pivnice koupené pivo, rozléval je do sklenic a rozdílel.

Jazyky se rozvázaly, rozmar se vrátil, každý vyprávěl svoje, a nejvíce Bartyzel o podzemní a těžké práci při těžbě uhlí. Poslouchali ho nábožně a s úctou pro jeho odvahu, vytrvalost a rozum.

Na druhé jídlo vystoupila hospodyně s knedlíky krájenými a politými slaninou. Na knedlíkách seděly hustě, jako nějací pánové, škvarky.

Michal ucítil poprvé od příjezdu, že jest mu dobře, že jest mezi svými. Scházela mu pouze Jaga a děti, pak i louky a dubový kříž na rozcestí. »Zdaž já ho ještě v životě uzřím,« opakoval si v duchu.

»Ale nyní pojďme, tatínku, nahoru,« ozvala se Kateřina, psáti dopisy. Třesu se, abych co nejdříve poslala.«

»A já ne?« zašeptal Michal.

»A já ne?« zvolal Bartyzel.

»J já!« přisvědčil Kurpiel.

»Všichni budeme psáti a všichni posílati peníze,« řekla Baruše. »Otcové zde, a my na hoře.«

»Baruše, napíšeš i za mne,« prosil dceru starý Kurpiel; »ruka je upracovaná a třese se, a místo písmen by psala čmaraninu.«

»Dobře, dobře, napíši, třeba pro všecky.«

Děvčata se smála a rozdělivše se na dvě oddělení, psala otcům, pak sobě i Bartyzelovi, neboť ani on toho nedokázal svýma rukama.

Když napsali listy a vložili peníze, vydali se večer tramvají do parku a nad jezero.

* * *

Jaga dostala ráno lístek ze zaborowské pošty. Posel přiběhl udýchaný a řekl: »Nějaké velké peníze z Ameriky.«

»Petře, co to mluvíš? Měj rozum!«

»Čtěte, běžel bych snad nadarmo?«

Jaga se zahleděla do černých čárek, nakreslených na modrém papíru, ale nic se z nich nedověděla.

»Nejlépe běžte sama, ale hned, aby poštu v poledne nezavřeli.«

»A oběd? děti? . . . .«

»Malidzewská připraví.«

»Běž, Petříčku, pro Malidzewskou, ať ostane ve světnici, pokud se nevrátím. Velké, povídáš?«

»Velké, neboť poštmistrová kývala hlavou, jakoby se divila.«

»Mám běžeti, Bože, ještě jsem se neučesala.«

Začala se česati, ale hřeben jí vypadl ze třesoucích se ruk. Hodila si čistý šáteček na hlavu a svázala na zad hlavy, vzala si sváteční růžovou sukni a začala si oblékati boty.

»Běžte v botách,« ozval se Petřík,« to doběhnete večer.«

»Jak jsi chtěl: pro peníze a bosa?«

»O! o! . . . mnoha lidem jsem já donesl peníze bos!«

Mínění to bylo pravdivé. Jaga hodila boty do kouta, dala si šátek na plece a utíkala přímo stezkami přes olšinu, po kousku louky, po stráni a kolem stodol zaborowských na poštu.

»Nedlouho jste čekala na peníze, moje Kopćová,« řekla poštmistrová.

»Ani jsem se nenadála. Stále se mi zdá, že včera odejeli.«

»No, tak podepište recepis!«

»Když neumím.«

»Udělejte na tom místě křížek.«

Jaga, zadržujíc dech, udělala třesoucí se rukou kříž.

Poštmistrová jí vydala list. Jaga ho zavinula do šátku a vyběhla.

Slavnostně přešla přes ves, na stráni počala utíkati stále rychleji. Zastavila se na lukách, usedla si pod dubem a prohlížela list, bojíc se roztrhnouti obálku, aby penězům neuškodila; obrátila se do dvora.

»Jaga, Jaga,« volaly děti z druhého pokolení, »nese list z Ameriky od Michala a Kateřiny.«

V jídelně zasedla kamarádka Jagina, dnes matka čtyř dětí, a hlasitě četla dopis Michalův. U pootevřených dveří z kuchyně naslouchal Ondřej, kuchař, Jan Polak, poklasný a Lulcia, pokojská . . .

»Moje milovaná Jago! Zdráv jsem dojel! Chicago je ukrutné město. Odpočinuv si, dostal jsem třetí den službu při hospodářství na dvanácte dolarů na měsíc, což na naše peníze značí třicet zlatých. Dnes jsem je přijal a posílám ti všecko, neboť se sám obejdu. Práce je těžká jako každá a dost, toliko mi ty scházíš a děti i vesnice i louky a všecko! . . . Abys věděla, že tu kříže na rozcestích nejsou, pusto tu, až strach a srdce puká.«

Jaga hlasitě vzdychla.

»Z těch třiceti, které ti posílám, vezmi si desítku a dvě desítky zanes Dutkovi a pěkně mu poděkuj za lodní lístek, kterým mi pomohl. Později ti pošlu zase tolik, aby to stačilo na silnou krávu, neboť již, když židovi dám, nebudeš míti nic k dávání . . . .«

»Když jsme se vzali, ani jediné kravičky, a pět děcek odchovati! Co si on myslí!« Jaga se rozplakala. Poroučí mi kupovati dobytče, a neví, co kráva přes zimu ztráví; o to ho hlava nezabolela . . . .«

V kuchyni se zdvihl šumot příznivý osudu Jagině.

»Právě že ho zabolela,« přerušila ji paní, »poslouchej.«

Jaga si otřela zástěrkou oči.

»Pak ti zas pošlu na slámu, seno a brambory, abys krávu přes zimu přechovala. Zdálo se mi o černé s bílou lysinou na čele, že byla naše a že ji Pavel pásl, a měla bílou prouhu pod břichem.«

Veliký šumot uspokojení v kuchyni.

»Pamatujte si, Jago, abyste koupila takovou,« ozval se kuchař.

»Ale zda já jen právě takovou naleznu!« Nová obtíž pro Jagu. Paní četla dále.

»Tady není živobytí zlé, každý den mám maso, jenom že dojení krav se mi nesmírně protiví a tak těžce mi jde, že mi prsty opuchly . .«

»Ve jménu Otce i Syna . .« požehnala se Jaga.

V kuchyni povstal hluk, smíchy, žerty . . .

»Michal dojí krávy, až mu prsty opuchly,« — volala Lulcia a vyběhla ven z kuchyně.

Jaga se cítila dotčenou na cti; nepříjemno jí bylo, že paní předčítala tuto mužovi ubližující zprávu hlasitě.

»Slyšte,« řekla paní.

»Kateřina píše sama. Udělala se z ní »paní«, ale říká, že jak se vrátí do chalupy, tak šaty s vlečkou hodí za plot.«

»Kačka Kopčová chodí v Americe v sukni s vlečkou; ha ha!« — smála se děvčata. Paní četla dále.

»Nyní musí choditi právě tak jako ostatní a dost.

Pozdravuji tě a líbám děti. Snad Bůh dá, že tě zase uzřím, a nyní pozdravuj ode mne Jana Polaka, Ondřeje, Kuchaře, Sobotu, Sobotowou, Máślanku, Barszcza a všecky sousedy, nezapomeň nikoho . . . «

Jaga si odechla, otřela zástěrkou nos a potem zarosené čelo.

»A nyní druhý dopis od Kateřiny,« řekla paní.

Po tváři Jaze přeletěl plamen! V kuchyni nastalo ticho.

»Drahá matičko!

»Ostala jsem v Chicagu při kávě zároveň s Kurpielovými. Ve třech je příjemněji; jest na koho otevříti ústa. Baruše mne má ráda a já ji také. Posílám třicet zlatých, deset pro vás, a dvaceti třeba uspokojiti žida, aby neutiskoval percenty. Příští měsíc pošlu vám jen něco, ale za to lodní lístek pro Sobka, ať i on začne pracovati na ty tři jitra pozemku pod řekou, která jsou ke koupi, — nač tratiti čas nadarmo!

»Běda, běda,« šeptala Jaga, »vždyť za jitro přijde po pěti stovkách!«

»Dohromady tisíc pět set,« přisvědčil Polák.

»Nejsvětější Panenko,« zvolala Jaga.

»Jaga teprv nyní zpyšní, když bude matkou dcery, která usedne na třech jitrech nejlepší půdy v Dolęze . . . «

Lulcia nemohla vydržeti, vyběhla do vsi k Polačce se zprávou, že Kačka posílá lístek pro Sobka a kupuje pozemek pod řekou.

»Ticho, ticho,« Polák zdvihl ruku, paní četla dále.

»Mám dlouhou, až na kůstka sukni špičatou, červenou bluzku a kožený pásek světlý a klobouk slaměný s modrým perem . . .«

»Vztekla se, či co,« šeptala Jaga se špatně tajenou pýchou.

»Tak je zde třeba choditi, právě tak chodí Baruše, náš oděv jsem schovala do Dolęgy.«

»Zdráva jsem, jenom se mi stýská po vás a Dolęze. S počátku se mi tak stýskalo, že jsem nemohla nikde pokoje nalézti, ale nyní již jaksi přivykám.

»Af mi Sobek napíše, i vy, maminko, též, co je u nás slyšeti, jaká je úroda, jak se lidé mají . . . «

»Prosím, pozdravujte, maminko, ode mne Gawliczku, a odproste ji, že dříve pošlu lodní lístek Sobkovi, aby se netrápil, a potom teprve pošlu její dluh. Bohatá může čekati.

»Pozdravuji . . . « a tu přišla dlouhá litanie téměř poloviny obce, vypsaná Kateřinou.

Paní skončila. Jaga uchopila listy a peníze a pospíchala se srdcem radostí rozpaleným do chalupy. Na cestě vešla do krámu, koupila kroupy, soli, rosolky. Vzala pro děti na tu radost housky a bílý chléb. »Af mají,« šeptala, »af se těší.« —

Lulcia roznesla po vsi zprávu o penězích a dopisech z Ameriky, o tom, že Kačka zve Sobka k sobě a kupuje pozemek.

V poledne byla v chalupě Jagině hostina; sladká a housky. Dutka přijal peníze za lodní lístek, a Barszcz, nasadiv si brýle, četl po druhé, ne tak rychle jako paní, ale za to důkladněji a důrazněji, že si to mohl každý do hlavy vštípiti.

Přiběhl Sobek a uslyšel odstavec o sobě. Chlapík až vřískl radostí. Vyběhl a úprkem utíkal přes louky. Lidé říkali, že pospíchal prohlédnouti příští svůj a Kaččin pozemek.

»Možno o rozum přijíti radostí,« hovořily ženy mezi sebou, ale Barszcz četl dále.

Když přišel odstavec o Gawlicze, Jaga jí políbila za dceru rámě, žena máchla rukou, vztáhla si šátek na stranu a řekla: »Mladí, ti mají na pilno, stará af čeká . . . «

Ženy se daly do smíchu.

»Tak i já počkám,« končila, »ale i takto se hodně nalopotí, než ušetří na tři jitra pozemku pod řekou. Ale af jim Bůh a Nejsvětější Panenka dají, by to bylo co nejdříve.«

Tak se odbyla v Dolęze slavnost příjmu prvních peněz a prvních zpráv od Michala a Kačky . . . (Pokračování.)

Nešťastná obrana Volné Myšlenky proti klerikální brožuře.

Píše FILIP JAN KONEČNÝ.

Loňského roku na podzim vydala »Katolicko-politická Jednota v království Českém« mou brožurku: »Volná Myšlenka a její boj proti katolické církvi v Čechách«. Obsah mé brožurky jest ve 12 kapitolách, jež mají nápisy: »Volná Myšlenka jest původu nečeského, mezinárodního. — Jak Volná Myšlenka dostala se k nám? — Otcové Volné Myšlenky. — Zadlužený »Truc-Havlíček« a jeho finanční kapsář. — Mezinárodní »mravní« pomoc volnomyšlenkářská, stanovami Volné Myšlenky osvětlená. — Volnomyšlenkářsko-židovsko-zednářské světové provolání

ku podpoře rakouských freidenkrů. — O skutečném a ne pouze předstíraném programu Volné Myšlenky. — Macharův pozdrav čili návod k vyhubení českých katolíků. — Národohospodářský a sociálně-politický názor Volné Myšlenky. — Vůdčí idea Volné Myšlenky v Rakousku. — Jakých prostředků užívá Volná Myšlenka, aby došla svého cíle? Její dosavadní výsledky u nás. — Český člověk průměrný a V. Myšlenka.« Mimo tyto kapitoly dal jsem ještě instruktivní *úvod*, v němž jsem poukázal na veliké nebezpečenství Volné Myšlenky pro církev, *jelikož Volná Myšlenka bojuje* soustavně, zásadně a bezohledně *a soustředěně mezinárodně*, čímž rozeznává se ode všech dosavadních našich proticírkevních proudů. Celému tomuto myšlenkovému obsahu věnovala moje brožurka 65 osmerkových stránek. Naše katolická literatura nechala mou brožurku téměř bez povšimnutí,*) ač tak jest časová a přemnohým našincům nad míru užitečná, aby *poznali* Volnou Myšlenku z jejích dokumentů *přehledně a věcně*. To byl a jest účel mé knížky hlavní; druhý byl ovšem i ten, aby našinci z mé brožurky brali též *zbraně na obranu*. Proto jsem nejen skizoval Volnou Myšlenku z jejích projevů, ale též s nimi polemisoval. Na ten čas neznám v naší české katolické literatuře spisu, v němž by čtenář krátce a věcně v tomto dvojím směru poučení našel o Volné Myšlence, jež se pomalu do každé vsi vtírá.

Poněvadž jsem očekával, že Volná Myšlenka, to jest její *sekce* česká, nenechá mé knížky bez ostré odpovědi, hleděl jsem se proti ní dobře zabezpečiti, aby si páni odpůrcové na mé brožuře vylámali zuby. Z té příčiny studoval jsem a uváděl ve své knížce prameny téměř jen volnomyšlenkářské, a to zevrubně a vždy v tom smyslu, jaký v kontextu měly. Údaje tyto dokládal jsem přesně stránkou, ba i řádky z tiskopisů volnomyšlenkářských. Zde byla moje nejostřejší zbraň; bylo ji tedy třeba dobře zoceliti skutečnou literární pravdou, aby páni odpůrcové nemohli říci: Konečný cituje nesprávně. V těchto mých citátech volnomyšlenkářských mají také naši katoličtí lidé proti Volné Myšlence nejen nejpohodlnější, ale také i nejjistější zbraň ať na schůzích nebo v novinářských polemikách. *Moje citáty proti Volné Myšlence jsou z jejích publikací bezpečné.*

Nepřepočítal jsem se, že volnomyšlenkáři proti mně do pole vytáhnou. Vždyť již několik neděl před tím, než můj spisek vyšel, uznali za dobré věnovati mému budoucímu literárnímu plodu předčasnou vzpomínku ve svém časopise, píšíce, že prý se těší na klerikální brožurku o Volné Myšlence, ale mají prý obavy, jak to bude s pravdou. Když na podzim brožurka ve »Vlasti« nákladem Katolicko-politické Jednoty vyšla, bylo očekávání volnomyšlenkářské splněno, a já, drže flintu ku výstřelu připravenu, očekával jsem blížícího se nepřítele. Nenechal mne dlouho čekati. Již v 7. čísle (r. 1910) sešitu Volné Myšlenky přinesl »Věstník V. M.« předzvěst o nastávajícím boji. Volní myšlenkáři pustili se do mé brožurky ve čtyřech číslech »Věstníku«, věnovavše jí třikrát úvodní stať. Z tónu čili ze způsobu psaní bylo vidět, že jsou rozčepejřeni a že mé brožurce přikládají mnohem větší význam, než

*) Poznámka redakce. Katolicko-politická Jednota dává publikace jen svým členům a redakcím povinného exempláře nezasílá. Tím se stalo, že katolické redakce brožury oné nedostaly a o ní též referovati nemohly. I my, ač jsme ji tiskli, odvedše náklad, neměli jsme po ruce red. exempláře.

světu namlouvali: do *ničeho* dlouho se nestřílívá. Dosud nevěnovali volnomyšlenkáři u nás ani jedinému spisu velikému tolik místa a pozornosti jako mé brožurce. Vědí proč, a já také: shora jsem to prozradil. Zde důrazněji upozorňuji, že odpověď Volné Myšlenky ani jediného mého citátu volnomyšlenkářského nevyvrátila, ba že se o to vůbec ani nepokusila — a to je v této záležitosti věcí nejvážnější na můj prospěch.

Z lásky ke mně a k naší katolické věci jistě se tak nestalo. Toto nepopíratelné faktum nejlépe osvětluje celý boj volnomyšlenkářský proti mně a *dokumentárně* ukazuje, kdo prohrál. Já řezal do Volné Myšlenky z jejích strojních pušek literárních, a obránci Volné Myšlenky nepokusili se vyrvati mně tuto ničivou zbraň. Armáda, jejíž střeliva zmocnil se nepřítel, jest poražena, ať se brání jak se brání.

Prohlédněme si polemiku volnomyšlenkářskou a osvětleme ji několika reflektory skutečné pravdy, aby její ubohá zmalátněnost a starobní vztek byly zřetelny!

Ačkoli jsem v brožurce osobních nájezdů na různé jednotlivce volnomyšlenkářské a jejich soukromé poměry předvolnomyšlenkářské všude se vyhnul, uznali páni odpůrcové dobrým začíti polemiku s brožurkou mojí, povídaním o mém soukromém životě před dvaceti lety. Píšíť hned v prvém odstavci: »Filip Jan Konečný, kdysi pražský dominikán, jenž ale svému řádu dal vale a změniv několikráte své působiště, nyní v bázni Boží farářuje v Pouchově u Hradce Králové.« Nestydím se za to. Dosud miluji řád Dominikánský, jelikož mu velmi mnohými díky povinen jsem, zvláště však že mne zbožně vychoval a celému životu mému ten charakter vtiskl, který mám. Kdybych se kdy do kláštera vrátiti chtěl, nezaprosil bych nikde jinde za přijetí než u Dominikánů, u nichž jsem prožil nejkrásnější dny svého šťastného mládí a od nichž jsem zcela dobrovolně a čestně odešel, zachovav v té příčině všecky předpisy řeholního i církevního práva. Kdyby moji odpůrcové volnomyšlenkářští exkněží byli zachovali podobně předpisy církevního práva, nebyli by nikdy ocitli se, kde nyní jsou a kde dle slibů Bohu učiněných býti nemají. Prosím za odpuštění; ale, když jste si rejpli, zasloužili jste si odbytné. Že jsem »několikrát změnil své působiště«? Vždyť se tak stalo dle církevních (a pokud třeba bylo) i státních zákonů, a vždy *čestně* bez výjimky. Co je volnomyšlenkářům vůbec do změny mého působiště? Občanská slušnost zapovídá vůbec takovou všetečnost, a já, poněvadž s volnomyšlenkářskými dotěry se špiniti nechci, odbývám je jednou pro vždy. Za 26 let svého kněžství měl jsem všeho všudy 5 míst. Znám však dotěrného volnomyšlenkářského expátera, který měl za jeden rok více míst v církvi než já za 26 let — až pak z církve zmizel, aby opět v nedlouhém čase několik míst svého působiště i ve světském působišti statečně vyměnil. Mám prý »útulnou faru« na Pouchově. Bolí vás to, volnomyšlenkáři? Otažte se pana Dra Loskota, jak útulnou měl jsem faru v Zálesní Lhotě, kdež pan Dr. Loskot býval častěji mým hostem (přiznávám, že opravdu *milým* hostem) a on vám řekne, abyste takových šlágrů neužívali, že se za ně stydí a jich vícekráte jako redaktor »Volné Školy« a »Volné Myšlenky«, jimž se »Věstník V. M.« za přílohu dává, nikterak nepřipustí. Pouchovský farář nikterak nepátrá, jaké útulky mají volnomyšlenkářští expáteři a bezvyznáníci: přejeť všem, aby se měli »v bázni Boží« dobře a byli plně šťastni na věky — až i v hodince smrti, a svědomí aby jim ničeho

nevyčítalo za to, co proti církvi, ba i proti náboženství a třebas i proti Pouchovskému faráři ve Volné Myšlence spáchali! Dosavad však dělají na mne jejich projevy dojem, že jsou v duši utě zraněni, záští a nenávistí protikatolickou sžíráni. Tento úkaz ex ...lebníčků není znamením dobrého a pokojného svědomí, jehož nena ...dou, dokud ve službách volnomyšlenkářských zůstanou a zpět se nevrátí kajícně, odkudž utekli nedovoleně.

Páni odpůrcové píší o mně dále: »Filip Konečný patří k nejvytrvalejším a nejchytřejším klerikálním bojovníkům. Vystoupil už koncem let osmdesátých velmi důrazně proti Masarykovi; s jeho jménem setkáváme se v různých ročnících »Vlasti« a nejnověji připojil jméno svoje ku rváčskému »Sv. Vojtěchu«. Jemu tedy svěřeno Katolicko-politickou organisací směru aristokraticko-konservativního sepsání brožury proti Volné Myšlence.« Jen mne samým podkuřováním, volnomyšlenkáři, neuduste; chci si ještě na útulné faře Pouchovské k vaší radosti trochu »pobejt«! Aby čtenářové »Vlasti« zvěděli, jak jsem ve Volné Myšlence přišel k superlativním titulům »nejvytrvalejší a nejchytřejší klerikální bojovník«, oznamuji, že za ně asi mám poděkovati panu Dru Loskotovi, jenž, pokud ještě na Jilemnicku se mnou se stýkával (co kaplan Branský), mně do očí kolikrát lichotíval: »Říkávám o Vás, že jste nejučenějším farářem v Čechách.« Tento doktorský respekt vynutil jsem si na panu Loskotovi bez pochyby srážkou slovní, kterou jsme spolu měli ve »Dvoraně« Jilemnické k vůli »mírnému determinismu Masarykovu«, jejž pan doktor vykládal několika mladým kněžím. K výkladům jeho připojil jsem se co posluchač, a když Dr. Loskot skončil, odporoval jsem mu důrazně, poukázav na to, *že* a *v čem* vidí katolická nauka *svobodu vůle*, s čímž nauka deterministická se nesrovnává. Pan doktor tehdy replikoval, ale tak nešťastně, že jsem mu řekl: »Nerozeznáváte rozdílu mezi: afficere, alicere, cogere et determinare čili mezi (externím) zevním působením, vábením a nutkáním příčin všelikých na vůli a mezi jejím vnitřním (interním) dobrovolným rozhodnutím, jež ničím zevnějším *ve* vůli a *bez* ní vynuceno není.« Pan Loskot tehdy mi odpověděl: »To je scholastika.« — Já mu děl: »Neznáte tedy ani scholastiky ani deterministické nauky,« a odešel jsem. Od té doby byli jsme dobří kamarádi! Pan Dr. Loskot chodíval ke mně, hovořívali jsme o různých otázkách filosoficko-náboženských, a pan Dr. pochvaloval si při tom tu i onu věc, kterou jsme probrali — ba dokonce přinesl mi kdysi k dobrozdání psanou přednášku, již chtěl prosloviti (a též proslovil) na schůzi Jednoty katolického českého duchovenstva při valné hromadě atd., a já mu byl vždy v těch věcech dle možnosti k službám, poněvadž jsem v něm viděl snaživého muže, *jenž miloval vědu i víru*, hledě v obojím směru zdárně pracovati. Často mne o tom ujišťoval a na *svou dětinnou víru* důraz kládával — a já mu to věřím až po dnes. Co bylo dále a kdy jsme se roztrhli, nebudu zde vykládati a nebyl bych se vůbec ani o předchozím zmínil, kdyby »Věstník V. Myšlenky« a »V. Školy«, jež rediguje Dr. Loskot, nebyl těch věcí nejapnými narážkami ze mne vynutil.

Připojil jsem prý jméno své v čase novějším ku »*rváčskému*« Sv. Vojtěchu. S dovolením! Měl jsem se snad dáti do redakce agrár. »Venkova«, dělat korteše při volbách agrárních nebo psáti do »Havlíčka«, jak to dělal někdo jiný? Vždyť víte, že jsem nepřipojil jména svého

ani k časopisům modernistickým, dokud byly »dobře« katolické. Chodíval jsem vždy *svou* cestou a půjdu jí dále, i kdyby to bylo třeba na novo proti modle realistické a pod praporem aristokraticko-hierarchickým — jen když to bude přesně *církevní*. Přídomek »Sv. Vojtěcha«, že je *rváčským*, je velmi sprostý a nenáleží mu. Kdo jej (ten krásný titul!) vynalezl, ať si ho nechá a ověnčí jím *své* skráně. Volnomyšlenkářským publikacím *všem* bez výjimky slušel by název »rváčský« velmi dobře, neboť není mezi nimi ani jediné, aby se »nervala« s katolickou církví a jejími názory. »Sv. Vojtěch« jest časopis *obranný* a positivně poučný o věcech církevně náboženských: proto také zřídka odpovídá na nájezdy volnomyšlenkářské, aby od své *positivní* práce nebyl odváděn. Počítám si ke cti i k zásluze, že ve »Sv. Vojtěchu« pracuji. Odpovídá to zcela mému smýšlení a mám při tom blaživě tiché svědomí. V »Havlíčku« neb ve »Volné Myšlence a Škole« bych se hanbou utrápil. Proč? Věřím v Boha Otce, stvořitele nebes a země, i v *Ježíše Krista*, Syna Jeho jediného . . ., jehož volnomyšlenkáři zapírají, hrubě urážejí. Ten je rozdíl mezi námi ve »Sv. Vojtěchu« a mezi Vámi v »Havlíčku«.

»Páter Konečný dal si všecku práci, aby se s podstatou a s činností hnutí Volné Myšlenky obeznámil,« píší o mně ve »Věstníku V. M.« čísle 6. roku 1910. Ale, jakoby se zalekli, že mne moc pochválili, přidali, »ovšem nikoli, aby si utvořil soud objektivní, nepředpojatý.« Zde mně odpůrcové podstrkují nečestné úmysly; tedy věc, které se čestný člověk dotud neodváží, dokud evidentních důkazů pro to nemá. Kde vzali a jaké mají proti mně důkazy odpůrcové moji? Tady jsou! »Je patrno (quod erat demonstrandum!), jak jeho klerikální stanovisko mu diktovalo (?!), kde musí vidět křivě (nejsem *determinista* ani netrpím černou oční skvrnou!), kde musí zbarvit na černo (*to* je důkaz?), kde překroutit (infamia!), kde stavěti se udiveným (moc hloupé!) a docházeti k úsudkům naprosto farisejským (mělo býti: *správným!*) Ostatně brožurka hemží se četnými chybami, na něž při závěru své odpovědi poukáže.« Poukážete? A proč jste »na konci« nepoukázali ani na jedinou *věcnou chybu?* Proč jste jen se ušklíbali, generalisovali a apostrofovali, místo abyste byli řekli: Konečný soudí to a to, dokládá toho tak a tak, ale nemá pravdy, jak ukazují tyto naše dokumenty a tyto naše důkazy jeho falešných dokladů protivolnomyšlenkářských? To by byl býval úder, který by byl bolel, ale plané a jizlivé fráze všebecné — — to jsou věci pro *jaké* lidi?

Tolik pro dnešek; ostatní přijde. (Pokračování.)

Spolkové zprávy družstva Vlast.

Zimní večery Literární sekce družstva Vlast ukončeny byly dne 22. ledna přednáškou faráře P. K. Tomana: »Kulturní proudy z německého katolického sjezdu v Německu.«

Přítomni byli: školní rada Dr. M. Kovář; správce Jos. Vinopal; inženýr Jan Dostálek s chotí; předseda »Vzájemnosti« V. Dvorský; dále: Václ. Průša s paní, Tom. Roháček a z Liboce: zahradník Václ. Křížek se synem — dále: farář Vojt. Zika; auditor biskupské konsistoře a c.

a k. polní kurát Dr. Rud. Zháněl; katecheti: Václ. Bečvář, Václ. Kunz a Jarosl. Slavíček — množství pánů a dam.

Přednášku zahájil a skončil vzletným proslovem II. místopředseda Václav Kunz, načež se ujal slova obratný řečník farář P. K. *Toman.*

Sjezd katolíků německých v Augšpurku konán ve dnech 21. až 25. srpna 1910.

Řečník líčí velkolepý průvod, který jako skvělá ouvertura předcházel sjezdu a jehož súčastnilo se 36.000 katolických mužů. Kázeň a vytrvalost jest obdivuhodná; mnozí z nich vytrvali po několik hodin v nejprudším úpalu slunečním ničeho nepoživše, ale únavy na nich znáti nebylo, nadšení a radost žářily jim z očí. Hned po ukončení průvodu konána schůze dělnická ve slavnostní budově sjezdové; ačkoli bylo v ní místa pro 7500 osob, přece pro všechny účastníky nestačila a konáno proto ještě 11 současných schůzí. Městská rada augšpurská, ačkoli většinou liberální, vyšla přece sjezdu s velikou ochotou vstříc a věnovala na úpravu slavnostní budovy 20.000 marek.

Při pozdravném večírku, který konán v neděli 21. srpna, promluvil mezi jinými též poslanec na říšském sněmu uherském Karel Huszár, člen katolické strany lidové. Duchaplná, svěžím, elegantním humorem prosycená řeč došla veliké pochvaly a nadšeného souhlasu.

Za předsedu sjezdu zvolen říšský poslanec Marx, nám Čechům sympatický jako neohrožený zastánce Poláků z katolického sjezdu ve Vratislavi roku 1909. Ve své řeči, kterou se na sjezdu při první slavnostní veřejné schůzi v pondělí dne 22. srpna představil, líčí ohromný rozmach nevěry v Německu, kterou propagují hlavně ti, kdož jako konečný svůj cíl stanovili převrat úplný dosavadních státních a společenských řádů. Podivno, že toto hnutí jest ne sice zřejmě podporováno, ale aspoň mlčky schvalováno nebo za neškodné považováno od vysokých státních úředníků. Nás sem přivedlo heslo: »Věřím v Boha!« Zde poznáme mohutně, imposantně, že pevně trváme na svém katolickém přesvědčení; toť první náš úkol a druhý: vzdáti hold oddanosti a poslušnosti našemu svatému Otci Piu X. Řečník poukazuje na útoky, kterým svatý Otec byl vydán po uveřejnění boromejské encykliky a označuje je jako nespravedlivé, vzniklé z neporozumění nebo ze skutečné zloby.

Není možno v jediné přednášce vyčerpati bohatý materiál veškerého jednání sjezdového, pouze jednu, ale velmi významnou řeč bývalého rakouského ministra orby dra Ebenhocha o katolickém názoru světovém uvádí řečník v obšírném výtahu. Katolický názor světový, jehož základem jest: víra, naděje a láska, jest nejvýš důležitým a prospěšným pro jednotlivce, rodinu, obec, stát, veškerou společnost lidskou, což řečník na příkladech a obrazech z praktického života dokazuje a vysvětluje.

Průběh sjezdu byl velikolepý, úchvatný, právem mohl zvolati ve své závěrečné řeči předseda Marx: Co jsme v těchto dnech viděli a slyšeli, to bylo confessio Augustina catholicorum, augšpurské katolické vyznání víry. Výzvou Marxovou: pracujme k tomu, aby přiblížila se v brzku doba, jejíž charakter vyjádřen jest ve slovech: »Kristus žije, Kristus vítězí, Kristus panuje, Kristus pochválen budiž na věky věkův,« končí řečník svůj referát za veliké pochvaly a hlučného potlesku.

Když byl II. místopředseda katecheta Václ. Kunz řečníku a všem přítomným vřele poděkoval, ukončil schůzi.

Sociální odbor družstva Vlast konal dne 13. února třetí schůzi za předsednictví správce Jos. Vinopala a hojného účastenství výboru. — Jednatel redaktor Tom. Jos. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen.

Pokladník sdělil, že od počátku správního roku, t. j. od 1. října roku 1910 až do dnešního dne obdařilo Socialní odbor 227 dárcův.

Za referenta: »Jak by mohl působiti Socialní odbor k obraně naší pro rok 1915«, zvolen byl farář Vl. Hálek. Referát podá v budoucí schůzi.

K návrhu jednatele a redaktora Tom. Jos. Jirouška uspořádá Socialní odbor za součinnosti »Vzájemnosti« a »Katolické národní Jednoty« slavnostní večer k poctě Jeho Milosti vsdp. praeláta Msgr. Dr. Jos. Buriana, kapitulního děkana a člena zemského výboru. Slavnostní řeč přednese sám navrhovatel, který s oslavencem na 20 let na roli katolické spolupůsobil. Návrh byl radostně a jednohlasně přijat a bude se vší okázalostí a slávou proveden.

Hledě k událostem v Hradci Králové ze dne 2. února t. r., pronáší se Sociální odbor, nejstarší katolická instituce toho druhu, v tento smysl: Hradečtí si Všeodborové sdružení založili, rozšířili a po 9 let vedou jeho správu, i nemají pražští páni (Junger a společníci) práva jim je odebírati a do Prahy přenášeti. Všecky mrzutosti a nesváry, které tím povstaly a o nichž různé časopisy, hlavně »Právo Lidu«, s posměchem referovaly, padají na hlavu pražských původců a ke cti jim nikterak neslouží. Socialní odbor se raduje, že Hradečtí 216 hlasy proti 20 pražské podněcovatele porazili a Socialní odbor vyslovuje Hradeckým své hluboké sympatie. Je-li pravda, jak píše »Právo Lidu«, že slečna Jakubcová vydala proti Hradeckým zvláštní leták, kterým rozzuřený boj jen přiostřuje, zasluhuje i ona našeho pokárání.

Farář Vlast. Hálek upozornil na krásnou brožuru biskupského vik. sekretáře Filipa Jana Konečného »Volná Myšlenka a její boj proti katolické církvi v Čechách«, která objasňuje i po stránce socialní, že Volná Myšlenka je společensky svými theoriemi národu nebezpečná a docela i socialně-národohospodářsky považlivá. — Dále poukazuje na nutnost věnovati zemědělskému dělnictvu pozornost, ačkoli poměry jeho nejsou dnes utěšené. Zemědělské dělnictvo je dosud nesorganisované a proto bude náležeti tomu, kdož se ho upřímně ujme. — Konečně promluvil delší řeč o povznesení péče o vystěhovalce, kteráž bude v »Našich Listech« zvláště uveřejněna.

Od poslední schůze Socialního odboru, konané dne 21. listopadu 1910, přednášeli řečníci naši v katolických spolcích, organisacích a j. katolických shromážděních v následujících místech:

Vlastimil Hálek: v Libšicích nad Vltavou, v Sedlci u Kutné Hory a v Řepích u Prahy.

P. Václ. Kunz: v Berouně.

Farář Karel Toman: v Jinonicích, na Žižkově, čtyřikráte v Praze.

Paní Anna Křížová: v Hloubětíně.

Tom. J. Jiroušek: v Literární sekci v Praze a dále v »Merkuru« v Praze a ve Sv.-Josefské Jednotě v Holešovicích.

Václav Dvorský: v »Merkuru« v Praze, v Pardubicích, Berouně, Kolíně, Karlíně, Rapicích, Unhošti a Kralupech nad Vltavou.

Celkem řečnili členové Socialního odboru na 22 schůzích.

Za povznešené nálady byla schůze skončena.

Přednášky Historického kroužku družstva Vlast zakončeny byly dne 5. března. Profesor Jos. Vávra pojednal »O Matouši Děpoldu Popelovi z Lobkovic«, velkopřevoru řádu Maltánského ve Strakonicích. Vylíčiv rodinu jeho, rodiče i sourozence, provázel nás na studie jeho v Praze u Jesuitů, na cestu do Italie a na Maltu, kdež Matouš Děpold vstoupil do noviciátu rytířského řádu Maltánského. Stav se velkopřevorem řádu, staral se o jeho reformu doma i ve Slezích, kdež měl řád Maltánský několik komend. Zde nám rozvinul pan profesor dějinný obraz oné doby, příval protestantismu do Slez i do Čech, poukázal na majestát císaře Rudolfa a na revoluci protestantských stavů českých roku 1618, kteří vyhodili místodržící z oken královského hradu vPraze. Vyhnaní katoličtí stavové čeští a s nimi i Matouš Děpold uchýlili se do Pasova a tam se bavili čtením nábožných spisův, konáním pobožností a poutěmi do Oettingenu v Bavořích. V Pasově Matouš Děpold zemřel.

Obetkav dějinné osudy tohoto velkopřevora obrazem tehdejších, z většiny smutných událostí, podal nám pan profesor práci velice poutavou, zajímavou a poučnou.

V období roku 1910—1911 od 1. října 1910 pořádalo družstvo Vlast tři přednášky socialní, tři literární, tři historické, nad to vysílá četné řečníky na venek nebo v Praze do schůzí, i nestojí tedy družstvo toto v činnosti své za nikým pozadu.

Přípravy naše a různých jiných stran na r. 1915.

Dne 20. února t. r. konal výbor Tiskové Ligy schůzi, kterou předseda, knížecí arcibiskupský notář Tom. Škrdle, zahájil těmito slovy:

Slavný výbore!

Mám velikou, nevýslovnou radost, že se naše obranná akce pro r. 1915 tak utěšené ujala a skvěle se rozvíjí. I prosím, aby se k nám připojilo veškeré konservativní kněžstvo, mužské a ženské kláštery, katolická šlechta, katolická intelligence, katoličtí učitelé a učitelky, katoličtí rolníci, živnostníci, řemeslníci a dělníci, katolické spolky a korporace a každý aby přispěl dle možnosti větším, menším dárkem, větším, menším úpisem. Obracím se o pomoc i k bratřím Moravanům a Slezanům, nebo roku 1915 a již před tím náš volnomyšlenkářský, realistický, pokrokářský, sociálně-demokratický a národně-sociální tisk spojí se s podobným tiskem na Moravě a ve Slezsku a bude i tam zuřivě bíti do církve a katolickému lidu bude zasazovati rány citelné. Proto musíme i tam vrhnouti náš tisk o Husovi, aby i Morava a Slezsko o něm jasně byly poučeny. Obracím se dále o pomoc k bratřím — kněžím i nekněžím — po rakouské říši a v jiných státech — hlavně v Severní Americe — roztroušeným — abychom spojenými silami dílo veliké vykonali. Kéž nám k tomu Bůh potřebné síly popřeje. Pracujme a modleme se!

Přikročeno bylo k otázkám husitským. — Jednatel četl dopis katol. prof., jenž má převzíti vydání vědeckého spisu o Husovi. Ve vyjednávání bude pokračováno. — Lhůta k sepsání populárního spisu o Husovi prodlu-

žuje se k návrhu red. Tom. Jirouška do konce r. 1912. — Místopředseda farář P. Karel Toman četl dopis Jeho Eminencí Lize zaslaný a referoval o něm. Jeho Eminenci bude zvláštním dopisem poděkováno. — Pokladník předložil knížku pražské spořitelny, v níž jest uložena polovina sešlých příspěvků pro rok 1915 v obnosu 1400 K 12 h. Ze druhé poloviny určena jest čtvrtina na agitace a druhá čtvrtina na šíření Husitských brožur. Těchto bylo do dnes rozšířeno 2030 a tolikéž brožur z »Obrany víry« — celkem 4060 exemplářů. Každý, kdo složí nejméně 10 K, obdrží darem 14 brožur Husitských a 14 z »Obrany víry«. Kdo složil méně než 10 K, může si obnos na 10 K doplatit a obdrží je také. Ale hleď si každý pospíšiti, dokud jsou. — Až budou naše Husitské brožury rozebrány, vydají se ty nejlepší — asi tři — znovu, a to ve velkém nákladu. Mimo to vyjdou ještě do roku 1915 čtyři ročníky časopisu: »Husitství ve světle pravdy«. První číslo ročníku VIII. rozešle se v tyto dny, i budiž mile přijato a rozšířeno. Tímto způsobem bude katolický lid o Husovi dobře poučen. Prosíme, aby každá naše brožura kolovala po rodinách, po vsích a městech a nesla žádoucího užitku. — Různí úředníci zakupují si všech dosud 7 vyšlých ročníků »Husitství ve světle pravdy«. — Liga se postará, aby Loskotovy brožury o předchůdcích Husových s katolického stanoviska byly posouzeny. -- Red. Tom. Jirouškovi povolen byl potřebný náklad k založení archivu Husitského a k výstavě Husitské, která roku 1915 Tiskovou Ligou jeho vedením bude uspořádána. Jeho brožuru: »Bitva u Lipan« vydá Liga ještě letos svým nákladem.

Charakteristika Husových listův. V X. ročníku »Vlasti« rozebral Filip Jan Konečný v 11 článcích »Husovy Listy«, které roku 1891 vydala Evangelická Matice Komenského redakcí dvojctihodného pána Boh. Mareše. Je to práce důkladná a velice obsáhlá; kdo z našich bude psáti životopis Husův, ať populární, ať vědecký, dobře udělá, když si články Konečného pročte, protože z nich povahu Husovu nejlépe pozná.

Dvojctihodný pán vidí z »Husových Listů« na mistru Janu Husovi vše v barvách nejkrásnějších, ne tak Filip Jan Konečný. Náš autor dokázal, že byl Hus vrtkavý, nedůsledný, polovičatý a nestálý. V českých spisech a spiscích mistra Jana Husi, praví Konečný, nenalezl jsem ničeho, co by svědčilo o zvláštní učenosti filosofické a theologické, a dosvědčuje, že Hus na výši vzdělanosti své doby nebyl, při čemž vyvrací chvalořeč, kterouž Dr. Flajšhans o Husovi napsal.

Pro sebe byl Hus citlivý, jiné hrubě odsuzoval a tituloval. Autor praví, toho bych přece jen neudělal, abych poslednímu svému odpůrci nerci-li spolubratru knězi, biskupu a papeži nadával a o něm psal a povídal (i v kostele), že jest býk, plemenný hřebec, hroch, vůl, krokodil, pes, netvor atd., jak učinil ve svých Listech a Kázaních mistr Jan Hus, muž dle Mareše prý svědomí bystrého, citlivého a přísně vládnoucího.

Jeden gymnasijní profesor — nekněz — pravil: čím více se o Husovi píše, tím je černější, a to věru shledáváme i zde, když autor rozebírá listy Husovy až do konce jeho života.

Velmi trefně rozebírá autor, že umřel Hus za pravdu a že byl »mučeníkem svědomí«; neméně šťastně odbývá jeho oslavovatele a ctitele, hlavně protestanty, kterým vytýká, že chválí Husa, že zemřel

za pravdu a své přesvědčení, a při tom se témuž přesvědčení (to jest katolickým článkům víry, v něž Hus věřil, ku př. o Nejsvětější Svátosti oltářní) posmívají. Výtečné jsou četné argumenty ad hominem.

Škoda, že se Filip Jan Konečný, nyní biskupský vik. sekretář a farář v Pouchově, z Prahy vzdálil. — Kdyby byl pokračoval, byl by se stal po Dru Lenzovi nejobratnějším obhájcem pravdy katolické v otázce Husově.

Husité v Kolíně. — Známý katolický dějepisec, prof. Jos. Vávra, vydal roku 1888 dvoudílnou, obšírnou monografii města Kolína, kdež na stránce 71—73 (díl I.) píše, že město Kolín přidrželo se proti Husitům krále Sigmunda, uznávajíc jej za krále českého. Ale obecný nezdar v běhu válečném donutil Sigmunda, že koncem února roku 1421 s lidem svým vrátil se do Uher.

Nyní ale bylo všem, kteří dosud na straně Sigmundově stáli, očekávati pomstu od vítězných Husitů. Záhy z jara roku 1421 vytáhlo do pole četné vojsko Pražan a Orebitů pod knězem Janem ze Želiva, panem Hynkem Krušinou z Lichtenburka a oběma pány poděbradskými, aby ve vých. krajích posádky Sigmundovy vypudili a »slovu Božímu« průchod zjednali. Proud jejich byl neodolatelný; 14. dubna 1421 dobyli hradu Toušně. Město Č. Brod dalo se na odpor, ale Husité 17. dubna hradby jeho slezli, posádku i měšťany ubíjeli a farní kostel sv. Gottharda zapálili, v němž do 200 lidí uhořelo. Tohoto osudu města zhrozili se Kouřimští a vzdali se Husitům, kteří pak 18. dubna do města všedše, vydrancovali tam proboštství svatého Martina a pět mnichů cisterciáků upálili. Potom hnuli se dále a vypálivše cisterciácký klášter ve Skalici, přilehli 22. dubna ke hradbám kolínským. Měšťané báli se as podobného osudu, s jakým se potkal Český Brod, a nemajíce odnikud vydatné pomoci, otevřeli Husitům brány. Kteřížto nemeškali hněv svůj vylíti na katolickém kněžstvu, neboť vyloupili a zapálili klášter dominikánů a šest mnichů svázaných do plamenů vmetali. Faráře Hynka z Ronova, muže prý učeného, vyvedli před Kouřimskou bránu, do vysmoleného sudu vsadili, slamou ucpali a v něm upálili; kolem něho pak skákajíce zpívali: »Kdož jste Boží bojovníci a zákona jeho!«*) Dne 23. dubna vytáhli z města, aby potrestali horníky za jejich nepřátelství proti kalichu.

Mincmistr kutnohorský, Mikuláš Divůček z Jemniště, s četným lidem královským a horníky vyšel jim vstříc ke Kolínu, zamýšleje boj s nimi svésti; než vida velikou jich sílu, netušil sobě a utekl bez boje do Moravy. Potom následovalo pokoření Hory i Čáslavě, vypálení kláštera sedleckého, dobytí Žlebů a Lichtenburka i královských měst na východě. Dne 7. května 1421 dali Kolínští podle Čáslavských, Nimburských i Kouřimských zápis Pražanům, v němž vyznali, že »jakož zavedením a z přinucení podle Sigmunda, krále uherského, proti Pražanům byli stáli: nyní pak i budoucně se jim protiviti nechtí, ale pravdy boží v čtyřech artikulích pražských obsažené i jiných poctivých a království českému užitečných věci proti každému živému člověku zastávati chtí«; dále zavázali se »toho krále Sigmunda za dědičného pána

*) Dle Beckovského, pag. 679. Na památku umučení plebana Hynka zasazena byla po roku 1626 na kouřimské bráně deska, představující kněze s holou hlavou. Po sbourání brány zazděna jest ona deska do vedlejšího domku, jak se podnes spatřuje.

země české nemíti, a úřadníky ke správě jen od Pražan přijímati na tak dlouho, dokud Bůh té zemi krále a pána nedá«.*) Tak se stal Kolín městem husitským; v kostele sv. Bartoloměje ustanoveni kněží podobojí a měšťané přijali vojenského velitele od Pražan a odváděli jim královskou berni.

K obraně naší pro rok 1915. — Darovali: 200 K vysoký církevní hodnostář, jenž jmenován býti nechce a 100 K J. Milost vsdp. prelát Dr. Jan Nep. Sedlák, gen. vikář arcidiecese Pražské, jenž »přeje akci naší žádoucího úspěchu«; upsali obnosy, splatné v 5 letech: 100 K: Fil. Jan Konečný, bisk. vik. tajemník a farář v Pouchově; po 50 K: Vl. Hálek, far. v Liboci, a Ant. Keppert, kníž. arcib. notář v Tuchlovicích; Jos. Keberle, kanovník a arcikněz v Přistoupími; 30 K: Fr. Stibor, k. arcib. notář v Liboci; po 25 K: Jos. Hladík, děkan v Dolanech; Jos. Pop, kanovník v Praze; Václ. Kunz, katecheta v Praze-VII.; Jos. Pernegr, kaplan v Blovicích; Fr. Smola, farář v Stěpánovicích; Jos. Valenta, kaplan v Kopidlně; po 20 K: Al. Dvořák, katecheta v Kostelci n. Orl. a Jos. Havel, katecheta v Bydžově; po 15 K: bratří Červinkové v Modřanech: Ervin, ředitel a Hugo, farář; Jos. Kafka, řídící učitel ve Zdetíně, a Jan Voborský, c. k. místodrž. oficiant v Praze; 10 K: P. Ludolf Brychta a P. Cyr. Straka, kapitulárové na Strahově; — Hotově zapravili: po 50 K: Jan Hejtmánek, bisk. vikář v Bystrém; Jednota č. kat. učitelstva a Kongregace Šedých Sester v Praze; 40 K: P. Berth. Hejhal, O. S. A., admin. statku na Stránce; 30 K: Jan Nosek, em. farář v Nekoři; po 20 K: Kašp. Šimek, biskupský vikář v Lštění; Paedagogický svaz v Praze a Ign. Švancara, k. arcib. notář v Lánech. po 15 K: Fr. Dražil, em. farář ve Staré Boleslavi a P. Raym. Fišer, kněz řádu sv. Benedikta v Broumově; 14 K: Václ. Buřil, kaplan v Dobrušce (sbírka po přednášce); 11·60 K: Jan Hlavsa, far. v Roseči; po 10 K: Dr. Jos. Rydvan, em. děkan ve V. Kostomlatech; Václ. Schuh, obchodník v Krči; Jos. Häusler, z. kaplan v Kostelci n. Orlicí; Ant. Kloboučník, bisk. vikář a děkan v Pacově; Václ. Votruba, děkan v Libniči; Čeněk Štross, kaplan v Bezně; Ferd. Schmidt, děkan v Divišově; Fr. Kerner, kanovník kancléř v Hradci Králové; Ant. Solfronk, farář ve Přimdě; Václ. Dvořák, k. arcib. vik. tajemník a far. v Radnicích; P. Jan Florian, sídelní kaplan Kalvárský v Česticích; Školské sestry sv. Josefa v Česk. Budějovicích; Školské sestry de N. D. v Kročehlavech; Frant. Jedlička, katecheta v Českých Budějovicích; Děkanský úřad v Hořicích; Ferd. Blecha, děkan v Solnici; Jos. Kříž, farář na Všeborsku; K. Pejša, far. v Jesenici; Jos. Kraus, koop. v Lutové; Frant. Srdínko, probošt ve St. Boleslavi; Rud. Mendl, kaplan v Meziříčí; Fr. Pokorný, c. k. st. funkcionář na Mělníce; Ant. Tomáš, far. v Záboří a Al. Vašátko, děkan a Ot. Dejl, kaplan v Král. Městci; 6·20: Fr. Fiala, bisk. vikář v Dolní Cerekvi; po 6 K: Em. Fiala, far. na Tetíně; Fr. Kořán, kap. děkan ve Staré Boleslavi a Jos. Prskavec, far. v Konojedech; po 5 K: Fr. Čihař, far. v Choceradech; Konvent Voršilek v Kutné Hoře; Fr. Pospíšil, far. v Novém Hrádku; K. Jedlička, far. v Libáni; Sl. Anna V.; K. Štella, ředitel k. a. konviktu v Příbrami; Jak. Duffek, far. u sv. Jana pod Skalou; Děkanský úřad v Dobrušce; Jiří V. Dlouhý, ředitel škol v Dobrušce; K. Reindl, far. ve V. Popovicích; P. Boh.

*) Archiv český.

Duchacký, novicmistr na Strahově; V. Sýmon, katecheta v Lounech; Fr. Rauch, far. ve Sv. Kříži; Kř.-soc. spolek na Kladně; Václ. Mareš, far. v Lubenci; Mateřinec sester Nejsv. Svátosti v Č. Budějovicích; Karel Záruba, far. v Kralupech n. Vl.; Fr. Jenček, far v Chotušicích; Václ. Nepokoj, far. v Ostřetíně; Karel Dušek, katecheta v Dobříši a nejm. dárce z Vysočan. Méně než 5 K: františkánský klášter v Bechyni; Václ. Svoboda, far. v Buchově; Fr. Hladík, em. far. v Husí Lhotě; Václ. Davídek, ředitel bisk. konviktu v Mladé Boleslavi; Jan Šucha, far. ve Stolmíři; Jos. Trykar, síd. kanovník ve St. Boleslavi; Karel Král, cínařství a umělé lijectví na Král. Vinohradech; St. Hlína, z. kaplan v Malých Svatoňovicích; Karel Novák, kaplan v Čelakovicích; Ign. Milčinský, kaplan v Dobrovici a Odbočka Všeodbor. sdružení kř. dělnictva pro Buštěhrad a okolí. — Kdo složí nejméně 10 K, obdrží darem a franco I.—VII. roč. »Husitství ve světle pravdy« a I.—VII. roč. »Obrany víry«; jelikož však 2 sešity z »Husitství« a jeden z »Obrany« jsou již rozebrány, přidává se místo nich jedna brožura Tiskové ligy. (Pokračování.) — Nové úpisy a dary přijímá: Tom. Škrdle, pokladník Tiskové Ligy v Praze, čp. 570-II.

LITERATURA.

ČERNOŠSKÁ.

Již od nového roku 1910 vydává katolická misie v hlavním městě německé východní Afriky Dar-es-Salam časopis (měsíčník) pro černochy pod názvem **„Rafiki-jangu“**, to jest česky »Můj přítel«. Časopis ten je psán v tamějším nářečí a redakce slibuje, že bude v brzku »Rafiki-jangu« míti též vyobrazení, tedy časopis obrázkový čili illustrovaný. Redakci převzal sám nejdůstojnější p. biskup Tomáš Spreiter, kdežto tisk obstarávají na malé ruční tiskárně dvě jeptišky (misijní sestry). Byloť toho již na výsost zapotřebí, vydávati katolický měsíčník, poněvadž více než 25.000 katolických školních dítek, jakož i dorostlí katolící neměli tam žádné poučné a zábavné četby. Protestantská německá vláda nečinila v tom ničeho, ačkoliv vydávala vládní škola v Tangeru již více než od pěti let pro její dřívější žáky měsíčník »Der Führer« (Vůdce), a to ve 2000 výtiscích! Mimo to vychází od června r. 1909 pod názvem »Rechenberg-Bibliothek« sbírka spisů zábavných. Protestanté vydávají tam pět časopisů, a to v »Tanga«, v »Magila«, v »Moschi«, v »Dar-es-Salam« a v »Sansibaru«. Proti tomuto částečně bezbarvému nebo protestantskému tisku bylo zapotřebí, by též katolíci měli svůj měsíčník, jenž má zvláště za úkol poučovati domorodce a varovati je před pověrou, čarodějnictvím a islamem. Ačkoli černoši na »Rafiki-jangu« sami též přispívají, přece by se měsíčník ten sotva udržel a proto redakce jeho bude asi nucena žádati o podporu své katolické německé rodáky v Evropě. Josef Šeřík Vitínský.

NĚMECKÁ.

Arabien und seine Kultur. Von Dr. P. Simon Landesdorfer O. S. B. Gymnasiallehrer. Mit 31 Illustrationen u. einer Karte (37 Bändchen »der Geschichtlichen Jugend und Volksbibliothek) Regensburg 1910. Verlagsanstalt vorm. G. J. Manz. Cena neváz. výt. 1 M. 20, váz. 1 M. 70. — Ve spise přítomném způsobem populárním vylíčen je světodějný význam poloostrova arabského, dnes namnoze jen dle jména známého. Látku samu rozděluje na tři oddíly. V prvním, nadepsaném: Arabie před islamem líčí Arabii jako semitskou zásobárnu národů, podává ve stručných rysech její dějiny před islamem a vykládá náboženské názory a kulturu starých Arabů. Již z této části patrno, jak původní obyvatelstvo Arabie již v šedé dávnověkosti vynikalo a po dlouhou dobu význačnou úlohu

v dějinách světových hrálo. V části druhé líčí Mohameda a jeho dílo, a to z různých hledisek; především náboženství jím založené, pak popisuje islam po stránce literární a umělecké. Ve třetí části konečně je popsána Arabie v době přítomné, a to především poměry politické, její náboženský význam pro přítomnost. Na konci je vylíčen život beduinů. Dospělejší mládeži, jakož i obyčejnému čtenáři svazek tento poskytne bez odporu hojnost zajímavé a poučné četby a může býti proto vřele doporučen.

Kaiserin Theophano. Ein Lebensbild aus der zweiten Hälfte des zehnten Jahrhundertes. Von Dr. Alfons Steinberger, Gymnasialrektor. Mit 10 Illustrationen. (38 Bändchen »der Geschichtlichen Jugend- u. Volksbibliothek«.) Regensburg 1910. Verlagsanstalt vorm. G. J. Manz. Cena nev. výt. 1 M., váz. 1 M. 70. — Dr. Alfons Steinberger, jenž jako autor spisů určených pro mládež a lid získal si zvučného jména svým vypravovatelským nadáním, podává ve svazku přítomném zajímavě psaný životopis císařovny Theophano, dcery císaře řeckého Basilia II. a manželky německého císaře Otty II. Příjemným způsobem může tu mládež a lid svoje dějepisné vědomosti rozšířiti a se při tom zároveň pobaviti. Proti vždy více se šířící, často rozum a srdce otravující literatuře románové třeba pracovati tím způsobem, že mládeži podává se s dostatek četby bezvadné, zajímavé a poučné, jak ji zejména skytají svazky »Knihovny pro mládež a lid«, jež podávají výsledky vážné práce badatelské populárním způsobem. Proto zasluhuje bez odporu sbírka tato co největšího rozšíření. Dr. Jos. Samsour.

Die Verehrung U. L. Frau in Deutschland während des Mittelalters. Von Stephan Beissel S. J. Mit Approbation des hochw. Herrn Erzbischofs von Freiburg. Freiburg im Breisgau, Herder'sche Verlagshandlung. Zweigniederlassungen in Wien, Strassburg und St. Louis, Mo. — Pozoruhodná práce tato (154 str.) rozvržena jest na dva díly, z nichž první »Die Verehrung U. L. Frau während der ersten Hälfte des Mittelalters« líčí v hlavě první »Die Marienverehrung in Gallien und Germanien bis zum Ende des siebenten Jahrhunderts«, v hlavě druhé »Die Verehrung U. L. Frau in Deutschland zur Zeit der grossen Glaubensboten und der Karolinger (8. und 9. Jahrhundert), v hlavě pak třetí »Die Marienverehrung zur Zeit der Ottonen, Heinrichs des Heiligen und seiner ersten Nachfolger« (10. und 11. Jahrhundert). Díl druhý: »Die Verehrung U. L. Frau während der zweiten Hälfte des Mittelalters« pojednává v pěti hlavách o vlivu velikých řádů 12. a 13. století na úctu marianskou, o marianských obrazech, ostatcích, reliquiářích, poutích, marianských bratrstvech, rytířských řádech, klášteřích, kostelích, slavnostech, modlitbách, kázáních a lidových knihách. Jak vidno, jest tu sneseno množství zajímavé látky, i doporučujeme pěknou knihu tuto rádi.

Josef Fabian.

Studien und Mittheilungen aus dem Benediktiner und Cisterciensen Orden. 1910. Redacteur Dr. P. Maurus Kinter, O. S. B. Stran 740, roční předplatné 7 K. — Od roku 1880 vydává rajhradský knihovník a archivář Dr. P. Maurus Kinter tento v německé a latinské řeči psaný časopis. Má býti orgánem vědeckým pro benediktiny a cisterciáky. Každé ze čtyř ročních čisel mívá tři oddělení: v I. jsou vědecké práce všech odborů, hlavně však z dějin řádu, v II. menší a kratší zprávy, v III. recense spisů a vůbec literární zprávy. Každého roku býval, jak již dříve nížepsaným bylo ve »Vlasti« upozorněno, obsah pestrý, zajímavý a poučný nejen pro příslušníky řádu, ale vůbec pro všechny vzdělance. Doposud vyšlých 31 ročníků, jež vesměs redigoval Dr. P. Kinter, zůstane vždy velkým pokladem a nevyčerpatelnou studní pro všechny badatele v dějinách církevních. Ač vydávají nyní benediktini třiatřicet časopisů, psaných v různých řečech, přece tuto oznámené „Studien" nepozbyly svého významu. I ročník právě uplynulý (1910) je pestrý a bohatý; není možno pouštěti se do detailů, toto poukázání dostačí. Bohužel oznamuje pan redaktor, že stářím (čítá 69 let, ale jest mladicky svěží a čilý) je donucen obtížné práce redakční se vzdáti a počínaje 1911 bude redakce v opatství benediktinském v Solnohradě; tamější knihkupec Antonín Pustet povede administraci (roční předplatné 10 korun). Všichni čtenáři »Studií« litují, že vzdal se tolik pracovitý a dovedný redaktor, ale uznávají, že chtěje si život prodloužiti, byl nucen postoupiti namáhavou práci mladším silám. Časopis pozmění program svůj jen v tom smyslu, že bude psán výlučně v řeči německé a bude výhradně pro dějiny všech odvětví řádu sv. Benedikta. Jako přílohy, vycházející v libovolných lhůtách, budou samostatné delší práce, z nichž má býti časem jakýsi druh: monumenta benedictina Germaniae.

Dr. Kinter vykonal v jedenatřiceti ročnících »Studií« obrovský kus poctivé, nezištné, neúmorné práce. Kéž splní slib a vydá »dějiny redakce«, k čemuž má nejen množství materialu, ale i bohaté osobní zkušenosti. Ve všech 31 ročnících bylo uveřejněno 1298 prací. Kéž nová redakce rovněž zdatně si počíná!

Ignát Zháněl.

St. Josef-Bücherbruderschaft in Klagenfurt. Členové tohoto knižního spolku mohou věru spokojeni byti s podíly, jichž se jim na rok 1910 dostalo. Jsou to následující spisy: 1. Messandachten im Geiste des römischen Messbuches bearbeitet von Otto Drinkwelder S. J. I. Teil. Není krásnějších modliteb nad modlitby církevní, jichž od věků se používá při nejsvětější oběti; proto dává spolek tuto modlitební knížečku do rukou věřících, ve které uvedeny jsou podle mešní knihy všechny modlitby při mši sv., tak že dle ní možno jest na každý den sledovati kněze úplně při oltáři a s ním stejné modlitby konati. Obsahuje mešní modlitby církevního roku od adventu až do bílé soboty a na svátky Svatých; příslušná poučení velmi srozumitelná jsou připojena. Ostatek církevního roku následovati bude v díle druhém. — 2. Die Heilige Schritt für das Volk erklärt. I. Geschichte des Alten Bundes von Josef Lindner S. J. I. Lieferung. Je to prvá část Písma sv. Starého Zákona. V úvodu k tomu nadějnému dílu o Písmě sv. pojednává p. spisovatel o Starém Zákoně jako o přípravném čase ku vykoupení lidstva a o bibli a vědě, na to v první části o prazjevení, o 5 knihách Mojžíšových, o Genesi zvláště, potom 4. kapitolou počínaje uvádí znění textu Písma sv., připojuje obsáhlé vysvětlení biblických zpráv o stvoření, k němu se odnášející různá mínění a námitky, přechází ku dokončení stvoření a ustanovení dne klidu. Dále vykládá o stvoření prarodičů, o souhlasu vědy s Písmem sv. stran původu lidského pokolení od jedněch prarodičů, o ráji, o Božím příkazu, o vztahu člověka ku zvířectvu, o původu lidské řeči a podav vylíčení pádu prvních lidí, trestu za hřích a zaslíbení Vykupitele, končí dějinami lidstva až do patriarchy Noe. V knize jest mnoho vědeckého, ale všechno podáno prostě a zřetelně i pro obyčejný lid. — 3. Vom ewigen Eis bis zum ewigen Sommer. Von Dr. Robert Klimsch. Účelem tohoto spisu jest, seznámit čtenářstvo s cizími národy a kraji a zároveň vzbudit zájem o katolické misie. Rozepisuje se o šíření katolické církve v 19. století a o prostředcích, jimiž se sv. víra mezi pohany šíří, o velikých nesnázích a bojích, jež misionářům jest překonávati, o zdaru jednotlivých misií v různých dílech světa a zemích, o poměrech v nich stávajících, zvycích a různých příhodách, kterýmžto vypravováním stává se kniha velezajímavou. — 4. Bunte von Konrad Kümmel, 16. Folge, obsahující celkem 8 kratších, vážných i žertovných obrázků z péra osvědčeného spisovatele. — 5. St. Maria- und St. Josef-Kalender für das Jahr 1911. Právem jsme již povždy při posudku knih spolku sv. Josefského poukázali, že kalendář vyznamenává se pečlivě vybraným obsahem i obrázky. Touže chválu dlužno vzdáti i kalendáři na rok 1911. Také spisy pod č. 2.—4. uvedené jsou opatřeny četnými vyobrazeními, jež cenu knih nemálo zvyšují. Komu z odběratelů bylo libo, tomu dodal spolek za mírný doplatek ještě dvě jiné knihy a sice »Der praktische Bauer« von K. Binder a zábavnou »Ein gutes Wort«, Erzählung von M. Buol, »Das goldene Haus«, Erzählung von Felix Nabor. Kniha o hospodářství — s obrazy — podává přečetné dobré rady a praktické pokyny pro dům, dvůr, pole, luka, les, zahradu a domácnost. I uvedený spis zábavný oběma vybranými povídkami, z nichž prvá je částečně ze života kněžského, druhá z prvých dob křesťanství, přijde každému čtenáři velmi vhod.

Josef Herzig.

ČESKÁ.

„Popis Velehradských památností s půdorysem kostela a 47 obrazy.“ VI. vydání. Upravil Jan Vychodil, rytíř řádu Františka Josefa, majitel bulharského záslužného kříže sv. Cyrilla a Methoděje, assessor a konsistorialní rada J. Excellence Jos. Jiř. Strossmayera, biskupa bosensko-srěmského, em. děkan a farář v Cholíně, čestný občan Velehradský, Želechovský atd. atd. — (Nakladatelství cyrillo-methodějské literatury a památek velehradských M. Melichárka.) — Dočká-li se knížka tohoto rázu VI. vydání, je to zjevem velice potěšitelným, svědčícím o živém zájmu na dějinách památek, jež jsou v nejvnitřnější souvislosti se životem náboženským lidu našeho i se životem vynikajících mužů, kteří neochabující pokrok a rozvoj života takového zásluh sobě získali a na dále získávají. Zcela směle lze spolupodepsati výrok prof. dra Al. Kolíska o »Popisu velehradských památností«: »Přímo vzorná knížka ve svém oboru, obsahem, úpravou, účelem. Vše psáno s odbornou znalostí a snahou poučiti a informovati co nejlépe o památkách

velehradských, nýbrž také s vřelou láskou a povznesenou úctou, jak k postavám apoštolů slovanských, tak věcem a osobám k Velehradu se vztahujícím. Hojnost zdařilých vyobrazení činí knížku ještě vzácnějším dokumentem Cyrillo-Methodějským a velehradským. Použito nejnovějších výzkumů literárních a archaeologických, na všechno upozorněněno, slovem: roztomilá knížka, která by měla býti čtena nejen od ctitelů a přátel našeho Velehradu, nýbrž od všech, kteří mají o naše dějiny zájem.« — Co dle mého vlastního soudu činí popis velehradských památností velice cenným, jsou různé, na přesném studiu věci založené poznámky a vysvětlivky, poukazující zároveň k rozličným spisům a pojednáním příležitostným. Z obsahu knížky, mající tyto stati: Velehrad, Kostel, Cyrillka, Museum, Jiné památnosti, Klášter, Jubilejní slavnosti Cyrillo-Methodějské na Velehradě, Velehradské obrazy převzácné, Mužové o Velehrad zasloužili, upozorňuji zejména na popis obrazů v jednotlivých kaplích (str. 25.—41.), jenž přímo dýše nadšením a povznesením k Bohu a nebeským výšinám za vzory světců a světic, kteří lidstvu, smrtí svou začasté mučednickou cestu k spáse dle vzoru Spasitelova razili; popis ostatků sv. Cyrilla (str. 61.) poutá stručným přehledem dějinným; stať: Velehradské obrazy převzácné v rukopisu učeného cisterciáka velehradského P. Christiana Hirschmentzela a předvádějící čtenáři Velehrad královský r. 863, Velehrad markrabský r. 1198 a Velehrad klášterní r. 1668 (strany 85—92) jest sama o sobě jasnou slohovou a znamenitě věcnou ozdobou dílka recensovaného. Závěrek knihy (str. 93—108) věnován jest buď památce buď již zesnulých nebo ještě žijících znamenitých mužů o Velehrad zasloužilých v tomto pořadí: papež Lev XIII., biskup Josef Jiří Strossmayer, Bedřich kardinál Fürstenberg, kníže-arcibiskup olomoucký, kněz-buditel František Sušil, kněz-vlastenec Matěj Procházka, kněz-vlastenec Ignát Wurm, skladatel písní velehradských, kněz Jan Soukop, hudební skladatel a ředitel kůru olomouckého Pavel Křížkovský, učenec zemský archivář Vincenc Brandl, farář a děkan Josef Vykydal, poslanec probošt Msgr. Dr. Antonín Cyrill Stojan. — Kdo pozorně čte tyto, byť stručně, ale přece jen živě a vřele procítěně psané životopisy, nalezne v nich mnohé a mnohé poučení a povzbuzení a je tudíž i závěrek knihy po interesantním prohlédnutí a vysvětlení všech památností velehradských velice zdařilý. Dílko, které pěknými a se vkusem opravdu vysoce vyspělým volenými illustracemi jest doprovozeno, bude ozdobou každé knihovny; doporučuji je tedy z duše rád každému, zejména katolickým organisacím pro místní knihovny lidové. Cena knížky (1 K 60 h) je při bohatosti textu (celkem 108 stran) i při hojnosti vyobrazení mírná. Jan Voborský.

K nastávajícím jarním stromovým slavnostem, jež bývají konány se školní mládeží, doporučujeme »praktickou příručku«, sbírku her a říkání, které napsala slovutná a zasloužilá naše spisovatelka slečna L. Grossmannová-Brodská Knížka obsahuje řadu proslovů a básní k ušlechtilým slavnostem stromovým, při nichž mládeži má se vštípiti láska ke stromoví. Nemáme mnoho podobných spisů, a proto tím více vítána jest tato sbírka, která vyhovuje skutečné potřebě a každého uspokojí. Cena knížky jest 1 K 50 h a lze ji dostati v knihkupectví Fr. Urbánka v Praze, Ferdinandova tř., č. 4. Vlastimil Hálek.

Zábavy večerní. Redaktor Emanuel Žák. Ročník 31. Číslo 4. Dílo 172. Prázdniny v norských horách. Napsali Lees a Taylor. Přeložil z norštiny K. Vrátný. Číslo 5. Dílo 173. Dvě matky. Obraz ze života. Napsal Josef Brožek. Ročník 32. Číslo 1. Dílo 174. Charles de Rouvre: Srdce křesťančino. Z francouzštiny přeložil Vojtěch Kameš. V Praze. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba. — Číslo 4. Výprava lovců do norských hor, kdež na čas prázdnin oddali se lovu ryb, ptáků a sobů, putujíce od jezera k jezeru, překonávajíce mnohé nesnáze a překážky nahodilé, jest obsahem spisu »Prázdniny v norských horách«, jenž nás zároveň seznamuje s tamějším krajem, lidem a jeho obyčeji. Nejedna kapitola upoutá čtenářovu pozornost a celý spis dobře pobaví. — Číslo 5. »Dvě matky.« Věru, pěkný obrázek ze života! Řekne si čtenář po jeho přečtení. Shledáváť se v něm se samými osobami šlechetnými, srdcí dobrých a milujících až na továrníka Kische, až příliš lpícího na bohatství; i jeho syn, byť poněkud slabého charakteru, jest dobré povahy. Chudá, řádná dívka, Maruška, dostane se na službu ku továrníkovi Kischovi; syn Vojtěch zapřede s ní milostný poměr, maje pevný úmysl pojmouti ji za manželku, tím více, an se s ní prohřešil. Matku má na své straně; avšak otec donutí ho ku sňatku s bohatou Bertou, zatím co Maruška po jeho vůli dlela v Praze a tam dala život malému Vojtěchovi. Marušku pojme za ženu řádný muž Rutkovský, který již dříve o ni se ucházel a o všem věděl. Mladí Kischovi nemajíce dítek přijmou Maruščina Vojtíška za svého, a tak se tomuto dostane »dvou matek«, kteréž o něho pečlivě se

starají, any se obě rodiny, Rutkovských a Kischových, smířily. Děj podán poutavě s různými výjevy, čte áře zajímajícími. Jako velmi vhodnou četbu doporučujeme. — Číslo 1. ročníku 32. »Srdce křesťančino« jest sice kratší povídkou, leč pravou pochoutkou pro čenáře vnímavého. Líčit se v ní věrná péče milující ženy o zdárného synovce, její boje duševní, pro něž nalézá útěchy jediné v pevné víře, kteráž jí učí se přemáhat, se obětovat a hledat posily v důvěře a plné odevzdanosti v Boha a v konání dobrých skutků. Vypravování jest prosté a dojemné. Již z tohoto prvého čísla »Zábav Večerních« na rok 1911 patrná jest snaha redakce, podávat i na dále našemu lidu četbu opravdu povznášející a ušlechťující.

Josef Herzig.

Z předměstských divadel. Hra »Pošetilá panna«, kterou napsal Henry Bataille a která sehrána na Městském divadle Král. Vinohradů, odporuje si drobet svým titulem. Dcera vévodská, osmnáctiletá Diana, svedena byla ženatým advokátem Armaurym. Zbožní rodiče pošlou pro abbé Rouxe, by jim poradil, co s dítětem počíti. Abbé radí, by Diana vstoupila do kláštera. Po váhání svedené dítě svoluje, ale slibu nedostojí: Prchne k svému svůdci z domu otcovského. Odjede s advokátem a je stopována jeho chotí bratrem i abbém. Když přistihnou je v Londýně, všichni naléhají, by Armaur a Diana se rozešli. I abbé bojuje slovem proti volně myslícímu svůdníkovi, ale bezvýsledně. Když v závěrečné scéně chce bratr Diany ztrestati střelnou zbraní svůdníka jeho sestry, postaví se (toť podařené!) obě ženy, žena i milenka jako jeho ochránkyně. Diana vrací zpět muže zklamané choti a po písni lásky z úst svůdcových klesá v náruč smrti. Spisovatel není zastancem protivného poměru obou milenců a to jen dlužno ještě přičísti k dobré jeho stránce. Jeho abbé kreslen je sympaticky, ač některé přestřelky v řeči o obstarávání jeho náboženských povinností nelze schvalovati. Hrál jej s důstojným klidem p Pražský. Pí Ptáková jako choť advokáta byla v některých scénách až příliš monotonní. Též slč. Baldové ve všem úloha Diany nepřiléhala. Pan Dobrovolný v úloze otce Diany byl aristokratem, jehož autorita jako otce se trochu pohybovala nepochopitelně . . .

Leona Falla starovídeňská zpěvoherní drobnůstka »Bratříčku můj!« na slova Jul. Wilhelma složená jest osvěžující. Dánský kapelník složil před dávnými lety píseň »Bratříčku můj!« a věnoval své vyvolené. Přiblížil se den 40. výročí jeho sňatku. Jsou už staroušci s jeho manželkou. V den výročí jejich sňatku překvapí jej ženuska s korály vyšitou domácí čepičkou a on ji zase s překrásným čepcem. Vzpomínají na své mládí. Následuje pohádkové zabarvení. Venku někdo klepe. Jubilant jde otevřít. Vchází jejich stará služka jako mládí, hrajíc na housle pánovu píseň. A brzy objevují se staří manželé jako novomanželé — před 40 lety. Plni veselí a humoru. A když přelud zmizí, vypráví si, že se jim to oběma jen zdálo. Hudba výstižně charakterisuje krátký, ale poutavý děj. Účinkující podali výborné výkony, zvláště slč. Durasova dobře líčila přechody věku hrou i zpěvem.

Po této drobnůstce následovala veliká baletní pantomima »Dámy z baletu« od mistra baletu vinohradského divadla Grecca Poggiobsiho s hudbou kapelníka téhož divadla R. Piskáčka. Děj přináší, zejména v prvním obraze, mnoho až bezuzdné frivolnosti. Hudba Piskáčkova vykazuje dosti vábivosti, žel, že naše české tance v ní pominuty . . .

Pravé pobouření mezi t. zv. pokrokářským učitelstvem způsobila nová školská komedie ředitele vinohradského divadla Václava Štecha »Habada a Jordán«. Ředitel Štech jako dlouholetý paedagog a též bývalý nadaný přiživník z českého venkova, markantně líčí ve své novince v úloze Jordána učitele, jenž pod rouškou pokrokovosti šplhá se a chce státi se ředitelem školy a pracuje přímo neurvale proti poctivci, učiteli Habadovi, jenž odkudsi z Krkonoš do pražského předměstí byl přeložen. Habada pohlížel k Praze jako k matičce měst, ale našel zde v podobě učitele Jordána pravou macochu. Jordán nazýván od ostatního učitelstva dle výroku učitelky slečny Dlouhé »apoštolem«, ale zatím jest poškozovatelem učitelského stavu a špatným vychovatelem svěřené mu mládeže. Ředitel školy Žitný jest pro výborství v hospodářské záložně, která pracovala od deseti k pěti, na čas zbaven svého místa. Podvodem došplhal se jeho zastupování Jordán, přítel svých kollegů a kollegyň, který oběť svého zlého působení, učitele Boháčka, před okresním inspektorem chce zlehčiti a o postup připraviti. Učitelka Honyšova, která Boháčka vyrvala ze spárů nepoctivce Jordána, upozorní inspektora na podvodné jednání Jordánovo, kterého se dopustil, když při jeho inspekci podstrčil výkresy žáků Habadových, protože výkresy svých žáků měl v nepořádku

a neopravené. Jordán stojí zde ve vší své nepočestné povaze zahanben. Ředitel Žitný vrací se, byv amnestován, k svému povolání. A co se stane s poctivcem Habadou? Inspektor chce odčiniti svou krátkozrakost. Přiděluje mu místo správce sousední školy. Štech pracoval zde jako dobrý praktikus. Poodhrnul bezohledně roušku a ukázal jasně ozářenou scénu, na níž se pohybuje naše vlastenecké a pokrokové učitelstvo. Ťal hrou do živého, ale šel s otevřeným hledím ku předu od scény ke scéně. A za to zaslouží dík. Zdá se nám, že odehrává se před námi asi kus jeho bývalého života. Škoda, že nepřipustil více ke slovu mladého katechetu! Učinil jej více jen tichým pozorovatelem. Novinka měla neobyčejný úspěch a souhra za režie autorovy byla pečlivá. Farisejského Jordána podal p. Hlavatý výborně a poctivce Habadu pan Zakopal bodrácky předvedl. Též pan Pražský jako učitel Boháček měl šťastné situace. Hra náleží k nejlepším novinkám původního repertoiru poslední doby.

V opeře vystupovali jako hosté pí Ganny Bellincionová a Otakar Mařák. Zvláště ve Verdiově zpěvohře »Traviattě« podala zmíněná umělkyně výkon pozoruhodný, na nějž se tak brzy nezapomíná. Pěvecké i dramatické umění této umělkyně zde přímo překypovalo.

V Intimním divadle na Smíchově uvedena poprvé na scénu novinka Františka J. Čečetky, a to obrázek z dob roboty »Rokoková princezna«. Setník Petr Záruba, pán na Dolanech, má jedinou dceru, komtessu Martu. Byla vychována bez matky, neboť tato jí brzy zemřela, byvši ze zemanského rodu. O její ruku uchází se hrabě Filip Belloni ze Zákup, hejsek nechvalné pověsti. Vše kolem ní zeje zkažeností, proto uteče z domova do bytu statkáře Zemana, kde vzklíčí v ní láska k mladému mlynáři Rybínovi, jenž bouří se proti vrchnosti a bojuje za svá a občanů práva. Konečně stane se snoubenkou mlynáře. Vrací se tam, odkud vyšla její matka, do prostého, ale poctivého rodu. Hra má řadu působivých situací a bavila. Autor byl vyvolán. Hru vypravil dobově p. ředitel Ant. Fencl. Paní Švandová v úloze komtessy Marty podala neodolatelný výkon. Též p. Nedošímský jako otec její a pí Loužecká jako komorná Sylva obstáli ve věrném podání svých úloh.

Fraška G. Feydeaua »Škvor v uchu«, kterouž censorská tužka dlouho seškrtávala, přece dostala se na scénu. Snad doba masopustní je omluvou. Salvy smíchu otřásají divadlem, ale stanovisko výchovné u divadelních her podobného vkusu vždy klesá hloub a hlouběji.

Velká výpravná opereta Karla Moora »Výlet pana Broučka na měsíc«, kteráž vypravena v aréně na Smíchově, zůstává daleko pozadu, co se hudební stránky týče, za jeho »Panem profesorem v pekle«. Libreto dle myšlenky Svat. Čecha, Vlad. Merhautem zpracované, též je chudičké.

Druhá novinka, vídeňská opereta A. Hartla »První žena«, uvádí nás do herny aristokratických kruhů, kdež uzavírají se podivné sázky. Na př. musí si vzíti prohrávající ženu, kterou první potká, z čehož vznikne zápletka celé operety. Hudba nevykazuje zvláštních melodických míst. Orkestr zněl nekomplektně. Vypravena byla přepychově.

V Intimním divadle na Smíchově vypravena veselohra od Pierre Wolfa: »Košilatá historie o malém Robertovi«. Titul sváděl »jisté« kruhy, libující si v pikanterii, ale zatím přišlo zklamání. Veselohra tato je pravou rodinnou veselohrou, jakých pořídku. V rodině pana Jouvenela chtějí oženiti čtyřiadvacetiletého Henryho s děvčetem se slušným věnem. Avšak syn odporuje. Jest již dávno zamilován a již otcem pětiletého synáčka Roberta. Jeho láska je dvaadvacetiletá zhotovitelka květin Marie, dívka počestná. Po svém vyznání a úkazu fotografie svého jedináčka rodiče rozplývají se nevýslovnou radostí. Otec navštěvuje svou nastávající snachu a svého vnoučka v nepřítomnosti ženině a jeho manželka zase v nepřítomnosti mužově. Obapolná shoda a oba tajně podporují svého syna, jenž svedenou Marii upřímně miluje. Dobrý přítel Jouvenelova domu vše zkombinuje, že Henryho s Marií odstěhuje do otcovského domu, kde nastává pravé, srdečné radování, z něhož nastává jen krok — k sňatku Henryho s Marií, k němuž zajisté dojde, což však autor již nedoplňuje. Veselohra jeví přitažlivost titulem, ale více pravdivostí a skutečností života. Scény p. Jouvenela se svým vnoučkem Robertem a scény Henryho s Marií září teplotou šťastného domácího krbu. Hráno bylo vybroušeně. Zvláště p. Vošahlík jako Jouvenel byl zajímavý. Jeho malý partner (malý Fučík) byl též roztomilý. Paní Švandová (Marie) a pan Sedláček (Henry) hráli svůj zamilovaný párek s elegancí, jim vlastní.

Hra E. Waltera »Vyrovnání« (»Paid in full«) nese na sobě drobet nátěru socialního ducha, ale poutá zajímavostí pravdy, že často hrubá a zarážející mluva v srdci skrývá poctivce nejčistšího. Tím jest majitel loděnic a kapitán, jenž svého pokladníka vžene bídným platem k větší defraudaci. Zkouší jeho ženu, zdali podlehne a věnuje mu svou lásku, když slíbí jí, že nedá jejího manžela trestati. Když žena odporuje, nechá se kapitán poznati a vyznává, že poznal na svých cestách dvojí druh žen: špatné a dobré. Ženu svého pokladníka zařadí k »dobrým« a při revisi pokladny shledává vše v úplném pořádku a úředníka svého volně propouští. Žena radostně odchází a kapitán za ní volá: »Je to přece jen dobře, když jest člověk dobrý chlap! . . . « Titulní úlohu kapitána hrál s vervou p. Chalupník. Ostatní účinkující podali výkony uspokojivé.

Varéně na Smíchově poslední novinkou operetní byla G. Veröho výpravná opereta »Světová subreta«. Děj pohybuje se v mezích nynějších operet a nepřináší žádné zajímavosti. Některé vtipy, jako s těmi konservy se značkou »vůl v kapse u vesty«, jsou málo zdařilé a když často se opakují, až hnusně znějí. Hudba nepředčí Veröho opereta »Rozmary žen«, která byla před časem v Lidovém divadle v Žižkově vypravena. Výprava byla vkusná pod režií p. Branalda, jenž zastupoval i hlavní úlohu se slečnou Mickovou.

Otakar Jakoubek.

V lidovém divadle v Žižkově vypravena pečlivě opereta Albiniho »Bosonohá bajadera«. V dosti zdařilý děj vetkal i slovinský skladatel přilehající hudbu. Vypravena byla i obsazena uspokojivě. Zvláště orkestr, úplně zastoupen všemi nástroji, zněl sytě. Z účinkujících vynikla zejména sl. Kalašova v úloze bajadery. Otakar Jakoubek.

Z cizích jevišť. V lednu byla v síni westminsterské kathedrály poprvé hrána »Panna Orleánská«, upravená pro jeviště od katolického kněze P. Bensona. Tato hra prý těsně přiléhá k jejímu životopisu. Panna Orleánská byla představována mladíkem z kůru kathedrály a též ostatní úlohy pouze mužskými ze sboru kůru. — V katolické knihtiskárně Manze v Řezně vyšlo světové drama »Antikrist« od Šebestiána Wiesera a vzbudilo sensaci. Dikce básníka je prý uchvacující. Co do formy jest prý to dokonalé dílo. Třeba však pochybovati, otevře-li se kde básníku jeviště. Toliko jeviště v Oberammergavě, podotýká referent »Čecha«, hodilo by se k představení takového díla. — »Umělecké divadlo« v Moskvě získalo k provozování nové drama od hr. Lva Tolstého »Mrtvoly«. — »Theatre des arts« v Paříži uvede na scénu drama »Nabuchodonozor« z péra M. Faramonda. — O finančním výsledku nedávných pohostinských her Sárky Bernhardtové v Londýně sdělují anglické listy, že vynesly celkem 565.000 K. Největší příjem vykazovala pokladna při Kayově »Jidáši«, v němž S. Bernhardtová hrála úlohu Jidáše, žárlícího na Marii Magdalenu. V stáří svém pustila se Sára Bernhardtova do mužských úloh! O. J.

Z cizích jevišť. Na zemském divadle v Linci měla býti provozována Schönherrova hra »Vira a domov« s protikatolickou tendencí. Byla však censurou zakázána. — V městském divadle v Erfurtě došla prý vřelého přijetí jednoaktová opera prof Rich. Wetze »Věčný oheň«, ač kritika německých listů zní různě o její umělecké ceně. — Skladatel německý G. Humpadnick skládá novou operu, jejíž děj spřádá se kolem známého italského mistra, malíře Fra Giovani de Fiesole, zvaného Fra Angelico. Skladatel vyslovil se, že byl pohnut k úmyslu tuto operu složiti mistrovou Madonnou, kteráž je v pařížském Louvre. — Veseloherní divadlo v Pešti vypravilo novou dramatickou práci M. Lengyela, autora »Tajfunu« a sice práci »Prorok«. — Fr. Adam Byerlein napsal veselohru »Das Wunder des heiligen Terenz«, kteráž bude poprvé provozována v městském lipském divadle. — V Paříži v divadle »Ambigu« provozováno bude veliké výpravné drama »Král slunce«. O. J.

Paběrky z novin a veřejného života.

Svatý Otec Pius X. Pracovitost papežova. Jest opravdu podivno, jak svatý Otec pilně pracuje, ačkoli má již vysoký věk. Dvořenín jeho vypravuje, že papež téměř denně píše 60 dopisů a 50 jich diktuje, prohlíží na 600 přicházejících dopisů a činí na nich své poznámky. Také přehlíží na 200 denně přicházejících listin a dává sobě přednášeti o událostech posledních dní. K tomu se druží ještě soukromé a hromadné audience. — Z církevní statistiky. Nynější

papež jest 258. nástupce sv. Petra. Podle ustanovení Sixta V. z roku 1596 kardinálů má býti 70, a to 50 kněží, 6 biskupův a 14 jáhnů. Nyní jest uprázdněno 17 křesel kardinálských, tak že čítá církev 5 kardinálů biskupů, 43 kardinálů kněží a 5 kardinálů jáhnů. Nejstarším kardinálem jest arcibiskup vídeňský Msgr. Gruscha, narozený roku 1820, nejmladším pak — státní sekretář sv. Otce, Msgr. Merry del Val, narozený roku 1865. Z kardinálů jmenovaných Piem IX. žije pouze jeden, A. Oreglia. Z časů Lva XIII. jich zůstalo 15. Pius X. jmenoval 15 kardinálů. Za sedmileté jeho vlády zemřelo 28 kardinálů. — Vyznamenání. Sv. Otec napsal arcibiskupu modenskému a kardinál státní sekretář Merry del Val markýzu Filipu Crispoltiovi, předsedovi katolického sjezdu v Modeně; v obou listech jest vyjádřeno blahopřání k řečem, jež zmínění hodnostáři měli při zakončení sjezdu a v nichž byl položen na to důraz, že katolíci se mají podrobiti bezvýminečně papežským nařízením. — Papež a dělníci. »Družstvo katolických dělníků« za sjezdu v Moulins ve Francii dostalo od kardinála státního tajemníka dopis, v němž s nimi sděluje, že papež rád přijal zprávu o práci katolického dělnictva francouzského a že mu posílá vrchnopastýřské požehnání. — Chovanci semináře u papeže. Sv. Otec udělil soukromé slyšení všem chovancům francouzského semináře, založeného před mnoha lety v Římě. Papež nadšenými slovy vybízel mladé chovance k horlivému studiu, které jim poskytne vydatné zbraně v boji proti nepřátelům církve ve Francii. — K obraně sv. Otce. V italském senátě přednesl interpellaci senátor Pelloux v záležitosti urážky sv. Otce Nathanem, římským starostou. Smělé a rázné toto vystoupení bývalého generála povstaleckých vojsk a velitele jich při útoku na Řím roku 1870, potkalo se s velkým účinkem v době, kdy onen nepřítel církve se chce ospravedlniti. Nathan totiž rozeslal všem senátorům oběžník, ve kterém naivně vysvětluje, že polovina těch, kteří ztropili tolik hluku za příčinou jeho řeči, neslyšela této řeči nebo jí nečetli, vysvětlujíce ji v duchu proň nepřátelském. — Nová okna v kapli sixtinské. Kaple sixtinská byla vyzdobena novými polychromovanými okny, jež věnoval vladař bavorský Luitpold u příležitosti papežského jubilea. Příslušné slavnosti súčastnil se sám papež, kardinál Fischer z Kolína nad Rýnem, bavorský vyslanec u sv. Stolice a mnoho prelátů kurie. — Polský hospic v Římě. Za ochotné podpory papežovy a polských biskupů i šlechticů byl zřízen v Římě polský hospic, jejž biskup Pelczar vysvětil dne 13. listopadu minulého roku. Při té příležitosti měl krásnou promluvu o významu tohoto ústavu, který má poskytnouti útulku polským kněžím, přebývajícím v Římě za příčinou studia. — Protest. Svatý Otec prohlásil protest proti novému právu rozvodovému, jež vydala republikánská vláda v Portugalsku. Příslušný list papežský byl rozeslán všemu duchovenstvu portugalskému. — Turecké vyslanectví u papežské Stolice. V Cařihradě vycházející »Džjeridei Šarkic«, list arménsko-katolický, napsal, že zřízení vyslanectví tureckého u papežské Stolice možno považovati za věc úplně bezpečnou; v čele tohoto nového vyslanectví má býti postaven Ohannés (Jan) bej Kujumdžjan, podsekretář v ministerstvu zahraničních záležitostí. — Nový nuncius vídeňský. Svatý Otec jmenoval Msgra Alessandra Bavonu, arcibiskupa farsalského, nunciem vídeňským, což schválil též císař rakouský. Msgr. Bavona, narozený v Rocca di Cambio roku 1856, vstoupil do služby diplomatické roku 1894 a byl přidělen nunciatuře španělské jako uditore, roku 1902 byl jmenován apoštolským delegátem republik Peru, Ecuadoru a Bolivie, načež se stal roku 1907 nunciem brasilským. Jako nuncius byl zvolen vrchním rozhodčím soudu rozhodčího brasilsko-peruanského; v těchto obtížných otázkách ukázal se mistrem a přivedl tyto spory ku konci roku 1909 a 1910, čímž si získal uznání veškerého obyvatelstva obojí země. — Nový rakouský vyslanec u papežské Stolice. Svatý Otec dal své schválení k jmenování knížete Jana Schönburg-Hartensteina jako rakousko-uherského vyslance u svaté Stolice. Nový vyslanec se narodil roku 1864 a roku 1897 se oženil s kněžnou Žofií z Oettingenu. Dosud byl plnomocným zástupcem rakousko-uherské říše v Sofii. V Římě přichází na místo hraběte Szecsena z Temerinu, který po osmileté službě v Římě byl jmenován vyslancem v Paříži. — Papežské audience. Mezi audiencemi papežskými v druhé polovici ledna dlužno uvésti slyšení knížete Bülowa, dřívějšího německého kancléře, s chotí. Dále byli přijati členové adoračního svazu nejsvětější svátosti v čele s hrabětem Vincencem Macchim jako místopředsedou, šlechticem Zitellim jako tajemníkem, Msgrem Schioppou, kněžnou Barberiniovou, hraběnkou Kinskou jako místopředsedkyní a hrabětem Františkem Macchim za oddělení jinošské. Kníže Pignatelli připomněl, že před 25 lety bylo zapsáno jen 45 členů, kdežto nyní jich jest 400. Ve svazu byl zřízen odbor pro první svaté přijímání chudých dívek, jež jsou vydržovány za duchovních přípravných cvičení

a jichž bylo v uplynulém roce 294. Tyto výsledky neúnavné horlivosti a lásky k bližnímu byly vyznamenány apoštolským požehnáním. Fr. H. Žundálek.

Nový svaz katolický v Římě. Ve věčném městě založen byl »svaz věrných synů sv. Otce«. Svaz bude rozšiřovati zprávy o dobročinnosti sv. Otce a připravuje populární životopis papeže Pia X. a rozdá jej v tisících výtiscích mezi pracující lid. Bude též usilovati o to, aby pod každou střechou byl obraz vládnoucího papeže. Tento úkon apoštolátu má býti svěřen hlavně studentstvu.

Projev oddanosti J. Sv. papeži Piu X. Na holdovací telegram zaslaný z páté valné hromady Bratrstva sv. Michaela v Praze státnímu tajemníku Jeho Emin. ndp. kardinálovi Merry del Val došlo Jeho Eminence ndp. kardinála Skrbenského, knížete-arcibiskupa pražského, následovní sdělení: Synovský hold oddanosti projevený hrabětem Mensdorffem, předsedou arcibratrstva sv. Michala archanděla jménem českých katolíků, v Praze shromážděných, velmi mile dojal sv. Otce, který zmíněnému předsedovi i členům i všem a jednotlivým účastníkům schůze uděluje ze srdce apoštolské požehnání v záruku milostí nebeských. — Kardinál Merry del Val.

Císařův dar. Z Pešti, 2. března. Jeho Veličenstvo císař věnoval 10.000 K ve prospěch druhého lidového sanatoria pro nemocné plicními chorobami, zřízeného spolkem pro zřízení sanatoria arcivévody Josefa v Debrecíně

Biskupem ve Špýru byl zvolen dr. Michael Faulhaber, universitní profesor ve Strassburku. Před 22 lety sloužil v bavorské armádě. Je již devadesátým biskupem špýrským. Dne 19. února slavil svou installaci.

Pařížský arcibiskup proti malthusianismu. Msgr. Amette, pařížský arcibiskup, zaslal svým kněžím okružní list, v němž jim vysvětluje nebezpečí a vliv malthusianismu a vyzývá je, aby všude, ve zpovědnici, na kazatelně a v soukromém rozhovoru potírali toto zlo. Poukazuje na špatný příklad Paříže a velikých měst a vypočítává příčiny zmenšování počtu obyvatelstva a označuje prostředky k potírání tohoto zla, jakož i spisy, které podávají návod, jak v té věci jednati.

Úmrtí spljetského biskupa Nakiče. Dne 20. prosince 1910 zemřel biskup nejrozsáhlejší diecese v Dalmacii a vůbec nejstarší v celém mocnářství rakousko-uherském Franjo Filip N a k i č. Od nejstarších dob byla spljetská diecese sídlem latinského biskupa. Když se šířila křesťanská víra v Dalmacii, nabývalo toto biskupství rázu chorvatské metropole s liturgickým jazykem staroslovanským, hlaholským. Biskup Nakič řídil diecesi plných 20 let, totiž od roku 1890. Jakmile stal se biskupem, staral se o úpravu semináře, v němž se nyní vychovává 100 bohoslovců. Roku 1900 byl mezi prvními účastníky prvního katolického sjezdu chorvatského a snažil se o provedení odhlasovaných resolucí a zakládal ve svém biskupství katolické vzdělávací podniky. Založil knihovnu seminární, jejíž účelem jest vydávati a šířiti katolické knihy a časopisy, aby bojovaly proti nevěreckému a proticírkevnímu tisku. K tomu konci založil též »Leonovu tiskárnu«, která velmi dobře působí. V jeho residenci byl založen a redigován velký katolický týdeník »Dan«. Nakič staral se v každé příčině o rozkvět katolické víry mezi Chorvaty. Hlaholice v obřadech církevních hájil až do smrti. Politicky nebyl činným.

Fr. H. Žundálek.

Volba. Děkanem kathedrální kapituly v Hradci Králové zvolen kanovník dr. J a n N. S o u k u p, b. k. přísedící rada, rada soudu manželského a církevního, prosynodální examinator, dozorce b. chlap. semináře, bisk. komisař c. k. učitel. ústavu v Král. Hradci, býv. profesor studia Star. Zák. Narozen 21. května 1849 v Branné, na kněze vysv. 20. července 1873. Od sv. Otce vyznamenán čestným křížem »pro Ecclesia et Pontifice«. — Blahopřejeme.

Smířil se s církví nad hrobem — 80letý odpadlý kněz profesor Antonín Bullinger v Dillingách. Před mnohými lety jako mladý, domýšlivý kněz odpadl od církve. Že ho biskup neudělal ihned prelátem, posadil si hlavu a šel. Když sestárnul, pýcha ho opustila a tu šel do sebe. Na štědrý večer — již 80letý — smrtelně se rozstonal a povolal k sobě katolického kněze, jemuž se vyzpovídal s přáním, že by s církví rád se smířil. Dále krátce před smrtí požádal katolického faráře o návštěvu před svědky. Na to na Boží Narození 1910 skonal. Biskupský ordinariát svolil, aby byl katolicky pohřben.

Francie a katolické sestry. K podnětu Brianda udělil president Fallières 5 milosrdným sestrám v nemocnicích v Laghonatu a Ghardaji, které se vyznamenaly při poslední tyfové epidemii, zlatou medaili za hrdinné ošetřování. V dekretu se praví, že milosrdné sestry, ošetřujíce francouzské vojáky, samy si nákazu tyfovou přivodily.

Jeptiška zoologem. V Jeně vyšlo právě objemné vědecké dílo o 300 stranách, bohatě illustrované od M. Annunciaty Tollingrové, dcery ředitele hospodářského pokusného ústavu v Rotholzu, která je jeptiškou v klášteře Uršulinek v Innomostí. V díle pojednáno jest o diaptomidech, mikroskopických to racích sladkých vod, z nichž největší měří 3 milimetry, o jichž geografickém rozšíření nedávno sepsal pojednání universitní profesor dr. Steuer. Spisovatelka - řeholnice studovala na universitě v Innomostí a odhodlala se k namáhavé práci prostudovat z celé světové literatry více než 450 děl o diaptomidech, srovnati vše a na základě vlastních úsudků popsati život těchto nepatrných obyvatel tyrolských jezer a rybníků.

Kolik je řeholníků. Dle 14. ročenky katolického duchovenstva za rok 1910, která právě vyšla, bylo t. r. celkem řádových lateránských kanovníků 250, premonstrátů 1250, benediktinů 6457, cisterciánů 4677, trapistů 3472, augustiniánských eremitů 2343, karmelitánů 910, dominikánů 4476, františkánů 16 968, kapucínů 10.056, minoritů 1700, milosrdných bratří 1480, barnabitů 400, Jesuitů 16.293, lazaristů 3000 a Marianistů 1800. Početně je tedy nejvíce františkánů, pak Jesuitů a kapucínů. R. 1904 bylo Jesuitů 15.404, mezi nimi 6992 kněží.

Působnost kapucínů ve Rjece. Chorvatští kapucíni ve Rjece vzbudili v posledních letech neúmornou působnost na poli kulturním a národním. Jsou malou národní oasou v odnárodněné Rjece. Stavějí velikolepý kostel z dobrovolných příspěvků věřících, na nějž bylo věnováno již 150.000 K. Pracujíce k povznesení osvěty, založili »dům dobrého tisku«. Vydávají různé knihy a noviny, mají nejmoderněji zařízenou tiskárnu a knihařství. Jejich časopis »Naša Gospa Lurdska« (»Naše Paní Lúrdská«) nalezl velikou oblibu mezi lidem, že za tři leta svého trvání čítá 25.000 odběratelů. Stojí ročně 1 korunu.

Záhřebský akademický senát u arcibiskupa koadjutora. Dne 2. února představil se senát král. university Františka Josefa I. v Záhřebě novému arcibiskupu, koadjutoru Dru Ant. Bauerovi. Rektor magnificus dr. Julije Rorauer pozdravil arcibiskupa a vyjádřil radost a pýchu university, která ze svého středu opět pozdvihla svého člena k vysoké hodnosti a na stolec arcibiskupů záhřebských. S přesvědčením, že arcibiskup bude chrániti university a hájiti podle svého vysokého postavení, zvolal mu nadšeně: Živio! Na tento srdečný pozdrav odpověděl arcibiskup koadjutor, že si příjemně vzpomíná na doby, když sloužil na universitě, že jest mu universita ze všech národních ústavů nejmilejší, a slibuje, že bude, pokud bude nutno, i se své strany ji chrániti a přispívati k jejímu pokroku.

Docentura dějin církevního umění a architektury při bohosloveckém ústavě v Hradci Králové byla povolena c. k. ministerstvem kultu a vyučování počátkem školního roku 1910—1911. — Za docenta vyhlédnut c. k. konservátor architekt B. Dvořák z Pardubic. Bude přednášeti: 1. O slozích antických od r. 3000 před Kr. až do r. 200 po Kristu v Egyptě, Asii, Řecku a v Italii. 2 O slohu byzantském, románském, gotickém, renaissančním, o baroku, rokoku a empiru. 3. O církevním umění od 1. do 5. století. 4. O křesťanských stavbách a uměleckých dílech v Čechách a na Moravě od doby sv. věrozvěstců slovanských Cyrilla a Methoděje až po dobu naší. 5. O církevním umění doby renaissanční. 6. O zákonech a ministerských nařízeních, daných na záchranu umělecko-historických památek a 7. o zásadách liturgických a uměleckých vzhledem na úpravu katolických svatyň. — Těmto přednáškám budou věnovány za týden dvě hodiny pro bohoslovce III. a IV. ročníku.

Písmo sv. v jazyce litevském. Družstvo sv. Kazimíra v Kovně vydalo tiskem první sešit Písma svatého v překladě a s vysvětlivkami kněze Josefa Skvireckého, profesora duchovního semináře v Kovně. Celkem bude obsahovati dílo 28 sešitů, rozdělených na šest dílů.

Mezinárodní eucharistický kongres v Madridě. Namurský biskup, Msgr. Heylen, odebral se do Španělska, aby se připravil k mezinárodnímu eucharistickému kongresu, který se má konati v Madridě od 25. do 29. června. Ve Valencii, Burgosu, Vittorii a S. Sebastianu i v Madridě byl přátelsky uvítán. Sjezd bude konán za protektorátu kardinála toledského. Španělskému odboru bude předsedati madridský arcibiskup, infantka Isabella pak ženskému odboru. Msgr. Heylen bude generálním předsedou a povede jednání. — Eucharistický kongres v Madridě bude dle zpráv časopiseckých konat se za přítomnosti královské rodiny, vlády a armády. — Při velkém procesí dne 29. června bude tvořiti špalír celá madridská posádka. Procesí zakončeno bude na velkém dvoře královského paláce, na Plaza de Almeria, za přítomnosti královské rodiny. — Na eucharistický kongres v Ma-

dridu přihlášeno je dosud 100 tisíc cizinců. Kdo reflektuje na byt v Madridě, nechť zavčas se přihlásí na kongresový komitét: Vídeň I., Bäckergasse 8.

Eucharistický sjezd kněží, svolaný Zemskou radou katolíků dne 16. m. m. do Prahy na Strahov, vydařil se nade vše očekávání; neboť, ač čas na přípravy byl příliš krátký a doba též nebyla valně příhodná, přece sjelo se přes 300 kněží. Sjezdu, jemuž přítomen byl též J. E. ndp. kardinál Skrbenský, předsedal J. M. vsdp. opat Zavoral. Themata, o nichž bylo jednáno, byla: Tridua krajská a jednodenní výstavy veleb. Svátosti na venkově; referent P. Švec, S. J. — Zvelebení 40hod. pobožnosti v Praze; referent P. Blaťák O. R. — O mariánských družinách a eucharistii; referent kanovník Janků. — Literatura písně; referent P. Žák, S. J. Sjezdu přítomni byli: J. M. vsdp. generál křižovníků Marat; P. Alban Schachleiter, opat z Emauz; P. S. Roubíček, opat ze Želiva, četní kanovníci, představení řádoví, profesoři a velká část farního duchovenstva.

Akademie Velehradská konala se za předsednictví Msgra Dra Ant. C. Stojana schůze výboru Akademie Velehradské, jíž účastnili se; p. assesor J. Vychodil, farář z Choliny; rektor velehradské kolleje P. Wirsig; P. Šupp z Brna; P. Baltazar Hříva z Napajedel; P. Ad. Ješek z Kroměříže. — Písemní své rozhodnutí k projednávaným otázkám zaslali: J. E. hrabě Szeptycki, metropolita lvovský; dr. Frant. Grivec, profesor z Lublaně; P. Špaldák z Prahy a dr. K. Kočkal ze Zagreba. Porady týkaly se vědeckých publikací, vydávaných Akademií Velehradskou a příprav pro III. sjezd unionistický na Velehradě. Akademia Velehradská, jejíž prvními publikacemi jsou Acta II. conventus Velehradeensis (jako členský podíl za rok 1910) a dílo P. Snopka: Konstantinus-Cyrillus und Methodius, die Slavenapostel, bude vydávati vědecký čtvrtletník, formou dokonalejší než byly Slav. litt. theol. a ještě do III. sjezdu velehradského vydá I. díl Nomenclatora od P. Palmieriho. Jak časopis, tak i Nomenclator dostanou zakládající a řádní členové Akademie zdarma jako členský podíl. Třetí sjezd unionistický bude se konati na Velehradě ve dnech 27., 28. a 29. července, na to v sobotu a v neděli bude míti Apoštolát valnou hromadu a 30. a 31. července sjezd bohoslovců. Pro sjezd unionistický jsou zajištěni dosud řečníci: Msgr. M. Mirov, bulharský arcibiskup sjednocený z Cařihradu, P. Palmieri z Říma, M. Jugie, assumpcionista z Cařihradu, dr. Kordač z Prahy, dr. Šulc z Hradce Králové, M. Ustičkov, profesor v Kadi Kei v Cařihradě. S jinými řečníky dosud není definitivně dojednáno, nebo noví jsou pozváni, mezi nimi rumunský katol. metropolita z Bukureštu. Obětaví a horliví nadšenci: msgr. dr. Ant. C. Stojan a assessor J. Vychodil převzali, onen práce administrativní, tento finanční.

První lyceum pro slepce v Brunšviku. Několika vlivným a majetným mužům podařilo se utvořiti spolek ku zřízení lycea pro slepce, na němž by se nadaným slepcům poskytovala možnost ke studiu: klasické literatury a moderní reči; ku studiu výpomocnému — Nachhilfestunden — hudby umění, zpěvu, varhanictví, ředitelstvi kůru, ladění pian, překládání, tlumočnictví, žurnalismu spisovatelství, zpravodajství a pod. Zvláštní péče bude se věnovati těm, kteří teprve později oslepli a tudíž jsou vyvinutější. Kromě kolleje slepců ve Worcesteru, kde však vyučuje se pouze theoreticky, bude ústav tento jediný svého druhu na světě. Bližší zprávy a prospekty lze dostati u kuratoria téhož ústavu ve městě Brunšviku v Gördelingerstrasse 43. V Rakousku udílí informace dvorní rada Chlumecký v Brně.

Svaz ženských katolických spolků hotovou událostí. Za předsednictví I. místopředsedy zemské katol. rady kan. Mons. Františka Vaněčka konána poslední schůze zařizujícího komitétu, v níž schváleny definitivní stanovy Svazu. V nejbližších dnech vydáno bude veřejné prohlášen k české katolické veřejnosti ženské. Členy svazu mohou býti ženské nepol. spolky a organisace, ženské odbory při katol. spolcích, jakož i jednotlivé osoby ženské. Veliký a důležitý jest úkol Svazu a krásným důkazem toho, že ženy české pochopily dalekosáhlý význam mohutné organisace Svazu, jest skutečnost, že před konstituováním Svazu přihlášeno jest k němu již na 9000 žen. Prvním účelem Svazu jest hájiti a prováděti zásady katolické ve všech oborech ženského hnutí. Učelu svého domáhá se Svaz zřizováním a podporou spolků a organisací, družstev hospodářských a svépomocných, pensionátů, stravoven, útulen. škol odborných (hospodyňských, kuchařských atd.), kursů vzdělávacích, sprostředkováním míst a práce, vydáváním knih a časopisů, zakládáním knihoven a čítáren, pořádáním výstav, přednášek, divadel, sjezdů, akademií, studijních a zábavních cest, bazárů a podniků poučných a zábavných. Charitě křesťanské věnuje zvláštní péči. Svaz domáhati se bude pro ženy zastoupení ve veřejných institucích (nepolitických) atd. Bližší informace podá sekretariát zemské rady katolíků v Praze, Myslíkova ul. 5.

Katolická Unie. — V paláci knížete Ferd. Zd. Lobkovice, vévody roudnického, sešli se v neděli, dne 26. února t. r., zástupci čes. i něm. nepolit. organisací katolických a usnesli se projeviti souhlas se založením »Katolické Unie« v Rakousku, k níž nepolitické organisace zemské obou národů přistoupí. Příslušnou resoluci podepsali: kníže F. Zd. Lobkovic, V. Schoeborn, L. Broll Ben. Coekol. dr. Doskočil za ndp. biskupa Doubravu, Düport, Ecklarat, hr. Gallen, prof. Hilgenreiner, prof. Jaksch, nakl. Kotrba, msgr. Krupka za ndp. biskupa Huyna, msgr. Kordač, dr. Mazanec, hr. Lažanský, hr. Mensdorff, prof. Müller, taj. Mourek, hr. Nostitz, hr. Rességuier, prof. Slavík za ndp. biskupa Hůlku, JUC. Schindler, Ulbrich, kanovník Vaněček, opat Zavoral a za ndp. kardinála ze Skrbenských ndp. biskup dr. Frind. — Pozvaný redaktor t. l. se ke schůzi pro churavost dostaviti nemohl.

Družstvo katolických katechetů v Záhřebě. »Hrvatsko katoličko katechetsko družstvo u Zagrebu« mělo v uplynulém správním roce 130 řádných členů a 9 zakládajících. Spolkový list »Krščanska Škola«, měsíčník, měl 540 odběratelů. Spolek měl 1644 K 60 h příjmů, vydání bylo 1631 K; poněvadž měl v záložně 325 K, zbylo na 330 K jmění. Záhřebská arcibiskupská kapitula věnovala spolku 300 K Do správního odboru byli zvoleni katecheté: Dr. Cukac, Kornfeind, Rukavina, dr. Peček, dr. Zagoda, Repar a Pavunič.

Výbor Tiskové Ligy konal dne 20. února t. r. za předsednictví kníž. arcib. notáře Tom. Škrdle svoji VII. schůzi. — Jednatel far. Vl. Hálek četl protokol minulé schůze, jenž byl probrán a schválen. T. Liga odsuzuje štvaní »Českého Učitele« proti sbírkám na stavbu velechrámu sv. Víta v Praze jakožto čin nevlastenecký, národního poslání českého učitelstva nedůstojný. Právem mají čeští katoličtí rodiče při těchto směrech učitelského tisku obavu o dobré vlastenecké a náboženské vedení svých dítek ve škole. — Výbor Ligy žádá správy klášterních ústavů pro dívky, hlavně učitelských ústavů, zvláště pak důst. duchovenstvo, jež na nich působí, by chovankám byl více dáván do ruky katol. odborný tisk, aby vedle čisté náboženské výchovy pěstováno bylo u nich katolické přesvědčení spolu s katol. stanoviskem, jež mají k denním zjevům zaujímati. — Liga poukazuje na nově se objevující farizejské tažení agrárního a pokrokářského tisku proti celibátu duchovenstva, jež jest pouhým kopírováním dřívějších mělkých článků barákovských a padařovských pamfletů na duchovenstvo. Volání státu na pomoc k zrušení celibátu, jak činí agrární tisk, dokazuje, že svobodomyslnost u agrárního tisku jest pouhou frází. — Liga děkuje Jednotě duchovenstva diecése Brněnské za pozornost, ocenění a uznávání činnosti Ligy v jejím Věstníku, které jí bude posilou k další práci. — Liga se usnáší na tom, aby znovu uveřejněny byly v »Naš. Listech« výnosy místodržitele Fr. hr. Thuna o správě obecných škol, jež byly svého času vydány a působením pokrokářského učitelského tisku do pozadí zatlačeny. — Záležitosti obrany naší pro r. 1915 jsou na jiném místě.

K Jubilejnímu fondu pro zřízence družstva Vlast v únoru darovali: 5 K Jan Nosek, em. far. v Nekoři; po 1·50: Rev. K. Petlach, duch. správce ve Verdigre a Ant. Polanský, superior v Horažďovicích; 2 K Antonín Stropek, far. v Prčici; po 1 K: Jan Dostálek, inženýr v Praze a Fl. Lužný, farář v Kateřinkách u Opavy. Činí úhrnem 2669 K 15 h. — Úroky z r. 1910 byly potřebným rozdány.

Valná hromada Paedagogického svazu konána byla v domě družstva Vlast v neděli dne 26. února t. r. za předsednictví kanovnika a univ. profesora Dr. Jana Lad. Sýkory, jenž zahájil schůzi skvělou řečí, ve »Vychovateli« uveřejněnou. — Jednatel Jar. Slavíček, katecheta, četl protokol minulé řádné valné hromady a podával výroční zprávu. — Zprávu účetní přednesl kníž. arcib. notář Tom. Škrdle a bylo mu uděleno absolutorium. Do výboru zvoleni byli: za předsedu Dr. Jan Lad. Sýkora — do výboru a) za Jednotu čes. katol. učit.: Kar. Ludvík, Ant. Suchoradský a Tom. Škrdle, za náhradníka sl. Jos. Bayerova; b) za Spolek katechetů: Václ. Hála, Em. Pešek a Jar. Slavíček, za náhradníky: Fr. Čurda a Jar. Dvořák; c) za spolek prof. středních škol: Václ. Müller, za náhradníka Mart. Kocmich; d) za řády: generální představená Xaveria Fürgottova. — Za revisory účtů zvoleni byli Boh. Šubrt a Jan Žák. — Z volných návrhů, při nichž bylo živě debatováno, vyjímáme — pominuvše jiné tajného rázu — tyto: 1. K návrhu prof. Em. Žáka věnoval Svaz k obraně naší pro r. 1915 — 20 K; 2. učitel Vl. Jelínek navrhl, aby Paed. svaz ve veřejných přednáškách věnoval péči školní mládeži; bylo usneseno, aby určité návrhy přednesl v budoucí výborové schůzi, do níž bude pozván; 3. četní řečníci si stěžovali, že katolické spolky a organisace hrají někdy div. kusy, které urážejí mrav. Svaz proti tomu přiměřeným způ-

sobem zakročí. — Provolav slávu: sv. Otci Piu X., Jeho Veličenstvu císaři a králi Frant. Josefu I. a českému Episkopátu, uzavřel předseda krásnou tuto schůzi. — Ve schůzi výborové zvoleni byli: za místopředsedu prof. Václ. Müller, za jednatele katecheta Jar. Slavíček, za pokladníka k. a. notář Tom. Škrdle.

Z Tiskové Ligy. — Za členy zakládající přistoupili: duchovenstvo vikariátu Semilského a Zbraslavského. — Dary složili: 100 K Jeho Eminencí ndp. kardinál Skrbenský, kníže-arcibiskup; 20 K Jan Nosek, em. far. v Nekoři; 5·10 K Rud. Kostrba, far. v Močidlech; 3 K K. Reindl, far. v Popovicích; po 2 K: Th. Ryska, k. a. notář ve Slapech, Ferd. Blecha, děkan v Solnici a Jos. Kříž, far. na Všeborsku; 1 K Jos. Dvořák, farní admin. v Malé Chýšce.

K Širšímu sboru Soc. odboru družstva Vlast v únoru přistoupili a složili: 20 K Jan Nosek, em. far. v Nekoři; 4 K Paedagogický svaz v Praze; 3 K Em. Štikar, deficient v Bohdálově; 2·80 Jan Novotný, děkan v Novém Městě n. Metují; po 2 K: Ot. Hruška, duch. správce v Bohnicích a Mik. Koukl, katecheta v Praze-VII.; po 1·50: Ant. Polanský, superior v Horaždovicích a Rev. K. Petlach, duch. správce ve Verdigre v Sev. Americe; po 1·40: Fr. Keppert, farář v Lipově a Arn. Kotinský, far. v Horní Bobrové; 1·30 Jos. Smath, kaplan v Říčanech; po 1 K: Ervin Červinka, em. ředitel v Modřanech; St. Mostka v Měrotíně: Jan Keller, vychovatel ve Št. Hradci; J. Švejda, obchod dřívím v Hladově, Jan Dostálek, městský inženýr v Praze, Jos. Sobotka, rolník v Jablonci a Fr. Juránek, rolník v Budči; dále: děkani, bisk. vikáři, prof. bohosloví, faráři, administrátoři, koop. a deficienti: Fr. Dundáček v Ivančicích; Fr. Jelínek v Bavorově; Cyr. Studený v Protivanově, Jan Selichar v Něm. Rybné, Jos. Kepl ve Svojanově, Josef Dítě v Lanžově, Hugo Červinka v Modřanech, Vinc. Kudr v Přímětičcích, Rud. Kužela v Hennersdorfu, Fr. Richter v Lovosicích, Josef Rejzek v Nymburce, J. Kotek v Neplachovicích, Jos. Rožďál v Třeboni, Ferd. Hrdý ve Sv. Lovreči, Istrie, Jos. Kuděj v Hošticích Šumavských, Dr. K. Kasper v Českých Budějovicích, Leop. Růžička ve Zlámance, Jan Prokeš ve Střítěži, Jan Houdek v Plaňanech, Jos. Fabiánek v Bučovicích, Fl. Lužný v Kateřinkách a Jan Král v Suchdole. — Celkem přibylo v únoru 40 nových členů a od počátku nového správního roku, t j. od 1. října 1910, přihlásilo se 247 nových údů, což svědčí o živé účasti ve prospěch našeho družstva.

Ze Spolku na zakládání katolických knihoven. Přispívajícími členy stali se: Karel Bezstarosti, kons. rada a far. v Bohuticích a Čt. pěvecký spolek v Dražůvkách, jenž složil příspěvky po 2 K na r. 1911, 1912 a 1913. — Dary složili: 100 K Piův spolek v Praze; 3 K Jan Nosek, em. far. v Nekoři; po 2 K: Cyr. Höschl, z. kaplan ve Vosečanech; Karel Tippmann, em. profesor v Praze a Nár. Jednota katolická v Rovensku. — Od nového roku založil spolek 5 knihoven. I dostali knihovny: a) v Čechách: Jednota k uctění Nejsvět. Svátosti v Bošíně a Křesť. soc. spolek Vlast v Sedleci u Kutné Hory — b) na Moravě: Čten. pěvecký spolek v Dražůvkách u Želetic; Vzděl. Jednota Cyrillo-Methodějská ve Zlíně a farní knihovna v Bohuticích. — Kdo chce knihovnu obdržeti, musí se písemně zavázati, že bude členem Spolku na zakl. katolických knihoven nejméně 3 roky (ročně se platí 2 K) a neodebírá-li »Vlast«, že ji bude rovněž nejméně 3 roky odebírati. Adresa: Praha, čp. 570-II.

Katolické spolky upozorňuje »Útulek sv. Josefa pro opuštěné dítky« na Král. Vinohradech, že mohou levně získati krásnou, cestopisnou přednášku. Spolek tento pořídil sobě na 200 krásně kolorovaných diapositivů z cesty po sv. Zemi a dp. katecheta Jaroslav Přítel z Král. Vinohradů, člen výboru tohoto ochranného spolku, uvolil se konati na požádání v Praze i na venkově přednášky o své cestě do Palestiny loňského roku o prázdninách vykonané. Veškeren čistý výnos těchto přednášek věnuje tento kněz »Útulku sv. Josefa«, jenž pečuje o více jak 100 dítek a zápasí s mnohými nesnázemi.

Katolíci ve prospěch studentstva. V Krakově kněz dr. Golba, gymnasijní prefekt, zakoupil pět jiter pozemků za městem na území náležejícím Velkému Krakovu za 30.000 K. Na získaných pozemcích má se cvičiti mládež středních škol v hospodářství, rolnictví, sadařství a zahradnictví, jakož i v pěstování výhodných plodin, což má přispěti k tělesnému i mravnímu vývoji mládeže.

Kněžský dům v Zakopaném. Polští kněží založili spolek s názvem »Księżówka« (Kněžovka), který zakoupil dům pro choré kněze v Zakopaném. Tento dům jest otevřen i v zimě. Spolek čítá 737 členů s 984 podíly a dům je zabezpečen. Člen zaplatí 5 K vstupného a 50 K podílu.

Apoštolská škola v Jerusalemě. V Jerusalemě trvá od několika let apoštolská škola, založena lazaristy. Tito řeholníci mají mnoho škol na východě,

zvláště v Syrii a Egyptě. Mají kolleje v Antuře a Damašku, misie v Beyrutě, Alexandrii, Kaiře, Tripolisu a na Libanonu. Nad to konají kněžské povinnosti v četných ústavech, vydržovaných milosrdnými sestrami. Majíce tak široký obor práce, potřebují mnoho členů a to jest právě původem založení apoštolské školy v Jerusalemě.

Kdo odkryl Australii? Až dosud připisovalo se odkrytí kapitánovi Cookovi, jenž r. 1769 na lodi »Endeavour« ji zeměpisně určil. Ale nyní dle londýnské zprávy M. Pethericha, kurátora historického oddělení v Melbourn, zjišťuje se dále, že Australie byla odkryta již r. 1499 Amerigem Vespuccim. Týž narozen roku 1451 ve Florenci zúčastnil se několika výprav v nově odkryté Americe. Byl prvním, jenž podal topografické snímky a sestavil první mapu odkryté Ameriky.

Konfiskace nemravných tiskovin knihkupectví Sternova. Státní zástupce zkonfiskoval v jeho skladě dílo francouzského kulturního historika Eduarda Fuchse, nadepsané: »živel erotický v karrikatuře« — Vídeň 1900. Dílo to obsahuje sbírku illustrací s textem, aby bylo poukázáno na erotickou literaturu v různých dobách. Šest obrázků karrikaturních bylo uznáno závadnými, a to pro urážku členů císařského rodu a čtyři pro tupení zařízení katolické církve. U těchto prý jednalo se o obrázky z doby reformační, dle nákresu Lukáše Kravacha s textem Martina Luthera. Ostatní část knihy, 259 stran silné, byla propuštěna. Proti konfiskaci byly podány námitky drem Rodem. Týž snažil se dokázati historický ráz obrázků a textu, soud však námitky ty zamítl. Soudce uznal sice, že konfiskovaná kniha má ráz vědecký, ze kteréž příčiny prý státní zástupce celou řadu nevhodných vyobrazení propustil. Ale některé obrázky prý z tohoto rámce vypadly. Svoboda vědy a umění nesmí státi se zástěrou urážek a zlehčování církevních institucí. Štěstím zde bylo, že mezi obrázky nalézaly se též některé urážející členy císařského domu, jinak by byly ostatní obrázky prošly.

Jeptiška vynalezla výrobu irských krajek. V roce 1846 v Irsku panoval hlad, i přemýšlela jeptiška Margaret Smithová, jak by hladomoru odpomohla. I prohlížela rozličné památky a mezi nimi nalezla útržek krásné krajky italské. Napadlo jí, že by se cosi podobného mohlo i v Irsku zavésti — výroba krajek. Ale dlouho nemohla do toho tajemství vniknouti. Ve své cele párala stehy, sledovala každou smyčku, až se tajemství dopátrala. S dorozuměním konventu svolala dívky a ženy, jež počala vyučovati v šití nádherných krajek. Ovšem musila překonati ještě mnoho překážek, i sklamání se dožila, ale klášterní škola Joughalská přece vyslala první krajky do světa. Tak se podařilo Margaret Smithové zahnati hlad, ale také rozšířiti výrobu krajek umělecké dovednosti jednak v krajkářské klášterní škole, jednak mimo klášter u irských žen.

Zostření censury knih a časopisů v Rusku. V ruské dumě byl předčítán návrh zákona na zostření censury knih a časopisů. Vše, co má národ ruský dostati ke čtení, má jíti skrze ruce censorské. Též do censurních komité mají býti vysíláni duchovní. Socialní tisk ruský již předvídá, že blíží se na ruský tisk těžké časy. O. J.

Součinnost chorvatských učitelů i katechetů. Na valnou hromadu katechetského družstva v Záhřebě, konanou koncem správního roku, dostavil se i delegát učitelského spolku Granetz, který poděkoval za kolegiální pozvání na schůzi a připomněl, že učitele i katechety mají vésti tytéž zásady ve výchově naší mládeže, poněvadž jen takto můžeme dojíti žádoucího úspěchu. Přítomní přijali toto prohlášení bouřlivým »Živio!«

Katolický spolkový dům ve Lvově. Tyto dni otevřen byl slavnostním způsobem nově postavený katol. dům ve hlavním městě Haliče. Stavební místo v ceně 100.000 K daroval arcibiskup dr. Bilczewski, polská šlechta darovala na stavbu 300.000 K. Nový spolkový dům je stavba imposantní.

Nová německá fara katolická v Petrohradě. V hlavním městě ruském byla uvedena v život nová fara německých katolíků. Kaple byla posvěcena 24. listopadu minulého roku farářem za přítomnosti duchovenstva a vyslanců německého a bavorského.

Katolická církev obránkyní Poláků v Rusku. Nedávno byl v Miňsku v ruském Polsku posvěcen katolický kostel, při kteréžto příležitosti ruské »Minskoje Slovo« v delším úvodníku dovozuje, kdyby nebylo kostelů, že »nespokojená a nebezpečná« Polska byla by dávno mrtva.

DUBEN 1911

VLAST

ROČNÍK XXVII. ČÍSLO 7.

Padesát let na Rusi.

Z pamětí KARLA JINDŘICHA.

(Pokračování.)

Vynikající místo mezi kremlovskými budovami zaujímá velikánský *arsenál* z r. 1736, kde v XVII. stol. byl střelecký dvůr. R. 1812 byl při odchodu Francouzů také velice poškozen minami a teprv císařem Mikulášem I. obnoven. *) Celé dlouhé průčelí má zvláštní ozdobu. Na jeho výstupech rozloženo 875 děl, ukořistěných při zpátečním tažení Napoleona, mezi nimiž jest 365 francouzských, 189 rakouských, 123 pruských, 70 vlašských, 40 neapolitánských, 34 bavorských, 22 hollandských, 12 saských, 8 španělských, 5 polských, 5 virtemberských a po jednom vestfalském a hanoverském. Nad jednotlivými skupinami rozkládá svá křídla ruský dvojhlavý orel s vavřínovým věncem ve spárech, symbol výmluvnější lidských slov. Uvnitř chovají se všeliké vojenské zásoby, též prapory, stará děla a různá zbraň. V levo od arsenálu stojí vojárna granátnického jekaterinoslavského pluku,

*) Jest ku podivu, jak nesprávně a nesoudně píší někdy čeští turisté o ruských událostech a jiných věcech. Při popisu tohoto arsenálu píše jeden, kterak »tři památní ledoví jenerálové: prosinec, leden a únor, pomohli chrabrému vojsku vytlačiti nepřemožitelného Napoleona.« Avšak francouzské vojsko opustilo Moskvu již 7. října, poslední jeho zbytky překročily 14. prosince ruské hranice a 18. prosince byl Napoleon již v Paříži! — Při zmínce o archandělském chrámě dí týž turista: »Ponuré zdi hostily v sobě i nejmilovanějšího z carů Alexandra II. při převozu do Petrohradu.« Alexander II. zavražděn, jak známo, zlosynnou rukou 1. března 1881 v Petrohradě, v chrámě Michaela archanděla pak byla vystavena při převozu do Petrohradu tělesná schránka Alexandra III., zemřelého 20. října 1894 v Livadii. — Ivana Hrozného klade popisovatel tamže mezi hrobnicemi jiných carů: »Uprostřed pod černým pokrovem spí car Ivan Hrozný,« týž ale pochován zvláště u pravého vchodu na výstupku mezi chrámem a oltářem. — »V baštách těch« (t. j. na hradbách Kremlu), vysvětluje dále, »kryjí se obranná děla, šklebící neviditelná ústa proti městu, z něhož snad mohla by přijíti zkáza.« Zatím však umístěno 12 starých děl pouze na baště Tajnické věže, z nichž střílí se o velkých církevních a císařských svátcích, zejména v půlnoc o vzkříšení při slavném průvodu z uspenského soboru. Jiného účelu zastaralá ta děla nemají. — »Krestnyj chod« (od neseného v něm na nosítkách starobylého kresta, t. j. kříže, tedy křížový průvod, procesí) nazývá »křestným chodem« atd. — Takové popisy špatně informují českého čtenáře a fantasie měla by ustoupiti střízlivé úvaze.

tvořícího posádku kremlovské pevnosti a před ní rovněž umístěno 20 velikánských děl ruské výroby, mezi nimiž na rohu vyniká proslulá *car-puška*, jináče „drobovik", obrovské dělo vážící 2400 pudů a každá ze čtyř před ním srovnaných koulí 120 pudů. Neobyčejný ten výtvor ruského kovolijectví zhotovil r. 1586 puškař Feodor Joannovič, jehož vypuklá podoba dělo zdobí. Mezi ostatními děly vyniká dlouhý úzký *Trojil*, vážící 430 pudů, *Aspid* váhou 370, *Onagr* $312^1/_2$, *hmoždíř* (mortira) *Lžedimitra I.* 717 a *Jednorožec* 779 pudů.

Doufaje, že jsem tímto podrobnějším popisem kremlovských památností laskavého čtenáře neznudil, uvedu na rozloučenou jen ještě úryvek staršího vynikajícího spisovatele Mich. Nikol. Zagoskina, v němž líčí *„Moskevský Kreml při měsíčním světle."*

„Jak krásný, jak velkolepý jest náš Kreml za tiché letní noci, když večerní záplava hasne na západě a noční krasavice, plná luna, vycházejíc z oblak, ozařuje blankyt i celý obzor svým jemným světlem. Jestli si přejete stráviti několik skutečně blažených chvil, jestli chcete zakusiti onen nevýslovně sladký poklid duše, převyšující všecky rozkoše pozemské, jděte za letní měsíčné noci pokochati se naším Kremlem. Usedněte na jedné z laviček u chodníku, vroubícího chlum, zapomeňte na čas na hlučný svět s jeho marnostmi, všecky vaše časné péče a záležitosti a přejte aspoň jedenkráte oddech vaší znavené a ztýrané duši, uvolněné ode všech světských starostí. Pozdě večer nesetkáte se v Kremlu s nikým; o jedenácté hodině noční rozléhají se v něm pouze odměřené kroky a řídké okřiky stráže. Zdola u vašich nohou duní ještě povozy, volají izvozčíci, doráží hlasitý hovor procházejících se po nábřeží. Z protějšího břehu doléhají k vašemu sluchu veselé písně továrních dělníků a hluchý, nesrozumitelný šumot celého Zamoskvořící zdá se vám našeptávati o radostech, zábavách a pošetilostech vezdejšího života. Ale vše to jest daleké od vás, vy jste nade vším tím povzneseni. Hle, přihnaly se mráčky, jasný měsíc zastřen oblakem, tmavý stín pokryl celé Zamoskvořící, třpytné vlny řeky pohasly, domy zahaleny mrakem. Ale zde na kremlovské výšině skvějí se jasem ozářené báně chrámů jako dříve a pozlacený kříž Ivana Velikého leskne se jako jasná hvězda v lazurové výši. Pohledněte kolem: jak ztepile a vznešeně pnou se před vámi ty starodávné sobory, v nichž odpočívají neporušená těla svatých patronů moskevských. O jak toto velebné ticho, ten hluboký klid kolem, ta potucha blízkých svatyň, ty lepé těremy ruských carů a ty jejich prosté hrobky na blízku, kterak vše to vás odvrací od země, tlumí vášně, ukájí srdce a duši naplňuje nevýslovným pokojem a blahem! Dole ještě neustal hluk a ruch, lidé trudí se dosud svými neprázdněmi nebo si navzájem pomáhají ubíjeti čas — ale zde je vše ticho, klidno a přece žije, ale docela jiným životem. Ty vysoké zdě, starobylé věže a carské paláce nejsou němé: oni vám vypravují o minulosti a budí ve vaší duši upomínky o časech dávno zašlých. Vše vám zde připomíná utrpení a slávu předků. — Zkuste to sami, přijďte do Kremlu pozdním večerem a jestli jste ještě docela neodvykli be-

sedovati se samým sebou, jestli ještě dovedete stráviti nějaký čas bez lidské společnosti, díte mi zajisté „spasibo« za tuto moji radu.“

Ještě chystaje se na cestu do Ruska, čítal jsem kromě jiných s pochopitelnou dychtivostí i tento vřelým vlastenectvím prodchnutý popis Kremla. Nyní mohl jsem se osobně kochati jeho pohledem a oddati se povznášejícímu dojmu, jaký vyvěrá na každého všednostmi života ještě neotupělého člověka. Velmi často a rád jsem dlíval dobou večerní na jeho chlumu nebo v hustém, omšenou zdí obemknutém dvorcovém sadě u jeho podnože, kde v tišině přerývané jen šumotem zelených olištěnců nebo zvučným bitím hodin na Spasské věži a harmonickou hrou jejich zvonků tak milo a sladko se dumalo o časech a dějích dávno minulých. A nebyly to již pouze luzné vidiny roznícené fantasie, nýbrž očitá, živá skutečnost.

Co nám Čechům činí Kreml kromě jeho vzácných památek a dějinného významu zvláště milým, jest krásný rozhled s něho na město, mající odsud nápadnou podobu s Prahou, jak dosvědčují též někteří ruští spisovatelé, na př. Al. Chomjakóv a kníže Vjazemský. Tento mimo jiné pěje:

Podél břehů Vltavinych
Milo, Praho, vzpomínati;
Slávou tvojí z časů dávných
V mysli své zas okřívati.

Šťasten sluch je rodnou řečí,
S věží, s hradeb, s chrámů tvých
Zní mi Kreml, Moskvořící,
Budí radost v prsou mých.

Kremlovský chlum nemá sice ani polovici výše našich Hradčan, ale také jej věnčí kathedrální chrám a císařský palác, pod ním se vine řeka Moskva a za jejím nábřežím rozkládá se nesčetnými církvemi ověžené Zamoskvořící, připomínající živě rozlohu našeho Starého a Nového města s Vyšehradem a předměstími. Při tomto pohledu souhlasíte úplně s básníkem Puškinem volajícím: Moskva! Jak mnoho tímto slovem
Ruskému srdci řečeno,
Jaké v něm ozvěny našlo!

Pohříchu začínají v posledních letech, zrovna jako u nás, mnohopatrové činžáky a jiné prosaické budovy zacláněti tuto velkolepou panorámu, které časem setrou snad všechen půvab a historický pel té rozkošné vyhlídky.

9. Katolický chrám a farnost sv. ap. Petra a Pavla.

Dojem první návštěvy. — Pořádek bohoslužby. — Dějepisný nástin původu kostela a rozvoje osady. — Nynější moskevská katolická obec.

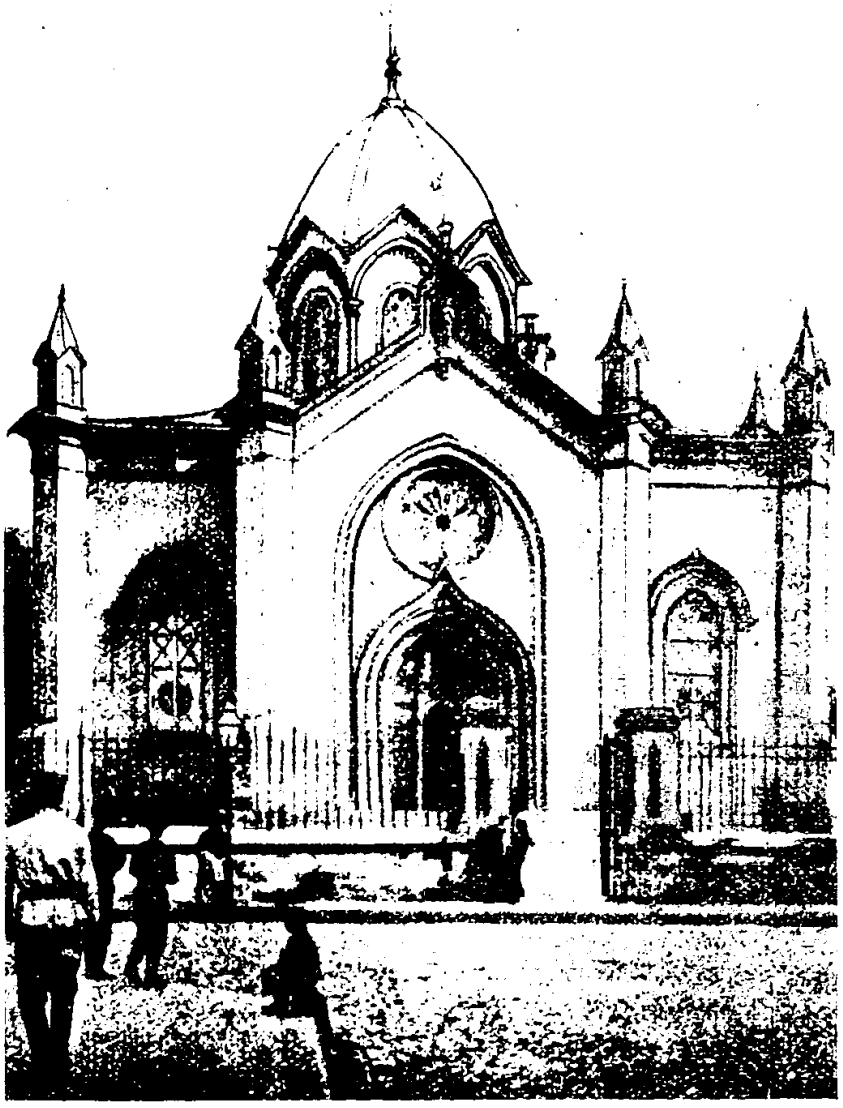
Nad jiné milým jest upřímnému katolíku v cizině zajisté jeho katolický chrám, v němž nachází aspoň částečnou náhradu za vzdálenou otčinu a za vše, co mu v ní drahé. Líbila se mi

staroslavná Moskva s jejími zlatolesklými církvemi a starožitnostmi, poutala zvědavost novota obyčejů, lahodila uchu slovanská řeč, ale při všem tom postrádal jsem dosud svého duchovního domova — kostela a proto bylo mojí přední úlohou vyhledati ho v den Páně. Nebyl daleko. Na blízku velké Lubjanki, v Miljutinském pereúlku (uličce) stojí na prostoře farní a děkanský kostel sv. apoštolů Petra a Pavla v prostém novogotickém slohu, se světlou osmihrannou kopulí. Může umístiti do 1500 věřících. Má tři lodě a pět oltářů: hlavní, sv. apoštolů Petra a Pavla s pozlaceným baldachýnem goticko maurického slohu, dva postranní Nanebevzetí Panny Marie (altare privilegiatum) a sv. Emilie a ve dvou kaplích pod kůrem sv. Maří Magdaleny a sv. Šebastiána. Kromě nich jest s levé strany presbyteria kaple s umělecky ze dřeva vyřezaným oltářem Matky Boží Ostrobranské. Zevní pilíře zdobí 12 gotických vížek, ale schází zvonice, jelikož kostel nemá věží a šest nevelikých zvonů umístěno v nevysokém, plechovou stříškou krytém lešení ve dvoře.

Zvláštní cit ovládal mnou, když jsem poprvé vkročil do jeho vnitra. Přes tři tisíce verst dělilo mne od vlasti, ale zde uvítala mne tatáž svatyně, týž duch vanul v ní jako v rodném městě. Byla zpívaná mše svatá a mezi ní po evangeliu polské kázání, jemuž jsem dobře rozuměl — polský jazyk jest tak blízký českému. Vše bylo jako v domovině a jako všude, kde Církev rozestřela síť Petrovu. V cizině se více zdůrazňuje význam Církve povšechné, cítíte vřeleji, co to jest, býti její členem a zde, v středisku pravoslaví, byl tento pocit zvláště živý, mohutný. Kostel byl přeplněn, shromáždění, většinou Poláci, obcovali službám Božím s příkladnou pobožností. Za příčinou rozsáhlosti města a velké vzdálenosti většiny farníků od kostela sloužena velká mše svatá teprv o $11^1/_2$ hodině. Pořádek bohoslužby byl vůbec tento. Po dvou tichých mších sloužena v neděle a svátky o půl desáté t. zv. Votiva, při níž latinsky zpívána sicilská marianská píseň »O Sanctissima« a po mši polsky supplikace, „Swięty Boże,« prosby za Církev, úrodu a j., načež za zpěvu „Sanctus" následovalo požehnání Nejsv. Svátosti. Kázání bývalo po dvě neděle polské, třetí neděli německé. Po velké mši sv. odzpívány latinsky modlitby za sv. Otce, za panující dům a katolického metropolitu. Ve všední dny sloužena mše svatá s průvodem varhan o desáté hodině; nešpory slouženy pouze v neděle a svátky a v svatvečer před nimi v pět hodin, při čemž žalmy na kůru a modlitby celebranta zpívány latinou, načež u oltáře Panny Marie zpívána litanie loretánská zvláštním nápěvem, užívaným v čenstochovském klášteře na Jasné hoře, v prvních letech latinsky, nyní polsky. Vzpomenu ještě některých zvláštních obyčejů. Při »Asperges" kropil kněz nejen středem kostela, nýbrž obcházel též obě postranní lodě, kteréžto obyčej teprv před nedávnem zanechán. V den sv. Jana Evangelisty (27. prosince) dává se věřícím před velkým oltářem píti z kalicha svěcené víno, na sv. tři Krále rozdáváno všem kadidlo a křída a v svatvečer voda tříkrálová, o hromnicích svěcené svíce, v květnou neděli před průvodem jívové ratolesti, o památce sv. Agaty okrouhlé žemličky. Vzkří-

šení koná se slavně o půlnoci, průvod s Nejsvětějším obchází třikráte uvnitř kostela.

Duchovní správu vykonávali tehdáž děkan Apolinář Dowgiałło, viceděkan Budrewicz a dva kaplani (wikariusze) Václav Kolesiński a Godecki. Znal jsem je všecky, ale nejdůvěrněji sblížil

Katolický chrám sv. Petra a Pavla v Moskvě.

jsem se s letitým již ctihodným knězem Budrewiczem, německým kazatelem, jenž mne občas navštívil a stal se později prvním farářem (proboszczem) nového kostela v Nižním Novohradě, kde svůj blahodárný život ukončil.

Jest zajisté významno, že první katolický chrám v ruské říši, tehdáž ještě velikém knížectví moskevském, byl vystavěn v samém srdci země, v sídle carů a ohnisku pravoslaví — Moskvě.

I kladu zde dějepisnou črtu, k níž jsem prameny v posledních letech shledal, kde podrobně vylíčeny počáteční osudy a ponenáhlý rozvoj první katolické obce v Moskvě.

Do konce XVII. století neměli katolíci v Rusku meškající kostelů ani stálých duchovních pastýřů a jejich náboženské potřeby obstarávali pouze nahodile apoštolští misionáři, ubírající se tudy na východ, při čemž každý z nich byl povinen vymoci si k takové návštěvě Moskvy zvláštní carské dovolení čili grámotu. Částečně posluhovali zdejším katolíkům též kněží, přidělení k zahraničním vyslanectvím. Teprv za společného panování mladistvých carů Ivana a Petra Aleksějevičů nastal obrat k lepšímu. Hlavní k tomu pohnutkou byl stále se zmáhající příliv cizinců ze západních zemí, mezi nimiž bylo četně katolíků, kteří se horlivě zasazovali o ukojení svých duchovních potřeb, jsouce v tom podporováni residenty a posly některých evropských dvorů, zvláště vídeňského a varšavského. Snahy jejich docházely též vlídného přijetí u tehdáž na Rusi panující a sblížení se Západem vyhledávající strany Miloslavských, jejímž hlavním představitelem byl kníže Vasilij Golicyn, jehož vliv při dvoře carevny Sofie, vládnoucí za nezletilosti obou carevičů, byl téměř neomezený.

Rok 1684. byl prvním, v němž tužby katolíků došly aspoň částečného splnění. Na začátku toho roku zavítal do Moskvy na své cestě do Persie v průvodu dvou kněží-misionářů arcibiskup Sebastian Knabe, aby upravil půdu dvěma poselstvím, papežskému a císařskému, majícím záhy přibýti do stoličného města. Užívaje svého poselského práva, konal arcibiskup ve svém příbytku bohoslužby, jimž obcovali místní katolíci a na jednom z takových shromáždění vznikla pod účinkem jeho vřelých promluv myšlenka vystavěti v Moskvě katolickou svatyni. Duší toho podniku stal se svým postavením a katolickým smýšlením nad jiné vynikající jenerál Patrik Gordon, švédský emigrant a někdejší chovanec jesuitské školy v Brunsberku, ve Varmii, jenž od roku 1661 sloužil v ruském vojsku a stav se vychovatelem mladistvého Petra, těšil se stále jeho zvláštní přízni. Prostřednictvím tohoto výtečného muže podána byla v únoru r. 1684 panovníku žádost od moskevských katolíků za dovolení k stavbě kostela, na níž tak zvaný »poselský prikaz« čili úřad zahraničných záležitostí odpověděl, aby mu byly podány všecky věci té se týčící informace. Právě v tom čase přijelo do Moskvy osmdesát osob čítající poselstvo císaře Leopolda s barony Blumbergem a Zierowským v čele, jehož hlavním úkolem bylo získati moskevské carstvo za spojence proti Turkům. Neméně vřele však ujali se poslové tito záležitostí náboženských potřeb a stavby kostela a při audienci 31. května podali stran toho zvláštní pamětní spis. Odpověď zněla poněkud vyhýbavě, že jich carská milosti musí se o tom dříve dorozuměti s patriarchou.

V krátce po tom došla ze Smolenska zpráva, že jede do Moskvy mimořádný císařský vyslanec, slavný toho času diplomat a přítel polského krále Jana III., jesuita Karel Mauricius Vota. Týž skutečně záhy přibyl za týmž účelem jako předchozí císařské poselstvo, maje kromě toho ještě zvláštní poslání od papeže

Innocence XI. a krále Jana Soběského. Učený a zběhlý Vota dovedl v brzce získati si přízeň dvorských kruhů a společnému úsilí jeho a císařských poslů podařilo se konečně dosíci dovolení ku zřízení soukromé kaple, která byla odevzdána správě OO. Jesuitů. Prvním duchovním správcem kaple, umístěné v domě hollandského kupce van Troën'a, jakož i skupené kol ní katolické obce, byl přibylý s vyslanectvím P. Šmid, člen litevské provincie OO. Jesuitů, jenž se velmi horlivě a obezřele ujal bohulibého díla. Leč v krátce nestačilo mu sil, aby samoten mohl vyhověti duševním potřebám četných katolíků, jichž počet nejen v Moskvě, nýbrž i v jiných městech, zejména v Kyjevě, stále vzrůstal. I byl mu vítán tudíž příjezd nového císařského posla, Jana Ignacia Kurtze, jenž v průvodu sedmnácti osob r. 1685 přibyl do Moskvy a poděkovav oběma mladým panovníkům ve jménu císaře za milosti katolíkům prokázané, žádal za pomocníky pro O. Šmída. Prosba vyřízena příznivě a tovaryšem jeho stal se právě v tu dobu od polských hranic doraziví císařský vyslanec P. Albert Deboy S. J. Kněz Kurtz potrval v Moskvě celý měsíc (od 16. května do 16. června), v kterémž čase koupen za peníze císařem věnované zvláštní dům, do něhož převedena i kaple. Nacházel se v tak zv. »Německé slobodě«, místnosti obývané převážně cizozemci a zapsán na jméno florenckého kupce Guasconi'ho.

V příštím roce 1686 zažádal císař, aby pro stálý pobyt Jesuitů a pro stavbu kostela v Moskvě bylo dáno formální svolení carské a dále vyjednáváno v této záležitosti s velkým poselstvím obou carů, přibylým r. 1687 do Vídně. Výsledek byl pouze ten, že když r. 1687 zemřel kněz Deboy, na jeho místo mohl býti poslán P. Jiří David a když r. 1688 kněz Šmid přesídlil do Polska, jeho nástupcem stal se Tobiáš Tychawski čili Tychanowski. Zároveň byla ve »věčném míru«, uzavřeném dne 26. dubna 1686 mezi Polskou a Moskovií, vyhrazena svoboda *osobního* vyznávání katolické víry v celém carstvě. Nový to doklad, jak nesnášelivě a krutě chovala se pravoslavná církev i vláda toho času ke katolíkům v Rusku.

Nicméně vlekla se celá věc velice a přes časté prosby a naléhání řádných vyslanectev i zvláštních zplnomocněnců katolických dvorů nedocházely tužby katolíků v Rusku vůbec a moskevských zvlášť uspokojivého vyřízení. Hlavní toho příčinou byla ovšem tradicionelní zaujatost proti katolické církvi, zejména vyšších duchovenských kruhů, ale v nemalé míře též pletichy protestantů, jichž vlády ode dávna udržovaly stálé obchodní a diplomatické styky s moskevským carstvem. Též Ivan Hrozný vyslal, jak známo, poselství k anglickému dvoru, které mimo jiné mělo vyjednávati o ženitbě cara s neteří králové Alžběty, z níž však sešlo.

Z Dánska, Holandska, Němec povoláváni zhusta různí umělci, lékařové, lidé vojenští, typografové a jiní. Kuronské a livonské princezny staly se později členkami carské dynastie a konečně i neobmezenými vládkyněmi ruské říše. Celé tlupy dvořanů a jiné čeledi sledovaly za nimi, uplatňujíce znenáhla svůj vliv u dvora a vlády a zároveň i svoji odvěkou zášť a nenávist proti katolíkům.

Z těchto asi příčin nemělo též úspěchu úsilí polského vyslance Ogińského r. 1686 a rovněž stálého polského residenta Jiřího Dowmonta od r. 1687, z nichž první chtěl trvale umístiti v Moskvě kněze Bonaventuru Mellera a ještě druhého s ním přibylého misionáře S. J. Setkáváme se v tom čase ještě s jménem kněze Michala Jakonowicze, jenž konal občas náboženské objížďky hlavně v Smolenském kraji.

V Moskvě meškající otcové řádu Ježíšova měli od r. 1685 při kapli také školu, avšak blahodárná činnost jejich byla Bohu žel po několika letech přerušena. Roku 1689 padla totiž vládnoucí strana Miloslavských, katolíkům nakloněný kníže Golicyn poslán do vyhnanství a vláda přešla ku straně staroruské, nehrubě přející jinověrcům. K naléhání patriarchy Joakima, jenž shledával, že působení Jesuitů jest církvi pravoslavné škodlivé (tak se báli činnosti dvou katolických kněží!), vyzváni 2. října téhož roku oba otcové, David a Tychanowski, do „poselského prikazu", kde jim oznámeno rozhodnutí o neodkladném jich odjezdu z Moskvy. Ku spořádání jejich záležitostí povolena jim pouze dvoudenní lhůta, načež přes úsilovnou snahu residenta Dowmonta a dumného ďaka (tajemníka) Ukrajinceva byli vyvezeni za Smolensk k polské hranici.

Po jejich odjezdu pozbaveni byli zdejší katolíci celé dva roky všelikých náboženských útěch a několik v tom čase podaných petic, jakož i několik současných not posla Dowmonta zůstávalo bez výsledku. V březnu r. 1690 zastavil se v Moskvě vracející se z Persie P. Terpilowski S. J., jemuž na přímluvu Dowmonta a jenerála Gordona, jehož vliv u Petra stále vzrůstal, dovoleno pobýti nějaký čas v stoličném městě a přisluhovati svátostmi. Avšak již 7. května obdržel rozkaz, opustiti Moskvu a 12. července dopraven za Smolenský „rubež" čili pohraniční čáru.

Zvěděv o smutných osudech misie, jím tak protežované, vypravil císař Leopold I. r. 1691 do Moskovie zvláštního posla, výše zmíněného P. Kurtze, aby u obou mladých carů vymohl odvolání krutého výroku a navrácení ctihodných Otců do Moskvy. Ale přes horlivé úsilí posla nedocíleno žádoucího výsledku a teprv ku konci vyjednávání, které se táhlo od 8. května do 22. září, docíleno jen, že dovoleno meškati v Moskvě s počátku jednomu a k opětnému naléhání posla konečně dvěma kněžím, ale s vyhražením, aby oba patřili k duchovenstvu světskému a náboženské obřady konali v domě soukromém. Do příjezdu těchto dvou kněží zůstal zatímně v Moskvě provázející P. Kurtze dominikán Ludvík Koblicz, jenž sloužil mši svatou a přisluhoval svátostmi v dřívější kapli Německé slobody. V listopadě r. 1692 přibyli kněží Lefler a Jaroš, kteří po pěti letech byli vystřídáni světskými kněžími, soudě dle jména Vlachy: Emiliani, Berula a Casagrande.

Šlechetný a horlivý Gordon těžil tím časem z každé vhodné příležitosti, kde mohl působiti ve prospěch stavby nového kostela. 20. listopadu jel s Petrem v jednom povozu na svatbu jistého

vzácného cizozemce, bydlícího v Německé slobodě. Když se přiblížili k místu, vytknutému ku stavbě kostela, jal se Gordon líčiti panovníku duchovní potřeby katolíků a prositi o dovolení k započetí stavby. Císař ochotně vyjádřil svůj souhlas, i začato tudíž bez odkladu kopáním základů a svážením staviva. An však povolení bylo vysloveno jen ústně a nebyla dána t. zv. „carská gramota", t. j. úřední erekční listina, a to hlavně proto, že Petr a s ním i Gordon odjeli záhy do Azova k výpravě proti Turkům, rozkázala místní správa (poselský prikaz) další práci jako nezákonitě začatou a prováděnou zastaviti. Nemalý účin měly na tento zákaz úklady a pletichy protestantstké. I zaslána byla tedy nová uctivá žádost císaři do Azova, aby dovolil pokračovati ve stavbě a na přímluvu Gordona dáno prý tentokráte formelní povolení a po ukončení azovské výpravy byl kostel klidně dostaven. Tak vypovídal o této záležitosti kompetentní svědek, syn Gordona, plukovník v ruské armádě, když byl r. 1721 dotazován strany právního původu kostela. *)

První kostel byl dřevěný a takým viděl ho císařský posel Guarienti v letech 1698—99. Měl čtyři oltáře, byl dosti těsný a týž posel postaral se o jeho zvětšení a zvelebení. O tomto kostele zmiňuje se asi Petr I. v manifestu z r. 1702, když zve do své armády cizozemce a zaručuje jim svobodné vyznávání jejich víry a když podotýká, že „vojenští duchovní mají volno používati všech práv, privilejí a svobod, jaké jsou již vyhrazeny kostelům zde v stoličném městě." Těmito slovy mohl býti tentokráte míněn pouze kostel v Moskvě, neboť v Petrohradě vystavěn první katolický chrám teprv r. 1703.

(Pokračování.)

*) Známý odpůrce katolické církve, býv. oberprokurator Svaté Synody a ministr osvěty v létech 1865—1882, hrabě Dmitrij Andrejevič Tolstoj, ve svém spisu »Rimskij katolicism v Rossiji« bezpodstatně uvádí v pochybnost souhlas císaře Petra I. »Záležitost byla zapomenuta — píše — stavba zastavena, ale později katolíci tajně(!) zase v ní pokračovali a není známo, kterého roku si dostavěli kostel, který již zůstal«. Nelze nikterak připustiti, že by Petr náhle byl zrušil slib daný svému oblíbenému učiteli, že by se katolíci byli osmělili proti zákazu dokončiti stavbu zjevně prováděnou a že by rovněž v těch věcech až příliš bdělý »poselský prikaz« byl k tomu nečinně přihlížel.

Pro korunu.

Veršované drama o pěti jednáních. Napsal François Coppée.
Přeložil Julius Beck.

Poprvé hráno v Pařižském divadle »Odeon« dne 19. ledna 1895. Autor na důkaz uznalosti přátelské připsal je ředitelům »Odeonu« pp. Emilu Marckovi a Emilu Desbeaux-ovi.

OSOBY:

Štěpán, biskup a král Balkánský.
Princ *Michael Branimír.*
Konstantin Branimír, jeho syn.
Ibrahim-effendi, tajný plnomocník sultana Mohameda II., v přestrojení potulného pěvce pode jménem *Benko.*
Uroš, vysloužilec.
Lazar, voják.
Turecký zajatec.
Strážce.
Kozopas.
Důstojník.
Basilida, chot prince Michala.
Milica.
Anna, dcera Urošova.
Žofie, pěvkyně.
Alexej, panoš.

Hraje se v XV. století na Balkáně.

Jednání prvé.

Zbrojiště v tvrzi Balkánské. V zadu velkolepá brána. Na pravo i na levo velké brány, valy. V pravo na vedlejší ploše hlavní budova s branou poněkud méně vynikající oné v pozadí. Nad cimbuřími viděti jest pohoří.

Výstup prvý.

Lazar, Uroš, Benko.

Při vyzvednutí opony Lazar, mladý vojín, ukazuje pohoří Benkovi, jenž je po cikánsku oděn a na rameni nese gusle. Uroš, vysloužilec se šedivým knírem, sedí na lavici.

Lazar, rozpínaje ruku na levo:

Nuž, pěvče, odtud možno všecku zemi přehlédnouti.
Kam po ryzavém obzoru lze zraku dostihnouti,
ta zralá pšenka, žito, ječmen na severní straně,
to vše je země křesťanská a Bulharské jsou pláně.
Když nebe jasné je a slunce plným leskem svítí,
tam dole, zřejmo, takřka ruměný bod možno zříti,
tam Vidin, naše hlava a to jeho chrám sem kyne.
Tou zemí krásnou plavou, kterou dělí v dvé, se vine
proud dunajský, jenž na slunci se blýští ocelově,
jak šavle pohozená na rozpjaté kůži lvově.

Benko, ukazuje na jih:

A . . . na jih?

Lazar: Ah! Tam Turek je. Však jeho rozmach dravý,
už dvanáct let se na úpatí našich valů staví
dík Balkánu, však tuším také díky síle naší.
(Ukazuje střídavě na pravo a na levo.)
Tam Půlměsíc se zvedá a zde Kříž se k nebi vznáší.

Benko, obhlížeje vrcholy:
Ba, doopravdy, strašlivé jsou balkánské ty štíty,
jak moře vzbouřené, vln jehož nápor obrovitý
se vyvěží a bez zachvění stane zkamenělý.

Lazar: A přes to dávno Turek vládnul by již nad jich čely,
tvrz naše nemít náčelníka, který beze strachu
z ní věrně brání dvanáctý rok tureckému vzmachu;
již přemoženi bychom byli — úzkost srdce svírá —
být' bez našeho reka, bez Michala Branimíra.

Benko: Chtěl bych, jsa pěvec bludný, aby mně byl pohostinný,
rád proto opěval bych jeho bohatýrské činy.
Nuž, vy, již s ním jste překonali všecka nebezpečí,
mně vyličte, zač jemu víra, vlast a národ vděčí,
bych o tom ke svým guslím složil ladné rýmování.

Lazar: O, učiň tak, my díkem tobě budem' zavázáni . . .
Byl Byzance již pánem sultan Mahmed vítězící
a Půlměsíc zřel všecko před svou mocí couvající.
Byl mrtev Hunyad již a Skanderbega země kryla.
I zdálo se, jak všechno tlupa zločinců by byla,
již bijí, rdousí, na niž sesílají všecku psotu,
ať byl to Řek, či Maďar, Srb neb horal z Epirotu,
vše od Černého Moře, po skalnatou Černou Horu,
šíj katovi a ruce poutům vzdalo bez odporu.
Kde Turek pánem byl, tam ukrutnost jej provázela,
zem každá pod sveřepou pěstí pašat krvácela
a od Varny až po Budín vše bylo vypleněno,
vše v troskách leželo a všecko živé vyvražděno.
Ať brloh byl to v příkrých skalách, v němž se hajduk skrýval,
neb pyšný hrad, v němž vznešený a mocný bojár dlíval,
tam před prahy jich těla, na kůl naražená čněla,
by krkavčí a jiná dravá havět nelačněla.
Chvěl bázní každý kníže se a harač neodpíral
a jezdec turecký se jinak domu neubíral,
než měl-li na památku obětí svým mečem sklaných
vak hnusný při svém sedle plný uší uřezaných.
O byly dny to strašné, jakých pamětníka není.
Tu poutníci v svět zvěsti roznášeli vyděšení,
že v různých krajích hrůzná znamení se ukázala.
Tak v Polsku zeleň na stromoví nachem zčervenala,
tam u Muk Božích rány Páně svěže krvácely
a v Praze obraz Panny strašlivou se pokryl bělí.
V před postup Turčínů se sunul zkázonosný,
jak jejich vůdcem byl by osud mocný, neuprosný
a Evropa, jak panna uvržená před potupu
se chvějíc, vzlykala a všecko bylo na ústupu.

Uroš: Tak pravda je to. Starý jsem, že zbělely mé vlasy
a pamatuji tyto hrozné proklínané časy.
Lazar: A tehda v království, jež sotva jménem známo bylo
a v starých skalách balkánských, jak hnízdečko se krylo,
vstal Slovan, křesťan, všecek neochvějné zmužilosti,
jenž jařmo potupné a okovy měl v ošklivosti
a nelekal se odvážného, nerovného boje,
v němž deset krutých vrahů na hrdinu jednoho je.
Ten podněcoval krále, jenž se choulil zmalátněle,
dal na korouhev bílou vyšít obraz Spasitele
a směle vztýčil naší víry prapor zlatoskvělý
a děsné lavině se vzpříčil, ač byl osamělý.
Král, nebožtík, pak podřídiv se radě Branimíra,
plat odřek' Sultanu, jenž povýšil ho na emíra
a zřekna titulu se kázal uchopit se zbraní.
Lid na poplašný zvonů zvuk a krále zavolání
se sbíhal k Michalu jsa dychtiv na povely
a těžké zrezavělé šavle pochvy opouštěly.
Jej vůdcem provolavše, věrnost jemu přísahali.
A před ikony modlitby když kvapně vykonali
a ruce jejich stařenek a dědů při žehnání
když pohladily je a pozvédly se s jejich skrání,
pak s drahými se rozloučivše v chvatném políbení,
šli do hor k Michalu, jenž písně mísil v střelby hřmění.
Tu starý sultan na popravy, muka pomýšleje,
štval na nás nejkrutější paše své a beje,
což za vděk přišlo našim, již se zasvětili smrti.
Ač přikvačili jako smršť, jež kácí vše a drtí,
přec Michala vždy našli na všech stezkách pohotově.
A tehda vodopády barvily se purpurově,
jak na těch vrších bylo hrozné krve prolévání.
Noc jak noc byly boje, úklady a přepadání;
my plazili se k Turkům, leže čekali jsme na ně
a za skalisky v léčky upadali nečekaně;
kdys pouhým balvanem se zdařilo mi rozmáčknouti
houf Turčínů, dřív' nežli mohli Allah! vykřiknouti.
Tak dvanáct let zde bitva bojována bez únavy
v těch horách rozpálených jako pec, v níž rudy taví
a jako příboj vln, jenž roztříští se o úskalí,
tak Turci marně na Balkán vždy úsilím se hnali.
Dnes vojska Turecká už nevystupují tak činně,
jich paša Othorgyl se utábořil na rovině;
dnes tygr asijský je mdlý a osvěžuje síly.
Ty granitové skály tesáky mu otupily,
už ví, že v hnízda našich orlů v horstvu převysokém
se nevymrští odvážným a nenadálým skokem;
teď prohlíží své tlapy sedrané, jichž rány pálí
a slzami i krví zalitý se v žatvě válí.

Benko: Máš pravdu, spolubojovníku, Michalovo jméno
je velikými skutky hrdinskými proslaveno
a nyní v písních mých, jak proslulému patří muži,

se s jmény Jana Hunyada a Vlada Ďábla sdruží.
Z mých písní zvědí hrady, města, všecka země šírá,
co zásluhou je velikého reka Branimíra.
Zpěv o něm doprovodím, aby zněl co nejslavněji,
svou loutnou albánskou, kol níž se zlaté zvonky chvějí . . .
Však rci mi, tento bystrý rek, jenž vítězně se bije,
zde na samotě této, také osamělý žije?

Lazar: O nikoliv, má ženu zde a syna Konstantina.
Když Michal přihlásil se směle Kristu za vojína
a nastoupil svou proslulou a bohatýrskou dráhu,
by mečem k věci spravedlivé sklonil štěstí váhu,
byl synek jeho chlapcem, který dětské šaty shodil
a jako panoš při svém otci s jeho kopím chodil.
Však Konstantin dnes po příkladu skvělém otce svého,
jak on, již vyspěl v muže, v bojovníka udatného;
a jimi naše vlast je hrda, šťastna, bezpečí se na ně,
an mimo starý meč, má novou dýku při obraně.

Benko: A — ježto chceme o vznešených lidech zevrubně vše znáti —
mně řekněte, co s Konstantinovou je mátí? . . .

Lazar: Máť jeho! dávno spánkem spí a nic ji z něho nevyruší . . .
však král náš nebožtík — Bůh milostiv buď jeho duši —
ten Michala v let nejkrásnějších květu vdovcem vida,
mu druhou ženu dal, jíž vznešená je Basilida,
prý z rodu starého, v němž mnozí slavnými se stali
a na byzantském trůnu císařském kdys zasedali.

Benko: Je krásná?

Lazar: Že by světce svedla!

Benko: Michal miluje ji?

Uroš, sedě, příkře: Až příliš na vojína. On se shlíží v kráse její.

Lazar: Ah! nebožtík král dobře věděl, proč ji dává jemu;
vždyť připíná se růže ku praporci vítěznému.

Benko: O, nedočkám se, abych uzřel slíčnost toho zjevu,
jenž dojista je milovnicí básnického zpěvu . . .
Však nebožtík král, o němž každý z vás se chvilkou zmíní
— mé neznalosti promiňte — snad zemřel právě nyní?

Lazar: Už měsíc tomu.

Benko: Syn teď dojde otcovského trůnu?

Uroš, vstávaje: O ne, jen zásluha má u nás nárok na korunu.
(Benko projevuje údiv.)
Tak je to, když náš panující král již v rakvi odpočívá,
tu po měsíc se všecka země v smutek přiodívá
a potom do Vidina na náměstí před chrám Páně
v sněm dvacet velmožů se sjede, jejichž bílé skráně
let nejvíc přeletělo. Na komoních zasedají
a podle přesky stříbrné, již na svých čapkách mají,
je z dálky poznat lze. O je to skvělé podívání!
Když tento vojenský sněm sestoupí se k zasedání,
tu podle starodávných zvyků usnáší se rázem

a dokud nerozhodne, nesestoupí s koní na zem;
však když je vládce vyvolen, jej lidu provolává
a při tom tasenými meči v slunné záři mává.
Pak zvolený náš král je korunován v kathedrále.
Však včera sněm se sešel, aby vyvolil nám krále,
tož za nedlouho zvíme, jaký výsledek to mělo.

Benko: Nuž, má-li nejhodnější státu postaven být v čelo,
zdaž nechcete, by byl to Michal, vzorné statečnosti?

Lazar: Tak jest, je muž to, jak má být. Vždy dostál povinnosti.

Uroš: Jste mládci ukvapení, o tom nemáte ni zdání.
Jeť Michal velký hrdina, to přiznám bez váhání
a právem jeho jméno leskem slávy obepnuli
a hojně poctami i hodnostmi jej zahrnuli,
však kdyby na korunu myslil, byl by pošetilý,
neb kmeti se i velmoži již na tom stanovili.
a národ s nimi souhlasí, že tady na hranicích
je Michalovo místo, v našich zápasících šicích.
A potom u nás nejspíš k tomu koruna se skloní . . .

Benko: Rci, k tomu?

Uroš: Jemuž ve snách nezdálo se o ní.

Benko: Je vskutku tak? A kdo jí asi bude ověnčený?

Uroš: Náš biskup Štěpán, neb je všemi pro ni označený.

Benko: Kněz!

Uroš: Světec řekni.

Lazar: Cti té nemůž mu být odepřeno.

Benko: Co vykonal, že zasloužil si také krásné jméno?

Uroš: Že stále dobro konal, třicet roků, každou chvíli,
jak slovem svým, tak nejlepšími skutky, plodnou pílí,
že konal dobro vlasti, by ji osvobodil, spasil.
Teď Michal sklízí úrodu z těch zrn, jež Štěpán zasil.
V těch dnech, kdy víra křesťanská tu byla ve psí dána
a každá naše svatyň na mešitu předělána,
kdo nad křesťany věrnými bděl za těch hrůz a děsů?
Náš biskup. Svatou mši nám sloužil v temné hloubi lesů
a před oltářem, který ukryl starý dub v své duti,
nám předpovídal blížící se velké pozdvihnutí.
Už tehda svatozář se skvěla mu kol bílých skrání.
Že nejsme pod Turkem, jsme jemu díkem zavázáni.
Kdo tehdy o svobodu staral se a toužil po ní?
I král byl Turkům poplaten. A kolikráte koni,
jenž k nevěřícím nesl jej, náš biskup v úzdu vpadl
a jako živé svědomí se králi v cestu kladl,
že čelo schýlil pod tíhou, jež ve výčitkách tkvěla
a zastavil se na cestě, jež k nevěřícím spěla.
Náš biskup ve škole kol sebe shromážďoval děti,
jak bývalo kdys, vštěpoval jim do paměti
a říkal: »Mstěte příkoří, jež na nás napáchána!«
On svatou válku připravil, jím byla vyvolána.
Když posléz proti Turku vytáhli jsme pod praporem,
šel biskup s námi, radostí a pýchou zmládlý skorem.
A vítězství-li přihnulo se k meči Michalovu,

to připočítati je požehnání Štěpánovu.
On dal nám tehdy ze své mitry drahokami, perly,
i ryzí stříbro z biskupské své drahocenné berly
a nelitoval klenotnice domské kapituly,
by lid náš ozbrojil a prapory se skvostné vzduly.
To zlato ryzí z kovu našich děl se leskne žhavě.
A ubožec, vdov po padlých se ujal obětavě . . .
Však nad to světec je, jak důkaz pravdu toho chrání.
Kdys večer u kvetoucích růží stanul v rozjímání
a tu se malomocný pouze dotknul roucha jeho
a hrozná nemoc zázrakem hned byla sňata s něho;
a ptactva tlum, když při modlitbách pozvedává dlaně,
jen k němu jsa tak důvěřivý, usedává na ně.
O Kriste, jisti jsme, že vítězství tvé nepomine,
když nad vzneseným čelem jeho, kolem něhož vine
se slávy zář, my věrni, za tvou víru v boji mroucí
zřít budem králův korunu se v nimbu světce skvoucí.

Lazar: A jestli přes to přece Michal po koruně práhne? . . .
Uroš: Tak poslušnosti váží si, i když jí nedosáhne,
že proti přání všech se odbojností neproviní.
Lazar: Je ctižádostivý.
Uroš: To je, tím jeho choť jej činí.
Lazar: Máš pravdu, Uroši. Dvě krásné oči moc tu mají,
že chtějí-li, nám v duši zhoubný záměr vyvolají.
(V tom objeví se panoš ve dveřích budovy v pravo, stane na prahu a drží záclonu pozvednutou.)
Uroš: Pst! vůdce náš se ubírá sem se svou mladou paní . . .
Nuž, pěvče, za chvilenku splní se tvé vroucí přání,
hned uzříš je a o přístřeší můžeš požádati.
Benko, poníženě se skláněje vrhne nenávistný pohled na oba vojáky, pak stranou:
Psi křesťanští, teď vím už, co mi bylo třeba znáti.

(Pokračování.)

Michal Kopeć.

Příběh. — Polsky napsal Sewer (Ignac Maciejowski). — Přeložil FR. WOLF, farář v Kostelní Lhotě.

(Pokračování.)

Sobek počítal hodiny a dny, probouzel se v noci, v neděli běhal na poštu, ptal se na dopis z Ameriky. Teprve šestý týden přišel pro něho lodní lístek a peníze na dráhu. Že chlapík se nezbláznil, od toho jen to ho zachránilo, že se napil a hlavu si omámil.

Třetího dne vyjel, a za čtrnáct dní čekala na něho Kateřina s Baruší na nádraží. Vida, že Kačka je paní v dlouhé sukni a v klobouku, neodvážil se přiblížiti, teprve když dívčina zvolala: »Sobečku můj!« ji uchopil, pozvedl do výše a ji objal, že až jí klobouk na druhou stranu obrátil, a lidé se zastavovali, divíce se.

Že byl mladý, zdravý, silný, veselý, chtivý do práce, vzal ho Bartyzel také do podzemí, pohromadě stáli při práci.

S počátku nemohl Sobek zastati práci, leč každý den více se vpravoval a sílil. Jedl maso a pil černé pivo, a jedl bílý chléb, nabýval sil, mohutněl, svaly na rukách dělaly se mu jako ze železa. Před Kateřinou měl jakýsi strach, nesmělost, jakousi zvláštní úctu. Na uvítanou ji líbal ruku a vydělané dolary odevzdával každý týden jí, jako paní.

Když byli sami a Kateřina ho hladila po tváři, červenal se, ale neodvážil se přivinouti se a ji políbiti. Neboť i Kateřina rostla, stávala se bělejší, lépe vypadala, tloustla. To již nebyla ta z Dolęgy, sedící na zábradlí lávky přes potok a v košilce tulící se k němu, že až mu horko dech ve hrudi zarážélo. Dnes byla Kateřina jinačí, s vlečkou, v tuhé sukni, dlouhém kabátě pod šíjí zapiatem, v rukavičkách a klobouku s pérem . . . Hleděl na ni jako na paní, a zacházel s ní jako s paní.

Dívčina cosi pozorovala, cosi se jí v hlavě rojilo, a jakýsi smutek sedl jí jako kámen na srdce.

V neděli odpoledne odjela samotinká se Sobkem tramvají do velké zahrady a šla, šla, jako by se tam chtěla zahubiti. Kvetly právě jasmíny a voněly, jako když si je trhala v zahradě dolezské a větvičky jejich si upínala za bílý šáteček na hlavě.

»V bílém šátečku jdouc do Záborova, byla jsem hezčí, co? Pověz Sobku! — řekla.

»Jsi vždycky hezká,« zašeptal.

»Ale ne taková jako v Dolęze,« dodala, pohleděla mu do očí a vykřikla: »Již mne nemáš rád, vidím to na tvých očích, pozoruji to na tvém hlase, na celém chování . . . obcházíš kolem mne a díváš se na mne, jako . . . « Slzy ji polily.

»Ale neplač,« zvolal ustrašený Sobek. »Stejně tě mám rád, jenom že v Dolęze jsi byla jinačí.«

»Jaká?« zvolala.

»V Dolęze jsi byla mojí Kačkou!«

»A tady?«

»Tady jsi paní,« zašeptal.

»Proč? Proč?«

„Pro všecko! Pro ten kabát, pro ten klobouk, pro tvoji panskost, že se tě třeba je báti.«

»Nechci, abys se mne bál. Nejsem paní, slyšíš, jsem jen Kačka dolęzská!« Zavzlykala hlasitě, strhla si klobouk s hlavy a hodila ho celou silou na zem. Sobek ho zdvihl a nakloniv hlavu, mlčel.

»A proč stojíš jako hloupý?«

»Tady jsem hloupý, ale v Dolęze . . . «

»Co v Dolęze? . . . «

»Natloukl bych ti, abys nehubovala . . . «

»Tak mne tluc," vrhla se mu kolem krku; tak mne, ty kůže, tluc, jen mne měj rád, ne jako paní, ale jako svoji Kateřinu, slyšíš?«

»Slyším, a do ohně za tebou poběhnu,« zvolal Sobek, svíraje tulící se dívčinu kleštěmi svých rukou.

Vytrhla mu klobouk a zahodila ho.

«Pamatuješ se,« pravila, »jak jsi mne měl rád na zábradlí u lávky, jaksi silněji a mileji než nyní . . . «

»Nyní silněji,« odpověděl Sobek, »neboť jsem nesmírně sesílil.«

Vytrhla se z jeho náručí.

»Pravda, že silněji, až dech v prsách zarážíš. Poslyš, Sobku,« začervenala se jako višeň, — »nač čekati na Dolęgu, když je možno, tady se dáti oddati. Tady přiimeme svátost, ale veselku si vystrojíme v Dolęze od úterka do pátku. Máš křestní list?«

»Nemám!«

»Ale já mám; za tebe bude svědčiti Bartyzel a Kurpiel a bude dobře. Budeš mne tady moci natlouci, jak se ti zlíbí . . . «

»Je-li možno, pospěšme ihned!«

»Je prázdný pokojík nahoře u Wojtků, ten si najmeme a budeme v něm bydleti. Ve dvou nám bude lépe a snáze budeme šetřiti . . . «

»Poslouchej, Kačko,« zvolal Sobek již po způsobu dolezském, »před odjezdem poslední den byl jsem na těch jitrech pod řekou. Jetel již černal jako drak, a ve pšenici mohla se ten čas vrána schovati.«

»Sobku, nemluv o tom, nebo se mi zdá, že mi pod podešví svíce pálí. Dnes bych běžela, ale bez peněz na ty jitra chci tu zemříti, tak jsem se již rozhodla . . .

»A dlouho třeba ještě šetřiti,« zvolal Sobek.

»Nejméně dva roky! »Kromě pozemku třeba nám chalupy, krávy, koně, vozu, peřin . . . « zasmála se a obrátila se.

Chvíli stáli oba zaražení . . .

»Sobku, proč nic nemluvíš?« ozvala se Kateřina.

»Vždyť i já bych se již nevrátil domů bez jiter, krávy, koně a peřin. Vrátiti se takový, jaký jsem byl, není možno; a nevrátíme se, třeba nás podešve nevím jak pálily a stesk poháněl.«

»Ne!« přisvědčila Kačka, přistoupila k němu, objala ho v půli, on ji kolem krku, klobouk držela ve druhé ruce, a šli přituleni k sobě, jako na dolezských lukách, když byli dětmi a pásávali pohromadě: »Ne,« opakovala s důrazem, »ale nyní se mi najednou tak ukrutně stýská, můj Sobečku, že mne až jaksi strach svírá, ale nejvíce to vždy v neděli . . . «

Vzpomínám si, jak časně ráno, jak jen slunko zazáří do chalupy a pozlatí ji, vstávám, vody z potoka přináším a celá se umyji, potom se učeši, vrkoč si upletu, připravím snídani tatínkovi, i děti vstávají, snídáme. Po snídaní běžím na pole pro kvítí, chrpy, hvězdice, heřmánek, a na půdu pro šest škrobených sukní. Beru si vyšívanou košili, sukni jednu na druhou, obouvám i boty lesknoucí se jako zrcadlo. Maminka mi uvazuje šáteček na hlavu a kvítím ho zdobí. Na ruku si otáčím růženec, béřu do ruky knížky, na záda šatek . . .

»Pás,« přerušil Sobek, »modrý a červený.«

»Po cestě přicházejí ke mně děvčata, jdeme pohromadě, a mládenci, chlapíci, čtveráci, rozpustilci, ale bez vás není žádné radosti, nijaké zábavy! A co tady? Lidí mraveniště, že nemožno se ukrýti, hovoří, honí se, ale jeden se druhého by kůži stáh . . .“

»Anebo seděti pod zemí, a stále jedno a totéž kopati deset hodin, a potom sebou uhoditi jako kláda — a spáti a spáti. Ráno vstaň a znovu špičák do hrsti a máchej jím deset hodin . . . «

»Ale u nás jednou seješ, tu zase vláčíš,« přerušila ho Kačka, »ořeš, tu zas sečeš . . . vracíš se s kosou, vstupuješ do hospody na sklénku piva, hospodáři sedí, v rukách kosy, hovoří a pijí, ty s nimi! . . . To rovný Maślancovi, Sobotovi, Purchlovi, hospodář na svých jitrech pod řekou!«

»Kačko, buď tiše, nebo mne krev zaleje . . . «

»No, no, vraťme se k jídlu,« pravila klidně Kačka«, třeba promluviti s Bartyzelem a Kurpielem, neboť Wojtek a jeho žena jsou američtí chytráci, za všecko si dávají platiti.«

»Zadarmo dechu z úst nevypustí!«

* * *

Michal přijel z farmy jaksi smuten, ač již po třetí skládal Kačce dvanácte dolarů pro Jagu.

»Nyní to snad již stačí na nějaké dobytče,« řekl dceři.

»Tatínku, já dodám na jetel a seno.«

»Tys dobré děcko!«

Po obědě odešli spolustolovníci spáti, Kačka mrkla na otce, Bartyzela a Kurpiela. Sobka vzali spolu, odešli cestou vedoucí k jezeru. Na trávníku si usedli, a tu Kačka zavolala Sobka. Políbili Michalovi ruku, a Sobek řekl: »Přicházím prositi vás, pane otče, o svolení k zasnoubení s Kateřinou.«

»Můj Sobku, tys již dávno zasnouben,« řekl Michal.

»No, tak o svolení k veselce, k oddavkám« . . .

»Co pak, vracíte se již?« . .

»Co pak to mluvíte, tatínku! Ostaneme tu šetřiti na tři jitra pod řekou«!

»Jaká? Kde?«

»V Dolęze pod Uszwicí. Nevíte, tatínku, leží vedle stezky, která vede na splav od luk.«

»Vím, vím, ale na ta tři jitra je i tisíc málo.«

»Tisíc a pět stovek. Již máme ušetřeno bez mála na celé jitro!« . . .

»Již boj se Boha!«

»Chceme se tady dáti oddati, veselku ustrojíme v Dolęze. Sobek mi říká, že jsem paní, a odtahuje se ode mne.«

»Velký to pán,« zašeptal Michal.

»Nikoli velký pán, ale taková kůže svobodná, vybíravý. Ale jak bude míti paní za ženu, bude si jí vážiti.«

Sobek znova políbil ruku Michalovi a potom Bartyzelovi a Kurpielovi, jakožto budoucím družbům na své svatbě.

»Dobře,« řekl Michal vážně, — »ale jak to udělati, na to je již moje hlava hloupá.«

Obrátil se ke Kateřině. »Máš křestní list?«

»Mám, a pro Sobkův pošlu. Ale, když vy a dva hospodáři dáte svědectví, tak i takto nás oddají; křestní list může přijíti později.«

»Kdy se myslíte vzíti?« ptal se Bartyzel.

»Ale třeba za týden,« řekl Sobek.

»Hloupý, přeci musí napřed projíti ohlášky, musí vás prohlásiti s kazatelny! Byl jsem tu, jak jsem po prvé byl v Chicagu, na jedné svatbě hocha od Tarnova s děvčetem z Rysia« . . .

»To všecko spočítejte a poraďte nám; Wojtek je nesmírně drahý, hned chce mnoho za poradu.«

»Ale já za dobré slovo!« . . .

Mladému políbili ruce a po něm Kurpielovi.

»I vás, tatínku, zveme za družbu.«

»Ale jak to bude s naším knězem v Zaborowě,« řekl Michal, »vždyť přeci vaše oddavky jemu patří?«

»Pořídíme korouhev do kostela! Bude naše! . . . Sobek ji vždy bude při procesí nositi jako svou,« zvolala Kateřina. »A aby kněz neměl škodu, tak si zamluvíme v den oddavek zpívanou mši sv. na náš úmysl. Do kostela přijde maminka s dětmi a sousedi, snad i paní ze dvora přijede, neboť mne má ráda, a ještě více kostel. Především stará paní a Helena aby jen byly v kostele.«

»Tak co jiného,« rozhodl Bartyzel, »pojďme ke knězi.«

»Pospíším napřed vzíti svůj křestní list, zbudím Kunku i Baruši, pojedeme pohromadě a budeme veselí. Sobku, pospěš se mnou.« . . .

Hospodáři zůstali a hovořili s Michalem:

»Řádná dívka, řádná ženská, raději ho chce míti svým hned, než se vydávati v pokušení, a ztráceti čas.«

»Když pro sebe zamluví v kostele zaborowském v den oddavek zpívanou mši sv. a ještě pro Sobka pořídí zvláštní korouhev, tak ať se vezmou . . . Nač mají čas marně tratiti? Já jsem se oženil mladý a již jsem se dočkal na dceři radosti.«

»Ale jak budou jísti, když zuby ztratí,« řekl Kurpiel.

Zasmáli se všickni dohromady. Michal vstal.

»Ale já vám, bratři, povídám, že zůstane při svém a nevrátí se pokud nebude moci koupiti ten kousek pod řekou. Moudrá je, vždyť jaký to je pozemek!« . .

»Kdo ví; jak se tu usadí, naučí americky, koupí si, jako Wojtkovi, dům, tak tu zůstane!«

Michal zakroutil hlavou. »Mně se zdá, že nezůstane. Když jsme odjížděli, když na mostě zadunělo, Kačka seděla v předu, pozvedla se a hleděla na louky, na které se kladla běloučká mlha . . . Hledím na ni a mé Kačce slzy z očí: kap, kap, kap.« Odvrátil se a vlastní oči si otřel rukávem. Bartyzel si vzdechl, Kurpiel sesmutněl.

Tři děvčata, za nimi Sobek, pospíchala z celých sil, radujíce se hlasitě.

»Vzala jsem peníze pro kněze, křestní list, a nyní na tramvaj, a jeďme!«

»A kdy pak nás, tatínku, vdáte,« ptala se děvčata Kurpiela.

»Ale to si pište pro mládence do Opola, jako Kačka do Dolęgy. Af jen přijedou!« . . .

»Musíme se napřed poraditi, které« . . .

Tramvaj přijela, pospíšili k ní a vsedli.

* * *

V kostele zaborowském promluvil po kázání farář k lidu: »Kateřina Kopćova a Šebestian Trznadel, oba rodem z Dolęgy, ohláška první a poslední.«

V kostele povstal šumot, Jaga zavzlykala.

»Pravím, poslední,« pokračoval farář, »protože sňatek jejich odbude se v tento úterý v Chicagu. Leč novomanželé si zamluvili v den sňatku zpívanou mši sv., která v týž den, kdy snoubenci tam v Americe stanou před oltářem, bude sloužena zde o osmé ráno.« »Na konec toto: Kateřina Kopcova pořídila do kostela korouhev se sv. Šebestianem pro svého muže, aby ji nosil při procesí, až se vrátí. Mezi tím však, než se vrátí, prosí Sobek, aby korouhev jeho nosil Jan Lubka.«

»Těší mne, že moji farníci nezapomínají na rodný kraj, kostel a farnost. Prosím tedy, byste na úmysl mladého páru vzdechli k Pánu Bohu.« Zvuk hlasité modlitby naplnil kostel.

Pro Jagu byly ohlášené zprávy překvapením, jakož i pro celou farnost. Kateřina dopsala přímo faráři.

Po bohoslužbě tlačily se ženy i muži ke Kopćové s přáními. Kačka vzrostla v úctě a významu koupenou korouhví.

»Jago, proč jsi nic nepovídala o svém štěstí?« promluvila k ní na hřbitově stará paní, hladíc ji rukou po tváři.

»Nevěděla jsem, nic jsem nevěděla,« zvolala a slzy ji polily. Štěstí ji ohlušilo. Omámená, zamyšlená šla, tři malí chlapci boso před ní v červených krakuskách a košilkách, přepásaných řemínky. Šla slavnostní, srdce v ní vřelo a svíralo se, myšlenky přelétaly, leč uchytiti je nemohla. Ke sluchu jí vnikaly poznámky sousedek.

»Děvče mělo rozum, že pospíšilo do Ameriky. Co pak ji tu čekalo? To, co Jagu: bída na podzim, hlad přede žněmi, ale nyní je Kačka paní, zamlouvá si zpívanou mši sv. v den oddavek, pořizuje korouhev se sv. Šebestiánem pro svého muže, slovem: je paní . . . .«

»A kdo ji tou paní udělal? Amerika!«

Druhý den obdržela Jaga list od Michala se třiceti zlatými a od Kateřiny třicetpět. Kateřina jí oznamovala svůj sňatek, prosila o požehnání; dvacet poroučela dáti Gawliczce, ale za patnáct »kupte, maminko, dvě čtvrti piva, upečte pšeničných koláčů, vyproste si od Sobotových světnici, povolejte hudbu, a af si lidé v úterý zatančí na radost, že to je veselka Kaččina. A af Maryna Purchlova jest místo mne jako nevěstou, a Jan Lubka za Sobka ženichem. Pozvete i Gawliczku, i Dutku, i Máslovou, i hospodáře, i moje kamarádky. Nezapomeňte na nikoho . . . .«

»Hloupá,« hovořila Jaga v rozčílení, »ale na to je i stovky málo a deset čtvrtí málo a deset světnic Sobotových, kdybych chtěla nikoho nezapomenouti . .«

»Až se vrátím, uspořádám zlatou hodinku.«

»A pak hloupá na nikoho nezapomeň; pozvi celou Dolęgu i celý Zaborow. Já ubohá, jak já všecko zastanu . . . .? Hledej černou kávu, skvrnitou pod břichem, s bílou hvězdou na hlavě; a teď veselka . .! Kdo mi upeče koláče, a kdo pivo přiveze, a kdo hudbu zamluví? Hlava mi pukne!«

Byla však nesmírně ráda, chtěla plakati, ale usmívala se. Na hlavu si uvázala šátek, vzala šněrovačku a pospíšila na radu k Sobotové a Gawliczce.

Poplach nastal v Dolęze z Kaččiny veselky. Děvčata prala šaty, košile, žehlila, květiny si objednávala ze Seczuravé, Sobota poručil umýti podlahu ve světnici, a měl ji velikou a čistou!

Po poledni v úterý šla hudba s Jagou v čele od chalupy k chalupě zváti hosti na Kaččinu veselku. Lidé se smáli, žertovali, radosti bylo plno. Jaga přílišným štěstím plakala . . .

Vyšel měsíc a hleděl vesele, okna v chalupě Sobotově otevřena, hudba dokončila skočnou, před chalupou stanul Jan v krakusce s pávím peřím, objímaje v pasu Marynu. Lid zaujal prostoru v oknech a díval se.

Tanec vířil, bylo veselo, ale v Chicagu Kateřina se Sobkem dávno již po oddavkách šli samotni do polí na rozcestí . . .

»Kačenko,« hovořil Sobek, »nyní v Dolęze za mne vytáčí Jan . .«

»A za mne Maryna.«

»A my jsme osiřeli . . . Oni si budou odpočívati a já půjdu pod zemí ke špičáku . . . «

»A my jsme osiřeli,« opakovala Kateřina, »já půjdu ke kávě. Již se mi její zápach zprotivil . . Kéž bych se jen vyprostila a mohla jíti ke svým! Ale bez třech jiter se nevrátím.«

»Kačko! V Dolęze v neděli jeden se druhým, jak se patří, půjdeme si při západu slunce prohlédnouti naše jitra, naše krvavé mozoly — ale tady jetel je černý, málem že nebzučí, jak roste.«

»Ticho, ticho, můj Sobečku, již nepřipomínej, nediv se, vždyť ty páry, které se zdvihají ze pšenice, jsou právě takové, jako na dolezských lukách.«

»My jsme osiřeli,« zašeptal Sobek.

Šli, myšlénky neurovnané utíkaly před nimi; tíha vlhkosti táhnoucí se v kotoučích po rovině, padla jim na srdce smutkem, žalem a osiřelostí . . .

»Sobku, tys můj na celý život,« pravila Kateřina.

»Tys moje!«

»Tvoje . .« odpověděla.

»Ale opravdu budeš mojí ženou teprve v Dolęze, bosa a v šátku na hlavě . . . «

»Až obejdeme svá jitra.«

»Kačko! Představuješ si, jak Jan musí na procesí s mojí korouhví v ruce, co? . . . «

»Co by dělal, aby nešel. Ale ty nebudeš choditi, až ji budeš nositi? . . . «

Dali se do smíchu.

»Kačko! Tys moje!«

»A či pak, když ne tvá?«

»A jitra jsou naše??«

»Napřed Boží, a potom budou naše.«

»Chalupu si postavíme v Dolęze.«

»O dvou světnicích a jedné komoře, stáji, stodole . . . «

»Běda, běda, hlava mi pukne! . . . «

»Ale, což pak nejsi muž, nedoskáčeš to všecko?«

»No, tak dej mi políbení!«

»Tu máš, líbej, vždyť jen jedinou mne máš.«

Vraceli se tiše, zamyšleni, teplé vlhko mlh je obklopovalo a objímalo. Měsíc na hvězdnatém nebi volně stoupal vzhůru, obilí, obtížené vlhkem, sklánělo se jim k nohám, z daleka dolétal k nim hukot . . .

Zastavili se.

»Kačko! Slyším doleské basy, zaznívající ze světnice Sobotovy, a dupání Janovo.«

»Přes moře, které je dlouhé na jedenácte dní cesty?!«

»A slyším! Zaříkám se vším, že slyším zřetelně!« uchopil Kačku v pasu.

»A taková jest naše veselka; žádné jiné radosti nemáme. I nám hudba doleská vyhrává a zalétá k nám přes moře . . . .«

»Snad i tentýž měsíček svítí i v Dolęze a dívá se, jak Jan s Marynou vytáčí . . . «

»Ať se tam aspoň za nás lidé potěší . . . .«

Vrátili se domů, na prahu se zuli, po schodech přišli bosi, aby nedělali hluku.

Dvě mladé duše bez uvědomění zamilované do sebe, zamilované do koutečku vlastní půdy se steskem po ní, s nadějí na návrat, s nadějí, že nabudou kousku půdy, který by jich za těžkou práci živil, přitulené k sobě na mozoly, na obtíže i malé radosti, usnuly, sníce o Dolęze, její lukách a koutku vlastní půdy . . .

(Dokončení.)

Nepřátelům víry.

Jak klamná, žalná, hrdá vaše slova,
že v srdci vašem mrtva dávno víra.
— Jed zášti jen, jejž nitro vaše chová,
a který přímou pravdu srdce sžírá
vám upřímně se vyznat světu brání,
že jako poutník zbloudili jste v pláni,
a nyní v nejisto že oko vaše zírá.

Snad sami sebe oklamati chcete,
když víru svoji zapíráte světu — —
Však svědomí hlas nikdy nepřelžete,
byť výtku jeho změnili jste v retu,
a s klidem lhaným životem se brali
a v každém kroku zas a zas jen lhali
ve chlubné pýše nevěry své vetu.

Ó, neumřela víra vaší hrudi — — —
Spí pouze — spí. A vy jste sami vinni
tím mrtvým spánkem, z nějž snad neprobudí
ji hlas již žádný — Vláknu pavučiny
jste přednost dali před záchrannou sítí —
a los jen jeden zbyl vám, zablouditi
v kraj, v němž mrak věčně východ k pravdě
stíní.

Hlas víry dědů krví vaší vlastní
se v žilách bouřně hlásí k svému právu — —
Jen slyste jej! Když chcete býti šťastni
a jednou pravdy východu zřít slávu,
proč v pozdním jitru ještě spite tvrdě
a pak v svět celý se lží jdete hrdě
a vévodit lží chcete v širém davu?

Ó necitelní! Nehodni svých dědů!
Lží váš je život — Skutky maskou hravou
a srdce plná nedůvěry ledu —
Za cílem jdete — hvězdou mihotavou,
jež krokem každým víc a víc se ztrácí — --
Kam? Odkud? — Denně otázka se vrací —
Vy věčně dlužni odpověď jste pravou.

Spí víra vaše — ale mrtva není
a v srdce tluku k životu se hlásí — —
V tvář bolestné vám metá odsouzení,
v žeň slibuje vám prázdné jenom klasy.
Což věčně chcete v kroku bloudit slepém
a věčně zhrdat krví, jež svým tepem
vás volá v říši Pravdy, Dobra, Krásy?

Spí víra vaše — není mrtva zcela — —
A přál bych vám, by Jairově jak dceři
tak srdcím vašim slova Pána zněla —
by, než den žití vašeho se zčeří,
Pán přišel k vám a víry světlem věčným
ved vás Své Lásky mořem nekonečným — —
Ó, blahý, kdo Mu tehdy dlaň svou svěří.

Václav Zalud.

Epištoly školské.

(Pokračování.)

Pokročme dále a vizme, čím jest volná škola škodlivou. Vylučujíc ze své výchovy náboženskо-mravní živel, dopouští se na dětech hrozné křivdy. Bere jim totiž to, co jedině člověka činí vnitřně uspořádaným, spokojeným a blaženým. I kdyby jim poskytla sebe větších a hojnějších vědomostí, tož je připravuje o to, co umožňuje člověku důstojný život. Jedině náboženství a mravnost na něm založená vyhovuje všem vnitřním potřebám člověka; uspokojuje rozum, řídí a sílí vůli, oblažuje srdce, ušlechťuje celého člověka a dává jeho životu ideální směr. Kdo nemá náboženského přesvědčení, stojí bezradně před největšími záhadami života, postrádá dostatečné opory vůči bouřím života. Pevné mravní zásady »lze srovnati se základy domu. Není jich sice viděti, nicméně nesou celou budovu a vděčnosti dostává se až tehdy, když v bouřích a otřesech uchránily sborcení sloupy a pilíře, krovy a střechu.« *) — Göthe, jenž byl přece vzdělancem první třídy, praví o sobě, že se za 75 let ani čtyry neděle necítil spokojeným. **)

Náboženskо-mravní smýšlení jest základem, jádrem a vrcholem pravého vzdělání. Kdo ho nemá, může býti sice chytrým, zručným, učeným, není však opravdově vzdělaným, a naopak. »Prostý člověk, v němž jest zakořeněna křesťanská pravda, není úplně nevzdělaným, neboť má v sobě začátky vnitřní uspořádanosti, má to, co všemu vzdělání dává opravdu ideální ráz.« ***) — Většina lidí nemůže nabýti tak zvaného vyššího vzdělání; a přece nemá býti nikdo duševním a mravním divochem, nemá býti jako zvíře ovládán jen smyslností. Každý člověk musí, aby důstojně žil, míti ideály, které jej ušlechťují a ducha jeho od země obracejí do výše. A to právě působí náboženství. »Náboženskо-mravní smýšlení jest jakousi náhradou vzdělání . . . Sirach praví: »Jak velikým jest, kdo nalezl moudrost a umění! Ale není nad toho, kdo se bojí Pána. Bázeň Boží nade všecky věci se postavila.« (Sir. 25, 13. 14.) A ještě výrazněji dí Kazatel: »Boha se boj a přikázání jeho ostříhej; nebo to jest celý člověk.« (Kaz. 12. 13.) Každý nepředpojatý přisvědčí slovům Palmerovým:

*) Willmann: Didaktik, str. 320.
**) Weiss: Apologie: I. 517.
***) Willmann: Didaktik, str. 597.

»Nejprostší křesťan, v němž evandělium přemohlo sobeckost a hmotařství, je skutečně vzdělaným člověkem, jelikož křesťanství uvádí do souladu jeho myšlení, řeči a jednání, stírá s něho všecku surovost a sprostotu a tím ušlechťuje i jeho zevnější život.« *) »Proto mohl se sv. Jan Zlatoústý chlubiti, že kříž Kristův dělá ze sedláků filosofy.« **)

Jak tedy nazvati toho, jenž z výchovy odstraňuje náboženssko-mravní živel? Slyšme odpověď: »Není většího nepřítele církve a náhončího antikristova, napomáhajícího slovem i skutkem k jejímu zničení nad toho, kdo tajně nebo zjevně se protiví slovům Kristovým: »Nechte dítek přijíti ke mně.« ***) A dále: »Není krádeže zhoubnější, svatokrádeže ohavnější než odcizovati (Bohu) drahocenné duše dítek a tím svatý chrám Boží, jímž ony jsou, převráceným sváděním prznití, hanobiti, bourati a vyvraceti.« †)

A kdo tak jedná? Volná škola. Beznáboženskou výchovou připravuje dítky o to, čeho budou v životě nejvíce potřebovati, o to, bez čeho nevyhoví úkolům svého života. »Očkují-li se děti proti neštovicím, nemělo by býti stejným právem pečováno též o to, aby byly vyzbrojeny proti těžkým osudům a zklamáním, jimž nikdo v životě svém neujde«? ††) — A co je tou zbrojí? Náboženská pravda a nadpřirozený zákon Boží. Volná škola tedy, jež vyhání z výchovy Boha, jež Bohu krade duše dítek a dítkám bere pravdu a milost Boží, páchá zločin vůči Bohu a vůči dětem.

Volná škola, jež vychvalováním své vědecké morálky vábí k sobě dítky věřících křesťanských rodičů a pak je vychovává bezbožecky, dopouští se na nezkušených rodičích darebáckého podvodu. Bere dítkám víru otců a tím je odcizuje a bere rodičům. Poněvadž však málo křesťanských rodičů sedne na lep volné školy, snaží se volná škola, aby se stala monopolní a závaznou školou státní t. j. jedinou opravněnou školou, do níž rodiče jsou zákonem nuceni posílati své dítky. Někde se jí to již podařilo, jako ve Francii a všude jinde je to jejím posledním cílem. Ale čím je pak volná škola? Úplným zničením výchovného práva rodičů, neslýchaným tyranstvím. Sám Bedřich II., ač bezohledný násilník, prohlásil: »Jest násilím, bere-li se rodičům svoboda, aby mohli vychovávati dítky dle své vůle. Jest násilím, nutí-li se dítky do školy přirozeného náboženství, když si rodičové přejí, aby jejich dítky byly katolíky jako oni sami.« †††)

Volná škola jest dále nebezpečnou národu. Bezbožeckou svou výchovou vychovává lidi bez zásad, mravní slabochy a souchotináře a zpustlíky. Národ pak mravně pokleslý a hnijící nemá životní síly a jde vstříc záhubě. Dějiny dokazují to více než dostatečně.

---

*) Willmann: Didaktik, str. 321.
**) Willmann: Didaktik, st. 142.
***) Gerson: Jak potřebí přiváděti dítky ke Kristu? — Str. 15.
†) Tamtéž, str. 25.
††) Förster: Jugendlehre, str 146.
†††) Willmann: Didaktik, str. 628.

Je tedy volná škola nebezpečnou národu, i kdyby se její přívrženci dušili, že jsou vlastenci. Pravé vlastenectví neobstojí trvale s morálkou volné školy, nýbrž jen s morálkou náboženskou. Ta totiž učí člověka, že, chce-li dostáti svému životnímu úkolu, musí žíti nejen pro sebe, nýbrž plniti své povinnosti jako člen rodiny, obce, národa, státu a lidské společnosti. Praví mu, že práva jeho jsou omezena právy jeho spoluobčanů a právy celku, a že osobní jeho prospěch nesmí škoditi druhým, ba že musí mnohdy ustoupiti prospěchu všeobecnému. Tato morálka odůvodňuje lásku k vlasti, prohlašuje ji vznešenou mravní povinností a uschopňuje též člověka k obětem pro vlast; neboť upřímná láska k vlasti a národu nežádá pouze planých slov, nýbrž i činy, jež mnohdy předpokládají velikou obětavost. »Pravá mravnost brání, aby člověk v zájmu vlastního prospěchu nepřekročil mezí, aby nezasahoval násilně do cizích práv. Zasahování toto nazýváme brutálním, t. j. zvířeckým; považujeme tedy zvíře za vzor bezmezného sobectví, podobně jako jest nám příkladem nerozumné smyslnosti. — *)

Takovou brutální morálkou jest morálka volné školy, nauka individuelní sobeckosti, dle níž člověk pečuje o své vlastní »já«. Neuznává svých povinností ke spolubližním a k celku, ruší jejich práva a poškozuje společenské blaho, kde je mu to na prospěch. Člověk tedy, jemuž volná morálka určila za cíl pozemské, hmotné blaho, člověk, jenž nemá náboženských, věčných ideálů, nepožene se úsilně a trvale ani za ideály vlasteneckými. Bude mu zpozdilostí, aby pro vlast obětoval trochu klidu, pohodlí, práce a tím méně majetek, krev a život.

Vizme k tomu illustraci. — Machar, přívrženec volné myšlenky a školy, napsal do výučného listu, jejž vydává zemská jednota společenstev kovářů a podkovářů v království Českém. **) »Kdekdo, každý ti tvrdil, a ještě často tak uslyšíš, že máš »povinnosti k národu, vlasti, společnosti;« — nevěř tomu, není to pravda. První a hlavní povinnost máš sám k sobě, abys se stal celým mužem, abys udělal ze sebe člověka v pravém slova toho smyslu. Vše ostatní jest věcí vedlejší, neboť jest důsledkem této první, hlavní povinnosti. Jako celý muž a jako pravý člověk budeš platnou jedničkou jak společnosti tak svého národa, a taková jednička, jak víš, více platí, než tisíce a tisíce prázdných nicek.«

Pravdou je tu, že každý musí napřed něčím býti, něco uměti a zastati, chce-li býti cennou jedničkou národa a společnosti. Nepravdou však jest, že by se mohl někdo státi celým mužem a pravým člověkem beze vztahu a spojení s národem a společností. Či může se někdo státi dokonalým člověkem někde v poušti nebo ve vzduchu a pak sestoupiti a býti platným členem národa a lidské společnosti? »Není strojenější filosofie nežli filosofie, jež pojímá člověka za bytost sobeckou a doživotní (?) a míní jej vysvětliti a určiti mu jeho povinnosti mimo společnost, jejíž jest částí. Stejně jest uvažovati o včele bez ohledu

*) Willmann: Didaktik, st. 657.

**) Vol. Škola. R. 1909, str. 81. a 82.

na úl a říkati, že včela sestrojuje buňku jen sama pro sebe.« *) Není to právě národ a společnost, jež člověka vychovává, aby z něho byl užitečný úd národa a lidské společnosti? Není tedy povinností každého člověka od okamžiku, kdy začne žíti vědomým životem, aby se cítil členem národního a společenského celku. Může se vyvinouti v celého člověka jinak, nežli konaje svědomitě svůj úkol ve velikém ústrojí národním a společenském?

Má-li se nicméně člověk snažiti, aby se stal celým mužem a pravým člověkem, nedbaje povinnosti svých k národu, vlasti a společnosli, tu se z celého muže a pravého člověka vyklube člověk sobecký, jenž staví buňku a sbírá med jen pro sebe, t. j. vším svým vzděláním a snahou pracuje o to, aby sebe zaopatřil, povznesl a uplatnil, neohlížeje se na nikoho a na nic.

Jak se u takových lidí vede národu, snadno si lze představiti. Jsou vlastenci, pokud jim to vynáší, nebo aspoň nevadí. Obchodují pod firmou vlastenectví, aby naplnili kapsy; vždyť kdo má plné kapsy a pokladny, ten je dnes celým člověkem. Řeční, píšou a politisují vlastenecky, jen aby jim národ zaopatřil dobře placená místa, poslanecké mandáty a třebas i ministerské křeslo. Kde však se jim zdá, že by okaté vlastenectví uškodilo jejich osobní kariéře, diplomaticky umlknou, šikovně z boje za vlast utekou, ba, když to za to stojí, národnost zapřou nebo prodají. Nedivno; člověk, jehož cílem životním jest pozemská blaženost, čili dobré bydlo, chopí se i nekalých prostředků a prodá i čest a národ, jen když se mu dobře zaplatí, jen když ukojí svou osobní pýchu a ctižádost. Pak jest ovšem takový bezectný prospěchář celým mužem, ale jen dle volné morálky, bohatým, mocným a slavným na cizí útraty z tuku národa. O příklady není, bohužel, potíž.

Nikoli; celým mužem, pravým člověkem lze se státi jenom návodem a silou křesťanství, které jedině ví, v čem záleží pravá velikost a důstojnost člověka. Jelikož pak křesťanství učí, že k mravní dokonalosti člověka patří též, aby miloval svou vlast a národ jako Kristus, sv. Pavel a nesčetní jiní věřící vlastenci, jest nábožensko-mravní karakter nejjistější zárukou upřímného vlastenectví, nejen vlastenecky obětavých činů.

Machar jest ovšem jiného názoru. Praví totiž dále: »Dosáhneš toho lehce,« abys totiž byl celým mužem, pravým člověkem a platnou jedničkou národa a společnosti. Jak? »Vědění je moc — snaž se, moci té dosíci. Vědění dá životu tvému smysl, páteř a sílu.« — Ani nejobsáhlejší vědění samo sebou nečiní člověka ušlechtilým, mravním karakterem, nezavazuje ho, aby plnil své povinnosti vůči svým spolubližním a vůči celku. Naopak; »vědomost nadýmá, láska pak vzdělává,« praví sv. Pavel (I. Kor. 8. 1.) Vědění, jež není spojeno s láskou, činí člověka domýšlivým, nadutým, svádí jej, aby se přeceňoval a jen sobě přál, druhými pohrdal a jich na svůj prospěch zneužíval. Dává mu smysl pro život sobecký a požitkářský, páteř pýchy a sílu, aby své okolí, jednotlivce i celek vykořisťoval pro sebe. Proto

*) Renan, citován ve spise: »Vychovatelští reformatoři,« od R. H. Quicka, přeložil Dr. Břetislav Foustka, str. 193.

zcela dobře líčí Machar význam vědění bez náboženssko-mravních zásad: »Vědění dá cenu tvému »já«, vědění tě naučí nekrčit se před nikým a nezapírat sebe v ničem — vědění je zdraví duše.« — Hle, jaký to návod k pýše, mravní nevázanosti, surové bezohlednosti, hotový nadčlověk, jemuž neplatí zákon obyčejných smrtelníků.

Mohou lidé tak vychovaní býti upřímnými vlastenci? Vidíme proto, že právě prostý lid, jenž se posud drží víry a dbá mravního zákona, jest nejvlastenečtějším. Jde mu mnohdy o živnost a chléb a přece zůstane věrným národu a vlasti. Za to mnozí vzdělanci jsou opatrnější ve svém vlasteneckém nadšení. Čím výše vystupují, tím více hasne v nich vlastenecký zápal, skrývají jej a tlumí, aby jim neuškodil. Proto slyšíme stesky, že právě studentstvo vysokých škol, vychovávané volnou vědou a hovící volné myšlence, pozbývá vlasteneckého citu. Proto vidíme, že se buntuje raději se židy a nepřáteli národa proti církvi a víře a proti vlastním národním bratřím jen proto, že chtějí býti křesťany. Tu nepokračuje s věděním též smysl pro pravdu, právo, čest a národnost. Vědění jejich není prostředkem, aby se stali celými muži, pravými lidmi a opravdovými vlastenci. — Proto vidíme a slyšíme, že se učitelstvo středních a obecných škol, jež horuje pro volnou školu, hlásí veřejně k mezinárodním socialistům, jimž ideály národní nejsou ničím, kteří mají vlast tam, kde se mají dobře. I když snad ještě mluví o vlasti a národu, skutky prozrazují, že vlast a národ nejsou jim cennějšími nad »fajfku tabáku.« Jak dlouho to potrvá, až prohlásí bez obalu s neznabožským pedagogem Rousseauem, že slova: občan a vlast mají býti vyškrtnuta ze slovníků *)

Takových a nejiných vlastenců může se národ nadíti od volné školy. Proto na plano mluví dále Machar: »Opakuji ještě jednou: Buď celým mužem, buď pravým člověkem! Ve všech případech života! A to ostatní přijde samo; budeš i Čechem, poněvadž ucítíš, že ti tvé češství je vrozeno, a že nikdy nikým jiným býti nemůžeš; budeš jedničkou svého národa.« V takovém celém muži a pravém člověku nepřijde samo sebou nic kloudného, nýbrž bezkarakternost. Nebude Čechem sám sebou; jen vlastenecká výchova uvědomí mu význam jeho národnosti, vštípí mu lásku k vlasti, a náboženssko-mravní zákon uloží mu, aby konal své povinnosti jako člen národa. Nepocítí, že je mu češství vrozeno, a že nikým jiným býti nemůže. Spíše než své školství pocítí sobeckost, jež vězí v nakažené přirozenosti každého člověka, ať je kteréhokoli národa. A jestli náboženssko-mravní a vlastenecká výchova ho nepřesvědčí, že jest povinen svůj sobecký prospěch podříditi zájmům národního a společenského celku, bude z něho špatný Čech a špatný člověk. Nepocítí, že nemůže býti nikým jiným než Čechem, nýbrž pocítí, že může, ba snad že, chce-li přijíti k plné míse, musí býti něčím jiným. A nic mu též nebrání. Dle zásad volné mravnosti netřeba mu dbáti starých náboženských, mravních a národních tradic, netřeba se mu ohlížeti na

*) Willmann: Didaktik, str. 262.

nic, nýbrž smí hledati vše, co se hodí jeho naturalistickému názoru, co hoví jeho egoismu, co mu pomáhá, aby to přivedl daleko a vysoko. Nebude jedničkou svého národa, nýbrž jedničkou pro sebe, která svých sousedů používá a je k sobě řadí jako nicky, aby se sama stala desítkou, stovkou a tisícovkou.

Věru beznáboženskou morálkou, kterou hlásá volná škola, klesáme i vlastenecky pod úroveň ušlechtilých pohanů. Cicero na př. napsal: »První povinnosti máme k nesmrtelným bohům, druhé k vlasti, třetí k rodičům a pak postupně k ostatním.« *) Apoštolové moderní mravnosti hlásají dnes: »Nevěř, že máš povinnosti k národu, vlasti, společnosti. Starej se jen o sebe, naplň napřed svou kapsu. ukoj svou ctižádost, popřej si všeho do syta, a pak, zbude-li ti něco, vhoď nějakou kůstku národu.« Slušní pohané bloudili sice, ale přece nepřeslechli docela tajemného hlasu svého nitra a uznávali mravní zákon božského původu, který jim přikazoval lásku k otčině; ochraně a přízni bohů připisovali trvání a blaho národa a státu, bojovali nadšeně »pro avis et focis« — »za otčinu a domovinu«. Úcta k bohům byla posvátnou národní povinností, urážka bohů byla vlastizrádou. Atheňané obžalovali a odsoudili Sokrata, že prý odvádí mládež od úcty bohů.

A hle, volná škola chce vychovávati vlastence beznáboženskou, sobeckou, hmotařskou morálkou! Ať jen svěří národ výchovu svého dorostu beznáboženské škole, ať jej vychová morálkou bez Boha! Pak stane se dříve nebo později takovým, jakým vylíčil Řím numidský král Jugurtha svým památným výrokem: »Město prodajné, po němž by hned bylo veta, kdyby jen našlo kupce!« A přece blížili se tehdy Římané vrcholu své vzdělanosti, kterou nepodezřelý svědek, pedagog Lindner, popisuje slovy: »Vše, co žilo duševně, chápalo se literatury, nastával zlatý věk Augustův. Povstávají literární sdružení, zakládají se knihovny, četba je tak obvyklou, že si Římané dávají předčítati i při jídle a v lázni. Školství zkvétá, zřizují první školy s placenými učiteli. Za císařů Trajána, Hadriána a Antonia dospívají veřejné ústavy vzdělávací svého vrcholu. Povstávají university, které Římané pilně navštěvovali. Nicméně smysl pro vědu mizí vždy více, až konečně Římané více deklamovali a koncertovali než se učili a studovali, až nastal úplný národní úpadek.« **) A filosof Seneka naříká »na schlubnou vzdělanost a nezdravou literaturu.«***) Řím, ač méně vzdělaný, ale mravně zdravý, podmaňuje si svět; Řím však mravně schátralý a shnilý, ač na výši rozumového vědění, rozpadá se a hyne. A jak dokazují dějiny, není ani první ani poslední obětí tohoto neúprosného zákona.

Nikoli, pouhé »vědění není«, jak praví Machar, »zdravím duše«, není-li s ním spojeno správné chtění. Proto je bludem, že pouhým věděním lze se státi celým mužem a pravým člověkem.

*) Willmann: Didaktik, str. 659.

**) Lindner: Encycl., str. 739.

***) Willmann: Didaktik, str. 133.

Proto jest klamným tvrzení Macharovo: »Jenom z takových (rozumově vzdělaných) jedinců složený národ nezahyne.« Kdo má v hlavě vědomosti, nemá tím ještě v srdci lásky, obětavosti a nadšení pro vlast. Vědění samo, a to jen přirozené vědění, není dostatečně silným a trvalým kořenem ctnosti. Na to třeba nadpřirozeného poznání, jež plyne z víry a nadpřirozeně závazného zákona mravního. Proto lidé, třeba učení a vzdělaní, ale v Boha nevěřící a neuznávající jeho zákona mravního, lidé volné mravnosti, budou více méně sobeckými, nespolehlivými, prodejnými, budou i slabými vlastenci, neposílí a nespasí národa. Proto užívá o nich Machar neprávem slov Nerudových:

»Bude-li každý z nás z křemene,
je celý národ z kvádrů.«

Karakterem z křemene může člověka učiniti pevný, nezměnitelný zákon mravní; dle zásad volné morálky je člověk třtinou, jež se kloní za prospěchem. Národ pak složený z takových jedinců nebude nerozbornou budovou z kvádrů, nýbrž chýškou z tyček, která se brzo rozpadne. Ba nebude vůbec nijakou jednotnou budovou, nýbrž jen hromadou jedinců bez vnitřního spojení, z nichž každý žije pro sebe a stará se o sebe.

Přívrženci volné mravnosti, volné myšlenky a volné školy křičí, že Řím jest nepřítelem českého národa, a my, věřící katoličtí Čechové, že nejsme vlastenci, ba že, tíhnouce k Římu, jsme zrovna zrádci národa. Lež to. Katolická církev jako učitelka božské pravdy jest sice nepřítelkou bludu u každého národa, není však nepřátelskou žádné národnosti. Český národ jest již tisíc let katolickým a katolictví neuškodilo národnosti; nebezpečí odnárodnění hrozilo mu od protestantismu. Ba když začala soustavná organisace, byl to hlavně chrám a škola církví řízená, co hlavně zachránilo naši národnost. A posavad jest na mnohých místech chrám a bohoslužba poslední baštou ohrožené národnosti. My pak, věřící katolíci, snažíce se zachovati národu víru otců a mravnost, konáme lépe svou povinnost vlasteneckou, nežli kteří pro národ bojují pouze planým, boucharounským křikem a sobecky osobní politikou.

Právě my mohli bychom, a to plným právem říci, že hlasatelé nevěry a volné mravnosti jsou nejhoršími škůdci národa. Neboť berouce národu víru a mravnost, okrádají jej o to, co jest základem existence národa, podmínkou blaha a rozkvětu vlasti. Zasypávají zdroj, z něhož plyne vědomí povinnosti k vlasti, zdroj národního nadšení a nevyčerpatelné životní síly. Ne tedy Řím, nýbrž volná škola t. j. výchova bez náboženství a náboženské mravnosti jest největším nebezpečím národa. Jest větším nebezpečím než násilná germanisace. Ta nám urve snad několik jednotlivců nebo kus půdy; ale toho všeho můžeme zase dobýti přirozeným vývojem, zůstaneme-li jen mravně zdravými, silnými a života schopnými. Volná škola však, jež svou volnou morálkou vychovává hmotaře a sobce, ničí všecku ideálnost, lásku k vlasti,

podlomuje životní sílu národa a vlévá mu do žil jed, jemuž na dlouho neodolá ani sebe silnější národ.

Tím zakončujeme pravou podobiznu volné školy. Není vzorným útvarem školy a výchovy, zač se vydává, nýbrž jest, jak jsme poznali, školou revolucionářskou, jež ohrožuje stát a církev, sloupy společenského pořádku; je školou volné vědy a volné mravnosti, a tudíž školou lživou a znemravňující, jest paedagogickou nestvůrou, postrádajíc vtastního výchovného živlu, náboženskо-mravních zásad, jest zločinnou nespravedlností vůči dětem a tyranským znásilňováním rodičů, jest konečně svrchovaným nebezpečím pro národ. Rodina tedy, obec, národ, stát a církev mají právo a povinnost vzpírati se volné škole, a heslem všech, jimž jde o pravý pokrok a společenský pořádek a veřejné blaho, musí býti: »Pryč s volnou školou!« (Pokračování.)

Zimní vzpomínka.

Jsme po večeři . . . zvolna řeč se vede
a meluzina venku v okna bije,
má matka na přeslici přede
a sestra bílou nití šije.
Já v oheň smolnou louči kladu
a divím se, jak stíny na zdi hrají:
hle laňka, zajíc, ten zas hadu
je podoben; jak rychle umírají.

Však ticho! Sestra uprosila matku — —
Zas rychle novou louč na oheň kladu
a zvědav novou matky na pohádku
se blíže ku přeslicí kradu . . .
Bít chtěl bych zbojníky — pocestné přepadali
a vůdce princeznu ze zámku kouzly zmámil,
vždk chudí bratří dva ji rotě tajně vzali
a chotěm jejím byl, jenž vůdce v boji zabil. .

Odvahy plný jsem, ve svalech cítím síly,
že povaliti chtěl bych obry zlé
a vyčkat na louce dvě krásné bílé víly
při matném svitu luny unylé . . .
A nová pohádka na starou nastaví se
a duše přesmělá před čarodějem chví se.

Jarda Bráník.

List k Jidášům.

Parafrase VII. zpěvu Zeyerovy legendy o sv. Brandanu.

»Po zradě mé, ó jaká prohlubeň
se prázdna v duši mojí odkryla!
Byl Kristus vším, a zbaven všeho, já
stál tváří v tvář s tím, co mi horší jest
než peklo — s vlastním nic! . . .
Když sebevrah
já život odhodil co hnusnou věc,
tu nebylo to v kajícnosti, věz!
Já neplakal, když Krista vraždili.
Co na něm záleželo mi! Já chtěl
jen uniknouti tomu svému nic!« — —

* * *

Kdo Krista zradí a své Matce Církvi klne
a slovo nenávist v myšlenek halí šat,
po stezce kráčí křivé, hloží plné,
své zrady pouty až do krve spjat!
Kol něho tmí se, slunce zář mu hasne
a v mlze rozkolu vždy hlouběj' klesá duch,
jenž z lůna pravdy Božské, věčně spasné,
v rej bludiček až zapad', v bažinatý luh! — —

A přec i Jidášovi velké zkvětlo
v jas milosrdí dle legendy slov
z milosti Boží Marianské světlo,
když úpěl spoután nad bahnitý rov;
nuž zrádcům zasvit slovo odpuštění,
jak Kristus odpouštěl; af zuří, běsní dál!
Nám hněv se v světlo Marianské mění —
i Brandan slzu místo kletby dal! — —

Bez kletby af jdou zrádci cestou svojí,
vlekouce jako těžký okov vlastní nic —
však marna jejich horečnost v zlém boji,
v němž necítí, jak osud píše v líc,
v to duše zrcadlo, v němž cit se každý zračí,
že síla hněvu jejich, v nějž svá slova smáčí,
jen mocným vzmachem přede skonem jest —
jim chví se srdce, jako osyk ratolest
na sebevraždy zrádce znamení,
a oni duši vraždí, v sobě zmámeni! — —

A dále klopýtají za svých bludů hesly,
jimž směle kladou v čelo korunu,
když tvrdí, novou kulturu že vnesli
do našich dob! — — Nuž, lide, střez se ocúnu!! —

Pak marna bude taká jejich zloba lidská
jak pouhým pozlátkem kultury jejich zář —
Řím bude věčný jako církev katolická,
jíž my své srdce kladem' v obět na oltář.

Jidášů dnešních, Pána Krista zrádců
snad ještě není plný počet, celý řad,
snad vtrhne ještě horda svatokrádců
v odkazů Božských věčně rajský sad —

však všichni zajdou v děsné beznaději,
byť jako tygři rvali svaté církve šat;
nad nimi bude vítěz mocný: Agnus Dei
a v pravdě zbožný duch vždy vírou bude mlád! —

Jan Voborský.

Ve znaku Zlaté Růže.

Studie k dějinám lidumilných zřízení v Jindřichově Hradci.

Napsal JAN VOBORSKÝ.

(Pokračování.)

Uspořádání tohoto Slavatovského zřízení jest vedeno formou spisu o 3 hlavních rubrikách. *) První z nich obsahuje *přesný přepis celé Jáchymovy listiny nadační* a jest provázena rubrikou 2. t. j. *vývody a odpovědi špitálního správce*, kdežto rubrika 3. vyhrazena byla *vysvětlivkám panského úřadu důchodního o původních a potomních důchodech špitálu.*

Z bohatého materiálu, uloženého ve fasciklech hraběcího archivu Jindřichohradeckého, vybral jsem, poněvadž spis regulativní jest sám o sobě velice obsažný, jenom pro zajímavost věci a jako vysvětlivky ku zřízení Slavatovskému aspoň tyto podrobnosti:

O počtu ošetřovanců vyslovila se špitální správa Jindřichohradecká takto:

»Die Zahl der Armen ist weder von dem in Gott ruehenden Herrn Fundatore, noch von Seinen Herren Herren Nachkchömblingen auf dato nie ausgemessen worden, sondern bleibet in gnädiger Disposition der gnädigen Obrigkeit, nach denen Kräfften des Spitahl-Vermögens und Einkunfften, massen ein Jahr besser und fruchtbahrer als das andere, dieselbe zu vermehren oder zu mindern.« — — —

*) Rubr. 1. Von Worth zue Worth lauthendes Fundations-Instrument etc., 2. Bericht wie die vorstehende Fundation bey Zeithen Regirung des löbl. Slawatischen Hausses beobachtet und das Spithal versorget worden etc., 3. Anmerkung in wie weith in denen Theil Zetteln dieses Fundations Instrument versehen worden oder unversehen verblieben etc.

(»Počet chudých nebyl ani od p. zakladatele, odpočívajícího v Pánu, ani od jeho p. p. nástupců dodnes nikdy vyměřen, nýbrž zůstává v milostivé disposici mil. vrchnosti, aby dle sil špitálního jmění a příjmů, an některý rok lepší a úrodnější bývá než jiný, počet chudých zvětšila nebo zmenšila.«)

K ustanovení původní Jáchymovy listiny o *katastru, soupisu chudých*, jež znělo:

»Ustanovuji a řídím, aby všickni chudí nynější a budoucí, kteřížkoliv v témž špitále jsou a budou, *pořádně do knih svými jmény poznamenáni byli*, kdy a kterého dne do špitálu se vezme a kteréhokoliv času by Pán Bůh kterého z tohoto světa pojíti ráčil, tolikéž aby se pořádně *do knih zapisovalo*, na který den *umřel*, a *kolik let jest ve špitále byl*,« odpověděla správa špitální v druhé rubrice regulativu takto:

»Dieses geschieht allezeit und wan einer aus denen Armen stirbt, so lang er unbegraben in dem Spitahl liegen bleibt, wirdt seine portion von Essen und Trincken dem vorigen alten Gebrauch nach, dem Todten Graber (dieweilen er weiter keine Bezahlung von dem Grab hat) gereichet, so baldt aber der Todte hinausgebracht wirdt, wirdt gleich die portion cassiret.«

(»Děje se tak povždy a když některý z chudých zemře a pokud nepohřben leží ve špitále, dává se jeho porce pokrmu a nápoje dle dřívějšího starého obyčeje hrobníkovi, jelikož nedostává od hrobu žádné další odměny; jakmile však mrtvého odnesou na hřbitov, zruší se ihned jeho porce).«

O *účetnictví špitálním* ustanovil Jáchym z Hradce:

»Poroučím a řídím, aby každého roku při času Svatého Jiří od těch ode všech, kteříž jaké peníze a důchody i cožkoliv jiného, buď od obilí, nic ovšem nevyjímajíc k sobě, tomu špitálu náležitého přijímati budou, pořádný počet před purkmistrem a konšely, kteříž nyní jsou aneb potom byli by, učinili z příjmu všelikého a vydání, nač, kde a co kterého času přijato a zase vydáno jest a každého času kdyby se ten počet učiniti měl, aby mně, dědicům a budoucím mým a všechněm držitelům zámku a města Hradce, o tom oznámili, tak aby jedna osoba aneb dvě buď z písařův důchodních aneb osoby jiné při témž počtu býti mohly, a Extract toho počtu když se udělá vezmouce, mně, dědicům a budoucím mým i všechněm potomním držitelům zámku a města Hradce ukázali a předložili, a což by se koliv tu neřádného našlo, to aby se ihned přetrhlo, napravilo a v dobrý řád zase uvedlo a ta registra počtová když se koliv počet vykoná, aby se na rathauze schovaly, však nicméně do velkých knih hned pořádně aby se sepsaly a při každém polouletním počtu aby se poznamenalo, kdy jest ten počet kterého dne držán a vykonán, kdo jest jej dělal, kteří jsou toho času na ouřadě i také kteří jsou od pána vysláni byli a na tom počtu seděli.« —

Při řízení hrab. Slavatou nařízeném vepsána byla do jednacího spisu tato odpověď:

»Die Raittungen, sowohl des Verwalters als Chastners und Spitahl-Vatters werden nicht mehr halb Jährig sondern gantz Jährig von vielen Jahren her gemacht, erstlich auf dem Rathhaus

in Völlig Rath und alsdan auf dem Schloss, Vorhero durch den Herrn Oberhauptmann in gegenwarth des Primators gelesen, revidirt, calculirt und nebst dem Extract *auf dem Schloss* und *nicht auf dem Rathhaus* abgelegt, alsdan aber bey ankunft der gnädigen Obrigkeit ratificirt sein worden.«

(»Účty a to správcovy a špitálmistrovy, nesestavují se již pololetně, nýbrž po mnoho let již celoročně, čtou se předně na radnici v plné radě a potom na zámku, před tím pak panem vrchním u přítomnosti primátora se revidují, kalkulují a s výtahem z nich v zámku a nikoli v radnici ukládají, po té pak při příchodu milostivé vrchnosti bývají potvrzovány).« —

V příčině *schránek na milodary* pro chudé ve špitále sv. Janském, jež dle zakládací listiny Jáchyma z Hradce k dobru špitálu a chudiny byly zřízeny a porůznu umístěny, vyslovila se správa takto:

a) o schránkách *v branách městských* a v *hospodách*:

»Die Eiserne Truehel auf denen Stadtthören sein vor undenklich Jahren zweifelsohne auf gnädig Obrigkeitl. Befelch cassirt worden, aber in denen offentl. ausgesetzten Würthshäusern werden sie bisdato gelassen, alle Jahr kurtz vor Weihnachten durch den Spital-Vatter und zwey mit Jhme aus der Armuth deputirte Männer abgehollet, durch den Schlosser in gegenwarth der gantzen Armuth eroffnet, das Geldt nimbt zwar der Verwalter per Empfang in die Raittung, thuet aber solches alsogleich wiederumb unter die Armuth austheilen und solches in Ausgab legen. Von dem Trueherle bey dem kleinen Spitahl aber hat der Verwalter den Schliessel und weilen er ohne diess zum öffteren Hin- oder Vorbey ins Feldt, oder in Stadel gehet, wirdt das Trueherle alle Monath auff begehren der dortigen Armen, in gegenwarth ihrer aufgesperret und die »9. »10. oder höchstens »12. sich darinen befindende Kreitzer unter sie aufgetheilet.«

(»Železné schránky neb skřínky na městských branách byly již před dávnými léty nepochybně k milostivému rozkazu vrchnosti zrušeny, avšak ve veřejných výsadních hospodách jsou až dodnes; každoročně krátce před Vánocemi odnáší je domácí správce špitální s dvěma muži deputovanými z chudých; schránky ty otvírá zámečník u přítomnosti všech chudých; peníze vybrané zapisuje správce jako příjem do účtu, ale rozděluje je ihned opět mezi chudé a zanese je v položce vydání. Avšak od schránky u špitálku, t. j. domku pro málomocné, má správce klíč a poněvadž beztak častěji kolem tohoto špitálku jde do pole neb do města, otvírá se schránka tato každý měsíc k žádosti tamních chudých a v jejich přítomnosti, při čemž se jim těch 6, 10 nebo nejvýše 12 vybraných penízů hned rozdá«).

b) o sbírce, na místě, *kde* dle fundační listiny *zvon jest*:

»Dieser Orth wo die Glocken war, muss etwan in dem vorig alten Spitahl gewesen sein, weilen man anjetzo nichts darvon weis.« (Sic!)

(»To místo, kde byl zvon, bylo as někde v dřívějším starém špitálu, poněvadž se dnes o něm ničeho neví«).

c) o sbírce *na hřbitově* a *v chodbě špitální* dána odpověď:

α) »Dieses ist von undencklichen Jahren her zweifelsohne mit Wiessen der gnädigen Obrigkeit aufgehoben worden.«

β) »Der Stock stehet zwar vor der Stubenthuer, kchomt aber gar wenig und fast nichts hinein.«

(α) »To bylo před dávnými léty nepochybně se svolením vrchnosti zrušeno.« — β) »Schránka ve štoku stojí sice přede dveřmi do pokojů, vybere se z ní však pouze zcela málo nebo skoro nic).« —

K ustanovení původní listiny zakládací, aby chudým nižádné *nátisky* činěny nebyly a aby žádné *pití*, *ožírání a hry* nebyly trpěny, poznamenáno, že na to vše bedlivě a pilně se dohlíží.

U věcech *duchovní péče o chudinu* ustanovil Jáchym z Hradce, zakládaje špitál u sv. Jana, takto:

»A poněvadž pak pro nemocné lidi a zvláště ty, kteříž se z lůže svého hýbati nemohou, kněz a člověk duchovní býti musí, se vší pilností chci toho tak šetřiti, aby tu vždycky kněz dobrý býti mohl, a jeho také slušnou živností s radou a pomocí purkmistra a konšelův opatřiti, tak aby jim tu podle slušnosti v kostele, i jináče všemi a všelijakými svátostmi Božskými podle ustanovení církve svaté posluhoval, jakož pak o tom v artikuli v instrukci obšírně postaráno bude a odkuď a jak týž kněz chován býti má i kde by svůj byt ve špitále míti měl, a k Svátosti velebné aby na ty tři hody chodili, na den Vzkříšení Pána a Spasitele našeho, na den Blahoslavené Panny Marie na Nebevzetí a na den sv. Jana Křtitele Božího. A pakli by mimo ten čas a dni který z chudých k velebné Svátosti jíti chtěl, anebo že by nemocen byl, toho aby vždycky vůli měl a jestliže by tu kdy kněze nebylo, tehdy buď farář sám od fary, anebo jeden z kaplanův bude povinnen každého času to jakž náleží vykonati a správcové i úředník, aby se tomu zadosti každého času stalo, mají skutečně nad tím ruku držeti.«

K tomuto bodu poznamenala správa špitálu: »Die Krancken werden von denen Herren PP. *Jesuvitern* besuecht, und ihre Beicht gehört; aber die letzte Oehlung und Communicirung thuen die *Herren Capellanen* verrichten.«

(»Nemocné navštěvují a zpovídají páni PP. Jesuité; ale posledním pomazáním a sv. přijímáním přisluhují páni kaplani.«)

O *modlitbách chudiny špitální* dáno do jednacího řádu za odpověď:

»Es werden nicht allein alle diese in der Fundation ausgesetzte Gebetter vor und nach dem Essen sondern noch andere mehr nebst dem Rosenkrantz vor der Bildnuss Unser lieben Frau mit zweyen brennenden Wax Kertzen umb 4 Uhr nachmittag, Sommer und Winterszeit vor die gnädige Obrigkeit, alle Tag von der gantzen Armuth fleissig gebettet.« —

(»Nejenom tyto všechny v zakládací listině vyjmenované modlitby se konají před jídlem a po jídle, nýbrž také ještě jiných více modliteb i s růžencem odříkává všecka špitální chudina pilně a každodenně před obrazem Milé Matky Boží při dvou rozžatých voskových svících o 4. hodině odpolední v létě i v zimě za milostivou vrchnost.«)

I k jednotlivým ostatním odstavcům připomínek a výtek Slavatových odpověděla správa špitální; dne 11. července l. P. 1673 připojeno k spisu sumární poznamenání, jak chudina při špitále sv. Jana Křtitele až dosavad pokrmem a nápojem byla zaopatřena a komu by co povinen otec špitálský sloužiti aneb vydávati měl. Jest to tabellární soupis přesně stanovených porcí chleba, masa, másla, ryb a j. potravin pro jednu osobu, tabela o rozdílení piva, vína, úprava povinností úroků co dávek ke špitálu a jiné správní záležitosti. Tato příloha označena jest in fine: »Actum et conclusum in Consilio Novae Domi 11. Julii 1763., Augustin Fran. Wiltsch mp., p. t. primas.« Následuje pak jako závěrek Slavatovských zřízení instrukce špitální, obsahující nejhlavnější ustanovení domácího i disciplinárního řádu. O instrukci té bylo Actum na zámku hradeckém dne 25. Martii roku 1675 (tedy za vladaření Jana Jiřího Jáchyma hraběte Slavaty) a podepsal ji:

»Jeho V. H. Excell. pana pana a vladaře
domu Hradeckého (titul) panství Hradeckého
nařízený hejtman
L. S. Mattes Ruth z Ruthensteina v. r.«

Ku konci pak připojena jest německá doložka, dle níž všechno v plné radě města bylo předneseno; doložka ta, již z doby Černínské pocházející, jest pod pečetí městskou, raženou na papíru, a zní v originálu takto: »Dass dieser von dem Spitahlverwalter auf die vorgehende Spitahlfundation und Instruktionen erstattete Bericht, wie auch die a parte mitgehende Beschreibungen der Spitahl Einkunfte vor 3 Jahr, in völlig Rath gelesen, revidirt und sich alles in der wahrheit also befinde, Solches thuen wür Endts Unterschriebene mit beygetrucktem Unseren Stadt Insigl bezeugen. Actum Stadt Neuhauss, den 10. Julii A. 1699. Bürgermeister und Rath allda. L. S.« —

* * *

Z řečené *tabely pivní* jsou zajímavé některé položky, i uvádím jich zde alespoň několik:

	Žejdlíky:
Otec špitálský každodenně má piva bílého	3
Matka chudoby též podobně	3
Pekař, jenž pro chudobu chleb peče	3
Ale když *ve mlejně mele*, dá mu se více	1
Chudoby kolik jest koliv osob jedné každé	2
Řezník, když co přižene ze vsi od dobytka	2
Řezník, když co malého bije, jako skopce jednoho .	1
Hrnčíři, když kamna vymazují	3
Bednáři, když káděna rybníky pobíjejí	2
Item když *na zeli sudy pobíjejí a posmolují*	2
Ševcům, když chudobě na střevíce *míru berou* . . .	8
Item když chudobě *střevíce hotové přinášejí* a odevzdávají, *dle uznání správce.*	

* * *

2. Novodobá zřízení panská (Černínská).

K této stati poskytl mně vítanou látku přehled historických dát o špitále sv.-Janském, uložený v rukopisu ve fasciklu III S. hraběcího archivu Jindřichohradeckého. Rukopis ten označený signaturou »Autore Dr. *Jičínský*, scripsit Otakar Vojta, oeconomiae adjunctus, cca 1900«, obsahuje data z doby nejnovější resp. z předešlého století dle úředních zápisů, totiž:

a) o počtu špitálnických míst.

R. 1842 založena byla nová *2* místa špitálnická, r. 1847 *devět*, r. 1848 *šest*, r. 1857 *pět* a r. 1865 též *pět*, tak že celkový počet do r. 1865 incl. zvětšen byl na 56.

b) Hraběcí nadace.

Hrabata Černínové z Chuděnic dovedli platně dokumentovati své snahy lidumilné; učinili tak trvalými skutky dobra ve formě **nadací**, a to:

Dne 1. května 1871 věnoval *Rudolf hrabě Černín*, bratr Jeho Excel. hraběte Jaromíra Černína, (zesn. dne 31. července 1873) usedlost č. p. 24 v Dolním Žďáře u Jindřichova Hradce, aby výnosu používáno bylo jakožto

»nadace hraběte Rudolfa«
pro vdovy a sirotky po hraběcích služebnících.

K usedlosti nadační přísluší:

polí	19 jiter	1405 □⁰
luk	5 „	925 „
pastvin —		763 „
rybníků —		510 „
cest —		500 „
	celkem 26 jiter	903 □⁰ rozlohy.

Při nadaci hraběte Rudolfa zřízena dle výše výtěžku 3—4 místa po 200 K. —

Vysokorodá paní *Josefina hraběnka Černínová*, roz. hraběnka Paarová (choť Jeho Excel. hraběte Jaromíra Černína), věnovala dne 1. ledna 1886 peníz 4000 zl. r. m. (8000 K) *pro jindřichohradecký městský sirotčinec, pokud bude spravován řádem katolických Milosrdných sester.* Jinak připadl by kapitál ten špitálu u sv. Jana Křtitele a úroky by sloužily jako *»nadace Josefiny«* pro chudé vdovy a dítky.

Dne 2. prosince 1888 ustanovil Jeho Excel. vysokorodý pan *Jaromír hrabě Černín z Chudenic a na Chudenicích*, vladař domu Jindřichohradeckého, *na oslavu 40letého panování nejmilostivějšího císaře a krále Františka Josefa I.* 5 špitálských nadačních míst po 120 zlatých po čas jeho žití, které z jeho hlavní pokladny ve Vídni každoročně mají býti vyplaceny, poněvadž špitálské příjmy následkem hospodářské krise velmi se ztenčily a *mělo býti pět míst ve špitále zrušeno.* Nadace tato nazývá se *»nadací hraběte Jaromíra.«*

c) Statistika špitálníků.

Dle přesných dat z rejstříku špitálníků za období od roku 1800 do 1890 sestavil autor přehledu předem zmíněného podrobnou statistiku roční měny špitálníků. Uvádím zde v krátkosti jen číslice z období desetiletých a to:

roku:	přijato do špitálu osob:	vystouplo neb zemřelo ošetřovanců:
1800	4	7
1810	4	1
1820	—	1
1830	4	3
1840	5	4
1850	12	8
1860	—	3
1870	4	7
1880	5	3
1890	4	3

V období od r. 1800—1890 bylo do špitálu u sv. Jana úhrnem přijato 361 ošetřovanců, zemřelo neb vystoupilo 356; nejdéle, t. j. po 43 let ošetřován byl špitálník 1; nejkratší doba pobytu ošetřovance ve špitále byla 3 měsíce.

d) Zaopatření špitálníků.

Od r. 1858 byly dávky v přírodninách zregulovány a dle citovaného rukopisu Dra Jičínského uvádím zde pro zajímavost přesně zapsaných podrobností, co všechno tehda bylo v hraběcím špitálu jindřichohradeckém ustanoveno *pro osobu*: *)

1. *denně*:
   1 libru chleba,
   2 staročeské žejdlíky piva,
   $^1/_2$ libry hovězího masa vyjímaje pátek, sobotu, půst a církevně ustanovené posty;
2. *měsíčně*:
   2 libry chleba k nadrobení do polévky,
   4 žejdlíky hrachu,
   4 „ krup,
   10 žejdlíků krupek,
   4 žejdlíky žitné mouky,
   $1^1/_2$ žejdlíku soli,
   1 libru 12 lotů másla převařeného, mimo to v době postu každý úterý $^3/_4$ libry chleba.

*) Tyto denní, měsíční, duplexové i příležitostné dávky pro špitálníky z r. 1858 snesou tím spíše přirovnání s dávkou masa, chleba, mouky, másla a piva a j. z r. 1909, jak uvedeny byly v únorovém čísle tohoto ročníku »Vlasti«, neboť až na rozdílné pojmenování váhy a míry a některé snad podrobnosti i při veliké dnešní drahotě všech životních potřeb zůstaly téměř beze změny. —

3. V tak zvaný *duplex* t. j. *na Hod Boží Velikonoční*, na *sv. Jana Křtitele* a o svátku *Nanebevzetí Panny Marie* obdržel každý špitálník zvlášť:

1/2 libry hovězího masa,
1/2 libry telecího a jehněčího masa zadělávaného,
1/2 libry telecího a jehněčího masa pečeného,
1/4 libry masa vepřového a jehněčího k hrachu,
2 staročeské žejdlíky piva,
1 porci polévky,
1 porci prosné kaše,
1 vánočku,
7 kr. na víno.

4. Dále pak: o *Velikonocích* 2 bílé a 2 červené vejce, o *sv. Janu Křtiteli* hlávkový salát, o *Nanebevzetí Panny Marie* 2 okurky; v *masopustní dny* 10 kulatých a 3 dlouhé koblihy, v *čas obžinek* český koláč s povidly a tvarohem, na sv. *Martina* 2 rohlíky martinské, půl husy pečené a půl mladé husy. O *Vánocích* 1 vánočku, vařené švestky a 1/2 ryby; na *Nový Rok*, na *sv. Josefa*, na den *Zvěstování Panny Marie*, na *Zelený čtvrtek*, na *Hod Boží Velikonoční* a na *Štědrý den* obdržel každý špitálník 1 porci prosné kaše, pak od Nového Roku až do sv. Jiří zelí, od sv. Havla až do Nového Roku řípu týdně.

5. Na počátku roku obdržel internista špitálu u sv. Jana oděv, a to muži každým rokem kalhoty, každým třetím rokem kabát a čepici, ženy každým třetím rokem čepec, kazajku a sukni. Muži dle potřeby v 6—8 letech jeden plášť. Šaty jsou modré se žlutými výložky na rukávech a límcích.*) Ženy mají modré šaty a čepce obroubené žlutě. Na konci roku obdržel každý špitálník plátno lněné a bavlněné, muži 10 loket na košile a ženy 8 loket, mimo to 3 zl. 50 kr. na obuv a na punčochy. Mimo tento peněžitý obnos dostal každý špitálník na penězích 3 kr. každý pátek mimo čas postu za ryby, v postě pak 75 kr. za ryby, 7 kr. na hňupa na sv. Josefa, Zvěstování Panny Marie a květnou neděli; 6 1/2 kr. od sv. Jiří až do sv. Havla každou neděli za mléko; 9 kr. za pečeni na Nový Rok, masopustní neděli a úterý, Svatodušní Boží hod, obžinky a Štědrý den. V postě a o Vánočních svátcích 2 kr. na med, za dřívější doby 6 kr. na sýr, v novější době 5 kr. na jablka.

6. Pro obě ložnice, společnou kuchyni, kancelář, deputátní dříví pro správce a špitálního pekaře dodává panství Jindřichohradecké ročně 32·5 prostorných metrů měkkého dříví; ostatní potřeba paliva kryje se z lesů ústavu náležejících. Mimo toto

*) Tento stejnokroj, stanovený pro ošetřovance špitálu u sv. Jana Křtitele, totiž mužský kroj modrý se žlutými výložkami a ženský šat se žlutými obrubami, jímž uplatnily se domácí znakové lind.hrad. barvy (modrá a žlutá) pochází z roku 1604, kdy začala éra Slavatovská. Až do té doby a ještě o pohřbu posledního pána z Hradce, Jáchyma Oldřicha, nosili »chudí« šat černý. Modrý stejnokroj s výložkami a lemy žlutými, jehož fotografické snímky jsou umístěny na tableau památek jindřichohradeckých v prvním pokoji zámeckého archivu, jest pro toto město právě tak typický, jako zelený kroj pro ošetřovance hospitálu Františka Antonína hraběte Sporcka v Kuksu nebo červené pláště pro špitálníky ryt. řádu Křižovníků s červenou hvězdou u sv. Františka v Praze. —

dříví povinno bylo panství Hradecké dodávati špitálu 32·28 hektolitrů předního ječmene, 147·10 hektolitrů piva a 369.60 kilogramů kaprů. —

Tolik z rukopisu elaborátu Dra Jičínského jako zajímavý obrázek zaopatření špitálníků v rámci číslic z minulých dob; jak *dnes* špitálníci jsou zaopatřeni, vysvětlil nám *obrázek*, načrtnutý nodnověrným *pérem ct. paní správcové* v dopisu již dříve otištěném. I to stravování chudých má kus své poutavé historie! —

* * *

Ačkoliv o »*místním ústavu pro chudé*« teprve ve skupině lidumilných nadací a jinakých dobročinných zřízení Jindřichohradeckých dopodrobna se zmíním, upozorňuji již zde na základě archivních spisů, které mně dp. hrab. archivář P. František Teplý s nevšední laskavostí a ochotou o prázdninách r. 1910 vyhledal, že *péče o chudé* již dříve byla také důkladně *organisována a territoriálně upravena.* Dle konceptu velké, přehledné tabely, značené nadpisem:

»*Zettel*
über das eingegangene und wiederum verwendet wordene Allmosen für die wahren Armen aus Vereinigung der Liebe des Nächstens«

za pololetí od 1./10. 1784 do 31./3. resp. 1./4. 1785 stávala tato *organisace*:

1. *hlavní okres Jindřichův Hradec* (Hauptbezirk Neuhaus), k němuž náleželo město Jindřichův Hradec a obce: Otín, Jindřiš, Radounka, Děbolín, Matné, Buk, Horní Žďár, Dolní Žďár, Dolní Skrýchov;

2. *vedlejší okresy* (Nebenbezirke): Horní Pěnná, Číměř, Blažejov, Jarošov, Lodhéřov, Stráž, Nová Bystřice, Strmilov, Kostelní Radouň, Hůrky.

V hlavním territoriu vynesla sbírka v naznačené periodě 884 zl. 33 kr., chudým bylo rozdáno 851 zl. 54 kr. a na rubriku příjmu příštího období přenesen byl tehdy aktivní zbytek 32 zl. 39 kr. —

* * *

V obnoveném *zřízení městském*, jež instrukcí *Viléma Slavaty* ze dne 18. srpna 1622 shromážděnému občanstvu Jindřichohradeckému bylo prohlášeno, obsažen byl také tento *článek o záležitostech chudinských*:

»Ježto je při městě nemalý počet žebráků zdravých a mladých, ano i lidí takových, kteří *beze všeho zaměstnání a jen ku škodě měšťanstva po hospodách a jinde se povalují*: přikazuje se regentovi, by *ti a podobní lidé přidržováni byli ku práci* a, kdyby nechtěli pracovati, by *vypovězeni* byli z města; měšťanstva pak věcí jest, aby neprodleně oznámení učinili, jakmile někoho do domu přijmou.«—

Tak bylo v *době Slavatově*; nuže poslyšme, co praví o veřejném chudinství větších obcí v *době nové* odborný spisovatel, znalec Dr. Engliš (viz staf »Města«, str. 179 a násl. úředního skupinového katalogu č. 4. Jubilejní výstavy obchodní komory, r. 1908.):

»Chudinství v království Českém neprobralo se dosud z oněch prvků, které charakterisují počátky *chudinství veřejného, jakožto nástupce církevní péče o chudé;* veřejné chudinství naše má v celku do dnes *policejně-charitativní ráz*, podporuje se: 1) aby se čelilo žebrotě a 2) z milosrdenství. Domovský zákon z r. 1863 spojil povinnost k chudinskému opatření se svazkem domovským a obci, jíž toto břímě uložil, dal na vůli domovské právo uděliti neb odepříti. Naprostá roztříštěnost tohoto odvětví sociální péče na tisíce nejmenších správních organismů s velmi různou finanční potencí a procentem chudých v obráceném poměru k této stojícím bez veškeré koncentrace a vývoj domovského práva, jež kdysi vyjadřovalo hospodářský a étický svazek k obci, ale změnilo se následkem změněných poměrů hospodářských a stěhovacích proudů na pouhý poměr formální, jsou momenty, jež brzdily — a brzdí i po novelle z r. 1896 — proniknutí názoru, že chudinu chápati dlužno jako permanentní zjev sociální s příčinami, jež tkví v celém našem společenském zřízení, a chudinství jako důležité odvětví sociální politiky a péče veřejné.« —

Tolik z úvodu věcně zajímavé stati Dra. Engliše. Pokud jmenuje veřejné chudinství nástupcem *církevní péče* o chudé, nutno o této církevní péči uvésti několik poznámek retrospektivních. K těm poskytuje materiál a přesná data studie vdp. *Frà J. Hamršmída »Několik slov o českém kněžstvu v století XIV. a XV.«* uveřejněná na str. 40.—55. v 3. seš. Sborníku historického kroužku družstva »Vlast« z r. 1894. — V Čechách bývalo mnoho klášterů, od kterých chudí mívali hojnou obživu a četné kláštery měly též své špitály. Tak *křížovníkům* vyhořel v den smrti Karla IV. *špitál u mostu*; také v *Litoměřicích* měli až do r. 1421 *špitál Panny Marie*, v *Budějovicích* r. 1357 *špitál sv. Václava*, dále v *Sušici*, hospice v *Černuci*, *Blatné*, *Županovicích*, *Dobřichovicích*, *Písku*. Řád *německých rytířů* měl špitál v *Bílině*. Zderazští *strážcové Božího hrobu* měli svůj špitál v *Praze*. *Joannité* (křižovníci sv. Jana jerusalemského) léčili ve špitále ve *Strakonicích* 13 nemocných a třikrát týdně rozdávali chudým chleba, jednou v roce všem chudým strojili společný oběd. Převor Beneš z Bračic odkázal své patrimonium velmistru Joštovi na založení *špitálu pro 12 chudých*. Špitál svatovítský pro 6—14 chudých *v Mladé Boleslavi* řídil panoše *Pavel Kabát*. Komtur joannitů u Matky Boží pod řetězem v Praze (na Menším městě) dával třikrát za týden rozdělovati chudým chléb. — To tedy aspoň několik positivních důkazů, že klášterníci *za stálé hosty mívali chudé a nemocné*; že také *statků církevních užíváno bylo na podporu chudých*, toho důkazem, že arcibiskup *Jan z Jenštejna* r. 1375 založil pro kněze hospitál sv. Antonína a sv. Alžběty *na Hradčanech* a pražský kanovník *Sazema* r. 1388 špitál v *Ústí* pro osm chudých.

Takové byly tedy u nás v Čechách ty prvky, které charakterisují počátky chudinství veřejného. Základ k němu položila péče církevní a péče katolíků — jiného základu dnešní veřejné chudinství nemělo; pohledněme kamkoliv chceme, všude seznáme, že církevní i soukromá péče již v dobách dávných upravovala cestu chudinství novodobému a že církev *katolická* důležitým, ba druhdy jediným byla činitelem v závažných otázkách sociálních! — —

Ale vyslechněme pro zajímavost věci i další vývody znalce z oboru chudinství! — —

»K náležité všeobecné úpravě chudinství řadí se tyto prvky: a) *procento chudiny*, o němž není zpravidla přesných dat, jen o osobách *podporovaných* obcemi a chudinskými spolky; mezi oběma nebývá dorozumění při udělování podpor, nelze tedy obě cifry prostě sčítati; b) *organisace* obecného chudinství zvláštními *chudinskými řády* hlavně v městech s více než 5000 obyvateli; c) *soukromá* zvláště *spolková* péče o chudé; chudinství soukromé předchází působnost veřejných orgánů, bývá průkopníkem nových idei. Starší spolky nesou ještě patrný ráz charitativní, novější prozrazují porozumění pro preventivní význam sociální péče a působí zejména ve směrech sociálně nejdůležitějších a veřejnými orgány nejvíce zanedbávaných. d) Do dnes není úplně odstraněna *žebrota*. Mezi žebráky je dvojí živel; osoby k práci zcela nebo částečně způsobilé a osoby k práci vůbec nezpůsobilé.«

V ohledu prvním čeliti lze žebrotě *poskytováním práce* (stravovny, ústavy pro sprostředkování práce, stavby a práce nouzové), v ohledu druhém *vydatným chudinským opatřením* žebráků k práci neschopných. Tak zvaná »*žebrota páteční*« zamezena býti může zvláštními *pokladnami pro místní chudé*, žebrota *hřbitovní* (při pohřbech nebo zádušních mších svatých) může býti *snadno odstraňována příspěvky* pro chudé, složenými výslovně *pro místní chudinský fond*.

V tomto posledním směru dán byl i v *Jindř. Hradci dobrý příklad*, jak dokazují *občasné příspěvky* kvitované v »Ohlasu od Nežárky.« —

Takováto povšechná organisace veřejného obecného chudinství týká se ovšem podniků, vzniklých jako nástupce církevní péče o chudé; k obsáhlé studii o charitativní činnosti duchovenstva a katolíků v Čechách, na Moravě a ve Slezsku (o chudobincích, nemocnicích, chudinských a jinakých nadacích atd.) sbírám teprve materiál (viz »Vyzvání« ze dne 1. prosince 1910 v prosincovém 3. čísle XXVII. ročníku »Vlasti«, str 288). —

Celé dějiny města Jindřichova Hradce jsou svědectvím, jak významně majitelé panství zasahovali ve směru kulturním a lidumilném do rozvoje města tohoto a duševního i hmotného dobra a prospěchu jeho obyvatelstva.

Proto také ke sklonku I. části této monografie připojuji na trvalou paměť pánů Hradeckých přehled posloupnosti jejich, jak v poznámkách zvěčnělého archiváře Tischera (Facsimile der Unterschriften von den Besitzern der Herrschaft Neuhaus und Folgenreihe der Besitzer der Fideicommiss-Domaine Neuhaus) takto jest uvedena:

a) rod pánů z Hradce:

	v držení panství od roku:	zemřel roku:
Jindřich z Hradce	1205	1237
Vítek z Hradce	1224	1256
Oldřich I. z Hradce	1262	1269

	v držení panství od roku:	zemřel roku:
Oldřich II. z Hradce	1281	1300
Jan z Hradce	—	1300
Oldřich III. z Hradce	1300	1349
Jindřich II. z Hradce	1345	1364
Jindřich III. z Hradce	1367	1398
Jan ml. z Hradce	1384	1418
Oldřich IV. z Hradce	1384	1421
Menhart z Hradce	1421	1449
Oldřich V. z Hradce	1449	1452
Jindřich IV. z Hradce	1463	1507
Adam I. z Hradce	1507	1531
Jáchym z Hradce od r. 1536 s poručnictvím matky Anny z Rožmitálu, pak	1550	1565
Adam II. z Hradce	1568	1596
Jáchym Oldřich z Hradce	1596	1604

b) rod Slavatů:

Vilém hrabě Slavata (resp. od r. 1604—1632 společně s Lucií Otilií hraběnkou Slavatovou, roz. z Hradce a na Hradci)	1604	1652
Adam Pavel hrabě Slavata	1653	1657
Ferdinand Vilém hrabě Slavata	1657*)	1673
Jan Jiří Jáchym hrabě Slavata	1673	1689
František Leopold Vilém hrabě Slavata, kanovník Pasovský	(1690	1691)

c) rod Černínů z Chudenic:

Heřman hrabě Černín z Chudenic Marie Josefina hraběnka Černínová, roz. Slavatová, dědička Jana Jiř. Jách. hraběte Slavaty	1693	1710
František Josef hrabě Černín	1710	1733
Prokop Vojtěch hrabě Černín	1746	1777
Rudolf hrabě Černín	1777	1845
Eugen hrabě Černín (zakladatel *pensijního institutu* pro úředníky a služebníky panství Jindřichohradeckého)	1845**)	1868
Jaromír hrabě Černín	1868	1908
Eugen hrabě Černín vládne panstvím Hradeckým od roku		1908.

*) Privilegia, městu Jindř. Hradci dne 9. července 1658 udělená, jsou v archivu městském (sign. I A a 53). Jest to kniha v karmínovém sametě, krásné písmo na jemném pergamenu, mnoho ozdobných zlatých initiálek. Dle listiny v témže archivu (sign. I A a 59) potvrzuje Karel VI. ve Vídni dne 13. ledna 1739 rozšíření erbu města Jindř. Hradce od Vladislava II. udělené. Privil. české, potvrzení německé, perg., 1 velká pečeť v dřevěném pouzdře. Znak městský krásně malovaný. Kniha v bílé kůži, napřed císařský orel, v zadu český lev, šňůry hedvábné, černožluté.

**) Německou listinou danou ve Vídni 14. prosince 1861 (archiv městský, sign. I A a 75) ustanoveno o obsazování uprázdněných míst ve špitále u sv. Jana Křtitele: žádosti podané opatři městská rada dobrožd á n í m a hrabě jmenuje osoby přijaté.

V duchu zastavuji se v době, kdy za Heřmana a Jana ml. z Hradce k prvotnímu panskému špitálu ustanoveno 114 kop grošů, které 11 majitelů usedlostí obce Kačleh platilo, kdy špitálu rovněž věnován byl Franclův dvůr s polmi, lukami, pastvinami a kusem lesa, kdy panství Hradecké musilo na každý pátek a postní den pro špitálníky dodati mísu ryb, kdy správa špitálu svěřena byla otcům chudých a tento ústav, jakož i příští jeho jmění postaven pod dozor a ochranu panství Hradeckého; v duchu přehlížím důvtipná a starostlivá opatření Slavatovská a štědrost rodu tohoto i dobročinnost rodu Černínů a přistupuji po několika ještě dodatečných poznámkách k II. části této monografie, kde vedle dobročinnosti i kulturní povznesení nemalou má úlohu! —

* * *

O bohatosti listin, vztahujících se obsahem svým jednak ku špitálu sv. Janskému nebo k osobám v I. části mé práce uvedeným a pojednávajících též o záležitostech, k nimž v II. části pozornost čtenářovu upoutám, svědčí mimo jiné též vhodná příručka z doby nejnovější, totiž I. zpráva městského musea v Jindřichově Hradci z r. 1908, vydaná pod názvem: »*Archiv městského musea v Jindřichově Hradci*, podává *Dr. Antonín Decker*, tiskem c. a k. dvorní knihtiskárny A. Landfrasa Syna v Jindř. Hradci.«

Listiny a spisy kdysi u města chované byly odevzdány museu městskému k uschování a vyložení, i byly od archiváře Františka Tischera a od Dra Josefa Nováka zkatalogisovány.

Regesta všech listin byla napsána dílem od hraběcího archiváře Františka Tischera, dílem od gymn. ředitele Dra. Josefa Nováka; Dr. Ant. Decker, ředitel c. k. vyššího gymnasia potom je přehlédl, u některých doplnil obsah, některá regesta opatřil datem, popisem listiny a pečetí i jmény svědků a katalog takto doplněný k tisku upravil.

Zde jen několik ukázek regest listin z městského archivu uvedu. První dvě z nich tvoří podstatné součásti zakládací listiny špitálu Jáchymova. —

Archivní signatura:	Listina:
I A a 13	*Jáchym z Hradce* 23. února 1564 odkazuje špitálu sv. Jana Křt. dávky naturální a pozemky a ustanovuje k jistému dodržení této nadace purkmistra a konšely města J. Hradce, aby jí mohli úředně dobývati pro případ nedodávání. (Česká listina na pergamenu se 4 dobrými pečetěmi.)
I A a 14	*Jáchym z Hradce* 23. února 1564 nadává k témuž špitálu ryby z panství Žirovnického a ustanovuje k jistému dodržení purkmistra a konšely města Jindř. Hradce, aby měli moc pro nedání těch ryb lidi z městečka Žirovnice všude obstavovati, až by bylo nahrazeno.

I A a 47 b) Jindř. Hradec, den sv. Šimoniše a Judy (28. října 1606). *Lucie Otilie Slavatová z Hradce* potvrzuje práva, svobody a privileje města J. Hradce. Listina česká na pergamenu, písmo zlaté a černé, podpisy Lucie Otilie Slavatové z Hradce a Viléma Slavaty, 4 pečeti v olověných pouzdrech na modrozlatých šňůrách se třapci.

I A a 50. Jindř. Hradec, 26. ledna 1626. *Lucie Otilie hraběnka Slavatová rozená z Hradce spolu s manželem svým Vilémem Slavatou z Chlumu a Košumberka na Hradci* vracejí městu J. Hradci jemu pro zúčastnění v rebellii odňatá *privilegia* zase v plném znění potvrzená nazpět. Listina česká na pergamenu, písmo velice úhledné a pěkné; šňůry modrožluté; kniha v otřelém černém sametu.

I A c α 9. Jindřichův Hradec, v úterý den sv. Jiljí (1. září 1534). *Anna, kněžna minsterberská a hrabina kladská, s Annou z Hradce* nadávají *půl čtvrta tisíce kop grošů českých pro 15 osob, pro 5 panen a vdov k opatrování a pro 10 málomocných aneb franskú nemocí zkažených žen pro ústav málomocných proti bosáckému klášteru sv. Kateřiny* v Jindř. Hradci. — Svědky nadační listiny byli: uroz. pan Jaroslav Mičan z Klinštajna a z Roztok a uroz. vladykové Jan Telecí z Prachomet, Jiřík Kamberský z Kamberku a Jan Zásmucký ze Zásmuk; listina česká na pergamenu s 3 pečetěmi. —

I A a 69. Opis ze dne 23. srpna 1788 (dle orig. z r. 1719) výsledku *komisionální visitace špitálských vsí panství Hradeckého.* Názvy pozemků i rolníků české; kniha německá brožovaná o 54 listech.

A kdybych zde jen to nejdůležitější z musejního soupisu měl a chtěl uvésti, tiskový arch drobného písma by nedostačoval. — —

* * *

Zeměpisnou polohou svou náležel Jindř. Hradec druhdy k území Táborského kraje. Vynikaje nad jiná města historickými památkami i dějinami svými, vynikal nad ně i svým *špitálem.* Zde k závěrku této stati sledujž tedy několik poznámek ze Schallerovy Topografie táborského kraje z r. 1790 o *stávajících tehdy i zašlých špitálech* v kraji tomto:

pag. 7. *Tábor* (Castrum Montis). Die Privatkapelle zu St. Elisabeth mit einem *Spitale,* darinn *12 Arme beyderley Geschlechts* mit nöthiger Kost und Kleidung versehen werden. — pag 13. ad *Tábor:* Ferdinand II. erklärte Tabor zu einer königl. Stadt, und verehrte ihr manche namhafte Einkünfte zur Unterhaltung der Klerisey, des *Spitals* und der studirenden Jugend. (Diploma in Archiv. Ecclesiae Decanalis.) —

Zašlý špitál:

pag. 16. a 17. *Ustí Sezimovo*, Alt-Tabor, vor Alters eine Stadt. Gehörte im vierzehnten Jahrhunderte den Herren Sezyma v. Austi, die hier 1388 ein *Spital* gestiftet und selbes 1396 mit *namhaften Einkünften* vermehret hatten.

Další špitály činné:

pag. 66. *Březina* (Besitzer Herr Jenik Zásadský, Ritter von Gamsendorf). In dem hiesigen *Spitale* werden *4 Arme* aus der Zahl der hiesigen *Unterthanen* mit Kost und Kleidung versehen.

pag. 78 *Pelhřimov* (Pilgrems, in Pilgrimis); »das *bürgerliche Spital*« (bez udání roku založení a jména zakladatelova).

pag. 88. Allodiální panství *Kamenice nad Lipou*. Gegen die Mitte des vierzehnten Jahrhunderts gehörte diese Herrschaft sammt Čžernowicz dem Hrn. Tobias von Bechinie, der sammt seinem Sohne Heinrich ein *Spital in Kamenicz* gestiftet hatte (L. L. Erect. Vol. 12. H. 13. p. 256).

Tolik aspoň jako stručná statistická zmínka o jiných špitálech v území bývalého kraje Táborského. (Pokračování.)

Vědomosti Dr. Bartoška o církvi.

Píše Dr. Fr. Klobouk.

Sláva volnomyšlenkářského předáka Dr. Bartoška byla ovšem důkladně pošramocena, když Kroměřížský Pozorovatel provedl při porotním líčení v Uh. Hradišti důkaz pravdy o rozvráceném manželství Klášterkově a o dr. Bartoškovi. Dr. Bartošek však dále chce bojovati proti církvi. Nuže proberme se poněkud jeho názory.

Máme v rukou jeho brožurku »Moderní společnost a církev,« ve které chce on vylíčiti své moderní zásady.

Volnomyšlenkáři prý mají pravdu, znakem volnomyšlenkářů prý je »bratrství všech lidí bez rozdílu konfesí« (str. 5). Jak dalece volnomyšlenkáři mají pravdu, to bylo již ukázáno několikráte (viz ostatně můj dřívější spis: »Volnomyšlenkářský názor životní« nebo »Několik statí o volné myšlence« v »Hlasech svatováclavských«). Zde pouze prozatím poukazujeme, jak nedávno Volná myšlenka v Barceloně řádila proti katolíkům ohněm a vraždou. Zvláštní to bratrství všech bez rozdílu konfesí!

Na stránce 7. píše p. Bartošek, že prý pokroková lidé nesouhlasí s právní ochranou církve, kde »zákon zapovídá rouhati se bohu, rušiti náboženské výkony, projevovati náboženství veřejné opovržení, učení nebo obyčeje, nebo zařízení některé . . . církve snižovati nebo se mu vysmívati . . . nebo chovati se neslušně při veřejném náboženském cvičení.« Tato právní ochrana prý má býti odstraněna. Píše totiž p. Bartošek na téže straně 7mé: »Já se mohu beztrestně vysmívati (rouhati) kterémukoli systému filosofickému, kterémukoli sociálnímu ideálu, mohu projevovat opovržení politickým programům, chovat se docela uličnicky na

nejdůležitějších lidových schůzích, urážet, jak mi libo, veřejné občanské projevy . . . mohu zneuctít, poplivat, pošlapat politické symboly, na př. národní trikoloru nebo rudý karafiát a — nejsem za to vše trestán. Já nevidím důvodu, proč by církevní theorie a výkony měly být chráněny víc.«

K tomuto názoru pokrokovému třeba nejprve připomenouti, že bohužel tato právní ochrana náboženství jest za našich dob pranepatrná. Vždyť u nás každý již skoro může církvi beztrestně se posmívati v řečech a knihách, a když to jinak nejde, nechá si i to nejhorší rouhání interpellací na říšské radě imunisovati. Pan Bartošek však ve svém bratrství ke všem konfesím chce, aby i ta trocha právní ochrany odpadla. Již teď lidé volnomyšlenkářských zásad rozbíjejí kříže, sochy a pustoší kaple (Cehovice, Veska u Příbora na Moravě) a dle přání volnomyšlenkářů má to býti beztrestné. Jako beztrestně může někdo pošlapati trikolorku (trojbarevnou stuhu národní), tak by tedy chtěli pošlapati znak náboženství, kříž či něco jiného posvátného!

Při tom má p. Bartošek odvahu napsati na str. 9., že jeho protiklerikální stanovisko je »vyšším stupněm myšlenkového vývoje, k němuž . . . musí dospět každý, kdo dovede zdravě myslit, kdo je poctivý . . .«

O nikoli! Kdo je poctivý a má zdravý rozum, ten uzná, že takové názory příčí se naprosto zdravému myšlení a zdravým citům lidstva, uzná, že volnomyšlenkáři pravdy nemají.

O nepravdivosti a lživosti volnomyšlenkářského názoru podává ostatně p. Bartošek ve své brožurce mnoho a mnoho důkazů. Na str. 11. odvolává se na to, že Pius IX. v seznamu bludů (Syllabus errorum) prohlásil za blud čís. 80, kdyby někdo tvrdil, že se má papež s moderní vědou a kulturou smířit. Z toho dokazuje na str. 46.: »Papež Pius IX. tu ex cathedra slavnostně a neomylně (dle doktriny církevní!) prohlašuje nemožnost smíření a nutnost boje moderní společnosti a církve. V Syllabu . . . odsuzuje se věta za kacířství, že se papež římský může a má smířit s moderní civilisací, každý, kdo by ji zastával, dopouští se smrtelného hříchu a je ipso facto z církve vyobcován. Papežství a moderní civilisace jsou tedy i dle výslovného papežského doznání neslučitelny.«

K této »vědě« pana Bartoška třeba poukázati na mnoho a mnoho nepravd. Předně nepoctivost jest to od p. Bartoška říci, že se tato věta odsuzuje jako kacířství. Nesporno jest, že tato věta jest bludem, ale že by byla zrovna odsouzena jako kacířství, to je výmysl p. Bartoška. Když papež nějaký blud odsoudí, nemusí to býti hned odsouzeno jako kacířství; může to býti odsouzeno pouze jako pohoršlivé, nebezpečné atd. Jisto jest, že Syllabus jest syllabus errorum, t. j. *seznam bludů*. Jakým právem dělá p. Bartošek z toho seznam kacířství (syllabus haeresum)? Či chce sám býti papežem? Nerozumí tedy ani rozdílu mezi kacířstvím a rozličnými jinými bludy a chce o tom mluviti. Radíme mu, aby nemluvil o tom, čemu nerozumí.

Dále třeba poukázati na to, že tento blud Piem IX. byl odsouzen v allokuci ze dne 18. března 1861 a správně citován

zní takto: »Římský papež může a musí se smířiti a shodnouti s pokrokem, s liberalismem a s novodobou civilisací.« Každý rozvážný člověk uzná, že úplně správně papež tehdy odsouditi musil takovouto větu jako bludnou. Vždyť je přece známo, že lidé veškeré náboženství popírající oháněli se (a ohánějí se až dosavad) frasemi o pokroku, liberalismu a moderní civilisaci, aby rozšířili své bludné názory. Byla doba, kdy mnozí chtěli tvrditi, že darvinismus — dnes již překonaný — patří k modernímu pokroku a civilisaci. K tomu prý patří též nic nevěřiti, Boha popírati, k tomu prý patří uznávati dle Kanta, že nemůžeme rozumem poznati skutečnost vnějších věcí, tím méně Boha. Liberalismus prý žádá, aby lidé byli vůbec ke každému náboženství lhostejní. To byly zásady, které církev zavrhnouti musila. Proto bylo třeba zavrhnouti také onu všeobecnou zásadu, kterou se lidé nevěřečtí (nebo církvi nepřátelští a svedení) oháněli, aby zastávali své bludy. I za našich dob leccos se vydává za moderní civilisaci, co přece je odsouzení hodno. Připomínáme na př. též soubojovou otázku. Když tedy papež takto odsoudil všeobecný blud, tím nikdy nezavrhl to, co má moderní civilisace vskutku cenného a dobrého, — pouze bludy. A to je právě veliké dobrodiní, které církev lidstvu poskytuje, že je chrání od zla, podávaného mu pod pozlátkem. Lidstvo bylo by ubohé, kdyby mělo všechno šmahem přijímati, co mu někteří lidé vyhlásí za moderní civilisaci. Každou chvilku musilo by měniti své základní názory a tápati od bludu k bludu.

Podobnou neznalost, či úmyslnou nepoctivost ukazuje p. Bartošek na str. 14, kde mluví o neomylnosti papežově. Píše totiž: »Církev tvrdí, že papež je neomylný ve věcech víry a mravů. A je přece uznané faktum i církevními historiky . . . že bylo dost nehodných papežů. A to hodně nehodných.« Zde p. Bartošek překrucuje pravdu a mísí neomylnost s bezhříšností. Tolikráte byla již tato věc vysvětlována a p. Bartošek ji pochopiti nechce.

Také o inkvisici má p. Bartošek ještě názory zastaralé, ačkoliv i mužové katolicismu neprávě příliš přátelští po dlouhém studiu znovu a znovu prohlašují, že inkvisice přivedla do soudnictví nespořádaného právní zákony, pořádek a takto se stala vlastně dobrodiním a převelikým pokrokem.

Pan Bartošek dále tvrdí na str. 15., že »vývoj papežského primátu zakládá se na celé řadě podvržených falešných dokumentů . . . Dnes i officielní učebnice církevního práva uznávají zmíněné dokumenty za falsifikáty.«

Zde opět p. Bartošek překrucuje pravdu. Neudává ani přesně, o co se jedná, aby mohl lépe svou nepravdu udati. Naráží se zde na dekretály Lžiisidora ze století IX. Ovšem jsou podvržené, ale kdo jen poněkud dějiny zná, ví dobře, že všechna práva, která připisuje papežství Lži Isidor, papežové již celá století před ním měli, a takto sbírka tato k moci papežské ničeho nového nepřidala.

Vůbec zdá se, že p. Bartošek sám se snižuje, když píše jako praobyčejný nepřítel proticírkevní, na př. o ostatcích, jako prý jsou »mléko Panny Marie, lahvička egyptské tmy.«

Podobný dojem nízkého štvaní a nepoctivosti činí to, co napsal p. Bartošek na stránce 16. Snaží se dokázati, že prý církev špatné učení učí v jednotlivých přikázáních Božích. Proti 1nímu přikázání prý se církev prohřešuje mnohobožstvím. Píše totiž: »Co jsou na př. svatí jiného, než náhrada za pohanské bohy? . . . Třeba učí církev theoreticky, že jsou svatí pouhými »přímluvčími u boha« . . . přece jen v praxi jsou věřícími vzýváni docela samostatně: sv. Antonín sám pomahá nalézat ztracené věci, sv. Blažej sám hojí krční choroby a pod.«

Jakým právem může p. Bartošek takovou nepoctivost napsati? Vždyť přece není možno, aby nevěděl o velkém rozdílu, jak se věřící modlí k Bohu a k svatým, k P. Marii volají křesťané: »orodujte za nás, — přimlouvejte se za nás.« K Bohu však ani pomyšlení jim nepřijde na takovou modlitbu; neboť Bůh je Pán nade vším, a proto nemožno, aby se teprv přimlouval. Svatí svou pomoc nám neposkytují samostatně, nýbrž pouze z milostí, z udělení Božího. O tom věřící až příliš jsou přesvědčeni. Proto volají každodenně i k Marii »pros za nás hříšné.« Podobně pouze z milosti Boží jest svatý Blažej patronem v nemoci krční. To jest věřícím též dobře známo a to též církevní modlitby naznačují. Při svěcení blažejských svící kněz to zvlášť vyslovuje, když dle římské obřadní knihy (rituale romanum) volá k Bohu všemohoucímu a nejlaskavějšímu, jenž sv. Blažejovi mezi jinými milostmi též tu přednost udělil, aby pomáhal Boží mocí v každé nemoci hrdla. Blažejské požehnání se uděluje dotknutím se svíček, při čemž kněz se modlí: »Na přímluvu sv. Blažeje, biskupa a mučedníka, osvobodiž tě *Bůh* od nemoci hrdla a od všelikého jiného zla. Ve jménu Otce, i Syna i Ducha Sv. Amen.

Ze všech stran tedy je zřejmo, že dle katolického učení svatí jen ze zvláštního daru Božího nám pomáhají, — a p. Bartošek přec je chce prohlašovati za bohy, samostatně čili ze své moci pomáhající —

Proti 2ému přikázání prý církev chybuje, že dovoluje, aby se před soudem a před nastoupením úřadu přísahalo. Ale snad si nepřeje p. Bartošek, aby se při soudu mohla mluvit nepravda, nebo — aby lidé úřady jim svěřené zastávali nesvědomitě! My to považujeme za malicherné, když takovou výtku činí p. Bartošek katolictví.

Dále bojuje p. Bartošek proti církvi též zprávou o stvoření světa v 6 dnech a učením hvězdářským, že země není středem světa, ale že se točí kolem slunce. A přece každému vzdělanci mohlo by býti známo, že již sv. Augustin hlásá (před 1500 lety), že 6 dnů není třeba považovati za 24hodinové dny.

V otázce země kolem slunce se otáčející a vůbec celé soustavy sluneční prohlásil dávno před Koperníkem již sv. Tomáš Akvinský, že víra nikterak nezapovídá jiné soustavy, než byla Ptolomejská. S věrou tedy tato astronomie nemá co činit. Pan Bartošek buď toho neví nebo věděti nechce.

Velice nepohodlné jsou ovšem p. Bartoškovi také zázraky. Proti nim píše na str. 19.: »O zázracích, zpravidla »zjeveních« zázračných, slyšíme konečně i dnes. Ale kde se dějí? V odlehlých jeskyních (Lourdy), v lesních samotách, na opuštěných kopcích atd. A komu? Obyčejně hysterickým a nevědomým ženám..«

Ale což je p. Bartošek tak nevědomý, že neví, kterak na př. lurdské zázraky dějí se u přítomnosti mnoha tisíců lidí, tedy mnohdy před více lidmi než je na Václavském náměstí, na něž se p. Bartošek odvolává. A tu má odvahu říci, že se na př. zázraky Lurdské dějí v odlehlých jeskyních! A což neslyšel rovněž ničeho o uzdravení polámaných údů Petra Ruddera a jiných mužů. Jakým právem píše tedy o nevědomých ženách? Snad ony »nevědomé ženy« mají aspoň tak zdravý rozum jako p. Bartošek, a kdo ví, neužívají-li ho lépe než on.

Proti důkazné síle zázraků píše p. Bartošek na téže str. 19. »Proti takovému důkazu zázrakem« mluví jednak zkušenost, jednak logika. My přece víme, že téměř každé náboženství má svoje zázraky, které se buď skutečně udály, a to tak, že kněží, následkem svých větších vědomostí konali sice něco přirozeného (léčení nemocných), co se však nevědomému množství zdálo zázrakem — anebo se vůbec nestaly, byvše k většímu povzbuzení věřících prostě vymyšleny. A právě proto, že zázraků se dovolává skoro každé náboženství, nelze jimi dokázati nějakou výhradnou oprávněnost kteréhokoliv z nich.«

To jest tedy námitka p. Bartoška proti zázrakům ze zkušenosti. Ale i zde třeba nám upozorniti na překroucení pravdy. Že některé zázraky byly snad vymyšleny, to u mnohého náboženství nekatolického je pravda. Vždyť nikdo rozumný nebude věřiti, co vypravuje se jako zázraky Mohamedem učiněné. Vždyť na první pohled lze se přesvědčiti, že jsou to nezaručené mnohdy směšné, Boha nedůstojné věci u člověka, který nikterak svatostí nevynikal, nýbrž mnoho až příliš nesvatého na sobě měl. Podobně nezaručené a Boha nedůstojné jeví se každému zázraky, které prý udělal Budha, když prý si z ohně ustavil 500 lodí a draka oheň soptícího zavřel do žebrácké mošny, — anebo zázraky Zoroastrovy, který prý zasadil cypřišový strom, jež prý v málo dnech tak vzrostl, že si tam jiný vystavěl celý palác. Takové »zázraky« pohanských náboženství ovšem nic nedokazují.

Podobně ovšem nedokazují nic ony zázraky, které v boji proti křesťanství v třetím asi století vymyslili sobě pohané o Pythagorovi a Apolloniovi. — Vždyť o Pythagorovi nám to chce namluviti spisovatel až bezmála 800 let po jeho smrti a spisovatel Apolloniův sám doznává, že své dílo složil dle anonymních spisků, které mu dodala císařovna Julia, manželka Septimiova. Byla to žena plná nenávisti proti křesťanům. Nuže a to má býti zaručená práce! Takové »zázraky« ovšem u pohanských náboženství ničeho nedokazují.

U křesťanství máme však zázraky Kristovy, na nichž nic Boha nedůstojného, nic směšného nenalézáme, zázraky zaznamenané od svědků v evangeliích, o nichž sami nepřátelé doznávají, že byly sepsány v 1ém století po Kristu. A tyto zázraky nejsou

pouhé nepatrné léčení nemocných, nýbrž okamžité uzdravení slovem, ba i vzkříšení mrtvého. Skutky tyto byly i úředně vyšetřovány. Jest tedy zde zaručenost jistá. Proto nepoctivost jest, když p. Bartošek chce směšnosti a nezaručenosti pohanských náboženství zneužívati proti zázrakům Krista Pána. —

Dále píše p. Bartošek: »Zázrak ale také logicky nic nedokazuje. Zdali bychom věřili člověku, který by tvrdil něco pravděnepodobného nebo zřejmě nemožného na př., že $3 \times 1 = 1$ . . . nebo že mluvil včera s osobou, která před mnohými lety umřela, když by vyznávač na »důkaz pravdy« prostřelil před našima zraky do výše hozený ořech, nebo provedl nějaký varietní kousek akrobatského umění? Pokládali bychom pouze za prokázáno, že člověk ten je znamenitý střelec, provazolezec nebo eskamotér, ale nic více. Jeho pravděnepodobné tvrzení zůstalo by bez důkazů.« —

Takovým způsobem myslí p. Bartošek, že vyvrátil důkaznou sílu zázraků! Zatím však ukázal nedostatek své logiky, neboť pravdu chce překroutiti. Zajisté provazolezectví a vůbec kejklířství, akrobatické umění nedokazuje pravdu učení, ale nepoctivost je toto kejklířství přirovnávati k zázrakům. Vždyť takové umění je pouhá lidská zručnost, nic mimo obyčejné zákony přírodní, nic božského, ba naopak Boha nedůstojné. Zázraky však jsou skutky božské, z nadlidské síly vykonané, jako mrtvé křísiti a nemocné pouhým slovem uzdravovati. Takové skutky božské zajisté mají důkaznou sílu ve věcech lidské vědění převyšujících. Věci naprosto nemožné nepatří k náboženství. Pan Bartošek by musil ukázati, zdali dokazuje něco či nedokazuje, kdo pro své pravděpodobné, možné a nikterak nedůstojné učení vzkřísí mrtvého atd . . . Této otázce se vůbec vyhybá a mluví o provazolezství, a myslí, že takto důkaz zázraků popravil. Popravil sama sebe. Vždyť čtenáři nejsou bez rozumu, aby nemohli poznati jeho úskok . . .

Kříž, znak křesťanství, chce p. Bartošek vysvětliti jako znak ohně. A přece celé dějiny nám hlásají, že kříž byl nástroj smrti, i když měl mnohdy různou podobu. Smrt Kristova na takovém nástroji (dvě dřeva přes sebe položená) nedá se z dějin odstraniti. To jsou dějiny a p. Bartošek přec má odvahu říci, že kříž neznačí ukřižování. Že kříž mohl míti a měl již dříve také jakýsi význam náboženský (vodorovné dřevo značilo nebe, oblohu, — kolmé dřevo dešť s nebe, slunce s nebe) to nikdo nepopírá, ačkoliv jest jisto, že takový význam kříže byl velmi málo znám, je vůbec málo rozšířen a nejistý. Pan Bartošek sám podává svůj náhled pouze za pravděpodobný (str. 22). Věru, zvláštní to zjev společný všem nepřátelům náboženství. Věci dějepisně zaručené v křesťanství zavrhují a za to přijímají bez obalu každou nezaručenou smyšlenku, o které myslí, že se jí dá užít proti křesťanství.

Ostatně i kdyby dříve měl kříž jakýsi význam náboženský, — ačkoliv je tento význam tak nejistý, nezaručený, a neznámý, to přece nikterak nepřekáží, aby od smrti Kristovy dostal kříž

význam nový, význam znaku spasení. Před smrtí Kristovou měl význam pouze potupné smrti, po smrti Kristově význam úctyhodného znaku spásy.

Podobně proti svátosti křtu chce p. Bartošek bojovati tím, že prý (str. 23) »voda je prastarým symbolem prvotního očištění. Že jest křest starší než křesťanství, to dočteme se i z evangelia i ze zpráv o Janu Křtiteli.« —

Takovým způsobem myslí p. Bartošek že popravil křest! Ale přece to nikdo nepopírá, že voda je znak očišťování. Vždyť to dávno již je známo, že Naamanovi bylo poručeno Eliseem, aby se vykoupal sedmkrát v Jordánu, aby byl očištěn od malomocenství. Ale to také nikterak nepřekáží svátosti křtu. Neboť Kristus musil přec vyvoliti za svátost očistnou něco takového, co již svou přirozeností k tomu se hodí. To právě činí svátosti Krista Pána tak milými, že všude vidíme přírodu neznásilněnou, nýbrž zušlechtěnou. Nejsv. Svátost Oltářní jako pokrm pro duši ustanovena ve způsobě chleba a vína. — Svátost pokání, osvobození od zločinu hříchu, ustanovena dle příkladu osvobozujícího soudu. Poslední pomazání, pomoc pro nemocného, ustanovena v prosebné modlitbě za nemocného s mazáním oleje, tišícího bolesti . . . O této shodě milosti s přirozeností mohl se poučiti p. Bartošek v knihách náboženských a bohovědných a pak by viděl, že je to vlastně důkaz pro božskou moudrost zakladatele náboženství katolického. Ale p. Bartošek se nepoučil a přece o náboženských věcech píše.

Úžasná nevědomost p. Bartoška jeví se vůbec příliš často. Na str. 23. píše: »Také prastarý kult slunce dochoval se nám v katolickém kultu aspoň ve svých zbytcich. Co jiného je hostie, paprskovitě rozvětvená monstrance, nebo i tonsura na hlavě kněžské než symbol slunce? . . . «

Věru, kdybychom to nečetli v brožurce vlastníma očima, považovali bychom za nemožné, aby se někdo tak činil směšným. Jakou pak podobu má míti hostie, která se bere ku proměňování při mši sv., jakou podobu má míti tonsura kněze, která značí, že kněz i vlasy své obětuje Bohu na památku trnové Koruny Kristovy. Pan Bartošek v tom vidí kult slunce! Snad uvidí kult slunce i v penězích, které státy moderní dávají do oběhu. — Vždyť i tyto peníze jsou kulaté . . .

Snaha celé katolické náboženství pohansky vysvětliti, činí p. Bartoška až malicherně směšným. Že mše sv. se obětuje jedinému Bohu«, to prý je též důkaz kultu slunce. Píše totiž p. Bartošek na str. 25. ». . i v latinském mešním ritualu obětuje se »soli deo«, což může sice znamenati »bohu samému« (solus-samoten), ale také »bohu slunci« (sol-slunce).«

I nemůže, p. Bartošku, býti ani řeči o »bohu slunci«. — Neboť tato slova jsou přesně vzata z písma sv., a tam není ani zmínky v originálu řeckém o slunci, nýbrž o jediném Bohu. Píše totiž sv. Jan 17. verš 3 slova Krista Pána: »aby poznali Tebe *jediného*, pravého Boha . . . ton *monon* aléthinon Theon. Či snad chce říci p. Bartošek, že *monos* značí slunce? — Zajisté že ne! Nuže a solus je pouze překlad řeckého monos. Podobně píše sv.

Pavel 1 Tim. hl. 1. verš. 17. »Králi věků nesmrtelnému, neviditelnému, jedinému Bohu«, řecky »mono Theo«. Opět solus je překlad řeckého monos. Zřejmě tedy nelze ani mysliti na »boha slunce.« — Pan Bartošek ukazuje pouze, že ho není možno bráti vážně. Že vůbec skoro zbytečno s ním se zabývati.

Na straně 29 píše p. Bartošek, že prý stát církve hájí a platí její zřízence. To hájení církve je bohužel až příliš chatrné, a mnohdy záleží pouze v tom, že stát chce církvi poroučeti. Tak na př. jsme dospěli skoro už tak daleko, že by jistí páni chtěli i papeži rozkazovati, co má napsati do encykliky a co ne. A když stát jmění církve konfiskoval, tu je zajisté záhodno, aby aspoň tu náhradu církvi dal, že bude platiti kněze atd., které si dříve církev sama platila. Vůbec konfiskace církevního majetku se p. Bartoškovi velice zamlouvá. I na str. 39 o ní mluví. Ale třeba uvážiti, že církev majetek svůj neukradla, nýbrž na své účely katolické ho dostala od katolíků. Byla by to tedy veliká nespravedlnost, tento majetek zabrati. Volnomyšlenkáři sbírají mezi svými přívrženci na volnou myšlenku. A co by tomu řekl p. Bartošek, kdyby stát jednoduše sebral, co někdo na účely volnomyšlenkářské věnuje? —

Pan Bartošek velice rád by dokázal, že církev nepřeje vědě a vzdělanosti. Píše str. 31 »je přirozeno, že církev . . . bude vzdělání klásti meze hodně úzké, vidouc ve vzdělání lidu jen nutné zlo, které se nesmí šířiti dál a více než je nevyhnutelně třeba. O nikoli! Církev ve vzdělání lidu vidí prostředek nejlepší, aby lid mohl poznati, jak je šizen od všelikých volnomyšlenkářských překrucovatelů pravdy. Proto církev vědě a vzdělání přála již tenkráte, kdy se o vědu a vzdělání nikdo jiný nestaral. Sám p. Bartošek to musí uznati na str. 32: »nelze popřít, že v středověku byla církev činitelem důležitým. Uznáváme, že nejen klášterní školy, ale i staré university . . . byly zřízeny v dohodě s papeži, také dnešní gymnasium má vzor v latinské škole jesuitské, bohaté květy vypučely na její (t. j. církevní) půdě, ústavy humanitní, jako chudobince, sirotčince, nemocnice ano i veřejné půjčovny jsou rovněž původu církevního.« Ejhle tedy i dle p. Bartoška církev tolik dobrého vykonala! Ovšem p. Bartošek co nejrychleji přidává (str. 33), že prý církev zde není vedena důvody altruistními, ale jen vlastním zájmem. Inu, ano, žádný na světě není hodný jen volnomyšlenkáři! Jen oni mají nejčistší úmysly.« Tak oni si to myslí, ale ve skutečnosti nevykázali se posud ničím než pouhým psaním.

Na str. 36. píše o blahobytu národním, jakoby katolicism překážel blahobytu. »Jakou měrou toto národnostní procitnutí ze závislosti na Římu šlo národům k duhu, vidíme nejlépe, srovnáme-li národy odřímaněné (Německo, Anglii . . .), jejich kulturní a hospodářský význam s národy Říma poslušnými (Španěly, Italy . . .).«

Vzdělaný člověk dávno by měl vědět, že tato otřepaná frase nic neznamená. Blahobyt národu není nikterak katolicismem podkopáván. A chce-li p. Bartošek srovnávati, nuže záleží na tom,

v které době srovnává. Když se na př. Anglie a Německo »odřímanily«, ve století XVI., XVII. ba i XVIII., neznamenaly kulturně a hospodářsky mnoho, ba byly daleko za národy Říma poslušnými v tehdejších stoletích (za Španěly, Francouzi . . .).

Pan Bartošek píše, že katolicismus nechápe abstraktní dobro a zlo! Tak může psáti pouze člověk, jenž pranic neví o tak mnohých spisech učenců katolických o *dobrotě a zlobě* skutků. Vůbec katolík znající své náboženství jen s velkým odporem může se zabývati brožurkou p. Bartoška.

Nepravda jest, co píše p. Bartošek na str. 43., že prý »morálka katolická léčí pýchu lží opačného směru: pokorou, podceňováním sebe.« O nikoli! Pokora není ani v nejmenším lží. Pokora jest *pravda*, *pouhá pravda*, která uznává dobré vlastnosti, jež Bůh člověku udělil. O tom se může každý poučiti, kdo zná učení katolických mravovědců. Trochu pokory by vůbec volnomyšlenkářům neuškodilo. Až dosud vynikají sice neznalostí katolicismu, ale opovážlivou pýchou všechno odsuzující. —

Dle p. Bartoška katolicismus prý bojuje proti lakomství chudobou, kteráž prý je »ne cenit věci po zásluze a užívat jich rozumně, ale hned je vůbec zahodit.“ Odkud pak má p. Bartošek takové názory? Katolicismus přec nezakazuje užívat věcí.

V otázce pohlavní píše p. Bartošek str. 43 o volnomyšlenkářích: » . . . my jako všude tak i v pohlavních věcech pracujeme o život přirozený a souměrný, o návrat k přírodě. A přirozeným není ani sexuelní výstřednictví ani katolický protijed: askese a celibát.« Každému je jasno, že nepravdivě označuje p. Bartošek askesi a celibát jako lék proti vášni pohlavní. I v Písmě sv. i v učení katolických mravovědců nazývá se lékem proti žádostivosti těla (remedium concupiscentiae) spořádané manželství. Že askese též od mnohých pokušení osvobozuje, je ovšem pravdou.

Nestydatou nepravdou nazvati dlužno, co píše p. Bartošek na str. 45. Dle zásad jesuitských: »mohu konati čin jinak zapovězený, jen nečiním-li tak výhradně proto, abych hřešil, ale hledím činem tím dosáhnouti účelu dobrého neb aspoň indiferentního. Na př. mohl bych i loupit, jen nečiním-li tak pouze proto, abych boha pohněval a jemu na vzdor překročil 7é přikázání desatera, nýbrž z toho docela prosaického důvodu, abych uloupené věci snědl a jimi se nasytil. Toto je naprosto lživé a neodůvodněné hanobení katolického řádu jesuitského. Kdo ví, že je něco zakázané, nesmí to nikdy dělati, na př. loupit. —

Probrali jsme již několik knížek volnomyšlenkářů, a všude vidíme, že volnomyšlenkáři pravdu překrucují, ba i lživě katolictví tupí a hroznou neznalostí učení katolického vynikají. Ukázky z brožurky p. Bartoška mohou každého o tom přesvědčit. Brožurka jest plna nepravd a překroucenin, a člověk věci znalý jen s odporem ji může čísti.

Žena Pilátova.

Odhodila hřeben zlatý — dlouhé, těžké, vonné vlasy
temné jako z hyakyntu po ramenou spustila si.
Marně služka rovnala je — těžké jsou dnes na temeni.
V hebké dlaně skládá čelo — obtížné je jasno denní.

Řasy sněžné kolosiry časem tajný povzdech zvedá —
mezi dveřmi odcházejíc hlavou třese služka snědá;
hádá — těžcí snové asi vplížili se u ložnici,
po nich krásná paní vstala s bledostí a mdlobou v líci.

Hladké čelo v obou dlaních sedí žena vladařova —
to, co ve snách uviděla, před zrakem jí táhne znova:
vladař na stolici soudné — Gabbata to místo zovou —
sedí tmavý, kadeřavý, s hrdou tváří mramorovou.

Dole tisícové lidu stojí, zmítají se, běží —
v před je vedou zákoníci, starší, levité i kněží;
kol jich čepic s dvojím hrotem zástup nejvíce se kupí,
každá tvář je rozvášněna, čelo mračno, pohled supí.

Jak jen vidí tyto davy, vždy jí divně teskno bývá.
Odpor jejich ku vladaři dobře tuší žena snivá —
v nosítkách svých na ulici vždy se plaše nazpět klade,
aby ani nezahlédli její svěží líce mladé.

Více nyní jich se leká, blesků v očích, stínů v lících,
pomísené směsi hlasů, jako ohlas moře znících;
nechví se však o vladaře, ale hledá okem bledá,
proti komu tato bouře vzhůru vášnivě se zvedá.

Spatřila ho. Stojí stranou v rudé říze mezi stráží,
krev až tryská pod provazy, jež mu bledé ruce váží;
obličej jak měsíc bílý, hebká kštice pocuchána,
a kam oko jenom hlédne, jedna rána, rudá rána.

Tak je snížen — však v té strázni zdá se tady všechněch vyšší:
královské je čelo jeho, vážni jeho rtové tiší,
krásna jeho snivá hlava, přes krvavé svoje stíny,
mystické až mírné oči hlubé jako turmaliny.

Hledí žena vladařova: všecko skryla mlha bílá,
jen ta tvář tu láskou plane, která všecho odpustila.
V nitru na ni pohled paní budí citů divné hnutí —
ňadro její zvedá výše, v temné zraky slzy nutí.

Je jí, jakby vězně znala: nemá státi na tom místě.
Všech tu kolem je on lepší, Spravedlivý je on jistě!
Nechápe to nikdo kolem — tanou v bludů temné změti.
O vězně a život jeho počala se náhle chvěti.

Chtěla povstat, nedbat času, nedbat, kdo se dívá na ni,
vladařovi k nohám padnout, zkonejšit ho měkkou dlaní,

prosit za něj se slzami, který schvátil duši její,
ale nelze zvednout ruky, údy se jí mdlobou chvějí.

Slyší jenom příval hlasů — bouří to jak orkán v lese.
»Ukřižuj ho!« — Strašné slovo sterým tonem k ní se nese.
Vladař dosud odporuje. Chtěla vztáhnout k němu ruku —
vzbudila se — bylo ráno — ložnice kol prosta hluku.

Hladké čelo v měkkých dlaních, sedí žena vladařova.
To, co ve snách uviděla, před zrakem jí táhne znova.
Cítí dosud v každém údu divné mocné rozechvění —
nevěří, že sen to pouhý, rozplynul se v záři denní.

Služka vešla. Koflík zlatý, z něhož kouří krmě ranná,
staví na stůl; paní šeptá: »Kléo, viděla-lis pána?«
»Velmi ráno vyšel z domu — hory dosud spaly v páře.
Velká rada se staršími vězně vedli před vladaře.

Se schodiště viděla jsem — tlačilo se lidu mnoho —
vprostřed jako skvrna krve rudla říza vězně toho.
Ruce jeho byly spiaty, hebká kštice pocuchána,
a kam jenom hledlo oko, jedna rána, rudá rána!«

Paní žasne. Temné zraky, trnouc šíře otevřela.
On to jistě. Její zdání za dne tak se plní zcela.
»Jdi tam opět« — služce šeptá — »dívej se a zvěstuj jistě,
propustí-li vladař vězně, či na soudném sedá místě!«

Služka chvátá. Opět v dlaně paní shýbá čelo bílé,
rozechvěna očekává řeckou služku — drahná chvíle!
Však již opět žena vchází — strachem zbledlá tvář i ústa:
»Právě nyní ke Gabbatě kráčí vladař — pokřik vzrůstá!«

Paní vstala — temné oko bez porady síní těká —
pod rukama sepiatýma burně dmou se ňadra měkká.
Snad by více nebála se, kdyby soud se strojil nad ní!
Kročí k předu — ale mdlobou údové se třesou ladní.

Pokynula služce — vzdychla: »Létni ptákem ku vladaři!
Rci, ať nedbá blesků v očích, nedbá zachmuřených tváří!
Rci, ať vězně neodsoudí — Spravedlivý je on věru!
Mnoho pro něj trpěla jsem, ve snách dneska v nočním šeru!

Ještě za Řekyní lehce dveřní opona se kývá,
když do síně hlahol zaleh' jako dálná bouře divá.
Hluk ten strašného cos praví: vladařova krásná žena
tuší to — a s tváří v dlaních u zdi klesla na kolena.

Chápe všecko — nečeká již rozechvěle na Řekyni:
Svatý vězeň vydán davům právě nyní — právě nyní!
Trpce pro něj zaplakala — slzy pálí ohněm v líci.
V této chvíli její hlavy Bůh se dotkl žehnající.

J. M. Jer.

Dr. Andrej Karlin, nový biskup terstsko-koparský.

K jeho nastolení napsal FR. H. ŽUNDÁLEK.

Rok po jmenování dr. Nagla, biskupa terstského, arcibiskupem koadjutorem ve Vídni, byla biskupská stolice sv. Justa v Terstě nově obsazena drem Andrejem Karlinem, sídelním kanovníkem v Lublani. Toto jmenování dlužno pozdraviti, poněvadž dr. Ondřej Karlin jako rozhodný Slovinec je nejschopnější spravovati diecezi, v níž jest většina Slovinců v i Chorvatů; umí také plynně italsky a je spravedlivý a nestranný, proto získá si zajisté i náklonnost italského obyvatelstva. Jest mužem vysokého vzdělání.

Dr. Karlin narodil se dne 15. listopadu 1857 ve Staré Loce v Goreňsku v Kraňsku.*) Na kněze byl posvěcen 27. července 1880. Byl kaplanem v Šent Juriju u města Kranje, pak městským kaplanem a katechetou u sv. Jakuba v Lublani. Odtud jej poslal kníže-biskup dr. Jakub Missia do Říma, aby se vzdělal na vyšším kněžském učilišti »Dell' Anima«. Tam stal se doktorem obojího práva. Když se vrátil do vlasti, byl jmenován prefektem chlapeckého semináře Aloisova (Alojzijevišče) a r. 1894 stal se profesorem náboženství na II. státním gymnasiu v Lublani. R. 1900 byl jmenován stoličním kanovníkem; zároveň byl od r. 1903 dozorcem náboženství na obecných a měšťanských školách a na učitelských ústavech v Lublani.

Roku 1905 stal se ředitelem chlapeckého semeniště Alojzijevišče. Kníže-biskupové dr. Jakub Missia a dr. Antonín Jeglič, kteří dru Karlinu svěřili výchovu duchovního dorostu v chlapeckém semináři, dosvědčují, že měl všecky schopnosti a ctnosti, které jsou potřebny k tak odpovědné službě. Jeho veliké ascetické vzdělání se zvláště jeví ve spisech, které uveřejňoval ve »Venci cerkvenih bratovščin« (Věnci církevních bratrstev) a v nichž způsobem velmi povzbuzujícím vysvětloval účel, jejž sv. Otec doporučoval k modlitbě. Totéž dokazuje ascetická kniha »Příprava na smrt«, kterou přeložil ze sv. Alfonsa Liguoriho z italského originálu do správné slovenštiny.

Nový terstsko-koparský biskup je též mužem hlubokého bohoslovného vzdělání. Svoje vědomosti zvláště doplnil ve středisku křesťanství, ve věčném Římě, kde přebýval dvě léta. O jeho důkladných bohoslovných vědomostech svědčí dvě školní učebnice: »Dějiny zjevení Božího v Starém a Novém zákoně«. O tom dává svědectví hojnost jeho kázání, v každé příčině dokonalých, jež uveřejňoval v »Duchovním Pastýři«. Jeho řeči jsou promyšleny, důkladně sestaveny a proto se hodí dobře k přednesu. Proto tento list se těší, až dostane sbírku církevních řečí nového terstského biskupa. Mnohé řeči, jako na př. řeč o 200leté památce posvěcení lublaňské kathedrály, o úctě nejsv. Srdce Ježíšova v lublaňské diecesi r. 1905 jsou důležité svým dějepisným podkladem a mohou se právem srovnati s nejlepšími výtvory církevních řečníků. Ve svých řečích užívá vůbec hojně příkladů

*) »Duchovni Pastir«, r. 1911, číslo 2.

zvláště z dějin a nauku vykládanou uvádí v praktické provedení, jak čteme na př. v jeho řeči o Neposkvrněném Početí P. Marie v Lurdech, již konal na slavnostní třídenní pobožnosti v kapli sv. Josefa v Lublani 30. října 1904:*) »Viděli jsme, že od té doby, co je prohlášena náboženská pravda o neposkrněném početí, se vyplňuje očividně toto proroctví (Hle, od nynějška mě budou blahoslaviti všichni národové). Rozmilí! Zdali se to má provésti bez nás? Zdali máme státi líně u zdi, když jest uctívána a slavena Neposkvrněná matka? Ne, nikdy ne. Jako dobré dítky chceme ji ctíti s důvěrou nadále, avšak též svým slovem, příkladem šířiti její čest a slávu. Potom smíme doufati, že se stane, zač tolikrát prosíme: Svatá Maria, matko Boží, pros za nás hříšné nyní i v hodině smrti naší! Amen.«

Jak dojemně působí závěr řeči o sv. Jiří:**) »Slova míjejí, příklady vábí. Tak staré přísloví. O kéž by byl takový výsledek dnešní řeči! Kdo pak by se nedivil statečnosti sv. Jiří! V obtížném vojenském stavu zachoval neporušenou víru v Ježíše Krista, bez bázně vyznává tuto víru před nejmocnějšími světskými velmoži a na konec trpí pro své přesvědčení nejhorší bolesti, vytrpí také hroznou smrt. To je pro vás krásný příklad pravého křesťanského hrdiny. Avšak to nám ještě nestačí. Raduje se v nebesích ze svého vítězství nad světem i zlým duchem a volá k nám všem: Buďte mými následovníky, jako jsem byl já následovníkem Kristovým. Proto nebuďme pouze jeho obdivovateli a ctiteli, nýbrž také následovníky. *Vojákem* byl, avšak na Boha nezapomněl; následujte ho mládenci, když i vás povinnost volá k vojsku. Následujme ho všichni, abychom každý ve svém stavu žili podle přikázání Božích a abychom se starali o svou věčnou spásu. Byl nadšeným *vyznavačem* své víry; — nikdy také my nezapírejme svého náboženského přesvědčení, i kdyby nás sebe více hanby a opovržení proto stihlo. Stal se stálým *mučedníkem* — buďme i my stálí v dobrém, aby dobré zrno krásného příkladu také v nás dalo vznik nejlepšímu plodu věčného života.«

Velmi dobrým dojmem působilo také kázání primiční, v červenci r. 1903 konané v Šentvidu u Vipavy. Další jeho zdařilá kázání, uveřejněná v »Duchovním Pastiru«, jsou na př. r. 1900: Strom života (o nejsv. svátosti oltářní), r. 1905: na slavnost obřezání Páně slavnostní řeč při zlaté mši sv. Michaela Korošce, faráře ve výslužbě v Lublani, v níž dovozuje, že 50 let kněžského života jest padesát let modlitby a utrpení, ale také útěchy; r. 1906: Buďme apoštoly nejsv. eucharistie, primiční řeč (Maria a kněz); 1907: Slavnostní řeč při oslavě dvousetletého založení lublaňské kathedrály a jiné.

Je zcela přirozené, že dr. Karlin jako výborný řečník si všímal význačných homiletických děl světové literatury. Tak se rozepsal o sebraných kázáních slavného kdysi vídeňského kazatele Jana Nep. Tschupika T. J.:***) »Všude jisté, mírné, logické

*) »Duchovni Pastir«, roč. 21., str. 667.

**) Tamtéž, str. 252.

***) »Duchovni Pastir«, r. 1904, 259.

rozvíjení předmětu, bez zvláštních řečnických okras. Je-li dovoleno označiti jeho řeči přirovnáním, srovnal bych je mírnému dešti, který nalézá vypráhlou zemi a ji občerstvuje. Vedle přísně logického rozvoje by bylo také zmíniti se o tom — což se zdá, že je nynějším řečníkům stále více potřebno — skutečné užití Písma sv. V tom je Tschupik pravým mistrem. Ze slova Písma sv. vyloží nejdříve heslo, načež z něho váží praktické výsledky pro křesťanský život. Rovněž tak je s citáty z církevních otců a jich užitím. Aby bylo slovo Boží i zhýčkaným posluchačům užitečnější, opírá je krásnými obrazy, učiní je milé krásným jazykem, který se zalíbí také čtenáři v novém vydání . . . .«

Při recensi německých kázání Pottgeisserových uvádí:*) »Rád vyznávám, že každou novou homiletickou knihu přijímám do rukou poněkud nedůvěřivě, poněvadž jsem se již při mnohých kazatelských sbornících krutě zklamal. Opravdu jen zřídka kdy najdeš knihu tohoto obsahu, která by uspokojila. Než zmíněná kázání jsou v té věci čestnou výjimkou.«

»Družba sv. Mohorja«, spolek pro vydávání katolických knih slovinských v Celovci, vydala na rok 1903 mezi jinými též cestopis dr. Karlina do krajin rýnských s názvem »V Kelmoraju« (Do Kolína nad Rýnem) o 175 stranách. Knížka byla kritikou velmi příznivě přijata; tak napsal o ní »Dom in Svet:**) »Tuto knihu Mohořané (odběratelé knih družby sv. Mohora) ihned, jakmile ji dostali do ruky, přečetli s největší radostí. Kdo rád nečte cestopisů ze zemí, které jsou samy o sobě zajímavé a při tom mile popsány? Tu není nic oné suchopárnosti, která jest obyčejně v popisech cizích zemí. Pan spisovatel ukazuje své slovinské srdce všude, i když je daleko přes hory a doly v cizině. Stále po domácku promlouvá se čtenářem a právě ten přátelský zvuk líbí se lidu nejvíce. Proto právě z cizích zemí vybral ony výjevy, o kterých věděl, že budou čtenáře zajímati. Bývalá slovinská pout se tím obnovila v našich vzpomínkách. Můžeme říci, že v příhodném čase, vždyť nyní leckterý Slovinec opět putuje po rýnských zemích, ne sice na pout, nýbrž aby si dobyl každodenního chleba. Knihu zdobí mnoho obrazů, které jsou zhotoveny velmi pěkně a přesně. Zdály se nám však většinou — příliš malé. Zvláště stoliční kostel v Kolíně nad Rýnem, tuto největší památku nejčistší gothiky, bychom rádi viděli v tak velké podobě, aby bylo možno rozeznati i jednotlivosti. Jinak však si přejeme, aby náš lid dostal od družby sv. Mohora ještě více takových cestopisů, psaných v takovémto duchu.«

Jako dobrý znatel církevní hudby všímal si pilně cizích spisů v té věci vydaných a obeznamoval s nimi slovinské duchovenstvo. Tak ocenil »Kirchenmusikalisches Jahrbuch 1903,« vydávaný Fr. X. Haberlem v Řezně:***) »Když zemřelý dr. Fr. Witt počal neohroženě pracovati o reformě církevní hudby, založil vedle dvou církevně-hudebních časopisů také Cecilienkalender,

*) »Duch. Pastir«, r. 1904, 119.
**) 1904, 171.
***) Duchovni Pastir r. 1904, 328.

jejž vydával deset let s tímto jménem. Před osmnácti lety pak bylo změněno jméno a od těch dob vychází tento letopis se jménem shora uvedeným. Nedá se zapříti, že uveřejnil za léta mnoho látky, která zajímá církevně-hudební theoretiky, ale také mimo to poslal do zemí mnoho překrásných skladeb starších skladatelů, které dosud tlely v hudebních archivech. Také tohoto roku zůstal redaktor věren svému programu a v hudební příloze uveřejňuje konec čtverohlasových motivů římského mistra Lukáše Marenzia a pětihlasové »Magnificat« a šesterohlasové »Adoramus te, Domine« římského hudebníka Felice Ameria († 1614). Kdo se zajímá o polyfonní hudbu, bude míti z těchto výtvorů starších hudebníků mnoho užitku. Kdy pak zpěv v našich kostelích tak pokročí, aby se rozléhaly s kůru i skladby klassické doby? Leckde by to již dnes šlo, kdyby bylo jen více nadšení pro církevní hudbu.« Poukazuje dále na spory mezi tradicionalisty a Medicejci, jež byly rozhodnuty papežským Motu proprio ze dne 22. listop. 1903 a papežským výnosem ze dne 8. ledna 1904 ve prospěch tradicionalistů, a přeje si: »Dejž Bůh, aby nový codex iuridicus musicae sacrae (nový zákonník posvátné hudby) byl všude přijat s úctou, kterou jsme povinni hlavě Kristovy církve.«

O »Gregorianische Rundschau« z r. 1903 napsal:*) »Tento církevně-hudební měsíčník dokončil svůj druhý ročník. Doporučili jsme jej svého času v našem listě a nemýlili jsme se: list stojí na stanovisku, jejž zaujal papež Lev XIII. ve svém breve ze dne 17. května 1901 benediktinskému opatu solesmeskému. Tímto církevním listem vstoupila chorální otázka na úplně jiné cesty. Pustetova vydání již nejsou officielní. Dějepisné studie otců benediktinů dostaly novou cenu, jich chorál začal prorážeti. V tomto smyslu připravuje »Gregorianische Rundschau« cestu k novému chorálnímu zpěvu a snaží se své myšlenky šířiti v článcích a rozpravách, které píší uznaní odborníci, v čele jich dr. P. Wagner, profesor chorálního zpěvu na fryburské universitě ve Švýcarsku.«

Dne 6. listopadu 1902 konala se památka 25letého trvání Ceciliánského družstva.**) Slavnostním řečníkem byl spolkový jednatel dr. Andrej Karlin, který vylíčil posluchačům spolkovou práci a s oprávněnou pýchou poukázal na velké úspěchy, kterých se dopracovalo jubilejní družstvo nepatrnými prostředky ve skrovných poměrech. Z dopisů »Cerkveného Glasbenika« poznáme, jak žalostný byl stav slovinské církevní hudby, dříve než se ujala mezi Slovinci ceciliánská idea. R. 1876 mělo schůzi německé Ceciliánské družstvo ve Štýrském Hradci; účastnil se jí také skladatel a reformátor hudby dr. Fr. Witt. Několik Slovinců, kteří rovněž přišli na tento sjezd, založili r. 1877 »Cecilijino društvo«, které již prvního roku čítalo 230 členů. Spolek pracoval tiše, vydával svůj list »Cerkveni Glasbenik« (Církevní hudebník), vydržoval varhanickou školu a pořádal církevně-hudební produkce. Nyní možno tvrditi, že Slovinci jsou na dobré cestě k pravému pokroku. Největší zásluhou spolku jest, že všeobecně pokročilo přesvědčení o vznešenosti a potřebě církevně-hudební reformy

*) Duchovni Pastir r. 1904, 260.
**) Dom in Svet 1902, 763.

a vzdělání. Jako se liší liturgický oblek od obyčejného obleku knězova, tak se musí lišiti církevní hudba od světské. Druhým viditelným úspěchem jest obšírná hudební literatura, která nastala vlivem Ceciliánské myšlenky. Z dobrých hudebních děl tohoto směru by dnes Slovinci snadno upravili slušnou výpravu. Než jest potřebí dokončiti mnoho práce. Aby bylo dosaženo ideálů ceciliánských, musejí spolupůsobiti tři činitelé: Především se musejí kněží všude nadchnouti pro tuto ideu, jest nutno pozvednouti varhaníky hmotně, ve vzdělání a socialně, aby mohli plniti vytčenou úlohu a lid sám musí pomáhati svými vlastními silami, aby se pozdvihl církevní zpěv.

Dr. Karlin redigoval časopis »Cerkveni Glasbenik« a též »Drobtinice« (Drobty), jež vydávala nákladem svým »Katoliška družba za Kranjsko«. Je to svazek případných článků pro lid. R. 1900 uveřejnil v Drobtinicích redaktor Karlin životopis dr. Ant. Jarce, probošta, bývalého zemského inspektora kraňského, který pomáhal přenésti »Drobtinice« ze Štýrska do Kraňska, byl v těsném spojení s dějinami církevního života a školství v Kraňsku a zakládal dobročinná družstva v Lublani. Zpravodaj o tomto ročníku »Drobtinic« v »Dom in Svetu« (r. 1901., str. 512) dodává o tomto životopise: »Krásný popis — krásného života!«

Dr. Karlin sestavil r. 1902 k 25letému založení Ceciliánského družstva v Lublani spisek »Spominska knjižica« (Pamětní knížka) o 92 stranách, o níž Dr. Aleš Ušeničník napsal.*) »Církevní hudba má býti, jako prohlásil Lev XIII., průvodkyní a pomocnicí svatých obřadů; musí buditi svou silou a líbezností v duši posluchačů pobožné city a vzdělávací myšlenky (Breve ze 17. května 1901 opatu solesmeskému). Taková církevní hudba však nebyla v naší vlasti před 25 lety. O důstojném zpěvu a hraní na varhany na kùrech skoro nebylo možno mluviti. Proto byla náprava kostelního zpěvu a kostelní hudby velmi potřebna. Tohoto díla se uchopilo »Cecilijino društvo«, které bylo založeno 14. června 1877 v Lublani, začalo vydávati k tomu účelu »Cerkveni glasbenik« (Církevní hudebník), otevřelo varhanickou školu a vůbec všemi silami rozšiřovalo myšlenku o nápravě kostelní hudby. Zvláště »Cecilijino društvo« podporovalo gregoriánský chorál. Vždyť jest právě řehořský chorál »musica perennis Ecclesiae« (věčná hudba církevní). Řehoř Veliký, který ustálil církevní liturgii, ustálil také církevní hudbu a zpěv. Od sedmého století byly těsně sdruženy v katolické církvi ve všech dobách rozkvětu chorál a liturgie. Proto úmysl »Ceciliánského družstva« nebyl novotářstvím, nýbrž opravdovou nápravou a obnovou. O všem pak, jak bylo založeno »Ceciliánské družstvo«, kteří mužové byli jeho zakladateli, které předsudky a obtíže bylo mu překonati, jak pracovalo, jak se šířila ceciliánská myšlenka, o všem tom podrobně a zajímavě podává zprávu řečená »Spominska knjižica,« kterou k letošní pětadvacetileté památce »Ceciliánského družstva« sestavil pečlivě a odborně tajemník, goreňský arcijáhen a stoliční kanovník dr. Andrej

*) »Katoliški Obzornik« r. 1903, str. 98—99.

Karlin. Jsme přesvědčeni, že knížka opravdu přišla vhod a že bude zároveň s letošní slavností novým podnětem k dílu pro myšlenku pravé církevní hudby a krásného církevního zpěvu.

»Dom in Svet«*) dodává, že spisovatel uvedl v této knížce více dat ze života varhaníků, které toto družstvo ve své škole vycvičilo, a jest přesvědčen, že tato knížka mnoho přispěje k tomu, aby se myšlenka pravé církevní hudby ještě více rozšířila, a to tím více, poněvadž může poukázati na krásné úspěchy, kterých již bylo dosaženo.

Oceňuje překlad francouzského spisku: »Kritična razprava o lurških dogodkih« (Kritická rozprava o lúrdských událostech) od dr. Jiřího Bertrina, podotkl: **) »Kniha je psána pro vzdělané čtenáře. Dej Bůh, aby přišla do ruky mnohým, kterým vlny životní vyrvaly ze srdce víru v Boha a pobožnost k nejsv. Panně.«

V ocenění knihy »Zgodovina sv. katoliške cerkve za srednje šole« (Dějiny katolické církve pro střední školy) od prof. dr. Antonína Kržiče ***) vítá tuto obtížnou práci tím více, poněvadž Dějiny církevní od Lesara byly rozebrány. Poukazuje na okolnost, »že církevní dějiny jsou obranou katolické církve.« To chtěl také dokázati spisovatel. Proto na mnoha místech vane apologetický duch, který přijde čtenáři velmi vhod zvláště dnes, kdy se rozšiřuje po světě tolik dějepisných lží. Dovozuje, že je kniha psána s nadšením a láskou k sv. církvi. Nepochybuje, že kniha v tom smyslu bude míti vliv i na čtenáře a že bude vzbuzovati v jeho srdci neobmezenou věrnost k církvi Kristově.

Dr. Karlin zasedal též v přípravném výboru k druhému »katoliškému shodu« (sjezdu), který se konal r. 1900 v Lublani a zahájil jednání jako místopředseda školního odboru v Katolickém domě dne 11. září. †) Sám byl zpravodajem o středních školách; hlavní vývody jeho zprávy jsou:

Resoluce, které doporučuje II. katolický sjezd vzhledem k středním školám, nejsou zásadně rozdílné od resolucí, které byly přijaty na prvním sjezdu r. 1892. To je znamení, že dosud nebyly provedeny, to je znamení hlemýždí cesty, po které my katolíci lezeme v Rakousku vzhledem ke školám středním. Že nepřijdeme ku předu, je vinno to, že se stále pohybujeme v jistých nedůslednostech. Státní zákon dává důraz na výchovu náboženssko-mravní. Ale vybočí-li profesor ze svého oboru a prohodí něco, co se neshoduje s náboženským názorem katolíků a udají-li jej rodičové školním úřadům, bude se vymlouvati dotyčný na § 17. státního základního zákona; »Věda a její nauka jest volná.« Často nemožno míti za zlé, jestliže některý profesor, snad i nechtě, urazil náboženské city svých žáků.

Vždyť vypravuje to, čemu se učil na universitě; co pak náboženského žilo v jeho srdci a hlavě, utonulo ve vlnách velkoměstského života. Co tedy pomáhá, mluví-li organisační statut sebe

*) 1902, 758.

**) »Duhovni Pastir« 1907, str. 45.

***) »Duhovni Pastir« r. 1904. str. 383.

†) Poročilo o II. slovenskem katoliškem shodu, str. 35—39, 77—78.

krásněji, že se očekává zvláště od mladých učitelů, »aby se pozvedli k úplnému vědomí svého povolání jako náboženskо-mravní vychovatelé mládeže, aby pojistili vyučování výchovnou moc nejen vzhledem k rozumu, nýbrž i na vůli, ctnost a povahu.« Skutečné poměry velmi zhusta nemilosrdně porážejí toto nařízení. Co pomáhá, žádá-li organisační statut na jiném místě: »Má-li směřovati vyučování k celistvosti výchovy, musejí se obraceti všecky učebné předměty k náboženským a mravním ideám jako k svému společnému středisku.« A dále: »Žák má býti tím lepší a zbožnější, čím více se učí.« To zní krásně na papíře, že by to lépe nemohl napsati žádný katecheta.

Než pohleďme jen povrchně na skutečné poměry! Smýšlení abiturientův a akademiků po prvním roce universitních studií je tak žalostné, že bych je nejraději pominul mlčením. Kdyby se našli takové politováníhodné zjevy jen mezi jednotlivci, vysvětlovali bychom si snáze mladistvý náboženský nihilismus. Avšak nejhůře jest, že v jednotlivých ročnících se najde převážná většina těch, kteří po dokončených gymnasialních studiích odhodí od sebe jako nepříjemné pouto všecka náboženská cvičení a všecku poslušnost k církevní vrchnosti. Nebudu tvrditi, že se mládež kazí jen ve škole, mnoho se kazí též špatnými spisy, společnostmi i byty. Také proti tomuto zlu se obracejí naše resoluce. A přece musíme na katolickém sjezdu žádati, aby škola jen neučila, nýbrž i vychovávala, a to aby byla mládež vychovávána vyučováním. Katoličtí rodiče musejí míti pevnou záruku zákonitou pro náboženskо-mravní výchovu svých dítek, aby se neodcizily na středních školách náboženskému životu a smýšlení, kterého nabyly doma. V té věci poukázal zpravodaj na prohlášení rakouských biskupů ze dne 12. března 1890, které bylo odevzdáno školnímu odboru poslanecké sněmovny. Týče se sice obecné školy, avšak má také platnost pro školy střední. Je-li rozdíl ve výchově mezi obecnou a střední školou? Je-li žák první nebo druhé třídy střední již vychován? Biskupové žádají: »Všecko vyučování, všecky naučné osnovy, všecky učebné prostředky nechť se upraví, aby na nich nebrali pohoršení katoličtí žaci, nýbrž aby bylo vše v jednotném poměru s katolickým rázem školy.«

Dokud se nedočkáme splnění svých požadavků od státu, je třeba obětavosti našeho lidu. Lublaňský biskup pojal myšlenku založiti katolické střední školy, které dlužno ze všech sil podporovati, poněvadž lze doufati, že si tím vychováme slušný počet světské intelligence, která jsouc náboženskо-mravně vychována, bude neohroženě hájiti naší víry. Rovněž tak pracují i katolíci ostatních zemí v Rakousku. Všude si již založili střední školy s právem veřejnosti, na nichž vyučují kněží světští nebo řeholní. Jen v slovinských zemích nemáme takových škol.*) Doporučuje se věřícím, aby podporovali chlapecké semináře, aby byly zakládány, kde nejsou, a rozšířeny, kde počet chovanců jest malý. Založením biskupské střední školy bude umožněno každému nadanému a pilnému hochu, aby dospěl vyššího vzdělání. A jak

*) Zatím kníže biskup dr. Jeglič založil katolické gymnasium s internátem v Šent Vidu u Lublaně.

potřebuje náš malý národ intelligence! Avšak i od profesorů se očekává, že po dokončených bohoslovných a filosofických studiích ukáží příležitostně, že víra a věda jsou slučitelny.

Zpravodaj ocenil dále důležitost duchovních cvičení a Marián-ských družin pro rozvoj náboženského smýšlení a života a dokázal, že se v té věci státní školní úřady shodují s požadavkem katolíků. Ke konci poukázal na nutnost, aby se věnovala náležitá pozornost studentským bytům. R. 1899 ustavila se komise, sestávající z městského fysika a dvou učitelských osob, která prohlížela studentské byty. Ve zdravotním a mravním ohledu lze takto mnoho dosíci pro studenty. Bylo by si však přáti, aby učitelé středních škol v té věci jednali přísně, shledají-li nedostatky v bytech, aby toto zařízení nezůstalo pouze na papíře. To je také úloha všech, kteří dobře smýšlejí s mládeží, poněvadž odstraněním nedostatků v bytech lze dosíci mnoho dobrého u mládeže a přinese užitek stonásobný.

V podrobné debatě navrhl stud. fil. Jarc, aby do resoluce byl přijat také požadavek, aby Slovinci dostali slovinská gymnasia ve všech zemích, kde přebývají, což bylo přijato.

Na večerní slavnostní schůzi byly na návrh zpravodaje dr. Karlína přijaty tyto resoluce:

Druhý slovinský katolický sjezd žádá znova:

1. Aby státní střední školy, gymnasia a reálky byly tak upraveny, aby se v nich nejen ničemu neučilo, co by odporovalo náboženskému přesvědčení katolíků, nýbrž aby veškera výchova a všecko vyučování podporovalo katolické smýšlení a život mládeže.

2. Poněvadž národní a náboženská výchova jsou v těsném spojení, obnovuje druhý slovinský katolický sjezd již častý požadavek, abychom dostali slovinská gymnasia v celém slovinském území.

3. Druhý slovinský katolický sjezd doporučuje věřícím všech slovinských diecesí, aby podporovali ze všech sil chlapecké semináře; zvláště pozdravuje s nemalou radostí úmysl nejdůstojnějšího pana knížete biskupa lublaňského, aby byly založeny biskupské výchovné ústavy se svobodným katolickým gymnasiem, a vyjadřuje přání, aby všichni věřící lublaňského biskupství podporovali tento úmysl biskupův ze všech sil.

4. S uspokojením béře sjezd na vědomí, že ministerským nařízením ze dne 12. června 1899 mládeži státních středních škol opět byla umožněna duchovní cvičení, a vyzývá povolané kruhy, aby opatřily mládeži každého roku přiměřená duchovní cvičení a aby jí dovolily seskupovati se v Mariánské družiny čili kongregace.

5. Všem milovníkům mládeže, zvláště školním úřadům se vřele doporučuje, aby bedlivě dbali na chování žáků mimo školu, zvláště na studentské byty, aby studenti se vzdělávali nábožensko mravně též doma.

Není pochybnosti, že nový biskup bude účinně pracovati ke prospěchu diecese na stolci sv. Justa, na němž zasedal mimo jiné v letech 1447 až 1450 též Eneáš Sylvius Piccolomini, pozdější papež Pius II.

V Lázních Išlu.

Krásné vzpomínky z posledních prázdnin 1910.

Sděluje FRANTIŠEK HALBICH, katecheta.

Asi dva měsíce před prázdninami objevila se v »Čechu« zprávička, doporučující pro prázdniny hospic Milosrdných sester pražských v Lázních Išlu. Ukazovala zvláště na krasu krajiny a na blízké císařské slavnosti. Obé mne velmi lákalo, ale dlouho nemohl jsem se rozhodnouti, maje pěkný byt letní v Řevnicích.

Tu při přehlížení starších čísel Vlasti padlo mi do oka jméno Išl. Stálo tam, že také přispěl na fondy Vlasti Ladislav Kokta, katecheta v Išlu. Inned jsem mu dopsal, zdaž jest v Išlu opravdu tak krásně. Obratem pošty přišla tato odpověď: »Krása Išlu a okolí nedá se písemně vyličit, to se musí vidět. Zvláště blízké okolí jest překrásné. — Hospic sester Borromejek, bývalá to villa knížat Schönburgů (jejich hostem býval tu kardinál kníže Schwarzenberg.) jest v nejpěknější části Išlu, s rozhledem na Dachstein. Dům jest pěkně zřízen, elektricky osvětlen, strava dobrá. Celé zaopatření a byt v letě je za pět korun denně, což jest asi tolik, jako v našem sanatoriu v Ice. Spojení vlakové je tak pohodlné, že dopoledné i odpoledne lze podnikati výlety: na jezero Gmundenské. Hallstattské, Wolfgangovo, a při tom se možno stravovati doma. Rozhodně Vám ručím za to, že budete velmi spokojen. Adresa: Frau Oberin Rafaela, Bad Ischl, Kaltenbachstrasse 8.

Na druhý můj dopis přišla tato odpověď: V hospici jest pěkná domácí kaple, ministrant přichází denně. Domácí pořádek: oběd v poledne a večeře v sedm hodin. Ostatní čas tráví každý dle libosti, kde chce a jak chce. O českou společnost nebude potíže. Hudba lázeňská hraje čtyrykrát: ráno, v poledne, odpoledne a večer, i při počasí deštivém, čítárna je v lázeňském domě, vstup volný; také tu jest půjčovna knih. Chudší kněží, kaplani a katecheti jsou osvobozeni od taxy lázeňské, platí jen hudební taxu a v lázních a inhalatoriích mají obyčejně poloviční ceny. Kolonáda je pěkná. Byl jsem v různých krajinách Rakouska a Německa, také u moře Baltického i Adriatického, ale tak krásného koutku nenašel jsem nikde. Výlet na Solnohrad, Reichenhall, Kralovské jezero věru se vyplatí. Znám vše a mohu vřele doporučiti. Co nejsrdečněji Vás pozdravuje a na shledaní se těší oddaný Ladislav Kokta. [P. Kokta jest vlastně katechetou v Ivančicích, tímto časem na dovolené v Išlu.]

Nyní jsem se rozhodl a přihlásil se. — Slečna ředitelka na škole, kde učím, půjčila mi Bedekra, jiná slečna ve sboru našem knížku Bad Ischl. K tomu jsem si několikráte přečetl v březnové Vlasti *líčení našeho redaktora a notáře Tomáše Skrdle, jak loni po 25 letech navštívil místa celoročního pobytu svého při jezeře svatého Wolfganga.*

Pevně jsem si umínil, že se co nejdříve podívám na ono krásné jezero, na jeho východní břehy, kde náš redaktor osnoval plány, týkající se naší drahé Vlasti, jež vzrostla ze zrna hořčičného ve strom velký.

V pátek 15. července 1910 ráno vyjel jsem z Prahy. Rychlík dorazí do Išlu za devět hodin. Já však chtěl v Linci přerušiti jízdu, abych si odpoledne mohl prohlédnouti toto biskupské město. Ale v Linci a v okolí bylo zle, veliká bouřka; jel jsem tedy dál. Za Welsem bylo pěkně, na polích žně. Ve stanici Attnang-Puchheim nutno přesedati. Procházeje se kolem nádraží pozoroval jsem s obdivem, jak na jihu jako převysoká hradba vystupuje z roviny řada vysokých hor, uprostřed vypíná se hora Traunstein, v pravo Pohoří Pekelné, v levo Pohoří Mrtvé. Vlak uháněl půvabným údolím k nebetyčnému Traunsteinu, až za velkou stanicí Gmunden objevilo se konečně před námi čarokrásné jezero. Užasl jsem a z únavy jsem se rázem probral. Jeli jsme delší dobu po západním břehu jezera, jež bylo hluboko pod námi.

Na počátku jezera rozkládá se sličné město Gmunden, na konci městečko Ebensee, mezi oběma místy jezdí velké parníky, potřebujíce k tomu celou hodinu. Traunstein vznáší se nad východním břehem.

Jezero Gmundenské neboli Travenské, jeho krásy čarovné a úchvatné vylíčil v předloňské »Vlasti« pan děkan Jos. Hikl.

V Ebensee přirazil právě velký parník ku břehu, a jeho cestující valili se k našemu vlaku; mnozí z nich byli v alpském, pestrém kroji, který se v záři letního slunce krásně vyjímal. Ano, sluníčko zářilo. Vzácný zjev v tomto deštivém létě! Od Ebensee jede vlak hlubokým, krásným údolím zelené řeky Travny; lesy po obou stranách jsou revírem Jeho Veličenstva, jenž za kamzíky vystupuje na ty nejvyšší hory. — Aj, v řece skalisko se zlatým křížem, toť Kreuzstein u Išlu. A vskutku, ve chvilce vjíždí vlak v úpravné nádraží s nápisem *Bad Ischl.*

Tak jsme již tam, kde trávívá letní prázdniny náš císař a král. Moji společníci, dva Češi, statní turisté, spěchajíce loučí se. Kollega Kokta čekal mě na nádraží a vedl městem do hospice, cestou pilně vykládaje. Išl je sličné, přívětivé bílé město, tonoucí v bujné zeleni, obklopené vysokými horami, dosahujícími výše dvoutisíců metrů, ba, bělohlavý velikán na jihu, Dachstein, má tři tisíce metrů. Spatříš tohoto krále Solné komory, vyjda z nádraží, v levo.

Před nádražím je dlouhá řada omnibusů, fiakrů, automobilů, často i dvorní kočáry tu čekají. Ochotný průvodce upozorňuje mě u nádraží na císařskou villu, jež je skryta v stromoví a málo jen zelení prokmitá. Žlutý prapor s černým orlem ji označuje. Jest při severním okraji města. — Každý cizinec si pomyslí, že velkolepý zámek městu vévodící (na západní straně), jest císařským sídlem, ale to jest pouze hotel, hotel Bauerův, s velikým parkem. Za ním se bělá kostelík, toť Kalvarie, na kraji mohutného lesa v pozadí vysoké hory, v lůně jedné je ještě bělostný sníh. Jednou jsme napočítali velikým dalekohledem, jak 17 kamzíků pobíhalo na té sněhové pláni. Tato hora slove Zimnitzberg, asi od zimy.

Tak nyní dál do města. Spatříš palác školní, palác poštovní, proti němu menší park s pomníkem arciknížete Rudolfa, arcibiskupa Olomúckého. Za parkem vypíná se na vršku pěkný, veliký farní chrám, s vysokou štíhlou věží. Za poštou podél ulice dlouhá kolonáda, krytá, útočiště hostí v deštivém počasí; při ní jsou lázně, za ní inhalatorium. Za kostelem spatříš faru, vysokou, starobylou budovu s nápisem: All Zeit mit Gott. 1589. Ulice farní jest ze všech nejživější a ústí v úhledné náměstíčko arciknížete Františka Karla s ozdobnou kašnou. V pravo vidíš lázeňský park, v levo veliký hotel císařovny Alžběty. Několik kroků a jsme na nábřeží, jemuž se zde říká esplanáda. A jest to nejpříjemnější promenáda v Išlu. Košaté stromy, lavičky, prudká, zelená řeka, množství lidí ve svátečních šatech, mnohé dívky v alpském kroji. Největší ruch jest u hudebního pavillonu, kde je veliká kavárna. Posud byly čtyři řady stromů, zde pět, dále dvě. Na druhé straně řeky Travny jest předměstí Gries, kamž vede most a dvě železné lávky. Most zdobí socha sv. Jana Nepomuckého. Za mostem jest villa prince Leopolda, chotě arcikněžny Gisely. Konečně dojdeme stinným stromořadím podle pěkných výkladů a krámků s pohlednicemi, ovocem, alpskými květinami k ville s kulatou věží. Tento »Kokořínek« jest vodoléčebný ústav a nad ním za silnicí vypíná se veliký dům v zahradě, ozdobený v průčelí soškou svatého Josefa. Toť náš hospic »*Josefsheim*.« Před domem jsou v plném bílém květu dva zvláštní košaté stromy, jichž květy jsou velké jako kaštanu a listy jako lípy, po stranách a v pozadí vysoké smrky a jedle. Kollega mě dovedl k sestře představené, která mne velmi vlídně přivítala a volné pokoje ukázala. Vyvolil jsem si pokoj v třetím poschodí, proti západu, s pohledem na velikou horu. Že však byla ještě hodina času, vedl mě kollega dále podle řeky Travny stinným stromořadím až k místu, kde byl připravován *císařský lovecký pomník*. Tento pomník má místo překrásné: stojí na kraji lesa, za ním se zvedá vysoká, lesnatá stráň, před ním běží silnice, řeka, po které jezdí vory, pak trať železniční směrem do Štyrska. Socha sama hledí přes luka a město k horám, kde jest císařský revír. Od města k pomníku rozkládá se vlastně veliký park, zvaný Kaltenbachau; protéká jej potok Kaltenbach, a lázenští hosté chodí nejraději v tuto stranu. Někteří jdou pak dál po cestě promenádní ve stínu mohutných stromů až do Laufenu, jiní vystupují lesem na malebné zříceniny hradu Wildensteina, odkud je pěkně viděti proslavenou horu Schafberg. Do Laufenu, kde jest starý, poutnický chrám Marianský, chodíval každou sobotu arciknížе František Karel, otec našeho panovníka, a tam si dal sloužiti mši svatou; vypravoval mi to pan farář, Čech z Budějovicka. Vracíme se nejkratší cestou k hospici. Proti němu za řekou je lesnatý vrch s rozhlednou, jmenuje se Sirius-Kogel.

Večer seděl jsem s kollegou v jeho pokojíku, spolu jsme večeřeli a hovořili. Vypravoval mi, že tu již byl arciděkan liberecký Budig, potom pan generální vikář Mnsgr. Dr. Jan Sedlák z Prahy, jenž v Išlu celý měsíc pobyl a teprve nedávno do Prahy.

odjel, nyní že přijde z Prahy p. kanovník a kníž. arc. vikář Fr. Janků od sv. Jindřicha. Jmenovaní hodnostáři bydleli vedle kaple v prvním patře s pohledem na údolí řeky Travny a stříbrohlavý Dachstein. Pan prelát Dr. Sedlák zůstal všem obyvatelům hospice v milé paměti.

Druhý den poslouchali jsme spolu ranní koncert v lázeňském parku. V orkestru jest jediný Čech p. Jedlička z Prahy. Lázeňský dům jest překrásný. Potom jsme šli inhalovat: Seděli jsme v pokojíku, v bílý plášť zahaleni, sluha otevřel kohoutky lustru nad naší hlavou, a již syčela solná pára, která jako hustá mlha vyplnila místnost, že jsme se ani neviděli, a záhy bylo cítit slanou chuť na jazyku. Za půl hodiny vstavše šli jsme se podívat na výstavku ručních prací žaček školských sester; některá jména žaček byla česká. Pak učiněna zastávka na faře. Pan farář a prelát Fr. Weinmayer je stařičký pán, velmi dobročinný.

Zajímavo je, že jako děkan visitoval před 25 lety faru sv. Wolfgangskou, kdež notář Tom. Škrdle zkoušel před ním ve farním chrámu Páně školní dítky, jež tam tehdy vyučoval.

Při posledním koncertě na esplanádě setkal jsem se s krajanem profesorem Knoblem ze Smíchova, jenž zde byl delší dobu u strýce. Odpoledne obzírali jsme kraj s rozhledny na Siriuskoglu, rozhled opravdu překrásný; tu teprv vidíš, co jest Išl. Pod věží u hostinského stolu jsme svačili a k večeru jinou cestou vraceli se domů. Pod oknem v trávě svítily mi svatojanské mušky, a z protějšího »Kokořínku« zaléhal český hovor služebnictva.

Třetí den v neděli zašel jsem na velkou do farního chrámu Páně. Kostel velký a krásně malovaný. A co věřících při službách Božích! Zde jest lid velmi zbožný, i v den všední byly lavice plny a množství věřících přistupovalo k svatému přijímání. — Zpěv krásný. — Na to vedla mě cesta na Kalvarii, kde jsem prohlédl kostel a okolní stromy, na nichž jsou svaté obrazy s věnováním, na příklad: »Milé matce věnovala dcera.« »Milé přítelkyni družka«, vždy plná jména. Hle, něco z obcování svatých!

Odpoledne vedl mne kollega přes celé město k severu, k císařské ville, z které od brány vidíš jen park, jen stromy. Za chvilku jsme přišli na železný most přes říčku Išlu, jež přichází od západu a hned za mostem do Travny se vlévá; obě řeky jsou zelené a prudké. S druhé strany, východní, stéká do Travny mocný potok Rettenbach, při jehož ústí jest veliké stavidlo na zachycování dříví. Podle potoka jsme kráčeli stinným lesíkem *ke mlýnu.* Před mlýnem jest kaple, velká a pěkná; za ním zahradní hostinec. Hostí vždy dost, zvláště v neděli. Mlynář dodává mléko do císařské villy, a proto císařský zvěrolékař často jeho kravičky prohlíží. V tomto mlýně bydlíval také český spisovatel podmaršálek Friedberg-Mirohorský. Trochu dále je vesnička *Rettenbach,* za ní velikolepá *divoká rokle.* Člověk užasne, vida, jak umí voda tvrdé skály vymílat. Přešedše po lávce rokle ubírali jsme se k *Reiterdorfu,* navštívit faráře Růžičku ze Slezska,

bydlícího ve *škole hospodyňské*, kterou řídí jeptišky. Dívky v řadě zahradou kráčejíce modlily se hlasitě růženec. Za chvilku nás zavedla cesta k velkolepé *nemocnici* císařovny Alžběty, v níž jsou Milosrdné sestry. Hlavní zásluhu o zřízení a skvělé vypravení této nemocnice má císařský rada dr. Mayer, znamenitý lékař a lidumil, který také hospici a jeho hostem velmi přeje. Pak uzříš úpravný hřbitov a za ním sirotčinec Charitas.

(Dokončení)

Kdo vítězem?

Zač křesťan první svobodu, své jmění,
i život v obět složil bez nucení,
to zradí mnohý křesťan doby nové,
nadešli opět těžší církvi dnové. — - -

Dnes víry zrádce pyšně nese hlavu,
i on že vpočten ku nevěrců davu;
a v slepé vášni pokrok hlásá, brojí,
ač předc jen za vše — věčnou smrt si strojí . ..

Však — ne tak všickni; přesvědčení pravé
všem nevyvrátí z duše proudy dravé;
vždy míti bude ku obraně reků
Kristova víra v nedohledna věků — —

Jen těm, kdož věrni a bez bázně dosud
se k víře hlásí, šťastný kyne osud;
neb z této lidstvu prospěch plyne pravý,
a věrní — v smrti vítězství své slaví!

M. Wágnerová.

Nešťastná obrana Volné Myšlenky proti klerikální brožuře.

Píše FILIP JAN KONEČNÝ.

(Pokračování.)

Boj proticírkevní, proti náboženství a Bohu, jest však hlavním bodem volnomyšlenkářského programu. Nejde o klerikalism v běžném slova toho významu, pokud se jím označuje přehmat toho neb onoho duchovního neb třebas i celé některé společnosti náboženské hodně horlivé; jde o *náboženství vůbec!* Doznávat se to ve volnomyšlenkářském spisku »Co je to Volná Mka?« na stránce 12. výslovně. A dr. Bartošek přiznal v Kutné Hoře, že v boji proti klerikalismu jde vlastně o katolictví. Tyto věci jsem zdůraznil v úvodě i ve spisku. Proč jich moji odpůrcové neuvedli a proč jen kusou větou mého spisku se spokojili? Aby čtenářové volnomyšlenkářští do věci nezasvěcení neprohlédli, podstaty boje volnomyšlenkářského nepoznali a se jeho ošklivostí od Vol. Mky neodvrátili. To se musí lidu zastřít: proto mluví se pořád o Římu, o klerikalismu, o methodě Volné Mky, o svobodě smýšlení atd., aby pravá věc se zamalovala. Já na ni z Kalivody a jiných pramenů volnomyšlenkářských ve své brožurce o Vol. Mce poukázal. To ovšem pálilo volnomyšlenkáře; proto pominuli toho v odpovědi a jen kusou větu z úvodu vybrali, která mluví všeobecně o Vol. Mce.

Velice zlobí volnomyšlenkáře první kapitola mého spisku, nadepsaná: »Volná myšlenka jest původu nečeského, mezinárodního.« Poněvadž však věci té dle pramenů volnomyšlenkářských naprosto zapříti nelze, hledí se moji protivníci všelijak vykroutiti, hlavně tím, že poukazují na církev katolickou, která prý je též mezinárodní čili »vlastně a v pravdě protinárodní, poněvadž národnost považuje za cosi pohanského.« (Věstník Vol. Mky k 7. sešitu, str. 1., druhý sloupec ř. 28—29.) Odpovídám: *Tím* chcete vyvrátiti mé tvrzení o internacionalismu V. Mky. Vždyť to 1. máte za *motto* na každém čísle Vol. Mky! 2. A kdyby i církev katolická byla skutečně mezinárodní, jak z toho dokážete, že Vol. Mka *není* internacionální? Tak slabá výmluva není vlastně stydlivým přiznáním? Nebuďte děti, vousatí pánové, a přiznejte, co jste napsali v »Havlíčku« I., č. 1., str. 12., že totiž svých *zahraničních* přátel nezapíráte a že se s nimi spojujete, *»poněvadž jsme synové jedné země.«* Tak to tam stálo doslovně a stojí do dnes. Na IV. sjezdu katolíků československých v Praze dal jsem na to jasnou odpověď a zároveň jsem poukázal na *ohromný rozdíl* mezi organisací církve katolické a mezi organisací Vol Mky, zdůrazniv, že církev nikdy nehlásá, že jsme, pokud jde o *»zahraniční přátele«*, synové *jedné země*, jak to v »Havlíčku« učinila česká (!) Vol. Mka, ale že církev zná různé národy, jich hranice, jazyk, zvláštnosti národní, politické, kulturní atd.. a nejen že tyto zvláštnosti má, ale že též uznává národní i jazykovou individualitu všech věřících, nežádajíc, aby pro jednotu víry prohlašovali se katolíci »se *zahraničními* přáteli za *syny jedné země«*, protože to vůbec v tomto smyslu není pravda. Vol. Mka hlásá *svojí* doznanou a v »Havlíčku« auktoritativně vyloženou internacionalitou protinárodní *všesvětové stejnoobčanství* čili kosmopolitism, kdežto katolická církev, ačkoli jest mezi všemi národy, nehlásá všesvětového kosmopolitismu nenárodního, ale uznává meze a hranice jednoho národa od druhého

i jich specielní individualitu, rozeznávajíc *v tom* smyslu Cecha od Němce, Francouze od Angličana atd., i když ve víře katolické jest mezi nimi jednota.

3. Není pravda, že katol. církev je protinárodní nebo nenárodní *v hořejším*, mnou vyloženém smysle: je všude i národní i katolická, a uznává dokonce ve svých bohoslužebných obřadech tento národnostní rozdíl, jak viděti z toho nepopíratelného fakta, že církev na oltářích uctívá *národní* světce — na př. sv. Cyrilla a Methoda, jež nazývá *apoštoly slovanskými*, nebo sv. Václava, jejž zove *zemským* patronem českým atd. Ano i jednotlivé osady, řemesla, stavy mají *své* svaté církevní patrony, čímž nejnázorněji je vyloženo, že církev skutečně a úředně uznává individualitu různých stavův a národův.

4. Není pravda, že církev považuje národnost »za cosi pohanského«. To by přece exvelebníčkové ve Vol. Mce měli věděti, že *všecky* řeči a národnosti, ba i všecka nářečí a nárůdkové všelicí, jsou dílem rukou Hospodinových a Jeho služebníky rovnocennými. V tom smysle děl už sv. Pavel, že u Boha není ani Řeka ani barbara atd., že u Boha platí ne osoba lidská, ale její nábožensko-mravní cena atd. Věci tak známé popírá Vol. Mka? — Nemohl by veleučený redaktor Vol. Mky přinésti nějaký doslovný církevní výnos, že totiž církev v označeném smysle považuje »národnost za cosi pohanského?« Prosím, nezapomenout a hezky doslovně citát církevní ve Vol. Mce vyblejsknout! — Jedno mohlo by býti v povídání volnomyšlenkářském o církevním nazírání na národnost pravdivo, to a jen to, že totiž církev považujíc všecky národy (jako *lidi*) za dítky Boží, neschvaluje urputného boje národa s národem pro jeho řeč, individualitu a národnost. Všichni jste zde, všichni máte právo zde býti — nač se potíráte, nenávidíte a ničíte? »*Omnis* spiritus laudet dominum«, »Co nechceš, aby ti jiný činil, nečiň mu také«, a »servite Domino in laetitia«, zachovávajíce »což na vás jest, pokoj se všemi«, to jsou skutečné církevní nauky o těchto věcech. Ví Vol. Mka něco lepšího zde světu pověděti? Ať to jen zkusí, ale bez nadávek a překrucování protikatolických.

Odpověď V. Mky obviňuje mne (l. c. o 5 řádek níže), že prý jsem se chytal lapalií »k očernění V. Mky«, a uvádí, že prý jásám ve svém spisku radostí, že generální sekretář Fournémont tázal se v Praze, zdaž by se v ní nemohl odbývati sjezd r. 1907, když v *Pešti* to nešlo, ač to *tam* mělo býti dle usnesení generální rady Vol. Mky. — Prosím! Zase jste »švindlovali«. V mém spisku je toho mnohem víc a důležitějšího, než co jste uvedli o Fournémontovi; to bylo již dodatkem, ač v tom jsou různé momenty výslovně zdůrazněny, které jste z opatrnosti uvésti zapomněli. Připomenu vám, pánové, aspoň tohoto: 1. Ve »Výtahu pravidel« Vol. Mky čteme ve článku prvém, že volní myslitelé »shromáždění na *mezinárodním* sjezdě bruselském založili dne 29. srpna 1880 *světové* sdružení racionalistické«. O nějakém Čechu nebo vůbec Slovanu a nějaké *národnosti* nebylo při tomto officielním ustanovení Vol. Myšlenky ani slechu, naopak článek druhý a devátý zdůrazňoval výslovně *mezinárodní ráz a solidaritu* členů volnomyšlenkářských bez rozdílu stavů, národů a řečí. Proto psali jste v »Havlíčku« I, 1., 12 zcela v duchu tohoto základního ustanovení Vol. Mky, že jste se *zahraničními* přáteli »synové jedné země«. To bylo také viděti na pražském kongresu v roce 1907, jehož účastnili se volnomyšlenkáři ze *dvaceti*

různých národů, a na němž vedle češtiny byla jednací řečí *také němčina* (trochu francouzštiny a italštiny), ač současně my Čechové měli jsme nad míru tuhý boj za práva své mateřštiny, takže něco podobně kosmopolitického, aby totiž vedle němčiny směla býti jednací řečí čeština v některém německém městě v Čechách a v některém jiném spolku než ve Vol. Mce, se nestalo a nestane. *Mezinárodní* ráz volnomyšlenkářský sklížil vás dohromady a držel vás pohromadě, i když pro protičeskou řež Prachatickou jeden váš německý řečník z Prahy ujel. Od té doby kolik jste konali *společných* schůzí s *německými* volnomyšlenkáři v Praze? Nejodpornějším a nejkřiklavějším důkazem mezinárodního kosmopolitismu Vol. Mky byl nebývalý a zpříma do té doby ojedinělý úkaz, že na česky psaném časopise Vol. Mky — hlavním to orgánu »české« sekce Vol. Mky — byl podnápis cizojazyčný, totiž anglický, italský, francouzský a *německý* »Freier Gedanke«, čehož si u nás neopovážil dosud ani jediný list socialisticko-židovský. Tento hrůzostrašný německo-internacionální podnápis nejlíp osvětloval vaši *závislost* na »zahraničních přátelích« a tím i mezinárodní kosmopolitismus »české« Vol. Mky! Nedali jste podnápisu toho dolů, až se vám i »Sv. Vojtěch« emauzský smál a veřejně na tento škandál poukazoval. S počátku vynadali jste za to »Sv. Vojtěchu«, ale potom, asi za dvě léta lezl německý »Freier Gedanke« s české (?) Vol. Mky dolů, a za německým podnápisem jely dolů také ostatní internacionální podnápisy! Tak jste byli, páni volnomyšlenkáři čeští, mezinárodními zatvrzelci, že vás »cizácký« časopis mnichův emauzských musil donutit, abyste s česky psaného hlavního orgánu volnomyšlenkářského sňali mezinárodní firmu, s níž strašil, celá léta strašil, i německý podnápis »Freier Gedanke«. Je to asi záslužný čin nynějšího redaktora Vol. Mky, odpadlého *katolického* kněze, — vidíte, že církev ducha národního v knězi nemoří! pt. Theol. Dra. Loskota, že s vás sňal internacionální *napsanou* ostudu. Všech těchto věcí zapomněli jste uvésti v odpovědi své na mou brožurku a opatrně jste jednali jako moudří synové tohoto světa, kteří bývají chytřejšími než synové světla, praví Písmo v tomto případě úsměšně. Ale, a toho vám také ještě připomínám, ani s »lapalií« Fournémontovou jste proti far. Konečnému nepochodili, neboť mnohomluvný váš přítel »Čas« vybreptal v době kongresu či po ní, chvále vás a chtěje chválu o vás českých volnomyšlenkářích šířiti v národě, že *jste byli překvapeni* dotazem volnomyšlenkářské generální rady v cizině mimo Čechy a slovanské země působící, zdaž by světový kongres nemohl se konati v Praze, když to v Pešti nejde? Odpověď vaše zněla po krátké úvaze: Ano! Hned po té dali jste se na tento cizácký, nečeský a neslovanský povel do práce a pracovali jste ve dne v noci a prý »přesně jako hodiny« — chvála ta byla též o vás v novinách — takže se kongres mohl konati za poměrně krátkou dobu v Praze, v níž jste měli skutečně mnoho velmi dobře na kongres připraveno. Tato práce uznávala se všeobecně. Nač se za ni stydět? Není na ní nic nečestného a mrzutého, vyjímaje nepopíratelné faktum, že jste z ciziny nečeské a neslovanské dostali dotaz o Praze a že se v ní na kongres sjeli vaši mezinárodní »synové jedné země« a že jednací řeč volnomyšlenkářská byla v české slovanské Praze česko-*německá*. Vůči těmto událostem jste bezbrannými a nemůžete odpověděti faráři Konečnému na jeho otázku (str. 11. ve spise: Vol. Mka a její boj proti katol. církvi v Če-

chách«): »Kde je u nás druhý spolek, jenž by na rozkaz *zahraničního* vedení a neznámých cizinců něco podobného (v Čechách) byl kdy vykonal?« Či věříte opravdu, že jste *správně* odpověděli, když jste napsali (l. c. 7. ř. zdola): »Obdivujeme se naivnosti důstojného faráře pouchovského nesmírně, s níž tuto svou argumentaci předkládá čtenářům své brožurky. Předpokládá asi, že ti čtenáři jsou tak na rozum a hlavu padlí (ne, toho nepředpokládá, protože tak sprostě o čtenářích »volně« nemyslí!), že nevědí, že v katolické církvi po celém světě *vše* se děje na povel cizího člověka, římského papeže a že tento papež hrozí nejtěžšími tresty každému, kdo by se jeho názoru nechtěl podrobiti a jeho rozkazu poslechnouti!« Pánové! že raději neobdivujete naivnosti *své*, a nezapomenete »na důstojného faráře pouchovského«, jenž by nikdy tak slabé argumentace nenapsal proti vám, jako jste napsali zde vy proti němu. Všimněte si, kolik důvodův uvedl před chvilkou pro internacionální kosmopolitism Vol. Mky, a nezapomínejte, že vám již jednou řekl: Odvoláváte-li se v chybě své na »chybu« katolické církve, která prý je také taková v té neb oné věci, jaká jest tam Vol. Mka, nezapomínejte, že *tím* nesetřete chybu s Vol. Mky čili *se sebe*, jako se neočistí z krádeže zloděj tím, že se vymlouvá na toho neb onoho, jenž prý také kradl. Zde přec nešlo o to, dělá-li to neb ono církev, nýbrž že to dělá Vol. Mka a že to dělati nemá! *To* vám předhodil za chybu farář Pouchovský, a vy takto »obdivujete jeho naivnost *nesmírně*?« Chudáci. Poznejte se a řekněte: Vol. Mka *té* chyby, kterou jí Konečný činí, *nemá*, a zde jsou toho důkazy! To by byla argumentace hodná theologie doktora, ale poukazovati na církev, nechati při tom skvrnu na Vol. Mce a nesmírně se obdivovati naivnosti Pouchovského faráře, nestačí a nestačí. A ještě vás švihnu, hodně švihnu! Vaše poukazování na církev čili na papeže je v tomto případě falešné a špatné, neboť papež nečiní, co mu přisuzujete, abyste svou zahraniční cizotu zakryli.

Vol. Mku řídí redakčně bývalý katol. kněz a doktor theologie. Tak učený pán jistě mezi zuby a do hustých expaterských vousů silně se smál, když četl, co »Věstník V. Mky« o papeži a jeho rozkazech psal. »V katolické církvi po celém světě *vše* se děje na povel cizího člověka, římského papeže,« dí mudrc volnomyšlenkářský, a školák katolický mu odpovídá: Papežův povel platí závazně a pod hříchem *jen* tehdy, když jde o věci víry a mravů pro celou církev a když to papež jako vrchní učitel výslovně v tomto smyslu věřiti »poroučí«, jinak v katolickém světě »povel« papežův respektuje se ovšem jako vážný hlas otcovského rádce, ale trestným rozkazem není ani v politice ani v hospodářství ani v kterékoli pouze lidské vědě, samého myšlení nevyjímaje. Papež je tak moudrým a svého úřadu dbalým, že zřídka kdy všeobecně závazné povely dává ve věcech víry a mravů; v ostatních věcech neosobívá si papež neomylnosti, poněvadž jí v nich nemá a zná svoje práva i povinnosti vrchnopastýřské a učitelské mnohem líp, než jeho kritikové z Vol. Mky. Mezinárodní a národní kongresy papež vůbec katolíkům nepředpisuje; to si vyřídíme *sami*, když uznáme toho potřebu, a kdo by s takovým kongresem naším nesouhlasil a proti jeho usnesením se postavil, nemusí se báti nijakých trestů papežských ani biskupských. Různé směry a strany, jež mezi námi katoliky o věcech různých (*mimo* věroučných) jsou, nejlíp to ukazují. Tak se podařila volnomyšlenkářům i tato výmluva o papeži a jeho povelu. Expáteři smějte se — theologie Vol. Mky brečí za vaší slovutné redakce!

Aby páni neřekli, že jim všecko rozmetávám a v ničem radosti vítězně nenechám, přidávám tento pádný jich proti mně argument (l. c.): »Ale takovou organisací není Vol. Mka, která své příslušníky zavazuje jedině k boji za svobodu myšlení, ale ve všem ostatním jim ponechává úplnou volnost«. Málem bych se na záda dvakrát svalil, jak do mne zarejdoval »Věstník« touto silou důkaznou, ale zatím stojím pevně na obou nohou a s úsměvem táži se českých volnomyšlenkářů: Co jste který, vy vůdcové Vol. Mky, nového a správného v které vědě vymyslili? Ven s tím, nebuďte skromnými; nejde jen o váš věhlas, ale jde o Vol. Mku! Kdo z vás vůbec pracoval vědecky v nauce, která se myšlením zabývá? Jaký nový zákon jste v myšlení objevili nebo který zákon staré logiky jste opravili? Víte, v čem záleží vlastně »české« volné myšlení? Podívejte se na články a na všecky časopisy, brožury, knížky etc., jež Vol. Mka vydala a uvidíte, že myšlení je tam nového velice málo, ale za to že je v nich ve všech jen a jen šťourání do církve, do papeže, do náboženství, do biskupů, do kněží a potom — od repetice. *Tak* se dosud u nás repraesentuje Vol. Mka. Okažte mi jeden sešitek volnomyšlenkářských tvoreb, v němž není lání a šťourání do věcí náboženstvo-katolických, a já zde ve »Vlasti« *třikrát* odvolám, co jsem o Vol. Mce napsal jednou. Volnomyšlenkaření budiž církvi vděčno a modlívej se za papeže, za katolické hierarchy, a zvláště za jesuitský klerikalism, jelikož bez nich nemohlo by vůbec u nás existovati, neboť Vol. Mka znamená u nás opravdu pouze protikatolického rejpala a nic více! Neberte tedy jména — myšlení — nadarmo a nazývejte se pravým jménem: Protikatoličtí rejpalové, líní v myšlení a volní v pravdě. (Pokračování.)

Spolkové zprávy družstva Vlast.

Výbor družstva Vlast konal dne 20. března t. r. IV. schůzi za předsednictví pana Karla Ulricha, c. k. poštovního pokladníka. — Schůze byla zahájena a skončena modlitbou. — Jednatel redaktor Tomáš Jos. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen.

Děkují: a) za blahopřání: Jeho Excellence ndp. Dr. Frant. Sal. Bauer, kníže-arcibiskup v Olomouci; Martin Zháněl, nadučitel v Troubsku; b) za projev proti židu Nathanovi: vys. důstoj. kníž. arcibisk. konsistoř; c) za projev soustrasti: J. J. Karel kníže Schwarzenberg; d) za knihovny: Křesť. soc. spolek Vlast v Sedlci u Kutné Hory a Lidová knihovna v Jablonci.

Nové knihovny se udělují: Všeodborovému sdružení v Mistříně na Moravě; knihovně v Krásné Hoře; knihovny se doplňují: v Rychalticích na Moravě (farář Tomáš Kubíček) a v Silver-Lake v Sev. Americe (Very Rev. Fr. Tichý).

Do ankety v Zemské radě katolíků v král. Českém, jež má za účel boj proti nemravnosti, zvolil výbor jako svého delegáta správce Josefa Vinopala.

Určeno bylo místo pro Lit. socialní sjezd a povolen k tomu potřebný náklad. Do užšího výboru pro pořádání sjezdu tohoto zvoleni

byli: za předsedu far. Vl. Hálek, za jednatele red. Tom. Jos. Jiroušek, za přísedícího kníž. arcibisk. notář Tom. Škrdle.

Vysoce důst. pán provinciál řádu kazatelského v Praze, Fr. Václ. Bubeník, náš otcovský přítel, slaví 25. března t. r. 25letou památku svého kněžství. Výbor mu veřejně a srdečně blahopřeje a II. místopředseda farář Vlast. Hálek zašle mu mimo to jménem výboru písemné blahopřání.

Bisk. vikáři Ant. Maerzovi, děkanu v Domažlicích, věnuje výbor z úcty k jeho osobě 20 K na kapli ve Staré a Nové Pasečnici a mimo to se uvolili výboři sami dle možnosti přispěti.

Tiskneme zde u nás již 15 farních Věstníků. Nyní přibyly k tomu i Věstníky pro Beroun a Volyň. Jedna polovice tisku je všeobecná pro všecky Věstníky, druhá polovice jest specielně určena pro každou farnost. Tím se Věátník zlaciňuje a bylo by žádoucno, aby jej faráři do svých farností četně zavedli.

Jednáno bylo o výslužném starších úředníků družstva. Referát byl podroben všestranné kritice a zvolena čtyřčlenná komise (Hálek, Jiroušek, Škrdle, Vinopal), aby jej upravila a výboru v budoucí schůzi předložila.

Pro rok 1915 usnesl se výbor věnovati roku 1911 — 100 K a r. 1912 — druhých 100 K. Kalendář »Svatý Vojtěch« ať má každý rok článek o Husovi tak zařízený, aby se v něm ve čtyřech letech celý životopis Husův uveřejnil; rovněž i malé brožury (»Hlasy« a »Četba«) ať přinesou časem o Husovi článečky. — Usneseno bylo dále, aby výbor vešel s Hist. kroužkem v té věci ve vyjednávání. »Naše Listy« konečně a »Vychovatel« ať se zabývají Husem až r. 1914 a 1915.

Tím byla bohatá schůze skončena. Ve výboru družstva panuje stará jednomyslnost, svornost a nadšení pro zájmy katolické.

Výbor Histor. kroužku družstva Vlast konal dne 31. března druhou schůzi za předsednictví preláta Dr. Fr. Kryštůfka, kapit. děkana, c. k. dvorního rady a universitního profesora. — Jednatel školní rada Dr. M. Kovář četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. Em. farář Jan Nosek z Nekoře věnoval Kroužku 20 K, začež mu výbor děkuje. — Hraběcí archivář Fr. Teplý z Jindř. Hradce nabízí Kroužku přednášku z doby Josefinské. Přednáška se s povděkem přijímá pro budoucí zimní období.

Výbor přešel k obraně naší pro r. 1915. Zástupce družstva ve výboru, k. a. notář Tom. Škrdle, podal obšírnou zprávu, co v té věci dosud bylo vykonáno, a žádal, aby Hist. kroužek vzal na sebe censuru populárních konkursních pojednání i vědeckého spisu o Husovi. Výbor tento návrh schválil a požádal p. dvorního radu Dr. Fr. Kryštůtka, aby pak v příhodné době porotu k tomu cíli sestavil.

Dále se výbor usnesl, aby »Sborník histor. kroužku« přinášel r. 1912 počínaje po celá čtyři léta vědecké práce, obranné články a krátké črty o Husovi. Výbor poukázal na osoby i na sborníky, odkud by se dal vhodný literární material sebrati a přenechal vše další redaktoru »Sborníku hist. kroužku«, školnímu radovi Dr. M. Kováři.

Výbor vyzývá katolické pracovníky, aby si zvláště nyní husitských otázek všímali a aby »Sborník hist. kroužku vhodnými pracemi z doby

husitské zásobovali. — Vděčně bylo přijato a protokolováno, že kanovník Dr. K. Lev Řehák konal jménem Kroužku na Soc. kursu z doby Husovy 9 přednášek a že konal mimo to v kroužku samém dvě přednášky. Třetí přednášku měl prof. Jos. Vávra. — Modlitbou byla schůze zahájena i skončena.

Přípravy naše a různých jiných stran na r. 1915.

Výbor Tiskové Ligy konal dne 29. března 1911 za předsednictví kníž. arcib. notáře Tomáše Škrdle svoji VIII. schůzi. — Jednatel farář Vlastimil Hálek četl protokol minulé schůze, jenž byl probrán a schválen.

Liga poukazuje na to, kterak v poslední době odpadlý kněz dr. Loskot snaží se dokazovati s Volnou Myšlenkou, že národ český, chce-li se nazývati národem Husovým, musí se státi volnomyšlenkářským (!) a že hnutí Volné Myšlenky prý jest vyvrcholení ideí husitských. K tomu podotýká Liga, kdyby přísně náboženský Hus dnes povstal, byl by prvním, který by potíral nevěreckou Vol. Myšlenku. Liga odsuzuje, že agrární tisk doporučuje spisy Volné Myšlenky k odebírání a zařaďování do knihoven. — Jednatel četl řadu došlých dopisů napadených kněží a sdělil, kterak byly vyřízeny. — Na to přešel výbor k otázce husitské a bylo usneseno:

Tisková Liga věnuje pro rok 1915 — 300 K a biskup. vikáři Ant. Maerzovi věnuje na kapli, kterou staví, 10 K. — Vypíše se konkurs na práci z oboru husitství pro kněze pražské arcidiecése. Nejmenovaný dobrodinec věnuje k tomu ročně 200 K. — Ceny na populární spis o Husovi se zvyšují: první cena je 300 K, druhá 200 K, třetí 100 K. — Husitských brožur našich rozšířeno bylo do dnes 2793 ex. a s nimi tolikéž exemplářů »Obrany víry« — celkem bylo rozesláno 5586 ex. — Učení Mistra Jana Husa, které u nás vydal kanovník Dr. Fr. Šulc, je rozebráno a vyjde ve II. vydání v 10.000 ex. Autor si knihu k tisku znovu upraví a přislíbil, že vydá u nás o Husovi ještě dva spisy. — Dva učení katoličtí spisovatelé zaslali Lize dopisy, v nichž upozorňují, co by mělo býti do »Husitství« zařaděno; jeden z nich, vynikající řeholník z Moravy, nad to přislibuje, že nám sám o Husovi práci napíše. — K návrhu redaktora Tomáše Jos. Jirouška usneseno, aby řečníci naši od roku 1912 počínajíc po obvyklé přednášce promluvili vždy o Husovi. Navrhovatel při tom slíbil, že nástin takové přednášky v »Našich Listech« uveřejní. — To jsou věci, které se mohou uveřejniti — mimo ně projednal výbor mnohé jiné, jež se vymykají veřejnosti.

Katolíci, spojte se s Tiskovou Ligou k obraně pro r. 1915! Volnomyšlenkáři tajně a úsilovně k odpadu lidu od víry pracují, zřizujíce ve farnostech odbory na oko nevinné, ale ve vnitřku plné zloby a záští proti církvi katolické. Vše u nich čelí k tomu, aby roku 1915 odpadlo od církve 100.000 katolíků.

Učení katolické a učení Petra Chelčického o societě občanské. — Desátým ročníkem »Vlasti« počínaje (1893—1894) začal psáti probošt Vyšehradský, Dr. Ant. Lenz, do »Vlasti« a uložil tam cenné stati hlavně o Husovi. Dr. Ant. Lenz byl před tím 20 let profesorem dogmatiky na bohosloveckém učilišti v Českých Budějovicích,

i rozuměl dobře učení katolickému a bludařskému, znal význam různých latinských slov ve středověku a snadno a lehce vykládal jejich smysl u protivníků církve. I vyslovil se Dr. Ant. Rezek k redaktoru tohoto listu, že se žádný český historik v otázkách husitských s Drem Ant. Lenzem měřiti nemůže.

První práce Dra Ant. Lenze platila Petru Chelčickému, a pojednání jeho o něm jsou v X. ročníku »Vlasti« na stráce 4., 98., 193. a 301.

Probošt Dr. Ant. Lenz vyložil nejprve jasně a zřetelně původ moci církevní a světské a poukázav na různé bludy v té věci, přechází k učení Petra Chelčického.

Pánem nad křesťany jest Pán Ježiš jediný (10. str.), ale císař Konstantin a papež Silvester prý svrhli vládu Kristovu nad lidem. Nemá býti dle něho králů a pánů. Chelčický stěžuje si na rozdělení lidstva na stav panský, duchovenský a selský, města mají dle něho založení v Kainovi (str. 102.) a Praha má přílišné množství žráčov (103.)

Všecka svá učení dokládá Petr. Chelčický sv. Písmem, které však z většiny jako málo vzdělaný sedlák špatně vykládá. Vizme na př. jeden výklad epištoly sv. Pavla: »Žádnému nebudete nic dlužni (podle Vulgaty zní však čtení: »Žádnému nezůstávejte nic dlužni): jediné abyste se spolu milovali, nebo kdož miluje bližního, ten jest zakon naplnil.« Chelčický činí ihned monumentální výklad, kterého by nikdo v těch slovech nehledal: »Odtud vyvrženo jest právo královo se všemi šacunky, robotami, desátky, ze všech statků svých. Také bázeň není v lásce bratrské, vyhání ven bázeň láska bratrská. Aniž mýta na bratru, spíše by jeho na pleci přenesla přes vodu, než by z něho mýta brala.« Ejhle tedy, praví Dr. Ant. Lenz, jak smýšlí Chelčický nade všecko demokraticky. Křesťané jsou dle něho zbaveni všech břemen, jež ukládají vladařové, oni nejsou zavázáni, odváděti daně ani cla, ani kterékoliv mýto platiti. Při lásce bratrské přestávají všecky šacunky, všechna robota, všechny desátky. Král nemá tudíž podle Chelčického práva, aby ukládal křesťanským občanům daně, cla a jiná břemena.

Na konci své práce (195) rozebírá Dr. Ant. Lenz revoluční a anarchistické momenty učení Chelčického o societě občanské a církevní a praví, že Chelčický šel dále než Mistr Jan Hus, Kališníci a Táborové; ba šel dále než socialní demokraté. Demokratický socialismus nechce míti ovšem panování a v tom jest s Petrem Chelčickým za jedno, ale přece chce míti, jak Bebel vykládá, jistou správu a ta podmiňuje jakýsi řád pospolitosti. Nauka Petra Chelčického jest návodem k anarchii.

Petr Chelčický se vynáší od nepřátel církve vysoko, ne pro své vědomosti, nebo komolil Písmo sv., ale že hrubě nadával církvi a jejím služebníkům, od papeže počínaje. Zde jest viděti, že my katolíci jsme proti četným nepřátelům církve důkladnými pojednáními dobře obrněni.

Husité Domažličtí. — R. 1908 konali jsme Literárně-socialn sjezd v Domažlicích. Náš řečník p. kanovník Dr. K. Lev Řehák bytova u tamních Augustiniánů a výsledkem tohoto pobytu jest článek: Konvent Augustiniánů poustevníků v Domažlicích«, který pan kanovník v našem »Sborníku hist. kroužku« z r. 1911, roč. XII., č. 1.—2. uveřejnil. Tam o Domažlických Husitech čteme na str. 97.:

»Učení M. Jana Husa ku podivu brzy nalezlo obliby u Domažlických občanů. Ti pak přátelé Husovi táhli r. 1419 zároveň s Plzenskými, Klatovskými a Sušickými ku Praze a súčastnili se již 10. listopadu krvavých bojů u Knína. Roku pak následujícího zničili již i klášter Augustiniánů ve vlastním městě.

Nejprve žádali přátelé Husovi v Domažlicích, aby řeholníci zrušili věrnost, kterou se byli sliby svými i Bohu i pravé víře zavázali, a podpisem svým osvědčili přistoupení své k učení Husovu. Pak bylo na nich žádáno, aby sv. přijímání udíleli pod obojí způsobou a vydali i poklady kostela i kláštera. Avšak na tyto žádosti nikdo z Domažlických nepřistoupil.

Když tedy řeholníci odmítli nespravedlivé žádosti měšťanů, tito se rozzuřili, opásali se meči, připravili si k rukám i řetězy a rozžehnuvše smuteční pochodně, vstoupili jako krvežízniví do tichých místností řeholníkův, s kterými byli po 130 let žili v míru. I roznesli z kostela a z kláštera, co se odnésti dalo; pak rukou násilnou obořili se na věrné syny sv. Augustina, zmučili je a po většině i usmrtili. Potom klášter zpustošili, zapálili, pobořili a se zemí srovnali. Kostel však, jenž od svého počátku svou klenbou, na čtyřech štíhlých a ozdobných sloupích postavenou, u všech návštěvníků vzbuzoval podivení, nechali neporušený, toliko že ho zneuctili, ježto na dále v něm zůstaly oltáře bez sluhů, kazatelna bez kazatele, a i škola při něm bez učitelů, pokud zdivočilost husitská zde trvala a klášter zůstával v ssutinách.

Po bitvě u Lipan, 30. května r. 1434, vrátili se někteří rozprášení Augustiáni opět do Domažlic a po vítězné bitvě Ferdinanda II. na Bílé Hoře staly se poměry jejich zase normálními. Více viz v článku samém, který se ukončí v budoucích sešitech »Sborníku Historického«, družstvem Vlast vydávaného.

Husité v Břevnově. — »V bouřích husitských ani klášter Břevnovský neušel záhubě. Mniši, tuše nebezpečí, většinou v čas uchýlili se na místa bezpečná: někteří s opatem Mikulášem do Broumova, jiní do Rajhradu a někteří ke svým příbuzným; jen devět jich zůstalo v klášteře. R. 1420, dne 22. května udeřili Táboři s Pražany na klášter, zapálili jej a odvedli mnichy, již tam zůstali, do zajetí, z nichž dva dne 6. června upálili na Pohořelci.« (Posvátná místa král. Českého od Dra Ant. Podlahy, díl V., Vikariát Libocký, str. 16.) — Kdo by nám mohl poskytnouti podrobnější doplňky k těmto našim zprávám z doby husitské, prosili bychom za ně.

Drobnosti. — Hlas občana z Ameriky o roku 1915. — Předseda Tiskové Ligy dostal z Ameriky z Kanady dopis, z něhož vyjímáme: Zásílám Vám 1 dolar (asi 5 K) na Vaše Husitství ve světle pravdy. Po 1 ex. žádám pro sebe, nebo je tu též několik Husových oslavovatelů, pro které je chci míti. Po druhé zašlu více. Račte též zaslati jednu knížku o Husovi mému bratru v Čechách. — Frant. Pražma, hodinář. — Požádali jsme všecky představené klášterů, aby nám dali sestaviti, čím Husité jejich řádům ublížili. První, bohatý material zaslal nám J. M. vsdp. opat P. Bruno Pammer z Vyššího Brodu, dav jej sestaviti odborníku historikovi z řádu svého. Prosíme, aby i jiní představení řádů žádosti naší laskavě vyhověli. — Mladá intelligence katolicko-národní na Smíchově koná různé přednášky a jedna zní: »Jak mladá intelligence oslaví rok 1915. — Spolek pro postavení

Husova pomníku konal výr. valnou hromadu 2. dubna na radnici staroměstské. Předseda spolku dr. Podlipný a dr. Pipich z Chrudimi obhajovali na schůzi této požadavek spolku, aby pomník stál na náměstí Staroměstském. Vývody jejich nabyly místy zbytečné příkrosti a nebyly věcné. Zpráva pokladníka uvedla, že spolek má 238.541 kor. jmění. Bude vyzváno obecenstvo, aby dalšími sbírkami na pomník přispělo. Odhalení pomníku stanoveno na den 6. července 1915. — Věstník klubu za starou Prahu v č. 1.—2. roč. II. ze dne 24. března t. r. proti postavení Husova pomníku na Staroměstském náměstí znovu protestuje. Podobně proti tomu protestuje z týchž důvodů historických, místních, esthetických a slohových sociálně-demokratické »*Právo Lidu*.«

K obraně naší pro rok 1915. — Darovali: 300 K Tisková liga; 200 K družstvo Vlast. — Upsali obnosy, splatné: a) v pěti letech: 50 K: Karel Ulrich, c. k. pošt. pokladník a I. místopředseda družstva; Václav Uhlíř, biskup. vikář v Přepyších; Jan Nep. Hornof, jub. pokladník král. hlav. města Prahy; Václav Lerch, k. a. vikář a děkan v Berouně, a Ant. Suchoradský, katecheta měšť. škol v Praze na Karlově; 25 K: Jos. Valenta, kaplan v Kopidlně; P. Fr. Hoppe, komandeur a farář u sv. Františka v Praze; Al. Dostál, farář v Ouvalech; Em. Žák, gymn. profesor na Smíchově; Jan Kalivoda, profesor české reálky na Malé Straně v Praze; 20 K: Neznámý z Čáslavi a Josef Dvořák, kaplan v Litomyšli; 10 K: Josef Fojtík, duch. správce v Králové Dvoře. — Darovali: 50 K: K. Boček, rektor biskup. semináře v Českých Budějovicích; 40 K: Jan Letošník, děkan v Poličce; 30 K: Msgr. Dr. Fr. Zapletal, sídelní kanovník na Vyšehradě; 20 K: Dr. Jakub Hodr, sídelní kanovník v Brně, a Jan Tichý, děkan ve Velíši; po 10 K: Johanna baronka Hrubá z Jelení a její bratr Josef svob. pán Hrubý z Jelení v Červených Pečkách; Josef Žák, školní rada v Písku; farní úřad v Lomci; Školské Sestry de N. D. v Plzni; Frant. Šterba, katecheta ve Vlachově Březí; Frant. Pohunek, farář v Karlíně; Josef Kříž, kons. rada v Brně; Frant. Okrouhlický, děkan v Kopidlně; Alf. Pryč, farář v Horní Hynčíně na Moravě; Lambert Vichta, farář v Dohaličkách; Vend. Honěk, farář v Lstiboři; Jan Císař, k. a. notář ve Staré Boleslavi; J. Vaněček, kons. rada a quardián u Minoritů v Brně; Václav Dvořáček, farář v Nížkově; Jan Snížek, far. v Jamném; Jan Matějka, katecheta v Berouně; Václav Kohout, děkan v Nemyčevsi; P. Bruno Sauer, děkan v Milevsku; Msgr. Ant. Adamec, kanovník v Brně; P. Leo Mojžíš, farář v Břevnově; Dr. Václ. Poustka, vicerektor bisk. semináře v Č. Budějovicích; P. Sal. Roubíček, opat v Želivě; Mat. Layer, far. v Milčíně; Josef Vejchar, k. a. vikář v Tuklatech. a Ant. Tomáš, far. v Záboří; po 5 K: Nejmenovaný dárce z Vysočan; Fr. Pilný, školní rada v Plzni; Jan Kukla, c. k. profesor v. v. v Č. Budějovicích; J. Kozel, katecheta v Přibyslavi; Nejmenovaný z Nového Bydžova; Václav Jelínek, far. v Hořiněvsi; Josef Dejl, em. far. v Jablonném n. Orl.; slečna Marie Zelenkova, maj. realit v Dobroměřicích; Františkánský klášter v Jindř. Hradci; Fr. Rudolf, farář ve Včelákově; Kapucínský klášter v Chrudimi; Jos. Kovář, far. ve V. Jesenici; Bohdan Bergmann, děkan ve Stránově; Jos. Kulda, exposita ve Větr. Jeníkově; Frà Fr. Lamač, farář ve Skalici; Ign. Muzika, farář v Nábzí, a Cyr. Mackovík, koop. v Boršicích na Moravě. — Kdo složí nejméně 10 K, obdrží darem a franco I.—VIII. roč. Husitství a

I.—VII. roč. Obrany víry — vyjma sešity, které jsou rozebrány. — Nové úpisy a dary přijímá: Tomáš Škrdle, pokladník Tiskové Ligy v Praze, čp. 570-II.

Konkurs.

Tisková liga vypisuje tímto konkurs na práci z doby Husitské pro kněze arcidiecese Pražské. Nejmenovaný dárce věnuje k tomu cíli ročně 200 K. Práce přijímají se do 15. června t. r.

Z výboru Tiskové Ligy v Praze, dne 1. dubna 1911, čp. 570-II.

Tomáš Škrdle, předseda. **Vlast. Hálek,** jednatel.

LITERATURA.

FRANCOUZSKÁ.

„Annales Franciscaines“, časopis francouzských terciářů, přináší zprávu nadepsanou o »Omelettním apoštolátu«, není to zajímavé? Původní? A co zamýšlí tento apoštolát? Chce vyrvati duše z moci veliké tyranky a tato tyranka se zove »lidská bázeň«. Jmenovaný apoštolát chce dodati zmužilosti a odvahy oněm slabým, bázlivým dušim, jež tak často se dávají zastrašiti bázní; dosáhne-li toho zmíněný apoštolát, co konečně záleží na jeho podivném názvu? »Nacházíme se v nádražní restauraci v Marseille — v pátek! U stolu, na němž lákavá masitá snídaně stojí, tlačí se na tucty hladových cestujících. Jsouť to lidé jistého stáří s červenou stuhou v knoflíkové dírce, dámy, mladí páni a slečny, ti mladí — ještě nezkažení lidé, kteříž nejspíše vykonali svou ranní modlitbu, vrhají poněkud smutný, sklamaný pohled na stůl se snídaní, jenž pranic pátečně nevyhlíží. Nikdo vš.k z nich neodvažuje se říci ani slova. Usadí se ke stolu a — jedí. Tu přijde 25letý sličný mladík, pozdravuje přívětivě, zůstane na okamžik u stolu státi, podívá se na přítomné a jasným hlasem zazní s jeho rtů: »Donnez-moi, s'il vous plaît, une omelette!« (Dejte mi, libo-li, vaječný koláč). »Tout de — suite, Monsieur!« (Ihned, pane.) Za několik minut již sedí tento mladý pán u skvostně kouřící se omeletty. Kolem něho začervenaly se skoro všechny obličeje a jemu to připadá, jako by jeho stolovníci nesměle a zahanbeně svoji masitou snídani pojídali. Ano, nahlíželi svoji zbabělost . . . « Sedíme v železničním voze. »To bylo ale hezké od vás,« pravil jeden z lepších cestujících, tiskna mladému, zmužilému katolíkovi ruku, »kdybyste byl jen trochu dříve přišel, 10, ba 15 z nás bylo by zajisté žádného masa neokusilo!« Oslovený se usmál a s jakýmsi sebevědomím odpověděl: »Já to již vím; každého pátku mohu totiž účinek svého slova a svého příkladu viděti. Bohužel, dnes jsem se trochu opozdil. Vidíte, pánové, po podivném uzdravení mé milé matinky slíbil jsem přesvaté Panně Lúrdské, že se stanu »pátečním apoštolem« (l'apôtre de vendredi), to jest (c'est-à-dire), že budu působiti pro abstinenci (zdrželivost masitých pokrmů) v pátky. Sám jsem obchodním cestujícím a nemám tudíž ni času, ni příležitosti ku vykonávání jinak dobrých skutků, k vynahražení toho, činím právě to, co jest mi nejmožnějšího, tímto »omelettovým« apoštolátem. Pod ochranou a s požehnáním našich bývalých učitelů, kteříž jsou řeholníci, založili jsme, nás šest, všichni cestující jako já, »omelettový apoštolát«. Hledíme obyčejně, abychom se dostali první k stolu, žádáme srozumitelným vůkol hlasem omelettu a náš příklad táhne vždycky, vždy můžeme viděti, že nejsme jediní, kteří postní pokrmy žádají a jedí.« Tak by měli jednati všichni katolíci. Josef Šeřík Vitínský.

Anatole Moulard et Francis Vincent, licenciés ès lettres: **Apologétique chretienne.** Nouveau traite à l'usage des classes supérieures, des étudiants et des adultes cultivés. Quatorzième édition entièrement refondue 1910—1911. Avec nombreuses approbations épiscopales. 1. vol. in -16. pp. 507. Prix: fr. 3·50. Librairie Blondet Cie. 7, place Saint-Sulpice, Paris VI.

Apologie křesťanská jest výborná kniha, která právě vyšla ve 14. vydání. Vydání toto zúplna přepracované má na zřeteli studující mládež škol vysokých i středních naší doby, poslouží však znamenitě i kazatelům a intelligentním katolíkům, kteří hledí vzdělati se u věcech náboženských, jest zdařilá

rukověť. Dva mladiství kněží a profesoři v Combrée, diecese andegavské (Angers), vykonali práci tuto, zajisté i k nemalému užitku vlastnímu. Na originalitu, t. j. nějaké nové myšlénky a názory kniha nároků nečiní, za to vyniká jasností a určitostí, jíž vykládá a zodpovídá otázky moderní, které se na náboženství vztahují. Nevyhýbá se ani těžkým otázkám o Bohu, stvoření, zjevení, o Ježíši Kristu a jeho církvi. Také předností knihy jest, že na všecky otázky klidně a střízlivě odpovídá, tak že odvetou nikdo uražen neb nějak roztrpčen býti nemůže. Hlavní pak předností jest, že kniha rozebírá otázky časové, dokazujíc, jak bezúčelná, ba zlovolná jest výtka rozporu mezi věrou a vědou, naopak, jak víra a věda mohou a mají rukou v ruce přátelsky si vésti a ku předu se brátí. Kniha jest rozdělena na dvě části, z nichž prvá nese nápis »La Religion« a jedná o náboženství, druhá L'Eglise« a jedná o církvi. Prvá část jest rozvržena na tři oddíly, jichž I. jest Bůh, Jeho jsoucnost a naprostý nezbyt vůči stvoření, vůči životu a jeho původu, vůči odrudám v přírodě, v hlavě páté přirozenost božská se projednává; II. jedná o člověku, jeho původu dle těla a dle duše, o jeho věku nebo-li starobylosti; zajímavá jest staf str. 86—97, která projednává stáří neboli věk člověčenstva, odvolávajíc se jednak na bibli jednak na historii jednak na zemězpyt: ze všeho pak vyvodí úsudek. Za jedno nejsme nijak oprávněni s jistotou tvrditi, že by pokolení lidské existovalo 15 neb 20 tisíc let. Za druhé směle bez obavy jsme ochotni uznati třebas ještě vyšší stáří člověčenstva, když to věda solidně dokáže. Za třetí smíme uznati i třetí generaci člověčenstva, jestli podá zemězpyt na to důkazů. Písmo sv. nám v otázkách vědeckých nijak nepřekáží. — O potopě světa. byla-li všeobecná po vší zemi, tak že i nejvyšší hory přikryla, jedná druhá polovice stati Sv. Otcové a theologové starší doby vykládali potopu světa za všeobecnou, dovolávajíce se na to Písma sv., kteréž praví (1. Mojž. 7, 19), že »přikryty jsou všecky hory převysoké pode vším nebem«. Než »omnis terra«, »universus orbis« nikoho nenutí po stránce geologické zemězpytné tvrditi, že vody obemknuly veškerou zemi a přesahovaly i nejvyšší hory; podobně po stránce zoologické živočišné není potřebí vykládati si, jakoby na vlas všecky odrůdy zvířat byly v korábě: ani po stránce anthropologické člověcké nenutká Písmo sv. tvrditi, že kromě rodiny Noemovy nebylo za potopy člověka nikde. Z toho vyplývá, že apologie křesťanská vážně béře námitky se strany vědy; praviť pak, že nebéře nikomu svobody, vykládá-li si kdo potopu za obmezenou v ohledu zeměpisném, zoologickém nebo anthropologickém. Zahm v knize Bible, science et foi, dí, že Renan, píše-li ve svých »Souvenirs d'enfance et de jeunesse, že otřáslo jeho katolickou věrou a stalo se také jednou příčinou jeho nevěry, když slyšel učení theologů o potopě světa, neměl vědu a filosofický názor s dogmatem katolické církve smíchati; nebo mnozí jiní také slyšeli výklad o potopě světa a neměli ani pochybnosti ani pokušení proti víře, protože věděli, že nauka theologů-učenců a dogmata fidei nejsou tytéž věci. K stati této použito jest: Guibert· Les Origines, p. 257 301. Letouzey et Ané. — Zahm: Bible, science et foi, p. 167—310. Lethielleux-Dhuilé de Saint-Projet: Apologie scientifique, p. 313—339. Poussielgue. — D'Adhémar: Le triple Conflit, Blond-Ermoni: La Bible et l'assyriologie. Blond-Ermoni: La Bible et l'egyptologie. Bloud-Guibert: Revue pratique d'Apologetique. 15/10 1905. — De Lapparent: L'ancienneté de l'homme, Correspondant 1906. Item. L'ancienueté de l'homme et les siles taillés. Paris. Bloud, 1908. — III. oddíl jest náboženství. Hledejte pravé náboženství, nebo jedno jest pravé a proto nezbytně zjevené. Že také vskutku zjevení se stalo, podává důkaz. Proto povinnost jest pátrati po zjeveném náboženství, po jeho pramenu dle historického badání; nebo dokázána jest autenticita neboli pravost sv. evangelií, jakož i jejich zachovalost a pravdivost. Božský pak původ křesťanství dokazují proroci, zázraky dle sv. evangelia, z mrtvýchvstání Páně, božská nauka Ježíše Krista, její rozhlášení s neporušeností až na naše věky, konečně mučednictví pro sv. víru.

Druhá část jedná o církvi a jest rozvržena na sedmnáct statí. Když byla dokázána nevyhnutelnost církve jedné, vykládá se její samospasitelnost; z čehož vysvítá, že musí býti viditelná. Tato církev jest neomylná a má moc samosprávy, která jest v primátu sv. Petra a jeho zástupců. Hlavní známky pravé církve má římsko-katolická církev, za to ani protestantská ani řecká jich nemá. Církev katolická má hierarchii svou v papeži, biskupech, kněžích, kteří mají pravomoc vyučovati v církvi neboli úřad učitelský, pak úřad kněžský a pastýřský Ježíše Krista zastávati. Ve dvou odstavcích jedná o hlavních výtkách proti sv. církvi, které vyvrací, načež poukazuje na zásluhy její vůči

člověčenstvu. Vzájemnost církve a státu jakož i stanovisko církve k rationalismu zakončují knihu rozdělenou celkem na třicet šest hlav.

Pochvaly zasluhuje hojnost pramenů na každou stať, které jsou před obsahem zvlášť souhrnně vytknuty, na př. k XXVII. kapitole, která dokazuje, že nemá církev řecká známek pravé církve, cituje spisy: Duchesne: Églises separées. Paris, Fontemoing. 1896. — Échos d'Orient: Novembre 1907 et janvier 1908. Gondal: La Révolution dans les Seminaires Russes. — Gondal: L'Église Russe. Paris. Bloud. — Gorce: Histoire du second Empire. Paris, Plon-Nourrit, 1901. — Louvet: Les missions catholiques au XIX. siècle. — Marion: Histoire de l'Église t. I. et II. Paris. Roger et Chernoviz. — Monsabré: Exposition du dogme catholique. Carême 1881. Paris. Lethielleux. — Perreyve: Entretiens sur l'Église catholique t. II. Paris. Téqui, 1901. — Pisani: A travers l'Orient. Paris, 1896. — Tavernier: L'Église Russe et le Rasskol. Revue catholique des Églises. Janvier 1904. — Giraud. Chronique religieuse de Russie. Revue du Clergé Français. 1907 et 1908. — Wilbois. L'avenir de l'Église Russe. Paris. Bloud. 1907. Spisy o církvi pravoslavné spisovatelů z Tovaryšstva Ježišova, jako P. Jana Xav. Gagarina, P. Jana Martinova a zejména P. Pavla Pierlinga, La Russie et le Saint-Siège. Études Diplomatiques, t. IV. Paris, Plon-Nourrit et Cie. 1907, ovšem mezi nimi nenalézáme. O řecké církvi, k níž za naší doby na předním místě patří pravoslaví na Rusi, vykládá kniha str. 339 - 351 o původu a rozvoji jejím, že hlavní příčiny rozluky Východu od západní církve římsko-katolické byla politika Řeků a Římanů. Ovšem také přepych a vypínavost patriarchů a biskupů církve východní, kteří místo pokory křesťanské a poslušnosti náměstku Krista Pána, hlavě totiž neomylné, papeži, posilovali se v moci světské, v níž si libovali a o níž se báli, rozněcováni jsouce pletkami politickými a vládami Římu ne právě povolnými. Tím pak způsobily, že byly neustálé třenice mezi Východem a Západem. Konstantin Veliký měl asi dobrý úmysl, když se vystěhoval z Říma, přenechav Řím papežům a usadiv se se svým dvorem v Cařihradě. Než nástupcové jeho starali se nejen o poddané v záležitostech časných, nýbrž osvojovali si i pravomoc duchovní nad svými poddanými. A kurie církevní aby si neuškodila, buntovala se až příliš s vládou a podléhala vlivům jejím, za to tím zpupněji si vedla oproti vrchnopastýřské pravomoci papežů. Majíc v prvých stoletích na Východě veliké duchy, jakými byli sv. Athanas, sv. Cyrill, sv. Jan Zlatoustý, sv. Řehoř Naz., sv. Basilius, odvolávala se církev východní na ně oproti západní, tak že čím menší duchové nastupovali na stolicích patriarchů a biskupů, tím hrdější a žárlivější na vrchnopanství římské byli, až konečně rozluka úplna nastala. Mnohokráte snažili se papežové navázati a dílo se na pohled dařilo, avšak konečně vášně lidské a ohledy strany politické zmařily dílo nedozírné milosti Boží.

Co se pak vlastností samých pravé církve týče, dokazují autorové v knize, že církev pravoslavná nemá známky jednoty ani v nauce ani v pravomoci církevní. V dogmatu nemá jednoty, protože toliko sedm prvých ekumenických sněmů připouští, avšak odchyluje se v nauce o očistci, o Duchu sv., o primátě biskupů římských, uznávajíc toliko ve sboru biskupů jako nástupců sv. Apoštolů nejvyšší autoritu. Církve pravoslavné jsou církve národní: patrno tudíž jest, že nemohou činiti jednu církev. Na Rusi na př. místo papeže je hlavou církevní car. R. 1702 zemřel v Moskvě patriarcha. Domáhali se biskupové, aby měli patriarchu nového: než Petr Veliký nedával jim žádného. Konečně jim odvětil, poukázav na sebe: »Ejhle, váš patriarcha!« R. 1905 pojal sv. Synod úmysl obnoviti církev svou. Car dal schválení. Usnesení se stalo, že má býti svolán církevní sněm. Přípravy se zahájily, ovšem pod dohledem vlády, kterou zastupoval prokurátor vládní. Nechať je patriarcha a církevní sněmy nechať se občas svolávají, avšak nechať vše se děje pod dohledem vlády, která má nejvyšší pravomoc v ruské církvi. Kde je tudíž možná jednota církve? — Že pravoslavná církev apoštolská není, ač někteří chtějí dokázati, že takovou jest v posloupnosti apoštolské. A byť i dokázali pravoslavní biskupové, že mají svěcení vskutku pravé a platné, nemohou dokázati, že mají také pravomoc, jurisdikci závislou na náměstku Ježíše Krista a spojení s ním. Nebo jakmile se odtrhli od římsko-katolické církve, nemají více poslání božského ani k úřadu učitelskému ani pastýřskému, aniž jest hlavou jejich Ježíš Kristus.

Že pravoslavná církev katolická t. j. obecná není ani co do počtu ani co do jakosti, jest patrno. Na ni nelze potahovati slovo Krista Pána: »Jděte do celého světa a učte všecky národy.« Aniž obecná může býti, jsouc závislá na panovnících světských. Proto nezbytné, má-li býti církev obecná, aby byla také samostatná, na nikom nezávislá; jinak katolickou býti nemůže.

Ještě dokazují, že není svatá, říkouce: Pravda jest, že má církev pravoslavná téměř všecky prostředky, kterými katolická církev se posvěcuje. A přece úrodná není, protože nemá oněch nadpřirozených účinků, jaké vídáme v římsko-katolické církvi. Není prý svatou, protože nemá svatých a nemůže se vykázati heroickými ctnostmi, aniž prý má pravých mučedníků a zázraků co do konversí i ohledem zázračných uzdravení.

Tento poslední důkaz o známce svatosti či nesvatosti církve řecké se jim trvám nepodařil. Zde především platí axioma: »Qui bene distinguit, bene docet.« Pravoslavná církev nemá proto známky svatosti, že není místodržitelkou Ježíše Krista aniž jest mystickým tělem jeho, jsouc celkem odříznuta od pravého ovčince. Avšak uvážíme-li, jak živá víra ovládá ne tisíce ale miliony věřících na Rusi, s jakou zkroušeností přijímají sv. svátosti, jak obcují nejdražší oběti mše sv., jak se umrtvují a přísně na př. posty zachovávají, slovem, jak křesťanský život vedou, jsouce při všem tom in fide bona, tu doznati jest, že pro osobní svatost a dobrou vůli jsou přemnozí v pravém ovčinci Kristově. Ztrnulá zajisté jest oproti římsko-katolické církvi a v životě svém ubohá i při vší nádheře svatyň a bohoslužebného úboru, protože ovládána jest mocí světskou politickou, protože výchově kleru nevěnuje se namnoze příslušného dosud vzdělání, jeho tradice a poměry rodinné s tolikerými starostmi a ohledy také nemálo překážejí. Ale pochybovati nelze, že mezi duchovenstvem nižším je mnoho duchovníků popů také in boda fide. Politování hodní jsou tím více, že rozkol na Rusi se vyvinul vlastně beze vší vzpoury až na několik jednotlivců, kteří ho zavinili. Vyrostli v rozkolu v uzavřeném území se všemi předsudky proti Římu a Apoštolské Stolici směrem proti tomu, čeho západní církev ku své obnově a oslavě používá: Kýdiv, že i vysocí hodnostáři nejsou s to, aby prohlédli a vyzuli se z předsudků svých. Nemyslíce na ty, kteří spíše na zřeteli mají, jak by se ruskému úřednictvu zachovali, nežli vrchnopastýřskou péčí svoje stádce na duchovní pastvy vodili, jsou také svědomití pastýři, starostliví o duchovní život oveček svých. Vyslovil se misionář kníže Dimitrij Galitzin o církvi pravoslavné (L'Église gréco russe), že biskupové pravoslavní obcují s venkovskými správci duchovními asi jako americký sadař se svým černochem: než to jest asi výminečný příklad. Kde pak se nenajdou příklady výminečné? Že vzdělání venkovského duchovenstva, ženatých totiž popů, poněkud pokulhává, jest známá věc. Statistika z r. 1898 vypovídá o církvi pravoslavné na Rusi, že má mužských klášterů vesměs 481 s počtem řeholníků na 22.000, klášterů pak ženských 249 ale s počtem řeholnic na 36.864. Kdyby tak někdo z blízka nám sdělil, jaký život duchovní se pěstuje v tolika klášteřích panenských a jaký život řeholní v tolika klášteřích mužských, odkud výhradně se berou, kdo na biskupství svěceni bývají! Prelát Msgr. Jaenig, vysoce zasloužilý administrator na Skalce v Praze, jenž navštívil, trvám, několik takových klášterů pravoslavných, by nám mohl ex autopsia něco o dojmech svých ohledem duchovního života jejich sděliti. Ostatek, že Apologie tato je kniha vzácná, tomu nasvědčuje 14. vydání. Doporučuje se vřele.

Velehrad. Ant. Rejzek S .

NĚMECKÁ.

Deutscher Hausschatz. 36. Jahrgang. Von Oktober 1909 bis Oktober 1910. Verlag von Fr. Pustet, Regensburg. Časopis »Deutscher Hausschatz« jest opravdu vzácným pokladem pro rodiny německé, an jednak svými zábavnými pracemi čtenáře velmi dobře baví a ušlechťuje, jednak články vědeckými a časovými vzdělává a poučuje. Dokončený ročník 36. přinesl četné romány, novely, povídky, humoresky, básně, aforismy, životopisy, statě země- a národopisné, dějepisné a kulturní črty, články z přírodopisu, hvězdářství, o zjevech na nebi, z lidového lékařství, technologie, o moderní dopravě, ze starožitnictví, zprávy časové a v příloze pro »dámský svět« různé praktické pokyny a zajímavosti. V části zábavní vynikají zvláště: »Malíř Gabriel« od A. de Poiseux, »Sociální žena« od M. Scharlau, »Pán světa« od Rob. Hugh Bensona, překlad z anglického, a »St. Michael«, rozsáhlý a velmi poutavě psaný román od Felixe Nabora. Ku textové části přiléhají krásné illustrace, obrazy osob, náboženské, dějepisné, krajinné, časové, přírodopisné, ukázky stavitelství a pomníků památných. Není tudíž divu, že se časopis ten těší veliké oblibě. Poněvadž však týž určen jest pro nejširší lidové vrstvy, odhodlalo se vydavatelstvo zavésti pro vzdělance nový, zvláštní časopis, pod názvem »Der Aar«, který, měsíčně vycházeje, věnovati se bude veškerému duševnímu životu času přítomného a otázkám kulturním. Novým časopisem pro vzdělané neutrpí však »D. Hausschatz« újmy. Josef Herzig.

Das Dekret über die tägliche Kommunion und die Pflichten der Prediger und Beichtväter. Vom P. Lintello S. J. Přeloženo do němčiny od P. Finstera S. J. Saarlouis 1910. Cena 60 h. — Na eucharistickém kongresu v Metách měl belgický jesuita P. Lintello referát o předmětě nápisem označeném. Papežský legát Vanutelli přál si, aby práce Lintellova i s přijatými resolucemi sjezdovými tiskem uveřejněna a do lidu rozšířena byla, »protože práce Lintellova provádí záměry sv. Otce.« — Pojednává o věci označené ve dvou oddílech: Prvý obrací se na kazatele a vykládá jim o potřebě, užitku a methodě eucharistického kázání; druhý díl poučuje zpovědníky o jich eucharistické činnosti ve zpovědnici a vůbec v duchovní správě. Kardinál Gennari poslal auktorovi zvláštní děkovný dopis jménem papeže! Jistě veliké vyznamenání, jehož by se P. Lintellovi bylo nedostalo, kdyby jeho eucharist. spisy nebyly velmi cenny a správny. — Díl prvý jest poučný a hledí kněze seznámiti s obsahem a tendencí papežských dekretův eucharistických, aby kněz věděl, co církev rozhodně od něho dnes žádá a v čem lidu věřícímu vyhověti má, musí! Dále seznamuje ho s dvěma hlavními (jedinými) podmínkami, jichž šetřiti třeba, dovoluje-li se věřícím časté (každodenní) sv. přijímání. Jsou to: stav bezhříšný čili lépe: stav milosti Boží a správný úmysl přijímacího. Kde tyto dvě hlavní podmínky jsou, tam časté (každodenní) sv. přijímání jest zcela přípustno a kněz nemá býti v té příčině ani leniv ani příliš úzkostliv. Bude s tím ovšem zvláště na venkově tu a tam potíž (v klášterních kostelích již to mnohdy mají zavedeno), ale, jaká pomoc: Rozkaz je rozkaz, a konečně věc se přece jen uchytí. Auktor hledí své věci dokázati jasně, klidně a přesvědčivě bez frází a bez přehánění. Mluví z něho umírněná povinnost a horlivá opatrnost, založená na církevní Pragmatice, právu a askesi. Kazatelům klade P. Lintello vážnou zodpovědnost na srdce a hledí jich získati, aby kázávali o potřebě a užitku sv. přijímání častého, při čemž stále se dovolává dekretu papežského. Ve »Sv. Vojtěchu« přinášíme o častém sv. přijímání poučné články dogmaticko-asketické, jichž budou moci naši čeští kněží a laici použiti s prospěchem. Naši páni biskupové vše sami podrobně určí a kněžím i věřícím v čas předloží, aby nebylo výmluv ani nedorozumění ani zmatků. Svatostánek býval církvi vždy středobodem všeho: víry, naděje i lásky. Proč by neměl býti také v praktickém životě zřídlem všeho? O to jde našemu sv. Otci Piu X., jemuž z té příčiny dobře sluší název »ignis ardens« — chceť všecky rozohniti pro svátostného Krista, pána našeho. Kéž se to papeži hodně podaří a kéž i tento spisek Lintellův hodně k tomu přispěje i se »Sv. Vojtěchem«, do něhož podobnou staf píše český Jesuita z Innomostí. Kněží čeští, kteří toužíte přehledně poznati, co papež poroučí, přečtěte si spis auktorův.

Filip Jan Konečný.

P. Lintello S. J.: **Das eucharistische Triduum.** Ein Hilfsbuch für die Predigt über die tägliche Kommunion. Deutsch von P. Finster S. J. Saarlouis 1911. 2. Aufl. Cena neudána. — Dosti obšírný tento spis (234 strany) podává theoretické a praktické pokyny ku třídenní pobožnosti s kázáním spojené o každodenním sv. přijímání, jež v každé farnosti zavésti se má. Auktor uvádí latinský text dekretu posv. kongregace (Concilii) a jeho německý doslovný překlad. Potom dává v témž pořadí list posv. kongregace (Indulg) o třídenních pobožnostech (»triduum«) eucharistických s přípravnými k tomu kázaními a se zvláštní modlitbou před Nejsvětějším, v tomto listě doslovně uvedenou (str. 26 u Lintella), jakož i seznam za to udělených odpustků. Přidána též instrukce o eucharistické lize kněžské, která si vzala za úkol šířiti každodenní sv. přijímání v lidu. Kněží, kteří by chtěli takové triduum konati ve svých farnostech (někde se tak už dávno děje, ku př. před popeleční středou bývá triduum), najdou zde na str. 31. a následujících praktické návrhy a snadno uskutečnitelné. — Ve II. díle podává spisovatel kazatelům látku k eucharistickým kázaním. Je viděti, že P. Lintello je výborný pastoralista: nejdříve hledí tě poučiti theoreticky, potom dává praktický materiál, abys neměl obtíží a starostí, kde co vezmeš a jak si to opatříš. Od stránky 60 až 89. najdeš mnoho srovnaného materiálu kazatelského na solidním dogmatickém podkladě. Co dále následuje, už částečně máme z prvé Lintellovy knížky. Od str. 100. pojednává o přípravě a díkůvzdání po sv. přijímání; na str. 108. přicházejí námitky a vytáčky kněžské i laické proti každodennímu sv. přijímání. Konečně vykládá o užitku častého sv. přijímání a o sv. přijímání dětí, mužů etc. Na str. 193. máš příklady poučné a dále kazatelskou skizzu ku posv. triduu. Doporučovati snad více netřeba této knihy.

Filip Jan Konečný.

Illustrierte Weltgeschichte in vier Bänden bearbeitet von Professor Max Straganz, Gymnasial-Direktor Dr. P. Fischer und Professor Dr. W. Felten. Cena čtyř vázaných dílů 64 K. — Jest to monumentální dílo, jež právě vyšlo nákladem čilé a zasloužilé Lvovy společnosti ve Vídni. Starověk a středověk spracovali oba posledně jmenovaní historikové, novověk vyšel z péra tyrolského historického badatele Straganze. V díle tomto přihlíží se především k dějinám rakouským, a to zvláště od oné doby, kdy habsburská monarchie činně zasahuje do běhu světových dějin. Způsob psaní jest populární, jasný a živý, prodchnutý všude vřelou láskou k Rakousku. Války, které říše rakousko-uherská vedla, její statníci, vojevůdcové, nové a nejnovější národní snahy a výsledky na poli národohospodářství, umění, vědy a literatury jsou velmi vystiženě vylíčeny. Spisovatel snaží se zachovati stanovisko objektivnosti, ale tu a tam německého nacionála přece jen nezapře. Jest však spravedlivějším, než všickni ostatní němečtí spisovatelé, kteří podobná díla napsali. Co se nám nejvíce zamlouvá, jest slušná, elegantní mluva, úcta k náboženství a objektivní posuzování všech konfliktů mezi státem a církví bez dotěrné a odporné tendenčnosti. Illustrace jsou četné, černé i barevné, vesměs ceny jak umělecké tak historické a text vhodně doplňují. Technická výprava knihy jest velmi dokonalá. Milovníku rakouských dějin knihu tuto, která v Rakousku nemá sobě rovné, co nejvřeleji doporučujeme.

Farář Fähnrich.

ČESKÁ.

Jan Opolský: **Hrst ironie a satiry.** Tiskem Dělnické tiskárny, nákladem »Stopy« v Praze, 1911. Cena 90 hal. — Spisovatel, mající za sebou již čtyři knihy básní (Svět smutných, Jedy a léky, Klekání a Pod tíhou života) a knihu prósy (Kresby uhlem), zabočil souborem svých 39 veršovaných prací, svázaných na 79 stránkách osmerky v hrst ironie a satiry, na pole, z něhož ne vždycky sklízeti lze úrodu dobrou a plody chutné. Ve sbírce veršů Jana Opolského jsou některá čísla úplně lokálního zabarvení (a za některé šlehy nebudou mu jeho krajané Novopačtí asi zvláštními díky zavázáni) i čísla rázu politického, ironie a satiry vzniklé z chvilkové nálady; v některých číslech obírá se autor svým vlastním já nebo filosofuje o předmětech, jaké mnohdy v životě bez povšimnutí pomíjíme. Do této kategorie řadím z veršů Opolského tyto: »Cesta k lásce« (str. 12, 13); »1848« (str. 19); »Večer k úctě Julia Zeyera« (str. 24, 25), »Hospodářství« (str. 30), »Nová fáse« (str. 34), »Srbsko« (str. 40), »Kraj« (str. 50), »Byl jednou jeden . . .« (str. 53), Písnička o říšské radě« (str. 55), »Volební reformě« (str. 56), »Aviatika« (str. 58), »Nové království« (str. 62), »Maršálské jubileum« (str. 63), »Matce« (str. 75), »Ku konci života« (str. 76). Jsa dobrým stylistou, píše Opolský plynně a ovládá různou formu veršů a rýmuje zdařile, zvučně. Právě proto také litovati jest, že některé tyto dobré stránky svého péra podřadil do služeb nechutné erotičnosti a kultu nahoty v některých básních své nové knihy, jichž tituly zde vůbec ani neuvádím — lépe by slušelo básnictví novodobému, kdyby v některých ohledech pásalo řízu svou v corde de pénitence, v provaz kajícnický čili jinými slovy, aby čtenáře a zejména mladý lid, o jehož mravní a náboženskou zachovalost a čistotu hlavně jde, intensivněji zušlechťovalo, než aby někdy až vyloženě zlomyslně a s tendencí pachtilo se za žhavým dechem smyslnosti. Avšak zbývá mi poukázati ještě na třetí směr veršů Opolského. Směr tento nutká k bedlivému uvažování zejména v době, kdy se všech stran rojí se nepřátelé a zhoubci náboženského přesvědčení a velcí i drobní útočníci na víru katolickou. Říká-li se o politické písni, že nemůže býti krásnou, možno směle tvrditi o satiře, namířené proti nejdražšímu statku katolíků, že jest nejen nepěknou, ale že sama odsuzuje svého pisatele. A tak zahajuje Opolský knihu svou troufalými verši »Bez konfese«, na str. 10. píše nechutnou a odpuzující veršovinu »Jeglič biskup«, jehož směle srovnává s Paulem de Cockem, na str. 16. otiskuje »Pláč otce duchovního«. Jeho »Degradace« (str. 21) pamfletuje Havlíčkovským veršem encykliky papežské; »Vojevůdce« (na str. 26) ačkoli dotýká se poměrů ruských, přece jen psán jest posupně, a venkovská Husiáda »Ve jménu světla!« sesměšňuje těžké postavení, v němž ocitují se mnohdy katoličtí duchovní v záplavě pseudoctitelů Husových. »Rci, Říme . . . .« (str. 48) zabývá se útokem svobodných zednářů proti autoritě papežově a nepřispěje nikterak k povznesení pravé úcty k papeži. Drsným tónem vyznívá satira na katolický lid »Korutanské malversace« (str. 52.). — Pravím ještě jednou, že škoda těch plynných veršů a dobře harmonisovaných rýmů jako strojby umělého květu, ve kterém místo sladkého medu

skryta značná dávka trpkého veřejného posměchu proti církvi i proti katolíkům! Do knihoven katolických recensovanou knihu doporučiti nemohu a nedoporučuji. Katolíkům slušno jiných hledati duševních vzpruh z četby veršů a prósy a z literatury vůbec, než jaké plynou z Opolského »Rozjímání« (na str. 59), vzniklého snad pod vlivem velebeného tam národního pivního narkotika! — —

Jan Voborský.

Časové Úvahy. Periodický měsíčník věnovaný časovým otázkám. Redaktor Karel Keppl. Majitel a vydavatel Politické družstvo tiskové. Biskupská knihtiskárna v Hradci Králové. Nákladem vlastním. Ročník XIV. — Přejímaje tímto ročníkem redakci »Časových Úvah«, napsal dp. K. Keppl, že jsou mu »Č. Ú.« příliš milé, než aby se nesnažil lásku a obětavost k nim buditi; — že slibu tomuto všemožně hleděl dostáti, to dokazuje každé číslo tohoto jím redigovaného ročníku, jenž vykazuje práce opravdu velmi pečlivě volené, t.: »Starý a nový názor světový«. »Jesuité a česká literatura ve věku XVII. i XVIII.« »Blahoslavený Jan Sarkander. Jeho život, umučení a smrt. K 50. ročnici jeho beatifikace«. (S obrázkem.) „Boj o Lourdy." „Obrana úcty Svatojanské." „Příčiny socialní nespokojenosti." »Čechové, prohlédněte!« »Justiční vražda Ferrerova ve světle rozumu a pravdy« a »Dělnické pohádky.« Jak vidno, jsou to vskutku »časové« úvahy, psané prostým slohem lidovým; jest to obrana pravd a zásad katolických, které každý může snadno použíti. Doporučujeme krásnou sbírku tuto co nejlépe.

Jos. Fabian.

Život Panny Marie v obrazech. Promluvy k májové pobožnosti. Napsal Jan Mottl, kaplan v Sušici. Imprimatur p. č. 684. dec. kníž. arcibisk. konsistoře v Olomouci. Nakladatel R. Promberger, knihkupec v Olomouci. Cena K 1·80. — Došla-li obliby sbírka postních řečí „Nejdůležitější okamžiky z umučení Páně", jižto dp. Jan Mottl z polštiny nám pořídil, připojiv kázání na Velký pátek, líbiti se bude jistě i tato původní jeho práce (128 str.), jež vyplňuje v Knihovně „Kazatele" čís. 31. a připsána jest rodičům p. autorovým „na důkaz vděčnosti za vychování". P. spisovatel v třiceti a jednom kázání probírá tu vskutku jako v obrazech velice pěkně život Rodičky Boží od jejího neposkvrněného Početí, Narození, Obětování, Zasnoubení až do jejích posledních dnů na zemi, blažené smrti a Nanebevzetí. Možno tedy těchto krásně vypracovaných a přehledných promluv použíti netoliko v květnu o tak zvané májové pobožnosti, ale i o svátcích Marianských a slavnostech poutních, ano některých i při křesťanských cvičeních, jako ku př.: X. »Proč povinni jsme zachovávati církevní přikázání a kterak je máme plniti.« XIV. „Vzor křesťanské rodiny" atd. Doporučujeme pěknou sbírku tuto našemu duchovenstvu co nejvřeleji. Jos. Fabian.

Novák Jan: **Křesťanská cvičení nebo výklad velkého katechismu.** V Brně 1910, nákladem benediktinské knihtiskárny. Stran 2127. — V ročníku XXIII. (1907) »Vlasti«, na straně 85., upozornili jsme na první tři sešity tohoto díla. Právě vydaným třináctým sešitem je tato všem kněžím nezbytně potřebná pomůcka ukončena. Ve všech našich diecesích je přikázáno konati při odpoledních bohoslužbách v neděle a ve svátky výklad katechismu, čili, jak se všeobecně říká, křesťanská cvičení. Máme sice několik dobrých výkladů katechismu, hodících se pro školní potřebu, ale neměli jsme doposud výkladu, jehož bychom mohli s prospěchem užíti k těmto předepsaným kostelním katechesím. Neboť má-li je lid rád poslouchati a z nich užitek míti, je potřebí, aby byly podány zajímavě, časově, nikdy suchopárně. Obtížnou tuto práci usnadňuje kniha Novákova; pracoval ji s láskou a záviděníhodnou, několikaletou vytrvalostí, poslouchaje rady přátel, přepracoval mnohou částku, častěji chtěl již ustati, ale jsa povzbuzován, vytrval. Budiž mu za to vzdán nejupřímnější dík, vždyť nemůže býti u nás kněze, který by se bez jeho práce nyní obešel. Výklad Novákův hodil by se ovšem také velmi vhodně každému katolíku, příslušel by do každé katolické rodiny, kdež by mu mělo býti vykázáno čestné místo, zasluhoval by, aby ho předčítali společně a měli tak po ruce spolehlivého a často nezbytně potřebného vykladače slov katechismu. Žádá-li se, aby měli v každé katolické rodině katechismus, měli by tam míti i výklad, neboť nikdo neupře, že je mnohdy náš katechismus těžký a bez patřičného vysvětlení nejasný. Je tedy věcí kněží, aby upozornili náš lid na tento krásný a každému srozumitelný výklad.

Kniha Novákova je dosti obšírna, což však v zájmu věci co nejvíce schvalujeme. Vždyť lépe jest míti více látky, již si každý podle libosti upraví, než kdyby se jí nedostávalo a pro stručnost se musila učiti zpaměti. Spisovatel použil svědomitě všech pomůcek a usnadnil velice namáhavou práci každému knězi. Kdyby snad někdo s něčím méně byl spokojen, pomysli si, vždyť není

toho, jenž by se líbil všem, můžeť si každý dle libosti látku ze svých výpisků a z vlastní zkušenosti doplniti. Novák všímá si svědomitě všeho, co s katechismem souvisí a nynější dobou hýbe, proto jest jeho kniha úplně přiměřena nynějším poměrům. Celá látka velkého katechismu je probrána ve 126 křesťanských cvičeních. Probírá se otázka po otázce, každá je přiměřeně rozebrána, vysvětlena, podává tedy, jak nápis praví, výklad velkého katechismu. Nejsou to katechetická kázání, což výslovně podotýkáme, aby snad nebyl někdo zklamán ve svém očekávání. Farář Novák tato cvičení konal, vznikla z praktické potřeby, lze jich proto v praxi s prospěchem použíti. Obsahu není u knihy.

Ignát Zháněl.

Julius Košnář: **Sv. apoštol Juda Tadeáš.** Cyrillo-Method. knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba v Praze. Cena 30 h (10 exemplářů K 2·40.) — Je to nástin životopisný, k němuž přidal p. spisovatel devítníkovou pobožnost k témuž sv. apoštolu. Spisek zasluhuje doporučení tím více, že způsobem přístupným doplňuje skrovnou známost, kterou má u nás lid o tomto sv. apoštolu. V Písmu sv. málo se nalézá poznamenáno o sv. Judovi Tadeáši, jenom u sv. Jana (14, 22), za to doplnil autor ostatní z tradice a tak nám věrně a s kritikou vylíčil život a působení sv. Judy Tadeáše, vývoj úcty k sv. Judovi Tadeáši v církvi vůbec a úctu k němu u nás v Čechách. Tato poslední kapitola bude mnohé nejvíce zajímati, v ní zmiňuje se autor o svatyni svatého Šimona a Judy při klášteru a nemocnici Milosrdných bratří a o oltářích i sochách sv. Judy v Praze i po venkově. Nejvíce ctěn u nás sv. Juda, mocný pomocník ve svízelných strastech života, ochránce cti a dobrého jména, ve století osmnáctém. — Knižka se mile čte a jest vhodným příspěvkem pro církevní a historickou literaturu. V. Kunz.

Slova nepřátel Kristových. Dle Jana Em. Veitha volně upravil Fr. Kunovský. 1911 v Brně, nákladem benediktinské knihtiskárny, stran 135, cena K 1·80. — Četba klasiků všech kulturních národů považuje se za nezbytnou k vzdělání, kdo činí nárok na název vzdělance, snaží se osvojiti si pokud možná zevrubnou znalost všech jejich spisů. Ale vedle klasiků profánních máme též klasiky církevní; zdaž se o ně povolané kruhy s touže péčí starají? Ku klasikům nedávné doby čítáme spisy vídeňského, dómského kazatele dra. Jana Emanuela Veitha. Zanechal v celku 46 svazků kázání a 3 svazky modlitebních knih; proto že klasik neumírá, nevymrou nikdy přátelé Veithovi a je vždy časové spisy jeho znovu vydávati. Je tedy slušno, abychom s radostí uvítali vydání těchto dvacíti rozjímání Veithových, které jsouce upraveny pro naše časy, hodí se jako vhodná rozjímavá četba pro kruhy nejširší. Veith se narodil 1788 v Chodové Plané (na dráze Plzeň-Cheb), prožil mládí v Čechách a 1808 odebral se na studium lékařské do Vídně, kdež 1876 zemřel. Pocházeje ze židovských rodičů stal se po 21letém vnitřním boji katolíkem a knězem, opustiv skvělé postavení jako ředitel zvěrolékařského ústavu vídeňského. Povzbuzen svatým Klimentem Hofbauerem, který chtěl, aby se evandělium kázalo úplně novým způsobem, věnoval se výhradně úřadu kazatelskému a vydávání svých kázání. V letech 1850—5 bydlil v Praze u svého příznivce kardinála Schwarzenberga. »Slova nepřátel Kristových« jsou stále časová, neboť až doposud užívá se jich, aby svedeny byly duše lidské od Krista. 354 stran originálu (16°), vydaného 1829 vměstnal překladatel v 135 stran velké 12°, což by odpovídalo 270 stranám originálu, tak že počínal si obezřele a vynechal jen věci, jež uznal za méně důležité. Veith hodí se k četbě i bedlivému studiu; říkával o svých kázáních, že rád thema epicky provede, což se mu též povedlo; plasticky jako v novele oživuje svou práci, písma sv. neužívá k citátům, ale k úchvatnému líčení, příkladů mívá až překvapujících, často vysvětluje věc alegoriemi. Pod jeho rukou dostává všecko zvláštní zajímavost a poutá až do konce. Ignát Zháněl.

Dramatické umění. Z Národního divadla. K. M. Čapek vystoupil se svou tříaktovou hrou »Begův samokres« poprvé na scénu Národního divadla a nejen to, nýbrž je to jeho dramatická prvotina vůbec. Čapek znám jako novellista, jenž dovede sytě a rázovitě líčiti. A tyto vlastnosti přenesl i do své dramatické práce. Děj líčí vracejícího se z Bosny (po okupaci) reservního důstojníka Bureše. Navrátil se sice raněný, ale nad jeho hlavou vznáší se gloriola úspěchů; byl hrdinou. Jako válečnou trofej přinesl si Bureš vzácný samokres, historickou to střelnou zbraň, na které dle turecké pověry lpí — kletba. Tato válečná trofej stane se Burešovi jinak osudnou: Ožení se totiž s rozmařilou šlechtičnou, kterou okouzlily jeho vojenské úspěchy a které láska jest daleka . . . Hra

Čapkova, zaujímající 3 jednání, projevuje prudký a zcela dramatický spád a má několik plastických a žulově pevných osob jednajících. Hrdina dramatu p. Matějovský, pí Hübnerová (stará klíčná) a p. Schlaghamer nanášeli v životních barvách své různé povahy. — Přes výborné provedení účinkujícími hra přece na ráz neprorazila . . .

Druhou původní novinkou byla Lothara Suchého dramatická báseň biblická »David«. Kolik spisovatelů dramatických (našich i cizích) svedla naše kniha knih, »Bible«, by odtud vyňali některý list z jejího obsahu a obetkali poutem poeticky mluveného slova? Bohužel, že ne vždy se zdarem. Též Lothar Suchý ve svém dramatě »David« vybral si z Písma sv. přihodu Uriášovy ženy. Zachoval plnozvukost svého verše, ale setřel pel z krásného líčení bible. Vše, co je líčeno v bibli tak tklivě a životně, to vše u Suchého přešlo v motiv přepracovaný v modernismus. A že i mnohá místa jsou jaksi výsměchem této »knihy věků«, jest na bíledni. Více účinkující ve hře deklamují, nežli žijí, a proto k správně založeným biblickým hrám Suchého »Davida« zařaditi nemůžeme. Davida hrál pan Vávra se zdarem. Též Uriáš p. Schlaghamrův byl výrazný. Pí Laudová jako Davidova žena byla zjevem i hrou umělecky propracovaným výkonem. Režie pana Kvapila byla případná k ovzduší biblických dob. Otakar Jakoubek.

Z předměstských divadel. Městské divadlo Kr. Vinohrad, budiž to žalováno, tone v záplavě německého repertoiru. Novinkou operetní byla Jiřího Jarna opereta »Muzikantská krev« a činoherní R. Buchbinderova fraška »Třetí škadrona«, obě importované z Vídně. »Muzikantská krev«, komponovaná Jarnem na text téhož autora »Třetí škadrony«, má děj dosti poutavý, čímž se věru liší od operet poslední doby. Kapelník kníž. Esterházyho Jos. Haydn měl v mládí milenku, kterou opustil. Po této zůstalo děvče, nazvané Rezla, která, ač služebné děvče, schází se s jeho synovcem učitelem Karlem. Pan učitel přechovával ve svém bytě cizího vojenského zvěda a když to propukne na něho, má býti odsouzen. Strýc se na Karla nadobro rozhněvá. Rezla vezme čin na sebe. Karel vstupuje k vojsku a vrací se jako vítěz. Mistr Haydn pozná ke konci hry v Rezle svou dceru. Škoda, že nenásleduje ještě veřejné odpuštění Karlovi. Zvláště úloha Haydna a Rezly jsou výborně kresleny. Rezla je opravdu velkodušné děvče. Jímá, když obdrževši od knížete 2 dukáty, hned rozhoduje, co s nimi učiní: První dá panu učiteli za námahu, že ji učil číst a psáti a za druhý koupí sošce Panny Marie šaty; má »prý už beztoho ty na sobě příliš staré . . .« Hudba prozrazuje více živel vážné hudby kromě II. jednání, kdež více veselí propukuje. Mistra Haydna sehrál účinně p. Dobrovolný. Sl. Durasova jako Rezla byla zdatnou interpretkou. Pan Faltys (Petr) sršel humorem. Přijata byla tato novinka s hlučnou pochvalou.

Rudolfa Buchbindera fraška »Třetí škadrona« pohybuje se v živlu čistě vojenském. Od rytmistra až k desátníku vše nese pečeť života vojenského, života veselého. Vybuchnou některé výstřelky vtipu v této frašce, ale přes to jest prázdna trvalého dojmu. Více nežli hra sama triumfovaly dámy Štěpničková a Machová, které k vůli většímu snad efektu vystoupily v kalhotových sukních. Komedie — v komedii!

S pravým Ibsenem shledáme se i ve veselohře. Jeho hry nesou na sobě známky dramatické ceny, která se nesmí nikdy podceňovati. — Jeho veselohra »Spolek mladých«, sehraná na vinohradské scéně, jest vlastně až do III. jednání pouhou hrou. Děj její odehrává se na železných hutích komořího Bratsberga nedaleko obchodního města v jižním Norsku. Ve hře vystupuje dobrodruh Stensgard, právní zástupce, takto zakladatel »Spolku mladých«, buditel ujařmeného lidu, ale doopravdy šplhavec prvého řádu. Rozeštve lid proti komořímu, mluví proti němu, ale hned druhého dne uklání se před ním v jeho domácnosti a před jeho dcerou Thorou. Byv odmrštěn od komořího, slibuje lásku Ragně, dceři statkáře i vdově po kramáři pí Rundholmové. Když v IV. a V. jednání rozpoutávati se počíná teprve drobet veseloherní děj, začíná hra jeviti pravý účel: Poučiti a pobaviti. Ibsen v ní více poučuje a méně veselí připravuje posluchačstvu. Ke konci jednání slaveno trojí zasnoubení a dr. Stensgard jest při všech svědkem a jsa pokořen, že žádná z nevěst pro něho nezbyla, odchází, předstíraje »neodvolatelnou záležitost«. Hra skytá celý kaleidoskop životních scén a obrazů rodinných i z veřejného života čerpaných, a byť i nám byl cizí její děj, přece zůstává jako přepodobněním doby naší, kdy vše honí se za mandátem a úřady, kdy pracovati pro sociální ideu jest dobrým prostředkem k dosažení politických sinekur. Hlavním hrdinou je dr. Stensgard. Je to muž povahy kluzké jako had. Ač p. Faltys vystihl a snad pozvedl veseloherní humor hry, přes to jeho hra neuspokojovala

úplně. Jeho Stensgard ve scénách životních v prvních třech dějstvích minul se leckde účinkem. Též komoří p. Zakopalův měl šťastné i nešťastné některé momenty. Dr. Fjelbo, báňský lékař, v interpretaci p. Pražského byl až trochu monotonní. Výborné výkony, plné života, podali sl. Štěpničková (Selma) a p Hlavatý (pachtýř Anders Lundestad). Režie p. O. Bolešky byla pečlivá a zvláště lidová scéna v I. jednání překvapovala uceleností.

Intimní divadlo vypravilo veselohru Fred. Grésaca a Francise de Croisseta „Můj mužíček Alfred", na které mimo koketování s flirtem u žen není nic zvláštního nežli to, že muž zamiluje se ke konci hry do své vlastní ženy. Dlužno odsouditi ve veselohře se vyskytující a dvakrát se opakující nejapný vtip o sv. Otci v Římě. Což censorova tužka tuto výsměšnou poznámku přehlédla? Či má to rozbuřovati bránice smíchu, když nejapnost tato se ještě opakuje? ... (A to v době, kdy se tam hrají „Pašijové hry", o nichž přineseme posudek příště. Pozn. ref.)

Aréna na Smíchově vypravila Edmunda Eyslera operetu „Nesmrtelný lump". „Nesmrtelným lumpem" je mladý učitel Hanuš Ritter, jenž napsal operu, kterou zadal k vídeňské opeře. Miluje ve vesnici, v níž působí, chudé děvče Annu Reisletnerovu. Bohatý selský furiant Florián, neurvalec, odloudí mu jeho nevěstu a pojme ji za choť. Hanuš odchází ze žalu do Vídně, kde se má hráti jeho opera. Po 12 letech nalézá se Hanuš Ritter, zkažený genius, v chantantu posledního řádu ve Vídni jako klavírní virtuos. Zde seznámí se s mladou chansonetou Luisou Freytagovou. I s bývalou svou milenkou Annou a jejím mužem Florianem se zde sejde. Tento jej pozve, by učinkoval při slavnosti odhalení pomníku Hanuše Rittra. „Nesmrtelný lump" má býti přítomen odhalení svého pomníku a dirigovati svůj vlastní sbor. To se i stane. V návalu šílenství opouští Hanuš s Luisou místo své slávy. Libretto má životnost a k němu přimyká se i dosti výstižná a zdařilá hudba. Hlavní úlohu Rittra podal p. Branald opravdu realisticky účinně. Též sl. Křečková (Luisa) a sl. Micková (Anna) byly ve svých úlohách dobrými představitelkyněmi. Otakar Jakoubek.

Z cizích jevišť. V „Residenčním divadle" v Kaselu bylo uvedeno na scénu drama Viléma Ostungena „Tolstoj blouznivec". V autorovi se prý skrývá jméno jistého švýcarského theologa (Cherbeg), jenž na Tolstého pohlíží svým zrakem. Zajímavo jest, že postava Tolstého uvedena na německou scénu. Hra prý měla pěkný úspěch. — V Eisenachu bylo zřízeno protestantské Oberamergau, ale plán se zatím zhatil. Měla tam býti provedena tetralogie výmarského regisseura Karla Weise, od níž se očekávalo, že přiláká veliké množství cizinců. Ale úřad v poslední chvíli provedení této tetralogie zakázal. Způsob, jakým byl Kristus uveden na scénu, uznán za nepřípustnou profanaci. Autor podal stížnost k vévodskému ministerstvu, ale bezvýsledně. — Anatole France napsal čtyřaktovou hru „Veliký pátek". Toto drama, jehož děj odehrává se v r. 1923, nebude prý na jevišti provedeno. Je to silné drama socialismu. — Norský hudební skladatel Kristian Sinding komponuje právě novou operu „Svatá hora". Libretto k ní napsala Dora Dunckerová. Děj této opery, která bude asi během půl roku dokončena, vzat je ze života mnichů. Více o něm dosud známo není. — Skladatel Jules Massenet komponuje novou velikou operu „Přemožený Řím". Bude to dílo sedmdesátiletého starce. — Městské divadlo ve Lvově vypravilo čtyřaktové drama „Konec Messiáše", které napsal Jiří Żulawski. V dramatě hraje hlavní úlohu p. Adwentowicz, a to žida Subbataje, jenž v XVII. stol. ve Smyrně považován za Messiáše a později jako mohamedán stal se vysokým tureckým hodnostářem. Hra neměla takový pronikavý úspěch, jak se očekávalo. — Dne 21. března byli přítomni v Kielu němečtí císařští manželé dr. Schönherra hře „Víra a vlast", o níž jsme už minule referovali, a která byla censurou v Linci zakázána; básník obdržel od císaře Viléma jeho reliefní podobiznu v bronzu. — Opereta „Cudná Barbora" od Oskara Nedbala, provozovaná s úspěchem na scéně Městského divadla Kr. Vinohrad, bude pod názvem „Die anständige Barbara" jednou z prvních novinek příští saisony v Raimundově divadle ve Vídni. V městském hamburském divadle vypravena jednoaktová opera „Rahab" od Klem. Frankensteina, který prý má biblický námět. — V Bernamu (v Braniborsku) zřizuje ředitel Rud. Lorenz přírodní divadlo. Zahájeno bude lidovou hrou z péra ředitele, nesoucí název „Husité před Bernamem" a bude hrána v květnu a v červnu vždy dvakráte týdně. Hra bude míti kromě hlavních účinkujících i několik set komparsů.

O. J.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Na obranu katolických práv. — K okresnímu hejtmanství v Budyšíně v Sasku odebrala se deputace lužických katolických Srbů, aby si stěžovala na nepřátelský způsob psaní úředního listu »Bautzener Nachrichten« vůči katolíkům. Podali též písemně stížnost, která byla podepsána řadou katolických farních, školských a obecních úřadův. Nenastane-li náprava, žádají dotyčné úřady, aby se jim úřední zprávy podávaly jiným způsobem, než prostřednictvím katolíkům nepřátelských »Bautzener Nachrichten«. Opis stížnosti byl poslán též městské radě a zemskému soudu v Budyšíně.

Rozvoj katolicismu v Anglii. Londýnský »Catholic Herald« ohlašuje pokroky katolicismu v uplynulém století v Anglii. Roku 1800 byli tam dva katoličtí biskupové, 40 kněží, 12 kostelů a 30.000 katolíků. A nyní jsou v Anglii dva arcibiskupové, 4 biskupové, 555 kněží, 394 kostelů 262 škol a 518.629 katolíků. Althuber v »Theol.-praktische Quartalschrift« dovozuje, že takového přírůstku protestanté se nedopracovali v Rakousku přes úsilovnou agitaci »Pryč od Říma«. Okolo roku 1800 bylo v Rakousku asi 275.000 protestantů, r. 1900 jich bylo napočteno 474.123; to dává přírůstek 199.123 duší za století. Takového přírůstku nabyli katolíci za 25 let.

Kulturní boj v Italii: Některé strany v italském sněmě by rády zavedly podobný kulturní boj, jak jej provádí Canalejas ve Španělsku. — Ministerstvo italské však dobře zná smýšlení lidu, že tomu nepřeje. Ministr kultu Farni ve sněmovně veřejně prohlásil, že vláda nebude pro mimořádné zákony proti náboženským řeholím. Přes to nepřátelé církve ve svých štvanicích neustávají.

Nová sekta v Rusku. — Arcibiskup pravoslavný ve Volyni, Antonij, oznámil sv. synodu, že v eparchii volyňské povstala v posledních letech nová sekta, blížící se »bičovníkům« (chlystovcům). Zakladatelem jejím jest sedlák Kornej.

Nový plán volnomyšlenkářů na zničení církve. »Das Freie Wort«, čtrnáctidenník volných myslitelů ve svazku 1. pros. m. r. tvrdí: »Zdá se jako nějaký div, že římsko-katolická církev přese všecko třibení od staletí ještě stále trvá.« Proto nestačí střileti proti této tvrzi prvního řádu, nýbrž dlužno odvésti ji vodu a vyhladověti ji. Dlužno udeřiti na samy základy církve, poněvadž prý jsou shnilé, jak to dokazují proticírkevní spisy Schnitzerovy a Drewsovy. Dále nutno potírati »klerikální mravouku«, poněvadž prý na základě autority se nemůže zakládati mravnost. Naši nepřátelé budou moci potírati katolickou morálku, až dokáží, že jejich morálka jest lepší. Poměry ve Francii a Portugalsku to dokazují. Hlavní věcí však u volnomyšlenkářů musí býti, aby si osvojili školu, aby jí užili v boji proti církvi. — Tisková liga vede proti těmto plánům soustavný boj. Katolíci, podporujte ji a přimkněte se k ní.

Slované v Pruském Slezsku. Provedené sčítání lidu v Pruském Slezsku vykazuje 4,669.857 obyvatel, z nichž je 1,100.800 Poláků, 60.517 Moravců, 15.396 Čechů a 24.467 lužických Srbů. Ostatní jsou Němci. Všichni tito Slované nemají ani obecných ani středních škol a vládní snaha, aby byli poněmčeni, vystupuje stále úporněji.

Otisk bible. Velkou vzácností je nyní bible, kterou tiskl a vydal Guttenberg asi v letech 1450—1455 v Mohuči. Protože má na každé straně 42 řádků, říká se jí všeobecně dvaačtyřicetiřádková. Původní výtisk je nyní velkým pokladem, úplný zachoval se vlastně jenom jediný ve dvorní knihovně v Mnichově. Co by stál, nelze říci, neboť úplný nepřišel nikdy do obchodu; londýnský archivář Guarisch prodal jednou žaltář mohučský z roku 1459 za 100.000 korun. Protože je tedy vydání Guttenbergovy bible tolik vzácné, vydá ji nyní v úplně věrném otisku pařížský nakladatel H. Welter. Dílo bude míti 1283 stran, vyjde ve dvou foliových svazcích jen v 500 výtiscích a bude státi výtisk 1000 K. — Mluvíce o bibli, podáváme následující zajímavou zprávu o ní: francouzský spisovatel Fertiacelt vypravuje ve své knize »Les amoureux des livres, Paris 1877«, že kdosi pracoval úsilovně po celá tři leta denně osm hodin, aby dokázal, že je v bibli 66 knih, 1189 kapitol, 31.173 veršů, 773.656 slov, 3,566.560 písmen, 6855kráte slovo Jehovah, 46.227kráte slovo »a« atd. Ignát Zháněl.

Norimberská bible z roku 1483. Hrabě Mensdorf má na svém zámku v Boskovicích na Moravě knihovnu, v níž hlavně je vzácnou německá bible, tištěná v roce 1483 v Norimberku; cenní ji znalci na 12.000 K. Před třemi lety se ztratila. Hrabě věděl o ztrátě, ale neučinil žádného oznámení. V Boskovicích založili místní museum a nedávno pozvali hraběte, aby se na ně podíval. Hrabě

přišel a nalezl svou bibli. Oznámil, že je bible ukradena z jeho knihovny. Zavedeným vyšetřováním zjištěno, že ukradl bibli zámecký sluha a prodal ji tamějšímu vetešníkovi za 10 K; vetešník prodal ji musejnímu spolku za 16 K a spolek nemaje tušení o jejím původu, uložil ji v museu. Hrabě dal museu v náhradu jinou, ovšem méně cennou bibli. Ig. Zh.

Knihovna liturgických děl. Ve Vídni vyšel: Katalog der liturgischen Drucke des XV. und XVI. Jahrhundertes in der herzoglichen Parma'schen Bibliothek in Schwarzau am Steinfelde. Vydal dr. Hanns Bohatta. Spis má dva svazky v 4^0; prvý má XII. a 467 stran, druhý 443 stran. Tato ve svém druhu ojedinělá knihovna čítá 600 čísel, jež jsou ze 40 různých kongregací a ze 114 diecésí. Nejčetněji je zastoupena Francie a to 45 diecésemi a 92 liturgickými tiskopisy, pak následuje Německo s 29 diecésemi a 113 čísly. 25 z těchto knih jsou unika, nikde jinde se neuchovala. Prvotisků je 134 a z nich bylo doposud 24 neznámých, kterých doposud žádný bibliofil nepopsal. Dr. Bohatta podává v katalogu přesný a úplný popis jedné každé knihy. Je vůbec podivno, že z liturgických knih zachovalo se poměrně velice málo výtisků. Na př. z missálu tištěného roku 1480 pro diecési Liége uchoval se jediný list z kanonu. Z brevířů, které byly, jak se dá zjištiti, tištěny v 5 až 7 stech výtisků, neuchoval se často ani jediný. Vévodové z Parmy sbírali s obzvláštní zálibou liturgické tisky po dvě generace: roku 1878 měli již 344 čísel, r. 1884 377, nyní je 600 čísel. Ignát Zháněl.

Je theologie vědou? Jest — odpovídá časopis »Hus« (číslo 9., str. 135), ale jenom theologie protestantská; theologie katolická není žádnou vědou. Že katolická theologie není vědou, to se dokáže takto: »V římsko-katolické církvi žádná pravá bohoslovecká věda místa nemá a nikdy míti nebude. Proč? Proto, že římská církev stojí na dogmatech nezměnitelných a na předpokladech nepošinutelných. Jaká věda může vzniknouti v církvi, kde jeden člověk »neomylně« rozhoduje, co je pravda a co není pravda? A jaká věda může existovati tam, kde dogma jednou přijaté jest nezměnitelno a byť bylo dávno rozumem zdravým za blud poznáno.« — Jaký to důkaz jasný, jednoduchý! Aby si však některý nechápavý »evanjelický« rozum ten důkaz spíše v paměti uchoval, užil »Hus« ještě tohoto převelmi laskavého, řekněme raději »evanjelického« vysvětlení: »Římsko-katolický theolog je podoben hovádku pasoucímu se, ale provazem přivázanému a kolíkem k zemi připoutanému. Může jíti kam (?) chce, ale jen tak daleko, kam provaz sahá.« — —

Že jsou evangelíci ve svém záští proti katolíkům tak naivní, toho jsme se přece nedomnívali. Podle té evangelické theorie není vědou na příklad historie, poněvadž je »přivázána« k faktům historickým, jichž si podle chuti a přání měniti nemůžeme; není vědou na př. astronomie, poněvadž nemůže běh těles nebeských měniti atd. — zkrátka, každý vědec je podoben hovádku (podle evanjelického přirovnání), poněvadž je vázán objektivní pravdou, od níž se podle své fantasie odchylovati nemá. Rád bych věděl, jak na př. věřící theolog protestantský může měniti dogma evangelické o vykoupení skrze krev Kristovu? Musíme jen říci, že tu evangelický časopis »Hus« mluví o katolické theologii jako slepý o barvách a když k jeho nevědomosti přidruží se nenávist, pak z toho pro katolíky nemůže z evang. duše plynouti nic než pomluva, posměch a potupa.

L. † n.

Divný kompliment pro mladší generaci našich literárních historiků a esthetiků uvádí »Zvon« (č. 3.) z »Besed Času«, kde profesor Váša poukazuje k tomu, jak si esthét Arne Novák odporuje ve svých úsudcích o Zeyerovi, a dodává: »Případ je neobyčejně poučný, jak nadmíru málo spolehlivé jsou úsudky našich esthétů. Pan Arne Novák v německých dějinách, tedy řekněme před literární Evropou, nazve klidně Zeyera parafrasistou, aby se stejným klidem po 2, po 3 letech na základě dojmu, jaký v něm vzbudila letmá studie Martenova, svůj úsudek annuloval. A Zeyer náleží ke spisovatelům, jejichž díla jsou úplně vydána a o nichž napsána byla již řada studií. Je-li soud o spisovateli zemřelém, jehož činnost jest uzavřena, tak vratký, jak spolehlivé jsou úsudky o spisovatelích teprve se vyvíjejících? Naši mladí jsou samá nálada a žádná myšlenka; samý dojem a žádný rozum, samá intuice a žádná soudnost. Zejména ta intuice není než středověká víra v zázraky a pověrčivost . . .« — Profesor Váša se diví něčemu, co vlastně je jádrem světového a životního názoru dnešní generace. Vždyť dnes ustáleno není nic (jen odpor proti všemu nadpřirozenému a tudíž i proti náboženství a církvi); dnešní doba se tím ani netají, že by chtěla uznávati nějakou autoritu nebo absolutní pravdu, vrtkavost v úsudku jest jen krůček dál: včera jsem tvrdil 2 a 2 rovná se 5, dnes pro variaci musím říci 2 a 2 rovná se 7. Vyvíjíme se a hledáme — pravdy. L. † k.

Opět v Německu! V Hamburku byl právě utvořen a vstoupil v činnost spolek »Deutscher Bund gegen Schmutz und Schund«, který bude vésti nejostřejší boj proti oplzlé literatuře. Spolek má býti bojovnou organisací celého Německa. Spolek kojí se nadějí, že všecky německé politické strany vezmou ve svůj volební program otevřený boj proti nešesti a špíně, bující v německé literatuře. Aby snahy spolku byly účinněji podporovány, bude zmíněný spolek vydávati též svůj měsíčník, nesoucí název »Rolandův Meč«. — Kdy my se u nás na něco podobného roztrouſáme? Jen že v Rakousku jsme vždy v ohledu mravokárců jen na papíře, ale skutky jsou daleky. O. J.

Literární paběrky. — Až člověk nad tím žasne, jaké blasfemie se tisknou a volně procházejí. Příkladem toho je báseň Jaroslava Pacovského »Corporis mysterium« v »Pokrokové Revui« č. 11—12. Zde stůjte ukázky na přemýšlenou: »Již není božstev ani kultu, krom jediného — Tajemství Tvého (ženského) Těla.« (Kdyby se psalo o Božím Těle, jistě by bylo malou písmenou.) „Králové, Knížata, Proroci a Biskupové, vasalové prachu se sklopenými hlavami kráčeli — a Ty na bílém oltáři stojíš, vysoko nad nimi — čistá a nedotčená, zastřená tajemnou září, neposkvrněná! Velebeno a oslaveno budiž Tvoje Tělo! Snímám závoje s Tvých ňader. Hle, jako dvě bílé hostie s rudou krůpějí neproměněného vína nad horizonty mého království zaplála. (Jak nesmyslné a rouhavé podobenství!) Dotýkám se Tě zdviženýma rukama posvěceného, který klečí před oltářem, chvěje se láskou (totiž básník-kněz). A zvedám Tě vysoko nad sebou, abych ukázal všem bytostem zřeným (!) i nezřeným Tajemství Tvého Těla. Klanějte se a kořte, mystičtí obyvatelé říše mé, když se koná toto Nové Pozdvihování. A jen z piedestalu v aureolách rozzářeného dýmu obětí zápalných svití tajemným ohněm, jak hvězdy Neposkvrněné, čisté a svaté Tajemství Tvého Těla.« — Něco tak odporného a spolu hloupého, něco tak rouhavého dávno jsem nečetl.

Podivnou stať přináší „Moderní Revue“ v č. 1., již původně napsal Andre Gide a přeložil Josef Marek pod názvem „Návrat marnotratného syna“. Tento biblický příběh se tu básnicky rozvádí. Zvláštní kapitoly jsou: Domluva otcova, Domluva staršího bratra. Také tu uvedena kárná slova matčina a Rozmluva s mladším bratrem. Tento prý navštívil večer marnotratného syna, jenž mu vypravováním svým otevřel cestu do světa. Mladší bratr odchází z domova, aby došel volnosti a napravený starší bratr mu lucernou na cestu svítí. Pro ten dodatek, té touze po světě podobenství rozvedeno a smyšleným ukončením doplněno. Neobsahuje nic urážejícího.

Oprávněná uváděna stížnost, že se u nás v Čechách málo vydává a překládá ze spisů slovenských, a to ani ne v učebnicích, na př. z básní Rottových, Hviezdoslavových z prósy Valauského, Kukučinovy, Tajovského atd. Odporučovala by se čítanka pro české čtenáře ze spisů těch místo čítanky Macharovy, Horkého a jiných a místo tolika překladů z francouzštiny v českých časopisech vůbec a novinách — feuilletonech zvláště.

Co dobrého může způsobiti řádný kalendář! Počet jejich se v poslední době valně rozmnožil. Někteří obchodníci přidávají jej zákazníkům jako novoroční dárek, a to nejenom útržkový s pestrými obrazy, ale i se zábavným a poučným textem. Nejvíce volen kalendář žertovný v podobě poštovních knížek. Právě se dovídám, že jistá firma s kávou v Praze objednala 25.000 exemplářů Humoristického kalendáře, k němuž dá přitisknouti svoji reklamu a bude rozdávati odběratelům. A kritika (může-li se za nynějších poměrů kritice vůbec věřiti) valně nechválí text kalendáře toho. Je tu prý mnoho hospodského. Co dobrého by rozsel řádný kalendář, jenž by byl v takovém množství mezi lid rozhozen! A tolik rozdává firma jedna, mnoho-li jiné! Jaký by to byl požitek, jaký prospěch z knihy opravdu dobré a povznášející! Ale marné volání! L. † 12.

Paběrky z novin a veřejného života.

Sv. Otec Pius X. — (Pokračování.) — Malíř u papeže. Dne 25. ledna byl přijat papežem hrabě Lippay, kterému papež věnoval velkou zlatou medalii a vyslovil spokojenost za zdařilý obraz, znázorňující papeže, jejž svatý Otec určil pro soukromou knihovnu. Hrabě Lippay již několikráte maloval velmi zdařile papeže Pia X. — Vyšší škola pro církevní hudbu. Dne 5. byla v Římě otevřena vyšší škola pro církevní hudbu, jež byla zřízena zasloužilým spolkem italským svaté Cecilie. Tento ústav, jenž doplňuje četné cír-

kevní školy v Římě, jest plodem poslušnosti k svatému Otci, jenž v Motu propriu ze dne 22. listopadu 1903 prohlásil: »Nechť je postaráno každým způsobem o vydržování a podporu vyšších škol pro církevní hudbu, kde jsou, a o přispění ku založení jich, kde dosud nejsou. Jest velmi důležité, aby církev sama pečovala o výcvik svých učitelů, varhaníků a zpěváků podle správných zásad posvátného umění!« Ačkoli jsou začátky dosti skromné, přece je škola úplná vzhledem ku svému účelu. Vyučování jest rozděleno na tři oddíly: na školu zpěvu řehořského, která trvá rok a oprávňuje k dosažení diplomu učitele spolku svaté Cecilie. Druhým oddílem je škola harmonie, kontrapunktu a fugy, rozvržená na čtyři léta, třetím pak škola varhanická, rozvržená na tři léta. V učebných hodinách se probírá vědecká theorie a praktický zpěv řehořský, dějiny liturgických nápěvů, všeobecné dějiny posváté hudby liturgické obřady, studium a výklad papežského Motu proprio o posvátné hudbě, methodika a výcvik ve zpěvu a studiu polyfonie, četba skladeb novějších váženějších skladatelů. Mezi vyučujícími vynikají P. Hugo A. Gaisser O. S. B., rektor řecké kolleje, pro vědeckou theorii řehořskou, P. Ildefons Schuster O S. B z opatství svatého Pavla pro studium nápěvů liturgických, Msgr. A. Rella, vicedirektor kaple Sixtinské, pro zpěv řehořský, baron R. Kanzler pro dějiny posvátné hudby, P. A. de Santi pro studium »Motu proprio«, P. Minetti pro bohoslužebné obřady, učitelé C. Dobici a kněz R. Refice pro harmonii, profesoři šlechtic Filip Copocci, mistr basiliky lateránské a šlechtic Ernesto Boezi, mistr basiliky vatikánské, pro školu varhanickou. Přízní a laskavostí Antonia Piccarda, vrchního představeného kongregace synů Neposkvrněné Panny, má vyšší škola církevní hudby své sídlo v kolleji téže kongregace na Via Mascherone č. 55., kde duchovní alumnové obdrží také stravu a byt, budou-li toho žádati. K vůli většímu pohodlí a aby také ostatní mohli těžiti z gregoriánských přednášek, budou se tyto konati ve dvoraně Atenea papežského semináře římského každého dne v hodinách dopoledních, ostatní školy budou míti vyučování v samém sídle ústavním. Chovanci mají k používání dvoje varhany, harmonium a piano, jakož i knihovnu, což pro začátek je značně mnoho. Škola byla otevřena zcela skromně; byl konán krátký bohoslužebný obřad a bylo promluveno několik upřímných slov k chovancům vrchním předsedou spolku svaté Cecilie. Větší slavnost bude provedena, až budou schváleny studijní varhany, jež věnovala sv. Otci továrna O. Riegerova v Krnově ve Slezsku, které daroval svatý Otec této škole. K slavnosti zahajovací zaslal kardinál vikář Pietro Respighi vrchnímu předsedovi spolkovému list, v němž blahopřeje k tak významnému podniku a píše: »Nový ústav uskutečňuje dosti dobře jedno z nejhorlivějších přání našeho sv. Otce Pia X. a bude provázen beze vší pochybnosti potleskem a sympatiemi všech, kteří chápou nezbytnost a důležitost obnovy církevní hudby v našich kostelích vzhledem k obřadům a umění. Největší výhodu bude míti tato škola pro výchovu duchovenstva. Proto jsme velmi povděčni, že škola pro gregoriánský zpěv umístěna v Ateneu papežského semináře římského u sv. Apollináře, poněvadž poskytuje největšího pohodlí osobám církevním, zvláště studujícím, aby docházeli do kursů, a nepochybujeme, že mnozí též z různých ústavů a společenstev budou jich užívati s nemalým úspěchem, aby se vycvičili v dobrém výkladě bohoslužebných nápěvů.« Slíbil pak novému podniku svou podporu, kterou také ihned zaslal. Nová škola dosud není finančně zabezpečena, ačkoli nutné výlohy pro počátek byly zapraveny obětavostí šlechetných dárců. »Pro budoucnost,« napsal P. de Santi v »Bolletino Ceciliano«, »Prozřetelnost tu bude nápomocna, my pak napneme všecky síly, abychom sebrali potřebný obnos a dali jej do rukou sv. Otce k trvalému založení ústavu, mezi jinými tak důležitého pro nás. Kdož ví, zda svatá Cecilie nenadchne šlechetných mužů, aby rychle pomohli. Avšak je-li nutno, netřeba se obávati dlouhého a obtížného sbírání příspěvků po něčem z lásky k bližnímu.« Vyšší škola pro církevní hudbu v Římě má býti živým a věčným pomníkem postaveným mecenáši a ctiteli tohoto božského umění podle ctihodného Motu proprio z 22. listopadu 1903 našeho sv. Otce, papeže Pia X. Kdo mezi námi by odepřel podpory tak krásného podniku?

28. března stoleté jubileum, zvláště pro Čechy. 28. března 1811 narodil se v Prachaticích Jan Nep. Neumann, vysvěcen jako biskup ve Philadelphii; † 28. března, 1860. Na den sv. patrona jeho, 16. května letos v Římě rozhodnuto bude, zdaliž smí se vzývati veřejně jako blahoslavený. Do té doby má titul: Servus Dei, sluha Páně. Studoval v Čes. Budějovicích a dvě leta v pražském semináři, ale zde ani tam nedosáhl vysvěcení, jelikož se myslelo, že ničeho na něm není. Tedy stal se Redemptoristou a prvním misionářem z Čech v Americe a biskupem a přírodozpytcem příliš ctěným i od protestantů, tak že papež

Pius IX. rád by ho byl viděl. Tedy roku 1854 přišel do Říma k prohlášení Neposkvrněného Početí Panny Marie. Hned však se vrátil přes Loreto, Vídeň a Prahu, kde navštívil svou sestru, která dlouhá leta působila u Milosrdných sester pod Petřínem jako představená i také jako představená celého řádu. Na Hradčanech císař Ferdinand pozval ho k obědu a po zákusku dal mu představit zvláštní pokrm, který biskupu nejvíce chutnal: ve veliké míse samé zlaté peníze k nové stavbě sídelního chrámu svého, jak čteme v jeho životopise od P. Jindřicha Saintraina, roku 1888 v Paříži a Lipsku, stránka 209. Stoleté jubileum Neumannovo oslaveno bylo letos na konci března v Prachaticích u přítomnosti diecesního biskupa.

Pamětní deska Karlu Škrétovi byla zasazena v pravé lodi před hlavním oltářem v kostele sv. Havla na Starém Městě pražském. Má tento nápis: »Zde odpočívá český malíř Karel Škréta Šotnovský ze Závořic. Narozen 1610, zde pohřben 1. srpna 1674.« Na desce je v barvách proveden Škrétův erb. Deska byla zasazena péčí soupisné komise a náboženské Matice.

Universitní stolice pro konvertity. Při universitě sv. Aloise v St. Louis (Amerika), řízené jesuity, byla zřízena zvláštní stolice pro ty, kteří po náležitém seznámení se s katolickým náboženstvím chtějí přestoupiti na víru katolickou. Zpráva o zřízení této stolice zaznamenává, že se tím vyšlo vstříc naléhavé potřebě. Množí se nespokojenci se věrami sektářskými, kteří pak hledají uspokojení v náboženství katolickém a ti zasluhují, aby se jim poskytla plná příležitost ku dokonalému poznání katolické víry. Že zřízením této universitní stolice pro konvertity posloužilo se hnutí od sektářských náboženství k náboženství katolickému, nasvědčují četnější přestoupení ke katolictví.

Katolická manifestace proti „Pryč" od Říma ve Vídni. — Z Vídně 6. března. Včera konala se zde imposantní schůze svolaná katolickým lidovým svazem, a to v lidové síni nové radnice. Návštěva byla tak ohromná, že musila býti pořádána schůze parallelní. Hlavní schůzi byli přítomni: arcibiskup-koadjutor dr. Nagel, starosta Vídně dr. Neumayer, mnoho poslanců, princové Arnošt a Robert Windischgraetzové, princové Ludvík a Karel Liechtensteinové, hr. Trautmannsdorf, bar. dr. Ebenhoch, prelát Zschokke a biskup Marschall. Řeči pronesli: starosta dr. Neumayer a arcibiskup dr. Nagel. Resoluci navrhl hr. Trautmannsdorf. Praví se v ní: »Shromáždění navštívené mnoha tisíci mužů odsuzuje co nejostřeji ničemnou agitaci za heslem »Pryč od Říma« v Rakousku a hlavně ve Vídni. Nebezpečí hrozící místnímu míru a blahu vlasti volá ke katolickému lidu, aby všude katolicky a rakousky odmítal útoky na náboženství.« Resoluce byla za nadšeného souhlasu přijata jednohlasně.

Osobní. Th. dr. Ot. Tauber, katecheta ve Strážnici, obdržel na základě prací předložených od ministerstva vyučování stipendium na studijní cestu do Švýcar a Bavor, aby tam osobním stykem poznal a studoval školství a paedagogii.

Katolíci němečtí a žid Nathan. Že němečtí katolíci nepatří k těm katolíkům, kteří si dají líbit všechno nadávání na papeže, víru atd., jako mnohdy naši katolíci, kteří nadávavé plátky si ještě předplácejí, nasvědčuje jejich protest proti hanobení papeže, kterého se dopustil římský měšťanosta žid Nathan. Protest onen, jejž podepsalo 11,750.000 katolíků v samotném Německu, vyjadřuje praktickou odpověď na sprosťáctví žida Nathana. Všech těch téměř dvanáct milionů německých katolíků zavazuje se, že v době oslav památky spojení Italie, které v Římě budou se konat tohoto roku, nenavštíví Řím. Zavazují se, že navštíví Řím roku příštího, kdy připadá vatikánská slavnost. Nemohou-li katolíci dovolati se spravedlnosti jinak na obranu proti sprosťáctví židů a volnomyšlenkářů, pak jest záhodno jednat všude tak, jako jednají katolíci v Německu. Viděli bychom, že by se s katolíky hned jednalo jinak.

Němečtí katolíci pro svůj tisk konají opravdu mnoho. Schůze sleduje schůzi, na které agituje se pro Pův tiskový spolek. Nedávno konala se opět obrovská tisková schůze v žofínských sálech ve Vídni za účastenství předních rodin šlechtických, na které o tisku mluvil P. Dietrich z kláštera Wilten v Tyrolsku. Řeč jeho, v níž vyzýval křesťanský lid vídeňský, aby povstal rázem pro křesťanský tisk, nemá-li hlavní bitva s nepřáteli být ztracena, v níž appeloval na poslance, vůdce lidu, klerus, katol. spolky, mariánské sodaly a terciáře, aby otázku tiskovou učinili svým »ceterum autem censeo«, byla přijata s obrovským nadšením. Hraběnky Thunová a Nosticová sebraly hned na schůzi značné obnosy ve prospěch Piova spolku.

Katoličtí studenti v Bavorsku. Výbor katolických bavorských organisací studentských svolal schůzi všech odchovanců katolických škol, na níž bylo protestováno proti tvrzení, že odchovanci katolických škol se čím dále v tím větším množství chýlí k volnomyšlenkářství.

Chorvatská pout do sv. země. P. Ferdinand Kaizer, představený františkánský v Budapešti, pořádá o prázninách pout do sv. země, k níž se připojí i katolická výprava chorvatská.

K jubilejnímu fondu družstva Vlast v březnu darovali: 2 K: Aug. Krčmář, k. a. vik. tajemník ve Stodůlkách; po 1 K: Václ. Kohout, děkan v Nemyčevsi; Jos. Pivoňka, f. admin. v Košeticích; Tom. Kubíček, far. v Rychalticích. Činí úhrnem 2674 K 15 h. — Prosíme všecky členy družstva, aby fondu tohoto, jenž jest ctí družstva, stále byli pamětlivi.

Z Tiskové ligy. Darovali: 28 K: duchovenstvo vik. Jaroměřského; po 10 K: Nejmenovaný a duch. vikariátu Berounského; po 2 K: Ant. Zeman, duchovní v Laab; Jan Kříž, far. v Noutonicích, a T. Gernt v Brně. Opravy uveřejnily: »Právo Lidu« vdp. Ferd. Blechovi, děkanu v Solnici; »Jihočeské Listy« dp. Fr. Holbovi, far. v Dubném a »Červánky« dp. R. Vágnerovi, far. v Bystřici nad Pernštýnem. Husitství ve světle pravdy vyšlo roč. VIII. č. 1—4 a má obsah: č. 1.: Mistr Jan Hus, lidová přednáška. Napsal dr. Fr. Klobouk. Cena 28 h. Č. 2—4: Husitský arcibiskup. Napsal Václ. Oliva. Cena 80 h Celý roč. stojí 1 K. Předplatné přijímá administrace družstva Vlast v Praze čp. 570-II.

Ze Spolku na zakl. katol. knihoven. Za členy přispívající přistoupili: Konvent Mil. bratří v Praze a Aug. Krčmář, k. arcib. tajemník ve Stodůlkách. Dary složili: po 4 K: Jan Hejtmánek, bisk. vikář v Bystrém; Školske Sestry sv. Josefa v Č. Budějovicích a Jos. Lev, far. ve Skramníkách; po 3 K: Fr. Chaloupecký, far. ve St. Kolíně; Ant. Trčka, far. v Ševětíně; Fr. Seyvalter, kanovník v Sedlici; Jos. Forman, katecheta v Německém Brodě, a P. Raym. Fišer, kněz řádu sv. Benedikta v Broumově; 2·60: Sestry v nemocnici v Humpolci; 2·50: Ant. Pogerth, kanovník v Hradci Králové; 2·30: Jan Vaněk, farář ve Mříčné; po 2 K: Konvent Mil. bratří v Kuksu; P. St. Chaloupka, inspektor statku v Polici n. Met.; Konvent řádu sv. Voršily v Kutné Hoře; Jos. Šmejkal, far. ve Veselíčku a Al. Vašátko, děkan v Heř. Městci, 1 K nebo méně než 1 K: M. P. Jiránová za Šk. Sestry v Nové Pace; farní úřad v Bělé u Přelouče; dále profesoři, děkani, faráři a kaplani: Ant. Seliger v Stračově, P. Vil. Rudolf v Broumově, Jan Tichý ve Veliši, Vinc. Novotný v Dolní Krupé, Václ. Hák v Žumberku, Mat. Dušek ve Vys. Mýtě, Vinc. Rameš v Radimi, Václ. Štěpán ve Velimi, Ant. Macháně v Pouchově, Jos. Pecháček v Solnici, Jos. Ulík v Lužanech a Mat. Jičínský ve Všestarech. Knihy darovali: Jos. Kepl, far. ve Svojanově; Jul. Košnář, prof. reálky v Praze, a Jan Albert Vaněk, far. ve Mříčné. Nové dary přijímá Spolek na zakl. katol. knihoven v Praze čp. 570-II.

K Širšímu sboru soc. odboru družstva Vlast v březnu přistoupili a složili po 2 K: Ant. Zeman, duchovní v Laab; Aug. Krčmář, k. arcibisk. tajemník ve Stodůlkách a Vojt. Lhotský, děkan v Červené Řečici; 1·60: Františkánský klášter v Dačicích; 1 K nebo méně než 1 K. Ant. Maděra, kanovník na Kladně; Dr. K. Lev Řehák, kanovník u sv. Ducha v Praze; Jindř. Hilbert, velkoobchodník na Smíchově; Jos. Vrána, dělník v tab. továrně v Sedlci; dále děkani, faráři, kooperátoři, vikáři, katecheti a profesoři: Jos. Kepl v Samšíně, Jan Jelínek v Bojkovicích, Jak. Slavík v Malenovicích, Václ. Kohout v Nemyčevsi, Fr. Rudolf ve Včelákově, Jos. Staněk v Táboře; Fr. Kraus v Chotěšicích; Jos. Lužný v Prusinovicích, P. Milo Lahulek v Kolíně, Jos. Pivoňka v Košeticích, Jos. Neškudla ve Výprachticích, Fr. Knapp ve Vys. Veselí, Jos. Olšina v Kroměříži, Ant. Novák ve Sloupnici, Ant. Podhradský v Hrozné Lhotě, Ludvík Mihola ve Znojmě, Ant. Nevřala v Kelči, Tom. Kubíček v Rychalticích, Václ. Nepokoj v Ostřetíně a Jar. Půst u sv. Haštala v Praze.

K překladům. Překladem M. Brégy, faráře v N. S. Pittsburg v Severní Americe, vyjde anglický překlad knihy »Z květů a trní života« od Vlasty Pittnerové. V časopise ruském »Slovo«, vycházejícím v Moskvě, byl před delším časem již uveřejněn překlad povídky »Na rychtě« téže spisovatelky, prací Srba Povolného, meškajícího nyní v Paříži. Do chorvátštiny byla přeložena pak její črta »Dvojí pout«, uveřejněná ve »Vydrových Besedách.« Překlad Dr. Vladimíra Jelovšeka otištěn byl též v časopise Vydrově chorvátsky vydávaném.

KVĚTEN 1911

VLAST

ROČNÍK XXVII. ČÍSLO 8.

Ve znaku Zlaté Růže.

Studie k dějinám lidumilných zřízení v Jindřichově Hradci.

Napsal JAN VOBORSKÝ.

(Pokračování.)

B. Původ a dějiny studentské nadace Jindřichohradecké.

R. 1478 založen byl od Jindřicha IV. z Hradce klášter a kostel sv. Kateřiny pro O. O. Františkány, kteří před tím již od roku 1457 bydleli ve kterémsi soukromém domě na předměstí blíže kostelíka sv. Václava.

Proti klášteru u sv. Kateřiny byl dům vdovy po Jindřichovi IV. z Hradce, roz. Anny kněžny Münsterberské hraběnky Kladské, která v něm společně žila se svou dcerou Annou, taktéž ovdovělou, jako v sídle vdovském. —

Prve než o lidumilných snahách těchto paní a o špitálu pro ženy jimi založeném dále promluvím, vsunuji zde krátkou zmínku, která přenese nás v ráz doby, ve které lze hledati historický původ fondu velké studentské nadace Jindřichohradecké. —

Jindřich IV., nejvyšší purkrabí království Českého (zemř. 17/1 1507), měl postupně za manželky: Alžbětu ze Sternberka, Anežku, dceru Jana z Cimburka a Tovačova, Magdalenu hraběnku z Gleichenu a konečně Annu kněžnu z Münsterberku; s touto měl syna Adama a dceru Annu, která třikrát byla provdána, a to: za Hynka Bočka z Kunštátu, Ladislava ze Sternberka, pána na Bechyni a nejv. kancléře v Čechách, a pak za Jindřicha IX. z Rožmberka. Obrazy prvních tří manželek Jindřichových jsou na velké fresce Marianské v zámku Jindřichohradeckém, o níž v soupisu uměleckých a historických památek (díla v úvodu citovaného str. 59) obsažen jest tento podrobný popis:

»Panna Maria v brokátovém spodním šatě a v modrém plášti s červenou podšívkou, držíc Ježíška, stojí na měsíci, celá v svatozáři, v níž paprsky jsou narýsovány; také kolem hlavy jest svatozáře. Nad ní dva andělé ušlechtilých tváří, štolami přepásaní, jeden v zeleném, druhý v modrém dlouhém rouše, drží

korunu. Za ní třetí anděl v červeném rouše se zelenou podšívkou drží kaditelnici. Před P. Marií klečí na klekátku, bílou rouškou pokrytém, maje před sebou rozevřenou knihu s červenou ořízkou, mladý bezvousý muž dlouhých rusých vlasů s rukama sepjatýma. Na sobě má dlouhé brokátové roucho se širokými rukávy, sobolinou vyložené. Jest to Jindřich IV. z Hradce. Před klekátkem je znak hradecký. Za Jindřichem stojí světice, svatozáří označená, s bílým závojem na rusé hlavě, v blankytném rouše spodním a v červeném plášti se zelenavou podšívkou, jako by klečícího muže doporoučela milosti Toho, jejž sv. Panna drží, (snad sv. Kateřina, k jejíž cti vystavěl v Jindřichově Hradci kostel.) Za světicí vznáší se anděl v dlouhé zelené říze, jiný nad třemi manželkami Jindřichovými, černě oděnými. Každý z andělů má křídla zelenavá, modravá nebo bílá s temně modrým nebo červeným odstíněním. Paní označeny jsou jednak českými nápisy, gotickou minuskulí napsanými na blankách, jež andělé drží, jednak znaky u jich nohou. Nejblíže u světice kleči Magdalena z Gleichenu*) se zbožným výrazem v ušlechtilé tváři, za ní stojí Anežka z Cimburka, za touto pak klečí na červené podušce se třapci na rozích Alžběta ze Sternberka. Celý výjev odehrává se v zahradě, ohrazené vzadu nízkým zábradlím, obloučky ozdobeným.«

* *
*

Poručnictvo vládnoucí za nezletilé dítky Jindřicha IV. udělilo dne 17./12. 1508 všem kněžím na panství hradeckém a telečském potvrzení staršího již, ale během doby zase zrušeného, nebo správněji řečeno zapomenutého a tudíž nepoužívaného práva, aby se jměním svým poslední vůlí dle kanonického práva volně mohli nakládati. Za to se kněží zavázali, každoročně v pondělí po sv. Antonínu poustevníku v Jindř. Hradci se sejíti, officium defunctorum se modliti a den na to sloužiti zádušní mše svaté za pány z Hradce. Tyto zádušní slavnosti přeloženy byly po smrti Jáchymově (1565) na měsíc prosinec; nynější způsob slavností těch stanoven byl poslední paní z Hradce, Lucií Otilií Slavatovou. První zmínku o právu volnosti odkazu obsahuje listina Oldřicha III. z Hradce z r. 1338, potvrzená od pražského arcibiskupa Arnošta dne 25. května 1361. — Schallerova Topografie (str. 104) zmiňuje se o tom takto: »Udalrich von Neuhaus gestattete im J. 1338 den sämtlichen Weltpriestern auf seinen Gütern mit ihrem Hab und Gut frey zu testiren und verpflichtete sich und seine Nachkommenschaft nichts von dergleichen hinterlassenen geistlichen Gütern an sich ziehen zu wollen, welches der prager Erzbischof Arnestus bald darauf bestätiget hatte« (Balbin. Misc. L. 5. Vol. 1.

*) Tato paní Hradecká byla pochována v kapli sv. Mikuláše při kostele sv. Jana Křtitele a její hrobka byla v r. 1856 u přítomnosti probošta Petra Webra a malíře Viléma Kandlera otevřena. O zbožné myslí její svědčí, že byla pohřbena v žíněném rubáši s růžencem v rukou. Náhrobní kámen, vynikající uměleckou prací jak znaku gleichenského, tak i ostrého písma gotického, zdobí nyní stěnu kaple sv.-Mikulášské. Bližší popis sošky P. Marie, v kapli této nalezené, i hrobky Magd. z Gleichenu obsahuje vyňatek z deníku Kandlerova, otištěný v Klárově »Libuši« z r. 1858 (str. 385—394), kdež jsou též pěkné rytiny sošky i náhrobního kamene.

pag. 48). Různé dávky naturální (jako t. zv. Jesuitenbier, Majalfundationsbier a pod.), jež z příčiny této jednotlivým farářům v obvodu panství Jindřichohradeckého kdysi byly povolovány nebo poskytovány, resp. vyplácené za ně částky zprvu reluitní a později vyvazovací, nenáležely k dotaci té neb oné fary jako

Freska v zámecké kapličce Matky Boží v Jindř. Hradci.

beneficia, nýbrž byly výslovně jen farářům k úkonu fundačnímu zavázaným dávány. Dokazují to dle příslušného vyjádření vrchní správy panství Jindřichohradeckého (na př. ze dne 16. prosince 1870), daného v jistém konkretním případu, listiny a seznamy uložené v zámeckém archivu, vztahující se k právním a materiel-

ním otázkám majální a Luciové fundace za pány z Hradce. Teprve přesným plněním závazku fundačního vznikala sankce práva volného odkazu jmění světských kněží na farách panství jindřichohradeckého a telečského. —

* * *

Tolik tedy v krátkosti k posouzení doby, kdy v tichých zdech vdovského sídla svého, v odloučenosti od světa a nádhery života přemýšlely dvě urozené vdovy, matka i dcera o tom, jak by vzmáhajícím se nakažlivým nemocem mezi chudinou učinily přítrž a zároveň i jiným osobám ženským přiměřené opatření poskytly. Vyžádavše sobě od císaře Ferdinanda I. svolení k nadaci do půl čtvrta tisíce kop pro chudé, založily ústav, sboru *bekyň* podobný, který proto slul: *Špitál u sv. Kateřiny*, nebo pro nejbližší sousedství své s klášterem Františkánským též »*Klášteříčkem*«; v budově té umístěn jest nyní c. k. okresní soud jindřichohradecký, a lid dosud všeobecně užívá pro budovu tu pojmenování »klášteříček«. Bekyněmi nazývány byly ve středověku ženštiny svobodné i ovdovělé, které po klášterský v pobožné kázni žijíce, měly na starosti ošetřování nemocných. Byl to tedy jakýsi druh světských milosrdných sester.

Pro tuto reguli považuje dp. kvardián P. Flor. F. Březina ve své »Chronice kostela a kláštera Františkánského v Jindř. Hradci« (»Ohlas od Nežárky« roč. XL čís. 41. ze dne 7. října 1910) tyto jindřichohradecké *bekyně* za první *členky III. řádu sv. Františka.*

(Že v Jindřichově Hradci býval kdysi také klášter ženský, dovozuje Orth ve svém »Nástinu historicko-kulturního obrazu Jindřichova Hradce«. Byl kdes za farním kostelem blíže městské zdi, dle všeho v nejbližším okolí birdovny (šatlavy). O existenci tohoto kláštera panenského svědčí zápisy register perceptorum ac distributorum: r. 1507 dáno »sedm prken do panenského kláštera«, r. 1509 vyplaceno »od opravování domku jeptišského u bířice 5 grošův« a r. 1511 »od krytí jeptišského domku 18 grošův.« Jiných zpráv o klášteře tomto není. Že však byl blíže birdovny, vězení to pro dlužníky a zločince, vede k domněnce, že snad ženské k vazbě odsouzené dostávaly se jeptiškám v opatrování. —)

* * *

Dle zakládací listiny, dané na Jindřichově Hradci dne 1. září 1534, věnován byl k účelům špitálu zmíněný již dům kněžnin, jakož i sousední domek se zahradou, zakoupený v roce 1532 »se všemi svrchky a nábytky« od Matle fostíhaře *) za 32 kopy. Uzavřevše obě budovy zdí, ustanovily zakladatelky větší dům pro pět panen nebo vdov, dobře zachovalých a »*dobře křesťanských*«, jakéhokoliv stavu nebo řádu; domek druhdy Matlův určen byl

*) Fostíhaři, foscíhaři (z něm. Fassziehen) vybírali dle městského tarifu skladné z piva, vína, soli, obilí atd., mimo to konali také služby ponocných.

pro deset málomocných a různou nakažlivou nemocí stížených osob pohlaví výhradně ženského. Úkolem pěti ošetřovatelek — bekyň — bylo pečovati o tyto nemocné a ošetřovati je.

Zakládací listina obsahovala také řád, dle něhož sbor jindřichohradeckých bekyň po úradě svého duchovního otce a rádce — musil to býti bosák řádu sv. Františka — volil ze svého středu představenou »do tří let«, kteréž ostatní musily býti ve všem poslušny. Jinak však neměla představená v ničem přednosti před ostatními a mohla býti po uplynutí tří let opět zvolena. Zhřešila-li některá bekyně nebo ošetřovanka proti nakázané poslušnosti, nebo stala-li se také jinak původkyní nesvárů a rozbrojů ve špitále, byla od představené napomenuta; pakli se nepolepšila, rozkázáno jí, by se jinde bytem opatřila. V takovémto případě, nebo po úmrtí nebo po dobrovolném vystoupení z ústavu bylo na bekyních, aby vykonaly volbu nové členky, avšak nikdy pro peníze nebo pro jinaký majetek, který by se jim po ní mohl dostati. Pokud takové uprázdněné místo zůstávalo neobsazeno, bylo povinností bekyň, aby stravu pro jednu osobu vyměřenou dávaly jiným chudým ženám, buďto šestinedělkám nebo takovým, které »na den pracují a mnoho dětí mají.« Byla tedy péče urozených paní Hradeckých o chudičké ženy opravdu všestranná. Do kostela a z kostela (a to pouze u sv. Kateřiny, tedy jen několik kroků přes silnici) chodily všecky obyvatelky špitálu pospolu. Choditi do města, na procházky nebo na kvasy bylo bekyním přísně zapovězeno a nebylo jim dovoleno ani přátel navštěvovati. Tolikéž neměly lidí, ni světských, ani duchovních, do domu pouštěti, a nemohlo-li to při zvláštních příležitostech jinak býti opatřeno, musily věc co nejkratší řečí možno skoncovati, a to u přítomnosti nejméně jedné sestry. Ošetřovaným málomocným nebo jinak nezhojitelně nemocným a vleklou chorobou stíženým osobám pak přísně se přikazovalo, by lidí neobtěžovaly a do města po almužnách žebrati nechodily, leč na tom jedině aby přestávaly, dostanou-li co před kostelem sv. Kateřiny nebo do svého špitálního domku. Šaty byly jednoduché a pro všech 15 osob stejné, v létě z plátna, v zimě z laciného sukna. Tolikéž strava byla pro bekyně i nemocné jedna.

Špitální lístek jídelní zněl: »K obědu tři krmě, a to polévka, maso jedno, buď hovězí, buď skopové nebo telecí, a hrách; k večeři »od mléčného polévka,« vaření jakékoliv a kus sýra; v pátek a jiné postní dni na jedno ryby.«

K nadání ústavu v t. zv. klášteříčku věnováním patřily: *Oujezdec* na panství Kardašořečickém, *Malšice* a *Lomy* na panství Želečském, vesnice celé i se vším příslušenstvím, na nichž bylo zapsáno výše připomenutých půl čtvrta tisíce kop grošů českých jako základní listina nadační; mimo to ročně jako naturální dávka 10 »dobrých« vozů sena a 5 vozů dobré otavy od Drahejšky a domek se zahrádkou nad Markovou. Úroky a platy, rok k roku počítajíc, obnášely z Újezdce pětmecítma kop grošů a z Malšic a z Lomů $62^1/_2$ kopy grošů českých. Tyto úroky a dávky peněžité vybírali úředníci panství Hradeckého a odevzdávali je sboru bekyň, aby se z toho všech 15 osob stravovalo a šatilo, ničímž od sebe

se nedělíce. Zároveň bylo ustanoveno, by příjmů svých takto užívaly: Na maso 20 kop grošů českých, na hrách a jiné vaření 5 kop, na žito 10 kop, na ryby 10 kop, na ječmen k pivu, které jim v zámeckém pivovaře zdarma vařili a dováželi, 10 kop, na drva k palivu 5 kop, na šaty a obuv 5 kop, na koření 2 kopy a na plod do rybníkův Újezdeckých 4 kopy grošů českých; kromě toho aby chovaly čtyři krávy a k nim dvě děvečky, pro které byly určeny tři kopy grošů.

Bratřím řádu sv. Františka v kláštěře u sv. Kateřiny povinny byly dávati 10 kop, aby za to sloužili 500 mší ke cti a chvále Boží, zejména za duše obou zakladatelek, za duši paní Kateřiny Saské, kněžny Münstrberské, za duši Jindřicha a Adama z Hradce, jakož i za duše všech pánů Hradeckých, za duši Jindřicha z Rožmberka, Ladislava ze Šternberka a Hynka Bočka z Kunštátu. Přebytek ročních příjmů, tedy as $3^1/_2$ kopy českých grošů, obrácen býti měl na nevyhnutelné opravy domovní.

Správci ústavu byli měšťané, k tomu dle zřízení obecního od konšelů nařízení. —

Dle městské knihy přípovědí a smluv z r. 1576, fol. 503 byli v r. 1593 správci špitálu v klášteříčku: Lorenc pernikář a Pavel kolář; byla tedy světská správa dosti demokratická, ale také zcela přiměřená při špitále, do něhož přijímány byly ubohé osoby zajisté z nejchudších a nejubožejších vrstev lidu. —

Šlechetné zakladatelky, tuše nepochybně krátké trvání ústavu, odevzdaly zakládací listinu purkmistrovi a konšelům s výslovným nařízením, aby právní platnost její hájili, kdyby některý z potomních pánův a držitelů Jindřichova Hradce na statky tohoto špitálu chtěl sáhnouti.

Avšak již asi roku 1598 zrušila *Kateřina z Hradce, roz. z Montfortu* — ovšem že pouze z úmyslu zajisté zcela spravedlivého a lidumilného — tento špitál po 60tiletém trvání, poněvadž jen 2 nemocné osoby byly tam ošetřovány a *poručila veškeré jmění na zřízení semináře pro chudé žáky.*

Použila tedy k semináři jmění a nadačního fondu ústavu druhdy rovněž chudinského, při čemž obytné budovy »klášteříčku« na dále věnovány zůstaly prvotnímu účelu jako *vdovské sídlo* paní Hradeckých. Při něm byla upravena též krásná, rozlehlá zahrada s umělecky pracovaným kamenným vodotryskem. Po Anně z Rožmitála, vdově Adama I., bydlely tu Kateřina z Montfortu, vdova Adama II. z Hradce, Františka z Meggau a Marie Isabella z Vesterloo. Za této paní byly pokoje nádherně zařízeny drahocenným nábytkem intarsovaným a bohatě vyzdobeny obrazy, zvláště podobiznami rodinnými i císařů a císařoven souvěkých i množstvím miniatur od nejznamenitějších mistrů, jakož i vzácnými, ponejvíce porcelánovými nádobami, z Bruselu získanými.

Po požáru r. 1801 byla opravena pouze přední část budovy, r. 1849 prodán klášteříček obci a usazeny v něm c. k. okresní soud a berní úřad; spisovna okresního soudu uložena v nádherné druhdy přízemní síni (sal à terrain) panského sídla! Kamenný fontán i s delfiny ocitl se v troskách a zahrada, v níž

druhdy paní Hradecké v nerušeném klidu a tichu vdovského života se procházely, pronajata byla soukromým zahradníkům. Sic transit gloria mundi!

* * *

Založením *semináře studentského* dán byl také přiští *právní podklad pro* nynější *studentskou nadaci Jindřichohradeckou*, jejíž *dějiny* v následujících odstavcích dle úředních a jiných autentických pramenů pokusím se vypsati.

Vznik nadace této jest v úzkém životním spojení se založením *kolleje Jesuitské v Jindřichově Hradci.*

Adam II. z Hradce, nar. r. 1546, jako syn slavného lidumila Jáchyma z Hradce a jeho manželky Anny z Rožmberka, prohlášen byl r. 1568 u přítomnosti spoluporučníků Viléma ze Sternberka, Diviše Slavaty (děda Viléma Slavaty) a Jana Popela mladšího z Lobkovic za plnoletého, ujal se po té panství Hradeckého a pobyv jako komorník arcivévodů Arnošta a Rudolfa při dvoře císaře Maximiliána, vrátil se z cest po Španělích, Francii a Nizozemí r. 1574 do Jindřichova Hradce se svou manželkou Kateřinou, dcerou hraběte Jakuba Hugona z Montfortu a Bregenzu a Kateřiny Fuggerové z Kirchbergu. Otec Kateřiny z Montfortu držel při severním břehu Bodamského jezera říšské hrabství Montfort se zámky Langenaargen a Tettnang. Rodina Montfortská byla *přísně katolická*; vypravuje se o hraběnce Kateřině, že již za dětství vynikala vzácnou pobožností. Záhy byla přijata za dvorní dámu kněžny Marie Bavorské, manželky arcikníže te Karla Štýrského. Tam ve Štýrském Hradci seznámil se s ní mladý pan Adam z Hradce, dne 12. září 1574 byl s ní tam manželsky oddán a 21. září slavil s ní svatební veselí v Jindřichově Hradci. —

Ačkoliv nebyl původně řádu Tovaryšstva Ježíšova valně přízniv, vyhověl Adam II. přece prosbám své manželky Kateřiny z Montfortu, aby v Jindř. Hradci zřízena byla *kollej jesuitská*, a tak stalo se, že r. 1595 dne 4. července položen byl jeho synem Jáchymem Oldřichem (Adam z Hradce dlel té doby v Praze) za slavnostních obřadů základní kámen ke kolleji této. — O změně smýšlení Adama z Hradce svědčí také okolnost, o které zmiňuje se Schaller v Topografii Táborského kraje na str. 112, kde z dějin Tovaryšstva Ježíšova uvádí vzácná díla a rukopisy, kteréž Adam pro knihovnu kolleje Jindřichohradecké za více jak 17416 dolarů zakoupil, a které po zrušení řádu odevzdány byly do Pražské knihovny Klementinské. —

Dle starých záznamů dána byla do základního kamene Jesuitské kolleje Jindřichohradecké olověná plotna s nápisem: »Deo optimo, maximo auspice, Clemente VIII. Pontifice, Rudolpho imperatore. Illustrissimus Adamus de Novadomo, Regni Bohemiae Burggravius, ejusdemque charissima conjux D. D. Catharina, Comitessa a Montfort etc. hoc Collegium Societatis Jesu, religionis et pietatis erga, a fundamentis errexerunt. Quibus Pragae ob publica Caesaris et regni munera impeditis, primum hunc lapidem Illustrissimus D. Joachimus Udalricus, filius et haeres posuit. Anno MDXCV die quarta Julii.« —

Posvěcení základu kollegia stalo se za slavnostního obřadu, jak vypisuje Rull: »v přítomnosti mnoheych vyššího i nižšího stavu duchovních lidí skrze dlouhé zpívání a troubení.« Druhého dne položen nepochybně základní kámen k semináři. —

Dokončení stavby kolleje se Adam nedočkal, neboť zemřel dne 24. listopadu 1596. Kollej dostavěla r. 1604 Kateřina z Montfortu a vystavěla *seminář sv. Víta pro 30 chudých studujících*, ustanovivši k jeho lepšímu vydržování nadaci druhdy pro málomocné ženy zřízenou.

Seminář nazýval se *domus pauperum*, do něhož dle dobrého zdání rektorova přijímáno a vším potřebným opatřováno bylo 50 až 60 jinochů (mezi nimi také pensionáři, t. j. takoví, za jejichž ubytování, ošetření a vyučování bylo od rodičů placeno). Tři duchovní z řádu Jesuitského: regens, subregens a praeses opakovali s nimi vše, čemu se na gymnasiu vyučovalo, načež připouštěni bývali k dalšímu učení filosofickému a universitnímu. *Každý mladík do ústavu toho bezplatně přijatý musil slíbiti, že po dosaženém vyšším vzdělání na universitě jen v Čechách nebo na Moravě služby své blahu národa chce věnovati. Všichni pak byli zavázáni, že po čas svého pobytu v semináři k oslavě Boží litanie a chvalozpěvy v domácí kapli budou prozpěvovati a každého pátku ve farním chrámu Jindřichohradeckém nad kryptou svých dobrodinců klečíce, za ně se modliti.* *)

Pensionáři Jindřichohradeckého semináře studentského byli zejména Leopold hrabě Kolonič, biskup Vídeňského Nového Města při obležení Vídně od Turků v r. 1683 a napotomní kardinál primas uherský a arcibiskup ostřihomský, Bartoloměj Trillsam, jenž po dokonaných vyšších studiích byl vysvěcen na kněze a stal se rektorem university ve Vídni, a Arnošt Vojtěch hrabě Harrach, nápotomní arcibiskup pražský. Podobizny Koloniče a Trillsama, na plátně malované a semináři na památku věnované, nalézají se nyní v městském museu Jindřichohradeckém. Památkou na arcibiskupa Arnošta hraběte Harracha jest v městském archivu Jindřichohradeckém oválná pečeť na perg. listině t. j. instrumentu, kterýmž obec města Jindř. Hradce nadala kostel Nejsv. Trojice (de dato 8. září 1625, sign. A c α 10). Na pečeti jest postava sedícího arcibiskupa v rouchu arcibiskupském, pěkně a čistě propracovaná. Nápis lapidární: ERNESTUS II. D. G. ARCHIEPIS. PRAGEN. LEG. NAT. —

* * *

Den 21. září r. 1604, kdy byl založen studentský seminář při kolleji Jindřichohradecké, jest tedy prvním rozhodujícím momentem také pro vznik dnešní studentské nadace Jindřichohradecké, která dle chronologického a finančního sledu jest téměř

*) Summární přehled různých povinností, odnášejících se k oslavě Boží a zbožné vzpomínce na zakladatele jednotlivých studentských nadací, jak v starších dobách ukládány byly požívatelům studentských a seminárních nadací, sestavím, jakmile pracovati budu o dějinách takovýchto nadací. — Stane se tak ve studii nazvané »Nejstarší studentské nadace v království Českém až do r. 1700«, ku které jest všechen materiál již pohotově. —

nejstarší a při tom také peněžně nejvydatnější studentskou nadací v království Českém a řadí se důstojně k císařské nadaci Ferdinandské pro studující mládež šlechtickou i občanskou.

Velké souborné dílo »*Studijní nadání v království Českém*« (Praha 1894, nákladem c. k. místodržitelství) uvádí v I. svazku na str. 31.—46. pod řad. čís. 7. a pod heslem »*Jindřichohradecké nadání studentské*« tento *materiál listin*:

I. 1594 leden 20. v Jindřichově Hradci.

Nadací listina Adama z Hradce o zřízení jesuitské kolleje v Jindřichově Hradci. Listina jest textem velice bohatá — její přetisk ve zmíněném díle o nadacích obsahuje skoro plných 8 oktávových stran garmondového písma.

Originál městským syndikem ověřeného opisu na pergamenu s přivěšenou pečetí městskou jest v c. k. místodržitelském archivu v Praze.

Listina latinská začíná slovy: »In nomine Domini Amen. Ego Adamus de et in Nova Domo, dominus in Fravmberg, Telcz et Polna, invictissimi Romanorum imperatoris ac Bohemiae regis Rudolphi II. consiliarius, cubicularius nec non supremus regni Bohemiae burggravius« — — a opatřena jest podpisy:

Adamus de Nova Domo.

Sbigneus Berka,
Dei et Apostolicae Sedis gratia archiepiscopus Pragensis, legatus natus, ordinis Crucigerorum cum rubra stella generalis magister.
Georgius de Martinitz. —
Joachimus Colovrat. —
Wolfgangus de Colovrat. —
Adamus de Sternberg. —

Uvodní text zakládací listiny Adama z Hradce, vydané dne 24. ledna 1594 o zřízení jesuitské kolleje Hradecké, počíná dle pojednání prof. Josefa Vávry ve Sborníku historického kroužku družstva Vlast (z r. 1895, č. 4., str. 93. a 94.) v českém překladu takto: »Jakož za těch zarmoucených časů v zemi s bolestí duše jsem přemýšlel, kterak bych *starobylé náboženství katolické, v rodu mém dědičné, ale nyní rozličnými bouřemi zmítané*, v království Českém a zvláště na statcích mých *opět k zvelebení přivedl a k předešlé slávě povýšil*, následuje v tom příkladu slavných předků mých: zřizuji pro veleučené patery Societatis Jesu, muže pro velkou pobožnost v celém světě známé, v městě mém Jindřichově Hradci kollej a školy nejen pro mé poddané, ale také pro mládence odjinud přišlé, aby k samospasitelné víře katolické přivedeni byli, tak *aby katolická víra zde a ve vůkolních krajích od záhuby zachráněna byla, a ty kraje aby z bouřlivého vlnobití zase do bezpečného přístavu církve přivedeny byly.*« —

Vroucí ton tohoto úvodu zdál by se snad býti v odporu se zmíněným již předsudkem Adama z Hradce proti Jesuitům. Věc lze však snadno vysvětliti růzností povah a působnosti jednotlivých činitelů. — Adam měl asi na paměti pobyt doktora Volfganga Pistoria S. J. v Jindřichově Hradci r. 1566 a nezdar

jeho práce misionářské tamtéž. — Avšak koncem srpna 1592 u příležitosti pohřbu Viléma z Rožmberka byl od patera Jana Vivaria S. J., jenž byl regens pražského jesuitského konviktu, náležitě poučen o zřízení a účelu Tovaryšstva Ježíšova a o průběhu dosavadní jeho práce. I vyjednával tedy s generálem Tovaryšstva Ježíšova, Claudiem de Aquaviva; výsledkem pak bylo zavedení Jesuitů do Jindřichova Hradce, jimž odevzdal tam dům s příslušenstvím i patronat nade všemi farami a školami na všech panstvích rodu Hradeckého, tak *aby tam nesloužil a neučil nikdo, kdo by nebyl náboženství katolického.* Na výživu kolleje vykázal výroční deputát 1500 kop grošů míš. a hojně naturalií z důchodu panského a k tomu všemu zjednal ztvrzení císařské a vklad do zemských desk. Pro kollej koupil dvě knihovny, jednu v Němcích za 1700 dolarů, druhou ve Vlaších za 4000 skudů.

II. 1596 září 25. v Praze.

Potvrzení nadací listiny císařem Rudolfem II. Text začíná slovy: »Rudolphus Secundus, divina favente clementia electus Romanorum imperator, semper Augustus ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniae rex etc.« — —

Originál ověřeného opisu uložen jest v c. k. místodržitelském archivu v Praze.

III. 1601 duben 1. v Jindřichově Hradci.

Joachim Ulrich z Hradce potvrzuje *nadání Jindřichohradecké jesuitské kolleje* a rozmnožuje jeho důchody.

Originál ověřeného opisu uložen jest v c. k. místodržitelském archivu v Praze.

Listina latinská, datovaná: »Datae in arce mea Novae — Domus, anno Christi MDCI. Calendis Aprilis«, opatřena jest podpisy:

Joachim Woldrzich z Hradce.
Adam mladssy z Waldstegna. —
Christoff Wratislaw. —
Woldrzich Felix z Lobkowicz. —
Hertuigius a Seedlicz. —

Tato potvrzovací a rozmnožovací listina Jáchyma Oldřicha počíná slovy: »Ego Joachimus Ulricus de et in Nova — Domo, dominus in Telcz, sacrae caesareae regiaeque Majestatis consiliarius et burggravius in Carlstein etc. Omnibus et singulis ubivis locorum et praecipue in inclyto Boemiae regno eique incorporatis provinciis degentibus et hasce meas visuris atque lecturis notum facio:« — —

Za Jáchyma Oldřicha z Hradce měli Jesuité patronát na farách: v Jindř. Hradci, Počátkách, v Pěně,*) Dráchově, Jarošově, Kumžáku, Lodhéřově, Řečici (Kardašově), Stráži a Strmilově (Strymilově), na Moravě pak na farách v Telči, Myslově, Urbanově, Pavlově, Mrakotíně a Želetavě. — Týž Jáchym Oldřich

*) Pěna Horní, Ober-Baumgarten. Farní stavení bývalo též obydlím rekonvalescentů z jesuitské kolleje jindřichohradecké. Na kostelním zvonu, zvaném sv. Jakub, jest nad znaky Jáchyma Oldřicha z Hradce a Marie Maxm. Hohenzollernské nápis: »Joachimus Udalricus, Ultimus a Nova Domo, Burgravius Carlsteinensis et Coniux Eius Maria Maximiliana Comitessa ab Hohenzollern, Anno M. D. C. V.« —

z Hradce rozmnožil jesuitům a jejich školám deputát vína, másla, oleje i vosku, za 1000 tolarů koupil jim r. 1599 od vladyky Jana Lidvína dvůr na předměstí v Jindř. Hradci s rolemi, lukami, lesy a rybníkem a na spotřebu letních ryb jim daroval díl rybolovu v řece Nežárce. (Provisorem čili správcem tohoto jesuitského dvora byl po několik let Jan Jakub Horčický (Sinapius), r. 1608 od císaře Rudolfa II. za záchranu života do stavu rytířského s erbem a titulem »z Tepence« povýšený a jako apologetický spisovatel, hlavně jako autor knihy: »*Konfessí katolická*« proslulý.) —

Vedle takovéto přízně o hmotné zabezpečení jesuitů přál Jáchym Oldřich také *rozvoji jejich školství a projevil i takto svou horlivost katolickou.* Petr Vok z Rožmberka, horlivý vyznavač víry Kalvínovy, zle utiskoval jesuity krumlovské a ujímal jim důchodů, deskami zemskými zjištěných, takže roku 1600 musili zrušiti nejvyšší třídu svého gymnasia Krumlovského (rhetoriku). Ale pan Jáchym Oldřich ty propuštěné studenty i s jejich profesorem P. Martinem Wagnerem, přijal do Jindřichova Hradce a doplnil jimi posavadní tam gymnasium pětitřídní na šestitřídní, vykázav jim na výživu v semináři *400 tolarů na každý rok.* (Schmiedl Hist. Soc. J. II. 294., Vávra: Sborník 1895, str. 97.)

* * *

IV. 1604 září 21. v Jindřichově Hradci.

Kateřina z Hradce, hraběnka z Montfortu, *provádí* nařízené Adamem z Hradce *zřízení »domus pauperum« při Jindřicho-hradecké jesuitské kolleji* a věnuje mu domy a důchody.

Originál ověřeného opisu nachází se v c. k. místodržitelském archivu v Praze.

Latinská listina opatřena jest *německým* podpisem:

»*Catharina Frau zu Neuhauss*«.

Uvod této listiny zní takto: »In nomine Domini Amen. Ego Catharina Novo-Domensis, comitissa a Montfort, vidua relicta Illustrissimi Domini domini Adami de et in Nova-Domo, Domini in Frauenberg, Telcz et Polna etc.« —

Závěrek: »In horum omnium fidem his literis manu mea subscriptis sigillum meum appendi curavi. Actum Novae-Domi in aedibus meis prope coenobium divae Catharinae virginis et martyris anno reparatae salutis 1604, 21. Septembris, quae erat dies sancti Mathaei apostoli et evangelistae.« — —

O duševním a náboženském přímo asketickém životě hraběnky Kateřiny z Montfortu zachovaly se hojné zprávy a podávají nám jasný obraz. (Eulogium Kateřiny z Montfortu, Schmiedl III. 1099.) Znamenitá práce historického spisovatele prof. Josefa Vávry »*O katolických paních v Čechách za doby reformace*« (Sborník historického kroužku družstva Vlast z r. 1895, seš. 4., str. 98. a 99.) takto ji líčí:

»Když r. 1596, dne 24. listopadu ovdověla po Adamovi II. z Hradce, jenž zemřel v pověsti muže vzácné ctnosti a moudrosti, chtěla jíti do kláštera, ale k naléhavé prosbě syna a dcery

upustila od tohoto zámyslu. Za to stále přebývala ve vdovském sídle, v klášteříku Hradeckém; zde nejčastěji konala modlitby po tichu i nahlas. S dovolením zpovědníka přijímala svátost několikráte v témdni, po přijímání se zanícenou tváří hlasitě Bohu děkovala, pak zůstala až 7 hodin na kolenou s hlavou skloněnou, s ramenoma do kříže rozepiatýma, čímž své služebnice, jež za ní klečely, uváděla na rozpak, ježto chtíce činiti po jejím příkladě, nestačily k tomu. Po modlitbě vstávala slzami smáčená. Cestu z klášteříka do kostela sv. Kateřiny*) dala cihlami vydlažiti a tam v kostele pobývala často o samotě na pobožnosti, zvláště u křížové cesty, kterou tam dala vymalovati v živých barvách. V pátek tu pobožnost konala vždy bosa. Odpoledne recitovala tiché hodinky, v 8 hodin večer obcovala v kostele zpěvu bratří Františkánů. V 11 hodin v noci šla na lože, holý to slamník s hrubou houní. Jen když churavěla, dala si od služebnic svých vnutiti peřinu.« — (Pokračování.)

Pro korunu.

Veršované drama o pěti jednáních. Napsal François Coppée. Přeložil Julius Beck.

(Pokračování.)

Výstup druhý.

Předešlí, Michal Branimír, Basilida.

Michal Branimír a Basilida objeví se ve dveřích na pravo. Michal, padesátník, oblečen je v kroj slovanský, stříbrná přeska zdobí jeho čapku, za pasem má východní zbraně. Basilida, mladá žena dvacítipětiletá, oděna je v šat byzantský, velmi ozdobný a posázený drahokamy. Opírá se milostně o rámě Michalovo. Benko, spatřiv Michala a Basilidu, klekne a sklání se jim k nohám.

Michal: Kdo to, jenž k nohám padá mi a hluboce se koří?
Kdo je ten cizinec?
Benko: Míň nežli nic. Jen verše tvoří
a jeho gusle jedlové jsou všecko jeho jmění,
ten prosí, princi, vás o přístřeší a pohostění.
Basilida: Ah! básník to! Už dávno uplynuly dny, kdy v kráse
jsem rozmanitých písní čarozvukých kochala se.
Zkud přicházíš a jsi?
Benko: Jsem z Multanska a Benko sluji,
zpěv při guslích mým uměním, též veršem deklamuji.
Basilida: Tof pěkné! Už dnes večer předneseš nám svoje zpěvy.
Znáš zkazky rumunské, v nichž děsná strašidla se jeví

*) Klášteříček byl před smrtí Kateřiny z Montfortu jejím nákladem spojen s kruchtou kostela sv. Kateřiny krytou chodbou neboli pavlačí, sklenutou nade 2 pilíři přes ulici. Tato pavlač zachovala se až podnes. Na kruchtě nebo oratoři byl oltář, kde domácí kněz sloužil mši svatou; tamtéž byl uložen gobelin, zlatohlavové špalíry a jiné ozdoby na oltář, který byl stavěn vždy o Božím Těle u Klášteříčku. —

a zvěsti valašské, jež strach a hrůzu nahánějí,
v nichž zjevují se upíři a skřítci, čaroději . . .
O, Michale, nám ženám bajky ty se zamlouvají,
jež příšerností ustraší, až dech se v ňadrech tají,
to proto, miláček by povšimnul si ustrašení
a něžností svou hřejivou nám skytnul skonejšení.
(Benkovi) Můj slib, buď, pěvče, naší přízní jist.
Vy nad ním bděte,

(Posunem propouští Benka i oba vojáky.)

co hosti patří, obstarejte, teď však odejděte!

(Lazar, Uroš, Benko odejdou.)

Výstup třetí.

Michal, Basilida.

Michal pokročí k hradbě v levo a úzkostlivě pohlíží do dálky.

Michal: A posel nepřichází, což se vůbec nedostaví?
Basilida: Je Vidin daleko a špatná cesta koně znaví.
Michal (velmi rozčilený):
Ať padne kůň! však posel domněnky mé pošetilé
ať rozplaší . . . neb král už sněmem zvolen této chvíle . . .
Kdo zvolen as? . . . Což poselství-li přece pro mne vyzní?
Jak pošetilý sen. Lid toho kněze poctil přízní.
Je zvolen . . . Avšak kdo ví? . . . Chvilka vrtoch jiným
směrem svede.
Však u ďábla! Což posel do smrti sem nedojede?
Basilida: Buď trpěliv!
Michal: O, lid ten nevděčný a tupohlavý! . . .
Tak dvanáct let já vůdce bez bázně a bez únavy
již pro něj odrážím zde korouhev tu vítězivou,
jež pod půlměsícem je, ozdobená koňskou hřívou!
by oni obilí své mohli síti u pokoji,
zde orlům potravu jsem opatřoval šavlí svojí!
Jen pro ně, jejich role, obchody a dílny chráně,
zde zastupuji Turkům všecky cesty na Balkáně
a v soutěskách zde z hlavně mého vítězného děla
plá výhně svit a duní ryk, jak bouř by burácela!
By žili bez bázně a s rodinami, když se šeří,
by klidně mohli usednouti na prahu svých dveří,
zde stárnu, zajatcem jsa tvrze své a hradeb svojich,
kam vbít' jsem jedinou dal trofej vydobytou v bojích,
jak venkované někdy vbijí sovu na svá vrata,
tak dvacet hlav, jež každá pašovi kdys byla sťata!
Mé ruky nezdolné, jíž chvěje hněv, jenž bouří ve mně,
je dílem bohatství i zdar a svoboda té země.
Tu volný trůn, když zdá se mi být metou vytouženou,
radš starci dají jej, jenž tonsuru má vykrouženou! . . .
Ten kazatel, jenž svatičkým a chudičkým se staví,
by v prostém lidu došel obliby . . . O, upejpavý! . . .
Vždyť koruna mu na čele jak lístek na osyce
se bude chvět. Co na tom? Biskup je! . . . A proto více

než křik můj válečný si ocení ti lidé směšní
šept modliteb a nad krev ran mých jeho víno mešní.
Král nebožtík mne marně naznačoval lidem oněm,
že jediný jsem schopen, abych vládu převzal po něm;
a darmo přiřknul příjmy z jednoho mi kraje svého
i přesku velmože a titul prince královského.
O, jsem tím jist, že králem toho biskupa si zvolí.
— Ty, Michale, stůj neustále připravený v poli
a očekávej bděle nenadálou bitvu příští,
však Othorgyl se zjeví za nedlouho na bojišti.
Kdo Balkán ochránil, ten na Balkáně bude státi.
Bdi za ně, vojáku, vždyť dobře víš, že chtějí spáti
a jejich nevděk ke spánku jim měkké stele peří . . .
Oh, měj se na pozoru, lide, blbá, tupá sběři,
ať na konec ten věrný voják nepocítí mdloby;
o pozor dejte, měšťané, vy zkažené a obílené hroby,
vy, sedláci, již hloupější jste nežli vaše stádce,
vy, mniši, jichžto čelo lysinou se leskne hladce,
vy, hloupí velmoži, již hrdi na staré jste jméno,
ať kterýs' den tu šavli nepřelomím o koleno,
jež dosud vaše bohatství a sklizně chrání,
byť třeba bylo by vám oprátku mi dáti za ni!

Basilida: Ne, radila bych: utišit se, milovaný Pane!
Můj Michale, jak zbožňuji ten hněv, jenž v tobě plane.
Lev nikdy není krásnější, než krví-li se zbrotí,
a dceři dávných Patriciů, Cesarů, tvé choti
se líbí, jak tvé slavné, bohatýrské jizvy blednou,
když ve skráních tvých bouřné vlny hněvu krev tvou zvednou.
Co na tom však, zda teď dal rozmar sněmu nahodilý
trůn tomu starci na den, zdali na nedlouhou chvíli
se nad tě vyšinula mrzká nenávist a zloba!
Ty budeš králem, zdatný vojíne, tvá přijde doba . . .
Můj princi, zcela jistě stanete se panovníkem;
neb vidma na byzantském dvoře, jak tam bylo zvykem,
mi v dětství věštila: »Vy stanete se chotí krále!«
Ta věštba ve vzpomínkách vyvstává mi neustále.
O, Michale můj, uzříte, že nad úbělem čela,
jež hladíváte, koruna se vznese čaroskvělá.
A ty mi dopomůžeš k žádoucímu diadému!
Ať násilím, či mocí, zdaří se to odvážnému!
A potom, jak ty budeš krásný ve královském hávu,
až budeš soudu předsedat, jenž vyzní: na popravu!
Mé nitro tajnou pýchou naplní se, pouze já-li
stát budu moci bez obavy před vámi, můj králi!
Můj králi! Ano, chci to! . . . O ten biskup zubožený! . . .
Jsem žena jen, však Řekyně a není horší ženy
než ta je. Kdo mne vydráždil, vždy krutě za to pykal.
Ty sám, když objímala jsem tě, »Hade!« jsi mi říkal.
Had, buď si! Plaz ten, jenž se mrštně rozvíjí a stáčí,
můž' někdy lépe prospěti než statní paroháči.
Až ustane kdys páž tvá rozhodovat pádnou ranou,

má hbitá obratnost a jed můj na tvém místě stanou . . .
Had, buď si! Však jak asijská je krajta tygrovitá,
jež dle libosti černochovy sebou v tanci zmítá,
a potom na krk jeho navraceti přivykne si
a kolem něho se jak něžný, chladný řetěz svěsí.

Michal: O, Basilido milená, tys čarodějka, víla!
Že králem býti chci, to královnou bys byla . . .
Jak změněn jsem a jaké v ústrety jdem budoucnosti!
Dřív na vavřínech, na slávě jsem válečné měl dosti,
ni v snu se touha po koruně ve mně neozvala . . .
Však přišla's ty a milostně se v zrak můj zadívala,
svou ručkou bílou, nehtíky již zdobí zrůžovělé,
jsi měkce položila do mé dlaně sehrubělé
a v nocích krásných, kdy nás vlna lásky kolébala,
kdy bděli jsme, mně's osudná ta slova našeptala . . .
Být králem! Touhou tou jsem nezkrotitelnou byl schvácen.
Můž' zhubit mne! . . . Však buď si, za tu cenu chci
být ztracen!
O, miluji tě! Lahoda, jež sálá z tvého těla,
mne ve všech bitvách obletovala a provázela!
Krev kolem páchnoucí mne zapomníti nenechala,
té vůně vlasů tvých, již poduška má v sebe vsála!
Hleď, zbožňuji tě! Žádej, kaž mi, čekám na rozkazy!
A cesta ke koruně bahnem, kalem-li se plazí,
mně podej ruku svou, ať mojí uchopí se chutě
a jista buď, že na konec té dráhy dovedu tě
a libo-li, bys před svou nohou nezřela té rmuti,
až půjdeš, svými prapory tu cestu vystelu ti.
(Venku provolávají.)
Co je to za hluk? Jaké se to ozývají hlasy?
To nejspíš vytoužený posel dorazil sem asi! . . .

(Nový křik. Konstantin Branimír vejde pozadím velkolepou branou, obklopený provolávajícími vojáky. Na oděvu jejich jsou znatelny stopy po bitvě. Konstantin v pravici mává třemi praporci tureckými. Za ním objeví se spoutaní a střežení: raněný turecký vůdce, mající na hlavě zelený turban hadžiho a mladá žena, Milica, v kroji východním s náhrdelníkem z penízů. Z prava i z leva přivábeni provoláváním vystoupí jiní vojáci, mezi nimi Uroš, Lazar a Benko, hudebník.)

Výstup čtvrtý.

Michal Branimír, Konstantin Branimír, Basilida, Milica, Uroš, Lazar, Benko, turecký zajatec, vojáci.

Vojáci: Jsme vítězi!
Michal, poznávaje Konstantina: Můj Konstantine!
Konstantin, radostně:
Ježíš v nebezpečí,
můj otče, vaši slávu ochránil svou mocnou péčí
a způsobil, že odrazil jsem právě Nevěřící!
Vojáci: Jsme vítězi!
Konstantin: Zde vojsko vaše stále vítězící.

Michal: Co díš? Že Turci o Balkán se pokusili znovu?
Konstantin: Dnes v noci, vybrali si starou stezku Trajanovu.
Michal: To po třetí již do tohoto průsmyku se drali.
Konstantin: Však střežen byl, jak vždy a nadarmo jsme nehlídali.
Stráž Markovič stál při hranici, hned z ní oheň vzplanul.
Znal dobře, nepřítel náš, co to znamená a stanul
a vůdcové mu ústup nařídili bez prodlení
strach majíce, že v soutěsce té budou zaskočeni.
Však dostih jsem jich přec. Mé mužstvo v ráz se shromáždilo
a děla s sebou vezouc, zadní voj v dví rozrazilo.
Tak střílelí jsme, rána jediná že nechybila
a Turků jistě čtyři sta to smrtí zaplatila.
Tím, otče můj, zas horstvo naše bylo zachráněno
a nad Turčínem nové vítězství nám zajištěno . . .
(Hází prapory k nohám otce svého)
zde trofeje jsou vydobyté v tomto sledním boji!
Benko (stranou): Zas přemoženi!
Michal, (jda ke Konstantinovi s otevřenou náručí)
Udatný můj hochu, v náruč moji . . .
Tvůj velitel je spokojen a otec hrdý na tě,
mým zdatným zástupcem jsi osvědčil se vrchovatě.
(K své ženě) Má choti, nutno, abyste mu byla nakloněna
a on vám též . . . Onť jediný je dědic mého jména.
Jen hleďte na to hrdé čelo, vítězící zraky!
Jsou sice přeludů a blouznění v nich silné znaky,
leč sladká jemnost ta mu darem po zvěčnělé máti;
však cenu Branimírů má, o, za to mohu státi.
Vždyť válka, která se svých ňader drsný krunýř sňala,
svým žhavým mlékem odkájela jej a vychovala
a ohlasem jej uspávala děla hřímající;
však když byl klučina se ještě batolící
a padl-li, pláč zdržel vždy a jako školák malý
v svých hrách hnal nejraději útokem na srázné skály,
jak dobýval by temena jich ve vražedné seči
a jízdě učíval se na mém starém dlouhém meči.
(Spatřiv oba zajatce.)
Však kdo je žena ta a tento muž? Kdo jsou ti jatí?
Byl přece přesný rozkaz dán vše bít a nejímati.
Konstantin: Můj jasný otče, prosím, abych nebyl za to zhaněn,
mně promiňte, já vůdce toho odzbrojil, je raněn,
ved statečně si, proto jsem ho přived do pevnosti,
Jej ušetřete, otče.
(Reptání mezi vojskem.)
Michal: Nač ten záchvat šlechetnosti?
Zde nikdy nedosáhne smilování nevěřící!
Chceš u všech v posměch uvést přísnost mou?
Co na to říci?
Cos učinil, je odboj a to nemělo se státi,
můj Konstantine, Turkům vždy se stejnou mincí platí!
Jen krve potoky a nelítostným zabíjením
jsem zachránil svou vlast a církev naši před zničením.

Zub za zub! Nad námi když kletí Turci zvítězili,
nám ženy prznili a poraněné mrzačili.
Smrt Turku! Na smrt odveďte to prase obřezané!

Vojáci: Smrt!

Konstantin: Nekaboňte, otče, svoje čelo rozhněvané!
Mně promiňte, že jsem se vaší přímé vůli vzpříčil,
však nelze, raněného, jenž je bezbranný, bych zničil;
mně přišlo vzpomenouti křesťanů, jak druhdy byli,
těch reků, kteří jak my za kříž svatý zápasili,
když svatý francouzský král spěl, by zdolal Saladina
a nechtě, zřel jsem, úroveň že jejich byla jiná . . .
Žít dejte mu! . . .
(K vojákům) Vás, přátelé, to přiveď k rozvážnosti!

Vojáci: Smrt Turku! Smrt!

Zajatec: Již, mladý muži, řeči Tvé je dosti.
Nač vlékl jsi mne do doupěte toho nečistého?
Jsi povinen dbát přesně nařízení otce svého.
Má pravdu Branimír i prašiví psi tito.
Nač milosti mi? Prosím o ni? Je mi žití líto?
Či myslíš, přede mnou ty ležet zkrvácený v prachu,
že šetřil bych tě? Ať mne odpraví! jdu beze strachu!

Vojáci: Smrt!

(Na pokyn Michalův odvlekou zajatého.)

Michal (Konstantinovi):
Doufám, že ti případ tento skytne poučení.

Benko (stranou): Tak zmírá věřící. Je Allah bůh a nad něj není!

Konstantin (stranou): Oh! válko kletá, ďábelská! . . .

Basilida (ukazujíc na Milicu): A kdo je žena tato?

Konstantin: Má zajatá a kořist, otče můj, mám právo na to.

Michal: Toť vskutku právem tvým.

Basilida: Tak, Konstantine, krásnolící?
Tys vybral si ji za otrokyni? Oh! tanečnici!
Toť dívka, jež se světem při vojenských vozech vláčí,
své věno majíc kolem šije své, což mnoho značí
ta řada penízů, jež Bůh sám ví, jak vyzískala!
Je krásná dost . . . však přece je to kořist příliš malá,
náš zdatný vojevůdce, pro vás, pro princova syna.
Snad ještě zábavou by mohla býti pro vojína.

Konstantin: Můž' být! Však dotknout jí se
ať se nikdo neodváží.
Ta žena má je, pravím vám! a já jsem její stráží.

Michal: To lze ti, Konstantine, podle nesporného práva.
Však podruhé již čin tvůj nelibost mou vyvolává
a zakazuji ti, bys hlasem, jenž se příkře hrotí
a nenávistný je, k mé přívětivé mluvil choti,
jež v dobrotě své ráda by ti dobrou radu dala.

Konstantin: Však . . .

Michal: Ani muk! Mám rád tě, ač tvá slova hněv můj vyvolala,

(Ukazuje na turecké prapory hozené na zem.)

a před těmito svědky tvojí skvělé udatnosti
chci prominout' ti, čím jsi zhřešil na své poslušnosti.
Nuž odnesme ty prapory, jak patří, ve dvoranu,

(Pokyne Urošovi, jenž sebere prapory a pak ke Konstantinovi)

a ty již neprotiv se otci, ani svému pánu.

(Podá ruku Basilidě a odejde dveřmi v pravo sledován Urošem, nesoucím prapory a všemi vojáky. Benko vzdálí se na levo. Jedině Konstantin a Milica zůstanou na jevišti.)

Výstup pátý.

Konstantin, Milica.

Konstantin (nevšímaje si Milicy pro sebe):

Oh! jaký bol mne svírá, vrhá v náruč beznaděje!
Ta Řekyně tím vinna, že tak málo přízniv mně je . . .
Buď proklet onen den, kdy otec můj s ní sňatek slavil!
(K Milice, jež se poníženě přiblížila k němu) Co chceš?

Milica: Jsem kořist tvá a otrokyně, jak jsi pravil . . .
nuž čekám, co mi novým pánem bude uloženo.

Konstantin: Zdaž dobře činím, padlá, nešťastná a přeubohá ženo,
že hledím ušetřit tě předčasného zahynutí!

Milica: Smrt neleká mne, podstoupila bych ji bez hlesnutí.

Konstantin: Tvé jméno?

Milica: Milica!

Konstantin: Tvůj Bůh?

Milica: Též tvým je bez pochyby,
však neznám modliteb.

Konstantin: Tvůj kraj?

Milica: Kde cestě vést se zlíbí.

Konstantin: Tvá rodina?

Milica: Má matka po cestách se plahočila
tím živíc se, co vyžebrala si, neb vyvěštila.

Konstantin: A měla ráda tě?

Milica: Kdo ví? Já často bita byla;
a potom stařenka, jež tančiti mne naučila,
když vesna po patnácte před mnou květy rozestřela,
mne cizím lidem prodala.

Konstantin: A jak jsi pak se měla?

Milica: Pak, krásný vojíne můj, žila jsem, jak žít se dalo.
Bol tkvěl mi v srdci, líčidlo však na mé tváři lhalo,
až kdys se za to stydíc zrcadlo jsem roztříštila . . .
Co na tom, že jsem pro chleba se bahnem pobrodila
a za noci, když hudba zmlkla a já dotančila,
kdy sen mé oči míjel, pláčem jsem si ulehčila.

Konstantin (uvolňuje ruce Milice):

Nuž volna . . . s Bohem buď!

Milica: Jak, z rukou tvých mi volnost kyne!

Konstantin (dávaje jí váček):

Tak jest, zde vem a snaž se vésti živobytí jiné . . .
Tvá krása jímá mne a půvabnost tvá srdce raní,
o nešťastná, jež působíš zlo nevědouc to ani.

O děcko očí upřímných, tě rozkoš uchvátila,
bys strastí potom za ni strašlivou daň zaplatila.
Tak mladá ruměníš se pod líčidlem na své tváři,
sled nevinnosti slední ze tvých plachých očí září
a květ, jenž rozkvet nad bahny a který každý haní,
až do dnes přece zachoval si nádech rosy ranní.

Milica: To poprvé mi říká muž — a není to jen zdání!
a není v jeho duši, ani v hlasu pohrdání!
To zlato zde, to nemá, čím bych byla zneuctěna! . . .
Však rci, kdo jsi, tys vojín, ale něžný jako žena,
Kdo jsi, že neznámé ti činíš tolik dobrodiní?

Konstantin: Tvůj bratr, chceš-li, křesťan,
jenž se mrzce neproviní.

Milica: Vždyť přece víš, kdo jsem.

Konstantin: Jsi křehká, zneuctěná bytost.

Milica: Kdo vnuk ti tolik dobroty, že se mnou cítíš lítost?

Konstantin: Má matka byla to, jež srdcem svým mne vychovala
a ducha lásky z evangelia mi vštěpovala.

Milica: Však zlo jen plodím.

Konstantin: Dobrý Bůh kéž osvítit tě ráčí!

Milica: Vždyť žiji v močále.

Konstantin: I v tom se někdy nebe zračí.

Milica: Muž čistý »Zpátky!« řekne té, jež bařinou se brodí.

Konstantin: Kdo z nás je bez hříchu, ať prvý na tě kámen
vhodí.

Milica: Nuž ty, jenž jsi se odvážil mně dáti sestry jméno
a jehož hlasem nitro mé je blahem naplněno,
mne slyš. Chceš vskutku, abych zdolala proud,
jenž mne chvátí
a nutí mne se navždy zneuctění, hanbě vzdáti?
Nuž, nech mne žíti zde a vem si nazpět svoje zlato.
Mně život zachránil's, nuž, doplň, co je započato:
mně dovol, bych jak služka byla u tě uschována.
Neb kdybych sama náhodě a toulce byla v pospas dána,
co ze mne stane se a co mne zítra čeká?
To po minulém utrpení děsí mne a leká.
Ah! v této době nevlídné a v zemi nehostinné
mně volné horší budoucnost než otrokyni kyne.
O pane, z cesty té, již nastoupil jsi ze soucitu,
se v půli nevracej a v nejtemnějším koutě bytu
mně popřej místečko a dovol mi, bych v něm se skryla
a na večer se k spánku u tvých dveří uložila! . . .
Tvé ruce, prosíc, líbám! Chceš mne ochrániti, pane?

Konstantin: O, ptáče choré, prvým zavanutím bouře sklané,
jak chceš! Klec teplou tichou ve svém domě poskytnu ti.

Milica: Ty svoluješ . . . O dík! . . . Však za tvůj slib
mne zvyklost nutí
chtít něco do zástavy . . . třeba cetku málo cennou,
však tvoji, již bych nesla na svém těle zavěšenou.
Víš, je to dávným zvykem všechněch dívek kočovníků.

Konstantin: Co chceš? . . . Můj řetěz, prsten? . . .

Zvol si, co je po tvém zvyku.

Milica (ukazujíc na dýku, visící na pasu mladého muže):
Nuž, dovolíš-li, tuto malou dýku, tu bych chtěla.
Konstantin (dávaje jí dýku): Proč?
Milica: Abych probodla se, kdybych tebe přečkat měla.

(Provolávání venku.)

Konstantin: Ten hluk? . . .

Výstup šestý.

Všechny osoby z prvých výstupů, pak biskup-král. Lazar, Benko a vojáci vejdou z prava i z leva. Uroš hbitě vstoupí pevnostní branou v pozadí.

Uroš: O jásej duše zbožná v štěstí neskonalém!
Náš svatý biskup Štěpán sněmem zvolen naším králem!
Vojáci: Ať žije!
Konstantin (stranou): Otče ubohý!
Uroš: A po korunování
král Balkánský hned spěchá sem, by nám dal požehnání.

(Nové provolávání).

Toť on je, slyšíte . . .
(K Lazarovi a Benkovi) Nuž, dobře-li jsem prorokoval?

(Michal Branimír a Basilida objeví se na prahu dveří v pravo.)

Michal (polohlasem k Basilidě):
Tak místo koruny mi osud nová pouta zkoval . . .
On přichází! Můj posel rychleji se neuháněl.
Jde jako triumfator! Přichází sem, by mne zhaněl! . . .
O, udusím se! Třesu se a hlava moje pálí! . . .
Basilida: Jen ztiš se! . . . Pomstíme se! Ať tvá přetvářka jej šálí.

(V tom objeví se biskup-král, maje korunu okolo mitry a v ruce biskupskou berlu z bílého dřeva, vstupuje pozadím provázený družinou velmožů.)

Michal (stranou): Již jde!
Vojáci: Ať žije král!
Biskup-král: Buď přáno vám žít u pokoji!
Můj princi Michale a při tobě kdož stáli v boji,
vám všechněm požehnej Bůh Otec, Bůh Syn i Duch Svatý.
Všichni: O dejž to, Pane!
Biskup-král: Bojem, jenž byl za svobodu vzňatý,
se velikým stal Branimír, že spíš mu náleželo,
než mně, by korunou se ozdobilo jeho čelo;
přec mně ji dali na mé svrchované užasnutí.
Lid žádal to, je nutno dbáti jeho rozhodnutí;
on v moudrosti své přeje si, by vůdce obávaný,
jenž naši vlast a víru křesťanskou vzal do ochrany,
zde do vrcholu vyvedl své válečnické dílo
a proto shromáždění starce králem vyvolilo,
jenž zemi přízeň nebes vyprošuje v stálém ždání.
Buď, Pane, vůle tvá! jí podrobím se bez váhání.
Spíš nežli titul beru na se povinností břímě.
Však vedle mitry koruny když hodna uznali mě,

o Branimíre udatný, jdu k tobě bez prodlení,
by král tvůj na tvé čelo otecké dal políbení.
Jen krátko povládnu, již noc se před mnou rozestírá
a zřím, že pod mým trůnem hloub se hrobu rozevírá.
Ty zcela zvítězíš, až zajdu v tiši hrobu stmělé
a králem staneš se pak naší země osiřelé.
Až do těch čas af svazek našich srdcí, našich duší,
jenž k dílu počatému poutá nás, nic nerozruší,
neb v díle svatém nutno pokračovat bez odkladu.
A na důkaz, žes nedal vplížiti se zlosti hadu
v svá prsa, krále svého, otce, spěchej obejmouti
a u pastýře svého nohou pospěš pokleknouti.

Michal (stranou): Já pokleknouti u lhářových,
pokrytcových nohou!
Oh! Bože! takovou mám podstoupiti hanbu strohou!

Biskup-král: Nač čekáš? V rozevřenou náruč chci tě přivinouti.

Basilida (tiše k Michalovi): Jen zmužile, je pánem přec,
jej nutno poslechnouti.

(Michal, krotě svoji hněvivost, přiblíží se k Štěpánovi, jenž ho obejme; pak poklekne před biskupem, jenž mu vloží ruce na hlavu).

Benko (stranou): Ten muž již dozrál zrady . . .
Včasně přistupuji k činu.

Biskup-král: A nyní s Bohem buďte, navrátím se do Vidinu,
jsa šťasten, že jsem pozdravil náš Balkán hrdý, širý,
jenž ve své volnosti je hradbou naší svaté víry!
Jdu, Branimíre, abych na modlitbách při oltáři
se modlil za tebe, tys před křesťanstva všeho tváří
rek největší a slávě tvé se nevyrovná ničí;
Tvůj věhlas skvěle nad pověst se jiných reků tyčí,
neb roven archandělu, jemuž přáno ďábly udolati,
ty stavíš barbarství hor těchto starých na úpatí
tak nehybné a udolané v hrůzném ustrnutí,
jak ochromilo by je tvého meče zablesknutí!

Vojáci: Af žije král!

Michal (stranou): O, není naše srdce v jedno stkáno,
zášť s neštěstím jdi s tebou, starče!

Biskup-král (v pozadí zvedaje pravici): Buď vám požehnáno!

(Pokračování.)

Podlomená větev.

Napsal ALOIS DOSTÁL.

I.

Od jara do pozdní jeseně byla vyháněna stáda ze Sublova na draha, která se kolem rozsáhlé vesnice táhla a knížecích lesů se dotýkala. Leží Sublov a ještě sousední dědina jako ostrov v moři velikých lesů, v nichž kdysi čeští králové zvěř honívali a své lovčí hrady a tvrze měli. Teď lesy jsou opříkopeny, bílými mezníky osázeny, ale to nevadí vysoké i srnčí zvěři, aby zvláště noční dobou nepřebíhala z půdy, kde má právo k pasení, na sousední sublovské pozemky. Teď je vítána prachem a olovem, ale

za dob, kdy ruka poddaných nesměla se pod těžkými tresty dotknouti panské zvěře, ale musila klidně přihlížeti, jak se srnci volně pelešili v pšenici a jeleni okusovali nejkrásnější klasy, tedy za dob tuhého poddanstva rolníci ani ty široké pruhy polí kolem lesů neosívali. K čemu by také byla ona námaha? Ale robotami stížení poddanci ani neměli tolik času, aby celé svoje lány vzdělali a osili. Zůstaly tu pastviny, lada, draha, kam denně byl pouštěn dobytek všeho druhu, aby se aspoň poněkud půda zužitkovala.

Proto v Sublově vždycky měli pastýře, pro něj domek na konci vesnice — útulnou pastoušku, svému pastýři sypali tvrdé obilí před sv. Martinem a od něho poctu dostávali pečenou husou a napitím. Starobylý obyčej ten se posud udržoval v Sublově, když už jinde pasení zavrhovali a pastoušky rušili.

Sublov byl těmi lesy od ostatního světa jaksi odtržen a ohraničen, takže se tu mnoho dochovalo, co jinde dávno vzalo za své.

Pastýř Votůček měl stádo značné, k svému ulevení přibíral i syna Vincka a psa ovčáckého, který udržoval stádo v pořádku. Nebezpečí hrozilo z panské strany, kde mnohdy číhal hajný a zatoulané dobytče zabavil. Kdysi je i postřelil, ale u c. k. soudu ho poučili, že se něčeho podobného nesmí dopouštěti, tak daleko že právo strážců panské půdy nesahá.

Panští a sublovští nežili vždycky v přátelství, ale řevnivost udržovala obě strany v napětí. Proto pastýř sám zůstával u hranic a syn chránil pozemky sousedů před škodami. Oba i se psem měli dosti práce a do večera se nachodili po drahách. Ale rádi to dělali. Ten život pasácký v přírodě je těšil.

Votůček byl už padesátník menší postavy, zavalitý, opálený, chůzi měl těžkou, klátivou. Na širokých ramenou seděla šišatá hlava s vlasem na polo přistřiženým. Pod nosem měl notný knír do špičky zakroucený. Nosil režný šat, vždycky byl obutý, krk míval rozhalený, kazajku rozepjatou. V kapsách pytlík s tabákem, dýmku, nůž-zavírák a kus chleba na svačinu. Pod paždím nosil dlouhý roh, jímž dával na vsi znamení, že odchází na pastvu, aby hospodyně nebo služky dobytek pouštěly z chlévů. Jindy troubil na drahách táhlé melodie, o štědrém večeru vytruboval před každým stavením, oznamuje zrození Spasitelovo. Jenom zřídka odkládal roh, zavěsuje jej na ten onen zákrsek lesních stromů, jichž símě bylo sem větrem přineseno, zrostlo i půdu by mělo, ale trpělo pasoucím se dobytkem.

U těch bříz, babyk, klečí borovic stával Votůček, hledě po drahách, upíraje zrak i k modrým oblakám a šedým lesům, odkud občas bylo slyšeti skřek sojek, krákání vran a v podvečer zahouknutí sovy. Pastýři se zdálo, že je volnější než to ptactvo, že je takovým pánem jako majitel těch lesů, šťastnější než kdokoliv. Neporoučel lidem, neměl před sebou pluky vojska, řady poslušných služebníků, jenom ze třetiny vesnice, z dolejšího konce, asi z třinácti statků měl tu dobytek od divokých býčků až do klidných dojnic, od bravu až do mlsných koz, které nejraději okusovaly keříky a s nimiž se pes potýkal, sváděje s nimi

hotové bitky. Nejvíce tu bylo hovězího dobytka, ovec a vepřů, které měl na starosti Vincek, pomáhaje otci při pasení a těše se, že při prodeji každého kusu dostane od řezníka desetník a při zabijačce teplé droby a hrst škvarků. Pro ty odměny si přímo chodil, z peněz se šatě a z jaternic maje pochoutku s rodičemi.

Na pastvě byl poněkud vzdálen od otce, ale přece se s ním dorozumíval. Dal k ústům ruku a volal hodně hlasně:

»Slunce zapadá, poženeme už domůůů?«

Votůček stejným způsobem odpovídal.

»Tak požeň ty vepřeee!«

Mnohdy lesy ozvěnou opakovaly a dále roznášely tuto rozmluvu vzdálených od sebe pastýřů, otce a syna.

»Táto, co to letíí?« ptal se Vincek, patře k nebi.

»To je čáp, to je kukačkaa.«

A temné hvozdy odpovídaly a—a—a.

Když se všechen dobytek pěkně popásal, Vincek doběhl za otcem k staré babyce, která se tu více po zemi plazila, než aby do výše rostla. Byla už tak hustá, že si na ni pastýř sedl a větve ho nesly. Zvláště za mokra užíval rád toho pohovění.

Tu se k němu přihnal Vincek, patnáctiletý hoch modrooký, rozcuchaný, červenolící a stejně jako otec zavalitý. Býval v létě bos a mnoho šatů neměl na sobě, a co na něm viselo, bylo potrháno. Hůl v jeho ruce nescházela a také roh nosil na motouzu. Ale teprve se zaučoval troubiti.

»Tak co, máš hlad?« s úsměvem se ptal otec.

»Mám,« přiznal se Vincek bez mučení. Vždyť za tou příčinou sem přijuchal.

Pastýř vyndal z kapsy krajíc okoralého chleba a spravedlivě se o něj rozdělil s chlapcem, ač byl tento menší a slabší. Vincek neodporoval, ale bral oběma rukama. Odpoledne vyhladověl na tom čerstvém vzduchu, při běhání za dobytkem.

»Tak jak? Neměl jsi vepříky ve škodě? Dej pozor, ať ti nevběhnou do lesa, bylo by zle a zle. Hajný někde číhá.«

Chlapec jenom kývnutím přisvědčil, plnými ústy žvýkaje chléb, který, třeba na slunci, přece neztratil šťávu. Znal, co hajní dovedou, a bál se jich. Hned by dobytek zajali a pokutu dali. Ale Vincek také se oplácel, plašil srnce, nadháněl rolníkům a i do houštin skočil. Hrozili mu olovem, ale stříleli jenom do větru. A střelcům pověděl o pelechu, v němž jistě byl zajíc. Styky obou stran se ostřily už od mládeže.

Votůček to nerad viděl, syna napomínal, ale stále nemohl být u něho. A jiní chlapce ještě podněcovali.

»Tak, a nyní jdi zase na hranice. Pozor tam štěká,« připomínal Votůček a chlapec se dal do běhu. Aby zabloudilé dobytče upamatoval, vzal roh a troubil. Daleko se nevyrovnal otci a staršímu bratrovi, který se stal poklasným kdesi v kraji a Sublov i s rodinou opustil.

A měl Vincek čas. Jeden z vepřů už se drápal mělkým příkopem do lesa, kde stál hajný, pranic nezabraňuje škůdci.

Teprve by zakročil při páchané škodě, aby mohl pokutovat. Pes štěkal a hajného vyzradil.

»Halo hej!« zvolal junák, zpozorovav nebezpečí a začal práskati bičem.

Vepříka to práskání připamatovalo, že už někdy dostal, nechal tedy pokusu, dostati se do lesa a navrátil se na draha. Byl zachráněn.

»Však jsi měl čas, kluku,« hrozil hajný vysoké, hřmotné postavy, v obličeji celý zarostlý, že sotva z těch vousů a řas dvě ostré oči vykukovaly. Přes rameno měl přehozenou pušku, jejíž řemen ležel na kůži, přišité na šedém šatě, aby se tento neodřel. Podobně záplata taková byla na rukávě. Mimo to měl brašnu a žlutou trubku, aby si po případě přivolal pomoc. Zde byl asi rok, dříve sloužil na jiném panství, a pověst za ním přinesla, že se utkal v boji s pytláky, jednoho smrtelně postřelil a pro vyhrůžku ostatních byl přesazen.

Valenta i zde byl postrachem a měl nemilé styky s těmi, kteří do knížecích lesů nechodili jenom na procházku a nevolili vždycky denní světlo.

»Vždyť se nic nestalo,« odpověděl Vincek.

»Máš být u dobytka a dávati pozor.«

»Však panští jeleni také přebíhají na selskou půdu,« poznamenal hoch.

»I ty sprosťáku, ty chceš přirovnávati ušlechtilého jelena ku štětinatému vepři?« zlobil se hajný.

»Vaše zvěř dělá sousedům větší škodu, než náš dobytek v lese.

»Budu s tebou vésti rozprávku! Stál bys mně za to!« rozpomenul se knížecí hajný. »Ještě jednou povídám, ať se máš na pozoru, sice —« Hajný ukázal na bičík, který mu visel při boku.

»Nebojíme se,« odpovídal a křičel junák za odcházejícím strážcem lesů. Dal se do vysokého, nejméně stoletého lesa s četným podrostem. Vedle byl mladý, nedávno vysázený a ten hajný zvláště hlídal, tam by se škoda státi mohla.

Vincek si dovolil dospělému muži odporovati, poněvadž takové řeči slyšel, když sousedé s hajnými se přeli. Podobné hádky byly na denním pořádku.

Když dojedl chléb, vzal roh a vytruboval. Dělal to nyní schválně, aby ho slyšeli ostatní pasáci, kteří v podvečer hnali dobytek domů. Votůček pásl totiž jenom sedlákům, chalupníci a domkáři neměli právo na lada, jichž užívali pouze starousedlíci, těch třináct rodin na návsi kolem kapličky. Strana hořejší užívala pastvin od kostela při zádušním lese za mírný poplatek. Zde si pásl každý sám, zádušníci, jak těm nájemcům od kostela říkali, neměli společného pastýře, ale posílali s dobytkem děti nebo starší lidi. Poplatek se rozpočítal na množství uživatelů a každý platil pouze několik desetníků. I tu bylo dosti pastvy, ano místy i lepší tráva, poněvadž se sem od studánek táhly potůčky. Tady bylo o mnoho hlučněji, na zádušní sešla se omladina z horního konce a prováděla rozmanité prostocviky, hry i darebnosti. Na-

podzim ani ohně nescházely, drak se pouštěl a pořádány štvanice na každého ušáka, který se kdesi pod keřem skrýval a náhle byl vyrušen.

A právě těmto pastýřům Vincek dával znamení, že posud stojí proti panským lesům. Zvuk se nesl po dlouhých nivách přes okresní silnici, nízkou skalku, až zalehl kdesi ve farském lese, kde se odrážel o smrčí, jímž byla kryta homole, kolem níž se dvou stran táhly se zádušní pastviny, pronajímané za 40 zl. sousedům od pradávných dob, tak že tito je požívali za svoje vlastnictví. Kde pásával děd, tam nyní vnuk vyváděl dobytek. Pasákům nebylo třeba takové opatrnosti, jako Vinckovi, zde zaběhl-li dobytek do lesa kostelního, nebylo tak zle. Patron daleko a hajný strýčkem, kmotrem té drobotiny. Proto Vincek malým kolegům až záviděl. Jenom to ho udržovalo, že on byl jako pastýřem z povolání, kdežto ostatní chlapci pouze na čas, obyčejně před a po školním vyučování pásli.

Ale udržoval s nimi spojení tím rohem, který kdysi krášlil hlavu starostova vola, teď po malém preparování byl hlásnou troubou, jíž chlapec ohlašoval příchod na draha i podvečerní odchod ke vsi.

Tu se i ostatní pasáci zvedli.

»Vincek žene domů,« provolali jako heslo a hned sháněli kravky i rozběhlá telata. Však se slunce dávno skrylo a lesy vrhaly dlouhé stíny. Také se ochladilo.

»Haho, haho!« ozývalo se na drahách zádušních, a dobytek — chtěj nechtěj — musil k Sublovu. A rovnal se do řad, který měl nejdále, šel předem, z posledního domku vzadu a za ním všichni pastýři ve hlučném hovoru. Mnohdy z nich bylo cítiti čmoud ohnišťat, jindy táhli za sebou souš, kterou vyvrátili. Pravidelně práskali biči a umlouvali se na příští den.

Vincek už troubil na dolním konci na znamení příchodu, aby hospodyně otevíraly dvířka i lísy a uvazovaly dobytek. Pastýři o to se nestarali, jenom když svěřence v pořádku dovedli. Votůček přece nechal synka u kapličky, aby dal pozor a případně doskočil tam, kde posud zavřeno. Junák vytruboval, třeba některý ton byl hodně falešný. Potom se rozběhl na hořejší konec druhům naproti.

»Víte-li, že jsem měl potyčku s hajným Valentou? Spustil na mne, ale já ho usadil.«

»Je-li možné? Že jsi se odvážil?«

»Povídal jsem, že panská zvěř také běhá po selské půdě, tedy že nemá býti na dobytče tak přísný, zaběhne-li do knížecího. Odešel a už se mnou nemluvil.«

Vincek v očích malých soudruhů nabyl ceny. Hleďme, na hajného se odvážil. To by se jiný tak neosmělil. Což o to, Vincek se nedá, to je chlapík.

II.

Velmi významným dnem pro osadu v knížecích lesích byla pouť, která připadala v nejkrásnější dobu letní, totiž tu neděli po sv. Janu Křtiteli.

Kostel stojí na homoli lesem porostlé, která daleko široko je viditelna a přímo láká na pout o pěkné pohodě, kdy všechno voní, jásá a přírodními krásami přímo hýří. Homole s menším chrámem, nízkou šindelem krytou farou a jen několika domky vznáší se nad Sublovem a sluje Větrov. Chůze sem dosti namahavou, buď přímo do kopce kamenitým průsekem, buď táhlejší cestou nebo dokonce serpentinami, ale nepostrádá zajímavosti. Jde se pod rozložitými kmeny, kolem skupin jedlí, valů ostružin, studánek, vyvěrajících z pod kořenů. A na hoře, na vrchu Svatojanském, kyne odměna krásnou vyhlídkou do okolí, přes lesy dále do požehnaného kraje českého.

Chrám zasvěcen Janu Křtiteli, že stojí také jako na poušti, na samotě. Býval tu klášter, slavila se zde před lety hlučná pout, ohlas její sahá do dnešní doby. Jako kdysi celé průvody sem putovaly, tak nyní aspoň četní jednotlivci navštíví Větrov, a zvláště omladina sem chvátá jako na první letní pout, aby junáci mohli splatiti, co dostali od dívek o předcházející červené pomlázce při svátcích velikonočních.

A není tu nedostatek bud, stánků, jídel a přerozmanitého zboží od vázanek na krk až k perníku hodně osušenému, od obrazů svatých i historických až k brouskům zázračné přímo vlastnosti.

Ty cesty lesem, ty procházky po kyprém mechu, to táboření pod jedlemi, to zapíjení pivem, jež se hned v lese čepuje z několika soudků najednou! Poutní kázání venku, při mši dvéře do kořán, mnohý jenom nahlédne a už je vytlačen. Všechno se odbývá v Boží přírodě, jenom tanec je v Sublově na sále »Na zavadilce«. Kdo nemá vědomostí jiných o Větrově, aspoň tu byl v mladosti na pouti nebo slyšel od rodičů, jak sem rádi putovali, tu snad se seznali a do sebe se zakoukali.

Po pouti svatojanské na Větrově hned v celém okolí více svateb, pout ta snoubencům otevírá bránu.

A je to chystání, těšení, příprav! Zřídka kdo sem zavítá, na pout však přijdou rodáci jinde usedlí i cizinci z blízkého a dalekého okolí. Ta pout je přitáhne na den neb několik aspoň dnů.

Nejdříve se dostavují ovšem kramáři, kteří se ubytují v lese, zde přespí na mechu, u studánek vyperou, osuší, venku vaří a také se pohašteří a poperou.

Větší přípravy jsou dole ve statcích a domcích, v hostincích a krámech. Menší i větší omladina oslaví sv. Jana na nejvyšším vrchu ohněm, metáním košťat a pálením smolných polen, která vytahá k nemalé mrzutosti hajných z narovnaných metrů.

A na ty svatojanské ohně na Větrově kde kdo se vychází podívat buď na konec vesnice neb aspoň na práh domu.

»My vyhazovali ta rozpálená košťata o mnoho výše,« mluvil sám k sobě vetchý stařec a vzpomínka na minulost, na mládí dotkla se čela jeho. »Na kolik hodin cesty bylo naše ohně viděti.«

Ale i nynější mládež se tužila. Kupci marně se ohlíželi po soudcích od kolomazi a mastnot, kde jaké koště sebráno a

veškeren lesní personál hlídal dříví. O klest a chrast nebylo zle, pasáci už odpoledne snášeli.

V polích a na silnici stáli diváci, mužští ani kabátů neměli, dívky pouze lehké halenky si vzaly a jenom lidé starší pamatovali, že i před sv. Janem vane od lesních hvozdů chlad. Kdo byl obut, měl jenom střevíce nebo trepky na boso. Země byla celý den zahřívána a ještě nyní hřála. Omladina vyšla nejdále, stála ve skupinách, hovořila, bavila se, žertovala a také si zadávala tance o budoucí pouti.

»Tak vezmeš mne o muzice, Jendo?«

»To víš, Mařeno, že si na tebe po půlnoci vzpomenu,« odpovídal dožadovaný.

»Po půl noci bych ti dala notný koš, abys věděl.«

»Tedy si to odtancujeme hned nyní,« nabízel se junák a Mařenu chtěl prováděti po drahách.

»Však jsi se tu dost natočila a naskákala.«

»To máš pravdu, jako děvče s družkami jsem tu odbyla první taneční školu, ale teď nemám chuti zde k tanci. Však víš, kdy se máš dostavit, abys zůstal v přízni.«

Takovým laškovným tonem byla vedena rozprava mezi omladinou ze Sublova. Kdosi také vyzýval dívky, aby po starobylém způsobu šly skákat přes oheň nebo tančit kolem, ale žádné se nechtělo, i kdyby ji vzal nejmilejší junák a nejlepší tanečník.

»Dost jsme se natočily kolem ohně v peci, kde jsme koláče pekly,« zněla odpověď.

Nikdo si ani nepovšimnul, že od skupiny mládeže oddělili se dva lidé a poodstoupili stranou, buď aby lépe viděli nebo uhnuli se žertům a laškování.

Popošli po široké stezce mezi jaří a stanuli před skalkou, která vystupovala z roviny, ale stále se menšila, jak odtud cestáři rok co rok kámen rozváželi. I při soumraku a té šlehající hranici na Větrově bylo znáti, že to jsou mladí lidé, pěkně urostlí, svižní. Oheň někdy vyrazil a tu i tvář osmnáctileté dívky zazářila a oči se jí zaleskly. Vlasy měla v nepořádku, z části rozpuštěné, nyní ani šátkem nezakryté, byla černooká, tmavošedé pleti, pysky měla červené jako maliny, ústa souměrná, čelo zastřené pletenci vlasů. Šat její byl prostý, na ramenou větší šátek, který halil celé hořejší tělo. Nepokojně stála, prolamovala se, při smíchu se mírně nahýbala. Někdy napřímila bílou ruku jenom po loket zakrytou rukávem.

»Tohle vyletělo!« radovala se nad prudčím rozletem hořícího koštěte. »Div na nás nepadlo. Kdo je asi tak vyhodil? Aha, pastýřův Vincek.«

Dívka veliký jevila zájem o ty ohně a s patrným účastenstvím pozorovala v záři mihající se postavy místní mládeže. Jistě žádný chlapec nescházel, kdo jenom mohl poněkud běhati. Vyskakovali, košťata si znovu napalovali, vyhazovali a jinak oslavovali noc svatojanskou.

»A zase!« ukazovala dívka, když se povedlo jinému chlapci hodně vysoko koště vyhoditi.

Nedaleko stojící junák se usmál. Také hleděl na ty ohně, ale nejevil pro ně tolik zájmu, třeba by na prstech jedné ruky spočítal, kdy na témže místě podobně nebo ještě bujněji si vedl. Spíše věnoval pozornost společnici, která na tajné vyzvání poněkud se oddělila a sem popošla. Byli to rostenci, jenom že junák byl vyšší, silnější, zavalitější. Hlavu měl krátce přistříženou, na tváři po vousech posud ani památky. Byl to slušný blonďák, s nádechem hrdosti na čele, trochu podmračený. Na hlavě měl čapku takovou, aby vůbec nechodil holohlavý, lehkou kazajku rozpínal, vydechuje mocně, až se mu hruď pohybovala. Byl obutý, u vesty mu visel řetízek. Kolem krku měl pásek, jehož konce vlály po ramenou. Opíral se o skalisko.

»Je div, že takový zvyk posud trvá,« řekl vážně a přetřel si čelo.

»Tak hned nevymizí. A mně se líbí. Kdybych byla chlapcem, jistě bych se zúčastnila.«

Junák se usmál.

»Máš to nápady! Někde takové pálení košťat zakazují.«

»Naši chlapci by se nedali. Kdyby se jim to zapovídalo, na jednom konci by zapálili a na druhý utekli. Na drahách se jim to pěkně hodí.«

»Ale to mně je divné, že ti chlapci tak se shodnou v jednom místě a nepálí selští na drahách obecních a chalupničtí na zádušním,« pronesl junák s jakousi ironií.

Dívka, Verunka, dcera rolníka Lhoty se usmála. »Ani ty v mladosti jsi se jistě neodlišoval, ale svorně na zádušním se selskými z dolního konce ohně zažíhal.«

»Pravdu máš, mládí nemiluje rozmíšek.«

Na chvíli se zamlčeli, junák Tomáš Tourský zadíval se na ozářený Větrov. Kostel s červeně natřenou věží zářil v těch plamenech a vyrušené sůvy odletovaly. Jindy tu takový klid a pokoj. Po klekání takové ticho na samotě.

»No, a co dostanu pouti?« vyzvídala Verunka.

»Nevím, kdo ti co dá,« nadhodil Tomáš.

»Ale já myslím, co mně koupíš ty?«

»Já? Posud nedávám děvčatům pouti, maminka mně ještě nedovolila.«

Dívka se rozchechtala posledním slovům.

»Jak se mně zdá, nebudeš se ptát o dovolení, ale lituješ peněz. Pomlázku jsi bral, opláceti nechceš.«

»A pak, kdo ví, bude-li vůbec v krámech, co by tě potěšovalo,« pokračoval Tomáš ve výmluvách.

»Aby ne! Jistě dva zlatníci tam zboží vyloží —«

Jinoch hvizdnul do vzduchu.

»A tak? Na zlato myslíš? Inu ovšem — dcera starousedlíka celoláníka! To my na horním konci dárky levněji odbýváme.«

»Tedy mně kup na pěkné šaty,« žertovala dále Verunka, přešlapujíc s nohy na nohu.

»To by tak hrálo — za několik malovaných kraslic snad hedvábné šaty! A pravda — skromnost v tom není žádná.«

»Nekoupíš-li mně šaty, zlatý prsten, aspoň na mne pamatuj marcipánem,« slevovala Verunka.

»Musím rozpočítati pokladnu. Kdyby se mně nedostávalo, tedy si aspoň zatančíme na »Zavadilce.«

»Příliš levně bys chtěl pout odbýti,« třepala rukou Verunka. »Tak tě nepustím. Ať se dáš v neděli vidět mezi krámy! To by tak hrálo, abys takové povinnosti uniknul.«

Zase věnovali větší pozornost ohňům. Mezi chlapci totiž zjevila se hřmotná postava hajného Valenty. Buď hledal uzmutá smolná polena, nebo zakazoval další pálení v obavě, že by jiskra mohla vletěti do lesů a tady zapáliti suchou hrabanku. Před lety část panských lesů v jiné straně vyhořela od odhozené posud doutnající sirky nepozorného kuřáka.

Ale panský hajný hned nepořídil. Chlapci se rozběhli na všechny strany, každý s hořícím koštětem v ruce, hned se přiblížili, hned se vzdalovali. Valenta zatím rozhrabával ohniště, z něhož vylétaly jiskry v chumáčích.

Zjev ten působil vesele na diváky, že se začali smáti hledíce, zdolá-li Valenta chlapce a zamezí-li další pálení, které ostatně už dosti dlouho trvalo. Starší se navrátili do vesnice a dědové dávno usedli za stoly, nebo se odebrali na lože.

Valenta už ohniště rozmetal, hořící klacíky zašlapal, do chuchvalců tloukl okovanou holí.

»Musím k děvčatům,« řekla Verunka a zatáčejíc těsně kolem Tomáše, pohrozila: »Ať nezapomeneš!«

»Však uvidíme,« usmál se junák. Za dívkou nešel, věda, že by si toho nepřála, ještě hleděl na zápas Valentův z rozjařenými chlapci, ale už byl také na odchodu. Jistě dávno minula desátá a v červnu se vstává před pátou. Udělal několik kroků a zase se ohlédl. Vzpomínal na ty konce svatojanských ohňů. Toto se co rok opakovalo. Buď panský nebo kostelní hajný musil chlapce rozehnati, jinak by to nebralo konce a rozdovádění hoši by oslavovali patrona Větrova až do rána.

Když hranice padla a byla rozmetána, chlapci pojednou jako na povel se seřadili a s košťaty nad hlavami sestupovali s Větrova. Chtěli slavně zakončiti pálení a v průvodě při světle jako pochodní vejíti do Sublova. Jakmile nakročili, všichni diváci také domů pospíchali. Tomáš dohonil junáky a na otázku, nebyl-li snad na čekání, jenom se usmál.

Verunka vmísila se mezi družky, které se radily, jak by se na tu slavnou pout přioděly. Každá měla nové šaty, ale upírala to. Měly zůstati tajemstvím a způsobiti překvapení, ač už se vědělo, z jaké jsou látky. Švadlena nebyla dosti mlčelivou.

Omladina s hořícími košťaty už se blížila k prvním stavením, která byla poněkud povystrčena, ale tu chlapcům naproti šel obecní strážník a poštovní posel v jedné osobě.

»Košťata do příkopu!« velel a roztaženýma rukama cestu zatarasil.

»My je hodíme na návsi do rybníka,« slibovali chlapci, ale nebylo povoleno.

»To tak, abyste zapálili! Sem do příkopu!«

Rozkaz byl přísný, hochů se nikdo nezastal, museli tedy, ač neradi, ten průvod předčasně skončiti. Metali košťata do příkopu, kde byla voda, v níž se sykotem uhasínaly pravidelně každoročně — svatojanské ohně.

III.

Sublovští nežili v přátelství se svými sousedy, personálem lesním, který byl tu hodně početný a vynikající hrál úlohu. Pole kolkolem byla ohraničena lesem knížecím, jejž i se zvěří opatroval nadlesní s několika fořty, příručími, hajnými a jinými hlídači. Tito bydleli po lesích, u nadlesního byla tři jiná stavení. Ostatní byli na samotách.

A přece obě strany se navzájem potřebovaly. Kdo by vyvážel silné klády než místní rolníci, kteří k vůli tomu měli statné potahy; jiní kupovali dříví k palivu, jiní podělkovali v lesích jako dřevaři, uhlíři, chudší kupovali si na pasekách trávu, kterou vyžínali, domů odváželi a sušili. Nejvíce dřeva skoupili koláři, kteří na hrubo vysekávali loukotě a dále prodávali.

Ale přece stáli proti sobě; nadlesní nastrčil na špici hajné a sousedé takové lidi, kteří od lesní správy ničeho nepotřebovali a v lese neměli co dělati. Nevůle ta datovala se z minulých dob, kdy předkové nynějších osadníků byli nuceni všemožně zabraňovati rozpínavosti knížecí správy, která si osobovala pozemky, jichž od nepaměti sublovští užívali. Byly tu soudy o příkopy, cesty, výjezdy, než se definitivně rozhodlo a do map zaneslo, co komu náleží. Knížecí poukazovali na mapy svoje, které však postrádaly úředního stvrzení a jež lesníci vyhotovili dle svého zdání. Sublovští písemných průkazů neměli, ale poukazovali na pamětníky, na zastaralé užívání, místní názvy a podobně.

Když tyto spory skončily a zdálo se, že bude pokoj, nastaly rozmíšky znovu, a to k vůli zvěři a honitbě.

Dlouho pronajímali sousedé na svých pozemcích honitbu knížeti za určitou část na penězích, dříví a laň k posvícení na rozdělení, ale za starosty Lhoty přídáno ku smlouvě, že nájemce musí ještě hraditi škodu, kterou zvěř učiní. Dvakráte do roka prohlédnuta úroda na polích od znalců, a to na jaře, mnoho-li bylo osení zašlapáno, zkoumány stopy, přede žněmi pak podniknuta prohlídka na klasy, jak byly spaseny a jak pelechů naděláno i brambor vyhrabáno.

Teď přišla honitba o mnoho dráže a ta smlouva by byla nadlesního stála službu. V centrální kanceláři byly mu činěny výčitky, když co rok se Sublovu za odhadnuté škody platilo několik tisíc zlatých.

Knížecí by se rádi brzo vyzuli z těch poplatků, ale musili vydržeti šest roků, kdy prohlásili, že se vzdávají honitby na selských pozemcích. Ale neradi by vydali rolníkům zvěř, která sem z panských lesů vybíhala na pastvu i ke studánkám. Sublovským byl přidělen i Větrov, který neměl dosti výměru, aby se na kostelních a farních půdách mohla provozovati samostatná honitba. A právě na Větrov zvěř ráda přebíhala na křoviny a ostružiny, jimiž některé strany obdélného vrchu byly porostlé.

A tu střelci číhali se smrtonosnou zbraní. V Sublově pojednou se ukázalo několik výborných odborníků, na něž mohlo padnouti podezření, že už dříve si zapytlačili; jiní se na rychlo zaučovali nebo jen sypali broky na prázdno. Sublov se ukázal ve znamení střelby, hned tu byly střelecké zábavy, věnečky i anekdoty. A mluvilo se dost o střelcích, zvláště myslivci ze řemesla si je dobírali, jejich naháňky posuzovali, ale na konec přece musili říci, že se počet zvěře menší a že půjde-li to tak dále, kníže bude s hony nesmírně nespokojen. Zde míval jako zvěře komoru, sem vodil vzácné hosty, pohlaváry i hlavy korunované, na vozích dovážena zvěř do zámku. Ale nyní pomalu odtahali zastřelené srnce a odvezli laně i jeleny rolníci do vsi, kde je buď rušili na prodej nebo hned dodali do města.

Padl-li jelen, střelci vzkázali do zámku, že by prodali parohy k zasazení na některou myslivnu. A když byla nabídka odmítnuta, jedny pro posměch připevnili do štítu pastoušky.

A nikdo nemohl činiti námitky, zastaviti odstřelky zvěře, sublovští byli v právu. Když se jim přece to neb ono namítalo, odpovídali nadlesnímu i jeho personálu. »Ale s radostí vám honitbu ponecháme za posledních podmínek. Ovšem musíme státi na odhadování a placení škod. Teď by to ani jinak nešlo. Kníže pán to může chudým sousedům zaplatiti.«

Než nadlesní už se ani nepokusil obnoviti smlouvu, která by ho byla dříve přivedla do pense, jenom nařizoval myslivcům a hajným, aby zvěř drželi v lesích a na selské nepouštěli.

Na vyšším místě navrhoval, že by se velice osvědčilo lesy aspoň na této straně ohraditi drátem na způsob obory. Ale v kanceláři počítali, že by to mnoho stálo, a nadlesnímu raději povolili dva muže k rozmnožení personálu, který musí opatrovati zvěř.

Divné od té doby opakovaly se výjevy na hranicích sousedících revírů. S večerem vycházeli hlídači s trubkami a plašili zvěř. Na druhé straně mnohdy jenom několik metrů přecházeli střelci, jsouce připraveni na ránu. A hlídači se sousedy se bavili, druh druha posílal domů, ale vytrvali, jedni musili a druzí chtěli.

Hajné nejvíce prohánět Josef Doček, známý pytlák, »fořt od Větrova«, jak ho nazývali, syn lesů, výborný střelec, muž divoký a odvážný. Pracoval ve svém zapovězeném oboru, už když knížecí byli všudy pány honitby. »Ať si honí, kde jim libo,« říkal Doček mezi svými, »ale zvěř na Větrově jest moje.«

A dovedl výroky ty uskutečniti, zvěř chytal do ok i střílel, jak se dalo. Pušku měl schovanou v kamení, při každém upotřebení ji sestavoval, po střelbě zase rozebíral. Hajní ho stopovali, hledali u něho ve stavení, velmi zřídka se dal chytit. A podnikal smělé kousky pytlácké. V dobré chvíli o nich vypravoval, někdy i oka ukázal, ale hned zase přendal.

Opatrně se plížil kolem kostelního lesa věda, kde by nalezl střelce. Když knížecí honitbu pustili, bylo Dočkovi hůře, sousedé mu přihlíželi na prsty a nájemce honitby k němu promluvil vážné slovo.

»Josefe, dříve jsi pytlačil na knížecím, do toho nám nic nebylo, teď však bys pytlačil na našem a to rozhodně nejde. Chce-li,

ať si tě někdo vezme na pomoc ke střílení, ale jinak ti škůdnictví netrpíme.«

Doček se jenom potutelně usmál. Byl příliš stár, aby poslechl a na jiné řemeslo se dal do učení.

Nájemce honitby vystihl význam toho úsměvu a doložil: »ať se máš na pozoru! Mohlo by to s tebou špatně dopadnouti.«

»Co naplat,« odpověděl Doček, »musím činnost svoji přesunouti dále do knížecích lesů.«

»Dělej, jak chceš, ale pamatuj, co jsem povídal.«

Doček zůstal pytlákem, kde pytlačil, nepověděl. Ale rád pomohl sousedům a zvláště jim nadháněl zvěř z panských lesů.« S Valentou žil stále v napjatém poměru a hajný mu mnohdy sliboval broky, překročí-li hranice. Ale pytlák se jenom usmíval. »Přibylo by vám k živení po mně pět sirotků. Několik jich kdesi máte «

Doček se protahoval smrčinami, tu postál, naslouchal, ohnul se, patřil jistým směrem a huboval, když mu pes oko pod stromkem pocuchal nebo někdo ohnutou břízku s drátem na srnce narovnal. Měl nyní těch léček méně, neobešel se bez nich.

Doček nebyl dosud čtyřicátníkem, tělo měl pružné, ohebné, dovedl se proplétati v houštinách, oko jeho bylo bystré, sluch ostražitý. Pozornosti jeho nic neušlo v přírodě. Stanul, že ani téměř nedýchal, jindy si pohvizdoval. Oděv měl potrhaný, jako by se s vránami rval, do čela stlačený klobouk a na nohou lehkou obuv, která by nevadila ani při nejprudším úprku. Pod kabátem bývala malá pilka, v kapse notný zavěrák. Kolikráte v lese přespal, co se nadíval na ty kmeny, mnoho a mnohokráte prošel les kostelní i panský. Nejmilejší jeho zábavou bylo usednouti na kraji lesa a pozorovati kraj. Pohnul sebou, ukázala-li se zvěř, byl celý vzrušen, vyšel-li z hvozdů srnec nebo král zvěře lesní — jelen, velikým okem zírající kolem sebe a hrdě napínající ušlechtilý krk.

Josef Doček dobře věděl, kde střelce nalezne. Viděl je, když vycházeli z vesnice na večerní čekání. Kterýsi soused schválně nasil řepku, která se šťavnatě zelenala a vábila. Sem se potáhnou zajíci i vysoká. A hned naproti jedlinka, kde se dobře ukryje střelec. Sem mířil Doček a brzo ocitnul se v kruhu čtyř střelců, mladších to hospodářů, kteří rychle ukončili denní práci, aby mohli ještě také hověti vášni střelecké. Leželi na mechu, vykuřovali a ručnice měli opřené o stromky. Všelijaká to byla zbraň, také ještě s nabíjením od předu, jednotky i dvojky.

»Pánbůh dobrý podvečer!« pozdravil Doček.

»Ty zde? Kdosi povídal, že u panského dvora řípu dobýváš.«

»Já? Ale kde! Ani by mne tam nevzali. Kníže na dvorských polích má mnoho tetřívků, ti by mně dělali hlavu. Dobře platí. Musím se na ně podívat.«

»To by bylo trochu odvážné,« namítal soused.

Doček právě usednul na mechu ale tak, aby viděl na řepku. Na výstrahu jenom mávnul rukou. »Provedl jsem knížecím jinší kousky. Ti se mne něco napronásledovali, po mně stříleli, celé

dny na mne číhali. Někdy mne přistihli, však vícekráte jsem jim utekl. Jako tehdy s tím srncem. Střelil jsem jej pod tamhle tou skalkou. O trefení nešlo, ale jak zvíře dostati z lesů a v bezpečí. Moje bouchačka mne prozradila. Hajní si dali znamení a pustili se za mnou. Nastal divoký hon, utíkal jsem směrem k Větrovu. Tady jsem jim spletl poněkud cestu. Dám se prudce do kopce, tak rychle za mnou nemohli. Ale kam se srncem? Kostelník právě zvonil klekání, věž byla otevřena. I vběhl jsem na věž kolem udiveného zvonika, jemuž provaz vypadl z ruky. Ale pochopil. Inu také lesák. Klidně odešel a zvonici zavřel. Zatím tu byli hajní. Vyptávali se kostelníka, viděl-li koho, hledali, rozběhli se na všechny strany, ale nenalezli. Tenkráte dojista myslili, že mne dostanou.«

Pytlák se zasmál a vyndav dymku hleděl na sousedy, který mu dá nacpati. Smiloval se nad ním slabší střelec, kterému Doček mnohdy pomáhal.

»A jak to bylo s tím srncem v rybníce?« vzpomněl jiný soused, který rád takové historky poslouchal.

»Tenkrát jsem dostal srnce na druhé straně téměř pod okny myslivny. Také se za mnou hnali až do vesnice. Bylo to v noci, nevěděl jsem, kde mají otevřeno, kam bych s kořistí vrazil. Domů jsem nesměl. Letím kolem rybníka. I napadla mne spasná myšlenka. Pustil jsem srnce do vody a obrátiv se, jdu myslivcům naproti. Chytili mne, hrdlovali se se mnou, kde mám srnce, ale vysmál jsem se. Já jdu z domova na táčky. Že bych byl v lese? Ani pomyšlení. Všechno se na mne svede. Tentokráte jsem čistý jako lilium.

Hledali, právo k tomu vzali, prolezli zahrady, psi přivedli, nic se nenalezlo. Ráno jsem srnce vylovil z rybníka osušil a prodal.«

»Nenapravitelný!« poznamenal starší soused.

Zatím Doček ztáhl rychle boty, vzal nejblíže stojící pušku a jako kočka plížil se na kraj jedlinky. Čeho nikdo nepozoroval, to vyškolený pytlák viděl i při řeči. Už odhodil dymku a opatrně lezl po čtyřech. Střelci ještě ničeho neznamenali. Doček zalícil, padla rána a pytlák vrátiv se řekl: »Jděte si pro zajíce. Mohl by mne hajný vidět, že střílím.«

Zvedl se střelec, z jehož pušky bylo vystřeleno, a přinesl zajíce. Skrytě se popásal v příkopě, ale Doček ho viděl.

»Vyrovnáme se,« řekl střelec. »Nemám při sobě peněz.«

Doček pokračoval v zábavě, jako by se nic nestalo.

»Nejhůře mně bylo, když jsem na Větrově položil laň, válela se s kopce, padla mně u nohou, ale jak ji do rána ukliditi v bezpečí? Zaklepal jsem tu a tam, aby mně pomohli, zapřáhli do vozu, ale nechtěli, báli se. Zřídka kdo podvolil. Nadřel jsem se, a když to jinak nešlo, musil jsem druhého dne ohlásiti, že byla mnou zvěř nalezena. Ale s těmi nálezy je to šlakovité. U soudu tomu nevěří, pan sudí říká: No dvakráte může býti ještě člověk tak šťastný a srnce nebo laň nalezne, ale po třetí a vícekráte? To by musilo býti z pekla štěstí —«

Sousedé se srdečně zasmáli.

Doček vzpomněl ještě na jiné příhody ze svého života, ale pojednou nazvedl ruku.

»Srnec! Vyrazil z lesa —«

Střelci vyskočili a chápali se pušek.

»Tiše! Nedaleko jistě jsou hajní. Uvidí-li nás, počnou troubiti a srnce splaší. Však je znáte. Musíme zůstati ukryti. Snad jsou na jiné straně.«

»Ale tak srnce nedostaneme. Až k nám na dostřel nepřijde,« namítali střelci.

»Jeden se musí plížiti příkopem. Škoda, že tam nemohu jíti sám. Nemám povolení k nosení zbraně. Uslyší ránu, vrhnou se na mne a je zle. Kdo máte sekané olovo a myslíte srnce trefiti, přidržujte se tam toho břehu a hleďte nepozorovaně dostati se na dostřel. Já se oklikou dostanu hajným do zadu. Ještě nevím, co se dá dělati.«

Doček se odplížil, sousedé se radili, kdo na srnce půjde. Běželo jim o to, čí ta kořist bude. Posléze se dohodli na rovné rozdělení a nejlepší střelec téměř po břiše se plazil, drže pušku nad hlavou. Ostatní netrpělivě přihlíželi. Zdálo se, dnes že se lov podaří, že se strážci zvěře někde omeškali. Nebylo po nich památky. Ani trubky se neozývaly. A toho srnce jakoby poslali schválně pro pokušení. —

Byla to však past na Dočka, jejž Valenta zahlédl, jak vběhl do kostelního lesa. Hajný hádal, že pytlák sestaví si pušku a na srnce půjde. Jakmile padne rána, shrnou se kolem něho a chytí ho. Nemůže-li na selském, škodí nyní tím více na panském. Jeho stopy jsou tu i tam příliš patrné. Ale všeho do času.

Střelec skutečně se doplížil na dostřel, střelil, ale chybil. Srnec mocnými skoky vrátil se do lesa, odkud se vyřítili tři hajní s pokřikem: »Stůj! Máme tě.«

Střelec neodcházel. Proč by také? V kapse má všechna svolení v pořádku. Brzo také hajní se přesvědčili, že se jim lov nezdařil, poznali samého nájemce honitby. Vraceli se mrzutě k lesu. A ještě musili vyslechnouti peprná slova, že tu nemají co dělati, ať se přidržují panské půdy.

A tu stranou ozvala se podezřelá rána z pytlácké bouchačky. Dva hajní pustili se tam, třetí zůstal a počal troubiti, aby zaplašil zvěř.

»Doček zase vytřel hajným zrak,« usmáli se sousedé. »To byla jeho rána. Kam asi zvěř odnese? Teď není věž otevřena a k rybníku daleko.«

»O toho se nestarejme. A dnes jsme tu zcela už zbytečni Pojďme domů!«

Střelci přehodili pušky přes ramena a šli. Zatím noc pokročila a sýčkové na Větrově v lesích se pozdravovali.

(Pokračování.)

U klavíru.

Panu J. N. BOHAČOVI.

Preludium.

Zhasl den — pták zmlk' — a k hnízdům
noc se tiše — tiše sklání —
jako matka nad kolébkou —
v myšlenkách a zadumání — —

V duši mé — jak v zmlklém háji! —
Tisíc písní dříme v hrudi —
sní jak ptáci pod větvemi —
Procitnou-li — kdo je vzbudí? —

Probudí je vůně květů? —
Motýl, jenž se na poupěti
koupá v kapkách jitřní rosy —
pohádky — a výskot dětí? —

Či bolestný vzdech je vzbudí? —
Ani štěstí — ani vůně —
ale slzy smutných očí
zavzlykají v zlaté struně? —

V zlaté struně, na níž duše
čarokrásné písně hude —
čarokrásné — pokud mlčí —
promluví — ach, jak jsou chudé! —

Jako okouzlené perly,
které v hloubkách duhou svítí —
lákají a světélkují —
ale běda, kdo je chytí!

Chytí je — a místo perel
ach! — své vlastní slzy loví —
jako básník, který zpívá
o štěstí — lidskými slovy! —

Ballada.

Jest tomu dávno již, co kdesi žili
tři přátelé — a vždy si věrni byli —

A jedenkrát — dle tehdejšího mravu —
se rozjeli do světa — hledat slávu —

Však nejen slávu — jeli hledat štěstí —
a dostali se tak až na rozcestí. —

A odtud jeli každý cestou jinou —
ten úpalem — ten stinnou doubravinou —
a všichni jako slepí — za vidinou —

Ten první našel hrad — v něm — jak to bývá —
stařičký král — princezna zadumčivá.

Slavně jí vydobyl — Po smrti krále
byl králem sám — a nechtěl bloudit dále —

Vzpomínal též — a usmíval se skrytě
snům o slávě — když kolébal své dítě —

Když více šťasten být už nechtěl ani —
jak jarní růže zhasla jeho paní. —

A dřív', než vzklíčil květ na jejím hrobě —
jak zvadlé poupátko k ní spadlo robě. —

Tu plakal král — a plakal národ celý —
a v jejich nářek meče zařinčely. —

To nepřítel do smutné země vtrhl —
hrad zapálil — a krále s trůnu svrhl — —

— — — — — — — — — — — — —

Byl chor a slepý — Prchal v cizí kraje —
štván štěstím ztraceným — přec vzpomínaje. —

Tu slyší dusot koňských kopyt z dáli —
volání — křik — a v tom již dutky faly — —

S výkřikem klesl — Běda! — Muka hrozná,
kdo v příteli svém svého škůdce pozná! —

A oba druzi hořce zaplakali —
Co vyprávěli — bolesti a žaly. —

Ten slávy nenašel — ten štěstí ztratil —
a zchuzené čas na rozcestí vrátil — —

— — — — — — — — — — — — —

Tam pod křížem kýs poutník odpočíval —
co oni plakali — on zbožně zpíval: —

Buď Bohu dík za vše, co dal mi v žití —
Ač trnů dost — přec' keř můj měl i kvítí. —

Buď Bohu dík za cestu, již jsem vážil —
Ač prachu dost — Tvůj déšť ji stínem vlažil. —

Buď Bohu dík za štěstí úsměv tichý —
a za slzy, jež smazaly mé hříchy. —

Buď Bohu dík za čas, jímž k věčnu mířím —
Kéž Boha životem a duši Bohem smířím. —

— — — — — — — — — — — — —

Tak setkali se zas po dlouhé době
tři přátelé — na rozcestí — však v hrobě —

Života den — jak slunce — tiše zašel —
Hledali štěstí! — Kdo z nich však je našel!?—

Penseroso.

Až přijde noc, po níž se k Věčnu vstává —
též půjdu spat — a probudím se též —
Tam duše zví, co život — štěstí — sláva —
zda pravdu měl, kdo ďáblu říkal: Lžeš! —

Jak žil bych as, kdybych se z hrobu vrátil! —
Že k hrobu jdu — to vím — Ba za hrob dál —
Což kdyby dnes proud Věčnosti mne schvátil—
Klidně bych šel? — Či umřít bych se bál? —

Improvisace.

Až své perly vylovím —
jsou v mé duši — jsou — to vím,
pak rozhodím je světem —
Kdo chce, ať si nasbírá —
dokud máj se otvírá
snům — pohádkám a dětem. —

Dřív než ptáci oněmí
nad mrtvými růžemi —
než podzim zašelestí —
S písněmi a jásotem
k hrobu projdu životem
a budu hledat štěstí! — —

A kdybych ho nenašel —
mlčky dál bych světem šel —
jak strom, jejž vítr zlámal —
Bez vůně a bez květů —
s vyčitkou na němém rtu,
že osud svůj jsem zklamal.

Václav Poledne.

Po dvaceti pěti letech.

Stručný přehled žurnalistické a literární činnosti T. J. Jirouška.

Minulého roku bylo tomu právě 25 let, kdy na Moravě zahájil dvacet sedm roků starý muž, Tomáš Jos. Jiroušek, svoji novinářskou činnost mezi katolickými žurnalisty. Pro katolický směr získán byl nezapomenutelným P. Placidem Janem Mathonem, knězem řádu sv. Benedikta v Brně. Oba seznámili se náhodou roku 1884 na procházce v sadech Lužaneckých. Za půl roku redigovali spolu právě tehdáž založené čtrnáctidenně vycházející časopisy »Dělník« a »Obecné Noviny«.

Druhý muž, který dal T. J. Jirouškovi v novinářství směr konservativní, byl nejstarší moravský publicista Jindřich Dvořák,

TOM. JOS. JIROUŠEK,
r. 1885.

jemuž T. J. Jiroušek roku 1884 psal feuilletony do jeho »Národních Novin«, tehdáž v Brně vycházejících do roku 1885, kdy Dvořák vstoupiv do redakce »Hlasu«, který z dvakráte v týdnu vycházejícího listu byl proměněn v denník, své »Národní Noviny« zastavil. Jindřich Dvořák, žurnalista ducha národního a P. Placid Jan Mathon, kněz-spisovatel ducha přesně katolického, byli T. J. Jirouškovi vzory v práci novinářské a literární a T. J. Jiroušek také do dnes zůstal věren jejich zásadnosti v nazírání na český národní život.

S tímž duchem přišel T. J. Jiroušek roku 1888 po tříletém působení ve směru katolicko-národním z Moravy do Čech. Odtud psal dále na Moravu do Demlova »Pozora« v Olomouci, do »Dělníka« a »Obecních Novin« v Brně a do »Čecha« v Praze přispíval dle možnosti a často nejen lokálkami ale i články. Také »Obrana víry« roku 1889-1891 má od T. J. Jirouška řadu časových článků o internacionálním socialismu, jako nebezpečném učení nevěry.

Po svém příchodu do Čech zastavil se T. J. Jiroušek v redakci »Vlasti« a tak jsme se seznámili a sblížili s ním i ve družstvu »Vlast«, jehož členem stal se dne 17. ledna r. 1891.

Do »Vlasti« napsal řadu článků v tomto pořadu: v roč. V. v letech 1888-1889: »O vývoji a trvání křesťanského socialismu na Moravě«, v roč. VI. v letech 1889-1890: »Socialismus« a »Dělnický socialní tisk v Rakousku«, v roč. VII. v letech 1890-1891: »Socialní létací tisk ve střední Evropě«, v roč. XIII. v letech 1896-1897 »Národní dělnická organisace v Čechách«, v roč. XV. v letech 1898-1899 »Jachim Barrande, životopisná črta k oslavě 100leté památky narozenin tohoto velikého učence«, »Studentstvo

TOM. JOS. JIROUŠEK,
r. 1911.

v dělnickém hnutí«, »Kolektivismus, posibilismus a anarchismus« a »Anarchismus naší doby« (pod pseudonymem Vittore Avanti, kterého používá T. J. Jiroušek od roku 1884 právě jako pseudonymu Vittore du Travail).

Ve směru zábavném a poučném, podkladem a formou sobě vlastní, napsal T. J. Jiroušek velký román »Ze čtvrti sv. Petra v Praze«, socialní obraz z minulých dob, který přinášely »Naše Listy« v letech 1900 a 1901. V »Dělnických Novinách« shledáváme se s jeho zábavnými socialně historickými črtami r. 1898 »Svépomocní a socialní demokraté« a r. 1899 s povídkou »Za práva koruny Svatováclavské«. V »Našich Listech« r. 1909 popsal ve feuilletonech »Památná místa a domy za hnutí dělnictva českého v Praze a předměstích v letech 1840-1900« a nyní již přes rok slohem zábavným píše T. J. Jiroušek v »Našich Listech« črty:

»Z mých pamětí a zápisků«, které budou jednou hledaným materialem k sepsání historicko-biografického a kulturního obrazu hnutí katolického v Čechách i na Moravě.

A co samostatně tiskem vydaných spisků, brožur a poučných příruček máme zde z péra Jirouškova! Budiž zde uveden jejich seznam.

Do »Slov Pravdy« k vyzvání pořadatele a vydavatele této brožurkové sbírky kanovníka Edvarda Brynycha, posléze biskupa královéhradeckého, napsal r. 1891 do uvedené sbírky brožurku »První Máj«. Další brožurky napsal: roku 1895 »Hříchy socialních demokratů při řešení otázky dělnické v Rakousku«, r. 1896 »Španělská inkvisice a její hrůzy«, r. 1897 »Sabinismus, barákovství, pokrokářství a »národní« dělnictvo«, »Nový pláč koruny České nebo zráda socialních demokratů na státním právu národa českého«, »O socialismu«, r. 1898 »Ze zápasů katolického dělnictva českého«, »Praktický spolkový rádce«, r. 1899 »Z dob našeho probuzení. Účast družstva Vlast v křesťansko-socialním hnutí československém«, r. 1900 »Dějiny socialního hnutí v zemích koruny České«. Díl I. Doba od r. 1840 až do r. 1885, r. 1901 »Svatý Jan Nepomucký a »pravda« jeho odpůrců«, r. 1905 »Dějiny socialního hnutí v zemích koruny České«. Díl II. Doba od r. 1885 do r. 1895, r. 1907 »Praktický volební informator k volbám říšských poslanců v Čechách, na Moravě a ve Slezsku«, »Signál k volbám!« »Věštec svému národu«, dramatický obraz se slovy (veršem), r. 1909 »Dějiny socialního hnutí v zemích koruny České«. Díl III. Doba od r. 1895 do r. 1909, »Vzpoura protestantských stavů a Bílá hora«, r. 1910 »Svatý Václav, jako český vládce« (ve »Svato-Václavských Hlasech«), r. 1911 »Bitva u Lipan«. Vylíčení příčin a průběh této bitvy dle historie. A konečně má k tisku připravený rukopis: »Životopis a literární působení Marie Antonie, první ženské spisovatelky a básnířky české v letech 1781—1831«.

Jako redaktor — jak již předem uvedeno — působil T. J. Jiroušek při brněnském katolickém listu »Dělník« a v »Obecních Novinách« v letech 1885—1888, v letech 1884—1885 psal do »Národních Novin« v duchu konservativním, vydávaných Jindřichem Dvořákem v Brně; v letech 1885—1888 byl zpravodajem Demlova »Pozora« v Olomouci ze sněmu markrabství Moravského, a do Langova »Míru« v Olomouci (než »Pozor« přišel do rukou liberálů) psal v letech 1891—1905 veliké množství politických, socialních a časových článků pod značkou —*J*—. Jako redaktor redigoval v letech 1891—1900 »Dělnické Noviny« v Praze a v letech 1897—1898 »Hornické Listy« (které nakládal tehdáž knihtiskař p. Václav Kotrba v Praze) a od roku 1900 rediguje »Naše Listy«. Do »Nedělní dělnické přílohy »Čecha«, redigované z ochoty red. Tom. Škrdlem v letech 1891—1893, psal T. J. Jiroušek celou řadu věcných článků o hnutí katolickém a křesťansko-socialním. A mimo veškeré tyto práce sluší připomenouti, že Jiroušek redigoval v letech 1906, 1907, 1908 a 1909 »Socialní kalendáře družstva Vlast pro katolický lid československý«. — V hnutí katolickém jako řečník od roku 1885 působí T. J. Jiroušek do dnes.

V letech 1894—1906 byl tajemníkem křesťansko-socialní strany v Čechách, tedy 12 let a tajemníkem strany katolického lidu českého byl v letech 1906—1908, jednatelem Socialního odboru družstva Vlast jest od r. 1891 — tedy 20 let, jednatelem družstva Vlast od roku 1898 — tedy 13 let a jednatelem Zemského sdružení katolických spolků v král. Českém od r. 1903 — tedy 8 let. Čestným členem byl jmenován r. 1894 ve Svato-Prokopské Jednotě katol. mužů a jinochů v Příbrami, r. 1898 v Jednotě katolických tovaryšů v Hradci Králové (ku přání ndp. biskupa Edvarda Jana Nep. Brynycha) a roku 1901 v křesťansko-socialním spolku katolických mužů a jinochů na Kladně.

T. J. Jiroušek jest věrným přítelem a zastancem katolického duchovenstva, v zásadách jest pevný a vytrvalý, v práci nezištný, přítelem a obrancem družstva Vlast jest vždy a za každých okolností a vedle faráře Vl. Hálka jest zakladateli družstva, do jehož tajů jest úplně zasvěcen, pomocníkem dlouholetým, vytrvalým a upřímným. Všecko, co družstvo Vlast podniká a co se kol něho děje, T. J. Jiroušek štědře podporuje. Tak jest zakládajícím členem družstva Vlast (100 K), Fondu kat. spisovatelů (200 K), Tiskové ligy (100 K), Spolku na zakl. katol. spisovatelů (100 K) a mimo to je členem katolických spolků v Praze i na venku. —

Zájmy katolické hájí neohroženě a všecky potřebné katolické projevy za všech okolností veřejně podepíše.

Valná hromada Tiskové Ligy

konána byla v domě družstva Vlast dne 10. dubna t. r.

Předseda, k. a. notář Tomáš Škrdle, zahájiv schůzi křesťanským pozdravem, pravil:

Sl. valná hromado! Tisková liga jest spolek politický, i má právo pronésti hlas svůj v otázkách, které se nás katolíků úzce dotýkají.

Jako předseda zmiňuji se o dvou bodech. Všecky téměř noviny líčí nás katolíky jako lidi lstivé, neupřímné, stojící v názorech i jednání níže než jiné národní strany. Dokladem toho jsou z nejnovější, nedělní doby »Samostatnost« a »Čas«. »Čas« by rád presentoval M. Janu Husovi k r. 1915 ten dar, aby český národ neměl r. 1915 žádných katolických poslanců a dle něho povznese se mravnost národa až tehdy, až bude u nás potřen klerikalismus.

To jsou ovšem pouze zbožná přání, jichž splnění se »Čas« nikdy nedočká, ale abychom tato hesla, tyto frase, jež se v český lid vtloukají, paralysovali, musíme pečlivě toho dbáti, aby v našich řadách stáli v popředí lidé veskrz charakterní, mravně bezúhonní, občansky zachovalí, osobně nanejvýše obětaví, a aby cíl jejich cesty byl vždy přímý a prostředky k cíli tomu aby byly veskrze

čestné. Cílem naším budiž oslava Boha a nezištná láska k církvi a národu a vše ostatní budiž tomu podřaděno.

Druhá otázka týká se oslavy M. Jana Husa roku 1915. Činnost naše jest v plném proudu a já děkuji »Čechu« a »Našinci« v Olomouci, že nás v práci naší podporují. »Naše Listy« a »Vlast« činí ovšem podobně. Účelem naším je, aby katolíci M. Jana Husa a učení jeho dokonale poznali a pro r. 1915 se duševně připravili. Časopis »Husitství ve světle pravdy« působí již 8 let a jest velice rozšířen po vlastech československých a v různých jiných zemích. Vedle toho každá knihovna družstva Vlast a každá knihovna Spolku na zakládání katolických knihoven dostává a rozšiřuje již 8 let všecky sešity toho časopisu a všecky brožury Tiskové ligy; rovněž i družstvo Vlast dává do každé knihovny své a zmíněného spolku husitské brožury a husitské knihy, které samo vydalo; mnoho brožur i časopiseckých sešitů se prodalo a hlavně nyní se objednává a prodávati bude, takže jsme v národ vrhli úžasné množství poučení o M. Janu Husovi. Ale na tom jsme nepřestali: kdo složí pro r. 1915 nejméně 10 K, obdrží 14 sešitů Husitských a 14 sešitů (nádavkem k tomu) z »Obrany víry«, časopisů to, které naše T. liga vydává. Dodnes jsme již jen z tohoto důvodu rozšířili 3100 ex. »Husitství ve světle pravdy« a tolikéž brožur z »Obrany víry« — celkem tedy 6200 ex. Co dále mimo to konáme a vykonáme, zví budoucnost. Já jen mám tu vroucí prosbu, aby Bůh práci naší žehnal a aby nás k další práci milostí svou sílil; aby vléval statečnost a vytrvalost v srdce naše a mysli naše.

Jednatel farář Vlastimil Hálek četl protokol minulé valné hromady a když byl schválen, podával zprávu o bohaté činnosti Tiskové Ligy v r. 1910. Uvedl pak:

»Mám zobraziti dnes činnost T. Ligy za předešlý rok. Činnost T. Ligy jest taková, že z taktických důvodů nelze ji celou vylíčiti. Tu by katol. veřejnost teprve seznala, jak důležitým jest činitelem v katol. životě a jeho organisacích. Ale i z toho, co možno sděliti, sezná katol. veřejnost, že se pracovalo velice pilně, nadšeně a vytrvale při dosti malém počtu pracovníků.

Hlavní zřetel obracela po celý rok T. Liga přípravným prácem na obranu pro r. 1915, kdy chystají volní myslitelé demonstrační oslavu 500leté památky upálení mistra Jana Husa. Tyto záležely v obstarání lidového spisku o Husovi, na nějž vypsala 3 ceny: 300 K, 200 K, 100 K, dále kritického díla o Husovi pro intelligenci, rozšíření brožur »Husitství ve světle pravdy,« výstavy spisů o Husovi. K tomu účelu zahájeny byly sbírky, jež se potkávají se zdarem. Též přikročeno bylo ke sbírání historického materialu k vylíčení spoust, které husitismus u nás způsobil. Celá akce tato, která během roku hlavně zaujímala naše snahy a práci, utěšeně se ujala a skvěle se rozvijí, sloužíc T. Lize ke cti. Liga platí též z daru jednoho dobrodince pracovníka o době husitské.

Další soustavný boj veden byl po celý rok s tiskem »Volné Myšlenky,« která hledí zbourati základy náboženství vůbec. Liga

svými články a lokálkami, rozbory volnomyšlenkářských brožurek a časopisů stála tu skoro samotna v katol. veřejnosti jako bojovník proti Vol. Myšlence. Z péra vzdělaného ligisty Filipa Konečného vyšel během roku důležitý spisek proti Vol. Myšlence nákladem Katol. polit. jednoty.

Liga soustavně potírala výpady tisku agrárního, nár. sociálního, soc. demokr. a pokrokářského vůbec proti katol. náboženství i jeho zřízením, proti duchovenstvu a jeho cti. Upozorňovala i s výstrahou na protestantský a sektářský tisk a jeho agitaci pro heslo »Pryč od Říma.«

Liga stála na stráži k zachování náboženství ve škole a bojovala s tiskem pokrokářského učitelstva. Uvítala příznivé rozřešení otázky o přisluhování školní mládeže v kostele škol. úřady na Moravě, dále projev ministra vyuč. hr. Stürgka na obranu nábož. výchovy ve škole. Stála na stráži proti snahám odstraniti ze školy křesťanský pozdrav a odsoudila štvaní učitelského tisku proti sbírkám na velechrám sv. Víta jako čin nevlastenecký.

Stejně bylo postupováno proti rouhavým směrům Macharovým, kterými má býti otráven český národ, aby nejen zbavil se náboženství, ale aby jím i výstředně opovrhoval.

Jelikož časopis »Sv. Vojtěch« v obrovském nákladu 400.000 výtisků koná veliké poslání v českém národě, podporovala Liga jeho šíření a pracovala společně s jeho redakcí.

Liga podporovala zakládání organisací katol. mládeže, spolu i snahy pro zřizování katol. »Sokola« a pracovala pro šíření katol. kalendářů.

Liga působila na klášterní vyučovací ústavy, aby dávaly chovankám do ruky více katol. odborný tisk. Vybídla všecky duchovní, jichž přičiněním jisté osoby vystudovaly neb získaly místo, by působili na ně, aby vstoupily do katol. spolků a organisací, a tím aspoň svoji vděčnost katolické přímluvě projevily.

Ve schůzích posouzeny s patřičnou obranou spisy a časopisy: »Zbožní taškáři,« brožury knihtiskárny Buděj. »Moldavia,« Echo Velké Prahy, Nár. Listy, Nár. Politika, Rovnost, Mládenec, kalendáře »Havlíček«, »Palacký«. Příznivě posouzeny byly spisky: Životopis L. Milleriota T. J., »Kostel na Homoli« od A. Titla. Vydána bude brožura: »Bitva u Lipan« od red. T. J. Jirouška.

S Jednotou duchovenstva Brněnské diecese, která si čile vede, zachován velmi přátelský poměr. Jednota pracuje nadšeně v týchž směrech co Tisk. Liga.

Sv. Otci poslán projev oddanosti s odsouzením urážek purkmistra Římského žida Nathana.

K odhalení pomníku knězi — spisovateli V. Kosmákovi v Martínkově na Moravě zaslán projev pocty. J. M. ndp. biskupu Litoměřickému Jos. Grossovi vzdány uctivé díky za organisaci diecése.

Na stavbu kaple v Pažežnici u Domažlic věnovala Liga 10 K.

Byla podporována akce proti nemravnému tisku, divadlům a kinematografům, karrikaturám kněží, detektivním románům, dále akce za střídmost v lidu a proti alkoholismu.

Liga vítala nařízení některých členů české šlechty, by úřednictvo šetřilo nedělního klidu, dávalo přítomností svou na nedělních bohoslužbách dobrý příklad a aby šířen byl mezi zemědělským dělnictvem »Sv. Vojtěch.«

Zřízená Tisková kancelář dobře se osvědčuje. Jednotliví její členové mají rozděleny skupiny venkovských časopisů, proti jejichž útočným a utrhačným zprávám píší obranné články. Taktéž brožury Vol. Myšlenky se jim k posudkům a vypracování protispisů přidělují. K povzbuzení činnosti se nejpilnějším Ligistům udělují odměny.

Od světové Centraly Lig v Kolíně nad Rýnem vedené drem Kaufmannem odebírají se zprávy, vyvracející lži v celosvětovém tisku.

Schůzí výborových bylo 8. Všecky konány byly se vzácnou jednomyslností, svorností a nadšením. Program jich pokaždé byl obsáhlý, ale při dobré přípravě referentů byl vždy hbitě a prakticky probrán.

Podotknouti dlužno, že právě nyní v době předvolební poslanců do říšské rady očekávají Ligu těžké úkoly, poněvadž se útoky tisku na náboženství a duchovenstvo ztrojnásobní, a bude nutno napadené denně o tom uvědomovati. Nicméně Liga, jsouc důkladně vyzbrojena a majíc vše připraveno, tohoto boje se neleká a vyplní své poslání. Všecka její obranná zařízení jsou připravena a zahájí ihned svoji činnost. Všecky korporace, katol. spolky, organisace, duchovní i katoličtí pracovníci budou denně o všech útocích tiskem v době předvolební zpravováni a jim rada i pomoc poskytovány.

Liga obrací se každoročně na vikariatní duchovenstvo s prosbou o podporu, které se jí od některých vikariátů dostává, což ji k práci posiluje. I prosí, aby vikariáty, které Lize posud podpor neposkytly, příkladu jich následovaly. Liga prokazuje duchovenstvu neocenitelných služeb, stará se pečlivě o to, aby každý kněz v nejodlehlejším místě byl co nejdříve uvědoměn o útoku časopisu, který na jeho čest byl učiněn, a poskytnuta mu byla ihned rada, jak se má zachovati. Protože boj tisku se den ode dne zvyšuje a počet nepřátelských časopisů se rozmnožuje, vzrůstá i agenda Ligy. Denně se vypravuje 8—10 výstřižků napadeným kněžím a obstarává se s tím spojená rozsáhlá korrespondence. Výstřižků bylo rozesláno ke 2000 do všech diecésí Čech, Moravy a Slezska. Mimo to vyšetřena byla řada vylhaných zpráv novinářských a odpovědi otisknuty byly hlavně v »Naš. Listech,« ve »Vlasti,« »Čechu,« »Hlasu lidu,« »Právu« a důležitější obrany zaslány byly všem katol. časopisům.

Poněvadž však nynější pracovníci stárnou a mohou nenadále práci v Lize býti odňati, jest nanejvýš nutno, aby přibylo nových pracovníků, kteří by se do činnosti zasvětili, zkušenosti starých pracovníků si osvojili a tak zdárně jednou na tomto bojišti je nahradili. Nuže hlaste se v řady Ligy nadšení katolíci,

kněží i laikové, sesilte šiky její, aby zabráno bylo ještě širší pole činnosti. Naše láska k církvi a její pravdě bude vždy větší a nadšenější, čím vyšší bude zloba a zášť našich nepřátel. Tuto pak lásku rozněcuj v nás všech sám dobrotivý Bůh!«

Předseda pravil, že mezi námi nemá místo vespolné podkuřování, ale že musí učiniti výjimku, nebo činnost p. faráře Vl. Hálka v Tiskové lize jest obrovská a co nad to jest, p. farář pracuje stále, již mnoho let, se stejnou vytrvalostí a čilostí.

Následovala zpráva účetní, kterou podával pokladník Tom. Škrdle. Řízení schůze převzal místopředseda far. P. Karel Toman. Pokladník probíral všecky položky příjmů a vydání a sdělil, že bylo roku 1910 příjmů 8649 K 83 h, vydání 7730 K 61 h, i zbývá na hotovosti 919 K 22 h. Účty revidovali: K. Ulrich, c. k. pošt. pokladník, a Boh. Šubrt, faktor tiskárenský, a ti v účetní knize poznamenali: »Při revisi dne 8. dubna 1911 účty shledány v úplném pořádku.«

Místopředseda vyzval přítomné, mají-li o účtech nějaký dotaz, a když se nikdo k slovu nehlásil, udělila valná hromada pokladníku absolutorium.

Konány byly volby, a to jednohlasně. Za předsedu a pokladníka zvolen Tom. Škrdle, za místopředsedu far. P. K. Toman, za jednatele far. Vl. Hálek; za výbory: red. Tom. Jiroušek, kaplan Alex. Titl, místodrž. oficiant Jan Voborský a far. Ferd. Zuna. Za náhradníky: bisk. vik. sekretář Fil. Jan Konečný, katecheta Ant. Suchoradský a korrektor Jan Žák. Za revisory účtů: c. k. pošt. pokladník K. Ulrich a tiskárenský faktor Bohuslav Šubrt.

Při volných návrzích hlásil se k slovu red. Tom. Jiroušek a navrhl protest proti postavení Husova pomníku na Staroměstském náměstí. Protest byl výborem upraven a byl uveřejněn v »Našich Listech« a i zde jej jako projev Tisk. ligy otiskujeme.

Provoláním slávy sv. Otci Piu X., Jeho Veličenstvu císaři pánu a českému i moravskému Episkopatu byla schůze skončena.

Projev Tiskové ligy

o postavení Husova pomníku na Staroměstském náměstí v Praze.

Dnes historikové, umělečtí odborníci a znalci stavitelství a esthetiky vyslovují se rozhodně proti postavení pomníku M. J. Husa na Staroměstském náměstí, jak si umínil Spolek pro zbudování Husova pomníku v Praze s advokátem drem. Janem Podlipným v čele. Proti snaze tohoto spolku bojuje Klub za Starou Prahu, četní spisovatelé, umělci a historikové, ale Spolek pro postavení Husova pomníku umínil si proti mínění všech od svého justamentu neupustiti, ačkoliv pomník k místu ani místo pro pomník nikterak se nehodí a ačkoliv pomník ten svými rozměry v nejbližší době komunikaci a veškeren ruch a život na náměstí znemožní a na jiná místa města vytlačí.

Tyto zjevy, k nimž docházejí teprve dnes umělečtí odborníci, znalci stavitelství, esthetikové a historikové ohledně pomníku Husova na Staroměstském náměstí, předvídali a tlumočili jsme již před 13 lety v deputaci, podávající dne 3. dubna r. 1898 purkmistru dru Janu Podlipnému petici s 12.000 podpisy Pražanů proti postavení pomníku Husova na náměstí Staroměstském. Tedy nejedná se o nic nového, věc jest již dávno známa a toliko ten rozdíl jest u ní, že tehdáž, před 13 lety, byli jsme to pouze my katolíci, jako strana, kteří vyslovovali jsme názor, přání a žádost, aby pomník Husův na Staroměstské náměstí stavěn nebyl a aby slavný sbor obecních starších i s radou král. hlavního města Prahy pomníku tomu místa na Staroměstském náměstí nedával a nepovoloval.

Než přání naše nebylo vyslyšeno a za rok na to, dne 16. ledna r. 1899, obecní zastupitelstvo král. hl. města Prahy, z usnesení své většiny, místo na severní straně náměstí Staroměstského pro pomník darovalo — na úkor komunikační, esthetický i historický celého náměstí. Nedbalo se toho tehdáž obecním zastupitelstvem pražským a nedbá se toho dodnes Spolkem pro postavení pomníku Husova, že Mistr Jan Hus, ani celé hnutí husitské z let 1419—1434 se Staroměstským náměstím nemělo přímo co činiti, že žádná zvláštní památná událost se zde nesběhla, která by odůvodňovala smysl historický pro postavení Husova pomníku zde.

Dodnes neslyšeli jsme od pánů ze Spolku pro postavení Husova pomníku v Praze, z jakých důvodů historických, uměleckých a náměstí Staroměstskému prospívajících má zde býti postaven pomník M. J. Husovi, než pouhé mluvení bez poukazu na historii a esthetiku. A to všecko dnes české veřejnosti nepostačuje a proto povstává hlas za hlasem ze všech možných kruhů národa, aby pomník Husův nestavěl se tam, kde nemá místa historického ani esthetického, aby nestavěl se tam, kde bude jen na závadu komunikaci, celému stavitelskému čtverhranu budov jiné umělecké doby, než jest pomník svojí moderní francouzskou uměleckou výpravou sám.

Jiná a velice závažná okolnost pro nás katolíky nutí nás (vedle názoru umělců a stavitelů) vysloviti se proti postavení pomníku Husova na náměstí Staroměstském se stanoviska katolického. Jak známo, na náměstí Staroměstském stojí postaven z rozkazu českého krále a císaře Ferdinanda III., datovaným dekretem ze dne 22. dubna r. 1650 na věčnou paměť vítězného obhájení měst pražských proti Švédům překrásný sloupový pomník se sochou Neposkvrněného Početí Panny Marie, k němuž se základ položil jménem císařovým a jehož posvěcení pak císařský zakladatel sám s celým dvorem byl přítomen a proto i z tohoto důvodu hlavně vyslovujeme přání, aby Spolek pro postavení pomníku Husova přání katolického lidu respektoval a na postavení pomníku Husova zde tvrdošijně netrval — v zájmu shody v celém českém národě.

Pozvedáme hlas svůj v čas a s nadějí, že po všestranném uvážení Husův pomník na Staroměstském náměstí stavěn nebude.

O pravé kráse.

(Dle staršího motivu).

V čem lidé krásu zří? Je divné to,
jak v náhledech se mnoho rozcházejí.
Na luzích vidí květů naseto,
a o jich vzhledu hádky hned se dějí.

Ten růži chválí, jiný lilje stvol,
a jiný tulipán a nezabudku . . .
Tak lidská chvála točí se jen kol,
a uznávána na chvíli je vskutku.

O lidech podobně se chvála dí
dle nálady a přátelského vztahu.
Tak chválena jest líc, když stkví se, rdí,
a když se líbit jeví vábnou snahu.

Co soudit máme? Krásný člověk jest,
jenž čistý *zrak* má, oko dobrotivé,
zkad pravda zírá a v němž není lest,
jež hledí ve svět jako svíce živé.

Je krásný člověk, jehož jemný *sluch*
jest k potřebám všech bližních obrácený,
jenž slyší hned, kde volá pomoc druh,
a nenechá ston žádný bez ozvěny.

Je krásný člověk, jenž svým *jazykem*
vždy právo hájí, slávu Boží hlásá,
hněv potírá a v boji se lží, zlem,
všem ukazuje, v čem spočívá spása.

Je krásný člověk, jehož *nohy* jdou
vždy dobro konat, bídu konejšiti,
— jdou hájit vlast a církev zbraní ctnou
a utištěných ochraňovat žití.

Je krásný člověk, svýma *rukama*
jenž krásné věci k užitku všech tvoří,
že prchá před ním barbarství a tma
že ustupuje nádhernému zoři . . .

V tom krása jest, jež nikdy nezhyne
a hojné vydá ze svých štěpů plody.
Vše ostatní jak marnost pomine
a odplyne, jak jarní plynou vody.

J. Šimon.

Madonně v háji.

Když ve umdlení, z ruchu prchám světa,
by z přírody duch nových čerpal sil,
Tvůj, Madonno, mne obraz svatý vítá,
jež v tichém háji kdos byl zavěsil . . .

Tu, jak by kouzlem chabost mizí zase,
když zahledím se v milou Tvoji tvář,
a síly nové, ve kratičkém čase,
mi vlévá oka Tvého svatozář . . .

Předivný květe, krásy nehynoucí,
jež k lidstva spáse vypěstil Bůh sám,
přijmi ze srdce trysklé city vroucí,
to jedinné, co nejcennější mám!

M. Wagnerova.

Epištoly školské.

(Pokračování.)

4. Pravá škola.

Tři proudy hýbají dnes školskou otázkou. *Volná škola*, jež vylučuje z výchovy každé náboženství a chce býti co nejvíce nezávislou na církvi a státu. Dále snaha *státu*, jenž činí školství svým *monopolem* na úkor práv církve a rodiny. Konečně úsilí církve, aby uhájila své právo na školství nebo ho znova dobyla a uplatnila náboženský ráz výchovy školou rázovitě náboženskou.

O volné škole jsme řekli a dokázali, že jest pedagogickým poblouzením, zrovna nesmyslem, vysvětlitelným jen bezmeznou nenávistí proti církvi a vůbec proti křesťanskému řádu světovému, projevem vášně, které se hodí každý prostředek i nerozumný a násilný. Proto jsme proti volné škole hájili práva církve a státu na školu a náboženskо-mravního ducha výchovy.

O monopolní škole státní, která, není-li zrovna uzákoněnou volnou školou, jest aspoň bezkonfesijní, jsme řekli, že nevyhovuje požadavkům náboženskо-mravní výchovy, a že jest větším nebo menším bezprávím proti rodičům a církvi dle toho, v jaké míře je státní školská samovláda provedena. Proti monopolní, interkonfesijní státní škole zastávati tedy dlužno určitý konfesijní ráz výchovy a práva církve.

Chceme však snad, aby pouze a jedině církev měla ve své moci školství, jak tomu přirozeně bylo, pokud sama a jediná svým duchem řídila vývoj kultury? Nikoli. Vedle církve je též stát základem společenského řádu. I stát má tedy zájem a právo na tak důležitém veřejném zařízení, jakým je školství. Jen tam se tudíž školství utváří správně, kde církev a stát se spravedlivě dělí o svá práva na školu a poctivě o školství se starají. O rodině tu netřeba zvláště mluviti; neboť rodičové, jsouce zároveň příslušníky církve a státu, nebudou ve svých právech zkráceni

ani svých povinností sproštěni, bude-li církev i stát spravedlivě vykonávati svá práva na školu a své povinnosti ke škole.

Vizme, jak spravedlivou shodou a svornou součinností církve a státu povstati může škola, jež by, pokud vůbec možno, vyhovovala co nejzdárněji svému výchovnému úkolu.

Státní monopol školský jest neodůvodněným a nespravedlivým zasažením do cizích práv. Proti němu stojí totiž výchovné právo rodiny a církve, t. j. právo, jímž rodině a církvi přísluší svoboda určovati ducha výchovy a školy. Je to tak zvaná *svoboda výchovy*. Nelze jí však hájiti jako ideál výchovy, nýbrž jako něco lepšího než státní monopol. Proč je lepší?

Kdyby každá rodina žila pro sebe, nemohl by se nikdo plésti do jejich vnitřních záležitostí, tudíž ani do výchovy jejich dětí. Rodiny se však seskupují a žijí ve větších společenských sdruženích náboženských a občanských. Z toho povstává potřeba, ano nutnost společné výchovy a veřejné školy. Povstává z toho zároveň právo církve a státu na školu a povinnost zajímati se o to, jak se vychovává dorůstající pokolení. Neboť škola vychovává dítky pro stát a církev, a proto nemůže býti ani církvi ani státu lhostejno, jak se to děje. Církev a stát jest rozšířenou rodinou a proto má právo dohlížeti na veřejnou výchovu a říditi ji tak, aby doplňovala výchovu rodinnou se zřetelem na požadavky církevní a státní, nebo aby ji zrovna nahrazovala, kde jsou rodičové nedbalí.

V této veřejné výchově má ovšem míti *církev rozhodující slovo a vůdčí úlohu*. Neboť to, co dává člověku a jeho životu význam, co jej vede k poslednímu cíli, ideální totiž statky pravdy a práva, svěřeno jest církvi, aby to spravovala, lidstvu sdělovala a je vychovávala. Zkrátka, církev jest nejvyšší učitelkou lidstva, má k tomu přímé, výslovné božské poslání. Proto má církev právo, aby ve své vychovatelské působnosti byla úplně svobodnou a svéprávnou. Neboť jedině pravda má právo, aby byla hlásána; blud nemá práva na existenci. Církev katolická pak tvrdí o sobě důvodně, že jest jediným pravým a úplným zdrojem nadpřirozené pravdy, která jest vlastním životem a spásou člověka. Proto též vysvětlitelno, že druhdy v katolických státech nebyla povolena svoboda *veřejné* výchovy. Církev byla by jednala proti svému přesvědčení o své absolutní pravdě. Změnou však poměrů, promícháním obyvatelstva různých vyznání nabyli občané nekatolíci práv, kterých jim ani katolický stát vzíti nemůže, nechce-li se dopustiti násilnosti. Nemůže jim tedy odepříti ani práva, aby vychovávali své dítky dle svého vědomí a vyznání. Naopak ovšem mají také katolické menšiny v nekatolických státech totéž právo na svobodnou výchovu dítek dle svého vyznání.

Za takových poměrů jest jistotně menším zlem svobodná výchova dle zásad jednotlivých vyznání než monopol závazné státní školy buď docela beznáboženské nebo provanuté nějakým státním náboženstvím nebo smyšlenou morálkou. Tím se znásilňuje svědomí toho či onoho vyznání, nevyhoví se žádnému a výchovná síla náboženství je zlomena. — „Náboženský karakter školy může se uplatniti pouze její konfesijností. Ke školnímu

vyučování patří školní život, ke školnímu životu však patří školní bohoslužba, která může býti konána jen v ritu určitého vyznání . . . Též součinnost školy a rodiny je zdárnější, je-li tu společný náboženský podklad, a pozbyla-li ho rodina, může jej škola aspoň částečně nahraditi.“ [1])

Státní moc nemá důvodu, aby se vzpírala konfesijnosti školy. — „Nic nepřekáží, aby stát dal škole ráz konfesijní. Neboť náboženství jest základem státní autority; žádná pak konfese není proti ní, nýbrž uznává a utvrzuje světskou autoritu, jež jedná spravedlivě.“ [2])

Církev ovšem, dokud měla školství ve své správě, nemohla, nechtíc zapříti svou pravdu, povoliti svobodu veřejné výchovy bludařským společnostem náboženským. Šetřila však svobody svědomí a výchovy tím, že nenutila nikoho do svých škol, ponechávajíc volnost domácí výchově.

Tím více měl by šetřiti výchovné svobody moderní stát. Hlásá přece svobodu svědomí, jejíž důležitou součástkou a přirozeným důsledkem jest výchova dítek v náboženství a dle svědomí rodičů. Prohlašuje se nábožensky indiferentním a tvrdí, že nechce ublížiti žádnému vyznání. Svou monopolní, všem vyznáním společnou, nábožensky neslanou a nemastnou školou křivdí však všem vyznáním. Jsa nábožensky indiferentním, jest zároveň neschopen, aby svou bezbarvou školou docílil pronikavé náboženskо-mravní výchovy, jež jest možna jen v rázovité škole konfesijní.

Přes to však moderní stát uchvacuje pro sebe obor výchovy monopolem školským a nucenou návštěvou svých nábožensky bezbarvých škol. Předstírá ovšem různé záminky: *„Aby prý žádné vyznání nebylo zkráceno.“* Pěkná to moudrost a spravedlnost! Aby žádný podílník nenaříkal, že má méně, než mu patří, vezme se jim všem všecko, a pak mají všichni stejně — nic. — *„Aby prý byl zajištěn náboženský mír mezi konfesemi.* Ale vhodným prostředkem k tomu není, aby se všecky strany sešly v náboženském indiferentismu, nýbrž aby každá mohla uplatniti své právo. — *„Aby prý školství jednotnou správou nabylo jednotného rázu a systému.“* Ano stát má jistě nejvíce prostředků a tudíž i největší povinnost, aby do školství uvedl jakýsi systém a zvelebil školství, ale to se týká hlavně jen zevnější organisace vzdělání a výchovy a nesmí býti na škodu duchu výchovy.“ Rozhodují-li však v tomto systemisování falešné zásady, hubí-li toto uniformování života schopná zařízení nebo zkracuje-li dokonce všemohoucí stát starší práva a autority jiného řádu, pak jest lepším stav jakési nehotovosti ve školství, nežli systém zbudovaný na falešném základě a dusící ony plodné živly, jež dříve měly volné pole.“ [3]) — „Moderní organisace školství vytváří všeobecnou formu, ne-li pouhou šablonu, nemajíc zřetele na místní, historické a jiné zvláštnosti; staví horlivě vodovod a zasypává živé prameny“; netvoří karakterů, nýbrž ze svých šablonovitých

[1]) Willman: Didaktik str. 627.
[2]) Tamtéž str. 627.
[3]) Willmann: Didaktik str. 627.

ústavů vysílá do světa šablonovité lidi. — Možno o ní užiti výroku, jejž proslovil Macaulay o politické ústavě, „že se jí totiž dlužno říditi tělem, pro něž jest určena, právě jako vhodnost kabátu nezávisí na tom, jak přiléhá Apollonovi belvederskému, nýbrž na tom, jak přiléhá svému majiteli.“ [1]) — „Činnost státu v oboru školském jest vlasně jen pořadatelská, jak toho vyžadují právní poměry tělesa tak složitého, jako je školství . . . Školy nejsou původně státním zařízením, neboť stát je již nalezl hotovy. Stát nepřivedl do pohybu vzdělávací činnost, nýbrž pokračuje v ní pouze. Stát není vzdělavatelem lidu, nýbrž, pochopuje-li správně svůj úkol, jen správcem kapitálu vzdělanosti, jenž jest majetkem lidu.[2]) „Kapitál tento jest jen z nejmenší části v rukách a v disposici státu jako peněžní hotovost, nýbrž je takořka knihovně zapsán na různé majitele a uložen v různých ústavech.“ [3])

Důvody tudíž, jimiž moderní stát opěkňuje svůj školský monopol, jsou podstatně lichy. Ani to, co jest na nich skutečně poctivého, neodůvodňuje tak hrubé porušení přirozeného a božského práva rodičů a církve na výchovu dítek jim svěřených.

Kde tedy nábožensky indiferentní stát pěstním právem své hmotné přesily zavádí školský monopol a zbavuje církev patřičného vlivu na školu, domáhá se církev pro sebe a rodiče „svobody a výchovy“, t. j. hájí nejstarší a nezadatelné právo své a rodičů určovati svobodně výchovu dítek. Zásady této bylo původně užito proti církvi katolické a jejímu plnému vlivu na školství. Kdežto dříve platilo, že škola, především obecná, jest „*ecclesiasticum*“, t. j. záležitostí církevní, moderní stát, aby uplatnil všestranně svou všemohoucnost, začal hlásati, že školství jest, ne snad *také* „politicum“, nýbrž *výhradně „politicum“*, t. j. záležitostí, jejíž správa přísluší státu. A této zbraně, která dříve ranila církev, chápe se nyní církev sama a užívá jí za prostředek, aby obhájila aspoň částečně své právo a vliv na školu a výchovu proti momonopolu státní školy, jež nevyhovuje křesťanskému duchu.

Již r. 1848 prohlásil Döllinger: „Tam (v parlamentě frankfurtském) nabyli jsme všichni přesvědčení, že musíme žádati bezpodmínečnou svobodu vyučování, právo zakládati školy a právo vyučovati bez předchozí státní zkoušky . . . Církev bude v právu, žádajíc bezpodmínečné právo vyučovací. Nenahlížím, jaké právo dozoru na všecko vyučování měl by míti stát zásadně beznáboženský. Božského práva nemá, aby vyučoval; nemá ani positivního práva, neboť dříve toho práva neměl. Ani vzorné státy, Anglie a Severní Amerika ho nemají. Dříve nebylo školství státním monopolem, je to teprve moderní usurpace státu; dříve byla škola ústavem církevním. Neváhám ani trochu souhlasiti, aby biskupové se domáhali svobody vyučování.

Nezbývá nic jiného; i kdyby nebylo naděje na výsledek, církev se musí přece dovolávati svobody vyučování práva bezpodmínečné svobody vyučovací . . . Radikalismus vyvíjí co nej-

[1]) Tamtéž str. 634.
[2]) Willmann: Didaktik str. 621.
[3]) Tamtéž str. 263.

větší činnost, aby si získal učitele; již nyní zapletl učitele velmi hluboko do své sítě. Francouzský jeden biskup praví: ve Francii došli jsme nynějším systémem již tak daleko, že každý farář má ve své farnosti urputného nepřítele v učiteli. Podobně bude tomu též u nás. Církev se tedy musí nutně snažiti o úplnou svobodu vyučování . . . Církev žádá právo výchovy a tím též právo svobodného vyučování. Výchova jest dle křesťanského názoru hlavní věcí a vyučování důsledným požadavkem. Nelze tu rozdělovati, co patří státu a co církvi . . . Církev musí tedy požadovati úplnou svobodu, aby mohla mládež, děti rodin k ní se hlásících, vychovávati a tudíž i přiměřeně vyučovati . . . Nejde již o udržení posavadních práv, nýbrž jedině o právo zkoušecí, jež v rukou státu nutně se stane právem tyranským. Nebude možno vyloučiti špatné učitele, a nebude k tomu ani dobré vůle; katoličtí dobře smýšlející učitelé jsou odmítáni a obtěžováni; církevní korporace se (do škol) nepřipouštějí, kdežto nevěrci mohou i ve státních ústavech vyučovati co chtějí . . . *Církev jest nyní v takovém postavení, že z dvojího zla musí voliti menší, všeobecnou svobodu vyučování.* Zkoušecím právem státu povstává státní monopol, a to nespravedlivý, nedůsledný. Jdeme vstříc tyranství a vládě stran. Stát nezaručí církvi ani mravní ani rozumovou schopnost učitelů.“ [1])

Bystrý duch Döllingerův pochopil dobře, jaké nebezpečí skrývá v sobě monopolní škola státu nábožensky indiferentního. Dnes, za 60 let, jsou slova jeho jako ulita na naše školské poměry.

Pozoruhodna jsou tu též slova, že *svoboda vyučování a výchovy není ideálem, nýbrž pouze menším zlem než státní monopol školský.* Poznáme to, porovnáme-li vývoj školství francouzského a německého za poslední doby. (Pokračování.)

V Lázních Išlu.

Krásné vzpomínky z posledních prázdnin 1910.

Sděluje FRANTIŠEK HALBICH, katecheta.

(Dokončení.)

Čas mi v Išlu velice rychle ubíhal. Počasí více méně pěkné, krásné koncerty, rozkošné procházky, čtení, inhalace, lázně. V hospici jsme si půjčovali Čecha, Hlas, Nár. Politiku, Vlast; v čítárně byl jen »Svět zvířat« český, pak tam měli »nezbytný« pražský Tagblatt, Bohemii a — Vaterland.

Naše společnost *česká* byla dostatečná. V hospici mimo nás dva katechety byl p. *kanovník Fr. Janků*, jeho *bratr* tajemník města Turnova, p. učitel *Jos. Tater* z Turnova, farář *Fr. Bečvář* z Obecnice, dvě dámy z Prahy, dvě učitelky z Třebíče. Při koncertech se mnou často seděl v parku sekční rada *dr. Vlasák* (bratr tajemníka řádu křižovnického v Praze), jeho přátelé sekretář

[1]) L. v. Hammerstein T. J.: Die Schulfrage, str. 59.

Soukup a redaktor Česaný, všickni z Vídně; všecky tři rodiny bydlely ve ville v Kaiserdorfu, za Išlem nad císařským parkem.

A co císař pán? Lze vidět často a snadně Jeho Veličenstvo? Ano, denně, ráno. Vyjde z parku, sestoupí po silnici ve stínu košatých velikánů k říčce Išle, přejda lávku jde dále a za chvíli kráčí touž cestou zpět. Odpoledne vyjíždí kočárem na lov, po silnici k Ebensee podle řeky Travny, někdy vlakem, je-li velká společnost. Večer se vrací po téže silnici. Podle silnice vede znamenitá cesta promenádní z Ebensee přes Išl až do Hallstattu, v níž jest roura, kterou se vede solná voda do Ebensee. Za městem ke skalisku s křížem v řece jest řada laviček, kde hosté lázeňští čekají, až císař pán pojede; někdy čekají i dlouho do tmy.

Viděl jsem císaře pána třikráte: 18. srpna, když jel k rodinné hostině do léčebného domu, 22. srpna při ranní procházce u řeky Išly, posléze 24. srpna při slavnosti odhalení pomníku loveckého.

Ach, ty slavnosti, to byla krása a nádhera! V Čechu obšírně je vylíčiv, nebudu se opakovati a přistoupím k výletům.

Nejvíce mě uchvátil výlet na Schafberg. Z Išlu až nahoru jedeš drahou, ve čtvrtek platí se cena poloviční, a není-li počasí příznivé, tedy následující den. Jel jsem v pátek 22. července odpoledne. Od hospice máš k zastávce *Kaltenbach* jen pět minut, stinným stromořadím podle velkých, nádherných vil. Projedše dlouhý tunel, ujížděli jsme líbezným údolím řeky Išly. Nedočkavě jsem vyhlížel, kdy uzřím jezero Wolfgangské, až když vlak vyjížděl ze stanice *Strobl*, zaleskla se jeho hladina. Se zvláštním zájmem jsem pozoroval výstavnou osadu s pěkným kostelem a zalesněný vrch za ní, kde mladý, churavý kněz »Vlast« naši zakládal. Jezero se víc a více šířilo, jasněji a jasněji se ukazovalo městečko s mohutným chrámem, toť byl Svatý Wolfgang. Za ním týčil se k nebi *Schafberg*. Vlak zastavil, cestující přeběhnou na větší parník a jedou k městysi; turisté nevystoupí zde, ale dále u stanice ozubené dráhy, která jede nahoru celou hodinu. Pohled na městys, jezero a vrchy byl rozkošný, čím výše, tím lepší. Na vrcholu však přímo úchvatný. Počasí toho dne bylo nádherné. S vrcholu hory ukazoval a jmenoval sluha hotelu všecky vrchy a jezera. Dole k jihu vidíš jezero Wolfgangské, k západu Mondsee, k severu Kammersee, největší. K tomuto jezeru sklání se Schafberg příkře, pohled od zábradlí dolů je vskutku příšerný, a sráz tento poset jest alpskými růžemi a jinými pestrými květy, které mají od turistů alespoň pokoj. Chodil jsem asi hodinu po vrcholu, rozhlížel se, květinky trhal, asi hodinu jsem seděl na verandě při svačině a na hory hleděl: na jihu vidíš nekonečný řetěz velehor štýrských, solnohradských, tyrolských a bavorských. Na nejkrajnějším západě se lesklo jezero Chiemské. Nejvíce zářil Dachstein, až oči bolely hledíce na jeho sněžné pláně a ledovce. Celý výlet trval sedm hodin.

Po druhé jsem viděl jezero Wolfgangské v neděli 7. srpna, konaje výlet k *Lichtensteinově soutěsce*, divu světa. Při této příležitosti bylo mi dopřáno viděti západní část jezera Wolfgangského, překrásnou, s villovou osadou St. Gilgen, kde bydlíval

ministr Dr. Ant. Rezek, jezero Mondsee, město Solnohrad, půvabné Solnohradsko až k stanici Schwarzach, kde se počíná Taurská dráha. Soutěska jest velkolepá a hrozná. Řeka hučí strašně, rokle jsou příšerné. V 8 h. ráno vyjedeš z Išlu, v 8 h. večer jsi zpět.

Po třetí se mi objevilo milé jezero 20. srpna. Jel jsem vlakem do Stroblu, tam jsem vsedl na parník a jel do městyse *Svatý Wolfgang*, prohlédl městečko až ke hřbitovu, vzpomínaje našeho redaktora, který tu působil v kostele, ve škole i na hřbitově. Za hodinu jsem jel zpět do Stroblu na vojenský koncert lineckého pluku. Tu bylo líbezné posezení v chládku pod stinnými stromy s pohledem na jezero krásně zbarvené, před velkolepým hotelem. Čekal jsem pana faráře Čtrnáctého, ale nepřišel, nemohl. Zastával v blízkém zámečku Schwarzenbachu u Augusta prince Windischgraetze místo, jež před 25 roky měl náš redaktor. Schůzku smluvili jsme v Išlu. Obecenstvo zde bylo vybrané, také členové císařského domu.

Také přijel v automobilu z Išlu hrabě Beck, jenž býval po mnoho let průvodcem Jeho Veličenstva při velkých manévrech jako chef generálního štábu. Měl s sebou dvě mladší dámy a pána. Marně se rozhlíželi, všecky stoly byly obsazeny. I postoupil jsem panstvu svůj. Děkovali vřele, a když jsem se k jinému stolu přestěhoval, pozvali mě k sobě. Dámy byly hraběnka Hardeggová a baronka Nikoličová, mladý pán byl šlechtic Remiz, nadporučík jízdy, příbuzní pana hraběte. Ve chvilce byl jsem v živém hovoru s panem generálem pěchoty (dřív se říkalo »polní zbrojmistr«), vyptávaje se na podrobnosti války Pruské a Italské; těšilo jej, že znám dobře ty věci. Ku konci mi řekl, že se mu stav kněžský líbil jako vojenský a že odpovídal jako chlapec na otázku »Čím chceš být?« »Chci být biskupem nebo generálem.« Na rozloučenou vyžádal jsem si jeho podpis na pohlednici — na památku.

Velmi krásný výlet byl do Gmundenu, tam z Ebensee parníkem, zpět vlakem. Nábřeží jest rozkošné!

Pěkný výlet byl drahou do Ausee a pěšky 2 h. ke Grundelsee. Toto jezero, po němž jezdí parníky, leží již ve Štýrsku. Po druhé jeli jsme do Ausee a pak pěšky lesem a roklí do Išlu. Ale bylo to na odpoledne mnoho. Velmi pěkný výlet byl do *Hallstattu*. Jezero jsme viděli jedouce do Ausee. Městys leží velmi romanticky na úpatí velehory, a zvláštností jeho jest *kostnice*, kde se na každé lebce čte nápis. Za městysem otvírá se krásné, hluboké údolí, na jehož konci viděti nádherný vodopád. Odtud na Dachstein jest osm hodin cesty, ač se ti zdá, že stačí hodina, dvě.

Ano, hory zdejší klamou. Z dáli jsou vysoké, z blízka nízké. Zkusil jsem to jednou. Vystoupil jsem na horu *Kattrin*, když tam světili jubilejní vysoký železný kříž. Dívaje se oknem na tu horu, které jsem mohl skoro dosáhnouti, nemohl jsem pochopiti, že průvod si vyměřil čtyři hodiny na výstup, ale pak jsem pochopil. Mně ani ty čtyři hodiny nestačily; poslední jsem vylezl nahoru, poslední slezl, hrozně unavený. Ale stálo to za to:

krásná slavnost s hornickou hudbou, kolem alpské růže, celý vrchol byl od nich růžový, skvělý pohled na Išl, na jezero Wolfgangské a Hallstattské, na ledovce Dachsteinské.

Ještě jednu vycházku, velmi zajímavou vřele doporučuji: *k ledové kapli* na stráni Zimnitzbergu. Byli jsme tam ve svátek Nanebevzetí Panny Marie. Vskutku, uprostřed stráně spousta ledu jako kostel, protéká ji potok, ženoucí se dolů divokým údolím k řece Išle. P. Kokta nabodl si kus ledu na hůl a přinesl jej domů do hospice k úžasu hostí; byl' parný den a vycházka jen odpolední. A ještě jednu vycházku, pohodlnější, do údolí potoka *Weissenbachu*, silně doporučuji. Tenkrát (19. srpna) byl naším vůdcem pan kanovník Fr. Janků.

Okolí ono znal dobře, bydle jeden čas v letním sídle Goisern.

V poledne jeli jsme drahou do stanice Anzenau a odtud jsme se vydali na západ do onoho údolí. To byl požitek! Udolí překrásné, jehož zvláštní ozdobou jest vysoká modrokvětá bylina encian. Došli jsme až k znamenité stavbě, jež slove Chorinsky-Klause. Zadržuje vodu do velké výše, do toho jezera nahází se dříví, stavidla se otevrou a voda odnese dříví dolů do vsi Weissenbachu.

Odpočinuvše si v zahradním hostinci (i tam byla česká společnost, jako jsme u ledové kaple Čechy — pána ze Smíchova s dvěma studenty — potkali), kráčeli jsme až do Išlu pěšky podle řeky Travny. Blízko Laufenu jest pěkně zachovaný *tábor římského vojska*, porostlý travou: již ten stojí za výlet. — A co se tkne Římanů, deska s latinským nápisem jest ve zdi farního chrámu išelského.

Končím, čtenáři milý, upřímnou radou, abys také navštívil tento ráj, abys aspoň měsíc zde pobyl. Mně čtyřicet dní uběhlo letem. Můžeš-li, jeď záhy, tak 15. května, dokud tam není tolik hostí, velkou částí židovských. Platí se v hospici pouze pět korun denně za pěkný pokoj i stravu, ovšem kromě svačiny. Svačí se při koncertě nebo při vycházce. Zvláště doporučuji kavárnu *Sofiendoppelblick* na vrchu za císařskou villou. Odtamtud jest krásný pohled na Išl, na Dachstein, na údolí Travny i údolí Išly. Domů jdi údolím Jainzen. (Tam uvidíš pomníček, hlásající, že zde korunní princ Rudolf zastřelil prvního jelena, jako mládeneček.)

Domů se vrať jinou cestou, přes *Solnohrad*. Odtamtud drahou navštiv Královské jezero, Reichenhall, Berchtesgaden, Hellbrunn. Všecka ta místa velice se mi líbila. — Zvláště ti však doporučuji, čtenáři milý — pro rok 1920 — *pašije Ammergavské*. Tu jeď z Čech do Mnichova do Ammergavy, z Ammergavy do Inšpruku, do Solnohradu, do Išlu. Pak jistě budeš výletem išelsko-ammergavským nadšen, jako já byl nadšen, uchvácen.

Antonio Fogazzaro.*)

K jeho úmrtí napsal FR. H. ŽUNDALEK.

Úvod.**)

Novější italská literatura vyhověla jen nepatrně vlasteneckým snílkům, kteří očekávali od spojení Italie také lepšího života duševního a mohutného vlivu italského ducha na evropskou vzdělanost. Stále jako dříve jezdily poutnické vlaky do Říma ze všech zemí, aby přednesly hold Piu IX., Lvu XIII. a Piu X. a nikoli, aby se dali poučiti italskými volnomyšlenkáři o základech filosofie nebo státního práva. Jako dříve učenci a umělci severu houfně se ubírali do Říma, aby tam studovali starořímské umění a renesanci, františkánské básnictví a umbrijské malířství, Dante a Petrarku, Raffaela a Michelangela, Ariosta a Tassa, starý chorál a Palestrinu, avšak nikoli aby slyšeli rouhání Carducciho proti Kristu a křesťanství, nebo aby se těšili z hodně volných veršů Gabriela d'Annunzia. Lyrika se zvrhla v pusté štvanice proti papeži a kněžím, křesťanskému mravu a učení, v nabubřelé chvalozpěvy na nový pořádek věcí a na její hrdiny, v pohanské milostné básně, které hledí ještě převýšiti Ovida, Heine a Musseta. Belletristika zaváděla na poloostrov Apenninský překlady z cizích literatur, a to hlavně spisy naturalistického směru, jejž přezvali v Italii verismem, aby zachovali dojem původnosti; avšak spisovatelé románů nepronikli ke skutečné původní tvorbě. Převáděli pouze francouzské románové šablony do italského prostředí a dávali jim pěkný oděv, ale kazili je přirozenou náklonností k umělkovanému řečnictví, frásovitosti a přepínání. Jednotlivcům se podařilo najíti milost v Paříži, avšak vedoucí úlohy si nevydobyli.

Co v italských románech ještě mělo nejvíce původnosti a vábivosti, bylo dějiště, prostředí, krásná země italská, její příjemné podnebí, její nádherné krajiny, její nevyčerpatelné vzpomínky z dějin a umění, zvláštní ráz jejích různých provincií s jich nářečími, lidovými zvyky, pověstmi a dějinami, pestrý obraz dřívějších městských republik a malých knížecích dvorů, avšak především básnictví v duchu náboženského smýšlení lidu. Novodobé osvícenství nemohlo vypuditi ze srdce lidu kříže a madonny, andělův a svatých, svátostí, úcty k papeži a duchovenstvu, řeholnímu životu a slibům. Italský lid zůstal ve své většině lidem katoli-

*) Prameny, jichž k této stati bylo použito, podávají větší životopisy Fogazzarovy: Pompeo Molmenti: Antonio Fogazzaro. La sua vita e le sue opere, Milano, 1900. — Alexander Baumgartner, Geschichte der Weltliteratur, VI. Die italienische Literatur, 1. 4. vydání. Freiburg im Breisgau. Nákladem Herderovým 1911. Strana 849—902. — Un sguardo all'opera letteraria di Antonio Fogazzaro (Civiltà Cattolica 1911, svazek 2., strana 3.—16.) Antonio Fogazzaso. Von Prof. W. Schleussner. Historisch-politische Blätter für das katolische Deutschland. 1906, 2. svazek, str. 506—542, 573—590 a 653—675. — Antonio Fogazzaro ed il cristianesimo de suoi romanzi. »Civiltà cattolica«. 1901, svazek 3., str. 35—47. — Životopis jeho napsali též Rumor: Antonio Fogazzaro, la sua vita, le sue opere, i suoi critici. V Miláně nákladem Baldiniho, Castoldiho a spol. 1896; dále Gallarati Scotti: Il poeta dell' ideale v »Il Secolo XX., str. 279 násl., jakož i O. Hauser: Antonio Fogazzaro, eine Studie aus der italianischen Literatur der Gegenwart ve »Westermanns Monatshefte, 1903, sv. 93, str. 737 násl. — Ostatní prameny jsou udány na příslušném místě.

**) Baumgartner, 849—851.

ckým, který je spíše nakloněn k úplné nevěře a pohanství než k polovičatým názorům protestantských sekt. Když si v Italii znechutili verismus, když z Francie samé nastal návrat k idealismu, byl tam dán živel, na nějž by bylo možno navázati. A právě v Italii byl započat směr, který se vymaňuje z bláta materialismu a vyšinuje se k pravému básnictví, ovšem nestojí úplně a rozhodně na katolickém stanovisku, nýbrž má přívěsky a činí ústupky proticírkevnímu duchu doby. V čele těch spisovatelů stál dlouhá léta *Antonio Fogazzaro*, senátor království italského a vicepresident vědeckého ústavu v Benátkách.

Životopisný nástin. *)

Antonio Fogazzaro narodil se ještě jako rakouský poddaný dne 25. března 1842 ve Vicenze v Benátsku a jest krajanem nynějšího papeže Pia X., který spatřil světlo světa r. 1835 v Riese u Trevisa, jen asi 50 km. vzdáleném. Jeho otec Mariano, narozený r. 1814, byl sám vychován v nenávisti proti rakouské vládě a nedal se žádným zmírněním přivésti k jinému názoru, nýbrž považoval ji ve svém vlastenectví za jho, které musí býti jednou odstraněno. Jinak byl to vážený, nábožensky cítící muž. Matka slula Teresa Barrera, byla vychována v Miláně, ale pocházela z Valsoldy, romantického údolí na severním břehu Lugánského jezera, těsně u švýcarských hranic. Již od mládí tam přebýval Antonio a právě na těchto místech poznal krásu alpských krajin, které vnukly v jeho duši hlubokou lásku k přírodě, která se pozoruje v mocných zvucích jeho básnictví tak utěšeně; Valsolda se často vyskytuje v jeho dílech, jako by byla duchovní otčinou jeho básnictví; přebývalť tam ve volných chvílích velmi často. »Mám v Orii", dovozuje básník ve svých »Idillii spezzati«, »na břehu jezera Lugánského malý venkovský dům, na nějž narážejí vlny, na úpatí hory oděné olivami, révou a vavříny, do něhož dosud žádný básník nezavítal. Je to milý a tichý koutek země, učiněný pro snílky a umělce. Dlím-li v Orii, strávím velkou část dne na jezeře, sám na člunu, s několika knihami a se svým rybářským nářadím.«

Zbožnost, která byla sídlem v rodině básníkově, obracela se pouze k základu náboženství a nebyla nakloněna k zevnější pobožnosti, jsouc poněkud zatemněna liberálními názory o náboženství, jakož i církevně-politickými boji té doby dostaly se zájmy pozemské vlasti do rozporu se zájmy církevními.

Jeho strýc Giuseppe Fogazzaro byl knězem a rovněž velikým vlastencem, avšak byl obdivovatelem hraběte Antonína Rosmini Serbatiho, který v bouřlivých letech 1847 a 1848 na čas byl rádcem Pia IX., jehož následoval i do Gaety, ale jsa zaslepen národnostní myšlenkou, přišel do rozporu s papežem a státním sekretářem Antonellim. Rosminiovy knihy »O pěti ranách svaté církve« a »Konstituce dle sociální spravedlnosti« byly r. 1849 církevně zakázány a za Lva XIII. r. 1887 bylo z jeho spisů vy-

*) Molmenti na různých místech. — Baumgartner 851—853. = Un sguardo atd. (Civiltà Cattolica 1911, sv. 2., str. 3—5.) — Schleussner, Historisch-politische Blätter 1906, sv. 2., str. 512—519, a 524—528.

bráno 40 vět, jež byly odsouzeny. Rosmini přeceňoval moderní filosofii a chtěl ji uvésti v soulad s církevním učením a pomocí jeho dále rozvíjeti. Tímto nadšením pro Rosminiho byl vlivem svého strýce naplněn také mladý Antonio, který považoval Rosminiho za obět piklů, jež hlavně osnovali jesuité, kteří byli rosminiány pokládáni za odpovědnou nepřítelkyni Italie, svobody, duchovního pokroku a smíření s moderním světem. Odtud, z domu otcovského, lze si tedy vysvětliti nepřízeň Antonia Fogazzara k jesuitům, která se pak ještě později stupňovala.

Fogazzaro studoval na gymnasiu ve Vicenze, po dokončení jehož pak se odebral do Turina, kde se oddal studiu práv prot své vůli, vyhovuje přání rodičů; tam také nabyl doktorátu práv, jehož však nikdy neužíval a jehož si nedal tisknouti ani na navštívenky. Poté přijal úřednické místo v rodném městě. Několikráte mu byl nabízen mandát do poslanecké komory, ale proti tomu se vytrvale bránil; a také když r. 1900 byl jako muž o Italii zasloužilý jmenován senátorem, nehrál v politice žádné úlohy. Za to však v rodišti svém působil jako městský rada, školní rada, knihovník a v jiných úřadech, čímž získal si o město hojně zásluh.

Také hudebně byl doma pečlivě vzdělán. Pěstoval nejen hru na klavír, nýbrž i klasickou hudbu, Bacha, Beethovena, Haydna a Mozarta. Zvláště Beethoven byl jeho miláčkem, jak pozorujeme z jeho básně »Adagio« (Beethoven, op. 27), přeložené Jar. Vrchlickým:*)

Je mrtvé slunce, černé je nebe,
do kola ticho, zemi hráz střebe
a ve tmách pouze
vlní se, chvěje se
veliké moře.

Jen píseň divá, mohutná, nyvá
sem ze dna moře duní a splývá
a v strží proudů
žalobným vzdechem zní
hlasy duchů.

Hříšníků bídných zoufalé hlasy,
do klínu propasti pro věčné časy,
které Bůh uvrhnul,
aby tam čekali
na den soudný.

Ti mrtví světa tajným jsou bolem,
jenž pláče větrem, zní polem a dolem,
jimi se pozvédá
v duších stín neznámý,
dumný, velký!

*) »Hostem u básníků«, str. 131 a 132.

Vráz vlny lehké proletí světlo
a moře se zjiskří, zašumí, slétlo
na povrch množství
v souvětří sinalém
smutných duchů.

Usíná vlna, temno se vrací,
modlitba v hloubi nebe se ztrácí,
Tak slavná, žalná
těch, kteří poslední
spějí k soudu.

Jeho otec byl též literárně vzdělán a vlil synovi své vlastní nadšení pro veliké básníky Alighieri Danteho (zemř. 1321), Ugo Foscola (nar. 1778) a Giuseppe Giustiho (nar. 1809), kdežto Antonio měl více zálibu v Torquatu Tassovi (zemř. 1595). Výborného učitele dějin našel v knězi Giacomo Zanellovi, který ho za jeho studií na lyceu v té věci soukromě vyučoval. Zanella, professor lycea ve Vicenze, byl pro své nepřátelské smýšlení k Rakousku nucen odstoupiti r. 1853, vyučoval pak v Benátkách a Padově, na konec se opět vrátil do rodného kraje, kde si vystavěl na řece Astichellu venkovský domek, v němž trávil klidně svůj život, obíraje se svými studiemi. Byl nejen znatelem staroklasické a italské literatury, nýbrž také sám básníkem a vyškolil se na nejlepších vzorech básnických k dokonalé formě. Jako Rosmini zajímal se o novější filosofii, přírodní vědy, moderní objevy a novější literaturu. Přísně katolické kruhy se přidržovaly výlučného klasicismu a netoužily po německé a francouzské romantice. Zanella však četl se zájmem Heinovy básně ve francouzském překladu Nervalově. Zamýšlel provésti proniknutí moderních zásad křesťanským duchem a pěstovati moderní látky podle vkusu a formy starého klasicismu. Tak otevřel nadanému žáku jednak krásu a soulad starší literatury a vzdělal jej v jemném uměleckém posuzování, ale také mu vysvětlil myšlenky a snahy nové doby. O hranicích antiky a moderní literatury, klasického směru a romantismu, o možnosti spojení obou neměl však sám přesných pojmů. Není divu, že jeho žák rád čítal Vergila a Horáce, Lucretia a Tacita, Juvenala, Homera a Aischyla, avšak zahloubal se tím větším nadšením do Chateaubrianda a Viktora Huga, lorda Byrona a Heine, s počátku ovšem jen ve francouzském jazyku, ale snažil se naučiti německy a anglicky, aby si učinil více méně přístupnou celou novější literaturu. Literatura, jíž v zabezpečeném postavení věnoval své nejlepší síly, byla od mládí jeho ideálem; nebyla pouze bludičkou, která matně svítila na nevyzpytatelných dráhách, ovšem ne také planetou, jež jsouc udržována v souladné rovnováze základními silami: básnictví, náboženství a vlasti, přírody a umění, krásy a lásky, těšila svým milým světlem současníky, ale přece byla přívětivou hvězdou, která se snažila dospěti k tomuto souladu a často se zdvíhala z matnosti své k bohatému lesku. (Pokračování.)

Michal Kopeć.

Příběh. — Polsky napsal Sewer (Ignac Maciejowski). — Přeložil FR. WOLF, farář v Kostelní Lhotě.

(Dokončení.)

Michal hospodařil na farmě, a nebál by se práce ni dojení, samotu dokonce měl rád, bál se pouze tesknoty, která vhlodávala se pomalu do srdce a užírala je, že si rady nevěděl.

V poledne předloží misky, na jedné maso pečené, na druhé omaštěná rýže, až po ní mastnota teče. Michal béře kousek masa do úst, ale najednou mu od srdce letí nějaká můra a ptá se ho: »Ty tady do úst cpeš maso, mastnota stéká s výše, ale tvoje žena jí stěží suché brambory. A snad s dětmi ani suchých bramborů nemá do úst dáti.« Michalovi roste maso a rýže v ústech, že je nemůže polknouti, s očí kapou slzy, odkládá lžíci, odchází . . .

»Michale,« volá za ním Sara po americku.

Neohlíží se.

»Michale,« dohání ho hospodář a ptá se, proč mu nechutná.

Pochopil oč jde, a odpovídá po polsku: „Až příliš dobré to pro mne, když moje Jaga a děti ani trošku bramborů nemají, by dali do úst.« Odvrátil se, otřel rukávem oči a odešel do stáje . . .

Farmář udiveně kroutil hlavou.

Micha hubeněl a černal, oči mu svítily, hlad ho trápil, ale maso a rýže mu rostly v ústech, ze srdce šel strach, že Jaga a děti nemají nic do úst dáti.

V neděli poručil farmář Michalovi se připraviti, odejeli společně do Chicaga k lékaři, který po polsku mluví.

Lékař pohlédl na svítící oči Michalovy, přiložil ucho na srdce, ohmatal tepnu a řekl farmáři: »nostalgia« a k Michalovi: »Stýská se vám, bratře, po kraji . . .«

Michal se usmál a zakroutil hlavou, neboť po kraji se mu nestýskalo.

»Ze kterého pak jste okolí?« zeptal se ho lékař.

»Z Dolęgy nad Usewicí,« odpověděl.

»Máte děti?«

»Ostaly doma čtyři a žena Jaga . . .«

»Stýská se vám po Jaze, po dětech, po Dolęze a Usewici, po čápu na borovici . . .«

»Na lípě,« opravil ho Michal.

»Zapomněl jsem,« řekl lékař, »že to je na lípě. A stesk ukrutný po tom ovšem vás tak pojímá, že jídlo, které vezmete do úst, roste, že je nemůžete polknouti, neboť vám na mysli tanou děti a Jaga, že snad tam umírají hladem.«

»Právě tak,« zvolal Michal, otíraje oči rukávem a dodal tiše: »Nesmírně mi smutno bez Božích muk při cestách, nesmírně . . . Oči nemají žádného odpočinku . . .«

»Znám to, znám,« řekl lékař, »nejste vy, otče, první ani poslední. Není proti tomu rady žádné . . .«

»Pouze smrt,« ptal se Michal.

»Anebo vrátiti se zpátky do svého kraje, do zahrady, k ženě, dětem, k louce, řece i ke svému kříži na rozcestí . . .«

Michalovi zazářily oči.

»Jináče,« pravil doktor, »zahyneš, ubožáku. Tato choroba se nazývá tesknota za svými. Vdírá se člověku do srdce a ssaje a ssaje, až vysaje z něho všecku sílu, a ustoupí, až zůstane z něho jen šlupka.«

»Nebylo by možno zůstati tady aspoň ještě půl roku,« zašeptal Michal.

»Ne, sotva týden. Jak jen na loď sedneš, již tě můra opustí, již budeš jisti, spáti, smáti se na lidi, již tě nebude strašiti hladem žena s dětmi, a začne se ti zdáti, že kříž z Dolęgy vztahuje k tobě přes moře svá ramena.«

»Málo jsem ještě ušetřil,« zašeptal.

»Více neušetříš! Kolik máš?«

»Všecko s tím, co jsem ženě poslal na krávu, bude našich šest stovek.«

»Dosti na začátek,« zvolal doktor. »Svaž si uzel, a na loď! Jináče budeš se na svět dívati v Dolęze.«

»Jistě,« zašeptal Michal, poděkoval lékaři, farmář mu položil dolar, a šli přímo do bytu Kaččina.

»Jen se, tatínku, vraťte,« volala a vzavši otce na stranu, řekla: »Vyhledejte nám příhodné místo pro chalupu a stodolu. A kdyby někdo chtěl koupiti ta tři jitra nad řekou, tatínku víte, tak nám pište, a my pošleme závdavkem na ně všecky ušetřené peníze! Zítra budete, tatínku, míti lístek na loď a až do Krakova od dcery Sobkovy Trznadlovy.«

Michal se rozesmál, z očí mu ustoupila mlha.

„Ale tebe, Kačenko, stesk nessaje,« ptal se.

»Ne, neboť to jest mužská choroba, ta se ženských srdcí nedotýká. Žena má muže, pak děti, potom všelijaké starosti, a těmi všelijakými věcmi má tak vyplněné srdce, že po věcech mimo dům nic nemá do něho přístupu. Rozumíte, tatínku?«

Michal si vzdechl, záviděl Kačce srdce všelijakými věcmi vyplněného. Peníze poslal poštou, neboť lide povídají, že cesta lodí není jista. Někdy se loď s lidmi potopí, tak i peníze by se potopily. Když on se utopí, tak ať zůstanou jeho krvavé mozoly pro ženu a děti.

Vyprovodili ho ke vlaku, který ho pak zavezl do Nového Yorku zároveň s hospodářem od Wadowic, vracejícím se domů na Krakov.

Doktor mluvil pravdu. Jak jen se octl na lodi, stesk, který mu ssál srdce, musil se vrátiti do Ameriky: cítil se silnějším a veselejším . . .

»Což to může býti,« opakoval, »abych já svoji ženu, děti, své lidi —« a v duchu dodával: »louky, řeku, kříž na rozcestí přece spatřil? Bože, Bože a Nejsvětější Panenko, chraňte mne, ať se dožiji té chvíle!«

* * *

Jaga prala na dvoře, do prádelny vpadl udýchaný Pavel a zvolal: »Tatínek se vrátil z Ameriky,« a odběhl zpátky jako vítr.

Jaga zbledla, nemohla se udržeti na nohách, sedla si a zaplakala.

»Jago, Michal čeká v chalupě,« zvolaly dvorské služky.

»Ani umyta nejsem, ani učesaná, ani ustrojena, jak se mu tak ukáži? Ať čeká do soudného dne! Mohl to dáti věděti.«

„Hloupost,« zvolala Lulcia, »tady máš mýdlo a teplou vodu, umyj se. Malcszewská tě učeše, a já přinesu ti šáteček na hlavu, vyšívanou košili, sukni a šněrovačku. Vystrojíme tě a pak tě pošleme k Michalovi.

A tak se stalo. Jaga vymytá, vystrojena v Lulčině šněrovačce vyběhla ze dvorské prádelny a utíkala podle plotu starého dvoru a přes louku do chalupy.

»Michale,« zvolala a zaplakala, »co se s tebou stalo?«

„Ale nic, jen stesk, který ssaje mužskou krev a žen se nechytá," odpověděl tiše Michal. »Stesk! Ale ten ti ostal v Americe, sem již nepřiletí.« Rozplakal se.

»Pouhá kost a kůže! Na americkém mase?« Zalomila rukama.

»Ale tady se spravím na zelí a kaši. Můra ssaje, jen moře nemá ráda a utíká od něho.«

»Oči bych jí vyškrábala, kdyby sem přiletěla."

»Ale ty's, Jago, jako nevěsta!"

»Ve všedním jsem se měla okázati americkému pánovi, který za mnou a dětmi tesknil??" Koupila jsem právě takové dobytče, o jakém se ti zdalo, černavou, bílou lysinu na čele a pod břichem bílý pruh.«

„Viděl jsem,« řekl Michal, »děti mi ji okázaly.«

»Ale jak přezimovati?«

»Vystačí za ty krvavé mozoly, které jdou za mnou přes moře.« Položil ruku na stůl, byla spuchlá. Dojení bylo tak těžké.

Jaga zaplakala.

»Zčernal jsi, seschl jsi . . . šaty na tobě visí jako na holi.«

»Bude lépe,« zvolal Michal. »Nesmírně se mi nyní chce píti. Kdybys tak, Jagoušku, dala mléka kyselého s bramborami.«

Do chalupy Michalovy počali přicházeti hospodářové a hospodyně a těmito důkazy přízně chytali ho za srdce. Dojatý vítal své hosti. Všickni litovali chudáka, že tak vyschl, a on vypravoval o americké můře, která ssaje mužská srdce, jen ženám nic neříká, protože je sama žena, a proto je Kačka zdravá jako křen, veselá, Sobka drží ještě silněji, než moje mne! Nastalo jakési upřimné veselí.

Večer, když slunce se schylovalo za hory, pospíšil Michal stranou k lesu, aby se podíval na svoji cestu, která ho vypravila do Ameriky. Táhla se rovně, jako když střelí v les, že až za srdce chytala. Postál nad ní, pohleděl a vracel se na rozcestí k »Božím mukám rozpjatým na kříži«. Z daleka se okazoval v šedé mlze a záři zapadajícího slunce. Zdálo se mu, že ramena kříže letí na východ i západ; honila ho ke břehům Ameriky!

»Můj křížku,« zašeptal, »jak milo člověku zrak na tebe upříti...« Zazvoněno k »Anděl Páně . . .“

»A znova tě slyším, zvone můj,« zvolal. Sňal klobouk a šeptal: »Anděl Páně zvěstoval Panně Marie, a ona počala z Ducha sv. Zdrávas Maria, milosti plná . . . Usedl si pod křížem. Západ slunce změnil se ve věčnou jasnost, jakoby nad hlavami svatých . . . Michal se zadíval do ní, naslouchal cvrčkům u obilí, dusotu hříbat, vracejících se z polí, píšťalce znící po louce. Jaksi mu bylo domácně, cítil se sám u sebe, na svém koutě, a nevěda, odkud mu to přišlo, počal děkovati Bohu, že na něho seslal stesk, který mu srdce ssál, pokud se nevzpamatoval a neutekl od něho do svého kraje . . .

Při vzpomínce na Ameriku přešel ho mráz . . .

»Pane Ježíši,« zvolal, »děkuji Tobě, že jsi mne vrátil . . .« Otřel si rukávem oči.«

* * *

Dokončil jsem v Dolęze dne 24. května r. 1901 v chalupě Michala Kopce.

Padesát let na Rusi.

Z pamětí KARLA JINDŘICHA.

(Pokračování.)

Povolení ku stavbě kostelů kamenných v celé říši dáno bylo ukazem datovaným v Grodně 12. prosince r. 1705, a to na přímluvu Polsky. Hlavní podnět k tomuto vážnému aktu dal prý zpovědník krále Augusta II. (snad výše dotčený P. Vota). Když totiž Petr na svém tažení proti švédskému králi Karlu XII. stál r. 1704 u Narvy, přibyl do jeho ležení polský posel Działyński, vojvoda chełmský se žádostí od krále Augusta, aby car zvláštní listinou ráčil zabezpečiti náboženskou svobodu katolíků v Rusku. Petr svolil a příštího roku vydal v Grodně zmíněný ukaz, v němž osvědčuje, že »duchovní správu a vyznávání katolické víry v sídelním městě i v celé říši nezabraňuje a zabraňovati nebude a také svobodnou stavbu kostelů zděných že jeho carské Veličenství ochotně povoluje pro větší k němu přichylnost Řeči pospolité.«

Jisto tedy, že po řečeném roce vystavěn v Moskvě již kostel kamenný, o čemž se též určitě vyjadřuje tehdejší hlavní ruský vojevůdce kníže Alexander Menšikov ve svém dopisu k papeži Klementu XI., datovaném z Piotrkova 31. října 1706.*) O témž

*) ». . . . Ex concessu nobis a S. Czarea majestatis plena potestate hisce sanctissimo domino d-no Clementi XI., divina providentia Pontifici Romano, Patri ac Pastori s. Romanae Ecclesiae universali, reverenter notum facimus, quod . . . . omnino per nos ceu constitutum plenipotentiarum non tantum liberum fidei Romano-orthodoxae exercitium in urbe Moscua confirmet, sed . . . et ecclesiam de lignis ante hac duntaxat extrui permissam, nunc eiusdem firmam de lapide structuram (prouti actualiter extruitur) fieri plenissime concedat.« (Monuments historiques de Russiae, pag. 403.) — V týchž Monumentech Theinera nachází se ještě

kostele činí ve svém denníku vícekráte zmínku podkomoří Berchholtz, jenž provázeje holštýnského knížete Karla Bedřicha (od r. 1725 manžela dcery Petra Vel. Anny) na jeho cestách Ruskem, navštívil r. 1722 několikráte týž kostel a praví o něm, že zbudován jest slušně, uvnitř krásnými freskami že jest ozdoben, že má pěkné varhany a služby Boží konají se v něm okázale.

Takové byly počátky kostela sv. app. Petra a Pavla (neboť tento titul měl kostel od svého založení) v starém sídelním městě Ruska, s nímž se nerozlučně pojí jméno slavného jenerala a horlivého katolíka Gordona. Vzácný ten muž zemřel r. 1699 a pochován v témž kostele, o jehož vzniku získal si nehynoucích zásluh.

Prvními duchovními správci nového kostela byli opět otcové Jesuité, kteří se dle údajů téhož Tolstoje (»Rimskij katolicism v Rossii«, díl I., str. 132.) vrátili do Moskvy na přímluvu německého císaře, s nímž Petr I. chtěl zachovati přátelství. Vedle obvyklých duchovních prací založili ihned školu a při ní konvikt, který v krátkém čase dostihl netušeného rozvoje. Již r. 1707 bylo v něm padesáte chovanců, většinou synů vynikajících ruských rodin, kteří se tu hlavně připravovali k úřadům diplomatickým. Mezi otci vynikali svým vlivem, zvláště ve vyšších kruzích, p. Engel, vřele doporučený tehdejšímu kancléřovi, hraběti Golóvkinu, livonským biskupem hrab. Szembekem, a také v Petrohradě chvalně známí otcové Bayer a Milan. Tito kněží působili v Moskvě do r. 1719, kdy následkem nepřátelských piklů byli nuceni zřízený jimi konvikt zavřít a Moskvu opustiti.

R. 1720 povoláno na místo nich čtvero švýcarských kapucínů, jichž představený jmenován prefektem, ostatní dle předpisu synody z roku 1724 probošty nebo kuraty čili kuratory (z lat. curator animarum), kterýžto název přivlastněn nyní správcům katolických kostelů v celém Rusku. Do toho času všecky v ruské říši pracující kněze nazýváno apoštolskými misionáři.

Náboženský život katolické obce, vpravený znenáhla do normalních kolejí, plynul nyní tiše a klidně, zvláště z těch dob, když se za příčinou přeložení carského sídla do Petrohradu i valná část katolického úřednictva a zámožnějších soukromníků tam přestěhovala. Reglamentem Kateřiny II. (vydaným r. 1769 pro petrohradský chrám sv. Kateřiny a rozšířený i na kostel v Moskvě) urovnán konečně vzájemný poměr kostela a fary. Důležitou výsadou bylo udělené právo zříditi při kostele i školu, ovšem výhradně pro děti katolické, jehož ihned použito. Od času posledního rozdělení Polska vzrůstal počet farníků neustále a osada stávala se vždy jednolitější. Hned od počátku kázáno střídavě německy a polsky. Za příčinou velkého přílivu Poláků přibírala obec stále více ráz polský, zvláště když byla r. 1791 od dosavádní smíšené farnosti oddělena a utvořena nová farnost francouzská s vlastním kostelem sv. Ludvíka krále a vlastní du-

kopie diplomu, jímž Petr Vel. téhož r. 1705 uděluje fundaci klášteru kapucínů v Moskvě, zavazuje se vystavěti Otcům kostel, nadati je a tuto nadaci i kostel uvolniti od obvyklých poplatků atd. — Ruští spisovatelé pochybují o authentice tohoto dokumentu, ale protidůvodů neuvádějí.

chovní správou. Dle plánu města z r. 1807 byl tehdejší kostel sv. Petra a Pavla dvojitý: zimní, tvaru čtyřhraného prodlouženého kříže, zaujímající plochu jednoho sta čtverečních sáhů a hned vedle něho letní, mající 37 sáhů v obvodu. Oba tyto kostely lehly r. 1812 za velkého požáru Moskvy popelem a s nimi též vedle nich se nacházející farní škola z r. 1769. Po ohni vystavěn byl pouze kostel zimní.

R. 1813 svitla opět naděje, že se otcové Jesuité vrátí do Moskvy, jelikož tehdejší proslulý gubernator Rostopčin, jim vůbec nakloněný, vida, jak zdárně prospívá konvikt zřízený Jesuity při kostele sv. Kateřiny v Petrohradě, vybídl jenerála řádu Brzozowského, aby otcové založili podobný ústav i v Moskvě, a též moskevští katolíci přáli si jejich návratu. Záměr ten bohužel nebyl uskutečněn hlavně proto, že neblahé paměti metropolita Sestrzencewicz, jsa protivníkem řádu, choval se k návrhu odmítavě a také se nedostávalo prostředků k dalšímu vydržování konviktu. —

Od toho času obstarávali duchovní potřeby osady otcové řádu sv. Bernarda, za jejichž správy přistoupeno ku stavbě zcela nového kostela, jelikož dosavadní, po ohni restaurovaný, již nikterak nestačil stále vzrůstajícímu počtu katolíků a nacházeje se v odlehlé německé slobodě byl velice vzdálen od středu města, kamž většina farníků ponenáhlu přesídlila. R. 1835 podána byla v té příčině žádost tehdejšímu jeneral-gubernatoru knížeti Dimitru Golicynu a dík jeho blahovůli a souhlasu pravoslavného metropolity Filareta, záležitost byla vyřízena příznivě roku 1838, ale s podmínkou, aby nový kostel byl vystavěn v Tverské nebo Mjasnické části (čtvrti), opodál pravoslavných církví, blíž nevelké ulice a po jeho ukončení aby starý kostel byl zbořen.*)

Vyhlédnuta prostora u Miljutinského pereulku (uličky) a v červenci r. 1839 položeny základy nové svatyně, posvěcené 16. září téhož roku členem římsko-katolické duchovní kolleje, prelatem Žilińskim, za přítomnosti moskevského jeneral-gubernatora knížete Dmitrije Vladimiroviče Golycina, při čemž do základů vložena bronzová, pozlacená deska s latinským nápisem: »Za panování Jeho císařského Veličenstva všeruského mocnáře císaře Mikuláše I., za ministra vnitra hraběte Alexandra Grigorjeviče Stroganova, metropolity všech římsko-katolických kostelů v ruské říši Ignáce Korvin-Pavlovského, jeho jasnosti moskevského

*) Kostel ten, ale již polozřícenina, stál ještě za mého pobytu v Moskvě a často jsem ho vídal cestou ku katolickému hřbitovu. Na konci velkého travou porostlého dvora čněly holé opryskalé zdi s velkými okny bez rámců a nad ním, kopule s pokřiveným železným křížem — smutný obraz ohavnosti zpuštni Stranou bylo několik chatrných domků, obydlených »lomovými«, t. j. nákladními vozataji, kterým byli s celým dvorem pronajaty. Poněvadž na novém kostele vázl ještě dluh, usnesli se jeho tehdejší duchovní správce, děkan Apolinář Dowgiałło a starostové Sobociński a Mosziński, starý kostel i s pozemkem pro umoření dluhu prodati, což se i stalo. Kostel zbořen a trvanlivého jeho staviva užito k účelům privatním. Nepostaráno se ani o jeho snímek, ale zvláště želeti jest, že řečení pánové neměli ani tolik smyslu a piety, aby zachován byl aspoň náhrobek velezasloužilého Gordona a umístěn buď na blízkém katolickém hřbitově nebo v novém chrámě. Byl prý novým neuvědomělým ruským majitelem i s jinými hroby vandalsky zničen.

jeneralgubernatora Dm. Vlad. Golycina, duchovního správce moskevského římsko-katolického chrámu, člena bernardinského řádu Juliana Moczulewského a kostelních starostů pp. Agapita Elárova a Josefa Pierlinga.« Pod základní kámen položeny různé zlaté, stříbrné a měděné peníze, toho roku ražené. Státní banka zapůjčila na stavbu 25.000 rublů a celý dluh umořen r. 1874. Stavba byla ukončena r. 1845 a z pověření generalního vikáře mohylevské arcidiecése, preláta Laskyho, vysvěcena 12. července téhož roku místním děkanem bernardinem Telesphorem Grzegorzewskim, 13. června 1849 pak slavně konsekrována mohylevským sufragánem, nápotomním arcibiskupem a všeruským metropolitou Ignacem Hołowińskim, jedním z nejvýtečnějších zdejších arcipastýřů († 19. října 1855). Tak svědčí nápis na mramorové desce, zasazené v presbyteriu.

Chrám zaujímá plochu 252 čtver. sáhů, má 24 sáhů délky, $10^1/_2$ šířky a 6 výšky.

Katolické kostely staví se v celém Rusku po daném dovolení vlády výlučně z dobrovolných darů a příspěvků osadníků, při čemž obnos ke stavbě potřebný bývá ještě obyčejně přesně vymezen. Proto i nynější kostel zbudován pouze z ostatků dřívějších fondů a ze sbírek farníků, v jichž čele stál obětavý katolický Armén Agapit Elárov, hlavní zakladatel a podpůrce chrámu, nazývaný z té příčiny druhým Gordonem. Jemu po boku stál učený a horlivý kněz Telesphor Grzegorzewski, poslední farář (proboscz) z řádu bernardinů. Po jeho smrti správa kostela i fary odevzdána byla duchovenstvu světskému, z jehož kruhů prvním farářem a spolu děkanem moskevského dekanátu, zahrnujícího gubernie: moskevskou, rjazanskou, tverskou, vladimírskou a nižněnovohradskou byl Apolinář Dowgiałło, pozdější děkan mohylevské kapitoly a protonotář apoštolský. Ten přibyl do Moskvy asi rok před mým příjezdem.*)

Nynější obec čítá přes třicet tisíc různojazyčných farníků, většinou Poláků, pak Němců, Litvínů, Lotyšů, Vlachů, Čechů a Slováků. Správu této mnoholičné a rozsáhlé obce vede děkan s třemi kaplany (wikariusze). Francouzští katolíci mají vlastní kostel svatého Ludvíka krále. Při kostele sv. Petra a Pavla jest

*) Pro úplnost kladu zde seznam všech duchovních správců a kaplanů, z nichž jsem kromě prvního znal všecky. Zemřelí označeni křížkem. Farářové děkani; Telesphor Grzegorzewski (†), Apolinář Dowgiałło (†), Felix Piotrowski (†), Barancewicz (†), theol. dr. Antonín Wróblewski (†), Bedřich Otten (†) Antonín Wasilewski (nyní z Moskvy vypovězený) a jeho nástupce, charkovský farář Čajewski. Viceděkanové: Josef Želwowicz (†), Šimon Budrewicz (†), Butkiewicz (†), Štěpán Owelt (†). Kaplani-vikaristé: Sorocziński (†), hrabě Potocki (†), Zabiełło (†), (tito dva tovaryšili po koleji varšavskému arcibiskupovi Felińskému v jeho vyhnanství v Jaroslavli), Stanislaw Bogusczewicz (†), něm. kazatel Landsberg (†), Vincenz Przyałgowski (†, Mikuláš Pilecki (†), Marcell Jankowski, Sigismund Tabore, P. Dubowik (†), Romuald Petronis, Jodowalkis, Ambrož Pasztukas, Aemilian Paukszta (tito čtyři po koleji litevští kazatelové), Stanislaw Rokosz, Boleslav Korn, Kazimír Wańkowicz a velice učený a činný viceděkan, theolog. a philos. dr. Felix Wierciński (nedávno z Ruska vypovězený). Vojenští kurátové čili kapellani: Kozmian (†), Bortkiewicz (†), Nowicki (†), Antonín Bobkiewicz (†) a nyní mag. theol. Antonín Gilewski. — Mnozí z uvedených stali se faráři v jiných městech, někteří preláty a členy moskevské kapitoly a římsko-katolického kollegia v Petrohradě.

čtyřtřídní chlapecká škola s programem reálky, navštěvovaná asi třiceti učni, z nichž téměř polovice chudých a sirotků má při škole byt a celé ošetřování. Druhá, dívčí škola má dvě přípravky a sedm tříd s gymnasialním programem a do třech set žákyň. Založena a řízena jest komitétem dám, z nichž přední zásluhy si získaly zemřelé paní Pierlingová a paní Catoirova. Ale hlavním dozorcem obou škol a rovněž chudobince, v němž má útulek asi čtyřicet osob obého pohlaví, jest místní děkan. Kromě těchto ústavů jest při kostele ještě dobročinný spolek, založený r. 1886 děkanem Wróblewskim, působící velmi blahodárně. R. 1906 vystavěn byl vedle kostela z jistiny věnované jenerálem Szaniawskim národní polský dům, v němž jest polská knihovna a čítárna a konají se schůze a přednášky.

Hlavním pramenem k vydržování kostela, duchovenstva, školy a chudobince jsou částečně důchody z farních budov, hlavně však úroky z nadačních jistin, z chrámových sbírek a jiných příspěvků. Správa kostelního jmění svěřena čtyřem starostům čili syndikům, tvořícím s děkanem jako předsedou kostelní radu. Starosty volí osadníci z osob navržených děkanem na tři roky, a to na základě zvláštního reglementu, pocházejícího ještě z časů Kateřiny II.

Katoličtí vojíni mají svého kaplana, jenž obsluhuje celý moskevský vojenský okruh. Týž jest i katechetou kadetských škol a má v Moskvě dvě kaple: jednu v t. zv. kadetském korpusu (obrovském učelišti), druhou ve vojenské nemocnici. Kaple ty však nestačí pro četné katolické vojíny moskevské posádky a jsou navštěvovány hlavně kadety s jejich učiteli. Ostatní přicházejí porůznu i s četami z vojáren do farního chrámu a tklivě dojímá vroucí zbožnost těch od vlasti a domácího krbu tak vzdálených synů Polsky, Litvy, Žmudi a j., jimž zdejší svatyně aspoň z části nahrazuje otčinu, kde v mateřském jazyku slyší slovo Boží, zpívají známé jim duchovní písně, litanie, křížovou cestu, kde zvláště o výročních svátcích milé upomínky budí domácí koledy a velkonoční zpěvy. (Pokračování.)

Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě.

Napsal JAN HALOUZKA.

Díl II.

Z ovzduší roku 1848.

Školy.

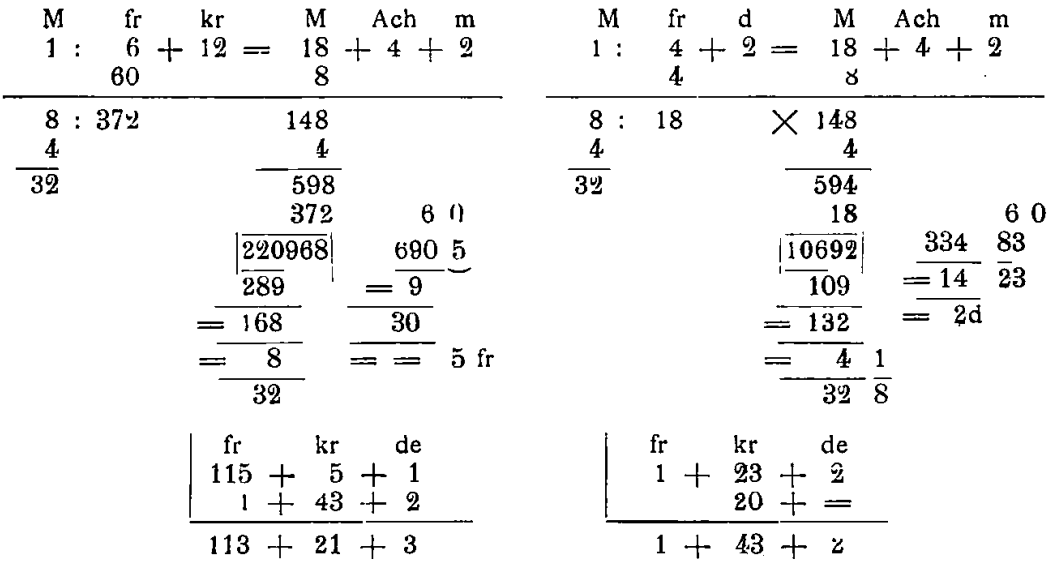
V čele tohoto odstavce kladu otázku: čí jsou vlastně naše školy? Odpovídám, že jsou *vlastnictvím církve katolické.* Spasitel předpověděl učeníkům svým: »*ven ze škol vyženou vás*«. Dnes by velmi rádi tak učinili páni volnomyšlenkáři. Roku 1848 bylo to aspoň jen tajným přáním, ale dnes vypuklo již na povrch. Ale tažme se: kde jest matka škol národních? A odpověď zní: Církev, kteráž obdržela rozkaz od Pána: aby učila národy, a byla jim sloupem a utvrzením pravdy! Jak církev o maličké se starala, dosvědčuje nám kniha *sv. Augustina:* »*o vyučování maličkých*«,

dále katolické řeči *sv. Cyrilla Zlatoústého* a jiných. Kněží to byli, kteří se starali o vychování dítek. Tenkráte již byl pořádek škol národních v církvi, kdy stát na to ještě ani nepomýšlel. Jak výtečnými školami církev se vykázati může z dob dávných, o tom svědčí školy v Alexandrii, Caesarei, Antiochii atd. V pátém století přilnuli divocí Germáni k vzdělanosti, vedeni kněžími katolickými. A což kláštery? Co učinil ku příkladu řád benediktinský ve stoletích šestém, sedmém a osmém pro celou Evropu! Všichni věrověstové evropští byli neúmorní u vyučování mládeže křesťanské; u nás *sv. Cyrill a Methoděj*, u Němců sv. Bonifác, v severních říších sv. Ansgar. Císař Karel Veliký velmi o to pečoval, aby pomocí církve katolické školstvo bylo zvelebováno; roku 789 vydal rozkaz, aby dítka svobodných i nevolníků v jedno se spojila a na školách čísti se učila. Biskup orleanský *Theodulf* zvláště vynikal, jakož i primas říše německé *Hrubanus Maurus*, na to doléhajíce, aby se vyučovalo řečí německou, *národní*. — K nám zavítala víra katolická v devátém století; roku 855 sestavil sv. Cyrill pro Slovany zvláštní abecedu, a sv. Method po smrti bratrově 22 léta u Slovanů prožil — všude po Čechách a Moravě, kam vkročil, mládež vyučoval a národní školy zakládal. Jak výteční byli jejich žáci: *sv. Kliment* (později biskup bulharský), *Gorazd*, Moravan a nástupce sv. Methoda. I v Čechách působili jejich žáci; svědčí o tom *škola budečská*, na níž sv. Václav učil se čísti, psáti a žalmy zpívati. *Kde jaká kapitola, klášter — všude byly školy*; až pak roku 1348 bylo založeno vysoké učení pražské. Odtud šířilo se školství po městech a dědinách v Čechách i na Moravě — vše v duchu křesťanském. Tak zvaná *stará škola* *) byla *školou farní*. Ducnovní správcové nestarali se pouze v chrámech o *duševní blaho* věřících, ale i o dobro časné zakládáním škol. V každé farnosti stála vedle kostela farní škola. Církev školy postavila a starala se o zachování jejich, jakož i o zaopatřování učitelův, jich vdov a sirotků. Že nebyli ovšem učitelé tak skvěle placeni jako za doby naší, dá se velmi snadno vyložiti; tenkráte po výtce duchovní správce a někteří rodiče, kteříž posílali děti do školy, učitele i školu vydržovali. Dnes však platí na školy a učitele celá země, zkrátka všichni, ať posílají děti do školy čili nic. Za »staré školy« byl učitel celou duší učitelem a byl po duchovním správci první osobou v obci. Moderní lidé, zvláště nedouci, mluvívají pohrdlivě o »škole staré«. Než tu třeba dobře uvažovati. Jestli někdy stala se chyba, pak dnes těch nedostatků a hrozných spoust na škole nové jest k nevypočtení! — Ve staré škole učili se žáci pravopisu tak, aby postaráno bylo snad pro budoucí studia; na staré škole učili se žáci počtům a jinému, čemu dnes se vyučuje teprv na školách středních.

Na doklad toho uvádím počty svého zvěčnělého otce z let 1842tých, kdy navštěvoval druhou třídu ve svém rodisku:

*) Od roku 1869 (14./5.) existuje »nová škola«, kterou vyvolala židovsko-liberální »partaj« (jak kdosi napsal: »die damals ihre Blüteperiode hatte«). Dědictví po této převzali dnes volnomyšlenkáři. Podržela-li ještě nová škola náboženství, chtějí toto dnes liberálové ze škol vymýtiti, aby lid křesťanský tím spíše mohl býti duševně zničen.

Jak mnoho by utržil někdo za 18 M 4 Ach 2 m žita, když by M po 6 fr 12 kr. prodal a jak mnoho by zůstalo, když od M vozkovi 4 kr 2 de a meitnýho platu 20 kr zaplatil?

Odp. On utržil 115 fr 5 kr 1 de, vozkovi dal 1 fr 23 kr 2 de, meita dal 20 kr, tak mu zůstalo 113 fr 21 kr 3 de.

* * *

Nejsem dojista z těch, kteříž ven a ven školu moderní odsuzují, ale slavně prohlašuji, že *»stará škola« položila k novějším vymoženostem základy — a vypěstovala pevné charaktery*! A do dneška pozorujeme, že rodiče úzkostlivě starostliví o vzdělání dítek svých, *právě* posílají děti své na školy církevní, a to nejen otcové zbožní, ale na výsost liberální, pokrokovci, *nepřátelé* Církve, kteříž zjevně a zuřivě vystupují proti Bohu a Církvi na schůzích elementů podvratných! A když *»stará škola«* s tak značným úspěchem pracovala, za materielní pomoci ne tak veliké, co by byla teprv provedla, kdyby ji byl stát ponechal, a jí *jedno sto milionů* od poplatníků vybraných, kolik dnešní národní škola pohltila, daroval!

Čím dále tím více bylo od škol požadováno, a následkem toho musila býti pomoc poskytnuta, celé školství musilo býti zreorganisováno. Školy se množily, učitelé měli býti lépe placeni. Farář sám nemohl tolik poskytnouti, bylo se tedy státu o to postarati. Stát osvojil si školu úplně — a neponechal faráři ani dohledu na školu. Jinak ovšem v Německu; tam zůstal farář inspektorem a předsedou místní rady školní do dneška! Jakých však úspěchů jsme se proto v Rakousku dodělali, o tom svědčí boj o školu. Církev odevzdala »škole nové« všechno, budovy, pole, dotace pro učitele, vdovy a siroty, a za to vše byla odkopnuta. Dnešní učitelé, kteříž ve svém volnomyšlenkářství a k smíchu slavném pokroku proti Církvi zuří, jsou *částečně placeni také z dotací, kteréž stará škola farní od církve dostala.* Libera-

listická strana to byla, která církvi školu odcizila, ale jí se za to ničím nerevanžovala. Jediné, co svobodářská partaj Církvi ponechala, bylo, že se mohlo náboženství na školách vyučovati, a mládež mohla býti mravně-*náboženský* vychovávána; na náboženství dítek přece nechtěla strana ta sáhnouti, dobře vědouc, že v Rakousku 94 proc. obyvatelstva patří katolickému náboženství. Ale aby děti náboženstvím se příliš nepřeučily, bylo ustanoveno, aby vyučování sv. náboženství jen dvě hodiny týdně byly věnovány; a aby to mravně-náboženské vychování ve škole kleslo pod nulu, o to se už roztodivné časopisy učitelské postaraly. Na některých školách, na př. na školách odborných, bylo pak náboženství vyloučeno, a církvi nepřátelský duch vítězoslavně vjel do učíren škol národních a vysokých! *A proto ta zkáza mravní naší mládeže, hteráž se bude za takových poměrů stupňovati* na žalost dobře smýšlejících — a k radosti liberálů. — V začátku již minulého století působili kněží katoličtí pro školu velmi nadšeně a s výsledkem uznání hodným. Vynikl v té příčině zvláště katecheta P. *Miloslav Rautenkranc*, od roku 1807 správce školy v Nových Dvorech, a od roku 1815 jeho nástupce P. *Jan Javornický*. Výtečným vzorem byl kněžstvu arcibiskup pražský *Václav Chlumčanský*, zvaný »otcem chudých«. Kněžstvo podporovalo školy jakož i učitele, a zakládalo knihárny vikariatní. Již rokem 1823tým počínaje až do roku 1846 vydával vikář a školdozorce *Josef Ziegler* časopis »*Přítel mládeže*« a získal proň nejzdatnější síly v oboru české výchovy. Roku 1845 bylo zřízení školské pozměněno; germanisační systém trochu oslábl. Ostatně učebnic českých bylo už roku 1838 na školách užíváno. Aby na školách česká řeč nabyla svých práv, úsilovně pracovali *Karel Vinařický*, *Josef Jungmann* (1832), *Frant. Sláma* (1835), *Josef Smetana* (1845), *Pavel Šafařík* (1848). —

Velmi často jest nám slyšeti, že germanisace počala od porážky na Bílé Hoře; odtud prý *na školách a úřadech* čeština byla odstraněna. Tvrzení to jest úplně bezdůvodné. *Šušelka* praví v *Reformě*: »*Bitvou na Bílé Hoře zachovala se česká národnost, jinak by byla utonula v proudu němčiny.*« *Vskutku nebyl to boj národní, ale náboženský*, čehož by si připomínatelé bitvy bělohorské dobře měli povšimnouti, aby nevydávali za neštěstí, co sám Šušelka klade za spásu národa. Po bitvě na Bílé Hoře bylo v Čechách i na Moravě katolické náboženství obnoveno na základě zásady, kterouž protestanté zavedli: cuius regio, illius religio. Král Ferdinand II. rozkázal, aby všichni poddaní jeho přijali náboženství katolické. Porážka *vetřelce Friedricha Falckého* a odbojných stavů na Bílé Hoře řádným králem Ferdinandem II. *zachránila Čechy a jejich národnost. Kdyby byli zůstali protestanty, byli by dnes poněmčeni*; protestantství podporovalo úsilovně germanisaci v Čechách. *Tomek* praví, že proti zákonům, kterými se od starodávna zapovídalo, aby cizozemci drželi zemské statky v Čechách, před bitvou bělohorskou se povolovalo mnohým pánům protestantským z Němec, jmenovitě ze Sas, zakupovati si statky v pomezních krajinách, kdež od časů Otakara II. bylo obyvatelstvo německé po vsích i městech.

Friedrich Falcký přivedl s sebou tisíce Němců a celý jeho dům byl německý. Kdyby byl v boji zvítězil, byl by luteránským Čechům vnutil své kalvinství a němectví.*)

Germanisace nemá u nás svého původu v bitvě bělohorské: neboť:

1. obnovené zřízení zemské z roku 1627, které platilo až do roku 1848, stanovilo, že český jazyk jest předním jazykem zemským, a němčina vedle něho se toliko do úřadů připouští.

2. Česká dvorská kancelář a dvorská komora ve Vídni vydávaly k místodržitelství a ke komoře královské v Praze až do roku 1749 odpovědi po česku; teprve roku 1750 nastoupila zde místo češtiny němčina. Touž dobou také hynul jazyk český u desk zemských a manských na Moravě, totiž v Brně okolo roku 1730, v Opavě roku 1747, a u soudu manského v Kroměříži roku 1762.

3. Obecné školy byly vesměs české až do roku 1774; na gymnasiích v městech českých vyučovalo se latinsky a česky, na universitě pražské latinsky.

To, co se nazývá germanisací, nastalo teprve za Marie Terezie a Josefa II. Dne 31. prosince 1781 vydáno nařízení, že na gymnasia nemají býti přijímáni žáci jazyka německého neznalí; zároveň nařízeno, aby rodiče děti své k němčině vedli a do míst německých na cvičení dávali.**) Při guberniu českém a moravském, jakož i u zemských soudů stala se *němčina jazykem úředním.* Kdo chtěl nějaké místo ve správě státní neb u vrchnostenských úřadů dosíci, musil znáti německy. *Opovrhovati jazykem českým bylo modou a známkou vzdělanosti a osvícenosti!*

Předeslav markantní údaje o školství z dob minulých, chci předvésti laskavému čtenáři *pohledy* do školství atmosféry roku 1848. —

V čís. 2. oznamují »*Holomoucké Noviny*« (r. 1848): »V jednom moravském městě řekl učitel žákům, aby mu odpoledne pověděli, chtějí-li v mateřském či německém jazyku býti vyučováni. Odpoledne pozvédali všichni žáci ruce, že *chtějí býti vyučováni německy.*«

Zpráva ze dne 4. listopadu 1848, že na olomúckém gymnasiu se bude *čeština* jako závazný předmět přednášeti.

Ministerstvo veřejného vyučování usilujíc, aby pravidlo rovného práva národností co do jazyka vyučovacího, na nejvyšším místě uznané, nejdříve uvedeno byla ve skutek, učinilo doptávky, z nichž vysvítá, že se jazyk český na českých gymnasiích již budoucího roku školního 1848—1849 *ne* prozatím za volný předmět učební zavede; ale *ihned za obligatní jazyk vyučovací se prohlásí.*

*) Loupeživý král pruský Friedrich II. vtrhl do Čech v naději, že tu najde plno zakuklených protestantů, a že pomocí těchto Čechy uloupí řádné královně Marii Terezii, jak to byl nastrojil se Slezskem. Ale katoličtí Čechové nechtěli o něm a jeho Brandeburcích slyšeti. Co by dnes z Čechů bylo pod vládou pruskou, vidíme na Slezsku a Poznansku.

**) Ještě nedávno posílány byly děti z Hané »na weksl« do Unčova; zbytek to z dob Josefinských.

Na gymnasiích v okresích německých zaveden bude jazyk český za předmět neobligatní. Na gymnasiích v okresích českých bude jazyk a literatura česká počátkem budoucího školního roku předmětem obligatním, a krom toho se bude vyučovati náboženství, zeměpisu, historii a přírodopisu jazykem vlasteneckým. Co se v té příčině nařídilo pro Čechy, platí i pro Moravu, Slezsko, a platí též, jakož z obecnosti principu vyplývá, o jazycích vlasteneckých v zemích jiných. (Nařízení minist. osvěty o zavedení jazyka českého do škol gymnasialních v Čechách, na Moravě a Slezsku ze dne 18. a 22. září 1848.) — Jak číslo 39. »*Týdenníku*« oznamuje, připravil *A. W. Šembera* do tisku »*O rovnosti jazyka českého a německého na Moravě*«. od sněmu k tomu vybídnut, by pronesl zdání své, jak by se jazyk český v rovnost postavil s německým. Autor podává ve spisku tom veřejnosti své mínění, a pronáší opravy ve příčině jazyka českého potřebné *na školách nižších i vyšších, v chrámech a v řízení úředním.* Podání svá, jmenovitě stran zřízení gymnasií českých a přeložení některých gymnasií na příhodnější místa, odůvodňuje spisovatel zprávami statistickými a ethnografickými z doby novější.

(Pokračování.)

Nešťastná obrana Volné Myšlenky proti klerikální brožuře.

Píše FILIP JAN KONEČNÝ.

(Pokračování.)

Volnomyšlenkářská odpověď horší se na mne pro kapitolu »Jak Vol. Mka dostala se k nám?« a posmívá se mi, že prý nemohu pochopit, aby lidé nemajetní něco tak velikého stloukli, jak učinili volnomyšlenkáři čeští. A poučuje mne »Věstník« (loc. c. pag. seq.), že prý apoštolé také nebyli domácími pány ani universitními profesory ani knížaty-biskupy a přece že rozšířili křesťanství. Hlavní příčinou rychlého vzrůstu Vol. Mky u nás je prý nepříjemné pro mne překvapení, »že *všecky* ty úspěchy lze vysvětliti jedině (?!) oddanosti českého lidu (*kolik* je vás, volnomyšlenkáři? **To** je »český lid?«) ke hnutí Vol. Mky, toho lidu, který už má katol. církve dost.« Pořád stejný podskok! Napsal jsem na str. 13. své brožury z volnomyšlenkářských pramenů přiznání, že *cizina u nás dala podnět* k založení české sekce Vol. Mky a že Vol. Mka do Čech zavlečena byla po roce 1904 lidmi, kteří v žádném oboru lidské práce hmotné neb intellektualní u nás nic zvláštního neznamenali a kteří ani hmotného postavení zajištěného v některém samostatném oboru vynikajícím způsobem trvale neměli, ale spíše při Vol. Mce zaopatření našli. Je tedy s podivem a dosud hádankou, odkud vzaly se *u nás* potřebné prostředky peněžité na veliké výdaje režijní (bytné, tisk, známky poštovní, honoráře, na agitace atd.) hnutí volnomyšlenkářského, jež neobyčejně čile, hojně a nadmíru *lacině* pracuje, cestuje a prodává (tiskoviny).

Ve zvláštním článku (str. 21 a násl.), nadepsaném »Zadlužený Truc-Havlíček a jeho finanční kapsář«, jakož i ve článku následujícím

(na str. 26), v němž jsem pojednal »o mezinárodní mravní pomoci volnomyšlenkářské« a též ze zvláštního volnomyšlenkářského zednářsko-židovského *světového* provolání ku podpoře freidenkrů rakouských, k nimž náleží význačně »česká« sekce Vol. Mky, podal jsem »některá držadla« k vysvětlení zmíněných finančních záhad (str. 28—32 v mém spisku) česko-volnomyšlenkářských, zdůrazniv známé *opětovné* přiznání volnomyšlenkářů českých o finanční *passivitě* »Havlíčkově« a *veliké láci* jich publikací a o množství dluhujících odběratelů. O tom o všem »Věstník« ani nemukl; jen frázemi jizlivými hledí si pomoci z nesnáze. Mám v tom nový doklad svého přesvědčení o *cizí* finanční síle Vol. Mky.

Snižovati její pracovníky pro nemajetek etc., nikterak mi nenapadlo. Naopak! Ve zvláštním článku (str. 53) ocenil jsem pochvalné jejich veliké úspěšné práce a osobní oběti, které přinášejí *ve službách* (neříkám že *ne*placených!) Vol. Mky. Kdo pracovníkům Vol. Mky uvěří, že to konají zdarma, a kdo to vůbec může žádati od nich! O *ty* věci však vůbec v této otázce nejde, nýbrž o jiné: o finanční mezinárodní prameny volnomyšlenkářské, o něž bychom se nestarali, kdyby čeští volnomyšlenkáři nebyli sami neopatrně karty poodkryli! Že by doznanou passivitu »Havlíčka« *český lid* financoval a jiné nákladné tiskopisy volnomyšlenkářské peněžitě v rovnováze udržoval, znalci knihtiskárenských našich poměrů společenských a finančně lidových sotva za pravdu přijmou. Že by *»všecky* úspěchy« volnomyšlenkářské daly se u nás vysvětliti »jedině oddaností českého lidu ke hnutí Vol. Mky«, který prý má už církve katolické dost, jsou ničím nedokázané fráze. Všichni víme, že zde hrají také jiní muzikanti, než pouhý odpor proti Římu. *Positivní* obsah Vol. Mky tuze netáhne, víc a spíš vábí negativní tendence Vol. Mky *různé* naše protikřesťanské vrstvy, kteréžto nevěrecké vrstvy ihned pustily by se do Vol. Mky, jakmile by začala *dle svého* programu pracovati sociologicky neb politicky neb i nábožensky. Viděli jsme to ku př. na českých evangelících, kteří se pro konfesijní *positivní* práci s Vol. Mkou rozkmotřili, ač z počátku s ní »proti Římu« sympatisovali. Proto také Vol. Mka opatrně vystříhá se všeho působení sociálního a politického, hledíc si *jen* boje proticírkevního, aby všecky proudy protináboženské a proticírkevní srazila v jeden šik kolem sebe. Chvíli to ještě pohromadě kolem sebe udrží, potom však i to praskne a se rozpadne, jak ukázal spor Vol. Mky s pražskou sociální demokracií pro kolportáž spisů volnomyšlenkářských, některými soudruhy prováděné a ústředím obersoudruhů neschvalované.

Přirovnávají-li sebe vůdcové české sekty volnomyšlenkářské k apoštolům a jejich působení, ať se přirovnávají, — ale ať nezapomínají, že mezi apoštoly byl také *Jidáš!* A potom! — — Přece jest asi rozdílek mezi působením našich volnomyšlenkářů a mezi působením sv. apoštolů: rozdíl i u věci i v osobách i ve způsobu šíření nauky. Apoštolé šířili víru v Boha, volnomyšlenkáři šíří čirou nevěru; apoštolé byli mužové Kristem vyvolení k šíření víry, plni osobních ctností náboženských: byli trpělivi, věrni slibům Bohu učiněným a způsobni k nepřátelům atd. Co z toho mají a zachovávají od Krista odpadlí volnomyšlenkáři? Pravý opak!

Vytknul jsem Volné Myšlence, že v jejich řadách nevidíme u kolébky, ba ani později v dalším vzrůstu celá desítiletí ani jediného Čecha a Slovana, ale samé cizáky a že mnozí z těchto cizáků nejsou vlastně

volnomyšlenkáři, nýbrž něčím docela jiným (str. 15. mé brožurky). Na to odpovídá »Věstník« — l. c. str. 2. v předposledním odstavci — že prý Pavel z Tarsu a Augustin také nejsou Slovany ani Čechy, ač »jsou otci křesťanství«. Náramně ošuntělá a nepravdivá fráze, která opět *Vol. Mky* z chyby nečeskosti neomývá. Kdo jest »otcem křesťanství« čili jeho původcem, *věda* náboženská jinak vykládá než Vol. Mka. Sv. Pavel i sv. Augustin povídají to také vždy a s důrazem, ukazujíce na *božství* Ježíšovo, v jehož službách oddaně pracují a Jehož pomoci výsledky své práce jedině připisují a za ni odměny od Pána očekávají, nenazývajíce se ani jedenkráte proti Kristu »otci křesťanství«, nýbrž služebníky Kristovými a hlasateli *Jeho* nauky. Neračte, pane Theol. Dre Loskote, zapomenouti a podejte literárně-historický důkaz ze spisů Pavlových a Augustinových, že a kde se vyhlásili »otci křesťanství« bez Krista neb proti němu, jak to o nich »Věstník« prohlašuje neprávem a bez důkazu. Prosím, neračte zapomenout, chci se poučiti! Ale, ať to zase nedopadne tak bledě, jako se Schellem, o němž jste mi kdysi na louce před Huttendorfem povídal, že jeho výrok — nevím, mám-li více gratulovati Pavlovi, že se dal do služeb Kristových, či mám-li blahopřáti více Kristu, že získal Pavla — považujete zážehem bleskovým etc. Neboť jsem Vám tenkráte odpověděl: Kdo věří, že Ježíš Kristus je Bůh a sv. Pavel že jest jen člověkem, nemůže nevěděti, že v takové gratulaci jest blasfemie (popření božství Kristova), a nejvíc proti ní protestoval sv. Pavel známým svým stereotypním začátkem listovním: Paulus, *Jesu Christi servus* (Pavel, Kristův *služebník*), jenž ničím jiným nechce se chlubiti, než křížem *Pána* Ježíše atd. Tak jsme se tehdy rozešli vážně. Vy jste porozuměl mně a já vám. Od té doby bylo mezi námi konec kamarádství a já když jsem doslechl, že jste odpadl, ničemu jsem se nepodivil. Váš Schellovský výrok již dávno mne na Vaši apostasii připravil. »Věstník Volné Mky« opakuje tedy zde jen otřelé, zastaralé a nepravdivé fráze, jimž schází veškerý vědecký podklad ve spisech Pavlových i Augustinových.

Cizota nečeská a neslovanská Vol. Mky pálí volnomyšlenkáře jako by kopřivami jich vzácné hlavy otočil; proto snaží se v novější době obléci německo-románskou maškaru volnomyšlenkářskou do české čamary! Můžete si pomysliti, jak takový oblek Vol. Mce sluší. To byl pan dr. Loskot jiný fešák, když nedlouho před odpadlictvím jel se se představit do Králové Hradce Excellencpánovi jako kandidát supplentury biblické (pozn. sazeče: A nyní inspiraci bible popírá?!) na ústavě seminářském! Ani jsem ho tehdy nemohl dobře poznati, jak byl přísně po kněžsku pěkně vyštafýrovaný a hezký. Nevím, jak mu sluší nynější světácký oblek, ale ujišťuji, že se mi tehdy pan doktor velice líbil a já mu opravdu v srdci přál, aby supplenturu biblickou v Hradci dostal, zvláště když jsem si vzpomněl, jak mne nedlouho před tím velice vážně na nádraží v Martinicích ujišťoval, že není v dogmatice liberálem a že se obdivuje železně logické soustavě církevní dogmatiky. Připisuji hlavně bystré chápavosti páně Loskotově, že Vol. Mka za jeho vlastenecko-kněžského vedení hledí v novější době (i zde ve »Věstníku« na str. 2. ve sloupci 1. ke konci) smýti se sebe příhanu nečeskosti, a obléká se ve vlastenectví českých reformátorů! Komenský, Chelčický a ostatní nejlepší české hlavy »všichni varovali náš národ před Římem«,

dí »Věstník« l. c.*) Ubohý Šafaříku, ubohý Palacký, Tomku, Riegře atd., kteří jste radili, aby národ přijal znova pokatoličení Čech za hotovou událost a nerozštěpoval se třenicemi náboženskо-sektářskými, jak ke *zhoubě* národa bylo od dob Husových až po Bílou Horu, a jak nyní opět jest působením liberalismu, nevěry a volnomyšlenkářského bezvyznánictví, — ubozí národní velikáni, vy všichni jste odpraveni hořejším výrokem volnomyšlenkářským! Jen jedno chybí Vol. Mce k úplnému nad vámi vítězství, — vaše monumentální národní práce, která položila záchranné podklady další existence a utěšeného vývoje českého národa, kdežto Vol. Mka dosud plodné práci národní u nás úzkostlivě se vyhýbala a štvavými protiřímskými traktáty i vášnivými schůzemi národ sesurovovala, ač se domnívala, že jej vzdělává a osvěcuje. Vrcholem domýšlivosti volnomyšlenkářské jsou slova »Věstníku«, str. 2. v druhém sloupci s hora, že prý Vol. Mka, když se k nám ubírala, »navrátila se jen do sídla, odkudž byla persekucí bělohorskou vyhnána.« Pravda zní o tom takto: Před 8 lety ani jeden z nynějších předáků Volné Mky neměl tušení o V. M. a nebyl jejím členem — —, tak je u nás stará V. M.

Reformatoři čeští byli lidé fanatické víry náboženské, kteří byli nejen proti Římu, ale též proti jiné víře české, než byla jich sektářská, pronásledujíce pro rozdíly ve víře jeden druhého tvrdě, ku př. čeští Bratří Kališníky, Rokycana bratra Řehoře, nebo farář Martinus Komenského atd. Co by byli tito nábožensky horliví sektáři udělali nevěreckým volnomyšlenkářům? Bez pochyby totéž, co udělal Žižka některým Táboritům!

A ještě jednu otázku máme o vlastenectví Vol. Mky! Slovutní volnomyšlenkářští Čechové, proč jste tolik let měli německý podnápis na hlavním časopise svém a proč jste tolik let zapomněli zdůrazňovati starobylou spojitost Vol. Mky s českou reformací? Není v této nečeské zapomenlivosti *předminulé* nejlepší výklad vašeho *nynějšího* »českého« volnomyšlenkářského vlastenectví? Na zášť proti Římu a na nevěru bezvyznánickou nezapomněli jste od prvního objevení se Vol. Mky v Čechách ani v jediném čísle ani v jediném traktátku tisku svého: jen český původ Vol. Mky a její spojitost s českou historií zamrzly vám v hlavě a nešly z ní celá léta na svět! Proč teď po tolika letech vzpomněli jste si, že prý germansko-románská Vol. Mka je původu českého a že má kořínky v půdě pobělohorské? Naposledy dokážete, že i macoška, odznak to Vol. Mky, je česká trikolora! Mluvte co mluvte, — původu ani smyslu českého Vol. Mka není: je to mezinárodní bezbožecká poběhlice, pocházející z germanského otce a z romanské matky. To hlásají *vaše první české publikace* o Volné Myšlence, dovozujíce, že v letech 1840. začalo v Němcích volné hnutí náboženskо-rozumářské, jež po letech uchytilo se u Francouzů, až v roce 1880 dne 28. srpna vyvinul se z toho v Bruselu mezinárodní svaz volnomyšlenkářský, jenž k nám do Čech vplazil se v roce 1904

*) Ale ani jeden z nich nenabádal národa českého, aby se přidal k bezbožecké Vol. Mce! Že něco jest proti Římu, není již tím ipso facto pro Vol. Mku. A tak jest i s Komenským a s Chelčickým: oba tito mužové měli nejen negativní protiřímský smysl, ale též svůj positivní systém náboženský, v němž každá písmenka křičí proti bezbožecké nevěře volnomyšlenkářské a jest v základních rysech mnohem blíže Římu, než nevěrecké bezkonfesionalitě volných myšlenkářů.

a 1905. Přečtěte si o tom své spisky: »Co je to Vol. Mka?« a slavnostní knihu Kalivodovu, vydanou ke kongresu Pražskému a nadepsanou »Volní Myslitelé v Čechách«. Pan Kalivoda byl tak poctivým, že nenapsal: »Volní myslitelé čeští, nýbrž: Volní myslitelé v Čechách. V Čechách jsou i cikáni, ale nejsou to Čechové, nýbrž cizáčtí přivandrovalci — a cizáckou přivandrovalkyní do Čech je též V. Mka!

»Proto a jedině proto«, — že prý národ Vol. Mku »pozdravil jako dědictví po oněch velikých mužích«, totiž po Komenském, Chelčickém atd. — proto, povídá »Věstník«, dodělala prý se V. M. v Čechách úspěchů tak pronikavých a ne »za podpory cizích peněz«, tvrdí týž list proti mně (l. c.). Odpovídám: *Tento důkaz je v obojí části nepravdivým. Volná Mka není dědictvím reformačním a národ ji dosud nepřijal za svou!* Zůstává tudíž i na dále nevyloženo, jak Vol. Mka se »dodělala u nás úspěchů tak pronikavých« bez cizí pomoci. »Věstník Vol. Mky« *nemůže* dokázati stěžejných svých bodů: 1. Že totiž *Vol. Mka byla národem pozdravena »jako dědictví po oněch velikých (reformačních) mužích«*; 2. a že Vol. Mka *proto, proto jedině*, ne za podpory cizích peněz« v Čechách úspěchů pronikavých se dodělala. Kdo tuto obranu Vol. Mky psal, velice neobratně psal a — prohrál!

Takovým nemotorným bojem pomáhá Vol. Mka k snadnému vítězství Pouchovskému faráři a zaplétá se do vlastních provazů, nevědouc, kudy kam z konopí. Věc tato jest tím žalostnější, že Vol. Mka na začátku boje (ve »Věstníku«) slíbila, jak Pouchovského faráře seřeže a jak ukáže, kolika věcnými nesprávnostmi spis jeho proti Vol. Mce »jen jen se hemží«, a zatím je Vol. Mka bita od faráře Pouchovského slovo za slovem vlastními volnomyšlenkářskými zbraněmi! *Plačte s plačícími!*

(Pokračování.)

Spolkové zprávy družstva Vlast.

Literární sekce družstva Vlast konala V. schůzi dne 18. dubna za předsednictví faráře Vl. Hálka. — Jednatel far. Al. Dostál četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. — Za nové členy přijati byli a hned se schůze súčastnili: professor Jul. Košnář a kandidát inženýrství Jar. Šilhavý. Předseda oba srdečně vítal.

Lit. sekce k návrhu prof. Jul. Košnáře bude se starati, aby tělesné pozůstatky Dr. Innocence Frencla přeneseny byly ze hřbitova Košířského na hřbitov Vyšehradský. Zdaří-li se to, budou pozůstatky tyto na Vyšehradě slavnostním způsobem uloženy.

Ant. Plačkovi, měšťanu v Pacově, starému literárnímu pracovníku, zašle Sekce v červnu k jeho 70tým narozeninám písemné blahopřání a časopisy »Vlast« i »Naše Listy« posoudí činnost jeho zvláštními referáty.

Bylo kdesi psáno, že † Fr. Doucha strhoval z návěstních tabulí z bídy plakáty, aby papír ten zpeněžil; k té věci sděluje sekci farář Fr. Šrámek, že slýchal ve Staré Boleslavi od probošta Frant. Srdínka, jenž jako redaktor »Blahověsta« měl s Douchou intimní styky, že to Fr. Doucha činil pro své statistické záznamy — a ne z bídy — a že se to již tehdy Douchovi vykládalo jako podivínství. Zajímavá zpráva ta byla s povděkem vzata na vědomí.

Literární sekce chtěla vydati: Zásluhy duchovenstva o literaturu českou, redakcí školního rady J. Ježka, ale poněvadž podobnou práci vydají metropolitní kanovníci: Dr. Ant. Podlaha a Dr. Jos. Tumpach, Literární sekce od toho upouští.

Leop. Kolísek, kons. rada a far. v Blánsku, děkuje za to, že far. Al. Dostál promluvil v Lit. večírku o jeho činnosti.

Následovaly literární referáty, jež podali: far. Al. Dostál, bisk. auditor Dr. Rud. Zháněl, k. a. notář Tom. Škrdle a místodržitelský officiant Jan Voborský. Čile se při tom debaty súčastnili: zkušený lit. pracovník prof. Jul. Košnář, red. Tom. Jiroušek a předsedající far. Vl. Hálek.

Kníž. arcib. notář Tom. Škrdle: Do »Vlasti« ukládají básně: 4 alumni, tři z Prahy, jeden z Českých Budějovic, a básníci: kons. rada K. Bezstarosti, spisovatel Jos. Hais-Týnecký, žurnalista Jul. Bek, P. Jos. Šimon z řádu křižovnického, spisovatelka Ludmila Grossmannova-Brodská, kapucín P. Berthold, lékař Jan Karník, far. Fr. Leubner, kaplan R. Stupavský, učitelka M. Jer., bisk. rada Jan Vránek, školní rada Jar. Tichý, místodrž. oficiant Jan Voborský a spisovatelka sl. M. Wagnerová. Výběr jest vždy hojný. Básně čteme tři a bedlivě a přísně je posuzujeme.

Po výtečném románu pí. Vl. Pittnerové, jenž by dělal čest každému časopisu, přijde nyní na řadu neméně krásná povídka člena Lit. sekce, far. Al. Dostála. Vedle toho máme v redakčním stolku několik pěkných překladů, z nichž se jeden: »Michal Kopeč« právě ve »Vlasti« ukončuje.

Cenná pojednání uveřejňují v letošním roč. »Vlasti«: Dr. K. Lev Řehák, Msgr. Fr. Vaněček, K. Jindřich, Jan Voborský, Fr. H. Žundálek, Fr. Halbich, farář z Moravy (o školství) a výteční katoličtí apologeté: Fil. Jan Konečný a Dr. Fr. Klobouk. V lit. světě katolickém jest svého druhu jen jeden Fil. Jan Konečný, jen jeden Tom. Pícha, a jen jeden Jan Halouzka — a žádný jiný v oboru jejich se jim nevyrovná — a ti píší výhradně do »Vlasti«. K let. recensentům přibyl známý vynikající spisovatel z řádu Jesuitského, obor divadelní obstarává odborník.

Z oboru lidumilství máme již od p. Jana Voborského dvě nové práce a o třetí pracuje, dále máme ve stolku red. lit. příspěvky: Češi-Moravci v Pruském Slezsku, dále: Nadpřirozeno v uzdraveních lurdských od spisovatele Čecha z Ameriky, dvě práce kanovníka Dr. K. Lva Řeháka, Vznik a dějiny Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoděje od alumna z Olomouce, hist. práci nám dodá prof. Jos. Vávra, a zvěčnělý red. Op. Týdenníku O. Otahal připravoval pro »Vlast« životopis Cypriána Lelka, nár. buditele kněze v Pruském Slezsku, ale smrt dílo to přetrhla. —

»Vlast« se snižuje a tupí, ale »Vlast« žije již 27 let a jest listem dosud aktivním. Na »Vlast« nedal nikdo haléře podpory (abonement se za podporu považovati nemůže) a než ji katolická moderna na polovic snížila (mívalaf »Vlast« až 4200 ab.), přinášela »Vlast« družstvu našemu mnoho užitku.

V těch 27 letech, co »Vlast« vychází, zahynuly na Moravě: »Obzor« a »Nový Život«, v Čechách: »Aletheia«, »Blahověst«, »České Květy« a »Obrázková Revue« a některé z těch, co se udržely, hmotně

živoří — a »Vlast« žije a jest po 27 letech stále aktivní. Ať nám tuto záhadu někdo vysvětlí?!

Do »Vlasti« píše mnoho Moravanů a někteří z nich všímají si ponejvíce Moravy a Slezska. Také až dosud máme i na Moravě i ve Slezsku slušný počet abonentů.

Předseda referentu srdečně děkoval za toto zajímavé objasnění.

Far. Al. Dostál přednesl 9 referátů. Jeho referáty jsou vždy velice cenné, ale že přijdou všecky — postupně — do »Vlasti«, déle se o nich šířiti nebudeme. Ale to podotýkáme, že se Lit. sekce jeho osobou velice povznesla; mát ve svém středu vynikajícího povídkáře a románopisce a sečtělého literáta; podobně velice získala Lit. sekce na své vážnosti přístupem prof. Jul. Košnáře, který rovněž katolické písemnictví cennými spisy obohatil.

Referent dostává od družstva »Vlast« pro literárního a redakčního spolupracovníka a na různé časopisy ročně 400 K. Dlouhá léta zastával tento úřad výborný literát katolický, † řídící učitel Jos. Flekáček, nyní zastává jeho místo katecheta Václ. Kunz, Říman, filosoficky i literárně vzdělaný. Ten s redaktorem »Vlasti« všecky práce pro »Vlast« zaslané pročítá a na každé úsudek svůj poznamená. Při těžkých pracích čtou rukopis tři osoby.

Dr. Rudolf Zháněl, auditor biskupské konsistoře brněnské, přednesl následující referát: Z *literatury české* zmiňuje se o »*Růži dominikánské*«, která právě v měsíci dubnu 1911 dokonala 24. ročník. »*Růže*« přináší povídky, básně, články poučné, rozjímání, je ozdobena pěknými obrázky, hlavním pořadatelem je P. Odilo Pospíšil z řádu Dominikánského v Praze. — Brněnská knihtiskárna benediktinská pokračuje neustále v *souborném vydávání spisů Kosmákových*. Právě na svátky vyšel sešit 95., který obsahuje dokončení XV. svazku. Jsou v něm črty z cest Kosmákových. — *Dědictví Svatoprokopské* obohatilo naši bohovědnou literaturu velmi cenným spisem Dra. Jaroslava Sedláčka, který obsahuje »*Knihu Soudců*« v překladu Vulgáty i původního textu, jakož i velmi důkladný výklad. — *Dědictví Svatojanské* vydalo za podíl na rok 1911 svým členům zase 5 krásných knih obsahu zábavně-poučného. S potěšením lze konstatovati, že neustále hojně přibývá údův zasloužilého tohoto našeho podniku literárního, a že vydávají se spisy časové.

V poslední době psaly noviny velmi mnoho *o francouzské legii cizinské*, varujíce před vstupem do tohoto vojenského sboru. Referent podotýká, že časopis »*Vlast*« již před valným časem (ročník 26, str. 858) upozornil na odborné spisy o legii té širší veřejnost. Rovněž letošní číslo »Vlasti« přinese podobný referát.

Z *německé literatury* promlouvá referent o zajímavých časových sešitech, které pod jménem »*Waffen der Wahrheit*« (Zbraně pravdy) vydává kurát Alfred Antonín Laub v Lucernu ve Švýcarech. Sbírka tato přináší zajímavé výňatky a excerpta z novin z oboru náboženského, mravního, sociálního a pod., a bude velmi dobrou příručkou kazatelů a řečníků, kteří chtějí mluviti časově. — Dále ukázal německý časopis pro vojáky v říši německé »*Sonntagsblatt für die katholischen Mannschaften*« (Nedělník pro katolické mužstvo). Za 30 feniků (asi 36 haléřů našich) dostane v Německu každý muž každou neděli zajímavý a instruktivní ten časopis o čtyřech stránkách. Jsou v něm

básničky, rozjímání o nedělním evangeliu, náboženské, poučné, vzdělávací, vlastenecké články, episody z dějin vlasteneckých a válečných, povídky, zábavné statě a jiné. Časopis vydává katolický polní úřad proboštský v Berlíně a tiskne společnost »Germanie« tamtéž. Tak starají se v Německu, aby katolický dorost vždy v úzkém svazku byl s učitelskou autoritou církevní. — Pak zmínil se referent o německém homiletickém týdenníku »*Haec loquere et exhortare*« (ve Vídni XIII/4, Hernstorferstr. 19). — Máme sice krásné, pečlivě redigované české časopisy homiletické (»Duchovní Rádce«, »Kazatel«, »Kazatelna«); nicméně obsahem bohatý a pestrý německý týdenník poskytne všem kněžím na německých štacích výborné služby. — Na konec vypravoval referent o homiletickém kursu, kterého súčastnil se ve Vídni a o němž podal referát v »Kazateli« 1911, č. 2. Snad mohla by Literární sekce při některé větší své manifestaci míti také zřetel k naší české homiletice alespoň některou svou přednáškou.

Místodržitelský oficiant, spisovatel Jan Voborský podal v období prošlém od poslední schůze Literární sekce více posudků literárních, jež dílem ve »Vlasti« již byly otištěny, dílem k tisku v rubrice literární jsou připraveny. Při schůzi dne 18. dubna upozornil referent na to, že J. S. Machar vydá v brzku knihu »*Apoštolé*«. V básni jest líčeno Husovo utrpení v žaláři a v předvečer jeho smrti, kdy v cele dostává návštěvu sboru biskupů a Jana z Dubé. Jak píše rubrika »Písemnictví« v »Národní Politice« ze dne 15. dubna 1911, čís. 105, bude prý zejména nádherné místo, kde Machar líčí upřené oči českého pána, v nichž vidí kostnický mučenník zosobněný pohled celého českého národa. — Vedle »Apoštolů« vydá Machar v brzku ještě knihy »Barbaři« a »Pohanské plameny«; všechny tři budou tvořiti cyklus básnických knih, komponovaný pod hlavním společným titulem »Svědomí věků«. — Vidno tedy, že arcibásník Machar pilně se ve své oficině zabývá prací, aby přispěl novým paprskem do aureoly Husovy k r. 1915. — Navazuje na zprávu L. † 12 na str. 669 dubnového čísla »Vlasti« o nesmyslných a rouhavých podobenstvích v Pacovského básni »Corporis mysterium« (Pokroková Revue« č. 11—12), upozorňuje referent na stejná a posvátný výkon mše svaté směle persiflující a urážející věty z prósy »Tanečnice« Pavla Suly. Litovati jest, že kritika právě prudké výbuchy smyslné vášně a vydražďování se až k extasím chválí a pérem recensenta Sekaniny nadšeně velebí a doslovně znovu otiskuje jako mistrné ukázky silného kultu krásy. Nedivno nikterak — vždyť i Mádlova staf o výstavě »Manesa« (»Nár. L.« 9. dubna 1911, č. 92) a značkou »H« šifrovaný feuilleton »N. L.« z 15. dubna o erotickém filosofu Péladanovi stejné mají náměty z kultu nahoty a horkodeché vášně — a to nazývá se dnes esthetikou! — Posléze upozornil referent na dobrou příručku »Průvodce křížovou chodbou král. kláštera Emauzského v Praze«, obsahující z péra P. Leandra Helmlinga O. S. B. krátký popis a vysvětlení nástěnných maleb ze 14. stol. v Emauzích, na zajímavý životopisný článek »Maurus Wolter, arciopat Beuronský«, jehož tiskem započato v 1. sešitu měsíčníku »Sankt Benedikts-Stimmen«. Pro poučný směr i líceň katolického ducha zasluhoval by článek ten překladu do češtiny. — K závěru své zprávy zavázal se referent ku přednášce v podzimním cyklu Literární sekce; titul a látku přednášky té jako literární studie po přání spisovatele Voborského dnes ještě oznámiti nemůžeme. — —

Z pravidla při každém referátu, nebo mezi ním vyvine se debata; rozum se tříbí, úsudek uceluje, duše se za krátkou dobu schůze novými a četnými literárními poznatky obohacuje. A co jest nejkrásnějšího: názory na literaturu jsou stejné, není tu nijaké disharmonie, neshod. Členové se v radosti sejdou a s láskou v srdci se rozcházejí. To jest cena Lit. sekce a jejích schůzí.

Přípravy naše a různých jiných stran na r. 1915.

Nástin učení J. Amosa Komenského a učení Petra Chelčického. V X. roč. »Vlasti« pojednal probošt Dr. Ant. Lenz o Petru Chelčickém, v XI. srovnával učení Jana Amosa Komenského s Petrem Chelčickým (a při tom i s M. J. Husem, Mart. Luterem, Kalvinem a jinými reformatory.*) My jsme zvyklí pohlížeti na Jana Amose Komenského jako na muže vysoce zbožného, velice moudrého, paedagoga na výsost učeného. Tím on také vskutku jest, ale pročítáme-li všecky spisy jeho, seznáme, že měl Jan Amos Komenský v srdci podobnou zášť proti církvi katolické jako Petr Chelčický. Rovněž velice nenáviděl panující dům rakouský. Znaje spisy jeho, určoval je † P. Jos. Svoboda T. J., předseda našeho Hist. kroužku, často k veřejným přednáškám a úlohu tuto na se vzal nadějný katolický historik, † křižovník P. Petr Špička, jenž blouznění Jana Amosa Komenského v několika přednáškách rozebral. Mluvil krásně, jadrně a když kdysi večer za šera posuzoval spis Komenského: »Lux in tenebris«, byli jsme uchvatným líčením hluboce dojati.

Vědecky rozebral učení Jana Amosa Komenského v XI. roč. »Vlasti,« strana 1, 97, 193, 289 a 385, tedy v 5 číslech, velice zevrubně a důkladně Dr. Ant. Lenz a dokázal, jak velice se Bratří Čeští a Komenský v nauce své náboženské od Petra Chelčického a ovšem tím více od Jana Husa odchýlili a že odchýlivše se od Čechů Jana Husa a Petra Chelčického, z velké části německou reformaci Luterovu a poněkud helvetskou Kalvinovu přijali. Přijavše však některé články reformace německé, nepřijali nekázeň, anarchii a antinomismus německých reformatorů, stále učíce, že ku spáse věčné potřebni jsou dobří skutkové a že jest potřeben v církvi řád a potřebna kázeň, a v tom jsou zajisté chvály hodni.

Že se Komenský svojí naukou ještě více odchyluje od učení katolického nežli Chelčický, Dr. Ant. Lenz zde jasně dokazuje. Učený a slavný člen Tov. Ježíšova, Balbín, praví ve spise »Bohemia docta«, že nenašel ve spisech Komenského nic závadného, ale ve svědectví tomto, dodává Dr. Ant. Lenz, se učený Balbín klame, nepochybně četl pouze ty knihy, v nichž není závady, ale nikoliv těch, kdež jedná Komenský o víře své. Zavrhuje on mnohé články katolické víry, ano i katolickou církev zhusta dosti drsně.

Na 4. stránce »Vlasti« praví Dr. Ant. Lenz, že Komenský falešně vykládá Písmo sv. Praví-li Komenský, »že všickni, kdož spaseni býti žádají, Písma sv. pilně čísti mají,« takovou naukou, dokládá Dr. Ant.

*) Práce tyto byly velikou ozdobou »Vlasti« a byly by sloužily ke cti každému seriosnímu vědeckému časopisu.

Lenz, do věčné ztráty odsuzuje všechny ty, kdož bez vlastní viny čísti neumějí. Komenský při tom nepostřehl, že za dnů sv. Pavla, jehož se dovolává, nebylo všechno Písmo Nového Zákona známo, ba ani napsáno, že nepostřehl, že týž veliký apoštol nedí: že jest víra ze čtení Písma, ale ze slyšení: Víra ze slyšení, slyšení pak skrze slovo Kristovo. Řím. 10, 17.

Komenský učí (i Petr Chelčický), že jest Písmo sv. jediným pramenem víry, oba zavrhují božskou tradici, učíce, že vedle Písma sv. není nižádného stejně závažného pramene křesť. náboženství.

O papeži praví Komenský, že jest papež onen velký Antikrist a nevěstka Babylonská a chůvou potvornou této nevěstky jest říše Římská, zejména dům Rakouský. Spustlosti této nechce prý Bůh snášeti a proto prý chce zahubiti svět potopou krve a hnouti nebem a zemí, t. j. vzbouřiti proti sobě všecky národy, aby způsobili zmatek věcí neslýchaný a konec všeho bude prý záhuba papeže a domu rakouského. (»Vl.« str. 7.)

Na str. 8—11. jest zajímavé čtení, jak Čeští bratří hledali pravou víru, ale nelíbili se jim ani Valdenští, ani Římané (t. j. církev katolická), ani Kališníci, ani Táborové, ani Luteřové, Kalvíni a Cvingliáni a prozkoumavše všecky tyto víry, přišli k přesvědčení, že Jednota Českých bratří jest tou pravou církví Kristovou a že oni jsou tím vyvoleným stádečkem (»Vl.« 114, 292), v němž se zalíbilo Bohu.

Přečetše celý Lenzův článek, poznamenali jsme si dojem, že učení těchto reformatorů — i Komenského nevyjímaje — byly samé věroučné trhliny a duševní zmatky. Jeden vyvrací a potírá druhého a všickni nenávidí skálu Petrovu, ale většina z nich si o tuto skálu hlavu rozbili a zahynuli a kdož nezahynuli — luteráni a helveti — žijí ve stálých zmatcích.

Ku konci jako dodatkem poznamenáváme: »Vlast,« roč. X. a XI., jest již dávno rozebrán, a články Lenzovy možno si jen u starších našich abonentů přečísti, ale v náhradu toho vydala Tisková liga brožuru z péra kanovníka Dr. Karla Řeháka: »Pastor Jan Amos Komenský, domnělý poslední biskup Českých Bratří na líci a na rub« (cena 60 h.), a družstvo Vlast vydalo z péra téhož autora: »Sedlák Petr Chelčický, praotec Českých bratří« (cena 24 h.) Kdo tedy z katolíků chce se o těchto mužích a jejich učení poučiti, může si obě brožury zakoupiti (Praha, čp. 570-II.) Jsou psány populárně, kdežto pojednání Lenzovo jest těžké, vědecké.

K řádění Husitů na Králové-Hradecku. Když pročítáme »Dějepis Hradce Králové nad Labem a biskupství Hradeckého« od Jeronýma Jana Solaře (nar. r. 1827, † r. 1877), přicházíme tam také na řádění Husitů proti kněžím a klášterům na Hradecku, které Solař takto líčí (str. 28 až 35): »Po ouskočném přepadnutí a osazení města (Hradce Králové dne 26. června r. 1420) Husity, uchvátil odpadlík Ambrož (husitský kněz) faru hradeckou, ano i hodnost arciděkana hradeckého, kteráž před tím od fary oddělena byla, sobě přivlastniv, celých sedmnácte let zde hlásal a provozoval bludy husitské. Brzy dali se hradečtí Husité s třebechovickými Orebity do vůkolních klášterův. Nejprve obořili se, na sklonku měsíce listopadu r. 1420, na Svaté Pole, klášter cisterciacký a dobyvše ho, pobrali z něho, co se jim líbilo a zapálivše jej, řeholníky schytali, do ohně za živa uvrhli . . . .

Dne 18. prosince téhož roku vytáhli k Opatovicům; avšak pokoušejíce se o klášter tamější, šeredně byli odbiti; jsouce odraženi, s nepořízenou musili odtáhnouti. Druhý útok na klášter uvedený opakovali na Bílou sobotu dne 22. března r. 1421, ale opět s nepořízenou. Konečně v měsíci dubnu téhož roku vydatnou pomocí Husitů pražských klášter opatovický dobyt a vypálen jest. Ještě doutnaly zříceniny chrámu pobožnosti a umění českého a již úprkem hnali se vášniví bořivci odtud k Pardubicům, kamž právě »bratr« Žižka s Pražany a Tábority byl přitáhl. Dne 29. dubna r. 1421 zbořen klášter pardubický a hned po něm klášter podlažický a sezemický. Podlažický klášter byl nejchudší z klášterů řádu benediktinského v Čechách, založený r. 1159. Při náběhu Husitů (r. 1421) rozprchli se všichni konventualové, až na opata Bartoloměje a dva kněží, kteříž všickni v plan eni byli umučeni. Klášter Sezemický znám byl od r. 1227, a byl klášterem panenským řádu cisterciáckého. Po dobytí tohoto kláštera (r. 1421) rozkázal Žižka třinácte uchvácených jeptišek svázati a do řeky uvrci; avšak dobrým štěstím přišel na Tábority, jimž tento ukrutný čin spáchati bylo poručeno — zástup Pražanův, kteříž, jsouce citlivější a lidštější než Táborité, ty panny sobě vydati žádali a vydané bez ourazu k Hradci Králové propustili, kdež se jim pak u králové-hradeckých dominikánek krátkého útulku dostalo. Roku 1423 Žižka opanovav Hradec Králové úskoky a zradou několika Husitů z rukou katolíků a mírných kališníků jej vyrvav, hrad královský v něm rozbořil, aby se z něho více proti Husitům panovati nemohlo a všecky zbývající kláštery králové-hradecké i okolní zpustošil a vydrancoval.« — Když kališníci z Hradce Králové, většinou v bojích na Moravě meškající uslyšeli, co se v Hradci jejich lidem stalo, že jim byl Hradec od Žižky z rukou vyrván, spěchali proti Žižkovi, ale byli Žižkou na hlavu poraženi, zanechavše na místě 200 mrtvých a raněných u Strachova, dvorce to nedaleko Hradce Králové. A zde, v této první bitvě kališníků s Tábority »zabil Žižka palcátem kněze kališníků, který před nimi »archu« nesl.« (Solař, str. 35., Palacký, III. díl, XII. kap., 332 str., Jub. vyd.) T. J. Jiroušek.

Paběrky z dějin husitských. Po dobytí Říčan zavřel Žižka jedenáct kněží do jedné jizby, kdež byli všichni upáleni. — Po dobytí Chomútova táborské sestry (které nazývali mírní husité čili kališníci »litými nedvědicemi«) strhaly katolickým ženám šaty, peníze jim vydraly a pak ubohé zavřely v chýši, kdež je hromadně upálily. — Po krvavem vraždění v Berouně bylo vyvedeno z města 37 kněží a mnichů i s farářem a s třemi mistry učení pražského. Ti všichni hromadně upáleni v jedné jizbě. — Po dobytí Čes. Brodu bylo na 200 katolických občanů a vojínů upáleno dílem ve věži, dílem odpraveno za městem. Tak zhynulo mezi ostatními osmnáct kněží i s farářem. O těchto dvou městech bylo již ve »Vlasti« referováno, ale zde jsou nové podrobnosti, proto zprávu opakujeme. — Při obléhání hradu u města Mostu zdivočilí vojínové husitští páchali nekřesťanské neplechy. Jednoho zajatce tehdy hodili beze všeho spoutání do ohně. Chuďas vyskočil z plamene, prose za slitování. Byl tam však vržen znovu. A tak se to opakovalo ještě pětkrát. Naposledy mučedníka na polovic upáleného dobili husité cepy. — U Jaroměře upáleno 21 kněží. — Po dobytí Radkova husité obvázali celého faráře slamou, takže ho ani viděti nebylo; slámu zapálili a nechali ubožáka běhati tak v táboře,

až dokonal. Mrtvé tělo vhodili do vařící vody a za ním jednoho starého kněze jiného. — Husité jmění university, založené od katolíků, rozkradli, takže z university se stala karikatura vysoké školy; statisíce vzácných kulturních památek roztřískali nebo spálili; na chloubu české země, na Karlštejn, kde byla nádherná galerie umění, házeli dle Palackého sta »soudků smradu«. Tak přemalovali umělé obrazy karlštejnské.

K postavení pomníku Husova píše A. Macek v »Právu Lidu« v čís. 96. tento nikoli nezajímavý posudek: »Nezvykli jsme si dosud dívati se na historii střízlivým zrakem, rádi vídáme v historii jen slávu, ale ne také její rub. Oslňuje nás sláva i vysoká umělecká kultura antiky — často nevidíme pro tuto slávu uměleckou těžké socialní stíny té doby. A doba husitská oslnila nás také, žádalo se, by pomník byl velkolepý, demonstrativní, vybráno proň náměstí Staroměstské, ve jménu slavné historie páchán na umění jeden hřích za druhým, zmatek rostl a setrváváno tvrdošíjně na usneseních, která z důvodu národní slávy a Husovy velkosti považována za nedotknutelná. Zřetel na hlučné slavnosti zatlačil ohledy umělecké. Má na Staroměstském náměstí státi pomník Husův? Má, rozhodně má. Ale nikoli Šalounův Hus, toto bizarní, skoro barokní sousoší, pathetické a neklidné, jež vyžaduje přímo kategoricky zvláštního prostředí, nejlépe v rámci přírody, hodící se někam, kde jsou stromy, asi jako jsou umístěny skulptury kukské. Ke gotickému Týnu, k malému prostoru Staroměstského náměstí je naprosto nemožno mysliti si tento pomník, ať již umělec upravoval jej v různých variantech. Důvodů proti postavení pomníku toho na Staroměstském náměstí uvedeno již tolik, že je zbytečno je opakovati a podivno dost, že umělec sám nenahlédl, jak pomník jeho ztratí na ceně na místě tak nemožném. Nenáležím k těm, jimž není památka Husova svatá, ale ani k těm, jimž je tak příliš svatá, že by ve jménu té »svatosti« povolili každý umělecký nesmysl. Husova socha, ryzí umělecké dílo, prosté veškeré honosnosti, ale vzácných předností výtvarnických a hlavně dobrá stylová věc v harmonii s Týnem má býti na Staroměstském náměstí. Stačilo by docela, kdyby byla malých rozměrů, sv. Jiří na Hradčanech je také nepříliš velké dílo, ale ví o něm celý svět. Při přestavbě radnice, již bych nejraději viděl provedenou arch. Hilbertem, mohla by se snadno vyřešiti zdařile otázka Husova pomníku, stál by proti Týnu, měl by za pozadí architekturu radnice, která by byla řešena harmonicky s pomníkem a vyhovělo by se všem požadavkům uměleckým. Nynější vnucování Šalounova pomníku na náměstí je protiumělecké, neboť pomník Šalounův není jen pomníkem Husovým, je to příliš komplikované sousoší, jehož místo je pro volnou prostoru sadů, ať již na Karlově náměstí či jinde.« — Jak vidět, začíná dílo Šalounova Husa dostávat veliké trhliny a sláva jeho bledne. A to vším právem!

Přednášky o době husitské ve Varšavě. Roku 1908 složila polská výprava, která navštívila Prahu za jubilejní výstavy komorní, obnos 10.000 K ku pořádání přednášek spisovatelů a vědců polských v Praze o literatuře, umění a vůbec kultuře polské za účelem upevňování a prohlubování styků českopolských. Ku prvním přednáškám dr. F. Koneczného a T. Grabowského došlo již na jaře r. 1909 a roku loňského následovaly přednášky ředitele Szubiewicze a skladatele Opienského. Společný klub českopolský podjal se úkolu, uspořádati odvetné české přednášky, a péčí Klubu tohoto konaly se

první tyto přednášky ve dnech 27. a 29. dubna ve Varšavě. Přednášel místopředseda Klubu, universitní profesor dr. J. Bidlo o významu hnutí husitského v dějinách českých za tím účelem, aby národu polskému byl podán věrný obraz tohoto myšlenkového hnutí, které pro kulturu českou má základní význam a nezůstalo svého času bez účinku i na národ polský. Profesor dr. Bidlo proslovil své přednášky v jazyku polském. Za této příležitosti byl knížeti Zdislavu Lubomirskému, vůdci polské výpravy z roku 1908, odevzdán diplom čestného členství Společenského Klubu českopolského.

Na výšinách umění. Sotva že sbourali na staroměstském náměstí silhuetu Husova pomníku, kterou Klub za Starou Prahu dal z několika bodů náměstí fotografovati, na doklad svého tvrzení o neúčelnosti obrovské massy pomníkové na prostranství dosti stísněném, kupily se u jednotlivých výkladních skříní knihkupeckých zase nové hloučky lidí. A co je lákalo? Obrázky přípravných prací z dílny Lad. Šalouna k sousoším Husova pomníku. Nejhlavnější však atrakcí z těchto ukázek tvorby v atelieru byla, a ta věc jistě poutala největší pozornost zvědavců, nahá modelka, kterou »zvěčnil« i »Světozor« v čís. 30., i současně vydané číslo »Zlaté Prahy«. — Při valné hromadě spolku pro zbudování Husova pomníku v Praze poukazoval Dr. Jan Podlipný na to, že pomník tento má býti uměleckým dílem mimořádného významu a památkou na velikého reformátora a zápasníka za ideály lidstva a proto jest před forem nejširší veřejnosti celé věci nedůstojno, představují-li se k povzbuzení nálady pro takové veliké národní dílo beze všeho ostychu atelierní nahé modelky v nejbližším sousedství postavy Husovy! —

Drobnosti. Časopis »Staré i Nové Zvěsti ze Soběslavě a okolí« č. 4. z 15. dubna 1911 uvádí, že v husitských dobách (a ve válce třicetileté) zahynulo v Táborsku mnoho vesnic. V nejbližším Táborsku zahynulo více než 20 míst vesnických. O Ústí Sezimově se tam praví (str. 27): »bratří Sezima Ondřej a Jan uvedli ve skutek ustanovení poslední vůle probošta Sezimy o špitálu v Ústí (Sezimově), jím kdysi založeném, ale nepatrně nadaném; nadavše ho 19 kopami platu ve vsích Doubravě a Kavčí. Stav ten však potrval jen do zboření kláštera a spálení Ústí r. 1420. Po té zboží klášterní i špitálské vzali Táboři a stali se dědici i tohoto věnování«, t. j. násilně si je přivlastnili. — Husovy pomníky mají povstati v Kostelci n. Labem a v Pardubicích. Husův pomník v Bohušovicích má býti odhalen již letos. — *Pravý typ Husův.* Malíř Alfons Mucha maluje pro representační dům pražský u Prašné brány Husa bez vousů. Ke studiu svému používá fotografií obrazů z nejstarších historických památek, kancionálu, portretů ze Svatovítského triforia a dějin krojů, psaných na základě autentických pramenů. — V brněnské »Hlídce« uveřejňuje Dr. Jan Sedlák, profesor bohosloví v Brně, »Několik textů z doby Husitské«. V dubnovém, čtvrtém čísle, jest část VIII. Prof. Dr. Jan Sedlák se považuje za nejzpůsobilejšího, sepsati vědecký spis o Husovi.

K obraně naší pro r. 1915. Upsali obnosy, splatné v 5 letech: 100 K: Václ. Oplt, bisk. vikář a děkan v Libochovicích; 15 K, splatných ve dvou letech: Ant. Plaček, měšťan v Pacově. — Hotově složili 100 K: M. K. v Praze a J. M. Fr. Marat, generál velmistr řádu křižovnického; 30 K: Šim. Bejvl, kanovník a arcikněz ve Vinoři a

B. Kabrhel, provinciál řádu Piaristů v Praze; 20 K: Jos. Opp, děkan na Peruci; Václ. Stejskal, far. v Praze-VIII. a Ant. Petr, prof. reálky v Lounech; 12 K: Vojt. Šimáček, katecheta v Plzni; 10 K: K. Sovák, f. admin. v Hostinném; Jos. Frydrych, far. ve Střezmíři; Jos. Závodní, probošt v Poděbradech; Jan Pauly, kaplan na Smíchově; Kat. Jednota v Polné; Jos. Šimek, prof. lesnického ústavu v Písku; Jos. Buchta, far. v Roketnici na Mor.; Em. Stárka, far. v Řepíně; Fr. Beran, kaplan v Cuclavi; Jos. Fabián, zám. kaplan ve Volšově; Jan Štípek, far. na Vys. Újezdě; Simeona Šímová, představená ctih. sester v Jičíně; Školské sestry v Horažďovicích; Václ. Velíšek, far. ve Vitěšovicích a Fr. Wolf, far. v Kostelní Lhotě; 8 K: J. Balabán, far. v Kejích; 6 K: Ant. Kolář, em. far. ve Vepřku; 5 K: Jos. Čermák, em. děkan v Železnici; V. Jíně, děkan v Blatné; Fr. V. Kovářík, em. far. v Jablonném; Mat. Jičínský, far. ve Všestarech; Kl. Kuffner, far. u sv. Víta v Praze; Spolek »Svornost« v Humpolci; Boh. Tomíček, far. ve V. Petrovicích; Al. Spálenský, far. v Jilovicích; Jan Záruba, far. v Gruntě; Ant. Pogerth, síd. kanovník v Hradci Králové a Václ. Voneš, bisk. vikář v Kardašově Řečici; méně než 5 K: Jan Volf, katecheta v Klatovech; Jos. Dvořák, admin. v Malé Chýšce; Jednota kat. tovaryšů v Jindř. Hradci; Jos. Skála, koop. na Kladně; Petr Jiříček, katecheta v Dačicích; farní úřad ve V. Bystřici u Rožnova; Jan Novotný, děkan v Novém Městě n. Met.; Ant. Polanský, superior v Horažďovicích; Jos. Kořínek far. a Jos. Frey, kaplan v Habrech; Jos. Nováček, kaplan v Nových Hradech; Jan Bauer, kaplan v Luži; Vojt. Pfeffrle, děkan v Lomnici u Třeboně; Jan Malíř, kovář v Lozicích; J. Uhlíř, far. v Plané u Břas a Jos. Jílek, kaplan v Mikulovicích. — Z Husitství č. 1. od K. Střely a práce kan. Dr. Fr. Šulce jsou rozebrány, ale jest po nich čilá poptávka. Oznamujeme, že oba spisky vyjdou ve druhém vydání a pak se mohou o ně ti, co jich neobdrželi, hlásiti a budou jim zdarma dodány. Kdo složí nejméně 10 K, obdrží zdarma I.—VIII. roč. Husitství a I.—VII. roč. Obrany víry. Nové úpisy a dary přijímá: Tomáš Škrdle, pokladník Tiskové ligy v Praze čp. 570-II.

LITERATURA.

DÁNSKÁ.

Dánský **„Maanedskrift“** přináší z péra norského básníka a spisovatele Ivara Soetera, protestanta, velikou chválu o Jesuitech. Ivar Soeter praví, že jest to chvalitebné, že v zemi sv. Olafa (v Norsku) panuje dnes úplná náboženská svoboda a lituje, že vzdor tomu tam nesmí jediní Jesuité. Ivar Soeter praví sám o sobě, že byl dříve též pln protestantských předsudků o katolících, kteříž jsou jim postrachem jako malým dětem strašidla. Jeho důkladná studia a osobní návštěva několika slavných jesuitských klášterů, jako kollegia Loyolova ve Španělsku a Germanika (Germanicum) v Římě, změnily však, jak doznává sám, jeho smýšlení úplně a posledně měl více přednášek v Kristianii a v jiných hlavnějších městech. V Kristianii pravil ve své přednášce, že nechce prozatím mluviti o náboženském charakteru Jesuitů, nýbrž pouze o jejich společenském čili sociálním, o jejich vědeckém a vychovatelském významu. S této stránky, pravil Soeter nadšeně, nepodal žádný representant náboženství taková důkladná díla v Severní Americe, v Italii, v Číně, na Madagaskaru a v jiných zemích, jako Jesuité. Konec své učené řeči obrátil na norskou mládež a vyzýval ji vřele, aby si vzala Ignáce z Loyoly a jeho syny za vzor, ti že byli úplně velikými účely svého života naplněni a jasně a pevně k nim kráčeli . . V dělnickém klubu v Nores,*) v pohor-

*) Nore, okresní úřad (amt) Buskerud, obec v Norvéžsku, čítá na půldruhého tisíce obyvatelů.

ském to městě, kdež ani katolického kostela není, řečnil Soeter celé dvě hodiny o Jesuitech a podal nadšený obraz jejich rozsáhlého působení v různých oborech vědy a praktického sociálního života, kdež Jesuity opět vylíčil jako vzor sebezapomínajících, obětíplných, šlechetných lidí a dodal, že pomluvy proti řádu jesuitskému jsou velikým bezprávím, a norská vláda že nejedná ani spravedlivě (retfördig), ani moudře (viis), že zapovídá a zabraňuje takovým lidem přístup (adgang) do Norska. Tak soudí veliký protestantský básník a spisovatel Ivar Soeter o Jesuitech.

Josef Šeřík Vitínský.

LUŽICKO-SRBSKÁ.

»Katholski Posoł«. Ludowy časopis. Vychází každou sobotu. V Budyšíně 1910. Stojí ročně s křížovou páskou 4 marky 60 feniků, u důvěrníků 3 marky. — Pozdravem »Budź khwaleny Jězus Khrystus!« zahájen byl již 48. ročník tohoto lidového časopisu, jehož úkolem jest udržeti zbožné smýšlení mezi lidem a jeho hájiti. »Byl čas, když jsme nutně nepotřebovali křesťanských časopisů. Nyní však, když nevěra a nepoctivost čím dál tím více se rozšiřuje, když mizí všecko nadpřirozené smýšlení mezi lidem, jest nezbytně potřebí, abychom měli křesťanské noviny, které hájí dobrého ducha mezi lidem. To činí »Posel« mezi našimi katolickými Srby dobrými povídkami a tím, že si opatřuje dopisy a články s katol. stanoviska. Proto musejí všichni katoličtí křesťané dobré vůle též odebírati a čísti »Posla«. Vrchní pastýři svaté církve vybízejí k tomu své věřící, jak nutně jest nyní potřebí v době nevěry, aby katolické noviny byly psány, podporovány, odebírány a čteny.« — Tak rozvíjí redakce svůj program v prvním čísle. Ale nejen o věcech víry jedná »Posel«, nýbrž případnými články o socialní otázce hledí přispěti k zlepšení blahobytu mezi katolickými Srby v Lužici. V posledních letech byl stále zvětšován rozsah »Posla«, až ročníkem 48. také úvodní obraz sv. Cyrilla a Methoděje — časopis vydává »towařstvo swjateju Cyrilla a Methodija« — byl rozšířen, k čemuž obstaral stoček krajan náš, kaplan Květoslav Fencl ve Strakonicích asi dle barevného obrazu, jejž vydal M. Melichárek na Velehradě. »Posel« ostře vystoupil proti úřednímu denníku »Bautzener Nachrichten«, který tupí katolíky a jich víru, přináší vylhané zprávy, vystupuje proti katolickému středu, ač tento nikdy nejednal proti evangelickému náboženství. Bylo potřebí zorganisovati odpor starostů katolických, kteří osobně i písemně podali ohrazení proti podobnému zneužívání úředního listu, jenž jsou starostenské úřady povinny odbírati a tak podporovati štvanice proti vlastní církvi. V každém čísle nejdříve jest výklad evangelia. Proti tomu vystoupil »Slovanský Přehled«, že prý místo světského článku uveřejňuje nyní »Posel« odvar nedělního kázání, čímž prý se list odcizil národnímu cítění a poškodil čtenáře, poněvadž prý toho nikdo nečte. Redakce naopak dokázala, že nábožné články uveřejňoval »Posel« již v předešlých ročnících, nyní pak nastalo jen soustavné uveřejňování jich, což se stalo na žádost čtenářstva a podle výslovného usnesení výboru družstva sv. Cyrilla a Methoděje. Redakce je právem přesvědčena, že by lid ztrátou nábožnosti pozbyl i národnosti. Právě největší vlastenci s obou stran, katolík Hořnik, evangelíci Imiš, Smoleř, Zejleř a j. pracovali k povznesení zbožnosti mezi lidem a ze zbožnosti vážili velkou lásku k svému národu. Avšak list hájí nejen náboženství, nýbrž pracuje též o to, aby mezi Srby byla zachována národnost podle hesla »Bohu k češći, Serbam k wužitku! — Bohu ke cti, Srbům ku prospěchu!« Příležitosti k tomu je dosti; tak tomu bylo na př. při »ličenju lidu«, sčítání lidu, při čemž zapřísahal své stoupence, aby se nedali zlákati a nezapřeli své národnosti, nýbrž bez bázně se prohlásili za Srby. Vystupuje proti zakořeněnému zvyku srbských rodičů, že dětem k vánocům kupují německé knihy, a žádá v č. 50.: »Srbští rodičové, buďte více svými a opatřte svým dětem k Ježíšku srbské knihy! Tím jim poskytnete též něčeho pro srdce — a to je nejdůležitější. Máme dost krásných knížek, které můžeme našim dítkám dáti do rukou. Krásná sbírka našeho Čišinského »Serbske wobrazki« (Srbské obrázky) obsahuje zlaté poklady, které potěší již i dítky. Nebo vzpomeňte si na krásně vypravenou knihu »Brunčki« (Broučci), kterou nám přinesl loňský Ježíšek. Taktéž obrázkové a dosti pěkné jsou z novějšího a nejnovějšího času »Ježíškův národ« a »Nadźija« (Naděje). A kolik krásných povídek vydala »Maćica Serbska« svým časem! Dojděte do Smoleřova knihkupectví a žádejte si tam těch knih! Anebo se obraťte na své pány duchovní a učitele. Rádi vám všecko obstarají. A abych ještě něco připomněl! To se netýká pouze vánoc a dětí. To má platnost pro všechen čas, a pro všecky Srby: modlitební knihy. Máte zajisté dosti výběru a proto volte z toho! »Posel« vyzývá k pilným sbírkám na »Serbski Dom« v Budyšíně. Žádá, aby lid horlivě sbíral na

družstvo sv. Cyrilla a Methoděje, na kostely a jiné užitečné věci. Čtenář, který se stará pilně o rozkvět »Posla«, uveřejnil v něm přání, aby každý pečoval o zvýšení počtu předplatitelů z dosavadního tisíce na 1500 a přeje si v čísle 52.: »Národní čest toho žádá, abychom lépe podporovali své jediné srbské nábožné noviny. Jdi k svému sousedu a otaž se ho, zda již odbírá »Posla«. Ne-li, přiměj ho k tomu. Tu stojíš v hospodářském svazku s řemeslníkem. Hleď, zda má »Posla«. A zajisté se nebude vytáčeti, když ho poprosíš. Tolik je příležitostí nadchnouti toho neb onoho. To může též každý. Není pro nás ctí, že nemáme ještě 1000 placených a kvitovaných předplatitelů. Neměl by se náklad až na 1500 zvýšiti? Potom by zůstal též krásný zbytek pro fond a časem bychom mohli pracovati o samostatném redaktoru. Proto v novém létě nový život! Více obětavosti! Netaž se: Co mám z toho? V životě nemáme často nic z různých prací a radostí. A přece je podnikáme. Proč tu výminka, když se jedná o víru a národnost? Buďme pracovití a citlivějšího srdce a čiňme v té věci, co každý může.« — K tomu podotýká redakce, že asi tisíc předplatitelů platí po třech markách, 3000 marek. Tisk, papír, poštovné a ostatní vydání činí více než 4000 hřiven. Kdyby »Posel« neměl inserátů, nemohl by ani vycházeti. Příjmy z inserátů však jsou nejisté. Kdyby bylo 1500 odběratelů, platili by 4500 marek, snad by něco zbylo, mohla by se přidati občas příloha, ze zbytku a z darů by mohl býti založen fond pro samostatného redaktora, který by se mohl pak věnovati tomuto důležitému podniku. Takto nastává časté střídání redaktora, které není tisku ku prospěchu.

List bývá řízen srbským kaplanem v Budyšíně. Od počátku roku 1910 do čísla 20. byl jím kaplan Jakub Žur, který byl přesazen do Kamence, číslo 21. a 22. řídil kanovník a farář srbského kostela Mikławš Žur, od čísla 23. pak převzal redakci nový kaplan srbského kostela v Budyšíně, Jurij Deleńk, kteří celou práci jako všichni spolupracovníci konají úplně zdarma. Přejeme »Katholskému Poslu«, aby se v brzce dočkal 1500 odběratelů, aby nastal obrat k lepšímu. —

Fr. H. Žundálek.

KAFFERSKÁ.

„Katholisi katexismusa. Kerkib di umaameska-Vindhuk.“ Obtížnou a přímo trnitou práci dokonal páter Jindřich Jacobi O. M. J., jehož jméno právě na katechismu »Náma« z tisku vyšlého se objevuje. »Náma« jest řečí Hottentotů a Kaffrů, žijících v německé jihozápadní Africe. Pro zvláštní mlaskavé zvuky jest »náma« jednou z nejnesnadnějších řečí černého dílu země. Již důstojný P. Wühlhaus dokončil rukopis v tomto jazyku, když jej smrt překvapila a vydání tiskem spisu jeho překazila. Místo jeho zaujal tedy P. Jakobi, jenž již po celou řadu let jako misionář byl činným u jihozápadních Kaffrů a dokončil šťastně práci tu. Název tohoto nového spisu (katechismu) jest jak výše udáno. Jest to malá knížečka ve 12^0 o 86 stranách. Pro jihozápadní africkou misii jest tento spisek veledůležitou pomůckou. Koho jazyky zajímají a chtěl by si tuto skutečně velikou zvláštnost opatřiti, nemusí pro ni až do Afriky psáti, ale obdrží ji, pokud zásoba stačí, v knihtiskárně, v níž byla tištěna. Adresa jest: »Herrn H. Rademan, Buchdrucker in Lüdinghausen (Westfalen).« Naši rakouští Němci, zvláště Čecho-Němci, pohříchu i k n ě ž í, nechtí se učiti naší milé češtině, kterouž mnohdy potřebují jako soli a hle, říšští Němci učí se, pokud nám známo, té nejnesnadnější řeči na světě »námě«; kteří z obou odpovídají rozkazu Kristově »učte všecky národy«?

Josef Šeřík Vitínský.

FRANCOUZSKÁ.

Science et religion. — Ze známé a oblíbené sbírky Bloudovy S c i e n c e e t r e l i g i o n leží opět před námi několik nových čísel, na něž v krátkosti čtenáře chceme upozorniti.

Svazek 573.: L e o n a r d d e V i n c i, par le B a r o n C a r r a d e V a u x. 1 dol. (Collection Philosophes et Penseurs.) Bloud et Cie. Paris 1911. Cena —·60 fr. — Již před sto lety bylo napsáno: »Nikdo nemůže se státi velkým, leč věnuje-li se pouze jedné věci. Leonardo de Vinci, obdařen četnými dary ducha, neobětovav jednomu všecky ostatní, nestal se prvním v žádném.«

Za našich dnů naproti tomu vážní spisovatelé soudí, že Leonardo de Vinci byl největším mezi svými soupeři, prvním v umění, že jméno, které měl v jednom oboru, podporovalo a rozmnožovalo jméno jeho v oborech ostatních. Totéž dokazuje autor přítomného spisku. Podav krátkou biografii Leonarda, pojednává o něm jako »mysliteli« a vykládá způsobem jasným jeho názory o krásných uměních, o přírodě, o mechanice a o filosofii. Leonardo byl jedním z nejvšestranněj-

ších lidí v době renaissanční. Jako umělce poutaly jej všechny zjevy světa i ve všech oborech, i přírodovědeckých, jeví se průkopníkem pro dobu moderní.

Svazek 574.: La Psychologie dramatique du mystere de la Passion à Oberammergau par Maurice Bloudel. — V zájmu umění jako víry je zajisté námahy hodno uvažovati několik okamžiků o zajímavém problému, který podává slibem zavedené divadlo v bavorské Oberammergavě. Odpověděti na námitky, které proti takovýmto divadlům nezřídka bývají pronášeny, stanoviti jejich apologetický význam, ukázati z tajemství utrpení dokonalou harmonii umění dramatického a smyslu křesťanského, toť úkol, který si vytknul autor v přítomném spisku. Vynikaje důkladným vzděláním filosofickým, dovedl autor vytknouti hlediska úplně originalní a vyložiti je způsobem úplně přesvědčujícím. —

Svazek 577.: Le Martyrologe par Dom. J. Baudot (Série Liturgie.) — Martyrologium právem možno nazvati annály svatosti a zlatou knihou křesťanskou. Aniž by si zatajovala nedokonalosti sbírky, kterou století jedno předalo století druhému, ustavičně ji rozmnožujíc, církev si přeje, abychom martyrologium považovali jako mocné probuzení k dokonalosti života křesťanského. Přes to málo věřících, ano i málo kněží zná dějiny těchto vzácných textů. Jedněm i druhým přítomný spisek poskytne obecný a s dostatek úplný pojem o martyrologiu.

Svazek 578.: Le dogma par P. Charles (Questions théologiques). — Autor postupně studuje ve spisku přítomném 1. smysl dogmat a 2. vývoj dogmat. V prvním ohledu je známo, že až do posledních dob theologové mnoho se nezabývali smyslem dogmat. Modernisti však zavedli a hájili moralistický a pragmatický pojem dogmatu, který třeba úplně odmítnouti. Toť úkol — a tu vystupuje především proti thooriím le Royovým —, který řeší autor s úplnou jasností v první části tohoto spisku. V části druhé je hlavním odpůrcem Loisy. Proti němu P. Charles stanoví rozvoj dogmatu, postupující z nejasnosti k jasnosti, z implicitum do explicitum, aniž upadal do relativismu. P. Charles, který již v přítomné sbírce vydal pěknou studii o víře, ukazuje tu tyže vlastnosti myslitele moderního a theologa přísně pravověrného. (Dokončení)

NĚMECKÁ.

Mussestunden zur Unterhaltung und Belehrung für Jung und Alt. Von Dr. A. Würfel. Zweite verbesserte Auflage (270 str.). Regensburg 1910. Verlagsanstalt vorm. G. J. Manz. Cena 2 K 50. Vázaný výtisk 3 K 50. Přítomná kniha obsahuje řadu krásných a poutavých povídek jak pro mládež, tak i pro dospělé. Krátké tyto povídky nejsou jen zajímavou četbou, nýbrž pravými takořka perlami umění vypravovatelského, poutavě a srdečně psány. Jen dobrou, zdravou zušlechťující stravu ducha skýtá známý lidový spisovatel Dr. A. Würfel katolické mládeži a katolickému lidu. Vedle povídek obsažena je v knize řada pěkných básní různého obsahu, dále různé a zajímavé črty životopisné, jako na př. črta z Mozartova života, obrácení sv. Augustina atd. Proto lze také tento spis vřele doporučiti, poskytne zajisté čtenáři hojnost ušlechtilé zábavy. —

Dr. Josef Samsour.

Grundrisz der Biologie oder der Lehre von den Lebenserscheinungen und ihren Ursachen. Von Hermann Muckermann S. J. Erster Teil: Allgemeine Biologie. Freiburg 1909. Herder. 4 M. — Veliké pokroky učinila biologie v posledních letech. Ovšem že tato věda patří k nejobtížnějším, ale též k nejzajímavějším odvětvím věd přírodních. Dosud v němčině postrádala se kniha ve které by jednotlivé výzkumy a výsledky této vědy systematicky vedle sebe byly seřaděny. To učinil slovutný spisovatel v tomto díle a sice krátce, ale velmi názorně. Přiložené tabulky ulehčují podstatně porozumění obtížného předmětu. Profesorům středních škol bude toto dílo zajisté velevítaným. Těšíme se, že v brzku vydá spisovatel i speciální biologii. Farář Fähnrich.

Die geschichtliche Existenz Christi. Von Dr. Franz Meffert. Fünfte Auflage. M. Gladbach. Volksvereins-Verlag 1910. Preis 1·80 M. — Otázka existence Kristovy v poslední době zejména působením spolku monistů nabývá znovu aktuelního významu. Proto vydal Dr. Meffert svoji studii: »Die geschichtliche Existenz Christi« v novém, značně rozšířeném vydání, ve kterém novou literaturu nepřátel Kristových podrobuje důkladné kritice. Právě tím nabývá dílo jeho značného významu. Obsah jest v krátkosti tento: I. Povstání křesťanství bez Krista (Hypothesy a jich vyvrácení). II. Historické prameny života Kristova (a sice: římské, židovské a křesťanské). III. Kristus a Budha (Hypothesy a jich

vyvrácení). IV. Historický a dogmatický Kristus. Kniha jest psána slohem lehce pochopitelným, obsah její velmi časový. Proto ji co nejvřeleji doporučujeme. —

Farář Fähnrich.

Seeber Josef: **Der ewige Jude.** Episches Gedicht. 10.—11. vydání 1910. Nakladatel Herder ve Frýburku. Stran 212, cena 2·50 M. — Osudy věčného žida obralo si již mnoho básníků za předmět svých zpěvů. Seeber obírá se tuto jen posledními osudy veleříše krále Sotéra (antikrista), který sídlí v hlavním městě, nejmoderněji zařízeném Jerusalemě. Královým kancléřem je Teitan, odpadlý katolický biskup, vojevůdcem jeho jest Ahasvér, věčný žid. Ahasvér podmaní králi celou křesťanskou Evropu i posledního papeže, kterého předvádí spoutaného před trůn Antikristův (Sotérův), kdež báseň dosahuje nejvyšší krásy své. Srazí se tu obě velmoci, pohanská a křesťanská. Ohnivými, nadšenými slovy obhajuje papež křesťanství, Antikrist dá papeže v moc Teitanovi, který ho chce usmrtiti, ale poslední hrstka křesťanů, kteří se zachránili za pronásledování Antikristových, papeže osvobodí. Antikrist se prohlásí za boha, jejž však Ahasvér nechce uznati. Je proto násilně oslepen a zahnán z dvora královského, ač neocenitelně velké služby prokázal. Křesťané se ho ujmou, a papež pokřtí Ahasvéra, který se obrátil v horlivého apoštola. Pomocí ďáblovou vstupuje Antikrist na nebesa, ale Bůh ho svrhne. Křesťanství vítězí, věčný žid, Ahasvér pokojně umírá a nastává poslední soud.

Toť kratinký obsah eposu Seebrova, který spracoval tuto mystickou látku časově, podávaje úchvatné obrazy přítomnosti, ale i z minulosti a z budoucnosti. Vše je mistrovsky provedeno, Seeber podává skvostné obrazy, popisy, karakteristiky, allegorie v 7 zpěvech. Pětistopový bezrýmový jambus plyne z péra básníkova tak přirozeně, že bedlivější čtenář nevychází z úžasu a chvály. Epos vydáno ponejprv 1895. předposlední vydání 9. a 10 vyšlo r. 1905. Aspoň malinká ukázka malebné a zpěvné mluvy Seeberovy: ein Stümper bleibt der Mensch, nie lernt er aus — auch wenn er nicht in Trägheit grau geworden. Anebo: und mit dem Gold gewannen wir die Herrschaft — Ein goldner Schlüssel öffnet alle Thüren, — um Goldesglanz verräth den Freund der Freund. Jako nejkrásnější část se jmenuje od všech kritiků rozboření Jerusalémského chrámu, který přednáší Ahasver — věčný žid — jako očitý svědek.

Seeber Josef je nyní 55 let stár, je knězem diecése brixenské a působí jako c. a k. polní superior na vojenské technické akademii ve Vídni. Kdo nezná doposud Seebrova »Věčného žida«, pořiď si tuto překrásnou, všeho doporučení hodnou knihu! —

Ignát Zháněl.

Jesus Christus, der Erlöser der Familie. Kerngedanken über Ehe und Familie, dem katholischen Volke, insbesondere den Braut- und Eheleuten erläutert von Dr. Heinrich Maria Ludwigs, Domkapitular in Köln. Druck und Verlag von Hainrich Theissing, Köln am Rhein. Cena 45 pfeniků, vázané v kaliko 70 pfeniků. —

Nikdo, kdo znamením nynější doby rozumí, nebude moci zapírati, že se nalézáme v periodě r o d i n n é h o ú p a d k u. Se strachem pozorujeme, jak nejsvětější a nejužší svazy, kteréž Bůh sepjal a spečetil, se uvolňují a rozvazují. Zlepšení těchto smutných poměrů nynější lidské společnosti lze toliko tehdáž očekávati, až se rodina opět sama v sobě upevní a stane se střediskem opravdu křesťanského života a obranou mravů a kázně. Tomuto účelu jest zmíněný spisek věnován. N a z p ě t k e K r i s t u, k e K r i s t u S p a s i t e l i a V y k u p i t e l i r o d i n y — chce spis ten vésti. Bohatý obsah, jakož i jasný výklad zajímavé látky jsou pro vzdělance, jakož i pro prostého muže z lidu výbornou četbou. Pro snoubence a manžely jest to rozhodně užitečný spisek a v lepším a elegantnějším vydání hodí se znamenitě za dárek. Českého překladu zasloužil by si tento výtečný spisek Ludwigsův co nejrychlejšího i v Čechách. —

Josef Seřík Vitínský.

ČESKÁ.

P e t r B e z r u č: **Slezské písně.** Druhé doplněné vydání (lidové) Spolku českých bibliofilů v Praze, autorem opravené. Titulní list od Ad. Kašpara Za 1 K 20 h. Vytiskla knihtiskárna »Politiky«. V komisi českého lidového knihkupectví (Josef Springer) v Praze. — Na 105 stránkách obsahuje kniha 57 básní Petra Bezruče, jehož pravé jméno, životní povolání i národnost haleny jsou v roucho záhady. Přesvědčení své vyslovuje autor ve vstupní básni »Červený květ«; hlásí se a na četných místech až nápadně dokládá svou inklinaci a své sympatie k rudému praporu sociálně-demokratickému. Jako nit v labyrintu táhne

se většinou Slezských písní sklon k duševní ne-li přímo násilné a hmotné revoluci činu. Jedním z četných jiných toho dokladů jest na př. vyhrůžka na str. 99: »V požáru, v dýmu až zdvihnem se vzhůru, dá bůh,*) že tě jedenkrát strhneme s koně, markýzi Géro!« Dikce Bezručova jest řízná, rázná, někdy až drsná jako žulový balvan a téměř celá sbírka jeho veršů nese pečeť smělého realismu. Kresbou a náladovostí dobré jsou básně »Ptení« (str. 5.), »Jedna melodie« (str. 17.), »Návrat« (str. 26.), »Koniklec« (str. 33.), »Chycený drozd« (str. 54.), »Krásné Pole« (str. 71.), »Zem pod horama« (str. 84.), »Motýl« (str. 93.), v nichž autor správně vystihuje povahu osob a ráz krajiny někdy i jen v několika málo verších jako v drobné pérokresbě. Ale vše jest vždy základního tonu tušové kresby a všude tísní nás dusivý vzduch hutí a uhelný prach dolů, padající černou mhou i na sporý viol květ i na žlutý vzkvětlý řepky lán. Jako zásadní a příkře vyslovený nepřítel polského i německého živlu ve Slezsku na poli národnostním i politickém a jako antisemita zároveň tlumočí autor toto své nepřátelství jízlivými, nehledanými a silnými slovy na př v básních: »Plumlov« (str. 7.) a »Ondráš« (str. 22.); v ostrou protestaci vyznívá poem »Sedmdesát tisíc je nás před Těšínem, před Těšínem« (str. 32.), »Dědina nad Ostravicí (str. 36.), »Ostrava« (str. 60.), »Opava« (str. 69.), »Ty a já« (str. 83.), »Markýz Gero« (str. 99.), »Par nobile« (str. 100.), satyrickým švihem nesou se básně: »Národní maškaráda« (str. 10.), »Kantor Halfar« (str. 29.) »Já, já toho věštec od Bezkydu lidu (str. 77.), »Čtenáři veršů« (str. 85.), odpuzujícím cynismem zní »Didus ineptus« (str. 87.) a m. j. — Ve sbírce Bezručových veršů tonu převážně ponurého setkáme se leckde i s výkřikem černé beznaděje a výrazem tupé resignace životní a přece jen místo roztoužení po útěše a smírném konci ozývá se tu a tam posměšným hlasem svým pochybovačnost o moci modlitby, útok na posvátnost stavu manželského a paskvil na velebu Boží; samozvaný bard porobeného lidu zapomíná pod frygickou svou čapkou, že všemohoucnost Boha všude jest stejná a neztenčená i tam, kde jenom chudé chrámy má! A jako by dále zapomínal, kterak ochuzující a odnárodňující ruce kladou temný příkrov na Slezský kraj, sám bezmocný přece jen staví se samolibě v popředí v básních »Leonidas« (str. 64.), »Kdo na moje místo?« (str. 65.) a dokumentuje své poslání na str. 82. slovy:

»V té noci já modlil se k démonu Pomsty,
prvý bard z Beskyd a poslední —

a v básni »Škaredý zjev« na str. 98. verši:

»Tak budu já stát — dávno můj zahyne národ —
sto roků stát budu čelem ku obloze vzpřímen,
ubitou šijí se azuru dotknu,
já Petr Bezruč, Ahasver svědomí Čechů,
škaredý fantón a zašlého národa bard.«

Básník, jenž v »Bernardu Žárovi« bez pardonu veřejně švihá a v leb tepe odrodil-e, neprozrazuje mnoho logičnosti pochodu myšlenkového, píše-li v básni »Žně« na str. 91. zcela nevážně a vyzývavě:

»V boj táhla mládež, v boj šel Josef Černých.
(Dej císaři, co je císařovo —
řek Židů prorok — po něm nalévali
to v mladé duše kantoři a kněží)«,

a vzývá-li po té v básni »1864—1904« (psané k 40tým narozeninám J. S. Machara, známého nevražívce na církev slovy:

»jen věštba nechť nám zvoní od Dunaje
rtů z nejlepších, jež vzbudil Hospodin . . .«

Petr Bezruč úplně beze studu přiznal barvu; za to jej ovšem p. Machar nenazve nikdy »prorokem z cukru a orlem z marcipánu« jako ve vrozené galantnosti učinil básníku Svatoplukovi Čechovi ještě za jeho živobytí r. 1906. — Ke knize »Slezských písní« připojeny jsou 2 strany vysvětlivek slov z nářečí Těšínského, jimiž text v některých číslech lokálně jest přibarven. Ani původní vydání »Slezských písní« Bezručových v úpravě a s dřevoryty V. Preissiga, vytištěné původními typy na ručním papíře a v kůži vázané, pro jeho vysokou cenu 25 K, ani lidové vydání i při jeho láci za 1 K 20 h nelze doporučiti

*) Tento způsob psaní charakterisuje s dostatek náboženské cítění básníka, kryjícího se houževnatě pseudonymem!

do katolických knihoven pro tendence v tomto referátě doložené. O některých typografických vadách v lidovém vydání se vyskytujících nemožno se rozepisovati, avšak nápadné jest, že v obsahu uvedená báseň na str. 105. v některých exemplářích vůbec není otištěna! — Několik čísel ze »Slezských písní« přeložil J. Poláček do němčiny v Berlínském časopise: »Wohlstand für Alle«. —

Jan Voborský.

Zní to jako rána pěstí na oko, čteme-li v časopisech ze dne 30. dubna 1911 o tom, že porota ve Svatoboru udělila ze základu P. Čermáka-Tuchoměřického celou cenu v obnosu **2000 K** autoru »Slezských Písní« Petru Bezručovi, jehož knihu vydal spolek Bibliofilů v Praze. Pak nelze se také nikterak diviti, že z fondu Julia Zeyera ku podpoře vynikajících prací z krásné literatury udělena byla dle usnesení IV. třídy České akademie pro vědy, slovesnost a umění (ze dne 26. dubna 1911) stipendijní podpora 200 K k povzbuzení při další literární práci Jaroslavu Pacovskému, jehož báseň »Corporis mysterium«, plnou smělých a rouhavých komparací po zásluze odsoudil referát Ligy † 12 (viz »Vlast«, čís. 7., str. 669.).

Jaká to srovnalost: základ kněze Čermáka Tuchoměřického a fond Julia Zeyera a podpora prací Bezručových a Pacovského! Katolící se musí varovati, aby po těchto zkušenostech »Svatoboru« ani haléře nedarovali.

Patero exhort pro studující středních škol, zvláště vyšších tříd. Pomůcka pro duchovní cvičení. Napsal P. Jos. Rybák T. J. V Olomouci 1911. Nakladatel R. Promberger, knihkupec. — Spisek mající pouze 24 stránek, ale velmi praktický a vhodný pro poučení studujících. Velmi dobrou službu prokáže knížka dpp. katechetům při konání duchovních cvičení pro studující. Obsah jest rozdělen na 5 krásných pojednání, jež zní: I. O úkolu našeho života (negativně). II. O úkolu našeho života (positivně). III. Proč máme Bohu sloužiti? IV. O hříchu. V. O vlastní hříšnosti. — Látka tato probírá se vesměs srozumitelně a na základě přirovnání a příkladův, methodou didaktickou. Při tom však nikde není pociťovati suchopárnosti, nýbrž všude mluví k nám vroucnost a nelíčená zbožnost, prýštící ze skálopevného přesvědčení. Zvláště líčení o hříchu, jakožto nevděčnosti k Bohu, se bude zamlouvati. Knížka zajisté doporučení hodna. V. Kunz.

Zábavy večerní. Redaktor Emanuel Žák. Ročník 32. Číslo 2. Dílo 175. »Nešťastné zlato.« Povídka od Bohdana Veneda. Ze slovinštiny přeložil Ign. Zanáška. — Číslo 3. Dílo 176. »Po stopách různé lásky.« Obrázek z našeho Polabí. Napsal Václav K. Peer. V Praze. Majitel a tisk Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba. 1911. — Povídka »Nešťastné zlato« vypisuje zločinný život venkovské ženy, zvané Marušky, líčíc zároveň věrně život slovinských venkovanů. Maruška již za mladých let, sloužíc v Terstě, oddala se životu rozmařilému a nešťastně se provdala. Dceru Brigitu dala na vychování k chudé ženě ve svém rodišti, potom uprchla s milencem do Ameriky, dopustivši se krádeže na své dobroditelce. Po letech vrátila se do rodné vsi, avšak i tu pokračovala v páchání četných zločinů za tím účelem, aby se její dcera Brigita dostala za bohatého nápadníka; sama pak zaviní smrt Brigitinu otravou, opět uteče do světa a konečně vrací se jako žebračka, vyprosit si odpuštění a kajícně umřít. Její přetvářka, dovednost u využitkování mnohých okolností ku nekalým záměrům, u odstranění různých překážek vylíčeny jsou dovedným pérem, jakož i tendence povídky, ukázati, kterak nezřízená touha po bohatství jen zkázu přivodí, význačně jest provedena. Spisovatelem zdařilé povídky jest nedávno zemřelý professor Dr. Matěj Prelesnik. — »Po stopách různé lásky.« Příčinliví mladí manželé Jarkovských, nemající vlastního syna, přilnuli pravou láskou ku »Prážeti« Václavovi, jehož si vychovali s úmyslem, že za svého jej podrží. Leč nebylo jim toho popřáno, poněvadž si vlastní matka syna od nich vzala; bylo jim tudíž čekati, až mohli míti radost z vnuka, synka dceřina. Navazuje na tento jednoduchý děj sleduje pan spisovatel stopy různé lásky. Jest to láska manželská, láska rodičů k dětem, jevící se v péči o uhájení živobytí, zabezpečení lepší budoucnosti, o dobré vychování dítek, láska dětí k rodičům, láska snoubenců, vzájemná láska k bližnímu vůbec a k opuštěným dítkám zvláště. Při tom poukazuje vhodnými doklady i na nedostatek pravé lásky a na špatné následky a dovozuje, že pravá láska prýští toliko ze srdcí, v nichž živá plane víra. Ač vypravování jest místy poněkud rozvláčné, přesto se příjemně čte a dobře baví i poučí. Zdá se nám, že děj, v němž se vypravuje, kterak Jarkovská odváděla Václava v Praze, byl by lépe býval umístěn ihned souvisle s jejím odjezdem. Zábavy večerní pro naše lidové knihovny doporučujeme. Josef Herzig.

Detlev V. Lilienkron: **Vojenské novelly**. Přeložil Prokop Maxa. Pestrá knihovna, čís. 6. V Praze. Nakladatel Alojs Hynek Str. 87. Formát 16a.

Cena 20 hal. — Spisovatel Detlev V. Lilienkron, rodem ze Šlesviku, byl důstojníkem v pruské armádě, s kterou súčastnil se válečných výprav v r. 1864, 1865, 1866, 1870. Obrázky z těchto dob v podobě novell přináší nahoře uvedený svazek »Pestré knihovny«. Jest na nich hned poznati, že spisovatel sám byl také ve válce. Velmi uznale mluví o péči milosrdných sester k raněným, nazývaje je anděly (str. 52). U lože raněného přítele počíná si takto: »Poklékám u jeho lože, beru ruku spícího do své a kladu na ni čelo. Moje myšlénky jsou jedinou modlitbou, jedinou úpěnlivou prosbou k Bohu: neber ho ještě k sobě; vždyť jest můj nejlepší přítel.« — V novelle »O b k l í č e n í« mluví Lilienkron velmi sympaticky o vojenském duchovním. Vykládá, kterak obsadili venkovský statek se zahradou a měli ho hájiti všemi silami proti Francouzům. Když byli vše zatarasili slamníky, dřívím a pod., hlásí hlídka: »Pane setníku, pan divisijní farář žádá, abychom ho vpustili dovnitř.« Na otevření pevně zatarasených vrat není pomýšlení. Vytáhli jsme kněze po žebříku, který jsme k němu spustili. Malý pán s dvojitými brýlemi, ve vysokých botách, s fialověbilou páskou na rameni stál mezi námi. »Nemohl jsem praporu opustiti. Kamarádi nahoře na kopcích budou míti klidné hodiny; zde snad půjde do tuhého.« Všickni důstojníci tiskli mu vděčně ruku. V noci byla vřava válečná skutečně až hrůza! Ráno je krásný sad kolem statku proměněn v »z a h r a d u s m r t i«. Smrt zastihla také statečného polního duchovního; koule projela mu srdcem. Chtěl přinésti poslední útěchu umírajícímu. Ten zatím skonal a kněz padl na příč přes něho. Sluha Boží ještě svíral po smrti křečovitě malý krucifix ze slonoviny. — Laciná tato knížecka na pěkném papíře s jasným tiskem obsahuje celkem velmi názorné líčně bitev od očitého svědka. Je v ní celkem 7 novell. — Dr. Rudolf Zháněl.

Fr. X. Meška: **Obrázky a povídky** Autorisovaný překlad ze slovinštiny pořídil Dr. Josef Páta. Úvodem opatřil Dr. Jan Máchal. Cena 60 hal. — Neodebíráme »Ottovy »Světové knihovny«, ježto výběr prací do ní nebývá vždy nejlepší, ač upříti nelze, že tu a tam přinese práci velice pěknou a doporučení hodnou, jakou jsou i tyto »Obrázky a povídky« avera Meška, nyní faráře v Mariji na Zili u Běláku (v Korutanech: týž psal již v semináři, a to veršem i prósou a uveřejňoval práce své v různých časopisech a sbornících. Svědčí mu zvláště drobné povídky a obrázky většinou ponurého rázu, jichž vydal více již sbírek. V knize této (206 str.) jest devět jeho prací plných elegie, a to: »Voják Ivan«, »Poznání«, »Právo na štěstí«, »Cesta přes louku«, »Matka má není poctivá«, „Mé cesty«, »V kantonských horách«, »Ztracený život« a »Cyrill Zázosek«. — Kéž mladý (narodil se 28. října 1874) a oblíbený tento spisovatel slovinský, jehož podobizna jest v čele knihy, napíše toho ještě hodně mnoho a to radostnějšího! Každou jeho práci uvítáme s týmže zájmem, jako sbírku tuto, jižto rádi doporučujeme. Jos. Fabian.

Dramatické umění. — Z N á r o d n í h o d i v a d l a. Veselohra M. H e n n e q u i n a a P. B i l h a u d a: »Z e v š e c h n e j h o d n ě j š í«, ač nese na sobě značku pařížské dramatické výroby, přes to náleží přece k veselohrám, které mají jemnější a dosti vkusný souběh událostí, v němž paní Gilberta (hrdinka veselohry) miluje spanilého p. Prégiberta, obrací svého chotě a činí z něho svého bojovníka, až konečně svého zbožňovatele předává jiné ženě a přestává býti záletnicí. Často už vyčerpaná látka, ovšem v jiných variantech. Režie p. Schmoranze byla pečlivá, jakož i souhra, v níž hlavně vynikli: pí. Laudová (Gilberta), p. Schlaghamr (Monturel) a p. Sedláček.

Shakespearův repertoir často nyní na scéně Národního divadla probleskuje. Nově vypravena v novém rouše básnicky přepracovaná (J. V. Sládkem) V i l l i a m a S h a k e s p e a r a historická hra »K r á l R i c h a r d III.« Jest to hra, v níž brousí dramatičtí umělci hroty svého umění. Z knižního vydání již dávno znám jest obsah dějin, proto šiřeji zmiňovati se o něm netřeba. Zatlačil v mnohém Shakespeare pravost historického podání, by povznesl momenty dramatické. Titulní úloha svěřena p. Vojanovi a zmíněný umělec stál po celý večer svým uměleckým výkonem v popředí ostatního činoherního ensemblu. Též výkony pí. Laudové, Schlaghammra, Sedláčka a pí. Červené a m. j. doplňovaly ladně upravený celek, bohatě podepřený režií p. J. Kvapila.

Známý znalec církevního zpěvu a hudby, skladatel a kapelník Národního divadla, p. F r. P i c k a, debutoval na scéně téhož divadla svou prvotinou operní, čtyřaktovou operou »M a l í ř R a i n e r«. Text k opeře napsal K a r e l M a š e k. Děj jest dosti poutavý. Rainer znám jest jako znamenitý malíř český, jehož freska v kopuli chrámu křižovnického v Praze a j. jsou dodnes nejlepšími doklady jeho

velikého umění. Byť z mládí dobrodruhem, až zamiloval se do Anny Veroniky Herzogové, dcery pražského měšťana, a ta uvedla jej zcela na pole umělecké práce a v rodinný život. Opera má v libretu plno rušných i náladových scén a skladatel utvořil z něho dílo hudebně účinné. Jeví se v opeře Picka nejen jako skladatel velikých harmonických obratů, nýbrž i jako dovedný strůjce vábivé poesie písňové. Opera měla přijetí co nejvřelejší. Účinkující i orkestr pod řízením skladatele osvědčili se co nejokázaleji. Režisér p. Polák v dobové výpravě hry podal opět kousek svého režisérského umění. Otakar Jakoubek.

Z předměstských divadel. — Městské divadlo Král. Vinohradů vypravilo jednu ze starších prací vlašských, operu G. Verdiho: »Rigoletto«. Věnována opeře se stránky hudební, pěvecké i výpravy veškerá péče. Zejména sl. Drozenova (Gilda) a p. Ouředník (Rigoletto) obstáli ve svých výkonech pěveckých i hereckých čestně. Škoda, že rušil nezdařilý výkon vévody (p. Sienský) celkový soulad. Doufám, že podobné nešetrnosti vůči obecenstvu se správa více nedopustí. Není přece jeviště vinohradského divadla nějakou soukromou produkcí žáků nějaké pěvecké školy!

Repertoir oživily pohostinské hry známé francouzské koloraturní pěvkyně Mlle. Yvonny de Tréville. Vystoupila jako Gilda v »Rigolletu«, Violeta v stejnojmenné opeře a Rozinka v »Lazebníku sevillském«. Umělkyně má ohebný, přímo zvonivý soprán, který triumfuje. Též vystoupení hostů p. V. Šindlera a Fr. Jelínka doznalo všeobecného milého přijetí.

Dlouho censurou na scénu nepřipuštěná hra F. V. Krejčího, redaktora »Práva Lidu«, drama »Půlnoc« dostala se přece na scénu po mnoha škrtech. F. V. Krejčí, o němž horováno jako o essayistovi, náleží již dlouhou řadu let k rozšiřovatelům volnomyšlenkářského hnutí v Čechách. Proto i jeho drama »Půlnoc«, čerpané z doby protireformační, jest jakousi hymnou na nazírání na svět jako na věc, v níž jest náboženství nejvýše zbytečným pojmem. Pod rouškou odsuzování místy i protestantismu spisovatel ubíjí na dobro katolicismus. Chce míti svět bez Boha, bez náboženství. To opěvuje ve slovech Adama Skalického i v záchvěvech rozbouřeného nitra Ondřeje. A pomalu do svého předíva děje svádí i jednotlivé osoby, na př. učitele a j. Ovšem že nescházi ve hře postava Jesuity, jenž pálí a ničí všecky protestantské knihy, týrá a smrtelně ubíjí fanatickou protestantskou dívku Rozynu, jen aby ostří zvláště proti víře katolické bylo zostřeno. Adam Skalický, ač z protestantských rodičů, jest kazatelem svobody bez Boha a víry v něho. Pro něho trpí Rozyna, která vyzná, že sama ona přinesla protestantské knihy, které Skalický donesl. Stále mluveno o západu, odkud přijde lidu českému spása. Lid protestantský prchá pod vládu brandeburského krále, odcizuje se vlasti. Celé drama Krejčovo jest velikou písní, která opěvá volnomyšlenkářství, moc rozumu, pravdy a spravedlnosti. Českobratrský živel ve hře jest pojítkem k boji proti katolické církvi a nositelům její moci. Nedivíme se tendenci hry pranic, neboť není to první (ač snad první dramatická) ani poslední práce z jeho péra. Ve všech jeho pracích viděti jest sklon k životu bez Boha a náboženství. Hra jest urážkou všeho katolického i křesťanského obyvatelstva vůbec. Ctitelové volnomyšlenkáře Krejčího se sešli v hojném počtu, ale autor nebyl přítomen. Hra vypravena až s neochvějnou péčí. Třetí jednání jest nekonečně dlouhým, unavujícím vypravováním.

V Intimním divadle na Smíchově provozovány byly po několika letech opětně dp. J. Paulyho: »Pašijové hry«. Děj jejich jest dosti vhodně upraven. Leckde vyplněny biblické příběhy ze života Spasitele poučnými výklady v mluvě ušlechtilé, bibli se přizpůsobující. Přes to nemohu se zbaviti dojmu, že lépe vyniklo ve hře několik živých obrazů, nežli ostatní obrazy mluveného děje. Na vystižení jednotlivých postav chybělo zde pravých umělců, ač některé výkony ochotnické zde (na př. Ježíš, Pilát, židovské synedrium a j.) vykazovaly výborné pojetí. Zejména některé úlohy apoštolů: Miláčka Páně a Jakuba byly podány nesympaticky, nevyzněly oživením starobiblického děje. Též Panna Maria nenalezla pravý tón trpící, ale milující matky božské. Výborně působily sbory a zpěvy Fr. Picky v úpravě prof. V. Müllera.*)

*) Pozn. redakce. Autor posuzuje hru tuto trochu přísně — hráli ochotníci a činili se, seč byli. Ale představa Matky Páně se nám taky nelíbila, zvláště hlasité naříkání Matky Páně pod křížem Kristovým na nás nelibě působilo. Biblická Panna Maria trpěla pod křížem tiše.

Ve smíchovské aréně vypravena nová operetní burleska od Bern. Buchbindera: »Karla umí všecko« s hudbou Jindř. Raimanna. Děj dýše drobet více životností a tím jeví působivost. Hudba jest přiléhavá. Slečna Micková v titulní úloze vynikla nad všecko své účinkující okolí.

V Lidovém divadle v Žižkově baví vandeville Horsta a Engla: »Rozplakaná Pepička«. Nevykazuje sice hudba zvláštností, ale za to děj jeví více přitažlivosti svou výbornou charakteristikou jednotlivých osob. — Otakar Jakoubek.

Z cizích jevišť. — Dramatický spisovatel Karel Schönhere, jenž napsal protikatolické drama »Víra a domov«, podal na spisovatelku baronku Hondelovu-Mazettioru a P. Expedita Schmida žalobu pro urážku na cti. Zmínění mu totiž vyčetli, že jeho drama jest plagiatem. Vypraveno bude též drama toto na Národním divadle pražském. Inu ve správě věje dávno již protikatolický vítr! Též v Turině bude provozována tato hra ve vlašském překladě. — Přední stařický chorvatský skladatel Ivan Zajc dal se do komponování nové jednoaktové opery, nazvané »Otčenáš«. Text vzat ze stejnojmenného dramatu Fr. Coppéa. — V příští zimní saisoně vypravena bude v královské činohře v Berlíně novinka H. Sudermanna: »Žebrák Syrakusský«, drama. — Ve Vídni vypravena v Lidové opeře s nevšedním úspěchem K. Weisse opereta »Revisor«, známá nám ze scény vinohradské. — Německý spisovatel a básník Ondřej Natorp, jenž napsal drama »Martin Luther« vydal opět drama Jan Hus«, o němž rozepisuje se všechen německý tisk, že vyniká vzletnou vřelostí. Básník opěvuje husitství se stanoviska německého protestantismu a oslavuje Jana Husa, jenž prý trpěl pro pravdu a víru. Ve hře vystupuje celá řada osob z doby Husovy, na př. král Václav IV., císař Zikmund a j.*) O. J.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Problem života. Ve vídeňské „Uranii" konal o tomto thematě v listopadu tři přednášky dr. Fr. Strunz, profesor vídeňské techniky (pro dějiny přírodních věd.) Nejmodernější biologie dospěla na základě pokusů, výzkumů a faktů (ne spekulováním) k tomu poznání, že životní zjevy směřují k určitému cíli a že vlastním úkolem biologie jest pozorovati a sledovati toto směřování, tuto účelnost. Prof. Strunz podával zajímavé doklady na důkaz, že životní děje mají vlastní a zvláštní svou zákonnitost — autonomii; to pak, co nazýváme účelností, že jest vlastně postupem, výsledkem nebo faktem přivoděným zákony dění životního. Toto účelné dění u živých bytostí pozorované nemůže nikterak odvoděno a vysvětleno býti jen z hmoty dle známých zákonů fysických a chemických. „Život" jest cosi samostatného, svézákonného, jest to síla a moc, jejímž podkladem jest jakási idea. Dle toho ovšem posavadní theorie (mechanismus), která dokazovala, že „život" jest jen velice složitý chemický děj", nejnovějším badáním jest otřesena, ne-li nadobro již pochována. Jsou ovšem lidé mezi „intelligencí", kteří tvrdí, že »někde četli«, kterak se už „jistému chemikovi" podařilo „náhodným" sloučením prvků ve zkoumavce „vytvořiti" život. Škoda, že se na vaši otázku nedovedou upamatovat, kde to četli a který to byl chemik a proč se o tom tak málo mluví. Je to patrně šibalství do světa puštěné nějakým charakterem à la Haeckel. Fysika a chemie odvodila své zákony z výzkumů ve světě neústrojném, ale zákony proměn a zjevů v těle živém stanoviti nějakým experimentem nelze a proto vysvětlovati život a s tím spojené zjevy a otázky ze zákonů fysikochemických jest jen omylem nebo i vědomým klamem (švindlem). Je přirozeno, že tato otázka je také zajímava s hlediska náboženského, ježto materialistické (vědecky nedoložené a tudíž klamné) stanovisko „přírodních filosofů" je přímým odpůrcem křesťanského názoru o cíli člověka. Prof. Strunz jmenuje také „život" čímsi duchovým (etwas Geistiges), co se z hmoty a těla odvoditi nedá. Tento princip duchový neumírá; přichází z oblasti, jež jest za mezí naší zkušenosti (transcendentno), kamž se zase při smrti vrací; „při smrti", to jest při zaniknuti hmotných podmínek, na něž byl život vázán. Smrt jest problemem života. Smrtí vzchází život jiný; při smrtelném zápase bojuje vlastně „život" proti životu. Co je smrt, nevíme; známe jen její následky nebo účinky; v přírodě vzniká ze smrti nový život — a to platí i pro duši (mors janua vitae). Náš

Pozn. red. Drama si obstaráme a ve Vlasti posoudíme.

život (dle zákonů svých — dodáváme: dle zákonů Tvůrcem daných) směřuje (cílí) k smrti, jež jest branou k životu. Až sem může nás biologie provázeti; až sem může ukazovati a na základě svých pozorování (tedy experimentů a fakt) odchylné názory potírati. Co je dále osudem nebo cílem člověka, to zůstaveno našemu přemýšlení nebo zjevení Božímu u těch, kdo přijali Krista. Pro své vývody užil prof. Strunz četných dokladů filosofů (Kantův idealismus až skoro příliš pronikal!), mystiků, básníků a umělců z dob starších i nejnovějších. — Zdá se, že věda na základě četných fakt dlouhou a pozornou prací získaných začíná důkladněji uvažovati o těch otázkách, na něž duch lidský ode dávna odpovědi čekal. A čím věda hlouběji předmět svůj proniká a obsahuje, tím více pravdě se blíží — a pravdou blíží se k Bohu. Snad není daleko den, kdy věda řekne: dosti bloudění, dost už té vzpoury proti Bohu; že přijde věda k poznání, jak vždy jen pýcha lidská to byla, která vědě připravovala porážky a hanbu (Haeckel); pravá, poctivá věda k Bohu vede. Až posud měli slovo šarlatáni, teď začínají ojediněle mluvit pracovníci vědečtí. Kéž by se nebáli říci pravdu plnou; jest to jejich povinností a Bůh i svět je budou souditi podle toho, jak vydávali svědectví pravdě.

L † jn.

Masaryk v moderní kultuře české. (F. X. Šalda. Novina III. 9.) V »Přehledu Revuí« (VI. 3.) uvádí F. M. toto: »Masarykův první čin byl, že vyvedl české myšlení filosofické z pouště herbartismu, z této jalové německé filosofie, vzdálené všeho života. Masaryk pojal filosofii po desítiletích v Čechách první jako mocnost životní, jako věc charakteru a osobnosti. Masaryk poznal v době liberalistické, a tím po výtce záporné, že poznání vědecké a rozumové není poslední a že nestačí k úplnému názoru světovému. Principem poznání jest Masarykovi cit a instinkt: posledních konečných jistot dobírá se člověk ne poznáním rozumovým, nýbrž věrou. Toto stanovisko protiracionalistické je zvláště silně zpřízvučeno v první době Masarykově; ustupuje do pozadí v době druhé: zde má se Masaryk k racionalismu mnohem smířlivěji. Vylučuje-li pak Masaryk romantismus vůbec při stavbě moderní kultury, považujeme to (p. Šalda) za ochuzování života o jeho spodní živné prameny. Masarykův smysl kulturní promluvil důrazně v jeho boji proti jednostrannému historismu, jenž vede k rozkošnickému diletantismu, umějícímu vše pochopit a omluvit, ale nic stvořit. Proti historickému kriticismu a skepticismu, jenž dovedl býti spravedliv k příliš mnohému a vlastně ke všemu(?), vyjímá právo dneška a zítřka, proti právu psanému, za nímž dávno již nestála živá moc, proti papíru, nad nímž nevznášel se duch, dovedl Masaryk postaviti naději a víru v dnešek, v podnět genia, v tvůrčí čin. Demokratismus Masarykův: doba, která chce pracovati jen pro nějaké menšiny a opovrhuje celkem, davem, lidem, jest dobou nekulturní: všechna opravdová práce kulturní musí být konána hromadně«. — — Tedy předně: herbartismus, ten »výkvět filosofie«, jak jsme slýchávali a čítávali, uložen do starého haraburdí. Konečných pravd dobíráme se věrou. »Historický kriticismus« moří ducha. Třeba pracovati pro všecky. Bylo by dobře aplikovati tato zrnka těžce dobytá (ale dávno známá) na Masaryka a jeho žáky. Poznalo by se, že národ český prožívá už několik desetiletí dobu bludů, malichernosti a falše. A nebude lépe, dokud se nevrátíme ke Kristu.

L † sz.

V Ženském Obzoru (IX. 3) horují (dle Přehledu Revuí VI., 3) takto: »Nejvýznačnější zjev současného života českého, nejhloubavější a nejbohatší duše dneška je prof. T. G. M. S obdivem, láskou a vděkem konáme povinnost sklonit se při slavném jubileu velké vykonané práce, jejíž mohutné účinky rozkolotaly se v krvi celého českého národa, ať již positivně či negativně . . .« — — Řekli bychom: »každému chvilku hrajou«; Masaryk překotil několik model (na př. Herbarta), ale přijde zas jiný »gigant« a »velký člověk« a posadí pana Masaryka níže, jako to již zcela »obyčejný člověk« dr. Chalupný učinil. L † sz.

Věstník českých profesorů (orgán Ústř. spolku č. profesorů) veplul také do pokrokářských proudů. Je to moda; plouti proti proudu není radno. Domníval se sice kdysi dr. Herben, že pluje »proti proudu«, ale to byl omyl; pan Herben měl dobrý čich a plul po proudu velmi vesele a slavně. Ve »zprávách« Věstníku (č. 2., r. XVIII) »netruchlí (radují se) pp. pořadatelé proto, že zaniklo(?) »klerikální gymnasium na Velehradě«. Byl prý to ústav založený z důvodů konfesijní výbojnosti (?) a nemohl činiti nároků na (pokrokové) sympathie«. A »jest (prý) na moravské veřejnosti a moravském učitelstvu středoškolském, aby ústav nenašel útočiště v některém středisku našeho kulturního života«. — Pánové se patrně domnívají, že mají »kulturu« v nájmu, a postarají se již známými pro-

středky (!) o to, aby synové křesťanských rodičů byli vydáni na pospas učitelům à la Juda. Dle našeho skromného mínění mohlo by se v Čechách katolickým rodičům, když si toho přejí, přiznati právo, aby si mohli dáti své syny třeba na jesuitské gymnasium. Mezi tolika středními školami se ta popelka už ztratí. — — Radost nad zaniknutím gymnasia Velehradského zkalena však pokrokové redakci »Věstníka« — »Klerikálními vlivy v tyrolském školství«. V Tyrolsku totiž byli dáni liberální zemští inspektoři Leschanofsky a Nitsche na odpočinek a »podle souhlasných zpráv stalo se tak na nátlak křesťanských socialů«. Ubohá země! povzdychuje Věstník. Zpropadení křesť. socialové! Že si nevezmou v Tyrolsku příklad z pražské filosof. fakulty, kde pan prof. Masaryk obsadí každou stolici, hned jak se uprázdní, klerikálem; realista, pokrokář nebo volnomyšlenkář se tam nedostane. I bohá země, ubohá mládež. — — V »Čechu« (28. září) byla zmínka o tom, že »jednotlivci« mezi pokrokovými profesory dusí v srdcích mládeže víru v právo a spravedlnost«. Ač je dokladů toho dostatek, přece »Věstník« velmi rozhorleně šermuje „příklady", kde katecheta navrhoval ostřejší trest nebo byl proti osvobození od školného. Je možno, že se to někde stalo (a ne snad bez příčiny), ale tím zmínka o přísnosti a umíněnosti i nespravedlnosti některých profesorů pokrokářů nebyla seslabena. Či jsou jisté zjevy, o kterých se nesmí mluviti? — — Trapným dojmem musí na slušného člověka působit věta (str. 48): »Aféry bisk. visitací jsou ještě v čerstvé paměti. Vyskytli se ředitelé, jimž nestačil dozor učitelů nad žáky shromážděnými k uvítání biskupovu, nýbrž nařizují, aby se celý sbor účastnil slavnostního vítání, ba dokonce, aby zvláštní deputace šla se poklonit biskupovi do bytu jménem sboru«. Máme za to, že slušnost má také jistá práva. Vždyť snad žádný biskup není nepřítelem slušných, intelligentních lidí a přijme návštěvu (ne „poklonu") členů prof. sboru s náležitou úctou a slušností. Není to přece nepřítel, nýbrž duchovní představený žáků, jejichž výchova je pánům profesorům svěřena. Kam to pokrokářství povede? Dle všeho jen k všeobecné nenávisti a surovosti. L † il.

Pro dějiny obnovení náboženství katolického v Čechách. Prvá třída České Akademie po návrhu komise historické usnesla se, aby byla zřízena samostatná, autonomní komise pro vydání písemností k dějinám obnovení katolictví v Čechách od roku 1575 do roku 1648. Za předsedu komise byl zvolen ředitel zem. archivu dr. V. Nováček, za místopředsedu prof. dr. J. Šusta. Písemnosti, které budou vydány, budou obsahovati dopisy a denníky čelných osobností tak zvané španělsko-římské strany v Čechách a vůbec veškerá důležitá akta, týkající se boje o vítězství protireformačního. Ježto kancléř český byl zpravidla hlavou katolické strany v Čechách, publikace ty přinesou nejprve listiny, týkající se Vratislava z Pernštejna a jeho přátel z roku 1575—1582. Následovati budou věci Adama z Hradce z r. 1582—1599, pak denník a korespondence Zdeňka z Lobkovic z r. 1599—1627 a Vilema Slavaty z r. 1627—1648. Podrobný rozvrh sestavil prof. Šusta.

Paběrky z novin a veřejného života.

Pius X. Papežovy jmeniny. Sv. Otec přijal v sobotu dne 18. března v předvečer svých jmenin kardinálský sbor. Druhý kardinál dle stáří Serafino Vanutelli blahopřál papeži a odevzdal mu petrský halíř jako vzpomínku na padesáté výročí zavedení petrského halíře. Papež poděkoval za přání i dar. Sv. Otci je tento výraz lásky a oddanosti útěchou v tomto obtížném čase. Papež zakončil pak svou řeč vzýváním pomoci Všemohoucího, který nechť chrání církev v době protivenství. — Papežský list o vyobcování tří anglických kněží. V druhém čísle časopisu »Acta Apostolicae Sedis« byl uveřejněn papežský list o vyobcování tří anglických kněží, jichž jména jsou: Arnold Harris Mathew, Herbert Ignác Beale a Artur Vilém Howarth, kteří se odvážili dle vlastního popudu a ze svatokrádežné ctižádosti oznámiti papeži své biskupské posvěcení od kacířů. Mathew se počal nazývati londýnským arcibiskupem anglickokatolickým. K takovým pošetilostem vede nezkrocená vášeň. Papežský list zní: Milým synům katolickým v Anglii bydlícím papež Pius X. Milovaní synové, pozdrav a apoštolské požehnání. Víme, že již dlouho vám jest k velkému pohoršení, k největšímu zármutku mysli, že kněží Herbert Ignác Beale a Artur Vilém Howard z duchovenstva nottinghamského, kteří hledajíce, což jejich jest, ne co jest Ježíše Krista, když u nekatolických lidí nejednou se pokoušeli povýšenu býti k hodnosti biskupské, v poslední době tak daleko zašli, že, když jim byl slib

splněn, drze Nám oznámili, že dostali biskupské svěcení. A jejich zprávě nedostávalo se pravého svědectví; neboť ten, který byl hlavním původcem tohoto svatokrádežného zločinu, jakýsi lžibiskup Arnold Harris Mathew, poslav Nám dopis plný úcty, neostýchal se nikterak to potvrditi. Ten mimo to neváhal dáti si název anglicko-katolického arcibiskupa londýnského. K vám tedy, nejprve, milovaní synové, o jichž zbožném a oddaném smýšlení k Nám vždy jsme dostávali významná svědectví, obracejíce mysl a péči Svou, vážně napomínáme vás v Pánu, abyste se varovali jejich lstí a úkladů. Dále pak, aby se nezdálo, že špatně spravujeme úřad Svůj, jdouce za příkladem Svých předchůdců, prohlašujeme označené posvěcení za nezákonné, svatokrádežné a vůbec událé proti rozkazům této sv. Stolice a proti posvátné kanonické sankci. Na konec jmenované kněze Arnolda Harrise Mathewa, Herberta Ignáce Beale a Artura Viléma Howartha a všecky ostatní, kteří k tomuto hanebnému zločinu dali podporu, radu, souhlas, mocí všemohoucího Boha, vyobcujeme, na ně klatbu vkládáme a nařizujeme i slavnostně prohlašujeme, že jsou odloučeni od obcování církevního a vůbec že mají býti považováni za kacíře a že se jich budou vystříhati všichni katolíci, zvláště vy. A užívajíce tohoto prudkého sice, ale úplně potřebného léku, vás rovněž, milení synové, napomínáme, abyste připojili svoje horlivé modlitby k Našim, Boha prosíce, aby tyto nešťastně bloudící ráčil milosrdně přivésti do ovčince Kristova a do přístavu spásy. A abyste mohli toho spíše dosíci za podpory Boží, udělujeme vám ze srdce apoštolské požehnání. Dáno v Římě u sv. Petra pod prstenem rybářským dne 9. února 1911, osmého léta Naší vlády. Papež Pius X. — Počet papežských audiencí. Ježto papež byl nějaký čas v únoru churav a byla přerušena slyšení u jeho dvora, žádal anglický list »Rome« za zodpovědění otázky, kolik papežských slyšení jest do roka. Na to odpovídá »Civiltà Cattolica« ze dne 4. března takto: Tu jest přirozeně jistá různost mezi jednotlivými roky buď následkem zvláštních příležitostí nebo mimořádných slavností, které mohou nastati v jednom roce a nebýti v jiném; avšak vzhledem ke slyšením r. 1910 bylo přijato papežem neméně než 49.597 osob, totiž v prvním čtvrtletí 11.581, v druhém 20.116, v třetím 9846 a 8054 ve čtvrtém. V tomto počtu nejsou zahrnuty skupiny poutníků nebo jiné průvody složené z několika set nebo konečně několik tisíc osob, které sešly se v sále klementském nebo vévodském nebo v loggiích nebo v basilice vatikánské, nýbrž pouze osoby, představené monsignorem majordomem Jeho Svatosti a přijaté v komnatách papežských. Jestliže k těmto padesáti tisícům osob se připojí slyšení úřední, zvaná di tabella, pravidelně určená pořadem, totiž audience představených různých správních úřadů sv. Stolice, kardinálů prefektů různých kongregací a sekretářů těchto kongregací k projednání nejvážnějších věcí, které se týkají prospěchu celé církve, může si každý učiniti představu o práci a únavě, které to všecko vyžaduje a jak velkou námahu to představuje v životě sv. Otce. — Nový zástupce Kolumbie u sv. Stolice. Papež přijal v únoru v trůnním sále nového mimořádného vyslance jakožto zástupce republiky kolumbijské, dra. Karlmela Aranga, který odevzdal ověřovací listiny, jakož i odvolací listiny svého předchůdce Rivas-Groota. — Nový apoštolský vikariát. Zvláštní zájem v Italii má zřízení nového apoštolského vikariátu erithrejského v krajinách Rudého moře, v němž působí hlavně Minorité. Sv. Otec jmenoval apoštolským vikářem Kamilla d'Albino, který již šest let řídil minoritskou provincii milánskou. — První sv. přijímání z ruky papežovy. Sv. Otec chtěl dáti zvláštní projev přízně hraběti Szecsenovi při jeho odchodu z vyslanectví u sv. Stolice do Paříže. Dne 2. února o slavnosti očišťování Panny Marie sloužil mši sv. v soukromé kapli a při té příležitosti podal synu hraběte Szecsena, Mikuláši, první sv. přijímání; zároveň s ním účastnili se tohoto vyznamenání též tři synové knížete don Alexandra Ruspoliho. Rodiče a příbuzní dítek účastnili se tohoto dojemného okamžiku. Sv. Otec udělil hraběti Szecsenovi vysoký řád. — Přijímání svící o hromnicích. Téhož dne přijal sv. Otec v konsistorním sále svíce, jež darovali zástupcové kapituly basiliky lateránské, vatikánské, liberiánské a sv. Pavla za hradbami, představení řádu maltánského, kollegiátních kapitul ostatních basilik a kostelů římských, představení městských řádů náboženských, bratrstev, seminářů, kollejí a ústavů katolických. Pro každého z dárců měl sv. Otec laskavé slovo a všem udělil apoštolské požehnání. Byli přítomni vyslanci pruský, bavorský s rodinou, někteří biskupové a na pět set osob. — Arcibratrstva u slyšení. Mimo jiné přijal sv. Otec též v soukromém slyšení zástupce arcibratrstva nauky křesťanské, zřízeného v Santa Maria del pianto s hochy a dívkami, kteří byli vyznamenáni pro nejlepší znalost katechismu; dítky byly dopro-

vázeny svými faráři. Podobně byli přijati ve slyšení správcové šlechtického arcibratrstva Neposkvrněné Panny na hoře Kalvarii v Neapoli, kteří přednesli prosbu, aby sv. Otec dovolil pojmenovati zmíněné bratrstvo svým jménem, čemuž papež vyhověl. — Papežské školy v Kalabrii. Z darů, které sv. Otec dostal z celého světa ke zmírnění bídy těch, kdož byli postiženi zemětřesením, založil mimo jiné i školy a sirotčince, jež byly nazvány jeho jménem. Msgr. Cottafavi představil v únoru četnou deputaci škol Pia X. a sirotčince ze San Gaetano v Reggio di Calabria, kteří podali papeži dar: umělecky provedenou adresu pergamenovou. Fr. H. Žundálek.

Valná hromada družstva Vlast bude ve středu, dne 7. června ve 2 hod. odpoledne v domě družstva Vlast v Praze, Žitná ulice čís. 26 n.

Osobní. Dle posledního armádního věstníku dovolil J. Apošt Veličenstvo c. a k. polnímu kurátu Dru Rud. Zhánělovi, auditoru bisk. konsistoře v Brně, aby směl přijmouti a nositi papežský čestný kříž pro Ecclesia et Pontifice. Vyznamenání toto bylo Dru Zhánělovi doručeno nejdůst. kníž. arcib. konsistoří v Praze v uznání zásluh, kterých si získal zvláště na poli bohovědné literatury, a vysloveno mu zároveň vrchno-pastýřské uznání. Jeho Eminencí nejdůst. p. Leo kardinál ze Skrbenských věnoval mu také svou fotografii s vlastnoručním podpisem. — Zasloužilý spisovatel dp. Jan Vyhlídal, farář ve Švábenicích, slavil 27. dubna t. r. své Abrahamoviny. Důst. pán uložil cenné práce do »Vlasti« a četných časopisů moravsko-slezských, jest zakladatelem Spolku na zakládání katolických knihoven ve Slezsku, i vyslovuje mu redakce »Vlasti« a »Našich Listů« srdečné blahopřání.

† **Ant. Otahal**, vydavatel Opavského Týdeníku, zesnul v Pánu, v neděli, dne 9. dubna 1911. Katolický tisk moravský a slezský vzdal mu hold plné chvály. I s námi udržoval přátelské styky; loňské články o tisku slezském, ve »Vlasti« uveřejněné, byly z jeho péra. Psal věcně, umírněně na všecky strany a sloh jeho byl vytříbený. Další práce, které pro Vlast chystal, zmařila jeho smrt. Želíme upřímně jeho ztráty.

Oslava. Sociální odbor družstva Vlast oslavil za pomoci »Vzájemnosti«, »Katol. národní Jednoty« a »Akčního komitétu katolicko-národního«. literární, sociální a spolkovou činnost J. M. vsdp. preláta Msgr. Dr. Jos. Buriana slavnostním večerem v Merkuru dne 30. dubna t. r. Účast obecenstva byla přehojná. Slavnostní, velice zdařilou řeč pronesl red. p. Tom. Jos. Jiroušek. K oslavě došlo 5 telegramů, 27 dopisů od soukromých osob, 26 od spolků a organisací a při oslavě samé vzdalo hold úcty oslavenci zástupci 22 spolků nebo korporací. Oslava sama popsána byla v »Čechu« a »Lidových Novinách« a nejobšírněji v »Našich Listech«; zde se o ní jen krátce zmiňujeme, volajíce z hloubí srdce: ad multos annos!

Jmenování. Konsistorním radou jmenován byl od jeho Emín. ndp. kardinála arcibiskupa pražského Leona ze Skrbenských vdp. František Hoppe, komthur ryt. řádu křižovnického a farář u sv. Františka v Praze, dekretem ze dne 12. dubna t. r., za četné zásluhy, jichž získal si za dlouholetého působení svého v duchovní správě. Vdp. farář František Hoppe, rodilý roku 1844 v Chocenicích, byl na kněžství vysvěcen v Praze, roku 1866, načež neunavně pracoval ku blahu lidu ve škole, na kazatelně a správě farních osad, zejména v Boroticích, ve Vrbně a od roku 1895 u sv. Františka v Praze, kdež pro své lidumilné jednání, zkušenost, rozvážnost a dobročinnost požívá značné vážnosti. — Ad multos annos!

Papežové a university. Liberalismus, klerý přisvojil si privilegium na vzdělání a mluví jen o klerikalním zpátečnictví, ultramontánní tmě atd., počíná si jako nerozumné dítě, které zavírá oči, aby nevidělo skutečnost. Pro posouzení vzdělanosti jsou zajisté nejlepším měřítkem university. Posloužíme proto liberálním novinám soupisem universit, které byly založeny »nadačními listinami papežů«. Jsou to v Italii university: v Římě, Peruci, Pise, Florencii, Pavině a ve Ferraru; ve Francii v Montpellieru. Toulousee, Avignonu, Cahorsu, Grembleau a v Perpignami; ve Španělsku a Portugalsku: v Balladondu a v Lisabonu; v Rakousku-Uhersku: v Praze, Krakově, ve Vídni a v Pětikostelí; v Německu: v Heidelbergu (papež Urban VI. 1389), v Kolíně nad Rýnem (papež Urban VI. 1388) v Erfurtu (papež Urban VI. 1389), v Lipsku (papež Alexander V. 1409), v Ruštoku (papež Martin V. 1419), v Trevíru (papež Mikuláš V. 1450), ve Freiburgu (papež Kalixt III. 1455), ve Greifswaldu (papež Kalixt III. 1456), v Baselu (papež Pius II. 1459), v Ingolstadtu (papež Pius II. 1459), v Mohuči (papež Sixtus IV. 1476), v Tübigau (papež Sixtus IV. 1475), ve Wittenbergu (papež Alexander VI. 1502), ve Frankfurtu (papež Julius II. 1506). Nemůže tedy nikdo popříti, že většina universit byla založena a podporována z Říma.

Nové apoštolské vikariáty zřízeny byly na německých ostrovech karolinských a mariánských a na Ostrově Guam náležejícím k americkým ostrovům mariánským. Oba nové apoštolské vikariáty svěřeny byly řádu kapucínskému.

Stáří kardinálů. Všech je dnes již jen 50. Z těchto kardinál Gruscha překročil již 90. rok. Šest čítá již přes 80: Capecelatro 87, Oreglia 83, Conillé 82, Meran 81. Mezi sedmdesátiletými stojí v čele kníže primas Vaszary se 79 léty. O několik měsíců mladší je arcibiskup solnohradský Katschthaler a kardinál Agliardi, jenž dosud zastává místo kancléře římské církve. Ostatní: Gotsi, Gibbons a Vanutelli čítají 77. Dva Španělové mají 76 roků. Arcibiskup neapolský Prisco 75, taktéž Cavichove. Mezi 75 a 70 je kardinál Kopp, Boschni, Cenvari, Fischer, Loque, Neto a Casselta. Pod 50 jsou dva: Skrbenský 48; Merry de Val 46, nejmladší.

Jak se Mezzofanti učil řečem. O kardinálu Mezzofantim, † 1849, jenž ovládal 40 řečí, vypravuje Carto Palladini v »Messageru« zajímavé podrobnosti. Mezzofanti již jako mladší kněz začal se jim učiti. »Měl jsem již od dětských let — říkal Mezzofanti — náchylnost k řečem. Když později vypukly napoleonské války, byl jsem jako kněz k nemocnici v Bologni přidělen a zde jsem denně viděl raněné vojíny všech národů: Němce, Rusy, Poláky, Čechy, Uhry, Hollandany, Francouze a mezi nimi též lidi, kteří mluvili jen svým dialektem: z Pikardie, Bretagni, Provence. Měl jsem povinnost všem těmto lidem posluhovati, a tu ovšem nezbývalo mi nic jiného, než s vojíny se dorozumívati. Podporován jednou ošetřovatelkou a učitelkou, přiučil jsem se z nouze některým dialektům. Později jsem své vědomosti doplňoval mluvnicemi. A tak jsem se během let přiučil mnohým řečem tak, že jsem v kostele sv. Ludvíka mohl kázati francouzsky, česky, polsky, illyrsky, uhersky atd.« Lord Byron slyšel jej kázati anglicky. Když pak později oslovil ho jargonem londýnských pokoutních ulic, vydal mu svědectví, že angličinu ovládá úplně.

Sienkiewicz o katolicismu. Nejplodnější polský spisovatel vydal nový román »Víry«, jenž ukázati má pravou cestu uprostřed současných vírů společenských, rozbouřených poslední socialistickou bouří v Rusku, a v němž podává autor na četných místech zrovna apologii katolické církve. Vyjímáme nejčasovější: »Katolicism . . . objal celý západ, zorganisoval společnosti, stvořil evropskou civilisaci, přechoval vědu, stvořil university, vztýčil kostely, jež jsou arcidíly, vydal sv. Augustina, Danta, Petrarku, sv. Františka i sv. Tomáše, stvořil renaissanci, stvořil Večeři Páně Leonarda de Vinci, pomníky Mediceů Michala Angela, školu athenskou i Disputa Rafaelova, stvořil také kostely, jako sv. Petra, nečítaje jiných, rozsetých po Italii a po celé Evropě.« Tak mluví o vlivu katolicismu na západ vůbec. A jak působil katolicism na Polsku, vystihují prostě tato slova: »Katolicismus učinil nás účastníky světové kultury, spojil nás se západem, vtiskl evropské znamení naší polské duši.« A pak že vliv církve se nikdy neosvědčil. I osvědčil, ale neosvědčují se různí »volní« atd. i jako politikové i jako kritikové. Chybí jim totiž poctivost.

Protestant obhájcem jesuitů. Pod tímto nadpisem čteme v březnovém sešitě »Katolických Misií« tyto řádky: Jak známo, panuje v zemi sv. Olafa (Norvéžsko) naprostá náboženská svoboda. Jediné obmezení jest vyobcování jesuitů. Těmto povstal nyní v norvéžském básníku a spisovateli Ivarovi Soeterovi vřelý obhájce. Sdílel dříve obvyklé předsudky proti jesuitům, avšak zevrubné studium a návštěva některých proslavených jesuitských sídel, jako kolleje Loyolovy ve Španělsku a Germanica v Římě, změnily podstatně jeho názory a učinily z něho nadšeného chvalořečníka pomlouvaného řádu. Soeter konal v Christianii a jiných městech celé cykly přednášek o jesuitech. Chce — tak pravil — ponechati stranou náboženský charakter jesuitské činnosti a míti na zřeteli jen jejich socialní, vědecký a výchovný význam. Po této stránce nevytvořil žádný jiný representant kteréhokoliv náboženství taková díla, jaká jesuité v severní Americe, Indii, Číně, Madagaskaru a jiných zemích vykonali. Ukončil svoji přednášku výzvou, aby norvéžská mládež vzala si za vzor Ignáce a jeho syny jako muže, jichž veliké cíle vyplňují celý jejich život. V dělnickém klubu v Noresu, horském to městě, kde není ani katolického kostela, řečnil Soeter dvě hodiny o jesuitech a rozvinul nadšený obraz jejich blahodarné činnosti a úspěšných snah v různých oborech vědy a praktického — socialního života, při čemž je opět slavil jako vzor sebezapíravé, obětavé a šlechetné práce. Pomluvy proti řádu jsou těžkým bezprávím a norvéžská vláda nejedná ani spravedlivě ani moudře, když takovým lidem zamezuje vstup do země.

Proti špatnému tisku. Biskup montaubánský Msgr. Marty nařídil, by všichni faráři a duchovní správcové bez výjimky přečetli čtvrtou neděli postní při

všech bohoslužbách celý dekret biskupů jiho-východo-francouzských, kterým se zavrhuje časopis »Toulousské Zprávy«. Biskup dále oznamuje, že zakazuje všecky časopisy a knihy, které napadají učení a předpisy svaté církve a zapovídá, že se nesmí, ani v čase velikonočním, udíleti sv. svátosti osobám, které takovéto časopisy nebo knihy kupují, pravidelně je čtou a na jich rozšiřování jakýmkoli způsobem spolupůsobí, leč by výslovně ujistily, že nesouhlasí s jich hříšným obsahem.

Český farář historikem v Americe. V osadě sv. Václava v Dodge v Nebrasce působí dp. Šť. Brož, farář, jenž jest členem státní historické společnosti v Nebrasce a chystá se vydati nový historický spis, jednající o minulosti Mexika. Dp. Šť. Brož byl minulého roku vyléčen ze své povážlivé choroby v omažské nemocnici, kdež mu věnoval tu největší péči vážený pan dr. F. A. šl. Sedláček. Šť. Brož je pilným spisovatelem a uznaným kritikou nejen českou, ale i anglickou. Z péra jeho pocházejí: »Dějiny katolické osady sv. Václava v Dodge, Nebr.«, a výborné dílo: »Nebraska v minulosti«. Nyní, kdy těší se pevnému zdraví, můžeme od něho ještě mnoho pěkného a cenného očekávat.

Dva jesuité jako učitelé japonských princů. Z Říma, 23. dubna. Sv. Otec povolal jesuitu P. Hellige a P. Gettelmanna do Japonska. P. Hellige jest Němec, P. Gettelmann Američan. P. Hellige byl dosud profesorem přírodních věd na svatojanské berchmanské kolleji v Toledo (Ohio), kde jesuitské kollegium jest hojně navštěvováno. P. Gettelmann přednášel na témž kollegiu filosofii. P. Hellige jest spisovatelem astronomických věd. Oba jesuité byli povoláni na universitu do Tokia, která jest pouze jesuity spravována. Mladí synové Mikadovi navštěvují přednášky těchto dvou znamenitých jesuitů.

Oslava zasloužilého jesuity. Na návrh dějepisného spolku novoyorského vláda Spojených států se usnesla postaviti pomník jesuitovi Isáku Joguesovi. Týž se narodil v Orleansu ve Francii 10. ledna 1607 a dlouhý čas působil jako velehorlivý misionář u indiánského plemene Irokezů, kterými byl 18. října 1606 ubit. On a jiní dva jesuité byli prvními Evropany, kteří ve státu novoyorském prozkoumali George-Lake. Na břehu tohoto jezera má býti tento pomník postaven. Francouzský jesuita Marquette, apoštol indiánského plemene Miamis a zkoumatel části řeky Mississipy, má již svůj pomník na kapitole ve Washingtonu.

Kněz vyznamenán za vědecké práce. Španělský augustinian Pietro Faba byl jednohlasně jmenován těchto dní členem Academia Nazionale di Storia in Bogotà in Santà Fè (Kolumbia). Toto veliké vyznamenání bylo uděleno učenému knězi za jeho dvě díla, totiž »Historia de la Provincia de Candelaria de Augustinos Recoletos« a »Idiomas y etnografia de Casanare«, o nichž kritika vynesla tento soud: »To jsou díla opravdu podivuhodné snahy a vytrvalosti, jimž není rovno.«

Řád Benediktinů čítá dnes 156 klášterů, 3410 kněží, 689 kleriků, 351 noviců, 1624 bratrů, 383 bratrů noviců, úhrnem 6457 členů. Za rok řád ten rozmnožil se o 517 členů, s odečtením 470 zemřelých. Ze řádu jest 1 kardinál (uherský primas), 8 arcibiskupů, 11 biskupů, 1 primas (hrabě z Hempline), 9 opatů nullius, 14 opatů, 93 opatů regiminis, 23 opatů resignovaných a titulárních, 2 administrátoři, 13 kardinálních převorů, 27 konventuálních převorů atd.

Františkánský řád čítá nyní, jak Akta O. F. M. (březen r. 1911) o znamují, 16.707 členů. Počet kněží obnáší 8653, počet kleriků 2465. Regulární třetí řád sv. Františka má 45.135 členů a světský třetí řád 1,514.875 členů.

Počet katolíků ve Spojených Státech udává „Catholic Directory“ na rok 1911 číslem 14,618.755. Za rok 1910 přibylo 271.734. S ostrovy Filipinskými, Portorikem a ostrovem Havaiským žije pod hvězdnatou vlajkou Spojených Států 22,886.027 katolíků. Kněží je ve Spojených Státech 17.084, biskupů 97 (+ 10). Kostelů s pravidelnou pastorací je 9017, filiálních 4441, celkem 13.458 (+ 257). Farních škol je 4972 s 1,270.131 dětmi (+ 32.000). Akademií pro dívky mají severoameričtí katolíci 696, vyšších škol pro hochy 225, seminářů pro kněžský dorost 82. Katolické ústavy vyšší, farní školy a 285 asylů mají celkem 1,482.699 žáků. —

Pokrok katolické církve v Hollandsku. Dopisovatel časopisu „Études Franciscaines“ v Paříži oznamuje, že nyní v Hollandsku je třetina obyvatelstva katolického, totiž dva milliony. 125.000 katolických dítek dochází do 730 soukromých škol. 21 středních škol řídí řeholníci. Pro osadní misie jest v Hollandsku 28 misijních domů. Katolických novin a časopisů jest 150. Z 50 členů panské sněmovny jest 16 katolíků, ze 100 poslanců v parlamentě jest 25 katolíků, rovněž tak z 9 ministrů jsou 3 katolíci.

Bibliotheca Hieronymiana. V knihovně archeologického musea v Spljetu byl založen zvláštní odbor pro díla sv. Jeronyma a pro všecky spisy, které jednají o sv. Jeronymovi. Účelem této knihovny, založené ku poctě dalmatského církevního otce a ku prospěchu vědy, jest, aby byla sebrána veškerá literatura, která se vztahuje k sv. Jeronymovi (celková i zvláštní vydání, zvláštní díla a zprávy, obrazy atd.), aby takto byla upravena ústřední sbírka pro zkoumatele života i spisů sv. Jeronyma. Musejní ředitelství prosí, aby mu byla zaslána neb aspoň oznámena všecka díla, články, programové spisy, zprávy, novinářské články, které budou od nynějška uveřejněny a týkají se sv. Jeronyma.

Katolická universita ve Spoj. Státech. Jesuitská kollej v Detroit ve Spoj. státech byla povýšena na universitu, ačkoli se tam přednáší pouze filosofie. V brzce bude založen i technický oddíl, poněvadž došlých darů bude užito ke stavbě techniky.

Ze spolku katolické university v Solnohradě. Příležitostnou koupí nabyl katolický universitní spolek z jistého antikvariatního skladu cenných knih, čímž stav spolkové bibliotheky vzrostl na 40.000 děl. V poslední době přispěli spolku: jistý vojenský úředník v Rakousku 18.000 korun, statkář ve Štýrsku 20.000 korun, J. E. biskup Doubrava v Královém Hradci 200 korun.

Podíl údů »Dědictví Svatojanského« r. 1911. Podíl obsahuje 5 svazků knih: 1. J. P. Silberta „Křesťansko-katolická domácí kniha", přeložená Frant. Klimou. 2. P. Klement Minařík, O. Fr. M.: „Čtrnácte ctihodných mučedníků pražských z řádu sv. Františka". 3. Jan Nep. Ráž: „Povídky". 4. Frant. Synek: „Pravdou k životu", část I. 5. Dr. Ant. Podlaha: „Posvátná místa království českého", řada první: Arcidiecésa pražská, díl V. Vikariát Libocký.

Všeobecný sjezd katolíků československých konán bude letos od 12.—15. srpna v Olomouci. Předsedou přípravného výboru jest p. Dr. Mor. Hruban, zemský poslanec a náměstek zemského hejtmana, místopředsedou ndp. Dr. Karel Visnar, světící biskup a generální vikář. Tomuto sjezdu přejeme všeho zdaru. —

Třetí česká pouť do Lurd r. 1911, se svolením nejdůst. bisk. konsistoře v Brně za protektorátu Jeho Eminence nejdůst. p. Leona kardinála Skrbenského, primasa král. českého, kníže-arcibiskupa pražského — koná se letos v srpnu. Odjezd z Vídně bude 21. srpna t. r., návrat do vlasti 2. září. Přejeme podniku tomuto všeho zdaru.

Generální sjezd (58.) německých katolíků v Mohuči od 6. do 10. srpna 1911. Německé listy přinášejí provolání a pozvání k 58. sjezdu německých katolíků, s kterým spojena jest oslava 100. narozenin velkého biskupa Viléma Emanuela sv. pána z Kettelerů. V provolání se mimo jiné praví: „Žádnému myslícímu nemůže býti tajno, že vážnost doby vyžaduje pevného semknutí všech katolíků, ano všech, kdo ještě křesťansky cítí a smýšlí. Proto chceme obnoviti slavný slib, že hájiti, osvědčovati a chrániti budeme katolickou víru, úctu k apoštolské Stolici a k našim vrchním pastýřům. Chceme také společně zkoušeti a raditi se, co jest nám činiti v tísni nynější doby pro „blaho obcí a zdar vlasti". — Prvním předsedou sjezdového výboru jest justiční rada dr. Schmith, druhým předsedou prelát dr. Selbst a třetím předsedou komerční rada Hafner.

První spolek katolických studentek založen byl na universitě v Münsteru. Studentské spolky mužské na německých universitách čítají 10.000 členů.

Ku spolku pro podporu katol. dív. gymnasia na Král. Vinohradech nově přistoupili: Za členy činné (10 K ročně): Pan Karel Lang, lékárník, slečna Žofie Wittochová, učitelka. Za řádné členy (5 K ročně): dp. P. Josef Štemberka, farář, šlechtična Marie Neumann-Hemerková, dp. P. Theodorich Forst ř. Praem., kaplan, pí. Vilma baronka Puteani, slečna Frant. Jakubcová, redaktorka. Dobrodinci spolku: Katolická organisace staroměstská, dp. P. Mořic Bayerle, farář, pí. Marie Známá v Slaném, sleč. Marie Zelenková v Dobroměřicích, Organisace české křesť.-sociální strany v Praze IV.

K Širšímu sboru soc. odboru družstva Vlast v dubnu přistoupili a složili 10 K: Boh. Neumann, gymn. profesor v Něm. Brodě; 4 K: Karel Spurný, sládek ve Vysočanech; 2·06 K: Václ. Čermák, far. ve Slivici; 2 K: Václ. Schuh, obchodník v Krči; 1·50 K: Ign. Nepustil, far. ve Zlíně: 1·40 K: Václ. Janota, katecheta v Praze: 1·20 K: Anna Pořízova, učitelka v Novém Studenci: po 1 K: Lid. spolek kř.-soc. v Jaroměři; Rev. Em. Kabát, duch. správce v Casco v Sev. Americe; Fr. Nekvasil ve Stříbrné Skalici: dále profesoři, faráři, katecheti, expositi: Jan Odstrčil v Drnovicích, Ant. Petr v Lounech, Fr. Kučera v Lesnici, Frà Mart. Oliva v Pičíně, Jos. Něníček v Pobuči, Jos. Nádvorník v Žebráce, Jan

Petr v Chýnově, Jos. Buchta v Roketnici a Petr Nedudal v Újezdě. Celkem přibylo v březnu a dubnu 48 nových členů a od počátku správního roku, t. j. od 1. října 1910, přihlásilo se celkem 295 nových údů.

Z Tiskové ligy. Daroval 5 K: Fr. Lásko, far. v Kojeticích. Obrany víry vyšlo redakcí Vl. Hálka roč. VIII. č. 1—2 s tímto obsahem: Všem lidem dobré vůle — a od Ant. Ježka: Soc. demokracie a náboženství. Cena 60 h, celý ročník stojí 1 K. Administrace: Praha čp. 570-II.

K jubilejnímu fondu pro zřízence družstva Vlast v dubnu přispěli: Rev. Em. Kabát, duch. správce v Casco v Sev. Americe, a Jos. Fabián, zám. kaplan ve Volšově. Činí 2675 K 65 h. — Prosíme všecky členy, aby fondu tohoto, jenž je ctí družstva, stále byli pamětlivi.

Ze Spolku na zakládání katol. knihoven. Za členy přispívající přistoupili: Václ. Knetl, far. v Pocinovicích, a Nár. kat. Jednota „Kamaryt" v Táboře. Dary složili po 20 K: Fr. Marat, generál velmistr řádu křižovnického; Anna kněžna Lobkovicová, choť † nejvyššího maršálka, a Ferd. Zděnko kníže Lobkovic; po 5 K: Černínská domácí hraběcí kasa ve Vídni a hraběnka Richard Clam-Martinicová v Praze; 3 K: Fr. Urválek, spiritual Voršilek v České Skalici; po 2 K: Děkanský úřad v Hořicích; P. M. Schreiber, quardian řádu kap. v Chrudimi; Jan Novák, c. k. profesor v Chrudimi; Aug. Michálek, kaplan v Chocni; Václ. Kohout, děkan v Nemyčevsi; farní úřad v Lužci; Ot. Dejl, kaplan v Král. Městci; Boh. Tomíček, far. ve V. Petrovicích; Al. Dolák, kaplan v Červených Janovicích; Jan Štípek, far. ve Vys. Újezdě; Fr. Zeman, far. ve Švihově, a Fr. Okrouhlický, děkan v Kopidlně; 1·20 K: Jos. Holzmann, far. v Kališti; 1 K nebo méně než 1 K: Jos. Čermák, em. děkan v Železnici; Fr. Zrzavecký, kaplan v Morašicích; Jan Šembera, em. děkan v Chrudimi; Školské sestry v Chrudimi; farní úřad v Košicích; Tom. Coufal, far. v Záboří; St. Hlína, z. k. v Mal. Svatoňovicích; Jan Novohradský, far. v Černikovicích; P. Tom. Zeno, novicmistr řádu praem. v Želivě; Jindř. Kolář, far. v Poniklé; Jos. Jahoda, koop. v Lipnici; A. P. ve Zruči; S. Ivana Hugolina v okresní nemocnici v Čáslavi; Ot. Oliva, katecheta v Dolních Královicích; Jos. Kulda, exposita ve Větr. Jeníkově; Jos. Gabriel, duch. správce v Kartouzích; farní úřad ve Velké Řetové, a Jan Sobotka, prof. paedagogia v Poličce. Knihy darovali: Ign. Kolísek, far. v Milonicích na Moravě, a Karel Desenský, c. k. okresní komisař v Praze. Nové dary přijímá: Spolek na zakl. katolických knihoven v Praze čp. 570-II.

Chorvatská pout do sv. země. P. Ferdinand Kaizer, představený františkánský v Budapešti, pořádá o prázdninách pout do sv. země, k níž se připojí i katolická výprava chorvatská.

Od 3. do 5. dubna konal o 6. hodině večerní hrabě Andlau, T. J. již před více roky zavedená **duchovní cvičení pro důstojníky** a vojenské úředníky ve velké dvoraně důstojnické školy ve Vídni. Kazatel známý ve všech kruzích mluvil o základních pravdách božského zjevení. První den věnoval řečník stvoření a účelu života lidského, — krátce řečeno, otázce, odkud je člověk? Zde krásně a jasně dokázal, kterak jest Bůh prapříčinou všeho života. Druhý den přednášel o otázce „Kam?" Mluvil o osudu člověka na onom světě. Důvody jeho vzaté z četných odvětví života lidského působily nejostřejší logikou na posluchače. Vývody řečníkovy vrcholily v důrazném napomenutí: »Spasiž duši svou!« Třetího dne ukázal P. Andlau posluchačům blaho milosti katolické církve a největší vážnost posvětit se svátostí pokání. Přítomni byli důstojníci všech druhů zbraně, generální štáb, vojenští lékaři a úředníci, vojenské duchovenstvo a intendance vídeňské posádky. V čele tohoto vynikajícího sboru byl arcivévoda František Salvator, ředitel vojenského archivu, generál pěchoty Emil Vojnovič z Belobresky, vojenský konsistorní ředitel Bjelik a j.

K ochraně kostelů ve Francii před vandalismem volnomyšlenkářů a anarchistů. Poslanec Barrès, člen francouzské akademie a protestant, podal dne 10. března parlamentu petici: V nejvyšším stupni pohoršeni častými případy vandalismu na kostelích, jež kdyby i vždy nevynikaly slohem, ale přece historickými upomínkami, s malebnými Kalvariemi a starými hroby a náhrobky: usnesli jsme se spisovatelé a umělci všech vyznání a bez rozdílu stran, kteří jsme na těchto starých svatyních shledali mnohých námětů a uměleckého zúrodnění, ku protestu a ku prosbě k parlamentu, aby dostalo se přiměřené ochrany historickým památkám a malebným místům a zdrojům umění ve vlasti naší. Chceme tyto zbytky slavné minulosti zachrániti, tyto zdroje duševního života, chceme krajinám zachovati architektonický ráz, fysické a morální originály francouzské země. Doufáme, že parlament naši prosbu brzy vyslyší. — Následují

podpisy více jak 100 vynikajících profesorů, spisovatelů, komponistů, malířů, sochařů, mědirytců a slévačů. Petice tato vrhá příkré světlo na řádění nepřátel církve, posedlých zlým duchem. Ve Francii konservují se pohanské starožitnosti, ale památky křesťanské ničí se lichými záminkami. Tam může každý vesnický paša proti kostelům a křížům libovolně zuřiti.

Slovinština úřední řečí je v Americe. Novoyorský slovinský list „Glas Naroda" sděluje, že v městě Indianopolis ve státě Indiana usnesla se sama od sebe městská rada, vydávat úřední vyhlášky, určené pro obecenstvo, také ve slovinském jazyku, poněvadž tam žije značná slovinská menšina. Tam rozhodují lidé, u nás je jinak.

Účastenství kněžstva v peněžních ústavech. Dekret »Dorente Apostolo«, kterým kněžstvu zakázána byla účast ve vedení peněžních ústavů a rozkázáno, aby do čtyř měsíců své úřady složili, byl pro diecese rakouské co do lhůty změněn. Lhůta ke složení funkcí byla kněžstvu prodloužena na dvě léta. Všecky však peněžní ústavy, kde kněží budou dále zastoupeni ve vedení a správě, musí vykázat ordinariátům svůj stav. Dekret, který tato nová ustanovení obsahuje, datován jest ze dne 15. února a podepsán kardinálem Delaiem.

Největší anglické námořní noviny. Největší anglické námořní noviny jsou „Cunard Daily Bulletin", které vycházejí nákladem asi 2000—2500 výtisků a mají 32 stran. Jednotlivé číslo stojí $2^1/_2$ pence. Tisknou se na lodi a mají pomocí bezdrátové telegrafie tytéž zprávy jako listy, vycházející na pevnině. O. J.

Jak chce „Čas" uctít památku Husovu. Protestantsko-židovský »Čas« touží po tom, aby se všechny lepší strany české sjednotily na zásadě pokroku a svorně se zasadily o potření kandidatur »klerikálních«. To prý by byl »nejkrásnější« dar, kterým by roku 1915 národ český uctil 500 výročí Husovy smrti. To by byl viditelný pokrok v národě českém, kdyby se mohlo říci, že roku 1915 český národ nebyl zastoupen v rakouském parlamentě ani jediným »klerikálem«. A aby své čtenáře přesvědčil o hrůznosti u »klerikalismu«, udělal jim ve stylu pokrokářského vyvolavače z panoptik malé kázání: »Klerikalism nepracuje teď širočinami, šibenicemi a popravami, pracuje v rukavičkách. Kdekoli v národě evropském pozorujete, že nějaká strana chce zmenšit školní vzdělání a tím stlačit osvícení národa — za tím vězí vliv římský. Kdekoli slyšíte, že se omezuje nezávislost soudců, že se správní a vůbec vlivné úřady osazují stvůrami ke všemu ochotnými — tam pracuje klerikalism. Kdekoli společnost je prolezlá protekcí, vybíráním neschopných osob proti schopným, nekalým hospodařením, licoměrným pobožnůstkářstvím — to je dílo klerikalismu. Všechny takové prostředky čelí k jedinému cíli: zamezit přirozený vývoj společnosti k svobodě. Proto takovými skoky předbíhají na př. náš národ národové menší — Holanďané, Belgičané, Dánové, Norové, Švédové, Finové. Řím je nepřítel osvěty, toť axiom. Naši lidé, kterým se pohodlně žije v nynější indiferentnosti, namlouvají si, že nemáme moře; kdybychom měli moře, že bychom pokračovali rychleji. Jakoby Španělsko nemělo moře dost. — Řím zadržuje však i mravnost národů. Po námahách, které trvaly 1000 let, pokřtil sice Evropu, ale tak, že z učení apoštolského málo co zbylo. A rozšířil při tom mravouku v 16. a 17. století tak přepodivnou, že kdykoli se stane pokus vydat drastičtější ukázky jezovitského učení o mravnosti, c. k. státní úřady vše konfiskují z důvodů mravopočestnosti. V té mravouce národ náš většinou je vychován. Řím není učitelem čistého náboženství; Řím je pouze sídlem velikého trustu, který vede svými filiálkami po všech dílech světa rozsáhlý obchod s náboženskými pojmy, které jsou lidstvu drahé a svaté, které však on naplňuje smyslem nesvatým. Nejde mu o svatost života mezi národy, nýbrž o panování a moc nad lidmi. Věci ostatně nesčíslněkrát dokázané. Odstraňte Řím a okamžitě stoupne mravnost. Národ český je dlužen toto své obrození památce Husově. Kdyby se stal pokus o koalici stran, která by na poli politickém učinila začátek proti klerikalismu, v té koalici chtěli bychom stát a pracovat první. Bohužel zdá se, že je to marný sen.« — Teď to víte! Francie odstranila Řím a okamžitě stoupla — nemravnost, zločinnost, opovrhování světskými zákony a světskou autoritou, negramotnost atd. Španělsko a Portugalsko odstraňují Řím a co stoupe? Za to však katolická Belgie a země, které státní své náboženství hájí jako nedotknutelné (Dánsko, Norsko, Švédsko a j.) mílovými skoky předbíhají nás, kteří tak nečinně přihlížíme k řádění Macharů a jiných hlasatelů antické »mravnosti«.

Pozvání

ku literárně-socialnímu sjezdu družstva Vlast,

který se konati bude

v pondělí Svatodušní dne 5. června 1911 v král. horním městě Kladně v sále »U Jágrů«.

Pořad:

V pondělí Svatodušní dne 5. června 1911 o 9. hodině dopolední:

Tichá mše sv. v děkanském chrámu Páně, kterou sloužiti bude vldp. Ant. Maděra, kanovník a děkan v Kladně.

V 10 hodin dopoledne:

I. Slavnostní schůze literárně-socialní.

Za čestného předsednictví p. Jos. Brože, jednatele Křesťansko-socialního spolku v Kladně.

Řečniti budou: 1. *Projev zástupce Jeho Eminence ndp. kardinála knížete-arcibiskupa Pražského:* vdp. kanovníka Vyšehradského, kniž. arcibiskup. vik. tajemníka, rytíře řádu Františka Josefa **Ant. Maděry,** děkana v Kladně. — 2. Redaktor **T. J. Jiroušek:** *„Význam družstva Vlast a kolem něho seřáděných spolků v národním životě českém.“* — 3. Spisovatel **Jan Voborský:** *„Několik listů z dějin křesťanské charity.“*

Ve 2 hodiny odpoledne:

II. Slavnostní schůze socialně-literární.

Za čestného předsednictví p. Václava Křížka, předsedy Spolku katol. mužů a jinochů z Liboce.

Řečniti budou: 1. Učitel **Vlastimil Jelínek:** *„Křesťanské základy ve školství.“* — 2. Farář **Vlastimil Hálek:** *„Katolický tisk vzdělávací a obranný.“*

V 5 hodin odpoledne:

III. Slavnostní schůze literární.

Za čestného předsednictví p. Stan. Nováka, naddůlního a místopředsedy Katol. spolku v Nučicích.

Řečniti budou: 1. Farář-spisovatel **Alois Dostál:** *„Cechy řemeslnické a jejich dobré vlastnosti.“* — 2. Kanovník a farář Th. Dr. **Karel L. Řehák,** rytíř řádu Božího hrobu: *„Jaké požehnání vyšlo nám z Mistra Jana Husa.“* — 3. Doslov.

Členové katol. spolků nechť se u vchodu vykáží legitimací svého spolku. — Ostatní hosté nechť jsou uvedeni známými katolíky.

Žádáme své stoupence na Kladensku, aby se našeho sjezdu v hojném počtu súčastnili, širším kruhům obecenstva jej oznámili a k účastenství vybídli.

Přihlášky ku sjezdu Vlasti, pozdravné přípisy a telegramy buďtež zasílány do 4. června 1911 na předsedu sjezdového komitétu s adresou: *Vlastimil Hálek,* farář v Liboci u Prahy, jenž veškeré dotazy zodpoví, a po 4. červnu na adresu: *„Sjezd Vlasti v Kladně* sál u Jágrů.“

Přihlášky k společnému obědu za 1 K 20 h, černá káva 20 h, přijímá: **Josef Brož,** jednatel Křesť. soc. spolku v Kladně, Královská třída.

V den sjezdu v 8 hodin večer bude pořádán: Přátelský večer dramatickým odborem Křesť. soc. spolku v Kladně. Vstupné ve prospěch tohoto spolku za osobu 50 hal., za rodinu 1 K.

ČERVEN 1911

VLAST

ROČNÍK XXVII. ČÍSLO 9.

Ve znaku Zlaté Růže.

Studie k dějinám lidumilných zřízení v Jindřichově Hradci.

Napsal JAN VOBORSKÝ.

(Pokračování.)

U lože Kateřiny z Montfortu byl na stěně obraz sv. Jeronýma, a zbožná paní často opakovala rčení toho světce: »Ať jím, ať piji, ať cokoli činím, vždy v sluchu se mně ozývá hlas: Vstaňte, vy mrtví, jděte k soudu!« Již za živobytí svého chotě jídala za den toliko jednou; masa požívala v témdni třikrát, v adventě a postě velkém nejedla než kaši olejem maštěnou. Někdy se zdržovala jídla po celé dni, tak že zpovědník z toho ji káral. Šat její byl prostý a na holém životě nosila žíněný pás hrubě stažený. To byl život řeholnice nejtužšího řádu. A bylo prý všem ku podivu, že při tomto životě zůstávala hraběnka pleti svěží a bez vrásků, a že mladistvou sličnost podržela i ve vysokém věku. Kateřina z Montfortu byla paní ducha statečného; v citované práci prof. Josefa Vávry »O katolických paních v Čechách za doby reformace« čteme o ní na str. 102 dále toto: U ní nacházeli pomoci všichni z města a vůkolí, kteří strádali nouzí nebo nemocí. Když s pannami svými seděla za stolem, dopřávala sobě skrovné potravy, ale kusy masa, kapouny a pernatou zvěř z okna podávala chudým, kteří se tu u klášteříčku Hradeckého hromadili. Své dvořanky, které nelibě na to hleděly a jednou ji napomínaly k lepšímu rozmyslu, okřikla takto: »Mně hříšnici sluší poníženu býti! Nechť chudí jsou na mém místě výše.« Za mladších let chodívala k panskému medikovi do jeho officiny, vyzvídala na něm účel vodiček, bylin a lektvarů, a potom chovajíc u sebe vždy léků v zásobě, chudým v nemoci radila a pomáhala ke zdraví. Zarmoucené znala výborně těšiti, a proto nikdo od ní neodcházel smuten, leda od hrobu jejího. Dosáhnuvši věku 76 let, umřela 31. března 1631. Na podobizně v zámku Jindřichohradeckém (asi kopii dle staršího originálu) zobrazena jest Kateřina z Montfortu v bílém vyšívaném tuhém čepci a v jakési dlouhé široké bílé štole, s růžencem, na němž medailonek Panny Marie. — Před smrtí vzkázala zeti svému Vilému Slavatovi, by zůstával takovým,

jaký jest; všecky přítomné prosila za odpuštění, jestliže kdy komu ublížila, a prosila jen za prostý pohřeb bez daremného prachtu, bez chvalořeči nad rakví svou. Jesuitské kolleji naposled darovala 5000, semináři chudých alumnů 10.000 tolarů. Na mrtvé tváři její se jevil svatý klid. V čase, kdy Vilém Slavata zabaven byl záležitostmi zemskými, jakož byl od roku 1612 presidentem královské komory, k tomu od roku 1615 nejvyšším sudím a pak členem místodržitelstva, dlívala Lucie Otilie Slavatová nejraději u své matky v klášteříku, a tu bavíce se četbou legend o svatých paních a pannách, toužily na svou nedokonalost křesťanskou, na hříšný strach před nepřátely i žádaly příležitosti, by následovati mohly příkladu oněch světic.« (Eulogium paní Lucie Ottilie, Schmiedl III. 1209. Litterae annuae Soc. J. I fol. 11, 77, archiv knížete Jiřího z Lobkovic v Praze). —

* * *

O původním nadačním věnování Kateřiny z Hradce, roz. hraběnky z Montfortu, zmiňuje se historik prof. Josef Vávra v citované práci »O katolických paních v Čechách za doby reformace« (na str. 98) takto:

»Potom obě paní (t. j. hraběnka z Montfortu a hraběnka Marie Maximiliana z Hohenzollern jakožto vdova po Jáchymu Oldřichovi z Hradce) na památku zemřelého skoupily *tři domy* v jedné poloze v městě, aby byly zbourány a na jejich městišti aby vystavěn byl *seminář pro 30 studentů chudých; na to daly 10.000 kop míš. základní jistiny, 30 postelí s šaty pernými a vinutými, i darovaly skvostné paramenty pro domácí kapli.*«

* * *

V.) 1605 říjen 24. v Jindřichově Hradci.

Lucie Ottile Slavatová, rozená z Hradce, *potvrzuje a rozmnožuje nadání »domus pauperum«* při Jindřichohradecké kolleji jesuitské.

Česká listina o tom zní jak následuje:

»Ve jmenu svaté a nerozdílné Trojice šťasně, Amen.«

»Já *Lucie Ottilie Slavatová, rozená z Hradce na Hradci a Telči*, vyznávám tímto listem přede všemi, kdež čten nebo slyšán bude, že jsem dobrovolně a s dobrým rozmyslem svým potvrdila i mocí listu tohoto potvrzuju rektorovi, kněžím a mistrům kolleje Hradecké Societatis Jesu nynějším i budoucím pro snadší vychování chudejch žáků v domu od urozené paní paní Kateřiny Hradecké, rozené hrabinky z Mondfurtu etc., paní máteře mé nejmilejší, při též kolleji založeném, dva domy, zahradu jednu, některé role, louky, rybníky, nábytky, svršky, roční platy a všelijaké jiné věci, kteréž (vedle inventáře aneb rejstříku z kanceláře zámku Hradeckého léta šestnáctistého v úterý po provodní neděli jim vydaného) před tím k menšímu špitálu blíž kláštera svaté Kateřiny při městě Hradci Jindřichově právě a spravedlivě náležely. Potom jim také potvrzuji a osvobozuji domy, jichž někdy Jakub Eringer, zámečník, Kryštof Kosolar, kameník a Jerolím Čulík v držení byli. tak aby takoví domové pod správu a moc samého rektora kolleje Hradecké náležely a všelijakých po-

LUCIE OTILIE SLAVATOVÁ,
rozmnožitelka nadace pro chudé studenty
v Jindř. Hradci.

platkův, služebností a povinností městských prázdni byli nyní i na časy budoucí. Zase nařizuji a potvrzuji, aby jim do domu poddaní moji z vesnic Klenového, Pohoře a Plasný každoročně časně a příležitě sto a třiceti sáhův dřev k palivu z lesův mých nasekali, zdělali a do města dovezli bez ouplatkův. Ještě k tomu nařizuji, aby tým chudým žákům z pivovaru mého Hradeckého každý rok šedesáte sudův polovičného piva, též každý tejden malý soudek dobrého bílého piva a dva čbery mláta dávali. Nad to tomu chci a to ustanovuji, aby jim pro lepší vyživení času postního každoročně tři kopy dobrých kaprův při lovení rybníkův panství Hradeckého odvedeny byly.«

»Naposledy ta jest žádost a konečná vůle má, aby všickni dědicové moji a potomní držitelé panství Hradeckého nad tímto nadáním mým ruku drželi, je v nejmenším pro dojití požehnání Božího zmenšiti nedadouce.«

»Té pak naděje jsem k dotčeným mládencům a žákům domus pauperum, že jak za mne a za duše všech pánův Hradeckých slavné paměti, tak také za pana manžela mého nejmilejšího a dítky naše každoročně *Pánu Bohu se modliti neopomenou* a vedle toho *všelijak se starati a přičiňovati budou, aby časem svým církvi svaté a obecnému dobrému hoditi se mohli.*«

»Na potvrzení a držení toho pečeť mou vlastní s jistým mým vědomím a podpisem ruky mé vlastní dala jsem přivěsiti k tomu listu dobrovolně, a pro lepší toho jistotu dožádala jsem se urozeného pána pana Viléma Slavaty z Chlumu a Košmberka na Hradci a Telči, Jeho Milosti císařské rady, místodržícího, nejvyššího komorníka a purkrabí Karlštejnského, pana manžela mého nejmilejšího, a urozených a statečných rytířův pana Voldřicha Španovského z Lisova etc. a pana Bohuslava Kunáše z Machovic a na Holkově, hejtmana na ten čas panství mého Hradeckého, že jsou také pečeti své podle mé dali, jim však i budoucím jejich beze škody, k témuž listu s podpisem rukou jejich též vlastních přivěsiti.«

»Jenž jest dán na Hradci v pondělí po svaté panně Voršile, léta Páně šestnáctistého pátého.«

Lucie Otilie z Hradce v. r.	*V. z Lysova v. r.*
(L. S.)	(L. S.)
Vilím Slavata) v. r.*	*Bohuslav z Machovic v. r.*
(L. S.)	(L. S.)

Opis zajímavé věnovací listiny Lucie Otilie Slavatové z Hradce, ověřený ředitelstvím spisovny zemského gubernia v Praze, dne 13. července 1841 s doložkou: ex originali in charta membrana, nalézá se v archivu c. k. místodržitelství v Praze.

Nadaci tuto dala Maria Josefina, roz. hrab. Slavatová, choť Heřmana Jakuba hraběte Černína z Chuděnic, držitele panství

*) Podpisy Slavatovy nalézají se též na těchto nadačních dokumentech, uložených v c. k. místodržitelském archivu, a to: na pergamenové nadační listině Dr. Josefa Makariusa z Merfelic jako „Wylem hrabě Slawata“, na nadační smlouvě Petra Fuchse z Vramholců, a na originálu císařského reskriptu Ferdinanda II. o císařské nadaci Ferdinandské jako: Gulielmus comes Slauata, regis Bohemiae supremus cancellarius.“ —

Hradeckého, zapsati do desk zemských, jak dosvědčuje klausule, nalézající se a tergo nadační listiny:

»Tato fundací jest ve dsky zemské na poručení Jeho Milosti císařské a královské (jakž milostivé poručení s prošlou relací místodržitelskou v kvaternu relací modře zlatým třetím pod literou O 14. plněji svědčí), do kvaternu trhového breskové barvy čtvrtýho, léta 1698 v pátek po památce svatého Nicasia, to jest 18. Decembris pod literou F. g. doložena a slovo od slova vepsaná.

Adam Arnošt Streitberger v. r.,
královských desk zemských větších ingrossátor.«

VI.) 1608 leden 16. v Bechyni.

Marie Maximiliana ze Sternbergu, rozená hraběnka z Hohenzollernu, vdova po Joachimu Ulrichovi z Hradce, *daruje* »domus pauperum« při jesuitské kolleji v Jindřichově Hradci *deset tisíc kop míšenských grošů.* V úvodu této listiny čteme slova: »Ego Maria Maximiliana comitissa ab Hohenzollern, conjux quondam illustris, et generosi domini domini Joachimi Udalrici de et in Nova-Domo et Telcz etc.« —

Originál ověřeného opisu, opatřeného podpisem rektora kolleje jesuitské v Jindřichově Hradci, Martina Raaba, uložen jest v archivu c. k. místodržitelství v Praze. —

Na straně 31. svazek I. uvádí dílo »Studijní nadání v království Českém« před doslovnými texty jednotlivých listin k nadaci se vztahujících následující proëmium, jež dle programu soupisu nadací před každým nadáním předchází a obsahujíc se stanoviska právnického nejpodstatnější okolnosti, jest nadačnímu úřadu podkladem při vyhlašování konkursů na uprázdněná místa nadací.

Proëmium toto, jsouc stručným svým textem také stručnými, avšak autentickými dějinnými doklady o vzniku a nynějším stavu nadace, zní doslovně takto:

Nadání Jindřichohradecké.

Císařský rada a nejvyšší purkrabí království Českého, *Adam z Hradce*, založil v Hradci Jindřichově roku 1594 jesuitskou kollej a slíbil v příslušné zakládací listině, že zřídí ještě vychovací ústav pro chudé studenty (domus pauperum), jenž by s onou kollejí spojiti se měl, a do něhož především synové jeho poddaných (»subditorum filii«) a teprve potom také jiní cizí (etiam alii externi) přijímáni býti měli. —

Uskutečňujíc slib Adama z Hradce, založila vdova po něm, *Kateřina z Hradce*, rozená hraběnka *z Montfortu*, dne 21. září 1604 zmíněný vychovací ústav a věnovala kolleji za tím účelem dva domy, zahradu, důchody malého špitálu při klášteře sv. Kateřiny a kapitál 10.000 kop Míšeňských grošů.

Její dcera *Lucie Ottilie Slavatová* z Košumberka, rozená z Hradce, potvrdila nadání to roku 1605 a určila pro vychovací ústav a jeho nadance nad to ještě deputátní příjmy dříví, piva a ryb.

Věnování toto rozmnožila konečně roku 1608 ještě snacha první zakladatelky, *Marie Maximiliana z Hradce*, rozená hra-

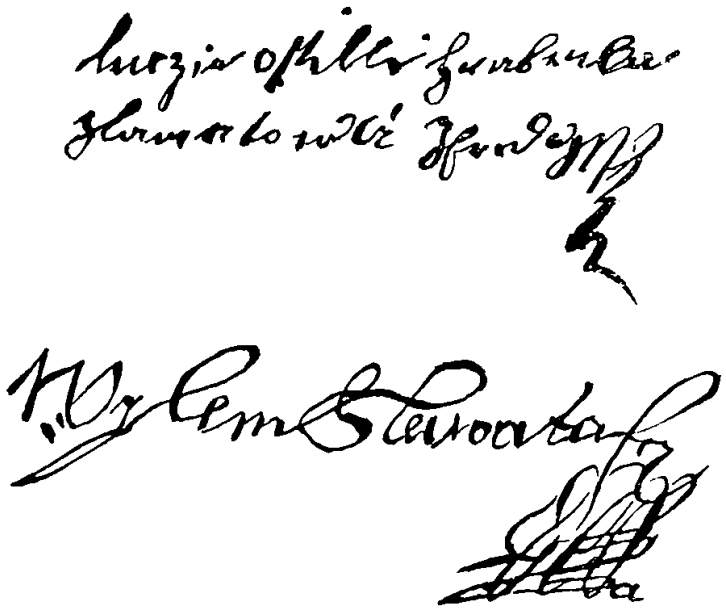
běnka *z Hohenzollernu*, darováním dalšího kapitálu 10.000 kop grošů.

Přijímání stipendistů bylo vyhrazeno rektorovi jesuitské koleje; týž měl však vedle úmyslu Adama z Hradce a podle výslovného přání posléze jmenované Marie Maximiliany z Hradce zvláštní zřetel míti na syny poddaných pánů z Hradce.

Stipendistům bylo všemi třemi zakladatelkami uloženo konání rozličných denních pobožností v Jindřichově Hradci, jako na př. modliteb doma nebo ve farním chrámu i v kostele na vršku u sv. Jakuba.

* * *

V refektáři studentského semináře Jindřichohradeckého byly od r. 1663 dvě velké malby. Na jedné z nich obstupovaly znaky tří zakladatelek allegorie Zbožnosti a Náboženství. Nápis: *Fundat* (t. j. Kateřina z Montfortu), *Multiplicat* (Maxmiliana z Hohenzollernu), *Complet* (Lucie Otilie Slavatová). Na druhé malbě byl znak slavatovský mezi allegoriemi Statečnosti a Štědrosti s nápisem: »Domus inclyta servat«. Malby ty dali pořídit Jesuité, aby zabránili stížnostem, že v semináři není památky na zakladatele.

Faksimile podpisů: Lucie Otilie hraběnky Slavatové z Hradce a Viléma Slavaty.

Na rožmberské chodbě zámku Jindřichohradeckého jest velký obraz Lucie Otilie, dcery Adama II., manželky Viléma Slavaty, věrné a horlivé dcery církve a nadšené příznivkyně kolleje jesuitské a studentského semináře v Jindř. Hradci, jakož i obětavé orodovnice za město J. Hradec, ranami osudu zle stíhané. Šaty černé s krajkovým lemem mají čtyrhranný výkroj kolem krku, vyplněný bílými krajkami, obšitý věncem z článků zlatých s perlami, od něhož splývá v prostředku renesanční závěska s perlami, andělíčky a labutěmi. Od ramen k pasu visí bohaté řetězy, s ramen splývají zlaté ozdoby. Obličej objímá ši-

roký, bílý, sbíraný límec. Na modré zácloně jest nahoře nápis: Lucia Otilia Rosensis ex Ursinis Adami baron de Nova Domo filia defuncto Joachimo fratre heres unica Guilelmi com. de Slawata coniux collegii benefatrix.

* * *

Při této zmínce o Lucii Otilii připojuji aspoň několik krátkých slov o Slavatech, pokud vládli zbožím Hradeckým a pokud toto jejich vladaření bylo v souvislosti s dějinami rozruchu náboženského a města Jindřichova Hradce.

Jáchymem Oldřichem, cís. radou a purkrabím na Karlštejně, jenž byl poslední potomek pánů z Hradce, vymřel tento rod po meči r. 1604; veškeré jmění připadlo jeho sestře Lucii Otilii, která se r. 1602 provdala za Viléma Slavatu.

Po její smrti přešla veškerá panství pánů z Hradce v majetek Viléma Slavaty a potomků jeho.*) Za Viléma Slavaty stihly město Jindřichův Hradec veliké pohromy. Již na začátku XVII. století utrpělo mnoho krutými požáry. Velikým ohněm r. 1607. vyhořelo 68 domů s kostelem sv. Jana Křtitele. R. 1615. zase zničil oheň seminář, děkanství, jesuitskou kolej s kostelem sv. M. Magdaleny, pivovar, mlýn a 70 domů. Sotva že město z pohrom těch zotavovati se začalo, vypuklo nešťastné stavovské povstání, které dalo vyhozením císařských místodržitelů Slavaty a Martinice z oken domu sněmovního na hradě Pražském podnět k třicetileté válce. —

Povstání stavovského súčastnilo se take velmi činně měšťanstvo Hradecké s radou svou v čele, ježto většinou přidržovalo se strany pod obojí a kruté toho následky také v plné míře zakusilo.

V 30leté válce bylo město vojskem císařským třikráte obléháno. Nejprve udeřil na město Jindřich Duval hrabě Dampier, vůdce císař. vojska; četná posádka města odrazila však netoliko útok, ale spojivši se s Thurnem, jenž od Budějovic sem ku pomoci přispíšil, pronásledovala Dampiera a porazila ho u Čáslavi. Téhož roku opanoval předměstí hrabě Karel Bonaventura Buquoy de Longueval, ale města dobře hájeného dobýti nemohl. Mezi tím vypuzeni z města jesuité a děkan přinucen podávati svátost oltářní pod obojí.

Na Slavatovi, jenž mezi tím z Teplic, kde po pádu svém z choroby se léčil, do Sas se uchýlil, bylo vymoženo svolení, že straně pod obojí vydán byl k bohoslužbám farní chrám; katolíci pak odkázáni byli na kostel svatojanský. Korunovace Fridricha Falckého na krále českého oslavena byla v Hradci slavným »Te Deum« v chrámu farním, katolíci pak z představenstva obce

*) K textu použito částečně údajů obsažených v Legově spisku „O slavném sídle Jindrichově."

Zajímavá a celou posloupnost rodopisu Slavatovského v sobě zahrnující historická a životopisná dáta obsahuje v r. 1907 vydaný spis Václava Olivy: »Z minulosti Chlumku u Luže a jeho okolí. Miniaturní obraz z církevních dějin Čech«. (Praha, tiskem knihtiskárny družstva „Vlast"). Čtenáře odkazuji v příčině té zejména na staf I.: Košumberk a Slavatové, str. 7.—16., text i číslované poznámky a vysvětlivky pod čarou.

vypuzeni. Za těchto bouří v městě byl i klášter františkánský vypálen. Po bitvě na Bílé Hoře oblehl však Jindřichův Hradec rytmistr císařského vojska Pechler z Memmingen, jenž zradou velitele posádky — Kristiána Hübnera — města dobyl.

Provinilé obyvatelstvo Hradecké zakusilo za své odpadlictví od církve katolické, za své poblouznění, které přineslo mu jen škodu hmotnou i duševní, trest přiměřený duchu tehdejší doby.

Nejprve povolal Vilém Slavata do města vypuzené jesuity*) a straně pod obojí dána jistá lhůta, aby navrátili se do lůna církve katolické; pak dal 42 hlavní vinníky v zámku uvězniti. R. 1622. vydal Slavata nález, kterým obec ztratila veškeré statky své, práva, privilegia a svobody.**) Vydal nový řád městský, dle něhož velebná svátost jen pod jednou způsobou má se podávati.

Představenstvo obce bylo přinuceno o vánocích a o velikonocích veřejně k sv. zpovědi a k sv. přijímání choditi a vykázána jemu určitá místa ve farním kostele (pod kruchtou), a musilo býti v neděli a o svátcích mším sv. přítomno.

Největším vinníkům zabavil i statky, ponechav jim jisté zákonité částky na výchovu dětí potřebné.

Dle zápisků hraběcího Černínského archiváře Fr. Tischera, o nichž zmiňuje se též místopisec Orth v »Historicko-kulturním obrazu Jindřichova Hradce«, (díl II., str. 9, staf: Poměr obce k panu Vilému Slavatovi), bylo konfiskováno jmění: Krištofu Longovi za 4722 kop, Zachariáši Kodrabovi za 94 kop, Zachariáši Kubíčkovi za 474 kop, Adamovi barvíři za 1010 kop, Adamu Širmarovi za 950 kop, Matesu Toldovi za 361 kop, Khelnarovi krejčímu za 762 kop, Burjanovi Bramhauskému za 1600 kop, Pavlu Krahulíkovi za 900, Janu Bílskému za 860, Petru Epenaurovi za 812, Krištofu Puchederovi za 500, Janu Litauerovi za 630, Jiříkovi ze Kře za 700, Ambroži Pirchanovi za 2440, Matěji Čáslavskému za 315, Joachimu Čechovi za 4500, Janu Uchytilovi za 680 a Jiříku Temlovi za 845 kop.

(V místopisné části II. dílu „Nástinu historicko-kulturního obrazu Jindřichova Hradce“ (od r. 1618 až do sklonku 18. století) uvádí spisovatel Jan Orth v popisu běd po 30tileté válce tyto případy přijetí do špitálu u sv. Jana Křtitele: »z domu Jana Kratochvíle v městě stojí ještě jen kus zdi — Kratochvíle dán r. 1664 do špitálu; na zarybnickém předměstí uvádí se 9 domů pustých, mezi nimi dům Matouše Fleischera, který jest od r. 1661 ve špitále, pak dům Mikuláše Svátka, po jehož smrti r. 1666 hospodyně dostala se do špitálu a tam přisluhuje; na Nežárce v ssuti ležel dům zámožného kdys Daniela Fijaly — »hospodář 1666 dům opustiv živi se žebrotou« a v zoufalství ani klidu ve špitálu nehledá.)

Za peníze z konfiskace stržené vystavěl Vilém Slavata znovu kostel sv. Maří Magdaleny. Získal si také zásluhu o město,

*) Vrátili se do J. Hradce dne 17. prosince 1620 s rektorem P. Niklasem Pistoriusem a byvše od katolíků s radostným plesáním uvítáni, ubytovali se při nedostatku jiných vhodných místností až do 24. května 1621 v zámku; pak teprve znovu usadili se v kolleji.

**) Nález tento potvrdily zemské apellace rozsudkem, jenž dne 17. srpna 1622 čten byl obci na radnici Jindřichohradecké: »— — protož že i ta obec hradecká jak statky své všechny obecní — pokudž jaké měla —, také všechna práva, privilegia a svobody — ač jest které měla — vrchnosti své propadla, o ně přišla a skrze taková svá nenáležitá předsevzetí jich se dokonce zbavila, — podle práva«.

že r. 1625 (18. srpna) povýšena byla Jindřichohradecká fara papežem Urbanem VIII. na proboštství.

Za veliké služby, rodu císařskému prokázané, dostalo se Slavatovi vysokých vyznamenání.

Císař Rudolf II. jmenoval jej komořím, dvorním maršálkem, přísedícím zemského soudu a tajným radou.

Císař Matyáš udělil mu povolení, aby ku znaku svému připojiti směl znak pánů z Hradce a nazýval se vladařem domu hradeckého. (Listina uložená v archivu Jindřichohradeckém, začíná těmito zajímavými slovy: »Jakož od slunce, světla toho nebeského, jiná také světla světlost a dolnější tyto zemské věci moc a vzrůst svůj berou, tak i od císařské vyvýšenosti a důstojnosti, která nad jiné všecky největší jest — —«)

Císařem Ferdinandem II. povýšen byl se všemi mužskými i ženskými potomky svými ze stavu baronského do stavu hraběcího, a uděleno mu právo, že ve znaku svém má míti písmena *F, M, R* (Ferdinand-Matyáš-Rudolf) v zlatém poli. Mimo to jmenován nejvyšším zem. sudím a nejvyšším kancléřem v král. Českém. Dne 19. března 1630 udělen mu byl titul císařského falckrabí a dvorského hraběte (comes palatinus), čímž mu dáno také výsadní právo, na panstvích svých šlechtictví a znaky udíleti.

Od Filipa, krále španělského, obdržel r. 1643 řád zlatého rouna.

Život jeho byl prozářen věrností k Bohu i císaři a prodchnut myšlenkami kultu Marianského, o čemž svědčí nadšený hold obrazu P. Marie Staroboleslavské v Jindř. Hradci dne 16. srpna 1650, když byl obraz ten vezen z Vídně zpět. Na sklonku života svého chtěl ještě vstoupiti do řádu jesuitského a ustanovil, aby pochován byl v rouše řeholním.

Zemřel r. 1652, v 80. roce věku svého, v jesuitském kláštеře ve Vídni a byl pochován v hrobce v kostele sv. Maří Magdaleny.

Nástupce jeho, Adam Pavel Slavata, potvrdil a obnovil Jindř. Hradci ztracené staré výsady. Za jeho vladaření po nešťastné bitvě u Jankova r. 1646 vtrhl do města švédský jenerál Torstenson s 16.000 muži a uložil mu veliké výpalné.

Ferdinand Vilém Slavata, cís. a tajný rada, založil nadaci k výroční oslavě všech Slavatů (fundatio majalis) a znovu vystavěl r. 1669 vyhořelý františkánský kostel a klášter. Zemřel r. 1673 v Praze.*)

Jan Jiří Jáchym Slavata byl nejvyšším sudím a hofmistrem. Císař Leopold I. poctil ho dvakráte na zámku Hradeckém r. 1673 a 1679 svou návštěvou. Posledním z rodu Slavatovců byl František Leopold Vilém, kanovník v Pasově. Po smrti předchůdce svého ujal se správy rozsáhlých zděděných panství, ale toliko

*) Dne 3. března r. 1663 dovolil, aby obec ode všech městských šenkýřů z každého vědra vína 15 kr. a od sladovníků z každé várky 3 zl. 30 kr. do důchodů svých vybírala. — Nadání to počíná slovy: »Chudobu a nouzi ubohých sousedů, a odtud následující jejich zkázu a příbytkův opuštění sám očima mýma spatřuji; i aby poznali, že jim skutečně a rád pomoci žádostiv jsem, pro další jich zachování jim toto nadání činím — —« (Kniha privilegií městských, fol. 75.).

jeden a půl roku byl v jejich držení.*) Když dne 26. ledna 1691 zemřel, byly veškeré statky Slavatovské, totiž: panství hradecké, strážské, žirovnické, novobystřické, chlumské, kardašořečické, červenolhotecké a kumžátecké v Čechách, studenské a telčské na Moravě po dlouho trvající právní při o svěřenství Slavatovské, jež ceněno bylo na 1,278.000 zl. rýn. (po srážce břemen z dluhů a nadací) a v němž panství Jindřichohradecké započítáno bylo odhadnutým obnosem 650.000 zl., na 5 dílů rozděleny, z nichž jeden díl s panstvím hradeckým**) připadl Marii Josefě, dceři Jana Jiřího Jáchyma Slavaty; ta provdala se za Heřmana Jakuba Černína z Chuděnic, čímž panství Jindřichohradecké přešlo v rodinu hrabat Černínů. —

* * *

S érou Slavatovskou byl v úzkém životním spojení život i rozkvět Jindřichohradecké kolleje řádu Tovaryšstva Ježíšova; vylíčiv éru tu alespoň několika větami, pokračuji dále v dějinách studentské nadace Jindřichohradecké.

Po zrušení jesuitských kollejí bylo nadání seminární přeměněno v nadání penězi vyplácené a trvá — byvši pouze na krátký čas sloučeno s císařským studentským konviktem v Praze — až podnes.

V monografii města Jindřichova Hradce připomíná Rull na str. 68 doslovně: »Veškeré tyto nadace po vyzdvižení řádu jesuitského r. 1773 připadly pražskému konviktu; když pak konvikt r. 1848 byl zrušen, učiněna jsou 30 štipendia pro studující na gymnasiu jindřichohradeckém, kteří z města nebo bývalého panství pocházejí. Během času vešli v požívání těchto štipendií studující na rozličných gymnasiích. Chvalnému vynasnažení advokáta a vrchního správce panství jindřichohradeckého, Václava Bartunka, rytíře řádu Františka Josefa (v letech 1871—1873) děkovati jest, že všech 30 stipendií původnímu ustanovení nejen bylo navráceno, ale i rozhodnutím ministerstva záležitostí duchovních a vyučování ze dne 31. října 1873, čís. 14430 studující jich i tenkráte užívati mohou, když dalším studiím na universitě se věnují.«

*) Dosáhnuv dispense papežské, vstoupil v manželský stav s Marií Klárou Apolenou, ovdov. hraběnkou z Lannoy. Bratr jeho, Jan Karel Jáchym, byv přemlouván, aby z řádu karmelitánského v Caprarolu, jehož členem byl pod jménem Karel Felix a Sancta Theresia, vystoupil, panství převzal a se oženil, aby rod Slavatův nevyhynul, rozhodně odvětil: »Když i rod Slavatův vymře, proto svět přece nezahyne«. — Karmelitán Karel Felix Slavata obdržel od J. Svat. papeže Inocence XI. relikvie sv. Theodora a daroval je františkánskému kostelu v Jindř. Hradci. Zemřel v Římě v semináři karmelitánském sv. Pankracia, kde míval přednášky filosofické, dne 21. července 1712. (Claudius: Die Herren von Neuhaus, pag. 162—163.).

**) Dle přesného výpočtu, uvedeného v poznámce na str. 104. Rullovy Monografie města Jindřichova Hradce, činil tehdy úhrnný nadační kapitál, na panství Jindřichohradeckém váznoucí 109.551 zl. 40 kr., roční vydání na nadace při panství tomto preliminováno bylo dle repartice soudní částkou 5477 zl. 35 kr. — Toť nový zase důkaz, že i nadace špitálu sv. Jana Křtitele byla ve stálém držení a ve vlastní správě panství Jindřichohradeckého; právo k nadaci patřilo pouze jemu, stejně jako závazek peněžní.

Na tolik Rull jako místní historiograf Jindřichohradecký. Že však v této důležité záležitosti studentských nadací získal sobě znamenitých zásluh též hraběcí archivář František Tischer (zesn. dne 16. března 1910), dosvědčuje ředitel Jindřichohradeckého gymnasia Dr. A. Decker svou vzpomínkou »*Za archivářem Františkem Tischerem*« (»Ohlas od Nežárky«, roč. XL., čís. 13 z 25. března 1910) těmito slovy:

»Stipendia peněžní, vzniklá z Jindřichohradeckých fondů seminárních, které měly r. 1773 cenu 51.706 zl. 40 kr., byla udílena studentům ve studentském konviktu v Praze v Bartoloměj-ské ulici a pak studujícím v celých Čechách na všech gymnasiích, až vynašel archivář Tischer nadací listiny, prostudoval je a dal podnět k dalšímu jednání, které směřovalo k tomu, aby stipendia jindřichohradecká byla vrácena Jindřichovu Hradci, gymnasiu, městu i okolí. Že na ustanovení nadačních listin on upozornil, potvrdil mi r. 1907 sám na přímý dotaz. Že tomu tak, jest doloženo spisy v hraběcím archivě. Dle laskavé zprávy nového archiváře důst. p. faráře P. Františka Teplého jest v hraběcím archivu v oddělení III K 9 jeden náčrtek žádosti psaný rukou archiváře Tischera s opravami a slohovými úpravami vrchního Bartůňka a druhý makulář, jenž psán jest rukou samého Bartůňka slovně souhlasí s prvním. Všecky přílohy žádosti (věnovací listy zakladatelů nadací) psány jsou rukou Tischerovou. Žádostí ze dne 25. února 1857 bylo na c. k. ministerstvu kultu a vyučování žádáno, aby hradecká stipendia byla udělována ve smyslu věnovací listiny *jenom studujícím na jindřichohradeckém gymnasiu* a by je dostávali přede všemi *katoličtí* studující z panství pana Adama z Hradce a Lucie Otilie Slavatovy (Jindř. Hradec, Kard. Řečice, Stráž, Telč, Žirovnice), jakož i žádáno, aby držiteli panství jindřichohradeckého příslušelo právo nadaci udíleti. Žádost podal vrchní Václav Bartůněk, jakožto plnomocník Jeho Excellence p. hrab. Eugena Černína, držitele panství Jindřichova Hradce. C. k. ministerstvo kultu a vyučování (dle zápisu v historii gymnasia) rozhodlo dne 20. srpna 1858 o nadacích (bylo jich 29), aby (již od r. 1857) byly udělovány *jenom* studujícím gymnasia J. Hradeckého; druhé žádosti za praesentační právo pro držitele panství J. Hradce vyhověno nebylo.

Jmění nadační ve správě c. k. místodržitelství v království Českém dostoupilo r. 1894 výše 113.817 K 82 h a jest nadací 31, dříve byly po 148 K, nyní dostává stipendista 160 K ročně. Nadace jako volně propůjčitelné udílí c. k. místodržitel v Praze a o žadatelích podává sbor profesorský dobré zdání, jsou-li hodni a potřebni nadace. Od té doby bylo ročních požitků 686 a na gymnasiu vyplaceno bylo z těchto nadací dosud skoro 100.000 K. A kolika zdejším studujícím umožnily se tak studie na gymnasiu i na universitě, pro kterouž nadace v platnosti zůstává! Nadací 31 po 160 K dělá *ročně* 4960 K, peníz to značný pro naše studující!

A to vymohli oni dva mužové Bartůněk († 1878) a Tischer, onen svým zakročením, archivář Tischer svým bádáním! Vzpomínku

tuto archiváři Tischrovi věnuji nechtěje, aby v zapomenutí upadlo jeho záslužné dílo. Pomník nad kámen a kov trvalejší postavil sobě a jsa skromný kráčel mezi námi skoro nepoznán a zajisté nedoceněn.

Muži tomu přísluší čestný list v dějinách gymnasia i města našeho, vřelý dík všech stipendistů!« —

* * *

Z publikací výročních zpráv a programových prací c. k. vyššího gymnasia v Jindřichově Hradci*) uvésti zde dlužno v chronologickém sledu tyto, pokud hleděno v nich bylo k místním a školním dějinám:

roku 1885: »*Jáchym z Hradce*« od Tomáše Řehoře;
» 1887: »*O založení koleje Jesuitské a seminaria sv. Víta v Jindř. Hradci*« od Ignáce Kohouta;
» 1895: »*Dějiny gymnasia Jindřichohradeckého*« od profesora Gustava Heše a suppl. učitele Františka Tajrycha;
» 1902, 1904, 1905: »*Doplňky a dodatky k dějinám gymnasia Jindřichohradeckého*« od prof. G. Heše;
» 1908: »*Oslava 100letého obnovení gymnasia Jindř.-Hradeckého*« od ředitele Dra. A. Deckera.

* * *

Jak již bylo řečeno, dává se při propůjčování studentské nadace Jindřichohradecké přednost katolickým žadatelům, kteří jsou příslušníky obcí, jež v době založení nadání náležely k statkům pánů z Hradce. Soupis obcí těch proveden zvláštním seznamem dle spisů archivu Jindřichohradeckého i archivu c. k. místodržitelství; zásadní rozhodnutí o věci té vydáno výnosem c. k. ministerstva záležitostí duchovních a vyučování ze dne 28. srpna 1871, čís. 8726 — místodržitelské čís. jed. 47.216 z r. 1871; záležitostí tou zabývalo se též rozhodnutí c. k. dvorské komise nad studiemi ze dne 17. února 1838 čís. 722.

Zmíněný seznam jest důležitý pro katolické studující na gymnasiu Jindřichohradeckém; tvoří též jednu z podstatných listin, jichž úřadem nadačním při propůjčování nadace dbáti dlužno, a proto jej v dalším textu také doslovně uvádím dle zvláštního otisku z časopisu »Ohlas od Nežárky«, ročník XXXII.

(Pokračování.)

*) I studující mládež hledí sobě místopisu a památek Jindřichohradeckých; dle výroční zprávy c. k. vyššího gymnasia, vydané r. 1910 obral sobě žák VII. třídy Vladimír Běhálek k řečnickému cvičení thema: »Z minulosti zámku Jindřichova Hradce«.

Pro korunu.

Veršované drama o pěti jednáních. Napsal François Coppée.
Přeložil Julius Beck.

(Pokračování.)

Jednání druhé.

Hradní síň vykrášlená dle tamního vkusu. Východní koberce, kůže zvířecí, zbraně a prapory, ukořistěné Turkům. V pozadí velké dvéře, na levo v prvém dílu menší vchod, v druhém okno. Na pravo výklenek zastřený kobercem.

Výstup prvý.

Basilida, Benko, Žofie.

Basilida spočívá na lehátku; Žofie ji ovívá. Benko vstoupí, své gusle v ruce.

Basilida: Své gusle nalaď, Benko... Princ se lovem baví v lese....

(Halali z dáli.)

Slyš, sem až rohů loveckých zvuk odtamtud se nese.
Své gusle nalaď... neboť nezbývá mi od úsvitu,
než těkat tam, kde vrcholy se jeví na blankytu
a hejna supů lačnících kde nad kořistí krouží...
V mé duši prázdno je a nuda přetěžká mne souží.
Jsem všecka zničena tím životem v dnech plných mdloby,
v mém srdci chlad, že v horském sněhu mrazněj nebylo by.
A za takových chvil v mém nitru zloba hostem bývá...
však písně miluji... Ať Žofie mi tvoji zpívá.

Žofie, zpívajíc:

Srdce rovné nebi zářivému
k svému patnáctému jaru pílí.
Lefte k děcku nevinnému,
čistí motýlové bílí.

Hoch zří v oči dívky nezkušené,
děvče chýlí zrak svůj azurový.
Lefte k panně rozrušené,
motýlové pomněnkoví.

Unáší již děvče roztoužené,
nejcennější její poklad chvátí.
Lefte k milce přeblažené,
krásní motýlové zlatí.

Odešel. A srdce poraněné
plakává proň v tiši podvečerní.
Lefte k dívce opuštěné,
těžcí motýlové černí.

Basilida: Zpěv rozkošný je, ale z tesknosti mne nevybaví. —
Radš vypravuj mi o upíru příběh zajímavý,
jak jun, jenž bledý byl, však krásný tak, že neměl soka,
byl shledán v hrobě, oči rozevřené do široka...
Jdi, Žofie, tvé ovívání mne již unavuje. (Žofie odejde.)

Výstup druhý.

Basilida, Benko.

Benko: Jsme konečně zde sami, aniž nás kdo pozoruje,
nuž, princezno, co se spiknutím, jež jsme sosnovali?

Basilida: Oh, Ibrahime-effendi, ten cíl dál v mlhu halí;
by rozhodl se choť můj, docílit mi možno není.
Co sultan nabízí, to uvádí jej v pokušení,
však přes to přese všechno váhá stále s rozhodnutím.

Benko: Jej ponoukejte!

Basilida: Denně o tom mluvím a jej nutím.

Benko: Je přece jeho zájmem přijmouti, co navrhuji.

Basilida: Však jeho předsudky jej od přijetí oddalují.

Benko: Vždyť případ takový by nebyl zvláštní ani nový.
Už caru Janu Trnovskému, králi Asěnovi
a despotovi Srbska Savovi, jejž Hrdým zvali,
se hodil pokus takový a všichni ti se vzdali.
To podstoupili, aby koruny své zachránili
a v zemích svých že Allahu se klanět dovolili
a průchod dali Ottomanům državami svými,
teď vládnou klidně a jsou pouze králi poplatnými.
Princ činem tím, jímž oni svoji zachránili vládu,
trůn, který nemá doposud, by získal bez odkladu.
Být na Balkáně králem Dunajským! To pomyšlení!
Snad taká odměna přec nečestná a skoupá není.
A sultan — jak jsem děl — je hotov dát ji každou chvíli.
Můj pán přec není umíněný ani zarputilý,
jej zarmucuje, má-li udatné své vojsko zříti
zde na úpatí hor těch starých klesati a mříti.
Af Michal bez odporu pustí naše vojska jimi
a hbitý Othorgyl, jenž proslul činy hrdinskými,
trůn sprostí biskupa a korunu dá Michalovi.
Tu vedle církve vaší, islam vydá kvítek nový.
Krev nepoteče již a v celém Podunají,
vše zcela bude bezpečno, jak lidé, tak co mají;
a od pobřeží moře Černého až po Karpaty,
vše Michal uchrání, ač dosud vedeme boj klatý.
Král Michal, míru král . . . Co měl bych ještě povídati?
Že více, než sto váčků zlata ročně nezaplatí,
že Jeho Výsost ferman dal mi . . . princezno, to znáte,
ty nabídky jsem přec vám učinil již tolikráte
a vždy jste přislíbila Michalovo rozhodnutí,
však doposud jsem dočkal se jen jeho odmítnutí.

Basilida: Což domníváš se, Ibrahime, že to hříčka holá
si podrobiti ducha, jejž nic snadně neudolá?
Ten návrh, jenž nám rozumným se jeví plnou měrou,
se tomu nevlídnému vojáku zdá zpronevěrou.
Tvou nabídku mu častokráte našeptávám v uši,
však v očích jeho svědomí zřím svit, jež bdí mu v duši.
V tom srdci zpopelnatělém, jež bouřím k vášnivosti,

plá dosud žhoucí jiskra starodávné oddanosti.
Sled čestnosti vždy ukrývá se v duši vojínově
tak stajený, jak břitký meč by zakopán byl v rově . . .
Tu malomoc mne jímá jako rolníka, jímž chvívá,
když války sběsilost mu polem hrůzy rozesívá,
a on si dlaní s čela stírá pot, jímž Třas je rosí,
když pluh mu zastaví se tam, kde staré meče kosí.

Benko: By padla překážka, je nutno jednat úsilněji.
Jste milována; chce-li láska, vítězství jest její.
Že Michal odpírá vám stále, naslouchám to, žasna,
nač ženou býti potom je a nač býti tak krásna?

Basilida: Jen sečkejme. Nic nevěstí, že vše se na vždy zmaří,
chci, aby plán náš zdařil se a dojista se zdaří.
To při snu ždoucím přísahám, s nímž život můj se hroutí! . . .
Ten ferman ukaž mi, chci znovu si jej prohlédnouti.

(Benko vyjme ze záňadří pergamen se širokou pečetí, jež visí na zelené hedvábné stužce, a podá jej Basilidě, uctivě pocelovav pečet.)

Basilida, čtouc:

»Buď sláva Allahu, čest jemu bohu jedinému!
Já, Mohamed, Pán Věřících, jenž v ruce Všemocnému
svou skládám moc, svou velkost, vše, zač povinnen jsem díkem,
jenž jeho oddaným a pokorným jsem služebníkem,
všem Slávům, nechať vznešeného — nízkého jsou rodu,
slib dávám, že chci s nimi ve přátelskou vejít shodu,
když přivolí, by beze všeho boje přes pohoří,
jež nebude již dobývati a jež nepokoří,
šlo vojsko moje na rovině nyní tábořící.
A přítel Sultánův pak mešity zas pro věřící
dá otevřít a poplatek svůj ročně zlatem splatí.
A za to korunu má mít a bude království
té zemi za horami, již proud řeky dělí dravý.
To pod přísahou slibujeme mu a do zástavy
můž' pergamen ten ponechati sobě uschovaný,
jenž vedle naší pečetě je námi podepsaný.«

Benko: A dostačí tu, aniž nastane kdy jaké změti,
když Michal pečeť vedle sultanovy připečetí.

Basilida: Ta myšlénka!

Benko, bera pergamen: Je nutno přijmout ji, neb zamítnouti.

Basilida: Co díš?

Benko: Že dosti popřáno vám času dosunouti
tu zápletku, již příliš vleknoucí se, k rozhodnutí,
že sultan, vznešený pán můj, již pramálo má chuti
zřít dál, jak za průtahem stále nový průtah dědí,
a nedočkám-li se dnes do večera odpovědi,
a Branimír-li nerozhodne se neb neodmítne,
že odejdu . . .

Basilida: Ty odejdeš?

Benko: . . . a nabídka se skytne,
to vězte, princezno, pak tomu, jenž je odvážnější,
ať je to který voják, nebo podnáčelník zdejší,
jenž líp než Michal pochopí a smělej ve hře sází
a proklestí nám cestu těmi skalnatými srázy,
ať otrok to, neb povržený bastard, bude králem.
Basilida: Dost, Turku nestoudný, to krk tě může státi málem.
Mé slovo stačí, blesknou meče, jako plamy vzňaté.
Měj, Ibrahime, na paměti ony hlavy sťaté,
jež přibili jsme na hradby a necháme tam tlíti.
Benko krče rameny:
Mně ušetříte však . . . A jinak, věřící zná mříti.
(Spustiv jinou a poníženě.)
Nuž, princezna se zříká všeho, co jsme ujednali?
Basilida: Ne, nikdy! . . . odpověď, chceš, bychom dnes ti dali?
Benko: Dnes večer . . . Povídali vám snad někdy o strážnících,
již při soutěskách, na vyšinách stojí při hranicích,
a neustále bdělí jsou, sluch bystře nastražený,
jichž ohni vaše voje často byly vybouřeny.
V těch nocích vždycky proudy turecké se krve lily,
jež oni nenadále ohni svými ozářili.
Jich výstrahy nám stále v cestě se jak taras týčí
a nejpěknější naše spády jejich záře ničí.
Jich nebýt, neubránil by se Balkán porobení.
Však dobře vím, že dnešní noci stráže ty se mění.
Nuž Branimír-li příznivě nám rozhodne se dneska,
kdy bez hlídačů bdících může být Trajanova stezka,
a na nejlepší cestě té že oheň nezaplane,
ať o půl noci dnes princ Michal samoten tam stane.
Zví o tom Othorgyl a naši na pochod se dají
a projdou onudy, kde vítězný se oblouk spájí,
a tam, kde velký římský císař triumfoval kdysi,
tam nyní Slovan s Ottomanem ruce podají si.
Pak Vidin na rovině překážkou nám bude skrovnou
a zítra před vámi-li kleknu, kleknu před královnou.
Basilida: Nuž rozhodnuto; nutno, by se kruh ten pevně skoval,
dřív, než by manžel můj, princ Branimír se vzpamatoval.
(Ukazujíc na levo.)
Tam odejdi a v sloupořadí čekej trpělivě
a věř mé touze, kterou vášeň rozněcuje divě,
tam přivedu ti Branimira zcela povolného.
Vím, o ženách že mínění jsi opovržlivého
a u tebe že každá žena pouhou parobkyní,
však přesvědčíš se, že ten muž vše po mé vůli činí.
Až nyní objevím se před ním se svým pokušením,
číš vína podám mu, v níž zášti s ctižádostí zpěním,
a tvrdím, že se spije jím a rozhodne se snadně,
byť třeba vytušil, že jeho smrt se skrývá na dně,
jak žena jsem, tak přísahám, že přijme obsah její! . . .
Nuž na shledanou, Ibrahime! (Odejde.)
Benko, chvilenku sám: Nyní k cíli spěji.

Výstup třetí.

Konstantin, Milica, Uroš, Lazar, Benko.

(Konstantin vstoupí pozadím provázený oběma vojáky, s nimiž mluví. Milica jde za nimi. Benko, jakmile vstupuje Konstantin, uchýlí se do kouta.)

Konstantin: Už měsíc tomu, aniž Turci na nás útočili?

Uroš: Tak, pane, to a na rovině, kde se rozložili,
ni hnutí, náběh nesvědčí, že chystají se k dílu.

Konstantin: To věru nerozumím strašlivému Othorgylu,
jenž tolik se nás naškádlil. To podiv vyvolává.
Však, vojáci, ať přes to ostražitost neustává . . .
dnes v noci stráže mění se . . . ať vše je ostřeženo.

Uroš: Můj pane, každé místo bude řádně obsazeno
a při hranicích těmi, na něž možno spolehnouti,
zbraň dobrá, potraviny dány jim. Chceš prohlédnouti?

Konstantin: Ne, otec, velitel náš použije práva svého.

Benko, (přiblíživ se ke Konstantinu, zdraví jej poníženě.)
O, pane, pozdravuji ve vás vůdce věhlasného
a syna hrdinova, jemuž žehná Západ celý,
jenž, ač je mlád, přec vždycky bez bázně a obezřelý
se stará za blahých dnů klidu o válečné doby.

Konstantin, pohrdavě:
Tvá poklona je chladná, pranic na mne nepůsobí;
to pro ženy znáš volit mnohem lepší líbeznosti.
Jdi, Benko, někam jinam udati své pochlebnosti.

(Benko, ukloní se, skrývaje nenávistný pohled. — Konstantin vojákům):
Mne ponechejte, přátelé.

(Vojáci odejdou pozadím.)

Výstup čtvrtý.

Konstantin, Milica.

Konstantin (aniž by věnoval pozornosti mladé ženě, která zůstává stranou):
Nuž válka v klid se hříží,
již nebijeme se . . . Jak ticho to mne tísní, tíží! . . .
O jaký je to život vojínův, jenž odpočívá,
kdy praporů tkáň pod oblohou chmurnou splíhle splývá,
a vojín koná povinnost tím, že se hrozně nudí!
Ty chvíle tíží olovem!

Milica, jež se k němu přiblížila: Můj mladý pán se trudí . . .

Konstantin: To zříš, mé děcko, a to sotva změní síla něčí.

Milica: Však přece snad.

Konstantin: Jak to?

Milica: Jen slovo.

Konstantin: Jaké?

Milica: Nebezpečí!

Konstantin: Co díš?

Milica: Ten zpěvák, úskočného, proradného vidu,
jenž dovedl si nakloniti pyšnou Basilidu,
jejž velký otec tvůj zde trpí ve svém domě . . .

Konstantin: Nuže?

Milica: O, křesťane a vojíne můj, chraň se toho muže!

Konstantin: Přec před ním neskrývám, že budí ve mně pohrdání.
Jeť prahanebný lichotník a plazivě se sklání.

Milica: Cos rozpoznal, jen zpola vrhá světlo do záhady.
Je hůře. Benko Turek je.

Konstantin: Co? Turek! U nás, tady!
Že zrádce vplížil se již — do pevnosti otce mého!

Milica: Je Turek to.

Konstantin: A ty jsi poznala jej? podle čeho . . . Jsi jista tím?

Milica: To zprvu jsem si mnohokráte děla
a váhala jsem, nyní však jsem pravdou jista zcela.
Jej dole v jejich vojsku zřela jsem, to mohu říci.
Slyš! Když jsem byla povrženou, bědnou tanečnicí
a snášela jsem trpný osud, jehož tys mne zbavil,
tu večer paša Othorgyl, by vesele se bavil,
mne víckrát povolal, bych před stanem mu tancovala,
až při chřestotu tamburiny moje šerpa vlála.
Tam zahlédla jsem toho šakala po boku lvově,
jak rozvaloval se, na místě nejlepším si hově
jsa téměř jako rovný jemu oděn šatem skvělým . . .
Ah! zprvu nevěřila jsem, že byl by tolik smělým.
Sem vejít, pro něho přec smrt to každým krokem značí!
»Ne,« mnila jsem, »toť omyl, na to Turek nevystačí.«
Však jako stín jsem za tím potulným se pěvcem brala.
A včera, že on z jejich tábora, se dopátrala.
Mnil, že je sám, však podezření mé jej stihlo přece
i zhlédla jsem, jak modlí se, jsa obrácený k Mecce.
Střez pilně jej a bdělý pozor dávej na macechu!
Bdi, pane, nad svým domem úzkostlivě, bez oddechu,
neb věrný pes tvůj větří, že kol zrády had se plíží.

Konstantin: Dík . . . Na to nebezpečí zrak můj vážně nepohlíží.
Tu stačí hodina, by na vždy bylo udoláno
a Turci zřeli, co jich zvědu za odměnu dáno.
Jdu hned . . .

Milica, zadržujíc jej: Ne, ještě ne.

Konstantin: A proč?

Milica: Slyš dokonce mne, pane.

Kostantin: Nuž mluv!

Milica: Až podezření zvíš, jak na mysli mi tane,
to strašlivé, tu ruka, jež mi kruhy sňala bědné,
ta ruka v hněvu prchlivém pak proti mně se zvedne
a ku tvým nohám srazí mne a jako bleskem zdrtí.
Nech, abych zulíbala ji, než z ní se dočkám smrti.

Konstantin: Já zabit tě! Nač bylo by to? Tvoje pochybnosti?

Milica: O duše nerozvážná, plná bezeskvrné ctnosti!
Měj na paměti Řekyni, jež po koruně touží,
a nepřítel že poprv odměnou tou neposlouží.
Měj na zřeteli proradu a vzpomeň, Konstantine,
na Jana Trnovského, Savu Zpupného a jiné.
Vždyť Srb i Bulhar již se dopustili toho hříchu,
proč jiní nemohli by před Turkem svou sklonit pýchu,
ač křesťané, se státi roby Velikého Pána,
když za cenu by hanby koruna jim byla dána.
Je zráda to, však co jich v těchto bojích bylo před ní!
Věz, tento podlý Benko není vyzvědač jen všední;
tam dole, dím ti, ctí ho téměř jako pohlavára.
Měj Basilidu na mysli a slepou zášť, jež hárá
ji v srdci proti tomu starci, králi — biskupovi.
A jest-li touze po koruně ve své duši hoví,
snad Benko, zatím co v nás vzniká pouze podezření,
už pod svou bídnou maskou nabízí jí její stkvění.

Konstantin: Co povídáš mi, toho děsím se, až hrůza mrazí.
Je pravda, ctižádost že mnohdy vině cestu razí,
a Basilida bídná je; tak že být bez výstrahy,
již dáváš mi, mnít mohla by, že zdar jí vzejde záhy.
Však otce zpravím hned, je pánem zde a rozsoudí tu.
O marně spiknutí to splétá se a plíží v skrytu
a starého lva spícího svou sítí obepíná,
až hřívou zatřese, ta roztrhne se pavučina!
Jej slovem vyvaruji . . .

Milica: Nikoliv, stiš var své krve,
a znovu opakuji ti, slyš do konce mne prve.
— Ať neštěstí mne stihne, slova má-li pobouří tě! —
Však nutno ti i k otci chovati se ostražitě.

Konstantin, zvedaje rozhněvaně ruku:
I k otci! . . . Bídná robko! . . .

Milica: Zdrť mne svého hněvu cválem,
však na paměti měj, že též tvůj otec chce být králem . . .

Konstantin: Ne, Milico! . . .

Milica: Když pes, jenž větří nebezpečí, štěká,
jen nespravedlivý naň zvedá hůl . . . Nuž zab, pes čeká!
Co na tom, dlažbu-li zde zbarví proud mé krve rudé,
ať zhyne pes, když jeho pánu pomoženo bude!

Konstantin: Můj otec! Hrůzné!

Milica: Ať mé srdce rozskočí se ve dví,
ať náhle zemru, jest-li pud můj klame moje ledví!
Vždyť zahlédla jsem oči Michalovy v kterés chvíli,
jak zvláštní pohledy s tím cizím pěvcem vyměnily,
— smím říci, jaké to? — v nichž zračila se spoluvina!

Konstantin: On! . . . Spoluvinník! . . .

Milica: Vím, že řeč má spár ti v srdce vtíná . . .
Však uvaž, že jej touha udržuje v nepokoji
a chce-li dobýt odvety, ať cokolivěk stojí?

Zdaž jako hrůzná noc se nezchmuřily jeho řasy,
co vyvolen byl králem biskup, stařec stříbrovlasý?
Je pravda, jeho přísná oddanost se mnoho cení,
však Basilida může uvésti ji v pokušení.
Jed, který zvrhlá žena vlévá v rozkochané chvíli,
ten jemně proniká a jistě dovede ji k cíli.
Mně věř, že v Michalovi zášt své dílo dokončila;
neb jak by bouře na oblohu jasnou přikvačila,
tak možno zříti v jeho očích lehce přimhouřených
shon myšlenek zlých, jak shluk černých mračen
rozbouřených!

Konstantin: Oh! mlč!... v mém nitru hlas — až mrazí —
za pravdu ti dává...
Můj otec!... Podezřívat otce!... Jaká krutost dravá!...

Milica: Znáš nebezpečí. Uvaž, jak teď nutno rozhodnouti.
Tvá otrokyně řekla vše a může umlknouti.

Konstantin: Můj Bože! Býti přece tak?... Ne, Konstantine, šílíš!
Můj otec že by — ne! o ne! o to je nectné příliš! —
Však kdyby přec to bylo tak, jak tato dívka tuší?
Tak zaprodati vlast svou, Boha svého, svoji duši?
On zrádcem! Když tu třicet roků ztrávil v čestné službě!...
Chci znáti vše a hned!

Milica: Té snadno vyhověti tužbě.
Sem, v tuto uzavřenou jizbu, když se vrátí z lovu,
princ Michal semo denně ubírá se na pohovu;
sem nesmí pak, než Basilida a s ní Benko vjíti.

(Nadzvedne koberec a odkryje výklenek ve zdi, kde se může jednotlivec schovati.)

Zde za tou záclonou se ve výklenku možno skrýti.

Konstantin: Zde skrýti se a špehovati jej!... O velký Pane!...
Já vyzvídat!... Snad na záchranu jeho se tak stane...

(Lovecké fanfáry velmi blízko.)

Zvuk lesních rohů zní!... Toť on!... Už navrací se z honu.
Mám počkat snad? Ne, rázem odsunout chci celou clonu.
Tak blaho vlasti mé a víry křesťanské to žádá,
ať kdokoliv, kdo zradu kuje, odplatí mu zráda!

(Ukryje se za kobercem.)

Milica, chvilenku sama:
Pán ubohý! Blesk náhlý více by ho neochromil...
však otrokyně jasně zří, jí daleký je omyl.

Výstup pátý.

Michal Branimír, Basilida, Milica, lovci.

(Branimír vstoupí, lovecké kopí v ruce, před ním i za ním jdou lovci. Basilida je následuje.)

Michal, posměšně: Já zabil medvěda! O jakým činem přiozdobil
se vůdce Balkánský, jenž mnohé vítězství již dobyl...
Ten netvor divý, jehož míry mnozí nedosáhnou,
kles pod mou ranou jedinou! Hej! ať ho hbitě stáhnou

a kožešinu jako dárek, který něco platí,
ať stařičkému králi zanesou hned na zahřátí.
On nepřeje si darů, jež jsou z válečného víru,
je svatý muž, jenž vymodlil nám dobrodiní míru.
Já nikdy Turky nezbil, praporů jim neuchvátil;
nuž nutno, bych mu ulovenou medvědinou splatil.
Již jděte!

(Lovci odcházejí, Milica jde s nimi, aniž si jí všímají.)

Výstup šestý.

Michal Branimír, Basilida.

Michal zemdleně: Tak je, vojáku, jenž vynik's nade všemi,
co činy hrdinskými proslulo jich v slávské zemi;
teď mimo dravé šelmy, nepřítele pro ně není . . .

Basilida: Můj osud o nic méně není hodný závidění.
Mně, vypěstěnou, kdy spěl císařský dvůr do zenitu,
v jichž žilách koluje krev hrdá Porphyrogenitů,
má upokojit sníh, jenž pohoří v svůj úběl skrývá
a hýčkat drsná píseň, potulný již pěvec zpívá . . .
Nám od nynějška pranic nezbývá než spolu jíti
tou chmurnou cestou . . . Komu vděk, že nesmí jinak býti?

Michal: Mne šetři! Přílišnou mi mukou tvoje vyčítání.
Ty víš, že pro tě nebylo mi vroucnějšího přání,
než trůn, jejž úskokem teď dostalo se biskupovi.
Jak nyní dosíci jej, zda mi ty, či jiný poví?
Jsem nástupcem, mám čekat? Byla by to cesta krátká?
On svěží, zdatný je a netíží ho šedesátka.
Zde nad ikony zbožňuje vše toho ničemníka.
On, uzříš, na svém trůnu sestará, ač jinak říká;
a budou ctít ho jako otce, poslouchat jak cara.
Vždyť i ten Libín, proslulý náš poutník z Chilandara,
ten poustevník, hlas jehož zdá se hromem buráceti,
mu kdysi předpověděl život dlouhý do století . . .
Sta ďáblů! Sto let žít! . . . Oh! starče, když ti tolik svědčí,
je nutno, před dýkou bys hruď svou uved do bezpečí,
neb dýka tato, touha li mne někdy taká schvátí,
mou rukou zasazená, proroctví to v niveč zvrátí.
I vraždění se odvážím a započnu-li kláti,
pak trůn mi z rukou mých už ničí síla nevychvátí;
tam Basilida zaujme své místo po mém boku
a potom nadarmo se vzepne zášť a zloba soků
a trůnní podušky mně příjemnějšími se stanou,
když dostoupím jich přes mrtvolu tu mou ranou sklanou!

Basilida: Jak marný vztek, můj Michale, a rouhání to plané!
Jej chrání lid a vojsko-li se v čas ho nezastane,
ač dovedlo by, za krev jeho pomstou svou tě zničí.

Michal: Ah! Bože! Vždy být držán na uzdě a šlehán biči!
Ten modlitbičkář ohavný svým otrokem mne činí!
Toť protivné! . . , Co dělat jen?

Basilida: Co udělali jiní,

Jan, Asěn, Sava, nad jichž čely koruna se skvěla,
se přidat k straně mocnější.

Michal: Už tolikráte's děla
mi slova ta a v chmurných chvílích vzpomenul jsem na ně...
Však s Turkem jít...
Oh! vítězství má stará, čestné zbraně!

Basilida: Než — slyš, bych sdělila ti rozkaz, jak mi přikázáno —
buď rozhodneš se hned, neb vše je zmaru v pospas dáno.

Michal: Jak? Rozkaz mně!

Basilida: Teď všaké pýchy rozumně se shosti.
Věc nikdy nedospěje k cíli při tvé váhavosti.
Je nutno učinit či neučinit krok ten smělý;
jeť effendi tvou nerozhodností už rozmrzelý.
Už příliš dlouho zápasíš a úzkosti své hovíš.
On odejde dnes večer, rozhodně-li neodpovíš.

Michal: Dnes večer! Co že?

Basilida: Co jsi vyzískat moh' za odměnu —
zda dobře slyšíš, Michale — tu vábnou, skvělou cenu,
trůn balkánský, pak Turek onen muži tomu podá,
jenž více, než ty smělosti a odvahy si dodá
a ždanou cestu proklestí jim skalnatými štíty.
Pak diadem ten těžký s kamů zářivými třpyty
se vznese třeba nad skráněmi tvého zástupníka,
a byť to dílem bylo ničemného nevolníka,
trůn jemu bude dán. Teď znáš už, jak se věci mají.

Michal: Ne, všichni odmítnou a věrnosti své nezadají.

Basilida: Čiň, jak tví vojáci, a zřekni se své ctižádosti,
zde zůstaň, jak ti přikázáno, při své povinnosti.
Čiň, jak tví vojáci a jednej po jich krásném vzoru.
Vzdá vždy se řádný janičar své zpupnosti a vzdoru,
když v kotlích proň je do sytosti masa nachystáno
a žold-li mu byl vyplacen, jak bylo ujednáno,
pak před agou, jenž tepe jej, se sklání v plaché bázni.
Čiň, jak tví vojáci. Jak krásné, podrobit se kázni!

Michal: Ať zatracen jsem! Upadl bych v také ponížení!...

Basilida: Nuž pohleď, Michale, zdaž pýcha tvoje takou není
jak ušlechtilý komoň, který třese se a vzpíná,
když smělý jezdec ostruhu mu ve slabinu vtíná.

Michal: Co žadá Ibrahim?

Basilida: By's ve chvíli, jež noc v dví dělí,
kde při hranici strážné stává vojín osamělý,
kde nad stezkou se římský triumfálný oblouk spíná,
tam na pašu bys čekal o samotě, bez vojína;
a na zítří pak budeš králem, za to on ti ručí...
Nuž přijímáš?...

Michal (stranou): Oh, osudná ta hodina již zvučí...
Je zde!... Pryč úzkosti, hlas svědomí ať výtky ztají!
Pryč, stíny vojínů! Ať zkrvavělí nevstávají!

Basilida: Rci... souhlasíš?

Michal (pro sebe): Ať věrnost zmlkne ve svém žalování!
Ať nechvějí se prapory, ať pohasne lesk zbraní,
ať padnou trofeje, jež bývalé mé ctnosti zřely,
ať přede mnou se netetelí!

Basilida: Souhlasíš? Tak je-li?

Michal (vzpřímen): Tak chceš?... Oh! slední úsilí! Boj rozpoutal se litě!...

Basilida: Nuž ano! chci to, ano chci to, ježto miluji tě;
neb znám, můj Branimíre, co hloub tvého srdce skrývá,
an za noci se zrak můj na spícího tebe dívá
a horečka když tebou lomcuje a zle tě deptá,
tu slyším, že tvůj ret jen tatáž slova stále šeptá.
O chci, by se to stalo, proto jsem to sosnovala,
můj božský pane, pro vaše jen blaho vykonala;
což není ještě žití naše peklem přehoroucím,
kde rozpálená touha tvoje s mojím přáním žhoucím
jak nůž, jenž o nůž brousí se a ostřejším se stává,
nám rozkrajuje polibky a lásku ubodává?
Tím příliš trpím. To by dohnalo nás k rozdvojení.
Dej pozor, láska naše zvrhla by se v nevražení...
O uzřel bys, že z náruči tvé bych se vyrvala ti!...
Však to se nestane, tvůj souhlas vše to rázem zvrátí...
Věř ženě své a touhu zkoj, již její nitro hostí.
A je-li ctižádost přec šílenstvím a zločinností,
jež krutá tak, že srdce rozdírá jak spáry supí,
nuž dovrš zločin ten a sprostíš drápů je, v nichž úpí.
Ah! uzříš, dvěma milujícím, již jsou spoluvinni,
že jejich lásku spoluvina nejvnadnější činí.
A výčitky ať sebe černější v mém usnou klínu
jak denně ždání tvé... Nač vlastně mluvit o zločinu?
Jen právo, reku vítězný, tě na trůn králův vede,
pak ztrestáš lid, jenž jak tvůj Bůh, být vděčným nedovede!
Co na tom, minaret-li pozvedne se k nebes báni
a něco zlata padne-li a sebezapírání?
Buď králem především, ať duch tvůj vzplane plnou září.
Ty podlé králíky a kmeny, jež se stále sváří,
pak podstup bojem, pokoř je a šíj až jejich schlípí,
spoj ve svém toulu jediném ty všecky slávské šípy
a pak, až povedeš ty krále, již se tobě vzdali
a velet budeš národům, jež okovy tvé spjaly,
pak přijde den, kdy tebou bude vyhnán Turek klatý
a ty pak budeš Michal Veliký a Michal Svatý
a prosluješ jak Cesar antický, jejž zbožňovali!...
Však dosti plánů těch, ta budoucnost je v mlžné dáli.
Svůj pohled upři v oči mé a ruku svou dej v moji.
Jsem žena ctižádostivá, neb plachá, jež se bojí?
Víš ty, co chceš, můj Michale, znáš, co se nabízí ti?
Trůn královský a pokladnice, jež se zlatem třpytí;
v tvých rukách spočívá teď souhlas nebo zavržení.
Však přísahám ti, při svém pohledu a polibení,

že svědomitost tvá-li v duši tvé se ještě vzpříčí
a odmítneš, je konec, ruka má můj život zničí! . . .

Michal: O nebesa! . . .

Basilida: Zda slyšíš? Abych důkaz podala ti,
že srdce ženy, jako tvoje, úzkost nezachvátí
a chvíle rozhodná ji nezastihne nerozhodnu,
svou rukou tuto jehlici pak do srdce si vbodnu!

Michal: Dost! Přijmu! Rozhodnuto! Zvedám ruku na přísahu!
A půjdu, Basilido, tam, kam naznačíš mi dráhu.
Jsem schopen všeho, zločin, svatokrádež je mi ničím.
Však byť bych ďáblu zapsati se měl, trůn tobě vztýčím,
i byť by nástroje mi zapůjčil sám pekel kníže,
bych jimi zpracoval naň dřevo přesvatého kříže!

Basilida (uchvátivši jej a ukazujíc mu velitelsky na vchod do sloupořadí, kde je čeká vyslanec sultánův): Pojď!

Výstup sedmý.

Konstantin (sám. Vyjde z úkrytu nanejvýš rozrušen):
Všecko vím už! . . . Nejmenšího rouška neukrývá.
Můj otec zrádcem je! Ah! Co mi tady činit zbývá?

(Pokračování.)

Podlomená větev.

Napsal ALOIS DOSTÁL.

(Pokračování.)

IV.

Ke kostelu a duchovní správě na Větrově náležely mimo několik samot dvě obce: Sublov a Lomy. Tyto byly poněkud dále za obecním lesíkem a pozemky obou vesnic. Také měly trojtřídní školu, rovněž tu byli polaři vedle několika řemeslníků a panský dvůr. Chudší lid kdysi živil se uhlířstvím, pálením milířů, teď pracoval v lesích a docházel do vzdálených železných hutí na práci.

Lomy byly o několik kilometrů blíže okresnímu městu a považovaly se za obec pokročilejší a vzdělanější. Obyvatelé Lomů hleděli na Sublov přes rameno. Mezi těmi obcemi panovala vždycky řevnivost. Žádal-li Sublov a dostal li samostatnou poštu, Lomy si pospíšily, aby měly několik výročních trhů. Když byl v Sublově sál, stavěli v Lomech větší hospodu, aby se mohli pochlubiti sálem. Byla-li přednáška některého kandidáta v Sublově, hned také se musil představiti v Lomech, aby i tu hlasy dostal.

O křížových dnech jedno procesí se odbývalo kolem Větrova, druhé v Sublově a třetí v Lomech. Na pout sublovští cizího kazatele přivezli a lomští ho odvezli nebo naopak. Zkouška z náboženství jednoho roku byla dříve v Sublově a následujícího v Lomech.

A tak to šlo ve všem, žádná obec nechtěla zůstati pozadu, co zde, to i onde, ano sousední vesnice se předbíhaly. Nikdy nedržely pohromadě a nebylo tmelu, který by je spojoval. Ani se nedružila a mládež se mnohdy porvala. Školní rok počínal v Sublově o čtrnáct dnů dříve než v Lomech. Proti sobě stáli sousedé při volbách do obecního výboru, do hospodářské záložny, do kontribučenského fondu.

V kostele na pravé straně sedali sublovští a na levé lomští. Šel-li kněz s pokropením, ze skupin dívky pospíchaly ke svým stranám, což vzbuzovalo až úsměv. Kdyby hasičský sbor měl v Sublově pět bálů, hleděli je lomští dohoniti. Za hasiči na obou stranách následovaly spolky střelců a rolníků. Ani pout na Svatou Horu v týž den nepodnikli.

A druh se vypínal nad druha. Každá obec měla i svého tichého blázna, který byl sousedům pro lekraci. Oba se jmenovali Vencové, a jako celé obce, tak i tito nebozí lidé sočili na sebe. Sousedé je tak rozeštvali a proti sobě pobízeli. Tito pak se nenáviděli, bojíce se o krajíc chleba, který z milosti brali. Obstarávali poselství a často na cestě se střetli, vynadali si, honili se k nemalé radosti jiných. Také každý pro svou obec obstarával nosení mar k pohřbům a jiné služby, o něž nestál nikdo a které každý rád postupoval za menší odměnu.

Oba Venclové byli nešťastní lidé, na rozumu zatemnělí, vážné práce neschopní, na milosrdenství lidské společnosti odkázáni. Neznali čísti a psáti, počítali jako nejmenší školáci, však také peněz neměli, obec je skoupě šatila, žili den ode dne, co jim kdo dal! Jejich hlav pomatení datovalo se od útlého mládí.

Sublovský Vencl se jmenoval Balec, ale říkali mu Jemínek, ač nikdo nevěděl, kde k tomu příjmení přišel. Byl jako výměnkářem na holé chalupě bez polí, měl tu svoje lože, ale zřídka zde spal, mohl přisednout a jísti s ostatní bratrovou rodinou, však jídal jinde, kde bylo více chleba i omastku. Byl mezi 30—40 roky, nikdo se nestaral o jeho léta, rád kouřil a opatřil si tabák bez peněz. Kdo mu dal naplnit dýmku, byl jeho největším dobrodincem.

To bylo u něho zvláštní, že všudy došel, na každé místo, na udanou osobu se doptal. Za junáky chodil do měst, kde je vyhledal v kasárnách, zval na pohřby, sehnal hudebníky, doběhl pro lékaře, a nejčastěji nosil pily k nabroušení. Kdo potřeboval, dal mu pilu, kus chleba, obvyklý poplatek a nestaral se. Jemínek pilami obtížený putoval kus světa, několik dnů ho nebylo viděti, potom se vrátil, pily roznesl a zase přijal kus jídla diškerece. A v lesích se pil potřebovalo mnoho. O pohřbech a průvodech nesl kříž nebo prapor. To byl jeho skutek pobožnosti. Jinak v kostele mnoho platen nebyl.

Už tvář jeho zračila, že to není v hlavě zcela v pořádku, měl vyjevený zrak, nízké čelo, široká ústa. Nakloněn byl k zlosti a v takové ráži byl s to, aby ublížil těm, kteří ho pokoušeli, kozla naň posílali, strašili ho. Jinak byl jako beránek, zúčastňoval se všech slavností, zábav, schůzí, byl hasičem, jejich doktorem. Nosil na levém rameni bílý kříž a v náprsní kapse nějaké kapky.

Při cvičeních se vždycky může něco státi a pravidelně se stalo, aby doktor mohl provozovati praxi lékařskou. Byl by i nadháněl střelcům, kdyby ho nechali z obavy, že by se mu mohlo něco přihoditi. Vysedával po staveních, chodil na svatby, byl o doderkách, domlátkách, při posledních lečích, kde už něco olíznul.

Nikdo by si nedovedl ani představiti Sublov bez Jemínka a rodáci se naň dříve ptali, než na soudruhy a známé.

»Což je o Vencu,« odpovídali sousedé, »ten nás v těch lesích obveseluje a všudy se vyskytne, kde je něco dobrého k jídlu. Ale dělat nechce.«

Pravda, Jemínek se do práce nehnal; tam, kde se mlátilo, nešel, na poli o žních se neukázal a byl-li kde k něčemu přidržován, co nejrychleji se odstranil.

V tom ohledu Vencl z Lom byl zcela jiný. Také neměl nikdy na růžích ustláno, ani ten nocleh jeho nebyl jistý, ale chodil po třídě, to jest vyhledal v zimě nejteplejší stáj a v letě se převalil kdekoliv i ve stohu. Ani jediné sousto neměl zaručené, všechno si vyprosil nebo vydělal. Že byl silný, kostnatý, nedali mu nikde zcela zdarma, ale přidržovali ho k práci. Tu pak mu dávali dílo, o něž nikdo nestál. Dostal-li čeledín něco podobného, zašel pro Vencla Navaru, dal mu několik paklíků kuřlavého tabáku, sklínku lihoviny a zhostil se nemilé povinnosti. Za tabák a alkohol udělal blázen všechno. Ale neopíjel se, nikdy tolik nedostal, leč při veselce nebo muzice, která však v Lomech byla pouze asi čtyřikráte do roka.

Navara se držel ve vsi a pouze do nejbližšího sousedství zašel. Nejdále byl v Příbrami, kam doprovázel poutníky. Stranil se lidí a nemohli ho dostati k soudu, měl-li něco dosvědčiti. Přišel do stavení, usedl u kamen a řezal dračky na podpal. Snad ani neposlouchal, co se povídá. Nepřenášel, nepomlouval. Mnohdy ani nevěděli, že sedí u peciny, a spokojeně jedli, až ho spatřila hospodyně.

»A hleďme, tady je host. Večeřel jsi, Venco?«

Blázen zavrtěl hlavou, a tu hned mu bylo něco podáno. Selkám v Lomech neběželo o krajíc chleba. Každý věděl, že ten blázen se namáhá, seč může, že je nebohý. Také pocházel z pěkného místa, ale všechno bylo ztraceno, než dorostl. Byl sirotou beze všech prostředků. Od mládí zakoušel ústrky, úštěpky. Ještě že neměl o všem pravého ponětí.

Nic jím nepohnulo tak, jako když se někdo zmínil o Venclovi ze Sublova, tohoto chválil a nějaký prospěch mu přisuzoval, jako že bude sám všem nebožtíkům donášeti máry, sám choditi na pout s praporem, že to má už vyjednáno u příslušných úřadů. Tu se Vencl vzchopil a pospíchal ke starostovi, aby se přeptal. Ani hned nemohl vydechnouti.

Starosta Pal byl rozumný muž a Vencu obyčejně uchlácholil.

»Tak k čemu tě zase navedli? Mluv!«

Navara vypovídal trhavě a zlobně.

»Neměj strachu, já se tě vždycky ujmu. Jenom se obrať na mne. Pro naši obec budeš nositi máry pouze ty. Jemínek sem s nimi nesmí.«

Ale Navara neměl vždy co dělati jenom s takovými rozvážnými lidmi, mnohdy upadl mezi ty, kteří chtěli míti lekraci na útraty zatemnělého mozku nebožákova.

Oba blázni stále se ženili, totiž ženili je jiní, vyhledávali jim nejlepší nevěsty v obci. Kolikráte je vypravili na námluvy i s kyticemi v rukou, kterou dívku junáci chtěli dopáliti, k té poslali některého Vencla pro poslední slovo. A často tak ženicha pobláznili, že skutečně považoval sňatek za možný.

»Tak, Venclíčku, kterou máš nyní nevěstu?« ptaly se hospodyně.

Jemínek nebo Navara jmenovali buď zámožnou vdovu, buď nejhezčí děvče svobodné nebo dokonce i dceru nadlesního. Poslali ho sem, aby požádal o ruku slečninu. Dlouho se Jemínek rozmýšlel, ale posléze šel, když mu namluvili, že si ho ta slečna opravdu vezme a potom sám nadlesním se stane.

Vypravil se, dali mu za klobouk zelenou ratolest jako už cosi myslivecké a čekali v lese, jak to dopadne. Jemínek se vrátil celý červený a bázlivě se ohlížel.

»Pán na mne vzal karabáč, ale slečinka mně strčila do kapsy buchtu,« oznamoval Jemínek, vyličuje, jak se nadlesní rozhněval, jak vyskočil od stolu, odhodil péro a karabáč sundaval. »Nečekal jsem a už jsem byl na síni.«

Tito blázni udržovali spojení mezi oběma dědinami a byli podnětem poškádlení. Když byly v Sublově volby do obecního výboru, z Lomů vypravili sem Navaru s přípisem, kdyby se jim nedostával radní, že poslán kandidát. Mohlo se to vzíti za žert, ale voliči to považovali za urážku, jakoby mezi sebou neměli lepších lidí. Venclovi dali najísti a poslali ho zpět se vzkazem, aby toho kandidáta lomští dříve nasytili, než ho tam pošlou.

A v Lomech mohli čekati brzo odvetu. K hasičskému cvičení pojednou se dostavil Jemínek s bílým křížem na rameni a obvazy pod paždím.

»Co tu chceš?« ptali se hasiči.

»Sublovský sbor vám přenechává svého lékaře. Že prý často padáte se žebříků, ruce si vyvrtnete, hlavy potlučete.«

»Jenom jdi ke svému sboru, tam bude tvé pomoci více třeba,« odpovídali hasiči, cítíce narážku na nepovedené výkony při župním sjezdu.

Šel-li některý vážený sousedz Lomů na farní úřad, hned sublovští za ním poslali Vencla, že mu bude ten soused za svědka při protokolu, že mu chce dáti svoji dceru a podobně.

Lomští zase sousedům přidělili svého blázna při takové nebo jiné příležitosti, a tak nebylo škádlení ani dobírání konce. Venclové byli těmi berany, kteří měli naráželi, ale časem se na ně mnoho svezlo a trpěli za své svůdce. Řevnivost obou obcí jakoby se v nich odrážela.

V.

Sublovští starousedlíci měli nejenom svoje lada k pasení dobytka, ale i les. Ten nebyl velký, ale přece co rok tam byla vykázána paseka. Ležel mezi oběma obcemi a jednou stranou dotýkal se lesů panských. Hajného neměl, sousedé sami dohlíželi. Kde bylo tolik lesů panských, kostelní, tam nebylo zle o kus dřeva. K palivu se kupovala za malou cenu klest, v níž se nacházely kusy, které vlastně patřily do metrů. V kostelním lese slabší klest rozdávali za diškereci hajnému. Koláři prodávali odštěpky za nepatrný peníz. Všudy se tu ještě topilo dřívím. V lesích hnilo na tisíce pařezů, o něž nikdo nestál, jichž nikdo nedobýval. Na vozy by si jich mohl zdarma nakopati.

Starousedlíci původně rozdělili dříví z obecního lesa na třináct dílů a o ty se rozdělili. Byl totiž les považován za jejich majetek a připsán k těm lánům polí, jichž užívali.

Dlouho se tak dělo, ale tu se počali sousedé z horního konce ohražovati, že se tak děje neprávem, že by měli také dostati podíly.

»Jděte si do kostelního,« odesílal starosta zádušníky. »Obecní les je výhradně náš «

Zádušníci dříve skutečně i při kostelním lese se přiživovali, palivo měli odtud téměř zdarma, na hrabanku si chodili a kmeny nebyly také spočítány. Odtud měl dříví místní farář, škola a děkanství ze sousedství, odkud před časy sem dojížděli na výpomoc, dokud kostel na Větrově byl od děkanství filiálním.

Ale nadešla jiná lesní správa, počalo se hospodařiti, zostřen dohled, vyvolen nový hajný. Bralo se posud, ale nebylo toho tak mnoho. Šetřilo se dřívím, menší byly paseky, kácení vypočtěno na sto roků.

Nejvíce to ucítili domkáři a chalupníci, a když si vedli stížnost, dostali za odpověď: »Máte les obecní, tam se hlaste, odtud se dříví prodává.«

To vyzvání pomohlo. Už dříve závistivě hleděli na šťastnější sousedy, tu a tam pronesli reptavé slovo, výčitku, ale rázně se neopřeli a s důrazem nevystoupili. Měli náhradu jinde, palivo sehnali a právě nikdo nestavěl. Když přece někdo vyhořel, dostal dříví v panském, v kostelním i obecním. Ale teď ani při kácení na Větrově nesmělo se dříví jako dříve na trakařích odvážeti, sotva si kdo vzal kus na rameno. Platilo se od porážení i kultury, jinak byla »ruka Páně zavřena«.

Chudší sousedé hleděli teď s větší závistí na obecní les. Líbil se jim nejenom polohou mezi pozemky, nejen ušlechtilými kmeny, množstvím ptactva, které tu hnízdilo, ale i užitkem, jejž vydával, a na němž neměli podílu.

V čelo nespokojenců s posavadním stavem postavil se kolář Honěk, který ve všem rád dělal oposici. K řemeslu měl menší hospodářství a stál si dosti dobře. Měl vlastně býti na straně starousedlíků, poněvadž jeho žena byla dcerou jednoho, této si vážil, ale příbuzenstva si málo všímal. Co ho to stálo námahy, než dostal Jindru za manželku, co se načekal, až se stala plnoletou a zatím osiřevši, ruku mu podala. Ovšem bratr jí nepřidal

ani krejcaru k tomu, co soud jí ustanovil, ač sám podědil nejvíce.

Tím sňatkem Honěk prolomil hráz, neboť posud nebylo pamětníka, aby se kdo z dolního konce na horní vdával nebo ženil. Kolář za věno ženino koupil kus pole. Věren zůstal hořejším, radil jim, nabádal je a předpovídal, že i obecní úřad sem přijde. Starousedlíci stáli pevně, jenom jeden marnil, příliš utrácel a každou chvíli mohl přijíti o celý statek. Dříve chalupníci pohubovali, ale dále se nedostali, teď Honěk je měl k tomu, aby nehubovali, ale jednali. Shromažďovali se »Na zavadilce«, starousedlíci měli svůj hostinec u Jíravů. Zvláště před volbami byl Kolář jako na koni, ať se volilo třeba jenom do honebního výboru. Tehdy rolníkům pomohly kostelní pozemky, které měly mnoho hlasů. Patron přál straně dolní. Ale už tehdy se ukázalo, že jsou protivníci zorganisováni a dobře znají význam hlasovacího lístku. Starousedlíci posud se jenom usmívali, spoléhajíce se příliš na důvěru, které až posud užívali. Také odbyli smíchem požadavek svých spolusousedů, aby se jim dostalo podílu na obecním lese.

»Vždyť nemají k tomu práva. Co si to vzpomněli! Ať se drží lesa kostelního —«

»Byli bychom bloudy, abychom se vzdávali toho, co nám patří, co je naší državou.«

Nevyskytl se ani jeden, jenž by ochotně vydal, čeho už otcové jeho užívali. A Hoňkovi by to neudělali schválně, že tak proti nim brojí a štve, ač má odtud ženu.

»Když nepovolíte po dobrém, dáte po zlém,« řekl Kolář ve shromáždění sousedů ve velké světnici »Na zavadilce«, kde bylo v neděli jak nabito. Na trámech všechny hřeby byly obsazeny čepicemi a klobouky a sundány také odtud karty k zábavě. Ale když se jednalo o obecním lese, nikdo nehrál, i píti zapomínali. Honěk stál v té společnosti a v tabákovém kouři, oči mu přímo hořely, šermoval rukama, tloukl do stolu a celým tělem potřásal.

Při takové přípravě zvedali se ti, kteří na starousedlících záviseli a nepřáli si, aby o nich se rozneslo, že jsou s Hoňkem v bližším spojení. Rychle zaplatil místní kovář, který pro všechny pracoval, za ním šel kostelník, který říkal, že jest živ ode všech, vytratil se ponocný a jiní. Nikdo jich nezdržoval, vědělo se všeobecně, že nejsou ani na tu ani na onu stranu.

Jan Honěk byl v ráži, pro nikoho ve vsi nepracoval, vysekával pro obchodníky, mohl tedy volně jednati. Starousedlíci ho podezřívali, že jest od panské strany podněcován, že si pro rozumy chodí do lesní kanceláře. Kolář tu měl mnoho co dělati, že by také na radu sem chodil, nedalo se dokázati.

»Les jest obecní a požitky jeho náležejí všem. Už název tomu nasvědčuje. Tvoříme obec a té celé patří les. Nesmíme dopustit, abychom byli zkracováni, odstrkováni. Ani bychom si to nemohli zodpovídati svým potomkům.«

»Ovšem, ovšem,« přisvědčovali sousedé, z nichž mnohému v dýmce vyhaslo, jak poslouchal.

Honěk zase už mával rukama, natáhl dlouhý krk a v obličeji zbrunatněl.

»Budeme se souditi, vezmeme si řádného advokáta, který se v těch věcech zná. Takhle to u nás ani déle zůstati nemůže. Vždyť bychom byli pro posměch. Odkazují nás na les kostelní — abychom snad v něm kradli.«

Ten a onen podíval se k zemi, měl asi špatné svědomí.

»To dříví ani nemá takové ceny, bude-li se pro všechny dělit, ale běží tu o zásadu, abychom věděli, na čem jsme a dokázali, že něco zmůžeme.«

Nový souhlas se ozval.

»Spor bude státi peníze, ale musíme něco vynaložiti na věc tak důležitou. Hneme-li jednou državou starousedlíků, i ostatního se domůžeme. Jedna hradba padne, druhá se nám poddá.«

Chalupníci ani netušili, kam Honěk míří, teď měli na zřeteli pouze les a jeho užitek.

Mnoho se debatovalo, Honěk udržoval ton, všichni byli pro to souditi se.

»A já se nesoudím!« zvolal blázen Navara.

Kde kdo se ohlédl a zasmál se.

»Venco, ty nejsi na naší straně?« ptal se kdosi.

»Mne živí celá obec,« odvětil blázen.

»V tom je rozum,« potvrdil Tourský a Venclovi poklepal na rameno.

Ale od blázna zase vrátili se k vážnému jednání. Honěk ustanoven, aby se obrátil na advokáta a začal soud.

Rozvážnější lidé se přece tohoto sporu zalekli vědouce, že se tím prohlubuje propast mezi dvěma stranami jedné obce. Mezi ty náležel řídící učitel Jaroslav Tupý. Ten přišel do Sublova na prvé místo svého působení ve školství a setrval tu do mužného věku. Vypomáhal starostovi v úředním psaní a vzal si jeho dceru za ženu, s kterou tu žil mnoho roků při četné rodině.

Když se uprázdnilo v Sublově místo řídícího učitele, poněkud mladý ještě Tupý pomocí všeho občanstva a svého tchána, bývalého starosty, školu obdržel. Tato stála téměř uprostřed dědiny, na tři strany pod Větrovem rozdělené.

Postavení Tupého nebylo snadné, aby na všech dílech dobře působil, vyhověl a nepřišel v podezření, že tomu neb onomu straní. Tchán jeho dávno starostenství se vzdal, což řídícímu v nestrannosti posloužilo. Také vešel do společnosti, ale více si hleděl školy, zahrady, včelařství. Měl mnoho starosti o děti. Jednou navštívil společnost u Jíravů, po druhé zase Na zavadilce, a to v neděli odpoledne. Tu i tam mnoho vyslechl, ale nedonášel. Přítomen byl ve vedlejším pokojíku, když Honěk mluvil a vybízel, slyšel každé slovo, třeba hrál filky o krejcar, později o všem uvažoval a nemálo byl zarmoucen, že se tu poměry tak přiostřují. Ke třiceti rokům tady žil, každé dítě znal, nynější hospodáři k němu do školy chodili, s výminkáři sedával, s celou vesnicí byl zajedno. A teď ti sousedé povedou soudy. Nakvašenost byla veliká, kolář snadno dostal chalupníky na svou stranu.

Když celá akce i dole ve známost vešla, šel sem řídící a nejdříve navštívil svého tchána rolníka Špátu, který mnoho roků obec vedl a ještě nyní jmění starousedlíků řídil. Zde vyložil Tupý, co ho mrzí a bolí.

»My jinak jednati nemůžeme,« odpověděl Špáta, dobrý už šedesátník, rázovitý muž, statný rolník. Už naši předkové lesa užívali a drva mezi sebe si dělili.«

»Snad by se to dalo přece nějak smírně docíliti,« mínil zeť, slabý, nevysoký muž těkavé povahy, velice čilý a mluvný.

»Na mně to jenom nezáleží. Uradíme se. Kdyby však všichni k tomu přistoupili, Lhota nepovolí. O tom jsem přesvědčen. Zle se kasal, že se soudu nebojí a vytrvá.«

Řídící smutně pokrčil rameny.

»Bude to nesnáz. Už ve škole se to dělí a ta zášť poroste. Ani to dříví za tu nevůli nestojí.«

»A bude-li dělení mezi všechny sousedy, každý podíl svůj odnese na rameně.«

Co se u Špátů začalo, to se v hostinci u Jíravů skončilo. I sem zašel řídící s tchánem a nalezli téměř všechny starousedlíky shromážděné u prostředního dlouhého stolu, na němž se často při hostech v zimě i peří dralo. U toho stolu bylo proneseno mnoho náhledů, politiky, denních zpráv, tu se hrávalo, pilo a debatovalo. Společnost zde nebývala četná, ale stálá. Jírava jako rolník ani o mnoho hostů nestál. Dvakráte do roka pořádal zábavu pro usedlé, jindy odkazoval chasu na druhý hostinec — Zavadilku. Zde měl každý svoje místo, svoji stolici, svoji sklenici. Hosté se zdrželi nejdéle do desáté. Posedění tu bylo milé, rozmluva zřídka vybočila z mezí mírnosti. Leda že se nynější starosta Lhota rozehřál. Ten měl v sobě více temperamentu a také se hned ujal slova, když Špáta začal o lese obecním a hrozícím soudě.

»Nic jim nedáme. Kdyby mírně začali a požádali, nejsem od toho, aby se jim udělila klest a nějaký vůz hrabanky, takto však narazili na kámen. Ať se soudí, ať si nadělají zbytečných útrat, však jim zajde chut. Za tím vězí panská strana, která Hoňka podněcuje.«

I kdyby jinak sousedé byli nakloněni ku smírnému vyrovnání, tato zmínka postačila k odporu. Knížecí vždycky brojili proti obci a teď k vůli honitbě ještě více popuzovali. Valentovi se přece podařilo zajmouti selský dobytek v lese, byly z toho pokuty. Také nadlesní osoboval si právo jezditi do panského lesa přes cíp drah, sousedé tu vyhrabali příkop, který byl opět zaházen.

»Ano, knížecí v tom mají prsty,« jistil starosta, »těm běží o spory, nepřátelství v obci, aby dostali honitbu ovšem bez náhrad škody.«

»Ať nás žalují! Právo je na naší straně. Nedáme se a nepovolíme.«

Marně řídící napomínal ku smíru, marně Špáta radil k opatrnosti. Většina šla za starostou, menšina musila se podvoliti.

»A vám bude nejlépe,« obrátil se Lhota k řídícímu, nebudete-li se do sporu míchati. Každé vaše zprostředkování bylo by marné.«

»Tak se budete — práti!« odlehčil si Tupý.

»Budeme a nebojíme se. Snad bychom neposlouchali my starousedlíci nějakého přistěhovalce, jakým jest Honěk? Ani deseti takových rýpalů se nelekneme.«

A jako na Zavadilce chystali se k boji, tak u Jíravů se připravovali k tuhému odporu. Dva poly stály proti sobě, tu i tam bylo nahromaděno mnoho elektřiny k bleskům. Brzo-li udeří a kam rána padne? (Pokračování.)

Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě.

Napsal JAN HALOUZKA.

Díl II.

Z ovzduší roku 1848.

(Pokračování.)

Dle minist. nařízení ze dne 2. září 1848 mají se učitelé a katecheti alespoň jednou za měsíc k rokování o věcech školských scházeti.*)

Potěšitelné bylo, že roku 1848 na mnohých místech výteční kněží za předsedy schůzí těch byli zvoleni. Potěšitelný to zjev dobrého ducha katolického v učitelstvu. Zahojila se tak nejedna rána, kteréž Církvi způsobil nevděk mnohých nekatolicky smýšlejících učitelů, kteříž minulého roku peticemi odloučení škol od církve žádali.

V Bystřici na Brněnsku se uvolili učitelé, že chtějí katechety za opakování podporovati.

Někde nechtěli upustiti od němčiny. (děk. Bučovské.)

Čís. 3. Holom. Novin oznamuje, že od nového roku se vyučovati bude na školách olomúckých v II. oddělení lyceálky, totiž v sedmé třídě, matematice, filosofii a přírodozpytu *jazykem českým*. —

Roku 1848. dne 8. května vydal arcibiskup olomúcký *Beckh* pamětní spis ministru vnitra, kdež mimo jiné radí, »aby dovoleno bylo biskupům semináře dle znění concilia Tridentského zařízovati; aby jim přiřknuta byla větší právomoc v ustanovování profesorů, ježto jediné biskup dovede posouditi, zda dostalo se knězi náležitého vědění odborného; aby byl vždy rozhodujícím hlas biskupův při obsazování míst katechetských *na gymnasiích* a podobných ústavech. Proskakují prý hlasy, aby *školy národní* ze správy církevní byly vyňaty. Stalo-li by se tak, kdo za to ručí, že lid náš víru svou nepokalenou podrží? Tím větší pohroma hrozila by státu, čím méně by bylo Církvi právomoci na školství

*) Stalo se tak po druhém důrazném osvědčení biskupův moravských.

ponecháno. O tom přesvědčeny jsou i vlády protestantské, kteréž rády ponechávají školství kleru, dobře vědouce, dass die zarten jugendlichen Gemüther des religiösen Einflusses dringend benöthigen, welcher von den Schullehrern häufig in den Hintergrund geschoben wird. Kdyby se tak skutečně stalo a církev pozbyla působnosti na školy, brzo by se poznalo, že výchova školství národního se bude brátí směrem jak církvi tak státu nepříznivým. —

Taktéž vydali společně arcib. olom. *Maximilián* a biskup brněnský *Arnošt* memorandum, v němž i o zachování vlivu duchovních správců na školy bylo zmíněno (ze dne 3. června 1848).

Poněvadž slov těch dbáno nebylo, vydali tiže velepastýřové spis k ministerstvu vyučování, znamenitě promyšlený, v němž žalují do toho, že jest náboženství do téže kategorie zařaděno jako čtení, psaní atd., že jest v osnově ministerstvem podané velká mezera a nedostatek; nečiní se v ní žádná zmínka o modlitbě, o návštěvě bohoslužeb, o přijímání sv. svátostí. Mají školy národní nejen učiti, ale také vychovávati. Akatolíci a Židé mají své školy, a proto také církev katolická, kteráž pečuje o člověka od kolébky až za hrob, nemůže se svého práva na školy zříci. Úchvatným a přesvědčivým výkladem rozepisují se velepastýři o školních knihách, z nichž lhostejnost u víře a zkaženost mravní následkův ohromných do srdcí žactvu se vštěpuje. Nadšeně hájí právo biskupské: že biskupovi náleží rozhodovati v obsazování míst učitelských na bohovědeckých ústavech; že biskupovi vyhrazeno právo, na ústavě svém vzdělávati kandidáty pro povolání kněžské a tyto ku zkouškám přidržovati. Žádají, aby nebyli donucováni k tomu, co s odpovědností jejich se nesrovnává, aby snad nemusili zjevně prohlásiti, že nikoho na kněze nevysvětí, kdož čtyřletá studia na biskupském ústavě nevykoná.

Dekretem ze dne 5. října 1848 povoleno zříditi na universitě olomúcké *stolici řeči a literatury české*; *Mor. Noviny* oznamují, že suplentem ustanoven jakýsi absolvovaný právník s platem 400 zl. —

Moravské Noviny oznamují dne 9. listopadu 1848, že 16. listopadu započne čtení o řeči a literatuře české na brněnské akademii zemské. (v I. roku mluvnice Žákova; v II. ročníku mimo to pravopis prof. Šembery.) Na gymnasiu olomúckém nechtěli ovšem profesoři o rovnosti jazykové slyšeti; Holomouc prý jest město německé, a proto prý zůstane německým; na to ovšem ti páni zapomenuli, *že za branou jest Hana*, a že z ní přicházejí téměř dvě třetiny do Olomúce na studia.

V čís. 27. *Mor. Nov.* dne 3. února 1849 odpověď »*Gratzer Zeitungu*« (v čís. 17. »Deutsche Sprache lebe wol!« — —) tohoto znění: Není mnoho důvtipnosti třeba, abychom poznali, že pro školy se málo děje, zvláště nám Slovanům . . . Pokud nemáme škol, nelze nám důvěřovati těm, kdož nám pojišťují rovné právo se sousedy. Vždyť snad nebudou toto rovné právo popřávati nám jen v kuchyni; vždyť celý život Slovana má být slovanský, a tuť musí každý především uměti vládnouti jazykem svým. Právě

nyní vidouce před sebou ty úhory a lazy života slovanského, poznáváme, jak hanebně jsme byli ošizeni takořka o duše své! Nastala svoboda, rovné právo nám bylo přiřknuto. Jásali jsme radostí, ne sice jakobychom byli obdrželi něco zvláštního, nýbrž, že nám dali, co *nám nikdy vzíti neměli.* — Očekávali jsme, že naši bratří němečtí podají ruku a řeknou: »*Ejhle, bratří, opozdili jste se, poněvadž jste měli pouta na noze a kladku na hubě, staniž se vám dle práva*! . . . « Prosili jsme, ale až posud marně jsme čekali, ano šílenců nám nadávali, že chceme zničiti vzdělanost německou, že chceme zavésti nové barbarství. »Gratzer Zeitung« v čís. 17. píše: »Deutsche Sprache lebe wol! Der ehrwürdige Schulrat (in Brünn) mit dem infulierten Panslavisten *Cyrill Napp* an der Spitze. erhebt jetzt die čechische Sprache zur Allgemeinheit. Das slavische Element soll an der Gelehrtenschule das vorherschende werden. Soll darin die Gleichberechtigung aller Nationalitäten liegen? Die deutsche Sprache, welche den Vorzug der Ausbildung und Gemeinschaftlichkeit, den Vorzug einer tief reichenden Entwicklungsgeschichte und der allgemeinsten Verständlichkeit für sich hat, diese deutsche Sprache soll an halbslavischen Instituten der čechischen Sprache das Feld räumen. *Bildet euere Muttersprache, lasset sie in den Elementaranstalten vorwiegend sein, aber unterdrückt nicht ganz das germanische Element, welches sich gegen euere Nationalität so edel bewiesen und fort beweisen wird. Wir sind ja Brüder! atd.*«

Praelat Napp jest ovšem známý pro svou pilnost, že nepronásledoval žádného. kdo se zabýval literaturou slovanskou, ano *Dobrovského a Kinského* pochoval. *Toť ten panslavismus jeho!* — Připouštíme-li řeč do kostela, není dosti, aby kněz mluvil s kazatelny, tak jak se mezi pacholky v krčmě mluví, nýbrž čím světější místo, tím správnější má býti řeč. Česká řeč jest potřebna knězi, úředníku, lékaři, kupci, staviteli atd. Jak pak mají osvojiti si správnou řeč, nemají-li ve školách příležitosti k tomu? Jen tyran by mohl zabraňovati učiti se jazyku našemu; tyran, jakým byl *Metternich a prof. Enk.* Na Moravě jest *Enkovi* nepřirozené »učiti se gramatice české . . . ,« dává pak Čechům radu, aby jinou cestou hleděli zvelebiti jazyk svůj, časopisy, odměnami, ale do škol ať ho neuvádějí, aby neprohřešili se na »vzdělanosti národu«, a školy aby neučinili pustým rejdištěm. *Enk* vytýkal dále chudobu literatury naší. Ale jaká to zpozdilost vězni spoutanému vytýkati, že dlouho vězel na jednom místě, že nepokročil. *Měl nám dokázati lenost, neschopnost, vyžilost, ale ne opozdilost, kterouž zavinili ti, kdož nás porazili a od té doby na nás klečeli, jichž protekcí též despot Enk přišel na Moravu.* —

Dne 14. února 1849 vydali v Kroměříži poslanci kmene slovanského i německého za příčinou zřízení *ústavu technického v Brně* adresu výboru zemskému, kdež poukázáno bylo zjevně, aby chovanci slovanští *vyučováni byli mateřštinou.* Než naděje, že technika v Brně bude rovnoprávně zařízena, sklamala. Načítalo se proti českému jazyku: 1. nedostatek učitelů jazyka českého důkladně znalých, *2.* nedostatek žáků, kteří by přednášky v jazyku českém poslouchali, 3. nesnáz, v jakém nářečí by se mělo před-

nášeti, zda v českém, moravském či slovenském. — Námitky tyto byly však úplně bezpodstatné. Bylo zajisté více nadějných a schopných mužů, po výtce Moravanů, kteří byli jazyka českého i německého tak znalí, že by byli mohli v obou jazycích přednášeti. Byli to úředníci u ministerstva, assistenti na ústavech technických a hornických, doktoři lékařství a jiní. K námitce druhé takto: Byli to právě Moravané na polytechnice vídeňské, v nichž před jinými procitlo povědomí národní, kteří by již ve Vídni rádi byli poslouchali přednášky české, kdyby jenom byly tam konány. A co říci o těch nářečích? Jak pak Němci? Či přednášelo se jim také nářečím rakouským, míšeňským a pruským? Máme přece již od věků jeden jazyk společný, srozumitelný Čechům, Moravanům i Slovákům, užívaný ve školách, církvi i úřadech. A právě roku zmíněného počal prof. *Hanuš* v Olomúci učiti po česku

A. W. Šembera.

Dr. Hanuš.

filosofii a prof. *Kubeš* matematice, a hle, posluchačstva se shledalo hojně, a zkoušky vykonány s prospěchem výborným. — Do nebe volající křivdou, na našem národě páchanou, bylo, že jsme u nás na Moravě neměli škol českých, vyjma vesnickou školu obecnou. Na *celé Moravě* nebylo, jak správně praví *Dr. Žáček*, do roku 1860 ani jediné opravdové školy, kde by se česky bylo vyučovalo: neměli jsme ani university, ani techniky, ani gymnasií, reálek, hlavních škol v těch městech, kde bydlil lid český. Ve školách těchto měl-li český žák osvojiti si nejprimitivnější vědomosti pro život, musil si nejprve osvojiti jazyk německý, aby se s učitelem dorozuměl a mohl se dále vzdělávati — a než dospěl v muže, přeměnil si pak z valné části nejen jazyk ale i hlavu. V letech padesátých a šedesátých počalo se na středních školách moravských vyučovati jazyku českému jako předmětu, nebylo však vyučováno jazykem českým. Učitelé jazyka českého byli takoví, že sami česky neuměli; z německé gramatiky se vybralo několik vět, a o těch se přednášelo tak, že se ten selský synek

divil, jaké se to učí češtině.*) A proto se jazyk český neuplatňoval veřejně na úřadech. —

A přece můžeme tvrditi, že rok 1848. nebyl nám tak nepříznivý; neměli jsme na sněmě zemském zásadního nepřítele; starý sněm stavovský, povzbuzen Petrem Chlumeckým, usnesl se roku 1848, aby zavedena byla rovnoprávnost jazyková na Moravě; selský sněm, který jako ovoce sněmu stavovského se sešel, uradil se, aby v ústavě zemském byla naprostá rovnoprávnost obou národů a aby i na technice, která se tehdy zřizovala, přednášelo se oběma jazyky. Stavovským sněmem byl vyzván prof. *Šembera*, aby sepsal osnovu, jak by se měla provésti rovnoprávnost ta. Dr. Žáček podotýká: »*Zdá se mi, že toho, co se schvalovalo r. 1848 pro Moravu, jsme podnes ještě, za padesát let, nedosáhli.*« *Šembera* o školství pravil: »Ve školách nižších čili *národních* budiž vyučováno v místech a krajích moravských moravsky, v německých německy. Druhému jazyku vlasteneckému nebudiž ve školách těchto učeno. Na školách *měšťanských* (nižších reálkách) v místech a okresích moravských budiž učeno ovšem věcem moravsky, v německých německy. Při tom pak budiž po všechna tři léta učeno *druhému* jazyku vlasteneckému jako zvláštnímu předmětu. Na reálkách čili přípravných školách pro ústavy technické budiž co do jazyka totéž, co ustanoveno pro školy měšťanské, zvláště však budiž na potřebu žáků přednášen jednací sloh a literatura česká i německá. Podobně vyjadřuje se o gymnasiích.

»Na ústavu technicko-oekonomickém, jenž se má v Brně zříditi, budiž *všem* předmětům vyučováno *česky i německy*, toliko ty předměty, jež se přímo vztahují na obchod, buďtež přednášeny na *čas* pouze německy. Na universitě budiž všem předmětům, z nichž budou studující někdy odbývati zkoušku státní, od řádných profesorů vyučováno v *obojím* jazyku. Při ostatních předmětech budiž ponecháno učitelům *na vůli učiti v jazyku českém či německém.*

Velkým příznivcem naším byl hr. *Lev Thun*, kterýž již roku 1838 v jednom pojednání rozepsal se takto: »Dětem, jež neznají jiného jazyka, budiž vyučování udíleno výhradně jazykem českým; mají-li se učiti němčině, nechť se to děje jazykem českým; nechť jest postaráno o učitele, kteří jsou dokonale mocni svého jazyka mateřského.«

Dnem 8. července 1849 stal se hr. *Thun* ministrem osvěty, což budilo velikou důvěru v národě našem. Za dob, kdy sesměšňován byl ten, kdož projevil přání, aby mateřštině naší poskytnuto bylo právo jí příslušné jak na školách tak v úřadech, *vystoupil Lev hrabě Thun první ze šlechty*, který ve příčině té první pronesl slovo, dokazuje, jaká křivda děje se národu československému vytiskováním řeči jeho ze škol a úřadů, a jak liché a neodůvodněné jsou námitky, jakoby řeč československá neměla pro

*) Obrat nastal až po roku 1861 tím, že se skutečně vyučovalo v některých předmětech na některých školách jazykem českým. — První střední ústav český na Moravě byl založen roku 1867 v Olomúci, jemuž jmenovali ředitelem Jana Kosinu. —

vyučování potřebné způsobilosti a literatury, ježto za poslední doby získala netoliko co do literatury a způsobilosti novověké, ale získala též ctitelů; touha, kterou tehdy jednotlivci cítili, zasáhla již dosti hluboko v národ, věc jednotlivců stala se věcí národní. A zřejmě mluví *hr. Thun* k věci, když v knize, pojednávající o tehdejších poměrech, píše: »*Nenabyli jsme teprve po březnu roku 1848 přesvědčení, že se musí vyučovati po česku v těch školách, kde žáci ještě německy nerozumějí, nýbrž že se zříditi musí české kathedry na školách vyšších všeho způsobu. Jestiť škoda pro vlast a loupež páchaná na silách národních, když jinoch, byv nucen po drahná leta výhradně německy slýchati, čísti, psáti, mluviti, mysliti, konečně se stane nezpůsobným, aby obcoval s národem, z něhož vyrostl . . . Nepochopujeme, že se může míti za zlé Slovanu, když i ke svému jazyku lne.*« —

Jak *Dr. Frankfurter**) praví, jest třeba uvážiti, má-li se úplně porozuměti obrovskému pokroku, jehož dosáhlo zvláště vyšší učení a život duchovní v Rakousku za Thuna, smutný stav školství. »Školství obecné nejen že nepřekročilo meze reformy císařovny Marie Terezie, ale učinilo spíše krok zpět. Gymnasia měla staré jesuitské zřízení, *ale výkony jejich nemohly se nikterak vyrovnati úspěchům gymnasia jesuitského.* Učilo se na nich mnoho latině, ale směřováno jen k jakési obratnosti v řeči, aby žáci mohli sledovati přednášky universitní, konané jazykem latinským, opomíjelo se však úplně uváděti žáky četbou do ducha byť jediného jen spisovatele nebo doby literární. A tak to vypadalo i v předmětech jiných. Hr. Thun se s velkým zdarem o to přičinil, aby školy ty rozkvetly k novým a neočekávaným úspěchům. Též *Dr. Řezníček* ve svém spisu**) velmi uznale se šíří o hr. Thunovi, který prvý ze svých současníků chápal potřebu svého času a nebál se dle svého přesvědčení jednati. Staral se horlivě *na základě křesťanském* o opravy veškerého školství, a jeho přičiněním se stalo, že čeština opět slavila svůj vstup do českých škol středních.

A za to přičítám hr. Thunovi nedozírnou zásluhu a vymoženost, že staral se o nápravu v duchu křesťanském! *Nebožtík Rieger* často říkával, že poctivost jest vlastnost, která se má u každého rozuměti sama sebou. Než o jiném nás poučuje skutečnost! A nejprvnější příčinou *zchátralosti duševní jsou bezbožecké, indiferentní školy*, a takoví učitelé! — Došli jsme do hroznych, vychytralých nepoctivostí.

Vymlouvá-li se kdo, že se tak i u jiných národů děje, ach! co pomůže výmluva taková? Uvažme, že jsme národem malým, a že mravní korrupce u nás může spíše katastrofu zaviniti než kdekoliv. Poctivost jen tam možna, kde motivy náboženského přesvědčení člověka povznášejí vysoko nad všednost chtíčů a vášní nekalých. Kam ta bezbožecká morálka dospívá, vidíme velmi patrně ve Francii a všude tam, kde se lid mladý křesťanským zásadám odcizuje!

---

*) Dr. S. Frankfurter: Hrabě Lev z Thun-Hohensteinu. Životopisný náčrtek. Zvláštní otisk ze spisu Allgem. deutsche Biografie. (Leipzig, Dunker.)

**) »Český duch ve stol. XIX. str. 71. —

A proto všechna čest státníku tak důmyslnému, jakým byl *hr. Thun,**) muži šlechetné mysli a pevného přesvědčení, »do nejhlubší duše prodchnutému vřelým citem náboženským a mravním«, kterýž přese vše napadání vytrval, jen aby práci svou poctivou požehnanými výsledky korunoval! —

»Cílem Slovanům musí býti« — praví hr. Thun — **) »aby se vzmohli k té vážnosti v dějinách člověčenstva, které jiní národové evropští již dostihli; a *rovnoprávnost jest k tomu podmínkou nevyhnutelnou.*« — (Pokračování.)

Jen mi, ó Pane, nedej ve tmě zahynout!

Jak mnozí prosí za pozemské štěsti . . .
Já modlím se — aby mne minulo!
Jak mnozí prosí o slunce, země zlato . . .
Já ždám — by pro mne nebylo!
Neb vždy, kdy přál jsem cos' — a dal's mi,
v tom, Bože, již jsem na Tě zapomněl!
A zahleděl-li jsem se v moře slasti,
jak zaslepen jsem Bytosti Tvé nevzpomněl . . .

Až, když přízeň lidskou ztratil jsem,
až, když všichni proti mně se zdvihli,
když i přítel na mne zapomněl,
a vlastní síla když mne opustila
a v bídě — bolu plakal jsem
a cítil, že tak chud, jak Ty na kříži umřít musím,
když, o Bože, vše's mi, vše's mi vzal:
»O, dík Ti! Dík! pak jsem Tě opět našel!
— — — — — — — —

O, rád přeji druhým štěstí všem,
když nevinně je nésti dovedou!
O, dej jim zlata slunce, země, všem . . .
Jen mně, o Pane, nedej ve tmě zahynout!

P. Berthold Ord. Cap.

*) Za Thuna zdárně působili jako zemští inspektoři: v Čechách Josef Wenzig, na Moravě Vincenc Prausek.

**) Ve spisu »o nynějších poměrech«. —

Pomsta.

Přeložil V. ROVINSKÝ.

I.

Bylo asi 11 hodin, když se malá Gabina probudila. Matka neležela vedle ní, nýbrž docela sama ve veliké posteli, v šeru.

To se ještě nikdy nestalo a Gabina se bála.

»Maminko, maminko!« volala tiše — ale odpověď nepřicházela. Venku vyl severák, déšť pleskal do malých okenních tabulí. Jinak by byla Gabina zase usnula, ale při takovém děsném vytí nemohla, jak se bála.

Sedla si a opět zavolala matku — ale opět žádná odpověď se neozvala. Tu si Gabina rozhodla, že sejde dolů do kuchyně, aby matku zavolala.

Hledala po tmě šaty, když je našla, oblékla se, jak jen to šlo a hledala schody. Ale dvéře na schody byly zavřeny a Gabina se ulekla tak, že se dotápala zase zpátky k loži a tam ukryla tváře do přikrývky a plakala.

Najednou jí napadlo, že ve vedlejší světnici je malá předsíňka a z téže vedou schody do dvora a pod schody že jsou dvéře do kuchyně. Vešla do světnice, otevřela dvéře, sešla po kamenných schodech dolů, ačkoli tam venku zuřil liják a ostrý ledový severák.

Gabina třásla se úzkostí i zimou, v okamžiku však byla pod schody, chráněna před deštěm, zrovna naproti dveřím do kuchyně. I ty byly zavřeny, avšak velikou skulinou spatřila uvnitř záři krbu. Schoulila se na zemi a dívala se skulinou.

Dědeček a oba strýcové byli se navrátili domů a seděli u krbu: tři vysocí, silní, tmaví muži, jejichž sešlý, špinavý oblek svědčil o těžké práci a jejichž pochmurné zraky zářily temnými vášněmi.

Gabinina matka Simona, hezká mladá žena arabského typu, seděla na podlaze, ruce majíc na kolenou sepjaty. Nikdy ji Gabina neviděla tak bledou a smutnou; nikdy její černé oči tak nezářily, tak zle a úzkostně nepohlížely.

Nejvíce však upoutala pozornost Gabininu a jakoby ji očarovala postava muže cizince, sedícího rovněž u krbu a přivázaného k židli silným provazem, který býval obyčejně v koutě, jehož se nikdy nikdo netknul a na nějž Simona často pohleděla chmurným pohledem.

Gabina nikdy ještě neviděla tvář tohoto muže, oděného zdejším oděvem; hleděla naň zvědavě, přemítala, kdo by to mohl býti, proč asi je tu, svázán o půlnoci.

Byl to hezký muž asi 40letý, s rezavými kadeřemi, s jasnýma šedýma očima a s nádherným červeným plnovousem, splývajícím mu na prsa. Ve tváři zračila se děsná úzkost, na jeho čele skvěly se veliké krůpěje potu.

Gabina ovšem nechápala všecky tyto jednotlivosti, ale tušila, že se v té černé kuchyni, osvětlené ohněm krbu a čtyřramennou lampou na krbu stojící, něco neobyčejného, tajemného

děje; ale poněvadž si to nedovedla vysvětliti a zaklepati se neodvážila, zůstala tiše a nehybně státi za dveřmi, majíc kadeřavé čelo položeno na skulině a veliké šedé oči — podobné očím muže přivázaného na židli — široce rozevřeny.

Ledový vítr přejel přes ní, její nohy, celé její tělo bylo nyní pokryto sněhem a zima ji třásla.

II.

»Eliáši! Eliáši!« zavolal Simonin otec. »Marně voláš o pomoc. Nikdo nepřijde, bouře přehluší tvé volání. Nikdo nepřijde! Ty musíš umříti, zde přivázán na židli, na které jsi seděl tehdy, před 10 léty, ty padouchu! Každý večer: jako skutečný ženich mé dcery! . . . na židli, kterou jsme deset let uchovávali, která na tebe čekala a kterou, pošpiněnou tvou bídnou krví, hodíme do ohně . . .«

»Obhaj se!« pravila temně Simona. »Nenajdeš-li ospravedlnění pro své podlé jednání, pak bude tvá smrt hrozná! Haj se! Haj se! — a rána z ručnice spraví všecko. Jestli ale ne — pak běda tobě!«

»A ty právě mluvíš takto?« pravil Eliáš. »Ty, žena, jež zdála se býti sama láska a dobrota?«

»Nenávidím tě. Tys mne připravil o čest; ty, jenž jsi byl můj ženich, můj život, ty's mne podvedl, zkazil. Já tě nenávidím a od desíti let nemyslím na nic než na pomstu. Bolest zabila ve mně každý lidský cit. Čím je všecka tvá úzkost, ty padouchu, kterou snášíš tuto noc, proti tomu, co já jsem vytrpěla? Nenávidím tě a já právě sama jsem své lidi k pomstě nabádala.«

»Tak mne zab!« bručel Eliáš. »Ale pamatuj, že je tu svědomí, že je tu Bůh!«

»Se svým svědomím a se svým Bohem se už vyrovnáme!« zvolal Tanu, jeden z obou bratrů, s divokým a hrozným smíchem, při čemž objevil své silné, bílé zuby dravého zvířete.

»Svědomí a Bůh! . . .« pokračovala Simona podobna zmiji. »Měl ty jsi svědomí? Myslil ty jsi na Boha?«

Eliáš sklonil hlavu.

»Ve jménu naší dcery!« pravil Eliáš.

»Tedy víš, že mám dceru?«

»Vím to a chceš-li, tedy ji uznám za svou. Vezmu ji s sebou a jednou bude bohata; neboť jsem zbohatnul a s tou druhou nemám dětí . . .«

Jak to mluvíš?« zvolal Pietro, druhý bratr. »Ještě jsi nepochopil, že odtud více neodejdeš, živ ani mrtev?« A přejel něžně přes hlaveň pušky, kterou měl na kolenou a pravil děsně zřetelně: »Já sám tě zprovodím, já, tvůj bývalý přítel, jenž jsem tě uvedl do tohoto domu, v němž jsi zanechal neštěstí a hanbu. Však já už tě zabiju a do země uschovám, ty bídný, podlý hade! Ach, s kým to myslíš, že máš co jednat, s kým? Naše rodina vždycky pomstila každou utrpěnou křivdu a my, kteří jsme

celých deset let číhali na tebe na všech místech Barbagie,*) my už smyjeme tvou vlastní krví skvrnu, kterou jsi naše jméno zhanobil.«

»Simono! Simono!« šeptal zajatec a hleděl toužebně na ni. Naše dcera!«

»Mlč! nejmenuj ji! Je to dítě hříchu, ale čistá je jako sníh na Gennargentu!**) Ty ji znesvěcuješ, když ji jmenuješ, neboť ty jsi bídný, ty jsi bezectný! Ty jí nejsi ničím! Jejím otcem je Bůh! . . .«

»Ty ji nemiluješ, Simono, kdyby's ji milovala, nechala bys mne žíti!«

Blesk přejel temným zrakem mladé ženy. »Já miluji svou dceru nade všecko a žiju pouze pro ni. Kdyby ona zmizela z mé bytosti, pak sřítilo by se všecko kolem mne a já byla bych nejnešťastnější ženou na světě. Oh! Jestli ji miluji! Mou dceru! Mou ubohou dcerušku! Ale já ti říkám ještě jednou: Nejmenuj ji, nebo myšlenka na ni rozmnožuje pouze ještě mou nenávist k tobě a mou žízeň po pomstě. Nemohu se dočkati chvíle, až budeš pod zemí, abych jí mohla beze studu říci, až se mne bude ptáti, kde je její otec: on jest mrtev!«

»Je to tedy ustanoveno!« zvolal Eliáš. »Tedy mne zabte! Vidíte, že jsem připraven! Já nejsem sketa, za jakého mne máte a jestli jsem chybil, pak nebylo to mou vinou, nýbrž náhodou a vůlí Boží! Zabte mne tedy!«

Okamžik bylo ticho. Potom Simona pravila: »Tedy řekni, proč jsi mne opustil, po dvouleté ohnivé lásce. Ty's nemohl zapomenouti, že jsi si mne měl vzíti, když jsem byla matkou. Ty's jel do Nuoro, abys prodal úrodu svého statku a koupil mně svatební prsten a šperk . . . Měl jsi se za 4—5 dní vrátit . . . ale zanechal jsi mne v pláči . . . a nyní uplynulo už 10 let, 10 let plných úzkosti, slz, nenávisti a přece mně to připadá, jako by to bylo včera . . . Ty's se více nenavrátil a za měsíc jsem se dověděla, že jsi si vzal jakési děvče z Jonni . . . Mluv tedy! Máš-li ospravedlnění, pak spraví to jediná rána z pušky; jinak ale, jako je jediný Bůh na nebi, a jako jsi tady uvázán, spálíme tě za živa!«

Mráz projel tělem Eliášovým při tom tónu Simonina hlasu. Ale opanoval se a odpověděl chladně: »Nebojím se ani plamene ani kulky; přece ale vám chci říci, jak se to stalo. Nebyla to má vina, jak jsem už pravil, nýbrž vůle Boží. Slyšte tedy!

»Ano, jest tomu 10 let a jako by to bylo dnes! Odjel jsem a myslil jen na tebe a na náš příští život! . . . Bůh však usoudil jinak! Byl jsem ještě dvě hodiny vzdálen od Jonni, kde jsem chtěl přenocovati, abych ráno šel dále do Nuoro, když počalo sněžiti.

»Nedělal jsem si z toho nic, jsa zvyklý na všechen nečas a kráčel jsem pěšky podle mého koníka, těžce obtěžkaného, příkrou stezkou v horské propasti.

---

*) Území v severových. Sardinii.

**) Nejvyšší sardinská hora, 1864 m.

Vítr mi hnal sníh do tváře, jenž věšel se mi na šaty, na víčka, na rety. Brzy pokrýval sníh můj plášť i pytle po bocích koně i koňský hřbet; všecko, všecko.

Stezka zmizela pod sněhem, ale já myslil, že znám směr dobře a kráčel jsem jistě dále.

Vítr vyl jako blázen, nastala noc a sněžit nepřestávalo. Sníh se stále výšil a cestou nepotkal jsem živé duše. Byli jsme v divoké pustině, já mokrý až na kůži, a můj ubohý kůň, který už nemohl dále. Počal jsem ztráceti mysl, neboť jsem se počal obávati, že jsem zabloudil, poněvadž Fonni se stále neobjevovalo. Než počalo sněžiti, minul jsem jakousi ovčárnu a pastýř mne přemlouval, abych u něho přenocoval, neboť předvídal sněhovou bouři. Poněvadž jsem už nyní pochyboval, že bych dorazil do Fonni, rozhodnul jsem se, že se tam vrátím, a poněvadž jsem už nemohl jíti pěšky, chtěl jsem si vylézti na koně. Ale také ubohé zvíře bylo docela vysíleno a tak jsem složil s něho břímě a uložil je, jak to šlo, pod strom, v naději, že ráno si je odtud zase vezmu. Pak jsem si vylezl na koně. A ku předu! pravil jsem mému ubohému koníku, dnes v noci si tam dole odpočineme a ráno vstaneme se sluncem a pojedeme dále do Fonni.

Chvíli to šlo; najednou ale kůň stanul. Dal jsem mu ostruhy, pohladil ho, udeřil ho — vše marně; ani se nehnul. Musil jsem sestoupiti a jíti pěšky dále a ubohé zvíře táhnouti za sebou.

Jaká to děsná noc! Vítr ustal, ale sněžilo stále. Bledý svit mne chránil, že jsem nesletěl do propasti. Pomalu však se mi klížily oči, nohy, celé tělo ztrnulo. Ani světélka nikde a žádný lidský hlas neozval se děsnou pustinou.

Na pravo, na levo zvedaly se štíty hor; za mnou táhla se hustá mlha, přede mnou zela propast. To jistě nebyla táž cesta, kterou jsem se bral nahoru a chýše ovčákova se neukazovala, neboť jsem zabloudil. Ach, že jsem se vracel? Fonni snad bylo už dosti blízko místa, kde jsem se obrátil . . .

Síly mne opouštěly. Po půlhodinném namáhavém, bezúčelném putování dohnala mne mlha a oloupila mne o poslední svit světelný. Neviděl jsem více ničeho a jako oči zamžily se všecky mé smysly. Zapadl jsem do sněhu, poručil duši Bohu a vzpomínal naposled na Simonu!«

Eliáš na chvíli umlknul, jakoby ochromen vzpomínkou na děsnou noc; snad ji přirovnával k této dnešní noci, ještě hroznější . . .«

»Dále!« pobízela ho Simona. Hlas její nebyl už tvrdý, zraky její upínaly se k zemi, ukrutný výraz pomalu mizel jí z tváře. Eliáš to spozoroval a naděje ho opanovala.

»Když jsem se opět vzpamatoval,« pravil, »byl už bílý den. Já jsem ležel v teplé posteli ve veliké kuchyni; na kamenném krbu uprostřed kuchyně plál mocný oheň.

Podle množství nábytku a náčiní, jímž byla kuchyně opatřena, jsem soudil, že jsem u zámožných lidí.

U krbu bylo zaměstnáno děvče v obleku fonniském. Byl jsem ve Fonni? Jak jsem tam přišel? Kdo mne tam dovedl? . . .

Jaký to rozdíl mezi mým nynějším stavem a mým stavem v noci! Mezi tím mým sněhovým ložem pod černým nebem, se smrtí po boku a tímto teplým lůžkem, ve kterém jsem se probudil, na blízku této krásné dívky, která snad čekala na můj návrat do života! . . .

Ano! opravdu hezká dívka! Když se přiblížila ke mně, tázal jsem se, není-li snad zjevení? Nikdy jsem nespatřil nic krásnějšího, kromě naší Madonny ve dny slavnostní! . . .

Simoniny oči nabyly opět temného, divokého výrazu jako dříve, neboť uhodla, že toto krásné děvče z Fonni byla žena, která ji oloupila o celé její štěstí života.

»Jak je ti?« ptala se mne dívka a chopila mne za tepnu. Jak se jmenuješ?«

»A ty?« ptal jsem se vroucně. »Kde tu jsem?«

»V mém domě. Jmenuji se Cosema P. Dnešní noci našel tě můj kočí polomrtvého ve sněhu. Vzal tě na koně a dovezl sem. Jsi ve Fonni, víš?

Po dlouhém úsilí jsi konečně ráno přišel k sobě, ale hned na to tě chytila horečka a tak jsem se nemohla dověděti, kdo jsi. Podle šatu bys byl z A . . . ?«

»Vyprávěl jsem jí své příhody a nezamlčel ani příčinu této cesty a mou nastávající svatbu se Simonou«.

»Musíš býti velmi chud, když jsi musil podniknouti podobnou cestu, abys koupil prsten!« pravila Cosema a pohlédla soustrastně na mne svýma velikýma, černýma očima«.

»Ne! odpověděl jsem, nejsem tak chud! Mám kaštanovou zahradu, která mně dává ročně dobrý výnos a pilné ruce k dílu. Musím však občas do Nuoro prodat svou úrodu. Mám také vůz a voly a koně a dům . . . Ne, ne, nejsem chudý.

Také Simona bude míti nějaký přínos . . . Tak jsme spolu hovořili docela důvěrně, jako bychom se byli znali ode dávna. Cosema mně řekla, že je sirotek a že má značné jmění. Že jí nedávno zemřel poručník a že nyní hospodaří sama; měla děvečku a dva oráče, dům, velikou zahradu, pastviny a mnoho dobytka.

Když jsem chtěl vstáti, zakázala mi to; pravila, že lékař, jejž v noci zavolala, jí byl nařídil, aby mne nenechala odejeti, ba ani povstati. Tak jsem tam zůstal. Peppa, děvečka, přinesla mi talíř polévky a opakovala mi vše, co mně před tím povídala její paní.

Opravdu, netrvalo dlouho, dostavila se opět horečka a zimnice mnou lomcovala a celý týden potácel jsem se mezi životem a smrtí.

Když jsem nabyl smyslů, prosil jsem Cosemu, aby poslala posla Simoně, aby byla upokojena, ona vždy přisvědčila a prosila mne, jen abych byl klidný. Myslil jsem stále na Simonu, ale mé oči viděly Cosemu, krásnou Cosemu, jak tiše chodila po pokoji, jak často se naklonila nad mým lůžkem, svou studenou ruku kladouc na mé horké čelo a celou noc probděla při mně.

Všecka tato laskavá péče probudila ve mně upřímnou vděčnost, ale také zároveň dvojí hoře nad nepochopitelnou lhostejností Simoninou, mou nevěstou, která o sobě ani slyšeti nedala, ač jsem byl tak blízek smrti.

Za týden mi bylo lépe a lékař pravil, že ještě týden a že budu moci vrátiti se domů.

Jednou v noci jsem zaslechl, jak tiše otevřely se dvéře do kuchyně. Při slabém svitu ohně krbovního, pokrytého popelem, jsem se domníval, že to je Peppa.

Dělal jsem, jako bych spal, ale přece jsem se díval polootevřenými víčky. Ne, nebyla to Peppa, byla to Cosema. Přistoupila k mému loži a dlouho mne pozorovala. Co asi chtěla? Proč takto na mne pohlížela? Najednou se ke mně sklonila a políbila mne.

Já sebou škubnul, ona tiše odešla, usedla ke krbu a položila hlavu na rameno. Zdálo se mi, že pláče . . . Co to mělo znamenati? Či se Cosema do mne zamilovala, tak náhle, do cizince, který k tomu ke všemu byl ženichem?

Příštího rána přišla bleda, s očima červenýma; ale já jsem jí neřekl ničeho. Jakmile opět vyšla z kuchyně, vstal jsem, oblékl se, a když opět vešla, řekl jsem jí, že chci již jíti.

»Máš pravdu,« řekla chladně. »Jednali jsme s tebou tak špatně, že se jistě nemůžeš dočkati, abys už byl pryč.«

»Bůh zachraň! zvolal jsem. Učinili jste pro mne mnohem více, než jsem očekával. Zachránili jste mi život a na to já nikdy nezapomenu. Nechci vám však býti déle na obtíž. Ach, Cosemo, co říkáš? Považuješ mne za tak špatného? Já nevím, jak bych ti mohl projeviti svou vděčnost. Žádej ode mne cokoli chceš a všecko učiním . . .

Sotva jsem to dořekl, už jsem toho litoval, nebo jsem viděl, že oči Cosimininy radostí zazářily. »Pak zůstaň zde,« pravila, »až budeš docela zdráv.« — Zůstal jsem. Ale byl jsem nepokojný. Bál jsem se, že konečně podlehnu v boji. Marně jsem myslil na Simonu, na její stav, na můj svatý slib . . . Byla tu Cosima, s jejím úsměvem, s jejím pohledem, jenž pravil všecko. Cosema, jíž jsem byl tolik povinován, a jež přicházela každé noci, aby mne políbila . . .

Abych tomu učinil konec, vzal jsem ji jednou v noci za ruku a otázal se jí vážně: »Cosemo, co to má znamenati?«

Ona padla na kolena, skryla obličej do dlaní a zašeptala: »Miluji tě!«

Ulekl jsem se, ale namítnul jsem jí: »Víš přece, že jsem ženat.«

»To není pravda! Já vím všecko! Já vím, že jsi teprve zasnouben, ale také, že celá ves ví, že nejsi jediným milencem . . .«

»Cosemo!« zvolal jsem. »Nehanob ji!«

»Říkám pouze to, co jsem slyšela«.

Žádal jsem ji o vysvětlení a ona mně toho řekla tolik, že jsem viděl, že Simona mne podváděla.

»Ta bídnice!« zvolala Simona. Avšak Tanu, její bratr, usmíval se nedůvěřivě a řekl: »Mluv kratčeji!«

»Budu hned hotov. Věřil jsem jí, zůstal jsem. Zároveň prošly ohlášky a po 3 nedělích jsem byl s Cosemou oddán. Když jsem později přišel k poznání a bylo mi jasno, co jsem učinil a když jsem se přesvědčil, že řeči o Simoně byly jen pomluvou, bylo již pozdě!«

III.

»A kdo nás ujistí, že celá ta historie není vymyšlena?«

Eliáš spustil hlavu; jeho naděje uhasla. Na tvářích svých soudců viděl své odsouzení.

»To je pravda,« řekl, »nikdo mne nemůže hájiti . . .« Pohlédl na Simonu, ale její pohled se mu uhnul. A kdyby i byla chtěla, ona ho nemohla více zachrániti.

»Ty musíš umříti!« rozhodl otec.

Eliášův osud byl zpečetěn; on neměl tento dům opustiti živ, dům, ve kterém před 10 léty zažil tolik štěstí a který pak znectil.

Nyní šlo jim samým o život: jestli Eliášovi odpustí, sami se uvedou ve zkázu, neboť on byl mocný a bohat a pomstí se za tuto děsnou noc na nich. Musí proto zemříti.

Žádná myšlenka, žádný strach nepohnul těmito zatvrzelými srdci, jichž Bůh byla nenávist, jichž náboženstvím byla pomsta.

A při témže krbu přísahali, že urážku smyjí krví a když byli čekali tolik let, konečně přišla vytoužená chvíle.

»Jdi!« řekl Pietro k Simoně.

»Ne, počkám až do konce!« odpověděla pevným hlasem mladá žena. Pietro zvedl pušku . . . zamířil na Eliáše; než ale stisknul kohoutek, ozval se z venku od zastrčených závorou dveří krátký, tvrdý zvuk.

Uleknuti pohlédli na sebe, Pietro spustil pušku. Kdo to byl? Byli přepadeni? Ale Simona vyskočila a volala zděšeně:

»Gabino, Gabino!« letěla ku dveřím a otevřela je. Tam ležela maličká na zemi a nehýbala se.

»Mé dítě! Gabino!« volala Simona, vzala ji do náručí, nesla ke krbu. Když uzřela ustrnulé zraky a nehybnou tvář děvčátka, myslela, že je mrtvo. Strhla s něho mokré šaty, snažila se ohřiti její ledové údy a líbala to tělíčko za křečovitého lkání.

Tanu a Pietro pohlédli bezradně na sebe. Jistě ta malá všecko viděla a slyšela. Co nyní?

Eliáš mlčel a pohlížel v temném zoufalství na děcko: Ach! Aby tak opravdu bylo mrtvo?

Starý strýc Tottoi se hořce smál; pravil si, že to je ruka Boží, jež je trestá anebo aspoň varuje a v jeho duši se rozsvítilo. Vzal Gabinu z matčina lůna, položil ji do náručí Tanuova a řekl mu: »Odnes ji nahoru, na lůžko . . . a ty, Pietro, rychle zavolej lékaře!«

»Otec?« zvolal mladý muž ukazuje na Eliáše, kdežto Tanu odnášel dítě nahoru a Simona mu svítila.

»Jdi!« řekl starý. »Jdi! pravím ti. Nic špatného se nestane.«

Pietro, s důvěrou v otce, pověsil pušku na stěnu a odešel. Pak šel strýc Tottoi ku dveřím a zavolal: »Simono! Simono! Pojď dolů!«

Mladá žena ihned přišla.

»Simono, pravil tiše otec, »Bůh viděl všecko. Je to ruka Boží! . . . Simono! . . .«

Simona pochopila; stála nepohnutě, němě, oči upřeny na Eliáše, ty ohnivé, veliké oči, ze kterých mluvil vniterní prudký boj.

»Je to ruka Boží!« opakoval stařec.

Tu padla Simona na Eliáše, rozvázala mu pouta; potom ho vzala za ruku, vyvedla ho na dvůr, otevřela staré dvéře, vystrčila ho ven a pravila: »Jdi, a pamatuj na svou dceru!«

A tak zůstala, dokud jeho kroky nedozněly v dáli.

Ženci.

Věnováno dpp. novosvěcencům.

Lán hrál již do běla. Jak zrno zrálo,
chvílemi v klasech vedrem zalupalo.
A božský Rozsévač, jda středem polí,
oslovil vlídně svoje apoštoly:
»Žeň hojná je, však dělníků tak málo!« —

A dál šli tiše šumnou lánů bělí
zabráni v slova, kterým rozuměli,
Vzduch horký chlebové byl vůně plný,
v ouvratích lámaly se klasů vlny
a na jich dně se máky rozhořely.

Krvavé máky! — Nivě pro okrasu
jak shléd' je Mistr v širém moři klasů,
šept' ke dvanácti hlasem svojím něžným:
»Je krvavého potu třeba ke žním.
To pochopíte v plnosti až času.«

Syn Jonášův jen mlčky přikýv' bradou
nad tajuplnou Pána svého radou.
Pak, vzpomenuv as na budoucí trudy,
sehnul se k zemi pro květ máku rudý
a za ním devět bratří jeho řadou.

Jen jediný, jejž Písmo Janem zove,
své oko upřel k Mistru pomněnkové
a nakloniv se — jako ptáče hbitě —
utrhl sobě modrou chrpu v žitě. — —
A zašli za lán světa oráčové . . . .

J. Dobrý.

Padesát let na Rusi.

Z pamětí KARLA JINDŘICHA.

(Pokračování.)

10. Mé první návštěvy.

U hraběte Blúdova, u p. Chomjakóva, Pogódina, prof. Bodanského.

Kromě obhlídky hlavních památek Moskvy byly první dni po mém příjezdu věnovány návštěvám osob, jimž náleželo doručiti navštívenky pana Hanky. Byl to především někdejší ministr vnitra a spravedlnosti hrabě Dimitrij Nikolajevič Blúdov (1785—1864), toho času president akademie věd, později předseda říšské rady a komitétu ministrů. Vážil si velice slovutného nálezce kralodvorského rukopisu a jeho přičiněním udělil císař Mikuláš I. panu Hankovi ruské řády sv. Anny a sv. Vladimíra, jakož i drahocenný briliantový prsten. Sám pan Hanka pochlubil se mi při loučení bohatě vyšívaným tureckým županem, jejž mu hrabě Blúdov za své návštěvy Prahy byl přivezl. Hodnostář ten meškal právě v bývalém letním carském sídle Neskúčnoje (Nenudné, Neteskné), kde na jihozápadním konci města v divoromantickém parku stojí před rozkošným květinovým kobercem zevnějškem jednoduchý, ale uvnitř nádherně upravený alexandrovský palác. Park protkán jest roklemi, mezi nimiž zvláště pověstný jest hluboký příšerný »čertův rov«, připomínající náš jelení příkop. Rybníky, besídky, můstky doplňují malebný celek a z některých širokých alejí otvírá se na Moskvu čarovný pohled. Vše to bylo dříve majetkem hraběte Orlóva Česmenského a Kateřina II. ráda dlívala v tomto krásném, klidnotichém ústraní.

Lokaj v modré, premované livreji oznámil můj příchod a uvedl mne několika komnatami do salonu s nábytkem slohu prvého francouzského císařství, kde jeho Osvícenost si hověla ve voltairovském křesle. Na blízku seděla na pohovce paní již letitá, ale vždy ještě se stopami krásy v ušlechtilé tváři — jeho choť. K mé pokloně pokývl hrabě přívětivě hlavou a vybídnuv mne pokynem ruky, abych usedl na stolici vedle něho, přečetl podanou navštívenku, načež se vyptával na zdraví pana Hanky, a též hraběnka interesovala se o jeho osobu. Byltě u nás právě vypukl spor o pravosti Kralodvorského rukopisu, vzniklý výpadem redaktora »Tagesbote«, žida Kuh'a proti jeho nálezci, a hrabě, dotknuv se té záležitosti, jevil k ní vřelý zájem, osvědčiv, že nepochybuje o naprosté autentičnosti této vzácné památky našeho písemnictví. Po několika otázkách strany mého zaměstnání, při čemž mi pan hrabě přál úspěchu a uložil mi ještě vyříditi od něho pozdrav panu Hankovi, velice vlídně mne propustil. Bohužel musila při rozmluvě opět vypomáhati němčina, an moje znalost ruského jazyka k plynné konversaci vždy ještě nestačila.

Vyšed z paláce, uvažoval jsem o tomto více než zdvořilém přijetí osobou tak vysoce postavenou, mimoděk ji porovnávaje s vypínavou nadutostí různých prostředností v podobných pří-

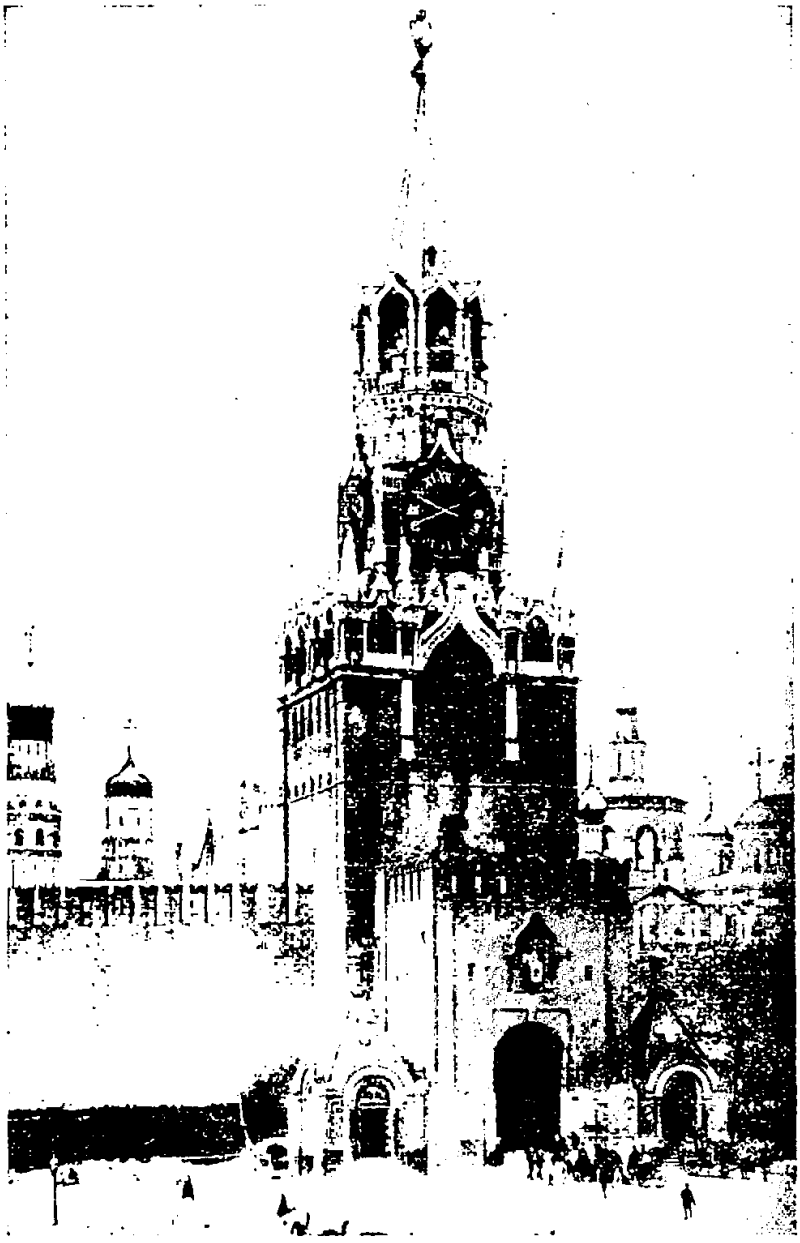
padech u nás. Milerád doznávám, že jsem se ve vyšších kruzích setkával z pravidla se stejnou šetrností, svědčící o jemnosti a uhlazenosti mravů, jakých v domovině zhusta postrádáme.

Býti v Neskučném a nevšimnouti si památných Vrabčích hor, vlnivým pásmem vroubících pravý břeh řeky Moskvy, k nimž pojí se tolik historických upomínek, bylo by nedbalostí neprominutelnou. Sem uchýlil se za povstání r. 1547 mladý car Ivan Vasiljevič IV. a hledě na zhoubný oheň, jenž strávil většinu města, kál se k důrazné domluvě výtečného novohradeckého kněze Sylvestra. Zde Petr I. vlastnoručně vysázel březový háj, šumící tu podnes, a Kateřina II. obývala tu nevelký palác s krásnou vyhlídkou na město. Odtud 2. září 1812 veliký vojevůdce, obklopený svými maršálky, pohlížel uprostřed jásotu vítězných vojsk na rozestřenou před ním zlatolesklou Moskvu a marně čekaje ponížené deputace s klíči města, vjel doň konečně přes Borodínský most v čele své gardy.

Druhá moje návštěva platila panu Chomjakóvu. Dosavad stojí nezměněn ten typický dům na »Sobáčí ploščadce« (psím plácku), náležející velkostátkářské rodině Chomjakóvů, jejž v letech padesátých min. stol. obýval jeden z čelných Slavjanofilů, vynikající básník a spisovatel knih filosoficko-bohoslovných, Alexej Štěpánovič Chomjakóv. Pouze náhodou byl v Moskvě, když jsem se k němu dostavil, neboť, jako většina majetných a volných lidí, trávil také on leto na svém velkostatku Bogučarově, asi tři míle od Tuly. Ale jsa spoluredaktorem tehdjšího slavjanofilského orgánu »Rússkaja Beseda«, dlel za tou příčinou nějaký čas v Moskvě. V pracovním kabinetu zastal jsem muže prostřední, poněkud zavalité postavy, snědé přibledlé tváře s černými vousy a vlasy, splývajícími na šíji a na vysoké čelo. Tmavé oči pohlížely na mne bádavě, ale přívětivý úsměv kol rtů vzbuzoval důvěru. Odevzdav navštívenku a vyřídiv pozdrav od pana Hanky, byl jsem vyzván usednouti na klejenčatou pohovku vedle psacího stolku a pan Chomjakóv se zálibou vzpomenul své návštěvy české Prahy, v níž pobyl méně dvou dnů, pohledu s Petřína, připomínajícího Moskvu a svých styků s některými vlasteneckými spisovateli. Na protější stěně visela velká podobizna Gógola a Chomjakóv vida, že jí věnuji zvláštní pozornost, vysvětlil, že jest to původní a nejzdařilejši vyobrazení Gógola, malované s něho tuším v Římě. Další rozmluva byla přerušena příchodem neznámého mi spisovatele, a tím zakončeny též mé styky s tímto nevšedním mužem, kterého jsem více neviděl.

Dlel jsem jednoho zářijového dne právě u pana Bezsonova, když přikvapil k němu neobyčejně vzrušený Ivan Aksákov, oznamuje, že obdržel estafetou smutnou zvěst o smrti Alexeje Chomjakóva na jeho statku Bogučarově dne předešlého. Pro slavjanofily byla to těžká rána a ztráta nenahraditelná, neboť odešel z jejich kruhu člen snad nejnadanější a nejvlivnější. Jaké požíval u nich úcty, svědčí na př., že Júrij Samárin v předmluvě k zahraničnému (tuším pražskému) vydání jeho bohoslovných prací (poněvadž za tehdejších censurních poměrů nemohly býti tištěny v Rusku) nazval ho církevním otcem a učitelem. Pogódin říkal o něm, že má v hlavě svítilnu, kterou osvěcuje vše, co se k němu

přiblíží, jiní nazývali ho věštcem světodějného úkolu Ruska a veškerá jeho činnost prýštila skutečně z víry ve světohistorickou úlohu Rusi a pravoslaví. Ještě r. 1828 účastnil se 24. letý Chomjakóv jako dobrovolník rusko-turecké války, stal se pak jedním z předních průkopníků ideje osvobození sedláků z nevolnictví a

Věž a brána Spasitele.

vedle Al. Košeleva pracoval po celý svůj život o řešení této otázky, nedoživ pouze pět měsíců do vyhlášení osvoboditelného manifestu císaře Alexandra II., vydaného 19. února 1861.

Zvláštní byly představy Chomjakóva o církvi povšechné. Vykládal, že církev nesestává z většího nebo menšího počtu věřících, ani v jejich zevním, viditelném shromáždění, nýbrž pouze v sjednocujícím je duchovním svazku, líče ji jako soujem lásky

a pravdy. Neomylnost trvá prý pouze ve všeobecnosti církve, sloučené vzájemnou láskou. Nezměnitelnost dogmatu a rovněž přesnost kultu není prý svěřena pouze hierarchii, nýbrž všemu národu, který jest částí těla Kristova. Konečně přichází Chomjakóv i k závěru, že sama ustanovení všeobecných sněmů mohou míti v církvi závazný význam jen tenkráte, jestli byla schválena a přijata veškerou církví. Snižující postavení pravoslavné církve v Rusku, její závislost a podřízenost světské vladě snažil se vysvětliti providencielními motivy: tak prý se líbilo Bohu, aby ruská církev, sama jsouc odvislá, nevynášela se nad jinými východními církvemi, sevřenými tureckým jařmem.

Přestávaje na těchto několika ukázkách náboženských názorů Chomjakóva, podotknu jen dle svědectví jeho blízkých přátel, že byl jinak vzorným křesťanem a že v jeho domě panovalo v pravdě slovanské, přímo patriarchální pohostinství. Za stolem sedávalo u něho téměř vždy několik hostů, v postranním pak obydlí jeho stařičké matky meškalo kromě čeledi stále několik chudých matron, t. zv. »přižívalek«, nacházejících tam podpory a vlídného přístřeší. Posty zachovávány přísně, zvláště v první a poslední neděli velkého půstu, kdy nehotoveno vůbec horkých krmí a přestáváno na t. zv. »suchojaděniji.« Oděv Chomjakóva byl čisto národní: doma nosil kosovratku a poddívku, vycházeje oblékal ještě širokou čujku. Dle dávného obyčeje scházejí se v Kremli, zvlášť o velkonočním týdnu, starověrci, aby se hádali o víře, a tu často vídáno Chomjakóva na stupních čúdovského kláštera v prudkém sporu s nimi.

Policie věřila v něm přes jeho nábožnost pochybovače, ne-li dokonce nevěrce a podezřelého patriota, slídila tajně, koho navštěvuje a koho u sebe přijímá. Moskevský oberpolicmistr Zakrevský zakázal jedenkráte Chomjakóvu na povel z Petrohradu čísti komukoli jeho básně a když se ho tento žertovně tázal: »Nu a což mátušce, mohu?« oberpolicmistr zcela vážně odtušil: »Můžete, ale opatrně«. Byly to ještě časy t. zv. censurní hrůzy.

Všestrannou činnost Al. Chomjakóva vyjádřil jeho přítel D. Sverbejev čtveroverším:

Poëta, strojník, filolog,
Lékař, malíř a theolog
Obščiny ruské publicist,
Jak had jsi moudrý, jak holub čist.

V Praze setkal se Chomjakóv také s vlasteneckým knězem Václavem Štulcem a tento psal mi v jednom ze svých prvních listů: »Komu úctu moji osvědčiti za vhodné uznáš, osvědč. Jednomu bych si to zvláště přál: Chomjakovu, ač vím, že nehrubě jest přízniv Církvi katolické — nevida. Přání tomu nemohl jsem již vyhověti, neboť Chomjakóva nebylo více. (Pokračování.)

Nevděk.

Tam za horami slunce zmírá,
svou krví barví mraků lem,
v kraj večer křídla rozestírá,
a ke spánku se cnystá zem.

Je ticho; list se nezachvěje,
svůj kalich zavřel každý květ,
a tam, kde kaplička se směje,
jde zvolna nakloněný kmet.

Mu v oku vpadlém slza svítí
a bolem chví se zvadlý ret.
Je bídné zemské jeho žití,
když nevděkem jej zranil svět.

Jen v stínu kapličky té prosté
vždy našel těchu, blahý mír,
pod lípou, jež tu věky roste,
tak často ztišil bolů vír.

Zde Matce Boží požaloval,
své stesky složil, všechen žal,
zde kříže své jí obětoval
a trnitou šel cestou dál . . .

Dnes přišel zas. Ó, jak mu bolno,
jak velkou v srdci snáší tíž,
snad zde mu bude zase volno,
či naposled sem přišel již? — —

»O, Matko Boží, slitovnice,
o, nech mě tady spočinout,
mě v lásce nikdo nemá více,
svět celý nemá pro mne kout!

Dnes vlastní syn mě vyhnal z domu
a potupou mé znectil šediny,
kam jíti, požalovat komu? . . .
ó, Matko, Bože jediný!«

Tak lká a v slzách rozplývá se
a k Matce upírá svůj zrak,
jak kynula by, jemu zdá se
a u srdce mu volno tak — —

A nový den když v smavé kráse
i bílou kapli pozdravil,
pod kmenem lípy v světla jase
mrtvého starce políbil.

Dle německého *Rudolf Stupavský.*

Epištoly školské.

(Pokračování.)

Katolíci francouzští minulého století domáhali se vší silou svobody školství jako jediné spásy proti zhoubnému vlivu státní monopolní školy. Zákonem ze dne 15. března 1850 stanovena byla svoboda vyučování hlavně na škole obecné a střední. Zákonem pak ze dne 12. července 1875 rozhodnuto bylo o svobodě vzdělání vysokoškolského. Slavný bojovník katolický, Louis Veuillot, napsal tehdy: »Věc svobody zvítězila, monopol podlehl. Můžeme zvolati: »Nyní propouštíš, Pane!“ Čekali a doufali jsme 37 let; nejednou jsme již pozbývali mysli. Nyní však jest nám popřáno viděti, co jsme prohlašovali vždy za nejjistější lidský prostředek vzkříšení a spásy. Svobodou vyučování vstoupí opět křesťanství do politického života a stane se zase sociálně účinnou mocí.« *)

Nadšení toto nemůže nám býti divným, uvážíme-li, jak hrozně je tížila a dusila monopolní škola revoluční a napoleonská. Obdivuhodno, co katolíci francouzští vykonali pro svou konfesijní školu. A výsledek? — Majíce své vlastní náboženské školy, nestarali se katolíci francouzští o školu státní. Ponechali ji úplně libovůli indifferentní nebo nevěrecké státní správy; státní škola stala se úplně neznabožskou a vychovala pokolení bezbožců. A nyní, když na povel zednářů zahájen byl po celém téměř kulturním světě boj proti církvi a náboženské výchově, zednářská vláda francouzská bezohledným násilím odstraňuje svobodu výchovy, vyhání duchovní řády, jež vyučovaly a vychovávaly statisíce dítek, a zavírá jejich školy. Katolíci francouzští stojí tu nyní bezradně. Zákonitého svého vlivu na státní školu se ode dávna vzdali, nejsou vycvičeni k boji o školu, nejsou zorganisováni jednotným plánem a určitým cílem, nejsou ve styku s těmi mnohými, kteří užívajíce státní školy, nejsou přece zapřísáhlými přívrženci školy docela bezbožecké. Co teď? Nezbývá, než aby začali znova od počátku a dobývali svého práva na školství veřejné. Co to bude státi času, obětí a námahy, a ještě jest otázkou, zda již není pozdě, zda lidskou silou jest náprava vůbec možna. A zatím vydány jsou dítky katolických rodičů nebezpečí, že pozbudou víry vlivem protináboženské státní školy a nevěreckých učitelů. Kolik jich pohltí nevěra a nemravnost!

Jinak v Německu. I tam povstal roku 1870 původně plán zasazovati se o svobodu vyučování. Ale po zralé úvaze upuštěno od toho a usneseno pracovati o to, aby stát, zajistiv si vliv a dostatečný dozor na školství, uzákonil náboženský ráz školy. Tak se také stalo zákonem r. 1906. Státní moci se sice vlivem časových poměrů dostalo více práva na školství než mu podstatně patří, ale církev a katoličtí rodičové, rovněž jako věřící protestanti, mají přece dosti zákonité moci, aby zajistili náboženesko-mravní výchovu svých dítek a zamezili protináboženský směr ve školství! Silná, zorganisovaná strana katolická stojí tu

*) Mair: Freiheit des Unterrichtes, str. 84.

jako zkušený bojovník proti přehmatům státu, jako právní účastník v otázce školské, jenž nedovolí, aby se školstvím byly prováděny protináboženské experimenty.

Z toho stanoviska dlužno posuzovati též u nás zařizování katolických ústavů vzdělavacích, ať jsou to školy obecné nebo školy střední a učitelské ústavy nebo zamýšlená universita. Nesmějí býti nejvyšším cílem a ideálem katolíků v oboru školském. Hlavní jejich snahou musí býti, aby uhájili svůj zákonitý vliv na státní školu. Oni jako občané, kteří tvoří a drží stát svou prací, krví a daněmi, mají právo určovati ráz státní školy, nikoli výkonná státní správa. Proto jako státní občané mají právo a jako křesťané mají povinnost žádati, aby ve státní škole byl zachován nebo dle potřeby obnoven nábožensko-mravní duch vyučování a výchovy. Nesmíme pozbyti platného vlivu na státní školství. Kdyby se to stalo, nepomohly by nám soukromé školy konfesijní. Jsou závisly na uznání státním, a stát bezkonfesijní, jak samozřejmo, není jim přízniv a trpí je, kde není vyhnutí. A kdyby je trvale trpěl a jejich rozvoji nepřekážel, tož přece církev a věřící lid nemůže vydržovati tolik škol, aby mohly soupeřiti s obrovským aparátem státního školství.

Soukromé vzdělávací ústavy katolické jsou tedy jen jakousi pomůckou v nouzi, pokud ve státní škole neuplatníme rozhodněji náboženského ducha; jsou jakousi opatrnou ochranou, aby nebylo hůře. Neboť jisto jest, že školství naše nevyhovuje dostatečně náboženským požadavkům. University ovládá téměř docela volná t. j. protináboženská věda. Z universit vycházejí profesoři středních škol, kteří nevěru přenášejí do středních škol. Z ústavů pak učitelských vycházejí učitelé národních škol, učitelé většinou bez náboženského přesvědčení a zrovna protináboženského smýšlení. Proto je svrchovaný čas, aby se katolíci úsilně domáhali nápravy, aby doháněli, co bylo promeškáno a pronedbáno. Nutno, abychom, jak děl kdysi Lueger, dobyli znova universit. Než to však bude možno a aby to bylo rychleji možno, k tomu může vydatně prospěti *svobodná katolická universita*. Úkolem jejím bude dokázati, že víra nevylučuje, jak se tvrdí, vědy, nýbrž že jest možnou opravdovou, důkladná věda na zásadách křesťanských, ba že víra podporuje upřímnou vědu. Mimo to dodá katolická universita věřící profesory i školám středním.

Ještě však nutnějším jest *katolický ústav učitelský*. Většina nynějších učitelů šíří nevěru již v národní škole a v lidu; otravuje tím kořen národa nebo jest aspoň nábožensky nespolehlivou a bojácnou. Spolek katolických učitelů staví se proti nim jako hráz, ale nestačí, aby zastavil v učitelstvu proud nevěry. Koná dílo neobyčejně záslužné, ale co z něho bude, nebude-li řady jeho doplňovati učitelský dorost? Či není mladé učitelstvo protinábožensky stále vášnivějším, přívržencem volné myšlenky a volné školy? A jak nedostatečně rozhodnou je posud státní správa vůči tomuto proudu, jenž přece podemílá též základy státu! Jak nanejvýš nutna *svépomoc* katolickým ústavem učitelským, jehož odchovanci by nahrazovali vymírající starší učitele, posud věrné víře a církvi! Jak nutno, aby se množil počet věřících

učitelů, an boj o školu je stále urputnějším! Jak nutno, aby katolický ústav učitelský začal působiti co *nejdříve*, dokud je tu hlouček učitelů věřících! Ti budou pevným kmenem, k němuž se přimknou mladí učitelé a přes všecky obtíže zůstanou věrnými svým náboženským zásadám. Bez této opory by se neudrželi. Či nevidíme, že mnozí mladí učitelé a učitelky, kteří nastoupili učitelskou dráhu s věrou v srdci, neodolají dlouho neurvalému nátlaku nevěreckých kolegů, právě proto že jsou osamoceni. Napřed si netroufají zastávati se svého přesvědčení, chladnou a slábnou stále více a na konec se z nich stávají nejpokrokářštější odpůrci náboženské výchovy.

Za takových poměrů jest nutností zřizovati soukromé katolické ústavy vzdělávací a hájiti zásadu svobodné výchovy. Stav tento není ovšem nejdokonalejší úpravou školství, nýbrž jen výpomocným, obranným prostředkem proti monopolu státní školy nábožensky a tudíž i výchovně nedostatečné nebo zpříma zhoubné. — Mezi rozhodnou vládou pravdy a dobra na jedné straně a mezi despotismem bludu a zla na druhé straně je stav, kde dobro a zlo zápolí svobodně o uplatnění. Uvolněné zlo natropí sice mnoho škody, ale zároveň má pravda možnost a volnost čeliti mu. Jistě je to menším zlem, než když vládne neobmezeně blud, a pravda jest odsouzena mlčeti.

Z tohoto názoru vychází zásada svobody vyučovací a výchovné. Lepší než monopolní školství státu nábožensky indiferentního nebo bezbožeckého jest svoboda veřejné výchovy.

Práva a povinnosti katolických rodičů ke školství a výchově.

»Užitečnější jest bez synů umříti, nežli zůstaviti syny bezbožné.« (Sir. 16. 4.)

V obrovském boji o školu, jenž dnes rozrušuje svět, jsou rozhodujícím činitelem rodičové. Ať zápolí o školu církev se státní panovačností, či ať bojuje náboženská škola se školou volnou, výsledek bude vždy dle toho, jak se rozhodnou rodičové. Věřící křesťanští rodičové povstanou, jak přirozeno, na obranu výchovných práv církve a náboženské školy proti komukoli. Bude to nejen na prospěch církve a státu, nýbrž i v jejich vlastním zájmu. Vždyť dítky špatnou výchovou pokažené byly by jim bolestí již na zemi; a mimo to bylo by se jim zodpovídati na věčnosti, zda nezavinili špatnou výchovou též věčnou záhubu svých dítek. Proto dí výstražně moudrý Sirach: „Lepší jest jeden syn bojící se Boha, nežli tisíc synů bezbožných. A užitečnější jest bez synů umříti nežli zůstaviti syny bezbožné.“ (Sir. 16, 3. 4.) — Rodičové jsou prvními a na prvním místě zodpovědnými vychovateli svých dítek. I když je škola zastává v jejich výchovné úloze, zůstávají zodpovědnými za to, jaké škole a jakému učiteli svěřili své dítky. Platí to i vůči státu. Rodičové, kteří odevzdávají své děti státní škole, mají si býti vědomi, jakého ducha je státní škola a zda vyhovuje jejich náboženskému přesvědčení, zda neohrožuje víru a mravnost jejich dítek. Dle toho pak mají zaujati své stanovisko ke státní škole.

V dnešním boji o školu ozývá se veliké množství názorů a hesel pravdivých, polopravdivých a zcela nepravdivých, nevědomky nesprávných, a úmyslně lživých a svůdných. Nedivno. Na pole školství má právo více podílníků; rodina (národ), stát a církev, mimo to hlásí se dotěrně i neoprávnění interesenti; konečně pak jest vysvětlitelno, že v zápalu boje snadno se slovem nebo skutkem přestřelí. Odtud ten zmatek názorů a nároků a vřava hesel, jež zamotávají a přehlušují pravdu.

Aby snad tedy věřící katoličtí rodičové nebyli na rozpacích, komu věřiti, a nedali se omámiti klamným křikem, záhodno ukázati jim jejich práva a povinnosti ke škole a výchově. Jsou to jen důsledky posavadních úvah.

Co je tedy, katoličtí rodičové, vaším právem a vaší povinností?

1. Katoličtí rodičové mají právo žádati, aby stát uznával výchovné právo rodiny jako první a nezadatelné, a aby ho nijak nezkracoval. Jako údové katolické církve mají právo a povinnost žádati, aby stát uznával podstatné právo církve na školu a na výchovu. Veškero školství obecné, střední i vysoké budiž zařízeno tak, aby neohrožovalo náboženské přesvědčení katolíků. Ovšem ani jiných vyznání. Zvláště pak povinná škola obecná budiž dokonale provanuta náboženským duchem; církev mějž v ní po výchovné stránce rozhodující hlas, a stát ji podporuj svým mravním a hmotným vlivem. — Katoličtí rodičové mají na to právo, jako daně platící občané. Je to též na prospěch vážnosti školy. — „Lid musí pozírati na školy a vážiti si jich jako svých škol; to však jest možno jen tam, kde ve školství spolupůsobí . . . káže tedy moudrá školská politika, aby v oboru národního školství bylo dbáno spolupůsobení nejbližších účastníků, ne však pouze aby jim bylo nésti břemena, nýbrž aby měli též vliv na zařízení školy a ustanovování učitelů . . . Účastníky těmi jsou: obce, okresní a zemská zastupitelstva a jiné autonomní orgány.*)

2. Poněvadž jen nábožensko-mravní výchova jest výchovou spolehlivou, mají katoličtí rodičové právo a povinnost žádati vše to, co je přirozeným důsledkem náboženského rázu školy, tedy: aby učitelé, kteří vyučují a vychovávají jejich dítky, byli věřícími muži téhož vyznání jako žáci; neboť učitel tvoří ducha školy. Aby církev, v níž jest náboženství vtěleno, měla platný vliv na učitelské ústavy, které vychovávají budoucí učitele, na zkoušky schopnosti k učitelství, na ustanovování učitelů a na jejich výchovnou působnost. Není třeba, aby tím bylo zkráceno právo státu, které stát v mezích svých zájmů dostatečně může uplatniti svými úředními orgány. Jménem svobody svědomí, uznané státem, mohou se těchže práv domáhati všecka uznaná vyznání.

3. Katoličtí rodičové mají právo a povinnost brániti se centralistickému školskému monopolu státu nábožensky indifferentního, který pohlcuje práva rodiny a církve, osvojuje si bez-

*) Willmann: Didaktik, str. 636.

právně i nadace určené pro školu náboženskou, ba jich snad, jakož i peněz věřících občanů upotřebuje k účelům výchovy beznáboženské nebo zrovna protináboženské.

4. Kde si státní moc již skutečné osobila nadvládí ve školství monopolem více méně důsledně provedeným a nucenou návštěvou svých škol, mají rodičové co nejvíce hájiti posud platná práva rodiny a církve na školu a spolu se snažiti, aby dobyli práv pozbytých, přirozeným a božským řádem jim patřících. Nikterak se nesmějí vůči školské otázce chovati lhostejně, vzdáti se mlčky a nedbale svých práv a ponechati školství za volné rejdiště úřadům a učitelům nábožensky vlažným nebo úplným nevěrcům. Nejsou to jen jejich osobní práva, nýbrž práva jejich stavu, která jim ukládají povinnosti k dětem, k církvi a k Bohu.

5. Školským monopolem, ať jest jakéhokoli rozsahu, přestupuje stát vždy spravedlivé meze své působnosti; třeba tu však přece rozlišovati. — Šetří-li státní správa aspoň v hlavních věcech výchovného práva a svědomí rodičů, a dopřává-li též církvi tolik vlivu na školu, aby zajištěna byla aspoň dostatečně náboženssko-mravní výchova dítek, nemají rodičové nezbytné příčiny bojovati zpříma proti tomuto přehmatu a mohou bez vyčitky svědomí svěřiti své dítky státní škole. Neustoupí však nikdy — jako církev — od přesvědčení a pravdy, že jim patří více svobody. V zájmu veřejného pokoje nedomáhají se svého plného práva. Kde však stát nechce nebo nemůže poskytnouti dostatečné nábožensko-mravní výchovy, tu mají katoličtí rodičové povinnost a jako občané svobodného státu také právo zasazovati se všemi spravedlivými prostředky o nápravu t. j. o lepší uplatnění náboženssko-mravního živlu ve školství buď zlepšením státní školy v tomto směru, nebo nelze-li jinak, svobodou výchovy. Zatím ovšem mají soukromou, rodinnou výchovou nahrazovati nedostatky výchovy veřejné. Kde konečně státní moc zavádí školu zpříma protináboženskou, víře a mravům křesťanských dítek záhubnou, a nutí spolu trestem k návštěvě školy, tu ovšem musí věřící rodičové proti takové škole bojovati co nejrozhodněji. Zákon, nutící do takové školy, jest úplně nespravedlivým a nezavazuje svědomí; rodičové mohou mu odepříti poslušnost. Ba svědomí jim zrovna zakazuje posílati dítky do školy bezbožecké. Provádíť ona hromadnou vraždu nevinných duší a proto platí o ní a o všech, kteří jí v díle nějak pomáhají, výhružná slova Páně: „Kdo by pohoršil jedno z maličkých těchto, jež ve mne věří, lépe by mu bylo, aby zavěšen byl žernov osličí na hrdlo jeho, a on pohřížen byl do hlubokosti mořské.“ (Mat. 18, 6.) Katoličtí rodičové nesmějí tedy dobrovolně posílati své dítky do školy protináboženské; pouze násilí může plniti takové školy. „Jiným však bude vliv školy na dítko, posílá-li je tam otec, než vzpírá-li se tomu a putuje do vězení a přijde-li místo něho policie, aby odvedla dítě do školy.“*)

*) Himmelstein: Die Schulfrage, str. 128.

Jak krušné to postaveni pro věřící rodiče! Tu zodpovědnost za víru, mravnost a duše dítek, tam násilí nutící pokutami a vězením otce, aby obětoval své děti modle bezbožecké školy.

Právě to však musí věřící rodiče pobízeti k ostražitosti, abychom se též u nás neoctli se školstvím v podobném smutném stavu. Jest i u nás dosti lidí, kteří mají na to zálusk. Volná myšlenka a volná škola a její přívrženci, k nimž se hlásí veliká část učitelstva všech odborů, pracují horečně, aby naše veřejné školství, posavad aspoň částečně a dle zákona náboženské, zbaveno bylo úplně svého náboženského ducha a nabylo rázu volné školy.

Nutno proto, aby se katoličtí rodičové zajímali co nejpilněji o školskou otázku. Výchova školská má dnes nepoměrně větší význam nežli dříve, kdy vychovávala více rodina, kdy život nepožadoval po člověku takového duševního vyzbrojení jako dnes, kdy nesčetnými vynálezy společenské poměry se úplně změnily. Staly se mnohem spletitějšími a postavení jednotlivcovo mnohem obtížnějším. Rozmachem věd přírodních a průmyslu vniklo do lidstva příliš mnoho materialistického ducha, jenž pudí jednotlivce, národy a státy do zuřivého boje o existenci. Každý chce získati co nejvíce moci, statků a pohodlí. Odtud povstal nebývalý zájem o vzdělání rozumové a praktické jako prostředek blahobytu hmotného. Odtud povstal zápal o školu, a to o školu, která by pěstovala hlavně vědění dle hesla: „Vědění jest moc.“ Odtud vznikla snaha vyrvati školu vlivu církve, jež jako pěstounka ideálních statků lidstva více dbala nábožensko-mravního ušlechtění člověka než pouhého vědění.

Beznáboženská věda vybájila mimo to nauku o neobmezeném právu státu. Složitost společenských poměrů vyžaduje dále, aby stát častěji než dříve zasahoval do společenského ústrojí. Tím vzrostlo v něm ještě více klamné domnění všestranného práva, ba všemohoucnosti. Všecko chce míti ve své železné ruce. Ani důležitost školy a výchovy nemohla mu zůstati dlouho tajnou. Uvědomiv si zrale význam školství, začal si na ně sobiti přílišné, ba neobmezené právo. Nešetří práv rodiny, nedbá výchovných práv církve, zavrhuje její nábožensko-mravní, ideální výchovu a svou moderní školou míní si vypěstiti pokolení rozumově co nejbystřejší, praktickými zručnostmi co nejzdatnější, aby v soupeření o hmotnou moc a pokrok byl co nejbohatším a nejsilnějším.

Tajnými nebo zjevnými vůdci, vlastně svůdci státu v boji o školu jsou, jak jsme viděli, svobodní zednáři. Na bojišti výchovy hodlají zničiti církev a křesťanství; snaha o volnou školu spolu se snahou o volné manželství jest jejich nejnovějším útokem na církev, útokem nad míru nebezpečným. Neboť svobodným manželstvím míní podrýti základ křesťanské společnosti, zničiti rodinu a rodinnou výchovu. Bezbožeckou pak volnou školou, dle možnosti státně uzákoněnou a povinnou, chtějí ochromiti výchovný vliv církve na lidstvo. Podaří-li se jim to, pak dou-

fají na troskách církve a společnosti zbudovati všesvětovou církev bezbožectví a svobody. Jenom že by v církvi padla nejsilnější a poslední hradba pravé svobody a v zednářské říši byli by svobodnými pány a vládci jenom svobodní zednáři, ostatní pak byli by pouze davem otroků, kteří by neměli ani rodinného krbu ani chrámu, kde by sobě oddechli a svobodnými se cítili.

Podaří se jim to? To záleží na vás, věřící rodičové katoličtí! Uplatníte-li svá práva na školu, vykonáte-li svou povinnost ke škole, marny jsou plány a naděje bezbožců. Zůstanete-li však vlažnými a netečnými, přijde smutná budoucnost. O celek církve tu ovšem neběží, ana má božskou záruku nezničitelného trvání. Jde však o osud křesťanství v té neb oné zemi, jde o bytí a nebytí křesťanského státu, jde o ducha budoucích pokolení, jde též o blaho našeho národa, rodičové katoličtí, jde o vaše děti.

Význam těchto útoků moderního státu na výchovná práva církve pochopil dobře již před 50 lety věhlasný papež Pius IX. Tehdy začínal teprve boj o školu; papež však nemeškal a zavrhl slavným Syllabem omezování práv církve na školu a první ukázky beznáboženské školy. Odsoudil totiž zásadu: „Veškera správa veřejných škol, v nichž se vzdělává mládež křesťanského státu, může a má, vyjímaje toliko v některém ohledu biskupské semináře, přiřčena býti autoritě občanské, a to tak, aby žádné jiné, jakékoli autoritě nebylo přiznáno nijaké právo míchati se do školní kázně, určovati učivo, udíleti akademické hodnosti, voliti a schvalovati učitele.“*) — Odsoudil dále zásadu: „Prospěch občanské společnosti vyžaduje co nejdůrazněji, aby obecné školy, jež jsou přístupny všem dětem všech vrstev lidu, jakož i veřejné ústavy, určené pro vyšší vzdělání a výchovu mládeže, odňaty byly úplně právomoci, správě a vlivu církve a podřízeny byly neobmezené správě občanské a politické autority zcela dle libosti vlády a dle současných veřejných názorů.“**) — Zavrhl konečně větu: „Katolíci mohou uznati onu výchovu, jež nemá zřetele na katolickou víru a nezávisí na církvi, a jež pouze nebo aspoň hlavně na mysli má jen vědění o věcech přirozených a pozemské úkoly společenského života.“***)

Slavný papež trefil do živého. Vysvítá to z toho, že nepřátelé církve a křesťanství do dneška soptí na nenáviděný Syllabus. Zmíněnými větami vyjádřeno již tehdy jasně, co moderní svět svým proticírkevním školským bojem zamýšlí, co jest jeho posledním cílem. Církvi má býti vzato učitelské právo a výchovný vliv na lidstvo, křesťanství má býti vypuzeno ze školy a výchovy, a místo něho má býti duchem školy lidská věda, hlavně přírodověda. Boj o školu není pouze zápasem církve a státu o trochu moci, není osobním svárem kněží a učitelů, nýbrž je zápasem dvou zásadně protivných názorů světových. Má vychovávati člověčenstvo nadpřirozená pravda křesťanská, zosobněná v katolické církvi,

*) Syllabus: Věta 45.

**) Syllabus: Věta 47.

***) Syllabus: Věta 48.

či lež, zosobněná nejúplněji v mezinárodním zednářství? Má býti lidstvo vedeno církví a křesťanskými ideály a cíliti do výšin nadpřirozena, či má je vésti duch bezbožectví do nížin hrubého hmotařství a sprosté smyslnosti! — Toť zásadní otázka, o niž běží v boji o školu. Otázky ostatní: kdo má vydržovati školy, jak má býti rozsah učiva, jaká má býti vyučovací methoda atd. jsou jen podřízeného významu. Rozhodují o nich poměry místní, časové a peněžní prostředky. (Dokončení.)

Vzácný člen družstva Vlast z Ameriky.

Dne 10. prosince 1910 psal nám generální vikář diecese Linkolnské vsdp. Alois J. Klein v Brainard, Nebrasca, Sev. Amerika: »Hodlám odebírati Vlast, počínaje ročníkem XXVII.« a dne 29. května 1911 obdrželi jsme nový dopis, jenž začíná: »Zasílám 5.^{00} dollarů amerických, neboli asi 24 K r. č. jakožto předplatné na XXVII. roč. »Vlasti« a zbytek budiž věnován na mé zakládající členství družstva Vlast, k němuž se tímto přihlašuji. Později doplatím.« Dopis, plný bratrské lásky, končí: »Račte, veledůstojný p. redaktore, přijati upřímné přání mé, jakož i výraz zvláštní úcty, s kterým neustanu býti Vaším oddaným sluhou: Alois J. Klein, administrator diecese Lincolnské.

Alois J. Klein, duchovní správce osady Nejsvětější Trojice v Brainard, Nebraska, český spisovatel, narozen byl dne 6. února 1866 ve Frantolích na úpatí Šumavy mezi Prachaticemi a Lhenicemi. Otec jeho, Jan Klein, byl mistrem mlynářským a majetníkem olejny, šindelny a Parádovic mlýna, jenž býval statkem emfyteutickým. Mladý Alois navštěvovav zprvu německou obecní školu svého rodiště a v Prachaticích, odebral se na české gymnasium v Budějovicích, skládaje tehdy přijímací zkoušku ze všech předmětův, i z češtiny — po německu. Na gymnasiu, kde jako primař výtečně studoval a kde byl od tercie chovancem chlapeckého semináře, shledáváme jej od sexty literárně činným členem kroužku mladistvých nadšenců, sdružených pod heslem ideje všeslovanské.

Po maturitě uchýlil se do tamějšího alumnátu a zamýšleje již tehdáž vydati se do zámořských krajů severo-americké Unie, kam se jeho rodiče byli vystěhovali, když ještě byl quartánem — přešel druhým rokem theologie do Prahy, aby se tu zároveň vzdělával v moderní linguistice při německé almě jako mimořádný posluchač, a byv tou dobou prostřednictvím Vil. Čoky přijat do diecése Lincolnské, dostudoval vedle přání biskupa T. Bonacuma bohosloví v Celovci, kde byl 15. června 1889 na kněze ordinován.

S vlastí českou, již horoucně miloval, a se vděkuplnými přírodními vnadami rodného okolí, jež vnímavé a ideální mysli jeho skýtaly tisíceré vzněty k poetické tvorbě, těžko se loučil. Uprostřed nádherné lesní scenerie bizarní kopčiny granulitové, poseté omšenými žulovými balvany a prorvané čarovnou úžlabinou

Zlatého potoka, mezi zadumanými šiky jehličnatých chlumů šumavských, kde stuleno tolik malebných koutův a rozkošných kotlin lučinatých, horskými bystřinami opásaných a oživovaných přitlumeným hukotem vodních jezův a šumných splavů z povzdálí — tam v klíně modrých hor — když vesmír dýchal vesnou, kdy plála niva květy, zpěvem mluvil les — snášelo se křídlo poesie ke snivému čelu mladého poety . . . . .

Příjev do Lincoln, Nebr., 3. listop. 1889, uvázal se ihned v přidělenou mu samostatnou správu duchovní ve Wahoo, Nebr., s misijními osadami ve Weston a Brainard. Plodem dvouleté horlivé působnosti na jeho prvním stanovišti byla stavba nového kostela roku 1891, jenž byl drahně času nejvkusnější českou budovou chrámovou v Lincolnské diecési.

Dne 10. prosince 1891 povolán na českou osadu sv. Ludmily v Crete, kde přes tehdejší rozháranost osadních poměrů podařilo se mu v ne celém dvouletí uplatiti 1.100 dollarů s dluhu, na kostelním majetku lpícího. Zároveň dosluhoval do obou misií ve Weston i Brainard jednou měsíčně.

Setkav se také s plným úspěchem v akci se zřízením nové fary v Brainard, přesídlil se tam z Crete dne 5. září 1893 jakožto první sídelní kněz v nové, prospívající farnosti, dojížděje odtud ob neděli do Weston až do 11. února 1901 (11 let a 4 měsíce), kdy zaměnil si tuto misii za novou osadu v sousedním městci Dwight.

Mimo to dosluhoval v občasném mezidobí i do jiných osad po delší kratší dobu, jako do Wilber r. 1892—1893 (nepravidelně), do irsko-německé osady v Alverno (v okrese Butler) r. 1895, do Bruna od února do října r. 1901, a čas od času do odlehlých českých misií západní Nebrasky v okresích Cheyenne a Hayes. Při těchto misijních návštěvách v krajích západních mnohdy v týž den ve třech jazycích kázával.

Kdekoliv působil, všude přičiňoval se o rozvoj a utužení organisace spolkové a zakládal spolkové odbory i v místech druhdy nevýznamných a bez osobité individuality církevní, jako v tehdejších vlajkových zastávkách železničních v Touhy (r. 1897) a v Lomě (tehdy Spur, r. 1902) a j.

Korunou blahodárné jeho práce na vinici Páně jest nový, nádherný chrám v Brainard, dokončený r. 1908 a budící nedílný podiv cizích návštěvníků lepostí slohové architektury spolu s ladnou a plastickou vnitřní úpravou — nepopiratelně nejkrásnější svatyně česká západně od St. Louisu, a jižně od Nové Prahy v Minn.

Alois Klein jest šumavský horal ze zněmčeného pásma s otužilou hrudí a s účinnou energií, která nezná poddávati se překážkám, dobré věci v cestu kladeným. Osadám, v nichžto pracoval, věnoval ideály a zápal svého mládí, najmě osadě Brainardské, kterou spravuje nepřetržitě již 20 let (od r. 1889).

Obsáhlé jeho vědění a pamětihodná činnost nebyly nepovšimnuty. Již roku 1898 byl v diecésální synodě zvolen biskupským radou a synodálním examinatorem mladšího duchovenstva, ve kterýchžto hodnostech byl znova a opět potvrzován v synodách

pozdějších (1901, 1903 a 1906). Vedle různých jiných funkcí byl v letech 1907 a 1908 po dvakráte ustanoven administratorem Lincolnské diecése po dobu nepřítomnosti ndp. biskupa T. Bonacuma v Evropě.

Ruchu literárního, jejž dosud se zanícením sleduje, účastnil se činně již od let studentských (1883), a v novém díle světa dostalo se básnické jeho lyře nových popudův. Původní práce jeho prosou, jakož i ukázky z rukopisné sbírky původních veršů nalézáme roztroušeny po časopisech pod rozmanitými pseudonymy, jako Ladislav Jurjevič, Ivan Vodický, N. E. Elk, Michal Ivanov, Alois Zlatopotocký a j. Jest také spolupracovníkem Ottova Naučného Slovníku. — Mimo to otištěny z jeho péra překlady z angličtiny z Ch. Lamba (»Five Tales from Shakespeare«), z Wash. Irvinga (»Alhambra«), a drobných básní z Longfellowa a T. Moora. Z němčiny přeložil a vydal cestopisný román dra K. Maye: »V Tichém oceáně« (St. Louis, Mo., 1901). — V anglickém časopisectvu těší se zvučnému jménu jakožto autor řady odborných studií včelařských, uveřejněných jmenovitě v »Bee Keepers Review« a v »American Bee Journal«, a pracuje právě o české učebnici na základě method amerických.

Náleží zde v Americe k nejlepším znalcům jazyka a písemnictví českého. Od útlého mládí provází ho životem láska ku knize: kniha jest jedním z nejvábnějších jeho potěšení. Čtvero obsáhlých skříní slouží za schránky znamenité jeho knihovny, plné vybraných a vzácných děl. Tu ve studovně nalézá útulek osvěžující mezi zamilovanými autory a arcidíly velikánů ducha. A v dobách neodvratné únavy rád se uchyluje v idyllický kout své včelnice, kde v libý, slunný den — se šumným bzukotem rojivých amazonek včelích nad hlavou — zažil dle vlastního přiznání nejednu chvíli přeblahou.

K tomuto životopisu, který jsme vyňali z amerického »Hlasu« ze dne 25. června 1909, *) podotýkáme, že vsdp. Alois J. Klein byl jmenován 15. června 1909 (ve 20. ročnici své ordinace) generálním vikářem a letos po smrti biskupa Tomáše Bonacuma byl dne 6. února 1911 povolán za administratora (dle našeho za správce) Lincolnské diecese v Nebrasce, kterouž dosud spravuje. Před lety byl podobnými úřady pověřen Čech z Moravy, Vilém Čoka, nyní již zvěčnělý.

V květnu r. 1911 zaslal nám ndp. Jos. Koudelka, sv. biskup v Clevelandu 100 K, z nichž připadlo k obraně naší pro r. 1915 84 K 80 h. a připojil k tomu dopis plný lásky, a v témž měsíci hlásí se za člena zakládajícího správce diecese Lincolnské, vsdp. Alois J. Klein. A z Ameriky vůbec dostáváme rok co rok řadu dopisů, které nás blaží, a ruce amerického českého kněžstva jsou k účelům družstva Vlast vůbec velice štědré a obětavé.

*) Je tam podán také obraz kostela v Brainard a podobizna jeho budovatele Al. J. Kleina. Dle podobizny je to statný, krásný muž.

Marie Antonie,
její život a literární tvorba.*)

Napsal TOM. JOS. JIROUŠEK.

Když dne 2. října 1820 na druhém hřbitově olšanském zaduněly hroudy na rakev vynikajícího reformátora, obnovitele a mistra novodobé školy básnické, zalkali jeho žáci a přátelé českého básnictví hlasem plným pohnutí: »Antonína Jaroslava Puchmajera nemáme více! Bůh nedopusť, aby s ním byla pochována i česká poesie.«

Avšak Bůh nedopustil, aby národu českému a písemnictví českému vymřeli jeho básníci a s nimi aby vyhynula i česká krasořeč — česká poesie. — Vedle bratří Vojtěcha a Jana Nejedlých vyvstal František Ladislav Čelakovský, pěvec »Růže stolisté«, básník vysokého slohu, a hned za ním objevil se na českém parnasu ~~František~~ Vlastimil Kamaryt, slavík klokotský, i Marie Antonie, první česká pěvkyně.

Tato družina básníků, zbylá zde po svém mistru Puchmajerovi, jala se pracovati, aby na národa roli dědičné símě zaseté Puchmajerem nezašlo. A záchrana setby se podařila, svědčí o tom další rozvoj českého písemnictví až k bouřlivému roku čtyřicátému osmému v minulém století.

Mnoho bylo již mluveno i psáno o všech mužích, kteří přišli po smrti Puchmajerově obrodit českou řeč a české písemnictví; ale nic nebylo dosud mluveno a psáno o tom, jakého podílu měla na tomto obrození české řeči a českého písemnictví česká žena, první česká spisovatelka a básnířka Marie Antonie. A jaký div? Podle čeho mohl kdo o ní mluviti nebo psáti, když skoro nic o ní nevíme — kromě toho, co nám o ní napsal Fr. Lad. Čelakovský a kromě toho, co nám skrývají dosud zachovalé její spisy! Na základě čeho by se mohla nastíniti jen poněkud ve větší kontuře její povšechná působnost jako nejzdárnější dcery národa a její působnost jako české spisovatelky a básnířky? Ničeho soukromého zde nebylo, podle čeho by se obraz života a literární tvorby Marie Antonie dal zhotoviti. Jméno její tak zaniklo ve vřavě českého světa, že zmíníte-li se jen slovem i před dosti intelligentní společností českou o něm, ihned je tím nebo oním pilným čtenářem »novin« usuzováno, že se jedná o francouzskou královnu, nešťastnou Marii Antonii z doby velké francouzské revoluce. Tak hluboko poklesla u nás pamět na naši českou a vlasteneckou Marii Antonii.

Nuže, vzbuďme o ní nový zájem, připamatujme ji národu, který ona tak vřele milovala a pro který s horoucí láskou psala první své veliké skvosty poesie české!

Marie Antonie — rodem Josefa Pedálová, první žena mezi spisovateli a básníky českými, vyšla z Vyšehradu.

* * *

*) Předneseno v literárním večírku Literární sekce družstva Vlast v Praze dne 8. ledna r. 1911.

Vyšehrad!

Kdo z nás by neznal Vyšehrad? »Kterému Čechu nepohnulo by se mocně srdce a nezajiskřilo oko, když slovo to zaslechne! Velkolepá to mohyla slavné minulosti české. Duchové našich praotců ji obletují a šepotají o ní zkazky z pradávných dob, do nichž ani paprsek dějinný nevniká. Ta šedá skála, která z tajemné hlubiny Vltavy se vynořuje, jest jako zkamenělá báje ze života starých Čechů; zádumčivě hledí do rajského okolí, toužebně pohlíží k západu, kde v čarovné kráse zvedá se nad městem stověžatým královský hrad, mladší a šťastnější soupeř starého Vyšehradu. Ach, kde jest bývalá nádhera a sláva tohoto prvního sídla panovníků českých, kde kouzelný jeho palác, kde řada svatyň i ty hlásky a věže se zlatými báněmi a cimbuřími, které někdy zvěstovaly do širého okolí, že na této skále jest kolébka a stolec knížat českých! Všecko zmizelo, jako luzný sen! Tak jako Akropolis Athenská sklesla, tak zahynul náš Vyšehrad. Tam, v Akropoli Athenské, aspoň obrovské zříceniny zbyly, zde však zaniklo téměř vše, a jen to, co Církví Páně na této skále založeno a utvrzeno bylo za dávnověkosti, přetrvalo bouře i věky, jen ctihodná, starobylá kollegiatní kapitola zbyla nám tu jako živé podání a nepřetržená páska, která spojuje nás s přeslavnou minulostí tohoto místa, každému Čechu drahého a posvátného.«*)

Duch český opět a opět rád obrací se k Vyšehradu a prodlévá u něho. Vždyť lpí na něm celý poklad luzných pověstí a podání z nejstarších dob, kdy slovanští praotcové naši zakládali zde budoucí slávu království Českého. A zde nachází se i nejslavnější pohřebiště národní. Zde odpočívá první král český Vratislav II. se svojí chotí Svatavou, zde pohřben syn jejich Soběslav I. a syn téhož Soběslav II. a v době nejnovější na Vyšehradský hřbitov zanesen byl výkvět národa českého z 19. století — přední čeští spisovatelé, básníci a političtí bojovníci.

Nuže, a v tomto ovzduší, na úpatí historicky slavné hory národa českého se narodila a zde prožila svůj mladistvý věk dívka Josefa Pedálová, jejíž spisy pod jménem Marie Antonie pojistily jí z žen českých na vždy přední místo v kruhu spisovatelů a buditelů národa našeho. Jaký pak div, když dívenka ta vyšla z tak slavného rodiště, že byla věrnou dcerou své vlasti a svého národa! Okolí jejího rodiště na ni působilo a působení to rozhodlo i v povolání jejím pro celý její život.

* * *

Josefa Pedálová narodila se dne 18. února r. 1781 jako nejstarší ze sedmi dítek zbožné ale chudobné rodiny Josefa Pedála, mistra hrnčířského.**) Josef Pedál, muž zvláště zbožný, živil svou rodinu neúnavnou přičinlivostí a sám byl bedliv toho, aby jeho dítky prospívaly ve vzdělanosti, neboť on sám, jak se později

*) Frant. Eckert: »Posvátná místa král. hlav. města Prahy«, svazek II., str. 243. Praha 1884.

**) Tak svědčí křestní list Josefy Pedálové, uložený v archivu kláštera sv. Alžběty na Slupi v Praze.

z jednoho jeho dopisu k dceři zaslaného přesvědčíme, byl, ačkoliv jsa jen prostý řemeslník, ducha na tehdejší dobu velice intelligentního a při tom nábožensky hluboce procítěného.

I jaký div, že Josefa Pedálova, již jako dítě, vyrůstající v příkladné křesťanské rodině a pod dozorem vzorně křesťanského otce, již v útlém mládí měla v srdci hluboce založený cit ku křesťanství a lásku k církvi katolické, která ji v nejkrásnějším květu mládí, v září 22 let, přivedla i k fortně kláštera s prosbou, aby ji tam přijali jako prostou sestru.

Mimo otce měla na Josefu Pedálovou také veliký vliv její tetička Anežka Pedálová, bývalá řeholnice z řádu sv. Kláry v Praze.

Anežka Pedálova uchýlila se do rodiny Josefa Pedála, poněvadž řeholní sestry řádu sv. Kláry musily klášter blahoslavené Anežky České v Praze opustiti. Klášter byl zrušen dvorním rozkazem císaře Josefa II. již dne 26. června r. 1782, ale řeholnicím bylo dovoleno z kláštera až po pěti měsících, tedy v měsíci prosinci r. 1782 vyjíti. Abatyše dostala 300 zlatých a každá sestra 200 zl. výslužného. Než se sestry nadobro do světa rozešly, odebraly se z kláštera do starého pražského domu »U Celestínů« v Dlouhé třídě, kde ještě do roku 1785 se vzájemně potěšovaly a svého blaženého života ve službách Bohu v klášteře věnovaného vzpomínaly. Když se na začátku roku 1785 sestry rozešly do různých míst Prahy a okolí i venkova, odebrala se také Anežka Pedálova na Král Vyšehrad.

Do rodiny svého bratrance Josefa Pedála přišla Anežka Pedálova, když jeho nejstarší dceři Josefě byla čtyři léta, a svoji pozornost a naučení výslovně věnovala jí po dvě léta. Když bylo malé Josefce šest let, zemřela jí její tetička Anežka Pedálova. Že pobyt bývalé sestry řádu sv. Kláry měl na celou rodinu, na děti, na matku i na otce veliký vliv v duchu náboženském, jest naprosto jistým a dá se tím také vysvětliti náboženská pevnost otce Josefiny, již osvědčil ještě, když i na smrtelném loži se nacházel, zaopatřen jsa sv. svátostmi a svou dceru Marii Antonii, jako jeptišku, napomínal, aby, jak si sama zvolila, Bohu sloužila.

V jednom ze svých spisů, kde sebe nazývá »Serafkou«, líčí Marie Antonie pobyt své tetičky Anežky Pedálové v rodině Josefa Pedála takto:

»Ta tichá duše byla teď více než matkou Serafce, učila ji první modlitbu Páně, dále Pozdravení Andělské, modlitbu k Andělu Strážci, k Svatým a za duše v očistci; za dobré uznávajíc, když ne na prodloužené a mnohé odříkané modlitby, nýbrž na kratičké jen, avšak vroucné vzdechy k Bohu že přivykne. Často ji vodíc do zahrádky, velela trhat kvítenka, na otázky: »jaké tohle je kvítko? proč je zde toto krásnější? a tuhle to, jak nepatrné, a nejlibější vydává vůni atd. Anežka jí upřímně odpovídala, učíc ji z věcí stvořených znáti Stvořitele.

Nejraději povídávala jí o převeliké lásce Boží k lidem, jaký jest to dobrý Otec a nejlaskavější přítel dítek nevinných. A nechtěla tomu Anežka, aby Serafka přílišně Boha se bála, jak to

bývá u mnohých rodičů a dozorců, že učí dítky znáti Boha jen ve hřmění, hromobití, blesku a v hrozném povětří, a tím samým stávají se bojácnými, z čehož pochází, že ubožátka neznají Boha laskavého, ale domnívají se, že je toliko hrozný a přísný, tudy co divu, že jej málo milují a mnoho se obávají? Co dobrého činí, všecko jen z bázně trestu činí, — dokud hřmí, třesou se, spínají ruce k nebi, bouře-li přestanou, pozbývají bázně, a lásky nemajíce, nezdvihají již rukou ani očí k nebi; leč až bouře zase nastane. Ale Anežka, že sloužila Bohu pouze z lásky, i Serafku k tomu měla, aby ho více milovala, a méně se ho obávala.« *)

Tak psala Marie Antonie o své tetičce. (Pokračování.)

Epištola k nevěrcům.

»Řek' *blázen* v srdci svém, že není Bůh«,
dí Páně žalmista. Tak bylo dříve,
když moudří soudili, že zem a vzduch
a vodu, oheň, všecky tvory živé
moh' stvořit jenom věčný Boží Duch,
jenž v dobro obrací lži cesty křivé.

Však nyní *moudří* Boha zapřeli
a všude směle volají: »On není!
My v prahmotě stop jeho nezřeli,
svět povstal z pralátek a jejich chvění,
cíl vyšší — toť je problém umělý,
my k zemské vlasti máme pouze zření.«

A mudrců těch křikem spleteno
vše *k bludným ohňům* pošetile pádí,
kam hází nevěry své poleno
i šťastné kdysi, důvěřivé mládí, —
a před modlami sklání koleno!
Tak nevěry drak v lidských hlavách řádí.

A pohlíží na rej ten Hospodin
jak za dnů Noe, za dnů Babylonu,
kdy těžký trest stih' lid za množství vin . . .
Má odhalit těm bláznům soudu clonu?
Však za lid prosí Kristus, Boží Syn!
A Otec nechce ještě světa skonu.

J. Šimon.

*) »Serafka«, str. 8.—10. První vydání. Praha 1826.

Antonio Fogazzaro.

K jeho úmrtí napsal FR. H. ŽUNDALEK.

(Pokračování.)

Rok 1859 přinesl dávno očekávanou válku. Ale poněvadž mírem ve Villa franca bylo Benátsko s Mantuou ponecháno Rakousku, vystěhovala se rodina Fogazzarova do Piemontu a právě za jejich pobytu v Turině studoval Antonio práva.

Následkem výchovy a vlivem mužů, kteří naň působili, následkem vnitřních odporův a nejasných přání počala v něm vystupovati náboženská pochybnost. Chtěl býti neodvislý od každého positivního náboženství a proto se touživě vrhl na díla volných myslitelů, při čemž však podržel neurčitý pocit pro věci duchovní. Touto četbou vznikla v jeho básnicky spekulativním duchu nauka o vývoji, o původě člověka z nižšího druhu živočišného, ze zvířete, kterou později dále vybudoval na základě Darwinových spisů a na níž setrvával, ačkoli se svými názory ve svém okolí stál sám a nedovedl jí vědecky obhájiti.

K tomu také nadešla doba spiritistické četby. Ke katolické víře byl přiveden spisy Aug. Jos. Gratryho, katolického bohoslovce a filosofa francouzského, který se narodil r. 1805 v Lille a zemřel r. 1872 v Montreux; týž byl spoluzakladatelem oratoria neposkvrněného Početí, od r. 1863 profesorem Sorbonny a od r. 1867 členem francouzské akademie. Napsal spisy »O poznání Boha« (De la connaissance de Dieu (2 sv., 1863, 8. vyd. 1903), »Logiku« (Logique, 2 sv., 1855), »O poznání duše« (2 svazky, 1857), »Filosofii Creda« (La philosophie du Credo, 1861, 4. vyd. 1902). Od té doby Fogazzaro nejen věřil, nýbrž také zachovával katolické předpisy.

Velké politické převraty v jeho vlasti působily také na něj a naplnily jej nadšením. Když Benátsko bylo postoupeno Italii, vrátil se jeho otec s rodinou do Vicenzy, maje za to, že může spojiti náboženskou a politickou povinnost, stal se poslancem za Marosticu ve Florencii a v Římě až do r. 1874.

Antonio Fogazzaro oženil se s komtessou Margheritou Valmaranovou (Valmarana). R. 1887 zemřel mu otec, r. 1888 jeho bývalý učitel Zanella, r. 1891 jeho matka, r. 1895 jeho jediný syn v dvacátém roce věku svého; zbyly mu pouze dvě dcery, z nichž jedna provdána ve Vicenze, druhá pak žila u svého otce.

Vedle své literární činnosti, jež mu byla útěchou zvláště za jeho dlouhé nemoci, oddal se Fogazzaro také činnosti lidumilné. Ve Valsoldě založil školu pro malé dítky a dozíral na ni. Také misií pro italské vystěhovalce, které založil biskup Bonomelli, se horlivě účastnil. Ostatně řídil se ve svém jednání zásadou, že básník má žíti jako ostatní smrtelníci a své básnické převaze nedovoloval žádných výstředností v životě, které by jej odlišovaly od ostatních lidí.

Fogazzaro dokonal svůj život dne 7. března 1911 ve Vicenze v 69. roku věku svého. O jeho úmrtí napsala »Civiltà Cattolica« ze dne 18. března 1911 (sv. I., str. 748): »Krátký telegram z Vicenzy ze 7. t. m. ohlašoval zprávu, že ráno odebral

se na onen svět senátor Antonio Fogazzaro v témž městě, ve kterém se narodil 25. března 1842. Fogazzaro byl znám všemi. Jako aristokrat v umění i myšlení hleděl se vždy pozvednouti nad jiné a žíti ve vyšších sférách. Jeho dílo, jeho život je znám všem dostatečně a nepovažujeme za potřebno jeho vzpomínati. Oznamujeme však s velkým dostiučiněním, jak klidná a zbožná byla jeho smrt. Sám v posledních svých hodinách, když se vyzpovídal, žádal o svaté přijímání, přijal poslední pomazání a vydechl s viditelnými znameními zbožnosti. Jeho život byl smutkem městským, můžeme říci národním a v parlamentě bylo jeho vzpomenuto procítěnými, nadšenými slovy.«

Na smrt pamatoval Fogazzaro již v mladých letech, když ještě pochybovačnost jím zmítala, jak vidno z jeho básně »Poslední myšlenka«,*) v níž volá:

Okno mé otevři luně
a klekni, umírám již,
z bojů, z nichž srdce mé stůně,
v paprsky povzlétnu výš.

Uvidím, jak výš se vznesu,
vesmíru krásu i lad,
láskou svou shořím pak v plesu,
jíž hříšné nechtěl jsem vzplát.

Najdu-li mrtvé hvězd roje
a prázdnou bez Boha výš,
zpět padnu na srdce tvoje
a plakat mne uslyšíš!

Lze pevně doufati, že duše Fogazzarova nenašla výše prázdné bez Boha, nýbrž že u něho nalezla odpočinutí po bojích životních.

»Civiltà Cattolica« ze dne 1. dubna 1911 (svazek II., str. 3 a 4.) posuzuje výroky některých časopisů o zesnulém Fogazzarovi tímto způsobem:

»Jednou z ran nového pokolení, které stíhají novodobé lidstvo i po smrti, jest beze vší pochyby hlučná kritika denního tisku.

Zde malý příklad na nedávno zesnulém.

— Zemřel poslední z velfů — tak prohlásil jeden list římský, ohlašuje úmrtí vicenzského spisovatele. Než, prosím, co má znamenati velf v našem dvacátém století? A pisatel článku byl pokárán jiným ze svého tábora: Jsou snad velfové za našich dnů? Je tedy myšlenka o velfovi málo jasná a jméno zastaralé.

— Největší představitel idealismu v Italii — prohlásil jiný. Než, měli lidé někdy jasný pojem o idealismu, aby jej mohli dáti spisovateli, jako by se dělo s tovární známkou u obchodního vý-

*) Přeložil Jar. Vrchlický: »Hostem u básníků,« str. 138.

robku? Žádejte ho na komisi ustanovené k určení ceny Nobelovy, která dekretovala tuto čest ve . . . zvučném kovu spisovatelům, kteří šli cestami naskrze protivnými.

— Rytíř ducha — upřímný věřící — apoštol přesvědčený o jisté myšlence — prohlásili někteří jiní. A tak to jde dále. Ale jaká je to věc, víra, apoštolát, duch? Nenajdete tu ani stopy uprostřed směsi slohové nabubřelosti. Je tu zajisté potřebí určiti dobře názvy v této směsici myšlenek a soustav.

Všecko toto zboží, vyslané do světa časopisy, spěšně uchopené v rozmluvách na chodnících nebo v kavárnách, násilím tak často odňaté některým spisovatelem, který neměl chuti vystoupiti na třínožku, aby diktoval odpovědi, všecko toto zboží, pravím, jest při nejmenším neuctivé a podobá se hlučnému vystoupení tribunů na rychle připravenou řečnickou stolici za slavného majestátu smrti se rozumí vzhledem k posvátné a neporušitelné vznešenosti jako oloupení nesmrtelného ducha, který již odešel k soudu toho, který jest nekonečná moudrost . . .

Člověk odešel k soudu Boha, který zná i nejskrytější úmysly. Dílo jest odevzdáno soudu dějin. Jest před našima očima a nemůžeme než alespoň zběžně zkoumati jeho cenu především vzhledem k náboženským a mravním zájmům čtenářů.«

Literární činnost.

Hojně protiv, odporů a různých dojmů, jež zažil ve svém vzdělání, měly na Fogazzara s počátku blahodárný vliv, ale později naň působily tísnivě, zmateně. Fogazzaro byl také k sobě přísným kritikem, toužil po původnosti, vyniknutí a proto se nespokojil napodobením básní Foscolových a Leopardiových, které na počátku své literární dráhy vytvořil. Pouze několik příležitostných básní a několik akademických řečí zbylo z jeho I období, v letech 1861—1870, v časopisech, na které sám autor nedbal. Neměl tehdy důvěry ve svou literární činnost. Bylo mu 32 let, když roku 1874 po prvé vystoupil s větší básní »Mirandou«.*)

I. Básně.

*Miranda.***)

»Miranda«, milostný román ve verších, něžný, měkký, citu plný jako »Amaranth«, ale zároveň tak prostý jako Goethova idylla »Heřman a Dorota«, prodchnutý poněkud světobolem, ale se smírným, měkkce-mystickým závěrem. Jméno připomíná na světu cizí milé dítko v Shakespearově »Bouři« a také se tu ukazuje podobnost s Marketkou Goethova »Fausta«. Z obou však

*) Baumgartner 853—854.

**) Baumgartner 854—5. — Schleussner 508—512. — Do němčiny ji přeložil A. Meinhard (Maria Hirsch), Lipsko 1882 (rozebráno). Česky vyšla ve vzorném zpracování s názvem: Antonio Fogazzaro: Miranda. Novella veršem. Se svolením spisovatelovým přeložil Karel Vrátný. V Praze. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba. Rok neudán. Na výtisku univers. udáno 1. 1. 1907.

má Miranda pouze vnější, mladistvé kouzlo; s ním se spojuje vyšší kouzlo hlubokého, nezkaleného, náboženského smýšlení, kterému jest také i láska něco posvátného a ctihodného.

I. *Dopis.* Za krásného květnového poledne uvádí nás básník na silnici do bílého domu, který stojí na konci luk a vzadu má rozložité jilmy. Každý by myslil, že tu sídlí šťastní lidé. Ale není tomu tak. Ve vysoké síni, zdobené starými výjevy a stukatérskou prací, seděla paní Marie, vdova, a pletla. Vesnický lékař blíž ní četl noviny a pil sklenici vína. Byl zamyšlen. Miranda, dcera paní Marie, v obličeji zadumána jsouc blížila se k pianu a hrála hlučně. Paní Marie a stařičký lékař dali se do tichého hovoru, ale umlkli, když přestala dívka hráti; avšak po chvilce opět hrála prudce a divoce. Chtěla přehlušiti svou bolest. Bylať churava: milovala. Zamilovala se do Jindřicha, který přicházel ze vzdáleného města na podzim k svému strýci lékaři, který jej rád vítal jako svého dědice. Býval často hostem v bílém domě.

Od té doby, co Mirandin otec zemřel, bylo se paní Marii starati o hospodářství. I vyšla s dcerou na luka, zda již čas kositi trávu. Matka vyprávěla cestou, že Mirandina přítelkyně Adéla se zasnoubila se starším mužem, který, jak později se dovídáme, zemřel, tak že se stala opět nevěstou. Tuto volbu schvalovala paní Marie, neboť i ona se vdala za staršího muže a byla šťastna. Oráč ohlašuje, že hráz byla podemleta bystřinou. Dívka se vrátila, toužíc po samotě. Doma nalezla první list od Jindřicha, který ji vyjevuje svou lásku. Vedoucí motiv dá se shrnouti do skoro jediných rýmovaných strof, které báseň obsahuje:

»Když vůkol šum zní tance vířivého,
když hody zvučí smíchy jásavými,
má duše ve světničce srdce mého
jen o tobě, o tobě hovoří mi.

Ať zradu, bolest, pomluvu si volá
zlý osud na mne: v oči zřím jim směle;
mé srdce všecku světa zlobu zdolá,
jen ty, jen ty je můžeš zničit cele.«

(Vrátný 35—36).

Než dívka jest pro básníka Enrica jen pomíjejícím zjevem, nejvýše snad podnětem k básnickému tvoření. Proto se s ní loučí; neboť s ním by nebyla šťastna, poněvadž věnoval svou lásku musám.

S tichou, odevzdanou bolestí přečtla Miranda dopis; pokoušejí se o ni mdloby, avšak neklesla. Jde matce vstříc a obě sednou do kočáru. Matka vypravovala, jak otec si přál dáti Mirandu jen tomu, kdo by ji miloval. Zastavily se v kostelíku, kde matka si živě představovala okamžik, kdy podala ruku svému choti k sňatku. Doma očekával jich opět lékař. Miranda se ho lekla. Odešla do svého pokoje a tam klekla na předprseň otevřeného okna a hořce plakala. Pak klekla u postele, ukryla tvář pod podušku a dlouho tak setrvala, až máti ji uložila zemdlenou na lůžko.

II. *Kniha Jindřichova.* V první části líčí se útrapy Enricovy pro lásku k Mirandě, jejíž jméno vyslovuje s úctou: »Miranda — sladké jméno!« Ale jest uražen, že nepochopila jeho básnického nadání. Proto se bouří jeho nitro a touží po pomstě:

» . . . Od ostatních snadnou chválu
jsem získal; ona němou zůstávala,
snad nesouhlasíc. Nikdy o mých verších
nemluví se mnou, nikdy slůvka chvály
jsem od ní neslyšel. Ó, jestli hráti
si chtěly jen tvé oči černé,
smát chceš-li se mi, a mne nemiluješ,
mne milovati budeš, plakat, hynout!«
(Vrátný 33.)

Kdyby mu nyní vyjevila svou lásku, nepoddá se, třeba při tom trpí:

»Trp básníku; než do nehodných sebe
pout nedávej se ty, jenž míříš k výším.«
(Vrátný 36.)

Vzpomíná na rozluku, jakož i na důvod, proč tak učinil:

List poslán — konec. A přec v srdci bolest
jsem cítil. Bylať krásná, s milým jménem.
Zdaž první lásky snadno zapomene?

Milovat, hledat ženy, o níž sníme,
plát, zapomínat, milovati znova!
To vznešených všech duchů zdejší úděl.
Dnes Ofelie, zítra Desdemona.
Dav všední, jenž nás proto haní, neví
nic o vidině božské, jež nás mučí.
Jest jiná láska, která ve mně zraje,
horoucí oheň, jenž mé smysly zpíjí,
snů nemá, zármutků, a pálí. (Vrátný 45.)

V druhé části se vypisuje, kterak uplynula čtyři léta, jež byla pro Jindřicha bolestná. Nenašel klidu ve slávě, ano opovrhuje knihkupci, kupčícími jeho jménem, i davem, který jeho básně čte. V jeho pyšných přáních po slávě vystupuje hořkost a temná sklíčenost zmocňuje se jeho duše, která jest prosta všeho chtění, vší touhy. Přichází okamžik lítosti; básník zdá se sám sobě pohrdání hodným a v rozvášněné fantasii vidí opět čistý obraz Mirandin. Avšak necítí výčitek svědomí nad svým hrozným opuštěním, nýbrž samoláska se ho zmocňuje; láska k Mirandě může jej opět smířiti s životem.

III. *Kniha Mirandina.* Deník Mirandin jest psán opravdu citu-plně, beze vší umělkovanosti. Miranda churaví stále více a více a na radu lékařovu odebéře se s matkou ze studených hor do teplejších krajin k moři, kde má nalézti ulehčení. Na břehu mořském seznámila se s Angličankou, kterou potkávala za svého pobytu v Pise. Cizí dívka nazývá ji pro její chladnost Zimou.

Miranda však se rozejde s ní, protože chtěla psáti básníkovi, že Miranda dosud jej miluje. Italská hrdost jí nedovoluje, aby Angličanka se tak pokořila: »Ač Italka, já hrdější jsem tebe« (str. 102.). Přes to cizí dívka provedla svůj úmysl, ale tento podnik neměl výsledku. Miranda omlouvá Jindřicha:

»Když mne měl rád, co jiných měl rád věcí!
Své knihy, hudbu, hvězdy, květy, hory!
A já jen jeho. Ach, oč větší mého
jest srdce jeho!« (Str. 65.)

Matka vůčihledě stárne nad chorobou Mirandinou, vlasy jí zešedivěly. Není také divu. Vnitřní oheň zžírá ubohou Mirandu, která dostala souchotiny, její život však jest oslazován nebeskou nadějí. Také stařičký lékař ve své sedmdesátce uložil se na lůžko smrtelné. Nemůže však zemříti, dokud neuvidí svého synovce. Tento přijel o půlnoci — po čtyřech letech.

IV. *Jen ty, jen ty* . . . Takový jest název poslední kapitoly. Lékaře odnesli na svaté pole za převeliké bolesti celé osady; všichni naň s vděčností vzpomínají. Za jeho pokoj modlily se ženy i děti. Enrico bydlil nyní v osamělém domku lékařově a chodil do hor a sedal na balvanech u bystřiny. Uplynul měsíc, co starý lékař zemřel. Nenalézal patrně klidu. Za tichého večera, když Miranda byla sama doma, objevil se v okně něčí stín. Dívka má za to, že je to lékař ze sousední vsi, který do jejich domu přicházel více jak přítel, než lékař. Jak se polekala, když poznala, že je to Enrico; táže se chladně příchozího: »Co hledáte zde, pane? Jsem sama.« »Chcete mně odpustit?« pravil Enrico. »I já jsem sám a nikoho již nemám.« Za zvuku drahého hlasu se dívce zakalily oči. Ráda odpouští. »Chcete býti mou?« doléhá dále básník. »Ó nikoli,« odpověděla dívka. Má za to, že to slíbil umírajícímu strýci a že si ji tedy nebéře z lásky.

I padl jí k nohám, na prsa přitiskl její ruku, mluvil s pláčem, omlouval se, že ji opustil, připomínal jí chvíle lásky před čtyřmi roky, poukazoval na planou slávu, která ho neuspokojila, tázal se na resedu, zda ještě roste pod jejími okny a zvolal posléze, že ji miluje nad život a duši a neznamenal ani ve svém blouznivém zanícení, jak mu v rukou stydne ta třesoucí se její drahá ručka a přitiskl na ni rozpálené rty. Tu vstala, pohnula ještě rukama, vykřikla a klesla mrtva.

»Ty, co činíš?
Jí netýkej se; nejsi hoden toho,
ni platno není. Mlčí srdce,
které jen ty, jen ty jsi zničil posléz cele.« (Str. 148.)

Toto dílo je složeno z krátkých básniček bez rýmu, prostých a řízných, což vzbudilo autorovi hojně úštrků, poněvadž byly básně v nemalém rozporu s tehdy všeobecně uznávaným básnictvím italského klassicismu, který si liboval v hojnosti obrazů,

v bohaté mluvě a nádherném rýmu. Na výtky této školy odpovídal básník slovy: »Sdegno il verso che suona e che non crea.« (Pohrdám veršem, který zní a netvoří.)

Jaroslav Vrchlický*) nazývá tuto poetickou povídku nejlepší prací, která roznesla jméno Fogazzarovo v širší kruhy, než se to stalo s jeho pozdějšími romány.

»Miranda« dočkala se do r. 1905 již 15. vydání, z čehož možno souditi, jaké se těšila oblibě. Zvláště ženy si ji oblíbily, nemohouce ani uvěřiti, že by její autor byl muž. Zpracování této básně bylo Fogazzarovi také nemalou útěchou v jeho dlouhé nemoci.

(Pokračování.)

VIII. Literárně-soc. sjezd družstva Vlast v Kladně.

Dva velkolepé sjezdy konali jsme v Praze, další: v Jindřichově Hradci, v Plzni, v Domažlicích, v Turnově, v Písku a konečně letos v Kladně. Tento dopadl z venkovských našich sjezdů nejskvěleji. V Kladně působí již drahně let Křesť.-socialní spolek (v čele s pp. Jos. Hrabákem str., předsedou a Jos. Brožem, jednatelem), kterýžto spolek stál při družstvu Vlast vždy a stále a byl v nejtěžších dobách činnosti naší věrným obráncem a ochráncem našeho družstva, i připravil nám spolek tento skvělé přivítání a vynaložil síly své k tomu, aby se náš Lit. soc. sjezd stal skvělou katolickou manifestací. A dílo to se mu podařilo.

Klademe na to vždy velikou váhu, aby nás při sjezdu přivítal místní duchovní správce — dělo se to všude, ale zde, v Kladně, vyšla nám celá duchovní správa, vldp. kanovník i dpp. kaplani, vstříc s vřelou benevolencí; k vřelosti té připojili se četní místní dpp. katecheti v čele s profesorem tamní realky, dp. Jos. Dostálem, dále okolní kaplani a spolužák zakladatele družstva, vldp. Ant. Zajíček, em. k. a. vikář a duch. správce nemocnice pod Újezdem, dal si celý den prázdno, aby mohl mezi námi pobýti.

Četní tito pánové šli s námi do chrámu Páně, dleli na schůzích, v poledne s námi stolovali a večer k společné zábavě se dostavili — věru tak vřelé a upřímné a všestranné pozornosti jsme na našich sjezdech již dlouho nezažili.

Letošní náš sjezd v Kladně byl 5. června v pondělí Svatodušní. Město průmyslu a černých diamantů vitalo hosty z blízka i dáli.

Od Prahy přijeli: místopředseda družstva far. Vl. Hálek, k. a. notář Tomáš Škrdle, jednatel Vlasti a red. Tom. Jos. Jiroušek, spisovatel Jos. Voborský, pasíř a ciseleur Jan Staněk, učitel Vl. Jelínek, Ing. C. Jar. Šilhavý, místodržitelský účetní praktikant Fr. Zelenka, přírucí záložny z Velvar V. Čulík, katolické spolky z Liboce (8 členů) a K. Viertheilig, učitel a řídící kůru

*) Studie a podobizny, 137.

z Liboce. Odpoledne se dostavili pp.: Václ. Dvorský z Prahy, farář Alois Dostál z Ouval a vldp. kanovník Dr. K. Lev Řehák z Prahy.

Pp. V. Dvorský, V. Kunz a Jar. Šilhavý byli vysláni na náš sjezd Akčním komitétem katol. národním v Praze.

Počasí bylo překrásné. Obrovský sál u Jágru byl s vedlejšími místnostmi ozdoben zelení a draperiemi, uprostřed nichž byly zavěšeny podobizny: Sv. Otce Pia X., Jeho Veličenstva a Jeho Eminence. Na estrádě uprostřed háje exotických keřů umístěn byl kříž.

Již o osmé hodině plnily se místnosti spolkové. Dostavily se: Křesť.-socialní spolek mužů a žen, Všeodboré sdružení, Politická organisace z Kladna; dále Křesť.-soc. organisace ze Pcher (22 členů), ze Smečna (3 členové), z Unhoště (16 členů), z Buštěhradu (2 členové), Katol. socialní spolek v Nučicích (6 členů), Všeodborové sdružení křesť. dělnictva v Kročehlavech (16 mužů, 12 žen), Katol. organisace v Břevnově u Prahy (3 členové), Křesť.-soc. spolek a Skupina Všeodborového sdružení v Hostivicích (Jos. Ptáček, kaplan) a v Rapicích a okolí (Jos. Nízký, kaplan a Jos. Řeřicha).

Ve schůzi bylo několik učitelek z Kladna a z Rapic a něco učitelů a z duchovenstva se dostavili: kanovník a děkan Ant. Maděra; jeho kaplani: Jos. Skála a St. Pilík; em. kníž. arcib. vikář Ant. Zajíček, k. a. notář a katecheta na paedagogiu Alois Novák, profesor reálky Josef Dostál; kaplani z Unhoště a z Rapic; katecheti: z Rozdělova: J. Rod a z Kladna: Dr. Fr. Karban, Václav Liška, Ant. Penz a Mat. Herink.

Jako zástupcové král. horního města Kladna dostavili se městští radní pp.: Jindřich Kraus, hotelier a Benedikt Pátek, restauratér.

O 9. hodině ubíral se mohutný průvod, maje v čele hornickou kapelu, do chrámu Páně. Za hudbou kráčeli zástupcové družstva Vlast, za nimi ženské spolky a průvod uzavíraly spolky mužské. Na všech ulicích kladenských přihlížely průvodu husté řady lidu. Průvod čítal na 400 osob.

Mši sv. sloužil vldp. kanovník Ant. Maděra. K přání našemu pěl dámský kůrový sbor před pozdvihováním k poctě Moravanům píseň: »Ejhle oltář Hospodinův září« a po pozdvihování »Svatý Václave, vévodo české země.« Na konec mše svaté po požehnání: »Hospodine, pomiluj nás«. Hudba a zpěv v chrámu nadchly účastníky.

Stejným způsobem, za zvuků hudby, ubírali jsme se z chrámu.

I. Slavnostní schůze literárně-socialní.

V 10 hodin dopoledne zahájil sjezd místopředseda družstva, farář Vl. Hálek. Na estrádě čestná místa zaujali: zástupce Jeho Eminence vldp. kanovník Ant. Maděra; zástupce král. horního města Kladna p. radní Jindř. Kraus; zapisovatel katecheta Josef Rod z Rozdělova; k. a. vikář Ant. Zajíček a k. a. notář a katecheta na paedagogiu Alois Novák.

Řízení schůze přejal jednatel Křesť.-soc. spolku v Kladně, p. *Jos. Brož*, jenž oslovil přítomné těmito slovy:

Slavné shromáždění!

»Byl jsem povolán k tomu, abych řídil první schůzi dnešního sjezdu družstva Vlast v Kladně. S družstvem tímto spojují mne dávné a upřímné svazky upřímného přátelství. Chodil jsem do Prahy do schůzí jeho, hlavně do schůzí jeho soc. odboru, seznal jsem očitě snahy a působnost jeho a proto jsem přilnul k němu nelíčenou láskou, v lásce té jsem vytrval i v těžkých dobách jeho a nyní se raduji z toho, že je mi dána čest předsedati první schůzi dnešního sjezdu.

Ujišťuji předáky sl. družstva toho, že zde v Kladně, na té horké půdě kladenské, s upřímnými přáteli svými budu pro zájmy jeho i dále pracovati a bojovati a že v té snaze vytrvám po celý život.«

Místopředseda farář Vl. Hálek navrhl na to pozdravy Jeho Eminenci a p. místodržiteli, jež byly bouřlivě přijaty. Na to četl část telegramů a pozdravných dopisů. (Rozdělujeme je vždy na tři díly, pro tři schůze, aby příliš neunavovaly. Rovněž i pozdravy stejně se roztřiďují.)

Předseda: Prosím vldp. kanovníka Ant. Maděru, zástupce Jeho Eminence, aby se ujal slova.

Vldp. kanovník *Ant. Maděra*:

Velectěné shromáždění!

»Hned jakmile se slavný výbor družstva Vlast usnesl a mně oznámil, že družstvo bude letos o svátcích Svatodušních konati svůj sjezd v král. horním městě Kladně, zaradoval jsem se, že budeme moci ve svém středu uvítati přátele a příznivce Vlasti; a to tím více, že mne Jeho Eminence, nejdůstojnější p. kardinál a arcipastýř náš, ráčil jmenovati při tom sjezdu svým zástupcem.

V posledních dnech mnoho se mluví a píše o koruně svatováclavské, kterou veliký básník český, Jaroslav Vrchlický, nazývá

skvostem svatým nesmrtelné ceny,
šperkem vzácným přeumělé zdoby.

Byl to Karel IV., blahé paměti, který ji dal roku 1346 zhotoviti; jest to dílo umělecké, ale i drahocenné; neboť jest poseta četnými perlami a drahokamy; na jedné ploché straně vyryt jest nápis: Hic est spina de corona Domini (zde jest trn z koruny Páně). Koruna Svatováclavská jest drahocenným reliquiářem, chovajícím zlomek trnové koruny Páně. Mimo to jest koruna zakončena zlatým křížem. Toť, přátelé drazí, památka naší slávy, znak naší síly a naší samostatnosti a naděje naší budoucnosti! S hlubokou úctou sklání se před klenotem tímto každá hlava česká, s vroucí láskou lne k tomuto pokladu každé srdce české. Ale s úctou tím hlubší, s láskou tím vroucnější pohlížíme ke koruně té my Čechové katolíci, poněvadž my v ní nevidíme jenom vznešený symbol politický, my zříme v ní i vznešený symbol náboženský; její zlato, její kříž, její trn z koruny Páně, její dra-

hokamy mají pro nás význam vyšší, vzácnější; ony nám znamenají, že národ Český jest národ křesťansko-katolický. Od IX. století jsme dítkami církve Kristovy, té pravé, ryzé církve křesťansko-katolické. Křesťany a katolíky byli slovanští apoštolové, Cyrill a Methoděj, křesťany a katolíky byli Bořivoj a jeho komonstvo, křesťany a katolíky byli všichni ti, kteří z rukou sv. bratří a jejich žáků přijímali u nás křest svatý; křesťany-katolíky byli naši předkové, i my jsme a ostati chceme křesťany-katolíky.

A v tomto vlastenecko-katolickém směru béře se, vede si družstvo Vlast, které k nám dnes zavítalo; neboť v § 1. svých stanov má již svůj účel vytknutý: vydávati časopisy, periodické spisy, knihy a brožury psané v duchu katolickém, zakládati katol. knihovny, pořádati přednášky a literární sjezdy, podporovati dobrou literaturu jakož i spisovatele, píšící v duchu katolickém. Politika se vylučuje!

Slavné družstvo Vlast vydává 6 časopisů, 2 kalendáře každoročně, množství brožur a knih; zakládá knihovny. Sjezdů konalo 7, a to: 2 v Praze, v Jindř. Hradci, v Plzni, v Domažlicích, v Turnově, v Písku a letos v Kladně. Jménem Jeho Eminence a jménem svým vítám všecky pány členy družstva Vlast a jejich příznivce, vítám upřímně domácí i přespolní spolky a delegáty; vítám s upřímným povděkem p. Jindř. Krause, jako zástupce městské rady král. horního města Kladna, a přeji dnešnímu jednání hojnost zdaru! Zdař Bůh!

Městský rada p. *Jindřich Kraus*:

Velectěné shromáždění!

»Jménem starosty a městské rady král. hor. města Kladna dovoluji si Vás co nejupřímněji vítati, zvláště pány účastníky z Prahy a okolí a přeju sjezdu hojného zdaru!« — S ním byl přítomen II. zástupce města, pan městský rada Benedikt Pátek.

Jos. Skála, kaplan v Kladně: »Pozdravuji jménem konference sv. Vincence tento sjezd Vlasti. Družstvo Vlast jevilo ve svých časopisech zájem pro praktickou lásku k bližnímu; kéž slova zde dnes pronesená, kdy i jedna přednáška týká se charity, nepadnou na půdu skalnatou, ale na zem úrodnou. Zdař Bůh!«

Kandidát inženýrství, p. *Jar. Šilhavý* ze Smichova:

Slavné shromáždění!

»Bylo mi uloženo centrem mohutného hnutí katol. národního v Čechách, Akčním komitétem katolicko-národním, v jehož čele stojí Vám známý velezasloužilý muž, Jeho Milost prelát a přísedící zem. výboru král. českého, Dr. Jos. Burian, abych tlumočil na tomto velkolepém sjezdu družstva Vlast pozdrav za mladé naše pracovníky katolické, specielně za Mladou intelligenci katol. národní na Smíchově. Milerád plním tento úkol, a to tím spíše, že mohu přednésti pozdrav zde v král. horním městě Kladně, z něhož vyšel národu našemu slavný literát, kněz a buditel národa našeho, probošt vyšehradský Václav Štulc. Pozdrav svůj přináším milerád i proto, že činím tak na sjezdu družstva,

jež svou prací s heslem »Pro církev a vlast« kráčí v šlépějích našich buditelů národních, kteří povznesli národ náš z mrákot století předchozích k novému životu — na sjezdu družstva, jehož členové byli tvůrci katolického hnutí v Čechách a dodnes s neumenšenou energií k upevnění jeho pracují. Leč nepřišel jsem, bych mluvil o významu družstva Vlast, přináším jen krátký pozdrav, jejž vyjadřuji prostými slovy: Nechť je dnešní Lit. soc. sjezd Vlasti celému katolickému hnutí na Kladensku zdrojem nadšení a vzpruhou k další činnosti, aby pochopení idei Vlasti šířilo se z král. horního města Kladna v šíř i v dál k prospěchu církve a vlasti!«

Pí. *Anna Štíbrová*, předsedkyně spolku katol. paní a dívek Vlast v Kladně:

Jménem křesťansko-socialního spolku českých žen a dívek v Kladně vítám slav. sjezd družstva »Vlast« v Kladně a přeji slav. družstvu, aby mu Bůh dal ještě dlouho a dlouho svého požehnání. Zdař Bůh.

Pan *Josef Hrabák*, předseda (jenž má s p. Brožem o náš sjezd největších zásluh):

»Jménem křesť.-socialního spolku v Kladně vítám slavný sjezd družstva Vlast a přeji dnešnímu jednání mnoho zdaru. Slavnému družstvu Vlast přeji, aby mu Bůh ještě dlouhá a dlouhá léta dopřál svého požehnání. Zdař Bůh!«

Všecky pozdravy odměněny byly potleskem.

Předseda: Prosím vzácného přítele svého, p. red. Tom. Jirouška, aby se laskavě ujal slova.

Red. p. *Tomáš Jos. Jiroušek* vykládal: »Význam družstva Vlast a kolem něho seřaděných spolků v národním životě českém«. Úvodem nastínil snahu buditelů národa: probuditi a obroditi národ dobrou a ušlechtilou literaturou. Když vylíčil tyto snahy, hlavně buditelů kněží, podal v dalším postupu řeči obraz vzniku liberalismu u nás — jak v občanském životě tak v literatuře — v letech sedmdesátých a osmdesátých minulého století. Sešpatnění literatury liberálními proudy — jak odůvodňoval řečník — zavdalo podnět k založení družstva Vlast a k založení časopisu »Vlast«. Dospěv k tomuto bodu nastínil řečník nádhernou konturu veškeré činnosti družstva Vlast ve směru novinářském, literárním i socialním, dokládaje vše ciframi. Z řeči této, trvající přes půl hodiny, poznalo shromáždění stručně a na ráz, čím družstvo Vlast jest pro katolický život v národě českém a odměnilo řečníka hlučným potleskem.

Druhý řečník, pan *Jan Voborský*, místodržitelský oficiant z Prahy, probral: »Několik listů z dějin křesť. charity«.

Po krátkém vstupu, v němž zmínil se přednášející o svém spisovatelském poslaní v oboru dějin domácí charity, rozvinul řečník přednášku svou tímto myšlenkovým postupem. Doloživ, že odkazem lásky Kristovy stala se církev katolická matkou milosrdenství, dovodil, že ani dnešní veřejné chudinství nezbavilo se dosud těch fundamentálních prvků, které representovaly cír-

kevní péči o chudé a nešťastné. Na to pak vyličil, jak úcta k Bohu a neochvějný katolický duch byly bezpečnými vodítky při vzniku velkých charitatitvních podniků a ústavů, z nichž vylíčil řečník vznik špitálu Jáchyma z Hradce (r. 1564), činnost lidumilné a přezbožné katolické paní Kateřiny z Montfortu i císařovny Anny. Po té přenesl se řečník s posluchači v začátek století 18. a vylíčil charitativní činnost Františka Antonína hraběte Sporcka zřízením hospitálu pro 100 almužníků v Kuksu a uvedením Milosrdných Bratří do nemocnice při tomto hospitálu. Působnost tohoto řádu v oboru péče o nemocné doložena byla přesnými číslicemi, stejně jako lidumilná a bohumilá činnost Milosrdných sester. Na to přistoupil řečník k velkému charitativnímu dílu, výborně sorganisované a pro poměry socialní vysoce důležité, nehlučné práci spolků a konferenci sv. Vincence, a uvítal srdečně nadšenými slovy 70. ratolest na velkém kmeni Vincenciánů v král. Českém, spolek Kladenský. Výzvou, aby všichni katolíci ochotně súčastnili se práce na roli křesťanské charity a aby všechna ta práce byla podnikána ne pro slávu lidskou, ale vždy a jen ku slávě Boží, zakončil řečník svou přednášku, kterou po prvé súčastnil se při našich sjezdech. Od dalšího rozboru přednášky spisovatele Voborského upouštíme z té příčiny, že jednotlivé jeho práce z dějin křesťanské charity již byly nebo postupně budou otištěny v našem měsíčníku »Vlast«. — Řečník přednesl svou řeč se sebezapřením jemu vlastním — jelť do Kladna stižen prudkým zápalem hlasivek, ale chorobu silou ducha překonal a mluvil dobře.

Předseda: »Slyšeli jste řeči dvou vynikajících řečníků, kteří nás poučili a vzdělali, i vyslovuji oběma řečníkům jménem celého shromáždění uctivé a srdečné díky, Bůh jim odplať.« Následuje bouřlivý potlesk.

Radostné vzrušení vzbudil mezi účastníky sjezdu telegram Jeho Eminence:

»Šlechetným snahám a horlivým prácem zasloužilého družstva Vlast ze srdce žehná Leo kardinál Skrbenský, kníže-arcibiskup.«

Jeho Excel. pan místodržitel Frant. hrabě Thun odpověděl tímto telegramem:

»Děkuji za laskavý pozdravný projev, přeji sjezdu mnoho zdaru. Místodržitel hr. Thun.«

Shromáždění vyslechlo oba telegramy stojíc a upřímná radost jevila se ve tvářích přítomných.

Poněvadž byl program přesně dodržován, byli jsme s první částí sjezdu o půl 12. hod. dopolední hotovi.

Vldp. kanovník chtěl přední účastníky sjezdu pozvati k obědu, ale my jsme chtěli s přáteli sjezdu společně stolovati i žádali jsme p. kanovníka, aby s námi ke stolu zasedl, což on ochotně učinil.

Společného obědu u Jágrů súčastnilo se 50 osob. V čele stolu zasedl p. kanovník, na pravo od něho farář Vlast. Hálek, v levo zakladatel družstva, k. a. notář Tomáš Škrdle. Mezi hosty

byli čelní kladenští duchovní. Mezi obědem koncertovala ve vedlejším sále spolková hudba, kterážto pozornost Křesť. soc. spolku v Kladně došla všeobecné pochvaly.

Něco podobného — průvod s hudbou do chrámu a zpět a koncert při obědě — jsme dosud při žádném sjezdu našem nezažili. Z úžasu jsme téměř nevycházeli.

II. Slavnostní schůze socialně-literární

za předsednictví p. *Václava Křížka*, předsedy spolku katol. mužů a jinochů z Liboce a zasloužilého, starého katolického pracovníka o 2. hod. odpoledne. Za zapisovatele pro obě schůze: II. a III. byl povolán p. Karel Výbulka, knihař a maj. papírnictví v Kladně. Předseda zahájil schůzi krátkou přiměřenou řečí, udělil slovo těm, kdož sjezd pozdraviti mínili. Byli to:

Pí. *Anna Křížková*, předsedkyně »Vlastimily«, spolku katol. paní a dívek z Liboce, pronesla tento pozdrav: »Přináším vřelý pozdrav od našich ostatních družek k tomuto sjezdu, poněvadž si vážíme družstva Vlast, našeho příznivce a podporovatele, z jehož kořene vyrostl náš katol. spolek v Liboci.«

Pan *Tomáš Hanzl*, účetní z Kladna: »Jménem Odbočky všeodborového sdružení předstupuji před slavný sjezd a těším se z výsledků, kterých dnes v Kladně docílil.«

Katecheta *Václav Kunz* z Prahy-VII: »Byl jsem pověřen čestným úkolem, abych tento Literárně-socialní sjezd slavného družstva Vlast pozdravil jménem »Akčního komitétu katolicko-národního v Praze«, jehož předsedou jest J. M. vsdp. prelát a kapitulní děkan dr. *Josef Burian*, přísedící zemského výboru. J. M. vítá tento sjezd na horké půdě kladenské a upřímným pracovníkům katolickým zde na Kladně vzkazuje upřímný pozdrav. Jest tato doba sice kromobyčejná, neboť se nalézáme uprostřed vřavy volební, již možno srovnati s jakýmsi válečným napjetím. Než i toto vše za nedlouho mine, vlna se převalí a zase nastane obvyklý život. Ale pro nás, katolíky, neznamená to klid, nýbrž práci, a to úsilovnou, třeba tichou, ale intensivní, nepovolující práci. Máme jí opravdu víc než dosti. Pohleďte jenom na tu hroznou roztříštěnost našeho národa, na tu rozdrobenost v jednotlivé strany, z nichž každá chce uplatniti svůj význam, své posice v národě. Není zde jednotící myšlenky, není zde vůdce, jenž by hnutí národnímu udával směr a byl jaksi geniem a nosičem jednotné myšlenky národní. Nesmíme si zapírati, že i česká strana křesť.-socialní nemohla a snad nedovedla se vžíti praktícky do těchto rozháraných poměrů našich a ovšem ne tak vinou svojí, jako strana, nýbrž jednak apatií zvláště intelligentních vrstev, jednak však — a to si nesmíme také zapříti — nedostatečností a neporozuměním vedoucích činitelů strany křesť.-socialní, nedodělala se takového postavení, jakého by jí v národě příslušelo. To se musí napraviti. My musíme hledati to, co všechny strany národní jednotí, a toho je dosti, více než toho, co nás rozdvojuje. Myšlenku náboženskou nám žádná strana bráti nesmí a také nebude, uvidí-li, že my nepracujeme za osob-

ními zájmy, abychom uplatnili jenom stranu, jako stranu, nýbrž že pracujeme pro celek národa, pro všechny jeho vrstvy, že nenapadáme programy jiných národních stran. My musíme rozumně si počínati. A k tomu jest zde také 2. února zvolený v Praze *Akční komitét katolicko-národní*, aby v tomto duchu a směru pracoval. On pracuje ke smíru, ke shodě národních vrstev všech. A jménem tohoto Akčního komitétu katolicko-národního dovoluji si vřele uvítati tento Literárně-socialní sjezd neunavného družstva Vlast a přeji, aby hojné ovoce přinesl zde v Kladně. Lidé odcházejí, generace zacházejí, čas mijí, ale dobrá myšlenka, myšlenka katolická, ta trvá dlouho, neumírá a nehyne, ale z jejich plodů těší se nejenom součastníci, nýbrž i nové generace. Myšlenka katolická a z ní sílu čerpající myšlenka národní budou nám stále vůdčími hvězdami.«

Na to ujal se slova p. učitel *Vlastimil Jelínek*, jenž probral »Křesťanské základy ve školství«. Řečník dokázal, že náboženská výchova ve škole nedá se nahraditi žádnou laickou výchovou. Ukázal na důležitost »Jednoty katolického učitelstva a přátel křesťanské výchovy«, která se snaží, aby ryzí, český a náboženský ráz školy byl zachován, a žádá za podporu tohoto spolku. Nadšená řeč p. učitele byla mile ode všech přijata.

Po něm mluvil p. farář *Vlastimil Hálek* »o katol. tisku vzdělávacím a obranném«. Poukázal na zhoubné směry v české literatuře odjinud k nám překlady vnikající a i jinak kopírované, na potřebu zdravých knihoven pro lid, jež zakládá Spolek na zakládání katol. knihoven. Dále objasnil činnost Tískové Ligy proti výpadům tisku na náboženství, duchovenstvo a laiky vůbec. Zajímavá řeč jeho doznala všeobecného souhlasu.

Pak promluvila lidová řečnice pí. *A. Křížková* »jak česká žena ma po boku muže súčastniti se katol. života« a učinila na přítomné ženy hluboký dojem.

Ke slovu se hlásil p. *Václav Dvorský* z Prahy:

»Jak starosta »Vzájemnosti« tlumočím nejvroucnější a nejsrdečnější pozdrav. Vedly mne sem kroky, bych se osvěžil uprostřed Vás ku společné práci za ideu církve. Všichni se spojují proti nám pod vůdcovstvím Volné myšlenky. Nás nemůže spojovati než láska, svornost a idea, abychom sloužili Kristu a jeho zásadám. Kéž sílí Vás Bůh na Kladensku, abyste v zásadách křesťanských zvítězili. Bůh žehnej Vaší práci, Bůh Vás posiluj, Bůh a sv. Václav nedá zahynouti nám i budoucím.«

Všecky pozdravy a zvláště slavnostní řeči přijaty byly obecenstvem velice sympaticky a každý mluvčí a řečník odměněn byl hlučným potleskem.

III. Slavnostní schůze literární.

V 5 hod. odpoledne konána III. slavnostní schůze, které předsedal p. Stan. Novák, naddůlní a místopředseda katolického spolku v Nučicích, pán velice intelligentní a pracovník obětavý.

K slovu se hlásil místní kaplan *St. Pilík*, za politickou organisaci.

»Přicházím,« pravil, »s pozdravem k sjezdu již ku konci, kdy slunko zapadá, ale přináším jej již jako gratulaci k jeho úspěchu. Sjezd shromáždil obyvatelstvo Kladna a okolí a nadchl ho pro myšlenku křesťanskou. Než ale po západu slunka nesmí nastati pro katolíky noc, nýbrž paprsky jeho vniklé při sjezdu do jich srdcí působivými slovy řečníků musí roznítiti všecky na Kladensku k nové práci za ideu křesťanskou, aby dočkala se vítězství. A tomu žehnej Bůh!«

Farář a spisovatel *Alois Dostál* pojednal v delší řeči o *řemeslnických cechách a jejich dobrých vlastnostech* dle regulí (stanov) jejich, památek uložených v museích a tradice. Líčí jejich starobylost, přijetí do cechu, učení, (na probu) za vyučenou, léta vandrovní, cechovní hospody, život tovaryšů a poměr jejich k mistrům. Zmiňuje se o stávce dělníků v r. 1592. Prohlášení za mistra bylo důležitým okamžikem při řemeslech. Uvedeny povinnosti nejmladšího mistra, starších a cechmistra. Slavnosti při volbě jeho a přenášení pokladny. Moc starších vykazovala ferule. Vyličeny spolkové schůze o kvartálech, při nichž se dle regulí úřadovalo, mnohdy až přísně soudilo. Cechy dbaly pořádku, mravnosti, zbožnosti, solídnosti díla a pokutovaly fušery. Cechy uctivě pochovávaly mrtvé, měly korouhve k průvodům, lucerny, podstavníky. Spory o místa v průvodech. Účast jejich v pašijovém týdnu. Řečník se zmiňuje o cechovních knihách, odznacích, o jejich péči o chudé, darech na kostely, i jak jim bylo zase přáno. Končí řeč heslem tehdejších řemeslníků »S Bohem k práci, od Boha zdar!«

Následovala poslední přednáška historická vdp. kanovníka, faráře a spisovatele Dra. *K. Lva Řeháka*: »*Jaké požehnání vyšlo nám z Mistra Jana Husa.*« Řečník, jenž znám jest svými hlubokými studiemi v české historii, ukázal Husa ve světle historické pravdy, v poměru jeho ke katol. církvi a k českému národu. Pravda o Husovi, byť ukřičená frásemi, naší době nemilá, překonává názory mělce smýšlejících lidí českých.« Vědecká řeč pana kanovníka byla přítomnými vděčně oceněna.

K slovu se hlásil místní děkan, vldp. kanovník *Ant. Maděra*, jenž shrnul dojmy dnešního dne v tato slova:

Velectění! Dnes slyšeli jsme mnoho krásných řečí! Již přátelské pozdravy četných delegátů naplnily nás útěchou, že i v sousedních obcích máme mnohé přátele, kteří s námi stejně cítí a smýšlejí! Slyšeli jsme výmluvné řečníky, kteří nám své promyšlené, poučné práce přednesli s obětavostí a s nadšením přátelským. A proto jménem Jeho Eminence a svým jménem děkuji slavnému výboru družstva Vlast v Praze, že letošní sjezd položil do král. horního města města Kladna; děkuji všem pp. řečníkům za jejich nadšené přednášky; děkuji všem domácím jakož i přespolním pp. účastníkům, kteří přišli, aby sjezdu dodali většího lesku;

děkuji slavné městské radě v Kladně za přátelskou účast při dnešním sjezdu. Spolu pak Vlasti přeji v další činnosti hojnost Božího požehnání! Zdař Bůh!«

Sjezd skončen provoláním slávy sv. Otci, mocnáři a nejdůstojnějšímu Episkopatu českému a moravskému.

* * *

Celí znaveni vyšli jsme si s p far. Al. Dostálem do města, abychom po celodenním sezení a napiatém poslouchání trochu na vzduchu pookřáli a vyprovodili jsme na cestě k domovu pana vikáře Ant. Zajíčka, spoludruha zakladatele »Vlasti« z pražského semináře.

Večer byla u Jágru zábava, pořádaná dramatickým odborem křesf. soc. spolku v Kladně. Obdivovali jsme se zdatnosti pánů a dam, kteří nás zdařilými výstupy a hrami mile pobavili. Někteří z nich stojí na výši a vyškolenosti umělecké; zejména nás překvapil p. Jos. Brož, jenž vystupuje jako pravý herec.

Ráno po mši sv. učinili jsme poklonu (Škrdle, Dostál, Jiroušek, Liška a Brož) ctihodným Školským Sestrám, z nichž jedna jest ředitelkou dívčí školy měšťanské, druhá řídící učitelkou dívčí školy obecné. Všude jsme viděli vzorný pořádek a čistotu. Na to jsme učinili poklonu vldp. kanovníku a děkanu Ant. Maděrovi. Na obou místech, v klášteře i zde, byli jsme bratrsky přijati a pohoštěni.

Řada z nás odjela již v pondělí večer, druhá řada v úterý v poledne, třetí až v úterý odpoledne, ale všichni jsme odjížděli s vědomím, že se nám sjezd v Kladně zcela zdařil, ba že byl nejlepším, jež jsme dosud mimo Prahu pořádali. Hostů bylo na přednáškách okolo 700.

Sluší ještě na konci poděkovati kladenskému »Právu«, že sjezd náš ohlašovalo a doporučovalo a o jeho průběhu pěkný referát přineslo.

Pozdravné telegramy a dopisy zaslali:

A) Z Moravy: J. Exc. ndp. arcibiskup Olom. Dr. Fr. Sal. Bauer zaslal telegram: »K sjezdu vám hojného zdaru přeji.«

Dopisy. J. Exc. ndp. biskup Brněnský Dr. Pavel hr. Huyn zaslal blahopřání: »Přeji všem poradám sjezdu Vlasti plného zdaru a trvalého úspěchu.« — Dále: Jan Halouzka, rytíř řádu Božího Hrobu, kníž. arcib. auditor a farář v Mistříně; P. Boh. Hendl, probošt na Sv. Kopečku u Olomouce; Jos. Herzig, farář v Bílčicích, a z Troubska: farář Ign. Zháněl, říd. učitel Martin Zháněl a kaplan Jan Kremláček.

B) Z Čech: Zaslali: *a)* telegramy: far. Bouchal z Třebenic, Národní katol organisace v Berouně, děkan Lerch a katecheta Šuler, Ferdinand hrabě Chotek z Volšov, »Růže Sušilova« — jednota bohoslovců z Prahy, spolek katolických tovaryšů ze Sušice, farář J. Novotný z Hostivice, farář Fr. Kovařík z Buštěhradu, rodina Vierheiligova v Liboci; Křesťansko-sociální spolek v Kolíně, předseda J. Koudelka.

b) dopisy: J. M. prelát Dr. Jos. Burian z Opatije; Msgr. Fr. Vaněček, sídelní kanovník na Vyšehradě, za sebe a za Jednotu

katolických tovaryšů v Praze; sl. Ludmila Grossmannova-Brodská, spisovatelka v Praze; Jos. Brožek, spisovatel v Michovce; Ludvík Čaboun, farář v Roztokách u Prahy; Jiří Čadek, farář v Srbči; Ervin Červinka, ředitel v Modřanech; Ant. Čulík, účetní okresní hospod. záložny v Pacově; Václav Dvořák, rolnický syn Mladovožický (a s ním: Václav Kašek, rolnický syn, Emilie Káškova, J. Káškova, Marie Karasova); Msgr. Aug Fibiger v Litoměřicích; Jan Holub, farář v Pluhově Ždáru; P. Jan Nep. Jos. Holý, farář v Holišově; Otakar Jakoubek, divadelní kritik časopisu »Vlast«; P. Dr. Aug. Jannal, farář v Dolních Počáplích; Lad. Jedlička, farář v Únětičích; pí. A. Jelínkova, choť učitele; sl. Al. Jiroušková, učitelka v Únětičích; Filip J. Konečný, bisk. vik. sekr. a farář v Pouchově (jmenem svým a jmenem 350 org. mužův i žen, dívek a mladíků své farnosti); Václ. Kotrba, nakl. a majitel »Čecha« v Praze; Aug. Krčmář, k. a. vik. tajemník a farář ve Stodůlkách; Lamb. Ludvík, em. bisk. vikář v Horažďovicích a s ním z Horažďovic: Jan Dvořák, osobní děkan, Ant. Polánský, superior a kooperatoři: P. Fr. Dolejš a P. Jos. Chval; Fr. Petráček, kaplan v Liboci; Václ. Pokorný, farář v Bošíně; Tom. Roháček, spisovatel v Praze; Školské Sestry řádu sv. Frant. z katol. gymnasia na Král. Vinohradech; Fr. Smola, farář ve Štěpánovicích; Em. Stárka, farář v Řepíně; Fr. Stibor, k. a. notář v Liboci; Jos. Šach, pošt. podúředník v Karlíně; J.U.C. Jos. Šindler, úředník Hypoteční banky pro král. České, t. č. ve Vídni; K. Štella, ředitel k. a. konviktu v Příbrami; Ign. Švancara, k. a. notář v Lánech; Jos. Tichovský, k. a. vikář a farář v Bratronicích; Alex. Titl, kaplan v Hořelici; P. K. Toman farář v Hloubětíně; Jindřich Ullík, kaplan v Třebotově; P. Václ. Váchal, farář v Úhonicích; Jos. Vinopal, správce okres. chorobince na Smíchově; Fr. Waldmann, redaktor »Křesť. Dělníka« v Praze; K. Wolf, c. k. poštmistr ve Svijanech-Podolí; Jak. Zaletěl, zámecký kaplan ve Volšově; Ant. Zelenka, oficiant v Táboře; Dr. Rud. Zháněl, auditor bisk. konsistoře a c. a k. polní kurát v Praze; Ferd. Zuna, farář v Jinonicích, Eman. Žák, gymn. profesor na Smíchově; Fr. H. Žundálek, c. k. profesor na paedagogiu v Poličce.

C) Z Vídně: Telegram zaslala Jednota sv. Methoděje ve Vídni.

Pozdravné dopisy spolků a organisací;

Křest.-soc. svaz v Tachlovicích; Spolek na zakl. katolických knihoven v Praze; Literácký sbor v Pacově; Křest.-soc. organisace v Hloubětíně; Křesť.-soc. organisace ve Stodůlkách; Jednota čes. katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy v Praze; Organisace katol. lidu v Hořelici; Spolek katol. paní a dívek »Vlastenka« v Jinonicich; Křeť.-soc. spolek katol. paní a dívek a jiný katol. mužů a jinochů v Únětičích; Křesť. soc. spolek Vlast v Sedlci u Kutné Hory; Křesť. soc. spolek v Litoměřicích; Spolek katol. paní a dívek Vlast v Č. Budějovicích; Zemské sdružení katol. spolků v Král. Českém; Úřednictvo družstva Vlast v Praze; Národní katolická Jednota v Praze; Spolek katol. paní a dívek »Vlastenka« v Praze.

Přípravy naše a různých jiných stran na r. 1915.

Věstník Volné myšlenky (leden) píše, že čeští klerikálové, rozuměj katolíci, bojí se roku 1915, kdy se oslavuje volnými myšlenkáři a bezvěrci i liberály památka upálení M. Jana Husa. Na důkaz toho strachu, který Věstník u katolíků objevil, uvádí doslovně provolání »pánů Škrdle a T. J. Jirouška«. Z tohoto provolání chce Věstník si vzíti záminku, aby vyburcoval živly pokrokářské k horlivosti dvojnásobné. A připomíná, že V. M. už pracuje tím, že vydala ve své knihovně o české reformaci už loni knížky: Konrád Waldhauser a Milič z Kroměříže. Hlavně však upozorňuje Věstník na sbírky katolíků za účelem vydání spisů o Husovi. A proto vybízí, aby přátelé její hojně odebírali knihovnu volnomyšlenkářskou o mužích české reformace. Že by však, jako katolíci, chtěli volní myšlenkáři své spisy rozdávati mezi lid, nedočítáme se v tom článku, tak tedy používají akce katolíků za prostředek, aby také dobře zpeněžili své brožury. Když se obchůdek podaří, bude také dobře. Co se však toho týče, že by snad katolíci měli z r. 1915 strach, podotýkáme krátce toto: My to neděláme ze strachu, ale z pouhé obrany, na záchranu sv. víry a aby katolíci nebyli jaksi vydáni bez obrany útokům bezvěrců. Volná myšlenka může býti jista, že kdyby nechtěla toho r. 1915 čili oslav Husových využitkovati na štvaní proti katolické víře a církvi a — jak výslovně oznamovala — *na připravení odpadu katolíků v tisících*, že by byli katolíci ani prstem nehnuli a o tyto oslavy se vůbec nestarali. Ale tak V. Myšlenka odkryla už předem svoji kartu, už napřed vypověděla boj proti katolíkům, a byl by bláhový ten člověk; který, když dostane napřed oznámení, že ho nepřítel se zbraní v ruce navštíví, aby se také napřed k obraně nepřipravil. A to činíme my, tedy ze žádného strachu! Volnomyšlenkáři a vůbec protivníci naši chtějí přece oslavovati památku »upálení« Husova, tedy nebudou naň hleděti v první řadě jako na zasloužilého o české písemnictví a o český národ a jeho národní práva, nýbrž jako na odpůrce katolické církve, který ve svém bludu setrval. Tedy na církev, na katolickou víru a nás katolíky budou všecky ty rány r. 1915 dopadati. A proto budeme zde státi připraveni, opatřeni kladivem víry a ostřím nestranné, rozumné historické kritiky, abychom ty rány odrazili. — L. † 2.

Antikrist. — Ve XII. ročníku Vlasti uveřejnil probošt Dr. Ant. Lenz na str. 423., 519., 625., 729. a 832. důkladné pojednání: »Učení katolické o Antikristovi, o theologických domněnkách stran jeho osoby i konání jeho a učení Petra Chelčického o těchže předmětech.

Látka tato jest velice zajímavá a poučná pro každého, i pro kněze. Autor měl na mysli naznačiti, jaké učení drží katolická církev o Antikristovi a určiti, co by slušelo věřiti o něm podle nauky katolické a co o něm někteří z katolíků podle svého zdání mínili a v čem bloudili.

Shrneme-li všecko — končí Dr. Ant. Lenz — co bylo pověděno o Antikristovi, v krátký nástin, tož učí katolická církev o něm, jak následuje:

1. jest de fide, že přijde při skonání časův Antikrist.

2. Antikrist bude původu lidského, t. j. zrodí se přirozeným způsobem, jako jiní potomkové Adamovi.

3. Antikrist bude osobou jednotlivou, jak říkáme fysickou, a nikoliv nějaký souhrn osob obojujících víru křesťanskou, čili nebude nějakou osobou morálnou.

4. Antikrist bude zapřisáhlým nepřítelem křesťanství a nade všecko pomyšlení nešlechetný, odkudž jej sv. Pavel zove člověkem hříchu a synem zatracení.

5. Antikrist bude činiti divy a nápohledné zázraky.

6. Vláda jeho bude rozšířena po všem světě. Odtud bude také pronásledování věrných křesťanů tak všeobecné a tak děsné, jakého nikdy nebylo.

7. Na sklonku časů dostaví se Henoch a Eliáš, aby odpor kladli Antikristovi a navrátili Bohu národy a mezi nimi aby obrátili židy na víru křesťanskou.

Domněnky, že bude Antikrist z rodu židovského, a to z pokolení Dan pocházeti a že se narodí na Východě, jsou dosti odůvodněny, jakož i že Antikrist nejprve židy přivábí k sobě, avšak nejsou de fide.

Avšak blud jest zjevný, že bude Antikrist jakási inkarnace (vtělení) ďábelská a také nemá do sebe náležitého opodstatnění, že pojde Antikrist z obcování ženy s ďáblem prostředkem síly plodivé, od něho uchvácené.

Na to přichází autor k učení Petra Chelčického o téže věci, předem podotýkaje, že týž zhusta, buď z neznalosti některých článků víry katolické, nebo aby jim pohodlněji dovedl čeliti, křivě sobě vykládá články ty a pak počíná proti nim vražedný boj.

Petr Chelčický tvrdí, že Antikrist neznamená osobu jednotlivou, fysickou, ale morálnou, složitou, čili souhrn osob odporujících Kristu Pánu.

Latiníci prý nerozumějí slovům sv. Jana o Antikristovi a nechtějí povoliti, aby slova ta byla rozuměna o tom Antikristovi, o němž on, Petr Chelčický píše. Vyhražuje sobě tuto Petr Chelčický, jakož často ve svých spisech činí — praví Dr. Ant. Lenz — že by on lépe Písmu rozuměl, nežli všickni Latinici dohromady, ano celá církev na Západě a na Východě a tak sebe vyvyšuje nade všecky biskupy a kněze, nade všecky doktory a mistry, nade všecky učitele Písma, nad sv. Otce a Učitele církve a tak opětně dává na jevo, že ze všech mužů svatých a učených, kteří psali o víře před věkem jeho, jen to přijímá, což by jemu pod rozum šlo.

Antikrist Petra Chelčického jest papež římský; jemu přikládá Petr Chelčický tytéž vlastnosti, jimiž Antikrist podle zjevení sv. Jana a podle sv. Pavla oplývati bude. Jeho veliká moc jest dle Petra Chelčického z ďábla a jediné moc z Boha může ho přemoci. Papež nemá poslání z Boha, ale z ďábla. Jako náměstek ďábla vykládá prý papež Písmo lživě a rozšiřuje bludy.

Pomocníci papežů jsou mistři, doktoři — o nichž Chelčický velmi potupně mluví — dále kněží, hlavně řehole, jež Chelčický jmenuje »šibalskými řády mnohotvárnými.«

Papež, tento Antikrist, jest šelma veliká, tedy ďábel, nejhorší člověk, jenž uvedl v církev neskonalou spoustu — vůbec řádění Chelčického proti papežům je děsné. Dr. Ant. Lenz to doslovně uvádí a dává k tomu patřičné poznámky, hlavně tam, kde Chelčický učení katolické křivě vykládá.

Menší Antikristové jsou prý biskupové a kněží, všechno duchovenstvo, ano i všechen katolický lid.

Není ovšem divu, že toto řádění Petra Chelčického líbí se našim liberálům, hlavně anarchistům a že právě pro jeho hrozné nepřátelství proti papežství a celé církvi katolické jest od nich ctěn a veleben.

Ale nám katolíkům budiž útěchou, že veliký učenec katolický, Dr. Ant. Lenz, vedle Mistra Jana Husa hlavně Petru Chelčickému velikou píli věnoval, mnoho o něm psal a dobrých zbraní proti jeho oslavovatelům nám zanechal. My se k nim ještě vícekráte vrátíme.

Jak naložili Husité s Petrovickým farářem, o tom dočítáme se ve »Sbírce historických příkladů« od Jana Nep. Černohouze v I. dílu na stránce 144. roku 1895 v Praze vydaných, následující: »Roku 1425 spálili Táboři pod vůdcem Janem Bzdinou u Nového Hradu kněze Ocelku, faráře Petrovického (u Sušice), protivníka svého.«

Jak si počínali Husité proti kněžím a bratřím klášterním, o tom nás poučuje Jan Nep. Černohouz ve »Sbírce histor. příkladů« (v dílu I. na str. 235. a 236. z r. 1895) následovně: Roku 1421 byl klášter ryt. řádu Johannitů v Kadani zničen Žižkou a Johannité jsou povražděni. Podobně zničeny v témž roce kláštery Johannitů v Chomutově, Ouštěku a Bílině a všichni kněží jsou v nich usmrceni. — Kostel u sv. Štěpána v Praze na Novém Městě r. 1419 Husity vyrabován a dopadený zde kněz řádu křižovnického s červenou hvězdou, jménem Jan, pověšen Husity na kládu a tak usmrcen. — Roku 1420 přepaden panenský klášter v Louňovicích pod Blaníkem. Klášter po vyrabování zapálen i s jeptiškami, jimž nepodařilo se Husitům z rukou uniknouti. V Roudnici r. 1421 zničen Husity klášter řádu Augustinianů a opat Voldemar ukrutně zavražděn. — R. 1421 vypálen Husity klášter řádu Augustinianů v Rokycanech. Převor kláštera vsazen do vysmoleného sudu a spálen a ostatní řeholníci byli oběšeni. — R. 1421 zničen Husity klášter řádu Augustinianů v Jaroměři, opat Štěpán, 14 kněží a 7 bratrů upáleno. — R. 1421 vypáleny jsou kláštery řádu Cyriaků, křižovníků s červeným srdcem v Nových Benátkách a na Orlíku. Kněží a řeholníci jsou pobiti. — R. 1420 zničen klášter Benediktinský v Kladrubech a mnichové v něm upáleni. — V témž roce zničeny Husity kláštery Benediktinské v Touškově, na Přimdě a v Přešticích a mniši v nich povražděni. — R. 1420 zničen Husity klášter Benediktinský v Postoloprtech, spálena v něm drahocenná knihovna a mnichů neušetřeno. — V Sedlci u Kutné Hory klášter řádu Cisterciaků r. 1421 od Husitů vypálen a pět řeholníků dáno do vysmolených sudů a upáleno. — R. 1420 klášter Cisterciaků v Nepomuku od Žižky vypálen a všichni řeholníci i s opatem upáleni. — 1421 klášter Cisterciaků v Chotěboři od Husitů vydrancován, spálen a mniši upáleni. — R. 1424 zničen od Husitů klášter dominikánského řádu v Turnově a mnichové jsou za živa upáleni. — R. 1425 zničen Husity klášter dominikánský ve Zvoli a 24 mnichů upáleno. Jednomu se podařilo utéci. — Z klášterů Minoritů jsou od Husitů zničeny: r. 1421 v Berouně, kde jsou mniši upáleni, v Stradově, kde upáleno 8 mnichů, v Turnově, kde i mniši jsou upáleni. — V Praze r. 1420 zničen Husity klášter Karmelitánů u P. Marie Sněžné a mniši povražděni. — R. 1420 zničen Husity klášter Servitův

pod Vyšehradem a mniši pobiti. — A konečně v Mostě r. 1421 zničen klášter Magdalenek a jeptišky jsou Husity zneuctěny a pak povražděny.

T. J. Jiroušek.

Husité v Nymburce. — Bohumil Janda uvádí v povídce své »Boček«, uveřejněné r. 1871 v »Matici lidu« na str. 129. toto vypravování staré Háty, matky kněze Klimenta: »Jste pamětníci oba, co se dálo loňského roku (r. 1425) v Nymburce, a netřeba vám široce vykládati. Přihrkl tam divoký Tábor pod tím psem Janem Bzdinkou právě v čas, když farář Rohovlad v chrámu měl řeč k lidu, v níž svátost svatého oleje doporučoval. A rota táborská vhrkla do kostela a Bzdinka sám volal: »Mlč, knězi, a nekaž nám mnoho o oleji.« Věrný pastýř svého stáda nedal se však másti, kázal dále o pomazání. Tu do Tábora vjel vztek, k rozkazu Bzdinky chopili se Rohovlada, vyvlékli ze sakristie i nevinného mého syna kaplana Klimenta, vsadili je na káru i vezli je oba za bránu Pražskou, rouhavě hulákajíce: »Vezeme olej!« Bylat jsem i já tehdy v chrámě mezi posluchači Rohovladovými a v strašlivé předtuše, co se asi má díti, vrhla jsem se k nohám Bzdinkovým, zoufalá žebrajíc za smilování pro svého nevináčka, pro svého Klimenta. Jako ovci necudnou odkopl matku onen vyvrhel, a když jsem násilím se prodrati chtěla ke káře, na níž svázán ležel můj syn, udeřil mne nejbližší Tábor oštěpem do kyčle, že jsem bolestí sklesla. A ta lůza šlapajíc po mne, táhla s kořistí svou dále . . . Již doploužila jsem se z brány ven, tu spatřím, že Rohovlada i mého Klimenta dávají do smolných sudů. »Zadržte pro Boží milosrdenství, zadržte!« volala jsem zběsilou silou, ale slova má zanikla v divokém hluku . . . I počali katové valiti sudy se zabedněnými mučedníky dál od zdí městských až na popraviště, kdež snesše drva z okolních chmelnic, založili kolem nich hranici. Právě doplouhala jsem se k popravišti, když z hustého dýmu vyrazil sloup plamene; plamen ten sáhl mi na srdce, já na chvíli ztratila smysly . . . Dovlékli mne k blízkému břehu téměř polomrtvou, a brzy smysly mé pominuly v proudech labských . . . «

Str. 142. Na pamět faráře Jiřího Rohovlada a kaplana jeho Klimenta vztýčen na bývalém popravišti za svatojiřskou branou kamenný kříž s nápisy. Nápis na východní straně zní:

»OsLaWa
JIřIho RohoWLaDa,
faráře.
J. KLJMenta,
kapLana Jeho,
obnoWena.«

Za západní straně pak psáno jest:

Památka na r. 1425.
postavená
dne 10. srpna 1834.

L. † 11. **Po bitvě u Sudoměře** byl jeden z vůdců tehdejší výpravy proti Žižkovi, Mikuláš Divůček, mincmistr, s lidem svým, asi tisícem oněch jezdců železných, na cestě zpátečné k Hoře Kutné zůstal v Ožici, městečku a hradu korunním, zapsaném od roku 1412 zemanu Maternovi z Ronova, jen dvě míle cesty od Tábora vzdáleném. Žižka vytáhl proti němu v noci u veliký pátek dne 5. dubna, jen šestý den

po vypálení Oustí, aby jej nenadále přepadl. Za tmy, krátce přede dnem, přiblížil se s bratřími nespozorován k městečku, a probořiv potichu plaňky, kterými bylo ohraženo, vtrhnul a teprv dal učiniti pokřik. Královští, ze sna vytrženi, ve zmatku vyběhli z příbytků; *tu jich mnoho zbito, mnoho zjímáno*, ostatní na hrad se utekli, kdež spolu s panem Mikšem mincmistrem zůstali v bezpečnosti. Žižka, pobrav znamenitou kořist, zvláště pak koně a odění jezdců, *městečko vypálil, a se zajatými se vrátil na Tábor*. (Václav Vladivoj Tomek: *Jan Žižka*, str. 34., IV. kapitola.)

Drobnosti. — *V Kolíně* podali pp. Jos. Sašma a soudruzi stížnost k okresnímu výboru, že obec darovala pozemek a příspěvek na pomník Husův. Okresní výbor stížnost zamítl. »Lidové Noviny,« v Kolíně vycházející, které o tom 12. května t. r. referují, dobře poznamenávají: »Je-li už nutno, aby na Karlově náměstí — v Kolíně — stál právě pomník Husův, nestojí v cestě nic, proč by nemohli pomník postaviti ti, kdož nutnost toho uznávají, a to buď nákladem svým nebo z dobrovolných příspěvků — aby náklad uvalován nebyl na všechno poplatnictvo.« — *V Bohušovicích* odhalen bude Husův pomník 16. července t. r. — *V Kostelci nad Labem* položili základní kámen k Husovu pomníku 28. května t. r. — *Věstník klubu za Starou Prahu* i v č. 3.—4. ze dne 8. května t. r. ostře vystupuje proti postavení Husova pomníku na Staroměstském náměstí. Pomník že je protichůdný organismu Staroměstského náměstí a dílo samo že jest umělecky slabé. — Také *Ústřední komise pro zachování uměleckých a historických památek* doporučuje, aby pro volbu místa k postavení pomníku byla ustanovena zvláštní komise, do kteréž přibrán byl by též zástupce ústřední komise. Návrh učiněn byl z toho důvodu, že Husův pomník, na místě na Staroměstském náměstí nyní určeném, porušil by dle názoru komise starožitný ráz celého náměstí. — Dne 26. května t. r. měla městská rada pražská schůzi a v referátu o ní čteme: Zamítnuta žádost Klubu Za Starou Prahu, aby změna plánu polohy, vzniklá projektem pomníku Husova na Staroměstském náměstí, byla dle § 4. st. ř. vyložena. Pan m. r. dr. *Luboš Jeřábek* hájil žádost Klubu Za Starou Prahu, uváděje, že v době, kdy stavba povolena, nebylo známo, jaké rozměry pomník bude míti a jaký vliv bude míti na kommunikační poměry, neboť pomník v rozměrech svých během času stále rostl. Vyložením pomníku byla by sousedům a nájemníkům dána možnost, aby se o projektu vyslovili. Zpravodaj p. mag. r. *Knot* uvedl, že stavební povolení, dané Spolku pro stavbu Husova pomníku na základě změněných plánů, nabylo již moci práva a že rada městská povolujíc stavbu byla toho názoru, že není třeba řízení dle § 4. st. ř. — V boji o pomník Husův na Staroměstském náměstí promluvil konečně budovatel jeho, sochař Ladislav Šaloun. Hájí se v »Samostatnosti« ze dne 28. května t. r. a praví, že dnes, po tolika bojích, poděkoval by se uctivě za takový úkol, jehož vykonání znamená prý obětovati práci a život. Sochař Lad. Šaloun uvádí dva dopisy, jeden od Dra Lub. Jeřábka, předsedy Klubu za Starou Prahu, a druhý od učitele Sládka, člena téhož klubu. Tam že pomník chválí a v časopise svém že jej haní. Jsme dychtivi, co odpoví Klub Za Starou Prahu, jehož časopis se, mimochodem řečeno, tiskne v socialně-demokratické tiskárně. Mnozí z našinců by k tomuto Klubu za členy přistoupili, ale tato okolnost je zaráží. —

V Táboře jest také spolek pro zbudování pomníku Husova. Tamní spolky se usnesly, že letos dne 6. července místo osvětlování vykoná se dům od domu sbírka ve prospěch pomníku Husova. Organisovaní katolíci v Táboře zajisté všelikou podporu odeprou, vědouce, že pomníky Husovy jsou očitou provokací proti katolické církvi. My katolíci se vystříháme v otázce Husově vší provokace, ale oslavovat Husa nemůžeme a nebudeme a rovněž na pomníky jeho nebudeme přispívati.

K obraně naší pro rok 1915. — Upsali obnosy, splatné v 5 letech: 50 K: M. Jakubička, zám. kaplan a kníž. archivář na Orlíku; 10 K: Vojt. Lorenz, říd. učitel v Liběšicích; Marie Duškova a Františka Železná z Vídně upisují 120 K, splatných ve 3 letech. — Darovali: K 84·50: J. M. ndp. Josef Koudelka, světící biskup v Clevelandě v Sev. Americe; 30 K: pí. Marie Eberlová, maj. špediterského závodu v Praze; 25 K: Vinc. Blažek, gymn. katecheta v Litomyšli; 15 K: Otakar Hála, farář v Ratajích n. Sázavou; 12 K: Václ. Smetana, arcikněz v Sedlci; 10 K: Fr. Kondelík, arciděkan ve Mšeně; Jos. Svoboda, k. a. vikář u sv. Mikuláše v Praze; Fr. Beránek, k. vikář v Pohoří; Fr. Seyvalter, kanovník v Sedlici; Jos. Nízký, kaplan v Rapicích; Fr. Kašťák, far. v Ronově; Leop. Polanský, c. k. vrchní poštmistr ve Skutči; Jak. Sloup, kaplan v Dolní Cerekvi; Václ. Kotrch, probošt v Roudnici; J. Hroneš, far. v Bohuslavicích; Milosrdné sestry v Řepích; Jos. Mejsnar, kníž. arcib. vikář na Klecanech; Fr. Zeman, farář ve Švihově; Jos. Sládek, k. a. vikář ve Svojšicích; Milosrdné sestry v Tuchoměřicích, a Jos. Vlk, farář v Albrechtci — a z Moravy: Martin Bogar, far. v Stříbrnicích, a Leop. Kolísek, kons. rada a farář v Blánsku. Druhé podíly po 10 K na r. 1912 složili: Jos. Charvát, far. ve V. Čakovicích a Ant. Keppert, k. a. notář v Tuchlovicích; 8 K: Ign. Zavřel, far. v Přerově; 5 K: Jos. Ptáček, b. vik. tajemník; Jos. Zelený, kaplan v Sedleci; Ant. Holub, em. far. v Novém Hradci Král.; Jos. Chalupecký, far. v Senomatech; Ant. Procházka, far. v Janově; Jos. Dyrhon, far. ve Slabcích; Fr. Halbich, katecheta na Smíchově; Fr. Svoboda, far. v Semilech; Jan Pecánek, far. v Středoklukách; Karel Wolf, c. k. poštmistr ve Svijanech-Podolí, a Jos. Krofta, kaplan v Sedlci; méně než 5 K: Konvent. Mil. bratří v Novém Městě nad Metují; Jos. Chval, koop. v Horažďovicích: Jos. Višňák, katech ta v Českém Dubě; Fr. Žlábek, far. v Nadějkově; J. Gabriel, duch. správce v Kartouzích; Fr. Zrzavecký, kaplan v Morašicích, Václ. Jonáš, far. v Tursku; Jul. Rotta, katecheta v Mnichově Hradišti; Aug. Krčmář, k. a. vik. tajemník ve Stodůlkách; Rud. Rádl, far. v Halsu. — Št. Trojan, katecheta v Nymburce; Karel Václavek, far. v Pošné — a z Moravy: Em. Štikar, defic. v Bohdálově; Cyr. Mackovick, koop. v Boršově, a Fr. Jakubíček, správce školy v Bobrůvce. — Kdo složí nejméně 10 K, obdrží zdarma I.—VIII. roč. Husitství a I.—VII. roč. Obrany víry, vyjma sešity, jež jsou rozebrány. — Nové úpisy a dary přijímá: Tom. Škrdle, pokladník Tiskové ligy v Praze, čp. 570-II.

LITERATURA.

FRANCOUZSKÁ.

Z lúrdského **„Journal de la Grotte de Lourdes“** dozvěděli jsme se (viz již hned zmíněný list z 29. ledna 1911) o různých novotách, jež nejvíce naše lúrdské poutníky překvapí. Poněvadž se tam letos čeští poutníci opět chystají, nebude zpráva tato ve »Vlasti« zbytečnou. Co tedy je v Lúrdech nového? Předně $3^1/_2$ metru vysoké sochy, představující svatého Jana Křtitele a svatého Jana evangelisty; prvý zaplesal již v životě matky své sv. Alžběty při hlasu Panny Marie, druhému byla na kříži svěřena táž Rodička Boží. Sochy ty jsou velikou ozdobou schodů a předního prostoru svatyně a jsou darem diecése namurské z Belgie. Dále jest tam pěkná socha velikého ctitele Marianského sv. Bernarda, vedle níž se nalézá sv. Hyacint, dar to bratří Poláků. Sv. Hyacint, čili jak jej Poláci jmenují, „święty Jacek«, jest tu představen dle zbožného podání, v jedné ruce drží ciborium (široký kalich, z něhož se podává sv. přijímání) a v druhé ruce má obrázek Panny Marie. Podání to vypravuje, jak při obléhání Tatarů chtěl sv. Hyacint ciborium se sv. hostiemi zachrániti a když se z kostela v průvodu svých bratří, synů sv. Dominika, s ciboriem kolem obrazu Panny Marie ubíral, promluvil obraz: »Jakże, Jacku: Ty biérzesz ze sobą Syna a Matkę Jego tu pozostawiasz?« Tu vzal sv. Hyacint též obraz Marianský a s tímto dvojitým pokladem dostal se šťastně a bez nebezpečenství z moci Tatarů za brány městské. Za nedlouho objeví se v Lúrdech ještě jiné krásné sochy, a to sv. Martina, sv. apoštolů Petra a Pavla, Bernadetty a panny Orleanské Jeanny d'Arc, tyto dvě poslední budou státi při vchodu do basiliky. Monumentální křížová cesta, jež se pomalu zařizuje na hoře Kalvarii, jest obohacena dvěma novými zastaveními, devátým a dvanáctým, jež jsou darem diecése Arras ve Francii, kterážto diecése i šesté zastavení darovala a jedenácté dáti přislíbila. Teď je již deset zastavení tam umístěno, ale nejkrásnější ze všech jest zastavení dvanácté; totéž jest na samém temeni hory umístěno a má čtrnácte osob z bronzu ulitých. Uprostřed vznášejí se tři kříže, Spasitelův a dvou lotrů. Ježíš uprostřed visící nachyluje poněkud hlavu a pohlíží se sladkostí na svoji sv. Matku, s druhé strany upírá zrak svůj sv. Jan na Spasitele, zrak to plný lásky. Zbožné ženy pláčí a Marie Magdalena, klečící pod Spasitelovým křížem, objímá jej vroucně, to tvrdé lože, jež v den soudný se objeví na obloze, plné slávy a lesku. Lotr po pravici Ježíšově visící, pohlíží na ukřižovaného Vykupitele zrakem plným lítosti a naděje, kdežto druhý lotr na levici visící, odvrací pln odporu hlavu svou od Spasitele a rouhá se Bohu. Poněkud níže ji na hoře této Kalvarii vzdalují se dva židé, první jest zasmušen a hledí svého společníka, druhého žida, odvésti, ale ten se ještě obrací k ukřižovanému Ježíšovi a rukou dává znak, jako by od sebe chtěl odehnati prokletí, jež mu hrozí. Ještě níže ji na svahu hory sestupuje třetí žid a rve si pln zoufalství vlasy s hlavy. Vše to činí hluboký dojem. Zvláště dvanácté zastavení má veliké kruhové místo, na něž se několik tisíc lidí vejíti může. Uprostřed tohoto dvanáctého zastavení jest též oltář z kamene zhotovený, kde se slouží nekrvavá oběť mše svaté, což jest názorným vysvětlením nauky katolické, že oběť mše sv. jest toutéž obětí jako na kříži. Zde není možno mši sv. roztržitě přítomnu býti! Desáté, jedenácté a třinácté zastavení jsou již objednána a čtrnácté jest slíbeno. Poutníci lúrdští — čtenářové »Vlasti«, jsou tedy o tom zpraveni.

Josef Šeřík-Vitinský.

Science et religion. (Dokončení.) Svazek 582. Buchez, par G. Castella. (Collection Philosophes et Penseurs). — Buchez byl sociologem, předchůdcem katolicismu socialního, a zároveň historikem filosofem. Věnoval se objevení zákona historických fakt, a ačkoli forma, ve které podával svoje názory o těchto těžkých problemech, byla často temná a málo hledaná, přece názory tyto zasluhují, aby byly známy. Ve spisku přítomném autor podal je ve velmi jasném a uceleném přehledu. Ocenění spravedlivé, kterým doplňuje své výklady, napomáhá k pochopení »bucheismu«, systemu to originalního, v němž není vše vratké, nýbrž mnohý názor zasluhuje povšimnutí.

Svazek 585. Saint Pie V. et la défaite de l'islamisme. Par P. Deslandres, archiviste paléographe. (Les grands papes) — Pius V., slavný papež, za jehož vlády u Lepanta dosáhlo křesťanství svého definitivního vítězství nad islamem, právem pojat byl do serie »Velkých papežů«. Monografie, kterou mu věnuje Deslandres, stojí na výši doby a přes svoji stručnost podává názorný

obraz o tomto předmětu. Je to jedna z nejkrásnějších stránek z dějin církevních. Takovéto pokusy vulgarisace historické jsou vzorem tohoto způsobu a zasluhují rozšíření v širším obecenstvu.

Svazek 586—587. Thomassin (1616—1695) par l'abbé Jules Martin. (Les grands Théologiens). Cena fr. 1·20. — Velicí theologové století 17. zastínění veleslavnými spisovateli a řečníky, svými vrstevníky, jsou v celku neznámými, ne-li odborníkům, tedy alespoň největší části učeného obecenstva. Uznání proto zasluhuje abbé Julius Martin, že když byl seznámil čtenáře v díle podobném s Petaviem, autorem »Dogmat theologických«, podal v přehledu dílo Thomassinovo. Toto dílo, trebas nebylo zcela originalní, svědčí přece o hluboké znalosti nauky katolické a jejich dějin. Známý spis Thomassinův »Stará a nová kázeň církevní« nebyl znovu vydán. Pomocí spisku Thomassinova učiní si budoucně každý přesný pojem, co obsahují tyto veliké folianty, kterými ne každý rád se obírá.

Svazek 588: L'Apologetique par S. G. Msgr. Donais, évêque de Beauvais. — Vynikající spisovatel Msgr. Donais stanoví a určuje ve spisku přítomném, jaký je přesně předmět apologetiky, jak se tento předmět liší od předmětu vlastní theologie, kterými prostředky apologetika může a má býti účinným prostředkem kázání a obrácení. Tento způsob úvodu do studia a k používání vědy, která sestupujíc k počátkům katolicismu samého, za našich dnů prožívá důležitou obnovu a stává se zbraní nezbytnou pro všechny, kdož chtějí víru, která je v nich, zanítiti také v jiných, je pozoruhodný jasností, s kterou pojednává o látce tak složité.

Svazek 590: Examen de conscience. Ouvrage traduit de l'italien par Jean Triollet. — Je to velkou illusí domnívati se, že dostačí k plnění zákona moralního činiti věci, jež nazýváme dobrými, a vystříhati se věcí, které se jmenují zlými. Kdo chce v pravdě své svědomí poznati, tomu je třeba, aby nezpytoval pouze své skutky, nýbrž aby také hledal pod těmito skutky úmysl, který je vedl. K tomuto zpytování slouží výborně spisek přítomný, který nechce tak vypočísti řadu hříchů jako spíše osvítiti tisíceré záhyby svědomí, kde dobro a zlo se připravuje a tvoří. Ti, kdož podle návodu tohoto malého spisku prakticky budou postupovati a jednati, naleznou v něm themata k meditacím, kterými budou moci zpytováním svědomí proniknouti až do nejhlubších základů svého života.

Svazek 591.: Acte de Foi est-il raisonnable? Par le R. P. Schwalm. — Úkon víry je rozumný. Je rozumným ve své podstatě, jako dobře vykonaný úkon rozumu. Je rozumným ve své příčině determinující, v nadpřirozeném instinktu vůle pohnuté Bohem. Neboť tento Bůh, který ji v pohyb uvádí, je rovněž tak nejvyšším předmětem každé rozumné touhy jako první pravdou. Víry nerozumné a slepě sentimentalní katolicismus nežádá. Toť pravdy P. Schwalmem v přítomném spisku podané. Slovo sv. Tomáše, které autor cituje na počátku svého spisku, shrnuje krásně jeho obsah: Akt víry vychází z rozumu spekulativního. Dr. Jos. Samsour.

NĚMECKÁ.

Hrabě Rohden (Max Bischof), Sechs Jahre Fremdenlegionär. — Šest let cizinským legionářem. — V Lipsku. Nakladatel Julius Püttmann. 8°. Str. 195. — Spisovatel Max Bischof, kterého nazývali »hrabětem Rohdenem«, líčí ve spisu jmenovaném své zkušenosti, příhody a dobrodružství, která zažil, jsa ve službách francouzské cizinské legie. Bischof narodil se ve Frankobrodu na Mohanu v Němcích, dne 5. října 1884. Pozbyv záhy rodičů byl vychován v městském sirotčinci. Ve čtrnácti letech (r. 1898) vstoupil do námořní služby u rakouského Lloydu jako plavčík, a dovedl to až na druhého kormidelníka. Pro různé neshody opustil službu tu, když právě Lloydský parník »Acilla« přistál na Madagaskaru. Tam padnul do rukou náhončím francouzské cizinské legie; ošemetným způsobem dali mu podepsati jakousi listinu, pak naložili ho na lod a vezli svázaného jako zajatce do Marseillu. Odtud byl ještě s jinými nastávajícími legionáři lodí dopraven do Oranu v Alžíru, v Saidě pak byl zařaděn pod číslem 12.814 do druhého pluku cizinské francouzské legie. Tam začal zkoušeti tuhou službu legionářskou, která tížila ho jako jho otrocké. S dvěma druhy pokusil se o útěk; šestnáct dní potloukali se za hrozných útrap nehostinnou pouští, pak byli však od francouzské hlídky polapeni a postaveni před vojenský soud. Rozsudek zněl: »Obžalovaný Max Bischof, č. 12.814, obdržel: pro samo-

volné opuštění stráže; pro svádění k útěku; pro smrtelné zranění desátníka a pokus vraždy při svém zajetí: jeden rok na pevnosti, pět let nucené práce v Cayenne, deset let nasluhovati — neztrácí však cti a není degradován.« — Max Bischof byl odveden na pevnost. Dostal tam číslo 126, trestanecký oděv, který byl střídavě pruhován bíle a hnědě, nuznou stravu, když vyšel ven do práce, měl na noze asi 4 metry dlouhý řetěz s kamennou koulí 20 kilogramů těžkou. Pracovalo se na silnici za přísné dohlídky. Jen v neděli dostali kousek masa. Když si odbyl strastiplný rok vazby pevnostní, byl opět zařaděn do pluku a poslán do Tonkinu, kde vedla právě Francie boj proti loupežným pirátům. Boje s loupežníky těmi jsou hrozné. V černé noci přepadli oddíl francouzský, který byl úplně rozprášen. Bischof však vytrhnul z rukou loupežníků prapor, který by byli málem ukořistili na Francouzích, a zachránil život generálovi, kterého šťastně dopravil do ležení. Za to byl vyznamenán rytířským řádem čestné legie a povýšen na šikovatele-poručíka. Z 900 mužů, kteří z Afriky vytáhli do Tonkinu, vrátil se Bischof sám zpět zdráv. Ostatní skoro všichni padli před nepřítelem, nebo zahynuli vražedným podnebím, jenom několik zachovalo život, ale byli z vojny propuštěni jako mrzáci.

V Alžíru byl Bischof, nyní šikovatel-poručík, přidělen k expedičnímu sboru u Kasablanky a do Marokka. I tam bylo legionářům snášeti mnoho svízelů. Po dobytí Kasablanky a různých jiných operacích byl poručík Bischof určen k tomu, aby se 150 muži táhl naznačeným směrem pouští k jihu. Byly to hrozné dny v tropickém vedru. Následkem děsných námah počal se brzy mezi mužstvem jeviti tak zvaný »kafard«, t. j. ztřeštěná náklonnost k deserci. Zvláště dva němečtí legionáři, sergeant Fiedler, bývalý pruský učitel, a sergeant Felix Kadur z Vratislavy v pruském Slezsku, naříkali, že to již v kruté službě déle nevydrží. Bischof chtěl jim to rozmluviti; kolkolem daleko široko byla nehostinná poušť, v níž hrozila jen jistá záhuba: mořské přístavy byly daleko a silně obsazeny vojskem: nebylo na žádnou stranu možno uniknouti. Ale tu přihodilo se to podivné: Bischof rozmlouvaje s Fiedlerem byl sám pojat „kafardem“ a zaujat myšlenkou prchnouti ze služby francouzské. Když se o tom dověděli druzí legionáři, z jichž počtu, celkem 150, bylo Němců 120, přidali se tito všichni k nim. V příhodný okamžik odloučili se od ostatních, obsadili železniční stanici, zastavili právě dojíždějící rychlík a dali se jím dovézti do pouště, pokud stačilo topivo. Tam vystoupili z vlaku, a dali se do písečné pouště — za svobodou. To stalo se dne 10. srpna 1908. Hrozné útrapy čekaly na uprchlíky v nehostinné, vypráhlé poušti. Byliť bez potravin a bez vody. Po 39 strastiplných dnech přiblížili se konečně k marokánskému přístavu Mogador, kde chtěli vstoupiti na nějakou neutrální loď. Ale tu v noci přepadlo je celé oddělení jízdních četníků francouzských. Byl to hrozný zápas na život a na smrt. Také Bischof poraněn klesnul k zemi a ztratil vědomí. K sobě přišel až na palubě lodi »Vergilia« linie holandsko-atlantické. Tam ho dovlekl Fiedler s několika uprchlíky, jichž zbylo z celého oddílu pouze 11 . . . 29 padlo jich při srážce s četníky, Kadur se svým oddílem se vzdal a propadl přísným trestům, jenom 11 dosáhlo kýžené svobody, kteří kromě Bischofa vzali s sebou ještě jiného těžce raněného. Bischof se uzdravil, ale do vlasti vrátil se jako mrzák. Pravá ruka jeho byla prostřelena a ochromla; kýčelní kost byla na pravé noze rozpoltěna; pravá strana plic musila býti odstraněna, tři žebra musila býti nahrazena stříbrnými, kromě toho zranění na hlavě mělo za následek jakousi duševní malátnost. Tak musil draze zaplatiti vytouženou svobodu, ve věku 26 let, v květu života, stal se lidským vrakem, ruinou! — Tof krátký obsah této knihy, která ve svém vypravování o životě legionářském se úplně shoduje s jinými autentickými spisy odbornými. Kniha končí výzvou ke všem mladým lidem: »Věřte mi, varuji upřímně z hloubi své duše, z duše muže, který má s vámi soucit, který snášel hrozné břímě po 6 trpkých otrockých let: »Nechoďte, nevstupujte do cizinské legie!«

Dr. Rudolf Zháněl.

Sienkiewicz Henryk: Strudel. Román. V Berlíně, nakladatelství Globus. 1911. Stran 444. Cena váz. K 2·80. — Přečetní přátelé Sienkiewiczovi vítají každý jeho nový román s nelíčeně upřímnou radostí. Vždyť přináší jim nový důkaz, že nesestoupil se svého předáctví, že je doposud ne-li první, tož jistě z prvních nyní žijících románopisců. I román »Ve vírech« je skvost prvého řádu, jak jsme již zvyklí u Sienkiewicze. My katolíci pak nikdy nezapomínejme, že čítáme autora k upřímným našincům, vždyť mnohá místa i tohoto nejnovějšího jeho románu jsou nadšeně, vzletně, oduševněně psanou apologií naší svaté víry. Kéž to vděčně všichni uznáváme!

Román »Ve vírech« obírá se současnou dobou, líčí nynější poměry v ruském Polsku se všemi výstřednostmi nihilistů a anarchistů. Děj počíná na venkovském sídle polského šlechtice, pokračuje a končí ve Varšavě. Jako dřívější figury jeho románů, stanou se i osoby románu »Ve vírech« brzy miláčky všech Sienkiewiczových čtenářův. Hlavně tu vynikají Gronski, pessimista, skeptik, ale žádný atheista, optimista, lékař Szemski, nadčlověk Swidnicki, který zasahuje v děj, když so odstěhovalo panstvo z venkova do města, šlechtic Krziwski a jeho nevěsta Hanna, paní Otocká, slečna Zbyl owská — řada by se dala snadno prodloužiti, jmenujeme jen nejvýznačnější z osob jednajících. Že autor udržuje čtenáře až do konce v napětí, že román ukončí jinak, než se dalo očekávati, že je mistrem v psychologickém rozboru všech mistrovsky sestrojených zauzlení, je sice všeobecně známo, ale přece znovu připomínáme. Škoda, že proklouzla scéna v koupeli; jinak bylo by možno doporučiti román i mládeži. Ignát Zháněl.

ČESKÁ.

Hlasy katolického spolku tiskového. Ročník 41. Číslo 5. »Pro dlouhé večery«. Napsal A. B. Šťastný. V Praze 1910. Ročník 42. Číslo 1. »Několik našich žen a matek.« Napsal J. Ježek. V Praze 1911. Nákladem katolického spolku tiskového. V komisi Cyrillo-Methodějského knihkupectví Gust. Francla. — »Pro dlouhé večery.« Vážné příhody ze života vybral pan spisovatel, chtěje v rouše povídky ukázat, že provinění proti povinné lásce k bližnímu dochází často již v životě přiměřeného trestu. Povídek jest pět. V obrázku »Bůh se hněvá« vypravuje se, jak zámožný s avitel odepřel vlastnímu bratru pomoc, načež bratr tragicky hyne. Po letech probouzí se v boháči svědomí, i chce na vdově napraviti chybu; leč nedošlo k tomu, jakoby mu sám Bůh příležitost tu odňal. »Zámožnost není ještě štěstím«. Rozdíl jmění byl překážkou štěstí dvou mladých lidí; bylo jim mnoho vytrpěti, nežli srdce jejich byla spojena. »Vrátil se!« Lakomec ztrestán byl za nelásku a ukrutnost k chudému mrzáku. »Pro klamnou výhru« uvrhla matka vlastní dceru do velikého nebezpečí. „Žhář" sebe sama ztrestal; ve stodole, jím z pomstychtivosti zapálené, shořelo jeho dítě. Povídky tyto jsou skutečně dobrou zábavou pro dlouhé večery. — Spisek číslo 1. letošního ročníku »Několik našich žen a matek« od J. Ježka bude veřejnosti naší jistě vřele přijat. Jestiť opravdu časový, podávaje nám v krátkých rysech životopisy celé řady zbožných a vlasteneckých žen, jež povždy lze postavit za vzor, následování hodný. Uvedeny jsou: 1. Svatava, první královna česká, dcera Kazimíra I., polského krále, a manželka českého knížete Vratislava II., vyznamenavší se snahou, smířit rozvaděné syny své; zemřela r. 1125. 2. Královna Anna, choť Ferdinanda I. Byla dobroditelkou lidu a chudiny, podporovatelkou chrámů a umění a příznivkyní Čechů; zesnula r. 1547. 3. Marie Šteyrová, zakladatelka »Dědictví sv. Václava« k šíření vhodných spisů lidových; z její nadace dostávají dítky dosud náboženské učebnice. Zakládající listina z r. 1659 svědčí o zbožnosti a péči o pravé vzdělání lidu. 4. Františka hraběnka Slavatová; vyznamenala se jako matka, vdova, zbožná katolička, zrovna světice, a podporovatelka chrámů, klášterů a dobročinných ústavů. Zemřela r. 1676. 5. Paní Zuzana Černínova z Harasova, vzorná matka, nadšená vlastenka a Češka, zemřevší r. 1654. 6. Sylvie hraběnka Černínová, žena nad jiné šlechetná; zemřela r. 1664. 7. Panna Febronie Eusebie z Pernštýna, zakladatelka gymnasia v Litomyšli. 8. Kateřina Barbora Kobsinová, zakladatelka gymnasia v Něm. Brodě. 9. Magdalena Budínská, zakladatelka škol v Brandýse nad Labem. 10. Terezie Milnerová, která 25 tisíc korun r. 1908 poručila »Matici Znojemské« pro české školy. 11. Matka Palackého a 12. Matka Riegrova. Pro nynější boj protináboženský jest významno, kterak zbožné ženy, dobré katoličky, povždy měly porozumění pro vzdělání pravé, jež podporovaly, a zároveň byly dobrými manželkami a výtečnými matkami a zároveň nadšenými vlastenkami. Kéž jich nynější matky a ženy následují! Zvláštního doporučení spisu není ani potřebí. Josef Herzig.

Království České. Nákladem Pavla Körbra v Praze. — Dosud vyšly úplně 4 svazky tohoto díla, a to: Střední Čechy, Jihovýchodní Čechy, Jižní Čechy, Jihozápadní Čechy. Popisují: František Brod, Ant. Ctibor, Adolf Heyduk, Ludvík Kopáček, Fr. Melichar, Ant. Mohl, dr. Vincenc Oehm, dr. J. V. Prášek, Ant. Trýb, Otokar Zachar, Jan Čemus, Jan Dotřel, Karel Fišer, Frant. Lego, Josef Lintner, archivář P. Frant. Teplý, J. Boháč-Zelecký, R. Cikhart, Fr. Mir. Čapek, Jan Dejmek, Em. Drobil, Jan Elias, Fr. Mareš, Karel Mašek, J. Sakař, Felix Truhlář, prof. Vikt. Zeithammer (Ursus Šumavský), prof. Ferd. Vaněk, okr. taj. A. Weber, Josef Haser, Václav Hilšer, Václav Jakš, K. Liebscher, K. Peprný, Adolf Šlégl,

Ferd. Vaněrka. — Dílo toto není tedy ještě ukončeno; už nyní však vyniká značnou obsáhlostí. Popisovány jsou Čechy dle okresů, a to: jejich historie, kolonisace kraje, měst a míst jednotlivých, útvar zemský, hranice a rozloha, zaměstnání obyvatelstva, počátek setby, vodstvo, počet a pohyb obyvatelstva, způsob hospodárství polního, lesy, ovocnictví atd. Důležitější města a místa jsou důkladně popisována, jejich historie, památky, stavby, hrady, budovy a zvláště kostely a kaple a kláštery. — Pro tyto všechny vlastnosti zasluhuje dílo to doporučení. Nepřátelsky si proti katolické víře nepočíná. Jenom v husitské otázce a protestantské reformaci a pak katolické protireformaci straní se husitům a protestantům. O jesuitech v Kutné Hoře na př. se praví, že počínali si zpupně. O řádu německých rytířů se praví, že udržoval lid (čáslavský) i v porobě duchovní. »Zachované památky z doby husitské mluví k nám řečí srozumitelnou a vypravují nám o pokolení, jež pro ideu svobody (!) a čistotu (!) víry v rychlém odhodlání nerozpakovalo se, jmění i život dáti na oltář poznané pravdy . . .« (II. díl, okres Táborský, str. 18). O komunismu bratří táborských a o jejich socialismu nejasně se mluví a trochu s přídavkem pochvaly jakési (str. 10 tamtéž). — V ostatních věcech jest dílo toto pěkně a důkladně psáno. Václav Kunz.

Strýčkovy rozumy. Hanácké čty. Sepsal František Křen. Díl I. Nákladem knihkupectví R. Prombergra v Olomouci. Tiskem národní knihtiskárny Kramáře a Procházky v Olomouci. Cena 2·40 K. — Kdo četl I. díl těchto rozkošných obrázků hanáckých (360 str., cena K 2·80), jenž došel takové obliby, že v krátkém čase úplně byl rozebrán, sáhl zajisté s nedočkavostí i po tomto II. dílu (352 str.), který obsahuje třináct opět velice pěkných črt hanáckých, totiž: Jak jeli strýček Časek do Brna. Jak pantáta Roubal zabíjel. Jak byl pantáta Volný na manévru. Panáčkova svajba (primice). Ženský sněm. Když přeběhne zajíc přes cestu. Boží metla. Jak jsme byli se strýčkem Časkem v Americe. Strýčkovy rozumy. Pro jedno slovo. Františka. Z hospody. Jetelinka drobná, nekosená. Pan spisovatel vkládá do prací svých velmi obratně mnohé rady a výstrahy časové, tak na př. praví rechtor v povídce »Pro jedno slovo«: — »mám spokojené živobytí také proto, že jsem vás neučil pouze čísti, psáti a počítati, ale že jsem vás také vedl vždycky k Pánu Bohu, a to je, věřte, má největší útěcha . . . Náboženství, sousedé mili, a víra sv. to je pravá malta, která spojuje cihly a kameny lidské vědy a lidského umění v mohutnou budovu důstojnosti člověka!« (str. 288), nebo: »Tam (na Moravě) jsou ještě zbožní lidé. V Čechách také, ale už tak ne. Pro samu národnost zapomínají lidé a vůdcové národa na toho, který řídí národy! Žijí sice ze slávy předků, ale z poklesků předků nechtějí míti naučení« atd. Doporučujeme vřele. J. Fabian.

Obrázky ze slavonské vesnice, napsal Rudolfo Franjin Magjer, zčeštil Jaroslav Janko. Knihovna našeho lidu. XXVIII. č. 1., v Brně, u Benediktinů rajhradských 1911. — Učitel Magjer, působící v slavonské vesnici, všímal si pobratimského národa a napsal z něho několik obrázků, které ve Slavonii byly přijaty s láskou a nadšením. Janko je přeložil, abychom seznali radosti i bolesti příbuzného nám lidu v úrodné části staroslovanského království hrvatského. Na 179 stranách obrázků těch je 26, z toho viděti, že to jsou jenom skizzy, často pouze jako náběhy. Mnohé nesou ráz feuilletonů. Jsou dosti pěkně kresleny, se snahou realistickou, jednají na př. o lásce děda k vnukovi, vlivu měsíce na člověka a náruživosti opilství, která přivádí o jmění a život, o osudu samotáře, nešťastné lásce, o snu lásky, o návštěvě milenky nevěrného vojína, o lásce ženy k nehodnému muži, o námluvách, o smrti vzešlé ze strašidel, o neblahém osudu matky a dcery, o nešťastné stařeně, nešťastném manželství atd. Je tu více bolů než radostí, více neštěstí než chvil slunných. Některý obrázek při prvním přečtení není ani dost jasný. Obrázek »Dvě přítelkyně« zdá se býti pravdě nepodobný. Osmiletý chlapec Joša popálí si ruku, že ji má jako suchý pahýl a maso jako hadry na otrhaném šatě. A přece před dívkami se usmívá, jakoby to nebolelo: »to se ztratí«, praví. A druhého dne mu zvoní umíráčkem. Tak hrdinní nejsou ani synové Slavonie.

Obrázky se pěkně čtou, ač jsou psány trochu nezvyklým, jakoby trhavým slohem. Kniha je illustrována obrázky ze Slavonie (Mlýn na řece, Chlebová pec, Lávka (břevno), Viněty, Zima atd.), které s textem nemají souvislosti. Cena 1 K 20 h je mírná. Alois Dostál.

Z Národního divadla. Již několikrát jsem upozornil na hru Karla Schönherra, tragedii lidu »Domov a víra«, která na četných jevištích německých s úspěchem i s neúspěchem byla provozována. I na scénu naši se dostala, ano i v knižním vydání českém právě vyšla. Při spadnutí opony po I. děj-

ství táhla mně myslí a snad i mnohým jiným vzpomínka na před nedávnem na vinohradské scéně provozovanou hru Krejčího »Půlnoc«. Námět děje podobný a účel snad týž: odpor ke katolické církvi. Ovšem »Půlnoc« v obhrublých výrazech svých se střízlivě volenými dialogy »v Domově a víře« konkurovati nemůže. Tragedie lidu »Domov a víra« má oproti »Půlnoci« více živého slova i více souhry a řadu svérázných postav. Děj jedná opět v době protireformační a přesunut jest do alpské země. Emigranti opouštějí své rodné chaty, rejthar císařský jest až na nejvýše neúprosný a bezcitný a evangeličtí fanatikové stávají se zde opět pravými mučedníky. Do hry není vložena žádná, tak často v protireformačních hrách užívaná osoba kněžského stavu (katolického), která by znázorňovala moc tyranie, a to budiž autoru připočteno k dobrému. Autor nepracuje ve své hře s hledanými efekty, pracuje s lidem, dává mu žíti, cítiti, byť i slova jeho hlavních hrdinů byla tendečně zabarvena proti katolikům a nelásce k duši katolika dávala průchod. Ve hře vystupuje hranatý Krištof Rott, avšak dobrý otec a manžel, starý Rott, jenž svou maskou a hrou podmaňuje, a řada větších i menších jednajících osob, jichž úkol: předvésti vystižné charaktery, není tak lehkým. Hra měla úspěch a účinkující, zejména pp. Vávra a Želenský (mladý a starý Rott) a pí. Hübnerová (Rottová) výborně vystihli jednotlivé své úlohy a nalezli pro ně vhodné akcenty v mluveném slově. V intelligentních kruzích naší mládeže akademické byla pro hru činěna (zvláště v přízemí k stání) zvláštní nálada, ač dámy ve foyeru se promenující se přiznávaly, že se velice nudí. Více učinila ze hry reklama, nežli skutečnost provozování.

Když objeví se na některé scéně dramatická práce autora-začátečníka, musí míti referentské péro vždy větší dávku shovívavosti pohotově. Rovněž tak bylo při poslední novince Národního divadla »Žluté růže,« pražské komedii od Edmonda Konráda. Vítáme rádi každý nový mladý literární zjev, ale prácička Konrádova byla by spíše učinila své poslání na některé menší scéně, nežli jest Národní divadlo. Odkoukal sice ve své drobnůstce něco ze společenského života pražského, ale jednající osoby překážejí jedny druhým a proto se tak často střídají s odchodem a příchodem na scénu. S takovýmto d amatickým pokusem na scéně Národního divadla naprosto nesouhlasíme.

* * *

Národní divadlo utrpělo v tomto měsíci (květnu) nenahraditelnou ztrátu. Veliký umělec a český mimik Jindřich Mošna dne 6. května po velikém utrpení zesnul tiše, odevzdán do vůle Boží, dočkav se 73. roku života, věnovaného svému umění a své rodině. Byl Jindřich Mošna umělcem nejčistšího zrna, umělcem nejpilnějším a nejsvědomitějším. Jeho postavy, které v jednotlivých hrách vytvořil, budou ještě dlouho a dlouho žíti v paměti staré i mladé generace návštěvníků Národního divadla. Kdo spatřil jeho »Lakomce«, byl pohnut jeho životností, kdo spatřil jeho principála v „Prodané nevěstě", byl nadšen jeho originelností, a což jeho stařečkové z našich chaloupek v „Maryše", „Vojnarce", »Otci«, »Našich furiantech« a v „Paličově dceři"? Ti zářili nádechem našeho zlatého venkova. I naše veselohra původní nalezla v něm vždy výborného interpreta. Kdo nezasmál by se jeho Peckovi v „Jedenáctém přikázání", Sadílkovi ve »Třetím zvonění« a j.? Francouzský veseloherní repertoir oživoval Mošna vždy nad jiné, a v operetním i v operním ensemblu vyplnil často čestné místo. Jindřich Mošna byl opravdu umělcem všestranným.

Srostl s českým uměním. Sledoval jeho pokroky, studoval s pílí a podroboval se moderním proudům, ale přes to zůstal týž Mošna, jenž ve svém umění byl nepřekonatelný. Veliký umělec zanechal po sobě snad největší řadu ctitelů, neboť byl umělcem dramatickým nejznámějším a nejoblíbenějším. V dějinách českého dramatického umění bude mu vždy věnován zvláštní list, na němž bude vryto: »Žil svému národu a umění«, a co u herce je zvláštní, byl to muž zbožný, dav se před smrtí po křesťansku zaopatřiti. Otakar Jakoubek.

Z předměstských divadel. Městské divadlo Kr. Vinohrad vypravilo jednu ze starších, ale nejlepších veselohernich prací svého ředitele (Václ. Štecha) »Ohnivou zemi«. Hra je známá již nejen ze scény Národního divadla, nýbrž i z ochotnických scén snad po celém našem venkově. Ale i přes svou známost neztratila přitažlivosti. Hrána byla svěžím tempem pod režií autorovou.

Lyrická tragedie »Salome«, složená na slova Oskara Wildeho A. Mariottem, poutala zajímavostí, jsouc oděna v nový háv hudební komposice. Po

R. Straussovi francouzský mladý skladatel Mariotte pokusil se o zpracování této biblické látky. A můžeme říci, že s úspěchem. Hudba nepodává sice tak syté zabarvení v orkestru jako Strauss, ale jeho lehčí projevy v hudebním tělese přicházejí k platnosti. Těžiště tragedie lyrické jest v úloze Salome soustředěno a její vzrušující, vášnivá hra dovede celý večer poutati. Sl. Wastlova podala výkon umělecký. Výprava byla působivá.

Na vinohradské scéně přihlásil se opět ke slovu se svou prací dobrý praktikus německé dramatické literatury Herrmann Bahr. Dávána jeho veselohra »Pavouk.« Jest to opravdu svrchovaně zajímavá práce z dob rokoka. Vládní rada šedesátník, jest „tím starým pavoukem", podivínem, jenž nemá rovného. Jeho sestra chce provdati svou dceru za synovce jisté paní generálové. Vládní rada jako její poručník má dáti k tomuto sňatku svolení. Ale sestra jest odmítnuta od bratra, když jde za dítě orodovati. I neteř Aurelie odchází zklamána; přiděluje jí strýc starého svého přítele sekretáře. Až paní generálová objeví se u p. vládního rady a jako bývalá jeho láska Rezy před 30 lety, zvítězí a mladí lidé jsou šťastni. Veselohra jest jemné soustavy a vtipná. Jen vtip o jeptišce v III. jednání působí vzrušivě. Hráno bylo za režie dr. Hilara trochu rozvlekle. Snad reprisy to napraví. Pan Boleška podal výborný výkon v úloze vládního rady a p. Hlavatý a pí. Májová působivě vystihli své úlohy.

V **Intimním divadle na Smíchově** sehrálo Akademické volné sdružení drama-tragikomedii »První deště« od Jiřího Mahena. Jest to drama mládí a lásky a není možno zařaditi je k zdařilým. Má ve svém organismu zárodek mnohých zhytečností.

* * *

Jubileum »Hlaholu« zavedlo mne do koncertní síně, kde provozována dramatická legenda Jaroslava Vrchlického „Svatý Vojtěch", k níž složil hudbu sbormistr „Hlaholu" Adolf Piskáček. Hra byla psána původně pro jeviště, ale stala se oratoriem a jest ojedinělým zjevem v této době. Má dosti v sobě dramatického zápalu a správnou deklamaci. Děj líčí volbu Vojtěcha biskupem, pronásledování ženy Krajmírovy, pobyt sv. Vojtěcha v Římě, zázračnou moc jeho i jeho mučednickou smrt. Hudba Piskáčkova jest v doprovodu barvitá a sbory znějí bohatou polyfonií. Provedení bylo výborné. Otakar Jakoubek.

Z cizích jevišť. Ve dvorní opeře vídeňské dojde nejspíše k prvému provozování nové opery »Madonnin šperk«, k níž hudbu složil Wolf-Ferrari. — V Berlíně má býti v příští zimní saisoně provedena v cirkusu Sarrasaniho, jenž též v Praze hostil, Aischylova hra »Orestes«. Buduje se tam pro cirkus nová budova pro 6000 diváků. Hru má provésti ředitel Al. Reinhardt v říjnu a objednal prý k ní již návrhy výpravy u prof. Rollera ve Vídni. — Italský skladatel Pietro Mascagni stal se chefem opery v »Teatro Costanzi« v Římě. — Divadlo »Thalia« v Hamburku studuje aktovku Pavla Alexandra »Muž, žena a dábel«. O. J.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

† **biskup Karel Niedzialkowski**. V Žitomiru zemřel 7. dubna po těžké nemoci na žaludečního raka věhlasný biskup łucko-žitomirské diecése Karel Niedzialkowski, veliký myslitel a nejznamenitější současný katolický spisovatel polský. Narodil se 21. května 1846 na Volyni, ve vsi Mieńkowec pod Křemencem. Po ukončených gymnasialních studiích v Lucku a Kamenci Podolském vstoupil do tehdejšího semináře v Kamenci a odtud do petrohradské duchovní akademie. Vysvěcen r. 1869 na kněžství, stal se pro své vynikající schopnosti ihned profesorem v žitomirském semináři, kde téměř celých 30 let přednášel filosofii, latinu, liturgiku a řečnictví. Za správy lucko-žitomirského biskupa Martina Kozlovského, pozdějšího všeruského metropolity, jmenován r. 1884 kanovníkem a r. 1891 rektorem semináře. R. 1897 sv. Otec Lev XIII. udělil mu hodnost biskupa Samosského in partibus, a současně stal se sufraganem mohylevské arcidiecése a rektorem petrohradské duchovní akademie. 2. dubna r. 1901 prekonisován byl na biskupa lucko-žitomirského a slavně installován 21. července. Kromě četných a trudných prací jako profesor semináře, rektor akademie a biskup rozsáhlé diecése věnoval se zemřelý pastýř s velikou láskou prácem publicistickým. Vynikaje vedle vysokého vzdělání theologického neobyčejnou zběhlostí ve vědách světských a

řídkým kritickým a spisovatelským talentem, zaujal biskup Niedzialkowski čelné místo v polském písemnictví a stanul v popředí katolického ruchu v ruském Polsku. Hlavními jeho pracemi byly spisy apologetické, obrana víry svaté proti novodobému pohanství. Byl z vlastní zkušenosti důkladným znalcem současných volnomyšlenkářských proudů a jejich příčin, neboť jako kdysi Bossuet přestál také on zkoušku náboženských pochybností — již jako kněz začal se chvěti ve svých dosavadních zásadách. »Po několik týdnů nekonal jsem kněžských povinností« — píše o sobě — »an celá řada různých pochybností a námitek proti víře, které mi snad našeptával sám satan, vířila v mé hlavě, ovládla mne a zmítala mnou. Začal jsem ztráceti víru . . .« Ale, jako u Bossueta, nastal záhy též u něho obrat po svědomitém bádání o podstatě a dějinách křesťanství a katolické Církve a po vřelé, pokorné modlitbě. Dosvědčiv — jak praví — na sobě, že Bůh jen pyšným se protiví, ale pokorným dává svou milost, zaplál Niedzialkowski od té chvíle horoucí láskou k Bohu a víře svaté a proto i ve svých vědeckých pracích často zdůrazňuje, že i nevěřící, nezaslepený pýchou a pravdu upřímně hledající, Boha vždy nalezne, a že hlavním pramenem nevěry jest zlá vůle. Ze spisů zvěčnělého biskupa nejvíce vynikají: »Dojmy z cesty do Svaté země«, »O křesťanskou zásadu«, »Přeludy moudrosti«, »Svazek koukolu«, »Ne touto cestou, ctěné paničky!« »Studia estetická«, »Pohanství, jeho podstata a výsledky«, »Proč nemáme nyní v poesii slavíků« a mn. j. Své publicistické práce, často pod pseudonymem »ksiądz Antoni Rawicz«, uveřejňoval hlavně ve výborném varšavském týdeníku »Rola«, v Przeglądzie katolickim«, »Bibliotece dziel chrześciańskich,« »Encyklopedyi kościelnej,« »Dzienniku powszechnym« a j. Smutečné služby Boží konaly se pro věhlasného biskupa v celém království polském. Svou vzácnou uměleckou sbírku a bohatou bibliotéku odkázal svému nástupci na stolci biskupském. — Za administratora osiřelé diecése kapitola zvolila magistra bohosloví, preláta Antonína Bajevského, naroz. r. 1845, jenž byl v posledním čase farářem kollegiatního chrámu v Olyce, na Volyni.

Noví apoštolové a evangelistové. »Čas (č. 236) má následující zprávu: „K hradeckým prázdninovým universitním kursům. Ratibor přináší o těchto zdařilých kursech zprávu v č. 34. ze dne 20. srpna, z níž vyjímáme tento posudek o přednáškách prof. B. Foustky: »Též přednášky prof. dra. Foustky o hlavních problemech praktické sociologie těšily se velikému, neochabujícímu zájmu, jenž vyplýval nejen z novosti látky, ale zvláště ze způsobu podání a z celé osobnosti přednášejícího. Dr. Foustka je apoštol humanity a demokracie, apoštol pokroku a obrody lidstva. Vznešené jeho výklady měly by býti evangeliem všech lidí, zvláště však těch, kdož jsou nebo chtějí býti vůdci veřejného života, aby si uvědomili nesmírnou svoji zodpovědnost, aby nezapomněli, co je cílem lidstva. — Probrav různé formy státní, oceniv jejich přednosti a vady, akcentuje stále vnitřnost, práci pro vlastní, osobní, vnitřní demokratism jednotlivce, národa i státu. Vad současného demokratismu nepřehlíží, ale tyto vady nevyplývají z demokratismu nezbytně; demokratism se vyvíjí a je jediným přijatelným názorem moderního člověka.“ — Neupíráme p. dru. B. Foustkovi dobrých a šlechetných snah, jenom jakousi nevhodnost v užívání slov »apoštol« a »evangelium« vytýkáme. Považujeme totiž za nespravedlivé, vychvaluje-li někdo trošku vody z pramene nabrané a na pramen zapomíná. Zajisté pramenem dokonalé mravouky a nejlepších zásad jest učení Kristovo; p. prof. Foustka může však míti velikou zásluhu, pokud zásady evangelia posluchačům vštěpuje a na nynější poměry applikuje.

L. † k.

Učenec Leibnitz. Leibnitz počítá se za posledního polyhistora. Je z nemnohých učenců, který došel ještě za živa uznání. Jeho spisy vydává berlínská akademie věd. Zanechal přes 15.000 dopisů, s více než tisícem různých osob. Zůstal až do smrti svoboden. Vídeňský list »Weltblatt« v čísle 272 roku 1910 vypravuje příčinu, proč se tak stalo. Leibnitz byl velký filosof a zahrabal-li se do nějakého problému, zapomněl na celý svět a o nic se nestaral. Zapomněl též na svou svatbu a z té příčiny zůstal pak svoboden. Byl zasnouben a určen též den svatby. Ráno ustanoveného dne, kterého jiní lidé sotva dočkati mohou, vstal Leibnitz a usedl ku svému psacímu stolku, maje mysl zaujatu ideou, na niž přišel, když vstal z postele. Více a více se do ní zahloubal, začal psáti obšírný pamětní spis a psal celý den až do večera. Zapomněl též na jídlo a večer ulehl o hladu. Tu si teprve vzpomínal, zda neměl dnes něco provésti? Ale co? Nijak si nemohl vzpomenouti. Až teprve po třech dnech, když dokončil práci, vzpamatoval se, že se chtěl vlastně oženiti a že svou roztržitostí a láskou k vědě zapomněl.

Ig. Zh.

Přátelé knih. Grieselbach sbíral mnoho let s velkou láskou knihy. Vydal katalog těchto svých pokladů a dal mu motto: »multi sunt vocati, pauci vero electi«. Mnoho je povolaných, ale málo vyvolených. Mat. 22, 14. — Americký novelista, feuilletonista a povoláním žurnalista, Eugen Field, který žil 1850 až 1895, měl mnoho tisíc knih a aby si je mohl koupiti, od úst si utrhl. — 1. února 1910 zemřel v Miláně přítel knih Enrico Vinnara. Zanechal 60 tisíc svazků, zvláště byl bohatý obor o Miláně. Knihy své poručil milánské bibliotheca civica. — Seneca napomíná: zbytečné množství knih rozptyluje ducha. Proto čítej vždy knihy po zásluze proslavené. Zachce-li se ti někdy odbočiti na čas k jiným spisům, nikdy nezapomeň vrátiti se ku předešlým. Ig. Zh.

Biskupa Kepplera kniha »Mehr Freude«, o níž bylo referováno ve »Vlasti« v minulém ročníku na straně 559, vyšla ku minulým vánocím (1910) již v 50.000 výtiscích. Za jeden rok prodalo se 42.000 výtisků. Ig. Zh.

Gutberletovy spisy. Konstantina Gutberleta, preláta ve Fuldě, počítáme ku nejplodnějším a nejčtenějším, nyní žijícím bohosloveckým spisovatelům. Některé z jeho spisů vyšly i ve třech vydáních, což je zajisté mnoho u vědeckého díla. Doposud nikdo však nenapsal o něm úplně pravdivé kritiky, až v čísle 1. ze dne 2. října 1910 vyšel ve vídeňském známém homiletickém týdenníku »Loquere et exhortare« přímý, ale též pravdivý posudek o Gutberletově díle »Gott und die Schöpfung«, v němž pseudonymus Timotheus — dle doslechu professor theologické vídeňské fakulty — mezi jiným píše: především činí již předem knihu úplně nezáživnou příliš tvrdý způsob psaní; kdo není theologicko-scholasticky úplně vzdělán, knize neporozumí i kdyby se právem čítal mezi vzdělance dokonalé. Apologetika psaná ve 20. století měla by býti i co do slohu i co do methody modernější. Mnoho problemů je vzdor vší rozvláčnosti velmi nedostatečně zpracováno. Nových myšlenek vůbec tu ani není. Pak probírá kritik jednotlivé partie a skoro každé něco vytýká, jen málo kterou uznává za dobrou. Ku konci svého rozboru praví: »zkrátka: nemohu na knize až příliš plodného učence ku své lítosti poznati ani pokroku ani obohacení vědy.« Ig. Zh.

Záhady statistiky. »Hlasy ze Siona« (čís. 17.) píší: »O domnělém rozmachu římského katolictví ve Spojených Státech severoamerických, jímž zdejší klerikální listy se zálibou chlubně se honosí, uveřejnili jsme již opětně v těchto listech zprávy z pera znalců poměrů, dle nichž arci domnělý onen rozmach ve skutečnosti neexistuje, a můžeme dnes opět uvésti podobnou zprávu z katolického časopisu amerického »The Missionary«, který v letošním svém červencovém sešitu uveřejnil stať, nadepsanou »Zisk a ztráta«, jednající o tom, kolik katolíků ve Spojených Státech průměrně ročně by jednak v důsledku převahy počtu porodů nad počtem úmrtí, jednak přestupů a hlavně přírůstkem katolických přistěhovalců přibýti mělo, a kolik jich skutečně přibývá. V dotyčné stati, pocházející z pera Patera Juha de Vosk, ředitele kolonisační společnosti belgické a hollandské, pisatel počítá, jak následuje:

»Hledě k počtu katolického obyvatelstva a jemu přiměřeného počtu ročních porodů, jakož i ku poměru, v němž ve Spojených Státech počet porodů převyšuje počet úmrtí, mělo by v této zemi přibýti katolíků ročně o 140.000. Počet přestupů od jiných církví, resp. z bezkonfesijnosti, k církvi katolické páčí se ročně okrouhle na 39.000. Počet katolických přistěhovalců je různý. R. 1909, kdy byl poměrně nízký, obnášel 440.000 osob. Dle toho měl téhož roku počet katolíků v zemi rozmnožiti se celkem o 619.000 duší, ve skutečnosti však vzrostl dle úředních statistických výkazů za týž rok pouze o 112 576 duší, tedy o číslici o 27.000 nižší než jest počet pouhého přebytku porodů přes počet úmrtí. Celkový effekt pak uvedených číslic znamená tedy pro katolickou církev ztrátu více než 506.000 duší, tedy přes půl millionu duší za jediný rok 1909.«

Tak vypadá tedy ve skutečnosti ten rozmach katolické církve ve Spojených Státech ve světle úřední statistiky.« Věc dle našeho soudu má se asi tak, že »zdejší kler. listy honosí se chlubně« jen relativním rozmachem, že totiž ty duše nepočítají, nýbrž »váží«, že upozorňují na uvědomělost a náboženskou horlivost katolíků amerických. Počítání (statistické) v nevykvasené (nábožensky i národnostně) Americe je velmi nepřesné a skoro bezcenné. L. † il.

Českoamerickou literaturu divně charakterisuje »Nástin« její v »Hlase«. Čteme tamo: »Poměry mezi Čechy ve Spoj. Státech jsou takové, že ten, kdo by chtěl existenci českou tvorbou literární uhájiti, doznal by brzy nemalého zklamání, poněvadž veškerá spotřeba literární hradí se knihami zasílanými do Ameriky z Čech, a překlady sensačních románů hlavně z angličiny a němčiny. Za překlady ty jisté listy, snažící se přinášet romány sensační, platí honoráře že-

brácké. Listům těm jsou překlady románů poutavých, ač bezcenných nebo málo cenných, milejší, než původní práce, zvláště postrádá-li toho, čeho si obyčejný čtenář od románů žádá — pikantnosti. Překlady ty bývají ponejvíce na rychlo opatřovány, a proto jsou nepřesny a mnohdy i špatny. Práce ty konají redaktorové česko-amerických listů. Není tedy pro původní českou tvorbu popudu vnějšího, a co se týče eventuelního popudu vnitřního, tož ten ve vlasti Jankeů musí se přizpůsobiti poměrům, které tvorbě té nepřejí.« — Mnohé práce jsou »plagiáty, jakousi přelitinou starých anglických nebo německých povídek, románů a pod. a nemají na sobě ni stopy české duše a české práce. O nějaké skutečně literární ceně těchto románů ovšem nemůže býti ani řeči.« Liga † 12

Útok na zpověď. V době svatopostní »Národní Listy« 9. dubna přinesly delší stať v »Nedělní zábavné příloze« pod názvem »Zápas o duše« od Jaroslava Haška. Líčí tři duchovní při zpovídání drvoštěpů, kteří se zpovídali každého čtvrt roku, ale hned po přijímání se poprali a kradli dříví i zvěř dále. Zpovídal je farář »s 3000 korunami ročních příjmů vedle celé řady jiných požitků z osmi přifařených obcí.« Ten nakladl kajícníkům modliteb dle toho, jak mnoho se který pral, což viděl oknem z fary. Když to nepomohlo, zavřel »Kazatele«, šel hrát do hospody taroky a na konsistoř podal žádost o energického kaplana. Přišel, přísný na sebe i na osadníky, troštoval se, však nepochodil. Osadníci ve zpovědi všechno zapřeli a směle mu odporovali. Kaplan seznal pozdě chybu farářovu, že tento ukládal pouze lítost a ne upřímné předsevzetí. Usoudiv, že ti osadníci jsou „holota", odešel na misionářské cesty do Malé Asie. Přišel třetí zpovědník, mladý veselý, pravý poklad pana faráře, který uměl hrát taroky. Ten drvoštěpům kápl do noty, neptal se ani »na hříchy staré ani na nové«, ale prostě kajícníkům vynadal, že břečeli jako baby. Za to donesl jeden na faru v pytli srnu a z farské kuchyně zavánělo srnčí. Hloupý a nejapný je výklad o odpuštění »do zásoby«. Ne nadarmo přinesly „Národní Listy" tento pamflet v době postní, když lidé přicházejí četněji k sv. zpovědi. Tu se zase ukázala jejich lžiliberálnost v jasném světle. Liga † 12.

Nemístno jest duchovenstvu posílati spisy, jak to činí Laichterova »Sbírka krasného písemnictví« s prospektem »Zpovědi« Maxima Gorkého. Přináší prý zpověď nemanželského dítěte, v níž se vidí Rusko »potácející se pod tíhou pravoslavného klerikalismu . . . vyssávání mužíků kdekým, prohnilost pravoslavného kněžstva a znemravnělý život v ruských klášterech«. Hrdina »Zpovědi«, hledající svého boha, vidí pojednou růsti nové božstvo — proletariát, pracující lid, klaní se mu a vyznává ho«. Na takový prospekt se chytí jenom ten proletariát — to „nové božstvo", a ne ti, jimž spis poslán s vřelým doporučením.

Liga † 12.

Paběrky z novin a veřejného života.

Místopředseda družstva Vlast u sv. Otce a kardinála Rampolly. Místopředseda družstva, pan Karel Ulrich, uchýlil se letos na ostrov Grado, ale p. farář Mika z Dol. Ročova, starý kolega Ulrichův úředník p. Jicha a slečny učitelky Jindrová a Rittová stále ho prosili, aby s nimi jel do Říma.

V pátek, dne 5. května t. r. v 8 hodin večer přijati byli v audienci u kardinála Rampolly, kterýž p. K. Ulricha ihned poznal a velmi laskavě jej přijal. Pan Karel Ulrich musil se posaditi proti němu. Jeho Eminence vyptával se na družstvo Vlast a vzkázal celé Vlasti své sympatie a pozdrav. Při rozloučení kynul p. K. Ulrichovi rukou: na shledanou (adio mio caro.)

V neděli, dne 7. května, přijati byli poutníci naši o $^1/_2$12. od sv. Otce v audienci a pan K. Ulrich vyprosil si od sv. Otce požehnání pro družstvo Vlast. Sv. Otec vypadal velice chorobně. Pan K. Ulrich, který předloni sv. Otce viděl, píše, že se nad vzezřením sv. Otce zalekl.

Jsme povděčni, že p. K. Ulrich jako zástupce družstva Vlast učinil opět poklonu našemu příznivci kardinálu Rampollovi a vážíme si požehnání hlavy církve.

Za † sv. Otce Lva XIII. a jeho státního sekretáře kardinála Rampolly bylo družstvo Vlast v Římě ve veliké cti a vážnosti. Sv. Otec Lev XIII. nám psal, že nás objímá Svojí láskou a dopis nám zaslaný osobně podepsal.

Druhý dopis z Říma jest datován 16. května. Pan K. Ulrich píše, že byl téhož dne v $^1/_2$11. hod. (v den sv. Jana Nepomuckého) na velké mši sv. v České koleji. Alumnové zpívali českou mši od Picka a zpěvy řídil mistr Perosi, ředitel kůru Vatikánského. Přítomen byl rakouský vyslanec a kardinál Lorencelli, jenž

téhož dne ráno v české koleji mši sv. sloužil. Po snídani přijal kardinál Lorencelli p. Karla Ulricha, ihned ho poznal a dlouho a laskavě s ním hovořil (lámanou němčinou, užívaje při tom i českých slov).

K 2. červnu dějí se, píše dále p. K. Ulrich, za příčinou sjednocení Italie veliké přípravy, hlavně na Monte Pincio, odkud je krásný pohled na Vatikán. Staví se tam ohromné transparenty pro elektrické osvětlení jako na vzdor sv. Otci; též na Jannikulu, kde je pomník Garibaldiho, budou prý veliké slavnosti.

Vším tím živí se zášt proti sv. Otci; italští socialisté prý se ve zvláštním provolání vyjádřili, že prý sv. Otec musí bud Vatikán opustiti, nebo že musí ve Vatikáně zhynouti. — Četli jsme o tom v jednom americkém listě s dodatkem, že sv. Otec jest si této važné situace dobře vědom. I zdvojme modlitby své za papeže Pia X.

Papež o katolickém tisku. Římské listy uveřejnily zajímavý dopis, který zaslal papež dne 19. března 1911 milánskému faráři. Papež píše o národně smýšlejících katolických listech, jako je »Momento« a »Corriere d'Italia«: »Nemohu schváliti těchto listů, které se nazývají katolickými, avšak přijímají provedené události (připojení Říma k Italii) a nikdy se nestarají o svobodu a neodvislost sv. Stolice, kterou (svobodu) jen tehdy berou do úst, jestliže její jednání kritisují.« Papež pak uvádí dobré, opravdu katolické listy, jichž četbu lze doporučiti katolíkům. — Sv. Stolice a mírová konference v Haagu. Před krátkým časem oznámily noviny, že msgr. Tacci-Porcelli, bruselský nuncius, byl jmenován internunciem v Haagu, tedy u nizozemské vlády. Tato zpráva jest pouze částečně správná. Msgr. Tacci-Porcelli nepřevezme místa internuncia, které není již od haagské konference obsazeno, zatímně je spravuje bruselská nunciatura. Místo internuncia jest od 12 let neobsazeno pro tyto důvody: Když r. 1899 ruský car svolal haagskou konferenci za příčinou odzbrojení, bylo zasláno papeži jako ostatním svrchovaným vladařům evropským pozvání k této konferenci. Než italská vláda měla za to, že kardinál Rampolla, tehdejší státní sekretář, bude papežským delegátem žádati, aby byla uvážena papežova práva na církevní stát, proto italská vláda byla proti povolání zástupce papežské Stolice do mírové konference. Předsedou ministerstva byl tehdy Pelloux, o němž se nedávno mnoho mluvilo proto, že povstal proti Nathanovi, který tak surově napadl papeže, a ministrem zahraničních záležitostí byl admirál Canevaro. Italská vláda tehdy prohlásila svým vyslancem v Petrohradě, že zástupce italský ihned odejde z haagské konference, když na ni bude připuštěn papežský delegát. Pro tento odpor Italie, aby nebyla konference sama uvedena v nebezpečí, zanechal všeho ruský car, aby mohl papež spolupůsobiti na konferenci svým zástupcem. Tak byla sv. Stolice vyloučena z mírové konference haagské. Zprávy msgr. Tarnassiho, tehdejšího internuncia v Haagu, ukázaly, že nizozemská vláda tehdy podporovala italský protest a schvalovala jednání italské vlády. Na znamení protestu proti tak nečestnému jednání nizozemské vlády byl tehdy v květnu r. 1899 odvolán haagský internuncius. Od té doby koná tajemník internunciatury práce, které byly dříve svěřeny internunciovi. Poněvadž však i nyní sv. Stolice žádá, aby její zástupce v Haagu byl připuštěn k mírové poradě haagské a holandská vláda dosud nepodporovala tohoto požadavku, nemůže sv. Stolice z úcty k samé sobě obsaditi tohoto místa internuncia v Haagu, třeba si toho nizozemská vláda přeje. — Sv. Otec a první slyšení rakousko-uherské. Sv. Otci v druhé polovici dubna poněkud se zhoršilo zdraví, neboť jej trápil rheumatismus. Na žádost osobního lékaře papež nesloužil mše sv. v soukromé kapli, ku které byl dovolen již přístup více osobám; avšak slyšení byla v brzce opět udílena. Tak dne 25. dubna přijal sv. Otec ve slavnostním slyšení nového rakousko-uherského vyslance hraběte ze Schönburga-Hartensteina, který odevzdal ověřovací listiny. Vyslanec rozmlouval delší dobu s papežem a státním kancléřem Merry del Valem. Vyslanec mezi jiným oslovil sv. Otce takto: „Jeho Veličenstvo mi uložilo, abych byl tlumočníkem Nejvyšší zvláštní úcty k osobě Vaší Svatosti. Nechť Vaše Svatost ráčí přijmouti mé přesvědčení, že všecko moje osobní snažení bude posvěceno další podpoře výborných styků, které již trvají mezi sv. Stolicí a vládami mocnářství, jakož i přijmouti mou prosbu, aby mi Vaše Svatost udělila přízně a své mocné podpory.« Sv. Otec na to odpověděl, že nepochybuje, že city jemu vyslancem tak důrazně projevené i vážnost, které plným právem požívá u jeho vznešeného vladaře, ulehčí mu vyplnění jeho poslání. Tyto city bude provázeti největší přízní a bude přispívati k udržení a upevnění srdečných poměrů, které stále trvaly mezi sv. Stolicí a rakousko-uherským mocnářstvím. Papež blahopřál vyslanci k svěřenému vyslanectví a přál mu šťastného pobytu

v Římě. Prosil pak ho, aby byl tlumočníkem jeho úcty k jeho apoštolskému Veličenstvu, a vyjádřil vroucí přání, aby Bůh obdařil jeho Veličenstvo i jeho vznešenou rodinu hojným požehnáním.

Papežská encyklika k biskupům celého světa. — Z Říma, 29. května. — Vatikán uveřejňuje encykliku papežskou k biskupům celého světa. V encyklice, datované dnem 21. května, lituje živě papež atentátů, jež byly spáchány v Portugalsku proti církvi. Encyklika vzpomíná, že jakmile prohlášen byl republikánský režim, učinila prozatímní vláda ihned řadu opatření, jež vznikla z nejradikálnějšího antiklerikálního ducha. Vzpomíná dále prudkého potlačení všech náboženských řádů, jichž členové velice brutálně byli vypovězeni, vzpomíná potlačení katolických slavností, odstranění náboženské přísahy, zákazu vyučovati křesťanskému náboženství na veřejných školách, zavedení rozluky manželství, jakož i samovolného sesazení biskupů v Portu a Beje. Oproti tak mnohým nepřátelským opatřením zachovala se svatá Stolice přece trpělivě a shovívavě tím, že zdržela se každého činu, jenž by mohl se zdáti nepřátelským vůči portugalské vládě. Vláda tato korunovala nyní své protináboženské dílo uveřejněním zákona o rozluce s církví. Papež nemůže více mlčeti a cítí se povinen vzhledem k svému úřadu oznámiti celému křesťanskému světu ohavnost tohoto zákona. Probírajíc obsah zákona, poznamenává encyklika, že zákon tento hlásá odpadnutí státu od Boha a zavrhuje katolické náboženství, jež učinilo portugalský národ slavným, a k němuž přiznávají se téměř všichni jeho občané. Ostatně ve skutečnosti není portugalský zákon zákonem o rozluce s církví, nýbrž zákonem úplného oloupení církve, pokud se týče duchovního oboru. Ve skutečnosti jest církev tímto zákonem zbavena úplně prostředků, nezbytných k vypravení zevního kultu, k vydržování její služebníků a k vykonávání jiných skutků náboženství a piety, poněvadž portugalský zákon odnímá církvi nejen všechny movité a nemovité statky, nýbrž znemožňuje jí též statků těchto v budoucnosti nabývati, porušuje vůli zůstavitelů nespravedlivými ustanoveními o odkazech ku zbožným účelům. Ještě zhoubnější je tyranství, jímž působí tak zv. rozlukový zákon v duševním oboru. Církevní hierarchie je vyloučena úplně z veškerého vlivu na organisaci kultu, jímž pověřeny byly dobročinné společnosti, a nepřátelským, výminečným předpisem bylo výslovně stanoveno, že duchovní nemohou býti naprosto členy farních sdružení a že nemohou míti podíl v řízení těchto společností.

V encyklice promlouvá se na to o nejhlavnějších omezeních svobody církve, tak o zákazu, že církevní akty nesmějí bez svolení vlády býti uveřejňovány ani v listech, a o zákazu, dle něhož nesmějí ani na průčelích soukromých budov býti umísťovány náboženské odznaky. Na to se v encyklice připomíná, že zákon rozlukový zavdává na druhé straně také podnět ke korrupci kleru a k vzepření se zákonným představeným, poněvadž poskytuje výhody kněžím, kteří byli církevními úřady suspendováni nebo se oženili, jakož i vdovám a dětem po nich, a že zákon snaží se konečně rozvázati spojení portugalské církve s Římem a snaží se zabrániti, aby se Řím zabýval touto církví. Papež odsuzuje tudíž portugalský rozlukový zákon, prohlašuje, že zákon tento jest neplatným a že nemá žádnou cenu vůči neporušitelným právům církve. Vzdává vřelou chválu portugalskému episkopátu a kleru, kteří tento zákon odsoudili a prohlásili, že jsou hotovi pro církev trpěti, a napomíná je, aby vytrvali i nadále svorně ve spojení se sv. Stolicí.

Ve prospěch papežského biblického institutu Vynikající katolický aristokrat lord Bray založil velikolepou nadaci, z jejíž úroků určil 1300 lir za nejlepší spis, vyšlý z péra studujícího o biblické otázce. Lord Bray uchází se u svých známých v Anglii a v Americe, aby tam více podobných nadání bylo založeno.

Nový biskup ve Splitu, ředitel zaderského bohosloveckého ústavu dr. Antonín Gjivoje, byl císařem jmenován. Týž je narozen v Lagotě v Dalmacii r. 1851 a je tudíž v 60 letech. Na doktora bohosloví byl povýšen ve Vídni. Vydobyl si též velikých zásluh založením lidové banky v Zadru.

Nový polní vikář. Nástupcem světícího biskupa Bělopotockého byl jmenován prelát Emerich Bělík, narozený r. 1860 v Havě v komitátu trenčínském; byl ředitelem c. k. polní vojenské konsistoře a byl literárně činným.

Nový černohorský arcibiskup. Nástupcem černohorského biskupa katolického frà Šimona Milinoviće, zemřelého v březnu minulého roku, jmenoval sv. Otec brevem ze dne 8. února t. r. františkána téže provincie nejsv. Vykupitele, frà Matěje Karduma. Tento se narodil v Dugopolji v Dalmacii. Jest mu 51 let. Do řehole vstoupil r. 1880, na kněze byl vysvěcen r. 1884, dvakrát byl provin-

ciálem a více let profesorem řeholní mládeže své provincie. Jako arcibiskup černohorský bude míti titul »primas Serbiae«. Pod jeho pravomoc náleží 12 františkánů. Práce nového arcibiskupa bude opravdu misionářská.

Nový generál Milosrdných bratří. Papež jmenoval generálního vikáře Milosrdných bratří P. Mennia, Španěla, generálem tohoto řádu. To jest první generál, který není zvolen plnomocnými zástupci celého řádu.

Úmrtí. Dne 18. května t. r. zemřel v Praze rektor kolleje Redemptoristů a kněz jubilár, P. Karel Nováček, jeden z nejzasloužilejších a nejpopulárnějších kněží řádových v Praze. Konal nesčíslné množství misií a byl oblíben u lidu a vážen u šlechty. — V Deštné u Soběslavi zesnul v Pánu dne 21. května t. r. náš otcovský přítel Msgr. Bedřich Kamaryt, čestný kanovník, b. kons. rada, b. notář, čestný občan více obcí a konservator starožitností. »Naše Listy« přinesly o zesnulém ve 40. čísle ze dne 3. června t. r. delší zprávu a »Vlast« mu věnuje v prvních číslech budoucího ročníku delší vzpomínku.

Ant. Plaček, měšťan v Pacově, horlivý katolík, pěstitel sborů literáckých, dopisovatel do »Hlasu« amerického, autor různých povídek — zkrátka muž zasloužilý, slaví 18. června t. r. své sedmdesátiny. »Naše Listy« ze dne 10. června t. r. č. 41 přinášejí jeho životopis s podobiznou, podobně učiní i kalendář »Sv. Vojtěch« a valná hromada družstva Vlast usnesla se 7. t. m. zaslati mu srdečné blahopřání.

Ministr vyučování hr. Jan Zichy proti nihilismu ve školách. V debatě o rozpočtu ministerstva vyučování v uherské sněmovně ujal se slova ministr vyučování hr. Jan Zichy a pravil: »Žádný jiný duch než křesťanský nemůže býti v této zemi pro kulturu směrodatným.« (Pochvala.) Ministr dále prohlašuje, že všemi prostředky budou potírány destruktivní snahy, které se vetřely do vědy, literatury, umění, jakož i do vyučování a které jsou způsobilé podkopati každou autoritu mravně náboženských citů a vážnost historických práv, které tedy jsou způsobilé vytvářeti jakýsi nihilismus. Nechce se nikterak uzavírati moderním myšlénkám, ale snaží se, »by v oboru kultury uplatnilo se zdravější a čistější nazírání. (Dlouhotrvající pochvala, potlesk a volání »eljen«. Ministru blahopřejí členové všech stran.) — Kdy se tak odváží mluvit ministr vyučování v Rakousku.

Kníže Adolf Josef Schwarzenberg nařídil svým úředníkům docházku do kostela. Nařízení toto, dle »Vaterlandu« zní: »Ústřednímu ředitelství! Všem samostatným místům má se oznámiti: Aby předešlo se všem pochybnostem, oznamuje se, že jest naším výslovným přáním, aby knížecí úředníci všech odborů jakožto katolíci své náboženské povinnosti plnili. Nynější, proti katolickému náboženství a církvi směřující ruch, podrývající všecku autoritu, činí svrchovaně nutným, aby knížecí úředníci a nižší zřízenci službám Božím v neděli a ve svátky byli přítomni, v čas, od církve ustanovený, svátosti přijímali a tak obyvatelstvu dobrý příklad dávali. Očekáváme, že přání našemu bude vyhověno. Ústřední kancelář sdělí mi, bylo-li nařízení toto všem úředníkům oznámeno.« Podepsáni jsou: Adolf Josef kníže Schwarzenberg m. p., Jan princ Schwarzenberg m. p. — Doufáme, že všichni katoličtí šlechticové příkladu toho budou následovati, nebo právě z nynější volební vřavy docházejí nás určité zprávy, že úředníci a zřízenci právě těch nejkatoličtějších šlechticů smýšlejí a jednají a volí protikatolicky.

Český šlechtic knězem v Americe. V Lisux Falls v severoamerickém státě South-Dakota byl právě na kněze vysvěcen Frant. hr. Boos-Waldeck, narozený roku 1878 na zámku Voselci na Prácheňsku v Čechách. Šlechtický novosvěcenec, který se hlásí hrdě za Čecha, bude farářem v česko polské-anglické osadě Dante v témže státě. Novosvěcenec jest synem komořího hr. Ladislava Boos-Waldecka a jeho choti Elviry, rozené hraběnky Malovcové z Malovic a Kosoře.

Francouzští řeholníci a věda. Francouzská akademie každého roku udílí ceny za vynikající díla; mezi poctěnými bývá slušný počet duchovních. Tak je tomu i letos. Proto stěžují si zednářské listy, že akademie podporuje klerikalismus. Největší ceny právě dostali katoličtí kněží. Cenu 2000 franků dostali: paní C. Adamová, představená ústavu sv. Josefa v St. Dié; kněz Dillange, představený lazaristů v Akbi, v Malé Asii; kněz Labardin, představený trappistů v Chekdokhele v Malé Asii; paní Malavalová, představená lyonských sester sv. Josefa v Adamě; maristický kněz Ressicau v Adamě a jistý jesuita. Ještě větší cena, totiž 5000 franků, byla udělena představené sester prozřetelnosti v Ambatolampě, paní A. Thomasové. Taková nepředpojatost jest zajisté ke cti francouzské akademie.

Křesťané v Turecku volají po rovnoprávnosti. Všeobecný rozvrat v poměrech tureckých jest křesťanům podnětem účinným, aby se hlásili poznovu a důtklivěji než jindy o rovnoprávnost svoji. Čtyři patriarchové řecké, bulharské pravoslavné arménské a katolicko-arménské církve podali tureckému ministru spravedlnosti společný pamětní spis, v němž žádají plnou rovnoprávnost křesťanských občanů státních ve škole i v armádě. Žádají zvláště za státní dozor nad křesťanskými obecnými školami prostřednictvím patriarchátů, vysvědčení v národních jazycích, za rovnoprávnost při dosazování v státní úřady, a percentuální odvedení křesťanských nováčků, za plnou rovnoprávnost pro křesťanské úřady i kněze vůči islamu a za odstranění nerovnosti křesťanských důstojníků dle zásady, že armáda státní náleží stejně křesťanům jako mohamedánům.

„Mnichů rota líná . . .“ Milosrdní bratři mají v rakousko-české řádové provincii 15 nemocnic. V nich z r. 1909 na r. 1910 zbylo 1389 ošetřovanců, nově přijato roku 1910 pacientů 20.443, takže celkově ošetřováno 21.832 osob. Z těch bylo 19.143 katolíků, 87 příslušníků řeckého vyznání, 560 evangelíků, 8 starokatolíků, 629 židů, 4 mohamedáni a 12 bezkonfesních. Propuštěno bylo 19.072, zemřelo 1283, na rok 1911 pozůstalo v léčení 1477. Počet ošetřovacích dnů 497.766. Tu jest výmluvný obrázek činnosti »lenochů«. »Mnichů rota líná«, psal jeden český básník . . .

Spisy d'Annunzia na indexu. Dekretem kongregace indexu ze dne 16. m. m. zapovídá se katolíkům čtení všech spisů a básní d'Annunzia. Příčinu hlavní podalo prý k tomu jeho nejnovější drama: »Svatý Šebastian,« jež má se dávati v Paříži.

Katolíci v Americe. Dle zpráv tajemníka biskupství novoyorského bylo ve Spojených Státech koncem r. 1910 kolem 14 mil. katolíků. 13 arcibiskupů, 88 biskupů, více než 16.000 kněží, nad 13.000 kostelů a asi 5000 katol. škol.

Chorvaté v cizině. Na přání a vyzvání duchovních správců v biskupství kolínském a trierském v Německu poslal záhřebský ordinariát katechetu Ljubomira Jansu, aby tamním Chorvatům, kteří ve velikém počtu jsou tam zaměstnáni při stavbě železničních kolejí, tunelů a mostů, udělil sv. svátosti. Jansa odejel na Květnou neděli a na různých místech trati Kolín-Trier konal kázání a připravoval své krajany k přijetí svátostí. Chorvati radostně uvítali svého kněze a večer chodili houfně na kázání, která konal od Květné neděle do velikonoc každého dne.

Belgické kněžstvo. Známý měsíčník »Revue Moderniste Internationale« uveřejnil v lednovém čísle zajímavý článek o belgickém kněžstvu, z něhož podáváme tu krátký obsah. Duševně kněžstvo belgické žije velmi málo; modernistická otázka je mu zcela lhostejna: nezajímá se jí a nemá ani času se jí zajímati. Všechen jeho volný čas je zaujat podniky sociálními. Když před 20 lety sociální demokracie vzmohla se v Belgii tak, že do sněmovny přišlo 20 soc. dem. poslanců, pochopili belgičtí kněží, že lid mohou si udržeti pouze jedním prostředkem, prospěchem hmotným; dali se tudíž energicky do práce, a dnes jsou výsledky sociální práce belgického kněžstva úžasny. Zakládali všemožné kooperativy a sdružení hmotných zájmů, spojujíce je se zájmy dogmatickými, církevními. Založili do dneška 6478 škol konfesionelních, s ústavy poškolskými, patronáty, knihovnami atd. Zorganisovali 57 rolnických sdružení, jich členský počet jest neznámý, ale jistě ohromný (jediná skupina louvanská má 42.434 členů); kooperativní mlékárny mají 52.380 členů. Založili 1070 syndikátů pro společný nákup s 63.105 členy; 382 společností pro chov býků se 17.425 členy. 344 syndikátů pro chov koz a vepřového dobytka s více než 100.000 členy; 1073 syndikátů pro chov koní s 87.000 členy; 618 raiffeisenek; 1754 rolnických pojišťoven se 171.660 členy; 672 průmyslových škol katolických. Křesťanska aliance má 68 sdružení, 4381 spolků a 623.000 členů. Venkov jim patří už skoro úplně i počínají dobývati měst, malé měšťanstvo a řemeslnictvo. Dílo to začalo teprve před pěty lety; dnes jest kooperativ nerolnických už 946, z nichž jen 166 je socialistických; křesťanské dělnické syndikáty mají přes 50 tisíc členů; kdežto socialistické za 25 let trvání jen 68.513. V roce 1900 křesťané pokročili o 20 proc., socialisti se zmenšili o 8 proc. — A tato ohromná zájmová sdružení jsou podporována vydatně z pokladen státních!

Katolický tisk v Německu. Dr. Kl. Löffler v Münsteru uveřejňuje právě ve vědecké příloze »Germanie« přehled katolických časopisů v Německu, z něhož vyjímáme některá data:

R. 1890 vycházelo v Německu denních listů 94, r. 1900 171, r. 1909 278. V témž období vydáváno bylo listů třikráte týdně vycházejících 48—94—134; jednou týdně 75—88—64. Úhrnem: 272—419—573.

Nakladatelé 338 listů zaslali data: Náklad těchto 338 čítá 1,938.434 výtisků, ostatních 254 obnáší průměrně 1500, úhrnem tedy 381.000. Všecky politické listy dle toho měly by náklad 2,319.434.

R. 1880 páčil se počet abonentů na 600.000, r. 1890 asi na million. Ze všech katolických listů má »Essener Volksztg.« nejvíce čtenářů, totiž 54.500. Drží tudíž rekord, s nímž nemůže zápoliti ani »Köln. Volkszeitung«, ani »Germania«. »Neue Augsburger Zeitung« má 36.000 abonentů, »Tremonia« 35.000, »Münchener Tagblatt« 35.000, Koblenzer Volkszeitung« 33.000, »Volksfreund« v Cáchách 32.000, »Münster-Anzeiger« 32.000, »Deutsche Reichszeitung« v Bonnu 31.530, »Regensburger Anzeiger« 27.000, »Westdeutsche Landesztg. 26.000, »Westfäl. Volksblatt« v Paderbornu 22.000, »Triersche Landeszeitung« 18.000, »Mainzer Journal« 16.000, »Niederrhein. Volkszeitung« v Krefeldu 15.600, »Düsseldorf. Tagbl.« 15.000, Osnabr. Volksztg.« 12.500, »Echo der Gegenwart« Aachen 10.000.

Počet katolíků v Německu činí 22 millionů. S německými katolíky my v Čechách a na Moravě poměrně ještě daleko měřiti se nemůžeme. Ale již z toho vychází naučení, že list menší a proto také lacinější, vždy více čtenářů najde, nežli větší a proto i dražší, avšak kromě Sieglova bavorského „Vaterlandu" nevychází v Německu dosud ani jediný krejcarový list. V Porýnsku čítá se na každých 24.000 katolíků jeden list, ve Westfálsku na 18.000, v Bavorsku na 44.000. Slezsko má dost málo vyvinutý katolický tisk. Toliko dva z nich: »Germania« a „Köln. Volkszeitung" mají ráz internacionální, ale neznáme počet jejich abonentů, patrně nechtějí se chlubiti.

Proti počtu listů liberálních zůstávají katolické značně pozadu. Kromě »Germanie« a »Köln. Volkszeitungu« žádný z katolických listů nemá moderního rázu. Ostatní příliš mnoho místa věnují věcem čistě lokálním: visitacím, poutím, návštěvám, svěcením praporů, misiím, primicím, jubileím a vůbec všemu, jež kromě toho místa nikoho nezajímají. Mají nedostatek dobrých úvodníků, schází jim propracovaných, hospodářských sil. Též bursovní zprávy jsou v nich chudé. Hlavní vadou listů těch jsou řádní feuilletony, což — podotýká Neumann — nemůže nikoho podivovati, protože redaktoři katolických listů musejí nejčastěji »hrýzti na hladovém sukně«. Nejeden z nich musí se u listu všelijak »prohladovovati (durchhungern). Není pak divu, že listy ty příliš hoví kaplanským polemickým článkům a kritikám, a že v nich pěstuje se též podkuřování. Zdatný redaktorský personál musí se teprve odchovati. Příliš se pěstuje též rubrika: »Laudabiliter se subjecit.« Pravé pohoršení dělají menší listy pěstováním zázračných vyslyšení, zázračných modliteb a reklamou u modlivých sester. Listy toho druhu jsou hotovými parasity.

Spolek sv. Bonifáce vykazuje za rok 1909 příjem korun 436.074, z kteréhožto obnosu K 293.744·58 vynesly sbírky kostelní a dary soukromé. Vydání obnášela korun 404.850·13, z čehož na stavbu kostelů (celkem 56 příspěvků) připadlo K 127.631·38, na tisk spolkových listů, kalendářů, brožur a letáků K 130.565·52. Skoro půl milionu korun získáno tudíž a vynaloženo na péči o duchovní potřeby lidu! Když před lety P. Alban, nynější opat, ve srozumění s nejdůstojnějším episkopátem spolek sv. Bonifáce oživil a k boji proti odpadu zbrojiti počal, nejeden i dobrý katolík vrtěl nad plány těmi hlavou. A ejhle! Co zmohlo nadšení pro věc dobrou, potřebnou a vytrvalost v sledování vytknutého cíle. Z toho plyne poučení, že v práci za cílem ušlechtilým nikdy nemáme lekati se obtíží a překážek.

Ze Spolku na zakl. katolických knihoven. — Za člena přispívajícího přistoupila Skupina všeodborového sdružení křesť. dělnictva ve Vídni. — Dary složili: 100 K nejmenovaná státní korporace; 5 K: Ant. Pixa, děkan v Písku; po 3 K: Fr. Batěk, farář v Loučce, a Jak. Sloup, kaplan v Dolní Cerekvi, a Osvald Ryšánek, em. farář v Lukově; po 2 K: Školské sestry de N. D. v Klatovech; Ctih. sestry v nemocnici v Mladé Boleslavi; Th. C. Ant. Mikán, kaplan v Brandýse n. Orl.; Fr. Janoušek, far. ve Vápně, a Jan Kalivoda, prof. české reálky v Praze-III.; K 1·50: M. Konvičková Fulgentie, učitelka v ústavu hluchoněmých v Č. Budějovicích; K 1·06: Václ. Nepokoj, far. v Ostřetíně; po 1 K: Dr. Jan Soukup, kap. děkan v Hradci Králové, M. Machová, představená Mil. Sester v Chrasti; farní úřady v Bezně, Souticích a v Opočně u Loun a děkanský úřad v Kardašově Řečici; dále bisk. vikáři, gymn. profesoři, faráři, katecheti a kaplani: Jan Záruba v Gruntě, J. Sedláček v Solopiskách, Jos. Kašpar v Rosicích, Fr. Nožka v Kyšperku, Ludvík Císař ve Voděradech, Jos. Melichar ve Vraclavi, K. Kučera v Polné, K. Iserle v Pelhřimově, Václ. Maňhal ve Štěkně, Fr. Fiala v Dolní Cerekvi, Fr. Hruban v Třebechovicích, Ludvík Jelínek v Skuhrově, Václ. Železný

v Protivíně, Jan Tichý v Bavorově, Jos. Kohout v Česticích, Fr. Čáp v Záhoří, Št. Březina v Rynárci, Fr. Šindelář v Potštýně, P. Rich. Vaněk v Domažlicích, Jan Vaněk ve Mříčné. — Knihy darovali: Al. Špálenský, farář v Jilovicích, a Fr. Hejný v Malšicích u Tábora. Nové dary přijímá: Spolek na zakládání katol. knihoven v Praze čp. 570-II.

K Širšímu odboru soc. odboru družstva Vlast v květnu přistoupili a složili: po K 2·50: Jan Přichystal, far. v Bohdálicích na Mor.; po 2 K: Jiří V. Dlouhý, ředitel měšť. škol v Dobrušce; Jak. Sloup, kaplan v Dolní Cerekvi; Dr. Jos. Čihák, kaplan u sv. Havla v Praze; Fr. Bátěk, far. v Loučce, a Jos. Charvát, far. ve Velkých Čakovicích; K 1·40: Boh. Brůza, kaplan ve Výškově; po 1 K: Leop. Polanský, c. k. vrchní poštmistr ve Skutči; Jan Mathezi, mistr pokrývačský ve Vršovicích; Jos. Haís-Týnecký, spisovatel v Nuslích, a N. John, učitel v Rožďalovicích; dále prof. bohosloví, děkani, faráři, kaplani a katecheti: Fr. Dražil v Praskovicích; Jos. Jirsa v Žamberku, Ant. Nedvěd, Šterna v Istře, Václ. Brabec v Jirnech, M. Novák v Opavě, Ant. Audrlický v Sadské, Vilém Havlák v Hobšovicích, Dr. Hugo Doskočil v Hradci Králové, Tom. Dadák v Hradisku, Fr. Brožka ve Veselí n. Lužnicí, Em. Čihák v Novém Bydžově, Jan Černý v Místku, Fr. Žlábek v Nadějkově, Ferd. Břeský v Přerově. Celkem přibylo v květnu 25 nových členů a od počátku správního roku, t. j. od 1. října 1910, přihlásilo se celkem 320 nových údů.

Z Tiskové ligy. Za člena přispívajícího přihlásil se: M. Jakubička, zám. kaplan a kníž. archivář na Vorlíku. 5 K daroval: Jan Brant, farář ve Ždírci; dále přispěl. Václ. Dědek, fundatista v Oboře. — Opravy uveřejnily: »Zář« dp. Fr. Láskovi, faráři v Kojeticích; „Školský Obzor" dp. Jindř. Kubovi, kaplanu v Kobylí na Moravě; „Plameny" dp. Jos. Valentovi, katechetovi v Náchodě; „Stráž Venkova" vldp. Jos. Tichovskému, k. a. vikáři v Bratronicích. Kdo si přeje, může přijíti a opravu mu zcela zdarma vyhotovíme. Skoro každá naše oprava jest uveřejněna, nebo máme v té věci po 13leté praxi praktických zkušeností často, lepších než mnohý advokát.

Štvaní proti Mariánským kongregacím. V pokrokových listech rakouských, německých i českých, objevila se tato zpráva: »Vše, co slouží klerikalismu, požívá v Rakousku zvláštní ochrany. Jeví se to i ve spolcích na středních školách. Ačkoli zákon nedovoluje zřizováni středoškolských spolků, jest skoro na každé škole Marianská kongregace, spolek to, který má za účel mládež nábožensky zfanatisovati. V Marianských kongregacích rozsévá se náboženský svár, členové jejich jsou posvěcení za bojovníky Marie, jichž povinností jest, hájiti čistotu Mariinu proti zdánlivému poskvrnění jinými náboženskými vyznáními. Dále sbírá se zde pilně na papeže, a tak putuje každoročně více než 1 mill. korun, sebraných kongregacemi do Říma. Vláda to všechno ví a trpí. Na svoji omluvu uvádí, že kongregace nejsou spolky. A přece nejen všechny rakouské kongregace jsou v nejužších stycích, nýbrž jsou také sbratřeny s kongregacemi cizozemskými, konají mezinárodní sjezdy sokolské, na nichž mládež štvavými kázáními jest znovu rozněcována. Tak připravuje se klerikalismus před zrakoma vlády, štvaním mládeže, ke kulturnímu boji.« Nové kongregace zajisté se diví a žasnou nad tím, jak bohaté dary zasílají do Říma a jak jsou státu nebezpečné. Jak lze však vysvětliti, že současně, když štve se v Rakousku proti kongregacím, podniká se i v Německu válečné tažení proti těmto? O tom poučuje nás časopis rakouských loží »Orient«, ze dne 10. dubna, v němž čteme: »Velmi interesantně skizzoval br . · . R (lože Dél v Lugos) činnost Marianských kongregací a jejich organisaci, která již obepíná celou monarchii a fanatisuje jak dospělé, tak slabé, nezletilé děti. Navrhuje, aby lože zaslala dopis velkoloži, aby tato sledovala pozorně hnutí Marianské a letáky varovala obecenstvo před kongregacemi a jejich řáděním. Lože návrh tento přijala jednohlasně a usnesla se, aby mimo to prostřednictvím všech příslušných novin obecenstvo bylo upozorněno na škodlivost kongregací.« Snad katolíci věnuji tomuto novému válečnému tažení lože vhodnou pozornost a hojným přistupováním ku kongregacím dají nejlepší odpověď.

Proti špatnému tisku. »Klub hrvatskih književnjika« (spisovatelů) vydával knihy, kterých nemohl schváliti katolický kněz. S počátku lákal do svých řad i katolické kněze. Jeden z nich, farář a básník Evetovič, vystoupil ze spolku toho, aby mu dal na jevo svůj nesouhlas s názory klubu. Nedávno zesnulý kanovník varaždinský Lehpamer odbíral asi 30 let denník »Obzor«, ale když tento začal psáti protikatolicky, vrátil jej s peprnou poznámkou. U nás podporujeme stále ještě tisk bezbarvý nebo dokonce i nepřátelský.

ČERVENEC 1911

VLAST

ROČNÍK XXVII. ČÍSLO 10.

Ve znaku Zlaté Růže.

Studie k dějinám lidumilných zřízení v Jindřichově Hradci.

Napsal JAN VOBORSKÝ.

(Pokračování.)

Seznam měst a vesnic,

jež náležely za Adama II. pána na Jindřichově Hradci:

1. K panství Jindřicho-Hradeckému:

Bednárec Malý, Bednárec Velký, Blažejov, Bořetín, Budkov, Buk, Čiměř, Člunek, Děbolín, Dvorce, Dvoreček, Grambach, Hatín, Hostějovec, Hospříz, Jarošov, Jindřichův Hradec, Jindřiš, Kačlehy, Kruplov, Kumžák, Lásenice, Leština, Lhota Dolní, Lhota Horní, Lodhéřov, Lomy, Lovětín, Malíkov Kamenný (Český), Malíkov Německý, Matějovec, Matná, Mosty, Mutiněves, Nejdek, Nekrasín, Oldřiš, Olešná Německá, Otín, Pěná Dolní, Pěná Horní, Políkno, Polšť, Radounka Malá, Radouň Německá, Radouň Okrouhlá, Ratiboř, Ratmírov Malý, Ratmírov Velký, Rodínov, Roseč, Rosička, Rozkoš, Rutkov, Sedlá, Senotín, Skrýchov Dolní, Skrýchov Horní, Stejka, Strmilov (Strymilov), Střížovice, Studnice, Sukdol, Vayspachy (Višpachy), Vlčice, Zenotín, Žďár Dolní, Žďár Horní.

2. K panství Kardašo-Řečickému:

Březina, Čeraz, Drahov, Dráchov, Klenové, Kozmice, Lhota Malá, Mnich, Nítovice, Oujezdec, Plasná, Pleše, Pohoř, Řečice Kardašova, Samosoly, Světec, Zlukov, Žišov (Šišov).

3. K panství Strážskému:

Libořezy, Míšek, Pístiná, Plavsko, Příbraz, Stráž, Vydří.

4. K panství Žirovnickému:

Cholumna, Jakubín, Litkovice, Lstiboř, Počátky, Stolčín (Stoječín), Stranná, Štítné, Vlčetín, Zdešov, Žirovnice.

5. K panství Telečskému:

Bolíkov, Částkovice, Černice, Černíkov, Dijice Malá (Dějička), Dijice Velká, Doupě, Dubenky (Panské), Dvorce, Holešice, Hostětice, Chvaletín, Jihlavka, Jindřichovice, Kaliště, Klatovec,

Krahujčice, Královna, Kývanov Malý, Kývanov Velký, Lhota, Markvartice, Mrákotín, Mysliboř, Myslová Horní, Myslová Kostelní, Myslová Malá, Nevřehle, Nová, Olešná Závišná, Ořechová, Pavlov, Pole Horní, Praskolesy, Rudkov, Růžená, Rydlov, Řasná, Sašovice, Sedlejov, Slavonice, Slejboř, Strachoňovice, Stranná, Studená, Studnice, Sumrákov, Světlá, Šach, Štítky, Telč, Třeštice, Urbanov, Vesce, Volevčice, Volší, Vydří Krajní, Vydří Prostřední, Vylímce, Zvoleňovice, Žatec, Želetava.

* * *

Studentská nadace Jindřichohradecká, spadajíc vznikem svým v období od r. 1583—1698, kdy založeno bylo šlechtou, duchovenstvem a osobami soukromými celkem 85*) nadací, z nichž 62 byly tak zv. nadáními seminárními, byla tedy znamenitým činitelem kulturním a lidumilným zároveň, a proto také prožila celou tu přeměnu z nadání seminárního až v nadání studentské, c. k. státní pokladnou vyplácené.

V předmluvě díla »Studijní nadání v království Českém« (svazek I., str. XI., XII., XIII.), vypsána jest postupná tato úprava, jak následuje:

Dekretem české kanceláře dvorské ze dne 27. září 1785, svědčícím českému guberniu, byly na základě Nejvyššího rozkazu semináře a konvikty zrušeny a ve stipendia v penězích vyplácená přeměněny.

Dekret ten zní: »Jeho cís. král. Veličenstvo ráčil nejmilostivěji nařiditi, aby se všechna dosavadní nadání, při kterých jinoši pohromadě jsou, zrušila a ve stipendia přeměnila. Gubernium má tudíž o všech tamních nadáních toho druhu sem zprávu podati a zároveň své dobré zdání vysloviti o tom, jak by se nadání ta hned ve stipendia na ruku vyplácená přeměniti mohla.« —

Jako další důležitý krok státní správy, kterým zásada státní výsosti nad nadáními při zachování vůle zakladatelovy došla k vyjádření, uvésti jest nařízení českého gubernia ze dne

*) Vedle spisů v archivu c. k. místodržitelství buď v originále nebo v ověřených opisech uložených a v souborném vydání listin nadačních otištěných, svědčí o tom zápisy v II. kvaternu relací nebeské barvy B 12 (nadace Petra Fuchse z Vramholců), v III. zeleném kvaternu trhovém M 5 (nadace Václava Kumburga z Bliživa), ve IV. trhovém kvaternu olivové barvy H 21 (nadace Ludmily Kateřiny z Újezda, roz. z Tallenberka), v 2. leibfarben Kaufquatern G 4, 2. citronenfarben Kaufquatern H 23, 2. rothgranaten Gedenkquatern H 8 (nadace Františka Eusebia hraběte ze Žďáru), v V. trhovém kvaternu kšaftů, olivové barvy A 27 (nadační závěť Marie Elišky Zárubové z Hustiřan, jeptišky Korduly v klášteře Dominikánském u sv. Anny na Starém městě Pražském).

O velké studentské nadaci císaře Ferdinanda II. (s oddělením šlechtickým a měšťanským) nalézáme zápisy v deskách zemských z r. 1645 v kvaternu relací rozmarinové barvy druhém lit. A 27, z r. 1656 v kvaternu trhovém břeskvové barvy (odhady a vklady M 4), z r. 1657 v kvaternu památném rudém druhém lit. F. 12, z r. 1651 v kvaternu památném bílém liliové barvy lit. H 9, z r. 1651 v kvaternu památném třetím růžové barvy lit. O 9. —

Výpisy o původu a vzniku nadací z období shora naznačeného a přepisy nebo výtahy z důležitých listin o nadacích těch mám již sestaveny a použiju jich pro některou z příštích svých prací z dějin domácího lidumilství v království Českém, což jest hlavním mým životním úkolem na roli naší katolické literatury. —

22. června 1786, čís. 15.150, jímž se ustanovuje, že se mají obligace studentských nadání odevzdati zemskému guberniu a úroky že odváděti jest do c. k. komorní pokladny, kde také mají stipendisté úroky přijímati. — —

Jeden ze závažných a velmi důležitých momentů pro všeobecné officielní založení velkého katastru nadačních listin tvoří tyto úřední normalie:

»Unter Festhaltung des Grundsatzes, dass nach der mit dem Hofkanzlei-Dekrete vom 16. November 1826 bekannt gegebenen Allerhöchsten Entschliessung vom 11. November 1826 (P. G. S. B. 54. N: 89) der Wille des Stifters, falls er nichts gesetzwidriges enthält, bei Stiftungen genau zu befolgen sei, kann ein Stiftsbrief nur auf dem Wortlaute des Willens des Stifters aufgebaut werden.

Nur unter dieser Voraussetzung konnte auch der Befehl Wailand der Kaiserin Maria Theresia vom 30. Juni 1762 (Codex Austriacus B. VI. pag. 337), »Stiftsbriefe zu sammeln und wo keine vorhanden, neu auszufertigen, in Stiftsbüchern zusammenzutragen, und über solche Repertorien zu errichten«, in Vollzug gesetzt werden. —

Českým textem znějí normalie ty takto: »Při zachování zásady, že dle Nejvyššího rozhodnutí ze dne 11. listopadu 1826, oznámeného dekretem dvorní kanceláře ze dne 16. listopadu 1826 (sb. zák. prov. sv. 54, čís. 89) přesně jest šetřiti při nadacích vůle zakladatelovy, ač-li neobsahuje nic protizákonného, možno sestaviti nadační listinu pouze dle znění projevu zakladatelovy vůle. —

Pouze za tohoto předpokladu mohl býti proveden také rozkaz zvěčnělé císařovny Marie Teresie ze dne 30. června 1762 (Codex Austriacus, svazek VI. str. 337), aby nadační listiny byly sebrány a kde jich doposud není, nové byly vyhotoveny, v nadační knihy sneseny a o listinách těch seznamy aby byly založeny.« —

Ostatně bylo pro království České nařízením dekretu dvorské kanceláře ze dne 13. ledna 1841 číslo 34.598 a ze dne 22. února 1842 čís. 4598 a nařízením gubernia ze dne 31. ledna 1844 čís. 56901 zvláště ustanoveno, aby při zemském úřadu (t. j. nyní při c. k. místodržitelství) založen a dále řádně veden byl katastr nadačních listin, k čemuž dle provinciálního zákona z r. 1844 čís. 31 vydána byla také zvláštní příslušná úřední instrukce. —

* *
*

V podobě stipendií na ruku vyplácených udílela se »seminární nadání« až do zřízení Pražského konviktu.

Vedle dvorského dekretu ze dne 9. května 1803 vznikl konvikt ten z Nejvyššího úmyslu »znovu zříditi bývalé vychovávací ústavy pro studující mládež a upotřebiti k tomu všech ke konviktům, seminářům a světským alumnátům věnovaných nadání.« —

Skutečně otevřen byl pak Pražský konvikt ve studijním roce 1830—1831, když bylo jeho zřízení schváleno Nejvyšším rozhodnutím ze dne 28. října 1829 (dekret dvorské komise studijní ze dne 8. prosince 1829 čís. 5675).

Konviktu tomu, v němž zřízena byla 42 nadací místa, přikázány byly jakožto úhrada na místa nadací důchody těchto nadání:

a) z nadání hraběte Straky 22 místa,
b) z nadání císaře Ferdinanda, a to:
   1. šlechtických 6 míst,
   2. občanských 6 míst;
c) z Jičínského nadání:
   1. šlechtická 2 místa,
   2. občanská 3 místa;
d) z nadání Lobkovicova 1 místo,
e) *z nadání Jindřichohradeckého 2 místa.*

V osmácti letech, po která Pražský konvikt trval, stoupl počet stipendistův a tudíž také potřebný počet nadacích míst konviktu přikázaných na 135 a byla k úhradě míst těch přikázána celkem 33 nadání, upravená v 19 částečně kumulovaných skupinách (dle výnosnosti jednotlivých rent nadačních); v době zrušení konviktu (dekretem c. k. ministerstva pro veřejné vyučování, daným ve Vídni dne 26. září 1848, čís. 6305) bylo při něm *z nadání Jindřichohradeckého 6 míst.* Bývalí konviktisté měli pak dostávati stipendia peněžní.

Právní podstata požitku nadání Jindřichohradeckého, druhdy seminárního a úředními normaliemi v peněžní přeměněného, vyslovena byla také již dekretem dvorským ze dne 10. prosince 1788 č. 2356, dle něhož požitek »seminárních« stipendií při bývalých zrušených jesuitských kollejích bez ohledu na to, zda-li v místech, kde kdysi semináře byly, ještě gymnasia jsou čili nic, vztahovati se má na vyšší studie až do jejich dokončení.

Studentské nadání Jindřichohradecké vrátilo se tedy v celku svém zase tam, kde vzniklo k dobru a prospěchu studující mládeže katolické. Novodobá úprava nadací stala se skutkem, ukazujícím rozvoj i pokrok snah v tomto, zájmům lásky k bližnímu věnovaném oboru v Čechách, a podán tím jasný důkaz, že také v tomto směru v naší vlasti už v dávných časech čilý život se jevil a povždy neunavně a s nejlepším zdarem činnou byla péče, by též mládeži nadané, které se však nedostává darů Štěstěny, otevřela se dráha umožňující cestu za cílem vyššího vědeckého vzdělání. —

* * *

V dalším textu této monografie uvedeny budou ještě ty studentské nadace při c. k. gymnasiu Jindřichohradeckém, při nichž městská obec má aspoň právo presentační nebo dozorčí, nebo jichž jmění sama spravuje, nadace takové též sama ve vlastním oboru působnosti propůjčujíc.

* * *

Zakončuji tento první díl, ve kterém ovšem jen nejstručnějšími rysy načrtl jsem dějiny špitálu u sv. Jana Křtitele a studentské nadace Jindřichohradecké, dvou lidumilných velkolepých děl, vzniklých z ušlechtilých, Bohem milostivě požehnaných snah katolických pánů a vladařů v městě, jehož znak zdobí květ zlaté růže! Ačkoliv rukopis tento až na přepis zakládací listiny špitální a některých archivních spisů z doby Slavatovské — napsán byl valnou většinou v Praze, přece jen duch můj těkal ustavičně po »milém našem Hradci«, jehož zlatému květu zasvěcuji z duše rád tuto prostou znělku, napsanou v poetickém tichu lesního sadu v Rudolfově:

Zlaté Růži.

»V znaku města, chrámu nad portálem,
v oknech rondelu a ve mřížoví z kovu
skvěla jsi se, kvetouc vždy a znovu
v sídle Jindřichovu, v lesku stálém!

Přišly jiné doby, jiné rody,
cizí znaky družily se k tobě,
ale zůstala jsi přes vše nepohody
přec jen sídlu tomu ku ozdobě!

Kveteš do dnes, vzácná růže zlatá,
kveteš v paměť těch, kdo tebe měli
ve znaku jak zlatý klenot skvělý

a jimž dosvědčují dějin slova svatá,
že jen tam, kde srdce řídí víra,
láska k bližním nemizí a nevymírá!« — —

Nadšeně a rád dím: nemizí a nevymírá jako květ zázračný, květ svrchované milosti a lásky Boží k lidem všem, jež jedněm dává balsám sílící na rány osudu, zvaného chudoba, a jiným, jichž duše zachvívá se jako mimosa, jest stále blankytně kvetoucí Aronovou holí důvěry v Boha všemohoucího. —

Díl druhý.

Ostatní lidumilné nadace a významnější díla křesťanského milosrdenství v Jindřichově Hradci.

Do tohoto druhého dílu přítomné monografie, jako na nezvratný důkaz, že láska k bližnímu nemizí a nevymírá, jsou li srdce lidská prozářena a posvěcena svatým světlem víry, budiž úvodem dopis slavného purkmistrovského úřadu v Jindřichově Hradci, dle něhož také svůj pracovní pořad jsem sestavil, resp. rozvrh původně načrtnutý přiměřeně a dle nového materiálu listin výhodněji pozměnil.

»Městská rada Čís. 3184.
v Jindřichově Hradci.

Vaše Blahorodí!

Vyhovuje ochotně přání Vašemu, sděluji Vám ohledně chudinských nadací ve městě našem následující:

1. Nadace studentské.

Popis všech nadací, o nichž město má právo aspoň spolu praesentační, jest připojen. V novější době založil nadaci studentskou p. Čeněk Moravec (kapitál 12.000 kor.). Vedle toho jest na zdejším ústavě ještě několik nadací, o nichž rozhoduje jen ústav sám.

2. Nadace pro nevěsty.

a) Manželů Ignáce a Majdaleny Třebických,
b) Reichova,
c) P. Matouše Nikodéma. Založena stejně s nadací studentskou. Roční požitek 570 korun.

3. Nadace chudinské.

a) Velikolepá nadace manželů Třebických. (Každoročně 4 nevěsty po 420 korunách, 4 začátečníci po 420 kor., 20 starců a stařen po 80 korunách, 20 školních dětí po 80 kor. a mimo to rozdělí se ještě nejméně 500 kor. po menších částkách mezi chudé)*);

b) Löfflerova
c) Schrutzova
d) Fialové
e) Naxerova
} nadační listiny připojeny.

f) Ve »Vincentinu« zajištěno lůžko pro jindřichohradeckého příslušníka složením nadačního kapitálu 9000 korun.

g) V poslední době založila nadaci pí. Magdalena Mísařová legátem per 8000 kor., úroky mají se rozdati chudým po částkách 20—50 korun.

4. Fondy chudinské ve správě obce se nalézající:

a) Ústav chudých. Kapitál 120.983 korun. Úroků upotřebí se na potřeby chudinské.

b) Chorobinec 24.000 korun.

c) Sirotčinec 77.750 korun.

d) Opatrovna 32.000 korun.

Ustav sv. Jana Křtitele založen byl pány z Hradce. Nadační místa v něm obsazuje dočasný držitel fideicomissu jindřichohradeckého, vyslechnuv o podaných žádostech představenstvo města.**)

K snažší orientaci připojil jsem nadační listiny, pokud jich opisy máme, a žádám, abyste sobě neobtěžoval po upotřebení listiny tyto mi vrátiti.

V Jindř. Hradci, dne 4. května 1909.

Starostův náměstek: F. Kopidlanský.«

---

*) Idealní schema rozdělení ročních požitků nadačních, poněvadž počet nevěst a začátečníků není každoročně stejný, čímž vznikají po jistých obdobích přebytky interkalární k dobru základního jmění nadace. —

**) Viz díl první, stať A.

Úřední tento dopis jest zajisté projevem ochoty převzácné a jest též svědectvím o pokročilém zájmu městské obce Jindřichohradecké na otázkách lidumilství místního se týkajících.

* * *

Několik číslic z obecního rozpočtu města Jindř. Hradce na správní rok 1910 (jak obsaženy jsou v příloze k usnesení obecního výboru ze dne 23. prosince 1909, otištěnému v 1. čísle XL. ročníku místního časopisu »Ohlas od Nežárky« ze dne 31. pros. 1909) jest v ohledu na potřebu a úhradu jednotlivých položek místního chudinství a lidumilství rázu informativního.

Tak vykazuje rozpočtová položka čís. V.: *nadace manželů Třebických na průmyslovou pokračovací školu*:

potřebu:	*úhradu*:	*schodek*:
K 6450·—	K 4936 —	K 1514·—

položka čís. VI.: všeobecná veřejná nemocnice:

K 34.181·67	K 34.304·28	—

položka čís. VII.: *ústav chudých*:

K 9200·—	K 8190·25	K 1009·75

položka čís. VIII.: *chorobinec*:

K 4987·—	K 1407·84	K 3579·16

položka čís. IX.: *sirotčinec*:

K 9960·—	K 9960·—	—

položka čís. X.: *opatrovna*:

K 4546·—	K 2346·04	K 2199·96

položka čís. XI.: nadání manželů Rudolfa a Teresie Šetkových (dům č. p. 12-III v Jindř. Hradci):

K 1013·96	K 2161·30	—

Zvolil jsem vzhledem k definitivnímu sepsání a upravení tohoto rukopisu číslice z r. 1909 resp. 1910, podotýkaje, že na uhrazení celkového obecního schodku per 17512 K 53 h, resultujícího také z jiných položek obecního hospodářství, stanoveno bylo na rok 1910 vybírání 20% obecní přirážky. —

Látku pro druhý díl této monografie uspořádal jsem na základě úředních dat a listin mně zapůjčených, pokud bylo možná, až do doby nejnovější (to jest až do ukončení této části rukopisu v měsících červnu a červenci 1910) takto:

I. Studentské nadace při gymnasiu Jindřichohradeckém:

a) Nadace, při nichž obec města Jindřichova Hradce má právo presentační.

Studentská nadace Bedřicha Reicha.

Bedřich Reich, měšťanský obchodník a starší radní v Jindř. Hradci, uložil vedle svého kodicillu ze dne 25. října 1735 u městské obce Jindř.-Hradecké jistinu 3000 zl. rýnských za tím účelem, aby úroky z ní plynoucí ročních 40 zl. pod jménem Rei-

chovské fundace třem, dobře vychovaným, způsobilým Jindřicho-Hradeckým chudým *měšťanským* synkům, mezi nimiž přednost mají z jeho příbuzenstva pocházející a způsobilí, tak dlouho od magistrátu se vyplácely, až by tito šestou školu v Jindř. Hradci vychodili; po absolvování této měl však požitek bezvýminečně přestati.

Volba povolání zůstavena požívatelům nadace na vůli.

Ale povždy měli ohled míti v přední řadě k chlapcům ve školách triviálních se nalézajícím.

Presentační právo vykonávati bylo magistrátu s proboštem v Jindř. Hradci.

Výnosem c. k. místodržitelství ze dne 31. května 1897 ustanoveno, že nadace ta má býti propůjčena chudým, zachovalým měšťanským synkům, kteří navštěvují národní školu nebo gymnasium v Jindř. Hradci. Požitek nadační trvá, až stipendista vychodí národní školu a osmou gymnasialní třídu. Presentační právo při Reichovské nadaci studentské vykonávati má *obecní zastupitelstvo* společně *s proboštem* v Jindřichově Hradci.

Jistina nadační obnáší 10.000 K *a jest spravována c. k. místodržitelstvím v Praze, jež nadaci udílí.*

Roční požitek každého ze tří nadačních míst jest vyměřen na 180 K.*)

* * *

b) Nadace, při nichž městská obec spravuje jmění, majíc zároveň 1. právo presentační neb aspoň spolupresentační, 2. právo propůjčovací:

Studentské nadání Vojtěcha Lidmanského.**)

Vojtěch Lidmanský, kníže-biskup Kercký, věnoval k jubilejní slavnosti 50letého trvání dne 8. listopadu 1807 znovu otevřeného gymnasia v Jindř. Hradci dva státní dlužní úpisy po 1000 zl. konv. m. na zřízení aspoň dvou nadání studentských.

Ku požívání nadace této jsou jen ti žáci Jindř.-Hradeckého gymnasia povoláni, kteří zároveň jsou *příslušníky obce Jindř.-Hradecké*, a to v ten způsob, že jednu z nadací těchto jen chudému, nadanému, pilnému a mravnému synku *měšťanskému*, druhou však také synu příslušníka obce, který není měšťanem, za stejné nebo lepší způsobilosti uděliti jest.

*) Při výši ročního nadačního požitku jednotlivých, v této práci uvedených studentských nadací uvádím vždy číslice, pokud platny byly pro vypsání úředních konkursů v letech 1909 a 1910, neboť jak známo, přísluší c. k. místodržitelství jakožto nejvyššímu zemědělskému nadačnímu úřadu právo, při získání interkalárií nebo při intensivnějším vzrůstu té neb oné nadace, po předchozím dobrozdání účetního odboru v Praze roční požitek přiměřeně zvýšiti a upraviti. Rovněž tak jest právem tohoto úřadu nadačního, požitek nadace obnosem menším stanoviti, nastala-li by nepříznivá konverse hodnot ukládacích.

**) Vojtěch Lidmanský, narozen v č p. 66-IV. (na Nežárce) dne 12. dubna 1795, na kněžství vysvěcen dne 12. března 1818, stal se vikaristou při kathedrálním chrámu v Čes. Budějovicích, dne 1. října 1821 sekretářem konsistoriálním, dne 21. prosince 1822 biskupským notářem a ceremonářem, pak profesorem všeobecné pedagogiky, v červnu 1827 konsistoriálním radou, kancléřem a ředitelem

Požitek nadací trvá také po celý čas studií, tedy až do ukončení studií právnických, lékařských, filosofických a technických.

Právo udílecí přísluší c. k. místodržitelství, právo presentační však zastupitelstvu městské obce, pokud se týče městské radě v dorozumění s proboštem jakožto správcem duchovním a s c. k. ředitelem gymnasia.

Jmění nadace té spravované samostatně obcí Jindř.-Hradeckou obnáší 5000 K, z čistého výtěžku jmění toho dotují se dvě místa s ročním požitkem po 105 K.

* * *

Jindřicho-Hradecké jubilejní nadace.

Za příčinou 50leté jubilejní slavnosti opětného otevření Jindř.-Hradeckého gymnasia vyzval tehdejší purkmistr Alois Landfras všecky bývalé žáky a příznivce tohoto gymnasia, aby milodary u Jindřicho-Hradecké městské rady odevzdanými obci této umožnili založení nadace, kteráž má za účel, jednomu neb několika abiturientům gymnasia Jindř.-Hradeckého počátkem studií universitních býti prvním pramenem pomoci.

K vyzvání tomu sešlo se u městské rady 1630 zl. konv. měny.

List nadační byl dne 15. října 1860 vyhotoven a dne 21. prosince 1860 c. k. místodržitelstvím v Praze potvrzen.

Žadatelům o nadaci tuto jest prokázati, že zkoušku maturitní s dobrým prospěchem složili a aspoň osmou třídu gymnasijní na gymnasiu v Jindř. Hradci absolvovali.

Nárok na nadaci mají především příslušníci města Jindř. Hradce a není-li takových, jiní potřební abiturienti.

Z pravidla jest čistý výnos nadace této rozděliti 2 nadancům a jest z pravidla toho jen tehdy učiniti výjimku, když jen jeden příslušník města Jindř. Hradce o nadaci žádá; v tomto případě dostane se mu celého obnosu úroků.

---

kanceláře. V srpnu 1832 stal se kanovníkem při kathedrálním chrámu v Čes. Budějovicích, r. 1838 byl císařem a králem Ferdinandem V. jmenován radou a referentem v duchovních záležitostech při zemském guberniu. Dne 4. prosince 1838 stal se čestným měšťanem budějovickým a dne 13. května 1842 jmenoval jej panovník knížetem-biskupem krčským v Celovci. Biskup Vojtěch Lidmanský zemřel dne 23. července 1858.

Památkou na tohoto zasloužilého rodáka jindřichohradeckého jsou v klenotnici proboštského kostela v Jindř. Hradci tyto předměty z jeho odkazu: Pedum, jehož nejvyšší část jest stříbrná; v zátočce, k níž kraby přiléhají, jest Bůh Otec s koulí nebeskou v paprskové záři; stříbrný kříž, stojící na hlavici, s níž splývají listy akantové; pěkně pracované tělo Páně připevněno na kříži, jehož ramena vybíhají v trojúhelníky. Konvice s umývadlem (stříbrné); rovněž stříbrné konvičky s oušky rokokovými. Dvě žluté mitry po témže biskupovi. Na jedné na hedvábí vysoké zlaté vyšívání: v prostřed bohatý kříž, na obrubě klasy a révy se zlatými perličkami. Na druhé kříž, jehož konce ozdobeny palmetami. Na obrubě vzory z proplitajících se lupenův a rozvilin. (Dr. Novák: Soupis, str. 237 a 239.). —

Právo presentační přísluší městské radě v Jindř. Hradci, právo obsazení nadace přísluší pak c. k. místodržitelství v král. Českém.

Jmění nadace této v obnosu 3400 K spravuje městská obec Jindřicho-Hradecká, čistý roční výtěžek jmění toho obnáší 145 K.

* * *

Studentské nadání P. Matouše Nikodema.

Děkan Soběslavský, r. 1864 zesnulý, P. Matouš Nikodem ve své závěti odkázal své po zapravení všech dluhů zbývající jmění rovným dílem na zřízení nadace pro svatební výbavu a nadace studentské.

Nadační listina o nadaci studentské byla vyhotovena c. k. místodržitelstvím dne 7. října 1876.

Dle této listiny obnášelo kmenové jmění Nikodemovské nadace studentské 6050 zl.

K požitku nadace té povoláni jsou z Jindřichova Hradce pocházející studující, ať věnují se studiím jakýmkoliv.

Požitek trvá až do ukončení studií s tou podmínkou, že nadanec vždy dobrými známkami z prospěchu a výborným mravným chováním se prokáže.

Žadatelé z pokrevního příbuzenstva zakladatelova mají však dle stupně příbuzenství přede všemi jinými uchazeči nárok na nadaci tuto.

Právo presentační přísluší infulovanému proboštu v Jindřichově Hradci společně s purkmistrem tamtéž.

Jmění nadace té, spravované c. k. místodržitelstvím, činí 12600 K; z čistého výtěžku dotuje se jedno místo s ročním požitkem 570 K.

* * *

Jubilejní nadání z r. 1895.

Slavnostní komitét konstituovaný za příležitosti *jubilea třistaletého trvání jindřichohradeckého gymnasia* (v srpnu 1895) věnoval r. 1902 obnos 2531 K 64 h k založení nadace pro jednoho abiturienta c. k. vyššího gymnasia v Jindř. Hradci, jenž na ústavu tomto nejméně čtyři poslední ročníky studoval, maturitní zkoušku s dobrým prospěchem složil a řádně vystavené vysvědčení chudoby může předložiti.

Jmění nadace uloženo u městské obce Jindřichohradecké, jejíž představenstvu přísluší právo nadání udíleti, jakož i konkurs vypisovati.

Požitek nesmí býti, i kdyby z případných interkalarií během času vzniklo druhé nebo více míst, dle nadační listiny ze dne 10. prosince 1903 menší než 100 korun.

* * *

Nadace Karla Říhy.

Vrchní inspektor v. v. Karel Říha a jeho choť Gabriela darovali dle věnovací listiny (v Budějovicích dne 31. května 1905) na památku syna Karla 2000 korun k založení nadace pro jednoho žáka sedmé třídy c. k. vyššího gymnasia v Jindřichově Hradci, příslušného právem domovským do Jindř. Hradce, aby o prázdninách mohl podniknouti výlet.

Konkurs na požitek nadační v obnosu 80 K vypisuje městská rada, která nadaci tuto propůjčuje k presentaci gymnasiálního sboru profesorského.

* * *

c) Nadace, při kteréž má městská obec právo dozorčí pro právní základ, jímž nadace případně jest chudinská:

Studentské nadání Jana Brülla.

Jan Brüll, mistr sklenářský a obchodník, dne 30. dubna 1867 v Čes. Budějovicích zesnulý, odevzdal ještě za živobytí bratru svému Vaclavu Brüllovi dva úpisy metallikové v úhrnné ceně 2000 zl. konv. m. s nařízením, aby jich po smrti jeho ke zřízení studentského nadání použil.

Nadační list byl c. k. místodržitelstvím vyhotoven dne 17. února 1868. Vedle ustanovení tohoto nadačního listu povoláni jsou k požitku nadačnímu nemajetní studující z potomstva rodičů Jana Brülla a Václava Brülla, totiž Jana Brülla z Jindř. Hradce a Marie Brüllovy, rozené Strakaté z Chýnova.

Nebylo-li by potomků takových, mají nárok na nadaci tu pobočni příbuzni rodičův, při čemž bližší příbuzenstvo se strany otcovy, a není-li takového, se strany matčiny má přednost.

Nehlásil-li by se po nějaký čas nikdo z těch, kdož ku požitku nadačnímu jsou povoláni, budiž neupotřebených úroků použito ke zřízení nových míst.

Jakmile způsobem tím jmění nadační 8000 zl. dostoupí, přestaniž další ukládání neupotřebených úroků na úrok a buďtež pak platy neobsazených míst nadačních, a to po tak dlouho, pokud nepřihlásí se žadatelé s oprávněnými nároky, s polovinou Jindř.-Hradeckému ústavu chudých odváděny a s druhou polovinou na opatření šatstva pro chudé Jindřicho-Hradecké *měšťanské* synky, kteří na Jindř.-Hradeckém gymnasiu pilně studují a zachovalí jsou, vynaloženy.*)

Požitek nadační trvá po čas studií na realných školách, technických ústavech, gymnasiích, na ústavu ku vzdělání učitelů, dále po čas studií lékařských a právnických.

Posluchačům práv a lékařství dostaniž se, chtějí li dosáhnouti důstojnosti doktorské, požitku nadačního ještě po jeden rok po ukončení studií (t. zv. nadační požitek *před doktorátem*).

*) V takovémto případě nastává při Brüllově nadačním fondu obměna nadace studentské v nadaci chudinskou.

K dosažení nadace vyžaduje se vedle průkazu o příbuzenství dobrá známka z mravů a první všeobecná známka z prospěchu.

Dostane-li kdo druhou známku z mravů nebo chce-li neb musí-li třebas i v různých školách a obdobích po druhé opakovati, ztratí pro vždy požitek nadační.

Nadaci tuto udílí c. k. místodržitelství regia collatione, t. j. jako nadaci volně propůjčitelnou.

Jmění nadace této *v obnosu 6000 K spravuje c. k. místodržitelství*; z čistého výtěžku jmění toho dotuje se jedno místo s ročním požitkem 160 K.

C. k. místodržitelství má Jindř.-Hradeckému magistrátu a ředitelstvu c. k. gymnasia za příčinou hájení jejich nároků každoročně dávati zprávu, byla-li nadace propůjčena čili ne. —

* * *

d) Nadacemi, při nichž zvláštní zřetel míti dlužno k studujícím gymnasia v Jindřichově Hradci, jsou: studentské nadání *P. J. Matěje Růžičky — Dra. S. D. Schwarze-Sewardse* pouze pro gymnasialní studia s ročním požitkem 94 K, a *profesora Jana Vávrůova**) jubilejní nadace pro studující na středních a vysokých školách na památku 50letého slavného panování Jeho Veličenstva císaře Františka Josefa I. s třemi místy s ročním požitkem po 420 K. Při této nadaci mají po příbuzných zakladatelových přednost studující rodilí z Ižné a okolí, z Červené Lhoty, Samosol, Březiny, Vícemil, Mostečné, Pluhova Žďáru a Deštné, pak žáci Jindřichohradeckého gymnasia vůbec, mezi těmi pak vždy mají zase přednost mladíci z rodin rolnických.

(Pokračování.)

Pro korunu.

Veršované drama o pěti jednáních. Napsal François Coppée.
Přeložil Julius Beck.

(Pokračování.)

Jednání třetí.

Planina na Balkáně. Uprostřed jeviště ze tří čtvrtin vyčnívající trosky vítězné brány Trajanovy. Na vypouklinách válečné výjevy, některé postavy jsou zkomolené. Římská cesta, dlážděná velikými, nesouvislými dlaždicemi, vede na příč jevištěm a prochází obloukem. Na pravo, stranou cesty, u paty oblouku zvedá se hranice ze smolných otepí, u níž hoří dlouhá hlaveň, zaražená do země. Na všech stranách jedle a skály.

V pozadí pohoří, na několika vrcholech sníh. Hvězdná noc.

---

*) Jan Vávrů byl rodákem z Ižné u Deštné, studoval v Jindř. Hradci a byl profesorem v Lublani v Krajině. Když red. t. l. dlíval o prázdninách návštěvou v Deštné u † děkana Msgr. Bedřicha Kamaryta, vídal p. profesora na faře, kamž býval zván k obědu.

Výstup prvý.

Strážce, potom *Kozopas*.

Strážce (pohlížeje v záři hlavně na pískové hodiny)
Dle sutek mých je půlnoc za hodinu . . . Převraťme je.
(Převrátí přesýpací hodiny a postaví je na zem)
Tam dole zapomněli as, že vystřídati mne je,
neb jindy muž, jenž střídává mě, spíš byl na svém místě . . .
A ochlazuje se . . . dnes v noci mráz uhodí jistě.
(Spatřiv kozopasa, který se vynořil nad skalisky.)
Kdo je to tam? . . . Tys kozák, jenž sem nyní cestu váží?
Kozopas: Zdráv, Šandore!
Strážce: Zdráv, Jovane!
Kozopas: Tys dosud tady stráží?
Strážce: Ba, čekám, kdo mne vystřídá a průtah ten mne hlodá,
neb dnešní noci vítr mrazivý jak jehly bodá . . .
Však, proč pak ty jsi stádo opustil a slezl s hory?
Kozopas: Jdu od pramene, kde jsem nabral vody do čutory . . .
však pes můj bdí a věru ani šelest nepropase.
Strážce: Pak jeho zaměstnání s mým tak skoro stejné zdá se.
Spát ve dne, bdíti za noci, mít nastražené uši
a oči dokořán; to jemu i mně konat sluší.
Kozopas: Ba věru, Turek vlkem je a tys pes hlídající
a Michal jako pastýř . . . Ale dobře umí stříci,
toť hrdina, jenž ani v spánku zbraně neodkládá,
čím byli bychom bez poplašných hranic, jimiž zráda
i úklad mařen jest? Toť velitel, jak lze si přáti! . . .
Strážce: Je velký Branimír! . . . Však měli by mne vystřídati,
tři dny tu trávím, žádoucno to po tak dlouhé době.
Kozopas: Mně drsnějšího života se dostalo než tobě.
Dnes večer teple povečeříš, lehneš do postele,
však mně tu nutno na planinách pobýt léto celé
jen s kozami a neustále býti bez bytosti,
že, zimnice mne napadnouti, zemru bez svátosti! . . .
Co naplat, pranic nezměníme v životě tom strohém . . .
Buď zdráv a s Bohem, Šandore!
Strážce: Zdráv, Jovane! Jdi s Bohem!
(Pastýř odejde.)

Výstup druhý.

Strážce: Ta kletá zima roztřásá a zalézá až v kosti.
Dnes večer nabývají hvězdy zvláštní zářivosti!
Prý svědky jsou, jichž oči otevřeny bez ustání.
Máť moje říkala, že hvězdy na nebeské báni,
jež noci hluboké a modré leskem oživují,
už od stvoření světa všecky viny pamatují,
a všechny zločiny, co jich tu bylo napácháno
a lidským zrakům ztajeno a nikým netrestáno;
a při posledním soudu proti zločincům prý vstanou
a vinu jejich dosvědčí. Dnes též, jak zvláště planou

— snad samota jen předtuchu tu vzbouzí u člověka —
tak zdá se mi, že zločin někde na blízku tu těká.
Jak dnešní večer září! . . . Avšak nač to pomyšlení?
Je jasno, vítr severní, to zvláštního nic není . . .
Jsou pouhé pohádky to dětské, jimiž uspávala
mne matička, když večer na klíně mne kolébala.
(Michal Branimír vstoupí pozadím v takové čepici a plášti, jaké má hlídač.)
Tam jakýs muž . . . to jistě přichází mne vystřídati.

Výstup třetí.

Michal, strážce.

Strážce: Kdo tam?
Michal: Jsem přítel.
Strážce: Heslo.
Michal: Raková.
Strážce: Pojď blíž, to platí.
Máš s sebou dosti potravin?
Michal: Mám, co jich potřebuji.
Strážce: Nuž, na tři dny ti tady svoje místo postupuji;
však rci mi, kamaráde, nevím, že bych tebe vídal.
Michal: Jsem starý hlídač, ale u Etropole jsem hlídal.
Strážce: Víš, že máš stavit každého, ať kdokolivěk je to?
Michal: Vím.
Strážce: Místa zdejší znáš?
Michal: Jsem zrozen ve krajině této.
Strážce: A nové heslo?
Michal: Řekne mi, kdo přijde vystřídati.
Strážce: Je všechno v pořádku. Buď s Bohem, nyní půjdu spáti.
(Strážce odejde.)

Výstup čtvrtý.

Michal: Můj slib, má přísaha! . . . Zde pomník, tady stanoveno
bych vyplnil, co přísahou mou bylo zaručeno . , .
Jak ticho zde! Jen zdola ručej přitlumeně kvílí . . .
Sem Othorgyl se blíží již. Snad za nedlouhou chvíli
se ozve na dláždění římském dusot jeho koně
a vjede pod oblouk, jejž září vítěznou se cloně,
dal vztýčit císař Trajan, Dáky tady potřev v boji.
Co na tom! Všecko učiním, ať cokolivěk stojí!
Má Basilido! Když's mne před odchodem v lokty jala,
svou něžností's v mých prsou výčitek hlas udolala;
tvou ruku zlíbal jsem, ač propast zeje v jejím kynu.
Již chutnám prudkou rozkoš milovat tě do zločinu
a ježto nutný je a zamlouvá se tvému ždání,
jej dovršuje, cítím hrůzostrašné radování.
Já přísahal ti, zmámený se do tvých vlasů hříže.
A kdyby místo Turka věčných temnot děsný kníže
mi nabízel tu cenu s tváří příkře vysměvavou
a byť by koruna ta plála výhní pekel žhavou,
ji přines bych ti, Basilido, ve své ruce žhoucí! . . .
Ó, ty mě nepoděsíš, noci, hvězdami se skvoucí!

Výstup pátý.

Michal, Konstantin.

Michal (stranou, spatřiv Konstantina, jenž se právě objevil na pravo mezi skalami.)

Co je to? . . . Zjev? . . . To jakýs muž se dere
na skalisko . . .
(Nahlas a prudce)
Ha, hola, tuláku, sem nesmí nikdo příliš blízko.
Jen zvolna! . . . Stůj, hned stůj! . . . Zde přísné platí
nařízení . . .

Konstantin (blíže se):
Klid, otče, kromě syna vašeho zde nikdo není.

Michal: Můj syn!

Konstantin: Jsem.

Michal: Konstantine, rci, co sem tě nyní vede? . . .
A proč se chvějí tvoje rty a líce tvé jsou bledé? . . .
Proč přicházíš?

Konstantin: Proč vy jste zde?

Michal: Co vede tě v ta místa,
rci, pokud trpěliv jsem.

Konstantin: Povinnost. Vím, co se chystá.

Michal: Co víš? . . .

Konstantin: Že v brzku naplní se Balkan zbraní třeskem;
že Turek jde a u hranice, jež má vzbouřit bleskem
svých plamů, není strážce, jenž by nebezpečí hlásil;
noc dnešní přicházím sem, abych křesťanskou zem spasil
a chránil vaši čest a vaši duši vysvobodil
a před vámi i proti vám plam na hranici vhodil.

Michal (stranou): Ó, dobrý Bože! Vyzýval jsem vládce pekelného
a ejhle, on tu podobu vzal na se syna mého!
(na hlas) Toť šílenství! Či napadlo tě vskutku také zdání?

Konstantin: Můj otče, ušetřte si hanby takového lhaní.
Trůn, jenž byl nabídnut a Turek, jenž je čekán tady . . .
Vše dobře slyšel jsem a známy jsou mi všecky spády.

Michal (stranou): Ha, peklo!

Konstantin: Nebo spíše ne . . . O ne, to možno není,
ne, mýlil jsem se, bylo to jen hrůzné, strašné snění,
mne jalo šílenství, však vy jste jednal bez závady . . .
Když prohlásil jste otevřeně, že jste hotov zrády,
tím chtěl jste oklamati onu ženu, lichotnici,
že je to tak? A polibek tu smlouvu pečetící,
jda tichou nocí sem, jste se rtů svojich setřel dlaní.
Již uhod' jsem. To byl jen úskok, pouhé oklamání.
To bylo pro boj svatý, pro zem tu, k níž láskou lneme,
to byla podlá maska, s níž se nyní rozejdeme.
Sem jdete povel dát, by Othorgyl, jejž zaskočíme,
byl zničen. Balkán, korunovaný tím ohněm, při němž bdíme,
vzplá rázem všechen od Iskrenu až tam k Chilandaru
a já se vzbudím sproštěn kouzel strašlivých a čárů!
Můj otče, zažehněte hranici, by jasem zaskvěla se!

Michal: Jsem tedy podezřelý ti a syn můj po mně pase.
Můj dědic, jemuž patří jméno mé i se vším tady,
se osměluje tázat se, zda dopouštím se zrady.
Toť zvláštní. Od kdy pak to otci mlčky snášet sluší,
by jeho syn u jeho dveří nastavoval uši?
A ode kdy jsem toho dbal, co syn můj o čem říká?
A od kdy velitel je podřízeným pobočníka?
Bys na to odpověděl mi, cti té ti nedopřeji.
Víš, že mne poslouchají, když jen brvou pozachvěji.
Že chci dnes večer zůstat o samotě na té pláni,
ty do tvrze se vrátíš na své místo bez váhání,
a třes se, pomsta hněvu mého dovede být hrůzná.
Zde oheň zaplane, až velitel tvůj toho uzná.
Vím dobře, čeho blaho této země vyžaduje.
Jdi na své místo. Uposlechni. Pán tvůj rozkazuje.

Konstantin: Vše pravda tedy. Zráda dospívá už do vrcholu.
To nebyl trapný sen. Teď teprv nesestoupím dolů.

Michal: Ty přes to?

Konstantin: Oh! Mne nepoděsí vaší zlosti příval.
Neb co mi zbylo z lásky, kterou k vám jsem v srdci skrýval,
můj otče, přivedlo mne dnešní noc sem na výšinu,
bych postavil se mezi vás a cestu ke zločinu.
Pryč úctu k vůdci vítěznému, kterého jsem synem!
Pryč lásko synovská! Má duše touží po jediném:
chci zabránit — a Bohu budu z toho účty klásti —
té hanbě otcově a neštěstí, jež hrozí vlasti.
Mne pusťte! Nutno, aby oheň vzplanul nad vrcholy;
chci zapáliti hranici.

Michal: Tvůj pán to nedovolí.

Konstantin: O, rozvažte a vystříhejte propasti se bezdné!
Vždyť věčný Bůh vás zří a shlíží na vás nebe hvězdné!
Sám sebe ptal jsem se, když pronik jsem vám do tajnosti,
co vyžaduje čest a co jest mojí povinností.
O běda! Jasno bylo! Udat, kam se chcete vrhnout,
vás s vaší ženou udat! Tomu Turku masku strhnout . . .
Však pro vás, nešťastníku ženoucí se v zatracení,
to značilo by umřít po strašlivém utrpení;
ten zločin vyjít na jevo, pak rázem veta byla
by po slávě, jež laurem vaše skráně ověnčila.
Toť zřejmé, vykonám-li povinnost mne nutkající,
že propadáte těžké potupě a šibenici.
Ten krutý čin, že svého otce syn by ztrestat nechal,
mne zděsil tak, že mlčel jsem a za vámi pak spěchal.
Ne, nechtěl jsem, by vaše slavné bohatýrské jméno
tak těžkou potupou a hanbou bylo zneuctěno,
by vaše sláva byla odvána, jak větrem listí
a na váš hrob by kolemjdoucí plval v nenávisti.
Znám mlčet. Ač mi srdce vaše počínání rvalo,
přec otálel a odkládal jsem, pokud jen se dalo.
Teď čas, kdy povinnen jsem činem víře své i zemi.
Chci zapáliti oheň poplašný. Nuž, ustupte mi!

Hněv vlasti své a zlobu nebes hleďte usmířiti.
Svým mlčením, a nepřestaňte na mysli to míti,
jsem zachránil vás před hrůzami muk a od popravy.
Mne nebýti, už kat by pánem býval vaší hlavy
a poznal byste tíhu okovů, v něž by vás skoval . . .
Můj otče, neučiňte věci, abych nelitoval!

Michal: Je příliš pozdě. Lituj, že jsi zachránil mé žití.
Měl's, bohabojný synu, záští svoje ukojiti,
vše vyzradit a zřít jak vojsko mé se na mne vrhá
a svého velitele meči ubijí a trhá.
Teď tobě hůř. Tvé srdce o krok rozhodný se přelo;
mé srdce však je jiné, koná hned, co uzavřelo.
Kdo pranic nepředvídal, praničemu nezabrání
a proto nedovolím ohni vzpláti na té pláni.

Konstantin: Že byste vy chtěl vydat naše staré pohraničí!
Pak uchvátil by Turek celou Evropu a zničí
i všecko křesťanstvo!

Michal: Jež nevděkem jen splácet umí.

Konstantin: A Ježíš Kristus, Bůh váš!

Michal: Dal-li Bůh ten korunu mi?
Ji chci a třeba jemu na úkor, přec zmocním se jí!

Konstantin: Však králi novému by osudným moh' být kruh její;
neb stává se, že čelo zrádce není s její šíři.
Vám na ramena sklouzne, připoutá vás ku pranýři.

Michal: Mne tupíš! . . . Příliš daleko tě hněv a smělost vhání!

Konstantin: Nuž, zlý jsem . . . Odpusťte! však neoslyšte mého ždání!
Mně třeba pomoci! už sotva vím, co ret můj říká.
Sem, na pomoc mi slavné upomínky válečníka!
O noci omamné, kdy nad Turky jsme zvítězili
a spousty kořisti a praporců tlum vydobyli,
kdy zazněl radostně vzkřik pyšný otce vítězného,
jenž nalezna jal v náruč panoše a synka svého
a čelo zlíbal mu, kde neochládla ještě jizva,
vás upomínky hrdinské zve na pomoc má výzva!
O, hrdinnosti dávná, rekovnosti, jež jsi byla,
sem spěchej, bys se před tím nešťastníkem vynořila,
by nad podlostí zrády své se zaruměnil žhavě!
O rci mu, že by poznal, zítra vjezd svůj v město slavě,
že prapory, jež nad branami paláců by vlály,
jej vítaly by poličkem a posupně se smály.
O rcete, rcete hrdinovi, jehož chabost jímá,
že vojsko jeho, které na bojištích v hrobech dřímá
to ví, že vůdce jeho směrem zločinným se bere
a o tom spolu mluví, čekajíc, až noci které
rept lidu hněvný, přesycený zhrdáním a děsem,
se k jeho zkrváceným hrobům protře horským vřesem! . . .
Ne, bídným tak se nestanete, a co ujednáno,
vše zavrhnete. Nechtějte, by bylo proklínáno
vždy skvělé jméno vaše, památka tak druhdy slavná! . . .
Což nezříte, že klečíc úpí vítězství k vám dávná?

Ta vítězství, jež Západ jásající plesem zdravil,
ta odvrhnete, jak byste se poběhlice zbavil?
Ne, taký zločin hanebný a nízký nespášete!
Ne, takým nestanete se a státi nemůžete!
Vám k nohám padám, s prosbou úsilnou k vám ruce zvedám,
jsa jist, že zase s rekem svým a otcem svým se shledám!
Vy zapálíte hranici, jež srovnána zde stojí
a z nitra svého vyrvete se špatnou snahou svojí
slib nečestný a záměr hanebný a plný zkázy
a na oheň je vhodíte, jak plevel ohyzdná se hází,
by s jejich kořenem i plod se rozplynuly v kouři
a zůstanete čist a vítr, který nocí bouří
váš hrozný záměr rozevěje v daleku a šíru
a rozmetá jej v plamenů a jisker divém víru!

Michal: Už dosti toho. U všech ďáblů! Povstaň bez meškání!
Chci býti králem těchto pyšných hor i dálných plání,
chci korunovat ženu svou a pomstíti se knězi
a to, jak nebe jasné je, mi pranic nezamezí.
I ty pak chuť na svoji vášnivost a odboj ztratíš.
Jdi zkusit raděj, zdali spíše kořist nevychvátíš
lvu, dřív než do ní svoje neúprosné spáry zatne,
však zde jsou prosby, vzdychání a hrozby málo platné.
A věz, že přes tvou všecku zlost se dětsky vzpouzející
co budu živ! plam nezasvítí tady na hranici.

Konstantin: Živ! . . . Jaké slovo přepodivné pronesl jste právě?
Živ! . . . Jaká krutá, hrozná myšlenka mi vzniká v hlavě
a krvavostí svojí rozum rozžírá a mučí?

Michal: To nechápu . . . Mne vehnat chtěl bys smrti do náruči?

Konstantin: V té chvíli vzpomínám, že osud taký by vám kynul,
že málem smrtí nečestnou jak zrádce byste zhynul!

Michal: Co díš?

Konstantin: Teď připadá mi, čas co mařím s vámi řečí,
že Turek vniká v doliny a vzrůstá nebezpečí,
a vzpomínám, že povinnost mi káže přejít k činu.

Michal: Tvá povinnost?

Konstantin: Mně říká, jakým velkým byl jsem bloudem,
když snažil jsem se zachránit vás před posledním soudem,
že vaši hlavu chrániti, nás vrhá do neštěstí . . .
a břitký meč můj že můž zablesknouti v mojí pěsti?

Michal: Ty! Meč tvůj!

Konstantin: Meč můj bezeskvrnný, jehož ocel skvělá
kdys dovedla smrt odehnati od vašeho čela,
kdy turecká zbraň do těla se vlastního mi vryla . . .
Však teď kdy zřím, že zášť a mrzká touha způsobila,
že prahanebným zločincem se bývalý rek stává,
že na vše zapomíná, kleté Turky vyhledává
a jde k nim na žebrotu po koruně uloupené,
můj čistý, povznesený meč se kvapem z pochvy žene
a rozpálený hněvem, touhou po odvetě vzňatém
mi rozkazuje v při té vaším soudcem být i katem.

(Tasí meč).

Michal (tasí rovněž):
Mám také meč a ten se za tvým mečem nepoplíží.
Konstantin: Svou hájím otčinu a Evropu, jež věrna kříži,
jsem vojákem a konám čest co velí domoviny,
váš meč však zrádě propadl a tasen za zločiny.
Bůh zří náš boj! Moc jeho schýlíš mou neb vaši
váhu! . . .
Smrt zrádci!

(Konstantin vypadne na svého otce. Meče se chvilku kříží. Michal bodnut přímo do prsou, zavrávorá.)

Michal: Ah!
Konstantin: O, Bože můj!
Michal (klesne a skonává): Buď proklet, otcovrahu! (Zemře)
Konstantin: Však znamení . . . Je nutno vhodit hlaveň na hranici.

(Uchopí hlaveň a vhodí ji na hranici, která rázem vzplane. Do konce hry objevují se v dálce na horách jiné hlásné ohně a slyšeti jest hřímání poplašného děla.)

Jste svědky, hvězdy jasné, oči Boží, čin můj zřící!
Však před mrtvolou tou a při plameni, jenž zde svítí,
se osměluji s duší odestřenou na vás zříti.
Můj otec vlast i víru zrázel! Toho nezabuďte!
Já, hvězdy jasné, zabil jej! Nuž, čekám na soud . . . Suďte!

(Pokračování.)

Podlomená větev.

Napsal ALOIS DOSTÁL.

(Pokračování.)

VI.

Vydařila se svatojánská pouť na Větrově, hned ráno zvěstovalo slunce krásný den a pohodu. Že bude parno, z toho si nic hostinští nedělali a do lesa odvezli o několik soudků piva více. Kde jaký kramář, kde jaký trhovec, řemeslník, kolovrátkář, všichni se sem nastěhovali a cesty obsadili tak, aby jim poutníci neunikli. Na hlavním průseku, na stezkách i na serpentině ozývala se hudba a toho dne všichni zajíci zalezli do houštin a srnci utekli do lesů panských. Hajní nemusili hlídati hranice, sem by do té vřavy nedostali jelena, kdyby ho Doček sebe líbezněji volal a lákal.

Však se střelci dosti nachodili před poutí, aby přece měli na hostinu zvěřinu. Posměchu by se jim dostalo, kdyby nemohli známým předložiti srnčí neb aspoň uleželé jelení. A teď už hospodyně uměly takové maso připraviti. Před časem jedna dala k němu křenovou omáčku jako na hovězí, ale nyní pekly už i tetřívky. Ale také hajní dávali pozor, a ten onen střelec by zůstal bez zvěřiny, kdyby se nepoštěstilo zase »fořtovi od Větrova«, nalezl opět laň, ale že to bylo na půdě selské, neměl s tím nálezem u soudu opletání. Jenom že nebyla celá laň jeho, dostal řádný podíl, a žena jeho mohla směle zvěřinu péci.

»Ze mne bude ještě pořádný člověk,« pochvaloval si, prodávaje kůži.

»A na mne zapomínáte,« významně řekl řezník, který od střelcu kupoval ve dne i v noci.

»Teď to tak nejde, ale přinesu,« sliboval Doček.

Sublovští měli z laně dosti zvěřiny, byla poněkud zatvrdlá, ale hostům chutnala.

Čile se prodávalo na Větrově do poledne, potom se přesunula pouť dolů do vesnice, kde atrakcí pro mládež byl kolotoč a pro dospělé taneční zábava.

Také mladý Tourský vyhledal mezi krámy Verunku. Vyšli z kostela a zapadli mezi pernikáře, kteří pod velikými plachtami halili své výrobky jsouce přímo obléháni.

Verunka měla nové šaty barvy zelené, na hlavě podobnou šálu a v ruce si pohrávala slunečníkem, který však zřídka otevírala. Jenom hořela zdravím a krásou, slušelo jí to a mnohé mladé oko s potěšením na ní spočinulo.

Také Tomáš byl celý nový. Opozděně dostal nový šat a klobouk si koupil zde ráno. Sojčí křídlo pro něj měl připravené v notesu. Statně si vykračoval a kouř z doutníku odfukoval. Stavěl se, jakoby dívku nepozoroval, ale Verunka naň zavolala:

»Neuhýbej, Tomáši, když máš plniti povinnost a kupovati dárek pouti. Je to dosti smutné, že se musím sama dohlašovat.«

»A tak? Ty také zde? Což tě matka nepotřebovala u kuchyně? Tak jsem byl bezpečen!«

»Já si přivstala a co na mně bylo, dávno udělala. Snad abych nešla na Větrov? To nemohu udělati ani k vůli tobě. Marně bys mne s dárkem hledal.«

»No, k vám bych s ním nešel,« poznamenal Tomáš. »To bych jel.« —

»A snad ne. My nikoho nevyhazujeme. A zvláště když můj otec starostou, musí býti u nás každému dvéře otevřeny.«

»Nevím, nevím, jak by to dopadlo. Což ten soud o les obecní? Můj otec je také — buřičem.«

»Že chceš takovou mrzutou věc i dnes připomínat — o pouti!« horlila dívka, zasmušivši se. »Je těch hádek a nepřízní dost jindy.«

»Máš pravdu, ale přece o tom zmíniti se musím. Vždyť prý máte — vy starousedlíci — také dnes svoji zábavu u Jíravů.«

»Slyšela jsem, že tam bude muzika.«

»A nikdo z dolního konce nesmí k nám na Zavadilku.« —

»O tom posud nevím.«

»Však to ještě uslyšíš. Dnes nebudeme spolu tančiti,« smutně předpovídal Tomáš.

»Přijď k Jíravům na poutní zábavu.«

»Od vás by mne jenom vylili, ale ve vaší hospodě by mně ještě něco přidali. Tam nesmíme.«

Verunka se zarazila. Kdyby se tohle stalo a chasa z dolního konce byla odloučena od těch horních, pouť by byla zcela zkažena.

»Znamenitě se vám bude tančiti — jak v díži,« posmíval

se Tourský. »Pět párů se tam už tlačí. A Vencl přivedl čtyři hudebníky. Na Zavadilce hraje celá kapela — na sále.«

Verunka se zasmušila nad těmi vyhlídkami, ale spokojila by se se světnicí u Jíravů, kde je skutečně málo místa, nedbala by, že do skoku hrají pouze housle s klarinetem, jenom kdyby mezi tančícími byl spolu Tomáš. Ale ten k Jíravům nepřijde.

»Tak, tak, už jsme rozdvojeni i v té zábavě,« pronesla dívka se steskem.

»A bude ještě hůře. Slyšela jsi toho cizího kazatele? Mluvil o svornosti v rodinách a obcích. To jakoby dostal látku od našeho pana řídícího, který také ku svornosti radí.«

»Mrzutá věc.«

»Nechme toho! Pojď, koupím ti pouti,« vybízel Tomáš.

Ale nyní jakoby Verunka netoužila po dárku, který dříve s takovým úsilím vyžadovala.

Tomáš už přistoupil ke krámu a rozhrnuv řadu zevlujících a se olizujících dětí, ukázal na největší marcipánové srdce s cukrovým nápisem »Mému miláčku«. Dostal je bez obalu, zaplatil a hned podával Verunce řka: »Zde máš za pomlázku.«

»Ale proč si děláš takovou škodu?« upejpala se dívka, skládajíc srdce do šátku.

»A jak to bude večer v zábavě, o tom se ještě domluvíme,« odkazoval Tomáš, který si nemohl ani pomysliti, že by o pouti s milovanou dívkou netančil.

I jiní kupovali, čile šel obchod, málo kdo si všímal druhého, a tak ani této rozmluvy a toho obdarování nikdo tu nebyl svědkem. Mladí lidé na chvíli se rozešli, vlastně byli davy od sebe oddáleni. Verunka se přichytila družek a Tomáš poodstoupil stranou.

»Tak už máš také dárek?« švitořila děvčata. »A nějak se smutně tváříš. No co? Doufala jsi něco jiného dostati?«

»Ani mne nenapadlo!« odsekla Verunka. »A kdybych nic nedostala, také bych byla spokojena.«

»Nevím, nevím. Bez dárku jistě bys dala Tomášovi o muzice košem. Ale pověděla bych ti o nánradě. Nový lesní adjunkt kupuje všem dívkám.«

Verunka pohodila hlavou.

»Co je mně do adjunkta! Kam půjdete, děvčata, do zábavy?«

»Kam jinam, než na Zavadilku. Odpoledne tam bude těsno, ale s večerem přespolní odejdou domů. Potom my máme solo.«

»Je prý také něco u Jíravů —«

»To je sousedská, to není pro nás, tam se nepotlačíme. Něco jiného je na sále.«

»Ovšem dívkám se to mluvilo, žádná nebyla dcerou starousedlíkovou, žádnou rodiče nebudou nutiti, aby volila hostinec na dolním konci.

Verunka se neprozradila se svými obavami, družky by se jí vysmály. Šla s nimi, marně se ohlížejíc po Tomášovi.

Junák stál u kostela, kde se nyní prázdnilo. Dva muži odnášeli ze hřbitova kazatelnu. Do chrámu vcházeli ti, kteří se tam dříve nedostali. Jinak tu bylo mrtvo mezi hroby. Jenom přes farskou zahradu zaléhal sem šum z krámů.

Tomáš díval se přes mladou paseku do dálky. Ležel před ním obecní les, dále se prostíraly Lomy. Na některé statky bylo viděti jako do cíle. Tourského zajímal ten obecní les, k vůli němuž byl veden spor. Chalupníci zadali stížnost, dožadujíce se podílu jako starousedlíci. Už tu byl jejich advokát, který zkoumal spornou záležitost. Přijela komisse, velmi mnozí svědci byli vyslýcháni. Také knížecí lesní správa žádána o dobrozdání. Nahlíženo do map, starosta musil předložiti staré knihy účetní, pokud byly u obecního úřadu.

Posud se nevědělo nic jistého, starousedlíci nebyli bez starosti, žalobníci si dělali naděje.

Honěk několikráte mluvil na Zavadilce jako řečník, vtipkaři ho nazvali advokátem sublovským, a kdosi mu to přimaloval v noci i do štítu, jímž ohlašoval kolářskou živnost. Znalci hádali, že to ještě dlouho potrvá a mnohými instancemi projde, než bude vynesen konečný rozsudek.

Ale následky už nyní se jevily.

Tomáš hleděl na ten les a zdálo se mu, že by lépe bylo, kdyby tam na těch pozemcích ani nevyrostl. Nebyl sázen dle řad, kmeny tu rostly maninou jako vůbec ve starších lesích. Asi třetina byla vykácena, ale zase kulturována.

Junák pohodiv hlavou, bral se tam, kde bylo veseleji, kde pout dosáhla rušného vrcholu, aby zase ochabovala. V lese byly rozbity tábory, jedlo se tu více rukama než vidličkou, hostinští roznášeli více pěny než piva. Někde v krámě z poloviny bylo vyprodáno, kramáři už chraptěli.

Tomáš pátral po Verunce, ale nenalezl ji. Odešla asi domů, aby pomohla matce v obsluze hostí. Lhota obyčejně na pout porazil vepře a k němu zabil i telátko. Lidí tu bylo mnoho, starostu navštívili páni, s nimiž měl co dělati v okresním výboru, ve městě a jinde. Každému se dostalo pohostění. Kdo přišel v čas, dostal teplou vepřovou, pro pozdější na stole byly přichystány mísy se studenou telecí a zvěřinou. Každý si mohl volně brátí. Také soudek piva stál v síni a když duněl prázdnotou, dovezen jiný. Hosté přišli a odešli, přivedli jiné, nikdo nebyl odmítnut.

Lhota měl pěkný statek, kde se nekoukalo na najedení, byl pohostinný — a pout byla jednou do roka spojena hned s posvícením.

Verunka měla dosti práce, třeba se všechno peklo v chlebové peci po koláčích, pro něž se v sobotu několikráte vytápělo. Chvat trval do večera, ale potom se všechno prázdnilo. Jenom nejbližší příbuzní zůstali na den následující, ale s těmi se nedělalo okolků. Náleželi jako do rodiny, brali si, co chtěli a jedli, co zbylo.

Verunka musila následovati rodiče a bratra do zábavy k Jíravovům, nalezla tu několik stejně málo potěšených družek, dcer to starousedlíků nebo lidí na těchto závislých. Tančili tu staří mladí, starosta Lhota hned odváděl ženu do kola.

»A my nepotřebujeme choditi na Zavadilku, tady si vždycky zařídíme zábavu,« mínil Špáta, také roztáčeje svoji manželku.

I mladí se dali do tance, ale nelíbilo se jim tu. Chasy bylo málo, místnost nedostačovala, hudebníci hráli slabě. Sousedům se

to líbilo, byli veselí, ale omladina se tu nudila. Šuškala cosi mezi sebou, dávala si znamení a pomalu se vytrácela ven. Když byli všichni na dvorku, vyrazili na silnici.

»Ale jak to dopadne?« lekal se Lhotův nejstarší syn Karel. »Pohřeší nás brzo«.

»Ať si! Nedáme si pout zkaziti. Bude trochu domluvy, vády, ale všechno mine. Ať se veselí mezi sebou!« mínila Verunka a první nakročila na cestu k Zavadilce. Odtud otevřenými okny zaznívala hlučná hudba dechová Ta rozhodla, že se dali všichni přímo do běhu a za chvíli se vmísili mezi účastníky na sále. Hoj, tady bylo hlučno, zde vládlo veselí, tu to vířilo. Hlava vedle hlavy, na velikém sále pestřily se šátky, pozvedaly se ruce, bouřili tanečníci.

Verunku brzo postřehnul Tomáš. Čekal, že to tak dopadne. Byl dole na zvědách a pozoroval, že se tam mládež nudí.

»Ty zde? I vítám tě!« a už bral dívku do kola. »Tedy přece. Jakou mám radost!«

»Už jsi se hodně vytančil,« nadhodila Verunka.

»Nezapírám, tančil jsem, ale ne s takovou chutí, jako nyní s tebou. To je valčík!«

»Ale zítra bude tanec u nás.«

»Chceš li, přijdu a nastavím za tebe záda.«

»To bych dostala dvojnásobně. Ale nekalme si radost takovými vzpomínkami.«

Umlkli a tančili jako ostatní vedle nich. Vířilo to, hučelo, byl tu i nový adjunkt od lesního úřadu, někteří hosté se opozdili, u dveří stál Venci Navara, čekaje, až mu dá někdo napíti. Bílý kříž měl na rameně, lahvičku kapek v kapse, ale nikdo jeho pomoci nepotřeboval, nikdo nezastonal

Tomáš jda kolem a jsa v ráži, dal Venclovi plnou sklenici Měl radost z příchodu Verunčina a tím darem dal svou radost na jevo.

»Napij se, Venclíčku, máme pout.«

A Navara pil i bez pobízení.

VII.

Nepatrné bylo beneficium na Větrově a s mnohými obtížemi spojeno. Samota v lese, vzdálenost do škol, na poštu i dráhu, nedostatek životních potřeb, mnohdy i vody na tom kopci při suchu a náhlých mrazech. Ký div, že jeden z dřívějších farářů přiživoval se přiučováním synků bohatých rodičů v němčině a počátcích latiny, jiný dokonce svázal svoje věci a z Větrova utekl.

A kdysi tu bývalo pěkné beneficium klášterní, proboštství benediktinské. Ale po něm zůstaly pouze trosky, na nichž vybudován kostel a fara. Aby tu bylo bezpečněji, povoleno čtyřem zbudovati tady chalupy.

Mnoho se odprodalo, také něco jiným způsobem odpadlo a s tím, co zůstalo, divně hospodařeno. Užitek z lesa padl na deputáty, co zbylo, to se rozpůjčovalo jiným kostelům bez úroku. Pozemky ležely ladem, byly pastvinou za 40 zl. ročního nájmu. Farář měl na vrchu zahradu a dole několik měr polí. Kostel po-

třeboval, na varhany nebylo možno hráti, patron nedal a nemohlo se nic nahospodařit.

Tak to trvalo mnoho roků, až sem přišel farář Trnka, který rozuměl hospodářství a chtěl finance tohoto obročí uvésti do pořádku. Něco se tu musilo státi, aby dostal kostel, co mu patřilo a farář měl postačitelnou výživu. Mrzelo ho to nuzování zdejších beneficiátů i začal moudře s opravami. Nejdříve zakročil, aby se nic nepůjčovalo z toho, čeho tu bylo na výsost třeba. Žádal, aby se dluhy úročily. Prvého dosáhl, s druhým propadl. Ovšem tím jednáním rozlil si ocet u příslušného patronátního úřadu, ale jinak to ani nešlo. Jsa tu na Větrově jako na samotě, toužil po větším hospodářství, aby tu bylo rušněji, aby na kopci zavládnul čilejší život. Aby byl josefinským nařízením jako sešněrován, měl několik měr z obročí bývalého kláštera, ostatní většinou sloužilo za pastvu. Zvláště luk se mu nedostávalo. Zahrady na Větrově byly celkem suchoparem a do panských pasek styděl se poslati služku, aby na zakoupeném dílci žala trávu.

Ale přece Trnka tu byl spokojenější, než předchůdcové, do vesnic zřídka docházel, leda do škol, za funkcemi. Dolů se to chodilo dobře, ale do kopce byla obtížná cesta za vánic, klouzaček a jiných nepohod.

»Jste tu jako v ráji,« říkal vikář, když v nejkrásnější roční pohodě se na Větrov podíval.

Farář se trpce usmál.

»Pravda, pravda; jak v ráji.«

»A jak se dostanete do školy v zimě?«

»Na Větrově faráři dědí hrotnaté náledníky, které si připínají na boty, a dobře okované hole. Nejlépe by bylo sáňkovati, ale kdyby nebylo toho tahání samotížek nahoru.«

V letě ještě někdo o Větrov zavadil, zabloudili sem turisté, jinak mimo neděle a svátky tu bylo zcela prázdno. Ani žebrákům se nahoru nechtělo. Potřeboval-li kdo něčeho od farního úřadu, vyžadoval to při návštěvě kostela. Jenom ti mrtví na hřbitově spali ve stínu smrčin a ve všech staveních sotva dvacet lidí tady bydlilo.

O pouti farář měl hosty, kteří se nebáli lesů, nedělali si mnoho až z dvou- i tříhodinové cesty. Byli jednak z blízkého města, také z lesů, z okolních farností. Farář, který bral z kostelního lesa deputát ve dříví, vysílal sem na Větrov kazatele. Ten přijel už na noc, ostatní se trousili za dopoledne. Oslavovali sv. Jana Křtitele, ale také rádi pobesedovali.

»Toníčku,« říkal farářův kolega ze semináře, »není ta výborná zvěřina upytlačena?« »Jez a mlč!« odbýval pokušitele domácí pán. »My vlastně ani sami nevíme, co je tu upytlačeno a co ne. Ale jenom když chutná. V takových lesích zvěř přebíhá semo tamo, kdo může udati, která je panská a která selská?«

Trnka si také rád střelil. Musil se prohlásiti dobrým střelcem, aby se škůdcové báli navštíviti v noci faru. Střílelo se tu i pro postrach a poslední dobu knížeti pro zlost, aby se zdálo, že se tu mnoho zastřelí. Proč nechce platiti škody na polích?

Na pouti nikdy nescházel nejbližší soused Havránek, uhlazený pán, v jehož farnosti se narodil slavný národní buditel. Havránek užil k vůli tomu, jakož i k vůli stavbě fary a kostela mnoho slavností a ty ho finančně ochromily. Každého hostil, všechno se komissirovalo na faře, až se Havránek — zakrvácel. Ale nedával toho na sobě znáti. Byl suchý, vysoký, jemných způsobů, rád nosil květiny a kouřil jenom doutníky. Při žertech se pouze usmíval, k dobírání někoho se nesnížil. Mohl býti vikářem, kdyby fara jeho poněkud byla ve středu vikariátu. Takto stále čekal vyšší vyznamenání a smutně zavadil okem o prsty bez zlatého kroužku a drahého kamene.

Pravým opakem byl farář ze Skyj, také lesák, který jenom tak časem s myslivcem pohovořil, jinak měl co dělat s dřevaři a pytláky. Svoboda zde, jak říkal, zmechovatěl a pro jiný svět se nehodil. Do škol chodil lesem, na procházku šel do lesa, díval se z fary na lesy. Les a jenom všudy les. Svoboda byl rázovitý, měl tvrdou řeč, byl zdráv jako řípa. Nebál se několikahodinové cesty.

Kolega místního faráře přijel sem na pouť z Prahy a svým zevnějškem a velkoměstským nátěrem se do zdejší společnosti nehodil. Mluvil o Přikopě, divadlech, prelátech, kathedrále, kdežto domácí duchovenstvo rozmlouvalo o hvozdech, nadlesních, pasekách a drvech, o těch jednoduchých kostelích s bílými stěnami a červeně natřenými báněmi. Malvaz také mlčel, když zdejší mluvili, neboť poměrům nerozuměl a jenom lesy za vůdcovství kostelníka nebo hrobaře přeběhl. Voziti se nedal. Vytrval tu několik dnů a zastupoval Trnku, chtěl-li se tento podívati kousek dále do světa.

Městský kaplan, mnoho zasloužilý kazatel o sv. Janu a šedivící čekatel fary na zdravém patronátě, málo se u stolu zdržel, odcházeje mezi krámy, kde měl známé z besedy. Už byl rozmrzelý tím čekáním samostatné fary a nechtěl věřiti, že je kaplanům mnohdy lépe než farářům. Byl posud neusazený a příliš rád se věnoval spolkovému životu na malém městě.

Ještě tu byl farář od vody, který sem vážil cestu přes kopce a měl pro ochranu kostelníkova syna. Vlček miloval společnost, té však postrádal v Nehněvicích, odkud měl všudy daleko a špatné cesty. Na Větrově byl jistým hostem. Zde také udal několik anekdot, které si vymyslil nebo slyšel. Měl je poznamenané na papírku a když jednu dopověděl, pochvalu za ní sklidil, šel ven a na zahradě kradmo četl druhou. Byl vypozorován a když odcházel, ostatní se usmívali.

»A pan Vlček šel studovat.«

Tato společnost se dobře bavila. Na rozchod nebylo třeba brzo pamatovat, den byl dlouhý, nejdelší v roce. Na Větrově býval nedostatek vody, však na pouť farář pořídil soudek piva a střelci také pamatovali zvěřinou. Otevřenými okny vál vonný vzduch z nedalekého chvojí. Poutníci odcházeli na Zavadilku, na vrchu se uklidňovali. Pouť se vydařila, kramáři se tedy nevadili. Také někam se uchýlili na pivo.

»A teď bude zase rok pokoj,« řekl Havránek. »Rajský tu vládne klid.«

»Pravda,« na to Trnka, »ale minulý týden tu nebylo k vydržení s těmi trhovci. Už by nás odtud vystrnadili. Dobře, že odjedou.«

»Takový ruch a nepokoj my máme stále,« nadhodil pražský host. »Jsme tomu zvyklí, ticho by nás dusilo.«

»Já si pranic nestěžuji,« hlásil se Vlček z Nehněvic. Není nad klid, nad pokoj. Když mne to doma mrzí, rozčilím-li se ve škole, jdu k Berounce a hledím, jak ta voda plyne. Přeskočí skalisko a zase utichá. Tak je to v našem životě; vlny střídají se s tichými tůněmi.«

Ten byl pro život rušný, onen pro klid, náhledy se tříbily a pivo se pilo. Slavnostní kazatel zase odešel ke známým. Bylo mu tu poněkud teskno na té samotě, nechtěl ani slyšet, aby tu ještě dnes přenocoval.

Velmi hlučno, ano bouřlivo mám na osadě já,« posléze se přihlásil domácí farář.

»Vy? Žertujete? Jste zde jako na svém hradě.« »To není možné. Co by tě pobuřovalo? Takový tu klid, takové ticho,« jistil Trnkův kolega. »A přece stojím na svém,« nakláněl hlavu hostitel, »Není bouřlivo jenom kolem nás, ale i v lidech, v jejich hlavách, srdcích. Musím se však hned ohradit, abyste nemyslili, že by mnou háraly nějaké světoborné myšlenky, nějaká nespokojenost s mým stavem, nebo že bych se vrhl na politiku. Toho jsem dalek. Na osadě to bouří, mám rozbroje kolem sebe, osadníci se počínají rváti mezi sebou. Snad jste o tom slyšeli?«

Sousední něco zaslechli, ale všichni si přáli slyšeti všechno důkladně od základu. Trnka tedy vypravoval o řevnivosti obou vesnic, o touze Lom vyniknout ať v dobrém nebo ve zlém, o dvou stranách v Sublově, starousedlíků a tak zvaných zádušníků, kteří zcela nikdy k sobě nelnuli, kteří vždycky poněkud cize na sebe hleděli, dříve však se snášeli, teď se soudí a pronásledují o les obecní a jiné věci.

»A kdo je v právu?« zeptal se pražský host. »Do toho je těžce co mluviti. Nárok na právo si činí každá strana. Jeden drží a druhý bere. Co kdo má, nerad dává, nerad pouští.«

»Jak to dopadne? Kdo zvítězí?«

»Těžko říci předem. A nezůstane pouze při tomto sporu. Zde mnoho zůstávalo při starém způsobu, ale jednou to musí prasknouti. Dříve nebo později. Nová doba toho vyžaduje. Po obecním lese na řadu přijdou draha, ty pastviny za dědinou. Tak to nemůže stále zůstati.«

»Jsme tady těmi lesy jak odříznuti od světa,« přisvědčoval Svoboda ze Skyj.

»Hleďte, ani pošty nemáme. Dva tisíce lidí si musí třikráte týdně posílati pro dopisy a noviny obecního posla do města na poštu.«

»Opravdu, zastaralé poměry,« přisvědčovali faráři, kteří v tom ohledu nebyli na tom lépe. »Nesmí se jenom říkati, že jsme tu pytláky, že stojíme pouze o panskou zvěř,« pokračoval

Trnka. »Každé místo se musí vykvasit, všudy vniknou nové zásady, s kterými nutno počítat. Musíme býti připraveni a nebáti se. Já se přičiním, abych zlepšil zdejší beneficium, abych získal nástupcům část toho, co k Větrovu náleží. Zdejší farář nesmí býti takovým chudákem jako dosud.«

»Buď reformátorem, buď,« klepal kolega Antonínovi na rameno, »ale víš, co podobné horlivce stíhá? Nepřízeň, pronásledování, vyhnanství.« »A co na tom, když jiným uchystám lepší existenci a potom ustoupím? Aspoň mne to bude blažiti, že jsem něco dobrého vykonal. Věčně bych tu nezůstal. Na Větrově faráři neumírají, toto místo je pro člověka mladšího, který má posud zdravé pedály a plíce.«

»To je pravda, já bych na té samotě, na tom kopci, v těch lesích nevydržel. To je žalář. Za týden mám toho poustevničení dost,« vyznával pražský host.

»A já tu bydlím sedm roků. Kolikráte jsem přeměřil ten vrch, co jsem se už nadíval na ty lesy! Každou pěšinu znám, převádím lesem ty, kteří mne navštíví. Také bych dovedl šlapati pražskou dlažbu! Ale stýskalo by se mně tam po lesích, po zdejším vzduchu, po samotě.«

Svoboda ze Skyj podal Trnkovi ruku.

»Se vším souhlasím, jenom to je lépe na mé straně, že mám vodu, dost vody. Tady není.«

»Tak pijte víno nebo pivo,« nabízel Trnka, nalévaje do sklenic.

»Děkuji, všeho jsme užili; ještě chvíli posedíme a pohovoříme. Tak tady se to už vzdouvá? No pravda, v Lomech byli vždycky chytlavější. Ještě že tam je rozumný starosta. A honitbu už jim také kníže vrátil. Nechce nikde platiti škody. A škorpí se tam, ač nemají obecního lesa a pastviny už rozdělali na pole.«

Svoboda byl s poměry v Lomech obeznámen, maje tam asi půldruhé hodiny cesty. I jiní si stěžovali a vypovídali, co je tlačilo. Bylo toho dost, vnikal sem socialismus, tvořily se strany, novoty zavládaly. Ale nikdo nemínil se tak opírati jako Trnka. Ukazoval odvahu a nepoddajnost, byl připraven. Mnoho asi se napřemýšlel v té samotě. Naslouchali mu až do večera, kdy bylo nutno pamatovat na domov. Zatím se Větrov vyprázdnil a po pouti tu zůstalo mnoho papírků, rozbitých lahví, přelámaných stromků, hadrů. Nejbližší déšť vrch vyčistil. (Pokračování.)

Epištoly školské.

(Dokončení.)

Světový zápas o školu rozhodne tedy, jak se utváří v nejbližší budoucnosti kulturní vývoj lidstva. Proto též všichni nepřátelé církve všech barev a odstínů seřaďují se v jednotný šik a zrovna zuřivě útočí na výchovná práva církve. Boj o školu zuří na celé čáře s nebývalým úsilím.

Jaká povinnost vyplývá z toho pro vás, katoličtí rodičové? Jste povinni semknouti se též v jeden pevný šik a bojovati ne-

ústupně, vytrvale a obětavě a neustati, dokud není zajištěno vaše výchovné právo a výchovné právo církve, dokud není zabezpečena křesťanská výchova vašich dítek.

Vysoký americký úředník, Edmund F. Dune, měl r. 1875 řeč na obhájení výchovných práv amerických katolíků ve státě Arizona. Ve své řeči vyprávěl též: Muž jeden přepaden byl třemi lupiči: »Penize nebo život!« Muž onen však bránil se urputně a teprve tuhým zápasem byl přemožen. Když pak jej lupiči prohledávali, nalezli pouze několik halířů. — »Aby jej ďas vzal,« láteřil jeden zákeřník; »rval-li se tak o několik halířů, věru, kdyby byl měl několik halířů více, byl by nás jistě všecky pobil.« *)

I vám, katoličtí rodičové, ukazuje příklad ten, jak máte zápasiti o školu, a to tím více, ano zde nejde o maličkost. Jde o vaše přirozené a Bohem stanovené právo na výchovu vašich dítek, jde o božské právo církve, jde o nedozírné následky pro budoucnost. Není snad místa na těle církve, kde by mohla býti nebezpečněji raněna. Aby však boj váš byl účelným a výsledným, nutno dbáti následujících podmínek.

1. Musíte si uvědomiti význam školy a dle toho se chovati. Odpůrcové naši vytýkají nám, že my katolíci jsme zpátečníky, tmáři a nepřáteli pokroku, že se nestaráme o vzdělání a ke škole nepřátelsky se chováme. Ukažte, že tomu není tak; dokažte, že držíce se starých, výchovných zásad křesťanství, máte též smysl pro moderní rozmach školství a dovedete oceniti jeho důležitost.

2. Nevzdávejte se žádného ze svých posavadních práv na školu; hajte je pevně proti každému pokusu, který vám je chce vziti; zastávejte stále a hlasitě, slovem, tiskem a skutkem, své přesvědčení: »Škola patří na prvním místě rodičům a církvi; pak teprve má na ni částečné právo stát. Neberte dítek nám, rodičům, a nezabíjejte jejich duší beznáboženskou výchovou; nervěte jich z náručí Krista a církve; tam jest pro ně nejlepší škola a nejjistější záruka, že budou dobře vychovány.«

3. Kde veřejná státní škola nedostačuje po stránce nábožensko-mravní, zřizujte prozatím a podporujte obětavě soukromé katolické ústavy vzdělávací. Nejpotřebnějším jest katolický ústav učitelský.

4. Hlavním však úkolem vašeho boje o školu musí býti, rodičové katoličtí, aby ve veřejné státní škole uplatněn byl patřičně nábožensko-mravní duch výchovy. Vychovatel Pestalozzi pravil své doby: »Reforma, jíž potřebujeme, záleží netoliko v tom, že mají do školského vozu býti zapřaženi lepší koně, nýbrž že má býti vůz obrácen a má vyjeti na novou cestu.« **) — Nezáleží na tom, v jakém směru si Pestalozzi přál reformy školství; slova jeho však se dobře hodí na naše školské poměry.

Jisto jest, že naše nynější školství nevyhovuje v náboženskomravním ohledu. Nejen, že vůz výchovy táhne mnoho nepovolaných a neschopných rukou, veliké množství nevěreckých učitelů, též vůz výchovy nejede pravou cestou. Škola nábožensky chabá

*) Mair: Freiheit des Unterrichtes, str. 227.

**) Quick Foustka: Vychovatelští reformatoři, str. 290.

a bezbožecká volná škola řídí vůz výchovy bludnou cestou — od Boha, církve a náboženství. Nutna tedy reforma, a to nejen, aby vůz výchovy svěřen byl schopným vozatajům, věřícím učitelům, nýbrž aby též zaměřil novým směrem, k náboženství a k Bohu.

Nechceme tím nikterak, aby byla škola vydána úplně neobmezené správě církve; ani církev se toho nedomáhá. Chceme toliko, aby výchovu pronikal dostatečnou měrou náboženskomravní duch, a aby církvi a rodičům byla přiznána a umožněna patřičná práva a spravedlivý vliv na školství.

Že moderní škola potřebuje reformy, proč jí potřebuje a v jakém směru, vylíčil krásně pedagog Willmann na konci své Didaktiky: »Osvětářství zapomnělo pro vědění na svědomí a jednání; chce uvolniti přirozenost a na ní zbudovati kulturu vzděláním, jež jest zároveň mravností, která prý nepotřebuje vyššího zákona a cíle. Tím však je všecko obráceno vzhůru nohama; je to pravý opak rozumné morálky a účelné paedagogiky. Nejprvé musí býti stanoven vyšší cíl; v posvěcení má své kořeny umravnělost; na ní stojí vzdělanost a kultura, dle níž pak dlužno měřiti a posuzovati obor přirozena. Neboť nižší se musí říditi vyšším, pomíjející nepomíjejícím, účel musí určovati prostředky a nikoli opačně. Vzdělávací činnost působí správně, řídí-li snahy a vůli na právo, dobro a svatost. Musí tedy střediskem vyučování učiniti to, co umravňuje; vykázati místa napřed tomu, co závazno, pak tomu, co důstojno, a konečně tomu, co užitečno . . . Nejmoudřeji určil starý křesťanský názor a mrav poměr vzdělávací práce k vyššímu řádu. Předkové naši pracovali na omezeném poli kulturních hodnot; proto je nutno, abychom vyšli za tyto úzké hranice; nejsme však oprávněni, abychom opustili pevné základy, jež postavila jejich moudrost. Poněvadž jsme je však opustili, jest nutno, abychom se vrátili, ne snad umíněným zpátečnictvím a nerozumnou obnovou bývalého stavu, nýbrž řízením onoho Ducha, jejž hymnus svatodušní vzývá, »aby očistil, co znečištěno, svlažil, co uschlo, zhojil, co raněno, změkčil, co zatvrdlo, rozehřál, co ztuhlo, a na pravou cestu uvedl, co zbloudilo.«*)

Jádrem tedy reformy školské jest, aby do školské výchovy byl opět vdechnut náboženskomravní duch, Duch Boží. — Vy, katoličtí rodičové, rozhodnete tuto spornou otázku, zda má ve školství a výchově panovati duch Kristův, či duch volné školy. Bez vás byly by orgány církve generálem bez armády. Proto, katoličtí rodičové, uplatňujte svá práva na školu, zároveň práva církve a práva Boží. Nebuďte netečnými v boji, jímž dnes již církev zápasí o školu, a připravujte se zavčas na boj ještě urputnější! Proč?

Loni, roku 1910, ve dnech 21.—24. srpna konán v Brusselu sjezd Volné Myšlenky celého světa. Byli na něm též četní delegáti čeští. Sjezd schválil na konec návrhy: 1. Otázka školská budiž postavena v čelo programu budoucího světového kongresu Volné Myšlenky. 2. Volní myslitelé celého světa mají se již nyní

*) Willmann: Didaktik, str. 664.

připravovati, aby oslavili 5tisté výročí smrti Jana Husa. V Praze má mu býti postaven pomník a odhalení pomníku má býti spojeno s velikou manifestací Volné Myšlenky celého světa proti církvi katolické. »Den 6. července 1915 nechť v celém civilisovaném světě patří památce kostnického mučedníka.« 3. »Každoročně třetí neděli říjnovou buďtež ve všech zemích na paměť Ferrerovu konány veliké manifestace pro ideje Volné školy.«

Co tu poznáváme? Jelikož hnutí Volné Myšlenky jest dílem zednářským, jest jím i Volna škola, jak bylo již dříve vylíčeno. Dále pozorujeme, že Volná Myšlenka pokládá Volnou Školu za nejdůležitější část svého plánu, za nejvydatnější zbraň proti katolické církvi. Proto má býti otázka školská hlavním bodem nejbližšího sjezdu Volné Myšlenky, proto má býti každoročně zvláštní manifestací oživován zájem o Volnou Školu. — Právě na třetí neděli říjnovou! — Toho dne slaví církev památku posvěcení chrámu. Kamenné chrámy katolické jsou však, jak církev pěje v hymnu této slavnosti, obrazem onoho duchovního chrámu, oné říše, kterou, jako živé kameny, tvoří věřící Kristovi; obrazem oné nebeské říše, kterou tvoří oslavenci Páně. Proti tomuto chrámu Božímu chtěji zednářští svobodní myslitelé postaviti, takořka vyzditi — odtud zednáři — tajemný chrám, obrovskou říši bohaprázdné a bohuvzdorné humanity, t. j. zbožněného lidského rozumu a bezuzdné svobody.

Na paměť Ferrerovu! — Ferrer byl hlasatelem Volné Myšlenky, byl šiřitelem Volné Školy, byl zločinným revolucionářem, za to byl zastřelen. Jak Volná Myšlenka, tak Volná Škola jsou tedy nejen bezbožeckými a proticírkevními, nýbrž i politicky revolucionářskými jako zednářství, jejich otec a vůdce. — Jsou i protinárodními. Ať čeští svobodní myslitelé tvrdí, že Volná Myšlenka a V. Škola jsou spásou národa, bezbožecká, revolucionářská škola mezinárodních svobodných zednářů nemůže býti opravdově vlasteneckou. — Ať poukazují na to, že světová Volná Myšlenka oslavuje Husa! Neslaví ho jako českého vlastence, nýbrž slaví jej vedle Ferrera a z téhož důvodu jako Ferrera, jako domnělého mučedníka za svobodu myšlenky. V pravdě však byl Ferrer zastřelen, že byl paličem, vrahem a vlastizrádným revolucionářem. Hus pak byl upálen jako zatvrzelý bludař, jenž svým učením hlásal nejen bludy náboženské, nýbrž i zásady státu nebezpečné — revolucionářské. Kdyby byl zůstal věrným katolickým knězem, poslušným církve, sotva by bylo vzpomínáno jeho zásluh o národ. Ba přes to, co národu prokázal, pro to, co napsal a kázal správného o víře a mravech, dnešní jeho oslavovatelé nazvali by jej asi »římským fanatikem«. — O vlastenectví zednářských volných myslitelů a přívržencŭ Volné Školy nelze mluviti.

Z toho vyplývá pro nás povinnost, abychom jako katolíci a Čechové potírali všemožně Volnou Školu a její původce: Volnou Myšlenku a svobodné zednářství. Volná Škola jest zjevným útokem na naši víru a též útokem na národní naši existenci — popíraným sice, ale skutečným. Proto, katoličtí rodičové čeští, konejte svou povinnost k církvi a národu. Nedovolte, aby se u nás za-

hnízdila Volná Škola; hajte svá práva a práva církve na školství a výchovu.

Ferrer prý, když již pušky naň byly namířeny, zvolal: »Ať žije volná škola!« — Ať je to pravdou nebo není, jisto jest, že dnes volají mnozí vášnivě: »Ať žije volná škola, škola bez Boha a náboženství, škola volné mravnosti, škola revoluce!« Proti tomuto heslu budiž, rodičové katoličtí, heslem vaším škola nadpřirozené víry, škola křesťanské mravnosti, státního a společenského pořádku, náboženská škola církevně-státně-lidová. Ať se plně uplatní, trvale žije a zdárně působí pro čest Boží, pro blaho církve a národa.

Antonio Fogazzaro.

K jeho úmrtí napsal FR. H. ŽUNDÁLEK.

(Pokračování.)

*Valsolda.**)

Takový název dle poetického rodiště matčina nese sbírka nových básní, většinou náladově lyrických z jeho samotářského pobytu u jezera Lugánského. Vedle veršů bez rýmů (versi sciolti) vyskytují se tu již opět krásné rýmy. »Valsolda nepřekvapila nijak obecenstva »Mirandou« navnaděného,« dovozuje Vrchlický,**) »lehké, jako nadchnuté krajinky a snivě plaché, skoro prchající fantasie lyriky Fogazzarovy nejsou stravou pro nejširší vrstvy čtenářstva, a tak se nedivíme, že teprve po deseti letech vyšlo druhé vydání »Valsoldy«, k němuž básník přičinil několik menších skladeb, svou rozptýlenou mosaikovou poesii. Vydání je krásné a ozdobené pěknou podobiznou básníka. Veršů jeho jest malá hrstka, ale jsou to většinou drahokamy. Někdy je subtilnost jejich skoro až přílišná. Tento nedostatek plastiky je zvláště patrný v látkách balladických, v nichž autor omezil se jen na črty konturové.« A v úvodním slově k »Poesii italské nové doby« charakterisuje Vrchlický jeho básnickou činnost těmito výraznými slovy: »Novella veršem »Miranda« a sbírka lyriky »Valsolda« obrátily rázem na něho pozornost a pojistily mu velmi čestné místo na moderním Parnasse italském. Fogazzaro je pravý umělec, tvoří poměrně málo, ale vše dýše citem a delikátností neobyčejnou« (str. 171.).

Kritik Šalda***) podal o jeho básních tento úsudek: »Fogazzaro náleží k nejzajímavějším hlavám novodobé poesie italské. Základní tón jeho poesie je melancholický, snivý, místy i sentimentální. Citová i psychologická, stejně jako formální vybroušenost, místy i přebroušenost, vyznačuje uměleckou stránku jeho prací, za to nedostává se jim vzletu, žáru, koloritu. Básně jeho jsou bledé pastely.«

*) Baumgartner 855; Civiltà cattolica 1911, sv. 2., 5.

**) Studie a podobizny. 137.

***) Ottův slovník naučný, IX. díl, 331.

Druhé vydání této sbírky vyšlo r. 1886 v Turině s názvem: »Valsolda: Poesie disperse«. K této sbírce připojil nové básně a vydal je r. 1898 v Miláně jako »Poesie scelte« (Vybrané básně), v níž ovšem neuveřejnil všech svých dosavadních básní, nýbrž podrobil je přísnému výběru.

»Vybrané básně« se dožily čtvrtého vydání. »Mírné zvuky jeho harfy,« dovozuje Baumgartner i posmrtný životopisec v »Civiltà Cattolica«, byly přehlušeny divokým bacchanálem jiných básníků, kteří obnovili pohanský erotismus a v divoké pýše rouhali se všemu, co kdysi bylo Italii svatým.*)

Jeho životopisec Molmenti posuzuje jeho básnickou činnost takto: »Zajisté jako básník nemá ceny jako prosaik a není protichůdný úsudek, kterým jsem tvrdil, že jest ve verších Fogazzarových příliš poesie a příliš málo veršů, rozuměje tím, kterak umělecké nadání Fogazzarovo, které spojuje s vybraností myšlenek a rychlostí koncepce a předvedení, má potřebí vyjíti z pout přízvuků, slabik, rýmů, aby se úplně projevilo ve volné próse.« Přes to však zůstává Fogazzaro básníkem, i tehdy, když pěstuje látku filosofickou nebo náboženskou. Mnoho našich dnešních básníků« — pokračuje Molmenti, »převyšuje Vicenťana správností a nádherou formy . . ., avšak nikdo se mu nevyrovná a on se nevyrovná nikomu. Jeho největší cena a jeho největší kouzlo záleží v dokonalém souhlase duše s přírodou, který není příliš zakořeněn u italských básníků. Kdo, i mezi nejnovějšími, předvádí lépe než Fogazzaro nadšení duševní pro zjevy, které jsou mimo nás samy?«**)

II. Prosaické spisy.

1. Romány a novelly.

Ačkoliv Fogazzarovo básnické nadání je nesporné, přece došel největší slávy jako spisovatel románů. K tomu konci také konal důkladná přípravná studia. R. 1872 pořádal v »Academia Olimpica« ve Vicenze přednášku »o budoucnosti románu v Italii«, avšak teprve po osmi letech roku 1881 vydal první svůj román »*Malombra*«.***) Tehdy mu bylo 39 let. A co je nejzajímavějšího při něm, že spisovatel se tu nepodrobuje směru veristickému, jenž se v Italii všeobecně ujal hlavně vlivem naturalismu Zolova.

*) Jaroslav Vrchlický přeložil tyto básně Fogazzarovy v »Poesii italské nové doby« (str. 171.—173.): V dešti, Jiřičky, Ticho, Ve stínu večerním, Večer, Vodopád Rezie, ve sbírce »Hostem u básníků« (str. 125.—138.) pak: O žáře, o vzdechu, V chrámu sv. Marka v Benátkách, V oblacích, Vůně, Adagio, Gavotta, Poslední myšlenka, Ve Vatikáně. — Do jazyka německého podal ukázky jeho překladů Paul Heyse (Italienische Dichter, V., 194—205), který však dle Schleussnera je subjektivním a nevystihuje zcela ducha básní Fogazzarových. Jemným porozuměním jeho básní však vyniká O. Hauser, který svým překladem básní a novell Fogazzarových v některých ročnících časopisu »Aus fremden Zungen« nejvíce přispěl k poznání Fogazzara v Německu.

**) Antonio Fogazzaro, La sua vita e le sue opere. Milano, Hoepli. 1890, strana 74.–75.

***) Baumgartner 855.—857. Rozboru Baumgartnerova se přidržujeme při tomto i při ostatních spisech. — Schleussner 517.—519. Ant. Fogazzaro ed il cristianesimo de' suoi romanzi, Civilta Cattolica 1901, vol. III., 37. Un sguardo all' opera letteraria di A. Fogazzaro. Tamtéž 1911, vol. II., 6.—7. — Do němčiny jej přeložil A. Courth (Kollektion Spemann) 1883.

Vzorem mu byl směr idealistický, zastoupený Manzonim, Chateaubriandem a francouzskými romantiky, ovšem s novodobým prostředím a rouchem.

Malombra.

V románu vystupuje Corrado Silla, jenž jest takové povahy jako Chateaubriandův René a Goethův Werther — slaboch, skeptik, blouznílek, zmítaný vášněmi.*) Bohatý hrabě Cesare d'Ormonga, jehož jest přirozeným synem, tyran a podivín, povolá jej neočekávaně na svůj zámek, aby s ním provedl důležité dílo, k němuž mnoho příprav již bylo vykonáno. Tu setká se s hrdinkou románu, Marinou, neteří hraběte, dcerou markýze Crusnelli di Malombra, vypočítavou koketou, která jej přivede k tomu, aby se do ní zamiloval, ale zase jej od sebe odpudí, opět k sobě připoutá a na konec jej zastřelí. Tento netvor v ženském těle nejedná tak pouze z náladovosti, nýbrž též ze spiritistické pověry. Marina se totiž považuje vážně za pramáteř, která je v tomto zámku pronásledována i trápena, a cítí se povolána pomstíti vinu svého trapiče na jeho potomcích. Tato utkvělá myšlenka přivádí také starého hraběte Cesare do záhuby a předvádí řadu nejnapínavějších a nejtrapnějších výjevů, jaké svého času Alexander Dumas nevyčerpatelně spisoval. I tento fantastický svět je pečlivě psychologicky proniknut, spojen a líčen. Také Marina se nám představuje přes svou výstřednost jako skutečná, životná postava a starý zámek s hroznými osudy dřívějších obyvatelů se pěkně druží k rysům svého starého podivínského majitele. Obveseluj·cí protivou k tomu hroznému světu působí benátská rodina hraběnky Foscové, která chce pro svého naivního, ale domýšlivého syna Nepo uloviti s rukou Marininou dědictví hraběte Cesare.

Pravým opakem snílka Silly jest Němec Steinegge, bývalý nassavský rytmistr, jejž zahnala revoluce roku 1848 do Italie, tajemník a důvěrník hraběte Cesare; byl se svými příbuznými úplně v neshodě a stal se volnomyšlenkářem. Se svým jediným dítětem, dcerou Edithou, která jest zbožně vychována v Německu, hledí udržovati spojení, ale všecky jeho dopisy zadržují příbuzní. Konečně úmrtím vychovatelů stává se Edith volnou. Jako kvetoucí dívka vyhledá svého otce v Italii a učiní si životní úlohou přivésti jej opět k náboženství. Tomuto cíli obětuje nejskvělejší vyhlídky, ano i tichou náklonnost, kterou má k Sillovi a která na čas jest jím opětována, až jej Marina opět k sobě přiláká. Edith je druhá Miranda, avšak ještě více nábožensky cítící, pravý ideál zbožné dívky, která jako andělská postava září ze směsi ostatních osob románových, milá protiva pyšné Mariny. Pomocnou ruku podal Editě ctihodný farář don Innocenzio, který se laskavě ujímá jejího otce, a lásce i modlitbě Editině, jakož i ušlechtilé snaze knězově se podaří v okamžiku smrti vyléčiti starého Steinegge z volnomyšlenkářství a přivésti jej opět k náboženskému životu.

Tento román by mohl býti nazván právem »Lidé podivínští«. Podivínem je tu hrabě Cesare, snílkem Corrado Silla, bláznivá je

*) Schleussner tvrdí, že Fogazzaro dal Sillovi tahy vlastní povahy.

Marina, která se pokládá ve svém spiritismu za osobněnou nešťastnou pramáteř, která však dle všeho není z jejích předků, nýbrž první paní dědečkovou a není ani její příbuzná; dědičnost nehrála tehdy u Fogazzara žádné úlohy. Jednotlivé výjevy připomínají zázračné výjevy z románů Dumasových s naduřelými obrazy a fantastickou řečí. Francouzský spisovatel Rod nazval tyto scény »les donnée d' un roman feuilleton (událostmi románu feuilletonistického).

Fogazzaro napsal tento román za vlivu spiritistické četby a otázka dřívějšího bytí duší (praeexistence duší) naň působila zvláštní přitažlivostí. Vývoj šílenství, ke kterému vede Marinu její spiritistické zaměstnání, jest líčen mistrným perem zkušeného psychiatra.

Obrácením Steineggeovým, které jest líčeno velmi jemně a umělecky, nabývá roman hlubšího podkladu a souladného, uspokojivého rozřešení, poetické vůně a ideální krásy, která jej povznáší nad všednost. Přes to, že tento román byl prudce napadán, razil si přece znenáhla cestu, tak že roku 1903 měl již 27. vydání.

Daniele Cortis.

V následujícím románě »Daniele Cortis«,*) který byl vydán r. 1885, hleděl se Fogazzaro vyvarovati výtek, činěných jemu pro fantastický ráz Malombry a proto vzdal se věcí divotvorných, které kdysi v poetičtější době tak mocně poutaly čtenáře. Svým psychologickým ostrovtipem a svou básnickou tvořivostí mohl vystačiti i bez tohoto dráždivého prostředku. Na místo spiritismu nastoupila nyní politika, kterou Fogazzaro pilně studoval od r. 1882, než se dal do nového díla. Hlavní děj a hlavní zauzlení jest však milostná zápletka, která od počátku až do konce zabíhá v cizoložný román.

Daniele Cortis, mladý nastávající politik, miluje mladou baronku Elenu di Santa Giulia, která jest provdána a žije v nešťastném, bezdětném manželství. Její manžel je surovec bez zásad a zájmů, marnotratný, stále v peněžních nesnázích a dává se neustále podporovati rodiči své manželky. Když jí jednou dojde trpělivost, vypoví ji na Sicilii, kdež se dále vyvíjí mysticko-platonický poměr ke Cortisovi; jen mravnímu citu jeho lze děkovati, že nedošlo k nejhoršímu, čímž ovšem není možno tohoto nepřirozeného poměru nikterak omluviti. Také matka jeho, která byla zapuzena pro nevěrnost od manžela, po delší době, kdy o ní nikdo nevěděl, vystupuje a žádá od syna podpory. Obě tyto věci nemile působí nejen na politickou dráhu Cortisovu, tak že jen nepatrnou většinou byl zvolen za poslance, nýbrž i na jeho zdraví, tak že jest nucen odebrati se do rodné horní Italie, aby tam hledal uzdravení. Baron di Santa Giulia stal se nemožným v Italii a vystěhoval se přes Japan do Ameriky se svou man-

*) Baumgartner 857.—859. — Schleussner 519.—522. — A. Fogazzaro ed il cristianesimo de suoi romanzi. Civ. Catt. 1901, vol. III., 39.—41. — Un sguardo atd. Tamtéž 1911. vol. II., 7. — Tato kniha byla přeložena do většiny jazyků; do němčiny ji přeložil A. Dulk-Scheu (Engehorns Romanbibliothek), Stuttgart 1888, do češtiny V. Komárský s názvem: Daniel Cortis.

želkou Elenou, s kterou se smířil. Elena ví, že svému milenci nemůže náležeti, proto následuje svého manžela do daleké Asie, aby se nezabil a aby se naučil práci. Tak uniká nebezpečí, že na výši svého ideálu klesne.

Líčení rozchodu Eleny a Daniela jest srdcervoucí. Po rozloučení překonává Daniele svou bolest hrozným bojem. Sděluje s přáteli svůj úmysl, že věnuje všecky své síly politické práci. Pak vstoupí se založenýma rukama před obraz svého otce, svůj vzor v mužném vykonávání povinností, a volá: »Zde jsem!« V politických bojích může žíti Cortis dále i po rozloučení s Elenou, bez lásky. Aby svou bolest přemohl, pracuje zimničně, až konečně na nejvyšším bodu politického napětí klesá raněn mrtvicí za řeči své v poslanecké komoře.

Toto dílo jest podle Schleussnera (str. 520) velepísní lásky a odříkání, věrnosti až za hrob:

»Hieme et aestate
Et prope et procul
Usque dum vivam et ultra.«

»V zimní i letní době, zda vzdálen nebo blízko, až dokud žíti budu i dále . . .«, praví nápis pod dvěma spojenýma rukama antického mramorového sloupu v parku villy Cortisovy.

Po stránce náboženské posuzuje »Civiltà Cattolica«*) toto dílo právě pro nepřirozený milostný poměr Daniele a Eleny: »A pozorujte, že pro paní tu není ani uzdy náboženství; a muž, Cortis, poslanec, konservativní, umírněný, má náboženství, řeklo by se, ze zvyku, náboženství dle svého způsobu, přizpůsobující se všem choutkám liberalismu a všem ctižádostivým slabostem, náboženství které také ve vzývání Boha a v modlitbě k němu předpokládá, že Bůh se má říditi podle člověka, ne člověk podle Boha. Pozorujte, že pohnutky poskytují oběma prostředků, aby kráčeli po cestě povinnosti; zvláště krutost manžela Elenina, obročníka Cortisova, který si neváží jeho ani jí. — Jsou to věci neuvěřitelné. Molmenti viděl, že by se mělo řici, že se to »jeví jako vyumělkovaná sentimentální rozkoš, druh platonického cizoložství, který prodlévá v bodě, v němž mdlé a vysílené tělo snadno by se stalo kořistí smyslu.« Avšak odpovídá potvrzením živé víry Fogazzarovy, oživující veškero jeho umění. Jaká je to víra? Že v lásce mohou souhlasiti duše podle vyšších účelů duchovní dokonalosti, přemáhajíce boje smyslné.**) A Fogazzaro ji vyjadřuje latinským výrokem, který takto zní: »Innupti sunt conjuges non carne, sed corde. Sic conjunguntur astra et planetae, non corpore, sed lumine: sic nubent palmae non radice, sed vertice.***) Tento výrok, je-li opravdu od světce, jak Fogazzaro tvrdí, a my jsme nemohli zjistiti, zda mluví o duších privilegovaných, nebo mluví o andělích neb o svatých v nebi, ne o li-

*) 1901, vol. III., 39.—40.

**) Nuova Antologia, quaderno 671., per 1. dicembre 1899.

***) Nezasnoubení jsou manželé, ne dle těla, nýbrž srdcem. Tak pojí se hvězdy a planety, ne hmotou, nýbrž světlem; tak snoubí se palmy, ne kořenem, nýbrž korunou.

dech oděných tělem a podrobených tělesným bědám. Zajisté nelze říci, ze jest dovoleno požádati manželky bližního, předpokládajíc, že se někdo spokojí žádostí. Neboť to by znamenalo popírati deváté přikázání. — To by se rovnalo vydržeti, aby někdo se vrhl do pece a neupálil se. Je stará a opovrhovaná sporná věc o platonické lásce; a sv. Augustin, sluší to opakovati, rozřešil ji záporně, soudě, že taková platonická přátelství mezi dvěma pohlavími jsou jemným způsobem milostných pletek: subtiliter fornicantur.*) To alespoň jest všeobecné pravidlo; a výminky, které by snad byly možné, vyžadovaly by každým způsobem zcela jiné povahy duševní, než ji mají ti, které Fogazzaro povznáší na jeviště.« — Program, na nějž byl Cortis zvolen a jenž se v románě šíře objasňuje, jest budoucí program nové strany, která má býti založena; je to katolické střední postavení mezi požadavky katolíkův a stran církvi nepřátelských, tedy asi křesťanská demokracie.

Liberální církevní politika nebyla všem voličům Danielovým zcela liberální, bručeli. Ale mnoha Italům Fogazzaro mluvil zcela z duše. Politické kapitolky přispěly nemálo k oblibě tohoto románu, který r. 1902 se dočkal již 34. vydání. Jest ostatně založen šťastně a proveden dramaticky živě, při čemž ovšem přirozeně popisný živel pro samé dialogy a řeči zůstává zanedbán (Baumgartner 859.).

Tajemství básníkovo.

Z hluku politického a vznešeného společenského života uprchl básník ve svém dalším románu »Il mistero del poeta« (Tajemství básníkovo, 1888),**) jejž rozvrhl r. 1885 na své cestě do Německa, opět do snivých kruhů citového života. Cesta do Bavorska a na Rýn dala k tomu popud a také scenerii a krajinné pozadí. Podle německé a anglické četby vyšinul se lyrik také opět k několika vzletům; ale tucet malých básní nestačil k druhé »Mirandě«, nebo lépe řečeno. Fogazzaro provedl epický rámec k tomu v próse, avšak v próse básnické, která často zabíhá sice do »versi sciolti« v »Mirandě«.

Hrdina nemá ani jména — jest jím jen »básník«, opozdilý troubadour nebo romantik, věří ve vidění ve snách, v nichž viděl svou milenku, která má býti obsahem jeho života, duší jeho poesie. Miss Violet Yves, původem a vychováním Angličanka, cestuje po Italii se svým nemocným strýcem, který jinak bydlí s dvěma bratry a sirotkem neteří. Nevěrný první milenec ji opustil; malá mrtvice ji poněkud ochromila po levé straně, ale přes to našla zbožňovatele v dobromyslném německém profesoru, který se s ní zasnoubil. Je však příliš snivá a poeticky naladěna; četla kromě Leopardiho též báseň »Luisu« neznámého hrdiny tohoto románu. Jak se on ve snu zamiloval do jejího hlasu, tak opět ona do jeho básně dříve ještě, než se poznali. U Lago Maggiore, kde se básník zdržuje, setkali se náhodou a vzplanuli vzá-

*) Jemně se dopouštějí nestydatosti.

**) Baumgartner 859.—861. — Schleussner 522.—524. — Do němčiny jej velmi dobře přeložil jako »Das Geheimnis des Dichters« E. Müller-Röder, Berlín, nákl. Hüpedena a Merzyna, 1. vyd. 1901. Vyšel německy již v 2. vydání.

jemnou náklonností. Jeho optimistickým idealismem se povznese opět její bolestí naplněná duše k radostné naději. Strýc však nutí k odjezdu a proto musejí se rozloučiti. Pro básníka počíná se touto láskou nová doba. Mocné zmatení, obnovená básnická tvořivost se ho zmocnila. Studoval dějiny papežův od Ranke, celého Alfieriho, italského básníka revoluce (nar. 1749 v témž roce jako Goethe, zemř. 1803), celého Mickiewicze, mnoho svazků italského lidového básnictví, větší část Goethova »Viléma Mistra«, Spencerovy základy sociologie a Plautovy komedie, denně pak četl Dante, Virgila a Odysseu. Rád čítal dopisy Violetiny.

Tak uplynula zima. Na jaře básník nemá stání, musí viděti milenku. Přes její výslovný zákaz jest jist, že i ona si přeje ho viděti. Jde tedy po stopě. Poněvadž v Neapoli po ní marně pátrá, vydá se přes Brenner do Norimberka, kde bydlí s ní tři strýcové. Na výletě do Eichstättu setká se italský básník se svým soupeřem, tamním gymnasijním profesorem Toplerem, 45letým, o 20 let starším než Violet, dobrým, ale poněkud nepraktickým šosákem, badatelem ve starožitnictví. Z oddanosti k příbuzným, kteří se jí tak věrně ujali a schvalovali její spojení s Toplerem, a z ohledu na vlastní zdraví, které vyžadovalo klidu a nerozčilování, trvala Violet s počátku na svém zasnoubení; ale znenáhla proniká její vysněná láska k básníkovi a chce zaměniti klidný život za nejistý sen milé budoucnosti. Jsouc postavena před volbu, upustiti od svého blouznění, nebo býti od svých příbuzných, dosavadních dobrodinců zavržena, trhá rodinné svazky, dává košem svému věrně oddanému snoubenci a nachází útočiště u spřátelené rodiny Steelovy v Rüdesheimu. K tomu pojí se poetická plavba po Rýně až do Kolína. Dobromyslný básník má za to, že nalezl v miss Yves poklady Nibelungů. Po návratu se slaví v Rüdesheimu svatba a pak chtějí novomanželé ihned odjeti do krásné Italie. Ale rozčilení bylo příliš mnoho. Již za jízdy po dráze mezi Biebrichem a Kastelem byla Violet znova raněna mrtvicí, a tentokrát umírá, když dostavil se dřívější zavržený milenec, pln žárlivosti, aby vyrval básníkovi těžce vydobytou nevěstu. Básník doufá, že s ní bude na věky spojen. Cítí přítomnost zesnulé jen věrou a opravdovým střídavým cítěním. Zesnulá žije v myšlenkách v jeho duši, »kde myšlenky se rodí bez naší vůle«. Jí předkládá každé slovo, každou myšlenku a všecko své jednání a není již nikdy v pochybnosti, co by měl činiti, »tak pohotová a jasná jest její rada«. Tak stala se miss Violet Beatricí jeho básnictví.

Fogazzaro k tomu konci studoval průvodce míst, o nichž je tu řeč, tak že dějiště je tu správně podáno. Zdá se, že hrdinou tohoto románu je Fogazzaro sám; mnoho úvah o lásce a poesii, velmi jemné vložené milostné básně dávají tušiti, že básník chtěl složiti podobné dílo, jako je Dantova »Vita Nuova« (Nový život). Tolik jest jisto, že Fogazzaro chtěl tím naznačiti, že nehledá tajemství poesie v dusném ovzduší vilnosti, v bahně materialistického názoru světového, nýbrž v touze po ztraceném ráji, který sice vysílá poněkud na svět odraz, ale úplně nemůže zde býti nalezen. Tím vyvinul se Fogazzaro nad románovou li-

teraturu naturalistickou a veristickou, která tehdy úplně převládala. Než jeho snění o lásce je chorobné; také již Chateaubriand, Lamartine a Vigny se nemohli tohoto chorobného směru zhostiti. Pozemská Beatrice se neproměňuje v nebeskou, která září světlem a radostí, důvěrou a nadějí v bojích a útrapách pozemského života.

V jednotlivostech místních jeví se tu skutečnost, tak na př. hotely, v nichž básník bydlil, jsou udány jménem, a přece děj se nejeví býti nikterak skutečným. Proto byla tato kniha od mnohých prohlašována za umělecky nedostatečnou, ač zase jiní v ní nalezli krásnou řeč a duševní hloubku. »Civiltà Cattolica*) napsala o ní: V »Tajemství básníkově« jest říše snů, započatá na cestě do Německa. Poměr mezi duchem zemřelé nevěsty, Violet Yvesovou a básníkem, který ji stále slyší mluviti, který ji vidí, která jest v jeho průvodě ve spánku i ve bdění, bude se moci zdáti krásnou věcí duším hysterickým, nikoli však duchům zdravým.«

Básník se také nejeví jako zcela šlechetná postava. Ve výjevech, kde vystupuje proti německému profesoru, jest líčen jako méně mravný a charakterní, než jeho odpůrce.

Malý starobylý svět.

Mnohem šťastnější ruku měl Fogazzaro ve svém románě »*Piccolo mondo antico*«**) (Malý svět starobylý, t. j. Malý život (dobrého) starého času, 1896). Tento starý čas není ještě tak dávný. Mnozí jej ještě pamatují. Je to v letech 1852—1854, v nichž se připravovalo odtržení Lombardska a Benátska od Rakouska, doba, v níž básník dospíval z chlapce v mladíka a z břehů jezera Lugánského vzal si do života nesmazatelné dojmy.

Ve venkovském městě blízko Cressogna u jezera Lugánského žije stará markýza Orsola Maironi, lakomá vdova, která nepoctivým jednáním zdědila million, přísně rakousky smýšlející, ve spojení s duchovenstvem a úřednictvem panující strany, spravujíc starofrancouzskou etiketou svou malou domácnost, snaží se ke všemu tomu připoutati dospělého vnuka Franca, jejž chce bohatě oženiti, aby hrál důležitou úlohu. To se má provésti při večerní společnosti, do níž přivede donna Virginia Carabelli svou dceru. Avšak Franco, zbožný sice a hodný, ale samostatný a rozhodný mladý muž, zvrátí všecky její plány. Ačkoli po své matce zdědil jen 18.000 lir, chce býti raději samostatným pánem než s millionem státi se otrokem své babičky. Její bezohledná přísnost jej brzo nutí dále. Ožení se bez dlouhých okolků s Luisou Rigeyovou, dcerou ne příliš bohaté vdovy, která bydlí v blízkém kastellu u Valsoldy. Svatba jest mistrovským a obdobným kusem sňatku Renza a Lucie v Manzoniových »Snoubencích«. Vážnost a žert, náboženské smýšlení a humor se tu mísí v půvabném obrazu pravého lidového života. Avšak zcela jiný živel

*) 1901, volume 3, 37.

**) Baumgartner 861—864. — Schleussner 528—539. — Do němčiny jej převedl M. Gagliardi s názvem »Die Kleinwelt unserer Väter,« nejdříve v časopise »Aus fremden Zungen« r. 1902, pak knižně u Kösela v Mnichově a Kemptenu. Českým rouchem oděl jej R. Klement jako »Rodiče", Praha 1904.

vstupuje do dobrodružné slavnosti, že vedle zbožného Franca a zbožné matky Luisiny donny Teresy líčí se tu Luisa, která úplně pozbyla víry a tím právě se zbavila největší útěchy v dobách trudných, které nad mladými manželi se dostavily, kdežto Franco nachází útěchu a odvahu v modlitbě a v plnění náboženských povinností. Věrná donna Teresa brzy zemře. Strýc Piero Ribera, starý státní inženýr konservativního smýšlení, předává jim svůj byt v Orii a sdílí s nimi své nepatrné služné; ale špehouny staré markýzy jsou oba udáni jako politicky nebezpeční. Stará šavle, kterou Piero přechovává v truhle jako nevinnou památku, jest podnětem k obžalobě, bezúhonný muž je sesazen a připraven o své služné. První dítě, milá holá holčička, přinese trochu světla do chudého domova, ale množí brzo nouzi ubožáků. Profesor Gilardoni, přítel obou ze sousedství, našel závět, která snad by mohla Franca zbaviti vší nouze, ale tento se zdráhá jí užíti a jde raději do Turina za písaře, aby z přebytku svého nepatrného služného živil manželku a dítě. Luisa dověděvši se o závěti, spěchá za bouře do Cresogna, ale zatím utopí se malá Marietta, hrajíc si bez dozoru na břehu. Byla to jediná radost matčina, byla zbožně vychována a modlila se jako andílek. Nešťastná matka se trápí srdcervoucím nářkem. Franco odebéře se tajnými cestami — veřejnými nesměl jako vypovězenec — k manželce a těší ji, avšak musí opět prchnouti přes hory. Vzpoura proti Rakousku je zatím organisována. V Turině se Franco přidal k tlupě dobrovolníků Cavourových a táhne do boje. Poněvadž nemůže domů, pozve manželku a strýce Piera na Isola Bella na Lago Maggiore. Tam se s nimi rozloučí a odevzdá Luise svou závět. Tam také zemře věrný strýc, zbožně a křesťansky, jak žil. Válečné volání svobodných vojsk oznamuje blízkou hodinu osvobození Italie.

Tento román možno dle soudu Baumgartnerova nazvati nejlepším; je tu řádná psychologická stavba, vyrůstající z nejupřímnějšího spojení přírody a lidového života, román je pln hluboké vážnosti a zdařilého humoru, působí napínavě. Nejen dějiště a mladí novomanželé s prostými venkovskými poměry, nýbrž také duch a podání připomínají »Snoubence« Alessandra Manzoniho, jichž dějiště je s počátku u jezera Komského. Také základní tón je podstatně katolický. Ve Francovi, v tiché Terese a milém dítku Marii svítí do řady velkých a malých vášní katolický živel, který spojuje tak dojímavě neviditelné s viditelným, plný víry a důvěry, lásky a statečnosti. Avšak kněží, kteří tu vystupují, nejsou nikterak líčeni ideálně a dle pravdy, jako na př. jest u Manzoniho padre Cristoforo; ti lidé starají se tu jen o pozemské blaho, své povolání vykonávají jen mechanicky, udržují sedláky v rakouské služebnosti, dvoří se boháčům a chuďasy odbývají jen zbožnými průpověďmi.

V té věci posuzuje Schleussner směr Fogazzarův těmito slovy:*) »Nejméně sympatický jest typ kněží. Panují-li zde namnoze v Italii smutné poměry, byla by již žádala jistá spravedlnost k ostatním stavům, aby nebyl celý stav takovým způsobem

*) Str. 578—579.

urážen. Než pro Fogazzaro jest kněz, který se necítí občanem, urážkou náboženství samého.*) Několik málo ctihodných osobností, jako don Innocenzo, don Giuseppe Flores a don Clemente nemohou toho vyrovnati. Mezi katolickými kněžími přítomné doby byl by mohl nalézti osoby, jichž působení ve službě sociální práce klade základ nové doby.«**)

Rakouské úřednictvo jest úplně jen řadou malých tyranů, policejních špehounů, dříčů lidu, bažících po zlatě, darebáků, které by bylo nejlépe poslati za hranice. Lombardský venkovský lid za to se skládá jen ze samých poctivců; všichni mladí lidé, kteří se dostali do rozporu s vládou a musejí prchnouti do Piemontu, jsou mučedníci svobody, bezúhonní, nesmrtelní hrdinové. Vládne tu bezmezné vlastenectví, národní nenávist, která není nikdy krásná. Povahopis se tu stává příliš strannickou karikaturou a nadsazováním. Bylo by možno nazvati toto dílo tendenčním románem mnohem oprávněněji nežli tak rozkřičené romány P. Brescianiho,***) které ukazují italské hnutí s jiné stránky. Jest příliš mnoho řečeno, je-li prohlašován Fogazzaro za nejlepšího románopisce po Manzonim. Bresciani může býti směle mezi oba postaven; co do čistoty a bohatství řeči má daleko přednost před Fogazzarem. Tento užívá příliš nářečí, tak že Jihoital musí konati zvláštní studie, aby všemu porozuměl.

Tento román je také oslavou míst a osob, která básník nejvíce miluje: údolí Valsoldy, jeho otce (Franca), jeho matky (Teresy Rigeyové) a jeho milovaného strýce s matčiny strany (v osobě velikomyslného inženýra Piera Ribery). Jeho všeobecný význam záleží v hlubokém líčení povahy Franca Maironiho a jeho manželky Luisy. Je to historie manželská, ne milostná v obvyklém smyslu. Mravní význam této knihy záleží v tom, že spisovatel představuje před oči svému národu opovržlivou zahálku vyšších stavů, což jest pozorovati na Francu Maironim; ten jest signorino (mladý pán) z bohatého šlechtického rodu, a třeba je zbožný, přece nechce pracovati. A tu bez práce ani modlitba nepomůže. Je to základní zlo románských národů, které zavinilo úpadek katolictví a mravů v těchto zemích, kde není ideálu práce, tu není také vůle pro dokonalosti; neboť tato je působivostí, energií životní: nadpřirozené ctnosti nelze dosíci bez základu ctnosti přirozené. Ideál nic nedělati jest východní, jest úpadkem. Pokud románský katolicismus se nenaučí opět uznati ceny práce, — a to nejen politické, — nenabude znovu své kulturní moci.« (Schleussner 530). Franco vzmuží se k práci teprve tehdy, když vidí, že nastává příhodná doba osvoboditi vlast.

»Civiltà Cattolica«†) nepopírá krásných věcí z knihy, ale vytýká také její nedostatky: »Strýc Pietro jest milá postava, dobře vykreslená a podepřená. Bouře na jezeře a úzkostlivý útěk Luisin za bouře a její zoufalství nad mrtvolou její malé milované Om-

*) Molmenti 148: »Che non si sente cittadino« (který se necítí občanem) znamená u Fogazzara kněze, který stojí na straně právních nároků papežových.

**) Srovnej: C. Sonnenschein: Aus dem letzten Jahrzehnt des italienischen Katholicismus. Broschüren des Windthorstbundes. Číslo 1. 1906.

***) Italský jesuita, románopisec.

†) 1901, vol. III., 37—38.

bretty, příjemné dítě a prohlídka rakouské policie v domě Francově mohou býti nazvány vznešeným dílem uměleckým. Než v povídce určení sporné otázky ruší z velké části také tyto krásy: nejdříve, poněvadž je topí v moři politických a náboženských rozhovorů, které nejsou zcela přirozené a dusí i zaplétají zbytečně vývoj děje; za druhé, poněvadž nutí autora dopouštěti se některých nesprávností proti historické pravdě, ne aby vytvořil dva hlavní typy, manžele Luisu a Franca, podle pravdy, jak obyčejně se přihází, nýbrž podle zvláštní výjimky, ve službě své otázce. Jest možné, aby mezi manželem a manželkou se konaly všecky ty jemné a nekonečné hovory bohoslovecké a politické, které vyplňují strany a strany »Piccolo mondo antico?« — Spory ano, špatné nálady ano, bohužel: avšak spekulativní a filosofické hovory toho druhu, mezi manželem a manželkou, nikoli, nepřiházejí se nikterak; neboť netrpělivostí jednoho nebo druhého bude jejich snaha porušiti nebo změniti jich povahu, měníc je v bouřlivé spory. A pak, proč představovati Luisu, nevěřící, tak statečnou, silnou, podivuhodnou, a Franca, věřícího, tak slabým, bázlivým, dobrým k ničemu a v mnohém naproti tomu tak nízkým?*) — Proto jest jasné: aby povýšil nové pokolení nad starým a dával vždy přednost novým předsudkům nad zásadami našich dobrých předků, za cenu pomluv všeho na povel, co je staré, jako by se nebylo v minulosti stalo nic dobrého a jako by svět měl se započíti od nynějška, od 20. září 1870 neb alespoň od r. 1859.

»Tak v »Piccolo mondo antico« šlechtici starého rázu jsou špatní, jako markýza Maironiová, úředníci jsou hrubí a špatní, kněží ostatním k nevystání, pečující pouze o to, aby se jim samým dobře vedlo, měšťané honící se po hostinách. A tímto způsobem se dokazuje to, co vše jest obsaženo v románě a čím se končí, a to jest, že je konec, neúprosný konec starého světa. Proto bubeníci národní gardy v Pallanze bubnují, oznamují konec světa, příchod jiného (1859) a v lůně Luisině, po ztrátě dcerušky, nabývá místa pokolení života schopné, připravené k budoucím bojům nastávající doby.«

Poněkud mírněji soudí o tomto románu posmrtný životopisec v témže listě**) a dovozuje: »Piccolo mondo antico« jest podle našeho soudu jediné dílo Fogazzarovo, jež může čísti naše mládež soudná a nezbavená náboženského vědomí, jež má jistě výchovnou sílu uměleckým cítěním, příhodnou nám Italům. Ale tu vystrkuje hlavu živel, který bude červem, hlodajícím ve všech následujících publikacích Fogazzarových, k velké škodě umění, v němž jest beze vší pochyby mistrem. Je to obírání náboženskými otázkami, konané o nejistých naukách, o fantasiích pohy-

*) Obhájci Fogazzarovi odpovídají: Vždyť Franco na konec zvítězí. — Nevítězí Franco, nýbrž spíše Luisa jest přemožena a zlomena neštěstím a mocným pohnutím, které v ní přirozeně budí nebezpečí, do něhož se Franco vydává, an vstupuje do boje proti Rakušanům. Proto Franco sám praví: »Věřil jsem kdysi, že jsi ty silnější. Nyní chápu, že jsem silnější já.« — Každým způsobem nevítězí náboženská víra Francova; a to dostačí k našemu odsouzení.

**) »Civilta Cattolica« 1911, vol. II., str. 6.—7.

bujících se ve vysněné nápravě církve, o blouzněních poloprorockých obnoveného katolicismu.

Myslitel nebo lépe snílek, špatný filosof nebo lépe básník, mající povrchní znalost filosofie, lžibohoslovec nebo lépe básnický vzdělavatel náboženského smýšlení, plynoucího z racionalismu k pantheismu, přemohli v něm umělce.

Bylo by bývalo mnohem lépe pro něho, pána a mistra v oboru umění, nechati povolanějším rozpravy bohoslovné a utvrditi se v oné živé a prosté víře, v níž by byl měl za průvodce velké muže, jako Manzoniho.

Než nikoli, trahit sua quemque voluptas!*) Rozkoš v blouznění jej zavedla k překročení hranic, vlekouc s ním do záhuby jeho tak krásné a bujné umění.« (Pokračování.)

Opozděné květy.

Opozděné květy — nerozkvetlé v jaru,
květy celované slunkem v letním žáru,
květy v zeleň sadů zářící svou bělí,
jak jste na těch větvích svojích osaměly!

Opozděné květy — tiše, sladce snící,
včelkou zulíbané stokrát v bledou líci,
kolébané léta písní monotoní,
která z jitřních šer až do večerů zvoní,

květy bělostné a blažící v své kráse,
jaro odletlé zpět kouzlem zvoucí zase,
vůni dýšící a jitrem orosené —
jak vás mám rád květy pozdě probuzené!

Jako pozdrav vesny vítám vůni vaši — — —
Vím, jak do daleka stesky duše plaší,
vím, jak chmury čela bělostí svou sněžnou
v úsměv změníte — a povzdech v píseň něžnou.

Znám váš pozdrav míru, jímž v hruď zavítáte,
vím, že nové jaro v srdci kouzlit znáte,
vůní dětských snů že zlíbáte mé skráně,
štěstí pel že zlatý vsypete pak na ně — —

Ó vy květy duše, květy opozděné —
rád vás mám, když v srdce touhou unavené
dýchnete svou vůni, zazáříte v kráse — —
— To mně — jak by doba dětství vrátila se — — —

Václav Žalud.

---

*) Vábí vlastní každého rozkoš.

Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě.

Napsal JAN HALOUZKA.

(Pokračování.)

Na *lékařském, ranhojičském ústavě v Olomouci* znamenitě působil Dr. *Frt. Mošner*; nepřednášel sice česky, ale dá se za jisto míti, že směrem vlasteneckým na posluchače poněkud uvědomělé doléhal, aby nezakrněli. Vždyť byl odběratelem i časopisů českých a Šembera v pozdějších létech (1861.) věnoval mu spis: »Paměti a znamenitosti města Olomúce.« Vedle Dra Mošnera třeba vzpomenouti profesora anatomie a soudního lékařství *Jana Jahna*, vlastence horlivého, odběratele časopisů českých, o němž se vykládá, že posluchačům svým přednášel i česky. Vlastenec tento opřel se rozhodně pangermanským aspiracím profesora a kazatele universitního *Dra Hartmanna Zeibiga*,*) kterýž ve svém spise; »*Aus dem Leben eines österr. Professors* (Olmütz, 1848. str. 12.) velmi nešetrně se k národu našemu zachoval. — Budiž něco tuto podáno ukázkou: »První zkouška státní na německých vysokých školách Holomúckých z předmětu obligátního: »*Deutsche Gesinnungstüchtigkeit*«.

Otázka: Mají Moravané právo rozhodnouti o budoucnosti Moravy?

Odpověď: Nemají.

Otázka: Proč nemají?

Odp.: Poněvadž Čechy byly tak dobrotivy a o budoucnosti Moravy již rozhodly.

Ot.: Jakým způsobem?

Odp.: Morava má zajíti v Čechách.

Ot.: Na jakém úmyslu zakládá se toto snažení?

Odp.: Čechy chtějí býti dobrodinci Moravy.

Ot.: Jakých dobrodiní nám poskytují Čechy?

Odp. 1. Že bychom měli vládu místo v blízkém Brně v daleké Praze; v téže Praze, jež jest nyní v moci přemrštěné frakce;**) v téže Praze, která žádá svobodu na věrtele pro sebe, jiným ji odměřuje náprstkem.

2. Že by se při společném sněmě, jenž se jako captatio benevolentiae***) držeti má v Praze, v Brně a Olomúci †) (tak dlouho totiž, až by Čechové byli pány), třetina poslů moravských dvěma třetinami českých stala neškodnou, takže by Morava pak měla čest a musila tancovati dle píšťalky velkého českého lapače německých myší (Rattenfänger).

3. Že by Čechové, kteří bez toho, chtějíce se uživiti, musejí se vystěhovati ze země, a poctivě to i činí, všeliké jen poněkud znamenitější úřady za kořist vyhledali a terrorismem v nich se udrželi, jakož to dělali až po tu dobu po celém mocnářství, nedbajíce na přísloví: »Zůstaň doma a živ se poctivě.«

*) V tajně svolané schůzi profesorů dne 23. dubna 1848. —

**) Tak nazývá spisovatel »výbor svatováclavský čili Národní« v Praze.

***) Aby prý Pražané přivábili Moravany. —

†) Aby v Olomúci sněm byl držán, Pražanům ani nenapadlo. Zádalť Pražané, aby se společné záležitosti české a moravské spravovaly na společném sněmě.

4. Že by i střed intelligence, universita naše (co do podstaty německá) hnána centralizačním snažením českým, na velkou újmu rodáků zkázu vzala, a ustoupila intelligenci české, ročně dovážené z Prahy.

5. Že by tím vším zhynula samostatnost, a se samostatností duchovní i materielní síla Moravy, dávajíc místa smýšlení helotickému.

Ot.: Proč nechceme tato dobrodiní přijmouti?

Odp.: Poněvadž o velikosti a slávě jejich trochu pochybujeme.

Ot.: V čem se zakládá toto pochybování?

Odp.: V učitelkyni času, v historii. Ona nám ukazuje ve věrných obrazech, jakého užitku mívala Morava z toho, kdykoliv se s Čechy spojila.

Ot.: Udejte mi tento užitek.

Odp.: Odpusťte mi, pro nesmírnost toho užitku nenapadá mi hned ten pravý.

Ot.: To jest podivné. Ale vysvětlete mi, jak se jeví?

Odp.: Zacházejí *) ve Vídni s deputací Holomouckou neotesaně hrubě, protože Holomouc vyslovila žádost, spojiti se (t. Moravu) s Německem; **) vysílají emisary, aby rozpalovali lidem hlavy, a byvše z jedné university hanebně vyhnáni, chlubí se na jiné, že poselství dobře vykonali; oni jsou tak nestydatí, že chtějí svou pověstnou výmluvností v pondělí přemluviti k nedůsledné apostasii studující, kteří se byli v neděli před tím slavně označili barvami německými; byvše vyhostěni vyhrožují krvavou pomstou, vyzývají na železnici, na štacích lid sběhlý, aby se břemen svých more bohemico sprostil,***) zmocňují se k tomu konci časopisů, aby jako čeští jesuité †) hotovili cestu slepého rozjítřeného fanatismu. —

Ot.: Jak nazýváte takové chování?

Odp.: Já to jmenuji provolávání k válce občanské, ale oni tomu říkají: vyvinování konstitučního života.

Ot.: Ale jak dobyli si tento konstituční život?

Odp.: Způsobem spojence svého, někdejšího Thonradtla; nasadili pistoli k prsoum a volali: »Buďto — nebo«.

Ot.: Vysvětlete mi tato temná slova.

Odp.: Buďto koncesi bez výjimky nebo republiku.

Ot.: Ale co máme my dělati?

Odp.: Na žádosti české dávati »německé odpovědi, rýpalům časopisy vládnoucím ††) odporovati slovem i skutkem, nebáti se ani jejich pera, ani propagandistické řeči, pevně se připojiti k dárci pravé nové doby Ferdinandu Dobrotivému, k Rakousku, a s oběma

střídavě jednou v Praze, podruhé v Brně; domácí, t. j. jen jedné země se týkající, aby se řídily, jako posud na sněmě domácím. —

*) Rozuměj: deputace pražská.

**) A za to měla deputace pražská Holomouckou pochválit? —

***) To jest: českým způsobem; ta rada byla ovšem chvalitebná, neboť Čechové zadali uctivou prosbu J. M. Císaři Pánu, aby robotu a jiná podobná břemena v plat proměniti ráčil.

†) Dle novin vypovídají se jesuité ze všech zemí. (Poznámka spisovatele.)

††) Tímto jménem poctil, tuším, spisovatel redaktory bývalé časopisu »Neue Zeit« a zašlých »Selských Novin«, kollegy své profesory H. a H. —

spojeně k německé, nyní veliké vlasti, zachovati mír v zemi, pokud čest a mír se shodují (sic) šetřiti práv krajanů,*) pokud oni našich šetří a surovou rukou v ně nesahají, a zastávati přesvědčení své silou, již nám Bůh dal, abychom hájili, co jest našeho. »Tak zde stojíme, jinak nám činiti nelze.« Bůh nám dopomoz! Amen.

V Holomouci, 9. dubna 1848. H. J. Zeibig, (kněz a kapitulár kláštera novoříšského v Rakousích, c. k. profesor náboženství a vychovatelství na universitě Holomoucké, rodem z Krasna na Moravě.) —

Na výstřední a pohoršlivé projevy strany protivné vydal prof. Šembera provolání **) vlastencům olomúckým, v němž zvláště appelloval na šlechetné jinochy studenty, v jichžto srdcích mu přáno bylo vzbuditi lásku k jazyku vlasteneckému, když opovržen a ponížen byl, aby se nedali vášnivostí odpůrců strhnouti k chování podobnému, a snad k nenávisti národu, jemuž náležejí nebo chtějí náležeti tito, což by mohlo míti zlé následky pro vlast i mladistvou svobodu našeho národa. Že se radovati mají z toho, že Bůh ve Svém slitování lidu našemu vrátiti ráčil právo *býti člověkem*. Ať si nám závidí z příčin sobeckých zaručenou rovnopravnost, my zůstaňmež prázdni všeliké závisti a nechuti, a promiňmež vinu vzniklou z křehkosti lidské! Vlastenci, neoslyšte prosbu mou, buďtež mírni a snášenliví, byť jiní se k vám jizlivě měli!

Slova dojista velmi srdečná a mírná, promluvená v čas, nasvědčující tomu, že se strany naší s největší ochotou pracovalo se za tím účelem, aby na zdravých podkladech dospělo se k míru kýženému. Bohužel nebylo té dobré vůle viděti na representantech národnosti německé, kteříž, jak jsme měli příležitost seznati, štvali, — kdežto jejich svatou povinností bylo, protivy mírniti.

Člověku naskakuje husí kůže na těle, uváží-li, že tak barbarsky mohli vystupovati proti nám! Vyčítali nám neschopnost, že prý jazyk náš není kvalifikován pro vyšší vědu, že prý jsme literaturou svou neznámi v širším světě, a co jsme měli, to úplně ignorovali. Podotkl jsem již, pro jaké příčiny jsme se opozdili, že to nebylo vinou naší, ale právě těch dominujících pánů, kteříž ve své zářivé kultuře nám hrdla svírali, a naše vymoženosti, jichž jsme se v okovech na rukách dopracovali, surově deptali. A vedlo se nám na Moravě poměrně hůře než v Čechách. Byly ovšem také jiné příčiny našeho opozdění na Moravě. Písemná řeč jest nám sice oběma společná, ale rozdílně mluví se v Čechách a na Moravě. Hanáci, Horáci, Valaši, Slováci musí teprv v kostele a ve škole navykati řeči písemné. Považme, jaké byly u nás školy? Češtiny jsme na Moravě namnoze nepoznali odjinud než z vesnických škol a z knížek modlitebních. My jsme byli samoukové — a co máme, za to děkujeme jen sobě. I v Čechách byli samoukové, ale zcela jiného řádu; Češi měli města, měli středisté ve svém sídelním městě, dávném to domovu věd a umění. Moravané toho neměli. Několik probudilých kněží pěstovalo tu i tam

*) Jen ne Slovanských.
**) Týdenník str. 144. —

v úkrytu venkovském mateřštinu svou, kdežto v Čechách i laikové písemnictví pěstovali. *A proto byli na Moravě a jsou i dnes znamenitější spisovatelé po výtce kněží.* Kdo studoval, stal se knězem neb úředníkem; jací ti úředníci byli, jest vám z minulých prací mých známo — byli to většinou odrodilí byrokrati! — Nás bylo málo ke spravedlivému odporu! Rozhlédněme se po době císaře Josefa II. až po době pozdější. Kde zastkvělo se jaké dílo na Moravě, které by působilo tak obrovskou atrakcí jako na př. spisy Jungmannovy a jiné? Jediný plod, jenž zaleskl po celém světě až k oslnění, na němž měla veškera Morava podíl, byla neunavným a nadaným Sušilem pořízená sbírka moravských písní národních. Sbírka tato charakterisuje Moravany jako lid básníků a spisovatelů. Ale *v literatuře umělé* nemohla se Morava dílem vpravdě klasickým vykázati. V jednotlivých fragmentech vytvořili sice naši předáci Sušil, Klácel, Furch, Kulda, Škorpík, Soukop vzácné věci, ale byli to jen, jak kdosi napsal, meteory, chvilku nás oslňující, a pak (ovšem nespravedlivě) zapomenuté. —

J. E. Vocel, napsal v Č. Č. M. r. 1849.: »Rovnoprávnost všech národů! Zásada ta jest středem životním, jest srdcem ústavy rakouské! kdo by se jí nesvěcenou rukou dotekl, zasadil by tím nebezpečnější ránu státnímu životu . . . . . Heslo národní rovnoprávnosti žádá, aby to, co německému národu se poskytuje, ostatním národům upíráno nebylo. Ozývají se ovšem hlasy, že, nízký stupeň vzdělanosti některých nářečí slovanských tomu nepřipouští, aby jazyk ten do vyšších úřadů a učilišť zaveden byl jelikož by tím sama vzdělanost těchto národů trpěla. Ale když národové slovanští staletou dobu úplného zanedbání ano i svévolného zavrhování národního jazyka přetrpěli, proč by škodu, jež by snad na nějaký rok z kvapného povýšení jazyka jich na roveň s jazykem německým vzrostla, oželeti nemohli?!«

Na theologické fakultě v Olomúci již před rokem 1848. rozněcoval k lásce jazyka mateřského Dr. *Jan Ev. Mácha*, († 1845. v Olomúci), profesor jazyků orientalských a pastýřského bohosloví, jenž rokem 1838 počínaje, učil *zdarma* posluchače jazyku českému, aby dobře působiti mohli jako kněží v lidu svěřeném. Přispíval prý do »Časopisu katolického duchovenstva.« A právě působením některých profesorů na universitě olomucké za let před rokem 1848. minulých roznícen byl ten žár vlasteneckého povědomí v bohoslovcích. Přednáškami rozechvívali ty jemné struny duší mladistvých. Jak Bartocha*) vykládá: přednášeli profesoři pastorální na universitě olomúcké již roku 1778/79., jazykem českým a německým. Dr. *Albert Slavíček* (e canonia Sternbergensi) přednášel dle knihy *Jiljí Chládka*, kanovníka praemonstrata Strahovského: »*Počátkové opatrnosti pastýřské*,« v níž obdivujeme lásku vlasteneckou, do řádků vetkanou. V »uvedení« (§ 5) uvádí autor, proč píše dílo své jazykem českým: »*Ano bude to k většímu zrostu a zvelebení jazyka českého, an od mnohých zanedbán jest. Zdaliž nám povědomo není, že jak nyní v Latině, tak za dávných časů v Slovanském jazyku služba posvátná konána byla? Přísluší tedy v Českém jazyku, dialektu Slovanského, umění pa-*

*) Čeština na bývalé universitě v Olomúci.

stýřského ouřadu přednášeti; *čím více honositi se můžeme, že jsme kdy tou řečí* služby Boží konali, kterou ji až do dnešního dne znamenitý díl křesťanů koná. Zdali nevíme, že *tehdáž* každý národ se vynáší, když jazyk svůj k ozdobě a rozmnožení uvésti pořádně vyhledává? Pročež nemálo ozdoby jazyku našemu přibude, když se vynasnažíme, umění pastýřskému v řeči přirozené se naučiti. *O kéž ze svých hrobů vstanou přeslavní předkové naši! O kýž procitnou ze sna svého M. Danyel Adam z Veleslavína a Vlastenec milý Bohuslav Balbín! O' jak by se radovali, jak by plesali, vidouce čest, jež se stává jazyku našemu!**) (Pokračování.)

Valná hromada družstva Vlast za XXVI. rok

konána byla dne 7. června r. 1911 v domě družstva Vlast za předsednictví faráře Vlastimila Hálka a zahájena byla modlitbou.

»Zahajuji dnešní výroční valnou hromadu Vlasti,« pravil, »ve vzrušené době předvolební, kdy utkává se v tuhém boji názor křesťanský s protikřesťanským nejen na venkově, ale i ve městech. A tu nelze mlčením přejíti, že naše družstvo, započavši před 27 roky klásti základy k pravému veřejnému katol. přesvědčení, pracovalo a pracuje až do dnes všemi prostředky slova, tisku i ostatních zbraní k jeho upevnění v českém lidu, a tak má i spoluúčast a zásluhu na jeho rozkvětu. Dejž Bůh, aby vítězství korunovalo tuto jeho 27letou námahu.«

Na to předsedající sděluje, že v uplynulém roce přistoupilo k družstvu 8 nových zakl. členů a zemřelo jich 6. Jsou to: Dr. Al. Frýdek. kapitulní děkan a gen. vikář v Hradci Králové. — Dr. Cyrill Sládeček, vicesuperior v Olomouci. — Dr. Tom. Kouřil, gymn. profesor v Rychnově nad Kněžnou. — Fr. Brabec, em. vikář v Jindř. Hradci. — Frant. Dressler, em. děkan a vikář ze Sedlčan. — Msgr. Bedřich Kamaryt, kanovník a děkan v Deštné u Soběslavi.

Přítomní povstáním ze svých míst vzdávají památce jejich čest. —

1. Čtení protokolu poslední valné hromady.

Jednatel red. Tom. Jos. Jiroušek četl protokol předešlé valné hromady, jenž byl bez námitky schválen.

Předseda far. Vlast. Hálek: Zde jste slyšeli protokol minulé valné hromady. Přejete si slovo? — protokol se schvaluje.

2. Jednatelská zpráva za XXVI. rok (1909—1910).

Přednesl jednatel red. Tom. Jiroušek.

Velectěné shromáždění!

Jako vždy, věrni katolickým neochvějným zásadám, předstupujeme před vás, abychom složili účet ze své celoroční čin-

*) J. Chládek sepsal: »Tři katechisací na modlitbu Páně« — »Naučení kratičké, jak by se mělo dobře mluviti česky a psáti.«

nosti ve správním výboru, ku kteréž povinnosti jste nás před rokem vyslali a postavili v čelo spolku.

Pracovali jsme s pílí, svědomitě, zapomínajíce často vlastních osobních zájmů, jen abychom dostáli své úloze: povznésti družstvo Vlast, jeho odbory, časopisy a podniky.

Radostným byl pro nás, při této práci, letos měsíc máj, kdy dne 7. května dostalo se našemu místopředsedovi, p. c. k. pošt. pokladníku Karlu Ulrichovi, v Římě audience u sv. Otce Pia X. a družstvu Vlast požehnání sv. Otce. Radost naše byla o to zvýšena, že i bývalý státní sekretář sv. Otce Lva XIII., Jeho Eminencí ndp. kardinál Rampolla, který tolik nám jest a byl nakloněn, velice vlídně našeho pana místopředsedu přijal, na družstvo Vlast se vyptával a celému družstvu Vlast svůj pozdrav tlumočil a své sympatie po našem panu místopředsedovi vzkázal.

Z těchto událostí dne 7. května v Římě byli jsme nemálo potěšeni a v práci posilněni. Velikou odměnou bývá nám vždy ohlas z věčného Říma, kdykoliv se nám v ohlasu tom zvěstuje, že hlava církve Kristovy, že sv. Otec nám žehná a o práci naši se zajímá. Proto také letos, dne 5. června, šli jsme do hornického královského Kladna s hlavami pozdviženými mezi náš dobrý tamní dělnický lid, abychom tam konali *osmý Literárně-socialní sjezd*, který v každé krajině, kde konán, bývá vzpruhou místních katolíků k dalšímu životu. A proto také letos osmý Literárně-socialní sjezd družstva Vlast se nám skvěle na Kladně vydařil a doufám, i tamní věrné katolíky na myslích osvěžil. Děkujeme vřele všem, kdož o zdar tohoto velkolepého našeho sjezdu v Kladně se přičinili, děkuji všem, kdož nás tam přišli navštívit, kdož nás tam pozdravili a děkuji i těm, kteří si na nás telegramy a blahopřejnými dopisy vzpomněli a tak ve svátcích seslání Ducha svatého alespoň v témž Duchu sv. s námi za jedno byli. Pán Bůh za všecko jim zaplať!

Od poslední valné hromady dne 16. června minulého roku konal správní výbor družstva Vlast pět schůzí, v nichž vyřizovány byly běžné záležitosti spolku a činěny různé přípravy ku zdaru večírků pro Literární sekci, Socialní odbor a přípravy k Literárnímu sjezdu na venkově, který každoročně pořádáme.

Příležitostné přípisy byly výborem zaslány: k slavnostnímu odhalení památní desky na rodném domě moravského spisovatele-kukátkáře v Martínkově, Václava Kosmáka; k 25letému kněžství vldp. provinciala řádu Dominikánského provincie česko moravské, P. Václava Bubeníka, dp. prof. Jos. Špronglovi k Abrahamovinám a vldp. kanovníku Edv. Šittlerovi k jeho zvolení kanovníkem. — Dále poslány příležitostné přípisy: Jeho Excell. p. Karlu Ervinu hr. Nosticovi, vldp. provincialu P. Basileji Kaberhelovi, vldp. kanovníku a arciknězi Jos. Kebrlovi, vldp. kons. radovi Tom. Blahovi, vldp. rektoru P. Karlu Nováčkovi (k jeho 50letému kněžství), vldp. děkanu Ferd. Plachému, dpp. farářům Ludvíku Čabounovi, Jakubu Duffkovi, Václavu Lefflerovi, Emanueli Přibylovi, J. M. vsdp. generál. vikáři Msgru Th. dru. Janu Sedlákovi, J. M. vsdp. opatovi Methoději Zavoralovi, vldp. prelátu Msgru. Th. dru. Edv. Knoblochovi, vldp. arcikněži Šimonu Bejvlovi, Jeho Milosti ndp.

Jos. Grossovi, biskupu v Litoměřicích, Jeho Excellenci ndp. knížeti-arcibiskupu dru. Frant. Sal. Bauerovi (k jeho 70letí), vlctp. říd. učiteli Mart. Zhánělovi, Jeho Jasnosti Karlu knížeti Schvarzenberkovi (k úmrtí jeho pí. matky), vysocedůst. kapitole královohradecké (k úmrtí gener. vik. dra. Al. Frýdka) a j.

Na veškery tyto přípisy došla výboru poděkování a mimo to poděkováno výboru družstva Vlast nejdůstojnější knížecí arcibiskupskou konsistoří pražskou za projev proti řeči římského purkmistra Nathana, v kteréžto řeči urážlivě dotknul se Nathan sv. Otce a posvátnosti katol. dogmat.

Na darech sešlo se: od Jeho Milosti vsdp. opata Method. Zavorala 50 K, od vldp. děkana Frant. Tichého v Sev. Americe 100 K, od vldp. C. A. Beneše v Haletswille v Sever. Americe 848 K 81 h, od zemřelého vldp. Frant. Dresslera, děkana sedlčanského (z odkazu) 400 K, a od dp. faráře Jakuba Duffka u sv. Jana pod Skálou 20 K.

Podporou 300 K přispělo družstvo z fondu spisovatelů několika spisovatelům a mimo to 5 K přispěno na katolické misie v Japonsku, 20 K na stavbu kaple na Domažlicku a 200 K na pořízení desky Kosmákovy v Martínkově.

Knihovny dostaly a za ně poděkovaly: Katolicko-národní jednota na Hořejším Novém Městě Pražském, Všeodborové sdružení křesť. dělnictva v Mistříně na Moravě, Místní katol. knihovna mládeže v Krásné Hoře, Katolická lidová farní knihovna v Silver Lake v Severní Americe, Sdružení katol. venkovské mládeže v Jablonci u Hříměždic na Příbramsku, Knihovna katolických učitelů ústavu Školských bratří v Bubenči u Prahy, Sdružení katol. venkovské mládeže české v Biskupicích u Luhačovic na Moravě, Lidová katolická knihovna ve Volšovech u Sušice na Šumavě, jedna knihovna dána katolíkům do Pruského Slezska (p. Pavlu Šebestovi, rol. synu), a konečně doplněna katolická knihovna ve farnosti Rychaltické na Moravě.

Celkem rozdáno bylo během roku od družstva Vlast devět knihoven. Kromě toho mohu s Vámi sděliti radostnou zprávu, že letos byl doplacen druhý velký tiskací okružní stroj 2000 K — byla to poslední splátka na 14.000 K.

Z drobnějších běžných záležitostí spolkových oznamuji, že do komise pro mravnostní akci Zemské rady katolíků za výbor družstva byl zvolen p. správce Jos. Vinopal.

Dále v minulém roce a letos vydalo družstvo Vlast mimořádně i tyto nové časové brožury: Od Th. dra. K. L. Řeháka: »Jiří z Poděbrad, český král-kališník« a »Císař Karel Čtvrtý, český král-katolík«; od Jos. Haise Týneckého (pro katolická divadla): »Nešťastná tragedie« a »Cholera«, veselohry; od T. J. Jirouška: »Vzpoura protestantských stavů a Bílá Hora« a z kalendářů »Sv. Vojtěch«.

Kromě »Vlasti«, »Vychovatele«, »Sborníku histor. kroužku«, »Našich Listů«, »Hlasů Svatováclavských« a »Vzdělávací četby katolické mládeže« tisknou se v naší tiskárně časopisy: »Svatý Vojtěch«, »Domovina pro vystěhovalce«, »Květy lásky«, »Křesť.

Dělník«, »Echo z Afriky«, 17 »Farních věstníků« i některé knihy z Dědictví Svato-Janského a Svato-Prokopského.

Končím zprávu výroční a děkuji všem, kdož na nás jako dobrodinci dary pamatovali, pilíře družstva Vlast tak podepřeli a děkuji všem, kdož svými sympatiemi a svou přízní nám nakloněni byli. Pán Bůh je za to odměň svou milostí! (Potlesk.)

Předseda: Pánové, tato činnost naše jest taková, že se nedá zúplna ani slovem ani písmem vyznačiti. Práce naše jest všestranná: v literatuře, v socialismu, pro spolky i v řečnění. Zde jsou jen její slabé obrysy. Práce tato se však čím dále tím více sesiluje. Rok minulý byl opět silnější a já doufám, že i v tomto nezůstaneme pozadu. Rosteme. I po venkově mnozí a mnozí se k nám vracejí, neboť uznávají, že kráčíme starou, dobrou cestou .. Tedy přejete si, pánové, k jednatelské zprávě slova? (Nehlásí se nikdo.) — Schvaluje se!

3. Zpráva účetní za XXVI. správní rok.

Předseda: Následuje zpráva pokladní, kterou podává pokladník a zakladatel družstva Vlast, vldp. kníž. arcib. notář a redaktor Tomáš Škrdle.

K. a. notář Tomáš Škrdle podával účetní zprávu za rok 1909—1910: Příjmů bylo 129.490 K 99 h, vydání 128.058 K 21 h, zbývá čistého jmění 1432 K 78 h. Při tom vysvětloval pokladník finanční stav družstva, který se nejlépe jeví ve finanční rozvaze; byloť aktiv 228.163 K 10 h a passiv 90.927 K 24 h, takže jest finanční postavení družstva Vlast utěšené.

Předseda nahlížeje v knihu pokladní, četl úsudek revisorů účtů: faráře Em. Stárky z Řepína a c. k. officiala zemsk. soudu Josefa Kotouče, jenž zní: »Všecky účty družstva Vlast, jeho fondů, časopisů, knihtiskárny, papírnického závodu podrobili podepsaní důkladné revisi a shledali vše v úplném pořádku. Účty byly revidovány 31. května 1911.

Pan official Jos. Kotouč: Všechny účty a doklady k nim byly pečlivě přehlédnuty, zrevidovány, zápisy shledány správnými, součty a přenosy souhlasí.

Na základě všeho toho udělila valná hromada pokladníku jednohlasně absolutorium.

Předseda: My děkujeme za činnost jednatelskou i pokladniční panu jednateli i panu pokladníku, a děkujeme též pánům revisorům.

4. Zprávy odborů.

Zpráva Historického kroužku nedošla, i nemohla býti čtena.

a) Zpráva Socialního odboru.

Jednatel Tom. J. Jiroušek přednesl tuto jednatelskou zprávu ze Soc. odboru:

Velectěné shromáždění:

Letos jest jubilejní 20. rok trvání Socialního odboru, a proto budiž mně k tomu roku dovoleno několik jen slov.

Za dobu svého 20letého trvání sešel se Socialní odbor družstva Vlast, 9. července r. 1891 počínaje do dnes v 96 schů-

zích poradních a správních, v nichž byly uvažovány kroky, které Socialní odbor buď vykonal nebo vykonati měl. Ve schůzích těch bylo rokováno i o časových otázkách a činěny programy další činnosti.

Kromě této své vlastní a domácí činnosti dal Socialní odbor podnět k zakládání katol. spolků na celé čáře v Čechách i na Moravě a vyslal celou řadu řečníků do schůzí ustavujících a spolkových.

Dějiny Socialního odboru družstva za dobu 20letého jeho trvání vykazují, že Socialní odbor *vysílal řečníky své v tomto pořadu*:

V prvém roce (1891—1892) 9 schůzí, v 2. roce 15 schůzí, v 3. roce 12 schůzí, ve 4. roce 33 schůzí, v 5. roce 36 schůzí, v 6. roce 42 schůzí, v 7. roce 46 schůzí, v 8. roce 37 schůzí, v 9. roce 35 schůzí, v 10. roce 41 schůzí, v 11. roce 57 schůzí, ve 12. roce 32 schůzí, v 13. roce 29 schůzí, ve 14. roce 27 schůzí, v 15. roce 11 schůzí, v 16. roce 25 schůzí, v 17. roce 24 schůzí, v 18. roce 32 schůzí, v 19. roce 52 schůzí, ve 20. r. (1910—1911) 62 schůzí. Celkem Socialní odbor vyslal řečníky do 657 schůzí.

Ve správě Socialního odboru, to jest v užším sboru Soc. odboru družstva Vlast, zasedali v tomto roce;

I. místopředseda p. Václav Dvorský, II. místopředseda p. Josef Vinopal, pokladník a zástupce výboru družstva dp. red. Tomáš Škrdle, jednatel red. Tom. Jos. Jiroušek a dále jeho přísedící členové dp. faráři: Vlast. Hálek a Ferd. Zuna, dp. Václav Kunz, p. Frant. Krejza, p. Václav Průša, p. red. Frant. Waldmann, p. inž. Jan Dostálek a p. Tomáš Roháček.

Během roku od poslední valné hromady, dne 16. června 1910 do dnešního dne, sešel se Socialní odbor družstva Vlast po 3kráte. — V těchto poradách a schůzích referovali: dp. farář *Vlastimil Hálek*: »O péči, která se věnuje právě zařizujícím učednickým besídkám«, »O vystěhovalectví a jeho zřízení u spolku sv. Rafaele, O poměrech národnostních v Severní Americe a o amerických sirotčincích«, »O reformě trestního zákona ohledně nedospělých pracovních sil« a »O zemědělském dělnictvu v Čechách«.

Dp. redaktor *Tom. Škrdle* referoval »O rozvoji katol. hnutí v družstvu Vlast« a »O katolických spolcích a tisku«.

Jednatel red. *T. J. Jiroušek* podal statistické rozhledy o tisku, katolíkům nepřátelském.

Kromě toho zvolil si Socialní odbor ve schůzi dne 13. února 1911 za stálého referenta pro Socialní odbor »O obraně katolíků pro husitské oslavy v roce 1915« dp. faráře Vlastimila Hálka.

Odbor vzpomněl ve schůzi své také uctivě úmrtí básníka moravského a autora katolické dělnické hymny »Píseň práce«, vldp. Msgra Vladimíra Šťastného a kromě toho gratuloval k jubilejním císařským vyznamenáním, jichž se dostalo: J. M. vsdp. generál. vikáři Msgru. dru. Janu Nep. Sedlákovi a kooperatoru a řediteli »Útulku sv. Josefa« dp. Ant. Hoffmannovi na Král. Vinohradech. — Dne 13. února 1911 vydal Socialní odbor také

zvláštní prohlášení v zájmu Všeodborového sdružení křesťanského dělnictva v Hradci Králové, aby centrála jeho sídlo své odtamtud neměnila.

Dále uspořádal Socialní odbor družstva Vlast tři úplně zdařilé socialní přednáškové večery, v nichž přednášeli: dne 2. října 1910: vsdp. Msgr. *Frant. Vaněček*, kanovník vyšehradský »O křesťansko-socialním působení církve na východě«; dne 9. října: p. *Jan Voborský*, c. k. místodržitelský oficiant: »O socialně-náboženském působení Frant. Ant. hraběte Šporka« a dne 23. října: dp. farář *Vlastimil Hálek*: »O zvelebovacích snahách katolických organisací v obcích«.

Mimo tyto tři socialní přednáškové večírky pořádal Socialní odbor družstva Vlast širší schůzi odboru dne 20. listopadu o 7. hod. večer ve dvorané velkorestaurace v domě »Merkuru« na Starém Městě Pražském, která byla neobyčejně četně členstvem širšího sboru socialního odboru a členstvem spolku »Vzájemnost«, Národní katolické Jednoty Novoměstské a dámského spolku »Vlastenka« i jiných katolických spolků pražských a předměstských navštívena. Ve schůzi této přednášeli: jednatel odboru *T. J. Jiroušek*: »O našich snahách vzhledem k řemeslníkům v katolickém hnutí« a I. místopředseda odboru, p. *Václav Dvorský*: »O našich snahách se zřetelem na živnostenské obchodníky v životě katolickém«.

Nejskvělejším vystoupením Social. odboru družstva Vlast bylo letos uspořádání čestného večera na oslavu J. M. vsdp. Msgra. Th. Dra. Jos. Buriana, preláta, kapitolního děkana vyšehradského a přísedícího zem. výboru král. Českého, kteráž oslava konala se dne 30. dubna t. r. V uspořádání slavnosti spolupůsobily přátelské spolky: »Vzájemnost«, Katolická Národní Jednota Novoměstská a Akční katol. národní komitét. Oslava konala se při přeplněné dvoraně velkorestaurace v domě »Merkuru« na Starém Městě Pražském a posláno bylo k ní oslavenci blahopřání: 5 telegramů, 27 dopisů od soukromých osob, 26 blahopřání od katol. spolků a organisací a při oslavě samé gratulovalo oslavenci svými zástupci 22 katol. spolků a korporací. Slavnostní řeč »O životě a působení oslavence v hnutí katolickém i na poli literárním« měl jednatel Socialního odboru T. J. Jiroušek.

Pokud se týče akce Socialního odboru na venek, jak jste slyšeli, přednášeli řečníci Socialního odboru v tomto běžném roce od 16. června roku 1910 do dnes na 62 schůzích, a to následovně:

Dp. farář *Vlastimil Hálek*: v Kralupech nad Vltavou, Příbrami, Dolních Počernicích, Písku, Hostivicích, Střešovicích, v Bubenči (2krát), Libšicích na Vltavou, Sedleci u Kutné Hory, Řepích, Břevnově a v Praze (2krát).

Dp. farář P. *Karel Toman* přednášel: v Liboci, Písku, Břevnově, Hořelicích, Jinonicích, Žižkově, Karlíně a v Praze (4krát).

Důst. p. katecheta *Václav Kunz* přednášel v Tachlovicích a v Berouně.

Paní *Anna Křížková* z Liboce přednášela: v Počernicích, Únhošti, Pardubicích, Kadlíně u Mělníka, Zlíchově, Podolí a Hlou-

bětíně. — Pí. *Marie Gotliebová* z Prahy: v Pardubicích a v Jinonicích.

Pan *Václav Dvorský* přednášel v Rapicích (2krát), Kolíně (2krát), Pardubicích (2krát), v Libni, Berouně, Únhošti, Kralupech nad Vltavou, Karlíně, Břevnově a v Praze (3krát).

Redaktor *T. J. Jiroušek* přednášel: v Rapicích, Písku, Roztokách u Prahy, Holešovicích, na Smíchově (2krát) a v Praze (7krát). —

Tato činnost Socialního odboru naplňuje mne uspokojením a doufám, že i vás uspokojí. Jak vidíte, pracovali jsme, seč síly naše byly. Všem, kdož s námi v odboru socialním spolupůsobili, kdož své náklonnosti nám projevovali a kdož nás podporovali, ať odmění za to Pán Bůh! Naše díky provází toto přání. (Potlesk.)

Předseda: Slyšeli jste, pánové, zprávu o činnosti Soc. odboru. Přeje si někdo dodati k ní něco?

K. a. notář Tom. Škrdle: Já bych prosil, aby se 20leté jubileum Soc. odboru oslavilo zvláštním způsobem.

Předseda za souhlasu ostatních odkazuje to výboru.

b) Zprávu Literární sekce

přednesl jednatel farář A. Dostál.

Nezůstávala Literární sekce za ostatními odbory pozadu, ale plnila úkol svůj opravdu svědomitě. Občas scházeli jsme se ke schůzím za předsednictví Vlastimila Hálka, ale také mnohdy rokovali jsme o zjevech literárních, když nebyla officielně schůze svolána, když něco zvláštního se přihodilo, nová kniha nás potěšila neb veliký útok na naši víru učiněn. Donášeli jsme sem knihy i jednotlivá čísla k posouzení, upozorňovali se navzájem a radili se o tom, co by prospělo naší české a především katol. literatuře. Vedle Literárně socialního sjezdu na Kladně, na němž i naše sekce měla účast hlavně přednáškou o tisku a spolcích, které katolickou literaturu podporují, pořádány tři večírky v lednu t. r., které se těšily valné účasti posluchačů, k nimž bylo zasláno mnoho pozdravných přípisů a povzbuzení k další činnosti. Se zdarem přednášeli: Al. Dostál o Moravanu Leopoldu Kolískovi a jeho lourdské činnosti, Tomáš J. Jiroušek o životě a působení básnířky Marie Antonie z řádu Alžbětinek, Josef Hais Týnecký o Boleslavu Jablonském a básnické činnosti jeho a Kar. Toman o kulturních proudech z katol. sjezdu v Augsburku. Všechny přednášky byly přijaty s povděkem. Sekce nezapomínala na jubilea literátů a katolických pracovníků, posílala jim gratulace a ve schůzích uváděla jejich zásluhy. Očistila pověst o Douchovi, že by u veliké bídě se nacházel. Byla ochotna podniknouti veliké dílo, pokračování Ježkových »Zásluh duchovenstva o literaturu českou«, které před 30 roky vyšly a doplnění velice potřebují, vyjednávala s autorem, aby pokračoval ve svém díle, ale akce ta uvízla, když ve známost vešlo, že se cosi podobného chystá v dědictví Svatoprokopském ovšem jenom v oboru vědeckém. V úvahu vzala sekce, aby přeneseny byly ostatky zesnulého kněze-spisovatele Frencla na Vyšehrad z Košíř, když by tento

hřbitov byl zrušen. Vybízela k odebírání katol. tisku, vydala resoluci, aby tento šířen byl i v katolických ústavech a pensionátech. Obrátila i zřetel k r. 1915, aby přípravy dály se k době té pro katolíky kritické obrannými články a spisy z doby husitské.

Nejhlavnější činnost Literární sekce záležela v referátech. Tyto podávali: *Tom. Škrdle,* o katol. tisku, o materiále pro měsíčník »Vlast«, který se drží statně při všech pohromách a při zanikání jiných listů v Čechách a na Moravě; *Vlast. Hálek* o spisech a časopisech různého odboru, *Václ. Kunz* o cestopisech a paedagogických knihách, *Jan Voborský* o svých pracích v oboru lidumilství, *Dr. Rudolf Zháněl* o časopisech moravských a katol. literatuře německé, *Tom. Jiroušek* především o spisech sociálních, *Al. Dostál* o belletrii. Referáty ony většinou otištěny ve »Vlasti« a »N. Listech«.

Bylo by dlouze vypočítávati všechny spisy, o kterých se v sekci jednalo, katol. literatura zde oceněna téměř celá a zvláště s radostí přijata zpráva, že sv. Vojtěch se tiskne ve 400.000 exemplářích. Jenom tak letem vzpomínám, že referováno bylo o spise Sv. Václav a vývoj úcty svato-Václavské, o básních »Před svatostánkem«, o cestopise »Tibetu«, »Sebevraždě a špatné literatuře«, o »Světové a Pestré knihovně«, »Knihovně lidu«, o sbírce »Do žertu i pláče«, o »Služce« od Kopala, o Práškově monografii »Brandýs nad Labem«, o díle »Ježíš Kristus, vzorem knězovým,« o »Eucharistických květech«, o »Alexandrině«, »Intimní Praze«, »Pikantním světě«, o všech dědictvích, spisech Kosmákových, o básních Bezručových, Macharových atd. Referováno o časopisech, sbírkách homiletických, kalendářích, o jednotlivých zprávách literárních, statích v novinách, kritikách, zjevech potěšitelných i pravého katolíka zarmucujících. Nezapomínáno ani na Čechy americké a oceňovány právě vyšlé jejich Dějiny od Jana Habenichta.

Ve schůzích těch jednáno otevřeně, familierně, každý je rád navštěvoval a mimo uvedené členy přihlásili se za nové údy prof. Jul. Košnář a kandidát inženýrství Jan Šilhavý.

Tuto výroční zprávu nemohu lépe skončiti, než opakováním návrhu Jana Voborského v jedné výborové schůzi, aby se »Vlast« a při ní vycházející listy rozšiřovaly, fedrovaly, doporučovaly, slovem i skutkem podporovaly co nejúsilovněji.

Předseda: Slyšeli jste, pánové, zprávu o Literární sekci. Ona jest jediná toho druhu. Nemáme věru nikde podobné důležité instituce. Máme tu čest míti za jednatele v Literární sekci pana faráře Aloise Dostála, který jest populárním spisovatelem, známým po celých Čechách. To nám velice prospívá i prosím, zdali si něco přejete k jednatelské zprávě Literární sekce podotknouti?

Kníž. a. notář Tomáš Škrdle dodává, že přihláška nových členů, prof. Jul. Košnáře a kand. inženýrství Jana Šilhavého, nás velice potěšila.

Valná hromada po zprávě Literární sekce usnesla se blahopřáti p. Ant. Plačkovi, měšťanu, čestnému členu literáckého sboru a spisovateli povídek v Pacově k 70tým narozeninám dne 18.

června. Oceňujíc při tom zásluhy jeho o rozvoj literáckých sborů v Čechách, a povídkovou literaturu.

Předseda: Další zpráva týka se výboru, aby jako každý rok udělilo se Jednotě sv. Methoděje ve Vídni dar 200 korun. Za vřelé přímluvy předsedy a kníž. arc. notáře Tom. Škrdle dar jest valnou hromadou jednohlasně schválen.

Následovala volba *předsedy, tří výborů a tří náhradníků.* Do výboru navrženi byli: a) za předsedu: red. Tom. J. Jiroušek; b) za výbory: far. Vl. Hálek a katecheti: Václ. Kunz z Prahy-VII a Jar. Slavíček ze Smíchova: c) za náhradníky: Hugo Červinka, farář v Modřanech; Al. Titl, kaplan v Hořelici, a Jar. Šilhavý, kandidát inženýrství na Smíchově.

Z venkova došlo 58 volebných listin. K. a. notář Tom. Škrdle prohlásil, že všecky porovnal s členskými knihami a seznal, že 6 voličů nemá dle stanov práva volebního. Přečetl jména voličů a hlasovací lístky tyto jako neplatné odložil. Ostatních 52 voličů z venkova zaslalo platné volební listiny a ti všichni i s přítomnými volili jednohlasně a jednomyslně dle navržené kandidátní listiny.*)

Za volební skrutátory povolal předseda pp. faráře: Al. Dostála a P. K. Tomana, kteří tuto jednomyslnost konstatovali.

Celý výbor sestává dnes z následujících P. T. pp.: *Předseda* T. J. Jiroušek; *I. místopředseda* Karel Ulrich, c. k. poštovní pokladník v Praze; *II. místopředseda* Vlastimil Hálek, farář v Liboci; *jednatel* Václav Kunz, katecheta v Praze; *pokladník* Tomáš Škrdle, kníž. arcib. notář a redaktor v Praze; *členové výboru*: Antonín Suchoradský, katecheta v Praze; Ferdinand Zuna, farář v Jinonicích; Josef Vinopal, správce okr. chorobince na Smíchově, a Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově. A *náhradníci*: Hugo Červinka, farář; Alex. Titl, kaplan; Jaroslav Šilhavý, kand. inženýrství, a Fr. Stibor, k. a. notář a em. farář v Liboci.

Zvolení výboři volbu přijali. Na dotaz předsedajícího, zdaž red. Tom. Jos. Jiroušek volbu předsedy přijímá, odpověděl tázaný touto řečí:

Důstojní a velectění pánové!

Když jsem před 23 lety v měsíci květnu r. 1888 zavítal do družstva »Vlast« v Žižkově, jehož členem jsem se pak brzo stal, nenadál jsem se, že jedenkráte budu navrhován a volen za starostu tohoto družstva, tedy vedle zakladatele družstva na místo ve družstvu »Vlast« nejčestnější a nejzodpovědnější.

Jsem v tomto družstvu zaměstnán polovici svého života, působím v něm jako redaktor přes 20 let a jako jednatel 14 let. Funkce své vykonával jsem ve družstvu »Vlast« svědomitě, ani jednou jsem ve schůzích nescházel a všecko ostatní odkládal, když mne družstvo volalo do svých řad. Funkce, které na mne výborem byly ukládány, ať jako redaktoru, ať jako jednateli, ať jako řečníku, plnil jsem s láskou k družstvu a doufám, že k spokojenosti družstva. Abych byl upřímným, musím vyznati, že veškeré ty funkce byly mně nikoliv těžké, ale lehké.

Avšak dnes volíte mne, pánové, k funkci, která před zákonem, před výborem a před veškerým členstvem družstva »Vlast«

*) I těch šest odložených volilo s námi dle navržené kandidátní listiny.

jest funkcí nejtěžší a zodpovědnou zákonu, Vám i Bohu, neboť družstvo »Vlast« jest korporací, která v národě našem, ve vlasti naší a v katolické veřejnosti naší zaujímá místo čestné.

Jako český národovec, jako vždy věrný syn církve a jako občan, znalý a poslušný zákonů jak světských tak Božích, pravím Vám, že jsem si té zodpovědnosti, kterou na mne ukládáte, plně vědom. Vy chcete mne míti svým starostou, já přání Vašemu vyhovuji a přislibuji Vám, když jste už o tom rozhodli, že budu Vám starostou v pravdě i v právu a jako předseda Vašich schůzí budu vykonavatelem Vašich tužeb a Vašich přání v zájmu družstva »Vlast«, které katolíkům československým bylo vždy tak milým. Mojí snahou bude, abych podpořil všemi svými silami zasloužilého zakladatele družstva »Vlast« v jeho šlechetných ideích a podnicích. Mojí snahou bude, abych výboru byl vůdcem a rádcem v dobách zlých i dobrých a proto prosím pány výbory, aby mne v úkolech na mne složených podporovali a svoji lásku mně zachovali. Podobně i k celému personálu družstva »Vlast« vynasnažím se býti nejen spravedlivým zástupcem výboru, ale i upřímným všech přítelem. A proto, prosím Vás všecky, abyste pamatovali, že jako mně tak i Vám všem musí záležeti na tom, by zakladatel družstva »Vlast« a veškeré členstvo jeho po vlastech našich rozptýlené vidělo v nás vždy sjednocený, jednolitý přátelský sbor, jemuž stanovy družstva a řády odborů družstva jsou programem nepřekročitelným i *přede vším jiným závazkem nejpřednějším.* Jen tak můžeme společně družstvo »Vlast« učiniti velikým a pevným, v přítomnosti a budoucnosti.

K Vašemu kroku končím slovy: Přijímám Vaše rozhodnutí v plném vědomí svých povinností, což může Vás jen úplným uspokojením naplniti, jako muže pro zájmy a zástoje družstva cele zaujaté, kteří volbou svojí rozhodli jste se pro přítele, novináře a spisovatele, který družstvu »Vlast« byl vždy a jest cele oddán. Vynasnažím se, abych Vaší důvěry byl hoden, abych byl representantem spolku našeho k úplné spokojenosti veškerého členstva, jemuž rozvoj a rozkvět družstva leží na srdci.

Za volbu přijměte můj nejvřelejší dík, kdož volili jste mne zde i kdož jste mne volili z venkova. (Potlesk.)

Farář Vlastimil Hálek: Poněvadž, pane předsedo, jste volbu přijal, prosím Vás jménem svým i jménem zajisté celé valné hromady, abyste družstvo »Vlast« vedl nestranně a spravedlivě k jeho rozkvětu.

Red. Tomáš J. Jiroušek: »To slibuji!«

Správce Jos. Vinopal blahopřál novému předsedovi k jeho činnosti. Povstal místodržitelský officiant Jan Voborský a přednesl k poctě nového předsedy vzletnou blahopřejnou báseň.

Na nerozvratný balvan pevné žuly
své dílo »Vlasti« stavěl muž, jenž nikdy v půli
snah, tužeb, práce, cesty neustával,
však světlým příkladem se energie stával
a nedbal pochybností, potupy ni lání,
svou sílu hledaje jen v Božím požehnání!

*

A v kruhu přátel jako duch vždy vzrůstal
věrností sílen těch, kdo stejně žili s ním;
muž, který z věrných nejblíže mu zůstal,
spěj s »Vlastí« naší až ku metám vítězným!

*

Nám dílo »Vlasti« rájem jest i světem!
Žerď praporu zas ozdobena novým květem
a nepřízně nechť krtci snad kol ryjí,
my zmaříme jich práci novou energií,
jež jako chorál zní nám myšlenkou i duší,
jak chorál, který nikdo nikdy nepřehluší,
když ruka k ruce vine se a v svazek pevný tuží
a ve »Vlasti« se Tomáš k Tomášovi druží!! — — — *)

*

Farář Vlastimil Hálek: Volné návrhy nejsou, končím tedy valnou hromadu obvyklým pozdravem naší oddanosti Jeho Svatosti Piu X., Jeho Veličenstvu císaři a králi Františku Josefu I. a nejdůstojnějšímu Episcopátu českému a moravskému: Sláva! Sláva! Sláva!

Tím byla skončena 26. valná hromada družstva »Vlast« za vší svornosti, jednomyslnosti a srdečnosti. V celé valné hromadě nepadlo ani jediné disharmonické slovo, vše šlo hladce. To je záruka dobré budoucnosti.

V letní noci.

Na srdce moje tiše zaťukal . . .
to z večera, kdy ptáci usínali — —
ve pláních travných ještě chřástal lkal
. . . hry konstellac se nebem rozpínaly.

Mé srdce smutné — — v hrudi zmrazené
se úhozem tím zvolna probudilo . . .
bolestí starou zrazené
se ptalo: »Bože, Tvoje dílo?«

A hvězdy náhlým leskem zaplály
a vůně Noci slavně rozpěla se — —
Šels' krajem Ty, o králi nad králi,
Po Tobě duše touhou rozchvěla se.

Jan Šanda.

*) Pozn. redakce. Za předsedu družstva byl původně dožádán p. far. Vl. Hálek, než ten úřadu toho nepřijal.

Dva kvítky.

Katolickému básníku, dp. P. Flor. F. Březinovi, kvardiánovi v Jindř. Hradci věnuje Jan Voborský.

I. Za »Lychnis chalcedonica«.

Kytka hyacintů, kytka sněženek,
stůl mi zdobí jako květy jarních myšlenek;
venku ptáče
s větve na větvici skáče,
zkouší první jarní trilky své,
než mu z hrdla písně jásot vytryskne;
i ten teplý paprsk chvátá
pampeliškám zlíbat čílka zlatá
a pak jako šipka záclonami
v pokoj vnikne, hrá si květinami
a hned zase jak na křídlech mušky
slétne do rozkvětlých větví hrušky,
z nich pak hebké do podušky
z drobných sedmikrásek. — — —
A pták při tom klidně dál svůj cvičí hlásek!
Blaze básníku, jenž jako Ty se snaží
ctihodného věku na zápraží
kytkou hyacintů, kytkou sněženek,
čtenářům klást v duši krásno myšlenek! — — —

II. Za »Květy Eucharistické«.

Mysl ctnostná, zbožná, mysl čistá
jest jak zahradník, jenž po svůj život celý
duše na sad upravuje, dělník bdělý,
by moh' vzácným květem vítat Krista!
V sadě duše Tvé květ drahocenný vzkvétá,
v němž se rosné kapky jak démanty skvějí;
v záři jejich duše Tvá až k modru nebes vzlétá,
nitrem jejím nadšené se zpěvy chvějí,
zpěvy o Bohu, jenž v svatostánku zlatém
v květu Hostie, v zázračném květu svatém,
v duši vstupuje nám jasným před oltářem;
ó jak rád své čelo skláním v prach až na zem! — — —

(Psáno 1. března 1911.)

Padesát let na Rusi.

Z pamětí KARLA JINDŘICHA.

(Pokračování.)

Po několika dnech byl jsem s návštívenkou p. Hanky u akademika Michaele Petroviče Pogódina (nar. 1800, † 1875). Slovutný ten historik, archeolog a publicista navštívil na svých vědeckých cestách po západní Evropě několikráte též Prahu, při čemž zejména jeho první pobyt r. 1835 měl největší význam, neboť seznámil se tehdáž s hlavními representanty slovanské vědy, se Šafaříkem, Palackým, Hankou a j., což mnoho přispělo ke sblížení ruských učených kruhů s jinými slovanskými. Bydlel ve vlastním velkém dřevěném domě na kraji města, na rozsáhlém, historickými událostmi tak památném dívčím poli. Zastal jsem ho pod večer v prostranném pracovním pokoji, v němž panoval vzorný nepořádek: na stolech, na policích, na podlaze všude haldy knih, svědčících, že vlastník málo dbá o náležité jich seřadění. Seděl u velkého psacího stolku v tmavošedém, dosti obnošeném chalatu (županu), přijal mne velice vlídně a dlouho se mnou rozmlouval. Vyptával se na své známé, který díl dějin Palackého vyšel, dotkl se sporu strany původu hlaholice a královdvorského rukopisu. Byl o našich věcech dobře zpraven a neobyčejně sdílný. Řekl mi, že právě doplňuje svou práci o původu ruských knížat (Ruso-Varjahů), o čemž u vynikajících historiků, ruských i cizích, panovaly různé názory a vedeny i tuhé spory. Dle jedněch byli tito Ruso-Varjahové skandinavskými Normany z pobřeží švédské krajiny Rosslagen, jiní považovali je za Litviny a odvodili z krajin ležících podél říčky Rusi, přítoku Němna, ještě jiní měli je za baltické Slovany, za Finny (Čuchonce) nebo docela za Chazary. Jedním z hlavních odpurců skandinavského původu Ruso-Varjahů byl tehdejší znamenitý dějepisec, malorus Nikolaj Kostomárov, devět let (1847—1854) internovaný pro účast v jižním Cyrillo-Methodějském spolku, podezřívaném z politických piklů a po své rehabilitaci jmenovaný r. 1859 profesorem ruského dějepisu na petrohradské universitě, kterou však již r. 1862 byl nucen opustit následkem studentských nepokojů, s nimiž prý sympatisoval. Pogódin vyzval ho k veřejnému hádání o tom předmětu na způsob magisterských nebo doktorských disputací a když Kostomárov k tomu svolil, přijel Pogódin schválně do Petrohradu, měl tu dříve skvělou přednášku o careviči Alekséji, synu Petra I., načež 30. března 1860 ve velké, vybraným obecenstvem přeplněné universitní síni konána sama disputace. Přes 2000 vstupních lístků záhy rozebráno a ještě množství žádostivých neměla přístupu pro nedostatek místa. Při tom neobešlo se dle tehdejších novinářských zpráv bez zajímavých episodek: mladá sličná aristokratka, nejsouc připuštěna, lomila prý bílými ručkami, volajíc francouzsky, že takové urážky a nehody nepřežije a lokaj v bohaté livreji marně se domáhal vstupenky pro vážného senatora, který pro disput ráčil přijeti až z Moskvy. Než ačkoli Pogódin prohlásil, že do boje přiveze těžkou dělostřelbu, omezili se oba odpůrcové pouze na hájení svých stanovisk, beze všeho

útočení, ustupujíce druh druhu v některých důvodech. Výsledek disputu byl vůbec dosti skrovný: Kostomárov ukázal se silnějším v důkazech etymologických, Pogódin v historických. Tento uznal, že mezi Rurikovými skandinavskými Varjaho-Rusy mohli býti i někteří Slované a Litvíni, Kostomárov opět souhlasil, že k družině varjaho-litevské mohli se připojiti též mnozí skandinavští dobrodruzi. Pogódin, který disputaci začal, skončil ji též nadšeným zvoláním: »Da zdrávstvujet Rus, odkúda by ona ni prišla!« (ať žije Rus, nechť přišla odkudkoli), načež studenti vynesli oba disputanty ze síně na ramenou. Ale spor tím neukončen, tiskem v něm pokračováno a v Moskvě vedl Pogódin ještě na sklonku svého žití tutéž polemiku s historikem Dmitrijem Ilovajským.

Pogódin založil v Moskvě slovanský dobročinný komitét, který podporoval slovanské studenty v jejich studiích a hmotně i mravně též jižní Slovany v jich bojích za osvobození; byl předsedou společnosti přátel ruské slovesnosti a r. 1841 jmenován členem akademie věd. Mezi jeho spisy vynikají »Nestor«, »Dřevní ruská historie«, »Sedmnáct prvních let života Petra I.« a množství pojednání ve vydávaných jím časopisech »Moskovskij Věstnik«, »Moskviťanin«, »Rússkij« a j.

Pogódin měl bohatou knihovnu, pro niž s pomocí p. Hanky nabyl také v Praze u antikvářů a v židech za levný peníz mnoho cenných spisů a jiných památných věcí. Tehdáž vůbec každý ruský učenec, který navštívil Prahu, odvážel si odtud velké zásoby knih a někdy celou bibliotéku. Pogódin sebral též vzácnou kollekci starožitností, dřevních rukopisů, autografů a prvotisků, nazvanou jím »drévněchraníliště«, která byla později k rozkazu cara Mikuláše I. koupena pro petrohradskou veřejnou bibliotéku.

Ku konci nebude od místa zmíniti se o jedné charakteristické črtě z jeho života. Když jsem r. 1884 při návštěvě Prahy dlel u p. probošta Václava Štulce na zámku v Žitenicích, vzpomenuto též Pogódina a můj hostitel sdělil se mnou, že když Pogódin meškal v Praze, byl také u něho, při loučení pak poklekl a žádal jej za požehnání. »On ve mně ctil kněze«, dodal pan probošt, a toto svědectví slouží zajisté také Pogódinu ke cti. Bylo mi též řečeno, že navštívil tenkráte i strážce velechrámu sv. Víta, p. kanovníka Václava Pešinu, a vyžádal si u něho relikvii sv. Václava, která prý se chová v moskevské universitní kapli. — Pochován na hřbitově panenského kláštera na dívčím poli, kde na blízku bydlel.

Poslední pozdrav pana Hanky vyřídil jsem v universitní knihtiskárně jejímu tehdejšímu řediteli, druhdy profesoru slovanského dějepisu, literatury a jazykovědy a též děkanu historicko-filologické fakulty na moskevské universitě, Osipu Maksimoviči Boďanskému. Slovutný ten muž byl Malorus (naroz. r. 1803 v městečku Varvě, v Poltavské gubernii), cestoval v létech 1837—1842 jako magister slovesných věd za hranicemi, zvláště v zemích slovanských, a vešel tu v důvěrné styky s našimi vědeckými předáky, výsledkem čeho byl mimo jiné jeho překlad Šafaříkových »Slovanských starožitností« a »Slovanského národo-

pisu« do ruštiny. Za jeho nejcennější původní práci platí jeho magisterská dissertace »O národní poesii slovanských plemen«.

Jsa od r. 1847 řádným profesorem, vydával jako tajemník moskevské společnosti ruských dějin a starožitností její »Čténija« (přednášky, referáty), které za jeho redakce staly se vydáním pravidelným, s velice bohatým obsahem. R. 1848 chtěl v »Čténijach« uveřejniti zajímavé zápisky vyslance anglické královny Alžběty, Fletšera, *) o ruských poměrech ku konci XVI. stol., týčících se hlavně cara Ivana IV. Hrozného a Borise Godunova a měl za tou příčinou tuhou srážku s ministeriem osvěty, následkem čehož pozbaven úřadu sekretáře a měl býti přesazen do kazanské university. Když se tomu hrdý a sebevědomý učenec nepodrobil, dán 2. ledna 1849 do výslužby, ale již 22. prosince téhož roku opět rehabilitován a usazen v dřívější hodnosti řádného profesora a r. 1858 znova zvolen i za tajemníka Společnosti ruské dějepravy a starožitnictví, jejíž »Čténija« pak redigoval se stejně skvělým výsledkem až do své smrti v Moskvě 6. září 1877.

Boďanský byl sice upřímným Rusem, ale neméně vřelým maloruským vlastencem, což mu někteří velkoruští přepjatci měli za zlé, nazývajíce ho posměšně Chochlem. Byla to vůbec povaha ryzí, neoblomná, dle úsudku některých též samolibá, podivínská. Můj přítel dr. med. Konstantin Wołodzko vyprávěl mi o něm zábavnou episodu, která se udála, když Wołodzko byl ještě studentem. Císař Alexandr II. navštívil jedenkráte též moskevskou universitní bibliothéku a Boďanský, jako profesor slavistiky dával vysvětlení v oddílu starých slovanských rukopisů. Císař všiml si zvláště jednoho a podotkl, že jest to snad památné Ostromirovo evangelium. »An nět« (chyba lávky), odtušil prý Boďanský poněkud samolibě, »jest to rukopis hlaholský«, Císař, překvapený úsečnou odpovědí, neřekl ani slova, ale odcházeje otázal se provázejícího rektora: »Kto étot čudak?« (kdo jest ten podivín?) Zvěděv, že jest to vynikající slavista Boďanský, prohodil jen »ach, tak« a tím případ ukončen.

V kruzích tehdejších profesorů vyhraňoval se Boďanský jako osobnost velice originalní. Jsa profesorem slovanských jazyků měl na druhém, třetím a čtvrtém kursu týdně pět přednášek, z nichž dvě byly věnovány jednomu ze slovanských nářečí. V druhém ročním běhu vyučoval jazyku srbskému, v třetím českému, ve čtvrtém polskému. Dvě přednášky věnovány dějinám buď západních nebo balkánských Slovanů a konečně jedna slovanské jazykovědě. Při jazykových lekcích studenti po koleji překládali do ruštiny srbské nebo české texty. Při dějinách slovanských národností a linguistice předkládal Boďanský dle výpovědi svých posluchačů takovou spoustu málo zpracovaného

*) Jul. Fletšer, doktor práv a posel anglické královny u moskevského dvora v druhé polovici XVI. stol., sepsal po svém návratu do Anglie důležité historické dílo o tehdejší Rusi a souvěkých událostech pod titulem »On the Russe Common Wealth«, ale vylíčil vše tak podrobně a tak ostrými barvami, že první vydání (Londýn 1591) bylo na žádost londýnské »Company« spáleno, jelikož se obáváno, že způsobí na Rusi rozhořčení a proto jest nyní bibliografickou vzácností. Méně řídkým jest jeho francouzský překlad: »La Russie au XVI. siécle.«

materiálu, která přímo ohromovala massou názvů, chronologických dat, zeměpisných termínů, mluvnických zvláštností, fonetických subtilností a t. p. Pak na př. vykládal kdysi co nejzevrubněji, kterak při učení se nářečí horno- a dolnolužickému nutno rozlišovati 22 zvukových odchylek. Při historických přednáškách podáváno takové množství podrobností, že i při vynikající paměti nebylo lze všecky si osvojiti. Jeden ze studentů přeložil si dokonce veršem děje Čech a českou historiografii, kterou prý i zhudebnil a jen tak dovedl při zkoušce vše si zapamatovati. Slovanský národopis vzbuzoval u studentů přímo úžas, neboť zde náleželo vytknouti všecky zvláštnosti podřečí jednotlivých ruských krajů: kde místo *a* vyslovují *o*, (na př. chorošó, molokó, na místo charašo, malakó), kde »cíkají« (místo *č* vyslovují *c*, — cislo, cinit, na místo čislo, činit), kde místo »s vami« mluví »s vam«, kde horečku nazývají ohněvicí, kde místo »nohy ozábnou« říkají »nohy ozebou«, kde téměř ke každému slovu přidávají slabiku »tě« (to), na př.: „a u nas-tě, v Rostově-tě, luku-tě (cibule), česnoku-tě, navoz-tě (hnůj), vsjo koněvoj (koňský).«

A přes to byl Boďanský v studentských kruzích velice vážen a jeho přednášky pilně navštěvovány. Náš obdiv budily — dí ve svých upomínkách jeden z jeho posluchačů — neobyčejně obsáhlá znalost a učenost Osipa Maksimoviče, a to nejen v oboru slavistiky, nýbrž v celém souhrnu nauk historicko-filologické fakulty. Neméně imponovala nám jeho vřelá přilnulost k vědě vůbec a k slovanovědě zvlášť. V našich očích byl Boďanský jakýmsi prazdrojem moudrosti, mužem celou duší, veškerým svým snažením náležícím vědě. Kromě toho byla v něm ještě jiná, velice sympatická stránka: jeho neobyčejná přívětivost a dobroduchost vůči studentům, která v jich mladých srdcích nemohla nevzbuzovati úctu a důvěru k tomuto letitému muži, vzdor jeho neúhledného zevnějšku. Boďanský byl hřmotné postavy, měl velkou hlavu, poněkud kosé oči, na jednu nohu napadal, ale vše to ustupovalo, zjemněné jeho vlídným úsměvem.

Dobroduchost Boďanského jevila se zvláště při zkouškách. Programy svých kursových přednášek sestavoval zpravidla sám, a bývaly velmi obšírné a nesnadné. Ovládati veškeren jich obsah zdálo se zhola nemožným; při tom zkouška jednotlivce trvala téměř hodinu a měniti vytažený zkoušební lístek bylo přísně zapovězeno. Nicméně zkoušek u Boďanského studenti se příliš nebáli. Náleželo jen směle odpovídati k prvním otázkám, a dále Osip Maksimovič jal se přisvědčovati, téměř napovídati a mnohé sám doplňoval namísto examinanta. A to, co se z pozdálí zdálo strašným, skončilo obyčejně s dobrým prospěchem.

Velice zajímavo bylo viděti Boďanského na disputacích, při nichž po každé vystupoval jako opponent, kdykoli thema dissertace dotýkala se nějakého předmětu, zasahujícího v obor historicko-filologické fakulty. Jeho námitky, okořeněné vtipy a žerty, bývaly pronášeny dosti ostře a někdy velmi citelně se dotýkaly samolibosti dissertanta, ale hněvati se na starce nebylo lze, jelikož ku konci vše bylo zjemněno neobyčejně srdečnou dobroduchostí.

Jedenkráte bylo docentu provincialní university, promovujícímu v Moskvě na hodnost doktora dějepravy, vyslechnouti takovou sentenci Boďanského: »Na takovéto stránce vaší práce stojí, že moc Napoleona I. byla nadlomena za jeho války s Německem. A já vám, báťuško (můj milý), řeknu, že se našinci při takovém čtení dělá na nic. Ne, báťuško, kdyby jsme my Napoleonu nebyli řádně namazali, Němci by dosud Lazara pěli (bědovali).« Bylo by však mylné domnívati se, že způsob opposice omezoval se u Boďanského takovými šprými. Nikoli, on vždy dovedl opponovati i na půdě přísně vědecké, ale činil tak sine ira et studio. V universitním areopagu hájil Osip Maksimovič vždy energicky a mužně své názory a přesvědčení, což ovšem nebylo tajno i studentů a ještě zvyšovalo jejich úctu k němu. »Výborný člověk a výborný profesor byl Boďanský,« tak končí své upomínky o něm jeho bývalý student.

Co se mne týče, shledal jsem v něm hned při prvním setkání v universitní tiskárně i při všech pozdějších návštěvách v jeho bytu, při nichž mi s počátku bývalo vyřizovati pozdravy p. Hanky, vždy laskavého příznivce. Byl mi vůbec velmi nakloněn a když jsem se r. 1862 chystal sestaviti pro »Veleslavína« »Historický nástin knihtiskařského umění v Rusku«, opatřil mi z universitní bibliothéky na své jméno ochotně všecky potřebné pomůcky. Zvláště mne těšívalo, že rád mluvíval se mnou též česky, při čemž často vzpomínáno jeho styků s našimi předními vědátory a buditeli. Upomínka na tohoto nevšedního učence a zároveň velice šlechetného muže jest mi vždy zvláště milá a proto jsem mu zde věnoval poněkud obšírnější zmínku. Budiž mu »Věčnaja pámjať«!

Slepcův vzdech.

Do přírody tak rád jsem chodíval,
když se širý kraj v zeleň odíval,
a vždy zapomněl trudných žití běd,
když v ten divů div, upoutal jsem hled.

Slunko když s hůry žhoucí lilo jas,
mé srdce prudším tempem bilo zas,
a já v nadšení Tvůrci hymny pěl —
o, tehda ještě orla zrak jsem měl!

Když jsem horského dospěl vrcholu,
protěže úběl uzřel na stvolu,
fialek vonných natrhal si květ,
mně pravým rájem, zdál se býti svět!

Dnes, kdy v slepoty jat jsem okovy,
kdo v jara době žal můj vypoví? —
tu vánek vlahý a švehol ptačí,
hřejivý paprsk — duši nestačí.

M. Wagnerova.

V Tobě, Pane, mír.

Inquietum est cor nostrum,
donec requiescat in Te . . .

Jak často žehly, pálily mou duši
ty cizí slzy, cizích srdcí steny,
jež nikdy člověk zcela nevytuší,
však nikdy nejsou zcela utajeny . . . !

Jak často rozerván a sebou nespokojen
jsem těžce nesl svoji chabost, bídu
a marně žádal si osvěžený, zhojen
zas hřát svou duši na výsluní klidu!

Když růži vonnou ke rtům svým jsem tiskl,
— já zapomněl na ostré trny její —
tu rozpálené krve žár z nich tryskl
a duši ostny zbodly bolestněji . . .

Pak zklamán nevděkem a zlobou zmámen
jsem duši ještě cizím pláčem sytil . . .
Až chtěl jsem srdce tvrdé mít jak kámen,
bych aspoň cizích žalů nevycítil.

Tu k Tobě šel jsem s žízní ideálů
a nesa sebou v srdci víru, naděj,
jsem prosil Tě: Dej do prsou mi skálu
a zrak můj zkal, bych neviděl už raděj!

Dík, že jsi neslyšel mou prosbu divnou,
že nechal's mi to měkké srdce moje,
však nalil v jeho cévy mízu živnou
a ztišil trpkost, bolest bez úkoje.

Já nechtěl dívat se na lidské rány,
já přál si raděj neviděti více,
a zatím oči mé jsou rozžíhány
tou svatou září z Tvojí zřítelnice . . . .

Jos. E. Říha.

Marie Antonie,

její život a literární tvorba.

Napsal TOM. JOS. JIROUŠEK.

(Pokračování.)

V rodině pobyt zbožné tety Anežky působil na srdce a mysl malé Josefinky a když dorůstala v tak historicky památném místě, jakým jest Vyšehrad, vysvětlíme si, že i památnost tohoto místa a veliká minulost blízkého vrchu Vyšehradu, na němž kdysi všechen život první slávy české panoval, měly nemalý vliv na ducha dcery chudého hrnčířského mistra.

Mimo to navštěvovala Josefinka tehdejší školu Vyšehradskou, kde pěstována byla u dítek, mimo učení počtům a čtení, i láska k vlasti, kde seznamovány byly dítky i se vznikajícím písemnictvím českým, jak svědčí staré záznamy o této škole, že učitelové mluvili tam k dítkám i o dílech prvních buditelů národa — a tu u Josefinky vypěstila se i nadšenost vlastenecká a duch národní. Na Josefince bylo to pozorovati nejlépe, když byla při různých příležitostech vybírána ze žákyň k proslovům při veřejných školních zkouškách, čím srdce její bylo pohnuto. Majíc neobyčejné schopnosti v prospívání při řečnění, přednášívala Josefinka české tyto proslovy již tehdáž s nápadným nadšením a s povznášející myslí.

Když Josefa dorostla v dívku, počala se ucházeti o přijetí do kláštera Milosrdných sester řádu sv. Alžběty, nacházejícího se tehdáž v krásném údolí mezi Vyšehradem, horou Karlovskou a Slovanským návrším na Slupech. Klášter ten s kostelem Panny Marie Bolestné byl postaven a vysvěcen dne 22. června r. 1681 a sloužil za útulek pro sestárlé kněze až do roku 1708, kdy zřízena v budově klášterní nemocnice a celá budova i s kostelem odevzdána r. 1719 ve správu sestrám řádu sv. Alžběty. Nuže, a k těmto Samaritánkám, které pečovaly o chudé nemocné a pomoci potřebující, hlásila se za spolupomocnici Josefa Pedálová. Avšak nebyla hned přijata, dlouho prosila o přijetí a vždy byla odkazována až na dobu pozdější. Teprve, když zemřela dne 3. listopadu 1803 klášterní vikárka, jeptiška Marie Antonie, rozená šlechtična Marie Anna z Brisieglu, nastala vhodná chvíle pro Josefu Pedálovou, že žádost o její přijetí do řádu byla vyslyšena. Přimlouvala-li se zemřelá Marie Antonie, šlechtična Marie Anna z Brisieglu, za Josefu Pedálovou, stálou a vytrvalou čekatelku, nebo byla-li její tehdejší představená pohnuta stálostí v prosbách Josefy Pedálové, nedá se ovšem zjistit, jen tolik je jisto, že hned po pohřbu sestry Marie Antonie šlechtičny Marie Anny z Brisieglu byla Josefa Pedálová k tehdejší velebné matce povolána a ta jí sdělila, je-li její dlouhá touha po kláštěře stále stejná, že může býti přijata, obnoví-li svoji žádost o přijetí. Že Josefa Pedálová znova prosila o přijetí do kláštera, to dokazuje její přístup do kláštera již dne 21. listopadu 1803.

Duchovní obláčka její byla v kláštěře konána dne 19. června r. 1804, při níž dostalo se Josefě klášterního jména: *Marie Antonie* od Dětství Ježíšova; a dne 9. září r. 1805 byla Marie An-

onie ještě s jinými novickami připuštěna k složení slavných řeholních slibů.

Světu na rozloučenou, dříve než se za ní na vždy zavřela vrata klášterní, napsala v roce 1803 tato dvacetdva roky stará dívka několik významuplných veršovaných slov:

Na rozloučenou.

»Jednu cestu jsem zvolila,
po té budu kráčeti,
a pevně jsem si umínila,
z té že nechci sstoupiti;
neboť patrně poznávám,
v světě že nic stálého;
tedy za lepší uznávám,
vzdáliti se od něho.

Vímť jedno krásné místečko,
v malé leží dolině;
ach, toť radost jest nad všecko,
tam živu být v nevině,
pro Boha bližním sloužit
v svaté pospolitosti,
v nemocných Krista obsloužit,
toť jsou rajské blahosti.«*)

Až přes čtyřicátý rok věku svého žila Marie Antonie v úplné samotě klášterní v horlivém plnění svých povinností řeholních, všechen volný čas věnujíc k nabytí vyššího vzdělání čtením knih českých, při čemž činila pokusy spisovati v jazyku mateřském. První její literární práce vzbudily nemalou pozornost českého spisovatelstva i českého čtenářstva, hlavně se zřetelem k své původkyni. Jestliže tehdáž jeptiška netoliko s živým, ale s vřelým vědomím národním a s nadšenou láskou k vlasti byla vynikající vzácností v Čechách, pak jeptiška jako česká spisovatelka a básnířka měla ráz obdivuhodného povšimnutí.

První literární práce Marie Antonie »*Život sv. Alžběty*, zakladatelky řádu«, vyšla tiskem v kníž. arcib. tiskárně roku 1816 v Praze. Druhou její prací byla modlitební knížka pro ženy pod názvem »*Chlebové posvátní*«, která vyšla tiskem r. 1820. Třetí knížku pod názvem »*Serafka*«, dárek dcerkám městským od Dobrovlastky, vydala Marie Antonie roku 1826. Čtvrtá její práce »*Myrrhový věneček* aneb utrpením přichází se k blaženosti« (věnováním J. M. ndp. biskupu Frant. de Paula Pištěkovi) vyšla v Hradci Králové r. 1828. Pátá a poslední literární práce Marie Antonie pod názvem »*Keř rozmarinový* ze stínu do veřejné zahrady přesazen« (věnován J. M. ndp. biskupu Fr. de Paula Pištěkovi) vyšla tiskem kníž. arcibiskupské knihtiskárny roku 1830 v Praze.

A dále shledáváme se s literárními pracemi Marie Antonie v letech 1826 a 1827 v časopisu »*Čechoslovan*« a v časopisu

*) »Frant. Lad. Čelakovského Sebrané listy«. Str. 538.—539. Praha, 1869.

»*Poutník Slovanský*«, které vydával a redigoval Frant. Bohumil Tomsa v Praze. A konečně po smrti Marie Antonie odevzdal Karel Vinařický dvě její práce do redakce »Časopisu českého Musea«, kde veršovaná báseň »*Slavík a ohlas*« a prosou psaný článek »*Přátelství*« v uvedeném časopisu roku 1836 na str. 156—160 jsou otisknuty.

Toť vše, co z literárních prací po Marii Antonii máme, kromě její korespondence s Frant. Lad. Čelakovským, z níž se zachovalo 28 dopisů Marie Antonie, které jsem bedlivě pročetl v Museu Král. Českého.

Čelakovského korespondence s Marií Antonií vznikla nejspíše na podzim r. 1825, poněvadž Čelakovský v žádném z dopisů svých dříve — do uvedené doby — ~~Františku~~ Vlastimilu Kamarytovi zaslaných, nic se o ní nezmiňuje, až v dopise, jímž na Nový rok 1826 Kamarytovi přeje. A přece v roce 1825 poslal Čelakovský Kamarytovi 15 dopisů.

Dříve než s Čelakovským, dopisovala a v přátelství si libovala Marie Antonie s českou vlastenkou Magdalenou Rettigovou, která ji v klášteře také navštěvovala, a pak později přicházeli Čelakovský a Vinařický (i Kamaryt jednou v měsíci září r. 1829), aby s nadšenou vlastenkou v rouchu milosrdné sestry o české literatuře si pohovořili. Korespondence Marie Antonie s Frant. Vlastimilem Kamarytem ztratila se nadobro.

Čelakovský docházeje k Marii Antonii, nosil jí korektury jejích literárních prací, přehlížel jí i rukopisy, které mu ke schválení nebo zamítnutí posílala a o nichž s ním korespondovala. Vinařický a Čelakovský půjčovali jí také české knihy, kterých na nich často požadovala.

Zkrátka, buditelové čeští, jichž bylo málo, milovali se navzájem láskou bratrskou a sloužili si v té lásce, o níž naše doba nemá ani ponětí, jako bratři a sestry. Vznešeností díla pro společnou vlast a pro nešťastný národ český, povznášeni idealy, myslili o sobě tito lidé jen dobře a šlechetně. My dnes už nedovedeme se ani vžíti do tak sladké a krásné vzájemnosti, s jakou buditelové národa tehdáž se vyznamenávali a milovali.

Tak na příklad slyšme, jak Marie Antonie v dopise 17., asi z roku 1828, píše Čelakovskému: »Když vaše přemilé lístky — ač jich jen po skrovnu mám — čtu, tuť poznávám, jakého jste ducha. Proto tedy ve Vás tak důvěřuji, aniž komu závidím cti a slávy a přízně vznešených. I modlím se, nikoliv aby Vám Bůh bohatství a slávu dal, nýbrž aby vám dal zdraví, spokojenost, setrvání v dobrém, útěchu ducha a radost srdce. To Vám vyprositi se snažím. Té radosti přeji Vám, kterou cítívám já, když v samotě ve vyšší zaberu se rozjímání a žádný hluk světa mne nevytrhuje; tenkrát duch můj v nadehvězdné zaletí krajiny, a já procházívám ulicemi města Božího, o kterém Vy tak rád rozjímáte a jehožto krásu vlasteneckými barvami zobrazujete. *)

Bůh žehnej podnikání Vaše, jímž nesmrtelnou památku sobě pozůstavujete, která Vás bude blažit v den poslední.

*) Čelakovský přeložil do češtiny sv. Augustina knihu: »O městě Božím.«

Ach, stála-li by pak za to ta hrstka dnů našeho žití, abychom jen pro dosažení vezdejšího blaha, aneb znamenitého přátelství tak přílišně se namáhali? Což pak je po valném čísle přátel, pakli málokterý věrně stálý jest? Když zvuk archandělské trouby příchod Suditele tvorstva veškerého oznamovati bude, a kosti zpráchnivělé spojí se s duchem svým; tenkrát se k sobě přihlásí přátelé věrní, a přátelství jejich bude nekonečné. Čelakovský! tato slovíčka jen proto psala jsem, chtíc Vám učiniti známy mé radosti. — Záměr můj však jest, tímto lístkem Vás požádati, abyste došel k panu Pospíšilovi — je prý v Praze — a domluvte mu stranu mé knížky (Myrrhový věneček) a vyjednejte to s ním dle Vaší libosti, jak to uděláte, tak to bude dobře Vaší sestře v Kristu: Marii Antonii.«

V takovém duchu psávala 47 roků stará vlastenka česká Marie Antonie k 26letému junáku Frant. Lad. Čelakovskému, v němž spatřovala vyrůstati příštího velikého básníka svého milovaného národa. A proto také dopisy této staré vlastenky k mladému nadšenci českému oplývají povzbuzováním a chválou, aby na započaté dráze pokračoval a vytrval. Tento přátelský styk s Čelakovským, pomocí korespondence, udržovala Marie Antonie od 45. do 50. roku svého stáří, kdy zemřela. Tu jaký div, že teprve 32 roků starý Fr. Lad. Čelakovský, pln ideálů a pln šlechetnosti, právě jako Marie Antonie, zoufale zalomil rukama, když uslyšel o náhlém jejim úmrtí. (Dokončení.)

Poslední stance.

Sodali Mariano d. K.

Ó, Maria! — Buď Matkou! — Přímluvkyní
za hříchy mé — a hvězdou na moři,
jímž pluji k Věčnosti — Svit pak — i nyní —
ať nezbloudím — Až Východ zahoří —
ó Matko má — pak Ráj mi otevři —
a pros za dítě své u Svého syna —
On zná můj cíl a moje kroky zří — —
jdu úpalem — nuž, Ty's má větev stinná —
Tak milosrdná buď — jak velká jest má vina! —

Panenská Matko! — Tajemství Tvé děsí
mé myšlenky — jak žhavý meteor,
jenž hvězdy zastíní a padá v lesy — —
Hledám Tě v stínu nebetyčných hor
a nalézám — Můj zaslzený zor
jest zamlžen — přec' zřím Tvé světlo bílé
proudící Věčností — Jdu časem — chor —
a kam? — Ó Hvězdo! — Vzhlédni v zasmušilé
zahrady uvadlých záhonů — a střez mé cíle! — —

Václ. Poledne.

Nešťastná obrana Volné Myšlenky proti klerikální brožuře

Píše FILIP JAN KONEČNÝ.

(Pokračování.)

Na stránce 21. a následujících pojednal jsem o financích české sekce Vol. Mky, a poukázal jsem na její přiznání, že »Havlíček« je pasivním, že tiskoviny ostatní jsou neobyčejně laciny, že se mimo to prodávají pod nedostatečnou krámskou cenou, že přebytky z Vol. Školy a Volné Mky a několikastové dobrovolné měsíční sbírky, jež někdy (ne vždycky!) bývají uváděny veřejně, nikterak nestačí, aby kryly dluhy pasivního »Havlíčka«, jenž vychází prý ve 160.000 výtiscích dvakrát za měsíc, nehledě k tomu, co stojí režie tisku a bytu, administrace, kolky, honoráře redaktorů, plakáty a cestovné řečníků atd. Odkud tyto potřebné peníze mají čeští volnomyšlenkáři, lidé to většinou chudí, ve službách Vol. Mky existenci hledající? Žádný podnik nakladatelský a družstevnický nemůže u nás za takových podmínek pracovati a se udržeti. Vol. Mka činí zde jediná nevysvětlitelnou výjimku, a to za nynější národohospodářské mizerie zpříma křičí po náležitém vysvětlení. Dali je volnomyšlenkáři? Bůh uchovej! Vynadali nám v roce 1908 (z jara), když jsme na tento finanční zázrak ve »Sv. Vojtěchu« upozornili. Tím nás a také lidi mimo nás utvrdili v domněnce, že záhad své finanční síly čeští volnomyšlenkáři z pouze českých prostředků vysvětliti nemohou a veřejně nesmějí. Tady je ten bolák, ošklivý cizopásný bolák a já naň ve svém spisku znova důrazně uhodil a české sekci Volné Mky trudné chvíle připravil. Proto vrhá se na mne její obránce ve »Věstníku Vol. Mky« loco citato, ale bez dokladů věcných a jen pouhými slovními hříčkami. Kdyby mohl můj odpůrce uvésti doklady číselně-spolkové o financích české sekce Vol. Mky a dokázati mi nepravdu námitek mých, učinil by to se slávou a křikem, jejž by otisknouti dal ve všech mírných časopisech. Proč se to nestalo? Proč se Vol. Mka v této choulostivé věci zahaluje v úzkostlivé mlčení a proč si pomáhá jen a jen pouhými frázemi bez pokladničních číslic a úředních k nim dokladů, jak to děláme ku př. my ve »Vlasti« neb ve »Spolku svatobonifáckém« a též i jiné spolky, které mohou veřejně předložiti členům i nečlenům své billance? Z lásky ke mně a z útrpnosti k naší straně jistě Vol. Mka nezachovává finanční mlčelivosti! Proč tedy mlčí a jen frázemi nic neznamenajícími z nesnáze pomoci si hledí? Jsouť tajnosti — i finanční — jichž nezasvěcencům vyzraditi nelze. Starost o vlastní kůži zavírá mnohému mluvkovi hubu a nutí ho mlčeti za stranu!

Aby nestranný čtenář poznal, jak chabě a uboze bránila se zde (v této finanční miserii) Vol. Mka proti mně, dám mu pár jejich obranných frází. Úsudek učiní si sám — snad ostřejší, než jsem si učinil já, zvláště až zde dodám, co ze spisku mého čtenářům zatajila Vol. Mka ve »Věstníku«, a až přidám, co jsem na novo záhadného našel o jejím zahraničním spojení s potentáty zednářsko-židovskými.

»Věstník Vol. Mky« píše (loc. cit. str. 3.): »Takovým způsobem si farář Konečný připravuje půdu, aby mohl dokázati, že volní myslitelé čeští nemohou vydání spojené se svým laciným tiskem hraditi ani

z předplatného (u »Havlíčka«, který stojí veliké desetitisíce korun ročně, výslovně jste to doznali!) ani z dobrovolných darů svých přátel (darů těch vykázali jste tak málo, že byste ani jedno číslo »Havlíčka« jimi nezaplatili a vydáváte ročně 24 čísla — a kde jsou podniky ostatní?) — ale že jim plynou k tomu cíli zlaťáky z kapes cizozemských, od generální rady V. M., od zednářstva, od židů a pod. Konečný vynakládá svého »filipa« na to, aby svět přesvědčil, že volní myslitelé čeští by bez cizozemské pomoci nemohli podnikati svoji tiskovou propagandu.« Prosím o slovo! Poznámky, které jsem v závorkách do této obrany volnomyšlenkářské uložil, usvědčují Vol. Mku z porážky úplné, neboť: 1. Vol. Mka výslovně a několikrát ve svých časopisech doznala, že předplatné na její nejnákladnější tiskový podnik »Havlíčka« nestačí, že list jest zadlužen, ač práce administrační konají se zadarmo, respektive na obtíž časopisů Volné Mky a Volné Školy. Z předplatného, velice nízkého a jinde u nás nemožného, nelze tedy plně vyložiti, odkud berou čeští volní myslitelé peníze na své podniky. Ať neříkají, že mají aktivní podniky tiskové, ku př. Vol. Školu a Vol. Mku, jelikož i tyto časopisy jsou tak laciné, že by musily míti ne 5000 odběratelů (mají-li je vůbec, zvláště »Vol. Škola«!), ale aspoň 50.000 odběratelů měsíčně, aby uhradily schodek »Havlíčkův«, jenž se ve 160.000 výtiscích dvakrát měsíčně (tedy vlastně ve 320.000 výtiscích) vydává a rozesílá tak lacino, že jest doznaně zadlužen a nemůže se sám vlastní silou udržeti. Jak veliký deficit má »Havlíček«, volnomyšlenkáři moudře nepověděli a nepovědí, ale můžeme si to vypočísti, zvláště my ve »Sv. Vojtěchu«, který vychází ve 380.000 výtiscích jednou měsíčně (tím se ušetří za tisíce korun poštovného, co na papíru a co platu expedičního!) za stejné láce jako »Havlíček« — my víme nejlíp, jaké sumy náš laciný tisk stojí a dle toho dovedeme též posouditi, jaké sumy peněz stojí »Havlíček«, který se v lidu dosud tak neujal jako »Sv. Vojtěch«. Ke konci každého roku podáváme o tom přátelům i nepřátelům veřejné účty ve »Sv. Vojtěchu« a ukazujeme, že jen četné milodary náš podnik drží. Proti těmto našim milodarům jsou dobrovolné příspěvky volnomyšlenkářské na »Havlíčka« tak chatrně maličky, že nestojí takměř ani za řeč! A tím jsem u druhé výmluvy volnomyšlenkářské, těmito výklady úplně zničené. Neboť v roce 1909 přinesla Vol. Mka červnová výkaz milodarů na »Havlíčka« a bylo jich do 20. května 1909 nic více ani méně než 410 K 78 h. A myslíte, že se poměry dobrovolných darů ve prospěch »Havlíčka« od té doby zlepšily? Nemylte se, — ubývá jich! Vezměte si ku př. květnové letošní číslo »Havlíčka« (IV. 2, str. 15.), najdete tam výkaz »na fond Havlíčka«, a dělá to za měsíc duben roku 1911 ani ne celých 47 K. Tím capartem se pomůže zadluženému »Havlíčku«, jenž měsíčně potřebuje tisíce korun, aby se udržel? Má ovšem také předplatné, ale je malé a právě tím dvojnásobným měsíčním vydáváním »Havlíčka« tak nedostatečné, že by sotva uhradilo výlohy, i kdyby všecka čísla se řádně rozprodala a hotově platila, a toho právě není mezi odběratelstvem Vol. Mky! Od delšího času viděti bylo na 2. stránce obálkové V. M. pytlík zavřený, jejž držela pevně stočený tvrdá ruka, vedle níž býval nápis: Jste vy také jeden z těch, kteří časopisy naše odebíráte a neplatíte? Na to se hrozilo žalobami a pranýřováním nedoslýchavých dlužníků, a jak 3. číslo (červen) letošního roku v »Havlíčku« ukazuje, celá galerie »škůdců« tisku

volnomyšlenkářského se uvádí se jmeny osob a dle míst jich obydlí), které nechtí platit za poslané tiskoviny! Máme tedy očividný důkaz, že předplatné na časopisy volnomyšlenkářské je malé a na »Havlíčka«, jenž stojí mnoho desetitisíc korun, nestačí (»Havlíček« má 8 stran každé číslo a prodává se jednotlivě za 2 h!!); máme důkaz za 2., že milodary na fond» Havlíčka« jsou naprosto nedostatečny na krytí velikých výdajů jeho a jiných akcí s Vol. Mkou spojených a nedostatečným předplatným sotva hrazených; máme dokázáno, 3., že je mnoho neplatících odběratelů, kterých nelze pohnouti k tomu, aby zaplatili, co jsou povinni, tak že milodárky sotva kryjí tyto nedoplatkové mezery a naprosto nemohou pomoci passivním financím Vol. Mky v »Havlíčku« a jinde. Je sice pravda, že také jiné sbírky a fondy jsou při Vol. Mce — jak ukazuje ku př. číslo její květnové r. 1911 na str. 31., — ale peněžní výsledky jsou i tam stejně nepatrné a neschopné, aby v tak veliké akci finanční, kterou Vol. Mka léta provádí, něco znamenaly. Krejčí by řekl: Milodárky tyto stačí sotva na nitě; ale zač koupím sukno, plátno, knoflíky? jak zaplatím dělníky? Nebyl tedy farář Konečný tak velice nechápavým, za jakého vyhlašuje ho Vol. Mka. — když nechtěl věřiti české sekci Vol. Mky, že její finanční zdroje domácí dostačují na výdaje, které jsou spojeny s hnutím Vol. Mky. Naopak! Naivně nechápavým jest obránce Vol. Mky, když tyto finanční divy chce nepřirozeně a lehkomyslně vyložiti frázemi (o předplatném a milodarech), které všecky praskají jako mýdlové bubliny, dechnete-li na ně skutečnými fakty.

»A přece farář Konečný se mýlí naprosto«, jásá vítězně obránce Vol. Mky (l. c.). Po předchozím výkladě ať rozsoudí čtenářové, kdo se mýlí: zdaž já, nebo můj volnomyšlenkářský odpůrce. Jakousi stísněnost je však ihned na mém odpůrci viděti, neboť, sotva vyslovil slova, že prý se naprosto mýlím, povzdechl si: »Ovšem (Konečný) neuvěří nám, i kdybychom stokrát prohlásili (o »prohlášení« nejde, nýbrž o důkazy, jichž nedáváte!), že jsme na pomoci cizí nezávislí a že v cizině nemáme jiné podpory mimo mravní podporu.« To je, pane obránče Vol. Mky, asi tak: Nejen far. Konečný vám to neuvěří, ale žádný z jeho čtenářů, protože pouhé ujišťování místo důkazů nikdo od vás nepřijme za bernou minci. Ve finančních věcech ujišťování platí málo nebo nic, zvláště přihodí-li se ujišťovateli malheur, jaký se přihodil vám, když jste si chtěli pomoci nedostatečným předplatným a capartovými milodárky, které vám Konečný nahoře rozbil úplně. Zde je třeba důkazů číselných, úředně zjištěných, zvláště má-li Konečný pravdu, když ve své brožuře uvádí silná podezření finanční zahraniční podpory proti vám a z vašich pramenů! Proč jste této jeho odpovědi čtenářům svým neuvedli? Byli by kroutili nad pravdou vašich domácích finančních prostředků hlavami! Máte to do slova z Konečného brožury na str. 26 a následujících. Jen maličkost z toho zde sdělíme: Ve spisku volnomyšlenkářském »Co je to V. Mka« na str. 2. ve článku 9. stojí psáno: »Všichni členové světového sdružení jsou mravně zavázáni propůjčiti se jedni druhým k pomoci a k ochraně.« Aby se neřeklo, že tato pomoc nesmí se chápati ve smyslu peněžním, stojí tamtéž na str. 21. napomenutí: »Ferryho školské zákony, vytvořivší francouzskou školu . . . byly umožněny sbírkou po jednom sú, našem čtyřáku . . . Což nemůžeme my něco podobného svésti, aby náš národ zbavil se římského jha?« Prosím, chápete již, jak do opravdy vyhlíží »morální«

podpora volnomyšlenkářská u nás? A děje se taková výzva veřejně k nevolnomyšlenkářům! Jaká asi byla výzva úřední adresovaná na volnomyšlenkáře? Peníze zde slyšitelně cinkají! A protože všichni volnomyšlenkáři celého světa tvoří jeden celek, rozumíte již docela dobře, co obsahuje v sobě IV. článek stanov Vol. Mky, v němž jest určeno, aby »generální rada (vrchní vedení V. Mky) svou úlohou považovala podporovati propagandu svazu, a to tak, že prostředky (peníze) zcentralisuje, aby je pak různým odborům čili skupinám Vol. Mky dle jich potřeb k použití dala.« Tato řeč je tak jasná, stanovami V. Mky naporučená, že se divíme, kterak volnomyšlenkářský »Věstník« opovážil se popírati zcentralisovanou kasu Volné Mky, do níž každá sekce volnomyšlenkářská a každý její řádný člen ročně peníze platí na propagandu strany, a z níž (totiž z té centrální kasy) generální rada jednotlivým sekcím, po případě i jejím strádajícím členům podpory peněžité vyplácí. Toho lze se ve zmíněném IV. čl. stanov takto dočísti: »Je také její povinností (totiž gener. rady V. Mky), aby mezi volnomysliteli různých zemí přátelské styky navazovala a společné souručenství ve skutek uvedla.« Ve čl. VI. se praví: »Generální rada má povinnost pořádati sjezdy a prováděti jich snesení. Gener. rada je povinna vydávati zprávu o pokroku celého svazu, jakož i o jeho financích.« Dle čl. VII. mají zemské sekce, které čítají 100 členů, dopisujícího člena, jenž udržuje styky zemské sekce s gener. radou, na jejíž výdaje každý člen zemské sekce platí ročně 10 centimů. »Přebytek těchto příjmů budiž obrácen na prospěch propagandy nebo na podporu volnomyslitelů, kteří stali se obětí svého přesvědčení.« Neračte zapomenouti, že v Praze konal se světový kongres v roce 1907, a že z jara v roce 1908 vyšel »Havlíček«, vydávaný českou sekcí Vol. Mky, tedy očividně na popud a s uchvalou kongresu a generální rady, která celou propagandu strany řídí. Když pak »Havlíček« do dluhů upadl, a proti všemu očekávání nezanikl ani dráže prodáván nebyl, nýbrž místo jednou dvakráte za měsíc a ještě lacinější než dříve vydáván byl, tu naskytla se neodbytná otázka: Kdo to vše řídí a platí? Otázka tato dostává zvláštní příostří, rozpomenete-li se, že ve XIII. článku stanov Vol. Mky stojí: »Každá přivtělená zemská odbočka čili sekce Vol. Mky jest povinna každoročně generální radě podati zevrubnou zprávu o všech svých důležitějších pracích.« Že »Havlíček« jest nejakutnější tiskovinou české sekce Vol. Mky, ví kdekdo, a že dle stanov (čl. XIII.) byl a musí býti generální radě předkládán ad vidi se zevrubnou o sobě zprávou, jest tamtéž nařízeno a tím i vyloženo, jak můžete passivního »Havlíčka« vydávati dále a zvětšeně, ač jste předplatného nezvýšili, milodarů větších nedostali *českých!*

Máme tedy zatím toto makavě označeno: Čeští volní myslitelé jsou lidé velikou většinou nemajetní, někteří z nich (zvláště vůdcové a redaktoři etc.) nacházejí zaopatření hmotné ve službách V. Mky, nemohou tedy ze svého klopit; čeští volnomyslitelé vydávají však přece četné a nad míru laciné tiskopisy, jichž předplatné (u »Havlíčka« doznaně a zcela jistě) je nedostatečné na krytí výloh, a na něž milodárky jsou též neveliké, takže zůstává hádankou peněžitou, jak za takových okolností mohou čeští volnomyšlenkáři »Havlíčka« udržeti, řečníky na vše strany vysílati (od některého času dávají si vypláceti cestovné a honorář řečnický předem, dříve tak nebylo) a četné časopisy

i brožury svoje tak lacino ku prodeji nabízeti, jak skutečně nabízejí, a jak jich v tom nemůže následovati žádná firma a strana jiná! Podivná hádanka tato ještě záhadnější se stává, vzpomeneme-li si, že mnozí odběratelé spisů volnomyšlenkářských nechtí platiti, tak že zvláštním posměšným pytlíkem na obálce Vol. Mky bývají k tomu posměšně honěni, a nejnověji docela veřejně jsou dle jmen ve zvláštní »galerii škůdců tisku« volnomyšlenkářského uváděni. Držte pevně tyto věci před očima, nezapomínejte IV., VI. a XIII. článku stanov Vol. Mky, přečtěte si v Konečného brožurce na str. 29 provolání zednářsko-židovské (Raf. Rense) na podporu frajdenkrů rakouských, kteří ho prosili, aby se jich ujal, a máte vyloženo, proč farář Pouchovský nechce věřiti, že česká sekce Vol. Mky jen ze svých domácích příjmů kryje výdaje s podniky jejími spojené; máte vyloženo, proč Konečný věří, že zde hrají také jiní všesvětoví muzikanti žido-zednářští a volnomyšlenkářští, jež »Havlíček« vyhlásil nejen za své zahraniční přátele, ale docela za »syny jedné země«, jak jsme již dříve byli uvedli. Spojení české sekce s volnomyšlenkáři zahraničními jest zcela jisté. Pomněte affairy Ferrérovy, pomněte sjezdu Brusselského (loni) a proseb, které tam zástupce české sekce Vol. Mky přednášel k přátelům volnomyšlenkářským, aby pomohli české sekci v jejím těžkém boji v Rakousku s klerikalismem a připravili se na slavnost husitskou v roce 1915! Vše bylo slíbeno a ujednáno. V červnovém čísle Vol. Mky 1911 otiskuje se přípis děkovný zednářského Velikého Orientu ve Španělích adresovaný české sekci Vol. Mky za podpisy sebrané v Čechách pro Ferrera etc. Kdo zde nevidí zahraničních vztahů české sekce Vol. Mky s jejími zednářsko-židovskými freidenkry, a komu nenapadá: Tak se věci mají? Potom ovšem spi »Havlíčku« v tisícerém deficitu, — nějak se to zaplatilo, a budoucně také se to zaplatí. Peníze a finance Vol. Mky! Ach, je to bolavá rána na tělíčku této internacionální nečeské cizinky. Pouchovský farář udeřil silně na tuto bolavou ránu volnomyšlenkářskou a páni volní myslitelé svíjeli se pod klerikálním švihem jako rozšlápnutí hadi. Syčeli ovšem na »filipa« Jana Konečného, hledíce ho ve »Věstníku Vol. školy č. 7«, str. 2—3, zesměšniti, ale neměli v rozmáčknutých ústech sžíravého jedu šťastné ironie ani kousavého žihadla pravdy: tím způsobem volnomyšlenkářští hadové stali se slepými užovkami, jichž se Pouchovský farář nebojí a jichž sykotu nikdo nevěří! »Filip« Jana Konečného v tomto finančním boji s Vol. Mkou stkvěle se osvědčil, ale volnomyšlenkářům zůstal po boji s far. Konečným jen »hloupý Honza«. Nešťastné finanční vtipy, ale spáchali je volnomyšlenkáři na sobě samých! (Pokrač.)

Přípravy naše a různých jiných stran na r. 1915.

Husův ochranný list (Gleit, salvus conductus). Sepsal Dr. Fr. Xav. Kryštůfek. Kdysi v klášteře křižovnickém pravil P. Petr Špička, nyní již zemřelý, k redaktoru t. l.: Up lením Husovým v Kostnici bylo porušeno státní právo české; sněm, odsoudiv Husa, měl jej vydati českému králi Václavu IV. k potrestání, ten by ho byl snad zavřel, ale neusmrtil a my jsme mohli býti 500letých běd ušetřeni. Red. t. l. tázal se na tu věc probošta Dr. Ant. Lenze a ten pravil: na to nedovedu odpověděti. Ale ve XII. ročníku »Vlasti«, na str. 663—670, katolický

dějepisec, universitní profesor Dr. Fr. Xav. Kryštůfek, na to odpovídá. Kryštůfkovy práce dějepisné vynikají jasností, klidem a dějepisnou spravedlností a stejným směrem nese se i toto pojednání.

V úvodu v § 1. praví spisovatel: »O Husově ochranném listu čili gleitě píší četní a ještě četnější mluví, tak jakoby Husovi se byla stala veliká křivda, jakoby církev na něm byla spáchala hrozné bezpráví a jakoby slovu jemu danému nebylo se dostálo. Děje se to proto, že neznají podstaty a pravomocnosti církve, že neznají nebo znáti nechtějí právních poměrů 15. století. K vyvrácení všech předsudkův sepsán jest tento krátký rozbor.

V § druhém uveden jest celý ochranný list, jenž byl císařem Sigmundem vydán ve Špýru 18. října 1414. Hus přibyl do Kostnice 3. listopadu r. 1414 a teprve 5. listopadu došel ho Ochranný list císaře Sigmunda; ale i bez ochranného listu byl Hus na cestě všude pokojně přijat.

V § 3. probírá spisovatel: pravomocnost církve; slovo dané bludařům a trest na bludaře. Církev rozsuzuje neomylně, čemu Kristus učil, co s jeho učením se srovnává a co mu odporuje, čili co je bludem. Tuto pravomocnost vykonával také sněm Kostnický. Ale sněm ten neprohlásil, že není třeba státi v slově, danému kacíři, naopak sněm pravil, že jest dostáti slovu danému kacíři, ale pravomocnost církve tím trpěti nesmí; bez ohledu na ochranné listy císaře nebo králů má církevní soudce právo vyšetřovati blud a bludaře trestati. Dále poukazuje autor, že již císař Konstantin Veliký (306—337) trestal bludaře vyhnanstvím a že nálezem světského soudu tekla r. 385 první krev bludařů. Ve středověku vešel trest smrti na bludaře do zákonodárství všech zemí — i naši vlast nevyjímaje — a platil též u protestantů. Dle něho upálil Kalvin španělského lékaře Michala Serveta a Melanchthon, pravá ruka Lutherova, přál mu k jeho počínání štěstí a hájil týchž zásad ve svém dobrozdání.

V § 4. rozebírá Dr. Fr. Xav. Kryštůfek Husův právní stav, čili co se s Husem dělo, než přišel do Kostnice. Hus ve své při odvolal se od papeže k samému Kristu, »což ovšem není žádné odvolání, než zástěra, kterou zastíral svou neposlušnost před nesoudným lidem.«

V § 5. líčí se vazba Husova v Kostnici, jeho slyšení a upálení. V Kostnici byla sice s Husa klatba sňata, ale Hus sám zůstal knězem suspendovaným a že přes to mši sv. sloužil a kázal (což suspendovaný kněz dělati nesmí), byl uvězněn. Další je známo.

Nejdůležitější jest § 6: Rozbor ochranného listu Husova. Tu třeba míti na zřeteli dvě věci: 1. list císaře Sigmunda nebyl psán k všeobecnému sněmu, ale k poddaným Sigmundovým a 2. nemohl Husa vytrhnouti z pravomoci řádného církevního soudce. Dále spisovatel dokazuje, že tak ochrannému listu rozuměl i císař Sigmund, i Hus sám a rovněž i čeští pánové, kteří Husa do Kostnice provázeli; také četní čeští šlechticové, kteří po smrti Husově zaslali církevním Otcům vášnivý list, nečiní ani slovem zmínky o nějakém porušení ochranného listu. Podobného názoru jest i Fr. Palacký.

Hus vida, že je s ním zle, psal do Čech dopisy, že mu císař zaručil bezpečný návrat do Čech a nyní že to ruší, ale profesor Dr. Fr. Xav. Kryštůfek tvrzení Husovo krátce ale jasně vyvrací.

Ku konci v naší otázce (rozmluva naše s P. Petrem Špičkou) praví autor zcela zřetelně: »Nikdy nemohl římský císař nebo král poslati bludaře ku potrestání jinému králi, v Husově případě králi Českému. Tak znělo tenkráte mezinárodní právo; proto jest to mylný názor některých spisovatelů, že Sigmund Husa jako odsouzence králi Českému poslati měl, aby na něm vykonal rozsudek sněmovní.

Postaráme se, aby tato výtečná práce, která vrhá do osudů Husových paprslek jasného světla, vyšla ještě před r. 1915 v novém, zvláštním vydání.

Činnost Husitů. (L. † 11.) Jen několik dní po vskočení do Vožice, okolo svátků velkonočních, vedl Zižka Tábory proti pevné tvrzi Sedlci u Oustí, který, pokud toto město držel, byl pronásledovníkem strany pod obojí; pročež jej někdejší obyvatelé Oustští, nyní mezi bratřími přebývající, měli ve zvláštní nenávisti. Tvrz nacházela se čtvrt hodiny cesty za Oustím na druhé straně řeky Lužnice nad mlýnem, jenž nyní slove Soukennický. Po udatné obraně dobyli jí Táboři útokem, a tu ubili Oldřicha samého cepy, potom usekali mu nohy a uvrhli jej do ohně. Čeleď jeho všecka rovněž jest zbita a jen šest lepších bojovníků zajato, s těmi pak naloženo ohavně. Který z nich by druhých pět sťal, tomu měl darován býti život. I učinil to jeden, jménem Pinta, a přidal se odtud k Táborům. V Sedlci bylo uschováno mnoho věcí zlatých a stříbrných monstrancí, kalichů a rouch drahých ze sousedstva. Táboři vynesli vše na jednu hromadu, a zničili to ohněm. Tvrz sama jest potom vypálena a pobořena. (Václav Vladivoj Tomek: »Jan Žižka«, stránka 35, IV. kapitola.)

Dne 23. dubna (1420) udeřil Žižka nejprve na klášter Praemonstrátů v Milevsku, tři míle cesty od Tábora, jenž jak se zdá bez obrany jest vypálen a pobořen. (Václav Vladivoj Tomek: »Jan Žižka«, str. 36, IV. kapitola.)

25. dubna (1420) přitáhli Táboři, jak jsme již ve »Vlasti« uvedli, ku Prachaticům, městu probošství Vyšehradského, kteréž celkem vypálili a v rychlosti rozbořili toliko část zdí městských, aby jim napotom nemohlo překážeti. Obyvatelé, jak se zdá, utekli před nimi bez obrany. Odtud protáhlo vojsko krajem Prachenským a Plzeňským až k Nepomuku pod Zelenou Horu, konajíc všude velké záhuby na cestě pálením kostelů, far, zámků a tvrzí, až konečně i v Nepomuce vypálilo slavný klášter řádu Cistercienského. (Václav Vladivoj Tomek: »Jan Žižka«, str. 36, IV. kapitola.)

Od Nepomuka však se vrátiv (Žižka), udeřil na hrad Rábí za Horaždějovicemi, pana Jana řečeného Krka z Riesenberka a ze Švihova. Ač byl to hrad velmi pevný, však obrana byla nedostatečná. Táboři zlezli jej velmi lehce a nalezli v něm kořist přehojnou . . . Táboři podrželi sobě jen koně a odění; všecko ostatní vynesli opět ze zámku, složili na jedné hromadě a spálili. Také všech sedm mnichů a kněží, kteří se dostali do jejich rukou, vyvedli z hradu, a upálili je. (Václav Vladivoj Tomek: »Jan Žižka«, str. 37, IV. kapitola.)

Dr. Masaryk se zříká učení Husova a Komenského. Dr. Masaryk měl 10. června t. r. v Příboře na Moravě voličskou schůzi a tam vykládal své popletené názory náboženské. Dle »Našince« ze dne 15. června, z něhož zprávu tuto vyjímáme, vykládal prý tam Dr. Masaryk falešně sv. Písmo a mezi jiným pravil: »Já nevěřím jako Hus. My

nevěříme a věřiti nemůžeme jako Hus a Komenský«. A přece ideálem Dr. Masaryka je české bratrství, v němž byl Komenský biskupem. Tedy v čem je mu Komenský ideálem, když nevěří a věřiti nemůže jako Komenský.

Soustavná práce pro r. 1915. Na Lit.-soc. sjezdu družstva »Vlast« v Kladně měl kanovník Dr. K. Lev Řehák řeč o Husovi. To se bude opakovati na každém našem sjezdu až včetně do roku 1915. Rovněž i kalendář »Sv. Vojtěch« projedná ve 4 letech — 1912—1915 — celou dobu Husitskou. — Pěkné články o Mistru Janu Husovi uveřejňoval v měsíci červnu t. r. v »Českém Západě«, v Plzni vycházejícím, jakýsi Liberté. Zajímavý článek o Husovi přinesly také »Naše Listy« ze dne 17. června t. r. Autor tam praví, že se z pravidla u každého chyby zakrývají a více to dobré, co vykonal než to zlé, se vynáší a vychvaluje, ale u Husa se činí opak: co je na něm katolického, to se umlčuje, za to bludy jeho a odpor k církvi se stále rozmazávají. — »Naše Listy« ze dne 1. července t. r. (č. 44) a »Sv. Vojtěch« červencový uveřejnily z pera faráře Fil. Jana Konečného řízné pojednání: »Mistr Jan Hus proti Volné Myšlence«. Spisovatel rozebírá otázky: 1. Co chce Volná Myšlenka s Husem prováděti; 2. Mistr Jan Hus odpůrcem Volné Myšlenky i jako český vlastenec i jako věřící křesťan. *a*) Hus odporuje Volné Myšlence jako český člověk. *b*) Hus odporuje Volné Myšlence jako věřící kněz reformator. Autor končí: »Co Volná Myšlenka v náboženství zavrhuje, to všecko Jan Hus za pravdu Boží bere, věří a hájí a tím chce spasiti milé Čechy. Je tedy Volná Myšlenka v křiklavém rozporu s M. Janem Husem a nemá práva »oslavovati« Husa v roce kterémkoliv, zvláště však ne v jubilejním roce 1915 . . . Husova víra a volnomyšlenkářská nevěra — toť protivy větší než oheň a voda«.

Husitské povídky a romány. Rádi bychom do roku 1915 probrali belletrii, která se zabývá dobou husitskou, a to povídky z naší strany i ze strany protivné; ony, abychom je lidu katolickému ke čtení doporučili, tyto, abychom před nimi varovali. Z té příčiny prosíme své čtenáře a hlavně literární spolupracovníky, aby se ve svých nebo sobě přístupných povídkách poohlédli po knihách podobných, aby je pročetli, střízlivě posoudili nebo nám k posouzení aby je zapůjčili. Tu nestačí jednotivec, k takové práci se musí spojiti více lidí jednak k tomu schopných, jednak obětavých. Jsem — redaktor t. l. — rodem ze Pleší u Kardašovy Řečice a za mlada jezdíval jsem s otcem přes Vřesnou do mlýna v Hamru. Někdy čekali jsme ve mlýně, než na nás přišla řada, den dva dny, a tu, bylo-li to na podzim, pásal jsem voly na panské louce u Nežárky. Trochu dále v levo byl mlýn Metel, i tam jsme jezdívali s obilím do mlýna a tak, buď voly pase nebo kol Nežárky se procházeje, viděl jsem tam poloostrov, na němž bydlívali naháči či Adamité, nebo dle svého náčelníka sedláka Mikuláše i Mikulášenci zvaní.*) Poloostrov ten jest nyní s jedné strany zasypán a zmizel s povrchu země.

*) Ředitel Fr. Rull ve své »Monografii města Hradce Jindřichova« praví na str. 46 o Adamitech: »Nešťastní tito bludaři, odřekše se nejen všeho křesťanství, ale všeho positivního náboženství vůbec, měli sami sebe za syny Boží a ducha svého za Ducha sv. Vše bylo jim obecno, i manželství pokládali za hřích a na schůzích svých smilstva se dopouštěli«.

R. 1879 oddával jsem v Hamru svého bratra, jenž si bral nevěstu z Valu, v zadu za ostrovem Nežáreckým;*) později oddával jsem v Hamru svého synovce s nevěstou z Hamru a nyní vdala se neteř moje ze Zaříčí u Dirné do Valu, takže mysl moje často dlí v krajinách, kde se usadila sekta Adamitů.

Letos na sv. Jana Nep. zavítala k nám na návštěvu příbuzná mé neteře z Valu. I tázal jsem se jí, zdali tam jsou po Adamitech nějaké zvěsti a vzpomínky. Příbuzná pravila, že prý měl Žižka v Hamru hrad a z něho podzemní chodbu a o Adamitech že mají doma knížku. I žádal jsem ji, aby mi ji zapůjčila a nyní ji předkládám veřejnosti. Má název: Poslední Adamité. Historická povídka z bouří husitských. Napsal Fr. J. Krátký. Románová příloha »Jihočeských Listů« z r. 1903.

Povídka líčí náš lid kol Kardašovy Řečice a Veselí n. Lužnicí jako lid husitský. Lidé znali prý osobně M. Jana Husa, chodili na jeho kázání a téměř všecky vladycké tvrze držely se dle této povídky učení husitského.**) Probíráme-li se historickým místopisem p. Jar. Hrubého, vidíme, že se tu povídka drží pramenů historických. Spisovatel Fr. J. Krátký líčí počátky Adamitů či naháčů. Jejich zakladatelem byl Martin Houska, který byl jat, vězněn a později v Roudnici upálen. Stoupenci jejich, byvše vyhnáni r. 1421 z Tábora, uchýlili se do Příběnic, ale odtud pro pohoršlivý, nemravný život vypuzeni, odebrali se do lesů na březích Lužnice u Dražic. Tu se na ně Žižka obořil, některé zjímal a zatvrzelé z nich v Klokotech upáliti dal, jiné rozprášil.

Zbytky jejich utekly se na ostrov Nežárku, blíže Valu, trochu na levo mezi Kardašovou Řečicí a Veselím n. Lužnicí a usadily se tu uprostřed lesů a bažin. Ovšem nevedla je sem náhoda. Mezi Adamity byli lidé z krajiny Řečické, snad zbytkové oné sekty pikhartské, jež zde po r. 1340 Oldřichem z Hradce byla pronásledována a jež měla mnoho společného s nesmyslnou věrou adamitskou. Členové její jmenovali se Mrskáči.

A nyní rozvádí spisovatel boj mezi okolními vladyky a Adamity, jejichž vůdcem byl Ondřej Bukovec a jeho společníkem byl sedlák Mikuláš, vyhnaný z Vřesné.

---

*) Od nás za Nežárkou k Lomnici, k Třeboni a k Českým Budějovicům mají trochu jinou řeč, než my před řekou ke Kardašově Řečici. Trvalo dlouho, než si moje švagrová, bydlící nyní ve Pleších před řekou, ale rozená ve Valu za řekou Nežárkou, odvykla různá rčení. Oni za řekou Nežárkou až k Č. Budějovicům slují Doudlebáci a nářečí jejich »doudlebácké«. V Musejníku — už nevím, ve kterém ročníku — četl jsem o něm delší vědecké pojednání.

**) Ale můj rodák, vladyka Jan Plešský, snad jediný ze všech, držel se víry katolické a nezpečetil r. 1415 listů stavů českých ke sboru Kostnickému. V Kardašově Řečici bezpochyby podporoval katolického faráře, který nechtěl lidu podávati pod obojí, i byl od lidu jat a přiveden do Lomnice k Žižkovi na soud. Tam byl upálen r. 1421. Podobný osud chystal se také Janu Plešskému. V tutéž asi dobu spikli se proti pánovi někteří sousedé Plešští, zejména kovář a jakýsi Václav Holý a ti chtěli pana Jana Plešského na Tábor zraditi a tři koně vzíti. Poradu měli v krčmě ve Pleších a slyšel to o nich jakýsi Mikuláš z Kamýku, jenž byl potom chycen a na trápení ze všeho se vyznal. (Fr. Mareš, Popravčí kniha pánův z Rožmberka, str. 37. Jar. Hrubý, Řečice Kardašova a bývalé panství Řečické, str. 57). Palacký uvádí ve svých dějinách, že Žižka přepadl r. 1421 moji rodnou ves Pleše — myslím, že chtěl ztrestati Jana Plešského, že zůstal věren víře katolické. Pověst u nás vypravuje, že za vsí pod Lepičovým křížem jest mnoho lidských kostí. Snad jsou to kosti zabitých mých předků při tomto vpádu nebo při vpádu Adamitů.

Velikým hněvem zahořel proti Adamitům Hanuš Šorc z Lipoltic a z Valu a vladyka Rynart z Vřesné. Po jejich úradě sešli se do Vřesné k poradě vladykové na neděli Exaudi; i byli to: bratr Rynartův Kuneš z Vřesné, Heřman Smrčka z Mnichu a na Zlukově, Buzek z Bernartic na Drahově, Jan ze Samosol, Dětřich z Újezdce a Chval ze Žďáru, i uradili se, až tatík Žižka přitáhne k Lomnici, že ho za pomoc požádají, nebo vladykové sami zdáli se býti se svou zbrojnou čeledí proti Adamitům slabí. K cestě k Žižkovi nehodlal se připojiti Chval ze Žďáru, jenž se přítomným zdál býti podezřelým odpůrcem kalicha. Možná, že jako soused přidržoval se trochu Jana Plešského.

V dalším jednání líčí se loupežné výpady Adamitů do Valu, do Veselí, Stráže, Řečice Kard. a do Pleší. Ve Pleších Adamité domy zapálili a mnoho kusů dobytka odehnali. Lidé že viděli při požáru četné, neznámé nahé postavy, jichž se báli, utíkajíce před nimi a za ďábly je považujíce. Postavy ty prý později zmizely a žádný neví kam. Také prý při požáru přišly životy lidské na zmar.

Adamité odvedli panu Rynartovi dceru jeho Evičku na ostrov, pana Hanuše z Valu přepadli a zabili, načež přišel na ně hrozný trest. Žižka přišed do Lomnice vyslechl žaloby vladyků, vyslal tam 400 mužů pěších, kteří se spojili se zbrojnou mocí vladyků pod vůdcovstvím hejtmana Bořka Klatovského, a po udatném boji dne 21. října r. 1421 — nebo Adamité se zběsile hájili — byli Adamité poraženi, pobiti a ostrov byl zapálen. V boji tom padl hejtman Bořek Klatovský, zabita byla i Rynartova Evička, snoubenka syna Hanušova z Valu, pana Mikuláše Šorce, kterýž pak prodal otecké dědictví, tvrz i dvůr, a navždy se odtud vystěhoval. A také Rynart ze Vřesné dlouho nepřežil smrti své dcery — uložil ji na hřbitově v Drahově vedle matky její — a sám je tam brzy následoval k věčnému odpočinku.

Tvářnost krajiny se pak úplně změnila. Jindřich IV. z Hradce skoupil jednu tvrz za druhou, vesnice Vřesná a Lhota zmizely (ve Vřesné zbořen byl i filiální kostel farnosti Drahovské) a staly se z nich poplužní panské dvory, i z valské tvrze stal se dvůr, nyní Schwarzenberský — prošel jsem krajinu častokráte — v Řečici Kardašově vládne místo pánů z Hradce a Slavatů kníže Paar, za řekou Nežárkou má statky kníže Schwarzenberg a z husitských předků našich udělali Jesuité, jimž Slavata všecky fary na svých panstvích k spravování odevzdal, zbožný lid katolický. Z minulosti nezbylo v lidu nic, než matná vzpomínka na Žižku, jenž prý hrady bořil, a zlostná vzpomínka na Jesuity.

Nežárecký ostrov, praví povídka na str. 146, zůstal po dlouhou dobu pustý. Asi po 200 letech založil jeden z pozdějších rytířů valských na západním konci ostrova tvrz, u níž během doby vznikla vesnička jménem Ostrov. A dosud na místě bývalé tvrze stojí starý zámek a tichá vesnička Hamr-Ostrov nebo vůbec jen Hamr zvaná.

Povídka sama jest psána mírně a na katolíky přímo neútočí. Za základ se béře učení Husovo, ale učení to se nerozebírá, líčí se tu spíše láska k Mistru Janu Husovi, kdežto učení jeho nechává se stranou. Za to každá odchylka od učení Husova se přísně odsuzuje. Učení Adamitů nazývá se tu »jedovatým dechem kacířským« (46), »hanebnou věrou Adamitskou« (23).

Autor (str. 6) praví mylně, že císař Sigmund dal Husovi průvodní list (gleit) do Kostnice, jenž by mu ručil za bezpečnost cesty

a návratu a dodává, že věrolomný Sigmund nedostál slibu svému a dal Husa 6. července 1415 upáliti — a končí: že Hus zemřel za své přesvědčení.

Opakuji — spis ten nemůže lidu valně škoditi, nebo učení husitského více není a ničím se neobnoví, ale základ jeho jest falešný a proto my se svého přísného katolického stanoviska jej nemůžeme doporučiti.

K obraně naší pro r. 1915. Upsali obnosy, splatné v 5 letech: 25 K: Fr. Hašlar, em. farář v Bakově n. Jizerou; Jos. Málek, kaplan ve Velké Jesenici, a Fr. Schindler, gymn. profesor v Kroměříži; 10 K: Fr. Jelínek, kaplan v Strážově u Klatov. Darovali 12 K: Quido Kočanderle, katecheta v Plzni; 6 K: Jan Hruška, farář v Suchdole; 5 K: Fr. Žundálek, profesor paedagogia v Poličce; Nejmenovaný z Král. Hradčan; Jos. Bouchal, farář v Třebenicích; Nejmenovaný kaplan z pražské arcidiecese a Jos. Kadeřábek, mistr pekařský ze Sedlčan; méně než 5 K: Vojt. Frejka, farář v Holedečku; Jan Kř. Královec, profesor paedagogia v Příbrami; K. Iserle, gymn. profesor v Pelhřimově; Jan Hudek. katecheta na Šárce u sv. Matěje; Fr. Jar. Pechuška, kaplan v Hostivaři; Jan Pospíšil, kaplan v Pecce; Jos. Holzmann, farář v Kališti u Humpolce; J. Sedláček, farář v Solopiskách; Mat. Krejčí, farář v Třeboraticích; Milosrdné sestry v Strakonicích; Pavel Svatuška, katecheta v Radnicích; P. Ildefons O. S. B. v Břevnově; Školské sestry v Chrasti. Kdo složí nejméně 10 K, obdrží darem I.—VIII. roč. »Husitství ve světle pravdy« aI.—VII. roč. »Obrany víry«, vyjma sešity, jež jsou rozebrány. Další úpisy a dary přijímá Tomáš Škrdle, pokladník Tiskové ligy v Praze, čp. 570-II.

Spolkové zprávy družstva Vlast.

Výbor družstva Vlast konal 5. července t. r. druhou schůzi za předsednictví red. Tom. Jirouška, jenž předložil dle stanov program schůze a jenž přečetl jako bývalý jednatel protokoly posledních dvou schůzí výborových. — Schůze byla zahájena a skončena modlitbou. Jako milý host byl schůzi přítomen vldp. bisk. vik. sekretář Fil. Jan Konečný, farář z Pouchova, jenž často platně do debaty zasáhl. Později dostavil se mezi nás druhý host, dp. far. Al. Dostál z Ouval. — Předseda uvítal dva nové výbory, katechety Václ. Kunze a Jar. Slavíčka a vyslovil přání, aby s námi zdárně spolupůsobili. Na to četl předseda dopisy. Děkují za přání jim zaslaná: J. Jasnost Fr. kníže Thun, místodržitel v král. Českém; J. M vsdp. Dr. Jan Nep. Sedlák, gen. vikář arcidiecése Pražské, jenž přeje družstvu z plna srdce dalšího rozkvětu, trvaje jako starý upřímný náš přítel. Dále: Jos. Syrový, bisk. vik. sekretář a děkan ve Slivně; Jan Tyrichter, bisk. vikář v Přepeřích, a Ant. Plaček, měšťan v Pacově. Nové blahopřání zašle výbor k 60tým narozeninám vldp. Dr. Fr. Šulcovi, kanovníku a prof. bohosloví v Hradci Králové. — »Našinec« ze dne 1. července t. r. přinesl zprávu z valné hromady Sdružení č. katolických zemědělců, na níž prý bylo poukázáno na to, že prý hlavně družstvo Vlast ve volbách pro katolickou věc ani prstem nehnulo. Věc ta nás velice zarazila, nebo orgán druž-

stva, »Naše Listy«, pracovaly pro volby zcela nezištně a upřímně. V neděli na to, řekl p. předseda, obdržel jsem od tajemníka č. strany křesť. sociální a funkcionáře Sdružení č. kat. zemědělců, p. Em. Jungra, dopis, v němž mne tento čestným slovem ujišťuje, »že žádný řečník, tím méně snad některý referent — ni v nejmenším se družstva Vlast nedotekl, je nejmenoval, tím méně naň útočil. Byl jsem, praví dále p. Em. Junger, všem valným hromadám ve čtvrtek konaným přítomen od začátku až do konce, mohu tudíž toto ujištění dáti. Konstatuji, že družstvo Vlast, zejména jeho orgán »Naše Listy«, ve volbách vůči naší straně taktně si počínaly a rádi bychom i na dále poměr ten viděli, proto odmítáme počínání dopisovatele »Našince«. Podobnou zprávu, končil p. předseda, přinesl i »Našinec« ze dne 4. července, čímž jest záležitost tato pro nás čestně skončena. — Znova bylo určeno, kdo žádá od družstva knihovnu, musí se zavázati, že bude »Vlast« nejméně 3 roky odebírati. Stará čísla »Vlasti«, od XX. ročníku zpět, prodávají se po 2 K a jedině za hotové. Jsou to čísla již vzácná a proto se cena jejich zdražuje. — Místnosti družstva, redakce a úřednické kanceláře, dají se letos znovu vymalovati. — »Kř. Dělník« slaví letos desítiletí svého trvání, proto zašle výbor pilnému a horlivému redaktoru jeho, p. Fr. Waldmannovi, blahopřání. — Schválena byla vydání při sjezdu v Kladně konaném. — Nyní v červenci a v celé prázdniny nastává v tiskárnách značný úbytek práce, i prosí výbor své stoupence, kněze i ze stavu občanského, kláštery, katolické korporace a ústavy, katolické spolky a vůbec všecky své příznivce, aby nám svěřovali drobný tisk, jako jsou visitky, nátisk na obálky, prospekty, cenníky a různá pozvání atd., atd. Stoupence své dále uctivě žádáme, aby k tomu i jiné, své pokrevní přátele a známé, nebo tam, kde mají moc a vliv — aby je k tomu povzbudili. My hmotně stále tomu onomu pomáháme (i v této schůzi byla udělena podobná podpora), i budiž zase navzájem pomáháno nám, aby družstvo Vlast bylo silné a mohutné a finančně, jako dosud, pevně založené. —Vyřízeny byly ještě různé jiné záležitosti, jež se vymykají veřejnosti. — Průběh schůze byl klidný, vážný, srdečný a upřímný.

LITERATURA.

FRANCOUZSKÁ.

Librairie Gabriel Beauchesne et Cie 117, rue de Rennes Paris (VI.) 1 vol. in-8° écu (I.—XVII., 502 pp.) 5 fr., franco, 5 fr. 50. 1910. — C. Tousaint, docteur en philosophie et en Théologie, Professeur an Grand Séminaire de la Rochelle: Epitres de Saint Paul. Leçons d'Exégèse. — Učený profesor bohosloví má v úmyslu prvým tímto svazkem obeznámiti nás s pokrokem, jaký učinila Francie v odboru Exegese Písem sv. Už prý nepostačí u výkladu vědeckém, aby zadost učiněno bylo požadavkům moderním, říditi se toliko pravidly, jaká dávala posud katolická theologie: naše doba žádá, aby i philologie se propůjčila svými rozumy. Jako prý dějepis náboženství stal se integralním údělem dějin světových, tak má odbor philologie býti podporou, ba jakousi kontrolou správného výkladu Písem, které nám sdělují pravdy zjevené sv. náboženství. Pouhý překlad a nějaké poznámky pod čárou s biskupským schválením postačovaly dříve, avšak nynější požadavky jsou důkladná analyse obsahu, při níž má scientia humana nápomocna býti scientiae divinae. Povinností exegety je tudíž, aby jednolitost neboli logickou jednotu spisu vystihl, jakož i jeho charakter; aby poznal, jaká myšlenka pudila auktora ke spisu a jaké motivy a okolnosti to byly.

Tak poznáváme, že listy sv. Pavla nebyly prosté dopisy, nýbrž spíše dialektické traktáty bohosloví, theologie sc. specialis, ve formě listu.

Kdo tudíž volí býti důkladným exegetou Písem sv., musí býti rovněž Magister philologie, zaopatřen jsa apparátem, jaký vyžaduje studium starých klasiků, co do historie Římanů a Řeků. Tak vynikne dokázaná authenticita a jasné nazírání do listů apoštola národů. A proto nové výzkumy o Řecku, o Diaspoře, o židovských misiích, o kultech asiatských má znáti exegeta, kdo činí nároky na své vědomosti. Nad to bájesloví, talmud, náboženství a velmoc Římanů za prvých století křesťanství, školy židovské v Palestině a v Alexandrii, dějiny filosofie, Corpus Inscriptionum, paměti učených akademií, zprávy časopisné, vztahující se na Řecko, Syrii, Palestinu, Malou Asii, všecky poučky ze starého zeměpisu, mravy a způsoby východní, jako i všelijaké tradice jsou jeho literaturou, kterou jest povinen znáti.

Má-li se čeliti tak zvané Reformaci neboli Protestantismu Písmem sv., nezbývá, než abychom také neuspokojili se Vulgatou, nýbrž z originálu, z původního textu řeckého si osvojili překlad listů apoštola národů. Auktorita církve katolické vyžaduje toho, má-li oproti protestantům dokázána býti inspirace, vědeckost a Ducha sv. vniterná osvícenost. Rationalisté by ovšem právě ze sv. Pavla rádi dokázali, že ospravedlnění spočívá toliko na víře, které ovšem také nemají.

Nebezpečí tu hrozícího nelze, trvám, upříti, aby z hodiny exegese nestala se studie philologie nijak nerozdílná od hodiny, v níž se vykládají staří klasikové. Jako Christian Bauer v Tübingách smetl z listů sv. Pavla vše nadpřirozené a svaté, ponechav si toliko výklad slovíček pro své posluchače, podobně by mohl učiniti i druhý a třetí, vykládaje dle pravidel moderní philologie Písmo sv. »Ne quid nimis!« i zde platí a proto »Caveant consules«!

Celé dílo jest rozděleno na 2 svazky. V prvém, který máme v rukou, přináší profesor, řídě se dle životopisných dat sv. Pavla i v pořadě listů, předem 2 listy na církev Soluňskou, pak list Galatům a konečně oba listy Korinťanům svědčící. Druhý svazek obsahovati bude list Římanům a list Židům psaný. Rozvrh tohoto prvého svazku jest: P ř e d m l u v a vykládá methodu a historický stručný obsah. Ú v o d má stran 88 a předkládá hlavní rysy listů, určuje místo a dobu v životě apoštola národů, kam každý list patří, jakož i pravost a účel s okolnostmi. V ý k l a d listů samých následuje.

I. Kniha vykládá o b a l i s t y k S o l u ň a n ů m, které psal sv. Pavel v Korintě asi r. 52. Každý má úvod svůj a výklad, pozornosti zvláště zasluhuje výklad apokalyptický v druhém listě str. 133—158.

II. Kniha obsahuje listy des grandes luttes, l i s t totiž k e G a l a t s k ý m s úvodem, s poukázkou, na koho poslán byl, s výkladem vztahujícím se na apoštolát sv. Pavla, jeho evangelium a mravouku. Následuje p r v ý l i s t k e K o r i n t s k ý m s obsahem na více nežli 100 stranách, kde poučuje nás o důležitých věcech, jako jsou sporné strany v Korintě mezi katolíky, onen krveprznitel, pře zavlečené k soudům pohanským, nemravnost vůbec, manželství a panenství, oběti modloslužebné, chování se ženského pohlaví ve společných shromážděních, večeře Páně, dary duchovní, z mrtvých vstání. D r u h ý l i s t k e K o r i n t s k ý m objasňuje historickou situaci sv. Pavla, klade dvě hypothese ohledem integrity listu, jeho rozvrh a výklad, líčí sv. Pavla vlastního obhájce lásky a důvěry ke Korinťanům, a mimo almužny osobní obranu jeho proti falešným učitelům. Na konci je mapa ukazující na apoštolské cesty sv. Pavla: Každá má zvláštní signaturu. Jest jich pět: prvou totiž konal před svou misií z Tarsu do Jerusalema (Skutky ap. 9, 2—26), druhou, která byla misionářská první z Jerusalema po moři a pevnině daleká (Skutky ap. 13, 4—15, 30.), třetí jako misionářskou druhou opět z Jerusalema do Korintu a odtud do Soluně (Skutky ap. 15, 41—18, 22), čtvrtou neboli misionářskou třetí z Jerusalema nejdelší asi (Skutky ap. 18, 23—21, 17; 1. Kor. 4, 19 a 16, 5; 2 Kor. 1-2, 1 3, 1.) Konečně pátá cesta sv. Pavla byla jako vězně z Cesarey do Říma asi nejobtížnější (Skutky ap. 127, 2—28, 16).

Učený apparát, s jakým se představuje kniha tato, zasluhuje všeobecného uznání a povšimnutí, zejména u těch, kdo hlubšími studiemi odbornými v exegesi se zabývají. Zároveň doporučuje učený Dr, aby, jako překlad jeho jest přesný z původního textu řeckého, tak pilný čtenář jeho knihy měl mimo Vulgatu text řecký při ruce. Co do bibliografie, která jest věru hojná, přiznává, že nahlédl osobně všude do knih uvedených a použitých, aby se přesvědčil o pravosti toho, čeho se dovolává. Zajímavé dílo toto s velikou erudicí a pilností složené nelze než vroucně doporučiti.

Ant. Rejzek S. J.

V prvém čísle časopisu **„Bulletin Antimaçonnique“**, nedávno orgánem protizednářského svazu založeného, nalézáme listinu členů belgického »Velkého Východu« (Grand-Orient), t. j. hlavního řiditelství svobodného zednářství zde v Belgii. »Nejosvícenějším národním velkomistrem« jest jistý doktor Descamps, zemský poslanec, sídlící v Bergen (francouzsky Mons, provincie henegavská). Bývalý národní velkomistr jest Br.·. Hasse, stavitel v Antverpách. Připojený národní velkomistr jest jistý pan Sluys, bývalý řiditel normální školy města Bruselu. První »velký surveillant« (opatrovatel, strážce) jest Br.·. Magnette, senátor v Luttychu (Liège). Druhý »velký strážce« jest jistý pan Tobiáš Claes (vysl. Klás), inženýr v Antverpách. „Velkým řečníkem“ je »famosní« soudruh Furnémont, rudý „proletář“, jenž jest majitelem domů v Bruselu a při moři a jenž má nádherný zámek v Yvoiru. (Yvoir, obec v Belgii, arrondissement Dinant, provincie namurská, čítá asi 1000 obyvatelů). A poněvadž soudruh Furnémont to sám nemůže zastati, dali Bratři s třemi tečkami Furnémontovi ještě na pomoc druhého »velkého řečníka«, jímžto jest Br.·. Hallet z Gentu (Gand). Pak jest ještě „velký tajemník“ (u zednářů je všecko »grand«, veliké) a ten se zove Br.·. Nyns Lagaye, týž jest z Bruselu. Pomocníkem tohoto »důstojného« pána jest jistý Br.·. Pirsch ze zednářské lóže ve Spa. (Spa, arrondissement Verviers, provincie lutyšská, jest obec v hlubokém údolí, 250 až 320 metrů pod hladinou mořskou mezi strmými a pittoreskními horami na řece Vèse a čítá asi 8.000 obyvatelů). „Velkým“ pokladníkem jest Br.·. Lecourt z Bruselu a „velkým“ ekonómem (hospodářem) jest Br.·. Dupureux z Gentu. Pak jest půl tuctu »velkých« obřadních mistrů: Btři.·. Dutrieux z Monsu, Barthels z Lovaně (Louvain), Van Doosselaere, předseda antverpské dobročinné kanceláře, Dobigies z Brugge, Rouillier ze Charleroi a Verheke z Courtrai (Kortrijk). K těmto připočísti třeba ještě sedm »velkých expertů« (zkušených, přísežníků), ti jsou: Btři.·. Gilliard, poslanec za Namur (nedávno zemřel), Soeten, neznámá veličina z Antverp, pak Lang z Verviers a Defontaine z Doorniku, konečně Degive z Hoei (čti Huj), Krüger z Antverp a Marcotte z Verviers. Tato míchanina řídí politiku liberálů a socialistů v Belgii a chce v zemi zavésti zákon à la Combes! »Bulletin Antimaçonnique« jest zdejším volnomyšlenkářům trnem v oku.

Josef Šeřík-Vitínský.

POLSKÁ.

Róża Duchowna. Časopis posvěcený úctě Panny Marie, královny sv. Růžence. Ročník 13. Redaktor Wincenty Marya Szumski, lektor theologie. Nákladem kláštera dominikánského ve Lvově. Vychází měsíčně v 8°. Cena 1 K. — Již 13 let vychází tento malý časopis, který se u polského lidu těší nemalé oblibě pro svůj příhodný obsah, vyhovující lidu a jeho úctě ke královně růžencové. Obsah je různorodý. Jsou tu básničky, jako »Ke cti sv. Tomáše«, »Nanebevstoupení«, »Seslání Ducha sv.«, »Narození Páně«, »Ke cti sv. Štěpána«; dále je tu několik rozjímání o tajemstvích sv. růžence. Články o růženci jsou: Růženec a nový rok, Marie v radostném růženci, Útěšný zjev, Maria hvězdou v růženci, Růženec a kříž, Růžencový měsíc, Úcta Panny Marie v říjnu, Růženec a nynější časy. Z duchovního života vyňaty jsou články: Nejlepší úcta k Panně Marii, Život pro Boha, královna koruny polské, Měsíc Srdce Ježíšova, Úcta Panny Marie na východě, Sv. přijímání ditek, O zlobě hříchu, Den Dušiček, Boj proti církvi. Vedle případných výroků znamenitých mužů a žen uvedeny jsou tu pěkné příklady, jež navádějí k úctě mariánské a jichž možno hojnou měrou upotřebiti také při kázání.

Fr. H. Žundálek.

SLOVINSKÁ.

Slovenski frančiškani v Ameriki. Pod tímto záhlavím přináší nejnovější »Slovenska pratika za katoliško ljudstvo« na str. 114. pěkný článek o misiích slovinských františkánů. Praví se tam: »Silně se rozvijí františkánská slovinská provincie sv. Kříže pod moudrým řízením P. Placida. V Africe statečně působí P. Benignus, P. Eugenius mezi Slovinci v Egyptě. V Asii neúmorně jsou činnými P. Baptista a Veseljko (Slovinci) mezi Číňany. V Americe působí již více let Otec Kazimír Zakrajšek. Tyto dny se páter ten zdržoval ve vlasti, byv poslán novoyorským arcibiskupem, by mu získal více misionářů pro Slovany v Americe. — V Rockland Nake, N. Y. je první slovinský klášter s farní osadou Sv. Michala, již daroval Slovincům arcibiskup novoyorský. Superiorem je Kazimír, jenž bydlí: číslo 135. East Second Street v New-Yorku. P. Fr. Sal. Vodošek vzal na se správu newyorských Slovinců. Celovský biskup Kahn dal slovinským františkánům

farnost Žabnicu s dvěma ještě přifařenými osadami. P. Adolf Čadež je farářem v Žabnici a P. Cherubín Pušek spravuje sousední dvě osady. Dále má slovinská provincie františkánská tři pátery na universitě Fryburské ve Švýcarsku . . . .« »Slovenskou pratiku« vydává a tiskne Kleinmayrova a Bambergova tiskárna v Lublani. Josef Šeřík-Vitínský.

NĚMECKÁ.

Der Antikrist. Trilogie von Sebastian Wieser. I. Theil. A. Vorspiel: Der Sündenfall. B. Das auserwählte Volk. (Drama in 5 Akten.) Regensburg. Verlagsanstalt Vorm. G. J. Manz. Cena 3 M. 60. Váz. 4·60 — První díl široce založené a velkolepé trilogie »Antikrist« leží před námi, obsahující předehru: »Pád a »Národ vyvolený«. Základem celé trilogie je velkolepá myšlenka, není-li největší, jakou lze si mysliti: Boj mezi nebem a peklem na bojišti země. A nevypravuje se boj tento v románě nebo v eposu, nýbrž předvádí se na jevišti. Nezříme před sebou »Věčného žida«, nemáme před sebou »Messiadu«, nýbrž Antikrist Wieserův je dílem pro jeviště.

Boj mezi nebem a peklem na zemi! Toť obsah trilogie, jež obsahuje 15 jednání, předehru a dohru. Ouverturou je předehra »Pád« nebo »Ráj«. Hřích objevuje se pod mottem: »A viděli, že jsou nazí«. Člověk ďáblem sveden opouští Boha a upadá úplně v moc ďábla. Na věky zdá se ztracen. Peklo triumfuje a bere s posměchem »ráj« ve své držení. Rodina lidstva ubírá se do země kletbou stížené. Všichni jsou vinni — jen Abel je ještě „miláčkem nebe"; neboť nemá podílu na hříchu v ráji. Syn Kain a dcera Ada jsou svedeni, obětí hříchu, prokleti vedle prvních rodičů.

Tím je předehra ukončena, i počíná prvý díl trilogie. Boj mezi nebem a peklem započíná. Kain závidí bratru svému Abelovi pro jeho přednosti. Tato nenávist, tato žárlivost jsou přímou příčinou bratrovraždy. Abel je zabit u oltáře obětního — Ada stává se šílenou, a jako šílená kráčí za prokletým od Boha bratrem Kainem až na konec času. Kain stává se na zemi nositelem nepřátelství božího. Satan má jej zcela ve své moci; je nástrojem satanovým v boji proti Bohu, především proti Jehovovi. S Adou, šílenou, zplodí Kain zlé, hříšné pokolení, které i dobré svede. Bůh posílá potopu, aby zničil celé pokolení. Jen Noe se svými uniká zkáze a Ada nalézá útočiště v arše. Kain, který nesmí zemříti, je zachráněn ďáblem. Potopa již dávno minula, lidé se rozmnožili — část jich opět upadla do hříchu a hanby. Kain je plazícím se štváčem a svůdcem a satan jej podporuje. Jde o to, národ vyvolený zničiti, poněvadž má z něho vyjíti žena, která hadovi potře hlavu.

Národ vyvolený musí býti zničen. Úradek Boží je však nevyzpytatelný. Sodoma a Gomorha jsou zničeny, Abraham, miláček Boží, vychází jako vítěz z těžkých bojů — tajemný král a kněz Melchisedech přináší svoji obět Bohu.

Ale Israel musí býti zničen. V Egyptě stal se národ židovský národem otrockým. Kain vládne nad ním jako král Farao. Leč Boží všemohoucnost zasahuje. Mojžíš vystupuje proti králi egyptskému, Aaron činí zázraky. Israel je propuštěn a táhne Rudým mořem na poušť. Kain lituje, že Israele propustil. Pronásleduje proto židy — jeho průvod hyne v Rudém moři; on sám je zachráněn satanem a snaží se na poušti národ židovský proti Jehovovi poštvati. Volá nepřátelské moci proti národu židovskému, svádí jej k modloslužbě — než Josua vede je z pouště do země zaslíbené.

Zde rozvíjí se moc národa židovského. Král David vládne. Jemu přisahal Kain záhubu. Absolon má proti němu pozvednouti meč — než tento hyne. Všude nesvornost a nepřátelství, všude závist a vládychtivost. Všude vynořuje se Kain a satan stojí mu po boku. David je sveden k hříchu; jeho syn Adonias osobuje si důstojnost královskou, ačkoliv Šalomoun je již ustanoven nástupcem. Než všechno o nezdaří se Kainovi. Jeho věrný Joab je zabit. Salomon stává se králem. Satan chová podezření, »že snad již žije žena ona«, a že Salomon je slíbeným Vykupitelem. Proto buď musí býti Salomon k hříchu sveden — nebo musí zemříti. Než — nebe samo mluví nyní k národu vyvolenému a předpovídá příchod Messiáše. Chor proroků vystupuje na jeviště k ustrnutí satana a jasnými slovy předpovídá příchod Vykupitele. Přijde a přijde brzo; tento závěrečný akkord prvního dílu zaznívá mocně a majestátně.

Tím ukončen je první díl; divák ví, že Messiáš přijde; boj proti tomuto Messiáši bude druhým dílem trilogie a boj proti církvi dílem třetím.

Již z tohoto zběžného náčrtku patrno, že idea Wieserova »Antikrista« je velkolepá. K tomu přistupuje krásná forma, tak že dílo lze co nejlépe doporučiti.

Dr. Jos. Samsour.

»Geschichte der Katholikenverfolgung in England« 1535 bis 1681. »Die englischen Märtyrer seit der Glaubensspaltung.« Von Jos. Spillmann S. J. Dritte, neu durchgearbeitete und ergänzte Auflage. Herder, Freiburg. I. Die Blutzeugen unter Heinrich VIII. 3·50 M. II. Die Blutzeugen unter Elisabeth. 5 M.— Toto dílo vyšlo po prvé roku 1886, kdy vzrůstal zájem pro hrdiny katolické víry v Anglii, kteří tehdy byli katol. církví blahořečeni. Od té doby dali si historikové více než dříve záležeti na probádání této slavné epochy katol. církve v Anglii, a objevili věci dosud neslýchané. P. Spillmann přičiňoval se neustále, aby udržel své dílo na výši současného bádání. Již druhé vydání jeho u porovnání s prvním podalo mnohem úplnější a názornější obraz hrdinných bojů proslavených mučedníků, a přítomné třetí vydání prvních dvou dílů vykazuje opětně množství cenných doplňků a oprav. Přes hlubokou tragedii děje jest to přece obraz vznešený a povznášející, který spisovatel tu vykreslil. V pozadí brutalita tyranů, kteří se neštítí nejhanebnějších prostředků, v popředí hrdinské postavy pronásledované církve. Jak úchvatný to kontrast! Vystupují tu známí heroové, jako: John Fisher, biskup s Rochesteru, Tomáš Morus, lord kancléř anglický. S utajeným dechem a nelíčeným obdivem sleduje čtenář nerovný boj, který bojuje zde neochvějná zmužilost víry s nesvědomitou politikou hrubého násilí. Věc, která tak byla hájena, mohla býti zevně sice umlčena, ale ne zničena, a jestliže dnes katolictví v Anglii jde vstříc dobám nového rozkvětu, pak děkuje za to především těmto vyznavačům, kteří vyprošují u Krista milost obrácení vlasti své, již kdys vlastní krví zkropili.

Způsob vypravování jest mistrný. Není to pouhé suchopárné řadění událostí jedné vedle druhé, nýbrž živé spletení krátkých životopisných črt s celkem dějinného vývoje. Zvláště líčení soudních procesů, které, jako kdysi u blah. Edmunda Campiana, nepopíratelnou převahu katolické věci jakož i její hrdinných zástupců staví do nejzářivějšího světla, poskytují čtenáři jasný názor o bojišti a zbraních, jimiž na obou stranách bylo zápaseno. Žádná církev na světě nemůže se vykázati representanty tak slavnými a charakterními jako katolická. Jen slepý nevidí v tom zřejmý důkaz jejího božství. Dílo toto má pro přítomnou dobu význam nejen historický, ale i apologetický, pro kazatele a katechety poskytuje množství vděčné a zajímavé látky. Tolle et lege! Farář Fähnrich.

Dom Bosco, De apostel der jeugd. (Don Bosko, apoštol mládeže.) Dle francouzského sestavil J. Vossen, kněz. Jest to opět záslužný spisek, plný poučení o 500 stranách a stojí pouze 1 frank 50 centimů (tedy ani ne celé půldruhé koruny). Poutavě se zde píše o matce tohoto poctivého dítěte, o Dom Boskově mládí a jeho prvních obtížích v překonávání jeho »divokých kousků«, jakož i o zakládání internátu v nových modlitebnách. Útoky na život Dom Boskův, jakož i jeho si počínání v době cholery, jest dojímavá četba. Ze spisu tohoto se naučíme mládež opravdu milovati a poznáme též, že církev svatá dovede nejlépe zlům dnešní doby odpomoci. An bezpochyby podobný spis dle původu francouzského máme i v češtině, doporučoval by se tento flámský spisek pro ty, jižto se nizozemskými nářečími zabývají, pro jeho snadný sloh již sám sebou. Adresu lze psáti francouzsky nebo flámsky. Francouzsky jest: Mademoiselle Bastiaens, rue des Peignes, 31, Anvers, Belgique; flámsky zní: Juffer Bastiaens, Kammenstraat, 31, Antwerpen, België.

Jos. Šeřík-Vitinský.

Zoozmann Richard: Citatenschatz der Weltliteratur. Nakladatel Hesse v Lipsku. Stran VIII a 1384 sloupců. 1910 (?) bez letopočtu. Cena váz. 3 m.

Někteří spisovatelé libují si uváděti ve svých pracích tolik citátův, že se mluví o nemoci, již kdosi nazval »aphorismitis«. Někdo používá citátův, jež si nasbíral sám pracně dlouholetou, neúnavnou četbou, někdo sáhne však raději ke knize, o něž není nouze, a v nichž se podává sbírka citátů, sentencí atd. Zoozman vyznamenává se mnohými přednostmi; citáty podává abecedně dle hesel, u každého udává, odkud jest, všechny cizojazyčné jsou přeloženy, nechce se vychloubati množstvím, ale podává moudrý výběr, výborné jakosti, vedle citátů z klasiků všech kulturních národů, jichž však v celku užil málo, všímá si doposud málo použitých pramenů: národních úsloví, přísloví, pořekadel, pranostik, nápisů na domech, hrobech, zvonech, hodinách, Božích mukách. Všech sentencí, jež uvádí, jest jistě přes dvacet tisíc. Též je kniha velice laciná, tisk zřetelný, formát pohodlný, hodí se každému — i kazateli. Zoozmann je katolickým spisovatelem, což je též zárukou, že si vede ve výběru obezřele. Mile překvapí, že užil citátů ze slovanských řečí; českých jsem nenašel, protože však v předmluvě prosí.

o doplňky a upozornění, byl by snad za ně povděčen. Knížka podobá se skvostnému háji, v němž se tu zastavíme plni podivu u mohutného obra — stromu, onde se zaradujeme ze skromné květinky, napiatě naslouchámě cvrlíkání nepatrného ptáčka, zamyslíme se u hlukem ohromujícího vodopádu; ano »moudrý se nikdy neunaví čísti krásná rčení«. Ignát Zhánĕl.

ČESKÁ.

Sborník Historického kroužku. Časopis historický. Majitel, nakladatel a vydavatel: družstvo Vlast. Redaktor: Dr. Mat. Kovář. Praha, Ferd. třída číslo 6. Knihtiskárna družstva Vlast v Praze 570-II. Ročník XI. — Kromě pokračování v pojednáních z předešlých ročníků, totiž »Svatý Tomáš Aquinas a M. Jan Viklif o řeholích«. Napsal Dr. Ant. Lenz, probošt král. kapitoly Vyšehradské. »Dějiny kollejí jesuitských v Čechách a na Moravě od r. 1654 až do jich zrušení«. Napsal Dr. Ant. Podlaha. »Mikšovicova kronika Lounská« od Dr. M. Kováře. „Radhošť". Lístek z dějin náboženského rozvratu v českém království. Dle listinných a jiných pramenů napsal Václav Oliva, a mimo dokončení práce »Svratka«. Řada obrazů z náboženských místních dějin. Napsal V. Oliva — započaty v roč. tomto práce: »Stavivo k podrobné historii církevní v Čechách«. Napsal Fr. Štědrý. »Život v Kolíně v r. 1625«. Dle manuálu radního E. 28. podává Gustav V. Svoboda, ředitel měšť. školy v Kolíně (týž má zde pokračování »Zápisy v městském archivě Kolínském«) a »Dějiny farní osady Kondrace pod Blanikem«. Sestavil A. Blanický a Dr. M. Navrátil; ve všech těchto pracích bude pokračováno. Práce: »Jan Kalvín, domnělý reformator církve ve století XVI.« od Dr. K. L. Řeháka, »Kácov« od G. V. Svobody a »Klášter Praemonstrátek v Kounicích« od Peřinky jsou celé. Doporučujeme. P. Zaletěl.

Hříchy papežů. Historické obrazy ze života neomylníků. Napsal Justinus. Knihovna »Havlíčka«. Čís. 2. V Praze 1911. Za 50 h. — Co vyjde o papežích v »Havlíčku«, má všechno stejný ráz: hrubost a nespravedlivost. Volnomyšlenkářství má již ustálenu tuto ošklivou signaturu svého proticírkevnictví. Na 89 stránkách podávají se zde dějiny papežů, a to co »rejstřík jejich hlavních hříchů« (str. 90). O nepopíratelně dobrých papežích a jich blahodárném universalním působení nenajdete zde ničeho, leč bázlivé narážky a ty nejsou bez volnomyšlenkářské přihrublé signatury. Co chválí se na tom neb onom papeži, je všude podezřelým, protože proticírkevně a protikřesťansky zabarveným. Již podnápis: »Historické obrázky ze života n e o m y l n í k ů« ukazuje, že bez urážek auktor psáti nedovede. Ve slušné společnosti nesmí se tak díti. Zač tedy považuje p. Justinus čtenářstvo a — s e b e? Kolikrát a s jakou pochoutkou píše se zde o smilstvu, kur . . . ., vraždě, cizoložstvu, opilstvu, ožralstvu atd.? Téměř na každé stránce přicházejí tyto odporné věci a zdá se, že mají vždy stejný účel: zostuditi papeže. Anekdoty a nezaručené historky podávají se bez důkazů za skutečné události! V ě d a dějepisná tak jednati nesmí: paškvilský výrobek volnomyšlenkářský stojí nad tímto pravidlem: hanobí a špiní papeže anekdotkami o všecko pryč. Účel zde světí prostředky a ukazuje, že knížka by se měla jmenovati správně: »Hříchy volnomyšlenkářských protipapežských štváčů«.

Jakou cenu (?) má spisek, poznáme z rozboru třebas prvé stránky. Hned prvá věta je venkoncem falešná. Zní: »První křesťané neměli papežů«. A což sv. Petr nebyl »skálou« církve od Krista ustanovenou a neřídil církev? Odpovídají, že prý nikoli, neboť: »Biskup římský byl úplně na roveň postaven kterémukoliv jinému biskupovi.« Dogmatická a historická pravda zní ovšem j i n a k: sv. Petr a jeho bezprostřední nástupcové požívali z v l á š t n í h o úředního postavení v c e l é církvi proti laikům i kněžím a biskupům. Důkaz toho podali jsme před 3 lety v „Základních pravdách naší sv. víry" ve „Sv. Vojtěchu" hojně uveřejněných. — Třetí věta zní: „Biskupové byli za tehdejší doby voleni od lidu a jest jisto, že za biskupy voleni byli jenom mužové nejzbožnější, praví křesťané." Odpovídáme: Sv. Matěje na místo zrádného Jidáše nevolil lid, ale apoštolé se sv. Petrem — a sv. Matěj byl nejstarším čili prvním zvoleným biskupem ve starověku. Kolik biskupů ustanovil na svých cestách sv. Pavel bez lidu a z pouhé jen své osobní apoštolské moci? Volba, kterou později konali věřící a duchovenstvo, čili kdo má býti tu neb tam biskupem, měla za účel označiti čili vyhledati vhodnou osobu, která však touto lidovou volbou nestala se ihned biskupem, nýbrž potřebovala potvrzení a posvěcení církevního. Kdo toto posvěcení církevní měl, byl knězem nebo biskupem právoplatným, i kdyby byl býval Jidášem zrádcem neb Alexandrem (odpadlíkem) čili nehodným a nezbožným mužem.

Dále kroutí pan Justinus šibalsky očima, vykládaje, jak první biskupové byli chudobní, neměli majetku, lokajů, vozů (a V. Mka j i m stejně nevěří, jako „bohatým“ biskupům!) a nebyli bývalými officíry od kavalerie, kteří si prý pak na trůně biskupském vydržují předčítatelku. Všichni cítíte, co chtěl auktor říci a koho mínil — anekdotky hospodské dává do historie církve přítomné. Až císař Konstantin pozvedl církev za „státní“ a obohatil ji, potom lísali se k němu biskupové římští a brali, co mohli, až se stali boháči. Tak „křesťanství bylo odbyto“. —

Primátu domohli prý se biskupové římští teprve ve 4. století hlavně tím, že Řím byl hlavním městem světa a ne že papež se vydával za nástupce svatého Petra. Ze starověky křesťanské, hlavně ze sv. Ignáce, Polykarpa, Klimenta, Justina etc. víme, že p. Justinus provolnomyšlenkařil v této primátorské historii celá tři století — tak je důkladným a spolehlivým!

Našince, kteří konají přednášky a mívají srážky na schůzích s odpůrci církve, upozorňujeme na tento volnomyšlenkářský p a m f l e t proticírkevní; neboť historky v něm uvedené budou se jistě za d ě j e p i s vydávati a lacino mezi množstvím nevědomým šířiti a tu je dobře připraviti se na ně. Znalost církevního dějepisu vyžaduje se ovšem na nás značná — ale studium takové se vyplatí. Jinak radíme našincům, aby si nevšímali těchto odrhovaček volnomyšlenkářských, nejsou-li svým veřejným působením nuceni znáti, co se proti nám děje. Škoda každého haléře za „Havlíčkovu“ knihovnu. Filip Jan Konečný.

Knihovna Kříže a Marie. Sebrané spisy Václava Špačka. Díl sedmý. Praha 1910. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba. Vydavatelstvo oblíbených »Sebraných spisů Václava Špačka« dospělo k ukončení dílu sedmého v sešitě 75.—78. uvedené knihovny. Z pestrého obsahu vyjímáme krátce následující nástin: 1. »Zlodějova Mařka«, pro oteckou vinu hanou stížená, vlastní poctivostí nejen hledí škodu jím způsobenou nahraditi, ale i sobě zajistí lepší budoucnost po boku milovaného druha z mládí. 2. »Pýcha předchází pád«. Zámožný rolník Sháněl, dav se omámit touhou po bohatství a lehčím živobytí, upadl do rukou nepoctivých obchodníků a lichvářů, tak že přišel o velké jmění a jen něco málo zachránil; stal se skromnějším, vyučenou draze zaplativ. 3. »Po čtyřech letech« rád se vrátil Pavel Kovánský ku dceři baráčníkově, Anničce Zdařilové, se kterou měl jen krátkou známost, již však opustil, oslněn krásou a předstíranou zámožností dcery zpanštělého starosty Drahoty. Kovanskému bylo pykati za unáhlenost; zhýčkaná žena Julie i její otec přivedli jej do dluhů. Po brzké smrti Juliině stala se Anička jeho druhou manželkou a ve statku nastaly opět příznivé poměry. 4. »Za přeludem« kdo se žene, dochází přečasto zkázy. Tak stalo se domkáři Sejkorovi, jemuž nahodilá výhra starého Koděry v loterii nasadila do hlavy nezřízenou touhu po zbohatnutí pomocí loterie; místo do blahobytu uvedl sebe i rodinu do záhuby a připravil si smutný konec života. 5. »Dítě z nalezince«, Helena, přilnula více k svým pěstounům nežli k vlastní matce byť bohaté, která teprv za několik let k ní se hlásila. Skrze ni dostalo se pěstounům snadnějšího živobytí v městě; sama pak dosáhla štěstí, stavši se ženou profesorovou, jenž již jako student se jí ujal, když od matky prchnouti chtěla k pěstounům na venkov. 6. »První poklesek« nezkušeného tovaryše krejčovského Velena, an se od zkažených soudruhů dal svésti k opilství a potom byl okraden, byl mu výstrahou pro celý život. 7. »Sourozenci«, Cyrill a Methoděj Berounských, byli sobě od dětství k nerozeznání podobni, ale povahou se velmi různili, ač od zbožných rodičů stejně pečlivého vychování se jim bylo dostalo; Cyrill byl tichý, rodičům ve všem povolný, kdežto Methoděj prudší a sobečtější. Nežli dosáhli plnoletí, zemřel jim otec, ustanoviv v závě i k radě matčině dědicem statku Cyrilla, jenž Methoději vyplatit měl značný obnos. A to bylo Methodějovi záminkou, že se cítil býti zkrácen; proto také ze vzdoru volil býti vojákem, an bratr té povinnosti byl ušetřen. Nová příčina k nevraživosti Methoděje na Cyrilla vyskytla se, když oba oblíbili si dceru svého poručníka, Blaženku, která přednost dala Cyrillovi. Týž však vášnivému bratru ustoupil, aby se vyhnul všem sporům a z domova se vzdálil. Potom si uvedl Methoděj Blaženku do statku, ale již po 5 letech hospodařil na něm po jejím boku Cyrill, neboť si byl bratr nezřízeným životem připravil předčasný hrob. 8. »Svátečním střelcem« byl rolník Šeřík; často místo do kostela na služby Boží vycházel si na hon a kazil svým příkladem svého hocha Toníka. Toník jedenkráte proti příkazu jíti do kostela zašel si na pole za tatínkem na hon; Šeřík z neopatrnosti syna zastřelil. Ten hrozný, byť ne úmyslný čin Šeříka vyléčil. 9. Chudá vdova Klopotová našla kdysi na silnici »Zlatý náramek« a ačkoliv starati se jí bylo o tři dítky a tudíž dosti ohánèti se musila za výživou,

náramek uschovala v naději, že přece snad někdy vlastník se přihlásí. A přihlásila se po mnoha letech paní radová Hulínová, dověděvši se o něm prostřednictvím poctivé dcery Klopotové, Kačenky. 10. »V duševních mrákotách« jest výstražnou povídkou před zásadami socialně-demokratickými. Děti zbožné vdovy Luňákové dospěvše, dostanou se do spolku socialně-demokratického a zároveň na bezcestí. Avšak neštěstí, do kterého se na čas uvrhli, přidržujíce se socialních demokratů, ještě v čas jim otevře oči a přivede na cestu dobrou a do katolického spolku. 11. »Osiřelá«. Podružilova Tonička záhy osiřela. Po otcově smrti vládla na statku nevlastní matka; chtíc do plnoletí Toniččina hodně si nahospodařiti, začala ji týrati přílišnou prací i zlými slovy. Toničky ujal se starý Vojtěch, jenž na statku mnoho let sloužil a odvedl ji ku své matce. Podružilové naskytl se dle zdání slušný muž Krotil k vedení hospodářství, za jehož péče sobě značný obnos nastřádala. Krotil ucházel se nejdříve o přízeň Toniččinu a ježto ona přilnula ku Karlu Váhalovi, nabídl ruku Podružilové, hodlaje s ní zakoupiti větší chalupu. Nežli se tak stalo, uprchl jí Krotil i s úsporami, jsa pro podvod dříve spáchaný četníky stíhán a poznán. Krotil na moři zahynul a Podružilová měla jen dobrotě Toničky a jejího muže co děkovati, že nemusila chodit žebrotou. 12. »To je náš andělíček,« říkávala paní sekretářová Velíšková o své dcerušce Dobroslávce, kterou by však byla přílišnou láskou zkazila. Osudnou záměnou léků stala se Dobroslávka skutečným andělíčkem, zemřela. Druhou dcerušku pak paní tajemníková rozumněji vychovávala. 13. »Nezbeda«, tak nadepsal pan spisovatel obrázek, v němž líčí osudy mladého muže, který jako hoch, jsa známým rozpustilcem, upadl do podezření žhářství, od té chvíle však stal se snaživým mladíkem, dosáhl čestného postavení a tak rozhněvaného otce usmířil. 14. V obrázku: »Dvě matky« znázorněno krátce ale se zdarem blahodárné působení »Ústřední Matice školské«, která jako pravá matka nesčíslný počet dětí pro vlast uchrání. 15. »Karbaníci«. K jakým koncům přivádí náruživost ku hře v karty, ukázal pan spisovatel v této povídce, jejíž děj zcela odpovídá skutečnosti, dle níž nejeden karbaník ničí blahobyt i život vlastní a celým rodinám připraví veliký zármutek. 16. »Pán Bůh nám požehnal,« říkávali naši zbožní předkové. Tak mnohý moderní hospodář spoléhá jen na sebe a novodobá zařízení, až nucen jest mnohdy v neštěstí uznati oprávněnost zmíněného přísloví, jak dovozuje p. spisovatel v krátkém obrázku, končícím díl sedmý. — Soudíme právem, že páně Špačkovy povídky povždy těšiti se budou přízni čtenářů, toužících po zajímavé a zároveň poučné a ušlechtilejší četbě!

Josef Herzig, farář.

Dramatické umění. Z Národního divadla. S radostí vítáme vždy na scéně Národního divadla práci slovanského pobratima, ač stává se tak jen málokdy. A proto i na premiéru Ivy Vojnovičovy »Dubrovnické trilogie« šel jsem s nevšedním zájmem. Charvatský básník Ivo Vojnovič předvedl na scénu divákovi tři sceny ze života dubrovnické šlechty. A tyto scény jsou poetickými výlevy nad pádem staré slovanské republiky a tu nedivno, že se z nich ozývá tesknota. První oddíl: »Allons, enfants« odehrává se v domě Orsata Velikého. Tento Orsat Veliký prosí co nejúpěnlivěji, by kníže dubrovnické republiky zabránil vjezdu francouzského vojska do města. Díl tento jest krásně poeticky zbarven. V druhém oddílu, nazvaném »Soumrak«, jeví autor více životnost dramatika. Líčena zde dovedně chudoba bývalé bohaté šlechty, ač od této všestranně zakrývána. Třetí díl jedná v Dubrovníku r. 1900 a dává nám vniknouti do jednotlivých příčin přeměn v občanstvu bývalé svobodné republiky. Přítomnost s minulostí srovnávána v trilogii od muže, jenž cítí se svým národem. Jest nejen šlechticem dle predikátu, nýbrž i šlechticem ducha. Pro slovanskou literaturu má Vojnovičova práce nemalý význam. Autor, jenž premiéře byl přítomen, byl po celé představení předmětem okázalých a srdečných ovací. Účinkující, jichž jest hojná řada (účinkuje skoro celý personál) podali významné výkony. Zejména Orsat Veliký v podání p. Vojanově, gospar Lukša v interpretaci p. Vávrově a Lukšova poloslepá sestra v uměleckém výstihu pí. Hübnerové přivedli novinku k výši úplné dokonalosti v dramatickém pojetí. Režie p. Schmoranzova zaslouží též nemenší chvály. Zavděčil se nejen obecenstvu, ale zajisté i autoru pravým pochopením prostředí scén, v nichž se tento poutavý děj odehrává.

Na operním repertoiru octla se Gounodova komická zpěvohra »Lékař z donucení«, která má již více než půlstoletí od své premiéry ve Francii. Děj libreta vzat ze stejnojmenné veselohry Molièrovy a vyznačuje se prostotou doby, v níž skládán. Hudba, na níž měli vliv tehdejší francouzští skladatelé, neobchází

se i bez kopie jednotlivých hudebních variací v té době od francouzských skladatelů oper používaných. »Lékař z donucení« poskytuje i dosti slušnou dávku humoru, jenž místy hudbou účinně podán. Opera přijata vlídně a účinkující i režie podala zdatné výkony. Otakar Jakoubek.

Z předměstských divadel. Městské divadlo Kr. Vinohrad za příčinou svých divadelních prázdnin nevykazovalo ani jedinou novinku. Proto referentské péro jest tentokráte prosto vší povinnosti. Zmíniti se dlužno jen o zdařilých pohostinských hrách italského barytonisty Anafesta Rossiho, jenž vystoupil v »Rigolettu« a »Lazebníku sevillském«. Umělec podal výkony pozoruhodné. I po stránce herecké nezůstal ve výkonech svých ničeho dlužen.

V lidovém divadle »Uranii« vypravena opereta C. Lecocquae »Angot« a přes svou starobylost poutá tam přitažlivostí. Obsazení jest uspokojivé a orchestr vede si zdatně.

Na téže scéně došlo v právě uplynulých dnech též k pohostinské hře býv. člena činohry Národního divadla v Praze, pí. Hanny Benoniové. Vystoupila v Berton-Simonově komedii »Zaza«. Její výkon (Zaza), známý již dostatečně z jejího působení na Národním divadle, i zde neselhal, nýbrž pronikl celou silou jejího velikého umění, kteréž posluchače elektrisovalo. Mají takovéto umělkyně žíti již na odpočinku a v ústraní? . . . Kdo vinen odchodem jejím z naší veliké scény, ať nám na to odpoví!

Smíchovská divadla oslavila své čtyřicetiletí umělecké činnosti matinéem a cyklem her, při němž vystoupila celá řada bývalých členů těchto divadel. Čtyřicetiletá činnost smíchovských divadel nemůže ponechána býti stranou bez povšimnutí. Zakladatel jejich, Pavel Švanda ze Semčic, jenž prvotně byl určen k duchovnímu stavu a navštěvoval i seminář, vystoupil, puzen láskou k dramatickému umění z tohoto a vstoupiv do služeb státní účtárny, stal se knězem Thalie. R. 1871 zřídil Švanda arénu na Smíchově blíže Újezdské brány, později divadlo »u Libuše« (nyní Intimní zvané) a r. 1891 po jeho smrti vdova El. Pešková arénu poblíže Palackého mostu. V aréně u Újezdské brány bylo vždy živo. Pražané rádi dosud na ni vzpomínají.

Divadlo »u Libuše«, kteréž pro chorobu pí. El. Peškové-Švandové řídil řadu let Jan Kubík, poskytovalo mladým chovancům a chovankám dramatického umění jakousi dramatickou školu, kde zkoušeli své slabiny. Odtud vyšla celá řada znamenitých umělců a umělkyň na př.: Karel Weiberzahn, Bohumil Kovář, Jos. Šváb, Jan Oberst, Rudolf Innemann, Karel Zvíkovský, dámy: Berta Davidova, sestry Kordovy, sl. Endová a m. j.

V souboru operním, operetním a činoherním Švandovy společnosti byli před lety zaměstnáni: F. Syřínek, František Šír (člen Národního divadla v Praze), M. Volnerová, Boh. Pták (člen Nár. div.), Al. Charvát (člen Měst. divadla Král. Vinohrad), Pavel Nebeský (nyní redaktor v Plzni), K. Schwarz, Filip Zöllner, Robert Polák (režisér Nár. div. v Praze), Jos. Šmaha (býv. člen činohry Nár. div. v Praze), sl. Růžová, pí. Cec. Šmídová, Fr. Novák, pí. Marie Ryšavá (člen činohry Nár. div. v Praze), Jindř. Kovář, Fr. Mach, Jos. Strouhal, Fr. Šípek, J. Zdrůbecký a m. j. v. Byl by to opravdu ohromný počet dramatických umělců a umělkyň, jen dosud žijících, kdyby se všichni sjeli!

Ač smíchovská divadla přežila za čtyřicet let různou periodu své slávy i své umělecké kleslosti, přes to vykonaly své dramatické poslání a nesmí se jich činnost podceňovati. Naším přáním jen by bylo, by vybavila se správa smíchovské arény i Intimního divadla více z ovzduší her kluzkého repertoiru a pěstovala ve větším rozsahu repertoir trvalé, umělecké ceny. Toť naším přáním k jejímu čtyřicetiletému uměleckému působení! Otakar Jakoubek.

Z cizích jevišť. Schönherrova protikatolická hra »Víra a domov« vyšla právě v ruském překladu V. Goreva pod názvem »Domovina«. — Skladatel Fr. Neumann řídil před měsícem při velké dělnické slavnosti ve Frankfurtě n. M. Händlovo oratorium »Juda Macabeus«. Byl to opravdu dle kritiky německých listů umělecký požitek, při němž osvědčil se náš krajan jako výborný dirigent. Obecenstva sešlo se na 30.000 osob. Účinkujících osob bylo 2400, a sice 1400 pěvců, 500 členů dětského sboru a 140 členů orchestru. — V carském činoherním divadle v Petrohradě provedeno bude v příští saisoně drama hr. L. N. Tolstého »Živý nebožtík«. Současně bude vypraveno i na uměleckém divadle v Moskvě. — Na německém lidovém divadle ve Vídni přijata k provozování od Marka Brocinera nová činohra »Eva«, jejíž děj odehrává se v sochařském ovzduší. — Počátkem podzimu uvedena bude na scénu berlínské opery »Kurfürstenoper« jako první novinka opera »Klenoty Madonny« od Wolfa-Ferrariho,

o kteréž jsme se již zmínili. — V Londýně v divadle »Haymarket« provedeno bylo před nedávnem drama »Bohové hor« od lorda Dunsany. Drama nazváno »orientální fantasií.« Ač děj jest nezvyklý (líčí 7 žebráků v jistém městě dálného východu, kteří se chtěli vydávati za bohy, ale za trest byli proměněni v kámen), měla hra přece pronikavý úspěch, který zvětšen i bohatostí výpravy scenické. — Ve dvorním divadle v Darmstadtě proveden byl Maxe Regera »Stý žalm«, jenž doznal tam úspěchů; v Londýně táž skladba byla kritikou odsouzena. — Při premiéře D'Annunziova »Svatého Šebastiána«, která konána byla v Paříži, vybráno na vstupném 36.000 fr. I reprisy vykazují četnou návštěvu, ač očekávaný prý silný úspěch se nedostavil. Hra psána tendenčně. V listopadě t. r. má toto mysterium hráno býti v jednom z berlínských divadel a sice francouzsky a s francouzskou výpravou. Zdali z výpravy nesejde, nevíme.

Otakar Jakoubek.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Vzdělání lidu v Bruselu. V Bruselu má býti zřízena veliká ústřední knihovna pro celou Belgii a půjčování má se prováděti prostřednictvím poštovních úřadů v celé zemi. Předplatitel zaplatí určitou částku; za to bude míti právo na dobírku knih v určitých lhůtách. Záloha se bude skládati na poštovním úřadě, kde budou též seznamy knih k použití vyloženy. Tato reforma bude míti ohromný význam zvláště pro menší města a vesnice, kde není dobře zřízených veřejných knihoven. O. J.

Činnost Polské Matice ve Lvově. Dle výroční zprávy Polské Matice za právě uplynulý rok (1910) vydala tato 11 zábavnách a poučných knížek ve 36.000 výtiscích. Z fondu Kosciuszkova vydáno celkem 7844 výtisků. Dosud vydala 189 knih v 1,125.000 výtiscích. Z těchto se rozebralo celkem 958.358. (Trochu větší zájem se tam jeví než u nás. Pozn. pis.) Loňského roku největší pozornosti těšilo se dílo »Grunwald« od univ. prof. W. Czermaka. Jmění Matice obnáší na hotovosti 80.452 K. O. J.

Kalendář Havlíček. 1911 r. IX. Redaktor Fr. Flos. Snaží se býti kalendářem sokolským, přináší v čele podobiznu Miroslava Tyrše, zakladatele Sokola, jeho životopis, úvodní báseň »Hoj vzhůru pestrý sokole«, dále tlačí se k národním socialistům, v jejichž tiskárně je tištěn, a nabízí se učitelům, aby jej rozprodávali. Obsahuje práce od Legera, Zikmunda Wintra, Šíra, Fr. Procházky, Fingala, Machara, Julie Vlasákové, Ant. Klášterského, Karla Tučka a redaktora. Jsou tu statě celkem nezávadné a povídky nad prostřednost nevynikající. Ale Havlíček by nebyl Havlíčkem, aby tam přece nebyly kopance aspoň ve směsi tak zvaných »Světýlkách« a epigramech. Na př. »Služebníci Říma« od Ol. Urbana: »Ve tvář dím vám, služebníci Říma, cože praví kniha dějin o vás: pro toho, kdo za pravdou šel z příma, místo lásky mívali jste provaz.« O kanonisaci Panny Orleánské tu psáno, že papežský tajemník se vyslovil, aby takových procesů bylo více, poněvadž vábí do Říma cizince, kteří tam nechají hodně peněz. V přehledu pozoruhodných událostí v Čechách hlavní místo zaujímá Masarykovo jubileum a Macharovy cesty po Čechách, jakož i rozpuštění spolku volných myslitelů Augustina Smetany. Při tom dí: »U nás mají budoucnost spolky veteránů, ostrostřelců, anekdotářů, kuřáků, růžencových bab, farských slečen atd.«

Nejlepší statí je »Nedávejte dětem lihovin!« od dra. K. Bulíře. Nejhorší je tu báseň J. S. Machara »Svatý pes«, odjinud známá, která by v kalendáři ve sbírce pro lid neměla býti uveřejněna. Počátek je pěkný, na dítě v lůžku připlazil se velký had, který by je jistě zahubil, kdyby se na obranu nepostavil pes. Had místo dítěte zničil psa, kterého slavně potom pochovali v hrobě, jenž se těšil veliké úctě.

»Však matky z blízka, z pozdáli
k hrobu tomu spěchaly
na kámen kladly děti tam
a klekajíce k modlitbám
k psu světci vroucně ruce pnou,
by děťátkům byl ochranou,
těm chorým aby zdraví dal
a zdravá v zdraví zachoval.«

Ale o té úctě dozvěděl se biskup i dal hrob rozkopati, popel vhoditi do řeky jako »modlu církví prokletou« a na místě onom postavil kapličku se sv. Kryštofem, jak přes vodu přenáší na rameně Ježíška.

»Měl zář a štěstí ve zraku —
však nebylo tu diváků.
Lid zkormoucen a truchliv jsa
vzpomínal na svatého psa
a nezatoužil v kapli jít
a s vetřelcem se usmířit.«

Kaplička byla opuštěna, kroupy rozbily její okna, dešť s větrem sešlehaly slavnostní

»ten výraz s tváře světcovy,
už nevrlý byl, surový,
že ztrnulé má rameno,
že vleče marně břemeno.«

Nedá se mysliti, že by kde byl věřící lid, jenž by se modlil k svatému psu, ten nápad vznikl v hlavě Macharově a už pro tuto báseň je Havlíček nevhodnou četbou pro lid. Jiné věci pomíjíme jako nesrozumitelný lidu epigram v kalendáři: »Proto!

Proč dnes není slechu o něm více, vždyť byl členem první opposice v politickém klubu?

— Zavřeli mu synekurou hubu.« Liga † 12.

Stížnosti spisovatele. Lékař Jan Habenicht napsal »Dějiny Čechů Amerických« ve 14 dílech s illustracemi vynikajících osob, hlavně kněží, kostelů, katol. škol a jiných budov. V doslovu píše, že na tom díle pracoval neúnavně a s láskou 30 roků, síly duševní a tělesné vyčerpal, až mu téměř péro vypadlo z ruky. Ale »setkával se s lhostejností, nekrajanskou odmítavostí, ba i s nepřátelstvím, opovrhováním, očerňováním, podceňováním.« Nebylo mu porozuměno a zvláště sklidil nepřízeň, když musil shroutiti něčí »velikost.« Mnoho při té práci vytrpěl, mnoho peněz a námahy vynaložil při sbírání materiálu, dostalo se mu přečetných urážek, na své lékařské praxi škodu trpěl. A přece nikomu nechtěl ublížiti. Napsal „Dějiny«, aby lid náš v nich poznal sebe sama a vyvaroval se budoucně všeho, co mu bylo a je ku zkáze, aby se již jednou vzpamatoval a žil, pracoval a trpěl pro národ svůj a zanechal té zhoubné hašteřivosti, nesvornosti a zášti k vlastní krvi. A. D.

Herderův Conversations-Lexikon. V letech 1901-1907 vydal světoznámý katolický nakladatel Herder o osmi svazcích Conversations-Lexikon. Aby byl úplně na výši naší doby, vydal koncem roku 1910 k němu jeden spisek o 750 stranách s mnohými vyobrazeními jako doplněk. V katol. »Literarischer Handweiser« píše známý prelát msgr. dr Fr. Hülskamp o tomto podniku: znalci, kteří jsou úplně zasvěceni, tvrdí, že Meyerův Conversations-Lexikon (20 svazků, 6. vydání 1902—09 za 200 m.) musil býti rozprodán ve 140—150 tisících výtisků, dříve než nakladatel si vydělal něco. Je tedy potřebí dáti do takového slovníku kapitál mnoha set tisíc marek. Že Herder doposud na svém katolickém slovníku výdělku nemá, je důkaz, že vydává doplněk. Neboť by vydal raději celý slovník znovu. Lze tedy říci, že do šesti let není naděje na další vydání. Hülskamp slovník Herderův co nejvřeleji doporučuje a praví, že nemá býti jednoho kněze, který by ho neměl ve své knihovně. Hodí se dobře i pro naše poměry, neboť je všude respektuje. V doplňku je na str. 1375 čestná zmínka o družstvu »Vlast« s daty z roku 1910. Ig. Zh.

Mansi. Roku 1759 vyšel ve Florencii první svazek velkého díla »ss. conciliorum nova et amplissima collectio«, který vydal Jan Dominik Mansi. Až do jeho smrti vyšlo dalších 14 svazků, po jeho smrti vyšlo jich ještě 16, v celku tedy 31, z nichž 30. a 31. jsou velmi vzácny. Bohužel nebylo později pokračováno a dílo ukončeno polovicí XV. století. Protože dílo toto, ač tolik důležité, lze těžko zakoupiti, uspořádal pařížský knihkupec H. Welter nové, rozmnožené a až do našich dob doplněné vydání, které nazval »Mansi amplissima collectio conciliorum«, jež doplnili kněží Jan Martin a Ludvík Petit až do roku 1910. Vydání toto, které nazývá nakladatel »největším a nejnákladnějším ze století XX.«, bude míti padesát folio svazků a lze je předplatiti za 3200 korun; až vyjde, bude za 5000 K. Do konce r. 1910 předplatilo se 284 osob. Dle jednotlivých zemí byli: z Německa 59, z Rakousko-Uherska 46, ze Severní Ameriky 37, z Francie 35, z Anglie 26, z Italie 19, z Ruska 15, z Belgie 10, z Hollandska 8, Švýcar 7, Španěl 6, Švédska a Turecka po 3, Kanady a Chile po 2, po jednom pak z Brasilie, Dánska, Řecka, Norvéžska, Portugalska a Rumunska. Dle stavů a korporací bylo 112 knihoven universitních,

státních a městských, 20 benediktinských opatství, 18 jiných řádů, 30 bohoslovecких ústavů, 82 školy, 28 duchovních akademií, 5 učených společností, 3 právnické fakulty, pak 41 učenců a soukromníků, mezi nimiž je 1 kardinál, 2 arcibiskupové, 4 biskupové, 11 knihkupců jako prostředníci neznámých pánů, a konečně americký milliardář J. Pierpont Morgan, který objednal 5 výtisků, částečně vázaných v korduánské kůži, jež pak podaruje americkým knihovnám. Nakladatel přiznává, že svazky 1—31 vydal jen v 350 výtiscích, jednotlivé z nich prodává za 200 K a laciněji; některé jsou jen za 85 K. Ig. Zh.

Paběrky z novin a veřejného života.

Sv. Otec Pius X. — Papež a světový mír. Sv. Otec zaslal papežskému delegátu Falconiovi ve Washingtonu dopis, týkající se otázky světového míru. »Oservatore Romano« jej uveřejňuje v plném znění a přinášíme zde jeho překlad: »Ctihodný bratře! Pozdrav a Apoštolské požehnání! S potěšením dověděli jsme se, že z iniciativy osob, které těší se nejvyšší autoritě, pomýšlí se ve Spojených Státech s velikou horlivostí zajistiti národům dobrodiní míru. Je to v pravdě ideální podnikání. Pracovati k jednotě smýšlení, krotiti válečné snahy, oddalovati nebezpečí války, jakož i rozptylovati starosti o stav, který se označuje slovy: »ozbrojený mír«! A vše, co k tomuto účelu se koná, i když kýženého cíle zcela nedosáhne, jest přece jen snahou ušlechtilou, která slouží k chvále tomu, kdo ji podniká, a ku prospěchu veřejného blaha. A to tím více v dnešní době, kdy početní váha vojska, síla válečných prostředků a veliký pokrok válečné vědy dávají předvídati možnost válek, které i v nejmocnějším knížeti musí buditi živé obavy. Proto těšíme se z plna srdce z iniciativy, kterou však především schvalovati musíme My, kteří povoláni jsme k Nejvyššímu Pontifikátu církve a zastupovati máme toho, jenž jest Knížetem a Bohem míru. Rádi proto udělujeme svůj souhlas a pomoc své autority všem těm, kteří moudrými radami na této úloze pracují. Nemáme ani nejmenší pochyby, že vynikající oni mužové, kteří vykazují takovou sílu ducha a politické moudrosti, nejen se přičiňují, aby zajistili strastiplnému století mír, nýbrž i snaží se otevříti národům královskou cestu svatého a všeobecného zachovávání zákonů, spravedlnosti a křesťanské lásky. Neboť mír spočívá v pořádku a marně ho bude hledati, kdo ze všech sil náležitě nectí oněch ctností, které jsou východištěm a hlavním základem pořádku. Vzpomínáme dále příkladu tolika našich výtečných předchůdců, kteří, když potřeba doby tak kázala, i v tomto ohledu učinili se zasloužilými o umravnění národů a o upevnění říše. Nám však není popřáno ničeho, leč vysílati modlitby své k Bohu a Pánu, který zná srdce lidská, a prositi ho, aby roznítil a milost svou propůjčil těm, kteří snaží se zjednati mír národům, po něm toužícím. Tito pak, až neštěstí válek a sporů bude odstraněno, budou moci požívati blaha a sladkosti míru. Zatím jako rukojemství božské milosti a zástavu Naší blahovůle udělujeme Ti, ctihodný bratře, Apoštolské požehnání. — Dáno v Římě u sv. Petra dne 11. června 1911, v osmém roce Našeho Pontifikátu.«

Obnova sedmihradského arménského biskupství. Roku 1672 uprchlo 3000 obyvatelů arménských z Multanska do Sedmihradska, aby se vyhnuli náboženským pronásledováním. Jejich biskup Auxentus Verzar provedl spojení s Římem s arménským obřadem. Když r. 1715 biskup Verzar zemřel, nemohli se snésti na volbě nástupce a věc přenechána papeži. Tento podřídil arménskou diecesi zatímně sedmihradskému biskupovi, což potrvalo vlivem nepříznivých okolností 196 let. Arménští katolíci poslali deputaci k ministru kultu a k sedmihradskému biskupu Majláthovi, který slíbil věc podporovati a vyslovil radost, že malý živel národní v nynějších rozvratných dobách ctí tak vytrvale své tradice. Užší výbor vstoupil s biskupem ve spojení, aby byla tato myšlenka uvedena ve skutek.

Ostatky sv. Františka Saleského budou přeneseny dne 2. srpna ze starého kostela Salesiánek v Annecy za veliké slavnosti do nově vystavěného klášterního kostela. Účastníci rakouského poutnického vlaku lúrdského budou přítomni této řídké oslavě.

Novinářský apoštol P. Baudiš, člen řádu redemptoristického, zemřel v Trutnově dne 20. června t. r. Zemřel ve věku 33 let po nešťastné operaci. Za svého působení súčastnil se 140 shromáždění, kde pro katolický tisk působil. Na jeho popud v mnohých městech agitovalo se pro katolický tisk od domu k domu.

Znám jest jeho výrok, že nejkrásnějším »křestním« listem katolického muže jest katolický list, který odebírá místo židovského Smýšlení a působnost jeho budiž příkladem. Nejkrásnější uctění jeho památky jest pracovati jak on pracoval.

Z řádu Milosrdných bratří. Při provinciálních volbách ve Vídni konaných byl zvolen za provinciála jednomyslně dřívější provinciál P. Timotheus Deutschel. Pro Prahu zvolen dosavadní převor P. Theobald Bílý a zvolen zároveň definitorem provinciálním. Pro Nové Město n. M. jmenován P. Šebald Bartoň a pro Kuks u Jaroměře P. Sales Heilinger.

Kněží v parlamentě. V předešlém parlamentě bylo mezi poslanci 23 kněží, kterýžto počet scvrkl se v novém parlamentě na 12 a odpočteme-li kněze, nenalézajícího se v řadách poslanců směru katolického, pouze 11. — V Haliči pozbylo devět kněží svých mandátů. A přece právě někteří polští kněží to byli, kteří se židy v jednom klubu seděli a pod výmluvou tolerance až nedůstojné služebníčkování jim prokazovali. — Nad tímto úbytkem počtu katolických kněží mezi poslanci projevují radost vídeňské židovské žurnály.

Dr. Fr. Šulc šedesátníkem. Dne 8. července t. r. slavil královéhradecký kanovník dr. Fr. Šulc, jeden z vůdců katolického hnutí na Hradecku, své šedesáté narozeniny. Dr. Fr. Šulc je činný literárně a zejména organisačně. Ad multos annos! — Družstvo Vlast zaslalo mu písemné blahopřání.

Vyznamenání. Jeho c. a k. Apoštolské Veličenstvo ráčilo nejvyšším rozhodnutím ze dne 5. dubna t. r. nejmilostivěji povoliti spisovateli, auditoru faráři v Mistříně na Moravě, Janu Halouzkovi, jemu udělený rytířský řád papežský Božího Hrobu v Jerusalémě přijmouti a nositi.

Pout francouzských námořníků do Jerusalema. 40 důstojníků a 120 námořníků francouzských vydalo se na pout do Jerusalema. V kostele Božího Hrobu je uvítal převor v průvodě řeholníků, načež byla sloužena slavná mše svatá.

Nové náboženství. Katolickou církev (klerikalismus) na padrť potře prof. Masaryk, jenž, hledaje Boha, našel nové, své náboženství. Jaké je to nové Masarykovo náboženství? Náboženství není Masarykovi mythem, filosofií, stupněm k filosofii, věcí odbytou. Jest mu možností, která rozumu neodporuje, jest kultem a mravností, chce náboženství vyšší, náboženství jest potřebí jako léku pro dnešní rozervanost, potřebou člověku, není theorií, jest praxí, jest vnitřním životem, jest faktem vnitřní zkušenosti, duchovní zkušenosti osobní, něčím individualním, subjektivním, duchovním, nikoli formalismem církevním, bez jakéhokoliv církevního prostřednictví, činem duchovního poznání, výsledkem duševní práce činnosti rozumové, na zásadě svobodného tvořivého rozumu, náboženstvím bez církve, ne věrou, nýbrž zdůvodněným, ne slepým přesvědčením, bez kultu, bez církve, bez politické moci, náboženstvím soukromým, vyšším stupněm vývoje, než k jakému spěje dnešní civilisace, je theismem bez zjevení, prožitím, procítěním, promýšlením poměru mezi člověkem a Bohem, náboženstvím theistickým, ovšem nikoli náboženstvím positivním, církví, nýbrž to nové Masarykovo náboženství má býti mravnosti základem. Odbyto jest prý náboženství církevní, překonán je katolicismus, protestantství, nikoli však náboženství. Problém individuálně-náboženský stal se Masarykovi problémem národním, otázka českých dějin, toť otázka náboženská, vtělesněna v Husovi, Chelčickém, Českých bratřích, Komenském. — Dlouhého rozumování krátký smysl jest, že Masaryk chce bezkonfesní náboženskou morálku a že za vzory si staví konfesní společnost českých bratří. Po článcích dra Chalupného opovažuje se prof. Masaryk hlásati novou mravnost, po článcích dra Chalupného volá k sobě Masaryk Herbena, Drtinu, Lederera, Boučka, Khona, Machara, Dubského jako vyznavače nové vyšší praktické morálky! Zakladatel nového náboženství, kterého dr. Chalupný tak trefil v jeho ctižádosti, marnivosti, bázlivosti, nedůslednosti, obracování pravdy na ruby — opovažuje se jako Mohamed a Luther hlásati novou náboženskou morálku. Samy »Nár. Listy« se smějí česko-bratrství Masarykovu, píšíce: »V Masarykově česko-bratrské církvi byl by Drtina Janem Amosem Komenským, dr. Bouček biskupem Janem Augustem, Herben Bílkem, Vochvě bratrem Blahoslavem, ale s kterým českým bratrem přirovnati dra Kohna a dra Lederera? Pro dra Stránského zase nestačí sebe větší a ethičtější postava česko-bratrská — žádná.« — Prof. Masaryk a jeho společnost jako zakladatelé nového náboženství a nové morálky — aj, jaká to látka pro péro dra Chalupného!

Velehradské slavnosti. Dle usnesení druhého unionistického sjezdu koná se letos od 27. do 30. července třetí unionistický sjezd se slavnostní apoštolátní schůzí na posvátném Velehradě. — Sejdou se zde horlitelé pro unii ze všech

zemí, aby porokovali o nových krocích ku žádoucímu sjednocení církví východních s církví katolickou. — I zveme všechny, již jeví snahu po sjednocení pobratimů u víře a prosíme je zároveň, aby se přihlásili u výkonného předsedy dra. Ant. C. Stojana, probošta a poslance v Kroměříži. — Z Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda. Dne 29. a 30. července 1911 koná se slavnostní valná schůze Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda pod ochranou blahoslavené Panny Marie na posvátném Velehradě. Zároveň tu bude dámská pouť, jížto se súčastní paní a panny z různých měst a krajin.

Je třeba, a to co nejspíše se přihlásiti, neboť pořadatelé chtějí na Velehradě pro každého o vše se postarati.

Akademie bohoslovců je 26. a 27. července. Účastníci velehradských slavností platí za všecko denně 7 K.

K Širšímu sboru soc. odboru družstva Vlast v červnu přistoupili a složili: 13 K: Ant. Maděra, kanovník v Kladně; po 2 K: K. Kolísek, c. a k. voj. profesor ve Štýrském Hradci, a Vítězslav Vlach, kaplan ve Zbislavi; 1·50: Jos. Turek, děkan v Týn-Rovensku; 1·20: Ludv. Čermák, far. v Tišňově; po 1 K: Fr. Cihlář, učitel v Modletíně, a Rev. Tom. Ballon, duch. správce v Oxfordu Junktion v Sev. Americe; dále: arciděkani, arcikněží, školní radové, děkani, gymn. profesoři, faráři, katecheti a kaplani: Em. Červený v Běšínech, Ant. Cetkovský v Uh. Hradišti, Jan Černý v Plzni, Petr Čáp v Litomyšli, Ad. Bělík v Malé Bukovině, Št. Nenička v Letovicích, K. Čermák v Hartikovicích, Dr. Fr. Karban v Kladně, Jos. Dvořák v Malé Chýšce, Rud. Dufek v Činěvsi, M. Dušek v Charvatcích, Em. Civka ve Slaném, Ant. Zatloukal v Přívoze, Al. Vašátko v Král. Městci, Hugo Červinka v Modřanech, Jos. Vítek v Sukdole, Bedř. Pachta v Litomyšli, Jan Nepom. Černohouz v Hostivaři, Jos. Kříž v Brně a Leop. Zajíček v Opařanech.

Z Tiskové Ligy. — Vikariáty zapravily: Dešenický 12 K (80 K), Černokostelecký 19 K, Křivoklátský 12·50 (67·50) a Lounský 40 (94 K).

Ze spolku na zakládání katol. knihoven.— Za člena přispívajícího přistoupil: Jan Mančal, rol. syn v Zařičí u Mladé Vožice — Dary složili: 3 K: Fr. Chaloupecký, farář ve St. Kolíně; po 2 K: Jos. Mika, farář na Hrádku; Petr Čáp, školní rada v Litomyšli; Jos. Šmíd, farář v Chlístově; V. Jíně, děkan v Blatné; Frant. Osoba, em. děkan v Lomnici u Třeboně; Fr. Houska, farář ve Sv. Máří; K. Šimek, bisk. vikář ve Lštění, a P. Václav Vaněk, kaplan v Humpolci; po K. 1.20: Jan Dytrych, far. v Bystřici u Libáně, a Sestry III. řádu sv. Frant. v Semilech; 1 K nebo méně než 1 K: Milosrdné sestry v Pelhřimově; Školské sesty v Blovicích a ve Vl. Březí; farní úřad v Blatné; dále: děkani, gymn. profesoři, faráři, kaplani, z. kaplani a katecheti: K. Fron v Nákří, Max Fr. Jelínek v Bavorově, Ant. Sysel ve Slatiňanech, Ant. Audrlický v Sadské, Fr. Štěrba ve Vlach. Březí, Mat. Bolech, v Lišově, Fr. Mrázek v Loučeni, J. Nováček v Nových Hradech, B. Hroneš v Bohuslavicích, Jos. Pršala v Ml. Boleslavi, Jan Rytíř v Kamenném Újezdě, Ant. Šklíba v Oujezdě, Jan Zeman v Olešnici, Václ. Pavelka v Domažlicích, Jan Pulec v Zahájí, K. Jedlička v Libáni, L. Strouhal v Blovicích, Jos. Okrouhlický v Bobousích a Amand Kyas v Broumové. — Nové dary přijímá: Spolek na zakládání katolických knihoven v Praze čp. 170—II.

K jubilejnímu fondu pro zřízence družstva „Vlast“ přispěli: 13 K: Ant. Maděra, kanovník v Kladně; dále: Tom. Ballon, duch. správce v Oxford Junktion v Sev. Americe; Matěj Dušek, arcikněz v Charvátcích; dr. Fr. Karban, katecheta v Kladně. Činí úhrnem 2691 K 15 h. — Prosíme, aby každý člen něčím přispěl, je to čest našeho družstva.

Výbor jednoty č. katol. učitelstva a přátel křesťanské výchovy konal v domě družstva »Vlast« druhou schůzi v neděli dne 2. července řízením II. místopředsedy, p. red. Tom. Josefa Jirouška, Přítomni byli: dva učitelé, dvě učitelky, tři katecheti a jeden přítel kř. výchovy — Jednatel, dp. katecheta Ant. Suchoradský, četl protokol posledních dvou schůzí. Protokol byl probrán a schválen. Zakl. členu Jednoty, J. J. Frant. knížeti Thunovi, vysloví osobní blahopřání Jednoty tříčlenná deputace, do níž zvoleni byli pp.: p. učitel Vl. Jelínek, p. red. Tom. Josef Jiroušek a dp. katecheta Václ. Kunz. — Usneseno, aby vydán byl VI. ročník spolkového kalendáře »Štítný«. Při tom byl podán účet družstvem »Vlast« za roč. V. — Zakládajícím členem Jednoty stal se a 50 K hotově složil: dp. Ant. Stropek, far. v Prčici, a 10 K daroval vdp. Jan Nosek, b. notář v Nekoři. — Na lit. soc. sjezdu družstva »Vlast« v Kladně mluvil za naši Jednotu velice zdařile p. učitel Vl. Jelínek. Po jeho přednášce a k jeho výzvě složili posluchači jeho na Jednotu K 13·84 a k tomu přidal dp. Jos. Rod, katecheta z Roželova, 2 K

a p. Novák z Nučic 5 K. V Břevnově u Prahy získal p. učitel Vl. Jelínek za členy Jednoty 4 kleriky a dva laiky a mimo to přislíbil, že při svých řečech, které má na venku, bude konati ve prospěch Jednoty sbírky. Od poslední schůze konal p. učitel na venku jménem Jednoty 47 přednášek a založil 11 organisací mládeže. Konečně blahopřál p. učitel předsedajícímu p. red. Tom. Jirouškovi k jeho volbě za předsedu družstva »Vlast« a uvedl, že venku, kde řečnil, volba ta přijata byla s vřelými simpatiemi. Zprávy p. učitele přijaty byly s povděkem — Budou-li převezeny ostatky † Dr. Frencla z Košíř na Vyšehrad, súčastní se výbor této oslavy, pokud bude možno, korporativně — Na VI. všeobecný sjezd v Olomouci zašle Jednota pozdrav. — Na podzim uspořádá Jednota v Merkuru druhou lidovou schůzi o křesť. výchově. Mluviti budou pp.: učitel Vl. Jelínek a red. Tom. Jiroušek. — Kolekta na paedagogium v Bubenči vynesla 3 K. — Ke konci schůze předložil dp. katech. V. Kunz dvě čísla „Volné školy« a četl z nich potupy na církev a nás katolíky — Jednajíc o situaci, která se u nás v Čechách po volbách do říšské rady vytvořila, doporučuje Jednota členstvu svému: Neklesat, neumdlévat; každý člen, učitel i přítel křesť. výchový, může: 1) získati nám členy, třeba 20haléřové; 2) každý může půjčovati svůj katolický tisk; 3) každý může povzbuzovati občany, aby sami katolické noviny odebírali, členy místních nebo okolních katolických spolků se stali, chrám Páně pilně navštěvovali, doma život přísně katolický si zařídili. Tato drobná práce je veliká, rozmanitá, nikdo jí překážeti nemůže a ovoce její jest nemalé. Tedy jen neumdlévat, jen drobně pracovat; každá byť i jen jediná duše, má drahocennou cenu.

V práci může posilovati katolíky vědomí, že lid katolický na volebním bojišti neztenčený zůstal jako před čtyřmi lety. Tehdáž, roku 1907, napočetlo se 83.113 katolických voličů, kteří hlasy své dali kandidátům katolickým a letos napočetlo se jich 82.961. Schází zde tedy pouze 152 hlasů do úplného počtu, jaký jsme měli roku 1907 — a se stranou, za níž stálo 83.000 voličů, neuznali mladočeši, národní socialisté, jednati o společnou dohodu ke kandidaturám! Tedy situace do budoucnosti není nikterak zlou — ale pro nás nadějnou. A proto k drobné práci. —

Připravujte se na katolický sjezd. Dny VI. všeobecného sjezdu katolíků v Olomouci se kvapem blíží. Volebním ruchem v posledních třech měsících byly zájem o tuto velkou manifestaci katolického lidu československého a pozornost k ní značně do pozadí zatlačeny a proto jest nyní zapotřebí, aby myšlenka sjezdová, která počátkem letošního roku katolickou veřejností s takovým nadšením a takovou radostí uvítána a pozdravena byla, znovu mysle katolické zaujala. — Únava volbami vzniklá nesmí ani na okamžik brániti, aby všude pronikla a všude ohlasu doznala. Vždyť jen krátká poměrně doba dělí nás od 12. srpna, kdy staroslavný královský Olomouc po prvé ve zdech svých uvítá tisíce věrných katolíků českých. — Zveme vás bratři z Moravy, Slezska a zejmena z Čech, přijďte, sejděte se v Olomouci, abyste pookřáli, vzmužili se pohledem na zástupy stejně smýšlejících vyznavačů jedné a téže myšlenky, jednoho a téhož učení katolického, jedné a téže víry katolické. — Chystejte se na slavnostní dny 12.—15. srpna. Agitujte také v kruhu svých známých, v katolických spolcích a organisacích mezi starými a mladými, mezi muži i dívkami, mezi vzdělanými i prostými. — Mimo slavnostní schůze, konané pro všechny účastníky sjezdové bez výjimky, budou míti své schůze: rolnictvo, dělnictvo, omladina, ženy, katolická intelligence, studující i katolické učitelstvo, kněží eucharistiáni, terciáři atd. — Se sjezdem bude spojena velká pout na sv. Kopeček. Proto chystejte se a připravujte se! — Veškeré dotazy a zprávy buďtež řízeny na Sekretariát VI. všeobecného sjezdu katolíků československých v Olomouci (Dolní náměstí 17.)

Sjezd katolické mládeže v Římě. Druhý sjezd katolické mládeže, který se konal v Římě, vyznamenával se neobvyklým počtem členů družstva mládeže. Obrovská dvorana »Circolo di San Pietro« nemohla umístit přítomných. Předseda všech sdružení katol. mládeže vlašské, sv. Otec, zaslal účastníkům sjezdu své požehnání.

Nová přestoupení na katolictví v Anglii. Irské noviny přinesly podle biskupských podání sestavenou statistiku o přestupech do katolické církve za posledních pět let. Podle této statistiky přestoupilo na katolictví v těchto 5 letech 572 členů kleru anglikánské církve, 22 členů skotské episkopální církve, 12 duchovních irské episkopální církve a 12 členů nonkonformistických dissidentů. V téže době přešlo na katolictví 29 členů a 53 členek vysoké anglické šlechty, 432 členů šlechty a 63 členů vysokých státních řádů. Ve vojště se stalo katolíky 306 důstojníků a z vojenských námořníků 63 důstojníků. S akademickým vzdělá-

ním je přes 1000 obrácenců, z kterýchžto jest 586 z oxfordské university. Z těchto obrácenců věnovalo se kněžskému stavu 612 a 100 jich vstoupilo do jesuitského řádu.

Eucharistický sjezd v Madridě. Dva dni velevýznamné eucharistického sjezdu minuly. 28. června přistoupilo tisíce dětí k sv. přijímání, které podával generál Martinez Campos. Poněvadž není v Madridě chrámu, jenž by pojal takové množství dětí a obecenstva, které chtělo býti přítomno tomuto krásnému úkonu, shromáždily se dítky v parku del Retiro, kde sloužil jmenovaný generál pontifikální mši sv., doprovázen zpěvem madridského spolku pěveckého a vojenskou hudbou. Po pontifikálce udělil dětem papežský delegát, kardinál Aquirra, apoštolské požehnání. Druhým dnem slavnostním byl 29. červen, kdy konal se průvod s Nejsvětější svátostí oltářní na ukončení sjezdu. Průvod vyšel z krásného chrámu sv. Jeronýma, ubíral se nepřehlednými davy stožáry a slávobránami vyzdobenými ulicemi, de Felipe IV., Prado, de Castelar, Alcalá, Puarta del Sol, Mayor y Bailén a zakončil na nádvoří královského zámku. Nejsvětější svátost spočívala ve skvostném svatostánku umístěném na pozlaceném vozu, který tlačili muži oděni středověkým stejnokrojem. Před a za svatostánkem ubíraly se spolky se svými prapory a na sta kněží oděných rochetami. Vojsko tvořilo špalír po celé délce a připojovalo se k průvodu. Když dospěl průvod do nádvoří zámeckého, udělil papežký delegát obecenstvu a královské rodině shromážděné na balkonech zámku požehnání velebnou svátostí, při čemž vypálila děla 21 ran. Kardinál Aquirra odnesl pak nejsvětější svátost do zámecké kaple, provázen jsa přítomnými biskupy. Velkolepý průvod učinil na všechny účastníky hluboký dojem, který vyvrcholil zpěvem eucharistického hymnu „Tantum ergo". Výkladní skříně všech měst pyrenejského poloostrova jsou plny zpráv o kongresu a eucharistickém průvodu, ve vlacích a na nádražích čtou cestující listy, jež tyto zprávy obsahují: zdá se, že jsou obyvatelé poloostrova hrdi na sjezd, který důstojně zakončen byl těmito slavnostními dny.

Sjezd německých katolíků v Chebu pro letošek odložen. V četně navštívené schůzi v Chebu bylo vysloveno přání, aby sjezd katolických Němců byl odložen z důvodu, že rozruch z nedávných voleb jest dosud značný, a čas k pořádání sjezdu že již valně pokročil. Místo toho v pozdním podzimku má býti uspořádána velká župní schůze. Valný sjezd má býti odbýván na přesrok, mezi tím mají býti pořádány župní sjezdy. My s touto taktikou souhlasíme. V každém vikariátě měly by občas pořádány býti schůze katolíků, jež by byly jaksi cvičením k valnému katolickému sjezdu.

Národové se mění. Až dosud jsme slýchali a čítali, že tak zv. latinská rassa, hlavně Italové a Španělové, je velice schátralá čeládka a že příčina toho nemůže býti jinde než v jejich katolické výchově. Francouzi, ač se hlásí také k církvi katolické, činili výjimku a dostávali pardon, ba docela se pravilo, že kráčejí v čele evropské vzdělanosti; bral se na ně jiný loket, poněvadž od jakživa uměli dělat revoluce, bořit kostely, vyhánět kněze atd. Ani vzrůstající počet zločinů v moderní Francii a ubývání populace neškodilo Francouzům v očích liberálního světa. Zvláštní však je, že i Španělé a Italové budou co nevidět rehabilitováni a budou snad stavěni za vzor kulturních národů. Že by se povaha těchto národů tak rychle změnila, nezdá se pravě podobným, spíše potřebují zednáři a pokrokáři důkaz, jak dovede národ v kultuře pokračovati, je-li u vesla vláda víře a církvi nepřátelská. Dříve díval se svět na katolické národy brýlemi zbarvenými protestantskými historiky; dnes razí si cestu názor jiný, poněvadž latinská rassa — vlastně její zednářské vlády vedou boj proti katol. církvi a proti náboženství vůbec. Abychom tedy aspoň jeden příklad uvedli. »Národní obzor« r. IV., čís. 33.) přináší ve feuilletonu několik kulturních poznámek („Dojmy z Florencie«), kdež se mimo jiné píše: »Florencie je malá, a v tom leží také jeden z jejích největších půvabů. Ulice se nehemží velkoměstským životem, ale přes to všude cítíte práci a vůli. Práci Florentana, jenž je typem své rasy; práci přičinlivou a důslednou a pojatou s veselostí a espritem čistě románským. Je vskutku až nechutné, co vše cizina, anebo její značná většina soudí o zahálčivosti Italů. Několik rozedraných neapolských lazzaronů postačilo, aby byla celá rassa poskvrněna pomluvami, jež vyvěrají po výtce ze strany německé. Nikoli, Ital jakožto živnostník, úředník, řemeslník je přičinlivý a pilný, svědomitý a ovládaný. Přímo groteskní je, s jakou otcovskou starostlivostí německé Baedeckry upozorňují na všelijaké podvodné tryky, jimiž asi cizinec bude šizen. Opět přehnané. Falešných peněz není tak mnoho v oběhu, jak se obyčejně soudí, a je-li cizinec v Italii vykořisťován, jest neméně vykořistován i v Anglii nebo Francii, v Německu nebo u nás, zkrátka, je vykořisťován jako cizinec. Nikdy však vykořisťování nedosahuje těch krajností, o nichž se tolik mluví u nás a v Ně-

mecku. Německý Baedecker nepřímo varuje — pochopitelně — před italskými hotely, italskou stravou, upozorňuje na domnělou nečistotu italských místností. Třeba však doznati, že jsem byl daleko lépe a ochotněji obsloužen v italských místnostech a hotelích, než v německých; a v italských jsem obyčejně platil méně, ač byly nepoměrně lepší. Co však dosahuje nejsměšnějších hranic dětinství, jsou obavy o osobní bezpečnost. Tvrdím: v Italii je právě tak bezpečno, jako u nás. Stanou-li se zločiny, není jich větší procento, než jinde. Rovněž i obavy o bezpečí majetku jsou silně nadsazeny a přehnány. Věru s Italií se to má právě tak, jako s tolika jinými dobrými a krásnými věcmi: Jednou byla nalepena pomluvačná a falešná vigneta, nalepena zůstala a málo komu napadlo, ji odtrhnouti.

Charakter moderní Italie, sjednocené a silné, musí imponovati nepředpojatému cizinci. Práce je zdatná a důsledná ve všech oborech, armáda vyniká vlasteneckým duchem a disciplinou, již bych nazval disciplinou charakteru. Není to tlak se shora, dusící a drtící, je to společný duch, jenž přirozeně má za výsledek kázeň, ale nevynucenou a ochotně a s radostí přijímanou.

Italská armáda není nijak kasta od lidu oddělená, jest to třída lidu, tedy souvisí s lidem. Moderní Ital je člověk temperamentní ve svých projevech, ale svrchovaně ovládaný a taktní, člověk s vypěstěným smyslem pro vkus a eleganci, člověk chytrý, někdy i prohnaný, ale v rozhodných a životních okamžicích svrchovaně poctivý. A je nespravedlivo, soudí-li se o Italech jako o národě, v jehož povaze by ležela zahálčivost a nepoctivost. Jest to německé veřejné mínění, jež je nositelem a šiřitelem tohoto nespravedlivého soudu, jenž se i nám poněkud vstřebal. To, čeho Němci v Italii nejvíce postrádají, jest něco, co by se podobalo jejich »Strammes Leben«. Toho v Italii není, ale jest zde tryskající esprit mladého a charakterního národa, se silným vědomím vlasti a povinnosti. A toho Němci pochopiti nedovedou.« — Bylo by zajímavo postavit vedle tohoto líčení jiné úsudky »z cest po Italii.« L † d.

„Kdo chce vyloučení náboženství ze škol, je zločinec." Tak vyjádřil se za bouřlivého souhlasu tisícihlavého shromáždění ve středu dne 24. května v sále Katol. spolku tovaryšského ve Vídni býv. ministr obchodu dr. Rich. Weiskirchner. Kolik však těchto zločinců trpí vláda, jejímž členem byl dr. Richard Weiskirchner, i v samých školách?

Katolická církev v Chicagu. Žádné město na celém světě se nikdy nepozvedlo ze ztracené fary sta věřících na arcibiskupství s více než millionem duší za 75 let, jako se stalo v Chicagu. Statisíce katolíků sešlo se z Německa, Irska, Polska, Čech, Italie, Afriky, Armenie, Syrie, Uher, Belgie, Chorvatska a Litvy v druhé své vlasti v Chicagu a postavilo své kostely s vlastními kněžími, vlastními farními školami, řeholnicemi, nemocnicemi, chudobinci a vyššími učebnými ústavy. Žádné jiné město nepostavilo v méně než 50 letech 188 katol. kostelů; žádné jiné město nepostavilo za 25 let 143 farních škol s 81.680 školními dětmi, jak to učinilo Chicago.

Nepopularita manželské rozluky v Italii. Při sněmovní poradě o zákoně v příčině nabývání občanského práva v Italii, byla dotčena též otázka o manželské rozluce. A tu se pozvedl senátor Polacco a za živého souhlasu senátorů prohlásil se proti každému pokusu zavádění manželské rozluky v Italii.

Vítězství svobodomyslných učitelů do okresní školní rady ve Vídni. Při volbě dne 24. června do okresní školní rady, jež dříve byla veskrz křesťansko-socialní, zvítězili učitelé svobodomyslní. Nyní teprve po více letech má vídeňské učitelstvo v okresní školní radě opět liberální zástupce. Křesťanští socialové proti svobodomyslným kollegům zůstali ve značné menšině: 800 : 1900. Jásot učitelů veliký.

Nadace pro nemocného kněze v Chorvatsku. Dne 18. června 1885 založil opat a kanovník Franjo Huszár nadaci 2000 kor. ku podpoře chudých, nemocných kněží arcibiskupství záhřebského, jejíž úroky udělí se kaplanu nebo faráři v činné službě nebo ve výslužbě na pobyt v lázních. Za stejných poměrů mají kaplani přednost před faráři, výslužníci před činně sloužícími kněžími.

Sjezd křesť. textilních dělníků z Rakouska konán byl 9. a 10. července ve Vídni. K poradám dostavili se delegáti ze všech částí Rakouska a říšský posl. Schiffer z Düsseldorfu jako zástupce křesť. dělnických organisací z Německa.

Jubilejní XXV. Cyrillský sjezd bude 17., 18. a 19. července s bohatým programem v Kutné Hoře.

SRPEN 1911

VLAST

ROČNÍK XXVII. ČÍSLO 11.

Ve znaku Zlaté Růže.

Studie k dějinám lidumilných zřízení v Jindřichově Hradci.

Napsal JAN VOBORSKÝ.

(Pokračování.)

e) Dodatkem k soupisu nadací, založených k duševnímu i hmotnému dobru studující mládeže Jindřichohradecké, uvádím ještě toto:

V řadě nových nadací, účtovaných při českém studentském fondu nadačním, zapsána byla r. 1909 pod řad, čís. 716:

»*Mg. Pharm. Čeňka Moravce nadace pro studující Jindřichohradeckého gymnasia*«, vykazující jmění v cenných papírech úhrnem 10.883 K 49 h a užitkový roční výnos jako nadační rentu 380 K 92 h;

pod čís. řad. 718 při témže fondu zanesena jest

»*Studentská nadace Dra. Václava Cáby*«. kterou penízem 6000 K ku prospěchu studujících založil nynější infulovaný probošt Jindřichohradecký, vys. důst. p. Th. Dr. Václav Cába. Nadace tato vykazovati bude upotřebitelný roční výnos 240 K.

Obě tyto posléze zmíněné nadace nebyly koncem r. 1909 ještě uvedeny v život úředním vyhotovením nadačních listin, a proto obmezuji se zde pouze na jejich registrování, any jsou i při této stručné zmínce vítaným doplňkem materiálu k přehledu domácího lidumilství v Hradci Jindřichově. —

* * *

f) Z nadací staršího založení mají studující c. k. gymnasia v Jindřichovu Hradci *právo přednosti* před jinými žadateli při studentské nadaci *Tamischově*. Tuto založil r. 1683 Novosadský farář P. Jakub Tamisch při jesuitském semináři jindřichohradeckém, a to pro dva studující hochy, věnovav k tomu nadační jistinu celkem 1200 zl. a ustanoviv, že přední nárok mají jeho příbuzní, po nich studující z farnosti Novosadské v okresu Dačickém na Moravě. Nadaci tuto (2 místa po 160 K) udílí nyní c. k. místodržitelství v Praze regia collatione *chudým katolickým žákům gymnasialním* nebo posluchačům universitním, při čemž

žadatelům studujícím *na gymnasiu Jindřichohradeckém vyhrazena jest přednost.* Zakládací listinu Tamischovy nadace studentské spolupodepsali: děkan Počátecký Václav Tadeáš Kotlas a farář Strmilovský Šimon Josef Zahradník, pak Fridericus Bruno, Societatis Jesu, collegii Novo-Domensis pro tempore rector. (Rektor koleje Jindřichohradecké.)

* * *

Dle 50. výroční zprávy c. k. vyššího gymnasia v Jindřichově Hradci za školní rok 1909—1910 jsou ještě tyto další nadace pro studující tohoto gymnasia:

a) »*Jubilejní nadace* císaře a krále Františka Josefa I. z r. 1907 a 1908« založená *památkou na sjezd* z r. 1907; základní jistinou nadace jest 4% rak. st. renta z 1. března 1909, č. 78.770 za 3600 K a ve spořitelně uložena jest hotovost 355 K 63 h. V den slavnostního zakončení školního roku udílí se úrok 144 K oktavánovi.

b) »*Jubilejní nadace* z r. 1908 *abiturientů z r. 1869*« pro abiturienty; zakoupena a vinkulována renta za 800 K a hotovost činí 108 K 21 h. Na konci roku připadá úrok 32 K zaslouženému abiturientovi.

c) «*Jubilejní nadace manželů MUDra Jana a Františky Rybákových*« se základní jistinou 4000 K (vinkulované dlužní úpisy Zemské banky král. Českého); ve spořitelně jest hotovost 245 K 59 h.

Všecky tyto nadace jsou ve správě ředitelství c. k. vyššího gymnasia, jež i nadační listiny nyní již schválené pořídilo a je v pokladně školní uschovává. —

* * *

II. Ústav místních chudých.

Jedním z dalších skutků křesťanského milosrdenství, jaké páni z Hradce chudině vedle ošetřování špitálního a zaopatření prokazovali, bylo z dávných již dob pocházející krmení chudých na Zelený čtvrtek. Jak přesně tohoto starobylého obyčeje bylo dbáno, nejlépe dokazuje poslední vůle Adama I. z Hradce, nejvyššího kancléře království Českého, jejíž jest datum v úterý po sv. Lukáši r. 1529. V listině té výslovně jest ustanoveno: »Item co se *krmení chudých na zámku hradeckém**) *v zelený čtvrtek každého roku* podle v tom *starodávného obyčeje* dotýče, v tom také zvláště a mocně tímto listem a kšaftem svým porúčím a řídím i dědiče a budoucí a všecky potomky své k tomu *vysoce*

*) V Schallerově topografii Táborského kraje (str. 111) jest o tom při popisu zámku Jindřichohradeckého tato zmínka: »Es war auch bey diesem Schlosse der von uralten Zeiten her durch die Grafen Slawata eingeführte Gebrauch, dass daselbst alljährig am grünen Donnerstag mehr als sieben Tausend arme Leute mit einer Mahlzeit, die man insgemein den süssen Brey nannte, bedienet wurden. Nachdem aber der Graf Czernin im J. 1783 das Armeninstitut auf dieser Herrschaft eingeführet hatte, erhielt er vom Hofe die Bewilligung diese uralte Stiftung, worauf alljährig wenigstens 500 fl. verwendet wurden, zur Grundlage dieses neu eingeführten Instituts zu widmen.« -

a pilně zavazuji, aby toho nikterak neskládali, ani toho jak a čím změňovali, než tak to přece podle obyčeje starobylého, kterýž jsú předkové moji a zvláště pan otec můj, dobré paměti, i já zachovávali, každého roku to držíce a tak se v tom zachovávajíce, též nyní i v časích budoucích věčně tak, aby ani v tom čest a chvála Pánu Bohu všemohoucímu od té chudiny, těch živých obrazů (Božích) nikterakž měněna ani umenšována býti nemohla, poněvadž též o tom zvláštní poručení a vyzvání od Boha Všemohoucího máme, což jeho nejmenším učiníme, že jemu samému uděláme. Pakliby kdokoli z dědičů a budoucích, nebo potomků mých to kdy rušiti, aneb toho jak jinak umenšovati chtěl aneb chtěli, mocně poroučím, aby král, Jeho Milost, tomu každému týž statek, panství hradecké, všecek odjíti a v něj se uvázati a jeho jako svého vlastního užívati mohl a moc měl, však též bez ublížení toho krmení chudých, jakž se svrchu píše.«

Takovou pevnou obranou opatřil český katolický pán obyčej křesťanského milosrdenství,*) jenž i v této formě byl v Jindřichově Hradci obyčejem vskutku starodávným.

Jaká to zbožnost, dobrotivost a neobmezená láska k chudým dýše z památné listiny šlechetného Adama, v kteréž přísně ustanovuje, že krmení chudých v zámku zdejším *věčně* má trvati, nikterak se měniti a nic z toho umenšiti se nemá, a kdožkoli by tak z nástupců jeho učinil, tomu že J. M. král má panství hradecké odejmouti!

V zámku Jindřichohradeckém zachovala se podnes v přízemí tak zvané »Červené věže« veliká kuchyně, čtyřmi ozdobnými komíny opatřená, ve které vařívalo se nejen pro lid zámecký, ale o Zeleném čtvrtku také pro chudé.

Dosud viděti lze v místě tom veliké okno 3 m. široké, $1^1/_2$ m. vysoké, s obrubou kamennou, tvaru obdélného a kamenným křížem v 4 pole rozděleného. Otevřeným oknem tím vydávaly a kladly se pokrmy o slavnostech »*sladké kaše*« na široký kamenný pražec okenní. Kuchyně jest tvaru čtvercového, stropu klenutého, v jehož čtyrech rozích ústí otvory do komínů.

Ze zmíněné již Adamovy závěti jest patrno, že chvalitebný obyčej udělování »sladké kaše« byl již r. 1529 *starobylým* zván, že krmení chudých**) v zámku Jindřichohradeckém konalo se zcela jistě za vlády otce Adamova Jindřicha IV., jakož i za vlády jeho předchůdců Oldřicha III., Menharta a Oldřicha IV., tedy v století XV. a že tudíž tento chvalitebný obyčej po 400 let trval až do zrušení jeho r. 1782. císařem Josefem II.

První zápisy o »*sladké kaši*« jdou k r. 1551. za vlády Jáchyma z Hradce. Tu se v zámku o »*Zeleném čtvrtku*« sešlo 5041 chudých, z nichž každý pohostěn byl dobrou kaší z pšeničné krupice, hojně medem slazené, a dobrým žitným chlebem. K tomu přidán ještě každému peněžitý dárek $^1/_2$ denáru. Medu byla

*) V době nejnovější spatřuji jakousi obdobu obyčeje toho ve zřízení polévkových ústavů pro chudou školní mládež, jichž seznam v dalším textu uvedu.

**) Následující text jest citátem str. 41—43 spisku »O slavném sídle Jindřichově« z pera ředitele městského musea a měšťanských škol v Jindř. Hradci, p. Frant. Lega, jenž k použití tohoto textu s nevšední laskavostí svolil. —

tehdy spotřebována celá tuna*) za $5^1/_2$ kopy praž. grošů.**) R. 1570 za vlády Adama II. bylo pohostěno 5110 osob, r. 1596 za vlády Jáchyma Oldřicha 5500 osob.

V XVII. století, za vlády Slavatů, kdy v lidu bídy přibývalo, dosáhl počet ten ohromné výše 9000 osob a hostina sama byla velmi hojna a bohata. Balbín vypravuje, že udělovala se chudým polévka maštěná »velmi dobré vůně«, dvoje rybí jídla, sladká kaše z krupice pšeničné, s teplým pivem a medem zavařená a makovým olejem maštěná, pak pecen chleba a džbán piva. Překonali tedy Slavatové dobročinností svou dřívější pány hradecké.

Za vlády Slavatovců, tedy před r. 1691, udělovala se »*sladká kaše*« v tomto pořádku: Ráno před 8. hod. zvonilo se zvonem na okrouhlé věži zámecké (hladomorně) poprvé, načež rychtáři a konšelé, hajní a baštýři, rada hradecká a sousedé, kteří o pořádek dbáti měli, do zámku se dostavili. O 9 hod. zvonilo se po druhé, aby každý z nich se postavil na vykázané místo. Po třetím zvonění vpuštěna do zámku část lidu, načež brána zámecká zavřena. U vchodu do druhého nádvoří rozdávány lidu housky; i dítkám se jich dostalo. V pravo ve sklepě točilo se pivo a dáno každému, kdož nádobu měl a dokud stačila zásoba.

Průjezd k třetímu nádvoří byl zavřen a tudíž lidé ubírali se kolem kaple sv. Ducha a hladomorny k zámecké kuchyni, před níž rozdělován po bochníčku chléb. U kuchyně obdrželi podělení asi $^1/_2$ libry vařeného kapra, načež šli starým vjezdem na velké hradní nádvoří, kdež se jim dávalo jísti ve skupinách po desíti: 1. Mísa *sladké polévky* z piva sladkého, nechmeleného a nekvašeného, vařené s kořením, omaštěné makovým olejem a oslazené medem. 2. Mísa *krup* a *hrachu* vařeného a makovým olejem maštěného. 3. Mísa *jiker* a *rybího masa*, s kořením vařených. 4. Mísa *sladké kaše* z pšeničné krupičky vařené, oslazené medem a makovým olejem maštěné. Když dojídali, otevřena fortna u bývalé pily a chudí nasyceni tudy odcházeli na předměstí Rybnické (nyní sv. Václavské). V tom otevřena brána v I. dvoře a do zámku vpouštěni zase lidé jiní. Peněžitého dárku chudým se nedostalo. —

Když r. 1691. Frant. Vilém hrabě Slavata zemřel a jím rod Slavatův vyhynul, přešlo panství hradecké ženitbou na hraběte Heřmana Jakuba Černína.

Ježto udělování této velkolepé almužny ohromného nákladu vyžadovalo a mnohé nepořádky, křiky a sváry mezi lidem a pořadateli se přiházely, jakž při tak velikém návalu lidí ani jinak býti nemohlo, navrhl tehdejší vrchní J. Procházka, aby krmení toto v nadaci, všemu lidu poddanému prospěšnou, se proměnilo. Když však hrabě Heřman Jakub Černín do závěti p. Adama z Hradce nahlédl, nařídil r. 1694, že při starodávném obyčeji krmení chudých má zůstati, aby zbožný úmysl šlechetného zakladatele byl zachován. Ustanovil zvláštní řád, dle něhož hraběcí úředníci a služebníci před krmením vše připraviti, při podělování

*) Tuna = sud.

**) Kopa česká = 60 grošům = 2 kopám míšenským = 2 K 20 h. Pražský (český) groš = 7 denárům.

pomáhati, rychtáři a konšelé z okolních vesnic jídla na stoly nositi měli. Tento pořádek zachováván byl až do polovice XVIII. století. Na sklonku téhož století stalo se udělování »*sladké kaše*« vrchnosti velikým břemenem a mimo to stávalo se při tom tolik nepřístojností a věcí nepěkných, že vážně pomýšleno na zrušení starobylého obyčeje toho. Hlavní závadou bylo, že mnoho potravin se spotřebovalo, rozplýtvalo a rozkradlo. Z obilí, do mlýna zavezeného, bral mlynář, z mouky zase pekař; z vozů, na nichž pečivo do zámku dováženo bylo, kradeny po cestě chléb a housky. Podobně bylo to i s rybami. Řezníci, kteří v zámecké kuchyni po dva dni ryby, třetího dne pak polévku, hrách a kroupy a kaši vařili, dostávali odměnou za práci svou sud dobrého piva a 48 kaprů, nicméně brali si z vařených pokrmů ještě do libosti.

Na obědy, které po dva dni úředníkům a služebnictvu zámeckému se dávaly, spotřebováno 46 kaprů. Mimo to vystrojena o Zeleném čtvrtku velká hostina úřednictvu a radě hradecké v počtu asi 60 osobám; rychtáři a konšelé z vesnic, kteří v zámku dohlíželi a pokrmy roznášeli, podělováni chlebem a dvěma kusy vařených ryb, tak že značná část almužny, chudým původně určené, na toto pohoštění byla spotřebována. K tomu třeba podotknouti, že pokrmy, v tak velkém množství vařené, nebyly dosti dobré, z čehož vzniklo mezi chudým lidem reptání, nevole a lání úřednictvu a vrchnosti. Proto r. 1779 navrhoval vrchní Ambrož, aby dosavadní krmení chudých proměněno bylo v peněžitou nadaci, z které by se ročně 570 zl. mezi chudé rozdělovalo. Věci ujal se i tehdejší hradecký probošt Prokop Henniger z Eberku, žádaje císařský dvůr, aby peníze, na »*sladkou kaši*« dávané, věnovány byly chudobinci, který chtěl v bývalém semináři zříditi. Dvorním dekretem ze dne 16. listopadu 1782 nařídil císař Josef II., aby podělování chudých »*sladkou kaší*« na dále přestalo a aby vypočtěný náklad roční 570 zl. věnován byl ústavu chudých u sv. Jana. Způsobilo tedy přetvoření starobylého chudinského nadání ve fond peněžní starostí a lámání hlavy s dostatek!

Dne 28. m. března r. 1783 udělovala se »sladká kaše« v Hradci naposled a tak po 400 létech zanikl prastarý tento chvalitebný staročeský obyčej. — Bohuslav Balbín T. J., kteréhо starobylé obyčeje a mnohé pověsti o zámku Jindřichohradeckém, zejména pověst o »*Bílé paní*«, nad míru zajímaly, popsal udělování »*sladké kaše*« velmi důkladně ve svých »*Miscellaneích*«.

Za vladaření hraběte Jana Rudolfa Černína z Chuděnic a duchovní správy inful. probošta Prokopa Benedikta Hennigera svob. pána z Eberku rozdávána byla, jak právě řečeno, sladká kaše na Zelený čtvrtek předem zmíněného kalendárního data naposledy; chudí poddaní — asi 4000 osob — poděleni byli chlebem, pivem, polévkou, rybami a sladkou kaší. Vyvazovací kapitál z původního nadání, vypočtený dle ročního nákladu v obnosu 570 zl., věnován byl dle »Pamětí fary Jindřichohradecké« (sepsaných od kníž. arcib. archiváře P. F. Tischera) jako základní

fond nově zřízeného **ústavu pro místní chudé** (»*Institut der Vereinigung aus Liebe des Nächsten auf der Herrschaft Neuhaus*«); roční částka, připadající z reluice dřívějšího pohoštění chudých, tvoří až dosud nejvydatnější příspěvek tohoto ústavu, jenž provázen byl i požehnáním Božím i přízní a obětavostí osobností statky pozemskými bohatě nadaných. Dobročinný probošt Jindřichohradecký, Šimon Antonín Jandera*) (zesn. 13. června 1775), odkázal chudině městské kapitál 1000 zl., aby každého roku úroky mezi domácí chudé se rozdělily, což se od r. 1786, tedy po založení ústavu pro místní chudé, také skutečně dálo.

Jak činnost tohoto ústavu pro místní chudé hned za krátký čas po jeho založení territoriálně byla organisována, pověděl jsem již ve stati, následující po výpisu t. zv. hraběcích nadací. Organisace almužnových sbírek i jejich rozdílení mezi chudinu vztahovala se jak v hlavním chudinském okresu (město Jindřichův Hradec s vesnicemi v nejbližším jeho okruhu položenými), tak i ve vedlejších okresích chudinských v Horní Pěnné, Číměři, Blažejově, Jarošově, Lodhéřově, Stráži, Nové Bystřici, Strmilově, Kostelní Radouni a v Hůrkách na přesný soupis dávek pro fond a na repartici dávek těch dle zjištěného počtu podpory potřebných chudých lidí.

Kníže-biskup krčský v Celovci, *Vojtěch Lidmanský*, rodák Jindřichohradecký, jenž pro abiturienty gymnasia r. 1857 založil dvě nadace, daroval r. 1850 ústavu pro chudé 4300 zl. konv. m.

Chudí lidé, z chudinského ústavu podporovaní, dostávají podpory peněžité a mimo to jisté množství dříví k palivu.

Neunavným pečovatelem o chudý lid. chudou školní mládež a o osoby choré byl *Jeho Excellence hrabě Jaromír z Černínů, říšský hrabě z Chuděnic a na Chuděnicích, vladař domu Hradeckého a Chuděnického*, Jeho cís. a král. Apoštolského Veličenstva skutečný komoří, tajný rada, nejvyšší číšník království Českého, dědičný člen panské sněmovny, rytíř řádu zlatého rouna atd., nar. 13. března 1818, zesn. 26. listopadu 1908. Tomuto kavalíru-lidumilovi věnována byla v příloze k čís. 48. týdenníku »Ohlas od Nežárky« (ročník XXXVIII.) vřelá vzpomínka, kterou rád do rámce práce své vřaďuji, protože jest opravdovým ozvukem velké, všestranné úcty, jíž zvěčnělý se těšil.

Vzpomínka ta, z péra c. k. gymnasialního profesora seniora Dra. Gustava Heše (nyní již c. k. školního rady na odp.), zní takto:

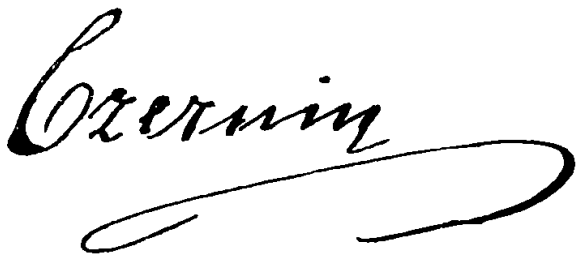
»Uprostřed příprav k místním slavnostem za příčinou oslavy šedesáté ročnice slavné vlády našeho císaře a krále Františka Josefa I. stihla město naše náhle Jobova zvěst, přetruchlivá

*) Jeho bratr, PhDr. P. Frant. Xav. Jandera, (nar. v Jindř. Hradci 26. listopadu 1744, zemř. 25. září 1805), kaplan Jindřichohradecký a lokalista Blažejovský, věnoval 11.000 zl. jako základní kapitál k zřízení obnoveného gymnasia, k čemuž dekretem císaře Františka I. z 10. února 1806 došlo svolení. Za spásu duše Janderovy dává obec Jindřichohradecká na úmrtní den jeho čísti gymnasijním katechetou zádušní mši sv. v proboštském kostele. Podobizna jeho chová se na radnici a v gymnasiu. —

zpráva o úmrtí Jeho Exc. pana hraběte Jaromíra z Černínů, kterýž dne 13. března 1908 slavil vzácnou slavnost dovršených devadesátin svého dobročinného života.

Na starobylé věži našeho památného hradu do ponuré podzimní nálady časové věje černý prapor, hlásající do širého kraje úmrtní tuto zvěst, ze zemřel vznešený pán zdejšího panství, svou laskavostí a štědrostí široko daleko proslulý lidumil i dobroděj a vzácný mecenáš pro všecky humanitní podniky našeho města.

Podobizna a faksimile podpisu J. Exc. Jaromíra hraběte Černína z Chudenic.

Nedávným šlechetným dílem jeho bylo ještě dovršiti sbírky zdejšího města ve prospěch lůžkové nadace ve spolku Vincentina do výše přes 9000 K, tak že dosaženo bylo, aby na všecky časy jednomu nezhojitelně chorému zdejšího kraje dostalo se po čas života plného zaopatření v ošetřovně Vincentina.

Po předložení veškerých účtů příjmů i vydání slavnosti, pořádané v neděli 21. června 1908*) ve prospěch »Vincentina«, shledáno, že k dosažení 9000 K, čímž městu našemu na věky

*) O slavnosti této resp. o provolání k ní vydaném později se ještě zmíním.

zabezpečeno býti má jedno lůžko, schází obnos 900 K. Dříve než rozhodnuto, jakým způsobem scházející obnos získán býti má, oznámeno výboru, že šlechetný dobrodinec, dávný podporovatel všeho dobrého, Jeho Excellence pan hrabě Jaromír Černín z Chudenic scházející obnos velkomyslně poukázal a tím došlo přání výboru »Vincentina« svého kýženého splnění.

A kolik podobných dobrodiní učinil za vzácný věk svůj hrabě Jaromír Černín, závodě v té příčině se svou vznešenou chotí a s ostatními členy hraběcího rodu? Toho steré důkazy podává náš sirotčinec jakož i naši místní chudí, již podělováni jsou (od r. 1894) každoročně v památný den 200letého držení panství jindřichohradeckého rodem hrabat Černínů, a to počtem 40—50, peněžitými dary a mimo to při každé významnější události, v době svátků a při nepohodách živelních štědře a hojně.

V článku slavnostního čísla, vydaného na oslavu devadesátých narozenin J. Exc. hraběte Černína dne 13. března t. r., přinesli jsme podrobný životopis tohoto nejstaršího šlechtice českého, který byl spolu nejstarším členem panské sněmovny; zde pak uvádíme jen nejvýznamnější doby ze života zvěčnělého.

Narodil se dne 13. března 1818 ve Vídni; vychovatelem jeho byl P. Jakub Němeček, po něm právník Václav Bartunek. Po skončených studiích gymnasijních rozhodl se hrabě Jaromír Černín pro studia právnická a absolvovav práva vstoupil do státní služby v moravsko slezském zemském guberniu a konal tam praxi konceptní.

V roku 1842 konal cesty po cizích zemích a zejména po Italii; navštívil Řím, Neapol, Sicilii a mnoho krajin západoevropských ve společnosti s knížetem Schwarzenbergem, pozdějším kardinálem a arcibiskupem pražským, který tehdy v Římě delší dobu pobýval.

Dne 26. února 1843 zasnoubil se hrabě Jaromír Černín s hraběnkou Karolinou Schafgotschovou, dcerou tajného rady Jana Františka de Paula, říšského hraběte Schafgotsche, generála jízdectva, a slavil sňatek svůj v Brně, jemuž požehnal brněnský biskup hrabě Schafgotsche.

První jeho choť zemřela 9. října 1876 a pochována byla v rodinné hrobce u sv. Jakuba v J. Hradci.

V r. 1844 dne 15. prosince jmenován byl hrabě Jaromír Černín tajemníkem dolnorakouské zemské vlády a stal se zároveň c. k. komořím.

Dne 5. dubna 1854 ustanoven byl ve službě komořího při uvítání Její královské Výsosti arcivévodkyně Elišky Bavorské.

Na panství zdejší nastoupil hrabě Jaromír Černín r. 1868, když rozžehnal se se světem vysoce urozený hrabě Eugen Černín dne 11. července t. r., pán vysoce vzdělaný, nadšený národovec, který byl vzorem českého šlechtice. Držel tudíž panství svá hrabě Jaromír Černín téměř po čtyři desítiletí; teprve před dvěma roky pro pokročilý věk odevzdal správu svých statků do rukou J. Exc. hraběte Eugena z Černínů.

Roku 1881 stal se hrabě Jaromír Černín tajným radou a r. 1884 udělen mu byl řád zlatého rouna za služby konané obecnému dobru a za vlastenecké a lidové skutky dobročinnosti. Roku 1898 jmenovalo jej město čestným svým měšťanem a po dlouhá léta volilo jej do obecního zastupitelstva.

Když zemřela hraběti Jaromírovi r. 1876 první jeho choť, s níž ve šťastném manželství žil 33 roky, pojal po třech létech za druhou věrnou družku života hraběnku Josefinu z Falkenhainu, roz. Paarovou, která vznešenému choti svému byla ideální strážkyní a ochranitelkou jeho zdraví až do posledního jeho dechu. Právem dí se, že tato vznešená, dobrá, každého svou laskavostí okouzlující paní byla choti svému pravým andělem strážným.

Hluboký bol a nehynoucí smutek klade se na město naše. Pociťuje mocně, že ztrácí jednoho z nejšlechetnějších lidí, jednoho z největších svých dobrodinců, občana vzorného, šlechtice pravého zrna, jednoho z nejosvědčenějších příznivců a přátel svých.

Nehynoucí čest a slavná paměť buď světlé stopě jeho vznešeného života.«

Tolik místní časopis!

Když duše takovýchto vynikajících lidumilů, Jáchymem z Hradce blahé paměti počínaje, a Jaromírem hrabětem Černínem konče, byly velkými květy křesťanské lásky a pomoci, jaký div, že i duše měšťanů a rodáků Jindřichohradeckých zatoužily po trvalých skutcích dobrodiní a že skutky takové na věčné časy s pomocí Boží vykonaly po světlém příkladu vladařů zboží Hradeckého. —

III. Nadace podpůrné a chudinské.

V oddílu tomto uvádím význačné místní podpůrné a chudinské nadace Jindřichohradecké v pořadí chronologickém, a to:

a) Nadace *Reichova*:

Bedřich *Reich*, viceprimator a obchodník Jindřichohradecký *) (zesnulý dne 27. října 1737 u věku 85 let), ustanovil v poslední vůli své, aby jeho dům odevzdán byl proboštovi Janu Kristiánu Kuhnovi s určením, že peníz zaň určený obrátiti má ku stavbě školy triviální. O nadaci pro 3 studující již dříve jsem se zmínil; o *Reichově nadaci na výbyt 2 nevěst* uvádím tuto text úřední vyhlášky:

»Dvě nadace po 21 zlatých, založené roku 1737 měšťanem zdejším Bedřichem Reichem, na výbyt nevěst budou na letošní rok zadány.

*) Viz také citovanou již Schallerovu topografii Táborského kraje (str. 110.): »Im Jahre 1735 den 25. Oktober erlegte der hiesige Bürger und Handelsmann Friedrich Reich ein Kapital von 3000 fl., davon heut zu Tage einem aus seinen Anverwandten, oder in Ermangelung dessen andern armen und wohlerzogenen Neuhäuser Bürgerssöhnen, die sich den Studien widmen, ein jährliches Stipendium von 35 fl. abgefolgt wird. Das Vorschlagsrecht hierüber steht dem Neuhauser Stadtrathe und dem Probste zu.«

Nárok na tuto nadaci mají *jen* zachovalé dcery měšťanů Jindřichohradeckých.

Žádosti o takový nadační požitek podány buďtež radě městské vždy nejdéle do 30. září, jsouce doloženy listem křestním, listem oddavek, vysvědčením mravů a vysvědčením nemajetnosti.« —

Abych alespoň jedné z občanských nadací jindřichohradeckých věnoval pozornost i v ohledu podrobností, čerpaných z dokumentů, uložených v archivu c. k. místodržitelství v Praze, zdržím se na okamžik u této nadace Bedřicha *Reicha*, t. zv. »*Reichische Fundation*«, která jest částí svého jmění též nadací výbavní pro nevěsty. Prvotní ustanovení obsahuje německý kodicil ze dne 25. října 1735; německý nadační list ze dne 1. ledna 1736 podepsali pod velkou pečetí městskou: primátor Jan Josef Jáchym *Bernegger z Bernthalu*, purkmistr Antonín Ferdinand *Pergamen*, syndik Josef Hypolit *Andris*, pak radní a starší obce Jindřichohradecké.

Ohledně studentů bylo požívatelům nadace uloženo za povinnost, *dvanácti mší svatých*, jež každoročně za zakladatele v Jindřichohradeckém farním kostele měly se čísti, povždy pilně a pobožně *se súčasťniti a po celý život* za zakladatele a jeho příbuzenstvo *denně pět Otčenášů* a *Zdrávas Maria* spolu s *Věřím v Boha* se modliti.

Stejnou zbožnost nakazovala fundační listina (základ její, kodicil Bedřicha Reicha nadepsán jest slovy: »Gelobt sei Jesus Christus in Ewigkeit Amen«) i poděleným nevěstám, obsahující toto doslovné ustanovení:

»— — — — — — annebens zweien wohlverhaltenen Burgerstöchtern, welche sich mit einer ehelichen Heurath zu versorgen Gelegenheit haben, gleichfalls einer jeden bei dero Standesveränderung 40 Gulden gereichet und also alle Jahr gedachtermassen zwei dergleichen wohl verhaltene und bedürftige Burgerstöchter ausgeheurat (werden).

Secundo solle jederzeit bei Erfolglassung sothanen Gelds sowohl denen Knaben als Töchtern nachdrücklich und fleissig die Gutthat dieses seeligen Stifters vorgetragen und darumen desselbigen wie auch deren abgestorben = und noch im Leben sich befindenden Freunden *in ihrem Gebet eifrigst eingedenk zu sein* ermahnet und angefrischet werden.« — — —

* * *

b) Nadace *Třebických.*

Přímo velkolepým pomníkem a památníkem nadšené a obětavé lásky k bližnímu a zdrojem hojné hmotné podpory jsou v Jindřichové Hradci *nadace manželů Třebických*, kteří v citulné blaživé náručí křesťanské lásky objali útlou mládež, věkem schýlené starce i stařeny, i lidi mladé, chystající se k novým rozhodujícím krokům v životě, ať jako nastávající řemeslníci nebo jako novomanželé.

Třebických láska k bližnímu byla opravdu láskou činorodou! —

Ignác Třebický narodil se v Jindřichově Hradci dne 5. července 1798 z rodičů Karla Třebického, měšťana a mistra soukennického a Anny (rozené Beerové z Grünzinku v Dolních Rakousích). Studoval první tři třídy gymnasialní v Jindř. Hradci, načež matku, která obchod vedla a po kupování vlny jezdila, na cestách doprovázel a při tom, získávaje mnoho ze zkušeností matčiných, s kupováním vlny a vedením obchodu v suknech důkladně se seznámil. Stav se samostatným, zařídil továrnu na sukna a spravoval závod svůj se stránky finanční i obchodní velmi obezřetně. Byl též vídeňským měšťanem a majetníkem velkostatků Nových Dvorů a Proseč-Pošné, o nichž některá bližší data dle místopisu a odborné literatury uvedena jsou v závěrku textu této stati.

Jako měšťan vídeňský podporoval Ignác Třebický rád a ochotně český živel v sídelním městě.*) Zemřel dne 17. července 1864 v Nových Dvorech a byl dne 20. července téhož roku pochován na hřbitově Nejsvětější Trojice v Jindřichově Hradci.**) V závěti své odkázal společně se svou dobročinnou chotí, paní Majdalenou Třebickou, rozenou Zahradníkovou, **100.000** zl. r. č. v státních úpisech městu s podmínkou, aby vypadajícími úroky *každoročně v den 31. července* poděleny byly chudé školní dítky, mladí živnostníci, chudé dívky, které se za činné živnostníky provdávají, pak mužové a ženy, kteří nevinně v chudobu upadli a jsou chorobni, tudíž výživy neschopni.

Rozdílení nadací, které lidumilní a jak na návěštích o slavnosti nadační vždy výslovně se podotýká, spanilomyslní manželé Hynek a Majdalena Třebických tak bohatým fondem obdařili, děje se pokaždé 31. července s tímto pořadem: V 5 hodin ráno slavnostní hudba městem, v 8 hodin ráno slavné služby Boží v proboštském chrámu Páně Nanebevzetí Panny Marie a oddavky podělených nevěst; po službách Božích rozdělování nadací na městské radnici, o půl 1. hod. odpoledne společný oběd svatební

---

*) Před tím učinil tak již František Josef hrabě Černín z Chuděnic, jenž dne 12. května 1717 oddán byl v Bruselu s Marií Isabellou, jedinou dcerou císařského polního maršálka, Jana Filipa Eugena markýze z Vesterloo a hraběte z Merode. Hrabě Černín vystavěl ve své vídeňské zahradě blíže Dunaje kapli ke cti sv. Václava a sv. Jana Nepomuckého, ustanovil a nadal k ní kněze Tomáše Fišera, jehož povinností bylo mimo sloužení mší svatých také v neděli a svátek Čechům ve Vídni bydlícím k jich duchovní útěše v jazyku českém kázati. Nadační listina dána byla ve Vídni dne 17. prosince r. 1722 a byla potvrzena od vídeňského biskupa Zikmunda říšského hraběte Kolloniče. —

**) Úmrtím Třebického ztratila hlavně Česká Beseda ve Vídni jednoho z předních a věrně oddaných svých příznivců.

Hrob jeho zdobí krásná socha od Em. Maxa z roku 1864: anděl píšící v desku jméno zesnulého.

Tuto krátkou vzpomínku kladu na rov dobrodince Třebického jako projev vděčnosti těch, kdož dobrodiní jeho odkazu jakýmkoliv způsobem byli a budou účastni. Jest to ovšem jen vzpomínka prostá tak jako kytice svázaná z kvítí luhů a lesů Hradeckých, ale doufám, že bude trvalejší a že hlubší vzbudí dojem, než nádherná a drahocenná kytice cizokrajných orchidei, jež rychle uvadnou a schnouce zčernají. —

v některé restauraci, ve 4 hod. odpoledne slavnostní zábava buď v lesní restauraci v Rudolfově nebo v některé jiné zahradě, o 10. hod. večerní ukončení zábavy.

Nad vchodem do zahrady nebo místnosti, kde slavnostní zábava svatební se koná, umístěna bývá tato dekorativně upravená pamětní tabule: »*Tam, kde dobrá mysl dárců tolik štěstí založila, nevyhyne vděčná úcta nikdy z naší paměti.*« —

(Pokračování.)

Pro korunu.

Veršované drama o pěti jednáních. Napsal François Coppée.
Přeložil Julius Beck.

(Pokračování.)

Jednání čtvrté.

Jeviště jako v druhém jednání. Při vyzvednutí opony Uroš, s ránou na noze, nohu na stoličce, nechává se zavazovati svojí dcerou Annou, jež klečí před ním. Lazar stojí vedle nich.

Výstup prvý.

Lazar, Uroš, Anna.

Lazar: Zas bitva ztracena?

Uroš: Zas podlehli jsme nekřesťanu!
Tak stalo se! . . . Než, dobře, Anče, vymyj moji ránu . . .

Anna: Sto mrtvých?

Uroš. O sto víc a poraněné sečtem ztěží.

Lazar: To desátý je nezdar, Branimír co v hrobě leží!
Mám vztek! . . . Ten Konstantin nás nerozvážností svou zhubí.

Uroš: Též bojím se.

Lazar: Neb opustiti naše horské sruby
a vyhledávat Turky v polích, kde se opevnili,
tak válčit může, kdo válce nerozumí, nebo šílí!
Náš velký Michal, nebožtík, ten jinak postupoval,
zde v horách vyčkal útoku a vždycky triumfoval.
To vůdce pravý byl.

Uroš: Ba, vděčně pohlížíme za ním;
už po půl roku štěstí vyhýbá se našim zbraním,
co rek ten zemřel za kříž u hranice, meč kde tasil,
když zapaloval ji a naše hory sledně spasil . . .

Lazar: O Michale, tam dole ve Vidinu socha tvoje
zřít vojsko naše, že se vrací poražené z boje
a Turčín uchvacuje půdu naší domoviny,
sem na koni by přicvalala slitém z děloviny.

Uroš: O běda! Zdá se, s ním že naše sláva pominula.
(Zvedaje se.) Tak dobře, dcero drahá . . . ránu jsi mi ovinula
a balsam tvůj se osvědčil vždy znamenitým lékem.

Anna: Můj otče, nejste povinnován Konstantinu vděkem?
Což nikdy jste ho za dobrého vůdce neuznával
a nikdy na bojištích proti Turkům nevyhrával?
Uroš: O ano! za otce když v bitvách velel místo něho.
Lazar: Jak změnilo se vše!
Uroš: Toť něco neobyčejného.
Žal ztrápil jej, jak u nikoho neuzřel jsem vskutku.
Anna: Je proviněním poddati se synovskému smutku?
Uroš: O ne! Však takového otce syn ten nemá tratit
čas pláčem, může činit líp, smrť jeho pomstou splatit!
Lazar: A potom je to smutek? Mně to velmi podivné je.
Když pomníš Michala, tu slza zrak mu nezaleje
a pohled jeho rozechvělý přepodivně těká,
že připomíná oči zločince, jenž výzrad čeká
a chmurnost toho, jemuž v nitru výčitek had syčí.
Vždyť říká se, že za noci se budí vždy a křičí
a potom modlí se a křemenem se v prsa bije . . .
Ba, věru! zdá se zločincem, neb jako šílený je.
Anna: O vojáci, jak neprávem a krutě křivdíte mu!
On šílen? vinen? . . .
Lazar: To neb ono podobá se jemu.
A pak, co zamýšlí? Což vede k rozumnému cíli,
když bitvy svádí, které vyčerpávají nám síly?
Což chtěl by takto zoškliviti válečné nám dílo?
Uroš: Toť možné docela.
Lazar: Však dřív mi nebylo už milo,
že hloupě milostiv je k těm, kdož v bitvách jati byli.
Vždyť z našich jatých Turci málokteré ušetřili.
Uroš: Sláv šetřen Turkem?
Lazar: A pak stále jeho společnicí
je otrokyně ta, jež doposud je nevěřící.
Uroš: To nemá být.
Lazar: A jak se k ženě Michalově chová?
Vím brachu, u Tebe že v lásce nebyla ta vdova,
však, Uroši, když nechceš křivdit Michalově vdově,
pak uznáš, že ho milovala vřele, opravdově;
proň neustále slzami se rosí oči její
a jako ona nikdo nesnášel žal vznešeněji.
Uroš: V tom souhlasím.
Lazar: Však Konstantin tak překypuje hněvem,
ač vdova po otci, ni hledem nehce s její zjevem
se potkati a ona, pláč střídajíc s modlitbami,
zde sama jako poustevnice žije mezi námi.
Anna: Nuž, proti Konstantinu vše vám zdá se spravedlivo?
Uroš: Má dcerko, zle nám je, že nebývalo, jaktěživo.
Je svatá válka vražedná a jakou trvá dobu!
Zde mnohý zmálomyslní a pocituje mdlobu!
Tu svědomí se pomate a zbloudí cíle svého.
Jen vzpomeň Sávy srbského a Jana bulharského;
a častokráte porážka vzrůst zrádě v srdci dává
a poražený spojencem se vítězného stává!

Anna: Vy osmělujete se stihati jej v této vině?
Uroš: Ne, dokonce ne, tážeme se pouze po příčině,
proč zoufá tak, co tajného jej souží, podlamuje . . .
Už přemožený je . . . A jest-li přece zradu kuje?
Anna: On! Pusťte z hlavy výmysl ten mozku chorobného!
On! . . .
Lazar: Podezření to tkví v hlavách vojska veškerého,
a za nedlouho bouři jeho hněvu zaslechneme.
(Konstantin objeví se v pozadí.)
Anna: Jen tišeji. Hle, velitel náš.
Uroš: Raděj' odejděme.
Lazar (chytna jílec svojí zbraně): O, peklo! být tím jist, že on je
zrádou provinilý.
Uroš: (odváděje ho) Jděm pryč.
Anna: (odcházejíc poslední, pohlédši na Konstantina) Pán ubohý!
Jak bledý je a zasmušilý!

Výstup druhý.

Konstantin (sám).

(Kráčí zvolna, zničen, pohřížen v chmurné zadumání.)
Jsem jist, že dobře jednal jsem! Jej srazit ranou k zemi
to bylo nutno! Z čeho nyní hájiti se je mi?
Že povinnost jsem konal? . . . Kdo mne viní? Toho není.
Nuž, blednu neprávem a není příčin pro mé chvění;
byl práv jsem soudit, trestat, vlast i víru zrádce sprostit!
A přes to je mi upomínku na to stále hostit,
o svědomí mé, stápějící se v tvém skvělém zdroji,
jež z myšlenek mých sílí v neustálém neúkoji!
Mne mocnější je, nemohu své ovládnouti chvění . . .
Však nebylo-li v jednání mém zlého provinění,
proč čelo mé se bez přestáhí stápí v chladném znoji?
Proč nemohu se zahleděti na pravici svoji?
Nač stále v číš své duše toho strašlivého vína
mám přilévat, jež jiskrou svojí krev mi připomíná? . . .
V mých očích zločin ten se v cnost a spravedlnost výší,
Tím že jsem zabil, zachránil jsem vlast a mnoho říší,
jež u Kristových nohou zbožně poklekají vezdy;
Bůh vedl rámě mé a vy jste schválily to, hvězdy!
Tak zabýt jako zmiji, jež nám přes cestu se plazí
mi bylo toho netvora, jenž strojil nám sráz zkázy . . .
Však byl mým otcem! . . . Byl! . . . Leč tím jsem
zachránil jej, ano!
Neb teď-li v srdcích všech je jméno jeho zachováno
a je-li dosud proslaveným hrdinou a rekem
a lid-li slovanský mu odpláceje vroucím vděkem
tam ve Vidinu, jak je zvykem duchu mocnářovu,
mu sochu vztyčil vytepanou z nesmrtného kovu,
by jeho leskem všechněm jako skvělý příklad zářil,
to stalo se jen tím, že před zločinem jsem ho zmařil;
to tím, že mlčením trest jeho v jiné světlo stavím,
jen tím, že byl jsem jemu soudcem ještě shovívavým,

že bodem meče zachránil jsem čest mu v slední chvíli,
tu místo šibenice pomník jemu postavili! . . .
Nic platno! Stále proti mně hlas jeho krve volá.
O zbožný vrahu! Synu vražedný! Nic neudolá
ten hlas! Tvá hloupá bolest neomlouvá! Na vši snahu
vždy ozvěna ti ve tvář vmetne výtku: »Otcovrahu!«
Tím byl jsem povinen, mně není čeho vyčítati;
však přes to mrtvý ten se z před zraků mých nevytratí!
Ať hlednu kamkoliv, jej zřím a není toho zbytí.
Jsem nevinen! Ah ovšem, ale tak mi nelze žíti! . . .
Smrt všude hledal jsem, jak šílený se za ní žena,
kam chtěl mne kůň můj nesl, jemuž uzda popuštěna
a v bitvách, bojích nerozvážných v líc jsem smrti zíral,
však přes to Bůh mi čestnou vojenskou smrt odepíral.
A křesťan nesmí zniknout čehos, ruku na se vlože;
však vidíš trpěti mne, vysvoboď mne, dobrý Bože!
Jen smrt, chci smrt a nesejde mi na tom, z čí je ruky!
Smrt bolestnou i v krutých úzkostech a plnou muky,
kdy žhavých želez uštknutí by krev mi sálo ze žil
a každý vlásek na těle mi hrůzou by se ježil!
Smrt rukou katovou by poskytla mi dobrodiní!
O velký Pane! uvítám ji jako přítelkyni,
mé oči zmírající kdyby navždy uzavřela;
neb nelze žíti, když by stále příchuť krve čpěla
mi z všeho vína, které piji, z chleba, jímž se živím,
když stále bylo by mi couvat před tím zjevem mstivým
a děsno pořád prochvívalo údy zmrazenými
a vzpomínka ta jevila se před brvami mými!

Výstup třetí.

Konstantin, Milica.

(Milica vstoupí v rukou plno květin.)

Konstantin: (spatřiv ji) Ah! tys to Milico.

Milica: Můj pane, přináším ti růže.
Těch příčin otrokyně sotva dohádat se může,
z nichž v očích pánových se neustále slzy třpytí.
Tím ona trpí, ale mlčí. Přináším ti kvítí
své nejmilejší; lilje vznešené, jež vonně dýší,
zde krásné karafiaty, z nichž sladký nádech čiší
a tady nejkrásnější plné růže, které voní,
tak silnou vůní, že jich za tmy dostihneme po ní;
ta prostá kytka sdílí tobě lásku Miličinu,
tu lásku chudičkou, jež kvete vydechuje v stínu,
tu její lásku k tobě, pane smutný, zasmušilý.
Proč smutníš, nevím; cit můj však a vůně květů byly
by s to tvůj zmírnit žal a klidné ustlat tobě lůže.
Viz, přináším ti lilje, karafiáty a růže.
Nechť aspoň na chvíli ti od soužení odpomohou.
Nech, pane, abych s nimi spočinula u tvých nohou?
Je pro tě, myslíc na tě, spěchala jsem utrhnouti;
rač trochu jejich výdechu s mým dechem přidechnouti.

O pane! nech si námi bolesti své vyhojiti.
Ah, pousměj se na můj dárek. Přináším ti kvítí.

Konstantin: Smrt volal jsem a lásky poselství mi za ni sláno.
Jak krutý výsměch to! . . . Však buď ti za to požehnáno,
má Milico, ty zmírňuješ, co moje nitro kruší,
ty jediná a slední hvězdičko v mé stmělé duši.
Bůh tisíckrát ti odplať, útlé, nepěstěné dítě,
zlí, bezohlední lidé v rabská pouta skovali tě,
však pouhým pudem svým jsi lidský důvtip zahanbila.
Pes vrahův lízá ruku, jež se krví poskvrnila.

Milica: Co pravíš? Svěř mi, pane můj, co srdce tvoje svírá.
O sděl mi smutek, který nitro tvoje rozedírá.
Či přece tenkráte jsem klamala se v tuše svojí,
že siná zráda podlý úklad tvému domu strojí?
Mně rci, proč muže, jemuž pozvedli tam sochu k chvále,
smrt tehda zachvátila záhadná tak nenadále
a vánek zoufalství proč neustal pak na tě váti . . .

Konstantin: Ne! nikdy ne! Ty nesmíš praničeho z toho znáti,
Můj otec rekem byl, jenž pro vlast v rozhodnou pad chvíli
a podezření, jímž jsme věrnost jeho potřísnili,
bys připomněla jako teď, to nesmí se již státi!
To přísahej!

Milica: Jak chceš. Však při čem je mi přísahati?
Zde, pohleď při té dýce, která při tvém pasu byla,
již jako svatou památku jsem na svých prsou skryla!
Již nepromluvím o tom. Na to přísahu svou skládám.
Však poutiš se aspoň, pane můj, tě vroucně žádám.
Ať horečný tvůj neklid poněkud se upokojí,
Když rty mé políbením doteknou se ruky tvojí
a slzu-li ti vyloudí, co rty mé povídají,
mně dovol, bych ji setřela, svol, abych zlíbala ji;
to víc než rajským blahem by mé srdce naplnilo,
že radostí a opojením by se rozskočilo.

Konstantin: O chvíle, pobuď dlouho! tiché blaho z tebe proudí,
jsi stínem palem poutníku, jenž znaven pouští bloudí!
Jsi sluncem, navštívit jejž přišlo do žalářní koby! . . .
Má mysl bojištěm je, na němž zejí čerstvé hroby,
však, ženo ubohá, tvou něžnou dobrotou se děje,
že motýl poletuje nad ním, pěnice tam pěje.

Milica: Zda láska má Tě utěší? O být to v moci její! . . .

Konstantin: O běda! nikoliv. Neb tam je navždy po naději,
kde stalo se, co u mně . . . Chvilkou tišíš bouř
v mé hloubi . . .
Však chtěl bych utnouti tu ruku, s níž tvé rty se snoubí!
Jdi pryč! ti dím, neb hrobový chlad z mého srdce vane!

Milica: Ne, nemluv takto nikdy se mnou, milovaný pane!
Jen ty jsi krásný, dobrý, oči tvé jsou moje nebe!
Tys vznešený a čistý, proto miluji jen tebe! . . .

Konstantin: Nuž, miluime se! Pojď! sem v náručí mé rozevřené!
Sem na prsa, v nichž tišíš moje srdce rozbouřené!

A plahočme se spolu spjati hložím, přes kamení,
já hrůzou štvaný, ty, jež zakusilas pohanění!
Nuž milujme se, ale city právě rozkvetšími
buď důkaz dán, že vrozeno nám býti nevinnými,
tím ukažme, jak vysoko se naše duše vznáší.
Nuž milujme se, láska snoubenců buď láskou naší.
Ať poznáš něžnou úctu, jež je v čela polibení
a před nebem, jež vidí nás, ať na nás skvrny není.
Mých muk je přes příliš! Smrt ke mně chvatným krokem pílí,
již její křídel slavný stín se nad mou hlavu chýlí.
Ty půjdeš za mnou. Do věčnosti vstupme bezúhonni,
však cudné rozkoši jen přivol, o víc nežadoní
ten nešťastník, jenž poután k tobě nejčistějšími vzněty,
svol, aby jako vodou křestni zasypal tě květy
z té kytice, již z pobůdky jsi srdce pro něj svila
a dnes jí ze soucitu, z lásky jsi ho obdařila!

(Pronášeje tato poslední slova, Konstantin rozestele květiny po vlasech a ramenou dívčiny.)

Výstup čtvrtý.

Konstantin, Milica, panoš Alexej.

Konstantin: (k vstupujícímu páženi) Chceš?
Panoš Alexej: Pane můj, mně jasná Basilida nařídila,
bych ohlásil ji; přání o rozmluvu projevila.
Konstantin: (strannou) Ta žena ničemná, jíž vše zlé nutno přičítati! . . .
S ní sejít se! . . . A přece nemožno ji nepřijati.
(Kyne Milici.) Mé děcko, nech mne.
(Milica odejde.)
Ale pozor, neboť věc to jistá,
že neblahá ta žena nové neštěstí mi chystá.
(Nahlas k páženi.) Nechť vejde ona vdova.

(Panoš nechá vstoupit Basilidu, jež jest v hlubokém smutku a odejde.)

Výstup pátý.

Konstantin, Basilida.

Basilida: (na prahu dveří, stranou.) Nutno jednat bez prodlení.
To dítě poražené možno uvést v pokušení.
Nuž k dílu . . . Ostatně veň skládám slední naděj svoji,
že moji ctižádost a žízeň po koruně skojí.
Konstantin: Co chcete od mne?
Basilida: Ty mne nenávidíš, Konstantine.
I přes můj strastný osud, v němž mé srdce žalem hyne,
co zemřel velký Michal, jeho syn se vdovy straní.
Jdu sama . . . Nutno mluvit trychle, jednat bez váhání . . .
Z tvých domněnek zlých, v kterých stále tkvíš, jen záští klidím
a myslíš, děcko ubohé, že též tě nenávidím

a tím tvá duše proti mně se hněvem naplnila.
Tvůj soud je zlý, jdu, abych o jiném tě přesvědčila . . .
Konstantin: Vy!
Basilida: Ano, jdu, bych Michalova syna ujala se . . .
Konstantin: Jak to?
Basilida: Bych učinila, čeho třeba k jeho spáse.
Konstantin: K mé spáse? . . .
Basilida: (stranou) Chvíle tu, kdy odvaze se za vše vděčí.
(Nahlas) Což dosud nevíš, jaké tobě hrozí nebezpečí?
Tvá nerozvážnost v bojích, nezdary, jež zavinila,
v tvém vojsku proti tobě hněv a zlobu probudila.
Ti zbití psi se proti svému pánu pozdvihují
a do jednoho nyní ze zrády tě obviňují.
Konstantin: Mne! ze zrády!
Basilida: A skutečnost vše mnohem horší činí
a zdá se oprávňovati je, čím tě křivě viní;
jen poslechni, co přináším ti právě ze novinu:
Je Balkán ztečen, Turci postupují na rovinu.
Konstantin: (vzkřikne) Ah!
Basilida: Hrozná novina ta nyní od úst k ústům letí.
Tam u Etropole už přešli Balkán Turci kletí,
co nemožným se zdálo, stezkou jakous zanedbanou
a ve čtyřech či pěti dnech již před Vidinem stanou
a jejich běsným útokům to město neodolá
a vám pak všechněm kyne záhuba a zkáza holá.
Konstantin: Ne! Ještě ne!
Basilida: A Štěpán o svou korunu se boje —
ta, považ Konstantine, mohla býti nyní tvoje —
chce ještě zoufale se vzepřít nevěřících zbraním
a zítra, možno též, že ještě v noci před svítáním
sem dorazí, by poplašeným svým křikem vojsko zvedl.
Konstantin: (vrhna se ke dvéřím v pozadí) Vlasť v nebezpečí!
Vzhůru vojáci, bych v boj vás vedl!
Sem ke mně, vojsko Páně! . . .
Basilida: Hlas tvůj marně na ně křičí?
Tvé mužstvo odbojné tě neposlechne, jen se vzpříčí.
Konstantin: Že osmělilo by se! . . .
(Povyk venku, který se ozývá v přestávkách do konce děje.)
Basilida: Slyšíš, kdo to povykuje,
o Konstantine! Vojsko veškeré tě obviňuje
a biskup-král až nohu na práh tvého domu vstaví,
jej vojsko jiným pokřikem, než »Zráda!« nepozdraví.
Konstantin: Toť hrozné!
Basilida: Vidíš, cizím-li mi cit je ušlechtilý!
Mne nenávidíš! Přicházím však v této hrozné chvíli,
bych, myslíc na chotě a na památku jeho jasnou,
ti naznačila cestu pro tebe i všechny spásnou.
Konstantin: Jež mně i všem by byla spásnou? . . .
Co mi činit na to?
Basilida: Jen dílo dokončit, jež bylo otcem započato!
Konstantin: Já!

Basilida: Věz, že k oblouku tam římskému, jda za tím cílem,
šel tehdy otec tvůj, by ruku stisk si s Othorgylem . . .
Konstantin: (stranou) Co dí to?
Basilida: Kdyby ráznějším byl, dopadlo vše lépe,
a místo oné marné sochy nemluvné a slepé,
již z bronzu nad hrobem mu zvedli, kdyby nebyl zhynul,
stal by se králem silným, velkou mocí svou by slynul! . . .
Konstantin: (stranou) O, upomínko odporná!
Basilida: Nuž, poslyš, Konstantine,
co jemu nabízela jsem, to také tobě kyne!
Konstantin: (stranou) To země zříš i nebe!
Basilida: Zrádou tebe vojsko viní! . . .
Co do slov! . . . Vlasti můžeš prokázati dobrodiní,
jí zachrániti štěstí, mír. Neb nutno, tyto valy
by Turci dobyli a teprv vítězi se stali.
Však tajný posel sultánův, jenž rád by znikl boje,
mi včera děl, že smlouva platí, vše že hotovo je.
Mám Mohamedův list, jenž zaručuje jeho jmeném,
že tomu přiřkne korunu, kdo zem mu podá lénem.
Ni slova měnit netřeba i pečeť s ním se pojí.
zde pohleď, pečeť otcova . . . a ta je také tvojí.
(Vyjme prudce pergamen sultánův ze záňadří a ukáže jej Konstantinovi.)
Konstantin: Toť pečeť Branimírů!
(Opětný povyk z venčí.)
Basilida: Vzpoura stále vře a vzrůstá . . .
Král dorazí-li sem, ta láje nečistá a pustá
tě obviní, žes vůdce nevěrný a vlastizrádce.
Tu nabízím ti purpur královský a prestol vládce,
buď rozhodnější otce, vše to stojí za odvahu.
Nuž přijmi tuto nabídku a Turkům proklesť dráhu . . .
A té, jež v kruté chvíli, kdy ti hrozí utracení,
tě zachraňuje, té, již nenávidíš v zaslepení,
té za odměnu přej, by vedle tebe místo měla
a vlivem svým by žití tvoje šťastným činit směla,
ji oblib si a korunu až na tvé skráně vloží,
jí dovol sedávati tvého trůnu u podnoží
jak věrné, mateřské tvé přítelce; jen to si přeje.
Nuž, přijimáš to, Konstantine?
Konstantin: Ne, to hanebné je!
Ah! vizme tu, jež rozum předbíhá a omamuje.
Už přímo mně se zrádu nabídnouti osměluje!
O bídnice, zde nutno ihned myslit na odvetu
a proto rázem tobě tajemství své ve tvář vmetu!
Basilida: Co díš?
Konstantin: Že byl jsem též tam, Trajanův kde oblouk stojí,
sám s otcem svým, však s mečem v ruce, připravený k boji!
Basilida: Ty!
Konstantin: Že jsem všecko, všecko věděl, ženo bídná, podlá!
Že Branimír tam mrzký záměr dovršiti hodlá,
když vliv tvůj v jeho nitru odpor ku zločinu zhubil!
A že jsem touto rukou, kterou tady zříš, jej ubil!

Basilida: Ty! jeho syn!

Konstantin: Jsem otcovrah! však tys to zavinila,
neb strašlivá ta vražda ovocem je tvého díla!
A přece děsný rozmar osudu mne mlčet nutí,
an se tvým zločinem je spjato jeho podniknutí
a určení to neblahé si posměch z toho činí,
neb má-li ctěn být on, pak nelze ztrestat původkyni.
Mně nelze před Nebem a svědky zasypat tě hanou,
však lze mi — jaká rozkoš pro duši mou rozeštvanou —
ti říci, že tvůj mrzký přelud svého meče tnutím
jsem rozplašil, jak větřík obláčků tlum zavanutím,
že strhal jsem té noci síť tu, již jsi tajně stkala,
dřív nežli tvoji vytouženou kořist obepjala.
Zde u mně tvoje bídná naděj vjela na úskalí
a říkaje to, chci, ať nezdar ten tě v srdci pálí
a bodá jako dýka výhní pekel rozžhavená
a před tebou tu vraždu stra a číms jí súčastněna,
chci pomstit přírodu a zákon, právo zneuctěné
a proto proti tobě zvedám ruce zkrvavěné!

Basilida: Dej pozor! . . .

Konstantin: Chtělas vládnout, dosazovat panovníky!
Nuž, slyšíš? Dnes jsi méň než nic a mně vzdej za to díky!
A hleď, ať památka tvá v přítmí, v nicotnosti zajde! . . .
Však nyní kvapem v boj!

Basilida: Jen počkej! . . . Pomsta má tě najde.

(Fanfary a hluk venku. Brána v pozadí se otevře do kořán a biskup král v koruně a mitře, maje brnění na bílém hávu a nesa v pravici na konci žezla malý zlatý relikviař, prudce vstoupí. Následuje ho několik bojarů a rolníci ozbrojení kosami. Vojáci z tvrze tísní se rozrušeni kolem krále.) (Dokončení.)

Podlomená větev.

Napsal ALOIS DOSTÁL.

(Pokračování.)

VIII.

Nějak dusno bylo po pouti na statku u Lhotů, kde kdo zaspal a potom ještě v hospodářství se všechno pohybovalo líně. Zámožný rolník Lhota byl velice dbalý pořádku, každý člen početné jeho rodiny měl vyřčenou práci, kterou musil vzorně zastati. Poněvadž se téměř všechno udělalo silami domácími, čeledě nebylo tu třeba, a stará Barča trpěna více z milosti, že tu na statku sloužila od maličkosti. S hospodářem na pole jezdil Karel, matce k ruce byla Verunka, ostatní více méně rozrostlé děti zastávaly rozmanité dílo, jak toho statek vyžadoval.

Dnes přecházela dvorem časně ráno jenom Barča, dobrá padesátnice, sestaralá, sedřená, poněkud mrzutá, ale posud otočitá. V mladosti se jí vdavky zhatily s junákem-čeledínem, který narukoval k vojsku a už se do Sublova nevrátil. Přidržel prý se v Praze jakési vdovy. Barča dala všem ženichům vale, teď jí už toliko blázna Vencla přisuzovali vědouce, že nebohý Navara dostane a ze statku kalupem pospíchati bude.

Barča nosila od studny vodu do chlévů. Čerstvá tráva byla tu od soboty, domácí pamatovali na větší zásobu.

»Kdybych nevstala, to by se dobytek nabučel. Všechno to spí jako po máku. Není divu. Staří přišli o půl noci, mladí k ránu. Nikdo nedbá. Mají se na koho spolehnouti,« dodala služka sebevědomě. Vůbec počínala si zde jako člen rodiny a těm mladším nakazovala.

Slunce vyšlo ve vší nádheře a ozlatilo statek, lípu na dvoře, čistě umytá okna hospodářské budovy a zahradu. Na kůl vylítl, chvostnatý kohout a hlučně uvítal den už nejméně po dvacáté. V Sublově uprostřed statků mají zvoničku, s Větrova sem zaléhá zvuk zvonů jenom za ticha, za úplného bezvětří. Klekání zvoní pastýř také dole, po pouti se rovněž omeškal. Však také zvonil jenom krátce, jakoby se styděl. Barča postavivši konve na dvorku modlila se ještě, když už zvonek utichnul. Potom ozvala se pastýřova trouba táhlým hlasem. Barča pouštěla dobytek, který rád opouštěl chlév, v němž byl od soboty uvězněn.

Než tu mezi dveřmi stanul i hospodář posud nemytý, nedostrojený, jenom v kalhotách, trepkách a košili. Slunce ho oblilo svým jasem.

»Volky necháš v chlévě!« nařizoval.

»Dnes? Vždyť máme po pouti hned posvícení.«

»Užjsem povídal. Vzbuď Karla, pojedeme do lesa na svážku.«

Nad těmi slovy stará služka vrtěla hlavou. Co tu slouží, v tento den se nikdy nepracovalo. Vždyť včera u večer na Větrově slavili všemi zvony jako před velkým svátkem.

»Ty s děvčaty budeš pleti mák,« dodával hospodář, který nebyl v dobré míře.

Ani tento dodatek nepotěšil služku. V tuto dobu nebylo mnoho práce, jenom že se tak dobytku nasekalo na palouce nebo v zahradě, hospodář musil něco zvláštního vyhledat, aby o posvícení se pracovalo. Dělá to schválně. Když poroučí, tak poroučí. Ale jak to přijme ráda chasa, Karel a Verunka?

Lhota odešel do světnice, u níž byla okna otevřena do kořán. Bylo cítiti kávu a slyšeti hlasy. Lhota huboval. Co ho tak rozehřálo? Býval tak mírný, Barča od něho špatného slova neslyšela. Jenom o Novém roce vždycky se na ni utrhnul. Šla se totiž zeptat, může-li nadále na statku sloužit nebo má-li si hledati jiné místo.

»Kam bys chodila?« říkal. »Zde zůstaneš a dost!«

Barča zůstala ráda, vždyť by jinde už ani při pokročilém věku služby nedostala.

Tak náhodou jí teď přišlo jíti kolem oken, na nichž kvetly pelargonie, a nechtíc zaslechla úryvek rozmluvy, kterou vedl Lhota se ženou.

»Hodné děti! Utekou z hospody, kdo ví, kde se potulují v noci?«

»Ale když tam pro ně nic nebylo. Nediv se, mládí touží zase po mládí," mluvila hospodyně.

»Když jsem to zakázal, neměli tam jíti,« přísně mluvil Lhota. »To je neposlušnost, vzdorovitost.«

Manželka uznala za nejlepší mlčet a nepřidávati k ohni polen.

Barča nerozumněla, co ti mladí vyvedli a proč se otec na ně tak rozhněval. Jenom tolik seznala, že pro nějakou roztržku hospodář nařizuje dnes práci, když je skoro svátek a kde kdo posvícení světí. Šla ke komoře, v níž spal Karel a zaťukala. Jindy se hlásil hned, dnes teprve na mocné zabušení odpovídal jakási nesrozumitelná slova.

»Hospodář poručil, abys, Karlíčku, vstal. Nejspíše někam pojedeš.«

»Dnes — posvícení?«

»Ano dnes, voly jsem musila nechati doma.«

»To by bylo pěkné.«

Barča potom budila v přístěnku Verunku. Až jí připadalo hříchem, že tak musí jednati, dívka tak pěkně spala, v tváři do růžova zbarvena byla a ruku kolem hlavy ovíjela. Jistě se jí něco pěkného zdálo, že se usmívala.

»Ta jistě večerní zábavu ještě prožívá,« myslila si Barča. Také mívala tak sladkou noc, ale tomu je už dávno.

»Verunko, vstávej!«

»Což si nemohu dnes přispati?« řekla dívka, pomalu otevírajíc oči a natahujíc se pod lehkou peřinou.

»Půjdeme na mák. Hospodář tak přikázal.«

»Mák vyplejeme jindy. Dnes je pěkná hodinka,« odpovídala Verunka, hotovíc se k novému spánku.

»Nevím, nevím, bude-li dnes pěkná,« mínila Barča. »Hospodář je rozhněván. Něco jste vyvedli —«

»A tak,« vzpomněla si dívka. »Slyš náš veliký přestupek. Přeběhli jsme z hostince u Jíravů na sál na Zavadilku.«

»Jenom to?« zasmála se Barča. To přece není právě tak zlé. Šli jste tam, kde bylo veseleji, kde mužští více brali k tanci.«

»Tak za to musím o pěkné hodince seděti v mladém máku a vytrhávati bodláčí.«

»Karel někam pojede, nejspíše do lesa.«

»Také si vytrpí trest. Když tomu tak, tedy vstanu,« pronesla Verunka roztrpčeně. Ten tam byl milý sen o zábavě při hlučné hudbě a veselých písních.

Barča odešla a Verunka se oblékala do všedních šatů, ač tu měla přichystané nedělní. V těch by šla na Větrov do kostela a potom na Zavadilku na pěknou. Hudebníci povedou tanečníky

hned s kopce. Tančiti se bude asi do hodiny, potom se všichni rozejdou k obědu a s večerem nastane rej znovu. Tak to bylo a bude —

Ale dnes u Lhotů jinak — robota jako všedního dne.

Karel s Verunkou se sešli u studny. Jindy se myli ve světnici u kamen, dnes se jim tam nechtělo, viděli oknem ráznou postavu otcovu a slyšeli jeho rozhněvaný hlas. Raději uhnuli vědouce, že je čeká hned z rána kázání.

»Tak co budeš tančiti s Tomášem?« narážel s výrazem trpkosti Karel.

»A ty se Špátovic Bětuškou?« oplácela sestra.

»To jsme to dopracovali! Ale večerní zábava stála za to. Ať dnes celý den jezdím. Co na tom?«

»Bude to smíchu a řečí. Celá ves se bude radovat a my na poli pleti mák.«

Mladí lidé se umyli, čerstvá studená voda jim dobře prospěla, osvěžili se znamenitě. Potom šli velmi krotce do statku. Nejraději by hned uhnuli do pole, ale nesměli. Ke snídaní musil se každý dostaviti. Přejíce rodičům dobrého jitra, stanuli na prahu. Lhota sotva odpověděl. Matka se podívala na děti káravým okem, ale hned přísnost spojila s laskavostí.

»Tak dnes pojedeme do revíru pod Kavčí skálu a vyvezeme tam odtud drva k silnici,« řekl otec ke Karlovi.

»A já půjdu na mák,« rychle dokládala Verunka.

Lhota kouknul přísně na dceru.

»Ano, budeš pleti mák. To máte posvícení.«

»My jsme spokojeni,« řekl Karel.

Teď se slova ujala matka, aby hněv zažehnala.

»Hezké to od vás nebylo, že jste od Jíravů tak utekli, kde kdo se nad tím pozastavoval, musili jsme slyšeti výčitky a předhůzky. Aspoň jste se měli dovoliti.«

»To bychom se nedostali z té nudné zábavy,« ozval se Karel.

»A to by toho bylo, kdybyste vytrvali aspoň do půlnoci! Hudba byla, mohli jste tančiti —«

»Nemluv s nimi!« utrhl se zlobně Lhota. »Jenom dělají člověku ostudu. My proti horním stojíme v boji a naše děti se k nim lísají. Fuj! To je pěkné!«

Mnoho se nesnídalo, po zábavě nechutnalo, trpká slova nekořenila jídlo.

»Za to dnes ani krok!« přísně řekl Lhota. »Abyste věděli!«

Karel vstal, vzal kus chleba do kapsy a rychle opouštěl světnici.

»Také jsi mohla míti lepší rozum,« kárala matka Verunku. »Vždy jsem tě považovala za rozumnější.«

»Šli jsme svobodní z dola všichni, nemohla jsem dělati výminku,« obraňovala se Verunka.

»Není pravda, Špatův Jan zůstal u Jíravů,« zvolal otec.

»Ovšem když netančí. Jemu je to stejné — seděti zde neb onde,« usmála se dívka.

»Z toho tance ti mnoho přijde do života —«

»Ale, tatínku, vždyť si také rád posud s maminkou zatančíte.«

»Jdi, jdi,« posílala Lhotová dceru, bojíc se, aby se tato s otcem nedostala do sporu. »Barča přijde za tebou na pole.«

»Proč by byla trestána, když se zábavy na Zavadilce nezúčastnila?« řekla Verunka a už byla ze dveří.

Velikou sensaci v Sublově vzbudilo, když ze Lhotova statku vyjely dva potahy. Koňský řídil hospodář, volský vedl Karel. A tento schválně bičem práskal, aby vyvolal celou obec. Rozespalé obličeje se ukazovaly v oknech, kde kdo se ohlížel, kam Lhotovi jedou dnes — o posvícení, když vlastně není nutné práce na poli. Hned poznali dle vozů, že jedou do lesa, že asi budou svážeti drva. Ale co se tak zbláznil? Což nevědí, že jest jako zasvěcený svátek, v kostele zádušní mše sv. za zemřelé osadníky a potom hned posvícenská zábava? V neděli byla starost o hosty, dnes se mohou i domácí oddati veselí. Teď vyspávali nebo se protahovali, když drnčely řetězy na vozech a práskání bičem ohlušovalo.

A vyskytli se i ti, kteří se Lhoty ptali, co to dělá, že snad zapomněl.

»Kdo se včera radoval, ať dnes pracuje!« odpovídal rolník.

»Ale vždyť i dnešní den náleží k radostem a odpočinku. Potom budeme dříti stále, den za dnem, týden za týdnem —«

Lhota jenom pohodil hlavou a hodně hnal koně, aby se brzo dostal ze vsi. Karel tolik nepospíchal, ani s volským potahem nemohl. A tvářil se vesele, aby na něm kamarádi nepozorovali hněv nebo roztrpčenost. I čapku si strčil nad levé ucho a div nezpíval. Ale u srdce mu tak nebylo.

Za chvíli ze statku vycházela Verunka. Motyčku plečku měla na rameně. Ustrojena byla všedně, ale slušně. Na hlavě měla květovaný šátek, zástěru s vyšívaným okrajem, bleděmodré šaty. Však je na poli sundá a zůstane jenom ve spodničce.

»Kam, kam?« ptala se Špátová Bětuška, vykukujíc přes hradbu. Byla tak málo dostrojena, že se nemohla na návsi ukázati. Slyšela práskání a poznala, to že jede Karel. Nedalo jí to, aby nevyběhla ven. Na rychlo si uhladila plavé vlasy, přehodila přes sebe šátek a vyhlížela velikýma očima na silnici. Oba Lhotové odejeli, ale šla Verunka s plečkou.

»Na mák,« odpověděla dívka, stanuvši u hradby. »Otec tak poručil. To je trest za to včerejší prchnutí od Jíravů. Tebe to čeká.«

»U nás to není tak přísné a Jan mně dělá záda. Ten zůstal. Jemu je to stejné, posedí, poklábosí a je spokojen. Tedy musíš na mák? Jak tě lituji!«

»Mrzelo mne to, ale teď si z toho mnoho nedělám. Co také? U lesa je krásně.«

»A co večer?«

»To víš, že mne rodiče nedovolí. U Jíravů už nic není, a také bych tam nešla. Pěkně se vyspím.«

Snad se dají rodiče usmířiti.«

»Ani se o to nepokusím. Tak s Bohem! Dobře se bavte o pěkné.«

Verunka odcházela, družka smutně se za ní dívala. Věděla že jí není tak u srdce veselo, že není tak spokojená, že se jenom přetvařuje. Litovala, že se posvícenské zábavy nezúčastní Lhotův Karel. Neřekli si, že se milují, že by mohli vstoupiti ve svazky příbuzenské, ale rádi se viděli. Byla-li sublovská omladina pohromadě, Karel jistě vyhledal Bětušku a bavil se s ní. Také ji nejvíce prováděl, se Lhotovými šla ze Zavadilky, když se Jan nedal přemluviti k tomu přeběhnutí a výměně muziky. Bětuška na vdavky ještě nemyslila, ale Karel jí byl nejmilejší ze všech junáků.

Teď přišla Verunka na pole, kde se všechno pěkně zelenalo. Luka čekala na kosení, obilí se zvedalo. Mák potřeboval vypletí, byl hustý jako val. Dívka shodila se sebe svrchní sukni, stlačila šatek do obličeje, sehnula se a plela. Ovšem mysl její zalétala daleko odtud. Slyšela, jak na Větrově zvoní, to svolávají do kostela, až k ní se nesly ty jasné zvuky nevelikých zvonů. Sousedé jdou do chrámu, dívky v nových šatech, nevyspalí junáci, hospodyně, jimž se dnes ulevilo. Mezi jinochy Tomáš Tourský z horního konce, syn menšího rolníka, který původně měl chalupu, ale zmohl se přičinlivostí a šetrností. Už koupil od statků několik kusů polí, jiná měl najatá od obce a záduší. Tomáš byl jediným synem po úmrtí mladšího bratra, který zemřel v útlém věku.

K Verunce zaléhal zvonek, zvěstující pozdvihování. Potom bylo ticho, až asi po čtvrt hodině bylo slyšeti zpěv. Průvod se bral kolem kostela po hřbitově. Smutné tóny zanášel sem větřík, tu však pojednou vytryskla veselá hudba. Muzikanti číhali, až bude po bohoslužbě, aby spustili pochod a vedli omladinu na Zavadilku.

Verunka poslouchala napjatě, teď ani neplela a bylo jí velmi smutně. I oči si utřela. Zdálo se jí, že by měla opustiti toto pole a utéci do vesnice. Ani nepozorovala, že sem přišla služka Barča, že už pozdravila a se sklonila k zemi.

»Baruško, jak je to dávno, co jste tančila o pěkné hodince na Zavadilce?« ptala se dívka.

»Moje zlatá, od těch dob stromy v těchto lesích o hodně vyrostly,« odpovídala služka. »Co je po všem!«

»V mládí jistě jste takhle nemluvila!«

»Pravda, nemluvila, ale brzo mne to přešlo. Než k čemu vzpomínati? Je to pryč.«

Baruška mávla rukou a upřela zraky k těm modrým lesům, které se nedaleko táhly za širokým příkopem.

»Byl to darebák ten Alex, že se uchytil jiné. Snad jste mu i peníze dávala?«

»Verunko, ani mně toho nepřipomínej! To víš že o peníze stál, že o ně psal? Co bylo možno, dala jsem.«

»Tak jste ho potom mohla žalovat, aby se vyrovnal a všechno vám vrátil.«

»Ani mně nenapadlo. Nic se mně více neprotivuje než soudy. Nemohu to ani poslouchati, když se sousedé v Sublově prou. Proč se nesrovnají v dobrotě? K čemu ten rozdíl — staroused-

líci a zádušníci? Všichni jsme usedlíky v Sublově a zádušníky na Větrově.«

Verunka se usmála »Ale s takovou otci nesmíme. Ten by vám dal. Jste tedy pro smír? Hleďte já také. Kdyby ten u nás byl, teď o pěkné hodince bychom neplely mák,« usmála se dívka. Rozveselovala se vidouc, že od vesnice sem jde Tomáš Toursky. Už asi slyšel, co se stalo, nevydržel na sále, ale jde se přesvědčit. Postojí tu, popovídá, a tak uteče dopoledne. Barča nepoví doma, kdo pomáhal aspoň koukat, ta je do všech spádů dívčiných zasvěcena.

Tomáš skutečně přišel, postál, poseděl, pohovořil a litoval, že to přeběhnutí z hostince do hostince tak smutně dopadlo. Vyslovil naději, že aspoň na odpoledne se Lhota usmíří a nejstarší své děti mezi chasu pustí, aby užily posvícení a s ním spojených radostí.

IX.

Neustali střelci procházeti revírem, choditi na čekání k lesům, také Josef Doček na dále kladl oka, radil, pomáhal i střílel na svou pěst. K nadlesnímu přišel nový příručí, veselý myslivec, syn mocného knížecího rady, který, nevěda už co se synem, hodil mu pušku na rameno a poslal ho do Sublova prakticírovat. Valenta s ním chodil, do poměrů ho zasvěcoval, o pytlácích poučoval, a také huboval na Sublov a Lomy, odtud že přichází zkáza panské zvěři, která se nechce jenom zdržovati v knížecích lesích, ale výlety dělá na selská pole, aby se tu napásla a napojila.

Mladého pána ty výklady nezajímaly. Co mu je po zvěři i škůdcích, po pasekách i kulturách, on chce se jenom baviti, touží po ukrácení dlouhé chvíle a chce pokračovat v tom způsobu života, jaký vedl na dřívějších místech, jako student, úředník v několika kancelářích i jako lenoch v otcovských pokojích, když ho nikde na panstvích nechtěli.

Rada se domníval, že v těchto lesích zmoudří, tady že nebude míti příležitosti k lehkomyslnému životu, rozličným darebnostem, jaké prováděl v městě i na zámcích. Nadlesní Křikava je přísný a řádný úředník, hajný Valenta je znám svojí přičinlivostí, i jiní tu byli na revíru rázovití lidé, samotou jaksi otužilí, vážní, spořádaní. Sem byl tedy Arthur Šenova poslán s přísným příkazem, aby se držel, tady že jest jeho poslední štace. Bude příručímu prodělávati všechny stupně lesnické, z protekce některý přeskočí, jednou se stane radou místo otce. Jenom obrátí-li se, nastoupí-li cestu jinou.

Arthur sliboval, nic mu právě jiného nezbývalo. Ale zaleknul se té odloučenosti od světa, těch rozsáhlých lesů, v nichž tu a tam jenom hájovna nebo myslivna. Byt měl u nadlesního, stravu i celé zaopatření. pušku dle nejnovější soustavy, pro ukrácení dlouhých večerů haldu románů, několikerý šat, zásobu turečkého tabáku na cigarety. Procházel lesy, poslouchal Valentu a také s ním přišel až na kraj lesa, na hranice. Zjevily se jim obě vesnice s pruhem polí a vyčnívající vrch s kostelíkem.

»Toť jako oasa! zvolal Arthur.

»Tady jsou Kuntové, každého desátého zavříti a dvacátého pověsiti na stromě,« pronesl hajný a odplivnul.

»Snad to nebude tak zlé,« mínil přiručí.

»Však poznáte. Doček porazí i jelena a srnce přivolává brčkem. To jest arcipytlák,« huboval hajný.

»Vždyť snad honí ve svém,« namítal Arhur.

»Kdyby jenom ve svém,« horlil Valenta, »lezou i do panského, vyhánějí zvěř a střílí, co my tolik roků šetřili. V každém druhém stavení střelec. Jak povídám — pakáž.«

Ale Šenovi se otevřený kraj líbil a hned přicházel k náhledu, tady že by se dalo nějaké vyražení sehnati. V takových obcích jsou hostince, v hostincích hosté, taneční zábavy, hezká děvčata, veselí, smích, rozkoš. A to byl Arthurův živel.

»My — panská strana — co nejméně se stýkáme se sousedy v těchto i jiných dědinách,« vykládal hajný. »Nedělalo by to dobrotu, panuje mezi námi napjatý poměr. Však ještě to seznáte a zabolí vás, až vám takový sedlák před nosem zastřelí srnce. Ale dobrými střelci jsou, to se nedá upříti.«

Šenova málo poslouchal ten výklad, pozoroval krajinu oblitou jasem slunečním, líbily se mu vesnice v tom zeleném rámci, s tím vrchem uprostřed pokrytým lesem, nad nímž vyčnívala kostelní věž.

Valenta posílal Větrov ke všem všudy. Sem zvěř doráží na křoviny a ostružiny, ale upadá do nebezpečí, přichází střelcům do rány, chytá se do přichystaných ok.

»A i ten farář Trnka střílí a škůdcem zvěře se stal,« stěžoval si hajný. »Kde kdo tu střelcem, kdo unese pušku, dostane povolení nositi zbraň. Neblahý zákon. Dříve to bylo o mnoho lepší. Pro obranu. Ale vždyť tu zlodějů není. To je záminka, ale každý chce míti lacinou zvěřinu. Už i ten farář.«

Artur se smál tomu lamentování.

»Zdaž také něco ti střelci i s farářem dostanou?« ptal se.

»A co! O posvícení v každém stavení byla zvěřina. Celé srnce prodávají do měst, o jelení ani nestojí. A jako na posměch každého zastřeleného jelena vezou jako když kníže pán střelí tokajícího tetřeva. Už dali parohy na pastoušku, v každé světnici mají srnčí parůžky, a nožíř je dává za střenky. Brzo bude i ten obecní pastýř troubiti ne na volský ale na jelení roh.«

Pozornost mladého pána byla jinam obrácena, než k těm nářkům a žalobám. Viděl řadu dívek beroucích se od Sublova k panským lesům. Předbíhaly se, přeskakovaly příkopy, dováděly. Byly pestře oblečeny jenom tak lehce, aby se v tom slunečním parnu nezapotily.

»Kam tyhle jdou?« zeptal se Artur.

»Na paseku, vyžínají tam trávu na podílech, které si sousedé koupili. Máme nad nimi dohled, aby neuškodily mladým sazenicím. To je také pěkná sebranka, zpěvem a hlukem vyplašily by všechno ptactvo z lesa.«

Ale Arturovi by ta veselost vesnických dívek nevadila. Nezmínil se o tom, bylo mu to však viděti v obličeji, který nabýval živosti.

»Však jim ve tři hodiny zatroubím a musí odejíti z lesů. V tu dobu přijíždí kníže, aby si střelil. Takový zde pořádek. Je to i na tabulkách výstražných. Potom se nikomu za postřelení neručí.«

Šenova jenom přisvědčoval. Už by se rád pustil k té pasece, kde se vyžíná vysoká tráva, ale dříve ještě musil vyslechnouti mnoho pokynů, jak se u večer zvěři troubením zabraňuje vstoupiti na selskou půdu.

»Teď si musíme pořídit píšťaly, zvěř už tomu troubení přivyká. Posléze snad přece dojde na flašinety, jak se nám v Sublově vysmívají.«

Valenta za chvíli odešel směrem k Lomům, kde měl vykázati nějaké dříví. Artur se bral v tu stranu, kde byly dívky na trávě. Některé viděl o pouti na Větrově, zábavy se nezúčastnil, bylo mu čekati na knížete, a také nadlesní ho zdržel.

Na rozsáhlé pasece bylo veselo. Tady asi deset dívek ze Sublova sklánělo se k zemi. Měly ostré srpy, sekaly, kladouce hrstě stranou. Zde se nemohlo kosou, bylo nutno pozor dávati na jednotlivé sazenice, které se kryly v bujné trávě. Dívky pracovaly vzdáleně od sebe, ale ob čas se sešly, aby pojedly společně nebo si jenom popovídaly. A bylo si co sdělovati po takové slavnosti, po pouti a posvícení zároveň. Nejvíce se kupily kolem Mařenky Hoňkovy, hezkého děvčete, které na horním konci vesnice zaujímalo čestné postavení už proto, že otec její sousedů se tolik ujímal, více však že mělo naději na tisíc zlatých věna a nejvíce če vynikalo krásou. Mařenka byla blondýnka plného těla, pěkných očí, měla dlouhý vlas, v tváři půvab a v celém těle svižnost. Vcházela do osmnáctého roku s mnohými vděky, veselou povahou a nadějemi do budoucna. Předpovídali jí, že se dostane do statku, ale ne v Sublově, kde by žádný rolník nedovolil synu, aby se zahodil s rebelovou dcerou.

Mařenka sotva se napřímila, už tu měla některou družku nebo hned několik najednou.

»Víte-li, že i o posvícení v Sublově byly dvě zábavy?« zasmála se, ukazujíc zdravé zoubky.

»Snad jenom v neděli o pouti.« —

»Ne, ne; i v pondělí. Když starousedlíci nedovolili dětem na Zavadilku, tyto udělali si zábavu v pastoušce, sehnaly kolovrátkáře a tančily dlouho do noci.«

»To je pro dolní ostuda. Takoví jsou umínění. Lhotovi musili celý den pracovat, Karel při té svážce by byl přišel k úrazu. Jen že tak uskočil. Ovšem mysl jeho byla jinde.«

»Verunku bavil při tom pletí Tomáš. O pěkné hodince ani v hospodě nebyl a večer seděl jako zařezaný. Inu neměl tam svoje potěšení.«

Mařenka se jizlivě zasmála. Dříve si také myslila na Tourského.

»Ale ten vtip hostů od Jíravů se povedl,« vmísila se do řeči Josefa Dočka dcera Klára, která v zimě sloužila v Praze, na léto se vracela domů, aby pomáhala matce při malém hospodářství. Dočka to pytlačení nevyživilo, sám se ještě spoléhal na ženu a děti. Klára byla nejstarší dcerou, do práce čilá jako

žíhadlo. Ještě v Praze nabyla cviku, uměla odseknouti, čímž se lišila od ostatních dívek v lesní samotě narozených i odchovaných.

»A jaký to vtip?« ptala se družka, která nebyla do všeho zasvěcena.

»Místo chasy poslali z dola na sál Vencla Jemníka s tím rozkazem, aby z nás každou provedl.« »Tedy blázna? To bylo schválně. V tom měl jistě prsty hostinský Jírava, ten je takový. No a prováděl vás Vencl?«

»Ovšem, na truc jsme s ním každá šla. Ale potom ho junáci napilého poslali zpět vyzdobeného jedlovými chvojkami. Však se uživatelé obecního lesa dovtípili, co to znamená. Vencl šel, jenom když dostal ještě diškereci.«

V tom se ohlédla Dočkova Klára.

»Pan adjunkt!« upozorňovala.

»Tvůj ctitel z Větrova.«

»Jenom mně pouti koupil. Ještě tu byl neznámý. Až se trochu okouká a tebe, Mařenko, pozná, jistě si tě vyvolí.«

»Málo dbám,« pohodila dívka hlavou, ale už déle nemohla mluviti, neboť už tu byl lesní přiručí a po ladných postavách na pasece se rozhlížel, jakoby uvažoval, kterou si má vyvoliti. Viděl Kláru, které namátkou koupil dárek o pouti, a namířil k ní.

»Aj, tady tolik krásných dívek! Neděláte zde škod na stromcích?«

»Ba ne, pane adjunkte,« odvětila Klára, »nám je milejší vysoký kmen než taková sazenice.«

»A jak jste se měly na pouti o zábavě?«

»Bylo málo tanečníků, marně jsme se po nich ohlížely.« Šenova samolibě se usmál.

»Co nebylo, může býti. Kdy bude zase taneční zábava?«

»V Lomech je každou druhou neděli, ale v Sublově není dříve než po žních. Do té doby zde ani mladý pán nebude.«

»A proč?« divil se Artur.

Poněvadž by se ve zdejších lesích ukousal. Lépe je v Praze, na Příkopě, na Ferdinandce, v divadle, na Žofíně, v pivovárech.«

»Jak to všechno znáte!«

»Přijela jsem před měsícem z Prahy domů a vídala jsem tam takové vystrojené panáčky. Ovšem pušky na ramenou nenosili.«

Pan Artur poznal, že nejdříve trefil na dívku s ostrým jazýčkem. Což aby to zkusil u těch druhých? Také na ně má dohled, musí se přesvědčiti, nepodtínají-li předčasně zelené stromky. Ještě promluvil slovo a šel dále, brouzdaje se vysokou travou.

Jako Dočkova Klára se mu zdála mnohomluvnou, tak zde marně zapřádal rozhovor, ano — ne bylo odpovědí na jeho dotazy a řeči.

Minul tedy dvé — tři a šel dále.

»Panáček Tuhý — od jedné k druhý,« posměšně volala Klára na nejbližší družku.

Artur ani tu ani onde nepochodil, venkovská děvčata nechtěla rozuměti jeho lichocením, jenom smíchem odpovídala na dotazy a odvracela se při vtipech ne právě nejjemnějších.

Kláře to dělalo radost, jedním okem pozorovala smrčky a druhým sledovala adjunkta, od něhož na Větrově byla první obdarována. Buď se to stalo náhodou nebo pozornost vzbudila vyzývavým chováním. Teď přistoupila k Hoňkové Mařence.

»Těš se, dostaneš návštěvu, pan adjunkt už sem míří.«

»Bav se s ním sama,« řekla dívka, »nestojím o jeho přítomnost.«

»Bude ti náhradou za nevěrného Tomáše,« nadhodila šelmovsky Klára.

»Jak to mluvíš? Mně se Tomáš nevěrným nestal, poněvadž jsem s ním nic neměla. Ten si všímal vždycky Verunky.«

Nedomluvila, už tu byl příručí, a pohlédnuv na hezkou dívku, litoval, že se tu hned nezastavil. Mařenka vynikala nad ostatní a spanilá její tvář vykukovala ze šátku jak obrázek z rámečku. Dal se do řeči, při níž Klára poodstoupila, ale ne daleko, aby všechno slyšela.

»Škoda, přeškoda vaší tváře, že zde do ní slunce pere. Měla byste ve stínu si hověti.«

Mařenka se zasmála. »Mladý pane, já se lesních stínů bojím a nejraději jsem zde na slunci mezi družkami.«

»Paprsky vás opálí, ožehnou.«

»Co na tom? Už je po pouti a nechci se nikomu líbiti. Počkám zase rok.«

Šenova seznával, že Hoňkova dcera je nejenom hezkou, ale i vtipnou.

»Což se tu u vás všechno otáčí jenom kolem pouti? Nemáte zde jiných zábav?« ptal se Artur.

»Naše pouť je největší slavností, kdy se také tvoří známosti. Kdo omešká, jest odkázán na rok následující,« žertovala Marie.

»Ku podivu! Viděl jsem tu vaši slavnost, ale nezdála se mně tak zvláště vynikající.«

»Poněvadž jste už zažil mnoho věcí jiných, o nichž my na této samotě nemáme ani ponětí, po nichž také netoužíme, poněvadž jsme tak srostli s tou přírodou, která nás obklopuje, s těmi lesy, které tak milujeme.«

Příručí se až divil, jak umí tato dívka mluviti — prostě, ale přece hluboce. Žádná z přítomných s ním tak nepromluvila.

»Opravdu je tu krásně,« řekl, rozhlédnuv se kolem.

»Mohla bych žíti v Praze, mám tam tetu, pobyla jsem u ní nějaký čas, co rok ji navštěvuji, ale stále v tom velkoměstském hluku vzpomínám na tichý Sublov, na naši samotu v lesích. A s jakou radostí opět sem spěchám, jak se zaraduji, když vidím Větrov s tou červenou bání nad vrcholky stromů!«

»Je viděti, že milujete svoje rodiště, ale doufám, že byste uvykla i jinému životu — šumnému a bujnému.«

Ale Mařenka vrtěla hlavou. »Netoužím po změně, po ničem jiném, než abych do smrti mohla žíti zde mezi lesy.«

»Pravá lesačka,« usmál se Artur.

Příručí by se bavil s touto dívkou ještě déle, kdyby se pojednou neozvalo náhlé troubení, které se neslo nad lesy a zaléhalo až kdesi v houštinách.

»Tři hodiny!« řekla Mařenka. »Musíme jíti z lesa.«

»Škoda. Jak ten čas utekl! Jindy mne trápí nuda.«

»Tedy si také les oblíbíte,« usmála se dívka, napřímivši se a otírajíc srp o zástěru.

I ostatní žnečky pro dnešek končily práci. Klára už se oblékala. Také Artur si vzpomněl, že tu nesmí zůstati. Vyjede si kníže do lesů, musí čekati při cestě, aby byl na zavolání.

Artur poroučel se dívkám a rychle odcházel. Táhlé troubení se opakovalo.

Žnečky už byly pohromadě a braly se z lesa. Však mají ještě doma dosti práce.

»Tak kterou si z nás pan adjunkt vyvolí?“ řekla vesele Klára.

»Nejspíše žádnou,« pospíšila s odpovědí Mařenka. »To je pouze motýl, který létá od květu ku květu.«

»A já myslila, že povede k oltáři právě tebe.«

»Což nemám rozumu?« durdila se Hoňková. »Přece ho nesmím hned odbýti, když kupuje otec od panských dříví.«

»A tak! Tedy to byla zábava jenom tak obchodní, praktická!« zvolala Klára.

»Jak přišel, tak odejde. Ten tu dlouho nepobude.«

»Snad bys ho mohla udržeti?«

»S tebou dnes není řeči,« utrhla se Marie. »Drž si ho sama. Beztoho jsi od něho dostala pouti.«

A tak za hašteření a smíchu vracely se dívky k domovu. Mařenka se hněvala do opravdy. (Pokračování.)

Návraty.

Ty květy, jež jsme za slunce ranního vzcházet' zřeli,
slabounce vzrostly — prořídlé . . . div že nám nepomřely.

Ty idoly, jimž stavěli jsme chrámy rozjařeni,
jsou popel, prach . . . ni památky už po nicn hnedle není.

Dnes duše naše spřízněné — pokorní publikáni,
se hroutí, Kriste, před Tebou ve lítostivém lkání.

A diví se, že dlouho tak na Tebe nevzpoměly
a trnou, dřív že bohy své ve světě chtíti měly.

Tvé dlaně, hřeby zbodené, nám dneska cíle značí.
Chcem za Tebou. O, pomoz nám, at noha pevně kráčí!

Jan Šanda.

Marie Antonie,
její život a literární tvorba.

Napsal TOM. JOS. JIROUŠEK.

(Dokončení.)

Marie Antonie byla žena šlechetná, duch klášterní sestry sv. Kláry, Anežky Pedálové, nadarmo na ni v jejím mládí nepůsobil. A také slova otcova, která často slýchala, zůstavila v jejím srdci i paměti karakterní křesťanský ráz. A otec její, jak předem bylo uvedeno, byl muž na výsost nábožný, a tu, jaký div, že zdárná dcera dbala o to, státi se hodnou jeho příkazův.

Slyšme, jak na obavy Marie Antonie odpověděl její otec před blížící se smrtí svou. Prací a smrtelným bojem třesoucí se ruka jeho psala do kláštera Marii Antonii takto: »Mně milá dcero! Jest mi velice divno a líto, až se obávám, aby na tebe větší zármutek neupadl, než v kterém já jsem, pro tvé nade mnou darebné a právě hříšné naříkání. Jen sobě rozvaž a se upamatuj, že jsi posvěcena Pánu, a to, co jest oddáno Bohu nebo posvěceno, nemá se rmoutiti ani pro otce, ani pro matku, ani pro bratra, ani pro sestry, ani pro nic. »Nebo, kdo ty věci více miluje,« tak praví Kristus Pán, »není mne hoden.« Proto, má nejmilejší dcero, prosím tě, pusť to všechno od sebe a poruč mě do vůle Boží a nezdržuj už déle vůli Boží. Já bych tobě sám přál, abys ty tak připravena byla jak k hodině smrti tak ku zdraví. Mně umřít a živu být jest jedno; vůli vždy s Božskou srovnávám. Proto posledně tebe ještě prosím, netrap sebe a mne, nebo jsi oddaná a posvěcená Pánu, a požehnání tobě odesílám takové, jaké se na nejmilejší dítě otci patří. Měj se dobře, pros Boha, aby tě chránil od všeho zlého, zvláště od hříchův. — Josef, otec.«*)

Dvacet osm let žila Marie Antonie v kláštеře sester z řádu sv. Alžběty na Slupech, až dne 4. března r. 1831 překvapila ji smrt a učinila konec další její činnosti. Ve čtvrtek dne 3. března, když vykonala si svoje osmidenní roční duchovní cvičení, přistoupila k zpovědnici a složila celoroční — generální — sv. zpověď. V pátek, dne 4. března, byla u sv. přijímání, v poledne, mezi obědem, byla raněna mrtvicí — a do večera skonala.

Druhého dne po její smrti, 5. března r. 1831, psal Čelakovský Kamarytovi: »Přicházím tentokráte jako *zvěstovatel smutku a pro nás i pro milou naši vlast ztráty veliké.* Není zde více *anděla našeho* — Marie Antonie. Dnes ráno mi tuto truchlivou zprávu přinesla služka z kláštera, a právě sám z toho zarmouceného místa přicházím, kde všude okolo mne se rozléhal pláč a kvílení. *Svatý a nábožný byl její život.* Jáť pak jsem měl nejvíce příležitosti, *tuto šlechetnou, spanilou a Bohu milou duši poznati.*«

Pohřeb konal se třetího dne z kláštera do Olšan na druhý hřbitov. Zde pohřbena byla Marie Antonie, kde tolik vlastenců a buditelův národa uloženo bylo v lůno drahé vlasti, pro niž byli

*) »Lumír,« č. 1. r. II. str. 5. 1874. Praha.

tolik trpěli a pracovali. Pohřbena byla po levé straně u zdi, avšak hrob její, ačkoliv označen pomníkem s nápisem věnovacím, který psal sám Čelakovský, bohužel se nám nezachoval, jako hrob Puchmajerův a j. vlastenců.*)

Hrob Marie Antonie se nám nezachoval, ale co zde po ní zbylo, jest její rodný domek »U hrnčířů« ve Vratislavově třídě č. 24. st. v původním stavu svém, jak v něm Marie Antonie žila u svých rodičů do 22 let, než odešla do kláštera. Druhé místo, které nám naši první spisovatelku českou připomíná, jest sám klášter sv. Alžběty na Slupích, kde žila od r. 1803 do r. 1831.

* * *

Zbývá mně zmíniti se ještě o literárním působení Marie Antonie. Četl a prostudoval jsem veškeré její práce ve verších i v próse — a mohu říci, že literární svou tvorbou, jak v ohledu uměleckém tak i vypravovatelském, stála Marie Antonie na té výši, na jaké se tehdáž nacházeli všichni buditelové národa — jako spisovatelé a básníci. A co více, kdo pilně a se zájmem pročetl spisy Marie Antonie, ten zajisté byl překvapen, co v nich *ušlechtilosti duševní*, co v nich *křesťanských názorů* ve formě umělého vyprávění jest podáno.**)

Tak na příklad její první dílo pro lid, povídka »*Serafka*« z roku 1826, jak ta krásně je psána! Jaká to v ní krásná česká řeč, co v ní dojemných obratů v ději! A víte, čím ta povídka jest? Není ničím jiným než nádhernou biografií Marie Antonie! Tam máte celý její život od kolébky až ku klášteru. Čtete-li celý ten děj jejího mladistvého života do dvaadvaceti let jejího stáří, musíte užasnouti nad oním oduševněným křesťanským zjevem. Mohu říci, že na tehdejší dobu »Serafka« Marie Antonie pro její něžnost, skladbu a duševní procítěnost křesťanskou jest nejnádhernější českou básní v prose, jest prvním uměleckým skvostem v literatuře české! Kdyby byla Marie Antonie nic jiného nenapsala nežli tento malý spisek, již tím pro všecky věky byla by si zabezpečila zvučného jména mezi českými spisovateli, básníky a buditeli národa.

Avšak Marie Antonie napsala více krásných věcí; její »*Myrrhový věneček*« nezadá si mnoho, co do uměleckého provedení, romantismu a krásy v řeči i slohu, od spisku právě oceněného.

V »*Myrrhovém věnečku*« přední osoba povídky, pod jménem Celestínka, jest vlastností tak ušlechtilých a vzorných, že jest nám ku podivu, jak karakteristicky dovedla psáti Marie Antonie. Její osoby v povídkách mají při sobě všecko, co člověka činí ušlechtilým, milým a společenským. Začátek i konec jejích povídek nás překvapuje harmonickým souladem, vzájemnou spoji-

*) »Lumír,« r. II. č. 2. str. 21, 1874. a Čelakovského »Sebrané spisy«, str. 520, r. 1869.

**) Pracuji právě na ocenění »Literární práce Marie Antonie«, jak již dávno naše první spisovatelka si toho zasloužila.

tostí a vždy přerozkošným zakončením. Děj v jejích povídkách je tklivý, ale uchvátí nás, že počneme-li čísti, neodložíme již knížky, až ji dočteme.

A poslední práce její z roku 1830 »*Keř rozmarínový*« vyniká vedle děje vypravovacího i několika pěknými a dojemnými částmi básnickými. Podám z ní malou ukázku, jak Marie Antonie básnila. Jedna z hrdinek jejího románu, slepá dívka Gabriela, přeje otci k jeho jmeninám těmito slovy:

O jak plesám, jaké žiji blahodějné chvíle!
Jaká radost dnes duše se zmocnila!
Srdce, druhdy stísněné, dnes tluče volně, mile,
vás otče! bych s jitřenou již poctila.
Pro Vás duch můj k nebi prosby line,
ze všech stran ať Vám vždy blaho kyne!

Otče drahý! v moje útlé srdce péčí Vaší
city svaté snažil jste se vštípiti,
ducha, jehož světa bouře i zlé vášně plaší,
a nebeské jste ctnosti toužil vzbuditi.
Za ty péče věrné a starosti
Pán Vám odplať věčnou blažeností!

Osud krutý ať Vám nezvráskuje čelo něžné,
jež vědomí dobrých činů zjasnívá;
Všemohoucí! rozmnož v číslo mnohé roky běžné
otci! Naň ať se vždy štěstí usmívá!
Pak dej, bych k radosti jeho žila,
náboženství a ctnost jenom ctila!

I v podzimním věku jeho doprovázej kroky
cestou něžným kvítím krásně zdobenou,
v spokojenosti lůně, mnohé když přežije roky,
nech mne v lepším světě s Ním být spojenou,
kde svatí proň věnce slávy vijí,
Jej ať uzřím — a s Ním věčně žiji!

Kdo při tomto přání Gabriely nevzpomněl by si na Josefa Pedála a jeho velikou lásku k dceři Marii Antonii? Čtenář románu »Keř rozmarínový« táže se sám sebe: Zdaž neměla Marie Antonie při psaní těchto blahopřejných veršů na mysli svého milého otce — a zdaž její slova, pronášená Gabrielou, nenáleží i jemu?

Nejdojemněji však a v plné poetické síle poznáváme básnickou tvorbu Marie Antonie ve zpěvu, v němž za zvuků harfy běduje slepá Gabriela nad svým osudem:

Mne obkličuje temná noc,
mé oko rouška pokrývá;
oblohy pohled přívětivý
se darmo na mne usmívá.

Radostné slunce a hvězdy tam
pro mne nesvítí více;
pro mne nepěstuje zahrada
ni louka kvítků tisíce.

Když lůno máje se rozvine,
měníc květnice v ráje,
mně divy vznešené přírody
jsou jen co smutné háje.

Když se stavívají oltáře
na den Božího Těla,
nelze mi je kvítím zdobiti
tak, jak bych ráda chtěla.

I lidská spanilá podoba,
obraz Božských milostí,
ve mne jen smutně rozvlažuje
pramen nových žalostí.

* * *

Mne obkličuje temná noc,
mé oko rouška zakrývá
a přec mou duši nebeský hlas,
kdy truchlím, mocně těšívá:

»Utiš se, utiš, dcero má,
tam vzejde tobě zoře,
a v radosti se promění
tvé trápení a hoře.

Kde věčně blahý máj rozkvítá,
kde pramen teče slasti,
tam tobě nové jitro vzejde,
tam v nebešťanů vlasti.

Pročež utiš se, dcero má,
tam Boha v plné záři,
když smrt s tvých očí závoj strhne,
od tvaře spatříš k tváři.«

Tento zpěv slepé Gabriely, tato perla českého veršovnictví v době buditelské nejvzácnější, pojišťuje Marii Antonii přední místo mezi básníky zvučných jmen, jakými se honosili: Fr. Lad. Čelakovský a Frant. Vlastimil Kamaryt. Nechť vezme kdo do rukou poetická díla buditelů národa našeho do roku 1830, tedy před 80 lety, a dá mně za pravdu. Po těchto básnících přichází teprve Karel Hynek Mácha.

Památka Marie Antonie v národě českém nevyhyne, jméno její zaznamenávají pro věčné časy lexikony, a nově se probouzející katolický lid český, z jehož řad Marie Antonie vyšla, roznese v celý národ český její jméno jako buditelky národa, jako první jeho spisovatelky a básnířky. A proto jejím snahám, její činnosti a její památce budiž čest a sláva!

V boj vítězný!

Kdys Dobro Velké v boj se dalo se Zlem,
jež jako vlny zaječelo: »Ukřižuj!«— —
A od té doby církev kříž má žezlem
a Kristus zasvěcuje každý zápas svůj,
ať v písku arény se kdysi odehrával,
jenž svitem živých pochodní tak rudě plál,
ať filosof boj nový vyvolával
neb politik jej ve svůj program psal.

Tak ze staletí dávných v nové věky
jde církev — vítěz slavným pochodem
jak sílil by ji stálý zápas odevěký,
v němž někdy krví rudla ruka, zbraň i zem,
v němž někdy národ v šanc svůj život dával,
jsa zmámen hesly cizích bludů slov
a místo slávy Boží smrt svou vyhledával
když církvi Kristově chtěl uchystati rov!

A dnes? — O není, není jinak v zemi,
již s pýchou rájem zovou naši básníci!
Snad rájem — když se zdobí jara haluzemi
a zlatý klas když vine ve kštici;
však kolem boj a zápas, jako jindy býval
a na bojiště stále nové pluky jdou
a škůdců víry stále mocný příval,
by přemohli tu naši Matku vítěznou!

Jsme na stráži! Jen zlosyn nehájí své matky,
jen slaboch ustoupí, kde v před by brát se měl
jen nedbalec své rozmrhává statky,
v nichž otec svého rodu čest a slávu zřel!
My církve synové v čin, ideu i slova
své Matky vítězné jak v spásy velký zdroj
se pohroužíme před tím bojem znova
a Kristu zasvětíme ducha svého zbroj!

A marné budou, jak po celé lidské věky,
a v Boha doufáme, co státi bude svět,
ty tisíceré zloby, vřavy, hněvu skřeky —
z vítězných věnců nedáme ni list ni květ
i kdyby proti černým barev horda celá
v ráz spojila se jak ve falanx nezdolnou!
Nás Církev Matka políbila v čela,
vy politiky hůl svou zlomte maršálskou!! — —

Jan Voborský.

Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě.

Napsal JAN HALOUZKA.

(Pokračování.)

Nástupcem Slavíčkovým stal se *Václav Stach* r. 1787, kterýž svou ne příliš ušlechtilou povahou a svým svobodářstvím více poškodil. Pastorálku *Chládkovu* zavrhl, a sám z němčiny dosti nedokonale přeložil knihu o předmětu tom jednající, v níž veřejně vyznal, »*že zubožený jazyk náš podle povážení jeho nikdy více té dokonalosti dojíti nemůže, kterouž německá řeč již skutečně má.*«

Člověk tento, jak sám *Brandl* doznává, úskočnou povahou svou štval profesory proti ordinariatu a rozkol v profesorstvu rozsíval. Vyznával o sobě, že není ani katolík ani luterán, ale kacíř — ačkoliv se při tom dobře má. Uslyšel, že Dobrovský se chce dáti vysvětiti; napsal Dobrovskému 20. srpna 1786: »Wie geht es denn mit Ihrer Herrgotellmacherei? Ich wollte Sie einmal sehen, herzlich müsste ich lachen!« — A když potutelníku tomu oznámeno bylo, že jest Dobrovský vysvěcen, zaslal list 26. prosince 1786 novokněži obsahu tohoto: »Eine halbe Stunde brauchte ich zu meiner Erholung nach dem ausserordentlichen Staunen über ihre That. Und ich glaube es noch nicht, dass sie Priester sind . . . Also Herr Pater, lassen Sie sich unsern Herr Gott recht gut schmecken. Vermutlich haben Sie schon heute die drei Messen gelesen, wovon ich nur eine einzige zu mir nahm.« — Zlolajník ten napůsobil mnoho škody a pohoršení; pro utrhačská udání byl r. 1799 s profesury sesazen, a vykázanou pensí tří set zlatých obdařen.

Na místo uprázdněné dosedl výtečný kněz a spisovatel český, *Frant. Polášek*, jehož započítává *Ježek* mezi přední buditele národního vědomí na Moravě, a jenž patřil za tehdejší doby do řad kněží rigoristů, odsuzujících vlažnost josefinistů. A proto, když Polášek jmenován byl vicerektorem semináře Hradišťského, napsal dvorní rada *Zippe* Dobrovskému: »Praví se, že Polášek náleží sektě tamnějších tak zvaných fanatických rigoristů. To by nebylo dobře, a kdyby se mu zachtělo rigorismus znovu podněcovati, bude veta po něm; neb tito lidé jsou zde ve Vídni úplně nenáviděni. Zdali se jim nekřivdí, nevím, ježto ani jednoho z nich neznám. Buď si však jakkoli, v semináři nesmí řeč býti ani o laxismu ani o rigorismu, a v morálce nerozhoduj ani Augustinus, ani Jansenius ani Buchenbaum, nýbrž rozum a evangelium«.

Polášek přednášel r. 1800 a 1801 pastorálku *česky* a německy, jak matrika universitní prokazuje. Znal se v jazyku českém; vydal r. 1791 *Písmo svaté »Nového Zákona«*; dále *»Výklady na sv. evangelia«*; *»Příklady nebo křesťanské mravní učení v příkladech na každý den v roce«*; *»Pravé poznání Boha«*. —

Po roku 1801 přednášeli profesoři pastorálku *německy*, od roku 1804 *latinsky*.

Dle zprávy Ježkovy bylo roku 1806 vydáno nařízení, aby se obojí stolice umění pastýřského spojila; přednášky měly konány býti latinou, ale vypracování homiletická měla býti pořizována dle národnosti bohoslovců buď českým nebo německým jazykem. Ale i to přestalo, když dvorním dekretem z roku 1812 zavedena byla německá kniha o nauce pastýřské od dra. *Ondřeje Reichenbergra.* Ačkoliv byla vydána r. 1818 pro Moravu kniha *Powondrova*: »*Systema theologiae pastoralis*« — přece uznáno za správné od latiny upustiti, ježto již r. 1815 a 1816 dvorními dekrety bylo na to poukazováno, aby se u bohoslovců studium řeči materské pěstovalo. Než zákony ty byly jen na papíře a prakticky nebyly prováděny.

Až arcibiskup olomúcký kníže *Maximilan Josef Sommerau-Beckh*, qui seminarium clericorum olomuc. ampliavit, rozkázal, aby v semináři olomúckém německým kandidátům *čeština* byla přednášena; po tři roky poslouchali bohoslovci výklad o české mluvnici, a koncem každého roku podrobovali se zkoušce.

Tou měrou bylo tedy o naše bohoslovce a jiné studenty postaráno. Co synek naučil se od matky své, *to za čtrnáct let studií zapomenul.* Za studií ani česky mluviti nesměl, aby nebyl veřejně posmíván. Kdo nezná těch titulů, kterýmiž ctěni byli Moravci: fauler Hanak, dummer Hanak (tak dělo se všeobecně v okolí olomúckém). Hoch nemaje ještě zmužilosti sebe hájiti, umlkl, a tak všechna národnost, cit a láska k mateřštině byla v nejútlejší mladosti udušena, potlačena. A jaké to mělo další následky? Kněz, neznající řeči lidu, měl lid učiti, jemu kázati, jej na dobré cesty přiváděti! Ještě dnes mohou nám starci vykládati, jak tomu neb onomu panáčkovi a jeho kázáním se nasmáli! jak lehkomyslní a darebáci se na podobná kázání těšili, aby mohli slovo Boží pro nezaviněnou neznalost jazyka lidu takového kněze zlehčovati, — jak jdouce z kostela, nevykládali o pravdách svatých, ale o tom, co v kázání k smíchu bylo! Tažte se, proč jest ta či ona farnost tak zkažena, a poznáte, že příčinou všeho toho, že působili tam po výtce kněží německy vzdělaní! Lid jim nerozuměl, lid k nim nepřilnul a tak ochládl.

A proto blahořečíme těm, kdož pečovali o to, aby byla mládež naše mateřštinou vzdělávána — šlechtěna! Blahořečíme faráři a direktoru piaristického gymnasia Strážnického *Jiřímu Guthovi*, kterýž hleděl ve studentstvu lásku k národu vzbuditi; on dal jim první písně Pícckovy; on předváděl studentům Prahu v obrazích s českými popisy; on učil je znáti vznešené výtvory ducha Palackých, Chmelenských, Jablonských a Čelakovských! Vedle P. Gutha byl ještě jeden vynikající muž ve Strážnici, Příza, kterýž dědictví své statku Konického nastoupil, získav tím více příležitosti o dobré věci se zajímati, o blaho národu pečovati. U něho vyložena byla »Slávy dcera« a české časopisy; tam ozývaly se české hovory a písně. Blahořečíme děkanu Přerovskému *Františku Navrátilovi*, kterýž zvláště roku 1848, když Přerované v krátkozrakosti své chtěli všechno, ale především školy zněm-

čiti, postavil se tomu na odpor, ač mu proto mnoho trpěti bylo. Šlechetný to kněz, jehož snahám má Přerov děkovati za krásný klášter školních sester a *Morava za první klášter v mateřské řeči působící*, jakýž do té doby snad ani v Čechách nebyl; kněz, jehož zřetel dávno mířil k Velehradu, jenž otcovským provoláním všemu kněžstvu v dekanátu proklestil sám osobně cestu na Velehrad v slavném průvodu kněží a věřících z celého děkanství.

Divno, že za tak neblahých poměrů vzepjaly se ty ujařmené duše našich olomúckých bohoslovců, a střádaly si na svou českou knihovnu. Byly to sice chatrné počátky (jak poznamenáno v denníku) jako to vědomí národní chatrné bylo. Odebírány byly: »Květy«, »Včela«, »Pražské Noviny« . . . a ty ukládali pro své nástupce. Nejštědřejší podporovatelé knihárny té byli: *kněz Bedřich Silva-Tarouca* (zasílal peníze i knihy); *Vyhnánek, Vlk, Omasta, Láska, Holeček, Stolička* a jiní. Penězi zvláště přispívali: *baron Königsbrunn, Bečák, Ottava, Sobek, hr. Stadnický, hr. Coudenhove, hr. Belrupt, Navrátil.*

Všichni alumnové přispívající k založení a rozmnožení knihárny tvořili společnost »*Literaturverein*«;*) a jen ti mohli kněh užívati. Tolik známo z let 1839/40—42/43.

Již tehdy ustanovovali sobě členové svobodnou volbou *knihovníky*, jak dosvědčuje následující řada:

Roku 1839/40 byl prvním knihovníkem *Ondřej Br.* (snad Brázdil). Příjmů peněžitých se počítalo 51 zl. 38 kr.

Roku 1840/41 byl knihovníkem *Josef Otáhal*; příspěvků bylo 57 zl. 56 kr.

Roku 1841/42 nastoupil *Štěpán Navrátil*; peněz sebral 20 zl. 14 kr.

Roku 1842/43 *Martin Navrátil;* příspěvků bylo 39 zl.

Roku 1843/44 *Karel Omasta;* poznamenal příjmů 61 zl.

Roku 1844/45 *Leopold Otáhal;* není poznačeno, kolik vybral. —

Roku 1845/46 *František Poslušný*; dne 6. března 1846 učinil vklad 20 zlatých pro knihárnu do »Matice České«.

Roku 1846/47 *Karel Kaštil*; není v knihách nic poznačeno.

Roku 1847/48 *Černošek*; zaslal třetí vklad do »Matice České«.

Roku 1848/49 *L. Vacula;* potratily se některé knihy.

Roku 1849/50 *Antonín Dudík*; poslal 40 zl., poslední vklad do »Matice České«, čímž stala se knihovna zakladatelem pod číslem XLII. — Založil nový katalog a nové číslování kněh, dle něhož dosahoval počet kněh až do 583, nečítaje mnohá díla vícesvazková pod jedním číslem zahrnuta. Příspěvků bylo 89 zl. 30 kr.

Roku 1850/51 *František Malota;* rozmnožil knihovnu až do čís. 658. Dne 24. března 1851 dostala knihovna příspěvek 47 zl. od p. kardinála Maxim. de Sommerau-Beckha. Za tento dar zapsala se knihovna za úda do dědictví sv. Jana Nepomuckého v Praze pod čís. 2860/115, a do dědictví sv. Cyrilla a Methoděje

*) Viz spis můj »Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě.« Díl I., str. 62.

v Brně pod čís. 142. — Dne 30. července 1851 sepsány byly stanovy knihovny, kteréž platily do 20. června 1865. Přijato bylo 125 zl. —

Roku 1851/52 *Josef Bilčík*; kněh počítalo se do čís. 803. — Přijato bylo 63 zl. 28 kr.; vydáno 61 zl. 29 kr. —

R. 1852/53 *Vincenc Sedlák*; sebral 75 zl. 25 kr.; vydáno bylo 63 zl. 45 kr. Prodány byly všelijaké menší knihy a maličkosti, které více pro lid venkovský než pro bohoslovce se hodily.

R. 1853/54 *Jan Pytlíček*; až na dva — všichni bohoslovci podporovali knihovnu. Peněžní příspěvky dostala knihovna též od vpp. *Dudy*, *Dudíka*, *Drlíka*, *Krajíčka* a *Maloty*. Sešlo se 100 zl. 29 kr.; vydáno bylo 89 zl. 12 kr.

V letech 1854/55—1856/57 spravovali knihovnu: *Šimon Liškutín*, *František Augezdský*, *Frant. Gába*.

R. 1857/58 *Julius Chodníček*; sešlo se za něho příspěvků 52 zl.

R. 1858/59 *Josef Benda*; vybráno 73 zl. 10 kr.

R. 1859/60 *Ignát Ed. Vrba*. Nešetřením pravidel při půjčování kněh mnoho čísel se potratilo; příspěvky vzrostly na 45 zl. 80 kr.

R. 1860/61 *Vincenc Tesař*; snažil se zaopatřiti správný katalog; sebral příspěvků 59 zl. 31 kr.

Následovali až do roku 1864: *František Chudoba*, *Frant. Bauer*, *Frant. Hynek*.

Právě to *násilně ujařmované vědomí vlastenecké ve škole, vyšlehovalo na povrch alespoň v semináři*, kdež přece nebylo takovým nátlakem sráženo. Dostalo se tehdejší generaci alumnův olomúckých posily od kněží, stojících na výši doby — po vlastech slynoucích, jakými byli: *František Dvořák*, představený semináře; *Arthur svobodný pán z Königsbrunnu*, kanovník olomúcký; *P. Jeroným Lýsek*, vikář olomúcký a P. *Tomáš Bečák*, později superior semináře. — (Pokračování.)

Prázdniny.

A každý rok, jak z jihu ptáci,
ten sladký den se vrací, vrací,
kdy jásotu pln každý dům,
kdy opuštěny školní síně
a sterým hlasem ze svatyně
se nese k výši »Te Deum.«

I můj hlas zněl kdys v této písni —
a proto dnes mi hrdlo tísní
té slavné písně mocný zvuk,
mně tak je dnes, jak Adamovi,
když Ráj mu vzat, jak otrokovi,
jenž marně střásá pouto s ruk.

Ó sladké noci, sladká jitra,
kdy radost duhou září z nitra
té skotačivé havěti,
jež chutě buchty peče v písku
a z dýmu ohňů na strnisku
smí vzdušné zámky stavěti.

Jan Karník.

Cestopisná črta kněze-přírodozpytce o Londýně a Paříži.

Napsal DON LONGINOS NAVAS, S. J., profesor přírodopisu při koleji Sv. Spasitele v Zaragoze (Španělsko). Přeložil Napoleon M. Kheil.

Londýn.

Zvláštní to náhoda! V kupé, ve kterém jsem jel z Doveru do Londýna, sedělo nás sedm, každý jiné národnosti, ale žádný Angličan: Belgičan, Dán, Francouz, Španěl, Italián, Němec z Ameriky a Ind z Bombaye. Byla to »invase cizinců do Anglie«, jak podotknul Belgičan, kněz, jejž jsem před tím poznal na výstavě v Liège. Mluvilo se francouzsky, německy, anglicky a vlašsky.

Dojmů, jichž zažil jsem v Londýně, bylo tolik a tak milých, že bych si přál, abych byl na počátku svých vypravování, kdy pozornost mých čtenářů není unavena. — Promluvím co nejstručněji.

Jakmile vkročil jsem do Londýna, překvapilo mě nezčetné množství kočárů a omnibusů. »O páté hodině odpolední přijel jsem (zapsal jsem si 13. července) šťastně do tohoto obrovského města, kde — jak mi připadalo — sjely se kočáry z celého světa a všichni Londýňané vyjeli si na procházku v kočáře. Tolik jich bylo.« Jeden měl číslo 16.029, neboť jest v Londýně 40.000 kočárů nájemných a 10.000 obmnibusů. Pravil jsem si: jen samotní tito kočové se svými rodinami mohli by dohromady utvořiti město tak veliké jako je Zaragoza.

Přiznávám se, že mi od jakživa vše anglické nebylo právě sympatické, ale jakmile vkročil jsem do Londýna, tu — aniž bych toho byl pociťoval — znenáhla srdce se mi měnilo. Hned v první chvíli znamenal jsem v okrasách budov, sebe grandiósnějších, jakousi zdrženlivost a nevypínavost, která kontrastovala s dotěrnou okázalostí jistých měst ve střední Evropě. Později měl jsem příležitost pozorovati tutéž delikátnost a nevtíravost v krámech a výkladních skříních.

Hned prvního dne P. Jean Gérard, přírodopisec, člen »Linnean Society«, vypravoval mi, co událo v jedné z posledních její schůzí! Člen společnosti Mr. Masters měl dlouhou botanickou přednášku o rodu »Pinus« (sosna). Jiný člen namítnul přednášejícímu při obvyklé, po přednášce, debatě: »že ničeho nepověděl o vývoji,« načež odvětil Masters, že příčina toho je ta, že ničeho neví, čeho by pověděl, neboť z doby permské rod »Pinus« vykazuje druhy, jež jsou v témž stadiu vývoje, jako druhy dnešní. Na to povstal předseda společnosti, Mr. Wins a pravil, že některé theorie — ježto se neustále mění, ač bádání snažilo se dospěti k výsledkům ustáleným — zdají se býti založeny jen pro mládež a ne pro muže zralé a přemýšlející. »Totéž — doložil — co slyšeli jsme zde o rodu Pinus, dalo by se také tvrditi o jiných rodech rostlinstva.« Nebylo lze znamenati, že by shromáždění nesouhlasilo.

Jakého jsou smýšlení zdejší přírodopisci, pozoroval jsem v *britickém museu* (British Museum), obyčejně zvaném »South-Kensingtonském«.

Když jsem vstoupil sem a zpozoroval v ústředním sále sochu Darwinovu, postavenou na schodišti, vnutila se mi myšlenka, že zde, po celém museu, vládne asi idea transformismu. Ale nebylo tomu tak. Sochu Darwinovu sem postavili, protože byla již hotova a venku — ve volném vzduchu — ji nechati nemohli. Byl jsem třikráte v Museu, ztráviv zde celkem as 15 hodin, a dobře jsem si všímal nadpisů, některých přímo vyzývavých, a soustřeďoval jsem svou pozornost k transformismu; než pátrání moje nevedlo k ničemu.

Přede vším vytknuto budiž, že uspořádány zde mají řády živočišstva stále tak, že vycházejí od formy nejvyvinutější k nejméně dokonalé, tedy pravý opak způsobu, jaký oblíben jest u transformistů.

V nadpisu při řádu »*Primates*«, zajisté svůdném, praví se zdrženlivě: »Podstatné vlastnosti, jež liší člověka a staví jej na místo isolované mezi živoucími tvory, nespočívají na jeho struktuře tělesné! Anatomicky líší se od ostatních »Primátů« v první řadě: velikostí lebky u porovnání s líci, nepatrnějším vývojem zubů očních čili špičáků, úplným přizpůsobením se páteře k postavě kolmé a nedostatečnou schopností palce u nohy, oddělovati se od ostatních prstů.« Takto nikdy nemluví transformista a tím méně, je-li zároveň materialistou, jakým zpravidla jsou.

Jiný druh protestace shledávám v nadpisu *Familia Hominidae*: »V této galerii vystaven jest člověk výhradně ze stanoviska zoologického, to jest k jeho struktuře tělesné.«

Jiný případ. Ve výstavě modelů mozků čtu: »Model lebkové dutiny gorilly. Pozoruhodna nepatrnost objemu, byť i porovnávala se s lebkou Australčana.«

Čeho více? Při řádu *Marsupialia*, velmi se hodícím, čtu delší výklad, ale ani slůvkem nenaráží se v něm na transformism. Vizme podřád *Artiodactylidae* — nic. Podřád *Perisodactylidae* — který přímo provokuje, pravá to pochoutka jistých profesorů, ale ani tu nejmenší narážka.

V přízemních místnostech měl jsem potěšení pozdraviti úctyhodného starce Mr. *W. F. Kirby-ho*, kustoda v oddělení entomologickém, který právě pracuje na revisi rovnokřídlého hmyzu v Museu. Zde poznal jsem též jiného znalce hmyzu Mr. Malcolma *Burr-a*, který mne pozval, abych se přišel podívat na jeho sbírku škvorů, zajisté jednu z nejlepších, které existují, a to od doby, kdy mu zanechal slavný specialista Bormans svou sbírku. Mr. Burr*) byl tak roztomilý, že mi daroval ze své sbírky více jak 30 druhů. A potom říkají: »Od Angličanů nelze dostati ničeho.« Já zatím toho dostal mnoho a to maje toliko skromnou naději, že se budu moci odměniti.

*) Mr. Malcolm Burr je velikým ctitelem Slovanů; cestoval v Rusku, Bulharsku, Srbsku a Černé Hoře, i zabývá se srbštinou. Navštíviv jej v Londýně, musil jsem na rozloučenou napsati mu do pamětní knihy několik českých slov. (Poznámka překladatelova.)

V přízemí musea veliká podívavá jest na kostru fosilního obojživelníka *Diplodocus Carnegii*, měřícího 25 metrů délky. Ježto sály geologických sbírek nestačily, musila kostra býti umístěna v oddělení zoologickém. Daroval ji museu Severo-Američan Carnegie r. 1905. —

V prvním patře, v pracovně ornithologické, dr. R. Bowdler Sharpe by tak laskav a demonstroval mi proslulé vejce ptáka Plautus impennis, které stálo přes 7000 franků. Skříní se zásuvkami je zde nekonečná řada. Mají v nich asi 500.000 exemplářů vycpaných ptáků, jež jsou zde vyloženy jako cihly, jeden na druhém. V některých sálech lze čísti vybídnutí, aby si navštěvovatelé zásuvky povytáhli, aby přikrývky odstranili, aby záclony pozvedli, chtí-li předměty lépe viděti a tu a tam bylo lze spatřiti někoho, kdo kreslil nebo maloval některý z četných těch předmětů, který stál za vyobrazení.

S panem Burrem navštívil jsem *Zoologickou zahradu*, o které povím jen, že nedá se porovnati se žádnou z těch, které jsem dosud viděl. Jest »non plus ultra« *snad všech zoologických zahrad světa*. Nejvíce mne překvapily galerie plazů a mořská akvária, druhy rodů *Ceratodus* a *Gymnotus*, ty obdivuhodné Actinie — slovem archa Noemova. Papouškové zde jsou ve volném vzduchu v obrovské voliéře, tak veliké, že v ni místa má mnoho stromů a zde ten žvatlavý národ papoušků poletoval, jako by se nacházel kdesi v pralese tropickém.

Nedaleko Musea jest *Imperial Institute*, stejně velikolepý a do nesčetnosti předmětů z kolonií anglických a zejména z Indie. Kroje, koberce, hedvábné látky, nábytek, zbraně, sochy, umělecké výrobky nahromaděny jsou v nekonečných sálech v takovém množství, že daleko předčí Museum vídeňské, kterému jsem se tolik obdivoval.

Celkem v Londýně byl jsem nasycen, dovedem-li užíti tohoto výrazu, a to tou měrou, že měl jsem pocit, že po Londýně nic nebude s to, aby ve mně vzbuzovalo chuť dívati se dále.

Nicméně nové dojmy působily na mne ve Francii.

Paříž.

Z Londýna přišed do Paříže, připadal jsem si, jako bych z města šlechticů sestoupil do bydliště měšťanů. Ten byl první dojem, jejž jsem pocítil. Připomenu-li k tomu, že nad míru smutný je mravní stav Francie, že narazíme na nestoudná vyobrazení a představení každé chvíle, pak je pochopitelno, že hlavní město Francie, jinak pro mnohé tak krásné a vábné, mně bylo nesympatické, ba — budiž mi odpuštěn výraz — odporné. Proto pospíšil jsem si, abych se opět odtud dostal. Přijel jsem 19. z večera a 25. z rána jsem zase odcestoval.

Nelíbily-li se mi věci, osoby za to, s kterými měl jsem činiti, mne okouzlily.

Museum zoologické, po mém soudě, nemůže býti horší. Přítel, který mne doprovázel, zavedl mne do jakéhos kouta a doložil:

»Zde podívejte se! Jaké to krásné exempláře! Přečtete si ty nápisy.«

Bylo prostě nemožno. Světlo bylo tak sporé, že nebylo lze rozeznati předměty.

»Pojďme jinam,« řekl, »zde se podívejte na tuto vitrinu.«

Neviděl jsem ničeho. Světlo, reflektující na tabuli skla, překáželo pozorování.

Žár lásky k vlasti vzňal se v jeho francouzském srdci a proto jal se stěžovati si na nehorázné nedostatky, na nepraktičnost budovy, která nepředstavovala *Museum*, ale *pomník*, jaký si vymyslil architekt. Podotknuto budiž, že mnoho předmětů, ba celá oddělení, jako střední, kde vystaveny jsou větší ssavci, jsou nepřístupny navštěvovatelům. Nicméně viděl jsem dosti krásných věcí, začež díky zasluhuje assistent musea, Mr. Lesne (vyslov: Lén).

Herbáře naproti tomu jsou vší chvály hodny. Jsou bohaty a výtečně konservovány. V oddělení »zjevosnubných bylin«, jež čítá statisíce exemplářů, byli mi společníky Mr. Hua a jeho assistenti Bonnet a Gagnepain.

Znamenitým bylo by *Museum srovnávací anatomie*, kdyby zde bylo více dbáno studu a nevystavovaly se věci, hodící se výhradně do laboratoří a odborných studoven.

Velice chatrnou připadala mi *zahrada zoologická*, ač je zde dosti zvířat; ale celé rozdělení, ta opatření hygienická a úprava, to vše mohlo by býti mnohem lepší. Připomínala mně zoologickou zahradu barcelonskou, která nemusí ničeho záviděti pařížské, až na to, že nemá tolik exemplářů.

Rovněž mne neuspokojily *skleníky*, které nejsou ani elegantní, ani rozsáhlé a kde nahromaděny jsou byliny, jež by věru zasluhovaly, aby se stkvěly v lepších místnostech.

Fontainebleau.

Musil jsem navštíviti Fontainebleau, nejenom abych sbíral lišejníky ve »velikém lese«, kde tolik krásného našel Nylander, nýbrž abych také osobně poznal specialitu v rovnokřídlém hmyzu pana Finot-a. Sbírka jeho jest bez odporu jednou z nejlepších, které existují a co do krásy exemplářů dá se s ní porovnati jedině sbírka Kheilova v Praze. Pozdržel jsem se u pana Finota dva dny, podaroval mne velikým počtem hmyzem síťokřídlého a rovnokřídlého a podnikli jsme vycházku do lesa, botanisujíce. Pochlubil se mi statný ten starý pán, že každého exkursionistu vycházkou do lesa unavil. Na mou věru, já jsem se mu nepodal, ale jeho jsem také neunavil, přes to, že čítal 65 let. Bůh jej zachovej při dobrém zdraví ve prospěch vědy!

Již ve Fontainebleau započaly se mé letní exkurse přírodozpytné, i není, o čem bych vypravoval. Ničeho nového, ani zajímavého nemám pověděti o svých zastávkách v Saint-Etienu, v Lyonu, v Perpignanu a v Amélie-les-Bains, kde jsem se zdržel, botanisuje po stráních, právě v den sv Ignáce, dne 31. července, k údivu pana faráře, načež přes Prats de Molló a Camprodon, dne 1. srpna vstoupil jsem opět na milovanou půdu španělskou.

Momenty.

Co mám Ti říc'? — Vždyť mluvím pouze slovy
slabého člověka, jenž neumí
vzít harfě ton - ni píseň zpěvákovi — —
Co mám Ti říc? Že hvězdou byl jsi mi
v bludišti života? Sny krásnými
že provázel's mou noc k svítání rána? —
Že květům vůni dal's — že hrůzné tmy
jsi světlem zulíbal — V něm jabloň planá
uzrála v jedlý plod — Sten v jásot: Chvalte Pána!

Jak zlatý motýl v luzných snech se vznášel
čarovný pták — vždy výš — až k slunci vzlet' —
a v jeho paprscích své štěstí našel — —
Spit Světlem — oněměl — a v slzách vzhléd'
k nesmírným obzorům — a nechtěl zpět — —
On nechtěl zpět, však přece jíti musil —
a nikdo nedovedl rozumět,
když zazpíval o štěstí, jehož zkusil —
jak exotický květ — jenž prudkou vůní — dusil — —

Pohádko má! — Jdu v slzách za tvým stínem
omámen hudbou znikajících ech —
spit úsměvem a zlákán vlídným kynem —
Ó kolikrát již malomocný vzdech
otrávil píseň mou na zprahlých rtech —
O kolikrát můj duch se pyšně vznášel
hvězdnými sferami v nádherných snech
půlnočních úplňků — až s jitrem zašel
v páprscích Východa — a v Slunci Světlo našel — —

Pohrdám čím? O kletbo pyšných cílů —
krvavých vítězství — jimž v patách jdou
zoufalé výkřiky: Nad naší sílu! —
Pohrdám slzami — pohrdám mzdou
jidášských polibků — pohrdám hrou
falešných nástrojů — pohrdám lůzou
žebráckých obzorů — — kéž zahudou
mé nápěvy! Kéž křišťálovou drůzou
proletí paprsek — Štkám radostí — a hrůzou! —

Radostí štkám — a vlastních slov se lekám —
Nadlidské důsledky — jak přísný stín
hradebních cimbuří — jež těžce stékám — —
A drahocenné perly do hlubin
mne volají — Zápachem prudkých vín
se potácím — Ne! — Stoupám do závratí
oblačných vrcholů, s nichž zpívá čin
o útrapách -- šíleným vzmachem schvátí
do náručí svůj sen — a chápe, kdo jsou Svatí! —

O dědicové Království a Slávy!—
Záhadní cizinci! Vám závidím —
ač neznám závisti -- Laur Vaší hlavy
jest vzácnější, než malicherný dým
nicotných zrn, jímž štětec, ton či rým
básníka odmění — kde duch se svíjí
záchvaty milosti — kde vítězstvím
jest triumfální pout — a harmonií
výkřiky bolesti — Tot pohár, z něhož piji! —

A tisíckrát jsem jako orel vzlétl —
vždy zaplakal jak žebrák — To když z hvězd
žalostný los chorého plavce smetl
v prach lidskosti — by odpykal svůj trest
za příliš strmý cíl — nadlidských cest — —
A přec' — to vím — ač tisíckrát jsa sražen —
tisíckrát vzkřísím suchou ratolest
k radostným rozkvětům — slzami svlažen —
vítězstím usmířen — Ó kéž! — Pak zemru blažen! —

Václav Poledne.

Růže.

Ó růže bílé, růže rudé krví,
ó jak jste šťastné v předčasné své smrti,
jíž často vítá vás den žití prvý,
kdy přijde člověk, zlomí vás a zdrtí.

Vás v jitru utrhne, a když se stmívá,
již v prach vás vrhá v tupém pohrdání,
a s klidem bez slz ve váš hrob se dívá,
vždyť nebolí ho vaše umírání.

Tak jarní den, jenž k životu vás budí,
hrob uchystá vám, týž den zří vás zmírat— —
—Jen jaro hřeje — podzim vždy již studí— —
když úkol dokonán, proč osudu se vzpírat! ?

Vám není přáno v jeseň k plodům zráti —
vždyť v úkol váš i chvilka stačí krátká.
Ó není bolestné vždy záhy umírati,
a předčasná smrt přece někdy sladká—

Ó růže bílé, růže krví rudé —
vždy sladce mře, kdo jiným dal své žití — —
Vím, sláb že jsem a síly mé že chudé —
a přece chtěl bych stejně, jak vy mříti.

Václav Zalud.

Antonio Fogazzaro.

K jeho úmrtí napsal FR. H. ŽUNDÁLEK.

(Pokračování.)

Malý svět nové doby.)*

Z kruhu náboženských záhad, z historicko-politického rámce vrací se Fogazzaro v druhém díle své trilogie do své říše, do světa krasocitu novým románem »Piccolo mondo moderno« (Malý svět nové doby), jenž vyšel r. 1901. V něm spisovatel přejímá opět thema »Daniele Cortise«, totiž lásku dvou lidí, kteří si nesmějí náležeti, a politika, která má pomoci hrdinovi k záchraně. Politický a společenský život malého města v horní Italii, k němuž autorovi patrně poskytlo látky jeho rodné město, jest líčen umělecky a se znalostí lidí. Avšak do tohoto světa vstupuje podle běhu času nový živel: mezinárodní, poangličený, nějakým způsobem zbohatlý, bez povolání, bez pevného sídla a bez pocitu sociální zodpovědnosti, zastoupený hlavně Jeanne Dessalleovou a jejím bratrem Carlinem. Jest zajímavé pozorovati, jak domorodá společnost stopuje tento živel s počátku s nedůvěrou, pohrdá jím a pomlouvá jej, ale konečně se přece dává zváti k slavnostním večírkům a klaní se přemoci peněžní. Tak ukazuje tento román, srovnáme-li jej s »Piccolo mondo antico«, přechod k novému pokolení, jak se také provádí v jiných zemích: milý domácí živel, básnicky zbarvený názor životní, vznešenost mravní i ve smýšlení se ztrácejí pro nesprávný ideál kulturní. (Schleussner 539).

Tento román má osm kapitol: Ab ovo (od vejce), V kláštеře, Zatmění, Commendatorova káva, Numina, non nomina (Zjevy, ne jména), Vena di fonte Alta (název letního sídla v horní Italii), In lumina vitae (ve světle života), Beze stopy.

Spisovatel uvádí nás do rodiny markýzky Nene Screminové, která tropí hluk proto, že se ztratilo vejce, a obává se, že ve čtyřicetidenním postě je někdo snědl. V Italii se totiž zachovává v té době ve zbožných rodinách tak přísný půst, že není dovoleno jísti ani vaječných pokrmů. K svému největšímu ustrnutí se doví, že je snědl její manžel. Tato historka s vejcem velice pobavila maloměstskou společnost.

Hrdinou tohoto románu jest Piero Maironi, který se narodil z manželství šlechtice Franca Maironiho z Brescie s osobou nižšího stavu. Jako sirotek od dětství byl přijat markýzkou Screminovou, svou příbuznou se strany kterési zemřelé markýzky Screminové, prababičky hochovy, provdané za Maironiho. Oženil se 17. března 1882 s jedinou dcerou Screminů, Elisou. Mladá paní byla však zachvácena těžkým mozkovým neduhem a ležela již čtyři roky bez naděje na uzdravení v sanatoriu. Manžel s počátku se nedal nikterak potěšiti, nechodil do společnosti, do-

---

*) Schleussner 539—542. — Do češtiny byl přeložen tento spis dvakráte: 1. A. Fogazzaro, Román Obrození (Piccolo mondo moderno). Autorisovaný překlad z italského. Ignác Husička, prefekt bisk. konviktu v Ml. Boleslavi. Nový Život, Prostějov. 1905. — 2. A. Fogazzaro: Děti. Román. Přel. R. Klement. Praha 1905.

cházel často do kostela a pilně studoval. Maje dosti velké bohatství, které zdědil po prababičce, větší ještě než Screminové, kteří upadli do dluhů, nestaral se nikterak o své záležitosti a udílel hojně dobrodiní.

Piero Maironi byl zvolen radou do městského zastupitelstva a »klerikální« strana, která zvítězila při volbách, nabídla mu hodnost purkmistrovskou. Maironi nerad se loučí se svým pohodlím a nevyzná se také v obecní správě. Jeho tchán, markýz Zaneto Scremin, by však rád viděl jeho zvolení, poněvadž doufá, že jeho přičiněním se mu vyplní dávný sen, pro nějž žije, horuje a získává přátele, že se totiž stane senátorem.

Ačkoli v klášteře u přítele otcova, dona Giuseppe Floresa, nabyl nadšení pro nový úřad a posily pro život ctnostný, přece hned po té seznámí se v starém opatství, kam si vyjede, se Jeanne Dessalleovou, která jest do něho šíleně zamilována a snaží se jej upoutati a přivésti do svých tenat. Piero Maironi je příliš nesamostatný a také smyslný, tak že se její úmysl podaří; že nedošlo k nejhoršímu, lze děkovati mravnímu citu Dessalleové. Maironi dochází do villy Dessalleovy, schází se se svou milenkou, což však působí velmi neblaze v »klerikální« straně, jejímuž úsilí se podaří, že se Piero Maironi vzdá starostenství. Může tak alespoň opět bezstarostně hověti své vášni.

Po nějaké době však nastává náhlý obrat. S Elisou je zle, blíží se poslední chvíle. Nabývá ještě jasného vědomí, odpouští svému nevěrnému choti a připravuje se k smrti. Tato událost vyruší Maironiho úplně z jeho snění, z jeho milostných pletek. Zříká se proto svého jmění a ponechává si pouze dům ve Valsoldě, který není z nepoctivě nabytého jmění, které odevzdává nemocnici, jak bylo původně určeno.

Piero Maironi se obrací k Bohu. Snad milost Boží k tomu působí, sám o tom vypravuje donu Giuseppe Floresovi, který připravoval jeho manželku k smrti; uvádíme tento příběh, poněvadž nás uvádí v porozumění dalšího románu, »Světce«:*) »Potom . . . , sotva že jste odešel, byl jsem pojednou zachvácen nepokojem úzkostlivým vyčkáváním, aniž bych věděl čeho, vnitřním rozrušením, touhou vyplakati se, ačkoli plakati jsem nemohl. Pojednou spatřil jsem ve své mysli, ve svém srdci, nevím vlastně kde, jen na okamžik, jen na chvilenku tato slova: »proč se proti mně bráníš?« Ulekl jsem se, potom jsem však rychle řekl: bude to pouhá náhoda, pouhá, bezděká vzpomínka a nic jiného. Když se moje tchýně vracela z první mše sv., položila na stolek modlitební knížku. Otevřel jsem ji. Bylo to »Následování Krista«. Zrak padl mi na počátek čtvrté knihy, v níž jsou slova Kristova: »Venite ad me omnes, qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos.«**)

»Donu Giuseppovi ulétl tlumený výkřik. Piero zvědavě naň pohleděl. Nic, nic; don Giuseppe neměl, co by řekl. Mladík***) pokračoval:

*) Obrození, str. 262—264.

**) Pojďte ke mně všichni, kteří pracujete a obtíženi jste, a já vás občerstvím.

***) Lépe by bylo překládati zde »il giovane« mladý muž.

»Třásl jsem se, chvěl jsem se, jako bych byl slyšel Pána volajícího mne. Šel jsem přímo do kostela. Když jsem kráčel po ulici, zdálo se mi, že ubírám se vzduchem, prosyceným Bohem. Vkročiti na práh kostela, spatřiti vás u oltáře a pocítiti probuzení celé své chlapecké víry, zžírající bolest svého vzdálení od Boha, svého odporu k jeho volání, nezkonalou něžnost a vděčnost za jeho trpělivou dobrotu, bylo dílem jediného okamžiku.«

»Mše sv. dospěla k Sanktus. Poklekl jsem. Při proměňování zakryl jsem si tvář rukama a viděl jsem, zcela určitě jsem viděl na dlaních rukou napsáno pět slov, ona slova, která v mládí, ve svém mystickém zanícení, když jsem si představoval, že umírám, přál jsem si čísti na stěně před svojí postelí; Mag'ster adest et vocat te*) Byla veliká, bílá na černém podkladu. Potom, ke konci mše sv., když ještě pořád jsem klečel a oči rukama zakrýval, přihodila se mi tato hrozná věc: spatřil jsem pojednou, jako v šlehnutí blesku, svůj budoucí život a svou smrt. Zavru-li oči, vidím to dosud. Ach, řekněte mi, done Giuseppe, žízním po tom, abych se mohl úplně oddati Bohu, mám však vlastně věřiti, že vidění pochází od něho, že značí jeho vůli? Neboť věřím li tomu, pak je to výslovný rozkaz. Pro tuto chvíli jedná se o úplné zřeknutí se něčeho a mnohem později, až Bůh si toho bude přáti, o těžkou odpovědnost, která má býti na mne vznesena, o jistý osobní, neobyčejný úkol, který mám veřejně v církvi prováděti. Tak, není to pravda? Mám tomu věřiti?

»Především musíte si opětně získati duševní klid,« odpověděl don Giuseppe. »Musíte poděkovati Pánu, že vás volá a prositi ho, prositi ho jestě úsilovněji, aby vám dal poznati svoji vůli s celou onou určitostí, jíž může rozuměti naše přirozenost, která je při jeho sděleních, provanutých moudrostí neskonalou, tak omezená. Vždyť přece jistá lidská domýšlivost nachází tak často nějaký způsob, jímž plíží se ve zbožné vzrušení naší mysli a svádí nás, abychom viděli nadpřirozený původ ve zjevech, které zcela opačně pocházejí buď z naší tělesné nebo duševní nepřičetnosti, jež sesílá rovněž Bůh, neboť Bůh jest příčinou všeho a ve všem, rozumí se, dle svého způsobu, vzhledem k svým nezadatelným záměrům, než tyto zjevy nejsou k tomu, aby nám daly poznati jeho svatou vůli. Vidíte . . . «

Tu zdálo se, že don Giuseppe pro jakousi rozpačitost váhá a jeho hlas ještě více měkl:

» . . . nebudeme prositi Pána, aby vám zachoval vaši Elisu? Pomyslete, jaký tato milost, ať už nám bude nebo nebude prokázána, musila by míti vliv na váš život!«

»Ach, ano, ano, můj Bože, je to pravda, vidění však jsem měl!«

»Ovšem, ovšem!«, pravil don Giuseppe. »A Bůh může je potvrditi. Zatím však je něco, čeho si on zajisté přeje: odpustiti vám všecky vaše viny, lehké nebo těžké, ať už jsou jakékoli . . . «

»Těžké, těžké, těžké!« přerušil jej zoufale mladík.

*) Pán jest přítomen a volá tě.

» . . . býti vámi poznán a milován jako kdysi, více než dříve. Snad má jiný, veliký dar pro vás v zásobě. Modleme se a doufejme! A teď půjdeme potěšiti onu chudinku, není-liž pravda? Půjdeme jí říci, že její modlitby byly vyslyšeny.« —

Don Giuseppe uděluje nemocné Elise poslední pomazání, když ji byl již dřív vyzpovídal a podal svátost oltářní; Elisa pak v brzce umírá a byla pochována v Orii. Piero Maironi zmizel beze stopy, určiv dona Giuseppe za pána svého domu na jezeře Lugánském. —

Ani tento román neupokojil katolíků. Hrdina Piero Maironi není nikterak sympatický pro svou slabost, nerozhodnost, nevěrnost k své manželce. Ani ve příčině náboženske nemá pevných názorů; dle vlastního výroku není katolíkem ve smyslu všeobecném, nýbrž jest přívržencem náboženství vyššího. Také neuznává, že má jiné hříchy než spáchané v myšlenkách, ač v hlavě druhé, třetí a šesté se popisují těžké přestupky smyslné. Z těchto důvodů nazývá »Civiltà Cattolica«*) tento román Fogazzarův horším, než jsou předešlé.

*Světec.***)

Jméno Fogazzarovo proniklo do širokých vrstev lidu i vzdělanců a všichni čekali toužebně na nové dílo, jež bylo s velikou reklamou ohlašováno. Vyšlo koncem roku 1905 s názvem »Il Santo« (Světec).

Tento román se pojí k předešlému hrdinou Maironim a Jeanne Dessalleovou. Piero Maironi nasytiv se světa, prchá z něho a nachází útočiště v Subiacu v klášteře. Přivedl jej tam mnich don Clemente, který se s ním seznámil v Brescii za návštěvy nemocného otce. Piero však se nestal řeholníkem, necítil k tomuto stavu povolání. Koná zahradnické práce v klášteře a bydlí v hostinci, jenž náleží klášteru. Vedle tělesné práce obírá se i horlivě studiemi. Chodil také v noci do skal a tam konal modlitby. Duchovním rádcem mu byl don Clemente, který jej seznámil s profesorem Selvou, vůdcem modernistů, který chce reformovati církev. Na jedné ze schůzí, které pořádá se svými stoupenci, vyskytne se potřeba poohlédnouti se po světci, který by získal nejširší kruhy pro nápravu. Tímto světcem jest Benedetto, kteréžto jméno si dal Maironi po svém obrácení. Když jest nucen opustiti svůj útulek, poněvadž opat kláštera nesouhlasí s tímto hnutím, uchýlí se do Jenne mezi prostý lid horský, jejž vyučuje, těší, jemuž slouží v nemoci a bídě a také uzdravuje nemocné. Je tedy vyzbrojen mocí činiti zázraky. Odtud odebéře se do samého stře-

*) A. Fogazzaro ed il cristianesimo de' suoi romanzi, 1901, vol. III., str. 40.

**) »Katoliški Obzornik« (Lublaň), 1906, 132—152; Franc Terseglav: Fogazzarov »Il Santo« in Dostojevskega »Bratje Karamasov«.

Baumgartner 867—890. — Schleussner 581—586. — Civiltà Cattolica 1905, svazek 4., str. 595—607: Il Santo di A. Fogazzaro; tamtéž 1906, 1. sv., str. 319—328: Ancora del »Santo«. — Schleussner uvádí v poznámce na str. 581—2 další literaturu. Do němčiny přeložil tento román M. Gagliardi, 2. vyd. Mnichov, 1906 částečně též »Hochland« 1906.

diska křesťanského světa, do Říma, kde opět nalezne útulek u lékaře Maydy, a působí jednak mezi prostým lidem, jednak mezi kruhy, které se obírají filosoficko-náboženskými otázkami. V Subiacu uvidí opět svou bývalou milenku Jeanne Dessalleovou, která jej stále bláznivě a oddaně miluje, ale která mu nyní nepůsobí pokušení, poněvadž se stal »světcem«; proto se za ni modlí a pracuje o její obrácení. V Římě oznamuje své myšlenky papeži v noci, jak má reformovati církev. Také jest povolán k ministru vnitra, který má jej přiměti k tomu, aby se odebral z Říma a zanechal svých dobrodružných plánů; ministr dostává však od Benedetta svůj díl, že pronásleduje církev. Ale záchvaty, kterými je Benedetto stižen za této návštěvy, jsou síly jeho úplně vyčerpány a Benedetto — Piero Maironi umírá jako světec. Na smrtelném loži jej navštíví Jeanne Dessalleová i nabídne jí kříž, jejž ona vroucně políbí a obrátí se k víře. Román se končí, aniž se obrácení Jeannino odůvodňuje a dále rozvíjí. Román jest v umělecké příčině mnohem dokonalejší než v osnově.

Piero Maironi či Benedetto jest velmi složitá povaha, ale přece nestálost, nerozhodnost v něm převládá, jak správně soudí Terseglav, jehož rozboru se při tomto románu přidržujeme. Jeanne Dessalleová, uražená ve své lásce, jej s počátku posuzovala strannicky, avšak přece jest mnoho pravdy v jejím úsudku: »Piero Maironi . . . není schopen díla, jest nerozhodný a citlivý jako žena, nemá mužného kritického ducha, aby posuzoval svou mystickou histeričnost . . . Byl kdysi příliš smyslný . . . ., jeho víra je založena více na cítění než na rozumu.« Piero Maironi je ve skutečnosti vznešenější, než jej líčí tato slova, ano Fogazzaro jej představuje úplně očištěného, avšak něco nejasného, ženského a snivého provází světce do hrobu. Maironi je povaha passivní přese všecky své opravné zásady; přijímá do sebe všecky dojmy, jest přístupen všem poměrům ve svém okolí, jest odvislý od rozličných nálad, příliš sensitivní. Protivy se v jeho duši dlouho nevyrovnají, v jeho obrazotvornosti se řadí obraz za obrazem, jeho vnitřní mír jest vykoupen drahou cenou prudkých duševních bojů, jeho mysticismus jest lehce zbarven pantheismem, jeho duše jest plna vidění. Jeho rozjímavost jest plodem citového mystického stavu. Posvěcení se v něm teprve dokonává. Oznamuje sice své reformní zásady lidu, papeži a vzdělancům, ale všude vstupují do popředí jeho názory, svou myšlenku se vší pokorou všem vnucuje. Jest šlechtic, ačkoli žehná lidu, ale sám necítí, jak málo jest zakořeněn v lidu. Je v něm něco reservovaného, lid jej sice miluje, ale málo mu rozumí: lid vábí jeho čistota a bezúhonnost, pro jeho myšlenky se však nerozehřává. Spisovatel světci leccos přidává, co se nedá vyvoditi z osobnosti světcovy samé, jak jest vylíčena; lid sleduje Benedetta proto, že tomu tak spisovatel chtěl a zamýšlel, neboť jak jinak by vykreslil moderního katolického světce? Následuje-li světce lid, jest již tím dokázáno, že reformní světec má pravdu. A to jest důkaz velmi laciný. Charakteristické pro Maironiho jest, že mu nejdříve naplňuje duši myšlenka na obrácení Dessalleové, jeho dřívější milenky, že tomuto dílu jsou posvěceny jeho nejhlubší myšlenky.

Maironi jest prorokem reformního katolictví. Ve skutečnosti je »světec« zosobněním myšlenek učence, filosofa Giovanniho Selvy a kruhů, které se okolo něho sbírají. Tito katolíci cítí potřebu obnovy společnosti lidské. Ta se jim zdá možnou jen tehdy, když se obnoví církev, nikoli společnost. Jejich opravné zásady jsou příliš všeobecné, neurčité a velmi málo se dotýkají jádra věci. Proto kniha právě pro tyto všeobecné fráse vážného čtenáře neuspokuje. Selva, zároveň mystik i intellektualista, se modlí více duševně a vnitřně; city, které se ho při tom zmocňují, jsou »úcta a tichá žalost, myšlenky, které se nevyjadřují, myšlenky nejisté budoucnosti.« První pohnutkou jeho vzletu byla hluboká láska k vlastní manželce, šlechetné a jemné Marie d'Arxel, bývalé protestantky, která z lásky k němu přestoupí ke katolictví, jako později přestupuje její sestra Noemi na tuto víru, byvši dojata zásadami Benedettovými. Své láskyplné cítění Selva se snažil povznésti na vyšší stupeň, chtěl je uvésti v soulad a lásku k Bohu. Oprava církve jest jeho životní úlohou; aby jí došel, shromažďuje okolo sebe kněží a laiky, píše filosofické knihy a snaží se získati přívržence. Kde má začíti s obnovou, sám neví, nevědí ani jeho přátelé, neví ani »světec«. Selva chce intellektuální akci, kněz Salvati však míní, že jest potřebí nápravy mravů. Minucci je všecek zaujat myšlenkou, že se provede celá »náboženská proměna«, aby se stala víra intensivnější, čím více se zmenší její extensivnost: zkrátka, celý ten kruh reformátorů myslí mnoho krásného, ale honí se za nejistými cíly, záhady samé se pak nikdo nedotkne tam, kde by se dala rozuzliti. Nejlépe posuzuje jejich snahy francouzský abbé slovy; »C'est beau, mais ce n'est pas logique« (Je to krásné, ale není to logické). Všem se zdá, že zlo tkví v odporu mezi »proměnlivými živly« v církvi a »neproměnlivými živly božskými«, avšak které jsou to živly, o tom nemají jasného názoru.

»Světec« jest hlasatelem jejich zásad. Jejich snahy spojuje svou svatostí. V městečku Jenne, kde slyne mezi nejprostším lidem jako zázračný muž, zjeví své myšlenky lidu. Jsou to krásné myšlenky, ale pro lid prostý nemají útěchy. Maironi žádá od lidu »zvnitřnění« víry, podceňuje legendy a zázraky. Kope drahocenné základy jen z vlastního srdce, nikoli ze srdce lidu.

Tento rys povahy »světcovy« objasňuje nám druhý rys v jeho povaze: více si váží církve, jak ji založil ve svých myšlenkách, než stávající církve. Nemá hlubokého smyslu pro všeobecnost, ačkoli častěji zdůrazňuje autoritu hierarchie.

V sedmé hlavě románu vyjadřuje »světec«, co myslí o církvi, ale tyto myšlenky jsou málo jasné. Zdá se mu, že v církvi, kde jest obcování všech křesťanů, duchovenstva i laiků, pracují dva živly: *živel tradicionální*, »úřední theologie«, vůdčí myšlenky, které jsou více méně zosobněny v hierarchii, a *tajný živel*, který žije na dně srdce každého člověka, názory, které se neustále mění a přizpůsobují zkušenostem životním. Tajný živel odporuje tradici. Tyto mystické moci, které takřka tvoří přechod mezi přírodou a nadpřirozeností, prostředkují mezi Bohem a člověkem, jsou pravidlem vůdčích zásad a úředních názorů církve; Maironi

je jmenuje proti konservativnímu živlu »nevyčerpatelným pokladem božské pravdy«. »Světec« tvrdí, že církev, která spojuje v sobě oba tyto živly, má neumírajícího Krista více ve svém srdci než na ústech, proto církev nesestárne a nezhyne. Proto myslí Benedetto, že jest vedlejší věcí mysliti na př. na authentičnost čtvrtého evangelia nebo na to, zda prorok Isaiáš byl skutečně původcem oněch proroctví, která se mu připisují. Výnosy indexu a sv. officia nemohou kaliti klidu srdce tomu, kdo přijme Krista ve svátosti. Ovšem jsou tyto vývody Benedettovy mylné. Jsou-li skutečně v církvi spojeny všecky živly, též takové, které si odporují, jest pak všecko jedno, co si kdo myslí o autoru čtvrtého evangelia. Avšak co je znakem pravdivosti tohoto druhého mystického živlu, který se staví na odpor s tradicí nebo ji upravuje? Odporuje-li některý živel více méně rozhodnutím sv. officia, je-li opravdu ještě církevním prvkem mystického těla Kristova? A zdali pak jsou přípustné živly, které mají býti pravidlem článků víry? Nejde-li pak o články víry, proč mluví Benedetto o proroku Isaiášovi? Tu tkví pochybení Maironiových ideí; jeho křesťanství jest spíše citové; než, čím je křesťanství, není-li také rozumově dokázána jeho pravdivost? Proto musí míti každý jasný pojem o Isaiášovi, který oznamoval království Kristovo a jeho příchod; rovněž tak vzhledem k vynosům indexu. Fogazzarův »Světec« poněkud popírá rozumový důkaz křesťanského světového názoru. Poněvadž příliš mnoho ústupků činí moderní vědě a vzdělanosti, proto hledí povznášeti mravní sílu křesťanství, která jest povýšena nade všecky námitky. To však znamená řešiti záhadu jen z polovice a vyhýbati se nejtěžší otázce.

Ještě méně řeší Benedetto otázku o reformě církve v hovoru, jejž má s papežem (v sedmé hlavě). Mluví o věcech, které nejsou zásadního významu, kde pak se dotýká podstatných věcí, stává se dvojsmyslným a nejasným. V tomto hovoru »světcově« s papežem jeví se vrchol románu Fogazzarova. Benedetto praví sv. Otci, že »duch lži« drásá církev. »Kristus pravil: Já jsem pravda, avšak jest jich mnoho v církvi, také takových, kteří jsou pobožní a dobří, mnoho jich jest, *kteří činí rozdíl ve svém srdci mezi pravdou a pravdou*, nemají úcty k pravdě, kterou nazývají nevěrnou, bojí se, aby pravda nepřekonala pravdy, stavějí Boha v odpor s Bohem samým, milují více tmu než světlo, aby takto nabyli vlády nad lidstvem. Nazývají se věřícími a nemají pojmu, že jejich víra jest ubohá a skromná, cizí duchu apoštola, který vše zkoumal. *Vzývají mrtvou literu*, chtějí přinutiti *dospělé, aby se nasytili dětskou stravou*, nerozumějí, že si *musí* člověk představovati neskonalého a nezměnitelného Boha stále dokonaleji, *doplňovati stále ideu Boha a všeho božského zjevení* . . . Dnes jest málo křesťanů, kteří vědí, že víra v první řadě nezáleží v tom, aby se duch podrobil jistým *náboženským formulím*, nýbrž jest v první řadě působením a životem podle božské pravdy. Tato pravá víra jest více než plnění negativních náboženských povinností a poslušnost k církevní autoritě . . .

Piero Maizoni jest dítětem své doby. Tu se vidí, jak málo kritického ducha jest v něm a jak ustupuje jeho logika dojmům, které v něm zapustila moderní vzdělanost, odcizená positivním náboženským soustavám a nakloněná k náboženstvi-mravnímu mysticismu. Církev nerozlišuje pravdy od pravdy, nýbrž své zásady od protivných, které nemohou býti pravdivými, poněvadž popírají, jestliže se uplatní, pojem křesťanské, viditelné církve a náboženství, které jsou založeny na zjevení. Zásady rozlíšil Kristus sám: »Přišel jsem poslati meč na zemi.« Věda velmi dopomáhá, abychom si o Bohu učinili stále krásnější a obsažnější představu, ale tato víra musí býti v souvislosti se zásadami, které jsou nevyhnutelné pro trvání církve. Jest pravda, že nábožnost nezáleží jen na rozumovém poznání pravdy, nýbrž víra, která nemá tohoto solidního základu, není světovým názorem a nemůže proto také dáti rozhodného a správného pravidla mravního.

Ostatní opravné snahy Benedettovy jsou příliš malicherné, než abychom se jimi obírali. Známá Ehrhardova kniha o církvi 20. století jednala o této věci mnohem důkladněji než Fogazzarův román.

Sloh sice v tomto románu jest překrásný, ale myšlenky v něm obsažené nejsou správné, poněvadž popírají základ víry naší. Proto byl dán sv. Stolicí tento román na index a Fogazzaro se také podrobil, avšak nikoli tak, aby se vzdal svých zásad, jak uvidíme v jeho posledním románě.

Leila. *)

Opět trvalo to pět let, než Fogazzaro vyšel na venek s novým románem, posledním svým dílem vůbec. Je to »Leila«, vydaná r. 1911 nákladem nakladatelské firmy Baldini e Castoldi v Miláně. Je to závět Fogazzarova. Je to pokračování »Santa«, jehož stoupenci tu vystupují, hlásají jeho nauky a pochovávají jeho ostatky v Orii.

Hrdinkou románu jest Leila, což jest domácí název mladistvé Lelie, nevěsty jediného syna manželů Trentových, jež pocházela z nízkého rodu a byla povahy výstřední; proto rodiče nechtěli Andreovi dovoliti sňatku s ní. Ale po jeho smrti vzali ji do svého domu, aby tím uctili památku svého syna. Děj tohoto posledního díla Fogazzarova je zcela prostý. Přítel a druh zesnulého Andrey, doktor Massimo Alberti, při návštěvě Trentovy rodiny zahoří láskou k Leile, která tuto náklonnost opětuje; patrně brzy zapomněla na svého zesnulého milence. Spojení jejich se stavějí v cestu nezbytné překážky, jinak by román nebyl románem, následkem čehož prudká Leila několikrát si sahá na život. Strážným andělem obou milenců jest paní Fedele Vayla di Brea, které se podaří všecky překážky odstraniti, tak že milenci mohou šťastně veplouti do přístavu manželského.

Dr. Massimo jest věrným stoupencem a žákem zesnulého Benedetta a takto modernistické nauky se v románě dále rozvíjejí

*) »Civilta Cattolica« 1911, vol. I., 79—88: La religione nel nuovo romanzo di Antonio Fogazzaro.

a jsou také příčinou, proč i tento román byl dán na index, třeba dlužno uznati, že to není román náboženský, nýbrž že se tu vlastně líčí boj s vášněmi. Také se tu jeví jakýsi ústup od zásad Benedettových, kterého prohlašuje spisovatel za muže zcela církevního, který se podroboval církevní autoritě, třeba že se v některých věcech mohl mýliti. Proto modernisté nepřijali tohoto románu radostně, nýbrž odsoudili jej, poněvadž úplně nevyhovuje jejich tužbám a snahám.

Podobně jako »světec« Benedetto, jest i dr. Massimo jako dědic a hlasatel jeho zásad nejasný, nerozhodný, unavený, zmatený. Přišel o víru, ale u hrobu Benedettova ji náhle našel — byl tedy Benedetto dle románu Fogazzarova opravdovým divotvorcem. Zásady Massimovy nejsou přirozeně správné. Hledá vyššího náboženství, které má vyjíti z náboženství křesťanského, jako toto vzniklo z náboženství židovského, ale Massimo nemá církevního oprávnění, aby mohl pátrati po dokonalejší formě křesťanství.

Ušlechtilým zjevem a zastancem pravé, staré víry je vážný Marcello Trento, který zakřikuje modernisty na jejich dýchánku, dovozuje, že jediným správným modernismem jest modernismus Dantův.

Také v tomto románu jsou líčeni kněží ne jako služebníci Boží, nýbrž touží jen po bohatství, jsou intrikáni, kteří štvou proti donu Aureliovi, jedinému, jenž jest líčen jako vzorný muž, ale poněvadž jest oddán zásadám modernistickým, je zbaven svého úřadu, kdežto jeho obzalovatelé byli povýšeni. Také tu neobjevuje se Fogazzaro nikterak spravedlivým a nestranným.

Mohlo by se považovati za dobrou stránku, že osoby v tomto románě vystupující veřejně konají své náboženské povinnosti; ale není tomu tak. Zdá se dle líčení spisovatelova, že je to jen povrchní projev náboženského smýšlení, ale srdce většiny necítí tohoto přesvědčení. Zvláště zaráží, že líčí spisovatel jako zbožné křesťany a stoupence strany katolické také lidi hříšné a pohoršlivě žijící a nikterak neodsuzuje jejich pochybeného života, jako by náboženství něco podobného mohlo trpěti. Vyskytují se tu také útoky proti klášterní výchově dívek. Proto s katolické strany bylo proti těmto snahám útočeno a román byl po právu odsouzen.

Novelly.

Vedle svých románů napsal Fogazzaro též novelly a menší povídky, *) které byly později sebrány (Fedele ed altri racconti, 1887, 10. vydání 1905, Racconti brevi, 1894, Idillii spezzati, 1902). Zde ještě více než v románech objevuje se jako mistr ve vypravování, v nejjemnějším náladovém malířství, skutečně básnické

*) Baumgartner 859. — Schleussner 577. — Některé byly přeloženy do němčiny v časopise »Aus fremden Zungen«, »Un pensiero di Ermes Torranza« v časopise »Hochland« v srpnovém sešitě roku 1906, knižně s názvem »Wenn Könige lieben« a obsaženy jsou tu vedle titulní novelly »Die Eitelkeit der Männer«, »Ein Tropfen Rum«, »Die rote Nelke«, přeložil Otto Eibenschitz, Bibliothek berühmter Autoren, svazek 46., Wiener Verlag. Vídeň a Lipsko 1905.

vynalézavosti, pojetí a provedení. Některé, jako »Stříbrný kříž«, »Fedele«, »Myšlenka Herma Torranzy« (Un pensiero di Ermes Torranza), tři novelly s názvem »Scene« v podobě rozmluvy, z nichž nejlepší jest »Nadejde« (Nadežďa), jsou hluboce tragické, jiné, jako »Nezdar mistra Chieca«, »Čarodějnice« jsou plny vířivého humoru, opět v jiných, jako v »Eden Anto« a »Pereat Rochus« se mísí humoristické tahy s hlubokou vážností jako u starších romantiků. Idealistický, často náboženský ráz vane všemi. Umělecky jemné provedení jest podivuhodné, třeba že se někde blíží hledanému a umělkovanému. (Dokončení.)

Jdi pod Kříž Páně.

Až budu na Kříž povýšen,
já potáhnu vše k sobě . . .
Tak řekl Pán. A tento den
je slíben také tobě.

Když svírá tebe těžký bol
a slza skrápí líce,
a vše je chmurno, smutno kol,
viz Jej, on trpěl více!

Jdi pod Kříž Páně s důvěrou
a rci mu stesky svoje,
on poskytne ti pomoc svou
a zmírní strastné boje.

Ke Kříži táhne Spasitel
svět porušený celý —
A jestliž posud dalek dlel,
jdi blíže, jak Pán velí.

J. Šimon.

V soumraku.

Skřiváňčí již ztichla píseň —
slunko mizí za obzor,
a já dosud zraky ztápím
ve Šumavské pásmo hor.

V dáli leží město rodné —
nemám touhy k návratu,
klid posvátný, víc mne vábí,
nad vše, cením samotu!

Dávno slunko za obzorem,
ztichl všecek živý tvor,
západ rdí se — širým krajem
noc již lehá v šumný bor . . .

Nemůž' hled se nasytiti
obrazu, jejž skytá kraj,
Šumava, kdo upřít může —
jesti pravý, zemský ráj!

M. Wágnerova.

Slavnosti Jana Husa.

Líčí a posuzuje T. J. JIROUŠEK.

I.

Oslavy Mistra Jana Husa! Jak dlouho se již konají? Jak vznikly a kdo je začal? Tyhle otázky nám ještě nikdo z posuzovatelů při referování oslav Jana Husa nezodpovídal, a přece je záhodno to věděti. Nuže k počátkům, k vzniku oslav Husových.

První povel k oslavě Jana Husa zavzněl dne 10. dubna roku 1868, kdy Josef Barák ve své »Svobodě« v čísle 7. pod nadpisem: »Vzhůru do Kostnice!« oznámil: »Pánové Josef Barák, Karel Makovský, Karel Sabina, Karel Frič, J. Em. Kittl, Jar. Čelakovský, Jan Otto, V. Vališ, F. Vohánka, J. Rubáš, Benj. Košut, Karel Hartig a J. Šmíd veřejným provoláním vyzývají k návštěvě města Kostnice dne 6. července r. 1868 jako na výroční památku osudného dne, kdy plameny spálily tělo mistra Jana Husa, vznešeného mučedníka našeho národa. Kdož by se pouti té chtěl súčastniti, ohlásiž se pod adresou Jan Otto, kněhvedoucí v Praze-II čp. 1416.« — Účastníků se přihlásilo a do Kostnice jelo tehdáž 220 mužů a 30 žen. Vlak byl vítán v Berouně, v Hořovicích, v Plzni a Domažlicích. V Kostnici, když se pastor Fleišer (u pomníku) česky pomodlil, mluvili: slovensky Hurban, česky Karel Sabina a německy Josef Frič (vystěhovalec z roku 1848). Potom byl banket a tím pout skončena. Tak učiněn začátek slavností Husových.

Za rok po pouti Kostnické následovala oslava 500leté památky narození Jana Husa. Slavnostní výbor byl takto sestaven: předseda: dr. Karel Sladkovský, místopředseda Karel Sabina, spisovatel; jednatel dr. Jan Kučera, advokát; MUdr. Eduard Grégr, majitel tiskárny; Gabriel Žižka, mistr kamenický; Karel Hartig, stavitel; Jindřich Šmíd, zemský úředník; Emanuel Starý, majitel litografie; dr. Miroslav Tyrš; Karel Makovský, měšťan, J. Rubáš, obchodník; Karel Bendl, hudební skladatel; V. Vališ, hostinský »U zlaté husy«; Karel Frič, továrník; Alfred Hrdlička, kandidát veškerých práv; Jos. Benké, majitel slévárny a strojírny; J. Čelakovský, právník; J. Heller, kandidát profesury; A. Samohrd, jednatel Řemeslnické besedy; Jan Otto, kněhvedoucí; dr. Julius Grégr, Fr. Dvorský, zemský úředník; Otakar Jedlička, spisovatel; Ferd. Schulz, spisovatel; Fr. Xav. Böhm, chemik, jménem studujících z jižních Čech; J S. Skrejšovský, majitel knihtiskárny; Vincenc Vávra Haštalský, spisovatel; dr. Ant. Čížek, advokát; Emanuel Vávra, žurnalista; Vítězslav Hálek, spisovatel a Jan Neruda, spisovatel.

Tito lidé dali podklad k oslavování Jana Husa a první jejich krok byl, že uspořádali první oslavu Husa před domem, v němž Hus bydlel (na betlémském plácku v Praze) a na dům pořídili pamětní desku. To se stalo dne 4. září r. 1869. Slavnostním řečníkem byl Karel Sabina. »Počínáme slavnost Husovu« — tak jal se mluviti Sabina — »ve jménu osvěty a svobody všech národů evropských, neboť Hus náležel svým učením všem.« »Je to šílenost« — pokračoval Sabina — »mysliti, že jsme Husité: my jsme

více nežli Husité (Bouřlivá pochvala.); Hus učinil jen počátek, abychom pokračovali. Jsmeť my více nežli jeho století, právě tak jak on již více byl než jeho věk. Co nám do hádek náboženských, co nám do dogmat? My v prsou svých nosíme dogma: »Nečiň jiným, co sám nechceš, aby jiní tobě činili.« a to provoláváme světu celému, zvláště pak blízkým nepřátelům svým (Výborně!). Zpozdilec jest, kdo myslí, že chceme zpět do 15. století. Nikoli — my jsme lidé 19. století a myšlenky ze století 14, 15 a 16. jsou nám látkou, kterou dále zpracovati máme. A že to uznáváme, v tomť naše síla!«*)

Tak mluvil Sabina. Po něm promluvil ještě pastor B. Fleischer (poutník kostnický) hlavně o důležitosti Husově v dějinách. Na to deska odhalena. Druhý den následovala pout do rodiště Husova na jih, do Husince. V Husinci odhalena opět památní deska na domě a slavnostními řečníky byli: dr. Karel Sladkovský a Karel Sabina. Když účastníci z Husince do Prahy odjeli, uspořádán jimi banket na ostrově Žofínském a tím pout Husinecká skončena.

Nuže a v témž roce, kdy konány přípravy k prvnímu pochodňovému průvodu na Betlémský plácek v Praze, a kdy připravována pout do Husince v měsíci červenci roku 1869, zavzněla poprvé známá píseň: »Hranice vzplála na břehu Rýna,« která nemá nápěv původní — a přece se do lidu vtloukala po celých čtyřicet let jako něco velkého a zvláštního. Pozorujme, jak píseň ta vznikla.

V letech 1840—1848 byla v Praze a vůbec v Čechách oblíbena píseň: »Zvihni se, zdvihni, starý český lve, andělé s nebe, volají tebe, sláva brány se odmyká, svatí táhnou od Blaníka, Hr! na . . .**) hr! na vraha, volá nás Praha!« — Nápěv písně té byl jako národní polské písně: »Tisíc bojovných přísahalo reků: Žádný z nás v této bitvě nestřílej, a když na buben udeří se v jeku, s bodákem v ruce k útoku se měj! Ať pamatuje se vždy polská zem, s tichou bolestí na svůj čtvrtý tem! ať pamatuje se atd.« Nuže a na nápěv těchto tklivých starých písní napsal K. T. (patrně Karel Tuma) zrýmovanou píseň: »Hranice vzplála tam na břehu Rýna,« která poprvé otištěna byla pod nadpisem »Mistr Jan« v Barákově »Svobodě« dne 10. července r. 1869 v čís. 13. roč. III., kde bylo zároveň provolání k uspořádání první oslavy Husovy v Praze a v Husinci ve dnech 4, 5 a 6 září 1869 konaných. Tedy tím rokem počala se tato píseň při oslavách Husových zpívati. Nápěv písně není původní, je píseň narážená na jindy oblíbenou píseň českou a dosud oblíbenou píseň polskou — a zpívá se jako něco původního.

Takový byl vznik oslav Jana Husa; potom již každoročně v tom kterém městě dály se oslavy s bankety spojené a na venkově zapalovány hranice.

Dnes po čtyřiceti letech už je jináče. Dnes přestávají pochodňové průvody, přestávají bankety, přestávají se pálit hranice a přestávají se osvětlovat i domy v předvečer 6. července. Dnes

*) »Svoboda«, čís. 17. ze dne 10. září r. 1869 roč. III. v Praze.

**) Jméno nepřítele, jako na př. »Prus« přidalo se zde podle potřeby.

omezují se oslavy Husovy většinou na schůze a na přednášky. Dříve oslavovali Husa mladočeští i staročeští notáblové, oslavovali ho nóbl, a nyní zmocnili se těchto oslav národní socialisté, pokrokáři, radikálové a sociální demokraté, odstrčivše mladočechy od oslav hodně do pozadí. Z Husa chtějí těžit všichni, i nevěrečtí volnomyšlenkáři. Oslavy Husovy nejsou dnes ničím jiným než agitací stran, aby na sebe obrátili všeobecnou pozornost a získali mnoho přívrženců. Tak počínají si mladočeši, pokrokáři, radikálové čili státoprávníci, národní socialisté, volní myšlenkáři i sociální demokraté. Protinábožensk é špatnosti, které v těchto stranách bují, přičítají oslavovatelé Husa i jemu a přivlastňují jej sobě, ačkoliv historicky a theologicky je dokázáno, že náboženské učení Husovo, ve valné části, jest učením proti těm zásadám, které hlásají a uplatňovati se snaží dnešní jeho oslavovatelé.

Aby v tomto směru jasno bylo v národě českém, o to starají se katolíci čeští, hlavně kolem družstva »Vlast« a v Tiskové Lize« soustředění. Každoročně vydávají brožury, které vysvětlují lidu, kdo byl Hus a kdo jsou jeho oslavovatelé a proto lid již prohlédá. Tak na příklad ještě loni na Král. Vinohradech uspořádán byl dne 5. července pochodňový průvod, ale byl ubohý. Když jsem tento průvod viděl v ulicích vinohradských, počtem 70 účastníků zamlkle kráčeti s lampionky a kolem průvodu povykující davy kluků, řekl jsem: »Hoši, vy jistě ode dneška za rok už průvod dělat nebudete, neboť takovýto průvod vzbuzuje jen útrpný usměv pozorovatele.« A došlo k tomu, letos průvod se už nekonal, ani osvětlení nebylo (i na radnici byla tma) a oslavy omezeny pouze na večerní spolkové schůze s přednáškami — se slavnostními řečníky!

Avšak ti slavnostní řečníci! Dr. Sladkovský i Sabina musili by se před nimi schovat! Když vystoupne bratr Rejmon, bratr Šeplavý, bratr Čuban, bratr Tučný a t. d. panečku, to jsou řečníci! Ti udělají z Husa národního socialistu. mladočecha, pokrokáře, volnomyšlenkáře bez důvodu — a dříve než se kdo naděje. Řečníci, mající takovýchto historických a náboženských i právních vědomostí, přivedou oslavy Husovy ještě dříve k úpadku nežli shluk ulice znemožnil pochodňové průvody, ověšlování i pálení hranic . . .

Dnes už to nejde, aby kde kdo, bez všelikých vědomostí, přišel do schůze s nějakým letákem, plným frází a počal z něho řeč na oslavu Mistra Jana Husa! Ty doby již dávno minuly, dnes už český lid naučili klerikálové svým tiskem a svými řečmi myslet. Proto také letos oslavy Husovy byly mnohem slabší než jindy a pozoruhodno jest, že se jich zmocnili většinou národní socialisté — a mladočeši, tito původcové oslav Husových, ostrouhávají rok od roku kolečka. Jejich Hus už dávno netáhne lid, dnes táhne k sobě lid Hus národních socialistů.

Pozorujme přehled letos konaných oslav Husových od agitatorů českých protikatolických stran.

Národní socialisté (dle »Českého Slova« od 3. do 9. července) uspořádali schůze s přednáškami v těchto místech:

Den:	Místo:	Přednášeč:	Pořadatel:
5.	Král. Vinohrady	učitel Hubka	Národní spolky.
4.	Kr. Hradčany	red. J. Svozil	Sokol.
5.	Vršovice	dr. Sokol	Nár. spolky a org.
6.	Praha VII.	K. St. Sokol.	Sokol.
5.	Podolí	MUdr. Adolf Lukl	Nár. spolky.
5.	Břevnov	red. J. Pichl	Sokol.
5.	Michel	Deleg. Ú. Š. Děl.	Spol. Barák.
5.	Radlice	Řečník Hus. fondu	Nár. spolky.
6.	Tábor	Průvod a hranice	Spol. pomníkový.
5.	Vyšehrad	red. J. Svozil	Spol. Havlíček.
6.	Nusle	učitel Vikt. Braun	Nár. soc. org.
5.	Zlíchov	bratr Klečák	Nár. spolky.
6.	Smíchov	Ph. dr. J. Slavík	Sokol, Osv. svaz.
8.	Hlubočepy	prof. Prok. Maxa	Nár. svaz.
8.	Ouvaly	předn. st. Weinstein	Spol. Havlíček.
8.	Kobylisy	red. J. Svozil	Sokol.
9.	Teplice	učitel Ant. Lavice	Odb. N. J. S., sp. Hus.
9.	Hostivice	bratr Karel Schwarz	Sokol.
9.	Kostelec n. L.	prof Prok. Maxa	Pomníkové komité.
15.	Týn n. Vlt.	Řečník neznám	Sp. Sokol a Havlíček.
5.	Jilemnice	Ph. a JUdr. B. Baxa	Spolek Husův.
5.	Benešov u Prahy	sp. F. V. Krejčí	Sokol.

»*Dělnická škola národních socialistů* mimo tyto přednášeče obeslala svými řečníky schůze, které také uspořádala na oslavu Husovu v následujících místech:

Místo:	Přednášeč:	Místo:	Přednášeč:
Karlín	Hanzlíček	Žirovnice	J. Svozil.
Josefov	Trägr	Nymburk	Rejmon.
Žižkov	Novotný	Kralupy	dr. Jar. Košek.
Humpolec	Šolc	Brandýs n. L.	Holoubek.
Dejvice	J. Svozil	Uhl. Janovice	Trnobranský.
Držkov	Sajdl	Bubenč	Tučný.
Střešovice	Richtr	Kobylisy	J. Svozil.
Rovensko	Lisý	Trutnov	Šolc.
Říčany	Rejmon	Neratovice	Trägr.
Praha I.	Tučný	Prosek	Svoboda
Unhošť	Hanzlíček	Polička	Trägr
Hloubětín	Novotný	Čer. Kostelec	Novotný.
Stašov	Holoubek	Poříčany	Šolc.
Kukleny	Šolc	Červ. Kostelec	Cibulka.
Krčín	Nykl	Zdice	Šeplavý.
Lstiboř	Moravec	Michel	Trnobranský.
Strakonice	Trägr	Nabzí	Šimek.
Šopka	Čuban	Zámostí	Řehoř.
Hoř. Hamry	Sajdl	Žebrák	J. Svozil.
Vraňany	Čuban	Párník	Šolc.
Třeboň	dr. Richtr	Domažlice	Trägr.
Rožďalovice	Novotný.	Jablonec n. N.	Lisý.

Mladočeši, původní oslavovatelé Husa, (dle »Národních Listů« z 1. až 12. července) pořádali a obeslali svými řečníky oslavy Husovy v těchto místech:

Den:	Místo:	Přednášeč:	Pořadatel:
16.	Bohušovice	Jindř. Nechanský	Pomníkový spolek.
5.	Poděbrady	Jos. Lukavský	Osv. svaz.
5.	Nová Paka	MUdr. V. Matýs,	Nár. spolky.
5.	Vyšehrad	K. Domorázek	Sokol.
5.	Vršovice	Jindř. Procházka	Sokol.
8.	Tábor	prof. Ph. dr. K. Krofta	Osv. svaz.
9.	Mšec	dr. F. Fencl	Sokol.
5.	Soběslav	dr. J. Matoušek	Sp. Petr Vok.

Státoprávní radikálové (dle »Samostatnosti« od 4. do 12. července) vyslali řečníky do následujících míst:

Den:	Místo:	Přednášeč:	Pořadatel:
5.	Žižkov	prof. Flejšhans	Obec Sokolská.
5.	Modřany	posl. dr. A. Sobotka	Sokol.
5	Strašnice	dr. A. Novotný	Sokol.
5.	Radlice	bratr Fučík	Sokol.
5.	Olšany	Eug. Nozar Chodský	Jednota »Buditel«.
5.	Praha VIII.	K. S. Sokol	Sokol.
5.	Praha VII.	Ph. dr. Ant. Hajn	Sokol.

Agrárnici nezůstali také s oslavováním Husa pozadu. U Mšena (dle »Venkova« od 9. do 11. července) uspořádali na Mělnicku 40 ohňů. A jak »Venkov« se chlubil: »Vedle Sokola staral se o Husovy ohně hlavně agrární dorost. »Do roku 1915« — těší se »Venkov« v č. 159 ze dne 8. července — »stanou se Husovy ohně všeobecnými.« Dále agrární dorost pořádal tři přednášky o Husovi. První konána dne 9. července na Stránce u Mšena, kde mluvil o Husovi prof. Jos. Kazimour z Prahy; druhá schůze konána v týž den v Hlinsku pro selský dorost, kde mluvil jakýs R Malina, a třetí konalo sdružení agrárního dorostu z okresů Domažlického, Nové Kdyně a Horšova Týna na Veselé Hoře u Domažlic. O Husovi řečnil Boh. Svoboda.

Pokrokáři, rozumí se samo sebou, oslavovali Husa také; vyslali řečníky (dle Času od 29. června do 12. července):

Den:	Místo:	Přednášeč:	Pořadatel:
29./6.	Mělník	dr. Jan Herben	Pokr. organisace.
10./7.	Smiřice	prof. dr. Drtina	Sokol.
15./7.	Kouřim	E. Rosol z Prahy	Vzděl. sbor.
„	Škvorec	Jos. Tuma	Pokr. organisace.
3./7.	Pardubice	prof. Rokyta	Vzděl. klub.
6./7.	Pardubice	red. Al. Hajn	Pokr. spolek.
„	Něm. Brod.	prof. Prok. Maxa	Pokr. organisace.
17./7.	Nový Bydžov	prof. dr. Drtina.	Městská rada.

Sociální demokraté hlásili se letos také a zcela otevřeně k Husovi, ale nechtěli ho oslavovat ani s mladočeskými ani s narodně sociálními, ani pokrokářskými měšťáky, nýbrž sami. A proto dle »Práva Lidu« (ve dnech 3.—11. července) uspořádali na oslavu Husovu sedm schůzí s přednáškami v tomto pořádku:

Den:	Místo:	Přednášeč:	Pořadatel:
5.	Vyšehrad	Řečník neznám	Děl. čten. kroužek
„	Žižkov	JUdr Boh. Šmeral	Soc. dem. organ.
„	Karlín	prof. Ludv. Tošner	„ „ „
„	Vršovice	red. Josef Hudec	Spol. Havlíček.
„	Zlíchov	R. Tayerle	Soc. dem. organ.
„	Modřany	soudr. Kučera	„ „ „
8.	Hloubětín	Řečník neznámý	Pomocný děl. svaz.

Obraz celkový (pokud se dle předem uvedených novin dalo zjistit.) Řečníky obeslali:

Národní socialisté	22	schůzí,
Ústřední dělnická škola národ. socialistů	44	„
Mladočeši	8	„
Státoprávní radikálové	7	„
Pokrokáři	8	„
Sociální demokraté	7	„
Agrárníci	3	„
Celkem	99	„

Pomníky Husovy byly letos postaveny dva, jeden v Kostelci nad Labem a druhý v Bohušovicích. Pokud se týče pomníků, s těmi mají nynější moderní husité a oslavovatelé Husa hotovou melu. Jak známo, k novým obrazům a pomníkům Husovým dal základ malíř Brožík, který Husa vypodobnil podle podoby poslance a mladočecha MUdra Emanuela Engla (v profilu) na svém obraze »Soud kostnický.« A podle tohoto obrazu dělaly se až do dnes také Husovy obrazy a pomníky. Nyní však udělal moderním husitům do jejich zobrazování Husa notnou čáru mistr Mucha. Týž si nedá nikterak vymluvit, že Hus měl také vousy a dokonce už ne takové, jaké nosil dr. Engl, a proto maluje na stěnu dvorany v representačním domě v Praze Husa — bez vousů. Takový je prý dle Muchy Hus historický. Co si nyní husité s obrazy a pomníky počnou, na nichž Hus je v plnovousu — to je hádankou. A proto také letos oslavovatelé Husa raději při osvětlování oken obraz Husův ve vousech ani nevystrkovali.

To je tak většinou asi podrobný přehled oslav Husa v letošním období v měsíci červenci konaných a co k těmto oslavám psaly přední a zvláště denní listy, o tom dovolím si pojednati v druhém článku 12. čísla »Vlasti«.

Češi-Moravci v pruském Slezsku.

Podává JOACHIM PAVEL.

Známé socialistické listy vídeňské přinesly v loni přednášku jistého soudruha, v níž tento uvádí, jaký význam pro Čechy má dnešní Vídeň. »Vídeň jest pro nás dnes důležitější než na příklad Slezsko, neboť tam nežije daleko tolik Čechů jako zde«. Nevím, zda-li měl řečník na mysli jenom Rakouské Slezsko; rád připouštím, že Vídeň má — možná — větší význam pro Čechy, avšak proto nesmí se české Slezsko zanedbávati, již proto, poněvadž slezský kraj má hlavně slovanský ráz.

Ovšem stěžuje si slezský krajan Bezruč:

»Sedmdesát tisíc je nás
před Těšínem, před Těšínem«,

Avšak jest to ještě dosti značná číslice, která se zdvojnásobí, pohlédneme-li i na druhou stranu Opavice, do Pruska. I tam bydlí Češi — v Čechách a na Moravě záhy docela zapomenutí; a přece jest jich dle posledního sčítání nejméně 62.783.

V Čechách se na ně zapomíná, tím více na ně vzpomínají pruská vláda a hakatisté. Jejich časopisy častěji vystupují proti tichounkému kraji českých Slovanů a brojí nejenom proti českému jazyku, nýbrž i proti katolickému náboženství v tom kraji panujícímu. Pověstný orgán »evandělického spolku« »Tägliche Rundschau« často zuřivě proti němu vystoupil. Dne 30. července 1910 píše takto: »Mnohem povážlivějším v nationálním ohledu jest, že jihozápadní kraj horního Slezska, okres Ketěrský, přináleží olomouckému biskupovi. Tam nalézáme několik tisíc obyvatelů, kteří se při sčítání za moravské Čechy vydávají, v pravdě však vesměs dobře rozumějí jak německy tak česky. Nejhlavnější podporou českého živlu jsou katoličtí kněží, ano směle říkáme, že nepřirozeně jej pěstují.« Ubozí kněží! Víme, co to znamená. Program hakatistů jest dobře znám. Pryč se slovansko-českým jazykem, jestiť nebezpečným Německu; pryč proto především s kněžími, poněvadž nejvíce jej podporují. Domnívají se, že tím způsobem snadno národnost a náboženské přesvědčení lidu ze srdce vytrhnou. Národnost hyne, lid se kazí a jeho kazitelé tleskají a křičí bravo!! Takové jednání hnusí se všem i šlechetně myslícím Němcům. České obyvatelstvo v pruském Slezsku však tím pevněji se bude držeti mateřského jazyka a národnosti, tím více střežiti bude své katolické náboženství.

Jaké poměry panují nyní v pruském Slezsku mezi Čechy, jak v nábož-nství tak v národnosti, stručně vyložím, abych tím upozornil širší kruhy české na polozapomenuté bratry v tamnějším kraji.

K jihu a severozápadu od Ratiboře v horním Slezsku rozkládá se úrodná rovina, kterou obývá a obdělává pracovitý český lid, jenž se jmenuje »moravský«. Pohlížíme-li na západ až ke Krnovu a na sever až k Hlubčicím, vidíme větším dílem poněmčené české vesnice, nebo pozorujeme boj o národnost, ovšem nikoliv krutý a zuřivý; potichu podléhá jedna vesnice za druhou.

Kdo však jest tím vinen? Četl jsem kdesi: »Tetzner pozoroval na oholených tvářích mužů (Moravců v pruském Slezsku) poddajnost. Má úplnou pravdu. Moravci jsou chabé, bázlivé povahy, pruská škola a pruské úřady vychovaly si je takovými. Moravec bojí se četníka, i před ordinancem (policajtem) má respekt.« Tato charakteristika obyvatelů nesouhlasí úplně se skutečností. Bázeň není příčinou úspěchu germanisace, nýbrž nevědomost, veliká nevědomost, a u mladší generace německá školní výchova. Mám za to, že by se i tento lid pevně držel mateřského jazyka a národnosti, jako se drží víry, kdyby jen někdo jej poučil. Pevně stojí ve víře, zejména starší pokolení, protože mají dobrou duchovní správu, protože se jim náboženství srozumitelně vykládalo ve škole, jazykem českým.

Celý kraj od Ratiboře až ku Krnovu, od Hlubčic k Opavě hlásí se ke katolickému náboženství. Málo kde nalézáme protestantské osady; protestanti jsou rozptýleni mezi katolíky.

Katolický lid proniknut jsa hlubokou zbožností, má ve veliké úctě jak poklady své sv. víry tak i své duchovní. Rád chodívá do kostela, který bývá v neděli obyčejně přeplněn. Do chrámu jej pudí nejenom náboženský cit, nýbrž také národní písně, které velmi rád zpívá. Zpěv církevní katolického lidu českého jest líbezný a srdečný, proto se zachoval až dosud. Jest to tím nápadnější, poněvadž v poněmčených vesnicích národní zpěv i kostelní vymřel, na jeho místo nastoupil zpěv učitelů. Jak hluboko se české písně vryly do srdce národa, i poněmčeného, poznáme z tohoto případu. V jisté, již záhy docela poněmčené vesnici lidé česky se nemodlí a české písně nezpívají, vyjma jedinou »Sláva, čest a díků vzdání«, kterou aspoň jedenkráte ročně, o květnou neděli, zanotují. Zamlouvá se prý lidu velice.

U mládeže klesá zbožnost víc a víc. Za nejhlavnější příčinu toho pokládám povrchní přesvědčení náboženské. Vinna jest tím německá škola. Co se malým dětem německy přednáší, nepronikne srdce jejich tak, jak by to bylo, kdyby se přednášelo v mateřštině. Kdo to zkusil, rád mi přisvědčí. Co si odnesou dítky ze školy do života? Možná drobet němčiny? O ano, ale ani tomu se těšiti nebudou ti, již nemají příležitosti dále se v ní cvičiti, a to jsou vesměs všichni. Co pak více? . . . Ptejme se vyrostlých, nač si ještě vzpomínají ze školy? Na různé věci, které sami dělávali, o školních předmětech mnozí ničeho nevědí. Zapomněli to a nelitují toho, vědouce, že ničeho neuměli. Že těmito výsledky není vinna nevole proti německým učitelům, patrno z toho, že ani slova kněžská srdce dítek neproniknou, ačkoliv kněz jistě jest ve veliké úctě. Na dva případy si dobře vzpomínám z mých školních let, totiž když nám nejmenším v prvním roce vysvětloval obrázky v bibličce »po moravsku«; a také když nás »velebný páterek« v třetím roku ke sv. zpovědi připravoval, ovšem také moravsky. S útěchou jsme chodívali k tomuto vyučování, jinak byla nám škola obtížná a zůstala jí

i podnes. Nejlépe by bylo napsati nad síní mnohých škol Pruského Slezska onu větu Klejsarovu:*) »V Prusku trýznění zvířat jest zakázáno.«

Že je takové vyučování mládeži škodlivo, leží na bíle dni. Dítky chápou teprve, když vyrostou — jest již pozdě. Že tím způsobem i náboženský cit velikou škodu béře, jest očividno. Hluboké pravdy naší sv. víry neproniknou duši malých. Čemu se naučily, zachovají v paměti jen až ke zkoušce. Výkladům mnohdy vůbec nerozumějí. To pokládám za příčinu zkázy, jež se do mládeže vtírá.

Nicméně říci musíme, že stav náboženský a mravnostní jest dobrý a chvalitebný. Znakem toho jsou také časté pouti, které v posledních letech náš lid mohutněji táhnou ke sv. Hostýnu a posvátnému Velehradu. Je-li to znamením, že národ se vrátí k své národnosti? Vůbec ze všech poměrů poznáme, že katolické náboženství vládne srdcem toho lidu.

Náboženství není tak ohroženo protestantismem jako jinde v Prusku, zvláště proto, poněvadž kraj jest odlehlý a český, tím německému protestantismu těžce přístupný. Ale jest zajímavo pozorovati, jak protestantismus se rozšiřuje mezi lidem od severu, ne tím způsobem, že by si nových členů z národa vybojoval, nýbrž přistěhováním protestantských rodin. Právě ve vesnicích nejvíc poněmčených jest také nejvíce protestantů. První Němec v osadě jest protestantský úředník a p. Pochopíme, že takovým způsobem nejenom němčina, nýbrž i protestantism se rozšiřuje; na takových úřednících hakatistům mnoho záleží. Pochopíme též, proč právě Everling, president »evandělického spolku«, tak bezohledně bojuje proti zákonu, jímž moravskému lidu jest mateřština ve veřejných schůzích povolena. Zákon jest na papíře, ale nemůže a nesmí se uskutečniti.**) V zákoně stojí, že po schválení jeho jest dovoleno 20 let užívati při schůzích neněmecké řeči tam, kde při posledním sčítání načítala statistika přes 60% starousedlého obyvatelstva. V Ratiborském okrese jest pouze 10% Němců, tedy výhoda by se měla Neněmcům udělit.

Toutéž cestou proudí němčina i s protestantismem mezi lid. Od severu vráží se klín do krajiny. Ovšem nehrozí tím zkáza katolickému náboženství, hlavně proto, poněvadž moravský lid jest ze srdce nábožný a poněvadž polský a německý sousedjest také větším dílem katolický; nicméně pozorujeme tendenci ze srdcí vyrvati národu nejenom jazyk mateřský, nýbrž i víru praotců.

To první se jim mnohdy již podařilo. Kollár putoval by dnes po novém hřbitově slovanském. Již všichni Čechové v hlubčickém okrese jsou poněmčeni, nebo brzy vymrou. »Již není pomoci«, stěžují si staří. Ano, zdá se, že již vyzvonili češtině v tom

*) Klejsar, učitel v Branici v Pruském Slezsku, užil tohoto slova, když od opolského ředitelství ustavičnými dopisy byl stíhán, aby nevyučoval více česky, nýbrž jen německy. Naposled odpověděl oním řízným slovem a dali mu pokoj.

**) Bližší a širší pojednání o tom, jakož i o sporu dotýkajícího se této otázky i o moravském kraji v Pruském Slezsku vůbec podává spis: »Pod perutěmi Pruského orla«. Napsal J. Vyhlídal. Náklad Matice Opavské 1910.

kraji, poněvadž mládež národnosti se odcizila. Severní díl hlubčického okresu již dříve pozbyl své národnosti; a v jihu okolo Krnova a níže jsou vesnice větším dílem již poněmčené. V Branici, v Nasili, v Jakubovicích zpívají v kostele jen německy; občas se koná ještě české kázání, by starší lid, němčině nerozumějící, duševním hladem nezhynul. Staří stěžují si do těchto poměrů a hlasitě žádají příslušných úřadů, aby se postaraly o spravedlivé rozdělení zpěvu v kostele, který tím příliš zaniká. Mladší pokolení užívá pouze německých modlitebních knih, ba i čtyřicátníci znají jen německé knihy. Aspoň jednou v týdnu hovoří staří s Pánem Bohem jazykem jim srozumitelným, modlíce se v neděli před odpolední pobožností český růženec. Takové poměry panují na západu, v okresu hlubčickém.

Lépe, mnohem lépe vypadá to s národností v ratiborském okresu, ačkoliv i zdejší poměry nejsou potěšitelné. Nejsevernější vesnicí tohoto okresu jsou Velké Petrovice s 2674 obyvateli dle sčítání z r. 1905. Velké Petrovice jsou jedna z největších vesnic celého okresu, ale mají špatnou polohu, národnosti nebezpečnou. Od západu obklopují je německý Ketř a Třeboň, od východu Poláci; jen k jihu pohlížejí do moravského kraje, s nímž však nemají mnoho styků. I zde čeština očividně ustupuje německým útokům. Mládež cítí se víc a více německou, ba mnozí mají to za čest se vydávati za Němce — ku př. při veřejném sčítání, ačkoli sami vědí, že s jejich němčinou nepřišli by příliš daleko. To nám vysvětluje, proč se při posledním sčítání r. 1905 275 osob jmenované vesnice prohlásilo za občany německé, jichž mateřština jest německá, a 120, již užívají němčiny i moravštiny. Pravdě podobnější jest, že je ve velkých Petrovicích jen asi 50 osob ryze německých, a asi 120, kteří obojí řeči užívají, ale mnozí stydí se již za mateřský jazyk, poněvadž jest českým. Mnozí dbají již o to, by

»prokletých pariů řečí
dům nebyl znesvěcen,
jí aby nemluvil krom pacholka tvor« . . .

Ve mnohých vesnicích jižních panují lepší národnostní poměry, pouze v Hlučínském městečku německý živel mohutní víc a více.

Také na severu český jazyk nejvíce jest pokažen, hlavně u mládeže. Nemluví již českým nářečím, nýbrž mnozí mluví německy, připojujíce české koncovky. Byl to správný výrok jakéhosi Němce u vlády, jenž řekl, že lid v tomto kraji rozumí česky i německy; v severních vesnicích platí to větším dílem — vždyť mnozí mladíci mluví již zároveň česky i německy; totéž slovo jest české i německé, ale za ně se musí stydět jak před Čechem tak před Němcem. U starších, kteří ve škole se naučili česky číst, ještě to ujde. Užívají českých modlitebních knih a pilně čtou různé spisy, ba i takové, které až z Prahy odebírají, na př. »Kříž« a »Maria« a j. Jinak to jest u mladých. Největší část se jich nenaučila česky čísti, kde také? Ve škole neslyšeli českého slova. Některé německé výrazy si v paměti podrželi, jichž užívají, míchajíce je s českými, někdy jen českou koncovku k ně-

meckému slovu přidávajíce. Směšně to vypadá, slyšíme-li na př.: »Madla pucovala hausherrovi hosy« (Holka čistila pánovi kalhoty), nebo slyšíme-li ordonance (policajty) na veřejné ulici vyvolávati: »Disivk v půl druhé budě měť Bauernverein Versammlung u . . . Jeden Reisender budě mět Vortrag atd. (Dnes o půl druhé selský spolek má schůzi. Přednášet bude cestující.) O ano, naši mladí česko-moravci rozumějí českému a německému jazyku; ba, co žádný nedovede — česky a německy zároveň mluví. Dlužno však připojiti, že blíže k Rakousku jsou poměry mnohem lepší. Při tom všem nikterak tamějšímu lidu ublížiti nechceme, nýbrž musíme jej omluviti, poněvadž nemá nikoho, kdo by ho důkladněji o národnosti a mateřštině poučil. Kněží to dělati nesmějí a jiných vzdělaných, s národem cítících tam není. S útěchou proto vítáme snahy některých prostých mladíků, snažících se mateřštině se naučiti. Toho cíle dosíci jest jim však skoro nemožno; nemají, kdo by jim poradil, kdo by jim důležité knihy obstaral. Tím zajímavější jest, pozorovati jejich ušlechtilé snažení vzdor všem překážkám; doufají, že svého cíle dosáhnou, a my jim přejeme skvělého úspěchu.

(Dokončení.)

Ballata.

Co rodí velké přemýšlení?
Cit, lásku k lidem, touhu žít
a život činy posvětit
i když žeň práce vděčná není.

A Svaté Pravdy kdo je lačen
k velkému vede poznání
a k čisté hvězdě umění . . .

A v světě plném chmur a mračen
vykouzlí zory zaplání
a stíny v světlo promění,
dar žití plně ocení.

A tiché duše zápal častý
se lehce nese přes kontrasty,
když sílu hledá v přemýšlení . . .

Jos. E. Říha.

Nešťastná obrana Volné Myšlenky proti klerikální brožuře.

Píše FILIP JAN KONEČNÝ.

(Dokončení.)

Ve spisku svém vyčetl jsem Vol. Mce, že je původu nečeského a neslovanského: u kolébky její nestál ani jeden Čech, ani jeden Slovan, ale samý cizinec Germán, Francouz, Italián atd. Bylo třeba této výtky, protože Vol. Mka, aby se u nás v Čechách a na Moravě ujala, poslední dobou národnostní škrabošku si dává, aby nečeskou tvář si zakryla, příhany internacionalismu se zbavila a lehkomyslné vlastence na udici protiklerikálního boje chytala. Kdo má rád, strhne-li mu odpůrce masku s tváře a ukáže-li ho v pravé *nepěkné* podobě? Proto Vol. Mka nepoděkovala se mi, že jsem »odhalil« její nevlasteneckou tvář, ale rozdurdila se na mne slovy: »Ještě komičtěji se vyjímá úvaha Konečného *o otcích a praotcích Vol. Mky.* Není prý mezi nimi ani jediného Čecha, ba ani jediného Slovana! Jakoby Čechem býval Pavel z Tarsu a Slovanem Augustin, kteří jsou otci křesťanství.« (Věstník V. M. 7, 2.) Pánové, nedělejte se *zbytečně* směšnými! Poznámka Konečného o Otcích Vol. Mky obsahuje *vaše volnomyšlenkářské* výklady o Vol. Mce, a rozšířili jste tyto myšlenky nejen v »Havlíčku« (I. č. 3., str. 8.), ale i ve zvláštním ad hoc vydaném spisku (*svým* nákladem), v němž dokonce i *podobizny* uvádíte a životopisy svých volnomyšlenkářských *cizáckých* předků: Darwina, Häckla, Büchnera, Vogta, Lubboka, Wallaceho, Spencera, Müllera, Strausse a Tylora. Kdo je skutečně »komickým«, vy nebo Konečný, jenž to po vás opsal? Či stává se volnomyšlenkářská věda literární komickou, dotekne-li se jí nevolnomyšlenkář? Zdá se, že *ano,* a v tom je *pro vás* volnomyšlenkáře moc pěkná poklona! Opravdu komickým jest však váš volnomyšlenkářský další výklad — totiž o sv. Pavlu a sv. Augustinu, kteří nejsou ani českého ani slovanského původu a přece prý jsou otci křesťanství, neboť: 1. Již jsme vám několikrát řekli, že i kdyby to vše na puntík pravdivo bylo (ač není!), nedokázali byste tím, že *Vol. Myšlenka* nemá původu cizáckého, a o tu jde, nikoli o křesťanství! 2. Proč jste nepodali dosud opětovně na vás žádaný důkaz, že sv. Pavel a Augustin jsou *»otci* křesťanství«, a ne pouhými jeho stoupenci, rozšiřovateli a obhájci? »Otcem« křesťanství jest jeho zakladatel, Kristus, a sv. Pavel i Augustin nikdy se nevyhlašují za víc ve křesťanství, než za *služebníky* Kristovy. 3. Že křesťanství není českého a slovanského původu, víme všichni a také nikdy této vlastenecké masky křesťanství nenasazujeme, abychom naše sourodáky víře Kristově získali. To je ten ohromný rozdíl mezi křesťanstvím a Vol. Mkou: křesťanství chce, aby lidé přijali je pro jeho božský původ a objektivně pravdivý ráz nadpřirozený, kdežto Vol. Mka svádí lidi lehkomyslné vlasteneckou vypůjčenou škraboškou a nadstrčenou křiklavou fangličkou svobody, pokroku a vědy, ač vlastně nic jiného není než pouhou nevěrou, racionalistickou zlostí a odpadlickou nenávistí pomalovanou. Těšíte se ďábelsky na pětistyletou oslavu Husovu v roce 1915, abyste za *cizozemské* internacionální *pomoci* hodně lidí přivedli k odpadlictví od Boha. Těšte se, ale husitská tato radost vaše není, protože Hus věřil v Boha a chtěl, aby v Boha Češi věřili a skrze Krista spasení došli (viz: Úvod k Husově »Postille«). Všecky články

víry Husovy jsou hlasitým zavržením volnomyšlenkářské nevěry, která chce Husa věřícího odpadlicky »oslavovat«. Opravdu »komická« komedie volnomyšlenkářská. *Tak* jsou »národní, čeští a slovanští« tihle internacionalní nevěřečtí odpadlíci volnomyšlenkáři! Kdyby u nás poměry byly rozumně a důsledně urovnány, nepřipustily by vedoucí kruhy k jubilejní pětistyleté oslavě Husově officielního zastoupení nehusitské Vol. Mky a odkázaly by ji za hranice, kdež má své stoupence opravdové, jež nazývá »syny jedné země«, ač pocházejí z různých národů. Internacionální nevěrecká Vol. Mka a český národovec, věřící Jan Hus, jak křiklavé protivy!

Vědouce, že dostali palčivé šlehy, a nemohouce zapříti záštiplné protikřesťanské nevěry — jež jest hlavou i patou veškeré jich tužby i tvorby — ulehčili si volnomyšlenkáři (loc. cit.) proti mně takto: »Když křesťanství k nám do Čech přicházelo, nesouc národu nebezpečí zhouby politické i národní, bylo tu něčím dokonale cizím. Když však Vol. Mka k nám přicházela (*z ciziny!*), *mohla* v nejslavnějších osobnostech českých dějin pozdraviti své předky . . .«

Odpovídám: Toto povídání volnomyšlenkářské není »komické«, ale je historicky nepravdivé a chvástavě odporné. *Palacký* vidí v pokřesťanění Čech záchranu národně jazykovou i politickou. Faktem jest, že Slované kolem Čech a Moravy, kteří nepřijali křesťanství, hynuli politicky i národně, a zhynuli všichni. Křesťanství dalo nám spojení s kulturou latinsko-řeckou a tím i duchovně-mravní nový podklad k životu národnímu a politickému. Křesťanství nepřineslo tedy »zhoubu«, ale záchranu. Nebylo nám též »cizím« ve smyslu Vol. Mky, neboť předkové naši volali a vítali věrověstce křesťanské do zemí československých, kdežto o Vol. Mku nikdo se nestaral, dokud jí frajmaurer z Říma, po kongresu v roce 1904, do Čech nevpašoval. Dosud také nedal národ právo, aby Vol. Mka přivlastňovala si vynikající muže české náboženské reformace: všichni do jednoho stáli ve službách náboženství, ani jeden nehlásil se za stoupence volnomyšlenkářské nevěry. To jsou také fakta, a nyní af se Vol. Mka nadále chvástá »svým« Komenským, Chelčickým, Husem. Jmenovaní muži nebyli nevěreckými volnomyšlenkáři, ale byli náboženskými horlivci i když stáli proti Římu. Každý z nich měl *svůj* náboženský *positivní* systém a nespokojil se z nich žádný pouhou negací Říma, ale hleděl *svou* positivní víru Čechům vtlačiti do duše. Pro tuto positivní odchylnou víru stáli čeští sektáři tvrdě proti sobě a pobíjeli se násilně. Jak by se tedy byli zachovali k nevěrecké Volné Mce? Byli by ji více nenáviděli než Říma a než jeden druhého, protože v rozporu s Římem a mezi sebou měli čeští reformátoři před sebou vždy *kus* protivné *positivní víry*, kdežto v rozporu s Vol. Mkou mají před sebou čirou a vášnivou nevěru, která potírá nejen víru římsko-katolickou, ale vůbec i víru česko-reformační Husovu, Komenského, Chelčického, prohlašujíc *každé* náboženství a všecky jeho hlavní prvky — Bůh, nebe, peklo, nesmrtelná duše, věčnost, Kristus, zjevení nadpřirozené, modlitbu, církev etc. — za hlouposti přežilé, proti nimž prý třeba bezohledně a důsledně všude vystupovati, aby z lidstva byly zcela odstraněny. »Náš boj platí *náboženství vůbec*,« prohlásili volnomyšlenkáři na 12. str. spisku svého: »Co je to Volná Myšlenka?« Kdy udělal něco podobného některý z českých reformátorů? A přece prohlašuje volnomyšlenkářský Věstník (loc. cit.) Komenského, Husa etc. za

»své« předky, což ovšem není »komické«, nýbrž přísně po volnomyšlenkářsku vědecky *ne*poctivé!

Velikou láci volnomyšlenkářských tiskovin vysvětluje »Věstník« proti mému podezření o zahraniční finanční pomoci, *pouhou* obětavostí přívrženců Vol. Mky. Ukázal jsem minule, že *nestačí* toto vysvětlení nikterak. To ovšem bolí, proto pomáhají si »nemocní páni« proti mně takto (Věst. Vol. Šk. č. 7., str. 3.): »Konečný nesetkal se asi ve svém táboře s tak ideální obětavostí, která by hleděla venkoncem jen na prospěch ideí zastávaných a prospěch vlastní kapsy stavěla na místo poslední . . . .« I setkal se Konečný s takovými pány, a to v táboře volnomyšlenkářském, když na př. před nemnohými lety v Ústí n. Labem strhl se značný poplach se spolkovými penězi volnomyšlenkářskými, nebo když nechvalné paměti podobné zprávy šířily se i po Praze a byly docela v »Skt. Bonifaz-Korrespondenzi« velmi určitě a důrazně adresovány »jisté« osobě, jež nebyla z posledních obětavých členů Vol. Mky pražské! Je pravda, že od té doby nebylo nic nového podobně »obětavého« o straně volnomyšlenkářské u nás slyšet a Konečný nerad vzpomíná zmíněných nechvalných příhod, aby pro ně hodní členové Vol. Mky netrpěli a se neroztrpčovali. Nebýti rýpavého psaní ve »Věstníku«, nebylo by této konejšivé vzpomínky bývalo. Konečný byl by pouze připomenul, že dějiny církve katolické vykazují ze všech dob jejího trvání tolik heroických příkladů krajní obětavosti ve všech směrech dobra a ctnosti, že jich vážnému a dějepis znalému muži, ať jest jakýmkoliv odpůrcem církve (vyjma *volnomyšlenkářským!*), upříti vůbec nenapadne. Běžte, pánové, třebas do Emauz k mnichům Benediktinským, vám tak převelice milým, a pozorujte nezištnou i krajně obětavou práci, kterou věnují spolku svatobonifáckému, nebo otažte se pana Loskota a Kunte na † biskupa Brynycha, co konal se svým duchovenstvem a koná dosud svým nástupcem v otázkách tiskových a spolkových, a uvidíte, že jste přestřelili velice nešikovně. Také ve »Vlasti«, v »Růžencové výrobně« a na Král. Vinohradech v »Útulku sv. Josefa«, nebo v »Asylu milostného Jesulátka«, na ostrově Kampě v »Útulně pro slepé dívky« atd. dají vám odpověď o nezištné obětavosti, s níž se v kruzích katolických denně můžete potkati, a P. Konečný potkává se s nimi též, protože — nezazlívejte mu to — dle možnosti ústavy ty nejen chválí, ale též i podporuje, jak to dělají téměř všichni naši kněží, hodnostáři, bohatí i chudí laici, zvláště však šlechta katolická a kláštery. Praví-li »Věstník«, že prý tak obětaví mužové, jakými jsou nezištní členové Vol. Mky, nemohou vzrůsti v ovzduší, v němž Konečný tráví, odpovídáme. Divná věc! Vždyť přece je známo, že dr. Loskot, p. Kunte celá léta v témž klerikálním ovzduší jako Konečný žili, a zajisté že oba zmínění pánové k nejobětavějším a k nejnezištnějším členům Vol. Mky náležejí. Podobně i dr. Bartošek, Myslík, Pelant etc. všichni v ovzduší katolickém byli až do nedávna vychováváni a — nepokazili se, aby heroické skutky nezištnosti a obětavosti nyní pro Vol. Mku obdivuhodně neprováděli! Z té příčiny ať po druhé »Věstník« volnomyšlenkářský tolik na klerikální ovzduší neláteří, aby z toho nedostali bolení mužové, kteří v ovzduší volnomyšlenkářském nejnezištněji pracují.

O odpadlických kněžích jsem napsal, že jsou Jidáši. »Věstník« se za to na mne zle kasá. Přiznávám, že »Jidáš« je nepěkná charakteristika. Ale, jakého slova měl jsem použíti o kněžích, kteří zradili

Krista a svůj úřad, jako to druhdy udělal Jidáš, jenž od té doby stal se všech zrádcův arcipatronem! *V tom* smyslu užil jsem toho slova o kněžích odpadlých a neberu ho zpět ani po výkladě, jejž učinil k vůli němu proti mně »Věstník«. Především mi povídá, že prý ne k vůli chlebíčku, ale z »ideových ohledů« vstoupil kněz odpadlý k Vol. Myšlence; po té se táží, co jest lepším, zdaž nevěřit a zůstat v církvi, či vystoupit a přichytit se toho, co odpovídá nevěreckému přesvědčení? Odpovídám: obojí je špatné a u kněze vpravdě jidášské. Nevěřit, opravdu nevěřit, a v církvi zůstávat, snad k vůli zaopatření časnému, jest jistě ničemnost veliká. Ale vyjíti z církve pro nevěru a zůstati na dále nevěrcem, není ještě nikterak věc chvalitebná, i když logicky pochopitelná. Správným by bylo: odložiti nevěru, napravit život, býti věrnějším v církevní službě než jsi býval minule čili před nevěrou; tím zbavil bys se nevěry, mohl bys klidně i čestně zůstati v církvi a ukázal bys se *důsledným v dobrém*; kdežto, neodložíš-li nevěry a vystoupíš-li z církve, táhneš nevěru sebou do světa a zůstáváš v témž hříchu (nevěry), jsa důsledným ve *zlém* a to jest člověka nedůstojno. Mnozí neprávem dovolávají se »nevěry«, aby zakryli pravou příčinu odpadlictví svého: takové jednání je vždy nečestné a bezcharakterní. Jaké bývají *pravé* příčiny nevěry kněžské a odpadu duchovních od církve? Nebudu jich vypočítávati. Již o Lutherovi, když se po odpadlictví oženil, poznamenal kdosi: »začíná to s komedií a skončí to s tragedií!« Ejhle, jedna, dosti častá *pravá* příčina kněžského odpadlictví. Nepřihodila se i kněžím volnomyšlenkářským? Žádnému? Věc je všeobecně známa a ví se, že *ano*. Ovšem bývají i příčiny jiné, proč kněží odpadávají; ale, kolik je mezi těmito příčinami vpravdě čestných a před Bohem *bezhříšných*? Mnohý kněz-odpadlík, až se vybouřil anebo trpce zklamal ve světě, rád by se vrátil kajícně do církve, neb aspoň rád by se byl vrátil, kdyby byl mohl a kdyby nebyl býval zpříma přikován a mravně i duchovně utýrán. Znám několik takových příkladů smutných — a nebylo lze (po lidsku soudě) pomoci. Ubožák kněz-odpadlík hynul pomalu, a čím déle žil, tím víc zkoušel: svědomí hryzlo ho nesnesitelně, začasto i poměry hmotné, osobní a společenské užíraly mu srdce. »Co bych za to dal,« řekl odpadlík Saska v Rychnově n. Kn. svému v úřadě kněžském nástupci, »kdybych se mohl opět vrátit, odkudž jsem odešel.« — »Vždyť máte pěkné místo na Rusi, ženu a děti,« odpovídal kaplan Šrámek — »To nahradí klid kněžské duše? Na nejvýše jen chvilku, ale potom přijde trýzeň, jež trvá a mořívá.« — »Nejste tedy šťasten?« tázal se odpadlíka kněz věrný. — »Myslíte, že pro kněze z církve vystouplého kvete štěstí? Kněz, jenž jednou jedenkrát kněžství Páně v sobě miloval a na oltáři spokojeně mši sloužil, snad i obětavě pracoval a strádal pro Krista, kněz takový jakživ jinde spokojen vpravdě nebude. To jsem zakusil, to mi věřte!« Na to vyhrkly odpadlíku slzy, a kněz věrný plakal s ním — — ale, bylo pozdě, pozdě!

S těmi »ideovými ohledy«, pro něž prý kněží vystupují z církve, nemohouce svého vědeckého přesvědčení srovnati s názory církve, bývá věc šlakovitá. Znám na př. kněze-odpadlíka, jenž před tím, než se stal volnomyšlenkářem — a je tomu jen několik málo let — velice často zdůrazňoval své přísné církevní smýšlení, pracoval pilně v církevních spolcích, staral se o katolický tisk, jemuž chtěl dopomoci k velikému, lacinému lidovému denníku, jehož měl býti spolupracovníkem. Znám

kněze-volnomyšlenkáře, který radil, aby se prodaly drahocenné věci kostelní (než je nepřátelé poberou) a za peníze takto stržené aby se zdokonalil katolický tisk a získali řečníci debaty schopní, kteří by mezi lid šli a na schůzích veřejných disputovali na obranu víry; znám kněze-volnomyšlenkáře, který míval referáty o těchto a jim podobných věcech na schůzích duchovenstva, který odsuzoval kněze Kunteho, jenž od církve odpadl, který přednášel v katol. spolku o zemských sv. patronech českých, který sliboval svému biskupu, když mu dal volno, aby studiím oddati se mohl, že se odvděčí za to svému Ordinariátu; znám kněze, který chtěl býti dokonce i vykladačem učení katolického theologům, touže po profesuře neb aspoň (zatímně) po supplentuře theolog. — a netrvalo dlouho, z kněze toho přehorlivého najednou stal se odpadlický volnomyšlenkář. Jak věřiti tu, že opravdovými příčinami odpadlictví jeho byly »ohledy *ideové*«? Vždyť celá ideová minulost kněze toho zpřima se vzpírala a hlasitě křičela proti snahám Vol. Mky! V zázraky volnomyšlenkářské nevěříme, proto celou příhodu odpadlickou zmíněného kněze docela *přirozeně* si vysvětlujeme, tak přirozeně, že jí zde ani nezaznamenáme, aby světlá minulost odpadlíkova stínem temným zakalena nebyla — ale »ideová« příprava k odpadlictví *zde* jistě nebyla, nýbrž někde jinde a něco jiného to bylo. Co? Do svědomí nikomu se nepleteme: před Bohem si to zodpoví za sebe i za své svedence.

Nejhorším jest, že ani svět nechtívá věřiti »čistým« pohnutkám kněžských odpadlíků. My kněží nevěříme jim též, říkajíce »však *v tom* něco *se skrývá*« a odpadlíci — zdaž věří důvodům, které na ospravedlněnou svého odpadlictví veřejně vystavují? Již ta okolnost, že odpadlíci považují nutným vykládati, proč odpadli a kterými cestami k odpadlictví šli, ukazuje, že sami nevěří, že jim svět nevěrecký v tom smysle věří, v jakém by si přáli, aby jim věřil a jich odpadlictví posuzoval. Poukazovati na toho neb onoho chybujícího kněze a chtíti jeho chybou, ať pravdivou nebo přehnanou, zakrýti neb dokonce ospravedlniti odpadlictví své, není správným logicky a není správným mravně. Když *Manning* odstoupil od anglikanismu k církvi římské, řekl: »Můj nový život ať jest obhájcem mého přestupu.« A byl jím do té míry, že když Manning umřel, šlo z úst do úst: umřel nám světec. Kde je co podobného v životě našich odpadlíků? A jen tento argument plně platí, porážeje všecky pochybnosti. Nejlíp odpadlík dělá, když mlčí a potichu žije: vystupuje-li však útočně proti církvi a vykládá-li o charakteru a přesvědčení svém, nebo snižuje li a podezřívá-li spolubratry-kněze, s kterými dříve žil důvěrně, přátelsky — nedávno četli jsme ve Vol. Mce, že odpadlík kterýsi tupil svého faráře i tím, že prý na farním hnojništi byly praeparáty gumové pohozeny — a tupí li jen nekale, trefuje *pořád a nejvíc sebe, jen sebe*, poněvadž jak může hodný a čestný člověk tak nepěkné věci beze studu veřejně vykládat, o nich vědět, v nich se přehrabávat a svou poctivost minulou jimi přikrývat? To jest více než podezřelé a budí proti odpadlíkovi nejen pochybnosti, nýbrž něco ještě horšího. — Nevidím tedy v »ohledech ideových« náležitého vysvětlení pro kněžské odpadlictví prostě proto, že jim *důvodně* nevěřím, a nevěru tu dal mi do duše kněz-odpadlík volnomyšlenkář. 2. Nevidím tedy v »charakterním jednání«, které opustilo církev, když prý nevěřilo jejím naukám, nic chvályhodného, jelikož charakter takový nezměnil chyby (pro niž vlastně odpadlík šel z církve ven), ale utvrdil ji, a při tom trvám, i kdyby se odpadlík prací proticírkevní umořoval. Je to důslednost čili známka

charakteru, *ale důslednost ve zlém*, a čím déle a zuřivěji trvá, tím *ďábelštější* bývá, radujíc se z ran, které církvi zasadila. Když sv. Petr viděl, že chybil (zapřev Pána), a že nehodí se do společnosti, v níž právě hříšně dlel, dal se do pláče, odprosil Pána, odešel ze špatného místa a učiněnou chybu napravil. Jidáš, když viděl, že chybil, od rady židovské odešel, ale chyby zrádné nenapravil pokáním, nýbrž k chybě staré přidal novou — osidlem se oběsil. Jidáš také pozbyl víry v Krista (jako odpadlíci) a k vůli přesvědčení přeběhl k židům a jaký konec mělo to pro něho? Je za to Jidáš charakterem? Ať odpoví klidné a citlivé svědomí!

Nejnešťastnější obranu spáchal »Věstník«, když na obhájení kněží-odpadlíků napsal: »Mohli bychom vám, kněže Konečný, jmenovati ohromnou (!?) řadu kněží, kteří s nimi (s odpadlíky) mluvívali asi takto: Farář jeden říkal: To víte, konsistoř chce, aby se nikdo z nás nenaučil jinému než tomu našemu řemeslu, aby nás mohla držeti na provázku. Tak na př. já rád bych tím praštil, bez toho tomu nevěřím, ale co bych počal? — A jiný mluvil takto: Závidím tomu a tomu, že může vystoupiti. Kdybych byl o deset roků mladším, a měl vzdělání jak on, udělal bych totéž, co udělal on. Ale takhle *ponesu* to břímě do smrti. — Nechce se nám pokračovati dále, podotýkáme jen ještě: Kolik kněží se těm odpadlíkům svěřilo se svou nevěrou! Jeden z *apologetů* vašich jim sdělil, že je pouhým deistou (věří v boha, ale ne ve zjevení) a jiná hvězda klerikálního tábora v slabé chvilce před nimi prohlásila: Jsem atheista. Kdo je tedy Jidášem, kněže Konečný, a kdo zůstává ve službě k vůli chlebíčku?« Odpovídám: Jidáši, opravdovými Jidáši, dle našich církevních názorů, odpadlíci, kdo může býti? Že by vám, odpadlíkům, byla ohromná (!) řada kněží svěřovala své nevěrecké nitro, nevěříme a neuvěříme, až jich aspoň tucet vyjmenujete a ukážete, kde že takoví . . . působí a v jakém církevním úřadě. Dokud se tak nestane, považujeme hořejší slova pouhým podezříváním a špiněním kněžstva, jemuž jen nevzdělaní lehkověrníci uvěří. Kdybyste mohli jmenovat kněze-nevěrce, zvláště nás z konservativního tábora, učinili byste tak ne jednou, ale desetkrát a pokaždé s novou ďábelskou radostí. To by přece byl argument, kdyby odpadlíci mohli říci: Hálek je nevěrec, Škrdle atheista, Konečný deista a ostatní jak by smet! Když před několika lety bylo ve »Vlasti« řečeno, že prý je mezi kněžstvem několik modernistů polonevěrců, kteří chtějí z církve vystoupiti, bylo tuze zle. A dnes? Ti, kteří tenkráte proti »Vlasti« za její nařčení bouřili a modernu z nepravověří očisťovali, zdůrazňujíce svou orthodoxii, dnes právě ti mají ve »Věstníku« překrásný důkaz, že bývalí jich modernističtí přátelé a důvěrníci očerňují »ohromnou řadu« z nich z čiré nevěry a z osobního bídáctví, jež pro mizerný žvanec v církvi tyje, netroufajíc se ve světě poctivě uživiti! Až v *ty* konce zabíhá volnomyšlenkářské důvěrné přátelství, že prozrazuje tajné záhyby srdce a ledví bývalých stavovských přátel? Toť věru věc zpříma ohavná a tak nízká, že nemá sobě rovné — také příspěvek k poznání volnomyšlenkářských ideových ohledů. —

Končím, nemaje chuti probírati se takovými věcmi. Z ukázek, jež jsem dal, vysvítá, že Vol. Mka spor se mnou úplně prohrála. Brožurka moje, jež Vol. Mku k tak nešťastné polemice pohnula, tiskne se právě ve druhém vydání. Za úspěch ten jistě mám poděkovati (vedle věcného obsahu své knížky) nejvíce nešťastné polemice volnomyšlenkářské se mnou. Ani ne za rok — a můj spisek rozebrán!

Přípravy naše a různých jiných stran na r. 1915.

Česká otázka. Snahy a tužby národního obrození. Napsal T. G. Masaryk r. 1895 a *České Myšlenky*, napsal Dr. J. Kaizl rovněž r. 1895. Ve XII. roč. »Vlasti«, v němž posouzen byl gleit Husův, rozebírá duchaplný kritik Filip Jan Konečný oba tyto spisy. Krátký jejich smysl jest: Prof. Masaryk navazuje naše národní probuzení na dobu české reformace, t. j. dokazuje, že toto probuzení jest pokračováním české reformace, a Dr. Kaizl Masaryka z toho rozvazuje, řka, že v národním obrození nesmí se spatřovati jakési navazování na dobu české reformace. —

Kritik náš kloní se k Dru. Kaizlovi, ač uznává, že prof. Masaryk snesl v jedno bohatý material a leckde ho dobře použil.

O církvi katolické napsal tu Dr. Masaryk: »proto jsem dávno vystoupil z církve modlosložebného slovíčkářství a národnostního fanatismu.« Filip Jan Konečný za to Dra Masaryka zle pocuchal a praví mu do očí, že lže. —

V ohledu náboženském vystupuje náš kritik i proti Dru Kaizlovi, jenž napsal, »že věří v budoucnost, v níž přijde větší doba než jest nynější, ve které náboženská idea, neb af určitě dím, evangelium Kristovo v plné opravdovosti povznese se k mocné působnosti na mysli lidské.« Náš kritik se ohražuje proti tomu, aby »evangelium Kristovo« v plné pravdivosti s protestantským rationalismem a českobratrským subjektivismem ztotožňováno bylo a jinde než v katolické církvi bylo spatřováno.

Naše nynější krise. Pád strany staročeské a počátkové směrů nových. Napsal r. 1895 Dr. Masaryk. Tento spis Filip Konečný nejvíce chválí, ač zde Dr. Masaryk zase navazuje, nedav se Dr. Kaizlem poučiti. Dr. Masaryk tu mezi jiným praví, že Bílá Hora není tím, čím se jeví ve vlasteneckých deklamacích, protože se jí jen definizuje úpadek už dřívější a mnohem starší. Zde autor vyslovuje totéž, praví náš kritik, zač byl Dr. Řezníček i ve staročeském »Hlasu Národa« napaden.

Dr. Masaryk dále ostře tu vystupuje ve studentstvu proti cynismu a nepočestnému životu.

Páně Masarykův »Jan Hus« čili naše obrození a naše reformace. — K prosbě naší probral Filip Jan Konečný i tento spis ve XII. roč. »Vlasti«. — Dr. Masaryk tu jen opakuje, co lépe v »České otázce« řekl.

Dr. Masaryk Husa jmenuje, ale na Dra Kaizla míří, ač ho nejmenuje. Dr. Kaizl totiž tvrdil proti Dru. Masarykovi, že naši buditelé nekřísili — pokud jde o humanitu — ideály reformačními, nýbrž ideami liberalistickými, jejichž zdroj byl v osvícenské filosofii XVIII. věku a Dr. Kaizl to trefně dokazuje.

Dr. Masaryk tvrdí, že prý naši buditelé pokračovali na dráze Husem nastoupené. Jako Dr. Kaizl, tak i zde náš kritik tvrzení Masarykovo zcela vyvrací, a abychom se jen u Havlíčka zastavili, náš referent o něm praví, že Havlíček, jenž chtěl katolicismus pouze reformovati, nenavazoval na Husa a na reformaci, ale na katolicismus. Hus byl v otázkách náboženských positivním, Havlíček liberálně-nacionálním — dva tak protivní charakterové nemohli na sebe navazovati a také nenavazovali.

Dr. Masaryk to zase ohřívá, co již ve své řeči v Kolíně řekl — a na což mu Dr. Lenz v »Čechu« odpověděl — že prý byl M. Jan Hus hlavně odsouzen pro učení o transsubstanciaci, čímž prý se na něm dopustil sněm justiční vraždy. Náš kritik, jenž pročetl a ve »Vlasti« posoudil Listy Husovy, odpovídá, kdo takovým »pravdám« věří, zasluhuje útrpnosti — a v dalším tvrzení své odůvodňuje.

Na to dokazuje Filip Konečný, že z reformace povstal liberalismus. Reformace potírala katolický princip božské autority ve věcech víry a mravův, stavíc proti němu svobodu svědomí, svobodu bádání, svobodu rozumu, čímž náboženství do nevážnosti přiváděla a lidstvo k liberalismu vedla. Z českých reformatorů stali se protestanté.

Na konci podrobuje náš kritik všecky tři spisy Masarykovy ostré kritice a odsuzuje i Dra Masaryka samého, co dobrého v nich však jest, plně uznávaje.

Náš kritik ukázal se tu jako bystrý pozorovatel a posuzovatel a dovodil, že se Dra Masaryka pranic nebojí a vědecky mu čeliti dovede. Slyšívali jsme tehdy v Praze, že měl Dr. Masaryk před naším kritikem náležitý respekt, ale Dr. Masaryk se v ničem nepolepšil, naopak nyní jest o mnoho procent horší, než byl před 15 lety. Dr. Chalupný mu ovšem jeho slávu značně pošramotil.

Z toho XII. roč. »Vlasti« vidíme nad to jasně, jak důkladné články »Vlast« v lůně svém chová.

Bisk. vik. sekretář Filip Jan Konečný nechal Husa a vrhl se nyní na volné myslitele, jež rovněž tak důkladně potírá, jako druhdy Dra Masaryka a naše svobodné husity.

Mnoho-li klášterů zahynulo bouřemi husitskými. Píše ve XII. roč. »Vlasti« na str. 1096.—1099 prof. Boleslav Dolejšek.

V letošních sešitech »Vlasti« uveřejnili jsme řadu klášterů, které Husité zničili, zde v roč. XII. uvádí professor B. Dolejšek všecky. Práci jeho uvádíme do slova. Doplňky a podrobnosti přijdou na řadu ve XXVIII. roč. »Vlasti«.

Prve nežli vypočte kláštery, které Husité zničili a vypálili (pokud jsme v objektivních spisech dějepisných spočetli), uvedeme slova pana Ant. Rybičky z jeho »Přehledu historie klášterů v Čechách«. Místo ono zní: »První a nejlitější výbuch bouří těchto (rozuměj: husitských) namířen jest také proti nenáviděným kněžím a klášterům. Husité, Táborité, Pražané, Orebité, Sirotci a jak se vůbec všechny tyto sekty a sbory válečné a náboženské tehdáž nazývaly, neušetřili téměř jediného kláštera mužského ani ženského v Čechách, zbořivše stavení klášterní a chrámová, vraždili jejich obyvatele, pálíce, topíce a podavujíce zastížené tam řeholníky a jeptišky, kazili a hanobili nalezené tam neocenitelné památky literární a umělecké. — Počítalo se ku konci století XIV. v Čechách 192 míst, v nichž byli tehdáž větší a menší klášterové mužští a ženští, z nichž v první čtvrti století XV. (od roku 1419—1430) *65 jest tak zpustošeno, že nezůstalo po nich téměř ani památky*, ostatní pak byly více méně zpustošeny, a klášterové Tepelský a Vyšebrodský byli takořka jediní, jenž neokusili v plné míře zlosti a surovosti husitské, ačkoliv i oni za příčinou bouří utrpěli nemalých ztrát na svých statcích a příjmech.

Z bývalých klášterů v Čechách v prodlení století XV. zotavila se ovšem nemalá část; avšak poněvadž jejich někdejší příjmy a zbož

pozemská mezi tím od králů českých jiným osobám za jejich válečné služby neb půjčené sumy hotové buďto do jistých životů byly zapsány, nebo docela dědičně propůjčeny, neměli klášterové tito dostatečných prostředků, aby se byli zúplna zotavili a budovy klášterní a chrámové opět vyzdvihnouti a zvelebiti mohli, a pročež žili po delší čas velmi skrovně anobrž chudobně.«

Jak z líčení tohoto patrno, poškozeno bylo v celku Husity na 196 klášterů českých; i pokusíme se chronologicky jména jejich uvésti, pokud se ovšem přesně dle dějin Františka Palackého zjistiti dala.

Zbořeny neb valně poškozeny byly kláštery:

Roku 1419:

Augustiniánský v Domažlicích a Sušici. — *Benediktinský* v Břevnově u Prahy (22. května). — *Božehrobců* v Praze na Zderaze (klášter tento po druhé pobořen 6. srpna 1420). — *Dominikánský* v Hradci Králové, Klatovech, Lounech, Písku (20. srpna), v Plzni a Žatci. — *Františkánský* v Plzni. — *Kartuziánský* v Praze na nynějším Smíchově (17. a 18. srpna) úplně zničen. — *Minoritský* v Hradci Králové, v Praze svatého Ambrože a proměněn v hospodu; v květnu r. 1420 vykázán byl za byt ženám husitským. Útok učiněn i na klášter sv. Jakuba, který však řezníky pražskými byl uhájen.

Vyvráceno tudíž roku 1419 klášterů *čtrnácte*, z nichž v Praze (neb u Prahy) byly čtyři.

Roku 1420:

Augustiniánů kanovníků na Karlově v Praze (3. června) a sv. Tomáše v Praze (8. května), dále v Sadské a ženský sv. Kateřiny v Praze (25. května). — *Benediktinů* v Opatovicích, Podlažicích (25. června), Postoloprtech (20. května) a v Praze u sv. Ducha (2. srpna). — *Celestinů* v Praze u sv. Michala (3. června). — *Cisterciáků* v Mnichově Hradišti (30. dubna), Nepomuku (25. dubna), Plasích, Svatém Poli (na Opočensku), Zbraslavi (10. srpna), nejnádhernější klášter český; památky umělecké zničeny a hrobka královská rozmetána, jakož i ve Zlaté Koruně (10. května). — *Dominikánů* v Praze u sv. Klimenta a tamtéž ženský sv. Anny na Újezdě, v noci pak o masopustním úterý v Ústí nad Lužnicí čili Ustí Sezimově. — *Františkánů* v Praze. — *Johannitů* čili Maltezů v Praze (8. května). — *Karmelitánů* v Praze. — *Klarisek* v Panenské Týnici a v Praze u sv. Anežky. — *Křižovníků* v Praze a Sušici. — *Magdalenitek* v Lounech a Praze na Újezdě. — *Minoritů* v Benešově (19. května). — *Premonstrátů* v Milevsku (23. dubna), v Praze (Strahov, 8. května) a ženský v Louňovicích pod Blaníkem. — *Servitů* v Praze na Slupi (3. června).

Zničeny roku 1420 vůbec *třicet dva* kláštery, z nichž *patnácte* v Praze.

(Dokončení.)

Drobnosti. — Nové laciné vydání »Listů Husových« pořízeno bylo nakladatelstvím Dra. Ant. Hajna v Praze. — Ve schůzi výboru pro postavení Husova pomníku v Praze bylo usneseno zadati zřízení základů pro pomník Husův na Staroměstském náměstí v nákladu 46 tisíc korun p. staviteli Blechovi.

K obraně naší pro r. 1915. — Upsal 50 K splatných v 5 letech (a 15 K již splatil): P. Jos. Čížek, kníž. arcib. vik. tajemník a děkan v Marianských Láznich. — Darovali: po 20 K: Nejmenovaný

gymn. katecheta z Čech a Rod. Šetinův z Výrova u Přelouče, k čemuž přispěli: 10 K: Vinc. Šetina, f. administrátor v Babicích; 6 K: Frant. Šetina, c. k. ministerský účetní assistent ve Vídni; po 2 K: Vincenc Šetina, soukromník a Emilie Šetinova, učitelka ve Výrově; po 10 K: Fr. Chaloupecký, farář ve Starém Kolíně; Frant. Ostravský, em. farář v Lipníku na Moravě; Tomáš Koutník, farář ve Zbraslavicích; Václav Hrudka, katecheta na Smíchově; Emilian Balcar, farář v Cholticích; Sv. Josefská Jednota v Týně n. Vltavou; Fr. Effler, farář v Libošovicích; Marie Knoppová, majetnice domu v Turnově; Metod Švéda, kaplan v Mor. Budějovicích, a Al. Kopecký, bisk. vikář v Nových Hradech; po 5 K: K. Ludvík, řídící učitel v Praze; Václav Kouba, farář v Soutěicích; Jan Paclík, děkan v Kamenném Újezdě; Ant. Čulík, účetní okr. hosp. záložny v Pacově; Fr. Hrbek, farář v Loukově; Václav Houška, kaplan na Peruci; Em. Čvančar, zám. kaplan v Klášteře nad Jizerou, a Vincenc Mrštik, farář v Nové Vsi. — Méně než 5 K: Hospodář. č. beseda ve V. Borku u Mělníka; Milosrdné Sestry v Pelhřímově; Ludvík Čaboun, farář v Roztokach u Prahy; Ot. Kubát, koop. v Karlíně; Jan Kuhn, em. děkan v Železnici; Ant. Sysel, jub. em. děkan ve Slatiňanech; Pavel Mudroch, kaplan v Rožďalovicích; Jos. Vrána, dělník tab. továrny v Sedlci; Fr. Urválek, spirituál Voršilek v České Skalici; Fr. Příhoda, em. farář v Soběslavi; N. John, učitel v Rožďalovicích; Al. Štěpina, spiritual ve Slatiňanech; Václ. Nahlinger, far. v Dol. Jamném; Vil. Havlák, far. v Hobšovicích; Fr. Kukla, děkan ve Křtěnově; Václ. Slavík, far. ve Steinu; Ign. Češka, far. v Boršově, a M. V. Radda, kaplan v Bosni. — Kdo složí nejméně 10 K, obdrží darem I.—VIII. ročník »Husitství ve světle pravdy« a I.—VIII. ročník »Obrany víry«, vyjma sešity, jež jsou rozebrány. — Další úpisy a dary přijímá: Tomáš Škrdle, pokladník Tiskové ligy v Praze, čp. 570-II.

Spolkové zprávy družstva Vlast.

Socialní odbor družstva Vlast konal po valné hromadě první schůzi dne 10. července za předsednictví pana Václava Dvorského. Jednatel redaktor Tom. Jos. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl schválen.

Vykonány byly volby, i byli zvoleni: za I. místopředsedu p. Václ. Dvorský, za II. správce p. Josef Vinopal, za jednatele redaktor Tomáš Jos. Jiroušek.

Jedním z nejzdatnějších pracovníků v životě katolickém jest pan kanovník Dr. Fr. Šulc v Hradci Králové, jenž slavil 8. července 60té narozeniny. Socialní odbor, nejstarší instituce toho druhu, veřejně tuto velikou práci oceňuje.

Letos (dne 9. července) je tomu 20 let, co Socialní odbor byl založen. Valná hromada družstva se usnesla, aby toto jubileum bylo zvláštním způsobem oslaveno. Tato oslava byla předmětem dnešní schůze. Za slavnostního řečníka byl zvolen předseda družstva, redaktor Tomáš Jos. Jiroušek, jenž s redaktorem »Vlasti« jest ze Soc. odboru jediný, jenž stál u kolébky jeho založení. Naznačeny byly body programu a k jeho provedení byli zvoleni pp.: Václav Dvorský, Tomáš

Jos. Jiroušek, Václav Kunz a Tom. Škrdle. Oslava provedena bude na podzim tohoto roku.

K návrhu katechety Václava Kunze předplatí si Socialní odbor: »Archiv für Socialpolitik« a navrhovatel bude jej čísti a obsah jeho bude v »Našich Listech« ohlašovati. — K návrhu správce Jos. Vinopala budou konány častěji než dříve schůze, abychom se mohli na r. 1915 důkladně připraviti. — Jednáno bylo o smíru v katolické straně a naznačeny byly body, jichž si při tom třeba všímati a naznačeny byly cesty, po nichž jest nám kráčeti. Další akce v té věci ponechává se Akčnímu komitétu katolicko-národnímu, jenž žije s naším Soc. odborem v nejupřímnějším přátelství.

Jednatel redaktor Tomáš Josef Jiroušek sdělil, že řečníci Soc. odboru mluvili od poslední schůze, která se konala 13. února, na těchto místech:

Dp. farář Vlastimil Hálek v Praze (ve spolku Křesť. sociálek), v Břevnově, v Kladně a v Tachlovicích. — Živnostník p. Václ. Dvorský přednášel dvakrát v Praze (na Horním Novém Městě a na Letné), v Sedleci u Kutné Hory, v Břevnově, v Karlíně, v Pečkách na dráze a v Berouně. — Inženýr p. Jan Dostálek přednášel v Praze (na Hoř. Novém Městě) a na mnoha schůzích katolíků v okresích Žamberecké a Kosteleckém nad Orlicí. — Dp. farář P. Karel Toman přednášel v Kolíně. — Pan učitel Vlastimil Jelínek v Kladně. — Pan místodržitelský oficiant Jan Voborský přednášel v Kladně. — Jednatel T. J. Jiroušek přednášel v Praze dvakrát (v »Merkuru« a na Hořením Nov. Městě), na Smichově dvakrát a v Kladně. — Kromě těchto schůzí navštívil v době volební dp. farář Vlastimil Hálek schůze katolíků a v nich řečnil: v Sedlčanech, Neveklově, Křečovicích, Sedlci na dráze, Voticích, Nadějkově, Jesenici u Sedlčan, v Ohradě, Střezmíři, Petrovicích, Dublovicích, u Sv. Jana nad Skrýšovem, Křepenicích, Podčepicích a Vysokém Chlumci.

Vlast. Hálek podal zprávu o posledním výnosu c. k. místodržitelství z 29. dubna 1911 k podřízeným živnostenským úřadům I. stupně o sprostředkování učňů, dle něhož budou dle dohody zemské školní rady se zemským výborem každoročně správy škol zasílati zemskému ústavu práce seznamy žáků, kteří půjdou do učení. Společenstva budou zase zasílati seznamy mistrů, kteří chtějí učně. Tím se má docíliti sprostředkování míst. — Dále podal výklad o tom, jak možno použiti nového státního fondu k stavbě malých bytů. Pojednání to bude otisknuto ve zvláštním článku v »Našich Listech«. — Též podal zprávu o novém časopisu »Ochrana mládeže«, který počala vydávati zemská komise pro ochranu dětí v království Českém. Bylo by si přáti, aby zde byl moment výchovy náboženské více zdůrazňován, poněvadž jinak veškerý náklad na tuto akci byl by bez kýženého výsledku a celá práce stavbou na písku.

Referent Soc. odboru pro r. 1915, farář Vlast. Hálek, přednesl tyto návrhy: Socialní odbor hledě k obraně naší pro rok 1915 pokládá za nutné objasniti vliv osoby Husovy a pak vojska husitského na tehdejší sociální poměry a nynějších husitských směrů v českém národě na sociální jeho život. Vystoupením Husovým zdálo se, jakoby všecky svazky společenského řádu církevního i světského se měly rozvolniti. Na základě křesťanského pořádku světového z doby Karla IV. rozkvetl

u českého národa znamenitý blahobyt. Hus odtrhl však velikou část národa českého od církve a tím roztrhl nejsilnější pásku národní jednoty a svornosti, což jest dosud nejnebezpečnějším vředem na těle našeho národa. Dvě stě let (1420—1620) hřešil národ český proti církvi a dvě stě let trpěl za to na svých socialních poměrech. Hus byl pomstěn, ale krví a blahobytem národa. Spustošené chrámy a jiná posvátná místa, rozbořená města, rozvalené hrady a vypálené tvrze, povražděné a rozplašené obyvatelstvo, pole nezoraná, přerušené živnosti, strnulý obchod, zdivočelé a spustlé mravy, toť byl ponurý socialní obraz na nedávno ještě krásnou a šťastnou naši vlast. Než i husitské hnutí za naší doby nemůže nikterak přispěti k rozkvětu a blahobytu českého národa. Potírajíc ducha katolického, svádí náš lid z náboženské půdy do nevěreckého volnomyšlenkářství a tímtéž otevírá lidu cesty k materialismu a sesurovění, což přinese českému národu jen seslabení a rozervané socialní poměry. Poněvadž hnutí husitské jest schvalování boje proti autoritě, která jest nezbytna v řádném společenském životě, jeví se i po této stránce zhoubným pro spořádané žití českého lidu. A jako sesurovělé vojsko husitské ničilo bez piety všecka kulturní díla katol. církve, nemajíc ohledu na jich prospěšnost pro socialní život lidu, tak i moderní husitské hnutí nemá citu a uznání pro blahodárné společenské působení katol. církve, a ubijí je slovem i tiskem, ochuzujíc tím celé obrovské vrstvy národní o jich dobrodiní.

Dlužno dále říci:

1. že Hus učením svým majetek soukromý ohrožoval;

2. že Hus společnost lidskou názory svými komunistickými na nepravé cesty socialismu vedl;

3. že i zákony mravnosti podrýval učením, že Bůh předřízeného, i kdyby páchal nejhorší věci, miluje tou láskou, jakou ho milovati bude na věky v nebi, a že nenávidí předřízeného tou nenávistí, kterou ho nenáviděti bude v pekle na věky, byť i vedl život nejspravedlivější.

Proto studium socialních směrů učení Husova přivede k zavržení podvratných zásad revolučních, anarchistických a bezbožeckých ku potírání jich a ke stanovení zásad křesťansko-apologetických, jimiž by uhájena byla katolická víra a mrav křesťanský by ožil a lidstvu byl vrácen do society klid a k vespolnému žití pokoj, jakého svět dáti nemůže, ale dal a dává Pán.

Dále v oslavách Husových pěstí se *odboj proti autoritě*, ve které ovšem Hus nebyl ani prvním ani posledním. Negace autority, kterou socialni demokraté se své strany za přední známku velikosti Husovy prohlašují, neznamená nic jiného, než vzpouru proti stávajícímu řádu. Než ale negace autority církevní znamená revoluci náboženskou a jedině výsledkem jejím byl onen svého času tak vychvalovaný liberalismus, který ve svých důsledcích vedl k učení socialní demokracie. Jestliže soc. demokracie opravdu jediná se vykazuje skutečnými positivními výsledky oslav Husových, z nichž dovedla ve svůj prospěch obratně těžiti, dokazuje tím, k jakým koncům může vésti rozdmýchané a pěstěné novohusitské hnutí.

To vše uvažuje střízlivě a nepokrytě Socialní odbor družstva Vlast, vidí v moderním hnutí husitském pro český národ neskonalou

škodu v ohledu socialním a pokládá za svoji povinnost čeliti mu k roku 1915, kdy dostoupne svého vrcholu, všemi svými prostředky, za které pokládá:

1. Brožury, články časopisecké a kalendářní a přednášky, kterými by se výše uvedené pravé názory o zhoubě husitských směrů pro socialní život českého národa lidu vysvětlovaly a vtělovaly, jež nutno již od nynějška vydávati a pěstovati.

2. Znovu zdůrazňovati blahodárný vliv katol. církve na společenský život ve všech oborech.

3. Vyzvati všecky katolické spolky a organisace, aby systematicky pořádaly v těchto letech přednášky o poměru husitství k životu socialnímu.

4. Pracovati k tomu, by většího a zasloužilého ocenění došli v českém národě věrozvěstové slovanští sv. Cyrill a Methoděj, kteří pravým křesťanstvím stali se největšími dobrodinci českého národa a jeho kulturního i socialního života a mravů.

5. By katol. spolky a organisace střádaly si od nynějška již zvláštní fond na obranu v tomto směru r. 1915.

6. By v celém katol. boji v nastávajících 4 letech bral se zřetel k novohusitskému vření a k zápasu, který sveden bude na celé čáře roku 1915.

Návrhy referentovy podrobeny kritice a byly schváleny, ale k. a. notář Tom. Škrdle vyhradil si podrobně naznačiti, co by měl náš Socialní odbor v oboru tom podnikati a prováděti. Návrhy své přednese ve schůzi, jež bude konána na konci září po prázdninách.

LITERATURA.

FRANCOUZSKÁ.

Au Pays des Massacres. Saignée Arménienne de 1909 par Jean d'Annezay. Paris 1911. Bloud et Cie. Cena 1 fr. — Autor přítomné zajímavé brožury líčí a předvádí živě čtenáři před zraky hrůzy posledního vraždění spáchaného na křesťanech arménských v říši turecké; hrůzy, nad něž horší nelze si mysliti v dobách nejtemnějšího barbarství. Armeni jsou vyzváni, aby složili zbraně, vyhrožuje se jim smrtí, neučiní-li tak; vali jim zajišťuje úplnou bezpečnost, a hned jakmile jsou bezbrannými, Kurdové, Circassienští, Turci vedeni rediíy, důstojníky pravidelného vojska, vrhají se na domy, loupí a zapalují obchody, rdousí všechny, kdož náleží k nenáviděné rasse, bez rozdílu pohlaví a věku, znásilňují ženy, nebo baví se mukami mužů, aby je donutili k odpřísáhnutí víry, znesvěcují chrámy, rdousí a upalují kněze. A konečně když již není koho zabíti, nutí ranami na živu ponechané, aby podepsali adresy sultanovi, v nichž uznávají se sami za původce nepořádků, prohlašují, že ti, kdo byli usmrceni, právem byli usmrceni, děkují panovníkovi za jeho dobrotu atd. V dalším postupu hledá autor původce těchto ukrutenství a shledává jej v osobě bývalého sultána A'Abd-Ul-Hamida. Na konci pak s rozhořčením se obrací proti evropským diplomatům, kteří nic nečiní, aby opakování takovýchto krveprolití zabránili. Četba zajímavé brožury budiž co nejvřeleji doporučena. Dr. Jos. Samsour.

VLAŠSKÁ.

„Il Terciario Francescano", jest název nového časopisu, vycházejícího teprve od října roku 1910 v Římě. Časopis tento hájí zájmy sv. církve a posilňuje a rozšiřuje utěšeně římské terciáře, t. j. údy třetího řádu sv. Františka z Assisi. V Trento (Trident v Tyrolsku), vychází ve vlašském jazyku časopis:

»L'amico Serafico«, jenž mimo třetí řád františkánský podporuje též serafinské skutky lásky k bližnímu. Též ve Švýcarsku v městě Locarno, kanton Tessin, vychází vzorný časopis ve vlašském jazyku pod názvem »Madonna del Sasso e Messagero Serafico«. To jsou již tři nové terciářské časopisy od loňského roku, což dokazuje, že katolicismus nehyne, ale se vzmáhá. Ze starších časopisů vlašských (terciářských) r. 1869 vycházel v Miláně terciářský časopis pod názvem »Annali francescani« a brzy na to, roku 1871 časopis »Letture francescane«. Veškeré tyto časopisy děkují svůj vznik ve „Vlasti« již zmíněnému časopisu francouzskému »Annales franciscaines«, založenému pařížskými Otci kapucíny a vycházejícímu v Paříži od 1. ledna r. 1861. Tento francouzský časopis, stále ještě vycházející, započal tedy v lednu 1911 svůj padesátý ročník. Toto jubileum zasluhuje chvalné zmínky tím více, poněvadž tento pařížský měsíčník byl nejstarším časopisem terciářským a stal se ostatním vzorem povzbuzení. Stůjž zde zároveň nejnovější statistika řádu františkánského. Řád ten má nyní 860 konventů a 627 hospicí, se 85.1 knězi (pátery), 2211 kleriky, 3969 bratry laiky (frátery) a 663 novici, dohromady 15.414 údů. Řád kapucínský čítá nyní 774 konventy a 162 hospice s 5.116. pátery, 1477 kleriky, 3.020 bratry laiky a 693 novici, dohromady 10.306 údy (členy). Řád Klarisek čítá na 10.000 osob, regulovaný třetí řád asi 50.000 a světský třetí řád 1 a půl millionu z obedience františkánů a jeden million z obedience kapucínů. Církev svatá udílí též údům třetího řádu plnýma rukama ze svých milostných pokladů: dvakráte do roka papežská požehnání, veliký počet generálních absoluci, ve velký čili pašijový týden na př. každý den! Jest k nepochopení, že jest dosud řádu velikého množství katolíků u nás v Čechách málo znám. Josef Šeřík Vitínský.

NĚMECKÁ.

Geheimrat Dr. Alois Ritter von Schmid. Sein Leben und seine Schriften. Ein Beitrag zur zeitgenössischen Philosophie und Theologie von Dr. Andreas Schmid, Universitätsprofessor, Hausprälat Sr. Heiligkeit. Mit einem Titelbild und 23 Illustrationen. Regensburg 1910. Verlagsanstalt vorm. G. J. Manz. Cena M. 3. Váz. M. 4. — Přítomné dílo nepodává jen pouhou biografii jednoho z předních učenců století uplynulého, nýbrž i řadu jeho prací literárních. Alois Schmid působil jako profesor theologie více než půl století na universitě Mnichovské s neobyčejným úspěchem. Sta ještě žijících theologů naslouchalo jeho přednáškám. Proto uvítati dlužno zajisté s povděkem, že jeho bratr Ondřej Schmid, rovněž profesor na universitě Mnichovské, podjal se úkolu, stručnými rysy vylíčiti život a působení svého zemřelého († 1910) bratra. Život tento líčen prostými slovy zdržuje se všeliké chvály a podává jen více méně fakta. Než bývalí posluchači Schmidovi zajisté rádi přijmou toto prosté vylíčení života svého učitele. Širší čtenářstvo naproti tomu více zajímati budou připojená k obrazu života pojednání, jež obsahují mnohá zajímavá themata, jako jsou na př. přehledné dějiny oltáře k orientaci při novostavbách — monstrance — synoda diecesní — nauka o duších na hvězdách — dobrozdání o příčině Koncilu Vatikánského — Arthur Schoppenhauer, Schelling, Baader, Görres — Duchovní rozvoj J. A. Möhlera — Bytí Boha — Nauka Schellingova o zdroji věčných pravd — Kant o sporu fakult atd. Pojednání tato jsou veskrze cenná. Přítomným životopisem jakož i připojenými články položil Dr. Ondřej Schmid nevadnoucí kytici na náhrobek zasloužilého svého bratra. Spis zasluhuje vřelého doporučení. Dr. Jos. Samsour.

Weber F. W. Goliath. 1. bis 5 Tausend. 1910. 8°. Nakladatel Schöningh v Paderbornu. Stran 110. Cena M 1·25. — Weber Friedrich Vilém, povoláním lékař, jest i od nepřátel našeho směru uznaným, největším německým katolickým básníkem novější doby. Ač zemřel 1894, přece nepozbyla jeho díla půvabu a obliby u čtenářstva, neustále vycházejí v nových vydáních. Kromě několika menších děl vydal hlavně čtyři knihy, které zasluhují bližšího povšimnutí. — Nejcennější je veledílo »Dreizehnlinden«. Ponejprv vyšlo toto epos 1876 a již po 13 letech bylo uspořádáno padesáté vydání. Nyní je rozšířeno ve čtyřech různých vydáních, ve dvou illustrovaných a ve dvou bez obrázků. Ve folio je nádherné vydání, jež obrazy opatřil mnichovský malíř Karel Rickelt, má 12 skvostných heliogravur a mnoho menších obrázků, textu je 216 stran, vyšlo 1896 a stojí 40 M. Pro širš vrstvy jest určeno další illustrované vydání, vyšlé 1882, s 9 illustracemi ve světlotisku od vídeňského malíře E. Wörndla, je ve velkém 8°, text má 378 stran a stojí 15 M. Bez obrázků je dvoje vydání, jedno poněkud skvostnější za M 6·80 vyšlo k posledním vánocím 1910 ve 144 (stočtyřicátémčtvrtém) vydání. Každé vydání mívá

prý 2500 výtisků. Kéž jen žádný kritik neprorokuje! Když vyšla tato báseň, obíral se jí zevrubně »literarischer Handweiser« a jeho redaktor dr. Fr. Hülskamp velice chválil, ale myslil, že se nedočká více než 50 vydání. Též je ještě druhé neillustrované vydání lacinější, lidové za M 2·50; vyšlo k vánocím 1910 v 51—60 tisících výtisků. »Dreizehnlinden« je benediktinský klášter Corvey; líčí se tu boj křesťanského světa s pohanským Saskem za dob krále Ludvíka Pobožného v letech 822 až 823. Je věru požitek prvého řádu čísti toto nádherné romantické epos; řeč je jako z granitu, každé slovo je na svém místě, vše jasné, průzračné. Rhytmus — čtyřstopový trochej i rým, zpěvné, lahodné, z každé řádky vane pravá, čistá, úchvatná poesie. — Další kniha Webrova »Básně« — I. sbírka — vyšla ponejprv r. 1881 a je nyní rozšířena ve 33 vydáních (za 6 M). Třetí jeho práce je norvéžská povídka z lidu »Goliath«; někteří ji nazývají »velepísní odříkání«. Prvé vydání vyšlo 1892, koncem roku 1910 vyšlo 32. vydání za 4 M; kromě tohoto uspořádal nakladatel, jak nahoře označeno, laciné lidové vydání, jež vydáno ihned v 5000 výtiscích. »Goliáš« je báseň ve 14 odděleních, bez rýmu ve pětistopových jambech. Do Römedalu přistěhují se — nikdo neví odkud — Rünwind se ženou Raudi. Mají hocha, kterému pro jeho obrovskou sílu přezdívají Goliáš. Když mu rodiče, nešťastně, byvše zasypáni, skonali, jde do služby k sedlákovi lakomci, jménem Kundovi, do jehož dcery se zamiluje. Žádá o ni, ale je pro svou chudobu odmítnut a vyhnán; sedlák mu zakáže, že si nikdy nesmí vzíti této dívky. Po letech se sejdou oba milenci, ale pamětlivi čtvrtého přikázání Božího, nevezmou se. Toť kostra, jejíž zpracování a vykrášlení je nad míru skvostné i úchvatné. — Po smrti Webrově vyšla druhá sbírka jeho básní pod názvem »Herbstblätter«. Od r. 1895 až do nynějška dočkaly se 18. vydání. (Za 6 M). Všechny tuto vyjmenované i ostatní práce Webrovy nutno opět a opět čísti, vždy mocně působí, jsou plny ušlechtilých sentencí, jsou pravou a velkolepou poesií. Lze proto pochopiti nadšení katolických Němců pro Webra; tvrdí, že neměli a též nyní nemají nad něj lepšího básníka. Ignát Zháněl.

Dr. P. Krus S. J.: **Paedagogische Grundfragen.** Insbruck 1911. Dva díly. Cena 7 K. — Ve 22 přednáškách na 450 stránkách velkého formátu pojednává auktor o hlavních otázkách dnešní paedagogiky. Vyloživ spletené a mylné nároky o paedagogické vědě, vykládá spisovatel pravý význam paedagogiky, mluví o jejím počátku, průběhu, předmětu, prostředcích, cíli, a ukazuje na různé praktické pokusy i výsledky, které se chvalně či škodlivě staly. Jako Němec má dr. Krus zřetel hlavně k německým zemím a jistě podává krajanům mnoho literárně i filosoficky zajímavého. Poněvadž však pojednává věcně a obšírně o předmětu, skýtá všem čtenářům mnoho zajímavé, ve všech zemích platné látky. U nás přičiněním učebnic Lindnerových zdomácněly paedagogické názory Herbartovy. Auktor, pojednávaje o vynikajících paedagogických spisovatelích, posuzuje (str. 19) Herbarta takto: Herbartovy paedagogické spisy nikdy nesestárnou, protože jsou na zdravějších názorech založeny, než jeho filosofie: paedagogika Herbartova založena jest aspoň částečně na dobré zkušenosti. Oprava, které se dostalo spisům Herbartovým ve vydání Willmannově, jest i po stránce filosofické i po stránce vychovatelské velmi cenná. Značný, praktický význam mají paedagogické spisy Förstrovy, auktora to, jenž právě nyní velikého jména požívá a také v kruzích katolických veliké přízni se těší, ač jeho nejnovější spis »Auktorita a svoboda« v otázkách církevně náboženských obsahuje dosti četných a hrubých chyb. — Mluvě o obecném školství, upozorňuje Dr. Krus (str. 161), že není původu zcela novodobého, nýbrž výsledkem staré elementární a vulgární školy církevní Proti všeobecnému vzdělání lidovému školou nikdo ničeho nemá, zachová-li škola náboženství a mravnost na něm založenou, jako základnu a hybnou sílu působení svého. Pouhé vyučování nestačí: paedagog musí vychovávati budoucí pokolení, a výchova tato má nejlepší a nejsrozumitelnější motivy i prostředky i sankci v náboženství. Škola nenáboženská není škola celá ale jen pološkola: učírně schází výchovna. Obšírně vykládá auktor o gymnasiích, reálkách a spojení obou v realná gymnasia (str. 168 a násl.). Tato část zajímati bude učitelstvo středoškolské. Zajímavé a prakticky velmi důležité je pojednání (XII.) »O náboženssko-mravním charakteru jakožto cíli všeho vychovatelství«. Na straně 224—225 dává auktor praktický toho výsledek v pěti odstavcích, čímž celá přednáška nabývá vzácné jasnosti. Mluvě o výchově tělesné, poukazuje spisovatel na necírkevní hlasy, které, hrozíce se děsné zkázy mravní, jež hubí tělo i ducha žáků, zdůrazňují potřebu křesťanské askése ve výchově. Slavný prof. Förster píše v tom smyslu velmi důtklivě; ač je laik a protestant, chce do. školství křesťanskou nauku o hříchu i o ctnosti, ba chce i jich praktiku čili asketiku. O koedukaci, za niž mnozí

moderní theoretikové se přimlouvají, za tím co jim četní paedagogové odporují, píše auktor velmi zdrženlivě na str. 249 a následující. Z celého je viditelno, že si mnoho zázračného od koedukace za nynějších nezdravých poměrů dr. Krus neslibuje. Pozoruhodno jest, co píše auktor (str. 272 a násl.) o vzdělání rozumu: není proti němu, naopak zdůrazňuje vědění, vida v něm hlavní přednost člověka před zvířectvem, ba do jisté míry podobu s Bohem; ale ať je poznání, jež škola dává, poznáním pravým, ne pozlátkovým, jehož hlavní předností bývá: antiklerikalism. — Abych se vrátil ještě ku druhé přednášce auktorově, upozorňuji, že v ní vyložil velmi pěkně: Jak moderní paedagogika vlezla do slepé uličky nynější rozháraností a nejistotou v otázkách základních. Vychvalovaná renessance dostává lví podíl na této jí zaviněné bídě. Luther není ve školách daleko tím, zač ho mnozí chvalořečníci považují; církev katolická vykonala tolik na roli školské, že jen nedouk a zarytý straník mohou jí to upírati. Připomeneme-li, že spis Krusův je psán svižně, věcně a velice srozumitelně, řekl bych vědecky populárně, řekl jsem vše, co k jeho doporučení říci lze. Tak by se o podobných věcech mělo psáti u nás na základě materiálu domácího! Filip Jan Konečný.

ČESKÁ.

Karel Horký: **„Verše intimní«**. K. 2·50. Tuto svou novou knihu vydal spisovatel nákladem své »Stopy«, následnice to zašlého »Horkého Týdenníku«. Český parnas zajisté dlouho čekal na tuto knihu básní, obsahující verše většinou dosud neotištěné. Kamarádská kritika, obsažená v rubrice »Z literárního ovzduší« v čís. 52. roč. 53. »Humoristických Listů« dušuje se, že těmito verši rázu skutečně intimního a tedy zcela nového dává se svérázný spisovatel poznati po prvé z této stránky; »Verše intimní« v podstatných rysech doplňují prý profil tohoto literáta, jehož mnohé práce získaly prý si tolik obliby zejména u pokrokové generace. Tak pomalu, krok za krokem bude míti česká, ovšem že v ohledu tomto »vysoce vyspělá« světská a nazvíce nekatolická literatura k plné slávě své i velebě vedle Machara i celého Horkého, jemuž k doplnění laurového slávověnce ku zdobě božství jeho „Ego“ schází již jenom antologie ze spisů a spisy jeho sebrané. Kdo zná dosavadní literární a životní názory Horkého i vůči věcem křesťanským, jak v Týdenníku bezohledně je otiskoval, nemůže se nikterak nadchnouti ani pro jeho verše, byť byly jako zvuky harf na výsost intimní; v kruzích katolických knihy jeho zásadně a nikdy nedoporučím, kdyby ji s jiných stran i oslavné hymny doprovázely! — — — Nám netřeba uměle líčených profilů literárních »koryfeí«, které důkladně známe en face. — Jan Voborský.

Hugues Rebell: Gringaletta, čtyři povídky o flagelaci. Přeložil Jiří Kraus. Vyšlo v »Moderní bibliotéce«. — Jakého obsahu jsou tyto povídky, naznačuje kritika »Národních Listů« od Ant. Veselého. V prvé se líčí rozkošná dívka »bez trikotu«, jíž šlehá clown v letu obnažené tělo a ředitel cirku chce použíti příležitosti, by ukojil perversní touhy a chystá se obnaženou sešlehati bičem. Druhá povídka představuje ženinu uraženost, když muž »neuznal za hodny pohledu její poloobnažené půvaby při toiletě«. Ta prý má spolu raz protiklerikální, vypravuje, jak zpovědník v pensionátě ženu ve svém kabinetě obnažil, a vlastnoručně trestal, a když ho v době manželství odbyla, »mstil se na malých dětech«. Podobně v třetí povídce trestal policejní prefekt na Rusi mladou hraběnku. V povídce čtvrté nevěsta »dětským našleháním na holé tělo je přinucena k plnění svých manželských povinností« a obsahuje krásnou prý scénu, »kde děti z pařížského předměstí tetují svou obět.« Tedy celkem samá nahotina při flagelaci k většímu upoutání. Pro »umělecká« díla podobného stilu chybí prý u nás nejen pochopení, ale také jazyk, který musí zápasiti s »nejprofánnějšími« výrazy. Liga † 22.

Několik našich žen a matek. Napsal J. Ježek. Hlasy katolického spolku tiskového r. 42 č. 1. Cena 80 h. — Již delší dobu pozorovati lze, že snaživý pracovník na poli literárním, školní rada J. Ježek, vybírá z dějin osoby, které se nějak vyznamenaly, nějakou ctností vynikly, zvláště dobré skutky lidstvu prokázaly. Tyto obrázky valně uveřejňuje ve vimperských kalendářích a potom zařaďuje je do sbírek. Takovou jeho knihou jsou »Hrdinky« a přítomný svazek jako prvý podíl odběratelům »Hlasů« — »Několik našich žen a matek«. Zde shledáváme 12 vynikajících žen: Svatavu, první královnu českou, královnu Annu, choť Ferdinanda I, zakladatelku »Dědictví sv. Václava« Marii Šteuerovou, hraběnku Františku Slavatovou, vzor české paní Zuzanu Černínovou, z téhož rodu hraběnku Sylvii, zakladatelku gymnasia v Litomyšli Frebonii z Pernštejna, zakladatelku gymnasia v Něm. Brodě Barboru Kobsinovou, zakladatelku škol v Bran-

dýse nad Lab. Magdalenu Budínskou. K těm pojí se tři vynikající ženy z nové doby, a to Terezie Milnerová, matka Palackého a matka Riegrova. Všechny jsou psány jasným slohem, zajímavě a na pamět uvádějí mnohou zapomenutou stránku české minulosti. Alois Dostál.

Dr. Frant. Kryštůfek: **Rozluka církve a státu ve Francii.** (Vzděl. knih. katol. sv. 52) Praha 1911. Nákl. V. Kotrby, str. 188 K 2. — Práce zajímavá, poučná a časová. Autor v dílu I. vysvětluje, co vlastně rozluka církve od státu jest a v čem spočívá. Po vysvětlení tohoto pojmu má zřetel především ku vzdálenějším příčinám rozluky, aby ještě obšírněji pojednal o bližších přípravách k ní a záminkách. Co nastalo po rozluce, to jest obsahem dalších kapitol dílu II. Pan spisovatel tu přehledně ukazuje, kterak zachovala se apoštolská stolice a kterak biskupové ve Francii a tamní věřící lid. Kterak počínala si republikánská vláda při inventarisování jmění, jaká vydávala další nařízení a zákony, toť obsah závěrečný druhého dílu této výborné knihy, kterou autor končí pojednáním o nynějším právním stavu bohoslužby, kostelův, aby vystihl naposledy finanční stav církve, a stav církevní správy ve Francii, kde vystupování biskupův a jejich snahy vzbudily obdiv i uznání v celém ka ol. světě. Francouzské školství a nový boj církve se státem o školu obecnou podány jsou v spisu tom velice pěkně a neméně zajímavé jsou některé doplňky a vysvětlivky k nynějším církevním poměrům francouzským. Přílohy v originálu v rejstřík bystře sestavené dovršují cenu této knihy, již velice si vážíme, jak pro důkladné zpracování, tak i pro klidný úsudek autorův; že poměry ve Francii se rozlukou státu od církve nezlepšily, ale značně zhoršily proti dřívějšku, toť jest vlastně výslednicí této čistě vědecké práce, již měli by si přečísti všickni ti, kteří pro podobný krok jsou i jinde nadšeni. Že skutečnost a pravda otevírají i slepým vášnivcům oči, poznala i francouzská vláda, — ovšem pozdě již, ježto ze zmatků rozlukou nastalých marně hledá krytý ústup a bezpečné východiště. Knihu výborně a důkladně zpracovanou srdečně doporučujeme. Jul. Košnář.

Růže Dominikánská. Katolický časopis pro ctitele královny svatého růžence. Požehnáno sv. Otcem Piem X. Za redakci a vydání odpovídá P. Fr. O. Pospíšil O. P. Ročník XXIV. S dovolením představených. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba v Praze. Nákladem vlastním. — Nový tento ročník vykazuje sedmnácte krásných básní, jichž většina (13) jest od nadaného pěvce Josefa Kratochvíla. Z pojednání o růženci upozorňujeme zvláště na práci P. Frant. Brodského O. P.: »Sv. růženec jest moderním či není?« Články asketické, apologetické a úvahy mají zde: Fra Domenico »Třetí řád sv. Dominika a svět«, J. K. Rada »Kazatelna a politika«, P. Aem. Soukup O. P. »Svatých obcování«, P. Reginald Volek O. P. »Jen lásky víc!«, dále P. Alb. Škrabal, Kněžmostský, Pošumavský a j. Povídkami a vypravováními přispěli: P. H. Janáček O. P., P. Em. Lesák O. P., P. Leopoldus O. P. a Ctihodné sestry Dominikánky. Práce dějepisné a životopisy napsali: Jan Tichý, P. Ig. Hykede O. P., »Stařeček z chaloupky« atd. Přes padesáte vkusných vyobrazení zdobí tento ročník »R. D.«, jež vychází počátkem každého měsíce za celoroční předplatné 2 K 80 h. Doporučujeme pěkný tento časopis rádi. Jos. Fabian.

Jurka od M. Gebaurové. Nakladatel Jan Laichter. Spisovatelka v doslovu praví, že posílá do světa kus života malého Jurky, jak jí před očima rostl a se vyvíjel. Na 120 stranách jsou sneseny příhody rostoucího dítěte v rodině vědeckého spisovatele a dospělých synů a dcer kde byly »svazky Ruské knihovny a Naší Doby« vedle sušených hub. Jurka byl sirotkem, sestra učitelka mu nahražovala matku, ponecháváno mu mnoho vůle, vyváděl rozličné kousky, nerad chodil do školy, na letním bytě zamiloval si zvonění, studoval, radostí, že bude zvoniti velkým zvonem, povídka končí. V jakého muže Jurka při tom realistickém vychovávání vyrostl, se neudává. Povídka psána svižně, než mnohdy se dotýká nepatrných událostí v rodině, také místy nedostatkem zajímavého děje unavuje. Jest určena pro mládež a tu někde se nezamlouvá. Jurka si přinesl ze školy »nezasloužený« trest — opisování, sestra Marta (také učitelka) odsuzuje s rozčilením taková trestání rozpustilého žáka. »Jak se jí zdálo kruté takovému stvořeníčku, které potřebuje každé volné chvilky, jež mu mimo školu zbývá, k sesílení jeho těla, k občerstvení svých plic, dáti psát trest.« (66.) To je nepaedagogické. Nevhodné je v knize pro děti uvádět, že »škola ho tísnila, poutala jeho ducha posud volného, vedouc jej způsobem, který neodpovídal jeho povaze« Přísná kázeň »měla u něho jen za následek hrůzu, strach, nejistotu z každého kroku, z každého hnutí« (68). Do gymnasia vstoupil pouze na slib, že bude jako student sloužiti pouze rok a ne tři roky jako vojín. Vůbec není uveden jako vzor pilného žáka a neukazuje lásku k učení malým čtenářům. Také by se lépe vyjímalo,

kdyby se Jurka před spaním pomodlil, než aby s ním prováděny byly rozličné žerty: štípání, tahání za košilku, vyzvédání do výšky, takže »Jurka s roztaženýma rukama i nožkama mohl být modelem pro Jezulátko.« Nevhodná je tu anekdota o procesí, jež šlo na Tábor a jehož zpěvák předříkával, vlastně varoval: »Pozor lidi, tu je jáma . . . « »Lid mechanicky zpíval varování notou verše, před nějž zpěvák své varování vložil« (6.). Křížek na čelo před spaním lépe by dítěti slušel než otřepaná anekdota. Kniha hemží se cizími slovy, malým čtenářům nesrozumitelnými: komická resignace, imponující, psycholog, paedagog, autorita, algebra atd. Taková slova se mají dětem v závorce nebo poznámce vysvětliti. Tisk je jasný na pěkném papíře, ale rušivě působí vypuštění mnohých písmen, jež se vleče celou knihou. Hned na počátku na jedné stránce: zakro ení, ú inek, nožkam. Tím se smysl velice ruší. Alois Dostál.

R. P. Badet: **Ježíš a ženy v evangeliu.** Dle pátého vydání francouzského se svolením autorovým přeložil František Vaňous. V Praze 1910. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba. Cena 1 K 80 hal. — Krásná práce tato, jež vyplňuje ve »Vzdělávací knihovně katolické«, pořádané vsdpp. kanovníky Dr. Jos. Tumpachem a Dr. Ant. Podlahou, svazek L. (172 str.), obsahuje kromě úvodu, v němž pojednává o ženě, jak ji Bůh stvořil, a závěrku, kde nastíněna žena, jak se zrodila z evangelia — deset hlav, z nichž první jedná o ženě, jak ji Ježíš vykoupil, hlava II. — IV. o ženách, kterým Ježíš odpustil (Samaritánka, žena cizoložná, Magdalena), hlava V. o ženách, které Ježíš pochválil (chudá vdova, jež přináší svůj dar do chrámu, žena kananejská prosící za uzdravení své dcery od ďábla, žena 12 let krvotokem trpící), hlava VI. o ženách, které Ježíš pokáral (žena, jež blahoslavila jeho matku, matka apošt. Jakuba a Jana, Marta,) hlava VII. o ženách, které v bolestech těšil, hl. IX. o ženách, které Ježíšovi byly oddány a konečně hlava X. o Matce Ježíšově Marii Panně. Kniha tato hodí se výborně za dárek našim ženám. Doporučujeme vřele. P. Zaletěl.

Nad síly. Napsal Einar Hjörleifsson. Z novoislandštiny přeložil O. S. Vetti. Vyšlo v moravsko-slezské kronice nákladem R. Prombergra v Olomouci. — Dramatický obrázek ze života protestantského pastora. Mladý, intelligentní farář při dómě v Reykjavíku na ostrově Islandě přichází na své působiště. Přichází s úmyslem hlásati pravdu a šířiti lásku k bližnímu. Činí to také důsledně a bezohledně Místo přátel získá si však nepřátele. Jen několik jich, kdož ho pochopí, mezi nimi jest i rodina vrchního soudce. Farář zachraňuje dívku z domu kupce Thorbjörna, muže nemravného, ale nejbohatšího a proto ve městě nejvlivnějšího. Tento se mstí. V novinách objevují se jízlivé články, po městě se rozdávají posměšné písničky a způsobem nejhanebnějším se proti farářovi agituje. Konečně církevní rada svolá velikou schůzi věřících, kde strana faráři nepřátelská nepatrnou většinou odhlasuje mu nedůvěru a nutí jej místa farářského při dómě se vzdáti. Farář místa se vzdává, ne jako člověk poražený a malomyslný, nýbrž hotový svá hesla, pravdu a lásku hlásati a uplatňovati i nadále. Zde byla zloba nepřátel nad jeho síly.

Kniha nad miru zajímavá. Podobné osudy stihnou v životě téměř každého kněze. Kéž by každý kněz měl také energii a důslednou nepoddajnost faráře Thorvalda. Děj vyvrcholuje ve svolané schůzi. Různé momenty jsou tu mistrně zachyceny. Zejména ďábelská řeč protivníka farářova, Asgrimma, člověka prostopášného a úplného nevěrce, dále řeč vrchního soudce Thorgrümura, který vystihl význam takovýchto schůzí, nazvav je přiléhavě: »lidovými zábavami«. Massy lidu chtí se tam bavit, nejde jim o právo a pravdu, pro což cit mravnosti a náboženství u nich jest příliš otupen. Čtenář vidí, že poměry na Islandě na vlas podobají se našim, Čím lid v náboženství je lhostejnějším, tím světštějšího kněze chce míti a tím nešetrněji dotýká se jeho cti.

Překlad jest velmi dobrý. Pan přeíladatel se přičinil, aby vystihl originál a zdá se, že se mu to podařilo. Kniha se čte velmi plynně. Některé výrazy a obraty jsou u nás v Čechách neobvyklé, (na př. rovesník, nápor, hore, věc jest tam ta, místo věc jest ta tam), ale proto nikterak nejsou na újmu. Knihu doporučujeme.

Farář Fähnrich.

Dramatické umění. Národní divadlo zůstalo u příležitosti letních prázdnin po celý měsíc uzavřeno, tak že nemožno o žádné novince referovati.

Z městského divadla na Král. Vinohradech. Komedie maďarského dramatika Molnára »Gardový poručík« měla býti »zlatým hřebem« v nynější mrtvé saisoně divadelní, ale zklamala-li německé obecenstvo pražské svou přitažlivostí (hrána před tím již v německém divadle v Praze, pozn. pis.), zklamala i obecenstvo vinohradského divadla. Jeho »Ďábla« i »Právního zástupce« nezastíní,

Děj vzat ze života, vlastně z domácnosti herecké dvojice. Proto má jakýsi jiný podklad, ale rozbírání děje se namnoze způsobem jako u luštitelů hádanek. Manžel herec podezřívá svou choť-herečku z nevěry. Hloubá, že všeho již okusila ze zapovězených stromů všech stavů, jen »gardistu« dosud nemilovala. Předstírá odjezd k pohostinské hře a zatím zahraje komedii života s vlastní svou choti. Dvoří se jí jako »gardový poručík«. Hrají oba výborně komedii. Škoda, že autor obestřel děj záhadou, kdy pozná choť v gardistovi svého muže a zda ho vůbec poznala. Toť velice nejasně líčeno a připamatována tím modernost hry. Jinak jest hra ještě zvláště v I. jednání velmi rozvlekle psaná. Pí. Májová jako herečka byla temperamentní. Pan Zakopal úlohy herce-gardisty příliš nerozlíšil, a tím i úspěch zmenšen. Pí. Zelenková jako matka herečky byla hrubozrná. Nesmí se vše studovati dle jedné šablony. Režie p. Štěcha zářila uměleckým vkusem.

Henryho Berényho opereta »Lord Piccolo« jevila při premiéře od jednání k jednání vždy větší zájem. Děj má jakousi příchuť malé detektivky a napsali jej Rud. Schanzer a Karel Lindau. Lord Goberdeen ztratil před 22lety své poslední dědice: neteř Daisy a synovce Jiřího. Vlivem detektivního zřízence doporučena mu neteř Daisy za synovce. Daisy miluje markýze Gastona, ale jako hotelská, kredencká musí se zříci této touhy. Ke konci, kdy Daisynina hra má přijíti na světlo, objeví se v jistém hotelu piccolo Jiří, jenž jest pravým synovcem lorda Goberdeena a bratrem Daisy. Jest tedy bývalý nepravý synovec (Daisy) pravou Goberdeenovou neteří. Opereta protkána řadou zdařilých zápletek, ale i řadou dvojsmyslných slovních přehmatů, což kazí často úplně její jinak dobré založení. Hudba vykazuje několik zdařilých míst: svižnou ouverturu, bujaré sbory i několik pestrých dvojzpěvů. Režii měl po prvé p. Menšík a osvědčil se výborně. Sl. Durasová jako Daisy, p. Marek jako detektiv a p. Šašek (Gaston) podali znamenité výkony.

Varéně na Smíchově vypraven G. Feydeana žert »Hled si Amalie« (»Occupe toi d'Amélie«). Žert oplývá snůškou zdařilých i nezdařilých situací, ale nese pravou pečeť lehčího francouzského zboží. Moderní nahotina vyhledává v ní své útočiště. A přece o premiéře byla slabá návštěva. Kam tedy míří takový repertoire?

Vaudeville »Maďarské hospodářství« od Curta Kraatze a Jiřího Onkowského s hudbou Jeana Gilberta v téže aréně provedený, má slušnější tendenci, ač místy nanešeno příliš mnoho groteskní komiky

Otakar Jakoubek.

Z cizích jevišť. Spisovatel Pierre Lotti napsal právě drama »Dcery nebes«, jehož děj odehrává se v říši copů — Číně. Judita Gauthierová jest spoluautorkou tohoto dramatu. — Příští zimu bude vystupovati v Římě slavná vlašská tragédka Eleonora Duseová. — Jules Bois napsal jednoaktové veršované drama »Deux Heleneš«, které bylo dne 7. srpna provedeno v Orangi v antickém divadle. — Známý americký divadelní podnikatel Oskar Hammerstein vystavěl v Londýně vlastní operní divadlo a 11. listopadu zahájena v něm budou představení Nongèsovou operou »Quo vadis«. — Charvatský skladatel Vilka Novak zadal záhřebskému divadlu k provozování svou operu »Sveta noc« (»Svatá noc«). — Dr. Karel Schönherr zapověděl své drama »Domov a víru« ve své vlasti (Tyrolsku) provozovati. Bál se snad neúspěchu, že Tyrolané jsou dobří katolíci! Za to prý, jak sděluje anglický tisk, v Londýně v divadle »His Majesty Theatre« mělo toto drama nesmírný (!) úspěch. — Massenetova opera »Roma« provedena bude v Monte Carlu. — O. J.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Evangelickou nesnášelivost »Času« pocítil i liberální a protiklerikální prof. Bidlo. V »Nár. Listech« (16. května) končí prof. Bidlo svou skromnou polemiku s »Časem« těmito slovy: »Měl jsem snad svým polským posluchačům říci ke konci svých přednášek: My Čechové se s vámi neshodneme a s vámi nepůjdeme, leda když odložíte své katolické smýšlení!?« — Tak se má patrně mluviti aby »Čas" byl spokojen. Prof. Bidlo diví se také náboženské nesnášelivosti» Času, neboť píše:« »Nechováme-li Turkům jejich islam, proč bychom Polákům nenechali jejich přehorlivé katolictví?« A prof. Bidlo si ke svým přednáškám ve Varšavě zvolil předmět pro polské posluchače právě »poněkud nepříjemný«, rozhodl se »vylíčiti Čechy po stránce pro Poláky nejméně sympatické, Čechy jako kacíře!«

A přece »Času« nikterak se nezachoval! Ve svých dojmech a vzpomínkách (Nár. Listy, 16. kv.) praví též: »Když vykládal jsem o Husovi, že nepokládal papeže za nezbytného k zachování církve, řekl prý si jeden z intelligentních posluchačů: »Jestliže papeže není potřebí, není mne potřebí zde« — a (z přednášky) odešel;« — Mimo to si prof. Bidlo chválí intelligenci varšavskou, že ji »nelze pokládati za klerikální, že v ní žijí posud tradice osvícenské.« A této »intelligence značnou část tvoří — židé« — »Polacy mojżeszowego wyznania", kteří jsou nuceni velice respektovati katolický klerikalismus (!?) širokých vrstev, ale ve skutečnosti jsou liberály.« A konečně (dle p. profesora) k té »pravé smetánce" náležejí »polští evangelíci, kteří tvoří ve Varšavě malou farnost (asi 3000 duší) reformovanou . . « To všecko patrně prof. Bidlo respektoval, jen katolického citu polského nešanoval (předmět nesympatický) a přec se »Času« nezachoval . . . L. † jn.

F. V. Krejčí napsal tříaktové historické drama »Půlnoc«. Ač má toto drama vlastnosti, jichž požaduje officielní kritika, nebylo jako literární zjev uvítáno se zvláštním nadšením. Prvním totiž požadavkem a přední vlastností literární práce u nás musí býti »protiklerikálnost«. A p. F. V. Krejčí se vynasnažil, aby protiklerikální tendence vynikla co nejvíce. »Vítězná protireformace« pracuje v jeho »Půlnoci« zcela přesně dle předpisů a patentů vydaných asi před 60 lety pro »českou veřejnost« od mezinárodního sdružení »přátel« katol. církve. Přece však orgán V. Myšl. „Nár. Obzor« (č. 22) zdvořile připomíná, že »Půlnoc" pana Krejčího »trpí týmiž nedostatky, kterými se vyznačují všecky belletr. práce tohoto předního (?) kritika a essayisty: schází jim všechna životní svěžest a šťáva, jsou schematické až běda, nepatrné vlákénko dějového pásma utápí a ztrácí se v nich pod závějemi nesnesitelné mnohomluvnosti.« Hra hemží prý se anachronismy, nemožnostmi. Inu, p. V. Krejčí zapomnél, že v roce 1726 ještě nevycházela »Zář« nebo »Právo Lidu«. L. † mn.

Reklamní literatura. Poslední dobu některé čiperné firmy obstarávají reklamu pomocí časopisů, jež vydávají a zdarma rozdávají. Co pohádek nanosí sobě děti od kupců ovšem s reklamou na poslední straně. Někdy firma vsunuta do pohádky. »Národní Politika« má svého reklamního feuilletonistu, který vychvaluje pod čarou firmy, jež si to zaplatí. Chemická laboratoř Jiřího Havelky v Žižkově vydává »Besedy«, v nichž mezi jiným doporučuje vaření piva doma. V těch Besedách jsou příspěvky na př.

»Po stropě vyschlá štěnice
v skulinu úprkem jede,
tu náhle družka potká ji,
táže se: »Jak se jí vede?«

Ne nadarmo v čele Besed je: »Zdarma — Nevracet!«

Mýdlo a svíčky doporučuje několik časopisů, na př. »Zábavné Noviny«, zábavné čtení pro malé i velké, vydává Jan Hubínek, továrna na mýdlo a svíčky, lihoviny a likéry, vinné sklepy. Zde uvedeno několik humoresek od spisovatelů neznámých jmén, článečky dějepisné o Bivoji, Daliborce, Jiřím z Poděbrad, »něco o knihtiskařství« a hádanky. Reklama je na deskách. Nejstarším listem reklamním a zdarma rozdávaným jsou Vydrovy Besedy, ročník XI., které se skládají ze dvou částí. Vnitřek listu věnován literatuře vůbec, nejvíce humoreskám a statím lékařským, básním a hádankám, několik listů v předu a na konci reklamě Vydrových požívatin, reklamním článkům, zdravotnímu, rodinnému, právnickému rádci, vyhláškám a poučením. Vychází dvanáctkráte do roka a jedno číslo má až 48 stran. Vydrovy Besedy jsou nyní nejlepším časopisem reklamním. Liga † 12.

Paběrky z novin a veřejného života.

Nový důkaz přízně pro družstvo Vlast. Dne 18. července t. r. vyhledal v Praze redaktora »Vlasti«, k. a. notaře Tomáše Škrdle, venkovský farář, složil mu do ruky 1000 (tisíc) korun a řekl: Uložte peníze na mé jméno, beřte si, dokud budu v činné službě, úroky pro družstvo Vlast; až vstoupím do pense, budu si vybírati úroky sám. Kdybych náhle zemřel, patří celý kapitál družstvu Vlast. Peníze tyto byly uloženy 20. července t. r. v Pražské Městské spořitelně na 4%. Spořitelní knížka bude předložena výboru družstva Vlast a celý ten akt zanesen bude ve výborové schůzi do protokolu. — Nedávno jsme dostali od † děkana Msgr. Bedřicha Kamaryta 500 K, na to nám dali zvláštním způsobem

na jevo neobyčejnou přízeň dva nejvyšší čeští církevní hodnostáři v Sev. Americe — a nyní přichází farář arcidiecése Pražské, aby potěšil, posilnil a k další práci povzbudil naši duši. Jescze Polska nie zginęła!

Jak se svolává valná hromada družstva Vlast? Dle stanov oznámením v »Našich Listech«. To se i letos stalo. Nad to byla ohlášena letošní naše valná hromada ve »Vlasti« a v Našinci«. Osobní pozvání k valné hromadě se nikdy nezasílalo. Jeť členů 2400 a stálo by to ohromnou práci. To lik k poučení těch, kteří stanov družstva našeho neznají.

Vyznamenání. Otcovský přítel náš, vldp. Lambert Ludvík, em. biskup. vikář v Horažďovicích, jmenován byl konsistorním radou. Na blahopřání, které mu výbor družstva Vlast zaslal, vldpán odpověděl tímto krásným dopisem: Slavný Výbore Družstva »Vlast« v Praze! Velice mne potěšilo Vaše blahopřání ku jmenování mé maličkosti č. konsistorním radou. Byl jsem ještě mladým knězem, kdy jsem se stal členem našeho milého Družstva a ještě dnes na to vzpomínám, jak hlubokým dojmem na mne působily články Lenzovy, Svobodovy a vzpomínky Pravdovy. V té době vrátil jsem se z pohraničí bavorského, kde jsem poznal neúhonný život kněží bavorských, jejich příkladnou horlivost v plnění vzneseného povolání kněžského, do české krajiny a že jsem se snažil dle těchto vzorů upraviti své kněžské působení, o to má naše milé Družstvo svými časopisy ne malou zásluhu. Píši tedy jen čirou pravdu, tvrdím-li, že na vyznamenání mého kněžského působení má Družstvo »Vlast« značného podílu. Jest tedy přirozeno, že i já milému Družstvu ze srdce přeji co největšího rozkvětu, zvláště pak, aby šťastně paralysovalo zhoubnou činnost volnomyšlenkářů k roku 1915. Slibuje, že blahodárné působení Družstva »Vlast« v každém ohledu všemožně hodlám podporovati, trvám v upřímné úctě oddaný Lambert Ludvík, em. bisk. vikář, farář, čest. konsist. rada a rytíř řádu cís. Frant. Josefa I. Horažďovice 24. července 1911.

Nový svědek Pána Ježíše. Je známo, že učený svět, hlavně nedoukové v dějinách, popírá skutečnost, čili historičnost osoby Pána Ježíše. Mnozí, kteří vůbec křesťanství skutečné popírati nemohou, popírají jeho původce a prohlašují Krista za pohádkovou osobnost. A zatím mrtví z hrobu se zvedají na svědectví Kristovi. V Novém Zákoně (Marek 1, 23—27 a Luk. 7, 1—10) je řeč o synagoze kafarnaumské, v níž Pán Ježíš ponejprv veřejně učil. Synagogu tu dle svědectví apoštolů a lidu dal židům postaviti setník Herodovy posádky v Kafarnaum. Místo, kde město to stálo, nebylo dlouho zjištěno, avšak nyní Paul Rohrbach v listu »Křesťanský Svět« tvrdí, že otázka ta je již rozluštěna a že jsou to nynější ssutiny města Tell Hum, vzdáleného asi půl hodiny od vyústění Jordánu do jezera Genezaretského; zde pod ssutinami byla nalezena setníkova synagoga, skoro veskrz zachovalá. Františkáni rozpoznali to již dávno. Oni si zde zakoupili právě tu část ssutin, kterouž obehnali zdí. Začali sice kopati, ale turecká vláda jim to zakázala. Bylo však již před desíti lety zjištěno, že zde jsou zbytky velmi krásné, bohatě vyzdobené synagogy. Bylo tu na snadě přesvědčení, že jsou to zbytky staré biblické synagogy, v níž Pán Ježíš ponejprv vystoupil. Ze synagogy je dosud zachováno skoro všecko. Sloupy a zdi se sice sesuly, ale nic z nich nebylo odvlečeno. Synagoga stala se nejspíše oběti zemětřesení. Nyní byla synagoga objevena a vykazuje stejné obrysy jako všecky synagogy v hoření Galilei, z nichž zbytky do dneška se zachovaly. Poukazuje na dobu prvních císařů. Františkáni hodlají synagogu znovu zříditi. Příští poutníci do Svaté Země budou pokládati se za šťastny zlíbati ta místa, v nichž Pán Ježíš ponejprv učil. Zvláště dobře zachována jest stavba k západní straně a čtvero stupňů do synagogy. Lze s dosti velikou jistotou tvrditi, že Pán Ježíš po těchto stupních do synagogy vstupoval; snad je to jediný případ, při němž okamžik ze života Pána Ježíše lze za nepochybný považovati. Konečně i pravdomluvnost evangelistů je zde na novo nade vši pochybnost dokázána, že psali jen, co sami na své oči viděli a na své uši slyšeli.

Římské zprávy. Papež odměnil hrdinský příklad katolické obětavosti. Bylo to v únoru r. 1911, když učedník v jedné z Quëlových dílen v Barceloně ve Španělsku si tak poranil nohy, že lékaři mu dávali jen slabou naději na uzdravení, i když se mu odejmou obě nohy. Farář této osady tázal se na to lékaře, zdali by nemohl zachrániti života tohoto hocha přenesením živého masa na nohy nemocného. Lékaři smějíce se vypočítali mu, kolik osob by musilo dáti takový kus své kůže, aby byl hoch zachráněn a ony samy neupadly v nebezpečí. »Počnete-li se mnou,« odvětil kněz, »najdou se již i jiní.« A první, kteří ihned po tomto knězi byli ochotni, aby jim byl odňat kus živé kůže s těla a přesazen na nemocného hocha, byli ještě nedospělí synové samého majitele továrny,

don Claudio a don Santiago Quëll. Jejich příkladu následujíc přihlásilo se téhož dne ještě 43 dělníků, tak že lékaři mohli odníti nejzdravější kusy živé lidské kůže a přenéti ji na poraněná místa onoho učedníka. Ačkoliv lékař přemlouval kněze a Quëllovy syny, nechtěli tito přece zanechati toho úmyslu, aby se první podrobili lékařovu noži. Přesazení živé kůže této trojice a ještě jiných sedmi dělníků tak pomohla, že mladý Josef Campoderrós pro první čas byl mimo nebezpečí. Po třech měsících položilo se deset jiných dělníků na stůl k sekci a opět po dvou měsících obětoval farář ještě kus živé kůže, aby tím doplnil ještě poslední místa na těle nemocneho. Nedávno sedělo toto dítě na slavnostní schůzi mezi oběma syny Quëllovými u jich otce, obklopeného 17 dělníky na čestné tribuně, aby bylo přítomno děkovné mši sv., kterou sloužil vzpomenutý již kněz za přítomnosti celé osady a za přísluhy příslušného biskupa. Byl to nepopsatelný výjev, když tolik obětavých srdcí děkovalo Bohu, že jejich obět zachránila tohoto mladého života. I poslední zbytek sociální závisti zde zanikl, s úctou divě se tomuto dílu lásky k bližnímu, která vše přemáhá. Zajisté duch oněch prakřesťanských apoštolských obcí dlel nad tímto lidem, který cítil, že každá obět v naší sobecké době jest možná jen ve znamení oné oběti, kterou před nimi prostý dělnický kněz tajemným způsobem obnovoval u oltáře. Po mši svaté promluvil biskup, že vykonává nařízení sv. Otce a odměňuje dvacet hrdinů. Pius X., který je sám dítětem obyčejného člověka, proléval slzy pohnutím, když mu vyprávěli událost s oním hochem, a pro každého z nich dal upraviti zvláštní medalii, která jim bude vzpomínkou na obětavé dílo lásky. Biskup ve své řeči prohlásil, kterak nesmrtelný duch Kristovy lásky léčí všecky rány a staví silné mosty přese všecky sociální jezy a propasti. Po té připjal každému z těch, kteří nadšeni jsouce láskou Kristovou k nejmenším ze svých bratří prolili vlastní krev, na prsa odznak papežské náklonnosti a celému shromáždění dojatému k slzám udělil apoštolské požehnání. — N e d o s t a t e k ú c t y t e l e g r a f n í k a n c e l á ř e k p a p e ž i. Jak je známo, účastnila se korunovačních slavností v Londýně i papežská delegace, v jejíž čele stál kníže Granito di Belmonte. Toto vyslanectví se účastnilo slavnosti úředně a byly mu také prokázány všechny příslušné pocty. Mohlo by se tedy očekávati, že i poloúřední telegrafické kanceláře oznámí světu, kterak v Anglii, této převážně protestantské zemi, byla prokázána čest papežovu zástupci. Než o tom o všem ani zmínky. Officiosní telegrafní kanceláře to úplně zamlčely. Nechtěly toto oznámiti, poněvadž jsou to podniky svobodně-zednářské, které se pečlivě vystříhají všeho, co by mohlo církev a papeže ukázati v lepším světle. To tím spíše musí vytknouti katolický tisk, poněvadž tyto kanceláře široce se zmiňují o všech demonstracích proticírkevních. Rovněž tak dlužno se zmíniti i o okolnosti, že tentokráte po prvé bylo vypuštěno z korunovační přísahy vše, co bylo v ní urážlivého pro katoliky. — P a p e ž a š p a n ě l s k ý k r á l. Počátkem července zaslal sv. Otec španělskému králi telegram, v němž děkuje královské rodině, že se účastnila eucharistického průvodu, jehož popis papeže k slzám dojal. — Zvláštním dojmem působilo, že závěrečné schůze eucharistického sjezdu účastnil se král i jeho rádcové, poněvadž tato účast krále i dvora se stala neočekávaně, poněvadž král se původně rozhodl, že se účastní pouze průvodu a nikoli schůze. Krále doprovázel sám předseda ministerstva Canalejas. Když král prohlásil, že Španělsko chce býti a zůstati katolickým národem a on že považuje za čest, že je vladařem tohoto katolického národa, a že sdílí smýšlení většiny svého národa, nastala taková bouře souhlasu, že jí nebylo konce. Španělský tisk živě rozmlouvá o této účasti vlády a dvora. Republikánský tisk ovšem útočí prudce na předsedu ministerstva a vytýká mu, že jako kající ovečka se vrací opět k církvi. Zamýšlí li nyní převzíti i ministerstvo kultu, dovozují republikánské listy, chce to učiniti pouze proto, aby někdo jiný nevykonal toho, co slíbil svobodomyslným stranám. Republikáni vytýkají Canalejasovi, že jeho paní k úžasu madridské šlechty házela kvítí socialistům a republikánům za jejich loňských demonstrací, po nichž bylo započato s protikatolickou politikou a nyní že se bezpodmínečně vrhla do lůna katolicismu. »Secolo« pak oznamuje z Madridu, že demonstrace 100 katoliček v Madridě dokázaly, ze král i předseda ministerstva se vrátili k církvi. — P a p e ž P i u s X. a t i s k. Sv. Otec vydá v nejbližší době důležitý dokument o tisku. — S l y š e n í u J e h o S v a t o s t i p a p e ž s k é. Kníže ci arcib. konsistoř v Praze v Ordinar. listě oznamuje: Veleslavné c. k. místodržitelství oznámilo sem dne 2. června t. r. číslem 17 B. 1328 následující pravidla, upravující postup při udílení doporučení c. a k. vyslanectvím v Římě k připuštění k slyšení u Jeho Svatosti, kteráž s důstojným duchovenstvem sdělujeme, by se jimi v daných případech řídilo: »Nejdůstojnějšímu kníž. arcib. Ordinariátu v Praze. Dle dosavadního zvyku doporoučelo c. a k. vyslanectví u Sv. Stolice v Římě

každého, kdo zamýšlel ucházeti se o slyšení u Jeho Svatosti, prokázal-li listinou, že jest rakouským nebo uherským příslušníkem státním, pokud nebyly vyslanectví známy jiné důvody, pro které by se odepřelo doporučení. Při takovémto postupu zůstává možnost, že nehodné osoby na průkaz své totožnosti obdrží doporučení vyslanectví k slyšení u Jeho Svatosti. Maggiordomát, jemuž uchazeči o slyšení ukáží doporučení vyslanectví, má se tímto doporučením úplně zajištěným a povoluje slyšení. Nyní konečně bylo c. k. ministerstvem věcí zahraničných pro uvarování možného zneužití nařízeno, aby c. a k. vyslanectví u Vatikánu budoucně vydávalo doporučení k slyšení u Sv. Otce jenom oněm rakouským a uherským státním příslušníkům, kteří ukáží, mimo průkazy o své totožnosti, vysvědčení zachovalosti nebo doporučení příslušného domácího politickéko, nebo církevního úřadu. Osobám, vyslanectví známým, jakož i osobám vynikajícího úředního postavení bude však doporučení vyslanectví dosavadním způsobem vydáváno. Aby vylíčenému postupu byla dána praktická cena a vyhnulo se susceptibilitám v jednotlivých případech, mám čest žádati nejdůstojnější kníž. arcib. Ordinariát dle výnosu c. k. ministerstva věcí duchovních a vyučování ze dne 24. května 1911, č. 1297, by toto přitužení předpisův o vydávání zmíněných doporučení vyslaneckých vhodným způsobem katolickému obyvatelstvu pokud možno všeobecně laskavě oznámiti dal a sdělil sem, tamější stanovisko k tomuto opatření, jakož i způsob, jakým uveřejnění se stalo.« — Blahopřání papeži k 75. narozeninám. Na svůj 75. den narozenin přijal sv. Otec se všech stran světa takové množství telegrafických blahopřání a dopisů, že se v kruzích vatikánských vypráví, že ještě nikdy za takové příležitosti nestihlo tolik gratulací a vyjádření sympathií. — Papežský list k francouzským biskupům doporučuje a chválí zřízení misijních skupin v každé diecési ve Francii. Z nejlepších kněží tvoří se pro každou diecési kroužky, kněží jdou bez výjimky od města k městu a konají misie. Sv. Otec velice vřele doporučuje toto zařízení a radí veškeru péči věnovati výběru a výcviku těchto sborů missijních.

Nový nuncius papežský u rakouského císaře. Dne 7. června odpol. přijal císař nově jmenovaného apoštolského nuncia msgr. Bavonu v Schönbrunně ve slavnostním slyšení a prohlédl jeho ověřovací listiny. Nunciovi při té příležitosti byly prokázány všecky pocty, jak je předpisují dvorské obřady. Před císaře uvedl nuncia vrchní dvorní komorník hrabě Gudenus. Císař přijal nuncia i jeho uditore msgr. Rossiho velmi blahosklonně. Po slyšení doprovodili je vrchní dvorní komorník a vrchní dvorní mistr obřadní, dva dvorní nadkomisaři a dva dvorní komisaři. Komorník hrabě Oldofredi odejel s novým nunciem zpět do vídeňské nunciatury.

Oslava sv. Františka Serafinského konala se v červnu v Assisi, na památku 700. výročí míru, který uzavřel sv. František mezi pány a sluhy ve střední Italii. Na tomto sjezdu účastnilo se kromě katolíků též mnoho protestantů, modernistů, ano i klerikálů za vzácné vzájemné shody při oslavě sv. Františka. Odhalen pomník světcův, a čteny některé spisy o serafinském patriarchovi a příteli míru. Mezi oslavovatelii byl i Pavel Sabatier, který působil sice velmi mnoho při obeznámení se se světcem serafinským, ale činil tak na úkor jeho oddanosti k svaté církvi, jejíž pokorným dítkem celý život až do své smrti byl.

„Osservatore Romano" o nové úpravě svátků. — Nové Motu proprio. — 4 svátky zrušeny. Vatikánský úřední list »Osservatore Romano« uveřejňuje nové Motu proprio papeže Pia X. »Supremae disciplinae«, kterým se nově upravuji svátky katolické církve. Motu proprio poukazuje na změněné poměry, které na nové úpravy svátků vyžadují rychlé spojení a styk se zeměmi, kde je méně svátků, dále vývoj průmyslu a obchodu, který četnými svátky je zdržován a pak drahota, která činí dělníku velmi obtížným, aby častěji v týdnu od práce ustával. Z těchto důvodů omezuje se počet svátků na tyto: Vánoce, Nový rok, Zjevení Páně, Nanebevstoupení Páně, Neposkvrněné Početí Panny Marie, Nanebevzetí Panny Marie, Petra a Pavla a Všech Svatých. Mimo to překládají se všecky zemské svátky na následující neděle. Biskupům jednotlivých zemí se však ponechává, aby zemské svátky po případě zachovali. **Dle toho zrušují se tyto čtyři svátky:** Hromnic dne 2. února, Zvěstování Panny Marie 25. března, Božího Těla a Navštívení Panny Marie 8. září. Kromě toho překládají se na následující neděli zemské svátky, a to na Moravě sv. Cyrilla a Methoda 5. července, v Čechách sv. Jana Nepomuckého 16. května a sv. Václava 28. září, sv. Hedviky ve Slezsku 17. října, sv. Jeronýma v Dalmacii 30. září, sv. Jana Nova 14. června v Bukovině, sv. Michala 29 září v Haliči, sv. Stanislava 8. května v Krakově, sv. Josefa 19. března v Korutanech, Krajině, Štýrsku a Vorarlberku, sv. Eliáše v Chorvatsku

a sv. Rocha 16. srpna, sv. Justa 2. listopadu v Terstu a Gorici, sv. Leopolda 15. listopadu v Dol. Rakousích, sv. Floriana 4. května v Hor. Rakousích, sv. Jana Křtitele v Solnohradsku a Slavonii, dále 24. září sv. Ruperta v Solnohradě.

Majetnictví královského hradu pražského. V minulých dnech vrácen byl královský hrad Wawel v Krakově zemi. Dosud v něm ubytováno bylo vojsko. »Samostatnost« při té příležitosti vzpomíná akce, svého času okresními zastupitelstvy v Čechách podniknuté, aby královský hrad pražský, zapsaný v zemských deskách jako majetek dvorního aeraru, vrácen byl rovněž zemi. O dalším průběhu akce té sděluje: »Přinucen tedy posléze zemský výbor král. Českého, aby se otázkou zabýval. Za passivity Němců, diktované vědomím spáchaného bezpráví, vyžádal si dobré zdání čtyř osvědčených znalců, členů pražské české university. Dr. Čelakovský, dr. Stupecký, dr. Bohuš Rieger a prof. Kalousek potvrdili, že zápis král. hradu neodpovídá právu, neboť pravým vlastníkem Hradčan je Česká koruna. I doporučili, aby zemský výbor nastalou chybu hleděl napravit buď majestátní žádosti k panovníkovi nebo zemským zákonem. Bohužel akce, ač byla takto podepřena odbornými autoritami, usnula.« — Na konec »Samostatnost« napovídá, že státoprávně pokrokářští poslanci na českém sněmu zahájí akci, aby pražský královský hrad vrácen byl zemi, zvláštním zemským zákonem.

Jeptiška doktorem lékařství. Sestra Magdalena O'Brienová v Baltimore, která byla asi jediným doktorem lékařství v řádovém šatě, zemřela dle zprávy z Nového Yorku tyto dny. Byla zvláště zručnou operatérkou a provedla více těžkých operací se zdarem.

Šest kněží z jedné rodiny. Takových rodin, aby daly šest kněží, jest velmi málo. Na Moravě je to rodina Kolískova, z níž šest synů se věnovalo stavu kněžskému. I Chorvaté mají takovou rodinu. Jmenuje se Robicová. Čtyři synové byli školními kněžími sv. Františka, dva byli kněžími světskými. Mladen Barbaric vydal spisek o 60 stranách o této rodině, hlavně o Ivu Robicovi, který v řádě františkánském zaujímal vynikající místo.

Proti Macharovi. V »Národ. Listech« napsal Hladík feuilleton proti Macharovi, nadepsaný »Do blázince — do polepšovny?«, v němž charakterisuje jeho feuilletony v »Čase« jako »nadávky, urážky, surovosti«, »špínu ducha«, »kořalnu ducha« a o Macharovi samém, kterého nazývá »prvním rabiatem království Českého«, píše: »Takový pomatenec, který se vrhá na počestné pracovníky, kteří nikdy nic nedefraudovali, ani neklesli do takové neurvalosti jako Machar, je zjevem pozoruhodným pro psychiatra nebo právníka. Nynější Machar patří na kliniku Krafft-Ebingovu. A jeho atentáty na čest a dobré jméno podobají se zákeřnictví anarchistů. Machar se stal novým, nevídaným případem«, takovým »zajímavým případem«, jak říkají lékaři a učenci o zrůdnostech, jež se zřídka vyskytují. Ale právě proto je aktualitou a veřejnost chce vylíčení a karakterisování takových mimořádných úkazů.« »Politování hodný střeštěnec degradoval svůj žurnál, jenž přišel s programem osvětového a mravního obrození. Nyní v deníku osvětovém, z něhož se rozutekli skoro všichni vědečtí a literární spolupracovníci, páchne pod čarou puch bahniska, ozývá se hantýrka brlohů.« — Tak charakterisuje Machara liberální žurnál, toho Machara, jehož »hantýrka brlohů« se na českých školách vyhlašuje za vrchol české literatury a jehož »špína ducha« a »kořalna ducha« je nejvřeleji doporučována české mládeži jako nejlepší prostředek výchovný . . . Dokud Machar bídácky špinil katolické kněze, bylo ticho. Jak sáhl na Kramáře, najednou se list obrátil a české veřejnosti řekla se pravda. Velikou vinu na těchto poměrech má »Čas«, který Macharovi všecky ty hrubosti uveřejňoval.

Sjezd křesťanských odborových spolků. (německých) zahájen byl ve čtvrtek 29. června ve Vídni. Obeslán jest 89 delegáty z Vídně, Dol. a Horl Rakous, Štýrska, Korutan, Tyrolska, Čech, Moravy a Slezska a Haliče. Předseda. zem. poslanec Spalovsky. Konstatováno, že při centrální komisi křesť. odborových spolků organisováno bylo koncem r. 1910 členů 46.533, oproti 30.072 koncem roku 1909. Mimo centrální komisi organisováno jest 35.789 členů. Celkem organisováno jest tedy v Rakousku daleko přes 80 tisíc dělníků v křesťanských odborových spolcích, kteréžto počet dnes jistě číslice sto tisíc dosáhl. Vykazuje tudíž odborová organisace dělnictva křesťanského číslici úctyhodnou, která by se soustavnou a obezřetnou činností snadno dala v brzku zdvojnásobit. Zvláště pokud se týče dělnictva českého.

Činnost mrtvé ruky. Nově jmenovaný arcibiskup kalodžský, dřívější biskup sanadský, dr. Jan Csernoch, při svém odchodu z csanadské diecese věnoval

200.000 K tamnímu kostelu, 50.000 K na vydržování stoličního kostela v Csanadě, rovněž tolik na výchovu ženské mládeže v katolickém duchu a 100.000 K biskupskému semeništi.

Německý císař a biskup Keppler. Keppler, biskup v Rottenburku, jest horlivý spisovatel a císař Vilém měl častěji příležitost čísti jeho spisy. Myšlenky Kepplerovy se líbily císaři. Každého roku vydával Keppler knihu filosoficko-náboženskou s názvem »Radosti více«. Císař četl tuto knihu a požádal biskupa, aby mu poslal výtisk k osobnímu užití, poněvadž nauky ve knize hlásané by mohly účinně působiti na náboženský cit a náboženskou snášelivost. Biskup Keppler ovšem vyhověl této žádosti. Na to poděkoval císař vlastnoručně a vyslovil své uznání nad obsahem. Zároveň sdělil císař s biskupem, že dal toto dílo svým kazatelům ke studiu. Rád uslyší, když o thematech, o kterých se jedná v této knize, budou také konána kázání.

Pomník dra. Františka Ladisl. Riegra na hřbitově Vyšehradském. V těchto dnech dokončen byl ve slévárně Bendelmayerově překrásný pomník, kterým ozdoben byl hrob nesmrtelného vůdce národa dra. Lad. Riegra pod arkádami hřbitova vyšehradského. Pomník — dílo J. V. Myslbeka — zřízen byl péči rodiny Riegrovy a Palackého.

Generál Nogi ve Vídni. Japonský generál Nogi, který ve válce ruskojaponské obléhal a dobyl pevnost Port-Artur, meškal návštěvou ve Vídni. Je to muž prostých způsobů, skromných nároků a krajně svědomitý v konání svých povinností. Té doby je ředitelem šlechtické vojenské akademie v Tokiu. Při obléhání Port-Arturu ztratil své dva syny, velení jeho podřízené. Naše čtenáře bude zajímati, že je generál Nogi uvědomnělý a horlivý katolík.

Jesuita Coloma členem španělské akademie. Jesuita Coloma náleží k největším živým románopiscům. Jeho poslední dílo »Boy« jest nejlepší ze všech děl, která dosud napsal, a bylo ve Španělsku přijato s největším nadšením. Německý list »Hochland« nazývá tento román dílem prvního řádu a vrcholem umění. Španělsko prokázalo svému velikému spisovateli největší čest tím, že jej jmenovalo členem akademie.

Cesta profesora Nábělka ml. v Orientu. Ve Vídni měl ve schůzi Lvovy společnosti prof Náběl ek ml. přednášku o své cestě Orientem. Na vlastní pěst se sporými prostředky, bez ochrany, bez stanu a většinou i bez průvodce konal 21 měsíc studijní tuto cestu. Procestoval Palestinu, Moab, Arabii, Petrei, Syrii, Mezopotamii, část zálivu perského, část Persie, pohoří Kurdistanu, Armenii atd. Mimo jízdy z Vídně přes Terst do Jerusaléma a zpět vykonal cestu 12.500 klm. Vývody své doložil přednášející řadou fotografických snímků. Na cestách svých zkusil mnoho a dosud nevyléčil se z malarie, kterou si fysickými námahami přivodil. Je však vzdor všem zažitým útrapám šťasten, že cestu vykonal a cenný materiál botanický nasbíral. Přednáška vyslechnuta od přítomných s velikou pozorností a obdivem. Sekční rada dr. Scheinpflug vzdal mladému badateli zasloužený dík.

K poctě † msgra Vlad. Šťastného. Péčí výboru Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje byla na rodném domku zesnulého katol. básníka v Rudíkově zasazena pamětní deska. Odhalení její konáno bylo v neděli 6. srpna. Slavnostní řeč při té příležitosti přednesl c. k. školní rada, prof. Fr. Rypáček.

Kněz průkopníkem vzdělanosti. Ve Viedmě v Argentinii zemřel kněz lékař dr. Evasio Garrone. Tento zasloužilý misionář společnosti dona Bosca pracoval přes 20 let v Patagonii a byl nejvěrnějším spolupracovníkem apoštolského vikáře msgra. Jana Cagliera, arcibiskupa ze Sebaste. Na počátku jeho působnosti byla Viedma ještě poměrně nepatrná osada, z níž se teprve časem rozvinulo důležité město. Dru. Garroneovi děkuje město založení a dlouholetou správu veliké nemocnice, první v zemi, která přes to stojí na výši moderní zdravovědy. V této nemocnici již tisíce nemocných opět nabylo zdraví. Garrone obohatil i lékařskou vědu, poněvadž podrobně prozkoumal patagonské nemoci, a při tom byl šťasten, že pro některé objevil dosud úplně neznámé léky. Aby je mohl v dostatečné míře vyráběti, zřídil při nemocnici chemicko lékařskou pracovnu. Hlavním účelem bylo potírati plicní tuberkulosu, která silně řádí mezi pěkně urostlými Patagonci. Podaří-li se zachrániti toto pokolení, aby nevymřelo, bude to větším dílem zásluhou Garroneovou. Lid i zemští lékaři si ho velice váží.

Křesťanský Dělník p. Fr. Waldmanna vyšel 1. srpna jako 1. čís. roč. X. jako slavnostní číslo s červeným rámem. A obsah tohoto prvního čísla jest velice zajímavý. Pan red. Tom. Jiroušek oceňuje jeho dosavádní práce. Následují: Pastýřský list kardinála Gruschy k dělnictvu. Velice krásná stať je: Učeň v ny-

nější době od p. Frant. Waldmanna. Další účelné práce podali: Beneš Sion, Tom. J. Roháček, Petr Šrámek a Al. Dostál. Křesť. Dělník stojí ročně i s poštou K 1·70 a předplácí se v Praze čp. 1538-II. Křesť. Dělníka na X. roční pouti zcela otevřeně, srdečně a vřele doporučujeme.

Výbor Spolku na zakládání katolických knihoven konal 10. července t. r. za předsednictví faráře Vl. Hálka II. schůzi. — Jednatel redaktor Tom. Jos. Jiroušek četl protokol předešlé schůze, jenž byl probrán a schválen. — Spolek má do dnes 49 zakl. členů, 14 přispívajících a 342 dobrodinců. Tři z dobrodinců složili po 100 K.

Roku 1911 od nás knihovny dostaly: 1. Jednota k uctění Nejsv. Svátosti v Bošíně, p. Křinec; 2. Kř. soc. spolek Vlast v Sedleci u Kutné Hory; 3. Čt. pěvecký spolek v Dražůvkách u Želetic na Moravě; 4. Vzděl. jednota Cyrillo-Method. ve Zlíně na Moravě; 5. farní knihovna v Bohuticích na Moravě; 6. Knihovna pro nemocnici Milosrd. bratří v Praze; 7. Skupina všeodb. sdružení křesť. dělnictva ve Vídni. — Poněvadž do každé této knihovny družstvo Vlast daruje vše, co má na skladě, žádá spolek, aby obdarovaní při nákupu a potřebě tisku na toto družstvo pamatovali, nebo bez družstva Vlast by spolek tento nemohl existovati. I Tisková Liga vše svoje k tomu darem připojuje.

Někteří obdarovaní zaslali překrásné, tklivé děkovací dopisy. Z Vídně nám na př. píše pan Arnošt Sedlák: »Jakmile donesl jsem knihy o cvičební hodině »Orla« do místnosti, nemohu Vám popsati radost všech bratrů nad Vaším darem «

Od poslední schůze nám knihy darovali: proť. Jul. Košnář z Prahy; Jan Albert Vaněk, bisk. notář a farář ve Mříčné; Ign. Kolísek, farář v Milonicích na Moravě; Josef Képl, farář ve Svojanově; farní úřad v Jilovicích u Třeboně a konečně zaslal nám bednu knih nejmenovaný občan od Tábora.

Nová knihovna založí se v Zářící, p. Ml. Vožice a dostane ji do správy pan Jan Mančal, rolnický syn.

Antonín Stropek, farář v Prčici, děkuje za to, že byl jmenován čestným členem našeho spolku. — K jeho přání sděluje kníž. arcib. notář Tomáš Škrdle, místopředseda, že jest ochoten poraditi každému, kdoby si knihovnu zakládal, jakých knih mohl by si zakoupiti.

Práce Spolku na zakl. knihoven je tichá, ale úrodná. Kámen za kamenem zasazuje se rok co rok v Čechách i na Moravě k zdravému poučení katolického lidu. I pomoz, kdo můžeš, tu korunkou, tu knihou. — Poněvadž vybíráme do knihoven jenom katolické knihy, podporujeme tím zároveň přímo nakladatele katolické a nepřímo i katolické spisovatele. Odbyli jsme již sta a tisíce dobrých, starých katolických románů a povídek, které by jinak v nakladatelstvích ladem ležely.

Ze Spolku na zakl. katolických knihoven. Dary složili: 4 K: Josef Lev, farář ve Skramníkách; 3 K: Ant. Trčka, farář v Ševetíně; po 2 K: Frant. Regál, farář ve Vranově; Fr. Jelínek, kaplan ve Strážově; Jos. Rejzek, bisk. vikář a děkan v Nymburce; Školské Sestry de N. D. v Nepomuku; Jan Uhlíř, farář v Plané u Brus; Farní úřad v Milčíně; a Václav Benda, I. kostelník u sv. Štěpána v Praze; po 1 K nebo méně než 1 K: Sestra Ivana Gabrielina v nemocnici ve Žlebech; Farní úřad v Kamenném Újezdě, ve Stobořicích a v Choceradech; Milosrdné Sestry sv. Vincence v Chudenicích; — dále: bisk. vikáři, děkani, duch. správcové, faráři, administrátoři a kaplani: Emil Kapoun ve Vys. Mýtě, Jos. Frydrych ve Střezmíři, Fr. Maňour v Plané n. Luž., Ludvík Kazda v Lišově, Jan Šucha ve Stolmíři, Jan Hlavsa v Roseči, Albín Hála v Myšenci, Antonín Brdíček v Jestbořicích, Jos. Prskavec v Konojedech, Šim. Haláček v Římově, K. Samšinák ve Vlastibořicích, Jan Baborovský v Kartouzích, Václav Brabec v Jirnech, Josef Bouše v Rožmitále, Jan Soukup ve Skočicích, Jan Ondok ve Vinařicích, Alois Janoušek v Kostelci nad Černými Lesy, Václav Poslední v Ondřejově, Václav Dvořáček v Nížkově, M. Blacký v Dolním Bukovsku, a K. Záruba v Kralupech n. Vl. — Nové dary přijímá: Spolek na zakládání katol. knihoven v Praze čp. 570. II.

Výbor Tiskové Ligy konal dne 10. července t. r. II. výborovou schůzi za předsednictví kníž. arcib. notáře Tom. Škrdle. — Protokol valné hromady a I. výborové schůze byl čten a schválen. — Písemně se omluvil p. Jan Voborský, jenž dlí na letním bytě v Jindřichově Hradci. — Vldp. Josef Sládek, kníž. vikář, oznamuje, že duchovenstvu vikariátu Kolínského stalo se zakl. členem naší Ligy a že 100 K postupně splatí a podobnou radostnou zprávu nám zvěstuje vldp. p. Cyrill Valenta, farář a bisk. vikář v Želivě, za vikariát Lipnický. — Poněvadž právní zástupcové neradi píší opravy proti výpadům některých časopisů, na př. »Času« a jiných listů, prohlásil předseda, že jest ochoten, sám každému opravu sestaviti, ale žádá, aby mu byl příchod opravovatelů několik dní předem oznámen,

aby v týž čas byl doma, nebo kdyby doma býti nemohl, aby mohl — příchod na jiný den ustanoviti. Oprava u nás děje se zcela zdarma. — Vzata na vědomí zpráva jednatele o rozmnožené práci Tisk. Ligy během voleb, kdy bylo denně zasílati veliké množství výstřižků o průběhu volebních schůzí a napadených v nich osob neb o překroucených referátech o nich. Neméně zasíláno bylo množství obranných brožur řečníkům a pracovníkům ve volebních bojích, které si přáli k disputacím s protivníky. Taktéž poskytnuta rada a pomoc k soudním žalobám pro hrubé urážky na cti, jichž doznali někteří katol. řečníci na schůzích nebo kde stala se urážka náboženství. — Liga doporučí praktický spisek Th. dra. Ot. Taubera, katechety ve Strážnici „Náboženství a politika". — Podána též zpráva o spisku dra. E. Chalupného „Vznik české strany pokrokové", v níž odhalena nepoctivost „Času" a české strany masarykovské. — Proti „Volné myšlence" vydá se péčí Tisk. Ligy nově upravená praktická brožura. — K odkřesťanění mladšího učitelstva počal vydávati R. Žižka, říd. učitel Matiční školy v Novosadech u Olomouce, nový učitelský »Volný list mladé generace učitelské.« — Nedá se upříti, že kulturní boj v Rakousku jest na blízku. I když se to od našich nepřátel popírá, skutečnost sama to dokazuje. Čteme-li zprávy ze schůzí voličských a poslanců, shledáváme, že jest málo těch schůzí, v nichž by nebyla řeč o některé otázce náboženské nebo církevně politické. Jakmile se katoličtí řečníci dotknou na obranu této otázky, hned počíná se od části posluchačstva křičeti, že nejsou proti náboženství. Poznávajíť nepřátelé, že v lidu počíná se znenáhla probouzeti náboženské vědomí, a tu by byli rádi, aby lid si otázek těch nevšímal a nespěl k náboženskému uvědomění. Proto jest nám v tom oboru co nejúsilovněji pracovati. — Jednatel předložil došlé dopisy a tím byla jedna část schůze vyplněna.

Druhá část schůze týkala se otázky Husitské. — Bylo konstatováno, že letošní oslavy Husovy byly velice mdlé. Systematicky pořádal je jen »Sokol«. Upuštěno bylo většinou od průvodů, pálení hranic, osvětlování, poněvadž v posledních letech staly se kořistí pouličních schátralých živlů. — O vydání vědeckého spisu o Husovi k r. 1915 se vyjednává se slovutným učencem a pracovníkem v době husitské. — Povolen byl náklad na koupi husitských románů — katolických i protikatolických — aby mohly býti ve »Vlasti« posouzeny. — Z časopisu Husitství ve světle pravdy rozdáno bylo již 3931 knížek a tolikéž knížek rozesláno bylo z Obrany víry — činí to celkem 7862 knížek. — Vyřízeny byly ještě různé jiné záležitosti vnitřního rázu, načež předseda schůzi uzavřel.

Z Tiskové Ligy. Dary zaslali: Em. Čvančar, zám. kaplan v Kláštěře nad Jizerou; bisk. vik. úřad v Břeskovicích K 15·60, v Pravoníně 26 K, Klatovský v Janovicích K 9·—, Plánský ve Stobořicích K 8· -, vikariát Pelhřimovský K 16·— Novohradský v Olešnici K 11·— a k. a vik. úřad Vlašímský na Hrádku K 15·—. — Ze starších členů zapravili: Alois Kopecký K 5· (65 K). — Dále duchovenstvo vikariátů: Zbraslavského 20 (40), Hořovického 19 (102), Novostrašeckého 17 105·47), Pacovského 13 (89), po 11: Jindřichohradeckého (66·14) a Královéhradeckého (24), Skutečského 10·20 (96 20). — Opravy uveřejnily: »Venkov« dp. Ed. Matoušovi, kaplanu v Heřmanově Městci, agrární »Venkovan« dp. V. Půlpánovi, faráři v Nebuželích.

K širšímu sboru soc. odboru družstva Vlast v červenci přistoupili a přispěli: 5 k: P. Jos. Čížek, k. a vik. tajemník a děkan v Mar. Lázních; 4 k: Jan Tesař, školník č. gymnasia v Opavě; 2 k: Petr Čech, far. v Pravlově, a Fr. Vacek, em. bisk. vikář a děkan v Č. Budějovicích; po 1 k nebo méně než 1 k: P. Raymund Fišer O. S. B. v Broumově; Pavlína Fridrichova, učitelka v Nekoři; P. Al. Edelmann, konventual u Maltézů v Praze; Ludvík Hájek, stavební a ozdobné klempířství a instalatérství v Praze; P. Al. Jelínek, rektor koleje v Teplé; M. Jiříčkova, učitelka v Otnicích u Brna; Josef Tesař, ob. tajemník v Polešovicích na Moravě, — dále: děkani, gymn. profesoři, faráři a katecheti: Jos. Dvořák v Dolanech, P. Sal. Dvořák v Plzni, Jan Vaněk v Popovicích, Alfons Fibich v Dukovanech, Fr. Venhuda v Husovicích, Fr. Ďaďourek v Minicích, Fr. Táborský v Křoví, Ante Ellner v Brestu v Istrii, Fr. Vacek v Č. Budějovicích, Fr Holenda v Pohnání, Adolf Horák ve Zdounkách, Fr. Hynek v Drohotuších, Jos. Hrubý v Nákle, K. Grossmann ve Vilicích, Th. Vymetal na Smíchově, Petr Valenta v Blánsku, Fil. Homola v Gnadlersdorfu, Rud. Hrdlička v Nezamyslicích, Št. Trojan v Nymburce, K. Hüttner, Rožek, Korutany, Fr. Herzog v Plzni a Fr. Homola v Palupíně. — V měsíci červnu získal Širší sbor 27 nových členů a v horkém, neúrodném červenci 32; od počátku správního roku, t. j. od 1. října 1910, přibylo jich 379, což svědčí o živém účastenství pro tento sbor. — Nové dary přijímá: administrace družstva Vlast v Praze čp. 570-II.

Spolek sv. Bonifáce vykazuje za rok 1909 příjem K 436 074, z kterého hožto obnosu K 293.744·58 vynesly sbírky kostelní a dary soukromé. Vydání obnášela K 404·850·13, z čehož na stavbu kostelů (celkem 56 příspěvků) připadlo K 127.631·38, na tisk spolkových listů, kalendářů, brožur a letáků K 130.565·52.

Katolický život v Uhrách se zdárně rozvíjí, zvláště v hlavním městě. V kongregacích jest 4000 pánů z nejvyšších kruhů. Je tam mnoho důstojníků a vojenských úředníků, kteří horlivě se účastní duchovních cvičení. Na popud z důstojnických kruhů budou se konati i zvláštní duchovní cvičení pro důstojnictvo. O katolictví se zajímají zvláště mladší úředníci a akademická katolická mládež, což ručí za lepší budoucnost katolické věci v Uhrách. K povznesení katolického tisku přinášejí uherští katolíci veliké oběti dobrovolně a proto tam katolický tisk utěšeně pokračuje.

Pokrok katolictví v Rusku. Z Ruska se oznamuje, že čím dále tím více lidí v Rusku přestupuje ke katolictví. Proto v Chelmu, v Ruském Polsku, povolali misijní kongres pravoslavný, který bude jednati o tom, kterak lze napraviti tyto ztráty. Kongresu bude předložen pamětní spis, v němž se praví, že pouze ještě třetina obcí v provincii chelmské zůstala věrna »pravoslavné« církvi a že i těmto hrozí nebezpečí, nepřijde-li do tohoto kraje aspoň 40 pravoslavných misionářů, aby tam pracovali pro pravoslaví a jestliže se přísně nezakáže docházeti katolickým kněžím a laikům do tohoto kraje. — To jest ovšem recept čisté ruský.

Organisace francouzských katolíků. Biskup v Blois ve Francii uveřejnil přehledné nařízení o zakládání katolických organisací. Dává důraz na to, že hlavní síla katolické církve a jednotlivých biskupství záleží ve farnostech a že jest za nynějších dob veliké důležitosti, aby katolíci v každé farnosti byli zorganisováni. Proto biskup nařizuje: Zakládat farní odbory, které trvají už nyní na více místech v diecesi, od nynějška jest povinné a musí býti do 11. listopadu 1911 provedeno. Do tohoto dne musí kněží biskupu předložiti popis členů těchto farních odborů. Kněží, kteří nemohou takového odboru založiti, zavazují se, aby jmenovali osoby, u kterých se o to pokusili a s jakým výsledkem tyto odmítly spolupůsobiti v těchto odborech.

Latinský kostel pro Poláky a Slováky. V Budapešti jest na 15.000 Poláků a Slováků, většinou dělníků, kteří jsou vydáni mnoha příležitostem zkázy. Proto arcibiskup lvovský dr. Bilczewski se obrátil k uherské vládě, která mu dovolila zříditi v Budapešti faru pro Slovany latinského obřadu. Než kaple, která jim byla dána před 10 lety, jest již velmi stará a musí se zbořiti. Proto nemají svého útočiště, kde by mohli slyšeti kázání ve svém jazyku a chrániti se od záhuby duševní. Proto jest nutno postaviti v Budapešti kostel pro slovanské dělníky. Svatý Otec udělil vlastnoručním listem požehnání tomuto podniku. V odboru pro vystavění toho kostela zasedají dr. Stanislav Glombiński, železniční ministr, dr. Štěpán Barczy, purkmistr budapeštský, a kaplan Vinko Danek, kteří jsou podepsáni na příslušném provolání.

Komu děkuje Portugalsko svůj úpadek? Z eucharistického sjezdu v Madridu dodatečně se ještě píše: Na sjezdě zvláště vynikala postava portugalského biskupa Šebastiana z Bejy, kde mu republikánská kavalerie již před revolucí po životě toužila, protože obyvatele na řádění anarchistů upozorňoval a tam kvetoucí organisace utvořil. Biskup výmluvně vylíčil své zkušenosti. Doufá jedině zlepšení poměrů od dobrého tisku. Pravil: Lépe nežli stavěti klášter, lépe nežli budovati kostel jest v naší době podporování a šíření katolického tisku, potírání špatného a indiferentního tisku. — Biskup všecko zlo moderní doby, šíření se nevěry, veřejné nemravnosti připisuje velikému rozšíření špatného tisku, jemuž Portugalsko děkuje svůj zánik. — K tomu podotýkáme: Tedy u všech šlaků, proč konečně u nás pořád ještě v kruzích nejpovolanějších nečiní se více pro dobrý tisk! My jen pořád naříkáme, ale pro tisk pořád málo činíme — až bude pozdě.

Ještě eucharistický kongres v Madridě. Dostal se nám do rukou piemontský časopis, vycházející v městě Turině (Torino), ležícím na vtoku řeky Dora Ripera do Pádu (Po); slyšme, co píše v časopise tomto (zvaném „Memento“) zvláštní zpravodaj, jejž správa »Mementa« k eucharistickému kongressu do Madridu letos v létě poslala: »Královna Viktoria, Angličanka rodem, přestoupila z anglikánství na katolictví v době jejího sňatku se španělským králem Alfonsem XIII. Nemůže se říci, že požívala veliké popularity (obliby u lidu). Její chladné, tuhé chování lišilo se velice od veselé povahy lidu španělského. Až do kongresu neměla královna nikdy příležitosti své smýšlení a city na jevo dáti. Ano v jistých

kruzích panoval i předsudek, že královna španělská Viktorie jest katoličkou tolikodle jména a ne dle skutků, v tajnosti, že jest stále oddána náboženství anglikánskému. Ano, ještě více, beze všeho ohledu a ostychu tvrdilo se, že tato Angličanka nadržuje jistým podloudníkům, aby se kacířství ve Španělsku rozšiřovalo. Tyto zprávy odcizily lehkověrný lid španělský své královně, jsouť Španělé hned plni nadšení, ale také se dají snadno popuditi k nepřátelství a záští. Tím však, že královna šla do Eskuriálu, národního to chrámu, jenž jest dílem mistrovským vlašské renaisance, uměním španělsko-románských stavitelů, učinila královna skutek, jenž se zdá, že jí Bohem samým byl vnuknut, aby byl učiněn konec trapnému nedorozumění mezi lidem a královským domem. Ano, i v tomto ohledu, dodělal se kongres neočekávaných a velkolepých výsledků. V pátek (dne 30. června) večer vyjádřila se královna k jejímu vznešenému manželu a k přítomným na »la Granja«, tichém to letním pobytu královských manželů, že jí to činí velikou radost, že se účastnila veřejně velkého procesí, při čemž doložila, že je to jejím vroucím přáním, aby mohla s poutníky býti přítomna mši svaté a dále též adorace (klanění se) Nejsv. Svátosti oltářní na Eskuriálu. Král byl z toho velice potěšen a postaral se, by královna neočekávané se tam dostala. Když královna vstoupila do kostela, divilo se přítomné tam množství velice, že »Angličanka« s černou mantillou (plaštíkem) na ramenou ku hlavnímu oltáři kráčela, při ballustrádě (ohradě u oltáře) zůstala státi a nepoklekla na klekací křeslo, jež bylo pro ni přichystáno, nýbrž na podlahový černý kámen! Královna zůstala klečeti, modlíc se růženec přes půl hodiny. Potom se modlila hlasitě s věřícími za anglickým knězem (katolickým, nikoli anglikánským) vzbuzení víry, načež přijala svaté přijímání. Modlíc se potom ještě hodinu opustila kostel. Když se přiblížila k »Patio da los Reges«, nemohlo množství lidu svůj jásot více utlumiti. Jsouc doprovázena princeznou Louisou z Orleánu, vévodkyní San Carlos a vévodou ze Santo Mauro, rozplakala se královna, jsouc láskou lidu dojata Každý jí provolával slávu, jako té, jež španělskou korunu nosí a teď též jako »española« se modlila! Celý les praporův a korouhví různých lidových spolků plápolalo proti ní ještě s 500 standárů »Ustavičného se klanění«. Jeden starý Biskajec podával královně květinu s provoláním: »Biskajští katolíci budou vždy Krista a Španělsko hájiti!« A na znamení nadšení mával tento stařeček svojí čepicí ve vzduchu. Když se královna dozvěděla, že ten prastarý člověk z lidu všem činnostem kongresu byl přítomen se vzácnou zbožností, zavolala jej k sobě a vtlačila mu polibek na čelo. Stařeček tento z lidu vrátil jí otcovsky polibek zpět, a to ne jeden: jeden pro královnu, druhý pro krále a ještě jeden pro dítky, kteréž se narodily a pro ty ještě, jež se naroditi mohou. Na to se vzdálil s křesťanským pozdravem španělského podání (tradice): »-ve Maria purissima!« Načež královna ihned odpověděla: »Sin peccado concehda« (Zdrávas Maria nejčistší, bez hříchu počatá). Na to se daly zástupy do ohlušujícího jásání, při němž by ani dělovou ránu neslyšel: tak jako při vichru na oceáně. Něco takového je za našich časů velice potěšitelné. Josef Šeřík-Vitínský.

Proti náboženství nepřátelské literatuře v Japonsku. Z Tokia se oznamuje, že ministr vnitra všecky guvernéry provincií povolal do Tokia k poradě, kterak by bylo možno náboženství v lidu udržeti a prohloubiti a kterak by bylo lze protináboženské literatuře půdu odníti. Dle toho japonská intelligence začíná se od víry pohanské odvraceti.

Zpovědní tajemství. Katolický belgický list »Patriote« nabídl 5000 korun brusselskému zednářskému listu »Soir« za důkaz vyzrazení zpovědního tajemství. Tento list přinesl zprávu, že jistý kněz ve Španělsku vyzradil zpovědní tajemství. Madridský list »El Debate« napsal, že se jedná o nejošklivější pomluvu. Bylo již dosti odpadlých kněží, ale o prozrazení zpovědního tajemství není slyšeti. Nepřátelé církve nejraději dávají lži o kněžích vyráběti ve Španělsku bez udání jména a místa.

Proti rozluce v Portugalsku. Všichni biskupové portugalští kromě biskupů v Coimbře a Braganze, kteří pro nemoc zastoupeni byli svými generál. vikáři, prohlásili na schůzi, jíž předsedal patriarcha Bello, proti rozlukovému zákonu. Biskupové nevydají zvláštního pastýřského listu věřícím, ale zvláště zdůrazňují, že při rozluce církve od státu rozhodně budou potírati každé vměšování se státu do církevních věcí a že nebudou zřizovati předepsaných sdružení, ať z toho vzejde cokoli.

ROČNÍK XXVII.

ZÁŘÍ ČÍSLO 12.

VLAST.

Časopis pro poučení a zábavu.

Redaktor.

TOMÁŠ ŠKRDLE.

V PRAZE.

Tiskem a nákladem družstva Vlast.

1911

Vychází 15. každého měsíce.

OBSAH:

Str.

Ve znaku Zlaté Růže. Napsal Jan Voborský (Pokračování) 1073
Pro korunu. Veršované drama o 5 jednáních. Napsal François Coppée. Přeložil Julius Beck (Dokončení) 1083
Podlomená větev. Napsal Alois Dostál (Pokračování) 1091
Den v duši. Báseň. Napsal Václav Žalud 1101
Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě. Napsal Jan Halouzka (Pokračování) 1102
Kristus na kříži. Báseň. Napsal J. Šimon 1106
Antonio Fogazzaro. Napsal Fr. H. Žundálek (Dokončení) 1107
Marii Panně. Báseň. Napsal Jan Šanda 1112
Češi-Moravci v pruském Slezsku. Podává Joachim Pavel (Dokončení) 1113
Nedostižitelný mistr německého umění. (K 440. dni výročí narození Albrechta Dürera píše Otakar Jakoubek) 1116
Různé květy. Podzimní meditace. Báseň. Napsal Jan Voborský 1119
Slavnosti Jana Husa. Napsal T. J. Jiroušek (Dokončení) 1120
Leopold Kolísek. Nástin životopisný. Napsal Alois Dostál 1127
Životem. (Ghazel.) Báseň. Napsal Jos. E. Říha 1132
Přípravy naše a různých jiných stran na r. 1915 1133
Literatura 1139
Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy 1148
Paběrky z novin a veřejného života 1150

Předplatné na »VLAST« roč. XXVIII. obnáší:

ročně 10 K, půlletně 5 K.

Členové družstva předplácejí: a) údové zakládající (kteří splácejí v půlletních lhůtách po 10 K během 5 let celkem 100 K) ročně 8 K, půlletně 4 K; b) členové přispívající (jejichž roční vklad obnáší 6 K) ročně 8 K 40 h., půlletně 4 K 20 h. Kněží deficienti, alumnové, klerikové, studující, učitelé a učitelky II. tř. mají »Vlast« roč. za 6 K. Do Bavor, Saska, Pruska, Pruského Slezska jest »Vlast« o 1 K, do ostatních mimorakouských zemí o 2 K dražší. Sběratelům abonentů poskytuje se na každých deset jedenáctý ex. zdarma. Pp. knihkupcům slevi se 25% a bude se jim »Vlast« dodávati toliko za hotové. — Ročníky »Vlasti«, pokud jsou na skladě, prodávají se po 10 K (pro členy 8 K) a jednotlivá čísla od I.—XX. roč. po 2 K, od XXI.—XXVII. po 1 K. — Patisk celých prací se vyhrazuje. — Rukopisy se nevracejí.

Redakce a administrace »Vlasti« jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. 570—II.

Číslo telefonu 3626.

Z Družstva Vlast. Všecky fondy družstva Vlast obdarovali: Dr. J. Šnejd, bývalý ředitel chlap. semináře v Českých Budějovicích; Jos. Šprongl, profesor reálných škol na Král. Vinohradech, a větším obnosem: Very Rev. Fr. Tichý, děkan v Silver Lake v Sev. Americe. — Z Ameriky objednali od nás 200 exempl. kalendáře Svatý Vojtěch, Národní katolická Jednota Kamaryt v Táboře objednala 50 exempl. Svatý Vojtěch velký, 30 exempl. malých a 20 exempl. Štítný. I. M. vsdp. prelát Dr. Josef Burian zakoupil 10 ex. kalendáře Sv. Vojtěch. — Noví zakl. členové družstva Vlast obdrží darem mimo jiné: právě ukončený ročník XXVII. Vlasti, XX. Našich Listů, XII. Sborníku hist. kroužku a obou brožurkových časopisů. Člen zakl. upisuje 100 K a bohatší splatí je v 5 letech, chudší ve 23 letech. Tento dá první rok 12 K a pak platí ročně 4 K. Zakládajících členů jest 2419 a mezi nimi je celý nejd. Episkopat českomoravský, hojně šlechty, kněží a doplněk tvoří členové ze všech stavů občanské společnosti, od bohatého intelligenta až do chudšího živnostníka, řemeslníka a dělníka. Prosíme, aby katolické kluby, jakožto odbočky nové strany katolicko-národní, předplácely si v hojné míře »Naše Listy« a intelligence mezi nimi »Vlast«. Dle potřeby učiní se u obou listů sleva. — Z členů zakládajících v srpnu složil po 10 K: Jos. Dostál (60) a Jan Hrdý (100). — Na dům družstva Vlast přispěl: Jan Vaněček, děkan v Dobříši. — Jako jiná leta jsme ochotni i letos dávati na všech středních ústavech v Čechách, na Moravě i ve Slezsku (na gymnasiích, realkách a paedagogiích) jednomu zbožnému studujícímu Vlast zdarma. Žádost studujícího za Vlast musí podepsati jeho katecheta, ale kde katecheta sám Vlast neodebírá nebo se proti ní nepřátelsky staví, může studujícího k tomu vybídnouti a doporučiti kterýkoliv jiný místní neb okolní duchovní. Buďtež vybíráni takovi studující, kteří by Vlast i dále svým kollegům nebo ve městě známým půjčovali. — Nové členy, jejich vklady a dary přijímá: administrace družstva Vlast v Praze čp. 570-II.

ZÁŘÍ 1911

VLAST

ROČNÍK XXVII. ČÍSLO 12.

Ve znaku Zlaté Růže.

Studie k dějinám lidumilných zřízení v Jindřichově Hradci.

Napsal JAN VOBORSKÝ.

(Pokračování.)

O počtu udílených podpor nadačních uvádím zde jen na příklad číslice z roku 1908:

O nadace manželů Třebických žádalo:

20 hochů, z nichž nadaci obdrželo **10** po 80 K	800 K
41 dívek, z nichž poděleno bylo **10** po 80 K	800 »
Starců podalo žádost 54, podpora udělena byla **10** po 80 K .	800 »
Ze 137 žádajících stařen obdařeno bylo **10** po 80 K . .	800 »
3 nevěstám přiřknuta byla nadace na výbavu po 400 K .	1200 »
Z 18 žadatelů začátečníků v provozování živnosti neb řemesla obdrželi nadaci **4** po 400 K	1600 »
Vedle toho pak dostalo se **13** chudým osobám (mužským i ženským) podpory po 10 K	130 »
a **82** chudé choré osoby z Jindř. Hradce poděleny byly podporou po 5 K	410 »
Tedy v roce 1908 úhrnem . . .	**6540** K

vedle nákladu na společný oběd svatební, jenž hradí se rovněž na účet úroků interkalárních, poněvadž není počet hlásících se nevěst a řemeslníků-začátečníků každého roku stejný.

Roku 1909 dostalo se nadací manželů Ignáce a Magdaleny Třebických dle zprávy Jindřichohradeckého týdeníku »Ohlasu od Nežárky« ze dne 2. července 1909, čís. 27.:

6 nevěstám po 400 K, 4 začátečníkům po 400 K; školní mládeži: 10 hochům po 80 K, 10 dívkám po 80 K; starým lidem, a to: 10 starcům po 80 K, 10 stařenám po 80 K, 1 starci a 1 stařeně po 20 K; podporu po 10 K obdrželi 23, podporu po 5 K dostali 72 chudí lidé; v celku činila podpora z nadačního fondu za rok 1909: **7830** K.

Roku 1910 (abych vyčerpal přesné úřední číslice až k okamžiku dohotovení tohoto rukopisu) byli nadací manželů Třebických poděleni*):

4 začátečníci po 400 K	1600 K
3 nevěsty po 400 K	1200 »
20 školních dítek (hochů a děvčat) po 80 K	1600 »
10 starců po 80 K	800 »
10 stařen po 80 K	800 »
1 chudý muž penízem	20 »
20 žen a mužů podporou po 10 K	200 »
80 žen a mužů podporou po 5 K	400 »
I bylo tedy r. 1910 celkem uděleno požitků nadačních a podpor školní mládeži i chudině	**6620** K

Jako doplněk textu stati o dobročinném díle manželů Třebických připojuji zde také doslovné znění oficielního vypsání konkursu Jindřichohradeckého:

Žádosti

o nadace, založené manžely Hynkem a Majdalenou Třebickými pro běžící rok, podati se musí nejdéle do 30. května t. r. na městské radnici.

I.

10 nadací hochům a 10 děvčatům, navštěvujícím zdejší školy národní neb průmyslové, pocházejícím od potřebných rodičů jakéhokoli stavu a náboženství, když schopnosti ukazují, pilností a dobrými mravy vynikají.

K vlastnoručně psaným žádostem o toto nadání přiloží rodičové neb pěstounové vysvědčení školní z obou ročníků.

II.

4 nadace mladým bezúhonným, zde rodilým, schopnost osvědčujícím živnostníkům, kteří do začátku samostatné živnosti nemají podpory rodičů ani příbuzných.

K žádostem musí se přiložiti: 1. list křestní, 2. vysvědčení mravů, 3. vysvědčení o řemesle nějakém.

III.

4 nadace chudým, zde rodilým dívkám, jakéhokoliv stavu a náboženství, když pocházejí od chudých hodných rodičů, bezúhonně od dětinství se chovají, obětavou dětinnou lásku dokazují a za zdravého činného živnostníka se provdávají.

K takovým žádostem buďtež přiloženy tyto listiny: 1. list narození, 2. vysvědčení mravů, 3. vysvědčení ze školy a z opakovny, dále 4. důkaz o živnosti, 5. příslušnosti, 6. stáří ženicha.

*) Viz zprávu v »Ohlasu od Nežárky«, roč. XL., čís. 30., ze dne 22. července 1910. — V komitétu nadačním zasedali té doby jako předsedové: p. probošt Dr. Václav Cába a okr. komisař JUDr. Fiedler; jako jednatel Rudolf Šetka; jako členové nadační rady: Karel Solpera, Václav Albrecht, Jan Bauer, V. Janko, Č. Kaplický, MUDr. Josef Khek, JUDr. J. Matoušek, František Valenta.

IV.

10 nadací mužům a 10 ženám, kteří 1. zde po více než 10 let bydleli, 2. buď samostatnou živnost provozovali neb starými dělníky z továren jsou, 3. nevinně v chudobu upadli, 4. chorobni, výživy neschopni neb zmrzačeni jsou.

Kdo mimo to dokáže, že jest příbuzný zakladatelů, neb že u nich v továrně pracoval nebo sloužil, obdrží přednost.

* * *

Mimo tuto velkou lidumilnou a obecně užitečnou nadaci založena byla z pozůstalostního jmění těchto dobrodinců, jichž jméno povždy vděčně bude vyslovováno, a to z nadace paní Magdaleny Třebické *městská opatrovna.*

Opatrovna má za účel dítky pracujícího lidu, než do školy dorostou, pod ochranu vzíti, je vhodně zaměstnávati, čistotě, řádu a mravům je navykati a ku přiměřené dětské práci naváděti.

Opatrovna může přijmouti dítky od dokonaného třetího až do šestého roku.

Rodiče, kteří žádají, aby opatrovna jich dítky přijala, musí je ku zápisu u řídící pěstounky v přízemí nové školní budovy v ulici na »Příkopech« v Jindř. Hradci ohlásiti.

Na zimní podělení chudých dítek městské opatrovny ochotně přispívají a hojné milodary poskytují četní lidumilové Jindřichohradečtí; sbor pěstounek zve pokaždé oznámením v místním týdenníku dobrodince a příznivce útlé mládeže k slavnosti rozdávání obuvi, obleků a pod.

Lidumilné nadace manželů Třebických jsou tedy, jak z předcházející, byť jen snad velmi stručné a textem poslední vůle zakladatelů nedoložené skizzy možno seznati, dílem významným a tím lidumilnějším, ježto jsou pramenem dobra pro obyvatele Hradecké, pokud pomoci nadační potřebují, ve všech obdobích života lidského.

Jsouce skutky křesťanské lásky a milosrdenství ceny navždy trvalé, nechť i v dobách nynějších i příštích vzbuzují v srdcích osob, nadacemi obdarovaných, city trvalé úcty a vděčnosti k zakladatelům, kteří v tomto dobročinném věnování zajisté nalezli největší potěšení duší svých, ku každému v starostech, v nouzi a neštěstí postavenému přátelsky nakloněných, jak o tom svědčí i *nadační odkaz* šlechetných manželů *Třebických při Klárově ústavu slepců.* Fond tento*) účtován jest při ústavu tomto pod názvem »nadační odkaz Ignáce a Majdaleny Třebických«, obnáší dle stavu ze dne 31. prosince 1908: effekt. 9825 K, úroky v částce ročních 420 K plynou dle listiny věnovací k dobru ústavu slepců jako *podpora nadační*, poněvadž zřízení chovaneckého místa v ústavu nebylo věnováním nařízeno.

Avšak těmito právě vypsanými skutky lidumilnými není ještě nikterak zcela vyčerpána líceň blahodárných a dobročinných odkazů a věnování manželů Třebických.

---

*) Dle výroční zprávy ústavu za rok 1908, str. 74., výkaz A o nadacích, fol. II.—352. hlavní účetní knihy nadací při Klárově ústavu slepců v Praze.

Společnou závětí, datovanou ve Vídni, 12. dubna 1864 daroval Ignác Třebický se svou chotí Magdalenou dalších 5000 zlatých v státních úpisech *nemocnici* a *stejný peníz* nadační jako *dotaci ústavu pro chudé* v Jindřichově Hradci.

Že také na *mládež a chudinu na svém* zemskodeskovém *velkostatku Proseči-Pošné s Novými Dvory* nezapomněl, dokazuje nadační listina de dato ve Vídni 17. října 1865 — v Pošné 22. října 1865, schválená c. k. místodržitelstvím v Praze dne 29. října 1865, čís. 60274. Listinu tuto podepsala pozůstalá vdova Magdalena Třebická. Podkladem nadační listiny jest odst. 24. poslední vůle, kterou bylo stanoveno:

Art. 24. »Ich Ignaz Trzebitzky vermache zu Stiftungen auf meinen dermal besitzenden landtäflichen Gütern Proseč-Pošna und Neuhof auf immerwährende Zeiten ein Kapital von 10.000 fl., sage *zehntausend Gulden* in 5% Met. Obligationen, wovon die Interessen in nachfolgender Teilung zu verwenden sind — — —«

Z úroků tohoto nadačního kapitálu ustanoveno bylo:

1. pro *učitele* v Pošné, jenž vedle své učitelské způsobilosti vykázati má též zvláštní znalost hudby a zpěvu, aby byl s to, by mládeži poskytl nejen vzdělání literní, ale i v hudbě a zpěvu, jako roční přídavek 200 zl. (400 K). Za to však poslední vůle Třebických vyžaduje, aby byl učitel příkladem mravů, střídmosti a píle v úřadě učitelském. Dále se učiteli za povinnost ukládá, aby dvakráte v roce, a to na den sv. Magdaleny a sv. Ignáce z Loyoly, prokázal úspěch vyučování mládeže v hudbě a zpěvu zvláštní produkční zkouškou se svými žáky před pokaždým majitelem řečených statků.

2. Na zakoupení dobrých *hudebních nástrojů* pro mládež určeno z nadačních úroků 50 zl. (100 K) ročně; nástroje uschovány býti mají ve škole, která vedle účtů předkládati má každoroční inventář majiteli statků.

3. Pro *chudé a školu pilně navštěvující děti* věnováno z úroků nadace ročně 50 zl. (100 K) na ošacení a peněžité premie; úroky tyto rozděliti jest vždy dětem nejhodnějším v čas zkoušek.

4. Z těchže nadačních úroků ustanovena byla další každoroční částka 200 zl. (400 K) k podělení *starých chudých a neduživých lidí* obého pohlaví bez rozdílu náboženství, usedlých na zmíněných statcích a *k podpoře chudého dělného lidu* na Nových Dvorech.

Vedle těchto věnování ze socialní stránky důležitých, postarali se manželé Třebických také o zvelebení bohoslužeb při farním chrámu sv. Bartoloměje v Pošné, založivše tam *nadaci na zakupování potřebných paramentů kostelních.*

Ukončuji tuto zmínku o nadacích Třebických poznámkou, že vše, co podnikali, dálo se dle odst. X. společné jejich závěti »zur Förderung des sittlichen Gefühles und Linderung der menschlichen Leiden«, t. j. »k povznesení mravnosti a k zmírnění bídy lidské.« —

* * *

Šlechetní dobrodinci manželé Třebických pomýšleli ve velké touze své po dobra konání opravdu na *veškeré obory charitativní.*

Věnovavše příslušný obnos pro *nadaci lazaretní (Třebitzky-sche Lazaretstiftung)*, umožnili tím, aby v městě Jindřichově Hradci dostalo se potřebné peněžité podpory též osobám, které pro *trvalou chorobu* svou nemohou býti přijaty do ošetřování nemocničního nebo osobám, jež jsou *rekonvalescenty* po těžké nemoci.

Roku 1910 byly z úroků tohoto fondu poděleny *22 osoby* úhrnným obnosem 658 K, tak že na jednu osobu nezhojitelně chorou nebo rekonvalescentní dostalo se průměrně 29 K 90 h.

V městském *chorobinci* jindřichohradeckém, jejž spravuje městská rada a jenž jako lidumilný ústav úplně vyhovuje všem hygienickým požadavkům, ošetřováno bylo r. 1910 celkem 17 chorých osob na náklad obce. Ošetřovancům poskytuje se v chorobinci byt, ošetření, lékařská pomoc a léky.

Dva ošetřovanci byli v městském chorobinci zaopatřeni vším potřebným *na účet Třebických lazaretní nadace.* —

* * *

c) Nikodémova nadace pro nevěsty s požitkem 570 K.

I tato nadace sleduje účel podpory dívek chudých, aby mohly sobě zaopatřiti slušnou výbavu. Dle poslední vůle zakladatele *P. Matouše Nikodéma*, kterouž určeny byly různé odkazy, rozděleno bylo zbývající jmění pozůstalostní stejnými díly, to jest obnosy po 5511 zl. 47 kr. pro nadaci studentskou a pro nadaci nevěst. Špitálu chudých lidí u sv. Jana Křtitele odkázal zakladatel 500 zl. r. č. z vděčnosti, že se jeho stařičkému otci dostalo místa a pečlivého ošetření v ústavu tomto. Dle nadačního listu, sepsaného za purkmistra Ig. Moravce a probošta Th. Dr. Jana Turnera a potvrzeného c. k. místodržitelstvím dne 16./3. 1877 pod čís. 12.090, jest jmění nadační ve správě městské obce Jindřichohradecké, kteráž společně s infulovaným proboštem tamním vypisuje každoročně *konkurs o Nikodemovu nadaci pro nevěsty* — (dle následujícího konceptu):

> C. k. místodržitelství schválilo dne 16. března 1877 listinu o nadaci založené zvěčnělým děkanem soběslavským, Jindřichohradeckým rodákem P. Matoušem *Nikodémem.*
>
> Dle této listiny souhlasně s poslední vůlí dobročinného zakladatele budou každého roku úroky nadačního kapitálu vypláceny některé chudé, avšak počestné panně při vstoupení do stavu manželského jakožto příspěvek na její výbyt dle uznání probošta a starosty města.
>
> Vypisuji tedy konkurs na požitek nadačních úroků, aby ty, které se považují za způsobilé ku dosažení nadace, podaly žádosti do rukou mých nebo důstojného pana probošta nejdéle do 15. února.

Členům pokrevního přátelstva zakladatelova dle stupňů příbuzenstva jest přednost na tuto nadaci vyhražena. Pročež žadatelky příbuzné podejtež rodokmenem důkaz stupně příbuzenstva, aby praesentator právo přednosti seznati a dle toho náležitě rozhodnouti mohl. —

* * *

d) Nadace Löfflerovská.

Jindřichohradecký občan Karel Misař, zemřelý ve Štýrském Hradci, ustanovil dle posledního pořízení svého dne 31. července 1874 založení nadace této pod názvem »*nadace Ignáce Löfflera*« a odkázal k účelu tomu státní obligaci na obnos 1000 zl. r. m. Úroky z této obligace slouží k tomu, aby každého roku vždy 2. listopadu poděleni byli obecní chudí v Jindřichově Hradci *chlebem*, při čemž dávka pro osobu nebo rodinu nesmí býti lehčí jednoho kilogramu.

Podílení chudých děje se vždy pod dozorem městské rady Jindřichohradecké, která spravuje jmění nadační, nesoucí nyní 84 K ročních úroků. (List nadační sepsán byl dne 21. února 1898).

* * *

e) Vdovská nadace Marie Fialové.

Dne 1. ledna 1903 zemřela dobročinná vdova, paní *Marie Fialová*, ustanovivši poslední vůlí svou, aby jmění, jež po ní zůstane, po zapravení a vyrovnání určitých legátů a poplatků, upotřebeno bylo k založení nadace pro 4 chudé do Jindřichova Hradce domovinou příslušné vdovy. Zakladatelka nadace výslovně ustanovila: »Was an Vermögen von die Amtskösten erübrigt, das wird auf 4 Wittwen, welche arm sind, auf meinen Sterbetag die Intressen vertheilt.« — Poslední vůle její — současně věnovací listina — jest podkladem listiny nadační, sepsané purkmistrovským úřadem v Jindřichově Hradci dne 25. května 1905. Nadace vdovská vstoupila v život roku 1905. Po Marii Fialové zůstalo dle testamentu pro nadaci úhrnem 48.365 K 56 h.

Jmění nadace, označené jako »*nadání Marie Fialové pro jindřichohradecké chudé vdovy*« jest ve správě městské obce, která vypisuje též konkurs nadační; požitky nadační udílejí se dle ustavení poslední vůle v úmrtní den zakladatelky, to jest vždy 1. ledna každého roku.

* * *

f) Schrutzovo chudinské nadání.

Jmění tohoto nadání sestává z úpisu korunové renty ze dne 1. března 1906, čís. 64.950 na 10.000 K; správu jmění toho vede obec města Jindřichova Hradce; úroky nadační ročních 400 K rozdílí dle ustanovení poslední vůle zakladatelovy starosta města a infulovaný probošt v Jindř. Hradci mezi žadatele dle svého volného uvážení.

Konkurs vypisuje starosta města každoročně dle tohoto konceptu:

Pan Jan Schrutz, soukromník, zemřelý dne 19. ledna 1906 v Jindř. Hradci, založil v posledním pořízení

chudinské nadání Jana a Anny Schrutzových,

složiv obnos 10.000 K a ustanoviv, aby úroky z něho každoročně rozdány byly dne 17. února mezi Jindřichohradecké hodné, schudlé staré měšťany a měšťanky (resp. ženy měšťanů).

Ve smyslu nadační listiny ze dne 12. října 1906, schválené c. k. místodržitelstvím v Praze výnosem ze dne 3. listopadu 1906, čís. 270908, vybízím osoby, jež na podělení z letošního požitku nárok činí, aby do 8. února u *městského úřadu* v Jindř. Hradci písemně svou přihlášku podaly. V přihlášce jest udati stáří žadatele a průkaz o tom, kdy práva měšťanského v Jindř. Hradci nabyl, při ženách měšťanů pak jméno manžela a průkaz o tom, kdy nabyl práva měšťanského.

* * *

g) Chudinské nadání Dra Václava Naxery. *)

V sezení ze dne 27. listopadu 1907 *založilo obecní zastupitelstvo města Jindřichova Hradce na oslavu* 25letého starostenství pana JUdra Václava Naxery (nyní již zesnulého) *chudinské nadání*, věnovavši k tomu obnos 5000 korun.

Účel nadace ustanovil jubilant, jemuž u věci ponecháno bylo volné rozhodnutí, takto: »Požitky nadace (ročně 200 korun) rozdány budou dne 27. prosince každého roku stejným dílem dvěma ženským, buď vdovám nebo svobodným, zachovalým, stářím nebo nemocí a neduhem k práci (k výdělku) neschopným, příslušným do Jindřichova Hradce, jež měly v městě tomto své stálé bydliště aspoň po pět let vždy od vypsání nadace zpět počítaje.

Právo, udíleti požitky nadace *dle vlastního uznání* přísluší dočasnému panu proboštovi a dočasnému starostovi města Jindřichova Hradce společně.«

Správa jmění přísluší obci Jindřichohradecké. Dle nadační listiny, sepsané dne 20. února 1909, ustanoveno, že vejde nadání ve skutek r. 1910 počínaje. —

---

*) Dodatečné poznámky k předcházejícím záhlavím:

1. Dle zprávy obsažené v čís. 22 »Ohlasu od Nežárky« ze dne 27. května 1910 věnováno bylo při výroční valné hromadě Záložensk é Jednoty v Jindřichově Hradci, konané dne 22. května 1910, ze správního přebytku per 25.573 K 06 h., resultujícího za správní rok 1909 fondu chorobince 500 K jakožto druhá a poslední splátka na nadaci JUdra Václava Naxery při chorobinci Jindřichohradeckém založenou.

2. K uctění památky zvěčnělého JUdra Karla Jičínského, emer. centrálního ředitele panství hrabat Černínů, jenž zemřel v Budňanech (Karlově Týně) dne 12. června 1910, věnovala jeho ovdovělá choť, Terezie Jičínská, 1000 K ústavu chudých v Jindř. Hradci.

Registruji zde i tyto krátké zmínky, neboť také tyto dobročinné skutky jsou listy neblednoucí paměti ve velké knize dějin domácího lidumilství v milém městě našem. —

Dle těchto ustanovení byla chudinská nadace dra Václava Naxery poprvé vypsána konkursem, uveřejněným v »Ohlasu od Nežárky« (roč. XL, čís. 49 ze dne 2. prosince 1910). Tento nadační konkurs zněl:

Č. 6705. Vyhláška. Dne 27. prosince t. r. rozdány budou starostou města a proboštem úroky z »chudinské nadace dra Václava Naxery«, založené obecním výborem města Jindřichova Hradce a schválené c. k. místodržitelstvím v Praze výnosem ze dne 14. března 1909 č. 60204. Požitek nadační rozdán bude stejným dílem dvěma ženským, buď vdovám nebo svobodným, zachovalým, stářím nebo nemocí a neduhem k práci (k výdělku) neschopným, příslušným do Jindř. Hradce, jež měly své bydliště v Jindř. Hradci stálé aspoň po 5 let, počítaje od vypsání nadace nazpět. Písemné přihlášky přijímá měst. úřad v Jindř. Hradci v úředních hodinách do 10. prosince t. r. Ku přihlášce přiložiti jest doklad, že žadatelka nejméně od 25. listopadu 1905 své stálé bydliště v Jindřichově Hradci má. V J. Hradci, dne 25. listopadu 1910. Starosta: Mert.

Nadace byla již v prosinci 1910 dvěma žadatelkám řádně propůjčena.

* * *

h) Chudinské nadání Magdaleny Mísařové.

Sezení obecního výboru města Jindřichova Hradce, konané dne 1. května 1909, zahájil starosta K. Mert, poslanec na zem. sněmu království Českého, sdělením, že paní Magd. *Mísařová*, vdova po bývalém starostovi města Jindř. Hradce, p. Karlu Mísařovi, učinila obci legát 8000 K s ustanovením, že každého roku dne 10. prosince mají býti úroky z této jistiny rozděleny mezi chudé města J. Hradce po částkách 20 až 25 K, při čemž v prvé řadě má se vzíti zřetel k příbuzným jejího zvěčnělého chotě a pak k jiným chudým.

* * *

i) Nadace Vincentinská.

Od r. 1906 jest v Jindř. Hradci *místní odbor* domu milosrdenství, »*Vincentinum*«, jenž hodlaje založiti nadační lůžko, vydal v místním týdenníku »Ohlas od Nežárky« toto

provolání k lidumilnému obyvatelstvu města Jindř. Hradce a okolí.

Mírniti bolesti jest dílo Božské!

Blíží se veliký svátek, jaký v dějinách celých staletí bývá po skrovnu — oslava šedesáti let panování našeho nejjasnějšího císaře a krále Františka Josefa I.

Nejušlechtilejší způsob oslavy panovnického jubilea, jež odpovídá vznešené a nanejvýš lidumilné mysli jasného mocnáře, jest konání dobrých skutků, zasvěcených lidumilenství a milosrdenství.

Sleduje tyto ušlechtilé cíle působí v městě našem druhým rokem odbor »Jubilejního výboru« pro rozšíření domu milo-

srdenství »Vincentinum«, jež jest útulkem nezhojitelným nemocným z Čech bez ohledu na národnost, neb náboženské vyznání, jest útulkem těch nejbídnějších z ubohých, k jejichž neduhu pojí se i strast chudoby, kteří často musí hladověti nejsouce schopni sami dovolati se almužny, jež jsou odsouzeni strádati bez útěchy a naděje od nejútlejšího mládí bez své viny.

Díky obětavému obyvatelstvu jindřichohradeckému sebrali členové zdejšího odboru 2000 K.

Avšak jedno nadační lůžko vyžaduje náklad 9000 K.

Kdyby podařilo se odboru sebrati tuto část, pak by město naše mělo pro všechny časy právo dáti jednoho nezhojitelně nemocného ošetřovati v domě dobročinnosti »Vincentinum« beze vší další náhrady.

Aby se zdejší odbor tomuto ušlechtilému cíli přiblížil, hodlá uspořádati ve dnech měsíce června 1908 pod protektorátem J. J. Excellencí paní hraběnky Františky a p. hraběte Eugena z Černínů

velkolepý bazar.

Za tím účelem obracíme se s prosbou ke všem, jejichž mysl dovede chápati cizí bídu, cizí bolest, ke všem, kdož milosrdného jsou srdce: »Podporujte naši snahu a přispějte dle své možnosti sebe menším dárkem.«

Dárky do bazaru přijímá paní Anna Běhálková, choť ředitele panství. Jména dobrodinců budou uveřejněna v tomto listě. —

V Jindřichově Hradci, dne 15. dubna 1908.

Za jubilejní výbor domu milosrdenství »Vincentinum« a komité pro uspořádání bazaru:

Schwamberg, c. k. okresní hejtman, čestný předseda.

Terezie Naxerová, choť star. města, předs. dáms. odb.

Neúnavné mravenčí píli obětavých členů odboru i komitétu, výtěžku bazaru v obnosu 2400 K a vzácnému podpůrnému příspěvku J. Exc. hraběte Jaromíra Černína k doplnění fondu nadace jest děkovati, že toto dílo milosrdenství v jubilejním roce mocnářově (1908) finančně bylo uskutečněno.

Nadace tato vstoupila r. 1909 v život a byla výnosem c. k. místodržitelství de dato v Praze 23. prosince 1908 čís. 280233 uznána jako samostatná nadace, které přísluší osvobození od jakýchkoliv poplatků.

Nazývá se »*Jindřichohradecká lůžková nadace pro chudé nevyléčitelné nemocné*« a jest v domě milosrdenství »Vincentinum«, zřízeném spolkem sv. Vincence v Břevnově u Prahy, určena pro jednoho chudého nevyléčitelného nemocného, příslušného do Jindřichova Hradce.

Jmění její tvoří řádně vinkulovaná 4% rakouská státní rentová obligace čís. 78762, znějící na nominale 9300 K a zbytek hotovosti 62 K 27 h, uložený na úrok v Pražské městské spořitelně na vinkulovanou $3^3/_4$% knížku folio 184984. —

Dne 1. května 1909 oznámil starosta města Jindř. Hradce v zasedání obecního výboru, že nadační místo, jež ve »Vincentinu« pro chorého z města J. Hradce vyhraženo jest, obsadila městská rada, vypravivši do toho ústavu jistou chorou příslušnici, a žádal za dodatečné schválení tohoto opatření. Výbor, schváliv obsazení místa nadačního, splnomocnil jednomyslným usnesením městskou radu, aby i příště obsazovala je v případě, že by se uprázdnilo, avšak s výhradou, že požádá vždy obecní zastupitelstvo o dodatečné schválení v nejbližším jeho sezení.

Nadační listinu, předloženou c. k. místodržitelství k potvrzení a datovanou 15. října 1909, podepsaly jménem jubilejního místního odboru »Vincentina« v Jindř. Hradci obě předsedkyně: Františka hraběnka Czerninová, roz. kněžna ze Schönburg-Hartensteinu, a Terezie Naxerová; jako svědci: Eduard Běhálek, ředitel velkostatku a Ferdinand Naxera, hraběcí důchodní; jménem obecního výboru města Jindřichova Hradce na základě usnesení obecního zastupitelstva ze dne 9. ledna 1909: starosta města Mert, městský radní Ignác Solpera a členové obecního výboru: František Valenta, Felix Hanek; za kuratorium domu milosrdenství »Vincentinum«*) předseda Karel Ervín hrabě Nostic a členové kuratoria Ignác Černý, P. Konstantin Beránek. —

* * *

k) V oboru podpory vdov a sirotků, kteří zřídka kdy po smrti svého živitele mají na růžích ustláno, zejména když dlouhá nemoc vyčerpala poslední zahospodařený peníz, zaznamenati možno z nejnovější doby rovněž šlechetný čin lidumilný. Pamětliva trapné situace vdov a sirotků takových, založila jindřichohradecká rodačka, paní *Antonie Třebická*, při podpůrném pohřebním fondu Jednoty vzájemně se podporujících řemeslníků a živnostníků v Jindřichově Hradci zvláštní *vdovský a sirotčí fond*. Mimo přesně vypracované stanovy zaslala dárkyně výboru Jednoty *věnovací listinu* tohoto znění:

Ctěnému výboru
»Jednoty vzájemně se podporujících řemeslníků a živnostníků«
v Jindř. Hradci.

Majíc v úmyslu zajistiti udílení podpor nemajetným vdovám s dítkami nezaopatřenými po měšťanech, řemeslnících a živnostnících jindřichohradeckých v případě úmrtí manžela, člena podpůrného pohřebního fondu při Jednotě, hodlám složiti obnos 2000 K v dluhopisech Zemské banky král. Českého do uschování a správy Zemské banky jako vlastnictví »Věnování Antonie Třebické ku podpoře chudých vdov s dítkami po měšťanech, řemeslnících a živnostnících jindřichohradeckých členů podpůrného pohřebního fondu při Jednotě«,

*) Dle zprávy kuratoria ze dne 19. června 1910 bylo ve Vincentinu v Břevnově u Prahy dosud založeno 22 úplně splacených jubilejních nadací po 9000 K a tím zabezpečeno trvalé ošetřování stejného počtu nevyléčitelně nemocných nešťastníků! —

jež má býti ve správě ctěné Jednoty s tím určením, by úroky každoročně jedné nebo dvěma vdovám hned po úmrtí manžela byly rozděleny. Stanovy věnování připojuji a prosím, by ctěný výbor stanovy tyto přijal a o tom, že dle nich další správu mého věnování vésti chce, mne zpravil; po té a jakmile mně dojde i souhlas slavné rady městské, zařídím, aby depositní list na 2000 K ctěné Jednotě byl vydán.

V Praze, dne 8. ledna 1910. Antonie Třebická.

(Pokračování.)

Pro korunu.

Veršované drama o pěti jednáních. Napsal François Coppée.
Přeložil Julius Beck.

(Dokončení.)

Výstup šestý.

Král-biskup, Konstantin, Basilida, Milica, Uroš, Lazar, Anna.

Konstantin: Král!

Vojáci: Pane spravedlnost!

Lazar (ku králi): Všechno má ho v podezření.
My nevěříme vůdci, vznášíme naň obvinění.
O Králi! spravedlnost!

Uroš: Svatý knězi, spas zem svoji!

Lazar: Nás hubí!

Uroš: Zaprodává!

Lazar: Šílený je!

Uroš: Zrádu strojí!

Lazar: My vítězili pod zvěčnělým otcem proslaveným;
však nechcem syna bídného!

Uroš: Pryč s vůdcem poraženým!

Vojáci: Je zrádce! Zrádu strojí!

Biskup-král: Ticho! Již ni zahlesnutí!
neb násilím si na mně nikdo pranic nevynutí...
Můj Konstantine, na vlast smrtící se zkáza žene,
ty můžeš odraziti zhouby rámě napřažené,
neb přes nezdary tvé vím, jakou odvahu máš v boji;
jdu pro tebe a nedbám davu, jenž se kolem rojí,
křik jeho rozlícený u mne v hluché uši bije
a za to všechněm těmto odbojníkům říci mi je,
že často za nepřízeň osudu rek první pyká,
že mám tě za dobrého křesťana i bojovníka,
jenž Slávstvu chloubou a že jejich liché podezření
v mně vyvolává pouze útrpnost a zahanbení!
Chci před nimi ti všemi, přátelství své dokázati.
A v této hrozné chvíli, kdy nám nutno k vojně vstáti,
kdy starcem jsa sem přicházím, ač kněz, se chápu zbraně,

bych bránil naši volnou vlast a svatou víru Páně,
tím těším se, že budeš neustále po mém boku
a háje mne i relikvie v bouřném boje toku,
že obavy jich rozplašíš víc nežli dostatečně
a oni doufám, k tobě přilnou s důvěrou a vděčně.
Jsi spokojen, můj synu?

Konstantin (vrhaje se k nohám krále-biskupa a líbaje mu ruku):
Oh! můj dobrý, svatý králi!

Biskup-král: A vojáci, že vy jste proti svému vůdci vstali,
vás běda omlouvá; však než se obvinění vznese,
mít nutno důkazy. Zas svému vůdci podřiďte se.

Basilida: Nuž, důkazů-li třeba k této hrozné obžalobě,
pak svatý biskupe je mohu nabídnouti tobě!

Biskup-král: Vy princezno?

Basilida: Já vdova po reku, jejž nedoželi
vlast nikdy, tvrdím, vojáci že pouhou pravdu děli.

Konstantin (stranou): Můj Bože!

Basilida: Důkaz-li si míti přeješ, ten je tady! (Dávajíc králi biskupu ferman sultánův): Čti!

Konstantin (stranou): Hrůza!

Biskup-král (pohlédna na pergamen): Ferman... Korunu jenž dává za čin zrady,
Když Turci přejdou Balkán, aniž rána vypálena.
Co zřím? ... O, Bože! ... Pečeť Branimírů připojena!

Dav (v nevoli): Ah!

Basilida: Muž ten učinit chtěl ze mne svoji společnici;
však já svou chráním vlast a vydávám ho šibenici ...

Konstantin: O bídnice!

Basilida: A na vždy oddám se teď smutku svému ... (stranou):
Však pomstěna! ... (Odejde.)

Lid, (jehož povyk vzrůstá): Ah!

Konstantin (stranou): Bože, přihlížíš tu skutku zlému
a trpíš jej! O jak je velká tíha hněvu tvého!
Mně nelze spasit se, než obviněním otce svého!

Biskup-král: Ty nehájíš se?

Konstantin (stranou): Jak se hájit je mi?

Biskup-král: Nuže, synu,
mluv! Ospravedlň se a svrhni se sebe tu vinu,
neb mlčení tvé nerozvážné stvrzení jim skytá ...

Konstantin (stranou): Nechť na vždycky je prorada a otcovražda skrytá!
Smrt přál jsem si a tady stojím před zejícím rovem.

Biskup-král: Nuž, naposledy vyzývám tě, haj se!

Konstantin: Ani slovem.

Dav: Smrt zrádci! Zrádci smrt!

Biskup-král (zdržuje ho kynem): Zadost učiní se právu
a za nedlouho katu odevzdáme jeho hlavu,
čin jeho Jidášovu roven ... muži, je váš jatý!
(Několik vojáků obklopí Konstantina.)
Však nyní nemysleme na nic, nežli na boj svatý!
než na vlast ohroženou, na odvetu, na zápasy!

Je vaším náčelníkem kněz jen, stařec bělovlasý,
leč doufá ve vůdcovství Boží, v pomoc Hospodina.
S ním, bojovníci Páně, na Turčína!

Lid (nadšeně): Na Turčína!

Konstantin (zatím co ho poutají, stranou):
O Bože veliký, by skončilo mé utrpení,
i nejhoršími mukami jsem přál si vykoupení!
Tys kruté vyvolil... však přes to jim se podrobuji.
(Ohlížeje se kolem.) Vše opustilo mne!

(Milica, jež v davu přihlížela tomu, co se dělo, přiblíží se k vězni a klekne před ním.)

Milica: Můj pane, tebe následuji!

Jednání páté.

Náměstí ve Vidinu. Uprostřed poněkud v levo zvedá se na vysokém podstavci jezdecká socha Michala Branimíra. Na pravo vchod do žaláře s těžkými dveřmi železnými, k nimž vstupuje se po několika nekrytých schodech. V pozadí město, nad něž zvedá se byzantská basilika. V pravo i v levo uličky. Zapadá slunce.

Výstup prvý.

Milica, Uroš, Lazar, Anna, lid.

(Při vyzvednotí opony Uroš a Lazar, ozbrojeni, jsou obklopeni davem mužů, žen i dětí, kteří je zdraví provolávajíce. Milica zkormoucená schoulena je na blízku zdi žaláře, při němž stojí dva vojáci na stráži.)

Lid: Ať žije král! — Ať žije svatý biskup, vůdce skvělý!

Uroš: Ať žije slávský národ! Sláva Kříži, Spasiteli!
Jím zachráněna vlast je před zhoubnými zádavami;
jsme prosti nebezpečí, Turčín zas je za horami
a starý, zachmuřený Balkán, jako hradba pravá
nás chrání zase... Velké vítězství je naše!

Lid: Sláva!

Lazar: A za to starci biskupovi dlužno vděčnu býti!...
O buďte jisti, po staletích v písních bude zníti,
jak starý král, jenž mitru nosil, svatou válku vedl.

Uroš: Ah! Kdybyste ho viděli, když relikviář zvedl
jsa vzpřímen na brůně, již po stranách dva jáhni vedli!

Lazar: Noc zastihla ho v činnosti a sotva hvězdy bledly,
už vzhůru byl a tam, kde nejlitější vřelo klání,
byl klidný vždy a modlitby své šeptal bez ustání.

Uroš: A zřeli jsme, že nepřátelé divili se jemu.

Lazar: Ať žije král náš vítěz!

Lid: Sláva králi vítěznému!

Lazar: A Othorgyl se zabil. Turci na útěk se dali
zbraň odhazujíce a valem na mosty se hnali,
že nestačily jim a mnozí utonuli v řece.

Uroš (k soše): Nuž, muži bronzový, jsi spokojen? Nu, promluv přece.
Krev turecká ti, starý vůdce, jistě libě voní!

Lazar: A co je kořisti, těch zásob, střeliva a koní

jen dlouhých děl jsme Turkům odňali víc nežli dvacet
a praporců, jak do lesů bychom šli dřeva kácet.
Šest bejů a tři pašové to smrtí zaplatili
a prchlí letí, že by u Mekky je zarazili.

Uroš: Ať žije král! Ať žije biskup svatý!

Lid: Zdráv ať žije!

Anna (k Urošovi): Kdy uzříme ho!

Uroš: Dřív než noc nás ve své temno skryje.

Anna: O, jaké štěstí!

Uroš: Za námi jde. Krále vítězného
vše vítá, zdraví; v brzku mezi sebou spatříme ho . . .

Lazar: Sem přijde toho zrádce, Konstantina odsouditi . . .
Jak želím, kat že nejsem, bych ho mohl na kříž vbíti!

Anna (ukazujíc na žalář v pravo): Pst! . . . Tam je uvězněn!

Lazar: A proto bychom byli tišší!
Je tam? . . . Pak chtěl bych, ať ten ničemník, co pravím, slyší!
Ten nezaslouží soucitu!

Anna (ukazujíc mu na zdrcenou Milicu): Ne . . . ale tato žena.

Lazar (prohlížeje si Milicu): Ta!

Anna: Která v onom prokletím je všemi opuštěna
a proto v nevědomém pudu soucit k němu chová;
je bez otčiny, bez Boha a dcera cikánova
a trpí vidouc trpět toho, k němuž lásku cítí,
jak ošklivá je zráda, nedovede pochopiti.
Ty dny, co uvězněn, se choulí tady u vězení,
tak jak ji nyní zříš a zdá se, že v ní duše není . . .
žal její rozbolňuje srdce mé.

Lazar: Co po tom mi je!

Uroš (chvátaje z pozadí radostně): Náš král! Náš král sem přichází!

Lid: Náš svatý král ať žije!

(Fanfary.)

Výstup druhý.

Předešlí, biskup-král.

Král vstoupí sledován jsa dvěma jahny a družinou bojárů. Za ním dav vojáků, muži a ženy z lidu.

Biskup-král (vztáhne ruku aby si zjednal ticho):
Buď Bohu sláva! Hory Balkánské že zasněžené
jsou zase štítem nám a jako hradby nezbořené
že opět chrání křesťanstvo, to vše jsem nepřivodil.
Buď za to pouze Bohu chvála, jenž nás osvobodil.
Svým dechem Turky smet', jak vítr v roj by muší zavál
a jeho hledu blesk plál z mečů, jimiž voj náš mával,
ač desetkráte slabší, jím má vojska zvítězila.
Buď za to slavena jen jeho moc a jeho síla.
On, pouze on ved' ve vítězný zápas naše zbraně,
on, jediný on seslal vavřín na vůdcovy skráně
a starce vhalil v slávy zář, kdy rubáš kyne jemu.
O lide můj, buď za to sláva Bohu jedinému.

(Žehná lidu sklánějícímu se.)

A nyní vykonejme, povinnost co strašná velí.
Je nutno ztrestat zločin, na nímž jsme se hrůzou chvěli,
jejž dokonati chtěl syn velikého Branimíra.
O běda! měl jsem rád jej. Mně to srdce rozedírá.
Tak trapný den se za mé vlády ještě nepřihodil.
(Ukazuje na sochu.)
Že taký slavný otec, takového syna zplodil!
Když pomním na rozdíl ten, oči zaslzí mi žalem,
tu velký vojín bronzový a tam ten střísněn kalem.
Zvyk starodávný káže, bojáry bych svolal k sněmu,
by soudci, trestateli byli zpronevěřilému
a mně pak výměr trestu nejvyšší je provolati;
neb o zrádu zde jde, již nutno krutě potrestati.
Však dřív chci mluvit s ním. nuž vyveďte ho ze žaláře.

(Několik vojáků odejde do žaláře na pravo, aby vykonali rozkaz králův.)

Lazar (k Urošovi na levo v davu):
Věř, Uroši, rád bych mu naplil do zločinné tváře!

Anna: Jak, tatínku, as potrestají ho?

Uroš: Ah, to se neví;
však za nedlouho jejich rozsudek to všem nám zjeví.

(Konstantin objeví se na schodišti žalářném. Temné reptání v davu.)

Lazar: Hle vinník!

Uroš: Ohavo!

Lazar: Buď, zbojníku, tvé jméno kleté!

(V tom Milica, jež od té chvíle, co král se zmínil o Konstantinovi, sledovala výjev s prudkým vzrušením, plouží se až k stupňům žalářním.)

Milica (spatřivši Konstantina): Jak bledý je!

Důstojník (žalářní hlídce, ukazuje jí na Milicu):
Vše zpátky! Hoši, cestu uvolněte . . .
(K Milice): Pryč odtud, ženo, zpátky, tady nesmí nikdo býti . . .
Mně zdá se šílená.

Milica (odváděná vojáky): Oh! že mi tak ho opět zříti!
(Vtlačí ji do davu, v němž zmizí.)

Výstup třetí.

Předešlí bez *Milici*, *Konstantin*.

Král-biskup (ukazuje na sochu):
Znáš, Konstantine Branimíre, ještě otce svého?

Konstantin (stranou): O běda!

Biskup-král: Dvanáct let jej válka zřela vítězného,
kdy chránil vlast, již nepřátelská noha nedotkla se,
až život svůj, rek vznešený, dal v oběť její spáse!
Však za to též jsme jemu vděčnými se osvědčili
a z tureckých děl slitou sochu jsme mu postavili.
Tam je. Zdaž můžeš nešťastníku na ni pohlédnouti?
Ty, synu Michalův, měl's po něm na trůn dosednouti,
však pod záštitou jeho slávy, úctu vzbuzující,
lid obviňuje tě — a důkazy jsou zdrcující —
že's choval záměr neslýchaný, hrozný zlořečený,
chtěl's zaprodati Balkán, tolikrát jím zachráněný!

Jsem kněz a vím, co proudem žití plyne hanebností,
však ten kdo zaprodává zem, jež kryje předkův kosti,
kdo zrádcem je své vlasti, pro niž tolik synů mřelo,
ten hanby nejhanebnější cejch vpaluje si v čelo;
své jméno k prokletému jménu Jidášovu pojí,
je zvrhlým synem nesmrtelně krásné matky svojí,
již vystavuje chlípníkům a z její hanby zíští
a prodává ji jako otrokyni na tržišti!
A z toho činu, jemuž jména ani rovna není,
jejž nelze obhájit, lid na tě vznáší obvinění.
Ba víc, tě usvědčuje; a ty mrzká, pustá duše,
když král tvůj se tě táže, stojíš nemluvně a hluše.
Mluv! Ať i soudu pozemskému jasna tvoje zráda.
Kyn veličenský jezdecké té sochy toho žádá,
tvůj rozhněvaný otec chce, bys zjevil všecku vinu.
Ten pomník, svědka jeho slavných bohatýrských činů,
jsi třísnil kalem. Aspoň proudem pláče lítostného —
jak on i král tvůj o to prosí — smyj teď kal ten s něho!

Konstantin (stranou): Mé srdce, duše má, ať rovnáte se pevné spěži
a kruté mlčení ať ústa má jak spěž ta střeží!
Můj otče, kříž svůj neodložím před věčnosti prahem
a nestanu se opětně a dvakrát otcovrahem.
Svá ústa otevřít z tvé slávy nezbude ni trocha,
však tím buď jist, že němým zůstanu, jak tvoje socha.

Biskup-král: Ty nepromluvíš, nešťastníku! Budiž! To mne nutí,
bych v Radu vešel, která najde vhodné rozhodnutí.
Ty zatím zůstaneš zde, prahanebný ničemníku,
zde před podobou otce svého, tady při pomníku
a jeho sláva ať tě neodvratnou tíhou drtí!
Toť rozkaz můj a tak ať děje se až do tvé smrti!

(Biskup-král odejde se svojí družinou. Vojáci srazí lid do postranních uliček a obsadí jejich vchody. Konstantin zůstane sám na prostoře, která se uvolnila kolem pomníku.)

Výstup čtvrtý.

Konstantin (sám k sobě):
Nuž, chvěj se socho vítězící, v radosti a plese,
zříš, jaké strašné plody ničemný tvůj zločin nese.
Mně, nevinnému synu tvému jest to odpykati.
Rci, jsi-li spokojen, že syn svou krví za tě splatí?
Svůj osud srovnej s mým a nezaslouženou svou slávu
s mou hanbou, uvalenou na mne proti všemu právu.
Tys potupení zasloužil a moji hlavu tíží;
tvůj soudce souzen, tvého kata poprava se blíží.
O, námi dvakrát spravedlnost byla uražena;
s tím příšero a s pomstou obětí jsi usmířena?
Nuž jásej, muži bronzový, smrt připravena mně je
a nad tím radostí se Satan s celým peklem směje! ...
Ne, ztiš se srdce mé, ať bohaprázdně neodpírám!
Je dobře, že to odpykávám a že za to zmírám.

Mně nezbylo než zabít, jinak nemohlo se státi,
však otce svého zabil jsem, to nutno odpykati;
v té věci na zrádě jsme oba měli účastenství,
on zradil vlast a já zas přírodu a příbuzenství.
Já bezúhonný kat tvůj, ve své víře neoblomné,
jsem život vzal ti, tobě, bez něhož by nebylo mne
a proto spravedlno, že se nyní obětuji,
že čest tvou, slávu tvoji životem svým zachraňuji.
Jsme vyrovnáni. Zločin tvůj i svůj svou krví smyji
a skvrnu na tvé slávě troskami své slávy skryji.
Nechť rychle dílo svoje vykoná kat se sekerou!
Ať navždy hanbu tvoji odnesu v hloub hrobu šerou!
A pomník ten, jímž lid ti za veliké činy platí,
mou krví omytý, až nebude se obávati,
o minulosti krvavá, že odkrytí jej zničí,
ať plným právem ku hvězdám své hrdé čelo týčí!

Výstup pátý.

Konstantin, *biskup-král*, *Uroš*, *Lazar*, *Anna*, *lid*, pak *Milica*.

Uroš (v pozadí): Král vrací se.

(Dav vpadne se stran na jeviště.)

Lazar (k Urošovi v lidu):
Nuž rychle místo ... Postavme se tady,

Uroš: Teď zvíme, jak mu odpykati zločin vlastizrády.

Lazar; A uvidíme jeho krev.

Uroš: Jak jeho padá hlava!

(Biskup král objeví se v průvodu družiny.)

Konstantin: Ó smrti, pozdravena buď! má duše se ti vzdává.
V tvém obětí mé srdce zmlkne opuštěné, siré!
O smrti, steré díky!

Biskup král: Konstantine Branimíre,
sněm přiznal pravdu tomu, z čeho do tě vinu kladou
a jednomyslně též uznal, že jsi vinen zradou.
Čin tvůj nás hrůzou naplnil a přived k rozhodnutí,
že nelze tomu dopřát oprátky ni meče tnutí,
jímž byla mrzce zaprodána rodná zem a matka,
neb proň by byl to všední trest a smrt ta jemu sladka.
Buď živ!

Konstantin (stranou): Co praví?

(Dlouhé reptání v zástupu.)

Lazar: Ne, ať zhyne! vydejte ho právu!

Uroš: Chcem jeho krev!

Lazar: Chcem jeho smrt! Jej veďte na popravu!

Lid: Smrt zrádci! Jeho hlavu!

Biskup-král: Ne, buď jemu zachována,
by s žitím smrti strašnější mu touha byla dána.
Neb tam, kde jeho otec vztýčen z kovu nesmrtného,
tam ku podnoží sochy za trest na vždy připneme ho,

tam prožije své další dny, až smrt ho vysvobodí
a kolemjdoucí ať naň plivají, neb bláto vhodí,
však toho nesmí býti, aby čís' jej ruka sklála,
neb tak má být, by hanba jeho dlouho potrvala.

Konstantin: O hrůza!

Biskup-král: Zdali není trest ten smrti strašlivější?
S ním, lide, souhlasíš? zda tvoji pomstu ukonejší?

Lid: Tak! Ano! Tak!

Lazar: Ať dlouho snáší!

Uroš: Dobře usoudili!

Anna: O bědný!.. Sekera neb provaz lehčí by ti byly.

Konstantin: O, takto žít! a ještě žít! Můj Bože!

Biskup-král: Chopte se ho!

(Vojáci chopí se Konstantina a poutají ho k podstavci sochy.)

Tam u pomníku otcova je navždy místo jeho.
A jediná jen smrt smí zbaviti jej dlouhých strastí!
Tak na výstrahu všem, kdož být by chtěli zrádci vlasti.

Uroš (vycházeje z davu): Jen tak! Ať dlouho snáší muka beznaděje, hany,
ať k soše otcově jak na pranýř je přikovaný!

Konstantin (stranou): Můj otče, tady tys měl býti, kde mne přikovali.

Lazar (vycházeje také z davu):
Ať prodlí dny zde, noci, nechať mráz či slunce pálí,
ať poskvrnou je, která zhyzdila kmen ušlechtilý.

Konstantin (stranou): O Pane, přispěj mi! O Bože, dej mi dosti síly!
A před skonem mne nenech pod břemenem poklesnouti!

Lazar (ku králi): O králi, dovol hněvu, kterým lid vře, propuknouti.
Chceš, Pane, aby žil? Nuž staň se tak. Ať tedy žije.
však nech, ať slyšíme, jak tato šelma řve a vyje;
nuž připravme již dnes, jak bude denně, podívanou,
ať všichni z našich lidí po řadě teď před ním stanou,
by hanou, slinou, blátem, posměchem ho zahrnuli!

Milica (vyšedši z davu vrhne se do náruče Konstantinovy):
Ať aspoň někdo s láskou se a něhou k němu tulí!

Konstantin: O Milico má!

Milica (k lidu): Nuže, nyní pojďte, hnusní kati
si pro své oběti! Msta vaše aspoň dva nás schvátí.

Lazar: Ji vyrvete mu!

Biskup-král: Ne. Chci odpovědi od té ženy.
Ty dobře víš, že z ohavného činu usvědčený
je muž ten! Hrůzu vzbudilo, když jemu sňata maska
a ty se zastáváš ho ještě, rci, kdo jsi ty?

Milica: Láska!...
O lide nenávistný, řvi si v pusté zuřivosti!
Jej miluji a láska mocnější je spravedlnosti!

Lazar: Ji skolte!

(Biskup kynem zadržuje rozzuřené.)

Milica: Ano, láska, lide, rovný lité zvěři,
mu věrna zůstane a v jeho vinu neuvěří!
Konstantin (líbaje jí čelo): O lásko přesladká!
Milica: Vy chcete šetřit jeho žití,
by více vytrpěl; však dovedu ho vyprostiti.
Biskup-král: Jak?
Milica (ke Konstantinovi vytahujíc ze záňadří dýku, již jinoch ji kdysi dal.)
Konstantine, darem tvým je čepel této dýky! (Bodne ho).
Na! Miluji tě!
Konstantin: Konečně!... Smrt přichází... Mé díky!... (Zemře.)
Lid: Ah!
Milica: Nebe-li je, pane, tvoji nastupuji cestu! (Zabije se.)
Lazar: Tím zločin uniká však spravedlnosti a trestu.
Biskup (tiše): Snad. Bohu jedinému soudit nad jich vinou sluší.
Smrt v úctě mějme, modleme se za klid jejich duší.

Opona zvolna padá.

Podlomená větev.

Napsal ALOIS DOSTÁL.

(Pokračování.)

X.

V neděli odpoledne kde kdo z horního konce pospíchal na Zavadilku. Jako bleskem prolétlo, že byl vynesen rozsudek stran obecního lesa, že Honěk přinesl od soudu určitou zprávu. Zasvěcenci už obsah znali, širšímu publiku chtěl sublovský advokát všechno slavnostně ohlásiti při schůzi, kterou ani nemusil svolávat, do které všichni pospíchali, sotva že ústa utřeli.

Na dolním konci něco tušili, bylo tam zcela ticho. Ani pastýř nevytruboval, tu a tam seděli na sadě, bylo už léta na krátce, každý chtěl ještě užíti slunečních paprsků.

Na Větrov na požehnání šlo několik osob, které nikdy neopomenuly. Omladina se o veřejné zájmy méně starala.
Do hostince pospíchal chalupník Tourský s několika sousedy. Byli zabráni do hovoru, rozkládali rukama, křičeli.

»Tak prý jsme vyhráli?« volal malý mužík vysedlých lopatek, bystrých očí, rozcuchaných vlasů. Byl to obuvník Kapras, který šil pouze pro horní sousedy, více spravoval, než hotovil novou obuv. Hovoře, hrabal se ve vousech dávno neholené brady.

»Však to uslyšíme,« odpověděl pouze Tourský, »marně bychom se dohadovali. Honěk byl u soudu, aby nám oznámil výsledek dříve, než to přijde písemně na obecní úřad.«

»To je dobře! Není nad Hoňka. To je chlapík,« pochvaloval obuvník. »Škoda, že nestudoval. Ten to mohl daleko přivésti. Ale dobře, že ho tu máme.«

»Jeho rozumu musil na pomoc přispěchat jiný — hodně zaplacený, ale co na tom, jenom když jsme vyhráli.«

Sousedé přisvědčovali. Ten spor už jim trval dlouho, na dnešní den toužebně čekali. Ani obětí nelitovali. Honěk už několikráte učinil sbírku, vypočítal, co kdo dle majetku má dáti. Bylo mnoho kolků, cest, stání, vyhledávání, komisí, a advokát posud nebyl zaplacen. Než na všechno dnes sousedé zapomněli, teď pyšně hleděli na dolní konec, který považovali za pokořený. A někteří se chystali, jak pojedou do lesa, aby si tam káceli, hrabanku odváželi, klest vysekávali. To bude náhrada za les kostelní, který se víc a více uzavíral, kam bylo přísně zakázáno na dříví a stlaní choditi. Už byli smělci pokutováni a chuť jim zacházela.

Na Zavadilce bylo nabito, muž seděl vedle muže, a hostinský snášel sklenice, které měl uschované jenom na pouť a bály. Žena mu pomáhala roznášeti, syn prodával doutníky. Dnes se nikdo karet nedotekl, ani se nekoulelo venku na dlouhém kuželníku. Všichni čekali na Hoňka, který přišel domů před polednem a nebyl posud po obědě. Hluku tu bylo a šumu, otevřenými okny valil se ven kouř z doutníků a dýmek. Také omladina se sem táhla a nemajíc jiné zábavy, dobírala si Vencla.

»Ty prý budeš v obecním lese fořtem. Postaví ti tam myslivnu, oženíš se s dcerou pana nadlesního.«

»Já neumím střílet, já se flinty bojím,« bránil se Jemínek, jakoby mu už skutečně někdo pušku dával na rameno.

»Když pohrdáš, tedy bude fořtem Vencl Navara z Lomů. Už prý podal žádost u Dočka.«

To Jemínkem hnulo. »A proč právě u Dočka, u toho pytláka? Proč ne u starosty?«

»Poněvadž Josef Doček povýšil. Už není fořtem od Větrova, ale obrfořtem v obecním lese.«

Tomu se i Vencl Jemínek zasmál.

»Ten by to pěkně vedl, to by byl kozel zahradníkem — he — he — he.« —

Sousedé už čekali netrpělivě. Honěk jako schválně otálel, aby byl hodně důležitým. Už o jeho obědě vtipy kolovaly, že asi má ryby, které tak dlouho obírá. I deputace se chtěla k němu vypraviti se žádostí, aby si vzal ten oběd s sebou do hostince.

Posléze přišel a velmi hlučně byl uvítán. Ani jinak vítěz nevstupuje mezi své chvalořečníky.

»Sláva našemu statečnému obranci!«

»Řekněte spíše — rýpalovi, rebelovi, buřiči,« nadhazoval ironicky Honěk, podávaje na všechny strany dnes tak vzácnou pravici.

»To tam ti dole — my tě ctíme, my si tě vážíme,« řekl Tourský od předního stolu.

»Děkuji vám, jsem přesvědčen o vaší náklonnosti a lásce,« ukláněl se Honěk.

Hned u několika stolů měl místo. Sousedé se srazili co nejtěsněji. Usedl nedaleko Tourského, v němž měl vždycky oporu,

i když mnozí pochybovali o šťastném výsledku. Chalupník mu držel palec i v záležitostech peněžních.

Hostinský tu byl s pivem, schválně narazil nový sud. Předvídal, že se vypije všechno, i co zbylo z minulého týdne. Znal své hosty, co se jim může nalévati, když jsou v ráži.

»Tak jsme vyhráli?« volal kdosi od protějšího stolu, nemoha se dočkati.

Honěk právě pil, osušiv si rty a mlasknuv labužnicky, přisvědčil.

»Ano, výhra je na naší straně.«

»To je dobře, to jsme na ně vyzráli, na ty starousedlíky. Právo na naší straně. Ichuchu!«

Hosté se rozesmáli, někteří nazvédali sklenice a pili dlouhými doušky.

Tu povstal Honěk, sublovský advokát, vážně se rozhlédl a zjednav si ticho, počal sám mluviti. Neopomenul předeslati, co se napracoval ve prospěch sousedů, co se nachodil, napřemýšlel, svoje řemeslo zanedbával, o klid a odpočinek se připravoval. Při té samochvále tloukl do stolu, šermoval rukama, vykřikoval. Nemohl se zdržet, aby to všechno nepřipomenul sousedům, když se takřka ocitnul na vrcholku své slávy a popularity.

»Ani dnes mně to nedalo, abych nešel do města a nezeptal se, jak naše věci stojí. Cosi mně našeptávalo, že jsme u cíle. Aby nám tak někde úřední přípis schválně zdrželi a schovali! Možné by to bylo.«

»Ovšem, ovšem,« přisvědčovali sousedé, významně se na sebe dívajíce.

»Tedy jsem se vypravil k našemu advokátovi na zvědy. Znám k němu cestu velmi dobře.«

»Ke svému kolegovi,« kdosi nadhodil.

»Přivítal mne laskavě, už tvář jeho nasvědčovala, že mně může cosi radostného oznámiti. Učinil tak, rovněž nemá v rukou písemného rozhodnutí, ale jinými cestičkami se dověděl, že stížnosti naší bylo vyhověno, nám dáno za pravdu, že starousedlíci už jenom se nebudou děliti o užitek obecního lesa.«

»Velmi dobře, výborně!«

»A víte, za jaký konec to chytili? Vyšlo na jevo, že veškeré daně z lesa neplatili pouze starousedlíci, ale všichni, že se ta daň platila z obecních prostředků. Tím ztratili právo na les. Kdo odvádí daň, tomu pozemek náleží.«

»Z toho vidíme,« ujal se slova Tourský, »že velice na tom záleží, aby se nás co nejvíce dostalo do obecního výboru, abychom si všímali účtů a všeho, co se v obci děje, abychom starostenský úřad převedli na horní stranu.«

»Jenom až o volbách. Jako jeden muž k nim půjdeme a nejméně dva sbory dostaneme.«

Od těchto vyhlídek do budoucna sousedé se vrátili opět k obecnímu lesu, a Honěk musil vypravovati všechno jednání s advokátem dopodrobna. Škoda, že tu už nebylo písemné vyřízení. Ale co bylo, to stačilo k utvrzení, že horní vyhráli,

k radosti, která tu ovládla. Honěk byl středem, kolem něhož se všechno otáčelo. Už byl dožadován, aby neustával v boji s dolními, ale pracoval dále.

A sublovský advokát mrkal očima, usmíval se, ale brzo měl v sobě větší míru požitých nápojů a mluvil z cesty. Na potkání by každého dolního spolknul a tak byl v tom vymahání práv rozohněn, že sliboval získati pro své klienty i Větrov s lesem zádušním a všemi kostelními i farními pozemky.

Veselí panovalo na všech stranách, a rozjaření sousedé už přemýšleli, jakou by udělali lekraci pro zlost a potupu poražených starousedlíků. K tomu se jim dobře hodil Vencl Jemínek, který posud hostinec obcházel a s mládeží se bavil. Zavolali ho a hned z několika sklenic mu nabízeli napití. Jemínek nevěděl, co se s ním děje, a domníval se, že to snad souvisí s tím fořtovstvím. Taková příležitost se mu zřídka naskytla, proto pil jako do důchodu. Vzpomněl si na soka z Lomů, který se snad pušky nebojí, proto hned vypovídal: »Já bych to fořtovství vzal, ale střílení ponechám Dočkovi.«

Trvalo chvíli, než sousedé porozuměli, oč běží a že pro les už jsou jmenováni fořt i obrfořt. Z toho bylo mnoho smíchu a lekrace.

»Tak tedy hasiče, Vencl, opustíš?« řekl podvelitel. »Kde seženeme doktora?«

»Když málo platíte,« odpověděl Jemínek. »Jako fořt budu se míti mnohem lépe.«

»To je pravda, služba je služba, ta něco nese.«

Venclovi přáno, až byl podnapilý. V té ráži všechno udělal.

»Tak, a nyní se půjdeš představit dolů k Jíravovům jako nově jmenovaný fořt.«

Hosté Vencla ozdobili chvojí, na rameno mu pověsili klacík na způsob pušky.

»A obrfořt se mnou nepůjde?«

»Ten se už představil. A nedej se odbýti.«

Bylo s večerem, když Vencl vrávoravým krokem se bral po cestě, která mu byla málo širokou. Několika mladším to nedalo, aby blázna z dáli nenásledovali, aby všechno viděli a vyslechli.

Na Zavadilce bylo nadále veselo. Jenom někteří opustili světnici, buď že nebyli pijany nebo za tepla chtěli všechno donésti dolním. Jiní sáhli za trámy pro karty, jiní jenom koukali, jsouce zahaleni v oblacích kouře, jiní rozmlouvali. Ještě se mluvilo o lese, ale také k jiným předmětům se obracela řeč.

Honěk posud seděl za stolem vedle Tourského. Také mu pivo nějak vstoupilo do hlavy. Vyrážel ze sebe jednotlivé věty nebo jenom slova.

»Já jim dal — holotám. — To by tak hrálo — všechno sami a nám nic. — To nejde — holečkové. — A ještě mne poznáte. — Teď půjde vítězství za vítězstvím. — My to známe.«

Tourský přisvědčoval, ten pil málo, posud byl střízliv a uvažoval. Viděl před sebou jako ve snu pěknou budoucnost, kdy z dola přivážejí na voze skříň s úředními listinami na horní konec a na jeho stavení připevňují tabulku s nápisem »obecní úřad v Sublově.«

Bylo už hodně na noc, když se na Zavadilku vrátili ti, kteří šli dolů do vsi na zvědy. Přišli bez Vencla, obecního fořta. Vypravovali se smíchem, jak si Jemínek počínal, jakou způsobil švandu a u Jíravů výtržnost. Společnost byla shromážděna, rozmlouvalo se o slavnosti na druhém konci Sublova, když přivrávoral Vencl a postaviv se u dveří salutoval.

»Poslušně oznamuji, že se hlásím jak fořt obecního lesa, z kterého dříví budou nyní bráti jenom zádušníci. Ale flintu na rameno nevezmu, střílet bude pouze obrfořt Doček.«

Sousedé nevěděli, mají-li se smáti nebo zlobiti. Uhádli, od koho byl Vencl naveden, za nic nemůže, opili ho a sem poslali.

»Víš, co ti bude nejlepší, Venclíčku?« obrátil se Lhota k bláznovi. »Když se pořádně prospíš.«

»Já mám ještě přijíti na Zavadilku, abych pověděl, jak jsem dopadl,« blábolil Vencl.

»A nebál by ses kozla, který na tebe u potoka číhá?«

To Jemínkem trhlo, kozla se bál, jím ho mnohdy strašili. Proto se i nyní ulekl.

»Votůčku, odveďte ho,« kynul starosta pastýři a ten se hned Vencla ujal.

»Vyspíš se u mne a bude dobře.«

Votůček ujal Jemínka za plece a vystrčil ho.

Společnost nyní popustila úzdu hněvu. Špáta marně napomínal k mírnosti. Bylo proneseno mnoho ostrých slov. Také vešel Špátův Jan a ohlašoval, že byla okna hostince obklopena zvědavci, kteří chtěli věděti, co se tu děje. Teď právě odtud utekli.

»Klukovství!« odplivnul hostinský a hnal se ven, aby ještě někoho zastihnul. Ale nikoho už neviděl.

Na Zavadilku dostala se zpráva, že Vencl leží v pastoušce na pryčně v menší světnici, v níž se i jiní cestující vyspali, nemajíce jiného noclehu. Ale už si málo všímali sousedé té zprávy, byli zmoženi a rozjařeni, do hry zapaseni, klábosili a zpívali. Ani Hoňka nikdo neposlouchal. Tourský se vytratil domů a ještě cestou snil o možnosti, že o nejbližších volbách většina hlasů na horní stranu se obrátí. Panská strana by mohla zatlačiti, musí si ji nadcházeti při četných stycích s nadlesním a jiným lesním personálem. Slíbí, že se potom za nového starosty nebude tolik střílet panská zvěř a jiné výhody se poskytnou.

S takovými myšlenkami a plány bral se domů doufaje, že by za těch zmatků a bojů mohl uloviti starostenský úřad, po němž už dávno dychtil. Posud neodvážil se pracovati tím směrem, teď však by to šlo. V kalných vodách se dobře loví.

XI.

Velice byl pohněván obecní pastýř Votůček a nezvykle se rozkřikoval na dobytek, který se synem pásl na drahách. Vincek raději se uchýlil stranou, aby něco nedostal na pamětnou a nedošly splnění všechny vroubky, které měl od dřívějších dob u otce schované. Odešel k lesu, kde vytruboval, dávaje znamení

kamarádům u Větrova. Pronásledování se strany panské poněkud se zmírnilo a zabloudilý dobytek nebyl hned zabaven a pokutován.

Pastýři tu i tam si nemohli vynachváliti nového pana adjunkta, který si jich ani nevšímá, za nimi se nehoní jako Valenta a puškou hned nevyhrožuje. Tomu tak neběží o menší škodu, o nějakou šlápotu, kterou rozdováděný býček v lese udělá. Na zvěř netroubí, nepíská, žen z lesa nevyhání.

Vincek si už od něho vydělal několik desetníků. Adjunkt ho zavolal a dávaje mu lístek nakazoval, komu se má odevzdati.

Chlapec neuvažoval, co, proč a jak, jenom když v kapse svíral desetník. Udati lístek bylo snadno, ale nebyl vždycky a všudy jako posel vlídně vítán. Odpověď posud nenosil nikdy a také nevěděl, kde by Šenovu nalezl v takových lesích.

A zase si zatroubil, až se to rozléhalo. Nedbal napomenutí Dočkových. Pytlák mnohdy ho huboval, že tím vříškáním plaší zvěř, která se potom bojí vyraziti z lesa. Tak vlastně škodí střelcům a napomáhá hajným. Ale co mu do toho? Doček mu ještě nikdy nedal vydělati tolik desetníků, jako panský příručí.

Pastýř se zlobil; ráno totiž potkal na návsi koláře Hoňka, který zase přešel od praxe advokátské k výnosnějšímu řemeslu a právě pospíchal z lesa, kde si dříví vybíral. Jindy obecního pastýře si ani nepovšimnul, teď ho zastavil a do řeči se s ním dal.

»Toníku,« řekl, »hleď si košikářství, které v zimě provozuješ, brzo bude to tvoje jediné zaměstnání.«

»Tomu věru nerozumím,« odsekl pastýř.

»Jako starousedlíci přišli o les, tak brzo přijdou o draha, a potom nebudeš na nich dobytek pásti.«

»Kdo že vezme sousedům pastviny?«

»No my — rebelové, rýpalové, buřiči, my horní.«

Votůček zůstal udiveně státi.

»To se vám nepodaří,« vyrazil ze sebe.

»Jako se nám podařilo zmocniti se obecního lesa, tak brzo děliti se budeme o ta lada. A že nejsi při naší straně, pastýřem nebudeš.«

»Honzíku, ty hrozny jsou posud vysoko,« řekl pastýř a kráčel dále. Ale červa v hlavě zasazeného měl, nakvašen byl a teď uvažoval, je-li něco podobného vůbec možným. I přicházel k závěrku, že z Hoňka mluvila jenom pýcha a nadutost.

A Votůček by se nerad loučil s pasením, které mu zaručovalo živobytí. Také přilnul k tomu povolání a ve volné přírodě si obliboval. Ale přece ho napadalo, aby dal Vincka aspoň v zimě něčemu přiučiti. Sám se obíral pletením košů, ošatek, košatin, posad, aby nezahálel, když se nemohlo pásti.

Jak tak hleděl na drahách, vidí blížiti se lidi i povozy k obecnímu lesu. Už slyšel, k čemu se domkáři ze Sublova hotoví, že se chystají vrhnouti se na obecní les, aby se odškodnili za to, že byli tak dlouho odstrkováni. Teď určitě poznával Dočka s pilou na rameně, Jana Hoňka s kravským potahem a jiné. Až k němu zaléhaly hlasy. Že se dobytek pásl, pustil se k lesu, aby viděl, co se stane. Neubránil se úsměvu, vida Vencla Jemínka

s výložky na límci a s holí v ruce. Bral vážně svoje povýšení a zastával tu myslivce. Teď naproti šel lidem a nejdříve se pustil do Dočka, jejž Klára doprovázela.

»To jsi obrfořt? A sám sem vedeš škůdce? Nestydíš se? Fuj!«

Všichni se zastavili, přítomnost Venclova je rozveselila.

»Musíš nám dovoliti nějakou paseku. To jinak nejde. Vyhráli jsme, ale máme vydání s tím soudem, musíme se hojiti na lese.«

»To nejde! Dříve mně musíte ukázati dovolení od starosty, že smíte káceti,« stál na svém Vencl.

»Ty doby přestaly, kdy se všechno dělo jenom s povolením starosty a starousedlíků,« odpovídal Honěk spíše svým lidem než bláznovi. »Teď se všechno mění.«

Už se chystali bláznivého Vencla odstrčiti, když kdosi zvolal: »Starosta jde!«

A skutečně chvátal sem Lhota, Špáta, Jírava a jiní sousedé. Doprovázeli je dva četníci, jichž se nejvíce lekl Vencl tak, že zahodiv klacek, schoval se v lese. Také ostatní hleděli strnule, ale Honěk zamračiv se huboval: »K čemu sem četníky? My přece jsme v právu, vyhráli jsme.«

Zatím druhá pěší výprava se dostala k lesu. Bylo se co obávati srážky, neboť na obou stranách bylo nahromaděno dosti elektřiny a blesků, které z očí šlehaly.

»Co tu chcete s těmi pilami a sekerami?« volal starosta Lhota. »Co s těmi vozy?«

»Vy jste si už podíly na letošní rok vzali, my si je chceme teprve nyní odvézti, když i nám bylo právo na obecní les přiřknuto.«

»To je zakázáno.«

A to by bylo pěkné! Vyšší úřady rozhodly v náš prospěch, a vy nám chcete vstupovati v cestu. Myslíte, že vám věříme, že vás budeme nadále poslouchati?"

»To nebudeme!« potvrzovali horní slova svého vůdce, svého advokáta.

»Písemné rozhodnutí došlo obecního úřadu,« ohlašoval starosta, »tento les prohlášen za obecní majetek, ale tak, aby se jednotlivci o dříví nedělili, ale aby užitek jeho byl obrácen nedílně ve prospěch celé obce. Nyní pak se výslovně zakazuje odtud bráti, dříve než bude stav lesa prozkoumán, a hrabanku z něho bráti zakázáno zcela rozhodně.«

Toto vysvětlení domkáře zarazilo. I Honěk vrtěl hlavou. Tím nebylo nic vyvráceno, co zvěděl cestou mimoúřední. Ale výsledek byl jiný, než se nadál. Takto vítězství bylo jenom z polovice, pro jednotlivce výsledek nepřímý, s nímž budou mnozí nespokojeni.

Všichni ochladli. Nejdříve nevěřili, že by pravdou bylo, co starosta oznamuje. Ale slova ta dotvrdili nejenom sousedé ale i oba četníci.

»Můžete se přesvědčit u obecního úřadu. Výnos také nejspíše vám bude přímo doručen.«

Horní nevěděli, co počíti. S prázdným jeti zpět se styděli. Ale Honěk je vytrhl.

»Sedláci už si na tento rok vzali podíl, ten přísluší také nám.«

Než tu vystoupili četníci.

»Nedovolíme sáhnouti na dříví nebo hrabanku. Proto jsme sem posláni.«

»A budeme-li káceti přece?« řekl Doček.

»Však si to rozmyslíte, neboť víte, co to znamená protiviti se právu.«

Četníci se postavili na cestu před les, aby zabránili přístupu. Záležitost stávala se kritickou. Tu předstoupil soused Špáta, aby mírnou domluvou uchlácholil domkáře. Okřiknul Hoňka, by nikoho nesváděl, obořil se na pytláka Dočka, a když tito dva ustali, s ostatními bylo jednání, že se stali přístupni mírnému domlouvání a vysvětlení, jak by chybili, kdyby se protivili moci a násilím chtěli do lesa vniknouti. Byli dosti rozumni, aby to uznali a poslechli.

Výprava obrátila se ke vsi, diváci se rozcházeli. Také pastýř šel ku stádu. Byl upokojen a usmířen. Taková sprcha, myslil si, patří na rozpálené hlavy.

Honěk pustil se k domovu hodnou zátočinou, ostatní ho následovali. Báli se výsměchu, pokoření. Vyhráli sice, ale měli ruce svázané, jakoby na půl cestě byli zastaveni.

Než ani starousedlíci se neradovali. Želeli užitku z obecního lesa, bylo jim líto, že se odtud nemohou zásobiti na zimu stelivem, které jim přišlo vhod při nedostatku slámy, když valná část pozemků zůstávala leżeti ladem jako pastvina. Předvídali, že komise na delší dobu zastaví kácení vůbec, aby lesní hospodaření uvedeno bylo na pravou míru. Jenom pastýř Antonín Votůček byl uspokojen. Teď vesele vytruboval na ladách, překonávaje Vincka syna, který ustoupil před uměním otcovým.

»Myslil si, že mne propustí, už mne vyháněl a teď sám odtáhl s dlouhým nosem. Takové jest ono vítězství.«

Votůček se zachechtal. S horními nedržel, ani nemohl a s Hoňkem se hněval od let junáckých. Jindrova dcera líbila se také Votůčkovi, mohl si při ní pomoci k vlastní chalupě a provozovat košikářství ve velkém. Ale Marii ulovil Honěk a od té doby muži ti na sebe zanevřeli. Honěk už propouštěl pastýře, teď však se jeho vítězství zhatilo.

Ale — jak nevděk světem vládne — Hoňkovi se dostalo i jinde málo přízně. Advokát poslal mastný účet k zaplacení, a vlastně z toho sporu nebyl přímý pro jednotlivce užitek.

A tak na téže Zavadilce, kde byl Honěk před nedávnem oslavován a veleben, dostávalo se mu výčitek a předhůzek. Tourský mu nepřišel na pomoc, jenom poslal peníze, mnoho-li naň připadalo. S jinými bylo hůře, ti nechtěli platit a Doček určitě řekl, že nic nedá. Měl domek, také mu byl přiřčen menší podíl, ale vyhnal posla.

Nejlépe z toho sporu měl hostinský, sousedé chodili pít na zlost a dosti se pohádali. Ani je nerozveselilo, že Vencl zůstal myslivcem. Dostal od adjunkta Šenovy starý myslivecký šat, v němž chodil jako pán.

»Já na obecní les dohlížím,« vychloubal se, »ani větvička se odtud nesmí ztratiti.«

A Vencl referoval na obecním úřadě o tom dohlížení. Vyskytli se ti, kteří schválně šli do lesa, jakoby tam škodu dělati chtěli, Vencl křičel a se zlobil. Vrcholem bylo, když tam dostali Vencla z Lomů a Jemínek ho chytil.

Oba blázni se do sebe dali, nadali si, poprali se, a Jemínek pomocí vždy ochotných junáků Navaru spoutal a odvedl do Sublova na obecní úřad.

Zde právě se jednalo o vážných věcech, ale nechali toho a vyslechli výklad a obžalobu Venclovu.

»Já na stráži — tu to šustlo — já vyskočil a chytil jsem tohoto lumpa. Co mu uděláme? Oběsíme ho na hrušce nebo utopíme v rybníce?«

»Venclíčku, tohoto pusť,« řekl starosta. »Jsi hodný, že tak dáváš pozor, ale počkáme si na větší zloděje.«

Jemínek dlouho nechtěl, až přece byl Navara vyproštěn a pelášil ze Sublova.

»Jenom mně sem ještě přijď!« hrozil Vencl rukou za prchajícím.

Jemínek hlídal dále. Zatím přijela komise, která rozhodla, že se nyní v obecním lese káceti dříví nesmí. K tomu působil především nadlesní ze sousedního panství, který se tak mstil sousedům za tu honitbu a střílení panské zvěře.

O lese obecním mnoho se mluvilo a lidé se sem chodili dívat, jakoby tu nikdy nebyli. Také omladina v neděli odpoledne sem učinila výlet, když se rozhlásilo, že po vydatném dešti zde roste mnoho jedlých hub, zvláště tvrdých hřibů. Hajní do panských lesů na houby choditi zbraňovali, ač se nedalo zcela zabrániti, na Větrově rostly houby nahořklé, spodek vrchu byl železitý, tedy se houbaři uchylovali do lesa obecního a mládež si vzala sbírání za záminku, aby se sešla a pobavila. A vypravila se bez šátků od rohu k rohu svázaných, bez košíků a tašek. Dívky měly na houby zástěry a junáci hluboké kapsy. Tito však méně sbírali pro sebe, ale darovali nalezené hříbky milovaným dívkám. Bylo při tom dosti smíchu a veselí.

»Tak — abychom se rozešli,« navrhoval Špátův Jan, který to myslil s tím sbíráním nejsvědomitěji a hned nazvédal keříky a hrabal v listí.

»Po jednom či po dvou?« žertoval Tomáš Tourský, který sem rovněž přišel.

»Houby hledá každý sám,« mínil dobromyslně Jan.

»Tuto abychom učinili výjimku,« přidával se Karel Lhota. »Což nevíte, že ve zdejších lesích je nebezpečno? Loupežníci zde i pokojné lidi přepadají a na ramenou pušku mají.«

»To je pravda,« jistil jiný junák. »Takový lupič tu skutečně chodí a zvláště na hezké dívky má spadeno. Která z vás už byla přepadena?«

Ovšem žádná se nehlásila, ale jedna se přece začervenala. Byla to Hoňkova Mařenka. Zraky všech na ní spočinuly. Chvíli mlčela, ale potom se ozvala: »Myslíte snad adjunkta Šenovu? Pravda, poslal mně už po Vinckovi několik lístků, ale posud žádný jsem nečetla.«

»To není možné!« zvolaly dívky. »Kdo by to vydržel!«

»A přece tomu tak. Vím přece, kdo jsem já a kdo adjunkt, syn centrálního rady, a nebudu s ním vcházeti v nějaké známosti, nebo dokonce někam choditi na jeho vyzvání.«

Při tom vyndala Mařenka z kapsy asi pět dopisů v uzavřených obálkách. Pečeť byla neporušena a měla začáteční písmena křestního jména a příjmení Artura Šenovy.

»Tohle je div divoucí!« prohlásil Jan Špáta. »Taková nevšetečná dívka není k nalezení.«

»Smíme se do některého toho lístku podívati?« ptal se Karel.

»Proč ne? Snad tam nebude nic zlého. Aspoň se přesvědčíte, že s adjunktem nic nemám.«

Mařenka podávala lístek, ale nikdo se neměl k jeho otevření. Posléze Jan tak učinil.

Spanilomyslná slečno!

Snad Vám dostatečně povědomo, že Vás miluji, a doufám, že ani já Vám nejsem lhostejným. Prosím pěkně, přijďte zítra odpoledne na pastviny k Větrovu, kde si nerušeně mnohem více povíme, než nám bylo dopřáno na pasece. Pevně doufám, že se dostavíte a potěšíte Vás vroucně milujícího

Artura.«

»Pěkně psáno,« pochválila Špátová Bětuška. »A ty's nešla na to dostaveníčko?«

»O tom se můžete přesvědčiti v dopise následujícím,« řekla dívka a lístek podala Janovi.

»Moje drahá!

Marně jsem čekal, toužil, vzdychal. Nepřišla jste. — Co vám bránilo? Proč jste se nedostavila? Snad jste nemohla, nesměla. Či jsem volil špatné místo? Prosím, přijďte v neděli odpoledne na cestu k Lomům, tam Vás budu očekávat a naději se, že jistě přijdete a potěšíte toužícího po Vás

Artura.«

»A tak to jde dále,« pravila Mařenka, očistivši se před chasou, jakoby se s adjunktem scházela a s ním se milkovala. Junáci už nechtěli naslouchati těm dopisům a jenom Jan nadále se v nich probíral. Musí se přesvědčiti důkladně.

Omladina se rozcházela lesem, ale tu právě proti Verunce a Tomáši stanul Vencl Jemínek.

»Stůjte! Ani na krok dále!«

»Venclíčku, my nebudeme škoditi stromům nebo zvěři, my jdeme jenom na houby, a tady ještě není zakázáno je sbírati jako v panských lesích,« vykládal Tomáš hodně skroušeně.

Jemínek — fořt nevěděl, má-li chasu pustiti. Přistoupili i jiní, prosili, slibovali, žertovali, až Vencl blahosklonně dovolil.

„Ale ať tu neděláte žádných nezdob!“

»Slyšíš? obrátila se Verunka k svému průvodci. Chceš-li se mnou houby hledati, musíš se slušně chovati.«

»To víš že budu,« odpověděl jinoch, rozuměje narážce.

Obyvatelé Sublova a Lomů pohybovali se většinou v lesích, ale ty jim nebyly záštitou pro nějaké prostopášnosti. Veselí byli, ale ve vší slušnosti. Brzo i zde hlaholil les zpěvem, houkáním, smíchem. Vencl šel pomalu ke vsi vida, že omladina škody netropí. Vězely mu v hlavě dopisy adjunktovy, které také vyslechl. Škoda, že neumí psáti a nemůže tím způsobem city své vyjeviti, to by se už jistě dávno oženil.

Den v duši.

Dech jitra mlžný zavál v moji duši
a v starých ranách ztajil bolest její — — —
Vin trpkou tíž a výčitek všech ostny
skryl lhostejnosti chladné pod závějí.

Den z mlh se budil — Hořel slunka zlatem
a zdusil vše, co v život snilo příští
v mé duši ještě. Znavil její touhy
a oslepil ji v světla svého tříšti.

Pak večer přišel v červáncích a šeru
a děsil duši barev hrou a stínem,
že plaše jen se vlékla svojí poutí
ve kroku nesmělém a mrtvě líném.

A za večerem — červánky když shasly,
noc tichá, tmavá zvolna plížila se — — —
Šla bez hvězd třpytu — V duši pozdě bdící
se lehce snesla v majestátní kráse.

V taj duše vešla němým krokem klidu — — —
(Spal vášní žár i touha v klamné štěstí.)
Noc kouzlem v duši otvírala rány
a budila v nich bolest za bolestí.

Stesk vyvolala ze vzpomínek echa
a v duši tiché meditace zvala — — —
A duše — za dnem ztraceným a marným
se v hořkých slzách náhle rozplakala.

Tu v slabé duši rodila se síla — — —
Šla klidně pak svých vášní přes hřbitovy — —
Ran starých stopy hojila v svém pláči
a na modlitbách čekala den nový.

Václav Žalud.

Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě.

Napsal JAN HALOUZKA.

(Pokračování.)

Vlastenci ti z venku povzbuzovali nadšení přístupné bohoslovce, když *ve škole* se tak nedálo. Kdož by neznal užitečnou činnost vlasteneckou *barona Königsbrunna*; stál dojista v popředí řad uvědomělých patriotů a nejednou padlo vážné slovo jeho na váhu. Pamatuji si velmi dobře (tedy z dob již pozdějších), a to z let studentských, kdy ještě jsme sedávali na nepěkných lavicích, v pochmurných učírnách tehdejšího c. k. *slovanského* gymnasia v Olomúci a v domě Občanské besedy — jak † *Palacký* navštívil Olomúc. *Palacký* bytoval u barona *Königsbrunna*, kanovník zapůjčoval hosti příležitost, když zajížděl k návštěvě spolků a jich místností v Olomúci. Zajel doprovázen P. Wurmem i do *Občanské besedy*, jediného to centra života národního v Olomúci. V tělocvičně, kdež umístěno bylo skrovné české, profesorem *Havelkou* zhotovené jeviště, provolali jsme mu slávu.

Jak úspěšně pracoval na poli církevním a vlasteneckém za dob pojednávaných vikář *J. Lýsek*, měli jsme příležitost seznati.

A což P. *Bečák*! Byl to kněz nádherné povahy, kterýž nejen jako kněz venkovský, ale i jako představený semináře znamenitě působil.*) Jeho příliš časnou smrtí — jak zpravuje nás »Hlas« — ztratila církev a diecese olomúcká — výtečného kněze, Morava horlivého vlastence, literatura velikého příznivce a neúnavného pracovníka. Kaplanoval v Morkovicích a Vlkoši u Přerova; r. 1844 povolán byl do Kyselovic za expositu, kdež přepracoval kancionál Fryčajův a mnohými písněmi obohatil, jehožto první vydání vyšlo r. 1847; obstaral i melodie k tomu a vydal r. 1852. Bečákova kancionálu bylo v sedmi létech šest vydání, v celku 40.000 výtisků rozebráno. Jako exposita již vynikal učeností všestrannou, příkladnou mírností a trpělivostí ve známé spůře protestantů Kyselovských, jimž šestinedělní cvičení uděloval. Ačkoliv tenkráte jeho namahání a trpělivost žádoucího ovoce nepřinesla a zatvrzelí přívrženci od sv. církve odpadli, přece účinky později se ukázaly, když r. 1854 bývalý pastor helvetského vyznání v Prusenovicích, Josef Kubík, kterýž r. 1846 odpadlíky Kyselovské do sboru helvetského přijímal, s ženou i dítkami i děvečkou k němu na cvičení v křesť. katolickém náboženství se přihlásil. Všichni tu jmenovaní byli od P. *Bečáka* do církve katolické přijati. Tehdy vydal P. Bečák spisek »Cesta z Jerusaléma do Emaus.«

Velmi akcentuji, že týž P. *Bečák* počal roku 1849 s *baronem Königsbrunnem*, kanclířem a kanovníkem olomúckým, a P. *Lýskem*, vikářem olomúckým, vydávati svazkový časopis »*Cyrill a Method*« s velikou obětavostí a mnohým namahánim, kterýž

*) Zemřel 9. května l. P. 1855 — superior kníž. arcib. semináře v Olomúci; konsistorní assessor a rada: spoluzakladatel Dědictví sv. Cyrillo-Methodějského; úd Dědictví sv. Janského atd. —

však na místech, kde tak díti se nemělo, potkával se s odporem a nepřízní, jako před věky sv. věrověstcové naši, a tak po roce — bohužel — zanikl.*)

Rozhodnost, jakáž provívala časopis ten, vyvolala antipatie u starších pánův a jiných; takže vyčítáno redakci, jakoby pěstovala »Ultračechismus«. Tomu postavila se redakce »Cyrilla a Methoda« rozhodně na odpor, a obhájila stanovisko své takto: »Nekaždý Čech a Moravan, který vzdělání své mateřské řeči síly své věnuje, už tím samým jménem Ultra-Čecha nebo Pansláva spílán býti zasluhuje; ba že ani onen, který v též věci slušné meze přestupuje, už proto jako husita osočován býti smí.« »Co se obzvláště mladšího duchovenstva týče, které *sice odhodlaně*, nikoliv však nějakému odlučenství hovíc, *slovanskou národnost a literaturu hájí a pěstuje*, můžeme směle tvrditi, že se vždy zákonité půdy drží.«

»Za tou příčinou tedy ti svým německým spoluobčanům nižádné bezpráví nečiní, kteří svobodnému vyvinování německé řeči nejen nepřekážejí, nýbrž takové i všem slovanským Moravanům jako užitečné schvalují a stejné právo pro svou mateřskou řeč snažně žádají a všemu nadvládí němčiny rázně odporují.«

»Za nejvýš nespravedlivé a neopatrné pokládáme, aby z našincův onen, jenž by slovanskou řeč a literaturu vzdělával, už pro to samé za buřiče a špatného člověka prohlášen a pronásledován byl.«

---

*) Časopis »Cyrill a Method« vycházel v komisi Jana Neugebauera a Ed. Hölzla v Holomúci. 12 měsíčních sešitů po 32 str., formátu kvartového, 384 str. Tisk: zřetelný švabach. — Úvodní báseň P. Tomáše Bečáka vystihovala program časopisu:

»Dítky, buďte věrné vezdy
Bohu, vlasti, pak i vám
svítit bude světlo blahé,
světlo krásné svobody.«

Obsah časopisu byl pestrý; některé nedostatky mluvnické, vazby syntaktické a j. milerádi za tehdejších dob a poměrů školských omluvíme. Články jsou po výtce poučné a nábožensky založené. P. Bečák obíral se namnoze záležitostmi školskými; horlil proto, aby schůze učitelské a porady dekanátní založily dekanátní knihovnu, odbíraly časopisy — jednací řeč budiž národní. — Velmi časové otázky nalezl jsem v časopise tom: 1. Jsou-li synody diecesální za našich časů žádoucí a potřebné. — 2. V jakém poměru stojí církev moravská s církví německou? — 3. Má-li sobě duchovní na Moravě všímati národní řeči a literatury? — 4. Může-li dosavadní vychování mladého duchovenstva vyhověti potřebám nynějšího věku? —

Dočetl jsem se následujících zajisté významných statí: »I na naší Moravě už také se rozednívá a lidu našemu rovněž pokrm duchovní nechutná, pakli se mu na dřevěné nečisté míse podává. Lid náš nejen v městech a městečkách, nýbrž i na dědinách víc čítá, nežli Ribrcola, Melusinu, Bruncvíka atd., a mnohý z tvých posluchačů, kterého by's dle haleny za sprostého považoval, poslouchá řeč tvou dobře a ví, kolikerá u tebe udeřila, ví, v čem chybuješ, a jeho zdravý, přirozený, jadrný a němčinou nepokažený jazyk mu dobře praví, čeho se tvé pšenici nedostává, zvláště, když už mnohou klasickou knihu v ruce měl.« A dále: »Bratří, kněžstvo se vždy stavělo v čelo pravé osvěty a vedlo národy, z nichž pošlo, k všestranné vzdělanosti a blahu; procítněme a uznejme důležitost věku svého, navraťme se k národu svému, jenž má slavnou historii a řeč krásnou i literaturu, milujme i pěstujme ji, vedouce národ svůj k osvětě a blahu, a postavíme sobě věčný pomník v národu a zasloužíme jeho vděk a lásku.«

Má se za to, že autorem článku úryvkovitě citovaného byl *baron Königsbrunn.*

A podepisuji dodatek prof. Bartochy, *že vším právem tvrditi můžeme, že časopis ten na bohoslovce v semináři nezůstal bez účinku, zvláště když považíme, že představený semináře P. Frant. Dvořák byl zároveň předsedou »Vlastenecké jednoty« v semináři, a zároveň zmocněn byl i přijímati rukopisy pro tento časopis.* Jistě že časopis ten u bohoslovců propagoval.

Do časopisu toho přispívali: *Tomáš Bečák, Frant. Halfar, Spurný: Ant. Kojetínský, T. O.* —

Roku 1853 vydal *P. Bečák*: *»Život Pána Ježíše a Panny Marie«* dle Bonaventury, knihu na výsost užitečnou a vzdělávající pro lid venkovský; téhož roku vydal *»Marianská kázání«* a roku 1854 knihu *»O úctě Marianské«*, jejíž čistý výnos obětoval pacholeckému semináři Kroměřížskému. Pro seminář ten uložil jistinu 3000 zl. stř. —

Jeho literární činnost byla značná. Tento výtečný kněz byl dlouho nepovšimnut — až konečně kníže *arcibiskup Fürstenberg* oceniv jeho zásluhy a poznav v něm muže rázného, všestranně vzdělaného i zbožného, ustanovil jej vrchním správcem semináře olomúckého, jmenovav jej svým radou a assessorem.

Mimo práci svou výtečnou v semináři — konal v Přerově, v Hulíně, v Olomúci misionářská kázání a lid k pravému pokání rozněcoval. »Horlivost domu Hospodinova strávila jej.« (Ž. 68. 10.)

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Zázračným způsobem přiváděni byli za tehdejších dob bohoslovci moravští k povědomí vlasteneckému a dovedli toto jako kněží v okamžicích zrovna kritických uplatňovati. Vzpomínám *Kuldova »slova o uvedení moravského jazyka při veřejných službách Božích v kostelích Brněnských*,*) kdež uznává sice, že v některých kostelích se moravsky káže, ale horuje pro to, aby za mše svaté, nejvýtečnějšího to díla služeb Božích, se také moravsky zpívalo. Těžko bývá lidu z ticha duši rozjímáním zaměstnávati; proto již od prvních dob křesťanských zavedeno, že lid na mši sv. účastní se zpíváním Boha zvelebujících žalmů a jiných nábožných písní. Tento chvalitebný obyčej se až podnes zachovává, a jest i představeným katolické církve dobře známo, jak mnoho takové činné účastnění se lidu při službách Božích prospívá k vzbuzení citů náboženských. *Kulda* žaluje, že ve příčině té se pro *ubohý lid moravský nic neučinilo.* Či snad není pro Moravce náboženství tak důležité jako pro Němce? Či snad Moravci mohou snadnějším způsobem dostati se do nebe nežli Němci? — Žádá, aby vyhověno bylo patřičnými úřady aspoň *v neděli.* Nikdo ať prý se nevymlouvá, že by to bylo *novotářství*; vždyť spravedlivá věc, byť i déle utiskována byla, přece nestane se tím nespravedlivou. Jest už na čase, aby lid moravský uznán byl za oprávněna, aby jazyka svého za Bohoslužeb užívati směl dle biblického: Chval každý jazyk Hospodina, — aby také ve směru náboženském povznešen byl lid náš z porobenství; i v kostele musíme býti všichni rovni. Dle toho, jak si hlasu tohoto

*) Týdeník, č. 17.

duchovní správci povšimnou, usoudíme, zdaž chtějí býti v pravém slova smyslu dobrými pastýři stáda svého, či jen nájemci, kteří sice o střihání, ale ne o blaho svých ovčat starají se. Obzvláště by mohla klášterní fara starobrněnská dobrým příkladem předejíti. Doufáme pevně, že pan prelát jako lidumil a znatel literatury československé velmi rád požadavkům našim vyhoví. Jest si ovšem přáti, aby tyto služby Boží časně ráno takřka kradmo se neodbývaly, nýbrž, aby v některých kostelích zavedeny byly služby Boží pro lid moravský *skoro ráno*, v jiných *o hodinu pozdější*. Také žádá, aby odpolední služby Boži pro lid moravský zavedeny byly — aspoň v jednom kostele. Návštěva bude dojista hojná, jak se to v Olomúci již osvědčilo. Když Dominikáni olomúčtí zavedli litanie moravské, domnínali se Holomučané, že tam ani jedné duše nebude; ale návštěva byla hojná, a Holomučané se nemohli dosti nadiviti, *že také na Moravě Moravci žijou*. Jest velmi žádoucno, aby věc nejspíše urovnána byla! — *Přetvoření škol nemůžeme jedním rázem očekávati*, ale uskutečnění dnešního podání může býti *ihned* vyřízeno. —

A když už v záležitosti té mluvím, chci navázati na další vyjednávání, kteréž opět do proudu přivedl bývalý nadšený bohoslovec Brněnský,*) *Kulda*. Stalo se r. 1853 . . . Referoval tehdy *Kulda* v jisté záležitosti biskupské konsistoři Brněnské, a příležitě upozornil na zhoubné následky vyučování sv. náboženství na školách *dítek moravských jazykem německým*, že hlavní příčinou mravní spustlosti dítek jest právě způsob vyučování toho — da die Kinder der ärmeren Klasse grösstentheils und den Religionsunterricht in den Stadtschulen ausschliesslich *in der deutschen Sprache geniessend*, auch in ihrem 12. und 13. Lebensjahre häufig gar keine Religionskenntnisse besitzen. — Na udání to rozkázala biskupská konsistoř Kuldovi, aby pojmenoval žáky, kteříž, ačkoliv vyučování na brněnských školách se účastnili, přece všech vědomostí náboženských prosti byli, protože jim sv. náboženství nebylo podáváno jazykem mateřským. »Auch werden Sie zur Bezeichnung der Katecheten verpflichtet, die so gewissenlos sind, die Kinder slavischer Zunge ohne den erforderlichen Religionsunterricht zu lassen.« —

Kulda vyhověl pokorně rozkazu a udal žáky jménem. Připojil také zkušenost vlastní, jak na škole Ivančicke sam tak nešťasten byl, že jsa dítkem rodičů slovanských, učiti se musil katechismu německému, ač slova řeči německe nezr al. Konec všeho byl, že sice uměl celý katechismus z paměti, ale nic tomu nerozuměl, a dlouho na studiích gymnasialních za to trpěti musil. Za vědomosti, které si osvojil, neměl děkovati škole, ale svým dobrým, zbožným rodičům. Na škole Ivančické trvaly nepořádky tyto až do roku 1833, kdy slavný předchůdce Velepastýře nynějšího tehdejšímu katechetovi řekl: »*Ich bin dafür, dass die Religion in der Muttersprache vorgetragen werde.*« Nebýti tohoto vyjadření velepastýřova, nebylo by dnes v Ivančicích tak mohutného spolku zbožných panen katolických, kteréž za pomoci Boží k regeneraci město to přivedou.

*) Viz I. díl spisu mého. —

Katechety Brněnské nechtěl nikterak podezřívati z nedbalosti — tvrdí, že dokud na školách Brněnských nebude pro české děti zvlaštní oddělení určeno, *kdež by sv. náboženství jen a jen mateřským jazykem* vyučováno bylo, nedá se nadíti, že by lepších úspěchů docíleno býti mohlo.

Ostatně úplně přesvědčen jest, že biskupská konsistoř o pravdivosti věci líčené více poučena jest než on; všechny zkoušky z náboženství o tom svědectví vydávají nejjistější. Na školách městských dosud zkoušek z náboženství *jazykem mateřským* nebylo! —

(Pokračování.)

Kristus na kříži.

(»Otče, odpusť jim«)

Na kříži Kristus úpí v bolestech,
má tvrdé dřevo svatou pod hlavou,
z úst požehnaných těžký plyne vzdech,
a oči smutně hledí dálavou.

Kol kolem hučí pobouřený dav,
jak vichr děsný, jako příboj vln:
» — Když Syn jsi Boží, muk těch sebe zbav,
a očisti tvář z krvavých všech skvrn.«

»— Když Syn jsi Boží, opusť ten svůj kříž,
a pomoz sobě! Či snad nemůžeš?
Ty chrám náš nyní více nezrušíš,
jest skalopevná školy naší věž!«

»— Když Syn jsi Boží, israelský král,
sem sestup k nám a vůdcem naším buď« . . . .
A farizejců dav se chlubně smál
a vypínal svou nepoddajnou hruď.

Vše Kristus slyší a lká v bolesti:
»Ach, Otče, odpusť jim vždyť nevědí,
co činí v pýše své a neřesti.«
A na to větší vztek zní v popředí.

Tak posud děje se. Dav posmívá
se Kristu, tupí jej a rouhá se.
Zní divoce: Ať zhyne církev Tvá,
nám netřeba víc jíti ke spáse.

A Církev Páně volá k nebi zas,
jak Kristus děl: Ó, Pane, odpusť všem!
A čím zní hůře divých davů hlas,
tím víc chce láskou zvítězit nad zlem.

J. Šimon.

Antonio Fogazzaro.

K jeho úmrtí napsal FR. H. ŽUNDÁLEK.

(Dokončení.)

2. Vědecká pojednání.

Fogazzaro nenapsal většího souvislého vědeckého spisu*), nýbrž jen příležitostná pojednání, jež uveřejnil v různých časopisech a z nichž část teprve v posledních letech sebral a vydal ve třech svazcích: »*Ascensioni umane*« (v Miláně 1899, 6. vydání 1900), »*Discorsi*« (tamtéž 1898, 2. vyd. 1905) hlavně literárněhistorického a životopisného rázu, jakož i »*Minime*« (Studie, Discorsi, Nuove Liriche, tamtéž 1900), jež obsahují menší články a básně. Nikde tu nevystupuje jako odborný vědecký učenec, nýbrž spíše jako krasořečník, belletrista a básník.

»*Ascensioni umane*« obsahují přednášky a pojednání, jež se obírají hlavně naukou o původu tvorstva ve smyslu vývojové theorie. J. Le Conte, universitní profesor v San Francisco, vydal knihu »Evolution and its relations to religions thongt,« která se dostala Fogazzarovi do rukou r. 1888 a působila naň mocně. »Po prvé viděl Fogazzaro potvrzeny učencem hlubokého křesťanského přesvědčení mravní a náboženské důvody nauky, kterou již dříve byl miloval pudem básníka. »Tu jsem nabyl,« praví, »největší útěchy jako umělec a pocítil jsem povinnost, abych vůči nekonečné pravdě vydal svědectví o jejím božském světle.« Pak se věnoval četbě spisů všeho druhu pro a proti evoluci.«**)

Fogazzaro není ani přírodopiscem ani bohoslovcem a proto marně pátráme po jasném a určitém vymezení a po pevných důkazech vývojové theorie. Přečetl několik knih a pojednání o této věci a sestrojil si esthetický světový názor, jejž pak nadšeně šířil.

Nekonečné přeceňování vývojové nauky v jejím významu pro náboženství, umění a literaturu jeví se ve dvou přednáškách »*Pro krásu myšlenky*« a »*Původ člověka i náboženský cit.*« První konal v Atheneu v Benátkách, dne 2. května 1892, druhou dne 2. března 1893 v Římě v »družstvu pro dívčí vzdělání« před vysokou dámskou společností a v přítomnosti královny Margherity. V druhé přednášce dovozoval, že otázka původu člověka bez ohledu na přírodopisné obtíže jest velikým dílem, otázkou citu a chuti. Tím ovšem snížil tuto otázku na pouhý předmět módy.***) Jako ve svých románech, tak i zde se dal Fogazzaro uchvátiti svou více bujnou obrazotvorností a citem než rozumem; měl za to, že ve vývojové nauce našel prostředek, aby smířil moderní vědu s věrou. Chtěl za každou cenu vybroditi se z platného dosud materialismu. Začátek a konec světového názoru musí býti dle něho křesťanský, katolický; ale mezi oběma musí býti utvořen úplně volný prostor. Církev musí nechati přírodozpytcům

*) Baumgartner 890, 895—898. — Schleussner 586—590.

**) Molmenti 140.

***) Důkladné ocenění této přednášky podala »Civiltà Cattolica« 1893, sv. 3, str. 199—211, 324—339.

a filosofům volnou ruku. Křesťanská věrouka musí býti upravena dle moderní vědy a tak nastane soulad mezi věrou a vírou, o němž dosud theologové neměli ponětí. V tomto smyslu mají spiritualističtí básníci, za jejichž praporečníka se pokládá Fogazzaro, býti zároveň obhájci »nových pravd« a »staré víry«. Jak daleko toto omezení obou má jíti, ponechává navrhovatel pohodlně bezmezné obrazotvornosti. Jsou to běžné fráse, z nichž Fogazzaro ani jako básník ani jako pisatel vědeckých statí se nedovedl vymaniti.

Přeje si ve své obrazotvornosti, aby obhájci nového směru stáli v čele lidských řad, aby byli mezi tisíci rytíři Ducha sv., které popisoval Jindřich Heine: »Jejich drahé meče se lesknou, jejich dobré prapory vějí.« Rytíři sv. Ducha — po boku Heinově — dle Fogazzara jsou opravdu postavami utopickými. Jsou zároveň konservativní i radikální, plni podivu pro básnictví minulosti a plni horlivosti pro revoluci nové doby, plni horlivosti pro mravní ideály a zároveň plni touhy po milostných pletkách, nejsouce vedeni pevnou filosofií a zásadami víry, nýbrž nedokázanými domněnkami a představou neurčitého pokroku a očekávají takto nejkrásnější budoucnosti a spásy světa — toť zamlžený obraz. Idealismem, který nadpřirozené věci činí přirozenými a vykládá je rozumově, stěží se smíří věda a víra.

Fogazzaro věděl dobře, že vítězství rytířů sv. Ducha překáží pessimismus. I konal přednášku s názvem: »*Pokrok vzhledem k blaženosti*« (Ascensioni 201—226) *) dne 31. března 1898 ve velké dvoraně »Collegio Romano« opět za přítomnosti královny Margherity. Nepodařilo se mu vyvrátiti pessimistického názoru, jako to neučinil ve svých románech, neboť tomuto směru sám hoví. Před nevěreckým obecenstvem neodvážil se poukázati na pravou příčinu nedostatku, kterým zaviněn je tento názor, na odpadnutí od náboženství, které jedině může přinésti světlo a útěchu. Ještě více se pozoruje nedostatek křesťanského názoru světového v přednášce »o vědě a bolesti« (Ascensioni 267—288), kterou měl v »Istituto Veneto« dne 22. května 1898. Bez nauky o prvním hříchu a vykoupení nelze vysvětliti světové záhady bolesti.

Poněkud lépe vysvětlil příčinu bolesti v přednášce »*Bolest v umění*« (Discorsi 15—39),**) konané 11. dubna 1900 v »Societa di Cultura« v Turině. Nakreslil tu důležitou úlohu, kterou má bolest v plastice a básnictví u starých národů, v novějším malířství a skulptuře, hudbě i básnictví a dochází k závěru, že velký aesthetický význam bolesti vychází z porušení původního řádu Božího.

Podle větší francouzské práce uveřejnil r. 1874 velmi zdařilou studii o finském eposu »Kalevale« s názvem »*Dell' epopea nazionale Finnica*« (Minime, str. 1—52).***)

---

*) Baumgartner 897—898.

**) Baumgartner 898.

***) O národní epopei finské. — Baumgartner 890.

Velmi duchaplná jest jeho přednáška konaná r. 1887: »*Názor Alessandra Manzoniho*« (Intorno a un' opinione di Alessandro Manzoni, uveřejněna v »Discossi« 41—70). *)

Badatel Bonghi srovnal tištěné »Snoubence« Manzoniho s rukopisem zachovaným v knihovně v Breře, při čemž poznal, že Manzoni v tisku vynechal všecka místa, která živěji líčila milostné city snoubenců. V krátké rozmluvě se smyšlenou osobou, přidané k rukopisu, se o tom Manzoni vyjádřil zevrubněji, při čemž dodává: »Byla to nejlépe vypracovaná místa, avšak při opisování a přepracování vynechávám všecka místa tohoto druhu.« — »Avšak proč?« táže se nejmenovaný. — »Poněvadž náležím k těm, kteří jsou názoru, že se nemá tak psáti o lásce, aby duch čtenářův schvaloval tuto vášeň.« Nejmenovaný to považuje za malicherné, úzkoprsé, klášterní; ale Manzoni na tom názoru trvá a udává za důvod, že si přeje, aby jeho kniha byla čtena mnoho lidmi, kteří by nevzali na takových líčeních lásky škody a pohoršení pro svůj vlastní život.

Fogazzaro polemisuje proti tomuto vážnému názoru, který největšímu italskému románopisci je k největší cti, a který by měli uvážiti všichni novellisté. Činí tak sice uctivě jako vůči muži, kterého považuje za sveho duchovního vůdce, avšak přece ostře, odmítavě. Po chvalořečích na Manzoniho a na čistotu jeho mravouky uvádí Fogazzaro, že Manzoni přece v zásadě souhlasí s názorem Schoppenhauerovým, který pohlíží na manželství jen jednostranně vzhledem k rozmnožování pokolení lidského. Pojem lásky Fogazzaro vymezuje mnohem šíře a všeobecněji: jako vášeň, která jsouc udržována v mezích, člověka povznáší a činí schopným k největším věcem, zároveň pak jako platonickou přátelskou lásku, která člověka povyšuje nad hmotu a přivádí blíže k věcem božským.

To zajisté také věděl Manzoni, ale jemu nešlo o vývoj pojmu lásky, proto nestaví zájmu uměleckého nad praktickou morálku. Proto jeho pojetí se různí od Schoppenhauera. Jeho snaha byla uměleckými prostředky vzbuditi city, proti kterým sobeckost padlé přírody se brání, které však jako páky a pomocné síly přirozených a křesťanských ctností povznášejí člověka nad smyslný život a uskutečňují v něm nejšlechetnější individuální a sociální ideály. Fogazzaro v té věci ve svých románech více hověl módě doby, tím, že líčil četné milostné zápletky a výjevy. Ovšem dlužno uznati, že vývody jeho obsahují mnoho závažného; zásada Manzoniho nesmí býti prováděna s přepiatou přísností, aby svoboda umění nebyla přes míru omezována.

Fogazzaro byl také vyhlašován jako duchovní dědic Manzoniho, avšak tento názor nesrovnává se s pravdou; odlišuje se od něho v nejrozhodnějších otázkách románové literatury. Každému čtenáři jeho románů musí býti nápadno, že Fogazzaro dává mnoho místa lásce a že daleko jde v líčení exotické vášně, třeba s jistou jemností a útlocitnou slušností ve vnější formě, ale přece s tím větší vřelostí a vášnivostí. Dalť se Fogazzaro

*) Baumgartner 890—892.

jednou svésti, že vyslovil v »Corriere di Vicenza,« 30. dubna 1895 svůj podiv nad zdařilým provedením veřejně vystaveného obrazu (Il supremo convegno od Grossa), jehož ošklivé nahotiny zarazily i jeho přítele a chvalořečníka Pompea Molmentiho: »Výjev jest ošklivě realistický. Sprostá myšlenka jest provedena sprostou formou.« *)

Krásnou pamětní řeč a dva neméně zdařilé články věnoval Fogazzaro svému bývalému učiteli abate Giacomo Zanellovi, **) když tomuto byl ve Vicenze 9. září 1893 postaven pomník. (Parole per inaugurazione del monumento di Giacomo Zanella: Discorsi 104—168. — Giacomo Zanella, tamtéž 71—104. — — Giacomo Zanella e la sua fama, tamtéž 109—139). Oslavuje v něm lyrika, který si vážil jak náboženských, tak starších literárních tradic italských a vyvíjel je dále ve svých básních. Než Fogazzaro oslavuje svého učitele též jako vlasteneckého básníka nové Italie, který pro národní myšlenku zapomněl na žalostné volání Pia IX. i na těžké zkoušky církve a oslavuje Viktora Emanuela i Cavoura i dobrovolnické čety Daniela Manina a Giuseppe Garibaldia jako hrdiny i zachránce, jako naději Italie. Je to jediný nemilý tón, který pro nás nepolitické katolíky ruší úplný soulad v Zanellových básních a který nám také odcizuje jeho chvalořečníka.

Dne 11. března 1898 uveřejnil v »Revue bleue« francouzskou staf o velkém básníku budoucnosti: *Le grand poète de l'avenir*« (O velikém básníku budoucnosti, otištěno též v »Ascensioni 228—263) ***) »Několika sytými větami je tu nastíněna celá světová literatura, aby byla podkladem ideálního obrazu velikého básníka budoucnosti. Vykazuje tu umění, zvláště básnictví důstojnou, ideální úlohu, třeba že se ostýchá za »příčinu světa« označiti Boha a svůj idealismus veřejně postaviti na křesťanský základ.

Dne 24. března 1897 byla oslavena stoletá památka narození Antonia Rosminiho †). Asi třicet učenců, italských i cizích, vydalo slavnostní spis »*Per Antonio Rosmini nel primo centenario della sua nascità.*« (Pro A. Rosminiho za prvního století jeho narození), v němž do nebe vynášeli jeho filosofii a povyšovali jej za největšího filosofa od Tomáše Akvinského, ano za největšího filosofa od doby Platonovy.

Fogazzaro podal k slavnosti dva příspěvky: *La figura di Antonio Rosmini.*« (Postava A. Rosminiho v »Discorsi 185—252) a »*Per Antonio Rosmini*« (Pro A. Rosminiho, tamtéž 253—290). V prvním článku líčil jeho osobu, jeho kněžský život, jeho lidumilné působení, ano dovozoval, že Rosmini byl vrcholem veškeré dosavadní filosofie. V »Nuova Antologia« (1. září 1897) nazývá Rosminiho novým Sokratem a filosofem budoucnosti a přeje si, aby odsouzení jeho bylo odvolano.

---

*) A. Fogazzaro, La sua vita e le sue opere, 195.

**) Baumgartner 892—894.

***) Baumgartner 898.

†) Baumgartner 899—900.

»Jakkoli mnoho odvážného a spleteného »*Ascensioni*« obsahují, dá se většina ovšem poněkud omluviti bohatou obrazotvorností a citem básníkovým a jeho úmyslem, nevěřící současníky přivésti z materialismu k ideálnějšímu názoru světovému. V dopise Le Conteovi vyjádřil krásnou myšlenku, od téhož přijatou, »že chce předvoji vědy dáti napřed váti katolický prapor, s jeho výslovným ujištěním: Il mio pensiero e la mia parola debbono essere d'un cattolico.« — (Mé myšlení a mé slovo mají býti výrazem katolíka.) *)

Závěr.

»Skutečné zásluhy Fogazzarovy zůstávají přes to nepochybny, rovněž jako jeho znamenité básnické nadání«, soudí o něm mírnější Baumgartner (str. 901—902). Nikdo není oprávněn pochybovati o upřímnosti a vážnosti jeho náboženského smýšlení. Chce býti katolíkem. Přeje si ze srdce, aby katolická církev opanovala opět život a literaturu. Přeje si, aby římská otázka byla řešena způsobem, který by uspokojil rovněž tak papeže, jako novou Italii. Rád by chudé italské dělníky v cizině udržel v jejich katolické víře. Přeje si viděti církevní nauku smířenu také s moderní vědou. Cítí, že právě výlučně katolická pobožnost má něčeho poskytovati, čeho nemohou poskytnouti ani věda a politika. To povídá dojemně prostým způsobem tento zlomek, který jest mezi jeho malými spisy: »Vinum non habent, Maria, slavnostní hostina našeho života, je smutna. Předkládají se nám tu těžké pokrmy politiky a vědy, ale chybí nápoj, který občerstvuje duši onou prostou a dobrou veselostí, která se snáší s čistotou srdce a neodpuzuje tvého božského syna. Mluv, ó Matko, opět shovívavé slovo k němu: Nemají vína. — Vinum non habent.«

Tu vane, jako na mnoha místech »Piccolo mondo antico«, právě katolická zbožnost a poesie, ono prosté, pokorné smýšlení, jímž může moderní svět opět ozdravěti. Totéž smýšlení dal také na jevo za příležitosti, při níž se jako básník opravdu poetickým způsobem setkal se Lvem XIII.

Vysoko nad údolím Susy, mezi Turinem a Mont Cenis, nedaleko savojských hranic, tyčí se mezi vrcholy sněhovců Šedých a Kottských Alp skalní pyramida Rocciamelone, 1537 m. nad mořem. Zde byla posvěcena 28. srpna 1899 obrovská bronzová socha, k jejíž zřízení přispělo svou hřivnou 130.000 dítek z Italie. Královna Margherita přijala protektorát nad dílem; kardinál arcibiskup turinský a 18 jiných biskupů a četné katolické spolky daly se zastupovati při slavnosti, kdežto italští vojáci obstarali obtížné vyzdvižení sochy. Zlatými písmeny na černém granitu zněl nápis: I Bimbi d'Italia a Maria — Marii zasvěceno dítkami Italie. 89letý papež Lev XIII. posvěcovacím slovům dítek věnoval monumentální klassický nápis: Alma Dei Mater — Nive candidior — Maria — Lumine benigno Segusiam respice tuam — Ausoniae tuere fines — Coelestis patrona. — Vznešená Matko

*) Baumgartner 899.

Boží — nad slunce bělejší — Maria — okem milostivým na Susu patři svou — italských chraň hranic — nebeská ochrankyně.

Fogazzaro nevzal sice na vědomost nádherného nápisu papežského básníka, ale milá slavnost dítek zaujala také jeho srdce a jako jejich mluvčí věnoval Madonně roccialmeloneské nadšený hymnus (Minime, v Miláně 1900, 145—149), v němž velebí Matku Boží významnými slovy.

Mnohem přísněji soudí o Fogazzarovi katolický ženský časopis »Azione Muliebre«.*):

»Abychom byli upřímní a dobrodušní, řekneme, že Fogazzaro pro nás jest právě z oněch spisovatelů, kteří vyznávají katolicismus, jenž není již katolický a mnohdy ani křesťanský, a který svými spisy, případně snad chvályhodnými co do zřetele literárního, učinil a činí našemu náboženství ohromnou škodu. Proto se divíme nemálo, že Fogazzaro měl nemírné oslavovatele také mezi katolíky a že katolický časopis, jako »Ateneo«, mu nadšeně otevřel své sloupce.«

Jest nesporné, že Fogazzaro měl osobně katolické přesvědčení náboženské, ale že jeho spisy přivedly opravdu mnoho zlého mezi katolické čtenáře a že nikterak nemůže se rovnati k Alessandru Manzonimu, který ve svých »Snoubencích« zůstavil nehynoucí památku.

Marii Panně.

Ve nocích bezesných, kdy luna podušku
mi světlí trsem zmdlelých paprsků,
kdy tělo sebou zmítá na lůžku:
já vídám Tě — má Paní vznešená,
před tváří, jejíž luna omšená
ustoupit musí v temno s okrsku.

Ty k děcku chodíš tišit staré boly
ve Majestátu, ve úchvatné kráse . . .
— Na hrudi květů exotické stvoly.
A usměvem já Tvojím skolíbán
a oka svitem Tvojím zulíbán . . .
únavy zproštěn . . . já se budím zase . . .

Jan Šanda.

*) Civiltà Cattolica 1901, vol. III., 35.

Češi-Moravci v pruském Slezsku.

Podává JOACHIM PAVEL.

(Dokončení.)

Jakým způsobem vniká němčina do moravského kraje? Již jsem podotkl, že moravský lid v Pruském Slezsku jest tichý, mírný a co do národnosti neuvědomělý. Až dosud živě nepochopil, co proti němu namířeno jest, že má býti poněmčen; ale mnohdy ani necítí, že by to byla škoda, vzdáti se národnosti. A přece jest po blízku v horním Slezsku polský národ, jenž ostře vzdoruje národnostním útokům německým. Ovšem jsem dalek, všecky tamější poměry schvalovati, to jen uvádím proto, poněvadž moravský lid polským příkladem se nevzpamatoval. Nicméně i to má své příčiny. Až dosud vláda nechávala moravský lid v pokoji, nezakročovala proti němu tak veřejně, jak se to děje v polském kraji, neurážela jejich národní cit tou měrou, jak se to stalo v Polsku. Za druhé jest Poláků v Prusku mnohem více, tak že větší silou pracují; Moravců však jest pouze hrstka, a rakouští Češi a Moravané příliš málo na ně pamatovali.

Tím více dbají o ně nyní Němci nejenom z Německa, nýbrž také z Rakouska: z Opavy, z Krňova. V Pruském Slezsku působí totiž spolek »Ostmarkenverein«, jehož účelem jest Slezsko poněmčiti. Pěstuje se to pověstnými hakatisty, kteří různými prostředky svého cíle doufají bezohledně dosíci; že jim neschází velikých peněžitých prostředků, o tom svědčí už to, že mohou mezi Poláky protestantské farnosti zařizovati a kostely stavěti, ačkoli není pro ně lidí. Až k tomu to v moravském kraji nepřišlo, takové působení otevřelo by lidu oči a pochopili by, kam Němci směřují. Na Ratiborsku jinak začínají. Častěji v roce se shromažďují hakatisté v různých vesnicích moravských a pořádají radovánky. Komu se to líbí, přihlásí se k nim; obcováním s nimi stane se vzdělancem; a to táhne! Že jmenovaný spolek vší silou pracuje na Ratiborsku, o tom svědčí veliký počet hostů i z blízkých německých měst rakouských, kteří se k jejich shromážděním dostavují.

Jiný způsob spolkové práce »Ostmarkenvereinu« jest ještě povážlivější. Skoro v každé vesnici je tak zvaný »Spielverein«. Chodě do školy, neznal jsem takového spolku; jest novějšího data. Předsedou spolku bývá učitel, členy všichni mladší a mnozí starší Němci z vesnice. Každou neděli nebo aspoň vícekráte v měsíci shromáždí se, hrají míčem atd., mluví se jen německy. Kdo chce, stane se hned spolkovým členem. Má-li ledakterý rolnický syn chut, státi se vzdělaným, pak honem do »Spielvereinu«. Tu se prochází s učiteli a jinými pány, s nimi hovoří německy a kdo ví, co víc. V pravdě nejeden se v jejich síti chytí. Jaké úspěchy spolek až dosud měl, nelze určitě povědĕti, poněvadž jeho působnost netrvá tak dlouho, že by bylo možno jeho práci přehlédnouti. Ale jest jisto a pochopitelno, že mnohý mladík má velikou radost, že se může s učiteli procházeti a s nimi hráti. Zdali se to také učitelům líbí? Není pochopitelno, proč se tak

ponižující práci podrobují; avšak i to se vysvětlí, uvážíme-li, že ti, kteří se mohou vykázati pokrokem »z německé řeči«, dostávají vládního příplatku 70—100 marek a »Ostmarkenzulagen«.

Že takový spolek »Spielverein« mezi venkovany, jižto rozumějí jen polní práci nebo nějakému skrovnému řemeslu, není na místě, poznávají i hakatisté sami. Ačkoliv spolek své barvy nepřiznává, prozrazuje jej jeho jednání.

Jak německá škola snahy hakatistů v poněmčení moravského kraje podporuje, jest známo. Není to žádná škoda, naučí-li se dítě i německému jazyku, ale zle působí to na vývoj jeho, neslyší-li ničeho ve své mateřštině po všecka školní léta. S úžasem lze pozorovati, jak mnohý zapomíná německy, vyjde-li ze školy; moravskému však nikdy se nepřiučil. Jsou to hrozné poměry, kde libovůli několika chauvinistů padne za obět duševní vývoj tolika občanů dle zákona jim docela rovných.

Až do nejnovější doby zůstal našim Moravcům na Ratiborsku aspoň kostel moravským. (O kraji Ketěrském jsem již podotkl, že se tam němčina i do kostela vkradla, a to ukrutným způsobem, jak zřejmo jest z několika článků »Katolických Novin«). V katolických kostelích nebylo nikdy zapomenuto na německé obyvatelstvo. Kněží se starali o to, by slovo Boží občas bylo kázáno německým jazykem. Školní mše svatá slouží se jednou v týdnu (asi před 16 roky zavedena), při níž dítky zpívají německé církevní písně. Ale kromě školní mše všecky jiné obřady konány byly česky. Tím lid byl ještě spokojen, vroucně se modlil jak ve všední den tak především v neděli. S nadšením zpívali mladí i staří starobylé moravské písně, ba i nové líbezné byly zavedeny v různých obcích. Moravský církevní jazyk nejvíce tedy překážel pokroku germanisace, s ním nepřátelé museli počítati. Až dosud nevěděli si rady, jak by jej zničili, teprve v nejnovější době vynašli jakýsi prostředek, ovšem příliš neohrabaný. Začali již s germanisací v kostele; zdali se jim podaří úmysl svůj přivésti k cíli, nevím. Nezačínají s tím v celém kraji, tím by pobouřili všechen lid, nýbrž na severu, kde moravština nejvíce jest ohrožena. V jakési vesnici ustanovila vláda nového řídícího, ryzího Němce, jenž česky nerozuměl. Jsa však povinnen při českých bohoslužbách hráti na varhanách, přiučil se tak poněkud českému jazyku. Lidu se zamlouval takový muž; byl přívětivý a k dětem choval se otcovsky. Brzy zařídil jakýsi zpěvácký spolek, do něhož přijímal mladíky. Zpívali latinské i německé církevní písně. Bystřejší v obci domnívali se, že to znamená počátek poněmčení církevního zpěvu. Jiní však neočekávali žádného nebezpečenství od takového muže. Při svatbě mladíka, zpěváka z kroužku toho, zpívali ponejprv německé písně. Všecko jiné však zůstalo, jak obyčejně. Nedlouho potom zahrál i po odpoledním požehnání německou píseň, na místě obvyklé »Pochválena budiž bez přestání atd.« Tím mnohých na sebe upozornil. Pokračoval dále, poněvadž žádný neodporoval. Krátce potom hrál při ranní mši sv. pouze německé písně; lidé byli zaraženi. To by si žádný byl nepomyslil. Řídící podal i farářovi zprávu, že tak každou neděli vůbec dělati bude. Tímto krokem

všem otevřel oči, všichni pochopili, kam směřuje. Ale zdali se mu podaří věc k cíli přivésti, nebo zdali se tím lid vzpamatuje, že jest ještě moravským? Nejbližší budoucnost nás o tom poučí. Že v moravských vesnicích v Pruském Slezsku mnoho jest takových, v nichž národní myšlenka se vzkřísila, jest jisto; budou-li podporováni těmi, kteří jim dobře dovedou pomoci, povstane v nich »Ostmarkenbundu« veliká překážka.

Ovšem musí zápasiti s různými obtížemi, chtí-li k cili přijíti. Krátce je zde vylíčím, bych tím upozornil příznivce moravského lidu v Pruském Slezsku, jak by jim bylo pomoci.

Mezi tamějšími Moravany jest veliký nedostatek českých knih. Ovšem vychází týdennik »Katolické Noviny«, dosud švabachem tištěný. Průměrně jest dosti rozšířen, má asi 2100 odběratelů. Ale kromě časopisů »Kříže« a »Marie« žádné časopisy české nejsou rozšířeny, a jiných českých knih také není. Mladá generace nezná česky psáti. Jsem přesvědčen, že by se brzy tomu naučila, kdyby byly české knihy a ujaly se toho tamější listy. Dokud lid se nezajímá o národní otázku, nepomyslí ani na české knihy; kteří však jejich potřebu uznávají, nevědí, kde je vzíti, nemajíce řádných styků s Moravou a Čechami. Mnohdy scházejí i nutné prostředky, poněvadž obyvatelstvo jest větším dílem chudé; neboť, kdo o svou národnost stojí, to jsou větším dílem domkáři a nikoliv zámožnější sedláci.

Dále jsou české národní písně větším dílem neznámy. Tu a tam u starších lidí se zachovaly, ale již se nezpívají, mladší jich vůbec neznají, vyjma některých příležitostných písní. Staří oněměli — mladí nemají zpěvníků, z nichž by se českému zpěvu naučili. A přece mnozí z nich dychtí po českém zpěvu, jak jsem sám pozoroval. Nevědí si však rady, jak a odkud je dostati. — Bylo by nejprospěšnější, kdyby byl onen kraj českou četbou více obdařen, a kdyby se někdo postaral o dobré, ovšem katolické knihovny pro tamější vesnice; a kdyby rozšířily se mezi mládeží zpěvníky. Tím způsobem ožila by netoliko národnost, nýbrž jazyk by se vzkřísil, očistil a zmohutněl. Lid nedovede si pomoci sám ze sebe, nemaje vzdělanců, dbajících o národnost. Od kněží nemůže takové podpory očekávati. Vláda by obmezovala jejich působení jak ve škole tak i v duchovní správě. Že kněží dělají, co mohou, každý se přesvědčí, prohlédne-li tamější poměry. Tamější kněží jsou přesvědčeni, že, pokud zachovají lidu katolické náboženství, zachovají jemu také národnost. Jiné pomoci očekává lid odjinud, z Čech a Moravy.

Končím slovy německého listu tamějšího ratiborského okresu, který jednání »Ostmarkenbundu« a »evandělického spolku« v moravském kraji odsuzuje a tamější kněze hájí: »Nikdy nepracoval nikdo z nich (z kněží) jako panslavistický agitátor, ani v Rakousku ani v Prusku. Snadno by to bylo, chtěli-li by jen. Upozornili by jen slovanské spolky na pruské Slovany (totiž Moravany ve Slezsku). Nescházely by pak knihy, časopisy a peněžité podpory atd O žádném něco takového říci nemůžeme.« — »Kněžsto moravského lidu chrání se přestoupiti meze (od vlády určené!) v národnostním boji, vědouc, že by tím i náboženství

trpělo. Avšak štvací články, jako onen v »Tägliche Rundschau«, jsou s to, aby i moravský lid k ostřejšímu odporu vzbouřily a k čilejší nacionalní práci pobídly«. Zdá se, že takový okamžik nastal, poněvadž pruská vláda odmítla oprávněnou žádost, užívati moravského jazyka při veřejných schůzích. Očekávali, co jim zákonem bylo zajištěno, byli však oklamáni. Tím lid jest v srdci jen poraněn.*)

Nedostižitelný mistr německého umění.

(K 440. dni výročí narození Albrechta Dürera píše OTAKAR JAKOUBEK.)

Vstoupíme-li do oratoře kaple Valdštejnského paláce na Malé Straně, nalezneme tu obraz od nedostižitelného mistra německého umění Albrechta Dürera a představující »Sv. Otce, sloužíciho mši sv.« Je to snad jediná památka v naší Praze, která oživuje bohaté umění malířské staré doby, pocházející z dovedného štětce slavneho německého malíře. A to dílo vyvoláva i podiv za našich časů, byť z jeho obrazu vycházelo jen málo významných rysů, za to tím mocněji mluví z tohoto díla bohatý a a ušlechtilý jeho duch.

Ve všech Dürerových pracích uměleckých znázorňuje se nevypodobitelným způsobem vážná povaha jejich tvůrce, jehož všecky snahy nesly se ne k vnějšímu výsledku, nýbrž hledaly vždy a všude jen vnitřní čistotu a úplnou dokonalost. K podivuhodnému vlastnímu způsobu tvoření Dürerova přistupovala vždy i jeho až úžasná mnohostrannost. Dürera můžeme přirovnati k souhvězdí sedmi umění: Byl nejen výborným malířem, byl i zdatným ocelorytcem, dovedným dřevorytcem, umělým zlatníkem, všestranným plastikem, zručným stavitelem a vzdělaným spisovatelem.

Albrecht Dürer narodil se právě před 440 lety v Norimberce. Jeho otec se tam přistěhoval z Uher r. 1455 a byl zlatníkem. Albrecht narodil se dne 21. května r. 1471.

Jeho mládí nebylo sice jen plné radosti, ale přes to jeho otec dbal o synka svého, jak jen mohl. Dal mu dobrého vychování, posílaje ho pilně do školy, kdež se i přiučil latině. Otec byl mu prvním učitelem i prvním mistrem.

Učil se totiž mladý Albrecht u svého otce zlatnictví. A brzy v jeho dílně vynikl jako pilný a obratný pracovník. Ale všecky volné chvíle věnoval kresbě, touha k malířství vzmáhala se v jeho nitru stále víc a více.

Již ve 13. roce věku svého vypodobnil svoji maličkost a jeho portret vzbudil u umělců všeobecný podiv, tak že na jeho

*) Již jako bohoslovec zaslal jsem Pruským Moravcům bednu českých knih, se † buditelem Cyprianem Lelkem byl jsem v písemném spojení; faráři Janu Vyhlídalovi dali jsme z fondu spisovatelů podporu, aby ve Vlasti poměry Pruských Moravců popsal, loni založili jsme tam knihovnu a družstvo naše, bude-li požádáno, může tak učiniti každý rok. Je nám líto této odumírající haluze slovanské, i učinime, co v moci naší jest, na její zachránění. Pozn. redakce.

umělecký talent bylo upozorňováno. Tuto jeho prvotinu malířskou nalezl by čtenář ve Vídni v obrovské sbírce J. Cís. Výsosti arcivévody Albrechta.

V té době žil v Norimberce chvalně známý německý malíř Michael Wolgemuth. A k tomu, na radu přátel, dal otec Dürerův mladého umělce na tři leta do učení. Tam zdokonalil se nejen v malířství, nýbrž i v kresbě, dřevo- i ocelorytectví. Po jeho vyučení dokázáno, že učeň vynikl nad mistra, pokud dovednosti se týče.

Avšak Dürer z vděku se odsloužil svému bývalému učiteli tím, že daroval mu několik jeho vlastních podobizen, které vytvořila Dürerova mistrná ruka. Jak tvrdí Dürerovy zápisky, podnikl tento r. 1490—1494 obvyklé studijní cesty, při nichž navštívil Štrassburk, Colmar, Basilej a Benátky. V Benátkách oddal se Dürer bedlivému studiu ocelorytu Mart. Schongauera a Mantegny, který mu poprvé umožnil porozuměti zcela italské renaissanci.

K přání otce svého vrátil se zpět do svého rodiště r. 1494 a tam se oženil. Zůstal v Norimberce pak trvale, — podniknuv odtud jen dvě umělecké cesty: do Italie a Nizozemí. Z druhé přivezl sobě zákeřnou smrt, o čemž ke konci.

Jako všichni umělci starší i novější doby neměl ani Dürer s počátku na růžích ustláno. Těžce zjednával si obživy, zápase s nedostatkem. Počal zprvu malovati podobizny, ale podobiznářství málo vynášelo.

Proto se oddal též obyčejné malbě kostelních obrazů, které byly určeny na oltáře nebo jejich postranní části. Ale i v tomto oboru nalézal málo obživy. Proto zanechav malířství, věnoval se zcela ocelorytectví a dřevořezbě, a brzy z jeho děl promlouval k obdivovateli výborný znalec, jenž uplatňoval v nich všecku svou hloubku a jasnost citu.

Již r. 1498 vydal Albrecht Dürer řadu 15 dřevorytin, znázorňujících »Zjevení svatého Jana«. V těchto vytkl si úlohu, která meze jeho umění téměř již překročila. Mluví z nich i výraz jeho náboženského smýšlení.

Až do r. 1506 vydal Dürer celkem 47 ocelorytin a 26 dřevorytin. Téhož roku začal ruční kresbu později teprve dokončeného slavného svého díla: »Utrpení Kristovo«. Po smrti svého otce podnikl Dürer (koncem r. 1505) cestu do Benátek, kdež setrval až do r. 1507; tam dařilo se jeho umění, o čemž svědčí nesčetné zakázky.

V Bologni cvičil se Dürer v perspektivě. Ač v Benátkách nabízeno mu slušné služné od městské rady, přece navrátil se do Norimberka, kdež zakoupil si dům, v němž až do svého skonu bydlel.

R. 1511 dokončil slavný obraz »Všech Svatých«,*) jenž jest pravým skvostem. Po něm následovaly dřevorytiny: »Ze života Panny Marie« (10 listů) a »Utrpení Páně«, jinak zvané též »Veliké utrpení« (12 listů).

*) Nalézá se v obrazárně v »Belvederu« ve Vídni.

V »Životě Panny Marie« jest vše si podmaňující vroucnost citu, jest to poesie domácího života, jakou nalezneme pořídku. Život v přírodě a obraz krajiny jsou pojaty i v nejdrobnějších detailech a uvedeny ve vycítěný život představy svatého děje. Cyklus »Utrpení Kristovo« též vyhovuje všem náboženským potřebám lidu. Jest z něho viděti, že Dürer musil před provedením jeho dlouho hloubati v knihách našich evangelistů.

Jeho bohatost myšlenek byla tak obrovská a jeho vynalézavost tak neochvějná, že ještě téhož roku (1511) vytvořil třetí sbírku dřevorytin, nazvanou »Malé utrpení«, která má 37 listův a vyznačuje se větší jednoduchostí a prostonárodním provedením, ač nejsou sice ještě překonány všecky známky staršího, místy nevkusného provedení látky. R. 1513 vydal opět mědirytiny »Utrpení Páně«, v němž děje byly opět s jiných stránek pojaty a mistrně provedeny.

Při tom Dürer vydával a tiskl i svá díla. A nezapomněl ani, že byl vyučen zlatnictví, neboť vytvořil celou řadu vypuklých čili plastických prací. V uměleckém průmyslu v Norimberce byl Dürer hlavním činitelem.

R. 1512 dokončil veliký dřevoryt: »Vítězný průvod Maxmilianův«. Když konal se r. 1518 v Augsburce říšský sněm, předstoupil Dürer před císaře Maxmiliana I. a nakreslil jeho podobiznu. Tato podobizna jest ve Vídni.

R. 1520 odebral se Dürer v průvodu své choti do Nizozemí k císaři Karlu V. Dne 12. července r. 1521 nastoupil cestu zpět k domovu. Poměry v Německu staly se zatím následkem reformačního hnutí svrchovaně proměnlivými. I Dürer trochu se přichýlil k novému směru.

Studia o perspektivě, o upotřebení geometrických konstrukcí při ornamentálních formách a o poměrech lidského těla konal Dürer již před mnoha lety, ale nyní oddal se jim zcela. Tak r. 1525 vydal »Návod k vyměřování kružidlem a pravítkem« a r. 1527 »Poučení o opevňování měst, zámkův a osad«. Dürer ochuravěl na cestě Nizozemskem a více nemohl se již zotaviti.

Dne 6. dubna r. 1528 roznesla se po Norimberce smutná zpráva, že srdce Dürerovo přestalo tlouci. V pozůstalosti své zanechal ještě vynikající spis: »Čtyři knihy o poměrech lidského těla«. Pochován jest ve svém rodišti a působišti na hřbitově u sv. Jana.

R. 1840 postavena jeho socha na náměstí Dürerově v Mnichově. Jest to něžná práce znamenitého sochaře Krist. Raucha. Dürer byl všestranná povaha.

Byl člověkem vroucí hloubky citové, nemalé bystrosti rozumu, ryzosti, počestnosti a věrnosti. S láskou, oddaností a péčí, poznati Boha v jeho nevyzpytatelných dílech, vykonával své umění. Jméno Dürerovo vyniká nade všecky německé umělce své doby, a měl také veliký vliv na vývoj německého umění, které teprve jím bylo k náležitému rozkvětu přivedeno.*)

*) Použito látky, zpracované dle rozličných autorů od dr. Fr. ryt. Haymerleho v překladě K. Buliře, vyšlé jako spisek »Životopisné obrazy charakterů«. Pozn. pis.

Různé květy.

Podzimní meditace.

Nad vázami z opálu
sklání se již pomalu
stvol
rudokvětých gladiol
a bezvonné květy věstí,
že už podzim blízko jesti
a s ním zimy chlad a bol.

V úlisných slov obalu
bliží se ti pomalu
lež!
Slovy ať se nezklameš,
neboť pozdě lká a pyká,
se lží kdo se bratří, tyká,
kdo nepravou cestou jdeš!

Ušetří si klam a boly,
kdo si pravou cestu zvolí;
zvon
veď tě tam, kde zmírá ston
a kde Pravda u oltáře
mluví plna bílé záře
jak květ jarních anemon!

A jak v trópů nádheře,
v kostele i v klášteře
květ
víry naší v širý svět
dýše život stále nový,
jenž jde až za chladné rovy
a v němž stajen k nebi vzlet!

A když ze lži tma a stín
jak chlad z květů georgin
v ráz
vstoupí tobě v cestu zas,
zachraň srdce pravdou pouhou,
rozplameň je velkou touhou
po Kristu, Jenž spasil nás!

Tam, kde svatý září svit,
lze vždy pravdu pochopit.
Znáš
útočiště, jaké máš:
tma když se všech stran se valí,
že se tetelí duch malý
před hymnem slov: »Otče náš!« — —

Jan Voborský.

Slavnosti Jana Husa.

Líčí a posuzuje T. J. JIROUŠEK.

(Dokončení.)

II.

V minulém čísle »Vlasti podal jsem přehled slavností na památku Husovu v měsíci červenci konaných, pokud předními českými listy stran byly ohlášeny a pokud české strany samostatně je podnikaly. Byl to obraz oslav Husových číslicemi doložený. Dnes zbývá mně podati ještě rozhled po předních časopisech našich stran — Husa oslavujících, jak si v nich redaktoři počínali, nebo jak o nich psáti dovolovali jiným přispěvatelům o Husových oslavách. Rozhledem tímto vynasnažím se krátce dokázati, že, jak jsem v minulém článku svém tvrdil, strany pro oslavu Husa horující *zneužívají jich agitačně pro sebe*, pro svoji slávu a své rozmnožení v lidu. Jak dalece se mně to podařilo, sezná čtenář sám. A konečně, *tímto rozhledem po časopisech* oslavy Husovy, oslavnými články provázené, *dokazují*, že tenkterý oslavovatel Husa, pominuv jeho pravý karakter po stránce náboženské, zneužívá jeho chyb a bludů jako strannika naší doby proti církvi katolické a proti katolickému náboženství. Činí se tak dnes v časopisech nesprávně a nespravedlivě, neboť z učení Husova jest každému jasno — kdo jasno hledá, — že právě Hus s dnešními svými oslavovateli: pokrokáři, socialisty a vyloženými nevěrci spokojen by nebyl, a že by omyly jejich o sobě sám opravil. To dokazati má učelem tato stať a doufám, že jest to v ní dokázáno věcně.

* * *

»Národní Listy« ku podivu nepřinesly vlastního článku jako jiná léta k oslavám Husovým a omezily se pouze na oznámení oslav v tom kterém místě. Jedinne, čím jindy tento přední husitský orgán k oslavě Husově se representoval, byl feuilleton dne 6. července v čís. 184 z péra prof. dra Kamila Krofty: »O počátcích Petra Chelčickeho, následovníka Husova.« Ve feuilletonu tom vyslovuje prof. dr. Krofta názor, že Chelčický žil asi v Praze do roku 1420, kdy, jakmile vznikly zde husitské bouře a boje, jako odpůrce meče a válčení uchýlil se na venek, když byl dříve vyjádřil své zošklivení si bojů husitských samému husitskému vůdci Mistru Jakoubkovi ze Stříbra.

Dále pak — líčí dr. Krofta — »aby své názory obhájil, napsal Chelčický asi v polovici roku 1421 spisek pod názvem »*O boji duchovním*«, v němž dokazoval na základě slov sv. Pavla k Efezskym. že proti lidem nemá se bojovati, ale proti ďablu — »knížeti temnosti.« — Celkem feuilleton tento jest ucházející a věcný. Na konec vyjadřuje dr. Krofta domněnku, že na Chelčického musily nejspíše působiti spisy Toma Štitneho, jeho krajana, který taktéž nenáviděl bojů *mečem*.

Také »Česke Slovo«, orgán národních socialistů, nepřineslo článku k oslavám Husovým, a podalo pouze redakční lokálku do čís. 160. ze dne 6. července pod nadpisem »K letošním

oslavám Husovým«. V lokálce té slavná redakce dokazuje, že Husovo učení vedlo nutně — k socialismu a k boji proti absolutismu. »V důsledcích tohoto učení« — píše slavná redakce — »také jedině mohl Hus pronésti větu, kterou mu klerikálové všech věků vytýkali jako největší hřích, totiž větu: »Hříšný papež není papežem, hříšný císař není císařem.« On totiž Hus to řekl jinak, ale slavné redakci na tom nezáleží, slavná redakce cituje slova Husova jak chce, kdož pak to ví, jak to řekl Hus. A skutečně, slavné redakci pokus, že Hus byl revolucionářem — ovšem v základech této věty, se skvěle podařil. »Veškeré boje, které následovaly, měly vznik v učení Husově.« Jen to slavná redakce zapomněla dodati, že veškeren ten zápas, k němuž učení a jméno Husovo dalo podnět, vedl Husity všech sekt a odstínů k Lipanům, — kde výstředníci čili husitští radikálové i s jejich socialistickými a kommunistickými názory byli od umírněných Husitů na hlavu poraženi. Ovšem takovéto vylíčení věcí — dle dějin — slavná redakce »Českého Slova« nemohla k oslavě Husa a jeho učení potřebovat, a proto, o tom boji »pro pravdu Husovu«, jak to na konec u Lipan dořezali Husiti mezi sebou, raději pomlčela, aby nebyla slavnostní nálada porušena »temnými vzpomínkami«.

Za jiný konec chytla to při oslavách Husových v čísle 106. ze dne 4. července »Samostatnost«, orgán státoprávních radikálů. Když její citáty od Havlíčka a Svatopluka Čecha o Husovi pro čtenáře nestačily, přitažen do citátů i dr. Kalouskem již před několika lety popravený a nikdy nežijící »svědek Husova odsouzení« — Pogius! Takového něco »na oslavu Husa« provede, prosím, list, na němž jako vydavatel je podepsán doktor filosofie a chlouba českých státoprávníků Antonín Hajn! Než, nesmím býti škarohlídem, vždyť »Samostatnost« nepřinesla na oslavu Jana Husa jen citáty Havlíčka, Svatopluka Čecha a nikdy nežijícího Pogia. »Samostatnost« přinesla na oslavu Jana Husa také oslavný článek z péra JUDra Antonína Novotného pod nadpisem »Hus« jako vyňatek z řeči o M. J. Husovi, kterou pan doktor práv Antonín Novotný někde přednesl. To už se nikomu v redakci nechtělo do psaní samostatného článku a proto vpašován do »Samostatnosti« vyňatek z řeči. Nedivím se, byla právě parna, jak pak by se chtělo pánům redaktorům do práce.

Avšak jsem pánům redaktorům »Samostatnosti« povděčen i za to, alespoň jsem se dozvěděl, jak řečníci státoprávních radikálů mluví o Husovi. Řeč pana doktora práv, Antonína Novotného, o Husovi začíná slovy: »V době věkopamátné revoluce českého ducha proti poddanství Říma nejjasnějším leskem září jméno Husovo« — a tak to jde dále, jako na gramofonu. Slova revoluce, lesk, postava Husova vypučela (!) nad bahno temnoty, krásný květ lotosu, Jiří z Poděbrad podlehl hrůznému útoku nepřátel, z pekla moc atd. vyzařují na oslavu Husovu v každé řádce. Dovedu také něco promluviti na schůzích, ale, že bych mohl užíti takovýchto silných výrazů, jako pan Novotný, abych lidi uchvátil, nikdy mně ani nenapadlo a divím se, jak posluchačstvo partaje státoprávně radikální tak silný tabák pana doktora

Novotného může snest, bez zakuckání. A přáli byste si vědět, o čem na oslavu Husovu pan doktor Novotný přednášel? O ničem. »Husova postava vypučela nad bahno temnoty, Hus se obětoval, zachoval čestné jméno národa, Hus žil a život dal za světlé pravdy (jako by byly také nějaké temné pravdy) a tak to jde až do konce: Hus, Pravda, Právo — a zkrátka, takhle už ani mladočeši nemluví a takhle už i redaktoři »Národních Listů« stydí se psáti. Co zanechali mladočeši jako ošuntilé fráze, toho se teď budou chytat státoprávně radikální kamarádi pana doktora Ant. Hajna — tyto ozdoby politiky a našich vysokých škol. Pašáci!

Po přečtení výtažku přednášky pana dr. Novotného (dne 4. července) pomyslil jsem si, však to za dva dni (6. července) »Samostatnost« nějak napraví, v čem pochybeno bylo dne 4. července. Než středně jsem se zklamal a přišel k poznání, že v »Samostatnosti« se nic nenapravuje, ba že je tam čím dále tím hůře. Dne 6. července (č. 108) přinesla »Samostatnost« úvodní článek dokonce tohoto nadpisu »V zemi kalicha«, jakoby v Čechách nežil nikdo jiný než sám protestant a než sám pastor. A ten obsah článku! »Nad pláněmi naší vlasti od věků vlaje korouhev s mohutným, osudně (!) významným a krásným symbolem kalicha.“ Tak začíná uvedený článek, můžete si tedy pomyslit, co všecko bylo do něho napěchováno; pytel by se s tím roztrhl, ale »Samostatnost« to vydržela. Avšak článkem tahnou také trudné dojmy, dědicové slávy starých Husitů se zapomínají a redaktoři »Samostatnosti« pozastavují se nad zjevem neblahým: »že dnes tolik u nás šíří se politická bída, mravní mizerie a duševní plochost, že nad duchem počíná vítěziti hmota, že bují prospěchářství a zahnizďuje se všude karriérnictví, že národní ideály zatlačuje dnes moc zlata a síla peněz a lid český že více a více klaněti se počíná židovskému »Zlatému teleti« a české »Zlaté huse« . . . . V článku velice se redaktoři »Samostatnosti« zlobí na mladočechy a národní socialisty, že se opovažují oslavovati také Husa, toho Husa, který neznal kompromisů. A ku konci tohoto článku vyslovují redaktoři »Samostatnosti« přání: »aby ohně Husovy nezářily jen na výšinách a kopcích do temných krajů, ale aby zasvítily i v duších českých.« A já připojují přání, aby také zasvítily trochu do redakce »Samostatnosti« na pány redaktory, aby nepropouštěli do světa takové články na oslavu Husovu, jaké propustili letos — neboť kupit frázi na frázi není žádnou osvětou, jako se to dělo letos, neslouží jim nikterak ku cti.

»Čas«, orgán pokrokářů, věnoval oslavě Husově v čísle 184. dne 6. července úvodní »sloupeček« — ale bez nadpisu a bez knůtku. Illuminaci odbyli pokrokáři s pastory večer, den před vydáním »Času«. Avšak, mám podezření, že i tento sloupeček vyrobil do »Času« některý, vosku rozumějící pastor, který oslavuje v něm Husa, toho Husa, který se postil, který se zpovídal, který přijímal sv. Svátosti a dělal takové věci a nabádal k takovým věcem, které protestantským pastorům jsou solí v očích. Článek počíná slovy: »*Naši* čeští reformátoři vykonali pro církev křesťanskou« atd. a proto mám za to, že článek psal některý pastor,

ti tak začínají, to je jejich vlastenecký český sloh. Neboť, prosím, psát: »Dávat peníze někomu, aby se za mne modlil, není náboženství. Vysmejčovat poutnická místa, není náboženstvím. Odříkávat modlitby hodinu a zas hodinu, není náboženstvím,« tak píši pastoři. Hus na vás, pánové, ten by vám pověděl, co je náboženství, ten Hus, který vroucně se modlil, který měl modlitbu za potřebnou k tomu, aby lid v modlitbě obracel se k Bohu, Matce Boží a byl nábožným. Takovými články oslavují Husa zase pokrokáři a političtí přátelé Masaryka a Machara. Z těch by měl Hus jistě radost. A konečně slovíčko pánům v redakci »Času« ohledně těch poutí. »Pánové, kdo vedl první poutníky na pout do Kostnice r. 1868 na uctění Husa? Vy nevíte, že to byl pastor B. Fleischer. A kdo k této pouti vyzýval, Sladkovského, Baráka a Sabinu k ní nabádal? Vy nevíte, že to byl pastor Benjamín Košut? Tady to máte černé na bílém a o provedení důkazů se můžete přihlásit, já vám je podám a opět černé na bílém — pro případ, kdyby vás někdy zase napadlo psát proti »vysmejčování« poutnických míst. Jste spokojeni? Ne-li, přihlašte se.

»Venkov«, orgán české strany agrární, nedal se letos také zahanbiti a v čísle 160. ze dne 9. července přinesl článek od Karla Hevery pod nadpisem »6. července v Kostnici«. Článek ten je vlastně cestopisem s kouskem historie. Ale ta historie! Že se dnes tito pánové už nestydí psát věci dávno vyvrácené, opravené a na ně se ještě podepsat! — Husův průvodní list nazýván zde »bezpečným« doprovodem krále Sigmunda, ačkoliv to byl jen *list cestovní, nic nezaručující.* A také povídání, že den Husův byl v kalendářích jako svátek zanesen, není pravda a jiných věcí více. Jinak cestopis tento, kdyby do něho nebyly vpleteny »historické« nepravdy, je bezvýznamný. Za to však, v čem opatrní jsou redaktoři »Venkova«, aby s příliš okatým vystupováním k oslavám Husovým ve článcích nepobouřili proti sobě selský lid, v tom jinak jednají jejich stoupenci-řečníci při oslavách Husových — ti mluví od plic. Tak na př. jakýsi pan R. Malina při schůzi na oslavu Husa v Hlinsku, kde pořádána schůze omladinou selského dorostu, mluvil zcela zjevně a takto: »Význam Husův spočívá pro nás *ne snad v jeho učení,* nýbrž v jeho ušlechtilé povaze, v mohutném zápalu pro spravedlnost atd.« Zkrátka fráze. Kdyby ten pán otevřel si aspoň dějiny protestanta Palackého, jak ten tam, jako historik, povahu Husovu vylíčil: jako nesnášenlivce a neústupníka, v němž ctnost pokory neshledal, — neužil by p. Malina o Husovi takových slov. Dobře ještě, že lid čte o Husovi více, než mu toho napovídají takovíto řečníci a činí si úsudek o Husovi sám ze spisů autorů, kteří fráze o Husovi nemilosrdně potírají a mluvky takové usazují do kouta, kam patří.

»Právo Lidu«, ústřední orgán československé socialně-demokratické strany dělnické, přišlo ke dnům Husovým s článkem, nadepsaným: »1415—1915« poněkud pozdě, ale přišlo přece — dne 9. července. Socialní demokraté Husa si nedají vzít. V článku se uvádí: »Socialně-demokratické dělnictvo české jako každého

roku vzpomínalo na svých shromážděních památné doby Husovy a hrdinské smrti kostnické oběti středověké klerikální tyranie . .« a v tomto tónu to jde dále.

Socialní demokraté, alespoň vůdcové socialních demokratů, jsou obyčejně nevěrci, kteří nemají náboženství a ku podivu, k Husovi se hlásí a Husa si přisvojují. A přece Hus byl i přes své některé bludy člověk věřící, který pevně se držel apoštolského vyznání víry. A jak nenáviděl nevěrce, mohou se socialní demokraté dočísti v jeho Výkladu desatera v kapitole 39., kde posuzuje nevěřící lidi a píše o nich, že třebas takoví byli šedivými, »v duši jsú usrané dietě«. A v kapitole 40. svého Výkladu desatera Hus pevně nabádá, aby lidé chodili do kostela na mši svatou a zle horlil »na sváteční lenochy«, kteří zameškávají kázaní a mši svatou, kteří »žerú nesvětiece svátka«. Než, social. demokratům při oslavách Husa to nevadí, aby se také u jeho hranice trochu neohřáli a tu a tam některého Husova nadšence nezískali do své organisace. K tomu všemu musí sloužiti dnes Hus. Každá protikatolická strana hledí za jeho oslavy chytat lidi, vodit je do organisace a nastavovat jim kasy »pro účely strany«. K tomu jim slouží Hus.

»Havlíček«, orgán našich volnomyšlenkářů, přinesl v čísle 6. ze dne 6. července článek na oslavu Husa z péra volnomyšlenkářského klerikála, Ph. Th. doktora Frant. Loskota — odpadlíka, pod nadpisem: »Mistr Jan Hus«. Tentokráte v tomto článku byl Loskot upřímným a volnomyšlenkářům — pokud se to alespoň ve volnomyšlenkářském listu dalo — podal před oči tuto fotografii Husa: »Je možno tvrditi, že Hus byl člověkem středověkým? Ano! Podívejme se na jeho fysiognomii: je táž, jako mají jiní šlechetní lidé v jeho době! Navádí lid *k zbožnosti a mravnosti*, za jejíž zdroj v jeho době byla považována víra a náboženství; chce, aby lidé byli *křesťany*, pravými křesťany podle evangelia. Důležitou složkou jeho působení jest snaha o reformu církve; chce míti církev nejčistší, nejkrásnější, svatou. Opravdu snahy Husovy jsou — středověké.« — A nyní to skvostné doznání, v němž Loskot sděluje, jakou on a jeho volnomyšlenkáři mají snahu a cíl. Píše: »*Jak zcela jiné jsou snahy naše, lidí moderních.* I když na př. voláme po mravnosti, lišíme se od Husa ve věci podstatně, *neboť nezakládáme mravnost ani na víře, ani na náboženství.* Usilujeme o mravnost racionalistickou (rozumově zdůvodněnou).« — Tady volnomyšlenkářský klerikál, theologie dr. Loskot doznal, že jemu i jeho partaji nejde o zbožného, ač v mnohých věcech z pýchy a domýšlivosti pobloudilého Husa, ale že jemu i jeho partaji je Hus záminkou k rozumování proti církvi — a že jemu a jeho partaji nejde o mravnost na základě náboženském, nýbrž o mravnost bez základu náboženského a bez víry. Na tyhle své oslavovatele kdyby se mohl tak Hus podívat, co by jim řekl? On, který pevně se držel apoštolského vyznání víry a za »falešné křesťany« prohlásil ty, kteří víry nedbají. — Jakou pochvalu za náboženské poznání Husa a podání jeho povahy náboženské sklidil pan doktor Loskot od nevěřících volnomyšlenkářů, dnes nám ovšem nepoví.

Socialně-demokraticky husitské »Plameny«, u kterých redaktoroval svého času také socialně-demokratický klerikál a odpadlík Jaroslav Rouček a které řídí dnes nějaký pan Hnátek a které s husitským bramarbasmem před třemi lety začly vycházet, letos zmohly se dne 6. července v čís. 23 na tak ubohý oslavný článek Husa, že to u bedlivého pozorovatele tohoto listu, »sloužícího osvětě a vzdělání lidu«, budí opravdovou veselost. Článek má nadpis »Husitism našich měšťáků«, v němž Hus zůstal naprosto nepovšímnut a řezán v něm na třech sloupcích čáslavský purkmistr, mladočech dr. Jan Zimmer za to, že se opovážil s městskou radou vydat vyhlášku o svěcení děkanského, nově opraveného chrámu Páně a o přivítání Jeho Exc. ndp. biskupa dr. Jos. Doubravy. O Husovi neměl pisatel do »Plamenů« patrně co psát a článek být musil, tedy co platno, chytil se místo Jana Husa Jan Zimmer a redakční reputace »Plamenů« byla zachráněna. Škoda, že pisatel onoho článku se nepodepsal, abych věděl, s kým mám tu čest, byl bych mu věnoval více pozornosti, ale takto mne zbavil povinnosti, abych jeho článek bral vážně. Stačí, když uvedu z článku titulatury a pozoruhodné výlevy pana pisatele: »děti svoje vychovávají v bigotnosti«, »otročí římskému duchu«, »Zimmrové dělají paskvil ze vzpomínek národa«, »výhonky bařtipánství« atd. Slavná redakce, či pardon! pane Hnátku, takhle se nepíše! Fuj!

»Národní Obzor«, který přivedl na svět před pěti lety pan velkonakladatel B. Kočí a po jehož velkonakladatelství ujala se listu jakási lidově nakladatelská společnost s ručením omezeným, vyrazil do světa dne 8. července v č. 30. také s článkem »Hus«. Kdo článek psal, to se neví, ale podle obsahu buď socialní demokrat nebo volný myšlenkář s voltairovskou maskou. Už začátek článku jest hezký a napovídá všecko, s čím se v článku můžeme shledati. »Uctíváme-li Husa,« čtu v »Národním Obzoru«, »bojujeme proti klerikalismu. Otázka klerikalismu zní nám tak: uznáváme *náboženství*, ale rozeznáváme od něho *církevní stránku.*«

Tedy pánové z »Národního Obzoru« používají oslav Husových, aby mohli potírati katolictví a otázka náboženská — podle jejich »rozumu«! má býti mimo církev, to jest, páni obzoristé chtějí *náboženství — bez církve!* Jak na tenhle chytrý nápad přišli, jest opravdu hádankou — víra bez církve! Tohle zde ještě nebylo; na to by si měli pánové z »Národního Obzoru« vzíti patent. Ach, pardon! já zapomněl, vydavatelstvo »Národního Obzoru« je společnost s »omezeným ručením« a tudíž není jisto, ručí-li vydavatelstvo za to, co píše jeho slavná redakce. Patrně se tedy jedná o fráze a o nic více; proto ta logika, že může býti také nějaké náboženství bez církve — je logikou, s níž možno dobře prosperovati nikoliv v listu, který nese hrdý název »Národní Obzor«, nýbrž v »Humoristických Listech« . . . A k tomuto rekordu pánům redaktorům i s jejich odpovědným redaktorem, obzoristou Františkem Krausem, dovoluji si gratulovati. Odkládám »Národní Obzor«, neboť nelze bráti jeho sloupce vážně, když hned prvních několik slov vyznamenává se takovou nehorázností, že posuzo-

vatel neví, má-li se nad ní zlobit nebo se jí smát. »Pánové z »Národního Obzoru«, neumíte-li v době oslav Husových něco moudřejšího napsati, takovýchto článků nechte, to bude jistě rozumnější, než to omezené ručení vašich pánů — Husa takhle nepozvednete a husitismus také ne!

»Hlas z Venkova«, bývalé to »Lounské Hlasy«, jako agrárnický a neodvislý list, zachoval se více než neodvisle a přinesl k oslavě Husově v č. 2. ze dne 8. července článek s tímto více než karakteristickým, ale pro oslavovatele Husa málo vábným a milým nadpisem: »Památce největšího Čecha rozkolníka!« Článek opět není nikým podepsán. Patrně byl slátán od více hlav s rozmanitými názory a gusty najednou — a podle toho také vypadá. »Hus« podle rozumu pisatelů článku »nebyl kacířem, ale byl rozkolníkem.« A velice komicky na člověka působí, když ve článku uvedeném se dočítá, že Husa možno ohledně pravdy porovnat s Kozinou a Kubatou, poněvadž prý byl ze selského rodu. A co na tento článek »Hlasu z Venkova« mohu odpověděti? Nic než tolik, že snad tento článek psal snad také nějaký Kozina, který by udělal dobře, kdyby si hleděl opratí a pluhu — to by mu svědčilo — a novinaření na oslavu Jana Husa nechal býti, neboť, porovnávat Husa s Kozinou může jen někdo, kdo nikdy se nedověděl, kdo byl Hus a o Kozinovi toho věděl právě tolik jako o Husovi. Puntík.

»Osvěta Lidu«, orgán pardubických pokrokářů, které vede pan Alois Hajn, raduje se v článku »Rozvoj Husových oslav« v čís. 82 ze dne 8. července z toho, že také socialně-demokratičtí internacionálové budou k roku 1915 pro oslavy Jana Husa pracovat — třebas samostatně bez měšťáků (jako je na př. p. Alois Hajn, neboť toho socialní demokraté za proletáře nepovažují). »Pro organisaci oslavné práce — podotýká p. Alois Hajn v »Osvětě Lidu« — jest to důležité, neboť bude tu vedle oslavného Komitétu Volné Myšlenky a Výboru reformované církve, třetí větší součást pokroková pro oslavu Husova roku«. Tedy, vysvítá z toho, že pro oslavu Husovu r. 1915 octli se i socialní demokraté — vyložení odpůrci »klerikalismu« (ovšem toho katolického) mezi klerikály »reformované církve«, to jest: mezi helvety! Můžeme se tedy k roku 1915 těšit, k oslavě Husa spojí se všichni: pokrokáři, nevěrci, národní socialisté, helveti a kdož ví, kteří ještě, a oslava tato, podle všech zjevů již dnes se objevujících, nebude ničím jiným než demonstrací proti katolické církvi a proti těm, kdož nepotáhnou s demonstranty za jeden provaz. Končím.

Co psáno bylo v ostatních týdennících, čtrnáctidennících a měsíčnících v letošním měsíci červenci, nebylo nic jiného než odvar ze všech zde uvedených hlavních — »husitských« — listů českých, jejichž redakcím my katoličtí klerikálové ležíme v žaludku — a proto zmiňovati se o tom, bylo by opakování toho, co již bylo pověděno. Počkáme tedy, až jestli panstvo ode dneška za rok přijde proti nám a »k oslavě Jana Husa« s něčím jiným a novým — potom i jim budeme odpovídati. Prozatím máme náš rozhled po časopisectvu Husa oslavujícím za ukončený.

Leopold Kolísek.

Nástin životopisný. Napsal ALOIS DOSTÁL.

Mnohokráte v poslední době prolétlo nejenom ve vlastech československých, ale i dále světem jméno Leopolda Kolíska a téměř vždycky to bylo při nějakém kultu Marianském. Buď noviny přinesly vyzvání k pouti do Lurd, buď vyšla kniha o poutním tom místě Marianském, buď poděkování poutníků svému vůdci, buď oznámení o vydávání měsíčníku »Růže Lurdské«, a při každém tom podniku vyskytá se jméno Kolískovo. Tu zajisté už mnohý se tázal v duchu i slovy: »Kdo jest onen Kolísek, vroucí ctitel Marianský, vůdce poutníků, spisovatel, cestovatel?«

Za tou příčinou uvádím tuto životopisnou staf.

Leopold Kolísek narodil se dne 14. listopadu 1859 v Protivanově u Boskovic na Moravě. Otec slul František, matka Marianna. Rodiče ti byli nezámožni, Kolísek měl domek a tkal plátno a kanafas. Měli 12 dětí.*) Z těchto dvanácti dětí vystudovalo šest na kněze.**) Otec byl také zpěvákem a trumpetistou na kůře. Nejdříve z toho rodu studoval František a ten také vydatně pomohl ostatním. Jeho učitel, poznav vlohy žákovy, přičinil se, aby byl dán do Prostějova do hlavní školy, potom studoval realku. V Prostějově viděl jako žák primici P. Frant. Schneidra (nyní v Olomouci) a to ho tak dojalo, že se ustanovil také býti knězem. Ale musil prodělati trnitou cestu chudých studentů. Tehdejší bohoslovec P. Frant. Korec (nyní děkan v Urbanově u Telče) připravil ho o prázdninách v latině, že mohl podniknouti hned zkoušku do druhé latinské v Brně. Týž Korec zjednal mu také dobrodince, a to továrníka Rudische, jednoho z prvních vlastenců brněnských. Tam byl vychovatelem dítek a studoval při tom s vyznamenáním.

František pozoroval dobře bratra Leopolda, jak za stavem dělá plátno, a že by se rád také učil. Leopold ve volné chvíli modeloval, tak udělal kdysi z bláta sochu sv. Jana Nepom., jejž často viděl na pobočním oltáři v kostele, kde denně ministroval, a na návsi, kde socha téhož světce stála. Leopold dal si svůj podařený výrobek sušiti do tak zvané »kapličky« v kamnech. František, tehdy sextán, usuzoval, že by bratra bylo škoda ke tkalcovině, ujal se ho a do Brna jej vzal. Student něco dostal z domova, něco mu poskytoval František z hodin (student studentu) a tak Leopold nastoupil na dráhu za bratrem. Sám už také ve třetí třídě dával hodiny a dostal stipendium po kanovníku Vokřálovi 42 zl. ročně.

*) František, Vincencie, Marie, Antonín, Leopold, Josef, Jenovefa, Filomena, Alois, Ignát, Karel a Jan.

**) František († 1906), farář na dómě v Brně, Leopold, farář v Blánsku, Alois, profesor náboženství v Hodoníně, Ignát, farář v Milonicích u Bučovic, Karel, prof. na kadetní škole v Štýrském Hradci, Jan, kaplan v Dolních Loučkách. Svého času illustrované listy přinesly obrázek, jak matku obklopuje šest statných mužů kněží, což budilo sensaci. Z toho rodu ještě pocházejí: Ignác Nejedlý, úředník v Brně, Ludvík Kirsch, profesor náboženství ve Znojmě, Bohumil Kolísek, kaplan v Hodoníně, František Kolísek, právník v Praze, František Harda, profesor filosofie v Přerově. Rod ten vydal mnoho inteligentů a zvláště kněží.

Za stejných okolností do Brna přišel třetí bratr Alois, jejž František podporoval mnohem vydatněji, neboť Leopold se už živil sám. Dával hodiny ještě jako bohoslovec semináře, kam za ním žáci chodili, a činil tak k vůli mladšímu bratrovi. Tak podporoval sourozence jako kaplan v Tišnově a v Brně. Zde pak si vzal Aloise k sobě a později r. 1883 po smrti otcově jako vikář na dómě, maje větší byt, zavolal k sobě matku a ještě tři mladší bratry, Ignáce, Karla a Jana. Želel toho, že se nestal sekretářem biskupa Dr. Frant. Sal. Bauera, měl na to naději, ale jako vikář mohl se lépe starati o rodinu, o bratry na studiích. Leopold byl právě v alumnátě v druhém ročníku. *)

Matka Kolísků zemřela r. 1905 ve věku 72 roků.

Leopold Kolísek absolvoval české gymnasium a bohoslovecké učiliště v Brně s výborným prospěchem, na kněze posvěcen byl roku 1885 a hned se stal kaplanem v Kuřimě, kde velmi zdárně působil, podobně v Mrakotíně u Telče a od roku 1888 jako administrátor v Dolních Loučkách, kde byl nucen rázně obhajovati zájmy farního beneficia a kde kostelu dobrovolnou sbírkou mezi osadníky pořídil potřebná roucha bohoslužebná. Na to byl kaplanem v Předklášteří a Tišňově, kde se staral o veřejnou městskou knihovnu a zasadil se o vymýtění z ní spisů protináboženských a nemorálních, které dobrými knihami nahradil. Zde také zavedl májovou pobožnost. Přešel do Olší, kde věnoval veškerou péči chrámu a jako zde ustanovený farář (od r. 1891) chodil dům od domu, aby prosil za milodary pro kostel. Tomu dílu se dařilo, sebral tolik, že mohl koupiti nové varhany, kostel byl krásně vymalován, novým vchodem opatřen a vnitřní jeho zařízení bylo obnoveno. Po pětiletém působení v Olší stal se farářem v Předklášteří, posléze v Blansku.

V Předklášteří přičinil se o znovuzřízení a obsazení kláštera Cisterciátského. To stálo mnoho práce a bojů, neboť někteří nepříznivci se stavěli na odpor, aby dříve klášterní chrám byl opět popuštěn klášteru. Za tím účelem podány protesty ke všem instancím a brojeno také proti faráři, že něco podobného dovoluje, ano podporuje. Než oproti všem bojům pomocí Kolískovou cisterciátský klášter v Předklášteří znovu zřízen.

Druhou starostí jeho bylo opraviti chrám Páně. Než žádosti za řádnou opravu oddalovány a odmítány, i chopil se farář Kolísek díla sám, podniknuv zase dobrovolnou sbírku, která vynesla 11.000 K. Nyní teprve došla zemská subvence 4000 K., státní 3000 K a za ty peníze náležitá oprava provedena.

Mimo to v Mezihoří zásluhou jeho postavena větší kaple se sochou Panny Marie Lurdské, ve Stránově pak opraven hřbitov, všechno dobrovolnými sbírkami, k nimž ovšem Kolísek přispíval na prvém místě. Faru a při ní zahradu zvelebil zase nákladem vlastním.

---

*) Zmiňuji se obšírněji o tomto nejstarším Kolískovi, abych ukázal jeho obětavost a starostlivost o rodinu, o mladší bratry, z nichž pět podporoval na studiích.

Vedle duchovní správy Leopold Kolísek působí také zdárně ve škole, ano po čas churavosti katechety v Tišnově učil ve všech třídách měšťanských a v obou obecných školách, začež se mu od bisk. konsistoře a c. k. okr. školní rady uznání dostalo.

V Kuřimě a Tišnově založil »Cyrillskou jednotu« pro pěstování kostelního zpěvu, v Tišnově byl jednoty oné jednatelem a za horlivé zásluhy jmenován čestným členem. V Jednotách těch soustřeďoval všechny hudební a pěvecké síly v místě. V Předklášteří Jednota byla, i hleděl ji udržeti a zvelebiti.

Leopold Kolísek staraje se o duševní blaho svých osadníků, pořádá pro ně misie, zasahuje do spolkového života, už v Tišnově byl jednatelem katolicko-politické jednoty Brněnské, později předsedou této jednoty pro okres Tišnovský. Působí tedy i v životě veřejném. Při jakýchkoliv volbách, v organisacích, při tříbení stran, při ruchu politickém, je pro celý kraj jedním z nejlepších důvěrníků a pracovníků. Počíná si opatrně, neohroženě, nedá se ubít, ač nastavuje prsa v prvních řadách.

Kolísek má velikou zásluhu o »Apoštolát«, který roku 1905 konal slavnostní schůzi v Předklášteří se značným zdarem.

Leopold Kolísek je také literárně činným, a to v oboru homiletiky, křesť. apologetiky, cestopisů, kritiky a pod. V drobných feuilletonech, hlavně v »Hlase« a »Moravské Orlici« uplatňoval kdysi svůj humor, psal četné články a dodával různé příspěvky do »Blahověsta«, »Kazatele«, »Rádce duchovního«, do »Vlasti« kritiky, do »Vychovatele«, »Dělnických Novin«, »Růže Dominikánské«, »Školy Božského »Srdce Páně«, do »Obzoru«, olomouckého »Míru«, »Čecha« a jinam.*)

Homiletické práce jeho jsou postní kázání »Kristus zraněný — duše zraněná«, kázání lurdská, májové úvahy »Ave Maria« — »Zdrávas Maria«, 31 rozjímání (v Brně r. 1893).

Jsa farářem v Olší u Tišnova, ve volných chvílích sbíral vhodné příklady Marianské. Věděl ze zkušenosti, jakož i vypravování svých rodičů, že kázání působí dobře tenkráte, když je doloženo vhodným příkladem. I vznikla v něm myšlenka, vydati takové příklady Marianské. Tak vzniklo krásné dílo o dvou dílech: »*Blahosl. P. Maria v příkladech*« (r. 1893). Každý díl obsahuje na 400 Marianských příkladů.

Jiné dílo jeho sluje *Příklady Eucharistické*« čili »Velebná Svátost Oltářní v příkladech« (r. 1895). Obsahuje na 400 vhodných příkladů. Prameny všech těch příkladů jsou uvedeny a zaručeny.

Tyto spisy zvláště přicházejí vhod kazatelům a katechetům. Že se potkaly s dobrým výsledkem, dosvědčuje to, že prvý díl Marianských příkladů a Příklady Eucharistické jsou úplně rozebrány.

O klášteře cisterciátském v Předklášteří napsal tři brožury: »Klášter Tišnovský«, »Brána nebeská — Porta coeli«, (název to cisterciátského kláštera v Předklášteří) a »Slavnostní dni v Předklášteří«, jednající o jeho obrození.

*) Píše také pod pseudonymem Prav. Horský.

Při založení a vedení listů »Obrany« a »Ochrany« v Tišnově, týdenníku to pro okresy Tišnov, Bystřice atd., pomáhala Kolískova zkušená ruka, obezřetná rada a nadšená součinnost.

Při Leopoldu Kolískovi vzniknul u nás název »lurdské literatury«, kterou důkladně spracoval v některých spisech a podává nadále ve zvláštním časopise.

Čím nejvíce známým se stal, jest pořádání a vedení poutí do Lurd a do Říma. Už r. 1896 byl s bratrem Františkem v Lurdech. Tu vznikla v něm myšlenka, aby i jiní a to společně do Lurd z Čech a Moravy putovali.

I vedl do Lurd poutníky třikrát v r. 1903, 1907 a r. 1911, letos pod protektorátem Jeho Eminence kardinála Lva ze Skrbenských. Co taková pout stála práce, jednání, obtíží, aby se zdařila, aby byl každý spokojen! Při první pouti byli 363 účastníci (Moravané, Češi, Uherští Slováci), při druhé 370. Pouti ty měly veliký úspěch, všichni poutníci byli nadšeni a ve víře utvrzeni. Kult Marianský byl jimi posílen, každý účastník se stal horlivým ctitelem Marie Panny.

Pouti tyto Kolísek popsal ve spisech: »Lurdy a pout do Lurd r. 1896 konaná«. (Str. 237, cena 2 K 40 h.) »První česká pout do Lurd r. 1903« (cena 1 K 30 h, rozebráno) a »Druhá česká pout do Lurd r. 1907« (cena 1 K). Spisy ty jsou psány lehkým srozumitelným slohem a illustrovány. K nim pojí se »Kázání konaná o pouti do Lurd«. (Cena 80 h.)

Již dříve Cyrillo-Methodějské dědictví v Brně v náklad svůj přijalo a v tisících exemplářů rozšířilo Kolískův spis »Lurdy«, jímž důstojnost tohoto slavného poutního místa u nás vešla u větší známost a úctu. Následovala kniha »Zda věřiti Lurdům« (r. 1900). Tento spis byl přikládán k »Hlasu« americkému, odběratelům jako premie. K této »lurdské literatuře« náleží i spis »Lež a pravda o Lurdech«. (Cena 24 h.)

Spis »Druhá pout do Lurd« je cestopisný popis poutního místa, obsahuje i projevy poutníků, zpěvy poutní a tak se výborně hodí i k následujícím návštěvám Lurd. Ku konci připojena »Píseň lurdská« s nápěvem o 60 slokách:

»Kde v údolí ku řece hora má sklon,
všem poselství andělské zvěstuje zvon:
Zdrávas, zdrávas, zdrávas Maria,
zdrávas, zdrávas, zdrávas Maria!«

Roku 1908 při jubilejní pouti do Říma byl Kolísek duchovním vůdcem poutníků. Tuto pout rovněž popsal a následujícího roku vydal spis »Jubilejní pout Moravanů do Říma r. 1908«. (Cena 1 K 25 h.) Je to zase zajímavý, illustrovaný cestopis, jejž doplnil římskými kapitolami a motivy Karel Bezstarosti prosou i veršem. Ku konci je seznam poutníků.

Nutno dodati, že Kolísek všechny tyto spisy vydává nákladem vlastním, že se stará o jejich rozprodej, aby aspoň částečně kryl náklad, že i za cenu poloviční je dává, což spojeno s mnohými obětmi. Všem spisům svým zjednává konsistorní

stvrzení, dává je tisknouti vkusně, na pěkném papíře a se slušnou úpravou. Poutníkům do Lurd a do Říma jsou milou upomínkou.

Aby se známost Lurd v našich vlastech udržovala a šířila, vydává Kolísek na druhý rok měsíčník »*Růži Lurdskou*«. K tomu přiměl ho vůdce německých poutníků z Vídně a Lince, poukazuje, že takový list už vydává P. Bernard Jan, katecheta v Linci, a to »Lourdes-Chronik«. Kolísek dlouho váhal, až se přece k tomu po náležité úradě odhodlal. Podnik měl výsledek překvapující. List záhy došel obliby a za půldruhého roku čítá 3300 odběratelů.

Druhé české pouti do Lurd súčastnila se zbožná poutnice Anna Springerová, hospodyně u far. Fr. Šafránka (nyní na odpočinku v Rychnově n. Kn.), ta byla svědkyní nadšení i všeho toho, co v Lurdech se děje, i pojala zvláštní úmysl, který sdělila p. Pavlu Rozinkovi, zámeckému faráři a kons. radovi na Skalce u Dobrušky, velikému podporovateli kultu Marianského, aby totiž i náš národ věnoval dar do svatyně Lurdské, na př. mosaikový obraz, že by hned složila na něj dar 400 K. Dp. Rozínek věděl, na koho se obrátiti, dopsal Kolískovi, aby se zahájila sbírka. Vyšlo provolání s krátkými dějinami Lurd a dary se počaly scházeti na votivní dar národa československého. Sebráno přes 33.000 K, za něž zbudován v růžencové basilice v Lurdech mosaikový obraz Nanebevzetí bl. P. Marie a mosaiková výzdoba celé této kaple, která nyní nazývá se kaplí českou. Že se tato činnost tu a tam potkala s neporozuměním a odporem, snadno každý pochopí, ale Kolísek nepovolil. Ovšem nejvíce přispělo československé duchovenstvo. Vlastní původkyně daru dlouho nebyla známa veřejnosti, neboť si tak přála, až po smrti její († v květnu 1908) jméno její vyzrazeno.

Tento votivní dar našeho národa představuje od apoštolů obklopený prázdný hrob, kdežto nahoře uprostřed nejsv. Trojice a andělů vznáší se milostná korunovaná P. Maria. U vrchu je nápis s českým věnováním: »Panně Neposkvrněné — národ český« a znaky koruny české. Obraz*) ten byl u přítomnosti českých poutníků 8. září 1907 slavnostně posvěcen. Před svěcením zapěn sbor složený P. Janem Kolískem. Svěcení byl přítomen také biskup tarbsko-lurdský Fr. Schoepfer se svým sekretářem. Následovala pontifikální mše, při níž pěvecký sbor zpíval Musilovu mši, již sám mistr na varhany doprovázel a od Dvořáka »Zdrávas buď, Boží Rodičko«. Sbírka obnášela dle konečných účtů 33.786 K. Mosaika stála 29.450 K, plán 300 K, malířům 2600 K atd.

Leopold Kolísek prostřednictvím svého bratra Aloise, který v Římě studoval (1893), povzbuzen byl od hraběte Aeguadernia, předsedy výboru pro zřízení náhrobku Piu IX., aby se ujal tak zvané duchovní pouti do Lurd, což tento také učinil. Tuto pout koná ten, kdo se myslí, přáním, srdcem, modlitbou a nějakým dárkem spojí s poutníky, kteří v r. 1909 chvátali do Lurd. Almužna se vybírala 5 až 10 haléřů (ovšem bez omezení vyšších darů),

*) Nákres národních vzorků zhotovil Jan Köhler.

které se užilo k rozšíření víry k činům křesťanské lásky. Při audienci u sv. Otce, při níž byli čtyři bratři, odevzdal Leopold 6000 lir ve zlatě jakožto výsledek té »duchovní pouti«, později pak poslal ještě 8000, tedy celkem 14.000 lir k témuž účelu.

Kolísek vyvolal též akci »Kněžského domu v lázních luhačovických«, na niž sbíral příspěvky mezi duchovenstvem, provolání psal, prosil, upomínal, až se toho chopil zvláštní spolek. Prvenství však náleží Kolískovi.

Jako znamenitý řečník mluvil nejenom v organisacích, kázal poutníkům Lurdským, ale i o slavnostích a poutích na Tišnovsku a v sousedních okresích, při svěcení kostelů, křížů, škol a soch. Kázání svá, jak uvedeno, vydává tiskem.

Za mnohostranné blahodárné působení byl Kolísek často vyznamenán. Tak jej Tom. Gaburri, biskup v Loretě, vyznamenal (r. 1894) úřadem čestného kaplana sv. domku Loretánského. Dne 15. září 1909 jmenován čestným kaplanem basiliky Lurdské. Od sv. Otce dostal (r. 1908) s bratrem bronzové hodinky za sběratelskou práci při duchovní pouti do Lurd. Za misie, za práce v apoštolátě se mu dostalo od představených uznání; po první pouti do Lurd jmenován auditorem biskupské konsistoře, taktéž po druhé pouti se mu dostalo lichotivého přípisu. Roku 1908 jmenován konsistorním radou.

Mimo to došlo ho po všech těch poutích vždycky mnoho uznání a díků, jichž některé podává na ukázku v díle: »Druhá česká pout do Lurd« na str. 122—185.

Nežije tedy Leopold Kolísek, tento syn naší sesterské Moravy, marně, ale působí dle sil svých na šíření a povznesení Marianského kultu v československých zemích; právě letos vykonal za přítomnosti našeho Arcipastýře třetí pout do Lurd. K další činnosti přejeme mu mnoho zdaru.*)

Životem . . .

(Ghazel)

Životem po stopách andělů tiše jít,
před světlem bolesti v úsměvu sladkém skrýt,
každé své slovo vždy v rozkošnou růži
na rtech v ústrety bližnímu proměnit,
zasadit do zahrad líbezné květy:
Do srdce lásku a do duše velký cit....
Vznešený mistře! Ty tak jsi nás učil,
zářil nám na cestu z očí Tvých čistý svit,
kde Ty jsi mluvil, tam lilie kvetly,
zápasů, bídníků nebylo více zřít;
okovy otrokům padaly s rukou,
na místo kletby, svět žehnání slyšel znít...

*) Časopis »Vlast« přinesl již mnoho životopisů moravských kněží, což jest neklamným znamením, jak si Moravy a tamní národně-katolické práce vážíme a jak ji oceňujeme. (Pozn. red.)

Modlil's se — z azuru kanuly květy:
Zaplakal lakomec v zamčeném domě skryt,
ledová srdce se měnila v slzy,
zemřít jim útěchou bylo a cílem žít.
Andělé poháry milosti za Tebou nesli . . .
— — — — — — — — — — — — —

Pane! Proč dali Ti se žlučí ocet pít?
Neměli vody? Snad! Neměli vína?
Pane! Což museli srdce Ti otevřít?
Chtěli snad pro svoje kamenná srdce
úžasné bohatství lásky si z něho vzít?
Odmítl's královskou korunu, Kriste!
Hle! Jak Tě zbožňoval, miloval ten Tvůj lid!
Odpusť mu! Zlata a rubínů neměl,
věděl, že nad rubín krev Tvá se bude rdít,
věděl, že na místo vzácného zlata
trní a ostny Ty raději budeš chtít — — —
Krvavé růže a trní my našli
po cestách, kudy Ty pod křížem musel's jít.

Jos. E. Říha.

Přípravy naše a různých jiných stran na r. 1915.

Ottův Slovník naučný, článek Jan Hus (str. 781, 872), — **Petr Chelčický a Slovník naučný** (str. 968.). — Dr. Ant. Lenz byl pro své působení v otázce husitské od liberálních učenců našich zuřivě pronásledován, hanoben a špiněn. Leckdy byl proto při návštěvě u nás sklíčen, takže jsme ho musili těšiti a posilovati, ale výsledek myšlenek jeho vyzněl na konec v ten rozum: »Kdekoliv vidím, že jest matka moje církev hanobena a tupena, já mlčeti nemohu a musím přistoupiti k její obraně.« Dle těchto zásad rozebral Dr. Ant. Lenz ve XIII. roč. »Vlasti« na stránkách nahoře uvedených oba články i o Husovi i o Chelčickém.

Dr. Ant. Lenz si pochvaluje, že v Naučném Slovníku ve článku o Husovi neshledáváme obligátní fráse, že jest Hus mučenníkem za pravdu, aniž té téměř 500 let staré lži, že byl od sboru Kostnického nespravedlivě odsouzen. Ale jsou v článku tom mnohé věci, s nimiž Dr. Ant. Lenz s autorem článku n. souhlasí, ani co se týče jistých fásí života Husova, ani co se týká výkladu o jeho učení.

Není nám možno o všem se rozepisovati, my zde zaznamenáme jen něco.

Dr. Ant. Lenz tvrdí, že heresie Husovy klíčily četbou filosofických spisů Viklefových a že Hus, byv takto připraven osvětou filosofie Viklifovy, dal sobě otevříti oči na dobro jeho spisy theologickými a ssál z nich domnělou haeresi svou, i neměla všecka tak zvaná husitská reformace východu z hlavy Husovy, ale že je všecka naprosto cizácká:

a) kde učí Viklif v souhlasu s katolickou věrou, tam je s katolickou církví za jedno také Hus;

b) kde jsou zásady reformace Husovy bludné, kacířské neb pohoršlivé, jsou vesměs také ve spisech Viklefových i podstatou i formou;

c) množství deviac Viklifových marně bychom hledali v Husovi, snad proto, že neměl dosti prázdného času, aby se do všech propastí bludů Viklifových byl mohl zabrati. Sem náležejí bludy Viklifovy kosmologické, antropologické, christologické a z části také mysteriologické.

Na základě rozsáhlých studií dovoluje si Dr. Ant. Lenz tvrditi, že všechen na bludné cestě kráčející Hus jest plně a nezkráceně ve Viklefovi a Viklif v Husovi, jen že nedokonale.

V dalším praví Dr. Ant Lenz (str. 783.), že jest podlou lží tvrditi, že byl Hus na udání falešných svědků odsouzen a že jest lží 500 let starou, jakoby doktoři boh. fakulty v Praze byli ve věci Husově tvrdili, že papež a kardinálové jsou celou církví.

Dr. Ant. Lenz autoru v Nauč. Ottově slovníku v mnohém odporuje, v mnohém jej theologicky i historicky opravuje a falešný jeho výklad učení katolického na pravou míru přivádí. Nedostatky autorovy ve věcech theologických jsou všude patrny, což znovu dokazuje a na což již Dr. Ant. Rezek velikou váhu kladl, že nemůže o Husovi správně psáti, kdo není theologicky vzdělán.

Dr. Ant. Lenz trefně obhajuje theologickou znalost arcibiskupa Zbyňka, vykládá význam odpustků a uvádí podstatné momenty, které v životopisu Husově postrádá, ba diví se, proč se v takovém monumentálním díle, jako je Ottův slovník, zamlčuje pravda.

Výklad Dra. Ant. Lenze je klidný, přesvědčivý a člověku plesá srdce, když čte tak výtečné obhájení principu katolického v otázce Husově. Kdo z našinců chce psáti pro r. 1915 buď populární nebo vědecký spis o Husovi, musí použíti ve »Vlasti« článku Fil. Konečného, Dra Fr. Kryštůfka a hlavně a nejvíce Dra Ant. Lenze.

Petr Chelčický a Slovník naučný. Tento článek Dr. Ant. Lenz zcela odsuzuje. Anonymní autor — dle mínění Dra Ant. Lenze asi protestant — nazývá Petra Chelčického jedním z nejznamenitějších myslitelů věku XV. Ale Dr. Ant. Lenz dokazuje, že Chelčický čerpal učení své ponejvíce z Viklifa, z Valdenských a jiných sektářů před ním žijících a končí, že výrok tento jest pouhou a prázdnou liberalistickou a sektářskou frází.

Jako nebyl Chelčický vynikajícím myslitelem, tak nebyl taky theologem a docela ne theologem vyšším než byl M. Jan Hus, jak anonymus v »Ottově N. slovníku« tvrdí.

Autor mluví dále: o hlubokém a charakteristickém pojetí křesťanské lásky se strany Chelčického. Zde Dr. Ant. Lenz rozhodně odporuje a autorovi vytýká, že jednak učení jeho komolí, jednak že špatné stránky Chelčického — jeho lání a nadávání — zakrývá a konečně že učení Chelčického ani dokonale nezná. Dr. Ant. Lenz uvádí, že sám Chelčický by se podivil, jak nedostatečně a bludně o něm píší jeho ctitelové, kteří ho jako modlu vynášejí.

Dr. Ant. Lenz napsal o Chelčickém osm pojednání, anonymus spisy jeho napadá a Dr. Ant. Lenz se brání.

Čím více bude národ náš ve víře klesat, tím u větší vážnosti bude míti Chelčického, tohoto největšího tupitele církve katolické, i jakou útěchou nás to musí naplňovati, že nám Dr. Ant. Lenz zanechal obrannou zbrojnici proti němu a jeho velebitelům.

Mistr Jan Hus. — Napsal Dr. Fr. X. Kryštůfek. Uveřejněno ve XIII. ročníku »Vlasti« na str. 22., 107. a 229. — Dr. Fr. X. Kryštůfek

probírá nejprve podrobně vyšetřování učení M. Jana Husi na všeobecném sněmu církevním a dává k tomu své zajímavé poznámky. Článek vyniká jasným, přehledným líčením. Hus se chtěl s církevními Otci na sněmu hádat a disputovat, a to již sám protestant Palacký zavrhl, nebo každý souzený odpovídá k otázkám ano, ne, a soud s ním v hádky nikdy nevchází. Dr. Fr. X. Kryštůfek uvádí Husovy námitky, rozebírá stížné dopisy jeho do Čech zaslané a s vážným klidem historika je seslabuje nebo ponejvíce docela vyvrací. Sněm Husovi neublížil. Hus vrhl se do záhuby sám.

V dalším článku rozebírá Dr. Fr. X. Kryštůfek učení Husovo. Praví, že Hus popíral viditelnou církev, ničil veškerou církevní ústavu a podvracel veškerou církevní kázeň, vážnost a poslušnost. Třicet zavržených vět Husových se tu v plném znění uvádí.

Úsudek Dra Kryštůfka o Husovi zní (str. 116—117): »Hus jako učenec byl sběhlý v Písmě sv. a Otcích, obratný dialektik a výborný řečník; ale při vší své učenosti neměl důkladných theologických vědomostí, nekonal důkladných theologických studií a nedosáhnul doktorátu theologického, zůstav bakalářem theologie. Hus nebyl důkladným myslitelem, nenahlížel důslednosti svých náhledů, v nichž často ještě se kolísal, a zanechal po sobě soustavu plnou mezer. V tom, co za svoje náhledy přijal, byl nepoddajným a vzpíral se proti každému jinému přesvědčení. Ač konal úkony zbožnosti, neměl přece lásky k církvi, jakožto právní osobě s jejím historickým vývojem, který byl mu zúplna cizím, a postrádal právního církevního citu a smýšlení, proto vyznamenával se neposlušností ke všem církevním představeným, neuznávaje nad sebou soudce na zemi leč Písmo sv., ale jenom tak, jak sám je vykládal. Utrpení sv. Jana Nepomuckého a ztrýznění ostatních prelátů králem Václavem nebylo proti jeho mysli, a on odporoval roku 1401 v domě Pražského měšťana Václava, češíře (hotovitele číší) rozhodně mínění, že pro ony zločiny krále Václava bylo zastaviti služby Boží (čili vydán býti interdikt).

Porovnáme-li Husa s Tomášem ze Štítného, tu převyšuje Tomáš Štítný Husa hlubokostí a původností myšlenek, stkvělou jadrností slohu, a jakkoli nebyl knězem, výtečným theologickým vzděláním, tak že ho můžeme prvním scholastikům středověku po bok postaviti. Tomáše ze Štítného knížky šestery »O obecných věcech křesťanských« obsahují tak krásnou a důkladnou věro- a mravovědu (dogmatiku a morálku), že ani dnes žádný katolický učenec to lépe neřekne.

S úsudkem o Husovi svrchu položeným srovnává se Riegrův Naučný slovník, řka: »Husovi vadila při vší zběhlosti v Písmě sv., ve sv. Otcích a v bohoslovecké literatuře středního věku nedůslednost studií jeho bohosloveckých, pro kterou neprohlížel vždy důsledků každého svého mínění, a jistý druh samolibosti, pro kterýž, aby z jednoho pobloužení znáti se nemusil, ve druhé upadal.«

V dalším probírá zase zcela klidně, jasně a přesvědčivě: »Husovo vystoupení proti odpustkům« a konečně: »Husovo brojení proti duchovenstvu«. Dr. Fr. Kryštůfek tu vad v církvi nezamlčuje, otevřeně o nich mluví, ale rovněž tak otevřeně odsuzuje Husa, který nepracoval o nápravu duchovenstva, ale snižoval je v očích věřících a připravoval o veškerou vážnost, nutnou k zastávání jeho povinností.

Husovo brojení proti duchovenstvu bylo sice předmětem soudního vyšetřování na sněmu Kostnickém, ale proto nebyl odsouzen, nýbrž pro své bludy.

Autor končí: »Bohužel rozesel Hus bouři, a Čechové její ovoce sklidili.*)

Mnoho-li klášterů zahynulo bouřemi husitskými. Píše ve XII. ročníku »Vlasti« na str. 1096—1099 profesor Boleslav Dolejšek. (Dokončení.)

Roku 1421:

Augustiniánů kanovníků v Jaroměři (v květnu), Lanškrouně a Litomyšli, dále v Pivoňce a Šopce u Mělníka. — *Benediktinů* v Kladrubech (v lednu), Sázavě (starobylý klášter, jehož opatem býval sv. Prokop); Vilémově a ženské kláštery sv. Jiří v Praze (nejstarší klášter český, jehož abatyše královny české korunovaly) a v Teplicích. — *Cisterciáků* v Oseku, Sedlci u Kutné Hory (podruhé zpustošen roku 1422), Skalici, Velehradě na Moravě, kde zničena i vzácná knihovna. Téže řehole pobořen klášter ženský v Sezemicích. — *Cyriaků* v Nových Benátkách, Praze a Vorlíce. — *Dominikánů* v Nymburce. — *Františkánů* v Berouně, Kadani, Mostě a Vysokém Mýtě. — *Johannitů* v Kadani a Mladé Boleslavi. — *Křižovníků* v Kouřimi, Klatovech, Litoměřicích a Komenda Křižovníků Pruských v Drobovicích. — *Kartuziánů* u Litomyšle. — *Magdalenitek* v Zahražanech u Mostu. — *Premonstrátek* v Doksanech a Chotěšově (v lednu).

Dále zničeny kláštery *mnichů žebravých* v Kolíně, Pardubicích a Sezemicích.

Pobořeno v celku roku 1421 vůbec klášterů *třicet šest*, z nichž *dva* v Praze.

Roku 1422:

Benediktinský v Ostrově. — *Cisterciátek* v Pohledu (Frauenthal).

Roku 1423:

Johannitů v Českém Dubě. — *Premonstrátů* v Želivě.

Roku 1424:

Dominikánů v Jablonném a Turnově. — *Františkánů* v Turnově.

Roku 1426:

Dominikánů ve Stříbře. — *Křižovníků* v Ústí nad Labem.

Roku 1427:

Na výbojné výpravě do Dolních Rakous vyvrátili Husité kláštery *Cisterciáků* v Altenberku a ve Světlé.

Roku 1428:

Vyvrácen klášter *Františkánů* v Bechyni a na výpravě do Bavor pobořen 9. června klášter ve Walderbachu.

Roku 1431:

Pobořen klášter *Karmelitánů* v Tachově.

---

*) Poznámka redakce: V témž XIII. ročníku »Vlasti« jest důkladná odveta na vášnivou, protikatolickou řeč Dra Herolda při oslavě Jiřího z Poděbrad v Poděbradech. Autor, vynikající člen řádu, praví, že se tu dělá místo důstojné oslavy zbožného českého krále Jiřího »bezpříkladná štvanice proti Římu, bezbožecká demonstrace, výbuchy fanatismu a radikální svobodomysti« — a věc tu provedl Dr. Herold, jeden z vůdců národních. Zpravodaj »Vlasti« však řeč jeho přímo rozsekal, vytýkaje mu často historické ignoranství a dokládaje slova svá citáty slavných našich historiků. — Hle, jak účelně jsme již před 14 lety pro rok 1915 pracovali. —

Vzalo tedy za své od roku 1422—1431 klášterů *čtrnácte*. — V téže době zpustošeny kláštery — neurčito však kterého roku — ještě následující:

Řehole ženské *Božího hrobu* ve Světci. — *Dominikánek* v Králově Hradci u sv. Jiří. — Komendy *rytířů německých* v Praze u sv. Benedikta, Čáslavi, Hradci Králové, Mladé Boleslavi, Kolíně a v Německém Brodě.

V době husitské zanikly též na *Moravě* mimo jiné kláštery:

Augustiniánská proboštství v Osvětimanech a Prostějově, jakož i klášter téže řehole v Moravském Krumlově. — *Benediktinské* proboštství v Klášterci a *Cisterciáti* ve Vyzovicích.

V celku tedy *třináste* (8 v Čechách a 5 na Moravě) klášterů, z nichž *jeden* v Praze.

Jak z uvedeného popisu patrno, zničily války husitské u nás, pokud jsme určité zprávy nalezli, *sto a devět* klášterů, z nichž toliko v Praze vzalo za své dvacet dva.

Jak v předu praveno, byli mniši a jeptišky valnou měrou pobiti neb upáleni. Ani nejpřednějších a nejstarších klášterů šetřeno nebylo. Upozorňujeme jenom na Zbraslavský, Sázavský, sv. Jiří v Praze, ba ani starobylé kolébky českého křesťanství, Velehradu, nebylo ušetřeno.

Než toto není ještě vše! Co měst, vesnic a chrámů v rumy bylo obráceno! Nestačili bychom to vše ani vyčísti; proto omezíme se jenom na nejdůležitější. Již roku 1419 rozbořen byl velikolepý *palác arcibiskupský* na Malé Straně v Praze.

Dále vyvrácena města, jako: Benešov (19. března 1420), Beroun (1421), Bělá (1426), Český Brod (17. dubna 1421), Duchcov (1426), Chomútov (16. března 1421), Chotěboř (3. února 1421), Jaroměř (v květnu r. 1421), Lipé (1426), Louny (1421), Mělník (1421), Mokrotřasy (1420), Prachatice (12. listopadu 1420), Přelouč (14. ledna 1421), Příběnice, dva hrady a město (13. listopadu 1420), Sedlec v Táborsku (1420), Slané (1421), Trutnov (1421), Ústí Sezimovo (1420), Vožice (5. dubna, t. j. na Velký Pátek (!) roku 1420), Žatec (1421) a m. j.

Dále rozbořeno bylo veliké množství chrámů, jako: Matky Boží na Louži v Praze (18. srpna 1419), ano i přední ozdoba země, arcibiskupský chrám *sv. Víta* v Praze, pohaněn a oloupen byl r. 1420, a poznovu 1421, tak že do roku 1434 pustým zůstal. Také starobylý kolegiatní chrám *Staroboleslavský* zpustošen byl r. 1421. — Zanikly i kapituly zároveň se svými chrámy v Praze u sv. Apolináře, sv. Jiljí a Všech Svatých, jakož i v Horšově Týně, Karlštejně, Lipnici, Mělníce, všecky r. 1421.

A co máme říci o velebném sídle králů českých, zlatém Vyšehradě? Rozbořen byl Husity dne 2. listop. r. 1420 se všemi nádhernými budovami, palácem královským, chrámem kapitulním a jinými ještě — počtem třinácti = kostely a kaplemi.

Podali jsme jen povšechný, stručný obraz pustošení husitského a zajisté jen ukázky tyto nás přesvědčí, že dobou touto *chlubiti* se právě nemusíme. Naříkáme na válku třicetiletou, líčíme její spousty a utrpení lidu — hrdě však mnozí na válkách husitských si zakládají. Srovnejme obě války a seznáme, že pustošením a útrapami války hu-

sitské válku třicetiletou ještě překonají. Nekresleme si tyto války příliš ideálně a věřme, že kdyby nebylo válek husitských, že by, aspoň pro země naše, nebylo i nešťastné války třicetileté.

Drobnosti. — Návrh, uveřejněný v »Našinci«, aby v roce 1915, kdy celý pokrokový a nevěrecký tisk chystá se provokativně a demonstrativně oslavovati Husa, uspořádána byla velká československá pout na sv. Velehrad za účasti celého episkopátu a ve všech diecesních městech odbývány byly diecesní katolické sjezdy, jednající o thematu »Husitismus a národ český«, došel v tisku pokrokářském a protikatolickém skoro větší pozornosti než v katolickém. Protikatolický tisk tluče na buben a svolává všechny své věrné do pole. A ze všeho toho poplašného pokřiku vyniká hlas, aby rok 1915 stál ve znamení hesla »Pryč od Říma«. Doufáme, že ani katolíci čeští nezaspí a že rok 1915 je nezastane nepřipraveny. Bude záhodno, když *se čelní pracovníci ze všech diecesí* českomoravských na příhodném místě a v příhodné chvíli sejdou a smluví se na programu pro rok 1915, zejména v ohledu *náboženském*. Nepřátelé strojí útok na náboženství, *náboženskými projevy* (eucharistická, mariánská úcta, terciáři atd,) *bude se jim musit odpovědět*. Rovněž by měl někdo povolaný aranžovati schůzku *katolických pracovníků historických, katolických historiků, dějepisců*, aby si práci rozdělili a dobu husitskou do roku 1915 hleděli se všech možných hledisk oceniti, propracovati a pak v roce 1915 *ve velkém společném díle*, které by mělo ráz memoranda katolického vědeckého světa o dosud celkem neprobádané době husitské, výsledky svého studia, svých archiválních pátrání a šetření vydati. Současně by se jednotlivé partie této velké knihy vydaly v brožurkách laciných nebo zdarma pro lid. *Velkou vědeckou knihu o husitismu* navrhujeme proto, poněvadž officielní historický svět český z valné části protikatolicky naladěný a tudíž strannickosti podléhající brožurkovou naši literaturu o husitismu bagatelisuje, ji ignoruje a s ním všichni, kdož v táboře našem nestojí. Dílo, neurčené pro massy lidu, opatřené vším možným aparátem vědeckým, přehlížeti by však *nemohl* a musil by vůči němu zaujati stanovisko. Došlo by *k vědecké polemice*, která byla by popudem k novému bádání a zkoumání o husitských dobách a vedla by konečně k odhalení čisté a nefalšované *pravdy*. Pravda osvobodí nás a také r. 1915 nás musí osvoboditi. Prosíme též katolický tisk, aby zavčas na r. 1915 upozorňoval a kypřil v srdcích a myslích katolických půdu. Nelze otáleti a odkládati. Čas běží jako voda a než se nadáme, bude rok 1915 zde. *Proto všichni k dílu, ku práci a činům.* My slova tato srdečně vítáme, jen to je nám divno, že pisatel této lokálky nic neví o tom, co již Tisková liga učinila a co právě k obraně naší pro rok 1915 podniká. — Jak oslaviti 500letou památku M. J. Husi roku 1915, o tom jednali čeští evangelíci při mezinárodním sjezdu, konaném v Praze dne 7. a 8. září. Budoucně se k tomu vrátíme. — Sektářská »Betanie« v č. 22. zahajuje již také agitaci k výročí upálení Husa r. 1915 a přináší tuto výzvu: »Husův modlitební kroužek« (tak chceme jmenovati spojení modlitebníků za národ náš (!) vzhledem k očekávanému probuzení (!) od Pána Boha v roku 1915) vchází v život. Obdrželi jsme několik přihlášek. Zejména jeden bratr projevil nejen porozumění, ale i radostnou víru a povzbuzuje bratry modlitebníky k pokračování.«

K obraně naší pro r. 1915. — Upsali dary, splatné v 5 letech: 25 K: Jan Vaněček, děkan v Dobříši; 10 K: Jos. Herzig, farář v Bílčicích na Moravě. — 30 K za rok 1911 složil: Dr. Jan Marek, prelát u sv. Víta v Praze. — Mimo to složili: 10 K: Vilém Schuster, převor ve Vrchlabí; 6 K: Th. Ryska, em. farář ve Slapech n. Vl.; 5 K: Jan Přichystal, farář v Bohdalicích na Moravě, a Frant. Salfický, kaplan v Nové Pace; méně než 5 K: Premonstrátky na Anděle u Prahy; Jos. Bureš, desátník ve Stříbře: Frant. Tater, učitel v Turnově; M. Fencl, kaplan v Uhřiněvsi; Jos. Procházka, stavitel na Smíchově; Marie Adoltova, učitelka v Litoměřicích; Bohumil Tomíček, far. ve V. Petrovicích; Josef Smath, kaplan v Plaňanech; farní úřad v Domaželicích na Moravě; Vinc. Macek, koop. v Radimi; Frant. Jelínek, kaplan v Kostelci n. Orl., a Jan Žahourek, farář v Hošticích. — Kdo složí nejméně 10 K, obdrží darem I.—VIII. ročník »Husitství ve světle pravdy« a I.—VIII. ročník »Obrany víry«, vyjma sešity, jež jsou rozebrány. — Další úpisy a dary přijímá: Tomáš Škrdle, pokladník Tiskové ligy v Praze, čp. 570-II. —

LITERATURA.

FRANCOUZSKÁ.

La Vierge aux Rochers, par Jules Louis Tellier. Po tolika druhých spisovatelích píše nyní náš antwerpský spisovatel o čarokrásném místě milosti, jenž navštívil se zmužilostí poutníka, s okem umělce a s důvtipem zpravodaje. Jules Louis Tellier ukazuje se v tomto spise ponejvíce jako umělec a práce jeho zasluhuje nejen pozornosti čtenářovy, nýbrž vzbuzuje též zbožnosti věřícího. Ano, Tellier zvelebil ještě krásnou cestu a pobyt v Lúrdech, na požehnaném místě, kdež se všemohoucnost Boží a slitování Panny Marie tak zjevně ukazuje, kdež Bůh přírodu tak okrášlil, jako by chtěl místo to posvětiti a kdež nebe se zemí se mají navštěvovati. Spis jest hymnou Bohem vyvoleného místa, jež Tellier opěvuje. Popisuje to, co každý viděti může, líčí v barvách i tu nejmenší slavnost, každodenní událost se zápalem svého unášejícího slova, tolik bohatého na obrazy a přirovnání. Avšak netoliko umění a dovednost jest v tomto spisu, nýbrž i vřelý cit, jenž přetvořuje spisovatele v žalmistu a v opěvovatele dobroty Boží a velikosti Jeho děl a skutků. Spisovatel nejen že nadchne, ale i poučivě povznáší. Člověk při čtení tohoto spisu netoliko vidí Lúrdy, nýbrž i žije s ním po jeho boku a požívá dojmů spisovateli vlastních. Proto není se co diviti, že zde a onde oslavuje Huysmanse a pouze to ukazuje, co slavný spisovatel Huysmans při svém popisování požehnaných Lúrd vynechal. Tito dva spisovatelé: Huysmans a Tellier vrhli svůj zrak na skály Massabielské, Tellier, aby krásné z toho velebil, Huysmans, aby ukázal zjevení Boží. — K dostání v »Drukkerij De Vlijt, Nationalestraat, 54, Antwerpen (Belgie).« Cena 1 frank. Josef Šeřík Vitínský.

ŠPANĚLSKÁ.

V diecésních listech čílských ze Santiago, La Serena, Concepción a Ancud, nalézáme ve zprávách o katolických misiích také zmínku o synech serafinského světce sv. Františka z Assisi, a to o Otcích kapucínech náležejících misii bavorské. Velikou zásluhu mají tam OO. kapucíni o Araukány. Araukáni (španělský »Araucanos«), jsou jak známo, kmenem indiánským, sami se však nazývají »Mapuche« a zbylo jich ještě asi půl milionu za našich dnů. Reč jejich zní příjemně, různí se však ve čtyřech nářečích, jež se na severo-západu Čili (Chili) zove »Picunche«, na západu pak téže jihoamerické republiky »Pehuenche«, na jihu »Huilliche« a uprostřed země »Moluche«. Araukáni, čili Mapuche, patří, jak sami tamější Španělové doznávají, k nejudatnějšímu lidu z celé jižní Ameriky, což dokázali urputným bojem a zápasem až do posledních sil, hájíce přes 300 let svoji svobodu a neodvislost proti evropským bělochům se tam přistěhovavším. Byvše

konečně udoláni a přemoženi, jsou již od r. 1883 vyhlášeni za n e d o s p ě l é a co takoví jsou zbaveni veškerého jmění a majetku, veškerého práva a tudíž jsou lidmi bez vlasti a bez domova. Vše jim bylo odňato neslýchaným pronásledováním a mučením, o čemž péro psáti se zdráhá a čtenář pozná ty hrůzy, řekneme-li krátce, že byli Araukáni pronásledováni ohněm, revolverem, bičem, dutkami a zabíjením. Nuže, těchto nešťastníků úplně opuštěných a všech práv zbavených se ujali Otcové kapucíni a neštítili se ani samého presidenta v Santiagu žádat o spravedlivou ochranu pro jejich vychovance! Kapucíni šatí dítky Araukánské, vyučují je a otužují k zápasu o denní chléb. I v ě d a má z kapucínů užitek. Vzácně jsou nám jejich studie o řeči, způsobech a zvycích Araukánův a proto nemůžeme pochopiti, jak mohou býti jistí lidé, vědou a vzděláním se honosící, tak nevědomými a šmahem všem mnichům a osobám řeholním trubců neužitečných nadávati? Josef Šeřík Vitínský.

INDICKÁ.

Azimgarh, Missapur, Banares, Chazipur, Corakpur a Basti, berouce vědu z Benares kollegia hinduského a sanskritského, přinášejí zajímavou pro nás katolíky zprávu o navrácení se čili obrácení radži, t. j. knížete zaipurského v Indii na víru katolickou. Radža zaipurský, člen zákonodárné sněmovny spojených provincií, obrátil se nedávno na křesťanství a dal si z vděčnosti ku kapucínskému misionáři, Otci Romulovi, jenž si s ním dal velikou práci, při křtu svatém jméno František. Život sv. Františka z Assisi se tomuto indickému knížeti tak velice zalíbil, že brzy po svém křtu vstoupil i do třetího řádu serafínského Otce sv. Františka! Od té doby jest horlivým katolíkem, dobrodincem chudiny a co zmínky naší též zasluhuje, jest, že dal vystavěti v městě Zaipuru svým vlastním nákladem pěkný katolický kostel. U nás se některým »osvíceným« hlavám křesťanství nelíbí a chválí budhismus a učený radža poznal po d l o u h ý c h s t u d i í c h, že křesťanství je mnohem krásnější a dokonalejší budhismu a dal se na naši víru!

Josef Šeřík Vitínský.

NĚMECKÁ.

Der Mensch, woher er kommt, wohin er geht. Von Konstantin Hasert. Graz u. Leipzig. Ulrich Moser's Buchhandlung. 2. Auflage. 191 Seiten. Preis M 1 35. Hasert jest autor známého díla »Antworten der Natur«, které v poměrně krátké době dočkalo se sedmého vydání. Krátký a lehce pochopitelný výňatek z něho jest svrchu uvedená kniha. »Odkud přišel člověk na tento svět, kam jde?« To jsou otázky, kolem kterých zuří neustálý boj a často i urputný zápas duchů. Názor křesťanský a vždy znovu se objevující názor materialistický silně tu na sebe narážejí. Chceš-li o těchto otázkách důkladně se poučiti, sáhni po této knize. Spisovatel pojednává o svobodě lidské vůle, o nesmrtelnosti duše, o existenci pekla atd. Pádným a obratným způsobem vyvrací veškeré námitky moderních odpůrců křesťanského názoru světového. Kniha setká se zajisté se všeobecným souhlasem širokých kruhů křesťanských. Vřele doporučujeme. Farář Fähnrich.

Die Statthalter Jesu Christi auf Erden. Von Chrysostomus Stangl. Dritte Auflage. Preis 5 M. — Jsou to populární dějiny římských papežů od sv. Petra až do Pia X. Papežství jest bez odporu nejznamenitější osobní institucí v dějinách světových. Jeho působení v různých jeho representantech poskytuje zajímavé rozhledy po kulturních a časových dějinách, zvláště když oboje byly v neustálém s ním styku, ba často výhradně jím vedeny. Výsledky tohoto styku způsobem klidným podati i širokým vrstvám lidu jest dnes velmi záslužné a potřebné — na vysvětlenou a na obranu. Pročež přítomné dílo s radostí lze uvítati. V lidovém, ušlechtilém líčení kráčejí hrdinové papežství majestátně před naším duchem, imposantní řada úctu vzbuzující. Nebylo snad zapotřebí zamlčovati tak úzkostlivě i stinné stránky některých papežů; to celku nikterak nemůže škoditi. Papežství katolické církve jest a zůstane i přes to nejvelikolepějším zjevem na světě, jakým žádná jiná společnost vykázati se nemůže. Dílo toto jako velmi časové doporučujeme. Farář Fähnrich.

Unkenntnis Andersgläubiger in catholicis. Von W. H e i l e. Verlag Paulinus Druckerei, Trier. Preis 1 M. — Jak veliká jest moc předsudků proti naukám a obřadům katolickým, jak úžasná jest nevědomost jinověrců a nevěrců v těchto věcech, to dokazuje W. Heile v knížce před námi ležící. Spisovatel seskupil látku dle odlišujícího se učení církve katolické a protestantské a přináší

ze zpráv denních listů, brožur a knih nejnesmyslnější představy, jaké o katolickém učení a obřadech kolují mezi jinověrci. Hlasitě smáti by se musil člověk, kdyby věc nebyla příliš vážnou. Knížku tu by každý katolik měl čísti. Farář Fähnrich.

Das Zeitalter der Entdeckungen von P. Gabriel Meier O. S. B. Mit 13 Illustrationen (39. Bändchen der »Geschichtlichen Jugend- und Volksbibliothek). Regensburg 1911. Verlagsanstalt vorm. G. J. Manz. Cena M 1·20, váz. M 1·70. — Doba objevů je velkou a pamětihodnou epochou v dějinách světových. Jména velikých objevitelů, jako Krištofa Kolumba, Vasca de Gama, jakož i odvážných dobyvatelů, jako Corteza a Pizzara, poznáváme z tohoto populárně a zajímavě psaného jakož i četnými pěknými illustracemi zdobeného spisku. Slyšíme s údivem, jak po celá století válka vyhlazovací proti bezbranným Indiánům byla vedena jako proti divoké zvěři. Bylo vypočítáno, že v prvních 50 letech po dobytí, na pevnině americké na 15 millionů mužů, žen a dítek s neslýchanou ukrutností takořka na jatky bylo vedeno. Na ostrovech v golfu Mexickém bylo domácí obyvatelstvo téměř vyhlazeno. Teprve když roku 1522 kněz z řádu sv. Dominika líčil úchvatnými rysy bezpráví majitelů plantáží proti Indiánům a jejich rovnoprávnost s Evropany hlásal, byla práva Indiánů opět obnovena. Poutavě vylíčena je kromě toho v přítomném spisku cesta do východní Indie, portugalské výboje, Amerika před Kolumbem, Kolumbus, objev o dobytí Mexika, Španělé ve střední a jižní Americe, první cesta kolem světa. Laciný spisek tvoří celý doplněk k známému svazku: »Die Portugiesen als Pfadfinder nach Ostindien« řezenské sbírky populárních spisů dějepisných pro mládež a lid.

Die deutsche Hansa. Von Krautwig, kgl. Seminarlehrer. Mit 18 Illustrationen. (40. Bändchen der »Geschichtlichen Jugend- und Volksbibliothek). — Regensburg 1911. Verlagsanstalt vorm. G. J. Manz. Cena M 1·20. Váz. M 1·70. — Spisek opatřený zdařilými 18 illustracemi podává čtenáři pěkný obraz známé německé hansy. Poněvadž spisek jest určen pro dospělejší mládež a lid, vyhnul se autor úmyslně učeným výkladům, pojal však za to do textu mnohé zajímavé výsvětlivky. Jako vhodný příklad pro válečnou činnost německé hansy je vylíčen poměr její k dánskému králi Waldemarovi Atterdagovi a pro průběh sněmu hansovního kolínská Konfederace. Všestranný život a všestranná činnost v kontoiru hansovním je vylíčena poutavě psaným pojednáním o ocelovém domě v Londýně. Nejstarší obchodní domy hansovní v cizině, obchodní spojení severo-německých měst doma, první válka hansy proti Waldemarovi Atterdagovi — zřízení a obchodování, jakož i úpadek hansy a mnoho jiných zajímavých výkladů je pojato do tohoto populárního spisku. Bibliotheku pro mládež, jež takto novými a zdařilými svazky byla obohacena a zajisté mnoho dobrého v kruhu čtenářstva, pro něž je určena, působí, lze co nejlépe odporučiti. Dr. Jos. Samsour.

Vor hundert Jahren. Erlebnisse eines Wieners Freiwilligen im Kriegsjahre 1809. Erzählungen von Karl Bienenstein. Mit 14 Abbildungen. Preis K 2·—. Graz und Leipzig Verlag von Ulrich Moser's Buchhandlung (J. Meyerhoff) k. u. k. Hofbuchhändler. — Spis tento (196 str.), jenž vyplňuje ve sbírce »Erzählungen für Jugend und Volk. Moser'sche Sammlung vollwertiger illust. Jugendschriften« svazek XV., vyličuje ve čtrnácti hlavách, jak Rakousko připravovalo se k válce s Napoleonem, jak čilou byla mládež vídeňská, jež dobrovolně k vojsku četně se hlásila; v řadách těchto dobrovolníků byl také syn kupce z Mariahilferstrasse, Pepi Gschwandner, jenž jest vlastně hrdinou této práce, neboť se několikráte v bojích těchto vyznamenal. Bitva u Ebesbergu, vzetí Vídně, bitvy u Ošpry (Aspern) a Ogruně (Wagram) jsou dosti podrobně popsány a naplní jistě každého čtenáře (dívkám ani bychom knihy této nedoporučovali) velikým odporem proti Napoleonovi, jehož vlády- a slávychtivost vyžádala si tolik životů, tolik krve . . . Po uzavření míru dostalo se zvláště vídeňským dobrovolníkům a mezi nimi především mladému Gschwandnerovi vzácného vyznamenání za jich obětavost, odvahu, útrapy a svízele. Jos. Fabian.

Kurzgefasste Geschichte der Bildung und Entwicklung der Ligen wider den Zweikampf und zum Schutze der Ehre in den verschiedenen Ländern Europas von Ende November 1900 bis 7. Februar 1908 von S. K. H. Don Alfonso von Bourbon und Oesterreich-Este, Infanten von Spanien. Autorisierte Übersetzung aus dem Französischen durch Marie Freiin von Vogelsang. Druck und Verlag von Josef Roller & Comp., Wien. — Každý, kdož v Boha věří a jeho přikázání zachovávati chce (srov. Nezabiješ!), kdo chce býti přítelem pravé vzdělanosti, musí býti nepřítelem souboje, kterým až posud — ve 20. století! — zvláště důstojníci a poslanci své »čestné« (!) záležitosti vyrovnávají . . . Takový s radostí zajisté uvítá tento spis (96 stran), z něhož sezná, jak v různých zemích povstaly

již ligy protisoubojové, jichž stručné dějiny tu podány, a to: I. Bewegung wider den Zweikampf in Deutschland begonnen im Jänner 1901. II. Französische Antiduell-Liga, gegründet im März 1901. III. Österreichische Antiduell-Liga, gebildet im Mai 1901. IV. Die ungarische Antiduell-Liga, gegründet im Oktober 1902. V. Italienische Antiduell-Liga, gebildet im Novembur 1902. VI. Belgische Antiduell-Liga, gebildet im Mai 1903. VII. Die Antiduell-Liga von Galizien, gegründet im März 1904. VIII. Die spanische Antiduell-Liga, gebildet im Februar 1905. K tomu připojeny jsou: »Letzte Mitteilungen über die Antiduell-Bewegung in Europa vom Februar bis Oktober 1908«. »Meine erste Erklärung wider den Zweikampf. Offener Brief vom 26. August 1900 an den Marchese Anton Tacoli« a m. j. Doporučujeme co nejvřeleji. Josef Fabian.

Baumberger Georg: Im Banne der drei Königinnen. 2 díly. Nakl. Benziger. I. díl stran 468, II. 339. 2. vydání. 1911 (?) bez letopočtu. —

Každá literatura má nadbytek spisův o Svaté zemi. Neboť nyní každoročně vypravují se tam pouti a skoro vždy někteří z účastníků popisují své dojmy a zkušenosti v časopisech i v samotných knihách. Vydal-li tak prozíravý knihkupec, jakým je Benziger, nový příspěvek k tomuto, tolik již propracovanému oboru, učinil to jistě z příčin závažných a že se nezmýlil, dokazuje druhé vydání, které vyšlo již po roku. Baumberger vyjel se švýcarskou lidovou poutí v září 1908; jeli železnicí přes Milán do Lorety a z Ankony použili do Jaffy parolodě rakouského Lloydu »Tyrolia«. Nejel zpět se svými, ale zůstal pro důkladnější prohlídku všech posvátných míst v okolí Jerusalemském déle ve Svaté zemi a pak se odebral do Egypta a přes Cařihrad domů. Baumberger vyniká pozorovacím a vypravovacím nadáním; pozoruje věci, jichž by si málo kdo povšimnul a vypravuje vše poutavě, zajímavě s hlediska méně známého. První díl, ozdobený 121 vesměs zdařilými vyobrazeními, obírá se první ze tří královen, u nichž dlel, Jerusalemem. Královna již svou polohou! Ale s roztrhaným pláštěm, chodíme-li po jejím okolí. Královna svého rázu, ale žebračka, procházíme-li se jejími ulicemi, královna po všechny věky svého trvání, ale královna v slzách, probíráme-li se jejími dějinami! Jerusalem jest obklíčen starou, provětralou zdí, okolo níž je bohatý růženec skutků křesťanské lásky k bližnímu; všichni národové, všechna vyznání závodí v důkazech lásky ke svatým místům, vedle nemocnic jsou školy, sirotčince, útulny, chorobince.

V II. dílu, ozdobeném 71 obrázky, vede nás spisovatel do Kaira, ku královně palem, Nilu a pouště a ku konci krátce popisuje třetí královnu Cařihrad. Celou knihou vane svěží vzduch, čtenář nikdy nepocítí únavy; je v ní mnoho duchaplných v pravdě básnických míst; častými úvahami a sděleními hnutí mladotureckého jest též časovou. I kdo přečetl spoustu knih o tomto předmětu, uspokojen a poučen odloží spis Baumbergerův. Ignát Zháněl.

Galileo Galilei und das Kopernikanische Weltsystem. Preis M 3·60. Der Galileiprocesz nach Ursprung, Verlauf und Folgen. Von Adolf Müller, S. J. Professor der Astronomie an der Gregoriana und Direktor der Sternwarte auf dem Janikel zu Rom. Verlag Herder in Freiburg. — O procesu Galilei-ově napsána byla již obsáhlá literatura. I uvedené knihy, jedním autorem sepsané, zabývají se touto otázkou. Spisovatel jest zajisté oprávněn a povolán v této věci své mínění pronésti. Jest především astronom. Již několik let dříve vydal knihu astronomie, která nemá snad, co se týče důkladnosti, v celé literatuře německé sobě rovné. Z péra jeho vyšly populární životopisy Kopernika a Keplera. I v tomto díle máme před sebou odborníka »par excellence«. Spisovatel není však jen astronomem, jest i theologem; procež ani theologická stránka procesu nečinila mu žádných obtíží. Nelíčí se tu pouhý spor Galilei-ův, nýbrž celý jeho život. Galilei povstává před duší čtenářovou taký, jaký ve skutečnosti byl, se svými světlými, ale i stinnými stránkami. Kopernikův system býval by si zjednal ve světě průchodu i bez Galilei-a, jehož ctižádost, ješitnost a pýcha hrály v sensačním procesu nemalou úlohu. Na straně druhé byla to přílišná úzkostlivost jeho odpůrců, kteří, držíce se houževnatě slovného výkladu písma svatého, v novém učení spatřovali hrozné nebezpečí pro křesťanskou víru. Vždyť i sám Luther nazýval Kopernika šílencem, knihu jeho dílem satana. O tom ovšem nepřátelé katolické církve úzkostlivě mlčí. Důvody pro a contra jsou tu uvedeny srozumitelně a objektivně, že čtenář si sám závěrečný úsudek již utvoří. Že církevní kruhy, které Galilei-a soudily, chybily, nikterak se nepopírá; že by však proces měl původ v osobní zaujatosti a nepřátelství, nedá se nijak dokázati. Rovněž jest malicherné uváděti Galilei-ův proces jako důkaz proti papežské neomylnosti, poněvadž kongregace indexu, která knihy Kopernikovy dala na index,

s nejvyšším úřadem učitelským nemá nic společného. Známo jest též, že Kopernik knihu o novém systému svém věnoval současnému papeži Pavlu III., který ji také přijal. Dílo toto doporučujeme všem, kdož o této věci důkladně poučiti se snaží.
Farář Fähnrich.

Aus dem Leben berühmter Männer. Von W. Wächtler, Kanonikus. Nákladem katolického školského spolku rakouského ve Vídni 1910. — Ve prospěch katolického spolku školského a ku jeho 25letému jubileu napsal kanovník Wächtler knihu poutavého a poučného obsahu »Ze života proslavených mužů« z doby nejnovější. Největší část knihy věnována nedávno zesnulým výtečníkům: Dru Luegrovi, jeho charakteristice, působení a vykonaným pracím a redaktoru Ambroži Opitzovi, známému organisatoru katolickému mezi Němci v Čechách a zakladateli předního křesťansko-socialního denníku »Reichspost« ve Vídni a jiných místních časopisů. Dále uvedeni jsou: Emanuel Dvořák, biskupský vikář a děkan v Dlažkovicích, velmi blahodárně v duchovní správě jako představený působivší, Josef Walter, děkan v Michelsdorfu, horlivý pěstitel důstojné chrámové hudby, a Jan Nep. Ötti, osobní děkan v Pušvicích, velezasloužilý o včelařství; všichni tři byli hortivými kněžími a přáteli lidu. Životopisným náčrtkům těm připojeny jsou různé příběhy, vážné i žertovné, které čtení zpříjemňují. Spis ukončen zajímavým obrázkem ze skutečného života: Z prodavače preclíků statkářem«. Čistý výtěžek knihy určen jest pro účely zmíněného spolku. Josef Herzig.

ČESKÁ.

Apoštol trhanů. Román od Petra Kopala. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba v Praze. Cena dílu I. 1 K 50 h., II. dílu 1 K a dílu III. 1 K 40 h. — Roku loňského vydal neunavný náš pracovník P. Kopal dva velice pěkné romány — kratší »Služka« (102 str.; cena K 1·40) a tento trojdílný (620 str.), jenž vycházel po delší dobu ve feuilletonu »Čecha« a každému snad čtenáři se líbil; víme ze zkušenosti, že tázali se odběratelé jmenovaného denníku, vyjde-li román tento zvláště, a pakli ano, že si ho koupí, kdyby stál cokoli . . . Všeobecnému přání tomuto vyhověno a nadmíru poutavá práce tato vydána též o sobě. Obsah bude mnohým znám již z »Čecha«, proto jen kratince uvádíme, že líčí se tu velmi pěkně všechny strasti a boje českého kaplana Frant. Lánského na německé štaci v Sichdichfüru, i ty neutěšené a nespravedlivé poměry patronátní (díl I.), jakož i práce a svízele téhož kněze jako faráře v jeho rodišti Hrušově; zde (v díle II.) jsou zvláště zajímavy ty různé návštěvy (u souseda pessimisty, optimisty atd.), odsouzení faráře porotou . . . Co sneseno tu látky zajímavým způsobem románu! Doporučujeme co nejlépe. Jos. Fabian.

Bez taláru. Napsal Václav Štika. Nakladatel F. Topič. Kniha obsahuje 18 humorem a satirou psaných obrázků ze soudcovského života. Řekli bychom, že jsou hlavně pro ty kruhy určeny a tam budou nejlépe pochopeny. Vyličují dosti opepřeně soudy (pro zabití psa) se satirami na poroty, jinde podán potrhlý šef soudu, soudcové jako sváteční střelci, kancelářský sluha, soudní sekretář (na onom světě), advokáti, zachovalé svědkyně, a vůbec kdo má co se soudem dělati. Látku k humoreskám podávají těžkosti s umístěním kamen, stěhování almary, velociped pro soudní sluhy, honící pes, postel ano i chyby v sirotčí knize. Uvedeny příčiny k přesazování, pensiování, soudy o březí krávu, kancelářské menší příhody ano i vztah úředníků k hospodě. V povolaných kruzích byly asi vděčně přijaty. Sloh jejich jest svižný, satira prošlehuje, kniha baví pěkně. Některé vtipy a poznámky neradi tu vidíme, jako sděleni, že s farářem se setkává, když se žení a křtí. (A což v kostele?). Na onom světě setkal se s farářem, s nímž hrával dardu a nadával na konsistoř, jeden na kněžskou druhý na manželskou. Trochu okaté jest, že se žena Terezie styděla i po smrti ležeti vedle ženatého pána. Do ráje zapovězeno bráti s sebou manželky, to prý by z toho ráje nic nekoukalo. Nepěkný je výraz, kolik se vylíhne lidí druhého zemského jazyka, nebo klienti vyhýbali se jeho kanceláři jako čerti misionářům a velikonočním exerciciím, nebo náš přednosta se při tom tvářil jako jeptiška, kdyby požádal civilista její velectihodnou matičku představenou za ruku k manželskému sňatku. Také nevhodná jest poznámka o novomanželích na třech postelích, kde nejasnost rčení o trigamii připouští choulostivý výklad. Úprava knihy je velmi pěkná.

Pense od Barbory Mellanové. Ludmila XIII. čís. 2. — Bytná, nemajetná Skružná usmyslí si, že by si mohl vziti její osmnáctiletou dceru Zdeničku podnájemník berní Kalivoda, jemuž bylo přes padesát roků, jenom aby vdova po úředníku byla pensí zaopatřena. Užije rozličných intrik, celkem dosti naivních

a průhledných, až se sňatek uskuteční, třeba Zdenka má známost s kupcem Šrámkem, který by se pro ni hodil věkem, ale nemůže ženě zaručiti pensi. Ale berní po svatbě stůně, nastydnul asi na svatební cestě, za rok do domácnosti donesou dva kočárky, jeden pro dítě a druhý pro mrzáka. V děj zasahuje dobrácký poručník s hospodyní Kateřinou, babička recte už prababička, starostlivá a obětavá žena, služka u berního, sami hodní lidé až na tchýni Skružnou, která neblahý sňatek zosnovala a z něho těžiti chce pro bezstarostný život. Všichni se milují, berní si zamiluje i svého soka Šrámka, čině ho svým důvěrníkem a přítelem. Smrt berního rozuzlí děj, jeho jmění soukromé umožní tchýni život, po němž toužila, i nový sňatek s kupcem Šrámkem, aniž by počítala na pensi, pro niž se dříve vdala. Všechno dobře končí a také berní v hrobě jest usmířen, neboť si tak přál, aby vdova po něm volila nynějšího muže. Není tu nic napínavého, nic zvláště vzrušujícího, čtenář snadno uhodne konec, ale přece povídka se pěkně čte a baví. Rozdělena je na větší počet menších částí se samostatnými nadpisy. Pro lid se velmi dobře hodí, jenom by zasluhovala pečlivější korektury.

Liga + 12.

Hlasy katolického spolku tiskového. Ročník 42. Číslo 2. Dr. Ant. Podlaha: Sv. Václava hrob a ostatky. Č. 3. Z knihy života. Několik obrázků. Řada 3. Z polského vybral a podává Václav Tumpach. V Praze 1911. Nákladem Katolického spolku tiskového. V komisi Cyrillo-Methodějského knihkupectví Gustava Francla. — Č. 2. Dr. Ant. Podlaha: »Sv. Václava hrob a ostatky.« Zvěčnělý probošt metropolitní kapitoly msgr. Ant. Hora věnoval na důstojné znovuzřízení hrobu a oltáře sv. Václava značný obnos. Bylo tudíž nutno vyzvednouti ostatky světcovy z dosavadního oltáře, k čemuž letos v dubnu došlo. Tato pamětihodná událost dala vsdp. kanovníku Dr. Ant. Podlahovi podnět ku sepsání spisu o hrobě a ostatcích sv. Václava, který česká veřejnost jistě s radostí a vděkem přijala. Ve spisu tom předeslány jsou nejdříve dějiny kaple Svatováclavské, oltáře a hrobu sv. Václava, kde od prvopočátku odpočívalo tělo světcovo, byvši tam již tři léta po jeho mučednické smrti přeneseno; dále vypsány jsou změny a úpravy, jež s kaplí, hrobem, oltářem a ostatky sv. Václava během století se udály až do stavu, v němž nynější době dochovány, Zevrubně pak vylíčeny jsou přípravné práce k otevření hrobu a vyzvednutí sv. ostatků. pozornost a úcta, s jakou všechny ty práce konány, a popsané jsou veškeré učiněné nálezy, když dne 4. dubna 1911 přikročeno k otevření hrobu za přítomnosti příslušných korporací: skřínka s ostatky sv. Václava, z níž je sám J. E. nejdp. kardinál Skrbenský uctivě vybral, různé krabičky, pečeti, látky, jimiž skřínky v dávných časech vyzdobeny byly atd. S velkou péčí uvedeny a popsány jsou jednotlivé části těla sv. Václava, dovozena pravost jejich a shoda s ostatky téhož světce, které po různu v jiných reliquiářích byly chovány. Připojena jsou četná zdařilá vyobrazení, jimiž se nejen zájem zvyšuje, nýbrž i úcta ku drahým ostatkům našeho nejpřednějšího patrona vzbuzuje. Proto také každý čtenář i knihu samu s úctou si uchová, isa za vydání tak památného spisu ve zvětšeném formátě katolickému spolku tiskovému vděčen. Zasluhuje co největšího rozšíření! — Číslo 3. Václav Tumpach: »Z knihy života.« Podáno tu celkem pět, a dokládáme předem, zajímavých obrázků. Prvý obrázek »Modlitba za Bismarka« a poslední »Vypověděná« zabývají se trudným osudem Poláků utiskovaných pruskou vládou. Zrovna drasticky ukázáno na krutost úřadů školských, kdyžtě v jednom případě hoch, škole odrůstající u vědomí, že Bismark zavinil smrt jeho děda i otce a zničil rodinný blahobyt, přece nucen jest se modlit, »aby Bůh zachoval Bismarka, velikého, šlechetného a dobrého,« a v druhém případě osmileté děvče uštváno bylo úřady až k smrti a pak na vždy vypověděno z pruského území. Originelní muž po skutcích a způsobu mluvy předveden jest ve »Faráři Petrovi.« V obrázku »Ani kousíček« vylíčena jest láska ku rodné půdě a »Vdovin groš« jest krásnou vzpomínkou na událost ze života Páně, podanou v písmě svatém. — Oba posouzené spisy jsou novým dokladem, že katolický spolek tiskový podává českému lidu dobré a cenné práce. Josef Herzig.

Večerní zábavy. Redaktor Emanuel Žák. Ročník 32. Číslo 4. Dílo 177. Z Prachu cest. Povídky Elišky Orzeszkové. Přeložil Boh. Jasno. Číslo 5. Dílo 178. Začarován. Obrázek z našeho venkova. Nakreslil K. W. Hradečnický. Praha 1911. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba. — Večerních zábav číslo 4. přináší čtenářům čtyři krátké povídky polské spisovatelky Elišky Orzeszkové pod názvy: »Tváří v tvář«, »Šelma šotek«, »Dvě«, »Stín« a bajku »Proč?,« z nichž každému asi se bude zamlouvati prvá povídka o šlechetné a rázné dívce, obětující se v mnohém směru úplně nemocné sestře a matce; také dojemně psán jest obrázek »Dvě«. I v ostatních povídkách nalezáme leckteré zrnko pravdy, do-

vozené tu příběhem vypravovaným samým, tu v obrázku vhodně umístěné. — Č. 5. K. W. Hradečnický: Začarován. Václav Kaván, syn truhlářův, odbyvší si měšťanku, věnoval se řemeslu v dílně otcově, při tom však rád čítal dobré knihy, ano i básnil a menší povídky spisoval. Tím valně lišil se od svých soudruhů mládí a poněvadž i stranil se jich společnosti a zábav, byl považován za podivína, a od některých surovějších druhů pronásledován. Byl nespokojen, jako »začarován«, tím více, když i v lásce neměl právě štěstí, oblíbiv si Dvořačkovou Stázku, jejíž těkavost mu způsobila mnoho hoře. Radou a přispěním místního řídícího byl však Václav uveden na cestu pravou a do povolání učitelského, jež jeho povaze i snahám odpovídalo. V pokročilejším věku dal se na studie a dosáhnuv postavení, stal se i šťasten po boku Stážčině. Povídka, oživená vypravováním četných dějů vedlejších, příjemně se čte a dobře baví. Zábavy večerní buďtež znovu doporučeny.

Josef Herzig.

Adolf Heyduk: **Co hlavou táhlo.** Volné verše. Spisů Adolfa Heyduka svazek 50. (V Praze 1911, nákladem J. Ottovým, m. 8⁰, stran 352.) Za 3 K. Ve své básni »Novému jaru« ve sbírce »Menší básně« napsal Svatopluk Čech tato slova: »Sestárlému pokolení nevrátí se květen smavý, prosince jen květy bílé obalí nám zvolna hlavy, ale vůkol četa mladá zase bujné skráně tyčí a v ní svěžích dum a citů nové jaro klíčí.« — I básník Heyduk, přívrženci lyrismu již před lety slavený jako »pootavský slavík« a stoupenci realismu rovněž již před lety pro své zpěvánky sklenicí sladké vody nazývaný, dožil se v úctyhodném věku 75 let prosince svého života básnického. Bílým květem prosincového jíní jest padesátá knížka poesií Heydukových. Je to obsáhlá sbírka dumek, vzpomínek a reminiscencí, drobné obrázky přírodní, někdy skoro jen pouhé miniaturní náladové skizzy, jež doprovází četnými místy celé sbírky tiché filosofování s přídechem zadumání se nad zašlým životem. Ode všech dosavadních sbírek Heydukových poesií odlišují se jeho volné verše, zvané: „Co hlavou táhlo“, zjevem až nápadným. Ten tam jest zvonivý, hravý a bezvadný druhdy rým a pečlivý rytmus; v pozdním věku svém nedbá již básník sladkého pouta hudby slov a klidně přenáší v knihu myšlenky tak, jak hlavou táhnou. Někde jen improvisuje, ale i v melancholii umí dobře vystihnouti přírodu a její krásy. Marně hledám stopy bývalého umění ciselérského, sdruž sasanek, gencián a parnasií a živou dikci, kterou — jak z vlastní zkušenosti a z dopisů s básníkem kdys vyměněných vím — netajil se ani v soukromém styku při projevech radosti, našel-li nějaký nový, mladý, slibný talent. Ale v prosinci života svého nezří básník kol sebe na luzích světského básnictví českého vzkvétati nové jaro; bujných, snad až příliš bujných skrání kolem dost, avšak ty se tyčí jen jako hrdé hermy Macharů, Horkých a Bezručů do výše sice, ale bez hlubokých základů citových a moderní básnictví tohoto rázu a směru jest někdy dokonce jen brak zabarvený vkusem a denní frází vyfintěný. Nad takovou poesii, hovící jen a venkoncem duši davu, daleko výše cením sobě těch droboučkých, ale přece jen citem provanutých veršíků Heydukových již proto také, že vážím sobě šedin stařeckých, pro něž mladí „velikáni“ snad ve všech oborech lidského působení mají začasté jen slova pošklebku a neúcty. Toť ten pablesk jejich jasných fenomenů. Snad seznal to básník, ne-li zrovna na sobě, tož jistě na jiných (jako na př. na Svat. Čechovi a Jaroslavu Vrchlickém z ušlechtilé duše Macharovy) a proto ten tichý jeho smutek při zmínce o novém jaru v básničce:

»Ležím
»v stínu skaliny
»poslouchám zpěv ptáků
»a hovor mimojdoucích.
»Mluví o novém jaru.
»Kloním hlavu,
»zapadám v zpomínkách,
»se skály padá mi k nohám
»kamení,
»a tesknota padá mi v duši!« —

Básníku teskno — i nám teskno, kdo spravedlivě hledíme k Parnasu českému! — —

Jan Voborský.

Vzdělávací četba katolické mládeže. Vydává »Jednota čes. katol. učitelstva v království českém«. Redaktor Jos. Hais-Týnecký. Administrace v Praze-II., Žitná ulice čís. 26 nové. Ročník IV. Tiskem a nákladem družstva Vlast. — Nový tento ročník obsahuje v čís. 1. (16 str.) dvě básničky, t. »Stará kronika« a »Mazlíček« od Jos. Haise-Týneckého, dále pěkný článeček »Kovářičkův svátek« od

téhož a „Z legend polských o Kristu Pánu“. Napsal Julius Košnař. V čís. 2.—4. (48 str.) má hezoučkou práci „Pro mlsnotu“ Al. Dostál, více básní a obrázků (ze sbírky „Co si smrčky povídaly“ . . .) p. redaktor, básničku »Potrestaný lakomec« a povídky „Poslední vůle“ a „Nemocná vdova“ p. Václ. Stoklas, článečky „Stará báje“ a „Duchapřítomnost“ Jarmila Peluňková, „Štěstí v náhodě“ a „Ptáček“ B. Ledvinková, a básničku „Pověz jen . . . “ p. J. Nový. V čís. 5.—6. (32 str.) mají kromě již uvedených (Al. Dostála, Václ. Stoklasa, Jos. Haise-Týneckého, B. Ledvinkové a Jarm. Peluňkové) pěkné příspěvky: V. K. Peer „Splašené telátko“ a Karel V. Hanzík „Hořčičné poupátko“. Vykazuje tedy ročník tento velice bohatý a vhodně volený obsah, i můžeme tudíž sbírku tuto, jež vychází šestkrát do roka a na niž předplácí se na celý rok toliko 60 hal., co nejlépe každému doporučiti.

Josef Fabian.

Husitství ve světle pravdy. Vydává Tísková Liga v Praze. Redaktor a zároveň pořadatel Vlastimil Hálek. Knihtiskárna Družstva »Vlast« v Praze. Nákladem Tiskové Ligy. Ročník VIII. — Číslo první tohoto ročníku přineslo práci »M. Jan Hus«. Lidová přednáška. Napsal Dr. Frant. Klobouk. Pojedání toto (34 str., cena 28 h), psáno jsouc věcně a i prostému čtenáři zcela srozumitelně, zaslouží rozšíření co největšího zvláště tam, kde pořádají se různé oslavy Husovy, jichž účelem bývá vlastně štvaní proti církvi katolické; z brožury této sezná čtenář, jak má dle pravdy pohlížeti na Jana Husa a jeho dobu — a co souditi o těch, kdož nešťastného muže toho oslavují . . . Řečníkům o Husovi prokáže spisek tento výborné služby!

Číslo 2.—4. obsahuje příspěvek k dějinám náboženského rozvratu XV. století v království Českém »Husitský arcibiskup.« Napsal Václav Oliva. (112 str.; cena 80 h.) I v práci této vidíme Husity a dobu onu v jiném světle, než v jakém je obyčejně líčí nynější tak zvaní »husité«! Jak bídným byl jediný »arcibiskup« husitský Konrád z Vechty, křivopřísežník a odpadlík! Doporučujeme sbírku tuto vřele.

Prok. Zaletěl.

První květy. — Básně Antonína Pavlíčka-Záhorského. Nákladem vlastním. 1910. Tiskem Zaorálka a Tučka v Holešově. — Pod názvem »První květy« podává básník-kněz veřejnosti sbírku vzletně, nadšeně psaných básní, z nichž četné, způsobilé jsouce jiné nadchnouti, dobře se hodí ku proslovům ve schůzích spolkových, kp. »Mládeži«, »Moravě«; některé, rovněž dojemné, vhodny ku přednesu pro školní mládež. Básně opěvují lásku k Bohu, ku Panně Marii, k matce, otci, rodné zemi, jiné zase věnovány jsou sv. kříži, přírodním úkazům, památce zasloužilých osob, kp. † knížete-arcibiskupa Schönborna, spisovatele Kosmáka, a opět jiné jsou jen příležitostné. »První květy« Pavlíčka-Záhorského skýtají milé čtení, rozechvějí, povzbudí a jsou většinou při různých příležitostech upotřebitelny. Úprava knížečky je vkusná. Doporučeno.

Josef Herzig.

„Květy lásky“. — Lidový měsíčník, věnovaný zájmům křesťanské charity, zvláště opuštěným dětem. Vychází na Král. Vinohradech, Palackého třída, č. 86. Roční předplatné obnáší 2 K 40 h. Redakcí koop. Ant. Hoffmanna. — Leží před námi číslo 8.—9., ročník VII. Obsah jest vybraný, přiléhající z většiny k programu listu. — Na prvém místě líčí se osud ctih. franc. Sester, rozptýlených po světě a žijících v občanském životě. Zřetel všech Sester obrací se k Sestře Paskalině, která v životě občanském mravně klesá a upadá. — Ve druhém článku rozebírá se s různých hledisk sociální význam charity. — Jiný článek vyznačuje význam nemocnic. Ale nejzajímavějším zjevem jest práce: »Roznášeč novin«, malý chlapec, syn soc. demokrata, nepokřtěný neznaboch, jejž jiný zbožný chlapec Xaver získá křtem Bohu. Vhodně volené »Různé zprávy« číslo uzavírají. Obsah celých dvou čísel jest velice vhodný, poučný, povzbuzující, pravé to dílo křesť. charity.

Tom. Škrdle.

Ženitba páně Karafiátova a jiné povídky. Díl XII. sebraných spisů Ignáta Herrmanna u Topiče v Praze, 1911. — Hlavní část knihy zaujímá pěkná povídka o ženitbě p. Karafiáta; obsahuje 150 stránek, kdežto ostatních osm povídek vyplňuje dohromady 120 stránek. O p. Karafiátu se vypravuje, »jak ovdověl, aniž se oženil, a jak i tchýni pochoval.«

Byl pan Karafiát svědomitý pracovník v závodě svého pána, — šlechetný mládenec. Lékař mu nařídil, že se má přestěhovati do jiného bytu, chce-li své oči zdravé zachrániti. Našel si tedy p. Karafiát nový byt u hodné paní Aloisie Petrbokové, vdovy po soudním sekretáři. Starší tato paní velmi vlídně s p. Karafiátem zacházela, jemu si stěžovala v zármutku nad smrtí muže a dcery Lucinky. Lucinka prý se usoužila, že pro ni nepřišel v pravý čas ženich. To prý měl býti p. Karafiát, jehož ovšem nikdy neznala, jenž jí též nikdy neviděl, jemuž

však ona — jako neznámému svému miláčkovi — i dopisy psávala. V takových vzpomínkách vžili se všichni do té myšlénky, že p. Karafiát je vlastně ovdovělý manžel zemřelé Lucinky a že paní Aloisie Petrboková jest jeho tchyní, — on jejím zetěm. — Pan Karafiát zůstal u paní Petrbokové, která mu odevzdala věno, určené pro zemřelou Lucinku a před smrtí učinila jej dědicem svým, tak že on spokojeného odpočinku dosáhl.

Celá tato zvláštní povídka jest po našem soudu v pravdě ušlechtilá; zvláště kde vystupují osoby hlavní: pí. Petrboková a p. Karafiát. Děj líčen pěkně a zajímavě. Jen na začátku a pak ještě sem tam dále v knize zarážela a rušila ušlechtilý dojem knihy slova, jako: », . . . protrhlo se mu střevo« (má znamenati, že řekl cosi špatného, hanlivého) — »křídlo« (má znamenati děvče) — »cergeld« (= stravné?) — »veškosten« — »zatracená statistika« — »ještě ho čerti nenesou«. — Na štěstí takových slov není mnoho v knize — ale která jsou, ta čtenáře překvapí a dojem kazí.

Z náboženské stránky kniha ujde. — Paní Petrboková cítí celkem nábožensky. Vítá pana Karafiáta: »dej vám u nás Pánbůh zdraví.« »Snad Pánbůh sám zařídil, že jsme se sešli.« Na hřbitově se modlí za zemřelé a pan Karafiát dělá aspoň křížky. Ovšem člověk náboženského života znalý by očekával, že paní rázu jako paní Petrboková v neděli též zajde do kostela a staví se v kostele v den úmrtí rodiny cestou na hřbitov. Zde pociťuje čtenář skoro nedostatek.

Na jednom místě však velmi neopatrně napsáno jest: »Zázrak! Ale na zázraky ani Karafiát nevěřil.« — Jest to při nemoci pí. Petrbokové. Byla již stará, sešlá, lékař vzdal se veškeré naděje a dodal: »není vyloučeno, že příroda sama tu pomůže. Dějí se někdy takové zázraky.« Lékař odešel a tu spisovatel uvádí jmenovaná slova o víře v zázraky. Mohou míti ovšem smysl, že při nemoci pí. Petrbokové na zázrak nebylo možno čekati. Ale po našem soudu jsou zde ta slova nešikovně položena, lékař mluvil daleko rozuměji. Pan spisovatel měl slova tato raději vynechati. Poněvadž však slova tato jakýs výklad nésti mohou, míníme, že celá kniha může býti ještě zařaděna do katolických knihoven.

Ostatních osm povídek v knize jest ceny neveliké, ale některá z nich přece pobaví. Závadnou pak nemusíme nazvati žádnou, ač »Blínový květ« a »Návštěva« se nám málo zamlouvají. Dr. Fr. Klobouk.

Dramatické umění. Z Národního divadla. Nejbližší činoherní novinkou po letních divadelních prázdninách byla St. Johna Hankina čtyřaktová komedie »Návrat marnotratného syna«. Marnotratný syn Justin jest vzorem lenocha, mluvky a vyděrače a v lenošení nalézá jen ideál celého svého žití. Otec dobrovolně mu vyměřuje rentu, jen aby opustil domov. Bojí se, by nepřivodil svou klackovitostí další zla, jichž dovedným jest strůjcem. Hrdina Justin jest povaha ve svém jádře nadobro zkažená, která nedovede žádného nadchnouti. Hra mohla směle býti odložena stranou. Hráno bylo pod vlivem letní únavy místy dosti neprocítěně.

Šedesátileté narozeniny dramatického spisovatele Al. Jiráska oslaveny v Národním divadle znovunastudováním jeho dramatického žertu »Kolébka«, jenž před 20 lety slavil své prvotiny. Jest to žert s historickým pozadím, od něhož vzaly základ další jeho veliké historické hry, v nichž namnoze Jirásek jeví se jako nadaný dramatik, byť i vždy děj úplně nepřilehal, co se pravdy římsko-katolické církve týče. Otakar Jakoubek.

Z předměstských divadel. V Městském divadle Kr. Vinohrad vypraveny dvě fraška pod vlivem »mrtvé, letní sezony«. První »Labuťěnka« od L. Hirschfelda a Siegfrieda Geyera zanáší nás dějem do Paříže, kam má přijeti nějaký „daleký“ princ. O toho podniknou boj dvě dámičky polosvěta Larousseová a její bývalá žákyně Lily. Lily triumfuje: žákyně nad učitelku! Princi se zalíbí a Lily vášnivě cítí k němu lásku. Princ si však jen pohrává s ohněm. Měsíc trvá tato hra, při které Lily odmítá veškerou finanční podporu z ruky milence. Princ odjíždí a zanechá ji opuštěnou v náručí její bývalé učitelky Larousseové. Tato ke konci dá své žačce ponaučení, že „nesmí dáma z polosvěta nikdy k nikomu zahořeti čistou láskou, nýbrž musí tuto jen předstírati.“ Lily po zklamání nanáší opět klidně na tvář pudr „s labuťěnkou“ a tak zevně má se i nanášeti láska u dámy z polosvěta. Ve hře je hodně kluzkých dvojsmyslů.

Druhou novinkou byla fraška „Zebra“ od Armonta v Nanceya, která vyniká řadou detektivních neomaleností a spoustou efektních čísel groteskní komiky, v níž nescházejí ani výkony „vzduchových artistů“. „Zebra“ jest balon,

jenž slouží dvojici mladých světáků k oklamání jich manželek. Často předstírají svou účast při jeho vzletu, ale zatím zalétají do bouřlivé Paříže na dobrodružství. Když manželky podvod odhalí, slibují pomstu, ale protože hra jest, aspoň má býti — fraškou, následuje — odpuštění. Snad podzimní repertoir přinese něco zajímavějšího.

V divadle „Deklaraci" v Žižkově vypravena melodická opereta Fr. Suppého „Model". Opereta náleží dějem i hudbou k zdařilým pracím tohoto † německého skladatele operet a správa věnovala jí velikou péči. Jen živé obrazy v předvedení pí. Zieglerovou byly na škodu celé dobré tendence operety. Tím proměňuje se každé divadlo v zpěvní síň nejposlednějšího řádu.

Otakar Jakoubek.

Z cizích jevišť. Jako zajímavá novinka poslední saisony uvádí se Königova mythologická hra „Alkestis". — Na počátku zimní sezony provedena bude v Berlíně (v novém operetním divadle) nová opereta Jeana Gilberta, nazvaná „Moderní Eva". — Shakespearovo divadlo bude zbudováno v Londýně dle vzoru divadel za života tohoto nesmrtelného dramatika působících. — V Novém Yorku provedena bude v příští zimní saisoně Ferarího komická opera „Zvědavé Evy". — Velikolepá Lizstova slavnost v Heidelberce započne dne 22. října jeho oratoriem „Kristus". Též jeho „Zvony strassburského chrámu" pro orkestr, soli a sbor budou dne 25. října o slavnosti provedeny. O. J.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

P. Meschler S. J. Mezi nejznamenitější asketické spisovatele nynější doby přináleží jesuita P. Mořic Meschler, nyní rádce generálův v Římě. Nedávno slavil 80tileté narozeniny a 60tiletou oslavu, co jest jesuitou. Byl po 25 let novicmistrem, a zůstal vždy přítelem a zpovědníkem mládeže. Zkušenosti, jichž nabyl v různých řádových úřadech, použil ku sepsání celé řady hledaných asketických spisů v řeči německé. Z nejlepších je život sv. Aloise, který vyšel již v desíti vydáních (XII a 312 stran, cena 3 K); pojednává o světci tomto slovy jednoduchými, střízlivými, vychází od skutečnosti, je nepřítelem všeho mnohomluvení, legendárního vyzdobení; krásnými, velkolepými, živými barvami líčí tento zářící vzor mládeže. Vedle tohoto spisu vynikají hlavně ještě dva, a to »Život našeho Pána Ježíše v rozjímáních«, což je originelní výklad evangelií. Kniha má XXXII a 1240 stran, vyšla v sedmém vydání o dvou dílech a stojí K 9·60. Pro studující mládež uspořádal z ní samostatný výtah o XVIII a 670 str. za K 5·40. Píše vznešeně, klidně, tak že obraz Spasitelův zcela a účinně vynikne. Další P. Meschlerovo znamenité dílo je »Dar svatodušních svátků«, což jsou rozjímání o Duchu svatém. Kniha je výsledkem dlouholeté, neúmorné práce a chce povzbuditi k pobožnosti a k úctě Třetí Božské osoby, která se bohužel tolik zanedbává. Spis vyšel v šestém vydání o VI a 560 stranách za K 5·28. Zmínky čestné zasluhuje spis »Z roku církevního«, což jsou rozjímání na svátky Páně, P. Marie a svatých: má to býti legenda, která by se líbila nynějšímu modernímu světu. Vybral z jejich života nejdůležitější události a užívá jich k rozjímání. Spis vyšel ve třetím vydání, má XII a 908 stran ve dvou svazcích a stojí K 8·16.

Spisek „Tři hlavní nauky duchovního života« nazval autor žertovně askesí pro kapsu do vesty. Poučuje o »modlitbě«, »sebepřemáhání« a »o lásce milého Spasitele«. Doposud vyšlo jen jedno vydání o X a 172 str. za K 2·40. Vydal ještě několik (asi osm) menších, ale též zdařilých spisů. Všechny tyto knihy jsou ve formátu 8⁰ a vyšly u Herdera ve Frýburgu. Ig. Zh.

Velký přítel knih. — V prosinci 1910 zemřel v Cambridge v Anglii universitní prof. latinské filologie, Dr. J. E. B. Mayor, který měl nejskvostnější knihovnu z celého města. Sbíral po svůj celý život knihy s velkou obětavostí a protože se dočkal 86 let věku svého, nashromáždil si jich mnoho tisíc. Byl tak nadšený pro své miláčky, že utrhl si od úst, aby jen získal více peněz. Hlad stal se tomuto podivínovi profesorovi sportem, ustanovil si, že musí denně vyjíti se 60 haléři — a vyšel, ano tak se cvičil v hladu, že některé dni vydal za jídlo jen 12 haléřů. S počátku se stal z přesvědčení vegetariánem, později pro úsporu tento způsob výživy podržel. Cvičil se v hladu tak, že v prvém týdnu svého půstu jedl vždy každý druhý den, v druhém týdnu každý čtvrtý den, dalších 14 dnů nechtěl vůbec nic jísti, což mu však lékaři zakázali. Když se mu lidé a

přátelé smáli pro jeho způsob života, usmíval se a říkal: »cítím se zdráv a mám velkou chut k práci« — a jeho methoda se osvědčila, neboť, jak zmíněno, dočkal se vysokého věku — 86 let. Profesor Mayor byl oblíbenou a známou figurkou v Cambridge, znal ho kde kdo. Byl z největších odborníků latinské řeči. — Ig. Zh.

Literární paběrky. Jak asi vypadá »Satanova synagoga« od Stanislava Przybyzewskiho (ve »Vlnách« sv. X., vydavatel Dr. R. Brož), ukazuje to, že i kritika o tom díle v Pokrokové Revui byla částečně zabavena. Ta kniha naznačuje nesmírnou vývojovou linii satanismu, prapůvodní pohanskou víru v božství zla, temnoty, sterilní pohlavnosti, morální negace duševně pojaté, jejíž síla vzrostla v nejohavnější tvary v lůně křesťanství, a jež se ohlásila v »černých mších« XVII. století dochovaných potajmu až na naše dny«. — V módu přišlo zbásniti děje biblické, ale se lživými vložkami. Tak užil Leonid Andrejev Vzkříšení Lazarova k delší stati (v České Revui), kde si přidal, že císař Augustus dal Lazarovi vypálit oči tři dni po jeho zázračném vzkříšení. K čemu ty lživé přídavky? — K čemu se užívá forem básnických? Kterýsi list přináší báseň:

»Domažlice nepoznáte,
budou samé novoty,
k tomu máme mezi vámi
přece hodně holoty.
V náboženství nevěříme,
z toho nám nic nekouká,
máme radši litr piva
a dobrého doutníka.«

Kam to přišlo s poesií? Musy zastřete svoji tvář nad takovými básněmi!

Stejně bídné jsou básně Stan. Popelky »Stíny a odlesky« (vyšly v Chlumci n. C.), které stojí hluboko pod úrovní. Na př.

»Hrnul se cestou párek bez křenu
jak velká voda.
On že jenom kozel byl,
ona pouze koza . .«
»Nám děti naše, duše něžné kvítí,
otrávit chtějí dechem svojí zloby
německá lůza, klerikáli blbí . . .«
Pak přišly bědy dlouhým řadem,
sklep byl mu říší, biskupové štvali
naň (na Husa) smrt, prach i zimu s hladem.
On snesl to, a stál pevně jak základ skály.«

Ohlašuje se právě z New-Yorku, že tam byla otevřena knihovna, která je největší na světě. Obsahuje 2 milliony svazků a budova stála 40 millionů K. Ovšem to si může dovoliti Amerika. Ve Spojených Státech severoamerických vychází 55 španělských, 52 českých, 60 dánských, 71 švédských, 73 italských časopisů vedle největšího počtu anglických.

Jak zhoubné jsou romány Mayovy, naznačuje na př. román »Lesní růže« čili »Pronásledování kolem světa«, kde se odhadují tajemství lidské společnosti. V tomto spise o 109 sešitech a 2612 stranách se uvádí neméně a ne více než 2293 na rozličný způsob odpravených lidí, tedy jedna osoba na stránku.

Zvláštní rys vidíme v životě anglického romanopisce Waltera Scotta (1771—1832), ten totiž tajil před dětmi svoji spisovatelskou činnost. Tak na př. syn jeho nevěděl, že otec napsal »Jezerní pannu« a proto se i pohádal. Dvanáctiletá dcera ničeho od otce nečetla. Bylo jí to zakázáno.

Svrchu uvedený Leonid Andrejev také snaží se Jidáše Iškariotského ve stejnojmenné novelle očistiti. Kritik Nár. Politiky Fr. Sekanina píše, že cílem knihy té jest »vysvětliti a očistiti Jidášovu postať od všech ošklivých příhan, které ji strhují do bláta nejhlubšího opovržení.« Myslím, že Jidáš vždycky zůstane Jidášem.

Tak už máme i združení překladatelů. Všechno se na světě spolčuje, učinili tak i překladatelé. Už delší dobu se poukazovalo na chatrnost překladů zvláště románů v denních listech, některé novelle nebylo ani rozuměti, poněvadž překladatel nevystihnul smysl v originále; také se vědělo, že překlady na př. z francíny pořizují se dle němčiny. Těm a podobným stezkům má zabrániti sdružení překladatelské. Zdaž se mu to zdaří, ukáže budoucnost. Sešla se komise, jíž uloženo vypracovati stanovy na základě daných návrhů. Při tom prý stane se akce na

ochranu a povznesení jazyka mateřského. Sešla se řada překladatelů i nepřekladatelů, kněze žádného v nich neshledáváme, ani v komisi, ač máme mezi duchovenstvem dosti toho druhu pracovníků. Úkolem toho sdružení bude hájiti zájmů překladatelů dobrých a snaživých a potlačovati všecky překlady nedokonalé, býti ve styku s nakladateli a redaktory, doporučovati jim překladatele, podávati na požádání posudky překladů mimo sdružení pořízených, zkoumati překlady členů před otištěním, nečlenů hned po otištění. Každý člen sdružení jest povinen před uveřejněním předložiti rukopis svého překladu a podrobiti se usnesení. Známky se budou dávati tyto: Lze otisknouti bez závady, po vykonání naznačených oprav, nelze vůbec otisknouti. Sdružení vstoupí ve spojení se znalci cizích jazyků a literatur, obstará každému překladateli na požádání výklad míst v originále, která mu působila obtíže. V překladě nesmí zůstati čtenářům ani nejmenší nejasnost. Snahy sdružení má podporovati česká veřejnost, nakladatelé a redaktoři; aby tito svěřovali překlady jenom členům, vynasnaží se, aby se táž kniha nepřekládala několika spisovateli současně. Nové generace překladatelské chce vychovávati. Toť návrhy. Nestane se sdružení nepropustným kruhem, kde bude panova i strannictví? Doufejme v nejlepší. Liga † 12.

Paběrky z novin a veřejného života.

Oprava. Přehlédli jsme v minulém čísle „Vlasti“ na str. 1058. o Dr. Krusovi S. J., že je Němec. Nikoliv — Dr. Krus je rodem z Dobré v Rak. Slezsku a hlásil se již jako žák něm. gymnasia k národnosti české. Dr. Krus jest zakl. členem družstva „Vlast“ a jako sekretář bisk. kanceláře v Těšíně složil před svým vstupem do řádu Jesuitského 200 K pro fond kat. spisovatelů. R. 1900 na cestě z Polska zastavil se redaktor t. l. v Těšíně a tam Dr. Krusa osobně poznal.

Naše kalendáře. „Sv. Vojtěch“ ve velkém i malém vydání a „Štítný“ ve velkém vydání na rok 1912 jsou na skladě a prodávají se: „Sv. Vojtěch“ 1 výtisk za 1 K, malé vydání za 60 hal. Tucet velkého vydání „Sv. Vojtěcha“ stojí 8 K, malého vydání 4 K 80 hal. Při hotovém placení dává se třináctý výtisk nádavkem. Kalendář „Štítný“ stojí 1 K a tucet 8 K. Při hotovém placení dává se taktéž třináctý výtisk nádavkem. — Objednávky vyřizuje: Administrace družstva „Vlast“ v Praze-II., Žitná ulice číslo 26 nové.

Upozornění. V papírnickém závodě máme hojně matričních archů a různé jiné zboží, hlavně obrázky sv. Obchod jest uvnitř domu, proti domovníkovi a není-li tam slečna prodávající, jest v druhé obchodní místnosti v I. poschodí proti staré sazárně. Prosíme své přátele, aby na to své známé upozornili a hojně nás podporovali.

Vlasteneckých homilií vyšlo redakcí P. Fr. Žáka T. J. dílu I. sešit 9. a prodává se za 1 K 40 h. Všech 9 sešitů stojí 9 K 40 h. Objednávky vyřizuje: administrace družstva „Vlast“ v Praze čp. 570-II.

Kardinál Patrik Francis Moran, arcibiskup v Sidneyi, zemřel dne 16. srpna 1911 v 81. roce. Týž narodil se roku 1830 v Irsku. Byl synovcem kardinála Cullera, prvního nositele purpuru z Irska. Ve 22. roce byl již doktorem theologie a konal v Římě studie v archaeologii a paläontologii. Roku 1868 stal se profesorem arabštiny a hebrejštiny v kolleji Propagandy. Roku 1872 stal se biskupem v Assory, kdež se osvědčil jako otec svých svěřených oveček, hlavně svých krajanů. — Stavěl školy a podporoval všecky náboženské a sociální spolky. Stal se též buditelem původní galské řeči. Roku 1884 jmenovala jej Propaganda arcibiskupem australským. Zde si vydobyl pověst velikého stavitele kostelů. Za čtvrt století církev v Australii domohla se velmi mocného postavení. Byl velikým organisátorem, též spisovatelem a apologetou. Zbudoval veliký počet kostelů a škol. Jeho úmrtím sklesl počet kardinálů na 47.

Závět kardinála dra. Gruschy. V těchto dnech konati se bude v arcibiskupském paláci ve Vídni, v arcibiskupském zámku v Horním Sv. Vítu a v Krambergu inventura. O závěti kardinála dra. Gruschy proslýchá se následující: Spolku katolických tovaryšů, který zemřelý kardinál založil, věnováno 100.000 K. Sekretář kardinál dr. Merinský a ceremonář dr. Kamprath obdrží legáty po 1200 K. Starší sluhové obdrží dle závěti roční pensi 600 K, mladší sluhové pak legát ve výši jejich ročního platu. Zbytek jmění po vyplacení legátů má býti věnován arcibiskupskému semináři. Následkem toho bude brzo uskutečněno přesídlení alumnů do novostavby v IX. okresu, které na pozemcích tabákové režie již delší dobu je

projektováno. Dle jiné verse přestěhují se alumnové do císařského sirotčince, rovněž v IX. okresu. Rozhodnutí stane se až v zimních měsících. — Dosavadní koadjutor kardinála Gruschy, arcibiskup dr. František Nagl, uveden v úřad jako kníže-arcibiskup arcidiecese vídeňské v měsíci září.

Poslanec pruských „Moravců" zemřel. Zástupce Čechů na Ratiborsku v pruském Slezsku, říšský poslanec farář Vilém Frank, zemřel, maje věku 54 let, ve Vratislavi, kde žil od r. 1908; před tím byl farářem v Berlíně. Okres, kde dosud udržuje se větev česká, zvoucí se „Moravci" na důkaz někdejší příslušnosti k Moravě, vysílal Franka do říšského parlamentu v Berlíně od r. 1893, kde stál při katolickém středu a hleděl zvláště v poslední době dosíci různých úlev pro Čechy, zejména aby na schůzích veřejných směli užívati češtiny. Frank pocházel z Jilkovic v pruském Slezsku a byl kaplanem nejprve v Ratiboru. Česká větev tamní ztrácí v něm upřímného přítele a zastance.

Podzimní biskupské konference a motu proprio o svátcích. Letošní podzimní konference biskupské budou už v září. Biskupské konference budou se především zabývat motu proprio o svátcích. Referát podá arcibiskup vídeňský dr. Nagel. Jak věci stojí, nebude v Rakousku ani zrušen ani přeložen žádný svátek, ježto episkopátu došla spousta projevů a žádostí o ponechání dosavadního stavu věcí. Poněvadž pak motu proprio chce pouze umožnit zrušení nebo přeložení svátků tam, kde si toho přejí, není v Rakousku příčiny měnit dosavadní pořádek církevních svátků.

Nový probošt kapitoly na hradě pražském. Panovník jmenoval děkana kolleg. kapitoly u Všech Svatých na hradě pražském, řád. prof. církevních dějin na české universitě v Praze, dvor. r. dra. Františka Kryštůfka proboštem této kapitoly. Ad multos annos!

Kněžské jubileum. Dne 10. srpna slavil opat emauzský P. Alban Schachleiter 25leté jubileum vysvěcení na kněžství. Jubilár narodil se 20. ledna 1861 v Mohuči, navštěvoval tamtéž gymnasium, načež věnoval se studiu hudby na konservatoři v Lipsku. Na to vstoupil do řádu Benediktinů a 13. května 1883 složil slavné sliby. Vystudovav v Sekově bohosloví, vysvěcen byl r. 1886 na kněze. V klášteře emauzském působí od r. 1892, opatem zvolen a nastolen byl r. 1907. — U příležitosti 25letého kněžského jubilea opata z Emaus P. Albana Schachleitera vzpomínají listy na činnost spolku sv. Bonifacia, který byl P. Albanem založen. Spolek začal činnost r. 1903 se jměním 27.000 K, roku 1904 činily příjmy už 122.000 K, r. 1910 pak přijal spolek 408.947 K. Úhrnem příjmy spolku za 7 let činnosti jeho obnášejí přes dva miliony korun. Spolek přispěl na stavbu 219 kostelů nebo far. Většinou dal k stavbě podnět, věnoval na ni část nákladů, postaral se o vysoké státní subvence na kostely a obecní patronáty.

Dr. Luboš Jeřábek, nástupce Helfertův. Dr. Luboš Jeřábek, okresní soudce v Praze, konservator, povolán byl do ministerstva vyučování, aby převzal místo generálního konservatora, úmrtím barona Helferta (loňského roku) uprázdněné. Dr. Luboš Jeřábek jest vynikajícím znalcem pražských stavebních památek a zásadním, horlivým obráncem starého rázu Prahy, což dokázal svou dlouholetou činností v „Klubu za Starou Prahu", jehož jest předsedou. Napsal řadu spisů a publikací o Staré Praze. Jest poslancem na sněmu zemském, čestným členem Spolku přátel památek pařížských, důstojníkem francouzské akademie atd. Politicky hlásí se k straně staročeské.

Katolíci v Petrohradě. Počet katolíků v Petrohradě přestoupil číslo 2000. Katolický duchovní Sěrčanov vyjádřil se v ten smysl, že hlavně zákaz smíšených sňatků misionářským pravoslavným kongresem v Kyjevě měl za následek hojná přestupování ke katolicismu. Zprávy o sjednocení starověrců s katolickou církví jsou předčasny. Spíše lze očekávat rozvrat starověrectva na několik sekt.

Katoličtí novináři italští sejdou se v září v Assissi. Bude to druhý sjezd tohoto druhu.

Socialista svému tisku. Italský poslanec socialista Ferri věnoval 100.000 lir na fond perdu, fond ztrát, sociálně demokratickému denníku „Avanti", který nyní vychází v Miláně. Příklad tento měl by pobídnouti mnohé, aby podobnými podporami napomáhali dobrému tisku, zejména tisku katolickému, který má veliké úkoly, ale podpory málo. My jsme rádi, když dostaneme pouhé korunky.

K širšímu sboru soc. odboru družstva „Vlast" v měsíci srpnu přistoupili a splatili 5 K: Jan Kabeš, farář na Velizu; 3.60: Fr. Kovářík, farář v Buštěhradě; 3 K: Dr. J. Šnejd, býv. ředitel chlap. semináře v Č. Budějovicích; 2 K: Václ. Kohout, děkan v Nemyčevsi; Jan Vaněček, děkan v Dobříši, a Václ. Kotrch,

probošt v Roudnici n. L.; 1.40: Jos. M. Švec, katecheta v Turnově; 1 K nebo méně než 1 K: Ferd. hrabě Chotek ve Volšovech; Milosrdné Sestry v Řepích; Jak. Janda školní rada v Domažlicích; Josef Kebrle, kanovník a arcikněz v Přistoupimi; dále, bisk. vikáři a bisk. sekretáři, děkani, faráři, kaplani, katecheti; Max Škrábek v Bradlenách, Jan Šebestík v Žálkovicích, V. Šorejs v Libochově, Jos. Šebor v Ober-Obersdorfu, Jos. Šesták ve Vítkovicích, Jos. Ševčík v Babicích, Ed. Šlégr v Horní Cerekvi, Čeněk Stross v Bezně, Ant. Kaschny v Odersch v Pr. Slezsku, Fr. Svoboda v Roveříně, Jos. Süssmeyer v Hodoníně, Rud. Stibor v Konici, Jos. Sochor v Heralticích, Frid. Smutný v Želeticích, Fr. Smetana v Dobrušce, Mik. Simonides ve Tvarožné, Jos. Fišer v Biskupicích, M. Jičínský ve Všestarech, Fr. Jelínek v Kostelci n. Orl., Jan Šidlák v Polehradicích, Jos. Kavale v Nové Kdyni, A. Šebesta v Cere, Istria, Fr. Kadlec v Soběchlebích, Al. Špalek v Raškově, Ant. Konvička v Oslavě, Fr. Šoukal v H. Kounicích; P. Kouble v Semilech, Jos. Kašpar v Mor Radiměři, Václ. Šafránek v Bojanově, Jak. Kindlmann v Gr. Kloštru, Jos. Janda v Břeclavě, Jan Hikl v Holešově, Fr. Jakeš v Krumlově, J. Sehnal v Lázních Bělohradě, Al. Kramer na Břez. Horách, Jos. Kulda ve Větr. Jeníkově, Fr. Kopecký v Karlsthalu, Fr. Kršňák v Prostoměřicích, Fr. Kalný ve Zbejšově, Bartoloměj Spisar v Pačlavicích a Fr. Hamr v Ondřejově. — V měsíci srpnu získal Širší sbor 52 nových členů; od počátku správního roku, t. j. od 1. října 1910, přibylo jich celkem 411, což svědčí o živém účastenství pro tento sbor — Nové dary přijímá: administrace družstva Vlast v Praze čp. 570—II.

Z Tiskové ligy. — Dary zaslali: duchovenstvo vikariátu v Kostelci nad Orlicí 9·50 a V. Uhlíř, bisk. vikář a děkan v Přepyších 10 K za sebe a duchovenstvo vikariátní. — Ze starších členů zapravily vikariáty: Polenský 22·50 (82·50), Lipnický 12·50 a Bystřický 7·40 (99 K) — Zakládajícími členy stali se: duchovenstvo vikariátu Kolínského a Lipnického. — Opravu uveřejnily: »Venkov«: dpp.: Ed. Matoušovi, kaplanu v Heřmanově Městci a Pavlu Langrovi (tomu i »Čas«), faráři v Čihosti u Ledče; »Právo lidu«: Dr. Janu Perkovi, faráři v Kost. Myslové a Český Venkovan: dp. Ot. Richtrovi, faráři v Morašicích.

K jubilejnímu fondu pro zřízence družstva Vlast přispěli: 11·50: Very Rev. Fr. Tichý, duch správce v Silver Lake v Sev. Americe; 3 K: Dr. J. Šnejd, bývalý ředitel chlap. semináře v Česk. Budějovicích; po 1 K: Jos. Fabián, zám. kaplan ve Volšově, a Mil. Sestry v Řepích. — Tento fond jest chloubou družstva Vlast, i prosíme členy jeho, aby při zásilkách předplatného byli ho pamětlivi.

Ze Spolku na zakládání katolických knihoven, — Členem zakládajícím stal se a 100 K knihami splatil: Th. Káčer, farář v Kuželově na Moravě. — Dary složili: po 2 K: Vend. Honěk, farář ve Lstiboři; Jan Snížek, farář v Jamném; † Václav Votruba, děkan v Libniči; Jos. Tichovský, kníž. arcibiskup. vikář v Bratronicích, Pavel Rozínek, kons. rada na Skalce; Fr. Svatoš, farář v Novém Strašecí; Jakub Duffek, farář ve Sv. Janě pod Skalkou; Matěj Dušek, arcikněz v Charvatcích; Jan Benda, farář ve Mšeně, a Školské Sestry de Notre Dame v Horažďovicích; 1·80: Jos. Pubal, farář ve Sluhách; 1·10: Jan Pospíšil, kaplan v Pecce; 1 K nebo méně než 1 K: Školské Sestry v Bechyni; Jos. Žák, c. k. školní rada v Písku; Josef Závodní, probošt v Poděbradech; Dr. Gust. Domabyl, prof. bohosloví v Hradci Králové; M. Bernarda v Miletíně, — dále: k. a. vikáři, děkani, faráři, em. faráři, kaplani a katecheti: Jan Pavelka ve Chlebech, J. Hlaváček v Lešanech, V. Sixta v Kolíně, Josef Duda v Novosedlech, Bart. Hrabí v Protivíně, Ot. Vosáhlo v Pardubicích, Václav Makovec ve Vodňanech, Josef Dyrhon ve Slabcích, Jos. Rásocha v Sedlci, Jos. Stanislav v Kácově, Jos. Soldát v Letinech, Jos. Čáp v Lenešicích, Ant. Filip v Kondraci, Jos. Fanta v Stříbrci, Em. Veselý ve Sv. Poli, Jos. Petržilka ve Mšeci, a Vojt. Kořán ve Starém Sedle.

Pronásledování katolíků v Rusku. Ve vší tichosti byla revise kostela petrohradského katolického metropolity ukončena. Současně byly u všech katolíků petrohradských předsevzaty důkladné prohlídky domácí. Počínání toto vyvolává mezi katol. obyvatelstvem petrohradským velké vzrušení. Domovní prohlídky nařídil sám Stolypin, který větří všude Jesuity. Kněz O. Suzalev v Petrohradě byl zatčen pro podezření, že je členem tovaryšstva Ježíšova.

Mnoho-li je řeholníků v Rakousku. Všeněmci Rakousku potupně přezdívají »Klösterreich«. Alfons Zak vydal »Oesterr. Klosterbuch«, v němž uvádí počet všech řeholníků v Rakousku 10.875. Z těchto je 5511 kněží, 1413 kleriků, 635 noviců a 3261 bratrů. Na 2500 obyvatelů připadá 1 řeholník.

Svatomartinské slavnosti slovenské konaly se, jako každoročně, ve dnech 1., 2. a 3. srpna v Turčanském Sv. Martině Ze slovenských poslanců súčastnili se jich Ferko Skyčák a farář Ferdiš Juriga. Z Čechů mimo jiné byl pří-

tomen přítel Slováků prof. dr. Al. Kolísek z Hodonína. V úterý konala se výborová schůze Muzeálnej slovenskej společnosti za předsednictví faráře Št. Mišíka. Společnost chystá se vydati katalog hlavního oddílu knihovny »Slovenica« a materiál také zpracovat. — Vytýkáno bylo slovenskému bankovnímu úřednictvu, které je z celé slovenské intelligence nejsamostatnější a dobře situováno, že veřejné činnosti pro věc slovenskou si málo všímá. Hosty v úterý vítal správce národního slovenského domu, Matouš Dula. Ve středu měla Muzeálna společnost valnou hromadu. Delší řeči zahájil ji farář Mišík, mluvě o musejních sbírkách a o jejich doplnění. Zprávu o stavu a činnosti M. s. s. podal tajemník V. Vraný. Členů bylo koncem roku 1910 697. Sbírky rozmnoženy darem o 2290 předmětů. Pokladnik Halaša naříkal na nepořádné odvádění členských příspěvků. Vrcholem byla přednáška dra Jos. Minárika: »Příspěvky k monografii trenčanské stolice«, která vyjde knižně. Po této valné hromadě konal valnou hromadu ženský spolek »Živena« za předsednictví paní Eleny Soltészové. Členek je 342. Spolek má v úmyslu založit hospodyňskou školu, za kterýmž účelem ustanoveno zvolit školský odbor. Přednášku o ženě v národě měl Svet. Hurban Vajanský. Po té bylo divadlo, banket a koncert.

Konsolidace katolických Slovanů v Rakousku. Lublaňský »Slovenec« zabývá se touto otázkou v úvodníku, nadepsaném »Velká věc«. Praví, že všichni, jimž na srdci leží zájem katolické víry a církve v Rakousku, táží se vzhledem na nynější úplně nejasné politické poměry: Co potom? Co máme dělati? Jak se vyvinou poměry? Je se církvi něčeho báti? Konstatuje, že katolíci němečtí nebyli s to, aby provedli svou úlohu. V obnovu strany křesť.-sociální s dnešními vůdčími osobami a na základě dnešní organisace nevěří a také myšlenka o utvoření jakési konservativní strany nepovažuje za šťastnou. Proto opakuje, což již psal jednou, že katolickou věc v Rakousku budou musit vzíti do rukou Slované. Nutnost tohoto odhodlání je dnes tím jasnější a vyslovenější. Katoličtí Slované musejí vystoupiti v první řadě na obranu zájmů církve a Rakouska. Proto třeba, aby se zdvojenými silami svoji organisaci doplňovali, utvrzovali a své řady rozmnožovali. Co se týče slovinských katolíků, jsou v organisačním směru hotovi a jde jim nyní o to, aby se katolická myšlenka šířila víc a více mezi Chorvaty. Týž úkol čeká katolické Čechy, kteří ovšem nelení, jak dokazují organisace mládeže a 6. sjezd. Největší důraz také klade »Slovenec« na to, aby katoličtí Slované měli stále více dorostu ve svých řadách, aby mládež vždy více soustřeďovala se v našich organisacích, jak u Slovenců a Chorvatů, tak u Čechů. To je významu neobsáhlého. »Třeba je pouze — volá — aby katoličtí Slovinci, Chorvati a Češi ještě pevněji se k sobě semkli, k čemuž se poslední dobou se vždy větším pochopením, oduševněním a dle programu pracuje. Konsolidace, vzájemnost katolických Slovanů v Rakousku bude onou skálou, o kterou se budou, jak doufáme, rozbíjeti pokusy rakouského liberalismu, spolčeného se socialní demokracií. Proto rakouští katoličtí Slované: ku předu!«

Lublaň proti Praze. — V Praze ustanovila vláda slovinského doktora docentem. Proti tomu ozývá se Šusterčičův »Slovenec«, jenž píše: »Katolická většina slovinského národa jest proti Praze a nechce, aby na pražské universitě vzděláváni byli slovinští liberálové za budoucí profesory,« Dozajista by »Slovenec« nebrojil ani proti Praze ani proti české universitě, kdyby universitu neovládal známý nesnášelivý, pokrokářský a protikatolický vliv jisté známé koterie. Bráti docenty z university, kde studenti pokrokoví štvou proti akademickým službám Božím, v časopise svém agitují pro »Los von Rom«, demonstrují pro Wahrmunda, při slavnostech universitních spílají a ohrožují tělesnou bezpečnost, bojkotují své jinak smýšlející soudruhy — jest věru na pováženou. Když úřad rektora s ohledem na anarchii universitní nechce přijmouti vynikající profesor, když slovinští katoličtí akademikové varují před Prahou — jsou zjevy, které Prahu ostatním slovanským národům jako alma mater málo doporučují. Páni profesoři české university, jichž se týče, zanechte protináboženského štvaní, sestupte s politického koně, pěstujte nestrannou a vážnou vědu, místo agitací dávejte mladým lidem ušlechtilý názor světový, buďte konfesně snášeliví a Praha stane se, čím býti má, vyučující matkou slovanských národů. Smutné jest, že od Prahy se odvracejí jak Slovinci, tak Poláci . . .

Kde bude VII. všeobecný sjezd katolíků československých? Hned po ukončení VI. sjezdu bylo ve vážných kruzích uvažováno o tom, kde a kdy by se měl konati VII. sjezd katolíků československých. Navrženo bylo, aby konal se r. 1913 v Brně, kde právě před 10 lety odbýval se II. sjezd. Dále navrženo, aby r. 1914 byla pausa, která by sloužila za přípravu na r. 1915, kdy by se měla

konati dne 5. července velká cyrillomethodějská pout na Velehrad za účasti celého českého episkopátu a na podzim ve všech diecésních městech diecésní katolické sjezdy, jednající o thematu: »Národ český a husitismus«.

58. sjezd katolíků v Německu konal se v Mohuči. Slavnostního průvodu v neděli súčastnilo se 52.000 lidí. Průvod šel přes 4 hodiny. V čele průvodu kráčelo 7000 živnostenského dorostu. Hlavní kádr průvodu tvořily organisace dělnické, spolky mužů a farní skupiny z Hessenska. V průvodu šlo 50 hudebních sborů a neseno bylo 1000 praporů. Dělnické spolky diecese mohučské vedla jízdní kapela 6. dragounského pluku. Velkou pozornost budilo oddělení zřízenectva poštovního a železničního. Předsedou sjezdu byl hr. Galen z Westfálska.

II. sjezd polských katolíků z Haliče konán byl ve dnech 26., 27. a 28. srpna v Přemyšlu. Slavné služby Boží v neděli měl biskup dr. Pelzcar a kázali: arcibiskup dr. Bilczevski, arcibiskup dr. Theodorovicz a biskup Bandurski v různých chrámech. Na slavnostních schůzích v neděli a v pondělí mluvili: předseda krakovské akademie, hr. Tarnovsky: »O nebezpečích, hrozících polskému národu na poli náboženství a mravnosti« a dále spisovatel Jeske-Choinski, dr. Bialy a Adam Konopka: »O vychování v rodině u ve škole«. Poslední mluvil biskup Nowak z Krakova. O odborných organisacích referovali: profesor Schmyd, St. Zgorniał a profesor Czerkavski z krakovské university. »O katolické unii« promluvil kníže Pavel Sapieha. —

Boj proti pornografii ve Francii. Svaz francouzských paní — zvaný »Johanna d'Arc« — k nimž připojily se ještě jiné spolky, jako Liga patriotek, Armáda spásy, uveřejnil žádost k úřadům, v níž stěžuje si na zmáhání se pornografie ve všech oborech života, čehož následek je povšechná zhýralost mládeže, zpronevěra manželů, nejhorší neřesti, vyhlazení všech ušlechtilých citů, nestydaté názvy divadelních kusů k přilákání obecenstva probuzují v divácích nejsprostší pudy. — Někde v obcích sice je zapovídají, ale v Paříži smějí se dávati kusy nejhanebnější. Divadlo takové ubíjí naši mládež, zostuzuje naši vlast před celým světem. Cizinci utíkají z Pařiže před takovým divadlem. — Pomůže-li to co?

Vysoké stáří Bulharů. Statistický úřad bulharský vydal nedávno publikaci, ve které jest partie o stáří Bulharů nejzajímavější. O Bulharsku lze právem říci, že jest to země stoletých lidí. Počet stoletých jde do tisíců, Většina jich bydlí na venkově. Stáří od 100 do 110 let vykazuje nyní v Bulharsku 173 vdané ženy, 960 vdov, 8 starých panen a 1 rozvedená; 259 ženatých mužů, 588 vdovců, 5 starých mládenců a 2 rozvedení. V stáří od 110 do 120 let žije v Bulharsku 21 vdaná žena, 106 vdov, 1 stará panna, 35 ženatých mužů a 72 vdovci. Věkem od 120 do 125 let jest požehnáno 13 vdaných žen, 40 vdov, 12 ženatých mužů, 35 vdovců a 2 staří mládenci. Konečně přes 125 let má 8 vdov a 2 vdovci, Bulharsko vykazuje tedy dnes celkem 2343 osoby více než stoleté. To jest dojista zvláštnost, kterou se sotva která jiná země může pochlubiti.

»Volná myšlenka« je prý sdružení nepolitické — tak hlásá panstvo z Korunní třídy, živené odpadky ze židovského stolu. Jak nepolitické cíle Volné Myšlenky jsou, nasvědčuje officielní centrální orgán rakouských (tedy i českých) volnomyšlenkářů »Freidenker«. Citujeme z »Freidenkru« doslovně passus, který konfiskován nebyl. Zní: »Čím Francie začala, v čem Portugalsko pokračuje, může se státi také v Rakousku. A proto my volní myslitelé, přes nebezpečenství, že může býti náš výrok zkonfiskován, voláme se všemi, kdož usilují o osvobození člověčenstva z duševních, politických a hospodářských okovů: Ať žije republika.«

Postup kremace. V Německu jest už 23 krematorií: počet pohřbů ohněm v jednotlivých rocích od r. 1905 obnášel: 1769, 2977, 4060, 4779, 6074. V roce 1910 bylo otevřeno opět nových krematorií: V Lipsku, Dessavě, Lübecku, Geře a Reutlingenách; nových kremačních spolků založeno 28. Všechny soustřeďují v sobě 60.000 členů; nutno však poznamenati, že 70 procent osob pohřbených ohněm nebylo členy žádného kremačního spolku. Kromě Bavorska jest pohřbívání ohněm povoleno vládou ve všech německých státech. — Švýcarsko má nyní sedm krematorií: V Curychu, v Balu, v Ženevě, ve Sv. Havlu, v Bernu, v Lausannu a La Chaux-de-Fonds. Od roku 1905 pohřby ohněm ve Švýcarsku stoupaly v jednotlivých rocích takto: 479, 526, 720, 752, 914, 1211. Staví se tři nová krematoria: V Aarau, v Bielu a Winterthuru.

Na sklonku XXVII. správního roku.

Založiti spolek, jest věcí snadnou, ale udržeti jej ve stálé svěžesti, síle a živosti, jest věcí těžkou. Jako osoba tak i spolek čím je starší, tím více upadá v zapomenutí a nevážnost; svět se od nich odvrací a přikloňuje sluch tomu, co je nové, co je na pohled vábné a svěží.

My končíme XXVII. rok, jsme tedy již hodně staří, ale společnou prací výboru a věrných přátel našich udrželi jsme i v tomto zmíněném roce družstvo naše v žádoucí čilosti. Nových členů mnoho sice nepřistoupilo, ale družstvo samo dostalo i ve XXVII. roce mnoho darů, darů velikých a celou řadu darů menších. Dary těmito všecky fondy družstva se osvěžily, ba fond sociální sesílil tak, že nám katolíkům skytne velikou pomoc v obraně naší pro r. 1915. Jakmile sejde se po prázdninách Soc. odbor k poradě, podám v té příčině praktické návrhy, z nichž stoupenci naši seznají, že jsme ty korunky sbírali za určitým a pevným cílem a že ten cíl jest hlavně obrana naše pro rok 1915.

Kolem družstva Vlast řadí se: Jednota č. katol. učitelstva, Paed. svaz, Spolek na zakl. katol. knihoven a Tisková liga. Každý tento spolek má určité své úkoly a cíle, ale k r. 1915 chystají s družstvem Vlast obranu všecky. Církev a vlast naše jest v nebezpečí; volní myslitelé a jiné stavy a strany chystají se r. 1915 zasaditi církvi veliké rány, i strojíme se, každý tento spolek zvlášť a všecky dohromady, k sebevědomé, odhodlané obraně. My tím sice boj a připravované slavnosti proticírkevní r. 1915 nezastavíme, ale jistě je seslabíme tím, když massy lidu o M. Janu Husovi budou řádně poučeny a když hlavně věřící katolíci všech stavů nabudou v otázce husitské pevné půdy a budou zbaveni r. 1915 v oné vřavě válečné vší zbabělosti a nerozhodnosti. Mnoho se již v té příčině udělalo a mnoho spisů o době husitské se ještě vydá. Tak ku př. řadu znamenitých článků o Husovi a jeho době přinesly: „Vlast“ a „Husitství ve světle pravdy“ a částečně i „Sborník“ hist. kroužku“; mimo to vydaly družstvo Vlast a Tisková liga o době husitské zvláštní brožury, které se dostaly do četných knihoven, zakládaných družstvem Vlast a Spolkem na zakládání katolických knihoven. Abonenti „Vlasti“ i „Husitství ve světle pravdy“ nejen že sami o Husovi se poučili, ale i jiným články ty čísti dali. Opakuji: mnoho se v té příčině již vykonalo a mnoho se ještě vykoná, nebo k masse husitského tisku přistoupí r. 1912 počínaje živé slovo našich řečníků a tu zase vykoná kus práce náš Soc. odbor.

Z toho vidíte, že my ve družstvu Vlast a ve spolcích kolem družstva Vlast zasahujeme do nejpalčivějších otázek, které se nás hluboce dotýkají. I prosíme za důvěru a živou součinnost. Podporujte naše časopisy, naše fondy a hlavně naši obrannou práci pro r. 1915. Tuto musíme zasáhnouti vší agitační silou v život a cítění našeho katolického lidu všech stavů, a to ne pro chloubu, ne pro vlastní slávu, ale pro matku naši, církev katolickou. Co specielně pro r. 1915 žádáme a co za to slibujeme, to vyřkla již nejednou Tisková liga a zprávy její byly jak ve „Vlasti" tak v „Našich Listech" uveřejněny, nebudeme to zde opakovati. Agitace v té příčině jest v plném proudu, kéž neochabne a přinese církvi i vlasti žádoucího ovoce.

Středem vší této činnosti jest vedle „Našich Listů" časopis „Vlast", který již XXVII let řídím a kterou doporučuji další přízni. Stojí ročně 10 K, ale různé stavy mají slevy, což bývá na obálce „Vlasti" specielně vypočítáváno.

Bratří a přátelé, kteří s námi držíte, jdete a spolupracujete, způsobili jste mi i v uplynulém správním roce mnoho radostí; každý váš dárek, příspěvek a předplatné je mi tak milé, jako byste to mně samému dávali, nebo s družstvem cítím a žiju — a každý takový čin v budoucnosti bude mi vzpruhou k další práci a naleje takořka nové, svěží krve do mých stárnoucích žil.

S Bohem jsme před XXVII lety dílo začali, s Bohem pokračujeme a Bůh nám dej síly, abychom v lásce a milosti Boží, pokud to vůle Boží bude, i dále pracovali.

V říšské radě naší připravuje se kulturní boj. Katolíci jsou tam seslabeni, nepřátelé církve sesíleni. I tato okolnost nás pobádá k úsilovné práci, k velikým obětem ve prospěch církve vůbec a ve prospěch tisku zvláště. Proto zdvojme práci, zdvojme oběti a nadchněme katolický lid svým tiskem a svými řečníky, aby stál bedlivě na stráži a pozvedl mocně svého hlasu na obranu církve a náboženství, když to bude třeba, jak se to imposantně stalo na VI. všeobecném sjezdu československých katolíků v Olomouci.

V Praze, dne 1. září 1911, čp. 570—II.

Tomáš Škrdle,
k. a. notář a redaktor „Vlasti".

Časopisy družstva Vlast.

Vychovatele vyšlo roč. XXVI. čís. 17. s tímto obsahem: Státoobčanská výchova ve škole. — Z řečí akademických. (Dr. Fr. Kordač.) — Racionalismus biblický a spory o historickou existenci Kristovu. (Dr. Rudolf Šetina.) — Světový názor moderních přírodozpytců. — Feuilleton: Pessimismus a kterak mu čeliti. — Obsah Učitelské přílohy: Škola volná nebo Kristova. — Chaloupky tiché. (Fr. Kalný, učitel.) — Obsah Věstníku katechetského: Novější názorné pomůcky ve vyučování náboženství. — Provisorní učebná osnova náboženství na školách obecných a měšťanských archidiecese vídeňské. — Návrh na úpravu katechismu. (Fr. Suchomel.) — Exhorty podali: Fr. Pražák a J. S. — Vychovatel stojí ročně 7 korun.

Našich Listů vyšlo redakcí Tom. Jos. Jirouška roč. XX. čís. 49.—52. a roč. XXI. č. 1. a 2. s tímto obsahem: K boji autonomistů a centralistů soc. demokracie československé. — Sv. Otec prý zrušil svátky na úkor dělného lidu. (L. + 1.) — Nelze se všem zachovati — zvláště ne kritikům. — P. Fr. Prachař a kaple sv. Rafaela v Brémách. — Konference katolicko-národních důvěrníků v Praze 6. srpna 1911. — To zpátečnictví katolické církve. — Listy z Moravy. — Zájmy stavů a náboženství. — Důvěra v sama sebe. — Pro nejbližší budoucnost. — Listy z Ameriky. (Fr. Tichý.) — Zdrcující posudek nad Macharem literátem. — Na prahu XXI. ročníku. — Strana katolicko-národní lidová. (K) — Co jest Volná Myšlenka, co o ní souditi se stanoviska náboženského, filosofického, socialního. — Stoupencům směru konservativního v království Českém. — Jest zapotřebí konservativní strany v Čechách? — Feuilleton: František Waldmann a Křesťanský Dělník (s podobiznou). — Tom. Jos. Jiroušek. — Volnomyšlenkářské proticírkevní mudrlantství o stvoření prvního člověka. (Filip Jan Konečný.) — Za Dr. Fr. Lad. Chleborádem. (Tom. Jos. Jiroušek.) — Dále uveřejněny byly i životopisy: Václ. Štulce, Jos. Dobrovského, Jana B. Jos. Vlčka, Fr. Douchy, Václ. Alex. Pohana a Jana Nep. Desoldy. — »Naše Listy« stojí 6 K a administrace obou časopisů: Praha-II., čp. 570-II.

Listárna administrace. — Rev. Št. Furdek: z 97 zaslaných korun jsme zapravili: XVI.—XXI. roč. Vlasti (72), XX. roč. Vychovatele (9), I.—IV. roč. Vzdělávací četby (2·60) a zbytek per 10·20 zbyl na XXII. ročník Vlasti. Díky! — Rev. Fl. Švrdlík: dne 12. září obdrželi jsme 26 K, z nichž věnujete 1 K na Soc. odbor. Uctivě děkujeme.

Veledůstojnému duchovenstvu

dovoluje si doporučiti

JAN STANĚK,

vyučený pasíř kostelních nádob,

PRAHA-I.,

roh ulice Konviktské a Karoliny Světlé
číslo 318 staré a 19 nové,

výrobu ve vlastní dílně veškerých kostelních nádob a náčiní, a to: **kalichy**, od nejjednoduššího do nejskvostnějšího, **monstrance, věčné lampy, svícny, harmonické zvonky** atd., věčné světlo patent Guillon a knoty vždy na skladě. — Staré opravuje v původních intencích. **Zlatí jen v ohni.** — Největší výroba a sklad v Praze k volnému nahlédnutí.

Více uznání po ruce!

Upozornění.

Četní přátelé naši přejí si starší ročníky »Vlasti«, ale nemohli jsme jim dlouho vyhověti; nyní jsme však obdrželi z různých stran ten onen ročník »Vlasti«, ba některého ročníku více exemplářů, i mohli by si přátelé naši scházející jim ročníky doplniti. Jsou vesměs po 10 K (pro členy družstva po 8 K) od I.—XXVII. a zasílají se jen za hotové. Ale jednotlivá čísla od I.—XX. roč. incl. jsou po 2 K, od XXI.—XXVII. roč. po 1 K. — Objednávky vyřizuje administrace družstva »Vlast« v Praze čp. 570-II.

Úplné, autentické vydání! Právě vyšlo!

Hlasy katolického spolku tiskového r. 1911 č. 2.

Sv. Václava hrob a ostatky.

Napsal Dr. Antonín Podlaha.

Velká 8° s 29 obrazy a 2 diagramy. — Cena pouze 1 K 20 hal., poštou 1 K 30 hal. ☛ **Rozšiřujte tento vysocepoutavý spis!**

Laskavé objednávky vyřizuje obratem pošty

Cyrillo-Methodějské knihkupectví Gustav Francl

v Praze 536—I., Melantrichova ulice, palác Městské spořitelny.

Katolický lide československý!

V našich vlastech známé a již přes 27 roků literárně působící **družstvo Vlast** vydalo letos jako roku minulého na příští rok 1912 kalendář:

SVATÝ VOJTĚCH kalendář pro katol. lid československý.

Redaktor: **Vlastimil Hálek.**

Velký kalendář stojí 1 K. Menší 60 haléřů.

Tucet **velkého kalendáře „Sv. Vojtěch"** stojí **8 K. Malého kalendáře „Sv. Vojtěch"** stojí tucet **4 K 80 h. Při hotovém placení** dává se **třináctý kalendář zdarma.** Kdo kupuje kalendář v plné ceně, tomu platíme poštovné my, kdo však jej má ve snížené ceně, platí si poštovné sám.

Přátelé křesťanského školství!

Jednota českého katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy v král. Českém vydala letos na rok 1912 opět kalendář

ŠTÍTNÝ.

Redaktorem jest **Josef Kafka,** řídící učitel a I. místopředseda Jednoty.

☛ **Cena 1 koruna.** ☚

Prodej cizích kalendářů. — V téže ceně, jako naše prodáváme i p. Kotrbovy a Vimperské kalendáře, totiž velkých tucet za 8 K, malých za 4 K 80 h., ale vyhražujeme si, že v každém tuctu musí býti aspoň tři kalendáře „Sv. Vojtěch" a jeden kalendář „Štítný". — Objednávky vyřizuje:

administrace družstva Vlast v Praze, čp. 570-II.

Vlasteneckých Homilií,

jež doplňuje P. Fr. Žák. T. J., vyšel sešit **I.—IX.** v ceně **9 K 40 h.** Probírají počátek církevního roku až k neděli XI. (inclusive) po sv. Duchu.

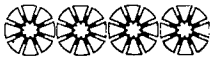
Objednávky přijímá a vyřizuje

administrace družstva Vlast, Praha

čp. 570-II.

VLAST

ČASOPIS PRO POUČENÍ A ZÁBAVU.

MAJETNÍK, NAKLADATEL A VYDAVATEL:

— DRUŽSTVO VLAST. —

REDAKTOR:

TOMÁŠ ŠKRDLE.

ROČNÍK XXVII. 1910—1911.

V PRAZE.
KNIHTISKÁRNA — DRUŽSTVO VLAST — NAKLADATELSTVÍ.
1910.

Obsah XXVII. ročníku »Vlasti«.

A) Životopisy.

Dostál Alois: Leopold Kolísek 1127
Jakoubek Otakar: Vincenc Zahradník 265, Nedostižitelný mistr německého umění (Albrecht Dürer) 1116
Jiroušek Tom. Jos.: Marie Antonie, její život a tvorba 838, 945, 1008
Žundálek Frant. H.: Fogazzaro Antonio. K jeho úmrtí 728, 842, 911, 1023, 1107
Karlin Dr. Andrej, nový biskup terstsko-koparský. K jeho nastolení 634
Mahnič Dr. Antonín. K šedesátým narozeninám 164, 245, 345

B) Články vědecké a poučné vůbec.

— aa —: České časopisy ve Slezsku 64
Epištoly školské 123, 238, 351, 453, 537, 600, 720, 828, 907
Halbich Frant.: V lázních Išlu 642, 724
Halouzka Jan: Pohledy do života církevního a vlasteneckého na Moravě 526, 739, 808, 923, 1013, 1102
Jindřich Karel: Padesát let na Rusi. Z paměti 1, 97, 193, 289, 385, 481, 577, 735, 823, 939
Jiroušek T. J.: Slavnosti Jana Husa 1033, 1120
Kloubek Dr. Fr.: Vědomosti Dra Bartoška o církvi 623
Konečný Filip Jan: Nešťastná obrana Volné Myšlenky proti klerikální brožurce 552, 647, 744, 949, 1044 - Volnomyšlenkářský kongres v Bruselu r. 1910 35, 137, 226, 324, 435
Don Longinos Navas S. J.: Cestopisná črta kněze-přírodozpytce o Londýně a Paříži. Přeložil Napoleon M. Kheil 1017
Řehák Dr. Lev: Pohledy do »Českého ráje«. Historická přednáška, kterou 1. června 1909 na sjezdu Vlasti konal 58, 149, 249, 339, 424
Vaněček Frant.: Návštěva v Memfis 30 — Význam zámořských misií 129
Voborský Jan: Kapradiny. Fragment odborné studie 23 — Ve znaku Zlaté Růže 143, 217, 310, 410, 513, 609, 673, 777, 881, 977, 1073

C) Čtení zábavné.

Beck Julius: Pro Korunu. Veršované drama. Napsal François Coppée 586, 684, 789, 892, 988, 1083
Berthold P. Ord. Cap.: Matčin dopis 39
Dostál Alois: Podlomená větev 693, 800, 899, 996, 1007, 1091
Leubner Frant.: Hořký doušek. Komické libretto 7, 105, 199, 297, 393
Pittnerová Vlasta: Úředničtí sirotkové 14, 111, 207, 304, 401, 503
Rovinský V.: Pomsta 815
Sewer (Ignac Maciejowski): Michal Kopeć. Přeložil Frant. Wolf 42, 157, 258, 331, 442, 545, 591, 732

D) Básně.

Berthold P. Ord. Cap.: Jen mi, ó Pane, nedej ve tmě zahynout! 814, Za mojí sestřičkou 258
Bezstarosti Karel: Montserrat. Die Belanguero 350
Braník Jarda: Píseň Mariina 536, Rorate coeli 248, Zimní vzpomínka 607
Dobrý J.: Ženci 822
Grossmannová-Brodská Ludmila: Betlemské zvěsti 257, Zimní motiv 441
Hais Jos. -Týnecký: Wildenreitské zvony. Pověst z Krušných Hor 233, 320
Híř A.: Já poznal Tě 128, Touha 122
Jer J. M.: Žena Pilátova 632
Karník Jan: Podzimní melodie 63, Prázdniny 1016

Poledne Václav: Poslední stance 948, Momenty 1021, Stance 55, 135, U klavíru 707

Říha Josef E.: Ballata 1043, Dětská legenda 524, Rondeau 330, V Tobě, Pane, mír! 944, Životem 1132

Stoklas Václav: Jen ku předu! 41

Stupavský Rudolf: Nevděk 827, Své † matce 169, Srdce matky 512

Šanda Jan: K šedesátiletému výročí narozenin nejdůstojnějšího biskupa České-Budějovického Msgr. J. Antonína Hůlky 420, Návraty 1007, V letní noci 937, Marii Panně 1112

Šimon J.: Epištola k nevěrcům 841, Jdi pod kříž Páně 1032, O pravé kráse 719, Kristus na kříži 1106

Tichý Jar.: Moje matka 452, Můj otec 451

Voborský Jan: Dva kvítky 938, List k Jidášům 608, V boj vítězný 1012, Různé květy 1119

Vránek-Pohořský Jan: Oběť živého srdce 493, Zda pýchou plát může náš smrtelný zrak? 141

Vrba N.: Obzory 156

Wágnerová Marie: Kdo vítězem? 646, Madonně v háji 720, Slepcův vzdech 943, V soumraku 1032

Žalud Václav: Nepřátelům víry 599, Opozděné květy 922, Růže 1022, Z pohádky do pohádky 338, Den v duši 1101

E) Různé články.

Pavel Joachim: Češi-Moravci v pruském Slezsku 1039, 1113

Po dvaceti pěti letech. Stručný přehled žurnalistické a literární činnosti Tom. Jos. Jirouška 710

Přípravy naše a různých jiných stran na rok 1915, 66, 170, 267, 359, 460, 559, 653, 752, 859, 953, 1050, 1133

Vzácný člen družstva Vlast z Ameriky: Alois J. Klein 835

F) Literatura.

a) Černošská.

Rafiki-jangu (Můj přítel). Měsíčník. Redaktor biskup Tomáš Spreiter (Jos. Šeřík Vitínský) 563

b) Česká.

Apoštol trhanů od Petra Kopala (Josef Fabian) 1143

Banda lupičů a žhářů od G. Horlivého (Jan Voborský) 471

Bez taláru od V. Štiky (L. † 12) 1143

Brandejs nad Labem (Alois Dostál) 469

Cizí živly. Napsal Alois Dostál (Ignát Zháněl) 78

Co hlavou táhlo od Adolfa Hejduka (Jan Voborský) 1145

Časové úvahy (Jos. Fabian) 663

Česká ves (L + d) 76

Český včelař (Otakar Jakoubek) 368

Čechy. Napsal PhDr. Frant. hrabě Lützov (V. Kunz) 181, 276

Dějiny králov. kraj. města Písku od Aug. Sedláčka (Jan Voborský) 368

Eucharistické květy od P. Flor. Ferdinanda Březiny (Jan Voborský) 366

Evangelické Perikopy (Al. Dostál) 369

Gringaletta, Hugues Rebell, přeložil Jiří Kraus (L + 22) 1059

Hlasy katolického spolku tiskového (Jos. Herzig) 277, 868, 1144

Hlasy Svatováclavské (Jos. Fabian) 470

Hlavní hříchy v kukátku od P. Giuseppe (Ignát Zháněl) 179

Hrst ironie a satiry. Napsal Jan Opolský (Jan Voborský) 662

Hříchy papežů. Napsal Justinus. (F. J. Konečný) 965

Husitství ve světle pravdy (Prok. Zaletěl) 1146

Ježíš a ženy v evangeliu. R. B. Badet. Přel. Frant. Vaňous (P. Zaletěl) 1061

Jurka od M. Gebaurové (Al. Dostál) 1060

Karel Hynek Mácha od J. Čermáka (Josef Hais Týnecký) 180

Kniha o Kosti od Jos. Pekaře (L + jv.) 177

Knihovna Kříže a Marie (Jos. Herzig) 966

K nastávajícím jarním stromovým slavnostem (Vlastimil Hálek) 566

Království České (Václav Kunz) 868

Křesťanská cvičení nebo výklad velkého katechismu od Nováka Jana (Ign. Zháněl) 663

Květy Lásky, čas. Antonína Hoffmanna (Tom. Škrdle) 1146

Laciná obrázková knihovna mládeže (Prok. Zaletěl) 369

Ludmila (Jos. Herzig) 80, 367

Moravsko-slezská kronika. Ročník XXI. (Jos. Herzig) 472

Museum (V. Kunz) 81

Nad síly. Přeložil O. S. Vetti (J. Fähnrich) 1061

Několik dalších slov o Sven Hedinově Tibetu (Jan Voborský) 278

Několik našich žen a matek. Napsal J. Ježek (Alois Dostál) 1059

O jmění církevním a jeho správě (Vlast. Hálek) 82
O svatém Václavu a vývoji úcty Svatováclavské (Prokop Zaletěl) 77
Obnova Pekla. L. N Tolstoj. Přeložil P. Hněvkovský (Jan Voborský) 470
Obrázky a povídky Fr. X. Meška. Přel. D. J. Páta (Jos. Fabian) 764
Obrázky ze Slavonské vesnice. Napsal R. Franjin Magjer. Zčeštil J. Janko (Alois Dostál) 869
Paměti Františka J. Vaváka (L + d) 76
Patero exhort pro studující. (V. Kunz) 763
Pense od B. Mellanové (L. † 12) 1143
Poklad věřících (Prokop Zaletěl) 369
Popis Velehradských památností (Jan Voborský) 565
Potkalo ji štěstí od V. Kosmáka. (Ignát Zháněl) 78
Po smrti. Lev Denis. Přeložila H. Dvořáková (J. Voborský) 79
Praktické promluvy k mládeži od Fr. Jiráska (Dr. Rud. Zháněl) 469
Protireformační a česká společnost (L. † jv) 275
První květy od Pavlička-Záhorského (Jos. Herzig) 1146
Průvodce král. českou korunní oborou a letohrádkem Hvězdou u Liboce (Dr. R. Zháněl) 368
Rajská zahrádka (Prokop Zaletěl) 278
Rozluka církve a státu ve Francii od Dr. Fr. Kryštůfka (Jul. Košnář) 1060
Ruské povídky. Napsal Hrabě L. N. Tolstoj. Přel. Čeněk Semerad (Prokop Zaletěl) 277
Růže Dominikánská (Jos. Fabian) 1060
Růže Lurdská od L. Kolíska (Ign. Zháněl) 369
Sborník histor. kroužku. (P. Zaletěl) 965
Slezské písně Petra Bezruče (Jan Voborský) 761
Slova nepřátel Kristových (Ig. Zháněl) 664
Služka. Román Petra Kopala. (Al. Dostál) 279
Strýčkovy rozumy, hanácké črty Fr. Křena (Jos. Fabian) 869
Sv. apoštol Juda Tadeáš od Jul. Košnáře (V. Kunz) 664
Verše intimní od K. Horkého (Jan Voborský) 1059
Vlk Krampotů. J M. Slavičinský (Josef Fabian) 472
Vojenské novelly. Detlev v. Lilienkron. Přeložil Prok. Maxa. (Dr. R. Zháněl) 763
Vzdělávací četba katolické mládeže (Jos. Fabian) 1145
Zábavy večerní. Red. Em. Žák (Jos. Herzig) 178, 566, 763, 1144
Zámecké povídky Dr. K. Kolmanna (L. + 12) 80
Z dávné doby od Al. Dostála (Prokop Zaletěl) 277
Z dávné doby od Al. Dostála (Ignát Zháněl) 472
Zpráva o V. všeob. sjezdu katolíků československých v Hradci Králové r. 1909. Sest. Th. Dr. Fr. Reyl (F. J. Konečný) 80
Ženitba p. Karafiátova od Ig. Herrmanna (Dr. Fr. Klobouk) 1146
Život Panny Marie v obrazech. Jan Mottl (Jos. Fabian) 663
Životopis Marie Elekty od Ježíše. Frant. Blaťák (Dr. R. Zháněl) 180

c) Dánská.

Maanedskrift (Jos. Šeřík-Vitínský) 757

d) Flámská.

Dom Bosco. De apostel der Jeugd (Josef Šeřík-Vitínský) 964

e) Francouzská.

Annales Franciscaines (Jos. Šeřík-Vitínský 657
Apologétique chretienne. Anatole Moulard et Francis Vincent (Ant. Rejzek T. J.) 657
Au Pays des Massacres. Par Jean d'Annezay (Dr. J. Samsour) 1056
Bulletin Antimaçonnique (Jos. Šeřík-Vitínský) 962
Journal de la Grotte de Lourdes (Josef Šeřík-Vitínský) 865
La Vierge aux Rochers, par Jules Louis Tellier (J. Šeřík Vitínský) 1139
Librairie Gabriel Beauchesne et Cie (Ant. Rejzek) 960
»Science & Foi« (Jos. Šeřík-Vitínský) 176
Science et religion (Dr. Josef Samsour) 759, 865

f) Indická.

Obrácení radži na víru katolickou (Jos. Šeřík-Vitínský) 1140

g) Kafferská.

»Katholisi Katexismusa. Kerkib di umaameska-Vindhuk". P. Jindř. Jacobi O.M.J. (Jos. Šeřík-Vitínský) 759

h) Litevská.

»Aš esmu Viešpats Dievas tavo . . .« Od J. Zawadzikia z Vilny (Josef Šeřík-Vitínský) 463

ch) Lužicko-srbská.

»Katholski Posol«. Ludowy časopis (Fr. H. Žundálek) 758

i) Německá.

Der Aar. Illustr. Monatschrift (J. Fähnrich) 177
P. Abel S. J. und die Wiener Männerfahrten nach Maria Zell (J. Fabian) 177

Der Antikrist. Sebastian Wieser (Dr. Jos. Samsour) 963
Allgemeine Kunstgeschichte, Kuhn P. Dr. Albert (Ignát Zháněl) 75
Apologie des Christentums. Von Franz Hettinger (J. Fähnrich) 466
Arabien und seine Kultur. Von Dr. P. Simon Randesdorfer O. S. B. 563
Aurelius Ambrosius »der Vater des Kirchengesanges«. Von Quido M. Dreves S. J. (Jos. Fabian) 177
Aus dem Leben berühmter Männer. Von W. Wächtler (Jos. Herzig) 1143
Blätter für Kanzelberedsamkeit (Jos. Herzig) 365
Citatenschatz der Weltliteratur von Zoozmann Richard (I. Zháněl) 964
Das Dekret über die tägliche Kommunion und die Pflichten der Prediger u. Beichtväter (F. J. Konečný) 661
Das eucharistische Triduum (F. J. Konečný) 661
Das Zeitalter der Entdeckungen. Von P. Gabriel Meier O. S. B. (Dr. J. Samsour) 1141
Der ewige Jude. Von Seeber Josef (Ignát Zháněl) 761
Der Mensch, woher er kommt, wohin er geht. Von Konstantin Hasert (Fähnrich) 1140
Die deutsche Hansa von Krautwig (Dr. J. Samsour) 1141
Die geschichtliche Existenz Christi (J. Fähnrich) 760
Die Grundgesetze der Deszendenztheorie in ihrer Beziehung zum religiösen Standpunkt (V. Kunz) 467
Die katholische Welt. Familienblatt (Jos. Herzig) 469
Die Massregeln Pius X. gegen den Modernismus. Von Dr. Fr. Heiner (J. Fähnrich) 274
Die Statthalter Jesu Christi auf Erden. Von Chris. Stangl (Fähnrich) 1140
Die Verehrung U. L. Frau in Deutschland während des Mittelalters (Jos. Fabian) 564
Deutscher Hausschatz (Jos. Herzig) 660
Ein Königstraum (J. Fähnrich) 366
Galileo Galilei und das Kopernikanische Weltsystem. V. Adolf Müller (Fähnrich) 1142
Gebt mir grosse Gedanken. Von Fr. X. Kerer (Dr. Jos. Samsour) 366
Geheimrat Dr. Alois Ritter von Schmid. (Dr. Jos. Samsour) 1057
Geschichte der böhmischen Provinz-Gesellschaft Jesu. Von Alois Kroess S. J. (Václ. Oliva) 464
Geschichte der Jesuiten in Portugal. Von Chr. von Murr (J. Fähnrich) 176
Geschichte der Katholikenverfolgung in England. Von Jos. Spillmann S. J. (J. Fähnrich) 964
Geschichte Oesterreichs für das Volk. Dr. Macherl (J. Fähnrich) 274
Geschichtliche Jugend- u. Volksbibliothek (Dr. Jos. Samsour) 74
Goliath von Fridrich Wilhelm Weber, (Ign. Zháněl) 1057
Grundriß der Biologie oder der Lehre von der Lebenserscheinungen und ihrer Ursachen (J. Fähnrich) 760
Haec loquere et exhortare (Dr. R. Zháněl) 75
Charakterbilder aus der Weltgeschichte (Dr. Jos. Samsour) 466
Illustrierte Weltgeschichte. Von Max Straganz. In vier Bänden (J. Fähnrich) 662
Im Banne drei Königinnen von G. Baumberger (Ign. Zháněl) 1142
Immergrün. Monatschrift (Jos. Herzig) 364
Jesus Christus, der Erlöser der Familie (Jos. Šeřík-Vitinský) 761
Jesus und das Papsttum (J. Fähnrich) 176
Kaiserin Theophano (Dr. Jos. Samsour) 564
Kuhn P. Dr. Albert (Ig. Zháněl) 75
Kurzgefasste Geschichte der Bildung und Entwicklung der Ligen wider den Zweikampf und zum Schutze der Ehre (Jos. Fabian) 1141
Ludwig XIV. und seine Zeit (Dr. Jos. Samsour) 274
Mene, tekel . . . Von Auguste Groner (Jan Fähnrich) 365
Metzer Hirtenbrief und Evangelischer Bund (Dr. Jos. Samsour) 365
Mussestunden zur Unterhaltung und Belehrung für Jung und Alt (Dr. Josef Samsour 760
P. Peter Singer von Dr P. Hartmann (Ignát Zháněl) 275
Paedagogische Grundfragen von Dr. P. Krus S. J. (F. J. Konečný) 1058
Sechs Jahre Fremdenlegionär, hrabě Rohden (Max Bischof) (Dr. R. Zháněl) 866
Schwere Tage von Dr. A. Steinberger (Dr. J. Samsour) 274
Sozialismus und Literatur vor Ausbruch der grossen französischen Revolution (Dr. J. Samsour) 74
Stadt Gottes (Jos. Herzig) 74
St. Josef-Bücherbruderschaft in Klagenfurt (Jos. Herzig) 565
Strudel. Sienkiewicz Henryk. Román (Ignát Zháněl) 867
Studien und Mittheilungen aus den Benedictiner- und Cistercienser Orden. (Ign. Zháněl) 564
Trennung von Kirche und Staat. (J. Fähnrich) 466
Unkenntniss Andersgläubiger in catholicis. Von W. Helle (Fähnrich) 1140
Vor Hundert Jahren von Karl Bienenstein (Jos. Fabián) 1141

j) Polská.

Roža Duchowna. (Fr. H. Žundálek) 962

k) Portugalská.

Gomes Leal (J. Šeřík-Vitínský) 74

l) Siamská.

Thaí Muang-Thaí (J. Šeřík-Vitínský) 363

m) Slovinská.

Slovenski frančiškani v Ameriki (Jos. Šeřík-Vitínský) 962

n) Srbská.

Dozvoljivost drugog braka svetšenika s dogmatičkog, kanoničkog i praktičnog gledište (J. Šeřík-Vitínský) 176

o) Španělská.

Zprávy o katolických misiích (Jos. Šeřík-Vitínský) 1139

p) Vlašská.

Il Terciario Francescano (J. Šeřík-Vitínský) 1056

La Difesa del Christianesimo per l'Unione della chiese (J. Šeřík-Vitínský) 273

G) Divadlo.

(Referuje Ot. Jakoubek.)

Dramatické umění 82, 181, 280, 370, 473, 664, 764, 967, 1061, 1147

Z cizích jevišť 183, 281, 372, 569, 666, 766, 871, 968, 1148

Z předměstských jevišť 82, 182, 280, 371, 473, 567, 665, 765, 870, 968, 1147

H) Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Alkohol a socialní demokracie 374
Biskupa Kepplera kniha 873
† Biskup Karel Niedzialkowski 871
Boj proti krvavé a detektivní literatuře v Německu 374
Česko-americká literatura 873
Činnost Polské Matice ve Lvově 969
Člověk renaissance 373
Divný kompliment 668
Echo Velké Prahy 375
Et tu Brute . . . 185
Evangelickou nesnášenlivost 1062
Flamendr 375
Františkáni jako missionáři 372
Gutberletovy spisy 873
Herderův Conversations-Lexikon 970
Jako nová a veliká moudrost 84
Je theologie vědou? 668
Kalendář »Havlíček« 969
Katolická církev v Portugalsku 183
Katolický kongres červenokožích 375
Klerikalismus k omrzení 375
Kněz vynálezce šampaňského 372
Knihovna liturg. děl 668
Knihovní zvláštnost 373
Krejčí F. V. 1063
Kulturní boj v Italii 667
Lehmkuhlova morálka 373
Literární paběrky 83, 669, 1149
Mansi 970
Masaryk v moderní kultuře české 767
P. Meschler S. J. (Ign. Zháněl) 1148
Modernista z církve vyobcován 185
Morálka bez podkladu náboženského 85
Na obranu katolických práv 667
Nemístno 874
Nobelovu liter. cenu dostal opět Němec 372
Norimberské bible z roku 1483 667
Nová sekta v Rusku 667
Noví apoštolové a evangelistové 872
Nový plán Volnomyšlenkářů na zničení církve 667
O kněžích odpadlých 85
Opět v Německu 669
Otisk bible 667
Paběrky z literatury 376
Pius X. 377
Pomník kazateli 372
Pozor na reklamní pohádky 185
Problem života 766
Pro dějiny obnovení nábož. katol. 768
Přátelé knih 873
Přehled revuí 375
Přesycenost z kultury 186
Příspěvek ke kapitole »o pokrytectví« 374
Reklamní literatura 1063
Rembrandtův obraz 373
Rozvoj katolicismu v Anglii 667
Různé literární zprávy z literární akce 376
Slované v Pruském Slezsku 667
Stížnosti spisovatele 970
Studium 84
Také — Sebrané spisy 185
Učenec Leibnitz 872
Útok na zpověď 873
Uznání hodnou snaživosti 85
Velký přítel knih Dr. J. E. B. Mayor (Ign. Zháněl) 1148
Věstník českých profesorů 767
Vzdělání Lidu v Bruselu 969
Záhady statistiky 873
Ženský Obzor 767

CH) Paběrky z novin a veřejného života.

Abrahamoviny vsdp. opata emauzského 476
Adresa sv. Otci 284
Akademie Velehradská 573
Angličtí katolíci proti Náthanovi 477
Apoštolská škola v Jerusalemě 575
Baumgartner Alex. P. T. J. † 91
Bavorská vláda a socialisté 90
Bavorský episcopát 284
Belgické kněžstvo 878
Biblioteca Hieronymiana 773
Biskup Gross pro úplný nedělní klid 189
Biskup ve Špýru 571
Boj o školu ve Španělsku 480
Boj proti pornografii ve Francii 1154
Bosenští Rusíni žádají svého apoštolského vikáře 285
Cesta prof. Nábělka ml. v Orientu 1068
Církev nepřeje kultuře 90
Císařovna čínská papeži 475
Císařův dar 571
Co si vykládali Volnomyšlenkáři v Bruselu 92
Český farář historikem v Americe 772
Český šlechtic knězem v Americe 877
Činnost mrtvé ruky 1067
Dělnický svaz kněze Kolpinga 285
Diecesanní sjezd nizozem. katolíků 93
Docentura dějin církevního umění a architektury 572
Družstvo katol. katechetů v Záhřebě 574
Duchovní cvičení pro důstojníky 774
Dva Jesuité jako učitele japonských princů 772
Eucharistické kongresy pro příští léta 93
» » v Madridě 379
Eucharistický sjezd kněží 573
» » v Madridě 975
Farář botanik 477
Francie a katol. sestry 571
Francouzští řeholníci a věda 877
Frank Vil. † 1151
Františkánský řád 772
Generál Nogi ve Vídni 1068
Generální sjezd německých katolíků v Mohuči 773
Homiletický kurs 478
Hospodářský rozmach katol. spolků čes. rolnictva pro Moravu, Slezsko a Dolní Rakousy 93
Hrdinný Volný Myslitel 285
Chorální zpěv 88
Chorvaté v cizině 878
Chorvatská pouť do sv. země 672, 774
Jak chce Čas uctít památku Husovu? 775
Jak se Mezzofanti učil řečem? 771
Jak se svolává valná hromada družstva Vlast? 1064
Jednota sv. Methoděje 478
Jeho Excellence ndp. dr. Fr. Sal. Bauer 476
Jeptiška zoologem 572
Jeptiška doktorem lékařství 1067
Jeptiška vynalezla výrobu irských krajek 576
Jeřábek Lub. Dr., nástupce Helfertův 1151
Jesuita Coloma členem špan. akademie 1068
Jesuita vynálezcem původního chorvátského těsnopisu 477
Ještě eucharistický kongres v Madridě 1071
Jmenování 770
Jubilejní XXV. cyrillský sjezd 976
Jubileum papežských Zuavů 377
Kající návrat abbé Hutina 285
Katolíci němečtí a žid Nathan 671
» v Americe 878
» v Černé Hoře 91
» v Petrohradě 1151
» ve prospěch studentstva 575
Katolická církev v celém světě r. 1910 475
» » obránkyní Poláků v Rusku 576
» » v Chicagu 976
» manifestace proti »Pryč od Říma« ve Vídni 671
» unie 574
» universita ve Spoj. Státech 773
» útulna pro české učně ve Vídni 191
Katolické spolky 575
Katolický lidový spolek v Uhrách 478
» spolkový dům ve Lvově 576
» tisk v Německu 878
» život v Uhrách 1071
» žurnalista zavražděn zednáři 189
Katoličtí novináři italští 1151
Katoličtí studenti v Bavorsku 672
Katoličtí švýcarští studenti 91
Kde bude VII. všeobecný sjezd katolíků československých 1153
Kdo chce vyloučení nábož. ze škol? 976
Kdo jest největším nepřítelem lidstva? 288
Kdo odkryl Australii? 576
Kněz průkopníkem vzdělanosti 1068
» vynálezce šampaňského vína 372
» vyznamenán za vědecké práce 772
Kněží v parlamentě 972
Kněžský dům v Zakopaném 575
Knihkupci proti pornografické literatuře 190
Kníže Adolf Jos. Schwarzenberg 877
K obraně naší na rok 1915 378
K ochraně kostelů ve Francii před vandalismem volnomyšlenkářů a anarchistů 774
Kolik je řeholníků? 572
Komu děkuje Portugalsko za svůj úpadek? 1071
Konec Volné školy 192
Konfiskace nemravných tiskovin 576
Konsolidace katolických Slovanů v Rakousku 1153
K poctě † Msgr. Vlast. Šťastného 1068
Dr. Kryštůfek Fr., probošt 1151
K překladům 672
Křesťané v Turecku volají po rovnoprávnosti 878

Křesťanský Dělník 1068
Ku spolku pro podporu dívčího katol. gymnasia na Král. Vinohradech 773
Latinský kostel pro Poláky a Slováky 1071
List bavorského episkopátu o tisku 378
Lublaň proti Praze 1153
Majetnictví král. hradu pražského 1067
Marianská družina kněží 191, 480
Mezinárodní eucharistický kongres v Madridě 572
Mimořádný profesor apologetiky a fundamentálky 91
Ministr vyučování proti nihilismu 877
Misionář P. Jos. ze Stolbergů † 91
Místopředeeda družstva Vlast u sv. Otce 874
Mnichů rota líná . . . 878
Mnoho-li je řeholníků v Rakousku 1152
Moran, kardinál v Sidney 1150
Moravský Čech rektorem university ve Švýcarsku 284
Nadace pro nemocné kněze 976
Národové se mění 975
Následujme Solnohrad 384
Naše kalendáře 89, 187, 283, 1150
Nejlepší přátelé 288
Největší anglické námořní noviny 775
Nejvyšší uznání 284
Německý císař a biskup Keppler 1068
Němečtí katolíci pro svůj tisk 671
Nepopularita manželské rozluky v Italii 976
Nová apoštolská prefektura 284
Nová církevní provincie 284
Nová německá fara katol. v Petrohradě 576
Nová přestoupení na katol. v Anglii 974
Nová výzdoba chrámu na Vyšehradě 384
Nové apoštolské vikariaty 771
Nové diecese v Americe 192
Nové náboženství 972
Novinářský apoštol P. Baudiš 971
Nový biskup ve Splitu 876
Nový biskup terstsko-koparský 475
Nový černošský arcibiskup 876
Nový důkaz přízně pro družstvo »Vlast« 1063
Nový generál Milosrdných bratří 877
Nový nuncius u rakouského císaře 1066
Nový papežský sekretář pro Kolumbii 284
Nový polní vikář 876
Nový svědek Pána Ježíše 1064
Nový svaz katolický v Římě 571
Nový vídeňský nuncius 475
Obnova sedmihradského armenského biskupství 971
Obrana proti hnutí Los von Lom 96
Odkrytí starokřesťanského rukopisu z II. století 383
Odstoupení papežského nuncia ve Vídni 378
Okružní list ruského minist. předs. katol. biskupům 475
Organisace franc. katolíků 1071
Oslava sv. Františka Serafinského 1066
Oslava 770
Oslava zasloužilého Jesuity 772
O sjezdu katolíků maďarských 285
Osobní 284, 671, 770
Osservatore Romano o nové úpravě svátků 1066
Ostatky sv. Františka Saleského 971
Oznámení valné hromady družstva Vlast 770
Pamětní deska Karlu Škretovi 671
Papež katol. chorvatské mládeži 87
Papež o katol. tisku 875
Papežové a university 770
Papežská encyklika 89, 876
Papežská konsistoř 90
Papežský nuncius rozhodčím dvou republik 284
Pařížský arcib. proti malthusianismu 571
Písmo sv. v jazyku litevském 572
Pius X. 768
Pius X. o spojení s východní církvi 378
Plaček Antonín 877
Podlahův illustrovaný katechismus 379
Pokrokáři pro 6letou návštěvu školní 189
Počet katolíků ve Spoj. Státech 772
Podíl údů Dědictví Svatojan. r. 1911 773
Pokrok katol. církve v Hollandsku 772
Pokrok katol. v Rusku 1071
Polní maršálek Plaenis přešel ke katolictví 90
Polské katol. gymnasium pro dívky 93
Polský hospic v Římě 287
Pomník Dru Fr. Lad. Riegrovi na hřbitově vyšehradském 1068
Po stopách pravdy 187, 284
Postup kremace 1154
Posvěcení zvonů u sv. Marka v Benátkách 89
Pout franc. námořníků do Jerusalema 972
Povýšení 379
Práce katol. misií v Africe 191
Práce milosrdných sester a katolíků 480
Prelát Dr. F. X. Haberl 91
President Taft ochráncem portugalských mnichů 378
Princ Ludvík bavorský o katol. církvi 90
Princ Sixtus Parma 189
Profesor Dr. Fr. Nábělek ml. 284
Profesor Zimmermann 284
Projev oddanosti J. Sv. papeži Piu X. 571
Pronásledování církve 479
Pronásledování katolíků v Rusku 1152
Protestant obhájcem Jesuitů 771
Protestantství a germanisace 192
Protestní schůze katolíků v Hradci Králové 384
Proti Macharovi 1067
Proti náboženství nepřátelské literatuře v Japonsku 1072
Proti rozluce v Portugalsku 1072
Proti židovi Nathanovi 189
Proti Volnomyšlenkářům 480

Proti špatnému tisku 771, 880
První lyceum pro slepce v Brunšviku 573
První spolek katol. studentek 773
První sv. přijímání 476
První katol. socialní kurs v Praze 283, 380
Připravujte se na katol. sjezd 974
Příspěvky na obeslání bruselského kongresu Volné Myšlenky českou sekcí 91
Přišti mezinár. eucharistický kongres 379
Působnost kapucínů ve Rjece 572
Řád Benediktinů 772
Řídké kněžské jubileum 90
Římské zprávy 87, 186, 282, 377, 1064
Salesiáni v Turinu a ve Vídni 477
Sasinkovo jubileum 379
Senior rakouských universitních profesorů 476
Sienkievicz o katolicismu 771
Schachleiter Alban, jubilant 1151
Slátaný kalendář 288
Slovinský časopis »Voditelj« o družstvu »Vlasti« 187
Slovinština úřední řečí v Americe 775
IV. sjezd Dolnorak. Selského svazu křesť.-sociálního 379
II. sjezd polských katolíků z Haliče 1154
53. sjezd katolíků v Německu 1154
Sjezd římských katolíků 191
Sjezd katol. mládeže v Římě 974
Sjezd něm. katolíků v Chebu 975
Sjezd křesť. textilních dělníků z Rakouska 976
Sjezd křesť. odborových spolků 1067
Smířil se s církví nad hrobem 571
Socialista svému tisku 1151
Součinnost chorvatských učitelů i katechetů 576
Spisy d'Annunzia na indexu 878
Spolek sv. Bonifáce 879, 1071
Spolek sv. Rafaela k ochraně katolických vystěhovalců 93
Stáří kardinálů 771
Stoleté jubileum 28. března 670
Stolice pro katol. misijní vědu 90
Suspendovaný biskup 189
Svatomartinské slavnosti slovenské 1152
Sv. Stolice rozhodčím mezi republikami 89
Sv. Otec Pius X. 89, 474, 569, 669, 971
Sv. Otec drážďanskému biskupu 475
Sv. Otec a kardinál Fischer 474
Svaz ženských katol. spolků 573
Syn anglikánského primasa katolíkem 477
Šest kněží z jedné rodiny 1067
Španělská řehole ve školní službě 479
Štvaní proti Marianským kongregacím 880
Šulc Fr. Dr. — šedesátníkem 972
Třetí česká pout do Lurd 383, 773
Účastenství kněžstva v peněžních ústavech 775
Úmrtí 379, 877
Úmrtí Ant. Otáhala 770
Úmrtí spljetského biskupa Nakiče 571
Universitní stolice pro konvertity 671
Upozornění 89, 187, 283
Ustanovení Velkonoc 88
Útulek sv. Josefa 192
Valná schůze svazu katol. žen 192
Velehradské slavnosti 972
Ve prospěch papežského bibl. institutu 876
Vítězství svobodomyslných učitelů ve Vídni 976
Vlastenecké Homilie 187, 284
Vměšování se jinověrců do katol. záležitostí 480
Volba provinciála 189
Volba 571
Volná Myšlenka a Hus 92, 1154
Vorarlberský sněm proti hanobení církve 192
Všeobecný sjezd katolíků československ. 773
Vysoké stáří Bulharů 1154
Vystoupil z církve 285
Vyznamenání 189, 972, 1064
Vzácná pocta 477
Záhřebský akademický senát u arcibiskupa koadjutora 572
Zajímavé doznání o Bílé Hoře 383
Zákaz Volné školy v Uhrách 287
Zákon proti literární špíně v Italii 384
Závěť kardinála Gruschy 1150
Ze spolku katol. university v Solnohradě 773
Z katolického ruchu ve Francii 479
Z katolického světa 96
Z misijního domu sv. Gabriela v Mödlingu u Vídně 191
Z našich universit 93
Zostření censury knih a časopisů v Rusku 576
Z papežského biblického ústavu 87
Zpovědní tajemství 1072
Z řádu Milosrdných bratří 972
Zřízení řecko-katol. generálního vikariatu v Bosně 90

I) Spolkové zprávy.

a) Družstvo Vlast a jeho odbory.

Jubilejní fond pro zřízence družstva Vlast 94, 190, 286, 380, 478, 574, 672, 774, 973, 1152
VIII. Liter. socialní sjezd družstva Vlast na Kladně 848
Literární sekce družstva Vlast 67, 356, 748
Pozvání ku liter. social. sjezdu družstva Vlast 776
Socialní odbor družstva Vlast 96, 190, 271, 286, 383, 479, 558, 575, 672, 773, 880, 973, 1053, 1070, 1151
Socialní večery 72, 173
Valná hromada družstva Vlast za XXVI. rok 927

Výbor družstva Vlast 270, 651, 959
Zimní večery Liter. sekce družstva Vlast 458, 556

b) Historický kroužek.

Historický kroužek družstva Vlast 383
Přednášky Histor. kroužku 559
Výbor Histor. kroužku 270, 652

c) Spolek na zakládání katolických knihoven.

Valná hromada 421
Výbor spolku na zakládání katol. knihoven 286, 1069
Ze spolku na zakládání katol. knihoven 95, 286, 381, 478, 575, 672, 774, 879, 973, 1069, 1152

d) Jednota českého katolického učitelstva a přátel křesťanské výchovy.

Valná hromada 479
Výbor Jednoty česk. katolického učitelstva a přátel křesť. výchovy 94, 381, 973

e) Tisková Liga.

Valná hromada Tiskové Ligy 713
Výbor Tiskové Ligy 95, 287, 380, 574, 1069
Z Tiskové Ligy 95, 190, 287, 380, 478, 575, 672, 774, 880, 973, 1070, 1152

f) Paedagogický svaz.

Valná hromada Paedagogického svazu 574
Výbor Paedagogického svazu 381, 479